

AVGVSTINI
BARBOSÆ,
I.V.D. LVSITANI,
TRACTATVS
VARII.

AVGVSTINI
BARBOSÆ,
I. V. D. LVSITANI,
PROTONOTARII APOSTOLICI,
Olim Sacræ Congregationis Indicis Consultoris, & insignis Ecclesiæ Vimaranensis Thesaurarij maioris,
NVNC VERO EPISCOPI VGENTINI, ET A CONSILIIS D. PHILIPPI IV. Hispaniarum Regis Catholici,
TRACTATVS VARII:

QVORVM
- I. *De Axiomatibus Iuris vsufrequentioribus.*
- II. *De Appellatiua verborum vtriusque Iuris significatione.*
- III. *De locis communibus argumentorum Iuris.*
- IV. *De Clausulis vsufrequentioribus.*
- V. *De dictionibus vsufrequentioribus.*

Circa iudiciorum, contractuum, vltimarum voluntatum, & delictorum cognitionem, in disputando, & consulendo valde vtiles, & necessarij.

Nunc recens recogniti, & præter illa, quæ passim obiter intertexta, multis sacræ Rotæ decisionibus, & quamplurium Doctorum tam veterum, quàm recentiorum resolutionibus illustrati, quæ his notulis [ ] dignosci poterunt.

Accesserunt SVMMÆ rerum, & INDICES Axiomatum, Appellatiuorum, Locorum communium, Clausularum, Dictionum, & Rerum verborúmque locupletissimi.

LVGDVNI,
Sumptibus PHILIPPI BORDE, LAVRENTII ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD.

M. DC. LX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

NOBILISSIMO AMPLISSIMOQVE DOM.

D. PETRO DE SEVE,

BARONI DE FLECHERES,
Domino de Fariens, Villete, & Grelonges, Regis Consiliario, & in Præfectura Lugdunensi Prætori, necnon Præsidi dignissimo, & Præposito Mercatorum meritissimo.

DVM Lugdunum tota sibi Te in Mercatorum Præpositum euectum plaudit, PRÆTOR ILLVSTRISSIME, cuiusvis est amantis Patriam & sibi plaudere; nam in Vrbis publica gratulatione conticescere Ciuis non est; quando & membra iuuant, quæ corpori prosunt, nec magis mens publica, quàm per omnium priuatorum sensus aperitur. Ego tanto in gratulantium numero, ne commodis tum priuatis, tum publicis aduersus videar, muneri meo deesse nolui accessi verendos illos tuos postes salutator; & v; acceptius officium esset, admissorem, non int commodum puto, appellaui. Is Barbosa estperitia iuris iam celebris, celebrior postmodùm,

nominis Tui futurus titulo. Cui enim Tua illa dignissima merita non concilient amplitudinem? Vix adolescens in Consistorio magno Senator sedisti, Tibi stadium aperuit quod claudit aliis, in ætate prima iam vltimæ votum adeptus es; & si perrexisses, quid non seni sperandum, cui iuueni tanta concedebant? Currentem Patria reuocauit, ne sibi perires, perire Tibi iustas spes voluit; felix quod apud Te, ipso Te plus valuerit, infelix fortasse quod progressus tam faustos sui Ciuis inhibuerit, nisi & ipse fortunam suam in consulendo Patriæ collocasset. Rediisti ergo ad Patriam maior, quia minor; vni Vrbi Te dedisti, qui omnium eras; conterraneis Tuis ius dixisti, ne quis iis in iure contra ius diceret, ex Sacrario Themidis in atrium processisti; Beneficiorum quæ Patriæ parares conscius, æquitatis Norma, legum Anima, virtutum Idea, coram Tuis in rationem omnem profuturus. Minus esset lites æquitate summa disceptare, cuique ius reddere, & à Tribunali Iustitiæ tot Scyllas & Charybdes dispellere, nisi & mores pronuntiatis Tuis consentirent, & quod ius voce dicis, sancires opere. Plus Tibi Iudici debet Patria quo taces, quàm quo loqueris; isto paucos à litigantium dolis tueris; illo saluti & integritati omnium consulis. Iuuas omnes etiam dum vacas, priuatâ vitâ publicum promoues, & dum

maximè

maximè à Themidis munus feriaris. Iudicis imples dignissimi partes,nonnullibi exhibens æquitatis normam & regulam. Vndè cùm, cui tanta debet, quod redderet Patria non haberet,dedit summum quod habuit,& Prætorem æquissimum in Præpositum sibi adsciuit,ne tibi semper amor Patriæ in honoris dispendium esset; & vt sibi plus prodesses, cùm plura posses. Quare & boni consules si in publica Lugdunensium gratulatione auctarium hoc gratitudini eorum accesserit; & amabis animum, qui quod per facultates non licuit,seipso quantum Tuus est,palàm facere ausus est. Vale & viue.

Tibi addictissimus & obsequentissimus.

LAVRENTIVS ARNAVD.

APPRO

APPROBATIO.

EGo infrascriptus de mandato Reuerendiss. P. Fr. Nicolai Redulphij Sacri Palatij Apost. Magistri, vidi, & inoffenso pede perlegi Opus variarum tractationum D. Augustini Barbosæ Lusitani, eximij V.I. periti, adeo quòd in eo nihil bonis moribus vel Religioni contrarium reperi, imò potiùs vtilissimum, quod prælo mandetur existimo. Romæ hac die 28. Aprilis 1629.

IOAN. FRANCISCVS Ferentilius, manu propria.

Imprimatur. Fr. NIC. RED. Ordin. Prædic. S. Palat. Mag.

APPROBATIO.

AVGVSTINI BARBOSÆ Opus, quod inscribitur, VARIÆ TRACTATIONES IVRIS, in quibus continentur quinque Tractatus legales, &c. attentè perlegi, & cùm in illo omnia sana sint, & nihil quod à fide discrepet habeat, in commune bonum & commodum in lucem prodibit, & ita sentimus. Actum Lugduni 10. Maij 1630.

Fr. Robertus Berthelot, Epis. Damasci.

Frater Iulianus Ioubert, Magister & Prior Conuentus Lugdunensis Ordinis Fratrum Prædicatorum.

Fr. Claudius Cochet.

Summa Priuilegij Regis Christianissimi.

LVDOVICVS XIV. Dei gratiâ Galliarum, & Nauarræ Rex Christianissimus, singulari Priuilegio sanxit, ne quis per vniuersos Regnorum suorum fines, intra decem annos à die finitæ impressionis computandos, imprimat, seu typis excudendos curet, & venales habeat Libros, tam editos, quàm edendos, *Augustini Barbosæ Lusitani I.V.D. Tractatus varij*, præter LAVRENTIVM ARNAVD Bibliopolam Lugdunensem, aut illos, quibus ipsemet concesserit. Prohibuit insuper eadem auctoritate Regiâ omnibus suis subditis eosdem libros extra Regni sui limites imprimendos curare, vel quempiam vbicumque fuerit, ad id agendum impellere ac instigare, sine consensu dicti LAVRENTII ARNAVD. Idque omne sub librorum confiscatione, aliisque pœnis contra delinquentes expressis, vti latiùs patet in litteris, Parisiis, die 26. Iunij 1650.

Ex mandato Regis.

Signatum BERAVD.

Hæc vltima editio desiit excudi die 16. Octobris 1660.

SERIES AXIOMATVM.

APPELLA

APPELLATIVORVM ORDO.

LOCI

LOCI
ARGVMENTORVM IVRIS.

CLAVSVLÆ.

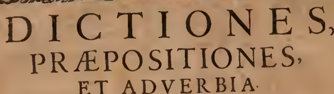
CLAVSVLÆ.

82 Non

164 Si

DICTIONES

DICTIONES, PRÆPOSITIONES, ET ADVERBIA.

150 Imme

339 Quouis

AVGVSTINI BARBOSÆ, V. I. D.

AXIOMATVM IVRIS VSVFREQVENTIORVM EXPOSITIO,

Multis sacræ Rotæ decisionibus, & quamplurium Doctorum, tam veterum, quàm recentiorum resolutionibus locupletata.

AXIOMA I.

Absoluere.

1 *Absoluere potest, qui potest condemnare.*
2 *Præscripta potestate absoluendi, dicitur etiam præscripta potestas condemnandi.*
3 *Absoluere, & condemnare conuertibilia sunt.*
4 *Absoluere non potest, qui condemnare non valet.*
5 *Argumentum valet, non potest condemnare, ergò nec absoluere.*
6 *Potestas ligandi eadem est atque soluendi.*
7 *Episcopus non potest absoluere exemptos etiam volentes.*
8 *Absoluere, vel condemnare qui non potest, nunquid condemnandum, seu absoluendum pronunciare possit? remissiuè.*
9 *Absoluere potius debet Iudex, quàm condemnare.*
10 *Absoluere nocentem sanctius est, quam condemnare innocentem.*
11 *Iudex non debet absoluere in dubio, quando agitur de periculo animæ ex absolutione.*
12 *Absolutus expressè dicitur, qui non est condemnatus.*

1 ABSOLVERE potest, qui potest condemnare, vt per tex. *in l. 4. ff. de re iudic.* tradunt Innoc. *in c. dilecto, de officio Archid.* Felin. *in c. audiui, n. 20. in fine, de præscript.* Bald. *in l. imperium, n. 11. vers. circa vltimum, ff. de iurisd. omnium iud.* Herman. Der. *in rub. ff.*
2 *de acq. poss. n. 18. in fine,* dum aiunt quòd ille, qui præscripsit potestatem absoluendi, dicitur etiam præscripsisse potestatem condemnandi, Caner. *in tract. de hæretic. n. 72.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 43. num. 15. in fine,* Card. Tusch. *pract. conc. lit. A, conc. 40. n. 1.* Farin. *fragm. crim. p. 1. lit. A, n. 6.*

ABSOLVERE enim, & condemnare conuertibilia sunt, & qui vnum potest, potest & aliud, Rip. *in d. l. 3. num. 1.* gloss. *in Clem. cum a repulsione, de appel.* Felin. *in cap. cùm inferior, num. 4. de maiorit. & obed.* Menoch. *d. q. 43. à princip.* Farinac. *d. litt. A, num. 7.* Ludou. Gomez *in cap. 2 §. statuto, num. 48. cum seqq. de constit. in 6.* 3

ABSOLVERE igitur non potest, qui condemnare non valet. *l. nemo qui condemnare. ff. de regulis iuris.* Socin sen. *in rubr. ff. de acquir. possess. num. 8.* Menoch. *d. q. 43. n. 2. vers. altera est negatiua, & n. 26. cum seqq.* vbi ponit duas declarationes, quæritque, an habenti potestatem absoluendi, & condemnandi, si auferatur potestas condemnandi, censeatur etiam sublata potestas absoluendi; refert Farin. *d. lit. A, num. 11.* Nam valet in hac materia argumentum negatiuum, sicut & affirmatiuum, Non potest condemnare; ergo nec absoluere, vt per Federic. de Senis *cons. 14. incip. Monachus Perusinus num. 4. vers. in secunda quæstione,* quem refert Card. Tusch. *d. conc. 40. n. 1.* 4

Eadem est enim potestas ligandi, atque soluendi, *cap. verbum, de pœnitent. dist. 1. cap. cùm inferior, de maiorit. & obed.* Procedit autem de iure communi regula illa, Quis non potest ligare, ergo nec absoluere: secus si de iure speciali ex priuilegio, quia licèt Episcopus non possit excommunicare, neque ligare exemptos, tamen potest illos volentes absoluere in casibus, in quibus de iure communi alios subditos absolueret, vt resoluit Federic. de Senis *d. cons. 14. num. 4. vers. in secunda quæstione, vsque ad fin.* prout illum citat Cardin. Tusch. *d. conc. 40. num. 4.* Verumtamen non placet hæc distinctio Abb. *in cap. significasti, num. 12. vers. his tamen non obstan-* 5

tibus, de foro compet. & Felin. in cap. paſtoralis, n. 10. de officio Ordin. quos refert, & ſequitur Eraſm. à Cochies de iuriſdict. Ordin. in exemptos, part. 2. q. 50. à num. 3. dum abſoluiè reſoluunt, exemptos pro abſolutione ab excommunicatione non poſſe ſe ſubiicere Ordinario, quia exemptiones non ſunt ſimpliciter conceſſæ in fauorem exemptorum, ſed etiam in fauorem ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, cuius intereſt habere multos à iuriſdictione Ordinariorum ereptos, ſibique immediatè ſubditos, Clem. paſtoralis, de re iudic. Abb. d. n. 11. verſ. & per hoc, Rebuff. reſp. 142. Eraſm. à Cochier d. tract. lib. 1. quaſt. 1. num. 17. Rot. in Vlixbonen. Monaſterij 29. Nouembris 1625. coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano.

8 Absolvere, vel condemnare qui non poteſt, nunquid condemnandum, ſeu abſoluendum pronunciare poſſit? vide latè diſputantem Farinac. d. lit. A, num. 12. cum ſeqq.

9 Absolvere debet potius Iudex in dubio, quàm condemnare, l. Arrianus, ff. de actionib. & oblig. l. fauorabiliores, l. ſemper in obſcuris, ff. de regulis iuris, cap. 3. de probat. Couarr. variar. lib. 1. cap. 1. num. 2. verſ. quartò. Mexi. in tract. taſſa panis, concluſ. 1. n. 171. Anton. Monach. Florent. deciſ. 36. num. 2. Card. Tuſch. d. lit. A, concl. 41. à num. 1. vbi num. 3 per l. abſentem, ff. de

10 pœnis, dicit, quòd ſanctius eſt abſoluere nocentem, quàm condemnare innocentem.

11 Absolvere tamen non debet Iudex in dubio, quando agitur de periculo animæ ex abſolutione; ideo obligatus reſtituere vſuras, licèt doceat de reſtitutione particularium vſurarum diuerſis perſonis facta, tamen debet condemnari ad reſtitutionem confeſſatam per defunctum, ſi non apparet quòd ſint eædem vſuræ, quia maius eſt periculum animæ, ſi non fiat reſtitutio, quàm importet damnum, ſi bis ſoluantur, & reſtituantur, ita Federic. de Senis conſ. 251. col. fin. verſ. præmiſſa locum habent, quem refert Cardin. Tuſch. d. lit. A, concl. 42. n. 1. vbi num. 2. exemplificat fauore piæ cauſæ, & animæ in alio caſu.

12 Abſolutus expreſsè dicitur, qui non eſt condemnatus, vt per Sigiſm. Scacc. de appellat. quaſt. 17. limit. 6. memb. 9. ſub n. 70. & limit. 21. n. 30. in fine.

AXIOMA II.

Abſurdum.

1. *Abſurdum in omnibus diſpoſitionibus ſemper eſt vitandum.*
2. *Interpretatio largiſſima fieri debet ad euitandum abſurdum.*
3. *Diſpoſitio quantumuis generalis, eſt reſtringenda, ne ſequatur abſurdum.*
4. *Verba impropriantur, & intelliguntur eo modo, quo poſſunt, ad euitandum abſurdum.*
   & ne abſurdum ſequatur, à regulis iuris recedimus. ibid.
5. *Negatiua dua, qua important vnam affirmatiuam, importabunt negationem duplicatam, vt tollatur abſurdum.*
6. *Statuti verba impropriantur, vt euitetur abſurdum.*
7. *Interpretationi locus eſt ad euitandum abſurdum, etiamſi ſtatutum excludat omnem interpretationem.*

1 Absurdum in omnibus diſpoſitionibus ſemper eſt vitandum, l. ita ſi 39. in fine, ff. de oper. libert. l. nam abſurdum, ff. de bonis libert. cap. in Genesi, de elect. Ancharanus conſ. 80. incip. Retento ordine num. 7. Ioan. de Imola con. 245. n. 2. Ioan. de Anania conſ. 27. incip. Viſo caſu, num. 6. in fine, Abb. conſil. 37. Arbitror, in princ. verſ. ſed iſte intellectus, lib. 2. Euerard. in topicis legalib. loco 8. Peregr. de fideicommiſſ. art. 11. num. 46. Card. Mantic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 3. tit. 7. à princip. & de tacitis & ambig. conuention. lib. 2. tit. 13. per totum, Valaſc. conſult. 174. n. 11. Card. Tuſch. practic. concluſ. lit. A, concl. 66. à princip. Leo Valent. deciſ. 4. n. 3. tom. 1.

Absurdum vt euitetur, largiſſima interpretatio fieri debet, vt per Corn. conſ. 188. lib. 2. Ciol. in repet. l. omnes populi, num. 186. ff. de iuſtitia, & iure Aym. de antiquit. tempor. part. 4. in princip. num. 137. Villagut. in tract. de extenſione legum. rubr. de extenſione legis correctoria, num. 16. & rubr. de extenſione legis correctoria. & pœnalis ſimul, num. 78. & ſeq. Cancer. var. reſolut. p. 1. c. 1. num. 150. Valenzuela conſ. 169. num. 49. tom. 2. Rota deciſ. 248. n. 2. p. 1. in poſthum. Farin. alias p. 3. recentior. 2

Absurdum ne ſequatur, diſpoſitio quantumuis generalis, eſt reſtringenda, l. 2. C. de noxalib. actionib. Nicol. Euerard. d. loco 8. num. 4. & 6. deciſ. Pedem 90. num. 13. & 19. Hippol. Riminald. in §. 1. num. 40. Inſtit. per quas perſonas ius nobis acquir. Alex. conſ. 83. Viſa facti, num. 11. in fine, & num. 12. verſic. immanent prædicta, lib. 2. Cardin. Tuſch. d. concluſ. 66. n. 38 Et generalia, vniuerſaliſque verba vt abſurdum euitetur, reſtringuntur, Pedroch. conſ. 19. n. 10. Card. Mantica de coniectur. vltim. volunt. lib. 1. tit. 13. n. 8. & 9. Honded. conſ. 4. n. 19. lib. 1. Caſtill. controuerſ. lib. 5. p. 2. c. 166. n. 9. & 10. 3

Absurdum vt euitetur, verba impropriantur, & intelliguntur eo modo, quo poſſunt, Alex. conſil. 61. Super eo, n. 4. lib. 1. quem refert Card. Tuſch. d. concl. 66. num. 17. Stephan Gratian. diſcept. forenſ. tom. 5. c. 834. n. 13 Valenzuel. conſ. 233. n. 39. tom. 2. Et ne abſurdum ſequatur à regulis iuris recedimus, Sim de Prætis de interpretat. vltim. volunt. lib. 1. interpret. 1. dub. 4. ſol. 1. 4

Surd. conſ. 236. n. 18. Stephan. Gratian. vbi proximè. Et 5 ideo duæ negatiuæ, quæ important vnam affirmatiuam, importabunt negationem duplicatam, vt tollatur abſurdum, Signorol. de Homod. conſ. 34. Si quæritur, nunquid, ante med. Ruin. conſ. 37. n. 4. lib. 3. Cardin. Tuſch. d. concl. 66. n. 21.

Absurdum vt euitetur, verba ſtatuti impropriantur, Alex. conſ. 51. Viſo themate, numer. 2. lib. 1. Cardin. Tuſch. d. concl. 66. num. 21. & licitum eſt recedere à propria ſignificatione verborum ſtatuti, Alex. conſ. 80. Viſo, & opportunè, n. 8. verſ. confirmantur prædicta, lib. 2. Card. Tuſch. d. concluſ. 66. n. 30. 6

Et locus eſt interpretationi, etiamſi ſtatutum ex- 7 cludat omnem interpretationem, Alex. conſ. 50. num. 11. verſ. etiam ex hoc colligitur, lib. 1. Card. Tuſch. d. concl. 66. num. 39.

AXIOMA III.

Abundans.

1. *Cautela abundans non nocet.*
2. *Iudex quando poteſt procedere ad executionem ſine ſententia, ſi feratur, qua non ſit lecta, vel non lata in ſcriptis, non eſt nulla.*
3. *Libellus ſi offeratur minus legitimus in cauſa, in qua non requiritur libellus, non vitiat.*
4. *Depoſitum nulliter factum in caſu, quo ſola oblatio verbalis ſufficiebat, non vitiat ex quo abundat.*

5 Citatio

5 *Citatio partis vbicumque non est necessaria, si fiat, & nulliter, non propterea actus redditur nullus.*
6 *Sententia non vitiatur, si causa vera adijciatur causa falsa abundans.*
7 *Solemnitas non necessaria si minus solemniter fuerit adhibita, non vitiat.*
8 *Cautela abundans nocet, si per illam deueniatur ad actum prohibitum.*
9 *Dispositio tota vitiatur, si id, quod abundat, per errorem loco necessarij, & requisiti sit appositum.*
10 *Cautela abundantes augent suspicionem in contractibus suspectis.*
11 *Dilatio debet esse competens, etiamsi assignetur in casu, in quo debeat assignari.*
12 *Abundare in cautelis necesse est in casibus dubiis.*

1 ABVNDANS cautela non nocet, *l. testamentum. C. de testament. l. penult. C. de euiction.* Tiraq. *de retractu lig. § 36. gloss. 2. num. 48. in fine, & num. 51.* Roman. *cons. 343. incip. Ex proposito. n. 7.* Surd. *decis. 13. num. 14.* Card. Tusch. *practic. conclus. lit. A. concl. 67.* Paulus Fusch. *in singul. A. num. 6.* Sebast. Næui. *in l. non solent. 95 ff. de regulis iuris,* Farinac. *in praxi crimin. p. 3. q. 89. num. 123.* Gouzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 6. n num. 26.* Stephan. Gratian. *discept forens. cap. 141. num. 11.* Rot. *decis. 319. n. 9. apud Farin. part. 1. recent. & decis. 748. num. 6. p. 1. in posthum. Farin.* aliàs *part. 3. recens.*

2 Amplia vt procedat, etiamsi id, quod abundat, non est solemniter factum, sed nullum, quia non vitiat, ex adductis per Federic. de Senis *cons. 211. col. 3. in princip. vers. restat ergo respondere,* vbi ait, quòd quando iudex potest procedere ad executionem sine sententia, si feratur sententia, quæ non sit lecta, vel non lata in scriptis, non est nulla, prout illum refert Cardin. Tusch. *d. concl. 67. num. 5.*

3 Vnde si offeratur libellus minus legitimus in causa, in qua non requiritur libellus, non vitiat, Ias. *in l. 2. in um. num. 33. vers. primò habes, col. penult. ff. si certum petatur,* Roman. *cons. 497. Dubitatur, n. 6.* Signorol. *cons. 41. Omissa narratione, in princip.*

4 Sic etiam depositum nulliter factum in casu, quo sola verbalis oblatio sufficiebat, non vitiat ex quo abundat, Crauet. *cons. 331. num. 15.* Card. Tusch. *d. concl. 67. n. 21.*

5 Sic etiam citatio partis vbicunque non est necessaria, si fiat, & nulliter fiat, non propterea actus redditur nullus, Marsil. *in l. de vnoquoque. num. 42. vers. istud tamen, ff. de re iudic.* Roman. *cons. 497. Diligenter, num. 5. & 6. vers. tertio,* Card. Tusch. *d. concl. 67. num. 11.*

6 Hinc etiam sententia non vitiatur, si causæ veræ adiiciatur causa falsa abundans, Roman. *cons. 343. Ex proposita. n. 8.* Card. Tusch. *d. concl. 67. n. 32.*

7 Hinc etiam solemnitas non necessaria si minus solemniter fuerit adhibita, non vitiat, Pute. *decis. 344. num. 4. in fin.* aliàs *334. etiam num. 4. in fin. lib. 2. in correctis.*

8 Limita primò, si per abundantem cautelam deueniatur ad actum prohibitum, quia tunc abundans cautela nocet, vt per text. *in l. pediculis. §. Labeo. ff. de auro & arg. leg. & in l. 1. §. sciendum. ff. de aedilit. edict.* resoluunt Corn. *cons. 276. num. 1. vol. 1.* Paulus Fuscus *vbi suprà.*

9 Limita secundò, nisi id, quod abundat, per errorem loco necessarij, & requisiti sit appositum, quia tunc vitiatur tota dispositio, Petr. de Anchar. *cons. 1. per totum,* Cardin. Tusch. *dict. conclus. 67. n. 36.*

Limita tertiò in contractibus suspectis, in quibus abundantes cautelæ augent suspicionem, Anchar. *cons. 257. Ex ordine, in fine,* Tiber. Decian. *cons. 32. num. 65. lib. 3.* Beroi. *cons. 49. num. 14. lib. 1.* Corn. *cons. 217. in fin. lib. 3.* Card. Tusch. *d. conclus. 167. num. 43.* Menoch. *cons. 109. n. 35.* 10

Limita quartò in dilatione, quæ debet esse competens, etiamsi assignetur in casu, in quo non debebat assignari, Calderinus *cons. 132* aliàs *2. de dilation.* idem dicendum suspicione Iudicis allegata, quia licèt non debeat exprimi de necessitate, si tamen exprimatur, & ineptè, vitiatur allegatio Bald *cons. 472. Statuto. n. 5. in fin. lib. 1.* Card. Tusch. *d. concl. 67. num. 40.* 11

ABVNDARE in cautelis necesse est in casibus dubiis, veluti si dubitetur, an actus requirat certam solemnitatem, vel non, ex abundanti debet illa solemnitas adhiberi ad tollendum dubium, Guid. Pap. *decis. 149. Secunda conclusio, circa fin.* Calderin. *cons. 277.* aliàs *1. de empt. & vendit.* Card. Tusch. *d. lit. A, concl. 68.* 12

AXIOMA IV.

Accessorium.

1 *Accessorium sequitur naturam sui principalis.*
2 *Guarentigia non valet, si non valet principale instrumentum.*
3 *Fideiussoris obligatio accessoria habet eandem naturam, & conditionem, quam habet obligatio principalis.*
4 *Dispositio concedens aliquid principale, censetur etiam concedere id, quod accessoriè venit ad illud principale.*
5 *Sepultura concessa, censetur concessa delatio mortui processionaliter, & celebratio pro defunctis.*
6 *Causa principali, & incidenti accessorio pendente, si principalis est finita, dicitur etiam finita accessoria.*
7 *Accessorium sequitur naturam sui principalis, quamuis accessorium sit dignius, quàm principale.*
8 *Parochialis Ecclesia si vniatur accessoriè beneficio simplici, omnimodam naturam, & conditionem beneficij simplicis assumit.*
9 *Accessorium quando venit in necessariam consequentiam principalis, concesso principali, censetur concessum accessorium.*
10 *Limita Axioma, vbi militat diuersa ratio, & in actibus denotantibus translationem dominij, vt num. 11.*
12 *Accessorium corruit sublato principali, & num. 13. & 14.*

ACCESSORIVM sequitur naturam sui principalis, *l. etiam. C. de iure dotium. reg. accessorium, de regulis iuris lib. 5.* exornant Socin. *reg. 5.* Pute. *decis. 1. num. 2. lib. 1. in vtraque edit.* Menoch. *cons. 58. num. 13. cum seq.* Surd. *de aliment. tit. 9. quæst. 31. num. 8. cum seqq. & decis 88. num. 10.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. dit. A concl. 77.* Ioan. Franc. Leo *in Thesauro fori Ecclesiast. p. 2. cap. 16 num. 70* Anton. Monach *Bononien. decis. 27. num. 4. & decis. 28. num. 56.* Pichard. *ad §. si quis alium. num. 42. Instit. de inutilib. stipulationib.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib. 1.* 1

*resol.*72.*n.*6.Mastrill.*Sicil.decis.*115.*num.*4.Magdalen. *de numero testium in testamento requisit. p.* 2. *cap.* 7. *num.*33.Cassanate *cons.*55. *num.* 19. Cancer.*var. res. part.* 13.*num.*141.*& p.*2.*c.*5.*num.*3.Narbona *ad l.*20. *gloss.*21. *num.*38.*tit.*1.*lib.*4. *noua Recop.*Reinos.*obseruat.*61.*num.*6. Stephan. Gratian. *discept.for.cap.*181. *num.*3.*& c.*423.*num.*43.*& c.* 474. *n.* 33. *& cap.* 498. *num.*36. *& cap.*657. *num.*11. *& cap.*715. *num.*17. *& cap.* 839. *num.* 14. *& cap.* 937. *num.*22. *& cap.*940. *num.* 28. Castill. *controuers. lib.* 5. *part.*2. *cap.*168. *num.*3.

2 Hinc primò colligitur, non valere guarentigiam habentem executionem paratam, si non valet principale instrumentum, Socinus *in l.*1. *num.* 79. *vers. quartò limita. ff. soluto matrim.* Roman. *cons.* 42. *Visis.num.*3.*vers.secundò.*Alex.*cons.*,2.*in princip.lib.*2. Card.Tusch. *d.litt.A*, *conc.*77. *num.*14.*& num.* 20. ex eo, quia sublato contractu principali, cessat pactum accessorium in eodem contractu ait positum, Anchar. *cons.* 394. *num.* 3. & pleniùs *num.* 5. Nam quando vnum trahit consequentiam ab alio, si non valet primum neque valet reliquum. Signorol.*cons.*90.*num.*16.*&* 18. Cardin.Tusch. *d. conc.*76. *num.*1.

3 Secundò colligitur, obligationem fideiussoris accessoriam habere eandem naturam, & conditionem, quam habet obligatio principalis, Abb. *cons.* 48. *Attingam.co.*1.*vers.nec obstat iuramentum, in tilia col.*2.*in fine, vers.descendo.lib.*1. Card. Tusch. *d. conc.* 76.*num.*21. ita vt si principalis obligatio sit nulla, aliter quam iure speciali, tunc & fideiussio reddatur nulla, Apostill.ad Alex.*cons.*59.*Viso instrumento, n.*11.*vers.accessoria.lib.*1.

4 Tertiò colligitur, dispositionem concedentem aliquid principale, censeri etiam concedere id, quod accessoriè venit ad illud principale, cap. *prudentiam.*§. *si verò, de officio deleg.*vbi notant Doctores, quod delegata causa principali, censetur etiam delegata omnia accessoria ad causam, quem textum ad id notauit Alberic. *in l. cùm principalis.ff.de regulis iuris*, & aduertit etiam Euerard. *in loco à concessione antecedentis ad concessionem consequentis, post num.*2.Aym.*de antiquit.tempor.p.*4.*in princip.num.*67. vbi propterea subdit, quòd consuetudo, seu præscriptio, etiam quod sit stricti iuris, & de sui natura non extendenda, extenditur tamen ad accessoria, & præscribens fundum, censetur etiam præscribere seruitutem fundo competentem.

5 Hinc etiam concessa sepultura, censetur concessa celebratio pro defunctis, Federic.de Senis *cons.*186. *in princip.* & delatio mortui processionaliter, Oldrad. *cons.* 225. *num.*14.*in fine, vers. vltimo videtur.* Card.Tusch.*d.lit. A*, *conclus.*77. *num.*9. *&* 10. Amplia etiam in pœnalibus, correctoriis, & exorbitantibus, vt per Aym. *dict. part.*4.§. *videamus modò. num.* 36. Nicol. Euerard.*in loco à ratione legis larga. num.* 35. Villagut.*in tract. de extensione legum rubr. de extensione legis correctoria, & pœnalis simul. num.* 266. *& seq.* Limita tamen quando illud, quod dicitur accessoria, est arduum, & non fuit verosimiliter cogitatum à concedente, quia tunc accessoria non censentur concessa, concesso principali. Federic de Senis *cons.*191. *num.* 3. *vers. etsi opponatur*, quem refert Cardin. Tusch. *d.lit.A,conclus.*79. *num.*3.

6 Quartò colligitur, quòd pendente causa principali, & incidenti accessoria, si principalis est finita, dicitur etiam finita accessoria: putà actor negauit petitionem veram, per quam incidit in pœnam statuti, si obtinuit in causa principali, quæ est finita per sententiam, non poterit molestari pro pœna negatæ positionis, Anchar.*cons.*245.*Si d.illa positio*, quem refert Card. Tusch. *dict. conclus.* 79. *num.*22.

Quintò colligitur, Axioma procedere, etiamsi 7
accessorium sit dignius, quàm principale, Roman. *cons.*330.*Circa primum. num.*13. *in fin.* vbi Apostill. *in verb. dignius*, Card.Tusch. *d. conclus.*76. *num.*26. D.Barbos.*in l.cùm prætor.* § *fin. num.* 211. *ff. de iud.* Castill.*controuers. dict.cap.*169. *num.* 21. *cum sequentib. & num.* 44. Stephan. Gratian. *disceptat. for. tom.* 4. *cap.* 657. *num.* 19. *& sequentib.* Et ideo ea, quæ habent diuersam naturam, si annectantur accessoriè alteri rei diuersæ, tunc res annexa tanquam accessoria perdit suam naturam, & recipit naturam principalis, cui fit annexio, Roman. *dict. cons.*330.*num.*14. putà si Parochialis Ecclesia vnia- 8
tur accessoriè beneficio simplici, commodam naturam, & conditionem beneficij simplicis assumit, Nauar. *cons.*11. *num.* 3. *de maiorit. & obed. in* 2.*ons*, Azorius *Instit. moral.part.*2. *lib.*6.*cap.*28.*quæst.* 20. *in fin.* Nicol. Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.* 5. *num.* 195.

Sextò colligitur, quòd quando accessorium ve- 9
nit in necessariam consequentiam principalis, concesso principali censetur concessum accessorium, & alia sine quibus stare non potest, *l.* 2. *de iurisdict. omnium iudic.* Federic. de Senis *cons.* 163. *in princip. vers. in contrarium, & cons.* 176. *in princip.* Aymon *d.p.*4. *in princip. num* 64. *cum seqq.* Villagut. *in tract. de extensione legum. rubr. de extens. legis correctoria.num.*17.*in nona fallent.* Card. Tusch. *d.lit. A, conclus.*77. *num.* 1. & intellige axioma procedere cùm accessorium est à suo principali inseparabile, Menoch. *remed.* 6. *recuper. num.*45. *& de præsumpt. lib.*3.*præs.*97.*num.*7.*&* 8. Stephan.Gratian. *disceptat. forens.tom.* 5. *cap.* 839. *num.*24. *&* 25. *& cap.*937. *num.*23.

Limita primò Axioma nostrum, vbi militat di- 10
uersa ratio, & in separatis, Alex. *cons.*4. *Circa primum. num.* 5. *lib.*1. Thom. de Tomasset. *in floribus legum, reg.*8. *in declarat.* Brunor. à Sole *in locis communib.verb.accessorium*, Card.Tusch. *lit. A, conclus.*76. *num.* 36. *& conclus.* 79. *numer.* 4. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.*1. *comp.* 12. *num.* 21. Mieres *de maiorat. part.* 1. *quæst.*10. *num.*54. Fachinæ. *cons.* 13. *num.*23. *lib.*1. Pacian. *de probat. lib.*2. *cap.* 16. *num.*69. Ouid. de Amicis *de iure emphyteus. quæst.* 41. *num.*11. Castill. *var. resolut.part.*1. *cap.*13.*num.*141. Castill. *dict. cap.*168.*num.*16.*&* 27. Vt quia in principali tractatur de damno, & in accessorio de lucro, Crauet. *in quæst.de indemnit.mulier. num.*47. Menoch. *cons.*58.*in fine, vers.ita etiam non refragatur*, Card. Tusch. *dict. concl.*76. *n.* 34.

Limita secundò in actibus denotantibus trans- 11
lationem dominij, quando omnino non cohæret principali, sed ab eo est diuisibile, Oldrad. *cons.* 111. *num.* 9. *vers. quartò in actibus*, Cardin. Tusch *dict.litt. A*, *conclus.* 79. *num.* 2. vbi *num.* 3. subdit, idem esse in adiacentiis ad ipsum principale, quia non censentur translatæ, nisi de illis sit dictum, & citat *l. si quondam, Cod. de bonis vacant.* Oldrad. *cons.*121. *num.*11. *vers.sextò videtur expressum.*

ACCESSORIVM corruit sublato principali, *l.qui* 12
liberis. ff. de vulg. & pupil. subsistit. l. cùm principalis, vbi Dec. *ff. de regulis iuris*, §. *fideiussores.Instit de fideiuss.* §. *si q*[illegible] *ancillas. Instit.de legat.* Anchar.*cons.* 394. *Dubium est n.*3. Card.Tusch.*d.lit. A,conclus.*77. *num.*16. Surd.*cons.*318.*n.*5. Menoch.*cons.*4. *num.*135.

&

& cons. 98. num. 14. & de praesumpt. lib. 5. praes. 21. n. 26. Castil. controvers. lib. 5. p. 2. cap. 168 num. 12. cum seqq. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 92. vbi declarat procedere in coniunctis, & vbi militat eadem ratio, additque propterea, Ias. in addit. ad Port. in d. §. si quis ancillas, dicere, quòd si lego vaccam cum vitulo, si non valet legatum vaccae, vtputa si vacca sit mortua (& sic principali sublato, & destructo) non valet nec legatum vituli, id est, titulus non debebitur, cùm accessoriè veniat vitulus ad vaccam; nam dictio cum, accessoriè coniungit: sed si lego vaccam, & vitulum, cùm duo sint separata legata, quia dictio &, principaliter coniungit, si non valet legatum vaccae, vitulus tamen debebitur, cùm tali casu vitulus ad vaccam accessoriè non veniat.

13 Vnde contractu principali annollato, iuramentum, guarentigia, hypotheca, & omnia alia accessoria redduntur nulla. Gozadin. cons. 28. n. 27. & seq. Roman. cons. 42. Visis quae egregiè, n. 3. vers. secundò. Card. Tusch. d. concl. 87. n. 24.

14 Limita quando principale aliquo speciali iure tollitur; tunc enim principali sublato tollitur accessorium, l. fin. §. Titius, ff. de cond t. & demonstrat. Pyrrh. Maurus de fideiussor. p. 2. sect. 10. §. 30. num. 4.

AXIOMA V.

Accidens.

1 *Accidens non potest esse sine subiecto, & substantia.*
& tollitur eius subiecto sublato. ibid.
2 *Accidentia contractus sunt ea, quae per legem non insunt, & sine quibus contractus stare potest.*
3 *Accidentia possunt mutari non vitiata substantia, secus è contra.*
4 *Accidentia extrinseca possunt abesse, & adesse praeter subiecti corruptionem.*
5 *Accidentia non possunt mutare substantiam rei, nisi miraculosè.*
6 *Accidentaliter euenientia non mutant rei substantiam.*

1 ACCIDENS non potest esse sine subiecto, & substantia, l. 4. in fin. ff. de actionib. empti, tradunt Curs. Conimbricens. in cap. 2. de complexis, in praeambul. praedicamentorum, Bald. in cap. significante, vers. nam accidentia, de appellat. Apostil. ad consil. Romani 91. Visis ac percunctatis, n. 8. in vers. qualitas. Mascard. de probationib. concl. 21. & concl. 1248. num. 4. Mandos. de privileg. ad instar. gloss. 11. n. 20. Surd. de aliment. tit. 2. in praeamb. n. 2. & tit. 9. q. 29. n. 23. & decis. 70. num. 6. & cons. 234. n. 23. & cons. 335. n. 13. Cardin. Tusch. pract. conclus. lit. A. concl. 82. n. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 7. n. 70. & gloss. 57. n. 32 Anton. Monach. Florent. decis. 56. num. 5. vbi quod supponit substantiam, naturam verò sui subiecti regulariter sequitur, ex l. eius artifices, C. de operis libert. Et quod accidentia, vel qualitas non possunt stare sine subiecto, nisi per viam miraculi, tradit Anchar. cons. 218. n. 17. quem refert Card. Tusch. d. concl. 82. n. 14. in fine, vbi num. 7.
2 subdit, quòd accidentia contractus sunt ea quae per legem non insunt, & sine quibus contractus stare potest, & accidens tollitur eius subiecto sublato, l. cum qui in prouincia 31. §. quod si stipulatus, ff. si certum petat. Crot. cons. 135. n. 25. lib. 5. Pyrrh. Maur. de fideiussor. sect. 1. cap. 5. n. 8.

August. Barbosa Axiom. Iur.

ACCIDENTIA possunt mutari non vitiata 5
substantia, secus è contrà. Calderin. cons. 314. ante med. vers. ad cuius declarationem, aliàs 11. de feudis.
Cardin. Tusch. d. concl. 81. n. 1. Nam accidentia ex- 4
trinseca possunt abesse, & adesse praeter subiecti corruptionem, l. falsa, ff. de condit. & demonstr. l. pacta conuenta, ff. de contrah. empt. l. pro voluntariis, ff. de impens. in rebus dot. factis, tradunt Corras. lib. 3. miscel. cap. 10. n. 10. Zaz. lib. 1. singul. respons. cap. 12. Menoch. cons. 35. n. 19. & cons. 57. n. 98. & cons. 170. n. 23. Surd. cons. 179. n. 7. Glorit resp. 1. p. 1. n. 166. Porphyr. in praedicalib. de accidente, Sebast. Medic. de definition. bonorum possess. definit. 100. n. 23. & 27. Card. Tusch. d. concl. 82. n. 11.
Surd. consil. 179. n. 7. Non possunt tamen mutare sub- 5
stantiam rei, Gutier. practic. lib. 4. q. 16. n. 91. & subiecti, quia eueniunt post illius esse perfectum, Signorol. cons. 51. num. 11. Gom. in §. in personam, n. 14. Instit. de action. Beee cons. 172. n. 29. vol. 2. Glorit. resp. 1. p. 1. num. 166. nisi miraculosè, vt ait Brun. de argumento, quaest. 3. princip. n. 2. quem refert Card. Tusch. d. concl. 81. n. 14. in princ.

Accidentaliter euenientia non mutant rei sub- 6
stantiam, l. naturalem 5. § pauonum, ff. de acquir. rerum. domin. Costa de facti scientia & ignor. inspect. 7. num. 1. Ceuall. commun. contra commun. quaest. 682. num. 2. Mari. Giurba ad consuetud. Messanens. cap. 10. gloss. 4. num. 5. nisi sit accidens qualificatum, quod sui perueniens enti, illud alterius naturae & speciei efficit. Nat. cons. 139. num. 6. Mari. Giurba cons. 23. num. 9.

AXIOMA VI.

Accingendus.

1 *Accingendus de proximo, habetur pro accincto, intellige, vt n. 4.*
2 *Datum habetur, quod paratum est, vt detur.*
3 *Condemnandus de proximo, habetur pro condemnato.*
4 *Res non iudicatur ab eo, quod erit, sed ab eo, quod est.*
5 *Expellendus de proximo, non habetur pro expulso.*
6 *Clericus de proximo creandus non habetur pro Clerico, ad effectum habendi beneficium, etiamsi incedat in habitu & tonsura, & promoueatur statim.*
7 *Ordo debet praecedere beneficium.*
8 *Capacitas in tempore praesentationis attenditur in beneficiis.*
9 *Patronus quando possit praesentare de proximo clericandum, ostenditur.*
10 *Banniendus de proximo, non habetur pro bannito vt possit offendi vigore statuti.*

ACCINGENDVS de proximo, habetur pro 1
accincto, l. ex eo tempore, ff. de testam. mili. Felin. in cap. cam te, num. 16. vers. erat iste electus, de rescript. Ias. in auth. si qua mulier, num. 23. & seq. C. de sacrosanct. Eccles. & in l. admonendi, in 1. lect. num. 54. vers. ista tamen regula, ff. si certum petatur, Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 1. lit. A. concl. 83. Thom. de Thomasset in floribus legum, reg. 231. Alex. cons. 12. Super primo, n. 7. 8. & 9. lib. 7. Anchar. cons. 430. Fuisset expediens num. 2. vbi quod habetur pro dato, quod paratum est, vt detur. Ioan. de Imola cons. 31. Ad primum, vbi ait, huiusmodi Axioma procedere maximè quando

agitur de excludenda falſitate, vel delicto. Roman.
3 *in l.admonendi, num. 49.ff.de iureiur.* Vb. quòd de proximo condemnandus habetur pro condemnato, & quod idem eſt in abſoluendo de proximo, quia habetur pro abſoluto, latè Narbona *lib. 20. gloſſ. 21. num.45. cum ſeq.tit. 1.lib. 4. noua recopil.* Magdalen. *de numero teſtium in teſtamento requiſito part.1.cap.16. num.14.& 16.*

4 Procedit impropriè & fictè, quia verè de proximo accingendus non habetur pro accincto, & deſtinatio animi non releuat, quia imò deſtinatum non habetur pro impleto, & res non iudicatur ab eo, quod erit, ſed ab eo, quod eſt, & ideo materia eſt brocardica, vt dicit Feliu. *in cap.cum adeo, num. 4. 5. & 6.de reſcript.* Roman. *in d.l. admonendi, num. 49.* Cardin. Tuſch. *d.concl.83.n. 29.* & maximè vbi agitur de forma, vel de pœna incorrenda, vel vbi ſpes proxima eſt fallibilis; tunc enim de proximo accingendus non habetur pro accincto, neque actus perficiendus non habetur pro perfecto, Felin. *in d.c.cum te n.16.in fin.verſ.tamen diuerſis modis limitatur.* Card. Tuſch *d.concl.83.n.31.*

5 Vnde de proximo expellendus non habetur pro expulſo, quin interim exigat & conſequatur fructus poſſeſſionis, quam habet, vt per Aochar. *conſ.285. incip. Tria principaliter, num.4.& ſeqq* vbi loquitur in eo, qui ſoluit Ioanni Bentiuolo, dum imminebat expulſio à ciuitate Bononiæ, quia iuſta fuit exactio, & maximè, quia expulſio erat dubia, licèt proxima ab effectu ſubſequuto, refert Card. Tuſch. *d conc.85. num. 13.*

6 Hinc etiam creandus de proximo Clericus non poteſt habere beneficium, niſi ſit actu Clericus, quantumcumque incedat in habitu & tonſura, & promoueatur ſtatim, vt per Felin. *in d.cap.cum adeo,*
7 *n.4.& ſeq.* quia Ordo debet præcedere, Sanchez *de Matrim.lib.7.diſp.42.n.14.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel.*
8 *gloſſ.2.n. 66.* & in beneficiis attenditur capacitas de tempore præſentationis, Mari. Antonin. *var.reſolut.*
9 *lib.1.reſol.19.n. 1.* Poterit tamen patronus de proximo clericandum præſentare in hunc modum: Præſento Petrum de proximo clericandum, & peto eum ordinari. Flamin. Pariſ. *de reſignat.benefic.lib.4. q. 2. n.5.& 6.* quem ſic intelligit Maſſobr. *in praxi habendi concurſum, prælud.7.dub.21.num.86. ſecundum Roman. impreſſ.* quod ego recipio, ſi taliter præſentatus, ſeu potiùs nominatus, intra tempus ad præſentandum præſtitutum Ordines ſuſcipiat, *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.3.alleg.72.n.78.*

10 Hinc pariter de proximo banniendus non habetur pro bannito, vt poſſit offendi vigore ſtatuti. Iaſ. *in d.l.ſi qua mulier, n.23.C.de ſacroſanct. Eccleſ.* quem refert Card. Tuſch. *d.concl.183.n.38.*

AXIOMA VII.

Accuſator.

1 *Accuſatore non probante reus abſoluitur.*
2 *Accuſator vbi nihil probauit, reus præſumptiuè dicitur docuiſſe de ſua innocentia.*
3 *Accuſator non probans, tenetur ipſi accuſato actione iniuriarum.*
4 *Reus etiam homo nequam accuſatore non probante abſoluitur.*
5 *Actore non probante reus abſoluitur, remiſſiuè.*
Accuſatus de crimine læſæ maieſtatis, & falſi, an te-
6 *...tur innocentiam ſuam probare, oſtenditur.*

ACCVSATORE non probante reus abſoluitur, 1
etiam quòd pro ſua innocentia nihil deduxerit, aut probauerit, *l. 1.ff. ad Turpill. l. qui accuſare, C.de edendo*, vbi Iaſ. *n.5.* Bolognet. *n.1.* Curt.iun. *n.4.* Alciat. *num.17.* & Purpur.etiam *num.17.c.accuſator 6. q.5.* Gig. *de crimine læſæ maieſt.lib.2.tit. quomodo crimen læſæ maieſt.probetur, q. 30.n.1.* Burſat. *conſ.246. num.2.* Ioſeph.Ludou. *concl.14.in 4.ampl.* & Peruſ. *deciſ.14.* Maſcard. *de probat.concl. 1224. num. 29.* Alex. *conſ.1.Viſo proceſſu, in princip.& conſ.89.Viſo themate, n.4.& 5.lib.3* Roman. *conſ. 167.num.3.* Clar. *§.fin.q. 62.in princip.* Card. Tuſch. *lit. A.concluſ.117.n.64.*
Nam vbi accuſator nihil probauit, reus præſum- 2
ptiuè dicitur docuiſſe de ſua innocentia, ex Maſcard. *d.concluſ.1224.n.29.*

Amplia primò, vt accuſatore non probante non 3
ſolùm abſoluendus ſit reus, ſed etiam accuſator teneatur ipſi accuſato actione iniuriarum, ſecundùm Angel. *in l.item apud Labeonem, §.ſi quis libellos, ff. de iniur.* quem refert Curt. ſenior *in repet.l.admonendi, num.356.ff.de iureiur.* Roland. *d. conſ.90. num. 3. & ſeq.lib.3.*

Amplia ſecundò, vt procedat etiam quòd reus ſit 4
homo nequam, ex allegatis per Ioſeph. Ludou. *d. concluſ. 4.in 4. ampliat.* Et procedit Axioma ſiue in cauſa criminali procedatur per denunciationem, ſiue per accuſationem, ſiue per inquiſitionem, Alex. *conſ.1.in princip.lib.3.* Card. Tuſch. *d.concl. 117.n.67.* ſiue in cauſa mixta accuſationis, Alex. *conſ.66. col. 2. verſ.verùm quia, lib.1.*

Amplia tertiò in ciuilibus, in quibus vulgatum 5
eſt Axioma, quòd actore non probante reus abſoluitur, de quo infrà *Axiom. 10.*

Limita in crimine læſæ maieſtatis, in quo ſi ac- 6
cuſator in probando deficiat, accuſatus tamen ſuam innocentiam probare tenetur, & indicia contra ſe exiſtentia, aut probationibus aut per torturam purgare, per text. *in l.ſi quis, C.ad legem Iul.maieſt.* tradit Gig *d.q. 30. in fin.* vbi ſubdit idem dicendum in crimine falſi, per text. *in l.vbi autem, C.ad legem Cornel. de falſis.* Verùm hæc limitatio non conuenit noſtro Axiomati, illa enim præſupponit accuſatorem, qui licèt non plenè probauerit, probauit tamen tantum quod accuſatum indiciauerit; quo caſu nulla eſt ſpecialitas in crimine læſæ maieſtatis, aut crimine falſi, quia in omni crimine, niſi reus illa indicia contrariis probationibus eliſerit, torquendus eſt: Axioma verò noſtrum intelligitur, & procedit, quando accuſator nihil prorſus probauit, nec ad condemnationem, nec ad indicia.

AXIOMA VIII.

Acta.

1 *Acta faciunt rem notoriam.*
2 *Acta facta in iudicio ciuili, an & quando fidem faciant in criminali, & è contra remiſſiuè.*
3 *Acta facta coram Iudice ſæculari, an & quando fidem faciant coram Iudice Eccleſiaſtico, remiſſiuè.*
4 *Acta facta in iudicio ſummario, an & quando probent in plenario, remiſſiuè.*
5 *Acta facta in iudicio poſſeſſorio, an & quando fidem faciant in petitorio, remiſſiuè.*

ACTA faciunt rem notoriam, *l.fin. C. de re iudic.cap.ex inſinuatione, de appellat.* vbi Innoc. *in fine, cap.cum olim, de verbor.ſignif.* Alex. *conſ.62.n.24.*

vol.7.

vol.7. Roland. conf.41. num.30.vo.1. Bece.conf.40. num.3. vo.1. Surd. conf.154.num.25.& conf.118.n.8. vo.2. & conf.188. num. 8. Cephal. conf.602. num.21. lib.4.Tiraq.de retractu lig. §.36.gloff.1.num.44. Menoch. de interdict.remed.2. recup.possess.num. 252. & de arbitr. iud. casu 166. num. 6. Mascard. de probat. conc. 1101. num. 13. & 14. Farinac. in praxi crim. part.1.quaest.21. num. 14. Mendez à Castro in praxi Lusit.lib. 3. cap.15. num.4. Gloric. ress.3. num.26. & ress.10. num.39. Ioan. Bapt.Costa de facti scientia & ignorantia inspect.4.num.2.Negusant.resp. 68.n.7.Pacific. de Salviano interdicto inspect.1.cap.4.num.68 Bernard. Graeue. ad pract. Camera Imper. conclus.134. num.7. publicato scilicet processu, & post conclusum in causa, gloss. in cap.significauerunt, de testib.Mascard. de probat.conc.1102.n.24. Vincent.Carroc.sing.470. Costa d.inspect.4.n.2.Pacific d.c.4.n.66.69.70.& 72. Rota decis.9.num 3.p.3.lib.2.& decis.1117.lib. 3.p.3. diuers. At quoad litigantes etiam ante conclusum in causa, acta faciunt rem notoriam, cùm illa scire praesumantur. Bellamer.conf.40.n. 12 Costa d.inspect.n. 2.Card Tusch lit.N,conc.107.n.5.& 6.

2 Acta facta in iudicio ciuili, an & quantam fidem faciant in iudicio criminali; vide Bart.in lib.2. § hoc edicto,n.5.& ibi Alex in addit.lit.E,& Angel. num.8. ff.vi bonor. rapt. Boss. in tit. de pluribus violent. num.117. Clar.in pract.§.fin.q.44.vers.item producantur, Mascard. de probat. conc.34.num.4. Ceuall. communium contra communes, q.296 Cardin.Tusch. pract.conclus.tom.1.litt. A,conclus.91.num.11. Sigism. Scacc. de iud. causar. ciuilium & crim. lib.1.cap.74. Et è contrà, an acta facta in iudicio criminali, probent in ciuili? vide Felin.in cap.causam quae,num.23. de testib. Caputaquen.decis.57 105 106.& 107.lib.2. Mascard.concl.351.n.3. Card.Tusch lit.P,concl,790. Rot decis.649.num.3. apud Farin.p.2.rec.

3 Acta facta coram Iudice seculari, an & qualem fidem faciant coram Iudice Ecclesiastico? vide Capell.Tholos.decis.199.vers.item fuit quaesitum, Abb.num.10. Aretin.num.21. Felin. num 4. & Dec. n.90.cum seqq.in c.at si clerici,de iudic. Card.Tusch. lit.A,conc.91.n.2.Mascard.conc.33.n.24.& conc.149. Menoch.cons.367.à num.22.

4 Acta facta in iudicio summario, an,& quando probent in plenario? Vide Capt. in tract.de notorio. memb. 1. num. 28. & 29. remissiuè Paul. Tusch. in singular. lit.A, num.8. Nat. cons.532. num.10. lib.3. Gail. lib.1. obseru.103. Mascard. conclus.348. num.9. & 10. Card.Tusch. d.lit.A,conc.91.num.7. cum seq. Surd.de alim.tit.1.q.126.num.4. Valenzuel. cons.121. num.105.tom.2.

5 Acta facta in Iudicio possessorio, an & quando faciant fidem in petitorio? vide Put. decis. 171. aliàs 166. lib.1. in correctis, Menoch.cons.356.n.14. & num.40.& cons.367.num.21. Christoph.de Paz in tract.de tenuta,cap.32.n.7.cum seqq.

AXIOMA IX.

Actio,

1 Actio semel extincta, non reuiuiscit.
2 Statutum liberans fideiussorem, si principalis debitoris persona potest haberi, eo ipso quod est captus, fideiussor est liberatus, nec reuiuiscit obligatio, si relaxetur.
3 Actiones suas remittentibus non est dandus ad eas regressus.
4 Nemo sine actione in iudicio experitur, nec alium cogere potest, in tantum vt iudex debeat illum repellere etiam parte non opponente, imò & illa consentiente, vt num.5.
6 Executio datur Manu Regia sine actione in iis, in quibus dictat ratio naturalis.
7 Repraesaliae conceduntur sine actione, & officio iudicis.
8 Obligationem annuam habens potest hodie agere, vt cum venerit dies, debitor soluat.
9 Iudicis officio quando quis sine actione experiatur, ostenditur.
10 Actionem habens, rem habere dicitur.
11 Actio cui conceditur, multo fortiùs retentio.
12 Actio cui conceditur, multo fortiùs exceptio.
13 Actio est inanis, quam excludit inopia debitoris.
14 Actio personalis non datur contra tertium possessorem.
15 Actio personalis, qua debetur respectu rei, tollitur re perempta.

Actio semel extincta non reuiuiscit, l.qui res, 1 §.aream.ff.de solutionib.l.si vnus, §.sed si pactum, ff.de pactis,l.electio,cum ibi notatis, C.de noxalib.actionib.l.inter stipulantem,§ sacram.vers.nec reuocari. ff. de verb.oblig.l. Maximus §.duorum,ff.de legat.2. l.heredibus, vbi gloss 1.ff.ad Trebell.tradunt Castrens.cons.372.Viso puncto, lib.2. Tiraquell.in l.si vnquam,verb.susceperit liberos,num.191. C.de reuocand. donat. Gam. Lusit. decis.162. num.4.in fine, Ioseph. Sesse Aragon. decis. 133.num.9.Card.Tusch. pract.conclus.tom.1.lit. A,conclus.116. per totam, vbi num. 3. post Signorol. consil.85.num.1. & seq. hinc propterea colligit, quòd 2 si statutum liberet fideiussorem, si principalis debitoris persona potest haberi, eo ipso quòd est captus, fideiussor est liberatus, nec reuiuiscit obligatio, si relaxetur.

Actiones suas remittentibus non est dandus ad 3 eas regressus. l.quaeritur.§.si venditor.ff.de aedilit.edicto, l.fin.ff.de remiss.pignor.§.si quis itaque.Instit.de bonorum possess.cap.ex transmissa,de renunciat.cap.ex ore,de priuileg.cap.quàm periculosum 7.q.1.tradunt Tiraq.de retractu lign.§.1.gloss.9. num.119. Cou var.lib.2. cap.4. num.1.Surd.decis.231.num 13.Flamin.Paris.de resignat. benef.lib.1.q.14.num.8 Thom. de Thomass. in floribus legum,reg.272.Mari.Antonin. var.resolut.lib.1. resol. 104.num.14.Ioan Antonin.Maogil. de imputat. q.91. num.7.

Sine actione nemo in iudicio experitur, nec alium 4 cogere potest.l.si pupilli §.videamus, ff de negot.gestis, l.quoties,§.si temporali,de administ. tutor. tradunt Roman.cons.22.Proposita,num.4.Anch cons.119. Pluribus de causis,in princ.Ias.in l.si Titius,n.3. ff.de verb.oblig. & in l.vbi pactum,n.10.C.de transact.Mathesil.sing.7. Castrens.cons.250.Viso puncto,in princ.lib.2. Alexand. cons.166.lib.7. Crauet.cons.191.in princ. Tiraqu.in l.si vnquam,verb.reuertatur,num.345. C.de reuocand donat. Anton.Gomez tom.2.variar.cap.11.num.24. Soar. de Pace in pract.tom.3.in initio,num.5.Ioseph.Sesse Aragon.decis.189.n.2. Anton.Menoch. Florent. decis.70. num.10.Cardin.Tusch. d.lit.A,concl.109.num.5.Card. Seraphin. decis.649. num. 1. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 3. resolut. 4. num.2. Peregrin. consil. 53. numer. 30. lib.1. Giurba in consuetud. Messanens. c.7. gloss.10. num.1. & seqq. & decis.17. num.14. & decis. 71. num.1.

Amplia in tantum, carentem actione non posse 5 agere, vt Iudex debeat talem actorem repellere, si sibi constat ex confessione; vel ex actis quod caret actione. Ias.in l.vbi pactum, C.de transact.n.21. versic.

nota ergo, vbi *num.*19. ſubdit, qood ſi iudex non
repellat, teoetur in ſyndicatu, Caſtr:n.*d.conſ.*250.
*in princ. lib.*2. Alex. *d. conſ.*166.*num.*9.*verſ. imo in-*
dex,*lib.*6.Tiraq.*d.verb.tenertatur*,*n.*346.Card.Tuſch.
d. conc. 209.*num.*14. Etiam parte noo opponente,
imò & illa coosentiente,adhuc enim pars ipſa non
poſſet audiri, quando omnino deficit actio, quæ
nata non ſit, Bart.& alij *in d.l.vbi pactum*,Alexand.
conſ 236. *num.*9. *lib.* 2, Ruin. *conſ.*190. *num.*9. *lib.*1.
Crauet. *conſ.*91. *in princip.*Card.Tuſ. h. *d. conc.*109.
n. 29. Procedit etiam cotam arbitrio & arbitrato-
re, Caſtreo. *d.conſ.*250. *in princ. lib.* 2. quem refert
Card.Tuſch.*d.conc.*109.*n.*37.

6 Limita io iis, quibus dictat tatio naturalis,licèt
deficiat actio,vel ſit ſublata de facto,qoia tunc da-
tur executio Manu Regia,provt dabatur antequam
eſſet actio inueota,Alexand.*conſ.*134.*Animaduerſis*,
*num.*41.*verſ. non obſtat*,*& num.*43.*lib.*6.qoem refert
7 Card Tuſch. *d.conc.*109. *num.*43. Et in repræſaliis,
quæ conceduntut ſine actione, & ſine officio iudi-
cis, ſed Manu Regia,provt de iure gentium omnia
Manu Regia exereebantut, Bart. *in tract.repraſalia-*
rum, *in* 3.*quaſt.num.*2.*verſ.ad primum*,*in fine*,*&* q.4.
in princ. verſ. ad primum, vbi Apoſtil. *in verbo*, *Ma-*
gnus Regia. Limita etiam in habente obligationem
aonuam, quia poteſt hodie agere, vt cùm veoiet-
dies debitor ſoluat, dummodo non vltra quadrta
ginta annos, vt per Craoet. *de antiquit. temp.p.*4.§.
materia iſta,*num.*35 Card.Tuſch. *d. conc.* 109. *n.*45.

9 Limita quoque, quia ſine actione quis experitur
officio iudicis eootra eum ad quem tes mea deuenit
ex cauſa lucratiua ſine culpa mea, quia ago cootra
eum ex æquitate, *l. ſi me & Titium*, *ff ſi certum pet.*
Anch.*conſ.*23.*n.*11.*verſ.ad ſecundum*, Ægid.Bellam.
conſ 49. *num.*2. *verſ. nec obſtat lex*, Card. Tuſch. *d.*
*conc.*109.*num.*46. vbi *num.*50. poſt Iaſ. *in §.ſupereſt*,
*num.*111. *Inſtit.de act.* limitat etiam quando non eſt
ſine actione, ſed beoe exetcitium actioois impedi-
tur, vt quia agena non implet, vel non facit quod
debet,quia tunc admittitur moræ purgatio; & *n.*53.
poſt Alexand.*conſ.*177. *in fin. lib.* 2. ſubdit ad hoc
ſufficere,ſi ſuperueniat ipſum exercitium ante con-
cluium in cauſa. Limita denique quãdo ſubeſt ſpes
quod ex facto,de præterito actio orietur, Boër. *de-*
*ciſ.*16.*num.*30. Surd.*deciſ.*6.*num.*1. *& deciſ.*44.*n.*12.
Coſta *de retrotract. caſu* 2.*cap.*8. *num.*14.*& caſu* 30.
*c.*8.*n.*10.Giutba *d.dec.*27.*n.*2.

20 Actionem habens tem habere dicitur. *l. rem*
in bonis,*ff. de acquir.rerum dominio.l.qui actionem*, *ff.*
de regulis iuris.l.id apud ſe 143. *ff. de verb. ſig.* tra-
dunt Bertazol. *de.clauſ. inſtrum. clauſ.* 27. *gloſſ.* 6.
num. 3. *& in repet. l.ſi quis maior*,*C.de tranſact.n.*612.
cum ſeqq. Menoch. *conſ.*77.*num.*17.Ioan.Fraoc.Leo
in Theſauro fori eceleſiaſt. p. 4. *cap.*1. *num.* 3. Aloyſ.
Ricc.*in praxi rerum fori eceleſiaſt.deciſ.*214.*num.*291.
in 1. *edit. aliàs reſ.*193 *num.*5.*in* 2.*edit.* Steph. Grat.
*diſc.for.c.*136.*n.*5.

21 Actio cui conceditur, multo ſortiùs tetentio,
l.ſi per retentionem,*C.de vſuris*, Rot. *Bonon. deciſ.*77.
*num.*4. Facilius enim conceditur retentio, quàm
actio, *l.patre furioſo*, *ff. de his, qui ſunt ſui*,*vel alien.*
iuris,*l.pluribus*,*ff.de verb.obligat.* Surd. *de alim. tit.* 3.
*q.*7.*num.*12.*& tit.*8.*priu.*28. *num.* 3. Cald.Pereira *de*
*renouat.emphyt q.*7.*n.*28.*verſ.pro hoc*, *& de poteſt. eli-*
*gendi c.*10.*n.*27.

12 Actio cui conceditur, multo fortiùs exee-
ptio,*l.*1.§.*qui ſuperficiem*, *ff de ſuperficieb.l.inuitus*,§.
cui damus,*ff.de regulis iuris*, *cap.qui ad agendum*, *eod.*
*tit.lib.*6. Palat. *in repet.cap.per veſtras*, *de donat. inter*
virum & vxorem,§.8.*n.*2.vbi limitat Surd. *conſ.*377.
*n.*45 Vide infrà *ſub verb.Exceptio.num.*1.Leo *Valen-*
*tina dec.*47.*n.*14.*lib.*1.

Actio eſt inanis, quàm excludit inopia debi- 13
totis, *l.nam is*, *ff. de dolo*,*gloſſ.verb.non eſt*,*in l.*1.*ff. ſi*
ventris nom.mul.cap.olim, 1.*de reſt. ſpoliator.* Marcheſ.
*de Commiſſ.p.*3.*cap.*1.*num.*49.*pag.*315.Bellet.*diſquiſit.*
*clerical.q.*1.*tit.de clerico debitore*,§.1.*n.*3.

Actio perſonalis non datur contra tertium 14
poſſeſſotem,*l.fin.*§.*fin.ff.de contrah.impt. l.cum cui. C.*
*de act.& oblig.*Surd.*deciſ.*52.*n.*3.*& deciſ.*173.*num.*9.
*& deciſ.*236.*num.*8.*de alim. tit.*8. *priuil.*48. *numer.*14.
*& priuil.*41.*num.*2.Cardin.Seraph *deciſ.*178.*num.*1.
& deciſ. 539. *num.*1. Mari.Antonin.*var. reſol. lib.*2.
reſol.fin. caſu 41. *verſ. & licet.* Et illa quæ debetur 15
reſpectu rei, tollitur re perempta,*l.Titia textores.*§.
*fi.de legat.*1.*l.in nona*,*ff.locati.l.*1.*in fin.C.de iure emph.*
Antoo.Gom.*var.tom.*2.*c.*3.*n.*18.

AXIOMA X.

Actor.

1 *Actor debet ſequi forum rei.*
2 *Actore non probante reus abſoluitur, multipliciter ampliatur*,*n.*6.
3 *Ius metimur ex perſona actoris, non ex perſona rei.*
4 *Reus etiamſi nihil probauerit, actore non probante abſoluendus eſt.*
5 *Beneficialem titulum licèt rem non iuſtificet, actore non probante abſoluendus eſt.*
7 *Actori non licet, quod reo denegatur.*
8 *Actor & reus ſunt correlatiua, & à pari proce- dunt.*
9 *Actori quod conceditur, cenſetur etiam conceſſum reo.*
10 *Actor ſi impetrauerit cauſam conuentionis ſumma- riè tractari, pariter erit ſummaria cauſa recon- uentionis rei.*
11 *Actor ſi impetrauit ius iniquum, debet pati pari- tèr retorquutionem einſdem iuris iniqui in ſe ipſo.*
12 *Dolus actoris, & dolus rei in ſimul compenſantur, ne vocari in ius veniant.*

Actor debet ſequi forum tei. *l. in criminali*,
C.de iuriſdict.omnium iudic. l. iuris ordinem, *C.* 2
*eod.tit.l.fin.C.vbi in rem actio.l.*2.*C.vbi & apud quem*,
cap.experientia,*& cap.ſi quiſque* 11.*q.*1.*cap.ſanè*, *cap.*
cum ſit generale,*cap.ſi Clericus*,*de foro compet.*Ordin.
Regia Luſitan.*lib.*3.*tit.*11.*in princip.* & apud Hiſpa-
nos *l.*31. *tit.*2. *part.*3.*& l.*8.*&* 9.*tit.*3. *lib.*4. *noua Re-*
copil. Angel. *conſ.* 122. *Quia debitum*, *in pr.* Socin.
*reg.*10.Roman.*conſ.*412. *per totum*, vbi latè Oldrad.
*conſ.*83. *num.*3. Roland. *conſ.*14. *num.*8. *&* 12. *lib.*2.
Gutier. *Can. lib.*2.*cap.*34.*num.*8.Surd.*conſ.*2666.*n.*8.
Carol.Bartel.*conſ.*19 *numer.*14.Gaſp.Theſaut. *quaſ.*
*for.lib.*2.*c.*15.*num.*6.Petr. Anch. *conſ.* 57. *Quadam*,
in pr. Brunor. à Sole *in locis comm. verb. actor.* 2.
Cadoſ. *in praxi iudicum & Aduocator. eod. verb.*
*n.*5.Anton Oliban.*de iure fiſci. cap.* 11. *num.* 12.*pag.*
mihi 201. Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum*,
*reg.*9.Ioſeph. Seſſe *de inhibit. c.*8.§.3.*n.*7.*& cap.*26.
num. 3. Caſtil. *lib.* 3. *quotid. cap.*25. *num.* 8. Ioan.
Franc.Leo *in theſauro fori eceleſiaſt.p.*2.*c.*14. *num.*18.
Franc.Molin.*de brachio ſaculari*,*c.*35.*n.*2. Mari Ant.
*var.reſol.lib.*1.*reſol.*15.*num.*1.Seraph *deciſ.*1018. *num.*1.
Card.Tuſch.*practic. concluſ.tom.*1, *lit.* A, *conc.* 122.

Aloyſ.

Aloys.Ric.in collect.decis.p.5.collect.1930. D. Barbos. in l.heres absens, §.proinde, n. 8.cum multis seqq.ff.de iudic. Glorit resp.13.n.1. Hermosil.l.32.glos.1.n.308. tit.4.part.5.Valenzoel.cons.138.n.36.tom.2.Limita in casu l.diffamari, C.de ingen. & manumiss. Cou var. lib.1.cap.18.n.4.& seqq.Alex.Trentacinq.var.resolut. lib.1.tit.de diffamat.resolut.1. n. 6. Marta in votis nouissim.decis.voto 95.n.4.& 5.

2 Actore non probante reus absoluitur, l.extat. 25.ff.de iure fisci, l.vlt. C.de rei vendicat.l.qui accusare, C.de edendo.l.actor.C.de probation.l.1.C.de alienat. iudic.mut.causa facta, § retinendae. Instit.de interdictis, cap.vlt.§.6. q. 5. cap. cùm Ecclesia, de causa possess. & propriet.cap.vlt.§ sanè, de iureiur.cap. vnic. post princip. vt ecclesiast. benefic.cap. inter dilectas, de fide instrum.exornant:Duen.reg.22.Hippol.sing.169 & seq. & in l.vnius, §.in ea causa, n.3.& 4.ff.de quaestion. & in l.de minore, § tormenta.ff eod. tit.vbi ampliat duobus modis, & limitat quindecim modis, Hieron.de Monte de finibus regundis, cap.48. à n. 1. Cou. var. lib.1.cap.1.num.8.Mathesil sing.17. Ioan. Gate reg.7. Bald.cons 481.lib. 2. & cons. 401. Praemittendum est, lib. 4.Anchar.cons.311.Visis, & diligenter, in princip.& cons.231.in princip.Dec.cons 3.à num.8.in fin.Clar. in pract.crimin.lib.5.§ fin.q. 62.num. 1. Caputaq. decis. 2.lib.2.latè Paris cons. 104. In praesenti causa, vol.1. Corn. cons. 219.& cons.315.vol. 4. Ruin. cons. 114. n.11.lib.3. Roland.cons.60.n.13.vol.1.& cons.67. n. 1. vol. 2.& cons.90.n.2.cum seqq.vol.3.& cons. 28. n. 10. eo.vol. 4. Alexand.cons. 134. in princ.lib. 2. & cons.16. In causa & lite, in princip.& cons.132. Perlectis,n.7. lib.5.& cons 127.Viso processu,in princip.vol.7.Ioseph. Ludou.Perus decis.24. Herculan. in tract.de negatiua, n. 70. cum seqq. vbi facit regulam cum limitationibus, Alphan.collect.102.Franc. Viu.lib.1.commun.opin. verb. Actore non probante, Crauet. cons.104.num.18.& cons.174.num.1.ad med. Hieron. Portoles in schol. ad Molin.§.actor.n.1. Menoch.de arbitrar.casu 98.n.16. & de praesumpt. lib.1.praes.87.n.4.& praes. 93.num. 3. Mascard.de probat.concl.36. vbi ampliat, & limitat pluribus modis, Thom de Thomasset. in floribus legum, reg. 11. Paulus Æmil·decis. 11.p. 1. Surd. de aliment.tit.9.q.12 num.7.cum seqq.& cons.328.num.1. Seraphin.de priuileg. iuram. priuil. 27. num. 1. Flores de Mena ad Gam decis. 36.n. 1. Flamin. Paris. de resignat.benefic.lib.11.q.14.n.10.& de confid.q.63.n.23. latè Fului.Pacian.de probation.lib.2.cap.67. vbi facit regulam cum decem & septem ampliationibus, & cum duabus limitationibus, Alexand. Trentacinq. var.lib.2.tit.de probation.resol.2.n.1.& 26. Cened. ad Decretal.collect.125.num.1. Cardos.in praxi Iudicum & Aduocat.verb. Actor.n.4.Ioan. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast.p.3.c.7.n.108. Ioseph. Sesse Aragon.decis.217.n.4.Aloys.Ricc.in decis. Curiae Archiep. Neapol.p.1.decis.71.num.8.& decis.111.n.6. Anton. Monach.Lucen.decis.33.num. 46. Cardin. Seraphin. decis.1422.n.15.Aldouin.cons.60.n.12.& cons.61.n.6. Donel. Comment. Iuris Ciuilis lib. 19. cap. 15. col. 1. & lib.20.cap. 2.col fin. Farin.in praxi crimin.p. 1. q. 4. num.28.& fragment crimin.p.1.lit.A.n.30.Mari. Ant. var.resol.lib.3.resol.1.n.5.& resol.17.n.6.Card.Tusch. pract.conclus.tom.1.lit.A.concl.117.per totam, Mendez à Castro in praxi Lusit.lib.5.c.1 n.95. Rot.decis.409. n.6 apud Farin.p.1 recent.Rot.etiam in Lunen. Sarzanen. beneficij 5. Iulij 1599.coram Illustriss mo D. meo Cardin. Millino, impressa per Viuiar.post praxim Iurispatron.decis.40.num.3.Torreblanca de iure spirituali, lib.15.c.11.n.13. Castill. de tertiis c.7. n. 2. cum seqq. vbi quòd procedit in ciuilibus & criminalibus.

3 Ratio est, quia ius metimur ex persona actoris, nó ex persona rei.l.1.in princ.ff.si pars hered.pet.glos.in l.hus consequenter, in princ.ff.famil.hercisc.Castrens.cons. 76.In facto isto, n.2.in fin.vers. & posito, & cons.369. Viso & examinato, in princ.vol.2.Rom.cons.347.Quoad articulum, n.4.vers.sufficit, Surd.cons.150.num.89.& de aliment.tit.6.q.4.num.9. Card.Tusch. d. concl.117.numer.13.

Amplia primò, procedere etiamsi reus nihil pro- 4
bauerit, Florian. de S.Petro cons.15. n.4. vers.tertiò sibi videtur obstare, quem refert Card.Tusch. d.concl. 117.num.11.

Amplia secundò in beneficialibus, quia actore non 5
probante, licèt reus non iustificet titulum suum beneficialem, vel possessionem, absolui debet, vt per Rot.decis.429.quae est 7.de except. & decis.70.aliàs 6. de re iudic.Gemin.cons.38.Pro clariori.in princ.& cons. 91.Praemitto, in princ.& cons.92.in princ. Anchar.cons. 233.in princ. Cardin.Tusc.d.concl.117.n.29. Gonzal. ad reg.8.Cancel.glos.11.n.29.& 30.

Amplia tertiò in petitorio, Bald.cons.481.in princ. 6
vers.aut vtraque pars, lib.1.Et in possessorio Castrens. cons.81.lib.2. Et in iudicio manutentionis.Bald.cons. 37.in prin.lib.5.Et in spolio, Angel.cons.367.in princ. Et in emptione & venditione, Alexand.cons.18.lib.1. Et in fideiussore reo, Ioan.de Imola cons.103.in fine. Et tam in prima, quàm in secunda instantia, Angel. Aretin.cons.88.& cons.133. n.5.& 6. Et in materia feudali, Signorol.de Homod. cons.10.n.5. Et in causa matrimoniali, Castill.cons.38.n.8. Denique amplia etiam si fiscus agat vel accuset, Clar.§.fin.q.62.n.1. Mascard.concl.36.n.1. Bursat.cons.439.num. 1. & seq. & cons. 445. num. 1. & seq.lib.4.Decian.resp.48.n.1. lib.1.Surd.cons.326 num.1.

Actori non licet, quod reo denegatur.c.2. 7
§.4. q. 4. cap.non licet actori 32.de regulis iuris, lib.6. l.non debet, ff.eod.tit.Thom.de Thomasset. in floribus legum, reg.104.Sigism.Scacc.de appellat.q.18. limit.7. num.23.Dyn.cons.24.Quaestio talis est, Card. Tusch. pract.conclus.tom.1.lit.A.concl.119.Put.decis.316.aliàs
507.lib. 2. in correctis. Actor enim & reus sunt cor- 8
relatiua, Mari. Antonin.var.resolut.lib.3.resol.9.n.23. & à pari procedunt, l.vlt. C. de fructib.& litium expens.cap.2.de mutuis petit. Gabr. commun.tom. 3.tit.de clausulis, concl.1.à n.66.Valasc.cons.25.

Amplia in casu conuerso, quia quod conceditur 9
actori, censetur etiam concessum reo, ideo si actor obtinuit reum citari, vt personaliter compareat, debet pariter actor comparere personaliter, & è contra, quia sunt correlatiui, glos.verb.voluerit, in Clem. saepe, de verb.signif.Gemin.in cap.1.de dolo, & contum. lib.6.Card.Tusch.d.concl.119.num.2.Vnde prouenit, 10
quòd si actor impetrauerit causam conuentionis summariè tractari, pariter erit summaria causa reconuentionis rei, glos.d.verb.voluerit, Card. Tusch. d.conclus.219. num. 3. vbi n.4. subdit propterea quòd 11
si actor impetrauit ius iniquum, debet pati pariter retorquotionem eiusdem iuris iniqui in se ipso. Vnde etiam fit, vt si actor examinauit testes ad colorandam possessionem, super petitorio suspenso, debeat reo pariter licere testes in petitorio ad discolorandam possessionem, non obstante suspensione praedicta examinare, Oldrad.cons.311.n.1. quem refert.Card.Tusch.tom.3.lit.E.concl.306.n.1.

Vnde si actor dolo rei, & reus dolo accusatoris 12
impediantur ne vocati in ius veniant, neuter poterit accusari, l.fin.§.sed etsi stipulator.ff. ne quis eum, qui, Farin fragment.crim.p.1.E.num.117.

AXIOMA

AXIOMA XII.

Actum.

1 *Actum nihil dicitur, cùm quid ſupereſt ad agendum.*
2 *Actum qui gerit, in dubio præſumitur magis velle, vt ille valeat, quam pereat.*
3 *Actum faciens cenſetur ſe adſtringere legibus loquentibus de illo.*
4 *Actum fruſtratorium nemo præſumitur facere.*
5 *Actum celebrare, & ei conſentire, paria ſunt.*
6 *Alienare qui non poteſt de iure, non poteſt alienationi conſentire.*
7 *Actum non celebrare, vel minus ritè celebrare, paria ſunt.*

1 ACTVM nihil dicitur, cùm quid ſupereſt ad agendum. *l. cùm Sylanianum*, vbi Iaſ. *num.* 3. *C. de his quibus vt indig. l. pen. C. ad Sylan. l. Titia. ff. de verb. obligat.* Hippol. *conſ.* 122. *num.* 15. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefi. lib.* 8. *q.* 8. *num.* 42. *& num.* 97. Anton Monach. *Luc. deciſ.* 25. *num.* 7. *& Flor. deciſ.* 19. *num.* 5. *& Bon. deciſ.* 28. *num.* 22. Girond. *de priuilegiorum, ſeu exemptionum explicat. n.* 1133. Thom. de Thomaſſet. *de floribus legum reg.* 199. vbi ait procedere, quando illud, quod ſupereſt, eſſentiale eſt, ſubſtantiale, ſecus autem ſi accidentale ſit, & parui momenti. Rot. *deciſ.* 725. *num.* 7. *in fin. apud Far. p.* 2. *rec.* Sebaſt. de Medicis *de reg. iuris, reg.* 5. *lim.* 2. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 7. *collect.* 1497. *verſ. prout factum.*

2 ACTVM qui gerit, in dubio præſumitur magis velle, vt ille valeat, quàm pereat. *l. quoties, ff. de verb. obligat. l. quoties, ff. de rebus dub. l. quoties, ff. de regulis iuris, l.* 3. *ff. de milit. teſtam.* Alciat. *de præſumpt. reg.* 3. *præſ.* 34. Vant. *de nullit. in princip. num.* 24. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib.* 2. *tit.* 15. *à num.* 2. Brun. à Sole *in locis comm. verb. actus* 10. Menoch. *de arbitrar. caſu* 223. *num.* 27. *& de præſump. lib.* 1. *præſ.* 6. *n.* 5. Gutier. *can. lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 4. Vide *Ax.* 11. *n.* 17. *&* 18.

3 ACTVM faciens cenſetur ſe adſtringere legibus loquentibus de illo, vt per Surd. *conſ.* 347. *n.* 24. Natta *conſ.* 49. *n.* 22. Becc. *conſ.* 35. *n.* 11.

4 ACTVM fruſtratorium nemo præſumitur facere, *l.* 1. *in fin. ff. ad municip. l. vnic. C. de theſauris, lib.* 10. Surd. *conſil.* 507. Nam actus fruſtratorios lex abhorret, *l. hæc ſtipulatio, ff. vt legator. ſeu fideicommiſ. nomine cau.* Surd. *deciſ.* 160. *num.* 5. *cum ſeqq. & deciſ.* 276. *n.* 4. *cum ſeqq. & conſ.* 345. *n.* 18.

5 ACTVM celebrare, & ei conſentire, paria ſunt, *l. vtrum, & ſeq. ff. ad leg. Pompei. de parricid.* Tiraq. *de retractu lig. §.* 1. *gloſſ.* 9. *verſ. præterea, & de iure primog. q.* 16. *verſ. certiò limita*, Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conu. lib.* 2. *tit.* 2. *à num.* 12. Melch. Phœbos
6 *Luſit. deciſ.* 60. *num.* 3. *tom.* 1. Alienare enim qui de iure non poteſt, alienationi conſentire non valet, *l.* 3. *C. ſi aduerſus donat.* Barth. *conſ.* 70. *num.* 1. *lib.* 1. Roland. *conſ.* 15. *num.* 30. *lib.* 1. Tiraq. *ad leges connub. gloſſ.* 8. *num.* 147. Card. Pereira *de reſolut. emphyt. c.* 5. *n.* 40.

7 ACTVM non celebrare, vèl minùs ritè celebrare paria ſunt, Portol. *de conſortib. c.* 19. *num.* 8. quæ enim non ritè fiunt, pro non factis habentur, Hippol. *in l. de vnoquoque, num.* 120. *ff. de re iud. & ſing.* 431. Tiraq. *de retractu lig. §.* 1. *gloſſ.* 10. *n.* 31. Perez *l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 3. *Ord. pag.* 517.

AXIOMA XII.

Actus.

1 *Actus præſumitur factus in executione præcedentis tractatus, ſeu mandati.*
2 *Contractus ſecundus factus in executionem primi, debet regulari à primo.*
3 *Actus qui ſequitur, declarat intentionem præcedentem.*
4 *Actus regulariter tribuitur ordinanti, & non exequenti.*
5 *Actus non poteſt ſubſiſtere ſine ſubſtantia.*
6 *Actus ſumunt ſuam denominationem ab obiecto.*
7 *Agentium actus non operatur vltra intentionem eorum.*
8 *Dolus & abſurdum vt tollatur, actus agentium operatur vltra intentionem eorum.*
9 *Actus ſemper iudicatur à principali intentione agentium.*
10 *Actus omnis iuſtificatur propter ſcientiam, & patientiam ſuperiorum.*
11 *Perfectus non dicitur actus, quando eſt partim factus, & partim non.*
12 *Voluntatis meræ actus excludit iuris neceſſitatem.*
13 *Actus legitimi non recipiunt diem, nec conditionem.*
14 *Geminatus actus inducit maiorem firmitatem.*
15 *Actus duo, eodem die, loco, & coram eiſdem teſtibus geſti ſunt correſpectiui.*
16 *Actus debet ſemper interpretari vt aliquid operetur, non autem vt ſit inutilis.*
17 *Actus in dubio debet interpretari validus.*
18 *Interpretatio omnis admittitur ad ſuſtinendum actum.*
19 *Interpretatio, quæ fit pro validitate actus, eſt regina aliarum interpretationum.*
20 *Actus debet ſuſtineri validus in dubio ſecundum propoſitum agentis, non autem ſecundùm oppoſitum.*
21 *Actus dubius ſemper debet interpretari, vt minus ſit damnoſus gerenti.*
22 *Diſpoſitio actus interpretari debet, vt videatur promiſſum cauſa magis neceſſaria.*
23 *Actus in dubio cenſetur potius ex cauſa neceſſaria, quàm voluntaria factus.*
24 *Actus corruit omiſſa forma legis.*
25 *Actus à principio nullus, nullum producit iuris effectum.*
26 *Actus contra legis, ſeu ſtatuti prohibitionem factus eſt nullus.*
27 *Actus perfectio in concluſione conſiſtit.*
28 *Actus omnis conſiſtit in voluntate & potentia agentis.*
29 *Actus in dubio videtur factus nomine proprio, non alieno.*
30 *Actus quando ex duplici capite poteſt fieri, cenſetur factus ex vtiliori & firmiori.*

ACTVS præſumitur factus in executionem 1
præcedentis tractatus, ſeu mandati, quando non exprimitur alia cauſa, *l.* 3. *§. verum, ff. de manumiſſ. l. qui in aliena, §. ſi is qui putabat. ff. de acquir. hæred. l. pignori, §. ff. de vſucap.* Alciat. *de præſumpt. reg.* 2. *præſ.* 24. Alexand. *conſ.* 25. *num.* 9. *lib.* 2. duplicatur *conſ.* 90. *Viſo inſtrumento, num.* 9. *lib.* 3. Bald. *conſ.* 299. *in princ. verſ. & eadem, lib.* 2. Hippol. *in l. ſtatuliber. n.* 8. *ff. de*

ff.de quaſtion. Menoch.de praſumpt.lib.2.praſ.74.n.3. & lib.3.praſ.49.num.4.Card. Tuſch.pract.concl.lit.A. concl.152.n.1.& tom.7.lit.S.concl.716.n. 9. Maſcard. de probat.concl.619.num.2.& concl.1239.num.8. Surd. decis.325.num.7.Rot.decis.454.num.5.apud Farin.p.1. recent.& decis.615.num. 2.p.2. recent. Gloriit. reſp.1. num. 12. quia tunc cenſetur factus ſecundùm naturam actus, & nomine præcedentis, Crauet. conſ. 135.Verba decreti.num.13.vol. 1. quem refert Paul. Fuſc.lit.A,ſing.25.in fine.

2 Vnde ſi fiat contractus per verba de futuro, & poſtea in executionem talis contractus partes faciunt contractum, ſecundus actus, vel contractus debet regulari à primo, in cuius executionem factus eſt, adeò quod ſi primus eſt pignus, ſecundus debeat eſſe pignus, Alex.conſ.156. Viſo inſtrumento, per totum, lib. 6. provt illum refert Cardin. Tuſch. d.lit. A.concl.130.num.1.vbi num.2. cum eodem Alex. declarat hoc tantum eſſe verum, quòd ſecundus contractus factus in executionem primi, etiamſi fiat ex interuallo, debeat regulari à primo: vt ſi poſſunt concordari, ſemper reduci debeant ad concordiam; ſi non poſſunt concordari, quatenus ſecundus diſcordet, dicitur per errorem, & ſic errorem continet, maximè quando primus erat per verba de futuro.

3 Actvs qui ſequitur, declarat intentionem præcedentem, l.ſi hi qui. C.de adulter. §.pœnarum. Inſtit. de rerum diuiſ.Tiraq.in l.ſi vnquam.verb.donatione largitus, n.257. C. de reuocandis donat. Surd. decis.326. num.85. Flamin. Pariſ.de reſignat.benefic.lib.7. q. 1. num.72.Stephan. Gratian diſcept.forenſ.cap.58.n.25. cum ſeqq. vbi ſubdit, quòd ſecundus actus recipit declarationem à primo, Rot.decis.365.num.1.in fin. apud Farin.p.2.recent.

4 Actvs regulariter tribuitur ordinanti, & non exequenti, l.item eorum,§.decuriones, ff.quod cuiuſque vniuerſ.nom.l.vnum,§.1.ff.de legat.2.l.2.§.omnia,6. de veteri iure enucl.§.cumque hoc,in proœm. Inſtit. cap. ſuper litteris, de reſcript.cap.cum aliquibus,eod.tit.lib.6. Roman.conſ.366 Quæritur,in princip.Cardin. Tuſch. d.lit. A. concl. 144. Surd. de aliment.tit. 8.priuil.56. num.89.& priuil.65.num.47.& decis. 292.n. 9. Mari. Antonin.var.reſol.lib.3 reſol. 19. num. 5. Actus verò quando principio, vel fini attribuatur, vide Card. Tuſch.lit. A.concl.153.

5 Actvs non poteſt ſubſiſtere ſine ſubſtantia, l.cum hi.§.Prætor ait.ff.de tranſact.l.cum precario. ff. de precar.cap.tua nos, de ſponſalib. Franc. Molin.de ritu nupt.lib.1.cap.26.num.126. nec ſubſiſtere poteſt ſine ſua materia, l.nec emptio.ff.de contrah.empt.

6 Actvs ſumunt ſuam denominationem ab obiecto, l.verum.ff.de furtis,cap.cum voluntate,in princip.de ſent.excom. S. Thom.1.q.18.n.6.in corpore, ad fin. & q. 1. art. 3. Et regulantur ſecundùm naturam ſui ſubiecti, l.eius ff. de operis libert. Et actus agentium ſunt in patiente bene diſpoſito, l.in omnibus x. ff.de action.& oblig.l.ſi ego ff.ſi certum pet.l.1.C.de hæred.inſtit.

7 Actvs agentium non operantur vltra intentionem eorum, l.non omnis.ff.ſi certum pet. l. in agris. ff.de acquir. rerum dominio, Ægid.Bellam. conſ. 33. num.38. vbi ſubdit maximè procedere in iis, quæ pendent à poteſtate, Socin.reg.10. Alex.conſ. 146. In cauſa, num.10.& ſeq.lib.5. Mantic.decis.267.n.3. Thom.de Thomaſſet.floribus legum. reg. 15. Anton. Gomez tom.1.var.cap.7.num.4. Card. Tuſch.d.lit.A. concl.125. per totam, vbi num.5. intelligit de intentione principali agentium, non ſecundaria, Flamin. Pariſ.de confident.q.27.num.139.Aloyſ. Ricc.in decis. Curiæ Archid.Neapol. decis.75. num.12. & decis.175. num.10 part.1. Seraphin. decis.890. num. 2. Anton. Monach. Luc. decis.14. num.41. Cæſ Argel. de conſtruct. legat. q. 10. num. 36. Rot. decis. 555. num. 4. apud Far. p. 1. rec. Vide infrà ſub verb. Intentio, Ax.138.Magdalen.de numero teſtium in teſtamento requiſito p.5.cap.2.num.49 Alex.Trentacioq.conſ.19. num.1.p.1. Reynoſo obſeruat.63.num.18.Valenzuel. conſ.112.num.74.& conſ.119.n.86. & conſ.133.n.55. tom.2.Rota decis.236.n.1.& decis.373.n.2.part.2. in poſth.Far.alias p.4.rec.

Limita, quia actus agentium operatur vltra intentionem eorum, ad tollendum dolum & abſurdum; nam ſolutio debitoris facta ſecundùm intentionem, ſemper eſt ad tollendam obligationem debitoris, & tamen ſi debitor ſoluat ei, qui non habet mandatum, vel non poteſt liberare, non tollitur obligatio præcedens, ſed inducitur noua obligatio recipientis ad reſtituendum exactum, vt per Alex. conſ.17.Viſo,in princ. lib.3. provt illum refert Card. Tuſch.d.conc.125.n.12. 8

Actvs ſemper iudicatur à principali intentione agentium, l.ſi quis nec cauſam, in princ.& ibi Bald. ff ſi certum pet. l. qui exceptionem, ff de condict.indeb. l.1. C. ad legem Cornel. de ſicar.Tiraq. de retract.lig. §. 30.gloſſ.1. num. 4. Couar.lib.2.var.cap.4. num.5. Anton Gomez tom.2.var.cap.2. num. 10. quia actus quantumcunque fauorabilis, contra voluntatem agentis minimè ſuſtinetur, l.ſi idem ſeruus, ff. de legat.2.l.ſi cui pure,in fine princip.ff.ad Trebell. l.verbis, vbi Doctores, ff.de vulg. & pupill. nam actus non à nomine, ſed ab effectu iudicatur, l.ſi iulam,ff.de præſcript.verb.l.cum manuſatu. §.fin.ff. de contrah. empt. l.ſi olei.C.de locato. 9

Actvs omnis iuſtificatur propter ſcientiam, & patientiam ſuperiorum, l.quæ ſit fugitiuus. §. ego puto.l.quod ſi nolit 31. §. qui aſſiduè.ff.de ædilit.edicto. cap. niſi eſſent, de præbend. Gonzal. ad reg. 8. Canc. gloſſ.8.§.2. n.88. Nam auctoritas ſuperioris excuſat à pœna, gloſſ.in cap.dixit 24.q.5. Farin.in praxi crim. q.52.num 83.Mari.Antonin.var.reſol.lib. 3.reſolut.19. num.4.& facit licitum, quod aliàs eſt illicitum, l.non videtur. § qui iuſſu. ff.de regulis iuris, cap. qui ſcit, de regulis iuris, lib.6. Doctores in l. iuſte poſſidet. ff. de acquir.poſſeſſ.Farin.in d.praxi crim.q.97.n. 2.cum ſeq. quem refert Mari.Anton.citato loco. 10

Actvs non dicitur perfectus, quando eſt partim factus, & partim non, l.2.ibi, quia ipſi animaduertunt aliquid deeſſe. ff. de origine iuris, cum citatis à Gonzal. ad reg.8.Canc.gloſſ.63.n.31.Rot. dec.725. num.7. in fin. apud Far.p. 2.rec.) paria enim ſunt actum non incipere, vel cœptum non perficere; l.fin.§.illud.C.de codicillis.§.pen.Inſtit.quibus modis teſtam.infirm. 11

Actvs meræ voluntatis excludit Iuris neceſſitatem, gloſſ & Doctores in l.ſolent.§.fin.ff.de officia Proconſ.& in l.cum de in rem verſo. ff. de vſuris, gloſ. verb.temporis, in cap.cum Eccleſia Sutrina, de cauſa poſſeſſ.& propriet.Garc.Gironda de priuilegiorum, ſeu exempt.explic.n.278. 12

Actvs legitimi non recipiunt diem, neque conditionem, ideóque non poſſunt ſtare in ſuſpenſo, l.actus legitimi,ff.de regulis iuris,cap.actus legitimi, eod.tit.lib.6.latè Card. Tuſch. d.lit. A, conc.129. per totam, Roman.conſ.403.num.19.& 20.Rot.decis.638. num. 4. p. 2. rec. Quæ quidem citata Iura in priori parte, quatenus de actibus legitimis agunt, intelliguntur de illis, qui vel ex rei natura, vel ex ſpeciali legis prohibitione, conditionem recipere prohibentur: ſequentia autem eorum verba, videlicet, 13

eet conditionem non recipiunt, idem important, ac ſi diceretur, vitiantur per conditionis, aut diei appoſitionem, id enim important verba, non recipiunt, hoc eſt non ſunt capaces conditionis, vel diei: vt ſic reducatur illa regula, actus legitimi, de regulis iuris, lib. 6. ad ſenſum & diſpoſitionem d. l. actus, quæ non eò tendit, vt oſtendat quinam ſint actus legitimi, ſed vt oſtendat actus legitimos, quicunque illi ſint, illos nempe, qui vel ex rei natura, vel ſpeciali legis prohibitione prohibentur conditionem recipere, per temporis, aut conditionis appoſitionem vitiari, non obſtante reg cap. ad Apoſtolicam, de regularib. cap. biduum 2. q. 6. in ſpecie text. in l. obtinens. ff. de conditionib. & demonſtrat. cap. fin. de condition. appoſit. Quibus & aliis iuribus conſtat, ſæpe actus contra legis prohibitionem celebratos obtinere, quando non ſimplex & abſoluta proponitur prohibitio, ſed ſecundùm quid, & conditiones adiectas contra iuris prohibitionem, nullatenus diſpoſitionem vitare.

14 Actvs geminatus inducit maiorem firmitatem, & plus operatur, quàm ſimplex, l. Baliſta 32. ff. ad Trebell. l. 4. iuncta gloſ. vlt. ff. de pignorat. act. Bart. in l. cùm ſcimus. C. de agricol. & cenſ. lib. 11. Tiraq. in l. ſi vnquam, verb. reuertetur, num. 49. C. de reuocand. donat. Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 2. à num. 4. & cap. 4. num. 31. & in rub. C. de bonis matern. p. 1. num. 14. verſ. inde etiam, & n. 43. Brun. in tract. de augm. q. 4. princ. n. 15. Gig. de penſionib. q. 100. num. 5. Hippol. in l. 1. ſub num. 38. C. ad leg. Iuliam de ſicar. Euerard. in cent. leg. loco à locutionis geminatione, Caſſan. in cathalogo gloria mundi, p. 8. conſid. 27. ad finem, Emman. Coſta in l. ſi ex cautione, fallent. 14. C. de non num. pecun. Perez in addit. ad Segur. in l. ſi ex legati cauſa, num. 183. ff. de verb. obligat. Menoch. de arbit. caſu 213. num. 37. & conſ. 10. num. 2. Maſcard. de probation. concl. 347. num. 37. cum ſeqq. & concl. 621. num. 37. Surd. deciſ. 21. num. 10. & 20. & deciſ. 232. num. 1. Steph. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 395. n. 35. Mari. Antonio. var. reſolut. lib. 1. reſolut. 61. num. 6. & reſol. 110. num. 1. & lib. 3. reſol. 1. n. 32. Card. Tuſch. tom. 4. lit. G, concl. 28. Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis convent. lib. 19. tit. 2. num. 6. Rot. deciſ. 676. num. 2. apud Farin. p. 1. recent. Vide infrà ſub verb. Geminatio, Axiom. 105.

15 Actvs duo eodem die, loco, & coram eiuſdem teſtibus geſti ſunt correſpectiui, l. ſi venire. §. fin. ff. de priuileg. credit. l. lecta, verſ. dicebam ff. ſi certum petatur. Card. Seraphim. deciſ. 359. num. 14. Surd. de aliment. tit. 1. q. 42. num. 48. Bernard. Græuæ. ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. concl. 12. num. 7. Aliàs autem cenſetur factus qui præcedere debuit, & qui debuit priùs fieri, Alexand. conſ. 81. Lecto. num. 7. lib. 3. Card. Tuſch. d. lit. A. concl. 136. num. 56. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 7. n. 52. Maſcard. de probationib. concl. 144. num. 4. Surd. deciſ. 188. num. 33. Cott. in memorabil. verb. Actus, Flamin. de reſign. benefic. lib. 4. q. 2. num. 26. cum ſeqq. Sanchez de Matrimon. lib. 3. diſp. 35. num. 19.

16 Actvs debet ſemper interpretari vt aliquid operetur, non autem vt ſi inanis, & inutilis, l. quoties, ff. de rebus dub. Card. Tuſch. d. lit. A. concluſ. 135. num. 1. In dubio enim quilibet præſumitur elegiſſe viam, per quam diſpoſitio ſua ſit vtilis, & habeat effectum, non autem vt impugnari poſſit, & reddi ad nihilum, l. 3. ff. de teſtam. milit. Alciat. de præſumpt. reg. 3. præſ. 33. Socin. iun. conſ. 103. n. 18. lib. 2. Afflict. deciſ. 44. n. 25. Non enim præſumitur actus eluſoriè, & fruſtratoriè factus, Maſcard. de probat. concl. 595. à princip. Card. Tuſch. tom. 4. lit. F. concl. 520. n. 4.

Actvs in dubio debet interpretari validus, 17
l. quoties, ff. de rebus dub. l. quoties, ff. de verb. obligat. l. ſi
quando, ff. de legat. 1. Abb. conſ. 61. In controuerſia, col 1.
num. 7. verſ. tertio, lib. 2. Roland. à Valle conſ. 61.
num. 23. & ſeq. verſ. quintò conſiderandum, lib. 3. vbi
extendit ad omnem actum, latè Roman. conſ. 180.
Si admittimus, num. 4. cum ſeqq. vbi extendit ad omnem diſpoſitionem, videlicet contractus, teſtamenta, iuramentum, atteſtationes, & priuilegia, Bertazol. de clauſulis inſtrum. clauſ. 1. gloſ. 4. n. 5. & in repet.
l. ſi quis maior. C. de tranſact. num. 306. Pichard. ad §. ſi
quis alium. n. 4 Inſtit. de inutil. ſtipulat. Ferrer. in conſt.
Cathalonia, gloſſ. 1. num. 151. Scace. de appellat. q. 2.
num. 29. & q. 5. num. 3. & 4. & q. 15. num. 225. in fine,
Rot. deciſ. 469. num. 3. p. 2. recent. Card. Tuſch. d. tom. 2.
lit. A. concl. 136. Mari. Anton. var. reſolut. lib. 1. reſol. 20.
num. 16. Surd. conſ. 44. num. 21. Giurba deciſ. 36. n. 18.
Nam omnis interpretatio admittitur ad ſuſtinendum 18
actum, Rot. deciſ. 469. num. 3. p. 2. recent. Roland. à
Valle d. conſ. 61. num. 16. lib. 3. Card. Tuſch. d. lit. A.
concl. 136. num. 14 & iſta quæ fit pro validitate actus, 19
eſt regina aliarum interpretationum, Cephal. conſ. 51.
num. 39. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 12.
tit. 17. num. 13. etiamſi aliquid quandoque diſponatur
præter intentionem agentium, cap. §. idem quoque, in fin. de ſponſat. impub. lib. 6. Federic. de Senis conſ. 15. num. 4. verſ. item contra, vel quamuis verba improprientur, Fulgoſ. conſ. 87. Viſis ſuperius allegatis, col. 2. verſ. ex illa quoque vulgari, Abb. conſ. 62. In controuerſia, col. 3. num. 7. verſ. tertiò principaliter, lib. 2. Roman. d. conſ. 180. num. 4. in fine, & num. ſeq. Card. Tuſch. d. concl. 136. num. 32. & ſeq. Nam tanta eſt præſumptio quæ oritur propter validitatem actus, vt omnes alias vincat præſumptiones, Dec. in cap. quoniam Abbas, num. 49. verſ. ſecundò limita, de offic. deleg. & conſ. 77. num. 5. Ruin. conſ. 72. num. 4. lib. 2. Alciat. de præſumpt. regul. præſ. 30. n. 5. Roland. à Valle conſ. 61. num. 27. lib. 3. Vnde ſi verba poſſunt referri ad actus validos, & inualidos, etiam quòd ſint prolata in genere & in certa ſcientia, referri debent ad actus validos, Bolognin. conſ. 31. num. 14. verſ. tertiò, quem refert Card. Tuſch. d. tom. 4. lit. I. concl. 330. num. 60. Rota deciſ. 645. num. 4. part. 2. in poſthum. Farin. aliàs p. 4. recentior.

Intellige actum debere ſuſtineri validum in du- 20
bio ſecundùm propoſitum agentis, non autem ſecundum oppoſitum, ideo tranſigens omni meliori modo, ſi non valet vt tranſactio, non etiam ſuſtinebitur vt pactum gratuitum, quia ſunt oppoſita; quia in tranſactione aliquid debet dari, vel remitti hinc inde, ſecus in pacto gratuito, Angel. conſ. 94. Cùm lis, in fin. verſ. nec obſtat, prout illum refert Card. Tuſch. d. concl. 136. num. 81. Intellige etiam Axioma huiuſmodi non procedere, quando ſi actus ſuſtineretur excederemus facultatem gerentis actum, vel induceretur delictum, aut quis delinqueret in officio, quia tunc potiùs annullatur, Alex. conſ. 179. Viſis ac ponderatis, num. 3. & 4. lib. 7. Card. Tuſch. d. concl. 136. num. 84. vbi num. 73. poſt Rot. deciſ. 366. num. 7. p. 1. diuerſ. ſubdit, interpretationem obſcuram & cauilloſam non debere fieri ad ſuſtinendum actum, quia intolerabilis interpretatio ſemper excluditur.

Actvs dubius ſemper debet interpretari, vt 21
minus ſit damnoſus gerenti, & plus vtilis, quàm eſſe poſſit, quia hæc eſt naturalis intentio gerentis actũ, ne ſibi noceat, vt per Crauet. conſ. 24. n. 8. & conſ. 105. num. 8. & 9. Pariſ. conſil. 53. num. 4. lib. 4. Rot. deciſ. 596. num. 4. apud Farin. p. 2. recent. Cardin. Tuſch. d. lit. A. concl. 138. num. 1. & tom. 4. lit. I. concl. 330. num. 56.

num.56.vbi *num.67*. post Alex.*conf.185.num.2.lib.6.* subdit, quod quando actus potest habere duplicem affectum, interpretatur in parte quæ magis vtilis est.

22 Actvs dispositiu interpretari debet, vt videatur prouisum causæ magis necessariæ, & vtili, *l.cum ex pluribus.ff.de solution.* Bart.*in l.triticum. ff. de verb. oblig.& in l. vlt. C. de aliment. pupil. præst.* Menoch. *conf.195.num.5.*

23 Actvs in dubio censetur potiùs ex causa necessaria, quàm voluntaria factus, *l. Aristo.§.1 ff.de iure delib.l.pater filium, in fin.ff.ad legem Falcid. l.miles.§.fin.ff.de adulter.l.proximè.ff. de ritu nupt. l. si cùm dotem. §.si pater. ff. soluto matrim. l. huiusmodi. §.cùm pater.ff.de legat. 1.* Crauet. *conf.106.num.9. & seq.& conf.119.num.12. & conf. 125. num. 12. & conf. 272. num.4.& conf.304.n.5.vers. actus.* Roman. *conf. 247. Primo col.2. vers.est igitur.* Card. Tusch. *dict. lit. A. concl.138.num.2.*latiùs *concl.149.per totam*, vbi *n. 2.* post Bald.*conf.35.post med.vers.facit. lib. 2.* ampliat, vt procedat etiam in dispositione legis, vt in dubio censeatur emanasse in causam magis necessariam.

24 Actvs corruit omissa forma legis, *l. cùm hic. §.si prætor.ff.de transact.l.traditionibus.C.de pactis,cap. cùm dilecta,de rescript.cap.quia propter,de elect.cap.1. de rebus Eccles.non alien.lib.6.cap. quæ contra,de regulis iuris.lib.6.*Euerard.*in topicis legal. loco 53.* Rebuff. *in tract.de pacifi.cis possess.num.155.* Tiraq. *de retractu conuent.§.4.gloss.6.n.31.* vbi intelligit, etiamsi omittatur in minimo, Surd.*decis 268.num.8.*Card.Pereira *de potest.elig.cap.7.num.13.* Valasc.*conf.183.num.3.& conf.133.num.4.*Ioseph. Sesse *Aragon. decis.30.n.10.* Escob.*de ratiocin.cap.11.num.19.*Ferrer.*in constit. Cathaloniæ gloss.1.num.350.*Ioan. Franc. Leo.*in thesauro fori ecclesiast.p.2.cap.4.num.21.& p.4. cap. 2. n. 104.* Farin.*in praxi crimin.p.4.conf.65.in addit.lit.*D.Mari. Antonin. *var. lib. 1. resol. 26.num. 3. lib. 2. resol.47. num. 17.* Anton. Monach. *Lucen. decis. 53. num. 35.* Thom. de Thomasset.*in floribus l gum. reg. 213.* vbi intelligit procedere, quando omittitur forma essentialis, & necessaria, Rot. *decis.15.num.3.apud Farin. p.2. recens.* Reinos. *obseruat. 28. num. 11.* Valenzuel. *conf.173.num.39.tom. 2.* Vide infra *sub verb. Forma, Axiom.*100.

25 Actvs à principio nullus, nullum producit iuris effectum, *l.4.§ condemnatum.ff.de re iudic. c. ad præsentiam,de appellationib.*late Roman.*conf.412. Pro habenda.num.4. cum.seqq.* Roland. à Valle *conf. 63. num.33.& conf.76.num.21.lib. 1.* Card. Tusch. *dict. tom.1.lit. A. concl. 139.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori eccles.decis.250.num.1.in 1.edit.*aliàs *resol.219.num. in 2.edit.* Seraphin *decis.229. num. 1.* vbi ait, quod actus ipso iure nullus conualescere non potest. Verum licet actus nullus nihil operetur, operatur tamen declarationem mentis ipsius gerentis actum, latè Roman.*conf.179. Amplissime Doctor.n.11.*Bellon. *conf 5. In puncto.n.12.vers.ne dicat. aliquis.* Reinos.*in practi. in obseruat.obseru.74.n.8.*

26 Actvs contra legis, seu statuti prohibitionem factus est nullus, etiam quod eadem lex, siue statutum post prohibitionem actum expresse non annullet, *l.non dubium,in princip. C.de legib.* vbi Bart. *num 2.vers.in inuenis,& num.13.*Bald.*ante num.1.vers. quidam seruauit, & num.1.vers.quartò nota*, Paul.de Castro *num.2.vers.in secunda*, Ias.*num.17.in 8. notab.* Tiraq.*ad leges conanb.gloss.4.num.7.* Virgil.Boccac.*in constit.Piceni gloss.6.num.110.* Soar.*de legib.lib.5.c.25 n.1.& 2.& cap.27.num.2.* Salas *in simili tract. q. 96 tract.14.diss.15.sect.8.num.16.* Intellige, quando lex seu statutum prohibet actus substantiam, quia secus esset, si in aliquo actu solùm qualitatem prohiberet, cùm tunc actus contra legem factus non esset nullus, sed validus, Soar.*d.c.25.n.10.*Salas *d.sect.8. n.19.in fine, & n.20.*

Actvs perfectio consistit in conclusione, *l. contractus.C.de fide instrum.l. si voluntate,* vbi Bald. *C. de rescind.vendit.*Surd.*conf.281.n.17.* 27

Actvs omnis consistit in voluntate & potentia agentis.Socin.*reg.30.vers.tertio*, Cou[illegible] *cap.cùm esses.n.7.de testament.& var.lib.3.c.6 num.9.*Menoch. *conf.1.n.259.& de præsumpt.lib.1.præs.80.n.11.* 28

Actvs in dubio videtur factus nomine proprio, non alieno, *l.& magis.ff.de solut.l.& Papinianus, ff.mandati,l.si ita stipulatus fuero.§. Chrysogonus. ff. de verbor.obligat.l.pro hærede.ff.de acquir.hæred.* Tiraq.*de retractu lig.§.10.gloss.1.n.3.* Gutier.*de Tutel. p.2.c.10. num.1.* 29

Actvs quando ex duplici capite fieri potest, ex vtiliori & firmiori factus censetur *l.3.ff. de testam. milit.l.cùm pater.ff. de iure dot.* Reinos. *in obseruat. practic. obseru.8.n.12.* 30

AXIOMA XIII.

Additamentum.

1 *Additamentum non mutat naturam eius, cui adycitur, & non auget, nec minuit actum primum, &c.*

2 *Additamentum, quod venit ad interpretationem legis, vel statuti, debet intelligi in casibus in quibus loquitur statutum interpretatum.*

3 *Additamentum si repugnat substantiæ rei, cui adycitur, illam destruit.*

Additamentvm nun mutat naturam eius, cui adiicitur, imò sequitur eandem naturam, & eandem actionem imitatur, aliàs esset destruere, & non addere. Oldrad.*conf.131.n.13.vers.& hoc clarius*, Card. Tusch.*practic.conclus tom.1. lit. A. concl.182.n.1.*vbi *n.3* post Roman.*conf. 45.* declarat procedere si additamentum non auget, neque minuit actum primum, cui fit adiectio, quia censetur idem actus cum primo. 1

Vnde additio, vel additamentum, quod venit ad interpretationem legis, vel statuti, aut alterius dispositionis, debet intelligi in casibus in quibus loquitur statutum interpretatum, vt per Alex. *conf.13. Circa primum n.13.vers.præterea lib.3.*subditque, quod ipsa additio interpretatiua facta statuto antiquo, est repetitiua, & influit etiam in statuto nouo facto in additionem antiqui. 2

Limita, nisi additamentum repugnet substantiæ rei, cui adiicitur, quia tunc potiùs destruit, vt de pacto de non reuocando in causa mortis, de conuentione in prætoria stipulatione, & similibus, quæ inducunt nouam dispositionem, & nouam substantiam, quia sibi non communicant, nec inuicem compatiuntur, Oldrad.*conf.172.in princip.n.5.* quem refert Card.Tusch.*d.concl.182.n.15.* 3

AXIOMA XIV.

Æquiparatum.

1 *Æquiparatorum eadem est dispositio.*

2 *Extenſio fit regulariter de vno æquiparato ad aliud.*

3 *Amplia etiam in pœnalibus, exorbitantibus, & correctoriis.*

4 *Extenſio in æquiparatis vt fiat, debet eſſe æquiparatio vniuerſalis.*

1 ÆQVIPARATORVM eadem eſt diſpoſitio, *l.2.ff.de legat.1.*gloſſ.*in l.ſi quis ſeruo. C.de furtis, & in cap.ſi poſtquam §.fin.de elect. in 6.* Ioan. de Anan.*conſ.27.Viſo caſu num.3.*Alex.*conſ.17. Viſis. num.3.lib.3.* Roman.*conſ.129.licèt magna*, vbi quòd in æquiparatis idem ius diſponitur etiam per extenſionem, & quòd procedit in ſtatuto, & in lege generali, Beroi.*conſ.27.num.3.lib.1* Decian.*conſ.6.num.67.& conſ.45.num.35.lib.1.* Menoch. *de arbitr. caſu* 88.*num.*8. Aloyſ. Rice. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol.deciſ.223.num.4.part.1.* Anton. Monach.*Bononien.deciſ.68 num.19.* Card. Tuſch *practic.concluſ. tom.3.lit.E.concl.*308. Flamin Pariſ.*de confident.q.27. num 74.& q.68.num.82.* Mar.. Antonin. *var.reſolut. lib.3.reſol.25.num.10.*Surd.*conſ.184.num.12.* Octau. Glorit.*reſp.5.n.58.*Imbrian.*de primo, & ſecundo benefic.conſid.8.num.114.* Viuian *deciſ.255.num.29.& ſeqq.* Ioan. Maria Nouar.*in praxi elect.& variat.fori. q.8.ſect.1.num.9.& quæſt.forenſ.q.143.num.12.lib.1.* Farinac.*fragm.crimin.part.1.lit.E.num.202.cum ſeq.* Valenzuel.*conſ.172.n.28.tom.2.*

2 ÆQVIPARATORVM quia idem eſt indicium, ideo fit extenſio regulariter de vno æquiparato ad aliud, vt per Bart & alios *in l.1.ff.de legat.1.* Curt.iun.*conſ.124.num.7.* Gabr. *conſ.21.num.17.& ſeq.lib.1.* Cephal.*conſ.257.num.17.& ſeq.* Euerard. *in loco à ratione legis larga.num.52.& in loco à ſimili num.7.verſ.& generaliter*, Roland. *conſ.27.num.2.& 15.lib.1.* Oſaſch. *Pedem.deciſ.67.num.9.verſ pro hac opinione.* Villagut.*in tract.de extenſ.legum rub de extenſ.leg.correct.& pœn.ſimul.num.64* Octan. Glorit. *reſp.5.num.38.* nouiſſimè Didac. de Narbona *de ætate ad omnes humanos actus requiſita,annot.1.q.15. num.4.*

3 Ampliat etiam in pœnalibus, exorbitantibus, & correctoriis, vt tenent Barbat. *conſ.26.per totum. lib.3.* Abb.*conſ.75.num.6.verſ.præterea lib.1.* Alex. *conſ.117.Viſo titulo.num.15.& 16.lib.6.* Cardin. Tuſch.*d.concl.308.à num.65.& d.lit.E.concl.663. num.48.* Ruin. *conſ.10.num.11.lib.3.* Gabr. *conſ.21. num.38.lib.1.* Pariſ.*conſ.26.num.42.lib.2.* Decian. *con.11.num.153.lib.1.* Villalob.*commun.opin.lit.E. num.157.* Euerard. *in loco à ratione legis. num.27. & 66.& in loco à ſimili. num.7.verſ.& generaliter, & in loco à ſpeciali. num.6.& in 3.limit.* Oſaſch. *Pedem.deciſ.94.num.20.* M. Anton. Eugen. *conſ.49. num.18.lib.1.* Honded. *conſ.75.num.25.lib.1.* Villag.*dict.rubr.de extenſ.leg.correct.& pœnal.ſimul. num.64.*

4 Intellige æquiparationem debere eſſe vniuerſalem per viam regulæ, & in omnibus & per omnia, ad hoc vt fiat extenſio in æquiparatis. gloſſ. *verb. ſacri in cap.vnic.de voto.lib.6.* gloſſ. *verb. prorogamus, in cap.conſtitutus, de Regularib.eod.lib.* Aym. *de antiquit.temp.p.4.in princip.num.100.& ſeq.& num.135.* Angel. Aretin.*conſ.58.In cauſa mota.num.7.verſ.probatur.lib.7.*Barbat.*conſ.26.in princip.lib.2.* Curt. ſen. *conſ.48.num.19.& conſ.49.num.43.* Euerard. *in loco à ratione legis larga.num.52.& in loco à ſimili.num.20.* Roland *conſ.27.n.17.lib.1.* M.Anton.Eugen.*conſ.49. num.39.* Villagut. *d.rub.de extenſ.leg.correct.& pœn. ſimul.num.64.in fin.verſ.limita ſingulariter.* Honded. *conſ.95.num.119.lib.1.* Card.Tuſch. *d.tom.3.lit.E. concl.318.num.18.& 28.*vbi *num.38* poſt Roman. *conſ.179.n.12.*limitat vt non procedat, ſi ſuperueniat aliquid ad fauorem vnius ex æquiparatis, quod non reſpiciat parificationem.

AXIOMA XV.

Æquitas.

1 *Æquitas ſcripta præfertur rigori.*

2 *Æquitas ſcripta vbi reperitur in genere, & rigor contrarius ſimiliter in genere, præfertur æquitas rigori.*

3 *Æquitas non ſcripta non præfertur rigori.*

4 *Æquitas cerebrina non dicitur æquitas, ſed iniquitas, quando eſt contra leges.*

5 *Æquitas quid ſit, oſtenditur.*

6 *Æquitas in paribus cauſis paria iura deſiderat.*

1 ÆQVITAS ſcripta præfertur rigori, *l.1.§.ſi ego.ff.ſi pars hered.pet.l.fin. in fin. de offic. Præſid.l.maiorem.ff.de pact.l.1.C.de legib. l. placuit. C.de iudic.cap.fin. de tranſactionib.* Hippol. *ſing.685.* Bernard.*reg.245.* Fulgoſ.*in d.l.1.num.8.* Anehar.*conſ.23. num.11.& conſ.79.in princip.* Bald.*conſ.650. In quæſtione, num.10.lib.1.* vbi quòd procedit in pœnis corporalibus, *& conſ.429. Quedam, num.2.eod.lib.1.* vbi quòd procedit in materia feudali, *& conſ.434. Pactum, circa fin.verſ.nam dicere, eodem lib.1.* vbi ampliat in pactis, *& conſ.486. Iſtud, circa finem, verſ. octauo, lib.1.* vbi ampliat in interpretandis opinionibus dubiis legis, vel hominis, Angel.*conſ.153. Florentia, num.3.* vbi ampliat coram arbitris, ſeu arbitratoribus, Tiraquell.*de retract.lig.§.35.gloſſ.2.n 4.* Strach.*de mercat. tit.de quomodo procedendum in cauſa mercaturæ, num.4.* Sarmient.*lib.3.ſelect.cap.9.num.4. ad fin.* Couarr.*in reg.poſſeſſor.p.2.§.6.à n.2.* Mendoza *de pactis, lib.1.cap.3.num.9.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.17.* Valaſc.*de iure emphyt.q.5.n.4.* Fachin.*controuerſ.lib.1.cap.3.& lib.11.c.3.* Bertazol. *in repet.l.ſi quis maior.numer.32.C.de tranſactionib.* Card.Tuſch. *pract.concluſ.tom.3.lit.E, concl.332. per totam,* Morl. *in emperio iuris ciuilis p.1.tit.1.q.11. per totam*, Card. Mantic. *deciſ.148.num.3.* Anton. Monach. *Lucen.deciſ.68.num.35.& Bononien.dec.19. num.3.& Florentina deciſ.70.num.31.* vbi intelligit, dummodo ſit ſcripta, Imbrian.*de primo, & ſecundo benefic.conſid.1.n.25.*Fachinæ.*controuerſ.lib.1.cap.3.& lib.11.c.3.* Valenzuel.*conſ.164.n.81.*

2 Vbi enim reperitur æquitas ſcripta in genere, & rigor contrarius ſimiliter in genere, præfertur æquitas rigori: idem ſi æquitas & rigor ſcripti ſint ambo in ſpecie, *d.l.placuit*, ſed vbi reperitur æquitas ſcripta in genere, & rigor in ſpecie: vt quia æquitas naturalis generaliter dictet neminem cum alterius iactura locupletari debere, *l.nam hoc natura. ff.de condict.indeb.* rigor verò dictet ſpecialiter præſcriptiones, & vſucapiones in alterius damnum procedere fauore bonæ fidei poſſeſſoris, & in odium negligentis, vt *in l.1.ff. de vſucap.*tunc rigor æquitati præfertur, ita Dyn. *in reg. poſſeſſor. de regulis iuris in 6.* Bart. *in d.l.1.num.1.* Fulgoſ. *col.1.num.2. verſ.in gloſſ.1.*Imol.*col.1.num.2.* Paul.de Caſtro *col.6. num.3.* Lulou. Roman. *col.1.num.1.& in l.inſulam. col.5.num.26.ff.de verborum obligat.*vbi teſtatur hanc eſſe communem omnium opinionem, Salicet. *in d.l. placuit.col.1.num.1.*vbi etiam Corn.*in princip.* Iaſ.*col. 2.num.3.* Curt. iun. *col.3.num.19.*quos refert, &

ſequitur

fequitur Rendio *in promptuario recepcarum fcutent. tom. 1. lit. 100. num. 11.* Et quod femper ioterpretatio fit fecundum æquitatem, dicit Socin. *conf. 159. In præfenti. n. 28. lib. 2.* & illa quæ fuerit iufta, ac naturali confona æquitati, fumenda eft, ait Roman. *conf. 16. n. 3.* quem refert Card. Tufch. *tom. 4. lit. I. concl. 330. n. 8.* vbi *num. 35.* poft Bald. *conf. 486. circa fin. lib. 5.* fobdit, qood verifimilitudo fumitur ex ea interpretatione, quæ fapit æquitatem, & arbitrium boni viri in difpofitionibus dobiis.

3 Limita Axioma in æquitate non fcripta, quæ eft ex proprio capite iodicis, quia illa non præfertur rigori fcripto, vt per Fulgof. *conf. 158. Domina Graccolina, n. 3.* vbi quòd Iudex debet condemnare victum in expenfis, & fine caufa prætextu æquitatis non debet abfoloere, nifi habuerit iuftam caufam litigandi, Anton Monach. *Florent. decif. 70. num. 31.*

4 Card. Tufch. *d. tom. 2. lit. E. concl. 315. n. 16.* Æquitas enim cerebrina ex foo capite non dicitur æqoitas, fed iniquitas, quando eft contra leges, ideo non extendenda, Iaf. *in l. quod fi Ephefi. §. interdum, in fine, ff. de eo quod certo loco,* Decian. *conf. 38. num. 42. & 43. lib. 1.* Cardin. Tufch. *vbi fup. n. 17.* vbi *num.* 18 fubdit, qood ficut fpecies derogat generi, ita rigor fcriptos in fpecie præfertor æquitati fcriptæ in geoere. & *n. 19.* ait, quod æquitas defumpta argumentatioè ab alia materia, vel fimili, tanquam generalis non præfertur rigori in cafu fpeciali. Vnde ex Bald. *conf. 253. num. 3. verf. pro quo probando. lib. 5.* colligit idem Card. Tufch. *tom. 4 lit G. concl. 36. num. 28.* quod quando rigor eft fpecialis, & æqoitas generali, præfertur rigor ratione fpecialitatis.

5 ÆQVITAS est quædam factorum conuenientia, *l. Iulianus. ff. de legib.* & rectitudo iudicij naturalem feqoens rationem, Bald. *in l. omnes populi. n. 19. ff. de iuftitia & iure,* Decian *conf. 36. n. 45. lib. 1.* Eft ipfa iuftitia naturalis, & in effectu differt à iore, quia per difputationes Iorifprudentum elimatur æquitas, & fit ius fcriptum, provt dieimos de fcypho argenteo elimato producto à naturali materia argeotea, Fulgof. *in l. 1. num. 7. & 8. C. de legib.* Et eft quædam æqualitas de fe ipfo in alium, fecundum naturam, vt, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, de qua *in tit. quod qu. fque iuris,* & ideo æquitatem dicit lex naturæ, neminem cum alterius detrimento locupletari, *l. iure naturæ. ff. de regulis iuris,* & ita eleganter tradit Card. Tufch. *d. lit. E. concl. 310. n. 1. cum feqq.* vnde Calderio. *confil. 167. in princip. verf. multò,* aliàs *5. de rebus Ecclef. non alien.* ait, quod omnis contractus, vt eft donatio, vnio, & tranflatio de confenfu, & ex caufa rationabili, dicitur foper æquitate naturali fundari, & Guid. Pap *decif. 362.* vbi quod non repetitur maior æquitas, quàm quod res reftituatur domino fuo, & Caftren. *conf. 164. In præfenti. num. 6 lib. 2.* vbi quod ex æquitate fuit introductum, vt filius fuceedat in locum patris, quando agitur de foceeffione eum pattuo, Alex. *conf. 16. Confideratis n. 4. lib. 4.* vbi quòd æquitas requirit qood bona afcēdētiom æqualiter diuidantur inter filios, Petr. de Anch. *conf. 57. Quædam. n. 3.* vbi quod vbicunque iudicis arbitrium intrat, debet æqnitatem feruare, Signorol. *confil. 136. num. 6.* vbi qood æquitas dicitur mater exceptionis, ita vt exeeptio dicatur effe ea æqoitate.

6 ÆQVITAS in paribus caofis paria iura defiderat, *l. fin. C. ad leg. Falcid. cap. cum dilecta, de confirmat. vtili,* Anton. Monach *Lucenfi decif. 55. n. 34. & Bononien. decif. 62. fub n. 4. & Florent. decif. 18. n. 19. & decif. 70. num. 45.*

AXIOMA XVI.

Æqualitas.

1 *Æqualitas in iudiciis eft feruanda.*
2 *Æqualitas inter partes debet in cunctis feruari.*
3 *Æqualitas vt feruetur, fæpe receditur à regulis iuris, & proprietate fermonis.*
4 *Difpofitio in dubio femper eft interpretanda in eum fenfum, qui magis ad æqualitatem reducit.*
5 *Æqualitatis feruandæ ratione fit extenfio de vno ad alium.*

ÆQVALITAS maximè in iùdieiis eft femper feruanda, *l. fin. C. de procurat. l. non debet actori, ff. de regulis iuris, cap. non licet, eod. tit. lib. 6.* Oldrad. *conf. 311. num. 2. verf. & fi dicatur, & conf. 323. num. 4.* Federie. de Senis *conf. 289.* Thom. de Thomaffet. *in floribus legum. reg. 155.* Rot. *decif. 462. num. 9. & decif. 527. num. 3. part. 1. recent.* Card. Tufch. *tom. 3. lit. E. concl 306. per totam,* & faciunt quæ dixi fuprà *fub verb. Actor, in fine.* 1

ÆQVALITAS inter partes debet in cunctis 2
feruari, & actor & reus non debent ad imparia iudicari, *l. cùm pater §. cuiktis. ff. de legat. 2. l. cùm oportet. C. de bonis quæ liber. l. petenda. C. de tempor. in i. integ. reftit. l. fin. C. de fructibus, & lit. expenf. l. fin. C. de cupreff. lib. 11. cap. in iudiciis, de regul. iuris, lib. 6.* Socin iun. *conf. 4. col. 5. vol. 1.* Riin. *conf. 193. col. 1. vol. 2.* Roland. *conf. 51. n. 8. vol. 4.* Becc. *conf. 43 in fine.* Vincent. de Franch. *decif. 23. num. 9.* Pereg. *conf. 93. num. 21. vol. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloff. 6 n. 164. cum feqq.* Rot. *decif. 1. num. 14. apud Fari. p. 2. recent. & in Romana de Capuzucchis 10. Aprilis 1606. coram Card. Lancelloto.* Vnde propter feruandam æquali- 3
tatem fæpe receditur à regulis iuris, & proprietate fermonis, *l. fin C. commun. vtriufque iud. l. quæfitum §. fed & ipfe Papinianus. ff. de fundo inftr.* Bart. *in l. cùm pater. §. cuictis ff. de legat. 2.* Socin. *in l. 1. in 4. notab. tab. ff. de reb. dub.* Cephal. *conf. 545. n. 15. lib. 4.* Hieron. Gabr. *conf. 90. n. 21. & conf. 46. num. 31. lib. 1.* Honded. *conf. 29. num. 96. lib. 1.* Et in dubio femper interpre- 4
tanda eft difpofitio in eum fenfum, qui magis ad æqualitatem reducit, Tiraq. *de primog. q. 4. n. 5.* Alba *conf. 421. n. 14. verf. & in dubio,* Cephal. *conf. 545. n. 15. & 16.* Honded. *conf. 59. n. 100. lib. 1.* Imò ratione æqualitatis feruandæ fit etiam extenfio de vno ad 5
alium, *§ illud Inftit. de fociet. l. fin. C. de fruct. & lit. expenf.* Aym. *conf. 133. n. 8. verf. quinimò.* Honded. *conf. 19. n. 98. & conf. 59. n. 64. lib. 1.*

AXIOMA XVII.

Affectus, Affectatio, Affectio.

1 *Affectus non punitur, nifi fequatur effectus.*
2 *Limita in atrociffimis delictis.*
3 *Conatus in grauibus delictis pœna ordinaria non punitur de confuetudine Italiæ.*
4 *Affectatio non prodeft, nec attenditur.*
5 *Affectio nulla cadit, nec confiderari poteft in ignotum.*

AFFECTVS non punitur nifi fequatur effectus, *l. cogitationis, ff. de pœnis, l. 1. in fin.* 1

ff. quod quisque iuris. exornant. Thom. de Thomassee. in floribus legum. reg. 18. Card. Tusch tom. 2. lit. C. concl. 544. Aloys. Ricc. in collect. dec. 1895. & in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 589. num. 2. in 1. edit. & resol. 520. num. 2. in 2. edit. & in decis. Curia Archiep. Neapol. decis. 70. num. 6. p. 1. Benedict Ægid. in rep. l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iure. part. 1. cap. 7. num. 31. Franc. Galet. in margarita casuum Conscient. verb. Affectus. vbi ampliat in censuris, de quo etiam Vgolinus de officio Episcopi, cap. 21. num. 3. vers. tertio.

2 Limita primò in atrocissimis delictis, de quibus in l. generaliter, in princip. ff. de calumniat. & in l. si à seruo ff. de condict. ob turpem causam, & in l. quisquis, in princip. ff. ad leg. Iul. maiest. & in l. 1. qui cum telo. C. ad leg. Cornel. de sicar. & in l. si quis persuaserit. C. de furtis, & in l. si quis non dicam C. de Episc. & cleric. cum aliis citatis à Brunor à Sole in locis communib. verb. Affectus, Cardos. in praxi iudicum, verb. delictum. num. 55 Sayr. in claui Regia. lib. 3. cap. 8. num. 28. Thesaur. decis. 25. vbi de crimine læsæ maiestatis, Æn. Robert. lib. 1. rerum iudic. cap. 6. vbi de atrocissimo veneficij delicto, Farin. in praxi crimin. part. 5. q. 121. num. 14. & num. 77. vbi de crimine assassinij, Aloys. Ricc. collect. 325. & 1377. & d. collect. 1895. circa fin. Card. Tusch. d. concl. 544. num. 8. & 21. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 3. resol. 47. num. 6. & 7. vbi de crimine assassinij, & veneficij. Sebast. Guazin. de defensione reorum, defens. 35. cap. 24. num. 2. vbi de crimine læsæ maiestatis, simoniæ, & de volente aliquem veneno perimere.

3 Verum per consuetudinem generalem totius Italiæ, hodie legibus omnibus conatum punientibus in grauibus delictis quoad pœnam ordinariam derogatum est, vt attestantur Boër. decis. 316. Grammat. decis. 1. Gasp. Thesaur. Pedem. decis. 24. p. 2. Ioseph. Ludou. Lucensi decis. 15. Cacheran. decis. 19. in fine, & alij, quos refert, & sequitur Aloys. Ricc. in collect. p. 4. collect. 756. & d. collect. 1895. Marta in votis nouissim. decisionum, voto 218. num. 14. Thesaur. iun. quæst. forens. lib. 2. quæst. 24. Giurb. cons. 46. num. 37. & cons. 97. num. 16.

4 Affectatio non prodest, nec attenditur, l. 2. §. vltim. ff. si quis caut. l. 1. C. qui milit. pos. lib. 11. Tiraquel. de retractu lig. §. 35. gloss. 4. num. 29. Sfort. Oddo de restitut. in integ. part. 1. q. 2. Surd. cons. 32. n. 4. & cons. 42. num. 23. Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 39. n. 6. Antonin. de Amato resolut. var. resol. 46. n. 5. cum seqq.

5 Affectio nulla cadit, nec considerari in ignotum potest, l. non est ferendus. ff. de transact. Ferrer. in Const. Cathaloniæ gloss. 1. num. 91. Menoch. cons. 333. num. 5. Fusar. de substitut. quæst. 318. num. 6.

AXIOMA XVIII.

Afflictio.

Afflictio non est addenda afflicto, l. nauis. §. cum autem. ff. ad legem Rhodiam de iactu. l. Diuus Marcus, in princip. ff. de officio Præsid. l. si idem. ff. de iurisdict. omnium iudic. l. pœna. §. fin. ff. ad legem Pom. de parricid. l. iam dementem. C. de Episcop. & cleric. cap. ex parte. de clerico ægrot. cap. si quis à proprio 11. q. 5. Petr. de Anchar. cons. 52. Præclarissimi decisione, in princip. Paulus Fusch. lit. A. sing. 37. Sanctarel. var. resolut. p. 1. q. 8. num. 2. Barthol. Beret. ad extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alien. verb. & si per sex menses. num. 4. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 20. Anton. à Sousa in relect. Bulla de censuris, cap. 5. disp. 3. num. 3. Aloys. Ricc. in decis. Curia Archiepiscop. Neapol. part. 2. decis. 45. num. 10. Anton. Monach. Lucen. decis. 34. num. 10. & Florent. decis. 12. num. 14. & Bononien. decis. 11. numer. 64. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 240. num. 1. vbi num. 4. post Angel. cons. 197. circa fin. vers. non obstat tertium, limitat, nisi ex causa, quia quando afflictus dat causam nouæ afflictionis, debet noua addi afflictio, Imbrizo. de primo, & secundo beneficio, seu de restitut. ad pinguius probandam, consid. 3. num. 142.

AXIOMA XIX.

Agentes, Agere.

1 Agentes & consentientes pari pœna quando puniantur.

2 Agenti incumbit onus probandi.

3 Agens ante omnia debet probare se esse talem, qualem dicit.

4 Agere inuitus nemo compellitur.

5 Inuitus agere compellitur quis vbi periculum est in mora, & vbicunque subest causa, & quando tutus est exceptione reus, compellere vt agat creditorem poterit.

Agentes & consentientes pari pœna puniuntur, l. iubemus. §. œconomus. C. de sacros. Eccles. p. 1. de offic. deleg. cap. qui cum fure, de furtis, cap. quanta, de sentent. excomm. l. 15. tit. 8. lib. 2. fori legum. l. 1. tit. 13. lib. 1. eiusdem fori, Azeued. l. 4. tit. 20. lib. 6. & l. 2. num. 218. tit. 23. lib. 8. noua Recopilat. Thomas de Thomasset. reg. 21. Giurba cons. crimin. 8. num. 14. qui in grauioribus delictis id procedere dicit, non in leuioribus. Intellige quando agentes cum consentientibus cooperantur positiuè præbendo causam efficacem, & propinquam principali actori delinquenti, de quibus consentientibus habetur in l. si id quod ff. de iurisd. omn. iudic. l. item Mela. §. si alius, ff. ad leg. Aquil. l. vnic. C. de rapen virg. cap. felicis, in princip. de pœnis, in 6. cap. sicut dignum. §. qui verò, & §. illi etiam, de homicidio, glos. vlt. in cap. notum 2. quæst. 1. S. Thom. 2. 2. quæst. 62. art. 7. in corpore, Nauar. in cap. ita quorundam, notab. 9. à num. 2. de Iudæis, obseruant Cou. in reg. peccatum, part. 2. §. 12. à num. 1. Farinac. cons. 66. num. 18. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 732. sub num. 1. Flamin. Paris. de confident. quæst. 22. num. 5. Ludouicus Ribera in annot. ad cap. non inferenda 23. quæst. 3. num. 27. Giurba d. cons. 7. num. 14. Ioan. Bapt. Costa de facti scient. & ignor. inspect. 68. num. 6. 1

Agenti incumbit onus probandi, l. 2. & l. verius, ff. de probation. l. actor. & l. frustra. C. eod. tit. l. fin. ff. de rei vendicat. l. qui accusare, C. de edendo. §. non solùm. Instit. de legatis, cap. vnic. vers. cùm enim, vt ecclesiast. benef. sine demin. confer. Thom. de Thomasset. in floribus legum. reg. 19. Flamin. Paris. de confident. q. 18. num. 3. Agens enim ante omnia debet probare se esse talem, qualem dicit, aliàs audiri non debet, l. diuus. ff. de re iudic. Brunor. à Sole in locis communib. verb. Agens. 2. 2

3

Agere inuitus nemo compellitur, l. vnic. C. vt nemo inuitus, Socin. reg. 14. Brunor. à Sole in locis communib. verb. compellere, Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. 4

tom. 1. lit. A, concl. 241. Ioseph. Sesse *Arag. decis.* 115. *num.* 3. Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. Agere, num.* 3. Cald. Pereira *in comment. ad l. vnic. C. ex delictu defunct. p.* 3. *n.* 20. *in fine.*

5 Limita vbi periculum est in mora, & vbicunque subest causa, quia tunc potest quis compelli inuitus agere, Federic de Senis *cons.* 153. *vers. item assignato termino.* Card. Tusch. *d. concl.* 241. *num.* 9. *&* 12. vbi *num.* 10. *per text. in l. diffamari. C. de ingen. & man.* limitat in causa status, quibus diffamantes possunt compelli ad agendum, & *n.* 14. post Federic. de Senis *cons.* 169. *in fin. vers. an autem*, limitat pariter in eo, qui diffamatur super Matrimonio contracto, quia potest compellere aduersarium ad agendum vt silentium sibi imponatur. Limita denique quando tutus est exceptione reus, qui officio saltem iudicis ex æquitate, *l.* 3. *C. qui bonis cedere poss. & l. si contendat, ff. de fideiuss.* compellere vt agat creditorem poterit, gloss. *verbo consequi, in fine in l. Aurelius* 29 §. *contum. ff. de liberat. leg.* Capic. *decis.* 18. *n.* 3. *&* 4. Olach. *decis.* 351. *num.* 3. 9. *&* 10. Caualcan. *decis.* 13. *num.* 23. *&* 24. *part.* 2. *& decis.* 9. *num.* 3. *&* 4. *part.* 4.

AXIOMA XX.

Allegatio, Allegare.

1 *Allegatio partis non facit ius.*

2 *Allegare nihil, & allegatum non probare, paria sunt.*

3 *Id quod quis allegare tenetur, probare debet.*

1 ALLEGATIO partis non facit ius, *cap. dilectus* 34. *de praben. gloss. magna vers. vel dic tertio, in l.* 1. *C. quando non petent. partes.* gloss. *verb. non post multum, in c.* 1. *de iis, qua fiunt a Prælatis.* Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum & vxorem.* §. 17. *n.* 22. *&* 23. Roman. *cons.* 191. *Venerabilis. num.* 4. Felin. *in cap.* 1. *n.* 18. *de constit.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 5. §. 7. *n.* 107.

2 ALLEGARE nihil, & allegatum non pro-
bare, paria sunt, Roland. à Valle *cons.* 35. *num.* 10.
& num. 20. *lib.* 1. Cardin. Tusch. *practic. conclus.*
3 *lit. A, conclus.* 117. *num.* 19. Id enim quod quis alle-
gare tenetur, debet probare, *l.* 1. *in princip. iuncta*
gloss. verbo decenter. ff. de dilat. Osasch. *Pedem. decis.* 30.
n. 12. *in fin.* Baldus *in quæst. de schism. n.* 2. *post tit. de edi-*
cto D. Adri. tollen.

AXIOMA XXI.

Alienabilis, Alienatum.

1 *Alienabilis res semel facta, perpetuò manet alienabilis.*

2 *Consueta ab Ecclesia emphyteusicari, seu infeudari, possunt iterum concedi in emphyteusim, vel in feudum sine solemnitate.*

3 *Alienatum non dicitur, si non durat alienatum.*

1 ALIENABILIS res semel facta, perpetuò manet alienabilis, *cap.* 2. *de feudis*, Ioan. Franc. Leo *in Thesauro fori eccles. p.* 1. *cap.* 15. *num.* 3. Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 11. *num.* 10. Ceuall. *commun. contra communes q.* 897. Sigism. Scacc. *de appellation. q.* 17. *limit.* 47. *memb.* 1. *num.* 111. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 6. *num.* 184. Peregr. *decis.* 2. *num.* 2. Fusar. *de substitut. quæst.* 352. *num.* 49. Surd. *cons.* 105. *num.* 11. Matiens. *l.* 11. *gloss.* 8. *num.* 2. *tit.* 6. *lib.* 5. *Recopilat.*

Vnde, res Ecclesiæ consuetas emphyteuticari, vel 2
infeudari, posse iterum concedi in emphyteusim,
vel feudum sine solemnitate, resoluunt Menoch. *de arbitr. casu* 81. *num.* 5. *cum seqq. & cons.* 66. *num.* 31. *& cons.* 78. *num.* 1. *cum seqq. & cons.* 90. *num.* 22. Rot. *Bononien. decis.* 13. *num.* 7. *&* 8. Gam. *Lusit. decis.* 24. *& decis.* 36. *num.* 6. Quarant. *in summa Bullarii, verb. alienatio rerum Ecclesiæ, num.* 39. *&* 40 Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo alienatio*, §. 3. Camill. Borrell. *in summa decis. tit.* 33. *num.* 129. *cum seqq.* Ceuall *d. q.* 897. *à num.* 899. Gonzal. *d. num.* 194. Melch. Phœbus *Lusitan. decis.* 81. *num.* 34.

ALIENATVM non dicitur, si non durat aliena- 3
tum, *l. si pro parte.* §. *verum, ff. de in rem* [illegible]
quid iuris si vasallus post alienat. feudi, [illegible]
cap. 32. *n.* 3.

AXIOMA XXII.

Alter, Aliud.

1 *Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri.*

2 *Altare vnum non debet discooperiri, vt alterum cooperiatur.*

3 *Damnum, vel lucrum quod ex sua persona quis non consequeretur, consequitur ex persona alterius.*

4 *Repræsaliarum remedium proditum est propter iniustum factum Prætoris denegantis iustitiam.*

5 *Fideiussoris obligationem perpetuat dolus, & mora principalis.*

6 *Aliud pro alio inuito creditore solui nequit, secus in paupere non valente soluere in specie, vel pecunia, ibid.*

ALTERI per alterum non debet iniqua con- 1
ditio inferri, *l. non debet. ff. de regulis iuris, cap.*
non debet 22. *eod. tit. in* 6. *l. debitorum pactionibus. C. de*
pactis, cap. si compromissarius. §. *porrò, de elect. lib.* 6.
Anchar. *cons.* 130. *Primum dubium, in princip.* dicens
quòd prohibitum est aliquem inquietari pro alie-
no debito, offensa, vel facto, Roman. *cons.* 241.
Spectabiles. num. 5. *vers. dicitur vlterius*, Abb. *cons.* 39.
in fin. lib. 1. vbi extendit etiam inter Iudæos, Dio-
nys. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect.*
cap. 18. *num.* 45. Honded. *cons.* 103. *num.* 30. *lib.* 2.
Paul. Fusch. *lit. A, sing.* 58. Cardin. Tusch. *practic.*
conclus. tom. 1. *lit. A, concl.* 314. *per totam.* Thom. de
Thomasset. *reg.* 33. vbi procedere asserit in ac-
quisitis, secus in acquirendis, & *reg.* 20. habet
locum, ait, quando quis in culpa non fuit, Ouid. de
Amicis *de iure Emphyt. q.* 10. *num.* 1. *& q.* 11. *num.* 4.
Robles de Salzedo *de repræsent. lib.* 2. *c.* 16. *num.* 102.
Vnum enim Altare non debet discooperiri, vt alte- 2
rum cooperiatur, Anton. de Butr. *cons.* 40. *in fine,*
Albert. Brun. *de statut. artic.* 6. *num.* 168. Quan- 3
doque tamen qui ex persona alterius consequi-
tur damnum, vel lucrum, quod ex sua persona
non consequeretur, Lap. *alleg.* 94. *num.* 6. *vers. &*
licet ex hoc. Veluti in repræsaleis, quia propter in- 4
iustum factum Prætoris denegantis iustitiam prodi-
tum est remedium repræsaliarum, Anch. *d. cons.* 144.

5 *in princip.* Et in fideiussore, quia dolus, & mora principalis perpetuat obligationem fideiussoris, Castren. *cons* 52. *n.* 3. *vers. quinimò*, *lib.* 2. prout illum refert Card. Tusch *d. conc.* 513. *n.* 14.

6 Aliud pro alio innito creditore solui non potest, *l.* 2. §. *mutui datio*, & ibi gloss. *ff. de reb. cred. l. si ff. de constit. pec.* *Litem liberatur.* §. *qui paratus. ff. de quibus mod. pig. l. eum à quo* 16. *cum l. seq. C. de solut. l.* 3. *tit.* 14. *part.* 4. Cott. *in memorab. verbo solut*, Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap* 29. *num.* 11. *& seq. & practic. lib.* 2. *q.* 146. *num.* 16. Scotus. *de ratioc. cap.* 7. *num.* 1. Pichard. *in d. §. de mora. num.* 97. Surd. *dec.* 224. *num.* 16. Ceuall. *comm. contra comm. tom.* 4. *q.* 899. Thom. de Thomasset. *reg.* 51. Gironda *de priuilegior. explicat. n.* 203. Anton. Monach. *Bon. decis.* 35. *num.* 8. Limita in paupere non valente soluere in specie, vel pecunia, iuxta dispositionem *auth. de fideiussor.* §. *quod autem. collat.* 11. *& auth. hoc nisi debitor. C. de solut. l. si quis argentum* 35. §. *fin. autem donator. C. de donat. lib.* 3. *tit.* 14. *part.* 5. Capic. *decis.* 42. *num.* 5. Ioseph. Ludou. *Perus. decis.* 64. Anton. Thesaur. *decis.* 153. *num.* 3. Baëca *de inope debitore cap.* 1. *n.* 46. Gutier. *d. cap.* 29. *& d. q.* 146. *n.* 1. *& seq.*

AXIOMA XXIII.

Ambiguum, Ambiguitas.

1 *Ambiguis in rebus sequimur quod est minimum quando medium non est.*
2 *Media via est eligenda in rebus ambiguis, quando illa extat.*
3 *Ambiguis in rebus non debet esse absolutum iudicium.*
4 *Ambiguitas in meliorem partem interpretanda est.*

1 Ambiguis in rebus quod minimum est, sequimur, *l. apud Iulianum.* §. *si ie. ff. de legatis* 1. *l. semper in obscuris. ff. de regulis iuris, cap. in obscuris, eod. tit. in* 6. Thom de Thomasset. *in floribus legum. reg.* 152. vbi intelligit procedere, quando medium
2 non est, nam illo extante, media via in ambiguis est eligenda, vt tradit Anton. Monach. *Florem. decis.* 12. *num.* 23. *& Bononien. decis.* 19. *numer.* 21. Menoch. *de Arbitrar. lib.* 1. *quæst.* 53. *num.* 10. *& q.* 56. *& remed.* 5. *retin. num.* 755. *cum seqq.* Escobar *de comput. cap.* 9. *n.* 6. *&* 7. Osvvald. *in Donell. comment. iuris ciuilis lib.* 26. *cap.* 1. *lit. B.*

3 Ambiguis in rebus non debet esse absolutum iudicium, *cap. habuisse* 33. *dist.* Ambiguum autem non dicitur, cùm in verbis nulla sit difficultas, *l. ille, aut ille.* §. *cùm in verbis. ff. de legat.* 3. Mantic. *decis.* 309. *in fine.*

4 Ambiguitas, vel dubietas in meliorem partem est interpretanda, *cap. estote, de regul. iuris*, Franc. Molina *de ritu nupt. lib.* 1. *comp.* 17. *num.* 2. Aloys. Ric. *in collect. decis. p.* 1. *collect.* 220. Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 25. *n.* 27. *cum seqq.*

AXIOMA XXIV.

Amicus.

1 *Amicus non leui amicitia æquiparatur consanguineo.*
2 *Amicus in iure frater nuncupatur.*
3 *Amicus dicitur alter ego.*
4 *Amici dicuntur in quibus est vnum velle, & nolle.*

Amicus non leui amicitia æquiparatur consanguineo, vt tradunt Ias. *in l. qua dotis. num.* 75. *ff. soluto matrim.* Alciat. *de præsumpt. reg.* 1. *præs.* 28. Cou. *in cap. requisisti. num.* 7. *de testam.* Rebuff. *de priuileg. scholar. priuil.* 104. Tiraq. *de pœnis temper. causa* 21. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 89. *num.* 70. Surd. *de aliment. tit.* 6. *q.* 21. *num.* 4. Azeued. *l.* 34. *num.* 3. *tit.* 6. *lib.* 3. *noua Recopil.* Mol. *in emporio iuris p.* 1. *tit.* 2. *in prælud. num.* 101. Card. Tusch. *practicar. conclus. tom.* 1. *lit. A. concl.* 326. Sanchez *de Matrimon. lib.* 6. *disp.* 16. *num.* 6. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.* 2. *lib.* 13. *tit.* 10. *num.* 2. *cum seqq.* D. Christoph. Paz. *in schol. ad leges styli l.* 63. *num.* 14. Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap.* 100. *num.* 4. Carol. de Grassis *de effectibus amicitiæ.* Nam amicus interior, coniunctus appellatur, Alciat. *de præsumption. reg.* 1. *præs.* 27. *n.* 5. Petr Moll. *in resp. pro amico dub.* 1. *num.* 11. Carol. de Grassis *d. tract. de effectibus amicitiæ num.* 81. *prope fin.* Et generaliter disposita in consanguineis respectu pietatis, & amoris, in amicis quoque maximis amicitia iunctis locum habet, tantùmque amicitia, quantum sanguinis coniunctio operatur, Alciat. *d. reg.* 1. *præs.* 27. *num.* 5. Decian. *in tract. crimin. lib.* 3. *c.* 3. *num.* 13. *vers. ideo*, Cardin. Mantic. *de coniect. vltimar. volunt. lib.* 6. *tit.* 12. *num.* 25. Carol. de Grassis *d. tract. num.* 84. *l.* 3. *Regia Hispan. vers. la quinta, t. t.* 19. *part.* 2. Imò amicitiam sanguinis coniunctioni præferendam dixerunt Valer. Max. *lib.* 4. *c.* 7. Petrarcha *lib.* 1. *de remedio vtriusque fortunæ dialog.* 52. Menoch. *cons.* 883. *num.* 23. Decian. *d. c.* 5. *num.* 13 *vers. remanet*, Stephan. Gratian. *d. c.* 200. *n.* 10. Osvvald. *ad Donell. d. lib.* 18. *c.* 12. *lit. K.* Carol. de Grassis *d. n.* 81. 1

Amicus in iure frater nuncupatur, vt *in l. nemo dubitat, vers. qui frater ff. de hered. instit.* 2

Amicus dicitur alter ego, Ioan. de Amic. *cons.* 85. *n.* 13 quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 316. *num.* 3. nouissimè amicus noster D. Didacus de Narbona *de ætate ad omnes humanos actus requis. Anno* 14. *p.* 43. *num.* 6. 3

Amici dicuntur in quibus est vnum velle, & nolle, Alex. *cons.* 93. *Reperitur, num.* 10. *vers. sed vlt. à. lib.* 6. Card. Tusch. *d. concl.* 316. *n.* 4. Didac. de Narbona *d. q.* 43. *n.* 6. 4

AXIOMA XXV.

Amissum.

1 *Amissum non dicitur, quod non durat amissum.*
2 *Amissum late modo dicitur, quod potest acquiri, & non acquiritur.*
3 *Secus verò stricta significatione.*

Amissum non dicitur, quod non durat amissum, *l. pro parte.* §. *versum ff. de in rem verso*, Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.* 1. *q.* 78. *art.* 12. *vers. nec etiam obstat*, Menoch. *illustr. cap.* 22. *num.* 3. Amissum latè sumpta verbi significatione dicitur, quod potest acquiri, & non acquiritur, *l.* 3. *ff. quæ in fraudem creditorum. l. & sine quid ff. ex quibus causis mai.* Rot. *in vna Rauennaten. hæreditatis* 10. *Decembr.* 1584. *coram Rubeo*, secus verò strictè sumpta significatione, *l. non videtur rem amittere. ff. de regul. iuris*, 1 2 3

vbi

vbi Dec.num. 5. *l.non potest videri*, *ff. eodem*, Rot. *Romana de Theodolis* 10. *Ianuary* 1597. *coram Litta.*

AXIOMA XXVI.

Anima:

1 *Anima pretiosior est corpore.*
2 *Anima omnibus rebus est præferenda tanquam magis pretiosa.*
3 *Iuris apices non debent attendi, vbi agitur de salute animæ.*
4 *Extensio fit in odiosis, pœnalibus, & exorbitantibus, quando agitur de salute animæ.*

1 ANIMA pretiosior est corpore, *Matth.* 5. & *Luc.* 12. *cap. sedulò.* 39. *dist. cap. pracipimus* 2. *q.* 11. *cap. cùm infirmitas, prope fin. de pænitent. & remiss.* Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocatorum. verb. Anima, num.* 1. & dicit Philosophus *lib.* 1. *de Anima, cap. fin.* quod corpus animi causa constitutum est. Alphons de Narbona *lib.* 14. *glos.* 1. *num.* 12. *cap.* 1. *tit.* 2. *lib.* 6 *Recop.*

2 ANIMA omnibus rebus est præferenda tanquam magis pretiosa, *d. cap. pracipimus*, *l. sancimus*, *C. de sacros. Eccles.* Abb. *cons.* 63. *Videtur primò, num.* 3. *vers. item quis debet magis diligere, lib.* 1. Tiraq. *de priuileg. pie causa, in præfat. num.* 9. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 111. *num.* 4. & *præs.* 151. *n.* 4 Barthol. Peregr. *ad Extrauag. ambitiosa, de rebus Eccles. non alien. verb. præterquam, num.* 11. *pag.* 178. Bertazol. *in repet. l. si quis maior. C. de transact. num.* 12. Mascard. *de probationib. conclus.* 1171. *num.* 5. Surd. *decis.* 196. *num.* 12. Gutier. *in repet. l. nemo potest, num.* 486. *ff. de legat.* 1. Card. Tusch *practic. conclus. tom.* 1. *lit. A. concl.* 353. *num.* 8. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. tom.* 2. *lib.* 13. *tit.* 28. *num.* 10. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *resol. vlt. casu* 37. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 935. *n.* 16. *tom.* 5.

3 Vbi agitur de salute animæ, non debent attendi apices iuris, vt aiunt Tiraq. *d. tract. de priuileg. piæ causæ, priuil.* 164. Ceuall. *communium contra communes q.* 71. *n.* 1. & fit extensio ex identitate rationis, glos. *verbo Apostolice, in l. omnes, la* 2. *C. de feriis*, Villag. *in tract. de extensione legum, rub. de extensione leg. correct. & pœnalis simul, num.* 80. Farin. *fragment. crimin. p.* 1. *lit. E. num.* 207.

4 ANIMÆ de salute quando agitur, extensio fit in odiosis, & pœnalibus, vt per Aym. *de antiquit. temp. p.* 4. §. *videamus modò de aliquibus limitationibus, num.* 10. Corset. *in sing. verbo extensio*, *col.* 2. *ante fin. post num.* 23. Tiraq. *d. tract. priuil.* 161. Cou. *de sponsalib. p.* 2. *cap.* 6. *in princip. num.* 12. Perez *lib.* 1. *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 39. Azeued. *l.* 2. *num.* 4. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua Recopil.* Villag *d. num.* 80. & *rub. de extens. leg. pœnal. tantùm, num.* 19. Farinac. *d. lit. E. numer.* 111. Sanchez *de Matrimon. lib.* 2. *disp.* 39. *num.* 5. & *lib.* 3. *disp.* 3. *numer.* 8. & in exorbitantibus, Aym. *d. p.* 4. *in princip. num.* 79. Villag. *in rub. de extensione legum. num.* 3. *in fin. in vlt. ampl.* Farinac. *d. lit. E. num.* 109.

AXIOMA XXVII.

Animus.

1 *Animus ab operibus operantis dignoscitur, & talis præsumitur, qualem facta demonstrant.*
2 *Animus, & intentio hominis ex verbis bene dignoscitur.*
3 *Facta sunt fortiora ad demonstrandum animum, quàm verba.*
4 *Animus hominis qualis fuerit dignoscitur ex iis, quæ antea, vel postea gesta fuerunt.*
5 *Animus declaratur ex sequentibus.*

ANIMVS ab operibus operantis dignoscitur, & 1
talis præsumitur, qualem facta demonstrant,
l. §. *fin. ff. de dolo*, Grammat. *cons.* 13. *num.* 2. & 3. *et decis.* 37. *num.* 6. Cephal. *cons.* 75. *num.* 3. *lib.* 1. Mascard. *de probat. concl.* 95. *n.* 1. & *seq.* & *concl.* 1304. *num.* 24. & *seq.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 1. *num* 42. *vers. & ideo dicitur*, Farinac. *in praxi crimin. q.* 89. *num.* 76.
Octau. Glorit. *resp.* 3. *num.* 34. Nam licèt ex verbis bè- 2
ne dignoscatur animus, & intentio hominis, *l. Labeo, ff. de supellect. leg. cap. secundò requiris, de appellat.* Corn. *cons.* 84. *in princip. lib.* 3. Grat. *resp.* 118. *n.* 25. *lib.* 1. Alban. *cons.* 119. & *cons.* 616. *num.* 9. Surd. *cons.* 82. *num.* 33. & *cons.* 471. *num.* 31. Bardel. *cons.* 29. *n.* 12.
Giurba *cons.* 51. *num.* 28. Facta tamen sunt fortiora 3
ad demonstrandum huiusmodi animum, quàm verba, *l. certum, ff. si certum pet. l. si a. ff. de diuort. cap. existimant* 12. *q.* 2. *cap. dilecti, de appellat.* Cephal. *cons.* 77. *num.* 2. & *cons.* 96. *num.* 27. *lib.* 1. Seraphin. *d. priuileg.* 1. *à num.* 57.
ANIMVS hominis qualis fuerit dignoscitur ex 4
iis, quæ antea, vel post gesta fuerunt, arg. *l. sed & Iulianus*, §. *pen. ff. ad Macedon. l. si seruus plurium*, §. *fin. ff. de legat.* 1. & § *pauonum. Instit. de rerum diuis.* Aym. *cons.* 20. *num.* 7. & *cons.* 210. *num.* 11. Ruin. *cons.* 10. *num.* 10. *lib.* 5. Cephal. *cons.* 12. *num.* 12. & *cons.* 65. *num.* 8. *lib.* 1. Dec. *cons.* 11. *num.* 1. *in fine*, & *cons.* 285. *n.* 7. *vers. actus*, & *cons.* 336. *num.* 1. Mascard. *d. concl.* 95. *num.* 6. & *seq.* Osasch. *decis.* 71. *num.* 33. & *decis.* 90. *num.* 19. Mantic. *decis.* 15. *num.* 1. Afflict. *decis.* 319. *num.* 5. Surd. *consil.* 540. *à num.* 44. Octau. Glorit. *resp.* 12. *num.* 12. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 4. *lit. I. concl.* 269. *num.* 30. Rot. *decis.* 118. *num.* 2. *apud Farin.*
p. 2. *recent.* vbi quòd animus declaratur ex subse- 5
quentibus, ead. Rot. *decis.* 64. *num.* 5. *d. p.* 2. *recent.* & *decis.* 306. *num.* 3. *ead. p.* 2. *recent.* vbi quòd animus qualis fuerit in præcedenti, ex subsequenti actu declaratur, & *decis.* 700. *num.* 14. *ead. p.* 2. *recent.* vbi ait, quòd ex actu immediatè, & incontinenti facto colligitur animus ab initio. Menoch. *cons.* 1. *num.* 294. *cum seqq.* vbi quòd animus contrahentium colligitur ex sequentibus, Surd. *decis.* 4. *num.* 15. vbi quòd animus talis præsumitur in præcedentibus qualis fuerit in sequentibus, Farin. *tom.* 2. *cons.* 30. *num.* 103. vbi quod verba subsequentia declarant qualis fuerit animus.

AXIOMA XXVIII.

Annalia.

ANNALIA ad agendum sunt perpetua ad ex- 1
cipiendum, *l. purè*, §. *fin. ff. de dolo except. l. licèt.*

C. de except.l.4.C. qui admitti, Cald.Pereira *in l. ſi curatorem, verbo infrà, num.15. C.de in i. teg.reſtit.minor.* Surd.*deciſ.277.num.17.* Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.151. num.12.* Chriſtoph. de Paz *in ſcholiis ad leges ſtyli l.184. num.3.* Gutier. *practic.lib.1.q.96. num.3.verſ.ſed nihilominus*, vbi declarat, Anton.Gom. *var. tom.2. cap. 6. num.6. prope fin.* vbi intelligit, quando quis non poteſt ius ſuum proponere in iudicio principaliter agendo, ſed tantùm excipiendo, quia tunc perpetuò poteſt excipere: ſecus verò quando ius ſuum poteſt proponere etiam principaliter agendo infra certum tempus, quia tunc ſimiliter tenetur infra illud excipere, *ex l. Papinianus. §. ſi filius.ff.de inoff.teſtam.* Gutier. *practic. lib.1.q.69. num.4.* Vincent. Caroc. *remed. contra præiudic. ſentent.except.2.q.18.num.12.* qui ibidem *num.10.& 11.* hoc axioma intellexit procedere ante motam actionem, ſecus poſt, & *num.13.* limitat niſi ad excipiendum limitatum ſit tempus.

AXIOMA XXIX.

Annexum.

ANNEXI & connexi idem eſt iudicium, etiamſi annexum ſit maioris valoris, *cap.cum ſingulis, in ocla gloſ. verb.annexi, de præbend.lib.6.* gloſ. *verbo connexa, in cap.quanto, de iudic.* Hippol.*ſing.251.* Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, de teſtament. verb.& hortum, num.1.cum ſeqq.* Menoch.*de arbitrar. lib.1.q.45. & lib.2.caſu 95.* Garc. Girond. *de priuilegiorum, ſeu exempt.explicat.num.751.*

AXIOMA XXX.

Antecedens.

1 *Antecedenti conceſſo, conceditur & conſequens, quando antecedens eſt neceſſarium ad conſequens.*

2 *Antecedenti destructo, nullum eſt dare conſequens.*

3 *Antecedens qui vult, videtur velle neceſſarium conſequens.*

1 ANTECEDENTI conceſſo, conceditur & conſequens, *l.1.§.1.ff ſi vſuſfruct.pet. l.3.§.qui habet, ff.de ſeruit.ruſtic.præd.l.reflexionis gratia*, & ibi gloſ. *ff. communia præd. l.2.* & ibi Cyn. *ff. de iuriſd. omnium iudic.l.2.§ inſpectio, ff.quemadm.teſtam. aper.* Euerard.*in topicis legalib. loco 94.* Anton. Monach. *Florent. deciſ.29. num. 15.* Farinac. *fragment. crimin. p. 1. lit. E. num. 228. in princip. & in praxi crimin. q.59.n.138.* Ioan. Ant.Nouar.*quæſt.forenſ.lib.1.q.59. num.1.cum ſeqq.* Ioan.Anton.Mangil.*de imputat.q.76. num.1* Intellige, quando antecedens eſt neceſſarium ad conſequens conſequendum, iuxta reſoluta per Ferrer.*in conſtit.Cathalon.gloſ.5.num. 78. & num.82.* Surd. *conſ.91.num.4.per l.1.§.fin. ff. de vſufruct. & l. obligationum ferè §.placeat ff de act.& oblig.*

2 ANTECEDENTI destructo, nullum eſt dare conſequens, *l. 1.§.huius rei ff.de officio eius, l.veteres, ff.de itinere, actúque priuato*, Euerard.*in topicis legalib.loco.96.* Crauet.*conſ.231.num.1.* Anton. Monach. *Florent. deciſ. 29. num. 16.* vbi ſubdit, quod remoto antecedenti eius conſequens remouetur. Et quod antecedenti destructo, ceſſet conſequens, quod ſtare non poteſt ſine antecedenti, tradunt Bald.*in l.1.in 9.oppoſit. C.de fideicom.* Crauet.*conſ.202.n.28.* Cardin. Tuſch. *pract.concluſ. tom. 2.lit.C.concl.757. num.66.* Card. Mantic. *deciſ.15.num.5. & deciſ.199. num.9.* Alphonſ.Narbona *lib.25.gloſ.5.num.3.tit.21. lib.4. Recop.* Torreblanc.*de iure ſpirit.lib.15.cap.13. num.37.*

ANTECEDENS qui vult, videtur velle neceſſarium conſequens, Alex.*conſ.157.col.3.num.14. lib.2.* vbi quod ſi quis vult ciuilitatem, cenſetur velle onus annexum ciuilitati, *conſ.138.Circa primum, in princip. lib. 5.* vbi ait, quòd qui conſentit in antecedenti, cenſetur conſentire in conſequenti neceſſario etiam non cognito, Caſtren.*conſ.100.num.4. verſ.quod autem, lib.1.* vbi quod ideo tutor conuentus, ſi producat inuentarium factum à pupillis, non debet dicere ſuos pupillos non teneri vltra vires hæreditarias, quia iſtud venit in neceſſariam conſequentiam, Crauet.*conſ.186.num. 7.* vbi quod teſtator qui voluit dotare filiam, cenſetur etiam voluiſſe concedere lucrum, quia qui vult antecedens, vult neceſſarium conſequens. Cancer. *var. reſolut. p.1.cap.1.num.227.* 3

AXIOMA XXXI.

Approbare, Approbatio.

1 *Approbare quis non poteſt, quod ſemel impugnauit. Intellige, ſi actus pendet à voluntate vnius, vel, ſi ab impugnatione ante ſententiam impugnans deſtitit.*

2 *Approbatione totius qualibet eius pars approbata cenſetur.*

3 *Approbatum ſemel non poteſt amplius reprobari, ſiue expreſſè, ſiue tacitè approbatum proponatur, vt num.4.*

5 *Approbare, & improbare poteſt quis diuerſis reſpectibus.*

APPROBARE quis non poteſt quod ſemel impugnauit, *l. diſpenſatorem, ff. de ſolutionibus*, 1 Menoch.*conſ.395.num.89.* Surd. *conſ.157.num. 10. & conſ. 196. num. 2. cum ſeqq.& conſ. 364. num. 27.* Rot.*deciſ.636. num.7. apud Farinac.p.1. recent. & deciſ.456.num.4.p.2.recent.* Declara & intellige verum ſi actus pendet à voluntate vnius, Surd. *conſ. 136. num.30.& ſeq.* vbi *num.3.& 4.* ſi ab impugnatione ante ſententiam impugnans deſtitit.

APPROBATIONE totius qualibet eius pars 2 approbata cenſetur, Ant.Monach.*Bononien.deciſ.55. num.11.*

APPROBATVM ſemel non poteſt amplius 3 probari, *l.Pomponius, ff. de negot.geſtis*, Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.57.* Surd.*conſ. 18. num.2.& conſ.351.num.41.& deciſ. 132. n. 4.* Anton. Monach.*Bononien.deciſ.34.num.2.* Rot.*deciſ.456.n.4. apud Farin.p.2.recent.* Mari. Anton. *var.reſolut.lib.2. reſol.30.num.25.* Sanchez.*de Matrimon.lib.9.diſp.6. num.9.* Mantic.*deciſ.274.n. 2. & 3.* Viuian.*deciſ. 98. num.12.lib.1.* Mari.Giurba *deciſ.24.num.19.* Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ.tom.5. cap. 941. num. 20.* Sed contrà *in l.ſed & reprobari, ff.de excuſat. tutor. & in l. vt gradatim, § reprobare, ff.de muner.& honor.* At hoc in Principe, illud in priuatis.

Intellige ſiue expreſsè, ſiue tacitè approbatum 4 proponatur, quia ſi petens fieri editionem librorum,

promittat

promittat velle ſtare libris tam pro ſe, quàm contra, tunc libri probant contra approbantem librum exhibendum, vt per Bald. *conſ.* 156. *cum dua ſunt, n.* 3. *lib.* 3. quem refert Card. Tuſch. *tom.* 3. *lit. E. concl.* 42 *num.* 1.

5 Approbare tamen & improbare poteſt quis diuerſis reſpectibus, vt per Tiraq. *de nobilit. cap.* 28. *n.* 15. quem refert Card Tuſch. *d. tom.* 3. *lit. E. concl.* 54. *num.* 6.

AXIOMA XXXII.

Arbitrium.

1 *Arbitrio iudicis relinquitur quod in iure definitum non eſt.*
2 *Arbitrium regulatur à iure.*
3 *Arbitrium quando eſt plenum, ſeu liberum, importat liberam facultatem.*
4 *Arbitrium liberum, ſeu regulatum, quando & quibus verbis à lege, vel ab homine iudici conceſſum dicatur, eemiſſiuè.*

1 Arbitrio iudicis relinquitur quod io iure definitum non eſt, *l.* 1. *ff. de iure deliber. l. in venditione, ff. de bon. auctor. iud. poſſid. cap. de cauſſis, §.* 1. *de officio deleg.* Corraſ. *lib.* 4. *Miſcel. cap.* 12. *num.* 5. *cum ſeqq.* Neuiz *in ſylua nupt. lib.* 5. *num.* 74. Menoch. *de arbitrar. lib.* 1. *in proœm. num.* 5. *&* q. 14. *num.* 3. *cum ſeqq.* Monet. *de distribut. quotid. p.* 3. *q.* 10. *num.* 4. vbi *num.* 5. ſubdit, locum id habere non modò in iure ſcripto, ſed & in oon ſcripto, & conſuetudine; *& num.* 7. addit, id locum obtinere etiam quoad pœnam.

2 Arbitrium regulatur à iure, Rot. *deciſ.* 316. *n.* 6. *& deciſ.* 669. *num.* 1. *& deciſ.* 698. *num.* 1. *apud Farin. p.* 2. *recent.* Nam vbicunque aliquid committitur per verba denotantia arbitrium boni viri, ille tenetur ſeruare omnes regulas ioris commonis. Alex. *conſ.* 33. *num.* 3. *lib.* 1. Socin. iun. *conſ.* 49. *num.* 16. *lib.* 2. Crauet. *conſ.* 612. *num.* 11. *& conſ.* 657. *num.* 56. Menoch. *conſ.* 69. *n.* 4. *&* 5. Card. Tuſch. *practic. concl. tom.* 1. *lit. A. concluſ.* 470. *num.* 2.

3 Arbitrium ſimplex licèt reguletur à iure, & ſecuodùm arbitrium boni viri, tamen quando dicitur plenum, ſeo liberum, tuno importat liberam facultatem, Barr. *extrauag. ad reprimendam, in verb. videbitur, num.* 3. *verſ. item vbicumque*, quem refert Card. Tuſch. *d. lit. A. concl.* 476. *num.* 1. Menoch.
4 *de arbitr. q.* 6. *lib.* 1. Quando & quibus verbis à lege, vel ab homine arbitrium liberum, ſeu regulatum iudici conceſſum dicatur, vide Aym. *conſ.* 190. *n.* 5. Matheſil. *ſing.* 15. Duen. *reg.* 788. Benintend. *Bonon. deciſ.* 31. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 132. *numer.* 13. *& numer.* 81. *cum ſeqq.* Oſaſch. *Pedem. deciſ.* 111. *num.* 9. Roland. *conſ.* 62. *num.* 18. *cum ſeqq. lib.* 1. *& conſ.* 59. *num.* 32. *cum ſeqq. lib.* 2. *& conſ.* 55. *num.* 15. *& à num.* 47. *lib.* 3. Lancellot. *de attent. cap.* 12. *lim.* 1. 10. *num.* 8. 11. *&* 15. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 7. 8. 9. *&* 37.

* * *

AXIOMA XXXIII.

Ars.

1 *Ars naturam imitatur in quantum poteſt.*
2 *Natura omni arte potentior eſt.*
3 *Ars & natura nihil faciunt fruſtra.*

Ars imitatur naturam in quantum poteſt, *§. minorem. Inſtit. de adoptionib.* Menoch. *de præſumptionib. lib.* 4. *præſ.* 1. *num.* 22. Vode arte ooo conceditur, qood naturaliter denegatur, *l. vbi repugnantia, §.* 1. *ff. de reg. iur.* Quia natura omoi arte potentior eſt, 2 Tiraq. *de retractu lig. §.* 1. *gloſſ.* 11. *n.* 29. Marc. Mantu. *conſ.* 20. *Viſis ſcripturis, num.* 2. *vol.* 1. provt eos refert Fuſc. *lit. A. ſing.* 26.

Ars & natura nihil faciunt fruſtra, *l. qui bis idem, ff de verb. oblig. l. non cogendum, §. Sabinus, ff. de procuratorib. l. hac ſtipulatio. §. Diuus, ff. vt legat. ſeu fideicom. nomine caueatur, §. minorem. Inſtit. de actionib.* Ariſtot. *li.* 2. *Phyſic. q.* 1. *& lib.* 2. *de Cælo, tex.* 59. *& lib.* 3. *de Anima, text.* 45. cum citatis per Brunor. à Sole *in locis communib. verb. Natura.* Et natura quòd noo deficiat in neceſſariis, neque abundet in ſuperfluis, dicit Ariſtot. *d. lib.* 3. *de Anima, cap.* 5. 3

AXIOMA XXXIV.

Augmentum.

1 *Augmentum debet eſſe einſdem qualitatis cum ſuo principali, cui accedit.*
2 *Ius idem ſtatuitur in augmento, quod in principali aucto.*
3 *Augmentum, quod fit feudo per vaſallum, ſi poteſt ſeparari à feudo, non eſt feudale, ſed eius, qui auxit.*
4 *Augmentum fit cum omnibus ſuis qualitatibus.*
5 *Priuilegium principali conceſſum extenditur ad eius augmentum.*
6 *Iuriſdictio omnis & exemptio augmentum recipit, aut diminutionem ab incremento, vel decremento.*
7 *Extenſio priuilegij, beneficij, ſeu exemptionis non fit ad augmentum ſuperueniens, ſi tendat in præiudicium tertij.*
8 *Caſtri iuriſdictio ſi à Principe concedatur, & deinde numerus incolarum, aut ipſum caſtrum augeatur, etiam ad augmentum iuriſdictio extenditur.*
9 *Augmentum venit rebus ſimpliciter, & indefinitè donatis, ſeu conceſſis, legatis, aut hypothecatis.*
10 *Augmentum, & diminutio pari paſſu ambulant.*
11 *Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem.*

Augmentum debet eſſe eiuſdem qualitatis 1 cum ſuo principali, cui accedit, *l. etiam, C. de iure dotium, l.* 3. *ff. eod. l. inter ſocerum, ff. de pactis dotalib. l. ſi conuenerit. §. ſi nuda, ff. de pignerat. act.* Barthol. Perett. *ad extrauag. ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienand. pag.* 93. *num.* 22. Bald. *conſil.* 407. *In quæſtione, num.* 1. *verſ. dicet aliquis, lib.* 1. vbi quod idem ius ſtatuitur in aogmēto, quòd in principali aucto, Tiraq. *de retractu lign. §.* 1. *gloſ.* 18. *num.* 51. *&* 52. Anchar. *conſ.* 437.

conſ.437. Iſta ſententia, num.3. vbi ait, quod ſi territorium, ſeu comitatus ciuitatis augeatur, caſtra, quæ vniuntur, confunduntur in tantum, quod idem iuris eſt de augmẽto, quod de aucto, quando ſimpliciter, & non ſecundum quid ſunt vnita, Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ.124.num.28.* Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.1. concl.555 à num.1.* Rot. *deciſ.94.nu.3. apud Farin.p.2. recent.* vbi dicitur quod augmenti idem iuris eſt ac rei auctæ, & *ibidem deciſ. 72. num.4.* id intelligitur, vbi non vrget diuerſa ratio, Fuſar. *de ſubſtit.q.652.num.6.* Anell. Amat. *conſ.23.num.4. & conſ. 59.num.9.*

3 Limita in feudo, quia augmentum, quod fit feudo per vaſallum, ſi poteſt ſeparari à feudo, non eſt feudale, ſeu eius, qui auxit, *cap.1. de inueſt. de reb. alien. fact.* Alexand. *conſ.44. Viſa facti, num.8. lib.3* Card. Tuſch. *d. concl.555. num.4.5. & 6.* reſtringentes quando augmentum non poteſt ſeparari, vel quando non poteſt ſciri, neque probari, quia tunc neque ſeparari poteſt; igitur neque tanquam ſeparatum iudicatur, ſed feudale.

4 AVGMENTVM fit cum omnibus ſuis qualitatibus, *l. item quæritur, §. qui implere, ff. locati, l. Labeo, la 2. in princ. ff. de arbitr.* Bertazol. *in repet. l. ſi quis maior. C. de tranſactionib. q.1. num.17.*

5 Priuilegium principali conceſſum extenditur ad eius augmentum, *cap. quia circa, de priuileg. cap. ex parte, de decim.* Bart. *in l. ſi ita, ff. de auro & arg. legato,* Brun. *in tract. de augmento, concl.9. per totam,* Duen. *reg.73.* vbi loquitur de beneficio, Eraſm. à Cochier *de iuriſd. Ordin. in exemptos, p.1. q.37. per totam.* vbi *n.7.* ſubdit, omnem iuriſdictionem & exem-
6 ptionem augmentum recipere, aut diminutionem ab incremento, vel decremento, id quod plurifariam docet Bapt. Aym. Parmen. *in tract. de alluuionib. lib.2. cap.16. & ſeqq.*

7 Limita, ſi priuilegium, beneficium, ſeu exemptio tendat in præiudicium tertij, tunc non fit illius extenſio ad augmentum ſuperueniens, Angel. *in l. ſi ſeruitus, col. penult. in princip. ff. de ſeru. t vbi prad.* Albert. Brun. *d. concl.9. num.8. cum ſeqq.* Eraſm. à Cochier *d. q.37. num.2.*

8 Iuriſdictio alicuius caſtri ſi à Principe concedatur, & deinde numerus incolarum, aut ipſum caſtrum augeatur, etiam ad augmentum iuriſdictio extenditur, vt ex Angel. reſoluit Brun. *d. tract. de augmento, concl. 8. in princip.* & ex Bald. Guido Pap. *deciſ.265. & deciſ.489. num.2.* ac aliis, Card. Tuſch. *tom.6. lit. P. concl.735. à num.3.* & pleniùs Cou. *pract. cap.1. num.1. ad finem, & num.8.* Quorum argumento videtur dicendum, quòd ſi Princeps alicui Domino ſeu Magnati concedat datam officiorum alicuius ciuitatis, & deinde aliqua officia de nouo ereauerit, ad hæc quoque extendatur conceſſio, vt tenet D. Barboſ. *in l. diuortio, §. quod in anno, n.17. ff. ſoluto matrim.* quicquid dicat Afflict. *lib.3. conſtit. rub.4. n.10.* cuius opinionem forſan in foro receptam teſtatur Cabed. *Luſit. deciſ.22. num.3. & 5. p.2.*

9 AVGMENTVM venit rebus ſimpliciter, & indefinitè donatis, ſeu remiſſis, *cap. ad audientiam 22. cap. ex parte 27. de decim. cap. quia circa 22. de priuileg.* vbi Anton. Henric. *à princip.* Ancbar. *n.3.* & Socin. *num.1.* Albert. Brun. *d. tract. de augmento, concl.9. & 16.* Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit. p.1. cap.3. num. 24.* Valaſc. *conſ.58. num.10.* Card. Tuſch. *lit. D. concl.491. & lit. E. concl.560. & tom.6. lit. P. concl.735. à num.23.* Cabed. *Luſit. deciſ.95. à num.1. p.2.* Et quòd in legatis ſimpliciter factis receptum ſit venire augmentum, quod poſtea rei legatæ acceſſit, ſiue cum pronomine *meo*, ſiue ſimpliciter fiant, probat elegans text. *in l. cum fundus 10. ff. de legat.1.* quem latè explicat Cou. *practic. cap.2. à num.3.* Sic etiam in hypotheca rerum ad me pertinentium facta ſimpliciter, quòd veniant tam præſentes, quàm poſtea acquiſitæ, probat text. *in l. ult. C. quæ res pignori,* cum aliis, quæ poſt Negozant. *de pignorib. p.2. memb.2. à princip.* adducit Duen. *reg.76.*

AVGMENTVM, & diminutio pari paſſu ambulant, iuxta reg. *in l. ſi ex toto, in princ. ff. de legat.1.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.85. num.6.* 10

Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem, *l. ſi a milite, §.1. ff. de milit. teſtam. l. ſi Rufinus, C. eod. tit. l. legata inutiliter, ff. de legat.1. l.3. ff. eod. tit. l. cum tale, ff. de condit. & demonſtrat. l. ſi mancipia, in princ. ff. de fundo inſt.* Bertaz. *de clauſulis inſtrum. cl.21. gloſ.23. num.6.* Surd. *de aliment. tit.8. priuil.22. num.4. & deciſ.195. num.5. & deciſ.238. num.10.* Eſcob. *de ratiociu. cap.30. num.11.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.3. q.7. num.23.* Anton. Monach. *Bononien. deciſ.40. puncto 3. num.51.* Ioſephus Seſſe *de inhibitionib. cap.4 §.1. num.12.* 11

AXIOMA XXXV.

Benefacere

1 *Benefacere inuitus nemo cogitur.*
2 *Benefacere tenemur benefacienti.*
3 *Obligatio ad antidora non eſt debita ex iuſtitia, ſed ex voluntate.*
4 *Obligatio ad antidora non poteſt deduci in pactum.*

BENEFACERE inuitus nemo cogitur, *cap. de Iudæis, 45. diſt. cap. ad fidem 23. q.5.* Decian. *conſ. 319. n.5.* Marc. Anton. Genuenſ. *in practicabil. eccleſiaſtic. quæſt.147. num.5.* 1

BENEFACERE tenemur benefacienti, *l. ſed ſi lege. §. conſuluit, ff. de petit. hæred. l. ſi verò non remunerandi, §. idem Papinianus, ff. mandati, l. ſi non ſortem, §. libertus, ff. de condit. & demonſtr. cap. cum in officiis, de teſtament.* Thom. de Thomaſſet. *de floribus legum, reg.55.* vbi aſſerit procedere de boneſtate, & conſilio, Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.1. lit. A. concl.48. num.2.* Valenzuel. *conſ.173. num.107. tom.2.* 2

Obligatio hæc, qua beneficiatus ab aliquo tenetur neceſſariò benefacienti ad antidora, & ſic ad remunerationem, non eſt taxata, neque debita ex iuſtitia, ſed ex amicitia, non ex neceſſitate, ſed ex voluntate, vt per Roman. *conſ.500. Summarius, in fin. col.3.* quem refert Card. Tuſch. *d. concl.48. num.2.* vbi *num.3.* cum eodem Romano *d. conſ.500. n.9.* ſubdit, ideo talem obligationem ad antidora non poſſe deduci in pactum. 3 4

AXIOMA XXXVI.

Beneficium.

1 *Beneficium Principis latè eſt interpretandum. Intellige in præiudicium Principis, non autem tertij, vt num.2.*
3 *Beneficium Principis latam interpretationem recipit etiam in præiudicium tertij, quando verba hoc important.*
4 *Litteræ beneficiales tanquam ambitioſæ ſtrictiſſimam recipiunt*

recipiunt interpretationem.
5 *Beneficium non confertur in inuitum.*
6 *Papa inuitos compellit Episcopos transire ex causa vtilitatis Ecclesiarum, secus verò pro honore personarum.*
7 *Beneficium datur propter officium.*

1 BENEFICIVM Principis latè est interpretandum, *l. 3. ff. de constitut. Princip. l. quod vero, ff. de legib. l. si quando, C. de inoffic. testam. l. 2. C. de noxalib. actionib. l. cum multa, C. de bonis, quæ liber. cap. cum dilectis, de donationib. cap. quia circa, de priuileg. cap. olim, de verb. significat.* Abb. *cons. 101. In quæstione, in fin. num. 11. lib. 1.* Alex. *cons. 160. Viso themate, nu. 9. vers. secundò præsuppono, lib. 2.* latè Oldrad. *cons. 300. Factum tale est.* Roman. *cons. 89. Visis iis, num. 4. cum seqq.* vbi enumerat requisita ad hoc, vt locum habeat hoc Axioma; Tiraq. *de nobilit. cap. 37. num. 59.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præ. 103. num. 32.* Cott. *in memorab. verbo priuilegio, pag. 704.* Valasc. *cons. 58. num. 11.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, r. g. 56.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. lit. B. concl. 49. n. 1.* Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verbo beneficium, n. 67* Monet. *de distribut. quotid. p. 2. q. 14. num. 6. & 39.* Ioseph. Aldrette *in allegat. iuris pro omnimoda Regularium exempt. p. 3. cap. 6. nu. 12.* Sanctarel. *var. resol. p. 1. q. 41. num. 32.*

2 Intellige huiusmodi Axioma, quando agitur de præiudicio Principis concedentis, secus tamen est si agitur de præiudicio tertij, vt per Ias. *in l. fin. num. 19. & 20 ff. de constit. Princip.* Oldrad. *cons. 50. in fine, vers. non obstat.* Anchar. *cons. 161. Viso diligenter, in princip.* Socin. *reg. 1* Alexand. *cons. 215. Non obstat. num. 4. & seq. vers. item licet, lib. 7.* Ioan. Imola 121. *num. 2.* Pinel. *in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 1. cap. 2. in princip. & n. 4.* Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 42.* Cald Pereira *de nominat. emphyt. q. 21. num. 56.* Card. Tusch. *d. tom. 1. lit. B. concl. 50. num. 1.* Quia beneficia Principum non præsumuntur auferre ius tertij, Mascard. *de probat. concl. 1001. num. 21.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 9.* Cabed. *Lusit. decis 93. num 2. p. 1.* Mart. *de iurisdict. p. 4. casu 94. n. 29. cum seqq.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 5. collect. 1752.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. glos. 28.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 421. n. 38. cum seqq.* Gabr. Pereira *de manu Regia p. 1. cap. 6. n. 17.*

3 Recipit tamen Principis beneficium latam interpretationem, etiamsi sit in præiudicium tertij, quando verba hoc important, Decian. *cons. 113. Viso tenore, n. 6.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. B. conc. 49. n. 18.*

4 vbi *concl. 50. n. 24.* resoluit, quòd beneficium Principis strictè interpretatur, quando concedit, vel donat reseruata sibi in priuilegium Coronæ, vel Principatus; & *n. 15.* ex Zabarel. *cons. 126. num. 6.* subdit, quòd licèt beneficium Principis latè interpretetur, tamen litteræ beneficiales, seu ad beneficia ecclesiastica obtinenda, tanquam ambitiosæ strictissimam recipiunt interpretationem.

5 BENEFICIVM non confertur in inuitum, *l. fin. C. vnde legitimi. l. nec emere, C. de iure deliber. l. hoc iure, §. non potest. ff de donat. l. inuito, & l. inuitum. § quod cuique, ff de regulis iuris,* Bald. *cons. 1. Quædam Ecclesia, vers. in contrarium, lib. 1.* vbi loquitur in vrione, legitimatione, & emancipatione, vt non valeant inuito eo, quod consentire debet, etiamsi actus fiat ad sui fauorem propter mutationé status, latè Calderin. *cons. 56. An si Episcopus, aliàs 1. de translat. Episcopi,* vbi quòd Episcopus non promouetur ad Cardinalatum inuitus, & *cons. 57. aliàs 2. de translat. Episcopi,*

6 vbi quòd Papa inuitos compellit Episcopos transire ex causa vtilitatis Ecclesiarum; secus verò pro honore personarum, Tiraq. *de nobilit. cap. 6. n. 40.* Thom. de Thomasset. *reg. 60. & 151.* Cardos. *in praxi Iudicum. & Aduocat. verbo beneficium, num. 65.* Surd. *cons. 167. num. 15.* latè Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. B. concl. 52.* Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de instit. & iure, p. 1. cap. 6. num. 36. vers. & quamuis.*

BENEFICIVM datur propter officium, Monet. *de distribut. quotid. p. 2. q. 1. num. 40.* Nicol Garc. *de benefic. p. 1. cap. 1. n. 60. & p. 7. cap. 11. num. 1.* Leo *Valentina decis. 145 num. 13. lib. 1.* 7

AXIOMA XXXVII.

Bona, Bonus.

1 *Bona non dicuntur nisi deducto ære alieno.*
2 *Bona qui non habet, luit in corpore.*
3 *Bona fides non patitur, vt bis idem creditum exigatur.*
4 *Bonus quilibet præsumitur; non tamen optimus, & illa qualitas probari debet.*

BONA non dicuntur nisi deducto ære alieno, *l. mulier bona. ff. de iure dot. l. non possunt, ff. de iure fisci. l. subsignatum, § bona, ff. de verb. signif. l. fin. § fin autem æs alienum, C. de bonis quæ liber.* Rebuff. *in comment. ad l. bonorum appellatio 49. vers. & sic infertur, cum vers. seq. pag. mihi 160. & ad l. vcmisse 165 pag. 566. ff. de verbor. signif.* Mexi. *in tract. taxa panis, concl. 1. num. 94.* Surd. *d. consil. 122. num. 22. & numer. 81. & cons. 116. num. 12.* Gutier. *practic. lib. 3. q. 43. num. 17. cum seqq.* Pichard *ad § cùm autem 3. num. 2. Instit. de lege falcid.* Cald Pereira *de empt. & vendit. cap. 10. num. 7.* Cardos. *in praxi Iudicum & Aduocat. verbo bona, num. 4.* 1

BONA qui non habet, luit in corpore, *l. vlt. ff. de in ius vocando. l. 1. § fin. ff. de pœnis,* Menoch. *de arbitr. lib. 2. cons. 5. casu 447.* Aloys Ricc *in praxi rerum fori ecclesiast. resolut. 151. num. 1. in 2. edit.* Farinac. *in praxi crimin. p. 1. q. 26. num. 1.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. D. concl. 53.* 2

BONA fides non patitur, vt bis idem creditum exigatur, *cap. bona fides, ff. de regulis iuris, l. bona fides; ff. depositi.* glos. *verbo sententia, in cap. susceptata,* vbi Abb. *num. 7. de in integ. restit.* Thom de Thomasset. *in floribus legum, reg. 63.* Roman. *cons. 28 n. 2. vers. respondeo,* vbi Apostill. *in verb. non patitur,* subdens propterea admitti exceptionem solutionis etiam in executione sententiæ, ne contra bonam fidem semel exactum iterum exigatur, refert Cardin. Tusch. *d. tom. 1. lit. B. concl. 117. num. 1. & 2.* dolosè enim facit, qui contra bonam fidem facit, Cravet. *cons. 142. num. 14.* 3

BONVS quilibet in dubio præsumitur, *l. meritò, ff. pro socio, l. quoties, § qui dolo, ff. de probationib. cap. vnic. de scrutin. in Ord. facien. cap. dudum, & cap. vlt. de præsumpt.* Bernard. *reg. 65.* Duen. *reg. 75.* Socin. *reg. 39.* Tiraq. *de præscr. § 1. glos. 1. vers. sed quod, pag. mihi 87.* Aretin. *cons. 23. num. 20. vers. ad tertium,* Alciat. *de præsumpt. reg. 3. præs. 2.* Socin. *in l. cùm Prætor, § rego, ff de legat. 2. & cons. 25. num. 15. vol. 1.* Marsil. *in l. 1. n. 67. ff. de sicar.* Cravet. *cons. 8. num. 1.* Mench. *illustr. cap. 70. num. 3.* Mascard. *de probationib. concl. 222. & 214. & conc. 878. & conclus. 1001.* Menoch. *de præsumpt. lib. 5. præs. 3. num. 15.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 10. q. 3. num. 63.* Petr. Alphons. de Vasconcellos *in harmonia rubricarum iuris Canonici, ad rub. de scrutinio in* 4

Ordini facien.num.3. cum ſeqq. Brunoc.à Sole *in locis communib. verbo bonus* , Cened.*ad Sextum collect.* 19. *num.*1. Card. Tuſch. *d. tom.*1. *lit.B. concl.* 123.Garc. Gironda *de privilegiorum,ſeu exempt.explicat.n.*1500. Mendez à Caſtro *in praxi Luſitana lib.*3.*cap.*1.*n.*64. Thom de Thomaſſet. *in floribus legum , reg.*67. vbi quòd bonus præſumitur, qui de bono genere natus eſt, Aloyſ.Rice. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol.p.*1. *deciſ.*62. *num.*6. Octau.Glocit. *reſp.*6.*num.*77.Farin. *in praxi crimin.p.*1.*q.*47. *num.*282. vbi quòd ea educatione bona quis bonus præſumitur , Menoch. *de præſumpt. lib.*5. *præſ.*1. *num.*29. vbi limitat,quando agitur de ſalute animæ , Sanctarel. *var. reſolut. p.*1. *reſol.* 2. *num* 4. Philip. Paſchal. *de viribus patriæ poteſt. p.* 2. *cap.* 2. *num.*25. vbi dicit quòd licèt quia bonus præſumatur,non tamen optimus , & qualitas illa debet probari,Vincent.Caroc. *ſing.* 286.vbi ait intelligẽdum axioma in perſona particulariter conſiderata,ſecus in populo ſimul collecto.& coadunato,quia in eo homines non integros, & corruptibiles adeſſe præſumuntur,in acclamationibus ſcilicet, & aliis non maturè geſtis.

AXIOMA XXXVIII.

Breuitas.

1 *Breuitati ſtudendum.*
2 *Verba ſuperflua & inania ſolent ſtomachari prudentes.*
3 *Moderni breuitate gaudent.*
4 *Breuitas admittitur , dummodo non ſequatur obſcuritas.*
5 *Conſultor verborum prolixitatem reiicere debet.*
6 *Loquacitas longa ſolet ſtomachari legentes , & tædium afferre.*

1 BREVITATI ſtudendum eſt , non autem multiloquio , & ſuperfluis , Franc. Aretin. *conſ.* 1. *Decreueram iam diu , in princip.* quem refert Card. Tuſch. *practic. concluſ.tom.*1.*lit.B,concluſ.*127. *num* 1.
2 quia verba ſuperflua & inania ſolent ſtomachari prudentes , Roland.à Valle *conſ.*39. *num.*1. *lib.*1.& *conſ.*61.*in princip. lib.* 3. quem refert Cardin. Tuſch.
3 *tom.*7.*lit.S,concl* 895.*num.*31. Gaudent etiam breuitate moderni,*l.ampliorem,§.in refutatoriis* , *C. de appellat.* gloſſ. *in l.*1. *ff. quod metus cauſa* , Ioan.Andr. *in proœm.Decretal.in verb. Gregorius,in princip.*vbi in-
4 telligit ,dummodo non ſequatur obſcuritas , & in-
5 certitudo. Et quòd conſultor verborum prolixitatem reiicere debet,ait Roland.*d.conſ.*61.*num.*1.*lib.*3.
6 quia longa loquacitas ſolet ſtomachari legentes , vt dicit Caſtren. *conſ.* 191. *in princip. lib.* 2. & tædium animis inferre,ſecundùm Bald. *conſ.*155. *Loquacitate omiſſa,lib.*1.& Curt.iun.*conſ.*288.*n.*5.& *conſ.*329. *in princ.*

AXIOMA. XXXIX.

Caſus.

1 *Caſus omiſſus habetur pro omiſſo.*
2 *Lex , conſuetudo,vel ſtatutum omiſſum habetur pro omiſſo.*
3 *Omiſſum in contractibus habetur pro omiſſo.*
4 *Omiſſa cenſentur in contractu ea , quæ non ſunt de natura illius,ſi expreſſa non ſunt.*
5 *Omiſſum habetur pro omiſſo in reſcriptis,diſpoſitionibus,priuilegiis,teſtamentis , diſpoſitione iudicis, & teſtatoris.*
6 *Caſus omiſſus à noua diſpoſitione intelligitur ſecundùm ius antiquum.*
7 *Caſus omiſſus à partibus intelligitur ſecundùm diſpoſitionem iuris communis.*
8 *Omiſſus caſus à ſtatuto remanet in diſpoſitione iuris communis.*
9 *Caſus duo quando ſunt æquiparati in iure,diſpoſitum in vno,cenſetur diſpoſitum in alio.*
10 *Exceptus caſus firmat regulam in contrarium.*
11 *Mixtus caſus non continetur ſub ſimplici.*

CASVS omiſſus habetur pro omiſſo , *l. commodiſſime,ff.de liberis , & poſth.cap. inter corporalia, de tranſlat. Epiſcopi , cap.dilectus,de offic.Ordin.cap.is qui , de ſent. excomm.* Card. Tuſch. *pract. concluſ, tom.*5.*lit.O , concl.*116.Oldrad.*conſ.*224.*num.*14.*verſ. allegauit,*Socin. *conſ.*32. *Ex iis,num.*18.*lib.*1.Petr de Anchar. *conſ.*37. *num.*7. Ferret. *in conſtitut. Cathal, gloſſ.*1.*num.*104. 1

Amplia primò in lege, ſtatuto vel conſuetudine, 2 vt per Tiraq.*de iure primog. q.*40. *num.*194.Alexand. *conſ.*123.*num.*11.*lib.*4. vbi de conſuetudine,Roman. *conſ.*23. *Neſcio quid,in princip.* vbi quòd caſus omiſſus in ſtatutis habetur pro omiſſo,Alexand.*conſ.*80. *Viſo,in princip. lib.*1. & *conſ.*1. *num.*25.*verſ. denique, lib.* 3. vbi extendit in ſtatuto pœnali,& criminali, Anchar. *conſ.*193. *Subtiliter , in prin.* vbi extendit in ſtatuto loquente de feudis , & fructibus feudorum , Socin. *d.conſ.*32. *num.* 18.*lib.*1.vbi ſubampliat, etiamſi ſtatutum ſit iuratum Surd. *conſ.* 118. *num.* 5. Sigiſm Scacc.*de iud.lib.*1.*c.*32.*num* 17. *verſ. accedat.* Andr. Neguſant. *reſp.*27.*num.*3.& *reſp.*87.*num.*7.& *reſp.*274.*num.*15.& *reſp.*306.*num.*23.Mari.Giurba *ad conſuetud.Meſſan.c.*10 *gloſſ.*6.*num.*9.vbi hoc Axioma extendit , licèt in omiſſo maior ſit ratio , Anton. Mangil.*de imputat.q.*59.*n.*1. Stephan. Grat. *diſc.for. tom.*5.*c.*813.*n.*15.

Amplia ſecundo in contractibus , *l.* 1. *l. quicquid* 3 *aſtringendæ, ff. de verb. obligat.* Bald.*conſ.*296. *Quaeritur,lib.*1.Petr.de Anchar. *conſ.*37. *num.*7.& *conſ.*245. *num.*5. Alexand. *conſ.*46. *Ponderatis,num.*4.*lib.*2.vbi extendit in conuentionibus , Decian. *conſ.*2.*num.*4. & 6.*lib.*2. Roland. à Valle *conſ.*56.*In cauſa,num.*25. *lib.*1. vbi quòd non eſt facienda interpretatio contractus ampla , ſed ſtricta, & ideo omiſſum habetur pro omiſſo,Socin.*d.conſ.*32.*num.*18.*lib.*1. vbi loquitur de pactis , & mandato procuræ , & *conſ.*47. *in princip. eod. lib.*1. vbi de venditione , Dyn. *conſ.* 50. *num.* 7. *verſ. præterea* , vbi de compromiſſo , Surd. *deciſ.* 195. *num.* 11. Rendin. *in prompt. recept. ſent. tom.*1.*tit.*100.*num.*17.Franc.Molin. *de ritu nupt.lib.*3. *q.*24.*num.*277.& *q.*34.*n.*6.& 8.

Intellige , quia in contractu ea,quæ non ſunt de 4 natura contractus , ſi non ſunt expreſſa , cenſentur omiſſa , quamuis vna partium dicat hoc intellexiſſe incluſum , ſecus in iis , quæ ſunt de natura contractus,ita Abb.*conſ.*75.*Illud,col.*3.*in princ.verſ.præterea,* quem refert Cardin. Tuſch. *d. lit. O , concl.* 116. *num.* 21. Et circa naturalia , vel accidentalia contractus , tacitum pro expreſſo habetur , quando tacitè agitur ab vtraque parte , vt *in l. cum quid ff. ſi certum petatur*; ſi verò ab vna tantùm parte,pro expreſſo non habebitur , vt *in l.ſi repetendi,C. de cond. ob cauſam , & in l. maiores , C. de tranſact.* vt notat Rendin *d. tom.* 1. *tit.* 24. *num.* 1. *tit.* 100. *num.* 19. vbi *num.* 18. tenet, quòd ſi forma eſt ſeruata in ſtipulatione

ſtipulatione, ſed aliqoid ſubſtantiale eſt omiſſum, putà locus vel quantitas rei in obligationem deductæ, tunc ſi illud, qood tacitè agebatur, probari poteſt, pro expreſſo habetur, *l. triticum. ff. de verb. oblig.* qood ſi probari non poteſt, babetur pro omiſſo, *l. 3. §. ſi quis inſulam. ff. de eo quod certo loco, l. ita ſtipulatus, in princ. & l. qui inſulam. ff. de verb. obligat.*

5 Amplia tertiò in omnibus diſpoſitionibus, in quibus omiſſum habetur pro omiſſo, Anchar. *conſ.* 120. *in princip. & conſ. 245. n. 5.* vbi extendit, etiamſi maior ratio militet, *& conſ. 37. num. 7.* vbi extendit in reſcriptis, diſpenſationibus, priuilegiis, & teſtamentis, Socin. *d. conſ. 32. num. 18. lib. 1.* vbi extendit in diſpoſitione iudicis, & diſpoſitis à teſtatore, ac in impetrante, Alex. *conſ. 113. Viſo inſtrumento. num. 5. verſ. confirmatur. lib. 2.* vbi extendit in treuga & pace; *& conſ. 123. num. 21. lib. 4.* vbi quòd in confirmatione omiſſum habetur pro omiſſo, Bald. *conſ. 332. Statuto, circa fin. verſ. rectè igitur. lib. 3.* vbi quòd in libello caſus omiſſus habetur pro omiſſo, & non valet ſententia lata ſuper eo, quod omiſſum eſt in libello, Dec. *conſ. 438. Accuratè*, vbi qoòd banno omiſſum habetur pro omiſſo, Caſtill. *conſ. 17. num. 6. & num. 10. & 11.* vbi quòd in iis, quæ ſunt ſtricti iuris, omiſſum habetur pro omiſſo, & non cogitato, Angel. *conſ. 221. In volumine*, vbi dicit caſum omiſſum haberi pro omiſſo, quando non obſtat mens verſimilis; ſi autem obſtet, ſecus, Valenzuel. *conſ. 159. n. 36. tom. 2.*

6 Casvs omiſſus à noua diſpoſitione intelligitur ſecundùm ius antiquum, *l. ſi verò. §. de viro. ff. ſoluto matrim. l. commodiſſimè. ff. de liberis & poſthum.* Garc. Gironda *de priuilegiorum, ſeu exemptionum explicatione. num. 556. & num. 886.* Non dicitur autem caſus omiſſus, qui eſt ſimilis expreſſo, iuxta doctrinam gloſſæ *verb. mulieri. in l. ſi cum dotem, in princ. ff. ſoluto matr.* Bart. *in l. Gallus §. & quid ſi tantum. num. 1. ff. de liber. & poſth.* Alexand. *conſ. 130. num. 5. in fine, vol. 2.* Crauet. *conſ. 326. num. 9.* Tiraqoel. *de retractu lig. §. 10. gloſſ. 1. num. 11. & de iure primog. quæſt. 40. num. 197.* Pelaëz *de maior. p. 2. q. 18. num. 3.* Simon. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib. 2. interpr. 3. dub. 1. num. 170.* vel qui poteſt ſuppleri per coniecturas, *l. licet Imperator 77. l. ſi ſeruus plurium 35. §. fin. ff. de legat. 1.* Pariſ. *conſ. 17. num. 15. vol. 3.* Crauet. *conſ. 139. num. 7.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 1. tit. 19. n. 15.* Menoch. *de preſumpt. lib. 4. præſ. 26. n. 18.* Sim. de Prætis *d. loco n. 165. 169. & 178.*

7 Casvs omiſſus à partibus intelligitur ſecundum diſpoſitionem Iuris communis, *d. l. commodiſſimè l. cum Prætor. ff. de iud. l. ſi extraneus. ff. de condict. ob cauſam. l. ſi cum dotem. ff. ſoluto matrim. l. voluntatis. C. de fideicommiſſ. cap. cum venerabilis, de relig. domib.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 2. reſol. 11. n. 16.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 54. n. 6.* Rot. *deciſ. 171. n. 2. apud Farin. p. 1. recent. & deciſ. 703. n. 2. apud eund. p. 5.*

8 *recent.* vbi quòd caſus omiſſus à ſtatuto remanet in diſpoſitione iuris communis, *& deciſ. 463. num. 4. & deciſ. 171. n. 2. & deciſ. 640. n. 14. p. 1.* vbi quòd caſus omiſſus remanet in diſpoſitione Iuris communis; eadem Rot. *in Florentina capella 4. Decembris 1617. coram Reuerendiſſimo D. meo Pirouano, impreſſo per Kaitan. poſt praxim Iuriſpatr. deciſ 26. n. 6.* Alphonſ. de Narbona *l. 20. gloſſ. 21. n. 10. & gloſſ. 23. n. 19. tit. 8. lib. 4. Recop. & lib 2. gloſſ. 5. n. 42. tit. 21. lib. 7. etiam Recop.* Giurba *deciſ. 112. n. 2.* Valenzuel. *conſ. 184. n. 44.*

Casvs duo quando ſunt æqoiparati in Iure, diſpoſitum in vno cenſetur diſpoſitum in alio, gloſſ. *verb. aduocandum, in l. mancipia. C. de ſeruis fugit.* gloſſ. *fin. in l. ſi quis ſeruo. C. de furtis*, gloſſ. *in cap. ſi poſtquam, de electione. lib. 6.* Tiraq. *de retractu lig. §. 15. gloſſ. 1. n. 10* Anton. Gom. *var. tom. 3. cap. 11. num. 2. verſ. aduertendum tamen*, Molin. *de primog. lib. 2. cap. 8. num. 16.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 10.* Cald Pereira *de poteſt. eligendi cap. 7. num. 5.* Flores de Mena *var. q. 3. n. 27. & 29.*

Casvs exceptus firmat regulam in contrarium, *l. nam quod liquidè §. fin. in primo reſp. ff. de penu legata. l. quæſitum. §. idem reſpondit*, vbi gloſſ. *verb. non poteſt. ff. de fundo inſtr. cap. 1. de coniug. lepros.* Aretin. *conſ. 30. num. 9.* Dec. *conſ. 247. num. 8. & conſ. 605. n. 6.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 30. n. 4. & conſ. 4. num. 23 & conſ. 148. n. 31. & ſeq.* Surd. *conſ. 303. num. 11. cum ſeq.* Valaſc. *conſult. 45. num. 1. in fine*, Card. Seraphin. *dec. 459. n. 3. & deciſ. 718. num. 7. & deciſ. 1251. n. 11. & 28.* Farin. *in praxi crim. p. 4. conſ. 65. n. 74.* Mari Antonin. *var. reſolut. lib. 1. reſ. 5. num. 28.* Gonzal. *ad reg 8. Canc. gloſſ 51. num. 2.* Fr. Anton. à Souſa *in relect. de caſib. Bullæ Cœnæ. cap. 10. diſp 96. num. 1.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 521. n. 33.* Rot. *deciſ 51. n. 10. & deciſ. 69. num. 4. & deciſ. 189. num. 2. apud Farin. p. 1. recent.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi electionis fori. q. 14. num. 19. ſect. 2.* idem Stephan. Gratian. *diſcept. for. tom. 5. c. 922. n. 31.* 10

Casvs mixtus non continetur ſub ſimplici, quia aliter iudicamus de mixto, aliter de ſimplicibus, Petr. de Anchar. *conſ. 37. Contra Ioan. n. 6. & 7.* Angel. *conſ. 257. in princ. & conſ. 328. Anaſtaſius, in fin. n. 7. verſ non obſtat.* Dec. *conſ. 212. Li. ò, in princip.* vbi quòd mixtum non cadit ſub ſimplici, niſi quatenus à lege inducitur contrarium ratione inſeparabilitatis à ſimplici, Socin. *conſ. 246. Eleganter. n. 3. verſ. tertiò confirmo, lib. 1.* vbi quòd mixtum non cadit ſub ſimplici etiam in materia fauorabili, Mandoſ. *in reg. Cancel. reg. 9. q. 10. n. 3 & reg. 19 q. 15. num 5.* vbi quòd diſpoſitio de ſimplicibus loquens non cóprehendit caſus qualificatos, & diuerſæ naturæ, Surd. *conſ. 429. n. 25.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 5. lit. M. concl. 294. à n. 22.* de quo tamen vide latiùs infrà *Axiom. 151.* 11

AXIOMA XL.

Cauſa.

1 *Cauſa expreſſa regulat actum.*
2 *Cauſa dicitur dux tacitus.*
3 *Cauſa ex vna datum, ſi illa cauſa non ſequitur reuocatur.*
4 *Cauſa ceſſante ceſſat eius effectus. Intellige de ſola cauſa finali, vt n. 5.*
6 *Ceſſante cauſa impulſiua non ceſſat effectus.*
7 *Cauſa finalis, & cauſa impulſiua quando dicatur, remiſſiuè.*
8 *Cauſa in dubio potius præſumitur impulſiua, quàm finalis.*
9 *Priuilegij cauſa ceſſante ceſſat priuilegium.*
10 *Quarta Epiſcopi, quæ debetur ratione iuriſdictionis, ceſſat ceſſante iuriſdictione.*
11 *Dilationis cauſa ceſſante ceſſat dilatio.*
12 *Mandati cauſa ceſſante ceſſat mandatum.*
13 *Cauſa tenuitatis propter quam vnio facta fuit, ſi eſt falſa, vnio eſt ipſo iure nulla.*
14 *Impedimenti cauſa ceſſante ceſſat impedimentum.*
15 *Ceſſante cauſa finali conceſſionis feudi ceſſat feudum.*
16 *Ceſſante cauſa ceſſat effectus etiam in foro animæ, & in ſpiritualibus.*

17 *Pater si exheredauit filium ex causa expressa, cessante causa cessat dispositio negatiua exheredatione.*

18 *Cessante causa respiciente priuatam, siue publicam vtilitatem, cessat effectus, & dispositio.*

19 *Cessante vna causa ex pluribus simul concurrentibus ad actum, cessat actus, vel dispositio.*

20 *Obligationis cessante causa cessat ipsa obligatio.*

21 *Causa vbi produxerit effectum perfectum, & consummatum, illa cessante non cessat effectus.*

22 *Causa vbi requiritur certo aliquo tempore, si eo tempore fuit, licet postea cesset, non tamen cessat effectus.*

23 *Causæ plures quando concurrunt ad dispositionem, vna cessante non cessat dispositio.*

24 *Causa causæ est causa causati, si causa est proxima, quæ attenditur, non autem si est remota, vt num. 25.*

26 *Causæ & causati idem est iudicium.*

27 *Causatum regulatur secundum naturam causæ causantis.*

28 *Causa dicitur talis, qualis est causa causans.*

29 *Causa limitata limitatum producit effectum.*

30 *Causa proxima magis attenditur quàm remota, nisi causa remota non sit multum remota, & actus, qui fit, etiam fit contemplatione causæ non multum remotæ, vt n. 31.*

32 *Causa mediata attenditur, quando sine ea causa immediata, & prima esse non potest.*

33 *Causa naturalis potentior est, quàm accidentalis.*

34 *Causa naturalis, & causa accidentalis, quando concurrunt, semper naturalis præfertur.*

35 *Causa quæ nocet, inspicitur, non quæ prodest.*

36 *Causa qualibet iusta excusat à pœna, etiam grossa, & bestialis, vt n. 37.*

38 *Causa continentia diuidi non debet.*

39 *Causatiuè multa fiunt, quæ directò non conceduntur.*

40 *Causa qualibet excusat à dolo.*

1 CAVSA expressa regulat actum, & indistinctè factum, vt restringatur secundùm causam expressam, Angel. *cons. 248. Punctum est exorta. n. 3.* vbi loquitur in compromisso generalissimo, vt non extendatur vltra mentem, & causam compromissi, Abb. *cons. 3. Nitar, col. 17. in fine, vers. ad 23. quæst. lib. 2.* Anton. de Butr. *cons. 51. n. 5. vers. item hoc declarat*, vbi quod causa declarat dictum dubium, illùdque ampliatur, & restringitur à causa, Bald. *cons. 312. Factum*
2 *super quo. n. 2. vers. tertiò vt causa, lib. 4.* vbi ait, quòd causa, & materia regulat mentes hominum, vt talis præsumatur mens, qualis est causa, quia causa dicitur dux mentis, Anch. *cons. 254. Statuto cauetur, n. 4.* Roman. *cons. 501. num. 7. & seq.* vbi quòd causa legati limitat, & restringit legatum, refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 1. lit. C. concl. 136.*

3 CAVSA ex vna datum, si illa causa non sequitur, reuocatur, *l. 1. ff. de condict. causa data.* Ratio est, quia causa est proxima conditioni, vt sicut necesse est purificare conditionem, sic & causam, Calderin. *cons. 56. n. 2.* aliàs *cons. 1. de translat. Prælat.* Federic. de Senis *cons. 164. Licet semper, in princ.* vbi ait, quòd resignatio facta ex causa permutationis, reuocatur non sequuta permutatione, Mandel. *cons. 77. n. 28. & seq.* vbi quòd promissio facta ex causa futuri Matrimonij, si non sequatur Matrimonium, cessat, & nihil debetur, Gemin. *cons. 96. n. 9. vers. licet enim*, vbi quòd priuilegium concessum ex certa qualitate, vel causa, si non adest qualitas, vel causa expressa, non valet priuilegium, etiamsi concedens ex alia causa potuisset concedere, Bellon. *cons. 3. Curatus Ecclesiæ, in fine, vers. ad secundum.* vbi ait, quòd si Parochiani tenentur soluere mensuram auenæ pro candelis, quas dat Rector de consuetudine, & eis non datur candela, nec ipsi debent auenam, quia dicitur debitum conditionale, vel ob causam, refert Card. Tusch. *d. tom. 1. lit. C. concl. 137. à prin.*

CAVSA cessante cessat eius effectus, *l. adigere. 4*
§. quamuis. ff. de iurepatr. l. si pater. ff. de hæred. instit. l. generaliter. C. de Episcopis & cler. l. cùm te. C. de pactis inter empt. cap. magnæ, in fine, de voto, cap. cùm cessante 60. de appellat. latè Tiraq. *in speciali tract. Cessante causa cessat effectus, & de iure primog. q. 40. n. 170. cum seq.* Duen. *reg. 82.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum. reg. 71. & 271.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. Causa 2.* Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. eod. verb. n. 2.* Petr. de Anchar. *cons. 47. Pro clariori. n. 4.* vbi ait, quòd hæc est regula generalis in legibus, contractibus, & aliis dispositionibus, vt cessante causa, super qua fundatur dispositio, cesset & ipsa dispositio, Dyn. *cons. 6. Ex testamento Domini. num. 2. vers. præterea*, vbi quòd in pacto cessante causa finali cessat effectus, Angel. *consil. 346. Titius*, vbi ampliat in omni dispositione siue legali, siue testamentaria, siue inter viuos, quia dispositio à causa regulatur, restringitur, & ampliatur, Angel. *consil. 86. Hæreditas materna, in fin.* vbi loquitur in statuto mandante repudiationem hæreditatis præsumi simulatam, si non est notificata in consilio, quia cessat cessante causa, videlicet fraude, & quòd hæres nihil consequutus sit ea hæreditate, Cald. Pereira *de potestate eligendi. cap. 10. num. 2. cum seqq.* Card. Tusch. *d. tom. 1. lit. C. concl. 202. à princip.* Sanchez *de Matrim. lib. 8. disp. 30. num. 12. cum seqq.* Iosephus Sesse *Aragonia decis. 185. n. 102.* Ioan. Franc. Leo *in Thesauro fori ecclesiast. p. 1. cap. 15. n. 3.* Ludou Rodolphin. *var. quæst. lib. 2. q. 35. num. 10.* vbi *n. 16.* intelligit, vbi causa expressa est in lege, vel statuto, Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap. 4. num. 50.* Cels. Argel. *de contradict. legit. q. 5. num. 13. & q. 10. n. 27.* Sigism. Scacc. *de appellationib. q. 5. n. 117.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 62. num. 17.* Anton. Monach. *Lucensi dec. 14. n. 18. & decis. 21. n. 22. & Florent decis. 1. num. 61.* Rot. *decis. 437. n. 3. apud Farin. p. 1. recent.* Ludou. Cenç. *de censib. p. 2. c. 2. q. 1. art. 3. n. 13. & p. 3. c. 1. q. 4. n. 4.* Mari. Giurba *ad consuetud. Messanens. c. 8. gloss. 12. n. 2.*

Intellige de sola causa finali, quia ea cessante 5
cessat effectus negotij, cui adiicitur, Petr. de Anchar. *cons. 47. Pro clariori. num. 4.* Euerard. *in topicis legalibus, loco 85.* Card. Tusch. *d. tom. 1. lit. C. concl. 137. num. 14.* Sanchez *in præcepta Decalogi. tom. 1. lib. 4. cap. num. 42.* Mantic. *decis. 131. num 4.* vbi quòd causa finali cessante non tollitur effectus, qui est consummatus, & *num. 5.* quòd causa fiendi cessante non cessat effectus, sed cessante causa essendi tollitur. Flamin. Chartar. *decis. 68. num. 65. & 66.* Achil. Pedroch. *cons. 23. n. 187.* Siluest. Aldobrand. *cons. 62. num. 14.* Castill. *controuers. lib. 5. p. 2. c. 172. num. 26. & num. 36. & 37.* Cenc. *d. part. 3. cap. 1. q. 4. num. 5.* Nam
cessante causa impulsiua non cessat effectus, quia 6
dicitur causa impulsiua potius motiuum quoddam, quàm causa, Bald. *cons. 337. Et præmitto. num. 2. lib. 3. & cons. 433. Casus talis est, num. 5. lib. 5.* Ias. *in l. si pecuniam. num. 18. & 19. ff. de condict. causa data*, Card. Tusch. *dict. tom. 1. lit. C. concl. 137. num. 28. & 41.* Cephal. *cons. 81. num. 8.* Tiraq. *in tract. Cessante causa, in 1. limit. n. 2.* Hippol. *in l. si quis Iudicum. num. 2. & 3. ff. de quæst.* Rodolphin. *d. q. 35. num. 10.* Rot. *decis. 437. num. 9. & decis. 587. num. 6. apud Farin. part. 1. recent.* Causa finalis quando dicatur, & quando impulsiua. vide

vide Card. Tusch. *d. tom. 1. lit. C. concl.* 141. & 142. Cou. *lib. 1. c.* 20. *n.* 2. Tiber. Decian. *resp.* 41. *sub num.* 21. *vol.* 1. Costa Sicul. *cons.* 39. *n.* 3. *cum seqq.* Duran. *de condit. p.* 3. *c.* 2. *n.* 5. 10. & 11. Castill. *controu. tom.* 6. *c.* 172. *n.* 6. *cum seqq.* Cyriac. *tom.* 3. *controuers.* 478. *n.* 73. & 74. Maranta iun. *tom.* 1. *controuers. lib.* 1. *resp.* 15. *n.* 11. Valenzuela *cons.* 119. *n.* 78. *tom.* 2. vbi quòd causa finalis dicitur sine qua quis non esset facturus saltim eo modo, & *cons.* 154. *n.* 7. vbi ait causam finalem dici, quæ mouit partes ad conuentionem, Solorzan. *de Iure Indiarum. tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 8. *n.* 71. & 72. Rot. *decis.* 587. *n.* 4. *apud Farin. p.* 1. *recent.* & coram Boratto *decis.* 110. *n.* 15. *vers. secundò quèdicta*, & *n.* 16. & *decis.* 377. *n.* 4. apud quos illa est magis communiter recepta sententia quod causa finalis illa dicitur quæ principaliter in agendo actu ab agente consideratur, seu principaliter mouet ad actum faciendum, & sine qua actus non fieret; impulsiua verò quæ mouet, &
8 incitat ad exequendum actum. Causa in dubio potiùs præsumitur impulsiua, quàm finalis, vt per Rot. *decis.* 587. *n.* 5. *apud Farin. p.* 1. *recent.* Menoch. *cons.* 106. *n.* 91. Bettazol. *cons.* 119. *n.* 40. *in simil.* Aloys. Ricc. *in decision. vrbis Archiep. Neapol. decis.* 80. *num.* 7. *p.* 3. Foro *in compend. p.* 3. *vers. donatio facta Ecclesia pro illius fundatione. col.* 4. *pag. mihi* 328. Donat. Anton. de Marinis *quotid. lib.* 1. *c.* 87. *n.* 8. & 18. Valenzuel. *cons.* 112. *n.* 73. & *cons.* 119. *n.* 77. & *cons.* 130. *n.* 45. & *cons.* 137. *n.* 11. Et incumbit alleganti probare esse causam finalem, Tiraq. *in tr. Cessante causa. limit.* 1. *n.* 48. *in fine*, Surd. *decis.* 130. *num.* 13. Mot. hech. *de diuisione bonorum lib.* 3. *c.* 6. *n.* 85. Foro *d. pag.* 328.

9 Amplia primò supradictam conclusionem, quòd scilicet cessante causa esset effectus, vt procedat in priuilegio, quia cessante causa priuilegij cessat priuilegium, Acchar. *cons.* 394. *Dubium est n.* 3. & superueniente noua causa contrariæ caosæ, ex qua priuilegium fuit concessum, cessat priuilegium, Roman. *cons.* 403. *In casu. num.* 5. & 6. *vers. secunda causa*, refert Card. Tusch. *d. concl.* 102. *n.* 27. Extende in priuilegio concesso ex certa qualitate, vel causa, quia si non adest causa, vel qualitas expressa, non valet priuilegium, licèt eo cedens ex alia causa potuisset concedere, Gemin. *cons.* 96. *n.* 9. *vers. licet.* Etiam si causa finalis priuilegij eliciatur ex proœmio priuilegij, quia ea cessante cessat priuilegium, Roman. *cons.* 180. *Si admittimus, n.* 7. Card. Tusch. *d. lit. C. concl.* 137. *n.* 8. & 9.

10 Amplia secundò in quarta Episcopi, quæ debetur ratione iurisdictionis, vt cessante iurisdictione cesset quarta, Roman. *cons.* 477. *n.* 19. & 20. Card. Tusch. *d. lit. C. concl.* 101. *num.* 7.

11 Amplia tertiò in dilatione, quia cessante causa dilationis cessat dilatio, Roman. *cons.* 503. *Diligenter. n.* 8. Bald. *cons.* 112. *Eundo ad veritatem. lib.* 4. Card. Tusch. *d. lit. C. concl.* 138. *n.* 18. & *concl.* 102. *n.* 9. & 17. Anch. *cons.* 394. *Dubium, n.* 3.

12 Amplia quartò in mandato, quia cessante causa mandati cessat mandatum, *cap. si pauper clericus, in fine, de præbend. lib.* 6. Anch. *d. cons.* 394. *n.* 3. plenè Roman. *cons.* 374. *Præsens est quæstio*, vbi *num.* 3. ait quòd cessante contractu principali cessat pactum in eo contractu; & *n.* 4. *vers. quarto*, ait, quòd si aliquid promittitur propter castrum, desinente castro promissio cessat; & *n.* 5. *vers. sicut*, quòd societas super certa re contracta finitur desinente ipsa re, super qua contrahitur; *eod. n.* 5. *vers. sexto*, quòd si res locata definit esse locatio, & obligatio extinguitur; & *eod. n.* 5. *vers. vlt.* quòd in promissione successiua pro causa habente pariter factum successiuum, cessante causa cessat promissio, refert Card. Tusch. *d. concl.* 102. *num.* 20. *cum seqq.*

Amplia quintò in voto e facta est causa tenuitatis, quia si est falsa, vnio est ipso iure nulla, vt per Cephal. *cons.* 260. *Quod vnio, in princip.* Card. Tusch. *d. conc.* 101. *n.* 8. 13

Amplia sextò in impedimento, quia cessante causa impedimenti cessat impedimentum, Signorol de Homod. *cons.* 46. *Statuto ciuitatis num.* 4. quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 102. *n.* 14. 14

Amplia septimò in feudo, quia cessante causa finali concessionis feudi cessat feudum, etiamsi culpa vasalli non interueniat, vt per Ioan. de Anan. *cons.* 7. *n.* 6. *vers. secundò probatur.* Card Tusch. *d. concl.* 102. *n.* 32. 15

Amplia octauò in foro animæ, vt per Tiraq. *d. tract. Cessante causa. p.* 1. *n.* 18. & in spiritualibus Clar. *§. fin. q.* 76. *in fine*, quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 102. *num.* 41. 16

Amplia nonò tam in dispositione affirmatiua, quàm negatiua; ideo si pater exhæredauit filium ex causa expressa, cessante causa cessat dispositio negatiua exhæredationis, Roman. *cons.* 438. *n.* 5. *vers. tertiò. quia*, quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 102. *n.* 42. 17

Amplia decimò, sine causa respiciat priuatam, siue publicam vtilitatem, quia si ea cessat, cessare debet effectus, & dispositio, ex Ioan. de Imola *cons.* 87. *vers. prætereà secundò*, Card. Tusch. *d. concl.* 102. *n.* 42. 18

Amplia vndecimò, vt procedat etiam quando plures causæ simul debent concurrere ad actum, quia vna cessante cessat actus, vel dispositio, Abb. *cons.* 70. *Id de iure quæritur, col.* 2. *vers. tertiò prœdatur, lib.* 2. Card Tusch. *d. concl.* 102. *n.* 43. 19

Amplia duodecimò in obligatione, & promissione, quia cessante causa obligationis cessat ipsa obligatio, & promissio, Rot. *decis.* 50. *n.* 3. & 7. & *decis.* 55. *num.* 1. *apud Farin. p.* 1. *recent.* & *decis.* 428. *n.* 2. & *decis.* 463. *num.* 1. *cod. p.* 1. vbi quòd cessante causa exclusionis cessat exclusio, quia hæc regula generalis est in omnibus dispositionibus, Ambrosin. *Perus. decis.* 1. *n.* 5. & *decis.* 3. *n.* 9. 20

Limita primò, quando causa produxerit effectum perfectum, & consummatum, *l. fin. in princ. ff. vnde liberi*, *l. sancimus. C. de admin. tutor.* Tiraq. *d. tr. Cessante causa, limit.* 12. *n.* 2. Thom de Thomasset. *d. reg* 271. Gam. *Lusit. decis.* 27. *n.* 4. Valasc. *cons.* 57. *n.* 1. Molin. *de rit nupt. lib.* 3. *q.* 25. *n.* 34 vbi *n.* 33. idem asserit iure iam radicato. Surd *cons.* 250. *num.* 24. Mari. Giurba *ad consuetud. Messanensis* 7 *gloss.* 2. *n.* 6. *p.* 1. Ioan. Maria Nouar *in praxi elect. & variation. fori. q.* 10. *sect.* 2. *à n.* 6. Mangil. *de imputat. q.* 101. *n.* 14. & *q.* 166. *n.* 5. 21

Limita secundò, quoties causa requiritur certo aliquo tempore, si enim eo tempore fuit, licèt postea cesset, non tamen cessat effectus, *l. si quis heredem. C. de instit. & substit.* Tiraq *in d. tr.* *Cessante causa limit.* 4. Gallet. *in margarita casuum Conscient. verb. Causa*, Dec. *cons.* 14. *n.* 1. Rot. *decis.* 733. *n.* 8. *apud Farin. p.* 2. *recent.* Ioan. Maria Nouar *d. q.* 10. *n.* 15. 22

Limita tertiò, quando plures causæ concurrunt ad dispositionem, quia vna cessante non cessat dispositio, Roman. *cons.* 497. *Dubitatur, in fin.* Tiraq. *in d. tract. cessante causa. limit.* 22. Rot. *decis.* 631. *n.* 8. *apud Farin. p.* 2. *recent.* & *d. decis.* 587. *n.* 7. *p.* 1. *recent.* Card. Tusch. *d. concl.* 102. *n.* 59. vbi *n.* 60. post Bart *cons.* 21. *Visa prima. n.* 3. & 4. declarat, vt non procedat in fideiussione facta pro mutuo naturali & ciuili, quia ex pluribus causis obligatus fideiussor, de iudicato soluendo non tenetur si mutuū fit solùm naturale, vel solùm ciuile, quādo obligatio est ex causis prædictis. 23

Causa causæ est causa causati, *l. manumissione. ff. de instit. & iure.* Bart. *in l.* 4. *§. alter. n.* 1. *ff. de re iud* las. *in l. pecuniam. num.* 21. *ff. de condict. causa data*, Surd. *de aliment. tit.* 3. *q.* 42. *n.* 49. & *cons.* 196. *n.* 13. & *cons.* 407. *n.* 34. 24

n.34 Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 34. n. 26. Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap. 4. n. 50. Card. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 138.

25 Intellige vt procedat, si causa est proxima, quæ attenditur, non autem si est remota, Ias. in d. l. si pecuniam. n. 51. Anch. cons. 222. Subtiliter. num. 4. vbi quòd non dicitur creditor ex instrumento, sed ex successione is, qui successit creditori, Card. cons. 216. Dico dictum, in prin princip. lib. 1. quicquid dicat Calderin. cons. 282. in princip aliàs 4. de locato.

26 CAVSÆ, & causati idem est iudicium, l. quominus. ff. de fluminib. l. etsi aminis. ff. ad leg. Iul. de adulter. l. si autem. in fin. ff de aqua plan. l. non ideo. C. de hæred. instit. l. maritus. C. de procurat.

27 Causatum igitur regulatur secundum naturam causæ causantis, Bald. cons. 150. Proponitur quod, in fine. lib. 5. Card. Tusch. d. concl. 138. num. 10. quia causa vbi pendet, causatum pendet,

28 l. sed etsi quis. ff. de vsufruct. Et causa dicitur talis, qualis est causa causans, Bald. cons. 84. Dicta causa, lib. 4. imò causa determinat suum causatum, Surd. cons. 454. num. 30 Et causatum regitur à causa suæ causæ, Rot. decis. 187. num. 1. Apud Farinac. p. 1. recent. & regulatur causatum secundùm naturam causæ causantis, Bald. cons. 84. Dicta causa, lib. 4. & cons. 150. Proponitur, in fin. lib. 5. quem refert Card. Tusch. tom. 7. lit. S. concl. 757. num. 33. At omne ius potentius dicitur in causante, quàm in causato, l. digna vox. C. de legib. Castrens. cons. 421. Quod renunciatio, vers. non obstat. lib. 2. vbi quòd disposita in causato, magis procedunt in causante, refert Card. Tusch. d. conclus. 138. num. 11. quia non potest plus iuris esse in causato, quàm in causante, Castill. controuers. lib. 5. §. 2. cap. 103. n. 14.

29 CAVSA limitata limitatum producit effectum, l. in agris. ff. de acquir. rerum domino l. cancellauerat. ff. de iis quæ in testam. delentur, l. 1. vbi Bald. ff. de seruis export. l. ex facto. §. item quæro. ff. de vulgari, & pupil. substit. l. nam fates §. dulcissimis. ff. de legat. 2. l. agrum Geminiano. C. de transaction. cap. ea noscitur, de sent. excomm. Tiraq. in tract. Cessante causa. part. 1. num. 147. & de retractu lig. §. 31. gloss. 1. num. 49. Surd. cons. 10. n. 49. Vgolin. de officio, & potest. Episcopi. cap. 57. §. 2. num. 6. vers. tertiò Episcopus, Brunor. à Sole in locis communibus, verb. Causa 9. Cardos. in praxi iudicum, & Aduocat. eod. verb. n. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 5. proœm. n. 6. Stephan. Gratian. Marchia decis. 65. n. 5. Aloys. Ricc. in decision. Curia Archiep. Neapol. part. 1. decis. 29. num. 7. Gutier. pract. lib. 3. q. 31. num. 7. Cæs. Angel. de contradict. legit. q. 10. num. 168. & num. 244. & q. 4. num. 51. & q. 3. n. 108. & q. 8. n. 11. Mantic. decis. 232. num. 9. & decis. 267. num. 4. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 108. num. 18. Rot. decis. 690. n. 9. apud Farin. p. 1. recent. Ioan. Anton. Mangil. de imputat. q. 51. n. 81.

30 CAVSA proxima magis attenditur quàm remota, l. sed etsi plures §. in arrogato. ff. de vulgari, & pup. substit. l. ignis, in fine, ff. de legat. 3. Tiraq. de retractu lig. §. 36 gloss. 3. num. 19. Anch cons. 121. Subtiliter, num. 4. Ioseph. Sesse Arag. decis. 187. num. 68. Gallet. in margarita casuum conscient. verb. Causa, Card. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 145. num. 1. Aloys. Ricc. in decisionib. Curia Archiep. Neapol. decis. 216. num. 3. p. 1. Bened. Ægid. in repet. l. ex hoc iure ff. de iustit. & iure p. 1. c. 6. num. 54. Camill. Gallin. de verbor. signif. lib. 5. cap. 17. n. 7. Scacc. de iudic. lib. 2. c. 2. n. 484. & seq.

31 Limita, vt attendatur etiam causa remota sicut proxima, quando non est multum remota, & actus, qui fit, etiam fit contemplatione causæ non multum remotæ, l. sociam, qui in eo, vbi Bart. ff pro socio, Aretin. cons. 14. Viso, & diligenter. col. 4. post med. n. 7. vers. præterea, refert Card. Tusch. d. lit. C. concl. 145. n. 6.

Limita etiam, vt attendatur causa mediata, quando sine ea causa immediata & proxima esse non posset, Bart. in l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulgari, & pupil. Aretin. cons. 6. Viso, num. 9. vers. confirmatur ista conclusio, Card. Tusch. d. concl. 145. n. 3. vbi num. 4. cum eodem Aretin. locis citatis, idem dicit, quando causa mediata non est multum remota, quia tunc attenditur sicut proxima, ad quod citari solet, l. vxori quis, in fin. de auro & arg. leg. 32

CAVSA naturalis potentior est quàm accidentalis, l. qui habent. ff. de tutel. l. filio quem pater. ff. de liber. & posthum. cap. præsenti. §. idem, de præbend. lib. 6. Anton. Gem. var. iur. tom. 1. cap. 5. num. 34. & cap. 6. num. 8. Menoch. cons. 1. num. 16. Card. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 147. Ceuall. communium contra communes tom. 4. q. 505. num. 53. Mendez à Castro in praxi Lusitana lib. 2. cap. 3. num. 20. Gallet. in margarita casuum conscient. verb. Causa. Ioan. Maria Nouar. quæst. forens. p. 1. q. 143. num. 28. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 802. num. 1. Fulu. Pacian. de probat. cap. 3. num. 89. vbi quòd sæpe accidens magis quàm natura consideratur, quia accidentia naturam obnubilant. Si enim plures causæ concurrunt, illa quæ est potentior, semper attenditur, Bart. in q. 15. Sinitus ciuitatis Lucanæ, in princip. vers. secundò sic, quem refert Card. Tusch. d. lit. C. concl. 147. num. 9. vbi num. 10. ait procedere etiam in præsumptionibus, quia cedunt veritati tanquam potentiori, & inter se vna præsumptio potentior tollit aliam minus potentem. 53

CAVSA naturalis, & causa accidentalis quando concurrunt, semper naturalis præfertur, dict. l. qui habet, Abb. cons. 65. In controuersia, col. 8. num. 16. lib. 2. Bart. in sua quæst. 18. pupillus. n. 2. vers. tertiò, Alex. cons. 703. Consideratis. num. 6. vers & quia. lib. 5. & consil. 4. Ponderatis. num. 1. & 3. vers. modo sic. lib. 4. vbi ait, quòd dispositio loquens quod maior succedat, intelligitur de maiore natu, & sic de causa, & maioritate naturali, non de accidentali, vel ficta, si verba aliud non suadeant, Abb. cons. 65. num. 10. lib. 2. Petr. de Anchar. cons. 37. num. 6. in fine, & num. 7. vbi aiunt, domicilium originale non mutari propter domicilium habitationis per accidens, quia potentius est naturale, quàm accidentale, refert Card. Tusch. dict. concl. 147. à princip. vbi n. 12. post Ioan de Imola cons. 35. num. 7. vers & primò, limitat quando naturalis prodest, & accidentalis nocet, quia tunc accidentalis præualet naturali, seu originali. 54

CAVSA, quæ nocet, inspicitur, non quæ prodest, l. si quis in grauem. §. vlt. cum l. seq. ff. ad Syllan. l. 3. ff. de suspect. tutor. Felin. in cap. 1. col. 5 in 2. limit. de re iudic. Surd. cons. 361. num. 16. Brunor. à Sole in locis communib. verb. Causa 14. vbi intelligit huiusmodi Axioma procedere, quando ambæ causæ essent æqualis potentiæ, secus quando ea prodest, esset potior, & per eam actus est factus principaliter, ad hoc est text. in l. 3. §. si quis palam. ff. de iure fisci. 55

CAVSA quælibet iusta excusat à pœna, Doctores in l. Iulianus. ff de condict. indeb. Bald. in l. obseruari. §. proficisci. ff de offic. Procons. gloss. in l. plagij. C. ad leg. Flau. de plagiar, Dec. cons. 170. col fin. in princip. Socin. cons. 127. col. 2. lib. 1. Beroi. cons. 4. in fine, & cons. 187. in fine, lib. 3. Franc. Becc. cons. 102. num. 3. Alex. cons. 119. Quæritur. num. 12. vers. secundò pro hoc facit, lib. 2. vbi quòd iusta causa excusat à pœna legali & à condemnatione expensarum, & à mora, ac pœna interitus rei debitæ, & à pœna interesse, seu ab obligatione interesse, Menoch. remed. 5. recuper. num. 48. vbi quòd causa etiam leuis excusat à dolo, 56

&

& multo magis à temeritate, & *num.* 50. extendit in crimine falsi, & *num.* 56. quòd excusat à contumacia, & aliis delictis, & *num.* 57. quòd excusat à violentia, & *num.* 63. declarat, quod non excusat in aliqua iusta causa quando statutum, vel lex punit delictum, quoquo modo committatur, & *num* 61. ait, quòd iniusta causa non excusat à lata culpa, quando delictum ex lata culpa solùm punitur, refert Card. Tusc. *d. tom. 1. lit. C. concl.* 151. *per totam.*

37 Amplia, vt quælibet causa etiam grossa, & bestialis excuset à pœna conuentionali, Paris. *cons.* 151. *num.* 29. *lib.* 4. Alex. *cons.* 115. *num.* 15. *& seq. lib.* 4. *& cons.* 233. *num.* 12. *lib.* 6. Crauet *cons.* 6. *anmer.* 89. *& cons.* 119. *num.* 14 Menoch. *remed.* 5. *recap. num.* 49. Card. Tusch. *d. concl.* 132. *num.* 30. & à dolo, & à mora, Ias. *in l. 2. num.* 61. *&* 62. *C. de iure emphyt.* Hieron. de Torr. *cons. suo post consilia Anton. de Butr. num.* 5. *circa finem, vers. sed quid fortius*, Rot. *decis.* 519. *num.* 7. *apud Farin. pars.* 2. *recent.* vbi quòd causa quælibet etiam bestialis & temeraria excusat à fructuum restitutione.

38 Cavsæ continentia diuidi non debet, *l. nulli, C. de iudic. cap. fin. de rescript.* Bart. *in l. enim quem temerè, in fine principij, ff. eodem, & in l. à diuo Pio. §. 1. n. 2. ff. de re iudic.* Bocr. *decis.* 69. *num.* 24. *&* 25. Lap. *alleg.* 79. *In Dei nomine. num.* 7. Menoch. *de arbitr. casu* 371. *n.* 2. *cum seq. & cons.* 130. *num.* 1. Alex. *cons.* 65. *In causa, num.* 11. *lib.* 7. Card Tusch *d. tom. 1. lit. C. concl.* 159. *& tom. 1. concl.* 976. vbi limitat in causis diuiduis, Mendez à Castro *in praxi Lusit. lib. 3. cap. 3. num.* 13. Alex. Trentacinq. *var. resolut. lib. 4. tit. de iudic. resol. 3. à numer.* 1. Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl.* 32. *&* 33. Camil. Borel. *in sum. omnium decis. tom. 2. tit. 33. num.* 186. Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect. & varias. fori. q. 7. sect. 1. num.* 8. Mari. Giurba *cons. crimin.* 80. *n.* 16.

39 Cavsativs multa fiunt, quæ directò non conceduntur, vt latè prosequitur Card. Tusch. *d. tom. 1. lit. C. concl.* 161. *per totam.*

40 Cavsa quælibet excusat à dolo, *l. igitur. §. 1. ff. de liber. causa, l. 2. ff. de plagiar. l. 1. §. fin. ff. de abig.* Menoch. *de inter. remed. 5. recuper. num.* 51. *cum seqq. & cons.* 28. *à num.* 16. *& cons.* 31. *num.* 8. *&* 32. Hippol. *cons. 2. num.* 14. *& cons.* 51. *n.* 28. *& cons.* 62. *num.* 3. *& cons.* 77. *n.* 21. *& cons.* 124. *num.* 13. *& cons.* 118. *num.* 31. Bonacos. *p. 1. verb. causa qualibet pag.* 22. Surd. *decis.* 89. *num.* 22. Farinac. *in praxi crimin. p. 1. q. 16. num.* 64. Perez *ad l. 3. tit. 6. lib. 8. ordin. pag.* 191. Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiep. Neapol. p. 1. decis.* 137. *n.* 1. *& p. 2. decis.* 17. *num.* 12. *& decis.* 167. *n.* 4. & à pœna, *l. igitur. §. potest. ff. de liber. causa*, Clar. *§ fin. q.* 60. *a.* 21. Hippol. *cons.* 11. *n.* 10. *& in l. 1. C. de sicar. num.* 25. Gutier. *pract. lib. 1. q. 81. num. 3. cum seqq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 17. n. 10. & cap. 102. num.* 32. Gam. *Lusit. decis.* 291. *n.* 13. *& decis.* 268. *n.* 1. Flores de Mena *var. q.* 21. *n.* 18. Aloys. Ricc. *p. 2. decis.* 167. *n.* 4. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss.* 56. *num.* 133. Melch. Phœbos *Lusit. decis.* 167. *a.* 4. *p.* 2.

AXIOMA XLI.

Certus.

1. *Certus qui est, amplius certiorari non debet.*
2. *Declaratur multipliciter hæc regula; & limitatur, quando præter scientiam factum requiritur.*
3. *Certum dicitur quod fit per relationem ad aliud.*
4. *Certa pro incertis dimittenda non sunt.*

Augus. Barbosæ de Axiom. Iur.

Certvs qui est, amplius certiorari non debet, quia certioratio fit ad finem, vt quis sciat; ergo si scit, non requiritur certioratio, *l. 5. ff. de act. empt. cap. cum qui, de regulis Iuris, lib. 6.* gloss. *verb. cognouerunt, in prin. in cap. cùm inter 18. de elect.* Tiraq. *de retract. lig. gloss. 2. §. 36. num.* 24. Rim. in. iun. *cons.* 138. *num.* 17. *vol.* 3. Gemin. *cons.* 23. *num.* 5. vbi ampliat in actibus de sui natura prohibitis, quia sufficit, vt quis sciat quomodocunque, etiamsi non sequatur intimatio prohibitionis; & *num.* 13. *vers. item quando*, ampliat, vt procedat etiamsi in casibus in quibus requiritur insinuatio, & intimatio, quando quis habet plenam notitiam, quia non requiritur alia certioratio, & intimatio, Surd. *cons.* 272. *num.* 12. *& decis.* 288. *num.* 44. Menoch. *cons.* 825. *num.* 11 *lib.* 9. Thesaur. *decis.* 221. *in fine*, Cardin. Tusch. *pract. conc. tom. 1. lit. C, conc.* 198 *à princip.* Thesaur. *decis.* 224. *in fine*, Ioan. Bapt. Costa *de scientia & ignorantia, inspect.* 70. *per tot.* Stephan Gratian. *discept. forens. tom. 4. c. 797. n.* 9. Alphons. de Narbona *lib. 17. glos. 5. n. 7. tit. 18. lib. 4. Recop.* 1

Declara multipliciter cum Alex. *cons.* 27 *Viso themate, in prin. lib. 6. & cons.* 138. *Viso puncto, lib.* 7. vt scilicet quando denunciatio, intimatio, vel certioratio fit solùm ad finem, vt quis sciat, tunc sufficiat quod quis sciat, & isto casu certus non debet certiorari: si verò certioratio est de substantia, vel forma, prout quando lex mandat denunciari, aliàs actus sit nullus, tunc non sufficit scientia, sed debet fieri denunciatio ei, qui certus est. Vel alio modo, vt scilicet quando notificatio, & intimatio fit, vt quis reddatur certus de aliquo, tunc si ipse, cui debet fieri, sciat aliunde, non sit necessaria alia notificatio, vel certioratio; si verò fiat ad incitandum notificatum, vt aliquid faciat, vel ad prohibendum, ne aliquid faciat, tunc non sufficiat scientia; & quando res esset dubia, an sit facienda ad effectum notificandi, vt sit certus, an verò incitandi, vt aliquid faciat, vel non, in dubio præsumitur vt certus reddatur, adeò quod si sciat aliunde is, cui debet fieri notificatio, tunc non sit necessaria. Vel denique distingui potest, aut intimatio, vel denunciatio requiritur ad commodum denunciantis, aut requiritur ad commodum denunciati. Primo casu, si ad commodum denunciantis, tunc si agitur, vt ex notificatione notificans ius acquirat, vel vt notificatus pœnam, vel moram incurrat, non sufficit sola scientia notificati; si verò agitur solùm, vt notificatus incidat in malam fidem, sola scientia sufficit. Si verò agitur, vt fiat denunciatio ad commodum eius, cui denunciatur, semper sufficit sola scientia, refert Card. Tusch *d. conc.* 199. *n.* 8 *cum seqq.* Limitatur tamen regula principalis quando præter scientiam factam requiritur, *l. denunciasse 17. §. quid ergo. ff. ad leg. Iul. de adulter.* Ripa *in cap. cum M. Ferrariensis. num. 166. de constit.* Ioan. Bapt. Costa *d. inspect.* 70. *n.* 9. Surd. *cons.* 371. *n.* 73. 2

Certvm dicitur quod fit per relationem ad aliud, *l. vbi autem. §. illud*, vbi Ias. *notab. 1. ff. de verb. obligat.* Vincent. Caroc. *sing.* 301. vbi intelligit si simpliciter certum aliquid lex requirat, secus si certum & expressum, quo casu ait non sufficere per relationem, nec in genere. 3

Certa pro incertis dimittenda non sunt, *l. 4. cum Titio. ff. ad leg. Falcid. l. non quemadmodum. ff. de iud.* Stephan. Gratian. *discept. for. tom. 5. cap.* 884. *num.* 28. 4

AXIOMA XLII.

Charitas.

1 *Charitas bene ordinata incipit à ſe ipſo.*
2 *Proximi dilectio trahit originem à charitate.*
3 *Dolo quis facere non videtur, qui ſe plus altero diligit.*
4 *Ordo charitatis ſuggerit, vt prius noſtris, quàm extraneis ſubueniamus.*
5 *Charitatis ordo quis ſit, oſtenditur.*

1 CHARITAS bene ordinata incipit à ſe ipſo,
l.qui ſeruandarum.ff.de præſcript.verbu,l.Præſes,
C.de ſeruis.& aqua,cap.non ſatis.86.diſt. cap.ſi non li-
cet 23.q 5.cap.niſi ſpecialis,vbi gloſſ.*verb.eligemus,de*
auctorit.& vſu pally.cap.lites,vbi gloſſ.*verb.videamur,*
de temporib.ordinat.cap.dilecto,de probend. Duen.*reg.*
2 33.Roman.*conſ.364. Dum ſecundo,in princ.n.2.* vbi
ait,quòd charitas prima incipit à ſe ipſo, quia quis
priùs ſibi,poſtea aliis prouidere debet, & ita quod
incipere debet à ſuis,& ſua familia, Ægid. Bellam.
con.16.n.3.& 4 vbi quòd dilectio proximi trahit ori-
ginem à charitate, quia quis ſe ipſum diligit primo
3 loco,Crauet.*conſ.8.num.18.*vbi quòd quis dolo facere
non videtur,qui ſe plus altero diligit,Bald.*conſ.412.*
*Factum ſuper quo,num.3.lib.4.*vbi adeò dicit verum
in tantum;vt quis ex ordinata charitate magis amet
ſe in vngue pedis,quàm aduerſarium in vertice ca-
pitis,Afflict.*deciſ.290.n.9.* Calcan.*conſ.7. n.19.* vbi
quòd quis magis ſibi, quàm alteri prouidere debet
4 Anch.*conſ 436. In iis dubiis,in princ.* vbi quòd ordo
charitatis ſuggerit,vt prius noſtris, quàm extraneis
ſubueniamus,Petr.Alphonſ.de Vaſconcellos *in har-*
monia rubricarum Iuris Canon.in tit.de auctorit.& vſu
pally,num.14. Paulus Fuſch. *lit.C.ſing.60.* Surd. *de*
aliment.tit.1.q.94.num.1.& tit.7.q.8.& tit.29.num.1.
& deciſ.136.num.21.& conſ.205.num.12.& conſ.345.
num.18. Guties.*de tutel.p.3.cap.12.n.1.in fine*, Fla-
min.Pariſ.*de reſignat.benefic.tom.2.lib.9.quæſt.17.num.*
*117.*Cald.Pereira *quæſt.forenſ.in comment.ad tit.Inſtit.*
de inoff.teſtam.in princ.n.21. Aloyſ.Ricc. *in praxi re-*
rum fori eccleſiaſt.deciſ.131. n.3. in 1.edit. & reſol.16.
n.3.& reſol.518.n.4.in 2.edit. Bellet.*diſquiſit.clerical.*
p.1.tit.de diſcipl.clericali.§.27.n.8. & tit.de bonis cleri-
*corum.§.13.n.3.*Card. Tuſch.*pract.concluſ.tom.1.lit.C.*
*concl.120.3 princ.*Ioſeph Seſſe *Aragon. deciſ.36. n.6.*
Pichard.*ad §.Iuris præcepta,num.29.Inſtit.de iuſtit.&*
iure,Mantic.*deciſ.10.num.7.* Mari.Antonin.*var.reſo-*
lut.lib.3.reſolut.42. num.9.
5 Declara ordinem charitatis eſſe, vt ante omnia
diligatur Deus, & deinde incipiat à ſe ipſo, & vt
poſt ſe ipſum primò parentes,ſecundò filios,deinde
proximum diligat, vt per ſe Anton de Butr *conſ.25.*
num. 4. Vbi verò agitur de ſubminiſtranda eleemo-
ſyna etiam in actu ad ſalutem,putà pro conſequen-
da Indulgentia mediante eleemoſyna iuxta faculta-
tem elargiri debentis, id intelligitur moderatè, &
ciuiliter, vt primò ſibi, & ſuis prouideat, poſtea
elargiatur pro eleemoſyna. Roman.*conſ.364.*
*in princip.*prout illum refert Card.
Tuſch. *d. concl.120.*
num. 15.

AXIOMA XLIII.

Circuitus.

1 *Circuitus inutiles ſunt vitandi, quando ſubeſt æquitas, vt num.2.*
Limita, quando circuitus non eſt omnino inutilis, vt num.4.

CIRCVITVS inutiles ſunt vitandi,*Clem. Audi-* 1
*tor.de reſcript.*Bald.*conſ 100. Petrus,in fin.lib.4.*
Alex.*conſ.77.In cauſa,in fin.lib.2.*Dec.*conſ.407.Viſis,*
*col.3.n.8.*Socin.*conſ.27.Pro deciſione,col.fin.lib.1.*Gui-
do Pap.*deciſ.575.Mater,*Boër *deciſ.104. Præſuppono,*
*num.3.*Afflict *deciſ.8.Quidam filiusfam.* Tiraq.*de re-*
tractu tit.2. §.2.gloſſ.1.num.24.& 71.& ad finem tit.
*n.60.*vbi quòd in ſupremis tribunalibus & curiis cir-
cuitus omnino tollendi ſunt,Vincent.de Franch.*de-*
*ciſ.275.ad fin.*Card. Tuſch.*pract. concl. tom.1. lit.C.*
*concl.229.*Thom.de Thomaſſet. *in floribus legum.reg.*
*73.*Franc.Molin.*de ritu nupt.lib.3.q.81.num.14.* Cæſ.
Argel.*de contradict.legis.q.5.num.5.& num.94.& q.7.*
n.115.& q.8.n.5.& quæſt.10.n.135.& n.223. & q.17.
*n.30.*Anton.Monach *Lucenſi deciſ.25.n.87.*Fuſar.*de*
ſubſtitut.quæſt.260.n.4. Steph.Gratian. *diſcept.forenſ.*
tom.5.cap.887.n.15.& cap.964.n 27.
Ampliа primò, vt circuitus ſint vitandi, quando 2
ſubeſt æquitas, vt ſit quis rem meam indebitè deti-
neat; ad cuius reſtitutionem debet condemnari,
quia ſi ex inepta petitione eſſet inſtituenda noua
actio, æquius eſt, vt condemnatio fiat ad tollen-
dum circuitum, quando condemnandus retinet ex
titulo lucratiuo,Petr de Anch *conſ.23. num.11. verſ.*
ad ſecundum dubium, quem refert Cardin. Tuſch.*d.*
concl.229. n.5.
Amplia ſecundò, in tantum actum & circuitum 3
fruſtratorium non eſſe faciendum, vt licèt quis te-
neatur offerendo deponere cum effectu, tamen ſi
is, cui oblatio eſt facienda cum conſignatione, re-
cuſat recipere, non teneatur facere actum fruſtra-
torium depoſiti, quod aliàs eſſet neceſſarium, Cu-
man.*conſ.5. Non reuocando. num.2. verſ. nec dies po-*
teſt. Crauet. *conſ.331. num.5.lib.3.* Roland. à Valle
*conſ.52. num. 26. lib.1.*vbi *num.34. & ſeq.* declarat,
niſi is, qui contradicit, habeat iuſtam cauſam con-
tradicendi, quia tunc offerens debet deponere, li-
cèt recuſet recipere,refert Card. Tuſch.*d.concl.229.*
num.10.
Limita, quando circuitus non eſt omnino inuti- 4
lis,quia non euitatur,Card. *in d.Clem. Auditor.q.14.*
*n.16.*Dec.*in l.cùm fundus. §.ſeruum tuum,n.5.ff.ſi cer-*
tum pet. Crauet. *conſ.376.n.23. & 24.*Surd.*conſ.52.*
n.70 Monter.*deciſ.56.num.70* Abb. *conſ.95. In præ-*
ſenti,col.1.in fin.verb.& ſi dicatur,lib.1. vbi ait,quòd
propter bonum obedientiæ admittitur circuitus inu-
tilis, putà Religioſus non poteſt tranſire ad aliam
Religionem etiam ſtrictiorem,niſi petita licentia à
Superiore,licèt illam non obtineat, ſi detur caſus,
quod tranſeat non petita licentia, ille reuocatur
ad primam Religionem, licèt reuocatus petita li-
centia, & non obtenta poſſit iterum ad eandem ar-
ctiorem tranſire; additque ſufficere impotentiam
quod circuitus poſſit reddi vtilis, licèt ab aduen-
tu non reddatur, refert Cardin. Tuſch. *d.concl.229.*
à num.15.

AXIOMA XLIV.

Commodum.

1 *Commodum eius esse debet, cuius est periculum.*
2 *Incommoda illum sequi debent, quem & commoda sequuntur.*
3 *Commodum ex malitia sua nemo reportare debet.*
4 *Ad commodum alicuius factum, contrarium effectum operari non debet.*
5 *Commodum, aut præmium ex actu, in quo pœna apponitur, quis reportare non debet.*
6 *Commodum & incommodum æqualiter determinantur.*

1 COMMODVM eius esse debet, cuius est periculum & incommodum, *l. fin. §. sed cum. C. de furtis, l. superuacuam, C. de temper. in integ. restit. l. Iulianus, §. ex vendito, ff. de actionib. empt. l. secundùm naturam, ff. de regulis iuris, §. item pretium, Instit. de empt. & vendit* Castren. *cons.* 133. *num.* 2. *in fine, lib.* 2. Anchar. *cons.* 180. *Visa diligenter, num.* 5. vbi is, qui acceptat legatum eum onere, tenetur ad onus. Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 105. Pichard. *ad §. placebat. n.* 33, *ff. de legit. agnat. success.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 23. *num.* 4. Rot. *decis.* 149. *num.* 6. *apud Farin. p.* 2. *recent.* vbi quòd commodum eius est, cuius est & incommodum, & *decis.* 333. *num.* 1. *ead. p.* 2. vbi quòd commodum non habens, neque debet habere incommodum, & *decis.* 175. *num.* 3. & *decis.* 677. *num.* 5. vbi quòd commodum qui sentit, debet sentire etiam incommodum, Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 5. *lit. O. concl.* 144. *num.* 5. Ioan. Maria Nouar. *quæst. forens. lib.* 1. *q.* 17. *num.* 7. Stepban. Gratian. *disceptat. forens. tom.* 5. *c.* 916. *num.* 35.

2 Incommoda illum sequi debent, quem & commoda sequuntur, *l.* 1. *§. fin. ff. de aqua pluu. arc.* vbi quod omne incommodum aliquo commodo est compensandum, *l. cùm filio, ff. ad Syllan.* vbi quòd omne commodum eum suo onere pertransit, Card. Tusch. *tom.* 8. *lit. V. concl.* 374. Escob. *de ratiocin. c.* 42. *num.* 12. & *comput.* 20. *num.* 14.

3 COMMODVM ex malitia sua nemo reportare debet; vide infrà *Axiom.* 143. *num.* 3.

4 Ad COMMODVM alicuius factum contrarium effectum operari non debet, *l. quod fauore, C. de legib.* Surd. *cons.* 215. *num.* 68. *lib.* 3. Steph. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 922. *num.* 26.

5 COMMODVM, aut præmium ex actu, in quo pœna apponitur quis reportare non debet, Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. glos.* 24. *num.* 105.

6 COMMODVM & incommodum æqualiter determinantur, *l. secundùm naturam, ff. de regul. iuris, l. Plautius, ff. ad leg. falcid. l. quoties, ff. ad Trebell.* Surd. *cons.* 150. *num.* 11. Quia ferendus non est qui commoda amplectitur, & incommoda recusat, *l. manifestissimi, §. pen. C. de furtis,* Stephan Gratian. *d. tom.* 5. *cap.* 916. *num.* 35. vbi *num.* 36. limitat quando ex diuerso fonte proueniunt, diuersáve causas respiciunt, & Surd. *d. cons.* 150. *num.* 87. limitat etiam quando non est par ratio.

* * *

AXIOMA XLV.

Communio, Communis, Communiter.

1 *Communio regulariter parit discordias.*
2 *Commune quod est, meum non est. Limita vt ibid.*
3 *Communi in re melior est conditio possidentis.*
4 *Communiter id quod fieri consueuit, præsumitur partes facere.*

COMMVNIO regulariter parit discordias, & ideo solet dici quòd nemo cogitur stare in communione, *l. si non sortem, §. si centum, ff. de condict. indeb. l. in re communi. vers. propter immensas, ff. de seruit. vrban. præd. l. cùm pater. §. dulcissimis, ff. de legat.* 2. *l. sancimus, §. ne autem, C. de donat. l.* 2. *ibi, naturale quippe vitium, C. quando, & quibus quarta pars, lib.* 12. Castr. *cons.* 107. *videtur dicendum, in princip. lib.* 1. & *cons.* 333. *Viso testamento, vers. præterea non est credendum, eod. lib.* 1. Alexand. *cons.* 46. *Visis, num.* 11. *lib.* 1. Tiraquel. *de retract. lig. §.* 23. *glos.* 1. *num.* 17. Mascard. *de probat. concl.* 328. *num.* 2. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *lit. C. concl.* 135. *num.* 2. Pichard. *ad rub. Instit. de societate, num.* 18. Cenall. *commun. contra communes, tom.* 4. *quæst. fin. num.* 210. Lud. Cene. *de censib. p.* 3. *cap.* 1. *q.* 3. *art.* 8. *num.* 15. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 905. *num.* 13. Mari. Giurba *cons.* 52. *num.* 6. 1

COMMVNE quod est, meum non est, *l. nemo ex sociis, ff. pro socio,* Rebuff. *ad l. liteis est* 96. *vers. non procedit. ff. de verb. signif. pag. mihi* 413. Valasc. *cons.* 64. *num.* 12. Cald. Pereira *de empt. & vendit. c.* 10. *n.* 38. *cum seqq.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de instit. & iure, p.* 1. *cap.* 3. *num.* 42. Limitatur tamen in *l. rectè dicimus, ff. de verb. signif.* secundùm Surd. *decis.* 273. *num.* 2. & *num.* 7. *cum seqq.* & *decis.* 273, *num.* 7. & 9. Limita etiam, & intellige in propria & stricta significatione, secus in lata, in qua quod commune est, meum est, *l. serui electione, §.* 1. *ff de legat.* 1. *l. in re communi, ff. de seruit. vrban. præd.* Franc Milan. *lib.* 2. *decis.* 19. *n.* 5. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 45. *num.* 30. & 31. Giurba *ad consuet. Messanens. cap.* 2. *gl.* 5. *num.* 32. *p.* 1. Hieron. Bucearon. *de differ. inter ind. & ciu. & crim. differ.* 100. *num.* 24. Ouid. de Amicis *de iur. emphyt. q.* 87. *n.* 4. 2

COMMVNI in re melior est conditio possidentis, *l. Sabinus, ff. communi diuid. l. per fundum, ff. de seruit. rust. præd. cap. in re communi, de regulis iuris, lib.* 6. Surd. *cons.* 43. *num.* 3. Rendina *in prompt. recept. sent. tom.* 1. *tit.* 36. *n.* 14. 3

COMMVNITER id quod fieri consueuit, præsumitur partes facere, *l. certi condictio. §. si nummos, ff. si cert. pet.* ibi, *cùm quotidie multam pecuniam poscamus, &c.* gloss. *in l. nec natales, Cod. de probat.* Palat. *in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §.* 9. *num.* 6. 4

AXIOMA XLVI.

Concessum:

1 *Concessum dicitur quicquid expressè prohibitum non reperitur.*
2 *Concessum ad tempus, post illud censetur denegatum.*

3 *Concessum ad tempus limitatum, vltra illud non extenditur.*
4 *Concesso vno, conceduntur omnia necessaria ad illud vnum.*

1 CONCESSVM dicitur quicquid expressè prohibitum non reperitur, *l. necnon, §. quod eius, ff. ex quibus causis maiores,* Campan. *in diuers. iuris Canon. ci, rub. 7. cap. 5. n. 1.*

2 CONCESSVM ad tempus, post illud censetur denegatum, *l. si vnus, §. 1.* vbi Bald. *ff. de pactis, l. Imperator, de postulan.* Dec. *cons. 328. in princ.* Castr. *cons. 263. n. 3. lib. 2.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. glos. 21. num. 44.* Surd. *decis. 189. n. 9.* Petr. de Anchar. *cons. 70. n. 8.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 4. lit. I. concl. 71. num. 16.* Gemin. *cons. 15. num. 18. circa fin. & num. 19.* Rot. *decis. 215. num. 1. & decis. 617. num. 2. apud Farinac. p. 1. recent. & decis. 369. num. 1. apud eund. p. 2. recent.* Duran. *Rosa decis. 40. n. 2*

3 CONCESSVM ad tempus limitatum, vltra illud non extenditur, *l. Statuliberum, §. Stichum, ff. de legat. 2. l. 1. §. si mulier ff. de liber. agnosc.* Tiraq. *de retractu conuent. §. 1. glos. 2. num. 46.* Rot. *decis. 596. num. 1. apud Farin. p. 1. recent.* Bald. *cons. 33. Statuto cauetur, num. 3. vers. nam id quod fit post terminum, lib. 5.* vbi quòd si est permissum infra certum tempus probari, lapso tempore censetur exclusa probatio, Crauet. *consil. 145. num. 21. vers. & si dicas,* vbi quòd obligatio manutenendi vsque ad certum tempus, excludit tempus posterius, Zabarel. *consil. 38. num. 4.* vbi quòd concessio facta de materia probibita vsque ad certos terminos, excludit vltra illos terminos, maximè quando in aliis non est eadem ratio, refert Cardin. Tusch. *d. lit. I. conf. 71. num. 52. cum seqq.*

4 CONCESSO vno, conceduntur omnia necessaria ad illud vnum; vide *Axiom. 156. num. 3.*

AXIOMA XLVII.

Conclusio.

1 *Conclusio potiùs attenditur, quàm facti narratio.*
2 *Conclusio sola attenditur, ac obligationem inducit, & non quod tractatur, & dicitur.*

1 CONCLVSIO potiùs attenditur, quàm facti narratio, Lap. *alleg. 55. Quidam coram iudic. num. 5. vers. de hoc patet,* Innoc. *in cap. super litteris, de rescript.* Ias. *in §. omnium, num. 129. Instit. de actionib.* Cuman. *consil. 63. Vicarius quidam, in princip.* Angel. *de Perus. cons. 56. Pro decisione, num. 3. vers. Secundò praemitto,* Gemin. *cons. 118. Ne super deductis, num. 5. vers. nec etiam potest iustificare,* vbi quòd conclusio, & non narratio attendi debet, Bald. *cons. 353. de libello, lib. 2.* Alex. *cons. 121. Viso processu, num. 2. & 3. lib. 1. & cons. 44. Eximiè, num. 3. & 4. vers. quantum, lib. 7.* vbi quòd libellus, in quo duo actores narrantur, sed in conclusione vnus solus exprimitur, sustinetur secundùm conclusionem, Calderin. *cons. 483. in fine,* aliàs *5. de accusation* vbi quòd in denonciatione iudiciali attenditur conclusio ad exemplum libelli, non autem narratiua, Federic. de Senis *cons. 158.* vbi declarat quod non semel ex narratia sumitur conclusio, & sufficit, quod ex narratis sequatur idem quod exprimi debebat, refert, & alia plura adducit Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 558. per totam.*

CONCLVSIO sola attenditur, ac obligationem inducit, & non quod tractatur, & dicitur, *l. si volantate, C. de rescind. vendit. cap. tua, de his, quae fiunt à Prael.* Alex. *cons. 15. num. 6. in fin. & cons. 18. num. 2. & cons. 28. num. 5. lib. 1.* Rebuff. *ad concord. Franciae, in rub. de constitut. in glos. verb. tractans, vers. nec aliquod ius ex tractatu quaeritur,* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. glos. 63. n. 34.*

AXIOMA XLVIII.

Conditio.

1 *Conditio formam non leuem inducit, qua omissa dispositio non sortitur effectum.*
2 *Conditio nihil ponit in esse, & ideo actus conditionalis non valet, nisi existente conditione.*
3 *Conditio debet impleri in forma specifica; limita vt num. 4.*
5 *Conditio frustrà expectatur, cuius euentus nihil debet operari.*
6 *Conditione deficiente, contractus celebratus censetur resolutus ab ipso initio.*
7 *Conditione pendente actus non dicitur perfectus.*

CONDITIO formam non leuem inducit, qua omissa dispositio non sortitur effectum, *l. qui heredi. l. Maeuius, ff. de condit. & demonstr.* Tiraq. *de retractu. tit. 2. §. 2. glos. 1. num. 3. & 4.* Menoch. *cons. 60. num. 48. & cons. 69. num. 71.* Garc. Gironda *de explicat. priuileg. & exempt. num. 667.* Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap. 2. numer. 16. & cap. 4. numer. 30.* Gutier. *practic. lib. 1. q. 17. num. 11.* Sanch. *de Matrimon. lib. 3. disp. 5. num. 2.* Rot. *decis. 315. num. 3. apud Farin. p. 1. recent.* Grat. *cons. 12. num. 22. vol. 2.* Paris. *cons. 97. num. 86. lib. 1.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 483. num. 8.* Honded. *cons. 60. n. 26.* Franc. Becc. *cons. 39. num. 19. & cons. 58. num 18.* Carol. de Graff. *de except. ad mater. stat. exclud. omnes exceptiones, except. 35. num. 5.* Nicol. Intrigl. *decis. 21. n. 2. lib. 1.* 1

CONDITIO nihil ponit in esse, & ideo actus conditionalis non valet, nisi existente conditione, *l. si quis sub conditione, ff. si quis omissa causa. l. cedere diem ff. de verb. signif. l. si quis fundum, ff. de contrah. empt. l. ex facto, ff. de hered. instit.* Afflict. *decis. 355. num. 4.* Cephal. *cons. 56. num. 12. & seq.* Roland. à Valle *cons. 58. num. 14. & seq. lib. 3.* vbi quòd paria sont nihil fieri, vel fieri sub conditione, quae non purificetur, Roman. *cons. 421. Hic Matthaeus, num. 2.* vbi extendit tam in conditione affirmatiua, quàm negatiua, Alexand. *cons. 145. lib. 2. & cons. 42. & 46. lib. 7.* vbi quòd procedit tam in conditione expressa, quàm tacita, Bald. *cons. 478. lib. 1.* vbi quod deficiente conditione deficit conditionatum, Mench. *quaest. illustr. cap. 55. numer. 6.* Surd. *de aliment. tit. 9. q. 29. à num. 13. & decis. 109. num. 1. & cons. 38. num. 24. & cons. 198. num. 1. & cons. 522. num. 26. & cons. 423. num. 18.* Cardin. Tusch. *d. tom. 2. lit. C, concl. 593. à princip.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resolut. 56. num. 3. & resol. 88. num. 4.* Franc. Molin. *de brachio saeculari, cap. 18. num. 14.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. conditio 3.* vbi quòd in conditione positum, non est in dispositione, Flamin. *de resignat. lib. 1. q. 14. num. 9.* vbi quòd actus habetur, ac si non esset factus non purificata conditione. Intrigl. *d. decis. 21. num. 4. lib. 1.* Ioan. Maria Nouar. *quaest. for. lib. 1. q. 27 num 4.* 2

CONDITIO debet impleri in forma specifica, 3
d. l.

d.l.qui heredi.& d.l.Manius, ff.de condit.& demonstr. Bald. cons. 437. in princip. lib. 5. Oldrad. cons. 244. num. 3.vers.respondetur. Angel. cons. 373. Visis instrumentis, num. 2. vers.in contrarium, Crauet.cons.796. num.5.vbi quòd in voluntariis,& contra piam causam conditio adimplenda est in forma specifica,& non sufficit implementum per æquipollens, Menoch. cons.1.num.410.& cons.35. à num.4. Brunor.à Sole in locis communib.verb.conditio 5.Surd.decis.219. num. 1. & 3. & de alim. tit.5. q.3. num.16. vbi quòd non debet impleri per æquipollens, Flamin.d.lib.1. quæst. 3. num.15. Cardos. in praxi iud.verb.conditio, num.3. Valasc. cons.82. num.11. vers. præterea, Mari. Antonin. var.resolut. lib. 1. resol. 56. num.2. Ceuall. comm. contra communes, tom.4. q.900.num.56.Card. Tusch. d. tom. 2. lit. C, conclus. 595. à prin. Castill. controuers.p.1.lib.5.c.119.num.6. Ioan. Maria Nouar. quæst. for. lib.1. quæst.49. num. 4. Vincent. Fusar. de substit.quæst.246.num.16.Carol.de Grass.d.except.33. num. 17. & 59. vbi addit conditionem necessariam per æquipollens impleri posse. Et non purificata conditione, ac si nun esset factus, habetur actus. Surd.cons.157.num.7.& cons.236.num.6.& cons.298. num.36.Ioan.Maria Nouar.d.lib.1.q.40. n.2. Castill. d.cap.119.num.5. cum seqq. Intrigl. decis.21. num.5. lib.1. Cassanat. cons.2. num.28. & seq. Ioan. Anton. Mangil. de imputat. q.62.num.111. & q.77. num.51. Paria enim sunt nihil fieri, aut sub conditione fieri, quæ purificata non fuerit. Surd. cons. 371. num. 69. c.70.plures de quibus Castill d.c.119.n.1.

4 Limita,quando conditio non stat per implere debentem, seu deuenit ad actum impossibilem implendi sine culpa implere debentis, Cuman.cons.38. circa fin. Angel. cons.301. Factum tale,num.3.Cardin. Tusch.d.conclus. 595. num. 32. cum seqq. Cardos. d. verb. conditio, num.7. Rot. decis.493.num.3.& 6. apud Farin. p.1. recent. Thom. Doct.cons.93. num.4. Mari.Anguisol.cons.2.num.19.Viui.decis.383.num.1. Carol.de Grass.d.except.33. num. 12. Conditio enim habetur pro impleta cùm non stat per eum, qui illam adimplere debet, l.iure ciuili,ff. de condit.& demonst. l. inter,& l.seq.C.eod.tit.Surd.cons.364. num.7. Gonzal. ad reg.8.Cancel.§.3.proœm.n.18. Ioan.Maria Nuuar.d.lib.1.q.40.n.7.Carol.de Grass.de except.33. num.24.

5 Conditio frustrà expectatur, cuius euentus nihil debet operari, l.si quis ita scripserit. ff.de hered. instit. l.cùm heres, §.fin. ff. de acquiren. hæred. Anton. Gom. var. tom.1. cap.2. num.12. prope fin. & cap.10. n.17.in fine.

6 Conditione deficiente, contractus celebratus censetur resolutus ab ipso initio, l.necessariò, §.1. ff. de peric. & commodo rei vendit. l. pecuniam, vbi Alexand.num.4. ff. si certum pet. Menoch. cons.134. num.30.& 31.& cons.119.& seq.& cons.322.num.39. Tiraq.in l.si vnquam,verb.reuertatur, num.177. C. de reuocand. donat.vbi quòd defectus conditionis habet oculus retrò ad tempus dispositionis. Surd. de alim. tit.9.q.4.num.13. Flamin. de resign.benef.tom.2. lib.1. q.3.numer.27.

7 Conditione pendente actus non dicitur perfectus, suspendit enim conditio actum in effectum, vel euentum conditionis, l.cedere diem,ff.de verb signif. Menoch. cons.63. à n. 18. Surd. cons.186. n.12.& cons.237.n.7.& cons.208.num.12.Ioan.Maria Nouar.d.lib.1.q.27.n.5.Castill.d.lib.5.p.2. c.119. n.7. Intrigl.d.dec.22.n.6.

AXIOMA XLIX.

Confessio,

1 *Confessio est probatio omnibus melior, & efficacior.*

2 *Confessio non minus probat, quàm instrumentum.*

3 *Confessio erronea non nocet, & confiteri non videtur qui errat.*

4 *Confiteri non censetur aduersarij agentis intentionem, qui ad excludendum ius alterius exceptionem opponit.*

Confessio est probatio omnibus melior, & efficacior, quæ fieri possit, l. cum te, C. de probat.l.cùm à matre, C. de rei vendicat.l.generaliter, C.de non numer. pecunia,cap.per tuas, de probat.cap.si cautio, de fide instrum. Hippol. sing. 201. num. 2. & sing.257. & in rubr. C. de probat. num.81.& 82.vbi quòd est clarior probatio, quæ haberi possit,Alex. cons.13. Ex iis quæ, in prin. lib.1.& cons.213.num.15. lib. 2. & cons.141. num. 3.vers.nulla, lib. 6. Angel. Aretin. cons.48. Videtur primò, num.3. vbi ait,quòd est melior probatio,quæ fieri possit, Paris.cons.103. num 10.lib.3. Bald. cons.195.lib.2. vbi dicit quòd est principalissima omnium probationum, & cons.353. col.1.lib.1. vbi refert, quòd vbi adest confessio partis, ibi est relaxatio omnis probationis, Riminald. iun. cons.302. num.3.lib.5. vbi quòd est regina probationum,Crauet.cons.180.num.12. vbi ait, probationum omnium illustrissimam esse,Syluan. cons 62. num.1. Menoch. cons.21. num.14. & de interdict. remed.1.recuper. num. 217. & seq. Mascard. de probat. concl. 1326. num.4.Surd. dec.10.num.12.& cons.144. num. 39. & de alim. tit. 8. priuil. 30. num. 11. vbi ait,quòd plenè probat in iis,quæ pendent à voluntate confitentis,Gam.Lusit. decis.165. num. 2. Iosephus Sesse Arag.decis.125. num.3. Anton. Monach. Rom. decis.21. num. 8. & decis. 55. num. 25. Cardin. Tusch. d.tom.1.lit.C.concl.645 Rot.decis.436.num.2. apud Far.p.1.rec.

2 Non minus probat confessio, quàm instrumentum, Ioan.de Anan. cons.55. num.3. habétque vim publicæ scripturæ, l. cùm te, Cod. de transact. Paris. cons.99.num.12.lib.3. Roland. cons. 6. num. 26. lib.3. Mascard.d. concl. 1326. num. 4. Flamin. de resignat. lib.11.q.14.num.73. Gam. Lusit.decis.43.n.1. Valasc. de iure emphyt.q.7.num.27.Cald Pereira de potestate elig.c.7.num.1.Imò est maior probatio, & fortior ea, quæ fit per testes, vel instrumentum, Bald. cons.192. Preponitur, col.2.circa fin.lib.1.Crauet.cons.61. num.3. & cons.171.num.4.Roland.à Valle cons. 71. num. 41. & cons.75. num. 24. vol. 2. Mascard. de probat. in proœm. q.7. num.3. & ideo semper admittitur etiam vbi aliæ probationes non admitterentur, Marant. de ordine iud.p.6.art.5.num.25. Surd. cons. 60. num.1. & cons. 143. num. 39. Anton. Monach. Flor. decis. 1. num. 99. Ioan. Maria Nuuar. quæst. for. lib.1. quæst.89. num.2. & 3. Stephan. Gratian. discept.for. tom.5.cap.981.num.34.Lud.Cenc.de censib.p.1.cap.4. numer.20. quia facit rem notoriam, Mascard. d. concl. 1326. num.4. Stephan. Gratian, discept. for. cap. 142. num. 9. & 10. Cardos. in praxi iudicum, verb. confessio iudicialis numer. 36. Farinac. in praxi crim. q.21. num.31. Cald.Pereira de potest.elig.cap.7. num.23.

Confessio erronea non nocet, & confiteri 3

nun

non videtur qui errat, *l. non videtur, ff. de confess. l. errore C. de iuris & facti ignor.* Socin *reg.* 39. Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 1. *num.* 66. Mascard. *de probat. conc.* 378. Surd. *conf.* 325. *num.* 17. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 3. *resol.* 1. *n.* 63. Card. Tusch. *d. tom.* 1. *lit. C. conc.* 649. vbi *concl. seq.* agit quando confessio dicatur erronea, vel non Ioan. Maria Nouar. *quaest. for. lib.* 1. *q.* 89. *n.* 10. *in fin.*

4 CONFITERI non censentur aduersarij agentis intentionem, qui ad excludendum ius actoris exceptionem opponit, *cap. exceptionem* 63. *de regulis iuris, lib.* 6. Cou. *var. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 2. *vers. eodem iure*, Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 12. *n.* 16 Cacheran. *Pedem decis.* 178. *n.* 9. Franc. Milanen *Sicilia decis.* 3. *num.* 46. *lib.* 1. Bellon. *Genuen. decis.* 38. *n.* 8. *&* *decis.* 91. *num.* 1. Petr. Gregor. *Syntagm. iuris lib.* 21. *cap.* 17. *num.* 3. Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. verb. exceptio, num.* 26 Stephan Gratian. *Marchia decis.* 19. *num.* 19. Magon. *Florent. decis.* 44. *num.* 6. Caes. Manent. *decis.* 69. *num.* 1. Camil Borrell. *in sum. omn. decis. tom.* 1. *tit.* 48. *num.* 22. Pyrrh. Mant. *de solut. cap.* 23. *num.* 1. Carol. de Grassis *de except. except.* 25. *numer.* 81. *&* 82.

AXIOMA L.

Coniectura:

1 *In claris non est opus coniecturis.*

1 CONIECTVRIS non est opus in claris, & praesumptio cedit veritati, *l. ille, aut illo, §. cum in verbis, ff. de legat.* 3. *l. non aliter ff. eod. tit. l. continuus. §. cum ita, ff. de verb. obligat. l.* 2. *C. de legib.* Socin. *conf.* 13. *num.* 38. *vol.* 1. *& conf.* 9. *num.* 19. *vol.* 3. Roland. *conf.* 80. *num.* 51. *vol.* 3. Octau. Glorit. *resp.* 6. *num.* 72. Menoch. *de praesumpt. lib.* 1. *praes.* 31. *num.* 4. Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.* 12. *quaest.* 5. *num.* 16. Surd. *conf.* 241. *num.* 9. *& conf.* 454. *num.* 49. *& decis.* 210. *num.* 1. *cum seq.* Brunot. à Sole *in locis communib. verb. verbum, num.* 35. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. §.* 4. *proaem. num.* 68. *cum seq.* Ioan. Franc. Leo *in Thesauro fori ecclesiast. p.* 3. *cap.* 7. *num.* 63. Anton. Monach. *Florent. decis.* 1. *num.* 20. *& decis.* 23. *num.* 16. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 3. *num.* 9. *& resol.* 18 *num.* 9. Rot. *decis.* 45. *num* 5. *& decis.* 21. *num.* 5. *apud Farin. p.* 1. *recent.* Dionys. Paul *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap.* 4. *num.* 15. Mangil. *de imput. q.* 39. *num.* 8. Intrigl. *conf.* 4. *num.* 9. *& conf.* 13. *num.* 95. *& conf.* 20. *n.* 25. *lib.* 1. Stephan. Gratian. *discept. for. tom.* 5. *c.* 824. *num.* 10.

AXIOMA LI.

Connexa,

1 *Connexorum idem est iudicium.*
2 *Connexa & indiuidua reputantur idem.*
3 *Connexum quibus modis dicatur, remissiuè.*

1 CONNEXORVM idem est iudicium, *l.* 3. *§. iudicio contrario, ff. de contrat. act. tutel. l. proinde, ff. ad legem Aquil. l. cum actum, ff. de negot. gestis, cap. translato, de constit. cap. praeterea, de officio deleg.* Marsil. *sing.* 251. *Connexorum*, Decian. *conf.* 45. *num.* 17. *cum seqq. lib.* 2. Crauet. *conf.* 275. *num.* 3. *cum seqq.* Castren. *conf.* 100. *n.* 2. *cum seqq. lib.* 2. Ioan de Imola *conf.* 139. *num.* 6. *& seq.* vbi limitat, quando connexitas non est proxima, sed remota, Cott. *in memorab. verb. connexorum, pag. mihi* 166. Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 31. *num.* 16. *cum seqq. & conf.* 196. *num.* 9. *& conf.* 338. *num.* 3. *& decis.* 199. *num.* 13. Ioan Franc. Leo *in Thesauro fori ecclesiast. p.* 3. *cap.* 7. *num.* 71. Escob. *de ratiocin. cap.* 13. *num.* 11. Hieron. Fernandez de Ottero *in repet. cap. fin. de pactis, n.* 6. Mari. Antonin. *variar. resolut. lib.* 5. *resol.* 9. *num.* 2. Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 43. Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap.* 5. *num.* 37. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. C. concl.* 626. *per totam.* Sigism. Scacc. *de appellat. q.* 17. *limit.* 21. *sub num.* 26. vbi ait, quòd connexa, & indiuidua reputantur idem, & nihil fieri potest contra vnum ex indiuiduis, quin fiat contra alterum, de quo etiam Anchar. *conf.* 160. *num.* 2. Crauet. *conf.* 275. *num* 4. *&* 5. *& conf.* 461. *num.* 50. *& conf.* 936. *num.* 27. *& seq.* Surd. *d. decis.* 199. *num.* 13. vbi quòd connexa dicuntur indiuidua. Idem Sigism. Scacc. *de iud. lib.* 2. *c.* 11. *num.* 307. vbi limitatur quando est diuersa ratio, Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 851. Castill. *controu. tom.* 5. *p.* 2. *c.* 165. *num.* 15. *cum seqq.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect. & variat. fori q.* 64. *sect.* 1. *& q.* 45. *sect.* 2. *num.* 11. *&* 16. *& quaest. forens. lib.* 1. *q.* 111. *num.* 16. *&* 115. *num.* 14. *& q.* 151. *num.* 8. *& q.* 155. *num.* [illegible] Ouid de Amic. *de iur. emphyt. q.* 80. *num.* 103. Alphons. de Narbona *l.* 20. *gl.* 22. *num.* 36. *tit.* 1. *lib.* 4. *Recopil.* 2

CONNEXVM quibus modis dicatur, latè ostendit Ioan de Imola *cons.* 139. *Pensatis Simius, à princip.* Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 625. *per totam.* 3

AXIOMA LII.

Conscientia.

1 *Conscientiam, quam quis habet scrupulosam, nisi deponat, errorem non euadet.*
2 *Conscientia dicitur à conscio, quasi sciat, & cognoscat seipsam.*
3 *Conscientia quid sit, ostenditur.*

CONSCIENTIAM, quam quis habet scrupulosam, nisi deponat, errorem non euadet, *c. per tuas* 2. *de simon.* Ioan. Paul. Lancel. *lib.* 1. *regul. ex vniuerso Pontificio iure excerptarum, pag.* 65. Dicitur Conscientia à conscio, quasi sciat, & cognoscat se ipsam, & quid sit, relatiuè Ioan. de Anania *conf.* 35. *num.* 5. vbi Bologn. *num.* 10. asserit, Conscientiam esse iudicium mentis consonans in quodam naturali iure, alienam quodammodo à rigore & subtilitatibus iuris, & *numer.* 9. ait, quòd Conscientia nihil aliud est, quàm sensus animae cognoscentis bonum, & malum, & quid intrinsecus latens in mente, quòd probari non potest directò, refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. C. concl.* 742. *à princip.*

* * *

AXIOMA

AXIOMA LIII.

Consensus.

1 *Consensus non trahitur ad ignorata, & non cogitata.*

2 *Consensus non trahitur ad dolosè disposita.*

1 CONSENSVS non trahitur ad ignorata, & non cogitata, *l. si per errorem, ff. de iurisd. omn. iudic. l. nec ignorans, de donat.* Federic. de Senis *cons. 325. Super eo quod, n. 2.* Castren. *cons. 343. Considerandum, & cons. 386. Sine dicamus, in fine, lib. 1. & cons. 377. num. 2. lib. 2.* Roman. *cons. 273. Clarum est, col. 1. vers. ad hac autem,* Cravet. *cons. 257. num. 2.* Dyn. *cons. 50. In quaestione praemissa, num. 5.* Osasch. *Pedem. decis. 90. num. 16.* latè Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 754. per totam*, vbi *num. 58.* ampliat, etiamsi interuenerit iuramentum, quia adhuc consensus iuratus non trahitur ad ignorata, & incogitata, & *a num. 65.* quòd sufficit cogitatus in genere.

2 CONSENSVS non trahitur ad dolosè disposita, Socin. *cons. 159. In praesenti consultatione, num. 29. & 30. lib. 1.* Flamin. Paris *de resignat. benefic. lib. 13. q. 3. num. 5. cum seqq.* Card. Tusch. *d. lit. C. concl. 754. num. 48.*

AXIOMA LIV.

Consequens.

1 *Consequens qui vult, vult etiam suum necessarium antecedens. Intellige in iis, quae pendent a mera voluntate disponentis, aliàs secus, vt num. 2.*

3 *Consequens vbi falsum est, antecedens subsistere non potest.*

4 *In consequentiam quae veniunt, non sunt attendenda.*

1 CONSEQVENS qui vult, vult etiam suum necessarium antecedens, *l. ad rem mobilem, l. ad legatum, ff. de procurat. l. qui proprio, §. qui alio, ff. eod. tit. l. illud, ff. de acquir. rerum domin. l. 2. §. inspectio, ff. quemadmod. testam. aper. l. 1. §. 1. ff. si vsufr. petat. l. denique, §. interdum, ff. de pecul. legat. l. legatis, ff. de adimend. leg. l. 2. ff. de iurisdict. omnium iud. §. idem iuris, Instit. ex quibus causis man. non licet,* Angel. Aretin. *cons. 20. Visis actis, num. 21. cum seq. vers. quia qui vult,* Castren. *cons. 306. col. 1. vers. qui autem, lib. 2.* Anchar. *cons. 261. Videtur prima facie, in princip.* Abb. *cons. 101. Videtur primò, col. 2. vers. sed praedictis non obstantibus, num. 3. lib. 2.* Alex. *cons. 110. Attentis, n. 3. lib. 5.* Euerard. *in topicis legalib. loco 95.* Ruin. *cons. 119. num. 14. lib. 2.* Curt. iun. *cons. 121. num. 11.* Menoch. *de praesumpt. lib. 4. praes. 68. num. 6.* Rimin. iun. *cons. 21. num. 36. lib. 1.* Fusar. *de substitution. q. 241. num. 67. & q. 480. num. 21.* Anton. Gom. *tom. 1. var. cap. 3. num. 25.* Surd. *decis. 70. num. 5. & decis. 94. num. 6. & num. 32. & decis. 303. num. 9. & cons. 447. num. 3.* Pichard. *in princip. Instit. de acquisit. per arrog. num. 16.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. glos. 5. n. 53.* Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum personali, §. 14. num. 21.* Escobar. *de ratiocin. cap. 21. num. 11.* Sigism. Scacc. *de appellationib. q. 1. num. 26. in fine,* Vgolin. *de officio, & potest. Episcopi cap. 27. §. 1. num. 1.* latè Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 757.* Rot. *decis. 44. num. 2. & decis. 105. num. 5. apud Farin. p. 1. recent.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 5. cap. 924. n. 17. & 46.* Fusar. *de substit. q. 480. num. 21. & q. 411. num. 67.* Duran. *Rota decis. 185. num. 18.*

Declara, vt procedat in iis, quae pendent à mera voluntate disponentis, aliàs secùs, vt per Ægid. 2
Bellam. *cons. 30. n. 4.* Angel. Aret. *cons. 20. Visis actis, num. 21. in fine, & 22. vers. quia qui vult, & cons. 22. Viso dicto libello, num. 21. vers. & qui vult antecedens,* Cravet. *cons. 134. num. 45.* quos refert Cardin. Tusch. *d. concl. 757. n. 76. & 77.*

CONSEQVENS vbi falsum est, antecedens 3
subsistere non potest, *l. 2. §. mutui datio*, vbi glos. & DD *ff. si certum pet.* Euerard. *in topicis legalib. loco 97. in princip.* Surd. *cons. 428. num. 11.* Sigism. Scacc. *de iudic. lib. 2. cap. 9. num. 776.* Stephan. Gratian. *d. tom. 5. cap. 972. num. 9.* Consequens enim sine antecedenti stare non potest, Mantic. *decis. 57. num. 4.* vbi subdit, locum habere etiam in sententiis.

In consequentiam quae veniunt non sunt atten- 4
denda, imò attendendum est quod principaliter agitur, non quòd incidenter, *l. 5. ff. de auctorit. tutor. l. iis, qui, ff. de liberali causa, l. verum, ff. de furtis, l. si quis nec causam*, vbi latè Ias. *num. 3. cum multis seqq. ff. si certum pet. l. conditionibus, ff. de condit. & demonstrat.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 45. §. 1. num. 35.* Monet. *de distribut. quotid. p. 1. q. 5. num. 23.* Ludou. Cenc. *de ce. sib. p. 2. c. 1. q. 3 art. 8. n. 17.* Reinos. *in obseru. pract. obs. 7. num. 34. obs. 36. num. 9.*

AXIOMA LV.

Consilium.

1 *Consilia multorum sunt tutiora; quia sincerius est iudicium, quod plurimorum sententia comprobatur.*

2 *Consilii natura est, vt quamuis excitet ad deliberandum; non tamen obliget ad sequendum.*

3 *Consilium mutare in melius sapientis est.*

CONSILIA multorum sunt tutiora, quia 1
sincerius est iudicium, quod plurimorum sententia comprobatur, *cap. prudentiam, de officio deleg.* Anch. *cons. 157. Summa prudentia, num. 3.* subdens, quòd consilia vbi multa, multa salus, refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. C. concl. 764. à princip.* vbi *num. 3.* subdit, quòd hac de causa propter multitudinem sapientum, qui astare solent Caesari, & Principi, Princeps non errat in iure.

CONSILII natura est, vt quamuis excitet ad 2
deliberandum, non tamen obliget ad sequendum, *l. cùm pater 77. §. mando*, & ibi Bart. *ff. de legat. 2. l. 1. §. idem Pomponius*, vbi glos. *verb. quia rem, ff. depositi, l. 1. §. si verò suaseris, ff. de poenis, l. si es, ff. mandati, cap. cùm olim, de arbitris,* Emman. Costa *in l. cùm tale, §. si arbitratu. limit. 11. num. 1. ff. de condition. & demonstrat.* Cou. *in cap. quamuis pactum, de pactis, lib. 6. p. 2. §. 2. n. 6. & 7. vers. secundum, & de sponsalib. p. 2. cap. 3. §. 8. num. 3.* Gate *reg. 10. num. 1.* Menoch. *de praesumpt. lib. 6. praes. 34. num. 25. cum seq.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 78. & 196.* Pichard. *ad §. 3. Instit. de pupill. substit. n. 9.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. sine curatore, num. 106. C. de in integ. restit. minor. & de nominat. emphyt. q. 1. num. 39.* Gutier.

de

de tutel.p.1.cap.8.n.4. Gonzal.ad reg.8.C iucel.glos.46.n.36.cum seqq. Sanch.de Matrim.lib.1 disp.34.n. 24. Aeeae.Anton.in commeat.ad l.3.n.67.ff. de cor dit. & demonstrat.& ad l.Titio centum. §. Titio centum.n. 64. & 65.ff.eod.tit.

3 Consilium mutare in melius sapientis est, l.nonnunquam, vbi glos. ff. de collat. bonorum, princip. Instit.de legatis, Rebuff. in tract. nominat. q. 17. num.4.Bertazol.in repet.l.si quis maior. C. de transact. num.282. Sigism. Scace.de appellation.q.17.limit.47. memb.2.num.33 Et vnicuique licet, glos.in d.l. nonnunquam, auth.de nudi.§.1.collat.4.cap.mutare, de regulis Iuris, lib.6.Thom.de Thomasset, in floribus legum. reg. 186. vbi ait procedere, nisi lex in aliquo casu resistat, vel nisi mutetur in alterius præiudicium & damnum, Surd.cons. 167. num. 10. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. M. concl. 435. Alphons. Narbona l. 35. glos. 5. num. 19. tit. 3. lib.1. Recopil.

AXIOMA LVI.

Consuetudo.

1 *Consuetudo dicitur forma, & quasi alterum ius naturale.*
2 *Consuetudo æquipollet veritati.*
3 *Consuetudo facit de non licito licitum, & è contrà, quoad pœnam temporalem, vt n.4.*
4 *Consuetudo parem vim habet cum lege.*
6 *Consuetudo est optima legum interpres.*
7 *Consuetudo potest introducere quicquid potest priuilegio concedi.*
8 *Consuetudo est interpretatiua priuilegiorum, & scripturarum.*
9 *Consuetudo potest quicquid potest pactum.*
10 *Consuetudo potest quicquid potest præscriptio.*
11 *Consuetudine introduci potest quicquid potest statuto.*
12 *Consuetudo est interpretatiua contractuum.*

1 Consvetvdo dicitur forma, & quasi alterum ius naturale, ac proinde omnia potest, Bald.cons.433.Apulus castrum, col.4.vers.decimo probatur, lib.3.Surd.de aliment.tit.1.n.7.Cardin. Tusch. pract.conclus.tom.2. lit. C.concl. 806. num. 16. Franc. Nuñez de Valesco en los dialogos de contencion de la milicia y sciencia, dialog.3.pag.mihi 76.versa.

2 Consvetvdo æquipollet veritati, l. 1.ff. de seruit.& aqua, Bald cons.289. Quia consuetudo, in princip.lib.4. Card. Tusch.d.concl.806.num.17. Ioan. Anton. Mangil.de imputat.q.77.n.25.

3 Consvetvdo facit de non licito licitum, & è contrà, ac proinde excusat ab omni pœna, si fiat actus non licitus, Bart. in l. si fugitiuus. §. apud Labeonem.ff.de adilit. edicto, Dec.cons. 170. col. pen. Grat.cons.39.& 49.lib.2. Crauet. cons.145.n.12. & cons.924.n.16. Roland.cons.58.num.19.lib.4. Mexi.in tract.taxa panis, concl.3.n.25.Ioseph. Ludou. Perus. decis.62.n.14. Seraphin. de priuileg.iuram. priuil. 83. n.56.Card.Tusch.d.concl.806.n.18.Gutier.pract.lib.3. q.29.n.22.

4 Declara procedere quoad pœnam temporalem, quia quoad pœnam peccati & spiritualem, consuetudo non facit de illicito licitum contra legem, glos.in cap. denique. 4. dist. & in cap. cum venerabilis, de consuetud. Felin.in cap.ex tenore.num. 12. vers. declara, de rescript. Bero. cons.167.lib. Roman.con.466. Videtur, in princip. num.1. Cæpol. cons. 49. Crauet. cons.6.num. 103. Card.Tusch. d.concl. 806. num. 21. & 22.

Consvetvdo parem vim habet cum lege, 5
l.de quibus, ff.de legib.§. ex non scripto, Instit. de iure nat.gentium, cap. fin. de consuetud. cap. consuetudo. 1. dist.l. 2.C. quæ sit longa consuetudo, Guid. sing. 809. Thom de Thomasset.in floribus legum.reg.78. Bellet. disquis.clerical.p. 2. tit. de fauore clericor. person. §. 3. n.10.Bernard.Græuæ.ad practic. Cameræ Imper.lib. 1. concl.36. Giurba in consuet. Messanen. in procem.n. 12. Mangil.de imputat.q. 15. num. 2. Stephan. Gratian. discept.for. c. 801. num. 11. & 12. & c. 892. num. 17. Vnde venit appellatione iuris, Mench. quæst.frequent. cap. 3. num. 32. Bernard Græu. d.concl.39.n.2. Imò præualet iuri scripto vbi sonat in turpe, l. de quibus, & l.seq ff.de leg.b. Paris. cons.13. num. 18. & seq.& cons.14.n.5.& cons.21. n. 14. lib. 1. Mangil. d. tract.de imputat.q.74.num.4. Et est potentior statuto, Gonzal.ad reg.8. Cancell. gl.45. §. 1. num. 78. Ioan. Maria Nouar.quæst.forens.q.103.n.2.

Consvetvdo est optima legum interpres, l. 6
minimè.ff.de legib.l.si de interpretatione.ff. eod. tit. cap. cum dilectus, de consuetud. Syluan. cons. 88.n. 27. Tiraq.de nobilit.cap.10.n.9. Afflict. Neapol.decis.166. num.9.& decis.173.num.3.Menoch.cons.32.num. 44. & cons.390.num.21.& cons.577. num. 2. & 3. vol. 3. Mascard. de probat. concl. 1425. num. 10. Brunor à Sole in locis communib. verb. consuetudo 6. Cardos. in praxi iudicum, & Aduocat. eod. verb. num. 3. Cald. Pereira in l. si curatorem, C. de in integ. restit. minor. verb. contractuum. num. 29. Bellet. disquisit. [illegible] 1. tit.de clerico debitore.§.12.num. 27. Mendez à Castro. in praxi Lusit.lib.2.cap.1.num.12 Camill. Borell. in summa omnium decis.tit.14.num.88. Cened. practic.& canon. quæst.lib.1.q.3.num.11. Rot.decis 741.num.15. in fin. apud Farinac. p. 1. recent. Maril. decis. 74. num.4. Giurba cons.crimin.19.n.41.& 54.& cons. 39. num.64.

Consvetvdo potest introducere quic- 7
quid potest priuilegio concedi, Oldrad. cons. 172. Quia omnes, in princ.& cons.146.in fine,& cons.154. num.8.vers.quinimo opponitur, Anchar.cons.50 Consuetudo, Bald.cons.49.In facto, lib.1.vbi quod circa iurisdictionem conferendam æquiparantur consuetudo, & priuilegium, & cons. 289. Quia consuetudo, in princip. lib. 4. vbi quòd pedagium potest de consuetudine competere, sicut ex priuilegio, refert Card. Tusch.d.tom. 2. concl.808. per totam, vbi num. 13. post Bald. cons. 338. in fin. lib. 1. subdit, quòd priuilegium dicitur esse maioris auctoritatis, quàm simplex consuetudo, & num. 13. post Zabarel.in Clem.2. §.illi verò. num. 4. in 10.notab. de ætate, & qualit. declarat, quòd semper à pari non procedunt consuetudo, & priuilegium, quia si derogatur consuetudini, non censetur derogatum priuilegio.

Consvetvdo est interpretatiua priuile- 8
giorum, & scripturarum, quæ ex decennij lapsu interpretantur, Molin. de primog.lib.1. cap.6.num.57. Gutier.pract.lib.3.q.62. n. 26. Molin.de Iustit. tom. 3. disput.590.conclus.9.

Consvetvdo potest quicquid potest pa- 9
ctum, Gemin.cons.139.num.1. in fine, vbi intelligit affirmatiuè, Bald.cons.349.Sic hoc quæritur, in fine, vers. in contrarium, lib.5.vbi quòd valet consuetudo in iis, quæ sunt valida per pactum, Cardin. Zabarel.cons. 146.n.3. vbi intelligit, quando ab eodem procedit consuetudo, & pactum, Card. Tusch. d.tom.2.lit.C. conc.807.

10 Consvetvdo potest quicquid potest præscriptio,& quæ per præscriptionem induci possunt, multo magis per consuetudinem, Federic. de Senis *cons.151. Thema tale est, in princip.n.1.vers.nec credo,* Ægid.Bellam.*cons.17.n.4.vers. circa secundum*, Card. Tusch.*d.tom.2.lit.C.concl.*809.

11 Consvetvdine introduci potest quicquid potest statuto,Lap.*alleg.43.in fine*, Franch.*in c.vnic. §.statuimus,in fine,de clericis non resid.lib.6.*Federic.de Senis *cons.17.num.3.vers.præterea,& cons.277.num.1. circa fin.vers. secundò probatur*, vbi quòd regulariter valet argumentum de vno ad aliud, Crauet. *cons.* 137.*n.3.*Alex.*cons.52.n.7.vers.si ergo, lib. 5.& consil.* 219. *Quoniam,num.9.vers.quia a pari procedunt.lib.6.* vbi quòd quantum ad causam efficientem sunt paria refert Cardin. Tusch. *dict.tom. 2. concl.* 810. *per totam.*

12 Consvetvdo est interpretatiua contractuum, *l.quod si nolit.§.qui assidua, ff.de ædilit.edicto,* Magon.*Florent.decis.56.n.3. & Lucensi decis. 7.n.* 21. Menoch.*de arbitr.casu* 83.*num.*10.Camill.Borrell.*in summa omnium decis.tit.14.num.93.* Surd. *decis.* 123. *à num.* 11. vbi ait, quòd facit contrahere partes secundùm eam, *& de aliment.tit.*1.*q.66.num.6.*vbi dicit, quòd quælibet dispositio recipit interpretationem à consuetudine.

AXIOMA LVII.

Contractio, Contrahens.

1 *Contractus ex conuentione partium legem accipiunt.*
2 *Contractus claudicare non potest, quia debet esse obligatorius hinc inde.*
3 *Contractus non debet operari vltra intentionem agentium.*
4 *Contractus sunt ab initio voluntatis, ex postfacto necessitatis.*
5 *Contractus aut totus acceptandus, aut totus repudiandus.*
6 *Contractus omnis,seu quælibet dispositio, promissio, vel pactum, intelliguntur, rebus sic stantibus.*
7 *Contractus recipiunt interpretationem ex tacita mente contrahentium.*
8 *Contractus vniuscuiusque initium spectandum est,& causa.*
9 *Contractibus omissum habetur pro omisso.*
10 *Contrahentes,sicut & testator, videntur se conformare cum Iure.*

1 Contractvs ex conuentione partium legem accipiunt,*l.1.§.si conueniat.ff. depositi, l. contractus,ff.de regulis iuris, l.lege,ff.de pactis conuent.* *l.1.C.de oper. liber.l. 1. C. commodati, cap. contractus* 85.*de regulis iuris, lib.6.* Castr.*consil.472. Viso supradicto, in princ.lib.1.& cons. 145. Videndum est,in fine, & cons.119. In causa, quæ vertitur, col. 1.vers.contractus autem, lib.2.* Soc.*cons.167. Non inutili, vers.postremò, & consil.154. Consultationem,circa princ.lib.2.* Thom. deThomasset. *in floribus legum. reg.* 8. vbi dicit procedere, quando contractus sunt legitimè facti, Petr. Greg.*de concess.feud. p.3.q.1. vers. ex præmissis,* Menoch.*cons.52.n.58.& cons.477.num.3.*Oct. Glorit.*resp.7.num.61.* Surd.*cons.* 383. *num.* 6. Cald. Pereira *de renouat.emphyt.q.11. num. 29. & quæst. forens.cons.38.num.1.*Pichard.*ad §.si quis alium,num.* 2. *Instit.de inutilib.stipulat.* Seraphin. *decis.787. num.2.* Cardos. *in praxi iudicum, & Aduoc. verb. contractus. n.12.* Card. Tusch.*pract.concl.tom.2.lit. C.concl.* 980. Rot.*decis.689.n.4. apud Farin. p. 1. recent.* vbi quòd a partium conuentione recipit formam contractus, *& decis.415.num.4.apud eund.d.p. 1. recent.* vbi ampliat,etiamsi fuerit conuentum vltra,vel præter naturam contractus.

Contractvs claudicare non potest,quia debet esse obligatorius hinc inde, *l. Iulianus, §. si quis,ff.de actionib.empti, l.si cùm dies, §.pen.ff.de recept.arbitr.l. Labeo, ff. de verb. signif.* Alex. *cons.* 40. *Circa primum, in princip.lib.5. & cons.* 121. *Visis, in princip.eod.lib 5.& cons.23. Considerata, num. 6.& 7. lib.7.* Ægid. Bellam.*consil.33.col.pen.num.61.* Thom. de Thomass.*in floribus legum.reg.* 84. vbi ait procedere,quando militat eadem ratio,Menoch.*cons.*121. *n.39.* Surd. *decis.52.n. 9.* Card. Pereira *in l.si curatorem,verb.hunc contractum,n.4. C.de in integ.rest.minor.* Francisc.à Sousa *in repet.§.actionum, Instit.de actionib.p.4.n.27.* Card. Tusch. *d.tom.2.lit. D. concl.*981. *per totam*,vbi *à n.*10. multipliciter limitat, Mantic. *decis.186.n.4.* 2

Contractvs non debet operari vltra intentionem agentium,*l. non omnis,ff.si certum petatur, l.in agris,ff.de acquir. rerum dominio,l. 2.ff de his, quæ in testam.deleantur,l.legata inutiliter,ff.de legat.1.l. cum tale,§ vlt.ff.de condit.& demonstr.l.age cum Geminiano,C.de transact.*Conan.*comment.iuris ciuilis lib. 7. c.1.n.13.*Anton.Gom *l.Tauri.n.14.* 3

Contractvs sunt ab initio voluntatis, ex postfacto necessitatis,*l.non idcirco in fin.ff. de contrah.empt. l.si mandauero, §.sicut, ff mandati, l. eius bonis,in princip.ff.de curat.furiosi,l.sicut ab initio,C. de actio. & obligat. l.de contractu, C. de rescind. vendit, l.quamuis, C. de transactionib. l. eo quod. C.si certum petatur, l. si quis argentum, §. fin. de donation.* Alex. *cons.40. Circa primum, num.2.lib. 5.* Bald. *cons.* 381. *Factum tale est,lib.4.*Tiraq.*in l.si vnquam,verb.libertis,num.15.C.de reuocandis donat.*Guties.*practic.lib.3. q.43.n.14.*Thom. de Thomass.*in floribus legum.reg.6.* vbi ait procedere,quando contractus iure sunt perfecti, secus verò si superueniat fraus,& dolus, vel ab eis de consensu vtriusque partis recedatur, Flamin. Paris.*de resignat.benefic.lib.1.q. 13.n.7.* Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat.verb.contractus,num.8.* Seraph.*decis.427.num.1.* Card. Tusch. *d.tom.2.lit. C. concl.983.per totam*, vbi *num.5.* limitat in contractu nominato conditionali celebrato gratia vnius partis tantùm, quia potest reuocari pendente conditione. 4

Contractvs aut totus acceptandus, aut totus repudiandus,*l.cùm quæritur,ff.de administ.tutor. l. nam absurdam, ff. de bonis libert.* Tiraq. *de retract. conuent.ad fin.tit.num.4.cum seqq.* Stephan. Gratian. *discept forens.cap. 301.num. 57.* Cald. Pereira *quæst. forens.cons.39.*Fachin.*cons.59.n.10.lib.1.* 5

Contractvs omnis,seu quælibet dispositio,promissio,vel pactum, etiam iuramento firmata, intelliguntur rebus sic stantibus, *l.continuus, §. cùm quis, ff.de verb.obligat.l.quod seruus,*vbi gloss. *ff. de condict.ob causam, l.quæro, §.inter locatorem, ff.locati,* Hippol.*cons.76.num.31.vol. 1.* Tiraq. *in l.si vnquam,in princ.num.166.C.de reuocand.donat.*Mascard. *de probat.concl.1231.num. 27. & concl. 1157. num.7.* Surd.*cons.418.num.8.& cons.445. num. 35. & de alimentis tit. 1.q 15.num.187.& tit.8.priuil.56.num. 61. & decis.316.num.31.* Gutier. *practic.lib.3.q.42.n 37. & 38.& de tutel.part.2.cap.1.num.23.* Flamin. Paris. *de resignat.benefic.lib.2.q.14.num.11.& lib. 3.quæst. 8. n.123.*Cal.Pereira *in resp.pro Duce Pastrana, num.6.* 6

& in resp.pro D. Roderico à Sylua, verſ.ad hæc, Steph.
Gratian diſcept.forenſ.cap. 96. num. 23. Aloyſ. Ricc.
collect.deciſ.p.5.collect.1771. Mart. de clauſul part. 1.
clauſ.127.num.1.cumſeqq.& p.13.clauſ. 73. Hieron.
Fernandez de Ottero ſelectar. interpr. lib. vnic.in in-
terp.c.fin.de eo ſuet.n.77. Mari Antonin. var.reſolut.
lib.2.reſol.55.num.29.31.& 32. Rot.deciſ.606.num.3.
apud Farin.collect.1.nouiſſimarum.

7 CONTRACTVS recipiunt interpretatio-
nem ex tacita mente contrahentium, l.in conuentio-
nalibus,ff.de verb. obligat. Perez ad tit.7.lib.5. Ordin.
pag.188. Et in contractibus potius mens,quàm ver-
ba ſunt attendenda, Molin.de primogen.lib.1.cap.4.
num.20.

8 CONTRACTVS vniuſcuiuſque initium ſpe-
ctandum eſt,& cauſa,l.ſi procuratorem, in princip ff.
mandati, l.1.§.non ſolum ff.depoſiti, l ſi tamen, ff. ad
Macedon.& concluſio attenditur, l.ſi dominus, ff.de
præſcript.verbis, Stephan Gratian.diſcept.forenſ.cap.
115. num.3 . Mantic. dec ſ. 70. num. 1. & deciſ. 78.
num.2.

9 CONTRACTIBVS omiſſum habetur pro
omiſſo, l. quicquid aſtringendæ, ff. de verb. obligat.
Pariſ conſil.117.n.6. Surd.de aliment.tit.8.priu.l.76.&
deciſ.282.n.5.

10 CONTRAHENTES, ſicut & teſtator, vi-
dentur ſe conformare cum iure, l.hæredes mei, §.cum
ita, ff.ad Trebell.l.quæro, §.inter locatorem, ff. locati,
Menoch.conſ.111.n.17. Maſcard.de prob.concl. 4 5.
à n.1.Gam. Luſit.deciſ.16.n.4.& deciſ.139.n.6. Surd.
Mant.deciſ.2. num. 11. Gutierr. conſ. 18. num. 7. cum
ſeqq.& practic,lib.3.q.70 num.29.& quæſt.101.num.3.
Valaſc.conſ.134.n.11. Cald. Pereira de empt. & ven-
dit.cap.9.n.10.Gonzal.ad reg.8.Cancel.gloſſ.5.num.81.
Card. Seraphin. dec. 264. num. 15. vbi dicit, quòd
cenſentur ſe conformare cum ſtatutis loci, in quo
contrahitur.

AXIOMA LVIII.

Contrarietas, Contrarium.

1 Contrarietas eſt vitanda, & conciliãda in omni
diſpoſitione.
2 Contrarietas ex propoſitione contrariorum induci-
tur.
3 Contraria ſimul eſſe non poſſunt, ſecus ſi diuerſis re-
ſpectibus.
4 Contraria non poſſunt eſſe ſub eodem ſubiecto.
5 Contraria plura incompatibilia ſi concurrunt,præua-
lent vltima.
6 Contraria allegans non auditur, niſi quis velit con-
tra diuerſas perſonas experiri,vt n.7. vel vbi quis
in diuerſis iudiciis experitur, n.8.
9 Defendens ſe poteſt contraria allegare.
10 Appellans poteſt etiam dicere de nullitate ſenten-
tiæ, licet ſint contraria.
11 Contrariorum eadem eſt diſciplina,niſi militet diuer-
ſa ratio.
12 Contrariorum contraria eſt ratio, & contrarius ef-
fectus.
13 Contrarium effectum non debent operari indacta ad
vnum finem.
14 Inducta in fauorem,contrarium effectum non debent
operari.

1 CONTRARIETAS eſt vitanda, & conci-
lianda in omni diſpoſitione, l.vbi repugnantia,
ff.de regulis iuris, cap.cum expediat,de elect.lib.6. Alex.
conſ. 141. Viſo teſtamento, num. 4. & 5. lib. 2. Surd.
deciſ.276.num.3. Farinac.in praxi crimin.p. 4.conſ.95.
num.7. Socin. conſ.159.num.29.lib. 2. Franc. Aretin.
conſ. 9. Eleganter, in princip.vbi quòd interpretatio
debet fieri,vt tollatur contrarietas, vel perplexitas,
Crauet.conſ.70. num.5. vbi dicit, quòd ea interpre-
tatio ſumenda eſt in omni materia, per quam non
inducatur contrarietas, ſed induci concordia debet
etiam impropriando verba,& num.8. quòd per ſub-
auditos intellectus nunquam poteſt induci corre-
ctio diſpoſitionis, Gemin. conſ.131.in princ. & n.5.
Bald.conſ.181.Verba dicunt,lib.1. Abb.conſ.9.Commiſſa,
n.2.in fine,lib.2.refert plura de hac materia Cardin.
Tuſch practic. concl. tom.2. lit.C. concl.1008. per to-
tum, vbi num.37. limitat, vbi non eſt conciliatio,
quia tunc vltima derogant prioribus, & num.39. li-
mitat etiam quando vnum eſt ſpeciale, aliud gene-
rale, quia ſpeciale præualet, ſiue poſterius, ſiue
anterius compilatum. Inducitur autem contrarie- 2
tas ex propoſitione contrariorum, veluti quod quis
ſit legitimus & illegitimus, præſens & abſens, fa-
tuus & ſanæ mentis, virgo & corrupta, &c. gloſſ.
verb.directo contrariis,in Clem.teſtibus, de teſtib. Ca-
gnol.in d.l.vbi repugnantia, num. 1. Bald.conſ.326.
Actoris petitione,in fine,lib.2. Card. Tuſch. d.tom.2.
lit.C.concl.1007. à princip.

CONTRARIA ſimul eſſe non poſſunt, l. mutuis, 3
ff. pro ſocio, l.1. C. de furtis, Menoch. remed. 3.retin.
num. 516. Anton. Monach. Lucenſi deciſ.25.num.6.
& ſe inuicem eliciunt, & mutuò ſe expellunt, &
vno poſito remouetur alterum, Surd.deciſ.24. n.10.
& deciſ.92. num.11. & conſ.211.num.16.& conſ.218.
num.43. & conſ.310.num.13.& conſ 435. num.15. &
conſil.481. num.7. & conſ 487. num. 14. & conſ.524.
num.20.Gonzal.ad reg.8.Cancel.gloſſ 54 num.24. &
gloſſ.57.num.6.Steph.Grat.diſcept.forenſ.tom.5.c.851.
num.18.& cap.894.num.4. Sigiſm Scacc.de commerc.
& camb. §. 6. gloſſ. 1. num. 24. quia ad remotionem
vnius ſequitur remotio alterius, l.ſi inter, ff. de
except. rei iudic. Diuerſis tamen reſpectibus duo
contraria procedere poſſunt, Tiraq. de nobilit. cap.
28. num. 13. Farin. in praxi crim. part. 4. conſil. 30.
num.62.

CONTRARIA non poſſunt eſſe ſub eodem ſub- 4
iecto, gloſ. in l.fin. ff. de diuort. Bernard. reg.25. Al-
ciat. de præſumpt. reg. 2. præſ.3. num.5. Ceſſ. Argel.
de contradict.legitimo,q.7.num.59,Franc.Molin.de ri-
tu nupt. lib.1. cap.15.num.22. Thom.de Thomaſſet.in
floribus legum. reg. 101. vbi ait procedere ſimul, &
eodem tempore, ac eodem ſubiecto, vel ſecundùm
Logicos in habitibus moralibus; ſecus autem in
ſpeculatiuis, vel in concreto, & in realibus, aliter
autem in abſtracto, & in imaginatione. Sigiſm.
Scacc.d.§.6.gloſſ.1.n.77.

CONTRARIA plura incompatibilia ſi con- 5
currant præualent vltima, Abb. conſ. 94. In quæ-
ſtione, num.3. & 4. lib.2. Cardin. Toſc. dict. tom. 1.
lit.C.conc.1011.per totam.Scacc d.§.5.gloſſ.1.num.77.
vbi exemplificat, Robles de Salzedo de repræſ.lib.2.
cap.28.num.28.

CONTRARIA allegans non auditur, l. Ti- 6
tia,ff.de condit.& demonſt.l.1. C de furtis, l.tranſactio-
ne,C.de tranſact.c.imputari, de fide inſtr.cap.ſollicitudi-
nem,de appellat.vbi Henric. num.4. Greg.l.111. verb.
ninguna,tit.18.part.6. Cou. var. lib.2. cap.2. num. 2.
in fine, Angel.in l. Papinianus, §. ſed nec impuberis, in
princip.ff.de inoffic.teſtam.& in l.ſi procuratoria,num.1.
ff.quando appellan.ſit. Menoch. de præſumpt. lib. 2.
præſ.41.n.2. Cabed.Luſit. deciſ.34.n.9.p.1. Stephan.

Gratian

Gratian. *Marchia decis.* 54. *num.* 18. Catdos. *in proxi iudicum, & Aduocat. verb. allegatio. num.* 4. Mari Antonin. *var resolut. lib* 1. *resol.* 56. *num.* 11 Anton. Monach. *Bononien. decis.* 34. *num.* 1. Catd. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 1605 *per totam*, vbi *num.* 2. declarat, vt procedat quando contrarietas est directa, secus quando est diuersitas. Robles *dict. lib.* 2. *cap.* 28. *num.* 28.

8 Limita primò, vbi quis vult contra diuersas personas experiri, tunc enim contraria allegando audietur, vt tenent *in d l.* 1. Petr. de Bellapert. *col.* 2. *in princip. vers. hoc nihil est*, & post eum Cyn. *col.* 3. *post med.* Bart. *col.* 2. *num.* 4. Paul. de Castr. *col. pen. num.* 8. Curt. iun. *col.* 4. *num.* 16. Bald. *cons.* 313. *Proponitur. lib.* 3. Catd. Tusch. *d. concl.* 1005. *num.* 27. Rendin. *in promptuario recept. sentent. tom.* 1. *tit.* 100. *n.* 10. Vel vbi quis in diuersis iudiciis experitur, nam qui negauit testamentum in vno iudicio, poterit fundare se super testamento negato in alio iudicio, quia diuersitas iudiciorum diuersa & contraria admittit, Bald. *cons.* 394. *Quod notaru*, *num.* 2. *vers. super secundo*, *lib.* 4. vbi etiam ait hoc multo magis procedere, quando pluralitas personarum inducitur, quia si ego negaui tanquam tuum testamentum, possum nomine meo proprio iuuari ex illo testamento, refert Catd. Tusch. *d. concl.* 1005 *n.* 28. & 29.

9 Limita secundò in eo qui se defendit, quia potest contraria allegare, *cap. nullus pluribus, de regulis iuris, lib.* 6. Calderin. *cons.* 116. *vers. item proponitur*, *aliàs* 23. *de appellat.* Catd. Tusch. *dict. concl.* 1005. *num.* 16.

10 Limita tertiò, quando contrarietas tendit ad idem in effectu, nam appellans potest etiam dicere de nullitate sententiæ, licèt sint contraria, quia appellans præsupponit sententiam aliquam, dicens verò de nullitate, præsupponit nullam; sed quia tendunt ad idem, vt tollatur sententia, per diuersa remedia conciliantur. quia effectus non est contrarius Calderin *cons.* 119. *in princip. aliàs de appellat.* Ægid. Bellam. *cons.* 10. *n.* 54. Catd. Tusch. *d. concl.* 1007. *num.* 15.

11 Contrariorum eadem est disciplina, *l.* 1. *ff. de his qui sunt sui, vel alien. iuris, l. fin. ff. de legat.* 3. *l. in fundo, ff. de rei vend. l. inter stipulantem, §. sacram, ff. de verb. obligat. l.* 2. *§ si quis vltrò ff. de quæst. l. & si contra, in fine, ff. de vulg. & pupill substit. l. nihil tam naturale, ff. de regulis iuris, §.* 1. *Instit. illo tit. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, §.* 1. *Instit. de tutel. cap. translato, de constit. cap. intellectum, de iureiur.* Aristot. *lib.* 7. *Topic. cap.* 1. Alex. *cons.* 109. *Statutis, num.* 17. & 18. *lib.* 2. & *cons.* 111. *Videretur, num.* 13. *vers. quod contrariorum, lib.* 8. vbi ait non procedere quando militat diuersa ratio, Cacheran. *Pedem decis.* 53. *n.* 10. Parii. *cons.* 131. *num.* 122. *vol.* 1. Octau Glorit. *resp.* 5. *n.* 31. Euerard. *in topicis legalib. loco* 73. Surd. *cons.* 1. *num.* 92. & *cons.* 151. *num.* 27. & *consil.* 301. *num.* 22. Brunot. à Sole *in locis communib. verb. contrarietas* 2. Acat. Anton. *in comment. ad rubr. ff. de condit. & demonstrat. cap.* 1. *n.* 56. Ioseph. Sesse *Aragoniæ decis.* 52. *num.* 18. *tom.* 1. Card. Tusch *d. tom.* 2. *lit. C. conclus.* 113. *per totam*, Cenall. *communium contra commun. tom.* 4. *q.* 897. *num.* 884. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resolut. fin. casu* 51 latè de intellectu Galganet. *de conditionib. & demonstrat. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 19. *n.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 6. *num.* 174. Fusat. *de substitut. q.* 144. *num.* 8. vbi *num.* 9. limitat, quando adest diuersa ratio, de quo etiam Mari. Giurba *cons.* 15. *n.* 32. Valenzuel *cons.* 100. *num.* 28. Anell. Aman. *cons.* 81. *num.* 20.

Contrariorum contraria est ratio, & contrarius effectus, *l. fin. ff. de edendo, qui accusare, ff de accusationib.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 75. Surd. *cons.* 350. *num.* 22. Cels. Argel. *de contradict. legitimo q.* 3. *n.* 75.

Contrarium effectum non debent operari inducta ad vnum finem, *l. legata inutiliter, ff. de legat.* 1. *l. qui hominem, §. ff. de solution. l.* 2. *ante fin. C. de iuram. calumn. cap. maiores, § sed adhuc, de Baptismo*, Cuman. *cons.* 7. *Primum videndum, n.* 7. *vers. ad ea*, Cels. Argel. *de contradict. legitimo, q.* 3. *num.* 136. Cardin. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. C. concl.* 1010. *per totam*, vbi *n* 4. limitat, vt eadem res possit producere diuersos effectus diuersarum personarum & rerum, quas eadem persona, vel res potest repræsentare 12
Sic inducta in fauorem, contrarium effectum non 13
debent operari *l. legatum, ff. de alimend. legatis, l. quod fauore, C. de legib. cap. quod ob gratiam, de regulis iuris, in* 6. Cels. Argel. *d. tract. de contradict. legit. q.* 2. *n.* 101. & *q.* 3. *n.* 191.

AXIOMA LIX.

Copulatum.

1 *Copulata plura quando requiruntur ad aliquid disponendum, non sufficit vnum tantum interuenire.*

2 *Plura vbi requiruntur ad aliquid producendum in esse, si aliquod defuit ex requisitis, illud non potest dici esse perfectum.*

3 *Obligatus sub pæna facere duo copulatiuè, non euitat pænam si vnum tantùm facit.*

4 *Copulata duo vbi sunt adiectiua, veniunt augmentatiuè.*

5 *Copula vbi ponitur inter duos honoratos, vel duos grauatos super re distributionem recipiente, non requiritur concursus vtriusque copulati.*

6 *Incompatibilia plura quando copulantur, tunc copula resoluitur in alternatiuam, vel disiunctiuam.*

7 *Copula disiungunt, vbi constat de mente.*

8 *Dispositio vbi redderetur si inutilis, si copula coniungeret, tunc illa disiungit.*

9 *Copulata plura non ad eundem finem tendentia, sed ad diuersos fines; resoluuntur in orationes singulas.*

Copulata plura quando requiruntur ad 1
aliquid disponendum, non sufficit vnum tantùm interuenire, *l. si haeredi, ff. de condit. instit.* Ias. *in l.* 1. *num.* 1. & 3. *ff. de iustit. & iure*, Felin. *in cap. ex parte, num.* 21. & 22. *de rescript.* Barthol. *cons.* 155. *Facti contingentia, num.* 3. & 4. *lib.* 1. Ioan. de Anan. *cons.* 31. *Vltra alia, num.* 7. *vers. circa quartum*, Riminald. iun. *cons.* 600. *num.* 10. Roman. *cons.* 166. *Visa diligenter. num.* 4. Castren. *cons.* 103. *lib.* 1. & *cons.* 211. *vers. ad secundum, lib.* 2 Ægid. Bellam. *cons.* 13. *num* 53. vbi quòd copulata plura non possunt distingui & separari, Surd. *cons.* 313. *n.* 39. & *cons.* 329. *num.* 25. & *cons.* 554. *n.* 22. & *cons.* 557. *n.* 26. & *cons.* 361. *num.* 10. & *cons.* 403. *num.* 30. Stephan. Gratian. *disceptat. forens. tom.* 5. *cap.* 973. *num.* 18. & 26. latè Fusat. *de substit. quæst.* 455. *num.* 1. *cum seqq.* Alex. *cons.* 123. *Scripsit. num.* 22. *lib.* 4. quòd vbi requiruntur 2
plura ad aliquid producendum in esse, si aliquid deficit ex requisitis, illud non potest dici esse perfectum, Bald. *cons.* 64. *Quidam promisit, in fine, lib.* 1.

3 vbi quòd obligatus ſub pœna facere duo copulatiuè, non euitat pœnam ſi vnum tantùm facit, Signotol. *conſ.* 123. *num.* 3. vbi quòd copulata omnia ex pluribus in ratione debent concurrere, Angel. *conſ.* 294. *Quoniam in vltimis*, *num.* 2. vbi quòd in vltimis voluntatibus, & conditionibus pluribus copulatis, vt diſpoſitio habeat locum, debent copulata ſimul concurrere, *& conſ.* 160. *Domina Catherina*, *num.* 5. vbi quòd ſi ſtatutum requirat duos conſanguineos in contractu minoris, vel duos affines, non ſufficit quòd vnus conſanguineus, & vnus affinis interuenerint, ſi extabant duo conſanguinei, & duo affines, Ruin. *conſ.* 112. *num.* 14. *lib.* 5. vbi quòd in pœnalibus, odioſis, & exorbitantibus ſemper verificatio plurium copulatorum requiritur.

4 Limita primò, vbi plura copulata ſunt adiectiua, quia non debent concurrere, imò veniunt adiectiuè, & augmentatiuè: vt ſi teſtator dicat, Inſtituo in bonis meis aſſignatis & deſcriptis in tali inſtrumento, tunc enim ſufficit quòd ſint aſſignata, vel deſcripta, ita Alex. *conſ* 20. *Conſideratis*. *num.* 6. *& 7. lib.* 3. vbi *num.* 8 ſubdit, quòd in legato facto Doctoribus legiſtis, & Medicinæ, ſufficit quòd ſint vel legum, vel Medicinæ Doctores, non autem debent copulari iſtæ duæ qualitates adiectæ, refert Card. Tuſch. *d. tom.* 2. *lit.* C. *concluſ.* 1035. *num.* 53. *&* 54.

5 Limita ſecundò, vbi copula ponitur inter duos honoratos, vel duos grauatos ſuper re diſtributionem recipiente, quia non requiritur concurſus vtriuſque copulati, Bald *conſ.* 374. *Verba Dyni*, *verſ. nam ſicut quando*, *lib.* 1. Alex. *conſ.* 64. *In cauſa & lite*. *num.* 4. *verſ. fortificatur*, *lib.* 7. vbi *num.* 5. ſubdit, quòd quando ſumus in materia odioſa, tunc omnia copulata debent concurrere, niſi appareat de mente, Ruin. *conſ.* 41. *num.* 6. *lib.* 3. vbi quòd ſtatutum diſponens quòd aſcendentes maſculi & agnati vſque ad quartum gradum, excludant matrem, habet locum ſi ſoli aſcendentes, vel ſoli agnati extant; & addit quòd legatum factum mercatoribus & artificibus lanæ, vel Doctoribus, & Medicis non requirit concurſum vtriuſque qualitatis, quia ſtant diſpoſitiuè, & propter ſe, ſecus ſi propter aliud, idem Ruin. *conſ.* 112. *num.* 9. *& ſeq. lib.* 5. vbi quòd legatum factum militibus, & Doctoribus, habet locum in ſimplici milite, & Doctore, Crauet. *conſ.* 909. *num.* 11. vbi quòd priuilegium conceſſum originariis incolis, & habitatoribus, non requirit concurſum omnium qualitatum, quia ſingulæ per ſe ſtant.

6 Limita tertiò, quando copulantur plura incompatibilia, tunc copula reſoluitur in alternatiuam, vel deſiunctiuam, vt per Roman. *conſ.* 480. *In caſu propoſitæ conſultationis*, *num.* 4. Socin. iun. *conſ.* 128. *n.* 3. *& ſeq. lib.* 1. Card. Tuſch. *d. concl.* 1035. *n.* 70.

7 Limita quartò, quando conſtat de mente, vt copulata ſint diſiunctiua, quia menti inſeruiendum eſt, Caſtren. *conſ.* 43. *num.* 2. *verſ. nunc eſt*, *lib.* 2. Alex. *conſ.* 140. *Attentis*, *n.* 8. *verſ. præterea*, *lib.* 2. vbi quòd copulata ſumuntur pro diſiunctis, & è contrà, vt ſeruetur mens, Crauet. *conſ.* 685. *n.* 12. Card. Tuſch. *d. concl.* 1035. *n.* 73.

8 Limita quintò, quando ſi copula coniungeret, inutilis redderetur diſpoſitio, Rip. *in c. inter cæteras*, *num.* 55. *de reſcript. & in l. Centurio*. *num.* 94. *ff. de vulgari*, Felin. *in cap. Rodulphus*, *col.* 3. *verſ. & per eloſionem*, *de reſcript.* Caſtren. *conſ.* 43. *Subſtitutio*. *num.* 1. *lib.* 2. Alex. *conſ.* 130. *Attentis*, *col. fin. lib.* 2. Curt. iun. *conſ.* 172. *Præſuppoſitur*, *num.* 4. Crauet. *conſil.* 485. *num.* 10. *&* 11. Cardin. Tuſch. *dict. concluſ.* 1035. *num.* 71.

Limita ſextò, quia copulata plura non ad eundem finem tendentia, ſed ad diuerſos fines, reſoluuntur in orationes ſingulas, Ancharr. *conſil.* 80. *num.* 4. *& ſeq.* Cardin. Tuſch. *d. concl.* 1035. *num.* 86. vbi *num.* 87. limitat etiam quando ordo charitatis induceret aliam credulitatem, & *num.* 88. poſt Roman. *conſ.* 104. *num.* 4. limitat quoque, quando plura copulantur propter ſe principaliter, non propter aliud, quia in vnoquoque procedit diſpoſitio ſine copulato, & *num.* 91. poſt Ruin. *conſ.* 116. *num.* 6. *lib.* 2. limitat etiam, vbi plura copulantur in diuerſis orationibus, & vnum non eſt reſpectu alterius, & *num.* 96. poſt Alex. *conſ.* 80. *num.* 13. *lib.* 1. limitat quoque, quando copula cadit inter duo adiectiua reſpectu vnius ſubſtantiui, quia non requiritur vtrumque copulatum. 9

AXIOMA LX.

Correctio.

1 *Correctio eſt vitanda, & ſunt concordanda contraria.*
2 *Interpretatio ſemper fit ſtatuti, & alterius diſpoſitionis, ne ſequentia corrigant præcedentia.*
3 *Correctio Iuris in omni interpretatione vitanda.*
4 *Correctio extenditur quantum ſe extendit diſpoſitio correcta.*
5 *Legum correctio in dubio eſt vitanda.*
6 *Correctum quod non eſt ſtare non prohibetur.*
7 *Corrigere ſe ipſum incontinenti nemo præſumitur.*

Correctio eſt vitanda, & ſunt concordanda contraria, quia non eſt veriſimile, quòd quis ſuam diſpoſitionem voluerit illicò corrigere, Gemin. *conſ.* 88. *in fi. e*, *verſ. item cum Papa*, Roman. *conſ.* 104. *Reuerende Pater*, *col.* 2. *in princip.* vbi quòd debet fieri concordia omnino vt euitetur correctio, plenè Alex. *conſ.* 123. *Scripſit*. *n.* 9. *cum ſeqq. lib.* 4. vbi quòd etiam per ſubauditum ſermonem vitanda eſt correctio, *& conſ.* 56. *Viſo proceſſu*, *num.* 8. *&* 9. *lib.* 1. vbi quòd non eſt veriſimile, quod ſtatuentes voluerint ſe corrigere, Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 2. *lit.* C. *Concluſ.* 1036. *à princip.* vbi *num.* 12. poſt. Alex. *conſ.* 59. *num.* 13. *lib.* 3. & Roman. *d. conſ.* 104. *col.* 2. *in princip. & conſ.* 438. *num.* 6. ſubdit, quòd teſtatoris voluntas ita eſt interpretanda, vt ex ſequentibus non præſumatur ſe voluiſſe incontinenti corrigere, & *num.* 14. ampliat in mandato procuræ, & *num.* 15. in teſtibus, & *num.* 18. in ſcripturis, & *num.* 19. in priuilegiis. Mangil. *de imput. q.* 7. *num.* 8. Caſtill. *controu. lib.* 5. *p.* 2. *cap.* 125. *num.* 7. *& ſeq.* Robles de Salzedo *de repreſent. lib.* 2. *cap.* 29. *num.* 12. *& lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 20. Et quòd ſemper 2 Interpretatio fit ſtatuti, & alterius diſpoſitionis, ne ſequentia corrigant præcedentia, Roman. *conſ.* 392. *Circa primum*. *n.* 13. quem refert Card. Tuſch. *tom.* 4. *lit.* I. *concl.* 130. *n.* 14.

Correctio Iuris in omni interpretatione 3 vitanda, ne Iura tot vigiliis fabricata vnico verbo tollantur, Abb. *conſ.* 78. *in princip. lib.* 2. Gemin. *conſ.* 131. *Præmiſſo pro declaratione*, *in princip.* Cardin. Tuſch. *d. tom.* 2. *lit.* C. *concl.* 1037. *num.* 1. vbi *num.* 2. poſt Anchar. *conſ.* 190. *in princip.* limitat in ſtatuto correctorio Iuris communis, quia in dubio facienda

da est interpretatio, vt censeatur correctum, vt reducamur ad ius commune, *num.* 4. limitat etiam quando non est locus concordiæ, quia tunc inducitur correctio, & vltima derogant prioribus.

4 CORRECTIO tantum extenditur, quantum se extendit dispositio correcta, vt per Signorol. *de Homod.cons.*37.*Factum sic proponitur.num.*5. *& seq.* Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. C.concl.*1038. *num.* 1. vbi *num.* 2. declarat procedere secundùm correctionis potentiam, nam si corrigatur actus, extenditur correctio ad omnia, ad quæ actus correctus extendebatur.

5 CORRECTIO legum in dubio est vitanda; *l.si quando, C.de inoffic.testam.l.*1.*C.de inoffic.dotib. l. præcipimus, in fine. C.de appellat.cap.* 1. *de noui operis nunciat.c.cum expediat.de elect.lib.*6. Roman.*cons.*40. *Visis, num.*5.*& cons.*57.*In causa vertente.num.*2.*&* 3. *& cons.* 322. *In casu. num.* 2. vbi subdit procedere, etiamsi lex posterior contraria habeat clausulam derogatiuam, *Non obstante*, quia adhuc correctio non fomitur, si potest fieri conciliatio, & extendit etiam quando adesset dictio taxatiua, Pichard. *in princip.Instit.de lege Falcid.num.*34. Cephal. *cons.*323. *à num.* 18. *vol.*3. Menoch. *remed.*4. *adipisc.num.*21. Franc.Becc.*cons.*1.*num.*13. Monet. *de distribut. quotid.p.*2.*q.*11.*num.* 29. Armendar. *in proœm. addit. ad recopila.legum Nauarra.n.*51. Cardin. Tusch.*d.tom.*2. *lit.C.concl.*1016.*num.* 4. *cum seqq.* Mari. Anton.*var. resolut.lib.*1.*resol.*18.*n.*12.

6 CORRECTVM quod non est stare non prohibetur, *l.præcipimus, C.de appellat.l.sancimus, C. de testament.* Surd.*decis.*195.*n.*9.*& cons.*163. *num.* 9. *& cons.*509.*n.*6. Mangil.*d.tract.de imput.q.*130.*num.*13. *vers.& postremò.*

7 CORRIGERE seipsum incontinenti nemo præsumitur, *l.cùm hic status.§.*1.*in fin.ff.de donat.inter virum & uxor.l.præcipimus, in fine, C.de appellation.* Alex. *cons.* 59. *Attentis verbis, num.* 14. *vers. & pro confirmatione, lib.* 3.*& cons.*142. *Viso processu. num.*12. *lib.*6.*& cons.*170.*Viso instrumento, in fine, eod.lib.*Card. Tusch.*d.tom.*2.*lit. C. concl.* 1046. *à princip.* Alciat.*de præsumption.reg.*2.*præs.* 28. *in princ.* Roland. *cons.* 62. *num.* 9. *vol.* 3. Surd.*cons.*241. *num.* 19. *& cons.* 362. *num.*15.*& cons.* 365. *num.* 10. Octau. Glorit. *resp.*1. *p.*3.*num.*124.*& resp.*5.*num.*31.Rot.*decis.*763.*num.*14. *p.*1.*diuers.*Menoch.*de præsumpt.lib.*6.*præs.*37.*num.*14. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.*7.*num.* 76. & ideo interpretatio debet fieri, ne disponens incontinenti voluerit se corrigere, Franc.Aretin.*cons.*9. *Eleganter, in princip.*quem refert Cardin. Tusch.*tom.*4.*lit. I.concl.* 330.*n.*37.

AXIOMA LXI.

Correlatiuum.

1 *Correlatiuorum idem est iudicium, & eadem disciplina.*
2 *Correlatiuo uno destructo, destruitur & aliud.*
3 *Correlatiuorum regula est regula parium.*
4 *Dispositio in vno ex correlatiuis non habet locum in alio, quando sumus in contractibus maximè stricti iuris.*

1 CORRELATIVORVM idem est iudicium, & eadem disciplina, & de vno dispositum trahitur ad alterum, *l.fin.de acceptil.l. fin. C. de indicta viduit.tollen.l.si quis seruo, C.de furtis, l.*1. *C.de transact.l.*1.*C.de cupressis, lib.*11.Curs.Conimbric.*in comment. ad Logicam, cap.*7.*de relatis, in commento, attributo* 3. Anton.de S.Blasio *in tract.de correlatiuis, tom.* 10. *tractuum Doct.* Corn. *cons.* 145. *In supradicto, num.* 7. *lib.* 4. Euerard. *in topicis legalib. loco à correlatiuis. num.* 8. Anton. Gabr. *commun.lib.*6.*tit. de legib.concl.*3. Bald.*cons.*14. *Super legitimatione.n.*2. *lib.* 4. vbi ait, quòd valet argumentum de vno ex correlatiuis ad aliud, & quod idem sit in marito & vxore, emptore & venditore, quia dispositum in vno, procedit etiam in alio, Bellacomb. *tom.*1. *commun.opinion.lib.*1. *tit.* 17. *de legib. num.* 57. vbi Viui. *num.*103. idem Viui.*d. tom.*1.*tit.*28. *quæ res exportari non debet.num.*11. Cou. *in cap. Raynutius.* §. 3.*num.*6. *de testament.* Tiraq. *de retractu lig.* §.1.*gloss.*9.*n.* 171. *& seq.* Boër.*decis.*48.*num.* 3. *&* 4. Pinel.*in l.*2. *C. de rescin.vendit.part.* 1. *cap.*2.*à num.* 1. Sebast. Medices *reg.*9.Alphon.*collect.*862. Valasc.*de iure emphyt.q.*29. *in fine*, Garc. Falcon. *reg.* 110. *&* 141. Bertazol. *in repet.l.si quis maior.num.*800. *&* 803. *C. de transaction.* Nauar. *commento* 3. *de Regularib.num.* 44. vbi, quòd correlatiuorum vnum non potest esse sine alio, Surd.*decis.*218.*num.*10. *& cons.*34. *num.* 26. *& cons.*140. *num.* 120. *& cons.*201. *num.* 3. *& cons.* 338. *num.*4.*& de aliment.tit.*1.*q.*19.*num.*3. *&* 10. *& tit.*4. *quæst.*18.*num.*54.*&* 55.*& tit.*6.*q.*9. *num.* 6. Aldouin. *cons.*74.*num.*14.Bellet.*disquisit. clerical.part.*1. *tit. de exempt. clericor. à statutis secul.* §. 4. *num.* 5. Cardin. Tusch. *practic.conclus.tom.*2.*lit. C.concl.* 1041. Farin. *fragment.crimin.p.*1.*lit. E. num.* 235. *cum seqq.* Sanch. *de Matrim.lib.*1.*disp.*54.*num.*1.*& lib.*6.*disp.*19.*n.* 10. Ferrer.*in Constitut. Cathaloniæ gloss.*6. *n.* 2. Benedict. Ægid.*in repet.l.ex hoc iure.ff.de iustitia & iure part.*1. *cap.*8.*num.*4. Sanctarel. *var.resolut.part.* 1. *resol.* 31. *num.*31. Mech. Phœbos *Lusitan.decis.* 72.*n.* 8.*tom.*3. Ioan.Maria Nouar.*in praxi elect.& varias.fori.q.* 47. *sect.*1.*num.*16. Mangil.*de imput.quæst.*42.*num.* 8. Fusar.*de substit.q.*257.*num.*60.Melch.Phœbos *Lusitan. decis.*253.*num.*12.*tom.* 4. Benedict. Ægid.*ad l. ex hoc iure.ff.de instit.& iur.p.*1.*cap.*8.*num.*4. Robles de Salzedo *de repræs.lib.*2.*c.*19.*n.*16.nouissimè Ioseph.Vela *dissert.forens.dissert.* 4. *num.* 96. Ita vt vno destru- 2
cto, destruatur & aliud, *l.filio.§.matri.ff. de adimend. leg.* Fusar. *de substit. quæst.* 257. *num.* 60. *in princip.* Giuba *decis.*86. *num.* 20. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 924. *num.* 2. *& cap.* 960. *num.*160

Regula enim correlatiuorum est regula parium, 3
l. Iulia. §. *si procurator. ff. de action. empti*, Bertazol. *in repet. d. l. si quis maior. num.* 801. Vnde si quid est prohibitum vni, videtur & prohibitum alteri, Menoch. *cons.* 136. *num.* 10. *&* 11. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 50. *num.* 12. & sublato vno, alterum tacitè sublatum censetur, *d. l. fin. de acceptil.l.alteri.ff. de adimend.legat.* D. Barbos. *in rubr. ff soluto matrim.part.*1.*num.* 37. Surd.*dec.* 52. *num.* 5. Mari. Antonin. *variarum resolut. lib.* 1. *resolut.* 56. *num.*6. & vno expresso, dicitur expressum alterum, idem Mari. Antonin. *d.tract.var.resolut.lib.*3.*resol.*9. *num.*12.

Limita in contractibus, in quibus dispositio in 4
vno ex correlatiuis non habet locum in alio, Dec. *cons.*212.*Visis quæ accuratè, col.*2.*n.* 3. Socin.*cons.*74. *Difficultatem, col.*2.*num.*5.*lib.* 3. Crauet. *de antiquit. tempor.p.*4.*num.*71.*&* 72.*vers. quod dictum, & eodem* §.4.§. *Videamus, num.* 26. *cum seq.* Anton. Gabr. *d. tit. de lib. conclus.* 3. *num.* 52. Card. Tusch. *d. lit. C. conclus.*1041.*num.*15.*cum seqq.*vbi *num.*20. intelligit in contractibus simpliciter stricti iuris, & *num.* 21. post Bald.*cons.*188.*in fin.num.* 2. *lib.* 1. limitat etiam

vbi diuersa ratio assignari possit, & idem Tosch. concl. seq. resoluit correlatiuorum non esse eandem disciplinam in iis, quæ ex pactione conuenta sunt, quia potius stamus verbis, quam argumento correlatiuorum.

AXIOMA LXII.

Culpa.

1 *Culpa suos debet tenere auctores.*
2 *Culpa vbi non est, nec pœna esse potest, aut delictum, aut onus.*
3 *Culpa non potest imputari ei, qui non fecit id quod facere non tenebatur.*
4 *Culpa non imputatur ei, qui non fecit quod factum non profuisset.*
5 *Culpa vbi maior est, ibi grauior debet esse pœna.*
6 *Culpa non caret, qui se immiscet rei alterius professionis.*

1 CVLPA suos debet tenere auctores, *l. sancimus, C. de pœnis, cap. quæsiuit, de iis quæ fiunt à maiori parte Capituli, cap. Romana, in fine, de sentent. excomm. lib. 6.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 58. n. 30.* Farinac. *in praxi crimin. p. 1. q. 13. n. 1.*

2 CVLPA vbi non est, ibi non est delictum, *cap. cum voluntate, de sentent. excom.* Perett. *ad Extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienan. pag. 94. num. 30* Nec pœna esse potest, *l. si putator. ff. ad legem Aquiliam, cap. si è culpa, de regulis iuris, lib. 6* Thom. de Thomasset. *reg. 283.* Ioseph. Aldrete *de religiosa disciplina tuenda, lib. 2. cap. 10. n. 8.* aut onus, Ludou. Rodolphin. *var. quæst. lib. 1. q. 44. num. 7.* quia culpa quod caret, in damnum reuocari non debet *l. Gracchus, C. ad legem Iuliam, de adulter.*

3 CVLPA non potest imputari ei, qui non fecit id quod facere non tenebatur, Surd. *cons. 345. num. 31.*

4 CVLPA non imputatur ei, qui non fecit quod factum non profuisset, Surd. *decis. 87. n. 6. & decis. 260. n. 5. cum seqq. & decis. 326. n. 69.*

5 CVLPA vbi maior est, ibi grauior debet esse pœna, *cap. cum bona, de ætate, & qualit. cap. tanta, de excessib. Prælat.* Perez *ad l. 1. vers. in oppositum, prope fin. tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. mihi 31.*

CVLPA non caret, qui se immiscet rei alterius artis & professionis, *l. idem iuris. §. vlt. ff. ad legem Aquil. l. illicitas. §. pen. ff. de officio Præsid. cap. fin. culpa, de regulis iuris, lib. 6. cap. tua de homicid.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum reg. 203.* Tractent enim fabrilia fabri, & quam quisque norit artem, in ea se exerceat, Sirach. *de mercat. tit. de nautis n. 33.* Card. Tusch. *tom. 5. lit. F. concl. 2.* Antonin. de Amatis *var. resol. 46. n. 29.*

AXIOMA LXIII.

Damnum.

1 *Damnum dedisse videtur, qui occasionem damni dat.*
2 *Damnum qui sentit, debet sentire & lucrum, & è contra.*
3 *Episcopus, qui non sustinet onera iurisdictionis, non debet habere emolumenta eiusdem iurisdictionis.*
4 *Damnum pati, & lucrum perdere, paria sunt.*

DAMNVM dedisse videtur, qui occasionem damni dat, *l. ante. §. si cum seruum. ff. de vi bonorum rapt. l. videamus. §. fin. l. qui domum. in fin. ff. locati. l. nihil interest. ff. ad legem Cornel. de sicar. l. qui occidit. §. in hac ff. ad legem Aquil. cap. sæpe 50. dist. cap. fin. de iniur. cap. de cætero, de homicid.* Dec. *cons. 218. num. 4.* Abb. *cons. 21. lib. 2.* Corn. *cons. 38. Quamuis, num. 18. lib. 2.* Socin. *cons. 256. Pro fundamento. num. 2. lib. 2.* Christoph. Castel. *cons. 1. num. 5.* Bald. *cons. 62. Alia via, in fine, vers. vlterius sciendum, lib. 2.* vbi de damno dato in re communi ab inimicis socij, *& cons. 152. Quidam locauit, lib. 5.* vbi ampliat in locatore domus, vel vicino, qui dimiserunt de nocte portam apertam, per quam vicinus, vel conductor fuit derobatus, quia tenentur ad damnum illatum, Alex. *cons. 168. Requisitus. n. 8. & 9. lib. 2.* vbi ait quòd si duo socij possident castrum, & propter odium alterius occupatur castrum à potente, non tenetur socius, cuius odio castrum est occupatum, si ipse non dedit causam odij, & sic absque culpa sua; maximè quando etiam post odium iniustum adhibuit maiorem custodiam, quàm esset solitus, Cuman. *cons. 185. per totum,* vbi ampliat in multis casibus, Romanus *cons. 475.* Surd. *decis. 326. num. 23. & 24.* Ferret. *in Consilis. Cathalon. gloss. 5. num. 187.* Cardin. Tusch. *practi. conclus. tom. 2. lit. D. conclus. 6 per totam,* Thom. de Thomasset. *in floribus legum reg. 274.* vbi intelligit procedere, quando causam propinquam dedit. Hieron. de Laurent. *Auen. decis. 28.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect. & variat. fori, quæst. 7. sect. 1. num. 15.* Sigism. Scacc. *de camb. & commerc. §. 1. quæst. 7 part. 2. ampl. 8. num. 96. vers. ratio quare.*

DAMNVM qui sentit, debet sentire & lucrum, 2 & è contra, *l. secundum naturam. ff. de regulis iuris,* Castr. *cons. 307. num. 2. lib. 1.* Roman. *cons. 281. In casu, in fine,* vbi quòd ista naturalis ratio, quòd qui sentit commodum, debeat etiam sentire damnum, procedit quoque contra infantem, & impuberem, & cons. 475. num. 7. vbi quòd is, qui negotiatur cum periculo proprio, debet habere lucrum, secus si cum periculo alieno, quia semper est verum, quod lucrum sequitur periculum, & è contra, & *cons. 476. In casu, num. 19. vers. quarto,* vbi quòd à quo remouetur officium oneris, remouetur officij præmium, & *cons. 514. In quæstione, in princip.* quod Episcopus, qui non sustinet onera iurisdictionis, non 3 debet habere emolumenta eiusdem iurisdictionis, refert Cardin. Tusch. *d. tom. 2. littera D, conclus. 13.*

DAMNVM pati, & lucrum perdere, paria sunt, 4 Roland. *cons. 21. n. 58. vol. 2.* Octau. Glorit. *resp. 1. p. 3. n. 213. vers. paria.*

AXIOMA LXIV.

Dare.

1 *Dare alteri nemo potest, id quod ipse non habet.*
2 *Hæredi suo maius commodum defunctus non relinquit, quàm ipse haberet.*
3 *Vasallus, & feudatarius non potest habere maiorem iurisdictionem in feudo, quàm habeat dominus, qui inuestiuit.*

4 Dare

4 *Dare beatius est, quam accipere.*
5 *Dare & remittere paria sunt.*
6 *Dare, vel non adimere paria sunt.*

1 DARE alteri nemo potest id, quod ipse non habet, *l. traditio, ff. de acqu. rerum dominio, l. nemo plus*, vbi Dec & Cagnol. *ff. de regulis iuris*, *l. si filius, C. de donat. cap. quomodo, de consecrat. dist. 4. cap. quod autem, de iurepatr. cap. nemo plus, de regulis iuris; lib. 6.* Ægid Bellam. *cons.* 10. *num.* 10. Anchar. *cons.* 318. *In quaestione, num.* 4. *&* 5. Roman. *cons.* 159. *in princip.*
2 Ioan. de Anania *cons.* 86. *in princip.* vbi quòd hæredi suo maius commodum defunctus non relinquit, quàm ipse haberet, Ioann. de Imola *cons.* 8. *num.* 6. *& cons.* 40. *per totum*, Roland. à Valle *cons.* 46. *num.* 32.
3 *lib.* 3. vbi quòd vasallus, & feudatarius non potest habere maiorem iurisdictionem in feudo, quàm habeat dominus, qui inuestiuit, Thom. de Thomass. *in floribus legum, reg.* 191. Surd. *cons.* 194. *num.* 17. *& cons.* 247. *num* 10. *& cons.* 265. *num.* 6. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *litt. D. conclus.* 17. Cels. Argel. *de contrad. ell. legitimo, q.* 5. *num.* 28. Anton. Monach. *Benon. decis.* 19. *num.* 4. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 10. *n.* 19 Stephan Gratian. *discept. for. tom.* 4. *c.* 730. *n.* 30. *& c.* 900. *n* 13. *tom.* 5.
4 DARE beatius est, quàm accipere; *c. praedicator* 16. *q.* 1. vbi gloss *verbo, vt debere, de donat.*
5 DARE & remittere paria sunt, *l. si fundum*, § *Titio, ff. de legat.* 1. *l. contra*, § *si filius, ff. de pactis. l.* 1. *ff. de transact. l. si mulier, ff. de condict. ob causam, l. sicut*, §. *an pacisc. ff quibus modis pignus, vel hypoth. l. in adibus, vers. potest, ff. de donat. l.* 1. § *fin. ff. de donat. inter virum & vxor.* Tiraq. *in l. si vnquam, verbo donatione largitus, num.* 173. *C. de reuocand. donat*, Anton Gom. *var. tom.* 1. *cap.* 4. *num.* 9. Cou. *var. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 8. Gam. *Lusit. decis.* 118. *num.* 1. Valasc. *cons.* 151. *n.* 16. *& seqq.* Fab. de Ana *cons.* 62. *n.* 5. *lib.* 1. Anton Hering. *de fideiuss. c.* 10. §. 28. *n.* 2. *&* 3. Camill. Borrell. *in sum. decis. tom.* 3. *tit.* 11. *n.* 93. *cum seqq.* Vincent. Caroc. *de*
6 *locato p.* 1. *tit. de spect. iudic. num.* 19. Et paria sunt dare, vel non adimere, *l. cons. iunctur, in princip ff. de iure codicil. l.* 1. § *sciendum, ff. de legatis* 3.

AXIOMA LXV.

Debitor.

1 *Debitor speciei perempta specie ante moram liberatur.*
2 *Debitor, qui non habet in are, luit in corpore.*
3 *Debitor nemo potest esse sui ipsius.*

1 DEBITOR speciei perempta specie ante moram liberatur. Vide post regulas Socini *reg.* 1. prout refert Card Tusch. *practic. conclus.* 2. *litt. D. post concl.* 55. Et dicit quòd ampliat tribus modis, & limitat duobus: debitum enim quod non est, extingui non potest, Surd. *decis.* 305. *num.* 4. *in fine.* Menoch. *de arbitr. cas.* 447. *num.* 1. *cum seqq.* Peguera *crim. decis.* 6. *n.* 6. Vincent. de Franch *decis.* 507. *num.* 2. Farin. *in praxi crim. p.* 1. *q.* 6. *n.* 1. Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect.* 2192. *vers. quid autem dicendum.* Ænæ. Robert. *rerum iudic. lib.* 2. *cap.* 2. Luc. Matth. Apicella *de tutam. pauper. tit.* 4. *n.* 46. *prope med.* Pett. Caball. *resol. crim. casu* 77.
2 DEBITOR, qui non habet in ære, luit in corpore, Socin. *reg.* 6. vbi ampliat, & limitat quatuor modis, Card. Tusch. *d. tom.* 2 *lit. D. post concl.* 53.
3 DEBITOR nemo potest esse sui ipsius, *l. Via 3 nius* 82. *ff. de fideiussorib.* ad hoc citari solita, quòd actio, & passio in eodem subiecto non concurrunt, Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 14. *n.* 33

AXIOMA LXVI.

Declaratio.

1 *Declaratio nihil de nouo confert, & declarans nihil noui facit.*
2 *Declarationis effectus est verbum obscurum clarius explicare.*
3 *Declaratio non ampliat gratiam.*
4 *Declarans non mutat essentiam, aut naturam dispositionis.*

1 DECLARATIO nihil de nouo confert, & declarans nihil noui facit, *l. haredes palam*, §. *quid, ff. de testament. l. adeò*, §. *videtur, ff. de acquirend. rerum dominio, Clem. exiuis*, §. *harum d. clarationum, de verbor. signif.* gloss. *verbo de nouo, in cap. per tuas, de donation.* Oldrad. *cons.* 224. *num.* 10. *vers. nec verbum declaramus, & cons.* 318 *in fine, vers. ad articulos*, vbi quòd qui de nouo dat, non declarat, quia effectus
2 declarationis est verbum obscurum clariùs explicare, Dec. *in l. edita, num.* 47. *C. de edendo*, Paris. *cons.* 63. *num.* 3. *&* 6. *vol.* 1. Ruin. *cons.* 215. *num.* 6. *vol.* 1. Socin. iun. *cons.* 95. *num.* 72. *&* 76. *vol.* 3. Roman *cons.* 45. vbi intelligit, dummodo stet in puris terminis declarationis, quia si adderet, ve minueret, diceretur noua dispositio, Socin. sen. *cons.* 49. *num.* 5. *vol.* 1. Calderin. *cons.* 2 17. *in princ. alias* 16. *de praebend.* vbi quòd declaratio non ampliat gratiam, & nihil de 3 nouo addit, Petr. de Anchar. *cons.* 7. *In quaestione, n.* 3. *& seq* Ægid. Bellam. *cons.* 33. *num* 40. *&* 41. Roland. à Valle *cons.* 15. *num.* 27. *vol.* 3. Anton Gabt *comm. lib.* 6. *tit. de regulis iuris, concl.* Bertazol. *de clausulis instrum. claus.* 30. *gloss.* 4. *num.* 1. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. declaratio* 1. Menoch. *cons.* 733. *num.* 10. Franc. Galet. *in margarita casuum conscientia, verb. declarare*, Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1 *resol.* 3. *num.* 12. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D. concl.* 86. *per totam*, Octau. Gloriz. *resp.* 11. *num.* 20. Rot. *decis.* 454. *num.* 2. *apud Far. p.* 1. *rec.* Sigism. Scacc. *de commerc. & camb.* §. 7. *gl.* 3. *num.* 29 Camill. Borrell. *in summ. decis. tom.* 2 *tit.* 3. *n.* 293. Castill. *contr. lib.* 3. *c.* 10. *n.* 30. *& lib.* 3. *cap.* 89. *n.* 172.
DECLARANS non mutat essentiam, aut naturam dispositionis, Roland. *cons.* 15. *num.* 27. *vol.* 3. 4
Decian. *cons.* 8. *num.* 211. *lib.* 1. *& cons.* 6. *num.* 30. *lib.* 4. Menoch. *cons.* 331. *num.* 100. *& cons.* 360. *num.* 5. *& cons.* 443. *n.* 71. Octau. Gloriz. *resp.* 12. *n.* 21.

AXIOMA LXVII.

Definitio.

1 *Definitio conuertitur cum suo definito.*
2 *Definitio perfecta debet habere genus, ac propriam & completam differentiam.*
3 *Definitio est initium omnis disputationis.*

DEFINITIO conuerti debet cum suo definito, 1 *l.* 1. §. *dolum, ff. de dolo malo, l. omnis definitio, ff. de regulis iuris*, Doctores in *l.* 1. *in princip. ff. de acquir. possess.*

possess. Cicer. *lib.4. Academ.num.79.pag.* 17. Bart. *in*
sua quæst.7. Mulier habens, num.4. ve s. contra quod,
Tiraq. *de iure primog. q.* 1. *num.* 1. Flamin. Parif. *de*
*resignat. benef.lib.*1. *q.* 1. *n.*51. *cum seqq.*Card.Tusch.
*pract. conclus.tom.*5. *lit.D.concl.* 418. Cels. Argel. *de*
*contradict. legitimo,q.*10.*n.*161. latè Monet. *de distri-*
*but. quotid. p.*1. *q.* 4. *num.* 1. vbi *num.*2. asserit,quòd
substantiam & naturam rei explicat,& *num.*5. quòd
quælibet definitio in iure est periculosa, & *num.* 6.
quòd cauti esse debent, qui rem aliquam definiunt,
2 & *num.*7. quòd definitio perfecta debet habere ge-
nus,ac propriam & completam differentiam, quod
etiam asserit Picbard. *disputat. de mora, num.*26.vbi
num. 24. dicit, quod cuiusque rei definitio vt bona
sit,nihil superfluum, nihilque diminutum contine-
re debet,citans Philosophum *Topicorum lib.6.cap.*1.
Dicitur autem definitio initium omnis disputatio-
nis, Monet. *d.p.*1.*q.*1. *à num.*1. Et cuicumque non
conuenit definitio, non conuenit etiam definitum,
l. 2. §. *appellata*, & ibi Doctores *ff.si certum petatur.*
Camill.Boraell. *de Regis Catho. præstantia, cap.* 70.
num. 121. & 123. Ioan. Anton. Mangil. *in tract. de*
*imput.q.*16.*num.*18.& *quæst.*66.*num.*14.Ludou.Cenc.
*de censib.quæst.*3.*art.*2.*num.* 17.& 18.

AXIOMA LXVIII.

Delictum.

1 *Delicta puniri publicè interest, & expedit Reip. ne delicta maneant impunita.*
2 *Delictis, & fraudibus non est via aperienda.*
3 *Paritas delicti paritatem pœna requirit.*
4 *Delicta grauiora & atrociora grauiùs puniuntur.*
5 *Pœna delicti timeri debet, vt supplicium vnius exemplum possit esse multorum.*
6 *Delictum continuatum grauiùs punitur.*
7 *Solitus delinquere grauiùs peccat.*
8 *Delictum pluries commissum, seu reiteratum, an inducat plura delicta.*
9 *Delicta debent tenere suos auctores.*
10 *Delictum in omittendo leuius est, quàm in committendo.*
11 *Delictum non imputatur, vbi dolus non est.*
12 *Lex pœnalis subaudit dolum interuenire debere in illo, qui delinquit contra disposita per eam.*
13 *Delicta ex voluntate & proposito distinguuntur.*
14 *Delictum in dubio non præsumitur.*
15 *Coniectura vbi alia sumi potest, non est delictum præsumendum.*
16 *Interpretatio facienda est exclusiua delicti.*
17 *Delictum præsumitur commissum ab eo, cuius commodo cedit.*
18 *Delictum fatetur qui eius veniam petit.*

1 DELICTA puniri publicè interest, & expedit
Reipubl. ne maneant impunita, *l. ita vulnera-*
tus, §.quod si quis,vers.cùm neque impunita,ff.ad legem
Aquil. l. cuatio, §. quod illicitè, ff. de publican.l.con-
gruit 13. *ff. de officio Præsid. l. Stichum,§. tametsi,ff.de*
solution. Extrau. ad reprim. in princip. vbi Bart. *verb.*
impunita, cap. est iniusta 23. *q.*4. *cap. vt fama* 35.§.1.
de senteat. excom. Signorol. *cons.*142. *in fine, quod est*
*Leonardi de Ceris.*vbi quòd placatur Deus, quando
delicta puniuntur, Castren. *cons.* 168. *Super primo,*
col. 2. *num.*6. *vers.super quinto,lib.*1.Roman.*cons.*105.
*Viso themate,co.*2.*in fine,*Grammatic. *decis.*56. Thom.
de Thomasset.*in floribus decis.reg.*103. Azeued. *l.* 14.
*num.*1.*tit.*9.*lib* 3 *noue Recop.* Flamin. Parif. *de resign.*
*benef.lib.*14 *q.*1. *num.* 17. Cabed. *Lusit. decis.* 75. *n.*
*p.*1.Cardin.Tusch.*pract.conc. tom.*2. *lit.D. conc.* 157.
per totam, Cardos. *in praxi iudicum, verb. delictum,*
num. 9. & 10. Bellet. *disquisit. cleric. part.* 1. *tit. de*
disciplina clericali, §.15. *à num.*86. quia delictis, & 2
fraudibus non est via aperienda, Barthol.Perett. *ad*
Extrauag. Ambitiosa,de rebus Eccles.non alienan.verb.
*illis exceptis,n.*3.Cels.Argel.*de contradict. legit. quæst.*
10.*num.*104.

DELICTI paritas paritatem pœnæ requirit, 3
l.nihil interest, ff. de adulter.l.si quenquam,in fin.C.de
Episcopis, & cleric. quia iuxta delicti mensuram fu-
turus est plagarum modus,*cap.non afferamus* 24. *q.* 1.
Menoch. *de arbitr. lib.*1.*q.*90.*num.*58.Mench.*illustr.*
*quæst.cap.*24. *num.*17.& *prius cap.* 8. *num.* 51. Card.
Tusch. *d.tom.*5.*lit.D. conc.*162.vbi quòd delicta gra- 4
uiora & atrociora grauiùs puniantur. Delicti enim 5
pœna timeri debet, vt supplicium vnius exemplum
possit esse multorum, *l.*1. *C. ad legem Iul. repet.* Car-
dos.*in praxi iudicum,& Aduocat. verb. delictum, n.*8.
Vnde illud,

Oderunt peccare mali formidine pœna.

*cap.irrefragabili,§.caterùm,*vbi gloss. *verb.metu pœna,*
de officio Ordinar.

DELICTVM continuatum grauiùs punitur, 6
Beroi. *cons.*195.*num.*16.& 17.*lib.*5.Alexand.*cons.*110.
*Stante statuto, num.*4. *vers.confirmatur, lib.*4 Syluan.
*cons.*50. *num.*12. Clar.§. *furtum,num.*12. & 14. Hip-
pol. *in l.*1.*num.*47. *cum seq. C. de sicar.*Cassan.*in con-*
*suetud. Burgund.rub.*1.§.5.*pag. mihi* 45.*versa*, & 46.
Mench. *quæst.frequen cap.*10. *num* 47. Perez *ad tit.*1.
*lib.*5. *Ordin.pag.*49.Sebast.Nævi *ad l.capitalium,§.6.*
*ff.de pœnis,*Farin. *in praxi crim.p.*4 *cons.* 30. *num.* 67.
vbi *addit.lit.R.* & *n.*129. Mari.Giurba *cons.crim.* 47.
*num.*1. Carol.de Grassis *except.* 14. *num.* 31. & *seq.*
vbi de exceptione ad statutum excludens omnes
exceptiones. Card. Tusch. *d. tom.*2. *lit.D. conc.* 163.
per totam, vbi *num.*11. subdit,quòd homo facinoro-
sus in multis delictis etiam diuersis aggrauatur apud
iudicem, vt possit pœnam augere secundum qua-
litatem criminum multiplicium, Anton. Monach.
*Lucensi decis.*54. *num.*8. & 9. vbi quòd delictum sæ- 7
piùs reiteratum fit maius, & solitus delinquere gra-
uiùs peccat. Imò delictum pluries commissum, seu 8
reiteratum tot inducere delicta, quot sunt reitera-
tiones, ac proinde tot requiri purgationes, & tot
pœnas imponendas esse, ait Gemin. *cons.*106.*num.*5.
cum seqq. vbi declarat delictum continuatum non
effici plura, quando interuenit medio tempore vel
absolutio, vel alia prouisio, prout illum refert Card.
Tusch. *d.tom.*2. *lit.D.conc.*169.*per totam*,vbi *num.* 9.
post Socin. *cons.*62. *In præsenti consultatione, num.*8.
& *seq.lib.*1.limitat, & declarat, & *num.*7 post Petr.
de Anch. *cons.*4.limitat in iis,quæ non sunt reitera-
bilia,vel in iis,quæ respiciunt aliquem titulum præ-
cedentem.

DELICTA debent tenere suos auctores, vt per 9
Ludou.Rodolphin. *var quæst. lib.*2. *q.*44 *n.*5. Bellet.
*disquisit. cleric.p.*1.*tit.de fauore clericorum person.* §.1.
*n.*41.vide infrà *Axiom.*181.*n.*4.

DELICTVM in omittendo leuius est, quàm 10
in committendo,ideo leuissima culpa in omittendo
non punitur, in committendo maximè, *l. Metrodo-*
*rum,ff.de pœnis,*Ias.*in l.*2.*C.de iure emphyt.n* 61.& 62.
& *in l. si mora, num.*22.*ff. soluto matrim.*vbi facit re-
gulam, extensiones, & limitationes, Bart. *in l.* [illegible]
*bona,§.qui inter,ff.de damno infecto,*Hippol.*in l.i* [illegible]
*num.*6.*C.de sicar.* Bald. *cons.*132. *Nisi probetur* [illegible]
*lib.*5.vbi loquitur circa incendia,Alex. *cons.*1c. [illegible]

rem

non obstat si dicatur, lib. 1. Afflict. *decis. 57. n. 8.* Crauet. *cons. 97. num. 1.* Roland. a Valle *cons. 95. num. 39. lib. 2.* Tiraq. *de poenis temper. causa 44.* Con. *de Sponsalib. p. 2. cap. 6. §. 8. num. 13.* Mari. Antonin. *var. lib. 3. res. 39. num. 25. & res. 28. num. 1.* Brunor. à Sole *in locis comm. verb. delictum, num. 1.* latè Cardin. Tusch. *d. tom. 1. lit. D. conc. 177. per totam,* D. Barbos. *in d. l. si mora, num. 19. ff. soluto matrim.* Cels. Bargal *de dolo, lib. 2. tit. de dolo vero & praesumpto, num. 103. fo. 81. & lib. 6. reg. 4 per tot.* præcipuè *num. 4.* Marta *de success. legal. p. 3. q. 3. art. 4. num. 32.* vbi limitat. Ioan Anton Mangil. *tract. de imput. q. 115. n. 24.* Farin. *in praxi crim. p. 1. q. 6. n. 23.*

11 Delictvm non imputatur, vbi dolus non est, Ioseph. Sesse *ad aragon. decis. 192. num. 65.* Marsil. *sing. 476. Voluntas, num. 2.* Card. Tusch. *d. tom. 2. lit. D.*
12 *conc. 130. num. 5.* quia lex pœnalis sobaudit dolum interuenire debere in illo, qui deliquit contra dispositis per eam, Cephal. *cons. 110 num. 10. vo. 1.* Alex. *cons. 109. n. 1. vo. 1.* Armendar. *in proœm. addit. ad recop. legum Nauarra, n. 58.*

13 Delicta ex voluntate, & proposito distinguuntur, *l. diuus, ff. ad leg. Corn. de sicar. l. qui iniuria, ff. de furtis,* Oldrad *cons. 200. in princip. vers. secundo,* Marsil. *sing. 176. Voluntas, & propositum,* Alexand. *cons. 144. Post redditum, n. 8. lib. 1.* Card Tusch. *d. tom. 2. conc. 160. à princip.* Farin. *in praxi crim. p. 4. cons. 65.* vbi *addit lit K.* Cels. Bargal. *de dolo, lib. 4. c. 8. n. 13. fo. mihi 128.* Mari. Giurba *cons. crim. 32. n. 13. & seq.* Ioan. Maria Nouar. *quaest. for. lib. 1. q. 59. n. 12.*

14 Delictvm in dubio non præsumitur, & ideo actus, qui potest sonare in delictum, & non delictum, semper interpretatur, vt absit delictum, *l. merito, ff. pro socio, l. Prator, §. decero, ff. de vi bonorum raptor. cap. estote, de regulis iuris, in Decret.* Alex. *cons. 127. num. 12. cum seqq. lib. 4. & cons. 129. per totum, eod. lib.* Mascard. *de probat. conc. 495. & conc. 148. n. 2.* Brunor. à Sole *in locis comm. verb. delictum, num. 20.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 13. q. 1. num. 72.*
& lib. 14. q. 7. num. 55. cum seq. vbi ait, quòd vbi alia
15 coniectura sumi potest, non est delictum præsumendum, Ioseph Sesse *Aragonia dec. s. 114. numer. 25. & decis. 128. num. 4* Farin *in praxi crim. p. 3. q. 85. num. 26. & p. 4. cons. 61. num. 12. & cons. 62. num. 6. & cons. 16. vbi addit. & p. 5. q. 126. num. 106.* latè Card.
16 Tusch. *d. tom. 2. lit. D. conc. 165. per totam.* Interpretatio igitur facienda est exclusiua delicti, Abb. *in cap. cùm tu, de testib.* Natt. *cons. 549. num. 11.* Mascard. *d. conc. 496.* Farin, *d. p. 3. q. 85. n. 1. cum seq.* Menoch. *de praesumpt. lib. 5. praes. 161. n. 26.*

17 Delictvm præsumitur commissum ab eo, cuius commodo cedit, Bart. *in l. fin. num. 5. vers. item quòd illa res subtracta, ff. de quaest* Menoch. *de praesump. lib 5. praes. 31. n. 15.* Mascard. *de probat. conc. 831. n. 12.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 5. num. 45* Surd. *de aliment. tit. 9. q. 16. n. 119.* Gonzal. *ad reg. 8. Canc. § 7. proœm. num. 161* Farin. *in praxi crim. q. 176. n. 89. & cons. 60. num. 18.*

18 Delictvm fatetur qui eius petit veniam, *cap. exhibita, de homicid.* Mascard *de probat. conc. 501. num. 2.*

AXIOMA LXIX.

Denominatio, Destinatio, Determinatio.

1 *Denominatio semper fit à digniori, & potentiori.*
2 *Prior nominatio maiorem dignitatem arguit.*
3 *Denominatio sæpe probat qualitatem rei.*
4 *Denominatio diuersa significat res esse in substantiâ diuersas.*
5 *Destinatio pro re perfecta, vel pro facto habetur.*
6 *Determinatio vna respiciens plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare.*

Denominatio semper fit à digniori, & potentiori, *l. cùm ex aliqua, ff. de acquir. rerum domin. l. quaeritur, ff. de statu homin. l. 1. in princip.* vbi gloss. & Doctores *ff. de verb. obligat.* Thom. de Thomass. *in floribus decis. reg. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gloss. 5. §. 7. num. 133. & gloss. 14. num. 66.* Ioseph. Sesse *de inhibit. cap. 1. §. 3. num. 13.* Prior enim nominatio maiorem dignitatem arguit, Tiraq. *de iure primog. q. 19. num. 2.* 1 2

Denominatio sæpe probat qualitatem rei, D. Barbos. *in l. cùm Prator, §. vlt. num. 241 ff de iudic.* & ideo contractus talis præsumitur, qualis fuit denominatus, Honded. *cons. 35. num. 4. lib. 2.* Menoch. *de praesumpt. lib. 4. praes. 1. num. 2.* Anton. Monach. *Fer. decis. 51. num. 5.* 3

Denominatio diuersa significat res esse in substantia diuersas, *l. si idem, C. de codicill.* Paris. *cons. 110. n. 45. lib. 1* Crauet. *cons. 6. n. 1.* 4

Destinatio habetur pro re perfecta, vel pro facto, *l. etsi non sunt, §. quid ergo, l. lana, l. vestimentorum, ff. de auro & arg. legato, l. ligni, ff. de legat. 3.* Menoch. *de arbitr. casu 190. n. 19.* Franc. Becc. *cons. 60. num. 32.* Surd. *cons. 195 num. 102. & cons. 193. num. 4. & decis. 141. num. 12.* Stephan. Gratian. *discept. for. cap. 126. num. 23. & 24.* vbi limitat, *& cap. 947. c. 24. & seq.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect. & variat. fori q. 47. sect. 1. num. 10. pag. 109.* Ioan Bapt Costa *de facti scientia, & ignor. inf. 25. num. 4.* late Castil. *controuers. lib 5. p. 2. c. 62. n. 56.* 5

Determinatio vna respiciens plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare, *l. nam hoc iure, l. Lucius, ff. de vulgari & pup. substit. l. quamuis, C. de impuber. & aliis,* Surd. *cons. 45. n. 37. & cons. 67. n. 4. & cons. 150. n. 17* Menoch *cons. 88. n. 19.* Cassanate *cons. 67. num. 28* Stephan. Gratian. *discept. for. tom. 1. cap. 70. n. 39* Anton. Ricciul. *de iure personarum extra gremium Ecclesia exist. lib. 4. c. 42. n. 9* Marta *in summa success. legal. p. 1. q. 13. art. 9. num. 91.* Giurba *in consuet. Messan. cap. 3. gloss. 2. num. 12. p. 1.* Vincent. Fusar. *de substitut. q. 257. n. 8.* Ioan. Maria Nouar. *quaest. for. lib. 1. q. 7. n. 6.* latè Castill. *controuers. lib. 5. p. 2. c. 97. n. 41 cum seq.* vbi *n. 3.* intelligit vbi eadem est ratio, non diuersa, & *n. 12. cum seq.* limitat quando determinabilia æqualiter determinare nequeunt, & vbi adest personarum diuersitas, maiorve in vno quàm in alio, considerari potest ratio, & *num. 17. cum seqq.* limitat quoque quando sumus in dispositione necessaria, aut negatiua; vel quando ex æquali determinatione iuris induceretur correctio, & *n. 25. cum seq.* limitat quoque quando vtraque determinatio est clara, vel quando violarentur verba. 6

AXIOMA LXX.

Dictum.

1 *Dictum vnius, dictum nullius.*
2 *Vox vnius, vox nullius.*

Dictvm vnius, dictum nullius, *l. iurisiurandi, C. de testib. cap. cùm dilecti, in fine, de accusat.* 1

accusat. Thom.de Thomass.*in floribus legum,reg.*307.
Mascard.*de probat. conc.* 345. *num.*30.Fa.in. *in praxi*
2 *crim. p.*4. *cons.*60. *n.*15. Et vox vnius, vox nullius,
*c.veniens, in fin.de testib.cap.cùm à nobis,eod.tit.*Lud.
Rodolphin.*var.quæst.lib.*2.*q.*51. *num.* 41. Thom. de
Thomass.*reg.*307.

AXIOMA LXXI.

Dies.

1 *Dies interpellat pro homine.*
2 *Dies tacita interpellat, & constituit in mora sicut expressa.*
3 *Tacita dies dicitur, quæ inest à iure, vel à natura rei, vel contractus.*
4 *Lapsus horæ inducit moram.*
5 *Dies termini non computatur in termino.*
6 *Dies inceptus in fauorabilibus pro completo habetur; secus in odiosis.*

1 DIES interpellat pro homine, ideo obligatus
aliquid implere in certo termino, lapso termi-
no dicitur in mora, *l.magnam,C. de contrah. stipulat.*
Ias. *in l.si ex legato,num.*14.*& seq.* vbi limitat nouem
modis, Socin. *reg.* 15. vbi limitat quatuor modis,
Antonin. Gabr. *lib.* 3. *comm.tit. de solut. conc.*9. vbi
ponit regulam cum septem ampliationibus, & vi-
ginti limitationibus. Roland à Valle *cons.*98.*num.*9.
*lib.*2. Decian. *cons.*84.*num.*5. *lib.*2.Cephal *cons.*186.
*num.*16. Mazol. *cons.*116. *num.*18.Rimin iun. *cons.*1.
*num.*16.Rot.*Ianuen.decis.*139.*in prin.& p.* Card.Tusch.
*pract.conc.tom.*2.*litt. D. conc.* 408.*per totam,* vbi *n.*15.
cum seqq. limitat, quando implementum esset im-
possibile, vel quando tempore diei certæ esset nata
obligatio, & actio, & in contractu nullo, vel re-
probato, aut vsurario, vel quando adest probabilis
ignorantia. Carol. de Grass. *de except. except.* 32.
*n.*103.Stephan.Gratian. *discept.for. tom.*4. *cap.* 6 6.
*& cap.*579.*num.*12.Alex.Trentacinq. *cons.*69 *num.*4.
& 5. vbi declarat. Surd.*de alim. tit.*1. *q.* 41.*n.* 225.
*cum seqq.*Cancer.*var.res.p.*1.*c.*5.*n.*71.
2 Intellige Axioma, vt etiam dies tacita interpel-
let, & constituat in mora sicut expressa, *l.*2. *in fin.*
C.de iure emphyt. Roland. à Valle *cons.*98. *n.*9. *lib.*2.
3 & dicitur tacita, quæ inest à Iure, vel à natura rei,
vel contractus, ideo idem operatur, quia dicitur
certa,Cephal.*cons.*586.*n.*16.*&* 17.Anchar.Regien.
*q.*68. *num.*19. *lib.* 2. Surd. *cons.*157.*num.* 26.Mazol.
*cons.*15. *num.*74. *& seq.*Card. Tusch. *d.conc.*408. *n.*7.
vbi *num.*10. post Decian. *cons.*84. *num.*5.*&* 6. *lib.*2.
4 ampliat, quia ne dum lapsus diei inducit moram,
sed etiam lapsus horæ. Nam axioma procedit siue
dies ab homine appositus sit, siue à lege tacitè sub-
intelligatur, *l.*1. §. *exactio, C. de rei vx.act.c.potuit,*
*de locat.*Ant.Gomez *var.tom.*2.*cap.*11.*n.*25.*co.*2. *ante*
fin. Anton.Bauer. *in tract. de mora, p.*2. *num.*1. *&* 2.
Pichard. *eod.tract.n.*67.Gurler.*de iuram. confirm. p.*1.
*cap.*56.*n.*1. Rota Genuen. *decis.*139.*num.*1.Anchar.
Regien. *decis.*58. *n.*13. Castill.*controuers.lib.*2.*cap.*1.
*num.*62.
5 DIES termini non computatur in termino,*l.vbi*
*lex, ff.de regul.iuris,cap.*1.*de restit.spoliat.lib.*6.Ordin.
Regia Lusitan.*lib.*3.*tit.*13.*in princ.*Castren.*cons.*399.
*Dies, in princip. lib.*1. Alex. *cons.*42.*num.*5.*lib.*3.vbi
intelligit, siue terminus statuatur à lege, siue à sta-
tuto, Socin. *reg* 16. vbi ponit regulam, & limitat
duobus modis, Tiraq. *de retractu lig.* §. 1, *gloss.* 11.
*num.*18. *vsque ad n.*41. vbi limitat quindecim modis,
Vant.*de nullitat.tit.ex defectu iurisdict.Ordinar.n.*160.
Perez *l* 2.*tit.* 2. *lib.*5.*Ordin.pag.*494.*& l.* 22. *vers.sed*
*est dubium,in med.tit.*2.*lib.*7.*pag.*408. Pichard. *tom.* 2.
comm. opin. lib. 7. *tit.* 14. *num.* 131. *pag. mihi* 274.
Azeued. *ad Curiam Pisanam, lib.* 4. *cap.*6. *num.*58.
Flamin Paris. *de resignat. benefic. lib.* 12. *q.* 8. *num.* 8
Stephan. Gratian. *discept. for. cap.* 161 *à princip.*
Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat.verb. dies, n.*5.
& 6. Alex.Trentacinq. *var. resolut. lib.*2. *tit.de dila-*
*tionib. res.*1. Aloys.Ricc. *in decisionib. Curiæ Archiep.*
*Neapolis.decis.*76. *num.*1. *p.*2. Cardin. Tusch. *pract.*
*conc.tom.*2.*litt.D.conc.* 409.Rot.*decis.*333.*apud Far. in*
prima collect.nouiss.
DIES inceptus habetur pro completo in fauo- 6
rabilibus, *l.*1. *ff. de manum.l.qua ætate* 5. *ff. de testam.*
l. vsucapione 15. *& ibi gloss.in pr.ff. de diuers. & temp.*
præscript. Mandos. *reg.*34.*q.*20.*n.*3.*cum seqq.* Flamin.
Paris. *de resig. benef.lib.* 12. *q.*8. *num.* 19. latè Steph.
Grat.*discept.for.tom.*4.*cap.*607.*num.*6.*cum seqq.*qui li-
mitant in odiosis.

AXIOMA LXXII.

Dignum.

1 *Dignum magis trahit ad se minus dignum.*
2 *Intellige quando æquè principaliter datur concursus.*

DIGNUM magis trahit ad se minus dignum. 1
l.qua Religiosis,ff.de rei vendicat. l.si communem,
ff. quemadmodum seruit. amitt. l. iustissimè,ff.de adilit.
edicto,l.per minorem,ff.de iudic. § *si in aliena, &* § *lit-*
tera, Instit. de rerum diuis. cap. quod in dubiis,de con-
*secrat. Ecclesiæ,cap.*2.*eod. tit. lib.*6.*cap.quanto, de iud.*
cap.si duo, de officio deleg. cap.sacris, de sepultur.cap.
per tuas, de arbitr. gloss. *in cap. vnic. de iurepatron.*
lib. 6. Alexand. *cons.* 82. *In causa, in fine, lib.*1. vbi
Apostilla *in verb. dignum, & cons.* 122. *Viso puncto,*
num. 17. *cum seqq. lib.* 4. Tiraq. *de retractu lig.* §. 1.
*gloss.*7.*num.*82. Anton Gom.*var.tom.*3.*cap.*10. *num.*6.
Hieron. Grach. *in cons. syndicatus, n.* 329. Pichard.
*ad princip.Instit.de empt.& vendit. num.*17. *& ad* §.7.
Instit. de fideicom. hared.num. 3. Sanch. *de Matrim.*
*lib.*3. *disp.* 29. *num.*8. Vgolin. *de potestate Episcopi,*
*ca.*16. §.1. *num.*1. Benedict. Ægid. *in repet. l.*1. *C.de*
sacrosanct. Eccles.part. 3. §.1. *num.*14.Monet. *de de-*
*cimis, cap.*9. *q.*5. *num.*258. Ferret. *in constitut. Ca-*
thalonia, gloss. 2. *num.*56. Aloys.Ricc. *in decis.Curiæ*
*Archiep.Neapol. decis.*118. *num.*9.*part.*2.Bellet. *dis-*
*quisit. clerical.p.*1. *tit. de fauore clericorum person.*§ 16.
*num.*4. Cardin.Tusch.*pract.conclus.tom.*2. *litt. D.con-*
*clus.*415.*per totam.*Stephan.Gratian. *disceptat. forens.*
*tom.*4.*cap.*641.Ioann.Maria Nouar. *quæst. for. lib.* 1.
*quæst.*11. *num.*10. nouissimè Graña *ad cap.* 3. *num.* 5.
de iud.
Intellige quando æquè principaliter datur con- 2
cursus, secus verò quando vna res principalis est,
& altera accessoria, *l.cùm in diuersis* 44.*ff. de relig.*
& sumpt. funer. cap. vnico, principale ad se tra-
here videatur, 10. *quæst.* 3. Galet. *in mar-*
garita casuum conscientia, verb.
accessorium.

* *
*

AXIOMA LXXIII.

Disponere, Dispositio, Dispositum.

1 *Disponere de re sua quilibet potest.*
2 *Testator potest legem quam velit, rebus suis imponere.*
3 *Dispositio omnis intelligitur rebus sic stantibus, & in eodem permanentibus.*
4 *Intellige quando noua causa superuenit, à principio tamen præuisa, aut cogitata.*
5 *Iuramentum habet clausulam, rebus sic stantibus.*
6 *Dispositio generalis generaliter est intelligenda.*
7 *Generalis dispositio restringitur ex ratione particulari.*
8 *Dispositio quantumcumque generalis, nunquam comprehendit illud, de quo disponens non posset in specie disponere.*
9 *Casum specialiter definitum non comprehendit dispositio generalis.*
10 *Dispositio generalis non extenditur ad incogitata.*
11 *Exemptas personas non comprehendit dispositio generalis.*
12 *Generalis dispositio quæ dicatur, & quæ specialis, remissiuè.*
13 *Limitata dispositio limitatum producit effectum, maximè quando promissio in certo casu fit per modum conditionis voluntariæ, vt num. 14.*
15 *Dispositio omnis intelligitur; vt conueniat naturæ actus, qui celebratur.*
16 *Dispositio non habet locum, vbi verba non conueniunt dispositioni.*
17 *Dispositio omnis inspicitur, & interpretatur prout verba diriguntur.*
18 *Dispositio omnis intelligitur de primo, & vnica vice, limitando multipliciter, vt num. 19.*
20 *Dispositio omnis simpliciter prolata intelligitur, & ampliatur secundum ius commune.*
21 *Dispositio omnis semper intelligi debet de actu valido.*
22 *Obligatus soluere decem, & pro illis soluere tot nomina debitorum, intelligitur de nominibus debitorum exigibilibus.*
23 *Dispositio omnis recipit restrictionem habilitate.*
24 *Dispositum in principali, censetur etiam dispositum in dependentibus.*
25 *Dispositum in vno ex æquiparatis, etiam in altero militat, quamuis materia sit exorbitans.*

1 DISPONERE de re sua quilibet potest, *l. dudum, C. de contrah. empt. l. in re mandata, C. mandati*, Anch. *cons. 155. num. 7.* vbi declarat procedere, quando quis agit in re penitus sua propria, secus si communis sit, vel in ea alius prætendit, *& cons. 157. num. 7. versic. secundò*, vbi quòd licitum est cuilibet sibi prospicere, & meliorem suam conditionem facere, quando de re sua disponit etiam cum alterius detrimento, Castren. *cons. 59. Pro pleniore, in princip. & per totum, lib. 1.* Alex. *consil. 12. lib. 1.* vbi ait pro-
2 cedere multo magis in vltima voluntate, quia potest testator legem, quam velit, imponere rebus suis, refert Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D. concl. 486. per totam.*

3 DISPOSITIO omnis intelligitur rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus, *l. quod Seruius, ff. de condict. ob causam, cap. in parochia 16. q. 1.* gloss. *in cap. 2. de rescript.* Oldrad. *cons. 241. Factum tale est, num. 2. vers. secundò.* Feder. de Senis *cons. 239. circa med. vers. & vos scitis*, Natt. *cons. 525. Fuit lata sententia, num. 16.* Anch. *cons. 84. Domina, num 4. & 5. & cons. 94. num. 3. in fin.* vbi ait, quòd mutato, vel alterato statu, rei, aut dispositionis, seu personæ, mutantur res, dispositio, & persona, & *num. 4.* ampliat in pacto, quia intelligitur, si res in eodem statu permanserit Dec. *cons. 334. Viso consilio, num. 4.* Socin. *cons. 22. num. 18 vo. 4.* Alex. *cons. 25. num. 7. vol. 7.* Crauet. *cons. 95. num. 4. & cons. 216. vol. 1.* Roland. *cons. 1. n. 58. vol. 2.* Tiraq. *in l. si vnquam, C. de reuocand. donat. in præfat. num. 166. cum seqq.* Surd. *cons. 17. num. 6.* & pleniùs *cons. 68. num. 18.* vbi quòd in omni dispositione, & omni contractu partes intelliguntur se restringere ad statum secundùm tempus contractus, & rebus sic stantibus, Paris. *cons. 165. num. 26. & seq. lib. 4.* Nicol. Morno *in tract. de fide, treuga, & pace, q. 120.* vbi ampliat in contractu pacis, Card. Seraphin. *decis. 121. num. 1. & 3.* vbi limitat in iis, quæ recipiunt augmentum, & diminutionem, Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 50. num. 2.* Ioseph. Sesse *Aragonia decis. 187. n. 23.* Card. Tusch. *d. tom. 2. littera D. conc. 502. per totam*, Octau. Glorit. *resp. 1. p. 3. num. 220.* Stephan. Gratian. *discept. for. tom. 5. c. 916. n. 12.*

Intellige etiam, quando noua causa iusta superuenit, à principio tamen præuisa, aut cogitata, quia tunc dici non potest, quòd status rerum sit mutatus, secus verò vbi non fuit cognita, vel cogitata, ita Bart. *in d. l. quòd Seruius, num. 4.* Tiraq *in d. præfat. num. 168. cum seq.* Roman. *cons. 22. col. 1. vers. secundo*, Gozadin. *cons. 27. n. 9.* Ruin. *cons. 105. in fine, vol. 5.* Osasch. *Pedem. decis. 91. num. 14. cum seq.* Natt. *d. cons. 525. num. 16. cum seq.* Rebuff *de priuil. schol. priuileg 76. num 2.* Menoch. *cons. 156. num. 32.* Octau. Glorit. *d. p. 3. n. 265.* 4

Amplia in dispositione iurata, Anch. *cons. 84. n. 4.* Hippol Rimin. *cons. 59. num. 76. lib. 1.* Card. Tusch. *d. lit. D. concl. 502. num. 1. 20. & 34.* Rot. *decis. 51. n. 3. apud Far. p. 1. rec.* quia etiam iuramentum habet clausulam, rebus sic stantibus, vt resoluunt Doctores per me citati *in tract. de clausulis vsufreq. claus. 129. num. 2.* 5

DISPOSITIO generalis generaliter est intelligenda, vt per Crauet. *cons. 133. num. 5. & 6.* vbi intelligit nisi adsit causa restringendi, vel ratio per quam restrictio sit facienda, *& cons. 176. num. 4. & 5.* Tiraq. *in l. si vnquam, C. de reuoc. donat. in præfat. n. 119.* vbi quòd dispositio generalis operatur generaliter tam in odiosis, quàm correctoriis, & pœnalibus, Roman. *cons. 379. Circa primum, n princ.* vbi extendit ad dispositionem iuratam negatiuam, quæ dicitur vniuersaliter negare. 6

Limita primò, quia dispositio generalis restringitur ex ratione particulari, *l. cùm prætor, §. dulcissimis, ff. de legat. 2. l. si de certa re, C. de transact.* Garc. Gironda *de priuileg. seu exempt. signif. n. 277.* Osasch. *Pedem. decis. 98. num. 10.* Surd. *cons. 389. num. 9. & seq.* 7

Limita secundò, quia omnis dispositio quantumcunque generalis, vel vniuersalis, nunquam comprehendit illud, de quo disponens non posset in specie disponere, Anch. *cons. 155. Optimus rationibus, num. 10.* quem refert Card. Tusch. *d. tom. 2 litt. D. conc. 490. n. 16.* 8

Limita tertiò, quia non comprehendit casum specialiter definitum, *l. cùm in testamento, §. fin. ff. de hæred. instit. l. seruo manumisso, ff. d. pecul. leg.* nec ea de 9

quibus

quibus specialis mentio est facienda, Card. Tusch. d. conc. 490. n. 17. Surd. cons. 456. n. 58. & cons. 550. num. 14.

10 Limita quartò, quia non extenditur ad incogitata, l. cum Aquiliana, ff. de transact. Roman. cons. 294. Hac confessio, circa fin. Ceph. cons. 3. num. 100. lib. 1. Pedroch. cons. 36. n. 150. & n. 272. cum seqq. Decian. cons. 3. n. 55. & cons. 35. n. 48. lib. 2. & cons. 11. num. 11. lib. 3. Camill. Gallin. de verb. signif. lib. 1. c. 9. Castill. controu. lib. 5. p. 2. c. 116. n. 4. cum seqq.

11 Limita quintò, quia dispositio generalis non comprehendit personas exemptas, Socin. cons. 74. num. 11. lib. 1. quem refert Card. Tusch. d. conc. 490. num. 18. vbi num. 19. post Alex. cons. 59. lib. 1. Ruin. cons. 127. lib. 4. extendit non venire prohibita, & quæ sunt contra libertatem Ecclesiasticam. Nec extenditur ad personam loquentis, l. inquisitio, C. de solut. Surd. cons. 152. n. 45.

12 Quæ autem dicatur dispositio generalis, & quæ specialis, vide Barth. cons. 21. Vt dixit, n. 2. Menoch. cons. 106. n. 18. Card. Tusch. d. litt. D. concl. 487.

13 Dispositio limitata limitatum producit effectum, & non extenditur vltra limites, Petr. de Anchar. cons. 118. Casus talis est, in princ. & num. 4. & cons. 328. Factum tale, num. 2. Cardin. Seraphin. decis. 912. num. 2. Cephal. cons. 284. num. 13. lib. 2. vbi loquitur in limitatione limitata, Angel. cons. 138. Visis omnibus, in princip. vbi de rescripto, & iurisdictione concessa limitatè, & cons. 226. Punctus talis est, in fine, vbi de liberatione limitata, Signorol. de Homod. cons. 57. Creditor volens, num. 6. vbi de commissione iudicia limitata, Decian. cons. 33. num. 55. lib. 1. vbi de exceptione limitata, cons. 19. num. 58. lib. 1. vbi de renunciatione limitata, quia non extenditur vltra limites expressos, Roland. à Valle cons. 41. num. 16. lib. 3. vbi de libello, & cons. 58. n. 3. eod. lib. 3. vbi de donatione limitata, Cranet. cons. 361. num. 3. & 7. & cons. 363. num. 9. 12. & 20. Ioann. de Anan. cons. 66. Eugen. cons. 99. Alciat. cons. 44. lib. 9. Menoch. cons. 326. vol. 4. Cardin. Tusch. d. tom. 2. litt. D. conc. 494. per totam, Octau. Gloric. resp. 6. n. 1. Peregr. de fideicom. art. 1. n. 56. Ioann. Anton. Mangil. de imput. q. 60. n. 1. & q. 84. n. 4.

14 Intellige maximè quando prouisio in certo casu fit per modum conditionis voluntariæ, vt distinguendo docet Bart. in l. Gallus, §. & quid si tantum, sub num. 3. ff. de liberis & posth. quem communiter approbari inquit ibi Ias. sub num. 42. illumque sequuntur Alexand. cons. 1. sub num. 11. vers. & posito, vol. 1. Anchar. cons. 356. sub num. 3. vers. quarto, Socin. cons. 256. sub num. 3. co. 2. vo. 2. & cons. 76. num. 6. & 7. vol. 3. Dec. cons. 65. sub n. 5. & cons. 89. sub n. 2. vers. & quia, Roland. cons. 56. num. 22. vol. 3. Honded. cons. 60. n. 27. vol. 1. Pereg. cons. 51. num. 8. vol. 5.

15 Dispositio omnis intelligitur, vt conueniat naturæ actus, qui celebratur, Alex. cons. 22. Viso instrumento, in princip. lib. 1. Surd. de aliment. tit. 5. q. 1. num. 4. Cardin. Tusch. d. tom. 2. litt. D. conc. 503. per totam. & secundùm naturam actus, qui geritur, censetur facta, l. semper in stipulationibus, vbi Dec. num. 6. ff. de reg. iur. Menoch. lib. 3. praes. 38. & lib. 6. praes. 10. Surd. cons. 392. num. 22. & cons. 454. n. 29. & consil. 480. num. 16. Castill. controuers. lib. 5. p. 2. c. 131. n. 20.

16 Dispositio non habet locum, vbi verba non conueniunt dispositioni, l. 4. §. toties, ff. de damno infecto, l. quòd constitutum, ff. de milit. testam. Alexand. cons. 17. Requisitus, num. 2. lib. 1. & cons. 17. Visis, num. 8. vers. vltimo, lib. 2. Gemin. consil. 63. in princip. vers. secunda pars, Ioann. de Imola cons. 9. in princip. Bald cons. 486. Istud est ornamentum, circa princ. vers. secundò probatur, lib. 3. Roman. cons. 197. Franciscus, in princ. vers. neque, & cons. 199. in princ. & cons. 442. num. 1. & cons. 462. in fine, Dec. cons. 9. n. 24. lib. 1. Brunor. à Sole, in locis communib. verb. dispositio 16. Card. Tusch. dict. litt. D. cons. 494. per totam.

Dispositio omnis inspicitur, & interpretatur prout verba diriguntur, l. miles, §. pro parte, ff. de legat. 2. Castren. cons. 252. Viso puncto, col. 1. in princip. lib. 1. vbi obseruat quòd curandum non est eum quo verba sint prolata, sed in quem intentio, & iuris dispositio sit directa, Bald. cons. 495. Praesupposita, vers. non obstant illa verba, lib. 4. vbi quòd verba inspici debent, vt determinent id, ad quod referuntur, non autem alia extranea, Alexand. cons. 120. Omissis, num. 9. lib. 2. vbi quòd ad agnoscendum, an venditio sit ad corpus, vel ad mensuram, inspiciuntur verba, an venditio incipiat à corpore, vel à mensura, Anch. cons. 127. Discurrit materia, vbi quòd ad cognoscendum dispositionem in omni materia, an sit realis, vel personalis, inspiciuntur verba, an dirigantur in rem, vel in personam; plura alia adducit Cardin. Tusch. d. tom. 1. litt. D. conclus. 497. per totam. 17

Dispositio omnis intelligitur de prima, & vnica vice, l. bones, §. hoc sermone, vbi latè Tiraq. ff. de verb. signific. latè Ias. in l. duobus, §. si ex quis, ff. de iureiur. Alexand. cons. 16. Breuiter in casu, per totum; lib. 4. vbi ampliat in saluo conductu concesso eundi & redeundi ad certum locum, & in omni dispositione, maximè odiosa & exorbitanti, & in dispensatione ad duo beneficia incompatibilia simul retinenda, & in licentia ingrediendi Monasterium Monialium, & in præmio concesso capienti vexillum, & in obligatione de repræsentando, & in venditione fructuum, & in legato pitantiæ in die S. Francisci, Cuman. cons. 14. circa fin. vbi intelligit in dispositione hominis, secus in dispositionu legis maximè fauorabilis, Angel. de Perus. cons. 43. Fratres suorum, vbi de mandato ad vendendum, quia intelligitur de prima venditione, Lap. alleg. 12. in princip. vers. tertio, vbi de mandato ad locandum bona ad quinquennium, Anchar. cons. 404. Tria dubia, num. 9. vbi de Medico, qui promisit liberare infirmum à podagra, quia intelligitur de prima vice, & etiam de conditione implenda, quia sufficit primum implementum, Incert. Auct. post regulas Socin. reg. 11. vbi limitat quatuor modis, Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de legib. concl. 2. Surd. cons. 18. num 9. Card. Tusch. d. tom. 1. litt. D. concl. 499. Azor. Instit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 23. q. 5. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resol. 74. num. 4. Armendar. in proœm. addit. ad recop. legum Nauarra, num. 169. Rot. decis. 423. num. 4. apud Farin. p. 1. recent. Hering. de fideiuss. cap. 23. n. 14. Mar. Giurba cons. crim. 99. n. 1. 18

Limitat multipliciter Anton. de Butr. cons. 30. n. 1. & præcipuè in dispositione, cuius causa non restringitur ad certum actum, sed est multiplicabilis, & maximè quando causa est multiplicabilis, & contingit casu, vel fortuna multiplicatio, non voluntate. Limitat etiam, quando non est ratio, quare magis intelligatur de primo actu, quàm de iterato, & materia est fauorabilis, & ex verosimili mente disponentis, & quando agitur de modico præiudicio in materia fauorabili vltimæ voluntatis, & alias limitationes refert Card. Tusch. d. concl. 449. num. 34. cum sequentibus. Plures alias limitationes refert Mar. Giurba d. cons. 69. n. 19. cum seqq. 19

Dispositio omnis simpliciter prolata, intelligitur, & ampliatur, ac restringitur secundùm 20

Ius

Ius commune, Petr. de Anchar. *cons.6. Viso themate, num.13. vers. omnis enim dispositio, & cons.182. Thema tale est, num.7. & cons.404. Tria dubia, num.3. & cons. 423. Pramittendum, in princip.* vbi extendit in statutis, & omnibus dispositionibus interpretandis, quia semper reducuntur ad Ius commune, Roman. *cons.350. In casu, num.24. vers. tertio*, vbi extendit in rescripto, cuius verba debent semper reduci ad sensum Iuris, Tiraq. *in tract. de mort. part.2. declar.2. num.2.* Card. Tusch *d. tom.2. lit. D, concl.501.* Valasc. *consult.42. num.7.* D. Barbos. *in l.1. ff. soluto matrim. p.1. n.61.*

21 DISPOSITIO omnis semper intelligi debet de actu valido, vt per Petr. de Anch. *cons.6 Viso themate, num.5. & 6.* Bald. *cons.442. Verba ista dicunt, lib.1.* vbi quòd promittens assignare tot debitores, intelligitur de debitoribus veris, *& cons.477. In isto certamine, in princ. lib.2.* vbi quòd mandans aliquem debitorem debere absolui, vel liberari ab obligatione, intelligitur de liberatione valida, & *cons.358. Dubitari*
22 *potest, lib.5.* vbi quòd obligatus soluere decem, & pro illis soluere tot nomina debitorum, intelligitur de nominibus debitorum exigibilibus. Angel. *cons.159. Conradus, col.1. vers. de secundo*, vbi quòd testator faciens fideicommissum, in euentum quo hæres non fecerit testamentum, intelligi debet de testamento habente Iuris effectum, Auen. *l.40. Tauri, gloss.1. n.28.* vbi quòd dispositio regulatur secundum Ius vigens tempore dispositionis, Aretin. *cons.142. num.11. vers. & similiter*, vbi quòd omnis dispositio loquens de probatione, intelligitur de valida & sufficienti, & *num.20.* quòd dispositio statuti loquens de cessione, de bannito, de contractu, & similibus, debet intelligi de ritè & rectè, & sic de validis, Bologn. *in addit. ad cons. Ioan. de Anania 83. num. 4.* vbi quòd stante statuto, quod cedens actionem nobilitate priuetur, non intelligitur de cessione nulla, & dictante alio quòd de contractu soluatur gabella, & quòd testes publicati excludant probationem vlteriorem, intelligitur de contractu valido, & de valida publicatione, Cardin. Tusch. *d. tom.2. lit. D. concl.504. per totam*, vbi *n.36.* post Alexand. *cons.248. Ponderatis, in princ. & num.12. lib.6.* limitat quando contraria præsumptio limitat.

23 DISPOSITIO omnis intelligitur de habili, & sic recipit restrictionem de habilitate, Bart. *in auth. de nupt. n.3. collat 4.* Crauet. *cons.307. n.2.* vbi quòd quando tractatur de aliquo, semper præsupponitur habilitas ex alio capite, Bald. *cons.207. Quæstio est, num.3. lib.2.* vbi loquitur de feudo concesso pro se, & quibus dederit, vt restringatur ad habiles, *& cons.414. Formata fuit, lib.5.* vbi quòd statutum disponens homicidam non posse absolui, nisi citatis proximioribus offensi, intelligi debet de proximioribus habilibus ad accusandum, Angel. *cons.133. Statuto Tudertino*, vbi quòd stante statuto prohibente mulierem posse contrahere, vel testari sine præsentia fratris, vel proximiorum, intelligitur de habilibus de iure, & de facto, Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, in proœm. num. 18.* Cardin. Tusch. *d. tom.2. lit. D. concl.505* Mari. Antonin. *var. resol. lib. 2. resol.40. num 5. & 6.*

24 DISPOSITVM in principali, censetur etiam dispositum in dependentibus, Seraph. *de priuil. iuram. priu. l.74. n.184.*

25 DISPOSITVM in vno ex æquiparatis, etiam in altero militat, quamuis materia sit exorbitans, Reinoso in *obseruat. practicis, obseruat. 44. num.3. & obseru.70. n.51.*

AXIOMA LXXIV.

Diuersitas.

1 *Nominum diuersitas diuersitatem rerum, & locorum inducit.*
2 *Quantitas diuersa inducit diuersitatem solutionum, & obligationis.*
3 *Qualitas diuersa actus, & dispositiones diuersificat.*
4 *Diuersitas circa eandem rem induci non debet.*
5 *Eadem res diuerso iure iudicatur ex diuersitate accidentium, vel respectu diuersarum personarum.*
6 *Diuersorum diuersum est iudicium.*

DIVERSITAS nominum diuersitatem rerum, & locorum inducit, *l. si idem, C. de codil.* Bald. *cons. 194. col. fin. vers. facit etiam, lib.1.* Alexand. *cons.4. n.4. lib.1.* vbi quòd eadem quantitas confessata in diuersis quietantiis, inducit diuersitatem solutionum; *& cons.96. Consideratis, n.7. lib.1.* Decian. *cons 15. n.54. lib.1.* Card. Seraphin. *decis.1137. num.3.* Mari. Giurba *in consuet. Messanen. c.15 gloss.7. n.14.* Ias. *cons 87. per totum, lib.3.* vbi quòd quantitas diuersa inducit diuersitatem solutionum, & obligationis, Anchar. *consil. 147. Super alia, in princ.* vbi quòd diuersitas loci inducit diuersitatem delicti, & diuersitatem facti, Beto. *cons 142. n.11. & 12. lib.1.* vbi quòd diuersa qualitas diuersificat actus, & dispositiones, Ruin. *consil. 114. col.2. n.1. lib.5.* & Rimin. *cons.429. n.4. lib.3.* vbi quòd diuersitas in qualitate facit vnum ab altero differre, refert Card Tusch. *pract. concl. to.2. lit. D conc. 511. per tot.* Rot. *in Pistorien. beneficij 11. Maij 1618. coram Buratto, impressa per Vincan. post praxim iurispatron. decis.16. n.11.*

(right-margin numbers 1, 2, 3 printed beside this paragraph, at "Diuersitas nominum", "totum, lib.3." and "to. cons 142")

DIVERSITAS circa eandem rem non debet induci, quia vna & eadem res non debet diuerso iure censeri, *l. eum qui ades, ff. de vsucapion.* Incert. auct. post regulas Socin. *reg.3.* vbi ponit sex limitationes, Cardin. Tusch. *d. tom.2. lit. D. concl.518. num.1.* Oldrad. *cons.151. Si quis verba*, vbi limitat, videlicet 5
quòd eadem res diuerso iure iudicatur ex diuersitate accidentium, vel respectu diuersarum personarum. 4

DIVERSORVM diuersum est iudicium, *l. inter stipulationem, § sacram. ff. de verb. oblig.* Stephan. Grat. *Marchia decis.32. n.8. & decis.42. n.10.* 6

AXIOMA LXXV.

Diuinare.

1 *Diuinare nemo tenetur.*
2 *Diuinatorius intellectus reiicitur.*

DIVINARE nemo tenetur, *l. si putator, ff. ad leg. Aquil. l. si fideiussor, vers. cognoscendum, ff. mandati, l. apud Celsum*, & ibi Sebast. Næu *num.47. ff. de doli & mali except.* Roman. *cons.193. in fine, vers diuinare, & cons.195. n.3* Rimi. iun. *cons.344. n.298.* Card Tusch. *pract. concl. tom.2. lit. D. concl.519.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss.45. § 3. n.20.* 1

Et diuinatorius intellectus reiicitur, *l. fin. C. de contrahenda empt.* Camill. Gallin. *de verb. signif. lib.5. c.10.* 2

*cap.10.n.15.*vbi *n.* 16. limitat vt legum contrarietas euitetur,& *lib.6.cap.6.n.7.*Et ideo diuinare non debemus, in interpretanda teſtatoris voluntate, Leo *Valen.deciſ.60.n.10.lib.1.*

AXIOMA LXXVI.

Dolus.

1 *Dolo facere præſumitur, qui fecit quod facere non debuit.*
2 *Animus malus, & dolus ſemper præſumitur in faciente actum prohibitum à lege.*
3 *Dolo facit, qui petit, quod reſtituere tenetur.*
4 *Dolus vnius non debet alteri nocere.*
5 *Dolus nemini debet patrocinari.*
6 *Dolus vbi non adeſt, ibi non eſt delictum pœna dignum.*
7 *Dolus præponderat culpæ.*
8 *Dolus cum dolo compenſatur.*
9 *Dolus non fit volenti & ſcienti.*

1 DOLO facere præſumitur, qui fecit quod facere non debuit, *l. tutor qui repertorium, ff. de adminiſtr. tutor. l. ſi procuratorem, §. dolo, ff. mandati, l. dolo, ff. ad legem Falcid.* Menoch.*conſ.98.n.30. & de præſump. lib.5.præſ.55.num.*10. Farinac. *in praxi crimin.p.3.q.89. n.92. & part.4.conſil.60.num.*18. vbi 2 *addit. lit.I.* Vnde in faciente rem prohibitam à lege ſemper præſumitur dolus,& malus animus,*l.1. C. de ſicar.* Paril.*conſil.52.num.33.& conſ. 78. numer.*16. & latè Maſcard.*de probation.concl.495.n.4.& concl.531. n.50.&* 101.Farin.*in d.praxi crimin.q.18.num.71. & q.80.n.77.&* 78.

3 DOLO facit, qui petit quod reſtituere tenetur,*cap.dolo facit 50 de reg.iuris, lib. 6.* Duen. *reg.* 260. Maſcard.*de probat.concl.351. num.*81. Menoch. *de præſumpt.lib.5.præſ.3. n.*88. Cardoſ. *in praxi Iudicum,& Aduocat.verb.dolus,n.*8. Celſ Bargal. *de dolo, lib.6.reg.16.per tot.*Intellige quando ipſimet debitori conuento reſtitutio facienda eſſet, ſecus alteri, gloſſ.*verb.ſed alij in l.ſi ſocer 45.§. Lucius Titius,*& *ibi* Bald.*not.7.*Caſtren.*n.6.ff.ſoluto matr.*Steph.Gratian. *diſcept.forenſ.tom.4.cap.627.num.3.& ſeq.* vbi *n.* 10. limitat quando ex interuallo eſſet reſtitutio facienda.

4 DOLVS vnius non debet alteri nocere,*l.eleganter, in princ.ff.de dolo,*Card.Tuſch *pract.concl.tom.2.lit. D, concl.*582.vbi *n.*1.poſt Caſtren. *conſ.*412. *Viſo facto, n.3.lib.*1.ſubdit, dolum adminiſtratoris, vel tutoris nocere domino,& pupillo,quando ex tali dolo ſentiunt commodum.

5 DOLVS nemini debet patrocinari, *l. nec ex dolo, ff. de dolo,l.3.ff.de tranſact.l.is qui dolo,ff.de rei vendicat.l.penult. in fine,ff.de iure dotium, l. ſi ex dolo, ff.de re iudic.l.etiam §.1.ff.ſolut.matrim.cap.audiuimus, de colluſ detег.*Tiraq.*de retractu lign.§.1.gloſſ 9.n.*62. Surd. *conſ.15. num.*15. Bellet.*diſquiſit.cleric.p.1. tit.de clerico debitore,§.2 n.*5. Farinac. *in praxi crimin.p.1.q.31. n.*155. Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ.tom.5.c.849. n.11.& c.906.n.*12.

6 DOLVS vbi non adeſt, ibi non eſt delictum pœna dignum, Menoch.*conſ.28. num.*13. Vnde falſum ſine dolo non committitur, Cott. *in memor. verb.periurium,pag* 685. Menoch.*de arbitr.caſu* 194. *n.*58 *& caſu* 309 Maſcard.*de probat. concl.* 379. *n.*11. Decian.*tract.crimin.lib.6.cap.11.num.*14.Campan.*in diuerſ. Iuris Canon.rub.12.c.18.n.*5. vbi poſt Menoch. *conſ.*121.*n.*15. ait, quòd non ſufficit quilibet dolus, ſed ille tantùm qui ſit in lege expreſſus, ita vt non ſufficiat præſumptus, ſed verus dumtaxat requiratur,vt per *l.nec exemplum,C.de falſis*, tradit Hieron. Gabr.*conſ.169.num.16.& 17.tom.*1.

DOLVS præponderat culpæ, *l.item ſi obſtetrix.* 7 *§.fin.ff.ad legem Aquil.* Cardin. Tuſch.*d.tom.2.lit. D, concl.179.num.*1.Intellige procedere, quando agitur ciuiliter, ſecus vbi ageretur criminaliter,& ad pœnam inferendam, vt per Azeued. *conſ.77. Viſis, ſub n.12.lib.3.* quem refert,& ſequitur Hieron. Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ.* 115.*num.*12 Ioan.Bapt.Coſta *de ratione rata. q.* 104. *n.6 pag.*128.

DOLVS cum dolo compenſatur, *l. viro* 40. 8 *ff.ſoluto matrim.l.ſi ambo, ff. de compenſat. l.ſi duo* 36. *ff.de dolo,l.quidam Titium,ff.ſi quis omiſſ. cauſ. teſtam l.ſi filium,C.de liberali cauſa,l.quoniam,C.de hæret.cap. vlt.de heret.*Farin *fragment.crimin.p.1.lit.D,num.*110. Cardoſ.*in praxi Iudicum,& Aduocat. verb. delictum, num.*37 Celſ.Bargal. *de dolo lib.6.reg.*15. vbi regulæ materiam per 64. numeros examinat. Intelligentes cùm ciuiliter de crimine agitur, ſecus autem ſi criminaliter, vt per multa Iura & Doctores probat Hieron.Buccaron.*de different.inter iudicia ciuilia & crimin.differ.132.n.1 &* 2.

DOLVS non fit volenti & ſcienti, *l.nemo, ff.de* 9 *regulis iuris, l. cùm donationis, C. de tranſact.*Sim.de Prætis *conſ. 15. num.*10. Cardin. Tuſch *dict. tom.2. lit. D, concluſ.*589. vbi *num.*1. limitat, quando calliditate fuit ſciens ſeductus, & ſollicitatus. Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.* 192. vbi intelligit procedere quando ſciens & conſentiens libere & ſponte conſentit, ſecus quando neceſſitate compulſus; id quod non tantùm de compulſione, vel coactione reali intelligendum eſt, ſed etiam de verbali perſuaſione, vt per Celſ. Bargal. *de dolo, lib. 6. reg.14. numer.*13. vbi à principio ampliationes & limitationes regulæ ponit.

AXIOMA LXXVII.

Donare.

1 *Donare eſt perdere, cùm ſcilicet donatur indignis.*
2 *Donare ſuum nemo præſumitur.*
3 *Error potius, quàm donatio præſumitur.*
4 *Donatio vt omittitur, omnis ſumitur coniectura.*

DONARE eſt perdere, *l. filiusfamilias, ff.de* 1 *donation. l. cùm de indebito, verſ. qui non ſoluit, ff. de probation.* Surd. *de aliment. tit. 6. quæſt. 1. num.4.cum ſequentib.& quæſt. 5. num. 7.cum ſeqq. & conſil.5. num.*72. quòd intelligi debet cum donatur indignis. Cancer.*var.part.2.cap.5. num.64.& cap.8. num.*109.

DONARE ſuum nemo præſumitur, *l. cùm de* 2 *indebito 25. verſ.ſi verò, ff.de probation. l. Campanas, ff.de oper.libertorum,l.fin. C.de nouat.* Tiraq.*in l.ſi vnquam, verb. donatione largitus, num.* 160. *C.de reuocand. donat.* Menoch. *de arbitr. caſu* 88 Pichard. *ad princip. Inſtit. quibus non eſt permiſſum facere teſtam. num.*66. Maſcard. *de probat.concluſ.*554. *num.*1.Surd. *de aliment.tit.6.quæſt.5. num.*7. Flamin.Parif. *de reſignat.beneſic.lib.8.quæſt.1.num.*5. Brunor.à Sole *in locis communib.*

communib. verb. donatio, *num.* 15. Ioseph. Sesse *Aragon. decis.* 182. *num.* 6. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *resolut* 23. *num.* 11. & 12. Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de bonis clericorum.* §. 9. *num.* 7. Farinac. *in praxi crimin. p.* 4. *decis.* 136. *in addit. lit.* C. Flores de Mena *var. lib.* 3. *q.* 23. *num.* 90. Octau. Glorit. *resp.* 1. *part.* 3. *num.* 47. *in princip.* Pichard. *ad princ. Instit. quibus mod. non est permiss. fac. testam. num.* 66. Stephan. Grat.
3 *discep. forens. tom* 5. *cap.* 824. *n.* 17. Ita vt potiùs error, quàm donatio præsumatur, ex Mascard. *de probat. concl.* 544. *num.* 5. & *concl.* 639. *num.* 10. & *concl.* 1173. *num.* 4. Menoch. *cons.* 1. *num.* 215. Flamin. Paris. *d. tract. lib.* 9. *quæst.* 19. *num.* 5. Ioseph. Sesse *d. decis.* 182. *num.* 5. Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure*, *ff. de Instit. & iure*, *p.* 11. *cap.* 11. *num.* 25. Natt. *cons.* 77. *num.* 16. Roland. à Valle *cons.* 11. *num.* 46. *vol.* 3. Ruin. *cons.* 215. *num.* 12. *vol.* 1. Becc. *cons.* 52. *num.* 70. Surd. *cons.* 202. *num.* 14. *cum seqq.* Octau. Glorit. *resp.* 10. *num.* 131. nouissimè Ioseph. Vela *dissert.* 21. *num.* 45. *post princ.*
4 *vers. at in dubio.* Et ideo omnis sumitur coniectura, vt donatio euitetur, *l. eleganter*, §. *qui reprobes*, *ff. de pignerat. act. l. si cùm aurum*, *ff. de solut.* Dec. *cons.* 150. *num.* 4. Surd. *cons.* 262. *num.* 73. Carol. Bardel. *cons.* 22. *num.* 40. quos refert Octau. Glorit. *resp.* 2. *p.* 3. *num.* 47.

AXIOMA LXXVIII.

Dubium.

1 *Dubia in meliorem partem sunt interpretanda.*
2 *Pars tutior in dubiis est eligenda.*
3 *Interpretatio fit contra dantem in dubiis conuentionibus.*
4 *Dubius ab ignorante non distat.*

1 DVBIA in meliorem partem sunt interpretanda, *l. cùm creditor. ff. de furtis*, *l. proximè*, *ff. de iis quæ in testament. delentur*, *cap. estote*, *de regulis iuris*, *in decretalib.* Aldret. *de relig. disciplina tuenda*, *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 23. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *comparat.* 16. *num.* 2. Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *quæst.* 85. *num.* 27. *cum seqq.* vbi limitat, *& de falsitate*, *quæst.* 187. *num.* 11. *vers. quæro etiam*, vbi hanc conclusionem etiam in hæresis crimine procedere ait, Ioan. Maria Nouar. *quæst. forens. lib.* 1. *quæst.* 143. *num.* 21. Thom. de Thomass. *in florib. leg. reg.* 445.

2 In dubiis tutior pars est eligenda, *l. si fuerit*, §. *ult. ff. de rebus dub. cap. iuuenis*, *de sponsalib. cap. ad audientiam*, *de homicid.* Couarr. *in cap. alma mater*, *part.* 1. §. 2. *numer.* 5. *casu* 1. & *de sponsalib. part.* 1. *cap.* 4. §. 1. *num.* 9. Nauarr. *in man. cap.* 27. *num.* 239. vbi intelligit præcipuè, quando agitur de salute animæ, Emman. Roder. *in sum. tom.* 1. *cap.* 51. *num.* 6. *conclus.* 4. Vasq. 1. 2. *quæst* 19. *art* 6. *disp.* 65. *cap.* 3. & *disp.* 66. *cap.* 1. Salas 1. 2. *quæst.* 21. *tract.* 8. *disp. unic. sect.* 17. *num.* 152. Sayr. *de censur. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 30. *casu* 1. & *lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 16. Flores de Mena *var. lib.* 1. *quæst.* 9. *num.* 18. Sanch. *de matrim. lib.* 2. *disp.* 41. *num.* 9 Ioan. Maria Nouar. *quæst. forens. lib.* 1. *quæst.* 14. *num.* 12.

3 In dubiis conuentionibus contra dantem fit interpretatio, *l. veteribus.* 40. vbi Bart. *ff. de pactis*, *l. stipulatio ista*, § *alteri*, *vers. in stipulationibus*, *ff. de verb. obligat. l. Labeo scribit*, *ff. de contrah. empt.* l. *quicquid astringenda*, *ff. de verbor. obligat.* Menoch. *cons.* 110. *num.* 36. & *consil.* 179. *num.* 19. Surd. *de aliment. tit.* 6. *quæst.* 1. *num.* 26. & *decis.* 312. *num* 63. D Barbos. *in l. si quis intentione ambigua* 66. *num.* 28. *ff. de iudic.*

4 DVBIVS ab ignorante non distat, *l. manifestissimi*, §. *sin autem nesciens*, *C. de furtis*, Gam. *Lusit. decis.* 91. *num.* 1. *in princip.* imò comparantur, ex Surd. *decis.* 265. *num.* 17. vbi *num.* 47. & 62. limitat, vbi dubitans tenetur inquirere, & de facili potuit certificari. Franc. Becc. *consil.* 111. *num.* 11. idem Surd. *consil.* 379. *num.* 18. & *consil.* 528 *num.* 43. Decian. *consil.* 39. *num.* 21. *vol.* 1. Sfort. Odd. *de restit. in integr. p.* 1. *q.* 8. *art.* 9. *n.* 47. Farinac. *fragm. crim. p.* 2. *lit.* I. *n.* 96.

AXIOMA LXXIX.

Duplex.

1 *Vinculum duplex magis ligat*, & *difficiliùs rumpitur.*
2 *Clausula geminata enixam voluntatem magis ostendunt.*
3 *Geminatiò verborum inducit enixam voluntatem legislatorum.*
4 *Statutum disponens idem, quod ius commune, addit vinculum*, & *magis ligat.*
5 *Limitat quando alterum est impertinens: aut vnumquodque per se non adstringit.*

DVPLEX funiculus, seu duplex vinculum magis ligat, & difficiliùs rumpitur, *l. si non lex*, *ff. de hared. instit. l. discretum*, *C. qui testamenta facere poss. l. pen.* §. *si verò*, *C. de adoption. auth. itaque*, *C. communia de successionib.* §. *sed hodie*, *vers. si verò pater*, *in fine*, *Instit. de action.* §. *affirmatiu*, *Instit. de empt. cap.* 1. *de treuga*, *& pace*, Alexand. *consil.* 195. *Assumo*, *num.* 6. *lib.* 2. Ruin. *consil.* 73. *num.* 3. *lib.* 3. vbi quòd quando concurrit duplex funiculus, difficilior est solutio, Anchar. *consil.* 226. *num.* 4. *in fine*, vbi quòd duplex mendacium, vel delictum magis grauat, & magis operatur, Crauet. *cons.* 346. *num.* 11. & 13. vbi quòd duplex, seu geminatus dolus, & geminatum delictum grauiorem pœnam affert, Cacheran. *decis.* 147. *num.* 20. & 21. Oldrad. *consil.* 325. *num.* 4. Surd. *de aliment. tit.* 6 *quæst.* 13. *num.* 2. & *decis.* 154. *num.* 9. & *consil.* 61. *num.* 6. & *consil.* 173. *n.* 28. & *consil.* 175. *num.* 39. & *cons.* 319. *num.* 18. Cald. Pereira *de resolut. emphyteus. cap.* 9. *num.* 14. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit.* D. *conclus.* 810. *cum tribus seqq.* & *tom.* 4. *lit.* G. *concl.* 18. *num.* 30. 32. *cum seqq.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib.* 1. *resol.* 81. *num.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 13. *num.* 90. *cum sequentib.* Octau. Glorit. *resp.* 5. *num.* 26. Sigism. Scacc. *de iudic. lib.* 2. *cap* 9. *num.* 163. & 1720. Raudens. *consil.* 18. *num.* 91. Perez de Lara *de anniuers. & capell. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 32. *cum seqq.*

2 Vnde prouenit, vt clausulæ geminatæ enixam voluntatem magis ostendant, secundùm Bart. *in l. cùm scimus*, *C. de agricol. & cen. lib.* 11. Dec. *cons.* 51. *sub num.* 2. & *cons.* 373. *num.* 8. Roland. *cons.* 110. *n.* 63. *vol.* 4. Crauet. *cons.* 54. *vol.* 1. quia geminatio verborum indicat enixam voluntatem legislatorum, Decian. *cons.* 1. *num.* 42. & 43. *vol.* 3. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 17. *num.* 134. Crauet. *d. cons.* 45. *num.* 7. Ioseph. Sesse *Aragon. decis.* 230. *num* 14. Ferret. *in constitut. Cathalonia*, *gloss.* 1. *num.* 123.

3 Et statutum disponens, idem quod ius commu-

ne,

ne, addit vinculum, & magis ligat, vt notatur *in l.1.in princip.ff.ad legem Falcid.& in l.3.§.ſi rem. ff.de leg.3.* Aldcran. Maſcard.*de interpret. ſtatut.concl.* 12. *num.17.cum ſeqq.* Dec.*conſ.49.num.17. vol.1. & conſ.51. num. 7. vol. 2.* Et ideò concurrente duplici prohibitione, ſtatuti ſcilicet, & teſtatoris, non poterit filia agere ad ſupplementum legitimæ, Cæſ. de Graſſis *deciſ.2.num. 8. & 9. de conſtit.* Pariſ. *conſ. 26. num.* 88. *lib.* 3. & alij plures, quos refert Gonzal. *d. gloſſ.* 15. *num.* 96. Vide infrà *ſub verb. Geminiano, Axiom.*103.

Limita Axioma quando alterum eſt impertinens.
5 Surd.*conſ.31.num. 34. verſ. ſecundò reſpondeo, & cum ſeqq.* Limita etiam quando vnumquodque per ſe non adſtringit *l.patre furioſo*, vbi Iaſ. *n.* 44.*ff.de his qui ſunt ſui.* Surd.*conſil.173.num.*113.

AXIOMA LXXX.

Effectus.

1 *Effectus regulatur à cauſa, qua potiùs attenditur, quàm factum.*
2 *Effectus durat durante cauſa.*
3 *Effectus principaliter ſemper attenditur, & in omnibus conſideratur.*
4 *Effectus attenditur magis quàm verba.*
5 *Effectus attenditur, non modus.*
6 *Effectus diuerſi non debent oriri ex vna re, eadémque cauſa.*
7 *Vna & eadem cauſa diuerſis reſpectibus diuerſos, vel etiam contrarios operatur effectus.*
8 *Verbum vnum ſecundùm diuerſos effectus habet diuerſas ſignificationes.*
9 *Inducta ad vnum effectum, non debent effectum contrarium operari.*

1 EFFECTVS regulantur à cauſa, quæ potiùs attenditur quàm factum, vt per Bec. *conſ.* 94. *num.* 17. vbi quòd is, qui rapit mulierem libidinis cauſa, non dicitur committere furtum, quia non fecit animo furandi, & factum à cauſa regulatur, Socin. iun. *conſil.* 103. *num.* 3. *&* 6. *lib.* 2. vbi quòd ſententia, quæ adiudicat ius præſentandi ad beneficium, neceſſariò adiudicat iuſpatronatus, quia præſentatio eſt effectus, & fructus iuriſpatronatus, ideò non ſeparantur, Caſtrenſ.*conſ.83. Præſens caſus, num. 5. verſ. nam ſtatutum, lib.* 2. vbi dicit, quòd ſtatutum excludens dotatam à ſucceſſione, intelligitur à ſucceſſione dotantis, vt effectus ſuæ cauſæ commenſuretur; ergo dos, quæ eſt effectus excluſionis, cauſam ſupponit à qua regulatur, & à ſucceſſione dantis dotem, Cephal.*conſ.181.n.3.* vbi agens de colono partiario, qui fecit expenſas gratia fructuum quærendorum, quia illas non repetit, ex quo fiunt gratia fructuum colligendorum: ſi igitur habet partem ſuam fructuum, expenſæ, quæ ſunt effectus fructuum, regulantur à ſua cauſa, Iaſ. *in l.re coniunctis, num.108 ff.de legat.3.* vbi quòd cauſa non poteſt eſſe ſine effectu, ne inducatur fruſtratoriè, Corn.*in l.admonendi, num.4.de iureiur.* Crauet.*conſ.101.n.25.*

EFFECTVS durat durante cauſa, *l.ſemper, §.ne-*
2 *gotiatores, ff.de iure immun.* Tiraq.*in tract.Ceſſante cauſa, p.1.n.17.* Surd.*conſil.302.n.5.*

EFFECTVS principaliter ſemper attenditur,
3 & in omnibus conſideratur, *l.cùm ſeruus, ff. de verb. oblig. & l.2. C.de aliment.pup. præſt.* Oldrad. *conſ.* 250. *num.* 5. Cardin. Tuſch. *dict.tom.3.lit. E, concluſ.* 48. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 45.*§ 3.num.* 5. *& gloſſ.55.num.11.cum ſeqq.* Menoch *conſ.708.num.* 15. Surd.*conſil.*580. *num.* 54. Ioan. Maria Nouar. *quæſt. forenſ.lib.1. quæſt. 9. num.* 14. Octau. Glorit. *reſp.* 1. *p.1. num.* 118. vbi quòd effectus rei ſpectandus eſt, ille verò contingens præter intentionem agentis non conſideratur, *l. qui foueas, l. ſi putator, ff. ad leg. Aquil.l.2.in fin. ff. de condit. & demonſtrat.* Vnde dici ſolet, *Quicquid agunt homines, intentio iudicat omnes, l.1.* vbi gloſſ & Doctores, *ff.ad legem Cornel.de ſicar.*

EFFECTVS attenditur magis quàm verba, 4
cap.in tantum, de ſimon. Aym. *conſil.* 55. *num.* 1. *verſ. nec attenditur, & conſ.* 214. *in princip.* Federic. de Senis *conſil.* 198 *Caſus talis eſt, verſ. item gloſſ.* Roman. *conſil.* 509. *In princip.* Alexand. *conſil.* 107. *Perſpectis verbis, lib.3.* Hieronym. Gabr.*conſ.69. in princip. lib.* 1. Socin. ſen. *conſil.* 56. *num.* 6. *vol.* 1. Surd. *conſil.* 3. *num.* 26. *cum ſeqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 55. *poſt num.* 12. *verſ. & ideò, in vlt. impreſſ.* Matt. Antonin. *variar. reſolut.lib.* 1. *reſol.* 1. *num.*7. Cardin. Toſch *lit. E, concl.50.per totum*, vbi *num.*8. poſt Rip.*in l.2.in princip.num.* 37.*ff ſi certum petatur*, reſtringit vt non procedat, quando effectus eſt dubius, & verba ſunt clara, quia tunc attenduntur verba, & *concluſ.* 56. firmat effectum magis attendi, quàm naturam rei, Octau. Glorit.*reſp.1.p.2. num.*181.

EFFECTVS attenditur, non modus, *l.3.*vbi 5
Bald. *C de inſtit. & ſubſtit.* Cardin. Tuſch. *d.tom.* 3. *lit. E, concl.51. per totam*, vbi *num.*2. ſubdit, quòd in tantum attenditur effectus, vt valeat actus celebratus tempore prohibito, ſi effectus confertur in tempus permiſſum, & citat Oldrad. *conſil.* 257. *num.4.verſ.effectus*, Federic.de Senis *conſil.244.verſ. quia.*

EFFECTVS diuerſi non debent oriri ex vna re, 6
eadémque cauſa, *l. meminerint, C. vnde vi, l. quod Labeo*, vbi Bart *ff.de compenſat.l.qui hominem, §.fin. ff.de ſolut.l. eum qui ædes, ff.de vſucapion.* Tiraquell. *in l.ſi vnquam, verb.donatione largitus, num.* 284.*verſ. tertia ratio*, Card. Tuſch. *d. tom.* 3.*lit. E, concluſ.* 54. *num.*1.

Diuerſis tamen reſpectibus vna, & eadem cauſa 7
diuerſos, vel etiam contrarios operatur effectus, *l.ſi finita, §. Iulianus, ff.de damno infecto*, Oldrad.*conſ.* 263. *num.* 6. *verſ. neque nouum*, vbi quòd probatio eadem poteſt quoad vnum effectum eſſe ſufficiens, quoad alium ſecus, Tiraq. *de nobilit.cap.* 28.*num.*11. *cum ſeqq.* vbi quòd poteſt quis eſſe ſuperior, & inferior alio, diuerſis reſpectibus, *& de retractu lign. §.1.gloſſ.* 18. *num.* 23. *&* 24. vbi quòd contraria cumulantur in eadem perſona diuerſis reſpectibus, & *num.* 17. *& ſeq.* ſubdit, quòd vnum verbum ſe- 8
cundùm diuerſos effectus habet diuerſas ſignificationes.

EFFECTVM contrarium operari non debent 9
ad vnum effectum inducta, *l. legata inutiliter, ff. de legat.1.l.legata inutiliter, ff.de adimend.legat.* Fuſar. *de ſubſtitut.q.245.num.39.in princip.*

AXIOMA LXXXI.

Emergens.

1 *Ea quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.*
2 *Morbis nouis noua conuenit antidota præparari.*

3 A con

3 *A constitutionibus, quæ tendunt ad noxam, ex superueniente causa recedere licet.*
4 *Priuilegium si tendit ad iniquum, vel incipit esse damnosum, non est obseruandum.*
5 *Probatio super emergenti de nouo, etiam post publicatas attestationes admittitur.*
6 *Recusationis exceptio ex causa de nouo emergenti, post litem contestatam allegari potest.*

1 EMERGENS nouum nooo indiget auxilio, & in rebus nouis nouum est remedium & consilium suggerendum, *l. 1. in princip. ff. de ventre inspicien. l. de etate, §. ex causa, ff. de interrog. action. l. si iure, ff. de rei vendic. l. iure decedens, ff. de inoffic. testam. l. oratione, ff. de feriis, cap. fin. de in integr. restitut. minor.* Petr. de Anchar. *cons.* 84. *Dominica Azolina, num.* 5. Roman. *in l. si vero, §. de viro, num.* 83. *ff. soluto matrim.* Roland à Valle *cons.* 1 *n.* 159. *cum seqq. lib.* 2. Crauet.
2 *cons.* 164. *n.* 5. *&* 6. vbi ponit plura exempla, Thom. de Thomasset. *in floribus decis. reg.* 248. vbi intelligit, quando accidentaliter, & inopinatò aliquid nouum emergit, Surd. *cons.* 418. *num.* 9. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 3. *lit. E, concl.* 145. *per totam*, Anton. Monach. *Lucensi decis.* 21. *num.* 32. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 4. *num.* 97. Octau. Glorit. *resp.* 1. *pars.* 3. *n.* 221. Noua enim res nouum consilium capit, Anch. *cons.* 204. *Punctum unius, num.* 12. & noois morbis noua conuenit antidota præparari, *cap. caterùm, de iuram. calumn.* Thesaur. *Pedem. decis.* 239. *num.* 11. *cum seqq.*

3 Amplia Axioma in constitutionibus, quæ tendunt ad noxam, nam ex superueniente causa ab eis recedere licet, Crauet. *d. cons.* 264. *n.* 5. Anchar. *d. cons.* 84. *n.* 4 Roland. à Valle *d. cons.* 1. *n.* 159. *lib.* 2. & in pactis; Anch. *d. n.* 4. & in omni promissione; etiam de non offendendo, Crauet. *d. cons.* 26. 4. 5. *&* 6. vbi etiam in locatione, in legibus, & statutis; item & in testamentis, Anch. *d. cons.* 84 *n.* 4. *&* 5. Roland. à Valle *d. cons.* 1. *num.* 159. Crauet. *d. cons.* 264. *n.* 5. qui idem dicunt in iuramento.

4 Amplia secundò in priuilegio, vt per Anchar. *d. cons.* 84. *n.* 4. *&* 5. Crauet. *d. cons.* 264. *num.* 5. Roland. à Valle *d. cons.* 1. *num.* 161. *& seqq.* nam si tendit ad iniquum, vel incipit esse damnum, nnn est obseruandum, Roland *d. cons.* 1. *num.* 158. *&* 160. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 350. *num.* 27. Bardel. *cons.* 22. *num.* 10. Cæs. Barz. *decis.* 118. *num.* 7. Octau. Glorit. *resp.* 2. *p.* 3. *num.* 191.

5 Amplia tertiò in materia probationum. nam licèt post publicatas attestatinnes. & didicita testificata non admittatur noua probatio, tamen super emergenti de nouo bene admittitur, *Clem.* 2. *de testibus*, Signorol. *cons.* 243. *num.* 6. *&* 7. Mascard. *de probat. concl.* 118. Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.* 46. *num.* 6. Card. Tusch. *d. concl.* 145. *num.* 20. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 158. Bernard. Græuæ *ad pract. Camera Imper. lib.* 1. *concl.* 128. Mendez à Castro *in praxi Lusit. lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 12. Amat. Roderic. *in pract. cap.* 8. *num.* 7.

6 Amplia quartò in materia recusationis, nam licèt exceptio suspicionis allegari non possit post litem contestatam, *l. apertissimi, C. de iudic. cap. pastoralis, de except.* tamen ex causa de nouo emergenti bene potest, secundùm Mascard. *de probat. concl.* 952. *n.* 35. Bernard. Muscatel. *in praxi aurea ciuili Neapol. p.* 2 *gloss. competent, num.* 55. Amat. Roder. *in pract. cap.* 10. *num* 70. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 100. *num.* 22. vbi ampliat etiam post conclusum in causa, dummodo causa recusationis habuerit ortum post conclusionem, & *num.* 32. subdit, quod super hoc deferendum est iuramentum ab ipso recusato.

AXIOMA LXXXII.

Error.

1 *Consensum excludit error.*
2 *Errantis nullus est consensus.*
3 *Errans non dicitur fateri, nec amittit rem suam.*
4 *Error in facto proprio non potest allegari.*
5 *Iuris error neminem excusat.*
6 *Error iuris excusat quando erratur in articulo iuris dubio.*
7 *Errorem corrigens non dicitur quicquam de nouo facere, sed iam factum declarare.*
8 *Nominis error non vitiat dispositionem, si constat de intentione, seu corpore.*

ERROR excludit consensum, *l. si per errorem, ff. de iurisdict. omnium iudic. l. si procurator, ff. de acquir. rer. dom. l. non idcirco, C. de iur. ignor.* Paris. *cons.* 50. *num.* 22. *vol* 4. Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 198. Bertazol. *de clausul. instrument. claus.* 11. *gl.* 3. *n.* 2. Rot. *dec.* 524. *n.* 4. *apud Farin. p.* 1. *recent.* Cardin. Seraphin. *decis.* 1190. *num.* 2. Surd. *cons.* 28. *num.* 122. Anton. Monach. *Lucen. decis.* 59. *n.* 10 Mar. Antonin. *variar. resolut. lib.* 1. *resol.* 2. *num.* 6. Cels. Bargal. *de dolo lib.* 2. *c. de dolo vero, & dolo præsumpto, dist.* 1. *n.* 47. Sigism. Scaccia *de commerc. & camb. §.* 1. *q.* 7 *p.* 2. *ampl.* 19. *num.* 77. Carol. de Grass. *de except. ad stat. excludens omnes exceptiones, except.* 8. *num.* 2. Steph. Grat. *discept. forens. tom.* 5 *c.* 988. 9. Duran. *Rota decis.* 50. *n.* 19. Et errantis nullus est consensus, & voluntas, 2
Alex. *in l. quædam consulebant, n.* 41 *ff. de re iud.* Paris. *cons.* 72. *num* 60. *& cons.* 112. *num.* 36. *vol.* 1. *& cons.* 12. *num.* 98. *vol.* 2. Socin iun. *cons.* 3 *n.* 28. *vol.* 2 Roland. *cons.* 32. *num.* 70. *vol.* 4. Menoch. *cons.* 279. *num.* 20. *& cons.* 296. *num* 56. *& cons.* 857. *num.* 13. *& de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 19. *num.* 9. Surd. *cons.* 202. *num.* 10. *& decis.* 114. *num.* 10. Bald *cons.* 2. *num.* 55. ita enim error consensum abesse facit ab actu, in quo nihil iuramentum operatur, Ruin. *cons.* 127. *num.* 13. *&* 30. *& cons.* 137. *num.* 12. *vol.* 3. Roland. *cons.* 13. *num.* 22. *vol.* 1.
Vnde qui errat non dicitur fateri, *l. non fatetur, ff. de confess.* & errantem non amittere rem suam probat, 3
d. l. si procurator 35. *ff. de acquirendo rerum domin.* Tiraq. *de retractu lign. §.* 1. *gloss.* 2. *num.* 20. Menoch. *cons.* 162. *n.* 28. *cum seqq.*

ERROR in facto proprio non potest allegari, 4
& non releuat ad lucrum captandum, secus ad damnum euitandum, vt per Dyn. *cons.* 13. *Quæstio talis est, num.* 3 *vers. præterea*, Alex. *cons.* 69. *In causa, n.* 4. *cum seqq. lib.* 3. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. error, num.* 5. Cardos. *in praxi iudicum, eod. verb. num.* 2. Cardin. Tusch. *tom.* 3. *lit. E, concl.* 316. *num.* 5. *& concl.* 317. *à princip.* Ioseph. Sesse *Aragon. decis.* 138. *num.* 16. Mar. Antonin. *var. resolut. lib.* 3. *resolut.* 21. *num.* 4. Quorum aliqui, præcipuè Brunor. à Sole & Ioseph Sesse errorem in facto proprio excusare scripserunt, siue tractetur de damno vitando, siue de lucro captando. Limita quando error in latam culpam non cadit, quia tunc etiam in facto proprio excusat. Bart. *in l. non fatetur* 3. *num.* 7. *ff. de confess.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 946. *num.* 37.

ERROR iuris neminem excusat, Lap. *alleg.* 13. *in princip.* Federic. de Senis *cons.* 112. *Amice, num.* 2. *vers.* 5

quaro ſecundò, vbi quòd Clerici non excuſantur ignorantia Iuris, quia peritiores co.ſulere debebant, Crauet.*conſ.*348 *num.*9.*& conſ.*699. *num.* 25. Alexand.*conſ.*100. *Super primo, num.*7.*verſ.nec dicatur, lib.*7.Roman.*conſ.*330.*Circa primum, in fine*, Card. Tuſch *d. tom.*3.*lit.* E,*concl.*330 *à princip.* D. Barboſ.*in pralud l.ſi mora, à num.* 16.*ff.ſoluto matrim.* vbi quòd error Iuris non excuſat, niſi conſtet conſuluiſſe pe-
6 ritiores.

Verùm quando erratur in articulo Iuris dubio & perplexo, tunc error Iuris excuſat, Anchar. *conſ.* 324 *Pulchrum, in princ.* Ioan de Imola *conſ.*98.*n.*15. Socin.*conſil.*47. *num.* 10. *verſ. tamen quando eſſet error*, Mazol.*conſ.*109.*à num.*32. Curt. iun. *conſ.* 28. *in cauſa vertente, n.*8.*& conſ* 6.*num.*22.Rot.*in Paduana Prioratus* 5. *Decembr.* 1614. *coram Reurrendo D. meo Pironano, impreſſa per Farinac.deciſ* 608 *num.* 14.*p.*5. *recent.* ac proinde poteſt bonam fidem producere, Cou.*de ſponſalib.p.*2.*cap.*8 §.1.*n.* 9. Pinel.*in l.*2. *C.de reſcind.vendit.p.*2.*cap.*4.*num.*40.Ioan. Garc.*de nobilit, in initio, n.*17.Flamin Pariſ.*de reſignat.benefic.lib.*11. *q.*3.*n.*62.

7 ERROREM corrigens non dicitur quicquam de nouo facere, ſed iam factum declarare, vt per *l.haredes palàm, ff.de teſtam.* tradunt. Felin.*in cap. qualiter & quando, il.*1.*num.*27.*verſ.facit, de accuſat. & in cap.*2.*num.*16.*verſ.& pulchrè, de libello oblat.* Brunor. à Sole *in locis communib.verb.error, num.*7.Rot.*in Tudertina dotium* 27. *Ianuarij* 1606. *coram Patriarcha Manzanedo, impreſſa per Farin.deciſ.*158.*num.*2.*p.*1. *recent.*

8 ERROR nominis non vitiat diſpoſitionem, ſi conſtat de intentione, ſeu corpore, *l.ſi quis in fundi vocabul. ff.de legat.*1.*l ſi me in vacuam* 34. *in princip. ff.de acquir.poſſeſſ.* Barth.*conſ* 179.*Martinus, n.*2.*lib.*1. Gemin.*conſ.*52.*num.*3. *verſ.ſecundò ſic*, quòd duplicatur *conſ.* 119 vbi ampliat, etiamſi erretur in qualitate extrinſeca, ſeu demonſtratione, Alex.*conſ.*118. *Viſa copia, lib.*7.vbi extendit, licèt erretur in pronomine, ſeu cognomine.Rebuff *in praxi, p.*3.*ſignatura, verb.denominationum*, Aloyſ Ricc.*in collect.deciſ.p.*5. *collect.*1469.Duen.*reg.*050. Azeued.*l.*13.*num.*16.*cum ſeqq.tit.*25.*lib.*4.*noua Recop.* Cardoſ.*in praxi Indicum, & Aduocat.verb.error.num.*4. Card. Tuſch. *d. tom.*3. *lit.* E,*concl.*324 Rot.*in Salamantina Archiepresbyteratus*, 1.*Iulij* 1625.*coram Martino Androa, impreſſa per Farin.deciſ.*687.*num.* 5.*p.* 1. *recent.* & apud Mantic. *deciſ.*138.*n.*4. vbi quòd error in innocatione Sancti non officit veritati.

AXIOMA LXXXIII.

Erubeſcere.

1 *Erubeſcimus cùm ſine lege loquimur, communi ſcilicet, vel municipali.*

2 *Æquitatem ad diſtinctiones producere non eſt licitum ex proprio capite.*

3 *Rationem naturalem ſufficit allegare quando non extat lex certa, vel ſimilis, qua decidat cauſam.*

4 *Doctor ſcribens in iure ad inſtantiam partis, debet allegare leges, & iura.*

1 ERVBESCIMVS cùm ſine lege loquimur, *l. illam.C.de collation.aut.de trien.& ſemiſſ. § conſideremus, collat.*3.*Extrau.execrabilis, Ioan. XXII.col.*13. *de prabend.* Euerard. *in topicis legalib.loco* 64. Bald.
*conſ.*437 *Et pramiſſo, circa fin.verſ.in contrarium, lib.*5.
vbi intelligit cùm loquimur ſine lege communi,
vel municipali, quia ſufficit alteram allegare, &
conſ 97.*Super primo quaſito, num.*5. *verſ.ſi liceret, lib.*4.
vbi quòd non eſt licitum ex proprio capite æquita- 2
tem ad diſtinctiones producere, ſed procedendum
eſt per viam ſilicatam, videlicet per textus legum,
*& conſ.*338.*Secundùm ea, verſ.quia erubeſcimus, lib.*3.
*& conſ.*433.*in princip.verſ.item non poſſum, lib.*5.vbi
quòd procedit, quando Inquimur ſine lege, ſine 3
ſtatuto, & ſine conſuetudine, Abb.*conſ.*30.*col.*2.*verſ.*
& primò pramitto, lib. 2. vbi quòd ſufficit allegare
rationem naturalem, quando non extat lex certa,
vel ſimilis, quæ decidat cauſam, Thom. de Thomaſſ.
*in floribus legum, reg.*109. Surd.*conſ.*158.*num.*13.*&*
*conſ.*308.*num.*3.*& conſ.*374.*num.*10. Moner. *in tract.*
de optione canon. cap. 3. *num.* 2. Franc. Molin. *de ritu*
*nupt.lib.*3.*quaſt.*39.*num.*5. Card. Tuſcb.*tom.*3.*lit.* E,
*concl.*331.*per totam*, vbi *num.*7. poſt Abb.*conſ.*21.*in*
princ. lib. 2. ſubdit, quòd Doctor ſcribens iure ad 4
inſtantiam partis, debet allegare leges, & Iura: ſed
quando ſcribit, vel conſultor datur iudicibus, non
teuetur allegare leges, neque iura.

AXIOMA LXXXIV.

Euentus.

1 *Euentus poſterior formatur à titulo primordiali.*

2 *Euentus mali & ſiniſtri non ſunt habendi in conſideratione.*

3 *Euentus alicuius rei fruſtrà ſpectatur, cuius effectus nihil operatur.*

EVENTVS poſterior formatur à titulo pri- 1
mordiali, ſeu à primordio tituli in poſterum formatur euentus, *l.*1.*C.de liberis prateritl. vnic.verſ. nulla*, & *ibi* gloſſ.*verb.primordium, C.de impon.lucrat. deſcript.lib.*10.Petr.de Anchar.*conſ.*4. *in princ.num.*3. *& conſil.*137.*in princ.* Sord.*conſ.*32.*n.*12.*& conſ.*459. *num.*14. Ferrer.*in conſtitut.Cathalonia, gloſſ.*1.*n.*231. Cardio. Tuſch *tom.*3.*lit.* E,*concl.*346.*& tom.*7.*lit.*S. *concl.*716.*n.*3. Rota *deciſ.*456.*num.*9. *apud Farin.p.*1. *recent.* Pyrrh. Maur.*de ſolut.c.*8.*n.*3.

EVENTVS mali, & ſiniſtri non ſunt habendi in 2
conſideratione, *l.ſi quis ab alio, ff.de re iudic.* vbi Rip. *n.*7.limitans ad præcauendum, Iaſ.*in l. inter ſtipulantem, §.ſacram, in notab.*9.*num.*14.*ff.de verb.obligat.* vbi quòd ad odium, & damoum non conſiderantur, & *ibi* Bart.*n.*7.*in fine*, limitat axioma fauore libertatis, dotis, piæ cauſæ, & fiſci, Bald.*conſ.*180.*Locata fuit, num.*4 *verſ.non enim debet conſiderari, lib.*1 vbi quòd eoentus etiam mali & ſiniſtri ſunt habeodi in conſideratione ad exeluſionem lucri, quando lucrum ipſum ſuper futuro bono euentu, & proſpero fundatur. Steph. Grat. *diſcept.forenſ.tom.*5.*c.*937.*n.*10. vbi Axioma procedere præcipue notat, quando præter naturam occurrunt, ex Calder.*conſ.*54.*n.*12. *ad med.* & Oſaſch *deciſ.*95.*n.*41.

EVENTVS alicuius rei fruſtra ſpectatur, euius 3
effectus nihil operator, *l.aliquando, §.fin.ff. ad Velleian.l.ſi quis ita ſcripſerit, ff.de bared.inſtit.l.cùm hares, §.*5.*ff.de acquir.hared.l.non videtur, ff.de iudic.l.fin.C.qui admitti, l.ad probationem, C.de probat.c.cùm contingat. de officio deleg.* Surd.*deciſ.*184.*num.*8.Franc.Molin *de ritu nupt, lib.*1.*compar.*10.*n* 57. Marſil.*conſ.*51.*Licèt ne dum, num.*57. Card. Tuſch.*tom.*4.*lit.* F,*concl.*520. *num.*1.

AXIOMA

AXIOMA LXXXV.

Exceptio.

1 *Agere qui potest, multo magis potest excipere.*
2 *Actionem qui habet, vt aliquid consequatur, multo magis habet exceptionem, vt liberetur.*
3 *Exceptio repellit eundem, quem de iure tenet actio.*
4 *Exceptio firmat regulam in contrarium.*
5 *Casus exceptus non firmat regulam in contrarium, vbi alia interpretatio dari potest.*
6 *Exceptio debet esse de regula.*
7 *Exceptio declarat regulam, sed tamen non ampliat, vt comprehendat ea, quæ non sunt de genere regulæ.*
8 *Exceptio vbi non reperitur posita, non est à regula recedendum.*
9 *Fateri nõ videtur excipiens ea quæ in exceptione includuntur. Intellige quoad fundandam intentionem actoris, vt num. 10.*

1 EXCEPTIO facilior est quàm actio, & ideo regulariter qui potest agere, multo magis potest excipere, *l. 1. ff. de superpetib. cap. cùm inter, de except. cap. qui ad agendum, de regulis iuris, in 6.* Feder. de Senis *cons. 90. num. 3. vers. dixi,* Alexand. *cons. 62. In causa, num. 6. & 7. lib. 7.* Palat. *in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. §. 8. num. 2.* Surd. *cons. 377. num. 45.* Card Tusch. *practic. conclus. tom. 3. litt. E. concl. 374 per totam.* Sigism. Scacc. *de iudic. lib. 2. cap. 1. num. 121. & de commerc. & camb. §. 7.*
2 *gloss. 5. num. 98.* Vnde qui habet actionem, vt aliquid consequatur, multo magis habet exceptionem, vt liberetur, Folgos. *cons. 186. Pro determinatione, col. pen. vers. postremo,* Alexand. *cons 47. Visis instrumentis, in fine, lib. 3.* Et cui damus actionem, multo fortius exceptionem, *l. iniurius, §. cui damus, ff. de regul. iuris,* Roman. *cons. 474. In casu proposito,* & quem de euictione tenet actio, multo magis agentem repellit exceptio, *l. vendicantem, C. de euiction.* Castren. *cons. 352. Pro fundamento, col. fin. lib. 1.* quia multa conceduntur excipiendo, quæ non conceduntur agendo, Angel. Aretin. *cons. 31. Viso supradicto, in fin. vers. quia multa,* ob idque prohibitus petere, non prohibetur retinere & excipere, Decian. *cons. 331. num. 3.* Ruin. *cons. 163. in fin. lib. 2.* Decian *cons. 64. n. 51. lib. 3. & cons. 94. in fin. lib. 2.*

3 EXCEPTIO repellit eundem, quem de iure tenet actio, *l. vendicantem, cum l. seq ff. de except. l. exceptione doli, ff. de euiction.* Angel. Aretin. *cons. 20. Visis actis, num. 39. & seq. & num. 45.* Castren. *cons. 166. Visis actis, num. 3. lib. 2. & cons. 175. Ad primum, n. 3. vers. ad secundum, eod. lib. 2.* Dec. *cons. 86. Viso puncto, col. 2. vers. quartò quia,* Roman. *cons. 457. Circa propositam, col. pen. in princip. vers. secundò quia,* Alex. *cons. 3. Viso processu, in princip. lib. 3.* Tiraq *de retract. §. 1. gloss. 9. num. 32.* Boër. *decis. 21. num. 13.* Neguzant. *de pignorib. p. 5. membr. 1. num. 53.* Molin. *de primogen. lib 4. cap. 1. num. 20 & 28.* Anton Gom. *l. 50. Tauri, num. 73.* Gam *Lusitan. decis 67.* Portel. *de consortib. & fideicom. cap 22. num. 18.* Cardin. Tusch. *d. tom. 3. litt. E. concl. 375.* D Bubos. *in l. 1. p. 5. num. 20. soluto matrim.* Surd. *cons. 517. num. 24. & cons. 577. num. 12. & decis 177. num. 8.* Vincent. Caroc. *sing. 73.* vbi limitat in casu *l. fin. C. de euict.*

4 EXCEPTIO firmat regulam in contrarium, *l. quæsitũ, §. denique ff. de fundo instr. gl. in rub. de regulis iuris, in 6.* vbi Dyn. Bart. *in l. 1. in fine,* vbi Dec. *n. 20.* & Cagnol. *num. 31. & 34. ff. eod. tit.* Euerard. *in topicis legal. loco 3.* Dec. *in cap. cùm dilecta, num. 6. & 7. de confirm. vtili,* vbi ait quòd expositio licèt sit de regula, non tamen ampliat regulam, Rom. *cons. 82. num. 3. & cons. 100. num. 1. & cons. 195. in princip. & cons. 337. num. 8.* vbi apostil. *in verb. exceptuatis, & cons. 461. vers. refragatur,* vbi ait hoc non procedere, quando non est verisimile, Ioann. de Anan. *cons. 69. in fine,* Bald. *cons. 141. Casus est talis, vers. super secundo, lib. 1. & cons. 219. Verba dicunt, in princ. vers. secundò quia, eod. lib. 1.* vbi quòd conductor excipiens nolle teneri pro vno casu fortuito, videtur se obligare ad alios casus fortuitos sub eodem exceptuatos, *& cons. 331. Quidam, lib. 5.* vbi intelligit Axioma, quando aliàs non esset facta inclusio, vel exclusio tacita, vel expressa circa non exceptuatos; Alex. *cons. 107. In causa & lite, n. 2. lib. 1. & cons. 125. Viso titulo, num. 4. & 5. lib. 2.* vbi ampliat in concessione legati facta, quia exceptio declarat, & firmat regulam in non exceptis, *& cons. 7. In consultatione, num 8. vers. quintò probatur, lib. 5.* vbi ampliat in legibus feudalibus, & materia feudali, *& cons. 186. Zacharias, in fine, lib. 6.* vbi quòd firmat regulam in contrarium, sed non amplia, Afflict *decis. 45. num. 2.* Menoch. *cons. 141. num. 17. & cons. 609. num. 0.* Flamin. *de resignat. benefi. lib. 3. quæst. 6. num. 186* Card Tusch. *d. tom. 3. litt. E. concl. 422. per totam,* Octau Glorit. *resp. 12. num. 111.* Cardin. Seraphin. *decis. 930. n. 7.* Rot. *decis. 144. num. 9. apud Farin. part. 1. recent.* Robles de Salzedo *de repres. lib. 2 cap. 26. num. 1.* me citato in hoc loco Ioseph. Vela *dissert. forens. dissert. 1. num. 40.*

Limita Axioma, vbi alia interpretatio dari potest, quia tunc casus exceptus non firmat regulam in contrarium, Federic. de Senis *cons. 233. col. pen. num. 3. vers. non obstat,* vbi quòd Papa volens omnes teneri soluere decimas, si excipit certum Ordinem, non propterea videtur velle omnes alios exemptos teneri, nisi expressè dixerit, quia talis exceptio potest operari concessionem exceptionis Ordini exceptuato. Sic etiam non procedit Axioma, quando aliquid excipitur consideratu effectu eius quod excipitur, quia tunc omnia sunt exceptuata, quæ habent eundem effectum, Castren. *cons. 91. In causa appellationis, num. 9. & 10. lib. 1.* vbi quòd statutum, quòd fiat compromissum exceptis instrumentis quarentigiatis, non includit instrumenta non quarentigiata quando habent executionem paratam, prout quarentigia, quia statutum considerauit effectum quarentigiæ, non ipsam quarentigiam; nam casus similes exceptuatis censentur excepti, etiamsi exceptioni sit adiuncta, Alex. *cons. 130. In causa, num. 4. & 6. lib. 4.* vbi quòd non continentur casus similes per extensionem sub exceptione, sed comprehensi dicantur. 5

EXCEPTIO debet esse de regula, *l. nam quod liquidè, §. fin. ff de penu leg.* Castren. *cons. 70. Pro pleniori, num. 3. lib. 1.* vbi ait, quòd si exceptio non esset de regula, diceretur derisoria, Gemin. *cons. 65. num. 8. vers. nam ex quo hic excipit,* vbi quòd casus exceptus à dispositione generali, declarat dispositionem loqui de illa materia, Bald. *cons. 401. Super facto, num. 1. vers. secundò quæritur, lib. 5.* vbi quòd restringit, seu declarat regulam debere intelligi de materia exceptionis Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 13. num. 77. & gloss. 14. num. 35. & gloss. 51. num. 2.* Surd. *cons. 152. num. 49. & cons. 262. num. 47. & cons. 401. num. 11. & cons. 527. num. 6. & 7. decis. 124. num. 15.* Vnde si procurator generaliter constituatur ad omnes cau- 6

ſas, excepta cauſa reſtitutionis in integrum, dicitur conſtitutus in omnibus aliis cauſis requirentibus ſpeciale mandatum, ex quo exceptio eſt de iis, quæ requirunt ſpeciale mandatum, Imol. *in l. fin. col. 12. ff. quis & a quo appelletur*, Alex. & Iaſ. *in l. fin. ff. quod quiſque iuris*, Gemin. *in cap. qui ad agendum, §. 1. de procurator. lib. 6.* quos refert Cardin. Tuſch. *tom. 3. litt. E, con. 425. num. 6.* Robles de Salzedo *d. lib. 2. c. 14. n. 38.*

7 Exceptio declarat regulam, ſed tamen non ampliat, vt comprehendat ea, quæ non ſunt de genere regulæ, Roman. *conſ. 498. in fine, conſ. 107. col. 2. verſ. quod autem ceſſant*, vbi quòd exceptio deducit ad certum, & declarat regulam generalem, & *conſ. 379. num. 13. verſ. veritas tamen*, Bald. *conſ. 131. Caſus talis eſt, verſ. ſuper ſecundo, lib. 1.* Cuman. *conſ. 98. num. 3. verſ. non obſtat ſecundum*, Alex. *conſ. 18. Viſis, num. 11. verſ. non obſtat, lib. 1. & conſ. 59. num. 9. verſ. nec ad hoc obſtat, eod. lib. 1. & conſ. 186. Zacharias, in fin. lib 6.* Surd. *conſ. 352. num. 12. & deciſ. 100. num. 9.* vbi limitat, quando exceptio eſſet inutilis, quia tunc ampliat regulam, Socin. *conſ. 47. num. 2. & 3. verſ. ſed contra, lib. 1.* vbi quòd in venditione certorum bonorum propriorum, excepto palatio, non includuntur bona communia, quia licèt exceptio firmet regulam in contrarium, tamen non ampliat, Aretin. *conſil. 8. Abundè, per totum*, & præcipuè *num. 3. & 4.* vbi declarat dicens quòd exceptio expreſſa, quæ tacitè inerat, non extendit vllo modo regulam ad ea, quæ non ſunt de regula; quia expreſſio eorum, quæ tacitè inſunt, nihil operatur; ſi verò eſt expreſſio, quæ tacitè non inerat, exceptio licèt firmet regulam in non exceptis, nunquam firmat extendendo ad ea, de quibus diſponens erat incapax, vel inhabilis, & rationem adducit *num. 7. verſ. nec obſtat*, quia exceptio non ampliat regulam, vt comprehendat ea, quæ ſine exceptione non comprehenderet ex proprietate ſermonis, ſiue ex mente, refert Cardin. Tuſch. *tom. 3. litt. E, concl. 424. num. 4.* Sanch. *in præcept. Decal. lib. 2. cap. 27. num. 17. col. 3. in ſolut. ad 5.* Mieres *de maior. in l. edit. p. 1. q. 22. num. 22.* Surd. *deciſ. 124. num 17.*

8 Exceptio vbi non reperitur poſita, non eſt à regula recedendum, *l. in præuaricationis, §. vlt. ff. de præuaricat. l. diſſentientem, C. de diuort. l. illam, C. de collationib.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. 3. q. 7. num. 45.*

9 Excipiens non videtur fateri ea quæ in exceptione ioeludoutur, *cap. cùm venerabilis, de except.* Alexand. *conſ. 83. In cauſa, & lite, in princip. verſ. nec ad hoc obſtat, lib. 1.* vbi quòd exceptio huiuſmodi non eſt confeſſio, nec negatio, ſed eſt medium inter negare, & confiteri, prout in tacere, & *conſ. 49. num. 9. cum ſeqq. lib. 7.* vbi quòd libellans, excipiens, vel replicans illud, quod pars aduerſa aſſerit illud impugnando, non dicitur fateri, additque quòd is, qui dicit ſententiam non rectè latam eſſe impugnando, non fatetur eſſe latam, per *l. Gallus §. forſitam*, vbi gloſſ. *in verb. rectè, ff. de liberis, & poſthum.* quæ exponit *rectè*, id eſt, nullo modo, Surd. *deciſ. 14. num. 5.* Card. Tuſch *tom. 3. lit. E, concl. 427.* Mari. Ant. *var. reſolut. lib. 2. reſol. 50. num. 31.* Alex. Trentaciuq *var. reſolut. lib. 2. tit. de except. num. 5.*

10 Intellige Axioma procedere quoad fundandam intentinnem actoris, *l. non vtique, ff. de except. cap. exceptionem, de regulis iuris, lib. 6.* Cou. *var. lib. 1. cap. 1. num 1. verſ. eodem iure*, Anton. Gom. *var. tom. 3. c. 12. num. 16.* Cacheran. *Pedem deciſ. 178 n. 9* Franc. Milanen. *Sicilia deciſ. 3. num. 46. lib. 2.* Bellon. *Genuen. deciſ. 38. num. 8. & deciſ. 91. num. 1.* Petr. Gregor. *Syntagm. iuris lib. 21. cap. 17. num. 3.* Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat. verb. exceptio, num. 26.* Steph. Gratian. *Marchia deciſ. 19. num. 19.*

AXIOMA LXXXVI.

Exempla.

1 *Exempla declarant regulam.*
2 *Exempla non reſtringunt regulam.*
3 *Exemplis non eſt iudicandum, ſed legibus, quando legibus conſtat quòd veritas eſt contra exemplum.*

Exempla declarant regulam & aperiunt, *l. prætor, alias Iulianus, § quoties, ff. de collat. bon.* ibi, 1
quod dico exemplo vt manifeſtius fiat, Oldrad. *conſ. 244. num. 14. verſ. quinto, & vltimo*, Bald. *conſ. 358. Nulla mulier. num. 4. verſ. ſed quid eſt, lib. 1.* vbi quòd exempla ſicut digitus rem oſtendunt, & tactui quodammodo ſubiiciunt, Cardin. Tuſch. *tom. 3. lit. E, concl. 548. per totam.*

Exempla non reſtringunt regulam, *l. damni in-* 2
fecti ſtipulatio, ff. de damno inf. l. pen. §. vlt. ff. de iuris & facti ignor. l. 1. §. quod vulgo, ff. de vi, & vi arm. l. ſcire oportet. §. oportet. ff. de excuſat. tutor. Roman. *conſ. 295. Donatio patris, num. 6. verſ. eſt enim notiſſima*, Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. libertis, num. 47. C. de reuocand. donat.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 8. num. 4.* Surd. *conſ. 308. num. 10.* Card. Tuſch *d. tom. tit. E, concl. 547. per totam*, Flamin. Pariſ. *de confid. q. 9. num. 75. & quæſt. 27. num. 68. & quæſt. 32. num. 18.* Stephan. Gratian. *diſcept. foreuſ. tom. 3. cap. 563. num. 73.* Vnde dici ſolet quòd exempla non excludunt ſimilia, *§. hactenus, Inſtit. de gradib.* Crauet. *conſ. 544. num. 15.* Azeued. *l. 4. num. 24. tit. 20. lib. 8. noua recop.*

Exemplis non eſt iudicandum, ſed legibus, 3
l. ſed licet. ff. de offic. Præſid. l. nemo, C. de ſent. & interlocut. cap. 1. de poſtulat. Prælat. Socin. *reg. 8.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg. 110.* ait procedere malis exemplis, & in practica erronea iudiciorum, Cæpol. *conſ. 18. ſtatutam, col. 3.* vbi dicit habere locum, quando rès in contrarium eſt certa, non verò in caſu dubio, Alexand. *conſ. 150. In cauſa, num. 7. lib. 6.* vbi intelligit quando legibus conſtat, quòd veritas eſt contra exemplum, Menoch. *conſ. 996. n. 27. vol. 10.* Surd. *conſ. 54. num. 21.* Anton. Menoch. *Florent. deciſ. 1. num. 93. & 94.* Ludou. Rodolphin. *concl. 10. pag. 153.* Card. Tuſch. *tom. 3. litt. E, concl. 549. per totam.*

AXIOMA LXXXVII.

Exitus.

Exitus acta probat, *l. quidam, ff. de rebus dub. l. cùm Syllanianum, C. de his quibus vt indig. l. rem non nouam, in fine, C. de iudic. l. ſi mater*, vbi Bald. *C. ne de ſtatu defunct. cap. quatuor 12. quæſt. 3. cap. quod autem 22. quæſt. 2.* Tiraq. *de retracta liga. ad finem tit. num. 23.* Surd. *deciſ. 288. num. 8. & conſ. 181. num. 24.*

AXIOMA LXXXVIII.

Experientia.

EXPERIENTIA omnium rerum est mater, & magistra § *quo omnia, Instit. de fideiussor. §. pen. Instit. de satisdat. cap. quam sit, de elect. lib. 6.* Ioan. de Imola *cons. 43. in princ.* vbi quòd experientia dicitur rerum magistra de iis, quæ videmus obseruari, Alex. *consil. 115. Visa scriptura, num. 4. vers. sed posito, lib. 7.* Bald. *consil. 136. Proponitur, num. 2. lib. 2.* vbi quòd experientia facit artem, & cognitio veritatis ex experimento sequitur, & *num. 3.* quòd experimenta morborum multas nos medicinas inuenire compellunt, Surd. *cons. 61. num. 36. & cons. 131. numer. 23.* Cardin. Tusch. *tom. 3. litt. E, concl. 648. per totam,* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 2. resol. 33. num. 10.* Ludou. Rodolphin. *var. quæst. lib. 2. quæst. 35. num. 24.* Robles de Salzedo *de repres. lib. 3. cap. 17. num. 19.* Cancer. *var. p. 2. c. 1. n. 74.*

AXIOMA LXXXIX.

Expressum.

1 *Expressum vbi requiritur, non sufficit tacitum, neque præsumptum.*

2 *Expressi maior est vis, quàm taciti.*

3 *Expressum facit cessare tacitum.*

4 *Argumentum non sumitur à tacito, vel præsumpto ad destructionem expressi, sed benè è contrà.*

5 *Expressum dicitur, quod sub expresso continetur, vel ex expresso infertur.*

6 *Tacitum quod sequitur ab expresso, dicitur expressum.*

7 *Expressum dicitur, quod ex natura verborum inducitur.*

8 *Expressum dicitur, quod continetur ex vi verborum.*

9 *Expressum censetur propriè & totaliter, quod per relationem exprimitur.*

10 *Expressum dicitur, quod subintelligitur à iure.*

11 *Expressum dicitur, quod ex mente, & coniecturis necessariò colligitur.*

12 *Expressum censetur, quod virtualiter inest.*

13 *Expressum dicitur, quod sub ratione comprehenditur.*

14 *Expresso vitiato, vitiatur tacitum in eo comprehensum.*

15 *Expressio eius, quod tacitè inest, nihil operatur, & non dat nouam formam, nec facit actum conditionalem.*

1 EXPRESSI, & taciti licèt per viam reg. idem sit iudicium, vt infrà probauimus sub verbo *Taciti & expressi*, vbi tamen requiritur expressum, non sufficit tacitum, neque præsumptum, *cap. 2. de præbend. cap. fin. de procurator. in 6.* Federic. de Senis *cons. 233. col. 2 vers. sed vbi requiritur.* Cardin. Tusch. *tom. 3. lit. E, conclus. 654. per totam,* Cabed. *Lusitan. decis. 61. part. 2.* Valasc. *de partition. cap. 34. num. 18.*

2 Expressi maior est vis, quàm taciti, *l. nonnunquam, ff. de cond. & demonstrat. l. expressa nocent,* vbi Dec. *num. 5. de regul. iuris; l. precibus, C. de impub. & aliis,* Oldrad. *cons. 126. num. 8. vers. tertio,* vbi quòd expressa conditio apposita magis suspendit dispositionem, quàm conditio tacita quæ subintelligitur. Calderin. *cons. 221. num. 2. vers. ad idem facit stylus, alias 1. de cleric. non resid.* vbi quòd operatur saltem maiorem declarationem expressio eius, quòd tacitè inerat. Surd. *cons. 10. num. 24. & cons. 310. num. 14.* Pichard. *ad §. 1. num. 9. Instit. de vulg. substit.* Card. Tusch. *tom. 3. litt. E, concl. 655.* Sigismund. Scacc. *de appellat. quæst. 12. num. 87.* Menoch *de præsumpt. lib. 4. præs. 39. num. 39.* Alphonsus Narbona *l. 14. gloss. 4. num 7. tit. 2. lib. 6. Recop.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 4. cap. 699. num. 14. & 15.* Ioann. Antonin. Mangil. *de imput. quæst. 116. num. 59.* Et expressum vbi requiritur, non sufficit tacitum. Cancer. *var. p. 2. c. 1. n. 76.*

EXPRESSVM facit cessare tacitum, *l. cùm ex filio, §. filio impubere, ff. de vulgari & pupil. subst. l. maritus, C. de procuratorib.* Crauet. *cons. 92. num. 3.* Rimin. iun. *cons. 330. n. 5. lib. 3.* Franc. Becc. *cons. 39. num. 24* vbi etiam quòd stipulatio dotis restituendæ facit cessare tacitam, & *num. 24. in fin.* quòd non sumitur argumentum à tacito, vel præsumpto ad destructionem expressi, sed bene è contrà, Decian. *cons. 34. num 98. cum seqq.* maxime *num. 101. lib. 3.* vbi ampliat, etiamsi expressum colligatur ex præcedentibus, & sequentibus, Cassan. *in consuetud. Burgund. rub. 13. §. 1. num. 5.* Surd. *cons. 157. n. 22.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæst. 15. num 49* Armend. *in proœm. addit. ad recop. legum Nauarræ, numer. 13.* Cardin. Tusch. *tom. 3. litt. E, concl. 656. per totam,* vbi *num. 10.* post Boër. *decis. 312.* limitat in expressa hypotheca dotis inducta à partibus, quia facit cessare tacitam inductam à lege, secundùm communem, maximè vbi tacita pinguior est. Duran. *Rota decis. 358. num. 27.* Et sic limitatur Axioma quandò promissio diuersos respicit casus, quia expressum circa vnum non tollet tacitum circa aliud. Bellon. *cons. 21. num. 2.* Surd. *cons. 198. num. 24.* vbi *num. 25.* limitat etiam quando expressum & tacitum ad diuersum tendunt finem, & effectum, quia tunc expressum nõ facit cessare tacitum. Alphons. Narbona *l. 20. gloss. 1. n. 66. cum seqq. tit. 1. lib. 4. recop.* 3

4

EXPRESSVM dicitur, quòd sub expresso continetur, Paris. *cons. 66. num. 62. vol. 1.* Crauet. *cons. 149. num. 11.* Roland. *cons. 37. num. 34. vol. 2.* Franc. Becc. *cons. 14. num. 15. vol. 1.* Menoch. *cons. 14. num. 15. & de arbitr. casu 276. num. 2. cum seqq* vel ex expresso infertur, *l. Prætor ait. §. 1.* vbi gloss. *verb. expressum, ff. de noui oper. nunciat.* Rebuff. *in praxi benefic. p. 1. tit. forma vicariatus, num. 57. & 59.* Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. sedium erect. cap. 5. num. 1.* 5

Et ideò tantùm quod sequitur ab expresso, dicitur expressum, *l. si ita, §. si filio, ff. de secund. tabul.* Bald. *in l. fin. n. 9. C. de hæred. instit. & in l. 1. num. 10. C. de iis, qui ante apertas tab.* 6

EXPRESSVM dicitur, quod ex natura verborum inducitur, Bart. *in l. si fideiussor. §. meminisse. ff. de leg. 1.* Ruin. *cons. 148 sub num. 6. vol. 3. & cons. 159. num. 8. cum. seq. eod. vol.* Paris. *cons. 97. num. 107. vol. 1.* Octau. Glorit. *resp. 1. p. 3. num. 157. & resp. 9. num. 5.* Et quod ex generalitate verborum continetur, *l. Lucius, ff. de vulgari,* gloss. *verb. specialiter, in l. vlt. C. quod cum eo, secundùm primam opin.* Bert. *in l. prætor ait, in princip. n. 2. ff. de nom oper. nunciat. & in l. 1. col. 2. vers. ad quod sciendum, ff. de vulg. & pupil.* Curt iun. *in rub. C. de collat. col. 3. num. 9.* vbi communem regulam appellat, Brunor. à Sole *in locis communib. verb. expressum 4.* Rendio. *in promptuario recept. sent. tom. 2. tit. 100. num. 15.* Menoch. *cons. 331. n. 24.* vbi limitat, quando 7

quando requiritur aliquid expreſsè, vel, ſpecialiter fieri in aliqua diſpoſitione correctoria iuris communis, Flamin. *de reſignat. benef. lib. 6. q. 2. nu. 54. & lib. 8. q. 10. num. 23.* Anton. Menoch. *Lucenſ. deciſ. 62. n. 15. & Florent. deciſ. 69. n. 17.* Flores de Mena *var. lib. 3. q. 21. num. 26.*

8 Expressvm dicitur, quod continetur ex vi verborum, Flamin. *d. quæſt. 2. num. 57.* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ. 65. num. 29. & deciſ. 113. num. 170.* Flores de Mena *d. quæſt. 21. num. 26.* Mendez à Castro *in praxi Luſitan. lib. 3. cap. 11. num. 8.* Ferret. *in Conſtit. Cathalon. gloſſ. 4. num. 52.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 698. num. 9.* & ampliat. *numer. 10.* etiamſi expreſſio pro forma requireretur. Vincent. Fuſar. *de ſubſtit. q. 736. num. 5.* & ideò nihil refert, an aliquid expreſſis, vel æquipollentibus verbis exprimatur, vbi verba illud ſignificant, *l. qui totam, ff. ad Trebell. l. fin. C. ad legem Falcid.* Boër *deciſ. 44. num. 33.* Patiſ. *conſ. 21. num. 35. vol. 1.* Ruin. *conſ. 47. num. 18. vol. 2.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib. 7. tit. 11. num. 6. & 7.* Maſcard. *de probat. concl. 1389. num. 4.* Menoch. *conſil. 374. num. 4. & de præſumpt. lib. 4. præſ. 188. num. 10 cum ſeqq.* Perr. *de fideicom. quæſt. 15. n. 190.* Ioſeph. Seſſe *d. deciſ. 113. n. 170. & deciſ. 189. num. 52.*

9 Expressvm cenſetur propriè & totaliter, quod per relationem exprimitur, Ioſeph. de Seſſe *Aragon. deciſ. 202. numer. 31.* Antonin. Menoch. *Lucenſ. deciſ. 33. numer. 10.* Anell. Amat. *conſ. 68. num. 1.*

10 Expressvm dicitur, quòd ſubintelligitur à iure, *l. licèt Imperator, ff. de legat. 2. l. 1. C. de teſtam. milit.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. donatione largitus, n. 158. C. de reuocand. donat.*

11 Expressvm dicitur, quod ex mente, & coniecturis neceſſariò colligitur, Surd. *deciſ. 254. num. 37.* Gam. *Luſitan. deciſ. 51. num. 8.* Flores de Mena *var. lib. 2. quæſt. 21. num. 27.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. quæſt. 36. num. 19.* Cald. Pereira *de empt. cap. 9. num. 8. & 12.* Anell. Amat. *conſ. 74. num. 9. 10. & 17.*

12 Expressvm cenſetur quod virtualiter ineſt, Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ. 201. num. 31.* Anton. Monach. *Lucen. deciſ. 33. num. 10.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 5. cap. 916. num. 38. & cap. 957. num. 25.* vbi idem dicit in eo, quod ex natura actus venit, & quod neceſſarium antecedens expreſſi venit. Andr. Gail. *lib. 2. obſeru. 2. num. 1. & 4.* Stephan. Gratian. *d. tom. 5. cap. 855. num. 14.*

13 Expressvm dicitur, quod ſub ratione comprehenditur, *l. quæſitum ſcio, ff. de teſtib. l. ſi poſtulauerit. §. ſed ſi negauerit. ff. de adult.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. ſuſceperit liberos, num. 37. C. de reuocand. donat.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 5. num. 11. & 12.* Gutier. *pract. lib. 3. quæſt. 17. num. 82.* Rot *deciſ. 10. num. 3. apud Farin. p. 1. recent.* Vel ex eadem ratione deducitur, Surd. *deciſ. 254 num. 40. & deciſ. 255. num. 13.* Cald. Pereira *d. reſolut. emphyt. cap. 1. num. 20. & 21.*

14 Expresso vitiato, vitiatur tacitum in eo comprehenſum, *l. 3. §. fin. in fine, ff. de ſeruit. ruſtic. præd. l. cum vnus, §. planè, ff. de bonis auct. iudic. poſſid. l. fin. ff. de conſtit. pecun.* cum aliis citatis ab Anton. Gom. *var. tom. 1. cap. 3. num. 26.* non tamen vitiatur tacitum æquè principale, *l. ſi fideiuſſor, in princ. ff. de legat. 1*

15 Expressio eius, quod tacitè ineſt, nihil operatur, & non dat nouam formam, nec facit actum conditionalem, *l. conditiones quæ extrinſecus, vbi gloſſ. vlt. ff. de condit. & demonſtr.* Caſtrenſ. *conſ. 338. Ad primum, num. 2. lib. 2.* Anchar *conſ. 147. Super alia, num. 4.* vbi quòd id, quod tacitè ineſt, nedum non facit actum conditionalem, ſi exprimatur, ſed neque alterat diſpoſitionem, *& conſ. 404. Tria dubia, num. 7.* Federic. de Senis *conſ. 163. n. 2. verſ. nec obſtat,* vbi quòd expreſſio eius, quod tacitè ineſt, non dat nouam formam, nec facit conditionalem, Alexand. *conſ. 33. num. 5. lib. 1. & conſ. 12. Viſo titulo, num. 18. verſ. quæ reſpondetur, lib. 5.* vbi intelligit, ſi illud, quod tacitè ineſt, exprimatur eo modo, quo ineſt, quia tunc nihil operatur; ſecus verò ſi exprimatur alio modo quàm ineſt. Declarant aliis modis Rimin. iun. *conſil. 282. num. 103. & 104. lib. 3.* Tiber. Decian. *conſ. 4. numer. 24. & 25.* Card Tuſch. *tom. 3. litt. E, concl. 637. per totam.* Alphonſus Narbona *l. 2. gloſſ. 1. num. 17. tit. 5. lib. 2. Recop.* Anell. Amat. *conſ. 8. num. 22.* Robles de Salzedo *de repræſent. lib. 3. cap. 9. num. 5. & cap. 10. num. 8.* vbi *num. 14.* intelligit quando expreſſio aliquid operari nequit, & daretur ſuperfluitas, alioquin contrarium eſſet dicendum, & *num. 28.* etiam intelligit quando quod exprimitur, ineſt ea neceſſitate, & *num. 9* pariter intelligit, niſi alio modo exprimatur, quàm quo tacitè ineſt, & *num. 22.* dicit quòd expreſſio illius, quod tacitè ineſt, ſuperflua non eſt, cum exprimitur id, quod prius erat tacitum, & *num. 13.* quòd expreſſio illius, quod tacitè ineſt, toleratur ad tollendam dubitationem Canc. *variarum reſolution. part. 1. in reſponſ. ſuo a num. 54. pag. 425.*

AXIOMA XC.

Extinctum.

Extinctvm ſemel, amplius non reuiuiſcit, Petr. de Anchar. *conſ. 38. Mortua, num. 7. & conſ. 404. n. 13.* vbi extendit, maximè quando extinctio fit ex voluntate eius, qui priuatur, ſecus ex neceſſitate, Dec. *conſ. 447.* Decian. *conſ. 86. num. 41.* vbi agit de ſubſtitutione ſemel extincta, quia non reuiuiſcit, Bellam. *conſ. 34.* vbi de collatione nulla & extincta, quia non reuiuiſcit, Socin. ſen. *conſ. 91. num. 10. lib. 4.* vbi quòd obligatio ſemel extincta non reuiuiſcit. Cranet. *conſ. 322. num. 3.* latè Card. Tuſch. *tom. 3 litt. E, concl. 676. per totam.* Vide *ſup. Axiom. 9. num. 1.*

AXIOMA XCI.

Extrema.

Extrema omnia ſunt vitioſa, & ex duobus a contrariis fit medium optimum, *l. ſolent. §. fin. ff. de offic. Proconſ.* Ioan. de Capiſtr. *in ſpeculo conſcientiæ, num. 245.* Paulus de Caſtro per text. *ibi, l. continuus, §. cùm ita 1. ff. de verb oblig at.* Card. Tuſch. *tom. 3 lit. E, concl. 685.* Flamin. Pariſ. *de confidem. q. 7. num. 39.*

Extrema habilia poſſe coniungi impedit a medium inhabile, Caſtrenſ. *conſil. 422. Quod iſta mater, numer. 3. verſ. ſic, lib. 1.* vbi loquitur quando extremum debet tranſire per remedium inhabile, Florian. de S. Petro *quæſt. 3. dub. 1. numer. 22.* vbi declarat, & limitat multis modis & caſibus, in quibus extrema habilia de ſe iunguntur, licèt medium

dium fit inhabile, quando illud medium fuit sublatum, vel non durauit, refert Cardin. Tosch.tom.3. lit. E, concl.684. Vide infrà *Axiom.145.num.4.*

AXIOMA XCII.

Facere, fieri.

1 *Facere per se videtur, qui per alium facit.*
2 *Multa possumus per nosmetipsos, quæ non possumus per alios facere.*
3 *Facere non dicitur, qui causam ad finem non perduxit.*
4 *Paria sunt non facere, vel inutiliter facere.*
5 *Qui non facit quod debet, non recipit quod oportet.*
6 *Dolosus præsumitur, qui non facit quod facere tenetur.*
7 *Fieri aliquid tempore prohibito, vel conferri in tempus prohibitum, paria sunt.*
8 *Fieri aliquid tempore habili, vel conferri in tempus habile, paria sunt.*
9 *Paria sunt non fieri, vel inutiliter fieri.*
10 *Paria sunt non fieri, vel minus legitimè fieri, seu aliter fieri quàm debeat de iure.*
11 *Paria sunt non fieri, vel inualide fieri.*

1 FACERE per se videtur, qui per alium facit, *l.1.§ deiecisse ff.de vi, & vi arm.l.ita, §.quod si quis, ff.de adm.tutor.l.si per alium, ff.ne quis eum, l.non ideo, C.de accusatior. cap.mulieres, §.ille verò, de sentent.excomm.cap.qui per alium 72.de regulis iuris, lib.6.* Duen. *reg.*378. Bart.*cons.*142.*num* 3.*lib.* 1. Roman. *cons.*94. *Visis iis, n.3.vers. ea enim,* vbi quòd ea quæ facimus per nostros procuratores, per nosmetipsos facere videmur, Angel. Aretin.*cons* 61.*Clarum, n.*15.*&* 16. vbi extendit maximè in ciuilibus, & necessariò faciendis, Corras. *lib.2.miscel.cap.*12. Clar. *§.vlt.q.*38. *num.*6. Anton. Gom.*var.tom.*3.*cap.* 3. *n.* 39. *& l.*45. *Tauri. num.*91. Plac.*de delict lib.* 1. *cap.* 15. *num.*17. Menoch. *remed.* 1. *recuper.num.*407.*& cons.*1.*n.* 304. Decian.*in tract.crimin.lib.*4.*cap.* 17. *num.* 2. Flamin. Paris.*de confident.quæst.*28.*num.*83.*& quæst.*31. *n.* 12. Thom. de Thomasset.*in floribus legum, reg.*249.vbi *reg.*246 ait, quòd qui non potest per se, non potest per alium, Surd. *cons.*360.*num.* 19. Cardin. Tosch. *tom.*3.*litt. F, concl.*7. Bellet.*disquisit. clerical.p.*1.*tit. de fauore clericorum Canonis, §.*1.*num.*6. Aloys. Ricc.*in praxi rerum fori ecclesiast.resol.*564.*num.*3.*in vlt. edit.* Dionys. Paul.*de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap.*3.*num.* 44. Surd.*cons.* 50.*num.* 11. *& cons.* 360. *num* 22.*& cons.* 380. *n.* 4. Alphons. Narbona *l.* 31. *gloss.*8.*num.*1.*tit.*7.*lib.*1.*recopil.* Ioann. Maria Nouar. *quæst.forens.lib.*1.*quæst.*143. *num.* 9. Vincent. Caroc. *in singularibus suis, sing.*402. vbi ait quòd propriè & verè, & non per fictionem per se facere dicitur, qui per alium facit in iis, quæ sunt iuris, & facti simul, vel facti tantùm. Et ad illud, quod qui potest per se, potest per alium facere, est *l.*1 *§.vsus autem, ff. de procurat. l.sed etsi vnius* 17. *§. idem Iulianus, & §. idem ait, ff.de iniur.* Ego Ipse *in praxi exigendi pensiones, q.*1.*n.*1. latè. Vincent. Caroc. *sing.*416.*vers. limitatur singulariter,* vbi limita in eo, cui competit ius, vel facultas non de iure communi, sed ex forma statuti, vel aliquo speciali priuilegio. Et ad hoc quod qui non potest per se, nec per alium potest, *l.neque per se, C. de hered. instit. cap. quod alicui, de reg.iur.num.*6. Menoch.*de arbitr.casu* 459. *per tot. & cons.*444.*n.*34. Mari. Giurba *in consuetud. Messanens. p.*1.*cap.*10.*gl.*6.*n.*28.

Limita in iis, quæ requirunt seruitium personale 2 actu, vt est residentia in beneficio, ad effectum consequendi distributiones, & visitatio ad effectum recipiendi procurationes, Calderin. *cons.*121.*num.* 2. *& in fine,* quod est *cons.*1 *de clericis non resid.* Angel. Aretin.*cons.*137.*Quoniam, num.*13.*vers.multo minus,* vbi ait, quòd multa possumus per nosmetipsos, quæ non possumus per alios facere, refert Card. Tusch. *d.concl.*7.*à num.*23.vbi *n.*25. limitat etiam in iis, in quibus est electa industria personæ, quia per alium expediri, vel fieri non possunt.

FACERE non dicitur, qui causam ad finem non 3 perduxit, *l.qui cùm natu maior.§. accusasse ff.de bonis libert.* Mexi.*in tract.taxa panis, concl.*5.*n.* 61. Farinac. *in praxi crimin.p.*4. *cons.* 75. *num.* 81. Vel inutiliter 4 fecit, quia paria sunt non facere, vel inutiliter facere, *l.qui habebat.ff.de monum.testam.* Socin. *cons.* 29. *num.*8.*vol.*3. Cravet.*de antiq.temp. p.* 4. *princ. n.* 144. Ruin.*cons.vlt.num.*4.*vol.*3. Afflict. *decis.*182. *num.* 4. *& decis.*256 *n.*3. Menoch.*cons.*658.*n.*9.*& cons.* 695. *num.*18. quos refert Glorit.*resp.*1.*p.*2.*n.*180.

Qui non facit quod debet, non recipit quod opor- 5 tet, *l.non fecerit,* vbi gloss.*ff.de furtis.* Menoch.*remed.*1.*recuper.n.*89. Surd. *de aliment.tit.* 8. *priuil.* 51. *n.* 10. Et qui non facit quod facere tenetur, præsu- 6 mitur dolosus, Farin.*in praxi crim.p.*3.*q.*89. *à n.* 91. Card. Pereira *de empt.cap.*19.*n.*18.

FIERI aliquid tempore prohibito, vel conferri 7 in tempus prohibitum, paria sunt, *l.in tempus, ff.de hered.instit.l. Stichus seruus meus, ff de manumiss. test. l.quod sponsa* 4.*C.de don. ante nupt.* Tiraq. *in tract. de iure constit.p.*3.*limit.*1.*n.*3. *cum seqq. & de iure primog. q.*40.*n.*178. Conan. *comment.iuris lib.*8.*cap.*2.*num.*7. Mascard.*de prob.concl.*1076. *n.* 1. Valasc.*cons.*77.*n.*4.

FIERI aliquid tempore habili, vel conferri in 8 tempus habile, paria sunt, *d.l.in tempus, ff.de hered. instit.* Card. Pereira *quæst.forens.cons.*17.*n.*12.

Non fieri, & inutiliter fieri, paria sunt, *l.pen.in* 9 *princ.ff.de suis, & legit, hered.l.quoties,* vbi gloss. & Doctores *ff.qui satisd.cog.§.sciendum, Instit.de satisd. tutor.* gloss.*verb.inutilem, in cap.*2. *de translat. Prælat.* Tiraq.*ad leg.connub gl.*1.*p.*6.*n.*12. Palat.*in rub.de donat.inter virum & vxor.§.*70.*num.*29. Coti.*pract.cap.*7. *num.*2.*vers.est & in hoc,* Surd.*decis.*28.*num.*89. sicut etiam paria sunt non fieri, vel ita fieri quod factum non duret, Anton. Menoch.*Bononien.decis.* 40.*puncto* 7.*num.*18.

Non fieri, vel minus legitimè fieri, seu aliter fieri 10 quàm debeat de iure, paria sunt, *d.l.quoties,* vbi Ias. *l.si autem nullum, C. de legit.hered.c.inter corporalia, de translat. Episcopi l.c.veniens, de Presbyt.non baptiz. cap.fin.de restit spoliat.* Surd *cons.*45.*n.* 42. *& cons.*88. *num.*16.*& cons.*3.*n.*12.*& decis.*121.*n.*6. *& decis.* 269. *num.*12. Flamin. Paris.*de resignat.benef.lib.*11.*q.*7. *n.*8. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. factum, n.*17. Valasc.*de partit.cap.*8.*num.*44. Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.*127.*in fine, & reg.*120. Monet. *de distribut.quotid.p.*2.*q.*2. *num.* 19. Aaron. Monach. *Florent.decis.*26.*num.*2. Mari. Anton.*var.resolut.lib.*1. *resol.*8.*n.*8.

Non fieri, vel inualidè fieri, paria sunt, *l.non pu-* 11 *tauit.§.non quauis,* vbi Bart.*ff.de bonor. possess. contra tab.l.*1.*quod autem,* vbi Bald.*ff.de offic præfecti vrbis,* Surd.*cons.*157.*n.*13. Mari. Anton.*var.resolut.lib.*1.*resol.* 11.*num.*10.

AXIOMA

AXIOMA XCIII.

Factum, Facta.

1 *Narratio facti non facit ius.*
2 *Ius totum mutatur propter minimam facti mutationem.*
3 *Responſum congruum dari non poteſt à Iureconſulto, niſi factum recipiat.*
4 *Conſilium mutatur mutatione facti.*
5 *Factum incertum non poteſt expectare conſilium certum.*
6 *Facto non minus, quàm verbo conſenſus elicitur, ac ratificatio.*
7 *Fructus rei ſuo nomine empta percipiens dicitur facto ratificare.*
8 *Penſionem exigens cenſetur ratificare vacationem.*
9 *Ratificare aliquid facto, plus eſt quàm verbo.*
10 *Ratificatio quæ fit facto dicitur magis efficax illa, quæ fit ver o.*
11 *Facta ſunt efficaciora ad declarandum animum facientis, quàm ipſa verba.*
12 *Factum vbi requiritur, non ſufficiunt verba.*
13 *Factum non dicitur, donec aliquid ſupereſt agendum.*
14 *Factum non dicitur, quod non durat factum.*
15 *Factum attenditur, non quod potuit fieri.*
16 *Factum non attenditur, ſed quod debuit fieri.*
17 *Factum quod non releuat, fieri non debet.*
18 *Factum non reputatur id, quod non habuit effectum.*
19 *Factum contra ius, pro non facto habetur.*
20 *Paria ſunt, factum quid non fuiſſe, vel nulliter factum.*
21 *Factum vnius non debet alteri nocere.*
22 *Prægrauari nemo debet ex facto alterius.*
23 *Factum proprium nemo impugnare poteſt.*
24 *Actus quando eſſet ipſo iure nullus, tunc poterit quilibet venire contra actum à ſe geſtum.*
25 *Factum iudicis reputatur factum partis; vbi declaratur.*
26 *Factum præſumitur, quod fieri conſueuit.*
27 *Factum non præſumitur, niſi probetur.*
28 *Facta ſunt ſui natura incerta.*
29 *Factum legitimè, ſeu iuſtè, nullam pœnam meretur.*
30 *Facta multa tenent, quæ à principio fieri prohibentur.*
31 *Præſumptio iuris, & de iure licèt non admittat probationem in contrarium, ſi tamen eſt admiſſa & probata, releuat.*
32 *Contractus quamuis non poſſit celebrari in Eccleſia, tamen celebratus valet.*
33 *Mulier & miles licèt non poſſint eſſe procuratores, ſi tamen admittantur, valet proceſſus.*
34 *Facta pro infectis haberi non poſſunt.*
35 *Facta de facto, etiam de facto ſunt reuocanda.*
36 *Carceratus vt ſuſpectus de fuga ordine non ſeruato, eſt excarcerandus, nec captura confirmari poteſt ex nouis.*
37 *Sequeſtratio, ſeu recommendatio carcerati facta de facto ſine iudice, nihil releuat, & de facto reuocanda eſt.*
38 *Factum legitimè retractari non debet, niſi caſus poſtea eueniat à quo inchoari non poſſet.*

1 FACTI narratio non facit ius, *cap. ex litteris, de fide inſtr.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. liberis, n. 37. C. de reuocand. donat.* ſed iuris diſpoſitionem inducit, *l. quidam referunt. ff. de iure Codicil.* Federic. de Senis *conſ. 151. in princ.* quia ex facto ius oritur, *l. ſi ex plagis 53. §. in cliuo. ff. ad leg. Aquil. l. fin. in princ. ff. de iureiur. l. ſeruus, C. de condit. & demonſtr.* Federic. de Senis *conſ. 298. in princip.* Bellon. *conſ. 3. In puncto, in princip.* Anch. *conſ. 234. Statuto cauetur. num. 1. verſ. quomodo*, vbi ait, quòd ſicut ex facto ius oritur, ita ex facto ius moritur, Bald. *conſ. 292. Verba pactorum, circa fin. verſ. verum, lib. 2. & conſ. 67. Quia ex facto, in princ. lib. 3.* Menoch. *conſ. 2. num. 208.* D. Barboſ. *in l. Titia, num. 25. ff. ſoluto matrim.* Cardio. Tuſch. *tom. 3. lit. E, concl. 23.* Anton. Monach *Florent. deciſ. 48. n. 7.* Ioann. Baptiſt. Coſta *de fact. ſcientia & ignor. inſpect. 16. n. 2.* Leaod. Galgan. *de iure patr. lib. 2. tit. 29. num. 17.*

Vnde euenit, vt propter minimam facti muta- 2
tionem mutetur totum ius, *l. ſi is ff. de excuſat. tutor. l. natura cauillationis*, & *ibi* Alciat. *ff. de verb. ſignif. l. ea eſt, ff. de reg. iur.* Ponte *de poteſt. Proreg. tit. 1. num. 15.* Mari. Giurb. *in conſuetud. Meſſanenſ. part. 1. in proœm. n. 8.* Ioan. Baptiſt. Coſta *d. inſpect. 16. num. 2. cum ſeqq.* vbi *num. 4.* id ipſum firmando ampliat, etſi vnico in puncto varietur factum. *cap. fin. de contrah. empt.* Federic. de Senis *d. conſ. 152. in princ.* vbi ſubdit, congruum reſponſum dari non poſſe à 3
Iureconſulto, niſi factum percipiat, Ægid. Bellam. *conſ. 48. num. 13. verſ. quoad primum*, vbi quòd ſi fa- 4
ctum non eſt certum, Iuriſconſultus non poteſt reſpondere, Bald. *conſ. 304. Non eſt nouum, in prin. lib. 1.* vbi quòd mutatione facti mutatur etiam conſilium, & *conſ. 12. Quidam nomine, in princip. & conſ. 251. Sententiam, poſt med. verſ. vnde ego, lib 5.* vbi quòd ſecundùm diuerſitatem punctorum redditur diuerſum conſilium, & *conſ. 364. Certum eſt, circa med. eodem lib. 3.* vbi quòd factum incertum non poteſt ex- 5
pectare conſilium certum, Angel. *conſ. 391. Sub aliis, in princ.* vbi quòd mutatio terminorum alterat, & mutat cenſuram iuris.

FACTO non minus, quàm verbo conſenſus eli- 6
citur, & ratificatio, *l. Paulus, l. non tantum, ff. rem ratam haberi, l. de quibus, circa fin. de legib.* Dec. *conſ. 38. Et præterea*, Roman. *conſ. 291. Cùm iſti fratres, n. 3. verſ. tertiò, quia*, Ioann. de Imola *conſ. 73. In caſu propoſito, num. 6.* Pariſ. *conſ. 33. num. 30. vol. 1.* Aret. *conſ. 127. Eximie, col. 2. verſ. ſeq quando*, Grammat. *conſ. 13. n. 9. in ciuil. lib.* Anch *conſ. 98. num. 13. vol. 1. & conſ. 42. num. 14. vol. 2.* Menoch. *remed. 1. recup. num. 125.* Crauet. *conſ. 106. à princ.* vbi *num. 2.* quòd plus eſt renunciare beneficio facto, quàm verbo, Alexand. *conſ. 88. In cauſis, col. pen. lib. 1.* vbi quòd per- 7
cipiens fructus rei ſuo nomine emptæ, dicitur facto ratificare, & *conſ. 88. col. pen. lib. 5.* vbi quòd percipiens fructus rei legatæ, dicitur acceptare legatum, 8
& *conſ. 117. num. 2. eod lib. 5.* vbi quòd exigens penſionem cenſetur ratificare vacationem, Card. Tuſch. *tom. 3. litt. F. concl. 15. à princ.* Franc. Becc. *conſ. 109. n. 21. vol. 1.*

Immò plus eſt aliquid facto ratificare, quàm verbo, 9
cap. dilecti filij, il. 1. de appellat. Dec. *conſ. 449. num. 12.* Roman. *d. conſ. 291. n. 4. verſ. quin imò*, Bald. *conſ. 400. Super primo, col. ante pen. verſ. nec refert verùm, lib. 4.*
quia ratificatio, quæ fit facto, dicitur magis efficax 10
illâ quæ fit verbo, Dec. *conſ. 586. In cauſa col. fin.* Bald. *conſ. 184. Ad intelligentiam, lib. 2. & conſ. 103. Videtur, lib. 5. & conſ. 14. Punctus, lib. 3.* Alex. *conſ. 127. Viſo inſtrumento, & conſ. 175. Perſpectis, lib. 5.* Socin. *conſ. 64. Viſa bulla, col. fin. lib. 2. & conſ. 140. Viſis, col. pen. in 1. dub. lib. 4.* Vnde in iis, quæ tendunt ad declarationem animi, plus eſt facto, quàm verbo declarare,

l. ſi

l.si tamen.§.si qui,ff.de adilit.edicto, Abb.*cons.*116.
*Illud.de iure.n.*3.*lib.*2. Ias.*cons.*153. *Difficultas*, *col.*2.
vers.confirmantur predicta, *lib.*2. Roman.*d.cons.*291.
12 *num.*4.vbi quòd mens,& voluntas magis facto, seu
actu, quàm verbis declaratur; nam facta sunt effi-
caciora ad declaraodum animum fauentis, quàm
ipsa verba,Neoizan.*cons.*76.*num.*53. Magon.*Lucensi*
*decis.*12.*num.*19. Fusch.*lit. F. sing.*2. & cum ratione,
quia yetba quandoque sunt falsa, facta verò oun-
quam,vt ioquit Bald.*in d.l. Paulus.ff.remratum habe-*
ri, Alciat.*resp.*248.*num.*6.*vers.non obstat*, secundùm
Lugdunens. impressionem, & ideo tatificatio quæ
actis fit validiùs confirmat actum,quàm illa, quæ fit
verbis, Alex.*cons.*117.*num.*2.*vol.*5.Dec.*cons.*583.*sub*
*num.*4.*vers.vlterius*, *& n.*5.*& cons.*586.*n.*13.Paris.*d.*
*cef.*49.*vol.*1. Cephal.*cons.*51.*num.*15. Natt.*cons.*341.
*n.*4.*vol.*2.Grat.*cons.*47.*num.*22.*vol.*1.Calcan.*cons.*12.
Socin.ion.*cons.*19.*n.*13.*vol.*1.Crauet.*cons.*237.*num.*2.
& 3.*& cons.*776.*num.*6. Meooch.*d.remed.*15.*recuper.*
*n.*118.*cum seqq.*

21 Factum vbi requiritur, non sufficiunt verba,
vbi per Alex.*consil.*21. *Viso processu*, *in.fin.n.* 7. *lib.*1.
vbi quòd stante statuto, quod muliet non aodiatur
si non fideiobeat in iudicio, non sufficit oblatio fi-
deiussionis oomine mulieris facta *& cons.*44. *num.*6.
*lib.*7. vbi quòd is, qui renetor soloere cum effectu,
non sufficit quod dicat se patatum soluete, quia oi-
hil releuat oblatio vetbalis, vbi opus est facto,
Ægid.*cons.*9.*num.*17. *vers. item non obstat*, vbi qoòd
quando tealis testitutio est facienda, cautio oon
sufficit, Socin. *consil.*92. *Viso instrumento n.*10.*lib.*4.
vbi qoòd quando lex requitit factum,non sufficiunt
verba, Card. Tusch. *d.tom.*3. *lit. F.concl.*21.*per tot.*

13 Factum non dicitur,donec aliquid soperest
agendum,*l.cùm Sylluniarum,in fin. C.de his quibus vt*
indign.l.pen. C.ad Syllan. Apostil. ad Barth. *cons.* 36.
Statuto ciuitatis,in ver.Verbum facta,*lib.*1.vbi hoc in-
telligit in delictis,& odiosis, tefert Card. Tusch.*d.*
lit. F. concl. 22. *num.*4. Girond.*de priuilegiorum*, *seu*
exemptionum explicat. num. 1133. Anton. Monach.
*Bononien.decis.*28.*num.* 22. Surd.*cons.* 168. *num.* 9. *&*
*cons.*217.*num.*12. Cardin Mantic.*decis.* 186. *num.* 3.
Costa *de facti scientia & ignor.inspect.*16.*n.* 12. Ioao.
Maria Nouar.*quæst.forens.lib.*1.*q.*1.*n.*9.*&* 10.

14 Factum noo dicitur, quod non durat factom,
l.si pro parte. §. *versum. ff. de in rem verso*, Menoch.
*cons.*334.*num.*19.vbi intelligit, quando actus habet
tractum successiuum,Brunor. à Sole *in locis commun.*
*verb.factum.num.*16. Surd.*de alimens.tit.* 7. *quæst.* 20.
num. 9. *cum seqq.* Fatin. *in praxi crimin.p.*4.*cons.*60.
*num.*72. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloss.*63.*num.*24.*cum*
*seqq.*Stephan. Gratian. *disceptat.forens.cap.*115.*n.*33.
& cap. 132. *num.* 25. *cum seqq.* Alphons. Narbona
*l.*10.*gloss.*2.*num.*17.*titul.*1.*lib.*4.*& l.*10.*gloss.*2.*num.*10.
*tit.*6.*& l.*29.*gloss.*3.*num.*1. *tit.* 7. *lib.* 1. *noua Recopil.*
Vioceot.Caroc.*de remed.contra prælud.sentent.except.*
21.*num.*17.Ioan.Bapt Costa *de facti sciemia. & ignor.*
inspect. 11. *per tot.*vbi *num.* 19. limitat quando stat
per facientem omnibus duret factum. Ioan. Maria
Nouar.*quæst.forens.lib.*1.*q.*28.*n.*4.latè Castill.*controu.*
*lib.*5.*p.*1.*c.*89.*num.*8 *cum seqq* vbi intelligit qoando
actus habet factum successiuum,Torreblanc.*de iure*
*spirit.lib.*15.*c.*13.*n.*42. Rot.*decis.*503.*n.*4.*in fin.p.* 1.*in*
posthum.Farin. aliàs *p.* 1. *recent.* Nam facere non di-
citur qui noo dutat in facto, illúdve ad finem non
perducit, *l.qui cum natu maior* §.*accusasse. ff. de bonis*
*libert.*Mexia *in tract.tassa panis,concl.*8.*num.*61.Ioan.
Maria Nouar.*d.lib.*1.*q.*28.*n.*4.

15 Factum attenditur,non quod potuit fieri,
Crauet.*cons.*189. *num.* 7.*vers.quartus casus*, Cardin.
Tusch. *d.tom.*3.*litt.F. concl.*24.

Factum non attenditur,sed quod debuit fieri, 16
*l.nemo,C.de sentent.& interlocut.*Crauet.*cons.*320.*n.*5.
Federic.de Senis *cons.*152.*n.*3.*vers.item quia per hoc*,
Alex *cons.*3.*Viso instrumento*,*n.*5.*lib.*1. Card.Tusch *d.*
*tom.*3.*lit.F.concl.*24 Rot.*decis.*252.*n.*2.*p.*1.*in posthum.*
*Farin.*aliàs *p.*3.*recent.*

Factum qood noo releuat,fieri oon debet,*l.ad* 17
*probationem.C.de probationib.*Surd.*decis.*260. *n.*5.*cum*
*seqq.*nec factum dicitur,*l.iubemus*,& *ibi* Batt.*C.de sa-*
*cros. Eccles.*Menoch.*cons.*351.*num.*36. Octau.Glorit.
*resp.*1.*p.*2.*n.*180.*in fine.*

Factum non teputatur id, quod non habuit 18
effectum,*l.*1,§.*nihil.ff.de inoffic.testam.l.si quis sub con*
*ditione.ff.de testam.tut.l.*2 §.*sed et si sine sui.ff.de suis &*
legit.hared.l.ex consensu.§.1.*ff.de appell.*Surd.*cons.*436.
*num.*14.

Factum contra ius, pto noo facto habetur, 19
l.iubemus.§.*prædia,C.de sacros. Eccl. cap.quæ contra ius*
64.*de reg.iuris,lib.*6.Cardos.*in praxi Iudic.& Aduoc.*
*verb.factum.num.*2.Azor.*Instit.moral.p.*1.*lib.*5.*cap.*16.
*q.*17. Intellige quantum ad actus fitmitatem & ro-
bur,secus ad punitionem, pœnámque incurrendam,
Tiraq.*de iure constituti,limit.*7.*n.*49. Alphons.Modit.
in §.*lex est, Instit. de iure naturali gent.& ciuili*, *dub.*
100.*n.*10.Molin.*de primog.lib.*2.*c.*16.*n.*20.Ioan.Bapt.
Costa *de facti scientia, & ignorant. inspect.* 11. *num.*5.
Card.Tusch.*ad lit.F.concl.*12.*n.*3.

Factum quid non fuisse, vel nulliter factum 20
paria sunt,*l.quoties.ff.qui satisdare cog.* Sotd.*cons.*359.
*n.*1.Anton Monach.*Florent.decis.*26. *n.*2. Et factum
inutile,inualidum,ioefficax,minúsque solemne nnn
facto æquiparatut. Ioao.Bapt.Costa *d. tract.de facti*
*scientia,& ignor.inspect.*23.*per tot.* Et factum non di-
citur quod solemniter non est factum, *l.vnic. C. de*
rei vxoriæ act.

Factum vnius nòn debet alteri nocere, *l.si* 21
vnus.§.*ante omnia.ff.de pactis,l.de pupillo.*§.*si plurium.*
ff de noui oper.nunc.l.paterfam.ff. de hared. instit. l. non
debet alteri.ff.de reg.iuris, *l.cohæredi*, *C. famil.hercisc.*
l.heredes.§.*in illa.ff.eod.* Thom.de Thomass.*in floribus*
*legum,reg.*125. Menoch.*cons.*346.*num.*26. Surd.*decis.*
102.*n.*1.*& cons.*22.*num.*29.Farin.*in praxi crimin.p.*4.
*cons.*40.*n.*45.*& cons.*65.*n.*100 Et facto alterius oemo 21
debet prægrauari, *l.si quis in suo.*§.*legis,C.de inoffic.*
testam. Surd. *cons.* 173.*num.*84 aut alieoo facto ooe-
rari, *l.in causa,ff.de procuratorib.*

Factum proprium nemo impugnare potest, 23
l.post mortem.ff.de adopt.l.& per fundum,ff.de seruitut.
rustic.præd.l.ficus, *C.de action.& oblig.l.cùm à matre*,
C.de rei vendic.l.generaliter,§.*fin.ff.de non numer pecun.*
l.non idcirco, *C.de contrah.empt.l. si creditoribus*, *C.de*
seruo communi pignori d.ato,l.cùm profitearis,C.de reuoc.
*donat.l.*1.*C.de remiss.pignor.c.veniens,de filiis Presbyt.*
c.cum super, *de concess.præbend.*Thom.de Thomass.*in*
florib.legum, *reg.* 26. vbi procedere, nisi ex iusta &
concessa causa deueniat, Menoch. *cons.* 160.*num.*5.
Surd.*cons.*284.*num.*5.*&* 8. Cardos. *in praxi iudicum*,
*ver factum,num.*3. Ioseph. Sesse *Aragonia decis.*250.
*num.*69.Bartol.*in tract.de consortib.cap.*22.*n.*13.Mari.
Antonin.*var.resol.lib.*1.*resol.*5.*num.*2. Cæs. Argel.*de*
contradictore legitimo, *q.*2.*n.*256.*& q.*4.*n.*43.*& q.* 8.
*num.*4.*& q.*10.*n.*80.Seraphin.*decis.*334.*num.*1.

Limita qoando actus esset ipso iure nullus, quia 24
tonc quilibet potest venire contra actum à se ge-
stum, *c.magna* 22.*q.*4. Caputaquen. *decis.* 170. *n.* 6.
& 7.*p.*3. Grammat.*decis.*12.*n.*14.*& decis.*79. *in n.*3.
Magon. *Florent. decis* 69.*num.*6. Surd.*cons.*183.*n.*43.
*& cons.*284.*num.*1.*&* 14 quos refert Mari. Antonin.
*var.resolut.lib.*1.*resol.*5.*num.* 23. Baëc. *de dote cap.*11.
F *num.*82.

num.82.& cap.34.num.2. Molin. de primog. lib.4.c.1.
num.18. Caualcan. de vſur.num.162.& 163. & 175.
Pinel.in l.1. C.de bonis mat.p.3.n.73. Valaſc. conſ.69.
n.14. D. Barboſ.in l. 1.p.5.n.15.ff.ſoluto matr. Giurb.
in conſuetud Meſſanenſ.c.24.gloſſ.15.n. 11. Vincent.
Fuſar.de ſubſtitut.q.717.num. 3. Ioan. Bapt. Coſta de
facti ſcientia & ignor. inſpect. 9. num.4. cum ſeqq. vbi
etiam Axioma declarat, & intelligit verum, ſi actus
proprio nomine geſtus ſit, ſecus ſi alterius, vt in
Prælato, Rectore, & adminiſtratore Eccleſiæ, tu-
tore, curatore, patre legitimo filij adminiſtratore,
& ſimilibus.

25 FACTVM Iudicis reputatur factum partis, l.ſi
ob cauſam, vbi Bart. Bald. & alij C.de evictionib. Bart.
in quæſt.1. Lucana ciuitatis, num.15. vbi quòd factum
Iudicis æquiparatur facto partis, ne dum circa af-
firmatiuum factum, ſed etiam circa negatiuum, &
quod imò factum Iudicis eſt maioris auctoritatis,
quàm factum partis, Iaſ.in l. à D. Pio. §. ſi emptor.
num.3.ff. de re iudic. vbi quòd factum Iudicis cenſe-
tur factum partis, ſi eſt legitimè & iuridicè factum,
& quando clauditur ſub adminiſtratione iuriſdi-
ctionis, aliàs, ſecus, Alex.conſ.212. Ponderatis, num.7.
verſ.ſecundò, reſpondeo, lib.6. vbi quòd procedit in
iis, in quibus Iudex contra partem inuitam habet
à lege poteſtatem procedendi ad illum actum, &
limitat in formalibus, quæ debent ſpecificè imple-
ri, quia non ſufficit factum Iudicis, vbi forma re-
quirit factum partis, Bald.conſ.61. In iſta quæſt.n. 2.
verſ.& ſi dicatur, lib. 2. vbi intelligit de facto Iudi-
cis legitimo, Signorol.conſ.189.in fine, Ancharan.
conſ.107.In quæſtione.num.4. & 5. vbi ampliat in ar-
bitrio, & arbitratore, quia factum illius cenſetur fa-
ctum partis; & Menoch. remed. 8. recuper. num. 44.
Surd.deciſ.166.num.vlt.& conſ.36.num.17.& conſ 49.
num.1.& 37.& conſ.374.num.9.Ioſeph. Ludou.Peru-
ſina deciſ.65.num.5.part.2. Gutier. canon.lib.2.cap. 2.
num. 2. & num. 16. Cald. Pereira de reſolut. emphyt.
cap.5.num.52.& cap.6.num.5. Card. Tuſch. d. tom.3.
lit. F.concl.30.per totam, Rot. deciſ.184.num.2. apud
Farin.p. 1. recent. Carol.de Graſſis de except. ad mat.
ſtat.except.17.num.1. Stephan. Gratian. diſceptat. fo-
renſ. cap. 730. num. 34. & cap. 784. num. 21. Rota
deciſ.259. num. 1. & deciſ. 382. num. 3. & deciſ.115.
num.2.& 3.p.2. in poſthum. Farin. aliàs p. 3. recentior.
Intellige ſi Iudex rectè procedat, non aliàs, Syluan.
conſ.161.num.7. Surd. conſ.48. num. 37. & conſ. 168.
num.25.& deciſ.128. num. 15. Ioan. Bapt. Coſta de
facti ſcientia & ignor.inſpect.40. num. 1. cum ſeq. vbi
inſpect. 41. num. 2. ſubdit factum Iudicis perpetui,
ciuitatis factum reputari, & num. 4. quod factum
Vicarij pro facto Epiſcopi reputatur, & inſpect.44.
num.1.quòd factum tutoris pupilli factum cenſetur.
Intellige etiam Axioma quoad validitatem & per-
fectionem, non quoad ſcientiam, Surd. conſ.49.n. 34.
cum ſeq.

26 FACTVM præſumitur, quod fieri conſueuit,
l.ſi cui.ff de annuis leg. latè Euerard.in loco ab vſitato.
n.6.cum ſeqq.Salicet.in l.exceptio.n.1.& 3.C.de locat.
Beroi.conſ.48.n.11.lib.2.Surd.deciſ.199.n. 4. Brunor.
à Sole in locis communib.verb.factum.n. 14. Maſcard.
de probat.concl.732.n.5.Flamin.de reſignation.lib. 11.
quæſt.14.num. 8. Vel quod de Iure erat faciendum,
Maſcard.de probat.concl.734. Cardin. Tuſch. tom. 3.
lit. F.concl.10.n.9.Flamin.d.q.14.n.7.

27 FACTVM non præſumitur, niſi probetur, l.in
bello.§.facta.ff.de captiuis & poſtlim.reuerſ. l. ſi eman-
cipati 9.vbi Iaſ.C.de collat.l.1. C.de probationib.l.quæ-
cunque.§.fin.ff de publican.l.aſſecuratio. C. de non num.
pecun.cap.cùm Ioannes.§.verum, de fide inſtrum.cap.li-
cèt, de conſtit.lib.6.Vital.de Camban.in tract.clauſu-
larum, pag.320.n.49. Thom. de Thomaſſ.in floribus
legum reg.118. Capuiaquen. deciſ.11.num.1.p. 1. Me-
noch.de præſumpt.lib.6.præſ.14 per totam, Maſcard. de
probat.concl.372.Card. Mantic.de coniectur.vltim.vo-
lunt.lib.2.tit.1 n.4.& tit.12.n.22. Flamin. de reſignat.
beneſic.lib.10.quæſt.8.num.43.vbi n. 44. ait rationem 28
huius Axiomatis eſſe, quia facta ſunt ſui natura in-
certa, per l.in omnibus ff.de iuris & facti ignor.Gonzal.
ad reg.8.Cancel.gloſſ.43.n.95.& gloſſ.62 n. 28. Card.
Tuſch.d.tom.3.lit. F.concl.10. Mari. Antonin. var.re-
ſol.lib.1.reſol.98.num.8.Bellet.diſquiſit.cleric.p.8.tit.de
bonis cleric.§.15.n.6. Franc. Molin.de ritu nupt.lib.1.
cap.9.n.2. Limita in factis notoriis, aut publicis.c.1.
de poſtul. Prælat. Camill. Borrell.in ſumm.deciſ.tom.1.
tit.2.de probat.num.31.verſ.declarandum. Ioan. Bapt.
Coſta de facti ſcient.& ignor.inſpect.13. n. 5.in fin. Et
in vſitatis, ſeu fieri conſuetis. Borrel. d.loco num. 32.
& 34.Modit.in §.lex eſt.Iuſt.de iure nat.gent.& ciuil.
dub 100.n.12.verſ.in conſuetis verò.

FACTVM legitimè, ſeu iuſtè, nullam pœnam 29
meretur, l.nemo damnum. ff de iniuriis.l.qui ſeruum.ff.
de verb.oblig.l.Gracchus, C.ad legem Iuliam, de adulter.
l.ſancimus, C.de adminiſtr. tutor.§. iniuria, Iuſtit. ad
legem Aquil. Thom. de Thomaſſet. in floribus legum,
reg.260.

FACTA multa tenent, quæ à principio fieri 30
prohibentur, l.patre furioſo vbi latè Iaſ.l.de his, qui
ſunt ſui, vel alieni iuris, l.circa.ff.de inoffic.teſtam.l.1.§.
biduum.ff. quando appellandum ſit.cap.ad Apoſtolicam
46.de Regularib. cap.1. de matrim. contract. contra in-
terd. Eccleſiæ, cap.fin.de diuort.cap.rurſus, qui clerici, vel
voueat.Roman.conſ.115. Duo ſunt, num. 4. & 5. vbi 31
quòd præſumptio iuris, & de iure licèt non admit-
tat probationem in contrarium, ſi tamen eſt admiſ-
ſa & probata, releuat, & quod clericus licèt inſtru-
menta conficere & rogare non poſſit, tamen con-
fecta, & rogata valent, & conſ.409. Quoad primum,
num.7 vbi quòd licèt quis prohibeatur fideiubere,
ſi tamen fideiubeat, valet fideiuſſio, Angel.Aretin.
conſ.92.num.15.verſ.tertiò dictus contractus, vbi quòd 32
contractus quamuis non poſſit celebrari in Eccle-
ſia, tamen celebratus valet, Oldrad.conſ.14.num.9.
verſ.ad aliud, vbi quòd licèt benedictio Abbatis tu-
tiùs debeat fieri die Dominico, ſi tamen eſt facta
alio die, valet, & conſ.306.in fin. verſ. ſecunda ratio,
vbi quòd is, qui non poteſt dare de iure tertij, & 33
non audiretur volens probare, ſi tamen iam proba-
uit, audiuit, Abb.conſ.vlt. num.5. lib.2. vbi quòd qui
non tenetur reſpondere libello generali; ſi tamen
illi reſpondet, ſibi præiudicat, Signorol.conſ.227. In
quæſtione, num. 2. vbi quòd laudum licèt ferri non
poſſit, vel non debeat, ſtante claudicatione com-
promiſſi, ſi tamen feratur, valet, Federic.de Senis
conſ.104.num.4.& conſ.293.in fine, vbi quòd mulier
& miles licèt non poſſint eſſe procuratores, ſi tamen
admittantur, valet proceſſus, Bart. in quæſt.1. Luca-
na ciuitatis, num.12.verſ.è contrà, vbi hanc regulam
infallibilem dicit, Thom. de Thomaſſet. in floribus
legum, reg.185.vbi ait procedere quando à principio
actus non eſt omnino inualidus, Lambertin. de iu-
repatron. p.1.lib.10.art.7.Surd. conſ.174. num.12. &
conſ.175.num.41.& conſ.360. num.14. Card. Tuſch.
d.tom 3.litt.F. concl.12.per totam, Stephan. Gratian.
Marchia deciſ.64.n.11. Cæſ.Argel.de contradict.legi-
timo, quæſt.3.n.98.Anton.Monach.Bononien.deciſ.19.
num.21.Eſcob.de ratiocin.cap.6.n.38. Bellet.diſquiſit.
clerical.p.1.tit.de diſciplina clericali, §.28.num.6.& tit.
de clerico teſte. §.4.n.7. vbi intelligit Axioma quan-
do prohibitio ſit in accidentalibus; ſecus verò ſi
forma

forma, & actus fubftantialias prohibeatnt, iuxta doctrinam gloff. *verb. Sacramenti, in auth. decernit*, *C. de recept. arbitr.* quam probat Sot. 2. 4. *dift.* 18. *quaft.* 1. *art.* 1.

34 FACTA pro infectis haberi non poffunt, *l. in bello* § *facta. ff. de captiu. & postlim. reuerf. l. verum*, vbi Dec. *ff. de reg. iuris*, Thom. de Thomafl. *in floribus legum. reg.* 117. vbi quòd procedit, nifi aliud contra leges, vel bonos mores fiat, Surd. *conf.* 93. *num.* 8. Ferrer. *in Conftitut. Catholonia, gloff. 6. n.* 121. Anton. Monach. *Bononien. decif.* 28 *num.* 51. *& decif.* 30. *n.* 25. Franc. Molin *de ritu nupt. lib.* 1. *differ.* 1. *num.* 27. Card. Seraphiu. *decif* 365. *num.* 7. Modit *in* §. *lex eft. Inftit. de iur. nat. gent. & ciuil. dub.* 100. *num.* 1. *cum feqq.* vbi *à num* 2. probat quòd nec Deus Opt. Max. factum infectum effe facere queat. Intellige in veritate, id eft, quantum ad rem & factum ipfum; ad iuris verò effectus, actusve validitatem, cùm quid factum contra legem, aut bonos mores eft, infectum reputari à lege poteft, & reputatur, *l. iubemus nulli. l.* 1. *in fin. C. de facrof. Ecclef. l. non dubium*, *C. de legib.* Modit. *d. dubit.* 100. *num.* 7. Ioann. Bapt. Cofta *de facti fcient. & ignor. infp.* 11. *n.* 4. *& infp.* 23. *n.* 5. Azot. *inftit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 16. *q.* 17.

35 FACTA de facto, etiam funt reuocanda de facto, iuxta notata *in l.* 1. §. *nuntiatio. ff. de noui oper. nunciat. & in cap.* 1. *vt lite pend.* Alex *conf.* 179. *In caufa, in fine, lib.* 6. vbi quòd fi iudex de facto, & non citata parte, tradidit poffeffionem alienam alteri, dicitur fpoliare, & ficuti de facto abftulit, ita de facto reftituere debet, Gemin. *conf.* 19. *num.* 4. *cum feqq.* vbi quòd fententia nulla, & de facto lata, de facto debet reuocari, & fimilia exempla adducit Caftrenf. *conf.* 183. *In caufa, in princip. lib.* 1. vbi quòd fi caufa requirente fententiam diffinitiuam, Iudex fine caufæ cognitione incepit à præcepto, omnia funt nulla, & tanquam de facto facta funt reuocanda, *& conf.* 412. *Vifo puncto. col.* 2. *verf. & ad quod dicitur. lib.* 2. vbi quòd procedit Axioma in iis, quæ facta funt non debito modo & contra ius, fecus fi ius permittat, Bald. *conf.* 157. *Factum fic proponitur, lib.* 4. vbi quòd exequutio facta contra tertium poffefforem, non citatum vigore fententiæ latæ contra bona hæreditaria, tanquam de facto facta debet reuocari, Socin. *conf.* 32. *Ex tu, verf. quantum enim, lib.* 1. vbi intelligit, vt Iudex debeat effe facilis in reuocando, fed tamen præuia citatione, prout illum refert Apoftil. ad Caftren. *conf.* 128 *in ver. reuocari, lib.* 1. idem Bald. *conf.* 318. *Ifta captura*, *& conf.* 338. *In cau-*
36 *fa*, *& conf* 374. *lib.* 4. vbi quòd fi quis eft carceratus vt fufpectus de fuga ordine non feruato, putà non præftito iuramento, feu non liquidato credito, prout requirit ftatutum, captura eft reuocanda, neque confirmari poteft ex nouis, Anchar. *conf.* 340. *Vifo*
37 *themate, in fine*, vbi quòd fequeftratio, vel recommendatio carcerati facta de facto fine Iudice, nihil releuat, & de facto reuocanda eft; dicit tamen Iaf. *in l. à Diuo Pio* §. *in venditione*, *num.* 12. *ff. de re iudic.* quod captura debitoris nulla, quia ordine non feruato facta, poteft confirmari fi conftat de debito. Et ad communem allegationem huius Axiom. vide Lancellot *de attent. p.* 3 *cap.* 25. *n.* 46 Vant. *de nullitat. tit. quid fit null. num.* 16. Cardin. Tufch. *tom.* 3. *litt. F. concl.* 11. *per totam.* Mari. Antonin. *var. refolu. lib.* 2. *refol.* 19. *num* 6.

38 FACTVM legitimè retractari non debet, nifi cafus poftea eueniat, à quo inchoari non poffet. *cap. factum legitimè, de reg. iur. in* 6. *l. in ambiguis*, §. *non eft nouum, ff.* ad Surd. *conf.* 125. *num.* 1. Ioann. Bapt. Cofta *de facti fcient. & ignor. in fp.* 46. Vincent. Caroc. decif. 58. *num.* 11. vbi intelligit in actu non omnino perfecto & confummato; & fubdit perfectum non dici, nifi data vltima & finali perfectione. Idem tenent Ioann. Baptift. Cofta *d. in fp.* 46. *num.* 9. & Surd. *d. conf* 125. *num.* 55. vbi *num* 56 limitat etiam quando caufa ob quam factum eft, ad non caufam deuenit.

AXIOMA XCIV.

Falx.

1 *Falcem in meffem alienam mittere nemo debet.*
Limita, vt num. 2.

FALCEM in meffem alienam quis ponere non debet, Bald. *conf.* 386. *Quod autem, num.* 2. *verf. ftill refpondet, lib.* 4. Anchar. *conf.* 11. Card Tufch. *practic. concl. tom.* 3. *litt. F. concl.* 35. Tractent enim fabrilia fabri, & quam quifque norit artem, in ea fe exerceat, Sirach. *de mercat. p.* 3. *tit. de nautu, n.* 33. Card. Tufch. *d. litt. F. concl.* 2. Et ideò non eft fine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, fe immifcet, *l. culpa* 37. *de regulis iuris*, *cap. non eft* 19. *eod. tit. in* 6. Corraf. *mifcel. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 10. Thom. de Thomaffet. *in floribus legum reg.* 203.

2 Licèt autem nemo debeat ponere manum ad meffem alienam, neque ordinem præuertere, tamen ex caufa neceffitatis permittitur quòd vnum membrum fungatur officio alterius membri Abb. *in fua quaft.* 1. *col.* 21. *num.* 33. quem refert Cardin. Tufch. *tom.* 3 *lit. N. concl.* 18. *num.* 21.

AXIOMA XCV.

Fama.

FAMA bona eft thefaurus inæftimabilis, Bald. *in l.* 1 *col.* 4. *C. de Confeffis*, quem refert Flamin. Parif. *de refignat. benefic. lib.* 5. *quaft.* 3. *num* 92. Et eft maximum bonum, per ea, quæ tradit Fr. Anton. à Soufa *in relect. de cenfuris Bulla Cœna, c.* 13. *difp.* 70. *num.* 3. & ideò melius eft nomen bonum, quàm diuitiæ multæ, *Prouerb.* 22. Mafcard. *de probat. concl.* 214. *& feq. & concl.* 1219. *num.* 9. *&* 10. Sayr. *in claui Regia, lib.* 11. *cap.* 3. *num.* 1. Plura de hoc Surd. *conf.* 68. *num.* 17. Steph. Gratian. *difcept. forenf. tom.* 5. *cap.* 875. *num.* 21. Prodeft enim multum bona fama, & expurgat omnem fufpicionem, Crauet. *conf.* 145. *in fine*, quem refert Cardin. Tufch. *practic. conclus. tom.* 3. *litt. F. concl.* 69. *num.* 17. In tantum, vt crudelis dicatur, qui negligit fuam bonam famam, Anchar. *conf.* 188. *Vifis confiliis*, *num.* 6. Cuuar. *lib.* 1. *var. c.* 2. *n.* 8. *in princ. verf. quibus fuffragatur.* Dominic. Arumæ. *decif.* 13. *n.* 66. *lib.* 2. Thom. Triuifan. *decif.* 10. *num.* 15. *lib.* 1. cùm periculum infamiæ æquiparetur periculo mortis, Alexand. *conf.* 133. *Circa executionem, num.* 8. *lib.* 6. Card. Tufch. *d. concl.* 69. *n.* 20.

AXIOMA XCVI.

Fauor.

1 *Fauore quod conceditur, non retorquetur in odium.*

2 *Fauori suo quilibet renunciare potest.*
3 *Fauor publicus praefertur priuato.*
4 *Fauores sunt ampliandi.*

1 FAVORE quod conceditur, non retorquetur in odium, *l. nul. a iuris ratio 24. de legib. l. quod fauore, C. eod. tit. cap. quod ob gratiam 61. de regulis iuris, lib. 6.* Thom. de Thomass. *in floribus legum reg. 245.* vbi ait procedere, nisi aliquis in legem ipsam peccauerit, *& pag. 258.* vbi intelligit, nisi sua culpa retorquatur, Surd. *decis. 195. num. 5.* Monet. *in tract. de opt. canon. cap. 3. num. 142.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib. 2. tit. 12. num. 27.* Octau. Gloit. *resp. 1. part. 3. num. 39* Sigism. Scacc. *de commerc. & camb. §. 2. gloss. 5. num 308.* Ioan Maria Nouar. *in praxi elect. & variat. fori. quest. 43. sect. 1. num. 18 pag. 91.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 651. n. 21. & c. 665. n. 20. & c. 656. n. 17.*

2 FAVORI suo quilibet renunciare potest, *l. cùm pater. § libertis ff. de legat. 1. l. si iudex circumuento. ff. de minorib. l. potest. ff. de legib. l. si quis in conscribendo, C. de pactis l. quoties, C. de fideicomm. l. 2. C. vt in possess. leg. l. pen. C. de Episcop. & cleric. cap. ad Apostolicam, de regularib. cap. si de terra, in fine, de priuileg.* Bart. *in l. 1. C. de pactis*, Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 13. num. 17.* Menoch. *cons. 89. num. 97.* Surd. *cons. 198. num. 8.* Vital de Camban. *in tract. clausular. pag. 241. num. 9.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib. 12. tit. 18. num. 29.* Monet. *de opt. canonica, cap. 3. num. 207. & cap. 6. num. 4.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. fin. casu 13.* Ferret. *in Constitut. Carbalon. ie, gloss. 4. num. 86.* Rot. *decis. 265. num. 3.* apud Farin. *part. 1. recent.* Ambrosin. *Perus. decis. 3. num. 15.* Intellige si ipsius renunziantis tantùm, & non alterius fauorem concernat, *cap. de tempore, & ibi* Panor. *num. 1. de arbitr.* & sic quando ipsi renuncianti principaliter, nec secundariò fauor concessus est, Ioan. Maria Nouar. *quaest. forens. lib. 1. quaest. 76. per tot.*

3 FAVOR publicus praefertur priuato, *l. vnic. C. de offic. Comit. sacrar. largit.* Ioan. Maria Nouar. *quaest. forens. lib. 1. q. 34. n. 3. cum seqq.*

4 FAVORES sunt ampliandi, *l. cùm quidam, ff. de liber. & posthum. cap. odia, de regul. iuris, num. 6.* Thom. de Thomasset. *reg. 209.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect. & variat. fori, q. 5. num. 5. & 6. sect. 1. pag. mihi 141. & quaest. forens. lib. 1. q. 23. n. 15.*

AXIOMA XCVII.

Fictio.

1 *Fictio idem operatur quo veritas.*
2 *Paria sunt, esse talem, vel habere pro tali.*
3 *Verba quando proferuntur ab eo, qui habet potestatem faciendi, licèt sonent in fictionem, quòd scilicet habeatur pro tali, tamen faciunt verè talem.*
4 *Princeps non potest fingere id quod est impossibile.*
5 *Iuris fictio naturam imitatur in quantum potest.*
6 *Fictio cessat, vbi veritas locum habere potest.*

1 FICTIO idem operatur quod veritas, *l. 1. ff. de aqu. pluu. l. cum ex oratione. ff. de excusat. tutor.* Pichard. *in princip. Instit. quibus modis testam. infirm. num. 8.* Surd. *cons. 488. num. 16. & cons. 349. num. 45.* vbi intelligit, in fictione legis. Et tantum operatur in casu ficto, quantum veritas in casu vero, *l. in princip. C. de rei uxor. act. l. 1. §. hoc senatusconsult. ff. ad Trebel. cap. ad audientiam, de cleric. non resid.* Euerard. *in topicis legalib. a vi fictionis num. 4. cum seqq.* Pichard. *d. loco. num. 5.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 51. num. 28.* Rot. *decis. 104 num. 3. & decis. 166. num 8. & decis. 519. num. 3.* apud Farin. *p. 1. recent.* Decian. *resp. 11. n. 150. lib. 1.* Ioan. Maria Nouar. *quaest. forens. lib. 1. quaest. 141. num. 13.* Quia paria sunt, esse talem, vel haberi 2 pro tali, vnde si statutum dicat, quòd aliquis habeatur pro ciue, erit ciuis verè, & realiter quando concurrit potestas in disponente, sicut in statuentibus, vt possint creare ciuem verum eum, qui non est, Paris. *cons. 71. Consultatio absoluta, num. 5. lib. 1.* Corn. *cons. 189. In hac consultatione. num. 5. lib. 1.* Bald. *cons. 480. Visa petitione, in princip. vers. sed his non obstantibus, lib. 3.* Ruin. *cons. 227. Quia Manfredus num. 2. lib. 1.* Hippol. Rimin. *cons. 23. num. 110. cum multis seqq. lib. 1.* Ratio est, quia quando verba 3 proferuntur ab eo qui habet potestatem faciendi, licèt sonent in fictionem, quòd scilicet habeatur, pro tali, tamen faciunt verè talem, Castren. *cons. 6. col. fin. vers. cùm igitur, lib. 1.* vbi quòd res iudicata, quae pro veritate habetur, idem operatur ac si esset veritas, Alex. *cons. 2. Visis. n. 10. lib. 1.* vbi quòd quando lex mandat aliquem legitimari, & haberi pro legitimo in casibus obstaculi Iuris Ciuilis, intelligitur verus legitimus, & non fictè; secus asserens, si obstaret ius gentium, vel Canonicum in lege seculari, Anton de Butr. *cons. 20. circa med.* vbi extendit generaliter in omni actu pendente à potestate legis, vel statuti, quia si per verba fictionem denotantia est haeres verè, & non fictè, quia potestas legis hoc operatur, Bart. *in quaest. 1. in princip. n. 8* vbi quòd in adoptione, quae est ficta filiatio, tantum operatur fictio, sicut veritas in vero & naturali filio, & *n. 10.* quòd tantum operatur ficta confessio, quantum vera. Vnde ex dictis colligitur, non posse fingere 4 Principem id, quod impossibile est, nec verum esse potest, *l. adoptio ff. de adopt. l. si vt certum, ad fin. ff. commodati*, Decian. *resp. 69. n. 11. vol. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. si post, n. 29. in vlt. impress.*

FICTIO Iuris naturam imitatur in quantum 5 potest, *l. adoptio. ff. de adoptionib.* Bart. & caeteri *in l. si is, qui pro emptore, ff. de vsucap.* Pichard. *ad princip. Instit. quibus modis testam. infirmentur. num. 5.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. compar. 16. num. 22.* Sigism. Scacc. *de commerc. & camb. §. 6. gloss. 2. sub num. 30.*

FICTIO cessat, vbi veritas locum habere po- 6 test, *l. nec ei. §. 1. ff. de adopt.* Decian. *cons. 12. num. 139. lib. 1.* vbi quòd fictio semper cedit veritati, Cardin. Tusch. *tom. 5. lit. F. concl. 221. num. 14.* quia vbi concurrunt veritas & fictio, semper veritas praefertur, & attenditur, Angel. Aretin. *cons. 135. Intellecto. num. 11 in fine, cum seq. vers. quinimo.* Franc. Curt. iun. *cons. 63. n. 4.* vbi quòd quando fictio & veritas tendunt ad eundem finem, inspicitur magis veritas, quàm fictio.

AXIOMA XCVIII.

Fides.

1 *Fidem fallere, & promissa non adimplere graue est.*

2 *Hispanorum*

2 *Hiſpanorum morem eſſe non ſeruare fidem, qui incaute pronuntiauerunt.*
3 *Hiſpanorum fidelitatem qui extollant referuntur.*
4 *Principi ratione dignitatis grauius eſt fidem fallere.*
5 *Princeps grauius peccat frangendo fidem, quàm inferior, & priuatus.*
6 *Fides publica etiam hoſtibus eſt ſeruanda.*
7 *Fidem frangenti fides non eſt ſeruanda, etiamſi interuenerit iuramentum, vt n.10.*
8 *Amplia vt procedat, etiamſi in minimo fides deficiat.*
9 *Obligati obſeruare pacta & conuentiones ſi contraueniunt etiam in vno, non poſſunt petere ſibi obſeruari.*

1 FIDEM fallere, & promiſſa non adimplere graue eſt, *l.1. in princip. ff. de conſtit. pecun. l.1. ff. de pactis*, Hippol *ſing.42.* Roman. *conſ.52. in quaſtione, col.1. verſ. cùm ergo*, Couar. *de ſponſalib. p.2. cap.3. §4. num.1.* Tiraq. *lib.13. connub. n.42* Roland. *conſ.85. num.3. vol.3.* Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi mater. n.23. ff. de liber. agnoſc.* Menoch. *conſ.156. num.12.* Matien. *l.2. gloſſ.1. à num.1. tit.16. lib.5. noua Recopil.* Flamin. Pariſ. *de confident. quaſt.6. num.1.* Octau Glorit. *reſp.1. p.3. num.168. & reſp.2. num.11.* Rojas *ſing.63. à princip.* Petr. Martin. *in cap. afferte, de præſumpt. in verb. afferte. part.1. num.19.* Anton. Queſad. *diuerſ. quaſt. cap.30. num.13. ad finem*, Menoch. *conſ.156. num.22.* Dum hæc inter ſtudendo ſcriberem, inueni Ioann. Andr. in procem Decretal. incautè dicentém, quòd
2 Hiſpanorum mos eſt non ſeruare fidem, vbi Bald. *col.6. verſ. quare ſi aliqua*, ita inquit, *Caue tibi omnino à Cathalanis*, quorum dicta referont, Boët. *deciſ.179.*
3 *num.8.* & Menoch. *de arbitr. caſu 57. num.48.* Miror equidem clariſſimos Iuriſconſultos ita parum modeſtè loquutos, noſtris falsò imponentes, quod in illis non inuenitur, quorum fidelitatem ac fidem mirè extollunt Titus Liuius *decad.4. lib.4.* Mar. Sicul *de Hiſpanorum moribus, lib.4. propè fin.* Ioan Rendina *de maieſt. Princip. in verb. non armis ſolùm decoratam. num.17. cum ſeqq.* Et ideo Imperatores Romani conſueuerunt ſemper, fidelitate Hiſpanorum nota apud omnes exiſtente, in cuſtodiam corporum milites Hiſpanos adhibere iam inde à Iulio & Auguſto Cæſare, vt recenſent Sueton. *in Auguſt. cap.49.* Lio. *decad.3.* Morales *lib.9. cap.41.* Et ita Sertorius de cognatis non fidens ex incolis Hiſpanis cuſtodiam habebat, vt obſeruat Morales *lib.8. cap.19. & 20.* Chriſtiani enim famuli erant olim Imperatorum, eóſque vt fideliores ſecutiùs retinebant in domo, & cuſtodia ipſi Imperatores, vt de Neronis ſæculo patet ex D. Paulo *cap.4. ad Philip. Salutant vos omnes Sancti, maximè qui de domo Cæſaris ſunt*; idque notant eius ſæculi ſcriptores, & præcipuè Tertul. *cap.36. & 37. in Apologet. aduerſus gentes.* & Irinæ *lib.4. cap.49. contra hæreſes.*

4 FIDEM ſi graue eſt priuatis fallere, vt num. præcedenti probauimus, grauius eſt Principi ratione dignitatis, arg. *l. presbyteri, C. de Epiſcop. & cleric. cap. cum quidam, de iureiur. c. ſi ut dignum, de homi-*
5 *cid.* grauiùs enim peccat Princeps frangendo fidem quam inferior, & priuatus, Pariſ. *conſ.82. n.49. vol.1.* Bellon. *conſ.37. in fine*, Aym. Cranet. *conſ.141. num.19. vol.1.* Roland. *conſ.1. num.32. vol.2* Cephal. *conſ.541. num.100.* Menoch. *conſ.1. n.227. & conſ.27. num.24. & conſ.721. n.3.* Rodolphin. *de abſoluta Principis poteſt. cap.6. n.183.* conueniunt tradita per Pereg. *conſ.87. num.11. vol.1.*

FIDES publica etiam hoſtibus eſt ſeruanda, 6
l. conuentionum. ff. de pactis. c. noli 23 q.1. quia eſt de iure gentium primæuo, & ſic de iure naturali, & ſemper continet bonum, & æquum, aliàs Princeps non ſeruans fidem priuaretur commercio hominum, quod eſt ſummè cauendum, vt ait Caſtrenſ. *conſ.318. Viſo & examinato, col. pen. verſ. his non obſtantibus*, Bald. *conſ.343. Illuſtris domine, in fine, lib.2.* vbi quòd ſi quis captus in bello licito, relaxetur ſub iuramento de reuertendo, tenetur reuerti: vbi tamen limitat, quando ageretur de redeundo ad capturam propter debitum ciuile, quia non tenetur reuerti, & *conſ.358. Licèt latrunculis, per totum, eod. lib.2.* vbi quòd quando bellum non eſt iuſtum, vel propter crudelitatem hoſtium relaxatus timet mortem, non tenetur redire, quamuis promiſerit etiam cum iuramento reuertere. Et hoc Axiom. exornant Duen. *reg.16. in fine*, Menoch. *conſ.100. num.187. & n.128. cum ſeqq.* Card. Tuſch. *tom.3. lit.F. concl.335. per totam.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.2. differ.13. n.4. cum ſeqq.* vbi intelligit de perſonis publicis, non de priuatis.

FIDEM frangenti fides non eſt ſeruanda, 7
l. eum qui. §.1. ff. de inoff. teſtam. l. quæro 56. §. inter locatorem. ff. locati, l. qui fidem. ff. de tranſact. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empt. l. cùm proponas 21 ad fin. vbi *gloſſ. vlt.* Bart. Bald. & Alex. *C. de pactis, l. pollicitatione 3. C. de ſponſalib. cap. eſto ſubiectus*, vbi gloſ. *verb. deferatur. 95. diſt. cap. peruenit 3. verſ. nec tu*, vbi *gloſſ. vlt. de iureiur. cap. fruſtra 75.* vbi *gloſſ.1. de regulis iuris, lib.6.* Roland. à Valle *conſ.57. num.20. lib.1* vbi dicit hanc eſſe regulam generalem, Ioan. de Anan. *conſ.7. num.8.* Socin. *reg.8.* vbi limitat ſeptem modis, Tiraquel. *de retract. conuent. §.3. gloſſ. vnica. num.19.* Thom. de Thomaſſ. *in floribus leg. reg.129.* Ioſeph. Ludon. *tom.3. commun. opin. tit. de probatio. concl. vnic. verſ. qualibet enim, pag. mihi 473.* Menoch. *conſ.1. num.364.* Surd. *conſ.359. num.9.* Cardin. Tuſch. *tom.3. lit F. concl.137. per totam.* Mari Antonin. *var. reſolut. lib.2. reſol.17. num.11. & 13.* Chiſtoph. de Pace *in Scholiis ad leges ſtyli, l.41. n.26.* Seraphin. *de priuileg. Iuramenti, priuil.64. num.154.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduocat verb. fides. num.1.* Farinac. *in praxi crimin. p.1. quaſt.27. num.65.* Alex. Trentacin. *var. reſolut. lib.3. tit. de verb. oblig. reſolut.2.* Octau. Glorit. *reſp.1. p.1. num.169.* nouiſſimè Noguerol *allegationum iuris tom.1. alleg.6. n.70.*

Amplia primò, vt procedat etiamſi in minimum 8
fides deficiat, Surd. *de aliment. tit.8. priuil.61. num.26*, Sebaſt. Næu. *ad l.2. ff. de iure immanit. n.2. cum ſeqq. & ad l. ſi pater, C. de nouation.* Gnnzal. *ad reg.8. Cancellar. gloſſ.31. n.5. cum ſeqq.* Puteus *deciſ.357. in fine. lib.3*
in vtraque edit. vbi dicit quòd propter vnum mini- 9
mum capitolum non ſeruatum, obſtat exceptio agenti. Vnde obligati obſeruare pacta & conuentiones, ſi contraueniunt etiam in vno, non poſſunt petere ſibi obſeruari, vt per Caſtrenſ. *conſ.176. Videtur. col.2. in fin. lib.3* Natt. *conſ.481, in fine.* Rimin. Iun. *conſ.122. n.30. & ſeq. lib.2.* quos refert Cardin. Tuſch. *d. lit.F. concl.317. n.6.*

Amplia ſecundò, etiamſi interuenerit iuramen- 10
tum, vt per Roman. *conſ.244. Pro euidentia. num.1.* Ruin. *conſ.136. col.4. verſ. quoad aliud, lib.5.* Roland. à Valle *conſ.57. num.11. lib.1.* Cardin. Tuſch. *d. concl.337. num.3.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib.1. reſolut.87 num.31.*

Quæ quidem ampliatio procedit, quamuis vltra iuramentum additur clauſula, *Rato manente p. &c.* quia adhuc non tenetur ſeruare fidem & promiſſa is, cui non ſeruatur per aduerſarium, Gozadin

conf.31.num.5. Roland. à Valle *d.conf.37.n.22.lib.1.* Card. Tusch. *d.concl.337 num.5.*

AXIOMA XCIX.

Finis.

1 *Finis est primus in intentione, & vltimus in executione.*
2 *Finis mouet efficientem, efficiens preparat materiam, & tandem in eam preparatam inducit formam, ex quibus finis, & effectus causarum efficitur.*
3 *Actus finis est expectandus, & attendi debet in dispositionibus.*
4 *Inducta ad vnum finem, non debent illius oppositum operari.*
5 *Res denominatur à fine.*
6 *Finis intelligi debet, vt conueniat suo principio.*
7 *Ordinata ad finem boni, non debent malum operari.*

1 FINIS est primus in intentione, & vltimus in
execotione, *l. 1. C. de execut. rei iudic.* Aristot.
lib.2. Physic. cap. 7. quaest. 20. art.2. Tiraq. *in tract.*
Cessante causa, limit. 1. num.6. Ægid. *in proœm. de-*
2 *cret. super gloss. rub.9.* vbi subdit, quòd finis mouet
efficientem, efficiens præparat materiam, & tan-
dem io eam præparatam inducit formam, ex qui-
bus finis, & effectus causarum efficitur, Surd. *con-*
sil.67.num.30. & cons.133.num.21. & cons.199.n.12.
& cons.217.num.4. Giurba *in consuetud. Messanens.*
cap. 1. gloss. 4. num.112. Cardin. Tusch. *practic. con-*
clus. tom. 3. lit. F, concl. 378. num. 11. de fine cui
competit iudicare, conuenit etiam iudicare de me-
diis, Philosophus *lib.1. Ethic. cap.1. text. in cap. præ-*
terea, de offic. deleg. nam media sequuntur naturam
sui finis, & ab eo regulantur, *l. oratio, ff. de spon-*
salib.
3 FINIS actus est expectandus, *l. diximus, ff. de ex-*
cusat. tutor. Euerard. *in topicis legalib. loco* 100. Tiraq.
de retractu lign. ad finem tit. num.18. 19. & 23 Mari.
Giurba *in consuetud. Messanen. p.1. c.1. gloss.4. tit.12.*
Et attendi debet in dispositionibus, quæ ad certum
finem factæ sunt, vt contrarium non operentur,
quia in præteritis finis est primus in intentione, &
finis de iure communi est victoria, Oldrad. *con.283.*
in princip. quem refert Card. Tusch. *d. concl.378.n.1.*
4 Inducta enim ad vnum finem, non debent illius
oppositum operari, *l. legata inutiliter, ff. de adimend.*
leg. Socin. *cons.38. col.2. vol.1.* Menoch. *cons.151.n.30.*
& cons.170.n.11. & cons.362. num.34. Octau. Glorit.
resp.1.p.3.num.39.
5 A FINE res denominatur, *l. ex imperfecto, ff. de le-*
gat.3. l. rem non nouam, §. fin. C. de iudic. l. sed & si quis,
§.1. ff. de vsufructu, §. omne autem Ius, Instit. de iure na-
turali, gent. & ciu. cap. fraternitatis, §. fin. de frigidis &
malefic. Barthol. Perett. *ad Extrauag. ambitiosa, de re-*
bus Eccles. non alien. pag.93.n.23. & 24. Alban. *cons.*
52. num.7. Surd. *cons.164 num.32.* Cassanat. *cons.45.*
n.107. Giurb. *ad consuet. Messan. p.1. cap.1. gloss.4. num.*
111. vers. vt omnia.
6 FINIS intelligi debet, vt conueniat suo prin-
cipio, Surd. *decis.43. num.15.* & ideò modus agen-
di, seu excipiendi inspicitur, vt inde finis colligatur,
gloss. magna *in fin. in cap. hoc quippe 3. quaest.6.* quam
singularem attestatur Bald. *in l. Papinianus, col. pen.*
C. de sentent. & interlocut. & in l. nec quicquam, §. vbi
decretum, de offic. Procons. quem referunt Felin. *in c.1.*
n.17. vers. vltima conclusio, de except. Octau. Glorit.
resp.4.num.13.
Ordinata ad finem boni, non debent malum ope- 7
rari, Gemin. *cons.126. num.2. vers. ordinata,* Cardin.
Tusch. *pract. conclus. tom.5. litt. O. conclus.181.* & in-
ducta ad vnum finem contrarium effectum operari
non debent. *l. legata inutiliter, ff. de leg. 1.* Rot. *de-*
cis.140. num.4. in fin. p.2. in posthum. Farin. aliàs *p.4.*
recentior.

AXIOMA C.

Forma.

1 *Forma substantialis dat esse rei.*
2 *Forma quibus verbis inducta censeatur, ostenditur.*
3 *Forma in aliquo actu seruanda, si in illo deficiat, actus est nullus.*
4 *Formæ omissio actum vitiat, etiamsi tendat ad faciliorem illius expeditionem.*
5 *Forma non potest adimpleri per æquipollens, nisi quando lex, seu statutum formam inducens considerat effectum.*
6 *Formæ omissio etiam in fauorabilibus, & piis causis actum vitiat.*
7 *Ætas, rusticitas, sexus, militia, aut alia qualibet qualitas non excusat, quin formæ omissio actum vitiet.*
8 *Omissio formæ, quæ non continet æquitatem, actum non vitiat.*
9 *Formæ omissio non vitiat, quando aliqua necessitas impedit formam adimpleri.*
10 *Formæ omissio non vitiat fauore dotis.*
11 *Forma quando omittitur ratione scandali vitandi, eius omissio actum non vitiat.*
12 *Formæ omissio non vitiat, quando ex aliis menti formam inducentium satisfactum fuerit.*
13 *Quando lex, seu statutum mandat aliquid fieri cum certa solemnitate, post actum iam factum, solemnitate non adhibita actus non dicitur nullus, nisi eadem lex expresserit, quod actus aliter factus non valeat.*
24 *Forma est de genere indiuisibilium, & si deficiat in minimo, actus in totum corruit, vt num.15.*
16 *Forma non potest per æquipollens adimpleri.*
27 *Forma legis omissa corruit actus.*

FORMA substantialis dat esse rei, *l. Diuus, ff. de* 1
in integ. restit. l. Iulianus 9. §. quis rem, ff. ad exhi-
bendum, l. qui heredi, l. Monius, ff. de condition. & de-
monstrat. l. cum his, § Prater aditus, ff. de transact. l. qui
per salutem, ff. de iureiur. l. in conuentionibus, ff. ad muni-
cip. l. is qui quadraginta, §. quadam, ff ad l. Falcid. l. cùm
antiquitas, §. cùm autem, C de testam. Clem. 1. de rebus
Eccles. non alienand. Aristot. *Physic. lib. 1. cap. 9.*
quaest.10. artic.1. Ias. *in l. cum quis, num.11. C. de iuris*
& facti ignor. Castellion. *cons.17 nu.9.* vbi ait, quòd
forma substantialis sit illa, quæ dat esse rei, Euerard.
in topicis legalib. loco 53. Bald. *in l. comparationes, in 3.*
quaest. in fine, C. de fide instrument. Dec. *cons.429. n 5.*
& consil.434. numer. 2. Tiraqu. *de retractu lign. §.1*
gloss.21. à num.11. & §.36. gloss.2. num.18. & de re-
tractu conuent. §.4. gloss.6. num.31. Anton Gom. *var.*
tom.1. cap. 2. num.7. Escob. *de ratiocin. cap.6. num. 39.*
& cap.11. num.18. & cap.31. num.16. Card. Tusch.
practic.

practic.conclus.tom.3.litt. F. concl 413. *num.* 2. Octau. Glorit. *resp.*9.*num.* 54. Intrigl *cons.*1.*n.*150. *& cons.*3. *num.*10 *lib.*1.plenè Sebast. Medices *de reg.iur. reg.*7. *num.*1.*& seq.* Nouat.*quæst.forens.lib.*1. *q.* 71. *num.* 4. Valenzuel. *cons.*120. *num* 31. *& cons.*187.*numer.* 66. *tom.* 2. & actus factus absque forma destinata dicitur non esse.*l.Iulianus*, §.*si quis rem ff.de aur.& arg. leg.* Nouat. *d. lib.*1.*q.*79.*num.*9. *in fin.* Nam quando aliquid requiritur pro forma eius, omissio omnino vitiat quando ea est substantialis, secus si non substantialis, sed accidentalis, ex alleg per Franc.Soar. *de legibus*, *lib* 5.*cap.* 31. *num.* 2. Salas *in simili tract. de legib.quæst.*96.*tract.*14 *disput.*16.*sect.*9.*num.*36. In dubio autem forma præsumitur substantialis, non autem accidentalis, secundùm Mathesil. *sing.* 130. *&* 131. Roland.*cons.* 43. *num.* 13. *lib.* 2. *& cons.* 30. *num.*1.*& cons.*55. *num.*26. *lib.* 3. Vanti.*de nullitatib. quot & quibus modis nullitas in iudicio proponatur*, *num.*52.

2 FORMA inducta dicitur sequentibus verbis. Primò, quoties dicitur, id quod dispositum est, seruandum est pro forma, Grat.*cons.*16.*num.*14. *lib.* 1. Gozadin.*cons.*73.*num.*13. Roland.*cons.* 71. *num.* 61. *lib.* 3 Virgin. Boccac. *in constitut. Picen*, *gloss.* 6. *num.* 164. Secundò, quotiescunque additur necessitas aliquid faciendi, Tiraq. *de retract.lig.*§.36.*gloss.* 2.*num.*25.Berot.*quæst.*24.*num.*4.Tertiò, quando disponitur conditionaliter, Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæst.*30.*num.* 5. Virgin. Boccac. *in constit. Marchiæ*, *gloss.*6.*numer.* 156. Cardin. Tusch. *dict. conclus.*414. *num.* 10. 13. *&* 17. Et ideò formam inductam censeri per ablatiuos absolutos, resoluunt Matien.*l.*9. *gloss.* 4.*num.* 1. *tit.* 11.*lib.* 5. *noua Recopil.* Roland. *cons.*81.*n.*15.*&* 82.*cum seqq lib.*1.*& cons.*55.*num.* 25. *lib.* 3.Sanchez *de matrim.lib.*3.*disp.*5.*num.*2. Ioseph. Sesse *Aragon.decis.*32.*num.* 8.*& decis.* 131. *num.* 22. Quartò, per temporis appositionem, quia tempus ordinatum à statuto, dicitur esse de forma, Roland. *cons.*72 *num.*71.*lib.*1.Olasch. *Pedem decis.*163.*num.*9. *cum seqq.* Virgin.Boccac.*in constit. Marchiæ*, *gloss.*6. *num.* 161. Quintò, si aliquid statuatur præter ius commune, Roland.*cons.*72.*num.*61. *lib.* 3. Boccac. *d.gloss.*6.*num.* 163. *&* 165. Sextò, ex vehementi & studiosa animi applicatione, quam disponens habet circa modum in dispositione expressum, Boccac. *d.gloss.*6.*num.*168.vbi *num.*169.subdit, formam censeri etiam inductam per iuramentum, quòd lex seu statutum præcipit interuenire habere in actu, & *num.* 167.resoluit, per dictiones taxatiuas censeri formam inductam.

3 FORMA in aliquo actu seruanda, si in illo deficiat, actus est nullus, *l.Maximus*, §.*qui heredi*, *ff.de condit.& demonstr l.*1.*&* 2. *C.quando prouocare non est necesse*, gloss.*verb.scriptum*,*in cap.dilecta*,& *ibi* Panor. *num.*4. & Felin. *num.*6. *de rescript.* Tiraq. *in l. si vnquam*, *verb.reuertatur.num.*67. *C. de reuocand. donat.* Roland.*cons.*10.*num.*2.*lib.*3 *& cons* 72.*num.* 54. *&* 5. *eod.lib.* 3.*& cons.*60.*num.*24.*lib.*4. Alderan. Mascard. *de generali statut interp. concl.* 9. *num.* 8. *& num.* 55. *vers.& quia*, Soar.*de legibus lib.*5. *cap.*11.*n.* 1. Salas *in simili tract.quæst.*96.*tract.*14.*disp.*16.*sect.* 1. *num.*2. *ante med.vers ex quibus legibus.*Anell. Amar.*cons.*64. *num.*6.*& cons.*69.*n.*5.*cum seqq.* Valenzuel. *cons.* 112. *num.*58.*& cons.* 187. *numer.* 74. *&* 75. *& cons.* 177. *num.*12.

4 Amplia primò, etiamsi formæ omissio tendat ad faciliorem actus expeditionem, gloss.*in cap.solet*,*de sentent.excommun.lib.*6. Alderan. Mascard. *d. concl.*9. *num.*57.

5 Amplia secundò, etiamsi aliquid legitimè fiat, tamen adhuc formæ omissio vitiat, quia non potest per æquipollens adimpleri, gloss.*verb.transponentes*, *in cap. cùm dilecta*, *de rescript.* Tiraq. *de retractu lig.* §.1.*gloss.*21.*num* 11.*vers.hac*,*&* §.36.*gloss.* 2. *num.* 38. *& de legib.connub.gloss.*6.*num.*26.*& gloss.*7.*num.*188. Osasch. *Pedem.decis.*163.*num.*4. *cum seqq.* Alderan. Mascard.*d.concl.* 9.*num.* 62. nisi quando lex, seu statutum formam inducens considerat effectum, Dec. *in cap.de appellat.num.*5.*cum seqq.de appellat.*Cephal. *cons.*35.*num.* 46. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 131. *num.* 15. Osasch. *Pedem.decis.*91.*num.*25. Card. Tusch. *lit. F. concl.*414.*num.*38.

6 Amplia tertiò, procedere etiam in fauorabilibus, & piis causis, Tiraq *d.gloss.*21.*sub num.*11.Grammat. *decis.*79.*n.*11.*&* 14.Roland.*cons.*72.*n.*59.*lib.*3.Alderan.Mascard *d.concl.*9.*n.*64.

7 Quartò amplia, ita procedere, vt non excuset ætas, rusticitas, sexus, militia, aut vna quælibet qualitas, Roland.*cons.*30.*n.*8.*lib.*3. Card. Tusch. *d.litt.F. conclus.*415.*n.*29.

8 Limita primò, vt minimè procedat, si talis forma non contineat in se æquitatem, iuxta ea quæ tradunt Soar.*de legib.lib.*5.*cap.*31.*num.* 3. & Ioann. de Salas *in simili tract.q.*96.*tract.*14. *disp.*16. *sect.* 9. *num.*36

9 Limita secundò, quando aliqua necessitas impediat formam adimpleri, quia tunc eius omissio non vitiat, Tiraquell.*ad leges connub.gloss.*6.*num.*34. Paris.*cons.*33.*num.*29. *&* 30. *lib.* 2. Roland. *cons.* 81. *n.* 25. 26.39.40.51 82.*cum seq.* Mascard. *d. concl.* 9. *num.*78.

10 Limita tertiò fauore dotis, & in aliis dotis fauorem respicientibus, Brun.*in tract.stantibus masculis*, *art.*9.*quæst* 3. Alderan. Mascard.*dict.concl.*9.*num.*80. *&* 81. vbi *num.* 82. subdit quòd formæ omissio non vitiat, vbi propter iustam causam illa omittitur, quando præsertim causa iusta talis est, quòd nec eam negasset statutum, si de ea statuentes interrogati essent.

11 Limita quartò, quando forma omittitur ratione scandali vitandi, vel eminentis periculi, quia tunc eius omissio actum non vitiat, *cap.statuimus*,*de offic. deleg.lib.*6 *cap.vbi periculum*, §.*porrò*, *de elect.eod.lib. Clem.*1.*de foro compet.* Paris.*cons.*93. *à num.* 28. *lib.*2. Mascard.*d.concl.*9.*n.*67.

12 Limita quintò, si ex aliis menti & intentioni formam inducentium satisfactum fuerit, Card.Tusch. *dict. litter. F.conclus.* 419. *num.* 21. *&* 22. Alderan. Mascard. *dict. concl.*9. *num.* 76 *& seq.* vbi *num.* 79. pariter limitat, quando forma tacitè subintelligitur adimpleta.

13 Limita sextò, vt quando lex, seu statutum mandat aliquid fieri cum certa solemnitate, post actum iam factum solemnitate non adhibita, actus non dicatur nullus, nisi eadem lex expresserit, quod actus aliter factus non valeat, & sic actus in esse productus stabit, donec fuerit per sententiam irritatus, Virgin. Boccac. *d.gloss.*6.*num.*158.*& gloss.*8.*sub num.*308.Soar.*de legib.lib.*5.*cap.*32.*num.* 2. Salas *dict. disput.*16.*sect.*8.*n.*27.*post med.*Alderan.Mascard.*dict. concl.*9.*à n.*45.

14 FORMA est de genere indiuisibilium, vt notatur *in l.si veritas*,*C.de fideicomm.*Tiraq.*de iure mariti. gloss.*6.*num.*4. Molin.*de primog. lib.* 1 *cap.* 9.*num.* 17. Flamin. Paris.*de resignat. benefic. lib.*8.*q.* 8. *num.* 92. Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel.gloss.* 18. *num.* 76. *cum seqq.* Cald. Pereira *de potest.eligendi*, *cap.*7.*num.* 12. *prope fin.*Escob.*de ratioc.cap.*11.*num.*19. Anton. Monach. *Lucensi decis.*18.*num.*2. *&* 3. Rendina *in promptuario recept.sent.tit.*100.*num.*3. Rot.*decis.* 30. *num.* 3. apud

Farinac.*p.1.recent.* Surd. *conſ.* 282. *num.* 29. Nouar.
*d.lib.1.quæſt.*72.*num.*3. Steph. Gratiao. *diſcept.forcaſ.*
*tom.*5.*c.*85 3.*n.*28. Ioann. Anton. Mangil. *de impur.*
q. 126. *num.* 11. vbi quòd eſt indiuidua, & diuiſio
forman corrumpit.

25 Et ideo debet non in parte, ſed in totum adim-
pleri, & illa io parte, quamuis minima, non adim-
pleta, in totum actus corruit, *l.cùm hi,§.ſi prætor ff.de*
*tranſact.l.qui Romæ, §.Flauiu, ff.de verb.obligat.*gloſſ.
& Bald.*in cap.* 1. *in verb.vocationem, & de milite va-*
ſallo, Bart.*in l.*1.*§.ait Prætor ff. ne quid in flum. publ.*
Alex.*conſ.*137.*num.*15.*volum.* 5. *& conſ.*42. *num.* 16.
*vol.*1.Dec.*conſ.*532.*num.*4.*&* 5. Tiraq.*de retract.con-*
*vent.§.*4.*gloſſ.*6.*à num.* 31. *& de iudicio in rebus exig.*
verſ. hoc tamen intellige, Sebaſt. Medic.*de regulis iu-*
*ris, reg.*7.*à num.*2. Calderin.*conſ.*414.*verſ.ad cuius de-*
clarationem, aliàs 11. *de feudis*, vbi intelligit, vbicum-
que forma eſt de ſubſtantia actus, & ſic ſubſtantia-
lis, Iaſ.*conſ.*165.*in fin.lib.*2. Bald. *conſ.* 352. *num.* 9.
*lib.*5. Azeued.*ad l.*18.*n.*4.*tit.* 21. *lib.* 4. *nova Recopil.*
Gutier.*pract.lib.*3.*quæſt.*15.*num.*5. *cum ſeqq.* Rendin.
in promptuario recept. ſentent. tom. 1. *tit.* 100. *num.* 5.
& 6. Gam. *Luſit.deciſ.*45. *num.*3. Valaſc. *conſ.* 233.
*num.*3.*& conſ.*149.*num.*6.*& conſ.*183.*num.*3.Roland.
*conſ.*30.*num.*5.*& conſ.*72.*n.*58.*&* 64.*lib.* 3. Alderan.
Maſcard.*de gener.ſtat.interpret.concl.*9.*num.*61. Soar.
*de legib.lib.*5.*cap.*32. *num.* 8. *cum ſeqq.* Farin. *in praxi*
*crimin.p.*4.*conſ.*76.*num.*13. Flamin. Pariſ. *de reſignat.*
*benefic.lib.*5.*quæſt.*6.*num.*227. Card. Tuſch. *d.tom.* 3.
*litter. F.concl.*415.*num.*28. Gonzal.*ad reg.* 8. *Cancel.*
*gloſſ.*4.*num.*137. Mari. Antonin. *var. reſolut. lib.* 11.
*reſol.*11.*num.* 4. *& reſol.*91. *num.*4. Cald. Pereira *de*
*empt.cap.*3.*num.*15. Octao. Gloiit.*reſp.*9.*num.* 34. Rot.
*deciſ.*671.*num.*2. apud Farinac. *p.*1. *recent.* Vide *ſuprà*
*Axiom.*12.*num.*14.

26 FORMA non poteſt per æquipollens adimpleri.
*l.*3 *§.fin.l.qui per ſalutem, ff.de iureiur.* Surd *conſ.*318.
*numer.*30. Bernard. Græu. *ad practic. Cancell. Imper.*
*lib.*1.*concl.*2.*conſid.*1.*num.* 2. Scac. *de convent. gloſſ.* 5.
*num.*22.*& §.*1.*quæſt.*1.*num.*151. vbi *num.*151. limitat
quando forma reſpicit certum effectum, quem per
æquipollens poteſt effectualiter conſequi. Limita
etiam neceſſitate, aut difficultate maxima exiſten-
te, & vbi aliter præterquam per æquipollens adim-
pleri nequit, ex *l.*1.*ff.de verb. obligat.* Franc. Molin.
*de ritu nupt.l.*1.*cap.*25.*num.*45. Surd. *deciſ.*268. *n.*18.
Alex. Rauden.*de annal.c.*38.*num.*82. Bernard. Græu.
*d.conſid.*1.*num.* 3.

27 FORMA legis omiſsâ corruit actus. *Axiom.*12.
*num.*24. & *ibi* citatis adde Sebaſt. Medic. *de reg. iur.*
*reg.*7.*num.*2. Intrigl. *conſ.*1.*num.*149.*lib.* 1. Scacc.*de*
coniect. §.1.*q.* 2. *num.* 148. Nouar.*d.lib.q.*78.*num.* 9.
Caſtill. *controverſ. lib.* 5. *part.* 2. *cap.* 149. *num.* 26.
& ſeq.

AXIOMA CI.

Forus.

1 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari, paria ſunt.*
2 *Forenſis contrahens in loco, tenetur ſervare ſolemni-*
tates loci.
3 *Forum ſortiri, & conſuetudine ligari, à pari pro-*
cedunt.

1 FORVM ſortiri, & ſtatutis ligari, paria ſunt,
gloſſ.*in l.*2.*ff. de eo quod certo loco, & in cap. quod*
clericis, de foro comp. Alex *conſ.*157.*num.* 25.*lib.*2.*&*
*conſ.*211. *Viſa facti, num* 5. *in fin.verſ. ſimiliter, vol.*
*lib.*2.*& conſ.*44.*num.*10.*lib.*5 vbi ait, quòd in omni-
bus caſibus, in quibus quis delinquendo in territo-
rio, vel contrahendo dicitur ſortiri forum, vt ibi
conueniatur, ita poterit eiuſdem caſibus ligari ſtatu-
to, quia à pari procedunt, Theſaur. *Pedem.deciſ.*123.
*num.*1. Menoch.*conſ.*343.*num.* 35. Brunor. à Sole *in* 2
*locis communib.verb.forum.*1.*& verb. forenſis, num.* 5.
vbi hinc infert, quòd forenſis contrahens in loco,
tenetur ſeruare ſolemnitates eiuſdem loci, Cardin.
Tuſch.*tom.*4.*litt. F.concl.* 442. *per totam*, Bellet. *diſ-*
*quiſit.clerical.p.*1.*tit. de exemptione clericorum à ſtatu-*
tis ſæcularibus, §.1.*num.*7. Stephan. Gratian. *diſcept.*
*forenſ.tom.*4.*cap.*709.*n.*22.

FORVM ſortiri, & conſuetudine ligari, à pari
procedunt, vt per Alexand. *conſ.* 117. *Viſo quodam,*
*n.*6.*verſ hoc confirmo, lib.*7. quem refert Card. Tuſch.
*dict.concl.*444.*n.*5.

AXIOMA CII.

Fraus.

1 *Fraus, & dolus nemini debet patrocinari.*
2 *Fraudibus non eſt via aperienda.*
3 *Fraudibus via quòd aperiatur non eſt curandum,*
ſi principaliter hoc non fieret, ſed ſecunda-
riò.
4 *Fraudibus vt occurratur, Ius admittit latam inter-*
pretationem.
5 *Opinio illa in dubiis eſt amplectenda, per quam*
fraudibus obviatur.
6 *Fraudem fraude repellere licet.*

FRAVS, & dolus nemini debent patrocinari, 1
l.itaque fullo.ff.de furtis, cap.dictum 30.*q.* 1. *cap.*
intelleximus, de iudic.cap.tua, 11 *de cleric.non reſid.cap.*
*ſedes, cap.ex tenore, de reſcript.cap.*2.*de dolo, cap.*2.
*de cognat ſpirit.cap.*1.*de colluſ.deteg.cap.tuas, de vſuris,*
Oldrad.*conſ.*257.*num.*41.*prope fin. verſ. fraus inſuper,*
Crauet.*conſ.*764.*num.*9. Bald.*conſ.*76. *Factum tale eſt,*
*in fin.lib.*1. Menoch.*de arbitrar.lib.*2.*caſu* 187.*n.* 60.
*& conſ.*111.*n.*5.*& conſ.*137.*num.*8.*& conſ.*198. *n.* 13.
Couar. *var.lib.*1.*cap.*18.*n.*5. Tiraq.*de retract.lig.§.* 1.
*gloſſ.*9.*n.*67. Card. Tuſch. *practic.concluſ.tom.*4.*litt.F.*
*concl.*474.*per totam*, Cardoſ.*in praxi iudicum, & Ad-*
vocat.verb.dolus, num. 3.

FRAVDIBVS via non eſt aperienda, *l.in fun-* 2
do, ff.de rei vendic.l.ſi um y, §.ſi cùm lis, ff.de tranſact.
l.qui ſub prætextu, C.de ſacroſ. Eccleſ.cap.porrò, de di-
*vort.Clem.*1.*de vſuris, Clem.*1.*§.fin.de conseſſ.præb* Lap.
*alleg.*55.*num.*2.*in princip.* Calderin.*conſ.*194.*verſ.item*
ſi contrarium, aliàs 2.*de rerum permutat.* Butr.*conſ.*3.
num 2.*& conſ.*41.*num.*2. Alex.*conſ.*1.*num.* 17.*verſ.non*
*obſtat, lib.*1. vbi limitat, dicens non eſſe curandum 3
quòd aperiatur via fraudibus, ſi principaliter hoc
non fieret, ſed ſecundariò, & occaſionaliter in
quamdam potentiam conſecutioam, *& conſ.* 108.
*Viſo, num.*5.*&* 4.*lib.*4. Ioann.de Anan. *conſil.* 70.*n.*2.
vbi quòd non eſt danda materia delinquendi, Cra-
net.*conſ.*764.*num.*6. vbi quòd vt occurratur fraudi- 4
bus, ius admittit latam interpretationem, & facit
diſpoſitionem faoorabilem, Gemin.*conſ.*42 *num.*11.
verſ.eſt ergo iſtud, vbi quòd argumentum & diſpo-
ſitio interpretatiua reiicitur, vbicunque aperiretur
via fraudibus, & dolo in præiudicium tertij, Petr.
de Ancharan.*conſ.* 99. *Egregius, ac venerabilis*, vbi
quòd fraudibus occurreodum eſt, & quòd dicitur
fieri

fieri fraus, quoties constitutio, vel lex per indirectum, & cautelam redditur elusoria, Federic. de Senis *cons. 7 num. 5. vers. ista pars videtur, & cons. 93. n. 6.* vbi quòd in dubiis opinionibus illa est amplectenda, per quam fraudibus obuiatur. Decian. *cons. 4. n. 33. lib. 1.* vbi quòd ne dum vi non est aperienda, sed occurrendum ne fiant fraudes, Card. Tusch. *d. tom. 4. lit. F. concl. 475. per totam.* Mari. Antonin. *var. resolut.*
5 *lib. 1. resol. 50. n. 31. & resol. 62. n. 5* Carol. de Grassis *de except. except. 13. n. 36* Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 5. c. 851. n. 12. & c. 875. n. 5.* Ioan. Maria Nouar. *quæst. forens. lib. 1. q. 129. n. 5.* Mangil. *de imput. q. 183. num 6.* Modern. *de supplicat. ad Sanctiss. p. 1. c. 10. num. 26 cum seqq.*

Fraudem fraude repellere licet. *l. cùm pater, §. Titio fratri, ff. de leg. 1.* gloss. *verb. malignantium, in*
6 *cap. sapientes, de elect. in 6.* Alciat. *de præsumpt. lib. 5. præs. 3. num 37. cum seqq.* Vincent. Caroc. *in tract. de re furtiua penes tertium reperta, q. 4. num. 13.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 2. part. 11. num. 25.*

AXIOMA CIII.

Fundamentum.

1 *Fundamento destructo corruit ædificatum.*
2 *Fundamentum suæ intentionis quilibet probare debet, remissiuè.*

1 Fundamento destructo corruit ædificatum, *l. nam origo, ff. quod vi, aut clam. l. egi tecum, ff. de except. rei iudic. cap. cùm Paulus 1. quæst. 1.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 9. quæst. 25. num. 36.* Anton. Menoch. *Lucensi decis. 13. num. 24.* & Flnrent. *decis. 48. num. 3.* & Bononien. *decis. 18. n. 45.* Card Tusch. *practic. conclu. tom. 4. lit. F. concl. 515.* Valenzuel. *cons. 105. num. 105. & cons. 113. num. 42. & cons. 161. num. 3.* Torreblanca *de iure spirituali, lib. 15. cap. 13. num. 23.*

2 Fundamentum intentionis suæ quilibet probare tenetur, vide *Axiom. 128.*

AXIOMA CIV.

Futurum.

1 *De futuris contingentibus non est determinata veritas.*
2 *Ad præsens oua sunt pullis futuris meliora.*

1 Futura contingentia sunt incerta apud nos, vnde dicimus, de futuris contingentibus non est determinata veritas, *l. ventre, ff. de acquiren. hæred. l. si putator. ff. ad leg. Aquil. l. qui bona, §. cùm inter, ff. de damno infecto.* D. Thom. *1. p. quæst. 14. art. 13. & lib. 1. contra gentes, cap. 67.* Curs. Conimbric. *in comment. ad Logicam, lib. 1. cap. 8. artic. 3. quæst. vnic.* Roman. *cons. 5. 3. Diligenter, num. 12. vers. non enim fore peccerat,* Ancharan. *cons. 292. Viso diligenter, n. 5. cum seqq.* vbi quòd etiam aliquando iudicamus futura contingentia secundùm communem contingentiam, Suid. *de alimentis, tit. 8. quæst. 1. num. 8. & cons. 454. num 14.* Cardin. Tusch. *pract. c. concl. tom. 4. lit. F concl. 5 8. à princ.* vbi *num. 4.* ait fallere quando verisimile est, quod futurum possit euenire, & citat Bald. *in l. fin. §. quia, in fin. C. commun. de legat.* Dec. *in l. si idem cum eodem, §. si vna, col. 2. ff. de iurisdict. omn. iud. c.* 2

Futura contingentia despiciuntur à præsenti vtilitate, vnde dicitur, ad præsens, oua sunt pullis futuris meliora, Decian. *cons. 474. Viso instrumento, num. 4.* quem refert Card. Tusch. *d. concl. 568. num. 6.*

AXIOMA CV.

Geminatio, Geminatus

1 *Actus, seu verborum geminatio maiorem deliberationem, & enixam voluntatem manifestè inducit.*
2 *Confessio extraiudicialis geminata plenè probat.*
3 *Confessio geminata parit actionem.*
4 *Confirmationem inducit geminatio actus præcedentis.*
5 *Confirmatio geminata in forma communi habet vim motus proprij.*
6 *Consensus geminatus habet vim quandoque iurati consensus.*
7 *Electionem industriæ personæ causat, & conualidat contractuum geminatio.*
8 *Interpellatio geminata magis aggrauat debitorem morosum.*
9 *Litteræ geminatæ habent vim motus proprij.*
10 *Mora geminata non purgatur, quæ aliàs esset purgabilis.*
11 *Pactum nudum geminatum parit actionem.*
12 *Permissio sine causa, quæ non valet, si est geminata valet.*
13 *Obligatio naturalis geminata parit efficacem actionem, & obligationem.*
14 *Renunciationis vim habet geminatio.*
15 *Renunciatio geminata habet vim specialis renunciationis.*
16 *Simulationem purgat geminata dispositio, & tollit fraudem.*
17 *Rescriptum geminatum habet vim clausulæ,* Non obstante.
18 *Verba geminata operantur quod nihil potest opponi.*
19 *Geminatio actus nihil operatur in multis casibus.*

1

Geminatio actus, seu verborum maiorem deliberationem, & enixam voluntatem manifestè inducit, *l. Balista, ff. ad Trebel.* Bart. *in l. cùm scimus, numer. 7. C. de agricol. & cens. lib. 11.* Decian. *in l. 1. num. 10. C. de pactis, & cons. 50. col. 2. & cons. 180. col. 3.* Corn. *cons. 59. num. 8. & cons. 144. numer. 2. lib. 2.* Paris. *cons. 94. num. 4. vol. 2. & cons. 89. num. 23. lib. 3.* Curt. iun. *cons. 264. num. 32. in fine,* Crauet. *cons. 101. numer. 41. & cons. 10. numer. 2. & cons. 54. num. 7.* Decian. *consil. 57. num. 41. lib. 1. & cons. 46. num. 37. cum sequentibus, lib. 2. cons. 1. num. 42. & 43. lib. 3.* Franc. Becc. *cons. 70. num. 10.* Gutier. *practic. lib. 3. quæst. 17. num. 134.* Cephal. *cons. 40. num. 8. & 9.* Surd. *cons. 10. num. 54. & cons. 73. num. 64.* Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transact. num. 260. cum seqq.* vbi ampliat, etiamsi sit facta in vno instanti, Menoch. *cons. 10. num. 1 & cons. 255. num. 41.* Ioseph. Sesse *Aragonia decis. 230. num. 14.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 3. num. 7. & lib. 2. resol. 35. num. 9.* Ferret. *in Consilium. Cabalonia, gloss. 1. num. 123.* Cardin. Tusch *practic. conclus. tom. 4. concl. 28. à princip.* Octau. Gloris. *resp. 1. p. 1. num. 58.*

num.58. Rot.decis.626.num.5.apud Farin.num.2.recent.& decis.676. num.2. ead. p.2. rec nt. Carol. de Grassis de exept except.14.n.38.cum seqq.Steph.Grat. discept.frens.cap.631.num.6.& cap.757 num.4.& cap. 834.num.7.& cap.967.num.27. Sebast.Medic.de reg. iur.reg.7.à num.6. cum seqq. Mari. Giurba in consuet. Messanen.cap.1.gloss.3.n.1.& 2.p.1.Ambrosin.Perus. decis.3.num.18 Britto ad cap potuit,§.2 n.21.de locat. Actus enim geminati maiorem firmitatem inducunt,vt dixi supr. Axiom.12.num.14 & censentur gesti cum maiori animi deliberatione,cap.etsi Christus, de iureiur.Dec.cons.1.sub n.1. & cons.504.col.fin. Barbat.cons.43.vol.2.Osasch.decis.38.n.18 Roland.cons. 61.n.39. & 40.vol.2. quos refert & sequitur Octau. Glorit.vbi sup.n.59.vbi n.60.post Menoch.cons.193. num.17. intelligit maximè quando geminatio fit ex interuallo. Valenzuel cons.102.n.101. vbi quòd geminationis vis est magna,& cons.187.n 47.& 49.vbi quòd geminata, & duplicata sunt potentiora simplicibus,Leo Valen.decis.4.n.8.p.1.Anell.Amat.cons. 71.n.2.& cons.74.num.24. vbi quòd geminatus actus magis enixam voluntatem ostendit.

2 Confessio extraiudicialis geminata plenè probat, quia habet vim confessionis iudicialis, Ias. in §. in personam,num.48.I stit.de actionib Ioann.de Anania cons 55.n.3 Roman.cons.290. In casu proposito, n.7. Afflict.decis.164.n.3. Florian. de S.Petro cons.21. in fine,n.56.& 57 Paris.cons.71.n.6.lib.2.Brunor. à Sole in locis communib. verb.confessio,num.20. Card Tusch. tom.4.lit.G.concl.28 à num.39.vsque ad 48.Farinac.in prax crimin.quæst.82.n.13.& part.4. cons.,8.lit B.& ibi decis 89.num.5.vbi addit.lit.C. Decian. cons.46. num.38.lib.2.

3 Confessio geminata parit actionem, Corn. cons 223. num. 10. lib.1. & inducit obligationem, Dec. cons.44.num.76. lib.3. Card.Tusch. d.concl.28. num.45.

4 Confirmationem inducit geminatio actus præcedentis, Paris.cons.19. num.122.lib.2. Cardin. Tusch.
5 d.conc.28. n.32. Et confirmatio geminata in forma communi habet vim motus proprij, Decian.cons.13. num.2.Cardin.Tusch.d.concl.28.n.55 vbi n.56.declarat,vt procedat, si Papa etiam confirmans bis rescripsisset, aliàs secus.

6 Consensus geminatus habet vim quandoque iurati consensus, Berol. cons.22.n.7.lib.2.Card.Tusch. d.concl.28.num.50. & tollit læsionem, ex l.2. C. de rescind. vendit. in maiore, Roman. cons. 54. Visis, circa fin. Crauet.cons.151.num 31.& cons.160. num 6. Card.Tusch d.concl.28.num 90. Vtrùm quòd geminatus consensus minoris parum operetur, resoluit Paris.cons.69.num.71.lib.2.quem refert Card.Tusch. d.concl.28.n.103. vbi n.112.post Roman. d.cons.54. & Crauet. d.cons.160. num. 6. obseruat, quòd licèt consensus geminatus in maiore tollat rescissionem, & læsionem vltra dimidiam, tamen secus est, si primus consensos est in ætate minori, & secundus in maiori,quia arguit maiorem animi declarationem, sed non auget obligationem, vt sit remissa læsio enormissima.

7 Electionem industriæ personæ causat, & conualidat contractuum geminatio,Corn.cons.81.num.18. lib. 1. quem refert Cardin. Tusch. dict. conclus. 28. num. 28.

8 Interpellatio geminata magis aggrauat debitorem morosum, Ias. in l.si ex legat.,num.18. ff. de verbor.obligat. quem refert Cardin.Tusch. dict.concl.68. num.57.

9 Litteræ geminatæ habent vim motus proprij,qui exprimendus esset,Paris.cons.9.num.11.lib.3.Decian. cons.46 num.43.lib.2 Curt.iun.cons.310.num 131.vbi quòd tollant omnem subreptionem,refert Cardin. Tusc.d.concl.28.num.49.

10 Mora geminata non purgatur, quæ aliàs esset purgabilis, Ias. in l. vinum, num.17. ff. si cert.petat. Marsil.in l.1. § quæstioni, num.16. ff. de quæst.Capit. decis.19.num.4. Cephal. consil.25. num.2. lib.1.Crauet.cons.346.num.12.& 13. Card.Tusch.d.conclus.28. num.33.

11 Pactum nudum geminatum parit actionem, Cephal. consil. 40. numer. 10. lib. 1. Decian cons.46. numer. 30. lib.2. quos refert Cardin. Tusch. dict. concl. 28. num.24. Pactum de donando si est geminatum, importat donationem, Menoch. cons.1. num.236.

12 Promissio sine causa, quæ non valet, si est geminata valet,Decian. cons.46. n.40.lib.1. Card.Tusch. d.concl.18 num.27.

13 Obligatio naturalis geminata parit efficacem actionem,& obligationem, Decian. dict.conclus.46. num.40.lib.2.Cardin. Tusch dict.conclus.28.num.26. & 81.

14 Renunciationis vim habet geminatio,& trahitur etiam ad incogitata.Socin,iun.in l.qui Romæ, §. nos fratres,num.120. vbi Rip. num. 69. ff. de verb.oblig. idem Socin.cons.20.lib.4.Rom.cons.403. Card.Tusc. d.concl.28.num.95.

15 Renunciatio geminata habet vim specialis renunciationis, Paris. cons.9.n.20.lib.3. Card Tusch. d.concl.18. num.96.

16 Simolationem purgat geminata dispositio,& tollit fraudem,& deceptionem,Dec.d.cons 46 num.38. lib.2.Card Tusch d.concl.18.num.75.

17 Rescriptum geminatum habet vim clausulæ. Non obstante, Felin. in cap. nonnulli,n.14 de rescrip. Cremens.sing.136.Ruin.cons.11.num.19. lib.5. vbi limitat,quando secundum rescriptum non emanauit in augmentum primi,sed in declarationem, & respicit potiùs difficultatem introitus,& illam tollit, & sic est quæ iam confirmatio, quæ non operatur derogationem Iuris communis, Menoch de arbitr.lib.2.casu 201.num.79. vbi declarat multipliciter, Cardin. Tusch.d.concl.18.à num.77. vbi num.81. ait, rescriptum geminatum habere vim derogationis,& clausulæ motus, quando in secundo est facta mentio de primo, aliàs non.

18 Verba geminata operantur quod nihil potest opponi,Curt.iun.con.278.n.18.Card.Tusc.d.conclus.28. num.44. Verba importantia arbitrium boni viri si geminatur,important liberam voluntatem, Rimin. iun.cons 65.n.19.lib.1. Paris.cons 71.n.18.& 19.lib.3. vbi plura cumulat,& dicit quod verba,placuerit, & videbitur,cumulata importare liberam voluntatem. Verba quantomcumque vniuersalia licèt non trahantur ad incognita,tamen trahuntur si sint geminata,quia sufficit in genere cogitatum esse,Crauet. cons 531.num.2.& 5.& cons.630.num.3. & 4.Cardin. Tusch.d.concl.18 n.60. Verba enunciatiua geminata efficiuntur dispositiua,vt probatur Barbat.consil.32. num.1.lib 3 Castrens.cons.92.col.2. num.3.lib.2.Rom. cons 64.num.5.

19 GEMINATIO actus nihil operatur in multis casibus, de quibus Paris. cons.110. num 47. cum seqq. lib. 1. videlicet quando exprimitur pluries illud quod tacitè inest, & num.48. quando expressio geminata induceret contrarium effectum. & num 49. quando magis explicitè declaratur illud quod erat expressum, & num. 50. quod non operatur contra naturam contractus, vel rei in contractum deductæ. Item non operatur facta eodem contextu, quia

dicitur

dicitur, vna gloss. *in l. si euenerit, ff. de pignorat. act.* gloss. *in verb. instanti, in cap. ab eo, de appellat. lib. 6.* Roman. *cons. 427. num. 3.* Cephal. *cons. 94. in fin. lib. 1.* Paris. *cons. 71. num. 20. vers. nec obstabit, lib. 3.* vbi declarat, Decian. *cons. 17. num. 92. lib. 1.* vbi ait, quòd licèt geminatio plus operetur, quando ex interuallo ex diuersis scripturis, tamen etiam aliquid operatur, si est in eodem instrumento. Item nihil operatur, quando gerens actum non habet potestatem, & in præiudicium tertij, & in actu suspecto, & vbi in actu geminato interuenit defectus, vel vitium, ita Crauet. *cons. 494. n. 16. & 17.* Card. Tusch. *d. concl. 28. à n. 101. vsque ad num. 120.* vbi post eundem Crauet. *cons. 70. num. 30.* obseruat, aliquando verba geminari, vt quis sibi pleniùs, & clariùs prouideat, non autem vt plus operentur.

AXIOMA CVI.

Generalis.

1 *Dispositio generalis omnes species comprehendit.*

2 *Genus totum operatur quoad omnia, quantum species quoad specialia.*

3 *Loquutio generalis, seu prohibitio comprehendit omnia.*

4 *Dispositio generalis non extenditur ad non verosimilia, non cognita, non cogitata, illicita, &c.*

5 *Verba generalia nunquam trahuntur ad ea, quæ disponentibus sunt impossibilia.*

6 *Quietatio vel liberatio generalis non extenditur ad dolosè occultata.*

7 *Sermo generalis non comprehendit prohibita, & quæ de iure fieri non possunt.*

8 *Impugnatio generalis non comprehendit ea, quæ impugnanti sunt fauorabilia.*

9 *Mandatum Principis non comprehendit illicita.*

10 *Locutio generalis personam loquentis non comprehendit, limita vt num. 13.*

11 *Rescriptum generale non comprehendit Principem concedentem, seu confirmantem.*

12 *Promissio de defendendo non intelligitur contra seipsum.*

Limita, vt num. 13.

14 *Dispositio generalis non comprehendit ea, quæ non esset quis in specie comprehensurus.*

15 *Mentio generalis idem operatur, quoad omnia, quod specialis quoad singula.*

1 GENERALIS dispositio omnes species comprehendit, & expressio generis continentis
species operatur idem, ac singulæ species essent expressæ, *l. si eborus, ff. de legat. 3.* Alexand. *cons. 133.*
Ponderatis, num. 16. lib. 6 Federic. de Senis *cons. 84.*
In puncto, in princ. & cons. 85. Statuto ciuitatis, num. 2.
2 *& 3.* vbi quòd tantùm operatur genus quoad omnia, quantum species quoad specialia, Zabarel. *cons.*
99. num. 2. vers. quarto, vbi quòd idem operatur genus, seu dispositio generalis, quod specialis, quando non subest ratio diuersitatis, Ancharan. *cons. 3. num. 4. in fine*, vbi de legato generali, vt idem operetur in genere, quoad speciale in specie, Gemin. *cons. 63. num. 19. vers. circa primum.* Bald. *cons. 1. num. 3. vers. ratio differentiæ, lib. 2.* vbi quòd genus resoluitur in singulares, Natt. *cons. 613. numer. 3.* Curt. iun. *cons. 199. num. 15.* vbi ampliat maximè quando generalis dispositio non potest verificari, nisi in vna specie, quia tunc habetur pro speciali, & indiuidua, *& cons. 316. in princip.* vbi quòd expressio generalis idem operatur, quod particularis, Franc. Becc. *cons. 80. num. 7. cum seqq.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 4 concl. 29. per totam*, Franc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib. 2. quæst. 87. num. 17.*

GENERALIS loquutio, seu probibitio comprehendit omnia, *l. cùm quærebatur, ff. de verb. significat.* 3
Ioseph. Sesse *Aragon. decis. 48. num. 12.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 54. num. 4.* etiam minima, *cap. maioribus, de prabend.* D. Barbos. *in l. cùm prætor, §. 1. n. 112. ff. de iudic.* Surd. *cons. 33. num. 24.* latè Sebast. Medices *de reg. iur. reg. 1.* & generalis prohibitio minima comprehendit. D. Barbosa *in l. cùm prætor, §. 1. num. 112. ff. de iudic.*

GENERALIS dispositio non extenditur ad non 4
verisimilia, non cognita, non cogitata, illicita,
neque ad ea, quæ specialiter quis non expressisset,
Federic. de Senis *cons. 124. num. 1.* Curt. iun. *cons. 267.*
num. 3. vbi quòd generalis dispositio non trahitur
ad ea, quæ de nouo superueniunt, *& cons. 194.*
num. 71. vbi quòd generalia verba nunquam trahuntur ad ea, quæ disponentibus sunt impossibilia,
& cons. 334. num. 36. vbi quòd generalis dispositio 5
nunquam comprehendit actus iuratos, Roman.
cons. 109. Pro verificatione, num. 2. vbi quòd nunquam præsumitur quis velle comprehendere sub generali dispositione illud, de quo specialiter disponere non potuisset, *& cons. 108. in fine*, vbi quòd generalis quietatio, vel liberatio non extenditur ad dolosè occultata, quia ad incognita non
trahitur, *& cons. 403. Pro decisione, num. 4.* vbi quòd 6
verba generalia laudi nunquam extenduntur ad ea, quæ in specie arbitri non potuissent arbitrari, Ioan. de Imol. *cons. 82. in princip.* vbi quòd generalis dispositio non comprehendit ea quæ inducunt peccatum, Fulgos. *cons. 146. num. 1.* vbi quòd generalis 7
sermo non comprehendit prohibita, & quæ de iure fieri non possunt, Corn. *cons. 269. In hac consultatione, num. 23. lib. 1.* vbi quòd generalis approbatio non trahitur ad dolosè gesta, *& cons. 176. num. 2. lib. 2.* vbi quòd in mandato generali non veniunt ea, quæ quis in specie non esset mandaturus, *& cons. 89. numer. 12. lib. 3. & cons. 83. numer. 2. lib. 4.* vbi quòd generalis concessio, seu gratia non comprehendit ea, quæ concedens in specie non esset verisimiliter concessurus, Crauet. *cons. 33. num. 3.*
vbi quòd impugnatio generalis non comprehen- 8
dit ea, quæ impugnanti sunt fauorabilia, *& cons. 34. num. 8.* vbi quòd sicuti generalis dispositio non comprehendit tertij præiudicium, ita neque præiudicium disponentis, *& cons. 93. num. 10.* vbi quòd clausulæ generales non comprehendunt maiora expressis, *& cons. 70. num. 28.* vbi quòd generalis dispositio non comprehendit ea, in quibus potest esse vsucapio, & læsio, *& cons. 100. num. 6. & num. 6. & num. 8. & cons. 109. num. 6.* vbi quòd non comprehendit ea, quæ sunt in specie prohibita, *& cons. 158.*
num. 9. vbi quòd mandatum Principis non compre- 9
hendit illicita, *& cons. 160. num. 5.* vbi quòd generalis ratificatio non comprehendit illicita, neque ea quæ ratificans verisimiliter non inclusisset, *& cons. 174. num. 4.* vbi quòd rescriptum Principis generale non extenditur ad ea, quæ Princeps facere non potest. vel etiam difficiliùs facere solet, latè Cardin. Tusch. *tom. 4. litt. G. conclus. 31. per totam.*

GENERALIS loquutio personam loquentis non comprehendit, *l. inquisitio, C. de solut. cap. 1.* vbi

vbi *gloſſ.vlt.de prohibita feudi alien.per Federic.* Curt. iun. *conſ.*332. *num.*4. vbi dicit eſſe vulgatam iuris regulam, Crauet. *conſ.*274.*num.* 11. *& conſ.* 296. *num.*30.*& conſ.*585. *num.*30. vbi dicit, quòd materia eſt brocardiea, & *eciſ.*25.*num.*5. vbi quòd per clauſulas generales non cenſetur quis velle ſeipſum ligare, latè Surd.*conſ.*47.*num.*19. vbi quòd generale reſcriptum, & generalis diſpoſitio non comprehen-
11 dit Principem confirmantem, vel concedentem, etiamſi dicat, *ex certa ſcientia*, & *num.*10. quòd ſtatutum generale non ligat creditorem, & *n.*21. quòd iuuans adiuuare contra omnem perſonam, non intelligitur contra ſeipſum, & *num.* 23. quòd cedens iura contra omnes, non cenſetur cedere contra ſe-
12 ipſum, Afflict.*deciſ.*319. *num.*8. vbi quòd promiſſio defendendo non intelligitur contra ſeipſum. Et quòd communitas non continetur ſub generali loquutione gabellæ, quando ipſa non tenebatur priùs ſoluere, reſoluunt Boër.*deciſ.*213.*num.*2. Surd.*d.conſ.* 47.*num.*21.*&* 23. Cardin.Tuſch.*d.tom.*4.*litt.G.concl.* 33.*à princip.*

13 Limita Axioma, quando conſtat de mente, vel materia ſubiecta aliud ſuadet, vel ſubeſt ratio, quòd perſona loquentis includatur, Cyn.*in d.l.inquiſitio*, Gabr.*commun. tit. de verb.ſignificat. concl.* 9. *num.*7. Crauet. *conſil.*274. *poſt num.*12. Curt. iun. *conſ.*195. *in fin.num.*46. Menoch. *de præſumpt.lib.*3. *de præ.*44. *num.*27. Card.Tuſch.*d.concl.*33.*num.*17. vbi *num.*18. *&* 19. poſt Decian.*conſ.*104. *Et diligenter*, *n.*4.*&* 5. limitat etiam quando ceſſio fieret ex cauſa oneroſa, vel quando ſumus in diſpoſitione legis, quia continetur perſona loquentis, ſecus in diſpoſitione hominis.

14 Generalis diſpoſitio non comprehendit ea, quæ non eſſet quis in ſpecie comprehenſurus, *l. in obligatione generali, ff.de pignorib. l.* 3. *ff. de euictione.l.qui peculij, ff.de peculio, cap.veniens, cap.Quintauallis, de iureiur.cap.vlt.de officio Vicarij, lib.*6. Corn. *conſ.*89. *num.*12. *lib.* 3. *& conſ.*83. *num.* 2.*lib.*4. Surd. *conſ.*73.*num.*17. Card.Tuſch.*d.litt.G.concl.*31.*num.* 2. Item Surd. *conſ.* 123. *num.* 63. *& de aliment. titul.*8. *priuil.*7.*num.*3. Carol.de Graſſis *de except.except.* 32. *num.* 30. Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ. tom.*5.*c.*982. *num.* 20.

15 Generalis mentio idèm operatur quoad omnia, quod ſpecialis quoad ſingula, *l.ſi chorus, ff.de legat.*3. *l.ſi duo, ff.de admin.tut.* Gonzal.*ad reg.*8.*Cancell.gloſſ.*8.*in princ. num.*22. Surd. *conſ.*2. *num.* 44. *& conſ.*350.*num.*20. Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.to.*4. *cap.*656.*num.* 30.*& cap.*766.*num.*11.

AXIOMA CVII.

Genus.

1 *Generi per ſpeciem derogatur, & num.* 2. *redditur ratio.*
3 *Specialis diſpoſitio derogat generali.*
4 *Legatum ſpeciale derogat generali.*
5 *Generi per ſpeciem derogatur, ſiue præcedat, ſiue ſequatur genus.*
6 *Speciei derogatur per ſpeciem magis ſpecialem.*
7 *Reſcriptum, ſiue mandatum ſpeciale derogat generali.*
8 *Statutum ſpeciale ſemper præualet generali.*
9 *Tempus ſpeciale derogat generali.*
10 *Obſeruantia ſpecialis derogat generali.*
11 *Compromiſſum ſpeciale derogat generali.*
12 *Conſuetudo ſpecialis derogat generali.*
13 *Generalis prouiſio demandata non ſe extendit ad ſpecialiter prouiſa.*
14 *Teſtibus duobus in ſpecie magis creditur, quàm mille in genere deponentibus.*
15 *Contractus ſpecialis derogat generali.*
16 *Species derogat generi, quando in eadem lege ſunt verba ſpecialia & generalia.*
17 *Opinio communis in genere, derogatur per opinionem in ſpecie in caſu indiuiduo.*
18 *Generi per ſpeciem derogatur etiam in prouiſione hominis.*
19 *Generi per ſpeciem non derogantur, quando ſpecies & genus ſe inuicem compatiuntur.*
20 *Genus & ſpecies quando apponuntur fauore eiuſdem perſonæ, genus non tollitur, neque reſtringitur per ſpeciem ſubſequentem.*
21 *Species quando accedit generi, vel apponitur ad coadiunandum genus, generi per ſpeciem non derogatur.*
22 *Genus quando eſt certum. determinatum, & præciſum, tunc generi per ſpeciem non derogatur.*
23 *Generis declaratio quando conſiſtit in eadem ſpecie, tunc ſpecies non derogat generi.*
24 *Iuriſdictionalia ſi dentur in genere, & in ſpecie, cenſetur potiùs per ſpeciem conceſſa accumulatiuè, quàm derogatiuè.*
25 *Litteris gratioſis generalibus ad beneficia non derogatur per ſpeciales poſteriores, quando ex primis generalibus eſſet ius quæſitum.*
26 *Vltima quantuncumque generalia derogant primis.*
27 *Priuilegium ſpeciale non derogat generali; intellige vt num.*28.
29 *Genus includit omnes ſpecies ſub genere comprehenſas.*
30 *Genus verè, & propriè repræſentatur in qualibet ſpecie.*
31 *Genere remoto remouentur ſpecies.*
32 *Genus in ſuo genere tantum operatur, quantum ſpecies in ſua ſpecie.*
33 *Genus perire non poteſt.*
34 *Genus quod non poteſt niſi in ea ſpecie verificari, pro ſpecie reputatur.*

Generi per ſpeciem derogatur, *l. in toto iure*, 91. *ff.de regul.iuris, l. ſanctio* 41. *ff. de pœnis, cap.*1. *cap.paſtoralis, §.quoniam, de reſcript. cap.*1. *de regulis iuris, lib.* 6. exornauit Fulgoſ. *conſ.* 215. *in princip.* Angel.*conſ.*355. *Vtrùm per ſtatutum, in princip.* Bald. *conſ.*292.*num.*3. *lib.*2. Mantu. *Dialog.*90. *verſ.quia*, Menoch.*conſ.*141. *num.* 16.*cum ſeqq.& n.* 37. Thom. de Thomaſſ.*in floribus legum, reg.*132. Surd. *de aliment. tit.*1. *quæſt.*15.*num.*130.*& tit.*9.*quæſt.*8. *& deciſ.*155. *num.*21.*& conſ.*352.*num.*1. Gutier.*practic.lib.*3.*quæſt.* 24.*num.*6. Armendar.*in addit.ad recop. legum Nauarra, in proœm.num.*5. Card.Tuſch.*practic.concluſ. tom.*4. *litt.G.concl.*36.*per totam*, Aldrete *de relig.diſcipl.tuenda, lib.*2.*cap.*7.*num.*26. Cæſ.Argel.*de contradict.legitimo, quæſt.*1.*num* 212. Octau.Glorit. *reſp.*21.*num.*31. Sanctarel.*var.reſol.p.*1.*quæſt.*14.*num.*5. Sebaſt.Medices *de regul.iuris, reg.*2.*verb.generi, num.*44. latiſſimè Caſtill. *controuerſ. lib.*5.*p.*2. *cap.*95 *per tot.* Ouid. de Amicis *de iure emphyt.q.*82.*num.*1. *cum ſeqq.* Couar. *var.p.*1.*cap.*11.*num.*6. 1

Ratio huius Axiomatis in eo conſiſtit, vt genus 2
& ſpecies diuerſa concordentur, nam vbicunque duæ diſpoſitiones ſibi aduerſantur, debent ad concordiam

cordiam reduci, salua quoad fieri potest vtriusque natura, & proprietate, si generi per speciem derogetur, igitur, &c. Iuxta quam rationem intelligenda est gloss. *in l. domi* 107. *ff. de legat.* 1. dum inquit, speciem derogare generi ex Iuris interpretatione, & illa quæ mouet Gamb. *in dialect. legali, lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 2. quia reg. *l. semper in generalibus* 190. *ff. de regulis iuris*, cum similibus, non procedit in specie, excepta quæ generi aduersatur.

3 Amplia primò, vt procedat in omni materia, quod specialis dispositio derogat generali, si sunt incompatibiles, Castren. *cons.* 476. *Videtur quòd prædictus, in princip. lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. G, concl.* 16. *num.* 5. Beroi. *cons.* 57. *num.* 10. *vol.* 3. Nau. *cons.* 7. *num.* 3. Surd. *cons.* 56. *num.* 1. Octau. Glorit. *resp.* 11. *num.* 31. *vers. quod vendidit.*

4 Amplia secundò in legatis, quia legatum speciale derogat generali, Abb. *cons.* 4. *In quæstione, n.* 5. *lib.* 1. Bald. *cons.* 253. *n.* 1. *vers. si verò, lib.* 5. vbi quòd si lego Titio duas statuas marmoreas, & etiam eidem lego omne marmor, non venient nisi duæ statuæ propter specificationem specialem, quod refert Crauet. *cons.* 86. *num.* 4. & 5. Ruin. *cons.* 90. *n.* 9. *lib.* 2. vbi quòd si testator legauit in specie aliquibus sororibus nominatis, postea in genere vocauit sorores, intelligitur de aliis, quia specialis prouisio præcedens derogat generali, & maximè dicit procedere, quando etiam prohibuit honoratas plus petere, Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 15. *num.* 130. Card. Tusch. *d. concl.* 36. *num.* 7. 27. & 53. *cum seqq.* latè Castill. *d. cap.* 95. *n.* 23. *cum seqq.* vbi pariter ampliat in fideicommissis, institutionibus, substitutionibus, & in omni vltima voluntate, in legibus, statutis, consuetudine, compromissis, iudiciis, rescriptis, mandatis, & in omni actu, materia, & dispositione.

5 Amplia tertiò, vt procedat, siue præcedat, siue sequatur genus, *l. seruo* 15. *ff. de pecul. leg.* Dec. *num.* 7. & 54. *in d. l. in toto iure, ff. de regulis iuris, & in cap.* 1. *num.* 6. *de rescript.* vbi Beroi. *num.* 46. Fulgos. *cons.* 115. *in princip. & cons.* 135. *col.* 3. vbi quòd imò etiamsi generalitas sit posterior, & habeat clausulam derogatoriam, specialitas attenditur, Bald. *cons.* 253. *vers. quinto quia, lib.* 5. Ioan. de Imol. *cons.* 139. *num.* 7. & *cons.* 140. *num.* 3. *in fine*, vbi quòd generalis dispositio sequens non præiudicat speciali specificè, etiamsi generalis habeat verba habilia comprehendere specialem.

6 Amplia quartò, vt sicut generi per speciem derogatur, ita etiam specie derogetur per speciem magis specialem, & indiuiduam, Zabar. *cons.* 149. *num.* 4. *vers. item scimus*, Alexand. *cons.* 29. *Quoniam, in princip. lib.* 1. Bald. *cons.* 361. *In volumine, in princ. lib.* 5. vbi intelligit, quando sunt species indiuidua, & diuidua paris potentiæ, aliàs secus. Idem procedit etiam inter duo genera, quia minus vniuersale habetur loco speciei, magis vniuersale loco generis. Bald. *cons.* 153. *n.* 4. *vers. tertiò præmitto, lib.* 5. Cardin. Tusch. *d. concl.* 36. *n.* 30.

7 Amplia quintò in rescripto, seu mandato speciali, quod derogat generali, etiamsi de eo nullam faciat mentionem, *cap.* 1. *de rescript.* Suar. *alleg.* 28. *num.* 16. Bald. *cons.* 88. *Quæritur, in princip. lib.* 2. vbi extendit idem esse in generali commissione, reuocatione, seu deputatione, quia non reuocat specialem præcedentem, nisi constet de mente, Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ, in præfat. tit. de rescript. num.* 103. Sebast. Medic. *de regul. iuris, reg.* 2. *num.* 44. Menoch. *de arbitrar. casu* 97. *à num.* 2. & *cons.* 6. *num.* 48. & *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 40. Cardin. Tusch. *d. concl.* 36. *à num.* 43. Valasc. *cons.* 72. *num.* 2. Vnde mandatum de Augus. Barbosa de Clausul.

prouidendo speciale derogare generali mandato præcedenti, licet de illo nulla mentio habeatur, tenent Xuar. *d. alleg.* 28. *num.* 3. Cephal. *cons.* 393. *à n.* 19. *lib.* 3. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 9. *tit.* 6. *n.* 12. Valasc. *vbi proximè.*

Amplia sextò in statutis, quia statutum speciale 8 semper præualet generali, Dec. *cons.* 188. *col.* 3. & *cons.* 301. *col.* 1. & *cons.* 382. & *cons.* 617. *col. pen.* Ang. *cons.* 355. *Virum per statutum*, Bald. *cons.* 78. *Duo sunt statuta, lib.* 1. vbi declarat, quòd si statutum speciale continet idem quod ius commune per omnia, tunc statutum generale contrarium disponens præfertur, secus si primum speciale in aliquo discrepat à Iure communi, Alex. *cons.* 89. *Circa primum, num.* 10. *lib.* 6. Apostil. *ad eundem cons.* 65. *n.* 10. *in verb. Bald. lib.* 7. idem Alex. *cons.* 123. *Scripsit, num.* 10. *cum seqq. lib.* 4. Fulgos. *cons.* 215. *In primo, in princ.* vbi extendit etiam quando statutum generale esset posterius, quia adhuc speciale derogat generali statuto, Corn. *cons.* 66. *lib.* 1. vbi quòd si duo sunt statuta specialia, magis speciale attenditur, Angel. *cons.* 160. *in princ.* vbi extendit ad statutum generaliter loquens de alienationibus, & de bonis ad cridas ponendis, quia non extenditur ad bona minorum, in quibus per statutum sub certa solemnitate est specialiter prouisum, & *cons.* 155. *per totum*, extendit ad statuta contraria, latè Card. Tusch. *d. concl.* 36 *num.* 10. *cum multis seqq.*

Amplia septimò in tempore, quia per tempus 9 speciale, in quo aliqua immunitas conceditur, derogatur generali dispositioni, quod quocunque tempore soluatur gabella, Bald. *cons.* 256. *Præmittendæ sunt, vers. quartò præmittendum, lib.* 4. quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 36 *n.* 16.

Amplia octauo in obseruantia, quia specialis de- 10 rogat generali, Fulgos. *cons.* 251. *In quodam instrumento, in fine*, quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 36. *num.* 16.

Amplia nonò in compromissis, quia etiam in il- 11 lis genus per speciem derogatur, ideo si fiat compromissum speciale super pretio venditionis factæ declarando, licèt postea fiant alia compromissa inter easdem partes de litibus, & controuersiis, non est derogatum primo. Ita Ioan de Anan. *cons.* 19. *Visis instrumentis, num.* 6. & 7. Card. Tusch. *d. concl.* 56. *num.* 38.

Amplia decimò in consuetudine, quia specialis 12 derogat generali, & attendi debet, Crauet *cons.* 195. *num.* 16. quia generalis recipit declarationem à magis speciali, Crauet. *cons.* 118. *num.* 4. Card. Tusch. *d. concl.* 36. *n.* 41.

Amplia vndecimò in facultate legitimandi la- 13 tissimè concessa per Imperatorem etiam ad feuda, quia non veniunt ea feuda, in quibus specialiter Imperator disposuit, quòd non succedant nisi nati, & concepti de legitimo matrimonio, quia generalis prouisio demandata non se extendit ad specialiter prouisa, sed species derogat generi, Anchar. *cons.* 308. *Prima facie, num.* 7. & 8. Cardin. Tusch. *d. concl.* 35. *num.* 19.

Amplia duodecimò in probatione, quia magis 14 creditur duobus testibus in specie, quàm mille in genere deponentibus, Dec. *cons.* 488. *in fine*, Alex. *cons.* 148. *num.* 4. *lib.* 2. Paris. *cons.* 88. *n.* 51. *lib.* 3. Card. Tusch. *d. concl.* 37. *num.* 41. & *n.* 65. vbi *num.* 66. post Alex. *cons.* 27. *num.* 6. *lib.* 1. subdit, quòd probatio in specie delicti, præualet probationi in genere, quod accusatus sit bonæ famæ.

Amplia decimotertiò in contractibus, quia spe- 15 cies derogat generi, etiamsi præcedat specialis con-

tractus, Fulgos.*conſ*.115. *in princ*. Cardin. Tuſch.*d. concl*.36.*n*.64.

16 Amplia decimoquartò, quando in eadem lege ſunt verba ſpecialia, & generalia, quia ſpecies derogat generi, Angel.*conſ*.214.*num*. 2. Lap.*alleg*. 88. *num*.5.Fulgoſ.*conſ*.215.*in princip*. vbi extendunt, vt idem ſit quando ſpecies, & genus ſunt in aliis & diuerſis legibus, & ſe non compatiuntur, neque conſtat de mente, Card. Tuſch. *d.concl*.36.*num*.57. *cum ſeqq*.

17 Amplia decimoquintò in opinionibus Doctorum, quia communis opinio in genere, derogatur per opinionem in ſpecie in caſu indiuiduo, vt per Rimin. iun. *conſ*.265.*num*.5. *&* 6.*lib*. 3. quem refert Cardin. Tuſch.*d.concl*.36.*n*.71.

18 Amplia decimoſextò in prouiſione hominis, quia pœna promiſſa in genere, puta 100. in caſu contrauentionis, ſi partes per pactum ſpeciale conueniunt, quod damnum reficiatur prout liquidabitur, tollit pœnam generalem, Alex. *conſ*. 94. *in fine*, *& conſ*. 94 *num*. 7. *lib*. 4. vbi extendit, vt procedat etiamſi generalis prouiſio ſit iurata, quæ habet vim ſpecialis, quia intelligitur in eo, in quo conſentiunt, & non vltrà, refert Card. Tuſch *d.concl*.36.*num*.72. *&* 73.

19 Limita primò, quando ſpecies & genus ſe inuicem compatiuntur, ſtare poſſunt, ita Bart. *in l.ſerno*, *ff.de pecul.leg*. Cagnol.*in d.l.in toto*.*num*.13.*ff.de regulis iuris*, Roman.*ſing*.249. Decian.*conſ*.51.*num*.16.*verſ. quartò conſiderato*, *lib*.1.*& conſ*. 122. *num*.13. *lib*. 3. Card. Tuſch.*d.conſ*.36.*n*.95.

Limita ſecundò, quando genus & ſpecies apponuntur fauore eiuſdem perſonæ, quia genus non tollitur, neque reſtringitur per ſpeciem ſubſequentem, Bald.*conſ*.329.*in fine*, *verſ.in contrarium*, *lib*.1. Cardin. Tuſch.*d.concl*.36.*n*.79.

20 Limita tertio, quando ſpecies accedit generi, quia prorogato genere, vel mutato, prorogatur, & mutatur ſpecies, quæ habet ſubſtantiam ab illo genere, & non ſtat de per ſe, Lap. *alleg*. 88. *Commune*, *num*. 6.*circa fin*. vbi etiam pariter limitat, quando ratiò ſuadet, quòd per generalem prouiſionem ſit receſſum à ſpeciali. Idem quando ſpecies apponitur ad coadiuuandum genus, Surd. *conſ*.56.*num*.36.*&* 37. Card. Tuſch.*d.concl*. 36.*n*.80. *&* 81.

21 Limita quartò, quando genus eſt certum, determinatum, & præciſum, Surd.*conſ*.352.*num*. 11. vbi *num*.17. limitat etiam quando genus exprimitur per verba diſpoſitiua, ſpecies autem per verba enunciatina. Caſtill.*d.c*.95.*n*.40.

22 Limita quintò, quando declaratio generis conſiſtit in eadem ſpecie, quia tunc ſpecies non derogat generi, Bald.*conſ*.177.*In Eccleſia*, *in fin.lib*.1. Card. Tuſch.*d.concl*.36.*n*.103.

23 Limita ſextò in iuriſdictionalibus, quia ſi datur in genere, & in ſpecie, cenſentur potiùs per ſpeciem conceſſa accumulatiuè, quàm derogatiuè, vt per Surd.*conſil*.56.*num*.36. Gutier.*pract.lib*.3.*q*.15.*num*.6. Card. Tuſch.*d.concl*.36. *num*. 102. Caſtill. *d.cap*. 95. *num*. 22.

24 Limita ſeptimò in litteris gratioſis generalibus ad beneficia, quibus non derogatur per ſpeciales poſteriores, quando ex primis generalibus eſſet ius quæſitum, ſecus ſi effectus penderet ab euentu incerto, Federic.*conſ*.69. *circa fin.verſ.item non obſtat*, Card. Tuſch.*d concl*.36.*n*.101.

25 Limita octauò in diuerſis diſpoſitionibus diuerſo tempore factis, quia non habet locum regula quòd generi per ſpeciem derogetur, ſed contrariò, quòd vltima quantuncunque generalia derogant primis, Signorol. *conſil*. 77.*num*.7. *&* 8. Cardin. Tuſch.*d. concl*. 36. *num*. 112. Idem quando ſpecialis & generalis prouiſio ad diuerſum tendunt finem, Surd.*conſil*.359.*num*.93. Caſſanat. *conſil*.44. *num*.48. Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ.cap*.304. *num*. 5. *cum ſeqq*. Caſtill.*d.cap*.95.*num*. 35. *cum ſeqq*. Vel quando genus & ſpecies ſuper eodem iure non concurrunt, ſed ſuper diuerſo, latè Roland.*conſ*.8.*num*.37. *lib*.1. Cardin. Mant.*de coniect.vltim.volunt.lib*.9.*tit*.6.*n*. 22. *&* 23.Surd.426.*num*. 36. *verſ. ad ſextum*, Caſtill. *d. c*.95.*n*.41.

Limita nonò in priuilegiis, quia per ſpeciale priuilegium non derogatur generali, Federic. *conſil*.197.*verſ. non obſtat*, gloſ. *verb. ſed ante in ſum*. 25.*queſt*.2.*gloſſ.vlt.verb.ſuper priuilegiis*, *in dict. cap*. 1. *de reſcript*. vbi Abb. *num*. 10. Felin. *num*. 3. *verſ. limita*, Rip.*num*.74.& Beroi.*num*.39. Alexand.*conſ*. 155.*num*.1. *lib*.6. Rebuff. *tom*. 2.*ad leges Galliæ*, *tit. de reſcript. in præfat. num*. 105. Xuar. *allegat*. 28. *num*.10. Loriot *de regulis iuris iuris*, *Axiom*.136. Menoch.*conſil*.36.*num*.48. Cardin. Tuſch. *dict.concl*.36. *num*.99. 27

Intellige in totum, nam in illa ſpeciali parte poſſe priuilegium ſpeciale poſteriua minuere prius generale, nulla facta illius mentione, per text. *in cap.dudum*.§.*nos igitur*, *& in cap.quamuis tibi*, *de præbend.in* 6 reſoluunt Syluest.*in ſum. verb. priuilegium*, *quæſt*.10. Ruin.*conſ*.98.*num*.4.*vol*.4. Menoch. *de præſumpt.lib*.6.*praſ*.40. *num*.21. Mari Gerb. *conſilio crimin*.65.*num*.41. Monet.*de commutat.vltim.volunt.c*.8. *num*.529. Soar.*de legibus lib*.8.*c*.39.*num*.7 Bonacin. *in ſimili tract.diſp*.1.*q*.3.*puncto* 8.§.3.*num*.17. *verſ. ex dictis*. 28

GENVS includit omnes ſpecies ſub genere comprehenſas, *l. omnes*, vbi Angel *C. de præſcript*. 30. *l.ſemper.ff.de regulis iuris*, Mari. Anton. *var. reſolut. lib*. 2. *reſolut*. 33. *num*. 2. Menoch.*conſ*.266. *num*.69. Crauet.*conſ*.134.*num*. 5. etiamſi in vna ſpecie maior ſit ratio, quàm in alia, *l*.1.§.*quod autem.ff.de aleatorib*. Rimin.iun. *conſ*.11. *num*.31.*lib*.1. Decian. *conſ*. 51. *lib*.1.*& conſ*.122.*lib*.3. Card. Tuſch *tom*.5.*lit.G*, *concl*. 40.*num*.17. Surd.*conſ*.155.*n*.10.*& conſ*. 559. *num*.19. Mari. Antonin.*d.reſol*.33.*num*.3. Menoch *conſ*.141. *num*.33. 29

GENVS verè, & propriè repræſentatur in qualibet ſpecie, *l.quid eorum*. §. *inrcemptum*. *ff. de legat*.3. Surd.*conſ*.121.*n*.3. Bald.*conſ*.239 Teſtator, *in princ.lib*. . Dyn.*conſ*.51. *Quæſtio*, *num*.3.*verſ.præterea*, Card. Tuſch. *tom*.4.*lit. G*, *concl*.40. *num*.5. & ideo quæ prædicantur de genere, debent prædicari de ſingulis ſpeciebus, *l.iuriſgentium* § *ſed ſi fraudandi*, *in fin.ff. de pactis*, cum aliis citatis ab Euerar. *in topicis legalib.loco* 61. 30

GENERE remoto remouentur ſpecies, *d*. §.*ſed ſi fraudandi*, *l.fundi*. §.*fin.ff.de fundo inſtr.l.ſancimus*, vbi Bart. *C. de vſur.rei iudic.d.l*.1.§. *quod autem.ff. de aleatorib.l*.2.*in fin.ff.de ſuis*, *& legit.hæred. l.ſi cauſa cognita*, iuncta gloſſ.*verb.peremiſti*, *C.de tranſact*.§.*vulgo*, *Inſtit. de ſucceſſ. cognat*. cum aliis, de quibus Euerard.*loco* 62. Sigiſm. Scacc. *de appell.q*.19.*remed*. 1.*concl*.2.*n*.11. 32

GENVS in ſuo genere tantum operatur, quantum ſpecies in ſua ſpecie, *l.ſi chorus*, *in princ.ff.de legat*.3.*l.ſi duo.ff.de adminiſt.tutor.d.l.omnes*, *C. de præſcript.triginta*, Crauet.*conſ*.161.*num*.2. Card. Tuſch.*d. tom*.4. *lit. G*, *concl*.40.*num*. 20. vbi *n*. 21. cum eodem Crauet.*conſ*.118.*num*. 14. extendit etiam in materia odioſa. 32

GENVS perire non poteſt, *l. in ratione*. §. *in cer-* 33

tis

tis. ff. ad legem falcid. l. si te bonis, C. de iure delib. l. incendium, C. si certum petatur, Curt. Iun. *cons. 229. n. 35.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. n. 31. co. 3.* Surd. *de alim. tit. 3. q. 16. num. 16. cum seqq. & cons. 391. num. 3.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 2. ref. 13. num. 3.* Card. Tusch. *d. lit. G, conc. 40. num. 2.* vbi *num. 3.* post Paris. *cons. 94. num. 8. lib. 2.* ait, quòd genus non est res mobilis, nec immobilis, sed consistens in intellectu.

34 GENVS quod non potest nisi in vna specie verificari, pro specie reputatur, *l. 2. ff. de liber. & posthum. l. si optio ff. de opt. leg. l. fundus locatus, ff. de fundo instr.* Becc. *cons. 34. num. 14.* Menoch. *cons. 71. n. 23.* Surd. *cons. 135. n. 2. & cons. 179 num. 24. & cons. 269. num. 29. & cons. 431. num. 5.* Vincent. Fusar. *de substit. q. 351. n. 34.*

AXIOMA CVIII.

Grauare, Grauatus.

1 *Grauare non possum, quem non honoro.*
2 *Grauari nemo debet alterius odio.*
3 *Iacturam sentire non debet quis pro alieno commodo.*
4 *Onere duplici nemo debet grauari.*
5 *Grauatus in vno, in alio debet releuari.*

1 GRAVARE non possum, quem non honoro, *l. ab eo, C. de fideicomm. l. si abrogato. ff. de adopt. l. vnum ex familia §. 1. ff. de legat. 2. l. 1. §. sciendum ff. de legat. 3.* Tiraq. *de priu. pia causa, priu. 37.* Donell. *comm. Iuris Ciuilis lib. 8. cap. 7.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib. 8. tit. 1. num. 33.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 1. num. 8. & lib. 2. cap. 4. num. 15. cum seqq.* Peregrin. *de fideicomm. art. 33. num. 33. & cons. 63. lib. 4.* Menoch. *cons. 707. num. 1.* Surd. *de alim. tit. 8. priu. 14. num. 1. & cons. 236. num. 16.* Cardin. Pereira *quæst. for. cons. 31. num. 3.* Benedict Pinel. *selectar. iuris interpret. lib. 1. c. 1. n. 13.* Stephan Gratian. *discept. for. tom. 4 cap. 66. num. 18. & tom. 5. cap. 917. num. 21.* Mangil. *de imput. quæst. 16. num. 2.*

2 GRAVARI nemo debet alterius odio, *l. si quis in suo, in fine, C. de inoffic. testam. l. non debet alteri. ff. de regulis iuris, cap. non debet 22. eod. tit. lib. 6.* Rebuff. *ad l. Vrbis appellatio 2. vers. in quantum, prope fin. ff. de verb. sig. pag. mihi 19.* Surd. *decis. 102. num. 1.* Farinac. *in praxi part. 4. cons. 40. num. 45.* Iniquum enim est, alium alterius odio prægrauari, *dict. l. si quis in suo, § de legit. cap. si compromissarius. §. porrò, de elect. lib. 6.* Palat. *in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. § 8. num. 6. cum seqq.* Tiraq. *de iure marito, gloss. 8. num. 141.* Rebuff *in tract. de except. num. 138.* Farin. *d. part. 4. cons. 65. num. 98.* Nam pro alieno commodo non debet quis iacturam sentire; *l. si quando, C. de test. lib.* Surd. *de alim. tit. 7. quæst. 37. num. 55.*

4 GRAVARI nemo debet alterius facto. Vide *suprà lit. F, Axiom. 93. n. 22.*

5 GRAVATVS in vno, in alio debet releuari, *l. cum qui 30. de iureiur. l. iure succursum. ff. de iure dotium, l. secundùm naturam. ff. de regulis iuris*, Thom. de Thomasset. *in floribus legum. reg. 131.* vbi ait, quòd fallit si vnum veniat in consequentiam alterius, Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. part. 2. cap. 15. num. 57.* Stephan. Gratian. *discept. for. tom. 4.*

cap. 612. n. 18. Ioann. Maria Nouarr. *quæst. for. lib. 1. q. 31. n. 9. & q. 86. n. 4.*

AXIOMA CIX.

Habitus.

1 *Habitus non facit monachum, sed sola professio Regularis.*
2 *Habitus facit præsumptionem.*
3 *Actus qualis apparet in sua figura, talis præsumitur in sua essentia.*
4 *Contractus talis præsumitur, qualis in prima sui figura apparet.*

HABITVS non facit monachum, sed sola professio Regularis, *cap. porrectum 13. de Regularib.* vbi gloss. *verb. non faciat, cap. consuluit, qui clerici, vel vouentes*, Cardin. Tusch *practic. conclus. tom. 4. lit. H. conclus. 12. num. 1.* Campan. *in diuersor. Iuris Can. rub. 12. cap. 4. num. 5.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali §. 15. num. 10.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi nouitiorum, disp. 11. dub. 10. sub n. 1.* 1

HABITVS tamen facit præsumptionem, ita vt in dubio iudicetur talis, qualem habitus, quem defert, demonstrat, *l. item apud. §. si quis. ff. de iniur.* Federic. de Senis *cons. 23. num. 3. vers. si talis namque.* Quia qualis actus apparet in sui figura, talis præsumitur in sua essentia, Hieron. Tort. *in suo consil.* post consilia Anton. de Butr. *num. 20. vers. & ideo multum ad propositum*, Castren. *cons. 161. Visis & consideratis, in princ. lib. 1.* & contractus talis præsumitur, qualis in prima sui figura apparet, Decian. *cons. 59. in fin. lib. 1.* refert Card. Tusch. *d. lit. H, conc. 12. n. 2. cum seqq.* 2 3 4

AXIOMA CX.

Homo.

HOMINIS dispositio facit cessare dispositionem legis, *l. si maritus, C. de procurat. l. vlt. C. de pactis conuent.* Antonius Gabr. *tom. 3. comm. opin. lib. 5. tit. de regulis iuris, conclus. 8.* Anton. Gom. *var. tom. 1. cap. 9. num. 50.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 2. num. 27.* Vital. de Camban. *in tract. claus. part. 4. num. 5.* Cardin. Seraphin. *decis. 829. numer. 3.* Ceuall. *comm. contra comm. quæst. 265. à num. 1.* Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap. 376. num. 2.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib. 3. cap. 11. num. 8.* Rot. *decis. 392. num. 4. apud Far. part. 1. rec.* vbi quòd hominis prouisio non facit deficere prouisionem legis, quando cum ea concurrere potest.

AXIOMA CXI.

Honor.

1 *Honor est maximum bonorum.*
2 *Honor lucro, imò etiam vita præfertur.*

3 *Honoris & vitæ cauſa æquiparatur.*
4 *Honor patris eſt gloria filij.*

1 HONOR eſt maximum bonorum , *gloſſ. 1. in
Extrau. Ad conditorem, in verſ. honorem, de verb.
ſig.* Philuſoph. *Ethicor. lib.* 4. D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 2.
art. 2. Nauar. *in tract. de finib. bonorum actuum, num.* 45.
2 Et ideo non ſolùm lucro , ſed etiam vitæ præfer-
tur, *l. iſti quidem. ff. quod metus cauſa , l. reprehendenda.
C. de inſtit. & ſubſtitut. l. quiſquis, C. de poſtulando , c.
nolo* 12. *quæſt.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu* 277 *num.* 19.
Surd. *conſ.* 426. *num.* 57. Farinac. *in praxi crim. part.* 1.
quæſt. 15. *num.* 6. Anell. Amat. *conſ.* 89. *num.* 19. & 10.
3 & *conſ.* 30. *num.* 14. Nam honoris & vitæ cauſa æqui-
paratur, *l. iuſta cauſa ff. de manumiſ. vind.* Greg. Lop.
l. 4. verb. las leys. tit. 13. *part.* 2. Cordub. de Lara *in l. ſi
quis à liberis , in princip. num.* 34. *ff. de liberis agnoſ.*
Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part.* 1. *conſid.* 2. Me-
noch. *conſ.* 96. *num.* 15. & *conſ.* 98. *n.* 8. & *conſ.* 302. *à pr.*
Menchaq. *illuſtr. cap.* 18. *num.* 13. Cald. Pereira *in l. ſi
curatorem, verb. cùm non abſimilis, num.* 10. *C. de in in-
teg. reſtit. minor.* Brunor. à Sole *in locis comm. verb.
honor. num.* 4. Surd. *deciſ.* 89. *n.* 21. Mari. Anton. *var. reſ.
lib.* 3. *reſ.* 11. *n.* 2.
4 HONOR patris eſt gloria filij , Federic. de Senis
conſ. 175. *n.* 2. *verſ. ex hoc*, quem refert Card. Tuſch.
pract. conc. tom. 4. *lit. G, conc.* 32.

AXIOMA CXII.

Iactare.

IACTARE ſuum nullus præſumitur , *l. cùm de indebito* 25. *verſ. qui non ſolum. de probat.* exornant Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. donatione largitus num.* 206. *cum ſeqq. C. de reuocand. donat.* Nicol. Mozz. *de contract. lib. tit. de donationib. in art. de naturalibus don. n.* 2. *cum multis ſeqq.* Brunor. à Sole *in locis comm. verb. iactatio ,* Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *caſu* 88. *à princip.* Maſcard. *de probat. conc.* 554. *num.* 1. Surd. *conſ.* 7. *n.* 44. & *conſ.* 80. D. Barboſ. *in l. qua dotis n.* 17. *cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Octaui. Glorit. *reſp.* 10. *num.* 110. Ambroſin. Peruſ. *deciſ.* 15. *num.* 20. Rot. *deciſ.* 34. *numer.* 3. & *deciſ.* 108. *num.* 2. *part.* 1. *in poſthum. Far.* præſertim in iudiciis , in quibus ſemper facienda eſt interpretatio , quæ magis vtilis & expediens ſit facienti. Rot. *deciſ.* 171. *num.* 3. *aad. part.* 1. Alexand. Trentacinq. *conſ.* 20. *num.* 13. *part.* 1.

AXIOMA CXIII.

Ignorantia , Ignorans.

1 *Ignorantia facti iuſta, & probabilis excuſat.*
2 *Ignorantia facti proprij tanquam craſſa, & improbabilis non excuſat.*
3 *Facti proprij ignorantia excuſat , quando factum eſt antiquum, in quo ſit veroſimilis obliuio.*
4 *Factum quando eſt intricatum & obſcurum, ignorantia illum etiam proprij excuſat.*
5 *Ignorantia facti proprij excuſat illum , qui multis negotiis implicatus eſt , aut in extremis laborat.*
6 *Ignorantia facti alieni in dubio præſumitur , & excuſat , niſi ſit publicum, aut notabile, graue , ſeu ponderoſum.*
7 *Iuris ignorantia non præſumitur, nec excuſat.*
8 *Leges ſcire omnes debent , & lata culpa eſt Iuris diſpoſitionem ignorare.*
9 *Iuris Diuini, naturalis, vel humani, ſiue communis, ſiue municipalis, vel ſtatutarij ignorantia non præſumitur, nec excuſat.*
10 *Ciuis nouellus præſumitur habere ſtatuti ignorantiam.*
11 *Ignorãtia Iuris habens admixtam ignorantiam, ſeu errorem facti, præſumitur.*
12 *Ignorantia ſemper præſumitur in dubio, niſi ſcientia probetur.*
13 *Ignorans nihil agere, nec conſentire cenſetur.*
14 *Ignorans non dicitur negligere , nec contemnere ius ſuum.*
15 *Ignoranti non currit tempus.*

IGNORANTIA facti iuſta , & probabilis ex- 1
cuſat , de qua loquitur *cap. ignorantia, de reg. iu-
ris, lib.* 6. affecta verò vincibilis, craſſa, improbabilis,
ſeu ſupina, quia propter rationem præcedentis ne-
gligentiæ volita cenſetur, minimè excuſat. *cap.* 1. *de
poſtul. Prælat. cap. cùm in tua, qui matrim. accuſ. poſſunt,
l. nec ſupina. ff. de iuris , & facti ignor.* Gabr. *comm.
ſub tit. de regulis iuris , conc.* 6. *n.* 43. Sebaſt. Medic. *de
caſibus fortuitis, p.* 1. *q.* 3. *num.* 10. Sfort. *de in integ. re-
ſtitut. part.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 57. & 58. Vnde fit, vt igno- 2
rantia facti proprij non excuſet tanquam craſſa, &
improbabilis , *l. quamquam. ff. ad Vellcian. cap. ab ex-
communicato, in fine, de reſcript.* Soc. *reg.* 219. Mantu.
Paralip. cap. 34. Marant. *in repet. l. n poteſt. n.* 127. *ff.
de acquir. hæred.* Gail. *lib.* 2. *obſeru.* 48. *num.* 19. Sfort. *d.
quæſt.* 9. *n.* 61 Maſcard. *conc.* 657. *num.* 3. & *conc.* 879.
num 40 Menoch. *de præſumpt. lib* 6. *præſ.* 13. *num.* 32.
Cardin. Tuſch. *tom.* 4. *lit. I , conc.* 22. *num.* 1. & 10.
& *conc.* 23. *num.* 25. Præterquam in illis caſibus in 3
quibus ex circumſtantiis negotij , & perſonarum
etiam in factis propriis admittitur probabilis ex-
cuſatio, veluti quando factum eſt antiquum, in quo
ſit veroſimilis obliuio , ſecundùm Marant. *in d. l. in
poteſt. num.* 127 *in* 3 *limit. ff. de legat.* 1 Gail. *d. obſeru.*
28. *num.* 10. Sebaſt. Medic. *de caſ. fortuit. p.* 1. *q.* 3. *n.* 17.
Cardin. Tuſch. *d. lit. I , conc.* 22. *num.* 15. Vel quan- 4
do factum eſt intricatum, & obſcurum , Marant. *in
repet. d. l. in poteſt. num.* 127. *in* 4. *limit* Gail. *d. obſeru.* 48.
num. 207. *verſ. item ſi factum*, Sfort. *d. quæſt.* 8. *num.* 28.
Menoch. *d. præſ.* 23. *num.* 41. Vel in eo, qui multis ne- 5
gotiis implicatus eſt, Marant. *d. num.* 227. *in* 5. *limit.*
Medic. *dict. quæſt.* 3. *numer.* 12. & 18. Honded. *conſ.*
55. *num.* 57. & 58. *lib.* 1. Menoch. *d. præſ.* 23. *num.* 47.
& 48. aut in extremis laborat, Marant. *d. num.* 227.
in 2. *limit.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 4. *num.* 28.
Maſcard. *de probat. conc.* 879. *n.* 1. *cum ſeqq.* Menoch. *d.
præſ.* 23. *n.* 49.
Sic etiam licèt regulariter ignorantia facti alie- 6
ni in dubio præſumatur , excuſat , *l. verius. ff. de pro-
bat. l. hoc autem. ff. de adminiſt. tutor. l. fin. in fine. ff.
pro ſocio*, cum aliis citatis per Honded. *conſ.* 9. *n.* 35.
& *conſ.* 55. *n.* 48. & *conſ.* 109. *n.* 26. *lib.* 1. Gabr. *comm.
ſub tit. de regulis iuris, conc.* 5. *n.* 21. Gail. *d. obſ.* 48. *à
n.* 1. & 19. *verſ. ſecus*, Menoch. *d. præſ.* 23. *à n.* 51. Sfort.
d. q. 8. *à n.* 55. & *n.* 60. & *q.* 35. *n.* 5. non excuſat tamen,
vbi aliquid proponitur , propter quod & potuit, &
debuit ſciri per mediocrem diligentiam, vt quia fa-
ctum vel eſt publicum, *d. c.* 1. *de poſtul. Prælat. c. cum il-
lorum, de ſent. excom.* Gab. *d. concl.* 5. *à n.* 18. Maſcard.
conc. 879. *num.* 11. 12. 16. & 17. Menoch. *d. præſ.* 23.
num. 68.

num.68.cum seqq. Sfort.*dict.quæst.8.num.* 67 Sebaſt. Medic.*dict.quæst.3. num.4. verſ. ſi erat publicè notum, & num.*10 *verſ.octauo.*Vel notabile,graue,& ponderoſum, Maſcard *dict. concl.* 879. *num.* 49. Menoch. *de præſ.23.num.81.&* 82.Card.Tuſch.*d.lit.I,concl.*21. *num.*16.

7 Ignorantia Iuris non præſumitur,ac proinde non excuſat, *cap. ignorantia, de regulis iuris lib.* 6. Gail.*de obſeru.48.num.*22.Gabr.*ſub tit.de regulis iuris, concl.7.num.*1.Pariſ.*conſ.*68.*à num.*302.*lib.*4. Valaſc. *de iure emphyt.q.*38.*num.*15. Sebaſt.Medic..*d.quæſt.*3.
8 *num.*1.Menoch *d.præſ.*52.*à num.*10. Sfort.*d.q.8.num.* 39.*&* 40. Cardin. Tuſch.*d.lit.I,concl.*11.*num.* 1.*&* 2. Leges enim ſcire omnes debent, & lata culpa eſt Iuris diſpoſitionem ignorare, *l. leges ſacratiſſima,C. de legib.* Socin. *conſ.* 108. *n.* 22. *verſ. & licèt*, Aym. *conſ.*671.*n.*11.

9 Amplia procedere non tantùm in ignorantia Iuris diuini,naturalis,vel gentium, *cap. turbatur. §. notandum* 1.*q.4.l.*2. vbi gloſ. *C.de in ius vocan.* gloſſ. *in ſum.38.dist.* Ign.*in l.3.§.ſi conditioni, à num.* 3. *ff. ad Syllanian.* Sed etiam in ignorantia Iuris humani, ſiue communis, ſiue municipalis,vel ſtatutarij, vt per Gabr *d.concl.5.num.*12. Sebaſt. Medic.*d.q.*1. *num.42.verſ.item ſtatuti ignorantia*,Gail. *d.obſeru.*48. *num.*29. Maſc.*d.concl.*879. Card. Tuſch *d.lit.I,concl.*
10 11.*num.*3.niſi cuius eſſet nouellus, in quo tunc ſtatuti ignorantiam præſumi, & ipſum excuſari voluerunt, Gail.*de obſeru.48.n.*28.Seraphin.*d.priuil.*4. *num.* 117.*cum ſeqq.* vbi etiam reſoluit, quòd licèt ignorantia nedùm Iuris,ſed etiam ſtatutorum, ſeu conſtitutionum non excuſet, bene tamen excuſat ignorantia alicuius Extrauagantis non poſitæ in librorum, ſtatutorum, ſeu conſtitutionum corpore.

11 Limita tamen, quando ignorantia iuris habet admixtam ignorantiam; ſeu errorem facti, Socin. *conſ.47.num.*11. *lib.*1. Maſcard.*concl.* 639. *num.* 20. Card.Tuſch.*d.lit.I,concl.13.num.*18. Vel quando ius eſt dubium,obſcurum,difficile, ſeu arduum, Sebaſt. Medic.*d.q.3.num.* 1. *verſ. niſi eſſet*, Sfort.*d. quæſt.* 8. *num.*44. Seraphin. *d.priuil.4.num.16.&* 17.Maſcard. *concl.*659. *num.* 19. Ignorantia Iuris nunquid excuſet ruſticum, militem, vel minorem? vide Sfort.*d. p.*1.*quæſt.*9. Card. Tuſch.*d.lit. I.concl.*13.latè Farin. *fragment.crim.p.2.verb.Ignorantia.n.* 273. *cum multis ſeqq.*

12 Ignorantia ſemper præſumitur in dubio, niſi ſcientia probetur, *l.verius, ff.de prob.c. præſumitur* 46.*de regulis iuris,lib.6.* Socin.*reg.*1.vbi limitat tribus modis,Lap.*alleg.90.n.4.in fine*, Calderin. *conſ.*84. *num.*2. *verſ. circa ſecundum, aliàs conſ.* 4.*de offic.legat.& conſ.*366 *in fine*, aliàs *conſ.* 36. *de teſtam.* Roman.*conſ.*273. *Clarum eſt n.*2. Anton. Gabr.*commun lib* 6.*tit. de regulis iuris,concluſ.*5.vbi ponit ampliationes,& limitationes, Menoch.*remed.16.recuper.num.*28.*& de arbitrar.quæſt.*71. *num.* 3. *& de præſumpt.lib.6.præſ.23.num.* 51. Maſcard. *de probationib. concluſ.* 879. Surd. *deciſ.* 221. *in princ.& num.* 14. *& deciſ.246.num.8.& conſ.7.num.35.& conſ.73.num.*42. Oſaſch.*deciſ.71.n.*23.Ioſeph. Ludou. *Peruſ.deciſ.*19. *num.*22.Magon.*Lucen.deciſ.49.num.*11. Azeued.*l.*2. *num.10.cum ſeqq.tit.*20. *lib.*6. *noua Recopil.* Brunor.à Sole *in locis communib. verb. Ignorantia* 5. Flores de Mena *var.lib.*1. *quæſt.* 3. *num.* 5. Sayr.*in claui Regia, lib.3.cap.5.num* 4.*cum ſeqq.* Sanch. *de Matrim. lib.*9. *diſp.51.num.*4. Mari.Anton.*var.reſolut.lib.3.reſol.*29. *num.* 12. Anton. Monach. *Florent. deciſ.* 7. *num.* 15. Card. Tuſch *d.tom.4.lit.I,concl.23.per totam.* Glorit. *reſp.6.num.76.& reſp.* 10. *num.* 109. Caſtill. *contrau:*
Auguſt.Barboſa de Clauſul.

*lib.5.part.2.quæſt.127.num.*47. Stephan. Gratian.*deciſ.69.num.*20. Inttigl.*conſ.1.num.76.lib.* 1. Mangil. *de imput.quæſt.113.num.11.& quæſt.135.num.*15 Plures limitationes refert Farinac.*fragm.crim.p.1.tit. L. n.104.cum multis ſeqq.*

Ignorans nihil agere,nec conſentire cenſetur, Caſtren.*conſ.46.Viſo & examinato num.1.verſ. ſed breuiter, lib.2.& conſ.377.num.2. lib.* 1. vbi quòd 13
paciſci non dicitur qui ignorat,vel errat, Alex. *conſ.* 2. *Ex narratis.num.9.lib.*4.vbi quòd conſentire, nec diſſentire dicitur ignorans, nec confirmare factum quod ignorat, Abb. *conſ.*10.*num.*2. *lib.* 2. vbi quòd renunciare nemo dicitur Iuri, quod ignorat, nec exhæredare dicitur miles filium quem ignorat habere,Roman.*conſ.273.Clarum eſt,col.1.in fine, verſ. ad hæc autem*, vbi quòd ignorans non renunciat ius ignoratum, *& conſ.409. num. 2.cum ſeqq.* vbi quòd ignorans dicitur legitimo impedimento impeditus, & donec durat ignorantia, durat impedimentum, refert Cardin. Tuſch. *tom.4.lit.I,concluſ.17.per totam.*Nam ignorans dubio comparatur Surd *de ciſ.* 265. *num.*17. vbi *num.47.&* 62.limitat quando dubitans tenetur inquirere, & de facili potuit certificare.

Ignorans non dicitur negligere, nec contemnere ius ſuum, *l.nec ignorans, C. de donationib.* Surd.*deciſ.25.num.30.& conſ.7.num.* 15. *cum ſeqq. & conſ.414.num.*51. Farinac. *in praxi crim.p.* 4. *tit.* 156. *num.*33.Menoch.*conſ.20.num.*37.vbi quòd ignorans non dicitur ratificare. 14

Ignoranti non currit tempus.*l. quandiu, C.qui admitti*, Flamin.Pariſ.*de reſignat.benefic.lib.* 11. *quæſt.4.num.38.cum ſequentib.* Cald. Pereira *de renouat. emphyteuſ. quæſt.* 7. *num.* 13. *cum ſeqq.* Surd. *conſil.* 371. *num.* 86. Ioan. Baptiſt. Coſta *de facti ſcientia & ignor. inſpect.* 87. *num.* 5. *& inſp.*88. *num.*4. 15

AXIOMA CXIV.

Illatio.

Illatio non fit à diuerſis, *l.vlt.in fine*, & ibi Bart.*ff.de calumniator.l.Papinianus exul.ff.de minorib.l.inter ſtipulantem.§.ſacram*, ibi,*ſed hæc diſſimilia ſunt.ff.de verb.obligat.l.naturalem. §. nihilominus. ff. de acquir.poſſeſſ.*Lancel.*de attent. part.1.cap.12.limit.* 2. *num.* 1. Pariſ. *conſ.18.num.* 10. *vol.* 1.Socin.*conſ.* 18. *num.41.vol.*1. Mari.Antonin. *var. reſolut. lib.1.reſol.* 106. *num.* 42. *& lib.* 2. *reſolut.* 1. *num.* 9. Stephan. Gratian.*diſcept.foren.ſ.tom.3.cap.516.num.6.cap.*524. *num.* 56. Antonin. Monach. *Bononien. deciſ.* 6. *num.* 5.*& deciſ.* 19. *num.* 34. Canect. *variar. part.* 2. *cap. num.* 131. Surd. *conſil.* 130. *num.* 34. *& conſil.* 460. *num.* 59. *& conſil.* 552. *num.* 17. Ioann. Maria Nouar. *quæſt. forenſ.lib.* 1. *quæſt.* 15. *num.*6. Quod procedit etiamſi diuerſitas ſit in ſola ratione. Menoch.*conſil.106.num.*304. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 5. *cap.* 839. *num.* 20. Rot. apud Paul.de Rubeis *deciſ.116.num.46. & deciſ.218.num.28.& deciſ.*235.*num.* 20.*tom.*2.*diuerſ.*aliàs *p.*2. *recent.*

AXIOMA CXV.

Impedimentum.

IMPEDIMENTVM non præſtat, quod de Iure non ſortitur effectum, *cap. non præſtat. 62. de regulis iuris, lib. 6.* Cald. Pereira *de poteſtate eligendi, c. 13. num. 5.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum. reg. 205.* Sanchez *de Matrim. lib. 8. disp. 22. num. 21.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 57. n. 30.* Cardin. Tuſch. *practicar. concluſ. tom. 1. lit. A, concl. 139. num. 2. & tom. 5. lit. N.* Stephan. Grat. *diſcept. forenſ. cap. 58. num. 6. cum ſeqq.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuoro Patriarch. Sedium erect. c. 6. n. 12.* Vide *infrà Axiom. 164. n. 4.*

AXIOMA CXVI.

Impeditus.

IMPEDITO non curtit tempus, *l. 1. § fin. C. de annali except. c. quia diverſitatem, de conceſſ. prabenda, c. fin. de elect.* Tiraq. *de retract. lig. §. 3. gloſſ. 4. n. 6. & §. 35. gloſſ. 4. n. 29.* vbi intelligit, dummodo impedimeotum non ſit affectatum, *& de retractu convent. §. 2. gl. vnic. n. 78.* Menoch. *conſ. 18. n. 35.* Surd. *dec. 251. n. 4.* Flamio. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 11. q. 13. n. 11.* Gut. *pract. lib. 3. q. 34. à n. 21.* Card. Seraph. *dec. 997. n. 3. & deciſ. 1066. n. 1.* Aloyſ. Riec. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. reſol. 550. num. 5. in vlt. impreſſ.* Cardoſ. *in praxi Iudicum, & Aduoc. verb. impedimentum, n. 1.* Monet. *de opinione canon. c. 6. q. 5 n. 40.* vbi etiam intelligit, dummodo impedimentum oon ſit affectatum, Mari. Anton. *var. reſolut. lib. 1. reſol. 84. n. 5.* Nic Garc. *de benefic. p. 10. c. 2. n. 17.* Vbi autem agitur de modieo præiudicio, tempus, ſiue ioſtantia currit impeditis, Abb. *conſ. 5. col. fin. lib. 2.* Crauet. *conſ. 181. n. 15. verſ. rurſus*, quos refert Card. Tuſch. *pract. concl. 1. tom. 5. lit. M, concl. 239. n. 9.*

AXIOMA CXVII.

Imperare.

IMPERARE ſibi ipſi nemo poteſt, *l. prætor, l. pen. ff. de tutorib. & curat. datis ab his, l. ille à quo. §. tempeſtiuum. ff. ad Trebell. l. pen. ff. de arbitr. l. Princeps, de legibus.* Surd. *conſ. 152. n. 46.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 4. lit. I, concl. 47. num. 1.* vbi *n. 2.* ampliat in tantum, vt nec poſſit præſcribi, quod quis ipſi imperet, & *n. 3.* poſt Anchar. *conſ. 154. in princip.* limitat. quia exequotor, qui debet compellere, poteſt officium exercere, etiamſi ipſe ſit vous de compellendis agnoſcendo bonam fidem, & obtemperando ſine imperio, quia hoc modo duplicem perſonam poteſt repræſentare.

AXIOMA CXVIII.

Impoſſibilis.

1 *Impoſſibile dicitur id, quod rarò vel nunquam euenit licèt euenire poſſit.*

2 *Impoſſibile reputatur id quod eſt contra bonos mores, vel honeſtis moribus non conuenit.*

3 *Impoſſibile dicitur, quod ſalua dignitate fieri non poteſt.*

4 *Impoſſibile cenſetur, quod pendet à Principis voluntate.*

5 *Intellige quando Princeps illud regulariter concedere non conſueuit, quamuis ex plenitudine poteſtatis potuiſſet.*

6 *Impoſſibile dicitur, quod tantùm fieri poteſt per remedium extraordinarium.*

7 *Impoſſibilia non obligant, ſeu ad impoſſibile nemo tenetur.*

8 *Impoſſibilium, & valde difficilium idem eſt iudicium.*

9 *Impoſſibilitas facit recedere ab omni interpretatione veriſimili.*

IMPOSSIBILE dicitur id, quòd rarò, vel 1
nunquam euenit, licèt eoenire poſſit, Corn. *conſ. 217. num. 5. lib. 3.* Id quod eſt contra bonos 2
motes, vel qood honeſtis moribus noo conuenit, impoſſibile reputatur, Bald. *conſ. 373. Præmittendum eſt, in princip. lib. 1.* Et impoſſibile dicitor, 3
quod ſaloa dignitate fieri non poteſt, Ioan. Iacob. de Leonard. *conſ. 117. inter conſil. Bruni. num. 173. & 174.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 4. lit. I. concl. 52.*

IMPOSSIBILE cenſetur, quod pendet à 4
Principis volontate, *l. apud Iulianum. 1. conſtat. ff. de leg. 1. l. continuus §. cùm quis, & ibi gloſſ. verb. relicta, 3. de verbor. obligat.* Abb. *in cap. cum eſſes, num. 19. de teſtam.* Rebuff. *ad l. 143. verſ. limitatur etiam. ff. de verb. ſignific.* Mandoſ. *ad reg. 32. Cancel. q. 31. num. 11. & 12.* Eſcob. *de ratiocin. c. 25. n. 5.* Monet. *de diſtribut. quotid. p. 2. q. 3. num. 13.* Sanchez *de Matrimonio, lib. 5. n. 4.* Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib. 2. differ. 2. n. 15. & differ. 3. n. 36.*

Intellige quando Princeps regulariter Illud con- 5
cedere non conſoeuit, quamuis ex plenitudine poteſtatis potuiſſet; longè quidem aliter ſi conſoeuiſſet Princeps illud de facili indulgere, tuoc enim illud venit conſiderandum, & poſſibile iudicabitur, adeò qood alicoi imputari poterit, ſi illud oon impetraoit, per *l. quidam relegatus, in princip. ff. de rebus dub. l. 1 §. permittitur. ff. de aqua quotid. & æſtiua*, tradont Raph. Cuman. *in d. l. continuus. §. cùm quis, col. 2. num. 7.* Paul. de Caſtr. *n. 5.* & Franc. Aretio. *vocab. 1. col. 1. num. 10.* ac alij, qoos refert, & ſequitur Rendioa *in promptuario recept. ſentent. tom. 1. tit. 91. num. 8.*

IMPOSSIBILE dieitur, quod tantùm fieri 6
poteſt per remedium extraordinarium, Tiraq. *de retractu lig. §. 32. gloſſ. vnic. num. 56.* Mandoſ. *d. q. 31. n. 12.* Sanchez *d. lib. 4. diſp. 5. n. 4. verſ. & confirmatur*, Card. Tuſch. *d. tom. 4. lit. I, concl. 55.*

IMPOSSIBILIA non obligant, ſeu ad im- 7
poſſibile nemo tenetur, *l. ſi quis in grani, in princ.* vbi Bart *ff. ad Syllan. l. ſi ſtipuler ff. de verbor. obligat. l. Paulus ff. de ſentent. ſine appellat. reſc. l. impoſſibilium, ff. de regulis iuris. §. impoſſibilis, Inſtit. de heredib. inſtituen. cap. nemo poteſt, de regul. iuris, lib. 6.* Thom. de Thomaſſ. *in floribus legum. reg. 194.* Oldrad. *conſ. 232. Quidam teſtator, verſ. tertia ratio*, Ioan. Iacob. de Leon. *inter conſilia Bruni conſ. 117. num. 21. cum ſeqq.* vbi *num. 214.* ait, quòd procedit in contractibus, ſententiis, & præceptis, Surd. *deciſ. 189. num. 21.* Flamio. *de reſignat. benefic. lib. 12. q. 13. num. 8.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 9. tit. de clerico debitore. §. 1. num. 4.* Cardin. Tuſch. *d. tom. 6. lit. I, concl. 54.*

8 Impossibilium, & valde difficilium idem est iudicium, *l. apud Iulianum, §. constat, ff. de legat. 1. l. cum hæres 4. §. 1. ff. de statulib.* Tiraquel. *de retract. lig. §. 1. gloss. 10. n. 120.* Surd. *decis. 141. num. 9. & 10.* Pyrrh. Maurus *de fideiuss. p. 1. in prælud. sect. 3. cap. 25.* aliàs 34. *num. 8. & 9.* Impossibilitati enim æquiparatur difficultas magna, *l. 2. §. ex quo, & l. continuus, §. cùm quis, ff. de verbor. obligat.* Beroi. *cons. 88. In causa, num. 35. lib. 1.* Sebast. Medic. *de casu fortuito, p. 1. quæst. 4. num. 13.* Farinac. *fragm. crim. p. 1. litt. E, num. 143.*

9 Impossibilitas facit recedere ab omni interpretatione verisimili, vel mentis, etiamsi verba hoc importarent. Calderin. *cons. 336.* aliàs *cons. 7. in fine, de testament. & cons. 550.* aliàs *cons. 7. de verbor. sign.* quem refert Card. Tusch. *pract. conc. tom. 4. litt. I, conc. 330. num. 27.*

AXIOMA CXIX.

Incertitudo.

1 *Incertitudo rei vitiat actum, seu dispositionem, etiam in fauorabilibus, vt num. 4.*
2 *Institutio hæredis vitiatur propter incertitudinem.*
3 *Procurator incertus dari non potest.*
5 *Actus valet de æquitate Canonica, non obstante incertitudine, & agi potest, vt declaretur arbitrio boni viri.*
6 *Incertitudo quando potest reduci ad certitudinem, non vitiat actum.*
7 *Incertitudo non vitiat dispositionem, quando prouenit culpa aduersarij, vel causatur à culpa opponentis.*

1 Incertitudo rei vitiat actum, seu dispositionem, *l. idem Pomponius, §. fin. ff. de rei vendicat. l. duo sunt Titij, ff. de testam. tutel. l. tutor. incertus, ff. eod. tit. l. ita stipulatus, l. vbi autem non apparet, ff. de verb. obligat. l. si sic, §. 1. ff. de legat. 1. l. cùm post, §. gener. ff. de iure dotium, §. incertus, Instit. de legatis*, latè Marsil. *in rubr. C. de probationib. numer. 354. cum multis seqq.* vbi multipliciter limitat, Bart. *in l. 1. §. si quis in duobus, ff. de bonor. possess. secundum tab.* vbi de duobus testamentis eodem tempore factis, Fulgos. *cons. 183. Circa primum, in princip.* vbi declarat quando incertitudo est incerta, secus si potest reduci ad certitudinem, *& cons. 204. col. pen. vers. ad secundum*, vbi idem dicit, additque incertitudinem vitiare dispositionem in sententia, contractibus, & vltimis voluntatibus, Calderin. *cons. 521.* aliàs *cons. 6. de priuileg.* vbi quòd priuilegium concessum Ecclesiæ S. Venantij talis loci, si ibi sunt duæ Ecclesiæ S. Venantij, nec apparet de qua senserit concedens priuilegium, est nullum maximè ad petitionem partis concessum,
2 Alexand. *cons. 46. Copiose, lib. 4.* vbi quod institutio hæredis vitiatur propter incertitudinem, sicut & tutoris datio incerta, Castrens. *cons. 177. In quæstione,*
3 *num. 2. lib. 2.* vbi quòd non potest dari procurator incertus, refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 4. lit. I, conc. 65. per totam.* Marescot. *var. resol. lib. 1. cap. 11. num. 44.* Thom. de Thomasset. *reg. 146.* vbi intelligit quando actus est omnino incertus. Steph. Gratian. *discept. for. tom. 4. cap. 640. num. 29. & c. 682. num. 7. & cap. 715. num. 7. & 8. & cap. 736. num. 61. & cap. 742. num. 15. & tom. 5. cap. 100. num. 19.* Mangil. *de imputat. q. 82. n. 18.*

Amplia etiam in fauorabilibus, Dyn. *cons. 41. n. 5.* 4
vers. præterea incertitudo, Anchar. *cons. 216. num. 4.* & fauore libertatis, Fulgos. *cons. 204. Albertus contraxit, in princip. num. 1.* Cardin. Tusch. *d. conc. 65. n. 25. & 26.*

Limita de iure Canonico, quia vbicunque potest 5
mens haberi, etiamsi non sit expressa, tunc valet dispositio incerta, quæ de iure ciuili non valeret, Alexand. *cons. 158. num. 8. lib. 7.* quem refert Card. Tusch. *d. concl. 65. num. 56.* & quod de æquitate Canonica non obstante incertitudine actus valeat, & agi possit, vt declaretur arbitrio boni viri iuxta qualitatem personæ, & patrimonij, dictum fuit elegans Archid quod Doctores miris laudibus prosequuntur, *in cap. sunt nonnulli, num. 2. vers. si res alia 1. quæst. 1.* refert, & sequitur Bald. *in l. qui mutuam, §. salarium, in lect. antiqua, num. 2. vers. item vide, ff. mandati.* sequitur etiam Anton. de Butr. dicens esse notabile, & perpetuò mente tenendum, *in cap. ex parte, num. 7. de censib.* Panorm. *in cap. 1. n. 5. de decim.* Afflict. *decis. 337. n. 10* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 11. col. 4. vers. aduertendum*, Gutier. *de iuramento confirmator. p. 1. c. 69. n. 6.* Reudina *in promp. recept. sent. tom. 1. tit. 100. n. 7.*

Limita etiam quando incertitudo potest reduci 6
ad certitudinem, siue per circumstantias, siue per coniecturas, vel aliquo modo certitudo colligi potest, Cald. *d. cons. 521.* aliàs *cons. 6. de priuil.* Romani. *cons. 188. In casu, numer. 3. & 4* Bald *cons. 188. per totum, lib. 5.* vbi quòd valet legatum factum futuræ vxori, vel futuræ nurui, quia licèt sit incerta, tamen ex facto potest reduci ad certitudinem, Crauet. *cons. 162. num. 3. vers. tertio*, vbi idem dicit, quando ex iuris dispositione potest reduci ad certitudinem, & *num. 4.* extendit, quando vno casu tantùm potest verificari, & *num. 6.* extendit etiam, quando incertum per iudicem venit certificandum, vel quando relatio fit ad vnum certum de incertis, Bart. & alij *in l. fin. C. de codicill.* vbi quòd non vitiat quando prouenit culpa aduersarij, Bald. *cons. 290. Allegationes hinc inde num. 2. lib. 4.* vbi quòd incertitudo non vitiat dispositionem, vel opponi non potest, quando 7
causatur à culpa opponentis, Zabarel. *cons. 105. num. 2.* vbi quòd incertitudo, quæ breui tempore venit declaranda, non nocet, sed imò cessat, & ideò limitatur axioma quando incertitudo ad certitudinem reduci non potest, vel adest incertitudo in vniuerso. Surd. *cons. 128. num. 19. & 20. & cons. 221. num. 56. & 57.* Stephan. Gratian. *d. tom. 4. cap. 766. num. 8.* qui *cap. 742. num. 56.* limitat etiam in incertitudine circa accessoria.

AXIOMA CXX.

Inclusio.

1 *Inclusio vnius est exclusio alterius, & procedit in omni dispositione, vt num. 2. & limitatur multis modis, vt num. 17.*
3 *Inclusio vnius est exclusio alterius in facultate, & priuilegio aliquid faciendi.*
4 *Exclusio ad tempus, inducit inclusionem post tempus.*
5 *Concessum ad tempus, videtur post tempus denegatum.*
6 *Exemptio concessa vni, operatur vt alij non sint exempti.*
7 *Expressio vnius causæ, vel speciei in rescripto vedam non includit aliam, sed imò excludit.*

8 *Inclusio vnius vt iudicet, est exclusio alterius.*
9 *Statutum disponens de consanguineis naturalibus, excludit spurios.*
10 *Statutum excludens fœminas postquam dotatæ fuerint, censetur illas includere ad successionem antequam dotentur.*
11 *Statutum circa successionem includens certas personas, censetur alias excludere.*
12 *Inclusio vnius non est exclusio alterius, quando eadem ratio militat in excluso & incluso.*
13 *Vnum quando exprimitur ratione frequētioris vsus, non est exclusio aliorum.*
14 *Inclusio, & enumeratio vnius quando fit per verba ampliatiua, non est exclusio alterius.*
15 *Statutorum aliquorum exclusio non includit, vt alia illicita censeantur approbata.*
16 *Inclusum & exclusum quomodo sunt connexa, inclusio vnius non est exclusio alterius.*

1 INCLVSIO vnius est exclusio alterius, *l. cùm Prætor, ff. de iud. l. cùm maritus, C. de procuratorib. l. quamuis, C. de pignorib. l. at Prætor, §. sed quod Papin. ff. de minorib. cap. nonne, de præsumpt.* Angel. Aretin. *cons. 29. Quondo primum, à num. 6. cum seqq.* Simon. de Prætis *de interpret. vlt. vol. lib. 2. dub. 3. num. 31. & 33. fo. 448. vo. 2.* vbi multipliciter limitat Iacob. Mandel. *cons. 164. per totum*, vbi latè declarat, Decian. *cons. 64. num. 11. lib. 2.* Thom. de Thomass. *in floribus legum, reg. 148.* Menoch. *cons. 106. num. 314. cum seqq. & cons. 141. à num. 9. & cons. 406. num. 44. & cons. 452. num. 27. & cons. 583. numer. 11. & cons. 148. à num. 13. & de arbitr. lib. 2. casu 37. num. 22.* Surd. *decis. 195. num. 11. & decis. 291. num. 20. cons. 25. num. 3. & cons. 56. num. 2. & cons. 152. n. 55.* Pichard. *ad princip. Instit. de exheredat. liber. n. 10.* Card. Tusch. *pract. conc. tom. 4. litt. I, conc. 71. per totam*, Vgolin. *de officio, & potest. Episcopi, cap. 13. §. 13. vers. hac regula*, Cæs. Argel. *de contract. legitimo, quæst. 5. n. 32. & q. 30. num. 47.* Mari Antonin. *var. resolut. lib. 1. res. 1. num. 10.* Octau. Glorit. *resp. 1. p. 3. num. 132.* Nicol. Intrigl. *cons. 3. n. 49. & cons. 49. & cons. 16. n. 15. lib. 1.* Carol. de Grassis *de except. except. 7.* Ioann. Maria Nouat. *quæst. fo. lib. 1. q. 7. num. 19.* Duran. *Rota decis. 48. num. 7.* Mangil. *de imputat. q. 60. num. 3. & quæst. 35. num. 6.* Rot. *decis. 273. in fin. & decis. 364. n. 4. & dec. 477. n. 3. p. 2. in posth. Far.*

2 Amplia primò in consuetudine, priuilegio, seruitute, præscriptione, & omni dispositione includente certum locum, tempus, rem, vel personam, quia excludit reliqua, plenè Ruin. *cons. 112. Circa primum, num. 3. lib. 5.* Angel. *cons. 375. num. 3.* Bald. *cons. 33. Statuto cauetur, num. 3. vers. nam id, lib. 5.* vbi quòd si est permissum infra certum tempus probari, lapso tempore censetur exclusa probatio, Si-
3 gnorol. de Homod. *cons. 39. Quæritur, in fine*, vbi quòd in facultate, & priuilegio aliquid faciendi, inclusio vnius est exclusio alterius, Castrens. *cons. 468. Super*
4 *hoc puncto, num. 4. lib. 1.* vbi quòd exclusio ad tempus inducit inclusionem post tempus, Petr. de
5 Anchar. *cons. 70. num. 8.* vbi quòd concessum ad tempus, videtur post tempus denegatum, quia inclusio vnius, &c. Gemin. *cons. 15. num. 18. circa fin. vers. ad sextum, & num. 19.* vbi si alicui conceditur potestas aliquid faciendi vsque ad certum tempus, post illud tempus censetur negata.

6 Amplia secundò in exemptione concessa in vno, quia operatur, vt alij non sint exempti, Castrens. *cons. 456. Visis, in fin. lib. 1.* Cardin. Tusch. *d. conc. 71. num. 13.*

7 Amplia tertiò in rescripto, quia expressio vnius causæ, vel speciei, ne dum non includit aliam, sed imò excludit. Calderin. *cons. 543.* aliàs *cons. 11. de sent. excomm. circa med. vers. expressio autem*, Abb. *cons. 57. Attingam, num. 1 vers. sexto, lib. 1.* vbi quòd si in rescripto pluribus aliquid mandatur, & in aliquo vnum excluditur, alias includi censetur, refert Card. Tusch. *d. litt. I, conc. 71. n. 73.*

Amplia quartò in Iudice, quia Inclusio vnius vt 8
iudicet, est exclusio alterius, *l. cùm prætor, ff. de iud.* Angel. *cons. 375. Pratensis, per totum*, maximè *num. 3.* vbi ait procedere quoad habentes parem, vel minorem iurisdictionem, quia commissio vni facta priuat æqualem, vel minorem habentes iurisdictionem, & quòd delegatio facta vni de cognitione causæ, alteri censeatur denegata, quando fieret per modum distribuendi iurisdictionem, nisi aliter constaret de intentione, vel in contrarium esset consuetudo, Bald. *cons. 253. num. 1. & n. 2. vers. idem quando, lib. 5.* vbi extendit, vt procedat vbicumque alicui specialiter committitur iurisdictio etiam delegata, vel ordinaria per modum superioritatis, vel ad excellentiam commissarij, quia tunc censetur prohibita cognitio cuicunque alteri; vel vbicunque aliquid committitur vni iudici, quod iure magistratus non competit alteri, quia tunc is solus cognoscitur, cui facta est commissio.

Amplia quintò in statutis, vt per Dyn. *cons. 15.* 9
Diligenter, num. 11. vers. præterea, vbi quòd statutum disponens de consanguineis naturalibus, excludit spurios, ex quo inclusio vnius est exclusio alterius, *& cons. 27. Quæstio articulus, circa fin. num. 5. vers. præterea*, vbi quòd statutum indicens certum onus Magnatibus, vt fideiubeant, prout Florentiæ, censetur eximere ab aliis, Bald. *cons. 68. Quia statutum, circa*
fin. vers. præterea interim, lib. 1. vbi quod statutum 10
excludens fœminas postquam dotatæ fuerint, censetur illas includere ad successionem antequam dotentur, *& cons. 105. Præmissis verbis, ante med. vers. item notandum, lib. 4. & cons. 95. Quæstio est, & cons. 339. Opinio communis, lib. 4 & cons. 459. Circa*
quæstionem, in princip. num. 2. lib. 5. vbi quòd statutum 11
circa successionem includens certas personas, censetur alias excludere. Castrens. *cons. 441. Ista quæstio, in princip. vers. quantum verò, lib. 1.* vbi quòd statutum nouum corrigens antiquum in vno, censetur confirmare in aliis.

Limita primò, quando eadem ratio militat in ex- 12
cluso quæ in incluso, vt per Thom. de Thomasset. *d. reg. 148.* Menoch. *cons. 197. num. 83. vers. non obstat primò*, vbi etiam limitat, quando constat de mente, vel quando inclusio ad vnum effectum, contrarium operaretur, refert Card Tusch. *d. litt. I, conclus. 71. num. 86.* Alexand. Trentacinq. *var. res. tom. 1. tit. de consuet. res. 1. n. 13. vers. huic textus.*

Limita secundò, quando vnum exprimitur ra- 13
tione frequentioris vsus, quia non est exclusio aliorum, Petr. Gerard. *sing. 97. in fin.* Card Tusch. *d. litt. I, conc. 71. num. 87.* Flamin. Paris. *de confid. quæst. 29. num. 52.*

Limita tertiò, quando inclusio & enumeratio 14
vnius fit per verba ampliatiua, vt est dictio, *maximè*, quia tunc non est exclusio alterius, Gemin. *cons. 6. num. 3. & 4.* vbi idem si inclusio fit comparatiuè, Alexand. *cons. 133. Viso processu, col. 1. in fine, vers. nec etiam ad hoc, lib. 1.* quos refert Card. Tusch. *d. litt. I, num. 79.*

Limita quartò in illicitis, Alex. *cons. 59. num. 9.* 15
vers. nec ad hoc, lib. 1. vbi quòd exclusio aliquorum statutorum non includit, vt alia illicita censeantur approbata, nisi Princeps simpliciter confirmans

ea

ea legerit, & discusserit, aliàs noo refert, Cardin. Tusch.*d.lit. I,concl.*71.*n.*83. vbi*n.* 85. limitat etiam dispositione odiosa.

16 Limita quintò, quando inclusum & exclusum sunt connexa, quia regulantur eadem ratione, quando ex dispositione Iuris exclusum includitur, vel quando inclusio fit causa dubitationis tollendæ, Dec. *consil.* 11. *num.*17.*& consil.* 99.*col.fin. vers. tertiò non obstat*, Alex.*consil.* 75. *Videtur*, *num.* 3. 4. *&* 50. *lib.* 5. *& cons.* 225. *Ponderatis*, *num.*2. *&* 25. *lib.*6. Sim.de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib.* 4. *fol.*448.*num.* 37. *&* 40. Cardin. Tusch.*d.conclus.*71. *n.*80.

17 Limita sextò multis modis, vt per Mandel. *consil.* 164. *per totum.* Primò, quia vno permisso alij non sunt prohibiti, sed in dispositione iuris remanent: secundò, quia non censetur derogarum aliis casibus, qui alia via includuntur: tertiò procedit, quando eadem est ratio, aliàs non: quartò, quando constat de mente & potestate: quintò, quando adest verisimilis causa, aliàs non; quando agitur de modico præiudicio, secus si de magno. Limitat etiam Mangil. *de impur. quæst.* 69. *num.* 11. vbicumque fauor vnius includit eum, & excludit alium, ita demum alius excluditur, si ille cuius fauore inclusio est inducta, includitur, aliàs secùs. Et limitatur denique axioma in his, quæ sunt de genere permissorum, in quibus vnius exclusio, non est exclusio alterius. Schrader. *de feudis*, *pars.* 2. *quæst.*6.*princip. sect.* 6. *num.* 68. Mari. Giurba *ad consuetud. Messanens. part.* 1. *cap.* 15. *gloss.* 12. *num.*13.

AXIOMA CXXI.

Incommodum.

INCOMMODA eum sequi oportet, quem commoda, & vtilitates sequuntur, *Clem.* 1. *de consib.* Escob.*de ratiocin.cap.* 42. *numer.* 12. *& compnt.*20.*num.* 14. Ferret.*in constit. Cathalonia*, *gloss.* 3. *n.* 89. Vide dicta *suprà verb. Damnum*, *Axiom.* 63. *num.*2.

AXIOMA CXXII.

Incontinenti.

INCONTINENTI quæ fiunt, à iure inesse dicuntur, *l. lecta* 40. *§. decebam*, *ff. si certum petat. l. petens*, *C. de pactis*, *cap. officij* 38. *de elect.* Alexand. *consil.* 90. *Ferè omnis*, *numer.* 5. *lib.* 1. vbi ait locum habere in iis, in quibus partes possunt de nouo disponere, non autem in iudice, qui functus est officium, propter verbum, *absoluo*, vel *condemno*, Anton. Gabr. *commun. lib.*1.*tit. de præsumpt. conclus.* 13. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 43. *numer* 54. Mari. Antonin. *variar. resolut. lib.* 1. *resolut.* 69. *numer.* 5. *& resolut. fin. casu* 62. Cardin. Tusch.*practic. concl. tom.* 4. *litter. I*, *conclus.* 81. *per totum.*

* *
*

AXIOMA CXXIII.

Indefinita.

1 *Indefinita æquipollet vniuersali quando subest eadem ratio omnium sub indefinita comprehensorum; vel capitur distributiuè, non collectiuè, vt numer.*2.*&* 3.

4 *Indefinita vim vniuersalis significationis obtinet, non ex propria vocabuli significatione, sed ex æquitate, & benignitate quadam.*

5 *Indefinita negatiuè concepta vim habet vniuersalis.*

6 *Indefinita à lege prolata vim habet vniuersalis.*

7 *Verba indefinita statutorum municipalium, æquipollent vniuersali, & idem in supplicatione, vt num.*8.

9 *Indefinita æquipollet vniuersali in contractibus, & renunciationibus, & in alimentis, vt num.* 10. *& in omni dispositione, vt num.*11.

12 *Indefinita non æquipollet vniuersali, quando non est eadem ratio.*

13 *Indefinita non æquipollet vniuersali in materia odiosa, vel pœnali.*

14 *Indefinita vim vniuersalis non habet in probationibus.*

INDEFINITA æquipollet vniuersali, *l. si seruitus* 24. *ff. de seruit. vrban. præd. l. si non relictum, l. pluribus* 44.*ff. de legatis* 2.*l. si plures* 98.*ff. de legat.* 3. *l. Iulianus, ff. eod. tit. l. si quis filio*, *§.*1.*ff. de testam. tutel. l.* 2.*ff. de liber. & posth. l. Cæsar*, *ff. de publican. l. si quis, § idem Iulianus*, *ff. de lib. leg. cap. solita, de maiorit. & obedient. cap. quia circa*, *de priuileg.* gloss. *verb. aliorum, in cap. vt circa*, *de elect. lib.* 6. Menoch. *consil.* 97. *à num.*134.*& cons.*173. *num.* 16. *cum seqq. & cons.*329. *num.* 24.*& de præsumptionib. lib.* 4.*præsumpt.* 21.*n.*5. *& præsumpt.*62.*n.*7. Mascard *de probationib. concl.* 1182. *num.* 38.*cum seqq.* Pichard *ad §. si eadem res*, *Instit. de legat. num.*43. Thom. de Thomasser. *de floribus legum*, *reg.* 150. Couarr. *var. lib.* 1.*cap.*13.*n.* 6. Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.* 3.*tit.* 4.*n.*12. *& lib.*7.*tit.*5.*num.* 1. *&* 10. Menchaq. *quæst. vsufreq. lib.*2.*cap.*30.*à num.*28 Surd.*de aliment. tit.* 5. *quæst.* 1. *num.* 13.*&* 16.*& tit.*8.*priuil.* 27. *& tit.* 9 *quæst.* 13. *num.*10.13.*&* 17.*& decis.*188.*n.* 4.*& cons.*216.*n.* 23. *& cons.*244.*num.*21. *& cons.* 308. *num.* 48. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. definita* 2. Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.*2.*cap.*9. *n.* 24. D. Barbos. *in rub. ff. soluto matrim. p.*4. *num.* 49. Mari. Antonin. *variar. resolut. lib.* 3.*resol.*29.*num.* 9 Fariñac. *in praxi crimin. p.*4.*decis.*69.*num.*8.*& decis.*458. *num.* 1. Card. Tusch *pract. conclus. tom.* 4. *litt. I*, *conclus.*86. *&* 87. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.*3. *quæst.* 40. *num.* 8. Emman. Figueira de Negreiros *in introduct. vltim. volunt. lib.*1.*cap.*11.*num.* 37. Octau. Glorit. *resp.* 6. *num.*89.

Intellige primò, Axioma procedere, quando subest eadem ratio omnium sub indefinita comprehensorum, Castrens.*cons.*133. *Super primo*, *num.*3.*vers. circa secundum*, *lib.* 1. *& cons.* 176. *Videtur*, *num.* 2. *lib.*2. Alex.*cons.* 26. *Consideratis verbis*, *num.* 3 *lib.*4. Card. Tusch.*tom.*4.*litt. I*,*concl.*89.*num.* 1. *&* 3. Cou. *d. cap.*12.*num.*9. 2

Intellige secundò, vt indefinita æquipolleat vniuersali distributiuè, non collectiuè, Card Seraphin *decis.*409.*n.*7. 3

Intellige tertiò, vt indefinita vniuersalis significationis

cationis vim obtineat, non ex propria vocabuli ſignificatione, ſed ex æquitate,& ben·gnitate quadam, prupter mentem diſpouentis, vel materiam ſubiectam, vt per Bart. in l. 1. num. 3. ff. de regulis iuris, Cou. d. cap. 13. num. 5. Menoch. d. conſ. 97. num. 155. Rendin. in promptuario recept. ſentent. tom. 1. tit 82. num. 1. Corn. conſil. 160. num. 6. in fine, lib. 3. Card. Tuſch. d. concl. 86. num. 26. Hippol. Rimin. in cap. quæ in Eccleſiarum, num. 225. de conſtitut. Card. Mantic. d. tit. 5. num. 1. Peregrin. de fideicom. art. 7. num. 55. Et hinc iam facilè conſtat decidendi ratio, & concordia ad text. in l. placet 4. de liber. & poſthum. cum l. 2. eod. tit. quare ſcilicet inſtitutio indefinita poſthumi valet,& ad omnes poſthumos porrigitur, etiamſi ex alia, quam poſtea teſtatur duxit, vxore nati ſint; exhæreditatio verò non ita, iuxta d. l. 2. Nam vltra rationem differentiæ inter odioſas, & fauorabiles diſpoſitiones, vtrumque illud ex veroſimili patris mente facilè colligitur: nam ſicut pietatis paternæ officium poſtulat, quod filium inſtituens de omnibus intellexiſſe videatur, cùm affectus paternus omnem alium vincat, l. vlt. C. de curat furioſi, & notatur in cap. afferte, de præſumpt. ita eadem paterna pietas exigit, vt videatur pater exhæredans filium nullum potius, quàm omnes exhæredare voluiſſe; notant omnes præcitati, & meliùs cæteris Cou. d. cap. 13. num. 9. verſ. 8. & verſ. 14. Paleoth. & alij plures, de quibus Alphan. collect. 658.

5 Amplia primò, vt etiam indefinita negatiuè concepta vim habeat vniuerſalis, Cuman. conſ. 38. Marinus, col. 2. verſ. ex aduerſo, Decian. conſil. 13. num. 11. & 12. lib. 2. Card. Tuſch. d. concluſ. 86. num. 15. & 16. vbi num. 25. poſt Caſtrenſ. conſ. 441. Iſta quæſtio, num. 1. ſubdit, quòd indefinita negatiua æquipollet vniuerſali indiſtinctè, Rimin. iun. conſ. 150. num. 53. cum ſeqq. Octau. Glorit. reſp. 1. p. 4. num. 153. & procedit iuxta vulgarem traditionem, quæ docet quod plus tollit negatio, quàm ponit affirmatio; negatio enim malignantis naturæ eſt, & quicquid ſequitur negat, gloſſ. verſ. à ſuſpenſis in cap. cum dilectus, de conſuetud. gloſſ. verb. non poteſt, in cap. de regulis iuris, lib. 6. gloſſ. 1. in l. iuriſgentium, §. ſed ſi fraudandi, ff. de pact. quos ſequuntur frequentiſſimè ſcribentes per text. in l. ſi is qui ducenta, §. verum, ff. de rebus dub. cum multis aliis, quæ latè proſequitur Tiraq. de primogen. quæſt. 24. n. 12. & in l. boues, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſignificat. latè comprobans, quod licet ea illo textu conditio, ſi nupſerit, affirmatiua, de iis nuptiis ſolùm intelligatur, negatiua tamen, ſi non nupſerit, de omnibus intelligitur, ex text. in l. ſi ſic ſtipulatus 134. ff. de verbor. obligat. notat gloſſ. vlt. per text ibi, in l. hoc genus 105. ff. de conditionib. & demonſtrat. & in noſtris terminis receptum comprobat Cou. d. cap. 17. n. 7. eóque exemplu demonſtrat, quia qui dicit, homo nuſquam currit, dicere videtur, nullus homo currit, & ſic de ſimilibus.

6 Amplia ſecundò, quod indefinita à lege probata vim habet vniuerſalis, cùm enim de ratione legis ſit, quod in omnes, non in ſingulos dirigatur, l. iura 7. ff. de legib. meritò indefinita à lege probata vim habere dicitur vniuerſalis ex materia ſubiecta, & legiſlatoris mente, vt bene notauit gloſſ. verb. aliorum, in cap. vt circa, de elect. lib. 6. quam ſequuntur alij omnes ſuprà in princip. huius Axiomatis citati, vnde quoque, & conſequenter deducentes, idem

7 dicendum eſſe in ſtatutis municipalibus, quia ſimiliter ad omnes ſubditos diriguntur, & omnibus de municipio, non ſingulis dantur, ac ſubinde verba indefinita eorum æquipollant vniuerſali, ita Bart. in l. omnes populi, n. 57. ff. de iuſtit. & iure, Corn. conſ. 106. num. 5. & lib. 3. Socin iun. conſ. 118. n. 3. lib. 3. & conſil. 110. num. 3. eod. lib. Roland. à Valle conſ. 61. n. 28. lib. 3. Decian. conſ. 17. num. 20. & 21. lib. 1. Cou. d. cap. 13. num. 8. verſ. quarto, Card. Tuſch. d. concl. 86. num. 17.

Amplia tertiò, in ſupplicatione, vt per Roland à Valle conſ. 61. num. 28. lib. 3. Card. Tuſch. d. concl. 86. num. 19. 8

Amplia quartò, vt indefinita æquipolleat vniuerſali in contractibus, & renuntiationibus, quando verba ſunt apta comprehendere, Roman. conſ. 251. Clariſſimè dicitur, n. 5. verſ. reſpondetur, Card. Tuſch. d. concl. 86. num. 20. Cardin. Seraphin. concl. 1008. num. 2. 9

Amplia quintò, in alimentis, Alex. conſ. 171. Viſo proceſſu, n. 4. & 5. verſ. ſupereſt, lib. 2. Card. Tuſch. d. concl. 86. n. 14. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quæſt. 46. n. 12. Sebaſt. Medices de reg. iur. reg. 2. n. 7. verſ. alimentorum fauore. 10

Amplia ſextò, in omni diſpoſitione, Fulgoſ. conſ. 130. Gaſpar notarius, n. 1. vbi loquitur in calculis, & computis, quia calculus de geſtis & factis æquipollet vniuerſali, vt comprehendat omnia geſta & facta, Alexand. conſ. 36. Viſo themate, num. 8. verſ. ſed ita eſt, lib. 2. vbi agit in renuntiatione facta feriis meſſium indefinite, quia intelligitur quoad omnes cauſas, & num. 9. de conſtitutione procuratoris indefinitè ad cauſas, qui erit etiam procurator in cauſa appellationis. Et in vltimis voluntatibus, l. ſi pluribus, ff. de legat. 2. l. ſi plures, ff de leg. 3. Surd. conſ. 346. n. 7. & conſ. 252. n. 19. Stephan Grat. d. cept. forenſ. cap. 685. n. 9. Item & in ſtatutis, Cou lib. 1. var. cap. 11. num. 8. Rendina in prompt. recept. ſentent. tom. 1. tit. 82. n. 1. Surd. conſ. 393. n. 6. & conſ. 402. n. 14. & conſ. 426. n. 24. Steph. Grat. d. cap. 685. n. 9. & 10. niſi ſtatutum ſit correctorium, vel odioſum. Oſaſch. Pedem. deciſ. 169. n. 22. Surd. conſ. 430. n. 24. Sebaſt. Medices d. reg. 2. num. 11. 11

Limita primò, quando non eſt eadem ratio particularium contentorum, ſub indefinita, quia tunc diſtinguitur ex ratione, etiamſi lex indiſtinctè loquatur, ita Calderin. conſil. 494. circa fin. aliàs 3. de hæret. Signorol. conſ. 69. num. 8. verſ. nihilominus tamen, Corn. conſil. 83. Circa primum, n. 2. lib. 4. Fulgoſ. conſil. 75. in fine. Franc. Niconiq. in cap. quoniam contra, p. 2. num. 775. de probationib. Cou. d. cap. 13. num. 9. Peregrin. de fideicomm. art. 7. num. 56. Card. Tuſch. d. concl. 86. num. 29. Menoch. d. lib. 4. præſumpt. 21. n. 5. & præſumpt. 62. numer. 7. cum ſeqq. rectè inferentes, quòd licèt deficiente ſimilitudine rationis indefinita vniuerſali non æquipolleat, comprehendit tamen eos tantùm caſus, quibus ratio conuenit. Cardin. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 3. tit. 4. num. 12. Surd. conſil. 430. num. 22. Sebaſt. Medices d. reg. 2. num. 7. & 12. 12

Limita ſecundò, in materia odioſa, vel pœnali, in qua definitam non æquipollere vniuerſali, reſoluunt Bart. in d. l. ſi plures, n. 6. in fin. verſ. ſi verò cadit, Card. Tuſch. d. concl. 86. n. 18. Franc. Molin. d. lib. 3. quæſt. 85. num. 59. Sebaſt. Medic. d. reg. 2. n. 16. Menoch. conſ. 97. num. 155. Surd. conſ. 420. num. 21. & conſ. 431. num. 70. Steph. Gratian. cap. 650. num. 10. com. 4. Sed rectè Cou. d. cap. 13. num. 10. verſ. 12. docet, quòd ſi de mente conſtet, ſiue fauorabilis ſit materia, ſiue odioſa, ſemper indefinita vniuerſalis habet ſignificationem, ſi mens deficit, neque etiam in fauorabilibus id operabitur, Bart. verò hanc communem diſtractionem rectè procedere ait in caſu dubio, quando ſcilicet de mente expreſsè non conſtat, 13

ftat, tunc enim ex rationis puritate in fauorabilibus possumus mentem conie&turare in odiosis non ita, vt patet ex iis, quæ circa exhæredationem filij, & institutionem posthumi suprà notauimus, & ipse Couarr. fatetur.

14 Limita tertiò in probationibus, in quibus indefinita vim vniuersalis non habet, quia scilicet id postulat ratio materiæ subiectæ, in qua regula certissima est, quòd probationes debent esse concludentes, *l. neque natales, C. de probationib. c. in præsentia, eod. tit.* Vnde cùm indefinita ex sui proprietate vniuersalis significationem non habeat, sed ex benigna interpretatione, atque ita ex coniectura voluntatis, minimè in materia probationum debet sufficere, vt docuit Innoc. *in cap. auditis, de præscript.* quem sequuntur Felin. *num. 24.* & Paris. *num. 16.* & alij communiter *ibi*, teste Couarr. *d. cap. 13. num. 10.* idem etiam tenent Andr. ab Exea *in cap. cùm omnes, num. 3.* & *ibi* Anton. de Burgos. *num. 323. de constitut.* Alex. *cons. 110. num. 2. vers. & expressius, l. 1. & cons. 68. Ex viso, num. 8. & cons. 108. In causa, num. 13. vers. præterea, lib. 2. & cons. 112. In causa dominorum, numer. 4. lib. 7.* Menoch. *d. cap. 30. num. 27.* Rebuff. *de reprobat. testium, num. 110.* Brunor. à Sole *d. verb. indefinita, num. 1.* Mascard. *de probat. concl. 1599. à num. 19. & conclus. 1205. num. 20.* Surd. *decis. 263. n. 10.* Rendin. *in promptuaria recept. sent. tom. 1. tit. 82. num. 2.* Morl. *in emporio iuris Ciuilis, tit. 11. in prælud. num. 55.* Card. Tusch. *d. concl. 86. num. 31. & 39.* Rot. *decis. 509. num. 5.* apud Far. *p. 1. rec.* Card. Seraphin. *decis. 490. num. 1.* vbi *decis. 544. num. 1.* disputat, an indefinita æquipolleat vniuersali in confessione. Sebast. Medices *d. reg. 2. n. 13.* Steph. Grat. *d. c. 650. n. 6. cum seqq.*

Axioma CXXIV.

Inferior.

1 *Inferior non potest tollere legem superioris.*
2 *Inferiori non licet contra factum superioris dispensando venire.*
3 *Saluum conductum non licet inferiori concedere damnato per superiorem.*
4 *Inferiori ex causa licet contra factum superioris venire.*
5 *Episcopus ex causa potest statuere contra Canones.*
6 *Legem superioris non potest corrigere, mutare, modificare, vel addere inferior.*
7 *Inferior potest distinguere, seu qualificare factum superioris.*
8 *Legem non potest facere inferior, quæ superiorem liget.*

1 INFERIOR non potest tollere legem superioris, *l. formam, C. de officio præfect. prætor. cap. cùm inferior, de maiorit. & obed. Clem. ne Romani, de elect.* gloss. *vera. figura, in cap. fin. de hæretic. lib. 6.* gloss. *verb. mandamus, in Clem. sæpè, de verb. sig.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 147.* vbi intelligit, nisi maior subiiceret se iurisdictioni minoris, & ab eo iudicari vellet, Bart. *in l. omnes populi, col. 4. vers. sed hic dubitatur, ff. de Iustit. & iure,* Brunor. à Sole *in locis comm. verb. inferior 4.* Azeued. *l. 2. num. 36. tit. 14. lib. 4. noua Recop.* Menoch. *quæst. illustr. cap. 15. num. 10. cum seqq.* Surd. *cons. 58. num. 6.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 45. §. 1. num. 69.* Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocator. verb. lex, num. 9.* Carol. de Grassis *de except. except. 1. n. 5.* Gurier. *alleg. 1. n. 26.* Ioann Mari. Nouar. *quæst. for. lib. 1. q. 56. num. 11.* Mangil. *de imputat. q. 51.*
num. 7. Non licet enim inferiori contra factum supe- 2
rioris dispensando venire, *l. pen. §. pen. ff. de aqua pluuia arc. l. ille à quo, §. tempestiuum, ff. ad Trebell. l. nam & magistratus, ff. de arbitr. cap. literas, de restit. spoliat. cap. super eo, de vsuris, cap. vt nostrum, de appellat.*
Surd. *cons. 548. num. 2.* Vnde non licere inferiori con- 3
cedere saluum conductum damnato per superiorem, resoluunt Grammat. *voto 25. num. 11.* Herculan. *in tract. de caut. de non offend. cap. 17. rub. de saluo conduct. num. 8* Menoch. *cons. 109. n. 227.* Far. *in praxi crim. q. 29. n. 78.*

Intellige, nisi aliter ex causa factum sit, propter 4
quam licet inferiori contra factum superioris venire, arg. text. *in l. si hominem, ff. mandati,* Innoc. *in cap. 1. de constitut.* vbi singulariter voluit, quòd inferior ex causa potest transgredi iura, quod latè prosequitur idem Felin. *sub num. 49. vers. septimo fallit;* Ias. *in l. omnes populi, num. 13. in 2. lect. ff. de iustit. & iure, & cons. 1. num. 6. vol. 1.* Marsil. *sing. 182.* Crauet. *consil. 21. num. 3.* Abb. *in cap. studuisti, de off. legati,*
vbi ait, quòd Episcopus ex causa potest statuere 5
contra Canones, quod etiam voluit idem Abb. *in cap. & si clerici, §. de adulteriis, col. 5.* & *ibi* Felin. *de iud.* idem Felin. *in cap. quod super his, num. 3. de maior. & obed.*

Amplia Axioma in tantum, vt inferior ne dum 6
non possit tollere legem superioris, sed nec possit corrigere, mutare, modificare, vel addere, *Clem. 2. de elect.* Federic. de Senis *cons. 12. num. 2. vers. item videtur,* Oldrad. *cons. 119. num. 6. vers. tamen ad vsuras,* quos refert Card. Tusch. *tom. 4. lit. I, conc. 119. n. 10.* Nec aliquid potest inferior decidere super eo quod superior fecit, Surd. *d. consil. 558. num. 3. cum seqq.* Giurba *ad consuet. Messan. cap. 2. gloss. 1. num. 20. & 21:* nec interpretari. Caualcan. *decis. 11. num. 49. part. 1:* Alderan. Mascard. *de statut. interpr. conclus. 8. num. 85.* Giurba *d. gl. 1. n. 20.*

Limita quando inferior non tollit factum supe- 7
rioris, sed distinguit, seu qualificat, quia tunc valet; Alexand. *cons. 506. num. 15. & 16. lib. 2.* vbi etiam idem ait, si limitat, vel distinguit ius superioris tam prohibitiuè, quàm etiam permissiuè, refert Cardin. Tusch. *d. concl. 100. à num. 40.* Ioann. Anton. Mangil. *de imputat. quæst. 51. num. 39.* Iustis etiam de causis legem superioris destruere inferiori licet, Tiraq. *de pœnis temper. in præfat. n. 29.* Menoch. *de arbitr. in addit. q. 54. n. 26.* Card. Tusch. *d. conc. 119. num. 37.* Giurba *d. gloss. 5. num. 23. circa fin.*

INFERIOR non potest facere legem, quæ supe- 8
riorem liget, *cap. inferior 21. dist.* Roman. *consil. 2. numer. 2. vers. nec prædictis obstat,* Federic. de Senis *consil. 17. in princip.* Oldrad. *consil. 128. num. 9. versic. secundò sic arguitur,* Surd. *consil. 47. num. 19. cum seqq.* vbi ampliat procedere, etiamsi talis lex esset confirmata per superiorem, quia non habet effectum contra confirmantem, Cardin. Tusch. *tom. 4. litt. I, conclus. 119. num. 1. & 7.* Potest tamen in confirmationem, & obsequium legis superioris statuere; gloss. *verb. tolli, in Clem. ne Romani, de elect.* Molin *de primogen. lib. 2. cap. 16. num. 6.* Cardin. Tusch. *d. conclus. 119. n. 33.* Giurba *d. gloss. 5. numer. 22.*

AXIOMA CXXV.

Infinitas.

INFINITAS eſt vitanda, *l. qui bona, §. vlt. ff. de damno infecto, l. fideicommiſſa, §. ſi quis decem ff. de legat. 3. l. fin. C. de ſacroſ. Eccleſ. l. vni. C. de ſent. quæ pro eo*, Calderin. *conſ.* 438. aliàs *conſ. 21. de iure patron.* quòd patronus, qui poteſt accumulatiuè præſentare plures, intelligitur de duobus, & non vltrà, vt tollatur infinitas, Bald *in cap. fin. num. 31. de conſtitut.* vbi quòd vt tollatur infinitas, prorogatio non debet eſſe longior prorogato, Marſil. *in l. vnic. §. cognitorum, num. 18. cum ſeqq. ff. de quæſtionibus*, vbi ponit multa verba importantia infinitatem. Exornant Axioma Vital. de Camban. *in tract. clauſul. pag. 56. num. 3.* Eſcob. *de ratiocin. cap. 18. num. 4.* Valaſc. *conſult. 51. num. 49. & de partitionib. cap. 9. num. 50. & 51.* Garc. Gironda *de priuilegiorum, ſeu exempt. explicat. num. 1391.* Cardin. Pereira *de poteſt. eligendi, cap. 3. numer. 18* Stephan. Gratian. *diſcept. foren. tom. 3. numer. 30.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 4. lit. I, concluſ. 128. per totam*, vbi *num. 23.* limita, niſi verba patiantur infinitatem. Fuſar. *de ſubſtit. quæſt. 382. n. 2.* Cancer. *var. p. 2. cap. 16. num. 122.*

AXIOMA CXXVI.

Iniuria.

1 *Scienti, & volenti non fit iniuria, & redditur ratio, vt num. 2.*
3 *Iniuria inde naſci non debent, vnde iura naſcuntur.*

1 INIVRIA non fit ſcienti & volenti, *l. 1. §. vſque adeò, ff. de iniur. l. 1. ff. de actionib. empti, l. nemo præſumitur, ff. de regulis iuris, cap. ſcienti, eod. tit. in 6.* Ariſtot. *lib. 5. Ethic. cap. 9. & 11.* S. Thom. *2. 2. q. 59. art. 3.* Sot. *lib. 3. de iuſtit. quæſt. 3. art. 3.* Padil. per text. *ibi in l. cùm donationis, C. de tranſactionib.* Menoch. *conſ. 98. num. 39. cum ſeqq.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg. 275.* Surd. *deciſ. 194. num. 1.* Sebaſt. Næui *ad l. 1. num. 15. ff. de iniur.* Ioſeph. Seſſe *Arag. deciſ. 189. num. 15.* Cæſ. Argel. *de contradict. legis. quæſt. 10. num. 66. & num. 97.*

2 Ratio eſt, quia iniuſtitia non fit niſi ei, qui ab alio illam patitur, *l. 3. in princip. & §. 1. ff. de iniur.* nec enim poteſt ab aliquo ſibi ipſi fieri, ſecundùm S. Thom. *2. 2. quæſt. 58. art. 2.* non obſtante text. *in cap. quod verò 15. quæſt. 2.* ibi, *iniuriam mihi facio*, quia intelligitur per indirectum, & retorquutionem, ſecundùm Archid. & alios ibi, *planè ſciens, & conſentiens non patitur ab alio*, quia de natura patientis iniuſtitiam eſt, quod reſiſtens & inuitus patiatur, ficut de natura agentis, quod ſponte agat, ex Ariſtot. & Sot. *vbi ſuprà*, & ita qui conſentit, potiùs ex ſe ſponte agit, quàm ab alio patiatur, & conſequenter eidem non fit iniuria, nec iniuſtitia.

3 INIVRIÆ inde naſci non debent, vnde iura naſcuntur, *l. meminerint, C. vnde vi, cap. qualiter & quando, de accuſationib.* Aym. *de antiquit. tempor. p. 1. c. 2. ampl. 13. n. 10. cum ſeqq.*

* *
*

AXIOMA CXXVII.

Intellectus.

1 *Intellectus abſurdus eſt vitandus.*
2 *Intellectus ille recipi debet, per quem iura iuribus concordentur.*
3 *Intellectus eſt vitandus, per quem incidimus in ſuperfluitatem.*

INTELLECTVS abſurdus eſt vitandus, *l. nam abſurdum, ff. de bonis damnat. l. 1. §. vnde quæritur, ff. de publ. in rem actione, l. obſeruare. §. fin. ff. de officio Procon. ſ. cap. quemadmodum, de iureiur. cap. cùm inter. de except. cap. dudum, de præbend. lib. 6.* Prob. ad Monach. *in cap. generali, num. 18. cum ſeqq. de elect. in 6.* Valaſc. *conſ. 174. num. 11.* Garc. Gironda *de priuilegiorum, ſeu exempt. explicat. n. 284.*

INTELLECTVS ille recipi debet, per quem 2 iura iuribus concordentur, Alexand. *in l. ſi cùm dotem, §. maritus, n. 7. ff. ſoluto matrim.* Armendar. *in procem. addit. ad recopilat legum Nauarra, n. 60.*

INTELLECTVS vitandus eſt, per quem inci- 3 dimus in ſuperfluitatem, vt per Roland. *conſ. 62. n. 5. vol.* Octau. Glorit. *reſp. 1. p. 3. num. 123.*

AXIOMA CXXVIII.

Intentio.

1 *Intentionis ſuæ fundamentum quilibet probare tenetur.*
2 *Qualitas vbi eſt fundamentum intentionis alicuius, debet priùs probari.*
3 *Intentionem ſuam qui non probat, dicitur carere iure.*
4 *Intentio agentium regulat omnes actus ad finem intentionis.*
5 *Actus agentium propter dolum adhibitum extenduntur vltra intentionem.*
6 *Intentio non impedit actum, quando adeſt voluntas, licèt coacta.*
7 *Intentio, & animus qualis fuerit à principio, ex poſtea geſtis declaratur.*
8 *Intentio concedentis vbi deficit, diſpoſitio remanet ſecundùm ius commune.*

INTENTIONIS ſuæ fundamentum quilibet 1 probare tenetur, *l. actor, C. de probat. l. qui accuſare, C. de edendo*, Ioſeph. Ludou. *tom. 3. comm. opin. concl. vnic. ſub tit. de probat.* Brunor. à Sole *in locis comm. verb. actor 3.* Mari. Antonin. *var. reſ. lib. 1. reſ. 70. num. 15. & reſ. 106. num. 21. & lib. 3. reſ. 1. num. 13. & reſ. 9. num. 9.* Cæſ. Argel. *de contradict. legis. quæſt. 13. num. 64.* Nam qualitas vbi eſt fundamentum intentionis alicuius, debet priùs probari, gloſſ. *recepta in l. ſi verè, §. qui pro rei qualitate, ff. qui ſatiſd. cog.* Cou. *variar. lib. 2. cap. 6. num. 2.* Menoch. *conſ. 301. num. 10. & de præſumpt. lib. 2. quæſt. 49.* Rebuff. *in tract. nom. quæſt. 12. num. 13.* Brunor à Sole *in locis comm. verb. qualitas 6.* Gutier. *de iuram. confirmat. p. 1. cap. 1. num. 22. & pract. lib. 5. quæſt. 49. num. 5.* Farinac. *in praxi crim. part. 1. quæſt. 1. n. 13.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 1. reſ. 48. num. 12.* Rot. *deciſ. 747. num. 4.* apud Farinac. *part. 2. rec.*

INTEN

3 INTENTIONEM suam qui non probat, dicitur carere Iure, *l. argentarius*, §. *cum autem*, *ff. de edendo*, Cardin Tusch *practic. conclus. tom. 1. litt. A, concl. 117. num. 19.*

4 INTENTIO agentium regulat omnes actus ad finem intentionis, seu actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, *l. non omnis, in princ. ff. si certum petat.* cum aliis citatis *supra Axiom. 11. num. 12.* Maximè in sacramentis, quia si quis leuat paruulum de fonte, non ea intentione contrahendi cum paternitatem, non dicitur contracta, & statur iuramento asserentis, quando non agitur nisi de praeiudicio animae illius, vt per Gemin. *consil. 110. n. 5. vers. quandoque, & consil. 130 vers. sed si interuenerit*, qui *d. n. 5.* extendit ad professionem, & baptismum, asserens quod nisi adsit intentio baptizandi, non erit baptizatus, & si assumens habitum religionis non habet intentionem profitendi, non dicitur professus, si hoc protestetur, refert Cardin Tusch. *tom. 4. litt. I, concl. 269. n. 9. cum seqq.*

5 Limita, quia actus agentium propter dolum adhibitum extenduntur vltra intentionem, quia licet is, qui scit, & patitur agi causam super re ad se spectante, & quam possidet, non possit impedire executionem trium consormium, tamen si dolosè se gessit, vt quia fuit procurator illius, qui succubuit, & tacuit ius suum, non audiretur postea volens impedire executionem trium conformium, ne dum in possessorio, sed neque in petitorio, latè Anchar. *consil. 333. Ad dubia, num. 4. & 5. vers. secunda regula.*

6 Limita etiam vbi verba sunt clara, & non apparet de mente, & intentione, licet fuerit talis, non attenditur, Ioan. de Imola *consil. 101. num. 13. & 14.* Aretin. *consil. 2. num. 18.* vbi quòd si non constat de mente, statur verbis. Limita denique, quòd intentio non impedit actum, quando adest voluntas, licèt coacta, quia tamen est voluntas, Gemin. *d. consil. 110. n. 6. vers. nec obstat*, quem refert. Cardin. Tusch. *d. concl. 269. n. 26.*

7 INTENTIO, & animus qualis fuerit à principio & postea gestis declaratur, *l. sed Iulianus*, §. *proinde*, *ff. ad Macedon.* Bolognet. *in addit. ad consil.* Ioan. de Anania 32. *num. 14. vers. prosequor*, Cardin. Tusch. *d. tom. 4. litt. I, conclus. 269. num. 30.* Vide *supr. verb. Animus*, *Axiom. 17.*

8 INTENTIO concedentis vbi deficit, dispositio remanet secundùm ius commune, quia omissum habetur pro omisso, Gom. *in reg. de impetrat. benef. per obit. famil. quaest. 7. num. 4.* Cardin. Tusch. *d. tom. 4. lit. I, conclus. 171. num. 9.* vbi *num. 10.* post Pacif. *consil. 1. num. 76. lib. 1. & consil. 3. num. 59. lib. 4.* Gabr. *commun. tit. de clausulis, concl. 1. n. 56. & concl. 1. num. 18.* subdit, quòd defectus intentionis habet locum etiam in gratia motu proprio facta, quia non trahitur ad ignorata.

AXIOMA CXXIX.

Interesse.

INTERESSE cessante, non auditur agens, *l. si vnus*, §. *ante omnia*, vbi Bart. *ff. de pactis*, vbi Bart. & alij, *ff. de appellat. recip. l. ex conuentione*, & ibi Alexand. & Dec. *de pactis*, Roman. *consil. 499. In praemissis, in princip.* vbi quòd is, qui petit declarari electionem nullam de alio factam, non auditur, nisi doceat de interesse, & *consil. 347. num. 4.* Dec. *consil. 410. V. sa, n. 10.* Alex. *consil. 185. Viso titulo num. 17. in fine, vers. non omitto, lib. 2.* vbi quòd non auditur volens excipere de praescriptione is, cuius non interest. & *consil. 213. Ponderatis, in fin. lib. 6.* vbi quòd non habens interesse, nullo modo auditur, vt alius amoueatur, & *consil. 166. In causa, n. 4. & 5. eodem lib.* vbi quòd petens declarari rem esse Titij, non auditur, quia non constat sua interesse, nisi exprimat causam, Tiraq. *de constit. p. 3. limit. 13. n. 14.* vbi quòd non docens de suo interesse, non auditur in causa, siue agat, siue excipiat; exornant Surd. *de aliment. tit. 1. quaest. 33. n. 13. & decis. 120. num. 11. & decis. 160. num. 3.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 4. litt. I, concl. 315. per totam*, Mari. Antonin. *var. resol. lib. 1. resol. 116. num. 28. & lib. 2. resol. 1. n. 6. & 3. resol. 41. n. 2.* Bernard. Graeuae. *ad practicam Camerae Imper. lib. 1. concl. 69. num. 1.* Steph. Grat. *discept. forens. cap. 302. num. 30. & cap. 387.*

Limita, nisi agatur de Iure publicò, vel populari actione, quilibet enim auditur, quia interest cuiuslibet, vt per Abb. *consil. 81. Videtur, in fine, lib. 2.* vbi loquitur in vsurario manifesto, qui carere debet Ecclesiastica sepultura, vt quilibet Christianus audiri debeat, quia omnium interest vt facta tractentur, quae iuris publici sunt refert Card. Tusch. *d. litt. I, concl. 315. num. 54.* vbi *num. 52. & 53.* post Bart. per text. *ibi in l. pari, in princip. ff. de minorib.* resoluit, quod licèt coniuncta persona non admittatur pro coniuncto, eo inuito, admittitur tamen quando habet interesse pro se.

AXIOMA CXXX.

Interpretatio.

1 *Interpretari actum eius est, cuius est concedere.*
2 *Priuilegij interpretatio spectat ad concedentem.*
3 *Interpretatio facienda est, ne dispositio fiat elusoria.*
4 *Interpretatio in dubio facienda est ad euitandam correctionem, contrarietatem, repugnantiam, & vt inducatur validitas actus.*
5 *Interpretatio facienda est secundùm mentem disponentis, si de illa constet; aliàs secundùm verisimilitudinem, & demum attenta mera significatione verborum.*
6 *Interpretatio facienda est secundùm subiectam materiam.*

INTERPRETARI actum eius est, cuius est concedere, seu illum facere, *l. nō ambigitur, ff. de legib. l. si Imperialis maiestas, l. leges sacratissimae, C. eodem tit. cap. cùm venissent, de indic. cap. inter alia, de sentent. excom.* Dec. *in cap. 1. notab. 1. de offic. deleg.* Rip. *in Lex facto, num. 6. ff. de vulgari, & pupil.* Alex. *consil. 216. num. 13. lib. 2.* vbi quòd interpretatio statuti spectat ad statuentes, & interpretatio sententiae spectat ad Iudicem, Anch. *consil. 398. Praemitto, in fine*, Bald. *consil. 305. Verba Principis, in princ. lib. 1.* Federic. de Senis *consil. 233. Casus talis est, in princip. vers. & quamuis*, Anton. Gom. *l. 1. Tauri, n. 6.* Decian. *consil. 36. num. 8. cum seqq. vol. 5.* Menoch. *consil. 3. num. 22. & consil. 684. num. 23.* Surd. *decis. 2. num. 5. & consil. 383. num. 18.* Gutier. *practic. lib. 3. quaest. 28. à num. 2.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 142.* vbi asserit procedere in subsidium, & quando non potest ex consuetudine & practica iudiciorum aliter haberi interpretatio legis, Hieronym. Gabr. *consil. 181. per totum,*

rorum, *lib.*2.vbi declarat, quod ſi agatur de poteſtate, vel de intentiooe Principis concedentis, vel de eius ioteresse, inferior non poteſt interpretari, ſecus ſi agatur de ſubreptione, vel obreptione, aut de dubietate modica verhoum inter priuatos, quæ non reſpiciat neque poteſtarem, neque intentionem, neque intereſſe ſuperioris concedentis, Ioan. Garc.*de nobilit. gloſſ.*1. §. 1.*num.*2. Maſcard.*de gener ſtat.interpret.concl.*2. *num.*146. Morl.*in emporio Iuris, p.*1.*tit.de legibus*, *num.*20. Vgolio.*de officio*, *& poteſt. Epiſcopi*, *cap.*36 *num.*1. Card.Seraphin.*decif.*892.*n.*3. Fr. Ludou. Miranda *de ordine indic. quaſt.* 3.*art.*2. *concl.*1. Cardoſ.*in praxi Iudicum*, *& Aduocat.verb. lex*, *num.*6. Mari. Antonin. *var.reſolut.lib.*1.*reſol.*103. *num.*19. Chriſtoph.de Pace *in ſchol ad leges ſtyli.l.*39. *num.*22. Cardin. Tuſch.*practic .concluſ.tom.* 4.*litt.I*, *concl.*329.*per totam*, Octau.Glorit.*reſp.*13.*n.*19.*verſ. eius enim.*

2 Amplia, vt etiam ioterpretatio priuilegiĳ ſpectet ad concedentem, *d.l.ex facto*, & *ibi* Doctores, *ff.de vulgari*, *& pupil.l. Neratius*, *ff.de reg.iuris*, *cap.cùm veniſſent*, *de iudic.cap. Ordinaris*, *§.ſi verò*, *de officio Ordin.lib.*6.Felin.*in cap.qualiter & quando il* 1.*num.*29. *de accuſat.* Alexand. *d.conſ.*216.*num.* 13.*vol.*2. Gail. *lib.* 1. *obſeru.* 1.*num.* 7. Ruin. *conſil.*38. *num.*8. *vol.*1. Lara *conſ.*18. *num.*1. Surd. *conſ.*558. *num.*6. Cardin. Tuſch.*d.litt.I*, *concl.*329.*num.*3.*&* 10. Card.Mantic. *de tacitis & ambig. conuentionib. lib.* 2. *tit.*1. *num.*55. *&* 56.

3 Interpretatio facienda eſt, ne diſpoſitio fiat eluſoria, *l.*3.*ff. de milit teſtam l.ſi quando*, *ff.de legat.* 1. Card. Mantic.*de tacitis & ambig. conuent. lib.* 2.*tit.* 12.*num.*30. Anton. Monach. *Florent. decif.*1.*num.*86.Ferret.*in conſtitut.Cathalonia*, *gloſſ.*1. *num.*152.Octau. Glorit.*reſp.*1.*p.*3.*num.*129. Cardin. Tuſch. *tom.*4.*litt.I*, *concl.* 330.*num.*22. vbi *num.*30.
4 amplia interpretationem in dubio faciendam eſſe, ne abſurdum ſequatur, & *n.*53.*&* 54.ad euitandum correctionem, contrarietatem, repugnantiam, vel perplexitatem. Fuſar.*de ſubſtitut quaſt.* 241. *num.*43. *& q.*320.*num.*56 Vinceot.Carot.*ſing.*297.etiam impropriando verba *l.Titius.§.*1.*ff.de legat.*1. Peregr.*de fideicommiſſ.art.*7.*n.*18. Fuſar.*de ſubſtit q.*650.*n.*7.niſi recedatur à forma à contrahentibus data, quia tunc potius nullitatis ioductio, quàm receſſus à forma toleratur. Vinc.Carot.*d ſing.*297.Item interpretatio illa ſumenda eſt, quæ indicat validitatem actus, vt dixi *ſuprà Axioma.*12.*n.*17.

5 Interpretatio facienda eſt ſecundùm mentem diſponentis, ſi de meote apparere poteſt, quia mens ohtinere primum gradum, & attenditur veriſimilitudo, ita Calderin. *conſ.* 327. *verſ. de teſtamento*, aliàs *conſ.* 8. *de donat.* Angel. *conſ.*161. *num.*4. Abb. *conſ.*78. *Circa primum*, *in princip. lib.*2. Bald. *conſil.* 305. *Verba principis*, *in princip. lib.* 1.*& conſ.*218. *Petita venia*, *circa princip. lib.* 3. Si verò de mente non conſtat, attenditur veriſimilitudo, & iſte eſt ſecundus gradus ſuccedens menti, Alexaod. *conſ.*179.*Viſo*, *num.*13. *verſ.ex quibus*, *lib.* 5. Crauet. *conſ.* 563. *num.* 26. *& ſeq.* quos refert Card. Tuſch. *d.tom.*4.*litt.I*, *concluſ.*330.*num.*10. Ceſſante veriſimilitudine, & ceſſantibus conlectoris, recurrimus ad meram ſignificationem verborum, & ſi apparet, ea eſt tenenda, *l.non aliter*, *ff.de legat.*3.*l.*3. *§.totiens*, *ff. de damno.infecto*, Angel. *conſil.* 262. *col. pen. in princip.* Alexand. *d.conſil.*179.*num.*11. Card.Tuſch. *d.concl.*330.*num.*46. Aoton.Monach. *Florent.decif.*16. *num.*11.

6 Interpretatio facienda eſt ſecundùm ſubiectam materiam, Socin. *conſ.* 1. *num.* 120. *vol.* 1. Beroi.*conſ.*66.*n* 14.*& conſ.*105. *n.*24. *vol.*1. Alexand. *conſ.*26.*num.*6.*vol.*5. Natt. *conſ.*476. *num.*3. Roland. *conſ.*38.*à n.*9.*vol.*4.Becc.*conſ.*101. *n.* 40. *vol.*1. Surd. *de aliment. tit.*5. *quaſt.* 1. *num.* 4. quos refert Octau. Glorit.*reſp.*6.*num.*8.

AXIOMA CXXXI.

Iudex.

1 *Fatuus eſt Iudex, qui vltra petita iudicat.*
2 *Iudex debet iudicare ſecundùm allegata, & probata, non autem ſecundùm propriam conſcientiam, limita pluribus modis, vt num.* 3.
4 *Iura ſemper pro Iudice præſumunt.*

Iudex factus reputatur, qui vltra petita iudicat, 1
l.vlt.C.de fideicom.libert.l.vt fundus, *ff. commum diuid.* Caſtrenſ. *conſ.*291. *Viſis*, *in princ. verſ. & circa primam.lib.*1. Alex.*conſ.*163. *Viſo proceſſu*, *num.*5.*&* 8. *lib.*2.Card.Tuſch.*tom.*4.*litt.I*, *concl.*398.*n.*14. Azeued. *l.*10.*n.*115.*cum.ſeqq.tit.* 17.*lib*4. *noua Recop.* Valaſch. *conſ.*145.*à n.*8. D. Barboſ.*in l.ſi cùm dotem*, *in princip. n.*44.*ff.ſoluto matrim.* Ordin.Regia.Luſit.*lib.*3.*tit.*65. *in princ.& tit.*66.*§.*1.

Iudex debet iudicare ſecundùm allgegata, & 2
prohata, non autem ſecundùm propriam conſcientiam, *l.illicitas*, *§.veritas*, vbi Bart. & Doctores *ff.de offic.præſid. cap. paſtoralis*; *§.quia verò*, *de offic. deleg.* D.Th.2.2.*q.*67.*art.*2.Ordin.Regia.Luſit.*lib.*3 *tit.*63. *in princip. & tit.* 66. *in princip.* Abb. *cap .paſtoralis*, *§.quia verò*, *n.*8.*de offic.deleg.* Federic.de Senis *conſ.*21. *Nunquid*, *num.*2. *in princ.* Ioan.de Imola *conſ.*83.*In caſu*, *in princ.* Rimin.iun.*conſ.* 666.*n.*47. Azor. *Inſtit. moral.p.*3 *lib.* 2.*cap.*2.*q.* 11.*in fine*, Couarr.*var.lib.*1. *cap.*1. Natt.*conſ.*276. *num.* 3.*vol.*1. Pinel.*in l.*2. *C.de reſcind.vend part.* 3.*cap.*3. *num.*32. Petr. Magdaleo.*de num.teſtium in teſtam. part.* 3. *cap.* 1. *num.*18. *cum ſeqq.* Tuſch. *lit. I*, *ſing.*60.Hippol.*ſing.*266. Bern.*reg.*377. Ioan.Garc.*reg.*254.Marien.*in dialog.relator.p.*3.*c.* 42. Martin.del Rio *in repet.tranſigere*, *C.de tranſact.p.*3. *num.*139.*cum ſequentibus*.Petr.Martin.*in cap.afferte*, *de præſumpt.in verb.date infantem*, *n.*20.*cum ſeqq.* Flamin. Chartar. *de execut ſentent. cap. bannito*, *in cap. vlt. à num.*365.Clar.*lib.*5.*§.fin.quaſt.*66.*num.*2.*& quaſt.*8. *num.* 5. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.*2. Anton. Cordubæ *in quaſt. Theolog. lib.*1.*q.*37. Oſaſch.*decif.*1. *n.*39. Viui. *Neapol.decif.*178. Tiber. Decian.*in tract. crimin.lib.* 2.*cap.* 14. Menoch. *conſ.*92.*num.* 80. *cum ſeqq.& conſ.*786.*num.vlt.* Maſcard.*de prob.concl.* 948 Caualcan.*decif.*26.*num.*5.*part.*1. *& decif.*19.*num.*61. *& decif.*23.*num.*10.*p.*3.Cened.*ad decretal.collect.*101. *num.* 11. Vgolin. *de officio Epiſcopi*, *cap.* 16. *num.*3. Cardoſ.*in praxi Iudicum*, *& Aduocat.verb.Iudex*, *n.*7. Farinac.*in praxi crimin. p.*..*quaſt.* 21.*n.*163. *cum ſeqq.* Card.Tuſch.*tom.*4.*litt.I*, *concl.*398.*per totam*, Ludou. Miranda. *de ordine indic. quaſt.* 28. *art.* 3. Sayr. *in Claui Regia*, *lic.*12. *cap.* 8.*num.* 6. *cum ſeqq.* Mari. Antooin. *variat. reſolut. lib.* 1. *reſolut.*73. *num.* 7. Leon. Leſſ.*de iuſtit. lib.* 2.*cap.* 29. *dub.* 10.*num.* 84. Octau. Glorit. *reſp.* 10. *num.* 71. Camill. Borgeli. *in ſum. decif. part.* 1. *tit.* 42. *de iudic. num.* 68. Triuiſan. *decif.* 10. *num* 28. *& decif.* 23. *num.* 9. *lib.* 12. Sigiſmund. Scacc. *de re iudic. gloſſ.* 14. *quaſt.* 8. *num.* 4. *& per tot .quaſt.* 30. Ioan. Maria Nouar.*ſuper. pragm. Regni Neapolitan. collect.* 210. *num.* 9. Aloyſ. Ricc.*in collect. decif.* 717. *&* 1129. Greg.XV. *decif.*224.*num* 5.*&* 6. Sebaſt. Guazzin.*de defenſ.*

*defenf.reorum,defenf.*30.*cap.*19.*à num.*1. Mari.Gioiba *decif.*99.*n.*11. Ludou.de Torrez *in* t.2. *D.Thoma , de Iuftit.difp.*48 *dub.*2.*n.*4.& 5.Vincent.Carot.*fing.* 312. vbi ait quòd ille , qui poteft , vel debet iudicare fecundùm confcientiam, tenetur confcientiam publicam , & legibus munitam , non propriam fequi.

3 Limita multis modis.Primò,quando confcientia eft informata à notorio.Secundò , in Iudice,qui eft fupra leges. Tertiò , in criminalibus , vbi de pœna corporali agitur Quartò , in iurifdictione voluntaria Quintò , in Iudice , qui poteft pronuntiare in fcriptis , & fine fcriptis , refert Corrad.*in breuiario, fol.*186.*num.*18 Sextò , quando nihil eft apparenter probatum,Bald.*conf.*265. *Creditor , circa fin.n.*3.*lib.*1. Septimò,in arbitrariis Iudiciis.Bald. *confil.*310. *Aut mulier,n.*2.*lib.*1. Octauò, in arbitrio & arbitratore fimul , Lap.*alleg.*78.*n.*9 *verf.quintò.* Nonò , in caufa taxationis intereffe , quia fi non eft probatum in quantitate , poteft in confcientia Iudex fecundùm æquitatem illud taxare,& arbitrari , Bald.*conf.* 270. *Ad euidentiam , num.*11.*lib.*1. Decimò,quando probatum eft hinc inde æqualiter,Card. Tufch.*d.litt.I, conclaf.*194. *poft num.* 23.Denique in Principe ipfo. Menoch *de arbitr.lib.*1.*cap.*8. *num.* 21. Gutier. *canon. lib.*2.*cap.*29.*n.*17.Morla *in emporio iuris,part.*1.*tit.* 2. *de iurifd.omn.iudic.q.*1.*n.*29.Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*21.*cap.*3.*n.*32.Ioan.Maria Nouarr.*d.loco num.*9. *verf. & fic etiam quando eft index fupra legem.* Aloyf. Ricc. *collect.* 717. *verf. nunc limita primò , & collect.*1129.*verf.limita tertiò.*Sigifm.Scacc.*d.quaft.*8. *num.*54.*cum feqq.* P.Torres *d.difput.*48.*dub.*4.*num.*7. & 8.

4 Pro Iudice Iura femper præfumuntur,*l.*1. *in fine, ff.de officio Præfid.l.*2.§. *Publicanus,ff.de vi bonor.rapt. l.nemo , C.de acquir.poffeff.cap.in præfentia , de renunciat* Marant.*de ordine iudic.*2.*p.*6.*in prin.tit.*9.*num.*21. Cou.*de fponfalib.p.*1.*cap.*8.§.12.*verf. ex quibus primò,* Menoch.*conf.*100.*num.*1.*cum feq.& de præfumpt.lib.*2. *praf.*67.latè Card. Tufch. *pract. conclaf.tom.* 6.*lit. P, concl.*621.*per totam* , Surd.*de aliment.tit.*1.*quaft.*120. *num.* 11. vbi intelligit , etiamfi à fententia fi appellatum Seraphin.*de priuileg.iuram.priuil.*132.*num.*10. *cum feqq.* Mieres *de maioratu p.*4.*q.*1.*limit.*1.*num.* 16. Stephan. Gratian.*difcept.forenf.tom.*4.*c.*698.*num.*21. Giurba *in confuet. Meffanen.p.*1.*cap.*14.*gloff.*7.*num.*2. Ille enim præfumitur prononciaffe fecundùm quod ius difponit , & prout de iure tenebatur pronunciare,*l.miles,*§.*decem,ff.de re iudic.* Alexand.*conf.*36.*in* 1. *dub.vol.*5. Cranet.*conf.*188.*n.*8.*vol.* 1. Octau. Glorit. *refp.*9.*n.*13. Alciat.*de præfumpt.reg.*3.*praf.*32. Bald.*in l.fundum,*§.*in vendicatione,ff.de pign.* Cæpol.*conf.*17. *col.*5.Card. Tufch.*d.concl.*621.*n.*4.

AXIOMA CXXXIII.

Iudicium.

1 *Iudicium vbi cœptum eft , ibi finiri debet; limitando pluribus modis , vt n.* 2.
3 *Iudicia quafi contrahitur.*
4 *In iudiciis debet feruari æqualitas.*
5 *Iudicium femel extinctum amplius reuinifcere non poteft.*
6 *Iudicium idem eft de toto quoad totum, & de parte quoad partem.*

1 IVDICIVM vbi cœptum eft , ibi finiri debet, *l.ubi cæptum , ff.de iudic.*gloff.*in cap.propofuifti , de* Auguft. Barbofæ Axiom.Iur.

foro compet. Federic. de Senis *conf.* 97. *Quoniam, num* 1.Anton.Gabr.*commun.lib.*2.*tit.de iudic.,concl.*1. Afflict.*decif.*354.*n.*3.& 4. vbi intelligit , fi opponatur de pendentia litis , Surd.*conf.*57.*n.*2.& *conf.*122. *num.*11. Cardin. Tufch. *pract. conclaf. tom.* 4 *litt. I, concl.* 487. *per totam* , Cardof. *in praxi Iudicum , & Aduocat.verb.lis , num.*35.Aloyf.Ricc.*in praxi rerum fori Ecclef.decif.*596.*n.*3.*in* 1.*edit.*aliàs *refol.* 523. *n.*3. *in* 2.*edit.* Hieron. Fernandez de Otero *in interpret. cap.gratum , de offic.deleg.num.* 18. Giorba *decif.* 23. *num.*1.*cum feqq.*Stephan.Gratian.*difcept.forenf. tom.*5. *cap.*906.*num.*5. Ioan. Maria Nouar.*in praxi elect.& variat.fori, quaft.*6.*num.*1.*fect.*2.*pag.*144.& *quaft.* 0. *n.*9.& *fect.*1.*quaft.*8.*n.*30.*pag.* 30. Et procedit tam in principali negotio , quàm in alio , etiam ab eodem originem trahente. Polyd. Rip *obferu.*140.*n.*2. ... Fachin. *controuerf.lib.* 11. *cap.* 78. & tam ad cognofcendum , quam ad exequendum. Mari. Giurba *d. decif.*23.*n.*1.

Limita multis modis. Primo in contumacem. 2 Secundò , vbi prius Iudex effet negligens. Tertiò fi non poteft confequi implementum Iuftitiæ coram primo. Quartò , fi fuperueniat vrgens neceffitas. Quintò , fi ex priuilegio poffit declinare Sexto , in delegantis cum claufula, *fi non omnes,*&c.Septimò.in crimine hærefis.Octauò , fi actum effet coram arbitro , quia poterit agi coram ordinario foluta pœna: Quos omnes refert Felin.*in cap. ex tenore,n.* 15.*cum feqq.de refcript.*& aliquos apud Iaf.*in l.nulli , num* 6. *cum feqq. C. de iudic.* Nonò , in iudicio exequutiuo; Auch *confil.*363.*Si aduerfatur , n.*4.Iaf.*confil.*9 *lib.*1. Caftrenf.*conf.*87.*num.*3.*lib.*1.Decimò, fi primum iudicium effet nullum, & tale per quod non poffit procedi ad diffinitiuam,Fulgof.*conf.*219. *Vifis.num.*2. Vndecimò,fi per appellationem,recufationem, vel fuperioris reuocationem aliud fieri contingat, Federic.de Senis *d.conf.*97. *num* 3, *verf.notandum,* refert Card. Tufch. *d. conclaf.* 487. *num.* 18. *cum multis fequentibus.* Duodecimò . quando iudicium non eft voluntate , fed ex neceffitate cœptum eft. Bernard. *reg.* 282. Anton. Gabr. *commun. opin. tit. de iudic. concl.*1.*n.*23.Stephan.Gratian.*d.tom.*5.*cap.*909.*n.*19. Denique limitatur in miferabilibus perfonis , quæ omiffo iudice , coram quo cœptum eft iudicium, ad Principis forum conuolare poffunt.Bellug *in fpecul. Princip.rub.*23.*num.*2.*verf.fed pone.* Vifill. ad Afflict. *decif.*257.*num.*2.Thefaur.*decif.*177.*n.*6. Vincent. de Franch.*decif.* 100.*in fin.* Cancer. *var. refolut. part.* 2. *cap.*2.*de iurifdict.omn. iudic. num.* 26. Caftill. *controu. lib.* 3.*cap.*25. *num.* 24. *cum feqq.* etiam cum perfona miferabili non miferabilis connexa fit.Ioan. Maria Nouar.*in praxi elect.& variat.fori,quaft.* 6. *n.* 3. *verf. declara.*

IVDICIIS quafi contrahitur , *l.* 3. §. *idem* 3 *fcribit , ff. de pecul.l.* 2. *ff. de prætor. ftipul.* Ceuall. *communium contra communes , tom.* 4. *quaft.* 89. *num.* 887. Bellet. *difquifit. clerical. part.* 1. *tit. de fauore cleric. reali.* §. 1. *num.* 8. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloff.* 6. *num.* 171. Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect. & variat. fori , quaft.* 20. *num.*8. *fect.* 2. *pag.*183.

In iudiciis debet feruari æqualitas. Vide *fuprà* 4 *verb.æqualitas , Axiom.*16.*n.*1.

IVDICIVM femel extinctum ampliùs re- 5 niuifcere non poteft , *l.qui rem , §.aream,ff. de folut. l.eius qui , §.fin.ff.de iure fifci ,* Tiraq. *in l. fi vnquam, verb. fufceperit liberos , num.* 19. *C. de reuoc. donat.* Surd.*decif.*51.*num.*5.quos refert Octau. Glorit.*refp.*8. *num.*34.

IVDICIVM idem eft de toto quoad totum, 6

& de parte quoad partem, *l. quæ de tota*, *ff. de rei vendic. l. à Titio*, *ff. de verb oblig. l. iurisgentium*, *§. adeò ff. de pactis*, *cap. pastoralis*, *§. 1.* & *ibi gl* ff. *verb. citationis*, *de offic. deleg.* cum aliis, de quibus Euerard. *in topicis legalib. loco* 80. Intellige, nisi detur diuerſa ratio, Flamin. Pariſ. *de resignat. benefic. lib 6. quæst. 2. num. 111.* Monet. *de distribut. quotid. part. 2. quæst. 14. num. 32.* Vincent. Fuſar. *de substit. q. 308. n. 63.* Steph. Grat. *discept. forens. tom. 4. c. 676. n. 16.* & *c. 792. n. 4.* & *c. 796. n. 14.*

AXIOMA CXXXIII.

Iura.

1 *Iura iuribus expedit concordari.*
2 *Promptiora sunt iura ad liberandum.*
3 *Iura potiùs se adaptant ad ea, quæ frequenter, quàm ad ea, quæ raro eueniunt.*

1 IVRA iuribus expedit concordari, *l. sed & posteriores*, *ff. de legib. l. non est nouum. ff. eod. tit. l. præcipimus, in fine*, *C. de appellat. l. unic. C. de inoffic. dotib. cap. cùm expediat, de elect. lib. 6.* Mantu. *lib 3 Dial. 59. à princ.* & *dial. 71.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. soluto matrim. p. 1. num. 7.* & 8. Num correctio iurium eſt vitanda, vt dixi *suprà verb. Correctio*, *Axiom. 60.*

2 IVRA promptiora ſunt ad liberandum, *l. fauorabiliores. ff. de reg iuris*, *l. absentem. ff. de pœn*, Octau. Glorit. *resp. 1. p. 3. n. 61.*

3 IVRA potiùs ſe adaptant ad ea, quæ frequenter, quàm ad ea, quæ rarò eueniunt. *l. nam ad ea, ff. de legib. l. Iura*, *C. de postul.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum*, *reg. 14.* Menoch. *remed. 2. adipisc. possess. n. 111.* vbi de intellectu huius Axiomatis.

AXIOMA CXXXIV.

Iuramentum.

1 *Iuramentum regulatur secundùm naturam actus, cui adijcitur.*
2 *Iuramentum non auget oblationem, sed ei intra suos limites manenti addit religionis vinculum.*
3 *Iuramentum non comprehendit casum necessitatis.*
4 *Iuramentum in genere præstitum non extenditur ultra intentionem iurantis.*
5 *Iuramentum debet impleri in forma specifica.*
6 *Iuramentum vinculum iniquitatis esse non debet.*

1 IVRAMENTVM regulatur ſecundùm naturam actus, cui adiicitur, *l. vlt. C. de non. num. pec. l. sed etsi possessori. §. item si iuraueris*, vbi Iaſ. *notab. 9. ff. de iureiur. l. fin. ff. qui satisd. cog. c. quemadmodum*, vbi Abb. *not. 7. de iureiur.* exornant Dec. *conf. 240.* & *conf. 351. num. 8.* Petr. de Anchar *conf. 76. n. 4.* Roland. à Valle *conf. 8. à num. 42. lib. 1.* vbi intelligit, ſi deficiat conſenſus, Couarr. *in cap. quamuis pactum, de pactis*, *lib. 6. part. 1. §. 4. num. 1.* & *rubr. de testament. part. 2. num. 9.* & *var. lib. 3. cap. 17. num. 5.* Coſta *in l. si ex cautione*, *fallent. 9. pag. mihi* 108. *cum seqq.* Thom de Thomaſſet. *in floribus legum*, *reg.* 154 Tiraq. *in præfat. l. si vnquam, num. 165. C. de reuocand. donat.* & *de iure constit. part. 3. limit. 7. num. 35* Cacheran. *decis. 49. n. 9.* Burg. de Pace *consil. 14. num. 21.* Mench. *de success. creat. §. 9. a n. 19.* Iaſ. *in l. si quis à liberis. §. parens num. 85. ff. de liber. agnosc.* Molin. *de primogen. lib. 4. cap. 2. n. 56.* Anton. Gom. *l. 22. Tauri, num. 10. col. antepen.* Bellacon. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 1. de rebus creditis*, *num. 72. pag. 438.* Anton. Gabr. *tom. 3. lib. 2. tit. de iureiur. conclus. 10.* Menoch. *consil. 24. num. 7.* Pichard. *in disp. de mora*, *num. 76.* & *ad princip. Instit. de adempt legat. num. 10.* Bertazol. *in repet. l si quis maior*, *C. de transaction. n. 281. 651.* & 710. Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. cap. 37. num. 2.* & *in repet. auth. Sacramenta puberum*, *num. 26. C. si aduersus vendit.* Flamin. Pariſ. *de resignat. benefic. lib. 1. q. 8. num. 14.* & *lib. 13. quæst. 1. num. 21.* & *q. 5. n. 17. cum seqq.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. Iuramentum 19.* Mori. *in emporio Iuris, part. 1. tit. 5. q. 1. num. 51. vers. qua de causa*, Valaſc. *cons. 5. n. 19.* Cald. Pereira *de potestate elig. cap. 2. n. 35.* & *in resp. pro Duce Pastrana*, *vers. qua sententia*, Ceuall. *commun. cum contra commun. tom. 4. q. 900. n. 7.* Soar *de Relig. tract. de Iuramento*, *cap. 32. num. 2. cum seq.* Molin. *de instit. tract. 2. disp. 151. vers. ad quartum ducendam*, Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 32. num. 89.* Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit. 60. num. 302.* Card. Tuſch. *pract. conclus. tom. 4. lit. I, concl. 506. per totam* Vinceot. Carot. *sing. 113.* Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 4. c. 799. n. 3.* Ouid. de Amicis *de iure emphyt. q. 27. n. 4.* & *q. 97. n. 5.* Didac de Britto *ad cap. potuis*, *§. 4. de locato*, *n. 2. pag. 387.*

IVRAMENTVM non auget obligationem, 2 ſed ei intra ſuos limites manenti addit religionis vinculum, Oldrad. *cons. 194. in fine*, *vers. non obstat iuramentum*, & *cons. 328. Cùm mulier*, *n. 2. vers. vnde*, & *cons. 178. Licèt quamuis*, Roman. *cons. 269. Non est dubium*, Alexand. *cons. 37. Viso, col. 3. lib. 2.* quos refert Card. Tuſch *d. tom. 4. lit. I, concl. 507.* vbi *conclus.* 108. ſubdit, quòd iuramentum non comprehendit 3 caſum neceſſitatis, & *concl.* 522. quòd iuramen- 4 tum in genere præſtitum non extenditur vltra intentionem iurantis.

IVRAMENTVM debet impleri in forma 5 ſpecifica. *cap. ad nostram*, *il. 1. de iureiur.* Iaſ. *in l. cum qui*, *§. 1. ff. de iureiur.* Alexand. *cons. 91. Visis actis, lib. 2.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.* 165. Bertazol. *in repet. l. quis maior*, *C. de transaction. num. 723.* Aloyſ. Rice. *in praxi rerum fori Ecclesiast. resol. 255. n. 3. in 2. edit.* Cardin. Tuſch. *d. tom. 4. lit. I, conclus. 517. per totam.* Vincent. Fuſar. *de substit. q. 674. n. 8.* Ouid. de Amicis *de iure emphyt. q. 97. n. 1.*

IVRAMENTVM vinculum iniquitatis eſſe 6 non debet, *cap. cùm contingat*, *de iureiur.* & reſtringitur ad licita & honeſta. *cap. 1. eod. tit.* Card Mantic. *de tacitis*, & *ambig. conuent. lib. 7. tit. 16. num.* 19 Mari. Giurba *ad consuet. Messan. cap. 2. gloss. 7. n...* Non eſt ſeruandum quod contra bonos mores præſtitum eſt, *cap. non est obligatorium*, *de reg. iuris in 6.* Steph. Grat. *discept. forens. tom. 4. cap. 691. num. 16.* Nec nutritiuum peccati, Grammat. *decis. 12. num. 12. cum seqq.* Caualcan. *de tutor. n. 168.* Mari. Antonin. *lib. 2. var. res. 24. n. 18.* nec illud quod eſt contra ius publicum. Fuſar. *de substit. q. 308. n. 26.* nec quod redundat in tertij præiudicium. Mancin. *de iuram. p. 4. effectu* 110. Seraphin. *de priuil. iuram. priuil. 151. num. 3.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 12. tit. 33. n. 44. lib. 13. tit. 37. num. 8.*

AXIOMA

AXIOMA CXXXV.

Ius.

1 *Ius quæsitum fortius est, quàm ius quærendum.*
2 *Ius quærendum faciliùs impeditur, quàm quòd tollatur ius iam quæsitum.*
3 *Iuris executio nec metum, nec iniuriam infert.*
4 *Frustrà precibus impetratur, quod à iure communi conceditur.*
5 *Iuri dantis confirmato, confirmatur ius accipientis.*
6 *Iure dantis resoluto, resoluitur & ius accipientis.*
7 *Vna, eadémque res diuerso iure censeri non debet.*
8 *Iniuriam nemini facit, qui vtitur iure suo.*
9 *Iure eius vti debet, qui in ius succedit alterius.*
10 *Iure quod expressè sancitum non reperitur, non est superstitiosis inuentionibus præsumendum.*
11 *Ius metimur ex persona Actoris, non ex persona Rei.*
12 *Ius suum cedens, vel renuntians, non habet ampliùs regressum ad illud.*
13 *Iuri suo quilibet renuntiare potest. Intellige, vt num. 14.*
15 *Iuris plus nemo in alium transferre potest, quàm in se habeat.*

1 IVS quæsitum fortius est, quàm ius quærendum, *l. si ita scriptum*, §. 1. *l. si ita scripsisset*, *ff. de legat.* 2. Brunor à Sole *in locis communib. verb. Ius, n.* 21. Ioan. Maria Nouar. *quæst. forens. lib.* 2. *q.* 1. *n.* 2. & ideo difficiliùs amittitur, Franc. Molio. *de ritu nupt. lib.* 6. *q.* 67. *n.* 3. & remittitur, *l. fin. C. de acquiren. possess. l. qui autem, in princ. ff. quæ in fraudem cred.* Surd. *consil.* 351. *n.* 38. vel ab inuito aufertur, *l. fin. ff. de pactis, l. id quod nostrum, ff. de regulis iuris*, Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 259. Carol. de Graffis *de except. except.* 32. *n.* 10. Ioan. Maria Nouar. *d. lib.* 1. *q.* 14. *n.* 8. & 2 *q.* 10. *n.* 1. & *q.* 100. *n.* 1. Faciliùs enim impeditur ius quærendum, quàm quòd tollatur ius iam quæsitum Alexand. *cons.* 196. *Visit. n.* 5. *lib.* 7. quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 3. *lit. F. conclus.* 12. *n.* 7. Surd. *consil.* 175. *n.* 40. & *consil.* 519. *n.* 3. & *consil.* 552. *n.* 9. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 957. *n.* 12. & 13. Et ius quærendum faciliùs remittitur quam quæsitum, *l. fin. C. de acquir. possess.* gloss. & Doctores *in l. seruum, ff. de pact.* Surd. *cons.* 351. *n.* 38.

3 IVRIS executio nec metum, nec iniuriam infert, *l. nullus videtur*, vbi Dec. & Cagnol. *ff. de regulis iuris*, Surd. *decis.* 21. *n.* 14. *cum seqq.* Anton. Gom. *Lusitan. decis.* 35. *n.* 1.

4 A IVRE communi concessum frustra precibus impetratur, *l.* 1. *ff. ad municip. l. Imperatores. ff. de privil. credit. l.* 1. *C. de thesaur. lib.* 10. Sord. *decis.* 173. *n.* 18. & *cons.* 216. *n.* 23. & *cons.* 298. *n.* 26. Escob. *de ratiocin. cap.* 6. *n.* 19. *in fine.* Ioseph. Vela *dissert. forens. dissert.* 1. *n.* 28. & *dissert.* 17. *n.* 6.

5 IVRE dantis confirmato, confirmantur ius accipientis, *l. cum vir, ff. de vsucap. l. rem alienam, ff. de pignorat. actione.* Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 2. *n.* 35. *in fine.*

6 IVRE dantis resoluto, resoluitur & ius accipientis, *l. ex vectigali* 31. *ff. de pignorib. l. si ex duobus*, §. 1. *ff. de in diem adiect. cap. nuper, de donat. inter virum & vxor decis. Pedem.* 156. *n.* 12. Anton. Gom.

var. tom. 2. *cap.* 3. *n.* 8. *in fine*, Bettazol. *de clausul. instrument. claus.* 15. *gloss.* 2. *num.* 16. D. Barbos. *in l. quia tale, num.* 86. *ad fin. ff. soluto matrimon.* Mari. Antonin. *var. resol. lib.* 2. *resol. fin. casu fin.* Cardin. Tusch. *pract. concl. tom.* 6. *lit. R. concl.* 272. vbi intelligit in iis, quæ habent dependentiam successiuam, non in iis, quæ in ipso instanti radicantur, & perfectionem habent in se.

IVRE diuerso vna, eadémque res censeri non 7 debet, *l. cum qui ædes, ff. de vsucap. cap. cognominus* 12. *quæst.* 2. *cap. quia circa* 22. *de priuileg. cap. cum in tua* 40. *de decim.* Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *gloss.* 28. *n.* 23. & §. 8. *gloss.* 5. *num.* 14. *fin.* & *de nobilit. cap.* 28. *num.* 11. *cum seqq.* Mexi. *in tract. taxæ panis, conclus.* 2. *n.* 63. Surd. *de aliment. tit.* 2. *quæst.* 15. *num.* 150. & *seqq.* & *cons.* 152. *n.* 39. Vgolin. *de officio & potest. Episcopi, cap.* 10 §. 10. *num.* 2. Cardin. Tusch. *tom.* 3. *lit. E. conclus.* 54. Ceuall. *commun. contra commun. tom.* 4. *q.* 899. *num.* 36. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar.* §. 6. *proœm. n.* 64. 69. & *seq.* & *gloss.* 43. *n.* 160. Ludou. Rodolphin. *var. quæst. lib.* 2. *quæst.* 41. *num.* 48. Narbon. *de appellat. à Vicario ad Episcopum, p.* 2. *num.* 81. Anton. Monach. *Lucen. decis.* 21. *num.* 23. & *decis.* 67. *num.* 9. & *Florent. decis.* 28. *num.* 12. vbi secus ait respectu diuersorum, Rot. *decis.* 66 9. *num.* 3. apud Farinac. *p.* 2. *recent.* Sanctarel. *var. resolut. part.* 1. *quæst.* 16. *num.* 15. Vincent. Carot. *in tract. de patre filiam simpliciter dotante, quæst.* 5. *vers. etsi dicatur*, Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 940. *num.* 8. & 25. Reinoso *obseru.* 54. *n.* 7. vbi dicit quòd eadem res diuersimodè censeri potest, vbi concurrunt plures intelligendi formæ. Ioan. Maria Nouar. *quæst. forens. lib* 1. *quæst.* 13. *num.* 6. Castill. *controuers. lib.* 5. *pars.* 2. *cap.* 97. *num.* 29. & *seq.* & *cap.* 10. *num.* 15. Limita vt dicebamus, respectu diuersorum; quia tunc diuerso iure censeri debet, Tiraq. *d. cap.* 28. *num.* 13. Gonzal. *d.* §. 6. *num.* 69. & 60. Menoch. *remed.* 1. *recuper. n.* 36. Mari. Giorba *in consuet. Messan. cap.* 9. *gloss.* 10. *n.* 5. & *seq.* Viocent. Fusar. *de substit. quæst.* 197. *num.* 14. *cum seqq.* & *n.* 18. Ioan. Anton. Maogil. *de imputat. quæst.* 37. *num.* 29. Vinceor. Carot. *cit. loco*, *vers. secundò respondetur, qui, in vers. nam primo limitat, etiam rationabili causa existente*, per quam vna & eadem res diuerso iure censeri potest ex accidenti contingente ex præsumpta legis mente; similiue modo; & in vers. tertio, limitat etiam & intelligit vt vna res diuerso iure censeri non debeat corporali consideratione, secus intellectuali.

IVRE suo qui vtitur, nemini facit iniuriam, 8 *l. iniuriarum*, §. 1. *ff. de iniur. l.* 3. §. *ut tamen, ff. de libero homine exhib. l. qui iniuriarum*, §. *ut qui, ff. de furtis. l. iniurando, l. quod Reip. l. iniuriam, ff. de iniur. l. fluminum*, §. *vlt. ff. de damno infecto, l. Proculus, ff. eod tit. l. si donaturus*, §. *si quis indebitum, C. de condict. ob causam, l. si meo, ff. de aqua pluuia arc. c. cum Eccl.* 2. *vers. quia, de elect.* Cagnol. *in l. nemo damnum, num.* 2. *ff. de regulis iuris*, Nauar. *cons.* 32. *num.* 4. *sub tit. de præbend. in antiq.* Thom. de Thomass. *in floribus legum, reg.* 251. Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 29. Mascard. *e probation. concl.* 1051. *num.* 31. Surd. *cons.* 174. *n.* 7. Flamio. Parif. *de resignat. benefic. lib.* 13. *quæst.* 1. *num.* 164. Farin *in praxi crimin. quæst.* 105. *n.* 130. Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 75. Mari Antonin. *var. resolut. lib.* 3. *resol.* 12. *n.* 2. Cardin. Tusch. *pract. concl. tom.* 4. *lit. I. concl.* 162. *per totam.* Vnde iuris executio iniuriam non continet, *l. iniuriarum ultio* §. *is qui iure, ff. de iniur.* Romao. *cons.* 387. *In terminis, in princip.*

IVRE eius vti debet, qui in ius succedit alte- 9 rius, *l. si aqueductus, ff. de contrah. empt. cap.* 15. *qui in ius*,

im, de regul.iuris, *lib.6.* Rebuff. *in tract.nominat.q.8. num.12.cum ſeqq.* Aloyſ.Ricc.*in collect.deciſ.p.5.collect.* 1784.Gonzal.*ad reg.8.Cancell.gloſſ.15,§.1.n.79.* Monet.*in tract.de decimis*, *cap.8.q.4.n.50.*

10 IVRA quod expreſsè ſancitum non reperitur, non eſt ſuperſtitioſis inuentionibus præſumendum, *l.ſi verò*, *§.de viro*, *ff.ſoluto matrim.cap. conſuluiſti 2. quæſt.5* Surd.*de aliment.tit.1.quæſt.44.n.2.& deciſ.87. & deciſ.255.num.2.& conſ.158.num.13.& conſ. 308. num.3.*

11 IVS metimur ex perſonæ actoris, non ex perſonæ rei, Surd.*de aliment.tit.7.quæſt.4.n.9.& conſ.150. num.89.*Card. Tuſch.*tom.1.lit. A,concl.117.num.15.* vbi *num.14.*ſubdit, procedere etiam reſpectu qualitatis, quæ fundat intentionem agentis, quia ſi non eſt probata, reus abſoluitur. Vide *ſuprà Axiom.10. num.3.*

12 IVS ſuum cedens, vel renuntians non habet amplius regreſſum ad illud, *l.quæritur*, *§.ſi vendita*, *ff.de ædilit.edicto*, *l.ſi maritus*, *§.ſi negauerit*, *ff.de adulter. l.1.§.qui ſemel*, *ff.de ſucceſſ.edicto*, Dec.*conſ.389. Vi. a longa, n.10.*Roman.*conſ.369.Circa primum, n.16.* Afflict.*deciſ.220. num. 19.* Iaſ. *conſil. 133 in princip. lib.4.* Crauet.*conſ.74.n.4.& conſ.166.n.6.& conſ.191. num. 3.*Vbi ait, quòd tali agenti ex iure, quod ceſſit, poteſt excipi, Amice iura tua ceſſiſti alteri, tibi non competit actio Roland.à Valle *conſ.95.num.13.lib.1. & conſ.57.n.12.cum ſeqq.lib. 3.* vbi dicit, quòd procedit Axioma, ſiue renunciet expreſsè, ſiue tacitè. Ambroſin. *Peruſ.deciſ.3.num.6.*Limita tamen in eo, qui ceſſit, vel renunciauit iuri ſuo ex cauſa certa, vel ſub conditione, quia cauſa non impleta, vel conditione non purificata, reuertitur ad iura ſua, vt per Crauet.*conſ.127.n.13.*

13 IVRI ſuo quilibet renunciare poteſt, *l.ſi quis in conſcribendo*, *C.de Epiſcop.& cleric.l.pen. C.de pactis, cap.cum 39.verſ.niſi,de teſtib. cap. ad Apoſtolicum*, *de Regularib.c.ſi de terra*, *de priuil.*Tiraq.*de iure primog. quæſt.24.n.4.cum ſeqq.*Socin. *reg.7.*Vital.de Camban. *in tract clauſul.pag.203.n. 5.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum*, *reg.58.*D. Barboſ.*in l.alia.§.eleganter, n.11.cum ſeqq. ff.ſoluto matrim.* Molina *in emporio iuris ciuilis, tit.10.de locato, quæſt. 2.n.12.*Azori.*Inſtit.moral. p.1.lib.5.cap.22.quæſ.50.* Card. Tuſch. *tom. 6. lit. R, concl. 170.cum ſeq.* Ioan. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt.p.2.cap.7.n.49.*Hieron. Fernandez de Otero *in interpr.cap.1.de ordine cognit.num.27.* Soar. *de legib.lib.8.cap.33.per totum.* Card. Tuſch.*tom.6.lit.R, concl.170.*Octau.Glorit.*reſp.1.p.3.n 42.*

24 Intellige procedere in iis, quæ ſingulorum priuatam reſpiciunt vtilitatem, non ita ſi publicam offendat renuntiatio, iuxta text. *in l. ius publicum, ff.de pactis, & in l.2.§.ſed quia veremur. C. de iureiur. propter cal.& in cap.ſi diligenti, de foro comp.*Fortun.*in l.1.§.huius ſtudij, à n.9.ff.de iuſtit.& iure,*Couar.*in cap. quamuis pactum, p.2.§.1.num.5.& 6.* Gutier *de iuram. confirm.p.1.cap.1.à num.2.& cap.18.num.50.*Alexand. Turam.*de legibus.p.2.cap.6.à num. 3.* D.Barboſ.*in l.1. p.1.num.63.ff.ſoluto matrim.& in d.§.eleganter, à n.14. cum ſeqq.* Soar. *d. lib. 8. cap. 6. à princip.* Nauarr. *in tract.de ſimb.bonn.act.num. 29.* Armendar. *in proœm. addit.ad recopil.legum Nauarra*, *num. 23.* Verùm vt clariùs pateat hæc reſolutio, ſic diſtinguendum credo: vel enim lex, ſeu priuilegium reſpicit vtilitatem alicuius communitatis, aut Ordinis, quia ſcilicet in fauorem totius communitatis, aut Ordinis totius conceſſum eſt, vt in priuilegio fori clericis conceſſo, ne ad forum ſæculare trahantur, vt declarat Pontifex *in d. cap. ſi diligenti*, inde meritò inferens, ſingulos clericos tali priuilegio renuntiare non poſſe; & ratio eſt manifeſta, quia licèt priuatum ius ex ſingulorum pendeat voluntate, non ita illud, quod reſpicit totam communitatem, & quia quælibet priuatorum diſpoſitio alteri tertio nocere non poteſt, *cap.non debet*, *de regulis iuris*, *lib 6.cap. quamuis pactum*, *de pactis*, *eod. lib.* cum ſimilibus. Huc etiam pertinent exempla, quæ ponit Iureconſ. *in d. § huius ſtudy.* Aut verò priuilegium conceditur ſingularibus & priuatis perſonis, & ſubdiſtingue; vel enim principaliter reſpicit earum fauorem, & ſecundariò bonum publicum, quatenus ſcilicet lex, vel Princeps rectè diſponendo res priuatorum, intendit etiam communem vtilitatem, quæ reſultat ex eo, quod ciuitas, ſeu Regnum opibus abundet, & ciues habeat locupletes, & in hoc caſu procedit hoc Axioma, quòd iis, quæ pro ſe introducta ſunt, (ſi aliud non obſtet,) quilibet renuntiare poteſt, nec attenditur vtilitas Reip. ſecundaria, & minus principalis, iuxta *reg.l.1.*ibi, *primo enim ratio, ff. de auctor. tutor.* & in ſimili de præiudicio tertij minus principali, notat *gloſſ.vlt.in d.cap.quamuis pactum*, recepta, ex multis, de quibus Cou.*ibi p.3.§.3. num.7.*& optimis exemplis explicat Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.1.lib.3.cap.9.num. 31. & 19.* Vel lex, aut priuilegium diſponendo de priuatorum bonis, non reſpicit principaliter eorum priuatum fauorem, ſed publicam vtilitatem, quia non tam ciuium vtilitati conſulit, quàm publico incommodo, vt contingit in iuramento calumniæ, iuxta *d.§.quia veremur*, & in aliis, in quibus lex principaliter litibus, aut fraudibus obuiare intendit, iuxta reg. text. *in l.properandum, C.de iudic.cap.finem litibus, de dolo & contum.l.1.ff.de vſucap.* Atque ita hanc eſſe communem Doctorum ſententiam poſt Abb. Felin.& alios *in d.cap.ſi diligenti*, teſtatur D.Barboſa *d.§.1.num.64.* quibus adde Cuiac. *ad tit.C.de ſponſal.* Card.Tuſch. *tom.4.litt. I,concluſ. 511.num. 28.* Soar.*de legib.lib.8. cap.6.in princ.*

IVRIS plus nemo in alium transferre poteſt, quàm in ſe habeat. Vide *infrà Axiom. 160. num.2.* 15

AXIOMA CXXXVI.

Lex.

1 *Lex generaliter loquens, generaliter eſt intelligenda.*
2 *Lex generaliter loquens reſtringitur, ne quis ad lucrum indebitè admittatur, vel ne quis damnum indebitè patiatur, vel ex ratione particulari.*
3 *Lex generaliter loquens recipit reſtitutionem de habilitate.*
4 *Lex vbi non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.*
5 *Lex ſi voluiſſet, expreſſiſſet.*
6 *Lex id voluiſſe præſumitur, cùm facilè id exprimere potuiſſet, neque expreſſit.*
7 *Lex quod non dicit, non eſt ab homine præſumendum.*
8 *Verba legis cui non conueniunt, non conuenit eius diſpoſitio.*
9 *Ratione legis ceſſante, ceſſat quoque eius diſpoſitio.*
10 *Caſus legis vbi eſt, ceſſat omnis diſputatio.*
11 *Lege quod cauetur, in practica non habetur.*
12 *Lege permittente quod fit, dicitur iuſtè, & bene fieri.*

13 *Legem*

13 *Legem quærere vbi est ratio naturalis, est infirmitas intellectus.*
14 *Leges nihil frustra faciunt.*
15 *Lex non debet habere vnam syllabam superfluam,*
16 *Superflua omnia reprobata.*
17 *Mens legis magis est attendenda, quàm verba.*
18 *Ratio generalis legis restringitur ex mente legis.*
19 *Lex non est posita verbis, sed rebus.*
20 *Lex quantumcumque dura est seruanda.*
21 *Auxilium legis frustrà inuocat, qui committit in legem.*
22 *Lex non extenditur ad præterita, sed trahitur ad futura.*
23 *Lex non trahitur ad præterita iam decisa.*
24 *Lex antiqui iuris declaratoria trahitur non solùm ad futura, sed etiam ad præterita.*
25 *Superior legem non potest tollere inferior.*
26 *Leges non solent quem duplici onere grauare.*
27 *Legibus, non exemplis est iudicandum.*
28 *Legum correctio est vitanda.*
29 *Lex mitiùs agit, quàm homo minister legis.*

1 LEx generaliter loquens, generaliter est intelligenda, *l. de pretio. ff. de pub. in rem act. l. in fraudem, vlt. ff. de testam. mil. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præst. l. 1. §. quod autem, ff. de aleat. l. fin. in fine,* vbi Ang *C. de dotis promiss. cap. solita §. fin. de maiorit. & obed.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 172.* Barthol. Perett. *in Extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienand. num. 9. pag. 85.* Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transact. num. 213.* Surd. *cons. 271. num. 28.* Valasc. *cons. 113. num. 21.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 419. num. 1. & decis. 605. num. 1. in 1. edit. aliàs resol. 529. num. 2. in 2. edit.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib. 3. resol. 18. num. 3.* Narbona *de appel. à Vicario ad Episcopum part. 1. num. 27.* Sebast. Medices *de reg. iur. reg. 8.* Ioan Maria I'ouar. *quæst. forens. lib. 1. quæst. 7. sect. 1. num. 4.* Fusar. *de substit. quæst. 394. num. 56. & 57.* vbi ampliat, etiamsi sit maior ratio in vno, quàm in
2 alio. Restringitur tamen, ne quis ad lucrum indebitè admittatur, vel ne quis damnum indebitè patiatur, secundùm Armendar. *in proœm. addit. ad recop. legum Nauarræ, num. 76.* Item restringitur ex ratione particulari, *l. cùm pater dulcissimus, ff. de legat. 3. l. si de certa re, C. de transact.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 9. quæst. 4. num. 19.* Gare Gitonda *de priuilegiorum, seu exempt. explicat. num. 276.*
3 *& 526.* Et recipit restrictionem de habilitate, *l. at gradatim, §. & si. ff. de numer. & honorib.* cum citatis à Bertazol. *in repet. l. si quis maior. numer. 216. C. de transact.* debet enim lex esse æqua & sancta, *l. nam & Demosthenes, ff. de legib. cap. erit autem lex 4. dist.* Ioann. Anton. Mangil. *de imput. q. 50. num. 17. & 18.* & quæ æqua & sancta non est, nulla est. Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 1.* Anton. Sola *ad decreta Sabaudiæ in proœm. gloss. 2. num. 27.* Turamini *de legib. part. 3. cap. 6. num. 24.* Moxla *in emporio iur. tit. de legib. in prælud. à num. 42.*

4 Lex vbi non distinguit, nec nos distinguere debemus, *l. non distinguemus, ff. de recept. arbitr. l. Præses, ff. de officio Præsid. l. 2. §. conuenire, ff. de iudic. l. quos prohibet. ff. de postulando, l. 1. §. generaliter,* vbi gloss. *verb. in infinitum, ff. de legat. præst. l. quamuis, ff. de in ius vocando, l. si seruum, §. non dixit, ff. de acquirend. hæred. l. 1. §. quod autem,* & ibi gloss. *verb. simpliciter. ff. de aleator. l. vnic. C. qui pro sua iurisd. l. illam, C. de collationib. cap. Romanorum, 9. dist. cap. consuluisti 2. quæst. 5. cap. soluta, de maior. & obed. cap. quia circa 22. de priuileg. Clem. vlt. de rescript.* exornant Ias. *in l. non dubium, num. 38. C. de legib.* Gam. *Lusit. decis. 105. num. 2.* Thom. de Thomasset. *floribus legum, reg. 300.* Bertazol. *in repet. l. si quis maior. num. 354. C. de transact.* Surd. *cons. 51. n. 7. & cons. 182. num. 15. & cons. 301. num. 50. & cons. 308. numer. 3. & cons. 340. num. 2. & decis. 195. num. 4.* Escob. *de ratiocin. cap. 18. num. 42.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 12. quæst. 5. num. 22.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. litt. D, conclus. 508.* Ioseph. Aldrete *de Religiosa disciplina tuenda, lib. 2. cap. 28. numer. 11.* Narbona *de apellat. à Vicario ad Episcopum part. 1. num. 27.* Monet. *de distribut. quotid. p. 2. quæst. 2. n. 27.* Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 2. num. 10. in fine,* Fr. Anton. à Souza *in relect. de censuris Bullæ Cœnæ, cap. 2. disp. 8. num. 1.* Cæs. Argel. *de contradict. legit. quæst. 20. num. 14.* vbi *num. 24.* declarat, si nullo modo dicat, nec virtualiter, nec realiter, secus si saltem virtualiter, Armendar. *in proœm. addit. ad recep. legum Nauarræ, num. 27.* vbi limitat, cùm alia lex distinguit, vel cùm ratio ex illa, vel ex legibus desumpta id facit; nam lex vna indistinctè loquens per aliam distinguitur, & limitatur, *l. sciendum, ff. qui satisd. cog. l. quamuis, ff. de in ius voc. auth. offeratur, C. de litis contest. l. filiusfam. ff. de action. & obligation. l. 1. ad Macedon. l. iuris gentium, §. si paciscar. ff. de pactis, iuncta l. transigere,* & ibi gloss. *magna in fine, C de transactionib.* Bellet. *d. tit. de bonis clericorum, §. 1. num. 20.* Et vna aliam supplet, *l. non est nouum, cum legib. sequentibus, ff. de legib.* Menoch. *cons. 150. numer. 44.* Vincent. de Franch. *decis. 435. num. 24.* Nicol. Intrigl. *decis. 15. num. 36. & 37.*

Lex si voluisset, expressisset, *l. vnic. §. sin autem ad deficientis, C. de caduc. tollen. l. si seruus, §. Prætor ait, vers. non dixit. ff. de acquir. hæred. cap. ad audientiam 2. de decim. cap. 2. de transact. Præs.* exornant Tiraq. *in l. vnquam, verb. libertis, num. 3. C. de reuocand. donat.* Menoch. *cons. 1. n. 178. & cons. 149. num. 4.* Surd. *decis. 88. num. 4. & decis. 322. num. 22. & cons. 245. num. 45.* Gutier. *practic. lib. 3. quæst. 22. num. 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gloss. 9. §. 1. num. 33. & gloss. 42. num. 11.* Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. verb. Lex, n. 28.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 8. litt. V, concl. 89. num. 5.* Mari. Antonin. *var. resol. lib. 1. resol. 1. num. 10.* 5
Lex enim id noluisse præsumitur, cùm facilè id exprimere potuisset, neque expressit, Menoch. *cons. 30.* 6 *num. 8.* Armendar. *in proœm. addit. ad recop. legum Nauarræ, n. 150.* quia quod lex non dicit, non est ab 7 homine præsumendum, *l. dissentientis, C. de repud. cap. illa, ne sede vacand.* Surd. *cons. 219. num. 21.*

LEGIS verba cui non conueniunt, non conuenit eius dispositio, *l. 4. §. toties,* vbi Paul. *ff. de damno infecto, l. quod constitutum, ff. de milit. testam. l. ita autem, in princ.* & ibi Bart. *ff. de administr. tutor. l. hos accusare, §. omnibus, ff. de accusat. l. 1. §. loquitur. ff. de aqua quotid. l. si ancillas omnes, ff. de legat. 1. l. adigere, §. quamuis, ff. de iurepatron. l. 2. C. communia de legat. cap. indemnitatibus, § sed cùm eas, de elect. lib. 6.* Exornant Hippol. *cons. 25. n. 10. & cons. 40. num. 12.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. libertis, num. 2. C. de reuocand. donat.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dispositio 14.* Surd. *decis. 122. n. 13. & cons. 252. num. 38. & cons. 174. num. 8. & cons. 179. num. 38.* Gutier. *practicar. lib. 3. quæst. 17. num. 227. & cons. 1. num. 8. & cons. 22. num. 1. cum seqq.* Escob. *de ratiocin. cap. 28. num. 17.* Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gloss. 5. n. 24. & gloss. 45. §. 1. n. 51.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 518. num. 6. in 1. edit. & resolut. 445. num. 6. in 2. edit.* Vgolin. *de officio, & potest. Episcopi cap. 57. §. 2. num. 6.* Antonin. Menoch. *Lucen. decis. 13. num. 33.* Mari. Antonin. *var.* 8

resolution. lib.3.resol.9.num.4. Rot. *dec.is.*697. *num.*7.
Apud Farinac. *part.*1.*recent.* Statil.Pacif.*de Salniano*
*interd.insp.*3. *cap.*1. *num.* 7. Mungil. *de imput. quæst.*
77.*num.*71.

9 Legis ratione cessante, cessat quoque eius
dispositio, *l.in omni*, vbi Bart. *ff.de adoptionib.l.quod*
dictum, ff.de pactis,l.fin.ad Syllan.l.si maritus,§ scripsi,
ff. ad leg. Iul. de adulter.l.adigere,§.quamuis, ff.de iu-
repatron.cap.& si Christus, de iureiur. Euerard. *in to-*
picis legalib. loco 85. Tiraq. *in tract. Cessante causa,*
*part.*1.*num.*11.Bertazol.*in repet.l.si quis maior. n.*263.
C. de transactionib. Surd. *cons.* 375. *numer.* 24. Mari.
Antonin.*var.resolution.lib.*2.*resol.*32.*num.*8. Pichard.
*ad princip. Instit. de milit. testam. num.*4. *ad princ.In-*
*stit.de lege Falcid. num.*28.*& ad princ.Instit.de eo, cui*
*libertatis causa bona addicuntur, numer.*41. & 42.vbi
quod cessante ratione legis negatiuè, & contrariè
cessat lex. Robles *de repræs. lib.*2.*cap.*6. *num.*12.vbi
quòd ratione finali legis cessante non cessat lex
quando tractatur de lucro captando, siue quærendo,
*& lib.*1.*cap.*12.*num* 52. dicit quòd vna ratione legis
ex omnibus cessantibus, non cessat legis dispositio,
latè disputat Anguian. *de legib. lib.*1.*contr.*1. Limita
si plures sint rationes legis, quia vna cessante, non
cessat lex. §. *affinitatis. Instit. de nupt.l.libellorum.§* 1.
ff.de his qui not. infam. Tiraq. *in tract. Cessante causa*
limit. 22. *num.* 11. Mexia *in tract.taxa panis concl.* 2.
num. 34. Camill.Gallin. *de verb. signif. lib.* 10. *cap.*7.
*num.*16. Valasc. *cons.*60.*num.*6. Mari. Giurba *in con-*
suet. Messan. cap. 1. *gloss.*1.*num.*13. *part.*1. nisi plures
causæ collectiuè exprimantur in lege, quia vna ces-
sante cessat lex ipsa, *cap.ex parte,de resc.cap.quoniam*
*frequenter,§.porrò,vt lite non contest.*Osasch.*decis.*165.
num. 5. Tiraq. *d.limit.* 22. *num.*12. Decian. *cons.* 49.
num 11. *vol.*5. Caualcan. *de tut. numer.* 260. Valasc.
cons. 149. *numer.* 12. D. Barbos. *in l.* 1. *part.* 1. *nu-*
mer. 83. *ff. soluto matrim.* Giurba *dict. cap.*1, *gloss.* 1.
*num.*12.

10 Legis casus vbi est, cessat omnis disputatio,
*gloss.vlt.in l.ancilla, C.de furtis,*Dec.*cons.*452.*in fine,*
Crauet. *cons.*273. *num.*7. Becc. *cons.*14. *num.* 28. *&*
*cons.*112. *in fin. vol.*1. Surd. *cons.*53.*num.*6.*& cons.*58.
*num.*3. Magon. *Lucen.decis.*12.*num.*18.Flamin.Paris.
*de resignat.benefic.lib.*9. *in princ. num.*2.Mari.Anton.
*var.resolut.lib.*1.*resol.*46. *num.*1.*& lib.*2. *resol.*51. *n.*5.
Mendez à Castro *in praxi Lusit.lib.*3. *cap.*15. *num.*9.
Ioseph.Sesse *Aragonia decis.*153.*n.*25.Octau.Glorit.
*resp.*1. *p.*1. *num.*135.*vers.nec in casu*, Cardin.Tusch.
*litt.L,concl.*162.*num.*4.

11 Lege quod cauetur, in practica non habetur,
Bald.*in cap.nihil, circa fin. de elect.* Ludou. Rodolph.
*variar.quæst.lib.*2.*q.*42.*num.*39.

12 Lege permittente quod fit, dicitur iustè, & bene
fieri, *l.quis sit fugitiuus, §. apud Labeonem,*ibi,*quia*
id facit,quòd publicè facere licere arbitratur,ff.de ædilit.
edicto, cap.quid dicam 14.*q.*4. Pichard. *ad rub. Instit.*
*de inoffic.testam.n.*9.Marc.Anton. Genuens. *in pract.*
*ecclesiast.q.*46.*n.*4.

13 Legem quærere vbi est ratio naturalis, est in-
firmitas intellectus, Philosoph. *lib.*8. *Physic. cap.*3.
Surd.*de aliment.tit.*1.*q.*28.*num.*9.*& q.*44. *num.*12. *&*
*quæst.*45.*num.*58. Quia naturalis ratio vim & robur
legis habet, *l. cum ratio. ff. de bonis damnat. l. scire*
oportet. §. sufficit.ff.de excusat. tutor. Cald. Pereira *de*
*empt. & vendit.cap.*1.*n.*7.& allegari potest pro lege,
Surd.*d.q.*28.*num.*7.

14 Leges nihil frustrà faciunt, Ias. *in l. ait Prætor,*
*num.*1.*ff.de iureiur.* Cæs.Argel. *de contradict. legitimo,*
*q.*2 *num.*200. *& q.*13.*num.*48. *& quæst.* 18. *num.* 18
Armendar.*in proœm.addit. ad recop. legum Nauarra.*
*num.*50,Marilian. *decis.*47. *num.*5. Turamin.*de legib.*
part. 2. *cap.* 21. *à num.* 19. Mari. Giurba *ad consuet.*
*Mess. cap.*2. *gloss.*1. *num.*8.*& cap.*3. *gloss.*12.*num.*17.
Lex enim non debet habere vnam syllabam super- 15
fluam, & vacuam, gloss. *verb. tanquam,in cap.solita,*
de maiorit.& obed. Mandos. *in reg.* 9. *Canc. quæst.* 4.
numer. 4. Gonzal. *ad reg.* 8. *Canc. gloss.* 22. *num.*5. 16
quia omnia superflua sunt reprobata, *l.*1. *§.quibus,*
C.de nouo Cod. fac. l.fin. C. qui admitti, Clem.exiui.§.
*quamuis,*vbi Card.*num.*220. *de verb.signific.* Gonzal.
*vbi suprà gloss.*13.*num.*72.

Legis mens magis est attendenda, quàm verba, 17
l.scire leges, ff. de legib. l.non aliter.ff. de legat. 3. *l.no-*
minis & rei, §. verbum ex legibus, ff. de verb. signif.
Surd. *decis.*35. *num.*14. Marc. Antonin.Genuens. *in*
practicab. ecclesiast. quæst. 144. *num.*3. Ferrer.*in Con-*
stitut. Cathalonia gloss. 4. *num.* 66. & ratio generalis 18
legis restringitur ex mente legis, Surd. *decis.* 9.
n. 13. Armendar.*in proœm. ad recop. legum Nauarra,*
*num.*131.

Lex non est posita verbis, sed rebus, *l.*2. *in fine,* 19
C. communia de legat. l. fin. de vsuris, cap. secundo re-
quiris, de appellat. Surd.*de aliment. tit.*9.*q.*21.*num.*20.
Abb. *cons.*93. *In quæstione, col.* 2. *circa med. vers.ad*
*idem facit,lib.*2.Roman.*cons.*428. *in terminis,num.*12.
Stephan.Gratian.*discept.forens.cap.*156. *n.*27. Ferrer.
*in Constit.Cathalonia gloss.*5. *num.*160. Sigism.Scacc.
*de appellat.q.*17.*limit.*10.*num.*14. Card Tusch.*tom.*2.
*litt.L,concl.*272.*per totam,*Armendar.*in proœm.addit.*
*ad recop.legum Nauarræ,n.*104.

Lex quantumcunque dura, est seruanda, *l.pro-* 20
*spexit,ff.qui & à quibus,*Roland.à Valle *cons.*99.*n.*47.
*lib.*2. Crauet. *cons.* 46. *num.*2. Armendar. *vbi suprà*
*num.*152. Ægid. Bellam. *cons. num.*3. vbi intelligit,
quando est certa, & sine dubio, Franc.Becc. *cons.*51.
*num.*18.*& seqq.*vbi ait procedere, quando est in spe-
cie super certo casu, subditque, illam, *l.prospexit*, tur-
bare multos Doctores, vt ad casum niquum non
admittant illam, Cardin. Tusch. *d. tom.* 5. *litt. L,*
concl. 222. *per totam,*Sigism.Scacc.*de appellat.q.*17.
*limit.*48.*n.*11.Ambrosin.*Perus.decis.*3.*num.*20.

Legis auxilium frustra inuocat, qui committit 21
in legem, *l. auxilium, §. in delictis, ff. de minorib.l.*
sancimus, C. de iudic.c.bone,il 1. *de elect.c.vlt. de im-*
munit.Eccles.cap. contingit 45.*cap.in audientia,de sen-*
tent.excomm.cap.quia frustra,de vsuris, Petr.de Anch.
*cons.*37.*Contra Ioannem.num.*4.*&* 5.Bertazol.*in repet.*
*l.si quis maior.n.*276.*&* 646.*C. de transactionib.* Surd.
*cons.*37.*num.*3. Card.Tusch. *tom.*2.*litt.C,concl.*954.*&*
*tom.*5.*litt.L,concl.*270.Accac.Anton *in comment.ad l.*
Titio centum 71.*n.*47.*ff.de condit.& dem.*Franc Leo *in*
*thesauro fori ecclesiast. part.*1. *cap.*11.*num.*3.*& part.*2.
cap. 3. *numer.*8. Sigism. Scacc. *de appellat. quæst.* 5.
num. 74. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast.*
decis. 291. *num.*2. *in* 1. *edit alias resol.*250. *in* 2. *edit.*
Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de discipl.clericalis.*
*§.*16*n.*9.

Lex non extenditur ad præterita, sed trahitur 22
ad futura, *l.leges, C.de legib.auth.de nuptiis,in princ.§.*
*duo igitur circa fin.collat.*4.*& in §.fin.in auth. de here-*
*dib.ab intest.collat.*9. *c. cognoscentes, c. vlt. de constit.*
Exornant Tiraq. *in præfat.retract.lig.à num.*18.*& de*
*iure primo,q.*43.*num.*17. Cou.*lib.*3.*var.cap.*13. *num.*4.
Nau.*in cap.cùm contingat, de rescript. except.* 14. Se-
bast. Medic.*in tract.de legib.p.*4.*q.* 35. Garc.*reg.*295.
Menoch.*de arbitrar.lib.* 2. *casu* 185. *num.* 1.*& n.* 26.
Natt.*cons.*66.*num.* 3. Bursat. *cons.* 214.*num.* 22. *cum*
seqq.vol. 2. Lancel. Conrad. *in templo omnium iudic.*
*lib.*1.*c.*1.*§.*4.*verb. legem generalem solus condit. num.* 7.
Mandos.*in reg.*9.*reseruat.q.*3. Caballin.*mille q.*607.

Burg.

Burg. de Pace l. 3 Tauri, n. 37. Brunor. à Sole in locis communib. verb. Lex 13. & verb. Statutum 63. Perez l. 10. gloss. 1. col. 2. ante finem, tit. 1. lib. 1. Ordinam. Anastas. Germon. animaduers. lib. 1. cap. 1. Azeued. l. 6. tit. 1. lib. 2. noua Recopil. pag. mihi 157. Matien. l. 3. gloss. 16. tit. 10. lib. 5. eiusdem noua Recop. Morl. in emporio iuris part. 1. tit. 1. q. 6. per totam, Castil l. 48. Tauri, gloss. de aqui adelante, Fr. Emman. quaest. Regul. tom. 1. q. 6. art. 17. Azor Institut. moral. p. 1. lib. 5. cap. 16. quaest. 13. Cardos. in praxi iudicum, & Aduocat. verb. lex, n. 13. Flamin. Paris. de confidem. q. 12. n. 2. Ferrer. in Constit. Cathaloniae, gloss. 4. n. 18. Armendar. in proœm. addit. ad recopil. legum Nauarrae, num. 26. Bernard. Graeuae. ad practic. Camerae Imper. lib. 2. concl. 9. n. 4 D. Christoph. de Pace in schol. ad leges styli, l. 200. n. 1. Farinac. in praxi crim. p. 4. decis. 10. n. 15 in fine, & latè fragment. crim. p. 2. verb. Lex, n. 15. cum multis seqq. vbi multipliciter ampliat & limitat, Soar. de legib. lib. 1. cap. 14. Card. Tusch. practic. concl. tom. 5 lit. L, concl. 264. num. 1. & à num. 6.

23 Lex non trahitur ad praeterita iam decisa, putà per sententiam, rem iudicatam, transactionem, iuramentum, solutionem, quietantiam, praescriptionem, & similia, etiam quod in eadem lege nominatim, & expressè fiat mentio de praeteritis, l. causas, C. de trāsact. Bart. in l. omnes populi, num. 41. vers. distingue, vbi Crot. num. 137. ff. de iustit. & iure, Abb. in cap. fin. n. 9. & Felin. num. 3. vers. hanc fallentiam, de constitut. Capra reg. 6. num. 3. Alexand. cons. 199 num. 4. vers. secundò respondeo, lib. 6. Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. L, concl. 264. num. 63. cum seqq. & concl. 265. num. 13. cum seqq. Alderan. Mascard. de generali statutorum interpret. concl. 13. num. 16. cum seqq. Farinac fragm. crim. p. 2. lit. L, num. 44. cum seqq. vbi ampliat duobus modis, & limitat tribus.

24 Lex antiqui iuris declaratoria traditur non solùm ad futura, sed etiam praeterita, auth. de filiis ante dotalia instrumenta natis, §. auth. de rapt. mulier. ibi tanquam si lex nostra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuisset, Abb. in d. cap. fin. num. 8. & ibi Felin. num. 4. vers. fallit secundò, Cald. Pereira de potest. eligendi, cap. 11. num. 30. Rot. decis. 142. n. 2. p. 2. diuers. Morl. in emporio iuris, p. 1. tit. 1. q. 6. num. 11. cum seqq. Cardin. Tusch. d. lit. L. concl. 164. num. 45. & 51. & concl. 165. num. 4. Arbendar. vbi suprà numer. 45. Alderan. Mascard. d. concl. 13. num. 41. Ribadeneira in libro pro defensione Societatis Iesu, c. 15 Christoph. de Pace in scholiis ad leges styli, l. 200. n. 2. & 29. vers. oritur, latè Farin. d. lit. L, n. 51. cum seqq. vbi n. 51. limitat, quando vteretur aliquo verbo importante promulgationem noui iuris, & n. 53. quando in eadem lege adderetur aliquid iuri antiquo, vt putà si imponatur noua poena, & n. 54. quando in eadem lege adesset aliquod verbum respiciens futurum, vt putà de caetero, in futurum, deinceps, & similia.

25 Legem superioris non potest tollere inferior. Dixi suprà Axiom. 124. num. 1.

26 Leges non solent quem duplici onere grauare. Dicam infrà Axiom. 169.

27 Legibus, non exemplis est iudicandum. Dixi suprà Axiom. 84. num. 3.

28 Legum correctio est vitanda. Dixi suprà Axiom. 60. num. 5.

29 Lex mitiùs agit, quàm homo minister legis, l. Celsus, ff. de arbitr. Federic. cons. 2. in princ. vers. & quia mitiùs, vbi quòd propterea sententia hominis debet operari idem, quod sententia iuris, quae mitior esse debet, Anchar. cons. 182. Thema est, num. 4. vbi quòd Iudex lege clementior esse non potest, Roman. cons. 419. num. 3. vbi ait, quòd regula est, quod Iudex non sit clementior lege, Card. Tusch. practic. concl. tom. 5. lit. M, concl. 292. per totam. Pichard. in disp. de mora, num. 92. Farinac. in praxi crim. quaest. 20. num. 60. & 61. Ioan. Maria Nouar. quaest. forens. lib. 1. quaest. 152. num. 7.

AXIOMA CXXXVII.

Libera.

Libera quaelibet res praesumitur à seruitute, l. altius, §. vlt. l. Proculus, ff. de damno infecto, l. altius, l. aedibus, C. de seruit. & aqua. princip. Instit. de libertin. Alciat. de praesumpt. reg. 2. praes. 3. Myosing. cent. 5. obseru. 25. Rebuff. in tract. congrua personum, num. 127. Bonacos. tom. 1. commun. opinion. lib. 3. tit. 21. communia seruitutum, num. 56. pag. 425. Bertazol. de clausulis instrument. claus. 11. gloss. 1. num. 1. Menoch. de arbitr. lib. 1. casu 156. & de praesumpt. lib. 3. praes. 89. num. 1. vbi num. 6. ampliat etiam stante quasi possessione seruitutis. & praes. 91. & lib. 6. praes. 29. & cons. 2. num. 43. & cons. 75 num. 4. & cons. 127. n. 17. Mascard. de probationib. concl. 79. & concl. 109. & concl. 1214. n. 17. & concl. 1305. Thesaur. Pedem. decis. 216. Brunor. à Sole in locis communib. verb. res 4. Surd. decis. 177. num. 1. Mari. Antonin. var. resol. lib. 1 resol. 95. num. 8. Valasc de iure emphyt. quaest. 51. & consult. 82. num. 6. Castill. quotid. lib. 1. de vsufructu, cap. 7. numer. 10. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 657. num. 39.

AXIOMA CXXXVIII.

Liberalis.

1 *Liberalis nemo existit in necessitatibus.*
2 *Liberalitatem non dicitur exercere, qui debitum soluit.*

Liberalis nemo existit in necessitatibus, 1 l. rem legatam, ff. de adimend. legat. Tiraqu. in l. si vnquam, verb. donatione largitus, num. 106. C. de reuocandis donat. Gam. Lusit. decis. 71. num. 3. Valasc. cons. 153. n. 24. Pichard. ad rub. Instit. de adoptionib. num. 43. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 796. num. 27. & tom. 5. cap. 925. num. 9. Ioan. Antonin. Mangil. de imputat. quaest. 15. num. 36. Hermosil. l. 56. gloss. 4. num. 87. tit. 5. part. 5. Anell. Amat. cons. 45. num. 24. & cons. 97. num. 59.

Liberalitatem non dicitur exercere, qui 2 debitum solui, l. proxime, ff. de iure mpt. l. si seruo, ff. de heredib. instituend. Surd. de alimentis tit. 1. q. 108. n. 5.

AXIOMA CXXXIX.

Locupletari, Lucrum.

1 *Locupletari nemo debet cum iactura alterius.*
2 *Lucrum non acquirere vnicuique licet.*
3 *Lucrum non debet quis capere ex eo quod nixus existit impugnare.*

Locupletari nemo debet cum alterius iactura, l. nam hoc natura, C. de condict. indeb.

indeb.l.naturaliter,§.fi.l.hac conditio 66.ff.eod.tit.l.bona fide 50.*ff.de action.empti,l.iure naturæ,106.ff.de regul.iur.l.vlt.C.de vſucap.pro emptore,cap ſuam,de pœnis,cap.locupletari,47.de reg.iur.lib.6* Decian *per text. ibi in l.ſi me & Titium,n.3.ff.ſi certum pet.& conſ.*254.*n.8.verſ.ſicut in ſimili,lib.1.* Alexand.*conſ.*91.*Perſpectis,num.5.in fine,lib.1.*vbi *num.6.*ait æquitatem,*d.l.ſi me & Titium,*non habere locum,niſi quando res aliena peruenit ad me titulo lucratiuo, Vital. de Camban. *in tract. clauſ. pag. mihi* 55. *num.*21. Socin.*conſ.*254 *n.*3.Natt.*conſ.*384.*n.*13. Thom. de Thomaſſ. *in floribus legum,reg.*24.Surd.*conſ.*101. *n.*17. Vgolin. *de officio,& poteſt. Epiſcop.cap.*18.§.1.*num.*4.Cæl.Argel. *de contradict.legu.q.*20.*n.*48. Antonin.Menoch. *Lucenſi deciſ.*23.*num.*23.Pichard.*ad §.ſed naturalia, Inſtitut.de iure naturali,num.3.& in diſput.de nobilit.communicatiua,n.*73. Mari. Antonin. *var.reſolut.lib.*1. *reſol.*23.*num.*3. *& lib.*1.*reſol.*41. *num.*13. Card.Tuſch. *practic.concluſ.tom.5.litt.L,concl.*438.*per totam,* Rot. *deciſ.*47.*num.*3.*& deciſ.*514.*num.*4.apud Farin.*part.*1. *recent.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ.tom.*4. *cap.*761. Cancer.*var.reſol.p.2.cap.1.num.*164.Ouid.de Amicis *de iure emphyt.q.*70.*num.*4.*& q.*73. *num.*3. cum aliena enim iactura locupletari ſcienter, doloſum eſt, *l.*1.*§.an in pupillum,ff.depoſiti , l.ſi quis mancipiis* 17. *§.Proculus ait,ff.de inſtit.act.*Lancel.Gallia *conſ.*105. *num.*87.Maluaſ.*conſ.*79.*n.*19. Franc.Viui. *deciſ.*160. *nu.*5.Mari.Giurb.*in conſuet. Meſſan.p.*1. *cap.*1.*gloſſ.*8. *num.*64.

2 LVCRVM non acquirere vnicuique licet,*l.quod autem 6.aliàs l.qui autem ff.quæ in fraud. cred. l. non fraudantur* 134.*ff.de reg.iuris,l.alienationis verbum* 28. *§ qui occaſione ff.de verb.ſignif. l.ſi ſponſus ff.de donat. inter virum,*Ioan.Anton.Mangil.*de imputat.quæſt.*70. *n.1.cum ſeq.*Giurba *ad conſuetud. Meſſan.c.*5. *gloſſ.*8. *num* 5.*& cap.*10.*gloſſ.*8.*num.*5.

3 LVCRVM non debet quis capere ex eo quod exiſtit impugnare,*l.ex eo,de regul.iuris in.6. cap.olim de cenſib.l.ſi a te, C.de pactis inter empt.l.quod ſi maior.§.reſtitutio,ff.de minorib.* Menoch.*de præſumpt.lib.2.præſ.*45.*num.*16.Mari. Antonin. *variar. reſol. lib.*3. *reſol.*1.*num.*62.Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.tom.*4. *cap.*770.*num.*21.*& tom.*5. *cap.*957. *num.*18. Si impugnans ſcilicet obtinuerit, ſecus ſi ſuccubuerit, Ant.Gabr.*commun.tit.de regulis iuris conc.*1. *num.*52. *limit.*8. Stephan.Gratian. *d. tom.*4. *cap.*688.*num.*38. *& cap.*704.*num.*41.vbi *num.*40. limitat in impugnatione neceſſaria, & legali. Limita etiam dum lis pendet, quia ea durante impugnans ex actu impugnato lucrum conſequi valet, Anton. Gabr. *dict. concl.* 1.*num.*40. Franc.Viui.*deciſ.*379.*num.*6. Franc. Antonin. *lib.*1. *reſolut.* 36. *num.*7. Giurba *deciſ.* 55. *num.*11.

AXIOMA CXL.

Maior.

1 *Ratio maior elidit minorem.*
2 *Maior facit ceſſare minorem.*
3 *Lumen maius offuſcat minus.*
4 *Maiori ſummæ ineſt minor.*
5 *Maius cui conceditur, & minus conceſſum eſſe videtur.*
6 *Magis ac minus non mutant rei ſpeciem, aut naturã.*

1 MAIOR ratio elidit minorem, *l.ſi debitori, in fine, ff.de fideiuſſ. l.cui pacto, ff.de ſeruis exportand.* Et maior facit ceſſare minorem, vbi concur- 2
runt, Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.5. litt. M, concluſ.*16. quia lumen maius offuſcat minus, idem
Cardin.Tuſch.*eod.tom.5. litt. L, concluſ.* 458. & di- 3
gnum magis trahit ad ſe minus dignum, *ſuprà Axiom.7.*

MAIORI ſummæ ineſt minor. Vide *infrà* 4
*Axiom.*215.

MAIVS cui conceditur, & minus concedi videtur, *l. filiusfam §.fin. ff. de donationib. l. Marcellus,*
ff.de donat. cauſa mortis,l.non debet,ff.de regulis iuris, 5
cap.ex parte, de decimis, Ioann.Maria Nouar.*quæſt. forenſ. lib.*1. *q.*24. *num.*5. minus enim ſemper ineſt in eo,quod plus eſt,*l.in eo,ff.de regulis iuris,* Farin. *in praxi crimin.p.*4. *deciſ.*10. *num.* 6. Et ſi licet plus, quod minus eſt licebit,*l.non debet ff.de reg.iuris, cap. cum licet* 53.*eod.tit. in 6. auth. multo magis C.de ſacroſ. Eccleſ.*Farin.*conſ.*60.*num.*109.*lib.*1. Thom.de Thomaſſet.*reg.*8.Surd.*conſ.*288.*num.*14.Ioann.Maria Nouar.*quæſt.forenſ.lib.*1. *q.*14. *num.*6. Et ideo à maiori ad minus validum eſt argumentum, vt latè probaui
in locis communib. argumentationum, loco 67.*num.*1. 6
cum ſeqq.

MAGIS ac minus non mutant rei ſpeciem, aut naturam,*l.fin.ff.de fundo inſtr.* Alphonſ. à Narbona *l.*15.*gloſſ.*1.*num.*13.*in fine tit.*21.*lib.*4.*Recop.*& nouiſſimè Didac. Narbona *de ætate ad humanos actus requiſita anno* 14.*q.*56.*num.*2.

AXIOMA CXLI.

Malum.

1 *Malè agens odit lucem.*
2 *Malè parta malè dilabuntur.*
3 *Mala non ſunt facienda, vt inde veniant bona.*
4 *Malorum conſortia ſæpe bonos corrumpunt.*
5 *Malum omne naſcens facile opprimitur, inueteratum fit plerumque robuſtius.*
6 *Malum minus eligendum de duobus malis.*
7 *Lex humana qualiter permittere poſſit minora mala vt impediantur maiora.*
8 *Suadere,conſulere, & inducere alium ad eligendum minus malum, an poſſit quis, oſtenditur, & numeris ſeqq.*

MALE agens odit lucem, *l.1.§.tria lumina,* vbi gloſſ. *ff. de ventre inſpic. l. donetur,* vbi gloſſ. *verb.occultè,C.de donationib.cap.conſuluit* 24.vbi gloſ. *verb. qui malè, de offic. deleg.cap. pernicioſam.* 18.*q.*2. *c.1.cap.porro,vt eccleſiaſt. benefic.c. cùm ex iniuncto,de hæretic.* Surd. *conſ.*131. *num.* 24. Vnde quæ occultè & clandeſtinè fiunt,ſuſpicione non carent,*d.cap.*1.*§. cùm enim,*vbi gloſſ.*verb.occulta,d.c.conſuluit.§.ne verò, cum ſimilibus,*citatis à Tiraq *de pœnis temper.cauſa.*11. *num.* 11. *& de retractu. tit.* 1. *in præfat.à num.*13.Menoch.*de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 11.*num.*7. Maſcard.*de probat.concl.* 815. *num.* 33.ſicut à contrario ea quæ in conſpectu aliorum, & palàm fiunt,ſunt ab omni ſiniſtra ſuſpicione aliena,*l. non exiſtimo,verſ.& multum refert ,ff. de adminiſt. tutor.l. cùm ipſe tutor.§.fuit*
quæſitum , & ibi Rip. *ff de contrah. empt.* Menoch.*de* 2
*arbitr.caſu.*244.*num.*1.*cum ſeqq.*

MALE parta malè dilabũtur, Ant.de Butr.*conſ.*13. *n.*1.*&* 3.vbi infert,quod dominus non participat iniuſtè quæſita per ſeruum, nec frater iniuſtè quæ ſita per fratrem, nec ſocius iniuſtè quæſita per ſocium, refert Card.Tuſch.*pract.concl.tom.5.litt.M,concl.*15.

MALA

3 MALA non sunt facienda, vt inde veniant bona, Apost. *ad Roman. cap.* 13. relatus *in cap. ex tuarum, de sortileg. cap. super eo, de vsuris*, Tiraquel. *de pœnis temper. causa* 52. *num.* 8. Palat. *in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. notab.* 6. *num.* 2. & 3. Surd. *cons.* 574. *num.* 19.

4 MALORVM consortia sæpe bonos corrumpunt, *cap. sæpe* 28. *quæst.* 1. Tiraq. *l.* 5. *connub. part.* 51 *gloss.* 1. *num.* 21. Camill. Borel. *in addit. ad Bellugam in speculo Principum, rub.* 11. §. *Viso, litt. C. vers. item hæreticus.*

5 MALVM omne nascens facilè opprimitur, inueteratum fit plerumque robustius, vt ex Cicerone, veteri, nouóque Testamento, comprobat Campan. *in diuersorio iuris Canonici, rub.* 12. *cap.* 8. *num.* 8.

6 MALVM minus eligendum de duobus malis; nam accidentaliter, & secundùm quid perplexus, inter duo, quorum alterum necessario est facturus, & vtrumque arbitratur esse peccatum, iustè potest, & tenetur eligere quod sibi videtur minus, vt maius euitet, *cap. duo mala*, 13. *dist. cap. si aliquid* 22. *quæst.* 4. D. Thom. 1. 2. *quæst.* 19. *art.* 6. *ad* 3. vbi Medin. *quæst.* 2. Cordub. *in suo quæstion. lib.* 3. *q.* 4 *ad fin.* Ægid. *cons.* 9. *num.* 11. *ad finem*, Valent. 1. 2. *quæst.* 14. *puncto* 5. *ad* 2. Vasq. *ad d. quæst.* 19. *disp.* 60. *cap.* 2. *num.* 6. Menoch. *illustr. c.* 48. *num.* 2. Tiraq. *de nobilit. c.* 31. *n.* 547. Thom. de Thomasset. *in floribus legum reg.* 91. Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præs.* 2. *num.* 24. Azor. *Instit. moral. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 18. *quæs.* 5. Card. Tusch. *tom.* 5. *litt. M, concl.* 26. Fr. Emman. *in sum. tom.* 2. *c.* 51. *n.* 6. Soar. *tom.* 4. *de pœnit. disp.* 4. *sect.* 10. *num.* 4. Molin. *de Iustit. tract.* 2. *disp.* 335. *sub num.* 10. Sayr. *in claui Regia, lib.* 1. *c.* 13. *num.* 30. Sanchez *de Matrim. lib.* 2. *disp.* 39. *sub n.* 12. *vers. ad quartum, & lib.* 7. *disp.* 11. *n.* 15. Narbona *l.* 20. *gloss.* 17. *tit.* 1. *lib.* 4. *Recop.* respectu enim maioris mali minus habet rationem boni, secundùm Henriq. *in sum. lib.* 12. *c.* 6. §. 7. *litt. F*, Turrec. *in d. c. duo mala, sub num.* 1. Cou. *de sponsalib. p.* 2. *cap.* 7. §. 2. *num.* 9. Less. *de Instit. lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 21. Nam licèt actio illa sic eligendi minus malum ex duobus, sit in se & absolutè in illud minus malum existimatum libera, & ita sit libera naturaliter, vt aiunt, & in genere enti: tamen prædicta eligendi actio, non est moraliter, & vt aiunt, in genere moris libera, in ordine scilicet ad maiorem culpam vitandam, quia supposito, quòd eam vitare aliter nequit, nisi per admissionem minoris mali, iam hoc non potest non admitti, nec potest moraliter vitari, ac proinde nec dicitur liberè amari, ac tandem nec in eo peccari, cùm constet ad inducendum peccatum necessarium esse vtramque libertatem; nempe illam, per quam feratur voluntas in obiectum malum, quod secundùm se ipsum naturaliter, & absolutè loquendo, sit eligibile, & rursus illam per quam feratur in illud, vt possibile vitiatur moraliter, id est, in ea occasione in qua moraliter possibile sit, illud vitari, iuxta ea, quæ de requisitis necessaris, vt peccatum dicatur voluntarium, tradunt D. Thom. 1. 2. *q.* 13. *art.* 6. *in corpore*, & post alios Card. Tolet. *in sum. lib.* 5. *cap.* 1. *vers. alterum, pag.* 2. Sicque in effectu, quando necessitas cogit alterutrum malum eligere, tunc eligens minus malum, nihil aliud formaliter facit, quàm adimplere præceptum pluris faciendi præcepti de maiori malo vitando; vnde cùm hanc electionem minoris mali faciat ex præcepto, non potest in eadem censeri peccator, ex *reg. quod quis, de regul. iuris, lib.* 6. consonat. text. *in l. iustè possides, ff. de acquir. possess.* cum similibus.

7 Amplia procedere etiam in lege humana, ita vt electio minoris mali ad vitandum maius, non solum licita sit priuatis, iuxta supra resoluta, sed etiam lege humana, sic enim concluditur ex reg. text. *in l. vlt. in fin. C. de fideiussor. & in l. legis virtus, ff. de legib. & in cap. omnis*, 3. *dist. & in cap.* 2. *in fin.* 13. *dist. & in cap. hac ratione, in fin.* 31. *quæst.* 1. iunctis his, quæ circa iustitiam & potestatem legis humanæ ad permittenda minora mala, vt impediantur maiora, resóluunt D. Thom. 1. 2. *quæst.* 93. *art.* 3. *ad* 3. & 2. 2. *q.* 10. *art.* 11. Castro *de lege pœn. lib.* 2. *cap.* 9. Cou. *de sponsalib. p.* 1. *cap.* 4. *in princ. sub num.* 9. & *variar. lib.* 2. *cap.* 4 *à num.* 11. Tiraq. *l.* 9. *connub. num.* 2. *cum seqq.* Azor. *Instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 5. *quæs.* 5. Sanchez *de Matrim. lib.* 2. *disp.* 39. *sub num.* 2. Soar. *de legib. lib.* 3. *cap.* 15. & 16. hanc legis humanæ potestatem deducentes ob ipsa lege æterna, & naturali, dum scilicet huiusmodi leges, licèt prohibeant omnia peccata, & per consequens ea committentes semper obligentur in foro Conscientiæ, tamen non omnia puniunt, nec puniri iubent in foro externo, & in hoc seculo: sed potiùs multa permittunt in hoc sensu, ne maiora bona impedirentur, vel mala maiora sequerentur. Id quod explicat cæteris meliùs Soar. *d. cap.* 15. vbi *numer.* 7. respondet ad locum Augustini *de libero arbitrio; lib.* 1. *cap.* 5. & 6. dicentis legem æternam nullum peccatum permittere.

Quæstio difficilis est, an possit quis suadere, 8
consulere, & inducere alium ad eligendum minus malum, quod à parte rei malum fuerit, ad auertendum maius malum à parte rei tale, quod aliquis ex malitia sua patrare decreuerat, veluti si ad vulnus inferendum, vel ad aliam mitiorem vindictam inducam illum, qui grauiorem de alio sumere, nempe illum interficiendo decreuit? Sunt enim aliqui Doctores, qui hanc inductionem, suasionem, & consilium reprobant, intelligentes id sine peccato fieri non posse, cùm formaliter inuoluat, vt ipsi credunt, cooperationem in malo, quæ nunquam licita esse potest, iuxta illud, *& agentes, & consentientes*, &c. de quo *suprà Axiom.* 19. *num.* 1. nec possint fieri mala, vt eueniant bona, aut minora mala, iuxta illud Pauli *ad Roman.* 3. Solúmque concedunt iidem Doctores, posse alterum alteri sic ad peccandum parato offerre materiam minoris mali, eámque simpliciter eidem proponere, intelligentes in hunc solùm sensum excusari Loth, nempe, si dicamus eum, dum obtulit filias suas abusui impiorum, non induxisse illos, nec filias ad stuprum, sed solùm simpliciter proposuisse materiam minoris mali, sicque procedere locum Petri Apost. 1. *epist. cap.* 2. dum eundem Loth iustum vocat, dicens, Loth vnum iustum à nefandorum iniuria liberatum à Deo fuisse. Hanc itaque distinctionem inter inductionem, & suasionem minoris mali, & inter simplicem propositionem materiæ minoris mali, facit Caiet. 2. 2. *quæst.* 78. *art* 4. & alij, quos refert, & sequitur Tolet. *d. pag.* 2. Cou. *d. num.* 9. *prope fin.* Iuxta eandem distinctionem intelligens excusandum esse Iudam, de quo *Genes. cap.* 37. quasi non induxerit, nec suaserit fratribus venditionem fratris Ioseph, sed solùm illam proposuerit eis, vt materiam minoris mali, ad auertendum maius, nempe occasionem ipsius fratris. Vlteriùs idem Couar. *loco proximè citato*, intelligit, Ruben. *Genes. d. cap.* 37. vsum fuisse sola simplici propositione prædicta, dum animo euitandi idem homicidium dixit eisdem fratribus; *Non occidamus eum, sed proiiciamus in cisternam veterem.*

Verùm alij multò meliùs concedunt, non solùm 9
prædictam

prædictam ſimplicem oblationem & propoſitionem materiæ minoris mali, ſed etiam formalem illam ſuaſionem ipſius ad maius auertendum, ex quorum numero fuerunt Innoc. *in cap. ſuper eo, col. 2. de vſuris*, Caiet. meliori conſilio ductus, *in ſumma, verb. Tyrannus, & tom. 2. opuſc. tract. 35. cap. 13. in ſolut. duby 3.* Adrian. & alij, quos refert, & ſequitur Nau. *in Manu. c. 14. ſub num. 40. & cap. 17. num.* 163. tenet & Sylu. *verb. vſura 7 n. 1.* Molin. *d. diſp.* 335. *num. 9. cum ſeqq.* Leſſius *de Iuſtitia, lib. 2. cap. 13. num. 19. & lib. 4. cap. 3 à num.* 33. adducentes textum, quem ſic intelligunt, *in cap. ſi quod verum, verſ. ſi enim* 33. *quæſt. 2. & in cap. 2. verſ. hinc etiam* 13. *diſt.* indeque reſoluentes, & deliberato hominem occidere ſuaderi poſſe aliam mitiorem vindictam, videlicet vulnus non lethale; rurſus & volentem committere adulterium, vel furtum graue, induci poſſe ab alio, vt committat ſolùm ſimplicem fornicationem, aut furtum leuius: præterea & eum, qui non vult ſubuenire extremè indigenti, induci poſſe, vt illi ſubueniat ſaltem dando ei mutuò ſub vſuris, quod minus malum eſt. Ratio huius reſolutionis ea eſt, quia ſic conſulens, ſuadens, aut inducens ad minus malum, non tendit ad hoc, vt minus malum, fiat abſolutè, prout in ſe eſt obiectum malum, & peccaminoſum, nec illud abſolutè approbat, & petit in hoc ſenſu id enim eſſet illicitum pati, ac facere, cùm inuolueret formalem cooperationem in malo, in quo caſu procedere poterunt fundamenta primæ contrariæ ſententiæ; ſed ſolùm petit formaliter commutationem minoris mali pro maiori, & quod illud huic præferatur, licèt id non ſemper exprimatur. Et cùm ita rogatus decreuerit omnino alterum malum facere, & ita iam per ſe ductus ſit ad peccandum, dici non poteſt eo conſilio, & ſuaſione minoris mali denuò duci, vt peccet, ſed vt culpam minuat per deſiſtentiam à maiori peccato, quæ abſque vlla cooperatione formaliter intenditur in ſuaſione minoris mali à ſuadente, alioquin hoc etiam diſſuaſuro, & impedituro, ſi poſſet abſque maiori, vel pari commodo, quam rationem præſtant Doctores omnes proximè citati.

10 Quæ tertia ſententia, non obſtant, quæ pro prima contraria ſuprà adduximus: ad illud enim de culpa, quæ imponitur Loth in illa filiarum proſtitutione minus malum continente, reſpondetur dupliciter. Primò quidem negando peccaſſe Loth, & illum excuſando, quia videlicet non obtulit filias ſodomitis, vt earum concubitu tanquam minori malo maius, nempe Sodomiam, repenſaret, nec animum habuit, vt filiæ proſtituerunt: ſed vt eorundem furentium impetum hyperbolyca ſummiſſione frænaret, declarans hoc modo, quàm ſibi moleſta eſſet immanitas ſceleris, & iniuriæ quam attentabant aduerſùs hoſpites à ſe receptos, prout alioquin, vt oſtendamus, quàm ægrè feramus aliquid effici, dicere conſueuimus, prius me interficias, quàm hoc facias. Qua ratione eundem Loth à peccato excuſat Caiet. *in commune. ad d. c. Geneſ.* 19. ſequitur Molin. *d. diſp.* 335. *num.* 12. non improbat poſt Perer. Toler. *d. c. 37. pag. 2. ante med.* firmat Leſſ. *d. cap. 13. num.* 20. Sicque iuxta hanc rationem procedere potuerunt dicta per Chryſoſt. *Homil. 43. in Geneſ.* & per Ambroſ. *lib. 1 de Abraham, cap. 6.* dum laudibus celebrant facinus Loth. Vltrà quàm quod idem Loth, iuxta eoſdem Doctores contra Pererium in hac ſecunda ratione aliter ſentientem, poteſt excuſari ex quadam animi perturbatione, & ardenti cupiditate defendendi hoſpites ab illa iniuria temeraria, vt qui mente ſic turbata, & indeliberata proceſſit, à culpa illinc extenuata liberetur; quod intelligere oportet, vt ſcilicet liberetur in totum, vel in parte, prout hæc animi perturbatio, & paſſio in totum, vel in parte excluſerit voluntarium requiſitum ad peccatum, iuxta tradita per D. Thom. 1. 2. q. 77. *art. 6. cum ſeqq.* Tolet. *in ſum. lib. 2. cap. 5. pag. 2. verſ. alterum*, Azor. *Inſtit. moralium tom. 1. lib. 4. c. 19. quæſ.* 4. Secundò reſponderi poteſt, & forſan meliùs, fatendo quidem Loth peccaſſe, ſed contendendo huiuſmodi peccatum non proceſſiſſe ex eo, quòd minus malum ſuaderi non poſſit ad vitandum maius, (illud enim ſuadere ſine alia extrinſeca & nociua circumſtantia peccatum non eſt, iuxta communem abſolutionem,) ſed proceſſiſſe ex eo, quòd in hac ſuaſione interuenit alia circunſtantia extrinſeca, nempe detrimentum tertij, id eſt, filiarum. Qua quidem circunſtantia interueniente, peccat ſi ſuadens minus malum, etiam ad vitandum maius, vt bene ad limitandam hanc noſtram ſententiam aduertit Molina *ſub dict. num.* 12 *iuncto num.* 9. & Leſſius *d. num.* 20. & nos infrà latiùs.

Quæ quidem noſtra ſententia ſic ab impugnationibus defenſa adeò vera eſt, vt procedat non ſolùm quando ex ſuaſione minoris mali auocanda ſit mens alterius à malo maiori, ſed etiam quando eo modo intenditur illud impediri, quamuis mens illius non ſit mutanda, quippe quòd formalis ratio, per quam huiuſmodi ſuaſio excuſatur, poſita eſt in ea commutatione, & prælectione minoris mali, vt medio, propter obdurati malitiam neceſſariò ad impediendum maius, iuxta ſuprà reſoluta. Ergo ſatis erit, quòd ex parte ſuadentis detur hic animus commutandi, & præligendi minoris mali, imò malis æqualis, velut cuiuſdam illecebræ obtentæ, vt dum circa illam obduratus occupatur, poſſit maius malum impediri: & quòd ex parte materiæ concurrat ſufficiens diſpoſitio, & probabilis ſpes impediendi prædicti mali maioris, aut æqualis, quamuis auertenda non ſit mens alterius ad illud patrandum obfirmati, cùm hæc mentis auerſio habeat ſe vt extrinſeca, & accidentalis reſpectu prædictæ ſuaſionis, & ideo nihil ponat, nec tollat in eius bonitate, & iuſtitia. Vnde meritò hîc reſoluit Leſſius *d. lib. 4. cap. 3. num.* 34. inde bene inferens iuſtam fuiſſe ſuaſionem, qua Ruben fratres volentes occidere Ioſeph, induxit, vt dimitterent in ciſternam veterem, & ibi ſinerent ſame mori, *Geneſ. cap.* 37. & ita ſuaſit æquale peccatum, vt hac via, licèt fratres perſiſterent in ea praua intentione mortis per famem inferendæ: tamen ipſe Ruben hunc effectum impediret aliunde, videlicet ſubducendo clàm à ciſterna eundem Ioſeph, vt conſtat eis verbis eiuſdem *cap.* 37. *Hoc autem dicebat*, ſcilicet Rubeo, *volens eripere eum*, ſcilicet Ioſeph, *de manibus eorum, vt redderet patri ſuo* Qui intellectus aptior eſt illo, quem ad eundem locum tradit Couar. *de ſponſ. parte 1. cap. 4. in princip.* dum ſentit, Ruben ibidem egiſſe de prædicta proiectione in ciſternam tanquam de minori malo, ad vitandum maius, ſcilicet occiſionem Ioſeph; fallitur enim Couarruuias ex modò dictis, iuxta quæ conſtat, eandem proiectionem ibi conſideratam fuiſſe, vt referentem occiſionem eiuſdem Ioſeph, quamuis diuerſo medio, nempe fame ab occiſoribus fratribus in ciſterna procurandam, arg. text. *in cap. pace. 86. diſtin.* Suaſit igitur Rubeo non minus, ſed æquale malum, prout iuſtè potuit, vt ita ab alio æquali malo fratrem alioquin non liberan-

dum

dum subduceret interim, & liberaret, iuxta suprà dicta.

12 Ad eundem modum suadere possumus volenti occidere proximum, quod priùs expoliet eius domum, vel abigat pecora, vt interim illum alioquin non liberandum subducamus, prout etiam possumus volenti prodere vrbem, suadere vt prius expilet eius ærarium, vt interim aliunde, videlicet conuocatis defensoribus, proditio impediatur. Qua etiam ratione captus à latronibus potest eis suadere, vt insequantur alium quendam, si suadens certò sciat illum euasurum ratione celeritatis, vel ob insidias eo loco positas ad capiendos latrones, vt ipsemet captus possit interim fugere, vt bene obseruat Lessius.

13 Limitatur tamen hæc nostra communis resolutio, vt procedat solùm quando suasio minoris mali facta fuerit absque præiudicio tertij, non verò vt procedat cum dicto præiudicio in particulari, nisi tertius illud modestè non suspiciat, aut nisi fuerit alioquin obligatus ad illud suscipiendum, vt resoluunt Molin. *dict. disput.* 335. *num.* 9. Lessius *dict. cap.* 13. *num.* 10. Et quidem meritò, nam ex dispositione priuatorum non potest inferri tertio damnum, quod ipse nolit, aut non teneatur alioquin sustinere, iuxta *regulam l. id quod nostrum* 11. *iuncta reg. l. factum* 198. *ff. de regulis iuris, & cap. non debet, eod. titul. lib.* 6. *& toto tit. C. ne vxor pro marito, & C. ne filius pro patre.* Quæ sanè obtinent, etiamsi per hoc damnum tertij vitaretur maius illud peccatum, in quo alter ex malitia sua obduratus persistit, cùm possit, si velit, ab eodem abstinere, nam aliter ex eadem malitia commodum ex damno tertij resultans reportaret, iuxta reg. text. *in cap. intelleximus, de iudiciis, & in l. itaque fullo* 12. *in princip. ff. de furtis*, cum similibus Secundùm quam resolutionem peccabit ille, qui ad vitandum etiam maius damnum à latrone paratum, verbi gratia, inferendum alicui, obiecerit eidem latroni alium hominem diuitem, de quo is non cogitabat, & suaserit, vt huic tanquam opulentiori inferat illud damnum, vtpote minus comparatione ipsius, vt bene resoluit Lessius *d. cap* 13. *num.* 20. ex cuius tamen dictis id à nobis erit statim limitandum. Præterea secundùm eandem resolutionem consequenter patet, in quo peccauerit Loth, dum filias suas impiis obiecit, vt maius malum hospitibus imminens vitaret, peccauit videlicet in eo, quia illas obiecit cum damno suæ pudicitiæ, cùm tamen ipsi de illis non cogitarent, non peccaturus alioquin, si hoc illarum præiudicium non obstaret, etiamsi eos ad illarum vsum induceret, si ita intenderet maius illud malum auertere, quod alteri auerti non posset, vt in specie obseruant Molin. *dict. disput.* 335. *num.* 12. & Less. *d. cap.* 13. *num.* 20.

14 Dixi, *cum dicto priuilegio in particulari*, quia si præiudicium non fuerit illatum tertio in particulari, & in indiuiduo, sed in genere, tunc non reprobabitur electio illa, & suasio minoris mali; imò fieri poterit. iuxta sententiam quam sequimur, veluti si dicto latroni firmiter quidem statuenti inferre damnum alterutri ex duobus Titio, verbi gratia, aut Mæuio: sed adhuc ancipiti circa personam quam ex illis duobus in eo damno præferret, ego in genere absque particulari designatione alterius, qui opulentior est, & cuius respectu damnum illud minus est, & absque suasione, quæ directè inclinet latronem in alterutrum, suadeam, illum non quidem rogando, vt huic potiùs, quàm illi in indiuiduo noceat, sed solùm proponendo, & consulendo damnum, quod minus fuerit: etenim in his terminis non fit iniuria ei, cui minus damnum infertur à latrone: nam in huius mentem non reuocaui aliquid quod ipse etiam sic anceps non cogitaret; sed solùm in genere docui minus malum in eo, & similibus obdurationis euentibus potiùs esse faciendum, quàm maius, iudicando quale sit minus comparatione personarum, quas latro in eum furandi finem mente reuoluerat. Ita resoluit in terminis Lessius *dict. cap.* 13. *num.* 21. sic intelligens dicta per Sot. *de Instit. lib.* 4. *quæst.* 7. *art.* 3. *prope fin.* & reprobans Petrum à Nauarra tenentem oppositum *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 30.

Dixi, *nisi tertius damnum molestè non suscipiet*, vt ostendatur quod in his terminis poterit dicta suasio minoris malefieri etiam cum damno tertij, in particulari designando, scilicet eius personam directè, & in indiuiduo: nam supposito quòd ille, vt quia multum diues est, & coniunctus, verbi gratia, pater, aut mater, aut ascendens, vel descendens, aut alioquin amantissimus alterius, cui damnum alternatiuè paratur à latrone, non feret molestè illud sibi potiùs inferri, iam censetur in eo damno consentire, ac proinde nulla ei fit iniuria in suasione, & indicatione, iuxta *reg. scienti, de regulis iuris lib.* 6. cum similibus. Et ita in terminis resoluit Lessius *d. cap.* 13. *sub num.* 20. Huius tamen sententiam cautè limitabis, vt procedat in damno remissibili per illum tertium, & in quo ille possit consentire, secus in damno irremissibili per eundem, vt concluditur cessante illa ratione remissæ iniuriæ, iuncta reg. text. *in cap. cùm cessante, de appell.* cum similibus, & satis cernere poteris in exemplo Loth, de quo suprà, in cuius terminis non parum verisimile est, filias ab eo prostitutas habuisse animi præparationem, vt patris vota submissè, licèt iniustè, in seipsis adimplerent; & tamen quia dictum earum præiudicium, nempè propria pudicitia, non poterat ab illis remitti absque peccato, ideo Loth in hac minoris mali suasione reprobatur à Doctoribus meliùs sentientibus, de quibus suprà. 15

Dixi tandem, *nisi fuerit alioquin obligatus ad illud damnum suscipiendum*, vt ostendatur, quòd in his terminis suasio minoris mali fieri poterit etiam cum damno tertij in particulari, quia supposita eius damni necessaria susceptione, ad quam tertius supponatur obligatus, iam ei non infertur damnum iniustum, nec formale, sed solùm materiale, & iustum, & ita cessat contrariæ resolutionis fundamentum. Exemplum poni potest in eo quem vt diuitem, & furanda, verbi gratia, pecunia nullatenus egentem, latroni designo nominatim, & in indiuiduo, & ipsi potiùs damnum inferat, quàm alteri, si in hac hypothesi supponatur, quod alter, à quo illud auertere intendo, sit illi totum damnum congruo tempore repensurus, ita vt in eo non præiudicetur: hoc enim damnum ipse à me designatus permittere tenetur ex lege charitatis, vt in speciè resoluit Lessius *d. cap.* 13. *num.* 10. *in fin.* & efficaciter deducitur ex regula, quod tibi non nocet, & alteri prodest, sostinere teneris, de qua *in l.* 1. *§. idem aiunt. ff. de aqua pluuia arcenda.* 16

* *
*

I AXIOMA

AXIOMA CXLII.

Malus.

1 *Malus ſemel, ſemper præſumitur eſſe malus, intelligendo, vt num.4.*

2 *Bonus quilibet in dubio regulariter præſumitur.*

3 *Malus ex quo aliquis ſemel apparuit, non poteſt fieri bonus aliter quàm per pœnitentiam.*

4 *Malus ſemel, ſemper præſumitur malus exiſtere in eodem malo ſemel commiſſo, vel in eadem voluntate reſpectu mali eiuſdem ſpeciei.*

1 MALVS ſemel, ſemper præſumitur eſſe malus, *l.filius,§.1.* vbi Bart. *ff.de accuſat.cap.ſcribam,de præſumpt.cap.ſemel malus.de reg.iuris,lib.6.* exornant Bellam.*conſ.36.num.4.* Hippol *ſing.64.* & 393. & *in rub.de fideiuſſorib.à n.6.* Duen.*reg.303.*Mantu.*Dialog.89.* & *ſing.401.* Alciat. *de præſumpt.reg.2.præſ.7.* Corſet.*ſing.verb.præſumptio,il 1.*Lanfranc.*in clem diſpendioſa,num.16.de iudic.* Eucrard. *d.loco 90.de tempore ad tempus,fol.261* Ioan.de Imola *conſ.78.num.6.* & 7.Paul.Gianut.*theor.23.*Ioan.Rojas *ſin.195. num.9.*Iacob.Simanch.*de cathol.inſtit.cap.50.num.15.*Guilelm.Benedict.*in cap.Rainutius, verb.in eodem teſtamento,il 2.num.44.* Gig. *conſ.30.num.9.* & *conſ.38.num 77.cum ſeqq.* Hieron. de Monte *var. Iuris,q.13.num.17.*Cott *in memorabill.verb.malus ſemel,pag.mihi 559.*Maſcard.*de probat.concl.1003.num.57.*Menoch. *de præſump.lib.5.præſ.32.*Cened.*ad Sextum collect.29.num.2.*Fr.Emman.*quæſt.Regular.tom.2.q.12.art.3.* Farin.*in praxi crimin.p.1.q.23. num.21.* Cardin.Tuſch. *pract.concl.tom.5.lit.M.concl.28.per totam.*

2 Quamuis in dubio quilibet regulariter præſumatur bonus, & non malus, vt *Axiom.17.num.4.* & nemo præſumatur delinquere, vt dictum extat *Axiom.68. num.14.* quia licèt per primum peccatum natura humana prona ſit ad malum, *Geneſ.4. cap.omnis,12.quæſt.1.* vnde & fomes peccati ortum habet, Paulus *ad Roman.7.c.ſi Paulus,32.quæſt.5.*latè Conar.*in cap.alma mater.part.2.§.10.num.11.* tamen quia inclinatio illa ex ſe peccatum non eſt, vt reſoluit Sot. *de Iuſtit.lib.3.q.4. art.3.*Felin. *in cap. vlt. num.15.de præſumpt.*non tollit quo minus homo, qui bonus à Deo creatus eſt. *cap.1.poſt princ.* vbi gloſſ. *verb. dæmones, de ſumm. Trinit.* & qui potentiam & aptitudinem habet ad bonum, D.Thom. *1.2. q.63. art.2.*& alij, quos ſequitur Felin.*d.num.15* ius habeat à natura, vt apud alios in dubio in bona ſit opinione, ex D.Thom.*2.2.q.60.art.3.* & Sot. *dict. quæſt.4. art.3.*

5 Attamen quia ex quo aliquis ſemel malus apparuit, nec bonus poteſt fieri aliter quàm per pœnitentiam, *cap.peccatum, de regulis iuris,lib.6.* meritò interim dum de illa non conſtat, præſumitur in eodem malo, quia mutatio non præſumitur, *cap. maiores.§.vlt. de baptiſmo,* imò accidens malitiæ ſemel commiſſæ in eſſe productum (quippe quod non tollitur tempore, ſed pœnitentia durare præſumitur, donec probetur ſublatum, arg. *l.ſiue poſſidetis,* vbi gloſſ. & Doctores, *C.de probat.* docet Abb. *in cap.accidentibus num.6. de priuileg.* & ita hanc rationem intendit Alciat.*reg.3.præſ.1.iuncta reg.2.in prin-*

4 *cip.*Dyn.*in d.cap.ſemel malus,num.2.* & 3. Et ideò ſemel malus ſemper præſumitur malus exiſtere in eodem malo ſemel commiſſo, vel in eadem voluntate reſpectu mali eiuſdem ſpeciei; non verò præſumitur malus reſpectu mali diuerſi, quia quoad illud nulla adeſt coniectura, vnde ſuccedit *reg.l.Papinianus, ff. de minorib.* & ita aduertit Bart. *in l.Caſſius, in fine. ff.de Senator.*communiter receptus per Alciat. *de præſumpt.reg.2. præſ. 7. num. 2.* & docent Gregor.Lop.*l.1.verb.procurando,tit.18.part.6* Vezin. *tom.1.commun.opinion.lib.9.tit.2.num.215* Grammat. *deciſ.29.num.7* Hippol.*conſ.15.num.9.* & *conſ.44.num.18.cum ſeq.*Clar.*lib.5.§.fin.q.21.n.1.ad fin.*Thom. de Thomaſſ.*in floribus legum.reg.178.*Maſcard *de probat.concl.222.num.10.* & *d.concl.1003.num.38.* Galet. *in margarita caſuum Conſcientiæ,verb.præſumere,* Aloyſ. Ricc. *in deciſionib. Curiæ Archiepiſc.Neapol. deciſ.4.p.2.*Fariu.*d.q.23.n.39.*Cardin.Tuſch.*d.lit.M.concluſ.28. num. 2.*

AXIOMA CXLIII.

Malitia.

1 *Malitiis non eſt via aperienda.*

2 *Malitiis non eſt indulgendum.*

3 *Commodum nemo debet ex ſua malitia reportare.*

MALITIIS non eſt via aperienda, *l. cùm hi. §. ſi cùm lis. ff. de tranſact. l.quoties, in fin. C. de fideicomm. l.ſi legatarius, C.de legat.* Flamin.Pariſ. *de confident.quæſt.35.num.70.*Cæſ.Argel.*de contradict.legitimo,quæſt.13.num.90* Octau. Glorit *reſp.5. n.88.* ſed illis eſt occurrendum, *l.magis. §. pupillus. ff. de rebus eorum,* Flamin. *dict.tract.de confident. quæſt.32. num.61.*Narbona *l.60. gloſſ.vnic. num.20. tit.4.lib.2. Recop.* 5

MALITIIS non eſt indulgendum, Eſcob. *de ratiocin.cap.15.num.3.* Ouid.de Amicis *de iure emphyt. q.74.n.10.* 2

Ex malitia ſua nemo commodum reportare debet, *l.in fundo.ff.de rei vindicat.l.itaque fullo.ff.de furtis,cap.agnoſcentes,de conſtitut. cap.ſedes, cap.plerumque, de reſcript. cap.intelleximus, de Iudic.* Cardoſ.*in praxi Iudicum, & Aduocat. verb.delictum. num.7.* Intellige directè & principaliter; nam indirectè, per accidens, & in conſequentiam poteſt quis ex malitia ſua commodum reportare, arg.text. *in l.ſed & milites,10. §.ſcribit,*ibi, *tutelæ excuſabuntur, quia vrbem eis ingredi non licet, ff.de excuſat.tutor. l.decreto,10.ff.de ſuſpectis tutor.cap.quia diuerſitatem. verſ.ſi tamen,de conceſſ.præbend.* notat Tiraqu. *de iure mariti, gloſſ.8.num.279.* 3

AXIOMA CXLIV.

Mandatum.

5 *Mandati fines exacta diligentia ſunt ſeruandi.*

2 *Geſta per procuratorem vltra fines mandati tenent, ſi dominus ſciens tacuit.*

3 *Procurator tenetur ſeruare fines circa omnes qualitates mandati.*

4 *Fines excedere dicitur, qui excedit qualitates mandati etiam in modico.*

9. *Procurator excedens fines mandati, non obligat principalem.*

6 Procurator

6 *Procurator fines mandati excedens tenetur ad interesse.*
7 *Mandatum generale non extenditur ad turpia, & illicita.*
8 *Mandatum, quod potest referri ad licita, & illicita, semper ad licita restringitur.*
9 *Mandatum speciale detrahit generali.*

1 MANDATI fines exacta diligentia sunt
seruandi, *l. diligenter, ff. mandati, cap. cùm olim,*
de officio deleg. Bart. *in l. ambitiose, col. 4. ff. de decretis*
ab ordine faciun. Felin. *in cap. cùm dilecta, de rescript.*
Ias. *in l. si procurator, C. de procuratorib.* Petr. de An-
char. *cons. 75. in princ.* Alexand. *cons. 6. num. 3. lib.* 4.
Tiraq. *in l. si rem vnquam, verb. libertus, num. 59. C. de re-*
uocand. donat. Menoch. *cons. 143. num. 3.* Ioseph. Lu-
dou. *Perus. decis. 37. num. 5. & decis. 117. à n. 12.* Aze-
ued. *l. 1. num. 7. tit. 6. lib. 3. & l. 5. num. 1. tit. 4. lib. 5. noua*
Recopil. Cardos. *in praxi Iudicum, verb. mandatum,*
num. 7. & 8. Camill. Borell. *in summa omnium decis.*
tit. 66. num. 437. Monet. *in tract. de opinione canon.*
cap. 3. num. 149. Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 5.*
lit. M, concl. 39. per totam, Cald. Pereira *de empt. &*
vendit. cap. 15. num. 51. vbi dicit, quòd gesta per pro-
2 curatorem vltra fines mandati, tenent si dominus
sciens tacuit.

3 Et generaliter non solùm tenetur procurator ser-
uare fines circa mandatum, sed etiam circa omnes
qualitates, *cap. cùm venissent,* vbi Bald. *de eo qui mit-*
titur in possess. cap. Pisanis, vbi idem Bald. *not. 3. de*
restitut. spoliat. Decian. *cons. 493. num. 9. vers. & non so-*
4 *lùm,* Paris. *cons. 47. num. 42. & 43. lib.* 1. quia etiamsi
in modico excedat qualitates mandati, dicitur ex-
cedere fines, Paris. *d. cons. 47. num. 43. lib. 1.* Cardin.
Tusch. *d. litt. M. conclus. 39. n. 4.* vbi *n* 8. post Felin. *in*
d. cap. cùm dilecta, in 1. ampl. num. 41. subit, paria esse
quòd aliquid fiat contra formam mandati, aut præ-
ter, vel vltra.

5 Amplia, quia fines mandati in tantum sunt
seruandi, vt si excedat procurator, non obliget
principalem, nec illi præiudicet, *l. 5. ff. mandati,*
Angel. *cons. 388. Contrar,* Cardin. Tusch. *d. concl. 39.*
num. 55. quia paria sunt, non habere mandatum,
vel non seruare formam mandati, Bald. *cons.* 402.
Colligamus, num. 3. vers. & considerandum, lib. 1. Card.
6 Tusch. *d. concl. 39. num.* 29. Tenetur tamen procu-
rator fines mandati excedens ad interesse, *l. si cui*
mandauero, §. sicut, vbi Bart. *ff. mandati, l. procuratorem,*
& l. ad comparandas, C. mandati, Card. Tusch. *d. concl.*
39. num. 10. Quibus autem casibus mandati fines ex-
cedi possint, tradit idem Card. Tusch. *d. litt. M. concl.*
40. per totam.

7 MANDATVM generale non extenditur ad tur-
pia, & illicita, Bald. *cons. 379. num. 6. lib. 3. &*
cons. 371. Viso tenore, lib. 4. Anton. de Gama *Lusitan.*
decis. 239. num. 2. Card. Tusch. *d. litt. M. conclus. 37.*
num. 6. & 7. Camill. Borell. *in summa omnium decis.*
tit. 66. num. 418. sicut non extenditur ad prohibita,
& non solita fieri per mandatum, Castrens. *cons.*
316. Laudatio, num. 1. lib. 1. quæ refert Cardin. Tusch.
8 *litt. M, concl. 50. num. 18. & 19.* Mandatum enim
quod potest referri ad licita, & illicita, semper ad
licita restringitur, & interpretatur, Bald. *cons* 98.
Bertonus, num. 5. vers. nam mandatum, lib. 1. nec ex-
tenditur ad ea, per quæ dominus cadat in commis-
sum, & delictum, *l. creditor. §. Lucius, ff mandati,* Surd.
de aliment. tit. 9. q. 26. n. 112. Cald. Pereira *de empt. cap. 5.*
num. 12.

9 MANDATVM speciale detrahit generali,
Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocator. verb. man-*
datum, n. 4. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 95. n. 9.*
In quibus autem casibus requiratur speciale man-
datum, & non sufficiat generale, dixi latè *in tract. de*
clausul. vsufreq.

AXIOMA CXLV.

Medium.

1 *Medium præsumitur probatis extremis.*
2 *Media declarantur ex præcedentibus, & sequentibus.*
3 *Possedisse probans in præteritum de certo tempore, & de præsenti, præsumitur etiam possedisse medio tempore.*
4 *Medium inhabile impedit extrema habilia posse coniungi.*
5 *Media via semper est eligenda.*

MEDIVM præsumitur probatis extremis, 1
videlicet principio, & fine, *l. sicut. §. non vi-*
detur. ff. quibus modis pignus, vel hypoth. Bart. *in l.*
Celsus. num. 21. ff. de vsucap. Alciat. *de præsumpt. reg. 3.*
præs. 22. vbi limitat in actibus momentaneis, Bald.
cons. 147. circa med. lib. 2. vbi ampliat in omni ma-
teria, & in omni actu, qui recipit continuatio-
nem, Decian. *cons. 11. num.* 124. Ias. *cons. 46. in fin.*
lib. 3. vbi ait procedere, quando aliquid de medio
est probatum, aliàs secus, Socin. iun. *cons. 15. num 4.*
lib. 4. vbi limitat, quando medium esset inhabi-
le, quia influit inhabilitatem in extremis, Mascard.
de probat. conclus. 730. Sigism. Scacc. *de appellat.*
quæst. 18. remed. 1. concl. 5. num. 56. Cardin. Tusch.
practic. conclus. tom. 5. litt. M. concl. 173. per totam. Rot.
in Florentina capellæ 30. Maij 1616. coram R. P. D.
meo Pirouano, impressa per Viuian. post praxim Iurispa-
tron. decis. 61. Media enim declarantur ex præceden- 2
tibus, & sequentibus, Roland. à Valle *cons. 25. n. 30.*
& 11. lib. 4. & debent congruere præcedentibus,
& sequentibus, Rot. *decis. 41. num. 3. apud Farinac.*
p. 2. recent. Imò media talia præsumuntur, qualia sunt
extrema, arg. text. *in l. sicut, §. non videtur, ff. quibus*
mod. pign. l. existimo, ff. de verbor. signif. Rota *decis.* 112.
num. 41. p. 5. recent. vnde dicitur quòd media refe-
runtur ad extrema, arg. *l. salua scriptura, in fin. ff. de*
legat. 2. & facit text. *in cap. secundò requiris, in princ. de*
appell. vbi quòd illa quæ sunt in medio, sæpe ad
principium & finem referuntur. Et quòd extrema
potius, quàm media sint attendenda, firmat Af-
flict. *in decis. 595. n. 5.* Et quòd media ab extremis
declarentur, *l. qui filiabus. & l. si seruus plurium. §. fin.*
ff. de legat. 1. & l. 1. C. de liber. præter. Rota *d. decis.* 112.
n. 42. & 43.

Vnde prouenit, vt si quis probet possedisse in 3
præteritum de certo tempore, & de præsenti, præ-
sumitur, etiam possedisse medio tempore, Bart. *in*
d. l. si Celsus, vbi Balb. *in repet. part. vlt. num. 5. cum seqq.*
Anchar. *cons. 3. num. 10. vers. ad hoc respondeo,* Alex.
cons. 39. Visis scripturis. num. 5. lib. 2. Natt. *cons.* 135.
num. 18. Roland. à Valle *cons. 25. num. 11. lib.* 4. Surd.
cons. 37. num. 46. & 47. & ideò ad effectum præscri-
ptionis, si probatur possessio in principio, & fine,
probatur etiam medio tempore, *cap. volumus 16.*
quæst. 3. Fulgos. *consil. 104. Quadam. numer. 1. col. 3.*
Socin. *cons. 59. Visis actis. num. 7. lib. 4.* Lanfranc *in*
cap. quoniam contra. num. 166. de probat. Ias. *in l. talis*
scriptura, col. 1. cum seq. ff. de legat. 1. Angel. Aretin.
cons. 19. Videtur, num. 19. cum seq. vbi declarat, quòd

in possessione probatis extremis probatur medium præsumptiuè, quando in illo medio non probatur possessio alterius: sed si probatur possessio alterius, quia extrema non possunt coniungi, & præsumptio cedit veritati, ideò quis duo non possunt in solidum eandem rem possidere, non probatur medium, quod intelligitur respectu eiusdem possessionis naturalis, at verò respectu diuersæ possessionis adhuc potest is, qui probauit possessionem naturalem de præterito, & præsenti, dicere, quòd etiam medio tempore possedit ciuiliter, licèt alius naturaliter medio tempore possederit, refert Card. Tusch *d. lit. M. concl.* 173. *num.* 36. vbi *num.* 32. post Felin. *in cap. sicut, num.* 27. *de re iudic.* limitat, quando ageretur de solemnitate extrinseca probanda medio tempore, quia non præsumitur in præiudicium tertij, & *num.* 34. limitat etiam, vbi vera probatio requiritur, quia tunc non sufficit probatio extremorum.

4 MEDIVM inhabile impedit extrema habilia posse coniungi, *l. fin. ff. de fluminib. l. qui sella. §. fin. ff. de seruit. rustic. ... tria prædia. ff. de seruitut. vbi præd.* Socin. iun. *cons.* 15. *num.* 4. *lib.* 4. Surd. *cons.* 8. *num.* 17. *& cons.* 156. *num.* 34. Anton Monach. *Florent. decis.* 61. *num.* 18. Cardin. Tusch. *tom.* 5 *lit. M. concl.* 173. *num.* 31. Vide *supra Axiom.* 91. *num.* 2.

5 MEDIA via semper est eligenda. *§. pen. Instit. quibus ex causis manum. non licet. §. cùm ex aliena, Instit. de de rerum diuis.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 178. vbi declarat, quando ius, vel sententia non potest magis adaptari ad vnam partem, quàm ad aliam, Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 5 *lit. M. concl.* 170. *per totam.* Tiraq *de primogen. q.* 17. *opin.* 4. *à num.* 9. Anton. Thesaur. *Pedem. decis.* 89. Menoch. *lib.* 1. *præs.* 97. *num.* 27.

AXIOMA CXLVI.

Melius est.

1 *Melius est occurrere in tempore, quàm post illatum vulnus remedium quærere.*
2 *Melius est habere rem, quàm petere.*
3 *Melius est pauca cautè agere, quàm multis interesse periculosè.*
4 *Melius est non soluere, quàm solutum repetere.*
5 *Melius est pauca verba idonea effundere, quàm multis inutilibus homines prægrauare.*
6 *Melius est nocentem dimittere, quàm innocentem punire.*

1 MELIVS est occurrere in tempore, quàm post illatum vulnus remedium quærere, siue, Melius est intacta iura seruare, quàm post vulneratam causam remedium quærere, *l. vlt. in fine, C. in quibus causis in integ. restit. non est necess. l.* 1. *C. quando liceat vnicuique sine iudice se vend.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib.* 21. *tit.* 8. *n.* 30. *in fine*, Card. Tusc. *practic. conclus. tom.* 6 *lit. P. concl.* 648. Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de discipl. cleric. §.* 5. *num.* 105.

2 MELIVS est habere rem, quàm petere, Cardin. Tusch *tom.* 5 *lit. M. concl.* 184. *num.* 3.

3 MELIVS est pauca cautè agere, quàm multis interesse periculosè, *auth. de tabell. circa med. collat.* 4.

4 MELIVS est, seu magis nostra interest non soluere, quàm solutum repetere, *l. si stipulatus esset. ff. de fideiussorib. l. si cui legetur, §. fin.* vbi Aretin. *in 2. notab. ff. de legat.* 1. *l.* 3. *C. de solutionib.* Card. Tusch. *d. lit. M. concl.* 184. *num.* 5.

MELIVS est pauca verba idonea effundere, quàm multis inutilibus homines prægrauare, *l. tanta, § contrarium, C. de veteri iure enucl.* quia verba superflua, & inania solent stomachari prudentes, Roland. *cons.* 39. *num.* 2. *lib.* 2. *& cons.* 61. *in princ. lib.* 3. quem refert Card. Tusch. *tom.* 7. *lit. S. concl.* 895. *num.* 31. 5

MELIVS est nocentem dimittere, quàm innocentem punire, *l. absentem, ff. de pœnis*, Card. Tusch. *tom.* 1 *lit. A. concl.* 41. *num.* 3. *& tom.* 5 *lit. O. concl.* 55. *num.* 2. 6

AXIOMA CXLVII.

Membra.

1 *Membrorum suorum nemo est dominus*
2 *Occidere se ipsum nemini licet.*
3 *Clericus qui se ipsum iniuriosè percutit, excommunicationem incurrit.*
4 *Clericum volentem, & consentientem percutiens incurrit excommunicationem.*
5 *Contrarium vt verius Auctor tuetur, & num.* 6.
6 *Membra non recedant à capite.*

MEMBRORVM suorum nemo est dominus, *l. liber homo, ff. ad legem Aquil. cap. si non licet* 23. *quæst.* cum aliis *ibidem*, Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de fauore clericorum Canonis §.* 1. *num.* 15. cum huiusmodi dominium sit soli Deo reseruatum, iuxta illud *Sapient.* 16. *Tu es, Domine, qui vitæ, & mortis habes potestatem*, & *Deuteronom. cap.* 32. *Ego occidam, & ego viuere faciam.* 1

Vnde nemini licere se ipsum iugulare, aut veneno se occidere, seu vitam suam, aut propria membra dissipare, colliges ex latè congestis aduersus eos sic delinquentes per D Thom. 2. 2. *quæst.* 64. *art.* 5. Plaz. *de delict. cap.* 23. Tiraq. *de nobilit. cap.* 31. *num.* 559. *cum sequentibus.* Simanch. *de cathol. institut. cap.* 18. *à num.* 21. Clar. *in pract. lib.* 5. *§. fin. quæst.* 68. *num.* 37. Couarr. *lib.* 1. *cap.* 2 *à num.* 8. *& lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 11. *col vlt.* Anton. Gom. *variar. tom.* 3. *cap.* 3. *cum sequentibus.* Anton. Scap. *de iur. non scripto, lib.* 5. *cap.* 189. Petr. à Nauarra *tom.* 1. *de restitut. lib.* 2. *cap.* 3. *à num.* 14. Roland. *cons.* 20. *per totum, vol.* 3. Petr. Royz. *Lituan. decis.* 1. *num.* 14. *cum seqq.* Menoch. *de arbitrar. casu* 284. Molin. *de Iustit. tom.* 4. *tract.* 3. *disput.* 1. Leon Less. *in simili tract. lib.* 2. *cap.* 9. *à num.* 98. *cum seqq.* 2

HINC etiam infertur, clericum qui se ipsum iniuriosè percutit, scilicet irato animo, vel vitæ tædio, vel ex alia irrationabili causa, excommunicationem incurrere, vt resoluunt Felin. *in cap. contingit, il* 2. *num.* 1. *vers. & per hoc, de sentent. excomm.* Carrer. *in praxi, tit. de homicid. §. octauò quære*, Nauar. *in Man. cap.* 27. *num.* 88. *in fine*, Mantu. *sing.* 1. *num....* Clar. *§. fin. quæst.* 77. *num.* 3. Menoch. *de arbitrar. casu* 284. *n.* 37. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *cap.* 16. *num.* 54. Cened. *ad Decretum collect.* 24. *num.* 13. Soar. *tom.* 8. *de censur. disp.* 22. *sect.* 1. *à num.* 57. Sayr. *in simili tract. lib.* 3. *cap.* 26. *num.* 10. 3

DENIQVE hoc colliges, non posse clericum consentire, vt aliquis eum percutiat, quin excommunicationem *can. si quis suadente*, 12. *q.* 4. incurrat vt Doctores communiter deducunt ex *d. c. contingit*, & explicant, Mantu. *Dialog.* 35. Iacob. de Graff. *aureis decis. p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 49. *num.* 6. Gutier. *dict. cap.* 16. *à num.* 53. Soar. *ad sect.* 2. *à num.* 57. Sayr. *dict. cap.* 26. *num.* 18. 4

VERVM

5 Varum contra hanc reſolutionem non leuiter obſtat, quod ille *can. ſi quis ſuadente*, expreſsè requirit, vt excommunicatio ipſo iure incurratur, quod iniectio manuum ipſo iure ſit violenta, vt patet ex verbis ipſius *can.* & meliùs ex *cap.1.de ſentent. excommun.*ibi, *non poteſt in ipſis iniectio manuum violenta notari*, quæ particula non conuenit percutienti clericum volentem, & conſentientem, iuxta *reg. ſcienti, de regul. Iuris, lib.6.* cum ſimilibus, & fatetur ipſe Pontifex *in eodem cap. contingit*, ibi, *huiuſmodi manuum iniectio etiamſi non violenta*, &c. & magis in deciſione, quæ habetur *in verſ. ideò*, quatenus ſolùm prohibet, ne de cætero illud fiat, vt clerici ſe percutiendos laïcis ſubiiciant; minimè autem percutientibus volentem clericum excommunicatio præſcribitur; ſed clericos ſic ſe percuſſioni ſubiicientes poſt tempora illius text. excommunicandos eſſe conſtituit. Atque ita ex iis fundamentis non defuerunt, qui deputando contra communem ſententiam tenuerint, negantes percutientes clericum volentem excommunicationem illam incurrere, de qua *in d. can. ſi quis ſuadente*, quod alij probabile cenſent ante *d. cap. contingit*, non ita poſt illud, quia putant ibi expreſsè probari, iſtos eam excommunicationem incurrere, de qua *in d. can. ſi quis ſuadente.*

6 Ego igitur, licèt raro, & difficulter à receptis ſententiis recedere conſueuerim, nunquam tamen ſupradictæ communi potui acquieſcere, ſed ſemper conſtanter exiſtimaui, & exiſtimo, neque ante, nec poſt, *d. cap. contingit*, probari Iuri noſtro, quod percutiens clericum volentem, excommunicationem illam ipſo iure incurrit, vt latius, & maiori cum commoditate alibi oſtendam. Qua quidem ſententia retenta, facilè etiam erit defendere reſolutionem contra communem, de qua *ſuprà num. 3.* quòd clericus ſeipſum percutiens excommunicationem illam non incurrit, etiamſi iniurioſè fiat, vel illicitè, vt tenuit Fab. quem refert, & ſequitur Mantu. *dial. 125. verſ. ſi ſe ipſum vulnerares.* Ex ratione illa confirmatur, quia ad excommunicationem illam incurrendam requirit canon diſtinctionem perſonarum inter ipſum percuſſorem, & percutientem, quod generaliter in omnibus moralibus actionibus pro regula conſtitutum eſt, *in cap. vlt. de inſtitut.* & *in cap. debitum, de baptiſmo*, cum ſimilibus.

7 Membra à capite recedere non debent. *cap. cùm non liceat 12. de præſcript.* Molin. *de primog. lib. 1. c. 1. num. 17.* Nicol. Loſæus *de iure vniuerſ. p. 3. cap. 13. num. 7.*

AXIOMA CXLVIII.

Mens.

1 *Mens magis debet attendi, quàm verba. Ampliatur in vltima voluntate, & omni alia diſpoſitione, vt num. 4. & 5.*

2 *Verba trahuntur ad mentem & rationem, non è contrà.*

3 *In contractibus potiùs attenditur ſenſus & mens, quàm verba.*

6 *Mens debet attendi præſertim in reſcriptis.*

7 *Mens ex procemio colligitur.*

8 *Mens Principis talis præſumitur, qualis de iure eſſe debet.*

Mens magis debet attendi, quàm verba, quia mens potentior eſt verbis, *l. Labeo, in fin. ff. de ſupellect. leg. l. nominis, & rei. §. verbum. ff. de verb. ſignif.* Armendar. *in procem. addit. ad recopil. legum Nauarræ. n. 19.* Sigiſm. Scacc. *de appellat. quæſt. 4. num. 21. & de commerc. §. 1. q. 1. n. 18. cum ſeqq. & num. 358. & 577. & ſeq. & recopil. 10. n. 36. & §. 6. gloſſ. 1. num. 11. verſ. quia.* Mari. Giurb. *in conſuet. Meſſanenſ. in procem. num. 5.* Stephan. Gratian. *diſcept. for. tom. 4. c. 769. n. 51. & c. 755. n. 23. & tom. 6. c. 814. n. 14.* & verba trahuntur ad mentem & rationem, non è contra, Oldrad. *conſ. 9 verſ. item cum iura dicant, num. 3. & 4.* Federic. de Senis *conſ. 4. n. 5. verſ. multum eſt*, Iaſ. *conſ. 440. col. 5. lib. 2.* vbi quod inſeruiendum eſt menti, & illi adhærendum, ſi apparere poteſt. Ancharan. *conſ. 219. Mirum, n. 5.* vbi quòd verba impropriantur, vt deſeruiant menti, latè Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 5. lit. M. concl. 199. per totam.* 1 2

Amplia primò in contractibus, in quibus potiùs attenditur ſenſus & mens, quàm verba, Alexa. *conſ. 28. Viſis, in princ. lib. 1. & conſ. 34. Viſo inſtrumento, n. 3. lib. 1. & conſ. 103. Quoniam. n. 3. & 4. lib. 6.* Abb. *conſ. 43. Videtur n. 4. lib. 1.* Gratian. *conſ. 33. n. 21.* Card. Tuſch. *d. lit. M. concl. 199. nu. 55. & 73.* quia à mente pendet ſubſtantia contractuum, Pariſ. *conſ. 78. num. 10. lib. 1.* Roland. à Valle *conſ. 68. num. 45. lib. 3.* Rot. *deciſ. 700. num 7. apud Farin. p. 2. recept.* 3

Amplia ſecundò in omni vltima voluntate, Roland. à Valle *conſ. 35. n. 3. & conſ. 70. n. 38. eod. lib.* vbi quòd regina dicitur mens in vltimis voluntatibus, quæ obtinet primum locum, Rot. *deciſ. 663. num. 1. apud Farin. p. 2. recent.* vbi quòd mens teſtatoris in interpretandis vltimis voluntatibus potiùs attendenda eſt, quàm nimia Iuris ſubtilitas; Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 3. n. 9.* vbi quòd pro ſeruanda mente & voluntate teſtatoris receditur à verbis, Caſtr. *conſ. 264. Videtur dicendum, lib. 2.* vbi loquitur in ſubſtitutionibus, Angel. Aretin. *conſ. 32. num. 2. verſ. quinimo*, vbi quòd impropriantur verba in voluntate, vt mens conſequetur. 4

Amplia tertiò in omni diſpoſitione, Roland. à Valle *conſ. 61. n. 35. lib. 2.* vbi quòd ex coniecturis elicitur, Abb. *conſ. 75. num. 7. lib. 2.* Cardin. Tuſch *d. concl. 199. n. 77. & 85.* vbi *n. 90.* limitat, quando non conſtat de mente, quia tunc ſtandum eſt verbo, & *n. 91.* poſt Alex. *conſ. 32. num. 5. & 6. lib. 7.* etiam limitat, quando mens, vel ratio eſt dubia, quia attendi debent verba. 5

Mens debet attendi præſertim in reſcriptis, gloſſ. *verb. intentiones, in cap. ſi propter, de reſcript. n. 6.* Socin. *conſ. 59. n. 4. vol. 1.* Surd. *deciſ. 268. in fine*, quos refert Octau. Glorit. *reſp. 2. n. 7.* 6

Mens procemio colligitur, *cap. ex multa 9. §. ſecundò quæſiuiſti, de voto.* Tiraq. *in tract. Ceſſante cauſa, limit. 1. num. 65.* Maſcard. *de probat. concl. 1284. num. 6.* Gutier. *practic. lib. 1. q. 89. à num. 3.* Octau. Glorit. *reſp. 1. p. 3. num. 136.* Rot. *deciſ. 619. num. 5. apud Farin. p. 2. recent.* 7

Mens Principis talis præſumitur, qualis de Iure eſſe debet, Iaſ. *in l. cauſas, num. 6. C. de tranſaction.* Grammat. *conſ. 34. num. 3. & conſ. 45. num. 32. in crimin.* Dec. *conſ. 64. num. 7. & conſ. 580. num. 2.* Gozadin. *con. 201. num. 10.* quos refert Octau. Glorit. *reſp. 6. num. 52. in fine.* 8

AXIOMA CXLIX.

Meum,

1 *Meum quod eſt, amplius meum fieri poteſt.*
2 *Limita, quando res mea non eſſet perfectè mea.*

1 MEVM quod eſt, amplius meum fieri non poteſt, *l. ſi rem meam, ff. de verbor. obligat. l. 4. §. 1. de acquir. poſſeſſ. §. ſi cui fundus. §. ſi ad rem legatary, Inſtit. de legat.* vbi Richard. *num. 2. §. ſic itaque, Inſtit. de actionib. cap. inter dilectos, de fide inſtrum.* Bertazol. *de clauſulis inſtrument. clauſ. 19. gloſſ. 2. nu. 9.* Surd. *conſ. 305. num. 56.* Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ. 46. num. 23. & 24. & deciſ. 87. num. 3.* Cardin Tuſch. *practic. concluſ. tom. 5. lit. M. concl. 226. per totam,* vbi 2 *num. 4* poſt Abb. *conſ. 3. num. 1. lib. 2.* limitat, quando res mea non eſſet perfectè mea, veluti ſi ex donato non ſequuta traditione, quia non ſum adhuc dominus, poteſt mihi ex teſtamento legari, vel ex inſtitutione, qua dominium tranſit ex vltima voluntate.

AXIOMA CL.

Minima.

1 *Minima non ſunt in conſideratione.*
2 *Probatio per iuramentum admittitur, vbi agitur de modica ſumma.*
3 *Solemnitas non vitiat, ſi in modico ſit omiſſa.*
4 *Forma data circa modica, & minima non vitiat, ſi non ſeruetur.*
5 *Declaratur Axioma, quòd minima non ſunt in conſideratione.*
6 *Minimum ſequimur in dubio.*
Limita vt num. 7.

1 MINIMA non ſunt in conſideratione, ſiue, de minimis non curat Prætor, *l. ſcio, ff. de in integr. reſtitut. l. 4. in fin. ff. de adilit. edicto,* Iaſ. *in l. ſciendum. num. 7. cum ſeqq. ff. qui ſatiſd. cog.* Bald. *in cap. cùm adeò. num. 3. cum ſeqq. de reſcript.* latè Crauet. *conſ. 182. num. 14. & 15. cum ſeqq.* Leo *Valent. deciſ. 113. num. 19.* vbi *num. 21.* quod minimum differt à paruo, & 2 *num. 10.* quòd Prætor non curat de minimis. Vbi quòd probatio per iuramentum admittitur, vbi agitur de modica ſumma, & quòd ſola indicia & præſumptiones admittuntur, vbi agitur de modico præiudicio, & quòd tunc ſola fama probat, & quòd litteræ Ordinarij etiam tunc probant, & quòd aſſertioni partium ſtatur, vbi agitur de modico præiudicio; etiam in iis, quæ non poſſunt liberè à partibus diſponi ſine cauſa, & quod circa leuia ſtatuit aſſertioni Iudicis, Alex. *conſ. 138.* Lancellotus *num. 3.* 3 *lib. 2.* vbi quòd ſolemnitas non vitiat, ſi in modico ſit omiſſa, Angel. Aretin. *conſ. 68. num. 6. verſ. quintimo,* vbi quòd forma data circa modica, & minima non 4 vitiat, ſi non ſeruetur, Abb. *conſ. 7. col. 2. lib. 3.* vbi quòd in modicis ſtatuit Eccleſia ſine conſenſu Epiſcopi, & *conſ. 36. col. fin. eod. lib. 2.* vbi quòd liber rationum in modicis probat, Brunor. à Sole *in locis communib. verb. minima,* Aloyſ. Riec. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 691. in 1. edit.* aliàs *reſolut. 585. à num. 7. in 2. edit.* Card. Tuſch. *tom. 5. lit. M. concl. 39. per totam.* Surd. *conſ. 112. n. 26.* latè Sebaſt. Medices *de reg. iur. reg. 5. per tot.* Ouid. de Amicis *de iure emphyt. q. 7. n. 1.*

Intellige Axioma, quando agitur de iure ſpeciali 5 contra Iuris communis regulas, putà per viam reſtitutionis in integrum, quia tunc de minimis nulla ſolet eſſet Prætoris cura, nam pro modica læſione à Iure communi non recedimus, & ita procedit text. *in d. l. ſcio, & in l. ſi oleum. §. vlt. ff. de dolo, & in l. res bona. ff. de contrah. empt.* cum ſimilibus. Vbi verò agitur de Iure communi, de minimis curatur, & procedit text. *in l. 1. §. illud. ff. de coniung. cum emancip. liber. & in l. quamuis. ff. vt in poſſeſſ. legat. in l. 1. §. cùm dicitur ff. ſi cui pluſquam. l. ſi proprietarius, in fine primi reſponſi, verſ. eadem, ff. de damno infecto,* etiamſi ſimus in pœnalibus, putà in furto quòd committitur in anſere, vel gallina, vel in vno ouo, *l. naturalem. §. gallinarum. ff. de acquir. rer. domin. §. gallinarum, Inſtit. de rerum diuiſ.* Sic intelligunt Bart. *num. 1. verſ. nota quod de minimis,* Alberic de Roſat. *col. 2. num. 1. in d. l. ſcio,* Imol. *in cap. maioribus, col. 1. num. 3. verſ. & potes addere. de præbend.* Curt. iun. *de auth. præterea, col. 3. num. 8. verſ. in conſidera, C. vnde vir & vxor,* & alij, quos refert, & ſequitur Rendina *in promptuario recept. ſentent. tom. 1. tit. 100. num. 13.* Andr. Gail. *lib. 2. obſeru. 102. num. 4.* Andr. Ferrat. *lib. 1. rerum quotid. c. 5.* cum aliis, quos refert Oſvvald. in Donel. *lib. 21. c. 9. lit. L. ſed & vulgaris diſtinctio eſt.* latè quòd etiam in pœnalibus axioma procedat, Sebaſt. Medices *d. reg. 5. num. 6.* vbi infinitos propè aſſignat caſus, in quibus minimum attenditur Hieron Buccaron. *de different. inter iudicem ciuil. & crim. differ. 167. num. 8.* vbi pro regula conſtituit quòd minima in delictis & pœnalibus ſunt in conſideratione. latiſſimè Camill. Gallin. *de verb. ſignif. lib. 10. c. 1. n. 9. & cap. 25. num. 32.* vbi quòd minimi ratio habetur quando abſurdum ſequeretur. & *num. 8* idem dicit quando per minimi conſiderationem fieret præiudicium rebus maioribus, & *numer. 22. & 23.* quando diſpoſitio loquitur conditionaliter. & *num. 14.* quando aliquid pro forma requiritur, cùm fermè nihil addi, aut detrahi poſſit. & *num. 25.* quando minimum ad maiorem ſummam reintegrandam requiritur. & *num. 26.* quando eadem proportionabiliter in minimo, quæ in magno militat ratio, de quo vltimo Sebaſt. Medices *d. reg. 5. num. 4.* & Mari. Giurba *ad conſuet. Meſſanenſ. cap. 6. gloſſ. 6. num. 11.*

MINIMVM ſequimur in dubio, *l. ſemper in ſtipulationibus, in fin. & l. ſemper in obſcuris. ff. de reg. iur. c. in obſcuris, eod. tit. lib. 6.* Surd. *conſ. 250. num. 93.* Buccaron. *differ. 154. n. 5. cum ſeqq.* vbi procedere ait in delictis. & vltimis voluntatibus, ſecus in contractibus. 6
Et axioma procedit quando ſumus in quantitate, ſecus in ſpeciebus, in quibus non minimum, ſed mediocre debetur, *l. 3. & 4. ff. de tritico, vino & oleo leg. l. dubium. §. fin. ff. de legat.* Stepb. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 700. n. 17. & 18.*

Limita in fauorabilibus, & ad liberationem inducendam, in quibus non quod minus, ſed quod magis eſt, venit, & ſequitur in dubio. *l. Aurelius 19. §. Titius teſtamento. ff. de liber. leg.* Surd. *conſ. 112. num. 94.*

Vide alia ſimilia *Axiom. ſeq.*

AXIOMA

AXIOMA CLI.

Modica.

1 *Modica non nocent.*
2 *De modico non est curandum.*
3 *Simonia non committitur, si quid minimum donatur.*
4 *Peccatum tantummodò veniale dari potest in vsura ratione parua quantitatis.*
5 *Iusiurandum in promissione rei minima adhibitum, si non seruetur, lethale peccatum minimè committitur.*
6 *Testes singulares probant, vbi agitur de modico praeiudicio.*
7 *Modica in quibus casibus attendantur, ostenditur.*
8 *Gabella in solutione qui deficit in vno nummo, non excusatur.*
9 *Emphyteuta soluens nummum pro canone, ita expellitur, & cadit à iure, si illum nummum soluere cessat per biennium, seu triennium, sicut si maior esset summa.*

1 MODICA non nocent, *cap. si proponente 42.* vbi *gloss. 1. de rescript.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. donatione largitus, num. 107. C. de reuocand. donat.*
2 *& in tract. de indicio in rebus exig. vers. 19.* quia de modico non est curandum, *l. si oleum, §. fin. cum l. seq. ff. de dolo, l. in rebus, §. possunt ff. commodati*, Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 421.* vbi ait procedere, nisi modica essent essentialia, Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transactionib. n. 422.* Aloys. Rice. *in praxi rerum fori Ecclesiast decis. 39. num. 3. in 1. edit.* aliàs *resol. 36. in 2. edit.* Giurba *in consuet. Messanens. cap. 16. gloss. 1. num. 14.* Ioan. Maria Nouar. *quaest. forens. lib. 1. q. 37. n. 10. & 11. & q. 56. num. 8.* Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 5. cap. 951. num. 7.*

3 Vnde modicam rem non efficere simoniam, id est, simoniam non committi, si quid minimum donatur, tenent Crauet. *cons. 46. num. 12. vers. confirmatur*, Tiraquell. *de indicio in rebus exig. vers. 10.* Valer. Reginald. *in praxi fori poenit. lib. 23. num. 166.* Soar *de Religione, lib. 4. de simonia, cap. 3. n. 2. cum seq.* Aloys. Ricc. *in decision. Curia Archiep. Neapol. decis. 108. n. 6. cum seqq. p. 1.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. M. conclus. 239. n. 46.*

4 Et in vsura ratione paruae quantitatis peccatum dari posse tantummodo veniale, resoluunt D. Thom. *2. 2. q. 66. art. 6. ad 3.* Couarr. *lib. 1. var. cap. 3. num. 12.*

5 Et lethale peccatum non committi, si iusiurandum in promissione rei minimae adhibitum non seruetur, tradunt S. Antonin. *p. 2. tit. 10. cap. 4. §. 1. col. 3.* Syluest. *in summ. verb. Iuramentum 4. q. 1. ad fin.* Sot *de Iustit. lib. 8. q. 1. art. 7. in 7. col. & lib. 7. q. 2. art. 2. vers. vtrùm ratione leuitatis*, Azor. *Instit. moral. p. 1. lib. 11. cap. 5. q. 3.* Fr. Emman. *quaest. Regularium, q. 50. art. 2.* Sayr. *in claui Regia. lib. 5. cap. 46. n. 28.* Quamuis contradicat Caiet. *1. 2. q. 89. art. 7. ad 1. dub.* Couarr. Tabien. Armil & Philiarch. citati Ab. Azor. *vbi supr.* & Alex. *cons. 150. Magnifice. n. 19. vers. accedat, lib. 3.* putant, quòd emptor non implens iuratam emptionem cadit à tota, si minimum remanet, quod non impleuit, & Crauet. *cons. 182. num. 16.* existimans quòd vbi est iuramentum, modicus defectus etiam in vno nummo facit incidere in poenam, prout eos refert Cardin. Tusch. *d. lit. M. concl. 239. num. 40. & 41.*

Et quòd testes singulares probant vbi agitur de 6
modico praeiudicio, dicunt Crauet. *d. cons. 182. n. 15.* vbi idem dicit de testibus consanguineis, & de illis, qui modicam vtilitatem, vel commoditatem sunt percepturi, Abb. *cons. 113. col. 4. vers. vel possumus. lib. 1.* Anton. Gabr. *commun. tit. de testib. concl. 2. n. 74.* Seraphin. *de priuileg. iuramenti, priuil. 27. n. 11.* Farin. *in praxi crimin. q. 64. n. 298.* Card. Tusch. *d. concl. 239. num. 12.*

MODICA tamen semper attenduntur in istis 7
casibus. Primò, quando dispositio loquitur per verbum, *aliquid*. Secundò, quando dispositio loquitur conditionaliter. Tertiò, quando sumus in formalibus. Quartò, quando minimum requiritur ad integrandum numerum maiorem, & quando agitur permissiuè, secus si prohibitiuè. Sextò, quando militat eadem ratio in modico, sicut in magno; ita plenè Dec. *in cap. de appellationibus, num. 11. cum seqq. de appellat.* quem refert Cardin. Tusch. *d. concl. 239.* 8
num. 39. Ideo in solutione gabellae qui deficit in vno nummo, non excusatur, Alex. *cons. 105. Magnifice, num. 20. vers pro hoc bene facit, lib. 3.* Et emphyteuta 9
soluens nummum pro canone, ita expellitur, & cadit à iure si illum nummum soluere cessat per biennium, seu triennium, sicuti si maior esset summa, Bald. *in cap. cùm adeò, in princip. num. 3. vers. & sic nota, de rescript.* Tiraq. *de indicio in rebus exig. vers. 51.* Crauet. *d. cons. 181. n. 16.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 61. num. 13. & tit. 7. q. 17. n. 23. & 24.* Cardus. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib. 22. tit. 27. n. 13.* Cald. Pereira *quaest forens. lib. 1. q. 11. num. 12. & cons. 38. num. 9.* Molin *de Iustit. tract. 2. disp. 453. vers. dubium etiam est*, Rebellus *de obligat. Iustit. p. 1. lib. 14. q. 8. num. 8.* Card. Tusch. *d. concl. 239. num. 42.*

AXIOMA CLII.

Mixtum.

1 *Brocardica materia est, an mixtum comprehendatur sub simplici.*
2 *Mixtum continetur sub simplici, quando ex communi vsu loquendi illud mixtum reputaretur tanquam vnum simplex.*
3 *Et quando qualitates in mixto concurrentes sunt inter se compatibiles.*
4 *Et quando mixti qualitates sunt separabiles.*
5 *Et quando concurrit mens, & intentio verisimiliter disponentis.*
6 *Et quando in simplici & mixto adest eadem ratio.*
7 *Et in gratia, & beneficio Principis.*
8 *Et quando aliàs sequeretur iurium contrarietas.*
9 *Et quando lex hoc exprimeret.*
10 *Et quando eadem dispositio exprimit illa simplicia, ex quibus mixtum est compositum.*
11 *Mixtum non continetur sub simplici in odiosis, seu alias in materia strictè interpretanda, seu materia exorbitante, & correctoria.*
12 *Et in contractibus.*
13 *Et in statutis.*
14 *Et in legatis.*
15 *Mixtum omne sequitur naturam sui simplicis magis digni.*

MIXTUM an comprehendatur sub simplici, 1
difficilis est materia, quam brocardicam

appellant Roman. *in l. 1. num.10.ff. de verb. obligat.* & Iaſ. *in §. omnium , num. 28. Inſtit. de actionib.* Ideo cùm certa regula conſtitui non poſſit, ponam primo loco omnes caſus in quibus ſub ſimplici mixtum continetur, & in quibus diſpoſitio loquens de mixto, procedit etiam in ſimplici , deinde ſubiiciam alios caſus,in quibus mixtum ſub ſimplici non continetur.

2 MIXTVM continetur ſub ſimplici , quando ex communi vſu loquendi illud mixtum reputaretur tanquam vnum ſimplex , & iſto caſu diſpoſitio loquens de ſimplici , habet locum etiam in mixto, *l. librorum , §. quod tamen, ff. de legat. 3. l. vel vniuerſorum, ff. de pignorat. act. l. ſi quis vinum , ff. de vino, tritico, & oleo leg.* Bolognet. *in repet. l. 2. in princip. ff. de verb. obligat. num. 62. & 66. verſ. ſecundò limitatur, & n. 75. verſ. ſecundò fallit.*

3 Secundò continetur etiam quando qualitates in mixto concurrentes ſunt inter ſe compatibiles, *l. ſeruus vrbanus , §. fin. ff. de legat. 3. l. Titia textores , ff. de legat. 1.* Bolognet. *d. l. 2. in princip. num. 54.* Secus ſi in mixto concurrunt qualitates incompatibiles , & contrariæ , quia tunc mixtum non continetur ſub ſimplici, vt *in l. 1. §. interdictorum , ff. de interdict. & in l. in tribus , ff. de iudic. & in d. l. ſeruo vrbano, §. fin. & in d. l. Titia textores , §. 1. ff. de legat. 1. & in §. quadam. Inſtit. de action.* Bolognet. *d. l. 1. in princip. num. 46. & num. 54. verſ. ſed ſi eueniat , & num. 65.*

4 Tertiò continetur quando mixti qualitates ſunt ſeparabiles , vt *in d. l. 2.* reſoluunt Angel. *n. 1. verſ. in autem* , Aretin. *poſt n. 2. verſ. aliquando*, Alex. *n. 2. verſ. vnde* , Roman. *n. 10. & n. 16.* Cuman. *num. 4.* Bologn. *num. 45. & 186.* Alciat. *in repet. num. 15. cum ſeq. & num. 23.* Polyd. Ripa *in tract. de nocturno tempore, cap. 4. num. 8. & 9.* Secus verò ſi qualitates in mixto concurrentes ſunt inſeparabiles ; tunc enim diſpoſitio loquens de ſimplici , non habet locum in mixto continente inſeparabiles qualitates , vt *in l. vim paſſam . § præſcriptione , ff. de miel. & in l. adulterium cum inceſtu, ff. de adulter.* Bologn. *in d. l. 2. in princ. num. 47. & 186.* Alciat. *in repet. ſub num. 23.* Cardin. Tuſch. *pract. conclus. tom. 5. litt. M. concl. 244. n. 32.* vbi quòd quando materia eſt indiuidua , mixtum non continetur ſub ſimplici , etiam quod diſpoſitio loquatur de pluribus ſimplicibus, Polyd. Ripa *d. cap. 4. num. 14.* vbi ampliat etiam in odioſis.

5 Quartò continetur ſi concurrat mens , & intentio veriſimilis diſponentis , vt per Bologn. *in d. l. 2. in princip. num. 55. ad fin. verſ. fallit vbicunque, & n. 58. verſ. vbicunque* , Alciat. *in repet. poſt num. 23.* Galianl. *poſt num. 20.* Card. Tuſch. *d. litt. M. concl. 294. num. 48.* Polydor. Ripa *d. cap. 4. num. 12. verſ. aut conſtat , & num. 120.*

6 Quintò continetur vbi in ſimplici & mixto adeſt eadem ratio , & multo magis ſi in mixto viget maior ratio , quàm in ſimplici , tunc enim diſpoſitio loquens de ſimplici , habet locum etiam in mixto, Bologn. *in d. l. 2. in princ. num. 55. verſ. & ideo in iſtis mixtis , & num. 57. verſ. ſicut è contrario , & num. 62. verſ. tertiò fallit , & num. 67. verſ. tertiò limitatur , & num. 72. cum ſeqq.* Alciat *in repet. ſub num. 10.* Surd. *conſ. 33. num. 29.* vbi ampliat etiam in pœnalibus, & odioſis, & *conſ. 315. num. 58.* Card. Tuſch. *d. concl. 294. num. 34.* Polydor Ripa *d. cap. 4. num. 13.* Rot. *deciſ. 385. num. 4. apud Farin. p. 2. recent.*

7 Sextò continetur in gratia , & beneficio Principis , ac proinde conceſſa per Papam Legato facultate legitimandi ſpurios , & inceſtuoſos, cenſetur etiam data poteſtas legitimandi ſpurios , & inceſtuoſos ſimul , ex quo talis legitimandi facultas reputatur fauorabilis , cùm agatur de beneficiis Principum , & ſic latè interpretandis , ita Bart. *in d. l. 2. in princip. num. 2.* Angel. *num. 1. verſ. & ideo* , Imol. *num. 2. cum ſeqq.* Alex. *num. 3.* Roman. *n. 62.* Cuman. *num. 3. verſ. ſecundum* , Alciat. *in repet. n. 41. cum ſeqq.* Galiaul. *num. 6. cum ſeqq.* Iaſ. *in §. omnium n. 31. Inſtit. de action.* Mandoſ. *in reg. 10. Cancell. q. 3. n. 10* & ſaltem procedere quando legitimatio non tendit in alicuius præiudicium , agnoſcunt Cephal. *conſ. 117. n. 37. lib. 1.* Oſaſch. *Pedem. deciſ. 119. n. 1. cum ſeqq.* Polyd. Ripa *d. cap. 4. num. 90. cum ſeqq.* Rot. *diſt. deciſ. 385. num. 4. p. 2. recent.*

Septimò continetur quando aliàs ſequeretur Iurium contrarietas , ita Bart. *in d. l. 2. num. 2. verſ. cum ergo* , Cuman. etiam *num. 2. verſ. & hoc verum* , Iaſ. *num. 5. in fine* , Cardin. Tuſch. *d. concl. 294. num. 33.* Polyd Ripa *d. cap. 4. num. 41.* 8

Octauò continetur quando lex hoc exprimeret, Bart *in d. l. 2. num. 2. verſ. item* , Cuman. etiam *num. 2. verſ. item comprehendit* , Iaſ. *num. 5.* Polydor. Ripa *d. cap. 4. num. 4. & 6.* 9

Nonò continetur quando eadem diſpoſitio exprimit illa ſimplicia , ex quibus mixtum eſt compoſitum,non ex proprietate ſermonis,ſed ex benignitate, Bologn. *in d. l. 2. in princ. num. 56. in fine* , Galiaul. *in repet. num. 19 & 21. verſ. puto* , Angel. *conſ. 348. n. 1. verſ. licèt ſecus* , Card. Tuſch. *d. concl. 244. num. 35.* Polyd. Ripa *d. cap. 4. num. 9. in fine.* 10.

MIXTVM non comprehenditur ſub ſimplici, nec diſpoſitio loquens de ſimplici , locum habet in mixto in odioſis, ſeu aliàs in materia ſtrictè interpretanda , Aym. *conſ. 276. col. fin. verſ. iam cauſa collectarum* , Cephal. *conſ. 26. num. 24. cum ſeqq. lib. 1.* Tiraquell. *de legib. connub. gloſſ. 5. num. 71.* Herculan. *in tract. de cautione de non offendendo , cap. 17. num. 2.* Mandoſ *ad reg. 11. Cancell. q. 3. num. 6 & reg. 11. q. 16. num. 2. & reg. 32. q. 30. num. 8. verſ. amplius conditio,* Surd. *conſ. 430. num. 14.* Item quando eadem diſpoſitio eſt pœnalis , Bertazol. *conſ. 126. num. 13. in fine,* Card. Tuſch. *d. litt. M. conclus. 294. num. 2. & 45.* Polydor. Ripa *d. cap. 4. num. 9. & 109. cum ſeqq.* ſeu materia exorbitans,aut correctoria , Tiraq. *d. gloſſ. 5. num. 71.* Mandoſ. *reg. 33. q. 7. num. 3. verſ. quinto , & vltimo , & reg. 11. q. 16. num. 2. & reg. 22. q. 30. num. 8. verſ. amplius conditio* , Card. Tuſch. *d. concl. 244. n. 26.* Polydor. Ripa *d. cap. 4. num. 48. & num. 126.* Et in reſpicientibus præiudicium tertij, Ruin. *conſ. 167. n. 10. lib. 1.* Cranet. *conſ. 491. num. 3.* Hieron. Gabr. *conſ. 197. num. 6. lib. 1.* Surd. *deciſ. 174. num. 16.* Polydor. Ripa *d. cap. 4. num. 127.* 11

MIXTVM non continetur ſub ſimplici , nec diſpoſitio loquens de ſimplici, habet locum in mixto in contractibus , ita Roman. *in d. l. 2. in princip. numer. 57. verſ. ſequitur quintò* , Octau. Glorit. *diſt. conſ. 244. num. 12.* Polydor. Ripa *d. cap. 4. num. 32. & 33.* vbi ſubdit , quòd hoc fallit fauore libertatis. 12
Sic etiam ſtatuta loquentia de ſimplici,non habent locum in mixto, quia in ſtatutis facienda eſt ſtricta interpretatio, Bolognet. *in repet. d. l. 2. in princip. num. 69. & 70* vbi Alexand. *num. 7.* Tiraq. *d. gloſſ. 5.* Cardin. Tuſch. *d. concl. 294. num. 16. cum ſeqq.* Surd. *deciſ. 174. num. 14. verſ. & ſtatutum* , Polydor. Pipa *d. cap. 4. num. 45. cum ſeqq. & num. 53. cum ſeqq.* ampliat , ſiue ſtatutum loquatur de perſonis , ſiue de actibus,ſiue de artificio. Et quod in legatis mixtum non continetur ſub ſimplici,eo quod in illis ſit ſtrictè interpretatio, tradunt Roman. *in d. l. 2. in princip. num. 10. verſ. in legatis verò, & ibi* Iaſ. *col. 3. verſ. vnde ille tex.* Alciat. *in repet. num. 19.* Polydor. Ripa *d. c. 4. num. 19.* 13 14

MIXTVM

15 MIXTVM omne sequitur naturam sui simplicis magis digni, l. quaeritur, ff. de stat. hom. l. etsi non sunt, §. fin. ff. de auro & arg. leg. l. quicquid, §. cùm partes, ff. de acquir. rer. dom. Ludou. Gom. in cap. 1. num. 47. in fine, de rescript. in 6. Couarr. pract. cap. 36. num. 5. Mandos. ad reg. 1. Cancell. q. 10. n. 2. Menoch cons. 661. num. 25. cum seqq. Melch. Phoeb. decis. 214. num. 5. tom. 2.

AXIOMA CLIII.

Mora.

1 *Mora vltima attenditur, & nocet.*
2 *Mora non contrahitur sine interpellatione.*
3 *Mora non est vbi nulla est petitio.*

1 MORA vltima attenditur, & nocet, l. illud 17. ff. de pericul. & commodo rei vend. l. si mora, & l. semel mora. ff. soluto matrim. l. si & per emptorem 53. ff. de action. empti, l. si seruum 91. §. sequitur, ff. de verb. obligat. cap. si Iudex laicus 12. vbi gloss. verb. clericali, de sentent. excomm. lib. 6. Sebast. Medices in tract. de nonation. p. 2. verb. mora, Alex. cons. 72. Videtur, n. 8. lib. 3 Socin. reg. 23. vbi limitat quinque modis, Cassan. in catbalogo gloria mundi, p. 12. consid. 100. n. 16. Pichard. in disput. de mora, n. 212. Franc. Molin. de ritu nuptiar. lib. 3. q. 29. num. 86. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 5. lit. M. conclus. 172. per totam. Sigism. Scacc. de commerc. gloss. 6. num. 63. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 1000. num. 24.

2 MORA non contrahitur sine interpellatione, l. mora 32. ff. de vsuris, l. vinum 12. & l. lecta 40. §. pactum autem, ff. si certum pet. l. nemo rem suam 82 §. fin. & l. si insulam 84 ff. de verbor. oblig. Anton. Pichard. in sua disp. de mora, n. 43. Carol. de Graffis de except. 32. num. 101. cum seqq.

3 MORA non est vbi nulla petitio est, l. nulla 99. ff. de regul. iuris, Surd. cons. 150. num. 98.

AXIOMA CLIV.

Mors.

1 *Mors omnia soluit.*
2 *Morte finitur societas.*
3 *Mandatum expirat morte mandantis.*
4 *Beneplacitum expirat morte concedentis.*
5 *Delicta morte extinguuntur.*
6 *Moriens nunquam praesumitur immemor salutis aeternae. Limita vt ibid.*
7 *Mortuo non fit iniuria.*

1 MORS omnia soluit, auth. de nuptiis, §. deinceps, collat. 4. Anton. de Butrio cons. 58. in princip. Decian. cons. 1. num. 10. lib. 1. Sebast. Medic. in speciali tract. Mors omnia soluit, Pichard. ad §. rectè quoque 5. num. 8. Instit. de mandato, Angel. de contradict. legitimo, q. 7. num. 82. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 15. n. 3. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. M. concl. 391. per totam, vbi n. 7. post Socin. iun. cons. 112. num. 9. & seq. lib. 1. ait, quòd per mortem quis dicitur relinquere omnia, & totum mundum, quia mors omnia extinguit, & soluit quoad potentias humanas. Surd. cons. 99. num. 17. Ioann. Anton. Mangil. disceptat. quaest. 5 t. num. 403.

2 MORTE igitur finitur societas, l. actione, §. morte, ff. pro socio, § soluitur, Instit. eod. tit. l. 10. tit. 10. partita 5. Ordin. Regia Lusitanor. lib. 4. tit. 44. §. 4. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 5. n. 6. Valasc. de iure emphyt. q. 30. num. 5. & cons. 63. à num. 1. Matien. l. 2. gloss. 1. num. 15. tit. 9. lib. 5. noua Recopil. Seraph. de priuileg. iuram. priuil. 57. num. 1. Surd. cons. 20. num. 3. & 4. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 414. in princip. Azor. Instit. moral. p. 3. lib. 9. cap. 6. q. 3. Rebel. de obligat. Iustit. p. 2. lib. 15. q. vlt. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 25. num. 375. vers. secundo, Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 2. collect. 398. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 6. tit. 24. à princip. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 276. à num. 1.

3 MORTE mandantis mandatum expirat, l. inter, vbi Alexand. sub n. 5. ff si certum petatur, l. mandatum, C. mandati, cap. relatum 19. de offic. deleg. Brunor. à Sole in locis communib. verb. mandatum 12. Cardos. in praxi iudicum, eodem verb. num. 10. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 15. num. 24. Cardin Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 7. tit. 21. num. 5. Rebel. de obligat. Iustit. p. 2. lib. 17. q. vnica, de mandato, n. 4. vers. quarto. Castill. quotidian. lib. 2. cap. 19. Soar. de legib. lib. 8. cap. 31. n. 13. & 14. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 552. num. 7. Cened. pract. lib. 1. q. 38. n. 1. & 2. Rota in Parisien pecuniaria 3. Decemb. 1612. coram Reuerendissimè D. meo Coccino Decano, impressa per Farinac. decis. 443. num. 4. p. 8. recent. Alex. Trentacinq. var. resol. lib. 2. tit. de procurat. resol. 10. n. 1. cum seq. Ioan. Maria Nouarr. quaest. forens. lib. 1. q. 101. num. 4. & 5. & in praxi elect. & variat. fori, q. 10. sect. 1. num. 3. Et mandatum procuratorium soluitur morte mandatarij, siue procuratoris. §. item si adhuc, Instit. mandati, Borrell. in summa rerum omnium decis. tit. 66. n. 260. vbi num. 289. subdit, non expirare per mortem domini, quando procurator est effectus dominus litis.

4 MORTE concedentis expirat beneplacitum; cap. si gratiosè, de rescript. lib. 6. Gutier. practic. lib. 3. quaest. 11. num. 19. Valasc. de iure emphyt. q. 34. num. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 1. prooem. num. 9. cum seqq. & gloss. 12. à princip. Cald. Pereira de manu Regia, cap. 6. n. 19. & fuit dictum in Bononien. Parochialis 18. Martij 1613. coram Card. Verospio, impressa per Farinac. decis. 489. num. 4.

5 MORTE delicta extinguuntur, l. defuncto, ff. de publicis iudic. l. 2. & vlt. C. si reus vel accusator mortuus fuerit, exornant. Duen. reg. 173. Tiraq. de poenis temper. causa 49. à num. 41. Plac. de delictis, lib. 1. cap. 28. Couarr. de sponsalib. p. 2. cap. 6. §. 8. num. 6. Clar. lib. 5. fin. q. 51. num 9. & 12. Sebast. Medic. in tract. Mors omnia soluit, p. 2. concl. 27. Menoch. quaest. vsufrequent. cap. 7. num. 15. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 1. num. 78. Peregr. de iure fisci, lib. 4. tit. 4. num. 1. Cardos. in praxi iudicum verb. delictum, num. 34. Cald. Pereira quaest. forens. in comment. ad l. vnic. C. ex delictis defunctor. p. 3. in princip. & p. 5. num. 1. Cardin. Tusch. d. lit. M. concl. 391. num. 1. Nam mors extinguit accusationem, ac proinde mortuo accusatore iudicium accusationis aboletur, Clar. §. fin. q. 51. num. 9. vers. pariter; declarandos tamen, vt per Card. Tusch. d. lit. M. concl. 396. quia mortuus non potest effici habilis, vel inhabilis ad aliquid. Bald. cons. 57. num. 2. lib. 5. & ideo post mortem nemo potest incipere esse aliquid, idem Bald. cons. 394. Punctum talis est; n. 4. in princip. vers. post mortem autem lib. 5.

6 MORIENS nunquam praesumitur immemor salutis aeternae, l. fin. C. ad legem Iul. repetund. cap. fanctimus 1. q. 7. Couarr. lib. 2. var. cap. 13. num. 8. Thom de Thomass. in floribus legum, reg. 193. Bertazol. cons. 118. num. 13. Menoch. cons. 350. num. 9. Escob. de ratiocin. cap. 21. num. 30. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 12.

lib.12.q.1.à n.7. Anton. Monach. *Florent. deci. 2. n. 27.* Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib. 1. comp. 18. n. 66.* latè Mari. Glurba *in consuet. Messanens. c. 1. gloss. 7. num. 2. & 28. & gloss. 14. num. 8.* & iden non præſumitur mentiri, Surd. *decis. 55. num. 11.* imò eius dictum habet vim iuramenti, Socin. iun. *conſ. 161. num. 1. vol. 1.* Menoch. *conſ. 13. num 9.* Anton. Monach. *d. decis. 2. num. 31.* Limita in præiudicium teſtis, Alciat. *de præsumpt. reg. 3. præſ. 4. num. 2. verſ. adugetur*, Ioseph. Ramon. *conſ. 100. num. 539.* Non enim omnis moueus præſumitur Ioannes Baptiſta, Menoch. *de præsumpt. lib. 5. præſ. 5. num. 19. & de arbitr. casu 99. n. 30. & conſ. 19. num. 7. & conſ. 139. num. 68. & 70.* Polyd. Ripa *de actibus in mortis articulo, cap. 26. n. 8.* Surd. *decis. 135. num. 14. & conſ. 382. num. 62.* Glurba *dict. gloss. num. 2. gloss. 2. prope fin.*

7 MORTVO non fit iniuria, quia non poteſt vulnerari, neque ſuſpendi, neque puniri, vt per Boër. *decis. 316. num. 10. cum seqq.* Card. Tuſch. *dict. litt. M. concl. 180. per totam.* Ratio manifeſta eſt, quia homo mortuus homo non eſt, neque pœnæ, aut medicinæ capax, ſicut & ſenſus expers noſcitur, vt notat gloſſ. per text. *ibi in l. servo manumisso, ff. de condict. indeb.* homo enim ex coniunctione animæ & corporis ſubſiſtit, vt explicat Innoc. III. *in cap. in quadam, verſ. ſed aduerſus, de celeb. Missar. iuncta Clem. 1. §. porrò, de Summa Trinit.* & ex Ariſtot. D. Auguſt. & D. Thoma, explicat Nauarr. *in Man. prælud. 1. num. 11.* Gom. *var. tom. 3. cap. 3. num. 32.* Vnde multa notabilia refert Decian. *in cap. ad hæc 5. à num. 19. de priuileg.* inde meritò *à num. 34.* aduertens defendi non poſſe eorum ſententiam, qui dicunt excommunicatos eſſe, qui clerici cadauer percutiunt, quos latè refert Duen. *reg. 99. ampl. 6.* & Boër. *d. decis. 316. num. 11. in fin.* non enim dici poteſt eum, qui clerici cadauer percutit, hominem aut clericum percutere; ac ſubinde deficiunt verba, *can. si quis suadente 17. quæſt. 4.* Non obſtat quòd in excommunicatione decedentes priuantur Eccleſiaſtica ſepultura, & ſi in Eccleſiis, aut cœmeteriis eorum corpora ſepeliantur, exhumanda & extrà ſunt eiicienda, *cap. sacris, de sepultur. d. cap. ad hæc*, quia dupliciter reſponderi poterit. Et primò, non eſſe inconueniens, quòd propter culpam viuentis pœna maneat poſt mortem continuatiuè, ita vt ſi ſemel viuentem cœpit afficere, duret in cadauer, formaliter decidit text. *in l. 2. de cadauer. punit.* & videmus in iis, qui pœna mortis puniuntur, & deinde in partes ſecantur, & comburuntur, aut beſtiis obiiciuntur, vt probat text. *in l. capitali, §. famosos, ff. de pœnis*, & proſequitur Tiraq. *de pœnis temper. causa 49. num. 42.* quòd multo magis conuenit prohibitioni ſepulturæ, quæ corporum mortuorum propria eſt; ac ſubinde mirum videri non debet, ſi Eccleſia mortuos eius vſu priuet, nam viuentes ad talem ſepulturam, dum in excommunicatione manent, ius non habuerunt; ergo nec poſt mortem illud habere dicendum eſt, vt bene conſiderat Soar. *tom. 5. de censur. disput. 12. sect. 4. num. 2. ad fin.* Secundò reſponderi poterit, prohibitionem hanc & præceptum Eccleſiaſticum non ſepeliendi excommunicatum in loco ſacro, non propriè dirigi in corpus ipſum, ſeu cadauer defuncti, ſed infideles viuentes, iuxta generale Apoſt. præceptum, quod non ſolùm in excommunicatos dirigitur, ne communicent cum fidelibus, ſed etiam in ipſos fideles, ne communicent cum excommunicatis, *cap. sicut Apostoli, cum seqq. 11. quæſt. 3.* Nec de poteſtate eſt dubitandum, iuxta pleniſſimam illam Chriſti Domini conceſſionem, *Quodcunque ligaueris, &c.* nec etiam de voluntate, quæ manifeſta eſt ex illatione, quam Summi Pont. exprimunt *in d. cap. Sacris*, & iuxta illud, *cui non communicauimus viuo, nec communicemus defuncto*, relatum in integra *d. cap. ad hæc, de priuileg.* Ad textum verò *in cap. sanè, il. 2. 24. q. 2. & in cap. si quis Episcopus, de hæret.* cum ſimilibus, quibus probari videtur, mortuos excommunicari poſſe, quod tamen eſt contra verba, & communem diffinitionem cenſuræ, quæ eſt ſententia Iudicis Eccleſiaſtici, qua homo Chriſtianus bonis ſpiritualibus priuatur, &c. mortuum autem hominem non eſſe conſtat ex dictis, & ideo excommunicari non poſſe, comprobant Caſtro *de iusta hæret. punit. lib. 2. cap. 19.* Couarr. *in cap. alma mater, p. 1. §. 11. num. 8.* Nouarr. *in Man. cap. 27. num. 171.* Soar. *d. tom. 5. de censur. disput. 5. sect. 1. num. 3.* Sayr. *in simili tract. lib. 1. cap. 8. à num. 8.* reſpondemus, in illis Iuribus excommunicationem propriè, & directè non proferri in mortuos, ſed viuis Eccleſiam imperare, ne communicent cum illis, quos conſtat in excommunicatione deceſſiſſe, non faciendo pro eis ſuffragia, vel ſepulturæ tradendo. Qua etiam ratione Eccleſia excommunicatos mortuos abſoluit, iuxta text. *in cap. à nobis 28. verſ. nec obstat, de sent. excomm.* non quòd directè in eos exerceat iuriſdictionem, quæ ad abſoluendum neceſſaria eſt, iuxta *reg. cap. verbum, de pœnis. dist. 1.* quæ videtur deficere reſpectu mortuorum, ſecundùm rationem, de qua Pont. *in d. cap. à nobis*, quia Chriſtus Dominus Eccleſiæ dedit poteſtatem ſuper terram, iuxtam prædictam auctoritatem; *quodcunque ligaueris super terram, &c.* non autem in ſepultos ſub terra; ſed quia per huiuſmodi abſolutionem viuis facultatem facit communicandi cum excommunicatis, qui in excommunicatione deceſſerunt, vt pro eis preces fundere, & ſuffragia facere poſſint, vel etiam ſepulturæ mandare, vt bene explicat Caſtro *dict. lib. 2. cap. 10. ad fin.* & reliqui omnes poſt eum citati.

AXIOMA CLV.

Natura, Naturalis.

1 *Natura, & ars fruſtrà nihil faciunt.*

2 *Natura rei potiùs attendi debet, quàm ſimplex nominatio.*

3 *Naturalia ſi concurrant cum accidentalibus, præferuntur.*

4 *Domicilium originis potentius eſt, quàm domicilium incolatus.*

5 *Naturaliter quod non poteſt fieri, non poteſt fieri ſecundùm legem poſitiuam, & eius ordinationem.*

6 *Paria ſunt, aliquid eſſe impoſſibile naturaliter, vel de iure.*

NATVRA, & ars fruſtrà nihil faciunt. Dixi 1
ſuprà Axiom. 35. num. 2.

NATVRA rei potiùs attendi debet, quàm ſim- 2
plex nominatio, ait text. *in l. si vno, ff. locati, cap. ea quæ, de simon.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 5. num. 18.*

NATVRALIA ſi concurrant cum accidenta- 3
libus, præferuntur, Ægid. Bellam. *conſ. 43. in princip.* quem refert Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 5. litt. N. concl. 8. num. 1.* Et ideo potentius eſt domici- 4
lium originis, quàm domicilium incolatus, quia vnum naturale, aliud eſt accidentale, Ancharan. *conſ. 37. Contra, n. 6. in fine, & num. 7.* Cardin. Tuſch.

d. concluſ.

d.conclus.9. num. 2. & naturalis coniectura præualet accidentali, Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæst. 95. num. 55.*

5 NATVRALITER quod nō poteſt fieri, non. poteſt fieri ſecondùm legem poſitioam, & eius ordinationem, *l. qui ad certum, ff. locati, l. lex Cornelia, in fine, ff. de vulg. & pupill. ſubſtit. l. Gallus, §. ſi eius,*
6 *ff. de liber. & poſthum.* Et ideo paria ſont, aliqoid eſſe impoſſibile naturaliter, vel de iure, *l. 1.* vbi gloſſ. *l. filius, ff. de condit. inſtit.*

AXIOMA CLVI.

Neceſſaria.

1 *Cauſa neceſſaria facit permiſſum id, quod aliàs de iure eſſet prohibitum.*
2 *Alienatio ſi eſt ſimpliciter prohibita, tamen ſi fiat ex cauſa neceſſaria, redditur permiſſa.*
3 *Conceſſione facta alicuius rei, videntur etiam conceſſa ea omnia, ſine quibus res illa commodè haberi non poteſt.*
4 *Neceſſaria cauſa præſumitur potiùs, quàm voluntaria.*

1 NECESSARIA cauſa facit permiſſum id, quod aliàs de iore eſſet prohibitum, multis caſibus, vt latè probat Cardin. Tuſch. *practic. concluſ.*
2 *tom. 5. litt. N. concl. 18. per totam.* Vnde alienatio ſi eſt ſimpliciter prohibita, tamen ſi fiat cauſa neceſſaria, redditur permiſſa, Ægid. Bellam. *conſ. 35. num. 4. verſ. ſed nunquid,* Angel. Aretin. *conſil. 18. Ad deciſionem, num. 8. verſ. quantum verò,* Roman. *conſ. 219. Ex themate, n. 8. verſ. hoc primò probatur,* vbi *num. 9. verſ. ſecundò probatur,* ſobdit, qoòd caoſa neceſſaria non comprehenditur ſob regula prohibente actum fieri.

3 NECESSARIA omnia ad vnum conceduntur illi, cui conceditur illud vnum, *l. 2. ff. de iuriſd. omn. iudic. l. ad rem mobilem, §. qui procuratorem, ff. de procuratorib. l. 1. §. 1. ff. ſi vſusfr. petatur, l. 3. §. qui habet, ff. de ſeruitut. ruſticor. præd. l. 3. ff. pro ſocio, l. 2. §. fin. ff. de officio eius, cui mand. eſt iuriſd. l. auibus,* & ibi *gloſſ. 2. ff. de legat. 3.* vbi quòd in legato facto de aoibus etiam auiatia comprehenduntur, ſine qoibus aues de facili aufugere poſſent, *§. minorem, Inſtit. de actionib. cap. præterea, de officio deleg.* cum his, quæ ad hoc principiom exornandum tradunt Nouar. *in princip. de Pœnitent. diſt. 5. num. 24.* Surd. *conſ. 347. numer. 20.* Gam. *Luſitan. deciſ. 206. num. 9.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg. 29* vbi intelligit procedere in materia fauorabili, vel indifferenti, vel in conionctis, & vbi militat eadem ratio, Galer. *in margarita caſuum Conſcientia, verb. concedere,* vbi etiam intelligit quando illud conceſſum non poteſt ſtare ſine illis. In vnius enim actus conceſſione omnia ea veniunt, quæ faciliorem, & commodiorem executionem actui præſtant, Bald. *in d. l. 2. verſ. tu dic. plenius, ante num. 1. ff. de iuriſd. omn. ind.* vbi Curt. iun. *num. 2. cum ſeqq.* Alciat. *num. 2.* Dec *num 6.* Ioan. Bologn. *num. 18. & ſeqq.* Menoch. *conſ. 14. num. 8.* idem Bald. per text. *ibi in cap. vlt. num. 4. de dolo & contum.* vbi quòd habens mandatum ad neceſſaria, videtur etiam illod habere ad vtilia, refert Rendina. *in prompt. recept. ſenten. tom. 1. tit. 100. num. 3.* Narbona *l. 26. gloſſ. 2. num. 15. tit. 1. lib. 4. Recopil.*

4 NECESSARIA cauſa præſumitur potius, quàm voluntaria, *l. vxorem, §. pater naturalis, ff. de legat. 3.* Caſtrenſ. *conſ. 135. Iſte Martinus, col. 2. lib. 2.* Cranet. *conſ. 301. num. 5. & 6. verſ. nec obſtat,* vbi quòd ſi duæ cauſæ neceſſariæ ſobſunt, præſumitur ex magis neceſſaria, refert Cardin. Tuſch. *tom. 5. litt. N. concl. 33. num. 1. & 2.*

AXIOMA CLVII.

Neceſſitas.

1 *Neceſſitas non habet legem.*
2 *Neceſſitas facit licitum, quod aliàs de iure non eſt licitum.*
3 *Ex neceſſitate quæ fiunt, non dicuntur fieri in fraudem.*
4 *Liberalis nemo exiſtit in neceſſitatibus.*

NECESSITAS non habet legem, ideo lex 1
ſubiacet neceſſitati, non è contrà, *l. tutor qui repertorium, ff. de adminiſt. tutor. l. vt gradatim, §. 1. de muneri. & honorib. l. non ſolùm, §. fin. ff. de excuſ. tutorum, l. aliquando, ff. de officio Proconſ. l. ſi quis filio, ff. de inuſto rupto, l. 1. C. de operib. liber. l. pro tyronibus, C. de priuileg. domus Auguſtæ lib. 12. cap. licèt, de feriis, c. 5. in fine, de conſuetud. cap. exiit, col. 4. in fine, de verbor. ſignif. lib.* 1. Calderin. *conſ. 95. Quod eſt vnicum, de treuga & pace, num. 5. verſ. item eſt iniuſtum,* Iaſ. *in l. ſi ex toto, in fine princip. ff. de legat.* 1. vbi ponit plurà exempla de bello, fame, peſte, & ſimilibus, Anchar. *conſ. 291. In auxilium veritatis, n. 4. & 5. & conſ. 243. num.* 4. vbi ait, quòd neceſſitas non habet legem humanam, neque diuinam, qoia multa prohibita de iure diuino, & humano, fiunt permiſſa ex neceſſitate, & è contrà permiſſa fiunt prohibita, & ponit exempla furti, homicidij, & ſimilium, Signorol. de Homod. *conſ. 42. num. 3.* vbi ait procedere etiam in neceſſitate iuris, qui culpa caret, qui facit aliquid neceſſitate iuris imminente, Cephal. *conſ. 451. num. 283. & 284.* vbi ponit decem exempla, quibus neceſſitas facit recedere à iure, à regula, & ab humanitate, & generaliter dicit procedere in neceſſitate contra diſpoſitionem legis, ſecus in diſpoſitione hominis, & optimè declarat Caſtrenſ. *conſ. 400. Priuſquam, col. 2. in princip. verſ. ſubeſt enim neceſſitas, lib.* 1. vbi quòd neceſſitas excoſat, ne legibus, & legum præceptis ſubiiciatur. Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.* 189. Gail. *lib. 1. obſeru. 102. num. 8.* Plac. *de delict. lib. 1. cap. 28. num. 5.* Surd. *deciſ. 86. num. 8.* Barthol. Perett. *ad Extrauag. Ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alienand. verb. præterquam, numer. 4. pag. 176.* Matien. *l. 1. gloſſ. 21. tit. 10. lib. 5. nouæ Recop.* latè & eleganter Muños de Eſcobar. *de ratiocin. adminiſt. cap. 14. num. 10. cum ſeqq.* Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 5. litt. N. concl. 19. per totam,* Saochez *de Matrim. lib. 3. diſp. 10. num. 27.* Ceuall. *commun. contra communes, tom. 4. quæſt. fin. num. 50.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 611. in 1. edit.* aliàs *reſol. 602. num. 19.* Mooet. *de diſtribut. quotid. p. 2. quæſt. 11. num. 98.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de diſcip. clericali, §. 4. num. 55. & §. 20. n. 13.* Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, p. 1. c. 8. num. 26. in fine,* Cancer. *var. p. 2. cap. 2. n. 54. & n. 169.* Modern. *de ſupplicat. ad Sanctiſſ. p. 1. cap. 1. num. 58.*

NECESSITAS facit licitum, quòd aliàs de 2
iure non eſt licitum, *cap. quod non eſt licitum, de regulis iuris, cap. quanto, de conſuet.* Bald. *in l. Diuus Pius, in princ. notab. 2. ff. de petit. hæred.* Felin. *in cap. querelam, num. 19. de iureiur.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 33. num. 5.*

num.3. Anton. Oliban. *de iure fiſci*, *cap.4. num.36.* Eſcobar. *de ratiocin.cap.14.num.13.* Ceuall. *commun. contra communes*, *tom.4.quaſt.fin. num.6.* Cardoſ. *in praxi iudicum*, *& Aduocat.verb.neceſſitas,n.1.* Monet. *de diſtribut.quotid.p.2.quaſt.11.n.38.* Bellet. *d.§.20. num.15.* Card. Tuſch. *dict.tom.5.litt. N. concluſ. 19. num.12.* Cornel. Beninc. *de paupert. ſpec.9. in indic. num.43.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.4.c.626. num.15.& cap.636.num.10.* Ioan Maria Nouar. *quaſt. forenſ.lib.1.q.28.num.10.& q.55.num.3.*

3 Ex neceſſitate quæ fiunt, non dicuntur fieri in fraudem, vt per Gozadin. *conſ.87.num.15.* quem refert Flamin. Pariſ. *de reſignationib.benefic.tom.1.lib.2. quaſt.3.num.40.*

4 IN NECESSITATIBVS nemo liberalis exiſtit, *l.rem legatam*, *ff.de adimend.legat.* Tiraq. *in l.ſi vnquam*, *verb.donatione largitus,n.106.C.de reuocand. donat.* Gam. *Luſit.deciſ.71.n.3.* Pichard. *ad rub. Inſtit. de adopt.n.43.* Valaſc. *conſ.153.n.24.* Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.4.cap.796.num.27.& tom.5.cap.921. num.9.* Ioann. Anton. Mangil. *de imput.q.15.num.36.*

AXIOMA CLVIII.

Negans, Negatio, Negatiua.

1 *Negantis factum per rerum naturam nulla eſt probatio.*
2 *Negatio facit rem dubiam.*
3 *Negatiua plus negat, quàm affirmatio affirmat.*

1 NEGANTIS factum per rerum naturam nulla eſt probatio, *cap.bona*, *de elect. cap.ſuper hoc, de renunciat.* Hieron. Fernandez de Ottero *in repet. cap. fin. de conſuet. num.30.* Negatiua enim mera & ſimplex probari non poteſt, *cap.cùm Eccleſia Sutrina*, *verſ.nos igitur*, *de cauſ. poſſeſſ. & prop.* Oldrad. *conſ.244.num.21.in fine*, *& conſ.254.num.14.verſ.ad formam*, Anton. Gabr. *commun.opinion.tit.de probation. concl.6.* Donat à Fina *tom.1.lib.4.tit.9.n.35.20.& 18.* Rebuff. *de except.n.160.cum ſeqq.* Maſcard. *de probationib.concl.1087.* Menoch. *de præſumpt.lib.2.præſ.50. num.8.cum ſeqq.* Vincent. Caroc. *de locato,& conducto, p.3.tit. de negatiua probanda*, Cardoſ. *in praxi iudicum*, *verb.probatio.num.29.* latè Card. Tuſch. *practic. concl.tom.5. litt. N. concl. 30. per totam.* Niſi habeat affirmatiuam implicitam, Petr. de Anchar. *conſ.79. num.3.& ſeq.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic.lib. 8. q.2.num.27.* Card. Tuſch. *d.concl.30.num.19.* Vel niſi reſoluatur in affirmatiuam, Oldrad. *conſ.254 num.15. verſ.præterea*, Menoch. *d.præſ.50.à num.14.* Cardin. Tuſch. *d.concl.30.n.18.* Vel niſi ſit coarctata loco & tempore, Angel. Aret. *conſ.105.Viſo ſupradicto,num 4. in fine*, *verſ.ſicut dicimus*, Clar. *§.fin.quaſt.51.n.4.verſ. ſi tamen coarctetur*, Rebuff. *de except.n.172.* Maſcard. *concl.1087.num.8.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb.teſtis, n.16.* Flamin. Pariſ. *lib.11.quaſt.14.n.68.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſit.lib.5.cap.1. num.62.* Cardin. Tuſch. *dict.concl.30.num.49.* Vel probetur ex inſpectione actorum, Gemin. *conſ.57. In cauſa Archidiaconi,num.1.verſ.item probata eſt ſecunda*, Alex. *conſ.186.Viſis ſubtiliſſimis*, *col.fin.n.15.verſ.nec obſtat, lib.2.* Maſcard. *conc.968.& 1290.& 1318.num.18.* Menoch. *conſ.21.n.13.* Surd. *deciſ.300 n.11.* Cardin. Tuſch. *d.concl.30.n.20.cum ſeq.* Farin. *in praxi crimin. p.2.quaſt.65.à num.218.* Cald. Pereira *de emptione, & vendit.cap.34.num.52.*

2 NEGATIO facit rem dubiam, *cap.veniens 13. de ſuppl.neglig. Prælator.* Felin. *in cap.ſuper eo,à num.2. de teſtibus cog.* Surd. *conſ.4.num.28.* Gutier. *practic. lib.3.quaſt.9.num.10.* Cancer. *var.p.2.cap.4.num.12.* Limitatur tamen axioma multis modis; primò quando præſumptio eſſet contra negantem, per *l.ſi vero, §.qui pro rei qualitate*, *ff.qui ſatiſd.cog.* Surd. *conſ.188. num.16.* Secundò vbi negatur id, in quo nulla cadit probabilis inficiatio, & in negatione facta extra iudicium, Felin. *in cap.coram*, *34.num.8.de offic. deleg.* Tertiò quando in contrarium adeſt euidens probatio, Surd. *conſ.4.num.31.& conſ.378.num.21.* Quartò quando probationes ſunt in promptu, idem Surd. *d.conſ.188.num.16.* Quintò in notoriis, idem Surd. *dict.conſ.14.num.29.& d.conſ.188.num.16.& d.conſ.378.num.20.*

NEGATIVA plus negat, quàm affirmatiua 3 affirmat, ſiue, Negatio plus tollit, quàm ponit affirmatio, *l.filius fam.§.1. C. de donationib.gloſſ.1. in l.iuris gentium*, *§ ſed ſi fraudandi*, *ff.de pactis*, gloſſ. *verb.à ſuſpenſi,in cap.cùm dilectus*, *de conſuet. cap. verbo non poteſt*, *in cap.1.de regulis iuris.lib.6.* Rainer. de Foroli *conſ.68. Quædam mulier*, *num.7.* quòd eſt ſub hoc numero inter conſilia Signoroli de Homod. Decian. *conſ.3.Et pro tenui*, *n.4.verſ.ſecundum vero*, Crauet. *conſ.809. Plura excutienda*, *n.4.* Franc. Becc. *conſ.94. n.33.* Tiraq. *de iure primogen.quaſt.24.num.12.* Couar. *var.lib.1.cap.13.num.7.* Card. Tuſch. *d.tom.3.litt. N. concl.27.* Mari. Antonin. *var.reſolut.lib.1. reſolut. 20. num.7.* Surd. *deciſ.243.num.6.* vbi *num.7.* ſubdit, quòd negatiua diſpoſitio nullum caſum excipit.

AXIOMA CLIX.

Negligentia.

1 *Negligentia propria ſemper nocet.*
2 *Negligentia vnius alteri nocere non debet.*
3 *Negligentia non imputatur vbi diligentia nihil proficeret.*
4 *Negligentia imputari non debet ignoranti.*

NEGLIGENTIA propria ſemper nocet, Card. 1 Tuſch. *practic.concluſ. tom. 5. litt. M. concl. 36. per totam*, niſi quis in re communi adhiberet illam diligentiam, quam adhibet rebus ſuis, quia tunc non poteſt teneri de negligentia, Roman. *conſ.413. Quoad primum*, *n.13.verſ.quod autem*, Card. Tuſch. *d.concl.36.num. 30.* vel niſi diligentia nihil proficeret, quia tunc negligentia alicui imputari non debet, *l.fin.ff §. ſi ea conditione*, *ff. ad leg. Rhodiam de iactu*, Bellet. *diſquiſit.clerical.p. 1. tit. de diſciplina clericali, §.20.num.14.*

NEGLIGENTIA vnius alteri nocere non 2 debet, *l.rem hæreditariam,in fine,ff.de euictionib.l.3.ff. de tranſactionib.l fin.ff.ad Syllan.l.non debet,ff.de regulis iuris*, Thom. de Thomaſſ. *in floribus legum.reg.190.* Sicut etiam negligentia in vno non nocet in alio ſeparato, Caſtrenſ. *conſ.54.Videtur dicendum,n.1 lib.1.* Cardin Tuſch. *d.concl.36.num.18.*

NEGLIGENTIA non imputatur vbi diligentia 3 nihil proficeret, *l. fin. §. ſi ea conditione*, *ff. ad leg. Rhod.de iactu.* Ioann. Maria Bellet. *diſquiſ.clericalı,p.1. tit.de diſcipl.cleric.§.20.num.14.*

NEGLIGENTIA imputari non debet ignoranti, 4 *l.ſi quis in graui,§.ſi quis in graui*, *ff.ad Syllan.* Surd. *conſ.419.num.37.*

AXIOMA

AXIOMA CLX.

Nemo.

1 *Nemo dat quod non habet.*
2 *Plus iuris nemo in alium transferre potest, quàm ipse in se habeat.*
3 *Eligere viam nemo videtur, per quam iudicium suum subuertatur.*
4 *Nemo tenetur ad impossibile.*

1 NEMO dat quod non habet, *l. traditio, ff. de acquir. rerum domin. l. nemo plus*, vbi Dec. & Cagnol. *ff. de regulis iuris, l. si filius, C. de donat. cap. quomodo, de consecrat. dist. 4. cap. quod autem, de iurepatron. c. nemo plus, de regulis iuris, lib. 6.* citaui plures Doctores *Axiom. 64. num. 1.* Cancer. *p. 1. c. 1. n. 108.* Robles *de repræsent. lib. 2. c. 16. n. 72.*

2 NEMO plus iuris in alium transferre potest, quàm ipse in se habeat. *l. 2. C. de pœnis, l. 1. qui pro sua iurisd. cap. nemo potest 79. de regulis iuris, lib. 6.* Surd. *cons. 126. n. 31.* Pichard. *ad princ. Instit. de acquisit. per arrogat. n. 49.* Ioseph. Sesse *Aragonia dec. 188. n. 15. & 23.* Cæs. Argel. *de contradict. legit. q. 9. num. 58.* Rot. *decis. 686. num. 1. apud Farin. p. 2. recent.* Robles *lib. 3. c. 7. n. 21.*

3 NEMO videtur eligere viam, per quam iudicium suum subuertatur, *l. 3. vers. nec credendus, ff. de milit. testam. l. quoties 13. ff. de reb. dub. l. quoties. ff. de verb. oblig. cap. Abbate, iuncta gloss. verb. potius, de verb. significat.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 2. tit. 1.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præs. à princ.* Reynoso *obs. 14. n. 15.*

4 NEMO tenetur ad impossibile. Dixi *suprà Axiom. 21. num. 7.*

AXIOMA CLXI.

Nihil.

1 *Nihil & inutile æquiparantur.*
2 *Nihil fit ex nihilo, vel ex non ente non fit.*

1 NIHIL & inutile æquiparantur, *l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. c. sicut vrgeri, 1. quæst. 1.* nam ex nihilo nihil fit, *l. Seia. ff. de tutor. & curator. l. eius, ff. de rebus dub.* Aristotel. *lib. 1. de generat. & corrupt.* Farinac. *in praxi crimin. part. 4. cons. 60. num. 90. & ibi addit* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 3. num. 15.*

2 NIHIL fit ex nihilo, vel ex non ente non fit ens, *l. 2. ff. de vsufr. l. Seia. ff. de tutor. & curat. l. eius, ff. de reb. cred.* Farinac. *cons. 60. num. 90. lib. 1.* Mar. Anguis. *cons. 167. num. 7. vol. 1.* Pereg. *cons. 21. num. 19. vol. 4.* Monter. à Cueua *decis. 1. num. 54.* Giurba *in consuet. Mess. c. 16. gloss. 1. n. 8. p. 1.* Canc. *var. 2. c. 5. n. 51.*

AXIOMA CLXII.

Non esse.

1 *Non entis nulla sunt qualitates.*
2 *Non entis, & non apparentis idem est iudicium.*
3 *Non esse, & non posse probari, paria sunt.* August. Barbosæ Axiom. Iur.
4 *Non esse, vel reparari non posse, paria sunt.*
5 *Non esse, vel esse nullum, paria sunt.*
6 *Non fieri, & inutiliter fieri, paria sunt.*

NON entis nullæ sunt qualitates, *l. eius qui in prouincia, vers. quoniam, ff. si certum petat. l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic. l. 2. de vsufr. l. Pomponius, §. fin. de acquir. possess. l. si seruum, §. fin. de action. empti, l. nec vllam. §. si quis absentis, ff. de petit. hæred. l. 1. ff. de hæred. vend. cap. bona de elect. cap. ad dissoluendum, de desponsat. impub.* Tiraq. *de iure primogen. quæst. 55. num. 10. & in tract. Cessante causa, part. 1. n. 212.* Anton. Gom. *var. tom. 1. cap. 1. num. 9. & cap. 10. num. 43. & l. 17. Tauri, n. 19. vers. primo*, latè Remig. *in tract. de immunit. ampl. 20. num. 5. cum seqq.* Thom. de Thomasset. *floribus legum, reg. 201.* Gutier. *pract. lib. 3. quæst. 35. num. 10,* Surd. *decis. 316. num. 6. & cons. 61. num. 57. & cons. 146. num. 15.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. qualitas 9.* Escob. *de ratioc. cap. 15. num. 17. & cap. 19. num. 26.* Card. Tusch. *pract. con. lns. tom. 6. litt. Q, concl. 6.* Hieron. Fernandez de Ottero *de interpr. cap. gratum, n. 37. de officio deleg.* Anton. Monach. *Florent. decis. 56. num. 5.* Ceuall. *commun. contra commun. tom. 4. quæst. 905. num. 80.* Cald. Pereira *quæst. forens. cons. 15. num. 50.* Ioseph. Sesse *Aragon. decis. 188. num. 14. & 24.* Cæs. Argel. *de contradict. legit. quæst. 4. num. 13.* Mari. Antonin. *var. lib. 1. resol. 16. num. 4. & lib. 3. resol. 48. num. 18.* Rot. *decis. 228. num. 1. apud Farin. p. 2. recent.* Camill. Gallin. *de verb. signif. lib. 1. cap. 1. num. 7. & lib. 9. cap. 7. n. 12.* Stephan. Gratian. *d scept. forens. tom. 4. c. 767. n. 7. & 34. & cap. 796. n. 18.* Robles *de repræs. lib. 2. c. 2. n. 22.* Narbona *l. 10. gloss. 5. num. 15. tit. 6. lib. 1. Recop.* Didac. de Narbona *Fraler de ætate an decimo cum dimidio q. 10. n. 19.*

NON ENTIS, & non apparentis idem est iudicium, & paria sunt rem non esse, & non apparere, 2
l. duo sunt Titij, ff. de testam. tutel. l. in lege, 77. ff. de contrah. empt. l. cùm res, §. itaque, ff. de legat. 1. Surd. *dec. 149. num. 2. & decis. 306. num. 13. & cons. 245. num. 13. & cons. 377. n. 23.* Rota *decis. 165. n. 35. apud Farinac. p. 1. recent.* Camill. Gallin. *de verb. signif. lib. 4. cap. 13. n. 13.* Io. Ant. Mangil. *de imput. q. 82. n. 8.*

NON ESSE, & non posse probari, paria 3
sunt, Surd. *decis. 149. n. 2.* Et paria sunt non esse, vel 4
reperiri non posse. *l. cum vnus, §. fin. ff. de bonis auct. iudic. possid.* Bald. per text. *ibi in l. cum ita, §. species, ff. de legat. 2.*

NON ESSE, vel esse nullum, paria sunt; *d. l. duo* 5
sunt Titij l. non putauit, § non quauis, ff. de bonor. possess. contra tab. Surd. *decis. 51. num. 14. & decis. 21. num. 2.* Flamin. Paris. *de resignat. lib. 8. q. 8. num. 34. cum seqq.* Cald. Pereira *de potest. eligendi cap. 5. num. 8.* Farinac. *in praxi crim. p. 1. q. 15. n. 45. cum seqq. & p. 4. cons. 60. n. 90. & p. 5. q. 115. num. 128.* Nouar. *quæst. forens. lib. 2. q. 126. num. 7.* Giurba *ad consuet. Messanen. p. 1. cap. 10. gloss. 6. num. 29. cum seqq.*

NON ESSE, vel esse, & non admitti, paria sunt, 6
Ioan. Anton. Mangil. *de imput. q. 87. n. 3.*

NON FIERI, vel non sortiri effectum, paria 7
sunt, *l. 1. §. nihil ff. de inoff. testam. l. si quis sub conditione, ff. de testat. tut. l. ex consensu, §. 1. ff. de appell.* Surd. *cons. 3. n. 29. & cons. 245. n. 14. & cons. 359. num. 10. & cons. 389. n. 46.* Mar. Giurba *in consuet. Messan. part. 1. c. 10. gloss. 6. n. 31.*

NON FIERI, vel ita fieri quod factum non 8
durat, paria sunt, *l. si pro parte, §. versum, ff. de in rem versa.* Anton Morel. *Bononien. decis. 40. punct. 7. n. 18.* Surd. *cons. 190. n. 9. & cons. 245. n. 14.*

AXIOMA CLXIII.

Nostra.

1 *Nostra omnia facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur.*
2 *Nostrum quod est, amplius nostrum fieri nequit.*

1 NOSTRA omnia facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur, *l. 1. §. omnia, C. de veteri iure enucl. gl. verb. consule, in §. plebiscitum, Instit. de iure naturali*, Anton. Gom. *l. 40. Tauri, num. 89. vers. tertio, & l. 48. num. 3.* Rebuff. *in praxi benefic. p. 1. tit. de infirmis, gloss 2. nu. 3. pag. mihi* 204 Alex. *cons. 123. Scripsit. num. 17. lib. 4.* Card. Tosch. *pract. concl. tom. 5. litt. N, concl. 67.* Valasc. *cons. 105. num. 63.* Surd. *cons. 301. n. 44. & 47.* Melch. Phœb. *Lusit. decis. 28. num. 12. tom. 1.*

2 NOSTRVM qood semel est, amplius nostrum effici non potest, Menoch. *cons. 265. n. 5.* Et nostrum non potest à nobis sine facto nostro auferri, idem Menoch. *cons. 161. n. 19. & cons. 296. n. 10. & cons. 477. n. 7.* Melch. Phœbos, *vbi suprà.*

AXIOMA CLXIV.

Nullum.

1 *Nullum quod est, nullum producit effectum.*
2 *Nullum esse, vel esse sine effectu, paria sunt.*
3 *Nullum quod est, ius aliquod tribuere non potest.*
4 *Impedimentum non præstat nullum ipso Iure.*
5 *Nullum quod est, allegabile non est.*
6 *Nullum quod est, regulariter confirmatum non censetur, nisi expressè dicatur.*
7 *Nullum quod est ab initio, ipso Iure ratificari non potest.*
8 *Nullum quod est, rescindi non potest.*
9 *Nullum ab initio non conualescit ex tempore, & n. 10. declaratur.*
11 *Declaratur tex.* in cap. audiris 29. de elect.

1 NVLLVM quod est, nullum producit effectum, *l. 3. §. condemnatum, ff. de re iudic. l. non putauit, § non quanis, ff. de bonorum possess. contra tab. l. 2. ff. de auctor. tutor. l. si aut nullum, C. de legit. hered. l. non dubium, C. de legib. l. fin. C. de sentent. ex breuic. recitan. cap. illud, de iurepatron.* Exornant. Barthol. Pesett. *ad extrauag. ambitiosa, de rebus Eccles. non alien. verb. infringere, num. 4.* Cott. *in memorab. verb. actum nullum*, Alex. *cons. 33. in princ. vol. 1.* Franc. Becc. *cons. 12. num. 54.* Surd. *decis. 40. num. 8. & cons. 3. num. 11. & cons. 373. num. 14.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 7. num. 26.* Aloys. Riec. *in collect. decis. part. 3. collect. 623.* Cæs. Argel. *de contradict. legit. quæst. 7. num. 146.* Mendez à Castro *in praxi Lusitania lib. 3. cap. 22. num. 43.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 78. num. 10.* Rot. *decis. 770. num. 1. apud Farin. part. 2. recent.* Rota *decis. 422. num. 1. & decis. 516. num. 2. in posth. Farinac.* aliàs, *part 4. recent.* Narbona *l. 10. gloss. 5. num. 12. tit. 6. lib. 1. Recop.*

2 NVLLVM esse, vel esse sine effectu, paria sont, Surd. *decis. 51. num. 21. & 22. & cons. 3. à num. 8. & cons. 157. à num. 13. & cons. 179. à num. 49. & cons. 381. à num. 13.* Anton. Menoch. *decis. Bononien. 40. puncto 7. num. 10* Mari. Anton. *var. resolut. lib. 1. res. 61. num. 14.*

NVLLVM quod est, ius aliqood triboere non 3
potest, Rot. *decis. 572. numer. 9. apud Farinac. part. 2. recent.* Et nullum quod est, perinde est ac si nullo modo fuisset factom, Menoch. *cons. 230. num. 13.*

NVLLVM ipso Iure noo præstat impedimen- 4
tum, *d. l. 4. §. condemnatum, cap. consideramus, de elect. cap. quæ contra ius, cap. non præstat 52. de regulis iuris, lib. 6.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 5. lit. N, concl. 140 per totam*, & faciunt quæ dixi *supra Axiom. 115.* & præseitim si continuat præiudicium tertij, Vant. *de nullitat. in rubr. quoties, & intra quod tempus, &c. num. 53.* quem refert Mari. Antonin. *var. resol. lib. 2. resol. 18. num. 3.* Nullum enim, quod est, allegabile 5
non est, Roman. *cons. 369. Circa primum, n. 16.* Card. Tusch. *d. concl. 140. n. 3.*

NVLLVM quod est, regulariter confirmatum 6
non censetur, oisi expressè dicatur, Marsil. *sing. 196. & cons. crim. diuers. 125. n. 14. lib. 1.* vbi quòd confirmatio non trahitur ad statuta nulla, & vso non recepta, Cott. *in memorab. verb. confirmatio Pontificis, fol. mihi 131.* Roland. *cons. 29. num. 35. lib. 1. & cons. 71. num 46. cum seqq. lib. 2.* Cephal. *cons. 133. num. 101. cum seqq. lib. 1.* vbi quòd Principis confirmatio ooo validat actus oullos, & inualidos in præiudicium tertij, nec Princeps id velle præsumitur. Nullum enim quod est, confirmari non potest, Menoch. *consil. 351. n. 19* Surd. *de aliment. tit. 8. privil. 22. num. 34. & decis. 35. num. 11. & decis. 289. num. 8.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 7. num. 7.* Cald. Pereira *post tract. de potest. nomin. in responso pro Duce Pastrana, vers. quæ sententia*, Bernard. Græux. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 1. n. 32. cum seqq.* nam confirmatio semper refertur ad id quod est validum. Surd. *decis. 289. num. 8. & 9.* Aulez *ad cap. 17. Prætor. verb. prouerb. n. 7.* Rot. *decis. 31. num. 3. apud Farin. p. 2. recent.* Ego ipse *in collect. ad cap. cum dilecta 4. num. 29. de confirm. vtili.* Reinoso *obs. 74. n. 5. 6. & 12.*

NVLLVM qood est ab initio, ipso Iure ratifi- 7
cari non potest, *gloss. vlt. in cap. cùm nos, de his quæ fiunt à Prælatis*, Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n. 415. C. de reuocand. donat.* Laurent. Calcan *cons. 16. num. 56.* Paris. *cons. 49. num. 12. & num. 61. & cons. 100. num. 66. lib. 1. & cons. 49. num. 27. eod. lib. 2.* Simoncel. *de decreto, in præfat. num. 51. cum seqq.* Olasch. *Pedem. decis. 34. n. 12.* Virgi. Boccac. *in constit. Piceni. gloss. 8. num. 77.* Rot. *decis. 535. num. 12. apud Farin. p. 2. recent.*

NVLLVM quod est, rescindi noo potest, *l. nam* 8
etsi sub conditione, ff. de iniusto rupto, l. obligare, §. tutor. ff. de auctoris. tutor. l. tutor. C. in quibus causis in integ. restit. non est necessaria, cap. ad dissoluendum de desponsat. impuber. Surd. *cons. 52. n. 58. & cons. 73. n. 77. & cons. 160. n. 61.*

NVLLVM ab initio non conualescit ex tem- 9
pore, *cap. quod sicut, de elect. cap. non firmatur 18. de regulis iuris, in 6. l. quod initio 30. & l. pen. ff. eod. tit.* Imol. *in l. 1. vlt. §. ff. de verb. oblig.* Rot. *decis. 26. de procurator. in antiq.* Calderin. *cons. 1. de electione*, Barbat. *cons. 70. col. 1. & 2. lib. 3.* Decian *cons. 661. n. 14.* Oldrad. *cons. 306. in princip. & num. 2.* vbi quòd factum à non Iudice, non conualescit, licèt incipiat esse Iudex, & quod agenti nulliter à principio, licèt superueniat ius, noo conualidatur libellus, Lap. *alleg. 1. à num. 5.* vbi ponit multa exempla, quod nullum non conoalescit etiam cessante impedimento nullitatis, Zabarel. *cons. 104. num. 3.* vbi quòd collatio facta oon existenti in ætate, non validatur, licet ex

tempore

tempore efficiatur habilis ætate, Natt. *conf.* 430. *n.* 28.*lib.*2. Tiraq.*in l.si vnquam, verb.reuertatur. num.* 414. *C. de reuocandis donat.* vbi quòd, id quod ipso iure est nullum, tractu temporis etiam amoto impedimento, quod nullum ipsum reddebat, confirmari non potest, Thom.de Thomasset.*in floribus legum, reg.*255. vbi declarat, quando ab initio actus omnino inualidus erat, Alderan.Mascard.*in tract. de generali statutorum interpret.concl.*9.*n.*33. Franc.Molin. *de ritu nupt.lib.*1.*cap.*12.*n.* 13.vbi ampliat fauore animæ, D. Barbos.*in l.*1.*ff.soluto matrim.p.*4.*num.*96. vbi limitat in actu conditionali, latè Card. Tusch. *practic.conclus.tom.*5.*litt.N,concl.*142.*&* 143.Cancer. *var.p.* 2.*c.*1.*n.*28.

10 Licèt autem non conualescat illemet actus, qui à principio nullus fuit, quoniam effectus nullitatis iam productus nunquam cessat etiam sublata causa,*l.vlt.in princip.ff.vnde liberi*, cum aliis, vt per Tiraq. *in tract. Cessante causa, limit.* 12. *in princip.& limit.* 19. tamen si ex postfacto tacitè saltem superueniant ea omnia, ex quibus constituitur actus ille,de quo agitur, non habito respectu ad id, quod præcessit nulliter, incipiet ex nunc actus nouus, & validus,vt innuunt Federic.de Senis *conf.* 26.*num.* 5. Calderin.*conf.*2.*n.*3.*de constit.* Card. Tusch. *d.lit. N, concl.*142.*n.*37.sic procedit text.*in l.*1.§. 1.ibi, *quasi nunc datum, ff.de legat.*3.*l.eos* 65.ibi, *effici, ff.de ritu nupt.cap.*2. *de coniugio seru.*cum aliis, de quibus per gloss.*in d.cap.non firmatur.* Et in hoc sensu accipienda est sententia illorum, qui credunt actum à principio nullum conualescere, si superueniat causa confirmans, ex qua actus ille nunc constituitur, & de nouo conficitur; intellige,esto quod actus prior nullus fuerit ipso iure, cùm enim non agatur de ipsius conualescentia, aut confirmatione, sed de creatione alterius noui, nullitas prior quantumcunque efficax, & ipso Iure inducta, non obstat, id quod satis probat text.*in d.l.* 1. §. 1.*de legat.* 3. cum aliis, quamuis *gloss.vlt.in fin.in cap.cùm nos.*3. *de iis, quæ fiunt à Prælat.*& plures relati per Tiraq. *in d.l.si vnquam, verb. reuertatur, num.* 415. aliud innuere videantur, quorum sententia, vt ille explicat *num. seq.* procedit tantùm ad effectum, vt actus idem à principio nulliter gestus confirmetur, & valeat vt ex tunc.

11 Non obstat text. *in cap. auditis* 29. *de elect.* vbi electio nullà propter defectum consensus electorum,non valet vt ex nunc etiam iisdem consentientibus, propter *reg. d. cap. non formatur*, quicquid aliud intendant gloss.*ibi post med.& in d.cap.auditis, verb.ex post facto,gloss.verb.tractatus,in cap.*1. *de rebus Eccles. non alien. lib.* 6. & vtrobique Doctores. verius videtur, electionem illam non constitui validam etiam vt ex hunc, quia consensus ille superueniens non sufficiens fuit ad electionem nouam constituendam per se absque auxilio illorum, quæ nulliter præcesserunt, & quæ oportuit de nouo iterari.

AXIOMA CLXV.

Obscuritas.

1 *Obscuritas reprobatur in omni dispositione.*
2 *Oscurè respondere, & nihil respondere, paria sunt.*
3 *Loquens obscurè æquiparantur tacenti verum.*
4 *In obscuris minimum esse sequendum.*
5 *In obscuris inspici debet quod verosimilius est.*

OBSCVRITAS reprobatur in omni dispositione,vt in legibus probat text.*in cap. erit. autem lex, dist.* Anton. Gabr.*commun.lib.*2.*tit.de sentent.concl.*7.*n.*19.*cum seqq.* latè Card. Tuscb. *practic. concl.tom.*5.*litt.O,concl.*53.*à princ.*& in positionibus, Card. Ioan.de Anania,Felin.*in c.simoniac de simonia.* 1
Nam obscurè respondere,& nihil respondere, paria sunt, *l.de ætate* 22.§.*nihil interest, ff.de interrogat.act.* cum traditis per Soar.*tom.*1.*commun.opin.lib.*7.*tit.*19. *num.*139.*pag.*293.vbi Bellacom.*n.*285.Anton.del Re Tiburt,*in tract.de iuram.calum.cap.*14. *num.* 73 imò obscurè loquens æquiparatur tacenti verum, Bart. *in l.ea, ff.de contrah.empt.* Felin. *in proœmio Decretal.* Cardin. Tusch.*d.litt. O, concl.*54.*n.*11.& aliquando habetur suo confesso, Specul.*tit.de deposit.*§.7. *vers. tertio,& vers.nono,*Landr.*in apostill.*& Abb.*in proœm. Decretal.in verb.difficultatem, circa fin.* 2 3

IN OBSCVRIS minimum est sequendum,*l. semper in obscuris,l.semper in stipulationibus,ff.de regul. iuris, cap.in obscuris, eod.tit.lib.* 6. Tiraq *de retr. lin lig.*§ 30.*gloss.*1.*n.*27.*&* 29.*cum seqq.* Roland. *cons.* 6. *n.*32.*lib.*3 Alciat.*resp.*492.*n.*6 Menoch.*de præsumpt. lib.*4.*præs.*106.*n.*17.Card.Tuscb.*tom.*5.*lit. O,concl.*55. *num.*3. 4

IN OBSCVRIS inspici solet quod verosimilius est,*l.in obscuris, ff.de regulis iuris*, Roman.*cons.* 355.*In casu præsenti,n.*5.Cardin.Tusch.*d.lit. O,concl.* 55.*num.*4.

AXOMA CLXV.

Odium.

1 *Odia sunt restringenda.*
2 *Dispositio odiosa loquens de Monachis,non extenditur ad Canonicos Regulares.*
3 *Constitutio loquens de Abbatibus,quod eorum spolia applicentur Cameræ Apost. non habet locum in Abbatibus habentibus mensam communem cum Monasterio.*
4 *Odium accipitur hic prout significat tædium & molestiam; fauor verò dicitur,quicquid fauorem & beneuolentiam prouocat.*
5 *Dispositio an & quando censeatur odiosa, aut fauorabilis? remissiuè.*
6 *Fauor in dubio potiùs est considerandus, quàm odium.*

ODIA sunt restringenda,*l. cùm quidam, ff.de liber. & posthum. cap. renouantes* 22. *dist. cap. odia,de regulis iuris,lib.*6. Ægid.*cons.*9.*num.*20.*&* 21. 1
vbi quòd maximè odiosa materia est restringenda, quando lex est super facto negatiuo, Robles *de præsent.lib.*2.*cap.*14.*num.* 10. & Federic. de Senis 2
*cons.*25.*num.* 4. *in fine, vers. insuper*, vbi quòd dispositio odiosa loquens de Monachis, non extenditur ad Canonicos Regulares, & quòd constitutio odiosa loquens de Prioratu Conuentuali, non habet locum in dignitate Conuentuali diuersi nominis,vt est Præpositura, Calderin.*cons.*3 *8.aliàs* 1.*de pecul. cleric.* vbi quòd constitutio loquens de Abbatibus, quod eorum sponsalia applicentur Cameræ Apost. non habet locum in Abbatibus habentibus mensam communem cum Monasterio, quia succedit Monasterium, cui in materia odiosa, si non est 3

dictum non debet fieri præiudicium. Exornant ad plura Thom.de Thomaſſet.*in floribus legum,reg.*109. Ioſeph. Aldr.*de relig.diſcipl.tuenda lib.*2.*cap.*2.*num.* 6. Monet *de diſtrib.quotid.part.*1.*quæſt.*10.*num.*1. Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ.*18.*num.*101.*&* *deciſ.*45.*num.*27. Marc. Anton. Genueoſ. *in practicab.eccleſiaſt.q.*541. Card. Tuſch.*practic.concluſ.tom.*5.*litt.* O,*concl.*67.*per totam*, Menoch.*conſil.*900.*num.* 13. Ioan. Antonin. Mangil.*de impur.quæſt.*52.*n.* 19. Eccleſiæ tamen fauore non reſtringuntur odia,ſed ampliantur. Marc. Anton. Genuenſ. *d.quæſt.*541. & tiam publicæ vtilitatis fauore, *l.*1.*§.fin.C.de caduc.tollen.l.quemadmodum.C.de agricol.& cenſ.lib.*12. Ioan. Maria Nouar. *quæſt.forenſ.lib.*1.*q.*156.*n.*6.

4 Odium in hac materia non accipitur formaliter prout importat appetitum diſſonantem à charitate, de quo S. Thom. 1.2.*q.*34 *& cap.* 1. vbi gloſſ.*de re iudic.lib* 6.ſed accipitur latiùs prout ſignificat tædium & moleſtiam, in quo ſenſu reperitur paſſim apud bonos Auctores, & ita comprehendit ea,quæ præſtant materiam odij, id eſt, faſtidij, cuiuſmodi ſunt omnia illa, quæ pœnam, vel diſpendium alicuius continent, & primo aſpectu videntur acerba, & iniuſta. Per contrarium verò fauor in hac materia dicitur, quicquid fauorem & beneuolentiam prouocat, & ita gratiam, vt vtrumque bene deducitur ex *l.qui exceptionem, in princip. ff.de condict.indeb.& l.quod fauore, C.de legib.iuncto.c.quod*
5 *ob gratiam,de regulis iuris,lib.*6. An & quando diſpoſitio cenſeatur odioſa, aut fauorabilis, colligitur ex principali intentione diſponentium, Tiraq.*de retract.lig.§.*30.*gloſſ.*1.*num.*5. Sanchez *de Matrim.lib.*1.
6 *diſp.*1. *num.* 4. In dubio verò potiùs eſt conſiderandus fauor,quàm odium, Gonxal.*ad reg.*8.*Cancel.§.*6. *proœm.n.*17.

7 Amplia Axioma, vt in odioſis non admittatur extenſio etiam ex identitate rationis, Corſet.*in ſing. verb.extenſio, il.*2.*num.*1. Tiraq.*de retractu,in præfat. num.*62.*&* 63. Honded.*conſ.*95.*num.*98.*&* 112.*lib.*1. Farin.*fragment.crimin.p.*2.*litt.* E,*num.* 115. vbi *num.* 117. ſubdit, quòd extenſio non conceditur ex identitate rationis, etiam quod ratio ſit expreſſa in diſpoſitione, quando ſumus in materia odioſa, & odium eſt irrationabile.

AXIOMA CLXVII.

Officium.

1 *Officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum.*
2 *Officia duo quis regulariter gerere & obtinere non poteſt.*
3 *Intellige procedere reſpectu eiuſdem actus,non verò diuerſorum, & quando duo officia principalia habentur, non verò quando vnum eſt principale, aliud acceſſorium.*
4 *Pœna habentis vnum officium, & acceptantis aliud, quæ ſit, oſtenditur.*

1 OFFICIVM ſuum nemini debet eſſe damnoſum,*l.ſed & ſi quis, ff.quemadmod.teſtam. aper. l.inter officium, ff.de rei vend.l.poſt legatum,§.aduocatum, ff.de his,quibus vt indign.l.videlicet. ff.ex quibus cauſis maior.l.ſi ſeruus, §.quod vero,ff.de furtis,l. cùm quidam, C.de adim.tut.cap.peruenit, de fideiuſſor. cap. cùm non deceat* 30.*de elect.lib.*6. Surd.*conſ.*19.*num.*12. Menoch.*conſ.*228.*n.*13.*&* *conſ.*58.*n.*61. *& conſ.* 570. *num.*5. Eſcob.*de ratiocin.c.*7.*n.*57.*& comput.*17.*num.*5. Thom.de Thomaſſet.*in floribus legum,regul.*211. Monet.*de diſtrib.quotid.p.*2.*q.*11.*n.* 8. Card. Tuſch.*pract. concl.tom.*5.*litt.O.concl.*94.

Officia duo quis regulariter gerere & ob- 2
tinere non poteſt, *l.ſi plures*, vbi gloſſ. *ff.de pactis*, facit text.*iuncta gl.in c.diuerſis,de cleric.coniug.& in c. cùm ſingulis,de præbend.lib.*6. Tiraq.*de conſtituto,p.*3. *limit.*30.*num.*38. Anchar.*conſ.*423.*num.* 3. vbi decla- 3
rat procedere reſpectu eiuſdem actus, non verò diuerſorum, & quando duo officia principalia habentur, non verò quando vnum eſt principale, aliud acceſſorium refert Cardin. Tuſch.*d.tom.*5.*litt.O,concl.*
97. Pœna autem habentis vnum officium, & acce- 4
ptantis aliud, eſt quod caret acceptato, & priuatur ſalario primi,*l.quiſquis,C.de cohort.lib.*12. vbi Barth. Rom.*conſ.*391. Card. Tuſch. *d. concl.*97.*n.*3.*num.*16. *cum ſeq.*poſt Alex.*conſ.*157.*Viſo,num.*2.*& ſeq.*limitat in iis, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, quia duplicem perſonam quis poteſt repræſentare, & Notarius poteſt rogari de ſuo teſtamento, vt Notarius, & diſponere vt priuatus,reſpectu tantùm ſui ipſius, non quoad alios.

AXIOMA CLXVIII.

Omne.

1 *Omne qui dicit, nihil excludit.*
2 *Omnia noſtra facimus quibus auctoritatem noſtram impartimur, remiſſiuè.*

OMNE qui dicit, nihil excludit, *l.Iulianus, in* 1
*princ.ff.de legat.*3.*l.hoc articulo,ff.de hered.inſtit. l.pediculis, §.Labeo,ff.de auro,& arg. legato, l.ſi quis. ff.de pecul.leg.l.ſi eius ſeruo omnes,ff.de legat.* 1.*l.pœnales,§.fin.ad leg.Falcid.l à procuratore, C.mandati,cap. ſolitæ.de maiorit.& obed.* Tiraq.*in l. ſi vnquam, verb. totam,n.*1.*C.de reuoc.donat.* Barthol. Perett.*ad extrauag.ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alien.pag.*92.*num.* 17. Thom.de Thomaſſet.*in floribus legum, reg.* 252. Burg. de Pace *conſ.*25.*n.*18. Bertazol.*de clauſul.inſtr. clauſ.*4.*gloſſ.*3.*num.*1.*& clauſ.*21.*gloſ.*3.*n.*1.*& in repet.l. ſi quis maior, C.de tranſactionib.n.*205.*&* 707. Eſcob. *de ratiocin.c.*7.*n.*47.*& cap.*18.*n.*3. Menoch.*conſ.*156. *n.*33.*& conſ.*202.*num.*23.*& conſ.*392.*n.*2.*& conſ* 628. *num.*11.*&* 15. Pichard.*ad princ.Inſtit.de adempt.legat. num.*30. Surd.*deciſ.*265.*n.*30. Flamin. Pariſ.*de reſignat. benefic.tom.* 2.*lib.*11.*quæſt.*3.*n.*16. Mari. Antonin.*var. reſolut.lib.*1.*reſolut.*70.*num.*18. Gonxal.*ad reg.*8. *Cancel.gloſſ.*6. *num.* 21. Card. Pereira *de empt. & vendit. cap.*9.*num.*5.

Omnia noſtra facimus, quibus auctorita- 2
tem noſtram impartimur. Vide *ſuprà Axiom.* 163. *num.*1.

AXIOMA CLXIX.

Onus.

1 *Onere duplici pro eadem re nemo grauari poteſt.*
2 *Onera plura quis ſubire non debet eodem tempore.*
3 *Onus qui ſentit, debet ſentire etiam commodum.*
4 *Onus extrinſecum non diminuitur etiam diminuto emolumento.*

5 Onus

5 *Onus adiectum rei facit, vt res transeat cum illo, remissinè.*

1 ONERE duplici pro eadem re nemo grauati debet, *l. nauis onusta, §. cum autem, ff. ad leg. Rhod. de iactu, l. Sticho, in fin. de vsufr. legato, l. Titia cum testam. 35. §. qui in vita, ff. de legat. 2. l. vnum ex familia, §. si rem, ff. eod. tit. l. 1. §. interdum, ff. ad leg. Falcid.* Federic. de Senis *cons. 152. col. fin. vers. praeterea nemo,* Roman. *cons. 161. Visis, n. 2.* vbi Apostill. *in verb. duplici,* Dec. *cons. 285. n. 4.* Paris. *cons. 25. n. 84. lib. 1.* Alex. *cons. 78. nu. 10. lib. 6.* Socin. *cons. 302. vers. secundum corollarium,* Crauet. *cons. 111. num. 8. & cons. 201. num. 23.* Vincent. de Franch. *decis. 87. num. 5.* Menoch. *cons. 9. num. 4. & cons. 153. num. 21. & cons. 193. num. 9. & cons. 721. num. 7. & cons. 840. num. 6. & cons. 14. num. 1. & cons. 21. num. 13. & cons. 32. num. 40. cum seq. & cons. 75. num. 9.* Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 4. num. 10.* Pereg. *de fideicomm. art. 1. n. 33. & art. 34. num. 72.* Surd. *cons. 115. n. 14. cum seq.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 5. lit. O, conf. 136. per totum,* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 97. num. 4. & resol. 111. num. 40.* Rot. *decis. 672. num. 3. in fin.* apud Farinac. *p. 1. recent.* Alexand. Trentacinq. *cons. 3. n. 20. part. 1.*

2. ONERA plura quis subire non debet eodem tempore, *l. si cùm dotem, §. si pater, ff. solut. matr.* Feder. de Senis *cons. 151. Thema tale est, n. 4. vers. praeterea nemo,* Cardin. Tusch. *d. tom. 5. lit. O, concl. 137.*

3 ONVS qui sentit, debet sentire etiam commodum, *l. 1. ff. de instit. action. l. secundùm naturam, ff. de regulis iuris,* Oldrad. *cons. 211. n. 2. vers. visa,* Alex. *cons. 47. Perspectis, col. pen. num. 4. lib. 5.* Anchar. *cons. 217. Dubium facit, num. 4.* vbi quòd non est ferendus is, qui vult commodum, & non vult sentire onus, Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 15.* Cardin. Tusch. *d. tom. 5. lit. O, concl. 144.* Bellet. *disquisit. cleric. p. 1. tit. de fauore clericorum Canonis, §. 2. n. 8.* Menoch. *con. 738. n. 9.*

4 ONVS extrinsecum non minuitur etiam diminuto emolumento, *l. liberto, §. 1. de annuis leg.* Castren. *cons. 465. circa med. lib. 1.* Card. Tusch. *d. tom. 5. litt. O, concl. 143.*

5 ONVS adiectum rei facit, vt res transeat cum illo. Vide *infrà Axiom. 199. n. 6.*

AXIOMA CLXX.

Operarius.

OPERARIVS dignus est mercede sua, *Matth. 20. Voca operarios, & redde illis mercedem,* Paulus *ad Corinth. 1. cap. 3. cap. quicumque 12. q. 2. cap. cùm secundum, de praebend.* Rebuff. *in repet. l. Barbarius, n. 8. ff. de offic. Praetor.* Marant. *de ordine iud. p. 4. dist. 9. num. 197.* Azini. *in praxi §. 3. cap. 31. n. 35.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 59. nu. 2.* Valasc. *cons. 125. n. 2.* Mexi. *in tract. saxa panis, concl. 2. num. 87.* Perez *l. 1. Ordinan. pag. 36. & l. 1. tit. 5. lib. 7. Ordin. pag. 427.* Bobadil. *in sua politica lib. 1. cap. 13. n. 48.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 4. num. 17.*

AXIOMA CLXXI.

Oppositum.

1 *Oppositum idem operatur in opposito, quod propositum in proposito.*

2 *Opposita iuxta se posita magis elucescunt.*

OPPOSITVM idem operatur in opposito, quod propositum in proposito, *l. fin. §. fin. ff. de legat. 3. l. qui quartam, ff. de legat. 1. l. si ex toto, in princ. ff. eod. tit. l. si vt proponis 2. C. de nupt. l. Iulianus, §. si venditor, & §. si procurator, ff. de actionib. empti,* Signorol. *cons. 68. col. 4.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 12. n. 16.* Neuizan. *cons. 70. n. 24.* Socin. *cons. 73. col. fin. in fin. vol. 1.* Petr. Andr. Grammat. *in dialect. legali, lib. 2. loco de proposito ad propositum,* Decian. *cons. 382. n. 5.* Mascard. *de probat. concl. 815. num. 8.* Menoch. *cons. 271. num. 10. & cons. 296. & num. 62.* Surd. *cons. 316. num. 12. vol. 3.* Mari. Antonin. *var. resol. lib. 2 resol. 52. num. 12.* Octau. Glorit. *resp. 5. num. 32.* Idem Surd. *cons. 45. num. 23. & cons. 80. num. 35. & cons. 89. num. 40. & cons. 94. num. 51. & cons. 151. num. 31.* Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 4. cap. 757. num. 6.* Vincent. Fusar. *de substit. q. 257. num. 65.* 1

OPPOSITA iuxta se posita magis elucescunt, *l. vnic. §. & cùm triplici, in princ. C. de caduc. tollend.* Aristot. *lib. 2. de Caelo,* Bald. *in l. 1. C. quando liceat ab empt. discet.* 2

AXIOMA CLXXII.

Ordo.

1 *Verborum ordo designat ordinem intellectus.*

2 *Denominationis ordo designat ordinem dilectionis, & charitatis.*

3 *Scripturae ordo attenditur in dispositionibus.*

4 *Scripturae ordo, seu series, ordinem voluntatis ostendit.*

5 *Intentio dignoscitur ex ordine scripturae.*

ORDO verborum designat ordinem intellectus, Surd. *de alimentis tit. 5. quaest. 4. num. 17.* Aloys. Ricc. *in decis. Curiae Archiep. Neapol. decis. 275. num. 4. p. 2.* Melch. Phoebos *Lusit. decis. 38. num. 10. tom. 1.* Ioan. Maria Nonar. *quaest. forens. lib. 1. quaest. 113. num. 3.* 1

ORDO denominationis designat ordinem dilectionis, & charitatis, *l. qui soluendo, la 2. ff. de haered. instituen. l. quoties, ff. de vsufructu* Escob. *de ratioc. tract. de computat. cap. 10. num. 2.* Anton. Monach. *Lucensi decis. 64. num. 38.* vbi *num. 39.* dicit, quòd vltimi vocati censentur in subsidium priorum nominati. Ioan. Maria Nonar. *d. lib. 1. q. 133. n. 3.* 2

ORDO scripturae semper attenditur in dispositionibus, *l. generaliter, §. si quid, ff. de fideicomm. libert. l. quoties, ff. de vsufr. cap. pen. de rescript. lib. 6. c. mandato, de praeben. eod. lib.* Lap. *allegat. 85. Dominus Papa n. 7. vers. illud etiam quaero;* Castrens. *cons. 164. in praesenti causa. vers. non obstat, lib. 2.* Abb. *cons. 85. In praesenti, cu. 3. cum seqq. lib. 1.* Pichard. *ad §. tunc haeredes 33. nu. 5. Instit. de legatis,* Card. Tusch. *tom. 5. litt. O, concl. 196. per totam,* Garc. Gironda *de priuileg. seu empt. amplicat. num. 177.* Limitat multipliciter Marant. *de ordine iudic. part. 3. num. 109.* vbi dicit, quòd quando constat de mente disponentis, ordo scripturae nihil releuat, & *num. 13.* quòd, ordo scripturae non seruatur, quando gratia exempli ordo ponitur in dispositione, & *num. 124.* quòd magis ordo intellectus, quàm scripturae attendi debet, & *num. 125.* quòd ordo scripturae non attenditur, quando perturbat ordo necessitatis; & quod ordo intellectus praeualeat. 3

leat ordinis loquutionis, dicit Rimin.iun. *conſ.*244. *num.*105.*&* 106 *lib.*3.

4 Ordo ſcripturæ ordinem voluntatis oſtendit, Bald per tex.*ibi, in d.l.quoties, l.hæredes mei, §.fin.ff.ad Trebell. l. generaliter, §.quod ſi legatum, ff.de fideicom. libert.* Anton Monach. *Lucenſi deciſ.*13.*num.*51.quia ex ordine ſcripturæ intentio dignoſcitur diſponentis, *d.cap.mandato, in fine, de præbend, lib.*6. *cap.pen. in princ.de elect.eod.lib.* Anton.Monach. *Florent.deciſ.*1. *num.* 63. niſi aliter conſtaret de certa ipſius intentione, quia tunc non attenditur ordo, Alexand.*conſ.* 161.*Viſis narratis, num.*3. *verſ. & per hoc patet, lib.*7. Marant.*de ordine iudic.p.*3. *num.*109. ille enim quandoque peruertitur, vt ſeruetur intentio, Oldrad. *conſ.*314.*num.*9.*verſ.ſed circa hoc,* Calderin.*conſ.*460. *circa med.verſ.ſi verò fuit intentio, alias conſ.*3.*de ſponſalib.*Cardin. Tuſch.*d.tom.*5.*lit.O.concl.*196.*num.*27. *&* 28.

AXIOMA CLXXIII.

Pactum.

1 *Pacta conuenta regulariter ſunt ſeruanda.*
2 *Deus ligatur pacto, & diabolus.*
3 *Peccato graui ſubiacet, qui pacta conuenta non ſeruat.*
4 *Pacta ad vnguem ſeruari debent etiam in materia feudali.*
5 *Pacto quicquid poteſt acquiri, poteſt & præſcriptione.*

1 Pacta conuenta regulariter ſunt ſeruanda, *l.*1. *§ ſi conuenerit ff.depoſiti.l.*1.*ff.de pactis, l. iuriſgentium, §. Prætor ait, ff.eodem tit. l.*1. *ff.de conſtit.pecun. l.cum amplius, in fin.ff.de regulis iuris, cap.*1.*de pactis,* Neuizan.*inter conſilia Bruni conſ.*12. *n.*23. vbi quòd illa verba, *pacta conuenta ſeruabo*, procedit ab ore
2 Dei, ideo etiam Deus ligatur pacto, & diabolus, & Princeps, & quòd nulla maior iuſtitia eſt, quàm pacta ſeruare, Ploc.*conſ.*11.*in princ.* vbi quòd pacta nedum obligant priuatos, ſed etiam Papam, & Imperatorem, Moroo *de treuga, & pace, quæſt.*17. *num.*2. vbi quòd iuris, & naturæ, & ſecundùm dictamen rationis eſt, vt pacta ſeruentur, Caballin.*de euictio-*
3 *nib.§.*3. *num.*157. vbi quòd ſeruari debent pacta, ſi ſine peccato ſeruari poſſunt, Corſet. *de iurament. & eius priuileg. §.quæro vndecimò.num.*76. vbi quòd peccato graui ſubiacet, qui pacta conuenta non ſeruat, Curt.iun.*conſ.*40. *num.*2. vbi quòd pacta ad vnguem ſeruari debent, Natt.*conſ.*384. *num.*11. *&* 19.
4 vbi quòd pacta ad vnguem ſeruari debent etiam in materia feudali, Roland.à Valle *conſ.*100.*num.*20.*& ſeq. lib.*3. vbi quòd nulla maior eſt iuſtitia, quàm illa, quæ ex pacto oritur, quia obligat ſecundum ius commune etiam apud Deum. Exornaot Surd. *conſ.*183.*num.*11. vbi quòd æquitati nihil magis conuenit, quàm pacta ſeruare, *& conſ.*345.*num.*9.*& deciſ.* 259.*num.*5. *& deciſ.*260.*num.*12. *& de aliment. tit.*7. *q.*18.*num.*12. Anton.Gom. *var. tom.*2.*cap.*8. *num.*4. *col.*2. Menoch. *conſ.*1. *num.*226.*cum ſeq. & conſ.*92. *num.*33. *& conſ.*93. *num.*30.*& conſ.*156. *num,*46. *& num.*54. *& de arbitr. lib.*1. *quæſt.* 57. *num.*6. Hieron. Giach.*in conſ.de moneta Marchesana, n.*33. *cum ſeqq.* Cald.Pereira *de nouat.emphyt. quæſt.*11. *numer.*3. *ad fin.* vbi *num.*19.ſubdit, quòd pacta dant legem contractui, Mari. Antonin. *var.reſolut. lib.*2. *reſol.* 53. *num.*5. vbi *num.*6. quòd pacta rumpunt leges, Cardin.Tuſch.*practic.concluſ.tom.*6.*lit.P, concluſ.*3.*&* 4.

Pacto quicquid poteſt acquiri, poteſt & præ- 5 ſcriptione, *l.alienationis verbum, ff.de verb. ſignif.* vbi Alciat.& Rebuff. Gam. *Luſit.deciſ.*379.*Inter fratrem, n.*5.Surd.*deciſ.*3.*n.*23. *& deciſ* 256. *n.*9. Valaſc.*conſ.* 131.*n.*31. Nam præſcriptio haber vim pacti, Gam. *deciſ.*276.*n.*1.Surd.*deciſ.*24.*a princ.*

AXIOMA CLXXIV.

Par, Paria.

1 *Par in parem non habet imperium.*
2 *Pares cum paribus veteri prouerbio facillimè congregantur.*
3 *Delicta paria natura, compenſatione tolluntur.*
4 *Parium eadem eſt Iuris diſpoſitio.*
5 *Soluere, vel citato & contumace creditore offerre, vel deponere, paria ſunt.*
6 *Soluere creditori meo, vel alteri de eius mandato, vt ſim liberatus, paria ſunt.*
7 *Conditio quæ ineſt tacitè à lege, & conditio expreſſa ab homine paria ſunt.*
8 *Titulum non habere, vel nullum habere, paria ſunt.*
9 *Non eſſe, vel eſſe, & non apparere, paria ſunt.*
10 *Paria ſunt, quod aliquid non ſit factum, & dictum, & non poſſe probari.*
11 *Non eſſe, vel reperiri non poſſe, paria ſunt.*
12 *Eſſe talem, vel in omnibus haberi pro tali, paria ſunt.*
13 *Non eſſe, vel eſſe nullum, paria ſunt.*
14 *Inutiliter fieri, & non fieri, paria ſunt.*
15 *Non fieri, vel minus legitimè fieri, paria ſunt.*
16 *Mandatum non habere, & habere, ſed non legitimum, paria ſunt.*
17 *Non facere, vel minus perfectè facere, paria ſunt.*
18 *Comparere minus legitime, & non comparere, paria ſunt.*
19 *Allegatum non probare, & nihil probare, paria ſunt.*
20 *Inualidè fieri, & non fieri, paria ſunt.*
21 *Effectum non ſortiri, & non fieri, paria ſunt.*
22 *Extare, & non ſuccedere, vel non extare, paria ſunt.*
23 *Nullum eſſe, vel eſſe ſine effectu, paria ſunt.*
24 *Reſpondere obſcurè, & non reſpondere, paria ſunt.*
25 *Confiteri obſcurè, & non confiteri, paria ſunt.*
26 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari, paria ſunt.*
27 *Neſcire, & dubitare, paria ſunt.*
28 *Tractare de damno vitando, vel de lucro quæſito perdendo, paria ſunt.*
29 *Scire, & ſcire debere, paria ſunt.*
30 *Soluere, & compenſare, paria ſunt.*
31 *Tempore prohibito aliquid fieri, vel conferri in tempus prohibitum, paria ſunt.*

Par in parem non habet imperium, *l. nam &* 1 *magiſtratus, ff.de recept.arbitr. l.ille à quo, §.tempeſtiuum, ff.ad Trebel. cap.inferior, cap. denique* 21. *diſt. cap.innotuit* 20. *§. quamuis, de elect. cap.*1. *de locato,* Clar.*§.fin.quæſt.*38. *num.*3. *verſ.quæro pone*, Barthol. Peret. *ad Extrauag. ambitioſa, de rebus Eccl.non alien. vero.prædeceſſorum, num.*5.*pag.*226. Rebuff.*tom.*1. *ad leges Galliæ, tract.de euocat, num.*46.*pag.*265. Cott in *memorab.verb.par.pag. mihi* 657. Menoch. *de arbitr. lib.*2.

lib. 2. cons. 438. n. 9. & cons. 147. num. 35. & cons. 250. num. 41. & cons. 298. num. 13. & cons. 423. num. 11. & cons. 466. num. 2. & cons. 676. num. 15. Surd. cons. 47. num. 11. & consil. 106. num. 12. & co sil. 167. num. 26. Aloys. Ricc. in collect. de ss. p. 5. collect. 1094. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 218. vbi intelligit, nisi par se subiiciat iurisdictioni alterius paris, vel etiam minoris, vel nisi tractetur de publica salute, & vtilitate, Sigismund. Seacc. de appellat. q. 2. num. 10. Ioseph. Aldrete in alleg. iuris pro omnimoda Regularium exempt. p. 3 cap. 4. n. 28. latè Card. Tusch. pract. conclus. tom. 6. litt. P, concl 89. per totam. Steph. Grat. discept. forens. tom. 5. cap. 923. num 5. Ioann. Maria Nouar. in praxi elect. & variat. fori, quæst. 34. sect. 1. num. 15. Ioann. Anton Mangil. de imputat. quæst. 81. num. 5 & limitat aliquibus modis, Surd. d. consil. 47. num. .& 6. quando scilicet par iurisdictioni paris se subiiciat, vel quando superiorem non recognoscit, vel quando periculum est in mora, vel quando vnus maior est altero in administratione.

2 Pares cum paribus veteri prouerbio facillimè congregantur, l. pupillo, §. 1. ff. de tutor. & curator. dat. ab his . t. 1. §. 1. ff. de excusat. tutorum.

3 Paria delicta mutua compensatione tolluntur, l. viro atque vxore 40. ff. soluto matrim. l. 2. ff. ne quis eum, l. cùm proponas, in 2. vbi Doctores, C. de pactis, cap. nihil. 32. quæst. 6. cap. significasti, de diuort. cap. intelleximus, & cap. fin. de diuort. Hippol. sing. 234. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem, §. 20. num. 4. Bertazol. in repet. l. si quis maior, C. de transact. num. 430 Sanchez de matrimon. lib. 10. disp. 8. num. 29. Card. Tusch. tom. 1. litt. C, concl. 489. num. 13 & 16. Car. Argel. de contrad. legit. quæst. 10. num. 201. Cardos. in praxi iudicum, verb. delictum, num. 37. latè Farinac. fragm. crimin. p. 1. litt. D, num. 110. cum seqq. vbi num. 114. intelligit procedere in ciuilibus, siue sit circa idem, siue circa diuersa, & num. 127. ampliat in spolio, & num. 128. limitat, quando delicta sint commissa circa separata, & num. 139. limitat, etiam quando agitur criminaliter, & ad pœnam. Cels. Bargal. de dolo, lib. 6. reg. 15. Surd. consil. 502. num. 18. Intellige in ciuilibus siue sit circa idem, siue sit circa diuersa, Cardoso d. verb. delictum, num. 27. Farinac. d. litt. D. num 114. secus quando criminaliter agitur, & ad pœnam, Cels. Bargal. d. reg. 15. Cardoso citato loco, Farinac. d. loco. D. num. 139. vbi num 128. limitat axioma quando delicta circa diuersa & separata sunt omissa.

4 Parium eadem iuris dispositio, cap. inter corporalia, cap. sicut ergo, de translat. Episcopi, & eadem est natura, l. si socer, in fin. ff. soluto matrim. & potentia, l. 1. §. veteres, ff. de acquir. possess. l. si reus, ff. de duobus reis, & quòd regula correlatiuorum sit regula parium, dixi supra Axiom. 61. num. 5.

5 Paria sont soluere, vel citatò & contumace creditore offerre, vel deponere, l. quo minùs, in princip. in vers. fideiussor, ff. mandati, l. fideiussor, qui minoris, ff. de fideiussor. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 7. litt. S, concl. 340. num. 18. in med. Aliàs enim soluere qui tenetur, non satisfacit consignando, vel deponendo, Bart. in l. item liberatur, §. 1. ff. quibus modis pign. Neguzant. de pignor. p. 5. memb. 1. num. 4. Menoch. remed. 15. recuper. possess. num. 645. Azeued. l. 18. num. 2. tit. 21. lib. 4. noua Recop.

6 Paria sunt quod soluam creditori meo, vel alteri de eius mandato, vt sim libertatus, l. solutum, ff. de solution. Cardin. Tusch. d. litt. S, concl. 340. num. 59.

7 Paria sunt conditio quæ inest tacitè à lege, & conditio expressa ab homine, Socio. cons. 182. Licèt, vers. & si dicatur, lib. 2. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 8. litt. T, concl. 7. num. 7.

Paria sunt titulum ooo habere, vel nullum 8
habere, Surd. decis. 45. num. 17.

Paria sunt non esse, vel esse, & non appa- 9
rere, l. duo sunt Tity, ff. de testam. tutel. l. in lege 77. ff. de contrah. empt. l. cum res, §. itaque, ff. de legat. 1. Abb. consil. 18. in princip. lib. 2. Zabarel. consil. 86. in fine, Decian. cons 1. num. 132. lib. 1. Menoch. cons. 15. num. 13. & cons. 201. num. 161. Surd. decis. 149. num. 2. & decis. 306 num. 11. & cons. 245. num. 13. & cons. 377. num. 13. Card Tusch. pract. concl. tom. 6. litt. P. concl. 84. per totam, & præcipuè num. 9. Rot. decis. 167. num. 35. apud Farinac. p. 1 recent. Ricciul. in tract. de neophytis cap. 7. num. 5.

Paria sunt quòd aliquid non sit factum, vel 10
dictum, & non possit probari, Ioann. de Imola cons. 129. Visis ac ponderatis, circa fin. Surd. decis. 149. num. 2. Cardin Tusch. d. concl. 84. num. 7.

Paria sunt non esse, vel reperiri non posse, 11
l. cùm vnus, §. fin. ff. de bonis auct. iudic. possid. Bald. per text. ibi in l. cum ita, § species, ff. de legat. 2.

Paria sunt esse talem, vel in omnibus haberi 12
pro tali Decian. cons. 5. num. 32. lib. 1. Cardin. Tusch. d. concl. 84. num. 21.

Paria sunt non esse, vel esse nullum, d. l. duo 13
sunt Tity, l. non putauit, §. non quæuis, ff. de bonor. possess. contra tab. Surd. decis. 51. num. 14. & decis. 222. num. 2. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 8. quæst. 8. num. 34. cum seqq. Cald. Pereira de potestate eligendi, cap. 5. num. 8. Farinac. in praxi crimin. p. 1. quæst. 15. num. 45. cum seqq. & p. 4. cons. 60. num. 90. & part. 5. q. 114. num. 128.

Paria sunt non fieri, & inutiliter fieri, l. pen. 14
in princip. ff. de suis, & legit. hered. l. quoties, vbi gloss. & DD. ff. qui satisd. cog. §. sciendum, Instit. de satisdat. tutor. gloss. verb. inutilem, in cap. 2. de translat. Episcopi, Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & vxorem. §. 70. num. 29. Tiraq. ad leg. connub gloss. 1. part. 6. num. 12. cum seqq. Couarr. practic. cap. 7. num. 2. vers. ast & in hoc, Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. p. 3. cap. 9. num. 22. Menoch. cons. 658. num. 9. Surd. cons. 28. num. 89. Vnde maritum non habere, & habere inutilem, paria sunt, Bolognet. ad Anan. cons. 83. num. 3. & 4. quem refert Card. Tusch. dict. litt. P, concl. 85. num. 8. Et inutiliter condemnari, vel non esse condemnatum, paria sunt, Castrens. cons. 199. in princ. lib. 1.

Paria sunt non fieri, vel minùs legitimè fieri; 15
l. quoties, vbi Ias. ff. qui satisd. cog. l. si autem nullum, C. de legit. hered. cap. inter corporalia, de translat. Episcopi, cap. veniens, de presbyt. non baptiz. cap. fin. de restit. spoliat. Lag. allegat. 82. in princ. Ioann. de Imola cons. 150. In causa qua vertitur, in princ. Roman. cons. 163. Constitutio, num. 2. vers. in promissis, & num. 3. Thom. de Thomasset. in floribus legum, reg. 117. in fine, & 220. Decian. cons. 21. num. 51. lib. 2. Brunor. à Sole in locis communib. verb. factum, num. 17. Surd. cons. 45. numer. 42. & cons. 88. num. 16. & cons 3. num. 12. & decis. 122. num. 6. & decis. 269. num. 12. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. q. 7. num. 8. Valasc. de partitionib. cap. 8. num. 44. Anton. Monach Florent. decis. 26. num. 2. Monet. de distribut. quotid. p. 2. quæst. 2. num. 19. Mari. Antonin var. resolut. lib. 1. resol. 8. num. 8. Card. Tusch d. tom. 6. litt. P, conclus. 87. num. 1. cum seqq.
Et paria sunt non habere mandatum, & habere, sed 16
non legitimum, Bald. cons. 401. Colligamus, num. 3. vers. considerandum est, lib. 1. quem refert Tusch. dict. litt. P, concl. 87. n. 6.

Paria sunt non facere, vel minus perfectè

facere, Castrens. *consil.* 246. *In casu, de quo quaeritur, col. fin, vers. breuiter*, lib. 1. Card. Tusch. *d. litt. P, concl.* 87. *num.* 3.

18 PARIA sunt non comparere, vel comparere minus legitimè, *l. 1. in fin. ff. quòd cuiusque vniuersit. num.* Petr de Anchar. *cons.* 6. *Viso themate, in princip.* Card. Tusch *d. litt. P, concl.* 87. *num.* 4.

19 PARIA sunt nihil allegare, & allegatum non probare, Roland. à Valle *cons.* 35. *num.* 10. & 20. *lib.* 1. quem refert Cardin. Tusch. *d. litt. P, concl.* 87. *num.* 9.

20 PARIA sunt non fieri, vel inualidè fieri, *l. non putauit, §. non quaeuis*, vbi Bart. *ff. de bonor. possess. contra tab. l. 1. §. quod autem*, vbi Bald. *ff. de officio perfecti vrbis*, Surd. *cons.* 157. *num.* 15. Mari. Antonin. *variar. resolut. lib.* 2. *resol.* 11. *num.* 10. Rot. *decis.* 345. *n.* 3. *p.* 2. *recent.*

21 PARIA sunt non fieri, vel non sortiri effectum, *l. 1. §. nihil, ff. inoffic. testam. l. si quis sub conditione, ff. de testam. tut. l. ex consensu, §. 1. ff de appellat.* Surd. *cons.* 245. *num.* 14. quia non fieri, vel ita fieri, quòd factum non releuet, paria sunt, Anton. Monach. *Bononien. decis.* 40. *puncto* 7. *n.* 18.

22 PARIA sunt aliquem non extare, vel extare, & non succedere, *l. pater filium, ff. de inoffic. testam. l. 3. §. sed si sunt sui*, vbi Bart. *ff. ad Tertul.* Tiraq. *de iure primog. q.* 63. *num.* 16. Alex. *cons.* 197 *Perspectis, in princip. lib.* 6. Surd. *cons.* 237. *num.* 3. Card. Tusch. *d. litt. P, concl.* 84. *n.* 18. quia paria sunt extare filium incapacem ad successionem, & nullum extare, *l. 1. ff. quod cuiusque vniuers. nom.* Feder. de Senis *cons.* 16. *num.* 3. *in fin. vers. primò quia*, Cardin. Tusch. *d. litt. P, concl.* 85. *num.* 4.

23 PARIA sunt nullum esse, vel esse sine effectu, Surd. *decis.* 51. *num.* 21. & 22. & *cons.* 3. *à num.* 8. & *cons.* 157. *a num.* 13. & *cons.* 179. *à n.* 49. & *cons.* 381. *à n.* 13. Anton. Monach. *Bononien. decis.* 40. *puncto* 7. *num.* 20. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 61. *num.* 24.

24 PARIA sunt non respondere, vel obscurè respondere, *l. de aetate* 12. *§. nihil interest, ff. de interrog. act.* Dec. *cons.* 32. *num.* 25. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. litt. P, conclus.* 84. *num.* 10. & faciunt notata per Soar. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 7. *tit.* 19. *num.* 139. *pag. mihi* 293. vbi Bellacomb. *num.* 285. Anton. del Re Tiburtin.

25 *in tract. de iuram. calumniae, cap.* 14. *num.* 73. Et paria sunt non confiteri, vel obscurè confiteri, Roman. *cons.* 321. *in fine*, Crauet. *cons.* 157. *Nobilis, num.* 9. Roman. *cons.* 455. *num.* 2. Et paria sunt causam exprimere ita obscurè, quod non intelligatur, vel omnino non exprimere, Alexand. *cons.* 182. *Lectis & ponderatis, num.* 5. *vers. & paria sunt, lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *d. litt. P, concl.* 85. *num.* 6.

26 PARIA sunt forum sortiri, & statutis ligari, gloss. *in l. 2. ff. de eo, quod certo loco, & in cap. quod clericis, de foro compet.* Alex. *cons.* 157. *num.* 15. *vol.* 2. Thesaur. *Pedem. decis.* 123. *num* 11. Brunor. à Sole *in locis commun. h. verb. forum* 1. Menoch. *cons.* 351. *num.* 14. Surd. *cons.* 343. *num.* 33. Bellet. *disquisit. cleric. al. p.* 1. *tit. de exempt. clericorum à statutis saecul. §. 1. num.* 7. Cardin. Tusch. *tom.* 4. *litt. F, concl.* 444.

27 PARIA sunt nescire, & dubitare, *l. manifestissimi, C. de furtis*, Tiraq. *in l. si vnquam, in princ. n.* 96. *C. de reuocand. donat.* Sarmient. *lib.* 2. *selectar. cap.* 10. *num.* 3. Menoch. *de arbitrar. casu* 75. *num.* 7.

28 PARIA sunt tractare de damno vitando, vel de lucro quaesito perdendo, Decian. *cons.* 56. *num.* 39. *lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *tom.* 6. *litt. P. concl.* 84. *num.* 12.

29 PARIA sunt scire, & scire debere, *l. quod te, in fine*, vbi gloss. *ff. si certum pet. l. si duo, ff. de acquir. hered. l. qui fundum, §. seruus, ff. pro empt.* Tiraq. *de retract. lign. ad fin. tit. n.* 43. Surd. *cons.* 150. *num.* 23. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 194. *num.* 1. faciunt tradita per Ioseph. Ludouic. *Perus. decis.* 103. Surd. *decis.* 146. Ioann. Baptist. Costa *de facti scientia & ignor. insp.* 65. vbi declarat conclusionem procedere in his, quae iuris sunt, non quae facti, sequitur Farinac. *fragm. crim. p.* 2. *litt. I. n.* 163. Et scire, vel de facili scire posse, paria sunt, Rot. *decis.* 93. *n.* 4. apud Farinac. *p.* 2. *recent. l. pen. ff. ad Maced. l. bonorum, in fin. ff. de bon. possess. l. si duo, in fin. ff. de acquir. hered. c. fin. de clandest. desp.* Honded. *cons.* 61. *num.* 16. *lib.* 1. Viu. *opin.* 835. *num.* 17. Polyd. Ripa *in tract. de temp. nocturno, cap.* 5. *num.* 17. Ioann. Bapt. Costa *d. insp.* 65. *num.* 7. Farinac. *d. litt. I, num.* 164.

PARIA sunt soluere, & compensare, *l. si de-* 30
bitor, ff. qui potiores in pign. habeant. l. si peculium, §. de illo, ff. de statu lib. l. 1. de compensat. l. amplius non peti, ff. rem ratam haberi, Tiraq. *de retractu lign. §. 3. gloss.* 3. *num.* 6. Couarr. *in cap. quamuis pactum, p.* 1. *§.* 4. *num.* 9. Surd. *de alimentis, tit.* 6. *q.* 4. *num* 4. & *tit.* 8. *priuil.* 53. & *decis.* 117. & 191. Parlad. *lib.* 1. *rerum quotid. p.* 5. *cap. fin. §.* 11. *num.* 30. Azeued. *l. 1. num.* 128. *tit.* 21. *lib.* 4. *noua Recop.* Gutier. *de iuram. confirm. p.* 3. *c.* 6. *n.* 1. Castill. *lib.* 3. *quotid. cap.* 23. *num.* 90. Rot. *decis.* 858. *num.* 4. apud Farin. *collect.* 1. *nouissim.* & *decis.* 636. *n.* 3. *p.* 1. *recent.*

PARIA sunt aliquid fieri tempore prohibito, 31
vel conferri in tempus prohibitum, *l. oratio, ff. de sponsal. l. quod sponsa, C. de donat. ante nupt. l. in tempus, ff. de hered. instit. l. Stichus seruus meus, ff. de manum. testam.* Dec. *in l. eum qui, num.* 4. *ff de iurisd. omn. iud.* Crauet. *cons.* 175. *num.* 8. Tiraq. *de iure constit. p.* 3. *limit.* 2. *num.* 3. *cum seqq.* & *de iure marit. gloss.* 1. & *de iure primog. q.* 40. *n.* 178. Mascard. *de probat. concl.* 1076. *num.* 1. Conan. *commentar. iuris Ciuilis, lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 7. Valasc. *cons.* 77. *num.* 4. Card. Tusch. *d. litt. P, concl.* 88. *num.* 3. vbi *num.* 4 declarat procedere, quando substantia actus confertur in tempus prohibitum, secus si executio sola. Sic è contrario paria sunt fieri tempore habili, & fieri tempore inhabili, dummodo effectus conferatur in tempus habile, Sanch. *in praecepta Decal. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 54.

AXIOMA CLXXV.

Parum.

PARVM, & nihil aequiparantur, *l. quamuis, ff. de condit. & demonstrat.* gloss. *in l. si pupillus, §. si ego, in verb. ex contrario, ff. ad leg. Falcid. c. eorum dilecto* 34. *de officio d. leg.* Hippol. *sing.* 276. Tiraq. *in tract. de iudicio in rebus exig. vers. octauo, pag. mihi* 53. Sebast. Neuiz. *ad l. minus* 32. *num.* 2. *ff. de verb. significat.* Mari. Anton. *variar. resolut. lib.* 2. *resol.* 18. *num.* 6. Menoch. *consil.* 96. *num.* 8. & *cons.* 184. *num.* 3. Surd. *cons.* 197. *num.* 2. vbi *num.* 21. limitat, quando datur diuersa ratio, Corn. *consil.* 63. *col. fin. lib.* 1. Menoch. *cons.* 96. *n.* 7. & 8. Octau. Glorit. *resp.* 1. *p.* 3. *num.* 190. Mari. Giurba *in consuet. Messan. cap.* 6. *gloss. n.* 2. Ioann. Ant. Mangil. *de imput. q.* 51. *n.* 7. Nicol. Moron. *de treuga & pace q.* 575. *per tot.*

* * *

AXIOMA CLXXVI.

Pecunia.

1 *Pecuniam retinere satius est, quàm solutam repetere.*
2 *Pecunia non generat pecuniam.*
3 *Pecunia est optimus futuræ necessitatis fideiussor.*

1 PEcvniam retinere satius est, quàm solutum repetere, *l. 3. ff. de compensat. l. si stipulatus 15. in princip. ff. de fideiussorib.* Tiraq. *de retractu lign. §. 29. gloss. 2. num. 3.*

2 Pecvnia non generat pecuniam, *l. vsura pecunia 121. ff. de verb. signif.* Ioan. Maria Nouarr. *quæst. forens. lib. 1. q. 145. num. 17.*

3 Pecvnia est optimus futuræ necessitatis fideiussor, Neuizan. *in sylua nupt. lib. 2. num. 96. in princ.* Ioan. Maria Nouarr. *in praxi elect. & varias fori, q. 16. sect. 1. num. 13.*

AXIOMA CLXXVII.

Periculum.

1 *Periculum vbi maius intenditur, ibi pleniùs est consulendum.*
2 *Periculum qui amat, peribit in illo.*

1 PEricvlvm vbi magis intenditur, ibi pleniùs est consulendum, *l. 1. §. sed & si quis, ff. de Carbon. edicto, l. manifestissimi, C. de furtis, l. addictos, C. de appellat. c. vbi periculum, de elect. lib. 6.* Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transact. num. 6.* Card. Tusch. *practic. concl. tom. 6. litt. P, concl. 281.* Stephan. Gratian. *Marchia decis. 133. n. 19.* Menoch. *consil. 149. num. 4. & cons. 73. num. 9.* Farin. *in praxi crimin. p. 4. cons. 65. n. 115.* Surd. *cons. 163. n. 10.* idem Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 4. c. 669. num. 19.* Farin. *cons. 65. num. 115.* Sigism. Scacc. *de commerc. & camb. §. 1. q. 1. num. 1.*

2 Pericvlvm qui amat, peribit in illo, *Ecclesiast. 3. vers. 27.* eleganter Sigism. Scacc. *de commerc. §. 2. quæst. 7. p. 1. num. 17. & p. 2. num. 65. vers. secundo, & vers. tertio.*

AXIOMA CLXXVIII.

Permissum.

1 *Permissa esse censentur omnia, quæ non sunt prohibita.*
2 *Prohibitum quòd non reperitur à lege, non debet superstitiosis prætensionibus præsumi prohibitum.*
3 *Permissum censetur in absolutè permissoriis, quod non reperitur à iure prohibitum.*
4 *Permissum ad tempus, post illud censetur prohibitum.*
5 *Permissum post tempus, ante illud censetur prohibitum.*
6 *Permissum censetur omne id, per quod deuenitur ad actum permisso actu.*

PErmissa esse censentur omnia, quæ non 1
sunt prohibita, Oldrad. *consil. 228. Quod fratres, in princip.* Petr. de Anchar. *consil. 243. Christianissime, in princip.* Alexand. *consil. 57, num. 2. lib. 1.*
Bellon. *consil. 53. num. 1.* quos refert Cardin. Tusch.
practic. conclus. tom. 6. litt. P, concl. 298. num. 1. Illud 2
enim quòd non reperitur à lege prohibitum, non
debet superstitiosis prætensionibus præsumi prohibitum, Surd. *cons. 173. num. 72. & cons. 222. num. 5.*
quia in absolutè permissoriis quod non reperitur à 3
iure prohibitum, censetur permissum, *cap. 2. de transact.* Calderin. *cons. 52. An si dati sunt, in princip. aliàs 6. de elect.*

4 Permissvm ad tempus, post illud censetur prohibitum, *l. si vnus, §. 1.* vbi Bald *ff. de pactis, l. epistola, §. fin.* vbi Castr. *ff. eod. tit. l. Imperator, ff. de postulando, l. cùm pater, §. à filia,* vbi Bart. *ff. de legat. 2. l. statuliberum, §. Sticham, & l. Titia cum testamento, §. vlt. ff. eod. tit. l. pater filium, §. fundum, ff. de legat. 3. l. 2. C. de iure emphyt. cap. vlt. §. in aliis, vers. si verò, vt lite non contest.* Tiraquell. *de retract. conuent. §. 1. gloss. 2. num. 44.* Castrens. *consil. 142. Videtur dicendum, in princ. vers. nam aliquid, lib. 2. decis. Pedem. 83. num. 13.* Menoch. *cons. 68. numer. 10. & cons. 121. num. 64. & cons. 364. num. 24. & cons. 445. num. 5 & cons. 447. num. 2.* Surd. *de aliment. tit. 5. quæst. 3. num 9. & 10. & decis. 75. num. 10. & cons. 57. num. 9. & cons. 354. numer. 18.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 15. gloss. 2. num. 21.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. litt. P, conclus. 299. per totam;* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. §. 5. proœm. num. 3.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. quæst. 1. n. 8. & de renouat. emphyt. quæst. 10. num. 1.* D. Barbos. *in l. cùm Prætor, in princip. num. 45. ff. de iudic.* Rot. *decis. 617. num. 2. apud Farinac. part. 1. recent. & decis. 475. num. 2. part. 2. recent.* Vincent. Carot. *sing. 185.* vbi ampliat procedere in statutis, etiam per argumentum à contrario sensu ad iuris communis correctionem Modern. *de supplicat. ad Sanctiss. part. 1. cap. 10. num. 38.*

5 Permissvm post tempus, ante illud censetur prohibitum, *l. promissor. ff. de constit. pecun.* Tiraq. *de retractu conuent. §. 1. gloss. 2. num. 48.*

6 Permissvm censetur omne id, per quod deuenitur ad actum permisso actu. *l. ad rem mobilem 56. ff. de procurat.* Sigismund. Scaccia *de commerc. §. 1. quæst. 7. part. 2. ampl. 19. numer. 108. prope fin.*

AXIOMA CLXXIX.

Pluralis, Pluralitas.

1 *Pluralis numerus saltem dualitatem requirit, nec vno contentatur.*
2 *Pluralitas actuum non præsumitur.*
3 *Error potiùs, quàm pluralitas præsumitur.*
4 *Testes vbi contrarietate & falsitate excusarentur, actuum pluralitas præsumitur.*
5 *Contractuum & instrumentorum pluralitas non præsumitur, & qui illam allegat, probare debet.*
6 *Sententiarum pluralitas non præsumitur.*
7 *Testamentorum pluralitas non præsumitur.*
8 *Inuentariorum pluralitas non præsumitur.*
9 *Personarum pluralitas non præsumitur, nisi probetur ab allegante.*
10 *Pluralitas rerum actuum, & personarum præsumitur.*

sumitur , quando agitur criminaliter , & ad pœnam.

1 PLVRALIS numerus saltem dualitatem requirit, nec vno contentatur, *l. vbi numerus, ff. de testib. l. libertas , §. vlt. ff. de manum. testam. l. inter illa, §. fin. ff. de verb. obligat. l. vlt. ff. ad Trebell. cap. pluralis locutio 40. de reg. iuris , lib. 6.* Oldrad. *cons. 215. Puncta breuia , col. fin. num. 8. vers. deinde opponitur,* Signurol. *cons. 91. Dominus Marchio , in princip.* Ioann. de Imola *cons. 101. num. 2.* Castrens. *cons. 161. Viso puncto, vers. restat solum, lib. 1.* Euerard. *in topicis legalib. loco 54.* Mascard. *de probationib. conclus. 838. n. 13.* Menoch. *cons. 50. num. 1. & 19. & cons. 686. num. 11. & cons. 848. num. 3. & cons. 995. num. 3. & cons. 404. num. 2. & cons. 198. num. 6.* Esenb. *de ratiocin. cap. 18. num. 43.* Cened. *post lib. practic. & var. quæst. sing. 80. num. 3.* Mari. Antonin. *variarum resolut. lib. 1. resol. 109. num. 37.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. litt. D, concl. 333. num. 1. & tom. 6. litt. P, concl. 367. per totam,* Sebast. Medices *de reg. iur. reg. 4. num. 3. & seq.* Surd. *cons. 364. n. 37. & cons. 402. n. 15.* Ioann. Maria Nouar. *quæst. forens. lib. 1. q. 251. num. 30.* Castill. *controu. lib. 5. part. 2. cap. 120. num. 5.* Fusar. *in tractat. de substitut. quæst. 358. num. 11.* Declara tamen & limita iuxta ea quæ dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. sub verb. Numerus.*

2 PLVRALITAS actuum non præsumitur , *l. omnium , C. de testam. l. fin. C. de rebus cred. cap. in præsentia, vers. verum , in 2. de probat.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 86. Mascard. *de probat. concl.* 1174. Anton. Gom *var. tom. 3. cap. 11. num. 6. in fine ,* Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu 93. num. 32. & cons. 175. num. 16. & cons. 292. num. 105. & cons. 248. num. 33. & cons. 299. num. 23.* vbi quòd præsumitur ad euitandam falsitatem, quod etiam tradit *cons. 221. n. 29.* Rot. *decis.* 180. *num. 2.* apud Farinæ. *part. 2. recent.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. actuum, n. 31.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 93. num. 12* Farinac. *in praxi crimin. part. 2. q. 64. num. 319. & p. 4. decis. 98.* Rot. *decis.* 119. *num. 7.* apud eundem *p. 1. recent.* latè Farinac. *fragm. crimin. p. 1. litt. I, num. 20. cum seqq.* Idem Steph. Grat. *tom. 5. cap. 824. num. 47. & cap. 948. num. 18. & c. 951. num. 15.* Surd. *cons. 355. num. 26. & cons. 385. num. 10. & cons. 483. num. 6.* Sebast. Medices *de reg. iur. reg. 4.*
3 *vers. secundò præmitto, cum seqq.* Quod adeò verum est, vt potiùs error, quàm pluralitas præsumatur , Ruin. *cons. 141. num. 12. lib. 5.* Crauet. *cons. 198. num. 1. ad fin.* Mascard. *d. conclus. 1174. num. 4. 8. & 23.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 15. num. 11.* Sebast. Me-
4 dices *ad reg. 4. num. 15. & 16.* Intellige Axioma non procedere , vbi præsumendo actuum identitatem, testes à contrarietate, & falsitate excusarentur , *cap. cùm tu, vbi Doct. de testib.* Mascard. *dict. concl. 1174. num. 51. 55. & 56.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu 223. num. 40. & de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 13. n. 15. cum seqq.* Ad exclusionem enim delicti pluralitas actuum præsumitur. Surd. *cons. 174. n. 44. & cons. 307. num. 18.* Ioan. Bapt. Costa *de facti scientia & ignor. inspect. 13. num. 9.* Prout etiam præsumitur quando de duplici forma actus apparet. Felin. *in cap. cùm Ioannes 10. num. 8. de fide instrum.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 15. num. 11. cum seqq.* Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 4. cap. 877. num. 21.*

5 Ex quibus iam primò infertur, quòd contractuum & instrumentorum pluralitas non præsumitur , & qui illam allegat , probare debet ; ita Castrens. *cons. 360. num. 2. lib. 2.* Syluan. *cons. 57. n. 21. in fin. vers. nec profectò duo instrumenta, & nu. 22. & seq.* Crauet. *d. cons. 198. n. 1. & 2.* Ioseph. Ludou. *Lucensi decis. 13. num. 32.* vbi propterea dicit apocharum pluralitatem non præsumi, Card. Tusch. *d. tom. 6. litt. P. concl. 368. num. 8.*

Secundò infertur , quòd nec sententiarum pluralitas præsumitur , & quod propterea qui plures latas fuisse sententias dicit , probare debet , ita Bald. & Salicet. *in l. 2. C. de error. Aduocat.* Alexand. *cons. 53. lib. 1.* quos refert Cardin. Tusch. *d. litt. P, conclus. 368. num. 6.* Mascard. *d. conclus. 1147. num. 7. & 81.* 6

Tertiò infertur , quòd testamentorum pluralitas non præsumitur, & propterea qui plura testamenta confecta fuisse asserit, probare debet, *l. omnibus, C. de testam.* Mathesil. *sing. 439.* Bald. *cons. 399. Quod non sit sufficienter, in princip. vers. tertiò sic, num. 3. lib. 5.* Curt. iun. *cons. 162. in fin.* Afflict. *decis. 23. n. 1.* Ioseph. Ludo. *d. Lucensi decis. 13. num. 31.* Cardin. Tusch *dict. litt. P, concl. 368. num. 5.* 7

Quartò infertur , quòd in inuentariis pluralitas non præsumitur , & licèt diuersis temporibus confecta dicantur , præsumitur tamen vnum & idem esse inuentarium, & temporis diuersitatem per errorem additam fuisse, vt post Bart. Alex. & alios resoluit Card. Tusch. *d. litt. P, cl. 368. num. 9.* 8

PLVRALITAS personarum non præsumitur, nisi probetur ab allegante , *l. 1. C. de probat.* Bart. *in l. si quis seruum, §. si inter duos , in fin. ff. de legat. 2.* Alexand. *cons. 172. In causa, & lite , n. 1. vers. ex eo quia, lib. 6. & cons. 125. Viso processu, n. 6. vers. non pluralitas, lib. 7.* Natt. *cons. 97. n. 15. vers. tertio , lib. 1. & cons. 225. Superioribus mensibus, num. 4. vers. non enim præsumitur, lib. 2.* Crauet. *cons. 269. num. 3.* Cephal. *cons. 90. num. 18. lib. 1.* Mascard. *d. conclus. 1174. n. 24. cum seqq* Pacian. *de probationib. lib. 1. cap. 48. num. 82. & 83. & lib. 2. cap. 15. num. 49.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præs. 15. num. 36. & seq.* Card. Tusch. *d. litt. P, concl. 368. num. 1. & seq. 14. 16. & 18.* 9

PLVRALITAS rerum , actuum, & personarum præsumitur , quando agitur criminaliter, & ad pœnam, ita Bertaz. *cons. 33. n. 8* Octau. Cacheran. *cons. 64. n. 45. post med.* Bursat. *cons. 116. num. 29. vers. rursus, lib. 1.* Mascard. *d. conclus. 1174. num. 46. & seq.* Card. Tusch. *litt. I, concl. 3. num. 29.* Menoch. *d. præs. 15. n. 17.* vbi *num. 18.* resoluit è contrà , quando delictum, & delicti pœna euitaretur , præsumendam vnitatem, & identitatem. 10

AXIOMA CLXXX.

Plus.

1 *Plus & minus non mutant substantiam rei , nec eam faciunt differre specie.*

2 *Plus si licet , etiam quod est minus , licitum est.*

3 *Plus iuris nemo transferre potest in alium , quàm ipse in se habeat.*

4 *Plus valet quod in veritate agitur , quam quod simulatè concipitur.*

PLVS & minus non mutant substantiam rei, nec eam faciunt differre specie, *l. fin. ff. de fundo instr. l. legato generaliter, ff. de legat. 1.* Alex. *cons. 8. Videtur, in fine , lib. 4.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 225.* vbi ait procedere , quando differunt accidentaliter, secus autem esse si differant essentialiter. Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. litt. P , conclus. 392. per totam,* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 3. resol. 39. num. 4.* 1

num.4. Ferret.in conſlis.Cathalonia, gloſſ.8. num.155. Narbuna l.25.n.13.tit.21.lib 4.Recop. Surd. conſ.305. num 66.& conſ.368.n. 13. Perez de Lara de capellan. lib.2.cap.8.n.4.cum ſeqq. Nicol. Loſæ de iure vniuerſ. p.3.c.13.n.7. Stephan. Gratian. diſcept.forenſ tom. 4. c.752. num. 90. Quòd Axioma limitatur quando ei, quod eſt plus lex reſiſtit, ei verò quod eſt minus aſſiſtit, vel e contra, quia tunc plus & minus ſpecie diſtinguuntur. l. Gracè §.illud.ff.de fideiuſſ.l.ſcio.ff.de in integr.reſtit.l.improbum fœnus.C.ex quibus cauſ.infam. l.eos. C.de vſur. §. fideiuſſores. Inſtit. de fideiuſſ. Mari. Giorba in conſuet. Meſſa.c.3.gloſſ.7.num.16.p.1.

2 PLVS ſi licet, etiam quod eſt minus, licitum eſt, l.non debet, ff.de regulis iuris, auth.multo magis, C. de ſacroſ. Eccleſ.cap. cui licet 53. de regulis iuris, lib. 6. Thom.de Thomaſſ.in floribus legum, reg.85.Menoch. conſ. 302. num. 41. Farinac. in praxi crimin. part. 4. conſ.60.num.109.Surd.conſ.288.num.14. Ioan. Maria Nouarr.quæſt.forenſ.lib.1.q.24.n. 6.ſecus verò è contrà, quia cui non licet quod eſt minus, nec licere debet quod eſt plus, Ferret, in conſlis.Cathalonia, gloſſ.4. num.43. Limita appellatiuum in diſpenſationibus, Surd.deciſ.268.num.10.& 21. Cald.Pereira de nominat.emphyt.q. 21.num. 65. Sanchez de matrim. lib. 8. diſp.1.num.32.

3 PLVS iuris nemo transferre poteſt in alium, quàm ipſe in ſe habeat. Vide ſupr. Axiom. 160.num.2. & ibi citatis adde Steph. Grat. diſcept.forenſ. tom.4. cap.777. num 6.

4 PLVS valet quòd in veritate agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. rubr. & nigr. C. plus valere quod agitur, &c. Sigiſm. Scacc. de commerc. §. 1. q.7.p. 3. limit.7.num.4.& 5.Narbona l.35.gloſſ.4.num. 18. tit. 3.lib.1.Recop.

AXIOMA CLXXXI.

Pœna.

1. Culpam præſupponit pœna.
2. Pœna propriè non dicitur, niſi quæ imponitur propter culpam.
3. Pœna culpæ debet reſpondere.
4. Pœna debet tenere ſuos auctores, & delinquentes.
5. Nullus pro alterius delicto puniendus eſt.
6. Intellige, quando pœna accipitur prout culpæ correlatiua, non verè ſub ratione medicinæ.
7. Pœna non irrogatur niſi expreſsè iure caueatur.
8. Pœnam non meretur qui facit lege permittente.
9. Pœna ad alios caſus non ſunt extendenda, ſed reſtringenda.
10. Pœna mitior in delictis eſt in dubio imponenda.
11. Pœna capitalis in dubio debet intelligi de minori.
12. In pœnis fit benignior interpretatio.

1 POENA præſupponit culpam, D. Thom. 1. 2. q.108.art.4.in ſolut.& 112.q. 87.art.7. & 8. Sot. de iuſti. lib.1.q 6.art.5. col. 1. verſ. profectò, & verſ. veruntamen, Syluest.in ſum verb.pœna, n.25.Couarr. var.lib.2.cap.8.in princip.& n.1.verſ.tertio, Menoch. conſ.626.num.16. Surd. deciſ. 277. num. 19. Gutier.
2 canon. lib. 2. cap. 30. num. 12. cum ſeqq. Quia pœna propriè non dicitur, niſi quæ imponitur propter culpam, D.Auguſt.lib.1.retract. cap. 9. quem refert Ludou.Carbon.de legib.lib.8.diſp.1.verſ. tertio notandum, & ante illum Alphonſ.de Caſtro de lege pœnali lib.1.cap.3.

POENA ex culpa & delicto debet commenſurari, ſiue culpæ reſpondere, l.ſancimus 22. C.de pœnis, cap.non afferamus ſtateras, in fin.24.q.1.cap.quæ ſiunt, de iis, quæ fiunt à maiori parte Capit.cap.felicis, §.illud.autem, de pœnis, lib.6.vbi Prob.ad Monachum num.12. Crauet.conſ.46.num.15.vbi ait, quòd ſi delictum eſt paruum, pœna debet eſſe modica, & è conuerſo, Menoch.illuſt.quæſt.cap.8.num.51.& c.24. num.17. Menoch.de arbitr.lib.1.q.90.n.38. Bertazol. in repet.l.ſi quis maior, C.de tranſact.num.68. Thom. de Thomaſſet.in floribus legum, reg. 116. Farinac in praxi crimin.p.1.q.4.num. 10. & q. 17.num. 9. Card. Tuſch.pract.concl. tom. 6. concl. 211. per totam. Surd. conſ.250.num.10.& conſ.321.num.53. Sigiſm. Scacc. de iudic.lib.1.q.58.n.12. Ioann. Maria Nouar.quæſt. forenſ.lib.1.q.25.n.7.& q.151.n.12.in fine. 3

POENA debet tenere ſuos auctores, & delinquentes, l.ſancimus, C.de pœnis, l.abſentem, ff.eod.tit. Zabarel.conſ.44.in princip. Roman.conſ.487. In caſu, in princ.Bertaz.in l.ſi quis maior, C.de tranſact.n.111. Menoch.conſil.123.num.7. in ſubſcript. Eſcob. de ratiocin.cap.41.num.7. Cardin. Tuſch.tom.6.lit. P, concluſ.212.per totam.Sebaſt. Guazzin.de defenſ.reorum, p.2.defenſ.33.cap.2.per tot. Noxa enim caput ſequitur, l.crimin.ff.de pœnis, l.rem mihi, ff.commodati, §.omnis, Inſtit.de noxalib.actionib.cap.1 de iniur. Surd. de aliment.tit.1. q. 38.n. 30. Farinac. in praxi crimin. part.1.q.23.num.1. 4

Vnde nullum pro alterius delicto puniendum eſſe probatur ex illo Ezechiel cap.18. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur, refertur in cap.iam itaque 1. q.4. & in cap.ſi habes 14. q.3.& in cap.quæris, de conſecrat. diſt.4. item ex illo Exodi cap.23. inſontem & iuſtum non occides, & Daniel.cap.13.innocentem, & iuſtum non interficies, & Iob. cap.4. quis enim vnquam innocens periit? aut quando recti deleti ſunt? latè Caſtrenſ. conſ.424. Quia ſcio, num.6.& 7.lib.1. vbi ad multa infert, Clar. in praxi, §.fin q.86.Card.Tuſch. d.tom.6.lit.P, concl.212.n.4.cum multis ſeqq. Farinac. in praxi crimin.p.1.q 14.num.1.cum ſeq. 5

Intellige hoc verum eſſe, accepta pœna prout eſt 6 culpæ correlatiua, & prout importat rationem pœnæ, per quam iuſtitiæ æqualitas reparatur, nam ſi pœna accipiatur ſub ratione medicinæ, vt quis minori bono priuetur, & in maiori augeatur, vel data iuſta cauſa ad maiorem Reipubl. vtilitatem, vt dum vnus torquetur, cæteri cautiùs & promptiùs à criminibus abſtineant, non inconuenit, vt vnus pro alio puniatur pœna temporali, non tamen æterna, nec ſpirituali ad ſalutem animæ pertinente; ita gloſſ.verb.de quarta, in ſum.1.q.4.D.Thom.1.2. q.87. art.8.in eius ſolut. & in reſp.ad 1.& 2.2. q.108. art.4. in eius ſolut. Couarr. var.lib.2.cap.8. n.1.verſ. quarta, iunctis verſ. quinto, Caſtr. de iuſta hæreticorum punit. cap.31.Thom.de Thomaſſ.in floribus legum, reg.228. Gutier.canon.lib.2.cap.30.num.25.

POENA non irrogatur, niſi expreſsè iure caueatur, iuxta auth. de non eligend. ſecund. nuben.§.ſin autem, Mari. Antonin. variar.reſolut. lib.3.reſol.39. num.11. & numer. 32. Garc. Gironda de priuileg ſeu exempt. explicat. numer. 563. Menoch. conſ.1031. num. 19. & conſ.1128. num.2. & conſ. 1192. num. 3. & conſ.272.num.83.& conſ.275. num.21.& conſ.431. num.2.& conſ.526.num.11. Card. Tuſch. lit.P, concluſ.816.num.4. Hect.Felic. alleg. 66. num. 6. verſ. & eſt regula communis, p.2. 7

POENAM non meretur qui facit lege permittente, l.Gracchus, C. ad leg.Iuliam de adulter. Dec. conſ. 581. Viſo puncto, in ſecundo dub. num.9. & ſeq. vbi quòd prohibitus muleſtare ſub pœna, excuſatur 8

ſi

ſi facit moleſtiam licitam, Iaſ. *in l.pacto quo pœnam, in fin. C. de pactis*, vbi quòd is qui promiſit de rato pro minore, videlicet quod maior factus ratificabit, ſi minor non ratificat, qoia dicit ſe læſum, promittens de rato non tenerur, Flamin. Pariſ. *de confident. q.5.num.47.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon.rub.11. cap.33.n.26.verſ.inſuper*, Mari. Antonin. *var reſolut. lib.4 reſol.41.n.2.* Card. Tuſch. *tom.6.lit.P,concl.208. per totam.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 5. cap.960.num.15.*

9 Poenæ ad alios caſus non ſunt extendendæ, ſed reſtringendæ, *l. factum cuique, §. in pœnalibus*, vbi Dec. *ff. de regulis iuris, cap.in pœnis, eod.tit.lib. 6.* Thom.de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.137.* Surd. *de alimen.tit.1.q. 51. num. 82.* Burg. de Pace *conſ. 8. n.2.* Farinac. *fragm. crimin.p.1.lit. E,r.145.cum ſeqq.* Sigiſm.Scacc. *de commerc.§.7.gloſſ.1.num.3.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.5.c.972.n. 13.* etiamſi extenſio fiat ex ſimilitudine rationis, Ioann. Andr. *in reg. odia, de reg. iuris, lib. 9.* Duen. *reg. 187.* Garc. Girond. *de priuilegiorum, ſeu exempt. explicatione, num.540.*

10 Poena mitior in delictis eſt in dubio imponenda, & eligenda, *l.reſpiciendum, ff.de pœnis*, Fulgoſ. *conſ. 157. col. pen. in fin. verſ. rectiſſimè*, Menoch. *conſ.472. num. 16.* vbi quòd pœna mitior vti imponatur in dubio retinenda opinio Alexand. *conſ. 5.in*
11 *fin.lib.1.* Cuman. *conſ. 139. Hoc maximè, num. 6.* vbi quòd in dubio pœna capitalis debet intelligi de minori, & quæ non ſit mortis naturalis, *& conſ.184. Viſis, num.3.verſ.ſed nec illud.* Ratio eſt, qoia maior, pœna eſt rigor, minor verò eſt æqoitas, ſed æquitas ſcripta præfertur rigori ſcripto, ergo mitior pœna eligi debet, vt ratiocinator Bald. *conſ. 150. In quæſtione, num.12.verſ.quadam, lib.& conſ.382.n.16. lib.2.* Et pœnæ ſont molliendæ potius qoàm exaſperandæ, *cap.pœnæ, de pœnit.diſt.1.* Ioann. Maria Nouar. *quæſt.forenſ.lib.1.q.152.num.7.*

12 In pœnis benignior fit interpretatio, *l.pen. ff.de pœnis, cap.in pœnis 49. de regul. iuris in 6.cap. ex litteris, de conſtitut.* Tiraq. *in l ſi vnquam, verb.reuertatur, num.246. C.de reuoc.donat.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.158.* Aloyſ.Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt.reſol.303.n.2.in 2. edit.* Vgolin. *de officio, & poteſt.Epiſcopi, cap.6.§.1.num.3.*

AXIOMA CLXXXII.

Poſſeſſor.

1 *Poſſeſſor olim, & hodie poſſeſſor præſumitur.*
2 *Intellige, ſi hoc allegat poſſeſſor de præterito, aliàs non.*
3 *Poſſeſſionis initium qui probat, præſumitur etiam hodie poſſeſſor.*
4 *Dominus ſemel, ſemper præſumitur retinuiſſe dominium.*
5 *Poſſidentis melior eſt conditio.*

1 Possessor olim, & hodie poſſeſſor præſumitur, & ſic ex poſſeſſione præterita infertur ad poſſeſſionem de præſenti, & in futurum, gloſſ. Bart. & Doctores per text. *ibi, in l.poſſidentis, C.de probat. cap.cum Eccleſia Sutrina, de cauſa poſſeſſ. & propr. c.olim, in 1.de reſtit. ſpoliat.* Alciat. *de præſumpt.reg.2. præſ.21.* Corn. *conſ. 130. Viſo libello, col. 2.lib.1. & conſ.87. Viſis actis, col.3.verſ.& ſic videtur, lib.3. & conſ.91.lib.4.* Bald. *conſ.52.lib.5.* Natt. *conſ. 406.* Grat. *reg.375.* Ant.Gabr. *commun, tit.de præſumpt. concl.10.* Couarr. *in reg.poſſeſſor.part.2.§. 1. in princ.& in cap. Raynutius, §.11.r.2.* Menchac. *quæſt.illuſtr.cap.58.n.5.* Menoch. *remed.15.recup.n.386.& de præſumpt. lib. 6. præſ.62.& præſ.64.num.2.& conſ.11.num.7.* Maſcard. *de probationib. concl. 540. & concl. 1195. num. 45. & concl.1321.num. 5.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.13.q.5.n.115.* Card. Tuſch. *pract.concl.tom.6.litt.P, concl.417.per totam*, Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ. c.310.n.57.* Nicol. Garc. *de benefic.p.6.c.3.n. 75.* Rot. *deciſ.419.n.1.& deciſ.634.n.6.* apud Farin. *p.1.recent. & deciſ.543.n.3.* apud eund. *p.2.recent.* Surd. *conſ.133. num.53.& conſ.151.num.58.& conſ.160.num.81.*

Amplia primò, ſeu potiùs declara, vt procedat Axioma, ſi hoc allegat poſſeſſor de præterito, aliàs non vt per Alexand. *conſ.133.n.3.lib.1.* Alciat. *d.reg. 2.præſ.21.n.2.* Fulgoſ. *conſ.140.col.2.* Tiraq. *de præſcript. §.1.gloſſ.5.verſ.imo*, Anton. Gabr. *d.concluſ.10.n.13.* Menoch. *d.præſ.64.à num. 35.* Maſcard. *concl. 1201. à num.36.* Card. Tuſch. *d.litt. P,concl.417.n.6. & 32.* Quæ quidem declaratio non ſolùm habet locum in ipſo poſſeſſore allegante poſſeſſionem de præſenti, ſed etiam in ſucceſſore vniuerſali, vel ſingulari, qui poteſt allegare poſſeſſionem defuncti, vel authoris ſui, quem conſtat ſemel poſſediſſe, continuatam fuiſſe vſque ad mortem, Alciat. *d.præſ.21.n.5.* Anton. Gabr. *d.concl.11.num.11.* Maſcard. *concl.170.num. 17. & concl.1201.n.4.* Menoch. *d.præſ.64.num.17.* Nicol. Garc. *d.c.3.n.76.* 2

Amplia ſecundò in eo, qui probat initium poſſeſſionis, vt præſumatur etiam hodie poſſeſſor. Anton.Gom. *l.50.Tauri, n.37.* Rebuff. *in tract.de pacificis poſſeſſ.n.269.* Flamin. Pariſ *de reſign.benefic.lib.4.q.6. num.76.* Card. Tuſch. *d.litt. P,concl.417.n.13.* vbi poſt Bald. *conſ.196.col.1.in fin.lib.2.* ait, quòd ſufficit probatio poſſeſſionis de certo tempore, vt concludat etiam de tempore poſteriori, & vſque ad mortem illius, & contrarium dicenti incumbit probatio, & *n.14.* poſt Cou. declarat, quòd is qui ſemel poſſedit, præſumitur hodie poſſidere vſque ad decennium, quando ſolam ciuilem habebat; ſi verò ciuilem & naturalem, præſumitur poſſidere vltra decennium, & continuò, donec de contrario probetur, & quòd hæc poſſeſſio præſompta non ſufficit in ſpolio. 3

Amplia tertiò in dominio, quia dominus ſemel, ſemper præſumitur retinuiſſe dominium etiam poſt mille annos, Pichard. *tom. 1.commun. opinion.lib.4. tit.9.num.340.pag.mihi 510.* Cardin. Tuſch. *d. litt. P, concl.417.n.9.& 10.* vbi declarat procedere quando plenè, & non per probationem priuilegiatam dominiom retrò eſt probatum, & quando non probatur mutatio dominij in alium facta. 4

Possidentis melior eſt conditio, *l.ſi debitor. ff.de pignorib.l.is qui deſtinauit.ff. de rei vendicat. l.fin. C. eod. tit. l. qui accuſare, C. de edendo. §. retinendæ, verſ.commodum, Inſtit.de interdict.c. pro poſſeſſore, de reg.iuris,lib.6.* Tiraq *de iure primog.q.17.opin.81.n.20. cum ſeqq.* Sord. *conſ.73.n. 76.* etiam in pari cauſa ex text. *in l. apud Celſum, §. Marcellus, ff. de doli mali except.l.ſi ſeruum, § ſequitur, ff.de verb.oblig.l.fin. C.de rei vendic.c.in pari, de reg.iuris, lib.6.* Neuizan. *conſ.79. n.26.* Alexand. *conſ.161.n.6.vol.6.* Oſaſch. *deciſ.108. cap.18.* Vincent.de Franch. *deciſ.167. n.13.* Honded. *conſ.49.in fin.vol.2.* Menoch. *de præſumpt.lib.6. præſ. 66. n. 7.* in pari delicto potior eſt pars poſſidentis, *l.cum par delictum ff.de reg.iuris, c.in pari, eod.tit.lib.6.* Thom.de Thomaſſet. *reg. 157.* & in pari turpitudinis cauſa, *c.lator, de re iudic.* Celſ.Bargal *de dolo, lib.6. reg.33.per tot.* Laderch. *conſ.101.n.7.* Cardin. Tuſch. *litt.T, concl.404.n.41.* Mari. Giurba *ad conſuet Meſſan. cap.2.gloſſ.11.n.5.verſ.& in pari, p.2.* Vnde qui poſſidet, 5

det, dicitur beatus, vt ait gloss. *verb. requirat, in cap. 1. de pace tenend. in vsibus feudorum.*

AXIOMA CLXXXIII.

Posteriora.

POSTERIORA derogant prioribus, *l. sed & posteriores, ff. de legib. l. cum in plures, §. locator horres, locati, l. 1. in fin. ff. de stipul. seruor. l. si vnus, §. pactus ne peteret. ff. de pactis, l. pacta nouissima*, vbi Dec. *C. eod. tit. l. clars*, vbi Bald. *C. de fideicomm. §. posteriore, Instit. quibus modis testam. infirm.* vbi Pichard. *num. 11.* Bald. *cons. 223. Primo statuto, in princip. lib. 1.* latè Alexan. *cons. 122. lib. 4.* vbi ampliat in statutis, contractibus, pactis, vltimis voluntatibus, rescriptis, & constitutione procuratorum, Anch. *cons. 208. num. 15.* vbi loquitur in opinionibus, quia statur vltimæ, Barthol: Perett. *ad Extrauag. Ambitiosæ, de rebus Eccles. verb. prædecessorum, num. 6.* Surd. *decis. 195. num. 7. & cons. 102. num. 1. & cons. 159. num. 34.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 3. quæst. 7. n. 10.* Vital. de Cambanis *in tract. claus'ul. pag. mihi 164. n. 7.* Thom. de Thomass. *in floribus legum, reg. 230.* Aloys. Riee. *in collect. decis. part. 3. collectan. 676.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. vltima*, Gam. *Lusitan. decis. 50. n. 3.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 6. litt. P, concl. 451. per totam, & tom. 8. litt. V, concl. 228.* Armendar. *in procemio addit. ad recop. legum Nauarra, num. 7.* Seraphin. *decis. 1271. num. 1:* vbi intelligit, maximè quando priorum mentio fit in posterioribus Rot. *decis. 593. num. 2. & 3. p. 2. in posthum. Farin.* aliàs *p. 4. recent.*

AXIOMA CLXXXIV.

Potentia, Posse.

1 *Potentia, quæ non reducitur ad actum, vana est.*
2 *Actus & potentia simul esse non possunt.*
3 *Actus potentiam excludit.*
4 *Potentia in habitu idem operatur, quod potentia in actu.*
5 *Posse quis non dicitur, quod contra ius potest.*
6 *Posse non dicitur quis ea, quæ honestè non potest.*
7 *Posse aliquid dicimus, quod commodè possumus.*

1 POTENTIA, quæ non reducitur ad actum,
vana est, *l. hæ enim, §. si Prætor, ff. de suspect. tutorib.*
l. multum interest, C. si quis alteri, vel sibi, c. pastoralis,
§. quoniam, vbi Dec. *notab. 2. de rescript.* Surd *cons. 375.*
2 *num. 2.* Octau. Gloсit. *resp. 1. p. 1. n. 182.* Actus enim
& potentia simol esse non possunt, *§. itaque discre-*
3 *tus, vers. quia quod meum est, instit. de actionib.* quia
actus potentiam excludit, *l. si ita fuerat, vers. non enim,*
ff. de manum. testam.

4 POTENTIA in habitu idem operatur, quod potentia in acto, Hippol. *consil. 18. num. 10. & ad l. si quis percusserem, numer. 2. C. ad legem Cornel. de sicar.*

5 POSSE qoir non dicitur, quod contra ius potest, quia verba sunt intelligenda secundùm ius, *l. quæro, §. inter locatorem, ff. locati, l. nepos Proculo, ff. de verb. significat. cap. causam quæ, de rescript. cap. cum dilectus, de consuetud.* Stephan. Gratian. *Marchia decis. 13. num. 34.*

POSSE non dicitur quis ex, quæ honestè non potest, *d. l. nepos Proculo, ff. de verbor. significat.* Surd. *cons. 201. num. 44.* Stephan. Gratian. *discept. 891. n. 32.* Ioseph. Vela *dissert. forens. dissert. 6. num. 18.* 6

POSSE aliquid dicimus, qood comodè possumus, Seraphin. *de priuil. iuram. priuil. 144. num. 5.* Et fieri non posse dicitur illud quod commodè fieri noo potest, Reinoso *obseru. 7. n. 22.* 7

AXIOMA CLXXXV.

Præscriptum.

PRÆSCRIPTUM tantum censetur, quantum 1 possessum, *l. 1. § si duis hoc interdicto, ff. de itinere, actúque priuato, cap. sine possessione, de regulis iuris, lib. 6.* vbi plores collegi illationes *in collectan.* exornant Aufret. ad Capellam Tholosan. *quæst. 323.* Paris. *cons. 27. num. 150. vol. 1. & cons. 37. num. 13. vol. 4.* Pute. *decis. 102. num. 2. lib. 1. in correct.* Abb. *in cap. accedentibus, in fine, priuileg.* Ias. *in l. 3. §. possideri, num. 35 ff. de acquir. possess.* Boer. *decis. 58. n. 6.* Capic. *decis. 209. num. 31.* Mascard. *de probat. concl. 14. num. 23. & concl. 946. num. 8.* Honded. *consil. 79. num. 47. lib. 1.* Mari Antoiiin. *var. resolut. lib. 1. resolut. 70. num. 20.* Monach Anton. *Lucensi decis. 14. num. 56.* Aldret. *in allegat. iuris pro omnimoda Regularium exempt. p. 2. c. 4. num. 12.*

Hinc indioidualiter Bart. *in d. §. si quis hoc interdicto, num. 1.* inquit, quòd si aliquis prætendit se 2 præscripsisse ius colligendi pedagium, atque ita esse in quasi possessione exigendi illud, si probat, quia vsus est exigere de certis rebus, vtique in illis tantùm dicitur præscripsisse, in quibus apparet vsus, & sic quasi possessio exigendi, quod voluerunt Bertachin. *de gabellis, p. 1. sub num. 31. vers. vndecimò quæro,* Paris. *cons. 13. sub num. 18. vol. 1.* Aym. Crauet. *cons. 111. num. 6. vol. 1.* Menoch. *remed. 5. retin. num. 59. & cons. 612. num. 1.* Nam probandus est vsos, sed præscriptio in specie, in casu de qoo quæritor, quia de vno ad alium non infertur, Oldrad *consil. 237.* Anchar. *consil. 339. num. 8.* Neuia. *consil. 48. num. 4.* Roland. *cons. 80. num. 10. vol. 1.* Becc. *cons. 98. num. 7. vol. 1.* Meoocb. *consil. 54. num. 37.* Surd. *consil. 571. n. 8. vol. 3.*

AXIOMA CLXXXVI.

Præsumptio.

1 *Veritas præualet præsumptioni.*
2 *Præsumptio vna tollit aliam.*
3 *Præsumptio fortior tollit debiliorem.*
4 *Præsumptio vna cedit pluribus.*
5 *Præsumptiones cessant in claris.*

PRÆSUMPTIO cedit veritati, quia veritas 1 præualet præsumptiooi, *l. nupsura filio, ff. de iure dotium, l. fin. in princip. ff. quod metus causa, l. cùm de indebito, ff. de probat. l. in rebus, C. de iure dotium,* Socin. *consil. 164. col. 5. vers. sed ad hanc obiectionem, num. 10. vol. 2.* Paris. *consil. 29. num. 44. lib. 2.* Roland. à Valle *cons. 99. num. 11. lib. 1.* Surd. *consil. 9. num. 61. & consil. 16. num. 22. & consil. 28. num. 110. & consil. 37. num. 17. & consil. 80. num. 19. & cons. 423. num. 12.* Card. Tusch. *practic. conclus*

tom.6.litt.P,conclus.612.per totam, Menoch.*consil.86. num.106.* Steph. Gratian.*discept.forens.tom.5.c.831. num.15.& cap 909.num.23.*

2 PRÆSVMPTIO vna tollit aliam, *l. Diuus, ff. de in integr restit. l. quidam testamento, ff. de vulgari & pupil.substit.l 1.C.qui & aduersus quos, l.fin. C. de instit.& substit. cap. tuam, de sponsal. cap.affectio, de præsumpt.* Hippol.*consil. 8. num. 6.* Tiraq.*in l. si vnquam,verb.donatione largitus,num.150. C.de reuocand. donat.* Menoch.*remed.15.recuper.num.353.& n. 387. & de arbitr. lib. 2. quæst. 76. num. 19. & consil. 101. num.55.& consil.343. num. 38. & de præsumpt. lib. 1. præs.30.* Mascard.*de probat.conclus. 405. numer. 5. & conclus.882.num.15.& conclus.1147.num. 27. & conclus.1224. & conclus.1377. num. 73. cum seqq.* Surd.*cons.361.num.35.* Valasc.*de partitionib.cap.38.num.9.* Farinac.*in proxi crimin.p. 3.quæst. 86.num. 102. cum seqq.& part.4.consil. 102. num. 49.* Benedict. Ægid. *in repet l.ex hoc iure, ff.de iustit.& iure,part. 1.c.11. num.17.*idem Surd.*consil.16.num.23. & cons.31.n.49. & cons.69.n.36.& cons.80.num.21.& cons.384 n.25. & cons 486. n 15.* Steph Gratian.*d.tom.5.c.824.n.6. & 14.& cap.967.num.14.*Alex.Trentacinq *cons.19. num.10.p.1.& cons.37.n.6.& 11.ead.p.1.*

3 PRÆSVMPTIO fortior tollit debiliorem, *d.l. Diuus, ff.de in integr. restitut. l. non solum, ff. de ritu nupt.* latè Menoch.*de præsumpt.lib.1. præs. 30.num.1. cum seq.& lib.6.præs.64.num.46. & cons. 22.num. 22.* Surd *cons.94.n 61.& cons.112.num. 73.& cons.311. num 79.& cons.535.num.5.* Stephan. Gratian *tom.4. cap.681.num.33.& cap.650.n.33.& c.657.n.33.*

4 PRÆSVMPTIO vna cedit pluribus, *l.3.§.1.ff. de testib.l.cum de indebito, in princ.ff.de probat. auth. itaque. C.communia, de success.*Surd.*consil.1.num.60. & cons 91.num.61.& cons.313.num. 51. & cons. 383. num 23.& cons.429.num. 28.* Sigism. Scacc. *de commerc.§.1.q.1.num.529.*

5 PRÆSVMPTIONES cessant in claris, Anton. Monach.*Florent decis.51.num.49.*

AXIOMA CLXXXVII.

Principium.

1 *Principium & initium à Deo est.*
2 *Principium cuiusque rei est spectandum.*
3 *Vix bono peraguntur exitu, quæ malo fuerunt inchoata principio.*
4 *Principium est de esse, & iure principiati.*

1 PRINCIPIVM & initium à Deo est, *auth.de hered.& falcid.in princ.cap.in nomine Domini 23. dist.* Bald.*in proœmio Decretal.in princ.* Barbat.*in rub. de fide instrum.col.18.cum seq.*Nicol. Moyz.*de contract.tit.quomodo contractus deficiat,a num 27.cum seqq.* Stephan. Gratian.*Marchia decis.1.* Fr. Paulin Berti Lucens.*in praxi crimin. Regular. tit.4.in princ.num.6.* Cald.Pereira *de emptione, & vendit.c.1.num.1.& 14.* Card.Tusch.*practic.conclus.tom.6.litt. P,concl.705.per totam.*

2 PRINCIPIVM cuiusque rei est spectandum, *l.Pomponius, ff. de neg.gest. l. si procuratorem, ff. mandati. l.non origo, ff.quod vi, aut clam,l.si tamen, ff. ad Macedon. l. si filiusfam. C. eod.tit. l. vnic. C. de impon. lu.rat. descript. lib. 10.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb donatione largitus,num.157. C.de reuocand.donat.* Menoch.*consil. 843. num. 37. & consil. 844.num.45.* vbi quòd principium contractus,non finis, spectari debet. Auendan.*in l.44.Tauri, gloss.15.num.5.*Surd. *de aliment. tit. 7. quæst. 34. & decis. 102. num. 10 & decis.297. num.12.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.1.quæst.11.num.7.& 8.* D. Barbos. *in l. post dotem, num.75.ff. soluto matrimon.* Cald. Pereira *de potestate elig.cap.10.num.41.& quæst.forens.cons.8. num 19.& cons.43.num.30.* Steph. Gratian. *discept.forens.c.202. num.15.cum seqq.* Card. Tusch.*tom.6.litt.P,concl.703.*
Vnde rectè ait text. *in c. principatus 1. quæst. 1.* quòd
vix bono peraguntur exitu,quæ malo sunt inchoata 3
principio, refert Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 2. num.8.*

PRINCIPIVM est de esse, & iure principiati, 4
sicut pars de esse totius, & fundamentum de esse superædificati, Oldrad. *cons. 200. Principium est,* quem refert Card. Tusch.*d.tom.6. litt. P, concl.702. num.1.*

AXIOMA CLXXXVIII.

Prior.

1 *Prior qui est tempore, potior est iure; etiamsi prioritas sit in hora & puncto, vt num. 2. & procedit tum in agendo, quàm excipiendo, & replicando, vt num.3. & quando sunt pares in causa, vt num. 4.*
5 *Prior nominatus censetur magis dilectus.*
6 *Dignitatem maiorem arguit prior nominatio.*

PRIOR qui est tempore, potior est iure, *l. qui* 1
balneum, in princ.l.potior, in princ. ff. qui potiores in pignore hab. l. si fundum, C. eod. cap. qui prior 54. de regulis iuris, lib. 6. exornant Duen. *reg. 198.* Oldrad. *consil. 218. Gratia, in princ.* Anton. de Butr. *consil. 22. in princ.* Roman. *consil. 47. in princ. vers. tertiò hoc ostenditur*, Neguzant. *de pignorib. part. 5. princ.membr.2.num.11.& num.39.* Cæpola *caut. 122. & 124.* Barthol. Perett. *ad Extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles.non alien.verb.damnum, num. 16.* Cott. *in memorab. verb. creditor 7.* Cassan. *in Catalogo gloriæ mundi, part. 11. consid.99.* Rebuff. *tom. 2. ad leges Galliæ, tit. de constitut. redditnum, gloss. 8.* Vital. de Cambanis *in tract.clausul. pag.mihi 37. n. 14.*Bertaz. *de clausulis instrument. claus.1.gloss.5. n. 42.* Mascard. *de probat.conclus.1228.*Ioseph Ludou.*Perus.decis.45. num.7.* Surd.*de aliment.tit.1.quæst.94.num. 15.& decis.255.num.1.* Matiens.*l.7.gloss.5.num.3.tit.16.lib.5. noua Recop.* Felician. *de censib. tom.1. lib. 3. cap. 5. num. 12.* Card. Tusch.*practic. conclus. tom.6.litt. P, concl. 465.* Flores de Meña *var. tom.1.quæst.6.art.3. num. 24.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. §. 3. proœm. num.22.* Valasc.*consil. 129. num. 2.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib. 11. tit. 22. numer. 1.* Cardos.*in praxi iudicum & Aduocat.verb.ius,num.15. & verb.pignus, num.16.* Mari. Antonin. *var.resolut. lib.1.resol.81.num.7.& lib.2. resol. 50. num. 32.* Garc. Gironda *de priuilegiorum, seu exempt.explicat. n.357.* Seraphin.*decisp. 187. num.1.* Aloys. Riec. *in collect. decis. p. 3. collect. 473.* latè Ouid. de Amicis *de iure emphyt.q.99.num.1.& 9.* Steph. Grat. *discept. forens. tom.4 c.750.num.14.& c.771.n.1.tom. 5. c. 963. n. 1.* Narbona *l.56.gloss.vnica,n.2.tit.24.lib.2.Recop.*

Amplia primò, vt procedat etiamsi proprietas, 2
sit in hora & puncto, Decian. *cons. 109. num. 22. lib. 2.* quem refert Card. Tusch. *d.litt. P, concl.465. num.4.*

Amplia secundò, vt procedat tam in agendo, quàm

quam in excipiendo, & replicando, *l. creditor qui prior*, *la 2. in princ. ff. qui potiores in pignore.* Rip. in *l. priuilegia, num. 28. ampl. 13. ff. de priuileg. cred.* Neguzant. *d. memb. 2. ampl. 2. num. 2.* Garc. Gironda *vbi sup. num 358.*

4 Intellige hoc Axioma, quando sunt pares in causa, aliàs secus, Federic. de Senis *consil. 197. in princ. vers. restat respondere, & consil. 69. circa fin. vers. non obstat*, Roman. *consil. 47. vers. secundo*, quos refert. Cardin. Tusch. *d. lite. P, conclus. 465. num. 39.* Intelligit etiam in concursu, non in separabilibus & diuersis, Polydor. Ripa *sing. obseruat. 174. num. 6.*

5 PRIOR nominatus censetur magis dilectus, *l. si communem seruum 2. ff. de stipulat. seru. cap. si quis, de elect. lib. 6.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 235.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 11. num. 13. & lib. 8. tit. 4. num. 12. & tit 9. num. 7.* Menoch. *de presumpt. lib. 4. præs. 161. num. 3. cum seqq.*

6 PRIOR nominatio maiorem dignitatem arguit, Tiraq. *de iure primogen. quæst. 19. num. 2.* quia prior descriptus dicitur dignior, & præcedere debet, *l. 1. ff. de albo scrib.* Paris. *consil. 58. num. 1. vol. 4.* Peregr. *cons. 3. num. 60. lib. 1.* quos refert Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 81. num. 1.*

AXIOMA CLXXXIX.

Priuatio.

1 *Priuatio præsupponit habitum.*
2 *Spoliatus is dicitur, qui semel possedit.*

1 PRIVATIO præsupponit habitum, quia nemo priuatus, nisi priùs habuerit id, quo fuit priuatus, *l. decem 117. ff. de verbor. obligat. l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic. l. nec vtilem 20. ff. ex quibus causis maiores, l. Titio vsumfructus, ff. de condit. & demonstrat. l. remissio, ff. de iureiur. l. non potest videri, ff. de regulis iuris, §. seruus, Instit. de capitis diminut.* vbi Pichard. *numer. 2. cap. ad dissoluendum, de desponsat. impub.* Curs. Conimbric. *in comment. ad Logicam, tit. de oppositis, cap. 10. quæst. vnica, art. 5.* Bald. *in l. licet, in 3. opposit. C. locati*, Ancharan. *consil. 179. Prima facie videtur*, Euerard. *in topicis legal. loco 6.* Vital. de Cambaois *in tract. clausu. pag. mihi 224. num. 12.* Bertazol. *in repet. l. si quis maior, C. de transactionib. numer. 571.* Menoch. *consil. 171. num. 1. & cons. 241. num. 27. & cons. 326. num. 2. & consil. 378. num. 9. & consil. 442. num. 8. & consil. 466. num. 16. & cons. 484. num. 17. & cons. 613. num. 9.* Surd. *de aliment. tit. 6. quæst. 23. & cons. 52. num. 57. & cons. 73. num. 76. & consil. 160. num. 38. & consil. 305. num. 64.* Ofasch. *decis. 93. num. 12.* Anton. Monach. *Bonomen. decis. 30. num. 5.* Monet. *de decimis, cap. 9. quæst. 2. num. 18.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. litt. P, concl. 715. per totam.* Mari. Antonio. *var. resolut. lib. 1. resol. 59. casu 15.* Cal. Pereira *quæst. forens. consil. 16. num. 3.* Rot. *decis. 242. num. 4. & decis. 307. n. 1.* apud Farinac. *p. 2. recent.* Mangil. *de imput. q. 93. n. 4* Sigism. Scacc. *de commerc. §. 2. gloss. 6. n. 89. vers. intellige, & num. 390. & seq. in fin.* vbi quòd à priuatione ad habitum non est regressus. Rot *decis. 415. n. 4. & decis. 477. n. 7. p. 2. in posth. Farinac.* Duran. *decis. 439. num. 6.*

2 Vnde spoliatus is dicitur, qui semel possedit, *l. 1. §. deiicitur, ff. de vi, & vi arm. cap. fin. 3. quæst. 3.* Bald. *in cap. cùm Ecclesia Sutrina, col. 4. de causa poss.*

& *prop.* Alexand *cons. 152. In causa, num. 2. vers. secundò probatur, lib. 6.* Menoch. *de remed. recuper. possession. in prælud. num. 1.* Surd. *consil. 160. num. 39. & consil. 221. num. 17.* Card. Tusch. *d. litt. P, conclus. 715. num. 2.*

AXIOMA CXC.

Priuilegiatus, Priuilegium.

1 *Priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non vtitur priuilegio suo.*
2 *Priuilegiatus dupliciter bene vtitur* [illegible] *suo contra priuilegiatum.*
3 *Tractans de damno vitando, bene vtitur suo priuilegio contra pariter priuilegiatum tractantem de lucro captando.*
4 *Priuilegiatus in specie, præfertur priuilegiato in genere.*
5 *Priuilegium personale personam sequitur, & cum persona extinguitur.*
6 *Priuilegium oportet ostendere, & inspice, nec allegantis creditur.*
7 *Priuilegij tenor attendendus est.*
8 *Priuilegium meretur amittere, qui permissa abutitur potestate.*

PRIVILEGIATVS contra pariter priuilegiatum non vtitur priuilegio suo, *l. sed & milites, in princ. ff. de excusat. tutor. l. assiduis, vers. in duabus, C. qui potiores in pignore hab. l. scire*, vbi gloss. *verb. ad heredem, C. de sacros. Eccles.* Exornant, & declarant. Marsil. *sing. 99. Priuilegiatus, & sing. 681. Tradidi tibi*, Petr. de Anchar. *consil. 37. Contra Ioannem, in princ.* Rimin iun. *cons. 278. num. 72.* Socin. iun. *cons. 74. n. 11. lib. 1.* Couarr. *in reg. possessor. p. 2. § 2 num. 4. & practic. cap. 7. num. 4* Costa *in c. si pater, verb. si absque liberis, c. 2. de testament. lib. 6.* Maurit. *de restit. in integrum, c. 218.* Sfort. Odd. *in simili tract. q. 18. art. 4. num. 32. & art. 5.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. lesis, num. 169. C. de in integr. restit. minor.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 18. num. 5. & 7. priuileg. 61. num. 11.* Peregrin. *de fideicomm. art. 3. num. 70.* Azeued. *l. 10. tit. 3. num. 15. 17. & 18. lib. noua Recopil.* Alexand. Trentacinq. *var. resolut. lib. 1. tit. de rescript. resol. 1.* Curia Philipp. *part. 2. §. 17. num. 32.* Ceuall. *commun. contra communes, quæst. 756. num. 45. & quæst. 822. n. 46.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 2. num. 11. & de tacitis & ambig. conuent. lib. 11. tit. 26. num. 6.* Stephan. Gratian. *Marchia decis. 196. num. 18. & 19.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. litt. P. conclus. 760. per totam*, Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. verb. priuilegium, num. 46.* Mari. Antonio. *variar. resolut. lib. 2. resol. 8. n. 58.* Castill. *quotidianar. quæst. lib. 3. cap. 25. num. 27.* D. Barbos. *in l. 1. §. legatis, num. 152. ff. de iudic.* Polyd. Ripa *obseru. 7. numer. 3.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi elect. & variar. fori, q. 21. sect. 1. num. 2.* Mangil. *de imput. quæst. 118. num. 23.* vno ore præferentes, huiusmodi Axioma procedere, vbi vtrumque priuilegium æquale est, & æquè fauorabile, & insuper concurri in actu & exercitio. Non si alterum priuilegium fortius sit, vt in terminis, *l. sed & milites 8. in princip. ff. de excusat. tutor.* Sfort. Odd. *de restitut. in integr. p. 1. q. 18. art. 4. num. 32.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 4 cap. 661. num. 13. cum seqq.* Ioann. Maria Nouarr. *dict. q. 21. n. 20.*

2 Limita primò, quia dupliciter priuilegiatus bene

vritur ſuo priuilegio contra priuilegiatum, Cephal. conſ.748. num. 18. quem refert Card. Tuſch.d.lit.P, concl.761.num.12.

3 Limita ſecundò, quando tractat vnus de damno vitando, alter de lucro captando, quia tractans de damno vtitur ſuo priuilegio, l.vlt.ff.ex quibus cauſis maior. l. verum, §.vlt. verſ. proinde, ff. de minor. Caſtrenſ. conſ.17. in fin.lib.1. Alexand.conſ.55.in fin. verſ.circa ſeptimum,lib.5.Couarr.in d.reg.poſſeſſor.p.2. §.2. n.4. Rimin.iun. conſ.285. num.127. & conſ.351. num.51.Roman.conſ.166 Viſa diligenter, in fin. n. 14. Sfort. d.q.4. art.4.& q.18.art.5. Menoch. conſ. 447. num.37.Card. Tuſch d.litt.P,conc.761.n.14.cum ſeqq. Mari.Antonin.d.reſol.8.num.59 Polyd Ripand.obſ.7. num.4.& 5.vbi quòd licèt pariter priuilegiatus gaudeat priuilegio aduerſus priuilegiatum certantem de lucro, ſi tamen vterque de damno vitando agat, non gaudebit, & Cephal conſ.7.num.12. verſ. ſecus, lib.1.latè Leo Valent. deciſ. 90. num. 3. cum ſeqq. vbi probat quòd quando duo priuilegia contraria concurrunt, attendendum eſt illud, in quo agitur de damno euitando, non illud quod in lucro captando verſatur, quòd num. 13. & 14. intelligit in eadem ſpecie priuilegij, ſecus quando priuilegium vnius eſt potentius priuilegio alterius, & num. 26. ſubdit quòd priuilegium potentius eſt, in quo maior vtilitas verſatur.

4 Limita tertiò, quia priuilegiatus in ſpecie præfertur priuilegiato in genere, Couarr.d.p.1.§ 1.n.4. verſ. quod vero diximus, vbi maximè quando in eadem re eſt ſpecialiter priuilegiatus, Menoch.conſ.52. num.43.quos refert Card. Tuſch. d.litt. P,concl.761. num.13. Sfort.d.q.18.art.4.num.34. Anton. Mangil. de imput.q.18.num.25.& q.120.num.12.

5 PRIVILEGIVM perſonale perſonam ſequitur, & cum perſona extinguitur, l.in omnibus ff. de regulis iuris, c.privilegium, eod.tit.lib.6 vbi in collectan. latè explicauit Tiraq.de retract.lign.§ 26 gloſſ.1.n.6o. & de iure primog.q. 37. num. 1. Xuar.in l. quoniam in prioribus, ſuper leg.Regni,limit.11.dub.1.n.1 Menoch. conſil.136.num.2.& conſil. 1007.à num. 95. & de præſumpt.lib.3.præſ.103.num.45.Cardoſ.in praxi iudicum, & Aduocat. verb. priuilegium, num.4. Card. Tuſch. d.tom.6.litt.P,concl.746.per totam, Azor.Inſtit.moral. p.1.lib.5.cap.22.q.6. D. Barboſ.in l.quia tale, ff.ſoluto matrim. vbi latè, Mari. Antonin. var. reſolut. lib. 1. reſolut.109.num.6. Soar. de legib.lib.8.cap. 10. & 11. Ioann.de Salas in ſimili tract.diſp.27.ſect.6.& 8. latè Roland à Valle conſ.61.num.10 cum ſeqq.lib.4. Mangil.de imput.q.7.n.94.cum ſeqq.

6 PRIVILEGIVM oportet oſtendere, & inſpicere, nec alleganti creditur, cap. porrò 7. vbi Abb. num.1.de priuileg.cap.cùm perſonæ,eod.tit.lib.6.Tuſch. de viſitat.lib.2.cap.18.à n.3.& cap.10.n. 6. Maſcard. de probat.concl.1200. num. 36. Menoch. de præſumpt. lib.6.præſ.14.num.15.Card. Tuſch.d.litt. P,concl.761. Cabed. Luſit.deciſ.93.num.3.p. 2. & notat eleganter Couarr.pract.cap.20 num. 7. quòd quando agitur de priuilegio exhibendo iudici, tunc oportet quod totum præſente parte coram iudice legatur, & iudici petenti exhibeatur; at verò quando agitur de eo parti exhibendo, tunc illud tantùm capitulum, quod ad eum ſpectat, & ſubiectam tangit materiam, exhiberi oportet, iuxta text.in c.contingit, de fide inſtrum. & longam diſtinctionem gloſſ.verb.dit & conſule, in l.1.§. diuiſiones, ff.de edendo.

7 PRIVILEGII tenor attendendus eſt, nec de illo iudicandum, niſi ipſius tenore inſpecto, cap.porrò 7.cap.recipimus,de priuileg.cap.vlt.de tranſlat. Prat. cap.conſiderauimus 10. de elect. Tiraq. in l. ſi vnquam, verb.libertis, num.8. C de reuoc.donat. Burg. de Pace q.2.n. 17. Surd. conſ. 1. à n. 31. intellige non ſolùm quoad verba, ſed etiam multo magis quoad mentem, vt ſi de ea appareat, à verbis recedamus, vt quid ſenſerit concedens potiùs ſequamur, cap.quanto 16.vbi gloſſ.verb.ſola, de priuileg.Sanchez de matrim.lib.8.diſp.1.num.11.

PRIVILEGIVM meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, c.vbi 74. diſt.c. priuilegium 11.q.3.c.ſuorum 11. c. vt priuilegia, in princ. de priuileg c.contingit, cl.2.de ſentent.excomm.Damaſc.in tract.de brocard.membr.3.num 28. Aufret. in Clem. 1. num. 12. de efficio Ordin. Nep. de monte Albano de except.art.2.num 13.Cardin Tuſch d.litt.P,concl.754. Soar.de legib.lib.8.cap.36.per totum. 8

AXIOMA CXCI.

Probare, Probatio.

1 *Probare oportet, nec ſufficit dicere.*
2 *Probatio debet de neceſſitate concludere.*
3 *Probatio dubia, & incerta non releuat probantem.*
4 *Probatio dubia, contra producentem eſt interpretanda.*
5 *Probatio probationem non excludit.*
6 *Probatio ſpecialis ſemper præualet generali.*
7 *Probatio per teſtes habet eandem vim quam per inſtrumentum.*

PROBARE oportet, nec ſufficit dicere, gloſſ. verb.dicatur, in l.1.in princ ff. ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur, c.dilecti,de except.Iaſ.in l.ſi prius, n.97 ff.de noui operis nunc. Felin.in c.cùm dilectus,n.6. de accuſat. Pariſ.conſ.115.num 5. vol. 1. Menoch. remed.2.recuper.n.178.& remed.15.num.403. 1

PROBATIO debet de neceſſitate concludere, quia non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, l.non hoc, C.de legitimis, vbi Iaſ. regulam ponit cum ampliationibus, & limitationibus, l.neque natales, C de probat.c.in præſentia,eod.c.inter corporalis,§.cùm quis,de tranſlat. Epiſcopi,c.recipimus, de priuileg.Bald.conſil.62. Alia vice,circa princ.verſ. quinta concluſio, lib.2. Maſcard. de probat.concl.671.num.11. Brunor. à Sole locis commun.ib. verb. probatio 10. Mocla in emporio iuris, p.1.tit.11.in prælud. num. 53. Alexand. Trentacinq. var. reſol. lib. 1. tit.de ſeruitut reſol.1 ſub num.19.verſ. hoc prima declaratio, Aldouin. conſ.44. num. 6. & conſil.51. num. 18. Surd. conſil. 5. num.45. Galganet.de condit.& demonſtrat.part.2. c.1. queſt. 92. num. 4. Cæſ. Argel.de contradict. legitima, queſt. 15. num. 107. Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom. 6, litt. P, concl.765. per totam. Mari.Antonin. var. reſolut. lib. 1. reſol. 46. num. 6. Rot. deciſ. 127. num.7.apud Farinac. p. 1. recent. Sebaſt. Medices de reg.iur.reg.4.num. 10. Steph. Gratian. diſcept. forenſ. tom.5.cap.985.num.25. 2

PROBATIO dubia, & incerta non releuat probantem, d.l.neque natales, d.cap.in præſentia, Ægid. conſ.2.n.57.Ioan.de Imola conſ.96.per totum, Hippol. conſ.10.num.8. Maſcard.de probat.concl. 1363.num.6. Surd.deciſ.75.n.27.& deciſ. 288. num. 45. & conſ. 5. num.45.cum ſeqq.& conſ.24.num.16.D Barboſ. in l.ſi unus intentione, num.38.cum ſeq. ff. de iudic. Stephan. Gratian.diſcept.forenſ.c. 144. num. 21.cum ſeq. Seraphin.deciſ.1103.n. 1. Aloyſ. Ricc. in praxi rerum fori Eccleſiaſt reſol.386.num.6.in 2. edit. Farinac. in praxi crimin.p.2,tit.de oppoſit.contra dicta teſtium, q.68.n.1. 3

cum

cum seqq. Mari. Antonin. *var. resol. lib. 1. resol.* 106. *n.* 9. *& resol.* 110. *n.* 6. *& lib.* 3. *resol.* 36. *n.* 5. Rot. *decis.* 149. *num.* 2. apud Farinac. *p.* 1. *recent.* Imò contra producentem esse interpretanda, Rebuff. *in tract. de reprobat. testium, num.* 9. Seraphin. *decis.* 469. *n.* 5. Rot. *decis.* 854. *num.* 1. apud Farinac. *collect.* 1. *nouissimarum.* Surd. *cons.* 5. *num.* 48. *& cons.* 135. *n.* 86. *& cons.* 311. *n.* 34. *& cons.* 327. *num.* 48. *& cons.* 339. *n.* 21. *& cons.* 429. *n.* 74. *& cons.* 483. *num.* 5. Steph. Grat. *tom.* 4. *cap.* 640. *n.* 25. *& c.* 703. *n.* 1. *d. tom.* 5. *c.* 874. *n.* 29. etiam in materia fauorabili. Surd. *d. cons.* 5. *n.* 49.

5 PROBATIO probationem non exludit, Seraphin *decis.* 757. *num.* 5. Fortior verò tollit debiliorem, *l. p ff. de restit. in integrum*, Mascard. *de probat. concl.* 225. *n.* 15.

6 PROBATIO specialis semper præualet generali, Innoc. *in cap. auditis, n.* 4. *de præscript.* Hippol. *in pract. §. diligenter, n.* 198. *& in l. de minore, §. plurium, n.* 100. *ff. de quæstionib.* Seraphin. *decis.* 818. *n.* 5. Farinac. *in praxi crimin. p.* 2. *q.* 65. *n.* 170.

7 PROBATIO per testes habet eandem vim quam per instrumentum, *l. in exercendis, C. de fide instrum. cap. cùm Ioannes, eod. tit.* Alexand. *cons.* 64. *vers. corroborantur, lib.* 2. Grat. *cons.* 90. *num.* 40. *lib.* 2. Paris. *cons.* 83. *num.* 10. *lib.* 1. Soar. de Pace *in practica, tom.* 1. *p.* 1. *temp.* 8. *num.* 7. Mascard. *de probat. in proœm. quæst.* 6. *& conclus.* 1095. *num.* 3. Moila *in emporio Iuris, p.* 1. *tit.* 11. *in prælud. num.* 4. Cardos. *in praxi Iudicum, verb. instrumentum* 11. *& verb. probatio* 7. Cardin. Tusch. *d. tom.* 6. *lit. P. conclus.* 771. vbi duabus conclusionibus seqq. refert, quibus casibus probatio per testes non admittatur.

AXIOMA CXCII.

Proœmium:

1 *Proœmium denotat causam finalem, & mentem loquentis ostendit.*
2 *Mens & intentio disponentis, & causa finalis colligitur ex proœmio.*
3 *Decisionem declarat proœmium.*
4 *Corpus sicut ab animo, ita dispositio à proœmiali ratione regulatur.*
5 *Animum proferentis declarat proœmium.*

1 PROOEMIVM denotat causam finalem, & mentem loquentis ostendit, *l. fin. ff. de hered. Instituend. l.* 2. *ff. ad Maced. l. cùm hi, in princ.* & ibi Bart. *ff. de transact.* Alexand. *cons.* 7. *n.* 3. *vol.* 1. Crauet. *cons.* 192. *n.* 21. Roland. *cons.* 44. *n.* 9. *vol.* 4. Castrens. *cons.* 261. *Visis, n.* 2. *vers. cupio, lib.* 2. Tiraq. *in tract. Cessante causa, n.* 64. Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 1. Alexand. *cons.* 55. *Quoniam, in princ. lib.* 5. vbi loquitur in sententia, *& cons.* 75. *num.* 3. *lib.* 6. vbi de diuisione, *& cons.* 204. *Perspectis verbis, n.* 9. *vers. præterea eod. lib.* 6. vbi ampliat in codicillis, & vltimis voluntatibus, Curt. iun. *cons.* 185. *num.* 2. vbi extendit in rescriptis, *& cons.* 238. *num.* 33. *& seqq.* vbi loquitur de decreto, Crauet. *cons.* 301. *De anno, num.* 2. vbi de donatione, *& cons.* 351. *num.* 2. vbi ait, & extendit in transactione, Roman. *cons.* 180. *num.* 6. vbi loquitur in priuilegio, Grat. *cons.* 78. *num.* 13. *lib.* 1. vbi de locatione, *& cons.* 137. *num.* 6. *lib.* 1. vbi de libro rationum, *& cons.* 137. *num.* 14. *lib.* 1. vbi extendit in gratia. *& cons.* 44. *num.* 18. *lib.* 2. vbi loquitur de statuto habente proœmium, quod interficiens bannitum præmietur, *& cons.* 60. *num.* 8. *eod. lib.* 2. vbi de permutatione, & legato, Anchar. *cons.* 141. *Super prædicto, in prin.* vbi de concordia, *& cons.* 180. *Viso diligenter, num.* 6. *cum seqq.* vbi de executione laudi, & cura decreta, Gozadin *cons.* 1. *num.* 14. & Beroi. *cons.* 141. *num.* 8. *lib.* 3. vbi generaliter in omni dispositione, Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 2. *à princ.* vbi loquitur in statutis, bullis, rescriptis, sententia Iudicis, laudo, iuonestitura, contractibus, dispositione testatoris, Mandos. *in reg.* 15. *Cancell. q.* 2. *num.* 2. vbi de supplicatione, Ludou. Gom. *in reg. de verisimili notitia, num.* 2. *in proœm.* vbi extendit in regulis Cancellariæ, Decian. *cons.* 3. *num.* 116. *lib.* 1. vbi in statutis, & contractibus, Menoch. *cons.* 184. *num.* 11. *& cons.* 331. *n.* 67. *& cons.* 351. *num.* 24. *& cons.* 999. *num.* 22. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. §.* 7. *proœm. num.* 122. Ferrer. *in constitut. Cathalonia, gloss.* 1. *num.* 135. *& gloss.* 8. *num.* 146. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 6. *litt. P, concl.* 892. Rot. *decis.* 185. *num.* 4. *in fin.* 5. *&* 6. *decis.* 491. *num.* 5. apud Farinac. *part.* 1. *recent. & decis.* 167. *num.* 2. *decis.* 213. *num.* 7. *& decis.* 218. *num.* 4. *& decis.* 569. *num.* 4. apud eund. *p.* 2. *recent.* Surd. *cons.* 210. *num.* 28. *& cons.* 240. *num.* 15. *& consil.* 241. *num.* 17. *& consil.* 272. *num.* 8. *& cons.* 361. *num.* 4. *& consil.* 393. *num.* 13. *& consil* 515. *num.* 7. *& consil.* 351. *num.* 5. Sigism. Scacc. *de commerc. §.* 7. *gloss.* 2. *num.* 89. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *c.* 809. *n.* 8. *&* 924. *n.* 22.

Et quòd ex proœmio colligatur mens & intentio disponentis, & ratio finalis, tradunt per *l. item quia, §. fin. ff. de pactis, l. cùm hi, in princ. ff. de transact.* Alex. *cons.* 160 *Viso, ac diligenter, num.* 9. *lib.* 6. *& cons.* 7. *Visis, & diligenter, num.* 3. *lib.* 2 Socin. *cons.* 153. *n.* 27. *& cons.* 159. *num.* 20. *lib.* 2. Barbat. *cons.* 1. *in princ. lib.* 3. *& cons.* 20. *in princ. lib.* 2. Crauet. *consil.* 888. *num.* 2. Roman. *cons.* 16. *n.* 4. Mascard. *de probat. concl.* 1284. *num.* 6. Gutier *practic. lib.* 1. *quæst.* 89. *à num.* 3. Mari. Antonin. *var. resol. lib.* 2. *resol.* 43. *n.* 3. *& lib.* 5. *resol.* 1. *num.* 59. *& resol.* 15. *num.* 8. Robles *de repræsent. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 32. 2

PROOEMIVM declarat decisionem, *d. l. fin. ff. de hered. instituend. l. cùm pater.* 6. *dulcissimis, ff. de legat.* 2. Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 7. Mari. Anton. *d. reso.* 15. *num.* 8. Armendar. *in proœm. addit. ad recopil. legum Nauarra, n.* 107. quia intentio legislatoris colligitur ex proœmio, seu ex præfatione, Angel. 67. *Municipali lege, num.* 2. *vers. de secundo*, Barbat. *cons.* 1. *num.* 1. *lib.* 3. & quòd proœmium dat intellectum toti legi, Curt. iun. *cons.* 185. *num.* 2. Menoch. *d. lib.* 6. *præs.* 2. *n.* 2. Hinc dicimus, quòd sicùt corpus ab anima, ita dispositio à proœmiali ratione regulatur, ex Ias. *in l. qui quadringinta, col.* 2. *ff. ad Trebell.* 3 4

PROOEMIVM declarat animum proferentis Anchar. *cons.* 398. *Dominus R. num.* 5. & disponentis, Crauet. *cons.* 888. *n.* 1. refert Card. Tusch. *d. concl.* 891. *n.* 3. *&* 11. ita vt dicta in præfationibus, censeantur repetita in dispositione sequenti, Roland. à Valle *cons.* 67. *num.* 83. *lib.* 3. Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 7. 5

AXIOMA CXCIII.

Prohibitum.

1 *Prohibitum vna via, non censetur alia permissum.*
2 *Prohibitum vni, aliis censetur concessum.*
3 *Prohibito vno, censentur omnia prohibita, per quæ peruenitur ad illud vnum.*
4 *Intellige procedere in iis, per quæ necessariò peruenitur ad rem prohibitam.*

5 *Prohibitum directè non poteſt fieri per indirectum.*
6 *Prohibitum ad tempus, poſt tempus videtur eſſe permiſſum.*
7 *Prohibitum cenſetur, quod non inuenitur permiſſum.*
8 *Interpretatio in dubio facienda eſt, vt actus cenſeatur permiſſus, quando non reperitur prohibitus.*
9 *Prohibentis melior eſt conditio in pari cauſa.*
10 *Prohibere non potes, quod tibi non nocet, & alteri prodeſt.*

1 PROHIBITVM vna via, non cenſetur alia permiſſum, *l.quod dictum, ff.de pactis, l.cùm hi, §.ſi cum ôns, ff.de tranſact.l. athletas, §.aiι Prætor, ff.de infamib. l.ſi quis, §.minor, ff.quæ & à quibus, l.illud, ff.ad leg. Aquil.cap.cùm quid vna via 84.de regulis iuris, lib.6.* Surd.*conſ.*301.*n.*75.D. Barboſ.*in l.cùm Prætor, §. vlt. n.*235.*ff.de iudic.* Menoch. *conſ.*185.*num.*41. Sigiſm. Scacc.*de commerc.§.1.q.7.p.7.ampl.11.n.2.*

2 PROHIBITVM vni, aliis cenſetur conceſſum, *l.qui accuſare, ff.de accuſationib.l.cùm Prætor,* vbi D. Barboſ.*in princ.num.*36 *ff.de iudic. cap. nonne, de præſumpt.* Vgolin.*de officio, & poteſt. Epiſcopi, cap.*14. *§.*9. *num.*1.*in princ.*Et prohibitum de vno, de alio cenſetur permiſſum, & è contra, *d.l.cùm Prætor,* Ioan. Ant. *de impnt.q.*84.*n.*1.

3 PROHIBITO vno cenſetur omnia prohibita, per quæ peruenitur ad illud vnum, *l.oratio, ff.de ſponſal.l.pupillus, §.ſed ſi per interpoſitam, ff.de auctorit. tutor.l.cos, in fin.C.de vſuris, l.legem, in fin.C.de naturalib. liber. l.fin. C.de rebus alien.non alienand.c.præterea, de officio deleg. c. cùm quid prohibetur 39.de regulis iuris, lib.6.* Menoch.*conſil.*116.*num.*15. latè Maſcard. *de probat.concl.*102.*per totam,* Vital.de Camban.*in tr. clauſ. pag. mihi* 293.*num.* 32. Surd.*conſ.*301.*num.*74. Franc. Gallet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verb. prohibere,* Franc.Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt part.*1. *cap.*15.*n.*10.Ioann. Anton. Mangil.*d.tract.de imput. q.*51.*n.* 10

4 Intellige procedere in is, per quæ neceſſariò peruenitur ad rem prohibitam, non verò, in illis, per quæ ad illam perueniri poteſt contingenter, aut poſſibiliter, iuxta tradita per Bart.*in l.ambitioſa n.*12. *ff.de decretis ab ordine facien.& in l.* 2. *ad fin. ff. de iuriſdict.omnium iud.*receptum communiter ex multis, quos refert D.Barboſ.*in l.*1.*p.*3.*n.*57.*ff.ſoluto matrim.* Faciunt quæ adducit Tiraq.*de iure conſtituti, part.*3. *limit.*7.*num.*24.Anton Gom.*l.*45.*Tauri, n.*29.*ante fin.* Cardoſ.*in praxi Iudicum, & aduocat. verb. alienatio, num.*15.

5 PROHIBITVM directò non poteſt fieri per indirectum, *l.Seius, & Augerius,* vbi Bart.*ff.ad leg. Falcid.l.ſcire oportet, §.ſi mater, ff.de tutor.& curator. datis ab his, cap.cùm quid,* vbi Dyn.*de reg.iuris, lib.*6. Menoch.*conſ.*1105.*n.*18.*& de præſumpt.lib.præſ.*189. *num.*82. Surd.*deciſ.*21.*n.*4. Bellet.*diſquiſit.cleric.p.* 1. *tit.de exemptionibus clericorum, & eorundem bonorum à muneribus, §.*7.*n.*6.

6 PROHIBITVM ad tempus, poſt tempus videtur eſſe permiſſum, *l. Imperator.* 8.vbi Bald.*ff. de poſtulando, l.ſi vnus, §* 1.*ff.de pactis, l.epiſtola, §.fin. ff.eod.l.pater filium, § fundum, ff.de legat.*3.Tiraq.*de retractu comment.§.*1.*gloſſ.*2.*n.*46. Surd *deciſ.*75.*num.*1. *& conſ.*294.*n.*6.*& conſ.*147.*n.*18. Menoch. *conſ.*274. *n.*14.*& conſ.*80 *n.* 16. Brunor. à Sole *in locis communib.verb.prohibitio* 16. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancell.gl.*65. *n.*8.D.Barboſ.*in l.cùm Prætor, in princ.n.*45 *ff.de iudic.* Et prohibitum poſt tempus, quod cenſeatur permiſſum ad tempus, dixi *ſuprà Axiom.*178.*n.*4.Narbona *l.*18.*gl.*5.*n.*1.*tit.*8.*lib.*5.*Recop.*

PROHIBITVM cenſetur, quod non inuenitur permiſſum, *l.Gallus, §.illo caſus,* vbi Alexand. 7
*n.*9.*C.de iure dot.*D.Barboſ.*in l.cùm Prætor, §.*1.*n.*95. *ff. de iudic.* Et è contra prohibitum quod non inuenitur, per legem permiſſum cenſetur, *l. nec non* 28. *poſt princ.*ibi, *ſed ſi lex non prohibeat, & §. quod ou,* iuncta gloſſ.*verb. prohibeant.ff. ex quibus cauſis maior. l.*1.*ff.ne teſtib.l.mutus, §.quæritur.ff. de procurator.l. ab ea parte, ff.de probationibus, l.ſtatuas, C. de relig. & ſumpt.funer.cap.omnis, &* ibi gloſ. 3.*diſt.* o.1.*de tranſlat. Prælat.*vbi gloſſ.*verb.non inueniatur, c.nuper.* 29. *verſ. in ſecundo.c.cùm illorum* 32.*de ſentent.excomm.* Alciat. *reſp.*8.*num.*18. Burſat.*conſil.*110 *num.*27. *lib.* 1. Burg. de Pace *conſ.* 8. *num.* 4. Bertazol. *de clauſul. inſtrum. clauſ.*2.*gloſſ.*1.*num.*5.Brunor à Sole *in locis communib. verb.prohibitio* 1. Bobadil.*in ſua politica, lib.*3. *cap.* 4. *num.*44 D.Barboſ.*in l.cùm Prætor, §* 1.*num.*95. *ff. de iudic.* Mari. Antonin.*var.reſolut.lib.*1.*reſol.*41.*num.*6. Steph. Grat.*diſcept.forenſ.tom.*5.*c.*870.*v.*36.Scacc.*de commerc.§.*1.*q.*1.*n.*45. Narbona *l.* 15.*gl.*2.*n.*15.*tit.*18. 8
*lib.*5. *Recop.* Quare in dubio facienda eſt interpretatio, vt actus cenſeatur permiſſus, quando non reperitur prohibitus, Anchar.*conſ.*344. Aym.*conſ.*203. *n.*2.*lib.*1. Maſcard.*de probationib conclus.*1237.*num.*2. Menoch.*de præſumpt.lib.*6.*præſ.*16. *n.* 2. Ceuall. *communium contra commun.q.*227.

PROHIBENTIS melior eſt conditio in pari cauſa. 9
l. Sabinus, ff.commun diuid. Oldrad *co ſ.* . . *r. Citato, in fin.verſ.præterea in re pari,* Cardin.Tuſch. *practic.concl.tom.*6.*litt.P, concl.*893.Stephan.Gratian. *d.tom.*5.*c.*896.*n.*4.

PROHIBERE non potes, quod tibi non nocet, 10
& alteri prodeſt, *l.*2.*§.idem aiunt, & §.denique, ii.*1. *ff. de aqua pluu. arcenda,* gloſ.*in l.in ſumma, § item Labeo, ff.eod.tit l.ſi cui, ff.de ſeruitut.l.reſcripta,* 7.*C.de precib.Impor.offeren.l.in creditore, ff.de euict.* Couarr. *var.lib.*3.*c.*14.*n.*8.*verſ.item, & practic.cap.*37.*num.*2. *& num.*3.*col.*4. Anton.Gom.*var.tom.*2.*cap.*2.*num.*17. Menoch.*remed.*6.*retinendæ, num.*114.*cum ſeqq. & de arbitr.caſu* 168.*n.*13.*& caſu* 237.*n.*19.*& conſ.*14.*n.*8. *& conſ.*51.*n.*45.*& conſ.*121.*n.*8.Thom.de Thomaſſet. *in floribus legum, reg.*268.vbi intelligit procedere, niſi tractetur de præiudicio tertij, vel de publico bono, aut animæ ſalute, Surd.*deciſ.*120.*num.*12.*& deciſ.*236. *num.*11. D. Barboſ. *in l.* 2.*in princ.p.* 1.*n.*34. *cum ſeqq. ff.ſoluto matrim.*

AXIOMA CXCIV.

Proteſtatio.

1 *Proteſtatio contraria facto non releuat.*
2 *Proteſtatio tollitur, & ceſſat per actum ſubſequentem contrarium.*
3 *Intellige quando proteſtatio fit, vt tollat factum contrarium.*
4 *Intellige etiam, quando actus verè eſt contrarius.*
5 *Proteſtatio, ſeu reſeruatio non tollitur, quando factum compatitur cum poteſtate.*
6 *Proteſtatio contraria facto in præiudicium ipſius proteſtantis attenditur in iis, in quibus factum pendet à ſola voluntate proteſtantis.*

PROTESTATIO contraria facto non releuat, *l.cùm in plures, §.locator, ff.locati, cap gratum,* 11
de

de officio deleg. Oldrad. *conf.* 107. *n.* 10. *verf. ad sextam, & conf.* 3 2. *num.* 10. *vers & quod dicit.* Bald. *conf.* 489. *Quia copiosè, in princ. lib.* 3. Cephal *conf.* 222. *lib.* 2. vbi multipliciter declarat, Surd. *conf.* 371. *num.* 67. *vol.* 3. *& decis.* 70. *num.* 8. *& decis.* 246. *num.* 4. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 6. *litt. P, concl.* 944. *per totam,* Campan. *in diuers. iuris Canon. rub.* 11. *c.* 13. *num.* 185. Mari. Antoniu. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 55. *num.* 9. Polyd. Ripa *obs.* 194. *per tot.* Vinc. Carot. *in singularib. suis. sing.* 278. vbi intelligit quando protestatio verè facto contraria est, secus si præsumptiuè tan-
2 tùm. Ratio est, quia protestatio tollitur, & cessat per actum subsequentem contrarium, Signor. de Homod. *conf.* 75. *num.* 21. *&* 21. *vers. præterea non obstant,* Cephal. *conf.* 222. *num.* 14. *vers. tertiò præmitto, lib.* 2. Crauet. *conf.* 463. *num.* 18. *& conf.* 605. *num.* 5. *& conf.* 691. *in fin.* Surd. *conf.* 8. *num.* 28. *& conf.* 136. *num.* 42. Menoch. *conf.* 375. *num.* 275. *n.* 28. Rot. *decis.* 539. *num.* 6. *apud Farin. p.* 2. *recent.* Et protestans si non repetat in omnibus protestationem, censetur ab ea recessisse. Rota apud Paul. de Rubeis *decis.* 29. *num.* 19. *& decis.* 91. *num.* 12. *tom.* 2. *diuers.* alias *p. rt.* 6. *recent.*

3 Intellige, quando protestatio fit, vt tollat factum contrarium, tunc enim non releuat; si verò fiat ad tollendam mentem & præsumptionem, quæ resultat ex ab ipso facto contrario, bene operatur, & valet, Alex. *conf.* 130. *in fin. num.* 16. *vers. quia vt dicit, lib.* 4. quem refert Card. Tosch. *d. litt. P, conclus.* 944. *num.* 38.

4 Intellige etiam, quando actus verè est contrarius, ita vt non possit compati cum protestatione, aliàs secus, & ideo actus dubius non facit recedere à protestatione, Bart. *in l. non solum,* §. *morte, num.* 29. *vers. & tunc,* vbi Alex. *num.* 25. *&* 16. & Ias. *num.* 14. *ff. de noui oper. nunciat.* quos refert Card. Tosch. *dict.*
5 *litt. P, concl.* 944. *num.* 33. Vnde protestatio, seu reseruatio non tollitur, quando factum compatitur cum protestatione, Surd. *conf.* 143. *num.* 58. *&* 59. vel quando ille actus fit cum protestatione de non recedendo, Decian. *conf.* 13. *num.* 25. *&* 26. *lib.* 2.

6 Limita Axioma non procedere in iis, in quibus factum dependet à sola voluntate protestantis, quia tunc attenditur protestatio contraria facto in præiudicium ipsius protestantis, Bart. *in l. qui in aliena,* §. *Celsus, ff. de acquir. hæred. & in l. non solum,* §. *morte, num.* 17. *ff. de noui oper. nunciat.* Alex. *conf.* 7. *Viderentur, num.* 12. *vers. nec obstat,* Petr. de Anch. *conf.* 33. *Per statutum,* vbi secus dicit, quando factum non pendet totum à voluntate protestantis, refert Card. Tusch. *d. litt. P, concl.* 944. *num.* 41. de quo etiam in Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *præs.* 97. *num.* 26. *& lib.* 3. *præs.* 45. *num.* 22. Sigism. Scace. *de iudic. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 58. Ioann. Dominic. Gaito *de credit. cap.* 2. *tit.* 8. *num.* 1674. *& seq.*

AXIOMA CXCV.

Prouisio.

Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis, vbi multipliciter intelligitur, & declaratur.

PROVISIO hominis facit cessare prouisionem legis, quia si præcauerunt contrahentes, non indigent cautione legali, *l. fin. C. de pactis conuent.* Castrens. *conf.* 150. *Viso statuto, in princip. lib.* 2. *& conf.* 409. *Viso, & examinato, col. fin. eod. lib.* 2. plenè Neguzant. *de pignorib. part.* 2. *memb.* 4. *num.* 87. vbi dicit, quòd prouisio hominis facit cessare prouisionem legis specialis, non legis generalis, & quoad actionem nascituram, secus quoad iam natam, & *numer.* 88. dat exempla *vsque ad num.* 93. vbi dicit, quòd bene facit cessare prouisionem legis generalis, quando prouisio hominis fit ad nouandum, Abb. *conf.* 30. *Videtur primò, col.* 2. *vers. & arbitror, lib.* 2. vbi distinguit, quia in materia, in qua concurrunt plures prouisiones legis, putà ordinaria, & extraordinaria, prouisio hominis facit cessare prouisionem legis extraordinariam, non autem ordinariam, Anton. Gabr. *comm. lib.* 6. *tit. de regulis iuris, concl.* 8. Becc. *conf.* 82. *num.* 20. vbi ait, quòd procedit in casu prouiso, non autem extenditur ad alium casum, Menoch. *conf.* 131. *n.* 27. *& conf.* 602. *num.* 5. 10. 11. 20. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 190. *num.* 40. *&* 41. vbi dicit, quòd tunc prouisio hominis facit cessare prouisionem legis, quando est super eodem facto, & ad idem tendunt, secus si tendunt ad diuersa, latè Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 6. *litt. P, concl.* 951. *per totam.* Fontanel. *de pact. nupt. claus.* 5. *gloss.* 10. *part.* 1. *n.* 51. *cum seqq.* Nicol. Noal. *de transmiss. casu* 8. *num.* 98. Vincent. Carot. *sing.* 691. vbi quòd regula legis non facit cessare hominis prouisionem, Surd. *conf.* 34. *num.* 34. vbi quòd quando hominis prouisio cum legis prouisione potest concurrere, nec illi contrariatur, ea tunc legis prouisionem non facit deficere, *& conf.* 335. *num.* 25. vbi axioma intelligit, quando legis prouisio à iure communi descendit, non ab speciali, vel extraordinario, *& conf.* 359. *num.* 37. vbi similiter intelligit in casu prouiso, non in alio, Modestin. Pistor. *illustrium quæst. iuris part.* 1. *q.* 48. *num.* 40. *cum multis seqq.* vbi pluribus modis limitat, & intelligit, Martin. Pistor. *lib.* 1. *q.* 47. *num.* 19. *vers. est enim regulare,* Valent. Franc. *de fideiuss. cap.* 5. *rub. de effect. fideiuss. num.* 345. Ioseph. Vela *dissert.* 21. *num.* 211. vbi *in vers. ex quibus,* axioma intelligit cum prouisio legis facta est in subsidium, seu defectum prouisionis hominis, secus si ex alia radice.

AXIOMA CXCVI.

Qualitas.

1 *Qualitas sine subiecto stare non potest.*
2 *Qualitas rei, quæ non est, non potest considerari.*
3 *Qualitas præsupponit existentiam rei.*
4 *Qualitas facilius datur, & præsumitur, quàm substantia.*
5 *Qualitas noua adueniens enti, reponit illud in diuersam naturam & speciem.*
6 *Qualitas adiuncta verbo, intelligitur secundùm tempus verbi.*
7 *Dispositionis qualitas vbi deficit, deficit ipsa dispositio.*
8 *Qualitates non entis nullæ sunt.*
9 *Quem non honoro, grauare non possum.*
10 *Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio.*
11 *Qui occasionem damni dat, damnum ipsum dedisse videtur.*
12 *Quod differtur non aufertur.*
13 *Quod potui, nolui, quod volui, adimplere nequiui.*
14 *Quod non vis tibi fieri, aliis ne facias.*
15 *Quod quisque iuris in alium statuerit, ipse iure vtatur.*

16 *Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt.*
17 *Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.*
18 *Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.*
19 *Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur.*
20 *Quod de vno negatur, de alio conceſſum eſſe videtur.*
21 *Quod maior pars facit, ab omnibus factum cenſetur.*

1 QVALITAS ſine ſubiecto ſtare non poteſt, *l.4. ff. de actionib. empti, l. fin ff. de collat. bon. l. nullum, §. ſi abſentis,* vbi Angel. *ff. de petit. hered. l. Pomponius, §. fin.* vbi Aret. *ff. de acquirenda poſſeſſ. §. adeo autem, Inſtit. de ſeruit. ruſtic. prad. princ. Inſtit. de vſufr.* Antou. Gom. *l.17. num.19. verſ. primo*, Surd. *conſ.34. num.13. & conſ.150. num.80. & conſ.236. n.15. & conſ.246. num.6. & conſ. 304. num. 1. & conſ. 305. num. 67.* Sebaſt. Medices *de reg. iuris reg. 6. per tot.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.4. cap.700. n. 19. & tom. 5. num. 51.* Caſtill. *controuerſ. lib. 5. part. 2.*
2 *cap.168. n.50. & 51.* Qualitas enim rei, quæ non eſt, non poteſt conſiderari, Oldrad. *conſ.201. Factum eſt, verſ. ad ſecundam quæſt.* & vbi deficit ſubiectum, non poteſt qualitas conſiderari, Fulgoſ. *conſ. 93. Ex*
3 *facto proponitur, verſ. in propoſito autem*, & propterea qualitas præſopponit exiſtentiam rei, vel facti qualificati, ideo niſi probetur res, vel factum, non probatur qualitas, Bald. *conſ.394. In cauſa Ludouicò n.4. verſ. quarto præmitto, lib. 1.* refert Card. Tuſch. *practic. concl. tom.6. litt. Q, concl.6. per totam.*

4 QVALITAS facilius datur, & præſumitur, quàm ſubſtantia, Menoch. *conſ.93. n. n.15.* Surd. *de aliment. tit.8. priuil.56. num.96. & 97. & deciſ.222. num.71. & conſ.322. num.71.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.306. num.34.* Rota *deciſ.348. num.13. p.1. in poſth. Farinacij,* aliàs *p.3. recent.*

5 QVALITAS noua adueniens enti, reponit illud in diuerſam naturam & ſpeciem, *§. propterea, Inſtit. de inutilib. ſtipulat. c. cùm Martha, §. quoſitum, de celebrat. Miſſar. cap. ſtatutum, de elect. lib.6.* Hippol. *ſing. 120. Qualitas,* Menoch. *remed. 6. recup. poſſeſſ. num.8. & conſ.35. num.13.* Surd. *deciſ. 2. & conſ. 321. num.12, cum ſeqq. & conſ.362. num.13. & conſ.366. num.23.* Sigiſm. Scace. *de commerc. §.7. gloſſ. 5. n. 159.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.5. cap.754. n.52. & cap.936. num.24.* Mangil. *de imputation. quæſt.176. num.4.* non tamen mutat ſobſtantiam, *l. ſi fundus, §. ſi res, de pignorib. §. minus, Inſtit. de hered. quæ ab inteſt. defer.* Brun. *de augmento in 3. quæſt. princ. n.7.* Cardin. Tuſch. *tom. 1. litt. A, concl.82. num.12.* Mutatione enim qualitatis rei ſobſtantia non mutatur, *l. ſi fundus §. ſi res ff. de pignorib. §. minus, Inſtit. de hered. quæ ab inteſt. defer.* Sebaſt. Medices *de reg. iuris, reg.6. num.5.*

6 QVALITAS adiuncta verbo intelligitur ſecundùm tempus verbi, *l. in delictis, § ſi extraneus, ff. de noxalib. actionib. l.1. § ſicteris ff. quod iuſſu. l. Titius,* vbi Bart. *ff. de teſtam. mil. cap. ſi eo tempore, de reſcript. in 6.* Aretin. *conſ.15. Attento. num.29. & 30. verſ. nec.* Signorol. de Homod. *conſ. 37. Factum ſic proponitur, col. pen. ver. item per hoc,* Angel. *conſ.194. Viſis proceſſibus, num.2.* Marſil. *ſing.187. Qualitas,* Caſtrenſ. *conſ.5. in princ. verſ. propterea, lib 1. & conſ.6. circa med. verſ. ſed dictum eorum & conſ.7. num. 2. verſ. & hoc eſſe verum, lib 2* Alexand. *conſ.20. Viſo proceſſu. num.2. & 3. & conſ.36. Viſo themate, num.4. verſ. circa ſecundum, lib.2. & conſ.59. Viſo themate, n.11. lib.5. & conſ. 143. Viſo titulo, in princ. lib.6. & conſ.3. Attentis, num.3. verſ. ſed præmiſſis, lib.7.* Roman. *conſ 442. Vt deciſionem, num. 2.* vbi quòd qualitas, quæ regitur ab aliquo verbo, intelligi debet ſecundùm tempus illius verbi à quo regitur, Mohedan. *deciſ. 21. num.1. de prabend* Vital. de Camban. *in tract. clauſular. pag. mihi 263. num. 27.* Menoch. *remed. 16. recup. poſſeſſ. num.23. & conſ.107. num. 21. & conſ.151. num. 44. & conſ. 169. num.12. & conſ. 335. num. 49.* Pichard. *ad §. proximus, num. 2. Inſtit. de legit. agnat. ſucceſſ.* Auendan. *ad l.44. Tauri, gloſſ.15. num.1.* Surd. *de aliment. tit.9. quæſt.13. num.5. & conſ.335. num. 20. & conſ.375. num.37. & conſ.415. num.5.* Brouor. à Sole *in locis communib. verb. Qualitas n.23.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.1. quæſt.11. n.11.* Garc. Gironda *de priu. ſeu exempt. explicat. num. 290.* Franc. Galet. *in margarita caſuum conſcientia, verb qualitas,* Alovſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. reſol.168. num. 2. in 3. edit.* Monet. *de diſtrib. quotid. p.2. quæſt.9. num.18.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ 43. num.141.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.1. tit. de legitima reſol. 2. ſub num.7. verſ. ſecundò qualitas,* Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.6. litt. Q, concl.9.* Rot. *deciſ.496. num.2. apud Farin. p.1. recent.* vbi fuit dictum, quòd ad hoc, vt huiuſmodi Axioma verificetur, debet interuenire qualitas tempore verbi actu, & non habito ſolum, Idem Menoch. *de præſumpt. lib.4. præſ. 81. num. 18.* vbi limitat reſpectu perſonæ cuius fauore ſæpe qualitas iuncta verbo non intelligitur ſecundùm tempus verbi, Reinoſo *obſeru.64. num.17.* Duran. Rota *deciſ. 286. num. 10.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 5. cap. 976. num. 14.* Ouid. de Amicis *de iure emphyt. q.92. num.5* Mangil. *de imputat. q.77. num.83. & quæſt.183. num.2.* Melch. Phœbos *Luſit. deciſ. 101. num.28. cum ſeqq. tom.2.*

QVALITAS diſpoſitionis vbi deficit; deficit 7
ipſa diſpoſitio, gloſſ. *verb. reuocandum, in l. mancipia, ff. de ſeruis fugit.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſ. 15. num. 47.* Fulo. Pacian. *de probationib. lib. 1. cap. 14. num.8.* Camill. Gallin. *lib.4. de verbor. ſignific. c.9. n. 9.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib.1. reſol.82. num.1.* Surd. *conſ.400. num.16. & conſ.514. num.4.* Qualitas à lege repetita vbi ceſſat etiam in caſu particulari, ceſſat quoque legis diſpoſitio. *l.4. §. toties, ff. de damno inf. L.1. §. loquitur ff. de aqua quotid. & æſt. cap. indemnitatibus §. pen. de elect. lib.6.* Cald. Pereira *conſ.30. n.39. verſ. quamobrem illa qualitas.* Et qualitates plures quando inſimul concorrere debent, non ſufficit ſi vna adſit, niſi omnes concurrant *l. ſi heredi plures ff. de condit. inſtit. §. pen. Inſtit. de hered. inſtit. cap. fin. de verbor. ſignif. lib.6.* Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gloſſ. 13. num. 100.* Et qualitas reſpiciens plura determinabilia, det omnia æqualiter determinare, *l. nam hoc iure ff. de vulgari,* Steph. Grat. *diſcept. forenſ. cap.752. num. 27.* Et qualitas certo tempore requiſita non ſufficit quod ſuperueniat, *l. quid ergo ff. de his, qui not. infam.* Surd. *conſ.548. n.3.*

QVALITATES non entis, nullæ ſunt. Vide *ſuprà Axiom.162. n.1.* 8

QVEM non honoro, grauare non poſſum. Vide *ſuprà Axiom.108. n.1.* 9

QVEM de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. Vide *ſuprà Axiom.83. n.4.* 10

QVI occaſionem damni dat, damnum ipſum dediſſe videtur. Vide *ſuprà Axiom.63. n.1.* 11

QVOD differtur non aufertur, *l. quoties, C. de prec. Imper. offer. c. Ancillam 32. q.2. c. nemo deſperandus, de Pœnit. diſt.7 c. ſtatutum,* vbi gl. *verb. retardari, de heret. lib.6.* Garc. Gironda *de priu. ſeu exempt. explicat. n. 966.* Adde Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §.7. proœm. num. 2.* Ioann. Maria Nouar. *quæſt. for. lib.1. q.31. n.13.* 12

QVOD

13 QVOD potui, nolui, quod volui, adimplere nequivi, *l. 3. in fin.* vbi gloss. *C. de contrah. & committ. stipul. l. multum interest.* vbi gloss. *C. si quis alteri, vel sibi, cap. cum super. 21. in fine, de offic. deleg.* Surd. *cons. 251. num. 36.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. l. litt. R, concl. 133. num. 1.* Achil. de Graffis *decis. 17. in fine, de rescript.* Honded. *cons. 55. num. 8. lib. 1.* Hieron. Magon. *Florent. decis. 2. num. 14* Ouid. de Amicis *de iure emphyt. q. 79 num. 9* Ioann Baptista Costa *de facti scientia & ignor. inspect. 51. num. 10.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 5. cap. 809. num. 12.* Cancer. *var. p. 2. cap. 6. num. 155.*

14 QVOD non vis tibi fieri aliis ne facias, *l. iustitia, ff. de iustitia & iure, §. iuris præcepta, vers. alterum non lædere, Instit. eod. tit.* vbi Pichard. *num. 30.* dicit, quòd non læditur, alter, si id, quod nobis fieri nolumus, alteri quoque non faciamus.

15 QVOD quisque iuris in alium statuerit ipso iure vtâris, *l. 1. ff. quod quisque iuris*, Abb. *cons. 101. In quæstione, in fine, lib. 1.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 13. num. 6.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. litt. Q, concl. 49.* Vnde dici solet, qui in alio aliter non iudicet, quàm in seipso iudicari vellet. *l. 1. ff. de solut.* Roman *cons. 55. Si volumus, in princip.*

16 QVOD semel placuit, amplius displicere non potest, *l. sicut, C. de actionib. cap. quod semel 21. de reg. iuris, lib. 6.* Mayn. *in l. nemo potest mutare, ff. eod. tit. gloss. verb. partibus, ad fin. in Clem. sapè, de verbor. signif.* Mantu. *Dial. 94* Thom. de Thomasset. *& in floribus legum, reg. 166* Surd *decis. 165. num. 251. decis. 188. num. 5.* Cald. Pereira *de potest. elig. cap. 16. num. 15. & de resolut. emphyt. c. 15. num. 7.* Cardin. Tosch. *practic. conclus. tom. 6. litt. Q, concl. 48.*

17 QVOD alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum, *l. quoniam, C. de Episc. & cleric. cap. quod alicui, de regulis iuris, lib. 6.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 256.* vbi ait procedere, quando alicui gratiosè aliquid est concessum a Principe, secus autem si sit concessum à iure communi.

18 QVOD omnes tangit, debet ab omnibus approbari, *l. vlt. in fin. C. de auctorit. præst. l. per fundum 11. ff. de servit. rustic. præd. c. quod omnes 29. de regulis iuris, lib. 6* Pro solutione autem multorum, quæ solent obiici in contrarium, communis distinguit inter ea, quæ pertinent tanquam ad singulos, vel in speciali, & inter ea quæ pertinent tanquam ad vniuersos, vel in communi, veluti ad collegium, vt in illis tantùm procedat hæc regula, in his verò sufficiat maior pars, *cap. 1. de iis quæ fiunt à maiori parte Capit.* ita gloss. Dyn & omnes *in d. cap. quòd omnes, gloss. 1. in cap. cùm omnes, de constit.* vbi Dec. *num. 5.* Felin. *à num. 15.* & Exea *à num. 144.* Padil. *in l. aquam, n. 3. C. de servit.* Anton Gom. *var. tom. 2. cap. 3. num. 14.* Duen. *reg. 195.* Salzed. *ad Bernard. reg. 449.* Gate. *reg. 95. num. 4.* Azeued. *ad Curiam Pisanam, lib. 2. c. 14. litt. B.*

19 QVOD quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur, *l. non videtur 118 §. qui iussu. ff. de regul. iuris, cap. quod quis 24. eod. tit. lib. 6* Greg. Lop. *l. 3. verb. per mandato, tit. 16. p. 2.* Bonacos. *commun. crimin. p. 1. verb. mandatum, pag. mihi 109.* Tiraquell. *de pœnis temper. causa 34. num. 4. & causa 35. num. 1.* Capic. *decis. 152.* Grammat. *decis. 36. num. 81. cum seqq.* Farinac. *in praxi crimin. p. 3. quæst. 89. num. 126. & q. 97. num. 1 9.*

20 QVOD de vno negatur, de alio concessum esse videtur, *l. cùm Prætor, ff. iudic. l. aut Prætor, §. sed quod Papinianus, ff. de minorib. cap. quolis 25. dist. cap. nónne, de præsumpt.* Perez per text. ibi, *in l. 9. gloss. 2. post princ. tit. 1. lib. 4. Ordinam. & l. 1. gloss. 5. tit. 15. lib. 8. eiusdem Ordin.* D Barbos. *in l. cùm Prætor, in princip. num. 37. & 53. cum seq. ff. de iudic.* Et è conuerso quod de vno conceditur, de alio denegatur, *l. maritus, C. de procurator, l. cum ita, in fin. C. de condition. & demonstr. d. cap. nónne,* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg. 257* vbi ait procedere, nisi sequatur correctio, vel absurdum.

QVOD maior pars facit, ab omnibus factum censetur, *l. quod maior,* vbi gloss. Bart. & alij, *ff. ad municip, gloss. verb. tractatus, in cap. 1. de rebus Eccles. non alienand. lib. 6.* latè & eleganter Rendina *in promptuario recept. sentent. tom 1. tit. 36. n. 4. in fine.* Limita in actibus factis ab vniuersitate, in quibus agitur de præiudicio particularium ipsius vniuersitatis; hoc enim actus facti nullatenus valebunt, nisi omnes sint vocati, pariterque omnes consentiant, gloss. *in cap. quod omnes, de regulis iuris, in 6.* gloss. *verb. constitutum, vers. dicas etiam, in cap. cùm omnes, de constitut.* Rendina *d. tom. 1. tit. 124. num. 5.* 21

AXIOMA CXCVII.

Ratio, Ratihabitio, Ratum.

1 *Ratio est anima legis.*

2 *Legis dispositionem sic ampliat ratio sicut illius anima.*

3 *Ratio vbi est eadem, ibi debet esse eadem iuris dispositio.*

4 *Genus sicut continet omnem speciem, ita generalis ratio continet omnem casum.*

5 *Diuersa ratio vbi est, dispositio quoque diuersa esse debet.*

6 *Lex loquens in vno casu, in pœnalibus & correctoriis non extenditur ad similem, etiamsi subsit eadem ratio.*

7 *Ratio vbi est eadem, dicitur adesse eadem lex, non extensiuè, sed comprehensiuè.*

8 *Ratio potius quàm verba est spectanda.*

9 *Ratio scripta in statutis magis attenditur quàm verba.*

10 *Ratio attenditur magis quàm dictum.*

11 *Dictum per rationem ampliatur, & limitatur.*

12 *Legis ratione cessante cessat quoque eius dispositio.*

13 *Naturalis ratio cuncta rectè disponit.*

14 *Rationes duæ vincunt vnam.*

15 *Ratio non potest reddi omnium, quæ à Maioribus constituta sunt.*

16 *Rationem quærere vbi habemus sensum, est infirmitas intellectus.*

17 *Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.*

18 *Ratum quis habere non potest quod ipsius nomine non est gestum.*

RATIO est anima legis, *l. cùm ratio., ff. de bonis damnat.* Alexand. *cons. 12. Clarissime, num. 5. vers. quarto, & cons. 129. Super primo, num. 5. vers. præsuppono, lib. 7.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. litt. R, concl. 31. num. 15. in med.* Barthol Perett. *ad Extrauag. Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alien. in initio, nu. 41.* Franc. Leo *in thesauro fori eccles. p. 2. cap. 9. num. 136.* Camill Gallin. *de verb. sign. lib. 5. cap. 11. num. 2.* Ioan. Maria Nouar. *quæst. forens. lib. 1. q. 144. n. 110.* & sic ampliat legis dispositionem tanquam illius anima, Surd. *de aliment. tit. 1. q. 44. num. 15.* 2

3 RATIO vbi est eadem, ibi debet esse eadem iu-
ris dispositio, l.illud, ff.ad leg. Aquil.l. postulauerit,
§.2.ff.ad leg. Iul.de adulter.l.quidam nummularios,ff.de
edendo,l.nauta,§.fin.ff.nauta,caup.l.à Titio,ff.de furtis,
l.illud C.de sacros.Eccl.§ si igitur, Instit. quod cum eo,
gloss. verb. Italia, in cap.1.de tempor.ordin.lib.6. Abb.
in cap.nihil,n.5.de elect.Dec.cons.15.num.1.& cons.301.
n.6. & 8. Calderin. cons.147.in princ. aliàs cons.vnic.
vt lite pend. & cons.337.vers. sed posito, alias cons.8.
de testam. Bald. cons. 324. Omissis, in fin.lib.9.Alex.
cons.75. Videretur, num.3.& 4.lib.5. & cons.36. Viso
themate, num.11.in fine, cum seq.lib.6.vbi quòd sicut
4 genus continet omnem speciem, ita generalis ratio
continet omnem casum, Crauet. cons.183. num. 1.
Fulgos.cons.15. num. 2. & cons.77. num.2. & 3. vbi
quòd vbicumque ratio habet locum, debet habere
locum lex, Thom. de Thomasset. in floribus legum,
reg.299. Portol. in tract.de consortib.& fideicomm. le-
galib.cap.5.n.14 Menoch.cons.324 n.10. & cons.335.
num 31.& 33. & cons.33.num.10 & cons.343.num 12.
& cons.252.num.43.Surd.cons.301.num.19.& decis.52.
num.10. Vgolin.de officio,& potest. Episcopi, cap. 13.
§.27. num.1. vers. quid igitur, & cap.49. § 4 num.1.
Cardin. Tusch. practic.conclus.tom.6. litt R, concl.31.
per totum, Alex.Trentacinq.var.resolut.lib.1.tit.de sta-
tutis, resol.1.sub num.2.vers.primo, Farinac.fragment.
crimin. p.1. lit. E, num. 51. cum seqq. Cæs Argel. de
contradict.legit.q.10.num.115. Mari. Antonin. variar.
resolut. lib.3. resolut. 39. num.1. Perez de Lara de ca-
pellan.lib.1.cap 5.num.24. Rebel de obligat.iustit.p.1.
lib.1. quæst. 6. sect. 4. num. 20. Narbona de appellat.
à Vicario ad Episcopum, p.2. num. 6. Octau. Glorit.
resp.5. num.85 Robles de repræs. lib.2.cap.14.num.55.
& cap 18. num 2.& cap.13. num.13.Modern. de sup-
plic.ad Sanctiss.p.2.cap.10. num.22. Sic è contra, vbi
5 est diuersa ratio, dispositio quoque diuersa esse de-
bet, l.si ita,ff.de manumis. testam. l.seruus,ff.de statu-
liber. Dec.cons. 394. num. 3. Surd. cons. 67.num.19.
quia diuersitas rationis diuersitatem quoque iuris
inducit, l.inter stipulantem, §. sacram,ff.de verb.obli-
gationib.l.fin.ff.de ritu nupt.

6 Limita in pœnalibus, & correctoriis, in quibus
lex loquens in vno casu, non extenditur ad simi-
lem, etiamsi subsit eadem ratio, Calderin. cons.147.
aliàs cons.vnic.vt lite pendente,vers.per prædicta, Por-
tol. in tract.de consortib. & fideicomm. cap.6. num.15.
Cardin.Tusch.d.litt.R,concl.31.num.43.

7 RATIO vbi est eadem, dicitur adesse eadem lex
non extensiuè, sed comprehensiuè, l.his solis, vers.
satis etiam cautè putamus, C. de reuocandis donat. d.
l.illud, C.de sacros. Eccles.l.item veniunt, §. ait Sena-
tus, ff.de petit. hæred. Tiraq in l.si vnquam, verb.li-
bertis,num.45.& 46. Rebuff.ad l.in lege censoria 203.
vers. itémque de seruis, vers. colligitur, ff. de verbor.
signif. pag. mihi 647.Surd. decis. 276. num.8. Gutier.
practic.lib.3.q.17.num.84.cum seqq. Gonzal. ad reg 8.
Canc. §.7. proœm.num.105. Giurba ad consuet. Mes-
san. cap.6.gloss.1.n.13.& cap.9.gloss.8.num.3.Stephan.
Gratian. discept.for.tom.5.cap.818. n.66.

8 RATIO potiùs quàm verba, est spectanda, l.sci-
re,§.aliud, ff.de excusat.tutor.Tiraq.in d.l.si vnquam,
verb. libertis, num. 47. Menoch. cons. 998. num. 13.
Fusar. de substitut. quæst.480. num.40.Et quòd mens
& ratio statuentium præponderet verbis, Marian.
Socin cons. 55. Circa prædictam,col.2.vers.& quamuis,
lib. 1. quem refert Cardin.Tusch. d.lit. R, conclus.31.
num. 6. Modern. dict.part.2.cap.10. num. 24. & quòd
9 in statutis ratio scripta magis atendatur quàm ver-
ba, tradunt Paris. cons. 12. num. 51. libr. 2. &
cons. 83. numer. 13. & 14. libr. 3. Baldus cons. 44.
Si tenemus, in fin. lib. 4. Alexand. cons.54.num.9. &
seq.lib.4.

RATIO attenditur magis, quàm dictum, l. cùm 10
pater,§.dulcissimus, ff.de legat.2. Brunor à Sole in locis
communib. verb. ratio 2. quia dictum per rationem 11
ampliatur, & limitatur, l.vnum ex familia, § fin.ff.
de legat.2.l.si is,qui animo, ff. de acquir.possess.Ias.in l.
id quod, num.7.ff.de legat.1.Surd cons.67.num.20.cum
seq. Rot. decis. 10. num. 2. apud Farin. p. 1. recent.
Octau. Glorit. resp.1. num. 35. & resp.5. num. 58.&
resp.10.num.57.

RATIONE legis cessante, cessat quoque eius 12
dispositio. Vide supra Axiom.136.n.9.

RATIO naturalis cuncta rectè disponit, Bald. 13
cons.38. D.Thomas, in fine lib.1. subdit,quòd vix ali-
quid reperitur contro naturalem rationem, quod
non remordeat conscientiam; & dicitur polus om-
nis virtutis, quia omnia nobis insinuat, ex quo est
muta ratio, quæ loquitur in corde, idem Bald.
cons.343. Examinanda sunt,in princ.lib.1.refert Card.
Tusch d.tom.6.litt.R,concl.33.

RATIONES duæ vincunt vnam, cap. causam 14
quæ,de re iud.auth. cessante,C.de legit. hæredib. §.si ve-
rò, Institut. de adoptionib.Bald cons. 188. In substitu-
tione,in princip.lib.1.vbi limitat, quando ad necessi-
tatem actus vnica ratio requiritur,quia tantùm ope-
ratur illa ratio requisita de se, quantum mille aliæ
rationes. Similiter etiam non procedit Axioma,
quando vnica ratio est potentior quam duæ, vel
plures, quia attenditur vnica; Federic. de Senis
cons.274.vers.sed posset aliquis, refert Cardin.Tusch.
dict.tom.6.litt.R,concl.34.

RATIO non potest reddi omnium, quæ à 15
Maioribus constituta sunt, l. non omnium 102.& l.
seq. ff. de legib. Anguian. de legib.lib.1.controu.4. n.2.
& 3. Ioann. Anton. Mangil. de imputat. quæst. 69.
num.45. Stephan. Gratian. discept.forens.tom.5.c.810.
num.15.

RATIONEM quærere vbi habemus sensus, est 16
infirmitas intellectus, Bald. cons. 360. Quia quæstio,
num 3. lib 3. Sigism.Scacc. de commerc. § 7. gloss. 2.
num. 35. vbi subdit quòd etiam vbi rationem natu-
ralem habemus, legem positiuam quærere super-
fluum est, ex c. consuetudo 1.dist.

RATIHABITIO retrotrahitur & mandato 17
comparatur, cap. fin. de iureiur.lib.6. cap.ratihabitio-
nem 10 de regul.iuris eod.lib. Gail. lib 1.obs.47. in fine,
Rota Genuens. decis.92. num.2. Ioann Bapt. Costa
de retrotract. casu 4. cap. 8. & casu 28.cap.8. num.2.
Cardin.Tusch litt.R,concl.21. Alex.Trentacinq.var.
resolut. lib.2. tit. de procurat. resol. 9.num.1.cum seqq.
vbi multipliciter intelligit,& limitat, Camil.Borrel.
in sum.decis.part.1.tit.66.num.239. Stephan.Gratian.
discept. forens. tom.4.cap.706. num.9.& 10.& tom.5.
cap. 926. num.19. Quòd ampliatur etiam in requi-
rentibus speciale mandatum, l.quod si de speciali ff.de
minor. cap.1.de homicid.in 6.cap.fin. de iureiur. eod. tit.
Tiraq. de retractu lig. §.1. gloss. 10. num. 61. Surd.
cons.60. num.14.& decis.131. num. 11. Card. Tusch.
d.concl.21. num.6. Alex.Trentacinq. d.resol.9.num.2.
Stephan Gratian.d.cap.704.num.25.Et venit intelli-
gendum axioma quando res est integra, aliás secus,
Trentac.d.resol 9.n.7.Card Tusch. d.litt.R, concl.21.
num.23. Polyd.Ripa obser.124.num.1.cum seqq. Et in
acto valido,secus in nullo,quia ratificari non potest
quod nullum est,Osasch Ped.decis.119.num.26.Surd.
decis.244.num.5.cum seqq.& cons.183. num.34. & 35.
Alex.Trentacinq.d.resol.9.n.8. Card.Tusch. d.litt.R,
concl.14. Ioann.Bapt.Costa d.c.8.casu 4.n.16. limita-
tur in præiudicium tertij,quia tunc ratihabitio non
retro

retrotrabitur, Becc. *conf.* 66. *n.* 15. Osasch. *d. decis.* 119. *n.* 23. Surd. *decis.* 145. *n.* 8 Ioann Bapt. Costa *d. cap.* 8. *n.* 14. Stephan Gratian *d. tom.* 5. *c.* 957. *n.* 18.

18 RATVM quia habere non potest quod ipsius nomine non est gestum, *l. si seruum ff. de precar. cap. cùm quis, de sentens. excomm. lib. 6. c. ratum* 9. *de regul. iuris, ead. lib.* Decian. *cons.* 36. *num.* 21. *resol.* 1. *& cons.* 63. *num.* 16. *vol.* 2. *& cons.* 88. *num.* 20. *vol.* 3. Menoch. *cons.* 11. *num.* 21. Surd. *cons.* 9. *n.* 52. Borrel. *cons.* 64. *num.* 13. Card. Tusch. *litt. R, concl.* 10. Alex. Trentac. *d. resol.* 9. *num.* 10 Giurba *in consuet. Messan. cap.* 9 *gloss.* 4. *num.* 44. Limita in præiudicium ratum habentis, *l. si fundus §. 1. de pignorib. l. mater C. de rei vendic.* Tiraquell. *de retractu lig. §. 1. gloss.* 9. *num.* 155. Cauale. *decis.* 19. *n.* 4. *p.* 4. Osasch. *decis.* 138. *num.* 18. Card. Tusch *d. concl.* 10. *num.* 10. Giurba *d. p.* 1. *cap.* 9. *gloss.* 3. *num.* 44. Surd *conf.* 83. *n.* 14.

AXIOMA CXCVIII.

Regula.

1 *Regula in dubio inhærendum est, donec exceptio probetur.*

2 *Regulam qui habet pro se, habet intentionem suam fundatam, ac proinde transfert onus probandi in eum, qui se fundat in exceptione.*

3 *Regula contradicens id expresse probare debet.*

1 REGVLÆ in dubio inhærendum est, donec contrarium, siue exceptio probetur, *l. ab ea parte, ff. de probationib. l. illud, C. de sacros. Eccles. l. ultima, C. de hered. instit. l. apud antiquos, C. de furtis, cap.* 2. *de coniugio lepros.* Cou. *var. lib.* 1. *cap.* 12 *num.* 4. Card. Mantic. *de coniect. ultim. volunt. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 31. Menoch. *remed.* 14. *recuper. num.* 32. *& cons.* 88. *n.* 51. *& cons.* 187. *num.* 29. *& cons.* 98. *num.* 13. *& cons.* 71. *numer.* 3. *& cons.* 76. *num* 20. *& cons.* 90. *numer.* 91. *& cons.* 131. *num.* 51. *& cons.* 238. *num.* 17. *& cons.* 272. *num.* 1. *& cons.* 364. *num.* 13. *& cons.* 84. *numer.* 5. *& cons.* 798. *num.* 34. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. regula.* Surd *decis.* 255. *num.* 1. *& decis.* 322. *n.* 40. *cum seqq. & cons.* 236. *num.* 18. Gald. Pereira *de extinct. emphyteus. cap.* 2. *num.* 26. Gonzal. *ad reg.* 8. *Canc. gloss.* 8. *num.* 70. *cum seqq.* Monet. *de distribut. quotid. p.* 1. *quæst.* 9. *num.* 56. *& p.* 2. *quæst.* 1 *num.* 25. Aloys. Ricc. *in decis.* 107. *num.* 2. Franc. Viui. *decis.* 67. *n.* 15. Ioann. Maria Nouarr. *quæst. forens. lib.* 1. *quæst.* 109. *num.* 4. Vincent. Fusar. *de substitut. quæst.* 402 *num.* 10. Reinoso *obseruat.* 7. *num.* 3. Brito *in cap. potuit. §.* 1. *n.* 22. *de locato.*

2 Et ideo qui habet regulam pro se, habet intentionem fundatam, ac proinde transfert onus probandi in eum, qui se fundat in exceptione, *c. ad decimas,* & ibi gloss. *de restitut. spoliat. lib* 6. Salicet. *in l. fundum, in fine, C. qui potiores in pignore,* vbi quòd nunquam recedimus à regula, nisi de contrario doceatur, Ias. *in l. cætera, num.* 4. *ff. de legat.* 1. vbi quòd pronuntiandum est pro regula, quando casus exceptuatus à regula non probatur, Anchar. *cons.* 223. *Ab e a decision, in fine,* vbi ait quòd qui habet regulam pro se, potest dicere alleganti limitationem, da mihi textum hoc dicentem, Apost. ad Mathesil. *notab.* 19. Ægid. *cons.* 20. *num.* 10. *cum seq. & cons.* 33. *num.* 24. *&* 25. Gemin. *cons.* 103. *Pro responsione, num.* 4. *&* 5. *vers. nam quando alter,* Fulgos. *cons.* 182. *Titius fecit testamentum, num.* 2. *in fine,* Crauet. *cons.* 25. *numer.* 8. *& cons.* 77. *num.* 4 *& cons.* 129. *in fine, & cons.* 168. *num* 8. Alexand. *cons.* 89. *Omissis, in princip. & cons.* 186 *Viso processu, num.* 6. *lib.* 7. *& cons.* 59. *Viso titulo,* 4. *num.* 4. *& seq. lib.* 4. Roman. *cons.* 123. *Circa primum, num.* 4. *vers. tertio,* Roland à Valle *cons.* 81. *num.* 4. *lib.* 1. Gozadin. *cons.* 50. *num.* 9. *in fine, & n.* 10. Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss.* 9. *n.* 309. Bertazol. *in repet. l. si quis maior. C. de transact. num.* 603. *&* 604. Rota apud Paul. de Rubeis *decis.* 151. *num.* 8. *tom.* 2. *diuers.* aliàs *part.* 7. *recent.* vbi quòd regulæ contra- 3
dicens, id expresse probare debet, Mascard. *de probat. concl.* 1161. Gutier. *de iuram. confirmat. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 64. *& practic. lib.* 3. *quæst.* 4. *num.* 13. *& quæst.* 76. *n.* 8. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 6. *litt. R, concl.* 94. *per totam.* Gonzal. *d. gloss.* 72. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *resol.* 59. *casu* 12. Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 1. *consid.* 56. *num.* 1. Octau. Glorit. *resp.* 2. *n.* 29.

AXIOMA CXCIX.

Res.

1 *Rei suæ quilibet est moderator, & arbiter, vt possit facere quicquid velit.*

2 *Iniquum est, liberum non esse homini ingenuo de rebus suis posse disponere.*

3 *Legem quam velit potest quis apponere in concessione, seu traditione rei suæ.*

4 *Intellige inre sua libera, secus si res sit communis, vel in qua alius ius habeat.*

5 *Res transit cum suo onere ad quemcunque valeat.*

6 *Onus quando est reale, res transit cum illo ad quemcunque valeat, secus si onus est personale.*

7 *Res transit cum suo onere etiam in singularem successorem.*

8 *Res omnis per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur.*

9 *Solemnitas eadem requiritur in reuocatione actus, quæ requiritur in confectione ipsius.*

10 *Res sua nemini seruire potest.*

11 *Res inter alios acta aliis nocere non debet.*

12 *Res vna & eadem non debet diuerso iure censeri.*

13 *Res de facili reuertitur ad suam primæuam naturam.*

14 *Res præsumitur esse illius, intra cuius fines est constituta.*

15 *Res partes fauorabiliores sunt partibus actoris.*

REI suæ quilibet liber est moderator, & arbiter, vt possit facere quidquid velit, *l. in traditionibus, ff. de pactis, l. in re mandata, C. mandati,* Castrens. *cons.* 160. *Visis compromisso, col.* 2. *in princip. lib.* 1. Roman. *cons.* 277. *Non est dubium, num.* 2. *vers. consequens est,* Cephal. *cons.* 121. *num.* 10. *& cons.* 429. *num.* 56. *&* 57. Decian. *cons.* 48. *in princ. lib.* 2. vbi ampliat etiam in rebus de futuro, Thom de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 98. *&* 247. Menoch. *quæst. illustr.* 28. *num.* 15. Perez *ad l.* 1. *vers. ex qua infertur, tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin. pag. mihi* 76 Escobar *de ratiocin. cap.* 90. *num.* 50. Menoch. *cons.* 255. *num.* 10. *& cons* 196. *num.* 41. Molin. *de iustit. tract.* 3. *disp.* 1. *concl.* 1 Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *litt. D, concl.* 486. *& tom.* 6. *litt. R, concl.* 111. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. resol.* 149. *num.* 4. *in* 2. *edit.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *resol.* 15. *num.* 6. Rot *decis.* 105. *num.* 6. *apud Farinac. p.* 1. *recent. & decis.* 457 *num.* 3. *apud eundem p.* 2. *recent.* de quo etiam

Menoch.

Menoch. *de præsumpt.lib. 4. præs.83. num.*.8. Vincent.
2 Carot. *sing.* 457. Iniquum est enim, liberum non
esse homini ingenuo de rebus suis posse disponere,
l. non vsque adeo, ff. si quis à parente fuerit manum.
Curr.iun. *cons.*110. *num.*8. Castrens. *cons.*160. *col.*2.
*in princip.lib.*1. quos refert Card. Tusch. *dict. litt.R,*
*concl.*112. *num.*4. vbi *num.*11.*per l.*1.§.*si impuberi, ff.*
*de collat.bonor.*ampliat in tantum, vt possit quis res
suas proiicere in mare, & citat Castr. *cons.*125.*col.*1.
*lib.*1.

3 Vnde in concessione, seu traditione rei suæ potest
quis apponere legem quam velit, *l. 1. §. conueniat.*
ff. depositi, l. si quid possessorem, §. sic antem, l. sed
et si lege, §. consuluit. ff. de petit. hæred. l. legem, C. de
pactis, l. legem, C. de donat. Corn. *cons.*24.*per totum,*
*lib.*2. vbi loquitur in emphyteosi, & feudo, Cephal.
*cons.*1.*num.*51.vbi de primogenitura, Crauet.*cons.*82.
*num.*6. Surd. *de aliment. tit.*8. *priuil.*56. *num*.93. &
*tit.*9.*q.*18.*num.*13. & 14.& *decis.*62.*num.*6. Cald. Pereira
*de potest.eligendi,c.*16 *n.*6. & *de extinct. emphyt.*
*c.*3.*n.*11. Cabed. *Lusit.decis.*31.*in princ. p.*2.Bobadil.
*in sua politica,lib.*3.*c.*4.*n.*73.Stephan.Gratian.*discept.*
*forens.c.*175.*n.*5. Cened.*pract.& can.quæst. lib.*1. *q.*35.
Card. Tusch.*d.litt.R,concl.*112.*n.*27.

4 Declara Axioma procedere in re sua libera, secus
si res sit communis, vel in qua alius ius habeat,
Anchar. *cons.*155. *Optimis rationibus, num. 7. & seq.*
Boër. *decis.*320. *n.*12. *vers. ex quo secundum,* vbi subdit,
quòd in re sua quis non potest contra ius; nam
contra leges, & contra bonos mores non potest quis
de re sua disponere, quia Reipubl.interest, ne quis
re sua malè vtatur, Abb. *cons.*48.*Videtur primò, circa*
*fin. vers. non obstat si dicatur, lib.*2. quem refert Card.
Tusch. *d.litt.R, concl.*112.*num.*28. In præiudicium
enim tertij re propria abuti nemini licet. Menoch.
cons. 226. *num.*50. & 51.& *de præsumpt.lib.*4.*præs.*83.
*num.*8. Ioann.Maria Nouarr. *quæst.forens.lib.*1.*q.*63.
num 8.

5 Res transit cum suo onere ad quemcunque vadat,
l. is cui opus, vbi latè Ias. *num.*6. *ff. de noui operis nunciat. l. si conuenerit. §. si fundus, ff. de pignerat. act. l.*2.
C. de distr. pignor. l. Iulianus, l. Caius, vbi Bart. *ff.*
de manumiss.testam. l. Pomponius, §. 1. de acquir. possess.
l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt. l. via constituti, §. si fundus,
ff. de seruit. rustic. præd. cap. si quis laicus, & ibi gloss. 16.
quæst. 1. *cap. ex litteris, de pignorib. cap. pastoralis,*
de decim. Ordin. Regia Lusit.*lib.*4. *tit.*3.*in princip.*
vbi Parens meus, Bellacomb. *tom.*1. *commun. opin.*
*lib.*3. *tit. communia seruit. num.*67. *pag. mihi* 416. Menoch.
*cons.*2. *num.*31.& *cons.*52. *num.*11. & *cons.* 80.
*num.*79. D. Barbos.*in l.post dotem, num.*5.*ff. soluto matrim.*
Cabed. *Lusit.decis.*52. *num.*1.*p.*2. Cald.Pereira
de extinct. emphyt. cap. 3. *num.*33.& *de empt.cap.*10.
*num.*10. & *cap.* 27. *num. vlt.* Cardin. Tusch. *practic.*
*conclus. tom.*5. *litt.O, conclus.* 145. Franc Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.*2.*cap.*15. *num.*41. Aloys Ricc.
in praxi fori Ecclesiast. resol. 519. *num.* 6. *in* 2.*edit.*
Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de exempt. cleric. &*
eorundem bonorum à muneribus publicis, §. 3. *num.* 2.
& *tit. de Clerico debitore*, §.8. *n.*6. Stephan.Gratian.
*discept.forens.tom.*4.*cap.*705. *num.*11. Mangil. *de imputat.q.*106.*num.*4.

6 Intellige, quando onus est reale, non ita quando
est personale. *d.l.vlt. ff. de contrah.empt.l.cogi, §.cudo*
quæritur, ff. ad Trebel. l.cum fundo, & ibi Bald. *ff. de*
seruit. vrb.præd.l.cum cui, C de actionib. & oblig. l. vlt.
C. de hæred.act. Bellacomb. *d.num.*67. Cald.Pereira
*in l.si curatorem, verb. sua facilitate, num.*70.*C. de in*
integ.restit.minor.

7 Amplia rem transire cum suo onere etiam in
singularem successorem, *d.l.cum fundo, ff. de seruit.*
*rustic. præd. l.*3.*C. eod* Bellet. *d.*§ 8 *num.*3.& in Ecclesiam,
seu alium priuilegiatum, Duen. *reg.* 100.
num. 14 Crauet. *cons.* 217. *num.* 5. Bellet. *d.d.* §. 8.
num. 8. & ita in fiscum, Tiraq. *de retract. lig.* §. 1.
gloss. 10. *num.*13. Menoch. *cons.*75. *num.* 63. Bellet.
dict.§.8.*n.*9.

Res omnis per quascunque causas nascitur, per 8
easdem dissoluitur, *cap. omnis* 27.*q.*2. *cap. omnis res,*
de regul.iuris in Decretolib. Valasc. *cons.*1 0. *num.*17.
Narbona *de appellat. a Vicario ad Episcopum, part.*1.
num. 95. Et ideo eandem solemnitatem requiri in 9
reuocatione actus, quæ requiritur in confectione
ipsius, tradunt Duen. *reg.* 187. *vers. decimooctauo.*
Cald.Pereira *de potestate elig. cap.* 7 *num.* 13. facileque
res omnis ad suam naturam reuertitur, *l. si*
vnus 27. §. *pactus*, & §. *seq. ff. de pact.* Gregor. Lop.
*l.*5.*gloss.*3.*post princip tit.*11. *part.*4 Menoch. *de præsumpt.lib.*2.
*præs.*16.*num.*21. Mangil. *de imput. q.* 45.
*num.*12.

Res sua nemini seruire potest, *l. si rem alienam,* 10
l. a 2. *ff. de pignerat.act.l. in re communi, ff. de seruit.*
vrb. præd.l. vti frui. ff si vsusfruct.petatur, Surd. *de*
aliment.tit .8 *priuil* .49. *num* .7. & *decis* .76. *num.*2.
Menoch. *cons.*381.*num.*7. Sigism. Scacc.*de commerc.*
§.2.*gloss.*5. *num* .89.*insp.*1. Stephan. Gratian.*discept.*
*forens.tom.*5.*cap.*876.*num.*10 Ouid.de Amicis *de iur.*
*emphyt.q.*15. *num.*3.*vers.*1.& *num.*9.

Res inter alios acta aliis nocere non debet, *l. de* 11
vnoquoque, ff. de re iudic. l. sæpe constitutum est, ff. eod.
tit. l. nam & postea, in fin. ff. de iureiur. l. quia non debet.
ff. eod. l. Lucius, ff. de his qui not. infam. l. Modestinus
respondit, ff. de exceptionib. l. Claudius, ff. qui potiores
in pignore hab. l. si petitor. ff. de iudic. l. si vnus, §. pacta,
*in fin. ff. de pactis, l.*1. *cùm multis seqq. ff. de except.*
rei iudic. l. res inter alios acta, ff. de regul. iuris, toto tit.
C. res inter alios acta, l. optimam, C. de contrah. empt.
cap. inter dilectos, de fide instrum cap. veniens, de transact.
cap. super eo, de offic. deleg. Ordin. Reg. Lusitan.
*lib.*3. *tit* .81. *in princip.* Exornant Tiraq. *in speciali*
tract. Res inter alios acta, Fulgos. *cons.* 209. *Duobus*
fratribus, in princip. num .2. & *cons.*89.*num* .4.*vers.*
circa tertium, limitat in sententia lata super ingenuitate,
quia omnibus præiudicat, Couarr.*practic.*
*cap.*13. *num.*4. & *cap.*14. *num* 15. & 16. Thom. de
Thomasset.*in floribus legum, reg.*273. Menoch. *quæst.*
*vsufreq.cap.*23. *num.*13.*cum seqq.* Menoch.*cons.*472.
*num.*14. & *consil.*73. *num* .92. & *cons.*103. *num.*7. &
*consil.*384. *num.*12. & *remed. retent. num.*571. & *consil.*28.
*num.*18. Mascard. *de probat. conclus.*394.*n.*29.
& *concl.*1243.& *concl.* 1267. *num.*2. Brunor.à Sole
in locis communib. verb. res 12. Hieron. de Laurent.
*Auenion. decis.*82. *num* .1. Surd. *cons* .577. *num.* 25.
Cardos.*in praxi iudicum, verb. res, num.*25. *cum seqq.*
& *verb. sententia, num* 67. Cæs. Argel.*de contradict.*
legis. quæst .7. *numer* 80. & *quæst.*10. *numer* .264.&
*quæst.*2. *num.* 114. Mari. Antonin. *var. resolut.lib.*1.
*resolut.*106. *num* .7. & 38. & 45. & *lib.*3. *resolut.*1.
*num.*7. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 6.*litt.R,*
*conclus.*265.*per totam*, vbi ampliat, & limitat multis
modis. Melch. Phœbus *Lusitan. decis.*202. *num.*4.
*tom.*2.

Res vera & eadem non debet diuerso iure censeri 12
Vide *suprà Axiom.*135.*num.*7.

Res de facili reuertitur ad suam primæuam naturam 13
l. filio autem pater. ff de liber & posthum. cap. ab
exordio 35 *dist.* Seraphin *de priuileg. Iuram priuil.*58.
num. 8. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 544.
num 31.

Res præsumitur esse illius intra cuius fines est 14
constituta

constituta, *l. si fines, C. de emil.* Menoch *conf.* 1. *à num.* 83. Gam. *decis.* 230. *num.* 1. Valasc. *de iure emphyt. q.* 8. *num* 38. *col.* 3. *&* *q.* 51. *num.* 3. Cald. Pereira *de empt. cap.* 21. *num.* 4.

15 Rai partes fauorabiliores sunt partibus actoris, *l. fauorabiliores, ff. de reg. iur. l. matrem, C. de probat.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *præs.* 90. *num.* 1. Quod intelligendum est procedere in fine litis, quia in principio magis fauendum est actori, vt per Thom. de Thomasset. *reg.* 110. *&* 270. Meooch. *de præs.* 90. *num.* 18. Gail. *lib.* 1. *obseru.* 31. *num.* 9. Buccaron *de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ.* 164. *n.* 5. *cum seqq.*

AXIOMA CC.

Res iudicata.

1 *Res iudicata pro veritate habetur.*
2 *Sententia præsumitur rite & rectè lata.*
3 *Res iudicata facit de albo nigrum, & de nigro album, de non ente ens, & de ente non ens, de indebito debitum, & debito non debitum.*
4 *Ius irretractabile inter partes facit res iudicata.*
5 *Notorium inducit res iudicata.*
6 *Sententia nulla non est sententia, ac proinde non transit in rem iudicatam.*
7 *Sententia notoriè iniusta non transit in rem iudicatam.*

1 RES indicata pro veritate habetur, *l. si non sortem, §. hæredi, ff. de condict. indeb. l. cùm putarem, ff. famil. hercisc. l. ingenuum, ff. de statu homin. l. res iudicata, ff. de regul. iuris, l.* 1. *C. quando prouocare,* Doctores *in cap. suborta, de re iudic.* Mascard. *de probat. concl.* 1296. *num.* 14. *cum seqq.* Menoch. *conf.* 611. *num.* 14. *&* *conf.* 63. *num.* 3. Surd. *decis.* 170. *num.* 15. *& decis.* 289. *num.* 1. *& conf.* 91. *num.* 2. *& conf.* 106. *num.* 13. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. sententia* 48. Anton. Monach. *Florent. decis.* 35. *num.* 1. *& n.* 24. *&* 25. Mari. Anton *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 76. *num.* 2. *& resol.* 94. *num.* 11. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 6. *litt. R, conclus.* 267. *num.* 54. *cum seqq.*

2 Seotentia præsumitur ritè & rectè lata, *l. Herennius, §. Caia. ff. de vsuris, cap. in præsentia, de renunciat.* Angel. *conf.* 300. Neuiz. *conf.* 36. *n.* 2. Alex. *conf.* 95. *Visis, num.* 9. *lib.* 2. Paris. *conf.* 108. *Pro solutione, num.* 35. *cum seqq. lib.* 4. Gam. *Lusit. decis.* 110. *num.* 5. Mari. Antonin. *d. lib.* 1. *resol.* 50. *num.* 30. *& resol.* 72. *num.* 4. *& lib.* 2. *resol.* 13. *num.* 1. Card. Tusch. *dict. litt. R, concl.* 267. *num.* 53. Cald. Pereira *de empt. cap.* 34. *num.* 40. Rot. *decis.* 94. *num.* 1. *apud Farin. p.* 1. *recent.*

3 RES indicata facit de albo nigrum, & de nigro album, falsúmque mutat in verum, oon essentialiter, sed quoad effectum, Castrens. *conf.* 6. *circa fin. vers. cùm igitur, lib.* 1. Roman. *conf.* 504. *In casu, vers. secundò quia,* Alexand. *conf.* 93. *Repetitis, num.* 5. *vers. & sententia, lib.* 6. Hippol. Rimin. *conf.* 41. *num.* 7. *& seq.* Curt. sen. *conf.* 75. *col.* 7. *n.* 11. Curt. iun. *conf.* 177. *num.* 13. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. concl.* 267. *num.* 54. *&* 55. Et de non ente ens, & de ente non ens, Ias. *in l. Iulianus, col.* 2. *n.* 2. *ff. de condict. indeb.* Curt. iun. *conf.* 26. *num.* 6. *lib.* 1. & de indebito debitum, & de debito
4 non debitum, Angel. Aretin. *conf.* 40. *Capio primam, num.* 39. *& seq. cum sententia.*

Facit ius irretractabile inter partes, *l. eleganter, Ang. Barbosa Axiom. Iur.* *§. si quis post ff. de condict. indeb.* Socin. *reg.* 16. Crauet. *conf.* 10. *num.* 7. Curt. iun. *dict. conf.* 26. *num.* 6. *lib.* 1. *& conf.* 177. *num.* 12. *lib.* 2. Paris. *conf.* 23. *num.* 218. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 267. *num.* 85. vbi *num.* 86. post Alciat. *reg.* 3. *præs.* 9. *num.* 17. extendit etiamsi sit lata ex contumacia vera, vel ficta, Rot. *decis.* 78. *n.* 1. *apud Farin. p.* 1. *recent.*

Inducit notorium, Crauet. *conf.* 819. *num.* 4. Abb *conf.* 89. *In quæstione, num.* 2. *&* 3. *lib.* 1. vbi intelligit de ootorio præsumpto, refert Card. Tusch. *d. litt. R, concl.* 267. *num.* 63. 5

Limita primò in sententia, seu re iudicata nulla, 6
nam cùm sententia nulla non sit sententia, *l. vlt. C. de sent. ex breuicul. recit. Clem. pastoralis, §. vt igitur, de re iudic.* Tiraquell. *in l. boues §. hoc sermone, limit.* 1. *num.* 9. *ff. de verb. signif.* ideò non transit in rem iudicatam; iuxta tradita per Vant. *de nullit. tit. Quoties, & intra quod tempus, num.* 8. Magon *Lucen. decis.* 62. *num.* 15. *& decis.* 98. *num.* 5. Surd. *conf.* 61. *num.* 53. Azeued. *l.* 2. *num.* 1. *tit.* 17. *lib.* 4. *noua Recopil.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 77. *num.* 14. *& resol.* 109. *num.* 3. *&* 4. Cald. Pereira *quæst. forens. lib.* 2. *quæst.* 37. *à princip.* Amat Roderic. *in practic. cap. vlt. part.* 2. *num.* 10. *&* 11. nec parit exceptionem rei iudicatæ, *l.* 4. *§. condemnatum, ff. de re iudic.* Tiraq *de retractu lig. §.* 1. *gloss.* 2. *à num.* 5. Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.* 1. *tit. de sentent. execut. art. vlt. num.* 4. *pag. mihi* 356.

Limita secundò in sententia notoriè iniusta, vt 7
per Surd. *decis.* 160. *n.* 39. *& conf.* 61. *num.* 24. quem citat. Mari. Antonin. *d. lib.* 1. *resol.* 77. *num.* 4. vbi *n.* 13. subdit, iniustitiam notoriam æquiparari notoriæ nullitati, Card. Tusch. *d. litt. R, concl.* 267. *num.* 109. *& seq.*

AXIOMA CCI.

Relatum.

1 *Relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus.*
2 *Relatum dicitur pars referentis.*
3 *Terminus referens censetur continere idem quod est in termino relato.*
4 *Paria sunt aliquid nominatim exprimi, vel per relationem.*
5 *Relatio restringitur, & limitatur ad illud, quod in relato continetur.*
6 *Referenti non creditur, nisi constet de relato.*

RELATVM est in referente cum omnibus suis 1
qualitatibus, *l. asse toto, ff. de hæred. instit. l. si ita scripsero, ff. de cond. &* *demonstr. l. ait Prætor, §.* 1 *ff. de re iudic.* Dec. *conf.* 47. *n.* 2. *& conf.* 647. *n.* 3. Rom. *conf.* 30. *In proposita consultatione, n.* 14. *& conf.* 305. *num.* 6. Crauet. *conf.* 45. *n.* 4. Socin. *conf.* 27. *n.* 12. *& conf.* 62. *num.* 24. *lib.* 4 Paris. *conf.* 15. *n.* 40 *&* 50. *vol.* 1. Gozadin. *conf.* 31. *n.* 2. Natt. *conf.* 104. *n.* 12. Neuizan. *conf.* 40 *n.* 3. Tiraq. *de leg. connub. gloss.* 7. *num.* 83. *&* 187. Menoch. *conf.* 1. *n.* 83. *& conf.* 150. *num.* 42. *& conf.* 247. *n.* 32. *& conf.* 19. *n.* 47. *& conf.* 539. *num.* 1. Becc. *conf.* 78. *n.* 37. *vol.* 1. Bardel. *con.* 11. *n.* 32. *vol.* 1. Surd. *conf.* 105. *n.* 30. *& conf.* 200. *n.* 5. *& conf.* 362. *num* 8. *& decis* 211. *n.* 14. *& decis* 291. *num.* 17. *&* 18. Gutierr. *conf.* 18 *num.* 58. *cum seq.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. relatio* 5. Cald. Pereira *de potest. elig. cap.* 16 *num.* 17. *&* 33. Bobadil. *in sua politica, lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 22. Manric. *decis.* 137. *num.* 6. Stephan. Gratian. *discept. forens.*

tom.3. cap. 501. *num.*16. *&* 17. Ceuall. *commur. contra commun.tom.4.quæst.*905. *num.* 13. *&* 14. Ioseph. Sesse *Aragonia decis.*115.*num.*74. Cæs. Argel.*de contradict.legit.*10.*num.*87. Benedict. Ægid.*in repet. l.ex hoc iure, ff de iustit.& iure, p.*1.*cap.*8. *num.* 91. *vers. nihilominus*, Campan. *in diuers. iuris Canon. rub.* 12. *cap.*7.*num.* 27. *prope fin.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib.*2.*resol.* 59. *casu* 16. Rot. *decis.* 35.*num.* 6. *& decis.*187.*num.*7.*& decis.* 457. *num.* 2. *apud Farin. p.* 1. *recent.& decis.*371.*num.*6.*& decis.*447.*num.*5.*part.* 2. *recent.* Sebast. Medices *de reg.iur. reg.* 10. *per tot.* Vincent Catoc *de excuss.bonor.p.*7.*quæst.*17.*num.*11. Osvvald *in Donell.lib.*17.*c.*6.*litt. M, & N.* Sigism. Scacc. *de commerc* §. 7. *gloss.* 3. *num.* 28. Amplia vt verè, propriè, & naturaliter, non per fictionem relatam sit in referente. Sebast. Medices *d.reg.* 10.*n.*7. Vincent. Caroc.*sing.*302 Robles *de repræsent. lib.*2. *c.*11.*n.*33.*&* .16.*n.*45.*& c.*29 *n.* 21. Rota *decis* 405. *n.*1.*p.* 1. *in posthum. Farin.* 2 *ias p.* 3 *recent* vbi quòd relatum stat in referente cum suis qualitatibus, & idem est ac si in relato fuisset expressum omne id, quod in referente expressum est, & *decis.*732 *num.*3. vbi quòd relatio intelligenda est secundùm qualitates in relato expressas, & *decis* 238. *num.* 5. vbi quòd relatio debet fieri ad proximiora, & quod non fit ad omnia superiùs expressa, quando resultat aliquod incompatibile, vel quando per eum sequitur effectus contrarius extensioni disponentis.

2 Extende in tantum relatum esse in referente, vt
dicatur pars referentis, Alex.*cons.*57.*Visu processu*,*n.*
8.*lib.*4. Card. Tusch *practic.concl.tom* 6.*litt. R,concl.*
3 159 *n.* 1.& in terminis referens censeatur continere
idem quod est in termino relato, Socin.*cons.*77. *In
præsenti*,*n.*6.*& cons.*89.*In causa*, *n.*9.*lib.*1.*& cons.*188.
4 *Visa Bulla*,*n.*3.*& seq.vers.ex quibus*,*lib.*4.& paria sint
aliquid nominatim exprimi, vel per relationem,
Paris.*cons.*122 *Clarissimus*, *col.*1.*n.*3.*& seq.lib.* 1. vbi
dicit hoc verum, maximè quando relatio est certa,
quia non potest fieri nisi ad vnum certum, *& cons.*10
*num.*51.*& seq.lib.*3.Castrens.*cons.*81.*in fin.lib.*1.

5 Et ideo relatio restringitur, & limitatur ad illud quod in relato continetur tantùm, Decian.*cons.* 63. *sub num.*6..*vers.nec obstat*, Bitt i.*cons.*34.*num.*6. Carol. Bardel.*cons.*61.*n.*41. Ioseph. Sesse *Aragon.decis.*125. *num.*41.*& decis.*187.*num.*110.

6 Et referenti non creditur, nisi constet de relato, *d.l.esse tota, auth.si quis, C.de edendo*, Surd.*cons.*5.*n.*57. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.*6. *resol.*38.*num.* 5. *& resol* 64 *n.*7.*& lib.*2.*resol* 8.*num.* 12. Sebast. Medices *d.reg.*10.*n.*3. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.*4. *cap.*693.*num.*2.*&* 5. Robles *d.lib.*2.*cap.*14. *num.* 36. *&* 39. Illud enim si aliter se habet, dispositio referens tanquam erronea corruit, & non attenditur, Decian.*dict.cons.*63. Menoch.*cons.*1.*num.*96. Octau. Glotit.*resp.*12.*num.*24.

AXIOMA CCII.

Remedium.

1 *Remedium ordinarium vbi datur, non conceditur extraordinarium.*

2 *Limita, si remedium extraordinarium vtilius sit ordinario.*

3 *Remedia nouo indigent, quæ de nouo emergunt.*

1 REMEDIUM ordinarium vbi datur, non conceditur extraordinarium, *l.quadam, in princip.* ibi, *quid id consequi, &c ff de edendo*, *l. in causa* 17 *ff. de minorib.* Exornant Zaz *lib.* 2. *respons. cap.* 20. Alphan. *collect.* 755 Menoch. *remed.* 15. *recup. possess.numer.* 12. Maurit. *de in integr. restitut. cap.* 11. Sfort *in simili tractat.part.* 1.*quæst.* 17. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. per quod pristinum, num.* 16. *& verb implorare, num.*9. *C.de in integr restit. minor.* Morl *in emporio iuris, part.* 1. *tit.* 5 *quæst* 3. *num.* 2. Christoph. de Pace *in scholiis ad leges styli, l.* 171. *num.*1 Card. Tusch. *practic.conclus.tom.*5.*litt.*O, *conclus.*181. D. Barbos. *in l. quia tale, num.*63. *ff. soluto matrim.*

Limita tamen, si remedium extraordinarium vtilius sit ordinario, secundùm Zaz. *dict cap.* 20. *numer.* 20. Pinel. *in l.* 2. *C. de resc.ind. vendit. part.* 3. *cap.*1.*num.*19. Maurit. *dict.cap.*11.*num.*7. Sfort. *dict. quæst.* 17. *num.* 33. Morl.*dict.quæst.*3.*num* 12. Ex quo procedit, vt minori non denegetur restitutio, quoties per hanc plenius, seu pinguiùs illi succurritur, vt notant Doctores *in l. prouincialis, ff. de noui operis nunciat.* Tiraquell. *in l. si vnquam, verb. libertis, num.*114. *C.de reuocand. donat.* Maurit. *dict. cap.* 11. *num* 7. Cald. Pereira *in d. l. si curatorem, verb. læsis, num.* 11. 2

REMEDIO nouo indigent, quæ de nouo emergunt. Vide *supra litt. E. Axiom.* 3

AXIOMA CCIII.

Reprobatio.

1 *Reprobatio vnius ex duobus propositis, videtur includere approbationem alterius.*

2 *Reprobari amplius non potest approbatum semel.*

REPROBATIO vnius ex duobus propositis, videtur includere approbationem alterius, *l.Tribunus, § fin ff de testam.milit.cap. nonne, de præsumpt.* Surd.*decis.*195. *numer.* 3. D. Barbos. *in l. cum Prætor, in princip.num.*37. *& num.* 53. *cum seq. ff. de iudic.* 1

REPROBARI amplius non potest semel approbatum. Vide *suprà Axiom.* 31.*num.*3.*cum seqq.* 2

AXIOMA CCIV.

Reus.

1 *Reo fauendum est potiùs quàm Actori in ambiguis.*

2 *Petitio obscura Actoris declaratur in fauorem ipsius, & non Rei.*

3 *Sententia, data paritate probationum, potiùs ferenda est pro Reo.*

4 *Actori tenenti causam aliquam fauorabilem, potiùs fauendum est quam Reo.*

5 *Rei officium est se defendere.*

REO fauendum est potiùs quàm Actori in ambiguis, *l.fauorabiliores, ff. de regulis iuris, §. retinendæ, Instit. de interdict.cap.cùm sunt partium, de regulis iuris, lib.*6.Exornant.Hippol.*in l.vnius, §.in ca*, *à num.* 6. *ff. de quæst. & cons.* 51. *num.* 41. Alciat. *de præsumpt.reg.* 3.*præs.*44.Menoch.*in simili tract. lib.* 2. *præs.* 90. Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 8. *cap.*9.*num.*51. 1

Non

4 Non obstat, quod obscura petitio Actoris declaratur in fauorem ipsius Actoris, & non rei, *l. si quis intentione. 66. ff. de re iudic.* quia reiecta solutione gloss. *verb. Actori, in d. cap. cùm sunt partium, & gloss. 2. in cap. cum ad Sedem, de restitut. spoliat.* afferentium hanc regulam procedere in fine iudicij, hoc est, in decisione causarum, at verò *d. l. si quis*, in principio litis, quo tempore magis fauetur Actori: respondetur, sensum huius Axiomatis, & similium esse, quod vbi iura partium, id est, Actoris, & Rei, sunt obscura hinc inde, quia scilicet post discussionem eorum, quæ vtrinque adducta & allegata sunt, res adhuc est obscura, omniáque sunt paria, & necessariò facienda est interpretatio in fauorem alterius ex litigantibus, tunc potiùs Reo fauendum est, tunc propter conditionem ipsius miserabilem, secundùm quam cùm præsumatur eum non plenè instructum accessisse, & tamen æqualiter docuit de iure suo, plus aliquid egisse videtur quàm Actor, & par est credere, quod si plenè esset instructus, plenissimè suam innocentiam ostenderet: tum etiam propter causam absolutionis, quæ in te dubia securior, & fauorabilior est, *l. absentem, ff. de pœnis, cap. diligunt, vers.*
3 *nonn. 26. q. 7.* Vnde fit, vt Axioma huiusmodi non tantùm in fine respectu sententiæ ferendæ, quæ data paritate probationum, potiùs ferenda est pro Reo, *gloss. 2. in cap. clerici. 81. dist.* Hippol. *cons. 2. num. 12. & n. 18.* Duen. *reg. 313. limit. 2.* sed etiam in principio, & in medio litis procedat, vt quia Reus aliquid petit, quod re hinc inde discussa pro vtraque parte, dubium est an concedi debeat. Quare cùm *in d. l. si quis*, non agatur de interpretatione eorum, quæ vtrinque sunt obscura, sed de declaranda petitione, quæ dubia proponitur per Actorem, meritò tunc in ipsius fauorem fit interpretatio, quia non conuenit ea, quæ Actor producit, retorqueri in eius odium, & in fauorem Rei, cui sat est. (seruata iustitiæ æqualitate, iuxta *reg. non licet, de regul. iuris, lib. 6.*) idem concedi, vt videlicet exceptio, quam dublam proposuit, in ipsius fauorem explicetur, iuxta *d. l. si quis.*

4 Limita tamen, nostrum Axioma non procedere, si Actor tueatur causam aliquam iure fauorabilem: ex quo enim tunc omnia ex parte ipsius, & Rei non sunt paria, præponderat fauor causæ, & sententia pro Actore fertur, *cap. ex litteris, de probat. cas. vlt. in princip. de re iudic. l. in partes 38. ff. Vesit.* & docent Alciat. *d. præs. 44. num. 13.* & Tiraq. *id extendens ad quamcumque causam piam, in tract. de priuileg. piæ causæ, priuil. 146. cum seq.*

5 Rei officium est se defendere, *l. 1. in princip.* vbi Bart. & Doct. *ff. de edendo,* Iaf. *in l. si ex pecunia, col. fin. vers. circa istud, C. de seruis fug.* Card. Tusch *practic. conclus. tom. 7. lit. R, concl. 327. num. 3.* Vide quæ dixi *sub verb. Actor, Axiom. 10.*

AXIOMA CCV.

Separata.

1 *Separatorum natura est diuersitatem inducere.*
2 *Separatorum separata debet esse ratio.*

1 **S**EPARATORVM natura est diuersitatem inducere, vt per Bald. *consil. 156. Cùm duæ sunt, num. 3. & in fine, lib. 3.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 7. lib. 5. concl. 184 per totum,* vbi *num. 8* post Dyn. *cons. 26. num. 4. vers. contra videtur,* & Socin. *cons. 85. Consilio, num. 7. & 8. lib. 1.* limita, vt non procedat, quando vnum capitulum dependet ab alio, quia tunc censentur connexa, & inseparabilia. Narbona *lib. 20. gloss. 21. num. 39. tit. 1. lib. 4. Recop.* Quæ autem dicantur capitula, seu causæ separatæ, vide Alexand. *cons. 89. Diligenter, in fine, vers. quæ autem dicantur, lib.* Ægid Bellam. *cons. 18. num. 4. cum seqq.*

SEPARATORVM separata debet esse ratio, 2 *l. Papinianus, ff. de minorib. l. fin. ff. de calumniat.* Bald. *in l. nus necessitatem, C. de fideicomm.* Decian. *in tract. crim. tom. 1. lib. 2. cap. 7. num. 4.* Castrens. *cons. 389. num. 2. vol. 1.* Paris. *cons. 101. num. 38. lib. 1.* quos refert Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 11. num. 4.* Menoch. *cons. 436. num. 7.* Ouid. de Amicis *de iure emphyt. 7. 42. n. 9.*

AXIOMA CCVI.

Sermo.

1 *Sermo simpliciter prolatus intelligitur de prima vice.*
2 *Sermo generalis non comprehendit personam loquentis.*
3 *Statutum pœnale non ligat Regem statuentem.*
4 *Vendens gabellam non censetur vendere contra seipsum, vt teneatur.*
5 *Sermo generalis, & indefinitus in odiosis verificatur in duobus.*

SERMO simpliciter prolatus intelligitur de prima vice, *l. boues, §. hoc sermone,* vbi latè Tiraq. 1 *ff. de verb. signif. l. cùm pater 79. §. pater, vlt. ff. de legat. 2.* Franc. Galet. *in margarita casuum Conscientiæ, verb. sermo,* Sanctarel. *var. resolut. p. 1. q. 38. num. 20. in fine,* cum aliis adductis *suprà Axiom. 73. num. 18.*

SERMO generalis non comprehendit personam 2 loquentis, late Anton Gabr. *commun. lib. 6. tit. de verb. signif. concl. 9. per tot.* Dec. *cons. 104.* Menoch. *cons. 182. num. 2.* Rot. *decis. 23. num. 3. apud Farin. p. 2. recent,* vbi declarat, vt non procedat, quando aliod suadet identitas rationis. Alex. *cons. 182. Lectis & ponderatis, num. 4. vers. significatio, lib. 2.* vbi quòd obligatio impersonaliter facta, vel scripta, non obligat personam loquentis, & scribentis, & *cons. 112. Visa copia, num. 4. lib. 7.* vbi quòd verba impersonaliter dicta non comprehendunt personam loquentis, nisi agatur de acquirendo ipsi loquenti; & *cons. 149. Viso processu, num. 5. & 6. lib. 2.* vbi quòd cedens iura sibi competentia, non censetur contra se ipsum cedere, Afflict. *decis. 319. Quondam, num. 8. & 9.* vbi quòd emens 3 Communitate gabellam, non intelligitur emisse nisi quoad alios, non quoad Communitatem, quæ non vendidit suam exemptionem; item quod promittens defendere, non intelligitur contra seipsum, Curt. iun *cons. 188. per totum,* vbi quòd dominus concedens pœnas Communitati, non includit concedentem, vt possit ipse condemnari, & alia similia ponit Surd. *cons. 47. num. 20. & seq.* vbi quòd statutum pœnale non ligat Regem statuentem, & *n. 23.* quòd vendens gabellas non censetur vendere contra seipsum vt ipse teneatur, si ante venditionem 4 non soluebat gabellam, secus si soluebat.

SERMO generalis, & indefinitus in odiosis 5 verificatur in duobus, Oldrad. *cons. 81.* vbi quòd prouisus asserens obtinere alia beneficia non excusatur à subreptione, si obtinet vltra duo beneficia, refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 7. lit. S, concl. 118. num. vnico.*

AXIOMA CCVII.

Signatum.

1 *Signatum cognoscitur ex signis.*
2 *Res praesumitur esse illius, cuius est sigillum, quo signata est.*

1 SIGNATVM cognoscitur ex signis, *l.* 1. §. *si intelligatur*, *ff. de aedilic. edicto*, *l. stigmata*, vbi Bart. *C. de fabricens. lib.* 11. Surd *cons.* 116. *num.* 15.

2 Et ideo res praesumitur esse illius, cuius est sigillum quo signata est, ex latè adductis per Afflict. *decis.* 23. *num.* 3. & 4. Anton. Gom. *l.* 45. *Tauri*, *n.* 3. & 77. Boër. *decis.* 105. *num.* 9. Soar *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *cit.* 41. *num.* 6. *pag.* 651. Rebuff. *ad leges. Galliae, tit. de mercator. min. vend. ne art.* 1. *gloss.* 2. *n.* 21. Ofasch. *Pedem. decis.* 40. *num.* 2. Mascard. *de probationib. concl.* 91. & *concl.* 1. 57. *num.* 7. *cum seqq.* & *conclus.* 160. *num.* 4. & *concl.* 551. Menoch. *de praesumpt. lib.* 3. *praes* 64 Hieron. de Laurent. *Auenionen. decis.* 30. *num.* 2. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. res* 5. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 60. *num.* 62. *cum seqq.* Curia Philip. *tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 13. *cum seqq.* vbi *num.* 16. subdit, quòd si apud duos sit contentio super rebus, quae ad eos pertinent, eo quòd eodem sigillo ambo vtuntur, possidenti adiudicari debent, si verò non sint apud eos, sed penes tertium, diuidunutr inter contendentes. Ouid. de Ameis *de iure emphyt. q.* 42. *num.* 9.

AXIOMA CCVIII.

Simile.

1 *Simile non est idem.*
2 *Et licèt simile non possit dici identitas, tamen valde simile reputatur idem.*

1 SIMILE non est idem, gloss. *in l. quod Nerua*, & *ibi* Bart. *ff. depositi*, *l. pecuniam*, *ff. si certum petatur*, *l. ad similitudinem*, *C. de Episcop. & cleric.* §. *sed inter eas*, *Instit. de nupt. capitulum*, *de rescript.* Zabarel. *cons.* 136. Cassan. *in cathalogo gloriae mundi*, *p.* 1. *consid.* 48. *vers. quartus casus*, Marc. Mant. *singul.* 318. Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *casu* 84. Bertazol. *de clausulis instrum. claus.* 27. *gloss.* 2. *num.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 1. *n.* 4. Gutier. *practic. lib.* 2. *q.* 176. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 3. *num.* 51. Accac. Anton. *in comment. ad l.* 5. *num.* 70. *ff. de condit. & demonstr.* Ferter. *in Constit. Cathaloniae, gloss.* 7. *num.* 100. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 7. *litt. S*, *conclus.* 247. Menoch. *cons.* 406. *n.* 50. & *cons.* 315. *num.* 19.

2 Et licèt simile non possit dici identitas, quia simile non est idem, tamen valde simile reputatur idem Bald. *cons.* 408. *Quidam ciuis*, *num.* 8. *vers. quapropter de necessitate, lib.* 1. quem refert Cardin. Tusch. *d. lit. S*, *concl.* 246. *num.* 6.

AXIOMA CCIX.

Singula.

1 *Singula quae non prosunt, multa collecta iuuant.*
2 *Intellige, quando singula genere suo perfecta sunt, non ita si vitiosa, & imperfecta.*
3 *Declara procedere in ciuilibus, in quibus agitur de modico praeiudicio, secus in criminalibus.*

SINGVLA quae non prosunt multa collecta iuuant, *l. spadonem*, §. *qui iura*, *ff. de excusat. tutor. l. ratione*, & *l. instrumenta*, *C. de probat. c. causam quae*, *eod. tit. l. stipulatio*, *in princip. ff. de vsuris*, gloss. *verb. legitimus*, *in l.* 2. *ff. illo tit. de excus. tutor.* Anton. Gabr. *commun. tit. de probationib. concl.* 1. *num.* 1. Alex. *cons.* 13. *Ex iu quae*, *num.* 19. *cum seqq. lib.* 1. Cald. Pereira *in l. si curatorem*, *vers. sua facilitate*, *num.* 59. *vers. tamen hac duo*, *C. de in integ. restit. minor.* Menoch. *cons.* 184. *num.* 43. Surd. *cons.* 245. *num.* 31. & *cons.* 329. *num.* 20. Anton. Monach. *Lucen. deci.* 55. *num.* 35. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 7. *litt. S*, *concl.* 276. Farinac. *in praxi crimin. p.* 4. *cons.* 39. *num.* 1. Ferter. *in Constit. Cathaloniae, gloss.* 5. *num.* 147. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *res.* 55. *num.* 16. & *lib.* 3. *res.* 7. *num.* 13. Rot. *decis.* 774. *n.* 7. *p.* 2. *recent.* 1

Intellige, quando singula genere suo perfecta sunt, non ita si vitiosa, & genere suo imperfecta sunt, *ex l. Instit. quibus modis testam. infirm.* Abb. *cons.* 16. *Ad claram*, *fine*, *lib.* 1. Alexand. *cons.* 150. *In causa & lite*, *num.* 26. & *seq. lib.* 5. Tob. Noni *in rub. Instit. de obligat. num.* 25. Menoch. *de praesumpt. lib.* 3. *praes.* 39. *num.* 6. Cardin. Tusch. *d. litt. S*, *concl.* 676. *num.* 8. & 10. Rot. *decis.* 455. *num.* 1. *ad med. p.* 2. *in posth. Farin.* 2

Declara, vt procedat in ciuilibus, in quibus agitur de modico praeiudicio, secus in criminalibus, ita Hippol. *cons.* 20. *num.* 48. & Alex. *cons.* 21. *Repetitio*, *in princip. lib.* 4. quos refert Card. Tusch. *d. litt. S*, *concl.* 276. *num.* 14. vbi *num.* 15. post Alex. *cons.* 115. *num.* 9. & *seqq. lib.* 4. subdit pariter procedere vbicunque agitur de re difficilis probationis de sui natura, quia tunc singula quae non prosunt, iunguntur. Intellige etiam & declara axioma procedere quando ad perficiendum eorum totum plura tenduot, secus si ad diuersa, quia tunc non prosunt singula, nec multiplicata iuuant. *l. vnic. C. qui num. tutel.* Sebast. Medices *de reg. iur. reg.* 3. *num.* 4. vbi primam partem in naturalibus exemplificat. 3

AXIOMA CCX.

Solutio, Soluere.

1 *Obligatio tollitur, & extinguitur solutione eius, quod debetur.*
2 *Solutus de mandato iudicis liberatur, & est securus.*
3 *Hypotheca tollitur solutione eius, quod debetur.*
4 *Creditor recipere non tenetur solutionem diminutam.*
5 *Solutio facta videtur de reliqua summa, quando aliquid petitur de resto.*
6 *Soluens in dubio videtur soluere de pecunia sua.*
7 *Soluens alij, quàm vero creditori, non liberatur.*
8 *Solui non potest aliud pro alio inuito creditori.*
9 *Soluere minus dicitur qui tardius soluit.*

SOLVTIONE eius, quod debetur, tollitur, & extinguitur obligatio, *l. nulla*, *C. de solut. l. soluitur*, *ff. quibus modis pignus, vel hypoth. princip. l. si stit.* 1
quib. c

quibus modis tollitur obligatio, Bart. *conf.67.Satis dubiè,in fin.lib.1.*Ioann de Anan.*conf.*10.Dec.*conf.449. num.36.*Abb.*conf.97.Viso,in princ.lib.2.* Alex.*conf.17. Requisitus in cunsu, num.3. lib. 1.* Bald. *conf. 192. & conf.175.lib.2.*Anchar.*conf.318.In quaest.num.2.* Surd. *conf.145.num.14.& 13.& conf.130.num. 96.* Cardin. Tusch. *litt. S,concl.*340. Carol.de Graffis *de except. except.25.num 6.*Pyrrh. Mant.*de solut.cap.54 per tot.* Stephan.Gratian.*discept.forens.tom.4.c.675.n.36.*

2 Amplia primò in solutione facta de mandato iudicis,quia soluens liberatur,& est securus, *l.non videtur,§.qui iussu,ff.de regul.iuris, l.libertò,§.Lucius,ff. de annuis leg.* Bart. *in l.creditor, in princip. ff. de solut.* Bald.*conf.128.lib. 2.* Menoch. *conf.68. num. 22. cum seqq.*Farin.*in praxi crimin.p.3.q.97.num.111.* Gutier. *pract.lib.1.q.113.num.4.* Rot.*decis.151. & decis.849. num.2. apud eundem Farin. in prima collect. nouissimarum.*Declara,nisi fiat de mandato iudicis iniusto,secundùm Gutier.*practic.lib.1.q.81.num. 10. cum seqq.* & Farinac.*d.q.97.n.112.*

3 Amplia secundò, quod solutione eius, quod debetur, ne dum tollitur omnis obligatio, sed etiam hypotheca,gloss.*verb.tollitur, in princip. Instit.quibus modis toll.oblig.* Beroi. *conf. 204. num. 7. lib. 1.* Bald. *conf.263.Iustum, lib.5.* Alexand.*conf.206. Visis, in fine, lib.6.*

4 SOLVTIONEM diminutam creditor recipere non tenetur, *l.tutor.§. Lucius, ff.de vsuris*, partis, enim solutio multa affert incommoda,*l.planè, ff.familiae hercisc.*gloss.Bart. & Alex.*in l.quidam existimauerunt, ff.si certum pet.* Surd.*decis. 186. num. 2.* Solutio
5 verò facta videtur de reliqua summa, quando aliquid petitur de resto, Mascard. *de probat.concl.* 980. *num.20.& concl. 1111. num. 20.* Parlador. *rerum quotid.lib.2.cap.fin.p.5.§.1.num.20.*

6 SOLVENS in dubio videtur soluere de pecunia sua & non de pecunia illius, cuius nomine soluit, *l.si defunctus, C. arbitrium tutelae*, Menoch. *conf.12. num.20.& 21. & de praesumpt.lib.3. praes.46.* Cassan. *in consuetud. Burgund.rub.4.§.14.verb.meubles, num.5.* Burg.de Pace *conf. 3. numer. 73.* Mascard. *de probat. concl.611.& conclus.1159.& concl.1329. n. 12.* Surd. *de aliment.tit.6.q.8.num. 51.* Gam. *Lusit. decis. 247. num.1.*Cald.Pereira *de empt.& vendit.cap. 20. n. 13.* Rot.*decis.319.ad fin.apud Farin.in 1.collect.nouissimarum.* Et praesumitur soluere ob causam grauiorem, Menoch.*conf.231.num.28. & conf. 1185. num. 24.& conf.1187.num.26.*

7 SOLVENS alij, quam vero creditori, non liberatur, *l.1.§.ante omnia,ff.de pactis,*Surd.*decis.60.n.1. & decis.129.num.2.* Gratian. *discept.forens.cap. 20 à num.30.& cap.194.num.17.*Card.Tosch.*pract.conclus. tom.7.litt.S,concl.340.n.48.cum seqq.*vbi *num.51.*cum Abb.*cons.80.lib.1.*ampliat, solutionem factam alteri, quàm ei cui debetur, non liberare soluentem, etiamsi accipiens caueat eum fideiussione de releuando illum indemnem.

8 SOLVI non potest aliud pro alio inuito creditori,*l.1.§.mutui datio,& ibi gloss.fin.* ac latè Ias *ff.si certum pet.l.promissor.§.fin ff.de constit pecun.l.item liberatur,§ qui paratus,ff.quibus modis pign.vel hypoth.l.cum à quo, cum l.seq. C.de solutionib.* Socin.*reg.28.* Cott. *in memor. verb.solui, pag. mihi 767.* Donat. à Fina *tom.2.commun.opinion.lib.8.tit.17. de solutionib. n. 36. pag. mihi* 183. Vital. de Camban. *in tractat. clausul. pag.376.num. 1.* Thom. de Thomasset. *in floribus leg. reg.31.* Gutier.*de iuram.confirmat.p.1.cap.19.* Escob. *de ratiocin.cap.17.num. 1.* Pichard. *in disput. de mora. num.97.* Surd.*decis.224.num.16.* Ceuall.*commun.contra communes,q.899.num.97.tom.4.*Garc. Gironda *de priuileg.seu exempt.explicat.n.* 203 Anton Monach. *Bononien.decis.35.n.8.*Card. Tusch.*d.litt.S,concl.354.* latè Pyrrh.Mant.*d.tract.de solut.c.7.* qui huic regulae plures ampliationes & 26. limitationes assignat. Leo *Valent.decis.184.num.19.lib.2.*Duran.*Rota decis. 2.num.1. & 2.* Quando verò aliud pro alio de consensu creditoris soluitur, tunc per talem solutionem extinguitur obligatio, Gozadin.*conf.38.num.8.*Surd. *conf.145.n.14.& seq.*quos refert Card Tusch. *d.litt. S,concl.340.num.31.*

SOLVERE minus dicitur qui tardiùs soluit, & 9
plus soluere dicitur qui statim soluit, *l. si is cui, in fine, l.minus, ff.de verborum signif.l.solutam, ff de solutionib.§.plus, Instit.de fideiuss.§. si quis agens, vers. plus autem, Instit. de actionib.cap.1.* vbi Doct *de plus petit.* cum aliis adductis per Tiraq. *de retractu lig. gloss.18.§ 1.num.35.*Surd.*conf.345.num. 9.* Menoch. *conf.35.num.27.*

AXIOMA CCXI.

Specialia.

1 *Specialia duo non possunt concurrere circa idem, & in eodem subiecto.*

2 *Intellige, quando duo, vel plura specialia veniunt principaliter, non verò in consequentiam alterius.*

3 *Specialia non passim admittenda.*

4 *Specialia non debent trahi in argumentum, vel in consequentiam, nisi propter identitatem rationis.*

5 *Specialis dispositio vno casu, facit quod in aliis casibus ius commune sit in contrarium.*

6 *Priuilegia specialia fisci arguunt in contrarium esse ius commune in aliis personis.*

SPECIALIA duo non possunt concurrere circa 1
idem, & in eodem subiecto, *l.cum post. §. gener. ff.de iure dotium, l.1.C.de dotis promiss.cap.singula 89. dist.* latè Socin. *reg. 3.* vbi limitat sex modis, Bart. *in 1.quaest. Lucana ciuitatis,in princ.num.10.vers.decimò probatur*, Oldrad.*conf.79. Duo specialia, in princ, & conf. 325. numer. 4. vers. item promissio.* Thom. de Thomass *in floribus legum,reg.*102.Menoch *conf.336. num.3.*Richard.*ad §.1.Instit.de milit.testam.n.8.& 11.* latè Card.Tusch.*pract.conclus.tom.7 litt. S,concl.360. per totam.* Surd.*conf.34. numer. 47.* Decian. *conf.74. num.51.lib. 1.*idem Menoch *de praesumpt.lib.1.praes.21. num.3.*Stephan. Gratian.*discept.forens.tom.2.d.c.518. num.27.& cap.510.num.10.& cap.573.num 36.*

Intellige,quando duo,vel plura specialia veniunt 2
principaliter, non verò in consequentiam alterius, vt declarant Bart.*d.q.1. Lucana ciuitatis, in fin.vers. ad decimum.* Thom. de Thomasset.*d.reg.*101. Tobi. Non.*ad rub.Instit.de testament.num.20.*Card. Tusch. *d.litt.S,concl.360.num.23.*

SPECIALIA non passim admittenda, Alex. *in l.* 3
*quod in bonis,§ item fideicommissum,in fin.ff.ad leg.Falcid.*Card Tusch.*d.litt.S,concl.361.n.1.* Nec trahi debent in argumentum,vel in consequentiam,quia ab 4
eis non est licitum arguere, Castrens.*conf.97. Ne in propriis,n.3.in fine, lib.2.*Cardin.Tosch.*d.litt.S,concl. 462.n.22.*vbi *n.14.*post Abb.*conf.114. Attingēd, n.5. lib. 2.* hunc limitat propter identitatem rationis. Am- 5
plia,quòd specialis dispositio in vno casu,nedum nō tribuit facultatem arguendi, sed imò facit quod in aliis casibus ius commune sit in contrariū ita Corn. *conf.81.n.9.lib.2.*Angel.*conf.183.in fine,*Bald.*conf.382, In quaestioni,n.7.vers.dum igitur,lib.5* quòd duplicatur

lib. 1. *conſ.* 150. Anchar. *conſ.* 103. *in fine*, Roman. *conſil.*86. *Viſo quaſtionis themate. num.* 12. *verſ.tertia*, Abb.*conſ.*79.*Illud in iure,in princip.lib.* 1. Guid. Papæ *deciſ.*473. vbi ait, quòd generaliter vbi eſt ius ſpeciale in certo caſu ſequitur quod in contrarium eſt
6 ius commune extra illum caſum; Ioann. de Imola *conſ.* 159. *in fine*, *verſ. neu obſtat vltimo*, vbi quòd ſpecialia priuilegia fiſci arguunt in contrarium eſſe ius cómmune in aliis perſonis.

AXIOMA CCXII.

Subiecta.

SVBIECTA talia ſunt, qualia prædicata demonſtrant, *l.*3.*ff.de fundo inſtr.l.fin.* §. *cui dulcia. ff.de vino, trit.oleóque leg.* Oldrad.*conſ.*80. *Talia ſunt*, & *conſ.*526.*num* 17.*verſ.item in hoc*, Petr.de Anchar. *conſ.*65.*n.*5.& *conſ.*82.*num.*10. Signorol. de Homod. *conſ.*205.*in fine*,& *conſ.*199.*n.*6. Crauet. *conſ.*25.*n.*30. Brunor.à Sole *in locis communib.verb.ſubiectum*,Surd. *deciſ.*149.*num.*18. & *conſ.*34. *num.* 40. & *conſ.* 375. *num.*45. Cardin. Tuſch *practic.concluſ.tom.* 7. *litt. S*, *concluſ.*716 *à princip.*

AXIOMA CCXIII.

Subrogatum.

1 *Subrogatum ſapit naturam eius,in cuius locum ſubrogatur.*
2 *Intellige procedere in ſubrogatione legis, non hominis.*
3 *Limita diuerſis modis, & numeris ſeqq.*

1 SVBROGATVM ſapit naturam eius, in cuius locum ſubrogatur, *l.ſi cum*, §.*qui iniuriarum*, *ff.ſi quis caut.*vbi Bart. Bald.Angel.& alij,*l.*1.§ *hac actio*, *ff.ſi quis teſtam.liber.l filia*, § *Titia*,*ff.de condit.* & *demonſtr.l.vnica*, §.1.*C.de rei vxoriæ act.*§ *fuerat*, *Inſtit. de actionib.ſup. Eccleſia*, *il.*1.vbi *gloſſ.*1.*verſ.*& *eſt hic argum.vt lite pendente*, Alexand.*conſ.*88. *Quod concurrere*, *num.*4.*verſ.corrobero*, *lib.*1. quod duplicatur *conſ.*137.*eod.lib.* 1. Anchar.*conſ.* 421. *Præmittendum*, *in princ.* vbi ait, quòd hæc regula eſt magiſtralis, Crauet.*conſ.*975.*num.*1 *cum ſeqq.*Socin.*reg.*34. planè Decian.*conſ.*43.*num.*14.*cum ſeqq.lib.* 3. vbi infert ad plura exempla, Euerard. *in topicis legalib. loco* 95. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect.legali*, *lib.* 2.*de loco ſubrogato* 4. Tiraq. *de iure primogen.q.*49.*num.*43. & *in tract.le mort.part.* 2. *declar.* 9. *num.* 28. Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum*, *reg.*289. Tob.Noni.*ad* §.*ſed neque heres*, *Inſtit.de teſtam. numer.* 5. Pichard. *ad* §.*ex conditione*, *n.* 13.*Inſtitut.de verb. obligationib.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. ſubrogatum*, Anton. Gabr.*commun.lib.*6.*tit.de regulis iuris*,*concl.* 2. Menoch.*conſ.*52.*num.*68.& 158.& *conſ.*70. *num.* 10. & *conſ.*95.*num.*50.& *conſ.*97.*num.* 157. & *conſ.* 211. *num.*76.& *conſ.*215.*num.*151.& *conſ.*280.*num.*12. & *conſ.*650.*num.*9.& *conſ.*840.*n.*40.& *conſ.*896. *num.* 3. & *conſ* 784. *num.* 12. vbi ait procedere, quando is ſui ſubrogatus eſt, æqualis eſt conditionibus, moribus & ſcientia cum eo cui ſubrogatus eſt, Molin. *de primogen.lib.*4.*cap.*4.*num.*16. Surd.*deciſ.*35.*num.* 9. & *deciſ.*306.*num.*5.& *de alimen.tit.*9.*q.*27.*num.* 9. & *conſ.*25.*num.*5. Eſcob. *de ratiocin. comput.* 15. *num.* 2. Monet. *decimis*, *cap.*9.*num.*75.& *de opt.canon.cap.*5. *q.*8.*num.*146.Fraue.Leo *in theſauro fori eccleſiaſt.p.*2. *cap.*4.*n.*55. Mari. Antonin.*var.reſolut.lib.*1.*reſol.*111. *num.*28.Gonzal.*ad reg.*8. *Cancell.gloſſ.*5.§.9.*num.*99. Card. Tuſch.*practic.concluſ.tom.*7.*litt. S*, *concl.* 757. *per totam.* Mareſc *var.reſol.lib.*2.*c.* 8. *num.* 8. Giurba *in conſuet. Meſſanenſ. cap.*12. *gloſſ.* 2. *num.* 9. Caſtil. *controu.lib.*4.*c.*36.*num.*51.*cum ſeqq.*& *lib.*5.*p.*1.*c.* 89. *num.*85.& 84. Ioann. Maria Nouarr.*in prax.elect.*& *variat.fori.q.*52. *num.* 8. & 9. *sect.* 1. & *quaſt. forenſ. lib.* 1.*q.* 48. *num.* 6. Stephan. Gratian.*diſcept. forenſ. cap.*624. *num.* 2. *cum ſeqq.* vbi *num.* 10. ampliat ſiue expreſsè, ſiue tacitè ſubrogatio fiat, & *c.*706.*n.*67. & *cap.*719.*numer.*9. vbi *num.* 10. extendit etiam in materia ſtricta,& correctoria, & *cap.*766.*num.* 37. & *c.*769.*num* 69.& *c.*791.*num.*14.*tom.*4.& *cap.* 989. *num.*25.*tom.*5. Robles *de repræſent.lib.*1.*cap.*12.*n.*18. & *lib.*3.*cap.*8.*num.*7.& *c.* 18 *num.*31. Anell. Amat. *conſ.*60.*num.*8.& *conſ.*81.*n.* 18. Ioſeph. Vela.*diſcept. forenſ.differt* 22.*n.*29.*in fin.*

Intellige ſubrogatum ſapere naturam primordialem, non accidentalem eius,in cuius locum ſubrogatur, vt declarant Surd.*d.tit.*9.*q.*28. *num.* 22. & ideo, quando dicitur ſubrogatum ſapere naturam eius in cuius locum ſubrogatur cum omnibus qualitatibus & cauſis,intelligitur de naturali cauſa,non de accidentali, Beroi.*conſ.*71. *num.*41. & *ſeq. lib.* 1. Card. Tuſch *d.concl.*757.*num.*55. Et intellige etiam procedere in ſubrogatione legis, non hominis, ex Rimin.iun.*conſ.*18. *num.* 88. & *conſ.*415. *num.* 128. & *ſeq.*quem refert Card. Tuſch *d.litt. S*, *concl* 757. *num.*49 vbi *num.* 54. poſt Anchar. *conſ.*110.*num.* 5. ſubdit, ſubrogatum non ſapere naturam eius,cuius loco ſubrogatur, niſi vel in ſubſidium, vel quando ſubrogatio eſt in plenum ius.Intellige etiam, vt ſuprà tetigimus *num.* 1. quando ſubrogatum habet qualitates eius, in cuius locum ſubrogatur, quia ſi qualitas,vel vnum ex requiſitis neceſſariis ſubrogato deficiat, vel diuerſa inter vtrumque datur qualitas, eius naturam, in cuius locum ſubrogatur,non ſapit, *l.Lucius*, *ff.de fideicomm ff.libert.*Surd.*conſ.* 31. *num.*41.& *conſ.*158.*num.*21.& *conſ.*145.*num.* 48. & *conſ.* 269. *num.* 30 Polyd. Ripa *obſeru.* 250. Morot. *conſ.*49.*num.*3.Franc.à Souſa *in l.fœmina*, *ff. de regul. iuris*,*p.*1.*n.*229 Ioann.Maria Nouarr.*in praxi elect.*& *variat.fori*,*dict.q.*52.*n.*10.*cum ſeqq.* Didac.de Marino *in addit.ad deciſ.Grammat.*105.*num.*13. plenè Giurba *in conſ.crimin.* 99. *num.* 15.vbi quòd inter ſubrogatum,& eum,cui fit ſubrogatio, nulla eſſe debet differentia, nec diuerſa qualitas. 2

Primò limita, quando ſubrogatum fit ad rem diuerſæ naturæ,*l.cùm in fundo*,§.*ſi fundus*,*ff. de iure dot.* Surd.*de aliment.tit.*5.*q.*1.*num.* 34. & quando non viget eadem qualitas in ſubrogato, imò repugnat, Rimin.iun.*conſ.*113.*num.* 129. quem refert Cardin. Tuſch.*d.litt. S*,*concl.*757. *num.* 57. Franc. à Souſa *in repet.l.fœmina*, *ff.de regul.iuris*,*p* 1.*num.*129.Menoch. *conſ.*427.*num.* 8. Robles *dict.lib.* 1. *cap.* 12. *num.*68. vbi ait hoc Axioma non procedere quando perſona ſubrogata eſt diuerſi iuris & conditionis illius, in cuius locum ſubrogatur. & *numer.* 61. etiam limitat quando ceſſat in perſona ſubrogata illa qualitas, propter quam priuilegium conceditur. 3

Secundò limita, vbi aliquid eſt ſpecialiter attributum, tunc enim in eo ſubrogatum non ſapit eandem naturam,nec ſubrogationis regula id extendit, quod fuit ſpecialiter conceſſum, Surd. *de aliment. tit.*9.*q.* 21. *num.* 21. D. Barboſ. *In l.cùm Prætor*, §.1. *n.*421.*ff.de iudic.* 4

Tertiò limita, quando illud, in cuius locum fit ſubrogatio, 5

subrogatio, esset extinctum, Rimin.iun. *cons.*113. *numer.* 121. Cardin. Tusch. *dict. litt. S, conclus.* 757. *num.*51.

6 Quartò limita in pœnalibus, secundùm Seraphin. *decis.*537.*n.*4 Ant.Gabr.*commun.tit.de reg.iur.concl.*2. *n.*29. Mari Giurba *d.cons.*96.*n.*16.

7 Quintò limita in priuilegiis, vt scribunt Azeued. *l.*1.*num.*17.*tit.*1.*lib.*6.*noua Recop.* Garc. Gironda *de priuileg seu exempt.explicat.n.*1313.

AXIOMA CCXIV.

Subtilitas.

SVBTILITAS omnia veritatem lædit, Decian. *cons.*666.*Visa copia, circa fin.* Gemin.*cons.*49.*Super isto puncto, num.*4.*vers.num subtilitas.* Roman.*cons.*301. *In proposito, num.*15.*vers. secundò demonstro.* Et voluntates contrahentium subuertit, *l.*1.*C. vt action. ab hered.vel contra heredem.* Et errorem inducit Bald. *in proœm. Decret incip. Institum, circa fin.* Roman. *vbi suprà*, Roland à Valle *cons.*55.*num.*7.*lib.*1. vbi ait, quòd in rebus claris subtilizatio est errorem quærere, & ideo illa non est curanda in foro Ecclesiastico, ex quo de mente constat, *cap.dilecti, de iudic.* Federic. de Senis *cons.*158. *Reuerende Pater, in princ.* maximè in causis beneficialibus, Anchar.*cons.*295. *Pro clariori, in fine.*

AXIOMA CCXV.

Summa.

1 *Summa maiori inest minor.*
2 *Dispositiones quando sunt diuersæ, summa maior non continet minorem.*
3 *Summa maior non continet minorem, quando sumus in contractu ex causa onerosa, & in litteris ad beneficia vacatura ad summam maiorem, vt num.*4.
5 *Declaratur* text. in l. si decem 54. in princ. ff.locati, *& conciliatur cum* text. in l.1. §. si stipulanti. ff.de verbor.obligat.

1 SVMMÆ maiori inest minor, *l.*1.§.*si stipulanti, ff.de verb.obligat.c.*1.*de arbitr.lib.*6. Bald.*cons.*307. *vers.in contrarium, lib.*1. Pichard. *ad §.preterea, n.*8. *Instit.de inutilib.stipulat.* Cardin. Seraphin *decis.*267. *numer.* 4. Card.Tusch. *practic. conclus.tom.* 7. *litt. S, conclus.*885. *per totam*, Menoch. *cons.*265. *numer.*3. Thesaur. *decis.* 121. *num.*10. Pereg. *Patau. decis.*62. *num.* 2. *vers. quando Iudex*, Aloys. Ricc. *in collect. decis.*1635. Ioan. Maria Nouar. *quæst.forens.lib.*1.*q.*24. *num.*6.

2 Primò limita, quando sunt diuersæ dispositiones, quia tunc summa maior non continet minorem, Alex. *cons.*179. *Viso processu, n.* 14. *vers. nec etiam, lib.*5 quem refert Card.Tusch. *d.concl.*885. *num.*19. Idem est, quando summæ diuersitas constituit specierum diuersitatem, secundùm Cardin. Seraphin. *citato loco.*

3 Secundò limita, quando sumus in contractu ex causa onerosa. Alex.*cons.*18.*num.*3.*lib.*1. Card.Tusch. *concl.*885.*n.*12.

4 Tertiò limita in litteris ad beneficia vacatura ad summam maiorem, putà primum vacaturum valoris centum, non potest capere beneficium de minori summa propter odium litterarum similium, quia in casu maior summa non continet minorem, Lap. *alleg.*79.*num.*3.*vers.sed quare, & cons.*103.*num* 6.*vers. secundo*, Zabarel. *cons.*136.*num.*4. Card Tusch.*dict. concl.*885.*n.*13.

Verùm contra nostrum Axioma obstat difficilis text. *in l.si decem* 54 *in princip ff.locati*, vbi dispositio concepta super maiori summa, non verificatur in minori, nec satisfacit communis intellectus Bart. *in d.l.*1.§.*si stipulanti*, quem sequuntur Anton Gom. *tom.*2. *var. vbi de contractib. cap.*9. *numer.* 4. Conan. *comment. iuris, lib.*8. *cap.* 11. *num.* 4. Emman. Costa *lib.*1.*lect.cap.*2.*num.*1. asserentis propterea ibi dispositionem conceptam, verificari in minori, quia agitur de causa onerosa, in qua non procedit huiusmodi Axioma, sed tantùm in causa lucratiua, quia conuincitur ex *eadem l. si decem*, in secundo casu, vbi probatur maiorem summam prolatam à conductore verificari in minori per se. 5

Quare reiecto supradicto intellectu, considero dispositionem conceptam super maiori summa, non verificari in minori, nisi appareat verisimiliter disponentem intendisse quamcunque summam contentam sub maiori. Cùm igitur primo casu *d.l.si decem*, maior summa proferatur à petente, scilicet à domino rei locatæ, ideo non videtur consentire in minori summa, quia est ei præiudiciale: attamen secundo casu maior summa profertur à promittente scilicet conductore, & ideo in minori consensisse videtur, nam verisimiliter præsumitur conductorem, qui in maiori summa consensit, à fortiori consentire in minori, si intelligeret locatorem minus velle locare, quia per hoc fit melior conditio ipsius. Sensus verò *dict.* §. *stipulanti*, ex quo probatur huiusmodi Axioma, (omissis variis intellectibus, de quibus Menchac. *de su.cess. creat.*§.10 *num.*142.) potest verificari legendo illum continuatiuè ad *vers. nisi stipulatori*, supra proximè præcedentem; & ita loquitur casu quo diuersitas promittentis maiorem, vel minorem summam, incontinenti placuit interroganti, & ita ex eo quod fuit sequuta complacentia stipulationis in diuersitate summæ promissæ, propter quam valet stipulatio in minori summa.

AXIOMA CCXVI.

Superfluitas, Superfluum.

1 *Superfluitas euitanda est in omni interpretatione, & dispositione.*
2 *Superflua omnia sunt reprobata.*
3 *Actibus superflu. non debemus uti.*
4 *Iuris communis correctio potius admittitur, quàm quod verba sint superflua.*
5 *Verba potiùs impropriãda sunt, quàm quod sint superflua.*
6 *Bis aliquid in legibus, & statutis ponitur, ad euitandam malitiosam, & sophisticam interpretationem.*
7 *Superfluitas potiùs toleratur, quàm quis damnum indebitè patiatur.*
8 *Superfluum dici non potest, quando explicitè & distinctè declaratur, quod implicitè erat dispositum.*
9 *Superfluitas admittitur, ne voluntas testatoris, vel disponentis tollatur.*
10 *Iniquitas vt euitetur, toleratur superfluitas.*

1 SVPERFLVITAS euitanda eſt in omni interpretatione, & diſpoſirione, vt per Roland. à Valle *conſ.62. num.30.& ſeq.lib.3.*quem refert Card. Tuſch. *practic.concluſ.tom.7.litt.S,concl.895.num.36.* Menoch. *conſ.81. num. 32.* Rot. *deciſ.702. num. 3. apud Fariu.p.2.recent.& deciſ.75.num.8.ead.p.2.* dicit quòd non eſt recedendum à natura rei, vt ſuperfluitas euiretur, & *deciſ.357.num.1.ead.p.2.* cenſet quòd ſuperfluitas non debet admitti etiam in quacunque materia odioſa, & in diſpenſatione.

2 SVPERFLVA omnia ſunt reprobata, *l. 1. §. quibus, C. de nouo Cod. l. fin. C. qui admitti ad bonor. poſſeſſ. & in proœm. Decret.* ibi, *reſecatis ſuperfluis, Clem.exiui. §. quamuis,* vbi Card.*num.230.de verbor. ſignific.* Mandoſ. *ad reg. 8. Cancel. quæſt.5. num. 4.* Gonzal. *ad reg.8. Cancell.gloſſ.13.num.72.& gloſſ.22. num.4.*

3 SVPERFLVIS actibus non debemus vti, *l. hac ſtipulatio. § diui. ff. vt legator. nomine caueatur,* Caſtrenſ. *conſ. 240. Subtiliter, propè fin. lib. 2.* Cardin. Tuſch. *d.litt.S, concl. 894. num.6.* nec ſuperfluis & impertinentibus allegationibus, Caſtrenſ. *conſ.201. Viſis, & conſideratis, col.pen.verſ.quantum verò, lib.1.* Card.Tuſch *d.litt.S.conſ.896.num.7.* nec cautionibus, *l.non cogendum, ff.de procuratorib.* Caſtrenſ.*conſ.107. Viſis omnibus, num.3. col.2. verſ. præterea, lib.1.* Roman. *conſ.62. Florentina, col.1. in fine,* illis enim non præſumitur quis velle vti, Abb. *conſ 73. Circa pri-*
4 *mum, num.3. verſ. præterea, lib.2.* quia potiùs admittitur correctio iuris communis, quàm quod verba ſint ſuperflua, Cranet. *conſ.91. num.5.* quem refert Card.Tuſch. *dict. litt.S, concl.893.num.38.* & potiùs
5 improprianda ſunt verba, quàm quod ſunt ſuperflua, Roland.*conſ.61. num.16. & conſ. 62. num. 31. & ſeq. lib. 3.* Crauet. *conſ.294.num. 3. & conſ. 714. Illuſtris, n.19.*

6 Primò limita, quia frequenter in legibus & ſtatutis ſemel diſpoſitum etiam per verba inculcata idem importantia diſponitur, & plus non operantur, niſi maiorem declarationem, gloſſ. *verb. inculcatio, in l.lecta, ff.ſi certum pet.* Cuman. *conſ.55. num.4. verſ. quamuis,* Caſtrenſ. *conſ.75. Notandum, num.2. verſ. frequenter, lib.2.* & ideo dicunt Felin.*in cap.venerabilis, num.1.notab.3. de officio deleg.* & Iaſ. *in l.eum qui, § ita te, & Titium, num.4.verſ.ſed aduerto. ff. de verb. obligat.* quòd ſæpe aliquid bis ponitur ad euitandam malitioſam, & ſophiſticam interpretationem, & ſic ad maiorem expreſſionem, referunt Cardin.Tuſch.*d.litt.S, concluſ.895.n.49.*Gonzal.*ad reg.8. Canc.gloſſ.6.n.32.*

7 Secundò limita, quia potiùs toleratur ſuperfluitas, quàm quod quis damnum indebitè patiatur, Crauet. *conſ.70. num. 29. verſ. imò potiùs,* Cephal. *conſ.104.num.22. lib.1.* Suid. *deciſ.36. num.19.& 20.* Cardin.Tuſch. *d.litt.S, concl.895. num. 56.* Gonzal. *d.gloſſ.6.n.32.*

8 Tertiò limita, quando explicitè & diſtinctè declaratur, quod implicitè erat diſpoſitum, quia tunc dici non poteſt ſuperfluum, Ruin. *conſ.89.num.17. verſ. nec obſtat, vol.4.* Tiraq. *in l.ſi vnquam, verb.reuertatur, num.16.C.de reuocand.donat.*quos refert, & ſequitur Gonzal.*d.gloſſ.6.num.23.*

9 Quartò limita, quia ſuperfluitas admittitur, ne voluntas teſtatoris, vel diſponentis tollatur, Cranet. *conſ.15. num.17.verſ.ex præmiſſis,* vel ne fiat contra mentem diſponentis, idem Cranet. *conſ.70. num. 19. verſ.tertio,* prout illum refert Card. Tuſch. *d.litt.S, concl.895.num.54.*

10 Quintò limita, quia toleratur, vt euitetur iniquitas, Crauet.*conſ.70.num.26.verſ.ſecundò reſpondeo, & in verſ.quintò reſpondeo,* idem tenet, ne abſurdum inducatur, refert Card. Tuſch. *d.concl.895. num.55. & 57.*

Sextò limita, quia potiùs admittitur ſuperfluitas ſtatuti, quàm quod ſtatuentes voluerint aliquid illicitè, vel non permiſſum ſtatuere, Caſtrenſ. *conſ.258. Viſo puncto, col.1.in fine, verſ.nec erit ſtatutum, lib.2.* Cardin. Tuſch. *d.litt.S, concl.895.num.61.* 11

AXIOMA CCXVII.

Tacens.

1 *Tacens conſentire videtur.*
2 *Intellige in fauorabilibus.*
3 *Limita in præiudicialibus.*
4 *Tacens conſentire videtur in iudicialibus, etiam in ſibi præiudicialibus.*
5 *Tacens habetur pro conſentiente, etiam in damnoſis fauore Reip.pupilli, & Eccleſiæ.*
6 *Ius quando reſiſtit, tunc tacens conſentire non videtur.*
7 *Tacens quando contradicendo actum impedire non potuiſſet, tunc conſentire non cenſetur.*

TACENS conſentire videtur, *l.1.§. voluntatem, ff.ſoluto matrim.l.qui tacet,* vbi Dec. & Cagnol. *ff.de regulis iuris, l.2.C.de acquir.poſſeſſ. l.ſi fine, C. ad Velleian.l.ſi hypothecas, C.de remiſſ. pignor.cap.nonne, de præſumpt.cap.qui tacet 43.*vbi Dyn.& Ioann Andr. *de regulis iuris, lib.6.* Caball.*de milleloq.153.*Corſet. *in ſing. taciturnitas,* Anton.Scap. *de iure non ſcripto, lib.5.cap.101.* Ioſeph.Ludou.*Peruſ.deciſ.9. à num.21.* Sebaſt. Medices *in tract. Mors omnia ſoluit. part. 2. concl. 5. numer. 21.* Menoch. *conſ. 246.numer.26.& conſ. 259. num.14.& conſ.237. num. 25. & conſ.304. num. 30. & conſ. 967. num. 15.* Maſcard. *de probat. concl.1218.*Menoch.*de præſumpt.lib.3. præſ.9. num.20.* Azor. *Inſtit. moral. p.1. lib.1. cap.4. in princip.* Marl. Antonin.*var.reſolut.lib.1.reſol.92.num.1.*Aloyſ.Ricc. *in collect. deciſ. p.4. collect. 1040.* Hieron. de Amatis *deciſ.47.num.13.* Sigiſm. Scacc. *de commerc.§.1. q. 7. p.2. ampl.19. num.129.* Ioann.Maria Nouarr. *quæſt. forenſ. lib.1. q.82. à princ.* Alex.Trentacinq. *conſ.8. numer.2.& 4. tom.2.* vbi *num.6.* quod tacere eſt medium inter conſentire, & tacere. 1

Intellige in fauorabilibus, *l.1.§.pen.ff. nautæ, caupones, l.qui patitur. ff.mandati, l.ſi fideiuſſor, in fin.C. eod, tit, l.ſi vt proponis, C.de nupt.* Coſta *in l.ſi ex cautione, fallent.4. num.2.* Bald. *conſ.299. Dicunt, num.5. verſ.item contractus, lib.1.* Clar. *§.donatio, q.14.num 5.* Conarr. *in rub.de teſtament.p.3. num.12. verſ. verùm ſi donatarius,* Medin.*de primogen.lib.4.cap.2.num.76.* Mench.*illuſtr.quæſt.lib.2. cap.62.à num.8.* Thom. de Thomaſſet.*in floribus legum, reg.253.& 290* Maſcard. *de probat. concluſ. 1158. numer. 25.* Menoch. *de præſumpt.lib.3. præſ.42. num.11. & 24. & lib.6. præſ.99. num.11.* D. Barboſ. *in l.quæ dotis, num.153. & 164. ff.ſoluto matrim.* Sanchez *de Matrim. lib.1.diſp.5.n.5.* Cardin Tuſch. *practic. concluſ. tom. 8. litt.T, concl.1. num.1.* vbi *numer.2.* poſt Calderin. *conſ.223. in fine, verſ. & per hoc reſpondetur,* aliàs 2. *de præbend.* limitat vbicunque vltra conſenſum requiritur aliquid, quia tunc non ſufficit tacitus conſenſus in fauorabilibus. Nouar. *dict. quæſt.82. numer. 1. verſ. hoc tamen.* 2

Limita primò in præiudicialibus, *l.imitum, ff. de ſeruit. vrb. præd. l. in eo, §. pen. ff. de ritu nupt.* 3

Gemin.

Gemin.*conf.53.circa fin.verf.nec iſto caſu*, Bald. *dict. conf.299.n.5.verf.item contractus*, *lib.1*.Alex.*conf.84. In cauſa,in fine,lib.7*. Couar.*practic.cap.15.verf.quintò deinde*, Thom. de Thomsiſſet *d.reg.253*. Fachin *controuerſ.iuris*, *lib.8.cap.64*. Menoch.*conſ 573.num.12*. Surd.*decis.302.n 3.& conſ.349.n. 4* Cald. Pereira *de reſolut.emphyt.cap. 22. num. 11. & de empt. & vendit. cap.33.num.81.& ſeq.*D Barboſ.*in l.2 §.vlt. à num.6. ff.ſoluto matrim.& in d.l.qua dotis, num.153. & 164. ff.eod.*Benedict. Ægid.*in repet.l.ex hoc iure,ff.de iuſtit. & iure, p.1.cap.9.num.81*. Steph Gratian. *diſcept. forenſ.cap.38.num.20.& cap.68.num.16*.Card. Tuſch. *d.litt. T,concl.3.per totam*, Mari. Antonin.*dict.lib.1. reſol.59.caſu 1*.Sanchez *d.diſp.5.num.5*. Statil. Pacif. *de Saluiano interd.inſp.3.cap.5.num.59*. vbi *num. 60*. ſublimitat quando diuturna & longa taciturnitas, & patientia adeſſet,idem Gratian.*tom.4.c.730.n.40. & cap.795.num.5*. Ioann. Maria Nouar.*d.lib.1.q.82. num.1.verſ.at ſecus*, Mari.Giurba *in conſuet. Meſſan. p.1.c.14.gloſſ.2.n.5*.Reinoſo *in obſeru.pract.obſeru 61. num. 29*. etiamſi vltra taciturnitatem concurrat aliquis actus poſitiuus,ſecundùm Maſcard. *concl.1218. num.31*. Surd.*decis.32.num.11. & decis.264. num. 8*. contrà Abb.*in cap. non inniſt*, *col. pen. de procurator.* quem refert Card. Tuſch *d.litt.T,concl.3.num.13*.

4 Sublimita in iudicialibus, in quibus tacens conſentire cenſetur etiam in ſibi præiudicialibus, Tiraq. *de iure mariti*, *gloſſ.7.num.37*. Surd. *decis.47. num.9*. D. Barboſ.*in l.diuortio*, *§.ob donationes*, *n.14.ff.ſoluto matrim.*Iac. Cancer. *var.reſol.lib.1.c.20.n.21. & c.7. num.25*. Pacif *d. inſpect. cap.5. num. 86*. Vnde quòd tacens,& non contradicens proteſtationi, quæ ſibi fit, cenſeatur conſentire etiam in damnoſis, dicit Roman.*conſ.311.In caſu*, *num.2.& ſeq.*vbi *num.4*.id extendit maximè in proteſtatione,quæ fit inter contrahentes ad dirimendum ius alterius. Hinc etiam tacens, & non contradicens negatiuæ poſitæ in iudicio, quod quis non impleuerit aliquid, ad quod obligatur, cenſetur fateri negatiuam, ex Caccet. *conſ. 1. in fine*, *verſ. ſecundò probatur*, quem refert Card. Tuſch.*d.litt. T,concl.3.num 17*.

5 Sublimita etiam fauore Reipublicæ, pupilli, & Eccleſiæ, quia tacens habetur pro conſentiente etiam in damnoſis, Roman.*d.conſ.311.n.3*. Item fauore piæ cauſæ, ex adductis per Socin.*conſ.291.Viſis litteris,n.1.lib.2*.Mandel.*conſ.153.num.10*.Roman. *d.conſ.311.n.4*.Tiraq.*de priuileg.piæ cauſa,priuil. 131*.

6 Secundò limita, quando ius reſiſtit, quia tunc tacens conſentire non videtur, gloſſ.*in cap.plerumque 2.q.7*.Maſcard.*de probat.concl.1153.num.52*.

7 Tertiò limita, quando tacens contradicendo actum impedire non potuiſſet,quia tunc conſentire non cenſetur,*l.Caius,ff.de pignor.act.l.ſæpe*, *§.cur autem,ff.de re iudic.*gloſſ.*in l.ſicut*,*§.non videtur,ff.quibus modis pignus*, *vel hypotheca*, Menoch.*conſ.110.n.10*. Surd.*decis.294.n.13.& decis.302.n. 2*. Cald. Pereira *de empt.& vendit.cap.33.num. 81*. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 38. num. 21. & cap. 68. num. 16*. Rot. *decis.513.num. 3. apud Farin.p. 1. recent*. Idem Gratian.*c.730.num.41*. Pacific. *d. loco num.73*. Cùm aliàs in aliis caſibus,quos tacens,ſi vellet,poſſet impedire,conſentire videatur,*l.ſi fideiuſſor*, *C. mandati*, Bart.*in l.qua dotis*, *num.22*.vbi D. Barboſ. *num.160. ff.ſoluto matrim.* Neguzant. *de pignorib.memb. 4.p. 2. n.152*. Couarr *d.cap.15.num.5.verſ.tertio*,Tiraq.*de retract.lig.§.1.gloſſ.9.n.149*. Mendoç *de pactis,lib.2.c.4. num.37*.Menoch.*de præſumpt.lib.6.præſ.99.num.13.& conſ 58.num.65*. Maſcard.*concl.1138.num.47*. Fachin. *controuerſ.lib.7.cap. 80*. Surd.*conſ.290.num.21*.Card. Pereira *de renouat.emphyt.q.16.num.47.& 52*.

AXIOMA CCXVIII.

Tacitum.

1 *Taciti, & expreſſi idem eſt iudicium.*
2 *Intellige, quando tacitum nihil includitur in natura expreſſi.*
3 *Tacitum pro expreſſo habetur in vltimis voluntatibus.*
4 *Expreſſum plus operatur quàm tacitum, quando agitur de annullando actum.*
5 *Tacitum non operatur quantum expreſſum in prohibitis.*
6 *Taciti & coniecturati par eſt virtus cum expreſſo.*
7 *Tacitum non producit aliud tacitum.*
8 *Tacitum reſultans ex expreſſo, ceſſat ceſſante expreſſo.*

TACITI, & expreſſi idem eſt iudicium, *l.cùm quid*, *ff.ſi certum petatur*, *l ſi filiusfam. ff.eod.tit. l.vlt.ff.de legat.2.l.item quia ff.de pactis*, *l. vlt, C. quæ bona cedere poſſunt*,Federic.de Senis *conſ.100 Factum, in princ.*Couarr.*in cap.quamuis pactum*, *de pactis.lib.6. p.2.in init.num.6,in med.* Menchac. *controuerſ. illuſtr. cap.33 num.26*. Menoch.*conſ.108.n.54.& conſ. 183. num. 8. & 30. & conſ. 461. num. 45. & de præſumpt. lib 4.præſ. 10. num. 8*. vbi intelligit, quando tacitum ineſt præcisè & ſimpliciter,ſecus,ſi limitatè,Flamin. *de reſignat.benefic.lib.1.q.1.num.3.cum ſeqq. & q. 13. num.13*.Eſcobar.*de ratiocin.cap.7.n.7* Franc. Molin. *de ritu nuptiar.lib. 3. q. 80. num. 30*. Morl. *in emporio iuris*, *p.1.tit.8 q.24.per totam*, Vgolin. *de officio, & poteſt. Epiſcopi*; *cap.7.§.2. num. 7*. Gonzal.*ad reg.8. Cancell.gloſſ.14.num. 64*. Anton. à Souſa *in relect. de cenſuris Bulla in Cœna Domini*, *cap.24 d.ſp.101.n.2*. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt.p.3.cap.7. n. 61*. Campan.*in diuerſorio Iuris Canon.rub.12.cap.4.num.5*. Card. Tuſch *practic.concluſ.tom.8.litt. T,concl. 7.cum duabus ſeqq.* Hermoſil. *l.2.gloſſ.3.num.1.2. & 6.tit.1. part.5*.Ioſeph.Vela *diſſert.12.num.12*. 1

Intellige, quando tacitum includitur in natura expreſſi, ſecus eſt ſi non ſit de natura expreſſi, nec inducatur ſub expreſſo, ſecundùm Mari. Antonin. *var.reſolut.lib. 1. reſol. 57. num. 72*. Intellige etiam, quando vtrumque procedit ex potentia eiuſdem cauſæ, vt declarauit Rota *decis. 608. num. 2. apud Farin.p.2.recent*. 2

Amplia in vltimis voluntatibus,quia in illis tacitum pro expreſſo habetur, vt per text.*in l.inter veſtem. ff. de auro & arg. leg.& in l.in conditionibus primum locum,ff de condit.& demonſtrat.* reſoluunt Bart. *in l.cùm quid*, *col.2.num.9.verſ.& pro huius ſolutione, ff. ſi certum petatur*, & ibi Bald.*col. 3. verſ. in gloſſ.* Angel.*col.2.num. 2*. Fulgoſ.*col.2.num.7*. Salicet. *col.1. num.3* Ludou.Roman.*col.3.in princip.num.31*. Socin. *col.4.num.23*. Corn.*col 2.num.6*. Dec. *col.5 num. 22*. Ioann.Bolognet.*num.51*.& alij,quos refert Rendina *in promptuario recept.ſent.tom.1.tit.100.num.16*. 3

Primò limita, quando agitur de annullando actum, quia tunc plus operatur expreſſum, quàm tacitum Alexand.*conſ.59.Attentis narratis*, *num.15. verſ.nec obſtant*, *lib.3*. Hippol. Rimin. iun.*conſ.364. Dubitatur*, *n.15.lib.1*. Card. Tuſch. *d.litt. T, concl 7. num.35. & 36*. Sicut etiam vbi agitur de effectu excluſionis & priuationis,quia tunc par non eſt virtus taciti & expreſſi, Curt.iun. *in l.cùm quid*, *n.15. verſ. octauus caſus*, *ff.ſi cert.pet.* Menoch. *d.lib. 4.præſ. 40. num.10*. 4

Secundò

5 Secnndò limita in prohibitis in quibos tacitum non operatur quantum expteſſum, quia ex tacito non infertur conſenſus eitca prohibita, Caſtrenſ. *conſ.159.Circa primum, in princ.lib.2.*Crauet.*conſ.*100.*num.*7.vbi *num* 8 ſubdit, quòd tacitos cooſenſus non eſt tantæ potenriæ, quantæ eſt expreſſus in iis, quæ ſont contra regulas iuris communis, Card. Tuſch. *d.litt.T, concl.7.num.*39.*&* 41.

6 Taciti & conieсturati par eſt vittns cum expreſſo, Alexand.*conſ.*109.*Super prima, num.17.verſ. preterea in quaſtione, prope fin. lib.* 7. Cardin. Tuſch. *d.litt.T, concl.7.num.*13.

7 Tacitvm non prodocit aliud taeitum, ſecundùm Deeian.*conſ.49.num.50.lib.* 5. Card. Tuſch. *d.litt.T, concl.*10. *per totam*; vnde euenit, vt ſi quis faciat actum, qui tacitè importat aditionem, illa aditio racita non poſſit operari, quòd cenſeatot renunciatum beoeficio inuentarij, provt ſi aditio eſſet expreſſa, vt tenent Cephal.*conſ.*139.*num.*13.*lib.*1. quem referunt Fanuc. *in tract. de inuentar. in præfat. num.26.circa finem*, & Card Tuſch.*d.litt. T, concl.7. num.26.& concl.10.num.7.*

8 Tacitvm reſultans ex expreſſo, ceſſat ceſſante expreſſo, *l.3.§.fin.ff.de ſeruit.ruſt.præd.* Caſtrenſ. *conſ.106.incipiendo, n.3.lib.*2.vbi declarat, vt procedat quando ſobeſt eadem ratio, vel quando tacitum per ſe ſtare non poteſt, aliàs ſecus, provt eum refert Card. Tuſch.*d.litt.T, conc.11.num.1.&* 2. vbi nomeris ſeqq limitar, quaodo tacitum reſultans ex expreſſo, eſt æquè priocipale, & quando diuerſa ratio eſt inter expreſſum & tacitum.

AXIOMA CCXIX.

Tempus.

1 *Tempus non eſt modus tollendæ, nec inducendæ obligationis.*
2 *Legis tempus qui non obſeruat, non dicitur formam legis obſeruare.*
3 *Tempore eodem vbi aliquid fit, non datur prius, nec poſterius.*
4 *Temporalia ad agendum, ſunt perpetua ad excipiendum.*
5 *Tempore habili aliquid fieri, vel conferri in tempus habile, paria ſunt.*

1 Tempvs non eſt modus tollendæ, nec inducendæ obligationis, *l.obligationum, §.placet, ff. de act.& oblig.§.at ſi ita ſtipuleris, Inſtit.de verb.obligat.* gloſſ. *verb. ordinem, in cap. cum ex officij* 16. *de præſcript.*Anton.Gom.*var.tom.1.cap.11.num.* 21. Acacc. Antoo.*in commens. ad l. 1. ff. de condit. & demonſtr. verb.cùm dies certus, num.*5. Aloyſ. Ricc.*in praxi rerum fori eccleſiaſt.deciſ.*732.*in* 1.*edit.*aliàs *reſolut.*509. *num. in 2. edit. & deciſ. Curia Archiep. Neapol.* 65. *num.4. part.* 2. Menoch. *conſ.* 748. *num.* 30. Duran. *Rota deciſ.*38.*num.*29.

2 Tempvs legis qui non obſeruat, non dicitur formam legis obſeruare, *l.obſeruare, §.poſthac.ff.de offic. Proconſ.* Rebuff.*in tract.nominat.q.14.n.6.* Gam. *Luſit.deciſ.*337.*num.* 4. Cardoſ. *in praxi iudicum, & Aduocat.verb.tempus, num.*1.

3 Tempore eodem vbi aliquid fit, non datur prios, nec poſterius, *l.quidam teſtamento, ff. de pecul. leg.*Surd.*de aliment.tit.9.quaſt.19.num.*18.

4 Temporalia ad agendum, ſunt perpetua ad excipiendum.Vide *ſuprà Axiom.*58.

Tempore habili aliquid fieri, vel conferri in tempus habile, paria ſunt. Vide *ſuprà Axiom.*174. *num.*31. 5

AXIOMA CCXX.

Totum.

1 *Totum continet ſingulas partes, quia in integrali toto comprehenditur qualibet eius pars.*
2 *Intellige, quando illa ſingula partes ſunt indiuiſa.*
3 *Totum qui dicit, nihil excludit.*

Totvm continet ſingulas partes, quia in integrali toto comprehenditur qualibet eios pars, 1
l. 1. §. ſi ſtipulanti, ff. de verbor. oblig. l.ſi alij, ff. de uſuf. leg.l.in eo quod plus 111 *d.in toto* 114.*ff.de regul. iuris, cap.plus* 35.*cap. in toto* 80. *eod. tit. lib.* 6. Bald. *conſ.153.Officiales, in princ. lib.* 4.Federic. de Senis *conſ.159.in fine, verſ.item non obſtat*, vbi quòd petens totum, ſi feratur abſolutoria a toto, cenſetur etiam lata quoad ſingulas partes, Couarr. *var.lib.1.cap.5. num.5.cum ſeqq.& cap.vlt.n.7.* Alphan. *collectan.*82. Anton. Gom.*var.tom.2.cap.9.num.*4. Menoch.*de arbitr.lib.1.cap.47 num.*6 Card.Tuſch *pract.conc.tom.8. litt.T, concl.336.per totam*, Rot.*deciſ.144 num.3.apud Farin.p.2.recent.*

Intellige, quando illæ ſingulæ partes ſunt indiuiſæ, ſecus verò quando illud totum conſtituens in partes diuiſas eſt diſtinctum, & diuiſum, vt citato Feder.de Senis *d.conſ.159.n.3.* declarat Card.Tuſch. *d.concl.33.num.6.* 2

Totvm qui dicit, nihil excludit. Vide *ſuprà Axiom.*168.*num.*1. 3

AXIOMA CCXXI.

Turpitudo.

1 *Turpitudinem, vel dolum ſuum allegans non auditur.*
2 *Filius allegans turpitudinem patris non auditur.*
3 *Hæres non poteſt allegare turpitudinem defuncti, cuius eſt hæres.*
4 *Iudici dicenti ſe protuliſſe ſententiam pecunia corruptum non creditur.*
5 *Turpitudinem ſuam allegare vnicuique licet, vbi agitur de periculo animæ.*
6 *Turpitudinem ſuam allegare licet, vbi quis tractat de damno vitando contra alterum tractantem de lucro captando.*
7 *Reus poteſt vti exceptionibus contrariis temporibus ſucceſſiuis.*
8 *Turpitudinem ſuam poteſt quis allegare contra ſocium participem.*
9 *Turpitudinem ſuam poteſt quis allegare, vbi eſt per partem confeſſata, detecta, vel probata.*
10 *Turpitudinem ſuam poteſt quis allegare in criminalibus ſe defendendo.*
11 *Turpitudinem ſuam per modum retorquentioris in ciuilibus poteſt quis allegare.*
12 *Hoſpes turpius eiicitur quàm non admittitur.*

Tvrpitvdinam, vel dolum ſuum allegare non auditur, *l.mercenalem, C. de condict.ob* 1

turpem

turpem causam, l. transactione, C. de transactionib. l. si pignoribus, vbi gloss. *C. de seruo commun. manum. l. cùm profitearis, C. de reuocand. donat. cap. inter dilectos, de donat.* Exornant latè Signórol de Homod *cons.* 180. *Si quaeratur*, Socin. *cons.* 164. *n.* 8. *lib.* 1. Ruin. *cons.* 194. *num.* 11. *&* 12. *lib.* 1. Crauet. *in quaest. de indemnitate mul. num.* 13 *& cons.* 106. *num.* 12. Rot. *Lucen. decis.* 14. *num.* 31. Bernard. *reg.* 24. *vers quinto*, Tiraq *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 18. *num* 20. *&* 24 *cum seq. & in tract. Cessante causa, limit.* 2. Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 31. Sarmien. *lib.* 3. *select. cap.* 13. *n.* 5. *&* 12. Decian. *cons.* 18. *num.* 189. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 86. *num.* 12. Paulus Fusc. *tit. A, sing.* 52. Ias. *in l. iusiurandum, §. procurator. num.* 18 *cum multis seqq. ff. de iureiur.* Alciat. *in l. transactione* 30. *num.* 4. *cum seqq. C. de transactionib.* Felin. *in cap. tertio loco, à num.* 6. *de praesumpt.* Ioann. Garc. *reg.* 477. Surd. *decis.* 196 *n.* 6. *& decis.* 309. *num.* 16. Cardos. *in pr. tit. iudicium, & Aduocat. verb. allegatio, num.* 5 Bellet. *disquisit. cler. real. p.* 1. *tit. de disciplina clericali*, § 2. *num.* 13. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *resol.* 1. *num.* 75 Card. Tusch *practic. conclus. tom.* 8. *lit. T, concl* 404. *per totam*, Rot. *decis.* 665. *num.* 12. *apud Farin. p.* 1. *recent.* Narbona *lib.* 31. *gloss.* 16. *n.* 27. *lib.* 1. *Recop.*

2 Amplia, vt filius non audiatur allegans turpitudinem patris, Castrens. *cons.* 48. *in fine, lib.* 2. Crauet. *cons.* 125. *num.* 6. vbi idem dicit de successore etiam singulari respectu sui auctoris, quia non audiuur quis super eo, quod facit auctorem allegantis incidere in feloniam, vt resoluit idem Crauet. *cons* 507. *num.* 9. quem refert Card. Tusch. *d. litt. T, concl.* 404. *num.* 13.

3 Sic etiam nec hæres potest allegare turpitudinem defuncti, cuius est hæres, Bald. *cons.* 133. *Pater Casanas, circa med. vers quia heres, lib.* 1. Signorol. de Homod *cons* 110 *num.* 4. *& cons.* 132. *in fine*, extendit, vt nec possit allegare impotentiam defuncti, cuius est hæres, allegans, quia sapit turpitudinem & *cons.* 157. *in fin.* pariter extendit, vt nec possit successor hæredis allegare turpitudinem defuncti, dicendo illum fuisse vsurarium, & *cons.* 120. *Quidam Placentinus, in fine*, vbi declarat, quòd licèt hæres non possit allegare turpitudinem defuncti agendo, bene potest tamen excipiendo. Axioma enim procedit, etiam in eo, qui eius, cui successit, vel authoris turpitudinem allegat, *l. filios, C. de reuoc. his, quae in fraud. cred. l. cùm profitearis, C. de reuoc. donat.* Crauet. *cons.* 115. *num.* 9. vbi extendit ad singolarem successorem, Viui. *decis.* 67. *num.* 5. *lib.* 1. Cardin Tusch. *dict. concl.* 404. *num.* 7. 18 19. *&* 20. Ioann. Baptista Costa *de facti scient. & ignor. cent.* 1. *dist* 62. *num.* 10. Mari. Giurba *in consuet. Messan. c.* 1. *gloss* 11. *num.* 5

4 Amplia etiam in iudice, qui si dicat se protulisse sententiam pecunia corruptum, sibi non creditur, Angel *cons.* 309. *num.* 5. *vers. hoc etiam probatur*, quem refert Card. Tusch. *d. litt. T, concl.* 404. *num.* 33. vbi *num.* 32. post Angel. *cons.* 309. *Factum est tale, num.* 5. subdit, ideo testem deponentem extra iudicium, se deposuisse falsum in iudicio, non probare, nec propterea eius probationem tolli.

5 Limita tamen primò, vbi agitur de periculo animæ, quia tunc vnicuique licitum est allegare turpitudinem suam, siue agendo, siue excipiendo, Anchar. *cons.* 212. *Ego Angelus*, vbi hoc dicit in causa matrimoniali, Crauet *cons.* 466. *num.* 19. vbi idem ait, si allegetur turpitudo defuncti hæredis pro salute animæ defuncti, quia admittitur, Franc Molin. *de ritu nuptiar. lib.* 1. *quaest.* 13. *num.* 15. vbi loquitur in causa separationis thori, Card. Tusch *dict. litt. T, concl.* 404. *num.* 59. *&* 60. Viui *decis.* 67. *num.* 7. *lib.* 1. vbi quòd quando periculum animæ vertitur, propria turpitudo allegari potest, & *num.* 9 in Ecclesiæ fauorem.

Secundò limita, vbi quis tractat de damno vitando contra alterum tractantem de lucro captando, iuxta ea, quæ resoluunt Tiraq *de retractu lig.* § 1. *gloss. num.* 71. *cum seq.* Socin. *cons.* 164. *n.* 8. *lib.* 2. Bald. *cons.* 104. *Factum tale est, in fin. lib.* 4. Anchar. *cons.* 330. *in fine*, Rimin. iun. *cons.* 62. *n.* 29. *& seq. lib.* 1. 6

Tertiò limita in Reo, quia potest vti exceptionibus contrariis temporibus successiuis, Dec. *cons.* 48. *num.* 55. *lib.* 2. quem refert Cardin. Tusch. *d. litt. T, concl.* 404. *n.* 61. 7

Quartò limita, vt contra socium participem turpitudinis possit quis turpitudinem suam allegare, Castrens. *cons.* 353. *in fine, lib.* 1. Cæpol. *cons.* 57. *Franciscus, n.* 4. *vers. & primò*, Decian. *cons.* 48. *n.* 36. *lib.* 2. Card. Tusch *d. litt. T, concl.* 56. *&* 67. Surd. *cons.* 371. *num.* 86. nisi excipiat, vel replicet allegans contra turpitudinis participem de lucro certantem. Card. Tusch. *concl.* 404. *n.* 74. Mari. Giurba *in consuet. Messanens. d. c.* 1. *gloss.* 11. *n.* 5. *vers. excipitur tamen, p.* 1. 8

Quintò limita, vbi turpitudo est per partem confessata detecta, vel probata, seu declarata à iudice, quia tunc potest allegari ab eo, qui commisit, Cæpol. *dict. cons* 57. *num* 6. Ruin. *cons.* 194. *in fin. lib.* 1. Crauet. *cons.* 771. *n.* 4. Card. Tusch *d. litt. T, concl.* 404. *n.* 70 *& seq.* 9

Sextò limita in criminalibus, in quibus excipiendo, replicando, & se defendendo quilibet potest allegare turpitudinem suam, Cæpol. *d. cons.* 57. *n.* 4. *vers secundo respondetur*, Card. Tusch *dict. concl.* 404. *num.* 68. 10

Septimò limita in iudicio ciuili, si per modum retorquutionis quia alleget turpitudinem suam, vt per Signorol. *d. cons.* 180. *vers. secundo casu*, vbi prope fin. idem dicit, si agatur ciuiliter excipiendo, vel ratione rei familiaris? subdítque quod in iudicio ciuiliter misericorditer implorando possum allegare turpitudinem auctoris. 11

TVRPIVS eiicitur, quàm non admittitur hospes, *cap. quemadmodum, §. alioquin, de iureiur.* gloss. *verb. ad inopiam, in cap. vestras, de donat. inter virum & vxorem*, Alexand. *cons.* 213. *Ponderatis, num* 7. *vers. accedit, quia turpius, lib.* 6. Tiraquell *de iure constituti, part* 3 *limit.* 7. *num.* 43. Menoch. *cons.* 901 *num.* 124. Surd. *de aliment. tit.* 7. *quaest.* 17. *num.* 41. *& cons.* 174. *num.* 13. *& cons.* 175. *num* 42. *& cons.* 478. *num.* 54. Bellet. *disquisit. clericalium, p.* 1. *tit. de disciplina clericali*, §. 29. *num.* 7. Anton. Monach. *Florent. decis.* 24. *num.* 36. *& Bononien. decis.* 19. *num.* 33. Cardin. Seraphin *decis.* 1483. *num.* 14. Cardin. Tusch. *practic. concl. tom.* 3. *litt. F, concl.* 12. *num.* 4. *& tom.* 8 *litt. T, concl.* 402. Ioseph Vela *dissert.* 4. *num.* 48. Fauorabilior enim est causa conseruationis, quàm nouæ acquisitionis, Menoch. *cons.* 32. *num.* 37. Et faciliùs constitutum ius retinetur, quàm de nouo acquiratur, *l. patre furioso, ff. de iis qui sunt sui, vel alieni iuris*, Surd. *decis.* 40. *num.* 5. 12

AXIOMA CCXXII.

Verba.

1 *Verba sunt intelligenda non secundùm quid sonant sed secundum mentem, & intentionem proferentis.*
2 *Verba sunt signa, & testimonium mentis nostrae.*
3 *Verba debent inseruire intentioni, & non intentio verbis.*

4 *Verba*

4 *Verba sunt intelligenda, & interpretanda secundùm propriam significationem.*
5 *Verba debent intelligi quatenus propria eorum significatio patitur.*
6 *Verba sunt intelligenda secundùm materiam de qua loquuntur etiam contra propriam significationem, nisi materia subiecta aliud suadeat.*
7 *Verba debent intelligi secundùm communem vsum loquendi.*
8 *Verba debent intelligi secundùm subiectam materiam, & naturam actus, seu contractus.*
9 *Verba dubia impropriari debent, vt conueniant materiæ.*
10 *Verba debent intelligi cum effectu.*
11 *Verba debent aliquid operari, & non debent esse superflua.*
12 *Verbum quodcunque etiam minimum debet operari.*
13 *Verbum nullum in dispositione hominis debet esse superabundans, & sine ministerio operandi.*
14 *Verba debent aliquid operari etiam in odiosis, & pœnalibus.*
15 *Verba in priuilegiis non debent esse superflua.*
16 *Rescriptorum verba non debent esse superflua.*
17 *Verba in statutis debent potiùs impropriari, vt operentur aliquid, quam quod sint superflua, & sine effectu.*
18 *Verba in legibus interpretandis non debent esse superflua.*
19 *Testamentorum verba non debent esse superflua.*
20 *Iuramenti verba non debent esse superflua.*
21 *Attestationum verba non debent esse superflua.*
22 *Verba potiùs ad impropriam significationem trahi debent, quàm vt sint superflua.*
23 *Dispensationis verba non debent esse superflua.*
24 *Superfluitas in quibus casibus admittatur, ostenditur.*
25 *Verba dubia in potiori significatu sunt accipienda, & secundùm sensum grammaticalem.*
26 *Verba dubia, quæ habent varium significatum, debent intelligi in eo significatu, qui est aptior.*
27 *Verba in dubio sunt interpretanda naturaliter, propriè, & verè, non autem accidentaliter, ciuiliter, & fictè.*
28 *Verba impropriantur quando natura rei illis repugnat, & vt bonus quis dicatur, vt sustineatur libellus, & ad tollendam contrarietatem, ne tertio præiudicetur, seu ad euitandum absurdum.*
29 *Verba sunt intelligenda simpliciter, & non secundùm quid.*
30 *Verba dubia debent intelligi secundùm naturam rei, cui adiciuntur.*
31 *Verba debent intelligi per prius, & non per posterius.*
32 *Verba clara non admittunt interpretationem, neque voluntatis coniecturam.*
33 *Verba vbi non conueniunt, dispositio non habet locum.*
34 *Verbo quod quis non expressit, mente non videtur cogitasse.*
35 *Verba dubia contra proferentem sunt interpretanda.*
36 *Verba generalia generaliter sunt intelligenda.*
37 *Amplia etiam in pœnalibus, odiosis, & correctoriis.*
38 *Verba quantumuis generalia debent restringi ad rationem & causam, propter quam fuerunt prolata.*
39 *Verba generalia restringuntur ad vitandum absurdum.*
40 *Verba generalia restringuntur secundùm subiectam materiam.*
41 *Verba generalia restringuntur ad habilia.*
42 *Ius tertij ne tollatur, restringuntur verba generalia.*
43 *Actus ne pereat, restringuntur verba generalia.*
44 *Verba generalia restringuntur, & limitantur secundùm naturam, & potestatem loquentis, & non vltra.*
45 *Verba generalia quandoque restringuntur ex verisimilitudine.*
46 *Verbis subtiliter non est dialecticandum.*
47 *Verba non sufficiunt, vbi opus est facto.*
48 *Verba præcedentia declarant sequentia, & è conuerso.*
49 *Verba geminata magis operantur.*

VERBA sunt intelligenda non secundùm quod sonant, sed secundùm mentem, & intentionem proferentis, *l. non omnis, in princip. ff. si certum petat. l. 3. § si quis hoc interdicto, ff. de itiner. actúque priuat. l. scire oportet, §. aliud, ff. de excusat. l. non aliter 69. ff. de legat. 3. l. sed Celsus, §. 1.* vbi gloss. *verb. sequendum, ff. de contrahend. empt. cap. intelligentia, & cap. propterea, de verbor signif.* Cosm. *in Prag. sanct. tit. de electione, verb. mens, pag. mihi* 141. Oldrad. *cons 9. num 3. & seq.* vbi, quòd quando verba attenduntur, secundùm corticem, sumi debent, prout sonant, Nouarr. *in manual. cap. 23. num.* 18. Tiraq *in l. si vnquam, verb libertis, num. 48. C. de reuocand. donat.* Surd. *cons. 431. num. 35.* Cardin Tusch. *practic. concl. tom. 8. lit. V, concl 93 à principio,* Gonz. *ad regul* 8. *Cancell. gloss. 48. num. 55.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæst. 85. n. 50.* 1

VERBA sunt signa, & testimonium mentis nostræ, & demonstrant voluntatem animi, *l. Labeo, §. idem Tubero, ff. de supellect. leg. l. scire, ff. de tutor. & curat. l. 1. §. Diuus, ff. ad leg. Cornel de sicar gloss. magistra, verb. animus, in l. Fulcinius, §. quid sit lectitare, ff. quibus ex caus. in possess. eat. l. reprehendendo, C. de instit. & substit. l. generaliter, in 1. notab. C. de non num. pecun.* Exornant Tiraq. *in l. si vnquam, verb. libertis, num 15. & 18. C. de reuocand. donat.* Aluarad. *de coniect. mente defunct. lib. 1. cap 1.* Mench. *controuers. illustr. c. 58. n. 7.* Perez *ad tit. 9. vers. aut dictum, lib. 8. Ordinam, pag. 116.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib. 3. cap. 4.* Mascard. *de probat. concl. 1415. num. 24. cum seqq.* Menoch. *de arbitrariis, lib. 1. quæst. 7. num. 75. & de præsumpt. lib. 3. præs. 1. num 39. & cons. 1. num. 162.* Surd. *de alim. tit. 2. quæst. 1. num. 1. & cons. 179. num. 62* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 1. quæst. 13. n. 29.* Brunor. à Sole *in gloss. communibus, verb. homo 4.* Mari. Anton. *var. resolut. lib. 1. resolut. 4. num.* 9. Farinac. *in prax. crim. p. 5. q. 126. num. 158. & fragmentor. crim. p. 1. litt. A, num. 229.* Rot. *apud eundem, decis 130. num. 3. p. 1. recent.* Nec præsumendum est quempiam dicere quod non priùs mente cogitauerit, Menoch. *de præsumpt. lib. 1. præs. 22. num. 1. & 2.* vbi quòd verba, & sermones sunt ingeniorum, morúmque imagines. Castill. *controu. lib. 5. p. 1. cap. 107. n. 2.* 2

VERBA debent inseruire intentioni, non intentio verbis, *l. non aliter, ff. de legat 3. l. 3. §. conditio, ff. de adim. legat. cap. sedulo, 38. dist. cap. secundò requiris, de appell. cap. intelligentia, de verbor. significat.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. libertis, a num. 47. C. de reuocand. donat. & de retract. lig. § 32. gloss. 1. num. 34. & 35.* Simon. de Præt. *de interpret. vltim vol. lib. 1. dub. 2. solut. 1. à num. 280. iuncto num. 115* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib 3. tit. 3 num.* 9. Brunor. à Bole *in locis commun. verb. verba num. 20.* Castill. *controu. lib. 1. p. 2. cap. 86. num.* 40 3

Ratio

Ratio eſt, quia verba pendent à mente, non autem mens à verbis, vt inquit Menoch. *conſ.97. num. 44.* & verba ſe habent vt corpus, & ſuperficies, at verò ratio, & mens vt ſpiritus, & anima, ſecundùm Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloſſ.48 num.46.*

4 Verba ſunt intelligenda, & interpretanda ſecundùm propriam ſignificationem, quia non eſt ab illa recedendum, *l. non aliter, ff. de legat. 3.* Crauet. *conſ.20. num.9. & conſ.105. num. 2. & conſ.149. num.7. & conſ.227. num.11. & ſeq. & conſ.239. num. 3. & 4.* Pariſ. *conſ.22. num.6. lib.4.* vbi ampliat, etiam ſi agatur de præiudicio tertij, Dec. *conſ.113. num. 6.* Surd. *conſ.140. num 63. & ſeq.* vbi ampliat procedere etiam in materia odioſa, quando non præiudicatur tertio, nec iuriſdictioni ordinariæ; *& conſ. 188. num. 27.* Decian. *conſ. 17. num.45. lib.1. & conſ. 30. num.21. lib. 3.* Sot. *reg.8.* Brunor. à Sole *in loc. commun. verb. verba, num.8.* Cardoſ. *in praxi iudic. eodem verb. num.6.* Melch. Phœb *Luſit. deciſ.77. num.14. tom.1.* Cardin. Tuſch *d. tom.8. litt. V, concl.91.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſitan. lib.1. cap.15. num.10.* Statil. Pacif. *de Saluiano interd. inſp.3. cap. 1. num.6.* Mari Giurba *in conſuet. Meſſ. c.5. gloſſ 6. num.4 & c.1. gloſſ.5. num.2.*

5 Vnde prouenit, quod vulgò dicitur, verba debere intelligi quatenus propria eorum ſignificatio patitur, *l. cùm lege, ff. de teſtam. l.1. §. quod autem, ff. de alcator. cap. ad audientiam 12. de decim.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.8. tit.18. num.35* D. Barboſ. *in l. quia tale, num. 37 ff. ſolut. matr.* Rot *deciſ. 351 num.1. apud Farin. part.1. recent.*

6 Limita, quia verba ſunt intelligenda ſecundùm materiam de qua loquuntur, etiam contra propriam ſignificationem, Gemin. *conſ.122. num.3. verſ. & facit,* Alexand. *conſ.86. colum. 1. verſ. nec obſtat, & verſ. ſi dicatur,* Card. Tuſch *d. litt. V, concl.91. num.24.* nam verba non intelliguntur ſecundùm propriam ſignificationem, quando ſubiecta materia aliud ſuadet, vt ſi Papa reſeruet beneficia ad collationem Epiſcopi pertinentia, licèt verbum *pertinere* ex propria ſignificatione, importet proprietatem, tamen intelligitur de quibus Epiſcopus eſt in poſſeſſione, propter ſubiectam materiam conferendi, quæ attenditur quando habet poſſeſſionem, ex Cald. *conſ.144. alias conſ. 23. de præbend.*

7 Verba debent intelligi ſecundùm communem vſum loquendi, *l. librorum, §. quod tamen,* vbi Batt. *ff. de legat. 3. l. Labeo, ff. de ſupellect. legat. l. cùm de lanionis, §. item, verſ. optimum ergo, ff de fundo inſtruct. l. cùm autem, C. de donat. ant. nupt.* Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 3. tit. 8. num.1.* Surd. *conſ.313. num.87. & conſ.434. num.19.* Anton. à Souſa *in relectione de cenſur. Bulla in Cœna Domini, cap.2. num.4. & cap.6. diſput. 39. num.3. & cap.7. num.5.* Gonzal. *ad regul.8. Cancell. gloſſ.11. num.68. gloſſ.13. num. 62.* Mangil. *de imput. quæſt. 57. num. 13.* & ſecundùm conſuetudinem regionis, vt per Stephan. Gratianum *diſcept. forenſ. cap. 79. num. 19.* vulgaris enim appellatio pro lege habetur ex Gonzal. *d. gloſſ.11. numer. 69.* Sed ob communem vſum loquendi à propria verborum ſignificatione receditur. Ioann. Antonin. Mangil. *d. tract. de imput. quæſt.58. num.15. & 6.*

8 Verba debent intelligi ſecundùm ſubiectam materiam, & naturam actus, ſeu contractus, *l. cùm pater, §. donatum, ff. de leg. 2. l. ſi vno,* & ibi Batt. *ff. de locati, l. ſed & ſi poſſeſſ 11. §. item ſi iurarero, ff. de iureiurand. l. fin. C. de non numer. pecun. l. cùm manu ſata, in fi. ff. de contrah. empt. l. damni infecti, in principio, ff. de damn. infecti, l. fluminum, §. hac ſtipulatio, ff. eod. tit. l. Proculus, ff. de vſufructu, l. ſi ſtipulatus, ff. de vſuris, l. vbi ita donatur, ff. de donat. cauſ. mort. l. inſulam, ff. de præſcript. verb. l. ſi olei, C. locati, cap. conſtitutus, de religioſ. dom. cap. ſolita, de maiorit. & obedient.* Corn. *conſ.159 num.5. lib.1. & conſ.138. num. 3. lib.3.* Beroi. *conſ.106. num.24. lib. 1.* Alexand. *conſ. 129. Puto de iure, lib.2. & conſ.37. Viſo, num.5. lib. 3.* Euerar. *in topic. legalib. loco 46.* Maſcard. *de probat. concl. 1151. num.20* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.104. num.28.* Brunor à Sole *in loc. comm. verb. verba, num. 19.* Cardoſ. *in praxi iudic. & Aduocat. eodem verb. num.4.* Surd. *deciſ. 2. num.13. & deciſ.43. num.16. & de alimen. tit.1. quæſt.42. num.24. & tit.5. quæſt.8. num. 26.* Pichard. *in diſput. de mora. num. 127.* Cald Pereira *de extin. emphyt. cap.1. num.55.* Gonzal. *ad Regul.8. Cancell. gloſſ.54. num.53. 54. & 57.* Card. Seraphin. *deciſ.121. num.11. & deciſ.398. num.7. & deciſ.541. num. 6.* Cardin. Tuſch *d. tom.8. litt. V, concl.95.* Florea de Mena *variar. quæſt. lib. 2. quæſt. 24. num. 33.* vbi dixit, quòd verba quantumuis præciſa reſtringuntur ſecundùm ſubiectam materiam Rot. *deciſ.398. num.4. apud Farinac. p 1. rec.* Alexand. Trentacinq. *conſ.35. num.6. & 7. tom.1.* quia verba intelliguntur ſecundum qualitatem perſonæ, ad quam referuntur, *l. plenum 12 §. equitij, ff. de vſu & habit. l. ex militari, ff de mil. teſtam.* Caſtill. *controu. lib. 5. part. 2. cap. 84. num.5. 10. 15. & 26.* Ioann Anton Mangil. *de imput. quæſt.126. num.8.* Vincent. Fuſar. *de ſubſt. quæſt.319. n.12.*

Amplia, in tantum verba dubia debere interpretari ſecundùm ſubiectam materiam, & naturam actus, vt etiam poſſint impropriari ſi opus ſit, imò debeant, vt conueniant materiæ, de qua agitur, *§. nunc autem admonendi,* vbi gloſſ. *verb. dedederint, Inſt. quibus alienar. lic. vel non,* Corn. *conſ.118. num.3. lib.3. & conſ.96. num.2. lib.4.* Pariſ. *conſ.78. num.20. lib. 3.* Beroi. *conſ.69. num.8. lib.1.* quos refert Card. Tuſch. *dict. litt. V, concl.95. num.15.* 9

Verba debent intelligi cum effectu, *l. 1. §. hac verba, ff quod quiſque iur. l. penult. §. docere, ff. ne quis eum. l. quoties, ff. qui ſatiſdar. cogan. l.4 §. condemnatum, ff. de re iudic. l. ſi Barbatorem, C. de fideiuſſ. cap. qualiter,* vbi *gloſſ. vlt. de pact. cap. relatum. de cleric. non reſident. cap. ſi à iudice, de appell. lib 6.* Becc *conſ.6. num. 2. & conſ.105. num.3 vol.1.* Federic. de Sen. *conſ. 10. Caſus talis, in fine,* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg. 304.* Surd. *conſ.3. num.25. & conſ. 179. num.49.* Ignat del Villar *in Sylua reſponſor. reſponſ.1. num.25.* Vgolin. *de offic. Epiſcop. cap.56. §. 1. num. 2.* Franc. Galet. *in margar. caſuum Conſcien. verb. verba.* Anton. à Souza *in relect. de cenſur. Bulla in Cœna Domini. cap.4. diſp. 26. num. 2. & cap. 11. num. 9. & cap.12. diſput.63. num.2.* Aloyſ Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.41. num.3. part.2.* Cardin. *in prax. iudic. verb. verbum, num. 5.* Card. Tuſch. *d. litt. V, concl.90.* Octau. Glorit. *reſp 1. part.1. num. 181.* Caſtill. *controu. lib.5. part.2. cap.96. num.5.* Ioann. Maria Nouar. *quæſt. forenſ. lib.1. quæſt.1. num.3. & 4.* Ouid de Amicis *de iur. emphyt. q.3. num.8. & q.75. num.4.* Fuſar. *de ſubſtit quæſt.630. num.6.* 10

Verba debent aliquid operari, & non debent eſſe ſuperflua, *l.3. in princ. ff. de iureiurand. l. ſi quando 109. de legat.1. l. fin. ff. ne quid in loco publ. c. ſi Papa, in fin. de priuileg. lib.6. cap ſi à iudice, de appell. eod. lib.* Felin. *in cap. qualiter, & quando, il 1. num. 25. de accuſ.* Alex. *conſ.214. Ponderatis, num. 10. & ſeq. lib.6.* vbi ait, quòd ſufficit, quòd operentur in aliquo, vel poſſint operari quoquo modo, Caſtr. *conſ.193. in fin. lib.2.* Ruin. *conſ.79. n.8. lib.2.* vbi extendunt tam in verbis ſpecialibus, quàm in generalibus, & vniuerſalibus, Crauet. *conſ.23. n.3.* Tiraquell. *de retract. conuen. §.1.* 11

gloſſ 2. num.14.& 45.& de iure conſtit.p.3. limit. 50. num.56. Burg de Pace conſ.25. num. 21. Mascard. de probat. concl. 595. Bertazol. de clauſu inſtrument. clauſ.22.gloſſ.14.num.10.& in repetitio e l.ſi quis maior, C. de tranſact.num.241.Surd.deciſ 64.num.19. & conſ.127.num.9.& conſ 218.n.15.& conſ.270.num.10. Pichard. ad §. quod ſi fugerit, num.15.Inſtit.de empt. Gutier. practicar.lib.3.quaſt.15.num.39.Cald Pereira de reuocat. emphyt. q. 11. num 14. Gonzal. ad reg. 8. Canc.§.7.prooemiali, n.127. Stephan.Gratian. Marchia deciſ.47.num.17.& deciſ.106. num.19. Benedict. Ægid. in repetitione l.ex hoc iure, ff.de iuſt. & iur.p.1. cap. 8.num.2. Cardin. Tuſch. practic. concluſ. tom.7. litt.S, concl.895.& tom.8. lit.V, concl 85 Statil.Pacific.de Salu.interd.inſp 3.cap.1.num.29. Ioann.Maria Nouarr. quaſt. forenſ. lib.1. q.14 num.7. Ac proinde ita verba debent intelligi. ne maneant ſine effectu, l.ſi ſtipulatus fuero, ff de verbor.oblig. Menoch.conſ.122. num.48 & conſ 373 num.8.Surd de aliment tit.9.q.16. num.60.cum ſeqq. nam verborum ſubſtantia,& effectum,non ſonos attendi debet, l. inſulam, ff.de praeſcript. verb.cap. in tantum, de ſimon Pinell. in rubr. de reſcind.vendit.part.2. cap.1 num.3.in fin. Surd. de aliment. tit.9. quaſt. 16. num.22. & deciſ.303. num.5.& conſ. 1. num. 26 cum ſeqq Flamin Pariſ. de reſignat. benefic lib.8. q.8. num.134.Marius Antonin.variar.reſolut.lib.1.reſol.1 n 7.

12 Amplia primò, vt quodcunque verbum etiam minimum debeat operari, Roland. à Valle conſ.1. num.22.& 125.& conſ.1.num.14.cum ſeqq. & n. 33. lib 3 Angel.Aret. conſ.10. Viſo dicto, num.11.& ſeq. Alex.conſ.216.Nec arguendo, n.25.in fin.lib.2. Crauet. conſ.234. num.4. Becc. conſ.21.num.15. Card.Tuſch. d.litt S, concl.895.num.7.& litt V, concl.85.n.4.& 35. Quod quidem verum eſt etiam in minima ſyllaba, vt tradit Roland.à Valle d.conſ.61. num. 19. lib. 3. Becc d.conſ.21.n.25. Cardin.Toſch. d.litt V, concl.85. num 5.

13 Secundò amplia etiam in diſpoſitione hominis, quia nullum verbum debet in ea eſſe ſuperabundans,& ſine miniſterio operandi, Alexand. conſ.12. Viſo themate, num.11.lib.3.& conſ.118.In caſu, num.6. verſ.tertiò probatur, lib.5.conſ.9.num,2. lib.7. Roman. conſ.180. Si admittimus, num. 4. in fin. verſ. ſecundò principaliter, Roland.à Valle conſ.55.num. 45. lib.3. Cardin Tuſch. d.lit.S, conſ.895. num.25. & litt. V, concl.85 n.6.Bened Ægid. ad l.ex hoc iure ff.de iuſt.& iur q.2.col.14.n.4.pag.450.

14 Tertiò amplia in odioſis & pœnalibus Crauet. conſ.194.n.5.in princ.Becc d.conſ.22.n.25.Card.Tuſc. d.litt.S, concl.895.n.10.& 13.& d litt.V, conc.85.n.23.

15 Quartò amplia in priuilegiis, Roman. conſ. 180. n.5.vbi Apoſtill. in verb. priuilegium, Craoet. conſ.84. num.12.Roland.conſ.61.num.17.lib.3. Cardin.Tuſch. d.litt.S, concl.895.n.12.& d.litt.V, concl.85.num.15.

16 Quintò amplia in reſcriptis, Rolaod. d.conſ. 61. num.17.lib.3.Card.Toſch.d.litt.S, concl.895. num.25. & d.litt.V, concl 83.num.18.

17 Sextò amplia in ſtatutis, quia in illis verba potiùs ſont impropriandа,vt operentur aliquid, quàm quòd ſint ſuperflua, & ſine effectu, Soc. iun. conſ.1. num.5.& 6.lib.1. Roland. à Valle conſ. 61. num.16. lib.3 & conſ 62.n.30. cum ſeqq.eodem lib.Card.Tuſch. d litt.S, concl. 895. num. 18. & d.litt.V, concluſ.85. num.32.

18 Septimò amplia in legibus interpretandis, Rom. conſ.195. Donatio patris, col.2.verſ.praeterea, Caſtr.conſ. 164.In praeſenti, col. 2.verſ.& ſi dicatur, lib.2. Crauet. conſ.84.n.12.Card.Tuſch.d.litt.S, concl.895. num.16. & d.[illegible].V, concl.85.num.29.

Octauò amplia in teſtamentis, Rom.conſ.180.n.5. Caſtrenſ.conſ.222.Super primo, in princ lib.2.Cardin. Tuſch.d.litt.S, concl 895 num.29. 19

Nonò amplia in iuramento, Rom.d.conſ.180.n.5. Card.Tuſch. d.litt S, concl.895. num.19. & d.litt.V, concl.85. num.22. 20

Decimò amplia in atteſtationibus, Rom. conſ.180. n.5.vbi Apoſtill.in verb.atteſtationibus, Card Tuſch. d.litt.S, concl.895.n.17.& d.litt.V, concl.95.n.24. 21

Vndecimò amplia, in tantum verum eſſe, verba debere aliquid operari, vt potiùs impropriari, & ad impropriam ſignificationem trahi debeant, quàm vt ſint ſuperflua, l.tam Auguſti, vbi Angel. ff. de ſeruit. l.ſi tibi, vbi Bart & Port.ff.ſi cert.pet.c.ſi ſententiae, ff.de ſent.excomm.lib.6.Roland.d.conſ.61.n.36 lib.3.& conſ. 62.n.31.& ſeq.eod.lib.Crauet.conſ 294.num.4.& conſ. 714.n.19.Brunor. à Sole in loc.commun. verb.verba 3. & 13.Surd.de aliment.tit.2.q.1.n.39.& dec.195.n.2. Cald. Pereira de extinc.emphyt.cap.7.num.33. Cardin. Tuſch.d.litt.S, concl.895.num.30. 22

Duodecimò amplia in diſpoſitione Crauet.conſil. 227.n.15.Card Tuſch.d.lit.S, concl.895.n.21.Rot.deciſ.3 2.num.2.apud Farin.p.1.recent. 23

Limita multis modis, vt per Crauet. conſ.70.n.29. vbi, quando quis indebitè damnum pateretur, vel illicitum ſequeretur, aut abſurdum, vel contra mentem diſponentis fieret, tunc potiùs admittitur ſuperfluitas, & conſ.86.n.11. quando cauſa demonſtrationis ponuntur, non vt aliquid operentur, Beroi.conſ. 134 num.18. cum ſeqq.lib.2. vbi quando induceretur repugnantia diſpoſitioni iuris in praeiudicium tertij, quia tunc potiùs admittitur ſuperfluitas verborum, Surd.conſ.112.num.15.& 16.vbi, quando contra mentem diſponentis operarentur, potiùs toleratur ſuperfluitas, Alexand.conſ.34.Viſo themate, num.5.lib.1.vbi quando reſultaret intellectus, vel effectus contrarius iuri communi, quia tunc potius admittitur abundantia verborum, Tiraq de retract.conuent.§.1.gloſſ.2.n.28. Ruin.conſ.156.n.10.lib.5. Crauet. conſ.25.numer.31. Roland.à Valle conſ. 56. num. 29. lib.3. vbi omnes, quando verba continent illud idem, quod tacitè ineſſet eo modo, quia nihil operantur, ſed ſunt ad maiorem ſpecificationem 24

VERBA dubia in priori ſignificatu ſunt accipienda, & ſecundùm ſenſum grammaticalem, l. 1. §. qui in perpetuum, ff. ſi ager vectigal. l.1.ſi is, qui nauem, ff.de exercit.action. §.quod tu quidem ciuile, Inſt. de iur. nat.gent.& ciu. cap.penult.de ſent. excommunic. Card.Mantic. de coniect. vlt. vol.lib. 3. tit. 1. num.6. Menoch. de praeſumpt.lib.3.praeſ.39. num.8. cum ſeqq. Barthol.Peret.ad Extrauag.ambitioſae, de reb. Eccl.non alienand.n.13.pag mihi 92.Anton à Sooſa in relect.de cenſur.Bulla in Cœna Domini, c.2. n.4.Cardin.Tuſch. d.tom.8. litt.V, concl.101. Franc.Molin. de ritu nupt. lib.1.cap.14. num.24.Bened.Ægid.in l.ex hoc iure, ff. de iuſt.& iur.p.1. cap.10. n.37. Ioann. Maria Nouar. quaſt.for.lib.1.q.1.n.4.Fuſar.de ſubſt.q.341.n.3. 25

VERBA dubia, quae habent varium ſignificatum, debent intelligi in eo ſignificatu, qui eſt aptior, l.quoties idem ſermo, ff.de reg.iur. Roman. conſ. 330. In caſu, num.22.verſ.nunc ergo, vbi num.25. extendit idem in ſenſo magis veriſimili, refert Card. Tuſch. d.tom.8.litt.V, concl.98. 26

VERBA in dubio ſunt interpretanda naturaliter, propriè,& verè, non autem accidentaliter, ciuiliter,& fictè, l.fideicommiſſum, ff.de condit.& demonſtr. l.ex ea parte, §.in inſulam, ff.de verbor.obligat. l. ſi quis ita.§ fin ff.de legat.2.l final.C.de his qui ven aetat.impetran. Calder. conſ.176.alias conſ. 47. de teſtam quod duplicatur conſ. 466. alias 1.qui filij ſint legit. Rol. à 27

Valle *conf.100.num.35.& seq.lib.1.* Tiraq. *de iur.ma-rit.gloss.7.num.14* *de iur.primoger. quæst. 1.num 10. & q.34.num.17.& q.40.num.134.& in tract.le mort.p.3. decl 1. num.1.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4 præs. 81. num.19.& cons 97. num. 86.* Surd. *decis.304.num.1. & cons.90.n.14.* Cald. Pereira *de nominat.emphyt.q.12. n.12.col.1.in fin* Cardos. *in prax iud. verb.verbum, n.6.* Franc.Galer. *in margarit. casuum Consc. verb. verba.* Card Mantic. *de coniect. ult.volunt.lib.* [illegible] *tit.4.num.15.* Gallin. *de verb.* [illegible] *c.* [illegible]*.21.num 8 & lib.3.c.19. num.2* Roland à Valle *cons 6* [illegible] *num.8. lib.1.* vbi, quòd in contractibus debent verè, & non fictè intelligi, *& cons* [illegible]*.num.15.lib.3.* vbi extendit in sententia, Decian. *cons.17 num.44.lib.1.* Crauet. *cons.149.num.7.* vbi quòd in omni materia a verbis, & propria significatione non receditur, *& cons.271.num 3.* vbi extendit in statutis Marius Anton. *var.resolut.lib.1. resol 4 num.9.* Nicol. Garc. *de benef.p.7.c.9.n.32.* Cardin. Tusch. *d.tom.8 litt. V, 10 cl.* [illegible] *per totam.* Castill. *controu.lib 4.* [illegible] *.131.num.7.* Mangil. *de imput.q.77. num 88* N[illegible] *quæst. forens.* [illegible] *1. q.1. num.6.* Fusar. *de subst.* [illegible] *.81.num 3.& q.286.num.3* [illegible] & si ciuiliter & naturaliter verba intelligi possunt, naturaliter potius, quàm ciuiliter verba intelligi possunt, *d.l.fin. C.de his, qui ven.ætat impetr. l. Statius Florus §.Cornelio Felici, ff. de iure fisci.* Tiraq. *in l si unquam, verb.suscepit liberos num.15. C. de reuoc. donat.* Ioann Ant. Man[illegible] *l.de imput.* [illegible] *110 num.23.& seq.*

28 Limita multis modis, vt per Crauet. *cons.6. n. 41.* vbi loquitur in defensione Rei in criminalibus, Roland. à Valle *cons 68 num.43. lib.1.* vbi, quando natura rei repugnat verbis, quia tunc impropriantur, *& cons* [illegible]*3.num.17. eod. lib 1.* vbi, quòd verba impropriantur vt [illegible]ineatur libellus, Dec. *cons.12. num.59. lib. 1.* vbi, quòd ad tollendam contrarietatem fit impropriatio, *& cons. 21. num. 71. lib. 1. & cons 114. num 68. lib.13.* vbi, quòd impropriantur verba, ne tertio præiudicetur, vel tollatur ius tertij; *& cons. 103. num. 16. lib. 2.* vbi extendit ad euitandum ab[s]urdum.

29 Verba in dubio sunt intelligenda simpliciter, & non secundùm quid, *l. hoc legatum, in fin. ff. de legat.3 l.1. §.si quis simpliciter, ff. de verb.obligat.* Ruin. *cons.56.in fin.lib.2.* Card.Tusch *d.tom.8.lit.V, concl.92. per totam.* Limita tamen, nisi verba redderentur superflua simpliciter [illegible], [illegible] tunc secundùm quid operari debent, Bald. *in* [illegible] *erit, libertaque, num.18. C. de oper. libert.* Sim. de Prætis *de int ultim. volunt. lib.4. interp.2. dub.2. num.7.* Card Mantic. *de coniect.ult.vol.lib.10.tit.1.n.2 & tit.1. n.25.*

30 Verba dubia debent intelligi secundùm naturam rei, cui adijciuntur, Oldrad. *cons. 243.num.2. vers. sed in non obstantibus,* Alex. *cons.60. In causa, & lite, in fin.lib.7.* Gemin. *cons.49. num. 2. in fine,* vbi quòd verba generalia debent restringi secundùm naturam subiectæ materiæ, & in fine subdit, quòd restringuntur ad modos proportionabiles materiæ idoneæ, in qua fit expressio, *& cons. 73. num.10.* quod debent intelligi, vt conueniant rei & personæ, Ruin. *cons.25. num. 15 & seq. lib. 1.* vbi quòd verba quantuncunque generalia, intelligenda sunt secundùm naturam sermonis, & rei, de qua partes loquuntur. Alexand. *cons 43. Visis, num.25.& seq lib.4.* vbi quòd imò in contractibus verba impropriantur, vt intelligantur secundùm naturam actus, qui celebratur, Crauet *cons 712.num.22.* vbi quòd in tantum verba etiam vniuersalia restringuntur secundùm naturam rei, vt potiùs toleretur superfluitas, & quod nihil operentur, quàm quod contra naturam rei intelligantur. Peralta *in l.si quis in principio testa-*

menti, num.76. & 77. ff. de legat.3. Tiraq. *in l.si unquam verb. reuertatur, num 37.* Surd. *decis.322.num.37.* Alex Rauden. *de analog.lib.1.cap.23.num.13.& 12.& c.34.num.25* Castill. *controu.lib.5.p.2. c.86.n.3. cum seq* vbi multipliciter ampliat.

31 Verba debent intelligi per prius, & non per posterius, *l. hoc legatum, ff. de legat.3.* Card Tusch *dict. tom.8 lit.V, concl.92.num.23.* Ioseph. de Sesse *Aragonia decis.64. n.86.tom.1.*

32 Verba clara non admittunt interpretationem, neque voluntatis coniecturam, *l. licèt Imperator, ff. de legat.1.* Socin. *cons.13. num. 39. lib. 1.* Roland. à Valle *cons.79.num.55. lib. 3.* Cardin. Tusch. *d.tom.8. litt V, concl.108.* Card. Seraphin. *decis.762.n.1.*

33 Verba vbi non conueniunt, dispositio non habet locum, *l.4. § toties, ff. de damno infecto, l. quod constitutum, ff. de milit. testam.* Bart. *in d.l.4. §. Prætor ait,* Gemin. *cons. 65. in princip. num. 2.* latè Tiraq. *in l si unquam, verb.libertis, num.2. C. de reuocand.donat:* vbi *num.5.cum seqq.* intelligit in legibus, statutis, & omni alia dispositione, Cardin Tusch. *d.tom.8. litt.V, concl.89.in princ.* Mari. Antonin *var.resolut.lib.3. resol. 9.num.4.*

34 Verbo quod quis non expressit, mente non videtur cogitasse, *c.cum ordinem, de rescript. c.tua, de sponsa.* Oldrad. *cons. 266. num. 10. vers. quod verbo.* Cardin. Tusch. *d.tom.8.litt V, concl.89.n.1.*

35 Verba dubia contra proferentem sunt interpretanda, *in terminis 40.* vbi Bart. *ff. de pactis, l. quicquid astringendæ, ff. de verb.oblig. l. Labeo, ff. de contrah. empt. l. qui omnino, § fin. de transact.* Ias. *in l. stipulatio ista §. in stipulationibus, ff. de verb. obligat.* vbi ponit sex limitationes, Abb. *cons.73.col.3.n.3.& seq.lib.2.* Alex. *cons.11. Viso, in fin.lib.2.& cons.12. Viso themate, num.74 eod.lib.2.* Menoch *cons.110.num.35.& cons.179.n.19.* Surd *decis.322.n.63. & de aliment.tit.6. q.1. num.26.* Cardos. *in praxi iudicum, verb.verbum, num.9.* Card. Tusch. *d.tom.8.litt.V, concl.106.* Mendez à Castro *in praxi Lusit.lib.1.c.3.num.41.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib.2. resol.13.num. 19.* D.Barbos. *in l.si quis intentione ambigua 66.num:18.ff.de iudic.* Card.Mantic. *de tacitis & ambig.conuent.lib.2.tit.4.num.99.cum seqq.* vbi dicit procedere in contractibus, non verò in iudicijs, subditque differentiæ rationem.

36 Verba generalia generaliter sunt intelligenda, *l.1.§. quod autem, ff. de aleator. l. in fraudem,* & ibi Bald. *ff. de testam.mil. l. de pretio, ff. de Publ.in rem act. l.si seruitus, ff. de seruit.urb.præd. l. regula, §.ultim. ff. de iuris, & facti ignor. l fin.in fin.ff de dotis promiss. l.si finita, §. de cæteris, de damno infecto, l.1.§.generaliter, ff. de legat.præstan.* Afflict. *decis.319. num. 3.* Tiraq. *in l.si unquam, in princ num 118.C. de reuocand.donat.* Hojeda *de incompatib.benef.c. p.1. cap. 14. num.20.* Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.131.* Burg de Pace *cons.17.num.2.* Portoles *in tract. de consortib. & fideicomm.legali, cap 6.num.16.* Sord. *decis.121. num.1. & cons.171. num.28.* Vulasc. *cons.113. num. 21.* Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. part.1. cap.7. num. 70.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori eccles. decis.419.num.1. & decis.695. num.2. in 1. edit. alias resol.356. & 529. in 2. edit. & in decis Curiæ Archiep. Neapol. decis.286. num.5. p.1.* Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib. 3. q.87. num.16.* Cald. Pereira *de potest.eligendi, cap.16.num.18.* Mari. Antonin. *var.resolut. lib.1. resolut. 42. num. 3.* Farinac. *p.4.cons.65. in addit.litt.G,* Card.Tusch *dict. tom 8.litt V, concl.122.n.1.*

37 Amplia etiam in pœnalibus, odiosis, & correctorijs, vt per Ruin. *cons.73.n.19.cum seqq.lib.3.* Card. Tusch. *d.lit.V, concl.121.n.9. cum seqq.* Rot. *decis. 41.nu 19.& seq.apud Far.p.1.rec.*

38 Limita primò, quia verba quantumuis generalia debent reſtringi ad rationem & cauſam propter quam fuerunt prolata, & intelligenda ſunt ſecundum ea quæ præcedunt, *l. non eſt nouum. ff. de legib. l. hæres meus §. 1. ff. de legat. 1. l. ſi ex pluribus, ff. de ſolutionib.* Abb. 114. *Attingendo, num. 4. lib. 2* Menoch. *conſ. 496. num. 54.* Surd. *conſ. 431. num. 12.* Card. Tuſch. *d. litt. V, concl. 121. n. 44.*

39 Limita ſecundò, vt verba generalia reſtringantur ad vitandum abſurdum, *l. ſcire oportet, § aliud, ff. de excuſ. tutor. l. 1. ff. ne quid in loco publico,* Caſtr. per text. *ibi in l. inter omnes, num. 4. verſ. & nota, ff. qui ſatiſd. cog.* Card Tuſch. *d. litt. V, concl. 150.* Mari Antonin. *var. reſolut. lib 2. reſolut. 40. n. 11.*

40 Limita tertiò, vt verba generalia reſtringantur ſecundùm ſubiectam materiam, *l. 1 § ſi quis n ...* *ff. de ſtatulibe r.* Geoin *conſ. 19, num. 5. in fine,* Ioann. de Imola *conſ. 141.* Card. Tuſch. *d. litt. ...*, *concl. 152.* Rot. *deciſ 541. n. 4 apud Far. ... rec.*

41 Limita quartò, quia verba generalia reſtringuntur ad habilia, *l. vt gradatim, in princip. ff. de muner. & honor. l. 3. in princ. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Crauet. *conſ. 156. num. 8* Menoch *remed 4. adipiſc. num. 755. & remed. 1. retin. num. 18.* Cald. Pereira *de poteſtate eligendi, cap. 1. num. 57.* Surd. *deciſ. 112. num. 2.* Cardin. Tuſch. *d. litt. V, concl. 131.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæſt 85. numer. 61.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 724. num. 18.* Caſtill. *controu. lib. 5. p. 2. c. 89. num 15.* Ioann. Maria Nouar. *quæſt. for. lib. 1. q. 1. num. 5.*

42 Limita quintò, quia verba generalia reſtringuntur, ne tollatur ius tertij, Oldrad. *conſ. 268. num. 5. verſ. nunc ad rationes,* & ne quis damnum indebitè patiatur, Anchar. *conſ. 361. Viſa p'ana, in princ.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 2. reſol. 40. num. 11. & 19.* & ne tollant gratiam habentem priorem datam, ſecundùm Ægid. Bellam. *conſ. 33. num. 15. verſ. prima reſpo ſio,* refert Card. Tuſch *d. litt. V, concl. 128.*

43 Limita ſextò, quia verba generalia reſtringuntur, ne actus pereat, Fulgoſ. *conſ. 28. in fine,* Cardin. Tuſch. *d. litt. V, concl. 134.*

44 Limita ſeptimò, quia verba generalia reſtringuntur, & limitantur ſecundùm naturam, & poteſtatem loquentis, & non vltra, Oldrad *conſ. 139. verſ. circa tertium,* Gemin. *conſ. 67. num. 3. & conſ. 77. num. 2. & conſ 96. nu 7.* Anton. de Butr. *conſ. 19. n. 5. & ſeq.* Card. Tuſch *d. litt. V, concl. 135.* Et ex mente, & ratione, idem Card. Tuſch *d. litt V, concl. 142. per totam.*

45 Limita octauò, quia verba generalia quandoque reſtringuntur, ex veriſimilitudine, *l. creditor, §. Lucius, ff. mandati,* Oldrad. *conſ. 159. verſ. circa tertium,* Card. Tuſch. *d. tom. 8. litt. V, concl. 142. num. 4.* Vnde verba generalia non includere caſus inſolitos, de quibus non eſt veriſimiliter cogitatum, tenet Flores de Mena *var. lib. 2. q. 24. num. 33.*

46 VERBIS ſubtiliter non eſt dialecticandum, Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 1 tit. 1. num. 4.* Ant. Monach. *Floren. deciſ. 71. num. 27.* quia ſubtilitas reprobatur, *l. ſi fideiuſſor. §. quædam, ff. mandati, c. dilecti, de iudic.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 11. num. 3.* Thom. de Thomaſſet. *in floribus legum, reg. 288.*

47 VERBA non ſufficiunt, vbi opus eſt facto, *l. non omnes, §. ff. de re mil. l. peculium, in fin. princ. ff. de pecul. l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. empti, l. ... §. tuliſſe, in fine, ff. ad Syllan. c. 1. & 2. de ſequeſt. poſſeſſ.* Vellacomb. *tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 17. de ſolutionib. num. 16. pag. mihi 392* Ecob. *de ratioc. cap. 11. num. 44.* Card. Tuſch. *tom. 1. litt. F. concl. 21.* Stephan Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 725. num. 32. & c. 767.* Statil. Pacif. *de Salu. interd. ſuſp. 4 cap. 5. num. 173.*

VERBA præcedentia declarant ſequentia, & è conuerſo, *l. verum, ff. de petit. hæred. l. qui filiabus, in prin. & l. ſi ſeruum, §. fin. ff. de legat. 1.* Caſtrenſ. *conſ. 347. num. 2. verſ. ad quartum, lib.* . Surd. *deciſ. 188. num. 30. cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. p. 4. conſ. 10. num. 115. & conſ. 65. num. 110.* Mari Antonin. *var. reſolut. lib. 3. reſol. 1. num. 60.* Card. Tuſch. *d. tom. 8. litt. V, concl. 144. num. 21.* Imò quod verba præcedentia magis declarent ſequentia, quàm è conuerſo, dicunt, Cephal. *conſ. 156. num. 10. & ſeq. & con. 351. num. 38.* Pariſ. *conſ 25. num. 118 lib. 1.* Et quòd verba ſequentia declarent præcedentia, tradunt Ioan de Imola *conſ. 85. in princip* vbi quòd declarant & limitant, Signorol. *conſ. 47. Patinus ſic propontur, num. 7. circa fin. verſ. præterea,* vbi quòd ſequentia verba declarant præcedentia, & è contra, Ægid. Bellam. *conſ 39 num. 4.* vbi *num. 9.* ait, ſequentia declarare præcedentia, quando ſunt in eadem diſpoſitione, & quando verba declaranda indigent declaratione, aliàs ſecus, latè Roman. *conſ. 328. Præſens conſultatio, num. 5. verſ. tertio,* vbi quòd verba ſequentia præcedentibus præſtant euidentiſſimum intellectum, Caſtrenſ. *conſ. 74. In cauſa mota, col. 2. verſ tertia regula. lib. 2.* vbi quòd eſt regula, quod ex ſequentibus declaratur animus in præcedentibus. 48

VERBA geminata magis operantur, *l. Baliſta, ff. ad Trebell.* Corn. *conſ 187. In conſultatione, num. 12. lib. 4.* latè Barbat. qui ponit multa exempla, *conſ. 37. in princ.* Alexand. *conſ. 26. Nec arguendi, num. 25. verſ. ſeptimò confirmatur, lib. 1.* Bertazol *de clauſul. inſtrum. clauſ. 4. gloſ. 2* Card. Tuſch. *tom. 4 litt. G, concl. 28. n. 2. & tom. 8. litt. V, concl. 158. per totam.* 49

AXIOMA CCXXIII.

Veriſimile, Veriſimilitudo.

1 *Veriſimile eſt id, quod proximum, & ſimile vero eſt.*

2 *Veriſimile vnum additum alteri, inducit legis præſumptionem.*

3 *Veriſimilitudo dicitur cognata naturæ, & habetur pro lege, & veritate, vt n. 4.*

5 *Falſitatis imaginem habet non veriſimile.*

6 *Veriſimile quod non eſt, præſumitur falſum.*

7 *Veriſimile quod non eſt, nec dicendum, nec credendum.*

8 *Teſtes deponentes non veriſimilia, præſumuntur falſi.*

VERISIMILE eſt id, quod proximum, & ſimile vero eſt, Bald. *conſ. 61. Litera magnifici, lib. 3.* quem refert Card. Tuſch *pract. concluſ. tom. 8. litt. V, concl. 161. n. 1* & dicitur quòd legibus, & iure communi conuenit, & ei non contradicit, Franc. Becc. *conſ. 101. num. 47.* Menoch. *conſ. 1. num. 418. & conſ. 380. n. 7. & de arbitr. caſu 85. n. 5.* Garc Gironda *de priuil. ſeu exempt. explicat. n. 555.* & debet haberi pro probato, Bald. *conſ. 180. Moriuo, lib. 5.* Oldrad. *conſ. 13. Cùm quæſtio, in fine,* Aretin. *conſ. 9. col. 2.* Imò vnum veriſimile additum alteri inducit legis præſumptionem, Soc. *conſ. 149. num. 8. lib 1.* Rimin. iun. *conſ. 217. num. 14. & ſeq. lib. 1.* Becc. *conſ. 101. num. 46. & conſ. 103. num. 11.* Et ideo qui arguit à veriſimili dicitur arguere à ratione naturali, Rimin. iun. *conſ 6...8 lib. 4. deciſ. Pedem. 170. n. 8. & ſeq.* 1 2

Veriſimilitudo dicitur cognata naturæ, Oldrad. ...3. *Cùm quæſtio, in fine,* Bald. *a. conſ. 180. lib. 3.* 3

lib. 3. Crauet. *conf.* 28. & *conf.* 61. *in fin. num.* 9. & *conf.* 169. *num.* 4. & *conf.* 363. *num.* 26. vbi *num. seq.* subdit, quòd obtinet secundum locum primò mens, secundò verisimilitudo, Franc. Becc. *conf.* 101. *n.* 46. Rimin. iun. *conf.* 362. *num.* 18. *Peden. decis.* 170. *num.* 8. & *seq.*

4 Habetur pro lege, & veritate, ita vt habens verisimile pro se dicatur habere casum legis, Rimin. iun. *d. conf.* 362. *num.* 18. Crauet. *conf.* 61. *num.* 9. Cephal. *conf.* 287. *Cum Dominus*, *n.* 1. Franc Becc. *conf.* 101. *num.* 46. Steph. Grat. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 878. *num.* 16. latè Casti l. *controu. lib.* 5. *c.* 2. *c.* 63. *per tot.*

5 Et è contra, non verisimile habet imaginem falsitatis, Bald. *in l.* 1. *col.* 3. *C. de seruis fugit.* Grammat. *d. cis.* 28. *in princ.* Socin. *con.* 149. *num.* 8. *lib.* 1. Crauet.
6 *d. conf.* 61. *num.* 9. Quia verisimile quod non est, præsumitur falsum, Tiraq. *in l. si vnquam, in princ. num.* 40. *C. de reuocand. donat.* Menoch. *consil.* 1. *num.* 258. & *conf.* [illegible] *n.* [illegible] 0. & *cons.* 28. *num.* 25. & *cons.* 188. *num.* 11. & *co* [illegible] 19. [illegible] 2. & *de arbitr. lib.* 1. *casu* 85. Mascard. *de probat. concl.* 740. *num.* 35. & *concl.* 1364. *num.* 4. Surd *de aliment.* *t.* 1. 8. *quæst.* 11. *num.* 24. Ioseph de Rusticis *in procem. ad l. cum anus*, *cap.* 2. *num.* 3 *ff. de condit. & demonstr.* Cassanat *con.* 39. *n.* 60. & *cons.* 55.
7 *num.* 41. Et ideo nec credendum, nec dicendum, ex Rimin iun. *con.* 36[illegible] *num* 15. & 16. imò nec attendi debet, *l. fin. in princ. ff. quod metus caus.* *c. quia verisimile, de præsumpt.* Paris. *cons.* 13. *num.* 9. *vol.* 3. & *cons.* 8. *n.* 7.
8 *vol.* 4. Quare testes deponentes non verisimilia, præsumuntur falsi, Dec. *cons.* 94 *col.* 2. *in fin.* seu saltem de falso suspecti, Abb *in d. cap. quia verisimile, in fin. de præsumpt.* Granim. *decis.* [illegible] 01. *num.* 78. Crauet. *cons.* 1[illegible]1. *num.* 6. ac proinde illis, est iusta causa, minimè credendum, Paris. *cons.* 107. *num.* 70. *lib.* 1. Curt. iun. *cons.* 17. *n.* 6. Crauet. *cons.* 134. *n.* 137. & *cons.* 171. *num.* 6.

AXIOMA CCXXIV.

Veritas.

1 *Veritas sepius examinata magis elucescit.*
2 *Veritati semper adhærendum est, quia amicus Socrates, sed magis amica veritas.*
3 *Iura ad hoc inuenta sunt, vt verum à falso, æquum ab iniquo discernatur.*
4 *Veritas præualet existimationi, seu opinioni.*
5 *Veritas est basis, fundamentum, seu mater iustitiæ.*

1 VERITAS sæpius examinata magis elucescit, *cap. graue* 36. *quæst.* 9. *cap. inter dilectos, de fide instrument.* Roland. *cons.* 6. *num.* 2. *vol.* 1. & *cons.* 66. *n.* 1. *vol.* 2. & *cons.* 13. *n.* 1. *vol.* 3. & *cons.* 24. *n.* 1. & *cons.* 50. *n.* 1. *eodem vol.* 3. Crauet. *cons.* 135. *n.* 18. Flamin Paris. *de resignat. benefic. lib.* 11. *quæst.* 11. *n.* 3 Hieron Giach. *cons. Syndicatus*, *num.* 265. *cum seqq.* Bobadil. *in sua polit. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 1. Fr. Didacus Murillo *en la fundacion milagrosa de la capilla Angelica del Pilar*, *c.* 5. *in princ. pag. mihi* 31. nam veritas disputando inuenitur, *l. munerum, § fin. ff. de mun. & honorib.* Card. Tusch. *tom.* 2. *litt. D, concl.* 507. *num.* 1.

2 VERITATI semper adhærendum est, quia amicus Socrates, sed magis amica veritas, de quo plura tradit Probus *in addit. ad Ioann. Monach. in cap. nemo deinceps*, *num.* 75. *cum seqq. de elect. lib.* 6. & Menoch. *cons.* 112. *num.* 17. Et ide[illegible] omnia amanda, & sequenda, *l. si ita legatum* [illegible] *ndic.* & *demonstr.* Flamin. Paris. *de confident. quæst.* [illegible] *num.* 13. Card. Tusch *practic. concl. tom.* 8. *litt. V, conclus.* 165 ac
3 etiam attendenda semper est, quia ad hoc inuenta sunt iura, vt verum à falso, æquum ab iniquo discernatur, *l.* 1. *ff. de iust. & iur.* Burr. *cons.* 27. *num.* 2. Flamin Paris. *de tract. de confident. quæst.* 46. *num.* 61. Card. Tusch *d. litt. V, conclus.* 166.

VERITAS præualet existimationi, seu opinioni, & plus valet, quod in veritate, quàm quod in opinione consistit, *l. regula* 9. *§. qui ignorauit*, *ff. de iur. & fact. ignorant. l.* 4. *§. quoties*, *ff. de manumiss. vindict. l.* 2. *§. si pupillo*, ibi, *vt hic plus sit in veritate, quam in existimatione mentis*, *ff. pro emptor. §. si quis rem suam*, *Instit. de legat.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *quæst.* 31. *num.* 4. Brunor. à Sole *in loc. communib. verb. veritas*, *num.* 45. Mendez à Castro *in prax. Lusitana*, *lib.* 2. *cap.* 3 *num.* 19. 4

VERITAS est basis, fundamentum, seu mater iustitiæ, Gig *cons.* 2. *num.* 6. *cum seqq.* Bald. *cons.* 343. *col. penult. lib.* 1. Roland. *cons.* 47. *num.* 11. *vol.* 3. & *cons.* 88. *num* 2. *eodem volumine*, & *cons.* 32. *num.* 34. & *cons.* 46. *num.* 3. *vol.* 4. Aloys. Ricc. *in praxi rer. fori Ecclesiast. decis.* 234. *num.* 6. *in* 2. *edit.* ac proinde semper illa præualet, eique cedunt omnia, Roland. *cons.* 11. *num.* 2. & 3. *lib.* 3. Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *quæst.* 31. *num.* 4. & omnia vincit, *cap. veritate*, 8 *dist.* Roland. *cons.* 5. *num.* 19. & *cons.* 35. *num* 41. *lib.* 4. 5

AXIOMA CCXXV.

Via.

1 *Viam quam quisque sibi elegit, sequi debet.*
2 *Via vna electa, non potest ad aliam recurri.*
3 *Via quod vna prohibetur, non debet alia aliquo colore admitti.*
4 *Viam nemo videtur eligere per quam iudicium suum subuertatur.*
5 *Via est admittenda, per quam ad ius commune reditur.*
6 *Dispositio, qua reuertimur ad ius commune, fauorabilis est.*

VIAM quam quisque sibi elegit, sequi debet, *l. si mulier, §. fin. ff. quod met. caus. cap. cum omnes, circa fin. de constit. c. quod semel, de reg. iur. lib.* 6. Surd. *cons.* 577. *n.* 1. Farinac. *in praxi crimin. p.* 6. *quæst.* 175. *num.* 199. Mari Antonin. *var. resolut. lib.* 2. *resol.* 17. *num.* 8. Sigism. Scacc. *de appellat. q.* 17. *limit.* 9. *num.* 45. *vers. Ratio*, Ioann. Maria Nouar. *quæst. forens. lib.* 1. *q.* 44. *num.* 5. *vers. ad quodammodo.* Et ideo via vna electa, non potest ad aliam recurri, vt per Stephan. Gratian. *March. a decis* 4 *num.* 72. Sigism. Scacc. *d. tract. de appellat. q.* 17. *limit.* 9. *n.* 45. & *de commerc. §.* 7. *gloss.* 5 *num.* 11. *cum seqq.* Aloys. Ricc. *p.* 2. *decis.* 280. *a num.* 4. Marta *de iurisd. p.* 3. *c.* 4. *n.* 28. 1 2

VIA quod vna prohibetur, non debet alia aliquo colore admitti, *l. nec per se*, *C. de hæred. instit.* Ioseph. de Sesse *Aragonia decis.* 18. *n.* 11. 3

VIAM nemo videtur eligere, per quàm iudicium suum subuertatur, *l.* 3. *vers. nec credendus*, *ff. de milit. testam. l. quoties* 14. *ff. de reb. dub. l. quoties*, *ff. de verb. signif.* cum aliis adductis per Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 2. *tit.* 1. & Menoch. *de præsumpt. lib* 6. *præs.* 4. *per totam.* 4

VIA est admittenda per quam ad ius commune reditur, *l. si vnus, §. pactus ne peteres*, *ff. de pact. cap. ab exordio* 35. *dist.* Rebuff. *in praxi benef. tit. differentia* 5

de probat.concl.175.num.8. Parlador.*lib.2.rerum quo-*
*tidian. cap.5.n.19.*Menoch.*de præsumpt.lib.3.præs 6.*
num.39. Mari. Antonin.*var.resol lib.1.resol.10.n. 14.*
Rot.*decis.457.n.2.*apud Farinac.*p.1.recent.*
3 Et præcipuè in beneficialibos, vt per Benintend.
decis.23.num.12. Decian *cons.126.num.3.* Lambertin.
de iurepatron.lib.3.q.7.princ.art.7.num 7.& lib.2.p. 2.
q.3.princ.art.21 num.1. Hieron. Gabr *cons.185.n.2.*
& 23.lib.2. Mascard.*de probat.concl. 172. num. 8. &*
conclus.956.num.6. Marc. Anton Genuens.*in practic.*
*Archiep.Neapol.cap.100.vers.quod si,*Mari.Antonin.
d.lib.1.resol.55.n.6. Gonzal.*ad reg 8. Cancell.gloss. 5.*
§.2.num.14.& §.3.num 18. & gloss. 45. §. 2.num. 14.
Antoo. Monach *Bononien. decis.36.num.23.cum seq.*
Rot.*decis.315. num. 2.*apud Farinac. *part. 2. recent.*
vbi quòd vltimus status beneficij non prodest ex
prouisione, quæ non habuit effectum, eadem Rot.
decis.374.num.9.p.1.recent. nisi eonster de contrario
statu legitimo præcedente; tunc enim non attendi-
tur vltimus status, nisi probetur legitimè præscri-
ptus, vt censuit ead. Rot apud eund Fario.*decis.188.*
num. p.1.recent.

AXIOMA CCXXX.

Voluntas.

1 *Voluntas inanis est, nisi adsit potentia.*
2 *Velle quis non creditur, quod non potest.*
3 *Voluntas in mente retenta nihil operatur.*
4 *Voluntas facto magis quam verbis declaratur.*
5 *Voluntas præferenda est verbis.*
6 *Voluntas ex coniecturis declaratur.*
7 *Voluntatis mutatio non præsumitur.*
8 *Voluntas coacta voluntas est.*
9 *Voluntas vltima deambulatoria est vsque ad mortem.*
10 *Voluntas morte extinguitur.*

1 VOLVNTAS inanis est, nisi adsit potentia,
l.nolle adire, vbi Alexand.*in princ.ff. de acquir.*
hæred.l. pater Seuerinam, in princ. ff. de condit. & de-
2 *monstr.* Velle enim quis non creditur, quod non po-
test, *l.Lucius, §.Imperatores, ff ad municip. l.si tibi,*
§. vnius, ff. de opt. leg. gloss. *in l. peto, in princ.* vbi
Bald.*in fine princip.ff. de legat. 2. cap. à nobis, de sent.*
excomm Surd.*cons.431. num. 41.* Rot.*decis.364.n.3.*
apud Farioac *p.1.recent.*
3 VOLVNTAS in mente retenta nihil operatur,
l.si repetendi, ff.de condict.ob causam, Brunor. à Sole
in locis communib.verb.propositum, Rot.*decis.354.n.6.*
apud Farin. *p. 1. recent.* Surd.*cons. 321. num. 56.* Et
propositum in mente retentum nihil operatur,
l.quidam cum filium, ff.de hæred. instit. Menoch. *de*
præsumpt.lib.1. præsumpt. 26. num. 5. Durao. *Rota de*
cis.379.num.6.
4 VOLVNTAS facto magis quàm verbis declara-
tur, *l. Paulus, ff.rem ratam haberi, l.reprehendenda,*
C.de institut.& substit. l. pro hærede, ff. de acquirend.
hæred. Aym.*cons.204 n.11.cum seqq.* Menoch. *cons.2.*
num.264.& cons.5. num. 16. & cons.110.num. 1. cum
seqq. & cons. 158. num. 48. Mascard. *de probationib.*
concl.1415.num.34 Surd.*decis.194.n.21.& cons.371.*
num 65. Paulus Montan. *de tutelis & curis, cap. 33.*
num.531. Valasc.*cons.169.num. 11.* Cald. Pereira *de*
resolut. emphyt.c.22.n. 20. Gonzal.*ad reg. 8. Cancell.*
§. 4. proœm. num. 71. Mendez à Castro *in praxi Lu-*
sitana, lib.3.cap.11.num.9. Sigism. Scaccia *de appellat.*
q.17.limit.2.n. 23.cum seqq. Rot. *decis. 582. num. 7.*
apud Farinac.*p.1.recent.* Mari. Antonin. *var. resolut.*
lib.2. resol. 11. num. 65. vbi *num. 89.* post Mascard.
concl.45.num.3. declarat procedere, qoando factum
est determinatum ad quid certum præsumendum,
secos si est indeterminatum, & indifferens. Duran.
Rota decis. 133. num. 16. Vnde voluntatem præfe- 5
rendam esse verbis, ait Mendez à Castro *dict.lib. 3.*
cap.15. num. 11. subdens regulari à mente, & Surd.
decis. 7. num. 12. dicit quòd ex coniecturis declara- 6
tur.

VOLVNTATIS mutatio non præsumitur, *l. cum* 7
qui, ff.de probationib.c.scribam, de præsumpt. Menoch.
cons. 317. num. 19. Brunor. à Sole *in locis communib.*
verb.voluntas 9. Pichard *ad princip. Instit. de adempt.*
legator. n.4 Sord.*decis.211.n.9.& decis.288.num. 36.*
Flamin. Paris. *de resignat.benefic.lib.9. q.25. num.16.*
Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap.3.num. 41. &*
cap.10.num.54.& de empt.& vendit. cap.23. num. 65.
Steph. Gratian. *Marchia decis.19.n.27.& decis.41.*
num. 23. Aloys Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast*
decis.92. num.3. in 1. edit. & resolut. 77. num 3. in 2.
edit. Franc Molin.*de ritu nupt.lib.3.q.7.num.1.*Card.
Tusch.*pract.conclus.tom 8. litt V, concl.186. per tot.om.*
Vincent. Fusar *de substit.q.157.num.64. & q 632.*
num. 14. & 15 vbi ampliat Potiusque præsumitur
durare nisi contrarium probetur, Menoch. *lib. 4.*
præs.195.n.2 Card Mantic *de coniect.lib.12.tit. 1.n. 2.*
Ioan. Maria Nouarr. *quæst. forens. lib.1. q. 108 n. 6.*
Ioann Anton Mangil.*de imput.q.102.num 6* Duran.
Rota decis.74.num.46. Alexand. Trentacinq *cons.12.*
num.4.& cons.56.num.2.cum seqq. tom. 2. Ex quibus
autem coniecturis inducatur prioris voluntatis mu-
tatio, vide Rot.*decis.711.à num. 8 p. 2. recent.* Rot.
decis.557 n.5.p 2. in posthum. Farin. aliàs *p. 4. recent.*
in muliere, quæ semper varia & mutabilis est, præ-
sumitur voluntatis mutatio, vt per Tiraq *de legibus*
connub.l.9.num.98 Menoch *lib.6.præs.37.num.42.*

VOLVNTAS coacta voluntas est, *l. si mulier 22.* 8
§.si metu coactus, ff.quod metus causa, l qui ita, in princ.
ff.ad Trebell.c.meruit 15.quæst 1. Philosoph *lib.3. Ethi-*
cor.c.1. D. Thom.*1 2.q.6.art.8.* Dec. *in l.velle non cre-*
ditur, sub num.6 ff.de regulis iuris, vbi declarat, quòd
hæc voluntas non potest dici spontanea, sed quali-
ficata, Nauarr. *in man.prælud 6.num.4.& 6.*Couarr.
de sp.-salib.p.1.cap.5.§.1.a num.11. Thom. de Tho-
masset.*in floribus legum, reg.76.*Emman Figueira de
Negreiros *in introduct.vltimarum volunt.lib.1.cap.10.*
*n.13.cum seqq.*Card.Seraph.*Rota Romana decis.1350.*
num.9. Morl.*in emporio iuris, part.1. tit. 2. in prælud.*
num.112 Card. Tusch.*d.tom.8.litt. V, concl.280. cum*
seq. Franc. Molin. *de ritu nuptiar.lib.3.q. 98. num. 6.*
Duran. *Rota decis.158.num.13.*

VOLVNTAS vltima deambulatoria est vsque 9
ad mortem, *l.4 ff de adimend.legat. l. cùm hic status,*
§.ait oratio, ff.de donat.inter virum, & vxor.cap. cùm
Martha, vers. cæterùm, de celebrat. Missar. Pinel.
in rub. C.de rescind. vendit.p.1.c.3. num.24. Menoch.
cons.329.num.6. Gutier. *de iuram. confirm. p. 1.cap.1.*
à num.1. Pichard.*ad §.posteriore, num.9. Instit.quibus*
modis testam. infirm. & ad princ. Instit. de adempt.
legat.num.9 & 21. Card. Seraphin. *Rota decis. 196.*
num. 4. Cardos. *in praxi iudicum, verb. testamentum,*
num. 67 Ioann. Maria Nouarr. *quæst. forens. lib. 1.*
quæst.68.num.8. vbi *num.9* declarat axioma procede-
re in actibus respondentibos vltimæ voluntati, &
qui non nisi in vltima voluntate fieri possunt, secus
in aliis, vt in remissione delicti in testamento con-
cessa, quam testator ad bonam valetudioem rediens
reuocare non potest.

VOLVNTAS

VOLVNTAS morte extinguitur, *l. 4. ff. locati, l. cùm hic ſtatus, § fin. ff. de donat. inter virum, & uxor. cap. ſi gratiosè, de reſcript. in 6.* Vital. de Camban. *in tract. clauſul. pag. mihi 56 num. 5.* Franciſc. Molin. *de ritu nuptiar. lib. 3. q 14. num. 7.*

AXIOMA CCXXXI.

Vtile.

1 *Vtile per inutile non vitiatur.*
2 *Intellige in ſeparabilibus, & in iis quæ ſunt diuiſibilia.*
3 *Limita in connexis, & indiuiduis.*
4 *Declara, & num. 5.*

1 VTILE per inutile non vitiatur, *l. 1 §. item quæritur, ff. de aqua quotid. & æſtiua, l. Pediu, ff. de recept. arbitr. l. qui teſtamento, ff. de excuſat. tutor. l. eos 26.* vbi gloſſ. *verb. de ſuperfluo, C. de vſuris, cap. turbat. 17. diſt. cap. vtile, & cap. non debet, de regulis iuris, lib. 6* Rot. *deciſ. 199. num. 6.* impreſſa per Pacificum *poſt ſuum tract. de Saluiano interdicto*, vbi hoc firmat in ſpeciebus & ſommis, *& deciſ. 647. num. 7.* impreſſa per Farinac. *p. 2. recent.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 644. num. 32. & cap. 657. num. 9. cum ſeqq.* Caſtill. *controu. tom. 4. c. 13. n. 13. & cap. 61. num. 24. cum ſeqq.* Rot. *apud Paul. de Rubeis, deciſ. 185. num. 8. tom. 2. diuerſ.*

2 Intellige in ſeparabilibus, & in iis, quæ ſunt diuiſibilia, *l. certi condictio, §. 1. ff. ſi certum pet. l. 1. § ſimiliter, l. 4. § ſi is qui duplam, ff. de verbor. obligat. d. l. 3. §. Trebatius, ff. de aqua quotid. & æſtiua, l. 1. §. publicam, ff. de publica. & vectigal. l. ſancimus 5. C. de donat.* Gemin. *conſ 97. in fine, verſ. nec obſtat*, Bald *conſ. 475. Quidam Ioannes, num. 10. verſ. tres enim ſunt caſus, lib. 1.* Anchar. *conſil. 215. num. 5. & ſeq. verſ. ſeptimò inducitur*, Ægid. Bellam. *conſ. 42. num. 11.* Alexand. *conſ. 38. Conſideratis, col. fin. lib. 2.* Caſtrenſ. *conſ. 89. n. 1. vol. 1.* Roman. *conſ. 66. num. 1.* Tiraq. *de retractu lign. ad finem. num. 74. & de retr. conuent. ad fin. num. 145.* Mantu. *dial. 96* Couarr. *lib. 2. var. cap. 15. num. 5. verſ. non obſtat*, Sarmient. *lib. 3. ſelectar. cap. 5.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 21. num. 28. verſ. vt tamen*, Vital. de Camban. *in tract. clauſul. pag. mihi 58. num. 16.* Cabed. *diuerſ. iuris argum. lib. 2. cap. 16.* Surd. *conſ. 380. num. 32. & conſ. 428. num. 20. cum ſeqq* Peregr. *conſ. 29. num. 14. lib. 2.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap. 41 §. 1. n. 1.* Card. Seraph. *deciſ. 483. num. 8.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom. 2. lib. 16. tit. 36. n. 13.* Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 8. litt. V, concl. 373. à num. 1* Caſtill. *controuerſ. iuris, lib. 1. de vſufructu c. 7. num. 27.* Chriſtoph. de Pace *in ſcholiis ad leges ſtyli, l. 200. n. 75.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol. 373. n. 1. in 2. edit.* Cald. Pereira *quaſt forenſ. conſ. 33. n. 47. & de empt. & vendit. cap. 32. num. 36.* Rot. *deciſ. 649. num. 4.* apud. Farin. *p. 1. recent.* Rot. *deciſ. 248. num. 8. p. 5. recent.* Caſtill. *controu. lib. 5 p. 2. c. 100. num. 6. cum ſeqq. & d. tom. 4. c. 64. n. 26.* Duran. *deciſ. 286. n. 12.*

3 Limita in connexis, & indiuiduis, vt per text. *in d. §. item quæritur, & in d. §. Trebatius, & in l. Gracè, §. illud, ff. de fideiuſſor.* tradunt Lap. *alleg. 81. num. 5.* Clar. *in §. emphyteuſis, q. 6. num. 2.* Surd. *de alim. tit. 7. q. 17. num. 27. & deciſ. 7. num. 35.* Cæſ. Argel. *de contradict. legitimo, q. 10 num. 149.* Card. Toſch *d. litt. V, concl. 373. à n. 41.* Rot. *deciſ. 632. n. 7.* apud Farinac. *p. 2. recent.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 752. num. 62.* qui *num. 68.* ampliat etiam in rebus ſua natura diuidois, partium tamen conuentione indiuiduis, vel quas partes indiuiduas eſſe cogitauerunt, & *cap. 742 num. 59.* limitat Axioma ratione incertitudinis, ob quam dicit vtile per inutile vitiari.

4 Declara tamen pulchrè, vt per Caſtrenſ. *conſ. 431. Si quæritur, num. 2. lib. 1.* vbi quòd ſi vtile eſt connexum cum vtili, ita quod ſeparari non poſſint, ſi vtile eſt de iure communi, trahi ad ſe inutile de iure ſpeciali, & vincit ſic, & è contrà; ſi verò æqualia ſunt, præualet inutile, ex quo non poteſt valere pro parte.

5 Declara etiam plenè, vt per Roman. *conſil. 506. num. 13.* vbi ſi perſona inhabilis cum perſona habili admittitur ſcienter ad actum indiuiduum perficiendum, prout ad iudicandum, & ſententiam proferendam, actus eſt nullus in totum, *cap. cum ſuper, de offic. deleg.* ſi verò inhabilis ignoranter fuit admiſſus, quia agens habilis videtur agere omni meliori modo, actus ſuſtinetur. Si verò actus eſt diuiduus, vt quia duo poſſunt ſeparatim facere actum, licèt actus per ſe factus ſit indiuiduus, prout ſi duo impetrant gratiam, quorum vnus eſt excommunicatus; item ſi duo tutores præſtant pro pupillo auctoritatem, quorum vnus verus, alter falſus, tunc actus valet, refert Card. Tuſch. *d. litt. V, concluſ. 373. num. 45. & 46.*

TRACTATVS

TRACTATVS
DE
APPELLATIVA
VERBORVM VTRIVSQVE
IVRIS SIGNIFICATIONE,

CIRCA IVDICIA, CONTRACTVS
Vltimas voluntates, & Delicta.

APPELLATIVVM PRIMVM.

Abbas.

1 *Abbatis appellatione venit Abbatissa, quia illa in administratione æquiparatur Abbati.*
2 *Abbatis nomine venit omnis Ordinarius Religiosorum Collegij præfectus.*
3 *Abbas quorum appellatione veniat, remissiuè.*

1 ABBATIS appellatione venit Abbatissa, illa enim in administratione æquiparatur Abbati, Bald. *in cap. 1. in princ. col. 6. qui feudum dare poss.* Card *conf. 17. circa princ. col. 2.* Abb. *in cap. 1. de his, quæ fiunt à Prælatis, & in c. vlt. n. 5. de statu monach.* Paul. Fusc. *de visitat. lib. 1. c. 2. n. 15. vers. in administratione, & lib. 2. c. 18. n. 62.* Flam Paris. *de resign. benef. lib. 2. q. 1. n. 73. & lib. 3. q. 12. n. 9.* Flores de Mena *var. ref. lib. 1. q. 10. n. 25.*

2 ABBATIS nomine venire solet omnis Ordinarius Religiosorum Collegij Præfectus, secundùm *Azor. institutionum moralium p. 1. lib. 12. c. 19. quæst. 10.*

3 ABBAS quorum appellatione veniat? ex professo differit D. Ascan. Tamburin. Vallis vmbrosanæ Monachus, in suo nouissimo tract. de Iure Abbatum, cæterorúmque Prælatorum tam sæcularium, quàm Regularium Episcopis inferiorum, *tom. 1. disp. 2. q. 3. cum tribus seqq.*

APPELL. II.

Abbatissa.

ABBATISSÆ appellatione venit omnis fœmina Sanctimonialium domicilio præfecta, *Aug. Barbosa Appell. Iur.* vt per Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12 cap. 19 quæst. 10.* Stephan. Gratian. *disceptat forens. tom. 5. cap. 871. num. 9.*

APPELL. III.

Abbatia.

1 *Abbatia, seu monasterij appellatione non venit Prioratus in odiosis, & materia stricta, secus in fauorabilibus, vt n. 2.*
3 *Abbatia æquiparatur Episcopatibus.*
4 *Prioratus est principalis dignitas in Ecclesia Collegiata, seu Regulari, & in effectu est eadem dignitas cum Abbatia.*

ABBATIÆ, seu monasterij appellatione non 1
venit Prioratus, vt fuit tentum in Rot. teste
Caputaquens. *decis. 215. part. 2.* quem refert Fla-
min. Paris. *de resignat. lib. 2. quæst. 1. num. 67.* Ratio
est, quia Abbatia est de maioribus dignitatibus,
quæ sunt in Ecclesia, & ob id speciali nota digna,
Lap. *alleg. 84. num. 11.* Ludouic. Gom. *Episcop. Sar-
nen. de infirmis resignant. quæst. 16. & de valor. quæst. 3.*
Æqoiparatur enim Episcopatibus, ex Rebuff. *su- 2
per concord. tit. de mandat. Apostol. §. statuimus, verb.
monasteria*, Mandos. *in reg. de benefic vacan. per pro-
mot. quæst. 3. num. 8.* Menoch. *conf. 5 a num. 13 3.* Flamin.
Paris. *dict. quæst. num. 66.* Ascan. Tamburin. *de iure
Abbatum, cæterorúmque Prælatorum tam Regularium,
quàm sæcularium Episcopis inferiorum, tom. 1. disp. 23.
q. 1. n. 18.*

Intellige in odiosis, & materia stricta, nam in 3
fauorabilibus Abbatiæ appellatione comprehendi-
tur Prioratus, quia in multis æquiparantur; sicut
enim Abbatia dicitur beneficium Ecclesiasticum,
Selu. *de benefic. p. 1. q. 1. num. 78.* Hoied. *de incompatib.
benefic. p. 1. in præfat. num. 7.* ita & Prioratus quoque
beneficium dicitur, vt per *Clem. 2. de rescript.* tradit
Selu. *d. q. 2. num. 87.* Et demum Prioratus est prin-

cipalis dignitas in æcclesia Collegiata, seu Regulari, & habet quasi iurisdictionem Episcopalem, & in effectu est eadem dignitas cum Abbatia, Hoied. *d.p.1.cap.6.num.1.* Mandos. *in reg.5.Cancell.q.8.num.4.* quos refert & sequitur Flamin. Paris. *d.lib.2.quæst.1. num.76.& 77.*

Appell. IV.

Acquisitio.

ACQVISITIONIS appellatione quando adiecta sunt verba aliqua generalia, comprehenditur omnis acquisitionis species, quamuis impropria, puta successio ab intestato, ita Tiraq. *de retract. lign. §.1. gloss.9.num.171.* Bursat. *cons.36. num.5. & cons.37.num.3.* Cephal *cons.52.n.18.* Ruin. *cons.89. n.36.* Bec. *cons.41.Visis,num.2.* Surd. *cons.313.num.72.* Menoch. *cons.1089.n.25.& 26.*

Appell. V.

Actio.

1 *Actionis appellatione continetur formata.*
2 *Exceptio non continetur appellatione actionis.*
3 *Aliud est actio, aliud exceptio.*
4 *Actionis appellatione vbi de illa fit mentio in statuto venit directa, non vtilis.*

1 ACTIONIS appellatione continetur formata, quæ possit in iudicio deduci & exerceri, vt per Signorol de Homod. *cons.217.n.6.* Natt. *cons.102. Verissima, num.2.vers.nam etiam,* Card. Tusch. *pract.concl. tom.1.lit. A, concl.95.n.5.*

2 ACTIONIS appellatione non continetur exceptio, *l.verbum oportebit, §.actionis, ff. de verbor. significat.* præsertim vbi actio est prohibita, Achil. de
3 Grassis *decis.5. de constitut. & decis. 6.* declarat quomodo prohibita actione nullitatis sit prohibita exceptio; aliud enim est actio, aliud exceptio, gloss. *verb.non continetur, in d.l. non oportebit,* & faciunt per me dicta.

4 ACTIONIS appellatione, vbi de illa fit mentio in statuto, venit directa, non verò vtilis, quæ ex interpretatione oritur, Bart. *in 2.q. Pisana ciuitatis, in princ.num.4.vers.quartò hoc probatur,* quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 101. num.9.* nam quando verba possunt referri ad vnum, quod est fortius, & ad aliud minùs, fortè semper referuntur ad fortius, Signorol. de Homod. *cons. 68. num.6.* Dispositio vero loquens de quacunque actione, comprehendit etiam officium Iudicis, Granet. *cons.414 in princip.*

Appell. VI.

Acta.

1 *Actorum appellatione continentur ea, quæ fiunt coram Iudice.*
2 *Scriptura facta de commissione Iudicis per notarium veniunt actorum appellatione.*
3 *Sententia venit actorum, vel processus appellatione.*
4 *Actorum appellatione ad effectum transportationis non veniunt ea, quæ fuerunt tantum verbaliter, vel non citata parte producta.*

ACTORVM appellatione continentur ea, quæ 1
fiunt coram Iudice, gloss. *verb acta in l.eum qui, ff. de in ius vocando,* Bald. *in l.2. vt litè pend. & in l.illud, col.2. C. de sacros. Eccles.* latè Roland. *cons.38.*
num.10.cum seqq. vbi *num.12.* ampliat sub hoc appel- 2
latiuo contineri scripturas factas de commissione Iudicis per notarium.

ACTORVM, vel processus appellatione venit 3
sententia, *cap.1. de sent. & re iud.* Bart. *in l. actorum, in fine, ff. eod. tit.* Boër. *decis.258.num.6.* Ranchin. *concl. 464.p.1.*

ACTORVM appellatione ad effectum trans- 4
portationis non veniunt ea, quæ fuerunt tantùm verbaliter producta, vt censuit Rot. *in Placentina deuolutionis 10. May 1602. coram Peña, & in Carpentoraten. fideicommissis 25. January 1608. coram Card. Lancelloto, & in Romana de Pinn 27. Ianuary 1614 coram Card. Sacrato,* impressa per Farin. *decis.561. num.10. p.1.recentiorum,* prout etiam non veniunt ad prædictum effectum ea, quæ sunt producta parte non citata, vel non fuerunt exhibita in termino citationis, iuxta notata *in cap. charissimo, 3. q.9.* Natt. *cons. 194. num.25.* Cassad. *decis.1. in fine, de except.* Sarnen *super reg. de annali, q.4. col.3. vers. prædictis non obstantibus,* ibi, *quinimò,* Card. Mantic. *decis.32.num.9.* Rot. *d. decis.561.n.11.p.1.recent.*

Appell. VII.

Actus.

ACTVS appellatione venit validus, & non in- 1
ualidus, iuxta ea quæ tradit Rebuff. *ad l. bonus 89. vers. tertiò perdit, ff. de verb. signif. pag. 389.* & quæ latè dixi *Axiom.12. num.17. & 18.* nam in dubio actum gerens præsumitur magis velle, vt ille valeat, quàm pereat, *l.ff.de milit. testament. l.quoties, ff.de regulis Iuris,* Cardin. Tusch *de coniect. vltim. voluntat. lib.2. tit. 15. à num. 2.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. actus 10.* Menoch. *de præsumpt. lib. 1. præs.6.nu.5.*

ACTVS appellatione in contractibus venit 2
primus, ex vulgari *reg. l.bonus, §.hoc sermone, ff.de verb. signif.* tamen ex coniecturis à regula receditur, & non solùm venit primus actus, sed etiam secundus, vnde cùm quispiam fructus fundi vendidisset, & is binos produxerat singulis annis, licèt de primis fructibus venditio intelligatur, vbi tamen pretium æquiualens est ad duos, ex hac coniectura ab illa receditur regula, vt per Tiraq. *in d. §. hoc sermone, limit.13.à num.1.* Decian. *resp.41. num.60. lib.1.* quos refert & sequitur Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q.23.n.84.*

Appell. VIII.

Aduocatus.

ADVOCATI appellatione largè sumpto vo- 1
cabulo venit etiam procurator, & è contrà, ita Apostill. *ad gloss. rub. C. de procuratorib.* vbi Ias. *num.1.* Bart. Bald. & Salicet. *in l.1. in fin. C. mandati,* Cæs.

Imbrian.

Imbrian. *de primo & secundo beneficio, consideras.* 5. *n.* 113. Iacob. de Laurent. *de Iudice suspecte, cap.* 6. *n.* 7. *vers. alterius enim partis, & num.* 8. Carau. *ritu* 18. *n.* 6. Mastrill. *Sicilia decis.* 214 *num.* 4. strictè verò si accipiatur, non valet argumentom ab Aduocato ad procuratorem, vt dixi *in tract. de locis communib. argum. iuris, n.* 8.

Appell. IX.

Æs.

ÆRIS appellatione comprehenduntur ne dum pecunia tantùm, sed omnes facultates, patrimonium, ac boaa omnia, vt tradit Alciat. *in proœm. rubr. de verbor. signifi. at. pag.* 2. *& in l. cedere diem, §. os alienum, ff. eod. tit.* & pro hoc facit qood notat Bart. *in l. licitatio, §. quod illicitè, col.* 1. *de publ. & vestig.* quod promittens non offendere in ære, vel in persona, incidit in pœnam si parti furtum fecerit, refert Bartazol. *de clausul. instrum claus.* 4. *gloss* 10. *num.* 4. vbi *claus.* 30. *gloss.* 7. *n.* 22. subdit appellatione æris venire qualemcumqoe pecuniam, etiam ex auro, & argento fabricatam, per *l. si quis in pignore, § fin. ff. de pignorat. act.* quod etiam tradit Rebuff. *ad l.* 159. *in princ ff. de verb. signif. pag.* 531.

Appell. X.

Ætas.

ÆTATIS legitimæ appellatione venit ætas naturalis & vera, id est, viginti quinque annorum, non verò ficta, quæ beneficio Principis est, id est, dispensata, ita per *l. fin. C. de iis qui ven. ætatis impetr.* tradunt Calderin. *conf.* 366. aliàs *conf.* 47. *de testam. in princ.* quod duplicatur *conf.* 466. aliàs *conf.* 1. *qui filij sint. legit.* Alexand. *conf.* 2. *in princip. lib.* 1. Rebuff *ad l.* 130. *vers. legitima ætas, ff. de verb. signific.* Menoch. *conf.* 266. *num.* 31. Roland. à Valle *conf.* 100. *num.* 35. *lib.* 2. Cardin. Tosch *pract. concl. tom.* 8. *litt. V, conclus.* 91. *num.* 6. *& conclus.* 102. *num.* 4. Ratio est, quia verba in dubio sunt interpretanda naturaliter, & verè, non autem accidentaliter, & fictè, vt dixi *Axiom.* 222. *num.* 27.

Appell. XI.

Ædes.

1 ÆDIUM appellatione vnomquodque ædificiom comprehenditur, *l. qui ædes, in fine, ff. de incen. ruin. & naufr.* gloss. *verb. desiderare, in l. inter fructuarium, ff. de damno infecto,* Bart. *in l.* 1. *§. deinde, ff. de cloacis,* Bertazol. *de clausulis instr. claus.* 19. *gloss. num.* 3. Card. Tusch *practic. conclus. tom.* 3. *litt. E, concl.* 30. *n.* 1.

2 ÆDIUM appellatione non continetur fundus, Bald. *conf.* 378. & sequitur aliquid, *in fine lib.* 1. vbi subdit quòd earum appellatione veniont horti coniuncti ipsis ædibus, non ex propria significatione ædium, sed ex quadam accessione extrinseca, refert Card. Tusch. *d. concl.* 30. *n.* 2. *&* 4.

Appell. XII.

Affines, Affinitas.

1 *Maritus & vxor veniunt affinium appellatione.*

2 *Affinium appellatione si vocentur à testatore veniunt cognati viri & vxoris.*

3 *Affines si vocentur à testatore, qui illos non habet, intelligerentur vocati agnati, ne dispositio redderetur elusoria.*

4 *Affinitatis appellatione venit vera & naturalis, non verò ciuilis.*

AFFINIUM appellatione veniunt maritus, & 1
vxor, nam licèt illi non sint affines, sed caput affinitatis, vt ootat gloss. *in l. non facile, § affines, de gradib. & in l. affinitates, C. commun. de success.* non tamen comprehendontur in statuto, vt Bald. censuit *in d. l. affinitatis*, licèt loquatur in statuto de compromissis, & sequitur Paul. de Castro *in l.* 1. *C. vnde vir & vxor,* & Alexand. *ibi.* Campeg *de dote, p. vlt. q.* 97. refert Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 7. *gloss.* 12. *n.* 5. *vers. idem est.*

AFFINIUM appellatiooe, si vocentur à testato- 2
re, veniunt cognati viri & vxoris, Fraoc *in cap. si pater, col. vlt. de testament. lib.* 6. Laurent. de Palut. *in tract. quòd stantibus masculis, n.* 164. Tiraq *de retractu lign. §* 1. *gloss.* 9. *n.* 10. *&* 21 Peregr. *de fideicomm. art.* 22. *num.* 40. Sim. de Prætis *de interpret. vltimar. volunt. fol.* 288. *n.* 14 Fusar. *de substit. q.* 370. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Tiraq. Peregr. & Prætis *citatis locis*, obseruat quòd testatores, & notarij intelligunt vocare con- 3
sanguineos, eùm in iore scripto, & apud bonos auctores, hoc modo accipiatur, vnde si testator non haberet affines intelligerentur vocati agnati, ne dispositio redderetur elusoria, Sim. de Prætis *d. tract. fol.* 288. *n.* 10. Fusar. *d. q.* 370. *n.* 3.

AFFINITATIS appellatione venit vera & 4
naturalis, non vere ciuilis, Roman. *cons* 81. *in princ.* vbi dicit contrarium esse verum quando de mente constat, refert Card. Tusch. *tom.* 8. *lit. V, concl.* 102. *num.* 2.

Appell. XIII.

Agnati.

1 *Agnatorum appellatione veniunt omnes per virilem sexum coniuncti.*

2 *Agnatorum appellatione propriè veniunt illi, qui linea recta à testatore descendunt, non verò transuersales.*

3 *Testator quando vocauerit agnationem filiorum suorum, tunc solùm descendentes veniunt, non verò transuersales.*

4 *Fœmina in fideicommissis venit agnatorum appellatione.*

5 *Limita quando fideicommissum esset relictum pro conseruatione agnationis.*

6 *Filij in fideicommissis veniunt agnatorum appellatione.*

7 *Agnati omnes dicuntur de domo testatoris.*

8 *Illegitime nati non veniunt in statutis agnatorum appellatione.*

9 *Agnatorum, vel consanguineorum, aut fami-*

liarum appellatione, quando vocantur à testatore ad fideicommissum, proximiores veniunt, & alij successiuo ordine dicuntur vocati.

10 *Limita quando vocatio esset facta cum dictione vniuersali.*

11 *Agnatorum, seu familia appellatione, vbi testator eos vocauit, veniunt & degentes in aliena prouincia.*

12 *Agnatorum seu familia appellatione in fideicommisso eis relicto veniunt ingressi monasterium, si capax sit successionis.*

13 *Agnati proximioris, vel proximioris de familia appellatione in substitutionibus, quando plures extant in eodem gradu, veniunt omnes ad successionem.*

1 AGNATORVM appellatione veniunt omnes per virilem sexum coniunctos, *l.vlt.§ 1.in fin. ff.de gradib. l.2.§. agnati, ff. de suis, & legitimis heredibus. principium Institutis d. legitima agnatorum successione*, Curt.iun.*consil.5.num.21* Bald.*consil.469. Statuto cauetur, lib. 1.* Simon. de Prætis *de interpret. vlt.volunt.lib.3.dubit.2.solut.11.num.1.* Paris. *cons.22. num.64.cum seqq.lib.3* Decian.*cons.86.num.38 & seq. lib.3.* Bertaz.*de clausul.instrumentalib.claus. 6. gloss.9.* Peregr. *cons. 149. num. 21. lib. 5.* Fusar. *de substitut. quæst.351.num.40.* Card.Tusch.*practic.conclus tom.1. litt. A,conclus.244.num.1.*vbi *num.3.*subdit, quòd generalius est nomen agnatorum, quàm nomen consanguineorum, quia consanginei sunt inter se sanguine connexi, agnati sunt per viriles sexus coniuncti, etiamsi non sint consanguinei, & *num.4.*post Fulgosium *cons.45.num.2.* dicit, quòd omnes agnati dicuntur & sunt cognati, sed non è conuerso; propriè enim omnes descendentes ex masculis dicuntur agnati, & omnes descendentes ex fœminis dicuntur cognati, vt obseruant Bald. *cons. 63. lib. 4.* Alexan.*cons.80.n.7.lib. 1.* Card. Tusch. *d. concl.244. num. 31. & 32.* & quod agnati si in perpetuum vocentur, extendatur dispositio etiam vltra decimum gradum, tradit Bald.*cons.76 post med. vers.si verò dico suos agnatos, lib.4.*quem refert Card. Tusch. *tom. 7. lit.S,concl.923.n.8.*

2 AGNATORVM appellatione propriè veniunt illi, qui linea recta à testatore descendunt, non verò transuersales, ita Ruin.*cons.154.num. 10.lib.1.* Menoch.*cons.233.num. 15.* quos refert, & sequitur Rota *in Bononien. fideicomm.de Lambertinis 21. Iunij 1609. coram Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac.*decis.193.n.10 p.1.recent.*verùm quòd magis propriè transuersales dicantur agnati, quàm descendentes ex communi vsu loquendi, scribunt Anchar. *cons.152.num.5.* Mantic. *de coniect.vlt. volunt. lib. 8. tit.12.num.12. vers.sed in proposito*, maximè quando vocata esset familia, & agnatio agnoscunt, Decian. *cons.86.n.18.& seq.lib.3.* Menoch. *cons. 414.* Peregr. *consil.149.num. 6. & seq.lib. 5.* quos refert Fusar. *de substitut.quæst.362.num.4. & 5.*& ideò dùm testator vocat agnationem suam, vel dicit, substituo agnatos meos, censetur & transuersales vocasse, imò potiùs de eis intellexisse, cùm propriè transuersales non dicantur agnati, sed descedentes, vt resoluunt Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt.88.num.19. & cons. 414. num. 10. & seq.* Cardin. Mantic. *d. tit. 12. num.12.vers. sed ego subsisto*, Decian.*cons.86.n.18. vers.3.lib.3.* Peregr. *cons.149.n.10. lib. 5.* Fusar. *d. q. 362.n.9.*

3 Quando verò testator vocauerit agnationem, filiorum suorum, vt quando relicto fideicommisso filiis, vel descendentibus testator dixit nulle bona exire de agnatione ipsorum, tunc solùm descendentes venient, non transuersales, vt tenent Cephal. *cons.510.num.22.cum seqq.* Menoch. *d. præsumpt. 88. num.19.vers.secundus casus*, Intrigl.*de subst. cent. 3. q.83.n.13.* Fusar.*d.q.362.n.10.*

AGNATORVM appellatione venit fœmina in fideicommissis, vt probat text. *in l. pronunciatio, §.fin.ff.de verb sign.& in l.voluntas, C.de fideicomm.* resoluunt Paris.*cons.34.n.45.lib.1.& cons.51.num.13.& cons.58.n.14.& n.20 lib.2.& cons.47.n.42.lib.3.* Socin. iun *cons.4.num.10.lib.1.* Cephal. *cons.53.n. 85.* Præt. *de interpret.vlt.volunt.fol.153.num.66.* latè Honded. *cons.75.num.1.cum seqq.lib. 1.* Peregr.*cons.23. num.10. lib.3.& in tract.de fideicomm.art.22.num.25.* Fusar.*de subst.q.363.n.1.* 4

Quando verò fideicommissum est relictum pro conseruatione agnationis, quia tunc fœmina non est apta conseruare illam, non censebitur vocata, vt per Curt iun.*cons.154.n.12.& cons.172.col. 2.* Ruin. *cons.24.num.4.& seq.& cons.110.n. 14.lib. 1.* Crauet. *cons. 180. num. & cons.306. num. 5.* Præt.*d.fol. 293. num.67.* Peregr.*d.cons. 23.n.10.cum seqq. lib. 3. & de fideicomm.art.22.n.15.* Ferrer.*in Constitut.Cathaloniæ gloss.1.num.418.* Fusar.*d.quæst.363.num.3.* vbi *num. 3.* post Crauet.*loco proximè citato*, & Peregr. *d. cons.23. n.13.* subdit, quòd etiam quando extaret statutum exclusiuum fœminarum propter masculos, tunc & fœminæ erunt exclusæ à masculis. Amica an veniat appellatione agnatorum in statuto deferente matri tertiam partem bonorum filij stantibus agnatis, vide per citatos à Gratian.*discept.forens.tom.2.cap.309. num 26.* 5

AGNATORVM appellatione in fideicommissis veniunt etiam filij, vt censuit Rota in Romana fideicommissi de Palluzzellis 8.Iunij 1612.coram Patriarcha Manzanedo impressa per Farinac. *decis. 403.n.2.p.2.recent.* nam agnatio per filios conseruatur, & per nepotes augetur, vt ait Ferret. *in constitut. Cathaloniæ, gloss.1.n.59.* 6

AGNATI omnes dicuntur de domo testatoris, ideò si testator vocat omnes de domo sua, intelligitur de agnatione familiæ, ita Anchar. *cons. 152. Plures sunt, n.4.& 5.* Card. Tusch.*d.lit. A,concl. 244. num. 7.* nam agnatio domus, & familiæ idem sunt, Surd.*cons.67.n.11.* 7

AGNATORVM appellatione in statutis non veniunt illegitimè nati, vt si in statuto fiat mentio de agnatis, intelligitur de legitimis, & naturalibus, vt per Decian.*cons.471.num.5.& 6.* Peregr. *de fideicomm.art.22.n.82.* Card Mantic.*decis.319.num.7.* vbi ait, quòd agnatio per filios naturales tantùm non potest conseruari, Ferret.*in constit. Cathaloniæ, gloss.3.n.60.*vbi dicit, quod agnatio vltra legitimos, & naturales non protrahitur, & consequenter ab agnatione sunt exclusi bastardi, latè Fusar. *de substitut.quæst.354.* In Hispania verò naturales dicuntur de agnatione patris ex particulari, & notoria illarum partium consuetudine eos admittente ad insignia, nomen, arma, honores, & nobilitatem patris, vt referunt Azeued. *cons. 24. num. 27.& 29.* Nicol. Garc *de benefic.p.7.cap.15.n. 49.* citati Rota in Pampilonen. Capellaniæ 4. Martij 1612. coram bonæ mem. Remboldo, impressa per Viuian. post suam praxim Iurispatron *decis 45.n.5.* 8

AGNATORVM, vel consanguineorum, aut familiarium appellatione, quando vocantur à testatore ad fideicommissum, proximiores veniunt, & alij successiuo ordine dicuntur vocati, ita gloss. & Bart.per text.*ibi in l.cùm ita, §.in fideicommisso, ff.de legat.2.* Tiraq.*de retract.lign.§. 1.gloss.4.n.2.* Cephal. 9

*conf.*387.*num.*10.*& seq.* Præt.*de interpr.vlt.volunt.fol.*290.*num.*28.Card Mantic.*d lib.*8 *tit.*21.*n.*3. *&* 4.Decian.*conf.*41.*num.*66.*cum seqq.lib.*1. *& conf.*100. *num.* 15.*lib.*3.Petra *de fideicomm.quæst.*8. *num.*199. Peregr. *in simili tract.art.*22.*num.*64.*& conf.*46.*n.*16 17.*&* 19. *lib.*2.Magon.*Florent decis.*37.*num.*20.*& decis.*71.Menoch.*de præsumpt.lib.*4.*præsumpt.*94. *n.*6. Alex. Raudeo.*Pisana decis.*22.*n.*19. *cum seqq.* Crass. §.*legatum, quæst.*41.*n.*2.*&* §.*fideicommissum, quæst.*16.*n.*2. Surd. *conf.*247.*num.*7.*&* 8.

10 Limita quando vocatio esset facta cum dictione vniuersali, vt si testator vocasset omnes agnatos, vel omnes de familia, vt tenet Peregr. *d.art.*21.*n.*68. vbi etiam idem dicit, quando testator reliqoisset cuilibet ex agnatis, qoia tunc omnibus agnatis tam proximioribus quàm remotioribus debebitur fideicommissum. Limita etiam non procedere quando testator specialiter aliquos, vt prædictos nominauit, quia illi præferuntur aliis sub nomine collectiuo vocatis, qui etiam collectioo nomine vocari non admittuntur, nisi extinctis omnibus, specialiter nominatis, dicta *l.eùm ita*, §.*in fideicom m.ff.*, Crasso *d.* §.*fideicommissum, quæst.*16.*num.*4. Limita denique quando testator vocasset alicuius tertij agnatos, cognatos, familiam, descendentes, & similes, quia tunc censeretur vocasse simul tam proximiores, quàm remotiores, oisi ex coniecturis colligi posset testatorem voluisse eos ordine successiuo vocare, licèt essent de aliena familia, ita Socin sen. *conf.*12. *col.*3. *lib.* 3. *& conf.*51.*num.*30.*lib.*4. Præt.*de interpret. vlt. volunt. fol.* 290.*num.*28.Peregr.*de fideicom.art.*17.*num.*39.*& art.* 22. *num.*63.

11 Agnatorvm, seu familiæ appellatione, vbi testator eos vocauit, veniunt & degentes in aliena prouincia, vt per Alciatum *conf.* 638. *in fin.* Petra *de fideicomm.q.*11.*num.*521.

12 Agnatorvm, seu familiæ appellatione, in fideicommisso eis relicto veniunt ingressi monasterium si capax sit successione, quòd illud ingressi admittantur, ita Paris. *conf.*43. *num.* 62. *lib.*3. Anchar. *consil.*420. *num.*3. Crauet. *conf.* 152. *num.*2. Cephal. *conf.*53. *num.*98. Card.Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.*8.*tit.*12.*num.*25. Fusar. *de substit.quæst.*345. *num.*1. vbi *num.*2.post Couarr.*lib.*1. *variarum, cap.*19.*n.*11. Sfort Odd.*de compendiosa, part.*6. *art. vlt.* & Mantic. *citato loco*, limitat si fideicommissum est relictum pro conseruatione agnationis, quia monasterium oon succederet.

14 Agnati proximioris, vel proximioris de familia appellatione in substitutionibus, quando plures extant in eodem gradu, veniunt ad successionem omoes, ad text. *in l.*2. §. *hæreditas, ff.de suis & legit. hæred.*§.*si plures, Instit. de legit.agnat. success.* Tiraq.*de iure primog.quæst.*4.*num.*56. *& quæst.*17. *n.*4. Crauet. *conf.*161.*num.*4.*& conf.*180. *num.* 3. Roland. à Valle *conf.*38.*n.*46.*cum seqq.lib.*2. Card. Mantic. *de coniect. vlt.volunt.lib.*8. *tit.* 12. *num.* 33. Præt. *de interpretat. vltim.volunt.fol.*334.*num.*19. *& fol.*336. *num.*3. *&* 11. *cum seqq.*Menoch *conf.*158.*n.*28. Surd. *conf.*247.*n.*10. *lib.*2. Petra *de fideicom. quæst.*11.*n.*1. Peregr. *in simili tract.art.*22.*num.*65.*in fin.*Fusar.*de substitut.quæst.*356. *num.*1.vbi *n.*2.post Decian.*conf.*71. *lib.*3. & Mantic. *d.lib.*8.*tit.*10. *num.*5. ampliat etiam si testator iussetit bona indiuisa peruenire ad proximiorem agnatum, quia adhuc si plures extant in eodem grado, omnes admittuntur, & diuisio fit solùm de vsufructu, noo aotem de proprietate, nisi testator dixisset bona iodiuisa reddi vni ex proximioribus agnatis, & *num.*4. declarat non procedere, quando testator vocasset vnum proximiorem, quia tunc vnus solus admitti debet, & *num* 6. idem dicit quando sumus in aliqoa dispositione indiuidua, & *num.* 8. quando vocatus esset maior masculus, quia solùm maior natu succederet.

Pulchra autem est dubitatio, testator vocauit proximiorem agnatum, adsunt agnati remotiores, sed quia descendunt à fœmina eiusdem agnationis, efficiuntur proximiores, quod contingit quaodo fœmina est nupta vni de sua agnatione, an isti remotiores agnati, sed per fœminam facti proximiores, excludant alios agnatos, qui per virilem sexum sunt proximiores, & pro agnato descendente à fœmina proximiore, latè coosuluit Veg. *cons.*63. prout illum refert Fusar. *de substitut. quæst.* 357. *num.*8. 14

Appell. XIV.

Alienatio.

1 *Actus omnis per quem dominium transfertur, continetur alienationis appellatione.*

2 *Alienationis appellatione venit voluntaria, non autem necessaria.*

3 *Successio ab intestato cominetur alienationis appellatione in probatione testatoris in personas certas.*

4 *Cedere iura & actiones non potest prohibitus alienare.*

5 *Donatio comprehenditur alienationis appellatione.*

6 *Diuisio continetur alienationis appellatione, nisi sit facta ex causa necessaria.*

7 *Permutatio latè sumpto vocabulo, comprehenditur alienationis appellatione.*

8 *Transactio venit alienationis appellatione.*

9 *Pignus, & hypotheca venit alienationis appellatione.*

10 *Seruitutis constitutio venit appellatione alienationis.*

11 *Locatio ad longum tempus comprehenditur alienationis appellatione.*

12 *Locatio ad longum tempus dicitur quando est facta ad decennium.*

13 *Locatio ad longum tempus dicitur si facta fuisset ad vitam vel locatoris, vel conductoris.*

14 *Datio in solutum venit appellatione alienationis.*

15 *Datio in solutum necessaria facta Iudicis auctoritate ob æs alienum prohibiti alienare, erit permissa respectu fructuum durante vita prohibiti.*

16 *Emphyteusis concessio venit alienationis appellatione.*

17 *Compromissum continetur appellatione alienationis, secus in necessaria.*

18 *Hæredis institutio venit appellatione alienationis.*

Alienationis appellatione continetur omnis actus per quem dominium transfertur, vt per *l.*1.*C.de fundis dotal.l. alienationis verbo, ff.de verb.signif.l.fin.C.de rebus alien.non alien.*Cassao. *in consuetud.Burgund.rub.*6 §.8.*verb. in alienat. num.*2. Oldrad. *conf.*270.*n.*2.Lapus *allegat.*4. *in princ.* Bald. *conf.*108. *Quæritur, in princ.lib.*1. Anchar. *conf.*102. *Quæstio, in princ.& conf.*105. *n.*2. Castrens. *conf.*170. *Dubitatur, lib.*1. Alexand. *conf.*108.*Viso, num.*3. *lib* 6. 1

& cons.29.Clarissimè,num.15.vers.constat autem, lib.7. Matien.*l.3.gloss.14. num.2.tit. 19. lib.5. noua recopil.* Surd.*decis.102.num.21.& decis.278. num. 2. & decis. 326.num.17* Brunor. à Sole *in locis commun.verb.alienatio,num.1.* Cardos.*in praxi Iud. & Aduocator. eod. verbo, num.1* Card. Pereira *de extinctione emphyteut. cap 5. num.37* Card.Tusch.*pract. concl. tom.1. lit.A, concl.257. per totam*, Ferrer. *in constitut. Cathalonia, gloss.4.n.169.*

2 Alienationis appellatione venit voluntaria,non autem necessaria, *l.peto, §.prædium, ff. de legat.2.* Pinel. *in l.1.p.3. n.49. vers minus obstat, & in auth.nisi,à num.25.C.de bonis matern.* Gama *Lusitania decis.199.n.3.* Mench.*illustr.c.32.à n.13.* D.Barbos.*in l.diuortio,§ si vir,num.52.ff.soluto matrimonio,* Ceuall. *commun.contra commun.tom.4.quest.vlt. n.67.* Ferrer. *in constitut.Cathalonia,gl.4.n.131.*

3 Alienationis appellatione in prohibitione testatoris in personas certas continetur etiam successio ab intestato, *l.codicillis, §.matre,ff de legat.2.* Curt iun.*cons 4 n 11.& 12.* Portol *de consortibus,c.39. n.8.* Card.Tusch. *pract.conclus.tom.1.lit A, concl.257. num.11.*

4 Alienationis appellatione vbi prohibita est super re aliqua, continetur iurium,& actionum cessio, ac proinde prohibitus alienare non potest iura, & actiones cedere, *l.1. C.si aduersus transactionem.* Corn *cons.128.n.2.lib.1.* Crauet.*cons.92.n.8.* Xuarez *alleg.10.num.7.* Rebuff. *in l. alienationis verbum,vers.8.& 10.ff de verb.signific.& in tract.alienat. num.3* Portol.*de consortib.cap.29 num.5.* Ioseph.Sesse *Aragonia decis.121.num.10.* Quaranta *in sum Bullarii,verb.alienatio,n.22.* Cald.Pereira *de resolut.emphyt. cap.5. num.35.* Fusar. *de substitut. quæst.697.* Si quis autem cederet rem suo aduersario ex sententia Iudicis,non diceretur propriè alienare, nec incideret in pœnam appositam alienanti, quia hæc est alienatio necessaria,secundùm Ruin. *cons.93. n.2. lib.1. & cons.13 num.25 lib.5.* Paris.*cons.43.num.29.& cons. penult.num.18.lib.3.* Alciat.*cons.506.num.5.* Menoch. *cons.312.n.67.& cons.777.n.6.& 7.* quos refert Fusar. *d.q.627.*

5 Alienationis appellatiune comprehenditur donatio, Petrus Anchar. *cons.102.in princ* Mascard. *de probat.conclus.1236.n.105.* Cald.Pereira *d.c.3.n.43.* Card.Tusch.*d.lit.A,concl.257.num.4.* Fusar.*de substit. quæst.695.n.5.*

6 Alienationis appellatinne comprehenditur diuisio, quia in partes diuisas transfertur dominium,vt per Gama *Lusit. decis.300. num.4.* Cald. Pereira *d.cap. 5. num.41.* Valasc. *consult.53.num.4.* Card. Tusch. *d.conclus.257. num.7.* vbi *num.* 8. post Angel.Aret. *cons.28. n.21.& 22.* declarat procedere in prouocante ad diuisionem. Quando verò diuisio fit inter cohæredes, vel confideicommissarios,prohibita alienatione non prohibetur diuisio,quia tunc ex vtraque parte dicitur facta ex causa necessaria, vt resoluunt Alexand *cons.189.num.3.lib.2.& cons.7. num.5.lib.5.* Bero.*cons.86.n.27.lib.2.* Decian *cons. 55. num.73.lib.2.* Menoch. *cons.522. num. 48. cum seqq.* Petra *de fideicomm.quæst.8.num.518.cum seqq.* & alij, quos refert & sequitur Fusar. *de substitut. quæst.707. per totam.*

7 Alienationis appellatione comprehenditur permutatio latè sumpto vocabulo, *l. fin. C. de reb.alienis,* Rebuff.*ad alienationis verbum 28.vers.12. ff.de verb.signif* Castrens *cons.270.Dubitatur nunquid, lib.1* vbi restringit,quando fauore loci pij alienatio prohibetur, quia tunc si constat de vtilitate loci pij,potest fieri permutatio, Molina *de primog. lib.4. cap.4.num.1.* Porto.*de consortibus, c.22. num.5.* Card. Tusch.*d.concl.257.num.9.* Quando verò permutatio fit cum re maiorem afferente vtilitatem, vel commoditatem, non prohibetur prohibita alienatione, imò potiùs valet, vt resoluunt Natta *cons. 470. num.5* Socin.iun *cons.28.n.8. lib.2.* Cephal.*cons.719. num.20.lib.5.* Decian.*cons.55.dub.2.& cons.57. lib.3.* Menoch.*cons.1141.n.26.* Alexand.de Neuo *cons.38. n.7.* Honded *cons.58.num.32.lib.1.* Magon. *Florentina decis.16.num.6.* Petra *de fideicomm. quæst.8. num. 525. cum seqq.* Peregr. *in simili tract.art.40. num. 32. cum seqq.* Cardin.Mantica *de tacitis & ambig. conuent.lib. 25.tit.4.& in fideicomm.restitutorio post mortem grauati per substitutionem inducto.* idem Cardin. Mantica *de coniect vlt.volunt. lib. 7. tit.8. num. 23.* latè Fusar. *de substit quæst.530.*

Alianationis appellatione venit transactio, 8
l.non solum,C.de prædiis minor. cap.cùm tempore, de arbitr. Dec. *cons.44.n. 5.* Pinel.*in l.1.C.de bonis matern. p.3.num.44.* Molina *d.lib.4.cap.9.num.10.* Cald.Pereira *d.cap.5.num.29.*

Alienationis appellatione venit pignus, & 9
hypotheca,*§.alienationis,in authem.de alienand.* gloss. *verb.hypothecam,in l.vlt.C.de rebus alienis non alienãd.* Cephal.*cons.296 dub.3.* Tiraquel.*de legibus connub. gloss.3.num.81.* Couarr.*lib.2.var.cap.16.num.17.* Rodoan.*de rebus Ecclesia non alienand.q 1.n.6. & 12. & quæst.2.cap.6.num.9 cum seqq.* Mascard. *de probat.conclus.1236 n.108.* Petra *de fideicomm.quæst.8 n.105.* Peregr.*in simili tract.art.40.n.118.* Ioseph.Sesse *Aragonia decis.185.num.2.* Rebuff.*ad l.28. vers.ego autem,ff. de verb.signif.pag.161.* Ferrer.*in constitutiones Cathaloniæ,gl 4.n.175.* latè Fusar *de substit. q.703. per totam,* vbi *n.5.* limitat, vt non sit prohibita hypotheca in eum cuius fauore facta est prohibitio, & *n.7.* declarat non procedere in pignore iudiciali,& prætorio, quod est necessarium.

Alienationis appellatione venit etiam seruitutis constitutio, ac proinde prohibitus alienanare,prohibetur etiam seruitutem constituere, *l.fin. vers.seruitutes,C.de reb.alien.non alienand.* ita Anton. Gomez *l.40.Tauri,n.85.* Molin.*de primog. lib.1.c.10. num.1.& 2.* Portol.*de consort. cap. 12. num. 3.* Quaranta *d.verb.alienatio,num.21.* Molin.*de instit.tract.2. disp.564.* Cephal.*consil.470. num.2.* Franc. Marc. *decis.870.p.1.* Petra *d quæst 8. n.103.* Peregr. *d. art.49. num.114.* Freccia *de feudis, lib.2. §. ex pluribus autem modis,num.18* Redoan.*d.quæst.2.cap.16.* latè Fusar. *de substitut. quæst.327. per totam*, vbi *num.3.* obseruat quòd licèt prohibitus alienare non possit seruitutem imponere, nec vsusfructus, poterit tamen cedere & vendere fructuum commoditatem, & perceptionem. 10

Alienationis appellatione comprehenditur locatio ad longum tempus, quia de natura locationis huiusmodi est, vt vtile dominium transferatur.*cap.nulli,cap.ad audientiam,de reb.Ecclesia nõ alienand.* gloss.*in l.2.ff. si ager vectigalis.* Tiraq.*de retractu lign.gloss.14.§...n.79.* Couarr.*var.lib.2. cap.16. n.2.* Franc.Marc. *decis.451.q.1.* Afflict. *decis.365.n.4.* Menoch. *de arbitr. casu 5.n.1.* Anchar.Regien.*lib.2. quæst.52.num.2.* Hieronym.Gabr.*cons.168.q.1 num.3. lib.1.* Card.*de locato,p.2.tit.de locat sine tempore, q.1. fol.53.* Card Mantic.*de tacitis & ambig.conuent.lib.3. tit.45 n.11.* Rebuff.*ad l.18.vers.sexto, ff.de verb.signif. pag.161.* Cald.Pereira *d.cap.5. num. 32. & de renouat. emphyt.quæst.16.num.7.* Cardos.*in praxi Iudic.& Aduocator.verb.locatio num.9.* Fusar.*de substit. q.525. per totam.* Benedict Ægid.*in repet l.ex hoc iure,ff.de instit. & iure,p.1 cap.9.n.7.* 11

Lueatio

12 Locatio aotem in propositn ad longum tempus
dicitur quando est facta ad decennium, gl. notabilis commoniter recepta *in d.l. 2. ff. si ager vectigalu*, Alex.*conf.17.col.1.lib.4.* Tiraq.*de retratlu lignag.§.1. glos.6.num.9.in fin.* Ruin.*conf.58.col.elt.lib. 4.* Franc. Marc. *Delphin.decis.*648. Boër.*decis.*2 3 4.*num.*2. *cum seqq.* Caroc.*de locato, p.2.tit.de locat. ad longum tem-*
13 *pus, q.2.* Peregr.*d.art 40.num.93.* Idem esset si facta
fuisset ad vitam, vel locatoris, vel condoctoris, quia ad longum tempus dicitur facta, Pinel. *in l. 1.n.63. C. de bon. mater.* Hieronym Gabr. *cons.* 168.*num.*1. *lib.*1. Carnf.*loco citato q.2.* Peregr. *d.art.4.num.* 109. Cardin. Mantic.*d.tit.45.num.*11. Fusar.*d.quæst.*525. *num.*5.

14 Alienationis appellatione venit datio in
solutum, & ideò prohibitus alienare, non potest nec in solutum dare creditoribus, ita Ceph *cons.*154. *num.*14.*& cons.*255. *num.*3. *cum seqq. lib.* 2. Ioseph. Ludouic. *Perus. decis.* 60. *num.* 5. Decian *cons.*129. *num.6 lib.* 3. Cald. Pereira *d.cap.* 5. *num.* 47. Fusar. *de substitut.quæst.*696. Intellige quando datio in solutum est voluntaria, vt quia prohibitus emat, vel alium contractum faciat, & dat insolutum bona
15 prohibita alienari. Si verò sit necessaria facta iudicis
auctoritate, ob æs alienum prohibiti, erit permissa respectu fructuum dorante vita prohibiti, Grat.*cons.*106.*num.* 9. *lib.* 2. Mascard. *de probat. conclus.*1236.*num.*55. Cald. Pereira *d.cap.5.n.*48. Fusar. *d.quæst* 696.*num.*3. vbi *num.*5. subdit pro ære alieno cnntracto à testatore posse dari in solutum bona prohibita alienari.

16 Alienationis appellatione venit etiam concessin emphyteusis, vt per Card Tusch.*d.conclus.*257.*num.*15. Flores de Mena *ad Gam. Lusitanæ decis.*26.*num.*3. Cald. Pereira *d.c.5.num.* 33. Rebuff. *ad l.*28.*vers. septimo, ff.de verb.signif.pag.*161.

17 Alienationis appellatione continetur compromissum, ita vt alienare prohibitus non possit compromittere, vt per Ias.*in l.fin.num.*119. *C. de iure emphyt.* Capic. *decis.* 93. *num.* 3. Socin. iunior *cons.*77. *num.* 77. *lib.* 1. Crauet. *cons.* 976. *num.* 15. Rolaod. à Valle *cons.*22.*num.*10.*lib.*4. Blanc.*de compromis.p.4.num.*28 Tiraq.*de iure marit., glos.5.n.*202. Rodoan.*de rebus Ecclesiæ non alienan.q.2.cap.1.n.* 9. *& cap.*36.*per totum*, Molina *de iust.tract.2.disp.*557. *num.*1. Magon. *Lucens.decis.*59.*num.*12. Cald. Pereira *d cap.5.num.* 44. Limita in compromisso necessario, vt per tex. *in cap. cum tempore, de arbitr.* resoluunt Pinel.*in l.1.p.3.num.44.C.de bon.mater.* Cald. Pereira *in l.si curatorem, verb.læsis, num.5.col.4. C.de in integr. restit.min.* Ioseph. Sesse *Aragoniæ decis.*121. *num.*11. Stephao. Gratian.*disceptat.cap.*379.*num.*10. Fusar.*d. q.*709.*num.*3.

18 Alienationis appellatione venit hæredis institutio etiam generalibus verbis facta, *l. si quis priscas, §.certum, C.de sec.und. nupt.* Pereg. *de fideicom. art.*40. *num.*57. *&* 58. Menoch.*cons.*1130. *num.* 19. *vers. & verè.* Fusar *d.tract. de substit.q.* 550. *num.*11. Non tamen venit successio ex testamento vel ab intestato, Sord.*cons.*394.*num.*14.

A p p e l l. XV.

Alimenta.

1 *Cibaria pro victu, vestitus, habitatio, & ea sine quibus quis viuere non potest, venit appellatione alimentorum.*
2 *Potus venit appellatione alimentorum.*
3 *Habitatio venit appellatione alimentorum.*
4 *Stratum siue lectus, & culcitea veniunt appellatione alimentorum.*
5 *Vestitus venit appellatione alimentorum in materia fauorabili.*
6 *Expensa studij & ad disciplinam pertinentes, quando veniant appellatione alimentorum.*
7 *Caluarium venit appellatione alimentorum.*
8 *Medicina alimentorum appellatione veniunt.*
9 *Vsusfructus venit appellatione alimentorum ex mente testatoris.*
10 *Alimentorum appellatione continentur multa homini necessaria.*

Alimentorvm appellatione continentur ci- 1
baria pro victu, vestitus, habitatio, & ea sine qnibus quis viuere non potest, *l.legatu, cum l fin. ff.de aliment. & cibar. leg.* Abb.*cons.*63. *Quadam Domina, col.3.lib.*1. Ruinan. *cons.*440. *Non est dubium*, Dec. *in l.de alimentis, col. 1. C. de transact.* Corn. *consil.*286. *num.9.vol.3.* Alexand.*cons.*178.*num.7.lib.6.* Roland. à Valle *cons.*22. *num.* 1. *& cons.*54.*num.*26. *vol.*2. Cardin. Tusch *practic. conclus. tom.1. lit. A, concl.*282. *à n.1.* Menoch.*de arbitr.casu* 170. *num* 27.*cum seqq. & lib.4 præs.*157. *a num.* 13. Surd. *de aliment. tit.* 4. *q.*1. *num.*1.*&* 4.*per totam.* Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. alimenta, num.*9. Seraph. *dec.*1092.*n.*4. Cardos.*in praxi Iudicum, eod.verb num.*1. Ludou Bejà *respons.casuum conscient.part.2.casu* 12.*vers. alimentorum.* Fontanel. *de pactis nupt. alib.tom.2. claus.7.gloss. 3.p.5.num.* 22. Cancer. *var. resol. p.* 1. *cap.*16. *n.*41. *fol* 341.

Cibaria veniunt appellatione alimentorum, vt 2
præter supracitatos tenet Rimin. iun.*cons.*132.*num.*9. *&* 10.*lib.*2. Cordub. de Lara *in l si quis ex liberis, § non tantùm, n.2. ff de liber.agnosc.* Menoch.*de præsumpt.lib. 4.præs.*157.*n*15. venit etiam aqua venalis si in ea regione vendi solet, idem Rimin.*d.cons.*132.*n.*15. *Exemplificans, prout Venetiis*, Menoch.*d.lib.4.præs.*157.*n.*25. Cardin Tosch. *d concl.*281.*num.*10. Roland. *cons.*22. *num.7. lib.*1. vbi etiam testatur Venetiis esse aqoam venalem, Surd.*de aliment. tit.*49. *à num.*1. Sanctarel. *var.p.1.q.37.sub num.*1. Sim. de Prætis *de interpr.tom.1. dubit.*12. *num.*9. *lib.* 4. Fontanell. *de claus.7.gloss.3. p.5.num.* 23.

Habitatio qooque venit appellatione alimento- 3
rum, *d.l.legatu, § fin.* Cald *cons.*532.*in fine, alias* 3. *testam* Abb.*cons.*63 *num.* 2. *lib.* 2. Bologn. *in addit. ad consil* Ioan. de Anania *cons.*37.*n.*7. Beroi *cons.*24.*vol.*2. Sanctarel.*var.resolut.p.*1. *resol.*37.*sub n.* 1. Lambert. *de iurepatron nono, art.3.quæst.princip.lib.3. num.*1 Rimin iun.*d.cons.*132.*n.9.lib.*2. Stephan. Gratian.*discept. forens.tom.4.cap.*610.*n.*2.*&* 3. Cardin. Tusch.*d concl.* 282.*n.*4. Surd.*d.tit.4.q* 4 Menoch.*de arbitr. casu* 170. *num.*29. vbi limitat in præiudicialibus alimentatio, *& d.lib.4.præs.*157 *n.*20. Cæs. Barz. *Bononien. decis.*80. *num.*14.

Stratum, siue lectus, & culcitra veoinnt appella- 4
tione alimentorum, *l stratum, & l.quot nes*, vbi gloss. *verb.viuere, ff.de verb.signif.* Roland. à Valle *d.cons.*22. *num.*6. Bart.*in tract.de alim.n.*4. Capra *cons.* 87. *n.*11. Rimin.*d.cons.*132.*n.*14.*lib.*2. Cardin. Tusch.*d.conclus.* 282.*n.*5 Cordub. de Lara in *d.§.non tantùm, num.*15. Menoch.*d.præs.*157. *num.* 27. Surd. *de aliment. tit.4. q* 7.*per totam.* Sanctarel. *vbi sup.*

Vestitus venit appellatione alimentnrom in materia fauorabili, *d.l.legatu, ff.de alim.& cibar.leg. d.l. victus*, Crauet.*cons.*199.*num.*3. Roland.*cons.*22 *num.*4. *vol.*1. Cæs. Barz. *Bononien.decis.*69.*num.*49 glos. *verb.*

victu, *in cap. Epiſcopus* 10.*q*.2. Menocb *de praſ*.157. *num*.18.Iaſ.*in l.cum y*, §.*qui transigere*,*ff.de tranſact*. Bolog *in addit. ad Ioan.de Anania conſ*. 37. *num*. 7. Sanctarel.*var.reſolut.p*.1. *q*.37.*ſub n*.1. Card. Tuſch. *d.concl*.182.*num*.4.vbi *num*.8.poſt Caſten.*conſ*.437. *ſuper dictis quaeſitis*, *num*. 2.*verſ.circa ſecundum lib*.2. declarat, quia legatis alimentis, & neceſſariis pro pauperibus hoſpitalibus licet veniant neceſſaria, & veſtitos, tamen attendi debet conſuetudo aliorum hoſpitalium ſi poteſt conſtare, ſi non conſtat, quia hoſpitalia fiunt communiter pro infirmis, non debetur veſtitus, provt neque debetur quando eſt pro petegrinis,& percipientibus alimenta diaria, Surd. *d.tit*.4.*q*.2.*n*.1.

6 Expenſæ ſtudij & ad diſciplinam pertinentes,an, & quando veniant appellatione alimentorum, vide Rolandum *conſ*.a2.*num*.8. *vol*. 1. Cardin. Tuſch. *d. concl*.282.*n*.6.

7 Calciarium ſiue calciamenta veniunt appellatione alimentorum, ita Cranet.*conſ*.199.*n*.2. Roland. *conſ*.22.*num*.5.*lib*.1. Cordub.de Lara *in d*. §.*non tantùm*,*n*.39. Bertrand.*conſ*.180.*col*.1.*vol*.1. Rimin.iun. *d.conſ*.132.*n*.13.*lib*.2.Ioan. Baptiſta Pontan.*in tract. de aliment.cap*.17.*n*.20. Menoch. *d.praſ*.157.*num*.19. Card. Tuſch *d.concl*.282 *n* 9.

8 Medicinæ quoque alimentorum appellatione veniont,*l*. *ſi cum dotem*, §. *ſi autem in ſaniſſima*, & *ibi* Batt.*num*.9.*ff.ſoluto matrimonio*, *l.quos nos*, §.*verbum vincere*,*ff.de verb.ſignif*.Bart.*in tract.de aliment.num*.6. Corn. *conſ*. 145. *lib*. 2. Paul. de Citadinis *de Iurepatron.p*.1.*art*.4.*de commoditate pecuniarum*,*n*.10 Angel. Aretin *de teſtament.gloſ*.46 *num*.7. Caſſan.*in conſuet. Burgun.rubr*.6.§ 4 *n*.4.*verſ. ſed quaero*, *fol. mihi* 217. Roland à Valle *conſ*.22.*num*.1.*vol*.1. Lara *in l.ſi quis à liberis*, §.*non autem*, *num*.28. *cum ſeqq.ff. de liber. agnoſcen*. Sim. de Prætis *de interp.vltim.volunt. lib*. 4. *dubit*.11. *num*. 37. & 38 Card. Tuſcb *d. concl*. 282. *num*.12.Garcia Gironda *de priuil.ſeu exempt. explicatione*, *num*.71. Menoch. *d. lib*. 4. *praſ*. 157. *num*. 30. Surd.*de aliment.tit*.4.*quaeſt*. 5. *per totam*. Dec. *in l. de alimentis*, *num*.3. *C.de tranſaction*. Titaq. *in tract. de nobilit.cap*.31.*num*.395. Sanctarel.*var.reſol.p*.1.*q*.37. *prope fin*.

9 Alimentorvm appellatione venit vſusfructus ex mente teſtatoris, ſeu profereutis, Bald. *conſ*.408. *Quidam*, *num*. 10.*lib*. 1. quem tefert Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom*. 8. *lit*. *V*, *concl*. 301. *num*.7.

10 Alimentorvm appellatione continentur alia homini neceſſaria, & propterea præſtanda ſunt ligna non ſolùm pro coquendis cibis,ſed etiam calefaciendi cauſa hiemali tempore, vt tradunt Simon de Prætis *de interpr.vltim.volunt.lib*.4.*dub*.11.*num*.41. & Menoch.*d. lib*. 4. *praſ*. 157. *num*. 24. Continetur etiam equus ſi alimentarij dignitas id fert, ſicuti rectè explicant,Bertrand.*conſ*.54.*in fine lib*.4. Cordub. de Lara *in d*. §. *non tantùm*, *num*.26. & pariter præſtari debent ſeruitores, qoi inſeruiuot alimentario, ſi talis eſt eius ſtatus, & dignitas,& pro ſeruis ipſis præſtanda ſunt ſalaria, *l.cum plures*,§. *ſi tutor*, *ff. de adminiſt.tutor l.habitatio*, *ff.de ventre in poſſeſſ.mitt*, *l. vxoris*, *ff.de auro* & *arg.leg*. Gratian. *conſ*. 67. *lib*. 2. Simon.de Prætis *dict. dubit*.11. *num*.79. Menoch. *dict. praſ*.157. *num*.28.& 29.

* *
*

Appell. XVI.

Amicitia.

1 *Amicitia appellatione venit illa, quæ prouenit ex charitate, non propter noſtras vtilitates.*

2 *Amicitiæ appellatione venit magna.*

3 *Amicitia vt repellat teſtem debet eſſe magna & immoderata.*

4 *Amicitia vera ſimilis eſt conſanguinitati.*

Amicitiæ appellatione venit illa, qoæ prouenit ex charitate ſecundùm quam diligimus 1 proximum, non propter noſtras vtilitates, ſed ſolùm quia eſt naturæ noſtræ particeps,& veræ virtutis cuſtos, non autem venit illa quæ corroptionem inducit, ſicut carnalis, Abb. *in cap.quoties* 5. *col*. 2. *verſ.eſt etiam duplex*, *num*.5.*de teſt*. Alex.*conſ*.78.*In cauſa*,& *lite*, *num*.3.*col*.2.*verſ.non obſtat etiamſi dicatur*, *lib*. 1. & *conſ* 4. *Viſo proceſſu*, *col. vlt. poſt med. num.vlt.lib*.6 quos refert & ſequitur Steph. Gratian. *diſcept.forenſ cap*.200.*num*.14.

Amicitiæ appellatione venit magna,cùm le- 2 ues amici non dicantur propriè amici, *l.latè* 223.§. *amicos*, *ff.de verb.ſignif*. Alex.*conſ*.189.*Viſo proceſſu*,*in princip.n*.1.*lib*.7. Stepban Gratian.*d.cap*.100. *n*. 18. Amicitia igitur, vt repellat teſtem, debet eſſe ma- 3 gna, vt tradunt plures, quos pleoa mano tefert Cened. *ad decretal. collect*. 35. *num*. 4. quibus addo Vezin.*tom*.1.*commun opin.lib*.4.*tit*.10.*n*.214. Seraph. *de priuileg.Iuram.priuil*.33.*num*. 48. Surd. *de aliment. tit*.6.*q*.21.*n*.6. & 7. Ludou. Miranda *de ordine iudic. q*.23.*art*.6.*concl*.5. Amat. Roderic.*in pract.cap*. 7. *de forma probation.num*.53. Seraphin. *deciſ*. 1191.*n*.3.& *deciſ*.1147 *n* 8.& *deciſ*.1208.*num*. 1. Amicitia enim 4 vera ſimilis eſt conſanguinitati, Menocb. *de praeſumpt.lib*.4 *praſ*.89 *n*.70. Surd.*d.q*.21. *n*.4. Sanch. *de Matrim.lib*.6.*diſp*.16.*n*. 2. Cardin. Mantic. *de tacit. tom*.2.*lib*.13.*tit*.20.*n*.2. *cum ſeqq*. Stepban. Gratian. *d.cap*.100.*num*.4.

Appell. XVII.

Annus.

1 *Annus quoad interſtitia quomodo computetur, oſtenditur.*

2 *Annus integer requiritur ex 365.diebus conſtans ad nouitiatum.*

3 *Annus biſſextilis quando computandus in anno probationis ad effectum emittendi profeſſionem, oſtenditur.*

Anni appellatione quoad interſtitia noo re- 1 quiritur ille,qui habet 365.dies, qoo tempore annus conficitur, ſed ſufficit aduenilſe eandem ſolemnitatem, & diem ſubſequentis anni, in qua anno tranſacto ſuſceptus fuit ordo, & ita interſtitiorum annus non eſt mathematicè computandus, ita vt ordinandus nequeat ad ordioes promoueri, niſi inter vnom & alterum ordinem moram traxerit duodecim menſiom completorum, ſed moraliter,& iuxta ritom Eccleſiæ,videlicet de vna quadrageſima ad aliam,à Pentecoſte ad Pentecoſtem, &c. quamois inter primam, & ſecundam Pentecoſtis ſolemnitatem nondum ſint elapſi duodecim menſes,

menses, ita Prosper de August. in addit. ad Quarant. in sum. Bullarij verb. ordo, in fin. Carol. in praxi Episcopali p. 1. verb. ordo 6 vers. ad quartum, circa medium, Molphes. in summa Theologia moralis, tract. 2. cap. 14. num. 8. Campanil. in diuers. iuris canonici, rubr. 6. c. 3. num. 12. & alij, quos citaui de officio & potestate Episcopi, p. 2. allegat. 18. num. 2. secundùm Lugdunens. impressionem.

2 ANNI appellatione in materia probationis in religione faciendæ à nouitio venit integer annus ex 365. diebus constans, computando de momento ad momentum, vt pluribus ad id citatis tradidi
3 d. tract. p. 2. alleg. 101. num. 22. in fine. At verò in anno bissextili non sufficiunt pro anno illi 465. dies, ita vt nouitius suspiciens habitum die 24. Februarij. emittere non possit professionem, nisi die 25. Februarij bissexulis, in puncto diei 24 Februarij præcedentis anni, in quo suscepit habitom, arg. text. in l. 3 §. minorem, ff. de minorib. & in l. cum bissextus, ff. de verb. significat. tradont Fr. Emman. quæst. Reg. tom. 3. q 15. art. 4. & 5. Ludou. Miranda in Manuali Prælatorum, tom. 1. q. 2. art. 3. Bonacina de sacram. disput. 8. quæst. vnica, punct. 5. num. 15. & de claus. q. 2. punct. 10. difficult. 2. §. 3. Molina de iust. tract. 2. disp. 573. vers. Atque à minori ætate, Sanchez de matrim. lib. 2. disp. 24. num. 23. vers. similiter credo, Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admitten. ad religionis statum nouitiis, disput. 11. dub. 4. num. 4. nouissimè Dominus meus Iulios Lauor. variar. lucubrat. tom. 1. tit. 1. de commissis cap. 6. num. 15. qui mihi etiam retulit sacram Congregationem Concilij in vna Patauina de mense Iunij 1627. censoisse non valere professionem respectu anni bissextilis cuiusdam, qui ingressus est religionem 27. Martij, & die 26. eiusdem mensis sequentis anni currente, anno bissextili emisit professionem.

APPELL. XVIII.

Antiquitas.

1 *Antiquitatem suam vocans ad fideicommissum, consanguineos vocare censetur.*
2 *Antiquiores de damno substituens in primis admissis, extinguitur substitio.*
3 *Antiquior de familia quando vocatur, admittitur maior natu, etiam non coniunctus sanguine, exclusis aliis iunioribus sanguine coniunctis.*

1 ANTIQVITATIS suæ appellatione quando testator illam vocauit, ad fideicommissum veniunt consanguinei. l. cùm scimus, in fine, C. de agricolis, & censitis, lib. 11. & ibi gloss. verb. antiquitas, Franc. in cap. si pater, col. vlt. vers. 15. de testamentis, in 6. Lauren. de Palat. in tract. quòd stantibus masculis fœmina non succedant, num. 160. Sim. de Præt. de interpret. vlt. vol. lib. 3. solut. 11. fol. 88. num. 16. Fusar. de substit. quæst. 373.

2 ANTIQVIORES de domo substituens in primis admissis extinguitur substiturio, secundùm Fusar. d. tract. de substit. q. 382. num. 56.

3 ANTIQVIORIS de familia appellatione, vbi vocatur, admittitur maior natu, etiam non coniunctus sanguine, exclusis aliis iunioribus sanguine coniunctis, Pereg. cons. 47. n. 15. lib. 1. Fusar. de substit. q. 158 num. 24. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. c. 645. n. 13.

APPELL. XIX.

Antiquum.

ANTIQVI appellatione in materia probationis, venit tempus centum annorum, & non minus, de quo vide Duen. reg. 299. num. 7. Siluan. cons. 56. num. 13. Tiraq. in l. si vnquam, verb. omnino, num. 32. C. de reuocan. donat. Menoch. controuers. illustr. cap. 84. num. 15. Auendan. de exequendis mandatis, p. 1. cap. 6. num. 6. Gam. Lusitania decis. 88. num. 1. Brunor à Sole in locis communibus, verb. antiquitas, Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 3. Mascard. de probat. conclus. 113. princip. Morla in emporio iuris p. 1. quæst 11. tit. 11. num. 7. Gutier. cons. 1. num. 5. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 341. Farinac. in praxi criminali p. 1. quæst. 47. num. 112. & p. 2. quæs. 69. num. 42. Nicol. Garcia de benefic. part. 12. cap. 2. n. 162. cum seqq.

APPELL. XX.

Aragonia.

ARAGONÆ Regni appellatione non comprehenditur Principatus Cathaloniæ, nec alia Regna de Dominio Regni Aragonum existentia, quæ non accessoriè, sed æquè principaliter sunt vnita Regno Aragonum; ita Ioseph. Sesse Aragonia decis. 113. numer. 20. faciunt quæ Salzed. in practica Bernardi cap. 56. numer. 24. in nouissima impress.

APPELL. XXI.

Apostolus.

APOSTOLI appellatione venit Paulus, vt tetigit Læli. Zech. de Romano Pontif. heresi 1. in responso ad decimum, quem refert Dionys. Paulus de vera quatuor Patriarcharum sedium erectione, c. 17. num. 12.

APPELL. XXII.

Arbor.

1 *Vites continentur arboris appellatione.*
2 *Hedera, arundines, & salictum veniunt arboris appellatione.*
3 *Arboribus legatis ratione fructuum, quid veniat ostenditur.*

ARBORIS appellatione continentur vites, l. 1. §. arboris appellatione, & l. 2. in princip. ff. verbor. furt. cas. Cæpol. in tract. de seruit. vrban. præd. tit. de arboribus, num. 13. Auendan. de exequen. mandatis p. 1. cap. 4. num. 28 Cæs. Veronen. in suo tract. de arborib. cap. 81. tom 6. part. 1. fol. 209. Azeue l 6. num. 15. tit. 12. lib. 9. noua recopil. Cardin. Tusch practic. concl. lit. A, concl. 479. num. 1. Cardos. in prax. Iudicum, & Aduocat. verb. arbor. 1. latè Marc. Anton. de Amatis

Marchia

Marck. decis. 96. per totam. Perez *l. 2. verb. cortare arbores, tit. 18. lib. S. Ordin.* Bertazol. *de caus. instrum. clans. 10. gloss 6. num. 1.* Petri Greg. *syntagm. iur. lib. 37. cap. 6. num. 4.* Narbona *l. 11. gloss. 1. num 4. tit. 5. lib. 7. Recopilat.* Feder Scot. *respons. tom. 1. lib. 6. resp 6. n. 33.* Parens meus *in remiss ad Ordin. Regias Lusitan. lib. 5. tit. 75. in princ. n. 2.*

2 ARBORIS appellatione veniunt hedera, arundines, & salictum, *l. 3 vers. hedera ff. arbor. furt. cas.* vbi gloss. dicit impropriè hederam dici arborem. Arboris appellatione venit omnis arbor habens radices, *l. vitem, ff. arbor. furt. cas.* Bart. *in tract. de alueo, vers. stricta ratione*, *num. 9.* vbi ait, quòd arboris appellatione propriè tunc illa venit, cùm radices, ita in terram emisit, vt terra alimento vegetetur, & ius materia dura est, & non tenera. Idem dicit Narbona *vbi suprà num. 3.* dum tenet arborum appellatione contineri id omne quod radices in terram emisit, & non tam tenerum est quod herbæ sit locus, & *num. 7. & 8.* quòd hederæ & arundines arboris nomine continentur, & *num. 10.* post Federic. Scot. *citato loco*, arborem vocat id omne, quod ad culmen ascendit, & *num. 11.* post Bertazol. *d. gloss 6. n. 2. & 3.* subdit quòd appellatione arboris veniunt illæ omnes dictarum specierum, quæ radices habent, licèt radices mortuæ, aut siccæ sint, & *num. 12.* quòd arbor sicca, & radicata nondum à terra separata arbor dicitur, & *num. 13.* quòd virgæ salicis, siue salicti, & quid similiter instituendæ cuiusdam arboris causa implantantur, antequam radices egerint, nomen arboris non merentur.

3 ARBORIBVS legatis ratione fructuum venit arbor, & solùm, & via ad arbores, Ias. *in l. si fundum, ff. de legat. 1.* Secùs si arbores legatæ sint ad scindenda ligna, idem Ias. *ibid num. 16. & 17.*

APPELL. XXIII.

Argentum.

1 *Argenti appellatione vbi legatum est, venit argentum eiusdem ligæ, cuius in ciuitate originis testatoris est vsus.*
2 *Argenti omnis appellatione in legato venit omne argentum tam factum quàm infectum.*
3 *Limita quando qualitas aliqua adiicitur, quæ vni speciei argenti conuenit.*
4 *Pecunia numerata non censetur legata, quamuis legatum sit omne aurum & argentum.*
5 *Applumbatura non continetur legato argento.*
6 *Argenti facti appellatione, quæ veniant, ostenditur.*
7 *Argenti potorij, escarij, balnearij appellatione, quid veniat ostenditur, & num. 8. & 9.*
10 *Argenti legati appellatione quòd sui vsus causa testator habebat, continetur argentum quo ipse testator quotidie vtebatur.*

1 ARGENTI appellatione vbi legatum est, venit argentum eiusdem ligæ, cuius in ciuitate originis testatoris est vsus, *l. nummis, ff. de leg. 3.* Bart. *in l. cùm aurum, numer. 3. ff. de auro & argent. leg.*

2 ARGENTI, seu auri omnis appellatione in legato venit omne argentum & aurum, tam factum, quàm infectum, *l. cùm aurum, in princip. ff. de auro, & arg. leg.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 162. num. 2.* vbi *num. 3.* per text. *in l. & si non sunt, § peruenia-* *mus, ff. de auro & arg. leg.* subdit vt procedat etiam quoad gemmas, & huiusmodi, auro, vel argento inclusas.

Primò, limita quando qualitas aliqua adiicitur, 3
quæ vni speciei auri, vel argenti conuenit, vt si testator dixit, *lego decem pondus argenti*; hæc enim ponderis qualitas, quæ massæ tantùm conuenit, coniecturam facit, testatorem legasse tantummodo aurum, vel argentum, quod habebat in massa, non autem vasa, *d. l. cùm aurum, §. primo*, vbi in §. 2. è contrà habetur præsumi legata vasa, quando dixit testator se decem pondus auri, vel argenti facti legare, refert Menoch. *d. lib. 4. præs. 162. num. 4.*

Secundò, limita in pecunia numerata, illa enim 4
non præsumitur legata, quamuis legatum sit omne aurum & argentum, *d. l. cùm aurum, in princ. l. Quintus Mutius, la 1. §. 1. ff. de auro & arg. leg.* quo postremo in loco dicitur pecuniam non contineri, etiamsi aurum vel argentum factum legauerit testator, & ideò limitationem tenent, Dec. *cons. 381. num. 1.* Alciat. *in l. singularia, num. 15. ff. si certum pet.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. glos 20. num. 1.* vbi tamen *num. 2. & 5. cum duobus seqq.* subdit aliud esse dicendum, quando communi vsu loquendi nomine auri vel argenti, intelligeretur etiam de pecunia, & nummis, prout eos refert Menoch. *d. præs. 162. num. 6.*

Tertiò, limita in applumbatura, qua argenti mas- 5
sæ simul coniungatur, quia nec illa sub hoc legato argenti continetur, *d. l. cùm aurum, § idem Celsus,* Menoch. *d. præs. 162. num. 8.* vbi *num. 9. per l. & si non sunt, §. lectum, ff. de auro & arg. leg.* limitat etiam in auro, vel argento, quibus res alterius materiæ ornata est, sicut sunt lecti argentei, vel similis supellex argentea, quæ volgò argentata appellatur, hæc enim non cootinentur auri, vel argenti appellatione.

ARGENTI facti appellatione veniunt vasa om- 6
nia, vt paropsidæ, acetabula, trullæ, pelues, & his similia, *l. etsi non sunt, §. argento, ff. de auro & arg. leg.* Menoch. *d. præs. 162. num. 10.* Veniunt etiam vasa, quæ cœpta sunt fabricari, sed nondum perfecta, vt si cælabantur, *d. l. & si, §. infecto autem*, & materia auro argentóve infecta, *l. si quando, ff. illo tit.* & rursus continentur pediculi argentei, *l. pediculis, ff. eod.* vbi in §. 1. habetur comprehendi quoque gemmas auro inclusas, emblemata aurea, & similia, Menoch. *d. præs. 162. num. 13. cum seqq.* Cæterùm vasa fracta & collisa non continentur nomine argenti fracti, sed infecti, cùm eis tanquam vasis vti non possimus, *d. l. Quintus, la 1. §. cui aurum & in §. argento legato*, habetur non venire scaphia, quæ dicuntur vasa in quibus sordes, & excrementa corporis demittimus, vt declarat Alciat. *lib. 6. Parerg. cap. 26.* quem refert Menoch. *d. præs. 162. num. 8.*

ARGENTI potorij appellatione non solùm id 7
continetur in quo bibi possit, sed & id, quod ad præparationem bibendi comparatum est, ideò venit colum niuarium, *l. in argento, & ibi* Bart. *ff. de auro, & argento leg.* Menoch. *d. præs. 162. num. 19. & 20.* vbi *num. 21.* post Alciat. *lib. 8. Parerg. cap. 4.* & Cott. *in memorab. verb Colum niuarium,* subdit illud esse vas in quo reponuntur niues ad refrigerandum vinum.

ARGENTI escarij appellatione non veniunt 8
cacabi argentei, miliarium argenteum, vel sartago, cùm hæc sint potiùs instrumenta coquinaria, *d. l. etsi. §. si cui escarium,* Menoch. *d. præs. 162. num. 22.* vbi *num. 23.* post Hotoman. *in comment. verborum iuris,*

in

in verb. militarium, & Cuiac. lib. 2. obseru. cap. 6. subiungit militiarium esse vas ad aquæ calidæ opus præparatum.

9 ARGENTI balnearij appellatione in legatis, adiectis verbis hoc amplius, continetur etiam argentum, quo testator vtebatur in balneis diebus festitis, l. medico, §. vxori, ff. de auro & arg. leg.

10 ARGANTI legati appellatione quòd sui vsus causa testator habebat, continetur argentum, quo ipse testator quotidie vtebator, non autem quòd commodare ad ludos, & cæteras apparitiones consueuerat, l. cùm in testamento, ff. de auro & arg. leg. Menocb. d. præs. 172 num. 14.

11 ARGENTI sui appellatione in legatis, venit illud tantùm, cuius dominiom babebat testator, absque eo quod ab eo vindicari poterat, non autem continetur illud quod testatori debebatur, sicque ad quod actiooem habebat, l. Quintus, la 2. §. argento, & l. scribis, in princ. ff. de auro & arg. leg. Menocb. d. præs. 162. num. 27.

APPELL. XXIV.

Armenta.

ARMANTORVM appellatione in legatis, continentur boues, non autem greges ouium, & caprarum l. boues, ff. de verb. signif. vbi Rebuff. pag. 387. l. seruus, §. armento, ff. de legat. 3. Bart. in l. 4. C. de militari veste, vbi notat, quòd armentom in dubio intelligitur de animalibus magnis, grex verò de inferioribus, & sic pecudibus, & animalibus minutis, quod per l. 1. ff. de abigeu, tradit Rebuff. ad l. Neratius 85. vers. quinque. ff. de verb. signif. pag. 381. in princip.

APPELL. XXV.

Arma.

1 *Armorum appellatione veniunt non tantùm scuta, & gladij, & galeæ, sed etiam fustes, lapides.*

2 *Armorum appellatione regulariter veniunt & ea, quæ ad offensam, & quæ ad defensam parata sunt.*

3 *Thorax scorteus non continetur armorum appellatione.*

4 *Cultellus ad frangendum panem non venit armorum appellatione.*

5 *Arma ruralia non veniunt armorum appellatione.*

6 *Vagina an & quando veniant armorum appellatione.*

1 ARMORVM appellatione veniunt non tantùm scuta, & gladij, & galeæ, sed etiam fustes, & lapides, l. armorum, 42. ff. de verbor. signif. l. 3. §. arma, ff. de vi, & vi armata, Angel. cons. 197. Quidam puer, Aretin. cons. 80. n. 6. glos. verb. arma, in Clemen. 1. §. quia verò de statu, Meooch. vbi Anchar. num. 30. Felin. in cap. ita quorundam, num. 1. vbi Nauar notab. 5. de Iudæis, Rom. singul. 267. vers. Armorum, Corset. in repert. Abbat. verb. nomine armorum, Tiraq. de iudiciis in rebus exiguis, num. 31. Anton. Scap. de iure non scripto, lib. 5. cap. 161. num. 18. cum seqq. Menoch. de arbitr. casu 394. num. 76. Decian. in tract. criminali, lib. 8. cap. 2. per totum, Azor. instit. moralium, p. 1 lib. 8. cap. 23. quæst. 10. Latè Giurba consil. crimin. 73. num. 2. vbi num. 3. ita ait: Ego verò id accipiendum censui iuxta glos. Clem. ne in agro, verb. arma, de statu Monach. lapides, saxa & fustes armorum nomine contineri, si percussio secuta iam sit, ante verò percussionem non dicuntur arma. Marsil. in pract. §. pro complemento num. 14. Bajard. ad Clarum q. 6. num. 63. Azeued. in rub. tit. 6. num. 4. lib. 6. Recop. Vel si eo loco versemur, quo sit consuetum habere lapidea pro armis. Felin in proœm. Decretal. num. 6. Card. d. Clem. ne in agro, §. quà verò. Azeued. d. rubr. tit. 6. num. 6. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 514. per totam.

ARMORVM appellatione regulariter veniunt & ea, quæ ad offensam, & quæ ad defensam parata sunt, Ordin Regia Lusit. lib. 5. tit. 80. § 1. l. 7. tit. 6. lib. 6. noua recopil. Perez l. 2. glos. 1. in princ. tit. 14. lib. 2. ordinam. Bobadil. in sua politica lib. 1. cap. 13. num. 61. Decian. in tract. crimin. lib. 8. cap. 3. num. 14. & cap. 2. numer. 7. In odiosis tamen armorum appellatione offendibilia tantùm comprehenduntur, Clem. ne in agro, §. quia, de statu monach. quia in pœnali materia armorum nomine veniunt propriè parata ad molendum. Giurba d. cons. 73. num. 13. vnde quando statutum, vel Ordinatio punit arma portantes, comprehenduntur tantùm illi qui offendibilia portant, vt post Bart. Angel & Alber. resoluit Rebuff. ad l. 41. ff. de verb. significat. vers. secundo intelligite, pag. 22. 2

ARMORVM appellatione non continetur thorax scorteus, secundùm Farin. in praxi crimin. p. 3. quæst. pag. 108. mihi 594. & iudicatum sæpè fuisse in supremo Lusitaniæ Senatu asserit Parens meus in commentar. ad ordin. Regiam Lusitan. lib. 5. tit. 80. § 1. num. 6. 3

ARMORVM appellatione non venit cultellus ad frangendum panem, vt per Bobadill. in sua politica lib. 1. cap. 13. n. 73. Decian. d. lib. 8. cap. 1. num. 9. & cap. 3. num 54. Farinac. d. p. 3. q. 108. num. 77. cum seqq. Rodolphin variar. quæst. lib. 2. q. 34. num. 6. quia nec comprehenditur gladij appellatione, Rebuff. ad d. l. 41. vers. gladios, pag. 224. 4

ARMORVM appellatione non veniunt arma rotalia, quæ propriè sunt instrumenta, vt per Farinac. d. q. 108. num. 13. quem refert Parens meus in commentar. ad ordin. Regiam Lusitan. lib. 5. tit. 80. §. 2. num. 2. Nec quæ fabricata sunt ad laborandum. Intrigl. sing. 7. lib. 1. Giurba d. cons. 73. num. 13. 5

ARMORVM appellatione non veniunt vaginæ in statuto prohibente armorum asportationem, quod non comprehendere asportantem vaginas ad enses recondendos, resoluit Decian. in tract. criminali, lib. 8. num. 51. Vtrùm autem confiscatis armis vaginæ censeantur amissæ, vide Mexiam in tractat. taxa panis, conclus. 1. num. 15. ad medium, cum seqq. Azeued. l. 1. num. 13. tit. 25. lib 9. noua recopil. Bobadil. d. lib. cap. 13. num. 106. vbi resoluit quod sic. 6

APPELL. XXVI.

Artifex.

1 *Artificis appellatione venit ille, quem vulgus ita nominat.*

2 *Artifex propriè dicitur qui certam artem exercet quando,*

quando admittit sine delectu volentes ab eo emere.

3 *Artifex dicitur, qui res emit, & illas mutata forma vendit.*

4 *Mercator & artifex in quo differant, ostenditur.*

1 ARTIFICIS appellatione venit ille, quem vulgus ita nominat, *l. sciendum, §. illud, ff. de*
2 *edilit. edicto*, Fusc. *in singul. lit. A, num.* 88. Propriè tamen dicitur, qui etiam certam artem exercet, quando admittit sine delectu volentes ab eo emere, vel inseruire in illo artificio, aliàs non esset artifex, ita Abb. *cons.* 78. *Viso toto processu, col.* 2. *circa princip. lib.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1 *lit. A,*
3 *concl.* 519. *num.* 1. *& tom.* 5. *lit. M, concl.* 211. *num.* 5. Sic & artifex ille dicitur, qui res emit, & illas mutata forma vendit, *cap. eiusd.* 588. *d. st.* Curia Philipp. *p.* 2. *lib.* 1. *num.* 16. Hippol. Riminald. *cons.* 34. *num.* 10. *vol.* 1. Rebuff. *ad l. mercis appellatione* 207. *vers. Artifex, ff. de verbor. significat. pag.* 663. Card. Tusch.
4 *d. conclus.* 519. *num.* 2. vbi subdit ad differentiam mercatoris illum dici artificem, qui mercimoniam emit, & eam exercet artem, vt vendat cum artificio; mercatorem verò appellari illum qui vendit mercantiam, prout ipse emit nullo adhibito artificio, de quo etiam Surd. *decis.* 313. *n.* 1. Artifex vt aliquis esse possit, necesse est propria persona, non autem per interpositam officio vti, *l. fin. ff. de excusat. tutor.* Rom. *singulari* 566. Curia Philipp. *d. cap.* 1. *num.* 19.

APPELL. XXVII.

Ascendentes.

1 ASCENDENTIUM appellatione pater, mater, aui, & auiæ comprehenduntur, *l. quicunque, §. parentes. ff. de in ius vocando*, Campeg. *de dote p.* 5. *q.* 64. *n.* 2. Roland. à Valle *cons.* 24. *n.* 11. *&* 12. Surd. *cons.* 402. *num.* 11. *&* 12. vbi ait quòd appellatione Ascendentium veniunt tam masculi, quàm fœminæ, Menoch. *con.* 101. *num.* 40.

2 ASCENDENTIUM, sicut & descendentium appellatione omnes continentur, & veniunt in infinitum, Menoch. *cons.* 333. *n.* 11. *& consil.* 334. *numer.* 16. Fœminæ verò non veniunt vbi viget statutum eas excludens, idem Menoch. *cons.* 309. *num.* 37.

APPELL. XXVIII.

Asinus.

ASINI appellatione in statutis aduersùs quemcumque qui vicerit contra deuctum, vt perdat asinum, non venit salma, ita Bald. *in l.* 2. *num.* 7. *C. de nautico fœnore*, Ripa *in tract. de peste, tit. de remediis ad conseruandam vbertatem, num.* 131.

APPELL. XXIX.

Attinentes.

1 *Coniuncti omnes vtriusque sexus veniunt appellatione Attinentium, quando vocantur ad fideicommissum.*

2 *Agnati, non cognati censentur vocati appellatione Attinentium masculorum de domo, seu de familia.*

3 *Fœminæ non veniunt Attinentium appellatione, quando tacitè, vel expressè testator habuit mentem conseruandi bona in agnatione.*

4 *Proximiores testatoris in gradu successionis ab intestato veniunt appellatione Attinentium.*

5 *Attinentium appellatione an & quando veniunt affines, ostenditur.*

ATTINENTIUM appellatione quando vocantur ad fideicommissum, veniunt omnes coniuncti vtriusque sexus, ita Bald. *in cap. ex litteris, de testib.* Socin sen. *cons.* 63. *num.* 13. *lib.* 3. Ruin. *cons.* 161. *num.* 1. *lib.* 2. Parisi. *cons.* 24. *num.* 17. *&* 18. *& cons.* 49. *per totum lib.* 2. Sim. de Præt. *de interpret. vlt. volunt. fol.* 188. *num.* 15. *& fol.* 297. *num.* 67. *& fol.* 337. *num.* 10. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *num.* 41. *& cons.* 11. *num.* 8 *lib.* 1. 1

ATTINENTIUM masculorum, vel de domo, seu de familia appellatione ratione adiuncti, censentur vocati agnati, non cognati, Ruin. *cons.* 161. *num.* 4. *lib.* 2. Peregr. *d. art.* 22. *num.* 41. *in fine*, Fusar. *d. q.* 371. *num.* 3. 2

ATTINENTIUM appellatione non veniunt fœminæ quando tacitè, vel expressè testator habuit mentem conseruandi bona in agnatione, ita Præt. *de interpretatione vltim. volunt. fol.* 293. *num.* 67. Fusar. *d. q.* 171. *num.* 4. 3

ATTINENTIUM appellatione veniunt proximiores testatoris in gradu successionis ab intestato, ita Castrens. *cons.* 383. *Notandum est, col.* 1. *lib.* 1. Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 288. *num.* 15. *& fol.* 376. *num.* 14. *& cons.* 203. *num.* 4. Fusar. *d. quæst.* 971. *num.* 5. 4

ATTINENTIUM appellatione, licèt non comprehendi maritum, vel affinem existimauerint Paul. & Ias. *in l.* 1. *C. vnde vir. & vxor.* tamen contrarium melius resoluunt *ibi* Angel. Alexand. & Corn. quos refert, & sequitur Bertazol. *de clausul. instrument. claus.* 7. *glos.* 11. *num.* 5. *vers. sed quid*, & faciunt quæ Bald. *in cap. in litteris, col.* 1. *de testib.* vbi dicit, quod attinentes dicuntur qui possunt accusare tanquam prosequentes suorum iniuriam. Limita tamen non procedere si in statuto fieret mentio gradus, vt quia statutum diceret, quòd duo ex attinentibus vsque in quartum gradum debeant consentire, quia tunc non venirent affines, nec comprehenderentur, cùm propriè loquendo inter affines non sint gradus, *l. non facilè, §. gradus, ff. de gradibus*, & propterea non est verisimile, quòd statutum velit comprehendere affines, quare ita tenent Campeg. *de dote, p.* 5. *q.* 104. Bertazol. *d. gl.* 11. *in fine.* 5

APPELL. XXX.

Auus.

AVUS & lineæ auitæ appellatione licèt veniat proauus, & linea proaui, Ruin. *cons.* 166. *num* 8. *lib.* 1. dum vult quòd *auth. matri & auiæ, C. quando mulier. tut. offic.* quæ loquitur de auia, habeat locum etiam in proauia, provt eum refert Fusar. *de substitut. quæst.* 313. *num.* 3. Surd *de aliment. tit.* 1. *q.* 13. *num.* 10 mente istud limitatur quando communis vsus loquendi-

quendi est in contrarium, item quando sumus in materia statuti odiosi, seu correctorij, imò etiam in materia iuris communis, quando incidenter fit mentio de auo, vel linea aui, non autem principaliter, ita Bald. *cons.* 56. *Quia factum, in fine, num.* 3. *lib.* 2. quem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 3. *concl.* 656. *num.* 15.

APPELL. XXXI.

Bastardus.

1 *Bastardi appellatione venit omnis natus ex illicito, non tamen damnato coitu.*

2 *Adulterinus continetur appellatione Bastardi.*

3 *Spurij nati ex coniugato & soluta veniunt appellatione bastardi.*

4 *Bastardi appellatione veniunt omnes, qui non sunt nati ex Matrimonio.*

1 BASTARDI appellatione venit omnis natus ex illicito, non tamen damnato coitu, Decian. *cons.* 433. *num.* 10. *cum seqq.* Hieron. Gabr. *cons.* 140. *num.* 20. *cum seqq. lib.* 1. Menoch. *cons.* 631. *num.* 11. Card. Mantic. *de coniecturis vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 3. *num.* 7. Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 188. *num.* 12. Peregrin. *de fideicom. art.* 22. *num.* 88. Fusar. *de substitut. q.* 314. *num.* 18.

2 BASTARDI appellatione continetur adulterinus, vt volunt Rip. *in l.* 1. *num.* 18. *ff. soluto matrim.* Bertrand. *cons.* 31. *lib.* 3. Roland à Valle *cons.* 79. *num.* 48. *lib.* 2. Peregrin. *d. art.* 22. *num.* 88. quos refert Fusar. *d. q.* 314. *num.* 19.

3 BASTARDI appellatione veniunt spurij nati ex coniugato & soluta, ita Bald. *cons.* 129. *dub.* 2. *lib.* 1. & *cons.* 306. *lib.* 3. Alciat. *cons.* 51. *num.* 9. *lib.* 5. Prætis *de interpretat. vltim. volunt. lib.* 3. *interp.* 1. *solut.* 2. *n.* 12. Paleoth. *de nothis & spuriis cap.* 17. *num.* 7. Menoch. *cons.* 631. Peregr. *d. art.* 22. *num.* 88. & *cons.* 36. *num.* 4. *lib.* 1. Fusar. *d. q.* 314. *num.* 20. quicquid dicat Surd. *cons.* 459. *n.* 20. *lib.* 1.

4 BASTARDI appellatione veniunt omnes, non legitimè nati, vel qui non sunt nati ex matrimonio, scribunt Bart. *in l. vlt. C. de verb. signif.* Bart. *in l. pronunciatio, ff. eod. tit.* Corn. *cons.* 216. *n.* 4. *lib.* 2. Pereg. *d. art.* 22. *n.* 88. vbi dicit ita collegium Paduæ consuluisse, & *cons.* 36. *n.* 5. *lib.* 1. refert Fusar. *d. q.* 314. *n.* 22. Surd. *cons.* 487. *num.* 3. Leo *decis.* 81. *n.* 16. & 17. vbi ait bastardos in Aragonia & Valentia dici naturales, Menoch. *cons.* 631. *n.* 11. & 17.

APPELL. XXXII.

Beneficium.

1 *Beneficij appellatione, largè sumpto vocabulo, omnia comprehenduntur beneficia.*

2 *Pensio non continetur beneficij ecclesiastici appellatione.*

3 *Beneficia exempta non veniunt generali beneficiorum appellatione.*

4 *Manualia non veniunt beneficij appellatione.*

5 *Vicaria temporalis, seu ad nutum amouibilis, non venit beneficiorum appellatione.*

6 *Præstimonia, quæ in sola temporalitate consistunt, non veniunt appellatione beneficiorum.*

7 *Commenda & hospitale, an & quando veniant appellatione beneficiorum, remissiue.*

8 *Curatum beneficium non venit appellatione beneficij in concessionibus.*

9 *Distributiones quotidianæ non veniunt appellatione beneficij.*

10 *Dignitas in materia non ambitiosa venit appellatione beneficij, secus in pœnali.*

11 *Præbenda non venit appellatione beneficij in materia stricta.*

12 *Dispensatus ad beneficia etiam curata, non censetur dispensatus ad præbendas & Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis.*

13 *Beneficij appellatione non venit destinatum per Episcopum nisi sit actualiter erectum.*

BENEFICII appellatione, largè sumpto vocabulo, seu generali significatione, omnia comprehenduntur beneficia tam maiora, quam minora, tam curata, quàm simplicia, dignitates, & præbendæ, & tam regularia, quàm sæcularia, nam ex dignitate non mutatur natura beneficij, sed additur prærogatiua gloss. *verb. beneficium, in reg. beneficium, de regulis iuris, lib.* 6. & *verb. beneficia, in cap. si gratiosè, de rescript.* & *verb. beneficia, in cap.* 1. *de rerum permut. lib.* 6. & *in Clem. Auditor. de rescript.* Selu. *de benefic p.* 1. *q.* 3. Flamin. Paris. *de confident. quæst.* 28. *num.* 38. *cum seqq.* Rebuff. *in praxi tit. quid sit beneficium, num.* 10. & *tit. de vnionib. num.* 3. & *in tract. nominat. q.* 9. *num.* 5. & 6. Ricc. *in praxi aur. resol.* 292. Sebast Medic. *de diffinit. p.* 2. *cap.* 16. *num.* 5. Fusc. *de Visitat. lib.* 2. *c.* 7. *num.* 6. Nicol Garc. *de benefic. part.* 1. *cap.* 6. *num.* 37. strictè verò, & in odiosis, prout in dispensationibus, venit solùm beneficium simplex, & ideò quando Papa dispensat cum illegitimo vt possit obtinere beneficium, non censetur cum illo dispensare nisi ad simplex tantùm vt docent Sayr. *de censur. lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 25. Campan. *in diuersorio Iuris Canon. rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 97. Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p.* 2. *alleg.* 45. *num.* 6. & me citato in illo loco Sanctarel. *var. part.* 1. *quæst.* 38. *num.* 17. Quæ autem qualitates requirantur ad hoc vt beneficium ecclesiasticum dicatur, vide Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol.* 358 Nicol. Garc. *d. p.* 1. *cap.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 5 *a num.* 6. & metipsum *de officio & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 57. *n.* 141.

BENEFICII ecclesiastici appellatione, nec ex lata significatione, nec aliquo modo continetur pensio, vt per Crescent. *decis.* 14. *de sent. & re iudic.* Ludou. Gom. *in reg. de infirmis resignantibus, q.* 16. *n.* 2. & *annali, q.* 21. Rebuff. *in tract. de pacif. possess. q.* 114. & *in tract. de nominat. q.* 9. *n.* 36 Azeued. *l.* 1. *num.* 5. *tit.* 4. *lib.* 1. *nouæ recop.* Flamin. *de resign. benefi. lib.* 1. *q.* 10. *n.* 69. & *lib.* 2. *q.* 15. *à n.* 11. & *lib.* 11. *q.* 4. *num.* 21. & *seq.* & *de confident. q.* 43. *à princ.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 5. §. 5 *num.* 2. Azor. *instit. moral p.* 1. *lib.* 3. *c.* 5. *q* 2. & *lib.* 8. *cap.* 5. *q.* 4. Aloys Ricc. *collect. decis. part.* 2. *collect.* 425. & *in decision. Curiæ Archiep. Neapol. decis.* 71. *n.* 4. *part.* 2. Flores de Mena *var. lib.* 3. *q.* 23. *num.* 35. Ant. Ricciul. *de iure personarum, lib* 5. *cap.* 19. *num.* 6 Nicol. Garc. *d. p.* 1. *cap.* 5. *à n.* 3 metipsum *d. alleg.* 57. *num.* 150. Sanctarel. *var. q.* 42. *n.* 25. 2

BENEFICIORVM appellatione generali non veniunt beneficia exempta, *cap. si propter, de rescript. lib.* 6. Cop. *de fructib. lib.* 4. *tit.* 2. *cap.* 4. Rot. *decis.* 2. *de priuileg. in antiq.* Sicut quoque nec appellatione beneficiorum diœcesis, Felin. *in cap. graue, n.* 2. *de off. ordin.* Selu. *de benefic. part.* 1. *q.* 3. *num.* 21. faciendo differentiam inter has enunciationes, *de beneficiis in tua diœcesi, & de tua diœcesi*, vt in priori comprehendantur 3

P exempta

exempta in poſteriori, neutiquam quippe quòd
beneficia exempta ſint quidem in diœceſi, ſed non
de diœceſi Epiſcopi, Abb. *in cap. graue, num. 1. de
offic. ordin.* Ant. de Koſel *in tract. de indulgent. n. 315.*
Eraſmus à Cochier *de iuriſd. ordin. in exemptos part. 1.
q. 5. n. 23. & p. 4. q. 29.*

4 Beneficii appellatione non veniunt manu-
alia, Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 5. §. 6. num. 21.*
Flamin. *de confident. q. 18. à num. 16.* Monet. *de diſtri-*
5 *but. quotid. part. 1. q. 2. num. 12.* nec etiam vicaria tem-
poralis, ſeu ad nutum amouibilis, Nicol. Garc. *d.
cap. 1. cap. 3. num. 93.* Ego ipſe *d. alleg. 57. num. 147.*
6 nec præſtimonia, & præſtimoniales portiones quæ
in ſola temporalitate conſiſtunt, aut quæ non dan-
tur in titulum perpetuum, neque habent aliquod
annexum obſequium ſpirituale, Flamin. *de reſignat.
lib. 2. q. 1. num. 123.* Fuſe. *de Viſitat. lib. 1. c. 20. num. 23.*
Nicol Garc. *d. p. 1. cap. 2. à num. 117.* Gonzal. *d. gloſſ.
5. §. 2.* de commenda, vide Gom. *ad reg. 8. de annali,
quæſt. 26.* Pute. *deciſ. 325. lib. 1.* Gonzal. *d. gloſſ. 5. §. 8.*
metipſum *d. alleg. 57. num. 154.* De hoſpitali vide Fla-
min. *de reſignat. lib. 1. q. 5. n. 59.* Gonzal. *d. gloſſ. 5. §. 5.
n. 2. 7. & 17.* Mareſcot. *var. reſolut. lib. 2. reſol. 3. n. 12. &
ſeq.* Aloyſ. Ricc. *collect. 1299. in med.* Creſc. *deciſ. 1.
num. 4. de priuileg.* Camill. Borell. *in ſum. deciſ. tit. 10.
n. 391.* Rot. *deciſ. 667. in fine, apud Farin. in 1. collect.*
7 *nouiſſ.* vbi quòd hoſpitalia veniunt appellatione
beneficiorum quando dantur in titulum, non verò
quando dantur in regimen, ſeu adminiſtrationem,
quod etiam tenent Rebuff *in reg. de deuolut. num. 73.
& in tract. nominat. quæſt. 15. num. 13.* Sarnen. *in reg. de
triennali poſſeſſ. q. 7. n. 4.* Ioan. Franc. Pauin. *in tract. de
officio, & poteſt. Capituli Sede vacante, in 1. quæſt. part.
2. n. 5.* cum aliis per Rot. *deciſ. 739. num. 9. part. 1. re-
cent. & in Alexandrina beneficij 18. Aprilis 1625. co-
ram R. P. D. Merlino,* de præceptoria Flamin. *de re-
ſignat. l. 12. q. 3. num. 8. & de portionibus,* idem Flamin.
lib. 2. q. 1. num. 116. De beneficio patrimoniali vide
Gom. *ad reg. de infirmis reſign. q. 21. in princ.* Gonzal.
ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 9. §. 1. n. 25. 26. 44. & ſeq.

8 Beneficii appellatione in conceſſionibus
non venit curatum beneficium, *cap. cum in illis, in
princip. de præbend. lib. 6.* Fuſe. *ſingul. lit. B, num. 23.*
Gig. *de penſionib. quæſt. 28.* Franc. Marc. *Delphinal.
deciſ. 525. num. 1.* Petr. Greg. *de beneficiis cap. 6. num. 4.*
Aloyſ. Ricc. *in Collect. deciſ. part. 4. collect. 1217.* Pute.
deciſ. 301. 307. & 308. lib. 1. in correct. Gonzal. *ad reg.
8. Cancell. gloſ. 6. n. 2. 10. & 11.* Menoch. *de arbitr. caſu
201. num. 62.* Vnde quando alicui prouideri man-
datur, prouiſio non eſt facienda in beneficiis cura-
tis, vt per gloſ. *verb. prouideri, in d. cap. cum in illis,* vbi
Anchar. *num. 3.* & Franc. *num. 4.* Cardin. *in Clem. 1. in
princip. num. 8. de ſupplen. negl. Prælat.* Steph. *de litte-
ris gratiæ, tit. de modo, & forma impetrandi, in princ. &
tit. de formis expectatiuarum, §. ſexta forma, num. 1. &
§. nona forma, num. 31.* Rebuff. *in praxi beneficiali tit.
de clauſ. mandator. num. 34. & tit. de diſpenſat. ad plura
beneficia, n. 66. & tit. tertia pars ſignaturæ, verb. quali-
tatum, n. 3.*

Beneficii appellatione non veniunt di-
9 ſtributiones quotidianæ, Gemin. *conſ. 85. n. 20. verſ.
ſed appellatione,* Card. Tuſch. *tract. concl. tom. 2. lit. D,
concl. 511. num. 1.* Monet. *de diſtr. quotidia. p. 1. q. 2. nu-
mer. 12.*

10 Beneficii appellatione veniunt etiam digni-
tates, ſi non ſit materia ambitioſa, *cap. dudum,* vbi
Ioan. Andr. *de præben. l. cap. tua, de verbor. ſignif.* Man-
doſ. *ad Lap. alleg. 84.* Sbroz. *de Vicario Epiſc. lib. 2.
q. 81. num. 2.* At verò in materia odioſa, & pœnali
non venit dignitas, Ludou. Gom. *ad reg. de annali
quæſt. 19. in princ. & in fin.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell.
gloſſ. 9. num. 26. & ſeq.* Tamburin. *in tract. de iure Ab-
batum tom. 1. diſp. 5. q. 19. num. 6.* Rot. *deciſ. 592. num. 2.
part. 1. diuerſ.* vbi quòd appellatione quorumcunque
beneficiorum non debent includi dignitates, &
canonicatus, Io. à Cochier *in Schol. ad preces prima-
rias Imper. ſuper verb. dignitates, pag. 39.* Neò diſpen-
ſatus ad beneficium etiam curatum, non cenſetur
diſpenſatus ad obtinendam dignitatem, ſecundùm
Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 17. cap. 6. num. 36.* Azor.
inſtit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 3. q. 7. Bellet. *diſquiſitionum
clerical. p. 1. tit. de diſciplina clerical. §. 3. n. 38.* Sancta-
rel. *var. reſolut. p. 1. q. 38. n. 24.* vbi citat meipſum *de
officio & poteſt. Epiſcopi p. 2. alleg. 45. n. 11.* vbi *num. 14.*
ſubdo diſpenſatum ad dignitates non dici diſpen-
ſatum ad maiorem dignitatem poſt Pontificalem,
quod referunt me citato Tamburin. *d. q. 19. num. 5.*
& Sanctarel. *d. q. 38. n. 11.* Imò ſi conſideretur man-
datum ad beneficia curata, & quæcunque alia, non
includeretur dignitas curata, *Clem. ne in agro, §. ca-
terùm, de ſtatu monach.* Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſ.
rat. ætatis, verſ. aut dignitates, & in concord. in forma
mandati Apoſt. in gloſſ. aut dignitate.*

Beneficii appellatione in materia ſtricta non 11
venit præbenda, *cap. 1. de filiis presbyt. lib. 6.* Rota
deciſ. 1. alio tit. in antiq. Felin. *in c. poſtulaſti, ſub num. 4.
verſ. ſecunda conclaſio. de reſcript.* Vnde diſpenſatus 12
ad beneficia etiam curata, non cenſetur diſpenſatus
ad præbendas, & Canonicatus Eccleſiæ Cathedra-
lis, Campan. *in diuerſ. iuris Can. rub. 11. c. 11. num. 99.*
Ego ipſe *d. alleg. 45. n. 10.* & me citato Sanctarel. *d.
q. 38. n. 34.*

Beneficii appellatione non venit deſtina- 13
tum per Epiſcopum & Capitulum, niſi ſit actuali-
ter erectum, vt per Felin. *in cap. cum ab eo, col. 3. verſ.
pro quo, de reſcript. & conſ. 45. num. 3. verſ. fortiſico,*
Anton. Gabr. *commun. tit. de præſumpt. concl. 12. num. 6.*
quos refert & ſequitur D. Anton. Ricciul. *de iure
perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten. lib. 3. cap. 7.
num. 15.*

Appell. XXXIII.

Beſtia.

Beſtiæ appellatione regulariter non venit 1
animal manſuetum, ſed inſpecta conſuetudi-
ne veniunt boues, pecudes, & ſimilia, ſecundùm
Bart. & Angel *in l. 1. §. beſtias, ff. de poſtulando,* Ma-
theſil. *l. in ſuis notabilib. notab. 98. incip. Nota vnum
mirabile* Ferrat. *caut. 51. num. 3.* Socin. *in l. poſſideri, §.
Neruá filius, num. 9. ff. de acquiren. poſſeſſ.* & de ſtatuto
loquente de beſtiis, quòd intelligatur de bobus,
vaccis, & ſimilibus, tenuerunt Natta *conſ. 347. n. 2.*
Surd. *conſ. 297. n. 2.*

Beſtiæ appellatione, de proprietate ſermonis 2
non venit mortua, *l. ſi vehenda, in princ. ff. ad l. Rho-
diam,* Surd. *d. conſ. 297. num. 5.* vbi ait *ſecus eſſe inſpecto
communi vſu loquendi.*

Appell. XXXIV.

Bladum.

Bladi appellatione venit omne illud, quod
in terra ſeritur, etiam ſemen lini, Bart. *in l. tri-*

ticam

ticum, *ff. de verbor. obligat.* vbi Ias. *num.* 5. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 8. lit. T*, *conclus. 392. num.* 3. prærerquam legumina, vt patet ex *cap.* 3. ibi, *de blado, & vniuersis leguminibus*, *de decim.* Rebuff. *ad l. 77. ff. de verborum signif. in fine*, *vers. Accessit*, *pag.* 360.

2 B L A D I appellatione venit illud quod in area teritur, ita Iacob de Collantes *super pragmat. in fauorem rei frumentaria*, *lib. 1. cap. 10. n. 4.*

A P P E L L. XXXV.

Bona.

1 *Bonorum simpliciter, seu bonorum omnium appellatione veniunt mobilia, seu mouentia, immobilia, nomina debitorum, iura, & actiones.*
2 *Debitoris nomen comprehenditur vbi quis bona sua obligauit.*
3 *Declaratur tex. in l. si stipulatus 76. §. cùm stipulamur, ff. de verb. oblig. & l. si ita scripsisset 47. ff. de legat. 2.*
4 *Bonorum mobilium, & immobilium appellatione non continentur iura, & actiones.*
5 *Bonorum mobilium appellatione veniunt ea quæ sui natura de loco ad locum moueri possunt.*
6 *Hæreditas vel successio quando non veniat bonorum appellatione.*
7 *Bonorum appellatione veniunt ea, in quibus quis habet tantùm vtile dominium.*
8 *Iuspatronatus non comprehenditur appellatione bonorum meorum, nisi veniret cum vniuersitate bonorum.*
9 *Pecunia venit bonorum appellatione.*
10 *Fructus non continentur bonorum appellatione, etiam cum signo vniuersali.*
11 *Bonorum aduentitiorum appellatione continentur omnia quæ non procedunt à sua cessione patris.*
12 *Feudum non venit bonorum appellatione in generali sermone.*
13 *Feuda hæreditaria veniunt bonorum patrimonialium nomine.*
14 *Emphyteutica bona veniunt bonorum appellatione.*
15 *Bonorum suorum appellatione solùm veniunt præsentia, & non postea quæsita.*
16 *Vsusfructus venit bonorum appellatione.*
17 *Bonorum appellatione continetur omne vltra æs alienum.*

1 BONORVM simpliciter, seu bonorum omnim appellatione veniunt mobilia, seu mouentia, immobilia, oomina debitorum, iura, & actiones, *l. bonorum 49. in fine*, *l. rei appellatione 23. ff. de verb. sign. l. si legat. 30. §. 1. ff. ad Trebel. l. nomen. C. quæ res pignori*, gloss. *in l. Princeps 21. de verb. sign.* Abb. *cons. 43. Videtur primò*, *num. 3. lib. 1.* vbi quòd nomen bonorum dicitur generale, & continet actionem, Crauet. *cons. 213. num.* 6. vbi quòd bonorum appellatione simpliciter, & indiffinitiuè veniunt iura, & actiones, Couar. *in cap. relatum, il. 2. num. 1. de testam.* Rebuff *in compend. alienat. ad cap. sine exceptione 12. q. 1. num* 54. Pinel *in rubr. C. de bon. mater. p. 1. num.* 2. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. bona, n. 8. &* 9. Costa *in cap. si pater, 1 p. verb. bonu suu*, *n. 1. cum seqq. de testam. lib.* 6. Meooch. *cons. 500. num. 19. & cons. 1101. n.* 26. vbi quòd bonorum appellatione continentur nomina debitorum, Aloys. Ricc. *in collect. decis. par. 1. 4. collect.* 1137. Rot. *decis. 595. num. 1. & decis. 760. num. 1. apud Farin. p. 1. recent.* vbi quòd nomen debitoris venit sub generali bonorum obligatione, Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. 59. num.* 22. Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 5. c. 7. q. 8.* Peregr. *de iure fisci, lib. 5. tit. 1. num.* 50. Griuel. *Dolana decis. 109. num. 1.* Molina *de iust. tract. 2. disput. 211. à princ.* Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. cap. 14. à num.* 3. Ioseph. Selle *Aragonia decis. 51. num.* 34. Ferrer. *in constitutiones Cathaloniæ, gloss. 2. num. 1.* Rota *decis.* 681. *num. 9. apud Farinac. p. 1. recent.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. lit. B, conclus. 101. num. 19. & num.* 14. vbi *num.* 15. restringit quando fieret mentio de omnibus bonis certi loci, puta, *lego omnia bona, quæ habeo Romæ*, qoia non veniunt iura, & actiones, & citat Iolanolam *cons. 35. num. 26. vers. Item non obstat*, & Tiraq *d. verb. bona, num.* 13. quòd etiam tradit Griuel. *Dolana decis. 123. num.* 7. additque idem Tusch. *ibid. n. 16.* qoòd stante dictione vniuersali, omnia, & quæcumque bona mea, etiamsi addatur, mobilia & immobilia, veniunt iura, & actinnes, ex Tiraq. *de retractu lignag. §. 1. glos. 7. n. 20. &* 21.

Aug. Barbosa Axiom. Iur.

Amplia non solùm sob generali bonnrum obligatione venire nomina debirorum, provt resoluunt Doctores numero præcedenti citati, sed etiam qnandn quis bona sua obligauit, etiam adhuc sub hac obligatione debitoris nomen conditionale, & in diem comprehendi, censuit Rot. *d. decis. 760. n. 4. p. 2. recent.* nam licèt Bald. *cons. 234. sub num. 2. vers. in contrarium est veritas*, *lib. 2.* dixerit ex hac obligatione in diem non esse natam actionem, eius tamen dictum non est verum, quia secundum magis communem opinionem Doctorum, de qua testatur Alex. *in l. si stipulatus 76. § cùm stipulamur, num. 1. ff. de verb. obligat.* & ante diem dicuntur competere iura, quia est orta obligatio, & actio ante diem, quod etiam sensit idem Bald. dum subdit; quòd etsi nata esset actio, est tamen non intentabilis, & ideò tunc non diceretur esse in bonis, sed in diem, quare interim non potest agi, quod est verum, sed adueniente, & purificata conditione potest agi, Dec. *cons. 551. n. 7. & cons. 56. n. 4.* 2

Non obstat tex. *in d. l. si stipulatus 76. §. cùm stipulamur, ff. de verb. obligat. & in l. si ita scripsisset 47. ff. de legat. 1.* vbi verba præsentis temporis non referuntur ad debita in diem, vnde notat Bald. *in d. l. si ita scripsisset*, *sub n. 2.* quòd qui cedit omnia iura sua non videtur cedere nisi ea, quorum dies cessit, & venit, non conditionalia, vel in diem, quem sequitur Alex. *cons. 106. n. 8. lib. 5.* quia respondetur prædictos textus non applicari, quia in casibus illorum fuerat additum verbum, *dare oportet*, quòd necessitatem importat, & executionem denotat cum effectu, quare ista verba non possunt referri ad debitum in diem, vel sub conditione, ita explicat Perr. de Bellapert. *num 6.* & Alex. *num. 2. in d. §. cùm stipulamur*, Bald. sibi contrarius *in repet. l. etsi post tres, num. 52. in fine*, *ff. si quis caution.* Alex. pariter sibi contrarius *in eod. § cùm stipulamur, num. 2. ac* Ias. *ibi num.* 3. & Curt. iun. *in l. 1. num. 78. ff. si certum petatur.* Colliges hæc ita eleganter disposita ex Rot. *in d. decis. 760. num. 4. & 5. p. 2. recent.* quæ fuit extensa à Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano. 3

BONORVM mobilium & immobilium appellatione non comprehenduntur iura, & actiones quæ tertiam bonorum speciem faciunt distinctam à bonis mobilibus, & immobilibus, iuxta *l. à Diuo Pio XV. §. in venditione. ibi, perueniunt etiam ad iura,* 4

ff.de re iudic. Specul.*tit.de fructib.§.fetas, vers.sed pone*, Neguzant.*de pignor.part.2.membro 2.num.9.* Bald. *cons.418.* And.*lib.3.* Alex.*cons.11.Viso, num. 10 vers. ad tertiam, lib.2.* Petr.Anchar.*cons.101.num.8.* Tiraq. *de retract.lignag §.1.glos.7.num, 9.* Couar. *lib. 2. var. cap.1.num.2.* Viui. *tom. 2. opin. 82.* Pinel. *in rubr. C. de bon.mater.p.. .num.24.cum seqq.* Clarus *in pract.§.fin.q.78.num.9.* D. Barbos. *in l.si constante, §. finali, num. 2. & 3. ff. soluto matrim.* Brunor. à Sole *in locis comm. verb. donatio 23.* Gama *Lusitana decis. 199.in princip.& decis.349. num. 2.* Molina *de iust.tract. 2. disput.201.vers.hic ita constituis, & disput. 280. vers. verùm autem.* Cardin. Mantic.*de tacitis & ambig.conuent. tom. 2.lib. 13. tit. 29. num. 3.* Farinac. *in praxi crimin.part.1.q.25.num.109.* Peregr *de iure fisci lib.5. tit.1.num.49* Cardin. Tusch.*d.lit. B. concl.101 n.16.* & latè *tom.4.lit. l, conclus.404. per totam*, Seraphin. *decis.584.num.4.* Valasc.*de partit.cap.13.num.94. cum seqq.* Cald. Pereira *de empt.cap.10.num.19.cum seqq.* Sanchez *in praecepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 2* Cott *in memorab. verb. nomina debitorum*, Hieron. Gabr. *cons.98.lib.1.* plures ex antiquioribus refert Ambrosin. *Perus.decis. 11.num. 2.* vbi tamen *num.5.* post Decian.*cons.381.num.5. & cons.442. n. 9.* & Ioan.Dilect *de arte testandi tit.6.caut.9.in fine, & caut.532.num 2.* declarat nomina debitorum includi sub appellatione mobilium ex expressa testatoris voluntate.

5 Bonorvm mobilium appellatione veniunt ea quæ sui natura de loco ad locum moueri possunt, & loco circumscribuntur, de quo vide Oldrad.*cons. 219. Factum tale est*, latè Rebuff. *ad l. mouentium, ff.de verb.sign.* Card. Tusch.*d.tom.1.lit. B, concl.105. per totam.* Et bonorum mobilium appellatione veniunt gemmæ. Rot.*decis.56.num.1.part.1.in posthum. Farin.* non verò nomina debitorum.*l. 1. C. de praet. pignor. l. quam tuberonis §.pen. ff. de pecul.* Alexand. *cons. 68. in 2.dub. lib. 6.* Ambrosin. *Perus. decis. 11. num. 1.* Bonorum verò immobilium appellatione quid veniat, dicam infrà *Appellat.*117.

6 Bonorvm appellatione non venit hæreditas, vel successio, maximè quando ad præsentia bona restringitur dispositio, vel conuentio inter viuos, Oldrad.*cons.139. Ad habendam, in princip. vers.praeterea*, quem refert Cardin. Tusch. *d. conclus. 101. num.1.& num.27.* limitat in vltima voluntate, vt si sit dictum, tali bona mea relinquo, quia importarent institutionem hæredis, Crauet.*consil.11.n.7.*

7 Bonorvm appellatione veniunt ea, in quibus quis habet tantùm vtile dominium, *l. in venditione*, vbi Bart.*ff.de bonis auctoritate Iudicis possiden.* & ideò
8 non comprehenditur Iuspatronatus appellatione bonorum meorum, nisi veniret cum vniuersitate bonorum, ex Rebuff.*ad l. bonorum appellatione 208. de verbor.significat.*

9 Bonorvm appellatione venit pecunia, *l. cum tabernam, §.fin.*vbi Bart.*ff.de pignor.* Rota in Beneuentana census.18. Martij 1613. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, impressa per Farin *decis.468.num.1.part. 1. recent.* Ambrosin. Perus. *decis. 11. num. 6.* vbi dicit quòd pecuniæ appellatione largè venit qualibet res, quæ possidetur, *cap.totam*, vbi *gloss.1.quaest.3.*& comprehenduntur omnia, quæ in pecunia verti possunt, *l.pecunia la 1.& 2.ff.de verb.sign. & num.8.* resoluit quòd mobilium appellatione non veniunt pecuniæ mutuo dari solitæ, secus verò si præsidij causa in domo essent repositæ.

10 Bonorvm appellatione etiam cum signo vniuersali non continentur fructus, ideò hæres grauatus restituere omnia bona testatoris quomodocunque & qualitercunque prouenientia, non restituit fructus perceptos, ita Angel.*consil. 431.*Card. Tusch *tom.4.lit F, concl 434. an n. 47.* Contra Menoch.*consil.134.num.19.* Paris.*cons.94.num.15. vol.2.* Flamin Paris *de confident.benef.q.51.n.11.*

Bonorvm aduentitiorum appellatione conti- 11
nentur omnia, quæ non procedunt à successione patris, ita Ferret.*ad constitutiones Cathaloniæ, gloss. 2. num.166.*

Bonorvm appellatione in generali sermone 12
non venit feudum, *cap.licet vasallus, §.in generali*, vbi Doct. *si de feudo defuncti controuersia fit inter dominum, & agnatum*, Tiraq.*in d.l.si vnquam, verb.bona. num.15.* Cardos.*in praxi iudicum, verb.bona, num.3.* Anchar *cons.308.n.4.* Hippolyt Rim.*cons.5.num.158.* Card.Tusch.*d.concl 101.n.5.* Surd.*cons.318 n.8.& cons.*
417 n.9. At verò bonorum patrimonialium nomine 13
veniunt feuda hæreditaria, Menoch.*cons.1115.n.10.*

Bonorvm appellatione veniunt bona em- 14
phyteutica, *l.bonorum appellatione, la secunda, ff. de verb.sign.* Matth. Brun. *cons.100.num.6. & 7.* Tiraq. *de retract.lignag.§.1.glos. 3. & in d.l.si vnquam, verb. bona, num.14.* Surd.*decis.11.num.2.& decis.93.num.3. & cons.338.num. 7.* vbi intelligit quoad vtile dominium, Steph.Gratian.*Marchia decis.56.num.6.* Cald. Pereira *de potest.eligend. cap.4.num. 1. & de resolut. emphyt.cap.5.num.67. & cap. 16. num. 65.* Cardos *in praxi Iudicum, verb.bona, num.2.& verb.emphyteusis, num 16.* Benedict. Ægid.*in l.ex hoc iure, ff.de iust.& iure p.1.cap.9.num. 17.* In generali enim obligatione bonorum venit emphyteusis, Surd *decis.160. n.1. & cons.446.num.6.* Cardos.*d.verb.bona, num.6.remissiuè*, Bernard. Græuæ. *ad practic. Cam. Imperialis, lib. 2. concl. 25.considerat.1. in coronide, n.2.*

Bonorvm suorum appellatione solùm veniunt 15
præsentia, & non postea quæsita, *l.vlt.ibi, cùm sit iniustum, &c.C.quae res pignori, l.omnes, 17. Lucius, ff. quae in fraudem creditorum, l.si ita, 8.ff. de auro, & argento legato*, vbi si testator leget vestes, vel res suas certi generis, solùm debentur illæ, quæ erant propriè testatoris tempore testamenti, non verò illæ, quæ postea acquiruntur, de cuius textus materia, vide Couar.*practic.c.2.n.2.& 5.* Anton. Gom. *tom.1. variar.cap.12.n.49.cum seqq.*

Bonorvm appellatione venit vsusfructus, quia 16
etiam commoditas dicitur vsusfructus, licèt non sit formalis, ita Bald. *cons. 163. Statuto cauetur, in princip.lib.1.* quem refert Cardin. Tusch *pract. concl. tom. 8.lit.V, concl.301.n.6.*

Bonorvm appellatione continetur omne vl- 17
tra æs alienum, quia bona non dicuntur nisi deducto ære alieno, *l.subsignatum, §.bona, ff.de verb.sign.* Rebuff. *ad l.bonorum appell.49.vers.sic infertur, pag 260 ad l. venisse 165. pag. 566. ff. eodem titulo.* Mexia *in tract. tassa panis, concl. 2.n.94.* Surd.*cons.122.n 22. & num. 81. & cons. 216.n.12.* Gutier.*practic.lib.3.q.45.num.17.cum seqq.* Cardos.*in praxi Iudicum, verb.bona, num.4.* Ferret.*in constitutiones Cathaloniæ glos.3. n. 91.* Cald. Pereira *de empt.& vendit.cap.10.n.7.*

Appell. XXXVI.

Canon.

Canonis appellatione venit omnis constitutio ecclesiastica, Felin.*in cap.1. in princip. de constit.*

constit. & etiam capituli constitutio ex larga significatione & iu materia fauorabili, Cald.*cons.*16. An canonis appellatione provt illum refert Cardin. Tusch.*practic. conclus. tom.* 1. *lit.* C, *Conclus.* 23. *num.*4.

Appell. XXXVII.

Capitulum.

1 *Capituli appellatione includitur Prælatus saltem in fauorabilibus. Non comprehenditur communi calculo. ibid.*

2 *Capituli appellatione soli Canonici, non autem beneficiati continentur.*

1 CAPITVLI appellatione, licèt de quadam largissima verbi significatione, includitur Prælatus saltem in fauorabilibus, vt videtur tenere Fr. Emman.*quæst. Regular.tom.*3.*q.* 51. *art.* 8. & Ascan. Tamborin.*de iure Abbatum, tom.*1.*disp.*17.*quæs.*3.*in fine* : tamen communiter non comprehenditur, vt eum glos. quæ optimè loquitur, *verb.in eisdem, in Clem.*2.*de atate & qualitat*, resoluunt Natt.*cons.*636. *n.*10.*lib.*4.Afflict.*decis.*265.*n.*20.

2 CAPITVLI appellatione, soli Canonici, non autem beneficiati continentur, Abb.*in cap.scriptum, num.*4.*de elect.& in cap.dilectis, num.* 1. *de maioritate & obed.* Rota *in Romana Concordie* 3. *Aprilis* 1609. coram Cardin. Cancellario impress. per Farinac. *decis.*183. *num.*1.*p.* 1. *recent.* & eadem Rota *decis.* 4. *num.* 5.*part.*2.*diuers.& decis.*59.*num.*37. apud Paol.de Rubeis *tom.*3.*diuers.*vbi quòd appellatione Capituli regulariter veniunt solum Canoniti: Portionarij verò & alij sunt extra Capitulum, & *decis.* 76.*n.*4. *eod.tit.tom.*3.aliàs *part.*7.*recentior.*

Appell. XXXVIII.

Cardinalis.

CARDINALIVM appellatione non veniunt Cardinales Rauenates, & Compostellani, Pisani, & similes, sed tantùm Illustrissimi S. R. E. Cardinales, gloss.*verb.mundi.in cap.*1. 32. *q.* 2. Abb. *in cap.accedentes, num.*2. & *ibi* additio *in verb.Cardinales, de præscript.* Io. Vasæus *in Chronicis Hispaniæ, cap.*21.*vers.Compostellanus*, Steph. de Gaëta *in repet. cap.ad limina* 30. *quæst.* 1. *in procem. num.* 13. Andr. Gammar. *in extrauag. Iulij II. de simoniaca Papa elect. num.* 70. *& seq.* Anastas. Germon. *de sacrorum immun.lib.*3.*cap.* 16.*num.* 13. *& seq.* Anton. Scap.*in responso de birreto rubeo dando S.R.E.Cardinalibus Regularibus*, *n.*3.

Appell. XXXIX.

Casamentum.

CASAMENTI appellatione bene venit apotheca vna, vel plures quæ suot sub casamento sub eadem continentia, quia est nomen vniuersale continens plus quàm domus, & ideò sub ista vniuersitate venit apotheca, stabulum, officina, caupona, & omnia continentia sub eodem ædificio, ita Castren.*cons.*454.*De eo, in princip.lib.*1.quem refert Card. Tusch.*practic.conclus.tom.*2.*litt.* D, *concl.*619. *n.*43.*pag.*823.

Appell. XL.

Casata.

1 *Casata, seu casalis appellatione ad fideicommissum veniunt, qui sunt de domo & agnatione.*

2 *Naturales non veniunt, nec eorum filij Casata appellatione.*

3 *Naturales non dicuntur de agnatione.*

4 *Naturales & spurij non habent nobilitatem patrum, nec etiam matrum.*

5 *Spurius non venit appellatione filij.*

6 *Fœminæ veniunt Casata appellatione, nisi in contrarium extent coniectura.*

CASATÆ, vel Casalis appellatione ad fideicommissum veniunt, qui sunt de domo, & agnatione, ita Bald.*in cap.innotuit, num.*16.*de elect.* Franc.*in cap. si pater, col. penult. vers.* 29. *de testam. lib.* 6. Imol. *in l. ex facto, si quis rogatus, num.* 10. *vers. si autem statuenm, ff. ad Treb.* Paris. *versic.* 32. *col.*1.*& cons.*32.*col.*2.*lib.*3. Socin. iun.*cons.*94. *num.* 7. *lib.*1. Laurent.de Palat.*in tract. quod stantibus masculis, num.*215.160. *&* 199. Sim.de Præt. *de interpret. vlt.volunt.lib.*13.*dub.*1.*solut.*21. *n.* 17. *fol.* 288. Fusar. *substit.q.*360.*n.*1. 1

CASATÆ appellatione naturales non veniunt, 2
nec eorum filij, Tiraq. *in tract.de nobilitate, cap.*15. *num.*12. Caprà *cons.*90. Ruin. *cons.*162. *num.* 4.*lib.*2. Peregr.*de fideicom.art.*22. *num.* 83. vbi *num.*84. Intelligit maximè quando habita fuisset ratio nobilitatis, Fusar.*d.quæst.* 360. *num.* Ratio autem illa est, 3
quia casata accipitur pro agnatione, & huiusmodi naturales non dicuntur de agnatione, Ruin. iun. *cons.*442.*n.*3.*& cons.* 563.*num.* 31. Tiraq. *de retract. lignag.*§.1.*glos*8.*num.*4.*&* 6. Cardin. Mantic.*de coniecturis vltim.volunt. lib.* 8. *tit.* 1.*num.* 20. Menoch. *cons.*117.*num.*51.Petra *de fideicom.quæst.*11.*num.*202. Peregr.*d. art.* 21. *num.*83. *vers.sed contra.* plores re- 4
fert Nicol.Garc.*de benefic.p.*7 *cap.*15.*num.*36.Gonzal. *ad reg.*8 *Cancel.glos.*5. *num.* 110. tum quia naturales, & spurij non habent nobilitatem patrum, nec etiam matrum, vt post alios scribunt Tiraq *in tract.de nobilit.cap.*15.*num.*20. Bursat. *cons.* 52.*n.* 27. Menoch. *cons.*117.*n.*54. Duen *reg.*69. *Tello l.*11. *Tauri num.* 2. Paleothus *de not.& spuriis, cap.*27.*num.*8.Peregr *dict. art.* 22. *num.* 84. vbi in fine subdit rationem esse, quia censentur viles & vilis conditionis. Et quòd spurij multò minus veniant comprobat ipse Pereg. *d.art.*21.*num.* 83. *in fine*, vbi dicit, quòd si spurius 5
non veniat appellatione filij, quod est nomen naturale, multò minùs venire debet appellatione casatæ. In Hispania verò naturales sunt de casata, domo, & agnatione patris ex particulari, & notoria consuetudine illarom partium eos admittente ad insignia, nomen, & arma, honores nobilitatem patris vt referunt Azeued. *cons.* 24. *num.* 27. *&* 29. Nicol. Garc.*d.cap.*15.*num.*49. citati à Rot in Pampilonen. capellaniæ 4. Martij 1622. coram bonæ mem Remboldo.

CASATÆ appellatione veniont fœminæ, nisi in contrarium extent coniecturæ, vt tenent Sim. de

Præt. *conf.* 165. & plures, quos [illegible], & sequitur Houded. *conf.* 56. *num.* 31 *lib.* 2. Fusa[illegible] 360. *num.* 9. quicquid dicat Sfort. Odd. *conf.* 46. *num.* 54. quatenus tenet ex vsu loquendi referri ad agnationem masculinam.

Appell. XLI.

Castrum.

1 *Castri appellatione continetur quod cinctum est mœnibus.*
2 *Castrum recognoscens in feudum, non censetur recognoscere territorium.*
3 *Territorium venit castri appellatione.*
4 *Castra communiter habent territorium, & pertinentias de consuetudine, vel ex priuilegio, vel ex statuto.*
5 *Castri appellatione venit territorium cum iurisdictione coharente ipsi castro tanquam accessorium.*
6 *Incorporalia omnia, veluti iurisdictio, iuspatronatus, honor & districtus veniunt appellatione castri.*
7 *Iurisdictio alta & bassa venit appellatione castri quatenus illam habeat.*
8 *Castro vendito vel concesso etiam iurisdictio censetur vendita.*
9 *Villa vicina castro non veniunt appellatione castri.*
10 *Regalia in venditione non veniunt appellatione castri, nisi de eis expressa fiat mentio.*

1 CASTRI appellatione continetur quod cin-
2 ctum est mœnibus, & ideò recognoscens castrum in feudum, non censetur recognoscere territorium, Oldrad. *conf.* 121. *Ad primam*, Menoch. *conf.* 498. *num.* 34. & 35. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. C. concl.* 116. *n.* 1. vbi *n.* 7. declarat procedere de iure, quo attento nihil castro deputatur, quòd sit accessio prout territorium, vel iurisdictio, sed deputatur ab hominibus, & eorum statutis, quod etiam aduertunt Bald. *conf.* 245. *Villa, vel Castrum, lib.* 5. Abbas *conf.* 62. *In controuersia, num.* 8. *lib.* 2. Anchar. *conf.* 142. *Clarior, n.* 2. Menoch. *d. conf.* 498. *n.* 34. & *seqq.*

3 CASTRI appellatione venit territorium quatenus habeat & mulendina, etiamsi non sit dictum cum pertinentiis, Menoch. *conf.* 401. *num.* 58. & *conf.* 437. *num.* 15 Crauet. *conf.* 701. *num.* 43. & *seq.* Card. Tusch. *d. lit. C. concl.* 116. *num.* 3. vide *infrà sub*
4 *verb. Pertinentia appellat.* Hodie autem castra communiter habent territorium, & pertinentias consuetudine, vel ex priuilegio, vel ex statuto. Abb. *d. conf.* 65. *n.* 14. *col.* 7. *vers. Item lib.* 2. Cardin. Tusch. *dict.*
5 *concl.* 116. *n.* 34. & quòd Castri appellatione veniat territorium cum iurisdictione cohærente ipsi Castro tanquam accessorium, tradunt Xuarez *alleg.* 7. *n.* 8. Petrus de Greg. *de concess. feudi in* 2. *p. q.* 2. *num.* 12 Ioan. Vincent. de Aona *allegat.* 52. *num.* 1. Valasc. *de Iure emphyt. q. ult. num.* 3. Capillau. *de auctorit. Varon. pragmatica* 8. *in* 1. *p. num.* 30. Tapia *in l. fin. cap. in* 1. *p. n.* 6. *ff. de constit. princ.*

6 CASTRI appellatione veniunt omnia incorporalia, & sic iurisdictio, iuspatronatus, honor, & districtus, quia importat vniuersitatem, Oldrad. *conf.* 252. Ad quæstionem *num.* 8. *circa finem, vers.* & *Princeps.* Castren. *conf.* 4 7. *Satisfaciendo, n.* 4. *lib.* 1.
7 vbi quòd castrum est quid vniuersale, & appellatione Castri venit iurisdictio alta, & bassa, quatenus Castrum habeat, Crauet. *d. conf.* 701. *n.* 45. & 46. Couarr. *practic. cap.* 1. *num.* 10. *concl.* 9. Cardin. Tusch. *d. tom.* 1. *lit. C, conclus.* 116. *n.* 3. & 8. vbi *n.* 27. & 29. post Bald. *conf.* 227. *Pridie à num.* 10. *lib.* 1. subdit, quòd venditio, vel concessio Castro etiam iurisdi- 8
ctio censetur vendita, & quæcunque infra lapidem territorij continentur, dummodo iurisdictio competat ratione rei, hoc est, territorij, & non cohæreat Castro ratione personæ.

CASTRI appellatione non veniunt villæ vi- 9
cinæ Castro, etiamsi inuestitura fiat de Castro cum iuribus & pertinentiis, Alex. *conf.* 43. *De celerrima, lib.* 1. Card Tusch. *d. tom.* 1. *lit. C, conclus.* 116. *num.* 12. vbi *num.* 13. post Auchar. *conf.* 141. *num.* 2. *vers. ex hoc infertur*, declarat procedere quando Castrum non habet iurisdictionem, secus verò si habeat.

CASTRI appellatione in venditione non ve- 10
niunt Regalia, nisi de illis expressa fiat mentio, vel aliter ex verbis concessionis colligatur, ita Emman. *conf.* 271. *num.* 1. Menoch. *conf.* 903. *n.* 35. & *conf.* 107. *num.* 23. & 54. Nec veniunt nomina debitorum, vt Cardin. Tusch. *d. lit. C, concl.* 123. *n.* 1.

Appell. XLII.

Casus.

Casuum fortuitorum appellatione veniunt,
1 *Principis factum non speratum,*
2 *Incendium,*
3 *Pestis,*
4 *Carestia immodica,*
5 *Bellum, seu incursus hostium.*
6 *Casus fortuitus dicitur is qui prouidentia humana prauideri non potest, licèt vtplurimum soleat contingere.*
7 *Casus fortuiti appellatione vbi quis illum suscipit, vel illi renunciat, non veniunt insoliti.*
8 *Casus insolitus dicitur, qui venit prater omnem verisimilitudinem, & prudentis viri cogitationem, licèt fortè à prudentissimo cogitari poterat.*

CASVVM fortuitorum appellatione venit fa- 1
ctum Principis non separatum, Rot. Ianuen. *decis.* 36. quem refert Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1083. *vers. tertio*, Cabed. *Lusit. decis.* 114. *num.* 5. *p.* 2. Genitor meus *in comment. ad Ordin. Reg. Lusit. lib.* 4. *tit.* 53. §. 3. *num.* 6. vt in exemplo relato à Menoch *conf.* 608. *n.* 25.

Item venit incendium, Greg. *l.* 3. *verb. fuege, tit.* 2. 2
p. 5. Menoch. *de arbitr. casu* 390. *n.* 3. *cum seqq.* & *de præsumpt. lib.* 1. *præs.* 59. *n.* 3. & *conf.* 53. *num.* 1. Surd. *decis.* 198. *n.* 5. Mascard. *de probat. concl.* 467. *num.* 5. & *concl* 892. *n* 8. Valasc. *de iure emphyt. q.* 27. *num.* 41. & 42. Molin. *de Iust. tract.* 2. *disp.* 495. *n.* 13.

Item pestis venit fortuitorum casuum appella- 3
tione, vt per Rip. *in tract. de peste, de priuileg. temp. pestis, num.* 60. & *seq.* Flamin. Paris. *de resignation. benef. lib.* 11. *q.* 14. *n.* 63. Menoch. *conf.* 835. *n.* 1.

Item carestia immodica, vt decisum asserit Ca- 4
roc. *decis.* 19. prout eum refert Aloys. Ricc. *d. collect.* 1085. *vers. quarto.*

Item venit bellum, seu incursus hostium, Corn. 5
conf. 12. *num.* 4. *vol.* 1. Becor. *conf.* 130. *n.* 6. *vol.* 1. Curt. iun. *conf.* 85. *n.* 4. quos refert, & sequitur Flam. Paris. *d. q.* 13. *n.* 55. quibus addo Rot. Ianuen. *dec.* 101. Aloys. Ricc. *d. collect.* 1085. *vers. quinto*, Menoch. *conf.* 835. *n.* 1. Rebell. *de obligat. Instit. p.* 2. *lib.* 14. *q.* 8. *n.* 16.

6 Et demum casus ille dicitur fortuitus, qui prouidentia humana prouideri non poteſt, Menoch. *conſ. 353. num. 9. & 15.* licèt vt plurimum ſoleat contingere, Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 293. num. 3.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 5. tit. 8. à n. 3.*

7 Casvs fortuiti appellatione vbi quis illum ſuſcipit, vel ei renunciat, non veniunt inſoliti, vt per Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 24. num. 6.* Ceuall. *communium contra communes, q. 702.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 495. num. 30.* Caſtil. *quotid. lib. 3. cap. 3. num. 180. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *d. lib. 5. tit. 8. num. 3. & 18.* Rebello *de obligat. iuſtitia, part. 2. lib. 14. q. 8. n. 18.* Benedict Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, p. 1. c. 9. a. 51.* Rot. *deciſ. 188. n. 11.* apud Farinac. *collect. 1. nouiter. nouiſſ.* aliàs *p. 4. diuerſ.*

8 Ratio autem differentiæ in eo conſiſtit, quia caſus fortuitus dicitur ille, qui vtplurimum ſolet contingere, ſed prouidentia humana præcaueri non poteſt, vt probant Doctores citati, *ſuprà n. 6.* Inſolitus verò dicitur, qui venit præter omnem veriſimilitudinem, & prudentis viri cognitionem, licèt fortè à prudentiſſimo cogitari poterat, ſecundùm Corn. *conſ. 12. lib. 4.* Burſat. *conſ. 16. n. 71. vol. 1.* Franc. Becc. *conſil. 82. vol. 1.* Gam. *Luſit. deciſ. 349. n. 11.* Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 1. cap. 3. num. 32.* Menoch. *de arbitr. caſu 80. ſub n. 7.* Ceuall. *d. part. 702. num. 1. in med. & n. 6.* Card. Mantic. *d. tit. 8. n. 6.* Steph. Gratian. *diſcep. forenſ. cap. 195. n. 11.* Octauian. Glotit. *reſp. 1. p. 3. n. 280. cum ſeqq.*

Appell. XLIII.

Cathedralis.

1 *Metropolitana in odioſis non venit appellatione Cathedralis.*
2 *Illegitimus diſpenſatus, vt poſſit etiam in Cathedrali habere beneficia, non poterit illa habere in Metropolitana.*
3 *Illegitimus ſi diſpenſatus eſſet à Papa ad Epiſcopatum, non cenſeretur diſpenſatus ad Archiepiſcopatum.*

1 Cathedralis appellatione in materia odioſa non venit Metropolitana, vt tradit Ioan. à Cochier *in ſcholiis ad preces primarias Imper. ſuper verb. In ſingulis Cathedralibus etiam Metropolitanis, paulò poſt princip. pag. 39.*

2 Vnde illegitimus diſpenſatus, vt poſſit etiam in Cathedrali habere beneficia, non poterit illa habere in Metropolitana, ſecundùm Ioan. Monach. & alios *in c. quamuis 1. in fine, de præbendis, lib. 6.* Rebuff. *in tract. de collation. §. 1. in princ.* quos refert Ioan. à Cochier *citato loco.*

3 Hinc etiam prouenit vt ſi illegitimus diſpenſatus eſſet à Papa ad Epiſcopatum, non cenſeretur diſpenſatus ad Archiepiſcopatum, prout reſoluunt Maiol. *de irreg. lib. 1. c. 9. n. 6.* Sayr. *de cenſ. lib. 6. c. 11. n. 19.* quos citat, & ſequitur Sanctarel. *var. reſ. p. 1. q. 38. n. 16.*

Appell. XLIV.

Cauſa.

1 *Cauſa appellatione continetur tam ante litem, quàm poſt.*
2 *Cauſa criminalis appellatione venit in qua agitur de delicto puniendo corporaliter ad vindictam publicam.*
3 *Cauſa pecuniaria appellatione venit cauſa ciuilis non autem criminalis, quamuis pecuniaria.*

Cavsæ appellatione continetur tam ante litem, quàm pòſt, ita Iaſ. *in l. cauſis, in fine, C. de tranſact.* quem refert Cardin. Tuſch. *pract. concl. tom. 5. lit. L, concl. 379. n. 6. & 12.* Contrà Bald. *conſ. 150. Caſus, n. 2. verſ. & ſimiliter, lib. 2.* Caſtrenſ. *conſ. 305. in princ. lib. 2.* vbi infert ad ſtatutum, quòd cauſæ Aduocatorum abſentium ſint ſuſpenſæ, quia non veniunt illæ, quibus lis non eſt conteſtata. 1

Cavsæ criminalis appellatione venit illa in qua agitur de delicto puniendo corporaliter ad vindictam publicam, ita Clar. *§. fin. quæſt. 1. verſic. ex quorum omnium,* Marant. *in pract. part. 4. diſtinct. 1. in princip. & n. 17.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 2. lit. C, concl. 1083. num. 1.* Vel quando agitur de pœna pecuniaria applicanda fiſco, quæ proueniat ex delicto. Anchar. *conſ. 73. Viſis omnibus, in princ.* Roman. *conſ. 152. Præſens accuſatio, n. 2.* Clar. *d. q. 1. n. 2.* Boer. *deciſ. 349. num. 2.* Bald. *conſ. 226. Quamquam, num. 3.* Maſcard. *de probat. concl. 463.* Card. Tuſch. *d. lit. C, concluſ. 184. n. 3.* 2

Cavsæ pecuniariæ appellatione venit cauſa ciuilis, non autem criminalis, quamuis pecuniaria, *auth. vt iudices ſine quoque ſuffragio, in princip. l. ſi quando,* vbi gloſſ. *verb. cauſis, C. de teſtib.* cum aliis citatis per Lancell. Conrad. *in tract. de officio Prætor. in cauſis ciuilibus, rubr. de teſtib. n. 6. verſ. cogendi quoque ſunt teſtes,* Menoch. *de arbitrar. lib. 1. q. 88. num. 1. 5. & 6.* Hieron. Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia & crim. pram. 3.* 3

Appell. XLV.

Cautio.

1 *Promiſſio ſola venit appellatione cautionis.*
2 *Limita vbi contrarium diſponeretur, & in cautione prolata à Prætore.*
3 *Cautionis idoneæ appellatione venit tantùm pignoratitia, vel fideiuſſoria.*
4 *Limita niſi ſubiecta materia repugnet.*

Cavtionis appellatione ſola promiſſio intelligitur, ſeu obligatio ſine fideiuſſore, *l. ſancimus, C. de verb. ſignif.* Felin. *in cap. ad noſtram, num. 5. de iureiur.* Oldrad. *conſ. 68.* Bald. *conſ. 401. in princip. lib. 3.* Signorol de Homod. *conſ. 114. n. 2.* Dec. *conſ. 1. num. 4.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 2. lit. C, concl. 167. num. 1. & tom. 7. lit. S, concl. 40. n. 7.* Franc. Becc. *conſ. 1. num. 4.* 1

Limita vbi contrarium diſponeretur, ſecundùm Signorol. *d. conſ. 114. num. 2. verſ. ſecundo,* Card. Tuſch. *d. concluſ. 167. num. 4.* Et in loco eſſet conſuetudo quòd cautio intelligeretur cum fideiuſſione, Roman. *conſ. 163. Conſtitutio, col. fin. verſ. vlt.* Card. Tuſch. *d. concl. 167. num. 13.* Item in cautione prolata à Prætore, quia intelligitur cum fideiuſſore, vel pignore, Signorol *d. conſ. 114. num 2.* Felin. *in d. cap. ad noſtram, num. 5. & 7. de iureiur.* Cardin. Tuſch. *d. concl. 167. num. 9. & 14.* vbi *num. 15.* idem dicit de cautione Mutiana. Plures alios caſus in quibus nuda obligatio ſine fideiuſſore non ſufficit, enumerat Felin. *in d. cap. ad noſtram, num. 6. & 7.* 2

videlicet si dictum fuerit, *quod caus* · *cognita caueat*, vel si dicatur, *caueat, vel satisdet*, aut si dicat, *mediocriter caueat*, vel *caueat vt potest*, refert Cardin.Tusch. *d.lit.S, concl. 40.n.10.*

3 Cavtionis idoneæ appellatione venit tantùm pigneratitia, vel fideiussoria, & non sufficit nuda, *l.si mandato Tity, § vlt.ff.mandati, l.sancimus, C.de verb. signif.* gloss. *uerb. idonea, in cap. quamquam, de censib.* gloss. *eod. verb. in cap. transmissa, de restitut. spoliat.* Oldrad. *cons.68.in princip.* Signorol. *d.cons.114 n.2.* Bernard. *reg.75.*Duen. *reg.86.* Garc. *reg.192.* Pinel. *in l.1. p.2. num.76.C.de bonis mat.* Couarr. *lib.3.var. cap.3. num. 6.* Menoch. *de arbitrar. casu 142. num.3.* Gutier. *in repet. l.nemo potest, num.247.ff.de legat.1.* Franc.Becc. *cons.1.num.4.* Molin. *de iustit.tract.2.disp. 334. num. 4.* Ceuall. *commun. contra commun. q. 66.* Cardin.Tusch. *d.lit.C, concl.167. num.6. & d. lit.S, concl.40.num.9.& 10.* Farinac. *in praxi crim. part. 1. q.33.num.43.*Stephan Gratian. *discept.forens.cap.147. num.22.* Sanch. *de matrim. lib.10. disp.18. num. 15. cum seqq.* Antun. de Sousa *in relect.de censur.in Bulla Cœna Domini, cap.21.dub.98.n.1.*

4 Limita nisi subiecta materia repugnat, quia in ea in qua sola obligatio fieri debet, verbum illud, quod *caueat idoneè*, vel *sufficienter*, intelligitur secundùm subiectam materiam, & sic cum obligatione sola, ita Alexand. *cons.35.num.11. lib.4.* quem refert Cardin.Tusch. *tom.8.lit.V, concl.95.n.23.*

Appell. XLVI.

Censura.

Censvræ Ecclesiasticæ appellatione continentur excommunicatio, suspensio, & interdictum, *cap.querenti 10. de verbor.signif.* Nauarr. *in man.cap.27.num.1.* Paul.Tusch *de visit.lib.1. cap.31. num.3.*Flamin.Paris *de resignat.benef.lib.5. q.6. n.69.* Henriq.*in sum.lib.13.cap.6* Suar.*de cens tom.5.disp.1. sect. 3.* Auila *in simili tract.p.1.disp.2.dub.5.*Bonacin. *eod.tract.q.1.punct.1. num.4.* non continetur tamen irregularitas, Fr. Emman. *quæst.Regular. tom.1.q.62. art.22.*Cened.*ad Decretum collect.52.n.2. in med.*

Appell. XLVII.

Cibus.

1 *Potus continetur appellatione cibi.*
2 *Vestimenta non veniunt appellatione cibi, nisi consanguineo, vel seruo deberentur.*
3 *Stratum quando veniat appellatione cibi.*
4 *Cibi rusticorum appellatione quid veniat.*

1 Cibi appellatione venit id quod edi solet, *l. quos nos, §.fin.ff.de verbor.signif.* Rebuff *ad l.43. ff.eod.vers.secundò, non procedit, pag.236.* & ideò comprehenduntur panis, carnes, & reliqua edulia pro qualitate & conditione personæ, Menuch.*lib.4.præs. 157.num.16* Potus quoque continetur, *l. Diariis, ff.de alimentis, & cibariis legat. l.in rebus, §.possunt, ff. commodati*, gloss. *verb cibaria, in l.legatis alimentis, ff.de aliment.& cibariis legat.* Archid.*in c.in quibus, de consecrat. dist.2.* Oldrad. *cons.79. versic. An nomine cibi* Corduba de Lara *in l.si quis ex liberis, §.nonsantùm, n.4. ff.de liberis agnosc.* Card.Tusch. *pract.concl.tom.1. lit.C, concl.234.*Surd.*de aliment.tit.4.q.3. num. 1. & 6.* Menoch.*de præsumpt.lib.4.præs 157.num.17.*

Cibi appellatione non veniunt vestimenta, nisi 2
consanguineo, vel seruo deberentur, *l.liberis 2.§.1.&
seq.ff.de aliment.& cibar.legat* gloss.*verb.victu, in cap.
Episcopus 10.quæst.2.*Rebuff.*ad l.43.vers.tamen appel-
latione ciborum, ff.de verborum signif. pag.236.* & hoc
modo venit etiam stratum, *l.& si, §.si cui forte, ff. de* 3
auro & argento legato, Paul de Citadinis *de iurepatron.
p.6.art.4.num.10* Lambert.*eod.tract.9. art.tertia quæstionis
princip.3.libri num.3.*

Cibi rusticorum appellatione veniunt alia, 4
cepæ, fabæ, panis grossus, & similia, gloss. *verb.Cibarij, in l.seruus vrbanus, ff. de legat.3.* Paul.de Citadinis *3.p 6 art. de commod. pecun. num. 14.* per contrarium cibi nobilium appellatione veniunt pulli, & huiusmodi delicati cibi, vt ex gloss. *in verb.cibarij*, notat Paul.de Citadin.*vbi proximè.*

Axioma XLVIII.

Ciues.

1 *Ciuium appellatione veniunt illi de comitatu, de districtu, de territorio, & de pertinentiis.*
2 *Comitatenses veniunt appellatione ciuium in omni dispositione fauorabili & legato facto, secus in materia stricta, & odiosa, vt n.3.*
4 *Officiales veniunt appellatione ciuium donec in ciuitate morantur.*
5 *Ciuium appellatione propriè & strictè videntur cōtineri tantùm originarij, non autem ciues ex priuilegio.*
6 *Capitulum Canonicorum venit ciuium appellatione.*
7 *Clerici in fauorabilibus veniunt ciuium appellatione.*

Civivm appellatione veniunt illi de comitatu, 1
& de districtu, de territorio, & pertinentiis, vt
per Neuiz. *in sua Sylua, lib.4. num.87. circa fin.* Bart.
*cons.199. Ciuitati Camerini, num.5.vers. super quinto,
lib. 1.* vbi etiam, quòd legatum factum ciuibus Ca-
merini continentis etiam comitatini, Abb.*cons.52.
in quæst. num 6. vers. quoad secundum, lib.2.*Castrens.
*cons. 307. Videtur quòd non, col. 2. vers. nullis enim,
lib. 2.* vbi, quòd omnia commoda, & priuilegia
concessa ciuitati, & ciuibus competant etiam ciui-
bus comitatinis, Surd.*cons.313.n.30.& seq.57.& 60.*
intellige, vt Stephan.Gratian. *discept. forens. c. 217.
num.10 & seq.* Card Tusch. *d.tom.1.lit.C, concl.274.
n.4.cum seqq* vbi *n.25* post Abb.& Bart.citatis locis 2
subdit in omni iurisdictione fauorabili, & legato
facto appellatione ciuium, & ciuitatis venire comi-
taneuses, vide Surd.*consil.313.num.30.* Stephan.Gra-
tian *discept.forens.tom.2.cap.217. à num.9.* Peregrin.
cons.102.vol.1.

Civivm appellatione in odiosis, seu materia 3
statutorum restricta non veniunt comitatenses Incolæ, seu habitatores illius ciuitatis tantùm, Bursat. *cons.55.n.5.lib.1.* Surd. *cons.174.n.14.* Stephan. Grat. *Marchia decis.96.num 12.*

Civivm appellatione veniunt etiam officiales 4
donec in ciuitate morantur, Surd. *cons.106. n.6.* & qui postea sunt creati, idem Surd.*cons.313. num.15.*

Civivm appellatione propriè, & strictè con- 5
tineri videntur tantummodo originarij, non autem ciues ex priuilegio, gloss.*in l.ciues, C.de incolis lib. 10.*

Brunor.

Brunor. à Sole *in locis communib. verb. ciuis*, *num.* 13. Castr. *consil.* 209. *col.* 2. *in fine*, *vers. & si dicatur*, vbi quòd in odiosis, & onerosis appellatione Veneti, Perusini, & similium intelligitur de originariis, non autem de iure creato, Alex. *consil.* 160. *Viso processu*, *in princ. lib.* 5. vbi ait quòd verba statuti loquentia de ciue intelligi debent de vero, & naturali, non autem de eo qui ex priuilegio est ciuis, Surd. *consil.* 313. *in princ. & num.* 5. 6. & 17. Roland à Valle *consil.* 79. *n.* 3. *lib.* 3. Garc. Gironda *de priuilegiorum, seu exemptionum explicat. num.* 8 & 5. Cardin Tusch. *d. conc.* 274. *num.* 18 & 21. & *tom.* 8. *lit. V*, *concl.* 92. *num.* 12. & 13. In priuilegio verò loquente de ciue includi ciuem ex priuilegio, consuluit Surd *consil.* 439. *n.* 8.

6 Civivm appellatione venit Capitolum Canonicorum, Bart. *in l.* 1. *vers. quaro etiam an Capitulum*, *ff. ad municip.* Marc. Anton Cuch *in instit. maior. lib.* 2. *tit. de Canon. num.* 27 Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de disciplina clericali*. §. 1. *num.* 17. Et collegium Rot. *decis.* 380. *n.* 2. apud Farinac. *p.* 1. *rec.*

7 Civivm appellatione in fauorabilibus veniunt clerici, secus in odiosis, Abb. *in c.* 1. *n.* 1. *de vita, & honest. cleric. & in c.* 1. *n.* 1. *de prabend.* Felin. *in cap. Rodulphus*, *n.* 17. & 18. *de rescript.* Deci. *in c. Ecclesia S. Maria*, *num.* 36. *cum seqq. de constit.* Oldrad *consil.* 32. Barbat. *consil.* 1. *n.* 65. *vol.* 3. Bald. *consil.* 541. *vol.* 3. Alex. *consil.* 41. *vol.* 7. Natt. *consil.* 157. *num.* 8. *vol.* 1. Osasch. *dec.* 180. *n.* 8. Marc. *decis.* 456. *num.* 9. Surd. *consil.* 301. *num.* 7. Mastril. *decis.* 48. *n.* 3. & 4. Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de disciplina clericali*, §. 2. *n.* 12.

Appell. XLIX.

Ciuitas.

1 *Ciuitatis appellatione aliquando venit id solum quod muris est cinctum.*

2 *Suburbia in materia fauorabili & largè interpretanda, & in interdicto veniunt appellatione ciuitatis.*

3 *Territorium an & quando veniat appellatione ciuitatis, ostenditur.*

4 *Comitatus venit appellatione ciuitatis in fauorabilibus.*

5 *Ciuitatis appellatione venit pars adiecta ciuitati ex ampliatione.*

6 *Ciuitatis appellatione propriè venit etiam illa, cuius Episcopus ex causa priuatus fuit.*

7 *Ciuitatis appellatione an & quando contineatur diœcesis.*

8 *Ciuitatis appellatione venit portus adiacens.*

9 *Ciuitas & vrbs in quo differant, & quomodo diffiniantur, & quod dicatur castrum & villa.*

1 Civitatis appellatione licèt de rigore Iuris veniat id solum, quod muris est cinctum, Oldrad. *consil.* 121. *Ad primam quaestionem*, Menoch. *consil.* 498. *n.* 34. & *seqq.* Azeued. *ad Cur. Pisanam lib.* 2. *c.* 5. *a n.* 3. Cardin. Tusch. *d. tom.* 1. *lit. C*, *concl.* 108. *n.* 7. quod murorum nouorum ambitu continetur, vt censuit Rot. coram Reuerendissimo D. Coccino *decis.* 129. *n.* 1. & 3. præcipuè in materia, quæ conueniret vrbi, & non suburbiis, vt *in l.* 2 §. *si quis nemine*, & *l. vlt. ff. ne quia in loco publico*, vbi si quis nemine prohibente in publico loco ædificauerit, non esse eum cogendum tollere ne ruinis vrbs deformetur, intelligitur tantùm de eo quod intra muros est, vt refert Rebuff. *ad l.* 2. *ff. de verb. signif. vers. nono, pag.* 18. quia ciuitas propriè loquendo dicitur, quæ muris cingitur, *l.* 2. *ff. de verb. sign. f. l.* 6. *tit.* 33 *p.* 7. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 126. *n.* 3 Garc. Gironda *de priuileg. seu exemptionum explicat. num.* 55. tamen in materia fauorabili, & largè interpretanda veniunt suburbia. Crauet. *consil.* 297. *num.* 1. Abb. *consil.* 52. *num.* 6. *lib.* 2. vbi ait, quòd natus in continentibus & suburbiis dicitur natus in ciuitate, Card. Tusch. *d. concl.* 280. *n.* 6. Steph. Grat. *discept. forens. tom.* 5. *c.* 893. *n.* 35. vbi quòd in materia indifferenti, & non odiosa appellatione ciuitatis venit ciuitas cum territorio idem prius dixerat, *tom.* 2. *c.* 217. *n.* 6. vbi *num.* 4. post Alber. *de statu q.* 177. *p.* 2. ait quòd castra, & villæ veniunt appellatione ciuitatis, maximè in beneficiis in quibus verba latissimè interpretantur, Vincent de Franch *decis.* 129. vbi quòd delictum factum in casalibus quoad pœnam infligendam censetur perpetratum etiam in ciuitate, Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1387 *v. si nota tamen*, Narbona *l.* 20 *gloss.* 2. *n.* 86. *cum seqq tit.* 1. *lib* 4. *Recop.* Rebuff. *ad l.* 2. *vers. quinto*, *ff. de verbor. signif. pag.* 18 vbi dicit, per *c. si ciuitas*, *de sent. excom. lib.* 6. quòd interdicta ciuitate, & suburbia interdicta censentur, & alia similia adducit Menoch. *de præsumpt. lib.* 4 *præs.* 126. *num.* 7. *cum seqq.* vbi quòd legatis bonis existentibus in ciuitate præsumuntur etiam relicta, quæ sunt in suburbiis, quando relicta sunt sanguine coniunctis, & sic in legatis, quæ admittunt largam interpretationem, & idem quando testator non habebat bona in ciuitate, sed in suburbiis. V. de iurisdictionem ciuitati concessam extendi ad suburbia, per *l.* 1. §. *cum vrbem*, *ff. de offic. Praf. vrbi*, tradit Garc Gironda *loco citato, num.* 54 Hinc fit vt in interdi- 2
cta ciuitate intelligantur etiam interdicta suburbia, & ædificia continentia, vt probat text. *in cap. si ciuitas, de sentent. excom. lib* 6. vbi assignat rationem, quia vilipenderetur interdictum si interdicta ciuitate in suburbiis licitum esset audire diuina, cuius argumento ita tradunt Soar. *de censur. tom.* 5. *disp.* 33. *sect.* 2. *n.* 29. *cum seqq.* Ægid. de Coninck *de Sacrament. & censur. disp.* 17. *dub.* 1. *n.* 18. Bonacin. *de censuris, disp.* 5. *puncto* 1. *num.* 20. & ideò Iudicis arbitrio relinqui quæ sint suburbia contigua, & ædificia continentia, ita vt si in illis permittantur diuina, interdictum contemni videatur, notat gloss. *verb. continentibus*, & Doct. *in d. cap. si ciuitas*, Calderin. *de interd.* [illegible] *part.* 1. *n.* 23. Couarr *in cap. alma mater, part.* 2. § 1. *n.* 8. *vers. septimo*, Henriq. *in sum.* 13. *c.* 42. § 4. Vgolin. *de censur. tab.* 5. *cap.* 21. §. 1. *cum seqq.* Menoch. *de arbitr. casu* 115. *a princip. & omnino n.* 12.

Civitatis appellatione licèt secundùm naturam propriam, & significationem non veniat territorium, ex adductis per gloss. *in cap. ego Ludouicus* 63. *dist.* Garc. Gironda *d. tract. n.* 973. Bald. *consil.* 157. *Nota pro duce, in princ. lib.* 5. quem citat Card Tusch. *d. concl.* 280. *n.* 11. tamen in dubio vbi non constat de mente quia in vniuersalibus fit largi interpretatio, appellatione ciuitatis venit territorium, maximè fauore dotis, idem Bald. *d. consil.* 157. *n.* 2. *vers. si verò est dubium*, Card. Tusch *d. concl.* 280. *n.* 9. & 10. 3

Civitatis appellatione venit comitatus in fauorabilibus, etiam in materia indifferenti, Roman. *consil.* 454. *In re præsenti*, *col.* 2. *n.* 6 Neuiz. *in silua nupt. lib.* 4. *num.* 8. Abb. *consil* 43. *num.* 3 *lib.* 1. Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 154. *n.* 4. & quando agitur de regimine ciuitatis, & sic de populo, Comitatus est de ciuitate, Abb. *consil.* 52. *In quaestione*, *col.* 2. *vers. quoad secundum*, vbi dicit, quod commisso regimine ciuitatis venit etiam comitatus, refert Cardin. Tusch. *d. lit. C*, *concl.* 280 *n.* 5. 4

Civitatis appellatione venit pars adiecta 5
ciuitati

ciuitati ex ampliatione facta, Abb. *dict. conf. 62. col. 8. in princ. n. 15. vers. ad idem.* Card. Tusch. *d. lit. C, concl. 280. n. 14.*

6 Civitatis appellatione propriè venit etiam illa cuius Episcopus ex causa priuatus, vel quæ Episcopatum antiquitus habuit, Bart. *in extrauag. qui sint rebelles, in verb. Lombardia, num. 5. & 6.* Anton. Biag. *in suo tract. de tutor. quæst. 9 n. 5.* Cardin. Tusch. *d. lit. C, concl. 280. n. 15.*

7 Civitatis appellatione non continetur diœcesis in actibus potissimum odiosis restringendis, de quo an verum sit, & quando? vide Oldradum *cons. 121. num. 8* Bellam. *decis. 141.* Aloys. Ricc. *collect. 1387* Archid *in c. nullus 61. dist.* Philip. Francus *in cap. si ciuitas num. 4. de sentent. excomm.* Sbroz. *de Vicario Episcopi, lib. 1. quæst. 29. num. 13.* Franc. Marc. *decis. 165. n. 33.* Ciuitas enim & diœcesis sunt differentes, Rot. coram R D Coccino *decis. 129. num. 1.* inter eius impressas; in beneficialibus verò appellatione ciuitatis tantùm, venit ciuitas, & diœcesis, & verbum clericus Bracharen aptum est capere vtrumque, secundùm Ferretum *cons. 221. n. 5.* & ex Bart. *in l. 2. col. fin. ff. de verb. signif.* notat Nicol. Garc. *de beneficiis, p. 7. c. 9. n. 17.*

8 Civitatis appellatione venit portus adiacens, vt probat text. *in c. vbi periculum, §. porrò, de elect. lib. 6.* vbi si Papa moriatur in mari, vel in portu, debet fieri electio in illa ciuitate, cuius est portus, Felin. *in c. Rodulphus, col. 4. vers. secunda conclusio, de rescript.* Et delictum commissum in portu debet puniri per eum, qui habet iurisdictionem in illa ciuitate, cui adhæret portus, vel est proximus, vt notant Bart & alij *in l. insula, ff. de iudic.* Sic etiam contractus factus in portu censetur factus in ciuitate, & debet fieri secundùm consuetudinem illius ciuitatis, cui adhæret portus, ita Rebuff. *ad l. 59. paulò post princ. vers. & ista sunt vtilia, cum seqq. ff. de verb. signific. pag. 303.* Intellige in fauorabilibus, secus verò in odiosis, iuxta gloss. singularem *in d. cap. vbi periculum, §. porrò,* vbi Dominic. dicit quòd relegatus à ciuitate non est relegatus à portu ciuitatis, quem referunt & sequuntur Barbat. *in d. cap. Rodulphus, n. 37.* & Rebuff. *ad l. 2. ff. de verb. signif. vers. octauo, pag. 18.*

9 Civitas & Vrbs in quo differant, & quomodo diffiniantur, & quod dicatur castrum, & villa? vide Bened Ægid. *Lusit. ad l. ex hoc iure, ff. de iust. & iur. p. 1. c. 6. n. 3. cum seqq.*

Appell. L.

Cippus.

1 *Agnati veniunt appellatione cippi in legatis & fideicommissis.*

2 *Cippus est nomen vulgare Tuscorum, & importat idem quod stirps.*

3 *Cippi appellatione continentur tantùm illi qui sunt fundamentum, & stabilimentum domus.*

4 *Vocati semper dicuntur qui sunt de cippo testatoris non haredis.*

5 *Fœmina non veniunt appellatione cippi, qua cippum & agnationem conseruare non possunt.*

6 *Intellige quando apparet testatorem voluisse conseruare bona in agnatione.*

1 Cippi appellatione in legatis, & fideicommissis veniunt agnati, qui pro eorum proximitate iuxta ordinem graduum admitti debent, Iason *cons. 215. lib. 4.* Socin sen. *cons. 49. num. 1. lib. 1. & cons. 51. num. 21. lib. 4.* Curt. iun. *cons. 172.* Sfort Odd. *cons. 67. num. 46.* Card Mant. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 16.* Sim. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol. 289. num. 19. & cons. 203. num. 4. & 5.* Tob. Non. *cons. 79. n. 29. & 31.* Stephan. Grat. *discept. forens. num. 3. cap. 491. num. 3.* Honded. *cons. 75. num. 7. & 8. lib. 1* Menoch. *de præsumpt. lib. 4 præsumpt. 98. num. 17.* Peregr *de fideicom. art. 22. n. 29. & 64. in fine.* Intrigl. *de substitut. centuria 3. quæst. 83. num. 18* Fusar. *in simili tract. quæst. 348. num. 1.* Cippus autem est nomen 2 vulgare Tuscorum, & importat idem quod stirps, vt obseruant Paris. *cons. 47. num. 52. lib. 3* Cardin. Tusch. *practic. concl. tom. 2. lit. D, concl. 210. num. 8.*

Sed verum est quòd non continentur omnes qui 3 sunt ex ea familia, & qui eadem insignia ferunt, sed illi tantùm, qui sunt fundamentum & stabilimentum domus, vt notant Corn. *cons. 16. n. 5. & cons. 41. num. 9 lib. 4.* Prætis *d. fol. 289. num. 19.* Menoch. *d. præsumpt. 88 in fine,* Intrigl. *d. quæst. 83. num. 18.* Fusar. *d. quæst. 348 num. 2* Et semper dicuntur vocari qui sunt 4 de cippo testatoris non hæredis, Peregr. *de fideicom. art. 32. num. 83. ad med.* Fusar. *d. quæst. 348. num. 3.* vbi *num. 4.* subdit quòd quando sunt plures Colonelli de eadem familia, intelligitur de familia, & colonello ipsius testatoris.

Cippi appellatione non veniunt fœminæ, 5 quæ cippum, & agnationem conseruare non possunt, *l. pronunciatio, in fine, ff. de verb signif.* Corn. *cons. 55. num. 86. lib. 1. & cons. 16. n. 4. & 5. & cons 41. num. 8. & cons. 183. n. 5. lib. 4.* Socin. sen. *in l. cum auia, num. 58. ff. de condit. & demonstr.* Socin. iun. *cons. 1. n. 62. lib. 1. & cons. 168. num. 56. lib. 2.* Curt. iun. *cons. 171. num. 3.* Grat. *cons. 67. n. 10. & seq. lib. 1.* Paris. *cons. 53. num. 29. 31. & 36. lib. 3.* Gozadin. *cons 45. num. 10 & cons. 79. num. 6. cum seqq.* Non. *cons. 34. n. 1. & cons. 76. num. 29. & n. 32.* Duran. *de arte testand. tit. de substit. caut. 22. num. 1.* Brun. *ad stat. quod stantibus masculis, art. 2. n. 267.* Polit. Imol. *cons. 13. num. 31.* Bursat. *cons. 228. num. 45 lib. 3.* Marzat. *in epitome de fideicom. quæst. 43.* Cephal. *cons. 511. num. 26.* Card Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 11. num. 16.* vbi ait maximè procedere stante statuto exclusiuo fœminarum, Menoch. *cons. 649. num. 13. & de præsumpt. lib. 4. præs. 88. in fine,* Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol. 289. num. 19. & fol. 293. n. 69. & cons. 203. num. 2. & seqq. lib. 1.* Rustic. *cons. 1. num. 19. posito post tract. de liberis in conditione positis,* Sfort. Odd. *cons. 46. num. 54.* Laurent. de Palat. *in tract. quod stantibus masculis, num. 101. & 102.* latè Honded. *cons. 75. per totum, lib. 1. & cons. 69. in fine, lib. 2.* Peregr. *de fideicom. art. 21. num. 29.* Caroc. *decis. 41. n. 12.* Intrigl. *de substit. cent. 3. quæst. 79. n. 13. & q. 83. num. 20.* Roland. *cons 56. num. 26. lib. 3.* Fusar. *d. q. 348. n. 6.* Steph Gratian. *d. tom. 3. c. 491. n. 4.* Peregr. *cons. 58. num. 9. vol. 5.* Alexand. Trentacinq. *cons. 9. num 7. p. 1.* Intellige procedere quando apparet testatorem vo- 6 luisse conseruare bona in agnatione, nam tunc fœmina non venit, secus, si non extet aliqua coniectura conseruandi bona in agnatione, vt censuit Rot. apud Mantic. inter eius decisiones impressas, *decis. 351. Domini censuerunt, num. 5.* cui quidem dum voluit fœminas venire cippi appellatione si ratio agnationis habita non fuit, assentiendum esse putat Fusar. *vbi suprà num. 12.* ex eo quia solùm verbum cippi excludit fœminam, vt probant præcitati Doctores, & post Corn. & Duran. sensit Honded. *d. cons. 75. num. 28. lib. 1.* Sed quòd appellatione cippi non veniant fœminæ quando testator habuit respectum conseruandi agnationem, ex multis

S. Rotæ

S. Rotæ decisionibus probat Steph. Grat. *d.cap.149. num.5.*

APPELL. LI.

Clerici.

1 *Clericorum appellatione ex lata significatione non solùm veniunt clerici primæ Tonsuræ, sed generaliter omnes, qui in Ecclesia Dei deseruiunt.*

2 *Clerici sæculares & Regulares in materia indifferenti, & lata significatione comprehenduntur appellatione clericorum.*

3 *Canonici in fauorabilibus veniunt appellatione clericorum, secus in odiosis, & materia stricta.*

4 *Episcopus clericorum appellatione continetur in fauorabilibus.*

5 *In Episcopo est qualitas supra omnes, quæ non reperitur in simplicibus clericis.*

6 *Cardinales in materia fauorabili veniunt clericorum appellatione.*

7 *Monachi, & quicunque Regulares sub regula viuentes, non comprehenduntur clericorum appellatione in materia stricta, & odiosa.*

8 *Clerico interdicto non comprehenduntur Regulares, siue mares, siue fœmina.*

9 *Clericorum diœcesis appellatione non veniunt clerici exempti.*

1 CLERICORVM appellatione in latâ significatione non solùm veniunt clerici primæ Tonsuræ, *cap. cleros 21. dist. cap. cùm contingat*, & *ibi* Host. *n.6. de ætate*, Corset. *sing. 12. circa fin.* Roland. *cons. 16. vol 4.* Crauet. *cons. 616. n. 14. vel. 4.* nouissimè Graña *ad cap. cùm non ab homine . num. 5. de iudic* & in minoribus, ac maioribus ordinibus constituti, *d.c. cleros, cap. clericum 72. dist. c. de persona , in fine 11. quæst. 1.* Roland. *cons. 10. num. 10. cum seqq.* Sed generaliter omnes qui in Ecclesiam Dei deseruiunt, quorum gradus & nomina sunt Ostiarios, Lector, Exorcista, Acolytus Subdiaconus, Diaconus, & Presbyter, *d. cap. cleros, d. cap. personas, cap. duo sunt, 12. quæst. 1.* Bellet. *de exquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali, §. 1. num. 1. 2. & 3.* In stricta verò interpretatione, appellatione clericorum non comprehenduntur clerici in dignitate Ecclesiastica constituti, vt Abbates, Archidiaconi, & huiusmodi, Deci. *in cap. cùm non liceat num. 18. de præbend.* Bero. *consil. 153. num 61. vol 1.* Bellet. *d. §. 2. n. 35.* Sanctarel. *var. resol. p. 1. q. 38. n. 10.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea ; resol. 292. num. 2.*

2 CLERICORVM appellatione in materia indifferenti, & lata significatione, comprehenduntur clerici sæculares, & Regulares, Castren. *cons. 337. in hac substitutione , lib. 1.* Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 1. lit. C, concl 377. n. 2. & 3.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 2. resol. fin casu 50. vers. secundò*, vbi ait appellatione clericorum venire Canonicos Regulares.

3 CLERICORVM appellatione veniunt Canonici in fauorabilibus, *c. cùm tibi*, & *ibi* Abb. *num. 1. & 3. de verb signif. c. per exemptionem, de priuileg. lib. 6.* Felin. *in cap. non dubium, num. 1. de sent. excomm.* Bero. *cons. 3. num. 29. & 30. vol. 1.* Barsat. *cons. 187. num. 6. vol. 3.* Put *dec. 592. num. 2. lib. 3.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 11. quæst. 15.* Bellet. *d. §. 2. num. 4* Aloys. Ricc. *in praxi aurea , resol. 192. num. 1.* Secus verò in odiosis, & materia stricta, *cap. sedes*, cùm *ibi* notat. *de rescript.* Bero *cons. 3. num. 29. 33. & 37. vol. 1.* Natta *cons. 129. num. 6 circa med.* Aloys. Ricc. *vbi supra*, Bellet. *d. q. 2. num. 18* vbi *num. 44.* intelligit, dummodo non resultaret absurdum.

4 CLERICORVM appellatione in fauorabilibus continentur Episcopus, Abb. *in d. cap. cum tibi, num. 4. & in rubr. de vita, & honest. cleric. num. 8. & 9.* Matth. Brun. *cons. 97 num. 9.* Bero. *cons. 3. num. 32. 34. & 37. vol. 1.* Bellet *d. §. 2. num. 5. & 6.* Secus verò stricta interpretatione, & in odiosis, *d. cap. sedes*, & *ibi* Butr. *num. 3. & 9.* & Imola *n. 2. de rescript. cap. inquisitores , ibi gloss. penult. de hæreticis , lib. 6. cap. si compromissarius, §. huiusmodi, de electione, eod. lib. cap. 2. de offic. delegati, eod. lib.* Abb. *in d. rub. de vita, & honest. cleric. n 9* Ruin. *cons. 143. num. 18. vers. & per illum, vol. 2.* Simonet. *de reseruat. quæst. 11. per totam*, Mandos. *reg. 10 Cancell. de idiomate, quæst. 10 n. 7.* Selua *de benefic. part. 1 quæst. 3. num. 24.* Sanctarel. *var. quæst. 38. num. 11.* Bellet *d. §. 2. n 36.* 5 Ratio est, quia in Episcopis est qualitas suprà alios, quæ non reperitur in simplicibus clericis, Abb. *in d. rubr. de vita , & honest. cleric. num. 11.* Syluest. *in sum. verb. clericus , 1. num. 1.* Selua *de benefic. p. 1. quæst. 3. n. 24.*

6 CLERICORVM appellatione in materia fauorabili veniunt Cardinales, *c. 1. de clericis non residentibus*, aliter. *in c. in nostra , de rescript.* Trof *de verò, & perf. cler. vico , c. 7. n. 3.* Bellet. *d. §. 2. num. 8.* Secus verò odiosis, Iason *cons. 117. vol. 4.* Ruin. *cons. 4. num. 6. vol. 5.* Cephal *cons. 1 num. 40. 42. 52. 54 cum seq. vol. 1.* Bellet. *d. § 2. num. 40.* Sanctarel. *var. resol. p. 1. quæst. 38. num 12.*

7 CLERICORVM appellatione in materia stricta, & odiosa Monachi, & quicumque Regulares sub regula viuentes non comprehenduntur, Abb. *cap. 1 num. 7. ne clerici, vel Monachi, & in cap. 1. num. 3. de Instit. & in cap. 1. num. 9. de iuramento calum.*, Roman. *cons. 259. & 418.* Bellet *d. §. 2. num. 26.* At in materia fauorabili venit quilibet Religiosus appellatione clericorum, Felin *in cap. 1. non dubium, n. 1. de sent. excomm.* Syluest *in sum. verb. clericus, §. 1. num 1.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 4. resolut. 112. casu 63. sub vers. primo*, Duenh *reg. 99. ampl. 6. & reg. 100. ampl. 5.* 8 Vnde euenit vt interdicto clero non censeantur Interdicti Religiosi, quia sumus in odiosis, & ita resoluunt Henriq. *in summa, lib. 13. c. 42. §. 3. iuncta lit. E*, Maiol. *de irreg. lib. 3. c. 20 num. 6.* Vgolin. *de censur. tab. 5. cap. 20. §. 5. num. 3.* Sayr. *in simili tract. lib. 5. cap. 4. num. 29.* Auila *eod. tract. p. 5. disp. 1. dub. 4. concl. 7.* Bonacin. *eod. tract. disp. 5. puncto 1. num. 11.* Viuald. *in candel. aureo; vbi de interdicto, num. 159.* contra Calderin. *de interdicto, p. 2. num. 28.* Nau. *in man. c. 27. num. 167.* Couarr. *in c. alma mater , p. 2. §. 1. n. 8. vers. quinto*, Soar. *de censur. tom. 5. disp. 32. sect. 2. num. 13.* Fr. Eman. *quæst. Regular. tom. 2. quæst. 108. art. 3. in princip.*

9 CLERICORVM diœcesis appellatione non veniunt clerici exempti, *cap. graue, de offic. ordinarij. cap. ex parte , de priuileg. Clem. si beneficio, de prabend.* Nicolit. *alleg. 1. p. 2. n. 26.* Erasm. à Cochier. *de iurisd. ordinarij in exemptos , lib. 1. quæst. 3. num. 6.*

APPELL. LII.

Cognati.

1 *Cognatorum appellatione generaliter veniunt qui coniunguntur per masculos, specialiter verò qui per fœminas.*

2 *Fœmina*

2 *Fœmina veniunt appellatione cognatorum.*
3 *Naturales veniunt appellatione cognatorum in defectum legitimorum.*

1 COGNATORVM appellatione quando vocantur ad fideicommissum, generaliter veniunt qui coniunguntur per masculos, specialiter verò, qui per fœminas, *l. inter agnatos, ff. unde legitimi, l. 1. ff. unde cognati, l. non facilè, §. cognationis, ff. de gradibus affinitatis*, Tiraq. *de retractu lignag. § 1. gloss. 9. num. 11.* Laurent. de Palat. *in tract. quod flam. masc. num. 115.* Peregr. *de fideicom. art. 22. num. 39.* Fusar. *de substitut. quæst. 368. num. 1.* vbi *num. 2.* declarat non procedere quando vocati sunt illi de familia cognationis, & de domo, quia solùm agnati dicerentur vocati.

2 COGNATORVM appellatione veniunt etiam fœminæ, Tiraq. *d. gloss. 9. num. 103.* Rebuff. *in l. 1. vers. decimotertio, ff. de verb. signific. pag. 8.* Anchar. Regien. *lib. 3. quæst. 6. num. 21.* Peregr. *d. art. 22. num. 39.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4 præsumpt. 84. num. 31.* Fusar. *d. quæst. 368. num. 3.*

3 COGNATORVM appellatione naturales pariter veniunt in effectum legitimarum, Peregr. *d. art. 22. n. 85. & num. 89. in fine*, Fusar. *d. quæst. 368. num. 4.*

APPELL. LIII.

Cohærentiæ.

COHÆRENTIARVM appellatione secundùm Angel. *in l. qui tabulas, ff. de furtis*, veniunt omnia, quæ rebus principaliter venditis adhærent, siue cohærent corpori, siue iuribus incorporalibus, vnde ædificium solo cohærere dicitur non aceruus in eo existens, *l. quia aceruus, ff. quod vi aut clam.* Sic etiam seruitus videtur de cohærentiis rei, vt per Alexand. qui dicit, quod adhærent rebus immobilibus *in cons. 211. num. 5. vol. 6.* subdens ita de huiusmodi adhærentiis iudicandum esse sicut de principali, & venire eius appellatione, sequuntur Tiraq *de retract. lignag. §. 1. gloss. 5. n. 4.* Bertazol. *de claus. instrument. claus. 26. gloss. 3. in prin.*

APPELL. LIV.

Collatio.

COLLATIONIS appellatione continetur præsentatio, electio, confirmatio, institutio, & omnis modus, per quem quis prouidetur de beneficio, *Clem unica*, iuncta gloss. *verb. conferantur, in fine, de rerum permutatione*, Rebuff. *super concordata, §. statuimus, il. 2. in vlt.* gloss. *sub rubr. de collat.* Mandos. *in reg. 32. Cancell. quæst. 4. num. 2.* Veral. *decis. 36. num. 15. par. 3.* Gonzal *ad reg. 8. Cancell. gloss. 16. num. 9.* Non obstat. text *in cap. cùm in illis 16 §. cùm autem, de præbend. lib. 6.* dum probat, quòd collationis appellatione non venit institutio, nec confirmatio, quia procedit quando hoc verbum *collatio* profertur in rescriptis, quæ tanquam ambitiosa sunt restringenda, iuxta *cap. quamuis de præbend. lib. 6.* nostrum verò appellatiuum habet locum, quando dictum verbum *collatio* profertur à lege, in qua non datur ambitio, nec restringendi occasio, quare ita respondent, *gloss. penult. in fin. in d. Clem. unica*, vbi Card *sub n. 16. in oppositione 11.* Caputaquen. *decis. 36. num. 15. & 16. p. 3.* Gonzal. *d. gloss. 16. num. 11.*

APPELL. LV.

Collegium.

COLLEGII appellatione veniunt etiam monasteria & Conuentus Religiosorum, *cap. cum in terra, de elect.* vbi Abb. *not. 1. c. nobis fuit, de iure patron.* iuncta gloss *verb. conuentuali*, & Host. *num. 2. c. ea noscitur, de his quæ fiunt a Prælatis*, Felin. *in cap. Capitulum, n. 1. de rescript.* Gonzal *ad reg. 8. Cancell. gl. 8. n. 5.* Rebuff. *ad l. Neratius 85. vers. & sic appellatione collegii, ff. de verb. signif. pag. 381.* vbi hoc verum esse dicit, quando procedit eadem ratio in vtrisque. 1

COLLEGII, aut capituli appellatione venit etiam illius caput, siue Prælatus, in fauorabilibus, Andr. Barbat. *in tract. de præstantia*, Cardinal. *lib. 1. q. 7. col. 34.* Felin. *in proœm. Decretal. verb. Gregorius, col. 4 sub num. 13.* Fr Emman *quæst. Regular. tom. 3. q. 51. art. 8.* me citato in hoc loco Ascan. Tambur *de iure Abbatum tom. 2. disp. 17. quæst. 3. in fine.* 2

COLLEGIATORVM appellatione in priuilegiis non veniunt famuli, ita Angel. *in l. Titius, §. fin. de excusat. tutor.* Bursacol. *in tract. de famulis, quæst. 210.* 3

APPELL. LVI.

Coniuncti.

1 *Masculi & fœminæ sanguine coniuncti veniunt appellatione coniunctorum.*
2 *Affines etiam veniunt coniunctorum appellatione.*
3 *Naturales veniunt coniunctorum appellatione.*

CONIVNCTORVM appellatione quando vocantur ad fideicommissum, veniunt masculi, & fœminæ sanguine coniuncti, Deci. *cons. 223. num. 2. cum seqq. & cons. 269. num. 4 & cons. 510. num. 9. & 20.* Alexand. *cons. 115. num. 9. & seq. lib. 2.* Socin. sen. *consil. 13. num. 17. lib. 1.* Gozad. *cons. 20. n. 8.* Ruin. *cons. 117. num. 14. lib. 2.* Rebuff. *ad l. 1. ff. de verb. signific. sub vers. decimotertio, pag. 8.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloss. 9. num. 200.* Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol. 293. n. 67. & fol. 337. num. 14.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 84. num. 31.* Peregr. *de fideicom. art. 22. num. 32.* Fusar. *de substit. quæst. 369. num. 1.* 1

CONIVNCTORVM appellatione affines etiam veniunt, Socin. sen. *cons. 57. col. penult. versic. primo enim casu. lib. 1.* Philip. Franc. *in cap. si pater, col. antepenult. vers. 22. de testam. lib. 6* Blanc. *de comprom. q. 1. num. 10.* Bertazol *de claus. instrumental. claus. 7 gl. 12. num. 5 vers. socius.* Fusar. *d. quæst. 369. n. 3.* Rota *decis. 106. n. 14. tom. 5 recentior.* 2

CONIVNCTORVM appellatione veniunt etiam naturales, Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloss. 8. num. 3. & 4.* Peregr. *d. art. 22. num. 85. & 89.* vbi intelligit venire solùm in defectum legitimorum, refert Fusar. *d. quæst. 369. num. 4.* 3

APPELL. LVII.

Consanguinei.

1 *Agnati veniunt consanguineorum appellatione.*
2 *Cognati veniunt etiam consanguineorum appellatione, si communis loquendi vsus se haberet quod & cognati comprehenderentur.*
3 *Pater venit consanguineorum appellatione.*
4 *Coniuncti cognatione spirituali veniunt cōsanguineorum appellatione.*
5 *Fœmina veniunt consanguineorum appellatione, secùs in statuto,*
6 *Mater, auia appellatione consanguineorum non veniunt, sed solùm masculus in statuto requirente in contractu mulieris consensum consanguineorum.*
7 *Auunculus non venit consanguineorum appellatione.*
8 *Naturales veniunt consanguineorum appellatione.*

1 CONSANGVINEORVM appellatione vbi à testatore vocantur, ad fideicommissum, veniunt agnati, *l. si spurius. ff. vnde cognati, l. si post fues. ff. de suis, & legit. hæred.* Alexand. *conf.* 82. *col.* 1. *& conf.* 229. *num.* 10. *& lib.* 6. *& conf.* 153. *col.* 1. *lib.* 7. Grattus *conf.* 43. *numer.* 19. *&* 20. *lib.* 1. Bero. *conf.* 83. *num.* 5. *&* 6. *conf.* 95. *n.* 10. *l.* 2. Curt. ion. *conf* 46. *num.* 4. *& conf.* 176. *col.* 1. Simon *de* Prætis *de interpret. vlt. volunt. fol.* 198. *num.* 21. Peregrin. *de fideicom. art.* 21. *num.* 35. Fusar. *de substit. quæst.* 346. *numer.* 1. & nouissimè apud Paul. de Rubeis *decis.* 102. *numer.* 4. *tom.* 3. *diuers.* aliàs *part.* 7. *recent,* dicit quòd quando verbum *consanguinei*, non est simpliciter prolatum, sed cum qualitate, veluti ex parte patris, tunc appellatione consanguineorum veniunt agnati, & citat Paris. *conf.* 59. *num.* 27. *vol.* 3. Curt. iun. *conf.* 5. *num.* 21. *& conf.* 176. *num.* 5. *&* 6. Hieron. Gabr. *conf.* 27. *n.* 1. *vol.* 2.

2 CONSANGVINEORVM appellatione veniunt etiam cognati, si communis loquendi vsus se haberet quòd & cognati comprehenderentur, Tiraq. *de retract. lignag.* §. 1. *gloss.* 9. *n.* 5. Ludou. Gom. Episc Sernen. *decis.* 102. *lib.* 1. post decisiones impressas Reuerendissimi D. mei Coccini Rotæ Decani, Præt. *de interpret. vlt. vol. fol.* 299. *n.* 21. Peregr. *d. art.* 22. *n.* 35. Fusar. *d. quæst.* 364. *n.* 2. vbi *n.* 3. subdit venire etiam cognatos quando testator sciebat non posse dispositionem in agnatis verificari. Quando tamen cognati veniunt appellatione consanguineorum, si extant agnati, & cognati, erunt præferendi agnati cognatis, Alba. *conf.* 69. Peregrin. *de fideicom. art.* 22. *n.* 35. *in fin.* vbi mouetur, quia propriè agnati continentur, impropriè, & largo modo cognati, refert Fusar. *d. quæst.* 364. *num.* 4. Rot. *dict. decis.* 102. *num.* 3. vbi dicit quòd si statutum vocaret consanguineos, nulla eis addita qualitate, quæ distingueret descendentes ex vno latere à descendentibus ex altero, tunc attento communi vsu loquendi appellatione consanguineorum veniunt agnati, & sic descendentes ex fœmina.

3 CONSANGVINEORVM appellatione venit pater, Castren. *conf.* 412. *circa med. verf. & statutum, lib.* 2. Rota *in Perusina fideiuss.* 2. *Aprilis* 1612. coram Patriarcha Manzanedo, impressa per Farin. *decis.* 385. *n.* 3 *p.* 2. *recent.*

4 CONSANGVINEORVM appellatione veniunt coniuncti cognatione spirituali, *c. coram.* 34. *Aug. Barbosa Appell. Iur. de offic. delegat. cap. final. de postulando*, Ferrer. *in consuet. Cathalonia, gloss.* 3. *num.* 72.

CONSANGVINEORVM appellatione propriè 5 veniunt fœminæ, Tir. q. *de retract. lignag.* §. 1. *gloss.* 9. *numer.* 101. Corn. *conf.* 127. *lib.* 2. Rebuff. *in l.* 1. *vers.* 11. *ff. de verb. signif.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 84. *num.* 30. Peregrin. *de fideicomm. art.* 21. *num.* 24. Fusar. *d. quæst.* 364. *num.* 5. In statuto verò re 6 quirente in contractu mulieris consensum consanguineorum, non venit mater, nec auia, sed tantùm masculus consanguineus, quia statutum ponderat prudentiam consilij Bald. *in l. fin. C. de verb. signif. & conf.* 101. *num.* 3. *vol.* 1. Decian. *in l.* 1. *num.* 15. *C. vnde vir, & vxor.* Castrens. *in l. si cum dotem.* § *si patri. col.* 1. *ff solut. matrim.* Campeg. *de dote,* p. 5. *quæst.* 94. Bertazol. *de claus. instrument. claus.* 6. *gloss.* 8. Peregr. *d. art.* 22. *num.* 35.

CONSANGVINEORVM appellatione non venit 7 auunculus, quia non est propriè consanguineus nepotis ex sorore, Bald. *conf.* 269. *Si considerauimus, lib.* 3. Peregr. *d. art.* 22. *num.* 35. *prope fin.* Fusar. *d. quæst.* 364. *num.* 5.

CONSANGVINEORVM appellatione veniunt 8 naturales, nam ex eorum sanguine procedunt, Peregrin. *d. art.* 22. *num.* 89. vbi tamen solùm admittit eos venire non extantibus legitimis, & si alios omnino excludit, refert Fusar. *dict. quæst.* 364. *num.* 8. vbi *num.* 9. subdit vltra septimum gradum non admitti; Rota in Papilonen. Capellaniæ, 4. Martij 1622. coram bonæ mem. Remboldo impressa per Vlaian. post suam praxim Iurispatron. *decis.* 45. *num.* 2. *secundum nouiss. impress.*

APPELL. LVIII.

Consortes.

1 *Consortium appellatione veniunt illi, qui sunt de eadem familia.*
2 *Proximiores testatoris veniunt appellatione consortium.*
3 *Fœmina veniunt appellatione consortium.*
4 *Fideicommissum quando esset relictum pro conseruatione bonorum in agnatione, tunc fœmina non veniret appellatione consortium.*

CONSORTIVM appellatione veniunt illi, 1 qui sunt de eadem familia, Ph lip. Franc. *in cap. si pater, vel pen. vers* 8. *de testam. lib.* 6. Alex. *conf.* 125. *n.* 1 *lib.* 7. Ruin. *conf.* 24. *lib.* 2. Gozad. *conf.* 89. *num.* 4. Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *n.* 28. Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 289. *n.* 10 Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 88. *n.* 17. Hondled. *conf.* 4. *n.* 15. *lib.* 1. Peregr. *de fideicom. art.* 21. *n.* 42. Intrigl. *de substit. centuria* 3. *quæst.* 85. *n.* 15. Fusar. *in simili tract. quæst.* 372. *n.* 1.

CONSORTIVM appellatione veniunt proximiores testatoris, Castren. *conf.* 159. *Super primo, in princ. lib.* 2. Præt. *de interpret. vlt. volunt. fol.* 289. *n.* 20. Fusar. *d. q.* 372. *n.* 2. 2

CONSORTIVM appellatione veniunt etiam 3 fœminæ, Salicet. per text. *ibi, in l. dudum. C. de contrah. emption.* Alexand. *conf.* 115. *Viso processu, in princ. lib.* 7. Gozad. *conf.* 79 *n.* 4. Menoch. *de præsumpt.* 88. *num.* 13. Cardin. Tusch *pract. concl. tom.* 1. *lit. C. conclus.* 779. Fusar. *d. quæst.* 372. *num.* 3. Limita tamen 4 quando fideicommissum est relictum pro conseruatione bonorum in agnatione, quia tunc fœmina

non veniret appellatione consortium [illegible] iuont Gozadin. con.79 Ruin. cons.14. nu [illegible] 7. lib. 2. Menoch. *de præsumpt. lib.4. præsumpt.*88 *n.15. in fine,* Fusar. *d. q.371. n.4.*

5 Consortium appellatione veniunt qui sunt participes felicitatis, & infortunij, sicut maritus & vxor ob id consortes appellantur, quia vnam eandémque simul subeunt sortem, vt tradunt Gozadin. *cons.79 num.*1. Laurent. de Palat. *in tract. quod stantibus masculis fœmina non succedant, num.* 198. quos refert Menoch *dict. lib.4. præsumpt.* 88. *num.* 16. & *num.* 17. *vers. secundo modo*, subdit hoc nomen consortis pro iis quandoque acipi, qui communem rem habent.

Appell. LIX.

Contractus.

1 *Contractus appellatione venit validus.*
2 *Dispositio omnis faciens mentionem de aliquo termino, & actu, semper intelligitur de valido.*
3 *Contractus appellatione venit quasi contractus.*
4 *Distractus venit appellatione contractus.*
5 *Contractus & distractus a pari procedunt, & sunt eiusdem naturæ.*

1 Contractus appellatione venit validus, vnde si gabella soluenda sit de omni contractu, non soluitur de contractu nullo, quia non est contractus, ita Alexand *cons.104. num.5. vers. facit in simili, lib.*1. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.*8. 2 *lit. V, conclus.*150 *num.*14. Ratio est, quia omnis dispositio faciens mentionem de aliquo termino, & actu, semper intelligitur de valido, non autem de inualido, prout de sententia est text. *in l.4. §. condemnatum. ff. de re iudic.* & faciunt quæ dixi *in tract. de Axiomat. verb. Actus.*

3 Contractus appellatione venit quasi contractus, quia dispositio de contractibus ad quasi contractus trahitur, *l. apud Iulianum ff. quibus ex causis in possess. eatur*, latè Rebuff. *ad l.19. vers. id primum locum non habet, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 126. vbi intelligit quando dispositio loquitur de quolibet, vel quocunque contracto, vel quando eadem ratio & æquitas esset in contractu, & quasi contractu; de vno enim ad alium valet argumentum, vt dixi in locis communibus Argumentorum Iuris, verb. *Contractus.*

4 Contractus appellatione venit distractus, quia à pari procedunt, & eiusdem sunt naturæ, *l. Pomponius. §. præterea. ff. de acquir. possess. l. de tutela. C. de in integ. restitut.* Surd. *de aliment. tit.*8. *priuileg.22. num.*6. Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap.*7. *num.*15. Escob. *de ratiocin. cap.14. num.*41. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 168. *num.* 7. & 10. *cum seqq.* Ceuall. *commun. contra communes, quæst.*897. *num.*886. *tom.*4. Cardin Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.1. tit.1. numer.* 15. *cum seqq.* D. Barbos. *in* 5 *l. hæres absens. §. proinde, num.* 13. *ff. de iudic.* Et hinc fit vt quando contractus celebratur per scripturam, non possit probari solutio, vel distractio, nisi per aliam æquiualentem, *l. nihil tam naturale. ff. de regulis Iuris*, Alexand. *cons.*209 *n.*13. *lib.*1. Azeued. *l.1. n.*17. *tit.4. lib.5. nouæ Recop.*

Appell. LX.

Controuersia.

Controversiæ appellatione venit iudicialis, & extraiudicialis, *l. sed etsi lege, §. si in antea, ff. de petit hæred. l. Lucius. §. tres fratres. ff. ad Trebell.* Corn. *cons.267. In hac consultatione, num.*18. *lib.*4. Castrens. *cons.*301. *lib.*2. Rebuff. *ad l.*50. *propè fin. vers. controuersia, ff. de verb. signif. pag. mihi* 355. vbi intelligit, nisi ex materia appareret loqui tantùm de controuersia iudiciali, id est, de lite, Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.5 litt. L, concl.*379. *n.*7. vbi *num. seqq.* subdit quòd quæstio, & differentia intelligitur tam de iudiciali, quàm extraiudiciali.

Appell. LXI.

Conuentus.

1 *Conuentus appellatione venit Congregatio Regularium.*
2 *Conuentualis Ecclesia appellatione venit Ecclesia Collegiata regularis, non sæcularis.*
3 *Conuentualium appellatione veniunt de improprio significatu sæculares.*

Conventus appellatione venit Congregatio Regularium, ita dictus, quia in vnum locum conueniunt plures ex multis locis, Panor. *in cap. edocere, notab. vlt. de rescript. & in cap. cum Ecclesia, notab. 3. de causa possess. & propr.* Philipp. Franc *in c. si Religiosus, vers. nota, de elect. lib.*6 quos refert, & sequitur Rebuff. *ad l.3. vers. insuper, ff. de verb. signif. pag.*30. 1

Vnde eorum templum vocatur Ecclesia Conuentualis, cuius appellatione venit Ecclesia Collegiata Regularis, non autem sæcularis, secundùm propriam significationem, & in materia odiosa, vel exorbitanti, vt per Gemin *cons.*131. *num.*4. *vers. deinde dicit*, vbi etiam *in vers. licèt quandoque*, subdit quòd aliquando de improprio significatu appellatione Conuentualium veniunt sæculares, refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.1. lit. C. concl.*1031. & *tom.6. litt. P, concl.* 706. *num.*2. & 3. 2 3

Appell. LXII.

Conuictus.

1 *Conuictus appellatione propriè venit, qui testibus, vel probationibus de delicto conuincitur.*
2 *Confessus non est propriè conuictus.*
3 *Conuictus propriè dicitur qui indubitatis indiciis conuincitur.*

Convicti appellatione propriè venit ille qui testibus, vel probationibus de delicto conuincitur, Zabarel. *cons.* 518. *In quæstione, in princip.* Fulgos. *cons.* 121. *Præsuppositio, num.*3. vbi quod confessus non dicitur propriè conuictus, vt refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.2. lit. C. conclus.* 1032. *n.*1. & 2. 1

Convicti

3 CONVICTI appellatione non solùm continetur ille, qui plenis, & concludentibus probationibus conuincitur, vt suprà dixi, sed etiam qui conuincitur indiciis indubitatis, vt resoluit Sigism. Scacc. *in tract. de appellation. q. 17. limit. 4. n. 5.*

APPELL. LXIII.

Creditor.

1 *Creditoris vbi fit mentio intelligitur de puro, & de eo, qui potest conueniri.*

2 *Credentiæ appellatione venit omne creditum, siue constet ex instrumento publico, siue non.*

3 *Crediti appellatione venit omne creditum, siue consistat in quacunque re, vel specie, siue in pecunia.*

4 *Creditor propriè non est qui exceptione repelli potest.*

5 *Creditoris appellatione non venit futurus, neque conditionalis.*

6 *Donatarius in materia statuti, an & quando veniat appellatione creditoris ex contractu.*

1 CREDITORIS appellatione venit purus,
& ille qui potest conueniri, Alexand. *cons. 106.*
Visis, n. 4. vers. sed præmissis, lib. 5. vbi *n. 6.* subdit quod
verba statuti de creditore non conueniunt credito-
2 ri sub conditione, & qui non potest agere, *& propè*
fin. vers. sentio etiam, tenet quòd creditoris, seu cre-
dentiæ appellatione venit omne creditum, siue
constet ex instrumento publico, siue non, *& cons. 12.*
5 *Attentis narratis, in fine, lib. 7.* dicit quòd crediti
appellatione venit omne creditum, siue consistat in
quacunque re, vel specie, siue in pecunia, refert
Card. Tusch. *practic. concl. tom. 2. lit. C. concl. 1055. n. 2.*
3. & 7.

4 Vnde propriè creditorem non esse qui exceptione repelli potest, tenet Roman. *consil. 101. Super eo, num. 3. & 4. vers. cùm itaque*, & pleniùs *cons. 104. Pro discutienda, num. 13. & seqq.* vbi in fine, obseruat verba legis, vel statuti in dubio debere intelligi de creditore efficaci, qui non possit exceptione legitima repelli, refert idem Card. Tusch. *tom. 8. lit. V. concl. 100. n. 3.*

3 CREDITORIS appellatione non venit futurus neque conditionalis, quia creditor in diem, vel sub conditione non est propriè creditor, ideò non cadit in dispositione statuti loquente de creditore, *l. Fulcinius, §. si in diem. ff. quibus ex causis in possess. eatur*, Alex. *in d. cons. 106. n. 7.* Ancharr. *cons. 37. in 3. dub.* Rimioald. sen. *cons. 79. n. 13. & seqq. lib. 1* Roman. *cons. 164. in fine, num. 5.* vbi subdit, quod in legato generali de omnibus creditis non veniunt credita in diem, vel sub conditione, licèt ibi Apostil. & Mandel *cons. 74. in fine*, dubitent.

6 CREDITORIS ex contractu appellatione in materia statuti non venit donatarius, maximè quando donatio incœpit à traditione, Cuman. *cons. 173. Gnluanus, per totum*, quem refert Cardin Tosch. *d. tom. 2. lit. C. concl 1055. num. 9.* vbi *num. 12.* post Fulgos. *cons. 122. vers. circa secundum*, subdit quòd hæres creditoris ante aditam hæreditatem non dicitur creditor, & *num. 27.* post Roman. *cons. 124. n. 9.* legatarium propriè non esse creditorem.

Aug. Barbosa Axiom. Iur.

APPELL. LXIV.

Culpa.

CVLPÆ appellatione venit culpa leuis, vt per 1
Alciat. *in l. culpa lata, num. 2. vers. soleat tamen. ff. de verbor. significat.* Dec. per text. *ibi, in l. contractus, num. 25.* vbi Cagnol. *num. 12. & 28 ff. de regulis iuris.* Marant. *de ordine iudic. p. 4. in princip. n. 69.* Menoch. *remed. 12. recuper. num. 3.* Decian. *in tract. crimin. quæst 88. num. 91.* Et ideo non venit lata, vt notant Decian. *num. 22.* & Farinac. *num. 92. citatis locis*, nec leuissima, sicut tradunt Curt. iun. *consil. 19. num. 6.* Menoch. *de præsumpt. lib. 5. præs. 3. n. 136* Farin. *dict. quæst. 88. num. 96.*

CVLPÆ appellatione continetur dolus, quan- 2
do lex, seu dispositio vult aliquem teneri de culpa, quia tunc multo magis tenetur de dolo, vt per Bart. *in l. quod Nerua, num. 9. & 10 ff. d. positi*, vbi infert ad eum qui promisit omne damnum contingens culpa famuli, qui tenetur etiam de damno contingen è dolo ipsius famuli, putà si furtum fecerit, Cap. à *consil. 78. num. 9.* Decian. *d. cap 6. num. 1. & seq.* Farin. *d. quæst. 88. num. 9*, vbi *num. 99.* subdit quòd si testes deponant culpam interuenisse, cùm non declaretur, de culpa intellexerint, propter incertitudinem non probat.

CVLPÆ appellatione venit dolus, & lata cul- 3
pa, quando subiecta materia id suadeat, quia culpa intelligitur secundùm subiectam materiam, Dec. *in d. l. contractus, num. 25. ad fin.* Cagnol. *num. 12. & 28.* Decian. *d. cap. 6. num. 22. vers. quòd si prius.* Farin. *in d. q. 88. n. 100.*

APPELL. LXV.

Cura, Curatus.

1 *Cura animarum appellatione propriè venit actualis, non verò habitualis.*

2 *Beneficium omne habens iurisdictionem visitandi, excommunicandi, absoluendi, & alia faciendi ad morum correctionem pertinentia, dicitur habere curam animarum.*

3 *Vicarij curati appellatione venit ille, qui habet perpetuam vicariam.*

4 *Rector curæ animarum dicitur Vicarius curatus.*

CVRÆ animarum appellatione proprie venit 1
actualis, non verò habitualis, vt tenuit in terminis Capra *commun. conclus. 9. num. 78.* & fuit dictum in Vicen. Prioratus 9. Iunij 1606. coram bonæ
mem Patriarcha Manzanedo. Venit etiam illa cu- 2
ra, quæ exercetur in foro contentioso respectu iurisdictionis, quia omne beneficium habens iurisdictionem visitandi, excommunicandi, absoluendi, & alia faciendi ad morum correctionem pertinentia, dicitur habere curam animarum, *cap. dubium 54. vers. licèt autem, de elect.* glos. *verb. cura animarum, in Extrauag. execrabilis, de præbend. Ioan. 22.* Iacob. de Graff. *in aureis decis. p. 1. lib. 1. cap. 97. n. 4.* Rebuff. *in repet. cap. extirpandæ, §. qui verò, num. 103. de præbend. & in tract. nomin. quæst. 9. num. 53.* Quint. *in repet. de multa, num. 76. eod. tit.* Fusc. *de visitat. lib. 2. cap. 7. n. 5.* Mascard. *de probat. concl. 438. n. 20. cum seqq.* Rot. *decis. 52. p. 2. diuers.*

3 CVRATI Vicarij appellatione venit ille, qui habet perpetuam Vicariam, Gemin. *conſ. 86. in princ. num. 3. verſ. uum ſibi*, Zabarel. *conſ. 30. In hac dubio, in princip.* Card. Tuſch. *d. litt. C. concl. 1099.* talis enim dicitur Rector curæ animarum, Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 5. §. 3. n. 23.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub tit. de conſtit. deciſ. 22.* Aloyſ. Ricc. *collect. 979. in princ.*

APPELL. LXVI.

Curiales.

CVRIALIVM appellatione, & curiam ſequentium, veniunt etiam familiares Cardinalium, Oldrad. *conſ. 211. verſ. circa tertium, & conſ. 293. n. 5. verſ. & per hoc*, quem refert Card. Tuſch *d. lit. C. concl. 114. n. 3.* Veniunt etiam Cardinales ipſi, nec excluduntur propter excellentiam ſtatus, ſicut nec Imperator excluditur ad ordine Senatorum, nec à numero commilitonum, Oldrad. *d. conſ. 221. num. 5. verſ. circa ſecundum, & d. conſ. 293. verſ. ſecundò conſueuit, n. 1. & ſeq. & conſ. 321. n. 2.* vbi quòd appellatione populi veniunt Senatores, & appellatione familiæ venit paterfamilias.

APPELL. LXVII.

Curia.

CVRIÆ appellatione quid veniat, vide latè Gonzal *ad reg. 8. Cancellar. gloſſ. 13. §. 1.* Surd. *conſ. 11. n. 31. 32. & 35.* & quod contineatur locus vbi Rex eſt cum ſuis conſiliariis & aliis, qui eius lateri aſſiſtunt, vt ei conſulant in regimine totius Regni, tradunt Couar. *practicar. cap. 4. num. 10.* Cabed. *Luſit. deciſ. 3. n. 3. p. 3.*

CVRIÆ Romanæ appellatione propriè venit locus vbi eſt Papa, non verò vbi eſt audientia, vel Concilium Papæ, Gonzal. *d. gloſſ. 13. §. 1. à num. 2.* D. Barboſ. *in l. 2. §. Legatis à n. 37 ff. de iudic.* Licèt lato modo Curia dici poſſit, non ſolùm vbi eſt Papa, ſed etiam vbi eſt eius audientia, ſecundùm Mari. Alter. *de cenſuris, tom. 1. diſp. 9. lib. 5. cap. 3.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 1. cap. 1. à n. 387.*

APPELL. LXVIII.

Damnum.

1 *Diminutio patrimonij propriè & ſtrictè loquendo venit appellatione damni.*
2 *Filius dicitur pati damnum ſi priuatur hæreditate paterna, vel materna.*
3 *Lucrum ceſſans venit appellatione damni.*
4 *Spem lucri amittens non dicitur propriè pati damnum.*
5 *Expenſæ non veniunt in contractibus appellatione damnorum.*
6 *Fructus, & expenſæ litis veniunt appellatione damnorum.*

1 DAMNI appellatione propriè, & ſtrictè loquendo venit diminutio patrimonij, *l. 3. l. Proculus, ff. de damno infecto*, Bald. *conſ. 282. Locata fuit, num. 2. verſ. in hac quæſtione, lib. 1.* Socin. iun. *conſ. 78. n. 1. 14. & 22. lib. 2.* vbi declarat Card. Tuſch. *d. tom. 2. lit. D. concl. 4. n. 1.* vbi *n. 4.* ſubdit quòd inferens alicui diminutionem patrimonij dicitur dare damnum, & *n. 5.* poſt Caſtren. *conſ. 319. ante n. 1. lib. 2.* ait filium 2 dici pati damnum ſi priuatur hæreditate paterna, vel materna.

DAMNI appellatione venit lucrum ceſſans, ſe- 3 cundùm Surd. *conſ. 383. n. 23.* & damnum emergens, vbi reſoluit Pyrrh. Maur. *de fideiuſſ. ſect. 3. cap. 3. n. 14. in praind.* nam lucrum iam radicatum perdere, eſt damnum pati, gloſſ. *in l. 1. §. ſi quis ff. de itin. actúque priuato*, Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. donatione largitus, n. 191.* Mari Antonin. *var. reſol. lib. 1. reſol. 92. num. 21.* Strictè verò admiſſio lucri nondum acquiſiti non pertinet ad damnum, *l. Proculus 26. ff. de damno infecto*, Alex. *conſ. 124. Super eo, in princip. lib. 3.* Ioan. Anton. Bellon *conſ. 89. n. 5.* Iaſ. *conſ. 54. Circa dubium, n. 5. lib. 1.* quia amittens ſpem lucri non dicitur pro- 4 priè pati damnum, Bald. *d. conſ. 182. num. 4 & 7. lib. 1.* Cardin. Tuſch *d. lit. C. concl. 4. n. 17.* In contractibus 5 verò appellatione damnorum non veniunt expenſæ, vt probat text. *in cap. in noſtra 8. de iniuriis.* & reſoluunt Surd. *deciſ. 261. n. 4.* & Card. Tuſch. *practic. concl. tom. 3. lit. E. concl. 637. n. 3.*

DAMNI appellatione veniunt fructus, & ex- 6 penſæ litis, vt per text. *in cap. in noſtra 8. de iniur. & damno dato*, colligunt Deci *in cap. cùm M. n. 3 verſ. præterea, de conſtitutionib. & in cap. in nomine Domini, n. 15. de teſtib. & in c. vt debitus, n. 3. de appellat.* Boër. *deciſ. 52. n. 7.* Surd. *deciſ. 261. à n. 4.* Alex. *conſ. 34. in fin. lib. 3.* Montaleg. *in praxi, lib. 1. cap. 11. num. 104. & 105.* Cardin. Tuſch *d. tom. 4. lit. D. concl. 4. n. 3.*

APPELL. LXIX.

Debitor, Debitor.

1 *Debitoris appellatione venit verus debitor.*
2 *Statutum diſponens, quod bona debitoris poſſint dari in ſolutum creditori, intelligitur, ſi debitum eſt liquidum, aliàs non.*
3 *Debitoris appellatione veniunt etiam illi, qui habent inter ſe beneficium diuiſionis.*
4 *Fideiuſſor continetur debitoris appellatione in ſtatuto.*
5 *Debitoris appellatione proprie, & verò non venit debitor ſub conditione.*
6 *Debitoris appellatione propriè non venit, qui reali obligatione conueniri non poteſt.*
7 *Decimarum appellatione regulariter veniunt ſpirituales, non temporales, & reditus prophani.*

DEBITORIS appellatione venit verus debi- 1 tor, & ideò delegans, vel promittens dare tot debitores, &c. intelligitur de veris debitoribus, Bald. *conſ. 442. Verba ita dicunt, lib. 1.* ac proinde in- 2 telligitur de debitore liquido, & claro, vnde ſtatutum diſponens, quod bona debitoris poſſunt dari in ſolutum creditori, intelligitur ſi debitum eſt liquidum, aliàs non, Bald. *conſ. 133. Mandatum dicitur, lib. 2.* refert Card Tuſch. *d. tom. 2. lit. D. concl. 35. num. 1. & 2.*

DEBITORIS appellatione veniunt etiam illi, 3 qui habent inter ſe beneficium diuiſionis, prout ſunt tutores, quia nihilominus quoad totum dicuntur debitores, Cuman. *conſ. 224. circa fin. verſ. vnde quamuis*, Card. Tuſch. *d. concl. 35. n. 3.*

DEBITORIS appellatione in ſtatuto continetur 4 fideiuſſor,

fideiussor, Ias. *in l. si creditores*, *numer.* 2. *C. de pactis*, Mollign. *num.* 250. quia fideiussor dicitur debitor, Bart. *in l.* 1. *ff. si certum petatur*, Barbat. *cons.* 86. *Illud*, *col.* 3. *lib.* 3. Cardin. Tusch. *dict. conclus.* 35. *num.* 5.

5 Debitoris appellatione propriè, & verè non venit debitor sub conditione, Alexand. *cons.* 1. *Ex narratis*, *num.* 14 *cum seqq. lib.* 4. Card. Tusch *dict. concl.* 35. *num.* 10 licèt saltem largè contineatur, Surd. *cons.* 113. *num.* 26.

6 Debitoris appellatione proprie non venit qui reali obligatione conueniri non potest, Bald. *cons.* 134. *circa princip. vers. & hic est considerandum*, *lib.* 2. Rot. Auenion. *decis.* 124. Cardin. Tusch. *dict. cons.* 35. *num.* 11 vbi *num.* 12. post Alexand. *cons.* 102. *in princip. lib.* 6. idem ait de eo, qui potest conueniri rei vendicatione, quia propriè non est debitor, neque propriè obligatus, sed largè bene potest dici debitor & obligatus, *& numer.* 17. post Cuman. *cons.* 24. *circa fin.* subdit, quòd non est propriè debitor rutus exceptione fauorabili peremptoria, *& num.* 18. nec ille qui exceptione perpetua se defendere potest.

7 Decimarum appellatione regulariter secundùm iuris interpretationem, & verbi proprietatem veniunt spirituales, non autem temporales, & redditus prophani. Alciat. *cons.* 32. *num.* 3. *lib.* 8. *tom.* 1. Rot. apud Paul. de Rubeis *tom.* 3. *diuers.* aliàs *part.* 7. *recent. decis.* 180. *num.* 17. *&* 18. *& decis.* 119. *num.* 8. vbi *num* 7. ait quòd decimæ illæ propriè non dicuntur, quæ in quota non exiguntur.

Appell. LXX.

Descendentes.

1 *Descendentium appellatione veniunt omnes in infinitum descendentes.*
2 *Descendentes, est nomen collectiuum denotans perpetuitatem.*
3 *Verbum*, descendentes, *quando non trahatur ad fideicommissum, ostenditur.*
4 *Descendentes ex Titio quando vocantur, intelligitur de filiis primi gradus.*
5 *Verbum*, descendentes, *restringi debet ad filios primi gradus, ne sequatur absurdum.*
6 *Dispositio testatoris quando est restricta ad aliquod tempus, verbum*, descendentes, *intelligitur de iis, qui intra illud tempus possunt verisimiliter nasci.*
7 *Nascituri & concepti post mortem testatoris veniunt descendentium appellatione.*
8 *Naturales veniunt etiam descendentium appellatione.*
9 *Masculi, & fœminæ veniunt descendentium appellatione.*
10 *Natus ex fœmina dicitur descendens ans materni.*
11 *Testator vbi vocauit descendentes masculos non admittuntur fœminæ.*
12 *Descendentes ex linea masculina, vel per virilem sexum quando sunt vocati, tunc fœminæ non veniunt etiam descendentes ex masculis.*
13 *Statuto exclusiuo fœminarum propter masculos stantes tunc fœminæ non comprehenduntur etiam sub verbis aptis eas comprehendere.*
14 *Testator quando tacite, vel expressè habuit mentem conseruandi bona in agnatione, non veniunt fœminæ.*
15 *Testator vbi vocauit filios masculos, & eorum descendentes, censetur repetere qualitatem masculinitatis in descendentibus.*
16 *Testator quando fœminis descendentibus prouidet de dotibus tunc illæ non veniunt in substitutione de descendentibus.*
17 *Descendentium appellatione veniunt etiam nati ex fœminis.*
18 *Testator vbi vocauit masculos per lineam masculinam, seu virilem sexum descendentes, vel solùm descendentes ex linea masculina, masculi ex fœmina non veniunt*, & num. 19. & 20.
21 *Masculus ex fœmina non venit descendentium appellatione in priuilegiis.*

Descendentium appellatione continentur nepotes, neptes, pronepotes, proneptesque, & veniunt omnes in infinitum descendentes, *l. fin. C. de suis & legitim. hered. auth. de hered. ab intestato*, *in princ.* Alex. *cons.* 18. *Attento narratis*, *in fin. lib.* 5. Socin. *cons.* 43. *Visis*, *col.* 1. *lib* 3. *& cons.* 51. *in princ. lib.* 4. Maz. *cons.* 40. *quia in hac causa*, *in princ.* Paris *cons* 88. *col.* 2. *& cons.* 92. *col.* 2. *lib.* 2. Gozadin. *cons.* 10 *num.* 8. Ruin. *cons.* 22. *num.* 11 *cum seqq.* Natt. *cons* 64. *Credo*, *num.* 5. *cum seqq.* vbi id ampliat etiam in priuilegio immunitatis, in casu prohibito alienationis, & in donatione. Decian. *cons.* 103. *num.* 14. *&* 15. *lib.* 2. vbi quòd ex quo infinitas denotatur, necessariò plures gradus importat, Castrens. *cons.* 411. *Viso facto*, *col. pen. in princip. lib.* 1. vbi quòd descendentium appellatione veniunt omnes in infinitum, quia ascendentes, & descendentes dicuntur in infinitum, Honded. *cons.* 1. *num.* 24. *tom.* 1. Menoch. *cons.* 124. *n.* 78 *& cons.* 347. *num.* 6. *& cons.* 435. *n.* 23. *& cons.* 530. *num.* 16. *& num.* 930. *num.* 6. *&* 18. *& cons.* 393. *num.* 33. *&* 66. *& cons.* 127. *n.* 3. *& cons.* 1080. *num.* 4. *& cons.* 1099. *num.* 14. *& de præs. lib.* 4. *præs.* 91. Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 189. *num.* 24. Adrian. Neguzant. *in sylua respons. q.* 21. *num.* 16. *& q.* 97. *num.* 5. *& q.* 300. *num.* 22. Peregr. *de fideicom. art.* 19. *num.* 11. *& art.* 12. *num.* 43. *& art.* 25. *num.* 8. *& art.* 30. *num.* 2. *&* 14. Barz. *Bononien. decis.* 4. *num.* 27. *& decis* 7. *num.* 1. *&* 6. Fusar. *de substit. q.* 327. *num.* 1. Card Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *litt. D*, *conclus.* 219. *num.* 1. Rot. coram Reuerendissimo D. Coccino, *decis.* 493. *num.* 2. & in Bononien. fideicommissi de Lambertinis 21. Ionij 1609. coram Patriarcha Manzanedo, impressa per Farin *decis.* 190. *n.* 3. *in princip. p.* 1. *recent.* & apud Paul de Rubeis *decis* 68. *num.* 18. *tom.* 2. *diuers.* aliàs *p.* 6. *recent* & coram Duran Episcopo Vigellen. *decis.* 154. *num.* 3. vbi quòd descendentes appellatione filiorum, & descendentium veniunt etiam nepotes ex filia, *& decis.* 300. *n.* 8. dicit quòd verbum, *descendentes*, est aptum comprehendere masculos, & fœminas, *& num.* 9 quòd vocatio filiorum & descendentium intelligitur solùm de filiis & descendentibus masculis, si postea continuatiuè in eadem ratione fiat mentio de masculis. Amplia vt appellatione descendentium, vel posterorum veniant omnes in infinitum, quamuis nati post mortem testatoris, vt per Socin. sen. *in l. cogatur*, *n.* 30. *in fine*, *ff. de rebus dub.* Cephal. *cons.* 318. *num.* 124. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 91. *in fine*, *& cons.* 1. *n.* 184. Perra *de fideicomm. q.* 11. *n.* 85. & maximè quando dispositio in tempus futurum collata est, vt sentit Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 11. *num.* 4.

Est enim nomen collectiuum, *descendentes*, denotans perpetuitatem, & in fideicommisso ordinato ad descendentium fauorem omnes in perpetuum 2

ordine successiuo per fideicommissi iam vocati censentur, Ioann. de Anan. *cons.46. num.3.* Beroi. *cons.102. num.15. lib.2.* Ruin. *cons.164. num.3 lib.3.* Roland. *cons.60 num.10. cum seqq. lib.3.* Nat. *cons 531. num.25. & cons.437. num.1.* Couarr. *var. lib.3. cap.5. num 4. vers. secundum, & in cap. Raynutius. §.1. in fine, de testament.* Marzar. *cons.1. num.13. & seq. & dict. cons.40. num 6. & 9.* Cephal. *cons.268. num.25. lib.2.* Hieron. Gabr *cons.101. num.22. cum seqq. lib.1.* Dec. *cons.1. à num. 245. vers. quartus, & vltimus casus, & cons.41. num.66. cum seqq. lib.1.* Simon de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib.3. interpr.2. dub 6. solut.9. num.46.* Crass. *§. fideicommissum, q.15. in fine, & q.16. num.3. cum seqq.* & plures, quos refert Rot *loco proximè citato*, & in Florentina fideicommissi de Dertis. 7. Februarij 1607. coram Iusto, impressa per Farinac. *decis 115. num.5 part.1. recen.* & quòd vbi filij, & eorum descendentes à testatore ad eius hæreditatem vocati sunt, non copulatiuè, sed ordine successiuo vocati censeantur, fuit dictum in Romana fideicommissi de Visinis 9. Maij. 1611. coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano, impressa per Farinc. *decis.344. num.2. apud Farin. p.2. recent.* Et quòd in dispositione vocante descendentes, & quoscunque successores etiam extraneos fiat interpretatio, vt extantibus descendentibus extranei hæredes quantumcunque vocantur non admittantur, sed tantùm illis deficientibus, resoluunt Socin iun. *cons.158. num.19. cum seqq. vol.2.* Caualcan. *decis.11. num.5. p.3.* Peregrin. *de fideicomm. art.32. num.20. & 40.* provt eos refert Mari. Antonin. *var. resolut. lib.1. resolut.7. num.5. vers. tam etiam, quia in dispositione.*

3 Non trahitur tamen ad fideicommissum verbum, *descendentes*, primis adeuntibus, nisi concurrant verba explicantia tempus futurum, vel quia fit facta mentio hæredum, vel additæ fuerunt dict. *semper, in infinitum, quandocumque*, & similia, pro vt in præuisis terminis in institutione de filio, & eius descendentibus, vel de fratre, & suis, apertè tenuerunt Cuman. *in l. cum ita. §. in fideicommisso, num.4. ff. de legat.2. & in l. Gal. ut, § quidam rectè, num.7. vers. vbi autem, ff. de liberis & post.* vbi Aret. *num.7. &* Socin. sen. *num.5. vers. quartus casus*, Dec. *cons.205. num.4. & cons. 148. num.5. & cons.253. num.2. & cons. 287. num.7. & cons.291. num.2. & cons.535. num.18.* Ruin. *cons.92. num.5. lib.2. & cons.99. & 100. eod. lib.* Dec. *cons.16. n.37. vol.1.* Petr. Anton. Anguissol. *cons.72. 80. & 86. lib.6.* Macrob. *cons.61. num.88.* Laderch. *cons.92.* & in substit de filio & eius descendentibus, Menoch. *de presumption. lib.5. presumpt.71. num.10.* Petra *de fideicomm. q.5. num.165.* Simon de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib.3. interpret.2. dub.1. fol.5. num.36. cum seqq.* Surd. *decis. 346. num.18.* Verùm eorum dicta, & rationes intelligi tantùm debent, quando testator in concipienda institutione vsus fuisset verbis dumtaxat directis, videlicet, *instituit, hæredes fecit*, & similibus, quia secundùm eorum propriam naturam impossibile est quòd trahantur ad fideicommissum, ex quo à principio iure directo valere possunt, iuxta *legem, verbis ciuilibus, & l. in substitutionem, ff. de vulgar.* Secus verò si testator verbis directis, & communibus est vsus, & tunc quia non tenditur directò ad impropriandam naturam verborum, non erit inconueniens, si institutæ obliquetur, ex quo in ea adsont verba apta recipere talem formam, quæ fideicommissum respiciat, vt obseruant Decian. *cons.248. num.3. vers. secundo respondetur*, Prætis *d. fol.5. num 46* Rimin. iun. *cons.50. num.36. & 38. vol.1.* eleganter Rot. *in dict. Romana fideicommissi de Visinis*, coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano.

Declaratur tamen primò supradicta resolutio 4
principalis, quæ habet appellatione descendentium, venire omnes in infinitum descendentes, vt locum non habeat quando vocati sunt descendentes ex Titio, quia intelligitur de filiis primi gradus Titij, vt tenent Cephal. *cons.330. num.40 lib.3.* Menoch. *cons.482. num.1. & cons.585. num.31. & 32.* Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol. 289. num.14. in fine*, contra quos latè scribit Fusar *d. q.327. num.7. cum seqq.* vbi *num.55.* declarat post Menoch. *cons.774. num.7. cum seqq.* vt si adsint descendentes mediati, & immediati, quòd censentur vocati descendentes immediatè, & proximiores, obseruans tamen hoc non esse absolutè verum, quia si sunt tales descendentes, quod & remotiores non proximioribus forent admittendi ab intestato, vel posset locum habere repræsentatio, vel transmissio, vtrique omnes venirent.

Declaratur secundò, quia ne sequatur absurdum 5
verbum, descendentes restringi debent ad filios primi gradus, vt est casus *in l. Lucius, la seconda, ff. de hæredib. instit.* vt dicit Beroi. *cons.122. num.5. lib.2.* provt eum refert, & sequitur Menoch. *cons.258. num.2.* Surd *cons.554. num.16. lib.4.* Fusar. *d. q.327. num.16.*

Declaratur tertiò non procedere quando dispo- 6
sitio testatoris est restricta ad aliquod tempus; nam intelligitur vocasse descendentes, qui intra illud tempus possunt nasci, Decian. *cons.1. num.254 lib.1.* Menoch. *cons. 328. num.17.* Fusar. *dict. quæst. 327. num.24.*

DESCENDENTIVM appellatione veniunt 7
nascituri, & concepti post mortem testatoris, Rustic. *ad l. cum auus, ff. de condit. & demonstr. lib.2. c.5. n.15.* Marzar. *cons.1. num.15.* Ruin. *cons.22. num.18. lib.2.* Card Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.8. tit.11. n.4. vers. nem descendentium*, Card. Tusch. *d. tom.2. litt. D. concl. 219. num.4.* Rot. *decis.357. num.5. p.5. recent. & decis.344. num.11. p.2. etiam recent.* quia, *descendentes*, est nomen habens tractum successiuum, Card. Mantic. *decis.375. num.3.* Intellige quando nomen collectiuum infinitatem importans est in dispositione, quia constat de mente, Ruin. *d. cons.22. n.9. & 10. vers. sed istu, lib.2.* vbi exinde ampliat procedere tam in puris legatis, quàm in conditionalibus, & maximè quando nulli extabant tempore testamentis, & idem dicit Decian. *cons.41. num.24. & seq. lib.1.* vbi quòd si nomen est collectiuum, continens plures gradus, intelligitur de omnibus in infinitum, provt si vocantur liberi, vel descendentes, secus si filij, vel nepotes, seu vnum gradum continentes, & *num.19.* subdit procedere tam in testamenti, quàm in contractibus, quod quidem sine dubio procedit, vel quando fuit mentio de nascituriss, vel quandu apposita fuit dictio *in perpetuum*, vel alia similis, ita Paris. *cons.37. num.23. & 24. lib.2.* Ruin. *d. cons.22. num.14. lib.2.* Decian. *dict. cons.41. num.27. & 28. lib.1.* Card. Tusch *d. concl.219. num.40.*

DESCENDENTIVM appellatione veniunt 8
etiam naturales, Bart. *in l. tutelas, num.4. ff. de capite diminut.* Angel. *in l. ex facto, § si quis rogatus, num.4. vers. fallit si statutum, ff. ad Trebel.* Felin. *in cap. in præsentia, n.22. de probat.* Decian. *cons.3. num.80. lib.1.* Rot. *in Ianuen. Iurispatronatus 23. Ianuarij 1611. coram Patriarcha Pamphilio, & in Bononien. de Maluetiis 24. Februarij 1612. coram Cardin. Sacrato*, impressa per Farin. *decis.388. n.7. p.5. recent.* vbi *num.8.* addit hoc

habere

habere difficultatem, quando quis natus est ex damnabili & punibili coitu.

9 DESCENDENTIVM appellatione veniunt non solùm masculi, sed etiam fœminæ, arg. text. *in l. vlt. iuncta auth. seq. C. de suis & legitim. hered. cap. nouit, de iudic.* & confirmatur ratio, quia vocabulum hoc est naturale, ac proinde ita in fœminis, sicut in masculis debet verificari, argum. *l. maximum vitium, C. de liber. præterit.*; quare ita teneot Alex. *cons. 160. num. 2. lib. 2.* Crotus *in l. omnes populi, num. 154. ff. de iust. & iur.* Decian. *cons. 253. num. 4. & cons 413 num 11. & cons. 468 num. 32. & cons 570. n. 9.* Gozadin. *cons. 20. num. 8.* Curt. sen. *cons. 64. n. 12.* Ruin *cons. 24. num. 9. lib. 1.* Curt. iun. *cons. 49. num. 5. in fine*, Paris. *cons. 26. num. 34. lib. 2.* Natt. *cons. 64. num. 8. lib. 1.* Crauet. *cons. 984. num. 5.* Roland. à Valle *cons. 58. num. 24. lib. 3* Burg. de Pace *cons. 23. num. 4.* Hieron. Gabr. *cons. 97. num. 17. vers. quartus casus, lib. 1.* Rimin. iun. *cons. 44. num. 22. & cons. 56. num. 71. & cons. 835. num. 13. lib. 7.* Cephal. *cons. 11. numer. 7. & cons. 46. num. 47. & cons. 32. num. 1.* Bursat. *cons. 157. num. 45. lib. 2.* Sfort Odd. *cons. 34. num. 3. & cons. 46. num. 35. & cons. 65. num. 62.* Decian *cons. 7. num. 30. cum seqq. lib. 4.* Alexand. Rauden. *cons. 5. num. 6. lib. 2.* Menoch. *cons. 318 n. 5. & cons. 331. num. 9. & cons. 420. num. 18. & 24. & cons. 519. numer. 25. & cons. 522. numer. 2. & cons. 585. num. 1. & cons. 752. num. 18. & cons. 957. num. 6. & cons. 1012. num. 15. & de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 84 n. 26. & præs. 91. n. 2.* Adrian Negusant. *in sylua respons. q. 173. num. 43.* Surd. *cons. 308. num. 7. & cons. 316. numer. 1. & decis. 61. num. 2. & decis. 84. num. 6.* Card Mantic. *de coniectur. vlt. volunt. lib. 8. tit. 11. n 1. cum seqq.* Sim. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol. 189. num. 24. & fol. 293. num. 66.* Peregr. *de fideicomm. art. 20. num. 8 cum seqq.* Brunor. à Sole *in locis commun. verb. descendentes, num 4.* Rust. *in l. cùm auus, lib. 2. cap. 5. num. 14 cum seqq. ff. de conditionib. & demonstrat.* Intrigl. *de subst. centuria 3. q. 85. num. 2.* Fusar. *in simili tract. q. 325. num. 1.* Mari. Antonio. *var. resolut. lib. 1. resol. 60. num. 2.* Card. Tusch. *d. tom. 2. litt. D, concl. 219. num. 7.* Cyriac. *tom. 2. controu. 269. num. 56.* Zeoff. *cons. 24. sub num. 3. vers. id quod ideò verum est.* Rot. *in Leodien. fideicomm. 19. Nouembris 1610. coram Card. Canalerio*, impressa per Farin. *decis. 255. num. 1. part. 2. recent. duplicata p. 2. recent. decis. 318.* & nouissimè *in Rauennaten. emphyteusis 22. Maij 1628. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, in vers. nec etiam*, vbi subdit quòd quamuis Cephal. *cons. 11. num. 12.* teneat quòd emphyteusis concessa pro se, suis filiis masculis, legitimis, & naturalibus, transeat ad solos masculos, tamen negari non potest quin sit aliqua dubietas an verba sint intelligenda de descendentibus masculis tantùm, an verò etiam de fœminis.

10 Amplia vt etiam natus ex fœmina dicatur descendens, & veniat appellatione descendentium. *l. vlt. C. de suis, & legitim. hered. auth de hered ab intestato venien. §. vlt.* Fulgos. *cons. 86. num. 2.* Ruin. *cons. 120. num. 8. lib. 1.* Tiraq. *de iure primog. q. 13. num. 2.* Paris. *cons. 51. num. 30. & cons. 88. num. 11. & cons. 92. n. 61. lib. 2.* Socin. iun *cons. 2. num. 11 lib. 3.* Alciat. *responso 563. num. 1.* Natt. *cons. 64. num. 8. lib. 1. & cons 437. num. 2. lib. 5.* Cephal. *cons 46 num. 46. & 47.* Card. Mantic. *d. tit. 11. num. 1. cum seqq.* Menoch. *d. præsumpt. 84. num. 26. & præsumpt. 91. num. 3. & cons. 321. num. 4. & cons. 875. numer. 11. 14. & 16. & cons. 1127. num. 9.* Adrian. Negusant. *d. q. 173. num. 43.* Crass *in § fideicommissum, q. 15. num. 1. cum seqq.* Intrigl. *dict. q 85. num. 3.* Rust. *d. cap. 5. num. 14* Rot. *decis. 226. n. 5. ad fin. apud Farin. p. 2. recent.* Fusar. *d. q. 325. num. 3.* vbi *num. 5.* ait ampliationem huiusmodi in aliquibus casibus non esse recipiendam, primò, quando vocati essent descendentes ex parte patris, vel ex linea paterna; secundò, quando vocati essent descendentes masculi; tertiò, quando ageretur de pronepote ex filia, vel vlteriori, quia licèt nepos posset dici descendens aui materni, non tamen idem de pronepote dicendum esset.

Limita primò, quando esset dictum de descendentibus masculis, vel testator vocasset descendentes masculos, quia tunc non admittuntur fœminæ, ita Iason *in l. 5. si quis id quod, num. 21. ff. de iurisdict. omnium iudicum*, Anton de Butr. *cons. 46. Rectè decisum.* Abb. *cons. 36. Videtur primò lib. 1.* vbi per sex fundamenta probat, quod qualitas masculinitatis non potest conuenire fœminæ, Dec. *cons. 154. Diligenter, n. 1.* Socin. *cons. 14. Viso testamento, num. 6. vers. præterea filij masculi, lib. 3.* Grat. *cons. 5. num. 15 lib. 2,* Card Mant. *d. lib. 8. tit. 11. n. 7.* vbi ampliat limitationem etiamsi sint masculi ex fœminis, & *n. 8.* restringit, nisi fuerit fœmina, quæ vocauerit masculos descendentes, Præt. *de interpret. vlt. volunt. fol 291, num. 67. in fine*, Hieron. Gabr. *cons. 112. 9. lib. 1.* Fusar *d. q. 325. n 3.* Menoch. *cons. 1036. 17.* Rostic. *d. c. 5. à n. 22.* 11

Limita secundò, quando vocati essent descendentes ex linea masculina, vel per virilem sexum, quia tunc fœminæ non veniunt etiam descendentes ex masculis, vt resoluunt Crauet. *cons. 250. num. 3.* Præt. *fol. 287. num. 5. & fol 292. num. 51. & fol. 293. num. 67. in fine*, latè Menoch *cons. 29. per totum, & cons. 585. num. 18. & cons. 625. num. 7. & cons. 957. num. 30. & de præsumpt. præsumpt. 81. num. 6. lib. 4.* Peregr. *de fideicomm. art. 16. num. 23. & cons. 1. n. 15, lib. 1.* Crass. *d. q. 15. num. 3.* latissimè Fusar. *de substit. quæst. 346. num. 12. cum seqq.* Contra Marsil. *sing. 33.* Alexand *cons. 24 Ponderatis, num 10. vers. & non inficior, lib. 5. & cons. 53. lib. 6. & cons. 125. Viso processu, num. 4. lib. 7. & cons. 17. Circumspectis, num. 6. eod lib. 7,* Socin *cons. 51. num 5. lib. 4.* vbi ait, quòd si testator instituit suos filios masculos cum hoc, quod hæreditas sua transeat de vno in alium descendentem per lineam masculinam, si decedit vnus ex filiis relicta vnica filia, ipsa excludit patruos suos. Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib 8. tit. 11. n. 9.* Hieron. Gabr. *cons. 90. num. 33. lib. 1.* Gall *de except. success, tit. 4. except. 27. num. 75. p. 2.* Ceuall. *commun. contra comm. quæst 54.* Cephal. *cons. 413. num. 18 cum seqq.* Rostic, *in d l cùm auus, lib. 2. cap. 5. n. 22.* Card. Tusch. *d. tom 1. litt. D, concl. 219. n. 17.* 12

Limita tertiò, quando extaret statutum, excludens fœminas propter masculos, quia tunc fœminæ non comprehenduntur etiam sub verbis aptis eas comprehendere, ita Batt. *in l v. iurisiuran. li. § si liberi. num. 5. vers. nisi in ciuitate, & in vers. item prædicta vera, ff. de operis libertorum*, Rimin iun. *cons. 185. n. 35. lib. 1. & cons. 499. num. 63.* Præt. *lib. 5. cons. 161. n. 29. vers coadiuuatur*, Dec. *cons. 45. n. 12. lib. 3. & cons. 7. num. 49. in fine, & n. 50. lib. 5.* Menoch. *cons. 420 n. 29. & cons. 816. num. 13. cum seqq. & num. 11. & cons. 867. num. 11. & seqq. & cons. 1012. n. 26.* vbi *num. 28. & 29.* id limitat ex coniecturis, *& cons. 1076. cum seqq. & cons. 1079. num. 29. & de præsumpt lib 4. præsumpt. 85. num. 1. & 4.* Peregr. *in tractat. de fideicomm artic. 25. num. 15. 22. & 26. & cons. 41. n. 12. in fine, lib. 5* Intrigl. *de substit. centuria 1. q. 85. in fine*, Rustic. *in d. l. cum auus, lib. 6. cap 8. num. 16.* Rota *in d. Leodien. fideicommissi coram Cardin. Canalerio, decis. 255. num. 3. p. 2. recent.* 13

Limita quartò, quando testator tacitè, vel expressè 14

habuit mentem conſeruandi bona in agnatione, vt per Menoch. *conſ.585. num. 23.& conſ.900.num.40. & conſ. 1012. num. 27.* vbi de tacita conſeruatione bonorum in agnatione ob vocationem maſculorum, & *conſ.1029.num.31.& conſ.1040.num.1. cum ſeqq.* Præt. *de interpret. vlt.volunt.fol.293.num.67. & conſ.161.n.13* Fuſar.*de ſubſtit.q.325.n.10.*

15 Limita quintò, quando teſtator vocauit filios maſculos, & eorum deſcendentes; nam in deſcendentibus cenſebitur repetita qualitas maſculinitatis, ita Molin. *de primog.lib.3. cap.5. num 59.* Ruden. *conſ.5.num.9. lib.2.* vbi de primogenitura. Menoch. *conſ.420. num.30. & conſ.585.* Fuſar. *dict.quæſt.525. num.14.*

16 Limita ſextò, quando teſtator fœminis deſcendentibus prouidit de dotibus, nam non venirent in ſubſtitutione de deſcendentibus, & cenſerentur excluſæ à reliquis bonis, Hieron. Gabr. *conſ. 132. num.41.lib.1.* Menoch. *conſ.197.num.55.& conſ.867. num.15* Ruſtic.*in d.l.cum auus,lib.6.c.8.n.14.*Fuſar.*d.q.325.n.16.*

Limita ſeptimò, vbi diuerſa ratio adeſſet, ſubiectique materia aliud ſuaderet, tunc enim fœminæ non venirent, Socin iun. *conſ.1.Præſentis conſultationis,n.94.lib.1.*Franc.Marzar.*conſ 39. Et ſanè,num.12.* Ruſtic.*d.lib.2.cap.5.num.18.*vbi *n.21.*pariter limitat in odioſis.

17 Descendentium appellatione veniunt etiam nati ex fœminis, Ruin. *conſ.49. num.3.lib.1.& conſ. 110. num. 8. eodem lib.* Socin. iun. *conſ. 2. num. 11. lib. 3.* Tiraq. *de primog.q.13.num.2.*Pariſ.*conſ.47.n.40. cum ſeqq lib.3.* vbi ait, quòd fœmina ex maſculo dicitur deſcendens ex maſculis, & agnata, & de cippo, de ſtirpe, domo & familia, ac proinde continetur in ſtatuto, vel reformatione pro conſeruanda agnatione, *& num.56.& 57.*extendit etiamſi ſit nupta, *& num.68. cum ſeqq.* reſtringit niſi verba repugnarent, pota pro conſeruatione perpetua agnationis, quia mulier ſolum conſeruat donec viuit, Cardin.Tuſch. *d.litt.D, concl.219. num.30.cum ſeqq.* Surd. *conſ.308. num.14.& conſ.317.num.1.& 2.*Rot. *in Auximana hæreditatis, 4. Iunij 1612. coram Reuerendiſſimo Domino meo Pirouano,* impreſſa per Farin. *deciſ.417.num.4. p.1. recent.* vbi ſubdit quòd non dicuntur deſcendentes ex linea paterna, eadem Rot. *in Pampilonen. ſepultura* 10. *Nouembris* 1608. *coram Gregorio XV.* impreſſa per Farinac. *deciſ.226. num.3. part. 2.recent.* vbi intelligit maximè in tranſitoriis ad hæredes extraneos.

18 Limita primò, quando teſtator vocauit maſculos per lineam maſculinam deſcendentes, quia tunc maſculi ex fœmina non venirent, Ruin. *conſ.18.n.9. verſ.vel ſecundò, lib.3.* Molin. *de primog.lib.2. cap.5. num.69.* Menoch. *conſ. 802. num. 82.* quos refert & ſequitur Fuſar.*de ſubſtit.q.346.n.32.*

19 Limita ſecundò, quando vocati eſſent ſolùm deſcendentes ex linea maſculina, quia tunc maſculus ex fœmina non veniret, Ruin. *conſ. 18. lib. 3.* Cephal.*conſ.239.n.7.& conſ.581.n.12.*Peregr.*d.tract. de fideicomm.art.26.n.4.& n.20.in fine,*quos refert, & ſequitur Fuſar.*d.q.346.c.33.*

20 Limita tertiò, quando vocarentur deſcendentes per virilem ſexum, quia tunc non venirent deſcendentes etiam maſculi ex fœmina, ita Bald. per text. *ibi in l. Gallus. §. nunc de lege, ff de liber.& poſthum.* Cardin Mantic *d.lib.8.tit.11.num.9.*Craſſ. *in §.fideicommiſſum, q.15.num.3.* Menoch. *de præſumpt.lib.4. præſ.91. num.6.* Peregr. *conſ.50 num.1 lib.3.* Intrigl. *de ſubſtit. cent.3. quæſt.85.num.6.* Fuſar. *d. quæſt.346. num.34.*

21 Descendentium appellatione in priuilegiis non venit maſculus ex fœmina, Alexand. *conſ. 56. num. 5. in princ. lib. 1.* præſertim in priuilegiis odioſis, & tertio præiudicialibus, Dec. *conſ.123.n.4. ante med.verſ.item fallit,*Beroi.*conſ.96.num.13. lib. 1.* Ioann.de Imola *conſ.62. Poſt exhibitum,ſub n.5.verſ. item fallit,& n.6.* Vincent.de Franc. *deciſ. 207. n. 6.* & fuit dictum in Romana menſe nummulariæ, 30. Iulij 1614. coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano, impreſſa per Farinac. *deciſ.663. num.22.p.1.recent.* Veluti in priuilegio immunitatis, quia illud dicitur odioſiſſimum, *l.1. ff. de iure immun.* Rimin. *conſil.25.num.40.*Natt.*conſ.64 Credo, num.8. circa fin.*

22 Descendentium appellatione, quando vocantur ad fideicommiſſum ſi non ſint, admittuntur hæredes, niſi aliud cautum ſit in teſtamento, Natt. *conſ.431.n.8.*Sim.de Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.289.n.24.*Fuſar.*de ſubſtit.q.328.*

Appell. LXXI.

Dies.

1 *Diei appellatione in dubio venit dies naturalis.*
2 *Diei appellatione non venit nox niſi per fictionem.*
3 *Dies feſtiui dicuntur de præcepto.*
4 *Dierum appellatione veniunt continui, non autem vtiles.*

1 Diei appellatione in dubio alter non declarato per partes venit dies naturalis, & ſic horarum 24. *l. cum qui certarum, ff. de verbor.obligat.*Iaſ. *in l.more Romano, ff.de feriis,* Lodou Gom. *in reg.de reſignantib. infirmis, quæſt.* 36. Bertazol. *de clauſulis inſtrum.clauſ.1.gloſſ.5.num.2.verſ.quartus.*

2 Diei appellatione non venit nox niſi per fictionem, Federic.de Senis *conſ.44.Factum tale eſt,num.2. verſ.nam tunc dies, & conſ.256.in fine,* quem refert Card. Tuſch. *practic.concluſ. tom.2. litt.D,concl.407. num.1.* declarando vt per Rebuff. *ad l. 2. ff. de verb. ſignif.verſ.videndum,pag.21.*

3 Dierum feſtiuorum appellatione in Breui Apoſt.nuncupato extra tempora, & alibi vbi de illis fit mentio, veniunt dies feſtiui ſub præcepto, vt reſoluunt Viuald.*in candel.aureo, p.1.tit. de Sacram. Ordinis,n.35.verſ.tertia concluſio,* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.1.cap.27. q. 19.* Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol.273.n.2.* & hæc opinio eſt probabilis. Contraria verò, quæ docet ſub hac appellatione comprehendi dies duplices, & feſti in ordinem ad officia diuina, licèt non ſint à laboribus feriati, probabilitate non caret, eámque amplectuntur Fr.Emman. *quæſt.Regular.tom. 3.q.23. art.5.* Soar. *tom.1.de Relig. lib.2.de diebus feſtis, cap.9.n.21.* Stephan. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta,lib.1.cap.2.n.11.*quos refero Ego ipſe *de offic.& poteſt. Epiſcopi, p.2. alleg.17. ſub n.7.*ſecundùm Lugdunenſ impreſſ.

4 Dierum appellatione veniunt continui, non autem vtiles, niſi de iſtis expreſſum ſit, *l.1.ff.de manumiſſ.l qua ætate,ff. de teſtament.* Rebuff. *ad l.2. ff.de verbor.ſignif.verſ.videndum eſt,pag.21.*

Appell

APPELL. LXXII.

Dignitas.

1 *Episcopatus non venit appellatione dignitatis in odiosis.*
2 *Dignitatum appellatione in dispensationibus non veniunt maiores post Pontificalem.*
3 *Archidiaconatus, & Archipresbyteratus veniunt tantùm appellatione dignitatis in Ecclesia Cathedrali.*
4 *Archidiaconus & Archipresbyter ex solo nomine habent dignitatem de iure communi.*
5 *Praepositura, Thesauraria, Decanus, & Sacrista de iure communi non sonant in nomen dignitatis, nisi sit consuetudo in contrarium.*
6 *Vicarius generalis Episcopi in commissionibus causarum venit appellatione dignitatis.*
7 *Collector & Subcollector habent dignitatem cum iurisdictione.*
8 *Commendatarius perpetuus habet dignitatem.*
9 *Cancellarius Academiae Pontificis auctoritate approbatae dicitur in dignitate constitutus.*
10 *Canonicatus non venit propriè, sed largè dignitatis appellatione.*
11 *Abbatia non venit dignitatis appellatione in odiosis.*

1 DIGNITATIS appellatione non venit Episcopatus in odiosis, licèt secus in fauorabilibus; gloss. *verb. dignitatam, in cap. de prabend. lib. 6.* Natt. *cons. 686. num. 3. lib. 4* Mandos. *reg. 20. Cancel. num. 7. 8. & 9.* Cosm. *in pragm. sanct. tit. de elect. cap. licèt, § statuit, verb. obstaculo,* Lap. *alleg. 84.* vbi Mendos. *lit. B.* Petrus Greg. *de benefic. cap. 24. n. 1.* Gambar *de officio Legati à latere, lib. 2. num. 41. cum seqq. & lib 7. num. 222. cum seqq.* Bursat. *cons. 287. num. 5. vol. 3.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. in princ. num. 36* Vnde si Papa dispenset cum illegitimo ad omnes & quascunque dignitates Ecclesiasticas, non censetur dispensare ad dignitatem Episcopalem, vt scribunt Maiol. *de irregul. lib. 1. cap. 9. n. 4.* Sayr. *de cen. sur. lib. 6. cap. 1. n. 28.* Peregr. *de fideicomm. art. 13. n. 8.* Sanctar. *var. q. 38. n. 6.* vbi citat metipsum *de officio Episcop. p. 1. alleg. 1. n. 17.*

2 DIGNITATVM appellatione in dispensationibus non veniunt maiores post Pontificales, Bellam. *decis. 698. post med.* Rebuff. *in concord. tit. forma mandat. Apostol. in gloss. verb. aut dignitate.* nouissimè Tamburin. *de iure Abbatum, tom. 1. disp. 5. quaest. 19. num. 5.* Ioan Azor *instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 3. q. 8.* pluribus in id citatis tetigi, Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 2. alleg. 45. num. 14.* & me citato in illo loco Sanctarel. *dict. quaest. 38. num. 31.* dignitas enim maior post Pontificalem non venit etiam in gratia ad dignitates, vt post Ægid. Bellam. *decis. 698.* scriptum relinquit Gonzal *ad reg. 8. Cancell. gloss. 9 § 1. num. 20.* nec in facultate quam daret Papa conferendi etiam reseruata qualiacumque, Lud. Gomez *in tract. de grat. expectat. num. 45.* vbi subdit quòd si Papa dat litteras expectatiuas, litterae ad illas non extenduntur, quae post Pontificales maiores censentur, quod & probat Anastas Germon. *in tract. de indultis Cardinal. § ac irritum num. 50.* Nomine autem dignitatis maioris intelligitur ea, quae in Ecclesia Cathedrali maior est caeteris post dignitatem Episcopalem, vt aduertit Sanctarel. *d. quaest. 38. num. 32.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 168. num. 4.*

DIGNITATIS in Ecclesia Cathedrali appellatione veniunt tantùm Archidiaconatus, & Archipresbyteratus, Putе. *decis. 89. num. 1. lib. 3.* 3 nam de iure communi Archidiaconus, & Archipresbyter habent dignitatem ea solo nomine, 4 Aretin. *cons. 21. in princ.* quem refert Cardin. Tusch. *pract. c. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 419. num. 15. & 16.* Alij autem personatus, siue officia non sonant in nomen 5 dignitatis de eodem iure communi, nisi consuetudo sit in contrarium, Aretin. *vbi supra,* Card Tusch. *d. concl. 419. num. 19.* vt de Praepositura dicit idem Aretin. *d. cons. 13. num. 5.* & de Thesauro firmant Rot. *decis. 173. aliàs 8. de prabend. in nouis,* Aretin. *d. cons. 23. in princip.* Abb. *cons. 93. in princip. & per totam, lib. 2.* & de Decanatu, Rot. & Aretin. *locis proxime citatis,* & de Praecentore idem Aretin. *dict. cons. 23. num. 6.* & de Sacrista Zabarel. *cons. 62. in princip.*

DIGNITATIS appellatione in commissionibus causarum venit Vicarius Episcopi generalis, 6 qui in dignitate dicitur constitutus, vt resoluunt plures per me citati *in tract. de officio, & potest. Episcopi, p. 1. alleg. 54. num. 132.* vbi *numeris seqq.* agitur de Vicario electo à Capitulo Sede vacante. Venit 7 etiam Collector, & Subcollector, quia habere dicuntur dignitatem cum iurisdictione, Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 51. num. 79.* Massob *de Synodo dioecesana, cap. 4. dub. 13. num. 31.* secundùm Roman. impress. Venit etiam Commendatarius perpetuus, 8 Tusch *de visitat. lib. 1. cap. 9. num. 5* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. § 8 n. 10.* Tamburin. *de iure Abbatum, tom. 1. disp. 1. quaest. 2. n. 4.* Massobr. *d. dub. 13. n. 18.* vbi *n. 39.* post Rebuff. *de pacif. possess. n. 41.* subdit posse delegari causas commendatario Abbatis, sicut Ab- 9 bati titulari. Venit etiam Cancellarius Academiae Pontificis auctoritate approbatae, Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 13. quaest. 9.*

DIGNITATIS appellatione propriè non ve- 10 nit Canonicatus, sed largè. Achil. *decis. 1. n. 2. & 6. de rescript.* Feder. de Senis *cons. 80 n. 2. in fin.* Selu. *de benef. q. 61. num. 2.* Mart. Antonin. *lib. 3. resol. 11. num. 19.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. resol. 90.*

DIGNITATIS appellatione non venit Abba- 11 tia, quia est de maioribus dignitatibus, quae sunt in Ecclesia, & ob id speciali nota digna, Lap. *alleg. 84. num. 11.* Ludou. Gom. *de infirm. resig. quaest. 16. & de val. quaest. 3.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 2. quaest. 1. num. 65.* Intellige in odiosis, sicut non venit Episcopatus, Archid. *in cap. 2. num. 2. de Praebend. in 6.* vbi Franc. *num. 5.* Tamburin. *de iure Abbatum, tom. 1. disp. 1. q. 2. n. 7.* nam Abbatiae aequiparantur Episcopatibus, Rebuff. *in concord. tit. de mandatis Apostol. § statuimus, verb. monasteria,* Mandos. *in reg. Cancell. de benef. vacan. per promotionem, q. 3. n. 8.* Menoch. *cons. 52. num. 133.* Ascan. Tamburin. *d. tom. 1. disp. 13. q. 1. num. 18.* In fauorabilibus igitur dignitatis appellatione venire Abbatiam constat ex c. *indemnitatibus, de elect. lib. 6. cap. 2. de iudic.* vbi Dec. *num. 12.* Ioan. Corros. *in paraphrasi Sacerd. p. 3. cap. 3. num. 3.* Marc. Anton. Columna *in tract. de ecclesiast. reddit. orig. p. 2. cap. 15. n. 7.* quos refert & sequitur Valenzuela *cons. 74. n. 63.*

* *
*

Appell. LXXIII.

Diœcesanus.

1 *Diœcesani appellatione Episcopus tantùm comprehenditur.*

Intellige vt num. 2.

1 DIOECESANI appellatione Episcopus tantùm comprehenditur, non alius inferior, etiamsi is habeat iurisdictionem Episcopalem, glos. *in Clem. 1. verb. diœcesanus, de foro competenti, & in Clem. 1. de vitu, & honest. cleric. & in Clem. 1. de iurepatron.* Imol. *in cap. de monachis, col. 2. de prabend.* Philib. Franc. *in cap. Ordinarius, vers. appellatione verò, de officio Ordin. lib. 6.* Zabarel. *in Clem. quia Regulares, num. 12. de supp. neglig. Pralat.* Erasm. à Cochier *de iurisdict. Ordinarij in exemptos, p. 1. q. 1. num. 6.* vbi *num. 7.* subdit procedere in materia stricta, & odiosa, Stephan. Grat. *discept. forens. tom. 2. cap. 212. num. 4.*

2 Verùm appellatiuum hoc intelligitur in iis, quæ potius exigunt officium, vel dignitatem Episcopi, quàm eius iurisdictionem: nam in aliis, quæ iurisdictionem potius requirunt, appellatione diœcesani continetur inferior habens iurisdictionem Episcopalem, vt ex Abb. Barbat. & Felino, obseruat Couar. *in cap. Ioannes, n. 1. de testam.* in quo, ait ille, oportet mentem, & rationem dispositionis cuiusque perpendere diligenter, Mandos. *reg. 16. Cancell. q. 41. n. 1.* Flores de Mena *var. lib. 4. q. 24. num. 9.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 303. n. 1.* vbi ait, quòd veniunt Abbates habentes iurisdictionem Episcopalem, Sanch. *de matrimon. lib. 3. disp. 29. in fine*, Stephan. Gratian. *d. c. 212. n. 11.* Rot. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino, decis. 346. n. 6.*

Appell. LXXIV.

Diœcesis.

1 DIOECESIS appellatione in materia fauorabili ciuitas continetur, secus in odiosa, ita *in cap. Rodulph. 35. de rescript.* tenent Card. Florent. *num. 1. oppos. 1. num. 10.* Imol. *col. 1. num. 5.* Butr. *col. 1. n. 10.* Abb. *n. 5. vers. ad secundum* Felin. *col. 5. n. 8. vers. tertia conclusio*, tradunt etiam Ferret. *cons. 220. n. 1. vers. capit etiam*, Alex. *cons. 148. Ponderatis, num. 10. & 11. vers. pro quo etiam, lib. 6.* Petr. Andr. Gammar. *ad cap. vnic. num. 106. cum seqq. super gloss. verb. diœcesis, de rerum permut. lib. 6.* vbi etiam Ioan. Monach. *col. 1. num. 1. vers. quid si in ciuitate*, Philip. Franc. *col. 2. num. 5.* Mandos. *ad reg. 16. Cancel. q. 41. n. 7.* Rendina *in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 114. num. 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 43. n. 193. cum seqq.* Nicol Garc. *de benefic. p. 1. cap. vlt. n. 76. & 77.* Erasm. à Cochier *de iurisdict. Ordinarij in exemptos, p. 4. quæst. 74.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 350. num. 4.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali. §. 2. num. 32.* Stephan Gratian. *disceptat. forens. tom. 5. c. 891. n. 35.* Sbroz *de Vicario Episcopi, lib. 1. q. 30. num. 2.* Aloys. Ricc *in collect. decis. p. 4. collect. 1387. in princip.*

Appell. LXXV.

Distributiones.

1 *Anniuersaria defunctorum veniunt appellatione distributionum simpliciter.*

2 *Mortuaria seu anniuersaria non veniunt appellatione distributionum quotidianarum.*

DISTRIBVTIONVM appellatione simpliciter veniunt anniuersaria defunctorum, *cap. vnic. de clericis non resid. lib. 6.* ibi, de distributionibus etiam pro defunctorum anniuersariis largiendis idem decernimus obseruandum, resoluit Monet. *in tract. de distribut. quotidian. part 1. quæst. 3. num. 12.* Rota apud Paul. de Rubeis *decis. 59. numer. 4. tom. 3. diuers.* aliàs *p. 8 recent.* vbi quòd anniuersaria simpliciter continentur appellatione distributionum, & regulantur ad instar illarum. 1

DISTRIBVTIONVM quotidianarum appellatione mortuaria, seu anniuersaria defunctorum venire, tenet Lap. *alleg. 42. num. 1.* vbi Mandos. *in addit. lit. B*, allegat Mil. *in repet. verb. distributionum quotidianarum appellat.* Nicol. de Vbaldis *de success. ab intestato, dum de success. clericor. sæcular. tractat. quæst. 6.* post *num. 19.* & Rebuff *post concord. de collation. §. 1. in verb. distributionum.* Verùm appellatione distributionum quotidianarum huiusmodi mortuaria non contineri, optimo forsan iure defendunt Zabarel. *in Clem. 2. §. illi verò n. 15. de ætate, & qualit.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 511. n. 2. & 3.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 7. q. 4.* Monet *d. tract. de distribut. quotid. p. 2. q. 14. n. 22.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 7. quæst. 4.* Rot. *d. decis. 59. n. 3.* vbi quòd propriè non veniunt nomine distributionum quotidianarum, & *num. 7.* post Monet *d. c. 14. n. 22.* & Cened. *canon. q. 1. n. 5.* subdit quòd dispensatus à Papa, vt etiam absens distributiones quotidianas percipere possit, non tamen iste percipiet anniuersaria propriè debita iis tantùm, qui pro redemptione animarum fusis precibus gratiam diuinam implorant. 2

Appell. LXXVI.

Districtuales, Districtus.

1 *Districtualium appellatione veniunt originarij.*

2 *Districtuales non veniunt appellatione oppidanorum.*

3 *Clerici in materia priuilegiata, & fauorabili veniunt appellatione districtualium.*

4 *Districtus appellatione venit diœcesis.*

DISTRICTVALIVM appellatione veniunt originarij, cùm illud verbum sonet in originem, secundùm Bald. *cons. 415. Quatuor ad propositum, num. 1. vol. 4.* quem refert Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 10. gloss. 25. n. 12.* vbi *à princip.* illius glossæ agit de districto, territorio, comitatu, & diœcesi. Et quod districtuales non veniant appellatione oppidanorum, censuit Rot. *apud Seraph. decis. 467. n. 7.* refert Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 4. collect. 1387. in fine.* 1

DISTRICTVALIVM appellatione veniunt clerici in materia priuilegiata, & fauorabili, vt 2
per

per Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali, §. 2. num. 12.* Rot. *decis. 452. num. 2. p. 1. diuers.* An autem & quando clerici & Prælati dicantur esse de districtu dominorum temporalium? vide Dominic. per text. *ibi, in cap. vlt. in princip. num. 7. & vlt. de offic. deleg.* vbi etiam Franc. *num. 3. & 4.* & Anchar. *num. 6.* Cardin. Bellarmin. *tom. 1. contrau. §. generali, lib. 2. cap. 28. versic. secunda propositio,* Surd. *decis. 129. & cons. 302. num. 7.* Marta *de iurisdict. part. 4. cent. 1. casu 1. num. 28.* Soar. *de legibus, lib. 3. cap. 20. num. 7. ad fin.*

4 DISTRICTVS appellatione venit diœcesis, gloss. *verb. diœcesim, vers. hoc casu, in Clem. ne Romani, §. sanè, de elect.* nouissimè Iul. Lauor. *var. elucubrat. tom. 1. tit. 1. cap. 8. n. 13*

APPELL. LXXVII.

Domicilium.

1 *Domicilij appellatione in dubio non venit originis, sed habitationis.*
2 *Domicilium incolatus præfertur domicilio originis.*
3 *Domicilium habitationis omnino, & semper spectatur. Pro contraria parte multa allegantur, videlicet.*
4 *Domicilium originis præualet domicilio habitationis.*
5 *Domicilium originis potentius quàm incolatus, quia vnum naturale, aliud accidentale.*
6 *Qualitas naturalis maior est accidentali.*
7 *Forum vtrumque vbi concurrit in vna eadémque persona, attendendum est domicilium originis, & non habitationis.*
8 *Domicilium originis est immutabile, habitationis verò sicut proprio facto constituitur, ita potest propria voluntate & facto mutari, & mitti.*

1 DOMICILII appellatione in dubio non venit originis domicilium, sed habitationis, vt docent gloss. *verb. vnam diatam, in fine, in cap. statutum, §. cùm verò, de rescript. lib. 6.* vbi Franc. *num. 12.* & Dominic. *ad fin. vers. ex fine tamen glossa,* Felin. *in cap. fin. num. 23. vers. bene facit, de foro compet.* Tiraq. *de retractu lig. §. 9. gloss. 2. num. 21.* Afflict. *decis. 384. num. 7.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. domicilium 1.* Cephal. *cons. 41. num. 58.* Ioseph Sesse *Aragoniæ decis. 59. n. 9.* Sanch. *de Matrimon. lib. 3. disp. 23. num. 7.*

2 Ratio est, quia domicilium incolatus præfertur domicilio originis, vt docent Alex. *cons. 16. vol. 1.* Bertrand. *cons. 201. num. 4. vol. 2.* Nait. *cons. 139. n. 16.* & domicilium habitationis omnino. & semper spe-

3 ctatur. Ias. *in repet. l. si arrogator. num. 46. ff. de adoption. & in l. 1. col. 6. vers. tenet contrarium, C. de summa Trinit.* & magis attenditur saltem in muliere, Surd. *cons. 549. num. 1.*

4 Contrarium tamen, imò domicilij appellatione venire originis domicilium, non omnino improbabilis tenet aliorum sententia, dum resoluunt hoc præualere domicilio habitationis, ex quorum numero sunt Socin *cons. 214. n. 8. vol. 2.* Decian. *cons. 71. n. 11. vol. 2.* Surd. *cons. 343. n. 30. & cons. 346. n. 8. & 9. & cons. 371. n. 49*

5 Quod quidem concludenter probatur ratione, quia domicilium originis potentius est, quam domicilij, quia vnum naturale, aliud accidentale, secundùm Anch. *cons. 37. contra, num. 6. in fine, & n. 7.* Peralta *in l. vnum ex familia, § si de Falcidia, n. 13. ff. de legat. 2.* Card. Tusch *practic. conclus. tom. 5. lit. N. concl. 8. num. 3.* Menoch. *de arbitr. præsumpt. lib. 6. præs. 72. à num. 4* atqui naturalis qualitas maior est accidentali, 6
& magis attendi debet, quia naturalia præualent, *l. qui habet, in princip.* & *ibi* Dyn. & Bart. *ff. de tutelis,* Tiraq. *de retract. lib. 6. §. 30. gloss. 1. num. 26.* Menoch. *cons. 52. n. 24.* Sanch. *d. lib. 3. disp. 23. n. 6. vers. primo, Ergo,* &c.

Vnde attendendum esse domicilium originis, & 7
non habitationis, quando in vna, & eadem persona vtrumque forum concurrit, colligitur ex *l. libertus. § præscriptio, ff. ad municip.* & scribunt Crot. *in rub. ff. soluto matrim. n. 37.* vbi etiam Riconit. *n. 80* Cephal. *cons. 451. n. 112.* Menoch *cons. 119. n. 38.* Vnde ciuitas originis in concursu tanquam fortior & potentior ciuitate domicilij præferenda est, vt docet Adrian. Neguzant. *in sylua resp. q. 60. n. 3.*

Nam domicilium habitationis, quod accidentale 8
dicitur, sicut proprio facto constituitur, ita propria voluntate & facto mutari, & amitti potest, vt cum multis resoluit Menoch *de arb. præsumpt. lib. 6. præs. 42. num. 11.* & tangit Sanch *d. lib. 3. disp. 23. num 4.* naturale verò originis domicilium voluntate ipsius eius mutari, aut tolli non potest, quia naturalia sunt immutabilia, sicut probat text. *in l. assumpti, ff. ad municip. & in l. origini, C. de municip. & orig. lib. 6.* & scripserunt Menoch *cons. 119. n. 37. & cons. 117. num. 5. & d. lib. 6. præs. 42. num 4.* vbi *num. 5.* intelligit quoad munera, & honores, & sic onera personalia, Brunor. à Sole *in locis communib. verb. domicil. num. 2.* Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. eod. verb. num. 2.* Sanch. *d. disp. 1. 23. num. 4.* Bernard. Græuæ *de orat. C. me 4 Imper. lib. 2. conclus. 36. n. 2.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 75. n. 10.*

APPELL. LXXVIII.

Domestici.

1 *Domesticorum appellatione propriè veniunt illi qui subsunt, vel ratione patriæ, vel domesticæ potestatis.*
2 *Domesticos si testator substituat, eorum appellatione continentur illi, qui sunt de familia.*

DOMESTICORVM appellatione propriè 1
veniunt illi, qui subsunt vel ratione patriæ, vel dominicæ potestatis, & qui habitant cum aliquo, vel aliquo modo sunt subiecti mercenarij, vel similes Bald. *in l. 2. C. de testib.* Felin. *in c. in literis, eod. tit.* Aretin. *cons. 13. Viso diligenter, n. 14. & 15.* Mascard. *de probat. concl. 513.*

DOMESTICORVM appellatione, vbi testator 2
eos substituit, continentur illi, qui sunt de familia, Bart. *in l. 1. in princ. ff. ad Syllan.* Franc. *in cap. si pater, col. 55. vers. decimaseptimo, de testam. lib. 6.* Laurent. de Pallac. *in tract. quod stantibus masculis, n. 161.* Sim. de Præis *de interpret. vlt. volunt. fol. 289. n. 23.* quos refert, & sequitur Fusar. *de substitution. q. 375.*

APPELL. LXXIX.

Dominium.

1 *Dominij appellatione propriè venit directum.*

2 Dominium

2 *Dominium dicitur qualibet perpetua vtilitas.*

3 *Dominij quando fit ſimplex mentio in libello, intelligi debet in directo, non de vtili, item de proprio, non de quaſi dominio, niſi dicatur.*

4 *Limita vt ſi ſuſtineatur actus ſecundùm propriam ſignificationem.*

1 DOMINI appellatione propriè venit directum, *l. 1. §. qui in perpetuum. ff. ſi ager vectigalis,* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor patriarchalium Sedium erectione, cap. 17. numer. 15.* lato verò modo tam vtilis, quàm directum venit, Menoch. *conſ. 226. num. 276. & conſ. 116. num. 10.* Surd. *deciſ. 288. n. 18.* Barth. *conſ. 245. Fuit quidam, n. 6. lib. 6.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 8. lit. V. concl. 291. num. 8.* Cardin.
2 Mantic. *deciſ. 59. numer. 1.* vbi etiam quòd quælibet perpetua vtilitas dominium dicitur, *& n. 2.* ſubdit quòd dominium dicitur reſpectu vniuerſalis iuriſdictionis.

3 Vnde quando ſimplex mentio fit in libello de dominio, intelligi debet de directo, non de vtili, item de proprio dominio, non de quaſi dominio, niſi dicatur, Alex *conſ. 83. Viſo themate, num. 2. lib. 3.* quem refert Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 6. lit. P. concl. 918. n. 2.*

4 Limita vt ſuſtineatur actus ſecundùm propriam naturam, quia tunc vbi fit mentio de dominio, intelligitur de vtili, & non de directo, ita Alexand. *conſ 86. In cauſa datiorum, col. 1. verſ. nec obſtat, lib. 1.* quem refert idem Card. Tuſch. *tom. 8. lit. V. concl. 101. num. 26.*

APPELL. LXXX.

Dominus.

1 *Domini appellatione qui veniant, & qui tales dicantur, remiſſiuè.*

2 *Domini appellatione ſtrictè venit vtilis dominus, regulariter verò intelligitur tam de domino directo, quàm de vtili.*

3 *Domini appellatione venit etiam dominus pro parte.*

4 *Vſufructuarius ſecundùm ſubiectam materiam venit appellatione domini.*

1 DOMINI appellatione qui veniant, & qui tales dicantur, vide Alex. *conſ. 129. Puto de iure, n. 3. verſ. pro hoc etiam, lib. 2.* vbi quòd propriè maioritatem habens, ſed ſeu præminentiam, dicitur dominus, Valaſc *de iure emphyt. q. 13. n. 4.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 2. lit. D. concl. 614. per totam,* latè Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 1. n. 18. cum ſeqq.* Surd. *conſ. 357. n. 12.* vbi agit an qui grauatus eſt fideicommiſſo, vel ſub conditione, ſit dominus ante tempus reſtitutionis, vel venditionis.

2 DOMINI appellatione ſtrictè venit vtilis dominus, *l. 1. ff. ſi ager vectigalis,* Bart. *in l. etſi poſſeſſor. §. item ſi iura ff. de iureiur.* Fuſar. *de ſubſtitut. q. 145. n. 23.* Regulariter verò intelligitur tam de domino directo, quam de vtili, Menoch. *conſ. 126. num. 76.* Et
3 quòd appellatione domini veniat etiam dominus pro parte, ex *l. 1. §. domini 1. ff. ad ſenatuſconſ. Sylan.* retulit Rebuff *ad l. 96. prope fin. verſ. tertia concluſio. ff de verb ſignif. pag. 413.*

4 DOMINI appellatione ſecundùm ſubiectam materiam venit vſufructuarius, quia licèt non ſit dominus rei, tamen dicitur dominus Iuris vſufructus; ſecus verò ſi dicatur dominus fundi, vel dominus rei, tunc enim non venit vſufructuarius, emphyteuta, conductor, & ſimiles, de quo tamen vide tradita per Alex. *d. conſ. 129 num. 3. & 4. verſ. & licèt, lib. 2.* Valaſc. *d. q. 13. num. 5.* Card. Tuſch. *d. lit. D. conc. 614. num. 6. & 10.* Garc. Maſtril. *Sicilia deciſ. 92. num. 8.* Card. Mantic. *deciſ. 59. num. 2. & 3.* Menoch. *conſ. 101. num. 11.*

APPELL. LXXXI.

Domus.

1 *Domus appellatione venit agnatio & parentela teſtatoris.*

2 *Domus, ſeu illorum de domo appellatione, veniunt omnes ferentes eadem inſignia, præſertim in diſpoſitione, quæ reſpicit nobilitatem.*

3 *Fœminæ veniunt appellatione domus, vel illorum de domo.*

4 *Naturales, nec eorum filij veniunt appellatione domus, ſeu illorum de domo.*

5 *Filij clericorum, de domo & familia patris non dicuntur.*

6 *Illegitimi dicuntur de domo vbi ex conſuetudine concederetur naturalibus, & illegitimè natis ferre arma, & inſignia familiæ.*

7 *Naturales in Hiſpania admittuntur ad inſignia, nomen, arma, honores, & nobilitatem patris.*

8 *Domus totius, & progeniei appellatione venit non ſolùm familia originaria, sed etiam aggregata.*

DOMVS appellatione venit agnatio & parentela teſtatoris, ita vt domo vocata ad fideicommiſſum, veniant qui ſunt de agnatione, & familia, *cap. 1. de ſchiſmatic. lib. 5. ibi, domus de Columna,* Bart. per text. *ibi, in l. 1. C. ne liceat. potent.* Ruin. *conſ. 120. n. 14. & conſ. 161. n 4. lib. 2.* Gozadin. *conſ. 45. num. 9.* latè Socin. iun. *conſ. 94. numer. 9. lib. 1. & conſil. 103. num. 2. & 19. lib. 2.* Rimin. iun. *conſ. 835. num. 25. & ſeq. lib. 7.* Alex. *conſ. 213. Ponderatis, num. 3. lib. 6.* vbi *num. 4. verſ. fortificatur,* ſubdit quòd in diſpoſitione teſtatoris odioſi ipſi teſtatori non continentur, Anchar. *conſ. 152. Plura ſunt, num. 5. & 6.* Roch. *de iurepatron. verb. ipſo vel u, num. 74.* Crauet. *conſ. 800. num. 5.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. n. 11.* Sim de Præt. *de interpret. vlt. fol. 289. num. 22. & conſ. 161. num. 24. & 28. lib. 1.* Menoch. *conſ. 6. num. 14. & 15. & conſ. 75 num. 1. & conſ. 633. num. 2. & conſ. 1171. num. 2. & de præſumpt. lib. 4 præſ. 88. num. 11.* Peregrin. *de fideicomm. art. 22. num. 27.* Caualcan *deciſ. 101. n. 1. p. 3.* Surd. *conſ. 179. num. 17.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 2. c. 218. num. 10. & ſeq.* Intrigl. *de ſubſtitut. cent. 3. queſt. 83. num. 12.* Fuſar. *in ſimili tract. q. 381 num. 1.* Cardin. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 2. lit. D. concl. 618. num. 3. & 4. & tom. 6. lit. P. concl. 891. num. 1.* poſt Anch. *conſ. 152. n. 5. & ſeq.* notat quòd ſi teſtator vocet omnes de domo ſua, intelligitur de agnatione, non de domo habitationis, vſque ad decimum gradum, Caroc. *deciſ. 41. in fine,* Cephal. *conſ. 137. n. 2.* vbi *n. 3.* ſubdit quòd dicuntur vocati, qui aliàs ad ſucceſſionem vocarentur, refert Fuſar. *d. q. 361. n. 3. & 4.* Proximiores tamen admittuntur, Sim. de Præt. *d. fol. 289. n. 22. in fine,* Menoch. *d. præſ. 88. n. 11. in fine,* Pereg. *d. art. 22. n. 27. in fine,* Fuſar. *d. queſt. 362. n. 5.*

DOMVS

2 Domus, seu illorum de domo appellatione veniunt omnes ferentes eadem insignia, præsentia in dispositione, quæ respicit nobilitatem, Alexand. *d.cons.1 13 .num.5.l.b.6.& cons.9 1.num.5.lib.7* Rebuff. *ad l.195 §.iure proprie,vers.si vero, ff.de verb sign.pag.618.*Grat.*co f.63.num 10.& seq l b.1.* Ruin.*cons.161.n.4.lib.1.* Socin.iun.*cons.104. num.1. lib.1.* Gozadin. *cons.45.n.9.*Tiraq.*de retractu lign.§.1.gloss.9.num.293. in fine.*Cardin.Mantic. *d.tit.12. num.17.* Ctauet. *dict. cons.800.num.5.* Sim. de Prætis *de interpret.vlt.volum. fol 189. num.12.* Peregr. *de fideicom. art. 22.num.27. & cons. 47. num.5. lib.1.*Menoch. *de præsumpt. lib.4. præs.89. num.11.* Intrigl. *d.quæst.85. num. 13.* Fusar. *d.quæst.361.n.2.*Stephan Gratian.*discept.forens.tom.4. cap. 645. num.14.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib.1. resol.81.num.9.*

3 Domus, seu illorum de domo appellatione veniunt fœminæ, vt tenent Paris.*cons.10.n.33.& seq. lib.3 & con .47.n.45.cum seq.lib.3.*Natt *cons.21.n 48.* Sfort.Odd.*cons.46.n.40.*Bursat.*cons.345.n.4.cum seq.* Cephal *cons.5 1.n.84.cum seqq. lib.1.* Bardel. *cons.66. n.12.*Anchar.Regien.*lib.3. quæst. 6. nu.10. cum seqq.* Menoch *d.præs.88.n.61.in fine,* Honded. *cons.56.n.31. lib.1.*Peregr.*cons.13.n.30 lib.3.* Rot.*decis.282.num.1.* apud Farinac.*p.1.recent.*& nouissimè in vna Cesenaten fideicommissi, 24 Ianuarij 1618. coram R P D. Duran.in vers.quod autem, vbi nihil voluit resoluere, quæ repetitur inter eius decisiones impressas *decis.116.n.35.* Quamuis fœminas non admitti resoluant Gozad.*cons.45.n.10.& cons.79.n.6.*Ctauet.*dict. cons 800.col.2.*Surd.*cons.46.n.26.& seq.* Honded *cons.75.lib.1.*Intrigl.*d.q.85.n.14.*Caroc.*decis.4.n.11.* quorum tamen opinio procedere poterit vbi coniecturæ extiterint quod testator non senserit de fœminis, veluti si fideicommissum relictum sit domui pro conseruatione bonorum in agnatione,quia tunc fœmina non succederet, cùm non sit apta conseruare agnationem,vt in specie scribunt, Gozad *d.cons.45. n.10.*Menoch.*d.præs.88.n.15.*Cephal.*cons.511. n.27.* Peregr.*cons.13.n.10 lib.3.*

4 Domus, seu illorum de domo appellatione domus enim,seu de domo, & de agnatione sunt synonyma,ex Menoch *cons.171.n.3*)non veniunt naturales,nec eorum filij,Batt.*in l.autelas,in princ.ff.de capit.diminut.*Dec.*cons.365.num.1.*Grat.*cons.6.n.4.lib.2.* Ruin.*cons.161.n.4.lib.1.*Tiraq *de nobilit.cap.15. n.12. & de retractu lign.§.1.gloss.8.n.6.*Card Mantic.*d.tit 8. tit.12.n.20.& 21.* Rimin.iun.*cons.563 n.31.* Decian. *cons.6.num.1.lib.3.*Surd.*cons.279.n.17.& 18.* Petr.*de fideicom.quæst.11.n.101.in fine,* Menoch.*d.præs.88.nu. 23* Peregr.*cons.41.lib.1.*vbi latè declarat, *& de fideicom.art.21. num 83.* vbi dicit maximè procedere
5 extantibus legitimis Cæs.Barx.*decis.3.num.16.*vbi quod alij clericorum de domo, & familia patris non dicuntur.

6 Quamuis contrarium sententia minùs benè tenuerint.Paris.*cons.58.n.91.lib.4.* Rimin.iun.*cons.442. num.64.cum seqq.*& relati à Peregr. *cons.36. n.6.lib.2.* Nisi illam accipiamus vbi ex consuetudine concederetur naturalibus,& illegitimè natis ferre arma,& insignia familiæ, quia tunc dicerentur de domo, vt bene resoluunt Socin *ien.cons.102.n.8.lib.1.*Cardin. Mantic.*d.tit.11.n.10.in fine,*Cephal.*cons.591. num.13.* Menoch *d.præs.88 num.14.*Prout in Hispania, vbi ex antoria consuetudine illarum partium admittuntur ad insignia nomen, arma,honores , & nobilitas patris,vt referunt Azeued.*cons.14 num.17.& 29.*Nicol. Garc.*de benefic. part 7. cap.15.num.49* citati à Rota *in Pampilonen.Capellania 4. Martij 1622.coram Rembaldo.*

Domus totius & progeniei appellatione venit 8 non solùm familia originaria,sed etiam aggregata, omnes scilicet eadem insignia, & nomen deferentes,Anchar.*cons.152.num.4.& 5.* Alexand. *cons.115. num.3.ante med.lib.6* Hieron Gabr. *cons.132.quæst.6. num.58.cum seqq.lib.1.*Peregr.*de fideicom art.11.n.17.* Stephan Gratian.*discept.forens.tom.4.cap 645.num.6.* quòd ex eo probatur , quia ex additione illius vniuersalis dict. *totius* , vniuersa familia vocatur , iuxta tradita per Alex *cons.195. n.3. & seq. lib.6.* & per Tiraq *in l.si vnquam,verb.totum. n.1. cum seqq. C. de reuocand.donat.*& colligitur ex text.*in l.sicut lana,ff.de legat.3.& in l.pediculu,§.Labeo,ff.de auro & arg.legato,*vbi quòd licet lana legata non veniat lana intincta,quando tamen est adiectum signum vniuersale, venit lana cuiuscumque generis , quibus potissimum fundamentis, ita fuit resolutum in Ilcinen. iurispatronatus 18. Decembr. 1615. coram bonæ mem Remboldo , impressa per Farinac. *decis.697. n.6.p.1.recent.*

Augustinus Barbosæ Axiom.Iur.

Appell. LXXXII.

Domus materialis.

1 *Ædificium quod solis parietibus & tecto continetur deputatum pro habitatione, venit appellatione domus.*

2 *Apotheca domui vnita , & sub eodem tecto, & solo existens venit appellatione domus.*

3 *Apotheca non venit appellatione domus quando per se stat,& est separata à domo.*

4 *Apotheca , seu taberna offensi,an & quando veniat appellatione domus in statuto imponente pœnam offendenti , seu insultanti ad domum , remissiuè.*

5 *Porticus venit appellatione domus.*

6 *Hortus venit appellatione domus in legato, si ad illum è domo pateat aditus.*

7 *Ostium,& alia domui affixa continentur illius appellatione.*

8 *Molendinum venit domus appellatione.*

9 *Domuncula, tugurium seu cabana vinea appellatione domus,quando est ad vsum hominum.*

10 *Stabulum venit appellatione domus quando est connexum & vnitum domui.*

11 *Scalæ , quæ sunt extra domum,non veniunt appellatione domus.*

12 *Balnea veniunt appellatione domus,si aditus per domum ad ea habeatur,vel vnico pretio cum domo empta fuissent.*

13 *Puteus,& putealia veniunt appellatione domus.*

14 *Omnia affixa, & defixa aedibus , & posita in domo perpetui vsus causa, veniunt in venditione appellatione domus.*

15 *Domus cum pertinentiis appellatione , quæ veniant ostenditur.*

Domus appellatione venit ædificium , quod 1 solis parietibus , & tecto continetur deputatum pro habitatione , *l.cum qui ædes , ff. de vsucap.* Coro.*cons.106.n.11.*Castreo.*cons.91.per totum, lib.1.* vbi etiam *col.2.* quòd venit ædificium ad habitandum siue in Vrbe , siue in castro, siue etiam in rure, quando est ptoptet se , & salubritatem aëris , nun propter fundum,Stephan Grat. *discept.forens.tom. 4. cap.653.num.37.* quòd veniunt omnia ab imo vsque ad superficiem,Card.Tusch.*d.tom.1.lit.D , concl.619. num.2.*

num. 2. *&* 3. Bertazol. *d. clauf. instrum. clauf.* 19 *gloff.* 3. *num.* 4. vbi quòd domus appellatione venit etiam ædificium sine tecto. Et quòd appellatione domus veniat tota, etiamsi non fuerit addita illa dictio, resoluit Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *c.* 947. *à num.* 3.

2 Domvs appellatione venit apotheca domui vnita, & sub eodem tecto, & solo existens, quæ vno pretio fuerat empta cum domo, Alex. *conf.* 204. *Perspectis, num.* 4. *verf. expressius decidere videtur, lib.* 6. vbi loquitur in donatione, legato, & venditione, & extendit quando domus, & apotheca sunt nedum contigua, sed sub eadem structura, & sub eisdem confinibus, Castren *conf.* 91. *Notandum, verf. his non obstantibus, lib.* 1. vbi, quòd secundùm subiectam materiam appellatione domus venit etiam apotheca in iure retractus, Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 3. *collect.* 669. Verall. *decis.* 341. *num.* 1. *p.* 3. Surd. *conf.* 88. *num.* 2. *&* 3. Natt. *conf.* 117. *num.* 1. Ioseph. Sesse *Aragonen. decis.* 124. *num.* 15. Card. Tusch. *d. concl.* 619. *num.* 16. *cum seqq.* Bertazol. *de clausulis instrum. clauf.* 19 *gloff.* 7. latè Stephan Gratian. *discept. forens. tom.* 1. *cap.* 126. *per totam.*

3 Quando verò apotheca per se stat non venit appellatione domus, quia secundùm communem vsum non est domus, quando est separata à domo, Nat. *conf.* 118. *in* 2. *dub.* Ruin. *conf.* 179. *num.* 4. *vol.* 1. Bertazol. *d. gl* 7. *n.* 3. Mitilian. *Ianuen decis.* 92. Verall. *decis.* 362. *p.*, Corn. *conf.* 103. *Quamuis, lib.* 1. Crauet. *conf.* 234. *Ex dатione, col.* 1. *verf. nonò ista dubitatio,* Card. Tusch. *d. concl.* 619. *n.* 39. Vnde statutum puniat delinquentem in Ecclesia, non procedit, si delictum sit commissum in Ecclesiæ apotheca, vel ostio, secundùm Mastril. *Sicilia decis.* 222. Vel si prohibeat aliquem capi in domo, non ideo prohibet capi in apotheca non sita in domo, neque sub eodem tecto, Corn. *dict. conf.* 203. *num.* 6. *&* 7. Castren. *conf.* 211. *Viso puncto, per totum,* Crauet. *d. conf.* 234. *num.* 2. *verf. secundo*, qui duo vltimo loco citati id intelligunt si apotheca habeat suum aditum separatum ex publico, secus si vnita, adeò quòd aditus ex domo detur.

4 An autem, & quando domus appellatione in statuto imponente pœnam offendenti, seu insultanti ad domum, veniat apotheca, statio, seu taberna offensi? vide Corn. *d. conf.* 203. *num.* 4. *& seq. lib.* 1. Barbat. *conf.* 48. *Præclarè scribitur, col.* 2. *verf. facit quod voluit, lib.* 2. Bart. *conf.* 107 *lib.* 2. Alberic. *in tract. de Stat. lib.* 2. *q.* 35. *sub n.* 3. Petr. de Cabal. *resolut. crimin. casu* 13. *n* 2. *cum seqq.* Baiard. *ad Clar. §. fin, quæst.* 82. *n.* 116. Card. Tusch. *d. concl.* 619. *n.* 34. Farinac. *fragmentor. crimin. p.* 1. *lit. D, num.* 132.

5 Domvs appellatione venit porticus, quia est pars domus. Neguzant. *de pignorib. p.* 4. *membr.* 2. *p.* ... *n.* 139. Ioan. de Amic *conf.* 1. *num.* 8 *&* 9. Alberic. *d. lib.* 2. *q.* 35. *num.* 1. *&* 2. Cæpol. *de seruitut. vrb. cap.* 44. *col.* 2. Vincent. de Franch. *decis.* 402. *num.* 2. Caball. *d. resol.* 13. *num.* 9. *&* 10. Farinac *d. lit. D, num.* 237. Bertazol. *d. gl.* 9. *num.* 4. vbi ait procedere si sit coniuncta domui, & ei affixa est domus.

6 Domvs appellatione in legato venit hortus ipsius domus, si ad illum è domo pateat aditus, *l. prædia, § balneu, ff. de legat.* 3. Cassan. *ad consuet. Burgund. §.* 3. *verb. Au lieu & maison.* Ioan. de Amic. *d. conf.* 2. *n.* 7. *verf. & dicit. & n.* 10. *verf. vnde*, Socin. iun. *conf.* 61. *n.* 2. *lib.* 1. Decian *conf.* 15. *n.* 23. *vol.* 4. Surd. *conf.* 195. *n.* 1. Card. Tusch. *d. concl* 619. *num.* 24. vbi *num.* 31. post Alexand. *conf.* 26. *Consideratis per totum, lib.* 4. subdit, quòd in diuisione, & laudo appellatione domus venit hortus contiguus, maximè considerata æqualitate, & commensuratione pretij. Secus verò dicendum in horto separato à domo, quia non venit appellatione domus cum pertinentiis, etiamsi possit ex domo iri ad hortum, quando constat, quòd alteri domui erat cohærens, Dec. *conf.* 109. *Pro tenui,* Crauet. *conf* 214. *num.* 1. *verf. secundò,* Tusch. *conf.* 619. *n.* 3. latè Bertaz. *d. clauf.* 19. *gloff.* 10. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 896. *n.* 28. *& tom.* 1. *cap.* 126. *num.* 19.

7 Domvs appellatione continetur ostium, & alia, quæ eidem sunt affixa, Cæpol. *de seruitut. vrb. præd. cap.* 48. *num.* 2. vbi intelligit de ostio, quòd existit extra clausuram, Mastril. *Sicilia decis.* 21. *num.* 4. *& seq.*

8 Domvs appellatione venit molendinum, Ias. *in l. plerique, num.* 10. *ff. de in ius vocand.* Card. Tusch. *d. conf.* 619. *n.* 8.

9 Domvs appellatione venit domuncula, regularium, seu campana, quando est ad vsum hominum, quia plus, & minus non faciunt differre species, vt per Socin. sen. *in d. l. plerique, num.* 20. & *ibi* Ias. *num.* 7. *ff. de in ius vocand* Card. Tusch *d. concl.* 619. *num.* 11. Bertazol. *in d. tract. clauf.* 20. *gloff.* 12. *n.* 4. contra Corn. *conf.* 106. *num.* 11. *lib.* 3. Tiraq. *de iudicio in rebus exig. verf. his accedit,* Cotta *in memorab. in verb. domus appellatione.* Adrian Negusant. *in Sylua respons. quæst.* 156. *num* 10.

10 Domvs appellatione venit stabulum, quando est annexum, & vnitum domui, vel habetur ad illud aditus per domum, aut fuerat emptum cum domo, aliàs secus, Ias. *in d. l. plerique, num.* 8. *& seq.* Alexand. *conf.* 26. *col.* 1. *lib.* 4. Card. Tusch. *d. concl.* 619. *num* 12. Firman. *in suo repert. verb. stabulum*, Ioan de Amic. *d. conf.* 1. *n.* 7. Bostren. *conf.* 239. *n.* 4. *vol.* 3. Bertazol. *d. concl.* 19. *gloff.* 9 *à princ.*

11 Domvs appellatione non veniunt scalæ, quæ sunt extra domum, & extra ostium, Bald. *in l. fistulam, §. fin. ff. de seruit. vrb. præd.* Cæpol. *d. tract. cap.* 54. *de scalis, ad fin.* Bertazol. *d. conclus.* 19. *gloff.* 9. *num.* 5.

12 Domvs appellatione veniunt balnea, si aditus per domum ad ea habeatur, vel vnico pretio cum domo empta fuissent, *l. prædia, §. balnea*, & *ibi* Bart. *in §. sequenti, ff. de legat.* 3. Mellign. *d. tract.* 300. Bertazol. *d. concl.* 50. *gloff.* 9. *n.* 6.

13 Domvs appellatione in venditione veniunt nedum puteus, sed etiam putealia, seu putea, id est, id quo puteus operitur, & funes, quibus aqua hauritur, labra, scilicet vasa, seu cratetes lapidei ad recipiendum aquam apti, & item fistulæ, seu aquæductus, *l. Iulianus, §. fin. cum duabus legibus seqq.* vbi Bud. declarat quæ sint labra, & quæ sint salientes, de quibus *ibi*, & veniunt etiam tota, & situla ad hauriendum aquam, *l. qui fundum, §. fin. ff. de contrah. empt.* Cæpoll. *d. tract. de seruit. cap.* 47. *De puteo, cisterna, & lauello, col.* 2. Bertazol *d clauf.* 19. *gloff.* 11.

14 Domvs appellatione in venditione generaliter veniunt omnia affixa, & defixa ædibus, & posita in domo perpetui vsus causa, *l. fundi, cum suis §§. & ibi omnes, ff. de act. empt.* latè Bertaz. *d. tract. de clauf. instrum. clauf.* 26. *gl.* 13. *per totam*, & præcipuè *à n.* 19. Stephan. Gratian. *d. tom.* 2. *cap.* 126. *n.* 1. *&* 20. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 1. *collect.* 212 *in princip.* Surd. *decis.* 134. vbi an in venditione domus veniant vitriatæ.

15 Domvs cum pertinentiis appellatione venit apotheca, & taberna, conclaue, stabulum, hortus, & alia annexa domui, secundùm vsum vendentis, vel legantis, Alex. *conf.* 223. *per totum lib.* 2. *conf.* 204. *lib.* 6. quæ refert Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 6. *lit. P, concl.* 313. *num.* 23. Si testator plures habens domos

simpliciter

simpliciter legat domum, & dubitatur de qua senserit, dici solet præsumi legare illam, in qua habitare consueuit, Hieron. Gabr. *conf.* 98. *num.* 4. *lib.* 1. Menoch. *conf.* 329. *n.* 12. & *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 129. *num.* 1. vbi *num.* 2. declarat procedere quando testator habitabat domum illam ordinariè, secus si ex accidenti.

Appell. LXXXIII.

Donatio.

1 *Donatio propria & vera qua fit ex liberalitate venit appellatione donationis, non autem, qua fit ex causa.*

2 *Pignoris renuntiatio non est donatio.*

3 *Hæreditatis repudiatio non est donatio.*

4 *Donatio causa mortis prohibita donatione non continetur.*

5 *Donatio causa mortis non est propriè donatio.*

1 Donationis appellatione in materia statuti venit vera & propria donatio, quæ fit ex liberalitate, non autem ea, quæ fit ex causa, Hieron. Gabr. *conf.* 3. *num.* 3. *lib.* 1. Puté. *decis.* 323. *n.* 3. *lib.* 1. *in correctis*, Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib.* 2. *fol.* 109. *vers. num.* 1. Alex. *conf.* 167. *Visis, num.* 10. & *seq. vers. non obstat octauum, lib.* 7. vbi ait quòd si statutum mandat insinuari donationem à centum suprà, quia est contra ius commune, intelligi debet de propria, & vera donatione ex liberalitate, Oldrad. *conf.* 139. *per totum*, refert Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 621. *à num.* 15. vbi *num.* 20. post Bald. *conf.* 341.
2 *num.* 3. *lib.* 1. subdit renoutiationem pignoris non esse donationem, & *num.* 23. quòd non est donatio illud, quod donat pater filio vsque ad legitimam, & *n.* 24. post eundem Bald. *conf.* 371. *in princip. vers. deinde in-*
3 *quirenda, lib.* 3. ait repudiationem hæreditatis non esse donationem.

4 Donationis appellatione vbi prohibetur, non continetur donatio causa mortis. *l. filiusfamilias, §. sed enim, ff. de donat. l. Seia, §. fin. ff. de donat. causa mortis*, Natt. *conf.* 645. *n.* 3. *lib.* 4. Alexand *conf.* 113. *Perspectus, num.* 6. *lib.* 6. vbi quòd donatio causa
5 mortis non est propriè donatio, sed ex causa, Bald. *conf.* 169. *Iuncto casu, lib.* 4. vbi quòd constitutio, vel statutum prohibens minorem posse donare sub quacumque forma, vel alienare, nisi seruata certa solemnitate, non comprehendit donationem causa mortis, refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 622. *num.* 21.

Appell. LXXXIV.

Dos.

1 *Dotis appellatione simpliciter venit propriè tota dos.*

2 *Promissum & datum nomine dotis continetur dotis appellatione.*

3 *Dotis congrua appellatione venit illa, quæ non est minor legitima, vel quam pater filiæ constituit secundùm patrimonij existentis facultatem.*

1 Dotis appellatione simpliciter nulla facta partis mentione, venit propriè tota dos, *l. legatis Aug. Barbosa Appell. Iur.* *vxori, ff. de legat.* 1. Roland. *conf.* 62 *num.* 15. *cum seq lib.* 4. Adrian. Negusant. *in Sylua respons. quæst.* 13. *num.* 28.

2 Dotis appellatione de propria significatione vocabuli continetur promissum, & datum nomine dotis, itavt statutum tribuens marito mortua vxore in matrimonio lucrum dotis datæ, locum habeat etiam in dote promissa, vt docent Matth. Brun. *conf.* 90 *n.* 4. Achil *dec.* 18. *n.* 1. *de constitut.* Roland à Valle *de lucro dotis, quæst.* 5. *num.* 14. Barth. *conf.* 132. *Statuto ciuitatis, num.* 3. *lib.* 1 Guid. Papæ *quæst.* 515 *n.* 3 Campeg. *de dote, p. vlt. q.* 14. Socin. iun. *conf.* 35. *num.* 50. *lib.* 1. Ruin *conf.* 125. *n.* 4. *lib.* 1. Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 1. *n.* 21. Contra Olasch. *decis.* 21. *num.* 15. Gam. *Lusit. decis.* 187. D. Barbos. *in rubr. ff. soluto matrim. p.* 4. *n.* 4. Cald. Pereira *conf.* 14. *num.* 9. & plures citatos à Menoch. *vbi suprà.*

3 Dotis congruæ appellatione venit illa, quæ non est minor legitima, Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dos* 5. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæst.* 1. *num.* 60. Menoch *conf.* 57. *num.* 16. & *conf.* 95. *n.* 134. & *conf.* 1. *n.* 496. & *conf.* 580. *n.* 9. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 48. *art.* 4 Sanch. *de matrim. lib.* 4. *disp.* 6. *n.* 8. S. eph. Gratian. *Marchia decis.* 17. *num.* 9. Vel quando pater filiæ constituit secundùm patrimonij existentis facultatem, & contrahentium dignitatem, Menoch *de arbitr. casu* 149 *à num.* 36. & *conf.* 6. *num.* 21. & *conf.* 8. *à num.* 2. & *conf.* 71. *num.* 30. & *conf.* 371. *à num.* 10. Mascard. *de probat. conclus.* 570. *à princ.* Rot. *decis.* 683. *num.* 6. apud Farinac.

Appell. LXXXV.

Ecclesia.

1 *Episcopalis, seu Cathedralis non venit Ecclesiæ appellatione.*

2 *Expectans habens gratiam ad personatum, vel officium pertinens ad collationem Episcopi & Capituli communiter, vel diuisim, non capit dignitatem postea vacantem, licèt collatio spectet ad Episcopum & Capitulum.*

3 *Cathedralis in odiosis & materia stricta non venit appellatione Ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis.*

4 *Mandatum habens de prouidendo in aliqua Ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis, non poterit prouideri in Ecclesia Cathedrali.*

5 *Cathedralis, & Metropolitana, & aliàs exempta continetur appellatione Ecclesiarum prouinciæ.*

6 *Beneficium Ecclesiæ Cathedralis comprehenditur vbi quis illud expectauerit in aliqua Ecclesiarum prouincia.*

7 *Cathedralis venit Ecclesiæ appellatione quando dispositio est fauorabilis.*

8 *Romana Ecclesia nunquam venit appellatione Ecclesiarum, nisi de ea expressè facta sit mentio.*

9 *Cathedralis Ecclesia appellatione quandoque solus Episcopus, quandoque solùm Capitulum, nonnunquam vtrumque significatur.*

10 *Monasteria saltem in fauorabilibus veniunt Ecclesiarum appellatione.*

11 *Collegiatæ & Conuentus Monachorum in fauorabilibus veniunt Ecclesiarum appellatione.*

12 *Parochiales in stricta significatione non venit Ecclesiæ appellatione.*

13 *Parochialium Ecclesiarum nomine non veniunt Parachiales Collegiata in materia stricta.*

14 *Ecclesiarum appellatione in materia Ecclesiastica immunitatis qua veniant, remissiuè.*

15 *Capella non venit Ecclesia appellatione dispositione contra regulas iuris.*

16 *Ecclesia appellatione in fauorabilibus includitur omnis pius locus.*

1 ECCLESIÆ appellatione non venit Cathedralis, seu Episcopalis, quando de ea non est facta mentio, *c. dilectus, de consuet. prab. c. quamuis, eod. tit. in 6.* Oldrad. *cons.* 159. *n.* 2. *&* 3. *vers. item probo,* Card Tusch. *pract. conclus. tom.* 3. *lit. E, concl.* 18. *n.* 1. Menoch. *cons.* 201. *n.* 20 Mil. *in repert. verb. Ecclesia appellatione non intelligitur,* Mandos. *reg* 26. *q.* 3. *n.* 5. quamuis etiam essemus in dispositione generali, idem Mandos. *reg.* 31. *quæst.* 15. *n.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 9. *in princ. n* 36. quos refert & sequitur Stephan Gratian. *discept. forens. c.* 817. *n.* 5. *&* 6. Vnde expectans habens gratiam ad personatum, vel officium pertinens ad collationem Episcopi, & Capituli communiter, vel diuisim, non capit dignitatem in

2 Cathedrali postea vacantem, licèt collatio spectet ad Episcopum. & Capitulum, seu alias expectans sit Canonicus, quia cum sit gratia ambitiosa, non potest extendi ad Cathedralem, nisi sit expressum, Oldrad. *cons.* 185. *Thoma tale est, in princ.* Card. Tusch *d. lit. E concl.* 611. *n.* 1. *&* 2.

3 ECCLESIARVM ciuitatis, aut diœcesis appellatione non includitur Ecclesia Cathedralis, & è contrà in odiosis, & materia stricta, *c. cum clerici, & ibi gloss.* 1. *de verb. signif. quamuis, §. quamquam,* vbi gloss. *de prabend. in* 6 Felin. *in c ep. nostra, concl.* 39. *num.* 40. *de rescript.* Calderin. *cons.* 40 *a circa med. vers. item appellatione,* aliàs *cons.* 1. *de haret.* Couarr. *in c. alma mat r, part.* 2 *§.* 1. *num.* 4. *in fine*, Card. Tusch. *d. lit. F, concl.* 18. *n* 2. Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de disci-*

4 *plina clerical., §.* 2. *num.* 29. Vnde habens mandatum de prouidendo in aliqua Ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis, non poterit prouideri in Ecclesia Cathedrali, quia cùm propter illius honorem, & præeminentiam sit qualificata, Ecclesia Cathedralis sub generalitate Ecclesiarum non includitur, ita gloss. *verb. includit, in d. c. quamuis*, Dominic. *ibi, num.* 2. & Franch. *num.* 5. Abb. *in c. vlt. num.* 6. *de prabend.* Card. *n.* 8. *in Clem.* 1. *de suppl. negl. Prolat.* Staphil. *de litteris gratia, tit. de forma expectatiua §. nona forma, à n.* 32. Simonet. *de reseruat. quæst.* 11. *num.* 7. Ludou. Gomez *de expectat. n.* 94. *in fine, & n.* 85. Oldrad. *d. cons.* 185. *vers. quartò certum est*, Card. Tusch. *concl.* 611. *num.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 9. *num.* 5. *& gloss.* 10. *n.* 5. Bellet. *d. §.* 2. *n.* 20.

5 ECCLESIARVM prouinciæ appellatione continetur Cathedralis, & Metropolitana, & sic aliàs exempta, *d. cap. quamuis, vers. sicut*, & *ibi* gloss. *verb. prouincia,* Domin. *num* 9. Anchar. *num.* 4. & Franch. *n.* 8. Fulgos. *cons.* 120. *col. fin. vers. in secundo,* Mollign.

6 *in tract. de appellat. vtriusque iuris extens. n.* 316. Card. Tusch. *d lit. E, concl.* 18. *num.* 8. Vnde si aliquis expectauerit beneficium in aliqua Ecclesiarum prouinciæ, tunc propter intentionem concedentis venit beneficium in Ecclesia Cathedrali, vt per Oldrad. *d. cons.* 185. *vers. quantò certa forma*, *& cons.* 321. *in fine, num.* 4. *vers. non obstat,* quæ refert Cardin. Tusch. *d. lit. E, concl.* 611. *n.* 7.

7 ECCLESIÆ appellatione venit Cathedralis quando dispositio est fauorabilis, Fulgosius *cons.* 120. *col. fin. vers secundo,* Card. Tusch. *d. lit. E, concl.* 18. *n.* 7. Rot. *decis.* 985. *n.* 1. *lib.* .. *p.* 3. *diuers.*

ECCLESIÆ appellatione nunquàm venit Ecclesia Romana, nisi de ea expressè sit facta mentio, Calderin. *cons.* 491. aliàs *cons.* 1. *de heret.* vbi quòd *Clem. volentes, de heret.* prohibens Inquisitores posse bona Ecclesiarum applicare, non habet locum in bonis Ecclesiæ Romanæ, refert Card. Tusch. *d. lit. E, concl.* 18. *n.* 3. 8

ECCLESIÆ Cathedralis appellatione, quandoque solus Episcopus, quandoque solum Capitulum, quandoque vtrumque significatur, importat etiam collegium clericorum; item aliquando importat quid diuersum ad Episcopo, vt per multa exempla percurrit Feder. de Senis *cons.* 296. *Quidam in suo testamento, in princ.* quem refert Card. Tusch *d. lit. E, concl.* 19. *n.* 1. 9

ECCLESIARVM appellatione saltem in fauorabilibus veniunt monasteria, *c. cùm dilectus, in fine, de consuetud.* Federic de Senis *cons.* 201. *n.* 4 *vers. item nomine Ecclesiarum,* Calderin. *consil.* 293. *num.* 2. *vers item verbo generali*, aliàs *cons.* 1. *de rerum permut.* Verall. *decis.* 177. *n.* 6. *p.* 3. *in decis.* 289. *n.* 1 *&* 2. *ead. p.* 2. Card Tusch. *d. lit. F, concl.* 20. *n.* 4. *& tom.* 5 *lit. M, concl.* 338. *n.* 3. Bellet *d.* 1. *n.* 34. vbi, secus ait de stricta significatione, Seraph. *decis.* 606. *n.* 5. *&* 6. vbi *n.* 15. subdit non venire si ex principalis dispositionis narratiua aliud sit dicendum, Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit.* 2. *num.* 13. Valenzuela *cons.* 81. *n.* 14. 10

ECCLESIARVM appellatione venit Collegiata, & conuentus Monachorum in fauorabilibus, Verall. *decis.* 289. *num.* 1. *p.* 1. Camill. Borrell. *in summa omnium decis. p.* 1. *tit.* 2. *n.* 13. 11

ECCLESIÆ appellatione in stricta significatione non venit Parochialis, Put. *decis.* 292. *num.* 3. *lib.* 1. venit tamen in materia odiosa, & correctoria disponente de Ordinibus sacris suscipiendis, ne inducatur Legum, & Canonum correctio, Gemin. *cons.* 131. *num.* 2. *vers. primò per regulam*, quem refert Cardin. Tusch. *d. concl* 18. *n.* 4. 12

ECCLESIARVM parochialium nomine, non veniunt Parochiales Collegiatæ in materia stricta, quia hæ habent qualitatem Collegij supra curam, licet secus sit in fauorabilibus, Ioan Andr. *in c. statutum. de elect. lib.* 6. Abb. *in rubr. de vita, & honest. cleric. n.* 12. Syluest. *in summa, verb. clericus,* 1. *n.* 1. Bellet. *d. §.* 2. *n.* 33. 13

ECCLESIÆ appellatione quoad Immunitatem Ecclesiasticam quæ veniant, vide Lap *alleg.* 12. *n.* 4. Cardin. Tusch. *d. lit. E, concl.* 20. *n.* 1. latè Sanch. *de matrim. lib.* 9. *disp.* 15. *num.* 21. *cum multis seqq.* Fagundez *in quinque Ecclesia pracepta, prac.* 1 *lib.* 3. *cap.* 14. *à n.* 37. *vsque ad n.* 52. 14

ECCLESIÆ appellatione non venit capella in dispositione contra regulas iuris, Ioan. de Anan. *conclus.* 24. *Primo videtur, per totum,* Cardin. Tusch. *d. lit. E, concl.* 18. *n.* 1. 15

ECCLESIÆ appellatione in fauorabilibus includitur omnis pius locus, *c. requisisti*, ibi, *aut alijs pijs locis, de testament* Garc Gironda *de priuil. seu exempt. explicat. num.* 571. Magdalen. *de natura testium in testam. requisit. p.* 2. *c.* 1. *num.* 23. & ideo nomine Ecclesiæ, de quo *in cap.* 1. *de restitut. in integr. lib.* 6 venire loca pia, eisque competere remedium restitutionis in integrum, prout competit ipsi Ecclesiæ, resoluunt Abb. *in c.* 1. *num.* 5. *de restit. in integ. in Decretal. lib.* vbi etiam Beroi. *num.* 141. Roman. *sing.* 272. Costa *in cap. si pater, p.* 2. *verb. ipsis pauperibus, à num.* 4. *de testam. lib.* 6. Tiraq. *de priuileg. pia causa, priuil.* 138. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. minoribus*, *num.* 63 Molin. *de iustit. tract.* 2. *disp.* 574. *n.* 2. Sfort. *de restitut. in integ. quæst.* 3. *art.* 4. *n.* 26. 16

APPELL

APPELL. LXXXVI.

Educatio.

EDVCATIONIS appellatione veniunt vestiarium, lectus, & habitatio in legatis, ac omnia ad victum necessaria, & medicinæ, *l fin.* vbi gloss. *ff. de aliment. & cibar. legat.* Paul. de Cittadin. *de iurepatron. art. 4. num. 2. & 10.* Lambert. *in sitalib. part. 6. tract lib. 3. art 9. quæst. omn 3 p incipalis, n. 3.*

Vnde victus, alimenta, & educatio exequenda sunt, & parum admodum inter se differunt, vt constat ex *d. l. fin. de aliment. & cibar. leg & ex l. 1. §. nem si quis, ff. de lib. exh bend. & l. sempe, §. si non, ff de iure immun.* refert hæc iura in idem, Rebuff. *ad l. verbo victus 43. vers. septimo, ff de verbor. significat. pag. 235.* Menoch. *de præsumpt. lib 4. præs. 157. n. 14* vbi ait quòd idem est alere, quod educare.

APPELL. LXXXVII.

Emolumentum.

1 *Vtilitas omnis venit appellatione emolumenti.*
2 *Verbum* emolumentum, *generaliter pro qualibet vtilitate, & commoditate accipitur.*
3 *Multa, & pœna veniunt appellatione emolumentorũ.*
4 *Distributiones quotidianæ veniunt appellatione emolumenti beneficiorum, seu præbendarum.*

2 EMOLVMENTI appellatione venit omnis vtilitas, quia est verbum generalissimum, & apponitur pro omni vtilitate ita Cuman *cons. 162 Visa copia, num. 2.* quem refert Card. Tusch. *practic. concl.*
2 *tom. 3. lit. E, concl. 250. per totam*, nam verbum hoc, *emolumentum*, generaliter pro qualibet vtilitate, & commoditate accipitur, *c. si hæredes, de testam. c. nemo, de simon.* Lap. & Cardin. *in Clem. statutum, de electione,* Boër. *decis. 224. n. 6.* Bertazol. *in repetit. l. si quis maior, C. de transact. n. 640.* vbi ex *n. 636.* alia huius dictionis significationes cumulat, Gutier *cons. 8. n. 4.*
3 EMOLVMENTORVM appellatione veniunt etiam mulctæ, & pœnæ, gloss. *verb. & iurisdictione, in Clem. statutum, de elect.* vbi Cardin. *in prima oppositione,* Rot. *in Seguina pæ anno 28. Nouembris 1608. coram R, Attrebaten.* impressa per Farinac. *decis. 250. in fine, p. 2. recent.*
4 EMOLVMENTI beneficiorum, seu præbendarum appellatione veniunt distributiones quotidianæ, vt apertè colligitur ex Put. *decis. 375. num. 2. cum seqq.* alias *365. in correctis, lib. 2.* quem refert Monet. *de distribut. quotid. p. 1. quæst 7. n. 15.*

APPELL. LXXXVIII.

Emptio.

1 *Emptionis & venditionis appellatione relatiuè omnis alienationis species continetur.*
2 *Emptionis appellatione maximè in statutis, & contractibus venit tantũ cõtractus proprius emptionis.*

1 EMPTIONIS, & venditionis appellatione relatiuè omnis alienationis species continetur, *Aug. Barbosa Axiom. lur.* *l statuliberi, ad fin. ff. de statulib. l. sicut, §. traditionis, ff. quibus modis pignus, vel hypoth.* Tiraq. *de retract lign. § 1. gloss. 2. à n. 1.* Rebuff *ad rub ff. de verb. signific. col. 1. vers. in secunda parte, pag. 3.* Franc Molin. *de ritu nuptiarum, lib. 3. q. 72 n. 11.*

EMPTIONIS appellatione In statutis & contractibus venit tantùm contractus proprius emptionis, 2
l. 1 ff. de contrah. empt. l. 1. ff. de rerum permut. cum aliis adductis, per Fabian. de Monte *in tract. de empt. & vendit. quæst. 2. num. 1.* Rebuff. *ad l. 28. vers. itaque regula, ff. de verb. significat. pag. 163.* vbi latè explicat, Francisc. Molin. *d. quæst. 72. n. 22.*

APPELL. LXXXIX.

Episcopus.

1 *Patriarchæ, & Archiepiscopi veniunt appellatione Episcoporum.*
2 *Illegitimus dispensatus à Papa ad Episcopatum, non censetur dispensatus ad Archiepiscopatum.*
3 *Dispensatio est stricti iuris.*
4 *Illegitimi difficilè admittuntur ad Episcopalem dignitatem.*
5 *Episcoporum appellatione verè & propriè non veniunt nisi in Episcopum consecrati.*
6 *Episcopum interfecisse non dicitur, qui interficit electum.*
7 *Electi, & confirmati veniunt appellatione Episcoporum circa exercenda, quæ sunt iurisdictionis.*
8 *Episcopus canonica institutione confirmatus habet ea omnia, quæ sunt iurisdictionis.*
9 *Iurisdictionis exercitium actiu acquiritur per confirmationem.*
10 *Electus, & confirmatus in Episcopum, licèt nondum consecratus, potest alicui committere potestatem ad absoluendum suos subditos in foro pænitentiali.*
11 *Electus, & confirmatus in Episcopum, quamuis nondum consecratus, potest dispensare in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum.*
12 *Electus & confirmatus in Episcopum, licèt nondum consecratus, potest licentiam concedere, vt renunciatio fieri possit per notarium, iuxta Concilij Trid. dispositionem.*
13 *Electis, & confirmatis in Episcopum competit potestas dispensandi in votis, & iuramentis suorum subditorum.*
14 *Episcopus si velit ea quæ sunt iurisdictionis exercere, opus est vt obtineat litteras Apost. sine quibus nec admitti, nec recipi tanquam Episcopus potest.*
15 *Miracula recognoscere potest solus Episcopus, & non alius Prælatus illo inferior, quamuis iurisdictionem quasi Episcopalem habeat.*
26 *Præsentatos à patrono, & per examen idoneos repertos, solus Episcopus instituere potest, & non alius inferior.*
27 *Monitoria quæ fiunt ad finem reuelationis pro rebus deperditis, solus Episcopus concedere potest, & non alius inferior, quantumcunque exemptus, & immediatè sedi Apost. subiectus.*
18 *Abbates quantumcunque exempti, & iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, non possunt cognoscere de causis matrimonialibus.*
19 *Beneficia venire in subiectis sibi Ecclesiis existentia*

 possunt

possunt Prælati Episcopo inferiores, iurisdictionem quasi Episcopalem habentes.

20 *Prælati inferiores habent potestatem visitandi ea, quæ ad suam diœcesim pertinent.*

21 *Prælati inferiores iurisdictionem quasi Episcopalem habentes possunt approbare Confessores.*

22 *Prælatis inferioribus iurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, licet in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus, exceptis, &c. dispensare.*

23 *Contrarium verius.*

24 *Prælati inferiores iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, possunt in diœcesibus suis licentiam concedere vt obligatio, seu renunciatio à nouitio fieri valeat intra duos menses proximos professioni, iuxta formam Concilij Trident.*

25 *Vicarius generalis venit Episcopi appellatione vbi ille non excluditur, & est res, quæ conuenit Vicaria ex suo officio.*

26 *Vicarius Episcopi generalis potest concedere litteras excommunicationis pro rebus ablatis.*

27 *Vicarius generalis Episcopi coniugalis causæ cognitionem etiam ex generali commissione tractare potest.*

28 *Vicarius generalis Episcopi absque vlla speciali commissione, potest egressus è monasterio licentiam moniali concedere in vim Concilij Trid. id Episcopo tribuentis.*

1 EPISCOPORVM appellatione veniunt etiam Patriarchæ, & Archiepiscopi, *c. cleros, §. omnes autem 21. dist.* gloss. singularis *verb. de Episcopis*, per text. *in cap. quia periculosum, de sentent. excom. lib. 6.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 2. quæst. 1. num. 51.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 42. n. 19.*

2 Limita in odiosis, & in materia correctoria, ac strictè interpretanda, putà in dispensationibus, quia si illegitimus dispensatus esset à Papa ad Episcopatum, non censetur dispensatus ad Archiepiscopatum; & si fuerit dispensatus ad Archiepiscopatum, non est propterea dispensatus ad Patriarchatum;
3 quia dispensatio est stricti iuris, & strictè interpretanda, vt latè probaui *de officio, & potest. Episcopi, p. 1.*
4 *alleg. 33. à n. 7.* tum quia ad Episcopalem dignitatem, & alias ea superiores difficilè illegitimi admittuntur, & nisi Papa expressè cum illis dispenset, non censetur per verba generalia admitti debere ad dignitates huiusmodi, & ideò hanc limitationem tradunt Maiol *de irregularit. lib. 1. cap. 9. num. 6.* Sayr. *de censur. lib. 6. c. 11. n. 29.* Sanctarel. *var. p. 1. q. 38. n. 16.*

5 EPISCOPORVM appellatione verè, & propriè non veniunt, nisi in Episcopum cõsecrati, licèt electi, & confirmati sint, ita probant text. *in c. cum te*, ibi, *ante promotionem tuam*, & ibi, *nec esses adhuc in Episcopum consecratus, de rescript. c. sua*, ibi, *Episcopo, vel electo, de iis, quæ fiunt à Prælatis, gloss. 1.* & communis *in c. 1. de relig. domib.* gloss. *verb. Pontificum*, *in Clem. 2. de celebr. Missar. gloss. 2. in Clem. 1. de pœnis* cum aliis adductis per Ludou. Gomez *in reg. de triennali, quæst. 36.* Natt. *co. 391. n. vlt.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 1. q. 18. art. 2.*

6 Et ideo occidentem electum non dici interfecisse Episcopum, resoluunt Mandos. *in reg. 16. Cancell. q. 19. n. 13.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 9. §. 1. n. 27.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 136. n. 1.* D. Antonin. Ricciul. nunc Episcop Bellicastren. & Romæ Vicesgerens, *in suo tract. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 3. c. 7. n. 9.* quos refero ego ipse *de officio & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 57. num. 237.* secundùm impressionem Lugdunens.

Circa ea verò exercenda, quæ pertinent ad po- 7
testatem iurisdictionis, appellatione Episcoporum veniunt electi, & confirmati, licèt nondum consecrati, *cap. nosti 9. cap. transmissam 15.* vbi gloss. *de*
elect. quia Episcopus Canonica institutione confir- 8
matus habet ea omnia, quæ sunt iurisdictionis, Aloys. Ricc. *d. resol. 136.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3.*
cap. 19. quæst. 5. tum quia exercitium iurisdictionis 9
actu acquiritur per confirmationem, Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collationib. verb. nominationes, p. 186.* Perez *l. 2. vers. probatur vlterius, tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 155.* & alij per me citati *de officio, & potest. Episcopi, p. 1. tit. 1. cap. 4. num. 7.*

Vnde ex proximè dictis primò infertur disposi- 10
tionem Concilij Trident. *sess. 23. de reform. cap. 15.* statuentis quòd sine probatione Episcopi nullus etiam Regularis possit Confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, procedere in Episcopo electo, & confirmato, licèt nondum consecrato, qui potest alicui committere iurisdictionem ad absoluendum suos subditos in foro pœnitentiali, cùm huiusmodi commissio pertineat ad potestatem iurisdictionis, quam Episcopus electus iam habet, vt suprà dixi: quam illationem amplectuntur *in 4. dist. 18. q. 4. art. 2.* Chamerot. *de Sacram. tract. 7. de Confess. dub. 15.* Fagundez *in quinque Ecclesiæ præcepta, præc. 2. lib. 7. cap. 2. num. 47.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 25. num. 6.* secundùm Lugdunens. impress.

Secundò infertur dispositionem eiusdem Con- 11
cilij Trid. *sess. 24. de reform. c. 6.* dum habet licere Episcopis in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare, procedere ex adducta ratione in Episcopis electis & confirmatis, quamuis non consecratis, vt docent Soar. *tom. 5. disp. 41. sect. 2. num. 7.* Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 2. num 11.* Gutier. *in simili tract. c. 49. à num. 16.* Mart. Alter. *de censur. tom. 2. disp. 8. de suspens. c. 3. vers. tertiò notandum.* Aloys. Ricc. *d. resol. 135.* Ego ipse *d. tract. de officio, & potestate Episcopi, p. 2. alleg. 39. n. 2.*

Tertiò infertur dispositionem eiusdem Concilij 12
Trident. *sess. 25. de Regular. cap. 16.* statuentis quòd renunciatio facta per nouitium ante professionem, vim non habeat, nisi cum licentia Episcopi, &c. procedere in Episcopo electo & confirmato, licèt nondum consecrato, sicut scripserunt Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 7. c. 5. num. 65.* Bartholom à S. Fausto *in thesauro Religios. lib. 5. quæst. 194.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 99. n. 3.*

Quartò infertur potestatem concessam Episcopis 13
dispensandi in votis & iuramentis suorum subditorum competere Episcopis electis & confirmatis, quamuis nondum consecratis, vt resoluunt Leon. Less. *de iustitia, lib. 2. cap. 40. dubit. 12. num. 100. vers. secundo,* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. c. 38. n. 7.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 36. num. 6.*

Illud tamen aduertere oportet quòd attenta dis- 14
positione *Extrauag. iniunctæ, de elect. inter communes,* opus est vt Episcopus si velit ea, quæ sunt iurisdictionis, exercere, obtineat litteras Apost. sine quibus nec admitti, & recipi tanquam Episcopus, nec possessionem Ecclesiæ sibi collatæ consequi potest, vt referunt D. Barbos. *in l. diuortio, in princip. p. 1. n. 50. ff. soluto matrim.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 8. quæst. 5. num. 33.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 19. quæst. 9. vers. cæterùm*, quorum memini *in collect. cap. nosti 9. n. 3. de elect.*

15 Episcoporvm appellatione veniunt aliquando ipsi Episcopi tantùm, non verò alij Prælati inferiores Iurisdictiooem quasi Episcopalem habentes, vt in casu recognitionis miraculorum, quam quidem non spectare ad alium præter Episcopum, per Concil. Trident. *sess.* 25. *de inuocat. & venerat. sanctor.* ibi, *nisi eodem recognoscente & approbante Episcopo*, tradunt Aloys Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis.* 563. *in* 1. *edit.* allàs *resol.* 485. *in* 2. *edit. & in decision. Curia Archiep. Neapol. p.* 4. *decis.* 197. *num.* 1. Mari Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 111. *casu* 42. Homobon. de Bonis *de examine Ecclesiast. tract.* 12. *p.* 3. *quæst.* 15. *supposit.* 2. ego ipse *de officio, & potest. Episcopi p.* 3. *alleg.* 97. *n.* 9.

16 Sic etiam Episcopom solùm posse præsentatos à patronis, & per examen idoneos reperros instiruere, per Concil. Trident. *sess.* 14. *de reformat. cap.* 13. ibi, *huiusmodi institutio, & non alteri inferiori reseruetur*, docent Lambertin. *de iure patron. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 1. *princ. art.* 10. *n.* 1. Mari Antonin. *d. lib.* 1. *resol.* 47. *num.* 6. & *resol.* 55. *num.* 11. *in fine*, Valer Reginald. *in praxi fori pænitent. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 224. Vgolin. *de officio Episcopi c.* 51. §. 4. *n.* 1. Ego ipse in simili *tract. p.* 3. *alleg.* 72. *num.* 176.

17 Sic pariter Episcopom tantùm, & non alios Prælatos Ordinarios iurisdictionem quasi Episcopalem habentes quantuncunque exemptos, & immediatè Sedi Apost. subiectos, posse monitoria, quæ fiont ad finem reuelationis pro rebus deperditis, seu subtractis concedere, referont à Sacra Congreg. decisum Vgol. *d. tract. de officio Episcopi, cap.* 45. *in princ. vers. excipiuntur*, Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.* 1. *c.* 2. *n.* 18 & 19. Campan. *in diuersorio iuris Canon. rub.* 11. *c.* 15. *num.* 107. Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.* 2. *quæst.* 59. *art.* 4. Ego ipse *d. p.* 3. *alleg.* 96. *n.* 12. & 13.

18 Sic deniqoe Abbates quamtumuis exemptos, iorisdictionem quasi Episcopalem habentes, non posse cognoscere de causis matrimooialibus, probat Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. c.* 20. *vers. ad hæc*, id Episcopis solummodo concedens ad exclusionem aliorum, in illis verbis, ibi, *sed Episcopi tantùm*, &c. & ita fuit dictom in Rota coram R. D. meo Coccino *decis.* 346. *num.* 8. inter eius impressas, piovt refero Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p.* 3. *alleg.* 84. *sub n.* 2. *vers. proinde*, secundùm Lugdunen. impress.

Episcoporvm appellatione regolariter veniunt alij Prælati Episcopo inferiores iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, & maximè vbi indefinitè, & sine vlla restrictiua, aut exclusioa dictione fit mentio Episcoporum, & quia plura loca in Concilio Trident. sic intelligenda reperiuntur, aliqua ex illis vti principaliora referam, quæ aliorum poterunt esse exempla.

19 Primò igitur Abbates, atque alij Prælati Episcopo inferiores ita plenè subiectas sibi Ecclesias habentes, vt iurisdictione quasi Episcopali in eis fungaotur, seu existente priuilegio, aut consuetudine legitima præscripta, possont ex legitimis causis vnire beneficia in subiectis sibi Ecclesiis existentia, iuxta formam Concilij Trident. *sess.* 21. *de refor. c.* 5. vt referunt plures, quos plena maou citat Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 29. *n.* 160. quibus addo Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. resol.* 383. *n.* 3. *in* 2. *edit. & in decis. Curia Archiep. Neapol. p.* 4. *decis.* 198. *n.* 4. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6 *c.* 28. *q.* 10. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 12. *cap.* 2. *num.* 71. *cum seqq.* quorum memini Ego ipse *de offic. & potest. Episcopi, p.* 3. *alleg.* 66 *n.* 14. secondùm Lugdonen. impress.

Secundò dispositio Concilij Trident. *sess.* 21. *de* 20
reformat. cap. 8. ibi, *ab Episcopis*, &c. dum agit de Episcoporum cura in visitatione eorum, quæ ad suam diœcesim pertinent ampliatur etiam ad inferiores Prælatos iorisdictionem habentes, vt scribit Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 11. *cap.* 8. *vers. sexto*, qoem vltra alios refero in collectaneis ad idem *c.* 8. Ego enim communi voto respondendi cupidus, quo mearum Remissionum soper Tridentinum Concil. correctio non minos auidè nonc flagitator, quàm vtiliter amplexæ olim fuerint, vt exemplariorum diuersitati occurrerem, qoibus identidem, & diuersimodè impressæ circumeunt læritantes, labore gemino, & nouo vsos stylo, adeòque à Pij IV. mente non abhorrente titolo adhuc com facie immutato, vt quæ sub-Remissiones mortificatæ fuerant, sub-Collectanea viuificentur, opus sanè laboriosum, & omnibus numeris absolutum, Sanctissimo D. N. D. Vrbano VIII. iussus obtuli, vt illud in Vrbe, seu alibi mihi cùm voluerit imprimendom dimittat.

Tertiò, dispositio eiusdem Concilij *sess.* 23. *de* 21
reform. c. 15. ibi, *aut ab Episcopis*, &c. statuentis quòd sine probatione Episcopi nollus etiam Regularis possit Confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, ampliatur ad Prælatos Episcoporum inferiores iorisdictionem qoasi Episcopalem habentes, vt docent Campan. *in diuers. iuris Canon. rub* 2, *cap.* 13. *n.* 76. Aloys. Ricc. *in decision. Curia Archiep. Neapol. p.* 4. *decis.* 22. *num.* 4. Fagondez *in quinque Ecclesia præcepta, præc.* 2. *lib.* 7. *c.* 2. *n.* 55. & censoit Rot. *decis.* 332. *part.* 1. *recent.* qoorum memini *de officio & potest. Episcopi, p.* 1. *alleg.* 25. *num.* 9. secùndùm Logdunen. impress.

Quartò, Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. c.* 6. 22
ibi, *liceat Episcopis in irregularitatibus*, &c. ampliator ad Prælatos inferiores habentes iurisdictiooem ordinariam, & quasi Episcopalem, itavt ipsis sicut Episcopis liceat in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis dedoctis ad forum contentiosum dispensare, sicuti tradunt Henriq. *in sum. lib.* 6. *cap.* 16. §. 1. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *quæst.* 24. *art.* 13. & 17. & *quæst.* 61. *art.* 9. Flores de Mena *var. lib.* 3. *quæst.* 24. *num.* 18. Sayr. *in claui Regia lib.* 6. *c.* 11. *num.* 84. *in fine.* Auil. *de censur. p.* 7. *disp.* 10. *dub.* 6. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2, *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 5. Duard. *in Bullam Cœnæ Domini, lib.* 3. § 2. *quæst.* 8. *num.* 55. Monet. *de commutat. vltim. volunt. c.* 5. *n.* 455 Fr. Sigism. à Bononia *de elect. dub.* 51. *num* 8.

Verùm hæc sententia licèt non careat probabili- 23
tate, tamen contraria verior & receptior est, quæ omnino coocludit huiusmodi Prælatos nou comprehendi in decreto Concilij Trident. *d. c.* 6. ac proinde eos minimè gaudere facultate dispensandi Episcopis in eo concessa; quam quidem amplectuntur Aragon. 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 12. *col.* 7. *conf.* 4. Cened. *ad Sextum, collect.* 4. *n.* 5. Tolet. *in instruct. Sacerd. lib.* 1. *cap.* 83. *num.* 5. *ad fin.* Soar. *tom.* 4. *de Pænit. disput.* 30. *sect.* 2. *num.* 6. & *tom.* 5. *de censur. disput.* 42. *sect.* 2. *num.* 7. Petr. de Ledesma *in sum. tom.* 2. *tract.* 2. *c.* 6. *post concl.* 2. *diffic.* 1. Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast. decis.* 532. *num.* 1. *in* 1. *edit. alias resol.* 55. *in* 2. *edit.* Mari. Alter. *de censur. tom.* 1. *disput.* 8. *de suspens. cap.* 3. *vers. sed hic*, Bonacin. *de censur. disput* 6 *quæst.* 5. *punct.* 1. *num.* 6. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 7. *cap.* 11. *n.* 13. & 17. Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *de irregularit. num.* 9. & 10. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 441. *num.* 21. Ego ipse *d. p.* 2. *alleg.* 39. *n.* 17.

24 Quintò, Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de Regularib. c. 16.* ſupra expenſo extenditur ad Abbates, cæteróſque Prælatos iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes, nulliſque Epiſcopo ſubiecto, itaut ipſi in ſuis diœceſibus valeant licentiam concedere vt obligatio, ſiue renunciatio à nouitio fieri poſſit intra duos menſes proximos ante profeſſionem, ita Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 5. num.* 68 Barthol. à S. Fauſto *in Theſauro Religioſ. lib. 5. quæſt.* 196. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part. 3. alleg. 99. num. 6.*

25 Episcopi appellatione venit eius Vicarius generalis vbi ille non excluditur, & eſt res, quæ conuenit Vicario ex eius officio, vt docent gloſſ. *verb. per Epiſcopos, in cap. vnic. de appell.* Monach. *lib. 6.* vbi Franc. *num. 4.* Felin. *in c. ſi quis contra, num. 4. verſ. ſed cane, de foro compet.* Lancelot. Conrad. *in templo omnium iudic. lib. 2. c. 6. §. 1. num. 11. & 12.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 7. ſect. 5. n. 10. & diſp. 20. ſect. 1. num. 2.* Sbroz. *de officio Vicarij, lib. 2. quæſt. 43. num. 28. & 29. & quæſt. 201. num. 2.* Sanch *de Matrim. lib. 3. diſp. 19. num. 16. verſ. ad ſecundum, & præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 15. num. 30.* Mart. Antonin. *var. reſolut. lib. 1. reſol. 112. caſu 31. verſ. & pro dicta*, Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. c. 8. n. 52.* Narbona *de appellat. à Vicario ad Epiſcopum p. 1. n. 117.* Et conſtat hoc ex Conceil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. c. 6.* vbi cùm voluit Vicarium excludere, expraſſit, dicens, *eis tantùm, non eorum Vicarijs ſit permiſſum.*

26 Vnde iam primò colligitur Vicarium Epiſcopi generalem poſſe concedere litteras excommunicationis, pro rebus ablatis, iuxta diſpoſitionem Concilij Trident. *ſeſſ. de reformat. c. 9.* ſtatuentis illas à nemine prorſus præterquam ab Epiſcopo, decerni poſſe, quia nomine Epiſcopi comprehenditur, quomodo non reperitur expreſsè excluſus, vt *in d. cap 6.* quare hanc illationem ſuſtinent Frechil. *de excom. p. 2. art. 2. n. 5.* Henriq *in ſum. lib. 13. c. 17. §. 4.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 79. num. 1.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 11. num* 8. Sbroz. *de Vicario Epiſcopi, lib. 2. quæſt. 171. num. 2.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verb. Vicarius, §. 17.* Soar. *tom. 5. diſp. 20. ſect. 1. num* 2. Sayr. *de cenſur. lib. 1. c. 9. num. 32. verſ. primùm eſt*, Auila *in ſimili tract. p. 2. c. 5. diſp. 2. dub. 3.* Cori. Philip. *p. 3. §. 2. num. 29.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 97. num. 14.* Iacob de Graff. *tom. 1. conſ. ſub tit. de ſentent. excom. conſ. 6.* Lazar. *de monit. ſect. 1. quæſt. 6. à num. 1.* Baptiſt. Coſta *de facti ſcientia & ignoram. cent. 2. diſt. 55. n. 1. com. 1.* Aloyſ Ricc. *in praxi fori Ecclesſ. deciſ. 270. in 1. edit.* aliàs *reſolut. 131. num. 4. in 2. edit.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 3. c 7. num. 17.* Sanch. *de Matrimon. lib. 3. diſp. 19. n. 16.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. c. 8. n. 94.*

Contrà Vgolin. *de officio Epiſcopi c. 45. in princ. verſ. ſecundò*, Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. c. 15. num. 105.* Narbon. *de appellat. à Vicario ad Epiſcopum, p. 1. n. 205.* quos Ego libenter ſequutus fui *d. p. 3. alleg. 96. n. 6.*

27 Secundò, colligitur Vicarium generalem Epiſcopi coniugalis cauſæ cognitionem, etiam ex generali commiſſione tractare poſſe, vigore Concilij Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. c. 20. verſ. Adhac*, vbi habetur ad ſolos Epiſcopos pertinere cauſarum matrimonialium cognitionem, ſicuti docent Butr. *num. 2.* Abb. *num. 4.* & Alex de Neoo *n. 5.* per text. *ibi in c. vltim. de cognat. ſpirit.* Cou. *de ſponſalib. p. 2. c. 8. § 12. num. 2. verſ. poteſt*, Anton. Cuch. *inſtit. maior. lib. 2. tit. 8. n. 105.* Bertachin. *in tract. de Epiſcopo. lib. 4. p. 7. quæſt. 20. num. 23.* Sbroz. *de officio Vicarij, lib. 2. quæſt. 44. in fine*, Sanch. *d. diſput. 29. n. 18. verſ. ſecundò*, Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 45. quæſ. 1.* Narbona *d. part. 1. num. 101.* Ego ipſe *d. part. 3. alleg. 84. num. 3.*

Contrà Rebuff *in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus, n. 155.* Petr. Ledeſma *de Matrimon. q. 45. art. 1. puncto 3. dub. 4.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, c. 4. §. 7. n. 2. verſ. nonò cauſas matrimoniales.*

Tertiò, colligitur Vicarium generalem Epiſcopi, abſque eius ſpeciali commiſſione, poſſe egreſſus monialis à monaſterio licentiam concedere in vim Concilij Trident. *ſeſſ. 25. de Regularib. cap. 5.* id Epiſcopo tribuentis, vt bene reſoluunt Llamas *in methodo curat. in fine, §. 5.* Sanch. *in præcepta Decalogi lib. 6. cap. 15. num. 30.* Bonacin. *de clauſura quæſt. 1. puncto 8. numer. 3.* Ego ipſe *dict. part. 3. alleg. 102. num. 28.* 28

Appell. XC.

Equus, Equa.

1 *Equorum appellatione in legatis veniunt etiam equæ, niſi ex veriſimilibus coniecturis aliud ſenſiſſe teſtatorem appareret.*

2 *Equorum ſuorum appellatione non veniunt equi venales ſed quos habebat teſtator perpetui vſus cauſa.*

3 *Equo vendito veniunt ſella, frænum, & alia ornamenta, quæ habebat tempore venditionis.*

4 *Sellam tradere non tenetur venditor emptori quando oſtendit equum ſine illa.*

5 *Equæ nomine in venditione venit pullus.*

6 *Vaccam prægnantem qui vendit, quando vendat & fœtum, ſiue vitulum lactantem, oſtenditur.*

Equorum appellatione in legatis veniunt etiam equæ, cum hoc caſu maſculinum concipiat fœmininum, *l. legatis, §. iumentis, ff. de legat. 3. l. ſeruus legatis. l. qui duos; ff. eod. tit. l. 1. ff. de verb. ſignif.* niſi ex veriſimilibus coniecturis aliud ſenſiſſe teſtatorem appareret, vt tradit Rebuff. *ad l. 1. verſ. decimo quinto, ff. de verb. ſignif. pag. 9.* 1

Equorum ſuorum appellatione non veniunt equi venales, ſed quos habebat teſtator perpetui vſus cauſa, niſi aliter appareat de voluntate teſtatoris, vel quia non haberet alios quàm venales, Caſtren. *l. 1. num. 2. C. de verb. ſignif.* vbi Bald. *num 4.* obſeruat quòd vbi teſtator habens plures equos legauit equum ſuum, venit equus, qui in vſu teſtatoris eſſe ſolebat. 2

Equo vendito veniunt ſella, frænum, & alia ornamenta, quæ equus habebat tempore venditionis, *l. ædiles aiunt, in princip.* & ibi Bald. *ff. de ædilit. edict.* Iaſ. *in §. actionum, num. 58.* & Ludouic. Gomez *num. 12. Inſtit. de act.* Dec. *in cap præterea, num. 8. de offic. deleg.* Ricc de Curt. *in c. final. de conſuet. quæſt. 7. principali, num. 630. & ſeq.* Tuiz *lib. 5. commun. opin. verb. equo vendito*, Ranchin. *concl. 415. p. 3.* Bertazol. *de clauſul. inſtrument. clauſul. 26. gloſſ. 13. num. 51.* Rebuff *ad l. 103. verſ. capiſtrum, ff. de verb. ſignif. pag. 435.* Surd. *deciſ. 134. num. 8.* vbi quòd venditor non tenetur trahere ſellam emptori quando oſtendit equum ſine illa. 3 4

Equæ nomine in venditione venit pullus, vt argum. text. *l. vacca emptor*, vbi gloſſ. *de euiction.* tradit Iaſ. *in l. huiuſmodi, §. legatum eſt ita, num. 21.* 5

ff

ff. de legat. 1. vbi allegat Baldum *in cap. transfato, de*
6 *constitut.* dicentem, quòd qui vendit vaccam prægnantem, vendit & fœtum, seu vitulum lactantem nondum pascentem herbam; ea ratione, quòd idem iuris censetor esse de accessorio, quod de principali: sed Bertazol. *d. gloss.* 11. *num.* 53. post Alberic. Angel. & plures per eum citatos distinguit an pullus possit esse sine matre absque periculo interitus, & tunc vendita equa, non venit pullus: secus verò si non possit ab ea absque periculo separari, soditque in hoc esse considerandam quantitatem pretij, vt possit dignosci an censeantur contrahentes vtrumque comprehendisse, quod etiam tradic ReBuff. *ad leg.* 126. *versic. nono, ff. de verb. signif. pag.* 155.

Appell. XCI.

Excommunicatio.

1 *Excommunicationis appellatione si à Iure, vel ab homine proferatur, venit maior.*
2 *Excommunicationis appellatione intelligitur de minori vbi agitur de praeiudicio tertij.*
3 *Excommunicatio vbi profertur in exceptione illius, intelligitur de minori.*
4 *Excipiens de excommunicatione, tenetur exprimere speciem illius.*

1 Excommunicationis appellatione si à Iure, vel ab homine proferatur, venit maior, *c. si quem* 59. *de sentent. excommunic.* Ioann. Andr. *in cap.* 1. *num.* 16. *de except.* Decian. *in cap. intellextimus, num.* 33. & 34. *de iudic. & consil.* 321 *num.* 6. & 7. Mascard. *de probat. concl* 697. *in fin.* Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 8. *num.* 5. Nauarr. *in man. cap.* 23. *n.* 32. & *in tract. de dat. & promiss. notab.* 4. *num.* 8. Henriq. *in summ. lib.* 13. *cap.* 2. §. 2. Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 8. *sect.* 3. *n.* 3. Bonac. *in simili tractatu. disp.* 2 *q.* 2. *p.* 2. *num.* 2. Dionys. *de vera quatuor Patriarchal Sedium erectione. cap.* 17. *n.* 14. Cardos. *in prax. iudic. & aduocat. verb. excommunicatio, n.* 33. Anton. de Sousa *in relect. de censur. Bulla Cœna, cap.* 2. *num.* 4. Campan. *in diuersis iuris Canon. rubr.* 11. *cap.* 15. *num.* 3. Frat. Ludou. Miran. *in manual. Prelat. tom.* 2. *q.* 35. *art.* 4. *concl.* 1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib* 32. *tract.* 1. *n.* 21. *versic viro*, Anton. Ricciul. *de iure pers. extra grem. Eccles. existent. lib.* 4. *c.* 31. *n.* 34. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 7. *lit. V, concl.* 101. *n.* 12 & 14. nouissimè Grafia *ad c. cum non ab homine n.* 11. *de iudic.*

2 Limita tamen, si fortè agatur de materia concernente præiudicium tertij, quia tunc in dubio appellatione excommunicationis intelligitur de minore, Felin. *in c. venerabilem, de exception.* Put. *decis.* 62. *n.* 5. *lib.* 1. *in correct.* Anton. Ricciul. *d. cap.* 31. *num.* 35.

3 Limita etiam, quando verbum, *Excommunicatio*, præfertur in exceptione excommunicationis, quia tunc in odium opponentium intelligitur de excommunicatione minori, Franch. *in d. c.* 1. §. *si quis igitur*,
4 *sub num.* 4 *de except.* Ant. Ricciul. *d. cap.* 31. *num.* 36. & ideo excipiens tenetur exprimere speciem excommunicationis an sit maior, vel minor per ea quæ tradunt Soar de Pace *in tract. tom.* 1. *p.* 1. *temp.* 5. *n.* 63. & 64. Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib.* 2. *c.* 7. *in fine*, quos refert Parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Lusit. lib.* 3. *tit.* 49. §. 4. *num.* 3.

Appell. XCII.

Expensæ.

1 *Expensarum appellatione in diuisione non veniunt voluntaria, siue voluptarie.*
2 *Expensæ voluptaria quæ dicantur, remissiuè.*
3 *Damna & interesse an veniant expensarum appellatione remissiuè.*
4 *Expensarum omnium & quarumcunque appellatione damna & interesse continentur.*
5 *Expensa tantùm legitima, iusta, & moderata veniunt expensarum omnium, & singularum appellatione.*
6 *Pretium, & res principalis non venit expensarum appellatione.*
7 *Expensa ministrantur secundùm qualitatem personæ.*
8 *Officiales itinerantes quales expensas petere possint ostenditur.*

Expensarum appellatione in diuisione non veniunt voluntariæ, siue voluptariæ, *l. si seruus, ff. de pignorat. act.* quæ autem dicantur, vide D. Barb. *in l. diuortio*, §. *final. p.* 1. *num.* 30. *cum seqq. ff. solut. matrimon.* Card. Pereira *de empt. cap.* 27. *num.* 55. & 59. Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. expensæ, num.* 1. Et ideo non petuntur per modum æstimationis, sed per abrasionem, quia si Dominus non vult eas soluere, permittuntur ædificantis eas tollere, seu abradere, Ioseph. Ludouic. *Perus. decis.* 24. *num.* 21. Gutier *practic. lib.* 3. *q.* 69. *num.* 4. Ioann. Garc. *de expensis, cap.* 1. *num.* 32. D. Barbos. *d. p.* 1. *num.* 88. & 103. Cald. Pereira *d. cap.* 27. *num* 60. Cardos. *verbo expensa, num.* 5. 1 2

Expensarum appellatione an veniant damna, & interesse? vide *cap in nostra* 8. *de iniur* Rom. *sing. incip. Nunquid appellatione*, Boer. *decis.* 52. *num.* 7. Perez *ad lib.* 4 *Ordinam pag n.* 831. Surd. *decis.* 161. *num.* 1. *cum seqq.* Cardin. Tusch *pract. conclus. tom.* 3. *lit. E, concl.* 637. *per totam.* 3

Expensarum omnium, & quarumcunque appellatione, damna, & interesse continentur, *l. sancimus, C. de iudic. l. non ignorat. C. de fructib. & lit. expens.* Bart. *in l.* 1. *ff. de alienat. iudic.* Archid. *in cap. in primis, col.* 2. *q.* 1. Cardin. Tusch. *d. lit. E, concl.* 637. *num.* 1. 4

Expensarum omnium, & singularum appellatione veniunt solùm expensæ legitimæ, iustæ, & moderatæ, Alex. *cons.* 76. *Viso, n.* 17. *vers. proterea, lib.* 4. Sebast. Medic. *in regul. Iur. Victus victori, num.* 5. Card. Tusch. *d. lit. E, concl.* 637. *n.* 8. 5

Expensarum appellatione non venit pretium, nec res principalis, ideò absolutio generalis ab omnibus expensis, damnis, & interesse non liberat à re, quæ potest vendicari, Alexand. *cons.* 168. *Requisitus, in principio*, maximè *num.* 4. *vers. non etiam obstat, lib.* 2. quem refert Cardin. Tusch. *dict. lit. E, concl.* 647. *num.* 7. 6

Expensæ ministrantur secundùm qualitatem personæ Afflict. *cap.* 1. *in princ. num.* 65. *ex quib. caus. feud. amitt. lib.* 3. Lara *in l. si quis à liberis*, §. *sed si filius, num.* 46. *de liber. agnosc.* Surd. *de aliment. tit.* 4. *q.* 21. *n.* 9. 7

Et officiales, ac alij, qui itinerantur vocati, debent equitare, ac consequuntur expensas, & sunt plus pro equitatura si id suæ conditionis qualitas exigat, Surd. *d. tit.* 4. *q.* 21. *num.* 7. & 10. Stephan. Gratian. 8

discept.

discept. forens. cap. 57. num. 5. cum seqq Rutg. Ruland. *de commissar. part. 1. lib. 3. cap. 13 numer. 10. num. 10.* Et petere possunt moderatos, & non delicatos sumptus, quales consueuerunt facere domi sur, Gregor. Lopez *l. 21. verb. que coma, tit. 2. part. 3.* Bellacom *tom. 2. comm. opin lib. 7. tit. 13. num. 61. pag.* 217 Rutg. Ruland. *d. p. 1. lib. 5. c. 13. & princ.* & Stephan Gratian. *d. c. 52. num. 4.* Surd. *n. 3.* vbi *q. 18. n. 8.* 12. 13. 14 subdit, lautiori mensa, & delicatiori cibo illustres, nobiles, & egregias personas excipiendas, & tractandas esse, quàm humilioris conditionis homines.

Appell. XCIII.

Facultas.

FACVLTATVM appellatione vniuersa continentur, sicut vbi fit mentio de substantia, patrimonio, bonis, & similibus, *l. cogi, in princ. ff. ad Trebell.* Natt. *cons. 48. per totum,* vbi per *l. si quis à liberis. §. de alimentis, ff. de liber. agnosc.* infert ad illud notabile, quo cauetur, patrem teneri alere filios pro modo facultatum, & per *l. indictione, C. de ann. & tribut. lib. 10. cum similib.* infert ad aliud notabile de collecta, quæ debet imponi pro modo facultatum.

Appell. XCIV.

Familia.

1 *Familia appellatione in dubio venit familia continè seu passiuè, comprehendendo omnes agnatos, etiam transuersales.*

2 *Descendentes solùm ab ipso testatore, non autem transuersales veniunt familia appellatione, vbi constat illum sensisse de familia actiuè, seu effectiuè, & maximè si additum sit prenomen aliquod possessionum.*

3 *Familia recta & transuersalis vbi vocata esset, intelligitur de transuersali respectu suorum descendentium inter sese.*

4 *Transuersales de familia veniunt appellatione familia, quando dispositio facta ad fauorem familia non potest verificari in descendentibus.*

5 *Transuersales veniunt appellatione familia quando vocatio esset facta expresso nomine illius.*

6 *Transuersales veniunt appellatione familia quando testator habuit rationem ipsius familia, non personarum, & quando testator prius vocasset descendentes, & in defectum descendentium vocasset proximiores de familia, vt* num. 7. *& quando esset vocata familia & agnatio, vt* num. 8.

9 *Tibertus Decian. quid consuluerit in casu vocationis familia sibi occurrente, refertur, &* Hippol. Rimin. num. 19. Menoch. num. 12. & Peregr. n. 12. & 13.

14 *Fœmina cõprehenduntur familia appellatione, etiam si dicatur quòd bona remaneant in familia, vt* n. 15. *cuius contrarium* n. 16.

17 *Fœmina non veniunt appellatione familia quando testator expressit proprium nomen familia.*

18 *Fideicommissum quando tacite vel expressè est relictum pro conseruandis bonis in agnatione, fœmina sunt exclusa.*

19 *Testator quando vocasset masculos de familia, vel de illis tacitè sensisset, fœmina non veniunt.*

20 *Fœmina non veniunt ad fideicommissum relictum familia, quando extat statutum exclusiuum fœminarum.*

21 *Fœmina non veniunt appellatione familia quando ex communi vsu loquendi homines non solent sentire quod illa veniant.*

22 *Testator vbi constituit fideicommissum successiuum, & duraturum in familia, non veniunt fœmina appellatione familia.*

23 *Testator quando fœminas dotauit, censetur illas excludere a fideicommisso relicto familia.*

24 *Familia appellatione non veniunt fœmina quando testator proprias filias exclusit eas dotando, & heredes fecit.*

25 *Fœmina nupta venit ad fideicommissum, quod testator voluit remanere in familia.*

26 *Contrarium qui teneant, & componuntur* num. 31. & 32.

27 *Filia nupta per nuptias desinit esse de familia testatoris.*

28 *Filia nubendo familia patris imponit finem, & dicitur augere familiam viri.*

29 *Filia nubendo non dicitur de cognomine paterno.*

30 *Vidua dicitur de familia viri, retinet domicilium, & gaudet priuilegio dignitatis.*

33 *Gener & nurus veniunt familia appellatione.*

34 *Familia appellatione late sumpto vocabulo veniunt omnes, qui ferunt eadem arma & insignia.*

35 *Bastardi non comprehenduntur familia appellatione.*

36 *Familia appellatione in prohibitione alienationis non comprehenduntur extranei vltra quartum gradum, nisi facta sit per verba pracisa & vniuersalia.*

37 *Familia appellatione in testamento quando plures sunt familia eiusdem cognominis, venit illa, de qua ipse testator natus est.*

38 *Familia aggregata dicitur esse de stirpe & sanguine illius familia, cui aggregata est.*

FAMILIÆ appellatione licèt in dubio veniat 1
familia continuè, seu passiuè comprehendendo omnes agnatos, etiam transuersales, ex adductis per Gabr. *cons. 132. q. 6. num. 59. lib. 2.* cum aliis traditis per Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. lib. 3. interp. 3. dub. 1. solut. 11. n. 26.* & per Rot. *in Romana fideicommissi de Micinellis, 17. Iunij 1615. coram Patriarcha Pamphilio,* impressa per Farin. *decis. 707. num. 6. p. 1 recent,* Card. Seraphin. *decis. 1438. num. 4.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 645. num. 3. & 4.* 2
tamen quando constat testatorem sensisse tantùm de familia actiuè, seu effectiuè, tunc veniunt solùm descendentes ab ipso testatore, non autem transuersales, vt aduertunt Sim. de Prætis *citato loco,* Ruin. *cons. 153. num. 10. lib. 2.* Paris. *cons. 51. num. 10. & cons. 88. num. 36. lib. 2. & cons. 1. num. 59. lib. 3.* Socin. iun. *cons. 91. num. 61. lib. 2.* Roland. à Valle *cons. 70. n. 75. lib. 3.* Menoch. *cons. 30. num. 13. & 14. & cons. 106. num. 216. & cons. 125. num. 15. cum seqq. & cons. 633. & cons. 732. num. 40. cum seqq. & cons. 875. num. 25. in fine, & cons. 1093. num. 22.* vbi quod non continentur fratres, *& cons. 1177. num. 6. & de præsumpt. lib. 4.*

*lib.4.præſ.*88.*num.*2. Peregr. *de fideicom.art.*12.*n.* 26. *& conſ.*31.*lib.*8.*& conſ.*57.*lib.* 5. Intrigl. *de ſubſtitut. cent.*3.*q.*81.*num.* 3. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.*3.*cap.*645.*num.* 5. Surd.*conſ.*247.*num.* 12. & alij citati a Rot.*deciſ.*707.*num.*3.*p.* 1. *recent.* vbi in terminis de quibus in ca agebatur quod teſtatos ſenſerit tantùm de ſua familia, viſum fuit colligi ex verbis teſtamenti, ibi, ſed quantom Deo placuerit Caſale io eiuſdem familia remaoere debeat, ponderando illud pronomen, *eiuſdem*, quòd denotat perſonalitatem, ſecundùm Iura ibi citata, & quòd videatur teſtatorem ſenſiſſe de familia effectiuè quando additum fuiſſet aliqood pronomen poſſeſſiuum, veluti, *ipſius*, vel *ſua*, tradunt Menoch *conſ.*233.*num.*20. *&* 21.*& conſ.*1171.*numer.* 5. Seraph. *d. deciſ.* 1438. *num.*11.Gabr.*conſ.*132.*num.* 60. *lib.* 1. quos refert & ſequitur Stephan. Gratian. *d.cap.*645. *num.* 5. Rota *in Romana Iurispatronatus* 15. *Martij* 1630. *coram R.P.D. Merlino*, *verſ quoniam reſpondebant*, & ſubdit quòd quoties vocatur familia ipſius teſtatoris, venit ſolùm familia effectiuè, & citat Pariſ.*conſ.*51.*num.* 5. *verſ.item propter.lib.*2. Cephal.*conſ.*510.*num.*13. Menoch.*de præſum.lib.*4 *præſ.*88.*num.*2.*& conſ.*233 *n.*21. *& conſ.* 1177.*num.*5. Peregr *conſ.*31.*num.* 3. *lib.* 4. *& conſ.*149.*num.*18.*verſ.* 3. *lib.* 5. Quæ quidem Rotæ deciſio *in d. Romana iurispatr.* reperitur impreſſa *tom.*5.*recent.deciſ.*362.vbi *num.*5.citat plures Doctores tenentes ſub familiæ nomine intelligi ſolum de effectioa.

3 Amplia procedere etiam quòd vocata eſſet familia recta, & tranſuerſalis, non intelligitur de tranſuerſali reſpectu ſuorum deſcendentium inter ſeſe, vt reſoluit Menoch.*conſ.*1577 *num.*9.*verſ.non obſtant verba*, quem refert & ſequitur Fuſar.*de ſubſtit.q.* 351. *num.*30.

4 Limita primò, quando diſpoſitio facta ad fauorem familiæ non poterat verificari in deſcendentibus, vt quia non extarent, vel quia vocati eſſent illi, qui non poterant habere filios, vt Sacerdotes, nam tunc appellatione familiæ venirent tranſuerſales de familia, ita Ruin.*conſ.*149.*num.*8,*lib.*2. Cephal. *conſ.*66.*num.*15.*& ſeq* Menoch.*conſ.*106.*num.*229.*& conſ.*424.*num.*12.*& conſ.*1171.*n.*22.*&* 1177. *num.* 8. Peregr.*conſ.*42.*lib.* 2. quos refert, & ſequitur Fuſar. *d.q.*351.*n.*31.

5 Limita ſecundo, quando vocatio eſſet facta expreſſo proprio nomine familiæ, quia tunc, & tranſuerſales venirent, vt tenent Crauet.*conſ.*800. *col.* 1. Hieron.Gabr.*conſ*232.*num* 58.*lib.*1. Peregr.*conſ.*16. *num.*11.*lib.*3.*& conſ.*31.*num.*9.*in fin. lib.* 4. Quamuis contrarium, imò tranſuerſales non venire, etiam ſi expreſſum ſit nomen proprium familiæ, teneant Socin. ſen. *conſ.* 40. *col.* 6. inter conſ. Curt. ſen. & alij, quos refert, & ſequitur Menoch. *conſ.* 732. *num.*42.

6 Limita tertiò, quando teſtator habuit rationem ipſius familiæ, non perſonarum? nam tunc & tranſuerſales venire benè exiſtimant Menoch. *conſ.* 44. *num* 12. Hieron. Gabr. *conſ.*124.*num.* 59. *lib.* 1. vbi poſt alios citatos dicit, quòd quis in familia relinquit, dicitur habere rationem familiæ, non perſonarum, & ideò venire omnes agnatos, qui de eadem familia ſunt, licèt non eſſet ſanguine coniuncti, refert, & ſequitur Fuſar.*d.q.*351.*n.*8.

7 Limita quartò, quando teſtator priùs vocaſſet deſcendentes, & in defectum deſcendentium vocaſſet proximiores de familia, quia tunc clarè conſtat teſtatorem ſenſiſſe de omnibus agnatis, Peregr. *conſ.*47.*n.*10.*verſ.verum*, *lib.*2.

8 Limita quintò, quando vocata eſſet familia, & agnatio, quia tunc veniunt & tranſuerſales; & hoc ob vim verbi, *agnatio*, quòd comprehendit omnes per virilem ſexum coniunctos, *l.vlt.§.*1.*in fin. ff. de gradib.* Pariſ.*conſ.* 22. *num.* 604. *cum ſeqq. lib.*3. Decian.*conſ.*86 *num.*18.*& ſeq.lib.*3. Menoch. *conſ.*424. Peregr *conſ.*149.*num.*22.*lib.* 5. Fuſar. *d. quæſt.* 351. *num.*40.

9 Retenta igitur ſupradicta ſententia limitata, & ampliata extant, tamen in contrarium plures grauiſſimorum Iuriſconſultorum reſolutiones, quæ vel accipiendæ ſunt ſtricto modo in terminis, de quibus agunt, vel reducendæ ad terminos limitationum prædictarum, vel omnino reiiciendæ; ſuper quibus manum imponere non curaui, ſed eorum loca ſtudioſo lectori indicare operæ pretium, duxi. Et in primis in medium profero Tiber. Dec. *conſ.* 86.*num.*18.*verſ. tertiò*, *lib.* 3. vbi conſuluit in caſu, in quo teſtator tribus maſculis, filiis inſtitutis, & ſubſtitutis eorum deſcendentibus, adiecit hæc verba; *Quia intentio D.teſtatoris eſt, quòd bona ſua conſeruentur in maſculos legitimos, & naturales de familia, & agnatione præfati D.Teſtatoris*, & Decian. vlt hoc caſu reſultare fideicommiſſum non extantibus deſcendentibus ad fauorem maſculorum tranſuerſalium de illa familia.

10 Hippol Rimin.*conſ.* 482. vbi teſtator inſtitutis filiis, & ſubſtitutis deſcendentibus maſculis, excluſis fœminis prohibuit bona alienari, his verbis additis; *Quia voluit bona ipſa perpetuò manere in familia*, &c. conſuluit Rimin. extinctis omnibus deſcendentibus maſculis fideicommiſſum durare ad fauorem tranſuerſalium de familia.

11 Menoch.*conſ.*424. vbi teſtator inſtitutis filiis, & reciprocè ſubſtitutis, & eorum deſcendentibus maſculis prohibuit alienationem bonorum, ad hoc vt bona ipſius teſtatoris conſeruarentur in familia in perpetuum, & Menoch. concludit extincta deſcendentia maſculina fideicommiſſum extare ad fauorem tranſuerſalium de familia.

12 Peregrin *conſ.*16. *dub.* 2. *lib.* 5. vbi teſtator inſtituerat Paulum nepotem ex fratre, & illi ſubſtituerat eius deſcendentes maſculos, & poſtea adiecit prohibitionem, his verbis, *Item voluit, quòd bona, in quibus D. Paulum, & eius filios inſtituit, & ſubſtituit, non poſſint vendi, alienari, nec aliquo modo transferri extra familiam maſculinam de Marcheromibus del Vlmo per contractum, nec vltimam voluntatem*, &c. quia vult dicta bona non exire familiam maſculinam, vt ſuprà, ſed perpetuò, & in infinitum remanere in dicta familia maſculina. Mortuo Paulo hærede cum deſcendentibus maſculis, ſed poſtea extincta deſcendentia maſculina Pauli, tenuit Peregrin. agnatos tranſuerſales del Vlmo cenſeri vocatos: & ſecundùm hanc opinionem in eadem cauſa conſuluiſſe, & obtinuiſſe refert Fuſar. *d. quæſt.* 351. *ſub num.*52.

13 Idem Peregr *conſ.*149.*lib.* 5. vbi teſtator filiis inſtitutis & ſubſtitutis eorum deſcendentibus in infinitum prohibita fuit alienatio bonorum verbis amplis, adiecta ratione: *Quia firma intentio D. teſtatoris eſt quod bona ſemper extent in domo, & familia*, &c. Et Peregr. concludit tranſuerſales de familia extincta deſcendentia maſculina cenſeri vocatos, & pluribus comprobat, vt apud eum.

14 FAMILIÆ appellatione comprehenduntur fœminæ, vt colligitur ex *l.fin. C.de verb.ſignif & ex l.voluntas, C.de fideicom.& ex Auth.de reſtit.fideicom.* & in ſpecie tenent Aloyſ.*conſ.*51.*numer.*12. *& conſ.* 5602.*num.*4.*lib.*2. Pariſ.*conſ.*33.*num.* 44 *& ſeqq.lib.*1. *& conſ.* 40. *num.*33. *& conſ.*51. *numer.*12.*& conſ.*63. *num.*4.

num.4. & cons.88. num. 10. lib. 2. Alciat. cons. 632. in fine, Socin. iun cons. 94. num. 10. lib. 1. & cons. 2. n. 13. cum seqq. lib. 2. Roch. de Curt. de iurepatr. verb. competent, num. 2. Fab Turret. cons. 77. num. 1. lib. 1. Pancit. cons. 94. num. 36. Rimin. iun. cons. 383. num. 1. lib. 1. Cephal. cons. 663. num. 13. lib. 3. Marzar. in epit. de fideicom. lib 2. quaest. 43. Bursat. cons. 1. num. 35. lib. 1. Sfort. Odd cons. 46. n. 39. cum seqq. & cons. 68. num. 17. Card. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 3. tit. 12. num. 6. Sim de Praet. de interpr. vlt. volunt. fol. 293. num 66. & seq. & fol. 332 num. 10. Mascard. de probat. concl. 1236. num. 43. Menoch. cons. 197. num. 37. cum seqq. & cons. 680. n. 11. cum seqq. & cons. 730. num. 12. & de praesumpt. lib. 4 praes. 88. num 3. Peregr. cons. 15. num. 7. lib. 4. & consil. 42. num. 8. in fin. & cons. 58. lib. 5. & de fideicom. art 22. n. 16. Intrigl. de substitut. centur. 8. q. 83. num. 2. Surd. cons. 96. num. 6. Rustic. in l. cum auus, lib. 1. cap. 5. num. 4. ff. de condit. & demonstrat. Hieron Gabr cons 132. q. 4. num. 32. cum seqq. lib. 1. Cardin. Tusch practic conclus. tom. 2. lit. D, concl. 222. n. 4 Fusar de substit. q. 352. à principio, Rot. decis. 283. n. 1 apud Farin. p. 1. recent.

15 Amplia vt procedat appellatiuum huiusmodi, etiam si dictum esset vt bona remaneant in familia; nam tunc foemina non erit exclusa, vt tenent Soc. sen. cons. 127. n. 8. lib. 2. Socin. iun. cons. 2. num. 14 & num. 18. lib. 2. Bursat. cons. 157. num. 40. cum seqq. lib. 2. Odd. cons. 46. num. 46. cum seqq. & cons. 68. num. 18. Amplia etiam quamuis dictum esset, vt conseruarentur in familia, nam & foemina erit admittenda, cùm sit de familia, licèt eius filij non comprehendantur, quia de familia testatoris, Card. Mantic d. lib. 8. tit. 12. n. 7. vers. item si relictum, Decian. cons. 7. n. 12. lib. 1. Menoch. cons. 197. n. 41.

16 Verùm quia non desunt qui contrariam opinionem sectentur; ideò eorum auctoritates intelligendas esse in casibus in quibus testator tacitè, vel expressè senserat de masculis, & de conseruandis bonis in agnatione, benè obseruat Sfort. Odd. d. cons. 46. num 49. cum seqq. Quando autem senserat de masculis, & de conseruandis bonis in agnatione, ac proinde foeminas noluerit succedere, petendum est ex coniecturis in hac re per Doctores afferri solitis.

17 Prima igitur coniectura erit, quando testator expressit proprium nomen familiae, vt quando dixit remaneret in domo, vel familia de Fontana, quia tunc cùm per solos masculos conseruetur agnatio, foeminae erunt exclusae, Hieron. Gabr. cons. 132. lib. 1. & Sfort. Odd. d. cons. 46. num. 53. Peregr. de fideicom. art. 25. num. 25. & num 47. ad med. vbi dicit per expressionem nominis familiae censeri habitam rationem agnationis, prout illum refert Fusar. d. quaest. 352. num. 9.

19 Secunda coniectura est, quando fideicommissum tacitè, vel expressè est relictum pro conseruandis bonis in agnatione; quia tunc foeminae essent exclusae, vt resoluunt Sim. de Praet. de interpret. vlt. volunt. fol. 293. num. 67. & fol. 337. num. 10. & cons. 361. num. 14. & seq. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 8. Hieron. Gabr. cons. 132. num. 38. cum seqq. lib. 1. Ceph. cons. 251. num. 48. cum seqq. Crauet. cons 180. num. 1. & cons. 800. num. 6. cum seqq. Bursat. cons. 228. num. 46. lib. 3. Honded. cons. 75. num. 14. cum seqq. lib. 1. Menoch. de praesumpt. lib. 4. praesumpt. 88 num. 5. & cons. 197. num. 48. & 49. & cons 680 num 24 Peregr. de fideicom. art. 25. num. 47. & cons. 23. num. 10. lib. 3. & cons. 149. n. 23. cum seqq. lib 5. Surd cons. 96. num. 18. & 27. lib. 1. Anch. Regien. lib. 1. q 72. n. 31. & alij quos refert, & sequitur Fusar. d. q. 351. n. 10. vbi num. 12. cum seqq. declarat quid dicendum sit in casu huius coniecturae masculi non extarent.

Tertia coniectura est, quando testator vocasset 19
masculos de familia, & idem etiam, si tacitè de masculis sensisset; nam tunc foeminae non venirent, vt scribunt Menoch cons. 95. num. 127. & cons. 197. num. 64. in fin. & Sfort. Odd. d. cons. 46. num. 42. & 51. Peregr. de fideicomm. art. 14. num. 39. & art. 25. n. 47. & cons. 58 num. 6. lib. 5. & plures alij, quos refert, & sequitur Fusar d. q. 352. n. 15.

Quarta coniectura est, quando extat statutum 20
exclusiuum foeminarum, quia tunc ad fideicommissum relictum familiae non venirent foeminae, vt sentiunt Card Mantic. d. lib. 8. tit. 12. n. 7. & 10. Ceph. cons. 252. n. 23. lib. 2. Honded. cons. 75. n. 25. lib. 1. Menoch. de praes. 88 n. 4. Peregr. d. art. 25. num. 59. in fin. & cons. 58. lib 5. Fusar. d. q. 352. num. 16. cum seqq. idipsum intelligentes quando extant masculi, nam tunc verum est foeminas esse exclusas, sed masculis non extantibus, illas censeri eo casu vocatas.

Quinta coniectura est, quando ex communi vsu 21
loquendi hominis non soient sentire quòd foeminae veniant appellatione familiae, vt scribunt Grat. cons. 67. num. 14. cum seqq. lib. 2. Socin. iun. cons. 168. num. 59. lib. 2. Gozad. cons. 79. num. 7. Hieron. Gabr. consil. 132. num. 45. lib. 1. Menoch cons. 197. num. 20. Honded. cons. 75. num. 11. lib. 1. qui testantur ex communi vsu loquendi foeminas nuptas non dici de familia patris, sed viri, prout eos refert Fusar. d. q. 351. n. 18.

Sexta coniectura est, quando testator constituit 22
fideicommissum successiuum, & duraturum in familia, vt quia adessent verba in substitutione, quae perpetuitatem important, puta, in infinitum, vel in perpetuum, Nat cons. 676. n. 42. Crauet. consil. 180. num. 1. Sim. de Praet. de interpret. vlt volunt. fol. 290. num. 36. Alex. Raud. de analog. lib. 3. cap. 13. num. 27. Hieron. Gabr. cons. 132. q. 4. num. 40. lib. 1. vbi admittit, aliis concurrentibus, aliàs non, Surd. cons. 96. num. 27. & seq.

Septima coniectura est quando testator foemi- 23
nas dotauit; nam isto casu foeminae non censebuntur vocatae, secundùm Caualcan. decis. 16. n. 6. p. 3. Menoch. cons. 197. n. 53. vers. decimò, Hieron. Gabr. d. cons. 132. q. 4. num. 41. lib. 1. vbi subdit, quòd quando foeminas dotauit testator, censetur aliud voluisse illas habere praeter dotem, & sine dubio quando prohibuit eas plus habere. & notat. Rota coram Duran. decis. 123. num. 3. & 4. quòd familiae appellatione, dum extant masculi, non veniunt familiae, quando testator illos expressè à masculis distinxit.

Octaua coniectura est, quando testator proprias 24
filias exclusit eas dotando, & masculos haeredes fecit; nam si exclusit proprias filias, fortiùs praesumendum est voluisse excludere omnes remotiores: & ita in specie scribunt post multos à se relatos, Menoch. cons. 197. n. 52. & Fusar. d. q. 352. n. 23. vbi reprobat Paris. Peregr. & alios.

FAMILIAE appellatione venit foemina nupta ad 25
fideicommissum, quòd testator voluit remanere in familia, vt per text. in l. pater nubentis, & in l. filium emancipatum, ff. de collat. dot. & in l. fin. C. de verbor. signif. tenent Paris. cons. 23. num. 45. lib. 2. & cons. 88. num. 20. lib. 2. & cons. 35. col. 1. & 2. & cons. 81. n. 20. & 24. lib 4. Socin. iun. cons. 2. n. 16. lib. 2. Gozad. consil. 34 n. 10. Bertach. de Episc. p. 4. n. 143. Dilect. de art. testan. tit. de substit. cap. 22. per totum. Decian. cons. 77. num. 30. & seq. lib. 1. Hieron. Gabr. q. 195. n. 3. lib. 1.

Mascard.

Mascard. *de probat. conc.* 1236. *num.* 42. & Sfort. Odd. *conf.* 46. *n.* 41. *&* 44. Velasq de Auendaño *l.* 40. *Tauri gloss.* 9. *num.* 14. Peregr. *de fideicom. art.* 14. *num.* 37. *& art* 21. *n.* 25. *& conf.* 42. *num.* 9. *cum seqq. lib.* 5. Menoch. *conf.* 171. *num.* 32. *& conf.* 420. *num.* 18. *&* 32. Anchar. Regien. *lib.* 3. *q.* 41. *n.* 15. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 3. *lit. F, concl.* 75. *n.* 1.

26 Verùm fœminam nuptam non esse de familia testatoris, ac proinde non admitti ad fideicommissum, quod testator voluit remanere in familia, tenent Rimin iun. *conf.* 115. *n.* 51. *lib.* 3. Crauet *conf.* 731. *n.* 3. Hieron. Gabr *conf.* 132. *q.* 4. *lib.* 1. Gutier. *conf.* 3. *n.* 6. Octauian *Pedemon. decis.* 127. Menoch. *conf.* 197. *n.* 46. *& seqq. & n.* 58. *& conf* 680. *n.* 25. *& conf.* 730. *n* 12. *& conf.* 1032. *n.* 17. *& conf.* 1070. *num.* 30. Honded. *num* 9. *& seq. & num.* 19. *&* 28. *lib.* 1. Alex. Rauden. *de analog. cap.* 12. *n.* 27. *& seq. & conf.* 142. *num.* 111. *& seq. lib.* 2. *vlt. vol um.*

27 Cuius quidem sententiæ illud potissimùm fundamentum est, quòd filia nupta non est de familia testatoris, sed per nuptias desiuit esse de illa, Octau. *d. Pedemon. decis.* 127. *n.* 1. Menoch. *conf.* 197. *num.* 48.
28 Honded *conf.* 76. *n.* 10. *lib.* 1. Tum quia filia nubendo familiæ patris imponit finem, & dicitor illam extinguere, & augere familiam viri, Menoch. *conf.* 384. *num.* 31. Honded. *conf.* 75. *n.* 15 *lib.* 1. vbi *n.* 16. subdit,
29 quòd fœmina nubendo non potest conseruare agnationem patris, imò nec dicitur de cognomine paterno, vt notat Octau. *d. decis.* 127. *num.* 1. *ad med.*
30 Quod in tantum verum est, vt quamuis sit vidua dicatur de familia viri, retineat domicilium, & gaudeat priuilegio dignitatis, vt resoluit Roland. à Valle *cons.* 86. *n.* 6. *& seq. lib.* 2. quem refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 8. *lit. V. concl.* 204. *n.* 8.

31 Hæc vltima opinio absque dubio procederet, vel quando ad fideicommissum vocati sunt nobiles de familia, quia filia nupta non retinet nobilitatem familiæ patris, vt in hac specie considerarunt Honded. *cons.* 75. *n.* 10. *lib.* 1. & Decian. *conf.* 7. *n.* 34. *lib.* 1. Vel quando fideicommissum esset relictum pro conseruandis bonis in agnatione, & familia, vt pariter in specie probarunt Menoch. *conf.* 95. *n.* 56. *& conf.* 397. *n.* 49 Octau. *d. Pedemont. decis.* 127. *n.* 4. Honded. *conf.* 75. *n.* 16. *& n.* 28. *vers. tertio dicitur, lib.* 1. Peregr. *in tract. de fideicom. art.* 14. *num.* 37. *vers. quamuis; & conf.* 31. *n.* 7. *lib* 4.

32 Prima verò, & principalis maximè retinenda esset quando fœmina nupta fuisset alicui de sua familia; nam satis diceretur conseruasse familiam, & agnationem, vt aduertunt Crauet. *conf.* 656. *n.* 10. *& conf.* 831. *num.* 3. *&* 6. *conf.* 877. Paris. *conf.* 1. *n.* 58. *cum seqq. lib.* 3. & Sfort. Odd *conf.* 40. *n.* 60. *in fin.* Menoch. *conf.* 730. *n.* 12. Aloys. Ricc *in praxi rerum fori eccles. resol.* 158. *n.* 4. Card. Mant *de coniect. vlt. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *n.* 10. vbi dicit ex verisimili mente testatoris hanc fœminam in familia nuptam præferri debere cæteris agnatis masculis remotioribus, Rot. *in Florentina fideicommissi de Cambiis* 9. *Iunij* 1617. *coram R. P. D. Dunozetto*, vbi subdit prædictos Doctores procedere, & loqui quando sunt vocati proximiores de familia, vel quando vocatur familia; secus quando testator gradatim substituit vnam litteram alteri, & earum descendentes masculos exclusis fœminis, nam cùm masculus natus ex fœmina etiam nupta in familia non dicatur masculus ex masculo, in eo non verificatur ista qualitas, iuxta ea quæ tradunt Belloo. iun. qui ita distinguit, & respondit *conf.* 2. *a* 72. *vsque ad fin.* Alex. Rauden. *conf.* 3. *n.* 25. *&* 16. *lib.* 1. vbi conciliat opiniones Socin. iun. *conf.* 16. *per totum lib.* 4. Curt. iun. *conf.* 117. *col. pen.* Beroi. *conf.* 96. *num.* 12, *&* 13. *lib.* 2. sicuti in feudo exclusiuó fœminarum consanguinei non excluduntur ab vtrinque coniunctis, nam vinculum cognationis non attenditur, idem Bellon. *d. conf.* 1. *n.* 75. Tiraq. *de retract. lig.* §. 14. *glos.* 2. *num.* 10. Crass *conf.* 31. *num.* 3. provt & in emphyteusi, Abb. *conf.* 81. *num.* 28. Card. Mant *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 28. *n.* 48. Idem est in statuto exclusiuo fœminarum, nam vinculum maternum exclusum, & impertinens non attenditur, Abb. *d. conf.* 81. & fuit dictum in Romana de Lante 24. Ianuarij 1582. coram sanctæ mem. Clemente VIII.

Familiæ appellatione veniunt gener, & nurus *l. vlt. C. de verb. signif* Ranch. *concl.* 297. *part.* 1. Cardin. Tusch. *tom.* 3. *lit. E. concl.* 75. *n.* 2. *&* 3. Eusar. *de substit. q.* 351. *n.* 2. 33

Familiæ appellatione, lato sumpto vocabulo veniunt omnes, qui ferunt eadem arma, & insignia, vt tradit Menoch. *de præsumpt. lib* 4. *præs.* 81. *n.* 12. *ad finem*, quem refert Ant. Monach. *Florent. dec.* 71. *n.* 16. 34

Familiæ appellatione non comprehenduntur bastardi, vt scribunt Bart. *in l. tutelas n.* 3. *ff. de capit. dimin.* Molin *de primog. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 45 *cum seqq.* Castil. *l.* 17 *Tauri. verb.* de sus hijos. *vers. quæro filii.* Garc. Gilon. *de priuileg. seu exempt. explicat. n.* 149. *cum seqq.* 35

Familiæ appellatione in prohibitione alienationis non comprehenduntur extantes vltra quartum gradum, nisi facta sit per verba præcisa, & vniuersalia, puta quia testator dicit, quòd vult bona sua perpetuò apud suos, seu in familia remanere; quia tunc in infinitum venirent, ita Dec. *conf.* 23. *num.* 4. & Steph. Manchin. *concl.* 228. *p.* 4. 36

Familiæ appellatione in testamento, quando plures sunt familiæ eiusdem cognominis, ex præsumpta quadam mente venit illa, de qua ipse testator natus est dumtaxat, Alex. *conf.* 213. *num.* 1. *& seq. lib.* 1. Paris. *conf.* 51. *n.* 5. *&* 10. *vol* 2. Menoch *conf.* 233. *n.* 16. *& seq. & conf.* 106. *n.* 218. *&* 226. Rot. in Ilcinen. iurispatronatus 18. Decembris 1615. coram bonæ mem. Raboldo, impressa per Farin. *decis.* 697. *n.* 6. *p.* 1. *recent.* vbi *n.* 7. subdit familiam aggregatam dici esse 37
de stirpe, & sanguine illius familiæ, cui aggregata est, refert Steph. Grat *discept. forens. tom.* 5. *cap.* 930. *n.* 14. & antea *tom.* 4. *cap.* 645. *n.* 6. 38

Familiæ suæ, vel eius appellatione in testamento veniunt descendentes à testatore, vt per Menoch. *conf.* 1177. *n* 5. *&* 6. vbi *n.* 7. subdit quòd testator vocans familiam vt in ea bona conseruentur, censetur solùm vocasse suam, & *num.* 10 ait quòd familiæ suæ rectæ, siue transuersali relictum, intelligitur de transuersalibus inter se, à testatore tamen descendentibus. 39

Familiæ appellatione, vbi conditio imponitur, vt hæres, seu legatarius contrahat matrimonium cum aliqua de familia, venit persona in gradu permisso à Iure Canonico, quamuis obtineri possit dispensatio, quia verba testamenti intelligenda sunt secundùm Ius commune, non secundùm speciale, quod per dispensationem obtineri potest, *l. fin. ff. de his qui veniam ætat. impetr.* ita docet Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 11. *tit.* 18. *n.* 6. quem refert, & sequitur Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *disp.* 53. *n.* 9. 40

Appell. XCV.

Familia seruilis.

1 *Familiæ appellatione comprehenduntur domestici omnes*

omnes, & in seruitio existentes.

2 *Famil a appellatione pro qua farnarius, vel molendinarius se obligauit, venit illa, qua in eadem mansione, vel sub eadem clane viuit.*

3 *Familia appellatione in legato relicto comprehenditur ille, qui testatori inseruiebat in officio custodia viridarij.*

1 FAMILIÆ appellatione comprehenduntur domestici omnes, & in seruitio existentes, *l. ædiles, ff. de ædilit. edict. l.* 1. §. *familia, ff. de vi, & vi armata*, Matth. de Afflict. *in tract. de iure prothom.* §. 3. *num.* 6. Alexand. *cons.* 178. *in prin. lib.* 6. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 3. *lit. F, concl.* 75. *num.* 5. Intellige verum, si habitant in eadem domo, & non in diuersis, nec diuisim, secundùm Boër *dec. s.* 213. *num.* 13. & 15. Castill. *l.* 17. *Taur. verb.* di sus hijos, *vers. quæro filij*, Gatc. Girond. *de priuileg. & exempt. explicat. n.* 194. *cum seqq.* Ferret. *in consilitus*. Carbalen. *glos.* 1. *n.* 336 *cum seqq.*

2 FAMILIÆ eiusdem appellatione, pro qua fornarius, vel molendinarius se obligauit, venit illa, quæ in eadem mansione, vel sub eadem claue viuit, ita Boër. *decis.* 213. *num.* 1. 3. & 4. Cardin. Tusch. *d. tom.* 3. *lit. E, concl.* 431. *num.* 4. de quo tamen latiùs *infra Appell* 96. *n.* 2.

3 FAMILIÆ appellatione in legato illi relicto comprehenditur ille, qui testatori inseruiebat in officio custodis viridarij, & ipsius expensis viuebat, ac in eiusdem imperio existebat, quæ omnia faciunt, vt quis dicatur de familia, *l. pronunciatio*, §. *seruitutum, ff. de verb. signif. d. l.* 1. §. *familia*, latè M. n Iof. *reg.* : *q.* 19. *num.* 1. & 2. & *reg.* 32 *q.* 10. *num.* 3. in t rminis Steph. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *c.* 533. *num.* 27.

APPELL. XCVI.

Familiares.

1 *Familiarium appellatione qui verè & propriè veniant, ostenditur.*

2 *Testator vbi reliquit fideicommissum suis familiaribus, veniunt ij, quos testator circa se, & sui cultus gratia tenebat, continuos commensales domi sua.*

3 *Familiarium appellatione in interdicto qui veniant, ostenditur.*

4 *Familiares Papæ qui dicantur, ostenditur.*

5 *Familiarium Episcopi appellatione ad Ordines accipiendos veniunt illi, qui per triennium cum Episcopo fuerint commorati, & præsentes inseruierint.*

6 *Cardinales veniunt appellatione familiarium Papæ.*

1 FAMILIARIVM appellatione, verè illi comprehenduntur, qui expensis illius, cuius dicuntur familiares, continuò viuunt, & morantur cum eo, indeque continui commensales dicuntur, *cap. sicut nobis de verb. signif. lib.* 6. vbi Franc. *num.* 4. *vers. sextò nota*, Anchar. *cons.* 198. *D. R. num.* 2. Ægid. Bellam. *cons.* 20. *num.* 9. *vers. de familiaribus*, Ludou. Gom. *in regul. de impetrant. benefic. vacant. per obitum famil. quæst.* 13. *in princip* vbi, quòd duo debent concurrere copulatiuè, quòd scilicèt inseruiant actu, & viuant expensis domini, Mascard. *de probat. concl.* 755. Christoph. de Pace *ad leges Styli, l.* 31. *num.* 16. *cum seqq.* Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 3 *lit. F. concl.* 72. *num.* 1. & 19. vbi *num.* 30. idem dicit de consanguineo, si to, aut coniunctò, & *n.* 3°. subdit, quòd familiaris dicitur qui etiam non est actualiter in seruitio, nec viuit expensis domini, quando recessit tempore ad tempus; & *num.* 41. quòd sufficit commensalitas, licèt sit extra domum, & quòd sufficit pars in pecunia, licèt non in speciebus.

FAMILIARIVM appellatione vbi testator reliquit fideicommissum suis familiaribus, veniunt ij, quos testator circa se, & sui cultus gratia tenebat continuos commensales domui suæ, *l. alimenta*, §. *libertis, in fine, ff. de alimen. & cibar. legat.* Barbat. *cons.* 82 *col.* 3. *lib.* 6. Castren. *cons.* 140. *Præmissis allegationibus, num.* 2 *lib.* 1. Bero *quæst.* 33. *num.* 3. & 4. Selua *in tract. de benefic. p.* 3. *q.* 11. *num.* 22. Gig. *in tract de pension. q.* 25. *n.* 5. Simon. de Præt. *de interpret. vlt. volunt. fol.* 190. *n.* 35. quos refert, & sequitur Fusar. *in tract. de substit. q.* 376. *num. vnico.* 2

FAMILIARIVM appellatione etiam in odiosis, dum scilicet interdicitur Petrus cum familia, continentur omnes, qui sunt de domo illius, & sub potestate paterna, ac dominatiua, putà serui, & famuli in eadem domo viuentes, vel quia expensis domini aluntur, vt Oeconomus, & alij Officiales, quamuis habitent extra domum. Ita scribit Henriq. *in sum. lib.* 13. *cap.* 48 §. 5. *vers. nomine.* 3

FAMILIARIVM Papæ appellatione, quoad effectum reseruationis, veniunt omnes referendarij, & alij Officiales ex palatio Apostolico panem habentes, Prothonotarij, Subdiaconi, Auditores Rotæ, Acolyti, Cubicularij, etiam honoris nuncupati, Scutiferi, Secretarij, literarum Apostolicarum scriptores, Milites S. Petri, reliquique officiales Romano Pontifici pro tempore existenti in Palatio deseruientes, aut custodiam facientes, licèt in eodem non habitauerint, nec habitent, nec in tinello comederint, nec comedant: ita colligitur ex Constitutionibus Pauli 3. & Iulij etiam 3. necnon *ex reg.* 1. 5. & 6. *Cancell.* vt tradunt Card Tusch. *d. tom.* 3. *lit. F, concl.* 73. *num.* 1 Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 51. *num* 16. *cum seqq.* 4

FAMILIARIVM Episcopi appellatione, ad Ordines accipiendos veniunt illi, qui per triennium cum Episcopo fuerint commorati, & præsentes inseruierint: non tamen illi, qui absunt, licèt sumptibus Episcopi vixerint ad formam Concil. Triden. *sess.* 23. *de reformat. cap.* 9. & ita tradunt Maiol. *de irregular. lib.* 4. *c.* 2. *num.* 5. Salzed. *ad Bernard in pract. c.* 16. *vers. tertius casus*, Ugolin. *de potest. Episc. cap.* 16. §. 4. Prosper. de Augnst. *in additionibus ad Quaran in sum. Bullarij, verb. ordo, vers. limita in eo*, Molfes. *in sum. tract.* 2. *cap.* 2. *num.* 8. *cum seqq.* & alij plures per me *de offic. & potest. Episc. p.* 2. *alleg.* 5. *n.* 6. vbi *n.* 18. quæro, an magister curiæ Episcopalis appellatione familiarium Episcopi veniat ad hunc effectum. 5

FAMILIARIVM Papæ appellatione veniunt Cardinales, Oldrad. *cons.* 48. *Ius commune*, Ludou. Gomez *Episcop. Sarnen. decis.* 10. *lib.* 1. post decisiones impressas Reuerendissimi Domini mei Coccini Rotæ Decani. 6

APPELL. XCVII.

Famulus.

1 *Famulorum appellatione in legatis veniunt tantùm famuli tempore testamenti.*

2 *Pistor, fornarius, molendinarius, seu barbitonsor promittens*

promittens seruire pro tota familia, si illa nimium creuerit, non tenebitur nisi pro modo familiæ, quæ extabat tempore conuentionis.

3 *Famulorum appellatione in priuilegiis veniunt famuli futuri.*

4 *Famuli personarum habentium priuilegium celebrandi vel diuinis interessendi tempore interdicti, ad diuina audienda, seu celebranda licitè admittuntur, vt etiam alij eorum loco subrogati si infirmi, seu absentes sint.*

1 FAMVLORVM, seu familiæ appellatione vbicunque sit legatum à testatore, continentur tantùm famuli tempore testamenti, *l. si ita, de auro & arg. leg.* Capell. Tholos. *decis.* 190. Bonacos. *de famulis* *q.* 21. Vnde Pile. *q.* 48. *arg. cap. quanto, de consib.* resoluebat, quòd si pistor, vel fornacius, aut similes conueniant pro parua pensione coquere panes pro tota familia, quæ postea nimium creuerit, non tenebuntur, nisi pro modo familiæ, quæ extabat tempore conuentionis, idémque in molendinario, vel barbitonsore, & similibus, cum quibus similes conuentiones fieri frequens est, eadem ratione resoluunt omnes, qui Pilæum sequuntur, latè prosequuntur Ias. *in l. quominus. ff. de fluminib. à n.* 136. Albert. Brun. *de augm. concl.* 10. Boët. *dec.* 213. *n.* 9. Roland. à Valle *cons.* 1. *n.* 173. *lib.* 2. Thesaur. *decis.* 216. Card. Tusch. *tom.* 3. *lit. F, concl.* 45. *n.* 3 Rodet. *de annuis redditib. lib.* 2. *q.* 15. *n.* 95. Valasc. *cons.* 58. *à n.* 4. *tom.* 1. Perez de Lara *de anniuer. & capell. c.* 16. *n.* 7. *cum seqq.*

3 FAMVLORVM appellatione in priuilegiis veniunt famuli futuri, ac proinde, priuilegium concessum pro se, & famulis, ad ipsos extenditur, ita

4 Bonacos. *d. tract. d. famul. q.* 26. Vnde quia famuli singularium personarum, habentium priuilegium ve tempore interdicti celebrare, vel diuinis interesse possint, ad Diuina audienda, seu celebranda eodem tempore licitè admittuntur, iuxta tex. *in cap. licèt, vers. cùm concedatur, de priuileg. lib.* 6. cum latè traditis per Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 181. Vgol. *de censur. tab.* 5. *c.* 8. §. 4. *v.* 1. Sayr. *in simili tract. lib.* 5. *cap.* 5. *n.* 29. *cum seqq.* Henriq. *in sum. lib.* 13. *cap.* 48. §. 5. ideò vno, vel pluribus ex famulis absentibus, aut infirmis, totidem alios assumi posse absque fraude, notant Nauar. & alij post illum proximè citati, & ex Ioan Andr. *in regul.* Qui sentit, *lib.* 6. pluribúsque aliis comprobat Sord. *cons.* 262. *n.* 35.

APPELL. XCVIII.

Fideiussor.

FIDEIVSSORIS idonei appellatione venit ille, qui habet stabilia, vel multa mobilia, quæ æquivaleant valori litis, de qua agitur, & quod sit facilis ad conueniendum, ita Ias. *in l.* 2. *in princ. ff. qui satisd. cogan.* Card. Tusch *practic. conclus. tom.* 3. *lit. F, concl.* 351. & *tom.* 7. *lit. S, concl.* 41. *n.* 1. Sord. *decis.* 29. *n.* 11. vbi *num.* 12. subdit, quòd illa bona debet possidere in loco iudicij, Farin. *in praxi crimin. q.* 33. *num.* 79. *cum seqq.* Cardos. *in prax. iudic. & Aduocat. verb. fideiuss. num.* 31. Muscatel. *in praxi ciuili p.* 3. *glos. expensis, n.* 48. Maur. *in tract. de fideiussorib. p.* 1. *sect.* 2. *c.* 2. *n.* 38. *cum seqq.* Henriq. *in simili tract. cap.* 8. *num.* 53. *cum seqq.* Vnde secus si mobilia possideat, quia tunc cùm de facili asportari possint, pro idoneo non habetur, Farin. *in praxi crimin. q.* 34. *n.* 80. quos refert Maur. *eo loc.*

APPELL. XCIX.

Filius.

1 *Posthumus non venit filiorum appellatione, nisi ex indiciis appareat testatorem de eo sensisse.*

2 *Posthumus venit appellatione filiorum in institu.*

3 *Nati solum tempore testamenti, vel mortis testatoris veniunt filiorum appellatione ad fideicommissum purum, vel in diem certam relictum.*

4 *Filiorum appellatione ad fideicommissum purum veniunt nondum nati, vbi cunque ex aliquibus coniecturis potest colligi testatorem de nascituris post eius mortem sensisse.*

5 *Nati & concepti post testatoris mortem veniunt in fideicommisso puro appellatione filiorum, quando testator vocasset filios alicuius, qui testamenti tempore filios non habebat, vel in numero plurali vocasset filios illius, qui vnum tantùm habebat.*

6 *Nascituri veniunt appellatione filiorum in fideicommisso puro quando vocati essent fily plurium, quorum vnus habebat filios, alius non.*

7 *Filiorum appellatione in fideicommisso puro, vel in diem certam relicto, veniunt nati post mortem testatoris quando dispositio esset concepta verbis vniuersalibus.*

8 *Fideicommissum quando esset relictum filiis alicuius, eius tamen tunc viuentis contemplatione, nunc debebitur etiam natis post mortem testatoris.*

9 *Nati etiam post mortem testatoris veniunt appellatione filiorum ad fideicommissum sub conditione, dummodo intra tempus purificatæ conditionis.*

10 *Concepti habentur pro natis ad sui fauorem.*

11 *Testator vocans filios per pronomen, suos, ad fideicommissum relictum sub conditione, videtur sentire etiam de natis post eius mortem, dummodo nascantur intra tempus purificatæ conditionis.*

12 *Filiorum & heredum appellatione veniunt fily etiam non heredes.*

13 *Legitimi fily cantùm, non verò naturales nec spurij veniunt appellatione filiorum, quando ipsi positi sunt in conditione ad excludendum substitutum, sed contrarium verius, n.* 19.

14 *Naturales vocatur filius non admittuntur ad maioratum successionem.*

15 *Naturales non admittuntur ad fideicommissum relictum filiis, maximè si verus filius esset relictum.*

16 *Verba verè & naturaliter in conditionibus operteo intelligi.*

17 *Naturales non continentur in concessione emphyteusis pro se & filiis.*

18 *Beneficium* l. hac edictali §. ex imperfecto. C. de testam. & *dispositio* l si vnquam, C. de reuoc. donat. *non prodest illegitimo.*

20 *Naturales non veniunt appellatione filiorum quando ipsi positi sunt in conditione ad excludendum substitutum, si constiterit testatorem voluisse eos excludere.*

21 *Legitimi necessariò requiruntur vbi dictum fuerit, si decesserit sine* liberis legitimis, & naturalibus, vel ex legitimo matrimonio procreatis.

22 *Naturales substitutum non excludunt, si testator est in dignitate constitutus, nisi, & ipse testator naturalis sit, vt n.* 23.

24 *Filia propter masculos excluduntur, non debent excludi si testamentum à fœmina factum proponatur.*
25 *Naturale substitutum excludunt quamuis testator sit nobilis, si ipse in alia testamenti parte de naturalibus fecit mentionem.*
26 *Filia testatoris si sit qua grauatur restituere, si sine liberis decesserit, non admittuntur naturales etiam legitimati, vt n.28.*
27 *Impudicitia qualibet mascula in fœminis fœdior, & detestabilior est, quam in viris.*
29 *Vxor si virum grauauerit sub ea conditione, si sine filiis decesserit, minimè de filiis naturalibus mariti intellexisse videtur.*
30 *Vxores filios naturales viri sui odio habent.*
31 *Substitutus, si filius legitimus sit, & naturalis ipsius testatoris, non excluditur à naturali filio grauati.*
32 *Spurij odiosi sunt, & legibus incogniti, nec filiorum nomine habentur digni.*
33 *Spurij non excludunt substitutum sub conditione, si sine liberis, &c. etiam generalibus verbis prolata.*
34 *Cōditio, si sine liberis, quando adiicitur persona, qua filios legitimos habere non potest, sed solùm spurios, de quibus intelligatur ostenditur.*
35 *Illegitimi, an, & quando veniant in legis dispositionibus, qua filiorum faciunt mentionem remissiuè.*
36 *Legis ratio quando est certa, & omnibus filiis aequaliter conuenit, de omnibus etiam illegitimis est intelligenda.*
37 *Illegitimi sine venia parentes suos in ius vocare non possunt.*
38 *Parri..dij pœna omnes etiam illegitimos, complectitur.*
39 *Patri non solùm filiam legitimam, sed etiam naturalem, & spuriam in matrimonium ducere prohibetur.*
40 *Illegitimos comprehendunt pœna imposita filiis reorum*, l.maiestatis diuinæ, & humanæ.
41 l.si vnquam. C.de reuocand donat. *etiam in naturalibus locum obtinet.*
42 *Legis ratio si solis legitimis conueniat, de his tantùm intelligi debet.*
43 *Filij quinque illius, qui se à tutela excusare intendit, debent esse legitimi.*
44 *Filij omnes veniunt in legum dispositionibus, quotiescunque materia subiecta, vel legis ratio, & mens non repugnat.*
45 l.hac consultissima, § ex imperfecto, C. de testam. *habet locum etiam in filiis naturalibus.*
46 l. qui duos 10. §. cùm in bello, ff. de rebus dub. *aequè locum habet in legitimis, & in naturalibus.*
47 *Statutorum in dispositione veniunt naturales, nisi ratio statuti solis legitimis conueniat.*
48 *Filia continentur appellatione filiorum.*
49 *Masculinum concipit fœmininum.*
50 *Filiorum appellatione an filia comprehendantur ex improprietate, aut secundùm propriam significationem diuersa sententia.*
51 *Filij appellatione fœmininum non continetur ex vi verbi, nec ex communi loquendi vsu, sed aliquando per interpretationem extensiuam.*
52 *Filiorum appellatione si non ex verbi proprietate, saltem ex communi vsu loquendi filia comprehenduntur.*
53 *Filiorum appellatione veniunt filia, etiamsi vocati essent filij legitimi, & naturales.*
54 *Pœnalibus, & odiosis veniunt omnia, qua sublata verborum significatione continentur.*
55 *Filiorum appellatione in materia etiam pœnali, & odiosa, nisi diuersa ratio militet in masculo, & in fœmina.*
56 *Verba in contractibus à communi loquendi vsu interpretationem accipiunt.*
57 *Filia veniunt in forma concessionis emphyteusis accepta pro se, & filiis.*
Maior vbi vocatus fuerit eius appellatione comprehenditur etiam filia maior. ibid.
58 *Testator vbi vocauit filios masculos, tunc filia non veniunt, nec dicuntur vocata etiam post masculos.*
59 *Testator quando in vna parte testamenti vocauit masculos, si in alia parte fecit mentionem de filiis, eorum appellatione veniunt filia, quando non sunt coniectura in contrarium.*
60 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum, quando in ciuitate extat statutum exclusiuum fœminarum.*
61 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum, quando testator fecit substitutionem pro agnationis conseruatione.*
62 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum, quando testator discretiuè loquutus fuit de masculis, & fœminis.*
63 *Testator quando propinquiores fœminas exclusit instituendo masculos, & illis substituit filios, tunc solùm masculi dicuntur vocati.*
64 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum in testamentis, quando extat statutum quòd verba testamentorum intelligantur ad litteram.*
65 *Masculinum quando cum aliqua qualitate exprimitur, non concipit fœmininum.*
66 *Filia non veniunt appellatione filiorum quando testator apposuit qualitatem filio vocato, qua non conuenit fœmina.*
67 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum, si ex eo absurdum, seu plures improprietates sequerentur, vt n.68.*
69 *Fœmina non veniunt filiorum appellatione, quando repugnat communis loquendi vsus.*
70 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum quando ex consuetudine homines non solent bona illa relinquere fœminis; vel fœmina esset incapax bonorum, vt n.71.*
72 *Primogenituram perpetuam pro se, filiis, & descendentibus, vbi testator constituit, non censetur intellexisse de fœminis.*
73 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum de iure Longobardorum.*
74 *Fœmina non veniunt appellatione filiorum, quando substituta esset pia causa.*
75 *Adoptiui filij non veniunt filiorum appellatione, ac proinde in fideicommissis, & conditione, si sine liberis substitutum non excludunt.*
76 *Adoptiui filij veri non sunt.*
77 *Adoptiui in contractibus, feudis, & maioratu non veniunt appellatione filiorum.*
78 *Adoptiui filij, an, quando, & quibus casibus veniant appellatione filiorum, & substitutum excludant ostenditur.*
79 *Arrogati non veniunt appellatione filiorum.*
80 *Filij spirituales veniunt in fideicommissis, & conditionibus appellatione filiorum, nisi ex verbis, aut mente testatoris id specialiter colligatur.*
81 *Legitimati an veniant appellatione filiorum in fideicommissis, relictis filiis remissiuè.*
82 *Nepotes quòd veniunt sub nomine filiorum, qui teneant*

teneant Doctores referuntur, & qui negent, n. 83. concordantur verò n. 84.

85 Pronepotes veniunt appellatione nepotum.

86 Nepotes in dubio filiorum appellatione non continentur in contractibus.

87 Emphyteusis quando est accepta pro se, & filio quem nominauerit, non potest nominare nepot.

88 Nepos sub filiorum appellatione inclusi non sunt, quando sumus in substitutione facta in contractu.

89 Declaratur tex. in c. 1. §. si & clientulus, de alienat feud.

90 Filiorum nomine si ij deficiant veniunt nepotes in emphyteusi, & in maioratu, vt n. 91.

92 Nepos an aliquo casu extantibus filiis primi gradus admittatur remissiuè.

93 Nepotes in dubio non veniunt appellatione filiorum in legis dispositionibus, nisi ex verbis, aut efficaci coniectura colligatur mens legis, quòd voluerit dispositionem suam ad nepotes extendi, vt n. 94.

95 Declaratur text. in l. filium habeo ff. ad Maced.

96 Nepotes legitimi Presbyterorum non cadunt sub prohibitione, ne in Ecclesiis, quas aui obtinuerunt, valeant ministrare.

97 Pœna l. quisquis, §. filij C. ad leg. Iul. maiestat. an nepotes comprehendat ostenditur.

98 Nepotes in dubio appellatione filiorum non veniunt in priuilegiis, nec in testamentis, aut tutela datione, vt n. 99.

100 Nepotes filiorum appellatione illis deficientibus admittuntur, quando dispositio futurum respicit euentum, aut tempore mortis ipsius grauati non extabant filij, sed tantum supererant nepotes ex eis.

101 Filius quando venit, & ex eo nepos, tunc filius solus admittitur filiorum appellatione.

102 Filius, & nepotes ex alio filio, quando extarent, tunc filius præferri debebit, & solum censeretur vocatus nepos non extantibus filiis.

103 Nepotes veniunt appellatione filiorum, quando dispositio esset facta à iurisperito, secùs ab idiota, & imperito.

104 Nepos venit appellatione filiorum, vbi testator in vita illum vocabat filium, & eum vt filium tractabat.

105. Nepotes veniunt appellatione filiórum, quando testator vocauit natos, & nascituros.

106 Nepotes veniunt appellatione filiorum, quando sumus in dispositione de sui natura habente tractum successiuum, & perpetuum.

107 Nepotes veniunt sub nomine filiorum quando ratione agnationis, & pro conseruandis bonis in familia fideicommissum esset relictum.

108 Nepotes filiorum appellatione continentur, vbi testator vocauit filios in stirpes, & non in capita.

109 Nepotes filiorum appellatione veniunt quando aliàs sequeretur absurdum, & irrationale.

110 Nepotes quando ab intestato vnà cum filiis erant successuri testatori, tunc debent admitti ad fideicommissum.

111 Nepotes veniunt quando testator vocauit filios in infinitum, vel in perpetuum.

112 Nepotes censerentur exclusi, si testator vocasset filios primi gradus.

113 Nepotes censerentur exclusi, si vocarentur filij aliqua qualitate, quæ non inesset nepotibus, vel quando nominatim filiis relictum esset.

114 Filiorum appellatione non veniunt nepotes, vbi testator vocauit filios cum dictione, meis.

115 Verbum, superstites, habet vim expressionis proprij nominis, & ad filios primi gradus iam nominatos est restrictum, nec extenditur ad nepotes.

116 Filiorum appellatione veniunt nepotes, quando tempore vocationis impossibile erat extare filios primi gradus.

117 Monasterium habetur loco filij, & facit deficere conditionem, si sine liberis, ac substitutum excludit.

118 Monasterium capax bonorum in communi admittitur ad maioratuũ successionem, & ad emphyteusim, ad quam vocatur filius.

119 Testamentum posthumi agnatione rumpitur.

120 Testamentum antea factum rumpitur per professionem in religione capaci incommodi emissum.

121 Ratio decisionis tex. in c. in præsentia, de probat. enucleatur, & n. 122. & 123.

124 Monasterium facit deficere conditionem, si sine liberis, & substitutum excludit etiam in foro Conscientiæ.

125 Bigamus grauatus monasterium ingressus ex dispensatione Papæ, facit deficere conditionem si sine liberis, & excludit.

126 Monasterium facit deficere conditionem si sine liberis, etiamsi monachus grauatus apostataret.

127 Substitutio, an & quando euanescat, si grauatus fiat clericus Ecclesiæ sæcularis in sacris constitutus, ostenditur, & n. 128.

129 Grauatus quando esset ingressus monasterium incapax bonorum in communi, non deficit conditio substitutionis.

130 Substitutus an admittatur statim quod grauatus emiserit professionem in Religione bonorum incapaci in communi, an verò mors naturalis ipsius grauati debeat expectari, ostenditur, & n. 131. & 132.

133 Monasterium non excludit substitutum quando non successit grauato, quia repudiauit hæreditatem.

134 Monasterium caret iure excludendi substitutum, vbi ingressus grauati in illud non habuit effectum.

135 Monasterium non excludit substitutum si grauatus facit in illo professionem, sed tamen irritam.

136 Monasterium non excludit substitutum si grauatus illud fuerit ingressus, non vt Religionem profiteretur, sed vt ibi pœnitentiam ageret.

137 Substitutio euanescet si grauatus efficiatur oblatus sit, & sua tradens Ecclesiæ sæculari, vel si in manibus Episcopi obtulerit se monachalem regulam seruaturum.

138 Pia causa vbi substituta est, nullo modo excluditur per professionem grauati, sed succedit post mortem naturalem grauati monasterio interim bonis gaudente.

139 Procedit quamuis causa pia substituta sit minus pia quàm monasterium.

140 Procedit etiam quamuis pia causa non esset immediatè substituta.

141 Testator vbi partim substituisset causam piam, & pro alia parte aliquem priuatum, grauato profitente postea in Religione capaci, si causa illa substituta non sint re, aut verbis coniuncta, monasterium succedit in eam partem causa profana priuati, & causa pia succedit in suam.

142 Filius alter testatoris si esset substitutus, succedet ille in fideicommisso excluso monasterio vbi grauatus professus fuit, quicquid contrarium teneant relati, num. 148.

144 Monasterium excluditur à substituto si ille esset aliquis

aliquis de familia adiecta ratione, & causa, quia vult bona conseruari in agnatione & familia.

145 *Grauatus si priusquam fuisset monasterium ingressus instituisset haeredem extraneum, tunc substitutus erit admittendus excluso monasterio.*

146 *Conditioni si sine liberis, si aliquid adiiciatur, ex quo appareat testatorem de filiis veris & naturaliter genitis intellexisse, tunc substitutus excluso monasterio admittitur, quicquid contrarium teneant relati.num.147.*

148 *Grauatus quando fuit ingressus monasterium vt fraudaret substitutum, tunc substitutioni locus erit excluso monasterio, fraudis vero coniectura quae sint referuntur, vt n.150.& 151.*

149 *Fraus non praesumitur in dubio.*

152 *Monasterium quando quis fuit ingressus blanditiis & suasionibus Praelati, tunc monasterium non succedit, sed substitutus erit admittendus.*

153 *Conditio* si sine liberis, *quando respuerет personam testatoris, licèt ipse non relictis liberis ingrediatur Religionem, non excludetur substitutus, sed illo excluso monasterio succedet.*

154 *Statutum, vel consuetudo quando extat quòd verba testamentorum ad literam intelligantur, tunc substitutus succedet monasterio excluso.*

155 *Statutum si in ciuitate extat quod monasterium, vel ingressi in illud non succedant, illud seruandum erit.*

156 *Consuetudo quando extat in ciuitate quod monasterium ingressi ab intestato non succedant parentibus & agnatis, monasterium non excludet substitutum.*

157 *Monasteria non succedunt monachis professis in Regno Galliae.*

158 *Monasterium excluditur si conditio,* si sine liberis, &c *apponatur in contractibus onerosis, seu dispositionibus inter viuos.*

159 *Monasterium excluditur quando testator illud expressè exclusisset, vocando substitutum si grauatus haeres sine liberis decederet, quamuis contrarium teneant relati, n.160.*

161 *Testator si dixisset,* si decesserit sine veris filiis, *tunc substitutus excluso monasterio admittitur.*

162 *Monasterio excluso substitutus succedet si dictum fuit,* si decesserit sine filiis masculis.

163 *Monasterium excluditur quando dictum esset,* si decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus, *& succedit substitutus.*

164 *Testator si dixisset,* si decesserit sine filiis, *non secundùm iuris interpretationem, tunc conditio substitutionis non deficit, quamuis grauatus monasterium sit ingressus.*

165 *Substitutio quando esset concepta in hunc modum,* si sine liberis decedat, succedat Titius, & non alius, *tunc substitutus monasterio excluso admittitur.*

166 *Filii Titii quando dispositiuè essent vocati, & eis deficientibus sit datus substitutus, si Titius ingrediatur Religionem, monasterium non excluderet substitutum.*

167 *Grauatus habens filios quando profitetur in Religione, tunc excluditur substitutus, & non succedit monasterium.*

168 *Testator quando haeredi grauato aliquid reliquisset, si monasterium ingrediatur, tunc per substitutum excluderetur monasterium.*

169 *Grauatus quando viuo testatore ingrederetur Religionem post testamentum conditum, tunc non succedet monasterium, sed substitutus.*

170 *Testator quando instituit filium in sacris iam constitutum, aut professum, & ei decedenti absque liberis substituat tertium, tunc voluit clarè bona Ecclesiae, & monasterio praeferri.*

171 *Grauatus qui est purè, vel in diem restituere, si Religionem ingrediatur, tunc substitutus non excluderetur.*

172 *Grauatus restituere si sine liberis decesserit, si ante Religionem habuisset filios, & postea vxore mortua ingrediatur monasterium, tunc veri filii illud excludent.*

173 *Monasterium quando promisisset contentare quod bona remanerent substituto, & propter hoc facta sit professio, tunc illud erit excludendum.*

174 *Sententia si lata sit quod Titio decedente sine filiis succedat Caius, tunc Caius substitutus admitteretur, licet Titius sit monasterium ingressus.*

175 *Monasterium non excludet substitutum vbi quia grauatus fuisset sub alia conditione quàm liberorum, vel nuptiarum.*

1 FILIORVM appellatione non venit posthumus, nisi ex iudiciis appareat testatorem de eo etiam sensisse, vt probat tex. *in l.qui filiabus, ff. de legat.1.* & scribunt multipliciter declarantes Sim. de Praet. *de interpret. vlt. volunt. fol.376.n.6.* Pereg *de fideic. art. 22. n.11.cum seqq.* Fusar. *in tractatu de substit. quaest. 318. num.16.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.6. lit. P, concl. 452.n.1.* vbi *n.2.* post Alex *cons.36. Viso themate, in fine, num. 19. vers. vltimò non obstat. lib.6.* declarat vt procedat in dispositione de praesenti, secùs si de futuro, vel in futurum euentum.

2 Limita in tutelis, in quibus posthumus venit appellatione filiorum, vt sentiunt Bart. *in l si cognatus, col.2. de reb. dub.* dum opponit de *l.placet. ff. de liber & posthum.* Socin. sen. *in d.l si cognatis, n.29. & cons. lib. 73.n.25* Fusar. *d.q.318.n.16.in fine.*

3 FILIORVM appellatione in fideicommisso puro vel in diem certam relicto, veniunt solùm nati tempore testamenti, vel mortis testatoris, non autem pòst, vt per tex. *in l.si cognatis, ff. de reb. dub. & in l.qui filiabus, ff. de leg.1 & in l.cum ita, §.in fideicommisso, ff. de leg.2. & in l.interdum. ff. de leg. praest.* resoluunt Aleiat. *cons.47. & 76. lib.9.* Curt. iun. *cons.57. n.12.* Roland à Valle *cons.70. num.9. lib.3.* Tiraquell. *de retract. leg. §.1. gloss.9. num.84.* Ceph. *cons.262. num. 14. & seq. & cons.659. num.23.* Rimin. iun. *cons.564. n.13.* Simon de Praet. *de interpret. vlt. volunt. fol.201. n.5.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit.8. n.9.* Menoch. *de praesumpt. lib.4. praesumpt. 93. num.1. & cons.106. num.21. & cons.404. & cons. 413. num.8. & cons.496. num.14. & cons.566. num. 3. cum seqq.* Crass. *in §.fideicommissum, q.17.* Surd. *cons.125. n. 35.* Magon. *Florentin. decis.92. num. 42.* Peregr. *de fideicom art.22. n.7. cum seqq.* Rustic. *in l.cum anus. lib 6. cap.12. n 21 ff. de condit. & demonst.* Intrigl. *de substit. centuria 3. q.86. num.1.* Fusar. *in simili tract. quaest.318. à princip.*

4 Limita primò, vbicumque ex aliquibus coniecturis potest colligi testatorem sensisse, & de nascituris post eius mortem, vt in specie sic scripserunt Ruin. *cons.64. num.3. lib.3.* Socin. iun. *cons.172. num.26. & 28. lib.2.* Ceph. *cons.318. num.41.* Petra *de fideicom. q.11. n.602.*

5 Limita secundo, quando testator vocasset filios alicuius, qui testamenti tempore filios non habebat, vel in numero plurali vocasset filios illius, qui vnum

vnum tantùm filium habebat,nam etiam post testatoris mortem nati, & concepti venirent, *l qui filiabus, ff. de leg. 1. l. fin. ff. ad Trebell.* Paris. *cons. 71. lib. 4.* Alciat. *respons. 495. num. 1.* Ceph. *cons. 318. num. 24. & cons 659. num. 30.* Bellon. *cons. 50. n. 6.* Menoch. *cons. 1. num. 179. & seq. & cons. 97. n. 75. & 81.* & *cons. 106. num. 66. cum seq. & con. 496. num. 15. vers. secundò, & cons. 528. n. 37. cum seqq & cons. 822. a princ.* Peregr. *de fideicom. art. 22. n. 10. & 16* Hieron. Gabr. *cons. 130. num. 8. lib. 1.*

6 Idem est, quando vocati essent filij plurium, quorum vnus habebat filios, alius non, nam & de nascituris testatorem sensisse dicendum est, quia videtur testatorem habuisse eandem affectionem ad parentes filiorum, ideò & nati post mortem testatoris admitti debent vt inter eos seruetur æqualitas, ita Peregr *d. art. 22. num. 10. ad medium*, Sim. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol. 515. num.* 104. Menoch. *cons. 404. num. 6. & cons. 528. n. 40. & cons. 822. num. 12.*

7 Limita tertiò, quando dispositio esset concepta verbis vniuersalibus, quia tunc nati post mortem veniunt, vt scribunt Sim. de Præt. *d. fol. 515. num.* 106. & Peregr. *d. art. 22. n. 18.* verba enim generalia referuntur ad futura, *l. cum pater, §. filia tua, ff. de leg. 2.* vbi notat Bart.

8 Limita quartò, quando fideicommissum esset relictum filiis alicuius, illius tamen tunc existentis contemplatione, & fauore, quia tunc debebitur etiam natis, post mortem testatoris, iuxta ea, quæ resoluunt Ruin *cons. 30. dub. 1. lib. 2.* & Peregrin. *d. art. 22. n. 19.*

9 Filiorvm appellatione in fideicommisso relicto in diem, vel sub conditione, veniunt nati etiam post mortem testatoris, dummodò intra tempus purificatæ conditionis nascantur. Ita docent Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloss. 5. n* 190. Alciat. *cons. 32. num. 13. & cons. 79. n. 1. lib. 9.* Crauet. *cons. 212. num. 6.* Roland. à Valle *cons. 70. num. 11. lib. 3. & cons. 38. n. 3. lib. 4.* Rimin. iun. *cons. 75. num. 38. & cons. 482. n. 64. & cons. 564. num. 13. 14. & 22.* Ceph. *cons. 318. n. 23. & cons. 659. dub. 3.* Molin. *de primog. lib. 3. c. 6. num. 49.* Sim. de Prætis *de interpret. vlt. volunt. fol. 327. num. 47. & fol. 514. num. 91. cum seqq.* Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 14.* Hieron. Gabr. *cons. 117. num. 37. & cons. 130. n. 8. lib. 1.* Decian. *cons. 1. num. 194. & num. 335. lib. 1. & cons. 37. num. 12. lib. 4.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. presumpt. 93. n. 3. & cons. 1. num. 191. & cons 106. num. 78. cum seqq. & cons. 566. n. 6 cum seqq.* Honded. *cons. 70. n. 54. & lib. 1. cons. 49. n. 10. cum seqq. lib. 2.* Petr. *de fideicomm. quæst. 12. n. 584. cum seqq.* Peregr. *in simili tract. art. 22. n. 69. cum seqq.* Fach. *controuers. lib. 4. cap. 88.* Alexand. Rauden. *Pisana decis. 14. num. 23. cum seqq.* Intrigl. *de substitut. centur. 3. quæst. 86. num. 3. cum seqq.* Fusar. *in simili tract. q. 358. num. 33.*

10 Amplia primò, vt procedat etiam quòd essent concepti tempore euenientis conditionis, licèt postea nascantur, vt voluerunt Molin. *de primog. lib. 1. cap. 6. num. 49.* Menoch. *d. cons. 106. n. 29. & cons. 128. num. 17. & consil. 414. num. 16. & consil. 566. num. 8. & lib. 4. præsumpt. 94. n. 4.* Intrigl. *de centur. 3. quæst. 86. num. 5.* Ratio est, quia concepti habentur pro natis ad sui commodum, *l. qui in vtero ff. de statu hom.* Menoch. *cons. 412. num.* 16. Vtrum autem si nati post euentum conditionis sint pares in gradu cum natis tempore existentis conditionis possint concurrere cum eis, vel si sunt proximiores reuocent bona à iam admissis remotioribus, latè pro vtraque parte disputat Fusar. *d. q. 317. cum multis seqq.*

Amplia secondo, etiam quando testator vocasset 11
filios per pronomina, *meos*, vel *suos*, vt tenent Paris. *cons. 36 lib. 2.* Petr. *de fideicom. quæst. 11. n. 581.* vbi dicit, ita fuisse iudicatum, & consuluit Roland. à Valle *cons. 39. lib. 4.* contra quem tamen in eadem causa consuluit etiam Menoch. *cons. 106. num. 168. cum multis seqq.* sed obtinuisse Roland à Valle, ac in Senatu Mediolan; secundum eius opinionem fuisse iudicatum, asserit Peregr *d. art. 22. num. 71.* quorum opinionem sequutus est Fusar. *d. quæst. 38. num. 42. vers. ego certè, cum seqq.*

Filiorvm & hæredum appellatione veniunt 12
filij etiam non hæredes, nam dum testator vocauit filios, vocauit licèt non sint hæredes, quando verò adiecit, *& hæredes*, intellexit de hæredibus extraneis, non autem voluit addere qualitatem hæreditariam filiis, maximè cum dictio illa, *&*, fiet ampliatiuè, & extensiuè, non autem restrictiuè, *l. ea tamen adiectio. ff. de leg. 3.* & ita in specie sentiunt Ruin. *cons. 1. n. 2. & cons. 16. num. 2. lib. 1.* Dec. *cons. 41. lib. 4.* Craoet. *cons 131. num. 7. in fine*, Peregr. *de fideicom. art. 32. n 18. & cons. 59. num. 5. cum seqq. lib. 5.* quos refert, & sequitur Fusar. *de substit. quæst. 360. num. 17. cum seq.* quicquid dicant Anton. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de verb. signif. concl. 3. n. 2.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 8 tit. 14. n. 11.*

Filiorum apellatione, an, & quando veniant soli legitimi, & admittantur naturales, seu spurij.

APpellatione filiorum, quando ipsi sunt positi 13
in conditione, veniunt soli legitimi, non autem spurij, aut etiam naturales, qui subinde substitutum non excludunt, *l. generaliter, §. cum autem, C. de instit. & substit.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. susceperunt liberos, num. 56. C. de reuocand. donat.* Bald. *cons. 168. Proponitur, n 3. vers. & in substitutione lib. 5.* Paleoth. *de noth. & spur. cap. 17. a n. 2.* Emman Costa *in cap. si pater, verb absque liberis, n 4. cum seqq. de testam. lib. 6.* Anton. Gabr. *commun. tit. de fideicom. concl. 2. num. 67. cum seqq.* Menoch *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 78. n. 2.* Ceuall. *commun. contra communes, quæst. 164.* Fochin. *controuers. Iuris, lib. 4. cap 51. & cap. 60.* Card. Tusch. *practic. concl. tom. 3. lit. F, conclus. 373. n. 1.* Aloys Ricc. *in collect. decis. p. 3. collect. 493.* atque alij, de quibus Alphan. *collect 660. & seq.* & ad maioratuum succes- 14
sionem, quòd vocatis filiis naturales non admittantur, comprobat Molin. *de primog. lib. 3 cap. 3. à n. 41.* & post multos, quos refert & tradit Flores de Mena *variar. quæst. lib. 1. quæst. 16. §. 1. per totum*, & ad fidei- 15
commissum relictum filiis, quod non admittantur naturales, resoluunt Ang. *cons. 366.* & Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 7 n. 4.* maximè si veris filiis esset relictum fideicommissum, vt declarant idem Mantic. *d. tit. 7. num 6.* & Peregr. *de fideicomm. art. 12. n. 79. & seq.* quos refert, & sequitur Fusar. *de substit. quæst. 314. n. 1. cum seqq.*

Quorum opinio multis nititur fundamentis, & 16
primò confirmatur auctoritate text. *in l. filium diffinimus, ff. de his qui sunt sui, & in c. 1. 25. quæst 7.* & ex doctrina gloss. *verb. liberi, in Clem. 1. de Baptism.* recepta per multos, de quibus Duen. *reg 36. limit 8.* & Rojas *de successíon. cap. 15. num. 2.* Secundò, quia in conditionibus verba verè, & naturaliter oportet intelligi, *l. 2. & l. C. de his qui veniam ætat. impetr.* solos autem filios legitimos verè esse filios, bene probat text. *in l. vlt. ff. de iure deliber.* ibi verum filium accipi oportet, in quo licèt Trebatius à Labeone dissentiat,

Iabolenus tamen auctor illius legis Trebatij sententiam non probat, etsi in eo casu, quo testatorem de naturali quoque sensisse apparet, quasi dum contrarium non apparuerit, regula, sit quòd naturales non admittuntur, vt post Abb. in cap. in præsentia, n. 17. de probat. aduertit Costa in l. posthumus. §. & quid si tantùm, n. 5. n. 74. ff. de liber. & posthum. Tertiò facit qui verisimile non videtur vocantem filios ad fideicommissum, de his intellexisse, qui illicitè, & in peccato suscipiuntur, tum ex regula text. in l. filius ff. de condit. institut. iuncta gloss. in cap. faciat 23. q. 2. rom, quia videntur patres ad delinquendum inuitari, si huiusmodi filij cum peccato suscepti ad fideicommissum admittantur, contra reg. l. conuenire, ff. de pactis dotal. cum similibus, tum denique, quia huiusmodi filij neque Patri, nec Deo, nec hominibus amabiles, sed potius odiosi sunt, cap. si gens 56. dist. & vti tales fideicommisso non comprehenduntur, neque de his videtur testator sensisse, iuxta reg. l. Lucius 90. § Lucius Titius, ff. de legat. 2. quo argumento vtuntur Ceuall. citato loco, & Cald. Pereira de nominat. emphyt. quæst. 19. num. 31. Quartò confirmatur, quia in concessione emphyteutica pro se, & filiis naturales non contineri, notant Angel. in d. l. generaliter, Dec. in d. cap. in præsentia, num. 46. Ias. Rip. & alij, quos refert Cald. Pereira d. quæst. 19. num. 9. quòd in emphyteusi Ecclesiastica de Iure communi, vt indubitatum, resoluunt omnes in d. cap. in præsentia, vt testantur Paleoth. d. tract. de nothis & spur. cap. 21. & multi, de quibus Burg de Pace quæst. 3. ciuil. num. 42. Garc. Falcon. reg. 197. Gam. Lusit. decis. 347. num. 2. quorum fundamentum sumitur ex reg. d. l. generaliter. iuncto vulgati argumento de contractibus ad vltimas voluntates, de quo tandem facit, quia in legis dispositione appellatione filiorum solos legitimos venire ad varios casus notant scribentes in princip. Instit. de patria potest. & in l. 2 § remittit, ff. de excusat. tutor. Sic beneficium, l. hac consultissima, § ex imperfecto, C. de testament. non prodesse illegitimis notant Doctores communiter, vt per citatos à Tiraq. d. verb. susceperit liberos, n. 60. Valasc. consult. 94 num. 6 quod etiam de constitut. d. l. si vnquam, notant Doctores communiter, vt testantur Tiraq. num. 56. Paleoth. cap. 34. & Valasc. n. 6. proxime citatis locis. Marta Pisana decis. 17.

19 Verùm contrariam sententiam & regulam affirmatiuam tenent Doctores, communiter resoluentes etiam in hoc casu naturales substitutum excludere, ita omnes in d. cap. in præsentia, vt post gloss. ibi verb. absque liberis, notant Felin. num. 21. Dec. num. 37. Manu. num. 25. & Beroi. n. 216. consentiunt Bart. Angel. & Alexand. num. 6. in l. ex facto, § si quis rogatus, ff. ad Trebell. ex quibus ab omnibus receptum fatetur Corras lib. 1. miscel. cap. 7. num. 1. & alij quos referunt & sequuntur Duen. reg. 353. Card. Mantic. de coniect. vltimar. volunt. lib. 11. tit. 9. à num. 5. Peregr. de fideicom. art. 18. à num. 39. & 45. pro quibus adducitur auctoritas tex. in d. § si quis rogatus, vbi refertur Papiniani sententia, scribentis naturalem filium deficere, vt deficiat conditio si sine liberis, & in l. vlt. ff. de iure deliber. vbi Iabolen. expresse probat Trebatij sententiam asserentis appellatione filij naturalem contineri, & in l. Lucius 90. § vlt. in fine, ff. de legat. 2. vbi expressè Scæuola concludit appellatione filiorum naturales quoque contineri; & hæc sententia iam proculdubio receptior est, & veriorem existimo, vt ex infrà dicendis apparebit, ex quibus constabit responsio ad illa, quæ in contrarium suprà adduxi.

20 Declaratur tamen hæc vltima sententia affirmatiua, quòd non procedat, vbi in contrarium appareat de voluntate testatoris, si enim constiterit voluisse naturales excludere, nullatenus admittentur, probatur ex generali reg. l. in conditionibus, ff. de condit. & demonstr. iuncto d. § si quis rogatus, ibi, voluntatis quæstio videtur, iuncto ibi, & voluntate, vbi notant gloss. & scribentes omnes, & in d. c. in præsentia, Paleoth. de nothis, & spur. cap. 27. n. 7. Card. Mantic. d. tit. 9. à num. 1. Menoch d. præs. 78. n. 21. Cald. Pereira de nominat. emphyt. quæst. 19. num. 16. Flores de Mena var. quæst. lib. 2. quæst. 16. à num. 19. Rot. in Cesenaten. bonorum 23. Ianuarij 1608. coram Attrebaten. impressa per Farinac. decis. 145. n. 25. & 13. p. 1. recent.
Deducitur verò hæc testatoris voluntas, vel ex verbis, vel ex coniecturis. Ex verbis, veluti, si dictum sit, si decesserit sine liberis legitimis, & naturalibus, vel, ex legitimo matrimonio procreatis, vel simili forma concipiatur conditio, cùm enim in huiusmodi verbis nulla sit ambiguitas, cessat omnis voluntatis quæstio, iuxta reg. l. ille, aut ille 25. ff. de legat. 3. cum similibus, & in specie obseruant. Rip. in d. § si quis rogatus, n. 3 quem sequuntur Card. Mantic. d. tit. 9. in princ. & Menoch. d. præs. 78. n. 67. 21

Coniecturæ autem ex quibus huiusmodi voluntas solet colligi, pertinent vel ad qualitatem & conditionem testatoris, vel grauati, vel substituti, ex qualitate testatoris, veluti si est in dignitate constitutus, vt probat expressè text. in d. § si quis rogatus, ibi, sed hoc ex dignitate, &c. vbi notant omnes latè explicantes qui in proposito dicantur in dignitate constituti, tradunt Angel. cons. 366. n. 5. & 6. Card. Mantic. d. tit. 9. num. 5. & 7. Card. Tusch. d. lit. F, concl. 173. num. 5. Menoch. d. præ. 78. à n. 23. Peregr. de fideicom. art. 28. num. 47. Cald. Pereira d. quæst. 19. num. 32. Istius autem coniecturæ omnes eam afferunt rationem, quia verisimile non est in dignitate positos voluisse admittere illegitimos, qui infames censentur, vt notant omnes per text. ibi in cap. 1. §. naturales, si de feudo fuerit controu. inter domin. & agn. & per text. in d. cap. si gens 56. dist. & quia nobiles illicitos concubitus abhorrere solent, seu magis debent, l. si qua illustris, C. ad Orfician. ibi illustribus, quibus castitatis obseruatio præcipuum debitum est. 22

Si verò aliunde efficax sumi possit coniectura, 23
quæ illam ex dignitate testatoris prouenientem elidat, veluti si & ipse naturalis sit, tunc non videtur sibi similes odio habuisse, sed magis de eisdem cogitasse, ita ag. text. in d. § si quis rogatus, comprobant Dec. in d. cap. in præsentia, num. 43. ad finem, Paleoth. d. cap. 27. n. 7. Cost. d. verb. absque liberis, n. 42. Cardin. Mantic. d. tit. 9 num. 15. Menoch. d. præs. 78.
num. 34. Peregr d. art 28. num. 46. & confirmatur ex 24
recepta sententia quæ docet quòd in materia in qua filiæ propter masculos excluduntur, non debent excludi si testamentum à fœmina factum proponamus, quia sexum suum odisse videri non debet, ex notabili cons. Anchar. 339 quem sequuntur plures, de quibus Peregr. de iure fisci, art. 25. num. 18. & ad maioratus notant Molin. de primogen. lib. 3. cap. 5. num. 73. Castill. rerum quotidian. lib. 2. cap. 4. n. 143. Cessat etiam hæc eadem coniectura ex nobilitate
testatoris proueniens, si Ipse in alia testamenti parte, 25
de naturalibus fecit mentionem, iam enim tunc in alia parte eos non repellere, sed potius admittere videtur voluisse, vt tradunt Doctores communiter post Bart. ex Dec. & aliis, quos refert Cost. d. verb. si absque liberis, num. 41. adducens text. in cod. cap. cum pater, § volo, de testam. lib. 6. & post Alexand comprobant ex Menoch. d. præs. 78. num. 31. Cald. Pereira d. q. 20.

*d.q.20. num.*17. & ex Angel. *conf.*566.*n.*5. *verf.primò*
fi teftator, tradit Card. Tufch. *d. lit. F*, *concl.* 373.
*num.*3.
26 Secunda coniectura ex qualitate grauati colligi-
tur, veluti fi fit filia teftatoris, quæ grauatur refti-
tuere fi fine liberis deceſſerit, nullatenus enim te-
ftator de filiis naturalibus propriæ filiæ ſenſiſſe vi-
detur, cùm enim honorem filiæ non minus quàm
proprium diligere videatur, iuxta *reg. l. iſti quidem,*
27 *ff.quod metus cauſa*, & in fœminis quælibet impudi-
citiæ macula fœdior, & deteftabilior eſt; quàm in
viris ſecundùm mores noſtros, vt inquit gloſſ. *in*
l.palàm,§.qua in adulterio.ff.de ritu nupt gloſſ.*verb.ca-*
pitali, *cap. Epiſcopus* 12. *q* 2. cum multis aliis, quæ
latè enotnat Tiraq.*ad l* 1 *connub p.*1.*à num.*54.Pinel.
*in l.vlt. num.*16. *C.de bonis mater.* meritò pater de
filiis naturalibus natis ex illicita filiæ ſuæ coniun-
ctione ſenſiſſe non videtur in prædicta conditione,
vt notant Alexand.*n.*6.*in d.§.ſi quis rogatus*, & Dec.
num. 41. ac Mantu. *num.* 16. *in d. cap. in præſentia,*
28 Menoch. *d.præſ.*78.*num.*57.Quæ quidem coniectura
ampliatur vt procedat, etiamſi huiuſmodi filij ſint
legitimi, vt ex Alex.& aliis reſoluit Menoch.*d.lib.*4.
præſ 79.*num.*2. & ad maioratus notat Molin.*d.cap.*3.
29 *num.*34. Huc etiam pertinet caſus ille, veluti ſi vxor
virum grauauerit ſub ea conditione ſi ſine liberis,
minimè enim de filiis naturalibus mariti intellexiſſe
videtur, quia vxores filios naturales viri ſui odio
30 habent, vt ex Capr. *conſ.*131.*n.*1. *&* 7. reſoluit Me-
noch.*d præſ.*78.*n.*72.
31 Tertia tandem coniectura ex qualitate ſubſtituti
deducitur, veluti ſi filius legitimus, & naturalis ſit
ipſius teſtatoris, minimè enim veriſimile eſt vt eum
à naturali filio grauati excludi voluerit, atq. ſumpto
à contrario ſenſu, ex *d. l. generaliter*, *§. cum autem,*
nam ſi ibi filij legitimi cenſentur tacitè vocati, &
ſubſtitutum excludunt, à fortiori ſi ſubſtituti ſint,
excludent naturales, erga quos teſtatoris voluntas
tam euidens non eſt, atque ita inde colligit Salicet.
ibi, ſequitur Ripa *num.*24. & latè tuetur argumen-
tis in contrarium ſatisfaciens, Beroi. *num.* 284. *in*
d.cap. in præſentia, Menoch. *d.præſ.*78. *num.*72. vbi
Salicet ſententiam receptam aſſerit; quamuis con-
tra eam latè ſcripſerit Alexand. *in d.§.ſi quis rogatus,*
*n.*7. *verſ. fallit* 4. eàmque ſequantur alij, ex quibus
hanc partem magis communiter receptam, dicit
Rip. *ibi num.*24.& conſtanter tuentur Sfort.Odd.*in*
*tract.de compendioſa p.*6. *art.*6. *n.*7. Peregr. *d. art.* 28.
*n.*43.*verſ.ampliatur* 2.
32 Declara ſecundò ſupradictam vltimam ſenten-
tiam affirmatiuam procedere tantùm in naturalibus,
non ita in ſpuriis, hi enim odioſi ſunt, & legibus
incogniti, nec filiorum nomine habentur digni,
auth in complexu,C.de inceſtis nupt. auth. quibus modis
33 *natur. effic.ſui*, *§.vlt.collat.*7. ex quibus ita notarunt
Alex. *num.*7. & alij communiter *in d. §. ſi quis roga-*
tus, Abb.*num.*29.Dec.*num.* 39. *verſ. tertia concluſio*,&
omnes *in d. cap.in præſentia*, Card. Mantic. *d.tit.* 9.
*num.*23. Menoch. *d.præſ.*78.*num.*68.Peregr. *d.tract.de*
*fideicom.art.*22.*num.*81.*&* *art.*28.*n.*44. Rojas *de ſuc-*
*ceſſ. cap.*20. *num.*122. Fuſar. *de ſubſtitut. q.*314. *n.*12.
Vnde hæc eadem declaratio procedet non ſolùm
in conditione ſi ſine liberis, prolata ſimpliciter, ſed
etiam ſi verbis generalibus vtatur teſtator, veluti
ſi dixerit, *ſine liberis legitimis*, *& naturalibus*, vel
quoquo modo venientibus, vt contra Alciat. *conſ.*42.*à*
*num.*2.*&* *conſ.*24.*n.*8. *lib.*9. quem ſequitur Menoch.
*d.præſumpt.*78.*n.*69. meliùs reſoluit Card. Mantic.
*d.tit.*9.*n.*25.*cum ſeqq.*
34 Declara tertiò tandem vltimam ſententiam non

procedere, quando conditio *ſi ſine liberis*, adiicitur
perſonæ, quæ filios legitimos habere non poteſt,
ſed ſolùm ſpurios, videtur enim interpretatio non
coniecturalis, ſed neceſſaria quòd de his ſenſerit
teſtator, ne verba maneant otioſa, contra reg. *l. ſi*
quando 112.*ff.de legat.*1.*cum vulgarib.*Cuius doctrinæ
exemplum adducere ſolent aliqui Doctores, quan-
do ſcilicet hæc conditio adiicitur clerico in ſacris,
in quo inferunt quòd cùm legitimos habere non
poſſit, de ſpuriis teſtator videtur ſentire, quod docuit
Bald. *conſ.*363. *num.*7.*vol.*1. Angel.*in l.ſi quis poſthu-*
mos, *ff. de liber. & poſthum.* quem ſequitur Corraſ.
*lib.*3. *miſcel cap.*7.*num.*5. à qua tamen opinione re-
liqui omnes receſſerunt, vt teſtatur, & latè expli-
cat Paleoth.*d.tract.de nothis & ſpur.cap.*28.Menoch.
*d.præſ.*78.*num.*47. quia videtur abſurdum dicere te-
ſtatorem ſenſiſſe in ea conditione de huiuſmodi
filiis nefariis à lege damnatis, & quos habere non
poteſt pater, niſi cum ſummo dedecore, ideóque
ſerui Eccleſiæ fiunt, *cap. cum multa* 15.*quæſt.vlt.* &
deinde, quia manifeſta peccati occaſio daretur cle-
rico, qui cùm legitimos habere non poſſit, procu-
rabit ſpurios ex fornicatione quærere, vt excludat
fideicommiſſi onus. Quare reiecta hac ſententia,
vtriuſque Doctorum ſenſibus, dicendum mihi vi-
detur conditionem hanc appoſitam clerico in ſacris
de adoptiuis eſſe intelligendam, dum enim natu-
rales licitè habere non poſſunt, de his legitimis
debet intelligi, vt vitio careat diſpoſitio, iuxta *reg.*
l.in ambigua,ff.de legib. quòd in terminis ex Cuman.
Bald.& Paul Caſtren.reſoluit Dec.*num.*38.*& in d.c.*
in præſentia, & Card.Mantic. *d. tit.*9. *num.*32. Non
obſtat argumentum, quo eos improbant Paleoth.
*d.cap.*28.*n.*6. Menoch. *d.præſ.*78.*n.*48. Cald.Pereira
*d.quæſt.*20 *n.*34. ex reg. *l.fideicommiſſum,ff. de condit.*
& demonſtr. reſpondetur enim eam regulam non
procedere vbi conditio illis adiicitur, qui veros
filios licitè habere non poſſunt, vt fraude ceſſante
facilè admitti, Corraſ. *vbi ſuprà num.*5. ſed generali-
ter verum eſſe vltra prædictos, concludit idem Me-
noch.*d.lib.*4.*præſ.*82. *num.*17. Peregr. *d. tract.art.*22.
*à num.*92. Non obſtat etiam quòd clerici in ſacris
adoptare non poſſunt, cùm non poſſint generare,
iuxta illud Chriſti Domini, *eunuchi qui ſeipſos caſtra-*
uerunt propter regnum cælorum, iuncta *reg.§. ſed & il-*
lud, *Inſtit. de adoption.* reſpondetur enim impedi-
mentum hoc non prouenire ex natura, ſed ex acci-
denti, ſcilicet voto, aut præcepto Eccleſiæ (quod
modo non diſputo) & per conſequens non impe-
dit adoptandi facultatem, vt in fortioribus termi-
nis, ſcilicet de ſenibus, & ſimilibus, qui ex ætate,
morbo, vel ſimili cauſa accidentali generare non
poſſunt, notant Doctores communiter, aduertentes
his ita impeditis potiori ratione dari ſolatium ado-
ptionis, vt in propriis terminis de clerico in ſacris
agentes reſoluunt Abb. *in cap.* 1. *num.* 3. *de cognat.*
legali, & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr.*
*lib.*7.*diſp.*63.*num.*3.

Hactenus vidimus an & quaudu appellatione 35
filiorum in conditione ſi ſine liberis, veniant natu-
rales, & illegitimi, nunc nobis aperitur magnus
diſputandi campus circa vtilem quæſtionem, an &
quando in legis diſpoſitionibus quæ filiorum fa-
ciunt mentionem, illegitimi contineantur, in qua
tam multæ variæque ſunt Doctorum ſententiæ vt
ad eas referendas, ac refellendas tempus nobis de-
ficiat ad alia properantibus, viderique poſſunt apud
ſcribentes *in d.§. ſi quis rogatus*, vbi latè Alexand.*à*
*num.*15. & noſtros *in d. cap. in præſentia*, vbi Dec. *à*
*n.*44.& Beroi.*à num.*295.& Paleoth. *d. tract. cap.*32.
&

& 31. & alios, de quibus Tiraq. de retractu lign. §. 1. gloss. 8 num. 5.

36 Verùm vt aliquid breuiter dicamus, constituen-
dum est primò quòd quando ratio legis certa est,
& omnibus filiis æqualiter conuenit, de domibus
etiam illegitimis est intelligenda, ex vulgari reg.
l. illud, ff. ad leg. Aquil. cap. cum dilecta, de confirmat.
37 vtili, cum vulgaribus; exempla verò in promptu sunt,
primùm, ex l. parentes, ff. de in ius vocando; naturalis
enim obedientiæ ratio, qua innititur, dum filios
vetat in ius vocare parentes suos sine venia, illegi-
timis etiam communis est, vt resoluunt Ias. in §. pœ-
nales, n. 78. Instit. de actionib. Duen. reg. 351. ampl. 1.
Camill. Burrell. in sum. decis. tit. 45. n. 40. Cald. Pereira
38 de nomin. emphyt. quæst. 21. num. 8. quemadmodum &
commune est filiorum nomen, communísque pieta-
tis ratio, qua parentes debent tollere, non verò ne-
cidere, vnde meritò parricidij pœna omnes com-
plectitur, l. hos accusare, §. omnibus, ad l. Pomp. de
parricid. & aduertunt Clar. §. parricidium, num. 2. vers.
quæro nunquid, Placa in epitome delict. cap. 22. n. 12. in
fine, vers. quinetiam ad spurios, Anton. Gom. var. tom. 3.
cap. 3. n. 3. vers. quæro tamen, Surd. decis. 249. n. 18.
39 Farin. in praxi crimin. quæst. 120. numer. 110. Hinc
etiam, quia in matrimoniis naturalis pudor atten-
ditur, non solùm prohibetur patri legitimam filiam,
sed etiam naturalem, & spuriam in matrimonium
40 ducere, l. adoptiuus, §. 1. de ritu nupt. Hinc veris-
sima redditur communis sententia, quæ docet
pœnas impositas filiis reorum læsæ maiestatis di-
uinæ, vel humanæ, illegitimos comprehendere, vt
resoluunt gloss. verb. volumus, in cap. statutum 15. de
hæret. lib. 6. vbi Ioan. Andr. sub n. 4. Anch. n. 2. &
Franc. n. 4. Couarr. var. lib. 1. cap. 8. n. 1. Menoch de
præsumpt. lib. 5. præs. 13. n. 11. Azor. instit. moral. p. 1.
lib. 8. cap. 3. q. 8. in 8. hæreticorum pœna, & p. 2. lib. 6.
cap. 4. q. 3. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2.
cap. 27. n. 1. Anton. Ricciul. de iure personarum, lib. 5.
41 cap. 3n. à princip. Sic etiam ex eadem ratione ve-
riorem existimo sententiam eorum, qui docent de-
cisionem text. in l. si vnquam, C. de reuocand. donation.
eam in naturalibus locum obtinere, cùm enim ni-
tatur in paternæ pietatis coniectura, eáque ratio
etiam naturalibus filiis communis sit, ex dictis, me-
ritò quoque in illis procedere tuentur Ripa in q. 18.
& Couarr. de sponsalib. p. 2. cap. 8. § 4. n. 14. quicquid
inuoluant Tiraq. in illa l. verb. susceperit liberos, num. 1.
& à n. 56. Gabr. lib. 3. commun. tit. de donat. conclus. 2.
n. 81. Ceuall. commun. contra communes, quæst. 2. n. 29.
Valasc. cons. 94. n. 5. Rebello de obligat. iustitia, p. 2. lib.
18. quæst. 1n. n. 5.

42 Secundò, constituere oportet quòd si per con-
trarium ratio legis solis legitimis conueniat, de iis
solòm debet intelligi, quasi ipsius legis mens in il-
legitimis deficiat, iuxta reg. l. cum pater, §. dulcissimis,
43 ff. de legat. 2. Exempla verò sunt in iis omnibus, quæ
matrimonij fauorem, eiúsve onera respiciunt, vt
in l. 1. ff. soluto matr. & huc pertinet ratio ad text. in
l. 2. §. remitti, ff. de excusat. tutor. & ad Ordinar. Re-
giam Lusitan. lib. 4. tit. 104. in princip. dum quinque
filios legitimos requirunt in parente, qui se à tu-
tela excusare intendit, cuius decisionis rationem
post Tiraquell. illam præcipuam adducit Conlusi-
tanus noster Ferdinand. Paëz in tract. de excusandis
parentibus ob numerum liberorum, num. 52. quòd sci-
licet huiusmodi priuilegium parentum fauorem,
non autem filiorum respicit, vnde absurdum vide-
tur quod ex peccato suo parentes hoc commodum
percipiant, contra reg. cap. intelleximus, de iudic. cum
vulgaribus.

Tertiò, scire oportet quando non apparet ratio, 44
seu mens legis, tantam versari Doctorum contro-
uersiam licèt constantissimè resoluant regulam
negatiuam esse constituendam quòd soli legitimi,
non verò naturales in legum dispositionibus ve-
niant, veriùs tamen est omnes venire quos filios
esse constiterit quotiescunque materia subiecta, vel
legis ratio, & mens non repugnat, arg. text. in l. 1.
§. quòd autem, ff. de aleator. & in l. cùm lege, ff. de testam.
idque duobus exemplis verissimum esse conabor
ostendere. Primum sit in materia d. l. hac consultis-
sima, §. ex imperfecto, C. de testam. In cuius terminis 45
remitti à lege solemnitatem Iuris Ciuilis solùm
inter liberos legitimos, non ita inter naturales, no-
tant Doctores communiter, vt per Tiraq. d. verb.
susceperit liberos, num. 60. & Valasc. cons. 94. num. 6.
Verùm alij magis communiter etiam in naturalibus
illud beneficium admittendum censent, ex quo-
rum numero sunt Padil. in l. 1. num. 31. C. fideicom.
& Couarr. de sponsal. p. 1. cap. 8. § 4. num. 13. Ceuall.
commun. contra communes, quæst. 5. in princip. quorum
sententia veritate nititur; nam cùm text. ille loqua-
tur de filiis simpliciter, nec materia subiecta, vel
iuris ratio repugnet quominus de naturalibus quo-
que intelligatur, de omnibus debet intelligi: ratio
autem, quam Doctores communiter assignant, ad
decisionem text. in d. §. ex imperfecto, est quia natu-
ralis parentum cum filiis coniunctio, & nimia af-
fectio postulat, vt inter eosdem sola partis volun-
tas attendatur, omissa Iuris positiui solemnitate,
adhibitáque sola probatione Iure naturali, vel gen-
tium requisita, vt ex communi notat Ias. ibi num. 2.
& post Mench. Crass. § testamentum, q. 11. quæ sanè
ratio in omnibus filiis etiam naturalibus viget, cùm
etiam natura sint filij, & æquè natura ipsa parenti-
bus coniuncti ac legitimi.

Alterum exemplum sit in materia l. qui duo 10. 46
§. cùm in bello, ff. de rebus dub. inquiunt Doctores com-
muniter præsumptionem D. Adriani, de qua in eo
text. quòd si pater cum filio in bello simul peri-
rent, pater præsumitur priùs decessisse, iuxta reg.
l. quod de pariter 17. ff. eod. tit. in solo filio legitimo
locum habere, non in naturalibus, vt latè ostendit
Costa in d. cap. si pater, verb. cum filio, num. 1. mouen-
túrque illa vnica ratione, quia soli legitimi filij
sunt, subinde de his solùm lex videtur intellexisse,
quod falsum est, & in contrarium retorquetur; suf-
ficit enim quòd materia subiecta, vel ratio non re-
pugnet, vt etiam naturales veniant; ideóque con-
traria pars mihi magis placet, & confirmatur, quia
rationes quas Doctores solent considerare in ea
præsumptione, vigent etiam in naturalibus; in-
quiunt enim Doctores naturæ ordinem eum esse,
vt priùs moriatur pater, deinde hoc postulare pa-
rentum commune votum, l. nam etsi parentibus, ff. de
inoffic. testam. notant Paul. Castren. & Socin. quos re-
ferunt & sequuntur Couarr. lib. 2. var. cap. 7. n. 8. vers.
his obstare, Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 50. à n. 22.
adducitur quoque tertia ratio, quia iuuenes sunt
validiores senibus, ac proinde filius præsumitur
diutius vixisse quàm pater, secundùm Menoch.
d. lib. 6 præs. 48. num. 2. quæ omnes rationes cum na-
turales sint, æquè legitimis conueniunt, atque na-
turalibus, & consequenter in omnibus eam præ-
sumptionem debuit admittere communis senten-
tia; quòd si vltima consideretur ratio, quam ex
Cort. & Alciat. probabiliorem dicit Menoch. d. præs.
50. num. 23. ne scilicet mater à luctuosa filij hæredi-
tate excludatur, hæc quoque illegitimis conuenit
si naturales sint, vel etiam spurij, omnibus enim

mater

...matei succedit, *l. hac parte*, *l. si spurius*, *ff. unde cogn.* quibus etiam ... onueoit quòd circa priuilegium *auth. res quae*, ... *commun. de legat.* post Iaſ. Padil. & alius, ibi ſcribit, Peregr. *de fideicom. art. 42 n. 48.*

47 Ex quibus omnibus infertur vera reſolutio ad varios caſus, in quibus Paleoth. *d. cap. 32. num. 7.* adhærens illi generali rationi, quòd ſoli legitimi ſint veri filij, negat in diſpoſitione ſtatutorum appellatione filiorum venire naturales, cùm contrarium in dubio ſit conſtituendum, ex ſuprà reſolutis, niſi ratio ſtatuti ſolis legitimis conueniat, veluti in illo de quo agit idem Paleoth. quando ſcilicet diſponit, vt vnuſquiſque de omnibus ſibi relictis certam partem fiſco ſoluere teneatur, exceptis filiis; legitimos enim ſolum videri exceptos ratione colligitur, quæ ea eſt, quia filij non luctum quærere, ſed quòd ſuum erat videntur conſequi quando parentibus ſuccedunt. iuxta *l. in ſuis*, *ff. de liberis*, & *poſthum.* quæ ratio minimè naturalibus conuenit, quibus ab inteſtato parentum hæreditas non debetur. Nec obſtat ratio quam adiungit Paleoth. quod in dubio verba ſunt accipienda in potiori ſignificatu, *cap. pen. de ſent. excomm. cum ſimilib.* quia reſpondetur argumentum procedere, quando verbum ſimpliciter prolatum in vno tantùm debet verificari, *d. cap. pen.* non ita ſi omnia poſſit comprehendere, quia in omnibus debet verificari, iuxta *d. l. cum lege*, *cum ſimilibus.*

Filiorum appellatione an & quando veniant fœminæ?

48 Receptiſſima & frequens concluſio eſt appellatione filiorum filias contineri, vt probant text. *in l. ſi quis ita 16. ff. de teſtam. tutel. l. ſi ita ſcriptum*, *ff. de legat. 1. l. iuſta 201. ff. de verb. ſignificat.* cum aliis, ex quibus hanc regulam conſtituunt Ruin. *conſ. 140. num. 5. lib. 2. & conſ. 168. num. 13. lib. 3.* Anton. Gabr. *commun. tit. de verb. ſignif. concl. 6.* Hieron. Gabr. *conſ. 97. n. 28. lib. 1.* Burſat. *conſ. 1 n. 12. lib. 1.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 7. à princip.* Menoch. *conſ. 496. dub. 1. & conſ. 88. dub. 3. & conſ. 1152. n. 45. & de præſumpt. lib. 4. præſ. 84.* Emman. Coſta *in cap. ſi pater*, *de teſtam. l. b. 6. verb. abſque liberis*, *num. 24.* Sim. de Prætis *de interpret. vlt. volunt. lib. 3. interp. 3. dub. 3. ſolut. 2. num. 24.* Gam. *Luſit. dec. 53 ... num. 9. cum ſeqq.* Peregr. *de fideicom. art. 25. à princip.* Anch. iun. *lib. 2. q. 65.* Ruſtic. *in l. cum auus*, *ff. de condit. & demonſtr. lib. 6. cap. 10.* Clar. *§. fideicommiſſum*, *q. 12.* Card Tuſch. *tom. 3. lit. F, concl. 374.* Fuſar. *de ſubſtitut. q. 321. à princip.* Rot. *deciſ. 163. num. 1.* apud Farinac.

49 *p. 1. recent.* confirmantes quia generaliter receptum eſt maſculinum concipere fœmininum, *l. qui duos 60. in fine, ff. de legat. 3. l. inter ſtuprum 501. ff. de verb. ſignif.* cum aliis adductis per Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 16. à princip.* Garc. *reg. 269.*

50 Quod quidem ex impropriet ate, & per interpretationem, non autem ex proprietate verborum venire ſentiunt Decian. *conſ. 74. num. 5. lib. 3.* Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloſ. 9. num. 178. & 179.* Anton. Gabr. ... *num. 31.* Odd. *conſ. 6. num. 7.* Honded. *conſ. 1 ... num. 2. ... conſ. 57. num. ... lib. 1.* Menoch. *conſ. 204. num. 1. & ... 877. num. 1. ... conſ. 1051. num. 3. & 4.* Alexand Trentacinq. *d. ſubſtit. p. 4. cap. 7. n. 12.* Peregr. *d. ... 25. n. 4.* Intrigl. *de ſubſtitut. cent. 3. q. 58. num. 2.* Ruſtic. *in d. l. cum auus*, *lib. 6. cap. 10. num. 130 cum ſeqq.* Rota coram Reuerendiſſimo Domino Coccino *deciſ. 11 ... 20. ... eius impreſſæ.* Alij autem ex propria ſignificatione, vel ex interpretatione comprehenſiua venire tenent, vt per gloſ. *in l. 1. ff. de verb. ſignif.* Romin. iun. *conſ. 737. n. 4. lib. 7.* Alexand *conſ. 55. col. ... vers. præterea illa verba, lib. 3. & conſ. 17. col. 3. verſ. quartò quia, lib. 7.* Bero. *conſ. 113. n. 1. lib. 1.* Cephal. *conſ. 484. n. 31.* Anguiſſ. *conſ. 64. n. 2. lib. 6.*

Mihi verò his reiectis illa magis arridet in hac 51 re ſententia, quia placuit noſtro Coſtæ *in d. cap. ſi pater*, *verb. vtrumque*, *num. 1.* & ſentit Valaſc. *de iure emphyt. q. 41. num. 3. verſ. idem.* dum reſoluunt appellatione filii in numero ſingulari fœmininum non contineri ex vi verbi, nec etiam ex communi loquendi vſu, ſed aliquando per interpretationem extenſiuam, vt benè probat text. *in d. l. iuſta*, & melius *in l. Hæc enim 121. ff. de verb. ſignif.* ſic facilè procedit text. *in l. 1. § ſed etſi i... cer... ff. ... ex ... in poſſeſſ. mitten.* vbi exhæredato vno filio, non videtur filia exhæredata, atque etiam text. *in l. libertum*, *§. fin. ff. de ritu nupt.* vnde ad text *in l. ſed etſi*, *§ ob ſenatuſconſultum*, *ff. ad Macedon.* duo probat Macedonianum loquens de filio continere filiam; reſpondetur ea ratione procedere, quia ratio ſenatuſconſulti fortius in filiabus vigebat, benè explicat Cunan *comment. lib. 7. cap. 2. num. 5.* Per contra- 52 rium autem filiorum nomen in plurali numero ſi non ex verbi proprietate, vt contendit Coſta *d. §. num. 10.* ſaltem ex communi in vſu loquendi filias etiam comprehendit, vt ſatis probatur *in d. l. ſi ita ſcriptum*, & *in d. l. ſi quis ita*, & confirmatur, quia quoad ſubſtantiam filiatio non minus filiæ quam filio competit, vnde filij definitio, ſiue ea, quæ vulgò traditur, quod ſit qui a ex viro & vxore naſcitur, ſiue illa, quæ nobis placet, quòd ſint illi quos ipſi genuimus, tam filiis quàm filiabus communis eſt, & licèt ex inſtituto hæc vxor filij ad maſculos, illa verò filiæ ad fœminas referatur; communis tamen vſus loquendi recipit, vt ſi quis indefinitè, & in materia indifferenti in plurali numero filios nuncupat, filias etiam comprehendat, vt experientia docet, & ſic leges, quæ parentes exeuſant à totelis & muneribus propter numerum liberorum, & fœminis intelligendas eſſe probat *l. 1. §. remitti*, *verſ. non ſolùm*, *ubi filiæ & filiæ*, *ff. de excuſat. tutor. l. vlt.* ibi, *cuiuſcunque ſexus*, *C. de his*, *qui numero liber. lib. 10.* explicat Ferdin. Paez *de excuſandis parentibus ob numerum liberorum*, *num. 31.*

Amplia primò appellatione filiorum venire filias, 53 etiamſi vocati eſſent filij legitimi, & naturales, quia adhuc fœminæ eſſent comprehenſæ, vt per Ruſtic. *in d. l. cum auus*, *lib. 6. cap. 10. num. 8.* Fuſar. *d. quæſt. 321. poſt num. 9.*

Amplia ſecundò vt procedat in materia quacum- 54 que etiam pœnali & odioſa. probatur, quia etiam in pœnalibus, & odioſis veniunt ea omnia, quæ ſublata verborum ſignificatione continentur, *l. cum lege*, *ff. de teſtam. l. 1. §. quod autem*, *ff. de aleatorib. cum ſimilibus*; ex dictis autem conſtat attente communi 55 vſu loquendi, ex quo verba ſignificationem accipiunt, filiorum appellatione filias contineri? ergo meritò hanc ampliant, tradunt Albet. Caſtrenſ. Iaſ. & alij communiter *in l. ſi quis*, *id quod*, *ff. de iuriſd. omn. iud.* Baſt. *in d. §. ſed ſi certum*, & plures, quos refert Tiraquel. *à num. 213.* & Gabr. *à num. 5. & 16. citatis locis.* Qui omnes explicant, & limitant id non procedere quando lex, vel diſpoſitio odium continet irrationabile, vt per Tiraq. *num. 188.* iuncto *num. 194.* Gabr. *num. 6. vbi ſuprà*, exemplum proponentes in acerbiſſima pœna. *l. omnium*, *§. ... ff. ad legem Iuliam. maieſt.* quam in filiabus non procedere probat idem text. *in §. ad filias*, quod ex ea ratione procedere Gabr. & ab eo citati dicunt; quia pœna alia

illa filiorum ob delictum parentis odium continet irrationabile, sed minus rectè. tum quia absurdum videtur dicere aliquam esse legem quæ odium contineat irrationabile, nec id probat *l. vlt. C. de secund. nupt.* quam allegat Tiraq. repugnante *reg. cap. erit autem 4. dist.* tum etiam, quia iustissimis rationibus cohonestatur pœna illa contra filios reorum læsæ maiestatis. Meliùs ergo resolui potest regulam hanc affirmatiuam, quòd appellatione filiorum, etiam in materia pœnali & odiosa, veniunt filiæ, non procedere quoties diuersa ratio militat in masculo, & in fœmina, vt optimè tradit Bart. *in d. l. 1. ff. de verb. signif.* & est receptum ex infinitis, quos adducit Gabr *d. conclus. 6. num. 51.* quæ sanè diuersa ratio inter filios, & filias reorum læsæ maiestatis clarissimè cernitur; inter alias enim rationes, propter quas filij eorum tam acriter puniuntur, præcipua est, quia in illi paterni criminis exempla metuuntur, vt expressit Imper. *in d. §. filij*, quæ ratio in filiabus deficit, nam propter infirmitatem sexus minus ausuras esse creduntur, vt bene ait idem Imper. *in §. ad filias*, notat Gig. *de læsa maiest. lib. 3. tit. 1. quæst. 14.* Decian. *tract. crimin. lib. 7. cap. 41. à n. 12.* Peregr. *de iure fisci, lib. 3. tit. 8. num. 8.* Vnde quia hæc ratio deficit in hæresi, cuius periculum maius est in fœminis propter imbecillitatem intellectus, non immeritò notant Doctores grauissimi pœnas contra filios, hæreticorum filios etiam continere.

56 Amplia tertiò procedere etiam in contractibus, & probatur, quia diximus communi vso loquendi appellatione filiorum venire filias, constat autem in contractibus verba à communi loquendi vsu interpretationem accipere, *cap. ex literis, de sponsal.* 58 *cum similibus.* Igitur saltem quando filij in plurali ponuntur, debent fœminæ admitti, vt in forma concessionis emphyteusis acceptæ pro se, & filiis, filias venire resoluunt Salicet. *in l. 3. q. 17. C. de iure emphyt.* quem sequuntur Bald. & plures, quos refert Tiraq. *num. 208. cum seqq. citato loco*, Couarr. *lib. 2. var. cap. 18. n. 5.* Gabr. *d. concl. 6. num 94.* quòd etiam testatur Valasc. *d. q. 41. num. 3.* quicquid contrarium teneant Pinel. *in l. 3. a. 33. C. de bonis matern.* & Gam. *Lusit. decis. 213. n. 8.* Peregr. *cons. 23. num. 11. lib. 3.* & alij quos refert, & sequitur Fusar. *d. q. 311. n. 89.* nisi eorum resolutio intelligatur quando emphyteusis accipitur pro se, & filio in numero singulari, hoc enim casu resoluimus appellatione filij, nec ex sermonis proprietate, nec ex communi loquendi vsu filias comprehendi.

Amplia quartò procedere, vbi vocatus fuerit maior, quia eius appellatione comprehenditur etiam filia maior, ex *reg. l. si quis ita, ff. de testam. tut. & l. si ita scriptum, ff. de legat. 1. & l. Lucius, §. vlt. ff. de legat. 2. cum similib.* de quibus Peregr. *de fideicommiss. art. 25. num. 43.* Ioseph. de Rust. *in l. cùm auus, lib. 6. cap. 10.* Mierez *de maiorat. p. 3. q. 6. num. 41. & 42.* Fusar. *de subst. q. 311. à princ.* Castill. *controuers. tom. 5. cap. 66. à princip.* Marta *de success. legal. p. 1. q. 11. art. 1. n. 13. & 14.* vbi quòd in dispositione vocante primogenitum admittitur fœmina primogenita. Francisc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 16. n. 10. & q. 24. num. 326. & 327.* vbi latè quòd fœmina admittitur appellatione filij maioris. Vnde in terminis legis Entriquena, ibi, *si quem al hyo maior.* probarunt Palar. Rub. *in rubr. de donat. inter virum & vxor. §. 69. num. 22. vers. imo quod plus est*, Molin. *de primogen. lib. 3. cap 4. num. 4.* Matienz. *l. 11. gloss. 8. num. 61. tit. 7. lib. 5. Recopil.* vbi Azeued. *numer. 2.* Gutier. *pract. lib. 2. quæst. 92. num. 5.* Idem *in l. 40. Tauri, hodie l. 5. tit. 7. lib. 5. noua Recopil.* vbi sæpius fit mentio filij maioris, & filij secundò nati, & tamen est concors omnium sententia, quod eius appellatione comprehenditur etiam filia, siue neptis. Menchaq. *de success. creat. part. 1 lib. 31. numer. 4. & 5.* Burg. de Paz *in proœm. legum Tauri, num. 6.* & cum Couarr. Molin. Matiens. & aliis Gutier. *pract. lib. 3. quæst. 80. num. 3.*

58 Limita primò, quando testator vocasset filios masculos, ita vt hoc casu non solum filiorum appellatione filiæ minimè veniant; sed etiam nec dicantur vocatæ post masculos, Ruin. *cons. 168. n. 15. lib. 3.* Hieron Gabr. *cons. 132. quæst. 5. lib. 1.* Peregr. *de fideicom. art. 17. num. 30. & cons. 179. lib. 4.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs 89. num 97. & cons. 904. num. 18.* vbi *num. 31.* subdit hoc verum quando masculi sunt vocati pro conseruatione bonorum in agnatione, *& cons. 1111. num. 29.* Fusar. *de substitut. q. 311. a. 11.* Et ideò quando testator in principio solos filios masculos instituit, eúsque adinuicem, & eorum filios masculos, & vnum alteri decedenti sine filiis substituit, & demum substituit filias, tunc conditio illa, si sine filiis decesserit, ex coniectura mente testatoris, interpretatur de solis filiis masculis, & non de fœminis. ita Gabr. *commun. tit. de substit. concl. 2. n. 11. & 17.* Crass. *in §. fideicommissum, q. 35. num. 4.* Peregr. *de fideicom. art. 25. num. 22.* Menoch. *d. lib. 4. præs 85. a num 18.* Fusar. *de substitut. q. 402. num. 4. cum seqq.* & maximè quando filias in re certa instituit, Eugen. *cons. 41. num. 13. lib. 2.* ita Rot. *in Cesenaten. fideicommissi, 24 Ianuarij 1628 coram R. P. D. Durano.*

59 Limita secundò, quando testator in vna parte testamenti vocauit masculos, quia in alia parte vbi simpliciter fecit mentionem de filiis, intelligitur & solùm masculos vocasse, vt tenent Roland à Valle *cons. 82. num. 33. lib. 1.* Decian. *cons. 24 num. 20. lib. 2. & cons. 7. num. 60 lib. 5.* Menoch. *cons. 95. num. 81. & cons. 204. num. 43. & cons. 472. num. 6. & cons. 585. num. 24. & 25. & cons. 588. n. 1. cum seqq. & cons. 904. num. 19. & de præsumpt. lib 4. præs. 84. n. 5.* Molin. *de primogen. lib. 3. cap. 5. num. 56.* Surd. *cons. 21. num. 7. & cons. 96. num. 32. lib. 1. & cons. 564. num. 6. & decis. 322. num. 70.* Peregr. *d. art. 25. num. 48. & cons. 70. num. 12. lib. 3. & cons. 20 num. 13. cum seqq. & cons. 41. num. 19. cum seqq. lib 5.* Contrarium verò receptius est quando non sunt coniecturæ in contrarium, vt resoluunt Anan. *cons. 22.* Socin. iun. *cons. 100. num. 20. lib. 1.* Rimin. iun. *cons. 59 num. 59. & cons. 80. num. 21 lib. 1.* Bertazol *cons. 96. per totam*, Hieron. Gabr. *cons. 97. num. 28 lib. 1.* Hippol. Rimin. *cons. 492. num. 25. lib. 5.* Honded. *cons 57. num. 32. cum seqq. lib. 1.* Barz. *Bononien. decis. 119. num. 5.* Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 11. tit. 14. num. 10.* Castill. *controuers. lib. 2. cap. 4 num. 27. cum seqq.* latè Fusar. *de substitut. q. 403.* vbi multipliciter declarat, Rot. *decis. 354. n. 1. apud Farinac p. 2. recent.*

60 Limita tertiò quando in ciuitate extat statutum exclusiuum fœminarum extantibus masculis, quia tunc fœminæ non veniunt appellatione filiorum. ita Mandel. Alba *cons 19.* Hippol. *sing. 317.* Molin. *d. lib. 3. cap. 5. num. 38 & 39.* Bursat. *cons. 36. num. 31. lib. 1.* Anton. Gabr. *d. concl. 6 n. 84.* Gerund. Mazol. *cons. 5. num. 5.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 7. num. 1. vers. sed adhuc*, Decian. *cons. 7. n. 50. cum seqq. lib 5.* Honded. *cons. 75. num. 25. lib. 1.* Menoch. *cons. 563. num. 11. & cons. 524. num. 4. vers. tertio, & cons. 836. num. 13. cum seqq. & de præsumpt. lib. 4. præs. 84. num. 11.* Crass. *in §. fideicommissum, q. 12. a. 3.* Card. Tusch. *tom. 3. lit. F, concl. 374. num. 26.* Anchar.

Regien.

Regien.*lib.2.q. 65. num. 2. & 3.* Carpan. *super stat. Mediolanen.cap.278.num.42.* Rustic.*in d. l. cum anu. lib.6. cap. 10. num. 13.* latè Fusat. *q. 311. à num.41.* vbi *num. 47.* ait procedere sine dubio quando fœmina excluditur à masculo extante à successione intestati tam à successione grauati, quam grauantis; & *num.49.* sublimitat si masculus existens non esset capax, & *num.51.* quando testator substituisset omnes, vel quoscunque filios, quia tunc & fœminæ vocatæ censerentur, & *num.53* quando testator in alia parte testamenti vocasset tam masculos, quàm fœminas, vnde iam infertur quòd stante tali statuto exclusiuo fœminarum, fœminæ non faciunt deficere conditionem, si sine liberis, ex quo testator præsumitur velle se conformare cum dispositione statuti, *l.conficiuntur. §. si quis cum nullum, ff. de iure codicill.* Bart.*in l heredes mei. § cum ita, ff. ad Trebell.* vbi Alex *num.10* Peregr. *de fid icom.art.15.num.12.* Card Mantic.*de coniect.lib.6.tit.7.à n.24.* Menoch.*d. lib.4.præs.85.num.20.* Fusar. *q. 402. num. 61.* Rot. *in Camerien.fideicommissi, 19. Ianuary 1582.coram Card. Blanchetto,* & nouissimè *in Cesenaten.fideicommissi 24. Ianuarij 1629.coram R. P. D. Durano, in vers.secunda coniectura*, vbi subdit non obstare quòd hæc coniectura desumpta ex statuto & exclusione fœminarum non admittitur à Rota, quia hoc est verum, quando nullæ aliæ extant coniecturæ, secus autem quando concurrunt, vt declarant Seraph. *decis.1216 n.6.* & Steph Gratian *d. discept.forens.c.866. num.31.*

19 Limita quartò quando testator fecit substitutionem pro agnationis conseruatione, quia tunc fœminæ non venirent appellatione filiorum, vt per Anton.Gabr.*d.concl.6.num.54* Card. Mantic.*d.lib.8. tit.7.num.1.in fine*, Pereg *d art.25.num.47.* Molin.*d. cap.5.num.2.* Thesaur.*decis.188.num.3.* Menoch.*dict. præs.84.num.8.& cons.877.num.1.& cons.904.num.21. & cons.1152.à num.11.* Fusar.*d.q. 311. num. 28.* vbi *num. 34. & 35.* declarat vt fœmina non sit omnino exclusa, sed ita demum extantibus masculis, & his deficientibus ipsa admittenda erit, nisi ratio agnationis esset expressa, vel essemus in casibus quod sub nomine filiorum non possunt contineri ob aliquam qualitatem inhærentem vsque ab initio. Ex quo infertur quod quando testator respexit ad conseruationem agnationis, maximè concurrentibus aliis coniecturis, tunc conditio si sine filiis, intelligi debet de masculis tantùm, Menoch.*cons.95.n.76.& consil.450.n.35.* Seraphin.*decis.1216.num.6.* Fusar.*de substitut. q.402.n.16.* nouissimè Rot.*in Cesanaten. fideicommissi, 24. January 1618.coram R.P.D.Durando, in vers.quinta.*

62 Limita quintò quando testator desertiuè loquutus fuit de masculis, & fœminis, vt si masculos vocauit filios, fœminas verò vocauit filias, vel quia fœminis aliquid reliquit instituendo masculos; nam tunc fœminæ non venirent appellatione filiorum, vt per Molin *d.cap.5.num.55.* Gabr. *d.concl.6. num.113.* Grass.*d.q.12.num.2.* Peregr.*d.art.25.num.45.* Rustic.*in d.l.cum anu, lib 6.cap.10 num 12. & 25.* Menoch.*cons.204. num. 45. & cons.215. num. 70.& cons.463.num. 11 & cons.752. num. 15.& cons. 877. num.10.& d præs.84. num 9.* Fusar *d.q. 311. num. 37.* vbi numeris seqq. dupliciter declarat, & ideò vbi testator fecit differentiam inter masculos & fœminas, & discretiuè de eis mentionem fecit, tunc masculus substitutos sub conditione, si sine liberis, maximè concurrentibus aliis similibus coniecturis non excluditur per fœminas, Bald. *in l.multùm. ff.de statu homin.* Ias.*in l.si quis id, quod, in princ.n. 13. ff.de iurisdict.omn.iudic.* Purpur.*cons.402.num.9.* Menoch.*cons.110.num.24.& cons.204 num.45.* Fusar. *q. 402.num. 115.* nouissimè Rot. *in Cesanaten. fideicommissi, 14 January 1628.coram R.P. D. Durano, in vers. quarta coniectura.*

63 Limita sextò quando testator propinquiores fœminas exclusit instituendo masculos, & illis substituit filios, quia tunc solùm masculi dicuntur vocati, siue testator instituerit filium, siue fratrem, siue alium agnatum; ita Hieron. Gabr.*cons. 97. num.16. vers.tertius casus, lib.1.* Decian.*cons.24.num. 22.lib.2.* Cardin. Mantic.*d.lib.8.tit 7.lib.1.vers.addo,* Thesaur. *d.decis.188.num.3.* Menoch *d.præs.84.num. 24.* Surd. *decis.84 & cons.21.* Peregrin.*d.art.25.num.43.& 44. & cons. 23.num.6. & cons.52.num.3.lib.3. & cons. 30. num.3.lib.4.& cons.57.n.13.& 14.eod.lib. 4.* Fusar. *d. q.311.à n.58.*

64 Limita septimò quando extat statutum, quòd verba testamentorum intelligantur ad litteram, nam eo casu appellatione filiorum non venirent fœminæ, ita Cardin Mantic.*d.lib.8.tit.7. num. 1. vers. secundo*, Anton. Gabr.*d.concl 6.num.122.* Menoch.*d. præs 84.num.42.& cons.215.num.16.& cons.752.n.14.* Rustic.*in d.l.cum anus.lib.6.cap.10.num. 19.* Fusar. *d. q.311.n.57.*

65 Limita octauò quando cum aliqua qualitate exprimitur masculinum, vt si testator substituisset filios monachos, quia moniales non venirent, ita Anton Gabr.*d concl.6.n 89.* Menoch.*d.præs.84.n.11.* Fusar.*d 311.n.70.*

66 Limita nonò quando testator apposuit qualitatem filio vocato, quæ non conuenit fœminæ, ita Gam.*Lusit.decis.327.num.2.& 3.* Menoch. *cons.938. numer 12.& cons.1075. num.7.* Fusar. *d.quæst.311. à num.72.*

67 Limita decimò quando aliquid absurdum sequeretur, si fœmina veniret filiorum appellatione, ita Anton.Gabr.*concl 6.n.115.* Menoch.*d.præs.84.n. 18.* Fusar.*d.q.311.n 78.*

68 Limita vndecimò quando sequerentur plures improprietates, si fœminæ venirent filiorum appellatione Gabr.*d.concl.6 n.116.* Menoch. *cons.150. num.49.& d. præs. 84. n. 19.* Fusar. *dict. quæst. 311. num.80.*

69 Limita duodecimò quando ex communi vsu loquendi appellatione filiorum non veniunt fœminæ, Gabr.*d.concl.6.n.214.* Menoch. *d.præs.84.n.17.* Fusar. *d.q.311.n.82.*

70 Limita decimotertiò quando ex consuetudine homines non solent bona illa relinquere fœminis vt si essent castra, quæ solent transire in masculos pro dignitate, & conseruatione familiæ, Decian.*cons.7.n.51. lib.1.* Card.Mantic.*d.lib.8.tit.10. num.8.in fine,* Fusar. *d.q.11.num.83.*

71 Limita decimoquartò quando fœmina esset incapax bonorum, vt quia essent feuda, & iurisdictiones, in quibus fœmina non posset succedere, Card.Mantic.*d.lib.8.tit.10.num.8.in fine.* Menoch *cons.104. per totum, & cons.752.num.6.* Peregr.*d.art.25.n.46.* Fusar. *d.q.311. num. 84.* qui aiunt procedere limitationem etiamsi cum istis essent mixta bona allodialia & patrimonialia.

72 Limita decimoquintò quando testator constituit primogenituram perpetuam pro se, filiis, & descendentibus, quia non censetur intellexisse de fœminis, Tiraq.*de iure primog.q.19. num.16.* Molin.*dict. cap.5.num.2.& 38.* Card.Mantic.*d.lib.8.tit.10. num.8.* Menoch.*cons.104.à n.27.* Peregr.*de fideicom. art.25. num.46.* Gam. *Lusit. decis. 51. & decis.337.n. 12.* dicit contrarium esse verum, quando testator vocasset

primogenitum, aut primogenitam, vel vocaſſet filium, aut filiam, qoo eſſu ſucceſſiue venire fœminas poſt maſculos tradoot Tiraq. d.q. 10. n. 9. Molin. d.cap.5.n.32. Peregr. d.n.46.& conſ.58.n.3.lib. 5. Fuſar. d.q.311.à n.86.

73 Limita decimoſextò de iure Longobardorum, ita Ruſtic. in d.l. cùm anni. lib.6.cap.10. n. 20. Fuſat. d. q.311. poſt. n.97.

74 Limita decimoſeptimò quando ſubſtituta eſſet pia cauſa, ita Ruſtic. in d.l. cùm anni lib.6.cap.8.n. 18. & cap.10.num.22. & 23. Fuſar. dict. quæſt. 311. poſt num.97.

Filiorum appellatione, an & quando veniant adoptiui arrogati, & ſpirituales filij?

75 RECeptiſſima eſt Doctorum ſententia appellatione filiorum, tam in diſpoſitiuis, quam in coodirioualibus non venire filios adoptiuos, ac proinde in fideicommiſſis, & conditione, *ſi ſine liberis*, non facere deficere conditionem, ita probant text. in l. fideicommiſſum, ff. de condit. & demonſtr. & in l. ſi ita quis 53.§ fin. ff. de legat. 2. proſcqountur latè Corn conſ.85.lib.3. Ruin. conſ. 173. lib. 2. Caſtren. conſ.30. in princ. lib.1. Alexand. conſ.2. in princip. lib.1. Tiraq. in l. ſi vnquam, verb. ſuſceperit liberos. num. 60. cum ſeqq. C. de reuocand. donat. Gail. lib.2. obſeru. 136. num. 13. Sfort. Odd. de compend. ſubſtit. p.6. art. vlt. num. 4. Petr. Anton. Anguiſſ. conſ.77. num.6. lib. 6. Cardin Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 12. tit 8. Coſt. in cap. ſi pater, p.1. verb. ſi abſque liberis, n.46. de teſtament. lib.6. Intrigl. de ſubſtitur. cent.3.q.61. n.9. Alex. Trentacinq. in ſimili tract. p.4. cap.7. num. 13. Aſcan. Clement. in tract. de patria, cap.5.n. 11. idem Coſt. in l. Gallus §. & quid ſi tantùm, p.5. à num.52. ff. de liber. & poſthum. Peregr. de fideicom. art.22. à n. 93. Menoch. de præſumpt. lib 4 præſ.82 n. 8. latè Fuſar. de ſubſtitut. q.316. Cardin. Tuſch. pract. concluſ. tom.8. lit V concl.102.n.7.

76 Ratio autem huius reſolutionis duplex aſſignar ſolet. Prima eſt, quia verba naturaliter ſunt intelligenda io teſtamentis, non autem fictè, l. vlt. C. de iis qui veniam ætatis impet. cum ſimilibus, de quibus Card. Mantic. de coniectur. lib.3. tit.4. num.15. & alij, de quibus Alphan. collect.987. conſtat verò adoptiuos filios veros noo eſſe, qoales ſont ſoli illi, quos ipſi genuimus, cap. primo gradu 35.q.5.l. quod ſi nepotes ff. de teſtament. ſed fictos, vt probat text. optimus in l. filio quem pater, ff. de liberis, & poſthum. ibi, *ne imagine natura veritas obumbretur*, l. pen. §. ſed ne articulum, ibi, *quaſi imaginaria*, C. de adoptionib. iunctis iis, quæ de adoptionis fictione latè explicant Philip. de fictionib. p. 2. cap. 6 Petr. Greg. ſyntagmat. lib. 10. cap. 6. Secunda ratio eſt, quia ſi adoptiui ſubſtitutum excluderent, & facerent deficere conditionem, eſſet io poteſtate ipſius grauati facto ſuo ſubſtitutum deludere adoptando filium, quo iure admitti non debet, ex reg. text. in l. nec ei, §. eorum, ibi, *nec eſſet in poteſtate*, &c. ff. de adoptionib.

77 Amplia vt etiam in contractibus appellatione filiorum minimè veniant adoptiui, vt in feudis probat text. in cap.1.§. adoptiuus, ſi de feudo fuerit controuerſia inter domin. eodémque argumento in emphyteuſi ſub eadem forma accepta pro ſe & filiis, etiam iis deficientibus illam conſequi non poſſe adoptiuos, reſoluit Tiraq. d. verb. ſuſceperit liberos, num.13. diſputat latè Cald. Pereira de nominat. emphyt. q. 13. à num. 7. & in materia maioratus poſt Pelaez Auendan. l.40. Tauri, gloſſ. 11. per totam, & Molin. de primogen. lib.1. cap.4 n.5.

Limita primò non procedere noſtram principalem reſolutionem, quoties aliqua apparet ſpecialis voluntatis coniecturo, ex qua colligitur teſtatorem de adoptiuis qooque ſentire voluiſſe, veluti ſi adoptio facta fuiſſet volente ipſo ſubſtituto, Tiraq. dict. verb ſuſceperit liberos, num.13. Menoch. dict. lib. 4. præſ 82.n.18. Fuſar. d.q.316.n.9. Vel qoan lo adoptio eſt facta voluntate, & iuſſu teſtatoris, l. ſi cognatus. ff. de rebus dub text. & gloſſ. in l. ſi quis poſth. ff. de liberis & poſthum. Tiraq. de verb. ſuſceperit liberos, num.73. Cardin. Mantic. d. lib 11. tit. 8. num. 6. Sfort de compend. ſubſtit. p.6. q.6. art. vlt. num. 5. verſ. limita. Alex. Trentacinq. de ſubſtitut. p.4. cap.7. num. 14. Menoch. d. præſ.82. num.16. & conſ.1029. num. 33. Peregr. dict. art.12. num.91 Ruſtic in d.l. cùm, lib.2. cap.12.n. 50. ff. de condit. & demonſtrat. Vel ſi grauatus ipſe tempore teſtamenti liberos adoptiuos habebat, idqoe teſtator ſciebat, vt poſt Cumam. Socin Alciat Tiraq. & alios, notat Coſta in d.§ ſi tantùm. p. 5. num. 53. Card. Mantic. d. tit. 8. num. 5. Alexand. Raodenſ. conſ.15. num.31. lib.2. Menoch. d. præſ.82. num. 16. & conſ.562. num.11. Peregr. d. art.22. num.94. Intrigl. de ſubſtitut. cent.3.q.61. num.16. Fuſar. d.q.316. num.12. & 11. Vel ſi is grauatur qui veros filios habere non poteſt, Card. Mantic d. tit.8. num.7. Sfort. in compend. p.6. art. vlt. num.5. in fine, Alex. Trentacinq. d. cap. 7. num.15. Aſcan. Clem. de patria poteſt. cap 51. num.13. Menoch d. præſ.82. num.17. Intrigl. d. q.61. num. 18. Peregr. d. art. 22. num.91. & art. 28. num. 41. in fine, Fuſar. d.q.316. num.8. Vel qoando teſtator illum ſibi in nepotem tamquam ex filio ſuo adoptaſſet, ſiue ante, ſiue poſt teſtamentum facta ſit adoptio, nam ſic adoptatus ſuccederet, Cardin. Mantic. d. tit.8.n.6. Sfort. d.p.6. art.6.n. 5. Alex. Trentacinq. de ſubſtitut. p.4. cap.7. num.14. Menoch. d. præſ.82. num.16. Intrigl. d.q.61. num.17. Ruſtic. in d.l. cùm anus. lib.2. cap. 12. num.60.

78

Quæ autem dicta ſunt in adoptiuis, procedunt & in arrogatis, Ruin. in l. Gallus. §. ſi eius num.59. ff. de liber. & poſthum. Curt. ion. conſ.145. num. 19. & 20. Cardin. Mantic. d. tit.8.n.4. verſ. ſed conſidera, & n.5. Coſt. in d §. & quid ſi tantùm, p.5.n.54. Menoch. dict. præſ. 82. num. 4. cum ſeqq. Gall. de exception. ſucceſſ. except.27. num.116. p.1. Ruſtic. in d. l. cùm anus. lib.2. cap.13. Fuſar. d.q.316.n.22. 79

Sic etiam omnia ſupradicta ex eiſdem fundamentis procedunt in filiis ſpiritualibus, ſcilicet ex ſacro fonte ſoſceptis; non enim veniuot in fideicommiſſis, & conditionibus appellatione filiorum, niſi ex verbis, aut mente teſtatoris id ſpecialiter colligatur, vt docuerunt Bald. in auth. niſi rogati, n.19. C. ad Trebell. Cardin. Mantic. d. tit.8. num.18. & Menoch. d. præſ.82.n.18. 80

De legitimatis aotem, an veniant appellatione filiorum in fideicommiſſis relictis filiis, vide Menoch. conſ.625. n.29. & ſeqq. & conſ.1022.n. 30. Peregr. de fideicom. art.23. & conſ.41. num.4. cum ſeqq. lib. 4. & conſ.62.n.7. lib.5. Fuſar. de ſubſtitut. q.315. 81

Filiorum appellatione, an, & quando veniant nepotes?

IN duas contrarias ſententias diuiſi ſont Docto- 82
res noſtri, qui de hac quæſtione tractarunt, ob idqoe varias in materia penè cooiecturali excogitarunt reſolutiones. Prima tenet quòd ſub nomine filiorum & nepotes comprehendaotur, & hanc per text. in l. uxorem. §. concubina. ff. de legat.3. & in l. liberorum

libererum.§.sed & Papyrius.ff. de verb. signif.& in l.fi-ly,appellatione 74.*& in l.iustu,ff.eod.& in l filium habee.ff.ad Macedon.*probarunt Marc. Mantu. *cens.*87. *& cons.*198 *n.*21. Roland.à Valle *cons.* 93. *num.* 19. *lib* 2 Decian.*consil.*54.*n.*3.*& cons.*88.*n.* 54. *cum seqq. lib.*2.Crauet.*cons.*155. Tiraq.*in tract* le mort.*p.*1.*declar.*5 .*num.*2. Sebast. Medic.*de regul.iuris,reg.*2.*indefinita oratio, in verb.appellatione,n.*47.Anton. Gabr. *lib.*6.*commun.tit.de verbor.significat.concl.* 1.*n.* 5.*cum seqq* Hieron. Gabr.*cons.*125.*dub.*1.*lib.*1. Eogen *cons.* 94.*num.*4.*cum seqq.tom.*1. Capyc *decis.*21.*n.*8. Pereg. *de fideicom.art.*1.*num.*12.*& art.*22.*n.* 61. *& cons.* 47. *num* 16.*vers.quare . lib* 1.*& cons.*31.*num.*16 *lib.* 2. *& cons.*59.*n.*1.*lib.* 5. Ceuall. *communium contra commun. q.*694. Bellon.iun.*cons.*2.*num.*2.*cum seqq.*Rustic.*in l. cùm unus.lib.*6. *cap.* 11. *ff. de condition. & demonstrat.* maximè in fauorabilibus,Franc. Molin.*de ritu nupt. lib.*3.*q.*55.*n.*23.

83 Alteram verò contrariam opinionem negatiuam, quod appellatione filiorum non veniant nepotes, probant expressè text.*in l. quod si nepotes* §. *ff. de testam.tutel.*§. *vlt. Instit. qui testamento tutores dari possunt*, vnde etiam in testamentis prohibitionem alienationis extra familiam factam ad nepotes non extendi probat text. vbi notauit *gloss. vltim. in auth. de rest.* §. *nos igitur. collat.* 9. recepta ex multis, quos refert Gabr.*d concl.* 1. *num.* 79. quibus addo Couat. *lib.*3. *var. cap.* 5. *num.* 4. Sic etiam in fideicommissis facultatem eligendi de filiis ad nepotes non extendi per text.*in l.cùm pater* 79 §. *hareditatem. ff. de legat.* 2. docuerunt Pinel.*in l.*1. *C.de bonis matern. p.*1. *num.*69.Menoch *d lib.*4.*prasf.*94.*num.* 3. Quare hanc negatiuam sententiam tenent Bardel *cons.* 83.*n.* 14. *cum seqq.*Pedroch *cons.*38 *col.*1.*&* 2.Honded.*cons.*60. *num.*61.*lib.*1. Mantic.*de coniect.vlt.volunt. lib.*8.*tit.*8. *num.*9.*& decis.* 275. *num.* 1. Garc. Falcon. *reg.* 205. Præt *de interpretat.vlt.volunt.vlt.volunt. lib.* 3. *lib.* 4. *solut.* 1. *à num.* 37. Molin.*de primogen. lib.* 1. *cap.* 6. *num.*27. Boër.*decis.*155.*num.*3. Surd.*de aliment.tit.*9. *q.*36.*num.*18. Facbin.*controuers.lib.*5.*cap.*18. Magon. *Lucensi decis.*82. Gam. *Lusit.decis.*160.*n.* 7. Valasc. *cons.*140.*num.* 4. *&* 13. *&* 14. Thesaur *quast. forens. lib.*1.*q.*91.*num.*8.Seraphin.*decis.*1486.*n.* 9. Menoch. *cons.*215.*num.*95. *& cons.* 315. *num.* 24 vbi intelligit quando de præiudicio tertij agitur , *& cons.* 347. *num.*3.*& cons.* 493. *num.*11. *& cons.*567.*num.* 34. *& cons.*591.*num.* 1. *& cons.*243. *num.* 12 vbi intelligit in materia stricta, *& cons.*1192. *num.* 26. vbi *in pœnalibus*,Perez de Lara *de anniuersar.& capellan.lib.*1. *cap* 6. *num.*5.Ioseph.Sessé *Aragoniæ decis.* 53.*num.*17. Rot.*decis.*507. *num.* 7. vbi intelligi quando testator discretiuè loquutus fuit de filiis,& nepotibus, *& numer.* 14. etiam quòd filij sint vocati in futurum euentum *decis.*693.*n.*4.*& decis.*667.*num.* 1. *cum seqq. apud Farin.p.*2.*recent.*

84 Ego prolixi concordiis breuitatis studio omissis dicendum puto in proposito, vel attendi rigorem, & proprietatem verborum, vel impropriam, & latam eorum significationem, si verborum rigor attendatur, proculdubio verior est posterior sententia negatiua, quòd appellatione filiorum nepotes non continentur, vt benè probat text.*in d. l.quod si nepotes*, cum similibus supra adductis, nam constat. filios esse quos ipsi genuimus, nepotes autem, qui ex ipsis filiis nascuntur; ideóque hoc secundum gradum, illos autem primum constituere, *l.* 1. §.1. *cum seqq.ff.de gradib.* Si verò latior & impropria attendatur significatio, nepotes, & vlteriores etiam gradus continentur, vt *in d.l.filij appellatione* 84. *& d.l.iusta* 201.*ff. de verb.signif.*dum inquit iusta interpretatione filij appellatione contineri nepotes; dicitur enim iusta interpretatio quando ex legis sententia propriæ verborum augentur significationes, vt colligitur ex plenè adductis per Tiraq. *de primogen.q.* 40. *num.* 58. vel etiam quando ex verosimili mente disponentis aliquæ colliguntur coniecturæ, quod filiorum nomine etiam de nepotibus senserit; atque ita in effectu hanc distinctionem videntur admittere etiam prioris partis Auctores, fatentur enim illis casibus in quibus appellatione filiorum veniunt nepotes, id prouenire ex iusta interpretatione, non ex rigore verborum, vt constat ex adductis per Gabr.*d concl.* 1.*n.*3. Præt *d.solut.*1. *num.*37. optimè Franc. Sonsbech *de feudis, part.*9.*à num.*152. Cardin. Tusch.*tom.* 3. *lit. F.conclus.*276.*à princip.* & benè Rot.*decis.*507.*n.*1.*&* 3.*apud Farin. p.* 2. *recent.* eleganter etiam Rota *in Benonien. fideicommissi de Desideriis* 10. *Martij* 1626.*coram bonæ mem. Merlino Decano*, impressa *tom.*5. *recentior.decis.*6.vbi *num.* 8. iuxta hanc nostram distinctionem probat quòd absolutè ex proprietate sermonis & stricta Iuris interpretatione nepotes non veniunt,quia aliter filij,aliter nepotes appellantur; secus autem dicit quando contrarium suadent voluntatis fideicommittentis coniecturæ;vel æquitas,& verisimilitudo ab illa propria verbi *filiorum* significatione, & stricta Iuris interpretatione non recedere cogit, iustam nempè præsumptæ menti testatoris consonam & latam amplectendo;& præter Doctores supra citatos, citat etiam Gasp. Thesaur.*quast.forens.lib.*1 *q.*91.*n.*8. Ludou.Cassanate *cons.*34.*n.*8. Seraph.*decis.*1186.*n.*6.8. *&* 9 Rustic.*in l.cùm unus, lib.*6.*c.*11.*n.*45.& *cap.* 14. *n.*19.*ff.de condit.& demonst.*ead.Rota *decis.*21.*à princip.d.tom.*5.*recent.*

Amplia vt suprà resoluta in nepotibus habeant 85
locum etiam in pronepotibus, vt per Ruin. *cons.* 166.*num.*8.*lib.*1. *& cons.* 61. *num.* 4. *lib.* 5. Cranet. *cons.*152.*col.*1.*in fine*, Peregrin.*dict. artic.* 22. *n.* 45. *& cons.*51.*num.*7.*post princip.lib.*1. Anton. Gabr. *dict. concl.*1.*num.*44. Bursat.*cons.*13 *num.*15. *lib.* 1. Rustic: *d.lib.*6.*cap.*11.*num.*19.*&* 20. Friat *quast.*320. *num.*1. Cardin. Tusch *dict.lit. F. concl.* 175. *num.* 9. vbi loquens de emphyteusi ecclesiastica, dicit quòd nec etiam appellatione filiorum & nepotum veniunt pronepotes. Et an appellatione descendentium veniant nepotes, pronepotes, & trinepotes, & alij vlteriores? vide Rot.*dict.decis.*6.*n.*20.

Ex quibus iam primò colligitur meritò Docto- 86
res communiter resoluere in contractibus appellatione filiorum, in dubio non contineri nepotes, probatur, quia diximus appellatione filiorum ex sermonis proprietate solos filios primi gradus, non etiam nepotes contineri: sed constat in contractibus à proprietate verborum recedendum non esse, ex *reg.l. veteribus. ff. de pactis, & l. quicquid adstringenda. ff. de verbor. obligat.* ergo meritò in contractibus hanc regulam negatiuam constituit. Bart. *in dict. l. liberorum. num.* 8. Alexand. *consil.* 37. *Viso themate, num.* 7. *vers. duodecimo, lib.* 6. *& consil.* 2. *num.*4.*&* 12.*lib.*1.*& cons.*17.*Ponderatis, num.*3.*&* 4. *& cons.*115. *Attentis, in princip.lib.* 5 Anton Gabr. *dict.concl.*1.*num.*64. Garc *dict.reg.*105.*num.*3 & colligitur ex aliis, quos adducit Cald. Pereira *de em-* 87
*phyteusi.p.*3.*cap.* 13.*num.* 8. resoluentes attento Iure in emphyteusi accepta pro se, & filio, quem nominauerit, nepotem nominari non posse,quibus adde Mant. *dialogo* 39. Gam. *Lusit. decis.* 260. *numer.* 10. Cardin. Tusch. *d.lit.F.conc.*376.*n.*10. Vnde nepotes 88
sub filiorum appellatione inclusos non esse,quando sumus in substitutione facta in contractu, resoluunt

Roland.à Valle cons.93.n.18.& 19.lib.2. Sfott.Odd.
cons.39.n 15.Gabr.d.concl.1.n.64.Peregr.cons.65.n.19.
lib.1.& cons.149.n.13.in fine, lib.5. Rustic. in d.l. cùm
anus lib 6.cap.14.n.41.in fine, Fusat. l.q. 321. n. 161.

89 Non obstat text. in c.1.§.etsi clientulus, de alienat.
feudi, vbi in contractu feudali pro se & filio masculo
venire omnes descendentes, notauit gloss. ibi, verb.
reuertitur ad dominum, quam sequuntur Doctores
communiter, vt per Mant.d.dial.59.Surd.cons.573.n.
40.Bellon.cons.2.n.15.Ant.Gabr.d concl.1.n.16.Cald.
Pereir d.c.14.n.7.Fachin.contron.iuris, lib.7.c.75.quia
responderut text. illum solum probare, concessio-
nem feudi pro hærede intelligi de filio, non contrà,
quia si concipiatur pro filio, intelligi de quolibet
descendenti; communis tamen illius resolutionis ex
illo deductæ rationem ponit Sonsbech.d.p. 9.n.256.
& multi, de quibus Peregr.d.art.22.n.52. quia cùm
hæc materia indifferens sit quoad gradum, nulla ra-
tio datur maioris affectionis in filium quam in ne-
potem, & insuper futurum tempus respicit, quare ve-
risimilis apparet concedentis, & accipientis mens
quod deficiétibus filiis etiam pronepotibus dare, &
accipere voluerit secundùm latiorem nominis signi-
ficationem, ne scilicet dispositio maneat sine effectu;
vnde sumpto vulgari argumento de feudo ad em-
phyteusim, de quo diximus in locis communib.argum.
90 n.2 hoc ipsum in emphyteusi admittunt Alciat. in d.
l.liberorum ad fin. Dec.& alij quos refert, & sequitur
Pinel.in l. 1. C.de bonis mater.p.1.n.71.vbi n.72.bene
resoluit Ordinationem Regiam Lusitanorum, quæ
deficientibus liberis admittit posse nominari nepo-
tem ad emphyteusim acceptã pro se & filio proce-
dere attento rigore Iuris: quamuis enim stricta si-
gnificatio nominis filius, in solis primi gradus veri-
ficetur ex dictis, non tamen repugnat vt his defi-
cientibus admittatur nepos, iuxta latiorem & iustam
significationem, quæ hoc casu ex verosimili contra-
hentium mente deducitur iuxta proximam ratio-
nem, quæ in eo etiam concludit; cùm enim emphy-
teusis ad tres generationes cõcedatur, & materia sit
indifferens ad filios, & nepotes, futurúmque euen-
tum respiciat, meritò licèt de filiis faciat mentio-
nem, nepotes etiam comprehendit ex verosimili
contrahentium mente, iuncta vulgari doctrina gloss.
vlt per text. ibi, in l.tale pactum.ff.de pactis, recepta
communi omnium Doctorum consensu, vt constat
ex multis, de quibus Alphan.collect.160.Card.Mant.
de coniect.vlt.volunt.lib.1.tit.19.a n.4.& plenè addu-
ctis per Castill.quotid.lib.2.cap.22.n.69.

91 Vnde etiam sumpto argumento de feudo ad ma-
ioratum, quod validum est quando id quod in feu-
dis deciditur, Iuris communis regulis consonum est;
vt dixi in locis communib.argum.n.1.hoc ipsum in ma-
ioratu resoluendum videtur; nam in proposito ratio
quam in feudis tradidimus, fortiùs in maioratibus
concludit, tum quia maioratus materia ad filios, &
nepotes indifferens est, tũ quia maioratuũ institutio
ea est, vt perpetui sint, ad perpetuámque familiam
tendant conseruationẽ, in quo casu sine difficultate
Doctores omnes resoluunt filiorum nomine, si hi
deficiant, nepotes necessariò cõprehendi, vt ex Ioan.
Andr.Salic.& pluribus quos refert, testatur Gabr.d.
concl.1.n.37.& 81.Menoch.d.præs.94.n.25. Peregr.d.
art.22.n.50.Prætis d.solut.1.n.53.Cald.Pereira d.c.14.
n.30.ex quibus in maioratibus esse verissimum con-
cludunt Molin.d.c.7.n.28.Auend.l.40.Tauri glos.10.à
princ.Peregr.d.art.22.à n.31.Bellon.d.cons.2.n.16.

92 Quæ resolutio facilè procedit in prædictis termi-
nis, scilicet deficientibus filiis primi gradus; si verò
quæreret aliquis, an his stantibus aliquo casu admitta-
tur nepos, respondebitur certum esse iuxta suprà di-
cta ex proprietate sermonis nunquam, nec etiam ex
mente regulariter nepotes admitti; an verò ex Iure
transmissionis admittendi sint, vide gloss.vlt.in l.vnic.
C.de his, qui ante apertas tab.recepiã & Cost.in d.c ex
parte, verb.si absque liberis, n.61.vers.& retentis, Valasc.
de iure emphyt.q.50.n.44.& statim referendis, qui la-
tè disputant, an, & quando ex repræsentatione ad-
mittantur tam in fideicommissis, quàm in maioritati-
bus, vt per scribentes in l.cùm ita 33.§.in fideicõmisso,
ff.de legat.2.& in l.40.Tauri, vbi Auẽd.& prosequun-
tur latè relati ab Alphan.collect.605.Cou.pract.c.38.
Valasc.d.q.50.Gam. Lusit.dec.307.Molin.d.lib.1.c.6.
cũ seqq.Card.Mant.de cõiect.vlt.vol.lib.8.tit.9. Pereg.
de fideic.art.21.Gutier.pract.lib.3.q.66.Molin. Theol.
de Iustit.tom.3.tract.2.disp.626.Flores de Mena var.q.
19.à n.15.& plenè adducti à Castil.quotid.q lib.2.c.20.
& passim alij de materia repræsentationis agentes.

Secundò principaliter ex dictis colligitur tutam 93
non esse communem sententiam eorum, qui docent
in legis dispositionibus appellatione filiorum in du-
bio venire nepotes per text.in d. l.filium habeo, & in
d.l.senatusconsulto, & in l.2.§ si mater. vers. quod si ne-
potibus.ff.ad Tertull.sequuntur Bart.Card.& alij quos
refert Ant.Gabr.d.concl.1.n.12. Mant.d.dial.39.Co-
nan.comment.lib.10. c. 1. n. 3. & indubitatum tradit
Pereg d.art.22.n.56.Sed ex dictis conuincitur, dixi-
mus enim secundùm propriam nominis significa-
tionem appellatione filiorum solos filios primi gra-
dus non etiam nepotes contineri, constat etiam in
legibus à proprietate verborum recedendum non
esse si de mente contrarium non apparet, l.scire, §.
illud ff.de excusat.tutor.igitur in dubio regula negati-
ua est constituenda, quòd leges de filiis loquentes
non comprehendunt nepotes. Deinde facit, quia in
variis casibus leges de filiis loquentes ad nepotes
non extendi freqoentius decidunt Iureconsulti, &
Imperatores, vt in d.l.sed milites, & in l.Iulia.§ hoc ca-
pite ff. de ritu nupt. vbi lex prohibens Senatorem du-
cere filiam eius, qui ludricam artem exerceat, non
impedit neptem eiusdem ducere, sicut etiam quæ
patri permittit filiam adulteram occidere, non excu-
sabit auũ si occidat nepta, l.patri 20.ff.ad leg.Iuliã de
adulter.& priuilegium filiis concessum non prodesse
nepotibus probat text.in l.iubemus.§.illud, C.ad Treb.

Omissa igitur iurisdictione eorum, qui dicebant 94
appellatione filiorum contineri nepotes si lex filio-
rum fauorẽ respiciat principaliter, non ita si eorum
odium contineat, ego prædictæ sententiæ negatiuæ
etiam in legis dispositionibus semper adhærendum
esse probabiliùs puto, neque aliter admitti appella-
tione filiorum venire nepotes nisi ex verbis, aut ef-
ficaci coniectura colligatur mens legis qnod volue-
rit dispositionem suam ad nepotes extendi ex ratio-
nibus, & auctoritatibus suprà pro secunda negatiua
sententia per me adductis. Neque obstant Iura in 95
contrarium supra principio huios secundi corollarij
adducta nam ad primum ex d.l.filium habeo, omissis
multis de quibus D. Barbos.in l.si constante, n.101.ff.
soluto matrim.respondetur, nepotes ibi contineri ex
iusta legis interpretatione, quæ vocis significatio-
nem ad nepotes voluit extendere, vt satis idem text.
insinuat, ibi, etsi verbis Senatusconsulti filij conti-
nerentur, &c.quasi sit sensus, quòd licèt proprietas
verborom postularet, vt de solis filiis intelligatur Se-
natusconsultum; hoc enim importat verbum, conti-
nerentur, quo vtitur Iurisconsultus, ex legis tamen
sententia trahitur, & extenditur ad nepotes, vt post
Gom.bene notauit Pin.d.p.1.n.72.Similiter ad text.
in d.l.Senatusconsulto, & in d §. si mater, respondetur

in terminis illorum Iurium veuite uepotes ex sententia legis collecta ex ratiune,& mente ipsius legis.

96 Vnde iam subinfertur defendi nun posse doctrinam gloss.*verb filij*, *in cap. ad extirpandas* 11. *de filiis presbiter.* dum prohitionem text. quæ de filiis presbyterorum loquitur, ad uepotes legitimos extendit, ne in Ecclesiis, quas aui obtinuerunt, valeant ministrare, licèt enim eam eummuniter seceptam dicant, & sequuntur Rebuff *de pacif. possess. n.* 166. *& seq* Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 50. *lit. A. in nouiss. edit.* Less. *de Iustit. lib.* 2. *c.* 34 *n.* 91. ex dictis tamen conuiocitur, diximus enim appellatione filiorū nepotes non contineri ex proprietate sermonis, ac subinde legea de filiis loquentes ad nepotes trahendos non esse, nisi ex verbis aut mente contrarium colligatur, constat etiam legem illam pœnalem esse & odiosam, nec proponitur ratio quæ in nepotibus cuucludat, imò vitium paternum, quod in filiis cernitur, & in patribus lex cefiænare intendit, vt ait Conc. Trid. *sess.* 25. *de reform. c* 15. in nepotibus cessat; ergo melius contra dicendam glos. adhuc stante noua Constitutione Concilij *in d. c.* 15. eontrarium sentiunt Nau. *cons.* 9. *de filiis presbyt. in nouis*, Sayr. *in floribus decis*, *sub eod. tit. decis.* 9. vbi bona additio, Spin. *in speculo testam. glos.* 3. *princ. a n.* 23 Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 4. *q.* 15. *&* 17. Steph. Grat. *discept. forens. cap.* 397. *num.* 6. Nicol. Garc. *de benefi. p.* 7. *c.* 3. *n.* 22. vbi *in addit.* Campan. *in diuersorio iuris Canonici*, *rub.* 11. *c.* 13. *num.* 76. Beller. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de disciplina cleric.* §. 3. *num.* 33. *& num.* 51. *vers. neque*, Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarra, lib.* 2. *tit.* 19. *l.* 1. *de filiis presbyb. num.* 1. Seraphin *decis.* 1442.

97 Similiter etiam subinfertur dubiam videri communem sententiam, quæ docet pœnam *l. quisquis.* §. *filiis. C. ad legem Iuliam maiest.* neputes comprehendere, cuius testes sunt post Salicet. Gig *de crimine læsæ maiest. lib.* 3. *q.* 8. Couar. *lib.* 2. *var. c.* 8. *n.* 1. Pereg. *de iure fisci, lib.* 3. *tit.* 9. *n.* 5. obstat enim, quia cùm huiusmodi lex pœnam acerbissimam contineat, ideóque cru telitatis plenissima plerisque videatur, & constat filiorum appellatione nepotes non contineri, nisi ex impropria significatione, iuxta supradicta, videbatur ad nepotes extendi non posse, iuxta *reg. odia*, *de regul. iuris*, *lib.* 6. *cum vulgaribus*, quo argumento hoc ita constanter tenet Decian. *tract. crim. lib.* 7. *c.* 47. *n.* 7. Sed vtraque sententia ad concordiam traducitur cum Alberic. *in d.* §. *filij n.* 9. fatetur enim hanc secundam verissimam esse attento rigore Iuris primam verò communem rectè defendi ex verbis nouæ Constitutionis Federici Imp. quam refert idem Alberic. quæ loquitur per nomen, *liberi*, quo nepotes contineri non est dubium, ex *d. l. quod si nepotes*, cum similibus.

98 Tertiò principaliter ex dictis colligitur rectè in priuilegiis Doctores communiter regulam negatiuam constituere, quòd appellatione filiorum in dubio non veniant nepotes, probatur ex omnibus suprà resolutis, iuncta reg. text *in c. sanè, de priuileg.* cum vulgaribus, ex quibus hanc sententiam negatiuam ita constituit Bart. per text *ibi in l. sed. & milites. ff. de excus. tutor.* notant glos. *verb. liberi, in Clem.* 1. *de baptismo*, Specul. & alij, quos refert & sequitur Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 62. Cabed *Lusit. deci. p.* 1. *Aresto* 53. Bald. *cons.* 301. *Ad audientiam, in princ. lib.* 1. Signorol. *cons.* 157. *in fine*, vbi loquitur de priuilegio concesso ab oneribus, Card. Tusch *d. l.* 1. *F. conc.* 376. *n.* 27. *&* 35. Ex quibus Greg. Lopez sibi contrarius bene resoluit, quòd si Princeps alicui facultatem concedat instituendi maioratum in vno ex filiis, deficientibus illis potest institui in persona nepotis, vt comprobat Molin *de primogen. lib.* 2. *c.* 11. *a n.* 34. quamuis enim ex proximè dictis nepotes appellatione filiorum non comprehendantur, & ideò stantibus filiis prædicta licentia ad nepotes trahi non debeat, his tamen deficientibus ex mente concedentis in nepote debet verificari, ne licentia maneat sine effectu, & quia cùm talis concessio indifferens sit ad filios & nepotes, & in futurum euentum dirigitur, iuxta suprà resoluta.

Quartò principaliter ex dictis colligitur etiam in testamentis veriorem esse sententiam negatiuam, quòd in dubio appellatione filiorum non veniant nepotes, vt in tutelæ datione probat expressè text. *in d. l. quòd si nepotes*, 6. *ff. de testam. tutela*, & fatentur Bald *cons* 487. *circa finem, lib.* 2. Card. Tusch. *d. lit. F. con l.* 376. *n.* 33. & omnes vtriusque partis Auctores in principio huius articuli citati, atque etiam faciliùs hæc procedit illatio quoties dispositio fauorabilis non est, velnti in prohibitione alienationis facta filiu, quam ad nepotes non extendi efficaciter probat text. *in d. auth. de restit.* iuncta *gloss. vlt.* recepta ex plusibus, de quibus Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 79. quòd etiam resoluunt Alex. *cons.* 1. *num.* 13. *vers. vnde videamus, lib.* 1. Card Tusch *d. conc.* 376. *n.* 30 Et demum plures alios casus in quibus nepotes appellatione filiorum non comprehenduntur, refert Steph. Grat. *discept. forens. tom.* 4. *c.* 765. *a princ.* vbi *n.* 1. quando dispofuit habuit effectum in filiis, & *n.* 2. in fideicom nullo inducendo, & *n.* 3. in substitutione reciproca filiorum, & aliis casibus. 99

Quando autem appellatione filiorum veniant nepotes in fideicommissis, tota est controuersia, in qua speciales voluntatis coniecturas hac in re semper esse obseruandas pro regula constituo, quarum aliquas referam, quæ viam ad alias colligendas aperire poterunt. 100

Prima igitur & principalis coniectura est, quando dispositio futurum respiciebat euētum, scilicet quia incertum erat, an frater grauatus filium, filiamve haberet; & etiam quando tempore mortis ipsius grauati non extabant filij, sed tantùm supererant nepotes ex eis, tunc enim ne hæreditas deferatur ad extraneos, & propter agnationis, hi præferantur contra *reg. l. cùm acutissimi, C. de fideicom.* meritò fit interpretatio vt deficientibus filiis admittantur nepotes, quamuis de eis in dispositione mentio facta non sit, ita Imol Socin. Bald. & alij *in d. l. Gallus* § *instituens ff. de liber. & posthum.* Cephal. *cons.* 394 *n.* 23. Anton. Gabr. *d. concl.* 1 *num.* 56. Decian. *cons.* 47. *num.* 13. *lib.* 3. Menoch. *d. lib.* 4 *præs.* 94. *n.* 31. *& cons.* 215. *num.* 38. *& cons.* 347 *n.* 23. *& seq & cons.* 1039. *num.* 1. Prætis *dict. stat.* 1. *n.* 13. *&* 37. Molin. *d. cap.* 6. *n.* 29. Peregr. *de fideicom. art.* 21. *à num.* 57. *& cons.* 31. *n.* 14. *lib.* 2. Rustic. *in d. l. cum auus*, *lib.* 9. *cap.* 12. *n.* 70 *ff. de condit. & demonstr.* Fusar. *de substitut. quæst.* 320. *n.* 15. *&* 58. *cum seqq. & q.* 321. *n.* 37. & constanter omnes nostri Lusitani, vt patet ex Costa *de success. Regni*, *p.* 2. *n.* 19. Pincl. *d. p.* 1. *num.* 69. *&* 71. Gam *decis.* 307. *n.* 13. Valasc. *cons.* 140. *num.* 11. *&* 14. Cald. Pereira *de emphyteusi*, *p.* 3. *cap.* 14. *num.* 28. 101

Quando autem viuit filius, & ex eo nepos, tunc filius solus admittitur, non autem cum eo concurrit nepos, quia hæc est verisimilis voluntas testatoris, vt ex ordine charitatis pater filio proferatur, Doctores *in l. Gallus*, §. *quidem rectè. ff. de liber. & posthum.* Marzar. *in epit. de fideicom. q.* 17. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 8. *num.* 5. Bardel. *cons.* 83. *n.* 50. Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 36. *n.* 19. Peregr. *d. art.* 22. *n.* 58. Crass. *d.* § *fideicommissum. q.* 10. *num.* 13. Rustic. *in d. l. cùm auus*, *lib.* 6. *cap.* 14 *n.* 25. *&* 26. Fusar. *d. q.* 321. *num.* 39 Sic eodem modo quan- 102

do extarent filij & nepotes ex alio filio, tunc filius
præferri debebit, & solùm censeretur vocatus ne-
pos non extantibus filiis, Federic. Scot. *cons.* 1. *n.* 181.
lib. 2. *tom.* 1 Anton. Gabr *d. concl.* 1. *num.* 75. Decian.
cons. 54. *n.* 18. *vers. item*, *lib.* 2. *&* *cons.* 47. *num.* 11. *lib.* 3.
Menoch *d. lib* 4. *præs.* 94. *num.* 17. *&* *cons.* 815. *num.* 38.
cum seqq. & *cons.* 530. *n.* 25. *&* *cons.* 774. *n.* 7. *cum seqq.*
Rustic. *in d. l. cùm aui. lib.* 6. *cap.* 14. *n.* 26. Fusar. *dict.*
q. 321. *n* 41. vbi *n.* 49. subdit contrarium esse dicen-
dum quando testator vocauit filios in numero plu-
rali, & extabat tunc vnus tantùm filius, quia tunc
nepotes venirent.

105 Secunda coniectura est, quando dispositio esset
facta à Iurisperito, quia tunc appellatione filiorum
venirent nepotes, secundùm Bardel. *cons.* 83. *num.* 29.
vers. decimo, Fusar. *d. q.* 310. *n.* 83. at verò si testamen-
tum sit factum ab idiota & imperito, tenendum est
illum appellatione filiorum non sensisse de nepoti-
bus, glos. *in d. l. quod si nepotes, de testam. tutel.* Roland.
à Valle *cons.* 42. *n.* 30. *lib.* 4. Bardel. *d. cons.* 83. *num.* 30.
Menoch. *cons.* 215. *n.* 58. *cum seqq. &* *cons.* 328. *num.* 25.
Fusat. *q.* 321. *n.* 105.

104 Tertia coniectura est, quando testator in vita ne-
potem vocabat filium, & eum vt filium tractabat,
nam ex hoc elicitur vehemens coniectura quòd te-
stator vocando filium senserit & de nepote, vt re-
soluunt Roland. à Valle *cons.* 43. *num.* 37. *vers. sextò*
respondetur, *lib.* 4. Decian. *cons.* 100. *numer.* 40. *lib.* 2.
Bursat. *cons.* 378. *num.* 3. Bald *d. cons.* 83. *numer.* 47.
Anton. Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 40. Card. Mantic. *de*
coniect. vltim. volunt. lib. 3. *cap.* 9. *num.* 2. *&* *l. b.* 8. *tit.* 8.
num. 14. *vers. secundus casus*, Menoch. *d. præs.* 94. *n.* 24.
& *cons.* 215. *num.* 124. *cum seqq.* Surd. *de aliment. tit.* 9.
q. 56. *num.* 11. *&* *decis.* 241. *num.* 18. *vers. sic testator*,
Peregrin. *d. art.* 12. *n.* 55. Rustic. *d. l b.* 6. *cap.* 12. *num.* 2.
Fusar. *d. q.* 320 *&* 7. *cum seqq.* vbi *n.* 10. intelligit si no-
minatio seriò facta sit, & *num.* 11. subdit coniectu-
ram non procedere quando filius, & nepos concur-
rerent, quia tunc verus filius veniret filij appella-
tione, quia tunc verus filius veniret filij appellatio-
ne, & de eo potius quàm de nepote verba intelli-
genda essent.

105 Quarta coniectura est, quando testator vocauit
natos, & nascituros; nam tunc & nepotes esse vo-
catos scripserunt Decian. *cons.* 47. *n.* 24. *lib.* 3. Gabr.
d. concl. 1. *n.* 51. Card. Mantic. *d. lib.* 8. *tit* 8. *n.* 16. Crass.
d. §. fideicommissum. q. 10. *n.* 9. Menoch. *d. præs.* 94. *n.* 18.
& *cons.* 1033. *num.* 2. Surd. *d. tit.* 9. *q.* 56. *num.* 36. *&* 53.
Rustic. *d. lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 17. Matheac. *de legat. lib.* 2.
cap. 15. *n.* 19. Fusar. *q.* 310. *n.* 23. vbi *n.* 24. subdit ma-
ximè procedere quando vocati essent nati, & qui-
cunque nascituri.

106 Quinta coniectura est, quando sumus in disposi-
tione sui natura habente tractum successiuum, &
perpetuum; nam filiorum appellatione tunc veniunt
nepotes, exemplúmque est quando sumus in primo-
genituris, ita Tiraq *de iure primog. q.* 40. *n.* 37. *vers. de-*
cimaquinta ratio, Couarr *pract. c.* 38. *n.* 6. *&* 7. Rimin.
iun. *cons.* 23. *num.* 51. *&* 52. Molin. *de primog. lib.* 1. *c.* 6.
sub num. 18. Peregr. *d. art.* 12. *num.* 51. *vers. idem est*, *&*
cons. 41. *n.* 34. *lib.* 5. Rustic. *d. l b.* 6. *cap.* 12. *n.* 24. Fusar.
d. quæst. 310. *num.* 28 vbi declarat vt procedat quan-
do primogenitura fuit erecta per nomen pluralis
numeri, Bellon iun. *cons.* 2. *n.* 16. *&* 33.

107 Sexta coniectura est quando ratione agnationis,
& pro conseruandis bonis in familia fideicommis-
sum esset relictum; tunc enim nepotes venire sub no-
mine filiorum resoluunt Decian. *cons.* 88. *n.* 57. *&* 60.
lib. 1. Card. Mant. *d lib.* 8 *tit.* 8. *n.* 17. Surd. *d. tit.* 9. *q.* 56.
num. 17. Rustic. *d. lib.* 6. *cap.* 12. *n.* 44. Menoch. *cons.* 387.
num. 2. Bardell *cons.* 83. *n.* 43. Alex. Raudens. *cons.* 74.
num. 8. *cum seqq. lib.* 2. Caroc. *decis.* 69. Peregr. *cons.* 52.
n. 43. *lib.* 3. Crass. *d. q.* 10. *n.* 8 Fusar. *d. q.* 320. *n.* 31. Rot.
decis. 667. *n.* 9. *cum seqq. apud Farin. p.* 2. *recent.* vbi de-
clarat, *&* *decis.* 693. *n.* 4. *ead. p.* 1. *recent.*

Septima coniectura est, vbi testator vocauit filios 108
in stirpes, & non in capita, nam tunc sub nomine fi-
liorum contineri nepotes, scribunt Gallia *cons.* 87. *n.*
14. Card. Mantic. *d. tit.* 8. *n.* 18. Rimin. iun. *cons.* 283. *n.*
19. *lib.* 3. *&* *cons.* 267. *n.* 34. *lib.* 7. Decian. *cons.* 24. *n.* 8.
vers. secundo, *lib.* 1. Rustic. *d. lib.* 6. *c.* 12. *n.* 30. *&* 51. Me-
noch. *d. præs.* 94. *n.* 19. *&* *cons.* 347. *n.* 51. Hieron. Gabr.
cons. 69 *n.* 45 *l b.* 1. Fusar. *d. q.* 320. *n.* 39. *cum seqq.*

Octaua coniectura est, quando aliàs sequeretur 109
absurdum & irrationale, si nepotes non continerentur
tur sub nomine filiorum, vt quia non admisso ne-
pote descendente testatoris, extraneus admitteretur,
vel minus dilectus, vel filius naturalis, Roland. à
Valle *cons.* 93. *num.* 23. *vers. & vbi absurdum*, *lib.* 2. *&*
cons. 28. *n.* 33. *lib.* 4. Decian. *cons.* 88. *n.* 56. *& seq. &*
n. 63. *lib.* 1. Card. Mantic. *d. tit* 8. *n.* 16. Anton. Gabr. *d.*
conc. 1. *num.* 34. Bardel. *d. cons.* 88. *n.* 29. Menoch *dict.*
præs 94. *n.* 16. *&* *cons.* 613. *n.* 11. Crass. *d §. fideicommis-*
sum. q. 10. *n.* 10 Surd. *cons.* 85. *n.* 28 Peregr. *dict. art.* 12.
n 48. Rustic. *d. lib.* 6. *cap* 12. *n.* 7. *&* *a n.* 54. Fusar. *dict.*
q. 320 *a n.* 44 Rot. *d. decis.* 6. *n.* 25.

Nona coniectura est, quando nepotes ab intestato 110
vnà cum filiis erant successuri testatori; nam tunc si-
militer ex præsumpta mente testatoris debent admit-
ti ad fideicommissum, Decian. *d con.* 47 *num.* 4. *lib.* 3.
Anton Gabr. *d. cons.* 1. *n.* 6. Card. Mantic *d. tit.* 8. *n.* 15.
Menoch *d. præs.* 94. *n.* 30 Rustic. *d. lib.* 6. *c.* 12. *n* 61. *cum*
seqq. Fusar. *d q.* 320 *à n.* 48. *cum seqq.* vbi limitat Vnde
à contrario si essemus in casibus, in quibus ab inte-
stato nepotes non essent successuri cum filiis, vel
per repræsentationem filius non subintrat locum pa-
tris, tunc filiorum appellatione non venirent nepo-
tes, vt per Burs *cons.* 572. *n.* 5. Bardel. *d. cons.* 83. *n.* 24.
Menoch. *dict. præs.* 94. *num.* 18. *&* *cons.* 591. *num.* 8. *&*
cons. 886. *num.* 11. Rustic *d. lib.* 6. *cap.* 14. *n.* 23. Fusar.
q. 321. *n.* 30. Alex. Trentacinq. *cons.* 40. *num.* 29. *tom.* 2.
vbi *n.* 28 *&* 41. resoluit nepotes appellatione filio-
rum venire in fideicommisso, & *num.* 33. quòd nepo-
tes veniunt appellatione filiorum in materia fauo-
rabili, & *num.* 39. quòd opinioni fauenti nepotibus in
dubio adhærendum est.

Decima coniectura est, quando testator vocauit 111
filios in infinitum, vel in perpetuum, quia tunc
etiam nepotes non venirent, Alciat *resp.* 2. *n.* 8. *lib.* 8.
vbi declarat, Menoch. *cons.* 310. *num.* 12. *vers. primò*
quia, Peregr. *cons.* 53. *num.* 2. *&* 5. *lib.* 3. *&* *cons.* 41. *n.* 2.
cum seqq. lib. 5. Rustic. *d. lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 40. Fusar.
d. q. 320. *num.* 74. Rot. *in Florentina fideicommissi de*
Cambiis 16. *Febr.* 1627. *coram R. P. D. Dunozetto*, *n.* 74.
Vnde si testator vocasset filios primi gradus, tunc 112
nepotes censerentur exclusi Rimin. iun. *cons.* 173.
numer. 8. *vers. secundò confirmatur*, *&* *num.* 10. *lib.* 2.
Cacheran. *cons.* 72. *num.* 11. Rustic. *d. lib.* 6. *cap.* 13. *à*
num. 15. Fusar. *q.* 321. *num.* 13. contra Sfort. *in tract. de*
compend. cap. 7. *num.* 59. Intrigl. *in simili tract. cent.* 3.
q. 57. *p.* 6. *art.* 3. *num.* 7. & Alex. Trentacinq. *de substit.*
p. 4. *cap.* 7. *num.* 59. *num.* 7. Prout etiam censerentur 113
exclusi si vocarentur filij aliqua qualitate, quæ non
insit nepotibus; putà si vocatus esset filius Doctor,
mercator, spurius, vel filia nupta, Capyc. *decis.* 21.
num. 9. Peregrin. *cons.* 58. *num.* 10. *l b.* 5. Bardell.
dict. consil. 81. *num.* 18. *cum seqq.* Hieronym. Gabr.
cons. 121. *num.* 24. *lib.* 1. Gam *Lusitan. decis.* 160. *num.* 8.
vers. non obstat. plures, quos refert & sequitur Fusar.
d. q. 321. *n.* 5. Vel si nominatim filiis relictum esset,
putà

putà si diceret, *Substituto Petrum filium meum*, quia
114 tuoe filiorum appellatione nepotes non continen-
tur, Gabr. *d. concl. 1. num. 75.* Cardin. Mantic. *d. tit. 8.
num. 4.* Anton. Gabr. *d. conc. 1. num. 73.* Hieron. Gabr.
conf. 121. num. 22. lib. 1. Burfat. *conf. 13. num. 21. lib. 1.*
Decian. *conf. 54. num. 28. lib. 2. & conf. 47. numer. 15.
lib. 3.* Eugen. *conf. 94. num. 11. & num. 19. tom. 1.* Craff.
d. q. 10. num. 12. Peregr. *d. art. 22. num 47. & conf. 52.
num. 2. lib. 1. & conf. 52. num. 8. lib. 2.* Surd. *d. tit. 9. q. 36.
num. 14 & conf. 51. num. 32.* Rustic. *dict. lib. 6. cap. 14.*
115 *n. 52.* Fusar. *d. q. 321. num. 65.* Vel si testator his ver-
bis substituisset, *& si aliquis dictorum filiorum & hæ-
redum decesserit, substituo alios superstites, vel superui-
uentes*, quia tunc nomen filiorum esset restrictum
ad filios primi gradus iam nominatos, nec extende-
retur ad nepotes, vt resoluunt Decian. *conf. 47.
num 19. lib. 3.* Anton Gabr. *d. concl. 1. num. 86.* Hieron.
Gabr. *conf. 121. num. 22. cum seqq. lib. 1.* Mantic. *d. tit. 8.
num 8.* Rimin. iun. *conf. 690. num. 16. & 17. lib. 6.*
Menoch. *d. præf. 94 num 5. in fine, & consil. 347. num. 9.*
Craff. *dict. 10. num. 14.* Peregr. *conf. 52. num. 8. lib. 5.*
Rustic. *d. lib. 6. cap. 14. num. 69.* Fusar. *d. q. 321. num. 71.*
Rot. *in Ariminea. fideicommissi 23. Martij 1615. co-
ram D. Dunozetto*, impressa per Farin. *decis. 667.
num. 6. & 7. p. 2. recent.* Vel denique quando testator
vocauit filios filiorum, ex Menoch. *consil. 347.
num. 17. 50. & 51.* Rot. *d. decis. 667. num. 5. p. 2. recent.*
cum adductis per Fusar. *d. q. 511. n. 93.* vbi ait quòd
vltra nepotes talis dispositio extendenda non est,
scilicet ad pronepotes, & alios posteriores descen-
dentes.

116 Vndecima coniectura est, quando tempore vo-
cationis impossibile erat extare filios primi gradus,
& ideo verisimile erat testatorem cogitasse tunc
non extituros filios primi gradus, quia tunc appel-
latione filiorum nepotes comprehendere voluisse
dicendum est, iuxta receptissimam sententiam
Imolæ *in l. Gallus. §. instituens. num. 48. vers. vel potest
dicere. ff. de liberis, & posth.* quam sequuti sunt Rub.
Alexand. *conf. 28. num. 9. circa med. vers. ex quo substi-
tutio*, Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8.
tit. 8. num. 22.* Peregr. *de fideicom. art. 22. num. 50.*
Rustic. *ad l. cùm auus, lib. 6. cap. 12. num. 4.* Rot. *in
Tusculana fideicommissi 15. Aprilis 1619. coram Re-
uerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Bo-
nonien. fideicommissi de Desiderijs 10. Martij, & 26.
Iunij 1626. coram R. P. D. Merlino, & in Floren-
tina fideicommissi de Cambijs 26. Februarij 1627.
coram R. P. D. Dunozetto, vers. sexta & vltima
coniectura.*

Filiorum appellatione an veniat Monaste-rium ad excludendum substitutum si grauatus sub conditione, si sine liberis decesserit, illud ingrediatur?

117 Monasterium haberi loco filij, ac proinde fa-
cere deficere conditionem si sine liberis, &
substitutum excludere, vulgò colligitur ex *auth. de
sanctiss. Episcopis, §. sed & hoc præsenti, & in auth. nisi
rogati, C. ad Trebell. & in cap. in præsentia, de probat.*
& latè probarunt, quamuis in reddenda ratione di-
uersimodè loquantur Tiraq. *in l. si vnquam, verb.
susceperit liberos. n. 42. C. de reuocan. d. donat.* Couar.
cap. 2. num. 5. de testam & lib. 1. var. cap. 19. à num. 6.
Boër. *decis. 318.* Villalob. *commun. opin. lit. M, verb.
Monachus, num. 188.* Cost. *in cap. si pater, verb. si absque
liberis, a num. 70. de testam. lib. 6.* Gail. *lib. 2. obseru. 136.
num. 7.* Alphan. *collect. 473.* Bursat. *conf. 199. lib. 2. &
conf. 97. num. 23.* Roland. *conf. 35. num. 11. cum seqq.
vol. 3.* Menoch. *de success. creat. lib. 3. §. 21. num. 166.
cum seqq.* Melch. Pelaëz *de maiorata, p. 3. q. 3.* Franc.
Marzar. *in epit. de fideicom. q. 31.* Sebast. Medices *in
tract. Mors omnia soluit, p. 1. a num. 35. & p. 2. concl. 44.
num. 119. & p. 3. à num. 48.* Aluarad. *de coniect. mente
defuncti, lib. 2. cap. 3. num. 1.* Molin. *de primogen. lib 1.
cap. 13. à num. 71. & lib. 2. cap. 5. à num. 28. & cap. 9.
num. 45.* Alciat. *resp. 502. num. 3.* Petr. Imol. *conf. 15.
num. 51.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt.
lib. 11. tit. 7. & de tacitis & ambig. conuent. lib. 15. tit. 46.
num. 7. & 8.* Auend. *ad l. 40. Tauri, gloss. 4. num. 17.*
Spin. *in speculo testam. gloss. 12. princ. a n. 47.* Anton.
Gabr. *commun. tit. de fideicomm. concl. 2. num. 79.* Mar.
Angoiss. *conf. 63. num. 11.* Sfort. Odd. *in tract. de
compend. p. 6. art. 6. dub. 2. à num. 6.* Matheac. *de legat.
& fideicom. cap. 23. num. 2. & 5.* Alex. Trentacinq. *de
substit. p. 4. cap. 7. num. 10. cum seqq.* Intrigl. *eod. tract.
cent. 3. quæst 65.* à Ponte *conf. 39. n. 3.* Bon. lac. Roger.
conf. 27. num. 120 lib. 1. Honded. *conf 62. n. 15. & 16.
lib. 1.* Maluas. *conf. 1. num. 11. vol. 1.* Camill. Borrell.
conf. 17. à num. 50. vol. 1. Peregr. *conf. 59. n. 1. lib. 5. &
de fideicomm. art 28. num. 58.* Menoch. *conf. 108. n. 22.
& de præsumpt. lib. 4. præs. 83. num 28. cum seqq.*
Vincent. de Franch. *decis. 29.* Caualcan. *decis. 77. p. 3.*
Osasc. *decis. 126. num. 20* Gam. *Lusit. decis. 318.* Craff.
§. fideicommissum quæst. 40. Matien *ad l. 7. gloss. 2. n. 11.
tit. 11. lib. 4. nouæ Recop.* vbi Azeued. *num. 28.* Gutier.
canon. lib. 1. cap. 32. Aquilin. *in §. & quid si tantùm,*
super illis verbis, *quid enim si aqua & igne, 35. num.*
num. 17 Carol. Tap. *ad auth. ingressi. C. de sacros. Ec-
cles. cap. 13.* Mastril. *Sicilia decis. 65. à num. 1.* Ceoed.
*ad Decretal. collect. 111. num. 1. & practic. ac canon.
quæst. lib. 2. quæst. 55. num. 10.* Mendez à Castro *in re-
pet. l. cùm oportet. p. 3. num. 157. C. de bonis, quæ liberis,*
Galganet. *de condition. & demonstrat. p. 1. cap. 12. n. 51.*
Ceuall. *commun. contra commun. 193. num. 2.* Gall. *de
except. success. tit. 2. excep. 57. num. 238. cum seqq. part. 2.*
Rustic. *in l. cùm auus. ff. de condition. & demonstrat.
lib. 5. cap. 2.* Molin. *de Iustit. tract. 1. disp. 190. vers.
quando quis*, Surd. *de aliment. tit. 2. quæst. 15. num. 17.*
Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. quæst. 77. art. 4.* Cald.
Pereira *de nominat. emphyt. q. 6. num. 10. & de renouat.
q. 19. num. 3.* Valasc. *consult. 24. num. 5. & 9.* Benedict.
Ægid. *in repet. l. Titia si non nupserit. p. 1. num. 54. ff. de
condit. & demonstrat.* Rebello *de obligat. Iustit. p. 2.
lib. 8. q. 26. num. 3.* Castill. *lib. 1. de vsufructu. cap 65.
num. 4.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 26. à princip.*
Paul Comitol. *respons. moral. lib. 7. quæst. 7.* Stephan.
Gratian. *disceptat. forens. cap. 305.* Bellet. *disquisit. cle-
rical. p. 1. tit. de bonis clericor. §. 20. num. 2.* Bernard.
Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 131.
consid. 1. num. 13.* Hieron. Fernandez de Ottero *Ro-
man. lucubr. disp. 2. n. 9.* latè & eleganter Sanch. *in præ-
cepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 16.* & Fusar. *de substit.
q. 429 à n. 8.*

Vnde Doctores argumentari solent ad maiora- 118
tuum successionem, vt in illis monasterium, quod
capax fuerit bonorum in communi, succedat, vt te-
neut Specul. *tit. de success. Monachor. §. 1. num 15.* &
post Beroi. & alios Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 13. à
num. 77.* & plures, quos refert Auen. *l. 40. Tauri,
gloss. 4. num. 13. & 17.* & ita tenere Doctores com-
muniter *in d. cap. in præsentia*, & contradictorem
non habere, post Gam. *decis. 6. n. 1.* testatur Cabed.
Lusit. decis. 153. num. 6. p. 1. atque etiam ad emphy-
teusim ad quam vocatur filius; nam si ingrediatur
monasterium illud ad emphyteusim admittendum,
quasi sit de suis, seu loco filij habeatur, docuit

gloss. *verb intereſt. in l. ſi ita quis* 135. §. *ea lege, ff. de verb. obligat.* Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum, & vxor.* §. 47. *num.* 18. Auendan. *dict. gloſſ. num.* 451.

119 Hinc denique Doctores communiter reſoluunt quòd ſicut teſtamentum poſthumi agnatione rumpitur, *l.* 3. *l. poſthumorum, ff. de iniuſto rupt. princip. Inſtit. quibus modis teſtam. infirm.* Ita etiam per profeſſionem in religione capaci in communi emiſſam, rumpitur teſtamentum antea factum, quia monaſterium loco filij agnoſcitur, notauit gloſſ. *verb. com-*
120 *petere. in auth. ſi qua mulier, C. de ſacroſ. Eccleſ.* & poſt Imol. teſtatur communem Couar. *in cap.* 2. *n.* 5. *de teſtament.* Coſt *in cap. ſi pater, verb. teſtatore mortuo, n.* 8. *de teſtament. lib.* 6 Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 1. *à n.* 4. de cuius tamen articuli veriori reſolutione alibi commodiùs diximus.

121 De ratione autem illorum iurium, & ſupradictæ reſolutionis ex illis deſumptæ vtilis eſt & neceſſaria inter ſcribentes diſceptatio; quidam enim cenſent rationem eſſe, quia monaſterium habetur loco filij, ducti auctoritate text. *in d. cap. in præſentia*, ibi, *intelligendum non erat ſine hærede decedere, qui monaſterium ſibi hæredem inſtituit*, vbi nomen hæredis capitur pro liberis, quippe in ſubſtitutione fuit hæc conditio, ſi inſtitutus decederet abſque liberis; & ideo hanc partem tenent gloſſ. *in caſus poſitione, in auth. niſi rogati. C. ad Trebell. & verb. intrauit, in auth. de ſanctiſſ. Epiſcop. §. ſed & hoc præſenti, & verb. competere, in auth. ſi qua mulier, C. de ſacroſ. Eccleſ.* Molin. *lib.* 1. *de primogen. cap.* 9. *num.* 41. Leonard. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2 *cap.* 41. *dub.* 16. *num.* 84. Socin. Alciat. Guillelm Benedict. Mench. Villalob. & alij plures, quos refert, ſed non ſequitur Sanch. *d. lib.* 7. *cap.* 16. *n.* 1. Quæ ratio ab aliis communiter reprobari ſolet aſſerentibus multò veriùs eſſe monaſterium non haberi loco filij, & verba illa text. *d. cap. in præſentia*, non eſſe Pontificis decidentis, ſed patris allegantis, cui allegationi non detulit Cardinalis, cuius ſententiam Pontifex confirmauit hæreditatem monaſterio adiudicans ex diuerſo fundamento, vt ex littera apparet, atque ita ſuccedit doctrina gloſſ. *verſ. vel die tertio, in l.* 1. *C. qui admitti*, notant Abb. *num.* 40. & alij communiter ſecundùm Parif *num.* 128. *in d. cap. in præſentia*, Valaſc. *conſ.* 14. *num. vlt.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt.* 6. *num.* 10. *& de renouat emphyt. quæſt.* 19. *num.* 9. Tap *in d. auth. ingreſſi, verb. ſua, cap* 13. *num.* 4. Caſtill. *dict. lib.* 1. *de vſufruct. lib.* 1. *cap.* 65. *num.* 4.

122 Nonnulli igitur exiſtimarunt conditionem illam haberi pro non ſcripta; quia eſt impeditiua religionis, & ne propter illam grauatus retrahatur à perfectiori vitæ ſtatu, quod à Religione Chriſtiana maximè alienum eſt, quod docuerunt Batt. & alij, de quibus Couarr. *lib.* 5. *var. cap.* 19. *num.* 9. & Gutier. *lib.* 6. *canon. cap.* 31. *num.* 17. Peregr. *d. art.* 18. *num* 71. *&* 76. confirmantes, quia ex eadem ratione ne mulier à religione auertatur, inquiunt quod ſi pater filiæ relinquat ducenta ſi nubat, centum ſi ingrediatur monaſterium, debet habere ducenta, arg *l. Titia* 93. *ff. de condit. & demonſtrat.* Verùm ne hæc ratio placet, quia vt conditio dicatur impeditiua religionis, non ſufficit quod indirectè, & in conſequentiam alicuius actus liciti illam impediat, iuxta *reg. l.* 1. *ff. de auctor. tutor.* conſtat autem conditionem ſi ſine liberis, directè non tendere ad impediendam religionem, ſed ſequi indirectè, quia ſtatus Religionis incompatibilis eſt cum matrimonio ex quo liberi ſuſcipiuntur; tum quia ſi vt turpis reiiceretur conditio illa, non eſſet neceſſaria deciſio, text. *in d. §. ſed & hoc præſenti*, ſed potiùs ex veteri & generali regula, *l. conditiones. ff. de condition. inſtit.* haberetur pro non ſcripta, quòd apertè repugnat verbis illius *§ ibi ſancimus*, &c.

Quare alij eam inquiunt eſſe illorum iurium ra- 123
tionem, quia lex ex veroſimili & coniecturata mente teſtatoris interpretatur, quod ſi teſtator cogitaret grauatum monaſterium ingreſſurum velle, potius ipſum monaſterium ſubſtituto præferret, quia ſcilicet optima eſt coniectura, quæ ex fauore Religionis ſumitur, cùm tendat ad bonum ſalutis ſpiritualis eiuſdem teſtatoris, iuxta *reg. cap. iniuſtum, de rerum permut.* & ideo ſic ratiocinatur Caſtren. *in d. auth. niſi rogati, n.* 3. Couar. *d. lib.* 1. *var. cap.* 19. *n.* 11. Galganet. *d. p.* 1. *cap.* 18. *n.* 51. Peregr. *d. art.* 18. *n.* 75. Mantic. *d. lib.* 11. *tit.* 7. *n.* 7. *& tit* 8. *num* 31. Spin. *d. gloſſ.* 12. *princip. n.* 29. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. quæſt.* 6. *n.* 10. Flores *ad Gam. deciſ.* 319. & alij, quos refert & ſequitur Sanch *d. c.* 16. *n.* 8.

Amplia primò, principalem reſolutionem quate- 124
nus habet monaſterium facere deficere conditionem ſi ſine liberis, & ſubſtitutum excludere, vt procedat & locum habeat etiam in foro conſcientiæ, vt reſoluunt Cardin Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 7. *n* 2. Peregr. *d. art.* 29. *n.* 91. Mathcac. *de legat. & fideicom. lib.* 2. *cap* 13. *n* 3. Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſ.* 80. *num.* 5. *& lib* 4. *præſ.* 85. *à num.* 49. Gutier *d. cap.* 31. *à num.* 4. Intrigl. *de ſubſtitut. cent.* 3. *quæſt.* 63. *num.* 3. Fuſar. *in ſimili tract. quæſt.* 429. *num.* 9. Ruſtic. *d. lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 3. *cum ſeqq.* Benedict Ægid. *in l. Titia ſi non nupſerit* 100. *p.* 1. *n.* 54. *ff. de condition. & demonſtrat* Sanch. *d. lib* 7. *cap.* 16 *n* 1. Quamuis contrarium minus bene tenuerint Alciat. *in l. quoniam quæpedum, n.* 20. *in fine. C finium regund.* & Vinc. de Franch. *deciſ.* 19. *n* 4. *p.* 1.

Amplia ſecundò, etiam in grauato bigamo, qui 125
ex diſpenſatione Papæ ſit monaſterium ingreſſus, quia & tunc ſubſtitutus erit excluſus, Card. Mantic. *d. lib* 11. *tit.* 7. *n.* 17. Intrigl. *de ſubſtit. cent.* 3. *quæſt.* 63. *num.* 6. Monach *d. lib.* 4. *præſ* 83. *n.* 63. Ruſtic. *d. lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 12. Sanch. *d. lib.* 7 *cap.* 16. *num.* 64. vbi bene obſeruat ad id nulla diſpenſatione opus eſſe, quia ſi ad Ordines promouendus non eſt, non obſtat bigamia: vt autem bona eius per profeſſionem transferantur in monaſterium, & ſic extinguatur ſubſtitutio, nullibi petitur profeſſum ad Ordines promoueri.

Amplia tertiò, etſi Monachus apoſtataret, quia 126
adhuc monaſterium excludet ſubſtitutum, Bald, *n.* 15. *&* Felin *n.* 32. *in d. cap. in præſentia*, Sfort Odd. *de compend. p.* 6. *quæſt.* 2. *art* 6. *dub.* 1. *n* 9. Intrigl. *de ſubſtit. cent.* 3. *quæſt.* 63. *n.* 17. Fuſar. *d. quæſt.* 419. *n.* 14. vbi *n.* 15. poſt Ruſtic. *d. lib* 5. *c.* 1. *n.* 32. *&* 33. ampliat etſi Monachus degradaretur.

Amplia quartò, vt tunc etiam ſubſtitutio eua- 127
neſcat ſi grauatus fiat clericus Eccleſiæ ſæcularis in ſacris conſtitutus concurrentibus conditionibus mox explicandis, vt probat *d. §. ſed & hoc præſenti*, ibi, *ſiue maſculi, ſiue fœmina monaſteria ingrediantur, aut clerici, aut diaconiſſa*, &c. vbi gloſſ. *verb. clerici*, ſimilis gloſſ. *verb. locum, in d. auth. niſi rogati*, Dilect. *de arte teſtandi, tit.* 5. *caut.* 18. *num.* 5. Sim. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. lib.* 2. *interp.* 1. *dub.* 2. *ſolut.* 2. *num.* 109. Card. Mantic. *d. lib.* 11. *tit.* 7. *num.* 12. Sfort. Odd. *de compend. p.* 6 *quæſt* 2. *art.* 6. *dub.* 1. *n.* 19. Menoch. *d. lib.* 4. *præſ* 83. *à num.* 65. Alex. Trentacinq. *de ſubſtit. p.* 4. *cap.* 7 *num.* 21. Caualcan. *deciſ.* 77. *n.* 31 *p.* 3. Pute. *deciſ.* 55. *n.* 2. aliàs *deciſ.* 53. *in correctis, lib.* 1. Gutier. *canonic. lib.* 1. *cap.* 31. *num. vlt.* Benedict. Ægid. *in repet. d. l. Titia, p.* 1. *n.* 45. Fuſar. *d. quæſt.* 429. *n.* 1. *cum ſeqq.* Sanch. *d. lib.* 8. *cap.* 16. *n.* 31.

Duplex

128 Duplex autem conditio exigitur vt clericus hoc priuilegio excludenti substitutum fruatur, prior est, vt perpetuò in clericatu perseuerer, posterior vt in fine vitæ bona illa quæ substituto restituturus erat, det Ecclesiæ, vel in alia opera pia expendat, quæ vtraque conditio expreßè habetur *in d. §. sed & in hoc præsenti*, & constituto ab Intrigl. *d.quæst.63.num.13. & 14.*Menoch.*d.præs.84.n.68.*Pute.*d.decis.53.num.3.* Mantic.*d.tit.7.n.22.*Rustic.*d.lib.1.c.2.n.21 22.& 23.* & ab aliis citatis à Fusar.*d.q.429.n.3.cum seqq.*

129 Limita primò principalem resolutionem, vt non procedat quando grauatus esset ingressus monasterium incapax bonorum in communi, vt Minoritarum, qui nihil habere, vel possidere possunt, iuxta *cap.exiuit, de verb.signif. lib.6. & Clem. exiuit, eod.tit.* nam tunc conditio substitutionis non deficeret; probatur, quia vbi monasterium capere non potest, cessant verba *d. §. sed & hoc præsenti, in vers. monasterio*, iuncto ibi, *competere volumus*, cessat etiam fauor Religionis, qui in eo consistit, vt eidem bona acquirantur, & apud illud perpetuò maneant; quam limitationem tenent Batt.*in tract. Minorit.p.3. vers. item isti hæredes*, Boër.*decis.354.num.8.* Osasch. *Pedem.dec.126.in fine* Rimin.iun. *cons.270. num.43. lib. 3.* Emman.Costa *in d.cap.si pater, vers.si absque liberis, n.62.* Honded. *cons.62. n.51.* Sfort. Odd. *de compend. part. 6. quæst.2. art.6. num.10.* Card.Tusch. *pract.conclus. tom.5. lit.M. concl.344.n.18.21.& 43.* Card.Mantic. *d.lib.11.tit.7.n.8.* Gutier.*d.cap.32.n.15.* Cald.Pereira *d.quæst.6.num.14.* Peregr.*d.art.18.n.62.* Crass. *d.§.fideicommissum, quæst.40 n.7.* Intrigl *d.cent.3.quæst.63. n.62.*Menoch.*d.lib.4.præs.83.n.71.*Alex.Trentacinq. *de substitut.p.5. cap.7.num.23.* Rustic. *d.lib.5. cap.3. cum seqq.* Gall.*de except.successi.tit.4.except.17.n.241. cum seqq.p.2.*Surd. *decis.8.num.28.*Fusar. *d quæst.429. num.61.*Sanch.*d.lib.7.c.16.n.13.* Farinac.*fragm.crim. p.2.lit.M,n.380.*

130 Illud valdè controuersum est, vtrum hoc casu statim postquam grauatus emiserit professionem admitti debeat substitutus, an mors naturalis grauati debeat expectari? Sunt qui existimant viuente monacho excludi substitutum, itavt non admittatur nisi post mortem naturalem monachi ingressi religionem incapacem, & bona relicta in pios vsus esse expendenda, ita Roman. *cons.96.num. 1. & sing. 439. num.2.*Guillielm.Benedict.*in cap. Raynutius, verb.& vxorem, decis.2. in fine, de testam.* Angel. Tabien. Siluest.& alij, quos refert, sed non sequitur, Sanch. *d.lib.7.c.16.n.14.*

131 Alij verò similiter tenent substitutum excludi solo tempore vitæ monachi, sed interim bona remanere debere, vel apud hæredem scriptum, vel legitimum professi; mouentur autem, quia potest substitutus prius mori, quam grauatus ingressus monasterium incapax bonorum, quo casu fideicommissum ad hæredes ab intestato deuoluetur, ex *reg. l.1. §.vbi autem. C. de caducis tollend.* ideóque ratione præiudicij venientium ab intestato mors naturalis debuit expectari, vt in simili inqoit text. *in l. Statim. §.Cornelio ff.de iure fisci*, adducitur etiam text.*in l.cùm pater §. hæreditatem ff. de legat. 2. & in l.ex facto. §. ex facto, in fine, ff.ad Trebell.* quatenus probant in deportato, & in seruo pœnæ, (quem plerique monacho æquiparant) mortem naturalem esse expectandam, nec ante fideicommissi diem cadere; quare ita tenent Menoch.*de success.creat.li.3.§.21.num.171.*Xoar. *alleg.20.* Spin. *d.gloss.11.princip.n.34.& 35.& gl.14. n.127.*Emman.Costa *in d.cap.si pater, verb. si absque liberis, n.61.& in §.& quid si tantùm, p.2.num.2.*Fusar. *quæst.430.n.16.cum seqq.*

132 Verùm licèt hæc proxima sententia satis probabilis sit, contraria tamen proculdubio receptior est, quæ ait statim à die professionis admitti substitutum exclusis Monachi illius hæredibus. Ratio est, nam grauans aliquem vt decedens absque liberis restituat substituto, hanc mentem habet, vt velit grauatum omnibus eius hæredibus, & substituto præferre, & deinde filios grauati, tertiò substitutum ipsum; cùm ergo grauatus factus fuerit minor sit incapax hæreditatis retinẽdæ, nec liberos habeat veros, nec fictitios, cùm monasterium sit succedendi incapax, erunt statim à professione restituenda ea bona substituto, cùm illum testator reliquis suis hæredibus quoad illa bona prætulerit. Deinde facit, quia mors ciuilis per professionem in Monasterio incapaci quoad bona, & bonorum capacitatem, non differt à naturali, si quidem statim constat nunquam posse succedere monasterium, in cuius fauorem, vt ei competat fideicommissum, conditio reiicitur, ex suprà dictis, & per consequens non est cur euentus mortis naturalis expectetur; ratio verò ex præiudicio venientium ab intestato futilis, si quidem eisdem per mortem naturalem grauati semper præferri debuit substitutus, & per consequens quod in vita, seu morte ciuili illius etiam eis præferatur; nihil continet iniustum, vt bene prosequitur Fortun. *in d.§. & quid si tantùm, num.52.* vbi etiam explicat rationem differentiæ, quare viuente deportato fideicommissum non statim deferatur ad substitutum, quia scilicet fiscus est successor in vitâ, fideicommissarius autem nonnisi post mortem, vnde meritò dum viuit deportatus, præfertur fiscus substituto, vt capiat commoditates, quas delinquens esset habiturus: venientes autem ab intestato, sicut & substitutus successuri sunt post mortem, ita tamen semper substitutus præferatur; ergo & in morte ciuili debet præferri ex dictis: quare his & aliis fundamentis hanc posteriorem sententiam meritò sustinent Sebast. Medic. *in tract. Mors omnia soluit, p.1. num.45. & 46.* Couar.*in cap.2. num.6.de testam.* Nauar. *tom.2.de Regularib. num.54.* Rimin. *cons.481. in fine, lib.3.* Roland.à Valle *cons. 97. num.41. lib.2. & de lucro dotis, quæst.95.num.13. & 16.* Bursat. *cons. 48. num. 27. lib. 1.* Vincent. de Franch. *decis.14.n.7.p.1.*Boër. *decis.254.c.11.* Osasch. *Pedem. decis.126. ad fin.* Cardin.Mantic.*d.lib.11 tit.7. n.8.* Honded. *cons.62.à num.17 lib.1.* Ludou. Cassan. *cons.26.n.1.vel.1.* Surd. *cons.90.n.8.& 9.& cons.238. n.2.* Parlad. *differ.147.§.1.n.12.& 13.*Gutier.*d.lib.1. cap.32.n.25.* Menoch.*d.lib.4.præs.85.num.71.* Peregr. *d.art.28.n.63.*Ascan *Clem.de patria potestate, cap vlt. num.72.*Sanch *d.lib.7.cap.16.n.16.*vbi *à n. 20.* disputat quid dicendum si ille grauatus ingrediatur Societatem Iesv.

133 Secundò limita quando monasterium non successisset grauato, vt quia repudiauit, quia tunc substitutus admitteretur, vt per Pancirol. *cons.114. n.4. lib. 1.*Cardin Mantic.*d.lib.11. tit.7.num.10.* Menoch. *d.lib.4.præs.83.n.72.* Carol. Tapia *in d. auth. ingressi, verb.sua, cap.13.n.48.*Peregr.*d.art.28. n.64.* Intrigl. *de substitut.cent.3.quæst.63. num. 63.* Surd. *cons. 238. num.1.* Caualc. *decis.1. num.41. p.3.* Gall. *de except. success.tit.4.excepe.27.n.244. p.2.* Fusar. *d. quæst. 429. num.64.* Sanch. *d.lib.7.cap.16.num.14.* vbi *num. 25.* cum Peregr.subdit dum grauatus ille viuit, successuros hæredes illius in ea bona, sicut in reliqua succedunt.

134 Tertiò limita quando ingressus in monasterium non habuit effectum, vt quia Monachus ingrediens exiit, aut obiit intra annum probationis, cùm per

solam

ſolam profeſſionem efficiatur monaſterium hæres bonorum monachi, ita vt illa non ſequuta careat iure excludendi ſubſtituti, & ideò hanc limitationem firmant *gloſſ. vlt. in d. cap. in præſentia*, vbi Ioan. Andr. *num.* 39. Butr. *num.* 61. Bald. *num.* 15. Panor. *num.* 44. Pariſ. *n.* 118. & Felin. *n.* 32. Mantu. *num.* 56. Cardin. Mantic. *d. tit.* 7. *n.* 11 Sfort. Odd. *de compend. p* 6. *q.* 2. *dub.* 2. *num.* 9. Menoch. *d. lib.* 4. *præſ.* 83. *num.* 7. Peregr. *d. art.* 28. *num.* 60. Intrigl. *d. cent.* 3. *quæſt.* 63. *num.* 64. Tapia *in d. auth. Ingreſſi, verb. ſua c.* 13. *num.* 43. Gall. *d. except.* 27. *num.* 245. *p.* 2. Ruſtic. *d. lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 34. Fuſar. *d. quæſt.* 419. *num.* 69. Sanch. *d. lib.* 7. *cap.* 16. *num.* 16.

135 Similiter non excluditur ſubſtitutus ſi ille profeſſus eſt, at profeſſio fuit irrita, quia tunc non vera habuit effectum ingreſſus, vt ex Abb. Tapia, & Arnil. reſoluit Sanch. *d. num.* 26. ſubdens ibidem ſecus eſſe quando profeſſio tenuit, ſed profeſſus ille fuit apoſtata, addens quod quando licitè transfertur ad aliam Religionem, excluſo adhuc ſubſtituto, prior religio retinebit ad fideicommiſſum in perpetuum, quia non transfert bona legitimè acquiſita priori monaſterio, aut alteri; quare ſi prior eſſet religio Minorum, & ideo per profeſſionem acquiſita iam eſſent illa bona ſubſtituto, iuxta ea quæ diximus *ſup. limit.* 1. quamuis tranſeat licitè ad religionem capacem, hæc non acquiret bona iam acquiſita illi ſubſtituto.

136 Vnde nec minus excluderetur ſubſtitutus, ſi ille vt pœnitentiam ageret, fuit ingreſſus monaſterium, non vt Religionem profiteretur, Sfort. Odd. *p.* 6. *quæſt.* 2. *art.* 6. *dub.* 1. *n.* 11. Menoch. *d. lib.* 4. *præſ.* 83. *n.* 87. Intrigl. *d. cent.* 3. *quæſt.* 63. *n.* 84. Ruſtic. *d. lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 42. Fuſar. *d. quæſt.* 429. *n.* 71. Sanch. *d. lib.* 7. *c.* 16. *n.* 27.

137 Ex eadem etiam ratione euaneſcet ſubſtitutio, ſi hic ſolùm efficiatur oblatus, ſe & ſua tradens Eccleſiæ ſeculari, cùm adhuc non ſit verus Religioſus, ſic *gloſſ. fin. in d. cap. in præſentia*, vbi Bart. *n.* 61. *in fine*, Abb. *num* 46. Mantu. *n.* 59. & alij plures, quos refert & ſequitur Sanch. *d. cap.* 16. *num.* 28. Quare non eſſe excludendum ſubſtitutum credo verius, ſi grauatus ille in manibus Epiſcopi obtulerit ſe monachalem regulam ſeruaturum, quia cùm diſpoſitio hæc ſit à Iure exorbitans, & de religioſis loquatur, non eſt extendenda ad hunc, qui verè Religioſus non eſt, vtpote, qui in nulla Religione à Sede Apoſt. approbata ſe votis adſtrinxit, & ideo ita reſoluunt Ruſtic. *d. lib.* 5. *cap.* 2. *n.* 25. Sanch. *d. cap.* 16. *num.* 28. quamuis contrarium abſque aliquo bono fundamento Baldo & Puteo citatis tenuerint Menoch. *d. præſ.* 83. *num.* 69. Intrigl. *d. cent.* 3. *quæſt.* 63. *n.* 16. Fuſar. *d. quæſt.* 429. *n.* 12. vbi *n.* 13. reſoluit diſpoſitionem *d. cap. in præſentia*, cum ſimilibus ſuprà citatis procedere in cerdigeris, & mantellatis, cuius reſolutionem accipiendam eſſe cenſeo ſi in communi viuant.

138 Quartò limita quando ſubſtituta eſſet pia cauſa, quia nullo modo excluderetur per profeſſionem grauati, ita *gloſſ. fin. in dict. cap. in præſentia*, vbi Innoc. *n.* 8 Hoſt. *n.* 9. Butr. *num.* 60. Abb. *num.* 39. Anch. *in.* 19. Imol. *num* 17 Bellam *n.* 29. *& vlt.* Felin. etiam *n.* 29. Pariſ *num.* 113. Ferret. *num.* 83. *in fine*, *& num.* 99. Beroi. *à num.* 455. Mantu. *num.* 47. *&* 48. Tiraq. *de priuileg. piæ cauſæ, priuil.* 95. *n. vnico*, Rebuff. *in repet. c. Raynutius, n. vlt. de teſtament.* Coſta *in d. cap. ſi pater, verb ſi abſque liberis, num.* 2. *in fine*, Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 19. *n.* 7. *in fine*, Cephal. *conſ.* 7. *n.* 4. Burſat. *conſ.* 199. *num.* 27. *lib.* 2. Spin. *gloſſ.* 14. *princip. n.* 124. Menoch. *d. lib.* 4 *præſ.* 83. *num.* 47. *& num. vlt. in fine*, Sfort. Odd. *d. p.* 6. *quæſt.* 2. *art.* 6. *dub.* 2. *num.* 21. Mantic. *d. lib.* 11. *tit.* 7. *n.* 11. Vincent. de Franch. *Neapol. deciſ.* 29. *in fine, p.* 1. Gutier *canon. lib.* 1. *cap.* 32. *n* 39. Alex. Trentacinq. *de ſubſtitut. p.* 4. *cap.* 7. *num.* 22. Peregr. *d. art.* 28. *num.* 84. Honded. *conſ.* 61. *n.* 53. *vol.* 1. Tapia *in d. auth. Ingreſſi, verb ſua, cap.* 13. *n.* 19. Intrigl. *dict. cent.* 3. *quæſt.* 63 *n.* 46. Card. Tuſch. *d. tom.* 5. *lit. M, concl.* 344. *num.* 35. *cum ſeqq. & concl.* 393. *num.* 7. Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *lit. M, num.* 385. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2 *diſp.* 190. *col.* 14 *verſ. deinde ſi pia cauſa*, Surd. *conſ.* 218. *num. vlt.* Gall. *de except. ſucceſſ. tit.* 4. *except.* 27. *n.* 246. *cum ſeqq. p.* 2 Leſſ. *de Iuſtit. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 10. *n.* 84. Ruſtic. *d. lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 86. *& cap.* 2. *n.* 51. Fuſar. *d. quæſt.* 429. *num.* 56. Sanch *d. lib.* 7. *cap.* 16. *num.* 34. vbi in fine ſubdit non admitti cauſam illam piam vſque ad naturalem grauati profeſſi mortem, & interim monaſterium habiturum bona; quia ea dilatio etſi operari nequeat ſubſtitutionis extinctionem per præuiam ſubſtituti mortem ſi cauſa pia ſubſtituta ſit Eccleſia, monaſterium, aut Xenodochium, cùm hæc mori nequat, at operabitur monaſterij, in quo monachus eſt profeſſus, vtilitatem, quod potiatur illis bonis dum ille monachus vixerit.

Procedit hæc limitatio quamuis cauſa pia ſubſti- 139
tuta ſit minus pia quam monaſterium, adhuc enim ab illo non excluditur, quia cùm conſtitutio hæc ſit exorbitans à Iure, ſat eſt ſi locus ſubſtitutus ſit pius, etſi non æquè pius, vt per Honded. *dict. conſ.* 62. *circa fin.* Tapia *d. cap.* 13. *n.* 33. Peregr. *d. art.* 28 *num* 84. *circa fin.* Gutier. *d. c.* 32. *num.* 40. Intrigl *dict. quæſt.* 63. *num.* 47. Gall. *d. except.* 27. *n.* 248. *p.* 2. Ruſtic. *d. lib.* 5. *cap.* 1. *n.* 98. Fuſar. *d. quæſt.* 429. *n.* 57. Sanch. *d. cap.* 16. *num.* 35.

Similiter locum habet etiamſi pia cauſa non eſſet 140
immediatè ſubſtituta, ſed mediatè, vt ſi immediatus ſubſtitutus ſit quidam alius, & huic ſubſtituatur pia cauſa, quippe prior ille ſubſtitutus præferri debet monaſterio, vt locus detur ſubſtitutioni alterius piæ cauſæ poſteriori loco factæ conditione ſubſtitutionis eueniente, Peregr. *d. art.* 18. *num.* 84 *in fine*, Intrigl. *d. cent.* 3. *quæſt.* 63. *n.* 48. Fuſar. *d. quæſt.* 429. *n.* 58. Sanch. *d. c.* 16. *n.* 36.

Si verò teſtator partim ſubſtituiſſet cauſam piam, 141
& pro alia parte aliquem priuatum, grauato profitente poſtea in Religione capaci, ſi cauſæ illæ ſubſtitutæ non ſint re aut verbis coniunctæ, quia ad diuerſas omnino res ſubſtituuntur, tunc monaſterium ſuccedet in eam partem cauſæ profanæ priuati, & cauſa pia ſuccedet in ſuam, quia monaſterium à ſola cauſa pia poteſt excludi: ſi autem vtraque cauſa coniuncta eſſet & re & verbis, quia nimirum in eadem ratione, in eandem rem in ſolidum vtraque cauſa ſubſtituitur, aut ſola re, quia nempe eadem res in ſolidum, diuerſis tamen rationibus, vtrique legatur, tunc etſi in totam rem quælibet ſubſtituatur, ſuccedit tamen quælibet pro parte, iuxta text *in l. re coniuncti* 80. *ff. de legat.* 1. aut ſolis verbis vt ſi in eadem oratione vtraque ſubſtituatur in eandem rem, non tamen in ſolidum, ſed æquis portionibus, his caſibus pius locus iure accreſcendi, vel non decreſcendi, ſuccedet huic monacho cùm naturaliter obierit in totam illam hæreditatem excluſo penitus monaſterio, quia cùm per profeſſionem Religionis euaneſcat ſubſtitutio illa loci profani, ſuccedet reg. vt quando legatum, vel fideicommiſſum efficitur caducum in perſonam vnius ex coniunctis, acquiratur alteri coniuncto, iuxta *l. vnic. §. fin autem. C. de caduc. tollend.* quæ regula quoque locum habet quando de Iure ſpeciali coniunctus admittitur, & capit ex defuncti voluntate;

iuxta

iuxta Bart. Bald Imol. & Socin. in l. mulieri, & l. Titio, ff. de condit. & demonstr. Quare ita docent Peregr d. art. 28. n. 86. bene Sanch. d. lib. 7. cap. 16. n. 37. & aliquid Intrigl. d. cent. 3. quæst. 63. n. 49. & 54. Fusar. dict. quæst. 419. n. 41. & 59. cum seqq.

142 Quintò limita quando alter filius testatoris esset substitutus, quia tunc succedet ille excluso monasterio, ratio est, quia potius pro filio, quàm pro monasterio, præsumendum est, ad gloss. in cap. vlt. 17. quæst. 4. & in l. si quis ad declinandum. C. de Episcop. & cleric. tum quia, vt optimè ait Bald. in d. cap. in præsentia, num. 20. in fine, fauor liberorum substitutorum est naturalis, fauor autem monasterij est ciuilis, & minor fauor respectu maioris dicitur odium, l. si apud ff. de minorib. tum quia bona dicuntur debita filiis, non autem Ecclesiæ, quæ tractat de lucro; quare his, & aliis fundamentis hanc limitationem ponunt Tiraq. in d. l. si vnquam, verb. libertis, num. 91. Alciat. resp. 653. aliàs cons. 137. num. 2. lib. 9. Padil. in l. cùm acutissimi, n. 8. C. de fideicom. Bimi. cons. 17. à n. 6. vol. 1. Bertazol. cons. 15. n. 31. vol. 1. Anguissol. cons. 64. num. 2. & cons. 176. num. 1. vol. 1. Alphan. concl. 473. Pancirol. cons. 114. n. 6. vol. 1. Cardin. Mantic. d. lib. 11. tit. 7. num. 13. Mench. de succ. ess. progressu, lib. 3. §. 26. n. 41. Boër. decis. 354. num. 7. Osasch. Pedem. decis. 126. num. 24. Vincent. de Franch. decis. 29. num. vlt. lib. 1. Menoch. d. lib. 4 praes. 83. num. 36. & num. 44. in fine, Alex. Treotacinq. de substit. p. 4. cap. 7. num. 24. Gutier. d. cap. 32. n. 35. Camill. Borrell. cons. 31. num. 203. vol. 1. Peregr. d. art. 18. n. 87. & cons. 59. n. 3. cum seqq. lib. 3. Intrigl. d. cent. 1. quæst. 63. num. 33. Cald. Pereira de nominat. emphyt. quæst. 6. n. 11. Carol. Tap. in d. auth. Ingressi, verb. sua, cap. 13. num. 45. Gall. de except. success. tit. 3. except. 27. num. 149. p. 2. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. quæst. 77. art. 4. Rustic. d. lib. 3. cap. 1. n. 64. cum seqq. Farinac. fragment. crimin. p. 2. lit. M. n. 329. Fusar. d. quæst. 429. num. 48. cum seqq. Sanch. d. lib. 7. cap. 16. num. 39.

143 Quamuis contrarium minus bene tenuerint Greg. Lop. l. 10. verb. dexasse, tit. 4. part. 6. Spin. dict. gloss. 14. princ. n. 126. Sfort. Odd. de compend. p. 6. q. 2. art. 6. dub. 2. n. 21. vers. contrarium Costa in d. cap. si pater, p. 1. verb. si absque liberis, num. 64. Molin de Iustit. tract. 2. disp. 190. col. 14. vers. multi, quorum fundamentis breuiter respondet Sanch. d. cap. 16. n. 39. & n. 40. subdit quòd licèt prædicti Doctores limitationem nostram probantes loquantur de filio substituto, rationes ab eis traditæ procedunt quoque in aliis descendentibus substitutis, & numeris sequentibus declarat suam sententiam in duplici casu esse absque dubio amplectendam.

144 Sextò limita quando substitutus esset aliquis de familia adiecta ratione, & causa, quia vult bona conseruari in agnatione, & familia, nam tunc monasterium excluderetur à substituto, cùm verba substitutionis non possint monasterio conuenire, & cùm simus in claris, non est admittenda quæstio voluntatis, & ita tradunt Couar. dict. lib. 1. var. cap. 19. num. 11. Ioan. Dilect. de arte testandi, tit. 5. caut. 18. n. 3. in fine, Menoch de success. creat. lib. 3. §. 21. num. 216. in fine, & num. 169. Radil. in l. cùm acutissimi, num. 24. C. de fideicom. Cardin. Mantic. d. lib. 11. tit. 7. num. 21. Borsat. 97 n. 14. lib. 1. Pancirol. cons. 114. num. 5. lib. 1. Fulu. Pacian. cons. 36. n. 128. vol. 1. Mandel. cons. 493. num. 2. vol. 3. Camill Borrell. cons. 13. num. 108. vol. 1. Menoch. cons. 722. num. 32 & d. lib. 4. præs. 83. num. 45. Peregr. d. art. 28 num 76. & cons. 13. num. 23. vol. 3. Petra de fideicom. quæst. 8. num. 316. Sfort. Odd. d. compend. p. 6. quæst. 2. art. 6. dub. 2. num. 26. Carol Tap. in d. auth. Ingressi, verb. sua, cap. 13. n. 18. Alex. Trentacinq. de substitut. §. 4. cap. 7. num. 26. Intrigl. in simili tract. cent. 3. quæst. 63. n. 41. Ceuall. commun. contra commun. quæst. 193. num. 5. Gutier. canon. lib. 1. cap. 32. num. 29. Vincent. de Franch. cons. 19. num. 7. Caualcan. decis. 1. n. 37. p. 3. Vincent. de Franch. Neap. decis. 29. n. 8. p. 1. Cabed. Lusit. decis. 133. n. 9. p. 1. Cald. Pereira de nominat. emphyt. cap. 6. n. 15. Rustic. dict. lib. 3. cap. 5. n. 86. Fusar. d. quæst. 429. num. 54. vbi num. 55. idem resoluit quando quis esset substitutus cum conditione vt nomen, & insignia familiæ susciperet, Sanch. d. lib. 7. c. 16. n. 44.

Septimò limita quando grauatus prius quàm fieret monasterium ingressus instituisset hæredem extraneam, quia tunc substitutus erit admittendus excluso monasterio, vt per Ioan. Dilect. dict. caut. 18. in fine, Cardin Mantic. d. tit. 7. n. 14. Peregr. dict. art. 28. n. 65. Intrigl. d. cent. 3 quæst. 63. num. 67. Gam. Lusit. decis. 316. Surd. de aliment. tit. 2. quæst. 15. num. 159. & cons. 138. num. 1. Gall. de except. 27. n. 250 p. 2. Rustic. d. lib. 5. cap. 2. num. 48. Fusar. d. quæst. 429 n. 66. Sanch. d. lib 7. cap. 16. num. 47. vbi num. 40. subdit quòd si solùm illorum partem reliquit grauatus extraneo, in illam non succedet monasterium, nec excluditur substitutus, ex num. 40. post Surd. d. decis. 238. num. 3. & 6. ait non succedere substitutum in ea bona vsque ad naturalem professi mortem, quando grauatus ille generaliter hæredem extraneum instituerit, sed obtinebit monasterium illo medio tempore, secus asserens si specialiter ea bona, quæ grauatus est post mortem restituere substituto, reliquisset alicui extraneo, quia ea nullo tempore obtinebit monasterium, & num. 50. post Tap d. cap. 13. num. 10. tenet valere donationem si huiusmodi substitutus ante ingressum religionis donauerat ea bona matri, vel alij. 145

Octauò limita si conditinni aliquid adiiciatur ex quo appareat testatorem de filiis veris, & naturaliter genitis intellexisse, vt in casibus infrà limit. 18. cum seqq. expressis, & præcipuè quando testator hæredem grauasset, si decesserit sine liberis ex suo corpore, vel de legitimo matrimonio procreatis, quia tunc substitutus excluso monasterio admitteretur. Ratio est, quia sæpè diximus principalem conclusionem deficere, & monasterium non admitti quando constituerit de contraria voluntate testatoris, quia vbi habemus clarum testatoris sensum ex eius verbis, non admittitur quæstin voluntatis, l. ille aut ille. §. cùm in verbis, ff. de legat. 3. stante autem prædicta verborum conceptione, apparet testatorem sensisse de solis filiis naturalibus, & veris, & per consequens non manet locus coniecturis, ex reg. l. continuus, §. cùm ita, in fine, ff. de verb. obligat. Quarè hanc limitationem tenent Grat. cons. 111. n. 50. lib. 2. Natt. cons. 605. num. 4. lib. 3. Alex. cons. 2. num. 3. & 18. lib. 1. Pancirol. d. cons. 114. num. 5. vol. 1. Socin. iun. cons. 61. n. 21. lib. 3. Boër. decis. 354. num. 6. Mench. de success. prog. lib. 3. §. 26. n. 41. & §. 21. num. 167. Meres de maior. p. 2. quæst. 3. num. 22. Sim de Prætis de interp. vltim. volunt. lib. 2. interp. 2. dub. 2. solut. 5. numer. 109. Sfort. Odd. d. p. 6. quæst. 2. art. 6. dub. 2. n. 29. Vincent. de Franch. decis. 29. Bimi. cons. 17. num. 12. col. 1. Spin. d. gloss. 12. princip. num. 31. Rimin. iun. cons. 270. à n. 16. vol. 3. Cardin. Mantic. d. lib. 11. tit. 7. num. 20. Matheac. lib. 3. de legat. & fideicomm. cap. 23. num. 1. Mandell. cons. 493. n. 2. vol. 3. Menoch. d. lib. 4. præs. 83. num. 27. cum seqq. Crass. d. §. fideicommissum, quæst. 40. num. 3. Peregr. d. art. 28 n 71. Alex. Trentacinq. de substit. p. 4. c. 7 num. 25. Intrigl eod. tract. cent. 3. quæst. 63. num. 19. Osasch. Pedem. decis. 126. num. 11. & 14. Gutier. canon. lib. 1. cap. 32. num. 41. cum seqq. Petr. Greg. syntagm. 146

iuris

Iuris.lib.24.cap.28.num.17. Camill. Borrell. conf.33. num.107.vol.1.Fr.Emman. quæst.Regular. tom.2.quæst.77.art.4. Ceuall. commun. contra commun. quæst.193. num.3.Gall de except.successi.tit.4.except.27.num.255.p.2.Gam.Lusit.decis.3 6 num.2. Rustic.d.lib.4.cap 1. num.44.cum seqq.Fusar.d.quæst 429.num.17.cum seqq. Card.Tusch pract conclusion.5.lit.M concl.344.num.5.6.13 14.16.19.& seq.Farinac.fragment.crimin.part.2. lit.M. n.377.

147 Quamuis contrariam sententiam, imò adhuc excluso substituto monasterium successurum in ea bona, tenent Canonistæ in d.cap.in præsentia, & præcipuè Bald.num.9.in fine, Abb num.48 Aretin. a n.68. Felin.num.36.Ferret.num.104.Paris.à num.136. Beroi. n.486 Couar.lib.1.var.cap.19.n.1 Curt.iun.conf.163. col.1.Socin iun conf.63 n.62.lib.3. Alciat.conf.95.n.2. lib.9.Crauet conf.152.n.1.vol.1. Roland à Valle conf. 35.a num.12.lib.3. Fulu Paeian.conf.36. n.113.vol.1. vbi dicit adeo probabilem esse vtramque sententiam, vt possit quilibet ad suum libitum, adhærere vni, vel alteri, Anguiss.conf 63.a num.10.vol.1., Mandel.conf.702.num.vnic.vol.4. Laderch.conf.24 num.18. vol.1.Perez l.1.tit.2.lib.5. Ordin. pag. 134. Bald.Nouell de dote,p.6.priuil.77. Ascan.Clem. de patria potest.cap.vlt.num.72.Auendan. l 40.Tauri, gloss.4.n.30. Molin d.disp.190.col.13.vers.quando quis, Tap d.c.13. n.11.& 18.Rebell.de obligat. Iustit.p.3. lib. 18. quæst. 16.n.3.& alij, quos refert & sequitur Sanch. d. lib.7. cap.16.num.53.

148 Nonò limita quando grauatus fuit ingressus monasterium vt fraudaret substitutum, nam tunc substitutionis locus erit excluso monasterio, quia fraus sua nemini debet patrocinari, cap. sedes, de rescript. tum etiam quia hoc colligitur ex text.in cap.2.de renunc.in 6.& in cap.de his, de sepultur ac ideò hanc limitationem tenent gloss.verb.locum, in d.auth.nisi rogati, vbi Bald. Salicet. Corn. Fulgos. Alber. & alij Canonistæ in d cap.in præsentia, videlicet Abb antiq. num.vlt Ioan. Andr.n.36.Butr.num.61.Bald.n.31.Abb. num.46 Ferret.num.95.Paris.num.119. Felin. num.56. Bero.num.500 Bellam.num.31.& 40. Henric.num.21. Barbat.nu 41.& 42 Mantu.num.47. Alciat.conf.616. num.4.Guillelm Benedict.in cap. Raynutius, verb. in extremis positus, num.25. de testament. Sarmien. lib.1. select.cap.4 n.7.& cap.6.num.10 Anton.Gom.l.9.Tauri, num.58. Cardin. Mantic. de coniectur. lib.10.tit.4. num.19.& lib.11.tit.7.num 15 Molin. de primogen.lib. 12.cap.5.num.29. Crass. d. §.fideicommissum, quæst.40. num.41 Menoch d.lib.4.præs.83.num.76. & lib.6.præs. 8.num.4.& conf.126 num.98. Peregr.d.art.18. nu.94. Intrigl.d.cent.3.quæst.63.n.70 Tap.d.cap.13.n.35.Molin d.disp.190.col.14 vers.item quamuis, Fr.Emman. quæst.Regul.tom.2.quæst.77.art.5.Gall.de except.success. tit.4.except.27.num.251. cum seqq.p.2 Rustic. d.lib.5. cap.2.num.52 Fusar.d.quæst.429.n.71.cum seqq.Sanch. d.lib.7.cap.16.n.54 quicquid dicat Sfort.Odd.d.art.6. dub.1.num.12.

149 Quia verò fraus non præsumitur in dubio, arg. l.merito,ff.pro socio,& c.1.de regul. iuris in Decretalib. debet illa in his terminis, perspicuis etiam indiciis & coniecturis probari, vt benè resoluit Bero.in dict. cap.in præsentia, num.104. quæ ad duo principaliora reducuntur, & solent à Doctoribus communiter in exemplum adduci Vna ex his igitur fraudis coniectura est, si grauatus pluries sit nominatus substituto quod in eius odium, & damnum ingredietur monasterium, quod postea ingressus fuit, vel similia verba dixisset, per quæ appareret odij & fraudis causa fuisse ingressum monasterium, quam quidem coniecturam optimo iure admittunt in d. cap. in præsentia, Abb.antiq.num.vlt. Ioan.Andr. num.38.Butr. num.61.Panor.n.46.Felin. num.36. Henric. num. 21. Bellam.num.32 & 40 Mantu.num.58.Paris.num.110. & Ferret. num.56. Sfort Odd. d.art.6 dub.2. num.21. Crass d.quæst.40.num.5. Anton Gom l.9.Tauri, n.58. Menoch.d.lib.4.præs.83.n.83. Card.Mantic. d.lib.10 tit.4.n.19 Molin.de primog.lib 2.cap.5 n.27. Intrigl. d.quæst.63.num.74 Tap.d.cap.13.num.37.in fine, Gall. de except.success.tit.4. cap.27. num. 151. p. 2. Rustic. lib.2.cap.11.n.43.& lib.5.cap.1.n.57. Fusat. d.q.429. n.75 Sanch.d.lib.7 c.16.n.69.

150 Altera coniectura est quando quis in mortis articulo Religionem ingrederetur, arg.text.in cap. familia mea, ff.solut matrim. eam admittunt Guillelm. Benedict.in d.cap Raynutius verb.si absque liberis, il 1. num.10.& verb.in extremis, num.25.Sarmien.d.lib.1. cap. 6 n.10. Sfort Odd. d.dub.2.n.14.Tap. d.cap.13. num.37. Fr.Emman. d.art 5 Gall.d.num.252.Rustic. d.lib.2.cap.16.num.43.& lib.5. cap. 2.n.61. Houded. conf 32.num.42 & 43.lib.2. Farin.fragm.crimin.p.2. lit.M,n.384.

151 Verùm hæc coniectura venit omnino reiicienda, quia præsumendum non est quemquam adhuc superstitem velle rebus omnibus spoliari, & maximis Religionis oneribus subiici, vt post mortem suam excludatur substitutus, eo vel maximè quòd in eo articulo nemo suæ salutis immemor præsumitur, cap.si amator 1 quæst.7. nec obstat d l.si ita mea, quia intelligitur quando actus in articulo mortis gestus non esset morienti vtilis, atque alteri noceret; at verò quando morienti & monasterio est vtilis, vt contingit in præsenti, longè abest fraudis præsumptio, & ideo hanc opinionem sustinent Gozad. conf.90.num.5. Anton. Gom. l.7.Tauri, num.58. Molin. d.lib.2.de primogen.cap.5.n.28.& 29.Card Mantic. d. lib.10 tit.4.num.18. Spin. d. gloss.15. princ. num.107. Matheac. lib.3. de legat.cap.11.n.18.& 19.Intrigl.d. cent.3.quæst.63.n.74 Crass.d.q.40.num.6. Menoch.d. lib.4.præs.83.n.84. Fusar.d.quæst.429.n.78. Sanch. d. lib.7.c.16.n.59.

152 Decimò, limita quando quis fuit ingressus monasterium blanditiis, & suasionibus Prælati, quia tunc monasterium non succedet, sed substitutus erit admittendus, Port.Imol conf.124 n.39. Sfort. Odd.d. art.6. dub.2. num.11. Gam. Lusit. decis. 316. in fine, Menoch.d.lib.4.præs.83. num. vlt. Peregr. d. art. 28. num.vlt. Intrigl. d.cent.3.q.63. num.84. Tap. d.c.13. n.40.Rustic.d.lib.5.cap.2.n.45.Fusar.d.q.429.num.72. Sanch d lib.7.c.16. n.62.

153 Vndecimò, limita quando conditio, si sine liberis, respiceret personam testatoris, vt si dixisset, Instituo Titium hæredem, si sine liberis moriar; quamuis enim testator non relictis liberis ingrediatur religionem, non excludetur substitutus, sed ille excluso monasterio succedet, vt per Menoch. d.lib.4.præs.83.n.86. Peregr.d.art.28.n.67 Tapia d.cap.13.n.10.Intrigl. d. q.63.n.83.Rustic.d.lib.5.cap.2.num.50.Fusar.d.q.419. n.83. Sanch.d.lib.7.cap.16.n.65. cum seq vbi num.87. disputat si in donatione apponat donans eam conditionem, si absque liberis decessero, do tibi hanc rem, an postea donatore profitente succedat monasterium in ea bona excluso donatario, & resoluit excludi monasterium.

154 Duodecimò, limita quando extat statutum, vel consuetudo quòd verba testamentorum ad litteram intelligantur; tunc etiam substitutus succedet, monasterio excluso, vt per Sarmien.lib.1.select.cap.6 col. vlt.vers.præterea, Menoch. d lib.4.præs 83.n.48 Intrig. d.cent.3.q.63.n.50 Fusar.d.q.429.n.81. Card.Mantic. d.l.11.tit.7.n.16.Gall.de except.27.n.253.p.2.Rust.d.

lib.5.

lib.5. cap. 1. num.101. cum seqq. quorum res vltimo loco citati differunt an requiratur confirmatio Papæ ad hoc vt tale statutum operetur.

155 Decimotertiò, limita si in ciuitate extat statutum quòd monasterium, vel ingressi in illud non succedant, nam statutum seruandum erit & secundùm illud interpretabitur voluntas testatoris, Alciat. cons.302.num.3.vers sed eum, & cons.633.n.4. Peregr. d.art.28.n.92.& 93. Menoch. d. lib. 4.præs.83.n.53. Intrigl.d.cent.3.q.63.n.56. Rustic. d.lib.5.c.1. n. 106. cum seqq. Fusar.d.q.429.n 82.

156 Decimoquartò, limita quando extet consuetudo in ciuitate quòd monasterium ingressi ab intestato non succedant parentibus, & agnatis Boer. decis. 354.n.7.& 8.Card.Mant.d.lib.11.tit.7.n.9. Menoch. d.lib.4 præs.83.n.53.in fine, Intrigl.d.cent.3. quæst.63. n.57. Gall.d.except.27.n.242.p.2. Fusar.d.quæst. 429. num.83.

157 Decimoquintò, limita non procedere in Regno Galliæ, in quo monasteria non succedunt Monachis professis, vt testantur Guillelm. Benedict. in cap. Raynutius, verb.& vxore.num.22. Boer.decis.354.n 8. Rebuff cons.173.num.11.& 12. Peregr.d.art.28.n 91. Intrigl.d.cent.3.quæst.63.num.90 Fusar. d. quæst.429. num.84.

158 Decimosextò, limita si conditio illa, si absque liberis, &c. apponatur in contractibus onerosis, seu dispositionibus inter viuos, escludetur enim monasterium, vt si duo conueniant de re aliqua acquirenda, si absque liberis decedant, & alter liberis carens profiteatur, succederet in illam rem alter excluso monasterio, secus autem erit si ea conditio opponatur in testamento, aut contractu gratioso, in quibus terminis agit d. §. sed & hoc præsenti, & cùm eius dispositio sit exorbitans, & in solis illis loquatur, non est ad alios extendenda, & ideo hanc limitationem tenent Tiraq. in d. l. si vnquam, verb. susceperit liberos, num.46. Peregr. d.art.28.num.68. & plures alij citati, per Sanch.d.lib.7.cap.16.num. 68. Cardin.Tusch.d.lit.M,concl.344.n.30.Fariu.d.lit.M, num.385.

159 Decimoseptimò, limita quando testator expressè exclusisset monasterium, vocando substitutum si grauatus hæres sine liberis decederet; nam hoc permissum esse testatori probatur ex l.Deo nobis, C. de Episcop.& Cleric.vbi patri permissum est ne filio professo quicquam vltra legitimam relinquat, & ex cap. verùm, de condit. apposit. vbi testator potest rebus suis adiicere conditionem, vt apud Ecclesiam non maneant, nisi seruato modo, & conditione impositis, & ex cap.cùm dilectus, de coniuct. & ex vulgari regula, quòd quilibet in re sua est moderator & arbiter, l.in mandata, C. mandati, cum similibus; & ideò hanc sententiam sustinent Aym.cons.52.num.2. lib.2. Alciat cons.53.num.3.lib.9. Palat.in repet.rub.de donat.inter virum, §.47.n. 18. Dilect. de arte testandi, tit.3.caut.18 num. 3. Ascan. Clem.de patria potestate, cap.vlt.n.72. Couarr.lib.1.var.cap.19.num.10. Marz. in epit.de fideicomm.quæst. 31. Cost.in d. cap. si pater, verb.si absque liberis,n.68. Vincent de Franch. decis. 29.num.3.4 & 7.p.1.Osasch. Pedem.decis.116 num.26. Rimin.iun.cons.270 a n.13. vol. 3. Molin. de primog. lib.2.cap.12.num .54. Cardin. Mantic d. lib.11. tit.7. a num. 7 & tit. 18. num. 31. Sebast Medic.in tract. M vt omnia soluit, p.3.num.49. Æmil.cons. 109.n.10. Menoch.de success.creat. lib.3. §. 21. num. 167. & seq. Cæs.Vrsill.in decis.ad Afflict.decis.84.n.vlt. Bertazol. cons.21.n.29.& 30.vol.1. Mandel cons 493.n.1.vol.3. Lælij. Zech.de Republ. Ecclesiast.tit.de Regalarib.c.3. num.14.ampl.15. Spin.d.gloss.12.in princ.n.29.in fine, Bimi. cons.17.n.12.vol.1. Philiarch.de officio Sacerdot. tom.2.p.2.lib.6.cap.21. Crass.d.§ fideicommissum,q.40. num.2. Menoch. d.lib.4 præs.83.à num.2 Sfort Odd. d. compend.p.6.quæst.2.art.2.dub 2.num.24. & cons.19. num.22. vol.1.Peregr.d.art.18. n.78. Alexand. Trentacinq.de substit.p.4.cap.7.n.25.Intrigl.in simili tract. cent.3. qu. 62. Aluarad. de coniectur. mente defuncti; lib.2. cap.3.in princip.num.3.Camill Borrell. consil.17. n.39. & 40.vol.1. Fulu Pacian. cons.36. n.130. vol.1. Gutier.canon.lib.1.cap.31.num.19. & 16. Ceuall.commun.contra commun.qu.139.numer.1. Tapia d. cap.13. num.18. Molin.d.disput.190. col.14 vers.hæc vero, & disp.207.ad fin.in solut.ad 1.Rustic. d.lib.5.c.1. Flores de Mena ad Gam. decis. 319. circa 1.concl. Benedict. Ægid.in repet.l Titia si non nupserit,p.1. num 54.ff. de condit. & demonstr.Fusar.d.qu.429. numer.18. Sanch. d.lib 7.cap.16.n.12.

Quamuis contrariam sententiam tenuerint Ca- 160
nonistæ in d.cap.in præsentia, & præcipue Ioan.Andr. num.35. Butr.num.63.Bald. num.18. Host.numer. vlt. Henriq.n.25.& 26.Bellam.n 33. & 42. Beroi.n.487. cum seqq. Euerard. in loco a matrimonio carnali ad spirituale, num.9. Cost. in l.cùm tale, §. si arbitrata, tota ampl.11.ff. de condit.& demonstr Ruin. cons.189.n.15. lib.1. Roland.à Valle cons.35. num.12. & 21. lib.3. Bursat cons.199.num.20.lib.2. Sim.de Prætis de interpret. vltim.volunt.lib.2.interpr.2. dub.1 sol. 2.num.192. & seq. Anguissol.cons.63.num.11. & 13.vol.1. Auendan.l.40.Tauri,gloss.4.n. 28.& 29.Gam. Lusit.dec.316. numer.1.Fr.Emman.quæst.Regul.tom.2.qu.117. art.1. vers.nec dicendum est,Fachin.lib.4. controuers. cap.56., Anchar. Regien. in suis quæst. familiar. lib.2. qu.10. num.6. & 8 Pro quibus non facit quòd huiusmodi conditiones quamuis scriptæ sint; vult tamen lex perinde haberi quasi scriptæ non essent, reiiciendo illas tanquam turpes, & vitæ monasticæ obstantes vt videtur deduci ex dicto §. sed & hoc præsenti, ibi tales conditiones inualidas, & pro non scriptis esse; ac proinde videbatur dicendum non attendi voluntatem testatoris illas ponentis, sed defectu potestatis oppositum volendi, excludi substitutum à monasterio in perpetuum, velit nolit testator, quia respondetur non esse mentem illius §. vt illæ conditiones sint inualidæ & quasi non scriptæ, eo quòd turpes sint, sed censeri inualidas, & inefficaces, & quasi non scriptas ex sola præsumpta testatoris voluntate; præsumitur enim fore vt illam conditionem non apponeret si professi memor esset. Nec etiam obstat quòd admissa priori sententia, quam sequimur, homines distrahi poterunt à vita contemplatiua, quia cùm intentio testatoris non sit ad hoc ordinata, non potest haberi in aliqua consideratione, arg. l. non omne, ff. de statuliber. & in l. si vehenda, §. 1. ff. ad leg. Rhod. de iactu. Nec denique obstat quòd valet argumentum à statuto ad testamentum, atqui non valet statutum quo ingrediens religionem non succedat; ergo pariter non valebit testatoris dispositio, quia respondetur diuersam esse rationem in statuto, & testatoris dispositione, statuentes enim contra Ecclesiasticam libertatem, non habent potestatem statuendi, auth. cassa. C. de sacros. Eccles. cap. Ecclesia S. Mariæ, de constitut. sed testator potest ad libitum de re sua disponere, vt in proposito probat Rustic.d.lib.5.cap. 1. num.36.vers.sed vt Franciscus.

Decimooctauò, limita si testator dixisset, si de- 161
cesserit sine veris filiis, nam substitutus excluso monasterio admitteretur, cùm testator non cogitauerit, nisi de veris & naturalibus filiis, non autem de fictis, ita Menoch. d. lib.4 præs.83. num. 49.

Intrigl. *de cent.3.quæst 63.num.51* Rustic *d.lib.5.c.1.n.59.* Fusar. *d.q.419.n.33.*

162 Decimonono, limita quando dictum fuit, *si decesserit sine filiis masculis*, nam tunc monasterio excluso substitutus succedet, Menoch *d.lib.4.præs.83.num.75.in fine*, Peregr. *d.art.28. num. 78. vers. tertius casus.* Ceuall *quæst.193.num. 5.* Fusar. *d. quæst.419. num. 38.*

163 Vigesimò, limita quando dictum esset, *si decesserit sine filiis legitimis & naturalibus*, nam & tunc monasterium excluderetur, cùm testator naturalitatem, & non ciuilitatem, & fictionem filiorum expresserit vt per Sfort. Odd. *de compend.p.6.quæst.2.art.6.dub.2.n.28.* Cardio Mantic. *d.lib.12.tit.7.num.20.* Menoch. *d.lib.4.præs.81.num.35.* Intrigl. *d.cent. 3. q. 63. n. 32.* Ceuall. *d.quæst.193.n.2.* Caualcan. *decis. 77.n. 7. cum seqq.part. 3.* Rustic *d.lib.5. cap. 1. num. 60. cum seqq.* Fusar. *d.quæst.419.n.35.*

164 Vigesimoprimò, limita si testator dixerit, *si decesserit sine filiis*, non secundùm iuris interpretationem, quia conditio substitutionis non deficeret, quamuis grauatus monasterium sit ingressus, Peregr. *d.art.28.n.77* Intrigl. *d.cent.3.quæst 63 n.52.* Boër. *decis. 354. num 5.* Rustic. *d.lib.5.cap.1.num.59.* Fusar. *d. q. 429. num.14.*

165 Vigesimosecundò, limita quando substitutio sic esset concepta, si sine liberis decesserit, succedat Titius, non alius, seu nullus alius, quia substitutus monasterio excluso admittuntur, Menoch. *d. lib. 4. præs.81.num.46* Intrigl *de cent.3.quæst.63.n 45.* Fusar. *d.quæst.429.n.39.* licèt displiceat Sanch. *d.lib.6.c. 16. num. 74.*

166 Vigesimotertiò, limita quando dispositiuè essent vocati filii Titij, & eis deficientibus, sit datus substitutus: nam si Titius ingrediatur Religionem, monasterium non excluderet substitutum, Peregr. *d.art 28.num.69.* Fusar. *d. quæst. 429. num. 40. contra Affl. 7. decis.83.n.13.& 14.*

167 Vigesimoqoartò, limita quando grauatus habens liberos profitetur in Religione, tunc enim excluditur substitutus, & non succedit monasterium, quia ex quo habet filios ex verificata conditio, nec monasterium babetur loco filij, ita Rebuff. *in repet. cap. Raynutius, in vlt. de testam.* Paleoth. *de notis & spuriis, cap.28.in fine*, Caualcan. *decis.1.n.42.p.3.* quos refert & sequitur Sanch. *d.lib.7.cap.16.n.70.*

168 Vigesimoquintò, limita quando testator hæredi grauato aliquid reliquisset si monasterium ingrediatur, quia tunc per substitutum excluderetur monasterium, Æmil. *cons.109.num.15.* Menoch. *d.lib. 4. præs.83.num.50.* Intrigl. *d.cent. 3.quæst.63.n. 53.* Fusar. *d.q.429.n.42.* Sanch. *d.lib.7.cap.16.n.72.*

169 Vigesimosextò, limita quando viuo testatore grauatus ingrederetur Religionem post testamentum conditum, tunc enim oon succedet monasterium, sed substitutus, quia cùm tunc testamentum non mutauerit, ac professus fuerit, videtur velle excludere monasterium, Caualcan. *decis. 1. num 43. & 44 p.3.* Sanch. *d.lib.7.cap.16.n.71.*

170 Vigesimoseptimò, limita quando testator instituit filium in sacris iam constitutum, aut professum, & ei decedenti absque liberis substituat tertium, quia cùm testator memor Ecclesiæ & monasterij substituerit tertium, voluit clarè hunc Ecclesiæ & monasterio præferri; & quamuis ea conditio appareat turpis, habet tamen duplicem in se imbibitam; prior est explicita si liberos non habuerit, atque hæc est honesta, nec ad delinquendum inuita, posterior est implicita si liberos babeat, & hæc est turpis, vtpote quæ ad delinquendum allicit, sed cùm in solam expressè honestam consequentiam veniat, & quodammodo à contrario sensu, qui sumendus non est quando inde absurdum quidpiam sequitur, *l.1. C. de condit.insertis*, ea non est consideranda; quare ita docent Menoch. *d.lib.4. præs.83.num.54.& 55.* Boër *quæst.354.col.pen* Corras. *lib.1.miscell.cap.7.n.5.* Intrigl. *d.cent.3.quæst.63.n. 58.* Sanch. *d.lib.7.cap.16. num. 73.* Quamuis contrarium teneant Rustic. *d.lib.5.cap.1.n.121. cum seqq.* & post Bart. Barbat. Angel. & Imol. Fusar. *d.q.429.n.45.*

Vigesimooctauò, limita in eo, qui purè grauatus est, vel in diem restituere, quia tunc si Religionem ingrediatur substitutus non excluderetur, cùm nec à proprio filio grauari possit excludi, Menoch. *d.lib. 4.præs.83.num.56.* Intrigl *d.cent.3.q.61.n.59.* Rustic. *d.lib.5.cap.1.num.124.* quos refert & sequitur Fusar. *d.q.419.n.17.* 170

Vigesimonono, limita quando grauatus ante Religionem habuisset filios, & postea vxore mortua ingrediatur monasterium, nam veri filij excludent monasterium, Paleoth. *de notis & spuriis, cap.28.in fine*, Caualc. *decis.77.n.41.p.3.* quos refert & sequitur Fusar. *d.quæst.419.n.86.* 172

Trigesimo, limita quando monasterium promisisset contentate quòd bona remanerent substituto, & propter hoc facta sit professio, quia monasterium erit excludendum, Gam. *Lusit.decis.16 in fine*, vbi ait fuisse sic apud nostros iudicatum, Fusar *d.q.419. num 87.* 173

Trigesimoprimò, limita in sententia, & laudo, veluti si lata esset sententia quòd Titio decedente sine filiis succedat Caius, nam tunc Caius substitutus admitteretur, licèt Titius sit monasterium ingressus, vt per Aretin. *cons.135.* Barbat. *cons.20.n. 21. & 22.lib.1.* Caualcan. *decis.77.n.6.p.3.* quos refert & sequitur Fusar. *d.q.419.n.88.* 174

Trigesimosecundò, limita in grauato sub alia conditione quàm liberorum, vel nuptiarum, quia eo casu monasterium non excluderet substitutum, Peregr *d.art.28.n.66.* Intrigl *d.cent. 3.quæst.63.n 88.* Fusar. *d. quæst. 429. num. 89.* Vnde quando testator instituit descendentem suum, illum grauans, vt post mortem suam restituat hæreditatem, aut partem illius cuicunque tertio, nec explicans conditionem, *si absque liberis decedas*, si hic descendens ingrediatur Religionem capacem, non excluditur substitutus; sed ille post grauati professi mortem successurus est in ea bona excluso monasterio, vt tenent Cost. *in cap.si pater, p.1.verb.si absque liberis, num.70.& 71. de testam.lib.6.* Auendan. *l.40.Tauri, gloss.4.num.25.* Molin. *d.disp.190. col. pen.* Benedict. Ægid. *in repet. l. Titia, p.1.num. 54. ff. de condit. & demonstr.* Sanch. *d.lib 7.cap.16.n.82.* contra Bald Forton. Padill. Guilelm. Benedict Greg. Lop. Anton. Gom. & alios quos ipse refert *ibid.num.81.* 175

APPELL. C.

Flumen.

FLVMINIS appellatione non continentur ripa fluminis, *l.1.§.in flumine, ff.de fluminib* vbi dicitur, In flumine publico factum, accipere debemus quicquid in aqua factum est, nam si quid extra factum sit, non est in flumine publico factum, in ripa factum non videtur in flumine publico factum, refert Oldrad. *consil. 121. num. 51.* Vnde flumine concessu, eius ripam concessam non dici, tradit Menoch. *consil.395.* 1

conf.395. num.18. & conf.498. num. 46. Ripæ enim dicuntur illi limites, quibus naturalis cursus fluminis continetur, *d.l.1.§.ripa*, & quamuis aliquando ob ingentes pluuias flumen excrescens illam innuodet pro parte, & fursan in totum aquis repleat, non ob id ripa appellari potest, gloss. & Angel. *in d.§.ripa*, Socin. *conf.79. ante finem, vers. & iura in contrarium, lib.3.* Rip. *in l.quominus, sub n.2. ff.de fluminib.* refert & sequitur Rot. *in Bononien. pecuniaria 20. February 1604. coram Greg.XV.* impressa per Farinac. *decis.108. n.4.p.2.rec.*

Appell. C I.

Focus

1 *Foci appellatione, seu vbi de foco fit mentio, intelligitur de foco domicilii.*

2 *Ecclesia si aliquid relinquat testator, non intelligitur de Ecclesia Romana, sed de Ecclesia domicilii.*

3 *Focus principalis in actionibus personalibus domicilij, in realibus verò est locus ille vbi res, qua vendicatur, sita est.*

4 *In criminalibus principalis focus est locus delicti.*

5 *Focus delicti tanquam principalis debet attendi.*

1 FOci appellatione, seu vbi de foco fit mentio, io dubio intelligitur de foco domicilij, *l. qua conditio, § cùm ita, ff de condit & demonstr.* Romao. *cons.408.n.5.* Hieron. Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ. 130. num.16. in princip.* quia focus domicilij dicitur potentior, vt post Castrens. *cons.413.V.so, col.pen. vers & posito, lib.2.* norat Card. Tusch. *practic. conclus. tom.4. lit.F, concl.443. num.11.*

2 Vnde Bald. *in d.l.qua conditio, §.cùm ita,* dicit per illum text. quòd si testator reliquerit Ecclesiæ, non intelligitur de Ecclesia Romana, sed de Ecclesia domicilij ipsius testatoris, quod per text. *in auth. de Ecclesiast. tit. §. si quis in nomine,* videntur tenere Cou. *in cap. indicante, num. 1. de testament.* Tiraq. *de priuileg. pia causa, priu.56.* Menoch. *de success. §.17.n.44.* Cost. *in cap. si pater, verb. pauperis, num.13. de testam. lib.6.* Padil. *in l.cùm quidam, n 6 ff. de legat.2.* Antoo. Gom. *l.32. Tauri num.4. & tom.2. var. cap.11. num.8.* Crass. *§. legatum, quæst.64. num.5.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp.197.* apud quos latè videbis veram huius notabilis resolutionem.

3 Intellige appellatiuum in ciuilibus secundùm Paul. de Castro *in l.1. num.1. C. vbi de crimine agi oporteat,* quo loci dicit quòd in actionibus personalibus principalis focus est domicilij, sed in realibus ait principalem focum esse locum illum, vbi res est
4 quæ vendicatur, *in l. fin. C. vbi in rem actio*; locum verò originis propriæ, vel paternæ esse accessorium, at in criminalibus principalem focum esse locum delicti, vt *in cap 2. de constit. lib.6.* sequuntur Lancel. Conrad. *in pract. §.3. de offic. praetor. in caus. crimin. in verb. de inquisit. n. 10 fol.248.* Hieron. Buccaron. *d.n.16.*
5 *post med.* Et quòd focus delicti tanquam principalior debeat attendi, tradunt Bald. *in l. fin. col. vlt. quæst 6. in princ. C. de edicto D. Adriani,* Viui. *tom 1. commun. opinion. lib.3. tit.1. num.182. pag. 373.* Donel. *commentar. iuris ciuilis, lib.17. cap.16. col. 2.* Mott. *in emporio iuris p 1. tit. 2. quæst. 20. num.10. vers. sed vera,* Cabed. *Lusit. decis.26. p.1.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.172. n.28.* D. Barbos. *in l. hæres absens, §. proinde, in art. de foco delicti a num.1.* Christoph de Pace *in schol. ad leges styli, l.9. num.1.* Cald. Pereira *cons.23. num.5.*

Appell. C II.

Frater:

1 *Fratrum appellatione propriè venit frater in primo gradu.*

2 *Frater etiam vterinus in materia fauorabili venit apellatione fratris.*

3 *Præteritio facta à fratre, instituta turpi persona, an habeat locum in fratre vterino.*

4 *Sorores veniunt fratrum appellatione in materia indifferenti, nisi mens disponentis aliter se habeat ex coniecturis, vel quando militat diuersa ratio.*

5 *Fideicommissum relictum fratribus non extenditur ad sorores.*

6 *Statutum odiosum loquens de fratre non comprehendit sororem.*

7 *Filij fratrum quandoque veniunt appellatione fratrum.*

8 *Fratrum alicuius Religionis nomine comprehenduntur omnes, qui in dicta Religione professionem emiserunt.*

FRATRIS appellatione propriè venit frater in primo gradu, non frater patruelis, vel frater consobrinus, qui simpliciter non sont fratres, sed secundùm quid, Adrian. Negusant. *in sylua responsor. q.87. n.6.* Alexand. *cons.97. Viso, n.4 vers. hanc quæstionem, lib.2. & cons.204. Consideratis, num 16. eod. lib. 2. & cons.86. num.18 lib.6.* Angel. *cons.385. Statutum, n.3. vers. attento ergo.* Roman. *cons. 16. Viso themate, in princ. & cons.411. num.4.* Castrens. *cons.118. Statutum, lib.2.* Card Tusch. *practic. concl. tom.4 lit.F, concl.450. n.1. n.2.3 & 35.* Stephan Gratian. *discept. forens.757. n.15.* De lata verò significatione vocabuli veniunt patrueles, vt per Decian. *cons.43. n.1. & cons.60. n.37. vol. 3.* sicuti etiam in statuto excludeote sororem causa patris, Menoch. *cons.1146 n.11.* 1

FRATRIS appellatione io materia fauorabili venit frater etiam vterinus, vt per Castrens. *cons.118. Statutum istud, in princip. lib.2.* Ferrer. *in constitut. 6a. Cathalonia, gloss.2. num. 430.* Crot. *cons. 263. num.20. vers. sed ad hoc, lib.2.* Hieron. Gabr. *cons.25. sub n.40. lib.1.* Honded. *cons.1. num.38. cum seqq. lib.2.* Anell. Amat. *cons.97. num. 33.* Vnde quòd statutum excludens filias fœminas stante fratre defuncti, ita habeat locum si extat frater vterinus, prout si extaret frater vtrinque coniunctus, resoluunt Roman. *cons.411. Quatuor, col. 2.* Ias. *cons.67. col. 2. lib.2.* Alex. *cons.244. Viso themate, n.2. vers.2. & etiam ex proprio significatu, lib.6.* latè Socin. *cons.1. lib.1.* Card. Tosch. *d. lit. F, concl. 450. num.29. & cons.451. num.1.* Intellige secus esse in materia agnationis conseruandæ, vt per Bald. *cons.218. Statuto ciuitatis, lib.2.* vbi dicit quòd licèt statutum simpliciter loquatur de fratre, vel patruo, & appellatione fratris, vel patrui veniant etiam vterini in materia indifferenti, tamen quando ex præcedentibus, & sequentibus statutum agnatis prouidet, non comprehenduntur, Castrens. *cons.196. In puncto. num.1. lib.1.* vbi quòd appellatione fratris carnalis in materia statuti excludentis fœminas, non venit nisi frater ex vtroque latere coniunctus,

vel saltem ex latere patris, non autem frater vterinus, quia ipse vterinus non conseruat agnationem, Angel. *cons. 69. Subtiliter, in fine, & cons. 119. Statuto Tudertina, per totum*, refert Cardin. Tusch. *d. lit. F, concl. 451. num. 2. & 3.* Honded. *d. cons. 3. n. 37. cum seqq.* & in specie quòd fratres vterini non veniant appellatione fratrum vbi prospicitur conseruationi agnationis, firmauit Rota *in Camerinen. pecuniaria 18. Martij 1619. coram R. Selucinen.* quia frater vterinus non est de familia & agnatione. Bald. *cons. 30. lib. 1 & cons. 61. lib. 4.* Albert. Brun. *de stat. quod stantibus mascul. art. 11. n. 252.* Tob. Noui. *cons. 12. num. 5.*
3 Paul. de Montepico *cons. 86. n. 36. & 71.* Verùm autem præteritio facta à fratre instituta turpi persona iuxta terminos *l. fratres, C. de inoffic. testam.* habeat locum in fratre vterino? vide Molin. *de iustit. tract. disp. 159. vers. nihilominus*, Cald. Pereira *quæst. forens. cons. 13. n. 4. & in comment. ad §. soror. num. 46. Instit. de inoffic. testam.*

4 FRATRVM appellatione in materia indifferenti veniunt sorores, secundum Bald. *in l. tres fratres 36. ff. de pactis*, Alexand. *cons. 85. Animaduersis, num. 7. lib. 4.* vbi per *l. cuius, §. Mauia, ff. ad Trebell.* dicit quòd in dispositione legis, appellatione fratris venit soror, prout etiam in dispositione hominis, si loquatur in numero plurali, secus si in singulari, idem Alexand. *cons. 15. Viso, num. 2. eod. lib. 4.* Fulgos. *cons. 71. in princ. num. 2.* vbi quòd præteritio facta à fratre institua turpi persona locum habet in sorore, *& cons. 106. in fine, vers. ad tertium*, vbi quòd sicut frater non accusat fratrem de crimine magno, putà falsi, ita neque soror; & saltem in materia fauorabili admittunt Angel. *consil. 385. in fine*, Curt. sen. *cons. 9.* Castrens. *cons. 119. Hæreditas, in princip. lib. 1.* Alciat. *cons. 20. tom. 3. lib. 9.* Socin. iun. *cons. 10. n. 28. vol. 4* Rimin. sen. *cons. 37. n. 4. vol. 1.* Decian. *cons. 63. num. 5. vol. 2.* Cephal. *cons. 306. num. 43. & cons. 325. num. 38. vol. 3 & cons. 576. num. 15. & cons. 835. n. 31. vol. 4.* Menoch. *cons. 541. n. 35.* Cardin. Tusch. *d. lit. F, concl. 450. num. 41.* Surd. *cons. 100. num. 20.* Ferrer. *in constitut. Cathaloniæ, gloss. 1. num. 417.* Mari. Antonin. *var. resol. lib. 2. resol. 59. casu 9.* Fallit si mens disponentis aliter se habeat ex coniecturis, quia tunc fratrum appellatione non continentur sorores, latè Alexand. *cons. 45. Habita, per totum, lib. 7.* vbi exemplificat, vt quia de masculis senserit, vel quando statutum disponit quòd verba statuti intelligantur ad litteram, vel quando militat diuersa ratio, vel quando statuentes voluerunt comprehendere fœminas, quia expresserunt in aliqua parte, Dec. *cons. 71. col. 1. in fine, vers. & videbatur*, Corn. *cons. 71. num. 9. lib. 4.* Anton. Gabr. *commun. opin. tit. de verborum significat. concl. 6. num. 111.* Menoch. *cons. 1146. num. 6. & 7. & cons. 999. num. 2. & de præsumpt. lib. 4. præs. 84. num. 12.* Fusar. *de substitut. q. 349. num. 1.* Et quòd appellatione fratrum non continentur sorores vbi discretiuè loquitur de fratre & discretiuè de sorore, aiunt Adrian. Negus. *vbi supr. q. 450. n. 18.* Bellon. *cons. 36. num. 44.*

5 Vnde fideicommissum relictum fratribus non extendi ad sorores, resoluunt Ias. *in d. l. tres fratres, in quarta limit. ff. de pactis*, Præt. *de interpret. vltim. vol. fol. 275. n. 14* Fusar. *d. q. 349. n. 2.*

6 Hinc etiam statutum odiosum loquens de fratre non comprehendere sororem, quia in odiosis, & exorbitantibus masculinum non concipit fœmininum, resoluit Alexand. *d. cons. 85. Animaduersis, in princ. & n. 2. 3. 7. & 8.* vbi ampliat etiamsi statutum loquatur in plurali de fratribus, & extet vnus frater solus, & sorores, nisi constet de mente statuentium, quia voluerunt genus omnem speciem comprehendere, vel quia quando voluerunt in eadem materia, vel simili, de masculo intelligi dixerunt fratres mares, refert Card. Tusch. *d. lit. F, concl. 150. num. 36. & 37.*

FRATRVM appellatione veniunt quandoque filij 7
fratrum, vt per Coler. *de aliment. lib. 1. cap. 9. n. 28. in fine.* Mari. Giurba *decis. 5. n. 25. p. 1.*

FRATRVM alicuius Religionis nomine compre 8
henduntur omnes, qui in dicta Religione professionem emiserunt, Rota apud Paul. de Rubeis *decis. 13. n. 6. tom. 3. diuers. p. 2. recent.*

APPELL. CIII.

Fructus.

1 *Fructus appellatione venit quod nascitur, & renascitur.*
2 *Glans venit appellatione fructuum.*
3 *Palea & fœnum venit appellatione fructuum.*
4 *Arundines, & sylua cædua veniunt appellatione fructuum.*
5 *Pensiones domorum veniunt appellatione fructuum, secus in materia stricta.*
6 *Laudemia non veniunt appellatione fructuum.*
7 *Aues, & feræ solita capi in fundo quando veniat appellatione fructuum.*
8 *Saccharum venit appellatione fructuum.*
9 *Appenditia extraordinaria veniunt appellatione fructuum.*
10 *Fructus etiam non maturi veniunt appellatione fructuum.*
11 *Fructuum appellatione non continentur ea, quæ cohærent personæ.*
12 *Distributiones quotidianæ non continentur appellatione fructuum.*
13 *Distributiones quotidianæ regulariter non veniunt in condemnatione fructuum perceptorum.*
14 *Distributiones quotidianæ non veniunt in amissione fructuum ob non factam fidei professionem.*
15 *Indultum concessum ad lucrandum fructus in absentia, non comprehendit distributiones quotidianas.*
16 *Præbenda quando sunt distinctæ in Ecclesia, & bona possidentur in communi, sed postea singulariter certo anni tempore distribuuntur, appellatione fructuum non veniunt distributiones quotidianæ.*
17 *Beneficium quando non consisteret in aliis fructibus nisi in distributionibus, tunc huiusmodi distributiones veniunt appellatione fructuum.*
18 *Condemnatus quando quis esset in fructibus perceptis, & qui percipi potuissent, appellatione fructuum venirent distributiones quotidianæ.*
19 *Condemnationes & confiscationes veniunt appellatione fructuum iurisdictionis.*
20 *Fructus pecudum appellatione continetur fœtus, lac, caseus, lana, agni, hœdi, & vituli.*
21 *Collatio, electio, & præsentatio beneficiorum veniunt fructuum appellatione.*
22 *Fructus dicuntur deductis expensis.*
23 *Fructuum, redditum, & prouentuum appellatione non veniunt regalia.*

24 *Fructus*

24 *Fructus appellatione nec res ipsa, nec pretium continetur.*

1 FRVCTVVM appellatione venit quod nascitur & renascitur, gloss. & Abb. *in cap. salubriter, de vsuris*, Cardin Tusch. *practic. conclus. tom. 4. lit. P, concl. 484. n. 3.* Quod enim semel colligitur, & non renascitur, non dicitur in fructu, *l. diuortio, §. si fundum, ff. soluto matrim.* Bart. *in l. quaedam, §. nihil, ff. de edendo*, Boër. *decis. 224. num. 44.* Ranebin. *concl. 308. part. 2.*

2 FRVCTVVM appellatione venit glans, *l. 1. ff. de glande leg.* quia appellatione glandis venit omnis fructus, *l. qui venenum, § glandis, ff. de verb. signif.* & facit *l. sylua, §. glans ff. eod. tit.* Cardin. Tusch. *d. lit. F, concl. 484. n. 2.*

3 FRVCTVS appellatione venit palea, & fœnum, *l. vsufructuarius messem, ff. quibus mod. vsufr. amitt. l. fin. §. cum apertissimi, C. de seruit. & aqua*, not. *in l. cum manu sata, § 1. ff. de contrab. empt.* Roman. *sing. 599.* Speculat. *tit. de decimis, num. 12. in fine*, vbi inducit ad quæstionem, an decima sit soluenda antequam granum separetur à palea, & tenet affirmatiue, vbi est soluenda de fructibus decima, quia palea est in fructu, Natt *cons. 31 num. vlt.* Card. Tusch. *d. lit. F, concl. 384. num. 8.* Rebuff. *ad l. 1. vers. a t f uctum, ff. de verbor signif. pag. 192.* Vincent. de Franch. *decis. 103. num. 1.* Ioseph Ludou. *Perus. decis. 14. n. 9. & decis. 106. num. 10. & 11.*

4 FRVCTVS appellatione veniunt arundines, & sylua cædua, *l. qui fundum, §. cum fundum, ff. de contrab. empt.* vbi si venditor exceperit omnem fructum, quod arundinem, & syluam cæduam tanquam in fructu excepisse videtur, Abb. *in c. salubriter, in fine, de vsuris*, Cardin. Tusch *d. lit. F, concl. 484. n. 9.* Bertazol. *de clausulis instrum. claus. 16. gloss. 13. sub num. 11.*

FRVCTVVM appellatione ne dum fructus naturales in quorum productione & perceptione magis ipsa natura, quàm hominis industria operatur, vt sunt fœnum, glandes, castaneæ, poma, ligna, & similia, verùm etiam industriales, qui pótius ex hominis industria, quam ex ipsa natura proueniunt, & percipiuntur, vt triticum, hordeum, fabæ, vinum, oleum, & alia huiusmodi, *l. fructus, ff. de vsuris. l. ex diuerso, & ibi* gloss & Doct. *ff de rei vendicat.* Adrian. Neguzant. *in sylua respons. quæst. 417. num. 3. cum seqq.*

5 FRVCTVVM appellatione veniunt pensiones domorum, *l. si is, qui, §. 1. & ibi* Bart. *ff. de pignorib.* vbi quòd is qui habitauit domum, dicitur fructus percepisse, Papien. *in libello rei vendicat. verb. cum fructibus, in fine*, Petr. de Anchar *cons. 3. non est dubium, in princ.* vbi ex hoc appellat. infert quod vsufructuarius omnium bonorum debet etiam habere pensiones, Castrens. *cons. 114. in princ. lib. 2.* vbi quòd veniunt etiam pensiones, quæ percipiuntur mediante conductore, seu colono, Card. Tusch. *d. lit. F, conclu. 484. num. 6. & num. 17. cum seqq.* Limita in materia stricta, in qua appellatione fructuum non veniunt pensiones, Ias. *in l. diuortio in 3. notab. ff. soluto matrim.* Natt. *consil. 141. n. 3.* Card. Tusch. *d. concl. 484. num. 7.*

6 FRVCTVVM appellatione non veniunt laudemia in locatione, Vincent. de Franch. *decis. 172. num. 1.* Verùm fructuum appellatione huiusmodi contineri, sicuti alia emolumenta ex iurisdictionis exercitio prouenientia tradunt Peregr. *de fideicom. art. 10. num. 6. & 7.* Adrian. Neguz. *in sylua respons. q. 427. 10. & 11.*

FRVCTVVM appellatione veniunt aues, & feræ solitæ capi in fundo, si nullus alius fructus solet ex tali fundo percipi, *l. item si fundo, §. aucupari, ff. de vsufructu*, Bart. *in l. cum plures, ff. locati.* Cardin. Tusch. *d. lit. F, concl. 484. n. 10.* 7

FRVCTVS appellatione venit saccharum, Put. *decis. 80. lib. 1. in correctis*, Rot. *in Mediolanen. decimarum, 8 Februarij 1610. coram Cardin. Marquemont.* impressa per Farinac. *decis. 123. p. 1. recent.* 8

FRVCTVVM appellatione veniunt appendiciæ extraordinariæ, prout par caponum, seruitia, operæ, oua, plaustrum lignorum, & similia, quæ pro auantagiis prædiorum solent præstari, Ias. *in l. diuortio, §. quod in anno, col. 1. vers. vltimo pondera, ff. soluto matr.* Card. Tusch. *d. lit. F, concl. 484. n. 11.* 9

FRVCTVVM appellatione veniunt etiam non maturi, *l si constante, § fin. ff. de vsufructu, l pen. ff. de vsufruct. legat. l. ex sylua*, vbi gloss. *ff. de vsufruct.* Card. Tusch *d. lit. F, concl. 484. n. 11.* 10

FRVCTVVM appellatione non continentur ea, quæ cohærent personæ, arg *l. si vero, §. item quicquid, ff. soluto matrim* consuluit Oldr. *cons. 119* quod in locatione fructuum Archidiaconatus non continentur ea, quæ solent præstari ipsi Archidiacono, quæ eius personam respiciunt, loquens de eo, quod præstari solet in coëundo aduentu Archidiaconi, quod tanquam personale non venit appellatione fructuum, Par. de Puteo *in tract. de feud. rei tegi. rub. an facit concess. feu. incip. Et quia, num. 3. fol. 53.* Boër. *decis. 9. num. 16* Conuenit quòd tradunt de adiutoriis quæ præstantur Baroni à vasallis in casibus contentis *in constit. Quamplurimum*, de quibus per Capi. *in sua vest. rub. feud. adiutoria, vers. per barones, fol 25.* & Capibl. *de auct. baron. pragm. 1. n. 56* quæ ex quo personæ domini cohærent, vt testatur Vincent de Franch *decis. 76. n. 6.* dicuntur extra rem, & fructuum appellatione non continentur, vnde ad eum non pertinent ad quem spectant redditus fundi, & ideo vsufructuario, vel creditori, qui iure pignoris possidet fundum, non debentur, Afflict. *in d. const Quamplurimum*, Capye. *decis. 184.* Vincent. de Franch. *decis. 172. n. 11* remissiuè Capibl. *in d. pragm. 1 num. 55.* 11

FRVCTVVM appellatione non continentur distributiones quotidianæ, quia licèt dentur beneficiato propter beneficium, fructus tamen non sunt, *d. cap. vnic. de cleric. non resid. lib. 6.* vbi Prob. *ad Monach. num. 53.* Cassad. *decis. 6. num. 6 de præbend.* Oldrad. *cons. 118.* Gemin *cons. 85. n. 23.* Couarr. *lib. 3. var. cap. 13. num. 1.* Gambar. *in tract. de potest. legati lib 6. tit. de pensionib. n. 18.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 6. q. 2. num. 30.* Gutier. *cons. 8. num. 2.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 1. q. 74. art. 4. in initio*, Card. Tusch. *practic. conclus. lit. D, conclus. 511. numer. 28. & tom. 4. lit. F, concl. 508.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect. 892. & 1451.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 7. q. 2* latè Gonzal. *ad reg. 8. Cancell § 7. proœm. num. 154. cum seqq.* Monet *de distribut. quotid. p. 1. q. 6. per totum*, Rot *decis. 230. n. 1. p. 1. diuers.* 12

Vnde in condemnatione fructuum perceptorum non veniunt regulariter distributiones quotidianæ, nec ad illas se extendit condemnatio, quia tales distributiones non sunt de corpore beneficij, sed dantur ratione seruitij personalis, laboris, & mercedis, Lancellot. *de attent. p. 3. cap. fin. à n. 31.* Pure *decis. 233. lib. 1.* Gonzal. *d § 7. proœm. n. 155.* Monet. *d q. 6. n. 10.* Aloys. Ricc. *d. collect. 1451. vers. Hinc infertur.* 13

Sic etiam in amissione fructuum, donec prouisi de beneficiis iuramentum fidei per se præstiterint, juxta formam Concilij Trid *sess. 24. de reform. c. 12.* 14

vers. prouisi etiam, non venire distributiones quotidianas resoluunt Azur instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 2. q. 3. Aloys. Rice. in collect. decis. p. 5. coll. 8. 1451. vers. infertur sexto, Gaiet. in margarita casuum conscient. verb. praest. tri 2. Steph. Gratian. discept. forens. c. 106. n. 12. Nicol. Garc. de benefic. p. 3. cap. 3. n. 60. Gonzal. d. §. 7. proœm. num. 169. & seq. Anton. Ricc de iure personarum, lib. 1. cap. 13. num. 51. vbi num. 55. limitat quando Canonicatus, seu beneficium non habuerit aliquos fructus, sed emolumenta omnia consisterent in distributionibus quotidianis, quia tunc vt pœna adiecta per Concil dicto loco possit in aliquo verificari, debet intelligi de distributionibus, plures refero ego ipse de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 60. n. 30.

15 Sic etiam indultum concessum ad lucrandum fructus in absentia, non comprehendit distributiones. gloss. verb. adfuerit, in d. cap. vnic. de cleric. non resid. in 6. Couart. d. cap. 13. num. 2. vers. sed quamuis Princeps, Monet. d. q. 6. num. 10. Gonzal. d. §. 7. proœm. n. 175 vbi num. 176. ampliat licèt indultum esset ad percipiendas etiam distributiones quotidianas, quia tunc priuilegiatus illius vigore haberet tantùm illas, quæ sunt in pecunia, non autem panem, & vinum, & alia similia.

81 Limita primò quando præbendæ sunt districtæ in Ecclesia, & bona possidentur in communi, & postea singulariter certo anni tempore distribuuntur, quia redditus propriè dicuntur fructus grossi, qui succedunt loco præbendæ, gloss. fin. vers. plus dico, in d. cap. vnic. vbi Prob. ad Monach num. 60. Ioan. de Anan cons. 87. num. 5. in addit. vers. ex hoc etiam, quare hanc limitationem firmauit Rot in Motulen. cong. ua 26 Aprilis 1613. coram Reuerendissi. o Domino meo Coccino Decano, impressa per Farinac. decis. 449. n. 1 p. 2. recent.

17 Limita secundò quando beneficium non consisteret in aliis fructibus, nisi in distributionibus, quia tunc huiusmodi distributiones venirent appellatione fructuum, Caputaq decis 19 n 4 & 5. p. 2. Gonzal d. § 7. proœm. à num. 157. Monet. d. quæst. 6. num. 16. Ricciul. de iure personarum, lib. 1. cap. 13. n. 55.

16 Limita tertiò quando quis esse condemnatus in fructibus perceptis, & qui percipi potuissent, quia tunc pariter venirent distributiones quotidianæ, nulla requisita præuia protestatione, Pontan. de spol. lib. 4. sub num. 21. post princip. vers. ac pariter venirent, Gonzal. d. § 7. proœm. num. 160. Monet. d. q. 6. num. 17. vbi tradunt Rotam id facere certis casibus per eos enumeratis.

19 FRVCTVVM iurisdictionis appellatione veniunt condemnationes & confiscationes, quæ dicuntur pendere donec sit facta exactio, Bald. cons. 507. Punctus quæstionis, lib. 4. quem refert Cardin. Tusch d. lit. F, concl. 484. num. 13. vbi num. 14. post Castren. cons. 418. col. 2. in princ. vers. tertio, lib. 1. ait quòd imò quando adsunt verba fructus curiæ intelliguntur necessariò de iurisdictionalibus, quia Curiæ verbum hoc necessariò infert, & idem Cardin Tusch. ibid. num 15. post Cuman. cons. 162. Visa copia, subdit, fructuum iurisdictionis appellatione veniunt salinæ, pedagia, & alia similia.

20 FRVCTVS pecudum appellatione continetur fœtus, lac, lana, agni, hœdi, & vituli, l. in pecudum, ff. de vsuris, l. bona fidei, §. fi. ff. de acquir. rerum domin. l. vetus, §. fœtus. ff. de vsufructu, Monet. de decimis. c. 4. q. 1. n. 15. & quòd lac inter fruct us connumeretur, probat Menoch. de arbitr. casu 110. n. 26. & ideò appellatione fructuum venit caseus, cùm sit lac coactum, sicut tradit Menoch. consil. 189. n. 30.

FRVCTVVM appellatione venit collatio, electio, & præsentatio beneficiorum, quia dicuntur ex fructibus Ordinarij collatoris, ita gloss. verb. Capitulo, vers. sed collatio beneficiorum inter bona Episcopalia, & fructus computantur, in c. cum olim, de maiorit. & obed. Miles in repet. verb. beneficiorum collatio, n. 14. Selu. de benefic. p. 3. q. 40 num. 4. Rebuff. in tract. nominat. q. 14. num. 76. Rot. decis. 7. num. 1. de iurepatron. in nouis, & decis. 84. ante fin. eod. tit. in antiq. & decis. 166. num 5. p. 1. diuer. Decian. resp 6. num. 15. vol. 2. Menoch. cons. 83. num. 2. & cons. 190. num. 10. Perez l. 10. gloss. 1. pag. 889 col. 1. vers. quibus, tit. vlt. lib. 4. Ordin. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verb. Iuspatronatus, § 2. pag. 186. Gonzal. ad reg. 8. Cancell gloss. 45 §. 2. n. 8. Valer Reginald. in praxi fori pœnit lib 30. tract. 3. num 241. vers. proposita. Et ideò sicut possessor bonæ fidei facit fructus suos, & pertinent ad illum, §. qui à non domino, Instit. de rerum diuis. cap. grauis, de restit. spoliat. ita isti fructus iuris conferendi eligendi, seu præsentandi pertinent ad bonæ fidei possessorem, & non ad dominum, Ludou Gom. in reg. de triènn. q. 57. n. 19. quem refert Gonzal. d. §. 2. num 9. 21

FRVCTVVM appellatione intelliguntur fructus deductis expensis, l. fructus, l. dispositi, § fi. ff soluto matrim l. 26. tit. 11. part. 4. Couarr. lib. 1. var. cap 3 n. 3. Tiraq de retractu lig. § 15 gloss. 1. in princ. Paris. cons. 96. num 25. lib 2. Mexi. in tract. tassa panis. concl. 2. a num. 88. Menoch. remed. 5. recuper. n. 574 & cons. 94. n. 25. Surd. de aliment. tit 9. q. 12. n. 15. & q. 41. n. 24. & decis. 81. n. 31. Ceuall commun contra communes, q. 897. n. 516. tom. 4. Ioseph. Sesse Aragon a decis. 136. à num. 1. Garc. Gironda de priuilegiorum, seu exempt. explicat. n. 1210. & 1211 Card Tusch. d. tom. 4. lit. F, concl. 484. num. 25. cum seqq. Cardos. in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. fructus, n. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancell § 7. proœm. n. 163. Flamin. Paris. de confident. q. 35. n 33. Reinoso in obseru. pract obs. 56. num. 11. vbi quòd fructuum nomine continetur quod iustis sumptibus deductis superest. 22

FRVTVVM, redituum, & prouentuum appellatione non veniunt Regalia in concessione, nisi quando Princeps alia bona non habebat in loco concesso, vel quando concessit fructus, reditus, prouentus, iura, obuentiones, & emolumenta quocunque nomine nuncupentur, ita Cuman. cons. 162. vers. & vt omnia, & vers. hæc autem concessio, prout eum refert Card. Tusch practic. concl. tom. 6. lit. P, concl. 82. num. 17. & 19. 23

FRVCTVS appellatione nec res ipsa, nec pretium continetur, Polyd. Ripa obseru. 72. n. 3. Mari. Giurba decis. 72. n. 8 p. 1. Venit tamen interesse lucri cessantis, Menoch cons. 1181. n. 12. 24

FRVCTVVM, iurium, & actionum appellatione continentur laudemia, quæ pro rebus censualibus, emphyteuticis, & feudalibus alienatis præstantur, Ias. in l. vlt. num. 45. C. de iure emphyt. Guid. Papæ in q. 47 Franc. Salsona in tract. Laudemiorum, cellula 1. n. 14. quos refert, & sequitur Menoch. de præsumpt. lib. 4. præs. 141. n. 22. 25

APPELL. CIV.

Fruges.

FRVGVM appellatione continetur omne illud, quod est ad victum humanum, vt colligitur ex l. frugem

l. frugem 77. in fine. ff. de verb. signif. vbi quòd lupini, fabæ dicuntur fruges, & ibi plenè Rebuff agit de multiplici huius appellatiui significatione, quod scilicet importet fructus substantiam, & rem fructiferam, refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 8. lit. T, concl. 392. n. 6.*

Appell. CV.

Frumentum.

1 *Frumenti appellatione, si in genere sumatur, continetur far, hordeum, & similia, quæ aristam habent.*
2 *Frumentum in specie distat ab aliis speciebus, secundùm communem loquendi vsum.*
3 *Frumentum vbi prohibetur extrahi, venit tantummodo triticum.*
4 *Farina non continetur appellatione frumenti in legato de eo facto.*
5 *Frumenti debitor non potest creditori præstare farinam.*
6 *Frumentum vbi prohibetur extrahi, prohibetur quoque farina.*
7 *Panis non continetur appellatione frumenti.*
8 *Frumenti appellatione vbi quis illud promittit, venit quod promittens colligit ex suo fundo si illum habeat.*
9 *Frumenti appellatione vbi legatur, non venit quod testator venale habebat.*
10 *Frumento legato continetur venale quando testator nullum aliud frumentum domi habebat quàm illud venale.*
11 *Frumento legato quod est in ciuitate debetur existens in suburbiis, si testator in ciuitate nullum habebat.*
12 *Frumento legato, quod domi quocunque modo quis habet, venit venale.*

1 FRVMENTI appellatione, si in genere sumatur, continentur far, hordeum, spelta, auena, siligo, & similia, quæ aristam habent, *l. frugem 77. ff. de verb. significat.* Forcatul. *in penu. Iuris, cap. 6.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 151. num. 1.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 4. lit. G, concl. 49. num. 2. & tom. 9. lit. T, concl. 391. num. 2.* nisi quando frumentum, & hordeum nominarentur, quia cùm expressum faciat cessare tacitum, tunc frumenti nomine non venit hordeum. *l. medios, C. de suscept. prap. & arc. lib. 10.* Rebuff. *ad d. l. frugem, vers. limitatur quando.*

2 In specie autem frumentum (sicut communis ipse loquendi vsus accipit) distat ab aliis, & solùm ipsum continetur, non autem hordeum, nec alia, quæ aristam continent, ita Forcat. *d. cap. 6.* Menoch.
3 *d. præs. 151. num. 4.* Et ideò vbi prohibetur frumentum extrahi, venit tantummodo triticum, vt scribunt Auendan. *de exequendis mandat. part. 2. cap. 19. num. 35. in fine,* Mexi. *in tract. tassæ panis, conclus. 1. num. 56.* Auiles *ad cap. 17. Prætorum, verb.* à razonables, *num. 17. vers. & ideo,* quos refert, & sequitur Collantes *sup. pragm. in fauorem rei frument. lib. 1. cap. 10. n. 3.*

4 FRVMENTI appellatione non continetur farina in legato facto de frumento, vt resoluunt Menoch. *d. præs. 151. num. 9.* Stephan. Gratian. *Marchia*
5 *decis. 184. num. 5.* Vnde euenit vt frumenti debitor non possit creditori præstare farinam, sicut docent Bald. *in l. 1. num. 6. C. de fructib. & lit. expensis,* Surd. *decis. 139. num. 3.* Hermosil. *l. 2. glos. 4. num. 12. tit. 1. p. 5.* Francisc. de Barry *de success. testati & abintestatò lib. 9. tit. 19. num. 5.* vbi citat Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 151. n. 5.*

In prohibitione autem extractionis frumenti cùm non sonus verborum, sed effectus, & mens attendatur, ne annona carior efficiatur, & subditi fame pereant, continetur farina; ita vnanimiter scriptum reliquere Rip. *resp. 4. num. 14. de constitut. & in tract. de peste, tit. de remediis ad conseruandam vbertatem, num. 43.* Clar. *§. fin. q. 82. stat. 6. vers. præterea quæro,* Marant. *de ordine iudic. part. 2. princip. in princ. n. 29.* Ranchin. *cons. 224. part. 1.* Strach. *in tract. de mercat p. 2. num. 29.* Bonacos. *commun. crimin. part. 1. verb. statutum, fol. 156. verso, & tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 17. num. 210. pag. 219. & num. 269. pag. 216.* Bobadill. *in sua polytica, lib. 4 cap. 5. num. 23.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 151. num. 5. & cons. 106. num. 39.* Azeued. *l. 25. n. 11. tit. 18. lib. 6. noua Recopil.* Mari Antonin. *var resolut. lib. 2. resol. 33. num. 12.* Surd. *decis. 136. num. 6.* 6

FRVMENTI appellatione non continetur panis, Petr. Pechius *de testamentis coniugum, lib. 5. cap. 13. n. 1. in fine,* Menoch. *d. præs. 151. num. 9.* Menoch. & Franc. de Barry *locis cit.* 7

FRVMENTI appellatione vbi quis illud promittit, venit quod promittens colligit ex suo fundo si illum habeat, Surd. *cons. 319. num. 13. & cons. 309 num 8.* 8

FRVMENTI appellatione vbi legatur, non venit quod testator venale habebat, ita Petr. Pechi. 9
d. cap. 13, num. 1. Menoch. *d. præs. 151. num. 10.* Secus 10
autem quando testator nullum alium frumentum domi habebat, quam illud venale, quia hoc casu legato frumento continetur venale, gl. *in l. generali, §. uxori, ff. de vsufructu leg.* Cou. *lib. 2. var. c. 5. num. 3. vers. primo si quidem,* Menoch. *d. lib. 4. præs. 137. num. 9.*
Vnde legato frumento, quod est in ciuitate, deberi 11
existens in suburbio, si testator in ciuitate nullum habebat, tenent Felin. *in cap. Rodulphus, num. 4. de rescriptis,* Menoch. *d. lib. 4. præs. 126. n. 8.*

Similiter videntur venire in legato venalia vbi 12
testator his verbis, aut similibus mentem propriam explicauerit, *Lego vxori meæ frumentum, quod domi quocunque modo habeo,* ita Cou. *d. lib. 2. var. cap. 5. n 3. vers. secundo,* subdens quòd non sufficit testatorem dixisse, *Lego vxori omne frumentum, quòd domi habeo* nisi addidisset, *quòd domi quocunque modo habeo;* plures refert Menoch. *dict. lib. 4. præsumpt. 137. num. 10.*

Appell. CVI.

Fundus.

1 *Pascua & alia terra separata, quæ sunt deputata ad vsum fundi, veniunt appellatione fundi.*
2 *Fundo vendito, veniunt omnia quæ sunt in illo.*
3 *Fouea, fossata, & aggeres veniunt vendito fundo.*
4 *Riuus, seu canale, vel aquæductus venit fundo vendito.*
5 *Sterquilinium, seu fimus quando veniat fundo vendito.*
6 *Fructus extantes veniunt fundo vendito.*
7 *Columbi, cuniculi, & alia animalia perpetuò mensura, veniunt fundo vendito.*

8 *Arboris incisa, seu deiecta quando veniant fundo vendito, ostenditur.*

9 *Vasa vinalia, dolia, & torcularia non veniunt fundo vendito.*

10 *Fundo vendito cum suis finibus venit etiam domus intra dictos fines constructa.*

11 *Fundi instructi appellatione veniunt omnia parata, & destinata perpetuò ad usum fundi.*

12 *Vinea non venit fundi appellatione.*

1 FVNDI appellatione, cùm sit nomen vniuersale, *l.cùm fundus, ff.de legat.2.* veniunt pascua & aliæ terræ separatæ, quæ sunt deputatæ ad vsum fundi, *l.Seia, §.tyranna, ff.de fundo instructo*, Rebuff. *ad l.31. ff. de verb.signif. pag.191.* Bertaz. *de clausulis instrum.clausf.20.gloss.2.num.4.* Menoch *cons.140 n.23.* & nemora, idem Menoch. *cons.13.n.10.* Surd. *decis.241. num.11. clausf.20.gloss.1.num.4.* & ita totus fundus, *l.si quis cum totum*, vbi Socin. *num.1. ff. de except. rei iudic.* ac proinde omnia, quæ sunt in fundo, *l.fundus, l.quæstio*, vbi Rebuff. *ff.de verb.signific.* Menoch. *cons.478. num 66. & de præsumption. lib.4 præs.153.a num.2.* Stephan.Gratian. *discept.forens. c.106. n.19.* vbi quòd venit pratum quando esset coniunctum fundo, & vno nomine vocaretur, aliàs secus, Cæs.Barz. *Bononien.decis.5. num. 38.* vbi quòd totus fundus continetur, Iacob. de Collantes *super pragm.in fauorem rei frument.lib.1.cap.11.num.3.vers. & si quid.* Frane de Barry *de success. testati, & abintestati.lib.9.tit.12.*

2 FVNDO vendito veniunt omnia, quæ sunt in vsu fundi, *l.Iulianus 66. ff. de legat. 3.* D. Barbos. *in l.diuortio, § si vir, num.21. ff. soluto matrim.* Bertazol. *de clausul.instrum.clausf.20.gloss.11. n.1.* vbi subdit ad tollendas omnes dubitationes optimam esse cautelam describere omnia superexistentia in re vendita, & omnes eius qualitates, Surd. *cons.207.n.3.*

3 FVNDO vendito veniunt foueæ, & fossata, & aggeres, vt per Bart. *in tract. de alluuione, §. flumen. num.5.vers.sed quid si reperiuntur*, Cæpol. *in tract. de seruit. rustic. præd. cap.38 de torrento col. 2.* Bertazol. *d.clausf.20.gloss.27.n.2.* Card.Mantic. *de tacit. & ambig. conuent.lib.4.tit.16.n.18.*

4 FVNDO vendito venit riuus, seu canale, vel aquæductus, qui appellatur formale, seu incile, Cæpol. *vbi sup. cap. de aquæductu, col. 13.* Curt.sen. *cons.33.col.2. & 3.* Ruin. *cons.96. vol. 4.* Bertazol. *d. clausf.20.gloss.27.n.4.*

5 FVNDO vendito venit sterquilinium, seu fimus, siue lætamen, si comparatum sit stercorandi agri causa, secus si vendendi, ita per *l. fundi, § fundo vendito, & §. in sterquilinio, ff.de action.empti*, resoluunt Cæpol. *de seruitutib. vrban.præd.cap.78. de sterquilinio, in fine*, Bertazol. *d.clausf.26. glos.13.n.6.* vbi quòd veniunt etiam stramenta.

6 FVNDO vendito veniunt fructus extantes, siue maturi sint, siue non, quia sunt pars rei, *l.Iulianus, §. si fructibus, ff. de action. empti, l.fructus, ff. eod.tit.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 7. n. 37.* Roland. à Valle *cons. 27. n. 15. lib. 2.* Ranchin. *concl. 309. p.2.* Bertazol. *d.clausf.26. gloss. 13. n. 7.* Surd. *decis. 252. n. 3.* vbi *decis.294. n. 3.* ait quòd fundo legato, veniunt fructus.

7 FVNDO vendito veniunt columbi, & alia animalia perpetuò mansura, vt cuniculi; Tiraq. *d.gl.7. n.116* Bertazol. *d.gl.13.n.14.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig.conuent. lib.4 tit.16.n. 5.* Et veniunt arbores, quæ sunt in fundo, *l.quintus, ff de action.empti*, Steph. Grat. *discept.forens.c.164.à n. 1.* Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat.verb.fundus, n.5.*

FVNDO vendito non veniunt arbores incisæ, 8
vel deiectæ, etiam post inspectionem rei factam per
emere volentem, maximè venditore ignorante, *l. si
post inspectum, ff.de periculo, & commodo rei vend. l. in
vendendo, §. fin. ff. de contrah.empt. l.fundi, §. si ruta
& cæsa, ff. de action empti*, Bertazol. *clausf.20. glos.6.
num. 4. & clausf.26. glos. 13. num. 11.* Non veniunt
blada, seu segetes incisæ, vel alia à solo separata,
idem Bertazol. *d.gloss.13. num.10.* Nec veniunt vasa 9
vinaria, dolia, & torcularia, etiamsi ædificio cohæ-
reant, cùm magis ad instrumentum fundi perti-
neant, *d.l.fundi*, Cald. Pereira *de empt. cap.22. n.17.*
Bertazol. *d.gloss.13.num.12.* vbi per *l.dolia, ff. de con-
trah.empt.* intelligit nisi sint defossa, seu plantata, vel
sepulta Nec veniunt boues, asini, pecudes, pulli,
vel alia animalia existentia in fundo vendito, *l.fundi,
vers.pisces, cum l.seq.ff.de action. empti.* Bertazol. *ead.
gloss.13. num.13.* vbi distinguit an animalia sint ibi
perpetuò mansura, vel ad tempus, & *num.15.* an &
quando veniant, & comprehensi intelligantur pi-
sces, & *num.16.* quòd non veniunt vinum, & alij
fructus percepti, & *num.17.* quòd non veniunt li-
gna, quæ erant ad fundum parata, & *num.16.* quòd
non veniunt instrumenta emptionalia ipsius vendi-
toris, & similia.

FVNDO vendito cum suis finibus, venit etiam 10
domus intra dictos fines constructa, *l.fundi, ff. quibus
modis vsusfr. amitt.* & ædificium solo cedit, *l. cùm in
suo, Instit.de rerum diuis.* Bertazol. *d clausf 26. glos.1.
numer.4. & ibid. & gloss.7.num.2.* agit fundo vendito
cum omnibus, & singulis quæ habet in se, super,
supra, intra, seu infra se integrè, nunquid veniant
adiacentia, mobilia, & alia quæ veniunt ad instru-
ctionem prædij, & *num.3.* quod fundo vendito, in-
tegro statu, comprehenduntur etiam instrumenta
tam fundi, quàm patrisfamilias, quibus vtebatur
in fundo. Et quòd fundo vendito cum omnibus
pertinentiis, ingressibus, & egressibus contineatur
viæ seruitus, resoluit Cald Pereira *de empt. & vendit.
cap.22. n.12.* Et quòd fundo vendito cum omnibus
iuribus non intelligitur vendita iurisdictio, resoluit
Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4.
tit.16. num.29. & n.32.* subdit quòd vendito fundo
in quo pedagium vendi consueuit, illud in venditio-
ne non continetur.

FVNDI instructi appellatione veniunt omnia 11
parata & destinata perpetuò ad vsum fundi, vt
per Alex. *cons.68.lib.6.* Abb. *cons.88. Casus in facto,
lib.2.* Card.Tusch. *d.tom.4.lit.F, conclus.534. à princip.*
latè Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 153. per tot.*
Et quòd fundus non censetur venditus instructus
in dubio, nisi expressè dictum sit vel per verba id
importantia, resoluit Bertazol. *cons. 26. gloss. 7.
num.10.*

FVNDI appellatione non venit vinea, Ias. *in* 12
l.si quis legauerit, n.3. ff. de legat. 3. Iacob: de Collan-
tes *super pragm.in fauorem rei frumentariæ, lib.1.c.4.in
fine.*

APPELL. CVII.

Funus, Funeralia.

FVNERIS sumptus appellatione, venit omne 1
quod ante humatum corpus expenditur, & ad
id necessarium est, *l.funeris sumptus, ff. de relig. &
sumpt. funer. l.12.tit.3. part.2.* Azeued. *l.13. à num.9.
tit.9. lib.5.noua Recopil.* Garc. Giroud *de priuileg. seu*

exem

emptionem explicat.num.417. Ioan.Garc.de expensis, cap.8.num.1.cum seqq.Gam.Lusit.decis.308. per totam, Mastril. Siciliæ decis.103. etiam per totam. latè & eleganter Iulius Lauor.in suo nouissimo tract.var.elucubrat. tom.1.tit.2.cap.16.per totum.

2 Funeralium appellatione veniunt omnia, quæ cum funere deferuntur, gloss. verb.funeralibus, in Clem. dudum, de sepultur. vbi Zabarell. versic. verum, num.4. Corn cons.496. lit. A, Stephan.Gratian. discept.forens.cap.97. num.17. Tamburin. de iure Abbatum disp.15.quest.17.num.3. Lauor. d.tit.2.cap.18. num. 19. vbi num.20 subdit quòd funeralia hodie intelliguntur candelæ, quæ circa cadauer accenduntur, maceries omnis, quæ supra castrum doloris & corpus construitur, pannus siue laneus, siue sericus, siue aureo contextus, quo feretrum tegitur, & omnia, quæ cum funere computantur, & pro illo in Ecclesia per hæredes præparantur, siue aliàs efferuntur, subiicitque, num.23. se vidisse Romæ practicari quòd hæredes, seu qui curam gerunt funeralium, paciscnntur cum curato ne pannum, & reliqua alia pretiosa, quæ solent offerri, ille accipere possit, oblata ei in compensationem aliqua pecuniæ quantitare.

3 Amplia vt non solùm funeralium appellatione veniant omnia quæ cum funere deferuntur, sed etiam omnia quæ obueniunt Ecclesiæ ratione funeris, siue antequam corpus sit in terra conditum, siue post, & vsque ad trigesimum diem, &, quandiu fit memoria de funere, sicuti docent Zabarel. in d. Clem. dudum, §.verum, vers.tertiò quæro, optimè Calderin. cons.4. de sepultur. Lauor. d. tit.1. cap.3.num.191.cum seqq. Azor. instit.moral. p.2.lib.9.cap.14.q.13.vers.funeralia.

Appell. CVIII.

Generatio.

1 *Descendentes veniunt generationis appellatione.*
2 *Descendentes ex linea masculina tantùm, & non fœminina veniunt ex proprio significatu generationis appellatione, sed contrarium verius, vt num.3.*
4 *Fœmina non comprehenditur generationis masculina appellatione.*
5 *Agnati veniunt generationis appellatione.*
6 *Generis appellatione secundùm propriam significationem, paternum & maternum continetur, nisi materia subiecta repugnet.*

1 Generationis, seu generis appellatione veniunt descendentes, l.liberorum, ff.de verbor. signif.Dec.in l.2.num.72.ff.de reg.iuris, Corn.cons.119. num.9.& 10.lib.2.& cons.213. num.4. lib.4. Cephal. cons.606.num.17.Rebuff.in l.tigni.62. ff.de verb.signif. pag.mihi 316.Menoch.cons.957.num.4.Fusar.de substit. q.329.num.1.

2 Generationis appellatione comprehenduntur solùm descendentes ex linea masculina, non fœminina, & ideo non possunt dici de generatione aui materni nepos ex fœmina, & ab ea descendentes, cùm filius dicatur de generatione proprij parentis, non autem aui materni: quod videtur probare tex.in l.1. §.vlt.ff.de iure immun. vbi priuilegium immunitatis concessum generationi alicuius non competit ad eos, qui ex fœminis nati sunt-& ea cap.vbicunque, de pœnis, lib. 6. vbi pœna imposita contra aliquem & eius tertiam, vel quartam generationem, non afficit descendentes ex fœmina, & ideò sic resoluunt Bald. cons. 40. Quidam, col.2.lib.3. Fulgos.cons.132. in fine, Barbat. cons. 57. col. 11. lib. 2. Anchar.cons. 359. Nos Petrus, in incip. Castren.cons.300.Viso quadam, col.2.lib. 2. Paris.cons. 93.num.34.lib.2. Capyc.cons.18.num.10.in fine, Bertrand.cons.30.num.3. lib. 4. Hierun. Gig. in tract. de crimine læsæ maiest.lib.5.q.17.num.13.& 15. Laurent. Palat. in tract.quod stant. masc. fœmina non succedant, num.151. Curt.iun.in tract.feud.1.p.2.art. princ. num. 26. Ioan. Martin.in comment.feudor. tit. 11. de feudi fœmin.num.44. Præt.de interpret.vltim.volunt.fol. 290. num.34. Menoch. cons.326.num.87.cum seqq & cons. 1-2.à num. 24. & cons. 774. num.3. 4. & 5. & cons. 400. num.12. & 31. & cons. 1029. num.31. & cons. 1036.num.14. Surd. de aliment.tit.1.quæst.6. num. 3. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 137. num.14.

Contrariam verò sententiam, imò generationis, seu generis nomen aptum esse ea proprio significatu comprehendere etiam fœminas, & descendentes ab eis, per cap.statutum, cl.2. in prin c.de hæret. lib.6.& cap.1.de schismat.lib.6.tenent Corn.cons.31.num 4.& cons.192.n.2. & 3. lib. 3. & cons. 219. lib. 1. & cons. 233.num.3.& 4. lib.4. Dec.cons. 233 col 2. vers. sed tamen, & cons. 495.n. 3. Paris.cons.47.num.58 lib.3. Alex cons.Super eo, in fine, lib.1. Ioan. de Imola cons. 62. Post exhibitum consilium, Curt iun.cons. 321.n.4. Fulgos.cons.131.in fine, Tiraq de retractu l.g.§ 1.glos. 9.n.241. Socin.iun.cons.25.num.1. lib. 1. Crauet cons. 180 n.1. Alciat.resp.8.n.27.vers.tertio, lib.8. Gozad. cons.10.n.8. Rebuff.ad l. 1.ff. de verb. signif. sub vers. decimotertio pag.8. Clar in §.emphyteusis, q.36. Corabul.in tract.de caus.ex quibus emphyt.priu. tit. de causis priuat.ob l.n.finit.n.39. Crass.in §.fideicommissum, q.15. num.5 Boër decis.241.num.6 Burg.de Pace in procem. ad leges Tauri, num.117. Card.Mant.de coniect.vltim. volunt.lib.8.tit.12.num.19. & latè de tacitis & ambig. conuent.lib.22.tit.15.n.5.cum seqq.Surd.cons 140.n.20. Aluys. Ricc.in praxi fori eccles.res.112.n. 5.Menoch. de præsumpt.lib.4.præs.88.num.8.& præs. 84. num. 26. & cons.1127.num.9.& 10. Peregr.de fide com.art.22. n.28.Intrigl.de substitut.cent.3.q.83.num.7.Fusar.in simili tract.q.329.n.2. Cald. Pereira de potest. eligendi, cap.15.num.27.& 28.Card.Tusch. pract.conclus.tom.4. lit.G, concl.38.a num.1.& concl.39.à princip. Marescot. var.resol.lib.1.cap.2. num. 23. Duran. Rota decis. 300. num.16.vbi num. 17. limitat quando verbum generatio, est limitatum ad infrascriptos, qui sunt descendentes masculi per lineam masculinam, quæ opinio ea eo colligitur quod Christus dicitur de generatione Dauid, & sic capitur generatio à fœminis, quæ fuerunt de stirpe Dauid, vt in sacro Euangelio, tum quia nomen generationis est nomen naturæ, ergo debet constitui differentia inter masculos, & fœminas, argum. l. quique §. parentes, ff. de in ius voc. Iura verò pro prima opinione in contrarium adducta loquuntur tantum in suis casibus priuilegiorum, & pœnarum, & quod nuncupatim vbi agitur de pœna, seu priuilegio immunitatis, appellatione generationis non veniant fœminæ, tradunt Imol. d. consil. 62. num. 5. Apostil. ad Alex. d.cons.61. in verb. generationis lib. 1. Cardin. Tusch. d.lit.G, concl.38. à num.8. vbi num. 9. subdit quòd etiam appellatione generationis, non veniunt fœminæ, vbi ageretur de dignitatibus, & honoribus. Et ideò optimè respondet Card. Mantic. d.lib.22.tit.15.n.10.text. in d.cap.vbicumque, de pœnis, loqui, quando innocentes puniuntur propter nocentes

ceutes

centes, quia tunc generaliter restringuntur ad masculos descendentes per masculum, hinc inferens *num.* 14 quòd si alicui emphyteusis sit concessa vsque ad tertiam generationem, nulla dubitatio est quin etiam fœminæ & masculi descendentes ab eis comprehendantur.

4 GENARATIONIS masculinæ appellatione certum est fœminam non comprehendi, vt scribunt Anch. *cons.* 353. Corn. *cons.* 190. *col.* 2. *lib.* 3. Bero. *cons.* 116. *num.* 9. *lib.* 2. Paris. *cons.* 22. *num.* 26. *lib.* 3. Prætis *de interpretat. vltim. volunt. fol.* 293. *num.* 67. *in fine*, quos refert. & sequitur Fusar. *d. quæst.* 329. *num.* 5. quibus addo Card. Tusch. *d. lit. G. concl.* 39. *num.* 9.

5 GENERATIONIS appellatione veniunt agnati, *l.* 1. *in fine*, *ff. de probation.* vbi gloss. Bart. *in fine*, & Angel. *in* 3. *notab.* Alciat. *in cap. nonus*, *num.* 21. *de iudic.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltimar. voluntat. lib.* 8 *tit.* 12. *num.* 19. Menoch. *d. lib.* 4. *præs.* 88. *num.* 7. Fusar. *d. quæst* 329. *num.* 7. Et solam agnationem comprehendi quando sumus in materia odiosa, tenent Fulgos. *cons.* 131. *in fine*, Card. Tusch. *dict. lit. G*, *conclus.* 39. *num.* 3. quamuis relictum illis de generatione deberi etiam cognatis, & sic descendentibus ex fœminis, consuluerit, Crauet. *consil.* 180. *num.* 1. provt illum refert Menoch. *d. præs.* 88. *num.* 8.

6 GENERIS appellatione secundùm propriam significationem paternum, & maternum continetur, *l. neque Dorotheum*, *C. de decurion. lib.* 10 § *si quis igitur*, *in auth. de hered. ab. intest. ven. cap. venerabilis*, *de prabend.* Cardin. Mantic. *de tacitis*, *& ambig. conuent. lib.* 23. *tit.* 17. *num.* 12 nisi subiecta materia aliud postulauerit, vt in feudo concesso generi, quoad paternum extenditur, Cart. iun. *de feudis*, 1. *p. tertie p. princip. num.* 19. *cum seqq.* Roland. à Valle *cons.* 84. *num.* 17. *vers. accedit. lib.* 4. Cardin. Mantic. *d. num.* 12.

APPELL. CIX.

Granum.

GRANI appellatione venit frumentum, glos. *in l.* 2. §. *grani*, & *ibi* glos. *verb. per iniuriam*, *ff. de administ. rerum ad ciuit. pertinent. glos. fin. in l. frugeis*, *in fine*, *de verb. significat.* Card. Tusch. *practic. conclusion. tom.* 4. *lit. G*, *concl.* 49. *per totam*, vbi *num.* 3. *&* 4. post Simon. de Prætis *cons.* 82. *num.* 2. *cum seqq.* subdit, quòd grani boni & nitidi appellatione venit frumentum cribratum, licèt sit tactum à tineis, quia verbum, *netto*, potest intelligi *netto*, *croé cribato*, & potest intelligi de grano non maculato. Vnde granarium dicitur repositorium frumenti, vel alterius grani, de quo Iurisconsf. *in l. quæsitum* §. *conseruandi*, *ff. de fundo instructo*, provt tradit Rebuff. *ad l. impensæ.* 79. *in vers. & horreum*, *ff. de verbor. significat. pag. mihi* 370.

APPELL. CX.

Glans.

GLANDIS appellatione omnes fructus continentur, *l. qui venenum* 236. §. *glandis appellatione*, *ff. de verb. significat.* vbi latè Rebuff. *pag. mihi* 744. glos. *verb. tertio*, *in fine*, *in l. Iulianus*, *ff. de exhibend. l. vnic. in fine*, *ff. de glande leg.* vbi Bart. idem Bart. *in l. qui seruandarum*, §. *si glandis*, *ff. de præscrips.* Cæpol. *de seruit. rustic. prædior. tit. de semin. plant. num.* 5. Boër. *decis.* 451. *num.* 6. vbi ait non solùm omnes fructus, sed etiam omnes arbores contineri sub hoc appellatiun. Rip. *tit. de sentent. & re iudic. vers.* 2. *aliàs* 197. *num.* 7. vbi quòd arborum glandiferarum appellatione continentur fructifera, id est, fructum faciens, non autem sterili. Strictè verò, & secundùm communem loquendi visum Hispaniæ & Franciæ, glandes accipiuntur pro fructu quercuum tantùm, vt obseruat Rebuff. *vbi suprà*, *in vers. communis.*

APPELL. CXI.

Grex.

1 *Gregis appellatione in legatis continentur, quæ postea accedunt, & ad legatarium pertinebunt.*
In obligationibus continentur, quæ postea nata sunt. ibid.
2 *Gregis ouium appellatione in legatis veniunt agni & arietes.*
3 *Gregem quinque porci, & decem oues faciunt.*

GREGIS appellatione in legatis continentur, quæ postea accedunt, & ad legatarium pertinebunt *l. grege*, *ff. de legat.* §. *si grex. vers. grege*, *Inst. eod.* Et in obligationibus continentur ea, quæ postea nata sunt, *l. grege. ff de pignor.* Et veniunt quoque aliena capita, quæ sunt ex numero gregis, quia nomen gregis est vniuersale, *d. l. grege autem legato*, *ff. de legat* 2. Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 13. *tit.* 23. *n.* 29. 1

GREGIS ouium appellatione in legatis veniunt agni, & arietes, *l. seruis legatis*, *in fine*, vbi gloss. *ff. de legat.* 2. dicuntur agni, qui minores sunt anno, *l. cùm quæreretur*, *in princip. ff. eod. l. legatis*, vbi glos. *verb. secundùm*, dicit hoc sumendum ex cuiusque loci consuetudine. 2

Quinque porci & decem oues faciunt gregem, *l. oues*, *ff. de abigeis.* grex namque strictè & propriè est de minutis, armentum de grandioribus animalibus, vt per *l. boues*, *ff. de verborum signif. & l.* 1. *ff. de abigeis*, ibi, equos de armentis, vel oues, de gregibus, tradit Rebuff. *ad l. Neratius*, *vers. quinque*, *ff. de verbor. signif. pag.* 381. & tetigit gloss. *gregibus*, *in Clement.* 1. *de decimis*, vbi subdit, quòd grex largè sumitur, pro maiorius, & minoribus, quæ gregantur. 3

APPELL. CXII.

Habitatio, Habitatores.

1 *Habitationis domus appellatione continentur aditus domus.*
2 *Habitationis appellatione, quoties alicui debetur virtute legati alimentorum, continentur scamna, tabula, & vasa ad coquinam, ad mensam, & alia instrumenta ad vsum quotidianum parata.*
3 *Habitationis nomen in legato relicta continet vt*

libro

liberè legatarium ibi esse, & habitare possit, atque ita ire, & redire.

4 *Testator quando dixerit*, relinquo vxori meæ habitationem cum filiis meis, *tunc præsumantur illi relicta alimenta.*

5 *Famuli etiam stantes cum aliquo veniunt appellatione habitatorum.*

6 *Scholaris non venit appellatione habitatorum.*

1 HABITATIONIS domus appellatione continetur aditus domus, vt per Bart. *cons.*109. *Factum tale est*, *lib.* 2. vbi quòd si domus legatur pro habitatione congregationis, seu confraternitatis, & sub conditione si congregatio struit se de domo legata pro aditu ob alias domos, refert Card. Tusch. *pract. concl. tom.*4.*lit.H, concl* 8 *n.*1.

2 HABITATIONIS appellatione quoties alicui debetur virtute legati alimentorum, prout legitur *in l legatis, ff. de aliment. & cib. leg.* continentur scamna, tabulæ, & vasa ad coquinam, ad mensam, & alia instrumenta ad vsum quotidianum parata, & necessaria, iuxta *l. Labeo, ff. de supellect. leg.* sine quibus nos viuere non posse experimento comprobamus, ita Sim. de Prætis *de interp. vlt. volunt. lib.*4. *interp.* 1. *dub.*11. *n.*14. Franc. de Barry *de success. testati, & ab intestati lib.* 9. *tit.*11.

3 HABITATIONIS nomen in legato relictæ continet, vt liberè legatarius ibi esse, & habitare possit, atque ita ire, & redire, Beroi. *cons.*48. *num.* 1. *lib.*2. Menoch *de præsumpt. lib.*4. *præs.*157. *num.*20. vbi *num.* 21. *per l. cate ùm, § mulieri, ff. de vsu & habit.* subdit quòd hoc casu habitatio relicta intelligitur pro se,
4 & eius familia. Quando verò testator dixerit, Relinquo vxori meæ habitationem cum filiis meis, tunc & illi præsumi relicta alimenta, resoluunt Marc. *cons.*379. *num.*9. Cremens. *sing.*66. *in fine*, Bero. *cons.*24. *num.*12. *lib.*2. Sim. de Prætis *de interpret. vlt. volunt. lib.*5. *dub.* 11. *num.*4. quos refert & sequitur Menoch. *d. præs.*157. *n.*3.

5 HABITATORVM appellatione veniunt etiam famuli stantes cum aliquo, ideo statutum loquens de habitatoribus, illos comprehendit, ita Bart. *consil.* 42. *vol.*1. quem refert Bonacos. *de famulis, q.*237. faciunt quæ Garc. Gironda *de priuileg. seu except. explicat a n.*35.

6 HABITATORVM appellatione non venit scholaris, quia habet animum recedendi, vt per Roland à Valle *cons.*79. *n.*44. *vol.*3.

APPELL. CXIII.

Hæreditas, Hæres.

1 *Hæreditatis appellatione propriè venit non adita.*

2 *Hæredis appellatione venit hæres simpliciter, & verus, non secundùm quid.*

3 *Hæredis appellatione venit omnis hæres, quando non apponitur nomen proprium hæredis.*

4 *Hæredum mentio vbi dispositiuè fit, veniunt soli descendentes, non autem extranei.*

5 *Contrarium est verius sex potissimùm casibus, vt num.*6.

7 *Vsusfructus si reliquatur Caio, & eius hæredibus, veniunt hæredes bonorum.*

8 *Annua relicta pro se & hæredibus, intelliguntur de extraneis hæredibus bonorum.*

9 *Dictio, suis, vbi esset apposita verb.* hæredibus, *ad denotandam suitatem, non veniunt hæredes extranei, sed solùm sanguinis.*

10 *Testator vbi reliquit fideicommissum Titio, & eius hæredibus in vita Titij tantùm, tunc verbum,* hæredibus, *intelligitur de filijs.*

11 *Hæredum appellatione veniunt hæredes sanguinis, quando summus in re ad extraneos hæredes minimè transitoria.*

12 *Testator vbi in præcedenti dispositione dum loquutus fuit de hærede, vocauit solùm descendentes hæredis, & postea mortuis institutis, & eorum filiis & hæredibus substituat Titium, & eius hæredes, tunc non venirent extranei Titij substituti, sed tantùm descendentes.*

13 *Limitatur dupliciter.*

14 *Testator quando substituisset filio descendenti alios filios superstites, & eorum hæredes, intelligitur de hæredibus sanguinis.*

15 *Hæredum appellatione veniunt hæredes sanguinis, vbicunque minus dilectus præferretur magis dilecto.*

16 *Hæredes masculi quando sunt vocati, tunc solùm descendentes veniunt.*

17 *Hæredum appellatione veniunt hæredes sanguinis quando filij eius, cuius hæredes sunt vocati, honorati sunt in testamento, & sic d. lecti.*

18 *Testator vbi substituit aliquem ex suis descendentibus, vel coniunctam personam, & eius hæredes, intelligit de hæredibus sanguinis.*

19 *Testator quando vocauit hæredes ex suo corpore descendentes, censetur solùm vocasse hæredes sanguinis.*

20 *Testator quando in vna parte testamenti fecit mentionem de liberis Titij, & postea in alia parte vocauit hæredes Titij, veniunt hæredes sanguinis, maximè si adhibuisset dict.* dicti hæredes, &c.

21 *Hæredum appellatione quando ex communi vsu loquendi venirent solùm descendentes, tunc verba testatoris, & de hæredibus sanguinis intelligenda sunt.*

22 *Testator vbi dixit, quod bona transirent de hærede in hæredem, tunc exponitur de descendente in descendentem.*

23 *Hæredes & descendentes quando vocati essent, dicuntur vocati hæredes, qui sunt de descendentibus.*

24 *Hæredes legitimos si testator vocauit, intelligitur vocasse illos, quibus ab intestato ex lege debetur hæreditas.*

25 *Hæredes vtriúsque sexus quando vocati essent, de hæredibus sanguinis interpretatio facienda est.*

26 *Hæredum mentio vbi fit conditionaliter, tunc conditio intelligitur de hæredibus sanguinis.*

27 *Hæredis appellatione in dubio venit hæres vniuersalis, non autem hæres in re certa.*

28 *Hæredes & successores vbi vocati sunt, intelligitur de hæredibus, & successoribus vniuersalibus, non singularibus.*

29 *Testator quando vocauit quoscunque hæredes, vel quoscunque successores, tunc veniret hæres in re certa, vel successor singularis.*

30 *Verbum,* hæres, *quando restringeretur ad descendentes, tunc & descendens in re certa institutus veniret.*

31 *Fœmina venit hæredis appellatione.*

32 *Hæredes vbi vocati sunt, veniunt hæredes hæredum.*

33 *Ampla siue in numero plurali, siue in numero singulari*

gulari facta sit mentio haredum.

34 *Haredes vbi vocati sunt ad rem qua sui natura non transit ad haredes, tunc non veniunt haredes haredum.*

35 *Testator quando vocauit haredes alicuius tertij iam defuncti, tunc dispositio restringitur ad primos haredes, qui fuerunt cogniti testatori.*

36 *Haredes vbi vocati sunt nominatim, vel per dictiones relatiuas, tunc non veniunt haredes haredum.*

37 *Haredem grauans, dicitur grauasse & haredem haredis.*

38 *Haredi facta prohibitione alienationis, dicitur facta & haredi haredis.*

39 *Fily haredes, vel fily & haredes si vocati sint, an requirantur quod cum effectu sint haredes, remissiuè.*

40 *Haredum suorum appellatione an & quando veniant haredes habentes ius suitatis, & extranei, ostenditur.*

1 HÆREDITATIS appellatione propriè venit non adita, Ruin. *conf.* 116. *num.* 3. *lib.* 2. Rom. *conf.* 49. *Visis, in princip.* Alexand. *conf.* 9 *Viso processu, in princip & num.* 10. *lib.* 2. vbi subdit quòd etiam dicitur hæreditas defuncti post aditam ex mente, & vsu communi loquendi. Bald. *conf.* 393. *circa med. vers. & modo, lib.* 5. vbi quòd dispositione loquente de hæreditate in dubio intelligitur de non adita, vbicunque dispositio respicit aditionem faciendam, vel ius deliberandi, vel hæreditatem defuncti, refert Card. Tusch *practic. concl. tom.* 4. *lit. H concl.* 17 *num.* 3 & 7. Menoch *consil.* 95. *n.* 70. vbi quòd hæreditas adita non dicitur amplius hæreditas, sed patrimonium, & *conf.* 50. *num.* 16. & *conf.* 557. *num.* 13 & 27. Nam hæreditas paterna, vel materna dicitur antequam sit adita ab eo, cui defertur, post aditionem verò non amplius dicitur hæreditas, sed patrimonium adeuntis, *l. sed si plures, § filia, ff de vulg. & pupil* Roman. *d. conf.* 40. *in princip.* vbi Apostil. *verb. appellare*, Alexand *conf.* 70. *Magnificus, in fine, num.* 12. *vers. nec similiter lib.* 6. & *conf.* 124. *Super primo, num.* 13. *vers. non obstat lib.* 4. vbi quòd largo modo potest dici hæreditas paterna, aut materna, vel fraterna, licèt sit adita. & maximè ex communi vsu loquendi, Cardin. Tusch. *d. lit. H, concl.* 19. Et quòd non veniant bona fideicommisso subiecta hæreditatis appellatione, tradit Mari. Ant. *lib.* 1. *resol.* 59. *n.* 11.

2 HÆREDIS appellatione venit hæres simpliciter, & verus, non secundùm quid. Anton. de Butr. *conf.* 20. *circa med.* quem refert Cardin. Tusch. *tom.* 8. *lit. V. concl.* 92. *n.* 14. & *n.* 15.

3 HÆREDVM appellatione venit omnis hæres, quando non apponitur nomen proprium hæredis, Anch. *conf.* 130. *Pro & contra, in princip.* vbi subdit quòd istud procedit quando à lege, vel homine profertur in iis, quæ sunt transmissibilia, Alex. *conf.* 120. *Super eo. in princip. lib.* 1. vbi quòd contractus, & quælibet obligatio facta per aliquem per se, & suos hæredes, comprehendit hæredes omnes in perpetuum, & quod idem est in casu conuerso, quando quis acquirit pro se, & suis hæredibus, quia semper de omnibus hæredibus intelligitur quando materia est indifferens, quæ possit transire ad omnes hæredes, aliàs secus, refert Cardin. Tusch. *d. lit. H, concl.* 74.

4 Controuersa est quæstio ista, an veniant tam extranei hæredes, quam descendentes vbi dispositiuè facta est mentio hæredum? Quidam tenent quòd veniant soli descendentes, non autem extranei hæredes, per tex. *in l. ex facto, §. fin. ff. ad Trebell. & in l. pater filium, § pen. ff. de legatis* 3. è quorum numero sont Corn. *conf.* 98. *lib.* 1. & *conf.* 59. *num.* 17. *lib.* 2. Bellam. *conf.* 25. *dub.* 2. Barbat. *conf.* 89. *col. pen. lib.* 3. Ruin. *conf.* 110. *num.* 9. & *conf.* 174 *col.* 4. & *conf.* 188. *num.* 4. *lib.* 2. & *conf.* 158 *col.* 3. *lib.* 3. Paris. *conf.* 88. *num.* 37. *lib.* 2. Curt. iun. *conf.* 41. *col.* 2. *vers. quartò confirmatur*, Socin. iun. *conf.* 158. *lib.* 2 Neuiz. *conf* 29. *lib.* 5. Guid. Papæ *quæst.* 591. & *q* 457. Alciat. *conf.* 43. *lib.* 9. Natt. *conf.* 140 Pancirol. *conf.* 35. *num.* 5 Cephal. *conf.* 417. *num* 8. Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 196. *num* 5. & *fol.* 190. *num.* 28. & *fol.* 328. *n.* 68. Sfort. Odd. *conf.* 46 *n.* 14. Ant. Gabr. *commun. opinion. tit. de verbor. significat. concl.* 2. *num.* 19. Menoch *conf* 958. *num.* 3. *cum seqq.* & *conf.* 1135. *num.* 23. & *conf.* 177. *num.* 2. *cum seqq.* Et sic nomine hæredum post mentionem factam filiorum veniunt nepotes, & descendentes sanguinis. Menoch. *conf.* 958. *num.* 3. *cum seqq.* Fusar. *q.* 339. *num.* 6. Rota *decis.* 216. *num.* 1. *p.* 5. *recent.* vbi *num.* 2. id maximè procedere ait, attenta expressione qualitatis masculinitatis, postquam statim fuit facta mentio hæredum ead. Rota *d. p.* 5 *decis.* 269. *num* 4. Et in materia maioratus appellatione hæredum venire tantummodo hæredes sanguinis, id est, liberi & descendentes, tenent Flor. de Mena *var. resolut. lib.* 1. *quæst.* 9. §. 2. *num.* 7. & 8 Galganet. *de conditon & demonstr. part.* 1. *c.* 30 Et iure feudorum, agnoscit Menoch. *conf.* 810. *num.* 3.

Alij verò multò meliùs tenent venire omnes 5 hæredes, siue sanguinis, siue bonorum, siue extranei, siue agatur de fideicommisso simplici & absoluto, siue de prohibitione alienationis, vt bona remaneant Titio, & eius hæredibus, ita se habent. Bart. *in l. Gallus, §. etiamsi parentes. num.* 4. *vers. si verò, de liber. & posthum.* vbi Bald. Angel. Imol. Aretin. *n.* 4. Ias. *n.* 12. & Socin. sen *n.* 7. *vers. quarta & vltima*, idem Socin sen. *conf.* 157. *col.* 4. & 5. Angel. *conf.* 306. Fulgos. *conf.* 58 Corn. *conf.* 271. *lib.* 4. Alex. *conf.* 9. & *conf.* 56. *col.* 2. *lib.* 2. & *conf.* 36. *lib.* 3. & *conf.* 49. *num.* 9. *lib.* 6. Curt. sen. *conf.* 40. *col. vlt.* & *conf.* 45. Guid. Papæ *decis.* 220. Rimin. iun. *conf.* 252. *n.* 22. & *n.* 47. Tiraq. *de retract. convent.* § 1. *glos.* 6. *num.* 36 Ioseph. Ludou. *concl.* 16 *illat.* 82. *vers quarto modo*, Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 14 Hieron. Gabr. *conf.* 132. *n.* 28 *lib.* 1. Decian. *conf.* 77. *num.* 1. *lib.* 5. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 130. & *conf.* 158 *num.* 11 Peregr. *de fideicomm. art.* 32. *n.* 16. *cum seqq.* & *conf.* 64. *lib.* 5. Intrigl. *de substitution. cent.* 3. *q.* 54 *n.* 8. Fusar. *in simili tract. quæst.* 319. *à num.* 2. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. resol.* 187. *per totam.* Rota *in Ferrarien. prætensa legitima, siue pecuniaria*, 12. Ianuarij 1626. coram bonæ mem. Buratto, inter eius decisiones impressas *decis.* 204. *num.* 4. vbi D. Ioan. Franciscus Florentillus in Romana Curia Aduocatus integerrimus in annotation. concordantes refert. Reinoso *in obseruat. pract. obs.* 8. *num.* 17. vbi *num.* 2. subdit quòd in substitutionibus fideicommissariis veniunt tantùm descendentes, non autem hæredes extranei. Probatur hæc opinio ex *l. annalibus, C. de legat* vbi sub relicto Titio & eius hæredibus dicuntur vocari hæredes bonorum in infinitum, & ex *l. veteres, C. de contrah. stipulat.* & ex *l. si pactum, ff. de probat.* & ex *l. si sic, ff de verb. obligat.* in quibus Iuribus habetur in contractibus appellatione hæredum venire successores bonorum, & ex *l. heredis, & l. sciendum ff. de verb. significat.* vbi nomen hæredis accipitur pro vniuersali hærede, etiam extraneo.

Qua

6 Qua quidem opinione retenta, illam sex potissimùm casibus procedere declarat Fusar. *d. quæst.* 339. *n.* 12. *cum seqq.* Primò, quando vocati essent hæredes, & successores, nisi ex coniecturis colligatur testatorem aliud sensisse; secundò, quando essent vocati omnes, & quicunque hæredes; tertiò, si dispositio testatoris non possit verificari in descendentibus, quia tunc omnino erit facienda interpretatio, quòd appellatione hæredum veniant extranei hæredes bonorum; quartò si vocarentur hæredes in perpetuum; quintò, quando testator vocauit suos hæredes, quia intelligitur de hæredibus a se institutis, non autem de descendentibus exclusis, sextò, si de filiis facta esset specialis mentio, nam tunc verbum *hæredes*, intelligitur de hæredibus bonorum.

7 Amplia primò hanc vltimam opinionem, quòd veniant hæredes bonorum, vt procedat etiamsi relicta sit res, quæ sui natura finitur morte honorati, vt est in vsufructu; nam si vsusfructus relinqueretur Caio, & eius hæredibus, capitur sensus pro hæredibus bonorum, *l. si quis Titio, ff. de vsufr. accresc.* Menoch. *d. lib.* 4. *præs.* 130. *num.* 4. Fusar. *d. quæst.* 339. *num.* 23.

8 Amplia secundò, etiam in relictis annuis pro se & hæredibus, quia intelligitur etiam de extraneis bonorum hæredibus, *l. in annalibus, C. de legat.* Menoch. *dict. lib.* 4. *præs.* 130. *num.* 7. Fusar. *d. quæst.* 339. *num.* 24.

9 Amplia tertiò, quamuis dictum sit de hærede suo, quia etiam tunc venit extraneus hæres, Anton. Gabr. *d. tit. de verb. significat. concl.* 2. Fusar. *d. q.* 339. *num.* 55. nisi dictio, *suus*, esset apposita ad denotandum suitatem, Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 197. *num.* 15. & quòd in dubio addito verb. *hæredes*, pronomen *suos*, intelligantur solùm de hæredibus sanguinis, tradit Menoch. *consil.* 958. *num.* 11. *vers. est quæ.*

10 Limita primò, quando testator reliquit fideicommissum Titio, & eius hæredibus in vita Titij tantùm, quia tunc verbum *hæredibus*, intelligitur de filiis, Paris. *cons.* 71. *col.* 7. *lib.* 2. Anton. Gabr. *d. concl.* 2. *num.* 6. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 24. *num.* 2. *vers. primum*, Sim. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol.* 196. *num.* 4. Anton. Gabr. *d. concl.* 2. *num.* 6. Menoch. 178. *num.* 11. *vers. secundus casus, &* *d. lib.* 4. *præs.* 130. *n.* 9. Rustic. *in l. cùm auus, lib.* 3. *c.* 3. *num.* 43. Peregrin. *de fideicom. art.* 52. *num.* 44. Fusar. *d. q.* 339. *n.* 28.

11 Limita secundò, quando res relicta non est ad extraneos hæredes transitoria, exemplum in feudo pro se & descendentibus acquisito, quia si acquirens illud relinquat filio, & eius hæredibus, non veniunt nisi hæredes sanguinis, non autem extranei, Bart. *in d. l. Gallus, etiamsi parente, num.* 4. & *ibi* Bald. Angel Imol. Areth. Alex Ias. & Socin. sen. *n.* 6. Calder. *cons.* 15. *de verb. significat.* Cephal. *cons.* 303. *per totum*, Roland à Valle *cons.* 11. *n.* 16. *lib.* 4. Ant. Gabr. *d. concl.* 2. *num.* 7. Cardin Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 14. *num.* 3. Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 197. *num.* 19. Dec. *cons.* 58. *num* 12. *lib.* 1. Ioseph Ludou. *concl.* 16. *illat.* 92. *vers. in materia autem differenti, & vers. si autem.* Menoch. *d. lib.* 4. *præs.* 130. *num.* 11. *& cons.* 158. *num.* 12. *vers. septimus casus*, Pereg. *d. art.* 31. *num.* 51. Rustic. *d. lib.* 3 *cap.* 3. *n.* 17 *&* 18 Mantic. *de tacitis lib.* 23 *tit.* 10. *num.* 18 Fusar *d. ct. quæst.* 339. *nu.* 10. *cum seqq.* Vnde à contrario sensu colligitur, appellatione hæredum venire etiam extraneos, quando sumus in re ad hæredes extraneos transituria, vt resoluunt Hieron Gabr. *cons.* 196. *n.* 1. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 158 *num.* 12. *vers. quintus casus*, & censuit Rot. *coram R. D. Coccine decis.* 250. *num.* 2 Cardin Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib.* 14 *tit.* 19. *num.* 25. Leo *Valent decis.* 143. *num.* 7. *lib.* 2. vbi ait quod hæredis appellatio in materia transitoria ad extraneos, comprehendit nedum hæredes, sed etiam hæredes, & successores bonorum titulo vniuersali. & *n.* 8. quòd in materia indifferenti designat successorem bonorum coniuncta, vel extraneum, siue sit hæres de iure ciuili, siue de iure prætorio.

12 Limita tertiò, quando testator in præcedenti dispositione dum loquutus fuit de hærede, vocauit solùm descendentes hæredis, vel expresse facta mentione filiorum, liberorum, vel descendentium conditionaliter, vel dispositiuè, vel tacitè vocando eorum hæredes, & sumus in casibus quod tunc testator voluit intelligere de descendentibus non extraneis; nam si postea mortuis institutis, & eorum filiis, & hæredibus, substituat Titium, & eius hæredes, tunc non venirent hæredes extranei Titij substituti, sed tantùm descendentes; ita sustinent Ruin. *cons.* 42. *col.* 3. *& cons.* 188. *num.* 4 *lib.* 2. Neuiz. *cons.* 29. *num.* 5. Crauet. *cons.* 38. *n.* 3. *& cons.* 155. *num.* 6. Rimin. sen. *cons.* 562. *num.* 13 *&* 14. Ant Gabr. *d. tit. de verb. signif. concl.* 2. *n* 10. *cum seqq.* Card Mant. *d. lib.* 8. *tit.* 14. *n.* 6. *&* 7. Pereg *d. art.* 32. *num.* 31. Menoch. *d. lib.* 4. *præs.* 130. *n.* 13. *cum seqq. & cons.* 158. *n.* 12. *vers. quintus* Rustic. *d. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 10 *cum seqq & c.* 10. *n.* 24. *&* 25. *in fine*, Fusar. *d q.* 339. *n.* 36. *cum seq.* vbi *n.* 39. ait, procedere limitationem, quamuis testator cum dict. vniuersali vocasset hæredes, vt si omnes, vel quoscunque hæredes substituisset, & citat Menoch. *d. præs.* 130. *n.* 19. Intrigl. *d. cent.* 3. *q.* 54. *num.* 7. Rustic. *d. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 31. *cum seqq.* contra Rol. *cons.* 87. *n.* 14. *lib.* 5. Peregr. *d. art.* 31. *num.* 31. *in fine.* 13 Sublimita dupliciter primò, quando dispositio non potuisset verificari in hæredibus sanguinis, quia de extraneis hæredibus intelligeretur, vt per Socin. sen. *cons.* 13. *in princip. lib.* 3. vbi loquitur de Sacerdote substituto; Pereg *d. art.* 32. *num.* 11. *ad med.* vbi ait quando de necessitate in descendentibus dispositio non potuisset verificari, Rustic. *d. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 19. vbi loquitur de valde sene substituto, qui liberos habere non poterat: secundò quando substitutus esset extraneus: nam tunc etiam eius hæredes extranei dicerentur vocati, hæredibus vocatis, Hieron. Gabr. *cons.* 132. *q.* 4. *num.* 28. *lib.* 1. Rustic. *d. lib.* 3. *c.* 3. *num.* 38. Fusar. *d. q.* 339. *n.* 45.

14 Limita quartò, quando testator substituisset filio decedenti alios filios superstites, & eorum hæredes, quæ intelligi debet de hæredibus sanguinis, ne hæres extraneus, exclusis descendentibus testatoris, admittatur contra præsumptam illius mentem, qui creditur magis dilexisse descendentes suos, quàm extraneos, Paris. *cons.* 44. *lib.* 3. Socin. iun. *cons.* 158. *lib.* 2. Alciat. *resp.* 491. *num.* 3. aliàs *resp.* 41. *lib.* 2. Anton. Gabr. *d. concl.* 2. *num.* 15. Card. Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 14. *n.* 8. Menoch. *d. lib.* 4. *præs.* 130. *n.* 20. Pereg. *d. art.* 32. *n.* 10. *&* 40. Fusar. *d. q.* 339. *n.* 48.

15 Limita quintò, vbicunque minùs dilectus præfertur magis dilecto, Anton Gabr. *d. concl.* 2. *num.* 16. Intrigl. *d. cent.* 3. *q.* 54. *n.* 11. Rustic. *d. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 5. Fusar *d. q.* 339. *n.* 55.

16 Limita sextò, quando vocati essent hæredes masculis, quia tunc soli descendentes censentur vocati, Guid. Papæ *quæst.* 485. *num.* 1. Crauet. *cons.* 48. *num.* 5. Alciat. *resp.* 185. *n.* 9. *lib.* 8. Ioseph Ludou. *d. concl.* 16. *illat.* 82. *vers. fallit*, Anton Gabr. *d. tit. de verbor. sign. concl.* 3. Cardin. Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 14. *num.* 15. *& seq.* Sim. de Prætis *de interp. vltim. volunt. fol.* 197. *num.* 11.

Menoch.*d.lib.4.pres.*130.*num.*23.*& cons.*938.*num.*11. *vers.nono*, Peregr.*d.art.*31.*num.*45.*& cons.*54.*num.*24. *lib.*2.Mari Antoniu.*var.resolut.lib.*1.*resolut.*7. *num.*5. *vers.tum quia quando*, *& num.* 12. vbi idem dicit si vocati fiot hæredes sanguinis, Intrigl *d.cent.*3.*q.*54. *num.*9.Rustic. *d.lib.*3.*cap.*2.*num.*10.*& cap.*3.*num.*16. Fusar. *d.quæst.*339. *num.*56. vbi *num.*58.post Socin. sen. Ruin. Cardin. Mantic. & alios contra Peregr. intelligit limitationem procedere, quando vocati sunt hæredes masculi simpliciter, quia tunc soli descendentes masculi censentur vocati; secus verò si vocati essent hæredes masculi de iure succedentes, vel legitimi hæredes masculi, quia tunc non extantibus masculis descendentibus venirent agoati masculi transuersales.

17 Limita septimò, quando filij eius, cuius hæredes sunt vocati, sunt honorati in testamento, & sic dilecti, Alciat.*resp.*491. *num.*3.*vers.tertius est*, aliàs *cons.* 43.*n.*22.*lib.*9. *in vlt.impress.* Menoch.*d lib.*4.*pres.*130. *num.*21. Rustic. *d.lib.*3.*cap.*2.*n.*9. Fusar. *d.quæst.* 339. *num* 62.

18 Limita octauò, si testator substituit aliquem ex suis descendentibus, vel coniunctam personam, & eius hæredes, quia intelligitur de hæredibus sanguinis, Crauet. *cons.*38. *num.*3.*& cons.*593. *num.*13. Cardin Mantic.*d.lib.*8.*tit.*14. *num.*13. Menoch. *cons.* 938.*n* 8 Fusar.*d.q.*339.*n.*63. vbi *num.*64. ampliat limitationem, quamuis alternatiuè persona coniuncta sit substituta, vel eius hæredes.

19 Limita nonò, quando vocati sunt hæredes ex suo corpore descendentes, nam tunc solùm hæredes sanguinis sunt vacati, Crauet.*cons.*38.*n.*1.Card. Mantic. *l.lib.*11.*tit.*1.*n.*9.*in fine*, Rustic. *d.lib.*3.*cap.*3. *n.*14.Fusar.*d.q.*339.*n.*63.

20 Limita decimò, quando testator in vna parte testamenti fecit mentionem de liberis Titij, & postea in alia parte vocauit hæredes Titij, & sic se referret ad filios de quibus suprà, maximè, si adhibuisset dict. *dicti hæredes*, &c. Ruin.*cons.*108.*num.*3.*lib.* 2. Pacis.*cons.*86. *n.*36.*lib.*2. Crauet. *cons.*98.*n.*5. Ant. Gabr. *d.concl.* 2.*num.*17. Menoch *cons.*117.*num.*28.*& cons.*1177.*n.*1.Peregr. *d.art.*32.*num.*41 Fusar.*d.q.*339. *num.*56.

21 Limita vndecimò, quando ex communi vsu loquendi venirent solùm descendentes appellatione hæredum, quia verba testatoris, & de hæredibus sanguinis intelligenda erunt, Socin. iun. *cons.* 158. *num.*6. *lib.*2. Alciat. *resp.*491. *num.* 3.*ver.secundus est*, aliàs *cons.*43.*num.*10.*lib.*9. Natt.*cons.*130.*num.*2.Crauet.*cons.*108. *num.*4 Cephal.*cons.*417.*num.*8. Anton. Gabr. *d.concl.*2.*num.*18.Menoch.*cons.*978.*nu.*12.Peregr.*art.*32.*num.*42 Rustic. *d.lib.*3.*cap.*3.*num.*6.Fusar. *d.quæst.*339.*num.*67. vbi *num.* 68. intelligit vt vsus loquendi attendatur solùm in testamento materna, & vulgari lingua scripto, secus in Latinè scripto.

22 Limita duodecimò, quando testator dixisset quòd bona transirent de hærede in hæredem, quia exponitur de descendente in descendentem, Dec. *cons.*77.*n.*2.*lib.*5. Anton.Gabr.*d.concl.*2.*n.*22. Card. Mantic.*d.lib.*8.*tit.*11.*n.*6.*& tit.*14.*num.*14. Peregr.*d. art.*32.*n.*43.Intrigl.*d.cent.*3.*q.*34.*n.*9. Rustic. *d.lib.*3. *c.*3.*n.*35.Fusar.*d.q.*339.*n.*69.

23 Limita decimotertiò, quando, vocati essent hæredes & descendentes, quia dicuntur vocati hæredes, qui sunt de descendentibus, Peregr. *d.art.*32.*n.* 48.Fusar. *d.q.*339. *n.*70.vbi *n.*71 secus dicit quando vocati sunt descendentes, & hæredes, quia tunc hæredum mentio staret augmentatiuè.

24 Limita decimoquartò, si testator legitimos hæredes vocasset, quia intelligeretur vocasse illos, quibus ab intestato ex lege debetur hæreditas, *l.* .3.*de illo*,*ff.pro socio*,*l.si lud.ff.de acquir. hæredit.* Card.Mantic.*d.lib.*11.*tit.*1.*num.*10 Peregr.*d.art.*32.*n.*49. Fusar. *d.q.*339.*n.*79.

Limita decimoquintò, quando vocati essent hæ- 25
redes vtriusque sexus; nam de hæredibus sanguinis interpretatio facienda est, Crauet.*cons.*38 *num.*2. Peregr.*d.art.*32. *n* 40. Rustic. *d.lib.*3.*c.*3.*n.*15. *&* 37. Fusar.*d.q.*339.*n.*64.

HÆREDUM mentio vbi fit conditionaliter, vt 16
si dictum sit, si instituens sine hæredibus decesserit, substituo Titium, tunc conditio intelligitur de hæredibus sanguinis, aliàs non extantibus descendentibus, non deficeret conditio fideicommissi, ita Anton Gabr. *d.tit.de verb.signif.concl.*2.*num.*21. Cardin. Mantic.*d.lib.*8.*tit.*14.*num.*5.*& lib.*5. *tit.*2. *n.*9. Sfort. Odd. *de compend.substit.p.*6. *q.*2. *in* 1. *part.quæstionis*, Menoch.*cons.*958.*num.*3.*& d.lib.*4 *pres.* 13 . *num.*4. Crass. §.*fideicommissum*, *q.*21. *num.*1. *&* §.*hæreditas*, *quæst.*11.*num.*15 Pereg.*d.art.*2.*n.*36 *&* 37.*& cons.*68. *vsque lib.*5.Intrigl. *d.cent.*3. *quæst.*54. Rustic. *d.lib.*4. *c* 3.Ceuall.*commun.contra communes*, *q.*538. Fusar. *d. q.*339. *num.*73.*cum seqq.* vbi *num.*78 ampliat, vt nec extranei hæredes veniant, licèt positi sint in conditione cum verbis vniuersalibus, vt dictum sit, si decesserit sine hæredibus quibuscunque, quia & intelligitur de descendentibus.

HÆREDIS appellatione in dubio venit hæres 17
vniuersalis, non autem hæres in re certa. *l.hæreditas*, *ff.de regulis Iuris*, *l.quadam*, §.*nihil*, *ff.de edendo*, *l.quoties*, *C.de hæred.instit.* Ruin. *cons.*9.*num.*12. *lib.*1. Crauet. *cons.*186.*num.*2. Cardin.Mantic. *d. l b.*8. *tit.* 14. *num.*12. Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 178.*num.*11.*& fol.*199.*num.*35.Pereg.*d.art.*32.*num.*8. *&* 19 Fusar *d.tract.de subst.tit.quæst.*341. Ratio est, quia adeunte hærede vniuersali institutis in re certa habetur loco legatarij, *l. ex facto.ff.de hæredib. instit.d.l.quoties*, Menoch. *d.lib.*4. *pres.*20. Pereg. *de fideicom.art.*3.*n.*7.Crauet.*cons.*186.*num.*2.vbi dicit hæredem in re certa non esse propriè hæredem, sed secundùm quid, & quod ideo dispositio loquens de hærede, non verificatur in hærede in re certa; etiam concesso quòd sit species mixta participans de hærede vniuersali, & legatario.

Amplia etiam quod vocati sint hæredes & suc- 18
cessores, nam adhuc intelligitur de hæredibus, & successoribus vniuersalibus, non singularibus, nam quando dicitur, hæredibus, intelligitur de hæredibus vniuersalibus, qui succedunt de Iure Ciuili, & dum postea est additum verbum, *successoribus*, intelligitur de successoribus vniuersalibus, qui succedunt de Iure prætorio, ita Roland. à Valle *cons.*53. *lib.*3.Pereg.*d.art.*32.*in fine*, Fusar.*q.*341.*n.*5.

Limita quando testator vocasset quoscunque hæ- 29
redes, vel quoscunque successores, quia tunc veniret hæres in re certa, vel successor singularis, vt per Anton.Gabr.*d.tit.de verb.signif.concl.*4. *n* 3. Peregr. *d. art.*31.*in fine*, Fusar. *d.q.*341. *n* 7.

Limita etiam quando verbum, *hæres*, restringe- 30
retur ad descendentes, quia tunc & descendens in re certa institutus veniret, Anton Gabr. *d. tit de verbor.signif.concl.*2.*num.*20 Cardin. Mantic. *d. lib.*8. *tit.*14.*n.*12.Intrigl.*d.cent.*3.*q.*54.*num.*5.Fusar.*d.q* 341. *num.*8.

HÆREDIS appellatione venit fœmina, *l.hæredis* 31
appellatione, *ff.de verbor.significat.l.ex facto*, §.*fin.ff. ad Trebell.l.*3.*C.de legit.hæred.* Sfort.Odd.*cons.*46. *nu.* 34. *cum seqq.& cons* 68 *num.*16. Bardel. *cons.*81. *num* 13. *&* 14.Menoch. *d lib.*4. *pres.*84. *num.*34.*& cons.*680. *num.*18.

num. 18. & 19 *conf.* 731. *num.* 54. & *conf.* 926. *num.* 10. & *conf.* 1053. *n.* 5. Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volum. fol.* 199. *n.* 38. & *fol.* 293. *num.* 67. & *fol.* 337. *n.* 10 Surd. *decis.* 95. *n.* 31. Magon. *Lucen. decis.* 7. *n.* 1. & *decis.* 14. *n.* 4. Mart. Antonio. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 54. *num.* 2 Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 22 *tit.* 14. *n.* 22. Rot. *in Recanaten. successionis* 18. *February* 1612. *coram bonæ mem. Burutto, in impressis, dec. f.* 603. vbi D. Ioan Franciscus Florentillus in annot. plures refert concordantes, latè Fusar. *d. tract. de substitut. q.* 342. *n.* 1. vbi *n.* 2 post Peregr. *d. art.* 32. *n.* 43. *post princip.* ait quòd & fœminæ contineontur quando dictum fuit bona transire de hærede in hæredem, & *n.* 3. & 4. subdit idem esse si vocati essent filij & hærodes, quia fœminæ veniunt, maximè si vocati essent quocunque hæredes, etiam quod essemus in materia non transitoria ad fœminas, & *n.* 6. declarat non procedere hoc appellatiuum, quando testator proprias filias exclusit instituendo masculos, quia si postea vocat hæredes, vel successores, non intelligitur de fœminis, sed tantùm de masculis.

32 Hæredvm appellatione, vbi vocati sunt, veniunt hæredes hæredum, *l. hæredis appellatione*, *l. secundum*, *ff. de verb. signif. l. qui per successionem*, *ff. de regulis Iuris*, *l.* 3 §. *fin. de pe it. hæred.* Cephal. *cons.* 499. *n.* 13. *cum seqq.* Tiraq. *de retract. conuent.* § 1 *glos.* 6. *n.* 21. Card. Mantic *d. lib.* 8. *tit.* 14. *n.* 21. Præt. *de interpr. vltim. volunt. fol.* 198. *num.* 21. *cum seqq* Menoch. *cons.* 89. *num.* 134. & *cons.* 867 *n.* 16 *cum seqq.* & *cons.* 1071. *num.* 1. *cum seqq.* Ioseph Ludou. *concl.* 16. *illat.* 44. *vers. ampliatur quartò*, Peregr. *d. art.* 32. *num.* 60. *cum seqq.* Cardin. Tusch. *tom.* 4. *lit. H*, *concl.* 74. Fusar. *d. tract. de substitut. q.* 343. *à princip.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 24. *num.* 44. latè Mari. Antonin. *var. resol. lib.* 2. *resol.* 52. *per totam*, & præcipuè *a num.* 8. Griuel. *De lana decis.* 86. *num.* 26. & 28. vbi intelligit impropriè.

33 Amplia vt procedat, siue in numero plurali, siue in numero singulari facta sit mentio hæredum, vt expressè tenent Card Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 14. *n.* 21. Peregr. *d. art.* 32. *n* 61. Fusar. *d. q.* 343. *n.* 4.

34 Limita multis modis; & primò quando hæres est vocatus ad rem, quæ sui natura non transit ad hæredes, vt si vocatus sit ad vsumfructum Titius, & eius hæredes, quia de primo tantùm hærede intelligitur, *l. antiquitas*, *C. de vsufr.* Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 14. *num.* 22. Menoch. *d. lib.* 4. *præs.* 130. *num.* 6. Ioseph. Ludou *d. concl.* 16. *illat* 44. *vers. tertiò limitatur*, Fusar. *d. quæst.* 343. *num.* 5.

35 Secundò limita quando testator vocasset hæredes alicuius tertij iam defuncti, quia tunc dispositio restringitur ad primos hæredes, qui fuerunt cogniti testatori, Peregr. *d. art.* 32. *num.* 66. Fusar. *d. quæst.* 343. *n.* 6. Tertiò limita quando testator substituisset hæredes non alicuius tertij, sed proprios, vt si facto legato Titio post Titij mortem substituatur hæres? nam mortuo hærede primo ante Titium cauetur dispositio, nec admittitur hæres hæredis, Cephal. *cons.* 158. *num.* 27. & 28. *lib.* 2. & *cons.* 499. *num.* 21. *lib.* 4 Hieron Gabr. *cons.* 152. *quæst.* 4. *n.* 29. *lib.* 1. Peregr. *d. art.* 31. *num.* 74. & *seqq.* Fusar. *d. quæst.* 344. *num.* 9. *cum seqq.* vbi *num.* 11. intelligit quando res simpliciter fuit legata, & post mortem Titij substitutus hæres, secus si legatario esset relicta res ad vitam, quia eo casu hæres hæredis admitteretur, nisi postquam factum fuit legatum ad vitam, additum esset, & post mortem Titij substituo hæredem; nam tunc intelligeretur de hærede scripto, ita vt eo decedente ante legatarium substitutio de hærede sit facta caduca. Quartò limita vbi vocati essent hæredes nominatim, vel dictiones relatiuas, *infrascripti*, *suprascripti*, *dicti*, & similes, tunc soli scripti in testamento admitterentur, & illis mortuis ante grauatum fideicommissum, vel legatum, tanquam caducum remaneret apud eum, Ioseph Ludou. *dict. illat.* 44. *vers. limitatur primò*, & *vers. quintò limitatur*, Card. Mantic. *d. lib.* 8. *tit.* 14. *num.* 12 Ruin. *cons.* 29. *num* 5. *lib.* 2. Mar. Anton. *dict. lib* 2. *resol.* 52. *num.* 9. & 10. Peregr. *d. art.* 31. *num.* 79. Fusar. *d. quæst.* 34 *num.* 14. vbi *num.* 15 intelligit nisi eadem limitaret ratio tam in primo, quam in secundo hærede, nam tunc non obstantibus verbis relatiuis hæredis, hæres comprehenderetur, & *num.* 27. extendit ampliationem etiam quando testator vocasset hæredem suum, vel dixisset, *substituo hæredem meum*, nam tunc non veniret hæres hæredis, quasi restrictio facta sit ad primum hæredem. 36

Hæredem grauans, dicitur grauasse & hæredem hæredis, *l. annuum*, *ff de annuis leg.* Peregr. *d. fideicommiss. art.* 22. *num.* 67. *cum seqq.* Fusar. *d. tract. de substitut. quæst.* 344. *per totum*, vbi declarant non procedere, quando testator nominatim grauasset primum hæredem, vel relatiuis verbis, dicendo, quisquis mihi hæres erit, quia intelligeretur de hærede scripto, non autem de hærede hæredis. 37

Hæredi facta prohibitione alienationis dicitur facta, & hæredi hæredis, Tiraq. *de retract. conuent.* § 1. *glos.* 6. *num.* 24. Cephal. *cons.* 318. *num.* 84. & *cons.* 499. *num.* 19 Pereg. *d art.* 32. *num.* 67. & *cons.* 58. *num.* 1. *cum seqq. lib.* 1. Rustic *in d. l. annu*, *lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 18. *vers. tertio*, Fusar. *d. tract. de substitut. q.* 343. *num.* 3. 38

Vtrùm vocati sint filij hæredes, vel filij & hæredes, requiratur, quod cum effectu sint hæredes, vide latè Fusar. *d tract. de substitut. q.* 340. *n.* 15. *cum seqq.* & *q* 421. *per totum.* 39

Hæredvm suorum appellatione, strictè veniunt hæredes, habentes ius suitatis, *l. in suis*, *ff. de liber. & posth.* Castren. *cons.* 375. *Visis omnibus*, *n.* 4. *lib.* 1. Quandoque largè veniunt hæredes etiam non habentes ius suitatis, *l.* 1. *ff. de suis*, & *legit. hæred.* & secundùm hanc interpretationem comprehenduntur hæredes proximiores, qui ab intestato succedunt, Castren. *cons.* 375. *num.* 4 *lib.* 1. Interdum largissimè veniunt omnes hæredes, Bald. *cons.* 76. De descendentibus *lib.* 4. prout refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 7. *lit. S*, *concl.* 923. & *princip.* & ita veniunt hæredes etiam extranei, iuxta ea quæ Fusar. *de substit. q.* 318. *n.* 4. 40

Appell. CXIV.

Homicidium.

Homicidii appellatione non comprehenditur parricidium, vt per Carr. *in pract. crimin.* §. *homicidium*, *il* 4. *num.* 148. Surd. *cons.* 3. *num.* 16. ibi *num.* 23. post Bologn. *cons.* 63. ait quòd parricidium includitur in statuto loquente de homicidio, quando dicitur omnis homicida, vel nullus homicida, quia generalis loquutio nihil reliquit intactum, & natura generalis sermonis est concludere omnes casus & personas, etiamsi maior esset ratio in vno casu, vel in vna persona, quàm in aliis, per ea quæ dixi *Axiom.* 106. *n.* 1.

Appell. CXV.

Hiſpania.

1 *Luſitaia venit Hiſpaniarum Regnorum appellatione.*
2 *Adminicula ad perficiendam probationem ſolent admitti.*
3 *Ordinarius non poteſt ſtatuere contra Ius commune.*
4 *Hiſpaniarum Regis appellatione, vbi aliquid conceditur illi expreſſo proprio nomine, venit etiam tanquam Rex Neapolitanus.*
5 *Philippus Rex Hiſpaniarum appellatur ratione maioris dignitatis, & poteſtatis.*

1 HISPANIARVM Regnorum appellatione ve-
nit Luſitania, vt tradit Nau. *conſil.* 1. *n.* 2. de
decimis, in nouis, & poſt maturam conſideratio-
nem, ſemel & iterum cauſa propoſita fuit reſolu-
tum per Rotam *in Bracharen. fructuum* 3. *Decembris*
1617. *coram R. P. D. meo Pirouano.* nam cùm ibi
acerrimè diſputaretur an Luſitania, vti vnum ex
Hiſpaniarum Regnis, gauderet generali illa con-
ſuetudine Regnorum Hiſpaniæ, quod hæredes be-
neficiorum ſuccedant in fructibus à ſolo ſepara-
tis, & nondùm exactis, cannnizata & firmata per
eandem Rotam quoad Regna Caſtellæ, Nauarræ,
Valentiæ, Aragnniæ, & Comitatum Cathaloniæ,
vt in deciſionibus ibidem citatis, tandem affirma-
tiuè fuit reſponſum; licèt enim generalis illa con-
ſuetudo dici non poſſet probata ex conſuetudine
aliorum Regnorum, dum illa minimè extenditur
de loco ad locum; tamen, quia argumentum non
deſumitur ex locali conſuetudine, aut ratione illius
ad extenſionem quoad alia Regna, ſed ex multis
Regnis ad comprehenſionem aliorum eiuſdem re-
gionis, ideò inter illa Regnum Luſitaniæ compre-
hendi merito fuit reſolutum, eo maximè, quia pro
huiuſmodi locali conſuetudine multa concurrebant
adminicula, quæ ad perficiendam probationem
2 ſolent admitti, *cap. fin.* ibi tanquam vehementer
adminiculantes, *de ſucceſſ. ab inteſtato, l. inſtrumenta,*
ibi, adminiculis adiunantor, *C. de prob.* Guid. Papæ
deciſ. 441. Achil. *deciſ.* 1. *de confeſſ.* Rot. *deciſ.* 176. *p.* 1.
recent. nam datur vnus teſtis ex duobus in Curia
examinatis, qui deponit de hac conſuetudine in diœ-
ceſi Bracharenſi, & pro notorio allegabatur quod
in Regno Portugaliæ, prout in aliis Regnis Hiſpa-
niarum, non colliguntur ſpolia clericorum à Col-
lectoribus Ordinariis, ac demum de hac generali
conſuetudine atteſtantur Cou. *in cap. cùm in officiis,*
n 9. *de teſtamen.* Nicol. Garc. *de benefic. p.* 2. *c.* 1. *num.*
501. quorum dicta etſi de per ſe non releuent ad
perfectam probationem, cùm non deponant de
Curia in qua practicatur, Gabr. *de prob. conncl.* 4. *n.* 3.
attamen pro adminiculo tanquam de fama affir-
mantes poſſunt deſeruire. Quibus accedebat Con-
ſtitutio Synodalis, non quidem de per ſe diſpo-
nens, vt fuit præſuppoſitum in alia deciſione ſuper
3 hac re facta, quia non poteſt Ordinarius ſtatuere
contra Ius commune, *cap. vniuerſis, de iureiur.* Felin.
in cap. quod ſuper his, n. 4. *in* 1. *fallent. de maiorit.*
& obed. Rot. *in Calagurritana de Oliuar.* 22. *Martij*
1604. *coram bonæ mem. Penia*, ſed tanquam acceſ-
ſoria, & inhærens conſuetudini, & adminiculans
vniuerſalem Regnorum comprehenſionem ſupra-
dictam, quæ Conſtitutio eo magis ad hanc proba-
tionem coadiuuandam videtur deſeruire, quia da-
bantur duo teſtes bene concludentes de illius ob-
ſeruantia ab anno 1538. quo condita fuit à Cardi-
nali Henrico Archiepiſcopo Bracharen. abſque eo
quod ſucceſſores in beneficiis conqueſti fuerint,
nec Collectores manum appoſuerint.

HISPANIARVM Regis appellatione, vbi ali- 4
quid conceditur pro Regnis Philippi Hiſpania-
rum Regis, ex communi loquendi conſuetudine,
venit ille etiam tanquam Rex Neapolitanus, & in-
cluditur Regnum Neapolis; nam dicitur eſſe Phi-
lippi Regis Hiſpaniarum, quia in qualibet mate-
ria verba magis ſunt intelligenda ſecundùm com-
munem vſum loquendi, quàm ſecundùm propriam
verborum ſignificationem, *l. Labeo, §. idem Tubero,*
ff. de ſupell. leg. tum quia verba illa, *Hiſpaniarum*
Regis, intelliguntur eſſe appoſita cauſa demonſtra-
tionis, & ideo non reſtringunt *l. Mela, in princip. ff.*
de aliment. leg. l. inſula, in fine, ff. de acquir. rerum domi-
nio, Ruin. *conſ.* 97. *n.* 4. *lib.* 2. tum denique quia 5
Philippus Rex Hiſpaniarum appellatur ratione ma-
ioris dignitatis, & poteſtatis, arg. *l. quæritur. ff. de ſta-*
tu homin. l. cùm in diuerſis, ff. de relig. & ſumpt. funer. l.
imperium, & ibi poſt alios notat Alciat. *n.* 9. *ff. de iuriſ-*
dict. omnium iud. Alexand. *conſ.* 7. *n.* 4. *lib.* 7. quibus
fundamentis ita fuit reſolutum in Rot. apud Mant.
deciſ. 59. *per totam.*

Appell. CXVI.

Homo.

1 *Vniuerſitas non venit appellatione hominum certi loci.*
2 *Diſpoſitio loquens de conueniendis hominibus ex tali Collegio, non intelligitur de Collegio, ſed de ſingulis.*
3 *Hermaphroditus quando non veniat appellatione hominis.*
4 *Hermaphrodito facultas non datur vtendi vtroque ſexu, ſed eo tantùm in quem incaleſcit magis.*
5 *Infans non continetur hominis appellatione.*

HOMINVM certi loci appellatione non 1
venit vniuerſitas, ſed particulares homi-
nes, vt per Felin. *in cap. cum te, num.* 35. *de*
reſcript. quem refert Cardin. Tuſch. *practicar. con-* 2
cluſ. tom. 6. *lit. P, concluſ.* 318. *numer.* 10. Vnde
dicit Pure. *deciſ.* 84. *num.* 2. *lib.* 1. *in correctis*, quòd
diſpoſitio loquens de conueniendis hominibus ex
tali Collegio, non intelligitur de Collegio, ſed
de ſingulis, quia aliud ſunt ſinguli, aliud vni-
uerſi.

HOMINIS appellatione non venit hermaphro- 3
ditus, vt per Nicol. *alleg.* 1. *part.* 2. *num.* 25. Intellige
vbi in eo viget magis ſexus fœmineus, vel eſt pari-
tas in vtroque ſexu, iuxta ea quæ tradunt gloſ. *in*
cap. ſi teſtes, § hermaphroditus, 4. *q.* 3. Syluest. *in ſum.*
verb. hermaphroditus, Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de*
diſcipl. cleric. §. 8. *à n.* 1. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *diſp.*
106. Ego ipſe de officio, & poteſtate Epiſcopi, *p.* 2.
alleg. 10. *num.* 18 *ſecundùm Lugdunen. impreſſionem;*
non enim vtroque ſexu vtendi hermaphrodito fa- 4
cultas conceditur; ſed eo tantùm in quem incaleſ-
cit magis, *l. quæritur ff. de ſtatu homin.* cùm aliter hor-
rendum monſtrum prodiret duos in vno Matrimo-
nio viros eſſe, duáſque vxores, & ſi vicibus coirent,
pareténtque

paterénique, vterque in pariendo vxor, & gignendo maritus forent. Verùm vbi in constitutione esset dict. *si quis*, comprehenderetur hermaphroditus, quia dictio illa, *si quis*, complectitur tam masculos, quàm fœminas, *l. verbum*, *ff. de verborum significat.* vbi Rebuff. *in vers. quid in hermaphrodito, pag.* 14. hoc ipsum tradit in hoc casu.

5 Hominis appellatione infans non continetur, Iacob Cuiac. *lib.6. obseru.* 11. nouissimè Didacus Narbona *de ætate ad humanos actus requisita, an.* 7. *q.* 2. *n.* 5.

Appell. CXVII.

Immobilia.

1 *Redditus annui veniunt appellatione immobilium.*

2 *Census redimibiles non veniunt immobilium appellatione.*

3 *Actiones ad immobilia veniunt appellatione immobilium.*

4 *Pecunia destinata ad emptionem prædiorum, & in branchis campsorum posita, venit appellatione immobilium.*

5 *Naues an contineantur appellatione immobilium? remissiue.*

1 Immobilium appellatione veniunt annui redditus, *l. lem. sexui, §. 1 vmque annuus redditus, de verb. significat. glos. verb. annuos, in Linbemus, auth., C. de sacros. Ecc. ef. & verb. census*, per text. *ibi in auth. de non alienando, §. hac ergo*, Tiraq. *de retract. lig. §. 1. glos.* 6. *num.* 4. Menoch. *remed. 1. recuper. n.* 45. Matien *l.* 7. *gloss.* 1. *à n.* 18. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recopil.* Felic. Solis *de censib. tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 2. & lib. 2. cap. 3. a n.* 32. *& tom. 2. lib. 1. c. 1. n.* 3. Aloys. Ricc *in collect. decis. p.* 3. *collect.* 668. Gasp Roder. *de an. reddit. lib. 1. q.* 3. *n.* 8. *& q.* 14. Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl.* 10. *in princip.* Nicol. Garc. *de benef. p.* 2. *c.* 5. *n.* 96.

2 Non sic census redimibiles, quia attento futuro euentu, & redemptionis tempore inter mobilia censetur, Anton. Gom. *de censib. cap. 3. num.* 4. Matien *l.* 2. *gloss. num* 93. *tit.* 9. *lib.* 5. *noua Recopil.* Nicol. Garc. *d. c.* 5. *n.* 96.

3 Immobilium appellatione veniunt actiones ad immobilia, vide Viui. *Neapol. decis.* 138. *à num.* 46. Matth. Coler. *de processibus execut. p. 1. c. 3. n.* 236. *cum seqq.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs.* 142. *num.* 16. *cum seqq. & cons.* 300 *n.* 41. Valasc. *cons.* 77. *in princip.* Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c.* 12. *n.* 9. *&* 10. *& de emptione & vendit. c.* 13. *n.* 11.

4 Immobilium appellatione venit pecunia destinata ad emptionem prædiorum, Viui. *tom.* 2. *communium opin. lib. 7. tit. 1. num* 288. *vers. nec non pecunia destinata*, Ioseph Ludou. *tom. 3. tit. de verbor. signific. co. cl. v. ca. ampl.* 2. *pag. mihi* 541. Ceuall. *communium contra commun. quæst.* 112. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl.* 10. *consid.* 2. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 13. *num.* 32. quicquid dicant Menoch. *d. lib. 4. præs.* 138 *num.* 3. & Thesaur. *Pedem. d. ... 16. num* 6 Vnde pariter pecuniam in branchis campsorum posita, iure rerum immobilium censeri resoluunt Tiraq *de retractu lignag. §. 1. gl.* 7 *n* 114. Ioseph. Ludou. *concl.* 48. *n.* 42. Bajard. *ad Clar. §. fin. q.* 78. *n.* 51. Simoncel *de decretis lib. 3. c.* 8. *sub n.* 218. Rein. B del. *in monetis lib. 1. cap.* 25. *num.* 16. Steph. Gratian. *Marchia decis.* 95. *num.* 90. licèt contrarium teneant Paul. Montan. *de tutel. cap.* 33. *num.* 180. Card. Mantic. & Pinel. quos refert & sequitur Thesaur. *d. decis.* 160.

Immobilium appellatione an contineantur naues? vide Strach. *de mercat. tit. de nauibus, p. 2. num.* 31. Tiraq *de retractu lig. §. 1. gloss. 7. num.* 88. Menoch. *remed. 1. recuper. num.* 42. *&* 43. Valasc. *de iure emphyt. quæst.* 12. *num.* 9. & an & quando molendina? vide Tiraq *d. gloss* 7. *num.* 91. Card. Tusch. *tom.* 5. *lit. M, concl.* 303 *num. 4. cum seqq.* latè Gutierr. *lib. 3. pract. q.* 91. *n.* 2. *cum seqq.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo contractum, num.* 14. qui resoluunt Molendina in terris cum suis ædificiis, seu in ripis fluminum, inter immobilia computari; secus verò si super nauibus in flumine sunt fabricata, vel fluminis impetu instar nauium mouentur. 5

Appell. CXVIII.

Infirmitas.

Infirmitatis appellatione venit grauis. Franc. *in cap.* 2 *in* 3. *not. de renunc. lib.* 6. Anch. *cons.* 138. *in* 2. *& vlt. col.* Felin. *in c. vlt. de except.* quos refert & sequitur Flaminiu Paris. *de resignat. benef. lib.* 11. *q.* 6. *num.* 10 Menoch. *de arbitr. casu* 419. *n.* 9. *in addit.* Gratian. *discept. forens. c.* 18. *num.* 14. & faciunt quæ Alca. *cons.* 186. *Viso processu, in princip. lib.* 7. quem refert Card. Tusch. *practic. concl. tom* 8. *lit. V, concl.* 101. *num.* 19 vbi quòd verba de amicitia, febre, vulnere, & similibus disponentia debent intelligi simpliciter, & non de modica, illum etiam citat Stephan. Grat. *discept. forens. tom. 1 c.* 109. *num.* 18. licèt quoad effectum reg. de viginti circa resignationes infirmorum sufficiat leuis infirmitas, cùm tam ex ea, quàm ea magna possit sequi effectus illius regulæ, Rot. *decis.* 77. *num.* 77. *p.* 2. *diuers.* Stephan. Grati. *in d. tom. 1. cap.* 18. *n* 18. Quando autem dicatur grauis infirmitas, relinquitur arbitrio Medicorum, Purpur. *in l. 1. num.* 539. *ff. de offic. eius* Mascard. *concl.* 896. *num.* 12. quos refert Steph. Grati. *d. tom.* 1. *c.* 19. *num.* 19.

Appell. CXIX.

Instrumentum.

1 *Scriptura priuata continetur appellatione instrumenti secundum propriam significationem, quæ sumitur ex allusione vocabuli, non sic communi vsu loquendi inspecto, vt n.* 2.

3 *Scriptura priuata recognita comprehenditur appellatione instrumenti.*

4 *Testimonia veniunt appellatione instrumentorum.*

5 *Acta iudiciaria veniunt appellatione instrumentorum.*

6 *Testamentum, & codicillus veniunt appellatione instrumentorum.*

7 *Instrumentum validum & solemne, venit quandocumque de instrumento simpliciter fit mentio.*

Instrumenti appellatione continetur scriptura priuata secundùm propriam significationem, quæ sumitur ex allusione vocabuli, *l. 1. n.* 6. *C.*

de iureiur. Tiraq. de retractu lig. §. 2. gloss. 1. n. 19. Menoch. de praesumpt. lib. 4. praes. 41 num. 8. Socin. cons. 62. In praesenti consultatione, n. 18. vers. his tamen non obstantibus, lib. 1. Caroc. decis. 49. n. 3. cum seqq. Cardin. Tusch. tom. 4. lit. I, concl. 235. à princip. Genua de priuata scriptura lib. 1. q. 4. dub. 1. a n. 1.

2 INSTRVMENTI appellatione, communi loquendi vsu inspecto, priuata scriptura non continetur, Tiraq. d. gloss. 1. num. 10. Roman. cons. 23. num. 2. vers. contrarium, Triuis. lib. 1. decis. 40. n. 8. Villagut. de extens. legum, in genere, praelud. 14. n. 27. Caroc. decis. 49. n. 10 & 11. Rebuff. ad l. 99. ff. de verbor. signif. vers. tertiò nota, pag. 410. Carol. de Grassis in tract. de exception. in praelud. num. 80. Petr. Caball. cons. 24. n. 13. Genua vbi supra, n. 18. cum seqq.

3 Limita quando priuata scriptura esset recognita, & per se probans, eo enim casu cùm publico instrumento omnino accedere videatur, absque dubio illius appellatione comprehenderetur, ita Magon. Lucen. decis. 40. n. 17. cum seqq. Bertazol. de clausulis in rub. n. 4. Carol. de Grassis d. tract. de except. in praelud. n. 78. Carol. decis. 49. num. 16. cum seqq. Genua d. tract. de scriptura priuata, lib. 1. quaest. 1. num. 28. cum seqq.

4 INSTRVMENTORVM appellatione veniunt testimonia l. 1. C. de fide instrum. Ias. in repet. l. admonendi, ff. de iureiur. num. 322. & 323. Cuman. cons. 98. Bald. cons. 13. vers. secundò videndum, lib. 1. Ioan. de Imola cons. 67. in princip. Card. Tusch. d. lit. I, conclus. 235. num. 9. & tom. 6. lit. P, conclus. 771. num. 2 Bertazol. de clausulis instrument. in rubr. num. 2. vbi intelligit, praecipuè quando in vtroque est eadem ratio, subdit instrumentorum mentione in statutis facta non venire testes, Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 1. quaest. 61. num. 3. prout etiam nec veniunt in Concil Trident. sess. 25. de reform. cap. 9. in princip. dum ait quod titulus iuspatronatus, qui sit in fundatione, vel donatione, ostendatur ex authentico instrumento: nam per haec verba testium probationem remanere exclusam. tenent Ricc. in praxi rerum fori Eccles. resol. 116. Gonzal. ad reg 8. Cancel. gl. 18. n. 82. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 168. num. 21. Molfes. in sum. Theolog. moralis tract. 6. cap. 5. num. 44. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 72. n. 25.

5 INSTRVMENTORVM appellatione veniunt acta iudicialia, Angel. cons 49. Reperitur, vbi quòd statutum Florentiae de soluenda gabella mutui, de quo sit confectum instrumentum, habet locum etiam in mutuo, de quo apparet praeceptum Iudicis, vel alia condemnatio. Castren. cons. 430. In quadam, num. 3. lib. 1. Cardin. Tusch. d. concl. 235. num. 3. cum seqq. vbi num. 6. post Abb. cons. 64. Venio, in fine lib. 1. subdit quòd generaliter appellatione instrumenti venit omnis charta continens gesta inter partes, Thesaur. quaest forens. lib. 2. q. 17. num. 4. Farin. in praxi crimin. quaest 155. num. 16. vbi quòd veniunt acta ad effectum puniendi notarium illa falsificantem, Rebuff. ad l. 99. ff. de verb. significat. vers. secundò instrumentorum nomine, pag. 410. vbi in vers. quartò nota, subdit quòd appellatione instrumenti venit priuilegium, & in vers. quinto, ait instrumentorum appellatione non venire confessionem contra Rot. decis. 189.

6 INSTRVMENTORVM appellatione venit testamentum, & codicillus, l. si idem, & ibi Ias. n. 1. C. de codicill. Steph. Ranchin. concl. 190. p. 1. item lauda & sententiae, Castren. cons. 423. Pro confirmatione, col. fin. vers. non obstat statutum, lib. 1. Card. Tusch. d. concl. 235. n. 8. Mastrill. Siciliae decis. 25. n. 4.

INSTRVMENTI appellatione venit validum, & solemne, vnde statutum permittens capturam si constet de credito per instrumentum, intelligitur de instrumento valido, & solemni, non autem de nullo, ita Roman. cons. 294. num. 3. vers. statutum enim, vbi apostill in verb. validi, dat concordantes, refert Cardin. Tusch. tom. 8. lit. T, concl. 100. num. 7. Sicut etiam non venit instrumentum simulatum, ex Rebuff citato loco in vers. sexto. 7

APPELL. CXX.

Interesse.

1 Damnum mergens, & lucrum cessans venit appellatione interesse.
2 Fructus veniunt appellatione interesse.
3 Pretij recuperatio in materia emptionis, & venditionis venit appellatione interesse.

INTERESSE appellatione venit damnum mergens, & lucrum cessans, Bald. cons. 181. Locata fuit, in princip. n. 2. vers. in hac quaestione lib. 1. Ioan de Anan. cons. 76. per totum, quos refert Card. Tusch. practic. concl. tom. 4. lit. I, concl. 296. num. 4. Montaleg. in praxi lib. 1. c. 11. num. 109. & seq. 1

INTERESSE appellatione veniunt fructus, l. loci. §. 2. ff. si seruit. vend. Natt. consil. 536. num. 7 Card. Tusch. d. lit. I, concl. 296. num. 12. vbi num. 0. post Bart. in l. si filium, §. cùm fundum, ff. de verb. obligation. & Bald. cons. 182. in fine, vbi dicit, quòd fructus qui percipi potuissent ex agro si cultus fuisset, appellatione interesse veniunt, prout etiam fructus non facti veniunt sub nomine interesse. 2

INTERESSE appellatione in materia emptionis, & venditionis venit recuperatio pretij, vt per text. in l. Lucius, de actionib. empt. tenet Ruin. cons. 141. numer. 6. lib. 1. & censuit Rot. decis. 180. numer. 3. impressa per Pacificum post suum tract. de Saluiano interdicto, vbi num. 4. declarat hoc casu pretium non repeti vti pretium, sed vti interesse. 3

APPELL. CXXI.

Introitus.

INTROITVS appellatione continentur redditus, prouentus, & obuentiones, quae sunt synonyma, glos. notabilis in l. Thais, §. libertatem, ff. de fideicom. libert. l. vsusfructu, §. vsufructu, ff. de vsufructu, Augustin. Beroi. cons. 51. num. 3. vol. 2. Hippol. Riminal. cons. 19. num. 8. & 9. Surd. cons. 319. num. 9. vbi tamen num. 12. obseruat verbum, redditum, plus importare.

APPELL. CXXII.

Iudex.

1 Iudicis appellatione continentur Iudices cuiuscunque speciei.
2 Iudicis appellatione non solùm venit qui tenet iurisdictionem, sed qui habet notionem.

3 Arbitri

3 *Arbitri compromissarij non continentur appellatione Iudicis.*

4 *Iudices propriè sunt, qui publica auctoritate, non autem priuatorum consensu fuerint instituti.*

5 *Statutum pœnale contra eum, qui per sententiam victus fuerit, non comprehendit illum, qui per commissarij sententiam fuerit condemnatus.*

6 *Lex in pœnam temerè litigantium ex sententiis condemnatoriis decimam solui iubens, non potest extendi contra illum, qui etiam temerè litigans sententia compromissarij fuerit superatus.*

7 *Potestas loci venit Iudicis appellatione, etiam in materia statuti.*

8 *Iudicum omnium summa diuisio ostenditur.*

1 IVDICIS appellatione, vbi profertur indefinitè, continentur Iudices cuiuscunque speciei, siue sint Ordinarij, vel delegati, siue sint ad causas, siue sint executores ad gratias, siue arbitri Iuris, vt optimè tradit gloss. *verb. si à Iudicibus*, *in Clem.* 1. *de appellationibus.* Verbum enim, *Iudex*, in Iure generale est comprebendens omnes illos, qui publica iudicandi, & cognoscendi auctoritate & potestate funguntur, & ita non tantùm Magistratus, qui propriam, & alios Magistratus, qui licèt alienam, iurisdictionem tamen habent, de quibus *in l. more maiorum. ff. de iurisdict. omn. iudic.* iuncta *l.* 1. *§. qui mandatam, & per tot. ff. de officio eius*, cum
2 similibus; sed etiam illi, qui tantummodo habent notionem, prout à iurisdictione distinguitur, vt probat text. *in l. à Diuo Pio, in princip. ff. de re iudic. ibi, iudicum à se datorum, l. à iudice, C. de iudic. l. vlt. C. vbi & apud quem*, cum aliis adductis à Duaren. *lib.* 1. *disputat. cap.* 53. *in prin.* Gouean. *de iurisdict. lib* 2. *in princip. numer.* 30. Menoch. *de arbitrar. lib.* 1. *quæst.* 2. *numer.* 14. omnes enim isti Iudices sunt pariter publica cognoscendi, iudicandique potestate præditi, & vti tales non tam primi, quam etiam secundi Iudices in iure appellantur, vt constat ex *tit. ff. de iurisdict. omn. Iudic.* iuncto *tit. C. de pedaneis iudic.* cum similibus, differúntque inter alia in eo quod qui iurisdictionem habent, possunt non solùm iudicare, sed etiam pro imperio, & potestate sententias suas exequi, quod extremum censetur iurisdictionis, *l.* 1. iuncta gloss. *verb. extremum, ff. si quis ius dicenti non obtemp.* qui verò tantùm notionem tenent, solùm iudicare valent intra formam sibi præscriptam sine exequendi potestate, quam scilicet retinent magistratus, qui eos dederunt, *d. l. Diuo Pio, in princip.* in hoc etenim inter se discriminantur jurisdictio & notio, quatenus diuersas species constituunt notiones in genere sumptæ, *d. l. ait prætor, l. notionem, in princip. ff. de verbor. signif* explicant latè, & eleganter Donel. *comment. Iuris Ciuilis, lib.* 17. *cap.* 6. *§. iudicum, cum seqq.* Gouean. *lib.* 2. *de iurisdict. in princip. num.* 30. & 38. *cum seq.* Quintanad. *de iurisdict. & imperio, lib.* 1. *tit.* 2. *num.* 7.

3 IVDICIS appellatione non continentur arbitri compromissarij, (qui & recepti appellatur ex eo quod recepto, id est, & compromisso adeuntur *[illegible] non nouam, ad mod. C. de iudic.* Ratio est, quia iudicare munus publicum est, *l. quippe, ff. de iudic. l. ille à quo, §. vlt. cum l. seq. ff. ad Trebell.* Duran.
4 *lib.* 1. *distinct. cap.* 51. ac proinde illi soli propriè Iudices erunt, qui publica auctoritate fuerint instituti, non qui priuatorum consensu electi (prout sunt huiusmodi compromissarij) *l. priuatorum, C. de iurisdict. omn. Iudic.* Donel. *d. cap.* 6. *§. in primis*, Gouean. *d. lib.* 2. *in princip. num.* 35. Quamuis autem ex eo quod Iudicium imitatur, Iudiciúmque partes assumont, *l.* 1. *l. idem Pomponius, § recepisse, ff de recept. arbitr.* interdum Iudicibus annumerentur, *l. si minor.* 34. *§.* 1. *ff. de minorib. l. pen. ff. de iudic.* nihilominus tamen propriè & simpliciter Iudices non dicuntur, sed magis Iudices cum adiectione, nempe ex consensu, vel compromisso litigatorum, *d. l. pen. non quidem*, ex eo quod notionem tantùm habeant, vt malè ait *gloss. vlt. in d. l. ait Prætor, in princip. ff de re iudic.* sed quia non publica, sed priuata compromittentium auctoritate sunt electi, Donel. *d. cap.* 6, *§.* 1. *in primis*, Gouean. *d. lib.* 2. *in princip. num.* 31. *cum seqq.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæst.* 1. *à num.* 10. tradit multa Verrut. *lib.* 9. *de verb. signif. verb. iudex & arbiter*, Corras. *lib.* 4. *miscell. cap.* 18.

Ex quo iam colligitur quod si lege, vel statuto 5
aliquid statuatur exorbitans à iuris regulis, vel pœnale, aut aliter odiosum aduersus illum, qui per sententiam fuerit condemnatus, locum non habebit si quis per compromissarij sententiam victus fuerit, ratio est, quia in odiosis contra verborum proprietatem non fit extensio, iuxta *l. quod verò* 13. *ff. de legib.* cum aliis per me adductis *Axiom.* 166.

Hinc etiam fit quòd cùm lex in pœnam temerè 6
litigantium ex sententiis condemnatoriis decimam solui iusserit, *auth. generali & autem Iudex*, *C. de Episcop. & cleric. §. hac autem, Instit. de pœna temerè litig.* minimè extendi poterit contra illum qui etiam temerè litigans sententia compromissarij fuerit superatus, sicut docet Ias. *in l.* 1. *num.* 4. *ff. de re iudic.* & decisum refert Cabed. *Lusit. decis.* 16 *num.* 16. *cum seqq. p.* 1.

IVDICIS appellatione venit potestas loci 7
etiam in materia statuti, & maximè quando adest dictio, *aliquis Iudex*, quia est implicatiua, vt comprehendat omnem personam ius dicentem, ita Signorol. *consil.* 142. *num.* 7. *vers. item dico*, quod est Leonardi de Ceris, refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 4. *lit. I*, *conclus.* 281. *num.* 1. & 2. vbi *n.* 3. obseruat eundem Signorol. *consil.* 243. *num.* 4. tenuisse contrarium, dum ait quòd licèt nomen *Iudicis*, sit generale, tamen non comprehendit illam speciem, quæ sumpsit speciale nomen, prout potestas.

Illud denique obseruandum est omnium Iudi- 8
cum illam summam esse diuisionem, ad quam cæteræ reducuntur, vt alij sint qui iurisdictionem habent, alij qui notionem tantùm, vt constat ex suprà resolutis, satísque probatur *in d. l. ait prætor §. in princip. ff. de re iudic.* cum aliis citatis à Donel. *comment. Iuris Ciuilis, lib.* 17. *c.* 6 *§. Iudicum, cum seqq.* Et omissis illis, qui notionem tantùm habent eorum qui iurisdictionem sibi vendicant, genera item duo repetiuntur Iure Ciuili cognita, vt videlicet quidam sint qui iurisdictionem habent suo iure, quidam qui alieno beneficio, seu commissione, *l. more maiorum*, vbi iisdem ferè verbis hæc subalterna Iudicum diuisio trahitur, *ff. de iuris. omn. iudic.* Donel. *d. loco cap.* 7. priores, qui iurisdictionem habent suo iure, communi vocabulo Ordinarij Iudices dicuntur, posteriores delegati, Molin. *de iustit. tom.* 6. *disp.* 8. *num.* 1. *in fine.*

Appell. CXXIII.

Iumentum.

1 IVMENTORVM appellatione continentur animalia, quæ terram colunt, currus trahunt, vel sarcinas gerunt, vtpote equi, muli, asini, & mulæ, elephantes autem & cameli iumentorum operam præstant, *l. 2. ff. ad leg. Aquil.* Rebuff. *ad l.boues 89. vers. iumentorum, ff. de verbor. signific. pag. mihi* 387.

2 IVMENTORVM appellatione non continentur boués, nec è contra, ob idque pecoris facta fuit mentio in edicto ædilium, *l. ædiles, la 2. §. iuramentum, ff. de ædilit. edicto*, vbi gloss. *in verb. appellatione*, dicit, quòd nomen pecus est genus, vel totum, & sic aliquid est verè eius appellatione, aliud verò pars, siue species, nam omne iumentum est pecus, vt deducitur ex verbis de cætero pecore, sed non omnia pecora sunt iumenta, ex quo omnia animalia iumentorum appellatione non continentur, ex quibos colligitur iumentis legatis, boues non continentur, nec è contrà, *l. legatis seruis, §. fin. ff. de legat. 3.* Rebuff. *vbi supra, vers. & ideo iumentis, pag.* 388.

Appell. CXXIV.

Ius.

1 *Iuris appellatione venit municipale.*
2 *Partium ex conuentione vbi aliquid fieri debet secundum Ius, intelligitur secundum leges municipales, non secundum leges Imperiales.*
3 *Ordinationes Regiæ Lusitaniæ, & leges Hispaniæ subditis Ius constituunt.*
4 *Testator si referat se ad Iuris dispositionem, intelligit de Iure municipali.*
5 *Testator præsumitur potius se conformare cum dispositione municipali, quam Iuris communis.*
6 *Consuetudo venit Iuris appellatione.*
7 *Arbiter si potestatem habeat terminandi causam, de Iure potest pronunciare secundùm consuetudinem.*
8 *Iuris communis appellatione propriè venit Ius commune Romanorum.*
9 *Iurium appellatione venit facultas aliquid agendi, seu disponendi.*
10 *Prædia & possessiones veniunt appellatione Iurium.*
11 *Iuspatronatus non venit appellatione iurium meorum in donatione.*

1 IVRIS appellatione venit municipale, sicuti docent gloss. *verb Iuris, in proœm Clementinarum*, Magon. *Lucen. decis. 66. n. 12.* Anchar. Regien. *p. 2. q. 6. num. 11.*

2 Vbi enim aliquid ex partium conuentione fieri debet secundum Ius, intelligitur secundùm leges municipales, non secundùm leges Imperiales, prout resoluunt Mart. *in votis nouiss. decisionum, voto* 154. *n. 4* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 99.*

3 Quia leges municipales subditis Ius constituunt, vt de Ordinationibus Regiis Lusitan. dicunt Gam. *deci. 50. num. 5. & decis. 450. num. 6.* Valasc. *cons. 103. num. 8.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 1. num. 5.* Cabed. *p. 1. decis. 211.* Et de legibus Hispanicis idem asserunt Perez *in proœm. Ordin. q. 3.* Azeued. *ad tit. lib. 1. n na Recopil. pag. 522.* Molla *in emporio Iuris, p. 1. tit. 1. q. 16. n. 13.*

Et ideo si testator se referat ad Iuris dispositionem, intelligitur agere de Iure municipali, non de Iure communi, vt resoluunt Menoch. *cons. 95. n. 93.* Peregr. *de fideicom. art. 25. num. 53.* Fusar *de substitut. q. 477. num. 53.* eo maximè, quia testator præsumitur potius se conformare cum dispositione municipali, quàm Iuris communis, vt ex Bart. & aliis tradit idem Fusar. *d. tract. q. 377 n. 5.* 4 5

IVRIS appellatione venit consuetudo, vt per Mench. *vsufrcq. cap. 3. num. 1.* Bertazol. *de clausulis instrum. claus. 4. gloss. 35. num. 2.* Vnde prouenit vt si arbiter potestatem habeat terminandi causam de Iure potest pronunciare secundùm consuetudinem, ex Duen. *reg. 57. in princ.* Mich Crassi. *tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 26. num. 85. pag. 355.* Dicitur enim de Iure fieri quod fit per consuetudinem, secundùm Tiraq. *in tract. le mort, in præfat. decl. ar. 7. n. 5.* 6 7

IVRIS COMMVNIS appellatione propriè venit Iuris communis Romanorum, non verò commune municipale, vt per Caualcan. *de tutore, n. 98. in fine*, Ceuall. *commun. contra communes, q. 238. in fine*, Stephan. Gratian. *d. cap. 99. n. 14.* 8

IVRIVM appellatione venit facultas aliquid agendi, seu disponendi, *l. qui in potestate*, iuncta *l. filius fam. ff. de testam. l. apud Iulianum, § si quis alicui, ff. de legat. 1.* Dec. *in l si emancipata in 2. lect. num. 11. C. qui admitti*, Ludou Gom. *ad §. 1. num. 29. Instit. de actionib.* Menoch. *cons. 210. n. 32.* Fusar. *de substitut. q. 550. n. 16.* 9

IVRIVM appellatione veniunt prædia, & possessiones, vt per Sim de Prætis *de interpret. vlt. volunt. lib. 2. solut. 4. n. 39. fol. 84.* 10

IVRIVM MEORVM appellatione in donatione non venit iuspatronatus, ea ratione, quia dictio, *meorum*, est dominij significatiua, *l quintus, §. argento, ff. de auro, & arg. leg.* vnde cùm iuspatronatus non dicatur verè meum, non venit in tali donatione, sicuti docet Lambertin. *de iurepatron. 7. q. princ. 2. p. num. 5.* 11

IVRIVM SVORVM appellatione vbi quis illa cedit, non comprehendantur nisi ea, quorum dies venit, non verò conditionalia, vel in diem, ita Bald. per text. *ibi in l si ita scripsisset 47. sub num. 2. ff. de legat. 2.* quem sequitur Alexand. *cons. 56. n. 8. lib. 5.* & bene explicat Rota *decis. 760. num. 5.* apud Farin. *p. 2. recent.* 12

Appell. CXXV.

Lana.

1 *Lana appellatione venit etiam lana filata, antequam tamen sit contexta.*
2 *Lana appellatione id continetur, quod tinctum non est.*
3 *Lana appellatione venit lana cuiuscumque generis, quando est adiectum signum vniuersale.*

LANÆ appellatiane venit etiam lana filata, antequam tamen sit contexta, Bart. *in l. quæsitum, §. illud, ff. de legat. 3.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 151. numer. 6.* Franc. de Barry *de success. testati, & abintestati, lib. 9. tit. 5. numer. 1.* vbi ait venire lanam siue succidam, siue lauatam, siue præparatam, 1

paratam, carpanitam, & pectinatam, & licet sit iam in filum, & in stamen.

2 LANÆ appellatione id continetur quod tinctum non est, *l. si cui, ff. de legat. 3.* vbi gloss *verb. non est*, Franc. de Barry *d. lib. 9. tit. 15. num. 1.* vbi dicit, quòd lana tincta continebitur si verbis amplis testator vsus sit, secus inspecta naturali significatione, Barbat. *cons. 29. col. vlt. vol. 3.* Natt. *cons. 686. n. 11. lib. 4.* Hippol. Riminald. *cons. 25. n. 31.*

3 Quando verò adiectum est signum vniuersale, venit lana cuiuscunque generis, vt colligitur ex *l. pediculis, §. Labeo. ff. de auro & arg. legato*, & tetigit Rot. *in Ilcinen. iurispatronatus* 18. *Decembris* 1615. *coram bona mem. Remboldo*, impressa per Farinac. *decis. 697. n. 6. p. 1. recent.*

APPELL. CXXVI.

Lectum.

1 *Lecti appellatione in legato vxori facto veniunt lectus etiam festiuus, culcitra de serico, & omnia ornamenta.*
2 *Lectum vbi testator relinquit vxori suæ viduæ, non præsumitur legasse lectum sericum, sed viduale.*
3 *Lecto testatoris legato, ornamentis quæ sint legatis, ornamenta etiam pretiosa viduæ legata censentur.*

1 LECTI appellatione in legato vxori facto venit etiam lectus festiuus, secundùm Bart. *in l. modio, §. vxori, ff. de auro & argento leg. & in l. liberorum, §. fin. ff. de legat. 3* vbi per illum text. vltimo loco citatum firmat huiusmodi legato venire culcitram de serico, & omnia ornamenta, Florian. *in l. sed & si quid, §. proprietatis, in fine, ff. de vsufructu*, Surd. *de aliment. tit. 3. q. 7. num. 5. vers. sed quicquid, & decis. 150. n. 10.* Rebuff. *ad l. in stratum 44. vers. si vero, ff. de verb signif. pag. 241.* Stephan. Grat. *discept forens. tom. 1. cap. 138. num. 4.*

2 Secus autem erit quando testator legauerit lectum vxori suæ viduæ, quia tunc non præsumitur legasse lectum sericum, cùm id repugnet conditioni, & qualitati ipsius mulieris, ob idque lectum viduale reliquisse præsumitur, secundùm Menoch. *cons. 329. n. 14. & cons. 352. n. 11.* & Surd. *de alimentis, tit. 9. q. 30. n. 24.*

3 Quod quidem temperandum est, ne procedat vbi legatum fuerit lectum testatoris, aut ornamenta lecti quæ sint, quia tunc huiusmodi pretiosa ornamenta vxori etiam viduæ legata censentur, vt scribunt Card. Mantic *de coniectur. vlt. volunt. lib. 6. tit. 11. n. 17.* Surd. *de aliment. tit. 4. q. 7. n. 5.* Stephan. Gratian. *d. cap. 138. n. 25.*

APPELL. CXXVII.

Legatum.

1 *Legati appellatione continentur fideicommissa, & donatio causa mortis.*
2 *Legata, & fideicommissa singularia æquiparantur.*
3 *Legatum est donatio à testatore facta, & ab hærede præstanda.*
5 *Legata ad donationem plurimùm accedunt.*
5 *Donatio inter viuos non venit appellatione legati.*
6 *Legati vbi fit mentio intelligitur de valido.*

LEGATI appellatione continentur fideicommissa, & donatio causâ mortis, *l. & fideicommissum, ff. de legat. 3. l. 1 ff. de legat. 1. l. 2. C. communia de legat.* Bellon. *communn. opinion. 10. verb. legati appellatione*; legata enim & fideicommissa singularia æquiparantur, Menoch *cons. 272. num. 72.* Et dicitur legatum donatio à testatore facta, & ab hærede præstanda, *l. legatum ff. de legat. 2. §. legatum, Instit. de legatis*, Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 105. num. 17. & præs. 131. num. 1.* nam ad donationem plurimùm accedunt legatum, Gilbert. Costa *lib. 2. quæst. cap. 14. à princip.* Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 1. tit. 4 num. 9.* Donel. *comment. Iuris Ciuil. lib. 8.* Anton. Gom. *var. tom. 1. cap. 12. n. 3.* 1 2 3 4

LEGATI appellatione non venit donatio inter viuos, quia non accedit nominis similitudo, vt tenet Natt. *cons. 645. n. 3. lib. 4.* 5

LEGATI vbi fit mentio intelligitur de valido, non de inualido, vt respondit Paul. de Castro *cons. 50. lib. 2.* vbi ait quòd iussus soluere omnia legata intelligitur de validis, non de inualidis. idem scribunt Natt. *cons. 401. n. 55.* Fusar. *in tract. de substit. q. 552. n. 10.* 6

APPELL. LXXVIII.

Legumina.

LEGVMINVM appellatione (ita dicta ex eo quod colligendo manibus legantur, id est, colligantur, non autem subsequantur, teste Varro *de rustica, lib. 1. cap. 22.*) veniunt omnia quæ manibus leguntur, & siliquam habent, prout cicer, lentes, fabæ, faseoli, & similia; vt scribunt Rebuff. *ad l frugem 77. in vers. leguminibus, ff. de verb. signif. pag. 358.* subdens quòd venit etiam canapis, & Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 8. lit. T. concl. 92.*

APPELL. CXXIX.

Lex.

1 *Principis placitum legis habet vigorem.*
2 *Princeps dicitur lex animata in terris.*
3 *Contractus Principis habet vim legis.*
4 *Consuetudo venit appellatione legis.*
5 *Pactum dicitur lex data negotiis.*
6 *Dogma prudentum virorum dicitur lex.*
7 *Pacis capitula inter ciuitates liberas sunt leges.*
8 *Communis opinio venit legis appellatione in statuto de lege loquente.*

LEGIS appellatione venit quod Principi placuit, quia Principis placitum legis habet vigorem, *l. quod Princips, ff. de legib. § sed & quod Principi, Instit. de iure natur.* Cardin. Tosch. *pract. conclus. tom. 5. lit. L. concl. 252. n. 21.* Menoch. *cons. 166. n. 21.* 1
Et ideo Princeps dicitur lex animata in terris, Surd. *decis. 2. num. 5. & 23.* eiúsque contractus habet vim legis, vt scribunt Mench. *illustr. cap. 3. a num. 5.* Surd. *d. decis. 2. num. 4.* Peregr. *de iure fisci, lib. 6. tit. 1. in pr.* Card. 2 3

Card. Mantic. de tacitu & ambig. convent. lib. 3. tit. 10. n. 46. cum seqq.

4 Consuetudo venit appellatione legis, siue Iuris, ex Menoch. d. cap. 3. num. 2. quia parem vim habet cum lege, Guid. Papæ sing. 803. Bernard. Græuæ. ad practic. Camera Imper. lib. 1. concl. 36.

5 Pactum dicitur lex data negotiis, Fulgos. cons. 144. Syndici communis, num. 2. vbi idem dicit de sententia Petr. de Anchar. cons. 44. num. 3. & num. 9. vers. praeterea.

6 Dogma prudentum virorum dicitur lex, Roland. à Valle cons. 52. n. 31. lib. 2.

7 Pacis Capitula inter ciuitates liberas sunt leges, & statuta, Fulgos. cons. 149. num. 3. circa fin. vers. ea autem.

8 Communis opinio venit legis appellatione in statuto de lege loquente, Beroi cons. 91. n. 16. & 17. Decian. cons. 59. n. 30 tom. 5.

Appell. CXXX.

Liberi.

1 *Descendentes omnes, tam masculi, quàm fœminæ, comprehenduntur liberorum appellatione.*

2 *Nepos ex filia venit appellatione liberorum.*

3 *Neptem ex filia qui reliquit, non dicitur de iure communi sine filiis decedere.*

4 *Liberorum appellatione veniunt omnes in infinitum.*

5 *Ordo genituræ consideratur inter plures fratres, non autem inter filium, nepotem, & pronepotem.*

6 *Testator quando in prima substitutione vocat filios vnius, in secunda verò vocat liberos alterius, cum additione verbi, vt supra, tunc in secunda censetur intellexisse de filiis, prout fecit in prima.*

7 *Liberi dispositiuè vocati, intelligi debent soli liberi primi gradus.*

8 *Testator quando vocat liberos cum aliqua qualitate restrictiua ad filios, intelligitur vocare liberos primi gradus, non autem vlteriores.*

9 *Testator quando verbo,* liberis, *adiecit verba,* meis, vel suis, *censetur vocare liberos immediatè, & sic primi gradus.*

10 *Dispositio testatoris quando est restricta aliquod tempus, tunc intelligitur vocasse descendentes, qui intra illud tempus possunt nasci.*

11 *Liberum si in numero singulari testator vocauit, tunc de liberis primi gradus vocatio intelligenda est.*

12 *Conditio, si sine liberis, deficit vno tantum filio relicto.*

13 *Liberorum nomen intelligitur de liberis primi gradus quando testator esset imperitus.*

14 *Testator quando in substitutione fecit mentionem de liberis & descendentibus, tunc dicitur intellexisse de liberis primi gradus.*

15 *Testator quando in vna parte testamenti fecit mentionem de liberis, & descendentibus, & in alia simpliciter vocauit liberos, tunc non comprehenduntur nisi liberi primi gradus.*

1 Liberorum appellatione nepotes ex filiis, ac omnes descendentes, tam masculi quàm fœminæ comprehenduntur, l. liberorum, ff. de verb. signif. l. officiales, C. de Episcopis, & cleric. gloss. verb. liberi, in Clem. vnica, de baptismo, Dec cons. 248. num. 2. & cons. 253. numer 4. Curt. iun. consil. 49. numer. 4. Bald. cons. 303. Ad euidentiam, lib. 2. Castrens. cons. 97. Nec in propriis, num. 4. vers. secunda substitutio, lib. 2. Alexand. cons. 188. lib. 3. & cons. 38. in princip. lib. 6. & cons. 158. Viso testamento, in princ. lib. 7 Alciat cons 563 num 2. Menoch. de praesumpt. lib. 4. praes. 84. a n. 12. & praes. 89. num. 74. & cons 204. num. 50. & cons. 520. num. 26. & cons. 565. num. 8. vers. & dicendum, & cons. 764. n. 2. & consil. 877. num. 14. & cons. 836. num. 21. & cons. 1040. num. 5. & consil. 1010. num. 1. & consil. 1036. num. 18. Cost. in cap. si pater, in verb. si absque liberis, num. 21. de testam. lib. 6. Pinel. in l. 3. num. 33. C. de bonis mat. Surd. decis. 66 num. 3. & 10. vbi intelligit, nisi appareat de tacita mente disponentis, Peregr de fideicom. art. 22. num. 43. & art. 25. num. 8. Sim. de Præt. de interpret. vltim. volunt. fol. 289. n. 24. Cald. Pereira de potestate eligendi, cap. 25. n. 27. Rustic. in l cùm auus, lib. 6 cap. 8. num. 3. ff. de condit. & demonstr. vbi ait comprehendi ex propria verborum significatione, & numer. 7. ampliat etiam procedere in contractibus, Ferret. in constitum. Catalonia. gloss. 1. n. 143. & gloss. 5. num. 156. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 120. n. 26. Rot. coram Reuerendissimo Domino Coccino, decis. 121. num. 8. & decis. 480. num. 3. Sanch. in praecepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 9. num. 13. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. L, conclus. 357. à princip. Fusar. de substitut. quaest. 316. num. 1. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 25. n. 17. & 18.

Vnde nepotem ex filia venire appellatione liberorum probat l. 1. & ibi gloss. C. de cond. t. insert. Cæpol. cons. 49. num. 3. Roman. cons 148. col. 1. Alciat. cons. 34. num. 9. lib. 9. Socin. iun. cons. 114. num. 4. Getar. Mazzar cons. 5. num. 82. quos refert, & sequitur Fusar. d. quaest. 326. n. 2. quibus adde Alexand. d. cons. 38. in princ. lib. 6. Cardin. Tusch. d. lit. L, concl. 317. num. 10. Non dicitur enim sine liberis decedere 3 qui relinquit neptem ex filia de iure communi, Bald. cons. 435. in princip. plenè Alexand cons. 38. Perspectis, in princip. lib. 6. vbi plena Apostil. in verb. liberis. Etiamsi agatur de excludenda causa pia substituta liberis testatoris qui decedunt sine filiis, quia nepotes extantes vocantur, comprehenduntur, Decian. cons. 391. In casu proposito, per tot. Bald. cons. 413. Viso testamento, lib. 4. Et idem est in dispositione statuti disponentis, quod decedenti sine liberis succedant proximiores agnati, vsque ad tertium gradum inclusiuè, & in dispositione vltima hominis, & in fideicommisso facto sub tali conditione, Bald. consil. 435. lib. 4. Cardin Tusch. d. concl. 337. n. 13. & 14.

Imò appellatione liberorum venire omnes in in- 4 finitum, & probatur in d. l. liberorum, & in l. vlt. C. de legit. hered. & in auth. de hered. ab intest. venien. §. 1. Menoch. cons. 1. num. 197. cum seqq. & cons. 152. n. 28. & cons. 328. dub. 1. Peregr. de fideicom. art. 22. num. 43. & cons. 44. num. 8 dub. 1. Præt. de interpret. vlt. volunt. fol. 280. num. 24. Fusar. de substitut. quaest. 327. num. 1. Mastrill Sicilia decis. 256. num. 29. & ita vltra trinepotem, vt voluerunt gloss. Ias. Non. Conan Franc de Cald. & Aldob. quos refert, & sequitur Rustic in d. l. cùm auus, lib. 6. cap. 8 nu. 21 quibus addu Menoch. d. cons. 1. n. 197. cum seqq. & cons. 44. num. 8. & cons. 515. num. 41. & cons. 318. num. 1. & 1. 26. 28. 55. & seq. & cons. 33. num. 14. & cons. 698. num. 1. & cons. 743. n. 3. & cons. 836. n. 3. quamuis solum contineri vsque ad trinepotem inclusiuè existimauerunt Bart. Alex. Ias Alciat. Æmil. Ferrer. Bellon. Bald. Paris. Roland. à Valle, quos congessit, sed non sequitur Rustic. d. cap. 8. num. 21.

Primò

5 Primò limita quando testator facta mentione liberorum exponendo dixit se intelligere de maiore natu, & postea de secundo genito in ordine genituræ, quia tonc solùm intelligitur sensisse de filiis primi gradus, quia ordo genituræ consideratur ioter plures fratres, non autem inter filium, nepotem, & pronepotem, ita Menoch. *cons.* 328. *num.*4. *vers. secundò confirmatur*, Fusar. *d.q.*327.*n.*17.

6 Secundò limita quando testator in prima substitutione vocat filios vnius, in secunda verò substitutione vocat liberos alterius, cum additione verbi vt sopra, quia tone etiam in secunda ceosetur intellexisse de filiis, provt feeit in prima, Menoch. *cons.*328.*num.*5.*vers. tertio*, Surd. *cons.* 554. *num.* 16. *lib.* 4. vbi dicit idem esse quando vocantur liberi eiusdem, & in prima substitutione intellexit de liberis primi gradus, quia & in secunda eadem facienda erit interpretatio ob verba restrictiua, & relatiua posita in secunda, refert Fusar. *d.quæst.* 327. *num.* 8.

7 Tertiò limita quando liberi Titij essent vocati, & postea dictum esset, si illi sine liberis decesserint, &c. nam liberi dispositiuè vocari intelligi debent soli liberi primi gradus, oon autem de vlterioribos, cùm illi reperiantur positi in eonditione ad exelusionem liberorum primi gradus, aliàs seqoeretur quòd vna persona esset agens & patiens, cōtra *l.Vranius, ff.de fideiuss.* & scribunt Doct. *in l.si debitori, C.de pactis*; eonditio enim liberorum se habere debet ad esse, & non esse, *l.*1.& *ibi* Doct *ff.de condit. & demonstr.* & hoc nnn posset contingere si liberi dispositiuè voeati essent, & sic omnes descendentes, ita declarat Socin.iun. *cons.* 108.*num.* 21.*lib.* 2. quem refert, & sequitur Menoch. *d.cons.* 328. *num.*8. *vers. quartò comprobatur*.

8 Quartè limita quando testator vocat liberos cum aliqua qualitate restrictiua ad filios, vt si voeauit liberos Titij, admittendo prius maiorem natu, & postea alios suceessiuè, quia intelligitur alios filios soccessiuè vocare, non autem vlteriores liberos, ita Menoch. *d.cons.* 328.*num.*11.& 12. vbi allegat Corn. *cons.*182. *num.* 5. Ruin. *cons.*23. *num.*2.*lib.*2. Curt.ion. *cons.*257.*num.*23. Paris. *cons.*20.*n.*54.*lib.*3. Decian. *cons.*55.*num.*7.*lib.*9. provt illos refert Fosar. *d quæst.* 327. *num.* 20. Ratio est, quia dictio, *alius*, est repetitiua similium: vt dixi *in tract. de dictionib. dict. Alius.*

9 Quintò limita quaodo testator verbo, *liberis*, adiecisset verba *meis*, vel *suis*, qoia censetur vocare liberos immediatè, & sie primi gradus, Menoch. *d.cons.*328.*n.*14. quòd tamen dubiom esse obseruat Fusar. *d.q.* 327. *n.*23. vbi in fine hanc limitationem reiiciendam esse affirmat.

10 Sextò limita quando dispositio testatoris est restricta ad aliquod tempus, nam intelligitur vocasse descendentes, quia intra illud tempus possunt verisimiliter nasci, Decian. *cons.*1.*n.*254 *lib.*1. Menoch. *d.cons.*328.*n.*17. Fusar. *d.q.*327.*n.*24.

11 Septimò limita si in numero singulari testator vocauit liberom, qoia tunc de liberis primi gradus vocatio iotelligeoda est, Menoch. *d.cons.*328 *n.*10. Fusar. *d.q.*317.*num.*25. licèt liberorum nomen semper in plurali, nunquam verò in singulari reperiri, ac proinde posse in vno verificari, per text. *in l.non est sine liberis* 148 *ff.de verb.significat.* non sine indicio asserant Tiraq. *in l.si vnquam, verb susceperit liberos, à num.*141.*C.de revocan. donat.* Cost. *in d.cap.si pater, verb absque liberis, à num.*21. Card. Mantic. *de coniect.*
12 *vltim.volunt.lib.*11.*tit.*6.*num.*8 ita vt conditio, si sine liberis, deficiat vno tantum filio relicto, vt latè probat pluribus citatis Doctoribus Fusar. *d. tract. de substitut. quæst.* 401. *à princip.* tamen in singulari reperiri, provt *in l.ius autem agnationis* 25.*ff.de pactis*, & aliis ex Codice notat Tiraq. *d. verb.susceperit liberos*, *n.*242.

Octauò limita quando disponens, seu testator esset imperitus, quia tunc oomen liberorum intelligitur de liberis primi gradus, Bart. *in d. l. liberorum*, *num.*20. Menoch *d.cons.*328. *num.* 25. *cum seqq.* vbi vult procedere etiam in testamento scripto à Notario, Surd. *cons.*554.*num.* 11. *lib.* 4. Rustic. *in d l.cùm anno*, *lib.*6. *cap.*8. *num.* 19. *cap.* 17. *ff. de condit. & demonstr.* Fusar. *d.q.*327.*n.*31. vbi *n.*32. notat contrarium esse tenendum in testameoto Latinè scripto à Notario. 13

Nonò limita quaodo testator in substitutione fecit mentionem de liberis & desceodentibus, quia tonc pro liberis dicitur intellexisse de liberis primi gradus, Sord. *cons.*554.*n.*6. *vers. super conclusionibus*, *lib.*3. Fusar *d.q.*327.*n.*35. 14

Decimò limita quando testator in voa parte testamenti fecit mentionem de liberis & descendentibus, & in alia simpliciter vocauit liberos, nam hoc casu liberorum nomen non comprehendit, nisi liberos primi gradus, secundùm Surd. *d. cons.* 554. *n.*11.& Fusar. *d.q.*327.*n.*36. 15

APPELL. CXXXI.

Libertas.

LIBARTATIS appellatione venit omnimoda & plena, *l.cùm venderes*, *ff.de actionibus empti*, Roland. à Valle *cons.*2.*n.*34.*tom.*1.& *cons.*85.*num.*31. *tom.*4.

APPELL. CXXXII.

Libertus.

LIBARTORVM appellatione continentur etiam liberti, *l.liberi, ff.de verbor.signific.l.cùm pater*, §. *cùm inter*, *ff.de legat.*2.& venit communis, ideo non potest vocare in ius alterom ex patronis sine venia, *l.communis*, *ff de in ius vocando*; non verò continetur libertus liberti, *l. pater filium*, §. *duobus*, *ff. de legat.*3.

APPELL. CXXXIII.

Liber.

LIBRORVM appellatione continentur omnia volumina in quaconque materia scripta, *l. librorum*, *in princip.ff.de legat.*3. vbi *in* §. *si cui*, probatur qoòd in dubio intelligitor de vno volumioe, non de liberis numerabilibos, per quos voluinen diuiditur, & *in* §. *si Homeri*, dicitur quòd libri appellatione in legato testatoris is continetur provt inuenitur in morte ipsius testatoris, & *in* §. *libris* quòd non continentur ea in quibus libri reperiuntur, & sic bibliotheca. Legatis verò libris, armaria & capsæ librorum non continentur, nisi ex verbis colligi possit, vel ex personis præsumi, testatorem sensisse etiam

etiam de armarlis, Ctad. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 2. num. 50* Franc. de Barry *de success. testati, & abintestati, lib. 9. ti. 16. n. 4.*

2 Legatum librorum, qoos habebat tunc testator, non includit libros deinde emptos, vt respondit Bald. *cons. 184. Pater, lib. 2.* Roman. *sing. 503. incip. Textus*, Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 127. num. 15.* vbi *num. 16.* eum eodem Romano, hoc extendit vt locum habeat etiam quando testator in primo testamento reliquit, puta libros, quos habebat, deinde emptis aliis multis confecit aliud testamentum, in quo confirmauit primum quoad legata. Ratio est, quia legata debent intelligi secundùm tempos testamenti, non verò secundùm tempus mortis testatoris, *l. si ita, & l. vlt. in princip. ff. de auro, & arg. leg. l. vxorem 41. §. testamento, ff. de legat. 3.* cum aliis citatis per Menuch. *d. lib. 4. pres. 127. per tot.*

3 LIBRORVM soorum appellatiooe in legato Doctoris, qui babebat libros aliqoos, quos consueuerat commodare scholaribus, non veniunt libri illi vsui scholarium parati, vt soluit Bart. *in l. cum in testamento, ff. de aura & arg. legato*, quem refert Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 162. num. 25.*

APPELL. CXXXIV.

Ligna.

1 LIGNORVM appellatione in legatis continetur arbor venio deiecta, nisi alius testaror senserit, *l. ligni verbo, ff. de legat. 3.* vbi gloss. *verb. deiecta*, Bertazol. *de clausulis instrum. claus. 20. gloss. 9. num. 3.* Pali verò & perticæ in legatis, & venditionibus non continentur, quia in numerum materiæ redigendi sunt, *l pali, ff. de legat. 3. l. pali, ff. de verbor. significat.* faciunt quæ Bart. *in tract. de aluea, vers. stricta ratione, num 9.* & in specie resoluit Bertazol. *de clausulis instrumental. lib. clausul. 26. gloss. 13. num. 6. in fine*, Rebuff. *ad l. carbonum 167. vers. tertio, in fine, ff. de legat. 3. pag. mihi 573.* vbi subdit, quòd si pali præ vetostate sentire non possent nisi ad comburendum, ligni nomine venirent.

2 LIGNI appellatione veniunt omoia, quæ comburendi causa parata sunt, & quæ consuetudo regionis, seu paterfam. pro ligno habebat, *d. l. ligni verbo*, latè Rebuff. *ad l. carbonum, in vers. ex prædictis, cum seqq. pag. 572. & 573.* Franc. de Barry *de success. testati & abintest. lib. 9. tit. 15. num. 4.* vbi quòd ligno legato non continetur lignum paratum ad ædificandum, vel fulciendum, sed tantum paratum ad comburendum, vel ad calefaciendum, nec continetur paratom ad carbones conficiendos, nisi testator calefaceret se carbonibus; item nec paratum ad faces faciendas.

APPELL. CXXXV.

Linea.

1 *Linea appellatione directa, non autem inflexa venit.*
2 *Descendentes soli veniunt lineæ appellatione.*
3 *Transuersales non continentur quando testator dixisset, quòd bona conseruentur in linea ipsius testatoris.*
4 *Transuersales non veniunt quando vocati essent qui sunt ex linea Titij, vel vocata esset linea hæredis, vel linea Titij, seu linea recta.*
5 *Transuersales veniunt vbi vocata esset linea domus hæredis, vel Titij.*
6 *Collaterales veniunt appellatione lineæ quando alias verba essent superflua, vel testator sciebat non posse verificari lineæ vocationem in descendentibus.*
7 *Agnationis lineam vbi testator vocauit, veniunt omnes descendentes, ascendentes, & transuersales agnati.*
8 *Transuersales veniunt vbi linea masculina vocata esset.*
9 *Testator vbi in alio testamento accepit lineam pro transuersalibus, ita, in vltimo testamento dicendum est illum habuisse eundem sensum, & in alio casu, vt n. 10.*
11 *Lineæ appellatione venit linea testatoris, & non hæredis.*
12 *Lineæ appellatione si agitur de transuersalibus, non venit vltra decimum gradum, secus si de linea descendentium.*
13 *Lineæ appellatione veniunt tam masculi, quàm fœmina.*
14 *Descendentes ex fœmina, non veniunt quando vocata esset linea recta.*
15 *Linea vocata non venit fœmina, nec descendentes ab ea, vbi testator tacito, vel expresse habuit mentem conseruandi bona in agnatione.*
16 *Lineæ sub nomine non venit fœmina quando agitur de bonis feudalibus, vel habentibus annexam iurisdictionem, vel dignitatem.*
17 *Nepos ex filio non dicitur de linea testatoris, quando ipse proprias filias exclusit.*
18 *Masculos per lineam masculinam descendentes quando testator vocauit, masculi ex fœminis descendentes non veniunt.*
19 *Fœminæ omnino, & descendentes ab eis essent exclusæ vbi testator habuit sensum conseruandi bona in familia.*
20 *Lineæ paternæ appellatione non veniunt descendentes ex fœmina ab eodem patre procedentes.*
21 *Idem est dicere de linea paterna, & de paterna parte.*
22 *Illegitimi an veniunt lineæ appellatione, & ostenditur.*
23 *Naturales ad fideicommissum non veniunt appellatione lineæ.*

LINEÆ appellatione directa, non autem inflexa continetur, vt post Socin & Corn. resoluit Peregr. *de fideicomm art. 22. num.* 14 Mieres *de maiorat. p. 2. quæst. 6. num* 18 & post Bald Castrens. & alios tenet Aloys. Rcc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. resolut. 238. num. 2.* Giuell. *Dolana decis. 109. num. 10* & fuit dictum in Mediolanen. iurispatronatus 36. Octobris 1617. coram R. P. D. meo Pitouano, impressa per Viuian. post suam praxim Iurispatronatus *decis. 73. num. 5.* in nouissima impressione. Sic etiam appellatione lineæ venit regulariter linea effectiua vocatorum, Menoch. *cons. 234 num. 8.* Peregr. *de fideicom. art. 22. num. 24. cum seqq.* Fusar. *de substitut. quæst. 345. num. 1. cum seqq.* Rota apud Paul. de Rubeis *decis 97. n. 7. tom. 3. diuers. aliàs p. 7. recent.* 1

LINEÆ appellatione eontinentur soli descendentes omnes, Anch. *cons. 95. n. 7.* Socin. sen. *cons 33. num. 9. & 10. lib. 3.* Socin. iun. *cons. 97. num. 66 lib. 2.* Dec. *cons. 365. col. 3. & cons. 379. num. 4. & 5.* Ruin. *cons. 98. num. 4. lib. 1. & cons. 49. num. 6. & cons. 153. num. 10.* 2

num.10. & *conf.109.num.3. lib.2.* & *conf.23.col.3.* & *conf.24.lib.3.*Patil. *conf.40. num.1. lib. 2.* & *conf. 74. num.32. lib.3.* Crauet. *conf. 250. num. 5.* Brun. *super statut.exclus.fæmin.art.12.quæst.19.col.1.* & 2. Griuel. *Dolana dec.109.num.12.* vbi quòd continetur agnatio, & cognatio, Capic. *decis.159.num.6.* Præt. *de interpret.vltim.volunt. fol.291. num. 41.* & *seq.* & *conf.59. num.14.lib.1.* Cephal. *conf.313.num.59.* & 60. Menoch. *conf.233.num.15.cum multis seqq* & *conf.234. num.7. cum seqq.* & *conf. 326. n.6.* & 8. & *conf. 633. num. 11.* & *conf.732. num.43.* & *conf 926. num 14.* vbi etiam quod in primogenituris, vocata linea intelligitur de linea effectiue, & *conf.957.num.9.cum seqq.* & *con. 982.num.8.* & *conf. 1177.num.9.* & *de præsumpt. lib.4. præs.88.num.11* Peregrin. *conf.11. num.1.* & 6. *lib.2.* & *conf.57.num.8.lib.5.* & *de fideicomm. artic. 22.num.24.* Fusar. *de substitut. quæst.345.num.1.* Rot *decis. 226. num.3.apud Farinac.part.2.recent.* Rota *dict. conf.97. num.8.*

3 Quorum opinio eo maximè procederet quando testator dixisset quòd bona conseruentur in linea ipsius testatoris, nam transuersales, non continerentur, Ruin. *conf. 153. num. 11. lib. 1.* Hieron. Gabr. *conf.132. num.60.lib.1.* Peregr. *conf 57.num. 9. lib. 5.* Menoch. *conf.233.num.2.* & *d. præs. 88. num. 21. in fine*, quos refert & sequitur Fusar. *d.quæst.345. num.6.*
4 vbi *num. 9.* subdit etiam transuersales non veni e quando vocati essent qui sunt ex linea Titij; vel quando vocata esset linea hæredis, vel linea Titij, Capic. *decis.159. num.6.* Præt. *de interpret. vltim.volunt. fol.291. num.41.* Menoch. *conf. 914. num. 1. vel* denique quando vocata esset linea recta, Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol. 293. num. 71. circa med.* & *conf.32. num.2. cum seqq. lib. 1.* Cephal. *conf.510.* Menoch *conf.316.num.81.cum seqq.* refert Fusar. *dict. q.345.n.12.*

5 Limita primò quando vocata esset linea domus hæredis, vel Titij, quia tunc & transuersales venirent, Menoch *conf.324. num.12.* Fusar. *d. quæst. 345. n.11.* & 14.

6 Limita secundò quando alias verba essent superflua, vel testator sciebat nõ posse verificari lineæ vocationem in descendentibus, quia tunc & collaterales comprehenderentur, Crauet. *conf. 659. n. 6.* Menoch *dict.præs.88. num.11. in fine*, Fusar. *d.q.345. num.13.*

7 Limita tertiò quando testator vocasset lineam agnationis, quia tunc omnes ascendentes, descendentes, & transuersales agnatos comprehendit, Menoch. *conf.427. num.16.* & *conf.463. num. 12. in fine*, & *conf. 924. num.1.cum seqq.* Peregr. *conf. 11. num. 16. vers. allegata autem, lib.2.* Fusar. *d.quæst.345. num.17.*

8 Limita quartò quando vocata est linea masculina, nam tunc etiam transuersales venire scribunt, Præt. *de interpret. vltim. volunt. fol. 290. numer. 39.* & 43 Menoch. *consil. 463. numer. 12.* Fusar. *dict. quæst.345. num.18.* vbi *num. 19.* intelligit nisi vocati essent descendentes masculi per lineam masculinam.

9 Limita quintò quando testator in alio testamento accepisset lineam etiam pro transuersalibus, quia & in vltimo testamento dicendum erit eundem sensum testatorem habuisse, Menoch. *consil. 924. num. 16.* Fusar. *dict. quæst. 345.num.10.* vbi tamen *num.21.* obseruat hanc limitationem non esse omnino tutam, quia multi tenent qualitatem appositam in primo testamento non censeri repetitam in secundo.

Limita sextò quando testator plures filios, vel fratres vocauit, cuiusque lineas vocando, & in persona vnius vocauit & lineam transuersalem; quia & in linea alterius præsumendum erit testatorem & de linea transuersali intellexisse, Menoch. *conf. 924. n.18.* Fusar. *d.q.345.n.23.* 10

LINEÆ appellatione venit linea testatoris, & non hæredis, Menoch. *conf 982.num.1.in fine*, Fusar. *d.q.345.n.27.* 11

LINEÆ appellatione, si agitur de transuersalibus, non venit vltra decimum gradum, secus si de linea descendentium, Curt. sen. *conf.52.n.36.* Præt. *de interpret.vlt.vol.fol.291.n.45.* 12

LINEÆ appellatione veniunt tam masculi, quàm fœminæ, ita Corbul. *de iure emphyt. tit. de caduc. ob lineam finitam, n.40.* Cephal. *conf 413. n.18.cum seqq.* & *conf 664.n.23.* Bardell. *conf.66.n.21.* Menoch. *conf. 625.num.9.cum seqq* Peregr. *de fideicom. art.22.n.24.* qui omnes, excepto Peregr. resoluunt quod descendentes ex fœminis dicuntur, & sunt de linea, idem censuit Rot *decis.216.n.3 apud Farin. p.2. recent.* vbi ex Bald. *conf.334. n.10. lib.3.* ait quòd omnes possumus dici de linea Adami. Castill. *contron. tom. 6. c.138. n. 12.* Etiam sub vocatione lineæ rectæ dicitur vocata fœmina. Aguirre *in apolog. p.2. ex n. 261.* Aueod. *ad l 40.Tauri, gloss.9. n.40.* Mierès *de maior. p.1.n.107.n.45* Castill *d.c.138.n.11.* & *n.19. vers. denique.* Valenzuel. *conf.97 n.107.cum seqq.tom.2.* 13

Primò limita quando vocata esset linea recta, tunc enim descendentes ex fœmina non veniunt, Menoch. *conf.326.n.81.* Fusar. *de subst.347.n.7.* 14

Secundò limita quando testator tacitè, vel expressè habuit mentem conseruandi bona in agnatione, nam tunc nec fœminæ nec descendentes ab eis venirent in vocatione de linea, Menoch. *conf.625. n.2* Fusar. *d.q.347.n.5.* 15

Tertio limita quando agitur de bonis feudalibus, vel habentibus annexam iurisdictionem, & dignitatem, nam cùm de iis non sit capax fœmina illa, non veniret sub nomine lineæ, Ruin. *conf.108. n.7.lib.1.* Menoch. *conf.205.n.34.* Fusar. *d.quæst. 347. num.8.* 16

Quartò limita quando testator proprias filias exclusit, quia tunc neptis ex filio non diceretur de linea testatoris, ita Cephal. *conf.413.num.5.* Menoch. *conf.205 n.32.* & *conf 583.num.19.* Peregr. *de fideicom. art.26.n.30.in fine*, Fusar. *d.q.347.n.39.* 17

Quintò limita quando testator vocauit masculos per lineam masculinam descendentes, quia tunc etiam masculi ex fœminis descendentes non venirent, Molin. *de primogen. lib.2.cap. 1. num.69.* Menoch. *conf.801. num.82.* Fusar. *d. q.347. num.32.* Rot. *decis.203. num.5. apud Farin. p. 2. recent.* etiam quòd vocati essent solum descendentes ex linea masculina, Cephal. *conf.239.n.7.* & *conf.581. num.12.* Peregr. *d.art.26.num.4.* & *num.19.in fine*, Fusar. *dict. q.347.n.33.* 18

Sextò limita vbi testator habuit sensum vt bona in familia conseruarentur, tunc enim fœminæ omnino & descendentes ab eis essent exclusi, Crauet. *conf.656.n.8.* Menoch. *conf.379.num.30.* & *conf.625. num.1.* Peregr. *d.art.26.num.19. circa fin.* & *num. 30.* Fusar. *d. quæst.347. num.42.* vbi *num. seq.* dicit quòd sicut è contra quando substitutio non est facta pro conseruandis bonis in agnatione, vel est substitutus is, qui agnationem conseruare non potest, vt pia causa, fœmina veniret. 19

LINEÆ paternæ appellatione non veniunt descendentes ex fœmina ab eodem patre proce- 20

dentes Ruin. *cons.141.num.21.lib.5.* Peregr.*d.art.26.* *in fine,* Fusar.*d.quæst.347.n.49.* Ratio est, quia, vt dicit Curt.iun. *cons.5.n.24.& 29.* per fœminam rumpitur linea paterna, & ab ea incipit agnationis origo, *l.Iurisconsultus, §.agnationis, ff.de gradibus;* est enim fœmina finis propriæ familiæ, *l.pronunciatio, §.fin.ff.*
21 *de verbor. signif.* Adocrte tamen idem esse, dicere de linea paterna & de paterna parte, vt fuit dictum in Mediolanen. iurispatronatus 28. Nouembris 1616. coram R.P.D.Pirouano, impressa per Viuian. post praxim Iurispatronatus, *decis.71.num.3.* & in eadem coram eodem 30.Octobris 1617.*ibid.73.n.4.*

22 Lineæ appellatione veniunt naturales ad fideicommissum, ita Cephal.*cons.391.* Peregr. *de fideicom.art.22.n.80.in fine,* Fusar.*de substitution. q.347.n.1. cum seqq.* declarantes id non procedere in illis casibus in quibus filiorum appellatione non veniunt naturales, dum arguunt à vocatione filiorum ad vocationem lineæ; addúntque spurios, & odibiliter natos non venire in vocatione lineæ, quod etiam tradunt Hieron. Gabr. *cons.195. num.5.vol.1.* Farin *in praxi crim. p.1.q.13.num.52.& seq.& n 73.* quos refert Aloys.Ricc.*in praxi rerum fori eccles.resolut.185.n.2.*

Appell. CXXXIV.

Lis.

1 *Litis appellatione vbi simpliciter profertur in constitutione procuratoris venit lis præsens, & non futura.*
2 *Instantia, & ius venit litis appellatione.*
3 *Litis motæ appellatione venit solùm contestata.*
4 *Litis appellatione venit solùm controuersia iudicialis.*

1 Litis appellatione vbi simplieiter profertur in constitutione procuratoris venit lis præsens, & non futura, *l.item, § sed si, ff.quod cuiusque vniuersitatis nomine,* Ioseph Ludou.*Perus.decis.37.à n. 1.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloss.9 §.5. sub n.21. & 33.* Stephan. Gratian.*discept.forens.cap.145.num.12.cum seqq.* nisi procurator habeat generale mandatum, secundùm Flamin.*de resignat.benefic.lib.9.q.16.n.17.*

2 Litis appellatione venit instantia & ius, secundùm Doct. *in l. postquam litè, C.de pactis,* Pute. *decis.407. num.1. lib.2. in correctis.* Et veniunt lites, quæ per actionem intentatur, Leo *Valent. decis.20. num.33.lib.1.*

3 Litis motæ appellatione venit solùm contestata, *cap.ex parte 30.de verbor.signif.* Bart.*in l.causas, C.de transact.in lect.2.* Marant. *de ordine iud. p.5. tit. & omnia fiant durante instantia, n.64.* Surd.*de aliment. tit.1.quæst.8.n.4.* Cabed. *Lusit. decis.15. num. 10. p. 2.* parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Lusitanor. l.3.tit.20.§.7.n.3.*

4 Litis appellatione venit solùm controuersia iudiciali, *l. causas, vel lites, C. de transaction.* Corn. *cons.267. In hac consultatione, n.18.vers.& licèt appellatione, lib.4.* quem refert Cardin. Tusch. *pract.concl. num.5.lit.L, concl.379.num.1.* vbi *n.4.per l.litis nomen. ff.de verb.signif.* & Abb. *cons.43.Videtur, num.1. lib.1.* subdit quòd litis nomen importat omnem actionem tam personalem, quàm realem.

Appell. CXXXVII.

Maior, Maiores.

1 *Maioris in dubio appellatione intelligitur ætate, nisi verba repugnent.*
2 *Verb. Maior natu, ostendunt disponentem intellexisse de seniore, & ætate maiore.*
3 *Maior masculus vbi vocatus esset. solùm maior nata veniret.*
4 *Maiorum appellatione propriè sumpta, tantùm continetur vltra tritauum.*
5 *Maiorum appellatione non veniunt transuersales quantumcunque sint antiqui, sed solùm ascendentes à tritauo supra.*

Maioris in dubio appellatione intelligitur ætate, nisi verba repugnent, quia verba potius de naturali maioritate, quam de accidentali, vel ficta intelligitur, Alex.*cons.4. Ponderatis, num.2. & 3. lib.5.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. M conclus. 19. num. 3.* Stephan. Gratian. *discept. forens.cap.456.num. 82. & 83.* Rebuff *ad l. 2. ff. de verb.significat. verb. Maior, pag. 23.* Tiraq *in tract. primogen. quæst. 1. num. 11.* quem refero Ego ipse *in collect. ad cap. quoties 5. num. 3. de testib.* Vnde si maior de domo vocetur, intelligitur de maiori ætate, non diuitiis, nec dignitate, vt per text. *in l si pater, in fine, ff.de adopt. & in l.eum qui, in princip. ff.de interd.& releg.& in l.semper, in princ ff de iure immun. & in cap. maior. 34. quæst. 1. & in dict. cap. quoties,* resoluunt Paris.*cons.19.num.125.& cons.93. num.31. lib.2.* Ioan. Lecer. *in tract.de primogen.lib.1. quæst.2.* Tiraq.*dict.quæst.1.num. 10.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 8. tit. 10. sub num. 1.* Sim. de Prætis *de interpret.vltim.volunt.fol.329.num.74. circa fin.& fol.334. num. 18.* Menoch.*de præsumpt. lib. 4. præs. 92. num. 1. & cons. 211. num. 26. & cons. 220. num. 118.* Alex. Raoden. *de analog. lib. 1. cap. 15. num.267. & 269.* Peregrin. *cons. 47. num. 16. lib. 2.* Honded. *cons. 70. num. 12. lib. 2.* Fusar. *de substitut. quæst.183.* Anton.Monach *Florent. decis.71.num.28.* Ego ipse *in collect. ad dict.cap. quoties, num. 4.* Quæ 2 quidem opinio sine dubio procederet quando vocatus esset opinio sine dubio procederet quando vocatus esset maior natu; nam hæc verba, *maior natu,* ostendunt disponentem intellexisse de seniore, & ætate maiori, *cap. lex est 2. l. qui cum maior, natu. ff oper. libert. §. minorem, Instit. de adopt.* Socin. sen. *cons.252.num.4.lib.2.* Paris.*cons.19.num.12. cum seqq. lib.2.* Tiraq.*d. quæst.1.in fine,* Honded. *dict. cons.70. num. 13. lib. 2.* Prout etiam procederet si vocatus 3 esset maior masculus, quia solùm maior natu veniret vt resoluunt Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt.fol.329.num.74.in fine,* Fusar.*de substitut. q.356. num.8.*

Maiorum appellatione propriè sumpta, 4 tantùm continetur vltra tritauum, Oldrad. *cons 25. Thema tale est, ver.maiorum.* vbi *in vers.ad secundum,* subdit quòd etiam verificatur in patre & auo, Angel. *cons.268.Statutum Dalmatiæ, in princip.* vbi dicit hoc verum de propria significatione, quia propriè ascendentes supra triauum dicuntur maiores, tritauus verò & alij deinceps dicuntur parentes, refert Card. Tusch.*d.tom.5.lit.M.conclus.21.num.1. & 2.* Rebuff. *vbi suprà, verb.maior, vers.secundo.*

Maiorum appellatione non veniunt trans- 5 uersales quantumcunque sint antiqui, sed solùm

ascendent

ascendentes à tritauo, *supra l Iureconsultum.ff. de gradib.* Alex.*con.4.col.1.lib.4.* Card. Tusch. *d.conclus.21.num.5.*

Appell. CXXXVIII.

Malefactores.

MALEFACTORVM appellatione indefinitè à
12 statutis veniunt omnes vniuersaliter Alberic.
in tract.statut.part.2.quæst.121.num. 11. Sebast. Medic.*de regul.iuris, reg.2.n.76.*

Appell. CXXXIX.

Maritus.

MARITI appellatione in materia fauorabili venit sponsus de futuro, secus in materia odiosa, *l.non fine,* vbi Cyn.*C.de bonis quæ liber.* Sanch. *de Matrim. lib.1.disp. 1. num.2. vers.sed hoc sanè,* vbi *num.4.* declarat optimè quando dicatur dispositio fauorabilis, & quando odiosa, & quamuis Couar. *de sponsalib.p.2.cap.1 in initio, n.2.* Gutier.*de iuram.confirm.p.1.cap.51.n.2.* Matien.*l.fin.glass.6.n.1.tit.2.lib.5. nouæ Recop.* tenuerint omnia Iura loquentia de matrimonio, & de marito, & vxore, accipienda esse quando matrimonium per verba de præsenti, contractum est, quamuis copula sequuta minimè sit; tamen ipse Sanch.*vbi supra num.* 3. post Panorm. *in cap.tertio loco, in fine,* & *ibi* Felin.*num.4 de præsumpt.* Alex. Carrer.*lib. 5.de sponsalib.cap. 5.* Anton. Cuch. *lib.5.instit.maior.tit.10.num.8.& 9.* Auendan.*resp.10. num. 3.* meritò distinguit inter materiam fauorabilem, odiosam, aut indifferentem, ita vt materia fauorabili veniant sponsalia & sponsa, matrimonij, seu mariti appellatione; in odiosa verò nomine mariti, vxoris, vel matrimonij, non veniunt sponsalia contracta per verba de præsenti, nec sponsi, ipsi de præsenti ante consummationem, in materia denique indifferenti veniunt qui contraxerunt per verba de præsenti, siue consummauerint matrimonium, siue non, non autem comprehenduntur sponsi de futuro.

Appell. CXL.

Marmor.

MARMORIS appellatione in legatis non continetur marmor sculptum, *l.heres §.1.ff.de legat.3.l.1.de auro & argento leg.* Riminald. *cons. 25. n.31.* Natt.*cons.86.n.1.lib.4.*

Appell. CXLI.

Masculus.

1 *Masculi vbi vocantur ad fideicommissum, vel aliam dispositionem, non veniunt fœminæ, imo censentur exclusæ.*

2 *Masculi ex fœminis excluduntur quando vocantur masculi ad fideicommissum, vel aliam dispositionem.*

3 *Limita vbi cessat ratio agnationis conseruandæ, vel quando vocati essent masculi quicunque.*

MASCVLORVM appellatione quando illi vo- 1
cantur ad fideicommissum, vel aliam dispositionem, non veniunt fœminæ, imò censentur exclusæ, iuxta reg. *l.cùm prætor, ff.de iudic.l. Gallus §. nunc de lege. ff. de liber. & posthum.* Rimin. iun. *cons. 371.n.6.& 7.* Menoch. *cons. 1099. num. 20.* Cardin. Tusch.*practic.conclus.tom.5. lit. M. concl. 102. à princip.* Fusar.*de substitut.q.311.num. 12.* Ratio est, quia vocatio masculorum non fit alia ratione, nisi pro conseruandis bonis in agnatione, Card. Mantic. *de coniect.vltim. volunt.lib.9.tit.15. num. 2.* Rimin. iun. *cons. 457. num. 9. lib. 4.* Sim. de Prætis *de interpr. vltim.volunt.fol.287.num.5.* Cephal.*cons. 16.num.44.* Hieron. Gabr.*cons.97.num.14.lib.1.* Peregr. *de fideicom.art.25.num.47* Menoch *cons.205.num.13.* Surd. *cons.96.num.30.* Honded.*cons.70 num.39 lib.1.* Card. Tusch *d.concl.102.num.1.* Rot.*decis.567.num.2.p.2.in posthum. Farin.* aliàs *p.4.recent.& decis. 780. n. 3.p.1. etiam in posthum.* aliàs *p.3.recent.*

Amplia vt etiam hoc casu excludantur masculi 2
ex fœminis, vt per *l.1.in fine, & l.immunitates, ff de iure immunit.* vbi priuilegia immunitatis concessa descendentibus masculis non transeunt in masculos ex fœminis, resoluunt Ruin.*cons 167. numer. 6. lib.2.& cons.49 num. 2. vers.sed tamen, & cons. 120. num.8.& 9.lib.1.* Socin.iun.*cons.69 n.28.& cons.116. lib.3.* Alciat.*cons 96.num.33.cum seqq.* Natt.*cons.187. num.9.* Tiraq.*de iure primog.q. 13. num. 6.* Mathesil. *pag.128.*aliàs 131.Cremens.*sing.20.* Crauet.*cons.222 col.vlt.* Buisat.*cons.218 num.92* Cardin. Mantic. *de coniect.vltim.volunt.lib.11.tit.15.num.2.& de tacit. & ambig.convent.lib.23.tit.13.* Laderch Imola *cons.153. per totum*, Decian *cons.127. num. 15. lib. 3.* Hippol. Rimin.*cons.313.num.31.& cons.782. num. 42.* Sfortiæ Odd. *de compend.substit. p. 6. art.4.num.4 & cons.61 num.43.* Molin.*de primog.lib.3.cap.5 num. 27.& 45.* Christophor. Thoruiel.*cons.32.per totum*, Ant. Gabr. *commun. tit.de substitut.concl. 2. in fine*, Menoch. *de præsumpt.lib.4.præs.91.num.5.& cons.172.num. 12.& cons.321.n.136.& cons.1151.n.16.& cons. 1177.n. 11. cum seqq.& cons.1228.num.30 & cons.1129.num. 16. cum seqq.* Hieron. Gabr. *cons.116.num.3. lib. 2.* Surd. *cons.317.n.7.* Crass.*in §.fideicommissum, q.35.num. 3.* Alex. Trentacinq.*de substitut p.4.cap.7.n.10.* Intrigl. *in simili tract.cent.3.q.58.num.6.& q.85.n.5.* Thesaur. *Pedem.decis.188.num. 23* Anton. Monach. *Florent. decis.52.* Gall *de except.sæcess.tit.4.except.27.num.80. p.2.* Rustic.*in l.cùm auus.lib.6.cap. 16. ff. de cond.t. & demonstrat.* Card. Tusch *d.concl. 102. num. 8* Rota *decis.221.num.2.p.1.in posthum.Farin.* Ludou. Molina *in Iuris allegatione pro Rege Catholico Philippo ad successionem Regnorum Portugalliæ n.8* quę allegatio cum non reperiatur, ideo eius verba subnectam. *Vlterius in confirmatione, & pro extensione eorum quæ dicta sunt, aduertendum est, quòd in quacunque dispositione, quæ agnationem non respicit siue vltimæ voluntatis ea sit, seu inter viuos, vbi masculi ad successionem inuitantur, masculi, licet ex fœminis procedant, censentur vocati quin tales verè masculi sunt, & tanquam masculi succedunt, non habita consideratione ascendentium;* quòd sic tenent Ancharan.*cons.339.col.3. & 4* Paul.de Castro *in l.1. C.de condit. insert. num. 3.in fine*, dicens quòd *in materia indifferenti, quæ tam masculis, quam fœminis conuenit, appellatione masculorum comprehenduntur masculi ex fœminis nati.* Idem sequitur

Aretin.n.52.ad fin.& n.53.& Socin. num. 59. in d. l. Gallus, §.1.nunc de lege Vellera, Corn.conſ. 146.lib. 5. n.5.& 6.Iaſ conſ.117.col.5.num.1.lib.4. Ruin.conſ.49. lib 1 n.5.& 3.cum ſeqq. Deci. conſ.303.n.8. Peralta in l.cùm pater, §.filia.ff.de legat.2.n.64.pag.335.& habetur in tract.de primog. Hiſp.lib.3.c.5.num.48. Auguſt. Beroi.conſ.150.per tot.maximè n.23. lib. 5. Et quamuis contrariam opinionem probet Specul.tit.de emphyt.§.nunc aliqua, verſ.146.quaritur 173. quem ſequi videtur Iaſ.in d § nunc de lege Velleia, num.16.cum aliis quæ congerit Tiraq. de primog.q.12. num. 12. & q.13.num. 6. hi tamen omnes ſunt intelligendi, vbi diſpoſitio, de cuius interpretatione agitur, agnationem reſpicit, prout ipſi loquuntur, &c.

5 Declara ampliationem, vt non procedat quando ceſſat ratio agnationis conſeruandæ, vt quia fideicommiſſum ſit conſtitutum ab extraneo, vel à muliere, vel initium habuit à fœmina inſtituta, quia tunc maſculus ex femina veniret, ita Ruin.conſ.110. n.23.verſ.quo verò, lib.1. Socin.iun.conſ.5.n.11. & 56. lib.3.Rimin iun conſ.347.n.27.& 28. Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.8.tit 8.n.50.& 75. Molin.d. cap. 5. n.49. Surd.conſ. 304.n.14.Rot.deciſ.150.n. 2.p. 2. diuerſ. Pereg.in tract.de fideicommiſ.art.26. num. 27. & conſ.5 n.13.lib.1.& conſ.1.n. 33. lib. 5. Menoch. conſ. 801.n.38.cum ſeqq.Gall.d.except.27. n. 82. cum ſeqq. Ruſtic.d.cap.16.n.25. Card. Tuſch. d.conc.105.n. 10. Rota in Spoletana hereditatis 11. Martij 1613.coram Patriarcha Manzanedo, impreſſa per Farin.deciſ.463. n.8.p.1.recent.& nouiſſimè in Florentina fideicommiſſi de Cambiis 9. Iunij 1627.coram R.P. D. Dunozetto, in fine. Vel quando vocati eſſent maſculi quicunque propter illam dictionem vniuerſalem, Ruſtic. d. 4. cap.6.n.23.cum ſeqq.

4 Declara etiam, appellatione maſculi venire maſculum ex fœmina quando ſuccedit ex perſona ſua, & non per repræſentationem, quia vbi ſuccedirur ex perſona propria, debent conſiderari ſucceſſores, vt tales, non vt filij talis, neque vlla ratio habetur deriuationis maſculinitatis, Iacob. Rayner.& Cyn.in auth.poſt fratres, C.de legit.hered.Iaſ.conſ.115.Praſens, n.4.col.5.verſ.ſecundò principaliter moueor, & verſ. ratio ergo, lib.4.Tiraq.de primog.q.10.num.25.Ludou.Molina in d.Iuris alleg.num.41.

APPELL. CXLII.

Maſſaritiæ.

1 *Maſſaritia idem important quod ſupellectilia, & ideo Maſſaritiarum appellatione veniunt quacunque continentur appellatione ſupellectilis.*
2 *Supellectilis appellatione veniunt omnia parata mobilia ad vſum communem patrisfamil.*
3 *Maſſaritia, mobilia, ſupellectilia, & ſulcimenta ſunt nomina appellatiua.*

1 MASSARITIARVM appellatione continentur ea, quæcunque continentur appellatione ſupellectilis, & è contra; Maſſaritiæ enim idem important quod ſupellectilia, Abb. conſ. 88. num.5.lib.2.incip.Caſus in facto, Dec.conſ.492.Card. Tuſch.pract.concl.tom5.lit. M.concl.105.num.1. & 6. Ange. Aretin.in tract de teſtament. gloſſ. 39. num. 1. Durand.de arte teſtandi, in tit.de legat.cant.53. in fin. 2 Menoch de praſumption.lib.4.praſ.160.num.1. Appellatione verò ſupellectilis veniunt omnia parata mobilia ad vſum communem patrisfam. l. 3. cum ſeq.ff de ſuppellect.leg. Abb.conſ.88.in princip verſ. ſed hoc non obſtante, lib. 1. vbi quòd veniunt lecti, calcitræ, capſæ, ſcamna, & ſimilia Et quod nomen Maſſaritiarum, mobilium ſupellectilium, & fulcimentorum ſint nomina appellatiua collectiua, reſoluit Rimin.iun.conſ.216.n. 84. vbi n. 81. ſubdit quòd ſupellectilem ſuam appellant homines bona ſua mobilia. Alia vide in verb.Supellectil s, appell.555. 3

APPELL. CXLIII.

Mater.

1 *Auia continetur matris appellatione, quoties ponderatur naturalis affectio.*
2 *Matris appellatione non continetur auia in odioſis.*

MATRIS appellatione continetur auia quoties ponderatur naturalis affectio, quia procedunt per eandem rationem, l.iuſta, ff.de verb. ſignif. l Neſennius.ff.de negot.geſtis, Alex.conſ.198. Perſpectis, n.3.lib. 6 vbi n. 4. ait ideò ſtatutum excludens matrem, excludere etiam auiam maternam, refert Card. Tuſch.practic.concluſ.tom.5. lit. M. concl.108. num.1. & 5. Rebuff. in l.iuſta interpretatione 201. col 2. ad med.ff de verb. ſignif. Surd de aliment. tit. 6. quaſt. 8. num.14.& 16. Stephan. Gratian.diſcept.forenſ.tom.3. c.977.n.5 Decian conſ.13.n.5.vol.3. 1

MATRIS appellatione non continentur auia in odioſis, l.lege Iulia, §.1.ff.de ritu nupt Alexand.d. conſ.198.n.4.verſ.& ſimiliter, Card. Tuſch. d.concluſ. 108.n.3. Angul.ad leg. Meliorat.l.1.gloſſ.1.n.5. 2

APPELL. LXLIV.

Matrimonium.

MATRIMONII appellatione propriè non veniunt ſponſalia, ſed matrimonium per verba de præſenti contractum, quamuis copula ſequuta, minimè ſit, Couar.de ſponſalib.p.2.cap.1.in initi.n.3. & 4.Cald Pereira in l ſi curatorem, verb.laſis, n.128. C.de in integ.reſtit.minor. Gutier.de iuram.confirm.p.1. c.51.n.2. Marien. l. fin.gloſſ.6.n.1.tit.5.lib.5. noua Recopil. Verùm Sanch. de matrim.lib.1.diſp. 1. n. 3. ſic diſtinguit, aut materia eſt odioſa, aut fauorabilis, aut indifferens: ſi eſt odioſa, appellatione Matrimonij non veniunt ſponſalia contracta de præſenti ante conſummationem: ſi eſt fauorabilis, comprehenduntur etiam ſponſalia de futuro; ſi verò eſt indifferens, veniunt ſponſalia contracta per verba de præſenti adhuc ante conſummationem, non autem per verba de futuro, & citat Panor. in cap.tertio loco, in fine, vbi Felin.num.4. de praſumpt. Alex. Carrer. lib.5.de ſponſalib.cap.5. Anton. Cuch.lib.5.inſtit.maior.tit.10.n.8.& 9.Auendan.reſp.10.n.3.

APPELL. CXLV.

Melioramenta.

MELIORAMENTORVM, ſeu meliorationum appellatione propriè veniunt ea, per quæ

quæ res efficitur melior, dummodo rei ita sint affixa quod efficiantur pars rei, vt per Boër *decis.44. n.6.* Menoch. *conf.64. num.3. & 6.* obseruantes quòd ea quæ non sunt affixa, neque incorporata, prout perticæ, postes, & similia, potius dici debent instrumenta rei, quàm melioramenta, refert Card. Tusch. *practic.concl.tom.3 l.s.M, concl.174 n 3 & 6.* Vnde fit vt melioramentorum, seu meliorationum nomine veniant ædificia per dominum & possessorem facta, tuguria, reputationes necessariæ, disboscationes agrorum, & syluarum, plantationes oliuetorum, vinetorum, & omnium eorum, quæ durationem habent: sic in erigendis, & plantandis salicibus, & cæteris arboribus impensium melioratio dicitur, in fossatis aggeribus, propagationibus vitium, & quorumcunque fructuum, quemadmodum in his, & aliis casibus in variis causarum figuris responderunt Neguzant. *de pignorib. p.5. memb.4. num.11.* Menoch. *re-* 1 *med.15. rec. up.quæst.39.num.*500 Valasc. *de iure emphyt. quæst.25.n.13.cum seqq.* Federic. Scot. *cons 5.* Rimin. iun. *cons 242.num.1. lib.3.* Roland. *consil. 28. num.1. lib.1.* Caualcan. *decis.44.n.59 p.1.& decis.32.num.39. p.1.* Ioan. Garc. *de meliorat.& expensis, c.1.n.8.& 9. & c.15.à n.1.*

Appell. CXLVI.

Membrum.

1 *Membrum propriè dicitur omne id, quod in corpore nostro distinctum habet operationem.*
2 *Digitus non continetur membri appellatione.*
3 *Dentes non veniunt membri appellatione.*
4 *Auricula siue cartilago auris non venit appellatione membri.*
5 *Mamilla fœmina venit appellatione membri.*
6 *Barba hominis non venit appellatione membri.*

1 MEMBRI appellatione venit propriè illud per quod corpus mouetur ex proprio membri officio; nam omne id, quod in corpore nostro distinctam habet operationem, illud propriè dicitur membrum, putà oculus, aures, nasus, lingua, manus, atque pes, quorum propriè operatio respectiuè est videre, audire, odorare, gustare, tangere, & ambulare, Aristot. *de Meteor.* Bart. *in l.publicorum, num.13.ff.de publican.* Bald. *in l.reos, num.5.de u.cusat.* Clar. *§.fin.quæst.69.num.3.& 16.* Plac. *de delict. lib. 1. cap.25.num.4.* Couar. *in Clem si furiosus, p.3. in initio, n.8.* Iacob. de Graff. *in aurea decis.lib.2.cap.26. n.4.* Henriq. *in sum.lib.14.cap.8.§.1* Nauar. *in man.cap.27. num. 296. vers. secundò dico,* Caball. *resolut. crimin. casu 136. num.16.* Farin. *in praxi crimin.p.1.quæst.19. n.24.cum seqq.* Aloys Ricc. *in praxi aurea, resolut.67.* Bellet. *disquis.clerical. p.1. tit. de disciplina cleric.§.5. n.89.* Campan. *in diuers.Iuris Canonici, rub.11. cap.17. num.111.* Card. Tosch. *practic. conclus. tom.5. lit. M. concl.185.num.1.* Ego ipse *de officio,& potest. Episcopi, p.2. alleg.32.n.11.*

2 MEMBRI appellatione non continetur digitus, ille enim non est propriè membrum nostri corporis, Bart. *in l.2.num.13 ff.de public.iudic.& in l.non sunt liberi, ff.de statu homin.& cons.*201. *Quæritur nunquid, lib.1.* Felin. *in cap. Ego N. post num. 1.de iureiur. & in c.cum illorum, n.4.de s.ntent. excom.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rub.1. §.5. vers. per hæc quidem,* Nauar. *cons.1.n.1. de corpore vit. in nouis,* Sayr. *in floribus de...sub eod.tit.dec.2.* Clar. *d. quæst.69. num.3.* Rub.

Alex *cons.83.* Henriq. *dict.lib.14. cap.8. § 1. in med.* Ægid de Coniock *de Sacrament.disp.18.dub.8. n. 65.* Farin. *d.quæst.19.n.24.* Aloys Ricc. *d.resol. 67. num.3.* Bellet *d.§.5.n 90.* Campan. *d.cap.17. n.110.* Ego ipse *d.alleg.41.n.19.* Card Tusch. *d.concl.185. num.1.* hinc resoluentes quod statutum puniens abscindentem membrum, non habet locum in eo, qui abscindit digitum.

3 MEMBRI appellatione non veniunt dentes, Farin. *fragment.crimin. p.1. lit.C, num. 375.* Ego ipse *d.alleg.42. num. 36.* Campan. *in diuersorio Iuris Canon.rub.11.cap.17.nu.96.* quia non habent proprium & distinctum officium, Marian. Socin *in cap.ad audientiam, num. 200. de homicid.* nouissimè Narbona *de ætate ad humanos actus requisitus. ann.1.quæst.13. num.13.*

4 MEMBRI appellatione non venit auricula, siue cartilago auris, cum necessaria non sit auditui, sed est potius tutela, & ornamentum auris, Borgas. *d. irregul.tom 1 quæst.3.n.24. vers sed videtur.* Couarr. *in Clem. si furiosus, p.3.in initio, num.8. vers.primum,* Nauar. *in man.cap.27. num.223. vers.septimo infertur,* Henriq. *lib.14.cap.8.§.1. in princip.* Aloys Rice. *dict. resolut.67.n.2.* Bellet. *d.§.5.num.60.in fine,* Campan. *in diuers. Iuris Canonici, rub.12.cap.17 num.50.* Ego ipse *d.alleg.41.num.39.* Contra Sot. *de Iustit.lib.1.quæst.1. art.1.* Maior. *de irregular. lib.1.cap 25. num 5.* Farin. *d. lit.C. num.475.*

5 MEMBRI appellatione venit mamilla fœminæ, quælibet enim habet per se officium distinctum, sicut quilibet oculus, secundum Bald. *in l. data operu, num 75. C. qui accusare non possunt,* in terminis Aloys. Ricc. *d.resolut.67.n.4.* Mari. Socin. *in d.cap.ad audientiam, n.197.de homicid.* Farinac. *d.lit.C, num.373.* secus dicentes de mamilla hominis, contra Sayr. *de censur. lib 7. cap.5.num.18.* existimantem mamillam fœminæ non esse membrum, & consequenter non contraxisse irregularitatem dictam mamillam abscindentem.

6 MEMBRI appellatione non venit barba hominis, Mari. Socin. *in cap. ad audientiam, num.201. de homicid.* vbi quòd siue barba accipiatur pro pilis, siue pro mento, neutro casu potest dici membrum instrumentale, sed solùm formale, refert Farin. *dict. lit.C.num.374.*

Appell. CXLVII.

Mendicantes.

1 *Mendicantium appellatione de Iure communi, & antiquo veniunt Prædicatores, Minores, Eremitæ S.Augustini, & Carmelitani.*
2 *Mendicantes, exceptis Minoribus de Obseruantia & Capucinis, possunt ex dispositione habere reditus, & possessiones in communi, licèt ex regula & Constitutionibus à Sede Apost. approbatis illis interdicta fuissent.*
3 *Mendicantium priuilegia retinent Ordines Mendicantes, ac proinde non liberantur Iuribus loquentibus de Mendicantibus, licèt priuilegio habiles facti sint ad habendu bona in communi.*
Inter Mendicantes annumerantur:
4 *Seruitæ,*
5 *Minimi,*
6 *Iesuati,*
7 *Patres Societatis* IESV,
8 *Carmelitæ Discalceati.*

9 *Mendicantium appellatione veniunt omnes alij Ordines, qui poſt quatuor priores à Sede Apoſt. inſtituti ſunt.*

10 *Suſpenſio lata in Superiores Ordinum Mendicantium, admittentes ad profeſſionem ante annum nouitiatus, extenditur ad Mendicantes poſtea creatos.*

11 *Fratres, quibus eſt conceſſa facultas transeundi ad non Mendicantes, ſi non inuenerint Mendicantes, qui eos vellent admittere, non ſatisfaciunt ſi apud Mendicantes olim inſtitutos non admittantur, niſi admitti quoque tenent apud denuò tales creatos.*

12 Clem.1. de Regularib. *dum ſtatuit profeſſos Ordinum Mendicantium ad non Mendicantes, etiam de licentia Sedis Apoſt. transeuntes, non poſſe habere vocem in Capitulo, Perocatus, &c. comprehendit Mendicantes etiam poſtea approbatos.*

13 *Moniales Ordinum Mendicantium, non comprehenduntur ſub diſpoſitionibus loquentibus de Mendicantibus.*

Participant de priuilegijs Mendicantium:

14 *Canonici Regulares Lateranenſes,*

15 *Canonici Regulares S.Saluatoris.*

16 *Canonici ſeculares S.Georgij,*

17 *Canonici Regulares S.Crucis Conimbricenſis,*

18 *Monachi Caſſinenſes,*

19 *Monachi Vallis Vmbroſæ,*

20 *Monachi Camaldulen.*

21 *Monachi Ciſtercienſes,*

22 *Monachi Ciſtercienſes reformati,*

23 *Monachi Cœleſtini,*

24 *Monachi Sylueſtrini,*

25 *Monachi Congregationis B. Mariæ Montis Virginis,*

26 *Monachi S.Baſilij,*

27 *Promonſtratenſes,*

28 *Fratres S.Spiritus in Saxia,*

29 *Carthuſienſes.*

30 *Fratres S.Hieronymi Hiſpaniarum,*

31 *Fratres Eremitæ S.Hieronymi de Piſis,*

32 *Fratres S.Hieronymi de Feſulis,*

33 *Fratres Cruciferi,*

34 *Fratres Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis,*

35 *Fratres S.Mariæ de Mercede,*

36 *Fratres Militiæ Ieſu Chriſti,*

37 *Theatini,*

38 *Clerici Regulares de Sommaſchia,*

39 *Clerici Regulares Minores,*

40 *Clerici Regulares miniſtrantes infirmis,*

41 *& Clerici Regulares ſcholarum piarum.*

1 MENDICANTIVM appellatione de Iure communi & antiquo veniunt Prædicatores, Minores, Eremitæ S. Auguſtini, & Carmelitani, de quibus fit mentio *in cap.vnic.§. ſanè, de relig. domib. lib.6.* ſicuti docent Lap. *alleg.* 44. gloſſ. *verb. quolibet, in Clem.1.de Regularib.* Iſidor. Moſcon. *de maieſt. militantis Eccleſiæ, lib.1.p.4. cap.1.de Regularib. verſ. Mendicantes, pag.514.* Zerol. *in praxi Epiſcop.part.2. verb. Mendicantes pag.mihi* 67. Azor. *inſtit.moral.p.1. lib. 12. cap. 23. quæſt. 2.* Ludou. Miranda *in man. Prælatorum, tom.1.quæſt.11. art.6.* Galganet. *de Iure publico, lib.3.tit.41.* & alij plures, quos refero Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.3.alleg.77.num.16. ſecundùm Lugdunen.impreſſionem.*

2 Quamuis Mendicantium nomine de Iure ij tantùm comprehendantur, quibus ex regula, vel Conſtitutionibus interdictum eſt habere in communi
redditus & poſſeſſiones, iuxta text. *in cap.vnic. §.confirmatos, de relig. domib.lib.6.* ſi hæ conſtitutiones à
Pontifice ſint approbatæ, vt intelligit Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.6.cap.7.num.4.* tamen ſi ex diſpen-
ſatione habeant redditus & poſſeſſiones in com-
muni, (prout iam hodie diſpenſatum eſt cum omni-
bus Mendicantibus, præter Minores de Obſeruan-
tia, & Capucinos, in Concil. Trident. *ſeſſ.25.de Re-
gularib.cap.3.*) etiam tunc retinent quoad alia omnia 3
priuilegia Mendicantium, ac proinde non liberan-
tur Iuribus loquentibus de Mendicantibus, prout
tradunt Rebuff. *in concord. rub. de Reg. ad Prælat. nomin. facien. verb. Mendicantibus, verſ.ſicuti illi,* Fr.
Emman. *quæſt.Regul. tom.1. quæſt.52. artic.15. ad fin.*
Mandoſ. *ad reg.23.Cancell. quæſt.4.num.4. cum ſeqq.*
vbi *num.5.* declarat niſi priuilegium diſpenſans, vt
ij Religioſi habeant redditus in communi, con-
tineret expreſsè eius in poſterum non fore Men-
dicantes.

Præter ſupradictos quatuor Ordines, qui verè, &
Iure communi inſpecto Mendicantium nomen
ſortiti ſunt, alij ex particularibus priuilegiis verè
inter Mendicantes annumerantur, quidam verò de
priuilegiis Mendicantium participant, de quibus
diligenter Aſcan. Tamburin. Vallis Vmbroſæ Mo-
nachus, in ſuo tract. de Iure Abbatum, cæterorúm-
que Prælatorum tam ſæcularium, quam Regula-
rium Epiſcopis inferiorum, *tom.1. diſp. 17. quæſt.1.*
vbi multa circa hanc rem notatu digniſſima cu-
mulauit.

Serui igitur B. Mariæ inter Mendicantes annu- 4
merantur in Conſtit. Pij V. quæ incipit, *Romanus
Pontifex*, ſub die 1. Octobris 1568. quæ eſt 44. in
ordine Bullarum eiuſdem Pont. in Bullario nouo,
num. 2. pag. 240. referunt Fr. Emman. *quæſt. Regul.
tom.1.quæſt.55.art.3.* & Eraſm. à Cochier *de iuriſdict.
Ordin in exemptos p.1. q.17.n.16.*

Minimi S.Franciſci de Paula ſimiliter inter Men- 5
dicantes annumerantur à Sixto IV. *in conſtit. 5. in
Ordine, tom.1.* Bullarij noui, & à Pio V. in ſua Con-
ſtit.incip *Apoſtolicæ Sedis benignitate,* ſub die 9. No-
uembris 1577. in Bullario nouo *tom. 2. Conſtit. 49.
eiuſdem Pont.pag.344.*

Ieſuati Congregationis S.Hieronymi, verè com- 6
prehendi inter Ordines Mendicantium, eorúmque
gratiis, & indultis perfrui, declarauit idem Pius V.
in ſua Conſtit.incip. *Romanus*, ſub die 19. Nouem-
bris eiuſdem anni 1567. in Bullario nouo, *tom. 2.
pag.145.* referunt Fr.Emman. *d.tom.1.quæſt.55.art.4.*
& Azor. *d.p.1.lib.12.c.13.q.2.*

Societatis IESV Patres inter Mendicantium 7
Ordines comprehendi voluit idem Pius V. ſua
Conſtit. incip. *Dum indefeſſa*, ſub die 7. Iulij 1571.
vt referunt Hieron Habr. *conſ.27.lib.1.* Fr.Emman. *d.
tom.1.quæſt.54.art.5. & tom.3.quæſt.49.art.2.* Azor. *d.
p.1.lib.13.cap.7.* Mari.Muta *deciſ.2.n* 18.

Carmelitas Diſcalceatos inter Ordines Mendi- 8
cantes annumerandos eſſe declarauit Clemens
VIII. ſua Conſtit. 101. incip. *Romanum Pont. decet,*
ſub die 20. Auguſti 1603. in Bullario nouo, *tom. 3.
pag.147.*

Quare iam hodie Mendicantium appellatione 9
non ſolùm veniunt Priores, & principaliores illi
quatuor Ordines Mendicantes, de quibus ſuprà *n* 1.
ſed etiam omnes alij præcitati; qui póſtea à Sede
Apoſt.inſtituti ſunt, qua omnes hi verè Mendican-
tes ſunt, ſicuti bene reſoluit Sanch. *in præcepta De-
calogi, tom.1.lib.6.c.7.n.117.*

Meritò igitur Soar. *tom.5.in 3.p.diſp.31.ſect.6.n.7.* 10
docet ſuſpenſionem latam *in cap. non ſolùm, & in
cap.*

cap.constitutionem, de Regularib.lib. 6. in Superiores Ordinum Mendicantium admittentes ad professionem ante annum nouitiatus, extendi ad Mendicaotes postea creatos.

11 Hinc etiam Nauar.*commento 4.de Regularib.n.13. vers.secundo* & Fr. Emman.*d.tom.3.quaest.52.art. 13.* tradunt Fratres quosdam, quibus concessa est facultas transeondi ad non Mendicantes, si noo inoenirent Mendicantes, qui eos vellent admittere, non satisfactores si apod Mendicantes olim institutos non admittantur, nisi admitti quoque tentent spud denuò tales creatos.

12 Hinc denique prouenit dispositionem *Clem.1. de Regularib.* statuentis professos Ordinum Mendicantium, ad non Mendicantes etiam de licentia Sedis Apost.transeuntes, non posse habere vocem in Capitulo, Prioratus, administrationes, officia, &c comprehendere absolotè quoslibet Mendicantes Ordines, etiam post dictam Clement. approbatos, & à Sede Apostol.institutns, vt resoluit Actor. *instit. moral.p.1.lib.12.cap.14.quaest.12.vers.quares.*

13 Restat nunc vt videamus, an Moniales præfatorum Ordinum veniant sob dispositionibus loquentibus de Mendicantibus? In qua quæst. licèt affirmare videantur gloss.*verb.quaestibe.,in d.Clem.1.*& *ibi* Imol.*n.8.*ac Booifac.*n.56.* Lap *alleg.4.An dispositio, num. 1. 2. & 3.* & *ibi* Mandol.*in addit. lit. A* dum existimant dispositionem illios *Clem.* 1. de Mendicantibos loquentem comprehendere fœminas Ordinum Mendicantium: tamen negatiua sententia verior est, & ratione probatur; quia si Moniales comprehenderentur appellatione Mendicantiom, illæ mioimè defatigarentur in obtinendis priuilegiis communicationum cum Ordinibus Mendicantibus, iuxta *reg.l.1.ff.ad municip.& l.1.C.de thesaur. lib.10.* at constat Clementem VII indolsisse Sororibus Sanctæ Claræ omnia priuilegia concessa, & concedenda quibuscunque Ordinibus Mendicantibus, vt nobis idonei testes sunt Fr. Emman.*d.tom.1. quaest.55.art.1.& 13.*& Ascao.Tamburin.*dict.tom.1. disp.17.q.1. sub n.* 49. pariter attestantes Leonem X. indulsisse Montalibus Prædicarorum omnia priuilegia concessa Ordinibus Minorum, Eremitarum S. Augustini, Carmelitarum, & Seruorum B. Mariæ. Igitur, &c Quare hanc psrtem negatiuam melius sustinent in terminis præfatæ *Clem.1.*Siluest. *in sum. verb. Religio 3.quaest.3. dicto 3.* Angel. *verb.monitum, num.6.*& alij, quos refert & sequitur Sanch.*d.lib.6. cap.7.n.117.*

Participantes de priuilegiis Mendicantium qui?

14 CAnonici Regulares Lateranenses participant de priuilegiis Mendicantiom, & communicant cum aliis per Bullam Pij V. incip. *Superna dispositionis arbitrio*, sob Dat.17.Kalend. Septembris 1567. Pontificatus sui anno II. quæ est 41. io ordine Bullarum eiusdem Pont. *tom.* 2. Bullarij noui, *pag.*228.

15 Canonici Regulares S.Saluatoris Bononien. pariter participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Iulij II. incip. *inter cateros*, sob Dat. 4. Nonia Aprilis 1512. Pontificatus sui anoo XI. quæ est 30. in ordine Bollarum eiusdem Pont. in Bullatio nouo, *tom.*1.

16 Canonici sæculares S. Georgij in Alga, etiam participant de prioilegiis Mendicantium, vt io Bulla Pij V. incip. *Ex incumbenti nobis*, sub Dat. 3. Idua Nouembris 1569. Pontificaius sui anuo IV. quæ est 95. in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom.* 2.

Canonici Regulares S. Crucis Conimbricensis participant de priuilegiis Mendicantium, vt in d. Bulla Pij V.incip. *Ex superna dispositionis arbitrio*, in Bullario nouo, *tom.1.pag.*218. 17

Monachi Cassinenses, aliàs S. Iostinæ de Padua, participsnt de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Iolij II.quæ est 1. in ordine Bullarum eiusdem Pont.in Bullario nouo *tom.1.pag.*402. 18

Monachi Vallis Vmbrosæ, participant de omnibus priuilegiis Mendicantibus concessis, vt in dicta Bulla Pij V.incipien. *Ex superna dispositionis arbitrio* Ex hac Religione (quæ in Etruria nimium creuit, & plurimum floret) Romæ familiariter cognoui Reuerendissimum P. D. Horatium Mnrandiom, olim huius Vallis Vmbrosæ Congregationis Præsidem generalem, nunc Sanctæ Praxedis de Vrbe Abbatem meritissimum, Prælatum sanè inter omnes, quos viderim, doctrina & morum integritate celebrem, ingenio promptum, eloquio compositum, & omnium litterarum scientis egregiè præditom, qui velut alterum cœleste Dioscornm sydus micantissimo virtutum, & sapientiæ splendore sanctissimam hanc Religionem mirificè illustrat. 19

Monachi Camaldulen. participant quoque de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Gregorij XIV.incip. *Ex iniuncto nobis*, sub die 24.Septemb. 1591. Pontificatus sui anno I. quæ est 8. in Ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo; *tom.* 2. *pag.*711. 18

Monachi Cistercien.Congregationis S. Bernardi in Italia Regularis obseruantiæ, participant etiam de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Gregorij XIV. incip. *Romanus Pont.* sub die 10. Iunij 1592. Pontificatus sui anno I.quæ est in ordine 16. Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom.* 2. *pag.*704. 21

Monachi Cistercien. reformati Congregationis B.Mariæ Fuliensis, vt in Bulla Sixti V.incip. *Super specula*, sub Dat. Idius Nouembris 1587 Pontificatus sui anno III. quæ est 70. in ordine Bullarum eiusdem Pont.in Bullario nouo, *tom.* 2.*pag.*600. & in alia Bulla Paulli V.incip. *Diuina disponente clementina*, sub Dat.5.Idus Iulij 1606. Pontificatus sui anno II. qoæ est 21. aliàs 18. in ordine Bullarum eiosdem Pont.*tom.* 3. Bullarij noui, & in alia quæ sequitur, tur, incip. *in supereminentis*, sub die 21. Nouembris 1067.Pont.sui anno III.*eod.tom.2.pag.*206. 22

Monachi Cœlestini habent participationem priuilegiorom Mendicantium, vt in nouissima Bulla S D. N. Vrbani VIII. sub Dat. 14. Augusti 1624. Pontificatus sui anno II. 23

Monachi Siluestrini participant etiam de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Paoli V. sub die 23. Nouembris 1606.cum clausula, *quatenus sint in vsu, et Concilij Trident.* vel ipsius Congregationis Coustitutionibus non contrarientur, præter facultatem eligendi conseruatores, vt refert Laërt.Cherubin. *in rub.Bulla* 36. Pauli III. quæ extat in Bullario nouo, *tom.1.pag.*676. 24

Monachi Congregationis B. Mariæ Montis Virginia participant etiam de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Pauli V. incip.... sub die 19. Maij 1611. Pontificatus soi anno VI. quæ est in appendice Bullarij nooi Laërtij Cherubini *Constit.1.tom.3. pag.*46. 25

Monachi S. Basilij participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Gregorij XIII. sub Dat. Kalend. Nouembris 1579. Pontificatus sui 26

an. VIII quam refert Fr. Emman. in noua collectione priuilegiorum Mendicantium, Bulla 12. eiusdem Pontif.

27 Præmonstratoenses habent communicationem omnium priuilegiorum, tam spiritualium, quàm temporalium, tam in genere, quam in specie concessorum Congregationi S. Bernardi Ordinis Cistercien. Regnorum Hispaniæ, vt in Bulla Clementis VIII sub die 2c. Septembris 1593. Pontificatus sui anno II. quem refert Fr. Emman. vbi proximè Bulla 20. eiusdem Pont.

28 Fratres Sancti Spiritus in Saxia, participant de priuilegiis mendicantium, vt in Bulla Sixti V. incip. *Exigit*, sub die 13. Augusti 1586. Pontificatus sui anno II.

29 Carthusienses participant quoque de priuilegiis Mendicantium, ex priuilegio Pij II. prout refert Fr. Emman *quæst. Regul. tom. 2. quæst.* 8.

30 Fratres S. Hieronymi Hispaniarum participant de priuilegiis Mendicantium, ex quadam Bulla Pij IV. & alia Sixti V. quas refert Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. quæst. 55. art. 9.* & demum ex altera Pij V sub Dat. 17. Kalendis Septemb. 1567. de qua *sup. num.* 13.

31 Fratres Eremitæ S. Hieronymi Congregationis B. Petri de Pisis, perfruuntur omnibus priuilegiis Ordinum Mendicantium, vt in Bulla Pij V. incip. *Religionis zelus*, sub Dat Romæ, die 30. Martij 1571. Pontificatus sui anno VI. quæ est 125. in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo, *tom. 2. pag.* 337.

32 Fratres S. Hieronymi de Fesulis habent participationem, & communicationem omnium priuilegiorum, prærogatiuarum, immunitatum, & gratiarum, quibus Fratres Religiosi Conuentuum quorumcunque Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium vbique existentium vtebantur, vt in litteris Apostol. Alexandri VI. sub die 30. Aprilis 1496. *& in d. Bulla Pij V.* incip. *Ex superna dispositionis arbitrio*, de qua *sup. n.* 14.

33 Fratres Cruciferi communicant in priuilegiis cum Ordinibus Mendicantium, tam concessis, quàm concedendis, vt in Bulla Gregorij XIV. incip. *Romanus Pontifex*, sub die 12. Iulij 1591. Pontificatus sui anno 1. quæ est in ordine Bullarum eiusdem Pont. in Bullario nouo; *tom. 1. pag.* 701.

34 Fratres Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum prouinciarum Castellæ, Legionis, & Bethicæ, ea priuilegiis Leonis X. & Adriani VI. fruuntur omnibus priuilegiis, præeminentiis, immunitatibus, exemptionibus, &c. concessis quatuor Ordinibus Mendicantium, quibus gratiis & exemptionibus concessis, & concedendis per Sedem Apost. locis, & personis Ordinis Sanctissimæ Trinitatis dictarum Prouinciarum fruuntur loca & personæ eiusdem Ordinis in Regno Portugaliæ, per Constit. Pauli III. incip. *Inter curas*, sub Dat. Romæ Idus Nouembris 1534. in Bullario nouo, *tom. 2. pag.* 615.

35 Fratres S. Mariæ de Mercede gaudent priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Leonis X. sub Dat. Kalend Augusti 1516. de qua meminit Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 1. quæst. 55. art.* 12.

36 Fratres Militiæ Iesu Christi Portugaliæ reformati, participant de omnibus priuilegiis Mendicantium per suprà dictam Bullam Pij V. incipien. *Ex superna dispositionis arbitrio*, sub Dat. 17 Kalend. Septembris 1567 Pontificatus sui anno II. quæ est in ordine 41. Bullarum eiusdem Pont. In Bullario nouo, *tom. 1. pag.* 228.

Theatini gaudent priuilegiis Mendicantium per 37 Bullam specialem Clementis VII. incipien. *Dudum pro parte vestra*, sub die 7. Maij 1533. quæ est in ordine 18. §. 11. Bullarum eiusdem Pontif. in Bullario nouo, *tom. 1. pag* 605.

Clerici Regulares de Sommaschia habent com- 38 municationem priuilegiorum Mendicantium, vt in Bulla Pauli V. incip. *Ex quo diuina Maiestas*, sub die 9. Nouembris 1607. Pontificatus sui anno III. quæ est in ordine 37. §. 1. Bullarum eiusdem Pontif. in Bullario nouo, *tom. 3 pag.* 226.

Clerici Regulares minores participant de priui- 39 legiis Mendicantium per viam communicationis, quam habent cum Theatinis, vt in Bulla Gregorij XIV. incip. *Romanus Pontif. x*, sub die 18. Februarij 1591. Pontificatus sui anno I. Bullario nouo, *tom. 2. pag.* 687.

Clerici Regulares ministrantes infirmis omnium 40 priuilegiorum, facultatum, libertatum, indultorum, fauorum tam Mendicantibus, quàm non Mendicantibus concessorum communicationem habent, vt Bulla Gregorij XIV. incip. *Illius qui pro grege*, §. 26. sub Dat Romæ apud sanctum Marcum, vndecimo Kalend. Octobris 1591. In Bullario nouo, *tom. 2. pag. 706. cum seqq.*

Clerici Regulares pauperum Matris Dei scho- 41 larum piarum, habent communicationem omnium gratiarum, immunitatum, libertatum, &c. Ordinibus Mendicantium concessarum, vt in Bulla Gregorij XV. sub die 15. Octobris 1622. Pontificatus sui anno II.

Appell. CXLVIII.

Mensis.

1 *Mensis vbi absolutè fit mentio, triginta dies continentur.*

2 *Mensem vbi lex, vel statutum concedens, disponit à quo tempore illum incipere debeat, intelligitur secundùm quod occurrit in Kalendario.*

3 *Mensis vbi profertur ab homine in testamento, intelligitur 30. vel 31. dierum, prout magis ampliatur vltima voluntas.*

MENSIS appellatione, vbi absolutè de illo 1 fit mentio, triginta dies continentur, quia tot diebus Luna in circuitu Solis remoratur, & ad suas vices redit, cursùmque conficit, *l. fin. §. fin. autem dubius*, iuncto § *similimodo*, *& §. donec tamen*, *C. de iure deliber. l. si venditor*, *ff. de aedilit. edicto*, *l. aediles aiunt*, *ff. eod. tit. l. vbi lex. 101. ff. de regul. iuris*, vbi Dec. *num. 2.* & Cagnol. *n. 1.* Sucin. *reg. 13.* Alex. *conf.* 114 *Visa scriptura*, *num. 13. lib. 5.* Greg. *l. 5. tit. 6. part. 6.* Menoch. *de arbitrar. casu 50. num. 8. cum seqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 11. num. 8.* Cald. Pereira *de resolut. emphyt. cap. 14. num. 2. & de empt. cap. 4. num. 21.* Alex. Trentacinq. *var. resolut. lib. 2. tit. de dilation. resolut. 21. num. 4.* Melch. Phoeb. *Lusit. decis. 51. num. 24. tom. 1.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. M. concl.* 197. Ego ipse *de officio*, *& potest. Episcopi, p. 3. alleg.* 58 *num. 8.*

MENSIS appellatione, vbi lex vel statutum, 2 concedens illum disponit à quo tempore incipere debeat, vt à die electionis, vel à die per Iudicem assignanda, venit mensis secundum quod concurrit in Kalendario, & quod ex illo mense deficit, accipitur de sequenti, & ita habebit mensis ille triginta dies

dies, vel triginta & vnum, vt in Kalendatio occurrerit, sic docent *gloss. fin. in l. 2. ff. de diuers. & tempor. præscript.* gloss. *verb. mensem, in cap. quam sit, de elect. lib. 6* vbi Domin. *§. electus, n. 2* & Franch. *eod. §. n. 4.* gloss. *verb. infra mensem, in extrauag. suscepti, de elect. Ioann. XXII.* Rebuff. *in concord. rub. de collation. §. præfati Ordinarij*, in gloss. *verb. sequentibus mensibus*, Staphil. *de litteris gratia, tit. de vi & potestate clausul. §. tertio principaliter, n. 2.* Roch. *de iure patron. verb. honorificum, quæst. 52.* Lambertin. *in simili tract. lib. 2. p. 2. quæst. 1. art. 15.* Mennch. *d. casu 50. num. 21. cum seqq.* Alex. *d. cons. 14. n. 10. & 11. vers. & si diceretur, lib. 5.* Gonzal. *d. gloss. 11. n. 7.* Card. Tusch. *d. concl. 187. n. 13.* Nicol. Gate. *de benefic. p. 10. cap. 2. num. 42. cum seqq.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 1. tit. 1. c. 4. n. 2. & p. 3. alleg. 58. n. 9.*

3 MENSIS appellatione vbi profertur ab homine in testamento intelligitur 30. vel 31. dierum prout magis ampliatur vltima voluntas, ita Signorol. de Honded. *cons. 38. Si quæratur, circa med. vers. si verò proferatur*, vbi *in vers. ant in contractibus*, subdit quòd si mensis proferatur ab homine in contractu, est 30. vel 31. dierum, prout mens contrahentium denotat, si de ea appareat, & in fine extendit, vt idem sit si non apparet de mente, quia si adiicitur obligationi principali, & sumitur 30. vel 31. dierum, vt minor sit obligatio, refert Cardin. Tusch. *dict. concl. 197. n. 8. cum seqq.*

APPELL. CXLIX.

Mercator, Merx.

1 *Statutum puniens conducentem vinum ex causa mercantiæ extra territorium, non habet locum in eo, qui semel vnica vice conducit modicum vinum ad vendendum.*

2 *Statutum loquens de mercatoribus, intelligitur de vsitatis & publicis.*

3 *Mercatoris appellatione venit ille, qui locat equos.*

4 *Mercatoris appellatione non venit ille, qui rem emit, vt suo labore, & industria in aliam formam redigat.*

5 *Pistor non venit appellatione mercatoris.*

6 *Mercis appellatione comprehenduntur annuli, qui digitis deferuntur.*

1 MERCATORIS appellatione non venit ille, qui vnicum actum mercatoris fecit, Bero. *quæst. 115. n. 4.* Boce. *super cap. vt min. gloss. 7. num. 17.* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 2. resol. 3. n. 17.* & ideò statutum puniens conducentem vinum ex causa mercantiæ extra territorium, non habet locum in eo, qui semel vnica vice conduxit modicum vinum ad vendendum, Bald. *cons. 495. Ex nullo capite, in princ. lib. 1.* Florian. de S. Petro *cons. 16. per totum*,
2 Marant. *de ordine iud. p. 4. dist. 9. n. 62.* & statutum loqueos de mercatoribus, intelligitur de vsitatis & publicis, & qui sint matriculati, exerceant mercatoram, Signorol. de Homod. *cons. 246. vers. item est aduertendum*, refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 5. lit. M. concl. 208. n. 1. & 2.*

3 MERCATORIS appellatione venit ille, qui locat equos, Cassan. *in consuetud. Burgund. rub. 4. §. 2. verb.* Si elle n'est marchande, *n. 7.* Cuti. Philip. *tom. 2. lib. 1. c. 2. n. 10.*

4 MERCATORIS appellatione non venit ille, qui rem emit vt suo labore & industria in aliam formam redigat, quia talis dicitur artifex, ita Surd. *dec. 113. n. 1.* Cardin Tusch *pract. conclus. tom 1. lit. A, concl 519. n. 2.* Cuti. Philip. *d. cap. 1. n. 7.* Rebuff. *loco infra citando, vers. aduertendum est.*

MERCATORIS appellatione non venit 5
pistor, Surd. *decis. 35. n. 5.* Rebuff. *ad l. mercis appellatione 207. vers. muliones, ff. de verbor. signif. pag. 663.* vbi ait quòd pistores, muliones, fullones, sarcinatores, textores, & alij nominati *in l. 1. in princ. ff. de tribut. action.* negotiatores, dicuntur, non tamen mercatores, *in vers. non ergo, in fine*, ait communi loquendi vsu appellatione mercatoris non venire mensularium.

MERCIS appellatione comprehenduntur an- 6
nuli, qui digitis deferuntur *l. 2. §. sacltura, §. inde agitarum* iuncta gloss. *ibid. ff. ad leg. Rhod. de iactu*, Rebuff. *in l. mercis appellatio 66. vers. postremo notandum, ff. de verb. signif.* Narbona *l. 14. num. 9. tit. 13. l. 7. Recop.*

APPELL. CL.

Meretrix.

1 *Meretrix dicitur illa, quæ palàm, ac sine delectu corpus suum prostituit palàm, siue quæstu; siuè sine eo.*

2 *Meretrix non dicitur illa, quæ alicuius amore capta ei sui copiam fecit.*

3 *Meretrix non dicitur illa, quæ iam fuit, si meretricari desierit.*

MERETRICIS appellatione venit illa, quæ 1
palàm, ac sine delectu corpus suum prostituit, siue quæstu, siue sine eo, siue in lupanari, siue alio in loco, colliges hæc ex Abb. *in cap. inter operas in fine, de sponsal.* vbi ait quòd quæ palàm admisit duos, dicitur meretrix, *& cons. 2. col. 1. num. 3. & cons. 81. Videtur, n. 3. lib. 2.* loquitur de illa, quæ in domo sua omnibus volentibus se prostituit, licèt non in publico, Alberic. *in dictionar. verb. meretrix.* Alex. *cons. 157. in fine, num. 3. l. 5. & cons. 99. num. 10. lib. 6.* Couar *de sponsalib. p. 2. cap. 8 §. 11. n. 4* Anton. Gom. *ad l 62. Tauri, num. 3.* Bermond. *de publicis concubinar. verb. concubinam dimittat, n. 10. cum seqq.* Menoch. *de arbitrar. casu 202. n. 7. & casu 328. num. 4.* Mascard. *de probation. conclus 1066. à num. 4* Matien. *l. 10. gloss. 4. num. 2. tit. 3. lib. 5. noua Recopilat.* Farin. *in praxi crim. quæst. 136. num. 76 cum seqq. & consil. 33. num 30.* vbi *addit. lit. R*, Stephan. Grati in *discept. forens. cap. 135. num 8.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. M; conclus. 211. à num. 1.* Ioseph. Sesse *Aragonia decis. 95. n. 8. & 9.*

MERETRICIS appellatione non venit illa, quæ peccatum aliquod occultum cum aliquo commisit, vel alicuius amore capta ei sui copiam fecit, ita Bossi. *in tit. de plur. violent. n. 67. & in tit. de raptu mulier. n. 9.* Menoch. *cons 18. num. 18.* Ioseph. Sesse *dict. decis. 95. n. 10.* Rota in Romana filiationis 10. Decembris 161. coram Reuerendissimo D meo Pirouano, impressa per Farin *dec. 444. n. 2 p. 1 r c*

MERETRICIS appellatione non venit illa, quæ iam fuit, si meretricari desierit, Ioseph Ludou. *conclus.* 3
94. col. 4. vers. fallit quando, quem refert Farin. *fragm. crim. p. 2. lit. M, n. 396.*

APPELL.

APPELL. CLI.

Meum.

1 *Mei appellatione venit illud, cuius dominium habeo.*

2 *Mei appellatione venit id, quod commune est, nisi sit materia statuti, seu odiosa, & stricta.*

3 *Descendentes omnes veniunt ex communi vsu loquendi appellatione Meorum.*

1 MEI appellatione venit illud, cuius dominium habeo, Bart. *cons.* 50. Gilius *lib.* 1. *& cons.* 87. Matthiolus *lib.* 2. Rebuff. *ad l. meorum* 91. *vers. si verè, ff. de verbor. significat. pag.* 399. Roman. *cons.* 101. *Pro decisione, n.* 2. *vers caeterùm*, vbi *n.* 3 subdit quòd meum esse dicitur quod mihi debetur si sumus in materia larga; si verò sumus in materia stricta & odiosa, propriè dicitur debitum id quod meum non est, refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 5. *lit. M, concl.* 225. *n.* 1. *&* 3. vbi *n.* 7. post Socin. *cons.* 8. *num.* 4. *lib.* 1. aduertit quòd plus importat dicere rem esse meam, quia intelligitur ratione dominij, quàm dicere rem ad me pertinere, quia potest verificari quod pertineat ratione possessionis, Menoch. *cons.* 115. *n.* 60. *& cons.* 456. *n.* 6.

2 Mei appellatione venit id quod commune est, vt per text. *in l. illud ff. de risu nupt.* & *in l. si quis seruos. ff. de legat.* 3 resoluit Lambertin *de iurepatron.* 15. *art.* 7. *quaest. princ. primo part. primi libri, num.* 10. Limita quando sumus in materia statuti, vel in materia odiosa, stricta, quia licèt commune dicatur meum, illud non est propriè, sed per fictionem, nisi essemus in materia vltimae voluntatis, in qua fit larga interpretatio, Abb. *cons.* 83. *Videtur primo, lib.* 2. vbi quòd si statutum disponat quòd conducentes per territorium Collis soluant gabellam, non habet locum in eo qui conduxit per viam communem inter territorium Collis, & S. Geminiani, quae est communis territorij, Bart. *cons.* 90. *Frater, in princ. lib.* 1. vbi quòd si statutum disponat quòd dominus possit accusare damnum dantes, non potest habens rem communem solus accusare, quia non est dominus verè, sed per fictionem, Angel. Aretin. *cons.* 65. *Clarum, n.* 20. *&* 21. *vers. sed dicitur*, vbi quòd accusans de furto quod abstulit granum accusatoris, non potest obtinere si probat granum esse commune inter eum qui abstulit, & accusatorem, quia commune non est meum in materia odiosa, refert Cardin Tusch. *d. concl.* 215. *n.* 9. *cum seqq.*

3 MEORVM appellatione omnes descendentes veniunt ex communi loquendi vsu, sicut suorum, & tuorum, ita Guid. Papae *Delphin. decis.* 230. *Petrus, & decis.* 306. *Generale*, quem refert Rebuff. *ad l. meorum* 91. *vers. postremo, ff. de verb. signif. pag.* 400.

APPELL. CLII.

Miserabiles.

1 *Miserabilis persona dicitur illa, cuius natura mouet nos ad miserandum propter fortunae iniuriam.*

2 *Miserabilis dicitur quasi miseria habilis.*

3 *Miserabilis quis dicatur, arbitrio Iudicis relinquitur.*

4 *Miserabilium personarum appellatione veniunt pupilli, viduae, senes decrepiti, & diuturno morbo fatigati, & alij relati, num* 5.

6 *Viduae & orphani gaudent priuilegio* l. vnicae. C. quando Imper. inter pupil. & vid. *etiamsi sint diuites.*

7 *Vidua luxuriosè viuens non continetur in priuilegiis concessis viduis tanquam personis miserabilibus.*

MISERABILIS personae appellatione, venit omnis, cuius natura mouet nos ad miserandum propter fortunae iniuriam, Sigism. Scacc. *de appellat. quaest.* 7. *num.* 138. & dicitur miserabilis, quasi miseriae habilis, Rebuff *tom.* 1. *ad leges Galliae, tract. de promis. art.* 3. *gloss. vlt. num.* 15. *vers. vltimò miserabilis.* Scacc. *dicto loco.* Quis igitur dicatur miserabilis, arbitrio Iudicis relinquitur, Ordin. Reg Lusitan *lib.* 3. *tit.* 5. §. 3. apud Hispanos *l.* 48. *tit.* 6. *part.* 1. vbi gloss. magna *post med.* Guid. Papae *quaest.* 566. Afflict. *decis.* 257. *a princip.* Benedict Capra *reg.* 30 *à n.* 21. Couar. *practic. cap.* 6. *n.* 3. *vers. relinquendum*, Palat. *in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. notab.* 1. *n.* 11. Tiraq. *de pia causa, in praefat. pag.* 5. *cum seq. & in l. si vnquam, verb. omnia, num.* 31. *C. de reuocand. donation.* Mich Grass. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 3. *tit.* 12 *num.* 7. *pag.* 399. Menoch. *de arbitrar. casu* 66. *& cons.* 479. *n.* 5. Perez *lib.* 1. *tit.* 1. *lib.* 3. *Ordinam. & l.* 13. *tit.* 3. *lib.* 1. *pag.* 212. *& pag.* 462. *cum seq.* Mascard. *de probation. concl.* 1061. & 1065. Azeued *l.* 9. *n.* 12. *tit.* 3. *lib.* 4. *noua Recopil.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 5. *quaest.* 6. *num.* 139 Sigism. Scacc. *d. quaest.* 7. *num.* 128. Bobadil. *in sua politica, lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 75. Alex. Trentacinq. *var. resolut. lib.* 1. *tit. de citation. resol.* 2. *n.* 25. Bernard. Graeuae. *ad pract. Camerae Imper. concl.* 1. *consid.* 1. *n.* 2. *lib.* 1. Castill. *lib.* 9. *quotidian. cap.* 25. *num.* 18. Marta *de Iurisd. part.* 2. *cap.* 21. *num.* 5. D. Barbos. *l.* 1. *part.* 1. *num.* 50 *ff. soluto matrim.* Cabed *Lusit. decis.* 54. *num.* 8. *part.* 1. Thom. Valasc. *allegat. Iuris, tom.* 1. *allegat.* 65. *num.* 35.

MISERABILIVM personarum appellatione veniunt pupilli, viduae, senes decrepiti, & diuturno morbo fatigati, Alex. *consil.* 122. *Viso puncto, numer.* 16. *vers. & iudicio meo, lib.* 4. Afflict. *decis* 217. *in princip.* Roland. à Valle *cons.* 66. *n.* 44. *lib.* 1. Card. Tusch *pract. concl. tom.* 5. *lit. M. conclus.* 273. *num.* 1. Item orphani, Azeued *d. l.* 8. *num.* 7. *tit.* 3. *lib.* 4. *noua Recopil.* Marta *dict. cap.* 21. *num....* Alex. Trentacinq. *resolut.* 1. *num.* 30. quia illis est opitulandum, Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 34. *n.* 4. Item peregrini, puellae nobiles, quae secundùm conditionem viuere nequeunt, publici poenitentes, liberti Ecclesiae manumissi, officiales, & seruientes Ecclesiae, infantes expositi, caeci, mutilati membris, leprosi, carcerati, Cruce signati, nouiter conuersi, & alij, quos refert Rebuff. *tom.* 1. *ad leges Galliae, tit. de sentent promis. art.* 3. *gloss. fin. in princip.* vbi quòd multi sunt miserabiles, quia miseri peccatores, sed non priuilegiati. Item vidua, Alex. *d. cons.* 122. *num.* 15. *lib.* 4. Roland a Valle *d. cons.* 76. *num.* 45. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 173. *num.* 6.

Amplia supradictas miserabiles personas dici etiam quod sint diuites, vt viduis, & orphanis agentes ad effectum gaudendi priuilegio, *l. de dote, C. quando imper. inter pupil.* resoluunt Nouel. *de dote, p.* 9 *priu l.* 12. Roland. *cons.* 76. *n.* 44. *vers. quia respondetur, lib.* 1. Natt. *cons.* 590. *à n.* 3. Couar. *practic. cap.* 6. *num.* 2. Menoch. *d. casu* 66. *n.* 4. Vincent. de Franch. *decis.* 100. *num.* 19. Pacian. *cons.* 84. *num.* 25. Thesaur. *decis.* 177. *n.* 3. Alex. Trentacinq. *d. tit. de citat. resol.* 2. *num.* 16.

*num.*16. D.Barbof.*in l.1.part.1.num.*50.*&* 51.*ff.soluto matr.* Bernard.Græux.*d.lib.*1. *concl.*1. *confid.*1. *num.*4. *cum seqq* Stephan.Gratian.*discept.forens.cap.*182.*n.*3. Mart.*de iurisdict part.*2.*cap.*21.*num.*6. Thom. Valasc. *allegat. Iuris,tom.*1.*alleg.*65.*num.*18. Cardin.Tusch.*d. lit. M. concl.* 273. *num.* 12. Modern. *de supplicat. ad Sanctissi. part.*2. *cap.*31. *num.*34. vbi me citat in huc loco.

7 MISERABILIVM persunarum appellatiune, vbicumque cauetur viduam cuntineri in priuilegiis concessis eis tanquam miserabilibus, nun venit vidua luxuriosè viuens. Tusch *lit.V. singul* 18. Azeued. *l.*8. *n.*11.*&* 12.*tit.*3.*lib.*4. *nona Recopil.* Curia Philip.*p.*1. § 9. *num.*13.

APPELL. CXIII.

Molendinum.

1 *Molendini appellatione continetur perfectum, & in actu molendini.*
2 *Molendinum dicitur ædificium constructum, cum molis, & macinis, & aliis necessariis ad molendum.*
3 *Molendino vendito ius aqua, & clusa molendini, ac fistula, & canales comprehenduntur.*
4 *Molendinum est prædium rusticum.*
5 *Fullanes ad pannos fullandum: ex communi vsu loquendi potest comprehendi molendini appellatione.*

1 MOLENDINI appellatione continetur perfectum, & in actu molendi, ita Bald. *in cap.*1.
*§.si quis de manso,num.*19.*de contron.inuestit.* quem re-
2 fert Tusch. *lit.M.sing.*34. *in fine.* Molendinum enim
dicitur ædificium cunstructum cum molis, & macinis, & aliis necessariis ad mulendum, quia ea, quæ non sunt affixa dicuntur potiùs instrumenta, ideò mulendinum sine macinis non est propriè mulendinum, sicut nec molendinum destructum, Bald. *cons.* 107. *Cogitaui an molendinum, lib.* 3. vbi in fine declarat, nisi consuetudo, & ubseruantia esset in con-
3 trarium, & ideò molendino vendito ius aquæ, &
clusa mulendini, ac fistulæ cumprehenduntur, etiamsi propter siccitatem molere nun pussint, Bald. *in cap.significante,num.*2. *vers.sic si vendo molendinum,de rescript.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. convent.*
4 *lib.*4.*tit.*9.*num.*17. Et quòd molendinum sit prædium
rusticum, aiunt Tiraq. *de retract.lig.* §.1.*gloss.*7.*n.*92. Neguz.*de pignoribus,p.*2. *memb.*2. *num.*144. Gutiert. *pract. lib.*3. *quæst.*91. *num.*10. & distinguit Menuch. *cons.*1061.*n.*7.
5 MOLENDINI appellatione, licèt propriè veniat
ædificium ad macinandum, tamen ex communi vsu loquendi potest comprehendi fullonus ad pannos fullandum, Angel. Aretin.*cons* 94. *In casu contingente, in fine,* quem refert Card.Tusch. *practic.conclus.tom.*5. *lit.M.concl.*303.*n.*3.

APPELL. CLIV.

Monachus.

1 *Abbas venit Monachorum appellatione.*
2 *Monachorum appellatione indefinitè veniunt omnes Religiosi.*
3 *Conuersi professi veniunt Monachorum appellatione.*
4 *Moniales veniunt appellatione Monachorum quoad ea, quæ sunt proportionabilia.*
5 *Canonici Regulares non veniunt appellatione Monachorum in pœnalibus, & exorbitantibus.*

MONACHORVM appellatione venit Abbas, vt 1
per Philip.Franc.*in cap.sæpe,in 6 notab.in fine,de statu Regul.lib.*6.Bart.*in l.*4.*ff.de stipulat. seru.* vbi dicitur quod quando relinquitur Fratribus cappa, & Priori Biblia, ipse Prior habebit etiam cappam, Ioan. Andr.*in præm. Decretal. in prin.* Panorm. *in cap.vlt. num.*2.*cum seqq.de priuileg.* vbi Felin. *in princip.* Roman.*cons.*259.Bertachin.*in repertor. verb. Abbas, n.*1. Hippolyt.*cons.*9.*n.*2.Tamburin.*de iure Abbatum,tom.*1.*disp.*1.*quæst.*7.*per totam,* vbi *n.*4. post Panorm & Felin. *statis locis,* limitat in materia odiosa Sanch. *in præcepta Decalogi,tom.*2.*lib.*6.*cap.*8. *num.*84. Valenzuela *cons.*74.*num.*59.

MONACHORVM appellatiune indefinitè veniunt 2
omnes Religiosi cuiuscumque generis, *cap. quod Dei timorem,de statu Regul.* Felin.*in cap.non dubium,num.*26. *de sent.excomm.* Nauar.*in man.cap.*27.*num.*79. Mari. Antonin.*var.resol.lib.*1.*resol.*112.*casu* 63. *vers.primo,* Federic *cons.*25.*n.*2.*in fine, vers.nec obstare videtur, & n.*3.*in resp.seu consilio D.Petri de Tudoste,* ibi insertum quod etiam cumprobat idem Federic.*in resp.sua,n.*9. *in fine,vers.respondeo,* Card.Tusch. *practic concl.tom.*5. *lit. M. conclus.* 311. *num.* 4. ad paria enim iudicantur Monachi & Canonici Regulares, Signorol. de Homod. *cons.* 148. *In exceptione, in princip.* Et quòd veniat omnis Religiosus, nisi lex alinquin distinguat, dicit Azor. *instit.moral.part.*1.*lib.*12.*cap.*19. *quæst.*10.

MONACHORVM appellatione veniunt etiam 3
Conuersi professi, quia Monachatus ad sui essentiam nun est Ordo, neque Ordinem requirit, Calderin. *con.*415. aliàs 30. *de Regularib.* quem refert Cardin. Tusch.*d.concl.*311.*n.*5.

MONACHORVM appellatione veniunt moniales, 4
quoad ea, quæ sunt proportionabilia, Felin.*in cap. de monialibus,de sentent.excomm.* Fulgos. *cons.*121. Paul. Fusc. *de visitat. lib.* 2. *cap.*18. *num.* 61. Menoch. *de arbitr.casu* 421. *num. vlt.* Flores de Mena *var. lib.*1. *quæst.*10.*n.*25.

MONACHORVM appellatiune in pœnalibus & 5
exorbitantibus nun veniunt Canonici Regulares, ita Panorm.*in d.cap.quod Dei timorem,n.*1.D.Thom. 2.2.*quæst.*189.*art.*8. *ad* 2. Campan. *in diuersorio Iuris Canon.rub.*12.*cap.*1.*n.*3. Nauar. *tom.*3. *de Regul.n.*40. Isidor.Muscon.*de maiestate militantis Ecclesiæ, lib.*1. *p.*4.*cap.*1.*de Regularibus,pag.*515. vbi etiam quòd sub nomine Munachorum in materia odiosa non veniunt Mendicantes, nec alij Regulares.

APPELL. CLV.

Monasterium.

1 *Monasterij appellatione propriè venit etiam monialium.*
2 *Monasteriorum appellatione in materia larga, & fauorabili veniunt alia Ecclesia saculares, secus in materia odiosa.*
3 *Monasterij appellatione venit illud spatium quod intra Monasterij septa continetur.*
4 *Monasterij appellatione in exemptione veniunt etiam*

etiam Monachi, & perſona ipſius Monaſterij.

5 *Monaſterij appellatione etiam Eccleſia comprehenditur.*

1 MONASTERII appellatione propriè venit etiam monialium, ita per *cap. monaſteria puellarum 18. q. 2. & c. monaſteria, de vita & honeſt. cleric. & Clem. 1. iuncta gloſſ. 2. de elect.* reſoluunt Mandoſ. *in præfat. reg. Cancel. num.* 6. Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 2. quæſt. 1. numer. 74. & de confident. quæſt. 27. num. 13.*

2 MONASTERIORVM appellatione in materia larga & fauorabili veniunt aliæ Eccleſiæ ſæculares, ſecus in materia odioſa, gloſſ. *verb. monaſterium, in Clem. 1. de elect.* Gemin. *conſ. 131. n. 2. & 3.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 5. lit. M. concluſ. 338. num. 4. & 5.*

3 MONASTERII appellatione venit illud ſpatium, qood intra monaſterij ſepta continetur, ſecundùm Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. quæſt. 46. art. 1.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 17. num. 12.* Bonacin. *de clauſura Religioſ. q. 5. puncto 1. num. 1.* quos refero Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. alleg. 102. num. 85. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*

4 MONASTERII appellatione veniunt etiam Monachi & perſonæ ipſius monaſterij in exemptione, Rot. *apud Cardin. Seraphin. deciſ.* 1025. *num.* 10.

5 MONASTERII appellatione etiam Eccleſia comprehenditur, gloſſ. *verb. exempto, in cap. 1.* vbi communiter Doctores, *de priuil. in 6.* Duran. *Rota deciſ. 74. num. 4.*

APPELL. CLVI.

Moneta.

1 *Monetæ appellatione continetur tam moneta aurea, quàm argentea.*

2 *Monetæ appellatione in ſtatutis contra cudentes monetam, non venit minima.*

3 *Monetæ appellatione in ſtatutis contra tondentes, vel radentes monetam, non venit falſa moneta.*

1 MONETÆ appellatione continetur tam moneta aurea, quàm argentea, gloſſ. *verb. nummos, & verb. pecunia, in l. 2. C. de falſa monet.* Guid. Papæ *deciſ. 492. num. 1.* appellatione enim pecuniæ tam aurum, quàm argentum continetur, *l. pecunia, la 2. & 3. ff. de verbor. ſignif.* Si verò quis ex vi contractus tenetur monetam ſoluere in certa ſpecie, nempe auri, non ſatisfacit ſoluendo in ſpecie argenti, Couar. *in tract. de veter. numiſm. collat. cap. 7. §. vnic. n. 2.* Menoch. *conſ. 49. à num. 12.* Gutier. *practic. lib. 2. quæſt. 179. num. 2.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 13. num. 17.* Surd. *conſ. 405. n. 32.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 55. à num. 26. & cap. 94. à num. 65.* Chriſtoph. de Paz *in tract. de tenuta, cap. 34. n. 3. cum ſeqq.*

2 MONETÆ appellatione in ſtatutis contra cudentes monetam, non venit minima, Alex. *conſ. 104. col. 2. vol. 1.* Boſſ. *in ſua praxi crimin. tit. de falſa monetat, num. 4.* Tiraq. *de iudicio in rebus exig. verſ. 86. fol. mihi 46.* Mench. *de ſucceſſion lib. 1. §. 7. n. 37. & 38.* Menoch. *de arbitr. caſu 316. num. 33.* Decian. *tract. crimin. lib. 7. cap 27. num. 2.* Farinac. *in praxi crimin. q. 115. n. 90.*

MONETÆ appellatione in ſtatutis contra cudentes, vel radentes monetam, non venit falſa moneta, Cott. *in memorabil. verb. actus nullus,* Menoch. *d. caſu 316. n. 19. cum ſeqq.* Decian. *d. cap 27. num. 14.* Surd. *deciſ. 282. num. 18.* Vnde ſtatutum loquens de moneta, ſeu denario, non habet locum in falſo, Surd. *conſ. 104. Statutum loquens, num. 3. lib. 1.* vbi ſubdit, quòd ſi fiat ludus ad diuinandum paria, vel imparia nummorum, & adſint nummi falſi, illi ſunt extrahendi, & ille obtinebit qui deductis nummis falſis diuinauerit, refert Card. Tuſch *practic. concluſ. tom. 8. lit. V. concl. 100. num. 10. & 11.* Chriſtoph. de Paz. *d. cap. 34. num. 28.* Rota *deciſ. 267. num. 14. p. 5. recent.* 3

APPELL. CLVII.

Mors.

1 *Mortis appellatione verè & propriè venit mors naturalis, non ciuilis.*

2 *Mors ciuilis non æquiparatur naturali, nec appellatione mortis venit mors ciuilis, niſi in caſibus à Iure expreſſis.*

3 *Mortis appellatione venit mors ciuilis, quando in illa viget eadem ratio, quæ in naturali.*

4 *Mors ciuilis venit appellatione mortis in diſpoſitione ſimpliciter loquente de morte, quando ipſa ciuilis mors quoad id de quo agitur, operatur, eumdem effectum, quem mors naturalis.*

5 *Mortis appellatione venit etiam mors ciuilis in ſtatuto de lucro dotis per mortem coniugis.*

6 *Mortis appellatione venit tantùm mors naturalis, & non ciuilis, quando ſumus in diſpoſitione conditionali, & in materia fideicommiſſaria, vt num. 7.*

MORTIS appellatione, puta quando vigore 1 conſuetudinis vocatur quis ad bona mortui, & in dubio venit mors naturalis, non verò ciuilis, *l. ex ea. §. inſulam ff. de verbor. ſignif. l. ſed etſi mors. §. cum igitur. ff. de donat. inter virum, & vxor. l. cùm pater. ff. de legat. 2. l. Statius. §. Cornelio.* & ibi Bart. *ff. de iure fiſci, l. fin. C. de iis, qui veniam ætat. impetr.* Oldrad. *conſ. 184. n. 4. verſ. de Abbate.* Alex. *conſ. 139. num. 4. verſ. ſecundo quia, lib. 2.* Federic. de Senis *conſ. 35. n. 1. in fine, verſ. præterea cùm de morte,* latè Calderin. *conſ. 376.* aliàs 47. *de teſtamen.* quòd duplicatur *conſ.* 465 aliàs 1. *qui filij ſint legitimi,* vbi loquitur in ſtipulatione concepta in caſum mortis, vt de naturali intelligatur, Anchar. *conſ. 396. In vnum caſum, n. 3.* vbi quòd in conditionibus implendis, ſemper intelligitur de morte naturali, non de ciuili, & quod vſusfructus ad vitam relictus non perditur per profeſſionem, Bald. *conſ. 6. n. 2. verſ. nam etiam mors, lib. 4.* vbi loquitur in fideicommiſſaria ſubſtitutione, quia ſi fiat ſubſtitutio filio quandocunque decedenti ſine filijs, intelligitur de morte vera, & naturali, licèt ſit gladio, vel ferro cauſata; multis appellatiuum hoc exornant Ægid. Bellam. *conſ. 6. n. 10 verſ. item quia,* vbi quòd prouiſio beneficij per mortem Titij non verificatur in morte ciuili, ſed debet intelligi de vera, & naturali, Maſtril. *Siciliæ deciſ. 283. n. 14. cum ſeqq.* Petr. Loriot. *de iuris apicib. tract. 5. de morte, axiom. 1. 2. & 3.* Crot. *in l. Gallus, §. & quid ſi tantùm, num. 5. cum ſeqq. ff. de liber. & poſthum.* vbi Ioan. Coraſ. *num. 7. & 9.* Lancelot.

Galeanl.

Galeaul. a n. 7. Ioan Bolognet. nu. 54. cum multis seqq. Fortun. Garc. a num. 40. Lusitan Costa a num. 7. Sarment. a num. 41. Socin iun. a num 13. Sebast Medic. in tract. Mors omnia soluit, p. 1. a n. 23. Garc. Falcon. reg. 456. Spin. in speculo testam gl §. 1. princ. a n. 31. & gloss. 17. a num. 24. Carol. Tapia in auth. ingressi, C. de sacros. Eccles. verb. sua, cap. 17. Menoch. cons. 388. num. 23. & cons. 536. n. 4. & 5. & consil. 980. n. 15. Fachin. controuers. lib. 1. cap. 45. Anton. Fab. lib. 9. coniectur. cap. 3. Peregr. de fideicom. art. 18. n. 62. & 63. & de iure fisci, lib 5. cap. 5. num. 18. Fanut. de lucra dotis, circa prin. c. in cap. ancipiten. per mortem, num. 13. Mattens. 1. 3. gloss. 2. tit. 4. lib. 5. nouæ Recop. Gallin. de verb. significat. lib. 1 cap. 10. a n. 33. Card Tusch practic. conclus. tom. 5. lit. M, conclus. 394. 3 princip. Farinac. fragment. crimin. p. 2. lit. M, num. 362. cum seqq. Castill. quotid. lib. 3. cap. 12. num. 2. cum multis seqq. Surd. cons. 90. num. 13. & 14. Fusar. de substit. q. 450. num. 17. censuit Rot. decis. 543. num. 1. & 2. apud. Farinac. p. 2. recent.

2 Mors ciuilis non æquiparatur naturali, nec appellatione mortis venit mors ciuilis, nisi in casibus à iure expressis, gloss. verb morituus, in cap. placuit 16. q. 1. & verb non morte, in cap suspceptum, de rescript. in 6. Oldrad. & Alex. locis supra citatis, Anchar. cons. 438. Ego autem, num. 8. Calderin. cons. 36. quod est 3. in fine, de rescript. & cons. 164. quod est 2. in fine, de rebus Eccles. non alien. Pacian. cons. 19 num. 10. lib. 1. Petr. à Placa in epit delictor. lib. 1. cap. 23. num. 11. vers. de morte ciuili, Ludou. Gom. in reg. de impetr. benef. per obitum famil. Cardinal. q. 5. in fine. Felin. in cap in præsentia, num. 55. cum seqq. de probation. Boër. decis. 223. num. 6. Mieres de maioratu, p. 2. q. 33. n. 15. Honded. consil. 61. num. 3. 4. & 5. vol. 1. Natt. cons. 182. n. 8. ante fin. vers. vel secundò potest respondere, Phanuc. de lucra dotis, in rubr num. 12. Menoch. de succ. ss. creat. lib. 3. §. 21. num. 172. Sim de Prætis de interpr. vltim. volunt. fol. 95. num. 8. Surd cons. 90. n. 23. & 24. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 531. latè Castil. controuers. tom. 3. cap. 12. à princip. & præcipuè num. 13. Card. Tusch. d. tom. 5. lit. M, concl. 393. à num. 1. Farinac. fragment. crimin p. 2. lit. M, num. 366. cum seqq. Fusar. de substitut. q. 450. num. 15. Rot. decis. 543. num. 1. part. 2. recent.

3 Mortis appellatione venit etiam mors ciuilis, quando in illa viget eadem ratio, quæ in naturali, nam tunc mortem ciuilem naturali æquiparari, resoluunt Socin. iun in l. Gallus, §. & quid si tantum, num. 16. & 17. ff. de liber. & posth. Ludou. Zunt. in suo responso pro vxore, n. 901. & 905. Ceuall. commun. contra commun. q. 63. n. 1. Alexand. Raudens. de analogis, lib. 1. cap. 34. num. 10. Menoch cons. 388. num. 22. Honded cons 63. r. 40. lib. 1. Farinac. d. M, num. 368. Fusar. d. quæst. 420. num. 18. Castil. d. tom. 3. cap. 12. num. 25.

4 Mortis appellatione, vbi dispositio loquitur simpliciter de morte, venit etiam mors ciuilis, quando ipsa ciuilis mors quoad id de quo agitur operatur eundem effectum quem mors naturalis, gloss. verb. moriente, & ibi addito margin. in Clem. ne Romam, § sanè, de elect. Sanch. de matrimon. lib. 6. disp. 17. num. 9. Giouagnon. resp. 85. num. 4. & resp. 89. num. 4. lib. 1. Fr. Bartholom de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, dis. 1. dub 9. n. 5. Camill Gallin. de verbor. significat. lib. 1. cap. 10. num. 14. Castil. d. cap. 12. num. 15. vt in societate, quæ morte ciuili finitur, sicut morte naturali, l. 1. §. vlt. ff. de bonor. possess. contra tab. l. actione, §. publicatione, ff. pro socio, §. soluitur, Instit. de societ. Aretin. in §. cum autem, num. 5. Instit. quibus modis ius patri potestat. soln. vbi declarat tunc demum mortem ciuilem operari eundem effectum sicut mors naturalis, quando sumus in iis quæ iuris sunt, non sic in iis quæ sunt facti, Villalob. commun. verb. mors, num. 130. Natt. cons. 181. num. 8. vbi bene declarat quando mors ciuilis operetur, vel non operetur eundem effectum, sicut mors naturalis, & ponit exemplum in statuto de lucrando dotem, vel donationem propter nuptias coniugis, quòd verificatur, & habet locum in morte ciuili per ingressum Religionis propter quem matrimonium est dissolutum; Paris. cons. 5 num. 150. lib. 4. Alexand cons. 139. Visa themate, num. 8. vers. quintò probatur, lib. 2. & cons. 13. in princ. lib. 3. Bossi. in tit. de bonor publicat. num. 35. vers. & mors ciuilis, Pacian cons. 19. num. 1. & num. 10. cum seq. lib. 1. vbi quòd habet locum etiam in dispositione hominis conditionali, Roland à Valle cons. 97. num. 59. lib. 2. Rimin. iun. cons. 416 lib. 4. Molin. de primog. lib. 1. cap. 13. num. 94. Ascan. Clem. de patria potest. effectu vlt. num. 3. Cephal. cons. 392. n. 32. lib. 2. Card. Tusch. d. lit. M, conclus. 393. num. 25. Decian. cons. 86. num. 39. lib. 3. vbi pariter ampliat mortem ciuilem æquiparari naturali, quando in vtraque est idem effectus quoad id de quo quæritur, etiam in casibus à iure non expressis, Honded. cons. 63. num 20. cum seqq & num. 35. lib. 1. Menoch. cons. 127. num. 45. & cons 388. num. 23 Peregr de iure fisci, lib. 3. cap. 5. n. 19. Surd. cons. 90. num. 27. Farinac. d. lit. M, n. 369 Fusar. d. q. 419. n. 54. & 18.

Mortis appellatione venit etiam mors ciuilis in statuto de lucro dotis per mortem coniugis, Natt. cons. 181 n 8. Surd. d. cons. 90 num. 10. Farinac. d. lit. M, 370. Tusch d. concl. 393. n. 9. 5

Mortis appellatione venit tantùm mors naturalis, & non ciuilis, quando sumus in dispositione conditionali, conditio enim purificari debet in casu vero, & non in ficto, l. qui hæredi, §. Maximus, ff. de condit. & demonstrat. mors autem ciuilis est mors ficta, & non vera, l. 1. § fin. ff. de bonor. possess. contra tabul cum aliis allegatis per Surd. cons. 90. n. 24. 25. & 31 Tusch. d. concl. 393. n. 20. 6

Mortis appellatione venit tantùm naturalis, & non ciuilis in materia fideicommissaria, & ideò substitutus in casu mortis non admittitur per mortem ciuilem instituti, ex allegatis per Surd. d. cons. 90. per totum, vbi pluribus hanc probat sententiam, proponit contraria, & illis respondet, refert Farin. d. lit. M, n. 372. 7

Mortis appellatione, an, & quando veniat mors naturalis, & ciuilis, latè dixi de locis communibus Argumentorum Iuris, loco 74. 8

APPELL. CLVII.

Naturalis.

1 *Naturales qui dicantur, remissiuè.*
2 *Naturalis dicitur conceptus ex consanguineis ante obtentam dispensationem, si post eam expeditam etiam natus sit.*
3 *Naturalium è Regnis appellatione, qui veniant remissiuè.*

Naturalium filiorum appellatione qui veniant attento vtroque iure longum esset inuestigare, ideò remitto lectorem ad Oldr. cons. 196. Factum tale est, Alex. cons. 60. Visa legitimatione, lib. 1. Bald. cons. 206. Casus talis, lib. 3. Beroi. cons. 65. in princ. 1

princ. lib. 2. Rimin iun. *cons.* 187. *n.* 82. *cum seqq. lib.* 1. Duen. *reg.* 350. *ampl.* 19. Rojas *in epit. success. cap. a num.* 8. Sarmient. *select. lib.* 1. *cap.* 7. *à pr nc.* Paleoth. *de nothis & spur. c.* 12. 16. 17. & 18. Couar. *de sponsal. p.* 2. *cap.* 8 §. 4. *num* 2. & §. 5. *à num.* 1. Anton. Gom. *l.* 9. *Tauri, num.* 1. Lara *in l. si quis à liberis, in princip. num.* 80. *de liberis agnosc.* Cardin Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 9. *num.* 92. Cost. *in l. Gallus,* §. *& quid si tantum, p. fin. num.* 60. *ff. de liber. & posth.* Mencb. *illustr. cap.* 102. *à num.* 10. Viui. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 5. *tit.* 16. *pag. mihi* 754. Ioan. Garc *de nobilit. gloss.* 10. *à num.* 34. Spin. *in speculo testament. gloss.* 15. *princ. num.* 118. Menoch. *de praesumpt. lib.* 6. *praes.* 54. *n.* 4. *& cons.* 60. *num.* 3. *& cons.* 383. *num.* 10. *& cons.* 1034. *num.* 15. Mascard. *de probat. concl.* 341. *&* 799. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 9. *à num.* 9. *& cons* 177. *num.* 6. Matiens. *l.* 9. *gloss.* 2. *tit.* 8. *lib.* 5. *noua Recopil.* vbi Azeued. *à num.* 1. Heoriq. *in summ. lib.* 11. *cap.* 20. §. 1. *ad finem,* Peregr. *de iure fisci, lib.* 5. *tit.* 18. Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 50. *sect.* 2. *à num.* 4. Cardio. Tusch *practic. conclus. tom.* 5. *lit. M, concl.* 10. Mastril. *Sicilia decis.* 152. *n.* 7. D. Barbos. *in l.* 1. *p.* 4 *num.* 63. *ff. soluto matrim.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 21. *à num.* 4. *& quast. forens. in comment. ad* § *tam autem, in princip. Instit. de inoffic. testam.* Valasc. *consult.* 134. *num.* 5. *cum seqq.* Molin *de iustitia, tract.* 2. *disp.* 165. *&* 172. *in vers. per subsequens,*

2 Sanch. *de matrimon. lib.* 8 *disp.* 7. *num.* 19. vbi resoluit quòd naturalis dicitur conceptus ex consanguineis ante obtentam dispensationem, si post eam expeditam natus sit.

3 NATVRALIVM E REGNIS appellatione qui veniant, vide Perez *l.* 18. *verb. ningun estrangero, tit.* 5. *lib.* 1. *Ordinam.* Burg. de Pace *l. Tauri, n.* 451. Azeued. *l.* 19. *tit.* 3. *lib.* 1. *noua Recopil.* Salzed. *ad practicam Bernardi, cap.* 56. *n.* 23. *cum seqq. in nouiss. edit.* Curia Philip. *tom.* 2. *lib.* 1 *cap.* 1. *n.* 37.

APPELL. CLIX.

Natus.

NATORVM appellatione venit qui in vtero est, ibi tractatur de eius commodo, *l. qui in vtero, ff. de statu homin. l. cùm pater, ff. de negot. gest.* vel fauore testamenti, *l. Titius,* §. *fin. ff. de liber. & posth.* & ita natus pro nascituro aliquando accipitur, *l.* 1. § *sed si seruus, ff. de ventre inspicien.* Rebuff. *ad l. natorum appellatio, vers. interdum natus, ff. de verb. signific. pag.* 436. vbi *in vers. natus tamen,* per *l. quod dicitur, ff. de liber. & posthum.* ait quòd natus dicitur, qui caeso matris vtero viuus nascitur, qui tamen per text. ibi, ex professo probat natorum appellatione venire nepotes, quoad remissionem verò tutelae ob multitudinem filiorum & reliqua ciuilia munera non continetur ille, qui in veotre est, *l.* 2. § *qui autem in ventre, ff. de excusat. tutor.* Montan. *de tutel. cap.* 35. *num* 51. quem refert Parens meus *in comment. ad Ordin. Regiam Lusitan. lib.* 4. *tit.* 104. *in princ. num.* 4.

APPELL. CLX.

Nauis.

NAVIS appellatione, licèt secundùm rectum sermonem contineatur triremis, scapha, & quodliber aliud instrumentum aptum ad nauigandum, vt per Abb *con.* 6 *n.* 7. Strach. *in tract. de mercat. tit. de nauibus, p.* 1. *n.* 2. Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erectione, cap.* 17. *n.* 87. in confiscationibus tamen illius appellatione non venit scapha, Bald *in l.* 3. *num* 6. *C. de nautico foenore,* Sebast. Medic. *de regalib. iurib. reg.* 5. *num.* 55. *in limit.*

APPELL. CLXI.

Necessarius.

NECESSARIORVM appellatione qui veniant, vide Tiraq *de retract. lign* §. 1. *gloss.* 9. *n.* 20. quem refert Fusar. *de substitut. quaest.* 774. Bertazol. *de clausulis instrumentalib. clausula* 7 *gloss.* 12. *sub num.* 5. vbi ait quòd necessariorum appellatione veniunt maritus & affines.

APPELL. CLXII.

Negotiator.

1 *Negotiatoris appellatione non venit ille, qui vendit vinum, bladum, oleum, & similia de rebus suis collecta.*

2 *Clericus negotiator non dicitur qui vendit vinum, granum, aut oleum ex redditibus sui beneficij.*

3 *Clericus vendens fructus ex alieno agro conducto, quamuis suo semine, suáque industria collectos, dicitur negotiator.*

4 *Negotiatoris appellatione non comprehenditur ille, qui semel tantùm emeret, vel venderet.*

5 *Negotiator non dicitur ille, qui emit animalia, vt illa pascat in propriis prædiis, & cùm pinguia facta fuerunt, vel cùm partus ediderint, illa, & eorum partus vendat.*

NEGOTIATORIS appellatione non venit ille, qui vendit vinum, bladum, oleum, & similia de rebus suis collecta, *cap. eiiciens* 88. *dist.* Abb. *cons.* 6. *in fine, vol.* 1. Roland *cons.* 72. *num.* 11. *&* 12. *vol.* 4. Bertachio. *in tract. de gabellis, p.* 7. *quast.* 7. *col.* 4. Molin. *de iustit. tract.* 2. *disp.* 341. *num.* 11. Cenedi *ad Decretum, collect.* 37. *n.* 2. *in fin* Ioseph. Ludou. *concl.* 5. *vers. fallit quando,* Valasc. *cons.* 131. *n.* 6. Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de emptionibus clericorum, & eorundem bonorum à muneribus publicis,* §. 4. *in fine, & tit. de exemption. cleric. à statutis sacularium,* §. 3. *num.* 8. Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, part.* 2. *alleg.* 13. *num.* 11. 1
Vnde clericum negotiatorem non dicit, qui vendit a vinom, granum, aut oleum ex redditibus sui beneficij, meritò resoluunt Gregor. *l.* 49. *verb. las franquezas, tit.* 6. *part.* 1. Bonacos. *commun. crimin. p.* 2. *verb. gabellas, fol.* 31. *versa,* Ioseph Ludouic. *tom.* 3. *commun. opinion. tit. de gabellis, cancl. vnica, vers. inferius decimo,* Mexi. *in tract. tassa panis, concl.* 5. *num.* 29 Marta *de iurisdict. p.* 4. *casu* 3. *num.* 9 Cabed. *part.* 2. *Aresto* 45. Gutier. *de gabellis, q.* 93. *num.* 25. vbi *q.* 63. *n.* 68 & 72. secus dicit si vendat fructus ex alieno agro conducto, quamuis suo semine suáque industria collectos, 3
Aloys. Riec. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis.* 375. *in* 1. *edit.* aliàs *resol.* 317. *num.* 10. *in* 2. *edit.* vbi notat non dici clericum negotiatorem, vel mercatorem, licèt id quod superest, de eo quod vilius ad sui, vel suorum

ſuorum ſuſtentationem emit, iuſto pretio tunc currente cariùs vendat quàm emit.

4 Negotiatoris appellatiooe non comprehenditur ille, qui ſemel taotùm emeret, vel venderet, *l.1.§.licet*, vbi gloſſ. *verb. omne*, *ff. de tribut. l.ſemper*, *§. Diuus Adrianus*, *cum l.ſeq. ff.d: iure immun.* Greg. *l.1. verb.mercatores*, m.7. *part.* 5. Salzed. *ad Bornard.cap.*58.*verſ.& vt hunc*, Cened. *d. collect.* 37.*num.*2. *in fine*, Carol.de Graſſis *de effectib.clerical. effectu* 6. *num.*19. Ego ipſe *d. alleg.*13. *num.* 11. *verſ. nec etiam.*

5 Negotiatoris appellatione non comprehenditur qui emeret animalia, vt illa paſcat in propriis prædiis, & cùm pinguia facta fueriot, vel cùm partus ediderint, illa & eorom partus vendat, ita Molin.*in tract.*1.*d ſp.*342.*num.*14. Carol.de Graſſis *d. effectu* 6.*num.*18.quos refeto ego ipſe *d.alleg.*13.*n.*1. *in princ.*

Appell. CLXIII.

Nepos.

1 *Nepotis appellatione ex propria ſignificatione venit filius.*

2 *Nepotis appellatione per improprietatem, & ſecundùm communem vſum loquendi veniunt filij fratrum.*

3 *Teſtator quando habet filios, vocando nepotes cenſetur vocare nepotes ex filio.*

4 *Teſtator non habens niſi nepotes ex fratre, de illis intellexiſſe credendum eſt.*

5 *Nepotes ex fratre veniunt quando teſtator vocaſſet fratres, & nepotes ſuos.*

6 *Pronepotes ex propria vocabuli ſignificatione veniunt appellatione nepotum.*

7 *Pronepos non venit vbi vocatur nepos ex tali filio natus.*

8 *Nepotes vbi extant præferri debent pronepotibus.*

9 *Nepotes ex fratre quando vocati eſſent, non veniunt pronepotes.*

10 *Pronepos non venit appellatione nepotis, vbi eſſent coniectura in contrarium.*

11 *Pronepos appellatione nepotis non venit in materia correctoria.*

1 Nepotis appellatione de propria ſignificatione venit filius filij, ita Dyn. *conſ.* 16. *Diligenter conſiderata*, *num.* 8. Federic.de Senis *conſ.*39. *Viſo puncto*, Card.Tuſch. *pract.concluſ. tom.*5. *lit. N*, *concl.*44.*num.*1. Rot. *deciſ.*541. *num.*4. apud Farinac. *p.*1. *recent.* & *in Mediolanen. Iuriſpatronatus*, 28. *Nouembris* 1616.*coram. R. P. D. meo Pirouano*, impreſſa per Vioian. *poſt praxim iuriſpatron. deciſ.* 71. *n.* 1. *in nouiſſima impreſſ.*

Nepotum appellatione oon veniunt filij fratris ex ſermonis proprietate, ſed per improprietatem, & ſecundùm communem loquendi vſum, ita Bald. *in l.ſi auia*, *in vlt. notab.* & *ibi* Angel. *circa fin.* & Dec. *num.*11. *C. de ſucceſſ. edicto*, & *in l. vxor*, *in fine*, *C. qui accuſare non poſſ.* Aretin. *in §. quarto gradu*, *col.*1. *Inſtit. de grad bus*, & *conſil.*37. *num.* 5. Abb. *in cap.per tuas,de probat.* & *conſil.*79 *col.*2. *verſ. reſpondeo impropriè* Felin. *in d. cap. per tuas*, *num.* 5. *verſ.ſecunda concluſio*, Abb. *conſ.*83.*num.*2. Ioan Ign. *in l.dudum*, *num.*25.*C.de contrah.empt.* Thom. Ferrat. *caut.* 52. *num.*2. Ioan. Andr. *in cap. fundamenta*, *de* elect.*lib.*6.Imol.*in cap.*2. *col. vlt. de arbitr.* Federic. de Senis *d.conſ.*39.*col.*2. *verſ.reſpondeo impropriè*, Dyn. *d.conſ.*16.*num.*9.*verſ.præterea poſito*, Ruſtic. *in l.cùm auus*, *lib* 6. *cap.*15. *num.*2. *ff. de condit. & demonſtrat.* Alexand. *conſ.*5. *Circa primum*, *num.*19. *in fine*, *verſ. poſtremo non obſtat*, *lib.*3. Card Tuſch. *d.tom.*3.*lit.N*, *concluſ.*44.*n.*1.& 3. Fuſar. *de ſubſtitution. quæſt.* 324. *num.*3. *cum ſeqq.* Rot. in *Mediolanen. iuriſpatronatus* 19. *Iunij* 1617. *coram R. P. D. Pirouano*, impreſſa per Viuian.*poſt praxim iuriſpatron. deciſ.*72.*num.*1. *in nouiſſima impreſſ.*

Coniectura eſt teſtatorem vocare nepotes ex filio, quando haberet filios; tunc enim vocando nepotes non eſſent vocati nepotes, ex fratre, ne ille videatur propriam ſobolem excludere, & extraneæ conſulere, *l. tale pactum*, *§. fin. ff. de pactis*. *l. cum acutiſſimi*, *C.de fideicomm.* quare ita tenent Socin. ſen. *in l.cùm vir.n.*6.*de condit.* & *demonſtr.* Ruſtic. *d.lib.*6. *c.*15 *n.*6.Fuſar.*d.q.*324.*n.*5. 3

Et è contrà, ſi teſtator non haberet niſi nepotes ex fratre, de illis veriſimiliter intellexiſſe credendum eſt, vt in ſpecie tenent Rooan.*in l* 2.*C.de ſucceſſ.edict.* vbi Salicet.& Dec. *num.*11.*in fine*, Imol.*in d.ca.*2.*in* 4.*not.de arbitr.* vbi Dec *num.*4. *in fine*, Felin. *in d.cap.per tuas*, *num.*7. *verſ ſecundo limita*, *de probat.* Cardin. Tuſch. *d. lit.N*, *concluſ.*44. *num.* 22. Fuſar. *d.q.*324.*n.*6. 4

Sic eodem modo nepotes ex fratre venirent quando teſtator vocaſſet fratres, & nepotes ſuos; nam intelligeretur de nepotibus ex fratre, ita Bald. *in d.l.*2.*num.* 3. Salicet. *num.*2.Paul.de Caſtro *num.*4. Alexand Dec *num.*11.idem Dec *in d. cap. per tuas*, *col.*3.*num.*6. vbi Felin. *n.*4. *verſ.& ten ndo*, *de probat.* Alexand. *conſ.*32. *Conſideratis*, *lib.*4. Fulgoſ.*conſ* 68. Matthæus de Perono, Sim. de Prætis *interpr. vlt. volunt.fol.*148. *num.*103.Ruſtic.*d.lib.*6.*cap.*15. *num.*3. *verſ.niſi ex aliquo*, Card.Tuſch.*d.lit.N*, *concl.*44.*n.*18. Fuſar.*d q.*324.*n.*9.*cum ſeqq.* 5

Nepotum appellatione veniunt etiam pronepotes, ex propria ſignificatione vocabuli, ita Bart. *in l.*1. *§. ſi quis*, *ff. de ſuis & legit.hæred.* & *in l.liberorum*, *col.pen. verſ. quæro an appellatione*, *ff. de verbor. ſignif.* & *in l. Gallus*, *§. instituens*, *num.* 2. vbi Alexand *num.*5.*verſ.ego puto*, Socin.ſen. *num.* 40. & Fortun.Garc. *in §. item credendum*, *num.* 13. *ff. de liber.* & *poſthum.* Ruin.*conſ.*116.*num.*8. *lib.*1. & *conſ.* 30.*num.*2.*lib.* 2.& *conſ* 62. *num.*4 *lib.*3. Pariſ.*conſ.*20. *num.*23.*lib.*1.& *conſ.*52 *col.*4. *lib.*2. Caſſan. *in conſuet. Burgundiæ*, *rub.*7. §.10 *num.* 17. *verſ. legitimo facit*, Cuman. *conſ.* 13. *Titius instituit*, Gozadin. *conſ.* 59. Crauet.*conſ.*155.*col.*1.*in fine*, & *col.*2. Alciat. *conſ.* 59. *n.*3.*lib.*9. Cardin.Mantic. *de coniect.vltim.volunt.l.*8. *tit.*8.*in fine*, *num.*24. Anton.Gabr. *commun. l.*6. *tit.de verbor. ſignificat.concl.*1. *num.* 44. Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt.fol.*118. *num.* 59. Caſtillion. *conſ.*26.*num.*8.*cum ſeqq.* Rebuff. *ad l.*220. *verſ. appellatione etiam nepotis*, *ff. de verb.ſignif. pag.*693. Peregr. *conſ.*59.*num.*5.*lib.*5. Ruſtic. *d.lib.*6.*cap.*13. *in fine*, & *cap.*15.*num.*8. Cardin.Tuſch. *d.lit.N*, *concluſ.*44.*n.*4. *cum ſeqq.* Fuſar.*de ſubſtitut.q.*313.*num.*1.*cum ſeqq.* Valenzuela *conſ.*7.*n.*12. 6

Primò limita quando vocatus eſt nepos, qui ex tali filio naſcetur, ex Bart. *in l. Gallus*, *§.instituens*, *n.*2. Fuſar.*d.c.*323.*n.*8. vel ſi teſtator relationem habuiſſet ad perſonas ex nepotibus tantùm, ſic Ruin. *conſ.*127.*num.*2.*l:*2.Fortun.Garc.*in d.l Gallus*, *§. idem credendum*, *n.*14.*verſ.vnde ego*, Roſtic. *d.l.*6. *cap.*15. *num.*12. 7

Secundo limita quando extant nepos, nam hi præferri debent pronepotibus, maximè quando 8

nepos ab intestato excluderet pronepotem, Port. Imol *cons.*15.Peregr.*cons.*59.*in fine,lib.*5.

9 Tertiò limita quando vocati essent nepotes ex fratre, quia tunc non venire pronepotes nisi communis vsus loquendi aliter se habeat, resoluunt Dec. *in d.l.*2.*n.*12.Tirraq *de retractu lig.*§.1.*gloss.*19. *n.*97. Socio.iun. *cons.*125.*n.*22.*lib.*1. Rustic. *d.lib.*6.*cap.*15. *n.*7 Fusar.*d.q.*323.*n.*10.& 11.

10 Quartò limita vbi in contrarium essent coniecturæ, nam tunc non veniret pronepos appellatione nepotes, Corn. *cons.*143.*lib.*3. Fulgos.*cons.*68.*per totum*, Card. Mantic *de coniect.vltim.volunt.lib.*8.*tit.*8. *n.*23.Card. Tusch. *d.lit.N,conclus.*44.*num.*19. Fusar. *d.q.*323.*n.*12. coniecturæ autem colligi poterunt ex illis, quibus supra dicimus nepotem non venire appellatione filij; vnde Batt. *in l.liberorum*, *ff.de verb. signif.* dicebat pronepotem venire sub nomine nepotis in casibus in quibus nepos venit filiorum appellatione, quod etiam voluit Alex. *cons.* 125. *n.*11. *cum seqq.lib.*5.vbi dicit procedere argumẽtum affirmatiuè, & propte ea non omnes coniecturas, quæ excludunt nepotem vocato filio, excludere pronepotem vocato nepote, sed illas tantùm, quæ concludent, & dicit Castillion. *cons.*26. *n.*10. difficilius appellatione filij venire nepotem, quàm appellatione nepotis venire pronepotem, prout illum refert Card.Tosch.*d.lit.N,concl.*44.*n.*7.

11 Quintò limita in materia correctoria, in qua non venit pronepos appellatione nepotis, Fulgos. *cons.*68. *in fine*, *vers. quibus ex omnibus*, Alexand. *d.cons.*125. *in princip.lib.*5. quos refert Card. Tusch. *d.lit.N,concl.*44.*n.*6.

APPELL. CLXIV.

Nobilis.

1 *Nobiles qui dicantur, ostenditur.*
2 *Nobilitas acquiritur ratione officij dignitatem habentis.*
3 *Nobilis quis dicitur secundum consuetudinem loci, quando talis reputatur.*
4 *Nobilium appellatione in oneribus imponendis, & admissione ad Ordines militares vbi nobilitas requiritur, veniunt etiam nobiles ex priuilegio.*
5 *Nobilium appellatione quoad ciuilem, & politicum statum, veniunt diuites.*
6 *Doctores veniunt nobilium appellatione.*
7 *Illegitimus, seu bastardus non continetur nobilium appellatione.*
8 *Bastardus non dicitur de familia & domo.*
9 *Agnationem non conseruat bastardus.*
10 *Illegitimè nati in Hispania admittuntur ad insignia, nomen, arma, honores, & nobilitatem patris.*
11 *Vxor nobilis plebeio marito nubens non venit nobilium appellatione.*
12 *Plebeius vir vxori nobili nubens non venit nobilium appellatione.*
13 *Natus ex muliere nobili, patre bastardo, vel plebeio, non est nobilis.*
14 *Nobilitas à natura non inest, ac proinde non præsumitur nisi probetur.*
35 *Nobilitas potest probari per consanguineos, propinquos, domesticos, & per famam.*

NOBILIVM appellatione veniunt non solùm illi, quos propriè nobiles appellamus, scilicet
ex generis antiquitate, verùm etiam qui Regis beneficio in eius seruitium cooptati, & inter nobiles
in ipsius libris descripti reperiuntur, iuxta triplicem, vel quadruplicem nobilitatis diuisionem, de
qua Bart.*in l.*1. *C.de dignitat.lib.*12. Tiraq. *de nobilit. cap.*4 *cum seqq.* Ioan. Garc.*in simili tract. gloss.*48.§.3.
*à num.*1. Pichard.*in tract.de nobilit. communicat.n.*75.
cum seqq. Acquiritur enim nobilitas ratione officij 2
dignitatem habentis, vel si à Principe quis nobilitetur, à quo tanquam à fonte procedit ipsa nobilitas, Esther 6.sic honorabitur quemcunque voluerit Rex honorare, Paul. de Castr.*cons.* 24 *col.*2. *lib.*2. Tiraquell. *d.tract.cap* 6.*n.*2. Gam. *Lusitan.decis.*322. *num.* 5, Gardiol.*in tract. Hispanicæ nobilitatis*, *cap.*4. & 5. Gutier. *practic. lib.*4.*quæst.*17.*num.*131.*cum seq.*
Cabed. *Lusitan.decis.*78.*num.*1.*part.*2. Dicitur etiam 3
quis nobilis secundùm consuetudinem loci, quando talis reputatur, Socio. *cons.* 146.*num.*3.*lib.*2. Tiraq. *d.tract. cap.*10. *num.*6. Menoch. *de arbitr. casu.*670. *num.* 40. & *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 60. Mascard. *de probat. concl.* 1094. *num.*8. Gutier. *d.quæst.*17.*num.*5. Cardin.Tusch.*practic.conclus.tom.*5.*lit. N, conclus.*48. *num.*2.& 15.

NOBILIVM appellatione in oneribus impo- 4
nendis, & in admissione ad Ordines Militares vbi nobilitas requiritur, veniunt nobiles ex priuilegio, sicut nobiles à sanguine, dummodo liberi sint à macula Iudæorum, & Saracenorum, ita Mench.*de success. creat.lib.* 3 §. 30. *num.* 256.& 259. *cum seqq.* Azeued. *l.* 1.*à num.* 59. *tit.* 1.*lib.*6.*noua Recopil.*Ioan. Garc.*de nobilit.gloss.*1.§.1.*n.*50.Garc Gironda *de priuileg.seu explicat.n.*820.

NOBILIVM appellatione quoad ciuilem ta- 5
men & politicum statum spectat, veniunt diuites ij enim tantummodo, si vera loquamur, qui diuitiis abundant, nobiles vocantur, *l.*3. *C.de commerc. & mercat.* Tiraq.*de nobilit. cap.*3.*à princ.* Guid.*sing.*875. Matien. *l.*7.*gloss.*4.*in princip.tit.*7. *lib.*5. *noua. Recop.* Pichard.*in tract.de nobilit communicat.n.*18.Nobilitas enim sine diuitiis sordescit, Guillem. *in cap. Raynutius*, *verb. duas habens filias*, *num.* 231. *cum seqq.de testam.* Burg de Paee *cons.*3. *num.*44.& *cons.*9.*num.*6. Menoch. *cons.*116.*num.* 3.& *cons.*126.*n.*28. Flamin. Paris.*de resignat benefic.lib.*3.*q.*1.*num.*150.& *num.seq.* subdit familiarium decus & honorem per diuitias conseruari.

NOBILIVM appellatione veniunt Docto- 6
res, Alexand. *cons.* 213. *Ponderatis*, *num.*9.*vers in eo etiam concurrebat*, *lib.*6. Garc.*de nobilit.gloss.*48.§.3. *num.*72 Anton Gom.*l.*83. *Tauri*, *à num.*16. Cardin. Tusch.*d.lit. N,concl.*48.*num.*9. Menoch.*de præsumpt. lib.*4.*præs.*78 *num.*25. Viui. *decis.*255.*num.* 36.*lib.*2. Rostic. *ad l.cùm auus*, *lib.*2.*cap.*15.*num.*180.& 190. *ff.de condit.& demonstr.* Fusar.*de substit.q.*407.*n.*12. Etiam medici secundùm Tiraq. *d. tract. de nobilit. c.*34.*ferè per totum*, Cassan.*in catalogo gloriæ mundi, part.*10.*consid.*25. Card. Mantic.*de coniect.vlt.volunt. lib.*11.*tit.*9.*num.*7.*circa fin.* Menoch. *d.præs.*78.*n.*25. Rustic *d.lib.*2.*cap.*15.*n.*123.

NOBILIVM appellatione non continetur 7
illegitimus, seu bastardus, Duen.*reg.*69.Angel.*cons.* 30. *circa fin.* vbi quòd appellatione plebeiorum veniunt filij illegitimi nobilium, Gemin. *cons.* 101. *in fin.vers.ad vltimum*, & *cons.*140.*in fine*, Anchar.*cons.* 389.*Visis diligenter,in princip.*Cardin. Tusch.*d.lit.N, concl.* 48. *num.* 12.*cum seqq.* Fusar.*de substit.* q.360. *à num.* 4. & *quæst.* 361. *num*.18. ait quòd nobilium de domo appellatione non veniunt naturales, Stephan. Gratian. *discept.forens. tom.*3.*cap.*554. *num.*51. Paleoth.*de nothis & spuriis*, *cap.* 27. *num.* 8. Rojas *de success.*

succeſſ.cap.15 à princ. Tell.*l.12. Tauri*, *n.* 2. Otalor.
de nobilit. part.4. cap.2. num. 4. Benedict. Ægid. *de*
8 *iure & priuileg. honeſt.art.13. num* 4.. Non enim di-
citur de familia, & domo, Card.Mantic.*de coniect.*
vltim.volunt.lib 8,*tit.12.n.20.* Spin. *in ſpeculo teſtam.*
*gloſſ.16.à num.16.*Molin. *de primog. lib.1.cap.4.n.46.*
& 47. Menoch *de præſumpt.lib. 4. præſ.* 88, *num.* 5.
& 13.& conſ.117.num.51. & ſeq. Decian. *reſp.1.n.6.*
lib. 3. Guteir. *lib. 2. practic. quæſt.155.num.1.& 3.*
Peregr. *de fideicommiſſ.art.22. num* 83. Petra *in ſimili*
tract. quæſt.12.num. 201. Honded. *conſ. 67. num. 16.*
lib.1. Farin. *in praxi crimin. part.1.quæſt.13.à num.53.*
Ceuall. *communium contra communes*, *quæſt.* 757.
num.47. Nicol.Garc *de benefic. p.7. cap.5 à num.* 36.
Gonzal. *ad reg.8. Cancell.gloſſ.5. num.110.* Fuſar. *de*
9 *ſubſtitut. quæſt.* 407. *num.* 66. nec conſeruat agna-
tionem, *l. iure naturæ ff. de ſtatu hominum*, Tiraq.
de nobilit.cap.15.num.10.cum ſeqq. Molin.*d.c.4.n.45.*
Burſat. *conſ.52.num.27. & 28. lib.1* Mantic. *d.tit.12.*
num 10.Peregr.*d.art.22.num.82.* Menoch. *conſ.* 117.
num:52. & conſ.181. num.14. & conſ.266. num. 27.
& conſ.345.num. 18. Surd. *deciſ.* 249. *num.* 8. Cald.
Pereira *in reſp.pro Sebaſtiano Limpo*, *n.14.49. & 50.*
Fuſar. *d.quæſt.407.num.61.* nec paterntis inſignia, &
ſtemmata deferre poteſt,Olan. *in antin. lit.B, à n.9.*
Ioan.Garc.*de expenſ.cap.3.num.21.verſ.imò nec arma,*
Matien.*in rubr.tit.1.gloſſ.1.à num 116. & l.7.gloſſ.a.*
num.a. tit.11. lib.5. noua Recop. Gutiĕr. *pract. lib.2.*
q.155.n.1.in fine.
10 In Hiſpania verò ex conſuetudine illarum par-
tium illegitimè-nati admittuntur ad inſignia, no-
men arma,honores,& nobilitatem patris, Azeued.
conſ.24.num.27.& 29. Nicol. Garc.*de benef.p.7.c.15.*
*n.49.*Rot. *in Pampilonen. Capellaniæ 4. Martij* 1621.
coram bona mem.Rembolde.
11 Nobilium appellatione non venit, vxor
nobilis plebeio marito nubens, *l.fin.C.de nupt. l.mu-*
lieres, C. de incolis, lib.10.l.1. C.de dignitatib. lib.12.
Plehard. *de nobilit. communicat.num.18.* Fuſar. *de ſub-*
12 *ſtitut. quæſt.352. num.31.* nec plebeius vir vxori no-
bili nubens, ſecundùm Melch.Phœbos *Luſit. deciſ.*
13 17.*num.10. tom.1.* ideò natus ex muliere nobili patre
baſtardo,vel plebeio, non eſt nobilis, quia imò no-
bilitas mulieris offuſcatur per maritum ignobilem,
Staphil. *de litteris gratiæ, fol.mihi* 121.*verſ ſed quid ſi*
aliquis,Anchar. *conſ.189.num.* 2.quos refert Cardin.
Tuſch.*d.lit.N,concl.48.n.10.*
14 Nobilium appellatione non veniunt niſi
qui ſe tales probauerint, quia nobilitas à natura
non ineſt, ac proinde non præſumitur niſi probe-
tur, ita Tiraq. *d. tract. de nobilit. cap. 10. num.* 13.
Perez *l.6. verſ.ex quo infertur, tit.1. lib. 4. Ordinam.*
*pag.*798. Maſcard.*de probat.concluſ.*1090 Gam. *Luſit.*
deciſ.86.in fine, & deciſ.322. num. 3. Ioan.Garc. *de*
nobil 1. gloſſ. 11. num. 51. & gloſſ. 12. num. 5. Azeued.
l. 4. à num. 23. tit. 1. lib.6. noua Recop. Menoch. *de*
præſumpt. lib.6. præſ.60. & conſ.321. num. 11. Valaſc.
conſult.191. num.21. Gutier. *practic.lib.4. q 14. num. 4.*
Cabed *Luſit. deciſ.73. num. 10. part.2.* vbi *numer.* 11.
quòd nobilitas poteſt probari per conſanguineos,
propinquos, & domeſticos, & *num.15.* etiam per
famam, quòd pariter tenent, Couarr *pract.cap.21.*
n.7. Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part.8.conſid.* 6.
Maſcard. *d.concl.1090. numer.11.* Ioan. Garc.*d. tract.*
gloſſ.7. num.11. & 12. Farin. *in praxi crimin.p.1.q.47.*
num.101.

Appell. CLXV.

Nomen.

1 *Nominis appellatione continetur non ſolùm proprium, ſed etiam appellatiuum, & ſingulare.*
2 *Nomina collectiua plurium graduum, & perſonarum quæ ſint, remiſſiuè.*
3 *Familia, ſiue agnatio teſtatoris continetur nominis mei appellatione.*
4 *Priuilegium conceſſum Caio, & ijs, qui ſunt de nomine ſuo, intelligitur de familia.*

Nominis appellatione continetur non ſo- 1
lùm proprium, ſed etiam appellatiuum, &
ſingulare, vt per Ludou. Gom. *in reg. de annali,*
q.30.num.6. vbi limitat in dubio, & in pœnalibus.
Nomina collectiua plurium graduum & perſona- 2
rum, quæ ſint, quæ tantùm plurium perſonarum,
non graduum,explicat Fuſar. *de ſubſtitut. quæſt.482.*
n. 41..

Hominis mei appellatione continetur fa- 3
milia, ſiue agnatio teſtatoris, vbi ipſe in eaſum
contrauentionis voluntatis ſuæ voluit hæredita-
tem peruenire ad proximiorem conſanguineum de
ſuo nomine, & ſuis armis, *l. pater filium, § fun-*
dum, ff. de legat.3. vbi gloſſ. *verb. nomine, l.cum ita,*
§ in fideicommiſſo, ff. de legat. 2. gloſſ. *verb. nomine*
ſuo, in l.15. qui plures, ff.de legat.3. Natt. *conſ. 675.*
num.3.lib.4. Vnde priuilegium conceſſum Caio, & 4
iis, qui ſunt de nomine ſuo, intelligitur de familia
Caij, Alexand. *conſ.125.num.6.verſ.bene facit, lib.7.*
Cardin.Tuſch.*practic.concluſ.tom.2.lit.D, concl.220.*
num.10.

Appell. CLXVI.

Notorium.

1 *Notorij appellatione in dubio intelligitur de notorio facti, non iuris.*
2 *Notorij appellatione venit omne illud quod aliqua tergiuerſatione celari non poteſt.*
3 *Notorium dicitur omne id, quod ex actis iudicij conſtat.*
4 *Notorium dicitur delictum commiſſum, vel confeſſum in iudicio.*

Notorii appellatione in dubio intelligitur 1
de notorio facti,non iuris,Philip Franc. *in cap.*
Romana, § ſiue autem, de appellat. lib.6. Aldobr. *com-*
mun.verb notorij appellatione.

Notorii appellatione venit omne illud, quod 2
aliqua tergiuerſatione celari non poteſt, Clar. *§ fin.*
q 9.num.2. Mench. *illuſtr. cap.2. num. 11. & cap.20.*
num.23. Menoch. *de arbitrar caſu 166. num.4.* Card.
Tuſch. *practic.concluſ.tom.5.lit.N, concl.104. num.2.*
ita vt nulla indigeat probatione, Bellacomb.*tom.1.*
commun. opinion.lib.4.tit.9. num.265. pag. mihi 505.
Surd. *deciſ.259. num.14. & deciſ.326.num.82.*Farin.
in praxi crimin. p.1. quæſt. 21. à num. 80. Mendez à
Caſtro *in praxi Luſit.lib.3.cap.3.n.* 33. quamuis de-
beat allegari. Viui. *d.tit.9.num.19.cum ſeqq.pag.478,*
& ſeq. Mench. *illuſtr. cap.2. num.11.* Farin. *d.q.* 21.
*num.*110.

3 Notorii igitur appellatione venit omne illud, quod ex actis iudicij constat, secundùm Tiraq. *de retract. lign. §. 36. gloss. 2. num. 44.* Menoch. *remed. recuper. num 31. & de arbitr. casu 166. n. 6. & cons. 100. n. 6.* Mascard. *de probat. concl. 1101. num. 13. cum seqq.* Farinac. *d. quæst. 21. num. 14. & quæst. 9. n. 10.* Mendez à Castro *d. lib. 3. cap 15. num. 4.* Aldrete *de relig. disc. gl. tuenda, lib. 1. cap. 5. §. 2. n. 10.* ac proinde notorium dicitur delictum commissum, vel confessum in iudicio, Mascard. *concl. 1326. num. 4.* Farinac. *d. q. 21. n. 31.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 141. n. 9. & 10.* Aldrete *d. §. 2. n. 11.*

Appell. CLXVII.

Nouale.

NOVALIS appellatione venit terra de nouo ad culturam redacta, cuius non extat memoria quod culta fuisset, & sic dicitur ager nunc primùm præcisus, *cap. 1. cap. quid per nouale, de verb. significat.* Bursat. *cons. 149. num. 9.* Rimin. iun *cons. 142. vol.* Monet. *de decimis, cap. 4. q. 3. num. 50.* Canis. *in simili tract. de decimis, cap. 11. num. 1. & in sum. Iuris Canon. lib. 2. tit. 26. §. noualium*, Rebuff. *in l. sylua 30 §. noualis, ff. de verb. signif. pag. mihi* 18. Mascard. *de probat. conclus.* 1106. Asgan. Tamburin. *de iure Abbatum, disp. 15. quæst. 18. num. 6.* Rot. *in Conchen. decimarum 25. May 1601. coram Ortembergo*, Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. N, concl. 114. n. 1.* vbi *num. 2.* post Abb. *cons. 71. col. 2. in fine, cum seq. vers. ager enim, lib. 2.* declarat quòd si ager vnus pro parte fuit cultiuatus, & maximè pro maiori parte, non potest dici nouale, licèt quoad partem non extet memoria hominum quod fuerit cultiuatus.

Appell. CLXVIII.

Nouerca.

NOVERCÆ appellatione venit nouerca simpliciter, non autem nouerca magna, seu secundùm quid, Alexand. *cons. 97. Viso themate, num. 7. & 8. lib. 2.* quem refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 8. lit. V, concl. 92. num. 19.* Ratio est, quia verba in dubio sunt intelligenda simpliciter, non secundùm quid. *l. hoc legatum, in fine, ff. de legat. 3. l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verb. obligat.* Run. *cons. 56. in fine, lib. 2.*

Appell. CLXIX.

Numerus.

1 *Pluralis numeri appellatione venit etiam singularis quando ratio eadem est in vno, quæ in pluribus.*
2 *Conditio, si sine liberis, deficit vno tantùm filio relicto.*
3 *Pluralis numerus verificatur in singulari quando sumus in dispositione de futuro conditionali, quia intelligitur quatenus extent.*
4 *Numeri singularis appellatione venit quandoque pluralis.*
5 *Conditio, si sine filio decesserit, verificatur in plurali.*

NVMERI pluralis appellatione venit etiam singularis, quando eadem sit ratio in vno, quæ in pluribus, ita Paul. de Castro *in l. 1. C. de condit. insertis*, Dec. *in l. 1. col. 3. C. de pactis, & cons 50. col. vlt.* Decian. *cons. 64. num. 39. lib. 2.* Crauet. *cons. 180. num. 3.* Probatur *in l. falsa, §. quid ergo, ff. de condit. & demonstr.* vbi legatis Sticho & Pamphilio si mei erunt cùm moriar, vno alienato, ad legatarium alter pertinebit, & *in l. ait prætor, in princip. ff. de negot. gestis*, vbi verbum *negotia* exponitur, siue vnum, siue 1
plura sint, & *in l. cùm vxori, C. quando dies leg.* vbi 2
legato vsufructu vxori & proprietate cum liberos habuerit verificatur vno nato. Facit etiam, quia conditio si sine liberis, deficit vno tantum filio relicto, *l. non est sine liberis, ff. de verbor. significat. l. pater Seuerinam, §. ita fideicommisso, ff. de condit. & demonstrat. l. heredes mei, §. cùm ita, ad Trebell. l. iubemus, §. sin autem, C. eod. tit.* Bero. *cons. 110. num. 29. lib. 2.* Decian. *cons. 64. num. 39. lib. 2. & cons. 93. num. 6. lib. 1.* Surd. *cons. 557. num. 8* Hieron Gabr. *cons. 117. num. 39. & 40. lib. 1. & cons. 110. num. 4. lib. 2* Menoch. *cons. 714 num. 30* Honded. *cons. 57. num. 75. lib. 1. & cons. 48. num. 9. lib. 2.* Peregr *cons. 35. lib. 3. & de fideicom. art. 38. num. 37.* Thesaur. *Pedem. decis. 248. num. 4.* cum pluribus aliis citatis à Fusar. *de subst. tit. q. 401. à num. 1.* quibus addo Card. Tusch. *lit. P. conclus 367. num. 44* Facit denique 3
quod pluralis numerus verificatur in singulari, quando sumus in dispositione de futuro conditionali, quia intelligitur quatenus extent, ita Alexand *cons. 109. Super prima, num. 4. & 5. lib. 7.* vbi *num. 7.* subdit quòd grauatus restituere quibus voluerit, vni tantùm potest restituere, nisi ex coniecturis repugnaret mens disponentis, refert Cardin. Tusch. *d. lit. P, conclus. 367. num. 42. & 43.*

NVMERI singularis appellatione venit quan- 4
doque pluralis, *l. 2. § hereditas, ff. de suis, & legit. hered. l. si quis ita, vers si quis filio, ff. de testament. tut. §. si plures, Instit. de legit. agnator. success.* gloss. *verb. filio, in l. tutor, la 3. ff. illo tit. de testament. tut.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 33.* Menoch. *cons. 158. num. 18.* Surd. *cons. 247. num. 10.*
Vnde similiter si conditio concepta sit in numero 5
singulari, puta, si sine filio decesserit, verificatur in plurali, Crauet. *d. cons. 180. numer. 3.* Roland à Valle *con. 138. n. 47. lib. 4.* Rustic. *ad l. cùm auus, lib. 6. cap. 7. num. 26. ff. de condit. & demonstrat.* quos refert Fusar. *d. q. 401. num. 10.*

Appell. CLXX.

Nuptiæ.

1 *Nuptiarum appellatione continentur primæ.*
3 *Nuptiarum secundarum appellatione veniunt tam secundæ, quàm tertiæ, quartæ, & deinceps.*

NVPTIARVM appellatione continentur pri- 1
mæ, quia secundæ nuptiæ sine adiuncto non cadunt sub vocabulo nuptiarum, Zabarell. *cons. 49. num. 4. vers. ad secundum dicitur*, Sebast. Medices *de regulis iuris, reg. 4. Singularis sermo, num. 73.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 5. lit. N, concl. 161. n. 4.* vbi *n. 5.* cum Castrens. *cons. 309. In isto facto, in fine, vers quare facit, lib. 1.* declarat quòd licèt nuptiæ primæ sint fauorabi

fauorabiliores, tamen secundæ etiam sunt fauorabiliores, ac proinde legatum factum filiabus eùm nupserint, etiam comprehendit viduas.

2 Nuptiarum secundarum appellatione veniunt tam secundæ, quàm tertiæ, quartæ, & deinceps, quia respectus præcedentium aliæ sunt secundæ, & omnes post primas sunt secondæ, Alex. *cons. 6. Attentis, n. 5. vers. quia respondeo, lib. 7.* vbi propterea infert quod statutum prohibens patri & matri inæqualitatem inter filios primarum, & secundarum nuptiarum, comprehendit omnes nuptias post primas, & quod competit actio filiis ex statuto, licèt verba ad eos non dirigentur, refert Cardin. Tusch. *d. concl. 16 c. n. 6.* Menoch. *cons. 4. n. 38.*

Appell. CLXXI.

Nurus.

Nurus appellatione propriè continetur pronurus, *l. nurus appellatio 50. ff. de verbor. significat.* vbi latè Rebuff. *pag. 64.* & deinceps in materia admittendæ satisdationis, *l. 2. in fine, ff. qui satisdare cog. l. nurus, ff. de verb. signif.* & in vltimis voluntatibus, *l. verilus, § nurus, ff. de legat. praest. d. l. nurus*, vbi glos. Surd. *de aliment. tit. 1. q. 38. n. 41.* & vbicunque quis non admittitur ad postulandum pro nuru, & certis personis, *l. in fine, ff. de postulan.* glos. *verb. nurum, in l. si fideiussor ff. qui satisdare cog.* Et vbiconque nurui permittitur donationem fieri ab alio, *l. nec non, §. socrui, ff. de donat. inter virum & vxor.* tetigit Fusar. *in tract. de substit. q. 313. n. 2.*

Appell. CLXXII.

Oblationes.

1 *Oblationum appellatione continentur omnia mobilia, & immobilia quæ dantur Ecclesiæ, siue in Ecclesia, siue extra.*
2 *Oblationum sub nomine venit quæ offeruntur ad Altare.*
3 *Oblationes dicuntur eleemosynæ quæ offeruntur curatis Ecclesiæ, vel Ecclesiæ pro Missis, orationibus, vel pro mera eleemosyna.*
4 *Decima veniunt oblationum appellatione.*
5 *Decimæ, & oblationes, in quo differant, ostenditur.*

1 Oblationum appellatione continentur omnia mobilia & immobilia, quæ dantur Ecclesiæ, siue in Ecclesia, siue extra, *cap. causa, de verbor. signif.* Oldrad. *cons. 293. in fine*, vbi *num. 6. vers. tertio*, 2 subdit quòd veniunt sub nomine oblationum, quæ offeruntur ad altare, isidor. Moscon. *de maiest. militantis Ecclesiæ, lib. 1. p. 3. c. 3. pag. 466.* vbi dicit, quòd sub nomine oblationum continentur omnia quocunque titulo ad Ecclesiam perueniunt, Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. O, concl. 11. num. 1.*
3 Oblationes enim dicuntur eleemosynæ, quæ offeruntur Curatis Ecclesiæ, vel Ecclesiæ pro Missis, orationibus, vel pro mera eleemosyna, Lap. *alleg. 58.* Petr. Anchar. *cons. 48. Quia talia*, Roman. *consil. 344. in casu proposito, n. 3.* Card. Tusch. *d. concl. 13. n. 5.* post Anchar. *cons. 419. Quæstio talis est, num. 2. & 5.* ait differentiam esse inter oblationem & eleemosynam, quia eleemosyna fit secretò, oblatio verò fit publicè.

Oblationum appellatione veniunt decimæ, 4 Lap. *alleg. 67. num. 5. vers. argumentum tamen*, Decian. *cons. 16. num. 13. lib. 2.* vbi ait quòd à pari procedunt eom decimis oblationes, Monet *de decim. cap. 3. q. 1. num. 3.* vbi quòd oblationes, quæ fiunt ad sacrificium quotondam decimarum veteris legis loco subrogatæ sunt, ipsæ tamen *cap. 2. num. 9. & 10* obseruat differentiam esse inter decimas, & oblationes, quia decimæ sunt quota pars frugum, & aliorum licitè acquisitorum debita ex præcepto Ecclesiæ ministris, oblationes autem quicquid Deo, vel Ecclesiæ, eiúsve ministris voluntariè exhibetur. 5

Plura de oblationibus dixi *in tract. de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 80. n. 1 cum seqq.*

Appell. CLXXIII.

Obuentiones.

1 *Oblationes, & personales decima veniunt appellatione obuentionum.*
2 *Verbum, obuentiones, est admodum generale comprehendens omnes redditus, cuiuscunque qualitatis sint.*
3 *Obuentiones dicuntur fructus ex re venientes, cuiuscunque sint emolumenti.*
4 *Distributiones quotidianæ non veniunt appellatione obuentionum beneficij, seu præbenda.*

Obuentionum appellatione veniunt oblationes, & personales decimæ, quæ dantur diebus, quibus accedunt ad Ecclesiam beneficiati, & ex mortuariis, & similibus, ita glos. *verb. obuentiones, vers. licèt possis dici, in cap. ad audientiam, il. c. de Eccles. ædific.* vbi Abb. *num. 15. vers. nam verbum*, 1 asserit qòòd verbum, *obuentiones*, est admodum generale, comprehendens omnes redditus cuiuscunque qualitatis sint, referunt Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. O, concl. 6 c. num. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. n. 200.* Accedit quòd obuentiones 2 dicuntur fructus ex re venientes cuiuscunque sint emolumenti, vt per tex. *in l. 1. §. exercitorem*, iuncta glos. *verb. obuentiones, ff. de exercit. action.* resoluunt Rebuff. *in l. frugem. vers. obuentiones etiam. ff. de verb. signif.* Monet. *de distribut. quotid. p. 4. q. 7. n. 13.* 3

Obuentionum beneficij, seu præbendæ appellatione non veniunt distributiones quotidianæ, ita Prob. *ad Monach. in c. vnic. n. 52. de cleric. non resid. lib. 6.* Rip. *resp. 2. n. 2. de constit.* Gig. *cons. 144. n. 18.* Monet. *d. tract. de distrib. quotid. p. 1. q. 7. n. 51. cum seqq.* 4

Appell. CLXXIV.

Offensa.

1 *Offensa appellatione non continetur leuis, sed grauis.*
2 *Promittens non offendere sub pœna, illam non incurrit ob modicam offensam.*
3 *Promittens non offendere qualitercunque, seu quomodocunque, intelligitur de omni offensa non solum graui, sed etiam leui.*

Offensæ appellatione non continetur minima, id est, leuis, sed venit grauis, secundum Menoch.

2 Menoch. *de arbitr. lib. 2. quaest. 90. n. 30. & seqq.* Vnde promittens non offendere sob pœna, non incurrit illam ob modicam offeusam, ita Bald. *cons. 58. vol. 1.* Meron. *de tregua & pace, q. 172. per totam.* Vulpel. licèt aliquantulum dubios, *cons. 51. in fine*, quos refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. O, concl. 69. n. 9. & 10.* Hippol. Riminald. *cons. 61. n. 10. cum seqq.* vbi *num. 12.* subdit quòd in promissione essent verba, *non offendere, damnificare, nec offendi, aut damnificari facere, quomodocunque, qualitercunque, &*
3 *ex quacunque causa*, tum per dicta verba sic vniuersalia, intelligeretur etiam de omni offensa, siue damno, & non solùm graui, sed etiam leui.

Appell. CLXXV.

Officialis.

1 *Officialis appellatione propriè venit is, qui sub alio ministraliter exercet iurisdictionem.*

2 *Officialis dicitur quasi alterius officium exercens.*

3 *Iurisdictionem non habentes qui largo modo dicantur habere officium, veniunt appellatione Officialium, in materia scilicet fauorabili, secus in odiosa, vt n. 4.*

5 *Statum prohibens Officiales mercaturam exercere, non comprehendit Officiales largè & impropriè sumptos, & qui nullam habent iurisdictionem.*

6 *Actuarij, seu Magistri actorum non comprehenduntur sub statuto, quod de officialium delictis non possit cognoscere, nisi magna Curia.*

7 *Officiales largè sumpti non continentur sub dispositione loquente de Officialibus, quòd debeant esse annales.*

8 *Officialis diœcesan appellatione venit Vicarius generalis Episcopi illius diœcesis.*

9 *Officialis, & Vicarius sunt synonyma.*

10 *Officialis verbum simpliciter prolatum, etiam ad straneum, secundùm subiectam materiam est referendum, & n. 11.*

1 OFFICIALIS appellatione propriè venit is, qui sub alio ministraliter exercet iurisdictionem, sicuti docent Anton. de Butr. *cons. 74. num. 3.* vbi etiam quòd Rectores appellantur Officiales, qui ad particularia officia ciuitatis assumuntur, Carau. *ritu 49.* Vincent. de Franchis *decis. 407. n. 5. p. 1.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 5. lit. O, conclus. 88. n. 1. & 2.*

2 OFFICIALIS enim ita dicitur quasi alterius officium exercens, secundùm Petr. Gregor. *in cap. conquerente, de officio Ordin. cap. 11. num. 21.* Narbona *de appellat. a Vicario ad Episcopum, part. 1. num. 15.*

3 Verùm lato sumpto vocabulo veniunt etiam non habentes iurisdictionem, qui largo modo dicuntur habere officium, secundùm Vincent. de Franch. *d. decis. 407. sub num. 5.* & Mastril. *in tract. de Magistrat. lib. 1. cap. 20. n. 25. & cap. 23. num. 78.* & sic continentur coquus, macellarius, seu custos portarum, vt dicit Menoch. *cons. 53. num. 7.* cum adductis circa coquum per me *appellat. seq. num. 3.* vbi id declaratur.

4 Intellige in materia fauorabili, in qua appellatione Officialium continentur Officiales largè sumpti, sicuti tradit Mastril. *de Indultis cap 40. num. 5.* post Alex. quem citat *in l. 1. num. 2. ff. de iurisdict. omnium Iudicum*, vbi secus dicendum esse ait in materia stricta & odiosa.

Quare sub statuto prohibente Officiales mercaturam exercere, non continentur Officiales largè & impropriè sumpti, & qui nullam habent iurisdictionem, Bart. *in l. aufertur, §. quod à Praeside, ff. de iure fisci*, Bald. *in l. quisquis, C. si certum pet. & cons. 194. vol. 2.* Paris. de Puteo *de syndicatu, in verb. contrahere, sub num. 8. fol. mihi 98.* Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, part. 1. verb. duos habens filios, numer. 47. de testam.* quorum auctoritate, ita consuluit pro generali thesauro Regni Neapolitani, Nauar. *cons. 43. sum. num. 15.* & à Ponte *cons. 49. num. 14.* quos refert & sequitur Mastrill. *d. tract. de indultis cap. 40. num. 6.* 5

Paritèrque sub statuto quod de Officialium delictis non possit cognoscere, nisi magna Curia, prout est prouisum in Regno Neapol. per Constit. Magister iustitiarius, vtique non cõtinentur Actuarij, seu Magistri Actorum, vt tenent Prosp. Carau. *in d. ritu 49.* Foller. *in praxi in verb. audiantur excusatores, num. 138.* remissiuè à Ponte *in tract. de potestate Proregis tit. 5. de elect. offic. in princip. num. 3.* Capiblanc. *in tract. de auctoritate Baronum, pag. 5. n. 39.* nisi proponatur aliquid fauorem respiciens, in quibus terminis credo intelligendos contrarium sentientes, ex quorum numero sunt Tapia; cum quo videtur sentire Mastril. *Sicilia decis. 147. n. 25.* Anna *sing. 48.* Camill Borrell. *de praestantia Regis Catholici, cap. 62 n. 62.* 6

Denique sub dispositione quòd Officiales debent esse annales, non continentur hi qui largo modo, & impropriè dicuntur habere officium absque iurisdictione, vt resoluunt Natt. *cons. 58. num. 4.* Mastrill. *de magistratib. lib. 1. cap. 13. num. 78.* Capiblanc. *d. pragm. 5. num. 84.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 184. num. 34.* quicquid dicant Anna *sing. 369.* & Auend. *in addit. ad Vincent. de Franch. decis. 409. num. 5.* 7

OFFICIALIS diœcesani appellatione venit Vicarius generalis Episcopi illius diœcesis, sicuti docent Anchar. *cons. 240. Viso themate, & cons. 341. per totum*, Menoch. *cons. 51. num. 38.* Card. Tusch. *d. tom. 5. lit. O, concl. 82. num. 2.* Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 27. n. 27.* 8

OFFICIALIS enim & Vicarius sunt synonyma, & idem significant, prout referunt Ioan. Andr. *in addit. ad Speculat. in rub. de officio Vicarij.* Barbat. *in Clem. & si principalis, num. 16. de rescript.* Hippol. Rimin. *in rub ff. de officio eius, num. 133.* Mandos. *in tract. de commission. in commiss. per Breue 28. verb. Vicario, & in reg. 14. Cancel. q. 6. n. 16.* & desumuntur ex Concil. Triden. *sess. 24. de reformat. cap. 16. ibi, Officialem, seu Vicarium, &c.* Quapropter cùm verba haec eandem significationem, & eundem sensum habeant, Romanae Curiae stylus obseruat, vt in expeditionibus, seu delegationibus ad Italiam, Vngariam, Dalmatiam, Epyrum, siue Albaniam, Sclauoniam, Cyprum, & Cretam, & partes Orientales, Siciliam, Sardiniam, & Corsicam, concernentibus Cancellaria, verb. *verb. Vicario*, semper vtatur hac formula, *Dilecto filio Vicario Neapolitano, venerabilis Fratris nostri Archiepiscopi Neapolitani in Spiritualibus generali.* Sed vltra omnes Alpinos, vt in Hispania, Gallia, Germania, Polonia, Anglia, & Africa, Officiales nominantur his verbis, *dilecto filio nostro officiali Bracharen.* vt testantur Mandos. *d. verb. Vicario, & d. q. 6. n. 8.* & Sbroz *de Vicario Episcopi. lib. 1. q. 2. n. 10.* 9

Amplia

10 Amplia vt non ſolùm verbum, *Officialis*, ſimpliciter prolatum ad Vicarium generalem ſit referendum, ſed etiam ad foraneum ſecundùm ſubiectam materiam, prout colligi videtur ea celebri gl. *verb. obtinentibus, in c. ſtatutum, in princip. de reſcript. lib. 6.* quæ ait diſpoſitionem de Officiali loquentem non ſolùm in principali, ſed etiam in foraneo locum habere, per quam gloſ. ita interpretatur Ludou. Gomez tex. *in cap. ſi annum, §. ſi verò, de iud. eod. lib. 6.* dum io comment. ad eundem *num. 12. cum ſeqq.* ait verbum *Officialis*, de quo ibi tam de generali, quàm de foraneo intelligi debere, itavt ſenſus ſit quod quemadmodum principalis Epiſcopi Officialis poteſt in ciuitate curatorem minori dare, id ſimiliter Officiali foraneo in rure liceat, cùm *in d. §. ſi verò,* ſimpliciter illud Officiali facere permittatur, quamuis Ioan Andr. quem ſequitor ibi Gemin. *num. 2.* & alij illom teat. intelligant ſolùm in generali, nec in foraneo locum habere exiſtiment; & licèt Anaſtaſ. Germon. vir alioquin doctiſſimus, *animaduerſionum lib. 1. cap. 7.* paulò poſt *princip. verſ. non ideò*, exiſtimet Vicarium generalem non dici ſimpliciter Officialem, niſi adiiciatur particula, generalis, ſeu principalis.

11 Nec pro opinione Germonij facit *cap. cùm nullus, de temporib. Ordinat. lib. 6. & Clem. 2. de reſcript.* ex quibus ipſe deducit verbum *Officialis*, ſimpliciter prolatom ſolùm ad Vicarium foraneum referendum eſſe, quod neque eorum verbis comprobatur, neque aliqua veriſimili ratione defendi poteſt; nam ibi Summi Pontifices Vicarium foraneum ſimplici, *Officialis*, verbo nominarunt, non vt propriam verbi Officialis ſignificationem exprimerent, quaſi illo verbo non alius quàm Vicarius foraneus regulariter comprehendatur, & ex diuerſo generalem Vicarium principalem officialem, ſeu Vicarium generalem appellant, non vt ſignificent ad denominandum Vicarium generalem, verbom *Officialis*, ſofficiens non eſſe abſque adiectione principalis, aut generalis, ſed potius vt palàm, & ſine vlla dubitatione percipiatur an de generali Vicario, an verò de foraneo, ſeu de vtroque loqoantur. Vnde verbum illud, *Officialis*, appoſitum io dictis Iuribus de foraneo tantum Vicario accipitur, non quia hoc verbum genuina & propria ſignificatione ad Vicarium foraneum ſolùm pertineat, ſed quia ibi Pontifices generalem poſtea ſpecialiter nominarūnt, ideò ad eum referri nequit, ſed ad foraneum tantùm, aliàs enim ſimpliciter officialem Epiſcopi dixiſſent, tam de Vicario generali, quàm de foraneo loqoutos fuiſſe credendum eſſet.

Appell. CLXXVI.

Officium.

1 *Officiorum appellatione quæ contineantur.*

2 *Officium latè ſumptum comprehendit omne miniſterium aliàs neceſſariò adimplendum, licèt per artem exerceatur, quod vocatur artificium, in ſpecie tamen, & magis propriè ab illo differt.*

3 *Coquus an præſtent officium, vel miniſterium, ſeu artificium, oſtenditur.*

4 *Declaratur* l. legatis 65. §. ſi ex officio, ff. de legat. 2.

5 *Officiorum diuinorum appellatione quæ veniant, oſtenditur.*

6 *Officia deputata alicui Ordini interdictè prohibentur, quæ fiunt à miniſtris, ab Eccleſia deputatis, ex eorum officio, & ipſius Eccleſiæ nomine.*

OFFICIORVM appellatione continentur tam 1 beneficia Eccleſiaſtica, quàm etiam alia munera, non ſolùm publica, ſed etiam priuata, licèt ſint vilia & infima, quia ſcilicet omnia certa ſub ſe continent miniſteria, ad quæ illa obtinens, ſeu gerens adſtrictus, vel deputatus eſt, vt in beneficiis ſunt text. *in cap. 1.* iuncta ratione ibi, cùm vnum officium vix dignè, &c. *de conſuetud. lib. 6. cap. cùm ſingula 32. in princip.* iuncto *§. prohibemus, de præbend. eod. lib. 6.* cum aliis, de quibus Gonzal. *ad reg. 8. Cancel gloſ. 5. §. 11. num. 2. cum ſeqq.* & in muneribus publicis probat text. *in l. 2.* ibi, ex ea prouincia, in qua officium aliquod gerit, *ff. de his quibus vt indign. l. ſi quis officium 38. ff. de ritu nupt.* & rubricæ omnes pertinentes ad Iudices, ſeu magiſtratus tam ſæculares, quàm Eccleſiaſticos, quæ ideò per verbum, *officium*, concipiuntur, vt patet *lib. 1. Digeſtorum, à tit. de officio Conſulis, cum ſeqq. & lib. 1. Decretalium, & Sexti à tit. de officio Archidiaconi*, & demum officiorum nomine quoad hoc propoſitum venire Officium Sacriſtæ, Camerarij, œconomi, ſyndici, oſtiarij in terminis *Clem. 1. de Regular.* tradunt Nau. *commento 4. de Regular. num. 24.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 14. quæſ. 12. verſ. quæres*, Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 127.* ac tandem in muneribus priuatis, etiam vilibus, ſunt tex. *in l. peculium 65. in princip.* ibi, *officia ſeruorum, ff. de legat. 1. l. legatis 65. §. ſi ex officio, iuncta gloſ. 1. ff. de legat. 3.* communiter recepta ex Gam. *Luſit. deciſ. 353. num. 1.* proſequuntur latè Dec. *in rub. de officio deleg. num. 3.* vbi Sahag. *num. 1.* Mantu. & Bolognet. *in rub. ff. de officio eius, à num. 37. cum ſeqq.*

Cum quibus aduertere oportet quòd etſi nomen, 2 *Officium*, ſic latè & generaliter ſumptom, comprehendat omne miniſterium aliàs neceſſariò adimplendum, licèt per artem exerceatur, quod vocatur artificium, vt per *d. gloſ. 1. in l. legatis, §. ſi ex officio, ff. de legat. 3.* in ſpecie tamen & magis propriè ſumptum ab illo differt, vt probat text. *in d. §. ſi ex officio, l. nominatim 24. ff. de manum. teſtam.* officium namque in ſpecie ſignificat miniſterium quod ſine vlla arte exercetur, vt oſtiarij, veſtiarij, & ſimilium; artificium verò ſumitur pro eo, quod arte, & induſtria acquiritur, & per eas exercetor, vt textor, & alij ſimiles, *l. inter artifices, ff. de ſolut.* Bologn. *in d. rub. ff. de officio eius, n. 39.* In qua propria ſignificatione 3 tractant Iureconſulti de reuocatione, diminutione, vel augmento legati, quoties ſuo nomine officij, vel artificij ſerui legantur, & poſtea tempore mortis teſtatoris officium illud, vel artificium mutauerant, quod habebant teſtamenti tempore, & ab eiſdem Iureconſultis generalis regula traditur, quòd ſi ſeruus ex officio ad aliud officium, ſeu miniſterium, vel ex officio ad artificium, aut denique ex artificio ad aliud artificium tranſierit, legatum extinguitor, non ita è conuerſo ſi ex artificio tranſlatus fuerit ad officium, *d. l. legatis 65. §. ſi ex officio*, vbi gloſ. *verb. officium, & verb. factus eſt, l. textoribus 61. ff. de legat. 3. d. l. peculium 65. in princ. ff. de legat. 2. l. ſi cui 12. verſ. proinde, ff. quibus modis vſusfr. amitt.* poſt alios Bologn. *d. num. 39.* Cuiac. *lib. 9. obſeruat. cap. 17. col. 2.* Qua tamen regula retenta, magnam 4 patitur difficultatem text. *in d. l. legatis §. ſi ex officio, verſ. non idem*, ibi, *coquus poſtea factus eſt, ex verbis, §. ſequentis*, ibi, *plura artificia*, iuncto, ibi, *& alij coqui*

legati

legati fuerunt, cui conſonat text. *in l. ſi quid venditor 18 in fine*, ibi, *optimum in eo artificium*, *ff. de ædilit. edicto*, *cap. ne tales*, ibi, *arte, & impendiis coquorum non indiget*, *de conſecr. diſt. 5.* adeò, vt Zoanet *in lib. ſingulari Digeſtorum cap. 7.* coactus fuerit §§. illos legere, ac diuidere, quod tamen eſt contra omniom librorum fidem, & circa eorum explicationem, valdè laborant poſt ſcribentes ibi, Emm. Soar. *lib. 1. obſeru. cap. 39* Forcatul *in pena iuris cap. 27.* Cuiac. *vbi proximè.* Verùm ex eius dictis reſolue coquos aliquando in ſolo miniſterio, aliquando in artificio haberi, vt Liuius *lib. 39.* auctor eſt, in illis verbis, ibi, *tunc coquus viliſſimum antiquis mancipium æſtimatione & vſu in pretio eſſe, & quod miniſterio fuerat ars haberi cœpta eſt*, &c. iuxta quam diſtinctionem facilè conciliantur Iura ſuprà citata; nam text. *in d. l. legatis, §. ſi ex officio*, intelligitur de coquo provt in ſolo miniſterio, & officio habetur, cætera verò Iura de eo loquuntur provt artificio annomerantur, cuî explicationi coo ſonat in effectu intellectus gloſ. *verb. coquum, in d. § ſi ex officio.*

5 Officiorum Divinorum appellatione, quoad materiam interdicti, veoire ea omnia quæ in Miſſali & Breuiario cõtinentur, tenet Angel. *in ſum verb. interdictum 5. §. 4.* Sed meritò improbant Nau Henriq. Soar. & alij nouiores infià referendi, quia multa in illis continentur, qoæ prohibita non ſont tempore interdicti, vt benedictio menſæ, itinerarium, & ſimilia. Quare meliùs dicendum puto eo nomine contineri omnia exercitia ſacris Ordinibus maioribus, vel minoribus deputata, vt ſi Acolytus offerat vrceolos, Subdiaconos Epiſtolam ſolemniter cantet com manipulo, vel Diaconus Euangelium, Sacerdos Miſſam dicat, Epiſcopus Ordines conferat, aut Virgines, Abbates, Altaria, & Calices conſecret; vel etiam ſi Presbyter hoc hebdomadarij officium agat in choro, dum Matutinum, aot aliæ Horæ peraguntur; hæc enim omnia diuina eſſe officia aſſerens nouam eſſe rationem ab aliis non perpenſam, reſoluit Nauar. *in man. cap. 27. n. 171.* & poſt Cooar. & alios communiter Henriq. *in ſum. lib. 13 cap. 44. in princip.* iuncto commento *lit. A*, Vgolin. *de cenſur. tab. 5. cap. 5. §. 2. num. 2.* & alij plenè relati à Sayr. *in ſimili tract. lib. 5. cap. 5. num. 4. cum ſeqq. & cap. 14. à num. 20.* quorum ſeotentiam partim ſequitur, partim improbat Soar.
6 *tom. 5. diſp. 34. ſect. 3. à num. 5. & 7.* vbi à principio latè diſputans communem doctrinam ſequitur quatenus officia deputata alicui Ordini interdicto prohiberi cenſet ea eſſe explicans, quæ fiunt à Miniſtris ab Eccleſia deputatis ex eorum officio, & ipſius Eccleſiæ nomine, ideóque non immeritò etiam Eccleſiaſtica officia dici poſſe, ipſe notat *d. num. 5. in fine*, & ſequi videtur Boaacin. *de cenſur. diſp. 5. puncto 3. à n. 1.*

Appell. CLXXVIII.

Ordinarius.

1 *Ordinarij appellatione venit Epiſcopus, & quicunque ſuperior, ſiue inferior Prælatus ab illo, qui iuriſdictionem ordinariam habeat in materia ſibi adaptabili.*

2 *Ordinarius vbi aliquid committitur, de Ordinariis mentio fit ad omnes habentes iuriſdictionem ordinariam commiſſio fit, niſi ſubiecta materia aliud expoſcat.*

3 *Prior S. Ioannis Hieroſolymitani venit appellatione Ordinarij.*

4 *Ordinarij appellatione in materia collationis non ſolùm venit Epiſcopus, ſed etiam alius inferior, qui conferendi poteſtatem habeat.*

5 *Vicarius Epiſcopi venit appellatione Ordinarij.*

6 Concil. Trident. ſeſſ. 7. de reformat. cap. 8. *agens de locorum Ordinariis, procedit in inferioribus.*

7 Concil. Trident. ſeſſ. 24. de reform. Matrim. cap. 1. *vbi*, niſi Ordinarius, &c. *habet locum in Abbatibus etiam Commendatariis, & aliis habentibus quaſi Epiſcopalem.*

8 *Ordinariorum collatorum appellatione veniunt etiam Capitula in caſibus, in quibus habent poteſtatem conferendi.*

Ordinarii appellatione venit Epiſcopus, 1
& quiconque ſuperior, ſiue inferior Prælatus ab illo, qui iuriſdictionem ordinariam habeat, in materia ſibi adaptabili, & proportionabili, ita docent gloſ. *verb. Ordinariorum*, per text. *in cap. ne animarum, de conſtit. lib. 6 & verb. locorum, in cap. Ordinarij*, vbi Gemin. *n. 5.* & Franc. *num. 3. de offic. Ordin. eod. lib.* Abb. *in cap. poſt ceſſionem, num. 1.* vbi Felin. *num. 1.* Dec etiam *num. 1.* & Mynſing. *num. 2. de probat.* Zabarel. *in Clem. quia Regulares, num. 12. verſ. vlterius quæres, de ſuppl. negl. Prel.* Cou. *in cap. pen. num. 1. de teſtam.* Mandoſ. *conſ. 37. num. 19. & 21.* Flamin. Pariſ. *de confident. q. 28. num. 16.* Seraphin. *deciſ. 1401. num. 5.* Staphan. Gratian *diſcept. forenſ. cap. 212. num. 31. & 38.* Mari. Antooio. *var. reſolut. lib. 1. reſol. fin. caſu 42.* Flores pe Mena *var. lib. 3. quaſt. 24. num. 6.* Aſcan Tamburin. *de Iure Abbatum, tom. 1. diſp. 2. quæſt. 4. num. 1.* Rot. *deciſ. 798. num. 3. apud Fario. in t. collect. nouiſſimarum*, aliàs *p. 4. diuerſ. & coram R. D. meo Coccino Decano deciſ. 346. à num. 1.* inter eius impreſſas.

Quapropter cùm in aliquo Iuris decreto aliquid 2
Ordinarus committitur, vel de Ordinariis mentio fit, niſi ſubiecta materia aliud expoſcat, non ad Epiſcopos taotùm, ſed etiam ad omnes habeotes iuriſdictionem ordinariam commiſſio dirigitur, gl. *d. verb. locorum*, vbi Franc. *num. 3.* Gutier. *canon. lib. 2. cap. 19. num. 15. verſ. nihilominus.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 3. quæſt. 11. num. 19. & 20. & de confident. quæſt. 28. n. 16* Sanch. *de Matrim. lib. 3. diſp. 20. num. 5.* Eraſm à Cocbier *de iuriſdict. Ordinarij in exemptas p. 1. quæſt. 1. num. 9.* Aſcan. Tamburin. *d. q. 4. num. 3.*

Ex quibus iam primò infertur Ordinarij appel- 3
latione comprehendi Priorem S. Ioannis Hieroſolymitani, vt cenſuit Rota *deciſ. 493. num. 5. part. 2. recent.*

Secondò infertur Ordinarij appellatione in ma- 4
teria collationis non ſolùm venire Epiſcopum, ſed etiam alium inferiorem, qui conferendi poteſtatem habeat, vt per Rebuff. *in concord. tit. de collation. §. proſatique Ordinarij, verb. Ordinarij collatores*, Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 8. q. 9. n. 27.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. c. 4. n. 1.*

Tertiò infertur appellatione Ordioarij venire 5
Epiſcopi Vicarium, cùm verè Ordinarius ſit, gloſ. *verb. generaliter, in cap. Romana, de appellat. lib. 6.* Cou. *pract. c. 4. n. 7. & var. lib. 3. c. 20. n. 5.* Sbroz *de Vicario Epiſcopi lib. 5. q. 43. & q. 51. num. 1.* Sanch. *d. diſp. 29. n. 5. verſ. vnde womine*, Franc. Molin. *de rita nupt. lib. 2. differ. 11. n. 64.* Bonacin. *de Matrim. q. 2 punct. 8. n. 10.* quos refero Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, 2. p. allegat. 32. n. 118.*

Quartò

6 Quartò infertur dispositionem Conc. Trid *sess. 7. de reformat. cap.* 8. dum iniungit locorum Ordinariis, vt Ecclesias quascunque quomodolibet exemptas auctoritate Apost. singulis annis visitare teneantur, procedere in inferioribus habentibus iura Episcopalia, vt censuit Rot. *decis.* 798. *apud Farin. collect. 1. nouiss. neuiss* aliàs *p. 4. diuers.* & in Salamantina iurisdictionis 3. Octobris 1579. coram Cardin. Seraphino, quam refert Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis.* 614. *in 1. edit.* aliàs *resol.* 538 *n. 3. in 2. edit.*

7 Quintò infertur dispositionem Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. Matrimon. cap. 1.* ibi, *nisi Ordinarius ipse, &c.* statuentis posse Ordinarium ex causa sibi bene visa dispensare, vt omittantur denunciationes, vel aliqua illarum ante, & post Matrimonij consummationem, procedere in habentibus quasi Episcopalem iurisdictionem, vt scribunt Nau. *cons 5. sub tit de sponsalib. in 1 edit.* aliàs *cens. 2. sub tit. de clandest. despons. in 2. edit.* Henriq *in sum. lib. 11. c. 5. § 5.* Fr. Emman. *in sum. p. 1. cap. 217. n. 4.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 32. num.* 30. Id ipsum in Abbatibus habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem nuncupatum, agnoscunt Sanch. *de Matrim. lib 5. disp. 7. num. 4* Flores de Mena *var. resolut. lib. 3 quaest. 24. num. 26.* Sayr. *in floribus decision. sub tit. de sponsal. decis. 9.* Fanc. Molin. *d. disser.* 111 *n.* 60. Stephan Gratian. *discept. forens. c. 83. n. 15.* Molfes. *in sum. moralis Theologiae tract. 4. cap. 8. n. 21.* Ego ipse *d. alleg. 32. n. 31.* & ad Commendatarios Abbates ampliant Petr. de Ledesma *in sum. p. 1. de Sacrament.* vbi de Sacramento Matrimon. *cap. 6. concl. 7. dub. 1. vers. seguesse lo segundo*, Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 8. num.* 28. Ego ipse *d. alleg. 32. num. 32.* Contra Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p. 2. c. 9. num.* 55. Armendar. *in addit. ad recep. legum Nauarra lib. 3. tit. 15. l. 1. de Matrim. n. 12.*

8 Ordinariorum collatorum appellatione veniunt etiam Capisola in casibus, in quibus habent potestatem conferendi, Rot. *decis. 398. n. 5. p. 1. in posthum. Farin.* aliàs *p. 4. rec.*

APPELL. CLXXVIII.

Oleum.

Olei appellatione in legato cibarium venit, non autem quod voluptatis; & deliciarum causa seruatur, *l. si cui lana, §. lana, ff. de legat.* 3. nec etiam quòd valetudinis gratia habetur, *l. non omne, ff. de penu leg.* non enim oleum hoc ex olea est, & propterea impropriè oleum dicitur, sic & quod ex nucibus fit, impropriè oleum dicitur, & ideò in legato oleã non continetur, nisi aliter se habeat testatoris, vel religionis vsus, & consuetudo. ita Stephan. Foreatul. *in penu Iuris cap.* 12. Menoch. *de praesum. pr. lib. 4. pres.* 153. *numer.* 4. & 5. Franeisc. de Barry *de success. testati, & abintestati, lib. 9. tit. 19. num.* 7. & 8.

APPELL. CLXXIX.

Ordo.

1 *Illegitimus dispensatus ad Ordines. intelligitur tantum dispensatus ad minores.*

2 *Dispensatus ad omnes Ordines, quoad minores tantum, censetur dispensatus, nisi illos tantum habuerit.*

Ordinum appellatione in dispensationibus veniunt solùm minores, itavt illegitimus dispensatus ad Ordines intelligatur esse dispensatus tantum ad minores, quia cum dispensatio sit stricti iuris, & strictè interpretanda, *cap. 1. in fine, & cap. 2. de filiis Presbyt. lib. 6. cap. neu potest, de praebend. eod. lib.* cum aliis per me citatis *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 45. num.* 1. Satis est si dispensatio facta ad Ordines effectum suum sortiatur in minoribus Ordinibus; quare ita docent glos. *verb. ordinar, ym cap. litteras, de filiis Presbyt. & verb. omnes, in cap. vlt. eod. tit. lib. 6.* vbi Franc. *n.* 4. Rebuff *in praxi benefic. tit. de dispensat super defectu natal. num.* 47. Maiol. *de irregular. lib. 1. c. 8. n. 6.* Borgas. *in simili tract. p. 2. tit. de interpret. dispensat. num.* 22. Henriq. *in sum. lib. 7 c. 30. § 2. & lib. 14. cap. 8. §. 10.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 6. cap. 2. quaest 6.* Sayr. *de censuris lib. 6. cap. 11. num.* 59. Auila *in simili tract. p. 7. disp. 3. dub. 6. vers. Maiolus*; Campan. *in diuersor. Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. n.* 95. Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 2. alleg. 45. n. 4* & me citatis *in illo loco* Sanctarel. *variarum resol. p. 1. q. 38. n. 1.*

Amplia etiamsi dispensetur ad omnes Ordines, 2 quia quoad minores tantùm dispensari censebitur, vt resoluunt Maior. *d. cap 8 n.* 6. Henriq. *d. lib. 14. cap. 8. §. 10.* Sayr. *d cap. 11. num.* 19. Sanctarel. *d. quaest. 38. num.* 4 nisi dispensari petens habuerit Ordines minores, quia tunc Papa de hoc certus dispensans quoad omnes Ordines, videtur dispensare ad sacros, vt priuilegium aliquid operetur, ita Sanch. *de Matrimon. lib. 8. disp. 1. num.* 26. Sanctarel. *d. q.* 38. *num.* 3.

APPELL. CLXXX.

Originarius.

1 *Originariorum appellatione veniunt ij, qui nati sunt in loco.*

2 *Oriundus dicitur à natiuitate propria, aut paterna.*

3 *Litterae Apost. dispensationis, vel beneficij non sunt subreptitiae in quibus diceret quis se oriundum ex ciuitate Bracharen. cùm re vera esset oriundus ex ciuitate Portugalen. si eius pater in dicta ciuitate Bracharen. natus fuit.*

Originariorum appellatione veniunt ij, 1 qui nati sunt in loco, *l 1. & 3. C. de incolis, lib.* 10 *l. 1 ff. ad munici.* Ioseph. Ludouic. *Perus. decis. 3. n.* 15. Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast. decis* 298. *in 1. edit.* aliàs *resolut. 157. num. 2. in 2. edit.* Griuel. *Dolana decis. 123. num.* 13 Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 1. alleg. 4. n. 3.*

Oriundus autem dicitur à natiuitate propria, vel 2 paterna, *l. assumptio, §. 1. ff. ad municip.* Mandos, *ad reg. 16 Cancel. quaest. 40.* Ioseph. Gonzal. Flores *var. cap. 36. à numer.* 3. Garc. Tolet. *in lucern. in rubricar. trium librorum Codicis super d. rub. de incolis, lib.* 2. *num.* 1. Campan. *in diuers. Iure Canon. rub. 9. cap.* 8. *num.* 8.

Vnde colligitur subreptitias non esse litteras 3 Apostol. dispensationis, vel beneficij, in quibus diceret quis se oriundum ex ciuitate Bracharen.

cùm

cùm re vera esset oriundus in ciuitate Portugaleo. si eius pater in dicta ciuitate Brachaten. natus sit, vt resoluit Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resolut. vltim. casu 33.* quem refern Ego ipse *d. alleg. 4. num.* 8. quicquid dicat Nicol. Garc. *de benefic. p. 7. cap 9. num. 25.*

Appell. CLXXXI.j

Ornamenta.

1 *Ornamentorum Ecclesiasticorum appellatione venit liber, calix, & similia.*
2 *Vestis muliebris non continetur ornamentorum appellatione.*
3 *Ornamentorum suorum appellatione in legato testatoris non veniunt venalia.*
4 *Ornamentorum nomine non continentur lapilli, margarita, & gemma adhuc rudes.*
5 *Carruca dormitoria continetur nomine ornamentorum, si vxor cui maritus illam legauit, ea vtebatur.*
6 *Ornamentorum vxoris appellatione quid comprehendatur in legato illi facto ostenditur, & quid sint anademata, crocoffantia, & viriola.*

1 ORNAMENTORVM Ecclesiasticorum appellatione venit liber, calix, & similia, *cap. degradatio, vers. clericus igitur, de pœnis lib. 6.* Philipp. Franc. in *vers. secundò nota*, infert ad quæstionem de legato facto pro ornamentis Ecclesiæ, vel alicuius clerici, vt in prædicta conuerti possit, *Clem. 2.* ibi Ecclesiarum Calices, libros, & alia ornamenta, de decim.

2 ORNAMENTORVM appellatione vestem muliebrem non contineri, probat text. *in l. ornamentorum, ff. de auro, & arg. leg.* At verò ornamentorum muliebrium appellatione generaliter continentur ea, quibus mulier ornatur, *l. argente, §. ornamenta, l. fin. ff. de auro & arg. leg.* Socin. sen. *consf. 10. num. 6. vol. 1.* And. Gail. *lib. 2. obseru 91. num. 4.*

3 ORNAMENTORVM suorum appellatione in legato testatoris non veniunt venalia, *l. pediculis, §. item cùm quæreretur, ff. de auro, & arg. leg.* vbi apertè notatur quòd si testatrix habuit proprium argentum ad vsum suum paratum, & legauerit suum, non videtur id legatum quod negotiandi causa venale proponeretur, nisi probaretur etiam testatorem de hoc sensisse, & sic etiam de his venalibus ornamentis, vt optimè declarat Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 137. à princip.*

4 ORNAMENTORVM appellatione non continentur lapilli, margaritæ, & gemmæ adhuc rudes, si aliter appareat de testatoris voluntate. *l. argumento, §. pen. ff. de auro, & arg. leg.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 163. num. 9.*

5 ORNAMENTORVM appellatione continetur carruca dormitoria, si vxor cui maritus etiam legauit, vtebatur illa, *l. vxori la 2. ff. de auro, & arg. leg.* Menoch. *d. lib. 4. pra 163. num. 10.* Carrucæ autem erant parui carri, quos veteres illi Romani in deliciis habebant, sicut explicat Corras. *lib. 3. miscel. c. 20. num. 6.*

6 ORNAMENTORVM vxoris appellatione in legato ei facto à marito testatore veniunt inaures, armillæ, viriolæ anuli non signatorij, geminæ, lapilli, vittæ, mitræ, semimitiæ, calantica, acus cum margarita, reticola, crocofantia, vt colligitur ex *d. l. argumenta, §. ornamenta, ff. de auro, & arg. leg.* Paul. *lib. 3. sentent. cap. 6.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 163. à num. 5.* vbi *num. 7.* post Cott. *in memorab. verb. vndones, & verb. viriola*, agit de significatione prædictorum ornamentorum.

Appell. CLXXXII.

Oues.

OVIVM appellatione non continentur agni, nisi consuetudo esset in contrarium, *l. legatis, §. ouibus*, vbi Bart. *ff. de legat. 3.* Bertach. *in tract. de gabellis, p. 8. in rub. de gabellis anima.* Sim. Schrad. *in suo lexic. Iuris expurgato, verb. Oues*, Mari. Muta. *decis. 75. num. 8. & 9.*

Appell. CLXXXIII.

Panni.

1 *Pannorum appellatione non continentur ea, quibus quis induitur.*
2 *Vestes non veniunt pannorum appellatione.*

PANNORVM appellatione continentur ea, quibus quis induitur, arg *l. vestis, ff. de auro. & arg. leg.* vbi Bart. notabiliter dicit quòd cùm quidam legasset alicui omnes pannos suos lanæ, & lini, & ille haberet aliquas petias panni lini non aptas ad vsum hominis, adhuc quoad istas tenuit legatum, si habebat illas causa faciendi pannos lineos ad vsum, secus, venales, per *l. pediculis, §. item cùm quæritur, ff. de auro, & arg. leg.* obseruans idem Bart. quòd in dubio debet videre quantum sibi expediebat pro vsu illius anni, & illud cedit legato, quod superest verò videtur esse venale. iuxta *l cum quæreretur, §. lana, ff. de legat. 3.* ita eleganter Sim de Prætis *de interp. vlt. volunt. lib. 4. interp. 1. dub. 10. num. 16.* 1

PANNORVM appellatione non veniunt vestes, & ideò si testator legauit pannos, qui in domo erant, non præsumitur legasse vestes, sed ipsos pannos, vt sunt in rudi materia panni, ita ex sententia Baldi, & Balberij scripsit Petr Pech. *de testam. lib. 5. c. 14. num. 2.* quem refert Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 161. num. 21.* 2

Appell. CLXXXIV.

Parentela.

1 *Parentela appellatione veniunt parentes vtriusque sexus, vsque ad tritauum, & ab eo suprà dicuntur maiores.*
2 *Parentela idem importat quod agnatio, & consanguinitas.*
3 *Illegitimus non dicitur de parentela.*
4 *Adoptatus, siue creatus de parentela, an veniat appellatione illorum de parentela in dispositione quod ius patronatus non exeat parentelam.*

PARENTELÆ appellatione veniunt parentes vtriusque sexus, vsque ad tritauum, & ab eo su- 1
prà

prà dicuntur maiores, non autem parentes, vel de
parentela, ita Angel. *conſ.* 268. *Statutum Dalmatia,*
Crauet *conſ.* 159.*n.*3. Perez de Lara *de anniuerſ.& ca-*
*pellan.lib.*2.*num.* 24. Card.Tuſch.*pract.concluſ.tom.*6.
*lit.P.concl.*82.*num.*1. vbi *num.*2. poſt Alex. *conſ.*221.
*Ponderatu,num.*4. *verſ.eſt verum, lib.*6. ſubdit quòd
verbum, *parentes,* licèt intelligatur de aſcendentibus,
tamen poteſt etiam ſignificare parentelam, & ſic ex
communi vſu loquendi comprehendere ſanguine
coniunctos.

2 Importat igitur *parentela,* idem quòd agnatio, &
conſanguinitas, vt ex Tiraq. *de retractu lignag.* §.1.
*gloſ.*8.*n.*1.& 2. tradit Carpan. *ad conſuetud. Medio-*
*lanen.tom.*1.*cap.*414.*n.*48.*cum ſeqq.* ac proinde adapta-
ri poteſt ad agnatos, cognatos, & omnes collatera-
les, vt docuit Flamin.Patiſ. *de confidem.q.*32. *num.*41.
& facit Rot. *deciſ.*513.*n.*1. *apud Farin. collect.*1.*nouiſſ.*
*alias p.*4 *diuerſ.*

3 Parentelæ appellatione non venit illegiti-
mus, quia non dicitur de parentela, vt per Bart.
in l.tutela.ff.de capit.diminut.& in l.pronunciatio, ff.de
verb.ſignif. vbi intelligit quando verba ſignificant
ius, non ita ſi concepta ſint ſignificantia naturali-
ter. Guid. Papæ *deciſ.*536. Gaſp. Theſaur. *deciſ.*29.
Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. reſolut.* 185.
num. 2.

4 Vtrùm autem appellatione illorum de parente-
la, in diſpoſitione quod iuſpatronatus non exeat
parentelam ſiue domum, veniat ille qui eſt crea-
tus de parentela, vel adoptatus, itaut dicatur pa-
tronus, prout alij qui verè, & naturaliter ſunt de
parentela? Vide Lambertin. *de iurepatron. lib.*1.*art.*9.
*q.*2. *princip. ſecunda partis,* Roch. *in ſim li tract. verb.*
*ipſe,n.*73.& *ſeq.*

Appell. CLXXXV.

Parentes.

1 *Parentum appellatione proprio vocabulo, continen-*
tur omnes vtriuſque ſexus aſcendentes vſque ad
tritauum.
2 *Auus venit appellatione parentum.*
3 *Parentum appellatione, ſecundùm communem vſum*
loquendi, veniunt omnes, qui ſunt de eadem fa-
milia, & agnatione.
4 *Naturales qui ſunt de parentela veniunt appellatio-*
ne parentum.
5 *Legitimati etiam per reſcriptum veniunt appella-*
tione parentum.
6 *Legitimati per reſcriptum agnoſcuntur, & cogna-*
ſcuntur aſcendentibus, & tranſuerſalibus, agnatis,
& cognatis, ac ſi ab initio fuiſſent nati de legitimo
matrimonio.
7 *Fœminæ veniunt parentum appellatione.*

1 Parentum appellatione proprio vocabulo
continentur omnes vtriuſque ſexus aſcenden-
tes vſque ad tritauum, *l.quarta,*§.*parentes, ff.de in ius*
vocando,l. Iuriſconſultus, § *parentes, ff.de gradib.* An-
gel.*conſ.* 268. Crauet. *conſ.*261.*n.*3. Sebaſt. Medic.
*reg.*1.*n.*9. Anchar. Regien. *lib.*3.*q* 6.*n.*15. Campanil.
*in diuerſor. Iuris Canon. rub.*11. *cap.*27.*à num.*76. Pe-
regr. *de fideicom.art.*21.*n.*21. & *conſ.*52. *num.*10.*lib.*4.
Maſtrill. *Sicilia deciſ.* 256. *num.* 11. Patiſ. *de confid.*
*benef.queſt.*32. *num.*41. Fuſar. *de ſubſtitut. queſt.* 365.
2 *num.*5 Et item auus, *l. appellatione parentis,* §1. *ff. de*
verb. ſignif. Laurent. de Palat. *de ſtat. fœmin. excluſ.*

*num.*210. Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ.tom.*5.*cap.*
977.*num.*3.

Parentum appellatione ſecundùm commu- 3
nem vſum loquendi veniunt omnes, qui ſunt de
eadem familia & agnatione, vt tenent Capr. *conſ.*
104. *num.*9. Gozadin. *conſ.*79.*num.*4.& 5. Tiraq *de*
retractu lig.§.1.*gloſſ.*8. *num.* 1. Rimin. iun. *conſ.* 308.
*num.*2.& 17. Præt. *de interpret. vltim.volunt. fol.*292.
*n.*57. Intrig. *de ſubſtitut.cent.*4.*q.*83.*num.*18. Menoch.
*de præſumpt.lib.*4.*præſ.*88.*num.*18.& *conſ.*424. *n* 2. &
8. Anchar. Regien. *d.q.*6.*num.*17.*cum ſeqq.* Pereg. *de*
*fideicom.art.*22.*num.*31.& *conſ.*51. *num.*10. *lib.* 4. Fu-
ſar. *d.queſt.*365.*num.*1. Fuſch. *lit. A, ſing.* 39. Rot.
in Mediolanen.iuriſpatronatus 19. Iunij 1617. coram
R. P. D. Pirouano, impreſſa per Viuian. poſt pra-
xim iurispatron. *deciſ.*71. *num.*3. & in eadem coram
eodem 30. Octubris 1617. *ibidem deciſ.*73.*à num.*2.
vbi fuit dictum quòd appellatione parentum ad-
mittuntur omnes coniuncti iure cognationis, ſiue
deſcenſiui, ſiue collaterales ab eodem ſtipite. Item
cognati, *cap.parentela* 35.*q.*5. *caſ. ſi a. qui clerici, vel*
vouentes,gl.verb.parentelam in Clem.vnica, de iureiur.
Capr. Prætis, & Pereg. *locis proximè citatis,* Fuſar. *d.q.*
365.*num.*3. vbi *num.* 4. limitat quando ratio agnatio-
nis habita eſſet, vt quia parentes maſculi ſunt vo-
cati, quia tunc venirent, niſi agnati.

Parentum appellatione veniunt naturales, 4
qui ſunt de parentela, Bart. *in l. pronunciatio, ff. de*
verb.ſignific. Dec. *conſ.*365.*col.*2. Cephal. *conſ.* 591.
Tiraq. *de retractu lig.*§.1.*gloſſ.*8. *num.*3.& 4. Pereg.
*conſ.*52. *num.* 12. *lib.*3.& *de fideicom.art.*22.*num.*85.
& 89. vbi declarat, vt ita demum admittantur na-
turales, quando non extant legitimi, & ſpurios om-
nino excludit.

Parentum appellatione veniunt legitimati 5.
etiam per reſcriptum, Pereg. *conſ.*52. *n.* 12. *cum ſeqq.*
*lib.*4. Fuſar. *d.q.*365. *num.*7. ex ea ratione, quia legi- 6.
timati per reſcriptum agnaſcuntur & cognaſcun-
tur aſcendentibus, & tranſuerſalibus, agnatis, & co-
gnatis, ac ſi ab initio fuiſſent nati de legitimo ma-
trimonio quoad ſucceſſiones mutuas, *auth. quibus*
modis naturales efficiantur ſui, §. *tribus,* & *generaliter.*
Pereg. *conſ.*96. *num.*3.*lib.*1.& *conſ.*8.*lib.*2.& *conſ.*52.
*num.*13. *lib* 4. & *de fideicom.art.*23.*num.*25. *cum ſeqq.*
immo niſi ſtatutum reſiſtat, habent ius ſucceſſio-
num delatarum à ſtatuto in hæreditatibus fratrum,
& aliorum agnatorum de familia ad excluſionem
fœminarum, Anton. Gabr. *commun. tit. de legitim.*
*concl.*1. *num.*45. Menoch. *de præſumpt. lib.*6. *præſ.*39.
*num.*3.& *conſ.*227.& *conſ.*687. *num.*57. Pereg. *d.conſ.*
52.*n.*14.

Parentum appellatione veniunt fœminæ, 7.
Tiraq. *d.retract.lig.*§.1.*gloſſ.*8.*n.*3.& 4. Crauet. *conſ.*80.
*n.*12. Anchar. Regien. *lib.*3.*practic. queſt.*6. *n.*10. *cum*
ſeqq. Pereg. *de fideicom.art.*22. *n.*31. *in fine,* vbi dicit
hoc verum, niſi habita eſſet ratio agnationis, refert
Fuſar. *d.queſt.*365.*n.*10.& optimè Stephan. Gratian.
*diſcept.forenſ.tom.*2.*cap.*332. *num.*20.& 21. dicit quòd
licèt appellatione parentum veniat tam pater, quàm
mater, tamen in materia non congruente mu-
lieribus, appellatione parentis mater non
comprehenditur. Robles *de repræſ.l.*
2.*c.*14.*n.*30. vbi quòd parentis
appellatione mater con-
tinetur.

* *
*

Appell. CLXXXVI.

pars.

1 *Partis appellatione dimidia continetur.*
2 *Partis appellatione totum continetur, quando pars non applicatur magis vni parti, quam alteri, vel quando qualitas adiecta parti conuenit etiam toti.*
3 *Partis appellatione vbi adiicitur dict. aliqua, vel quædam, venit minima.*
4 *Partis appellatione quando sumus in diuisione, & distributione facienda pauperibus, intelligitur de minutis partibus.*

1 PARTIS appellatione dimidia continetur. *cap.1. de decimis, lib.6. l. planè, §. sed & si quis, ff. de legat.* 1. vbi probatur quòd legatum fundi Titio factum, vt eum pro parte habeat, intelligitur de dimidia, *l. plures*, vbi gloss. *verb. adiectione, ff. de damno infecto*, gloss *verb. aut earum parte, in Clem.1. de foro compet.* vbi Cardin. *q.8.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnia, vel partem, n.8. C. de reuocand. donat.* Brun. *cons.9. num.3. & cons.154. num.28.* vbi ait procedere in dubio, Bald. *cons.54. Casus breuis, in fine, vers. vnde, lib.1.* vbi dicit, quòd testes deponentes simpliciter de parte, intelliguntur de dimidia, *& cons.326. Actorum petitione, num.2. vers. sequitur lib.2.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.6. lit. P, conclus.103. num.2. & 3.* Surd. *decis.102. num.1.* Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. lib.4. solut.4. num.8. fol.180.* Rota *decis.180. num.17.* apud Paul. de Rubeis *tom.2. diuers.* aliàs *p.6. recent.*

2 PARTIS appellatione totum continetur, quando pars non applicatur magis vni parti, quàm alteri, ita Castren. *cons.466. Viso compromisso, num.4. vers. praterea non dicunt, lib.1.* quem refert Card. Tusch. *d. tom.6. lit. P, conclus.235. num.13.* Rebuff. *ad l. Appellatione rei 72. in fine vers. ad hac nota, ff. de verb. signif. pag.151.* Vel quando qualitas adiecta parti conuenit etiam toti, & quando non possumus dicere quod magis de vna parte quàm de alia intellexerit ad tollendam incertitudinem, idem Castren. *cons.431. Si quæritur, in fine, vers. nec obstat, lib.1.* refert Card. Tusch. *d. lit. P, concl.103. n.5. & 6.*

3 PARTIS appellatione, vbi adiicitur particula, *aliqua*, vel *quadam*, veluti si dicatur *aliqua*, vel *quadam pars*, venit minima glos. *d. verb. aut earum parti*, & ibi additio marginalis, *in Clem.1. de foro compet.* Gemin. *cons.6. num.6. vers. similiter dicitur*, Anchar. *cons.160. num.4. vers. praterea*, Curt. sen. *cons.49. num.96.* Matth. Brun. *d. concl.154. num.29.* Ranchin. *lib.2. conclus.237.* Ferrer. *in constitut. Cathalonia glos.4. num.187.* Bernard. *reg.529. vers. secundò limita.* Surd. *decis.283. num.8.* Mantic. *decis.192. num.2.* Valasc. *de iure emphyt. quæst.27. num.24. col. fin.* vbi ait quòd si alicubi fiat mentio partis adiectione, *aliena*, verificantur in parte minus dimidia. Cardin. Tusch. *d. lit. P, concl.103. num.7.* vbi *num.8.* post Gemin. *cons.10. num.4. & 5.* subdit quòd partis appella-
4 tione quando sumus in diuisione, & distributione facienda pauperibus, intelligitur de minutis partibus, tum hoc casu partitio per dimidiam tanquàm indiscreta non valet. Vide quæ dixi de dict. *Aliquis*, *suprà dict.* 22.

* * *

Appell. CLXXXVII.

partes.

PARTIVM appellatione veniunt principales, non autem procuratores sibi commissis, secundùm proprium intellectum, licèt secus ex interpretatiuo, in Calderin. *cons.557.* aliàs *cons.11. de verbor. signif.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.6. lit. P, concl.102.*

Appell. CLXXXVIII.

patrimonium.

PATRIMONII appellatione strictè continetur res patris, seu hæreditas, quæ à patre obuenit filio *l. cogi, ff. ad Trebell. l. quantitas, l. in quantitate, ff. ad leg. Falcid. l.2. §. heres, C. quando, & quibus quarta pars*, Dec. *cons.80. num.3. vers. idem est*, Ruin. *cons.120. num.10. lib.3.* Socin. iun. *cons.28. num.1. & 10.* Sim. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. lib.1. interp.1. dub.3. solut.4. num.10. & lib.3. interp.1. dub.4. solut.2. num.3.* Generaliter verò veniunt omnes res & bona, quæ obuenerunt alicui vndecunque, & sic capite pro substantia alicuius, & facultatibus, vt *in rub. & l. patrimoniorum, C. de munerib. patrimon. lib.10. & in l. cùm pupillus, ff. rem pupilli saluam fore*, cum aliis citatis à Rebuff. *ad l. rei appellatio 5. verb. patrimonij, ff. de verb. signific. pag.45.* Sim. de Præt. *d. lib.1. interp.1. dub.3. solut.4. n.9.*

Appell. CLXXXIX.

Patriarchæ.

PATRIARCHARVM appellatione non veniunt minores Patriarchæ, seu Primates, sed tantùm quatuor illi summi Patriarchæ, videlicet Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus, glos. *verb. Patriarchis, in addit. in cap.1. §. & quoniam, de statu Regul. lib.6.* vbi Archid. *num.4.* Cassan. *in catalogo gloria mundi, p.4. consid.9. vers. alij autem*, quos refert Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. c.17. num.17.* nam prædicti illi quatuor sunt in vniuerso orbe præcipui, veri, & maximi Patriarchæ; vt obseruant Doctores, quos plena manu citaui *in tract. de officio, & potest. Episcopi, p.1. tit.3. cap.1. n.1.* secundùm Lugdunen. impress. Alij autem Patriarchæ sunt minus principales, qui cùm Primates propriè appellentur, minus propriè Patriarchæ nominantur, quales in Gallia Bituricensis, Gradensis, & Lugdunensis: in Hispania Toletanus, & Bracharensis, quorum memini *d. p.1. tit.1. c.6. n.8.*

Appell. CXC.

Pater.

1 *Auus paternus non continetur appellatione patris.*

2 Limita

2 *Limita vbicunque de odio agitur.*

1 PATRIS appellatione venit auus paternus, *l. iusta interpretatione* 201. vbi *glos. verb. auus*, & Rebuff. *col. 1. in princip. pag.* 636. Boër. *decis. 7. n. 7.* Ascan. Clem. *de patria potest. effectu 1. n. 12. tom. 8. p. 2. fol.* 104. Surd. *de aliment. tit. 6 q. 8. n. 6.* Stephan. Grat *discept. forens. tom. 2. c. 259. num. 15. & tom. 5 c 977. n. 4.*

2 Limita vbicunque de odio agitur, *l. lage, §. hoc capite, ff. de ritu nupt.* vbi licèt prohibeatur Matrimonium cum illa, cuius pater, exercuit artem ludricam, si pater non exerceat illam artem, sed auus, minimè continetur, *l. patri, ff. de adulter.* Cou. *lib. 2. var. cap. 8. num. 1. vers. primum.* Angol. *de meliorat. §. 1. gl. 1. n. 1.* nouissimè Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 11. num.* 118. Vnde etiam, quia agitur de odio appellatione patris non continetur auos in casu *d. l. patri, & l. quisquis, C. ad leg. Iuliam maiest.* vt tenet communis sententia, quod tamen an verum sit consule Gig. *de crimine laesa maiest. lib. 3. q.* 8. Decian. *in tract. crimin. lib. 7. c. 41. n. 7.* Peregr. *de iure fisci, lib. 3. tit. 8. n. 9.* Molin. *de Iustit. tract. 2. disp. 658. vers. dubium circa superius.*

APPELL. CXCI.

Patruus.

1 *Patrui appellatione venit patruus simpliciter, id est, frater patris, & non patruus magnus.*
2 *Verba in dubio sunt intelligenda simpliciter, & non secundùm quid.*
3 *Patrui appellatione venit patruus magnus in fauorabilibus, dum sit eadem ratio in vtroque.*
4 *Patrui vterini propriè patrui appellantur.*

1 PATRVI appellatione venit patruus simpliciter, id est, frater patris, non autem patruus magnus, quia non est simpliciter patruus, sed secundùm quid, ita Alea. *cons. 97. Viso themate; n. 4. & seq. lib. 2.* Bald. *cons. 258. Appellatione patrui, per tot. lib. 3.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 92. n. 18. & 20.* Ratio est, quia verba in dubio sunt intelligen-
2 da simpliciter, & non secundùm quid, vt dixi *sup. Axiom. 222. n. 19.*

3 Limita in fauorabilibus, dum sit eadem ratio in patruo simplici, & in patruo magno, ac materia conueniat, quia tunc appellatione patrui venit patruus magnus, prout per tex. *in l. 1. C. de success. edicto*, resoluunt Bald. *cons. 411. Considerate, vol. 2. & cons. 22. Casus talis, vol. 3.* Roman. *cons. 411. Quatuor, in fine*, quos refert & sequitur Rebuff. *ad l. soceri 146. in fine, vers. alias vtilitates, ff. de verb. signif. pag.* 530. quicquid dicat Alea. *d. cons. 97. n. 11.*

4 PATRVI appellatione ex Iuris dispositione veniunt patrui vterini, secundùm Menoch. *cons. 187. num. 12.*

APPELL. CXCII.

Pauper.

1 *Pauperum appellatione veniunt non solùm mendicantes, sed etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ & dignitate videntur indigere.*
2 *Pauper dicitur qui habet multas filias nobiles.*
3 *Pauper differt ab inope, quia pauper dicitur, qui parum habet, inops qui nihil habet.*
4 *Iudicis arbitrio plurimum defertur in discernendo quis pauper dicatur.*
5 *Monasteria Fratrum, & Monialium, an & quando veniant appellatione pauperum? remissiuè.*
6 *Carcerati veniunt appellatione pauperum.*

PAVPERVM appellatione veniunt non solùm 1 mendicantes, sed etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ & dignitate videntur indigere. Bart. *in l. 1. num. 35. C. de sacros. Eccles.* Tiraq. *de pia causa, in praefat. pag.* 10. Lara *in l. si quis à liberis, § sed si filius, num. 44. ff. de liber. agnosc.* Spin. *in speculo testam. glos. 6. n.* 10. Menia *in tract. tassa panis, concl. 1. num.* 46. Mascard. *de probation. concl. 1154. num.* 14. Surd. *de aliment. tit. 1. quaest. 93. num.* 30. vbi *num.* 33. subdit pauperem dici, qui 2 habet multas filias nobiles, & *tit. 7. quaest. 9. à num. 27. & decis. 61. num.* 3. D. Barbos. *in l. maritum n. 6. ff. soluto matrim.* Bernard. Græuus *ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. concl. 41. consid. 1. n. 1.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 6. lit. P, concl. 160. n.* 11. vbi *num. 83. post* Socin. *cons. 30. in fine, lib. 4.* & Alex. *cons. 91. n. 4. lib. 7.* subdit quòd pauper differt ab inope, quia pauper 3 dicitur, qui parum habet, inops verò, qui nihil habet.

Vnde in discernendo quis pauper dicatur, pluri- 4 mum Iudicis arbitrio deferendum est, qui attenta personarum & circunstantiarum qualitate discretè arbitrabitur, secundùm Perez *l. 1. vers. ex qualitate, tit. 1. lib. 3. Ordin. pag. mihi* 461. Molin. *de primog. lib. 2. c. 16. n.* 46. Menoch. *de arbitr. casu 65. & de praesumpt. lib. 6. praes.* 25. Mascard. *de probat. concl.* 1154. Decian. *tract. crimin. lib. 3. cap.* 22. Surd. *d. tit. 7. q. 9. num.* 10. Seraphin. *de privileg. iuramenti, privil. 4. num.* 98. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. glos. 4. num.* 43. Sigism. Scacc. *de appellat. quaest. 17. limit. 40. num.* 8. Farin. *in praxi crimin. quaest. 58. num. 93. &* 94. Cardin. Tusch. *d. lit. P, concl. 160. num.* 4. Flores de Mena *var. lib. 2. q. 20. n.* 130.

PAVPERVM appellatione, an & quando veniant 5 Monasteria Fratrum & Monialium? vide Federic. de Senis *cons. 282. per tot.* quem refert Card. Tusch. *d. concl. 160. n. 2.*

PAVPERVM appellatione veniunt carcerati, & 6 carcere detenti, ideò legatum, siue relictum factum pauperibus, poterit erogari, & dari carceratis: ita Salicet. *in l. Iudices, C. de Episcop. aud.* quem refert & sequitur Stephan. Ranchin. *concl. 415. p. 5.*

APPELL. CXCIII.

Pecora.

PECORVM appellatione in legatis veniunt quadrupedes, quæ gregatim pascuntur, vt boues, oues, capræ, & similes, *legatis, §. pecoribus, & l. 16. servum legatum, vers. pecudum ff. de legat.* princip. *Instit. de lege Aquil.* vbi Aretin. *vers. nota quòd equi*, Rebuff. *ad l. boues 89. vers. pecoris appellatione, de verbor. signif. pag. mihi 588. & l. 30. §. integra, verb. pecus, ff. eod. tit. pag.* 187. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. lit. P, concl.* 295.

Appell. CXCIV.

Peculium.

1 *Peculio legato continentur nomina debitorum, non autem comprehenditur id, quod ipse dominus debet seruo.*
2 *Peculij legati appellatione continetur etiam id, quod seruus dederat domino custodia, & depositi causa, donec ab ipso manumitteretur.*
3 *Peculio legato debetur illud, quod reperitur tempore mortis testatoris.*

1 PECVLII appellatione in legatis continentur debitorum nomina, quemadmodum egregiè respondit Paul. *in l. 5. ff. de peculio legato*, quem refert Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 155. num 7.* vbi tamen subdit hoc non intelligi quando dominus debet seruo, quia tunc legato peculio non comprehenditur debitum à domino, nisi constet de voluntate domini, vt inquit Vlpian. Iureconf. *in l. peculium, §. sicut, ff. de peculio leg.*

2 PECVLII legati appellatione continetur etiam id, quod seruus dederat domino custodiæ, & depositi causa donec ab ipso manumitteretur, vt probat text. *in l. denique Pegasius, §. his consequenter, ff. de peculio leg.* Menoch. *d. lib. 4. præs. 155. n. 9.*

3 PECVLII legati appellatione venit illud quod reperitur tempore mortis testatoris, *d. l. denique, §. vtrum*, Menoch. *d. lib. 4. præs. 155. n. 14.*

Appell. CXCV.

Penus.

1 *Penoris appellatione continetur id, quod esui, potuique est destinatum.*
2 *Penoris appellatione continentur oleum, garum, muria, mel, vinum, acetum, frumentum, hordeum, ligna, carbones, & vasa, non tamen dolia.*
3 *Penoris appellatione continentur piper, ligusticum, caræum, & laser.*
4 *Penoris appellatione non venit acetum, quod paratum fuit causa extinguendi ignem, nec etiam frumenti, & leguminum theca, seu argula.*
5 *Penoris appellatione in legatis non continentur antidota, medicamenta, & instrumenta pistrini.*
6 *Penoris legata appellatione non veniunt quæ promercij causa habebat testator.*

1 PENORIS appellatione continetur id quod esui, potuique est destinatum, ita respondit Vlpian. *in l. 3. ff. de penu. leg.* & subiungit Sabinum scripsisse contineri omnia parata causa patrisfamil. vxoris, & liberorum, seu familiæ, ac etiam causa iumentorum, quibus ipse paterfamil. vti consueuit,
2 addisque *in §. 1.* penoris appellatione contineri etiam oleum, garum, muriam, & mel, *& in §. esculentina*, ait lacertas quoque cum ipsa muria contineri penu legata, & *in §. poculenta*, refert in legato penoris contineri vinum, acetum, frumenta, hordeum, & his similia, & *in §. ligna*, dicitur contineri etiam ligna, & carbones, & *in §. vasa quoque*, asserit contineri quoque vasa, non tamen dolia, refert Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 156. à num. 1. vsque ad num. 6.* vbi pariter exponit significationem horum nominum.

3 PENORIS appellatione continetur piper, ligusticum, caræum, & laser, vt habetur *in l. non omne, §. vlt. ff. de penu leg.* Gell. *lib. 4. noctium Attic. cap. 1. in fine*, Menoch. *d. lib. 4. præs. 156. num. 6. vers. & demum.*

4 PENORIS appellatione non venit acetum quod paratum fuit causa extinguendi ignem, *d. l. 3. §. penori de penu leg.* & ibi *in §. vlt.* dicitur, quòd nec etiam continentur frumenti, & leguminum thecæ, seu argulæ, vel sportæ, cùm ad penum instruendam paratæ sint, refert Menoch. *d. lib. 4. præs. 156 n. 9. cum seqq.* vbi cum Alciat. *lib. 3. dispunct. c. 37.* subdit quòd sunt thecæ, vel argulæ, vel sportæ, in quibus aliqua ad vsum penoris coniiciebantur, atque ita ex penoris vtensilibus erant.

5 PENORIS appellatione in legatis non continentur antidota & medicamenta *d. l. non omne, ff. de penu leg. & in l. seq.* habetur non contineri instrumenta pistrini, & vasa coquinaria, quia pertinent ad fundum instructum, *l. cùm de lanionis, §. asinam, ff. de fundo instr.* Menoch. *d. lib. 3. præs. 156 n. 13.*

6 PENORIS legatæ appellatione non veniunt quæ promercij causa habebat testator, *l. 4. item si quis, ff. de penu leg.* Menoch *d. lib. 4. præs. 156. num. 14. cum seqq.* vbi etiam post Budæum, Alciat. & Cœl Rhodogin. declarat res promercales dici, quæ præter vsum proprium venditioni sunt destinatæ, atque ita venales.

Appell. CXCVI.

Pecunia.

1 *Pecuniæ appellatione largè sumpto vocabulo, venit omne bursale commodum, & sic omnia, quæ ad pecuniam reduci possunt.*
2 *Frumentum, oleum, & omne id, quod pondere, numero, & mensura constat, venit appellatione pecuniæ.*
3 *Satisfactio qualibet data creditori venit appellatione pecuniæ.*
4 *Iura & actiones ad pecunias competentia veniunt appellatione pecuniæ.*
5 *Pecuniæ appellatione ex vulgato vsu loquendi venit tantùm pecunia numerata: præsertim si verbo pecuniæ, adiectum sit verbum distributæ.*
6 *Pecuniæ appellatione tam aurum, quam argentum continetur.*
7 *Pecuniæ appellatione cum signo vniuersali continetur fructus.*

1 PECVNIÆ appellatione largè sumpto vocabulo, venit omne bursale commodum quocunque modo consequatur, & sic omnia quæ ad pecuniam reduci possunt, *nam quod, in fine, ff. ad Trebell. l. 1. §. fin.* & ibi glos. *ff. de calumniat. glos. fin. in l. pecunia 222. ff. de verbor. signif.* glos. *verb. pecunia, in l. 2. C. de constit. pecun. & verb. conuerti, in l. fin. C. eod. tit.* glos. *verb. pecuniam, in Clem. nolentes, de hæreticis*, Gig. *in tract. de crimine læsæ maiest. lib. 1. quæst. 34. num. 14.* Moz. *de contractib. tract. de empt. tit. quæ veniant appellatione rei, §. deuenio, num. 25.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 20. num. 9.* Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloss. 14. num. 42.* vbi quòd venit frumentum, oleum,

oleum,& omne id,quod pondere, numero & mensura constat, Gregor. *decis*.18. *n*.1. vbi quòd venit quælibet satisfactio data creditori, Cephal. *cons*.14. 44 *num*.17. vbi quòd veniunt iura & actiones ad pecunias competentia, latè Rebuff *in l. pe nume appellatione la* 4. *ff. de verbor. signific*. vbi quòd venit omnis res, & totum patrimonium, Card.Tusch.*pract. conc. tom*.6. *lit.P, conc*.10. *per totam*, Seraphin. *decis*. 965. *num*.4. & *decis*.998. *num*. 1. quibus locis in numero seq. subdit, quòd pecuniæ appellatione venit tantum pecunia numerata ex vulgaro vsu loquendi, præsertim si verbo *pecunia* adiectum sit verbum *distributa*. Rota apud Paul. de Rubeis *decis*. 239. *num*. 2. *cum seqq. tom*. 3. *diuersor*. vbi ait quod licet nomen pecuniæ sui natura aptum sit comprehendere omnem speciem debiti; nihilominus secundùm communem vsum loquendi nomine ipsius intelligitur sola pecunia numerata.

6 PECVNIÆ appellatione tam aurum, quàm argentum continetur, Guid. Papæ *dec*. 549 1.*num*.1.& omnis pecunia venit, Dec. *cons*. 381. *Visis* *iis*, *num*. 2. quem refert Card. Tusch. *conc*. 100 *n*. 3.

7 PECVNIÆ appellatione cum signo vniuersali continentur fructus, Angel. *cons*. 351. *An in restitutione, col*. 2. *vers. quarto*, Card. Tusch. *tom*. 4. *lit. F*, *conc*. 484. *n*.46.

APPELL. CXCVII.

Permutatio.

PERMVTATIONIS appellatione venit propria & specifica, non verò generica, & vniuersalis, quæ ad plures species deducitur, ita Castren. *cons*. 160. *num*. 2. *vers. verba l. gu*, *lib*. 1. quem refert Card. Tusch. *practic. conc. tom*. 8. *lit. V*, *conc*. 101. *n*.16. Resignationis appellatione permutatio includitur, vt habetur infra *Appell*. 233.

APPELL. CXCVIII.

Persona.

1 *Vniuersitas collegium, seu communitas non venit appellatione personæ inspecta propria nominis significatione.*

2 *Promissio facta de defendendo contra omnem personam mundi, non extenditur contra ciuitatem, vel Remp.*

3 *Dispositio de compromittendo controuersiam ortam inter quascunque personas, non capit controuersiam collegij, vel vniuersitatis.*

4 *Mandatum procura datum contra quamcunque personam, non extenditur ad vniuersitatem, communitatem, vel collegium.*

5 *Statutum disponens per verbum, si quis, vel per verba personalia, nunquam includit collegium, vniuersitatem, communitatem, vel Capitulum.*

6 *Constitutio loquens de personis non comprehendit vniuersitatem, collegium, aut alia huiusmodi.*

7 *Clem* 1. *de iudic. quatenus de personis quibuscunque loquitur non procedit in collegiis, vniuersitatibus, Conuentibus, vel Capitulis.*

8 *Regula reuocatoria Adriani VI. non comprehendit gratiam factam loco, & corpori inanimato.*

9 *Vniuersitas, collegium, & communitas largè, & impropriè veniunt persona appellatione.*

10 *Vniuersitas, collegium, & communitas comprehenduntur persona appellatione quando materia subiecta sit apta, & proportionabilis ad comprehendendum illa.*

11 *Vniuersitas, & collegium in materiis fauorabilibus veniunt appellatione personæ.*

12 *Masculus & fœmina veniunt appellatione personæ.*

13 *Personarum ecclesiasticarum appellatione veniunt etiam qui solo clericali charactere sunt insigniti.*

PERSONÆ appellatione secundùm propriam significationem non venit communitas, collegium, seu vniuersitas, vt per Roman. *cons*. 195. *In casu præmisso, num*. 3. & *cons*. 400. *Quæritur an statutum, num*. 4. & *seq*. vbi quòd communitas non venit in statuto quod inter personas omnes fiat compromissum, & *cons*. 436. *quod indultum, num*. 2. *cum seqq*. vbi ampliat in derogatione, etiamsi dictum sit quod derogat priuilegiis concessis personis in genere vel in specie sub quacumque forma, idem dicit Alex. *cons*. 216. *Nec arguendi*, *num*. 11. *vers. octauo, lib*. 2. Socin. *cons*. 274. *lib*. 2. Achil de Grass. *decis*. 4. *de constitut*. vbi loquitur de vniuersitate, & *decis*. 15. *de procurat*. vbi de Capitulo, & similibus, Verall. *decis*. 42. *num*. 1. *p*. 1. vbi de collegio, seu alio loco inanimato, Pute. *decis*. 84. *num*. 1. *lib*. 1. vbi quòd in materia strictè intelligenda, vel in statuto, appellatione personæ non comprehenditur vniuersitas, & corpus collegiale, Rauden. *decis*. 200. vbi quòd regula Cancellariæ 19. de idiomate, dum loquitur de personis, locum non habet in collegiis, vel in capitulis, Mantic. *decis*. 100. *num*. 6. vbi post Sarnen. *in reg. de idiomate*, *q*. 2. *n*. 4. ait quod mandatum contra quascunque personas regulariter non intelligitur contra Capitulum, nisi procurator sit constitutus à reo, Tiber. Decian. *resp*. 55. *n*. 24. *vol*. 1. latè Gonzal. *ad reg*. 8. *Cancel. gloss*. 37. *n*. 1. *cum seqq*. Card. Tusch. *practic. conclus. tom*. 6. *lit. P*, *conc*. 318. *a princip*. Seraph. *decis*. 1450. *n*. 3. Aloys. Ricc. *in coll. decis. part*. 4. *coll*. 1067.

Hinc prouenit quòd promissio facta de defendendo contra omnem personam mundi, non extenditur contra ciuitatem, vel Rempubl. Felin. *in cap. cum te*, *n*. 11. *in fine*, *de rescript*. quem refert Gonzal. *d. gloss*. 37. *num*. 13. Et dispositio de compromittendo controuersiam ortam inter quascunque personas non capit controuersiam Collegij, vel Vniuersitatis, Roman. *d. cons*. 400. *num*. 4. Socin. *cons*. 275. *In causa*, *num*. 10. *lib* 2. Cassan. *cons*. 1. *Præsupposito, sub num*. 39. quos refert, & sequitur Gonzal. *d. gloss*. 37. *n*. 14. Et mandatum procuræ datum contra quamcunque personam, non extenditur ad vniuersitatem, communitatem, vel Collegium, Alexand. *d. cons*. 216. *num*. 11. *vers. octauo, lib*. 2. Cardin. Tusch. *d. lit. P*, *conc*. 318. *n*. 12. Et dispensationes personis factæ, locis concessæ non censentur, vt per glos. *verb. personæ*, *in extrauag. execrabilis*, *de præbend.* Ioann. XXII.

Hine etiam statutum disponens per verbum, *si quis*, vel per verba personalia, nunquam includit collegium, vniuersitatem, Communitatem, vel Capitulum, Calcan. *cons*. 1. *num*. 2. & *seq*. Aviles *ad cap*. 1. *Prætorum*, *in gloss. verb.* de ninguna persona, *num*. 6,

num 6. ad fin. Dec. in l. si familia, a n. 10. & 11. ff. de iurisdict. omn. iud. Ias. in l. si qu. maior, num. 7. vers. secundo, & fortius, C. de transact. Gonzal. d. gloss. 37. num. 15. Cardin. Tusch. d. lit. P, conc. 318 num. 8.

6 Hinc quoque Rebuff. in concord. rub. de collat. §. statuimus 2. in verb. personis, ait quòd quatenus illa Constitutio loquitur de personis, non comprehendit Vniuersitatem, collegium, & alia huiusmodi, prout illum refert Gonzal. d. gloss. 37. num. 21.

7 Hinc pariter dispositio Clem. 1. de iudic. dum dicit, personis quibuscumque, non procedit in Collegiis, Vniuersitatibus, Conuentibus, vel Capitulis, vt docet ibidem Bonifac. Vitalin. num. 7. relatus à
8 Gonzal. d. gloss. 37. num. 17. Et regula reuocatoria Adriani VI. de quibuscunque facultatibus, & gratiis concessis quibuscunque Prælatis, & personis, &c. non comprehendit gratiam factam loco, & corpori inanimato, & sic fabricæ S. Petri, quia personæ appellatione non venit Collegium, nec Vniuersitas, nec locus inanimatus, Caputaq. decis. 42. n. 2. p. 3.

9 Personæ appellatione largè, & impropriè sumpto vocabulo, ac minus propria significatione continentur Vniuersitas, Collegium, & Communitas, Roman. cons. 195. num. 3. & cons. 400. num. 3. & cons. 436. num. 2. & 5. in fine, Felin. in d. cap. eam te, num. 15. post med. vers. similiter dicunt, Imola de rescr. pt. Tiber. Decian. resp. 10. n. 46. vol. 1. Gonzal. d. gloss. 37. num. 50. Cardin. Tusch. d. lit. P, conc. 318. num. vltimo.

10 Personæ appellatione comprehenduntur Vniuersitas, Collegium, & Communitas, quando materia subiecta sit apta & proportionabilis ad comprehendendum illa, l. 1. & l. nihil interest, ff. ad Macedon. Felin. in d. cap. eam te, num. 15. ad med. vers. quarta declaratio, Rebuff. in concord. rub. de collation. §. præfatione Ordinary, in verb. quicunque, & §. statuimus, il 2. in verb. personis, vers. licèt, Gonzal. d. gl. 37. n. 41.

11 Personæ appellatione venit Collegium, & Vniuersitas in materiis fauorabilibus, Cassan. d. cons. 5. num. 39 Felin. in d. cap. eam te, num. 15. ad med. vers. faciunt nota, Alexand. cons. 116. num. 31. & seq. lib. 2. Gonzal. d. gloss. 37. n. 36. Card. Tusch. d. lit. P, conc. 318. num. 15.

12 Personæ appellatione venit non solùm masculus, sed etiam fœmina, l. qui domum, iuncta l. mater, §. mulier, ff. ad leg. Iuliam de adulter. cap. mulieres, vel alia persona, de sent. excom. cap. persona, de priuileg. lib. 6. Auiles ad cap. 1. Prætorum, in gloss. de ninguna persona, num. 5. Rebuff. ad l. 1. ff. de verbor. significat. vers. duodecimo, pag. 80. Gom. in reg. de idiomate, q. 2. num. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. num. 199. Rot. coram reuerendissimo Domino Coccino decis. 277. n. 2. & alij per me citati disc. 255.

13 Personarum ecclesiasticarum appellatione veniunt etiam qui solo clericali charactere sunt insigniti, cap. cùm contingat, & ibi Doctor. de ætate & qualit. cap. cleros, vbi Præpos. & alij, 20. dist. & fuit dictum in Veronen. pensionis 23. February 1600. coram Cardin. Lancelloto, & in Ferrarien. pensionis 14. Iunij 1624. coram Remboldo, impressa per Viuian. post praxim Iurispatron. decis. 95. numer. 2. in nouissim. impressione.

* *
*

Appell. CXCIX.

Periculum.

Periculi appellatione non venit casus fortuitus, ac proinde suscipiens risigum & periculum, non ideò teneretur pro fortuito casu, gloss. post Axon. in l. si quis, nec in verb. periculo, ff. si certum pet. vbi Alex. num. 3. & Ias. num. 16. quia allegat text. quem dicit meliorem de Iure in l. §. sæpè euenit. ff. dep. sui, vbi dicitur quòd suscipiens periculum tenetur de lata, & leui culpa, non autem de casu fortuito, & de hoc est text. in l. opus quod auersione, ff. locati, vbi gloss. in verb. conductori. dicit manifestè ibi probari quòd appellatione periculi non venit casus fortuitus, nisi culpa saltem leuissima præcedat, & tradunt Roman. sing. 437. Castren. cons. 472. n. 1. in fine vers. præterea, vol. 1. Socin. cons. 123. n. 3. vol. 4. vbi num. 10. subdit quòd conductor molendini, qui suo risigo & periculo promisit clusam manutenere, non tenetur de ruina, quæ contigit vi fluminis, & aquarum insolito impetu. Ruin. cons. 77. num. 5. vol. 1. Bero. cons. 194 num. 21. vol. 1. Rip. in tract. de priuileg. contra caus. pest. num. 72. & seq. vbi subdit procedere etiam vbi suscepisset omne periculum, Boss. de remiss. merced. num. 75. refert Surd. cons. 61. n. 61. & 62.

Appell. CC.

Pertinentiæ.

1 *Pertinentiarum appellatione veniunt illa, quæ rei principali sunt accessoria, siue affixa, aut ipsius rei proprio vsui destinata.*

2 *Appendices pertinentia sunt res accessoria ad castrum, vel aliud corpus.*

3 *Pertinentiarum plures species.*

4 *Pertinentiarum appellatione veniunt ea, quæ statuto, vel consuetudine, seu lege, aut communi vsu loquendi deputata sunt vt accedant.*

5 *Fructus veniunt appellatione pertinentiarum.*

7 *Pertinentiarum appellatione veniunt non solùm ea, quæ consistunt in possessione, sed etiam quæ consistunt in iure & iurisdictione.*

7 *Molendina furni, horti, fundi, viridaria, & similia, quæ erant domini castri, veniunt appellatione pertinentiarum castri.*

8 *Pertinentiarum, seu iurium castri appellatione sola continetur iurisdictio, non prædia & terrena.*

9 *Pertinentiarum, seu iurium appellatione non veniunt alia res particulares.*

10 *Clausula, cum iuribus & pertinentiis, quid importet, ostenditur.*

11 *Pertinentiarum appellatione etiam in castro, & re vniuersali non veniunt bona, quando in specie de bonis expressè disponitur.*

Pertinentiarum appellatione licèt con- 1
tineri ea, quæ pleno iure ad concedentem pertinens, dixerit Cardin. cons. 47. Reuerenda, num. 7. & ita appellatione pertinentiarum Ecclesiæ venire curam existimauerit Calderin. cons. 6. de verb. signif. tamen verius venire illa, quæ rei principali sunt accessoria, siue affixa, aut ipsius rei proprio vsui destinata,

tenent

tenent Innoc. *in cap. cùm ad sedem*, *n.1. & 2. de restit. spoliat.* vbi Abb. *num.* 11. Bald. *in l. cætera*, *§. item hoc prohibetur*, *in fine. ff. de legat.* 1. Rub. Alexand. *cons.* 61. *Tota difficultas*, *n.5.* Socin. *cons. 47. col. 3. & cons. 13. à num. 6. lib. 5. num. 4. & 5. vol. 1. & reg.* 295. Alexand. *consil. 22. Visis verbis*, *lib. 2.* Dec. *in cap. cùm venerabilis*, *not. 2. num. 3. de except. & cons. 316. num. 23.* Paris. *cons. 3. num. 10. vol. 4.* Tiraq. *de retractu lig. §. 36. gloss. 3. num. 4.* Rancbin. *conclus. 23. part. 2.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 22. gloss. 13. num. 2.* latè Antun. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de verbor. significat. conclus.* 10. Rimin. iun. *cons. 19. num. 22. lib. 1.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. pertinentia*, Cald. Percira *de empt. & vendit. cap. 22. num. 14. cum seqq.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. lit. P*, *concl. 323. per Totam.* Decian. *resp. 113. num. 28.* Gratian. *discept. forens. cap. 657. n. 19.*

2 Et ita dicuntur pertinentiæ appendices, seu accessoriæ res ad castrum, vel aliud corpus, Alexand.
3 *cons. 23. num. 6. lib. 5.* Tiraq. *d. §. 6. gloss. 3. num. 4.* Et sunt triplicis speciei, quia quædam accedunt per viam necessitatis, quædam per viam æquitatis, quædam verò per viam naturalis inhærentiæ, Bald. Præposit. *in cap. dilectus*, *de appellat.* Brun. *de augmento*, *conclus. 1. princ. numer.* 15. quos refert Cardin. Tusch. *d. lit. P*, *concl. 323. num.* 8. & dicuntur quædam proximæ, aliæ remotæ, vt explicant Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 99. num. 8. cum seqq.* Beroard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imperialis*, *lib. 2. conclus.* 61. Alexand. Trentacinq. *cons. 8. num. 8. part. 1.* vbi id fallere ait vbicunque ex statuto loci à masculis fœminæ excluduntur. Rot. *decis. 780. num. 10. part. 3. in posthum. Farinac.* vbi quòd appellatione posterorum non veniunt fœminæ in materia differenti.

4 PERTINENTIARVM appellatione veniunt ea, quæ statuto, vel consuetudine, aut communi vsu loquendi, & lege deputata sunt vt accedant, vt per Rebuff. *in forma mandat. Apost. in gloss. verb. Pertinentiis*, Bald. *cons. 410. num. 5. lib. 1. & consil. 245. lib. 3.* Castrens. *cons. 145. in fine, lib. 1.* Decian. *cons. 123. n. 27. lib. 3.* Bertazol. *d. gloss. 13. num. 1.* Card. Tusch. *d. lit. P*, *concl. 32. num. 4. & 5.*

5 PERTINENTIARVM appellatione veniunt fructus, iuxta ea quæ tradit Dec. *consil. 516. num. 25.* quem refert Rot. *decis. 1. num. 11.* apud Farinac. *part. 2. recent.* Duran. *Rot. decis. 145. num. 2.* vbi quòd pertinentiarum appellatione veniunt etiam animalia quæ culturæ causa in agris detinentur, eadem Rot. *decis. 214. num. 14. & 15. part. 2. in posth. Farinac.* vbi quòd pertinentiarum appellatione veniunt omnia existentia in loco concreto, quamuis penitus separata.

6 PERTINENTIARVM appellatione veniunt non solùm ea, quæ consistunt in possessione, sed etiam, quæ consistunt in iure, & iurisdictione, secundùm Roman. *cons. 444. n. 6. & 7.* Bald. *cons. 410. Verba Principis*, *num. 4 vers. tamen etiam præmittendum*, *lib. 1. & cons. 245. Villa*, *lib. 3.* vbi quòd iurisdictio castri cadit in venditione castri facta cum pertinentiis, Alexand. *cons. 23. Viso processu*, *num. 5. & 6. vers. & constat*, *lib. 5.* quos refert Card. Tusch. *d. lit. P*, *concl. 313. num. 1.* Neuiz. *cons. 7. n. 1. & 2.* Doran. *Rota decis. 299. n. 6.*

7 PERTINENTIARVM castri appellatione veniunt non solùm molendina, Decian. *cons. 123. n. 28. & 29. lib. 3.* Rimin. iun. *cons. 19. in prin. & n. 45. cum seqq. lib. 1.* Sed etiam furni, & prædia, quæ erant domini castri, Crauet. *cons. 893. num. 5.* foueæ, horti, viridaria, & similia idem Crauet. *consil. 480. num. 5. vers. quartò considero*; & cum castro non accedant de iure nisi ea, quæ ab homine, vel consuetudine sunt deputata, ideò, qui dicit aliquid de pertinentiis castri esse, probare debet, Crauet *d. cons. 480. n. 5.* Rimin. iun. *cons. 19. n. 26. lib. 1.* Card. Tusch. *d. lit. P*, *concl. 232. n. 27.*

PERTINENTIARVM, seu iurium castri appel- 8
latione sola continetur iurisdictio, non prædia, & terrena, quæ allodialia præsumuntur, quamuis sint recognita cum castro, quia non censentur feudalia, sed allodialia, ita Rimin. iun. *consil. 90. numer. 22. & seq.* Menoch. *consil. 498. num. 36. & 47.* vbi subdit quòd si bona expressa terminantur vniformiter cum castro, censentur feudalia, aliàs secus.

PERTINENTIARVM, seu iurium appellatione 9
non veniunt aliæ res particulares, quando venditio est particularis, quia veniunt solùm accessoria, & vna res particularis non est accessoria alteri, Socin. *consil. 47. In primo præsentis*, *num. 3. & seq. vers. sed idem fortius*, *lib. 1.* Bald. *cons. 245. lib. 3.* vbi distinguit in venditione rei vniuersalis, vt veniant omnia, quæ ad corpus vniuersale spectant, secus si venditio est corporis particularis, plenè Roman. *d. consil. 444. num. 6. vers. quamobrem.* Et quòd ea clausula generali in concessione castri cum iuribus, & pertinentiis non veniunt bona particularia tanquam quod diuersum, tradunt Alexand *cons. 55. num. 19 lib. 4. & cons. 14. Abundè*, *in fine*, *num. 6. vers. hoc patet*, *lib. 7.* Natt. *cons. 405. num. 2.* Curt. iun. *cons. 140. num. 11.* Crauet. *consil. 54. n. 9.*

Illa enim Clausula, *Cum iuribus & pertinentiis*, licèt 10
possit continere multa, tamen nihil probat nisi probetur; quia illud participium resoluitur, id est, quatenus pertinent, vel si quæ pertinent, quia importat relatiuum, Crauet. *cons. 193. col. 4.* Rimin. iun. *cons. 90. num. 14.* & restringitur ad ea, quæ sunt de natura contractus, vt solùm veniant iura & pertinentiæ eorum, quæ in contractu deducuntur, Socin. *d. cons. 47. n. 6. vers. præterea*, *lib. 1.* Paris. *cons. 20. n. 71. & 73. lib. 1.*

PERTINENTIARVM appellatione etiam in ca- 11
stro, & re vniuersali non veniunt bona quando in specie de bonis expressè disponitur, quia tunc expressum facit cessare tacitum, Socin. *d. consil. 47. col. 2. vers. sed pro solutione*, *lib. 1.* Crauet. *consil. 480. In transactione*, *num. 4.* Alexand. *cons. 14. Abundè*, *n. 5. & seq. lib. 7.* vbi etiam quòd pertinentiarum appellatione, etiam in rebus, & corporibus particularibus, nunquam veniunt ea corpora, de quibus facta est specialis mentio.

APPELL. CCI.

Plebs.

PLEBIS appellatione continetur tantummodo vulgus sine nobilibus, & sic cæteri ciues sine patritiis, & fauorabilibus, *§. plebiscitum*, *vers. plebs*, *Instit. de iure natur. gent. & ciuili*, vbi Angel. *num.* 1. & Nicas. *num.* 2. Rebuff *ad l. plebs* 238. *statim. in princip. ff. de verb. signif. pag.* 747. vbi subdit plebem à populo differre, sicut genus à specie.

* *
*

APPELL. CCII.

Plus.

PLVRIS appellatione & totum continetur, vt de appellatiuo residui, quemadmodum appellatione minus, id quod nihil est continetur, *l.1.C.de hæredib.instituend.* vbi institutus ex residua parte hæreditatis, si alter institutus ob conditionem suam non potest adire, venit tota hæreditas ad institutum in residua, refert & sequitur Sanch. *concl.* 4. *lib.3.*

APPELL. CCIII.

Podere.

1 *Vniuersitas agrorum, licèt sint separati, venit Poderij appellatione.*

2 *Boues aratorij veniunt appellatione Poderij cum pertinentiis.*

3 *Podere non est nomen iuris, sed nomen, quod pendet ab vsu communi loquendi.*

1 PODERII appellatione venit vniuersitas agrorum, etiamsi sint separati, quando destinatione patrisfamilias pro vno poderio reputantur, quia podere dicitur quicquid vno nomine nuncupatur, licèt simul non sit, ita Bart. *in l.Seia, §.pen.ff.de fundo instructo*, Castrens. *cons.* 454. *in princip. lib.* 1. Neuizan. *cons.* 446. *num.* 5. Menoch. *cons.* 409. *n.* 61. Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap.* 337. *num.* 15. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 6. *lit. P, concl.* 474. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Bart. *in l.1. num.* 4. *ff. de rebus dubiis, & in l. si ita, in fine, ff. de auro & argento legato*, subdit quòd si testator leget podere suum, & post testamentum emit agros, quos dicto poderio applicauit, & destinauit, veniunt omnia in legato. Et si quis vendiderit podere cum toto territorio, & districtu, veniunt etiam prædia existentia in alieno territorio, Bald. *cons.* 412. *lib.* 4. Menoch. *cons.* 337. *num.* 29. quos refert, & sequitur Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 16. *n.* 36. Nam Poderij appellatione veniunt omnia prædia sub eo contenta. Natta *cons.* 440. *num.* 4. Duran. *Rota decis.* 344. *num.* 2. vbi allegat decisionem *in Romana fideicommissi de Gratianis* 27. *Martij* 1618. *coram bonæ memoriæ Card. Virili.* Et quòd Poderium sit nomen generalis tam possessionis, quàm agri, dicit Rota apud Paul de Rubeis *decis.* 164. *num.* 20. *tom.* 2. *diuers.* aliàs *p.6.recent.*

2 PODERII cum pertinentiis appellatione veniunt boues aratorij, vt probat text. *in l. si cui fundum & instrumentum, & in l.instrumenta*, ibi, *præterea boues domiti, ff. de fundo instr.* Angel. *in l.item si fundi, §.fin.ff.de vsufructu*, Cæpol. *de seruit. vrban. præd. cap.* 4. *incip. Circa quam, vers. item legato vsufructu*, quos refert Card. Tusch. *d.tom.* 6. *lit. P, concl.* 323. *n.* 14. *& d.concl.* 374. *n.* 3.

3 PODERE non est nomen iuris, sed nomen quod pendet ab vsu communi loquendi, Alexand. *cons.* 204. *Perspectu, n.6.vers. illud vocabulum, lib.6.* & tantum importat, quantum fundus, Castrens. *cons.* 149. *Clarum est, in princ. vers. sed hic vsusfructus, lib.1.* in Romandiola verò, & Lombardia loco poderij dicunt vnam possessionem pro multitudine agrorum, Alexand. *cons.* 63. *num.* 7. *lib.* 6. Card. Tusch. *d.lit.P, concl.* 374. *n.* 7.

APPELL. CCIV.

Pœna.

POENÆ capitalis appellatione in pœnalibus venit mitior pœna capitalis, quatenus stare possit sensus ita Anton. Trigo *sing.* 16. *num.* 5. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 8. *lit. V, concl.* 101. *n.* 24. vbi *num.* 25. post Bald. *cons.* 250. *In quæstione, n.* 2. *lib.* 1. *& cons.* 382. *n.* 26. *lib.* 5. declarat, nisi essemus in atrocioribus.

APPELL. CCV.

Populus.

1 *Populi appellatione continentur omnes nobiles, & plebeij.*

2 *Clerici in fauorabilibus veniunt populi appellatione, secus in odiosis.*

3 *Clerici sunt pars Reipubl. & de districtu sæcularium in fauorabilibus.*

4 *Populi appellatione in interdicto veniunt singuli de eo.*

5 *Clerus non venit appellatione populi in interdicto.*

POPVLI appellatione continentur omnes nobiles & plebij, & sic vniuersi ciues, connumeratis etiam Patriciis & Senatoribus, *l.plebiscitum, vers. nam*, vbi gloss. Angel. *num.* 1. & Nicas. *num.* 2. *Instit. de iure naturali, gentium, & ciuili*, Rebuff. *ad l.plebs* 238. *ff.de verb.signif.pag.*747. 1

POPVLI appellatione veniunt clerici in fauorabilibus, secus in odiosis, vt per Abb. *in proœm. Decretal. numer.* 19. *& in cap.1.numer.2. de præbend.* Alexand. *in l.in prouinciali, §. si in publico, ff. de noui operis nunciat. num.* 12. Barbat. *consil.* 1. *num.* 65. *vers. & adduco, lib.* 3. Alberic. *in tract. statutorum, part.* 2. *quæst.* 2. *col.* 3. *vers. quod plura*, Grammat. *decis.* 100. *num.* 18. Marc. Anton. Cucb. *lib.* 4. *instit. maior. tit. de priuileg. clericor. num.* 65. Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *de disciplina clericali, §.* 2. *num.* 12. 2 3 Sunt enim pars Reipubl. & de districtu sæcularium in fauorabilibus, *cap. dilecti*, vbi Abb. *not.* 2. *de foro compet.* Felin. *in cap. Rodulphus, num.* 18. *de rescrips. & in cap. Ecclesia S. Mariæ, num.* 74. *de constitut.* Cephal. *cons.* 54. *n.* 11. *& seq. vol.* 1. licèt non habeant vocem in conciliis populi, Innoc. *in cap. dilecta, prope fin. de excessib. Prælat.* Abb. *in cap. non minus, n.* 14. *de immunit. Eccles.*

POPVLI appellatione in interdicto veniunt singuli de eo, ita vt ipsi, nec ibi, nec alibi diuinis interesse possint; alij verò extranei, nec extra, nec ibi prohibiti censeantur, *cap. si sententia, de sentent. excommunicat. lib.* 6. Calderin. *de interdicto, part.* 1. *à num.* 31. Couar. *in cap. alma mater, part.* 2. *§.* 12. *à num.* 6. Henriq. *in summ. lib.* 13. *cap.* 41. *in princip. lit. C*, Vgolin. *de censur. tab.* 5. *cap.* 20. *§.* 3. Soar. *in tract. disp.* 32. *sect.* 2. *à num.* 13. notantes interdicto populo interdictos censeri non solùm eos, qui de eo fuerint tempore, quo interdictum fertur, sed etiam eos, qui de eo postea esse cœperint, id enim 4

est

est populus, quamuis omnes personæ de eo fuerint mutatæ, iusta doctrinam Iorii consult. *in l. proponebatur, ff de indic. & in l. si grege, ff. de legat.* cum aliis de quibus in notabili quæstiooe, Duen. *reg. 118. limit. 3.*

5 POPVLI appellatione in directo non venit clerus, quia in generali popoli interdicto clerici non comprehanduntur, quemadmodum interdicto clero non intelligitur populus interdictus, id est, laici, vt probat text. *in d. cap. si sententia, in princ.* vbi notant Doctores communiter, & docent Cou. *d. §. 1. n. 7.* latè Vgolin. *d. c. 20. §. 5.* Soar. *d. sect. 1. n. 14.* Aoila *de censur. p. 5. disp. 1. dub. 4. concl. 6.* Bonacin. *in simili tract. disp. 5. puncto 1. n. 11.* Cuius rei rationem meam esse inquiunt, quia diuersa sunt populus & clerus, *cap. duo sunt 12. q. 2.* cum multis adductis per Læl. Zech *de Repub. Ecclesiast. lib. 1. n. 3.* Petr. Greg. *syntogm. iuris, lib. 15. cap. 5. n. 3.* ac subinde per particulam, &, quæ non nisi inter diuersa ponitur, iuxta notata *dict. 95. n. 15.* ponuntur in iure nostro passim populus, & clerus, *cap. ex parte, el. 3. de priuileg. cap. 1. de prabend.* cum multis similibus, quæ ibi cumulat Dec. *num. 1.*

APPELL. CCVI.

Poëta.

POETÆ appellatione apud Græcos Homerus, & apud Latinos Virgilius venit, §. *sed ius quidem* & *ibi* gloss. *in verb. Virgilius, Instit. de iure naturali*, Nau. *de spoliis clericor. §. 2. num. 1. in fine*, Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap. 17. n. 10.*

APPELL. CCVII.

posteritas.

1 *Possessionis appellatione vbi simpliciter profertur, venit vera, & propria possessio; prout importat ius detinendi, seu insistendi rei.*

2 *Declaratur* gloss. verb. stipuletur, in l. stipulatio ista, §. hæc quoque, ff. de verb. signif. & & n. 3.

4 *Possessio vbi adiicitur nomen proprium, aut possessiuum, de corporibus ipsarum rerum, seu prædiis est intelligenda.*

5 *Possessionis appellatione non venit domus.*

1 POSSESSIONIS appellatione vbi simpliciter profertur, venit vera & propris possessio, prout importat detinendi, seu iosistendi rei, si materia subiecta, vel mens proferentis non refragetur; probatur, quia verba in dubio semper in principaliori significatu sunt accipienda, *l. 1. §. qui in perpetuum, ff. si ager vectig. cap. pen. de sent. excom.* cum similibus, de quibus Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 5. tit. 1. num. 6.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præs. 39. à num. 8.* sed principale possessionia significatum, & per prius, vt Logici loquuntur, est hoc pro detentatione nomine propriu, seu iuteinsistendi rei opinione domini, vt colligitur ex *l. si quis ante 10. §. 1. ff. de acquis. possess. & l. quod seruus 24. ff. eod. & l. stipulatio ista §. hac quoque, ff. de verb. obligat. l. 1. §. quæsitum, ff. quorum legat. l. cùm legati 12. ff. ex quibus causis in possess. eatur*, in quibus iuribus verbum, *possidere*, ad solam refertur veram propriam possessionem, at verò in possessione esse detentationem simplicem, qoia ista postulat qualitas personæ, quæ vere possidere noo potest, vt sunt serui, de quibus in illis ioribus, vel coloni, qui ratione caosæ & tituli, quo rem detioent, profitentur se alieno nomine possidere, explicant differentiam Aoton. Gom. *l. 45. Tauri è num. 6.* Cardin. Tusch. *pract. conc. tom. 6. lit. P, conc. 404.* Valasc. *de partitionib. cap. 4. num. 11.*

Non obstat doctrina gloss. *verb. stipuletur. in l. stipulatio ista, §. hac quoque, ff. de verb. obligat.* docentis quòd si testes deponant simpliciter aliqoam possidere, intelligitur de possessione facti, & ita de insistentia simplici, seu nuda detentatione eámque seqountur Bart. & alij communiter, teste Alexand. *ibi, num. 2.* Abb. *in c. cùm ad Sedem, num. 21. de restit. spoliat.* Felin. *in c. cùm causam num. 3. vers. secunda tempora, de testib.* Aoton. Gom. *l. 45. Tauri, num. 193.* 2

Respondetur enim doctrinam gloss. procedere propter materiam subiectam, quia scilicet testes deponere oon possunt, nisi de illis, quæ corporeo sensu percipiunt, iuxta ea quæ traduot Mascard. *de probat. conclus. 1375. à num. 3.* Fulu. Pacian. *in simili tract. lib. 1. c. 40. à num. 15.* Farin. *in praxi crim. p. 2. quæst. 60. à num. 9. à num. 93.* cùm ergo in hac materia sola illa corporalis detantatio oculis cerni & sensu corporeo percipi possit, meritò testes simpliciter asserentes Titium possidere, de hac corporali detentatione deponere censendi sunt: negandum tamen non est ex hac corporali detentatione ioris censura insurgere præsumptionem quòd is, qui incumbit, & insistit rei, & fructus percipit, verè & propriè, & cogitatione domioi possidet, vt docent Bart. Abb. & Anton. Gom. *locis proximè citatis*, Coù. *in reg. possess. part. 2. §. 1. num. 4. ad finem*, Mascard. *conc. 1016. à princ.* & præcipuè *à n. 13.* Card. Tusch. *d. lit. P, conc. 415.* 3

Licèt possessio quando simpliciter profertur, de vera & propria debeat intelligi, vt dixi, atque ita de iura insistenti rei, si tamen adiicitur nomen proprium, veluti possessio Antonij, aut pronomen possessiuum meum, tuum, suum, de corporibus ipsarum rerum, seu prædiis est intelligenda, ita enim vsus hanc acceptationem interpretatur, docète Bart. *in l. uxorem 41. §. leganerat, ff. de legat. 3.* & est communis ex Cardin, Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 3. tit. 31. num. 23.* & deducitur ex *l. 1. C. de seruitut. & aqua*, ibi, *possessionem Martialis, cap. vt super, §. possessiones*, ibi, *Ecclesia tua de rebus Eccles. non alien.* Rebuff. *in l. interdum 78. ff. de verb. signif. verb. possessionis, vers. aduertendum est possessionem, &c.* Dec. *in l. 1. in princip. num. mihi 13. alias 41. ff. de acquir. possess.* 4

POSSESSIONIS appellatione non venit domus, vt probare videtur text. *in l. fin. C. locati.* ibi, *possessiones*, vel *domos*, ponderando illam particulam, *vel*, quæ denotat diuersitatem, vt dixi *in tract. de diction. dict. Vel*, ita Rebuff. *ad l. 79. vers. quod verò, ff. de verb. signif. pag. 364.* 5

APPELL. CCXVIII.

Posteritas.

1 *Descendentes veniunt posteritatis appellatione.*

2 *Posteritatis nomen significat descendentiam, & procreationem.*
3 *Descendentes ex fœminis continentur posteritatis appellatione.*
4 *Feudum posteritati concessum restringitur ad masculos per virilem sexum descendentes.*

1 POSTERITATIS appellatione veniunt de-
2 scendentes, Menoch. *consil.* 40. *num.* 18. quia posteritatis nomen significat descendentiam & procreationem, idem Menoch. *cons.* 390. *num.* 14. & veniunt etiam descendentes ex fœminis, sicuti veniunt posterorum nomine, ita scribunt Dec. *in l. a. num.* 62. *vers. tertiò reperio, ff. de regulis iuris*, Ruin. *cons.* 58. *num* 4. *lib.* 5. Alba. *cons.* 85. *num* 8. Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 9. *num.* 104. & 239. Rustic. *in l. cum anus, ff. de condit. & demonstrat. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 3. & *lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 11. & *seq.* quos refert, & sequitur Fusar. *in tract. de substitut. quæst.* 330. *num.* 52.
3 Quamvis contrarium, in d. vocata posteritate solùm masculos venire, licèt non ita posteris vocatis, sentiat Alexand. *consil.* 160. *num.* 4. *lib.* 2. Anchar. *cons.* 319. *num.* 3. vbi ponit exemplum in donatione Reginæ Petronillæ Alphonso eius filio, & omni eius posteritati. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 20. *n.* 7. & *tom.* 6. *lit. P, concl.* 891. *num.* 5. *cum seqq.*
4 Ratione verò subiectæ materiæ feudum posteritati concessum, restringitur ad masculos per virilem sexum descendentes, licèt propria significatio ad vtrumque sexum referatur, ita Anton. de Butr. *cons.* 9. *Viso puncto, num.* 1. Curt. iun. *de feudis, part.* 3. *princ. num.* 10. *in fine*, quos refert, & sequitur Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. convent. lib.* 23. *tit.* 17. *num.* 13.

APPELL. CCIX.

Posteri.

1 *Descendentes propriè veniunt appellatione Posterorum, & ita omnes in infinitum, & in perpetuum.*
2 *Posthumi an & quando Posterorum appellatione veniunt, ostenditur.*
3 *Fœmina & descendentes ab eis veniunt Posterorum appellatione.*
Fœmina non continentur Posterorum appellatione.
4 *Si communis vsus loquendi esset contrarius, quod soli descendentes masculi comprehenderentur,*
5 *Vbi adest statutum fœminas excludens ob masculos,*
6 *In privilegiis,*
7 *In immunitate concessa Titio, & Posteris,*
8 *& in feudis.*

1 POSTERORUM appellatione propriè veniunt descendentes, *l. vocatio, ff. de munerib. & honor. l. quod his verbis, in fine, ff. de legat.* 3. *l. s. & l.* 4. *ff. de iure immun.* gloss. *verb. ignorare, in cap. statutum, de heret. lib.* 6. Ruin. *consil.* 117. *num.* 18. *lib.* 2. Socin. *seu. consil.* 51. *num.* 3. *lib.* 4. Socin. iun. *cons.* 80. *num.* 4. *lib.* 2. Gozadin. *cons.* 10. *num.* 8. Cephal. *consil.* 372. *num.* 12. & *consil.* 606. *num.* 18. Sim. de Prætis *de interpret. vltim volunt. fol.* 292. *num.* 61. Menoch. *cons.* 40. *num.* 18. & *cons.* 331. *num.* 15. & *cons.* 941. *num.* 12. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *num.* 13. & 37. Rustic. *in l. cum anus, ff. de condit. & demonstrat. lib.* 6. *cap.* 9. quos refert Fusar. *in tract. de substitut. quæ.* 139. *num.* 1. Et ita omnes in infinitum, vel in perpetuum, *l. immunitates, ff. de iure immun. l. Iurisconsultus, §. parentes, ff. de gradib.* Natt. *cons.* 64. *num.* 8. Cephal. *cons.* 371. *num.* 12. *cum seqq.* Menoch. *cons.* 895. *num.* 10. & *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 89. *num.* 20. Rustic. *d. cap.* 9. *num.* 1. Fusar. *d. q.* 330. *num.* 2. vbi *num.* 3. subdit quòd si testator vocasset omnes posteros, censerentur vocasse & transuersales, ob vim dictionis vniuersalis, per ea quæ scribit Peregr. *d. art.* 22. *num.* 13. *in fine.* Si verò sciebat hoc nomen non posse verificari in descendentibus, dici tunc vocasse agnatos transuersales, consuluit Cephal. *d. cons.* 606. *num.* 16. & *seq.* Illud aduertere oportet 2 quòd appellatione posterorum, vel descendentium veniunt omnes in infinitum, quamvis nati post mortem testatoris, vt per Socin. iun. *in l. cognatis, num.* 10. *in fine, ff. de rebus dub.* Cephal. *cons.* 318. *n.* 24. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 91. *in fine, & cons.* 1. *num.* 184. Petra *de fideicom. quæst.* 11. *num.* 85. & maximè quando dispositio in tempus futurum collata est, vt intelligit Card. Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib.* 8. *tit.* 11. *num.* 4. & videtur sentire Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. fol.* 515. *num.* 108. Et quod ex gemina significatione appellatione posterorum posthumi veniant, per *l.* 1. *ff. de iure immun.* resoluit Rebuff. *ad l. nomen* 1614. *in princ. vers. notandum, in fine, ff. de verb. signif. pag.* 560.

POSTERORUM appellatione veniunt etiam 3 fœminæ & descendentes ab eis, *d. l. Iurisconsultus, §. parentes, d. l. quod his verbis, l. cognoscere, §. fin. ff. de verb. signif. l.* 1. *C. de imponen. lucrat. descript. lib.* 10. *cap.* 1. *§. contra natos, de schismat. in* 6. Butr. *cons.* 9. *in princ.* & *ibi* Caballin. *in apostil. verb. posteritatis*, Tiraq. *de retractu lig.* §. *gloss.* 9 *num.* 205. 238. & 241. Dec. *cons.* 169. *num.* 1. & *cons.* 527. *num.* 26. Apostil. ad Bart. *in l.* 1. *n.* 1. *C. de iure immun.* Ruin. *cons.* 117. *num.* 18. *lib.* 1. Beroi *cons.* 120. *num.* 11. *lib.* 2. Cephal. *cons.* 371. *num.* 12. *lib.* 3. Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 292. *num.* 67. & *fol.* 337. *n.* 10 Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *num.* 41. Decian. *cons.* 7. *num.* 3. *cum seqq. lib.* 5. Menoch. *d. lib.* 4. *præsumpt.* 84. *num.* 19. & *cons.* 331. *num.* 15. & *cons.* 1012. *num.* 15. Crass. *in §. fideicommissum, q.* 15. *num.* 5. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *num.* 37. Rustic. *in d. l. cum anus, lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 2. & 14. & *lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 1. *cum seqq.* Surd. *consil.* 140. *num.* 27. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 6. *lit. P, conclus.* 455. *num.* 1.

Limita primò vt non procedat si communis vsus 4 loquendi esset contrarius, quod solos descendentes masculos comprehenderet, prout si extat statutum exclusiuum fœminarum propter masculos, Ruin. *consil.* 141. *ante num.* 5. *lib.* 1. Cephal. *cons.* 34. *num.* 13. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 1076. *num.* 6. Rustic. *in d. l. cum anus, lib.* 5. *cap.* 9. *num.* 3. Decian. *cons.* 1. *num.* 396. & 391. *lib.* 1. Vel quando essemus in prohibitione alienationis facta, quia vult bona remanere apud posteros. nam hoc casu ex linea fœmina descendentes non dicerentur vocati ad fideicommissum in casu alienationis, ita Anton. de Butr. *d. cons.* 9. *in princip. vers. in contrarium.* vbi loquitur in fideicommisso in quo instituit testator masculos, & prohibuit alienari, quia vult quòd hæreditas sua ad posteros, & successores deueniat, & dicit quòd si illa verba coniunctim accipiantur, posteros & successores, res est clarissima refert Card. Tusch. *d. lit. P, conclus.* 455. *num.* 2. & tenet Rustic. *d. lib.* 6. *cap* 9. *num.* 4.

Limita

5 Limita secundò vbi adest statutum fœminas excludens ob masculos, quia tunc posterorum appellatione non veniunt fœminæ, Menoch. *cons.* 1076. *n.* 6. Rustic. *d. lib.* 2. *cap.* 5. *n* 13.

6 Limita tertiò in priuilegiis, quia masculi solùm continentur, Butr. *d. consil.* 9. *in princ.* Card. Tusch. *d. lit. P*, *concl.* 455. *num.* 3. Rustic. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 10. vbi *num. seq.* sublimitat si à fœmina priuilegium concedatur.

7 Limita quartò in immunitate concessa Titio, & posteris, quia soli descendentes masculi comprehenduntur, *l.* 1. §. 1. *ff. de iure immun.* gloss. *verb. masculinum, in c. vbicunque, de pœnis*, Butt. *d. cons.* 9. *in princ.* vbi Apost. Caballin. dicit quòd istud est, quia immunitas est contra publicam vtilitatem, ideo restringitur, Surd. *consil.* 140. *num.* 8. Card. Tusch *d. lit. P*, *concl.* 455. *n.* 4. Hippol. Riminald. *cons.* 25. *n.* 40. vbi tamen fatetur contineri nepotes ex filia in alia materia fauorabili.

Limita quintò in feudis, quia fœminæ in illis non continentur appellatione posterorum, Menoch. *cons.* 443. *n.* 65. Rustic. *d. lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 7.

APPELL. CCX.

Posthumus.

1 POSTHVMI appellatione non solùm venit is, qui est natus post mortem patris, sed etiam qui post testamentum, ante tamen eius mortem, *l. placet*, *ff. de liberis, & posthum.* vbi Ias. *n.* 5. *l. filius à patre*, §. 1 *ff. eod. tit. l.* 3. *ff. de iniusto rupto*, latè Rebuff. *ad l. nomen* 164. *in princip ff. de verb. signif. pag.* 566. Surd. *cons.* 55. *n.* 1. *& seq. & num.* 15. *&* 22. limitat Fusar. *de substitut. q.* 3. 8. *n.* 14.

2 POSTHVMI appellatione non venit iam natus, Menoch. *con.* 106. *n.* 55. Si verò posthumum quis ita instituat, si me viuo nascetur, non intelligitur institutus posthumus, qui mortuo testatore natus sit, Menoch. *consil.* 171. *n.* 16. *& consil.* 326. *num.* 7. 12. *&* 13.

APPELL. CCXI.

potus.

1 POTVS appellatione continetur vinum, ceruisia, & alia potionis genera, Rebuff. *in l. victus verb. in princip. ff. de verbor. signific.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 157. *n.* 17. *vers. potus*, vbi etiam per *l.* 3. *ff. de penu leg.* cum eodem Rebuffo annotauit sub hoc nomine potus vasa, quibus vtimur, contineri.

2 POTVS appellatione venit aqua in illis locis, in quibus emitur, vt Venetiis, vt testantur Rimin. iun. *cons.* 112. *n.* 15. Roland. *cons.* 21. *n.* 7. *lib.* 2. Menoch. *d. lib.* 4. *præs.* 157. *n.* 15. Card. Tusch. *pract. c. conclus. tom.* 1. *lit. A*, *concl.* 182. *n.* 10.

APPELL. CCXII.

Pratum.

PRATI appellatione non venit terra sterilis & inculta, quia dicitur pratum locus in quo ad fructum percipiendum, dumtaxat falce opus est, ex eo dictum quod paratum sit ad fructum capiendum, ita *l. pratum*, *ff. de verb. signific.* vbi latè Rebuff. *à pag.* 192. & quod pratum dicatur locus paratus ad vtilitatem redditam in singulos annos domino, post Rimin. sen. *cons.* 100. *n.* 43. Rimin. iun. *cons.* 142. *n.* 33. Bertrand. *cons.* 155. *n.* 1. tradit Bursat. *cons.* 330. *n.* 86. vbi *n.* 155. subdit prata dici etiam terras arabiles, non incultas, seu steriles, additque syluas non iudicari incultas, cùm quandoque fructus maiores afferant quàm terræ arabiles, secundùm Ruin. *cons.* 157. *n.* 13. *col.* 1.

APPELL. CCXIII.

Prædecessores.

PRÆDECESSORVM appellatione venit etiam prædecessor per multos annos mediatos, vt colligitur ex prooemio Sexti, *vers. sanè*, vbi notat Franc. ex quo inter Gregorium, & Bonifacium VIII. de quo ibi legitur, multi fuerunt Romani Pontifices.

APPELL. CCXIV.

Prædij.

PRÆDII appellatione etiam pars continetur, *l. dotale* 13. *in princip ff. de fundo dotali, l. plane* 34. §. *fin.* & ibi gloss. *in verb. rectè*, *ff. de legat.* 1. *l. communi diuidundo*, §. 1. *ff. commun. diuid.* Rebuff. *ad l. appellatione rei* 72. *statim in princip. ff. de verb. signif. pag.* 350. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *c.* 460. *n.* 13. vbi *n.* 12. post Rebuff. *in l. quæstio* 115. *col.* 4. *post med. vers. prædium*, *ff. de verb. signif.* subdit quòd prædium est nomen generale ad agrum & possessionem, quia siue quis per vsum, id est, possessionem, siue per proprietatem rem acquisierit, rectè prædium suum dicere poterit; & quod sit nomen generale, & magis continens quàm fundus. notat Ias. *in l. si pro fundo*, *num.* 3. *C. de transact.* & Catpan. *in stat. Mediolanen. ad cap.* 433. *num.* 9. *tom.* 1. Et quod trahat ad se nemora, & pascua sua, dicit Menoch. *cons.* 36. *n.* 38. *Et an ripam fluminis*, vide latè Rot. *decis.* 108. *per totam*, apud Farin. *p.* 2. *recent.*

APPELL. CCXV.

Prælatus.

1 *Prælatorum appellatione veniunt ne dum Episcopi, & alij superiores, sed etiam alij Prælati inferiores.*

2 *Abbates continentur appellatione Prælatorum.*

3 *Abbates commendatarij maximè perpetui, continentur appellatione Prælatorum.*

4 *Prælatus immediatus venit appellatione Prælati, vbi limitatur.*

5 *Translatio monachi professi ad strictiorem Religionem quo fit de licentia sui Prælati, intelligitur de Prælato immediato.*

6 *Prælatorum appellatione minùs propriè veniunt illi, qui*

qui in Ecclesia sine iurisdictione prærogatiuam, & honorificum gradum habent.

7 *Rectores in Ecclesiis curam animarum habentes, latè & amplè appellantur Prælati, licèt impropriè.*

8 *Capitulum non venit appellatione Prælati.*

1 PRÆLATORVM appellatione propriè veniunt ne dum Episcopi, & alij superiores, sed etiam alij Prælati inferiores ordinariam iurisdictionem habentes, *cap. Romana, §. ab Archidiaconis, de appellat. in 6. cap. 1. §. nec etiam suffraganeorum, de foro compet. eod. lib. cap. 1. §* porrò, ibi, *Episcopis autem, & aliis, &c. de statu Regul.* Barthol. Perett. *in comment. ad extrauag. ambitiosa, de rebus Eccles. non alienand.* super verba, *Inferiores vero Prælati, n. 16. cum seqq. pag. mihi* 253. Franc. *in cap fin. not. 1. ne clerici, vel monachi, & in c. 1. notab. 3. de cleric. agrot. lib. 6.* Pute *decis.* 238. *n. 3. lib. 3. in correctis*, Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 3. c. 15. q. vnica*, Rebuff. *in tract. de pacificis possess. n.* 64: Ego ipse *in collect. ad cap decernimus, n. 3. de iudic.* In præiudicialibus autem Papam non venire sub appellatione Prælati, censuit Rota coram Duran. *decis.* 406. *num. 7.*

2 PRÆLATORVM appellatione Abbates continentur, & Abb per text. *ibi in d. cap. decernimus, n. 2.* vbi Dec. ib. & Rip. *n.* 30. *de iudic.* Butr. *in cap. 1. n. 7. de atate & qualit.* Lap. *alleg* 84. *num.* 11. idem Dec. *in cap. edoceri, num. 4. de rescript. & in cap. quia nos, n. 7. de appellat.* Vitalin. *in Clem. 1. num. 3. de suppl. neglig. Prælat.* Isidor. Moscon. *de Maiestate militantis Ecclesia, lib. 1. p. 1 cap. 9. col. 2 dit. C. pag.* 152. Azor. *d. q. vnic.* Suar *de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 2. n. 1.* Ascan. Tamburin. *de iure Abbatum, tom. 1. disp. 1. q. 3 n. 1. cum seqq.* Valenzuela *cons. 74. n. 63.*

3 PRÆLATORVM appellatione veniunt Abbates commeodatarij maximè perpetui, vt per Barbat. *cons. 2. num. 18. & 25. lib. 2.* Ludouic. Gom. *in reg. de triennali, quæst. 2. n. 17. cum seq.* Bertazol. Perett. *vbi suprà, n. 29* Fusc. *de visitat. lib. 2. cap. 9. de commend. num* 5. Rebuff. *cons. 77. num. 1.* Rot. *decis* 346. *n. 2 lib. 3. part. 1. diuers.* Gonzal. *ad Reg. 8. Cancell. gloss. 1. §. 8. n. 27.* præcipuè si versentur in oratione vniuersali, vt ponderat Dec. *in d. cap. decernimus, n. 8. in 2. notab.* & censuit Rot. *in Romana Prælat. 8. Aprilis 1622. coram bonæ mem. Buratto.* Et demum quòd appellatione Prælatorum veniant Prælati claustrales, per gloss. *verb. non habentur, in Clem. dudum, vers. statuimus etiam & ordinamus, de sepult.* resolut. Farin. *in praxi crimin. p. 2. quæst. 60. n.* 346.

4 PRÆLATI appellatione venit Prælatus immediatus, vnde si debeat dari licentia studendi alicui monacho à suo Prælato, intelligitur de Abbate, vel alio immediato Prælato, *cap. 2. ne clerici, vel monach. lib. 6.* Feder. de Senis *cons. 145. n 6 vers. Vnde si etiam*; sic etiam Religiosi, qui volunt habere licentiam pro libris, vestibus, & aliis sibi ex necessitate permissis à suo Prælato, debent illam habere ab immediato Prælato suo, non à Prouinciali, vel Generali Calderin. *cons.* 388. aliàs 3. *de Regular.* vbi restringit, nisi constitutio, vel consuetudo aliter dictaret, vel nisi talis Religiosus licentiam volens, professionem fecisset in manibus Generalis, vel Prouincialis, quia tunc licentiam Prælati intelligitur de generali, seu Prouinciali recipiente professionem, refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. lit. P, conclus. 494. num. 1. cum seqq.*

5 Vnde quoque translatio Monachi professi ad strictiorem Religionem, quæ fit de licentia sui Prælati, intelligitur da Prælato immediato, videlicet Abbate monasterij, vel Priore, non autem de Generali, & immediato, Lap. *alleg. 62. num. 4. & alleg.* 131. *num. 2 in fine, vers. item licentia petita*, Fr Ludou. Miraoda *in manuali Prælat. tom. 1. quæst. 31. art. 5. concl. 1.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2 lib. 6. cap. 7. num. 59. cum seqq.* Cardin. Tusch. *d. lit. P, concl. 494. num. 6.* Ego ipse *in collect. ad cap. licèt 18. n. 10. de Regularib.* Fr. Barthol de Vecchis *in praxi Nouitiorum, disp. 15. dub. 2. n. 13.*

PRÆLATORVM appellatione minus propriè, 6
& latè sumpto vocabulo veniunt illi, qui in Ecclesia sine iurisdictione prærogatiuam, & honorificum gradum habent, vt Plebani, Decani, Archipresbyteri, & similes, *cap 1. de atate, & qualit. cap. Romana, §. nec etiam, de foro compet. lib 6.* gloss. *verb. Prælatum, in Clem. 1. de elect.* Barthol. Peretti. *vbi suprà, n. 20.* Abb. *in d. cap. decernimus, num. 6.* Item licèt latè & amplè 7
Rectores in Ecclesiis curam aoimarum habentes Prælati appelleotur, vt colligitur ex *cap. tua, de clerico agrot.* vbi Abb. *not. 2. cap. cum ab Ecclesiarum, de offic. Ordin.* tamen oon propriè tales dicuntur, quia *in Clem. dudum, §. in Ecclesiis, de sepult.* Rector & Prælatus separatim ponuntur, vt tangit ibi gloss. *verb. Prælati*, & docet Azor. *instit. moral. p. 1 lib. 3. c. 25. quæst. vnica.*

PRÆLATI appellatione non venit Capitulum, 8
vt ex *rub. de his quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*, colligunt. Butr. *in cap. graue, not. 4. de præbend.* Natt. *cons. 42. n. 4.*

APPELL. CCXVI.

Præiudicium.

PRÆIVDICII appellatione venit lucrum cessans, gloss. *verb. præiudicium*, vbi Abb. *in cap. cum olim, de consuetud.* Beroi. *cons. 144. n. 22. & seq. vol. 3.* Surd. *cons. 321. n. 8.*

APPELL. CCXVII.

Presbyter.

PRESBYTERI appellatione, licèt propriè veniant, qui habent Ordinem sacerdotalem, Barbat. *cons. 33. n. 9. lib. 2.* Deci. *cons. 22. n. 5.* Monet. *de commut. vlt. vol. cap. 10. n.* 55. Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 1. num.* 56. Rot. *decis. 116. num. 2. p. 2. recent. & decis. 14. num. 7.* apud Paul. de Rubeis *tom. 3. diuers. alleg. p. 7. recent.* tamen hoc nomen potest etiam simplici clerico conuenire, vt colligitur ex *cap. vestra, iuncto princip. cum fine, de cohabit. cleric. & mul.* iunctis traditis per Barbat. *cons. 33. num. 2. dub. 1. lib. 2.* Roch. *de iurepatron. verb. honorificum, quæst. 4. n.* 36. Lambertin. *in simili tract. lib. 2. p. 1. q. 7. art. 27. n. 8.* Paris. *cons. 50. num. 12. & seq. lib. 4.* & ita videtur esse vulgaris loquendi consuetudo, vt obseruant Mantic. *decis. 119. num. 2. & 3.* Gonzal *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. num. 86.* Rot. *in Recanaten. beneficij 14. Martij 1608 coram Cardin. Lancellotto*, impressa per Farin. *decis. 216. num. 1. part. 2. recent.* latè Rota *decis. 14. à princ. & decis. 59. num. 33 cum seqq. eod. tom. 1. diuers* vbi *num.* 25. subdit quòd sacerdotij appellatione quilibet Ordo Ecclesiasticus intelligitur.

Appell. CCXVIII.

Pretium.

1 PRETII appellatione propriè venit quicquid consistit in pecunia numerata, *l. quod seruus, §. fin. & l. si res, ff. de in rem verso, l. 1. ff. de extraord. criminib. l. 2. ff. de contrah. empt. § item pretium, Instit. eod. tit.* Rebuff. *ad l. pecuniæ appellatione 4. vers. item appellatione pretij, ff. de verb. signif.* 37. ideò dispositio odiosa loquens de pretio non habet locum, nisi pretium sit in pecunia numerata, Bald. *cons.* 98. *Bertenus de Ceno, num. 1. vers. in contrarium, lib. 1. & cons. 385. num. 2. vers. nam statutum dicit, lib. 5.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 485. num....*

2 PRETII appellatione latè sumpto vocabulo continetur quicquid pro re datur, licèt non consistat in pecunia, Tiraquel. *de retractu lig. §. 1. gloss. 14. num. 41.*

Appell. CCXIX.

Prioratus.

PRIORATVS conuentualis appellatione venit Ecclesia Collegiata Regularis, non autem secularis ex propria significatione, vt per Gemin. *cons. 131. num. 4. vers. deinde dixit*, vbi declarat *in vers. hic èt quandoque*, quòd impropriè quandoque appellatione Conuentualium veniunt etiam seculares, refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 6. lit. P. concl. 706. n. 2. & 3.* vbi *n. 4.* post Bellam. *cons. 58 n. 5. in fine*, subdit quòd etiam non sit couentualis, nomen Prioratus sonat in dignitatem.

Appell. CCXX.

Probatio.

PROBATIONIS appellatione, vbi lex facit mentionem, venit plena, nisi subiecta materia repugnet, ita Ias. *in l. qui accusare, num fin. C. de edendo, per Clem. constitutionem*, & *ibi* gloss. *verb. fides, de elect.* appellatione verò legitimæ probationis, non venit probatio per iuramentum, sed per testes, vel instrumenta vt probat gloss. *verb. legitimis, in cap. cum de indebito, ff. de probation.* vbi idem notat apostil. ex Alex. *cons. 116. Titulus talis, col. 2. vol. 2.* Probationis cuiuscunque appellatione continetur idonea, ex gloss. *verb. probationibus, in l. & si instrumenta*, vbi Bart. notat *n. 2. ad statuta*, & alia multa, *C. de fide instrum. & iure hasta fisc* & quòd appellatione probationis cuiuslibet, vbi statutum dicit, quòd sufficiat quælibet probatio, veniat probatio sufficiens & legitima, notat apostil. *ad Speculat. tit. de instrument. edit. sub rub. de execut testam. vers. item si statutum per gloss. notabilem, in l. 1* ibi. *quibuscunque*, vbi Bald. hoc notat *n. 4. C. de fide instrum.*

Aug. Barbosæ Appell. Iur.

Appell. CCXXI.

Procurator.

PROCVRATORIS appellatione venit quilibet mandatarius, siue nuncius, Bald. *cons.* 153. 1
N. procurator, num. 2. vers. perrè nomen, lib. 3. vbi si omni meliori modo, vt procurator egit, censetur egisse latissimè tanquam minister, & nuncius alterius, refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 6 lit. P. conclus. 809. n. 1.*

PROCVRATORIS appellatione non venit procurator in rem suam, ita apostil. ad text. iuncta 2
gloss. *in l. qui stipendia, C. de procurator.* & obseruat Cardin. Tusch. *d. lit. P. concl. 809. num. 6.* quòd procurator in rem suam latè dicitur procurator, sed non propriè, ex quo procurator propriè in rebus alienis datur, & ideò in dispositione statuti de procuratore non continetur.

Appell. CCXXII.

Progenies.

1 *Descendentes propriè vocasse dicitur testator, qui vocauit progeniem ad fideicommissum.*
2 *Transuersales impropriè continentur appellatione progenies.*
3 *Fœminæ etiam & descendentes ab eis, censentur vocata, progenie vocata, nisi vocans voluisset consulere agnationi.*

PROGENIEI appellatione veniunt propriè de- 1
scendentes, vt per Franc. *in cap. si pater, col. 55. vers. quarè qui veniant, de testam. lib. 6.* Curt. iun. *cons. 4. n. 40.* Laurent. de Pallat. *in tract. quod stantibus masculis, n. 149.* Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. fol. 292. num. 60.* Peregrin. *de fideicom. art. 22. num. 23.* quos refert, & sequitur Fusar. *de substitut. q. 335. n. 1.* quibus addo Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 891. n. 1.* ac proinde quòd comprehendantur nepotes, pronepotes, & deinceps, tradunt Socin iun. *cons. 79. num. 35. lib. 3.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 2. cap. 259 num. 13.* Sed vsque ad quem gradum admittantur, poterit ab aliquibus in dubium reuocari, & solùm vsque ad decimum gradum admitti volunt, Dec. *cons. 321.* & Cephal. *cons. 137. n. 2.*

PROGENIEI appellatione impropriè transuersa- 2
les continentur, & maximè quando testator sciebat non posse verificari in descendentibus, Roman. *in l. 1. C. ad Sillan.* Cor. *cons. 234. n. 2. lib. 2.* quos refert Fusar. *d. quæst. 335. n. 2.*

PROGENIEI appellatione veniunt fœminæ, & 3
descendentes ab eis, Rip. *in tit. de substit. resp. 15. num. 2.* Alex. *cons. 188. lib. 3.* Curt. iun. *cons. 49. num. 5.* Crass. *in §. fideicommissum, quæst. 15. n. 5.* Cephal. *cons. 511. num. 26.* vbi ait fallere quando testator voluit consulere agnationi, quia tunc fœmina non contineretur. Verum quòd de progente non dicatur descendens ex fœminis, tenent Alex. *in addit. ad Bart. l. 1. §. personis, lit. A, vers. quid de verbo progenie. ff. de iure immun.* Cassad. *decis. vnic. num. 2. in fine, de iurepatron.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæst. 16. num. 3.* quos refert & sequitur Rot. *decis. 635. n. 2. p. 2. recentior.*

Appell. CCXXIII.

Proles.

1 *Descendentes soli continentur prolis appellatione.*
2 *Proles patris potest etiam sumi passiuè, vt intelligatur de genere & agnatione patris.*
3 *Proles paterna & materna potest considerari.*
4 *Transuersales veniunt prolis appellatione, si testator vocasset omnes de prole, quando non extarent descendentes, vel quando testator sciebat dispositionem non posse verificari in descendentibus.*
5 *Prolem vocans dicitur illos vocare qui censerentur vocati vocatis liberis.*
6 *Masculi & fœminæ veniunt prolis appellatione.*

1 PRolis appellatione (quod nomen æquè commune est, vt tradit Menoch. *cons.904.n.16.*) solùm descendentes continentur, Bald. *cons. 311. Testamento cauetur, lib.1.& cons.331. In quæstione, n.8. vers. & quod sequitur, lib. 3.* vbi quòd iste est verus sensus, quòd si dicatur ex prole patris, intelligitur de genitis ex patre, Alex. *cons.388.perspectis, n.25.lib.5.& cons.80.Super eo, lib.1.* refert Card. Tusch. *pract. concl.tom.6.lit.P.concl.907.n.1.*

2 Declara tamen, quia proles patris potest etiam sumi passiuè, vt intelligatur de genere & agnatione patris, Bald. *d.cons.331.num.8.vers.item potest intelligi, lib. 3.* vbi quòd primus sensus magis amicatur propriè sensui, Cardin. Tusch. *d.lit. P.conclus.907. num.3.*

3 Imò proles paterna & materna potest considerari secundum Signorol. *cons. 215.* quem refert Card. Tusch. *lit.P concl.907.n.4.*

4 Prolis appellatione transuersales venirent, si testator vocasset omnes de prole quando non extarent descendentes, Peregrin. *de fideicom.art.22.n.13. in fine*, quem refert Fusar. *in tract.de substitut.q.326. n.2.* vbi *num. 3.* subdit quòd etiam transuersales venirent quando testator sciebat dispositionem non posse verificari in descendentibus.

5 Prolis appellatione, vbi testator illam substituit, comprehenduntur illi, qui veniunt appellatione bonorum, Dec. *cons.495.num.6.* Ripa *resp.15. num. 2. sub tit. de substitut.* Laurent. de Paliat. *in tract.quod stantibus masculis, numer. 139.* Boër. *decis. 356.* Sim de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.292.num.63.* Peregrin. *de fideicom.art.22.num.22. cum seqq.* quos refert, & sequitur Fusar. *d.quæst.336. num.1.*

6 Prolis appellatione veniunt tam masculi, quàm fœminæ Dec. *cons.495.n.6.* addit quòd proles dicitur omnis descendens in infinitum, refert Rot. in Leodien. fideicommissi 19. Nouembris 1610. coram Card. Cauaierio, impressa per Farin. *decis.318. num.1.p.2.recent.*

Appell. CCXXIV.

Propinqui.

1 *Agnati, & cognati, qui admitterentur ab intestato ad successionem, de iure ciuili vsque ad decimum gradum veniunt propinquorum appellatione.*
2 *Fœminæ veniunt propinquorum appellatione.*
3 *Affines non veniunt propinquorum appellatione.*

PRopinqvorvm appellatione, quod nomen commune est, vt tradit Menoch. *consil. 1006.n.10.* continentur agnati, & cognati qui admitterentur abintestato ad successionem de iure ciuili vsque ad decimum gradum, *l. 1.ff. vnde vir.& vxor. l.vlt. C.de testam.milit.l.vlt. C. de verb.significat.* vbi gloss. *verb.deficientibus*, & Ias. *n.21.& 22. l. 1. C. de imponen.lucrat.descript.lib.10.* Bald. *cons.331. In quæstione quæ vertitur, n.3.vers.circa primum, lib.3.* Dec. *cons.321.n.2.* Tiraq. *de retract.lig.§ 1 gloss.9.num.8.& seqq.* Ranchin. *cons.434.p.5.* Flamin.Paris. *de confident. benefic.quæst.32.num. 4.* Campanil. *in diuersorio Iuris Canonici, rub.11.cap.17.num.77.* Peregr. *de fideicom. art.22.n 36.* Fusar. *in tract.de substitut.quæst.367. n. 1.* Cardin.Tusch. *concl.914.tom.6.lit.P.n.1.& 2.* vbi *n.3.* post eundem Bald. *d.cons.331. n. 4.* subdit remotiores non includi. 1

Propinqvorvm appellatione veniunt fœminæ, vt per text. *in l.1.C.vnde vir, & in l.1.C.de impon.lucrat. descript.* docent Bald. *cons. 334. In quæstione, sub n.5.vol.3.* Gozadin. *cons.20.num.8.* Bursat. *cons.1.n 33.cum seqq.vol.1.* Peregr. *de fideicom.art.21. n.36.* Rebuff. *ad l.1.ff.de verb.signif.sub vers.13.pag.8.* Menoch. *de præsumpt.lib.4.præs.84.n. 33. & cons.807. num 64.* Campan. *d.rub.11.cap.27.n. 78.* latè Fusar. *d.tract.& substitut.quæst. 66 n.3.cum seqq.* vbi multipliciter declarat, & nos latiùs infra sub *appell.228. à num.7.* 2

Propinqvorvm appellatione affines non veniunt, Bart. per illum text. *in l.fin. C. de verb. significat.& ibi* Ias. *n.22.* idem Bart. *in l. 1. sub num. 1. C. vnde vi*, Campanil. *d.cap.17.sub num.77.vers. ac propterea.* Peregr. *de fideicom.art.22.n.36 in fine*, quamuis venire affines scribant Alciat. *consil.107.num.14. lib.1.* Sim.de Prætis *de interpret.vlt.voluntat.fol.218. num. 24.in fine.* Sed vsque ad quem gradum propinqui extendantur restat vt videamus, & videatur vsque ad sextum, vel septimum dilatarium legem de propinquis loquentem, sicuti per text. *in §.fin.Instit. de succes. cognat.* tradit Petr. Gregor. *syntagm. lib.26.cap.15.sub num.3.* vide *infrà appellatione 228. num.6.* 3

Appell. CCXXV.

Proprietas, Proprium.

1 *Proprietatis appellatione venit dominium directum.*
2 *Proprietas dicitur apud illum, qui habet directum dominium, non autem vtile.*
3 *Dominium & proprietas pro eodem aliquando accipiuntur.*
4 *Proprietas si simpliciter proferatur significat plenam proprietatem cum vsufructu.*
5 *Dominium vnde dicatur, & proprietas ostenditur.*
6 *Declarantur multa Iura de hac materia loquentia.*
7 *Proprietas dicitur aliquando plena, aliquando nuda.*
8 *Dominium interdum plenum, aliquando verò non plenum dicitur, & quando.*

9 Dominium

9 *Dominium si absolutè ponatur comprehendit vtrumque directum, & vtile, & plenum.*

10 *Dominium est ius perfectè disponendi de re corporali in quoscunque vsus lege non prohibitos.*

11 *Proprietatis si fiat mentio simpliciter, seu concretiuè, de plena intelligitur.*

12 *Proprietatis nomen simpliciter prolatum plenam proprietatem demonstrat, & dominium cum vsufructu coniunctum.*

13 *Proprietas diuersimodè secundùm subiectam materiam accipitur.*

14 *Proprij appellatione in voto paupertatis Religiosorum, qua veniat, ostenditur.*

1 PROPRIATATIS appellatione venit dominium directum prout ab vtili distinguitur, & ab eo separatum est, ita vt nunquam proprietatis nomen in solo vtili possit verificari, nec in eo quod simul coniunctum est, in quem sensum trahenda sunt Iura, quæ dominium & proprietatem tanquam duo inter se distincta ponunt, vt *in l. si procurator* 13. ibi, *dominium, & proprietas, ff. de acquir. rerum dominio, l. incerti*, ibi, *proprietatis*, & ibi, *dominio, C. de interdictis, l. locorum*, vbi notauit Bart. *num.* 4. *C. de agro deserto, lib.* 1. text. opt. *in l. si tibi* 17. ibi, *dominium proprietatis, ff. quibus modis vsusfr. amit.* text. similis *in l. proprietatem, C. de probat.* ex quibus ita tenent Balb. Dec & alij communiter; teste Pinel. *in l.* 1. *p.* 2. *num.* 6. & 8. *C. de bonis mater.* Valasc. *de iure emphyt. quæst.* 13. *n.* 6. hinc resoluentes quòd licèt certum sit si quis in libello proponat dominium ad se pertinere satis esse quod vtile dominium probet, quia verum, & proprium dominium esse potest, non tamen sufficere illud probare si in libello proposuit proprietatem ad se 2 pertinere, quia vtile dominium proprietatis nomine nunquam venire potest, & ideò proprietatem dici apud illum, qui habet directum dominium, non autem apud eum, qui habet vtile, tradit expresse Ias. *in l. domus, §. si fundus, n.* 8. *cum seq. vers. nota quarto, ff. de legat.* 1. quem refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 6. *lit. P. concl.* 918. *n.* 2.

3 Verùm contra hanc resolutionem obstat, quia variis vtriusque Iuris locis passim ponitur dominium, & proprietas pro eodem, cuius enim rei dominium acquirimus, propriè dicimus acquirere proprietatem eiusdem, *l. qua ratione* 8. *§. hac quoque*, vbi *traditione nostra fiunt, iuncto §. item si quis merces*, ibi, *transfert proprietatem, ff. de acquir. rerum domin. l. cùm in corpus* 36. ibi, *proprietatem ad te transire, ff. eod. tit. l. Sempronius* 16. *ff. de vsufr. legato.* vbi quemadmodum proprietas dicitur deducto vsufructu, ita dominium dicitur vsufructu deducto, sicut per contrarium, 4 quemadmodum dominium significat plenum ius proprietatis cum vsufructu, vt communis fatetur; ita proprietas si simpliciter proferatur, significat plenam proprietatem cum vsufructu, *l.* 4. *ff. si vsusfr. petatur, l. si tibi, ff. de vsufr. accresc. d. l. si tibi, ff. quibus mod. vsusfr. amit.* ex quibus atque aliis post Fabr. *in §. omnium, n.* 21. *Instit. de actionib.* ita concludunt Pinel. *d. n.* 6. *verb. ad hanc*, Duaren. *lib.* 1. *disp. .. cap.* 17. *in fine*, constanter Donel. *commen. Iuris Ciuilis, lib.* 9. *c.* 8. *vers. hoc idem ius.* Alex. Raudens. *de analogis, lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 2. latè Castill. *quotid. lib.* 1. *de vsufructu, cap.* 75. *n.* 4. 7. & 8. atque etiam Cuiac. qui stultos esse ait qui contrarium putant. *in l. naturaliter, §. nihil commune, in princ. ff. de acquir. possess.* & Brison. *de verb. Iuris significat. verb. proprietas*, ibi, *ius domini*, adducens text. *in l. rei* 33 *ff. de dolo, & in l. interdum* 78. *ff. de verb. signif.* & probat apertè text. *in c.* 1. *de causa possess. & propr.* Confirmatur etiam ex Iuribus, quæ proprietatem vocant etiam postquam cum vsufructu consolidata est, *l. vsufructu* 57. *ff. soluto matr. l. si cùm argento* 21. *§. si fundum. ff. si except. rei iud.* Et deinde ex ipsa vtriusque nominis etymologia, nam sicut dominium importat ius & proprietatem in rem, quòd à domo deducatur, vt volunt Doctores communiter, & Donel. comprobat antiquo Ennij carmine a Cicer. sæpiùs repetito. 5

O domus antiqua quàm dispari domino dominaris; quasi à domu dominus deriuetur ratione potestatis, quam habet in res, quas in domum infert, siue à Græco δαμῶ, quod est subiicio, vnde & Latinè verbum domo, seu domare, vt contendit Petr. Gregor. *syntagm. Iuris, lib.* 1. *c.* 12. *n.* 1. ita etiam ex eodem; proprium, vnde proprietas, dicitur quasi propriè nobis sit, & magis potestati nostræ accedat, iuxta Nonium Marcellum, qui teste Brisson. *verb. proprium.* definiebat proprium esse suum cuiusque, consonat, *l. vlt. ff. de superficieb.* cum aliis, quæ latè adducit Rebuff *in l. interdum, verb. proprietatis ff. de verb. signif.*

Qua sententia retenta non obstant Iura pro prima supra citata, quæ dominium, & proprietatem ponunt tanquam diuersa, quia multipliciter respondent Doctores, qui secundam tuentur; in primis enim Pinel. *d. num.* 6. *vers. ex quare*, respondet dominium ibi poni expositiuè, quasi dicant proprietas; quæ est dominium. Donel. verò loco citato respondet proprietatem nunquam reperiri in significatione diuersa à dominio, nisi cùm nominatur cum adiecto, dominium proprietatis, dominium seruitutis, vel vsusfructus, aut similis, quia tali adiecto declaratur tunc non abuti verbo proprietate. Sed melius responderi poterit cum eodem Pinel. *vbi suprà n.* 7. Iura illa *in d. l. proprietatis, & in dict. l. si tibi*, dum agunt de proprietatis dominio accipere proprietatem in alio sensu; secundùm quem accipiunt pro re ipsa, de cuius agitur dominio, vt latè comprobat Rip. *in rub. de causa possess. & propr. num.* 43. Alia verò Iura quæ promiscuè vtuntur nomine dominium, & nomine proprietas, vt *in d. l. si procurator, & in d. l. incerti*, magis confirmant hanc partem, quatenus ponunt vnum, & alterum tanquam synonyma habentia eandem vim, & significationem, vt bene considerat multis adductis Castill. *d. cap.* 75. *n.* 18. 6

Ex quibus iam primò colliges quòd quemadmodum proprietas dicitur aliquando plena, quando scilicet cum vsufructu coniuncta est, aliquando nuda quando ab eo est separata, vt quoad vtrumque membrum constat ex Iureconsultorum testimoniis; de quibus *in l. cùm in fundo* 78. *in princ.* ibi, plenam fundi proprietatem non separatam ab vsufructu; iuncto *§. vxor*, ibi *nuda proprietatis æstimatio. ff. de iure dotium, & in l. si dominus* 72. ibi, *nudæ proprietatis, ff. de vsufructu, & in l.* 2. *ff. quibus mod. vsufr. amit. & in l. fœmina, §. illud*, ibi, *pleno proprietatis iure, C. de secundis nupt.* Ita etiam dominium aliquando plenum dicitur, quia directum vtili coniunctum, seu consolidatum est, & insuper ipse dominus rei habet eius vsumfructum, vt deducitur ex *§. vlt. Instit. de vsufr.* non plenum dicitur quando directum est penes vnum, vtile penes alterum, vel quando proprietatem habet deducto vsufructu, vt notarunt Petr. Gregor. *d. cap.* 12. *num.* 5. & 7. Pinel. *in d. l.* 1. *part.* 2. *n.* 4. 7 8

Deinde & per contrarium, quemadmodum dominium si absolutè ponatur comprehendit, vtrumque directum & vtile, & plenum ius disponendi de re, iuxta definitionem Bart. *in l. si quis vi, §. differentia, num.* 4. *ff. de acquir. possess.* asserentis dominium esse ius perfectè disponendi de re corporali in quoscunque vsus lege non prohibitos, quam sequuntur 9 10

Anton Gom. *l.45. Tauri, num 5. & in l.65. in princip.* Donel. *lib.9. comment. cap.8. ad fin* Pinel. *in d.l.1.p.2.à n.1.* Sebast. Medic. *de definit. p.2.d. finit. 66.* Molin. *de Iustit. tract. 2.d. sp. 5* & tamen si proferatur prout opponitur vtili domino, iuxta *l.1 ff. si ager vectig.* solùm directum complectitur, cum aliis adductis per Anton. du Furtes nobilem Aragonensem in perinsigni Bononien. Hispanorum Collegio sodalem, *in com-*
11 *ment. ad rub. C. de vsucap. pro emptore, num. 22.* ita etiam proprietatis nomen si proferatur ad differentiam vsusfructus, de nuda intelligitur, vt concludunt omnia iura de vsufructu discretiuè agentia, & de proprietate. Si autem simpliciter, seu concretiuè fiat mentio proprietatis, de plena intelligitur, quæ eadem est cum dominio, vt vltra omnes supra citatos, qui tenent dominium & proprietatem idem esse, resoluit Hercul. Matescot. *var. resolut. lib. 1.*
12 *cap. 29. à num. 64.* Idque apertius voluerunt omnes, qui docent nomen proprietatis simpliciter prolatum plenam proprietatem demonstrare, & dominium cum vsufructu coniunctum, vt ex Fabr. Bereng. & aliis cõtra Herman. & alios comprobat Castil. *d. cap. 75. à num. 4* tum ex multis, tum præcipuè ex *l.4. ff. si vsusf. petatur, cum similibus*, quæ probant proprietatem cum vsufructu consolidatam adhuc proprietatem appellari, quod etiam optimis rationibus confirmat Donel. *d. cap. 8. per tot.* Rebuff. *vbi sup. vers. sexto, cum seqq.* dum probat proprietatem aliquando pro dominio pleno accipi si proferatur simpliciter, vt *in l. si qua ratione, §. item si quis mercet, ff. de acquir. rer. domin. & in §. item si quis merces, Instit. de rerum diuis.* aliquando pro nuda proprietate quando vsufructuario opponitur, quod etiam docuit Brison *citato loco*.

13 Secundò colliges iuxta materiam subiectam, & diuersas considerationes, proprietatem aliquando accipi pro re ipsa, vt *in d. l. proprietatis*, aliquando pro solo dominio directo, vel proprietate separata ab vsufructu, quando vsufructuario opponitur, vel pro dominio pleno, quando contra possessionem distinguitur, seu possessioni opponitur, vt *in d.l. interdum, & in d §. nihil commune, & in l.1. §. huius, ff. vti possidetis, & in cap.1. & per totum de causa possess. & propr.* tunc enim iuxta qualitatem personæ, vel solùm dominium plenum, vel solùm directum complectitur, vel etiam solùm vtile; nam & hoc prout distinguitur à Iure possessionis, proprietas rectè appellatur, sicut dicimus dominium vsusfructus, dominium seruitutis, *l.3. ff. si vsusfr. pet. l. semper, § hoc interdicto, ff. quod vi, aut clam*, ita etiam dicere possumus proprietatem seruitutis, vel vsusfructus, vt aduertit vltra alios bene Rebuff *vbi sup. vers. idem si dicatur proprietas ratione possessionis.* inde concludens quod si emphyteuta legauerit proprietates suas, comprehendit etiam ius suum, atque ita vtile dominium, licèt contrarium voluerint Rip. *in d. rub. de causa possess. & prop. n.48.* Curtas. *in d §. nihil commune, n.10.* Peregr. *var. lib.3. n.16.* Pinel. & Valasc. *dictis locis*, & alij, qui docent solùm directum dominium non ita vtile posse proprietatem appellari.

14 P r o p r i i appellatione in votò paupertatis Religiosorum non solùm venit dominium & proprietas rei, sed etiam vsus Iuris, & vsusfructus possessio, & administratio, vt per Nauar. *com. 2. de Reg. num. 2* Fr. Eman. *quæst. Regular. tom. 3. quæst. 29. art. 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 18. num. 25.* Barthol. à S. Fausto *in thesauro Religios. lib. 3. quæst. 5.*

A p p e l l. CCXXVI.

Prosapia.

1 *Prosapia appellatione veniunt, qui sunt de generatione & familia.*
2 *Illegitimè nati sunt de prosapia.*
3 *Fœminæ, & descendetes ab eis veniunt prosapiæ appellatione.*

P r o s a p i æ appellatione veniunt qui sunt de generatione, & familia, *l. cùm satis, l. ne diutius, C. de agric. & cens. lib. 11.* gloss. *in l. si quis ex corpore, C. de murileg. lib. 11.* Ias. *in l. fin. C. de verb. signif.* Paris. *cons. 51. n. 11. & cons. 93. n. 33. lib. 2.* Sim. de Præt. *de interpret. vlt. volunt. fol. 292. n. 62.* quos refert, & sequitur Fusar. *in tract. de substitut. quæst. 333. n. 1.* quibus addo Carpan. *ad consuetud. & stat. Mediolanen. cap 414. à n. 58.* 1

Et ideò illegitime nati non dicuntur de prosapia, sicuti docent Tiraq. *de nobilit. cap. 15. n. 12.* Menoch. *cons. 117. num. 51.* quos refert Carpan. *dict. cap. 414. n. 59.* 2

P r o s a p i æ appellatione veniunt fœminæ, & descendentes ab eis, iuxta ea, quæ post alios tradit Sim. de Prætis *vbi supra, fol. 193. n. 66. cum seqq.* quem refert Fusar. *d. quæst. 333. n. 2.* 3

A p p e l l. CCXXVII.

Prouentus.

1 *Prouentuum appellatione comprehenduntur omnia quæ ex facto hominis proueniunt, vt oblationes, funeralia, & similia.*
2 *Prouentus est nomen generale ad omnes fructus naturales, industriales, & artificiales, vt sunt pensiones.*
3 *Distributiones quotidianæ non veniunt appellatione prouentuum.*

P r o v e n t v v m appellatione comprehenduntur omnia, quæ ex facto hominis proueniũt, vt sunt oblationes, funeralia, vel quæ ex sigillo, aut ex alio emolumento beneficij, seu ex redditu magno, aut paruo, & similia, vt per Boër. *decis. 224. num. 5.* Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. volumus, lit. C pag. mihi 659.* Puz. *decis. 479. lib. 2. in correct.* Gutier. *cons. 8. n. 3. ante fin.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. num. 198.* Et sic veniunt illa commoda, quæ extrinsecè casu, & re proueniunt, Ioan. de Grassis *in tract. de rescript. n. 42.* Paul. de Castro *cons. 63. Quod dicti redditus, vol. 1. in nonis*, quem sequuntur Alciat. *resp. 688. n. 2.* & Menoch. *cons. 66. n. 10.* dicens quòd verba illa generalis concessionis redditaum & prouentuum comprehendunt omne emolumentum qualitercunque proueniens etiam ratione iurisdictionis, Natt. *con. 435. vol. 2.* Alex. Trentacinq. *cons. 3. num. 14. vol. 1.* vbi infert quòd pœnæ, multæ & bonorum publicationes veniunt nomine redituum, & prouentuum, quia extrinsecus, & casu eueniunt, vt sunt vtilitates, quæ veniunt ratione iurisdictionis. 1

Prouentus autem est nomen generale ad omnes fructus naturales, industriales, & artificiales, vt sunt pensiones, 2

pensiones, Mandos. *super facult.* §. *& taxam, verb. prouentus*, Gonzal. *ad* §. 7. *proœm. num.* 197. vbi *n.* 204. subdit plus continere prouentus, quàm fructus Monet. *de distribut. p.* 1. *quaest.* 7. *num.* 7. *in fine*. Rot. *decis.* 576. *n.* 2. *p.* 2. *in posthum.* Farin. aliàs *p.* 4. *recent.* vbi quòd *prouentus* verbum generale est, comprehendens omnes redditus cuiuscunque qualitatis.

3 PROVENTVVM appellatione non veniunt distributiones quotidianæ, *cap. licet, de praebend.* Rip. in *c. cum M. Ferrariensis, n.* 16. *de const.* Monet. *d. q.* 7. *n.* 7. vbi latè probat.

APPELL. CCXXVIII.

Prouisio.

1 *Prouisionis appellatione veniunt omnes modi per quos Ecclesiae prouidetur.*

2 *Commenda includitur appellatione prouisionis.*

3 *Prouisionis Sedis Apost. appellatione veniunt prouisiones factae à legatis.*

1 PROVISIONIS appellatione veniunt omnes modi per quos Ecclesiæ prouidetur, scilicet nominatio, postulatio, electio, præsentatio, confirmatio, institutio, & collatio, ita gloss. *verb. electione, cap. vt circa, de elect. lib.* 6. gloss. *verb. prouisionem*, per text. *ibi: cap.* 1. *& in cap. quorundam, eod. tit.* & *lib.* gloss. *verb. prouisioni, in Clem. fin. eodem tit.* Felin. *in cap. in nostra, col.* 32. *num.* 28. *de rescript.* Rebuff. *in concord. rub. de collationib.* §. *praefat. Ordinary* in gloss. *verb. prouisionem, & in praxi beneficiali, titulo de forma Vicariatus, n.* 5. Lambertin. *de iurepatron. lib.* 2. *p.* 1. *quaest.* 1. *principali art.* 12. *num.* 1. & 2. Mandos. *in reg.* 31. *Cancel. quaest.* 4. *n.* 3. Rot. *decis.* 791. *n.* 9. *p.* 1. *diuers.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gl.* 17. *num.* 2. Rot. *decis.* 638. *n.* 4. apud Farin. *in* 1. *collect. nouissimarum, seu p.* 4. *diuers.*

2 PROVISIONIS appellatione includitur commenda, Gemin *in cap. nemo, num.* 7. & *ibi* Franc. *num.* 5. *prope fin. de elect. lib.* 6. Rot. *decis.* 791. *num.* 9. *p.* 1. *diuers.* Gonzal. *d. gl.* 17. *n.* 11. intelligendo, vt per Ludou. Gom. *ad reg. de idiomate, quaest.* 5. *num.* 6. *vers. non obstat.*

3 PROVISIONIS Sedis Apost. appellatione veniunt prouisiones factæ à legatis, gloss. *in cap. si Abbatia, de elect. lib.* 6. vbi Gemin. *num.* 5. & Franc. *n.* 2. Cardin. *in Clem. quia contingit, in* 8. *quaest. de relig. domib.* vbi Imol. *col.* 3. *vers. iuxta praedicta*, quos refert Rot. *decis.* 206. *n.* 5. *p.* 1. *diuers.*

APPELL. CCXXIX.

Proximus, Proximior.

1 *Proximus, & proximior idem significat, cùm neutrum admittit medium interpositum.*

2 *Agnati & cognati veniunt proximiorum appellatione.*

3 *Proximiorum appellatione omnes eiusdem gradus veniunt, tam ascendentes, quàm descendentes.*

4 *Proximior quis praesumitur eo ipso quòd certum consanguinitatis gradum probat.*

5 *Verba, sui proximi, referenda sunt ad proximos testatoris.*

6 *Agnati & cognati, qui veniunt appellatione proximiorum, vsque ad quem gradum admittantur, ostenditur.*

7 *Fœmina veniunt proximiorum appellatione, declaranda, vt num.* 8.

Fœmina non veniunt proximiorum appellatione.

9 *Quando sumus in materia indifferenti,*

10 *Quando testator discretiuè de masculis, & fœminis loquutus fuit.*

11 *Quando testator se restrinxit ad masculos,*

12 *Quando testator vocasset masculos & in defectum masculorum alios proximiores substituisset,*

13 *Quando vocati essent proximiores de agnatione, vel de familia, vel de domo.*

14 *Quando extat statutum excludens fœminas propter masculos, & ab illo masculo fœmina ab intestato esset exclusa.*

PROXIMORVM, seu proximiorum appellatione, (idem enim significat proximus, quod proximior, cùm neutrum admittat medium interpositum, Bald. *cons.* 146. *in fine, lib.* 2. citatus à Rot. *decis.* 693. *num.* 2. *in fine*, apud Farin. *p.* 2. *recent.*) veniunt agnati, & cognati, *l.* 2. §. *proximus, ff unde cognati*, Angel. *cons.* 289. *Visa facto*, Tiraquel. *de retract. lig.* §. 1. *gl.* 9. *num.* 15. *& seq. &* §. 11. *gl.* 1. *num.* 13. & 4. Peregrin. *de fideicom. art.* 22. *num.* 33. quos refert Fusar. *de substitut. quaest.* 366. *num.* 1. Rebuff. *ad l. proximi appellatione* 150. *vers. ad hec, ff. de verb. signif. pag* 542. Menoch. *consil.* 1127. *num.* 2. Et omnes eiusdem gradus admittantur, idem Menoch. *consil.* 158. *num.* 18. & tam ascendentes, quam descendentes, Bertrand. *cons.* 30. *Punctus quaestionis, col.* 2. *vol.* 1. quem refert, & sequitur Rebuff. *in d. l. proximi appellatione, vers. ita propinquorum, pag.* 543. & in maioratuum materia quod ad successorem legitimum potius referatur, tradit Christoph. de Paz *de tenuta, c.* 27. *n.* 27. 1 2 3

4 PROXIMIOR autem præsumitur quis eo ipso quòd certum consanguinitatis gradum probat, nam qui vult dicere contrarium, tenetur probare, ita Alciat. *de praesumpt. reg.* 1. *praes.* 28. *num.* 8. Tiraquel. *dict.* §. 11. *gl.* 1. *num.* 5. & 9. Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 6. *num.* 6. Mascard. *de probat. concl.* 245. Surd. *decis.* 106. *num.* 8. & *decis.* 223. *num.* 26. & *cons.* 1. *num.* 34 Gutier. *cons.* 4. *num.* 1. Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2, *cap.* 2. *q.* 1. *num.* 25. Rot. *dict. decis.* 693. *num.* 2. *apud Farin. part.* 2. *recent.* vbi *numeris seqq.* declarat nunquid verbum, *Proximiores*, quando sunt vocati in fideicommisso, intelligatur de proximioribus testatoris, an verò de proximioribus grauati? & verba, *sui proximi*, esse referenda ad proximos testatoris, probat text. *in l. debitor*, ibi, *filia sua*, id est testatoris, *ff. ad Trebell.* Paris. *cons.* 51. *num.* 33. *& seq. lib.* 2. Cardin. Mantic. *de coniect. lib.* 8. *tit.* 24. *num.* 2. Rip. *in l. ex facto, num.* 6. *in princip. ff. ad Trebell.* Rot. *in Romana fideicommissi de Ioannonibus* 4. *Martij* 1624. *coram Buratto.* Vide Campan. *in diuers. Iuris Canonici, rub.* 11. *cap.* 27. *num.* 80. qui ait quòd vbi Constitutio de proximioribus verba faceret, intelligitur vocatus proximior eius, qui vltimo loco interiit si descendens sit primi testatoris, vt resoluit Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 8. *tit.* 12. *num.* 39. *in fine*, & hoc est quòd voluit dicere Peregr. *de fideicom. art.* 20. *in sum.* post *num.* 14. quòd proximitas grauati non attenditur quando testatori consanguineus est, itaque vterque ad eum tendit finem, vt si vltimus moriens, & eius proximior sit de sanguine testatoris, intelligitur vocatus proximior ipsius vltimi decedentis, exclusis aliis, qui eidem testatori 5

testatori essent proximiores, facit Gam. Losit. *decis.*258. *num.*4. dicens proximitatem vltimi possessoris ex ea parte prouenire debere, ex qua successio prætenditur. Quare verum esse concludit, (vt vtar verbis Campan. *citato loco*) quòd si proximior vltimi defuncti esset extraneus respectu primi testatoris, diceretur sine dubio exclusus: sed si de illius parentela & linea vtique censeretur vocatus, exclusis aliis ad testatorem magis coniunctis, quin & si plures essent in eodem gradu proximiores, vnus alterum nõ excluderet, licèt ille ex masculo, iste verò ex fœmina descenderet, idem Gam. *decis.* 294. *n.* 3. nisi proximior de familia vocaretur, quia tunc sexus tantùm, non gradus attenderetur proximitas, secundùm Vincent. de Franch. *decis.*157. *sub n.*4. Quamvis succedere tanquam proximior nemo valeat, nisi purificata conditione, nihilominus oportet, vt tempore dispositionis sit proximus, quique tunc potuerit succedere si casus proximioritatis, & conditionis contigisset, non autem, qui tempore tantùm verificatæ conditionis esset talis, per notata affluentes à Menoch. *cons.*106. *n.*332.

6 Sed vsque ad quem gradum admittantur huiusmodi agnati, & cognati, qui veniunt proximiorum appellatione, solet ab aliquibus in dubium reuocari; nam Bald. *cons.*80. aliàs 76. *circa fin. lib.* 4. dicit admitti solùm ad septimum gradum, prout eum refert Cardin. Tusch *practic. conc. tom.* 7. *lit. S, concl.* 923. *num.*9. Peregr. verò *de fideicom. art.*12. *num.*33. tenet admitti vsque ad decimum gradum. Vide *suprà appel.*223. *in fine.*

7 PROXIMIORUM appellatione veniunt etiam fœminæ, *l.* 1. §. *proximus*, *ff. vnde cognati* §. *non tantum*, iuncto §. *non cæteri*, *Instit. de leg. agnat. success.* Dec. *cons.*223. *num.*2. *& cons.*269. *col.* 2. *& cons.* 525. *num.* 3. *cum seqq. & cons.*570. *num.* 10. Paris. *cons.* 29. *num.*30. *& cons.*89. *num.*40. *lib.*2. Socin. iun. *cons.*10. *col. vlt. lib.* 1. Tiraq. *de retract. lig.* §. 1 *gloss.* 9. *num.*8. *& num.* 101. Simon. de Prætis *de interpret. vlt. volunt. fol.*193. *num.*67. *& fol.*337. *num.*10. Rebuff. *ad l.* 1. *ff. de verb. signif. pag.*8 Crauet. *cons.*250. *col.* 1. *& cons.* 656. *num.*7. Dec. *cons.*7. *num.*31. *cum seqq. lib.* 5. Menoch. *de præsumpt. lib.*4. *præs.*84 *n.*33. *& cons.*473. *n.*2. *&* 8. & *cons.*807. *num.*67. *& cons.*522. *num.*2. *vers. tertio*, *& cons.*833. *num.*19. Petr. *de fideicom. q.* 12. *num.* 510. Anch. *Regi. pract. q. lib.*3. *q.*6. *n.*21. Peregr. *de fideicom. art.*21. *num.*33. Rot. *decis.*282. *num.* 1. *p.*2. *recent.* Comprehenditur etiam fœmina sub vocatione proximiorum familiæ, *l. voluntas patris*, *C. de fideicom. l. pronunciatio* 195. *in fine ff. de verbor. sign.* Aym. *cons.* 656. *n.*7. *lib.*4. Decian. *cons.*7. *n.*11. *lib.*5. Curt. iun. *cons.*49. *num.*7. *vers. accedit*, *lib.*1. Tiraq. *d. gloss.*9. *n.*203. Pereg. *d. tract. de fideicom. art.*22. *n.* 46. *cum seqq.* Greg. XV. *decis.*193. *&* 464. *num.*12. Rot. *in Florentina de Guidaciis* 21. *Februarij* 1628. *coram R. P. D. Dunozetto*; quod procedit etiam quando fœmina est nupta extra familiam, Odd. *cons.* 16. *num.*39. *& seqq.* Surd. *cons.*140. *num.*67. *lib.*1. Gabr. *cons.*190. *num.*3. *lib.* 1. Beltramin. *ad Greg. XV. dict. decis.*193. *num.*23. ipse Greg. XV. *d. decis.*464. *num.*12. Seraphin. *decis.*1436. *num.* 2. Rota *decis.*587. *num.*8. *p.*3. *& decis.*281. *p.*2. *in recentiorib.*

8 Amplia quando testator vocauit masculos, & illis substituisset eorum descendentes masculos, & masculis descendentibus vocauit proximiores, quia fœminæ proximiores excludent agnatos remotiores, Crauet. *cons.*656. *num.*7. Decian. *cons.*98. *n.*5. *lib.*1. Menoch. *cons.*833 Peregrin. *de fideicom. art.*25. *n.*48. *in fine*, quos refert, & sequitur Fusar. *in tract. de substitut. quæst.*366. *num.*8. vbi *num.*9. asserit ab ampliatione non esse recedendum quando contentio esset inter fœminas descendentes à testatore, & transuersales ob præsumptam dilectionem testatoris erga illos, & *n.*11. post Menoch. *d. cons.*833. respondet pro fœmina, quando illa non esset descendens à testatore, sed tamen esset descendens mascolorum grauatorum, & *num.*12. credit contrarium esse tenendum quando essemus inter masculos, & fœminas, nec à testatore, nec à grauatis.

9 In aliquibus verò casibus fœminæ non veniunt proximiorum appellatione, & primò, quando sumus in materia indifferenti, quæ non conuenit fœminis, sed tantùm masculis, ita Ruin. *cons.*146. *col.* 3. *lib.*2. Paris. *cons.*57. *col. pen. lib.*2. Socin. iun. *cons.* 168. *num.*84. *lib.*2. Menoch. *cons.*463. *num.*9. & alij plures quos refert, & sequitur Fusar. *de substitut. quæst.*366. *num.*19.

10 Secundò, quando testator discretiuè de masculis & fœminis loquutus fuit, vt quia institutis masculis, & fœminis solùm dotes reliquit, Menoch. *cons.* 463. *n.*11. Fusar. *d. q.*366. *n.*20.

11 Tertiò, quando testator se restrinxit ad masculos, nam fœminæ erunt exclusæ, Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.*193. *num.*67. *in fine*. Petr. *de fideicom. quæst.* 11. *num.* 520. Fusar. *dict. quæst.* 366. *num.* 21.

12 Quartò, quando testator vocasset masculos, & in defectum masculorum alios proximiores substituisset; nam ob dict. *alios*, Intelligitur solùm vocasse masculos, non fœminas, Menoch. *cons.*565. Surd. *cons.*21. *in fine*, *lib.*1. Fusar *d. q.*366. *n.*22.

13 Quintò, quando vocati essent proximiores de agnatione, vel de familia, vel de domo, vel dispositio esset facta fauore agnationis, nam tunc fœminæ non censerentur vocatæ, Hieron. Gabr. *cons.* 132. *quæst.*5. *lib.*1. Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 193. *num.*70. *& cons.*161. *num.*28. *& seqq.* Honded. *cons.*75. *n.*14. *lib.*1. Ofasch. *Pedem. decis.*127. vbi dicit hoc maximè verum im fœmina transuersali, Viui. *decis.*1 *n.*1. *cum seqq.* Menoch. *cons.*522. *num.*4. *cum seqq. & cons.*833. *in fine*, Peregrin. *de fideicom. art.*25 *n.*45. *in fine*, *& cons.*58. *n.*61. *& cons.*159. *n.*13. *lib.*5. Surd. *cons.*96. *n.*28. Intrigl. *de substitut. cent.*5. *quæst.*83. *n.*4. Fusar. *d. q.*366. *n.*24.

14 Sextò, quando extat statutum excludens fœminas propter masculos, & ab illo masculo fœmina ab intestato esset exclusa, nam fœmina non censeretur vocata, Menoch. *cons.*463. *num.* 12. Fusar. *d. q.* 366. *n.*25.

APPELL. CCXXX.

Pupillus,

PVPILLI appellatione, licèt non veniat is qui est in vtero matris, tamen ad sui fauorem, licèt non sit verè pupillus, interpretatur pupillus, Bald. *cons.*458. *Titius habens*, *per totum*, maximè *in fine*, *lib.* 5. quem refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom.* 6. *lit. P*, *concl.*453. *num.*5. Pupillaris ætas quæ dicatur, & pupillus qui appelletur, optimè tradit Didac. de Narbona *de ætate ad humanos actus repetita*, *anno* 7. *q.*3. *per tot.*

Appell. CCXXXI.

Reditus.

1 *Fructuum tam maturorum, quàm immaturorum omnes species veniunt redituum appellatione.*
2 *Prouentus omnes continentur reddituum appellatione.*
3 *Reditus est nomen generale, quia plus est in reditu, quàm in fructu.*
4 *Præstatio annua venit redituum appellatione.*
5 *Distributiones quotidianæ propriè non veniunt appellatione redituum beneficij.*
6 *Veniunt tamen appellatione redituum, obuentionum, emolumentorum, omniúmque aliorum ad beneficium spectantium.*
7 *Mortuaria & anniuersaria non continetur appellatione redituum, & valoris beneficij.*
8 *Iura, & actiones non veniunt appellatione redituum.*

1 REDITVVM appellatione veniunt omnes
species fructuum, Rebuff *in concord.tit.de collation.§.volumus, lit.P.pag.*659. Menoch.*de arbitr.casu*
66. *num.* 10. tam maturorum, quàm immaturorum;
2 Mastril.*Siciliæ decis.*58. *num.* 8. & 9. & continentur
omnes prouentus, Rebuff. *l.e pacificis possess.num.*99.
& regulariter reditus dicuntur qui ex rebus immobilibus percipiuntur, Federic. de Senis *cons.*12.*Fratres Prædicatores, num.* 5. *vers. item communi*, quem
refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 6. *lit. R.*
3 *concl.*66. *num.* 1. est enim reditus, nomen generale,
quia plus est in reditu, quàm in fructu, gloss. *verb.*
reditus, in cap. grandi, de suppl. negligent. Prælator.
alia gloss. *verb. reditus, in cap. generali* 13. *de elect.*
lib. 6. vbi dicit quòd omnis fructus consistit in reditu, sed non conuertitur, quia non omnis reditus
consistit in fructu. Cardin. *in Clem.* 1. *notab.* 9. *sub*
*num.*1.*de excessib.Prælat.* vbi quòd verbum, reditus,
includit omnes prouentus, plenè Gasp. Baëza *de*
*inope debitore,cap.*23.*num.*2.*cum seqq.* refert Gonzal.
*ad reg.*8.*Cancel.§.*7.*præm.n.*194. *cum seq.* Surd. *cons.*
162.*num.*1.

4 REDITVVM appellatione venit annua præstatio, Castren.*cons.*374.*Super istis dubiis, in princip.*
*lib.*2.quem refert Cardin. Tusch. *practic.concl.tom.*6.
*lit.R.concl.*66.*num.*2. vbi *num.*3.limitat in relicto annuo facto ad tempus Conuentui, vel fratri, intuitu
eleemosynæ, vel consanguinitatis, quia non est reditus.

5 REDITVVM beneficij appellatione propriè
non veniunt quotidianæ distributiones, nam cùm
reditus, dicatur eo quòd redeat singulis annis, ac
proinde cum simplici d, scribendum esse hoc nomen, Iure contendunt Tiraq. *de retractu lig.* §. 1.
*gloss.*6.*num.*1. & Nauar.*de reditib. Ecclesiast.quæst.* 1.
monit. 1. & certum quotidianas distributiones non
redire singulis annis, siue quia diætim, aut per singulos menses, aut sæpe saltem in anno distribuantur,
siue quia incertæ admodum sunt, itavt in valore beneficij computandæ non sunt, ex adductis per Monet.*de distribut.quot d.p.*1.*q.*8.*n.*7. Ideò appellatiuum
probant Bellencin. *in tract. de charitatiuo subsidio,*
*quæst.*76.*num.*1. Paris.*cons.*51.*num.*4.& 5.*vol.*1.Boër.
*decis.*141. Gambar.*de auctor.Legati à latere,lib.*6 *p.*2.
*n.*17. Stephan. Gratian. *discept.forens.tom.*2.*cap.*283.
*n.*9.*cum seqq.* Fr.Emman.*quæst.Regul.tom.*3. *quæst.*74.
*art.*4.*vers.tertia ratio est*, Rot.*decis.* 1170 *p.*3.*diuers.*
Gonzal.*d.* §. 7. *præm.à n.* 186. Monet. *de distribut.*
*quotid.p.*1.*quæst.*7. *à num.* 1. vbi tamen *num.* 5. & 6.
fatetur distributiones quotidianas non modò saltem largè dici posse reditus beneficiorum, sed etiam
propriè dici posse reditus Ecclesiæ, seu Ecclesiasticos, vt satis probatur *in cap.dilectus il.* 2. *in fine, de*
*præbend.*ibi, in canonicum recipi facias, & sibi de
reditibus Ecclesiæ assignari prouentus, donec ei sit
in beneficio præbendali prouisum. Appellatione
verò redituum, obuentionum, emolumentorum, 6
omniúmque aliorum ad beneficium spectantium
venire etiam distributiones quotidianas, censuit
Rota *coram Reuerendissimo D. Coccino decis.* 144.
*num.*11.

REDITVVM & valoris beneficij appellatione 7
non continentur mortuaria, & anniuersaria, vt per
Bellencin.*de charitatiuo subsidio,quæst.*76.*n.*2. Couar.
*var.lib.*3.*cap.*13.*n.*2.*ad fin.* Monet.*de distribut quotid.*
*p.*2.*quæst.*14.*n.*12.*post princip.*

REDITVVM appellatione non veniunt iura & 8
actiones, Alex.*in l.diuortio, §.si vir, col.*3.*vers qua*
autem veniant appellatio.ff. soluto matrim. apostil. ad
Castr.*cons.*374.*in verbo, & appellatione, lib* 3. quos
refert Card. Tusch.*d.lit.R.concl.*66.*n.*4.

Appell. CCXXXII.

Regalia.

Regalium appellatione veniunt:
1 *Salinæ & salinarum reditus,*
2 *Gabellæ, vectigalia, & tributa,*
3 *Piscatores, ac venationes, & piscationum reditus*
4 *Metallorum venæ,*
5 *Bona vacantia,*
6 *Condemnatorum bona,*
7 *Tracta grani & bladorum,*
8 *Portizatio in publico flumine;*
9 *Capitaneos, & duces belli; ac tabelliones creare.*

REGALIVM appellatione continentur salinæ, & 1
salinarum reditus, *cap.*1.*vers.& salinarum*, quæ
sunt regalia, vbi Sebast. Næuius *à n.* 255. Castren.
*cons.*63.*in fine, lib.*1. Gam.*Lusit. decis.*31 D.Barbos.
in l.diuortio,§.si vir, num. 29. *ff.soluto matrim.* Tob.
Noni.*cons.*83.*n.*19. Card. Tusch *pract.conclus.tom.*6.
*lit. R.conclus.*82.*n.*27. Cabed. *Lusit.decis.*53.& *decis.*
81.*n.*2.*p.*2.

Gabellæ, vectigalia, & tributa sunt regalia, & ve- 2
niunt appellatione regalium, *cap.*1.*vers. vectigalia,*
quæ sint Regalia, vbi Sebast. Neui. *à n.*54. Bertachin.
*tract.de gabellis,p.*1.*in princip.n.* 13. Abb *cons.*6.*col.*4.
*in princip. vers. ex iis, lib.*2. Roland. à Valle *cons.*1.
*n.*100.& *seq. lib.*2. vbi *num.*99. asserit quòd Regalia
dicuntur datium pristini, & alia datia, quæ soli
Principi sunt reseruata, Menoch. *cons.*983.*num.* 27.
Alexand. Trentacinq.*var.resolut.lib.*1.*tit.de iure fisci,*
*resolut.*5.*à princ.* Molin.*de Iustit.tract.*2. *disp.* 666. *in*
princip. Card. Tusch.*tom.*3.*lit.G.conclus.n.*7.*&* *tom.*6.
*lit. R. concl.*82.*num.*10. & 12.& *tom.*7.*lit. V.concl.*32.
Cabed.Lusit.*decis.*49.*n.*4.*p.*2.

Piscationes, & venationes, ac piscationum reditus sunt regalia, & veniunt regalium appellatione, 3
*d.cap.*1.*vers.piscationum reditus, quæ sint Regalia*, vbi
Sebast. Neui *à n.* 252. Xuar.*alleg.*17.*num.*11. & 12.
Menoch. *cons.* 302. *num.* 31. *vers. decimooctauo, &*

*conf.*498.*n.*30.Rut Ruland *de commissa .part* 4.*lib*.2. *cap*.9. Petr. *de potest. Princip. cap.*7.*n.*11. *& fideicom. quæst.*13.*n.*574. Surd. *cons.*140.*n.*10. Cabed. *Lusitan. decis.*34.*& decis.*81.*num.*2.*p.*2. Card. Tusch. *d.lit. R. concl.*82.*n.*13.*vers.Piscationes.*

4 Metallorum venæ sunt de Regalibus, & veniunt appellatione Regalium, Menoch. *cons.*302.*n.*29.*in fine, vers.decimosexto*, Peregr.*de iure fisci, lib.*4.*tit.*2. D.Barbos.*in l.diuortio, §.vir, à n.*18.*ff.soluto matrim.* Cabed.*lusit.decis.*55.*p.*1.Cald. Pereira *de extinct.emphyt. cap.* 3. *num.* 13. vbi ampliat, etiamsi in fundo
1 priuatorum reperiantur.

5 Bona vacantia sunt de Regalibus, & Regalium appellatione veniunt,*l.*1.*ff.de iure fisci,l.*1.*C.de bonis vacant.lib.*10. Menoch. *cons.*302.*num.*18.*vers.octauo,* Matien.per text.*ibi in l.*12.*gloss.*1.*tit.*8.*lib.*5.*noua Recopil.* Surd.*de aliment.tit.*1.*quæst.*11.*à n.*16. Peregr.*de iure fisci, lib.*4. *tit.* 3. *num.* 1. Molin. *de iustit.tract.*2. *disp.*164.*vers. vndecima conclusio.* Cabed. *Lusit.decis.* 51.52.*&* 61.*p.*2. Quæ autem dicantur bona vacantia, tradunt Bonacin. *de contract.ib.& restitut.disp.*1. *quæst.*4.*puncto* 5.*n.*1.

6 Condemnatorum bona dicuntur Regalia, & Regalium appellatione veniunt,*l.bona damnatorum, C. de bonis proscript.cap.*1.*vers. condemnatorum, quæ sint Regalia*, vbi Sebast.Neui.4.*n.*164 Crauet.*cons.*128. *num.* 4. Viui. *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 9. *tit.* 31. *num.*47. Menoch. *cons.* 302. *num.* 19. *vers.vndecimo,* Peregr.*de fideicom.lib.*5.*tit.*1.*à n.*4. Molin. *de Iustit. tom.*4.*tract.*3.*disp.*20.*n.*8.*&* 9.Cabed. *Lusit.decis.*20. *num.*8.*&* 9.*p.*1. vbi *decis.* 58. quòd bona indigni dicantur de Regalibus, Card. Tusch.*d.lit. R.concl.*82. *num.*14.

7 Tracta grani & bladorum, est de Regalibus, Afflict.*decis.*265.*n.*109. Bald. *in d.cap.* 1. *quæ sint Regalia*,Lauden.*in tract.de Principe,quæst.*362.quos refert Card. Tusch.*d.lit.R.concl.*82.*n.*16.

8 Portizatio in publico flumine est de Regalibus, ac proinde venit appellatione Regalium, Bald. *cons.*254.*per totum,lib.*3.*d.cap.*1.*vers. portus, quæ sint Regalia*,vbi Sebast.Næui *à n.*47.Petr.Greg.*syntagm. Iuris, lib.*3.*cap.*24.*n.* 7.Peregr. *d.lib.* 1. *tit.*1.*num.*17. Cabed. *Lusit.decis.*46.*n.*6.*p.*2. Cardin. Tusch.*d.lit.R. concl.*82.*n.*17.

9 De Regularibus est creare capitaneos, & duces belli, Peregr.*d.lib.*1.*tit.*1.*num.* 14. Cabed. *Lusitan. decis.*43.*num.* 3.*p.* 2. & Magistratus, seu Officiales creare,& constituere,*l.*1.*§.cùm vrbem.ff.de offic.Præfecti vrbis,aut de defensorib.ciuit.§.nos igitur, collat.*3. *auth. vt Iudices sine quoque suffragio. §. illud videlicet, collat.* 2.Auiles *ad cap.*1.*Prætorum*, Capie.*in sua inuestit in §.magistratuum creatio,fol.*128. Cassan. *in catalogo gloriæ mundi,p.*5.*consid.*24.*cas.*15.Gram.*decis.*46. Bobadil.*in sua politica, lib.*1.*cap.*2.*num.* 14. *& lib.* 3. *cap.*8.*num.*152. Auendan. *de exequendis mandat. p.*1. *cap.*1.*num* 1. Menoch.*cons.* 301. *num.* 29. *vers. decimo quinto*,Octau Glorit.*resp.*6.*n.*2.Cabed.*Lusit.decis.*43. *p.* 2. Item & tabelliones creare, Curia Philip. *p.* 1. *§.*2.*num.*4. Auendan. *d.p.* 1. *cap.* 20.*num.* 1. Soar. de Pace *in pract.annot.vlt.n.* 13. Cabed. *Lusit. decis.*33. *num.*1.*p.*2.

Appell. CCXXXIII.

Religiosus.

1 *Religiosorum appellatione in fauorabilibus veniunt largè Religiosi.*

2 *Clerici sæculares in fauorabilibus veniunt appellatione Religiosorum.*

3 *Religiosorum appellatione in odiosis minimè comprehenduntur non claustrales, nisi adiecta aliqua dictione vniuersali.*

4 *Militarium Ordinum Equites, propriè & strictè loquendo, non veniunt appellatione Religiosorum, nisi in fauorabilibus, &c.*

5 *Matrimonio vtentes, nec largo, nec stricto modo sunt Religiosi.*

6 *Equites Ordinis S. Ioannis Hierosolymitani ex proprietate sermonis veniunt appellatione Religiosorum.*

7 *Equites Hierosolymitani sunt verè, absolutè, & simpliciter Religiosi.*

8 *Religionem ingredi vouens, satisfacit ingrediendo Religionem S. Ioannis Hierosolymitani.*

9 *Matrimonium ratum dissoluitur per professionem in Religione S. Ioannis Hierosolymitani, non verò in aliis Militaribus.*

10 *Militares S. Ioannis Hierosolymitani comprehenduntur sub decretis* Concilij Trid. 25.de Regularib.cap.15. & sess. 6. de reformat. cap. 3. vt *num* 11.& sess.25.de Regular.cap.11.vt *n.*12.& ibid.cap.19.vt *num.*13.

14 *Donati Religiosorum appellatione propriè & simpliciter non continentur.*

15 *Conuersi verè & propriè Religiosorum appellatione veniunt.*

16 *Nouitius in fauorabilibus venit appellatione Religiosorum.*

17 *Nouitium percutiens est excommunicatus, sicut percutiens professum.*

18 *Nouitius priuilegio fori gaudet.*

19 *Nouitius immunis est à gabellarum solutione.*

20 *Nouitius gaudet priuilegiis Religioni concessis.*

21 *Nouitius non venit appellatione Religiosorum in odiosis.*

22 *Religionem ingressus quis non dicitur ante professionem.*

23 *Habitus non facit Monachum, sed professio, & vita Regularis.*

24 *Nouitius Monachus non appellatur, nec efficitur de corpore Monasterij ante professionem.*

25 *Nouitius ante professionem remanet laicus.*

26 *Nouitius non adstringitur præceptis, & statutis Religionis.*

27 *Nouitius non tenetur vt professus persoluere diuinum Officium.*

28 *Nouitius non tenetur interesse cum professis in Capitulo.*

29 *Nouitius non subiicitur casibus Religionis reseruatis.*

RELIGIOSORVM appellatione in fauorabilibus veniunt largè Religiosi, secundùm 1
Cæs. de Grassis *decis.* 47. Mastrill. *Siciliæ decis.*190. *n.* 160. Item continentur clerici sæculares, vt per 2
gloss.*verb.Religiosi ; in cap.nullus ita que,* 2.*quæst.*1.& aliam, *verb.Religiosos,in cap.præsens*, 9.*q.* 3. resoluit Lambertin.*de iurepatron.lib.*1.*p.*2.*quæst.*11. *per totum*, vbi *n.*10. obseruat huiusmodi appellationum tripliciter capi, largissimè vt de omni Christiano, *cap. pro humani de homicid.lib.*6. largè de Christiano honestè viuente, quia qui impendit Deo debitam Religionem, potest dici Religiosus,*cap. Ecclesia S. Mariæ,de constitut.* Strictè tandem & tunc intelligitur de illis solùm, qui promittunt substantialia regulæ, vide Isidor.Moscon.*de maiest.milit. Eccles.in prælud pag.*13. *& p.*4.*cap.*1.*pag* 505.

3 Religiosorum appellatione minimè continentur non claustrales in odiosis, nisi adiecta aliqua dictione vniuersali, Natt. cons. 307. n. 20. lib. 3. Cæl. de Grassis dec. 47. per tot.

4 Religiosorum appellatione, propriè & strictè loquendo, non veniunt Militarium Ordinum Equites, nisi in fauorabilibus, vel vbi adderetur aliquod verbum vniuersale, putà si dicatur, quicunque Religiosi, quia tunc etiam ipsi comprehenderentur, vt resoluit Natt. dict. cons. 507. num. 3. 4. 14. & 15. & videtur velle Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 8. à n. 61. iunctis traditis per Nicol Garc. de benefic. p. 1. cap. 4. n. 16 Seraphin. decis. 587. Rot. in Romana alimentorum 21. Iunij 1617. coram R. P. D. Dunan. vbi fuit dictum Milites S. Iacobi de Spatha non esse verè Religiosos, ac proinde eorum filios natos ex soluta, cum qua de licentia magni Magistri poterant contrahere Matrimonium, non esse spurios dicendos, sed filios naturales. Et de commendatariis Abbatibus quòd non veniant appellatione Religiosorum, tradit Fr. Emman. quæst. Reg. tom. 3. q. 31. art. 9. quem refert Ascan. Tambur. de iure Abbatum, disp. 17. q. 4. in fine.

5 Vnde viuentes sub aliqua regula, veluti tertij Ordinis S. Francisci, non dicuntur propriè Religiosi nec veniũt Religiosorum appellatione, prout etiam qui vtuntur matrimonio, non sunt Religiosi, nec largo, nec stricto modo, vt censuit Rot. coram Card. Seraph. dec. 121. n. 6.

6 Quoad Milites verò & Equites Ordinis S. Ioannis Hierosolymitani & Hospitalarij, qui communiter Militenses Equites nuncupantur, contrarium est resoluendum, & affirmandum ex proprietate sermonis venire appellatione Religiosorum in quacunque materia, etiam pœnali, vel odiosa, si aliàs de mente disponentis contrarium non appareat, vt docuit gloss. 2. in Clem. 1. de decim. recepta & laudata à Doctoribus communiter, secundùm Nauar. cons. 12. num. 2. de regularib. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. quæst. 1. art. 7. Azor. institut. moral. p. 1. lib. 3. cap. 4. quæst. 4. optimè improbans distinctionem inter materiam fauorabilem, & odiosam, quod confirmatur ex recepta traditione, quæ docet in materia quacunque etiam pœnali venire omnia, quæ sub proprietate, verba etiam lata continentur, vt de verbo, intestabilis, probat text. in l. cùm lege, ff. de testam. & post Dec. obseruat Couar. lib. 3. var. cap. 5. ad fin. & multis adductis latè D. Barbos. in rub. ff. solut. matrim. p. 4. à num. 47. & ideò quod veniat appellatione Religiosorum in terminis, censuit Rot.
7 decis. 77. num. 1. apud Farin. p. 1. recent. vtpote, quia verè, absolutè, & simpliciter Religiosi sunt, & aliorum more tria vota solemnia emittunt, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, sub regula ab Ecclesia approbata, vt resoluunt Menoch. illustr. cap. 105. num. 49. 50 & 51. Petr. Gregor. syntagm. iuris. lib. 105. cap. 34. Azeued. lib. 4. à num. 1. tit. 5. lib. 3. noua Recop. Menoch. de arbitr. casu 56 n. 11. & casu 231. num. 19. & cons. 34. num. 17. Nicol. Garc. d. cap. 4. n. 3. Steph. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 880. num. 1. 3. & 5. Barthol à S. Fausto in thesauro Religiosorum, lib. 5. q. 10. & sæpissimè fuit dictum in Rot. & signanter coram Puteo decis. 392. alias 381. n. 2. lib. 1. in correctis, & decis. 333 sub num. 1. apud Farin. p. 1. recent. & decis. 87. n. 1. & decis. 454. num. 3. apud eundem, p. 2. recent. coram Greg. XV. decis. 86. num. 2. vbi adden. num. 13. & 14. nouissimè in Egitanien. Commendæ 8. Iunij 1616 coram R. P. D. Merlino; quamuis Abb. in rub. de Regul. num. 4. dicat quòd largo modo sunt Religiosi, & Mandos. ad reg. 8. Cancel. q. 12. num. 3. asserat quòd non dicuntur propriè Religiosi.

Ex quibus iam primò deducitur quod si quis vo- 8
ueat absolutè ingredi Religionem, satisfaciet ingrediendo dictam Religionem S. Ioannis Hierosolymitani, non ita aliàs Militares, qua matrimonium contrahere permittunt, vt resoluunt Aragon 2. 2. q. 88. art. 11. pag. 738. ad vlt. argumentum, Azor. instit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 3. q. 3. Sayr. in claus. Regia, lib. 6. c. 7. n. 10.

Secundò deducitur, matrimonium ratum dissol- 9
ui posse per professionem in Religione S Ioannis Hierosolymitani, non ita in aliis Militaribus Christi S. Iacobi, & similibus, vt tenent Nauar. cons. 2. aliàs 2. in nouis, de conuers. coniug. post Couar. Sot. & alios, Azor. d. cap. 3. quæst. 2. Henriq. in sum. lib. 11. cap. 8. §. 6. D. Barbos. in rub. ff. soluto matrim. p. art. 2. num. 82. latè Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 18. per totum.

Tertiò deducitur eosdem Milites S. Ioannis 10
comprehendi decreto Concilij Trident. sess. 25 de Regular. cap. 15. statuente circa professionem in Religionem non emittendam ante decimumsextum ætatis, neque ante expletum probationis annum, vt resoluunt Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 6. q. 2. num. 120. Armendariz. in addit. ad recop. legum Nouarræ, lib. 1. tit. 8. l. 7. de Religion. num. 16. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disp. 11. dub. 2. num. 4. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 101. num. 8. quo quidem decreto alij Equites Militares non comprehendi firmant Flamin. Paris. dict. q. 2. num. 117. cum seqq. Azor. d. p. 1. lib. 13. cap. 4 q. 2. Card Seraph. decis. 121. num. 2. quæ etiam repetitur impressa part. 1. diuers. decis. 591. Ludou. Beja respons. casuum Conscientiæ, p. 4. casu 18. Armendar. dicto loco, num. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 8. num 61. Sanch. de Matrimon. lib. 7. disp. 44. num. 8. & in præcepta Decalogi, lib. 3. cap. 44. num. 17. Barthol. à S. Faustn in thesauro Relig. lib. 5. quæst. 160 Fr. Barthol. de Vecchis d. dub. 2. num. 4. Ego ipse d. alleg. 101. num. 5. Quamvis huiusmodi Equites Militares comprehendi præfata Concilij Trident. dispositione existiment Fr. Emman. in sum. tom. 2. cap. 8. concl. 1. num. 2. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 363. num. 27. D. Hieron. Vereno & Leyua in Examine Episcop. lib. 6. cap. 13. num. 7.

Quartò deducitur sub decreto Concilij Trident. 11
sess. 6. de reformat. cap. 3. dum disponit Ordinarios tanquam Sedis Apost. delegatos punire posse, & corrigere quemcunque clericum sæcularem, & Regulares extra monasterium degentes, & delinquentes, non obstantibus quibuscunque sui Ordinis priuilegiis, comprehendi debuisse si verborum rigorem inspiciamus Religiosos Hierosolymitanos, quia verè Religiosi sunt, vt diximus, nec posse se iuuare priuilegio exemptionis; licèt enim per illud eximantur à potestate ordinaria, non tamen à potestate Papæ sunt exempti, cuius mandato, & auctoritate hoc casu procedunt Ordinarij, iuxta reg. l. 1. §. qui mādatum, ff. de officio eius, atque ita quemadmodum isti dicere non possunt offendi suum priuilegium exemptionis si Papa contra eos processerit, ita nec contra eandem exemptionem facit Ordinarius procedens tanquam Apost. Sedis delegatus quare ita resoluunt Nauar. cons. 21. in antiq. aliàs cons 18. in nouis, sub tit. de Regularib. Sayr. in flor. tuo dec. f. sub eodem tit. decis. 16. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 2. art. 4. & q. 63. art. 7. vers. quinto, Azor. instit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 4. quæst. 3. Aloys. Ricc. in collect. decis.

decis. p.3. collect.505. vers. amplia prim , *& in decis. Curiæ Archiep. Neapol. p.4. decis.131.nu n.3* Campan. *in diuers. Iuris Canon. rubr. 11. cap.13. num. 21.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi , part. 3. alleg. 105. num. 15.*

12 Quintò deducitur sub decreto Concilij Tridens. *sess. 25. de Regularib. cap. 11.* disponente personas Regulares exercentes animarum curam personarum sæcularium in monasteriis , quibus imminet, quoad ipsam curam , & administrationem Sacramentorum subesse iurisdictioni, visitationi , & correctioni Episcopi, in cuius diœcesi sita sunt , comprehendit Ecclesias Militum S. Ioannis Hierosolymitani, vt tradunt Piasec. *in praxi Episcop. p.2. cap.3. num.46.* Erasm. à Cochier *de iurisdict. Ordin. in exemptos, p.2. quæst. 34. num.11.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol.176.* Vgol. *de officio, & potest. Episcopi , cap. 20. §. 3. num. 1.* Ego ipse *in simili tract. part. 3. alleg.74. num. 16.*

13 Sextò deducitur sub decreto Concilij Trident. *sess.25. de Regularib. cap.19.* disponentis circa Regulares prætendentes se per vim, aut metum ingressos esse Religionem , comprehendi huiusmodi Hierosolymitanos Milites , vt decisum refert Armendar. *in addition. ad recopilat. legum Nauarra , lib.2. tit.18. l.7. de Religion. n.51.*

Septimò deducitur intellectus ad statutum insignis , ac maioris Collegij S. Clementis Hispanorum Bononiæ , quo cauetur neminem posse esse Collegialem qui sit Monachus, aut frater Religiosus, sed nec Canonicus quidem Regularis , aut omnino aliquam Religionem professus , vt comprehendat huiusmodi Hierosolymitanos Milites , iuxta ea , quæ suprà resoluimus , & quæ latè in casu occurrenti consuluit D. Antonius de Fuertes nobilis Angonensis , & eiusdem Collegij sodalis , qui multa pro suæ opinionis corroboratione satis eleganter & eruditè adducit in suo consilio nuper Bononiæ impresso.

14 RELIGIOSORVM appellatione propriè & simpliciter non continentur donati , hi enim licèt emittant tria Religionis substantialia vota in aliquibus Congregationibus, non tamen profitentur aliorum Religiosorum regulam, sed aliam longè diuersam , nec emittunt prædicta vota in Religione pro Religione approbata , sed tantummodo pro bono modo viuendi , vt scilicet inseruiant aliis verè & propriè Religiosis, vt per Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.3. q.21. art.1.* Barthol. à S. Fausto *in thesauro Religios. lib.5. quæst.7.* vbi tamen *q. seq.* resoluit huiusmodi donatos esse personas ecclesiasticas , & gaudere fori, & Canonis priuilegio.

15 RELIGIOSORVM appellatione verè & propriè veniunt conuersi; hi enim licèt vulgò dicantur fratres laici , id non prouenit ex eo quòd Religiosi & ecclesiasticæ personæ non sint , cùm emittant tria substantialia vota, paupertatis scilicet, castitatis, & obedientiæ, sicut alij , sed quia initiati non sunt, & Ordinibus carent, & clerici non fiunt , sicut alij Monachi & Religiosi , quare ita docent Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælator. tom.1. quæst.29. art.1. conc.1. & art.3.* Carol. de Grassis *de effectib. cleric. effectu 1. n.96.* Peregr. *var. lib.8. n.70.* Flores de Mena *var. lib.2. quæst.11. n.194. & 185.* Nicol. Garc. *d. cap.4. n. 11.* & alij citati per me *de officio & potestate Episcopi, part.2. alleg.12. num. 38.* Bart. à S. Fausto *dict. l.5. q.6.*

16 RELIGIOSORVM appellatione venit nouitius in fauorabilibus, gloss. *verb. Religiosus. in Clem.1. de electione,* & multis comprobant Coriolan. *de casibus reseru. p.1. sect. 3. art.18. n. 3.* Barthol. de Vecchis *in praxi obseruandi in admittendu ad Religionis statum nouitiis , disp.9. dub. 16. num. 1.* vbi *secus quoad odia,* & latiùs *disp.11. dub.10. per totum,* vbi *num.1.* ex Rebuff. *asserit Cancellariam Apost. vocare nouitium Monachum,* Aloys. Ricc. *in praxi aurea , res.138. n.3.*
Henriq. *in sum. lib. 11. cap.1. §.3.* vbi quòd nouitius 17
latè dicitur Religiosus , vnde percutiens nouitium
est excommunicatus, sicut percutiens professum , vt
resoluunt plures citati à Cened. *ad Decretum , collect.24. n.12.* quibus addo Fr. Emman. *quæst. Reg. tom.3. q.21. art.4.* Bobadil. *in sua politica, lib.2. cap.18. n.88* Ægid. de Coninck *de Sacrament. & cens. tom.2. disp.14. dub.15. num.164.* Farinac. *in praxi crim. p.1. quæst.8. num.16.* Carol. de Grassis *de effectib. cleric. effectu 9. n.8.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 12. cap. 3. q.2.* Coriolan. *de casibus reseruat. p.1. cap. 10. de ind. Regular. §.10. n.19. pag. mihi 803.* vbi ampliat quamuis sit nouitius vnius diei , Barthol. de Vecchis *dict.*
disp.11. dub.10. sub n.1. Item nouitius priuilegio fori 18
gaudet , vt non possit conueniri coram Iudice sæculari, Brunor. à Sole *in locis communib. verb. nouitius,* Galet. *in margarita casuum Conscientia , verb. Nouitius 1.* Mart. *de iurisd. part.4. casu 121. num. 14.* Curi. Philip. *p.3 §.1. n.12.* Sayr. *in floribus decis. lib. 2. tit 2. decis.3.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom 3. q 51. art.11.* Azor. *d. p.1. lib.12. cap.2. quæst.2.* Ceuall. *commun. contra communes, tom.4. quæst.897. n.1016.* Gotier. *de gabell. quæst.95. n.22. cum seqq.* Campan. *in diuers. Iuris Canon. rub.12. c.3. n.27.* Fr. Bart. & Vecchis *d. tract.*
disp.11. dub. 12. Et immunis est à gabellarum solu- 19
tione, vt scribunt Bertachin. *de Gabellis, p.7. in princ. n.56.* Mart. *de iurisdict. p.4. casu 111. n.24.* Flores de Mena *d. q.21. n.198.* & alij citati per Sanch *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.6. cap.10. num.16.* & per me *in collect. ad cap. aduersus 7. num. 11. de immunit. Eccles.*
Et demùm gaudet priuilegiis Religioni concessis, 20
secundùm Henriq. *in sum. lib.7. cap. 21. n.7* Azor. *d. p.1. lib.12. cap.2. quæst.10. ad fin.* Sayr. *de censur. lib.7 cap.13. num.6.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1, lib.4. cap.39. n.17. & tom.1. lib.6. cap.10. in fine ,* Suar. *tom.3. de Relig. lib.5. cap.16. num. 17. in fine,* Fr. Barthol. de Vecchis *d. disput.11. dub.10. à n. 1.* contra Mandos. *de priuileg. ad instar. gloss.7. n.34.* & Fr. Emman. *d. tom. 3,*
q.51. art. vlt. 21

Quoad odia verò nouitius non venit appellatio-
ne Religiosorum , quia neque verè , neque effectu 22
Religiosus dici potest : non enim dicitur quis verè ingressus Religionem ante professionem , Dec. *in cap. in præsentia, num. 20. de probat.* Cened. *practic. & canon. quæst. lib 6. quæst.6. num.17.* Peregrin. *var. lib. 6.*
num. 69. Benedict. Ægid. *in repet. l. 1. C. de sacros.* 23
Eccles. q.4. §.1. num.19. in princip. quia verbum , *Religiosus.* etsi generale sit, includit tamen omnem Professum , vt dicit gloss. *verb. Religiosus , Clem. Religiosus , de procuratorib.* tum quia habitus non facit monachum , sed professio, & vita Regularis, *cap. ex parte. de Regular. cap. quia ingredientibus, de testament.*
cum aliis per me citatis , *Axiom. 109. num. 1.* tum 24
quia non appellatur monachus , nec efficitur de corpore monasterij ante professionem , *cap. porrectum, de Regularib.* Barbat. *in d. cap. in præsentia, n.56.* Socin. iun. *cons 48. num.11. lib 4.* Rimin. iun. *cons. 85. à num.42. lib.1.* Magon. *Florent. decis.141. num. 2.* Fab Torrec. *cons.5. per tot. vol.3.* Surd. *decis. 303. num. 3*
Pascal. *de viribus patriæ potestatis , cap. 3. num. 81* 25
tum denique, quia non efficitur Religiosus , sed ante professionem remanet laicus, *cap. non solum , cap. constitution. in, de Regularib. in 6. cap. Religioso, de sent. excom. eodem lib.* Beto. *in d. cap. in præsentia, num.55.*

Magon.

Magon. *Florent. decis.* 141. *num.* 1. *cum seqq.* Honded. *cons.* 94. *n.* 3. *vol.* 1. Et ideo illi non interdicitur officium Aduocati, aut Procuratoris, sicuti post multos docet Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 2.

26 Vnde nouitium non adstringit præceptis & statutis Religionis, & eius superiorum, tenent Azor. *d. quæst.* 10. Henriq. *d. lib.* 7. *cap.* 22. §. 7. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *quæst.* 21. *art. vlt.* & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *d. lib.* 6. *cap.* 20. *num.* 7. Contra Sarmient. *lib.* 2. *selectar. cap.* 5. *num.* 9. *vers. ex supradi-*
27 *ctis*, & ideò minimè tenetur vt professus persoluere diuinum officium, *cap. fin. vers. deputatus*, 91. *dist.* Barthol à S Fausto *in thesauro Religios. lib.* 6. *q.* 169. nec interesse cum professis in Capitulo, *cap. ex eo,*
28 *de elect. lib.* 6. Coriolan. *de casibus reseruat. p.* 1. *sect.* 3. *art.* 18. *num.* 4. ideo nullam habet vocem nec actiuam nec passiuam, Isid. Moscon. *de maiest. milit. Ec-*
29 *cles. lib.* 1. *p.* 4. *cap.* 1. *pag.* 521. *vers. nec conceditur.* Nec subiicitur casus Religionis reseruatis, secundùm Azor. *d. quæst.* 10. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *quæst.* 21. *art.* 12. Fr. Ludou Miranda *in man. Prælat. tom.* 2. *quæst.* 34. *art.* 16. Barthol. à S Fausto *vbi sup. lib* 5. *quæst.* 205. Coriolan. *d. art.* 68. *per totum*, imò Homobon. *de casibus reseruatis, p* 3. *cap.* 2. *fol. mihi* 44. existimat nouitium reseruatione ab Episcopo facta includi, ab eòque absolui debere.

APPELL. CCXXXIV.

Reliqua.

RELIQVORVM appellatione non solùm propriè venit pars restans, vt *l.* 11, *qui*, §. *hoc interdictum*, ibi *reliquum opus*, *ff. quod vi aut clam. l. si Stichum*, ibi, *reliquus debetur*, *ff. de verb. obligat. l. Æmilius*, ibi, *reliqui pretij partem.* & *ibi, reliquum pretium, ff. de minorib. cum similib.*, sed etiam totum, *l. potest.* 95. *ff de verb. signif.* vbi latè Rebuff. *pag.* 409. *& seq.* limitans tamen in materia odiosa, & quando nihil restaret. Vnde absolutio facta à reliquorum restitutione censetur facta de omnibus, secundùm Alex. *cons.* 47. *Circa, num.* 11. *vers. denique, lib.* 1. quam refert Cardin. Tusch. *practic. conc. tom.* 6. *lit. R, conc.* 255. *num.* 17.

APPELL. CCXXXV.

Res.

1 *Rei appellatione propriè venit omnis res.*
Rei appellatione continetur:
2 *Hereditas,*
3 *Facta,*
4 *Pecunia,*
5 *Serui,*
6 *Farina, vinum, &*
7 *Fructus,*
8 *Rei appellatione continetur pars.*
9 *Iura & actiones veniunt rerum appellatione.*
10 *Rerum monasterij appellatione comprehenduntur etiam homines, & personæ monasterij.*

1 REI appellatione propriè venit omnis res, *l. si quis cum totum, in princ. ff. de except. rei iudic. l. si defensor*, §. *qui interrogatus*, *ff. de interrog. action. l. de pupillo*, §. *qui nunciat*, *ff. de noui oper. nunciat.* Ruin. *cons.* 80. *Proclara*, *num.* 4. *lib.* 2. Guillelm. Redoan. *tract. de rebus Ecclesiæ non alienan. in rub. qui veniant appellatione rei*, Mozz. *de contractib. tract. de empt. tit. quæ veniant appellatione rei*, §. *Deuentio*, Surd. *dec.* 265. *num.* 3. *& cons.* 471. *num.* 12. Cæsar. Barz. *Bononien. decis.* 5. *num.* 36. Cardin. Tusch *practic. conc. tom.* 8. *lit. V, conc.* 104 *num.* 1. Siue sit fundus, siue domus, siue possessio de tota intelligitur, Alex. *cons.* 295. *Perspectis, in princ. lib.* 6. Card. Tusch *dict. lit.*, *conc.* 104. *n.* 6.

Hæreditas igitur venit rei appellatione, *l. nam quod*, §. *fin. cum l. seq. ff. ad Trebell.* 2 *licet.* vbi Ias. *num.* 23. *C. de pactis*, Rebuff. *ad l. rei appellatio* 5. *ff. de verb. sign. vers. secundo, in fine, pag.* 42.

Facta quoque continentur, gloss. *verb. rei, in* §. 1. 3 *Instit. de eo.* Rebuff. *vbi supra*, *vers. quarto latior,* & Thesaurus intelligitur. *l. peregrè*, & *ibi* gloss *ff. de acquir. possess. citato loco in vers. thesaurus*, *pag.* 42. *in fine.*

Pecunia etiam includitur rei appellatione, Alex 4 *d. cons.* 185. *n.* 26. *lib.* 2. Card. Tusch. *dict. lit. V, conc.* 104. *num.* 5.

Serui quoque comprehenduntur, *l. omnia*. §. *cum* 5 *ita.* vbi Bald. *ff. de legat.* 2. Tiraq. *in l. si vnquam*, *verb. donatione largitus*, *num.* 321. *& seq. C. de reuocan. donat.* Rebuff *vbi suprà vers. quinto*, *pag.* 43. *in princip.* vbi quòd etiam homines liberi veniunt, Surd. *cons.* 470. *n.* 5.

Farina, vinum, & similia veniunt, secundùm 6 Menoch. *cons.* 1061. *n.* 37.

Fructus etiam continentur, *d. l. rei appellatione*, 7 *l. rem*, *ff. de acquirendo rerum domin.* Mari. Antonin. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 48. *n.* 9.

REI appellatione continetur pars, siue agatur 8 affirmatiuè, siue negatiuè, ita Bart per text. *ibi in l. ait Prætor, vers. eius, num.* 2. *ff. de minorib.* Rebuff. *ad l. appellatione rei* 72. *prope fin. vers. vltimo fallit*, *ff. de verb. signif. pag.* 351. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 791. *n.* 7. *&* 8 Secus verò in odiosis, Magon. *Florent. decis.* 19. *n.* 4.

RERVM appellatione veniunt iura & actio- 9 nes, *l. rei appellatione* 23. *l. bonorum* 49. *ff. de verb. signif.* Beroi. *cons.* 161. *n.* 20. *vol.* 3. Alex. *cons.* 185. *Viso. n.* 27. *vers. & licet*, *lib.* 2. Rebuff. *ad l. rei appellatio, verb. latior, vers. tertiò pag.* 41. Surd. *cons.* 470. *num.* 4. Pinel. *in rub. C. de bonis mater. p.* 1. *n.* 5. Card. Tusch. *d. tom.* 8. *lit V, conc.* 104. *num.* 3. Mari. Antonin. *var. res. lib.* 2 *res* 57. *num.* 69. Hieron. Fernandez de Ottero *Roman. lucubrat. disp.* 1. *num.* 27. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. res, n.* 1. Marian. *de censib. c.* 8. *num.* 208. Milan. *decis.* 9. *n.* 27. *& decis.* 10. *num.* 6. *lib.* 2. Molfes. *ad consuet. Napol. p.* 2. *de bonis*, *q.* 11. *num.* 3 Giurba *decis.* 17. *num.* 7. Etiam mobilia quàm immobilia continentur, Menoch. *cons.* 758. *n.* 14.

RERVM monasterij appellatione comprehen- 10 duntur etiam homines, & personæ monasterij, *l.* 1. §. *quædam*, *ff. de rerum diuis.* Calderin *cons.* 554. aliàs 9. *de verbor. significat.* Cardin. Tusch. *d. lit. V, conc.* 104. *num.* 7.

APPELL. CCXXXVI.

Residuum.

RESIDVI appellatione venit totum quod superest, *l. cæterorum*, & ibi Alciat. *ff. de verb. signif. l. quamquam, C. de testam. mil.* Alex. *cons.* 26. *n.* 2. *lib.* 4.

*lib.*4.Bero.*conf.*119.*num.*13.*lib.* 2. Zabarel.*conf.*68. *in princ.* Bertrand. *conf.*298.*n.*3. *vol.* 2. Castren.*conf.*71. *num.* 2. *lib.* 1. Cels. Vgo.*conf.* 1. *num.*51. idem Alea. *conf.* 159. *num.*7. *lib.* 2. vbi quòd potest importare totum, quando non potest applicari parti, Roman. *sing.*15. Peregrin. *de fideicom. art.*9. *num.* 6. Cardin. Tusch. *practic. conc. tom.* 6. *lit. R*, *conc.* 225. *num.* 9. *cum seqq.* Afflict. *decis.*285. *num.*1. Fusar. *de substitut. quest.* 652. *num.* 9. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.*1.*cap.* 3. *num.*2. & 4. & *tom.*4. *cap.* 716. *num.* 22. & 23. Vide quæ dixi *in tract. de dictionib. vsufrequent. dict.* 348. *Residui* enim verbum in solutione seu quietantia petitum importat integram solutionem debiti, Rota *decis.*15.*num.*2.& *decis* 624.*num.*1. *part.*1. *In posthum. Farin.* & totum significat, eadem Rota *decis.*66.*num.*1.*in fine*,*d.p.*1.Duran. *Rota decis.*11. *num.* 1.

ferendi essent agnati cognatis. Statutum verò 3
Vigleuani quod nullus possit esse de consilio nisi sit natus de sanguine Vigleuani, & habitauerit per decem annos, admittit tam natum ex patre, quàm ex sola matre de Vigleuano, quia dicitur de sanguine loci, siue ex patre, siue ex matre oriunda de Vigleuano: ita Signorol *conf.*169.*Cùm in terra*, quàm refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 8. *lit.V*, *conc.*106.*num.vnic.*

Sangvinis appellatione veniunt fœminæ 4
sicut veniunt appellatione consanguineorum, vt dixi sub appellatione consanguinei.

Appell. CCXXXVII.

Resignatio.

Resignationis appellatione permutatio includitur, vt per Aloys.Ricc. *in praxi aurea*, *res.*118. *num.* 1. Flamin. *de resignat.benefic.lib.*12. *q.*5.*num.*19 Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloss.* 14. *num.*42. nam omnis dispositio loquens de resignatione, includit in se regulariter resignantem ex causa permutationis, ex eo quòd permutatio est vera resignatio, Rot. *decis.*16.*num.*3.*cum seq.de rerum permut. in antiq.*Gom.*in reg.de publicand. gloss.*3. *num.* 2. vbi tenet quòd regula de publicandis locum habet in resignatione ex causa permutationis, habet enim permutatio in ventre resignationem in fauorem permutantium, ita vt permutatio nihil aliud sit nisi quædam reciproca resignatio, quæ ad inuicem inter permutantes fit, *cap. vnic. de rerum permut. lib.* 6. *Clem.*1.*eodem tit.*Cassad. *decis.*1. *num.* 2. *de rerum permut.*Flamin.*d.tract.lib.*12.*p.*5.*num.*19. *cum seqq.* & *de confident.q.*25.*n.*8.

Appell. CCXXXVIII.

Sanguis.

1 *Descendentes veniunt vbi vocati sunt illi de sanguine.*
2 *Agnati, non autem cognati secundùm communem vsum loquendi, dicuntur esse de sanguine.*
3 *Natus de sanguine alicuius loci, dicitur tam natus ex patre, quàm ex sola matre de tali loco.*
4 *Fœmina veniunt sanguinis appellatione.*

Sangvinis appellatione, vbi vocati sunt
1 illi de sanguine, veniunt descendentes, vt scribit Fusar. *de substitut.q.*331.*num.*1. referens se ad dicta in suo *conf.*49. Præterea de sanguine dicuntur esse
2 illi, qui sunt de genere, & sic soli agnati, non autem cognati secundùm communem vsum loquendi, Aleiat.*in l.pronunciatio,in verb. agnatus,ad fin.ff. de verbor.signif.* Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. fol.*289.*num.* 21.*in fine*, Fusar. *dict. quæst.*331. *num.* 2. vbi *num.* 3. post Peregrin. *de fideicommiss. artic.* 22. *num.* 25. *in fine*, subdit quòd si essemus in casibus, quod ex coniecturis etiam venirent cognati præ-

---

Appell. CCXXXIX.

Semen.

1 *Descendentes in infinitum veniunt appellatione seminis.*
2 *Naturales veniunt appellatione seminis quando dispositio in legitimis, & naturalibus non potest verificari.*
3 *Transuersales veniunt appellatione seminis quando dispositio testatoris non poterat verificari in descendentibus.*

Sangvinis appellatione veniunt descen- 1
dentes in infinitum, *l.* 1. *C. de condition. insertis*, Cephal. *conf*664. *num.* 25. Fusat. *de substit. q.* 332. *num.* 1.

Seminis appellatione veniunt naturales 2
quando dispositio in legitimis & naturalibus non potest verificari, Surd.*conf.*276.*n.*6. vbi *num.*16. *cum seqq.* declarat non procedere quando ex coniecturis constaret de contraria voluntate testatoris, prout eum refert Fusar.*d.q.*331.*n.*2.

Seminis appellatione transuersales veniunt, 3
quando dispositio non poterat verificari in descendentibus, vt scribit Surd.*d.conf.*279.*n.*12.*vers.secundò respondeo*, quem citat Fusar.*d.q.*532.*n.*3.

Appell. CCXL.

Securitas.

Secvritatis appellatione quæ veniant, latè tradunt Ias. *in l.* 1. *ff. qui satisdare cog.* Bald. *conf.*462. *Super eo quod quæritur*, *per tot.lib.*3. Franc. Becc. *conf.*1. *num.*3. *in fine*, & *num.*4.16.& 26. Surd. *decis.*329.*n.*10 Stephan.Gratian.*discept.forens.tom.* 2. *cap.*54.*n.*12.Card.Tusch.*pract.conc.tom.*7. *lit.S*, *conc.* 95.*per tot.*vbi regulam firmat cum declarationibus, & restrictionibus.

Appell. CCXLI.

Satisfactio.

1 *Solutio venit satisfactionis appellatione.*
2 *Satisfactio importat vicem solutionis.*
3 *Creditori dicitur satisfactum quomodocunque debitum exigatur.*
4 *Satisfactionis verbum significat aliquando satisfactorium in pecunia ratione adiuncti.*

5 *Cautio idonea de soluendo venit etiam appellatione satisfactionis.*

1 SATISFACTIONIS appellatione venit solutio, sicuti docent Angel. Aret. *cons.* 122. *num.* 5, quem refert Cardin. Tusch. *practic. conc.*
2 *tom.7.lit.S,conc.*45. *num.*4. Satisfactio enim importat vicem solutionis, *l.item liberatur*,§.1.& *ibi* Bart. *ff.quibus modis pignus, vel hypoth.* Angel. Aret. *d. cons.*122.*num.*2.Rebuff. *ad l. satisdationis appellatione* 61.*vers.satisfacere,ff.de verbor.significat.pag.mihi* 312.
3 *in fine*, quia quomodocunque debitum exigatur, dicitur creditori satisfactum, secundùm Surd. *cons.*166.*n.*26.

4 Aliquando importat satisfactionem in pecunia ratione adiuncti, veluti si dicatur quod est satisfactus de paghis decursis, vt per Angel. Aret. *d.cons.*122. *num.*4.*&* 5. quem refert Cardin. Tusch. *d. conc.* 45. *num.* 3.

5 SATISFACTIONIS appellatione venit etiam cautio idonea de soluendo, *l.*4.§.*condemnatum,ff.de re iudic.* licèt enim satisfactio propriè importet solutionem quocumque modo per quam sequitur liberatio, vt suprà dixi; quandoque tamen idoneam cautionem, videlicet fideiussoriam, denotat, vt ex Ias. *in l.*1.*in princ. ff. qui satisdare cog.* colligit Cardin. Tusch.*d.lit.S,conc.*40.*n.*2.

APPELL. CCXLII.

Sententia.

1 *Sententia appellatione in dubio venit diffinitiua.*
2 *Sententia appellatione non continetur interlocutoria, & referuntur fundamenta pro hac parte num.* 3.
4 *Contrarium verius, vt numeris seqq.*
5 *Declaratur* Clem.1.de sequest.possess.
6 *Sententia appellatione venit tam interlocutoria vim diffinitiua habens, quam illa, qua simpliciter, & merè talis dicitur.*
7 *Pracipuè quando eadem, vel maior ratio sit in interlocutoria, qua est in diffinitiua, vel quando materia est indifferens.*
8 *Arbitri alij iuris, alij compromissarij sunt, & qui tales dicantur ostenditur.*
9 *Arbitri iuris propriè, & verè iudices sunt, non ita compromissarij.*
10 *Arbitri iuris veram preferunt sententiam; qua sententia appellatione continetur.*
11 *Arbitri compromissarij sententiam non proferunt, sed quoddam arbitramentum, quod sententia appellatione non venit.*
12 *Declaratur* text. in l.quid ergo 13.§.cùm autem, ff.de his qui notantur infam.

1 SENTENTIÆ appellatione in dubio venit diffinitiua, sicuti docent Felin. *in rubr. de sentent. & re iudic.* Socin.*cons.*39. *Capio*, *col.*2.*vers.praterea*, *vol.*4. Alexand. *cons.*50. *Visis actis*, *n.*1 *lib.*2. vbi extendit maximè in statuto contra ius commune, Cou.*pract.* *c.*25.*n.*3.*vers.quinto*, Mich.Grass. *tom.*2. *communium opin.lib.*7.*tit.*8. *n.*31.*pag.*144. Pute.*decis.*266. *num.*3. *lib.*2. *in correctis*, Card. Tusch. *practic.conclus. tom.*7. *lit.S*, *concl.*106.*n.*10. *& concl.* 180. *n.*4.*&* 5. Sigism. Scacc.*de appellation.q.*17.*lib.*8 *n.*7.*&* 10.

SENTENTIÆ appellatione non contineri 2 interlocutoriam, quasi non sit propriè sententia, videtur sentire gloss. *verb. definitiua*, *in princip. in Clem.*1. *de sequest. possess.* idem in effectu dicit gloss. *verb.sententia*, *in l.* 1. §. *biduum*, *ff. quando appell.* gloss. *verb.sententia*, per text. *ibi*, *in cap. cùm olim*, *de testib.* obseruant plures, vt per Ias. *in rub. ff. de re iudic.* vbi Ripa *numer.* 2. Felin. *num.* 7. *in rub. de sentent.& re indic.* Hippol.*in* §.*fin.num.*31 *Inst. quibus alienare licet*, refert alios Menoch. *remed.*8. *recuper. num.*84.

Pro qua sententia facit primò text. *in d. Clem.*1. 3 vbi agens de sententia post cuius prolationem dicit sequestrationem esse faciendam, expressit solam diffinitiuam, quasi sentiens illam solam sententiam appellari, & propriè talem censeri. Secundò facit text. *in l. si post sententiam* 9. *in fine*, ibi, *neque causam vllam.*&c.*C. de sent.& interlocut.* Tertiò facit *l. quod iussit* 14.ibi, *secus in sententiis*, *ff. de re iudic.* vbi Iurecons. in principio agens de interlocutoria, posteà in verbo *secus*, quo vtitur, diuersitatem constituit in sententiis, sic planè significans appellatione sententiæ interlocutoriam non contineri. Quartò facit rubrica *C. de sent. & interlocut.* vbi particula, *&*, solet diuersa ex natura sua colligare, iuxta doctrinam gloss.receptæ *in rub.ff.de iuris & facti ignor.* cum aliis per me adductis *sup. dict.*110. ac proinde cùm in illa rubr.interlocutoria, & sententia diuersitatem habeant, vtique videtur dicendum sententiam, & interlocutoriam non esse idem, neque vnius appellatione alteram contineri. Quintò & vltimò facit, quia de substantia sententiæ est ita determinare controuersias litigantium, vt eisdem per illam finis imponatur, saltem quoad iudicem, arg. text. *in l.*1. *ff.de re indic.* ibi, *finem accipit*, *& cap.* 2. *eod. tit.* ibi, *iurgantium controuersias terminare*, qui quidem finis per interlocutoriam non imponitur, adhuc enim apud eosdem litigantes contentio datur, & ipse iudex prædictam interlocutoriam reuocare potest, vt probat text.*in d. l. quod iussit*, *& in cap. cum cessante*, *de appellat.*

Contrariam tamen sententiam tenuit gloss. *verb.* 4 *sententias*, *in Clem.*1.*de re indic.& verb. non iuris*, *in l.*1. *ff.quod quisque iuris*, *& verb.sententia*, *in* §.*penult. Instit.quibus alienare*, *& in l. meminerint*, *C. vnde vi*, Abb. *in cap. causam matrimonij*, *num.*6. *de offic. leg.* Ias. *in d. rubr. ff.de re indic. num.*14. Felin. *in d.rubr. num.*7. Syluest *in summ.verb.sententia,num.* 3. Ludou. Gom.*in cap.* 2.§.*statuto*,*à n.* 11.*de constit.lib.*6. Valasc. *cons.*47. *à num.*1. Cabed. *Lusit.decis.*16. *num.* 8.*p.*1. & est communis.

Ad cuius probationem vltra text.*in d.Clem.*1.*vers.* 5 *similiter*, *de re indic.* facit primò, & retorquetur *d.Clem.*1.*de sequest.poss.* vbi agitur de sententia prolata super possessione, patet ibi, *contra possessorem*, & ibi, *possessorio promulgata*,&c. quam quidem sententiam constat propriè esse interlocutoriam, quamuis in illo text. diffinitiua appelletur, propterea quòd habet vim diffinitiuæ, vt latiùs ostendam in collectan. eandem *Clem. sub gloss. verb. possessorio.* Secundò facit, quia sententia propriè talis dicitur, quæ continet iudicis pronunciationem determinantem controuersias litigantium, qualem pronunciationem, dicitur, habet interlocutoria, licèt enim per illam Iudex non tollat, neque determinet controuersiam in causa principali, nihilominus tamen aliquam determinat super aliquo articulo eiusdem causæ principalis. Tertiò facit, quia sententia, quæ propriè talis est, diuiditur in diffinitiuam, & inter-

locutoriam, tanquam genus in proprias suas species, cuius diuisionis meminit gloss. in cap. definitiua, in cap. ei, qui, §. diffinitiua 2. q 6. gloss. vlt. in l. qui restituere, ff. de rei vind. & verb. diffinitiua, in d. Clem. vnic. de sequestr. possess. cum aliis adductis per Marant. de ordine iudic. 6. p. cap. de sententia, à num. 23. vnde necessariò dicendum est, quòd sicut diffinitiua, ita etiam interlocutoria verè & propriè est sententia, siquidem species sub aliquo genere existentes sicut sob illo continentur, ita verè, & propriè de illo prædicantur, arg. text. in l. si quid 45. §. inter, ff. de legat. 3.

6 Qua quidem opinione retenta eam absque dubio intelligendam esse existimo, tam in interlocutoria vim diffinitiuæ sententiæ habente, quàm in illa, quæ simpliciter & merè talis dicitur, patet si expendatur in quacumque dispositione, etiam odiosa, verb. proprietatem, considerari iuxta reg. text. in l. cùm lege 26. ff. de testam. & in l. 1. quod autem, ff. de alea lusu, ac proinde cum vtraque interlocutoria in sua substantia sententia propriè sit, ex adultis per Lancelot. lib. 3. Instit. iuris Canon. tit. de sent. §. in princ. vtique dicendum est appellatione sententiæ vtramque interlocutoriam comprehendi, & contineri in dubio, nisi defectus intentionis in disponente colligatur; illo enim interueniente cessat consideratio proprietatis, ne aliàs vltra intentionem disponentis actus, seu dispositio operatur, contra reg. text. in l. non omnis 19. ff. si certum pet. Colligitur autem defectus intentionis ex verbis, quæ præcedunt, aut subsequuntur, ex materia subiecta, aut alia coniectura sufficienti, propter quam aliquando sola diffinitiua intelligatur; provt in d. l. quod iussit; aliquando verò etiam interlocutoria comprehenditur, & sic cessant plura fundamenta quæ pro prima retulimus opinione.

7 Ex quibus colligitur sine dubio appellatione sententiæ venire tam diffinitiuam, quàm interlocutoriam quamcunque, vbi eadem, vel maior ratio est in interlocutoria, quæ est in diffinitiua, vel quando materia est indifferens, quæ ita conuenit interlocutoriæ, sicut diffinitiuæ, provt optimè docent Alexand. cons. 50. Visis actis, num. 11. & seq. vers. item respondeo, lib. 2. & cons. 171. Visis, num. 6. vers. quinimo, lib. 7. vbi extendit etiam in materia stricta, Pute. decis. 266. num. 5. lib. 1. in correctis, vbi ampliat etiam in materia exorbitanti fauorabili, Card. Tusch. d. lit. S, conc. 106. n. 7. & conc. 180. n. 6.

8 SENTENTIÆ appellatione an veniat laudum arbitri, solet in præsenti materia ab aliquibus in dubium reuocari, pro cuius resolutione sciendum est quòd arbitri in duplici sunt differentia, alij enim tales sunt qui data necessitate, & auctoritate iuris à partibus eliguntur, & dicuntur arbitri iuris, quasi à iure constituti, & ordinati. Alij verò sunt in quos non interueniente prædicta necessitate, seu forma iuris, sed sponte, & liberi compromittunt, & arbitri compromissarij appellantur, de prioribus agunt multa iura; provt est text. in l. apertissimi, C. de indic. & in cap. suspicionis, de offic. delegati, & in c. cum specials, in princ. de app. & in cap. ab arbitris, de offic. deleg. lib. 6. de posterioribus, tractat l. 1. & per totum,
9 ff. de arbitr. & in c. 1. cum multis ibidem, eodem, tit. Inter hos autem illa datur differentia quòd priores propriè & verè iudices sunt, & vti tales iuris ordinem seruare tenentur. Probatur ratione, etenim cùm iudex dictus, quasi ius dicens, vt probat text. in cap. forus, de verb. signif. verè & propriè sit ille, qui tanquam Reip. minister, & tanquam fungens publica potestate ad ius dicendum habet iurisdictionem, qua nemo ius dicere censetur, probat text. in l. 1. ff. si quis ius dicenti, & in l. 1. ff. de iurisd. omn. iud. & arbitri iuris ac eodem iure duputati ministri, & fulgentes prædicta potestate, iurisdictionem si non ordinariam saltem delegatam censeantur, habere, iuxta text. in l. & quia 6. ibi, nec ipse lex d. fert, ff. de iurisd. omn. indic. rectè fit tales arbitros verè & propriè iudices esse, vt probat text. in d. l. apertissimi. Contrarium verò dicendum est in posterioribus, cùm enim iudices non possint esse illi, qui ex priuatorum conuentione celebrata eorundem ministri existentes aliquam non habent iurisdictionem, iuxta text. vbi gloss. 1. in l. notionem 99. ff. de verbor. signific. & in l. ait prætor 5. in princ. ibi, notionis nomine, iuncta gloss. ibi, verb. & habent, ff. de re iud. & arbitri, siue ad aliquod dubium iuris decidendum, siue ad aliquod factum æstimandum, ex mera tamen conuentione partium constituti, iuxta text. in l. 1. de sent. & re iudic. & in cap. 1. de arbitr. earundem partium ministri existant, nullámque ex eo habeant iurisdictionem, iuxta reg. text. in l. priuatorum, C. de iurisd. omn. indic. rectè fit vt omnes non dicantur esse iudices, iuxta text. in l. 1. ff de iurisd. omn. iud. iuncta decis. text. in l. 3. ff. si quis ius dicenti, idque manifestè probare videtur Iurecons. in l. à Diuo Pio 15. in princ. ff. de re iudic. dum inter hos arbitros & iudices distinctionem facit.

Qua præhabita distinctione supradictum dubium resoluendum venit vt scilicet arbitri iuris, 10
qui verè iudices sunt, veram proferant sententiam, quæ sententiæ appellatione contineatur, vt euincunt iura suprà citata dum de illis actum fuit, & in specie comprobant Rip. in l. 1. num. 3. & in l. furioso, num. 7. ff. de re indic. Ioan. de Anan cons. 50. num. 7. vers. circa verò secundum, Cardin Tusch. d. lit. S,
conc. 106. num. 5. Alij verò arbitri, qui compro- 11
missarij appellantur, & iudices non sunt, vt suprà probauimus, sententiam non proferunt, sed quoddam arbitramentum, quod sententiæ appellatione non continetur, cum potius accommodetur ad transactionem, vel contractum, quàm ad iudicialia, ita Abb. in cap. 1. num. 2. & in cap. cùm dilectus, n. 3. de arbitr. Innoc. in cap. Quintauallis, de iureiur. Felm. in rub. de sent. & re iud. num. 7. Ias. in l. 1. num. 4 ff. de re indic. Rip. in rub. numer. 30. ff. illo tit. & resp. 44. num. 1. Ioan. de Anan. cons. 16. in princ. & d. cons. 50. num. 7. vers. circa verò, Card. Tusch. d. lit. S, conc. 106. num. 12.

Non obstat text. in l. quid ergo 13. § cùm autem. 12
vers. ex compromisso, ibi, quia non per omnia sententia est, ff. de his, qui notantur infam. ex quo colligunt gloss. verb. sententia, Bart. num. 1. & alij ibi, sententiam arbitri non esse propriè sententiam, quia respondetur procedere in arbitris compromissariis, non verò in arbitris iuris, cùm enim lex illa dicat, arbitrorum pronunciationem non esse propriè sententiam, necessariò de arbitris compromissariis intelligenda est, non verò de arbitris iuris, qui quidem à lege delegati iudices sunt, & ab eadem lege iurisdictionem habent, vt probat text. in d. l. apertissimi, ibi, quasi arbitri fuerint ab Imperiali culmine delegati. Nec refragantur illa de priuatorum consensu, quo arbitri iuris similiter eligantur, sicut compromissarij, satisfacit enim si aduertas arbitros iuris quantumcunque à partibus eligantur, non ab eisdem, sed potius à lege, cuius præcepto eliguntur, suam iudicandi potestatem suscipere, quæ potestas iudicandi à lege data, veluti à publica

potestate

potestate procedens iurisdictionem importat, per quam arbitri iuris, & iudices, ac publici ministri constituuntur.

Appell. CCXLIII.

Serui, Seruientes, Seruitores.

1 *Seruorum appellatione continentur ne dum proprij, sed etiam y quos bona fide possidemus, & etiam communes.*

2 *Seruorum meorum appellatione in legatis continentur tantùm, qui fuerunt tempore testamenti, nisi aliud comprehensum esset.*

3 *Seruorum suorum appellatione in legatis testatoris non continentur quos pignori acceperat.*

4 *Seruientium appellatione veniunt verè, & actualiter seruientes continuò.*

5 *Seruitorum appellatione veniunt etiam illi qui præsunt viridariis, & ea colunt.*

6 *Seruitorum appellatione venit etiam seruitor nobilis.*

1 Servorum appellatione continentur nedum proprij, sed & hi, quos bona fide possidemus, & etiam communes, *l.1 §.potestatis, ff. de pecul.* & in quibus vsusfructus fuit alienus, *l. si quis seruos, ff. de legat.3.*

2 Servorum meorum appellatione in legatis continentur tantùm qui fuerunt tempore testamenti, nisi aliud comprehensum esset, *l. si ita, ff. de auro & arg.leg.* Ranchin. *conc.56.p.2.* vbi dicit probationem pertinere ad legatarium quod essent tempore testamenti.

3 Servorum suorum appellatione in legatis testatoris non continentur, quos pignori acceperat, id est, in credito habebat testator, *l.seruos, §.eos, ff. de legat.3.l.legata, §.fin. ff. de suppellect.legata*, vbi supellectili sua omni legata argentum pignori acceptum non continetur; item nec continentur serui, quos testator habet venales, nisi euidens voluntas testatoris fit de his sensisse, *d.l. seruos, in fin. ff. de legat.3.* Paul. de Castro *in l.1.n.2.C.de verb.signif.*

4 Servientium appellatione veniunt verè & actualiter seruientes contiuò, non ex arbitrio, quia isti non sunt simpliciter seruientes, Ægid. Bellam. *cons.6.n.10.& seq.* quem refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.8.lit.F, conclus.91.n.3.*

5 Servitorum appellatione veniunt etiam illi, qui præsunt viridariis, & ea colunt, qui serui viridarij vulgò dicuntur, Rebuff. *in l.impensa 79.§. voluptariæ, col.2.in princip.vers. vnde viridarios, ff. de verb. signif.* Stephan. Gratian. *discept.forens.tom.3.cap.533. n.28.* per text. *in l.instrumenta, ff. de fundo instr.*

6 Servitorum appellatione venit etiam seruitor nobilis ex generali consuetudine Magnatum, qui tales solent penes se habere, Seraph. *decis.1409.n.1.*

Appell. CCXLIV.

Soboles.

1 *Filij, nepotes, & pronepotes, ac descendentes omnes continentur appellatione sobolis.*

Aug. Barbosæ Appell. Iur.

2 *Fœminæ & descendentes ab eis veniunt appellatione sobolis.*

3 *Sobolis appellatione naturales quoque continentur.*

Sobolis appellatione continetur non solùm filij, sed & nepotes, & pronepotes, & descendentes omnes, vt *in auth. quibus modis naturales efficiantur sui, §. si quis autem defunctus*, Alexand. *in l.etiam filios, n.3. soluto matr.* Brun. *in tract. cession. bonor. q.16. quarta princ. num.6.* Gironda *de priuilegiorum, seu exempt. explicatione, num.1241.* latè Rustic. *in l.cùm auus, lib.2.cap.6.n.14. ff. de condit. & demonstr.* Fusar. *de subst. q.334.n.1.* 1

2 Sobolis appellatione fœminæ & descendentes ab eis veniunt, *l.1. ff. soluto matrim.* ibi, *propter sobolem procreandam*, *l.3. C. de natur. liber. l. cùm satis, in princ. & §. fin. C. de agric. & censib. lib.11.* Laurent. de Pallat. *super stat. quod stantibus masculis, n.191. vers. nunc autem quæro*, Rustic. *d.lib.2.c.6.n.15.* Fusar. *d.q.324.n.2.*

3 Sobolis appellatione, licèt propriè veniant solùm nati ex iustis nuptiis, vt tangit Rustic. *eodem loco*, tamen & naturales comprehenduntur, vt deduci videtur ex text. *in l.1. C. de infantib. exposit.* dum ibi dicit, sobolem alendam, non exponendam, intelligit ibidem gloss. non solùm legitimam & naturalem, sed naturalem tantùm, per text. *in auth. licet, C. de natur. liber.*

Appell. CCXLV.

Solutio.

1 Solutionis appellatione venit satisfactio quocumque modo facta, per quam tollitur primæua obligatio, *l. prout quisque, & l. solutionis, ff. de solutionib. l. si rem, §. omnes, ff. de pignor. act.* Alexand. *cons.115. num.1. lib.7.* Abb. *cons.24. num.2. vers. præsupposito, lib.2.* Surd. *cons.22.* Card. Tusch, *practic. conc. tom.7. lit. S, conc. 341. num. 1,* vbi *num.5.* post Alexand. *cons.95. in fine, num.8. lib.3.* limitat quando adiicitur, pecuniæ, quia tunc restringitur ad solutionem in pecunia, Coccin. *dec.84. num.5.*

2 Solutionis appellatione non venit fideiussio, secundùm Socin. sen. *cons. 90. num. 12. lib.4.* Tiraquell. *de retractu lig. §. 3. gloss.3. num.14. cum seqq.*

Appell. CCXLVI.

Sponsa.

Sponsæ appellatione quoties de ea in aliqua lege, aut alia quavis parte fit mentio, venit sola de futuro, nisi aliud suadeat communis ac frequens loquendi vsus, eiúsve intentio, qui legem condidit, aut contractum, vel testamentum fecit, ita docent Paris. *cons.61. col.3. vol.4.* Butr. *in rub. de sponsalib. num.4.* & *ibi* Præpos. *num.6.* Gouarr. *de sponsalib. p.1. cap.1. num.16. in fine*, Perez *l.1. vers. item apud, & vers. quaro vtrum, tit.1. lib.5. Ord. pag.4.* Sanch. *de matrim. lib.1. disp.1. num.2.* Seraphin. *decis.519. num.1.*

Vnde vbi de ſponſa in dubio fit mentio, cenſeri ſponſalia, matrimonium verò vbi de vxore loquitur, aſſerit Franc. Aretin. *conſ. 13. Viſo diligenter, n. 5.* quem refert Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 7 lit. S, concl. 399. n. 2.*

Appell. CCXLVII.

Spolia.

Spoliorum appellatione continentur:

1 *Bona Eccleſiaſticarum perſonarum ſiue licentia Sedis Apoſtolica de eis diſponentium,*
2 *Acquiſita ob illicitam negotiationem,*
3 *Illegitimis relicta,*
4 *Vacantia,*
5 *Fructus ante litterarum Apoſtol. expeditionem, aut alias malè percepti,*
6 *Bona Regularium extra clauſtrum decedentium,*
7 *Clericorum bona extra reſidentiam morientium,*
8 *Fructus beneficiorum Italia Sedi Apoſtolica reſeruatorum, vel affectorum dum vacant.*

Spoliorum appellatione non continentur:

9 *Ornamenta, & paramenta Eccleſiarum,*
10 *Supellectilia domeſtica,*
11 *Bona clericorum, qui beneficia, aut penſiones non excedentes ſummam ducatorum 30. habuerunt.*

1 SPOLIORVM ad R. Cameram Apoſtolicam ſpectantium nomine continentur bona Eccleſiaſticarum perſonarum, ſiue licentia Sedis Apoſtolicæ de eis diſponentium, iuxta *Conſtit. 29. & 46. Pauli III. in Bullario nouo Laërtij Cherubini, tom. 1. pag. 558. & 686. ac Pij IV. conſtit. 8. in eod. Bullario nouo, tom. 2. pag. 8.*

2 Acquiſita ob illicitam negotiationem veniunt ſpoliorum appellatione, iuxta *Conſtit. 19. Pij IV. in eod. Bullario nouo, tom. 2. pag. 29.*

Illegitimis relicta, & vacantia bona, nec non
3 fructus ante litterarum Apoſtolicarum expeditio-
4 nem, aut aliàs malè percepti, vt *in Conſtit. Sixti V.*
5 incip. *In conferendis 100. in ordine in eodem Bullario nouo, tom. 2. pag. 1670. & in alia conſtit. 14. Pauli V.* incip. *Eminenti, in eodem Bullario nouo, tom. 3. pag. 199.*

6 Regularium bona extra clauſtra decedentium, veniunt quoque ſpoliorum appellatione, iuxta *Conſtit. 43. Gregorij XIII. in Bullario nouo, tom. 2. pag. 411.*

7 Clericorum bona extra reſidentiam morientium, ſpoliorum nomine veniunt iuxta *conſtitutionem 91. Pij IV. in eodem Bullario nouo, tom. 2. pag. 132.*

8 Fructus beneficiorum Italiæ Sedi Apoſtolicæ reſeruatorum, vel affectorum dum vacant, ſpoliorum appellatione continentur, iuxta *Conſtitutionem 32. Pij IV. in eodem Bullario nouo, tom. 2. pag. 46.*

9 SPOLIORVM nomine ad R. Cameram Apoſt. ſpectantium non veniunt ornamenta & paramenta Eccleſiarum, nec ſupellectilia domeſtica, nec bona clericorum, qui beneficia aut penſiones non excedentes ſummam ducatorum triginta habuerunt, ex *Conſtit. Pij V. incip. Romani Pont. prouidentia, ſub Dat. Romæ Kalendis Septembris 1567. in eodem Bullario nouo, tom. 2. pag. 238.*

Appell. CCXLVIII.

Spurius.

1 *Spurij appellatione lato ſumpto vocabulo venit ille, qui patrem certum non habet, strictè verò qui natus eſt ex iis parentibus, inter quos contrahere lex vetat.*
2 *Spurij in duplici ſunt differentia.*
3 *Filij nati ex vxorato, & ſoluta ex damnato coitu procreati non ſunt.*
4 *Filij nati ex conſanginea vxorata, moniali, & clerico, dicuntur ex punibili & damnato coitu procreati.*
5 *Declaratur* text. in cap. quia circa, de bigamis.
6 *Filij ſimpliciter ſpurij matri non illuſtri ſunt ſucceſſibiles, & è contra non ita ſi ex damnato coitu ſint procreati.*
7 *Naturalis vt quis dicatur, ſufficit quòd inter parentes potuerit eſſe matrimonium tempore natiuitatis, licèt non ita tempore conceptionis.*
8 *Spurij appellatione in materia fauorabili venit ſpurius, etiamſi ſit inceſtuoſus, ſecus in odioſa.*
9 *Spuriorum appellatione lato ſumpto vocabulo, veniunt omnes nati extra matrimonium.*

SPVRII appellatione lato ſumpto vocabulo 1
venit ille, qui patrem certum non habet, *l. vulgo concepti, ff. de ſtatu homin.* Alexand. *conſ. 174. n. 5. lib. 5.* vbi quòd non coitus accuſabilis, ſed tamen non dicitur naturalis, ſed ſpurius, refert Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. 7. lit. S, concl. 409. num. 25.* Ludou. de Sardis *de legitimat. per matrim. verum, quæſt. 8. n. 21.* ſtrictè verò & propriè venit ille; qui natus eſt ex iis parentibus, inter quos matrimonium contrahere lex vetat, veluti ex conſaguineis, aut vxoratis, vel ſolemni voto adſtrictis, vt docent Couarr. *de ſponſal. p. 2. cap. 8. §. 5. à princ.* Mench. *quæſt. illuſtr. cap. 102. num. 7.* Surd. *de aliment. tit. 7. quæſt. 10. num. 30. cum ſeq.* Peregr. *de iure fiſci, lib. 3. tit. 16. num. 32.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt. 21. n. 13.* Sebaſt. de Oroſco *en el theſauro de lengua Caſtellana, verb. Eſpurio, fol. mihi 380. verſo.* Cephal. *conſ. 390. n. 7.* Card. Tuſch. *d. lit. S, concl. 409. num. 23.*

SPVRII autem huiuſmodi in duplici ſunt 2
differentia, vel enim ſunt ſpurij ſimpliciter, vel ex damnato coitu procreati illi dicuntur omnes, qui naſcuntur ex coniunctione quam leges humanæ nulla exteriori pœna coërcent: hi verò quando lex humana aliquam pœnam præſcribit, qui omnes ſpuriorum appellatione veniunt, ex adductis per
Surd. *deciſ. 249. num. 5.* Exemplum ſpuriorum ſim- 3
pliciter Doctores adducunt de filio vxorato, & ſoluta, nulla enim pœna hic coitus punitur, *l. 1. C. ad leg. Iuliam. de adulter.* ac ideò Doctores magis communiter inferunt filios ſic natos ex damnato coitu procreatos non eſſe, vt ex Caſtr. Alex. & aliis reſoluit Cou. *d. §. 5. n. 16.* & poſt Anton. Gom. *l. 9. Tauri, num. 14.* teſtatur Valaſc. *conſ. 29. num. 6. & 13.* quicquid dubitent Crauet. *conſ. 166.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 167. concl. 167.* & hos nothos dici aſſerit Sanctarel. *var. reſol. p. 1. quæſt. 24. n. 14.* exemplum autem

ſpuriorum

spuriorum ex damnato & punibili coitu procreatorum ponunt Doctores in natis ex consanguinea, vxorata, vel moniali, de quibus agit text. *in auth. quibus modis naturales efficiantur sui*, §. *vltim.* & Bart. *in tract. de fil. non legit. num.* 1. *in fine*, Cardin. Tusch. *d. lit. S*, *concl.* 409. *n.* 21. & de natis ex adulterio, quòd dicantur spurij ex damnato & punibili coïtu procreati, tradunt Alex. *cons.* 50. *Visa legitimatione, num.* 8. *vers. nam præsuppono*, & *num.* 16. *vers. sed ita est.* Card. Tusch. *d. conclus.* 409. *num.* 4. Et idem de natis ex incestu asserit Abb. *cons.* 50. *Videtur primo, in princ. lib.* 2. Et de filiis clericorum in Sacris, quod etiam dicantur ex damnato & punibili coïtu procreati, agnoscunt Gam. Lusit. *decis.* 136. Bologn. *in cons. Ioan. de Anania* 95. *in fine*, Cephal. *cons.* 409. *n.* 16. Molin. *de Iustit. tract.* 2. *disp.* 167. *concl.* 4. Gutier. sibi contrarius, *tract. lib.* 2. *q.* 192. Ioan Baptist. Costa *in tract. de rata port. q.* 40. *num.* 5. Sanctarel. *var. resolut. p.* 1. *quæst.* 24. *num.* 11. Card. Tusch. *d. concl.* 409. *num.* 5. quicquid contrarium minus benè existimauerint Feder. de Senis. Imol. Cardin. & alij, quos refert & sequitur Paleoth. *de nothis, & spuriis, cap.* 16. *n.* 14. & Cald. Pereira *d. q.* 21. *num.* 51. & magis communiter receptam sententiam asserat Anendan. *l.* 9. 5 *Tauri gloss.* 19. *num* 7. & 10. ducti auctoritate text. *in cap. quia circa*, ibi, simplici fornicatione notatos, de bigamis; sed facilis est solutio, nam licèt non satis perceperit Abb. *ibi num.* 5. & Host. dicat quòd Pontifex potius dicere debuisset, triplici fornicatione notatos, & non simplici sciendum est quod simplex fornicatio ibi dicitur ad differentiam bigamiæ, & irregularitatis ex ea contractæ, de qua principaliter dubitabatur, an scilicet eam incurrerit Presbyter plures habens concubinas, & meritò negat Pontifex, quia tanquam vxores ductæ non sunt, vt requirit text. *in cap. nuper. eod. tit. de bigamis*, atque ita sentit Bellam *in eod. cap. quia circa*, *num.* 1. *quæst.* 1.

6 Huius differentiæ inter alios notabilis ille effectus est, quod filij simpliciter spurij matri non illustri sunt successibiles, & è contrà, *l. si spurius*, *l. hac parte*, *ff. vnde cognati*, *l. si qua illustris*, *C. ad Orfic.* non ita si ex damnato coïtu sint procreati, vt notant Doctores per text. *ibi auth. ex complexu*, *C. de incestis nupt.* & probant Duen. *reg.* 166. *limit.* 8. Alex. *cons.* 174. *lib.* 5. Valasc. *cons.* 29. *n.* 9. Card. Tusch. *d. conc.* 409. *in fine.*

7 Illud aduertere oportet quod vt quis non dicatur spurius, sed tantùm naturalis, sufficit quod inter parentes potuerit esse Matrimonium tempore natiuitatis, licèt non ita tempore conceptionis, quia fauor filiorum postular vt tempus illud attendatur quod ipsis fauorabilius est, §. 1. *vers. sufficit, cum seqq. Instit. de ingen. l. nuper, in fine*, *C. de naturalib. liber.* cum similibus, ex quibus notauit gloss. *verb. conceptí*, *in c.* 2. *qui filij sint legitimi*, recepta ex multis, de quibus Cou. *d. c.* 8. §. 2. *num.* 2. Duen. *reg.* 350. *ampl.* 19. Spin. *in speculo testam. gl.* 15. *in princ. n.* 118. Molin. *d. tract.* 2. *disp.* 172. *ver filius naturalis*, Sanctarel. *var. resolut. p.* 1. *quæst.* 23. *per totam*, hinc resoluentes naturalem esse filium conceptum ex consanguineis ante obtentam dispensationem, si post eam expeditam natus sit, & vltra præcitatos, resoluit Greg Lopez *l.* 1. *verb. si no el hijo*, *quæst.* 9. *tit.* 15. *part.* 2. & plures quos refert, & sequitur Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *disp.* 7. *n.* 19. Quamuis contrarium neruosè defendat Sarmien. *lib.* 1. *select. c.* 5. *num.* 10. pro quo non facit *l. Paulus*, *ff. de statu hom* cui consonat *l. eos, ff. de ritu nupt.* nam licèt fundamentum Sarmienti concludere possit attentis regulis Iuris antiqui Digestorum, nihilominus attenta noua decisione Iustiniani *in d. l. nuper*, in fauorem prolis generaliter fuit constitutum, vt quoad filiorum statum, & legitimationem attendatur tempus conceptionis, vel natiuitatis, secundùm quod filiis vtilius fuerit, patet ex §. *fin. ibi, generaliter definimus*, & c. ex quo apparet quòd licèt tempore conceptionis vitium reperiatur quod impediat filios legitimos esse, si iam cessat tempore natiuitatis, hoc sufficit, vt in fauorem filij iudicetur.

SPVRII appellatione in materia fauorabili venit spurius, etiamsi sit incestuosus, secus in materia odiosa, vt per Ioan. de Anania *cons.* 85. *in fine*, quos refert Cardin. Tusch. *d. lit. S*, *conclus.* 409. *num.* 16. 8

SVPERIORVM appellatione largo modo, & lato sumpto vocabulo veniunt omnes nati extra Matrimonium, & sic extra puritatem naturæ, & non ex iustis nuptiis, *cap. cùm pridem*, *de renunciat.* gloss. *in Clem.* 1. *de baptismo*, Bald. *cons.* 129. *Factum proponitur*, *num.* 3. *vers. vna*, *secundum lib.* 2. Crauet. *cons.* 138. *num.* 5. *vers. quartò probatur*, Barz. *in tract. de filiis non legit. in princip.* Capr. *cons.* 1. *num.* 14. & *seq.* vbi quòd generaliter natus extra Matrimonium hodie dicitur spurius, Cephal. *cons.* 390. *num.* 7. vbi ait quòd vbicunque quis nascitur ex illis inter quos Matrimonium esse non potest sine dispensatione, dicitur spurius, Rot. *decis.* 547. *num.* 5. *p.* 1. *diuers.* vbi quòd natus ex quocunque illicito coïtu dicitur spurius, Cardin. Tusch. *d. lit. S*, *conc.* 409. *num.* 19. 23. 31. 32. & 33. 9

APPELL. CCXLIX.

Statutum.

STATVTI appellatione venit consuetudo, vt per las. *in l. omnes populi in* 1. *lect. ff. de Iustit. & iure*, Alex. *cons.* 190. *col.* 2. *lib.* 2. Crauet. *cons.* 251. *num.* 3. Card. Tusch. *practic. conc. tom.* 7. *S*, *conc.* 426. *num.* 4. A pari enim procedunt statutum, & consuetudo, quia valet argumentum ab vno ad alium, vt dixi *in tract. de locis comm. Argum. Iuris*, *loco* 105. *n.* 3 & *è contra*, *vt loco* 25. *n.* 3.

APPELL. CCL.

Stirps.

1 *Stirpis appellatione veniunt descendentes, non autem collaterales.*

2 *Transuersales veniunt appellatione Stirpis, si testator vocauit omnes de stirpe, & non extant descendentes, aut si in descendentibus verificari dispositio non potuit.*

3 *Fœmina veniunt appellatione Stirpis.*

STIRPIS appellatione veniunt solùm descendentes, non autem Collaterales, *l. si quis in suo, in princip. ff. de inoffic. testam.* Imol. *in l. ex facto*, §. *si quis rogatus*, *num.* 5. *ad Trebell.* Franc. *in cap. si pater*, *num.* 17 *de testam. lib.* 6. Socin. sen. *cons.* 104. *num.* 3. *lib.* 3. Bald. *cons.* 295. *Paterfam. in princ. lib.* 3. Paris. *cons.* 87. *num.* 24. & *cons.* 35. *col.* 1. & *cons.* 81. *num.* 24. *lib.* 3. 1

 Alciat.

Alciat.*conſ.*546.*col.*2.Menoch.*de præſumpt.lib.*4.*præſ.* 88.*n.*9.*& conſ.*317.*n.*31.*& conſ.*376.*n.*3. Peregr.*de fideicom.art.*22.*n.*23.Intrigl.*de ſubſtit.cent.*3.*quæſt.*71.*n.*8.Fuſar.*de ſubſtit.quæſt.*337.*n.*1. Card.Tuſch.*pract. concl.tom.*7.*lit.S,concl.*704.*num.*1.

2 Limita ſi teſtator vocauit omnes de ſtirpe,& non extant deſcendentes, quia tunc tranſuerſales venirent,vt ſcribunt Peregr.*d.art.*22.*n.*23. & Fuſar.*dict. quæſt.*337. *n.*2. vbi *num.*3.ſubdit tranſuerſales etiam comprehendi ſi in deſcendentibus verificari diſpoſitio non potuit.

3 Stirpis appellatione fœminæ dicuntur vocatæ, Pariſ. *conſ.*35. *num.*5. *lib.*3. Sim.de Prætis *de interpret.vltim.volunt.fol.*293.*num.*62.*& fol.*327. *n.*10. Menoch.*de præſumpt.lib.*4.*præſ.*88.*num.*3. Intrigl. *d. cent.*3.*quæſt.* 83. *num.* 3. Fuſar. *d. quæſt.*337. *num.*4. Molin.*de primog.lib.*3.*cap.*4.*num.*10. Rot. *in Placentina Capellania* 16.*Martij* 1620. *coram R.P. D. meo Pironano*, impreſſa per Viuian. *post praxim iuriſpatron. deciſ.*69. *num.*8.*in vlt. impreſſ.* Intelligendo tamen iuxta ea quæ dixi in quæſtione, filiorum appellatione, an & quando veniant fœminæ ſub appellatione.

4 Stirps eſt nomen collectiuum plurium perſonarum diuerſorum graduum, Surd.*conſ.*362.*n.*3.Fuſar. *d.tract.de ſubſtitut.q.*320.*n.*40.

Appell. CCLI.

Subſtantia.

Svbstantiæ appellatione,vbi teſtator reliquerit,venit hæreditas ipſius teſtatoris, vt per text. *in l.Iulianus, ff.qui & à quibus,& in l.in teſtamentis, C.de teſtament.*tradit Sim.de Prætis *de interp.vlt.vol. lib.*3.*interp.*1.*dub.*1.*col.*2.*n.*3.

Appell. CCLII.

Subſtitutus.

Svbstitvti appellatione in dubio venit vulgaris, non fideicommiſſarius: nam ſi quis aliquem inſtituat, & aliquem ſibi ſubſtituat, videtur ſubſtituiſſe vulgariter, non per fideicommiſſum, ita ex text. *l. iam hoc iure*, ibi, *in vulgarem casum, ff. de vulg. & pupil. & in l. Gallus, §.* 1. *ff. de liberis, & poſth.* colliguot Caſtren. *in auth. hoc amplius, num.*5. *C. de fideicommiſſ.* & Burſat. *conſil.* 127. *numer.* 44. *&* 45. Vnde verba, *ſubſtitutionis directa, vel fideicommiſſaria*, in dubio de directa intelliguntur, quia prior directa magis fauorabilis eſt, tum quia continet prouiſionem, poſterior verò fideicommiſſaria continet onus, ita Bart. *conſil.*243. *Fuit quidam, num.*6. *lib.*1. quem refert Card.Tuſch. *pract. concluſ.tom.*7. *lit. V, concl.*101.*num.*7.

Appell. CCLIII.

Supellex.

1 *Supellectilis appellatione continentur menſa trapezophora,delphica,ſubſellica,ſcamna,lecti,culcitra,toralia,& Trulla,&c.*

2 *Vaſa Murrhina & cryſtallina continentur ſupellectilis appellatione.*

3 *Delphica vaſa ſunt, quæ fabrefacta ita erant, vt duplici facie diuerſis vſibus inſeruirent.*

4 *Trulla fuit vaſis genus, quo aqua,ac etiam vinum traiiciebatur ex vaſe in aliud.*

5 *Rheda & ſedularia veniunt appellatione ſupellectilis.*

6 *Tapeta,ſtragula,& toralia continentur ſupellectilis appellatione.*

Supellectilis appellatione non veniunt,

7 *Animalia,*

8 *Veſtes,*

9 *Linea.*

10 *Pugillares, & cortices,*

11 *Argentum eſcarium,& penula.*

12 *Argentum potorium, &*

13 *Vaſa ænea ſalientis aquæ.*

14 *Mobilium domus appellatione non continetur baltheum argenteum,nec argentum infectum.*

Svpellectilis appellatione continen- 1
tur menſæ,trapezophora,delphicæ, ſubſellica,&
ſcamna, lecti etiam inargentati, culcitræ, toralia,
impelia, vaſa aquaria,pelues, candelabra, lucernæ,
trulla,*l.*3.*ff.de ſupellect.leg.*vbi *in §.*1.habetur capſas
& armaria,niſi ſint veſtium,vel librorum,ſuppellectilis
nomine contineri, & *in §.de murrhinis*, aſſeritur
vaſa murrhina & cryſtallina,ſupellectilis appel- 2
latione venire, refert Menoch. *de præſumpt. lib.* 4.
*præſ.*160. *n.*6.*cum ſeqq.* qui prædictorum nominum
ſignificationes explicat, & in primis ex Alex. ab
Alexand. *lib.* 1. *dierum genialium, cap.* 19. *in fine,*
dicit Delphica vaſa eſſe,quæ ita erant fabrefacta,vt 3
duplici facie diuerſis vſibus inſeruirent, putà, vt
poculorum vicem præſtarent, & clypeorum loco 4
vſui eſſent. Trullam verò ex Alciat.*lib.*7.*Parerg.c.*3.
*& lib.*1.*prætermiſ.in verb.Trulla,* ſubdit fuiſſe vaſis genus,
quo aqua, ac etiam vinum traiiciebatur ex
vno vaſe in aliud. Et demum quæ ſupellectilium
nomine continentur, vbi Franc.de Barry *de ſucceſſ.
teſtati,& abinteſtati,lib.*9.*tit.*13.

Svpellectilis appellatione veniunt rhe- 5
dæ & ſedularia,*l.*4.*ff.de ſupellect.leg.*Menoch.*d.lib.*4.
*præſ.*160.*num.*16. vbi ex Anton.Auguſt.*lib.*1. *emendat.
Iuris cap.*4.ſubiungit ſedularia eſſe, quæ in rheda
ſedenti ſubiiciebantur.Hottom.verò *in comment.
verborum Iuris, verb. ſedularia*, intellexit ſedularia
eſſe ſedes in quibus geſtamur.

Svpellectilis appellatione continentur 6
tapeta, ſtragulæ, & toralia, *l.de tapetis,ff. de ſupell.
leg.* Menoch. *d. præſ.* 160. *num.* 17. Item Aulæa nomine
ſupellectilis continentur,cùm & hæc ſint domus
fulcimenta,& ornamenta,Alciat.*lib.*12.*Parerg.
cap.*10.Sicuti ſcamna, cathedræ, capſæ, & ſimilia,
immo & ligna illa,quibus appenduntur ipſæ aulææ,
vulgo appellata *le cornise*, nomine ſuppellectilis
continentur, Cephal.*conſ.* 92. Menoch. *præſ.* 160.
*num.*19.

Svpellectilis appellatione non continen-
tur animalia, *l.*2.*de ſupell.leg.* Menoch. *d. præſ.*160. 7
*num.*20. Nec pariter veniunt veſtes *l.qui veſtem, ff.
eod. tit. l. ſi quis in fundi vocabulo, ff.de legat.* 2. vbi 8
Alex.*num.*7. Iaſ.*num.*27.& Rip. *num.* 14. Sic pariter
non comprehendunt tapeta, & lintea, quibus in- 9
ſternunt vehicula, ſicuti nec pelles, quibus inuoluuntur
veſtimenta, cùm hæc ſint potius inſtru-
menti

menti viatorij, *l. de tapetis, §. 1. ff. de supell. leg.* Me-
10 noch *d. præs. 160. num. 23.* Non etiam pugillares, & codices supellectilis nomine continentur, *l. supellectilis, in fine, ff. eod. tit.* Menoch *d. præs. 10. num. 24.* vbi *num. 25.* subdit pugillares esse tabellas quasdam in quibus scribebatur.

11 Svpellectilis appellatione non veniunt argentum escarium, peoulæ, & togæ, *l. Labeo, §. seruus, ff. de supellect. leg.* Menoch. *d. præs. 160. num. 26.*
12 Natt. *cons. 117. num. 7.* nec pariter continetur argentum potiorum, *l. cum quidam, ff. de supell. leg.* Menoch.
13 *d. præs. 160. num. 27.* nec vasa ænea salientis aquæ posita, *l. vasa, ff. de supell. leg.* Menoch. *d. præs. 160. n. 29.* Nec habitatio in qua suppellex ipsa est, *l. pen. ff. eod.*

14 Svpellectilis, seu mobilium domus appellatione non continetur baltheum argentum, nec argentum infectum, Natt. *d. cons. 117. n. 5. in fine,* Menoch. *d. præs. 160. num. 28.* nam supellectilia aliquando appellantur mobilia domus, Natt. *d. cons. 117. n. 6.* vbi subdit quòd appellantur etiam vtensibilia, Pinel. *in l. p. 2. num. 50. C. de bonis mater.* Petr. Pech. *in tract. de testam. coniug. lib. 5. cap. 15. num. 10.* nonnunquam verò massariciæ domus, vt dixi sub verbo, *Massaricia appellatione.*

Appell. CCLVI.

Successor.

1 *Successoria appellatione venit solùm vniuersalis, non autem singularis.*
2 *Successor singularis venit appellatione successoris vbi subiecta materia patitur.*
3 *Successor singularis venit vbi testator vocasset quoscunque successores, vel acciperet aliquid pro se & successoribus quibuscunque.*
4 *Successorum appellatione veniunt omnes in infinitum; etiam hæredes extranei in materia transitoria ad quoscunque hæredes, n. 5.*

1 Svccessoris appellatione venit solùm vniuersalis, non autem singularis, *l. quadam. §. his autem, ff. de edendo,* vbi Ias. *in §. nihil interest, n. 22. & 3.* Idem Ias. *cons. 89. num. 1. & 4. lib. 3.* Bald. *in emptorem, col. 3. C. locati,* Matth. Brun. *cons. 264. n. 17.* Pereg. *de fideicom. art. 23. n. 84.* Fusar. *in tract. de substitut. q. 341. n. 4.*

2 Limita primò, vbi subiecta materia patitur, venire etiam singularem, ex text. *in l. fluminum, §. adiicitur, ff. ne quid in flumine publ.* Menoch. *remed. 2. adipiscenda, n. 16.* Pute. *decis. 331. n. 1. lib. 3. in correctis,* Vel ex circunstantiis appareat singularem successorem contineri, ex Imol. *in l. emptor 12. num. 1. ff. de pluu. arc.*

3 Limita secundò, quando testator vocasset quoscunque successores, vel acciperet aliquid pro se & successoribus quibuscunque, quia tunc veniret successor etiam singularis, iuxta tradita *in cap. quia G, num. 11. de iudic.* Dec. *cons. 171. num. 5. vers. vel pro successore,* Alex. *cons. 193. n. 1. lib. 2.* quos refert & sequitur Mantic. *decis. 18. n. 5.* & per plures citatos à Fusar. *d. quæst. 341. num. 7.* Nam hæc verba, *& successoribus quibuscunque,* habent eundem intellectum, quem habent & alia verba, videlicet, *& quibus dederit,* Rip. *resp. 23. n. 24. & 25. lib. 2.*

4 Svccessorvm appellatione veniunt omnes in infinitum, vt per Menoch. *cons. 1908. num. 25.* & latè probat Fusar. *d. substitut. quæst. 343. à num. 1.* successores in infinitum significantur etiam vltra decimum gradum, Menoch. *cons. 399. num. 8.* Et continentur quoque extranei, Socin. sen. *cons. 266. num. 36. lib. 2.* Menoch. *cons. 514. num. 7.* Propriè verò successor dicitur qui est successor sanguinis, & ita continentur filij & descendentes, *l. cum acutissimi, de fideicom.* Socin. sen. *cons. 249. n. 12. lib. 2. & cons. 26. n. 4. lib. 4.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 89. num. 57. & cons. 958. n. 11.*

Svccessorvm appellatione in materia transitoria ad quoscunque hæredes, veniunt etiam hæredes extranei, Rot. apud Paul. de Rubeis *decis. 72. n. 2. tom. 3. diuers.* aliàs *p. 7. recent.* 5

Appell. CCLV.

Superstes.

1 *Superstites, aut superuenientes vocans ad fideicommissum, dicitur nominatim illos vocare.*
2 *Superstites vocans simpliciter, censetur vocare superuenientes ex nominatis.*
3 *Superstites, seu superuenientes filios vocans, non censetur vocare nepotes.*
4 *Testator vbi substituisset his verbis, & si aliquis dictorum filiorum, & hæredum decesserit, substituo alios superstites, solùm veniunt filij primi gradus iam nominati.*

Svperstitvm, aut superuenientium appellatione (superstes enim significat superuiuentem, ex Menoch. *cons. 324. n. 1.*) censetur illi in fideicommisso nominatim vocati, *§. 1. Instit. de excusat. tutor §. hoc autem, Instit. de legit. agnat. success. l. vlt. ff. ad Trebel.* Dec. *cons. 69. in princip.* Paris. *cons. 9. n. 14. & cons. 47. num. 553. lib. 2.* quos referunt & sequuntur Rustic. *in l. cum auus, lib. 6. c. 14. num. 82 ff. de condit. & demonstrat.* & Fusar. *in tract. de substitut. quæst. 321. num. 73.* Vbi autem simpliciter ponuntur, impor- 1
tant superuenientes ex nominatis, & ideò si sunt instituti plures cum substitutione, quod aliquo præmoriente sine filiis deueniat in superstites, intelligi debet de superuenientibus, qui fuerunt instituti, vt per Cuman. *cons. 13. Titius instituit. in princ.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 7. lit. S, conclus. 900. num. 1.* 2

Svperstitvm, seu superuenientium filiorum appellatione, vbi testator illos vocauit, non veniunt nepotes, vt scribunt Corn. *cons. 190. lib. 4.* Hieron. Gabr. *cons. 121. n. 24. lib. 1.* Rustic. *in d. l. cum auus, lib. 6. c. 14. num. 77.* Fusar. *d. quæst. 321. num. 77.* 3
Vbi enim testator his verbis substituisset, *& aliquis dictorum filiorum & hæredum decesserit, substituo alios superstites, vel superuenientes;* nam tunc solùm venirent filij primi gradus iam nominati, non verò nepotes, iuxta ea quæ latè tradunt Natt. *cons. 551. num. 29. cum seqq.* Paris. *cons. 33. num. 51. cum seqq. lib. 2. & cons. 63. n. 44. lib. 3.* Rimin. iun. *cons. 590. n. 16. & 17. lib. 6.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 8. n. 8.* Anton. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de verb. signif. concl. 1. num. 86.* Hieron. Gabr. *d. cons. 121. num. 22. cum seqq. lib. 1.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 94. n. 5. in fine,* Rustic. *in d. l. cum auus, lib. 6. cap. 14. num. 69. cum seqq.* Fusar. *d. quæst. 321. num. 7. cum seqq.* vbi *num. 79.* ampliat vt procedat etiam quod in numero plurali verbum, *superstites,* sit prolatum, nam 4

verificari

verificari etiam poterit in numero singulari si contingat vnum tantum superesse, & *num.*80. declarat vt non procedat si appareat in contrarium mentem testatoris fuisse.

3 SVPERSTITVM appellatione, vbi testator illos vocat, veniunt filij præmortuorum, secundùm Menoch.*cons.*105.*n.*8.*&* 18.

APPELL. CCLVI.

Supensio.

1 *Suspensionis appellatione in dubio continetur suspensio Ordinum.*
2 *Suspensus ab officio non dicitur suspensus a beneficio.*

1 SVSPENSIONIS appellatione in dubio intelligitur de suspensione Ordinum, vt notat Philip. Franc. *in cap.* 1. *vers. sextò nota, de tempor. ordinat. lib.*6.

2 SVSPENSIONIS ab officio appellatione non comprehenditur supensio à beneficio, nisi expressè id declaretur, ita glos.*verb.suspendatur*, *il.*1.*in cap. presbyter si à plebe* 2.*quæst.*4.Bonifac.*in Clem.fin.num.* 48 *de pœnis*, Nau.*cons.*41.*num.*2.*de homicid.*Perez.*l.* 1.*versic. in oppositum*, *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordinam. pag.*31. Sanch.*de Matrim. lib.* 3. *disp.*51. *num.* 12. Pobatur, quia in Iure nónunquam ponitur suspensio ab officio, vt *in cap.quia in omnibus*, *in fine*, *de vsuris*, *cap. fin.*§.*fin.de clandest.desponsat.*quandoque à beneficio, vt *in c.cùm cunctis*, §.*fin.de elect.* interdum exprimitur ab officio & beneficio, *cap. tam litteris*, *in fine*, ibi, *ab officio*, *&* *beneficio denuncietis esse suspensos*, *de testib.& in cap.*1.*de secund.nupt.*ibi, *ab officio*, *beneficióque suspensum*, *& in cap. tuarum*, *de priuileg.* ibi, *ab officio*, *beneficioque suspendas*; ergo suspensio ab officio non inducit suspensionem à beneficio, & dum non exprimitur, vt suspensus sit ab officio, & beneficio, suspensus ab officio non censebitur à beneficio suspensus.

APPELL: CCLVII.

Sui.

1 *Descendentes veniunt appellatione suorum.*
2 *Venientes ab intestato secundùm gradus prærogatiuam veniunt suorum appellatione.*
3 *Fœmina veniunt suorum appellatione.*
4 *Consanguinei omnes vsque ad septimum gradum comprehenduntur suorum appellatione.*
5 *Hæredes extranei veniunt etiam suorum appellatione.*

1 SVORVM appellatione veniunt descendentes, qui etiam omnibus præferuntur, vt scribunt Cardin. Mantic. *de coniect. vltim.volunt.lib.* 8.*tit.*14. *num.*19.Sim.de Prætis *de interpret. vltim. volunt. fol.* 238.*num.*42.Crauet.*cons.*22.*col.*3.Dec.*cons.*217.*circa fin.& cons.*228.*col.*1. *& cons.* 253. *col.* 2. quos refert & sequitur Fusar. *in tract. de substitut. quæst.* 338. *num.*1. quibus adde Rebuff.*ad l.*220. *propè fin. vers. vltimò dicendum*, *ff. de verbor. signif. pag.* 696. *in fine.*

SVORVM appellatione secundùm gradus prærogatiuam comprehenduntur venientes ab intestato, Brun.*cons.*43.*col.*2.Rub. Alexand.*cons.*141.*num* 4. Simon. de Prætis, & Cardin. Mantic. *citatis locis.* Pereg.*de fideicom.art.*22.*num.*38. Fusar. *d.quæst.*338. *num.*2. 2

SVORVM appellatione veniunt fœminæ, Dec. *consil.* 253. *num.* 4. Sim. de Prætis *de interpret. vltim.volunt.fol.* 293. *num.*67. Fusar. *dict.quæst.* 318. *num.*5. 3

SVORVM appellatione comprehenduntur consanguinei omnes vsque ad septimum gradum, vt per Alex.*cons.*32.*Viso processu*, *num.*3.*vers.& verbum sui*, *lib.* 6. vbi quòd is, qui promittit dotare extraneam, si sui non dotabunt, intelligitur de suis consanguineis vsque ad septimum gradum, referunt Fusar.*d.q.*318.*num.*38.& Cardin. Tusch.*practic. conclus.tom.*7.*lit.S*, *conclus.*923. *num.* 5. vbi *num.* 6. post Bald.*cons.*76.*vers.istud autem vocabulum*, *lib.* 4.declarat quòd, suus, adaptatur ad substantiuum ei datum, vt suus hæres, suus filius, suus descendentes, & sic de singulis. 4

SVORVM appellatione veniunt etiam hæredes extranei, vt per Alex.*con.*26.*num.*5.*lib.*5. Dec. *cons.* 216.*num.*6. Sim.de Prætis *de interpr.vltim. volunt.fol.* 238.*num.*45. Peregr.*de fideicom.art.*22.*num.* 38. Fusar.*d.quæst.*318.*n.* 4. Rota *decis.*39.*n.* 5. *p.* 2. *in postb. Farin.*al.*p.*4.*recent.* 5

SVORVM hæredum appellatione qui veniant, vide suprà, Hæredum suorum appellatione. 6

SVORVM appellatione veniunt etiam omnes qui in eadem domo habitant, *l.pen.in fine*, ibi habitator suam, suorùmque culpam præstare debet, *ff. de his, qui deiec.vel effud.l.inter*, § *non omnia ff.mandati*, refert Rebuff.*ad l.*239.*propè fin.vers. suorum nomine*, *ff.de verbor.signif.pag.*765. 7

APPELL. CCLVII.

Taberna.

1 *Taberna appellatione propriè locus venit in quo venditur panis, vinum, & caro cocta.*
2 *Tabernarij sunt illi, qui recipiunt comedentes, non qui hospitantur.*
3 *Hospes, & tabernarius pro eodem quandoque ponuntur.*

TABERNÆ appellatione propriè venit locus, in quo venditur panis, & vinum, & caro cocta, in glos.*verb.tabernariorum*, *in Clem.* 1.*de vita & honest. cleric.* Bald. *cons.* 177. *Statuto cauetur*, *in fine*, *lib.*2. Rebuff.*ad l.*1.*taberna appellatione* 283.*ff.de verb.signif. pag.*596.*& seq.* Card. Tusch.*practic.concl.tom.*8.*lit.*5. *concl.*1. 1

Tabernarij igitur sunt illi qui recipiunt comedentes, non qui hospitantur, secundùm Menoch. *cons.*798.*num.*28.*&* 33.Stephan. Gratian. *discept.forens.tom.*5.*cap.*898.*num.* 2.vbi *num.*4.post Bertachin. *in verb.hospes*, *il.*1. & Carpan. *super consuetud. Mediolanen. cap.* 197. *in verb. hospes*, *p.*2. subdit quòd hospes, & tabernarius pro eodem quandoque ponuntur. 2 3

APPELL.

Appell. CCLIX.

Tectum.

TECTI appellatione venit omne id, per quod domus, seu ædificium tegitur, & aqua stillat, vt per Cæpol. *de seruitat. vrban. prad. cap. 91. de stillicidio, seu tecto, num. 1.* At verò tegularum appellatiooe continetur omne id per quod ædificium tegitur, putà incrustatio, & plumbum, sicuti per *l. si vitem, §. pen. & l. fin ff. de seruitut.* tradunt Cæpola *dicto tract. c. 41. vers. sed potest dubitari, & vers. quæro secundo,* Mari. Antonin. *var. resolut. lib. 2. resolut. 20. n. 10.*

Appell. CCLX.

Terra.

1 *Terra appellatione non venit terra vineata, nec plantata.*
2 *Terrarum appellatione veniunt.*

1 TERRÆ appellatione non venit terra vineata, nec plantata, vt probat *l. nulla,* & ibi Bald. *C. de acquir. possess.* Auendan. *de exequend. mand. part. 1. cap. 21. num. 23.* Collantes *super pragmat. in fauorem rei frumentariæ, lib. 1. c. 4. in fine.*

2 TERRARUM appellatione veniunt castra, *cap. cum in partibus, de verb. signif.* Guid. Papæ *cons. 71. num. 4.* Ias. *cons. 224. col. 1. lib. 2.* Alex. *cons. 114. In causa, num. 10. & 11. vers. nec ad hoc obstat,* quos refert, & sequitur Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 8. lit. T, concl. 46. n. 1.*

Appell. CCLXI.

Territorium.

1 *Territorij appellatione venit quicquid est intra fines vniuersitatis.*
2 *Territorij appellatione continentur omnes nationes, & Magnates, qui circumscribuntur sub finibus designatis.*
3 *Ciuitas continetur territorij appellatione cùm dispositio fauorabilis est.*
4 *Territorij, & districtus appellatione veniunt proprietates.*

1 TERRITORII appellatione venit quicquid est intra fines vniuersitatis, ita quòd nulla personna, & nullus locus excipiatur, vt per Bald. *cons. 326. Rex Romanorum, n. 8. vers. item certum, lib. 1. & cons. 333. Ad intelligentiam, circa princip. vers. nam*
2 *si Imper. cod. lib. 1.* vbi quòd appellatione territorij continentur omnes nationes, & Magnates qui circumscribuntur sub finibus designatis, Ruin. *cons. 22. n. 5. & seq. lib. 1.* Cardin. Tusch. *practic. concl. tom. 8. lit. T, concl. 48. num. 5.* vbi *num. 6.* post Bald. *cons. 306. Punctum, & cons. 307. lib. 4.* extendit in tantum appellatione territorij venire omnia iura tanquam ad vniuersitatem applicata, vt si Papa concedat castrum cum territorio, & iuribus Cameræ alicui, veniant etiam iura, & confiscationes præteritæ factæ à concedente.

3 TERRITORII appellatione continetur ciuitas, cùm dispositio fauorabilis est, secundùm Menoch. *cons. 140. n. 12. & 19.*

4 TERRITORII & districtus appellatione veniunt proprietates, quia prima verba sonant in superioritatem coërtionis, proprietas verò importat nudum dominium à formali vsufructu coniunctum, vel separatum, ita Oldrad. *cons. 179. Factum tale est, vers. ad secundam,* Cardin. Tusch. *dict. lit. T, conclus. 48. num. 1.* Contra Menoch. *cons. 447. num. 6.*

5 TERRITORII appellatione venit mare eidem contiguum, arg. text. *in l. venditor ff. commun. prad. l. insula Italia,* cum ibi notatis, *ff. de iudic.* Bald. *cons. 51. Quæritur an Florentini, num. 2. lib. 4.* probans mare dici de territorio illius ciuitatis, vel loci, qui confinat cum mari in quantum se extendit territorium terræ prope mare, Petr. Gregor. *de Republ. lib. 9. cap. 1. num. 27. & syntag. Iuris lib. 1. cap. 3. num. 54. & lib. 9. cap. 14. num. 7.* plures citat D. Solorzan. *de Indiarum iure, tom. 1. lib. 3. cap. 3. num. 37. cum seqq.* vbi *num. 41.* id non solùm ad propinquam maris regionem, vel intra centum milliaria extendit cum aliquibus Doctoribus, verùm etiam ad valde remotam, si tamen nulli alij propinquior sit.

Appell. CCLXII.

Testamentum.

1 *Testamenti appellatione venit qualibet vltima voluntas.*
2 *Codicilli largè sumpto vocabulo continentur appellatione testamenti.*
3 *Contractus non venit appellatione testamenti, nisi impropriè, & largo modo.*

1 TESTAMENTI appellatione venit quælibet vltima voluntas, glos. *verb. ita omnes, in l. 2. C. de constit. pecun.* sicut & vltimæ voluntatis appellatione comprehenditur omnis testamentorum species, siue sit militare, vel priuatum, solemne, vel nuncupatiuum, vt docet additio ad glos. *verb. cuiuslibet, in Clement. vnic. de testament.* adiiciens ex Zenzilino quod venit quælibet vltima voluntas, siue sit testamentum, siue codicillus, siue donatio causa mortis, & quamuis plus extendatur 1 vltima voluntas quàm testamentum, tamen testamenti appellatione largè sumpto vocabulo con- 2 tinentur codicilli, *l. fideicommissum, ff. de legat. 3. l. Marcellus, §. 1. de donat. causa mortis,* gloss. *verb. personales in l. 2. C. commun. de legat.* Ias. *in l. si idem num. 3. C. de codicill.* Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib. 2. solut. 4. numer. 64. fol. 86.* Magon. *Lucensi decis. 32. num. 39.* Surd. *consil. 258. num. 6. & 28.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 5. num. 14.*

3 TESTAMENTI verò appellatione non venit contractus nisi impropriè, & largo modo, *l. verba contraxerunt,* vbi gloss. *de verb. signif.* Bald. & Doctores *in l. testamentum non ideo. C. de testament.* Stephan. Ranchin. *concl. 216. p. 2.* Crauet. *cons. 307. num. 5. & 6.* vbi dicit quòd prohibitus alienare testando, vel

codicillando, non prohibetur per contractum, nec per donationem inter viuos. Testamentum enim contractus non est, vt tradunt Rebuff *ad l. 29. ff. de verb. signif. pag. 410.* D. Barbos. *in l. diuortio, §. si vir. n. 36. ff. solutο matr.*

Appell. CCLXIII.

Testes.

TEstivm appellatione continentur instrumenta, vt dicit Ias. *in repet. l. admonendi, num. 216 ff. de iureiur.* Sicut & appellatione instrumentorum contineri testes suprà probauimus sub verbo Instrumentum, *app. 118. num. 4.* Paria enim sunt aliquid probari per scripturam, vel per testes, *l. in exercendis 17. C. de fide instrum.* vbi latè Gilchen. Mascard. *de probat. in prooem. q. 6. & conc. 195. num. 3. & conc. 1041. n. 8.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 8. quaest. 1. num. 6.* Surd. *decis. 277. num. 1.* Cardos. *in praxi iudicum, verb. instrumentum, num. 7.* Morel. *in emporio iuris p. 1. tit. 11. in praelud. n. 4.* Soat. de Pace *in practic. tom. 1. p. 1. temp. 8. num. 7.* & alij per me suprà citati *Axiom. 161. num. 3.* Intellige in iis, quae non excedunt hominum memoriam, secus verò si excedant, quia tunc probatio per testes non habet eandem vim quam per instrumentum, vt probat text. sic intelligendus *in l. census, ff. de probat.*

Appell. CCLXIV.

Triticum.

1 *Triticum in specie sumptum distat ab aliis speciebus, etiamsi arista contineantur.*
2 *Tritico legato solùm continetur ipsum in specie, non autem hordeum, nec alia; quae aristam continet.*
3 *Tritici mentio quando fit in stipulationibus, & contractibus, debet intelligi secundum communem loquendi vsum de tritico in specie.*
4 *Tritici appellatione si in genere sumatur, & secundùm latiorem significationem venit quicquid in area teritur, & propterea continetur non solùm hordeum, far, & siligo, sed etiam milium.*

1 TRitici appellatione (si in specie sumatur, sicuti communis ipse loquendi vsus accipit) non veniunt aliae species; etiamsi arista contineantur, vt hordeum, siligo, & similia, prout sumitur *in l. si quis vinum, §. 1. ff. de tritico, & oleo leg. & in l. triticum, ff. de verb. oblig.* ita Menoch. *de praesumpt. lib. 4. praes. 151. n. 3. sub vers. his constat.*

2 Vnde legato tritico non hordeum, non siligo, non alia, quae arista continentur, sed triticum ipsum in specie, vt communis ipse loquendi vsus significat, continetur, & sic solùm accipitur pro eo, quod sui notabilitate omnes alias fruges excedit, ita Abb. *in c. ex multipli[c]i in 2. notab. de decim.* Forcatul. *in penu Iuris c. 6.* Mantu *sing. 676.* Steph Grat. *Marchia decis. 181. num. 3.* Menoch *d. lib. 4. praes. 151. n. 4.* vbi subdit
3 quòd quando in stipulationibus & contractibus fit mentio de tritico, intelligi debet secundùm communem loquendi vsum de tritico in specie.

TRitici appellatione (si in genere sumatur, & 4 secundùm latiorem significationem) venit quicquid in area teritur, & propterea continetur non solùm hordeum, far, & siligo, sed etiam milium, *l. triticum*, vbi gloss *verb. triticum, ff. de verb. oblig.* & ibi Bart. ac alij, maximè Ias. *num. 5. gloss. verb. frumenti, in l. 1. §. de eo opere, ff. de aqua pluu. arc.* Rebuff. *ad l. 77. ff. de verb. signif. propè fin. vers. triticum, pag. 360.* Menoch. *d. lib. 4. praes. 151. n. 2.* Cardin. Tusch. *practic. conc. tom. 8. lit. V, conc. 392. n. 1.* Steph. Grat. *Marchia dec. 184. num. 1.*

Appell. CCLXV.

Turris.

TVrris appellatione venit aedificium sursum leuatum sua constans substantia, *l. turres. C. de operib. publ.* Bald. *cons. 124. Domus construitur, lib. 3.* vbi subdit quòd circulus, siue grilanda, quae conficitur super aedificato, non dicitur esse turris, neque de turri, quia non est coniuncta per eandem materiam, nisi fortè esset turris lignea, refert Cardin. Tusch. *practic. conc. tom. 8. lit. T, conc. 406. num. 1. & 2.*

Appell. CCLXVI.

Vacatio.

1 *Vacationis appellatione venit omnis vacatio, seu vacationis casus.*
2 *Beneficium dicitur vacare non solùm per mortem, sed per renuntiationem, aut dispositionem.*
3 *Vacationis appellatione vbi nullus vacationis modus exprimitur in dispositione, comprehenduntur omnis vacationis casus, etiam in materia poenali, & odiosis.*
4 *Beneficium impetrans vt vacans, illud obtinet quocunque modo vacet.*
5 *Expectatiua de beneficio vacaturo comprehendit omnem vacandi modum.*

VAcationis appellatione venit omnis va- 1 catio, seu vacandi casus, glos. *verb. vacabant, in cap. si propter, de rescript. lib. 6.* gloss. *verb. vacantibus, in cap. cupientes, & verb. vacat. in cap. quia saepe, de praebend. eod. lib. 6.* Felin. *in cap. licèt vndique, sub num. 2. de officio deleg. & in cap. ad petitionem, sub notab. 1. de accusat.* Doctores per me citati suprà *claus. 172. num. 1.* Et ideo vacare dicitur beneficium non 2 solùm per mortem, sed etiam per resignationem, vt dixi *d. claus. 171. num. 6.* quia vacatio per mortem, & per resignationem aequiparantur, Flamin. *de resignat. lib. 1. quaest. 5. n. 4. & quaest. 6. n. 15.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 5. prooem. num. 25.* & per priuationem Flamin. *de resignat. lib. 8. quaest. 7. num. 136.* quia per priuationem beneficium, seu officium dicitur vacare, *cap. si Papa 46. dist. cap. ex gestis, de cleric. non resig. cap. ex litteris, & cap. grauem, de excess. Prael. cap. 1. de schism. lib. 6. cum similibus,* Rebuff. *in praxi benef. tit. requisita ad collat. bonam, num. 11.* Lambert. *de iurepatron. in prima p. 2. libri in 2. art. q. 6 in princ.*

Amplia

3 Amplia etiam in materia pœnali, sicuti docent Staphil. *de litteris gratia. tit. de var. mod. vacau. num. 6.* Selu. *de benefic. part. 3. quæst. 12. num.* 21. Menoch. *de arbitr. casu* 201. *num.* 100. Flamin. *de resignat. lib.* 12. *quæst.* 14 *num.* 24. Et in odiosis, qualia sunt rescripta ad beneficia propter ambitionem, vt tradunt Dec. *in cap. super litteris, de rescript.* Menoch. *d. casu* 201. *numer.* 6. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.* 1. *num.* 84.

4 Vnde si in supplicatione fiat mentio de vacatione simpliciter, non expresso vacandi modo comprehenditur omnis casus vacandi, & ideò impetrans beneficium vt vacans, illud obtinet quocunque modo vacet, vt notabiliter tradit Bald. *in l. si quis, sic stipulatus, ff. solut. matrim.* à quo non audet, licèt inuitus, recedere, Barbat. *consi.* 82. *col. fin. vers. non obstat, vol.* 4. Mandos. *ad Lap. alleg.* 6. *num.* 5. *lit. K.*

5 Sic etiam expectatiua de beneficio vacaturo comprehendit omnem vacandi modum, vt censuit Mohedan. *decis.* 10. *de prebend.* quem refert & sequitur Nicol. Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.* 1. *num.* 3. *cum seqq.*

Appell. CCLXVII.

Venditio.

1 *Venditionis appellatione venit cessio, datio in solutum, & omnis contractus per quem dominium transfertur.*

2 *Venditione prohibita prohibetur datio in solutum, & permutatio, ac donatio, nisi verbum venditio, proferatur in materia stricta.*

3 *Venditionis appellatione si fiat mentio de pretio, non venit alius contractus.*

4 *Datio in solutum certo pretio propriè est venditio & in ea habet locum* l. curabit, C. de action. empti.

5 *Venditio in dubio indicatur vbi de pretio facta est mentio.*

6 *Venditionis appellatione non veniunt aliæ alienationes, quando prohibita est venditio sine licentia tutoris.*

7 *Venditionis appellatione in materia statuti de illa loquentis venit venditio, valida, &c.*

1 VENDITIONIS appellatione venit cessio, datio in solutum, & omnis contractus per quem dominium transfertur, *l. sicut, §. venditionis, ff. quibus modis pign. vel hypoth.* vbi Bart. gloss. *in l.* 2. *C. de vsucap.* Paris. *cons.* 82. *num.* 9. *lib.* 3. & *cons.* 83. *num.* 19. & *seq. eod. lib.* Roman. *cons.* 86. *Viso quæstionis themate, in princip.* Alex. Natt. *cons.* 63. *in causa, in princ. lib.* 7. Natt. *cons.* 518. *n.* 4. Tiraq. *de retractu lignag. §.* 1. *gl.* 1. *in princip.* Rebuff. *ad l.* 28. *vers. generaliter. ff. de verb. significat. pag.* 163. vbi intelligit quando est eadem ratio in aliis contractibus, & alienationibus, Surd. *cons.* 394. *n.* 26.

2 Vnde dicit Felin. *in cap. fin. num.* 5. *de accusation.* quòd prohibita venditione prohibetur datio in solutum, & permutatio, ac donatio, vbi *num.* 6. & 7. limitat quando venditionis verbum profertur in materia stricta, seu materia in qua datur certa forma, vt refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 8. *lit. V. concl.* 42.

3 Si verò fiat mentio de pretio, appellatione venditionis non venit alius contractus, cùm tunc propriè, & strictè debeat intelligi, vt de permutatione agentes scribunt, Marsil. *sing.* 105. *Vbicunque fit mentio*, Felin. *in d. cap. fin. num.* 5. *vers. fallit primò*, Bald. *consil.* 413. *in fine lib.* 5. Cardin. Tusch. *d. lit. V. concl.* 43. *num.* 12. Et in datione in solutum certo 4
pretio quod propriè sit venditio, & in ea locum habeat *l. curabit, C. de actionib. empti*, tradit Ruin. *cons.* 66. *num.* 6. *lib.* 4. quem refert Cardin. Tusch. *d. conclus.* 42. *num.* 8. Venditio enim in dubio indicatur vbi de pretio facta est mentio, Roman. *d. cons.* 5
86. *num.* 5.

VENDITIONIS appellatione non veniunt 6
aliæ alienationes quando prohibita est venditio sine licentia tutoris, vt per Surd. *consil.* 394. *num.* 10.

VENDITIONIS appellatione in materia statuti 7
de illa loquentis, vt vicinus possit rem venditam retrahere, venit venditio valida, ex qua dominium transfertur de venditore in emptorem, non simulata: ita Castreos. *cons.* 26. *In causa mota, in princip. lib.* 2. Tiraq. *de retractu lignag. §.* 1. *glos.* 2. *sub num.* 54 *vers. appellatione venditionis, & num.* 6. *post princip. vers. quia verbum*, Carpan. *ad statuta Mediolanen. cap.* 414. *num.* 35. *tom.* 1. Vincent. de Franch. *decis.* 242. *n.* 1. *cum seqq.* Seraph. *decis.* 834. *n.* 9. Card Tusch. *practic. concl. tom.* 8. *lit. V. concl.* 100. *num.* 2. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 526. *num.* 10. Rot. *in Bononien. retractus* 21. *May* 1627. *coram R. P. D. Duran. in vers. verum.*

Appell. CCLXVIII.

Vestis.

1 *Vestium appellatione veniunt tam linea, & bombycina, quam lanea, item serica, & aurea, si eiusmodi testator habebat, nisi statuto prohibitum esset illi, cui vestes relinquuntur, eas deferre aureas, vt n.* 2.

Vestium appellatione continentur.

3 *Tapeta, fascia, crurales, & impilia.*

4 *Culcitra,*

5 *Calcimenta, &*

6 *Birretum, seu capellum.*

7 *Vestium appellatione continetur tela, quæ in pectine adhuc est, si modò prætexta est.*

8 *Vestis scissa, & nondum consuta venit appellatione vestium.*

9 *Vestium appellatione venit quicquid disponens pro veste reputabat.*

10 *Vestium appellatione veniunt etiam festiua, si dignitas personæ, & mos regionis id postulet.*

VESTIVM appellatione veniunt tam lineæ, & 1
bombycinæ, quàm laneæ, *l. vestis, §.* 1. *de auro & arg. leg.* Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. lib.* 4. *interp.* 1. *dub.* 11. *num.* 41. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 161. *num.* 13. Surd. *de aliment. tit.* 4. *quæst.* 2. *num.* 8.

Item continentur sericæ, & aureæ, si eiusmodi 2
testator habebat, *d. l. vestis, §.* 1. Menoch. *d. præs.* 161. *n.* 23. nisi statuto prohibitum esset illi, cui vestes relinquuntur, illas ferre aureas, & holosericas, sicuti declarant Soc. sen. *cons.* 10. *col.* 2. *lib.* 1. Cremen. *sing.* 65. Petr. Pech. *de testament. coniug. lib.* 5. *cap.* 14. *n.* 3. *in*

fine, *& num.* 7. quos refert & sequitur Menoch. *d. præs.* 161.*num.* 14. vbi *num.* 16. ea Bald & Cremen subdit tunc huic deberi æstimationem illarum vestium,quas ferre prohibetur Ratio autem principalis resolutionis est, quia præsumitur testatorem voluisse suam voluntatem conformem esse dispositioni legis & statuti, *l. hæredes mei*, §.*cum ita*, *ff. ad Trebell.* vbi late Rip *n.* 74. tum quia omnis delicti præsumptio euitanda est,*l.merito,ff.pro socio*, præsumeretur autem testatorem delloquete voluisse si legando has vestes occasionem daret legatario faciendi aduersùs statutum.

3 Vestium appellatione continentur tapeta, fasciæ,cruralcs,in pilia,& e tuicalia,*l.argumento*, §. *tapetia,ff.de auro*, *& arg.leg.* Sim. de Prætis *d.dub.* 11. *n.* 4. Menoch *d l b.* 4.*præs* 161 *n* 15. vbi *n.* 16. post Hotoman. *n.comm in tr.verb vest. in verb. mi ilia*,subdit huiusmodi impilia esse fasciolas, quibus mulierum crines alligantur

4 Vestium appellatione veniunt culcitræ, *d. l. argumento*, §.*culcitra.ff.de auro & arg.leg.* Menoch. *d. lib.* 4.*præs.* 161. *num* 17 vbi etiam per *l. nummis*, *ff. illo si*, subiungit contineri & vestes, quæ magis deseruiunt ornatus gratia, quàm quòd corpus tegant.

5 Vestium appellatione veniunt calceamenta, cùm hæc sint pedum vestes quædam, *d.l.argumento*, § 1.Graueer.*cons* 199.*num.* 3. Cordub de Lara *in l.si quis ex liberis*, §.*nam tantùm n.* 29 *ff. de liberis agnosc.* Bapt.Puntan.*de alim nu c.*17 *n.* 10. Roland *cons.* 28. *num.*5.*lib* 1. Sim. de Prætis *d. lib.*4.*interp.*1. *dub.* 11. *num.*39. Menoch. *de arbitrar. casu* 170. *num.* 3. & *d. lib.*4.*præs.*157.*num.*19. Surd. *de alimen.tit.* 4.*quæst.*2. *num.*1.

6 Vestis appellatione venit quod tegendi capitis causa paratum est, Surd. *quæst.*2.*num.*& sic birretum, vt respondit Alexand. *cons.*5.*col.vlt.lib.*1. quem referunt & sequuntur R p*in l. si quis in fundi vocabulo*, *n.*25.*ff de legat.*1.Menoch.*d.lib.*4 *præs* 161. *num.*19.

7 Vestium appellatione continetur tela, quæ in pectine adhuc est, si modo prætexta est, nempe si telæ formam habet, secus verò si adhuc non est prætexta, cum tunc dicatur stamen, non autem tela,*l.vestimentum,ff.de auro & arg.leg.*Menoch *lib.*4. *præs.*161.*num.*12. vbi declarat etiam tela ipsa adhuc tota prætexta non sit, sed cœpta tantùm, Franc. de Barry *de success.ex stat & abintestato lib.* 9.*tit.* 14. *num.*4.

8 Vestium appellatione venit vestis scissa, & nondum consuta, existens adhuc apud sartorem, hanc igitur præsumi legatam à testatore, qui vestes legauit,colligitur ex text.*in d.l.vestimentum*, & sentiunt Felin.*in cap cùm adeò*, *num.*5.*de rescrip* .Franc. Cremen. *n sing.* 64. *Tractat. legavit*, Petr. Pechi.*in tract.de testam coniug.lib.*5.*c.*15.*n.*5. Menoch. *d.lib.*4. *præs.*161.*n.*20.vbi cum Bart.*in d.l. vestimentum*, hoc intelligit quando vestis scissa est apud sartorem, eo animo vt confecta domi reportetur, non autem vt vendatur, quia tunc legatis vestibus non comprehenderentur.Franc.de Barry *d.tit* 14.*n.*3.

9 Et demum vestium appellatione venit quicquid disponens pro veste reputabat, *l. inter vestem*, vbi Bart.*ff.de auro & arg.legat.*Bellon.*cons.*30.*n.*11.Surd. *de alimen.tit.*4.*q.*1 *n* 5.

10 Vestium appellatione veniunt etiam festiua, si dignitas personæ & mos regionis id postulet, Bart.*in l liberorum*, § *vlt de legat* 3.*& in l.vlt.*§.*exuris,C.de legatis*,Angel. Aretin.*in tract.de testam.gl.*49.

Pech.*d.cap.*14.*num.* 6. *vers. etsi maritus*, quos refert & sequitur Menoch. *d.lib.*4.*præs.*161.*num.* 31. Surd. *decis.*150.*n.*9.

Appell. CCLXIX.

Via.

VIA publicæ appellatione venit pons quando per illum vulgo iter fit,ideo statutum loquens de maleficiis in via publica commissis,verificatur in commissis super ponte publico, ita Cæpol.*de seruit.vrban.præd.tit.de ponte*, *n.*5.

Appell. CCLXX.

Victualia.

1 *Victualium appellatione in legato testatoris, continentur, quæ esui, & potui necessaria sunt.*
2 *Vestis non venit victualium appellatione.*
3 *Victualium appellatione, quæ præstanda sunt visitatoribus, veniunt tantùm illa, quæ consistunt in victu.*
4 *Equorum vectura non veniunt visitatoribus appellatione victualium.*

VICTVALIVM appellatione in legato testatoris continentur, quæ esui, & potui necessaria sunt,ac si legata essent cibaria, ita Sim. de Prætis *de interp.vltim vol.lib* 4 *interp.*1 *dub.* 11.*num.*45. Sola in suis comment. decret. Sabaudiæ, *tit. de censib. glos.*1. *primo parte*, *num.* 5. Vnde victualium nomine non venit vestis, *l.præsenti,in fine,ff.de.C.de his, qui ad Eccles. confug* Rebuff *ad l.verbo victus* 43.paulò post princip *vers.ex hu sumitur*, *in fine*, *ff.de verb. signif.pag.mihi* 215. 1 2

VICTVALIVM igitur appellatione in terminis Concilij Trident *sess.* 24 *de reformat.cap.*3. mandantis illa præstari visitatoribus, veniunt tantùm, illa, quæ consistunt in victu, non tamen ea, quæ concernunt alia necessaria personæ, vt per Zerol. *in prax. Episcop.p.*1 *verb.visitatio.*§ 6.*dub.*1. quem refero Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, *p.* 3. *alleg.*73 *n.*57. 3

VICTVALIVM huiusmodi appellatione non veniunt equorum vecturæ, vt contra visitantes scriptum reliquerunt Marc. Anton. Genuens. *in man.Pastor.p.*35.*num.*3.*in fine*, Zerol. *in prax. Episcop.p.*1.*verb.Visitatio*,§.6.*dub.*3 Piasec.*in simili praxi*, *p.*2.*c.*3.*num.*6 3.*in fine*, Bellet. *disquisit. clerical. p.* 5. *tit.de clerico debitore*, §.11.*n.*4. 4

Appell. CCLXXI.

Victus.

1 *Victus appellatione veniunt, quæ esui, & potui, cultuique corporis necessaria sunt.*
2 *Victus ducatio, & alimentu parificantur.*
3 *Victus quotidianus vbi exprimitur, intelligitur de cibo tantùm.*

4 Victus

4 *Victus appellatione venit lectus.*
5 *Medicina continentur victus appellatione.*

1 VICTVS appellatione veniunt quæ esui, & potui, cultuique corporis, quæque ad viuendum homini necessaria sunt, nec non & cætera, quibus videndi, curandive corporis nostri gratia vtimur, vt probat text. *in l. verbo victus 43. ff. de verbor. significat.* vbi latè Rebuff. *à pag. mihi* 234. Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs.* 157. *num.* 15. & ita veniunt vestimenta, *d. l. verbo victus, §. vestem, & l. legatis alimentis, ff. de aliment. & cibar. leg.* & tradunt Card. Mantic. *de tacitis, lib.* 21. *tit.* 9. *numer.* 3. Corn. *cons.* 5. *num.* 3. *lib.* 1. Roman. *cons.* 400. *num.* 4. Campeg. *de dote, p.* 2. *quæst.* 55. *num.* 2. Paul. de Cittadinis *de iurepatron. p.* 9. *art.* 4. *num.* 10. Lambertin. *in simili tract. art. 6. tertia quæst. principal. tertij lib. num.* 2. & 3.
2 vbi subdit quòd ista tria, victus, educatio, & alimenta parificantur, idèmque iudicatur de vno quod de alio.

Quando autem in lege exprimitur victus quoti-
3 dianus, tunc pro materiæ qualitate intelligeretur de cibis tantùm, & non de vestitu, vt in iudicibus, qui nullum munus recipere possunt, nisi victus quotidiani causa, *l. solent, in fine ff. de offic. Procons.* nempe ipsi vestes, vel pannum, aut sericum à litigantibus recipere non possunt, & de quotidiano victu loquitur Iurecons. *in l. fin. §. item Episcopi, ff. de munerib. & honor. & in l. sed & lege, §. quod autem 2. ff. de petit. hæred.* refert Rebuff. *ad d. l. verbo victus 43. vers. sexto variatur, pag.* 136.

VICTVS appellatione veniunt lectus, id est,
4 stratum, culcitra, & calciarium, eo quòd sine istis homo viuere non potest, ita Bart. *in tract. de aliment. n.* 4. Sim. de Prætis *de interp. vlt. vol. l.* 4. *interp.* 1. *dub.* 11. *n.* 36. *& seq.*

VICTVS appellatione continentur quoque
5 medicinæ, cùm non sit possibile sine eis ducere vitam nostram, & sic debentur, cùm necessarium corpori debeatur, ita per *l. si cùm dotem, §. fin. ff. soluto matr. & l. quos nos, §. verbo viuere, & in l. in stratum, ff. de verbor signif.* tradunt Paul. de Citadinis *in tract. de iurepatron. p.* 6. *art.* 4. *n.* 10. Rebuff. *ad d. l. verbo victus* 45. 5. *cætern, vers. annotare, pag.* 239. vbi limitat quando ex consuetudine regionis homines Medicis non vtuntur.

APPELL. CCLXXII.

Vidua.

1 *Vidua appellatione propriè, & ex communi vsu loquendi venit illa, cuius maritus mortuus est.*
2 *Vidua appellatione in priuilegiis concessis miserabilibus personis, non continetur vidua luxuriosè viuens.*
3 *Vidua appellatione quoad dicta priuilegia venit mulier habens virum inutilem.*

1 VIDVÆ appellatione propriæ, & secundùm communem loquendi vsum, venit illa, cuius maritus mortuus est, *cap. vidua 34. dist. cap. significantibus, de offic. deleg. cap. ex tenore, cap. ex parte, de foro compet.* cum aliis citatis per Rebuff. *ad l.* 242. *§. viduam, vers. primò limitatur, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 773.

VIDVÆ appellatione in priuilegiis illi con- 2
cessis, & miserabilibus personis, *in l. vnic. C. quando Imperator inter pupillos, & viduas, &c.* nõ venit vidua luxuriosè viuens, vt per Paul. Fusch. *lit. V, sing.* 28. Azeued. *l.* 8. *num.* 11. & 12. *tit.* 1. *lib.* 4. *nouæ Recop.* Couarr. *pract. cap.* 7. *num.* 1. Curia Philip. *part.* 1. § 9. *num.* 13.

VIDVÆ appellatione quoad dicta priuilegia 3
continentur mulier habens virum inutilem, sicuti scriptum reliquerunt Alexand. *cons.* 104 *num.* 4. *lib.* 1. Rebuff. *citato loco, vers. item licèt,* Tusch. *lit. M, sing.* 41. Tiraq *l.* 6. *connub. num.* 12. Azeued *l.* 1. *num.* 7. *tit.* 3. *lib.* 6. & *l.* 9. *n.* 10. *tit.* 3. *lib.* 4. *nouæ Recop.* Vincent. de Franch. *decis.* 100. *num.* 8 Surd *de aliment. tit.* 1. *quæst.* 44. *num.* 67. Bobadil *in sua politica, lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 7. D. Barbos. *in l.* 1. *part.* 1 *num.* 47. *ff. soluto matr.* Perez de Lara *de anniuers. & capellan. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 36. Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. verb. priuilegium, num.* 12. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 1. *consid.* 1. *num.* 8. Bernard. Muscatel. *in praxi aurea, gloss. competenter, num.* 71. Thom. Valasc. *allegat. iuris, tom.* 1. *alleg.* 65. *num.* 10. & 21. Card. Tusch *practic. conclus. tom.* 8. *lit. V, conc.* 100. *num.* 13. Ioan. Maria Nouarr. *in praxi electionis & variationis fori, quæst.* 8. *num.* 1. *pag.* 22. Quòd autem viduæ gaudeant priuilegio *d. l. vnica,* quamuis sint diuites, dixi *supra, sub verb. Miserabiles, appell.* 151. *n.* 6.

APPELL. CCLXXIII.

Vinea.

1 *Vineæ appellatione continetur terrenum in quo sunt vites plantatæ, non autem locus vbi illæ minimè sunt.*
2 *Locus non vineatus si reducatur ad vineam, appellatur vinea.*
3 *Arundinetum, siue cannetum destinatum perpetuò vineæ venit appellatione vineæ.*

VINEÆ appellatione continetur terrenum in 1
quo sunt vites, non autem locus vbi illæ minimè sunt, etiamsi altàs fuisset terrenum vineatum, ita Bald. *cons.* 410. *Verba dicunt, circa fin. vers. quarto debemus considerare, lib.* 1. vbi subdit quòd à contrario 2
locus non vineatus si reducatur ad vineam, appellatur vinea, refert Card. Tusch. *pract. conc. tom.* 8. *lit. V, conc.* 211. *n.* 1. & 2.

VINEÆ appellatione venit arundinetum, siue 3
cannetum destinatum perpetuò vineæ, & ad vsum illius, vt per Caputaquen. *decis.* 123. *num.* 10. *part.* 1. Verall. *decis.* 342. *p.* 3. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. D, concl.* 617. *n.* 3. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 126. *num.* 17. & 18. & *cap.* 752. *à num.* 32. Limita vbi cannetum esset separatum etiam per octauam partem milliaris si aliqua bona sint intermedia, sicuti decisum refert Pute. *decis.* 85. *lib.* 3. *in correctis.*

APPELL. CCLXXIV.

Vinum.

1 *Vini appellatione in legato omne continetur quod ex*

 vinea

vinea natum vinum permanet.
2 *OEnomeli vini nomine continetur.*
3 *OEnomeli est vinum solum ex vuis certo modo ita expressum, vt ad mellis dulcedinem proximè accedat.*
4 *Acinaticium vini nomine comprehenditur.*
5 *Acinaticium dicitur vinum, quod longè post vindemiam hyemali tempore ex vuis diu suspensis, & rugosis conficitur.*
6 *Passum vini appellatione venit.*
7 *Vuæ non includuntur in dispositione loquente de vino, nisi prohibita fuisset exportatio vini.*
Vini appellatione non continetur:
8 *Mulsum, hoc est, ex vino, & melle confectum.*
9 *Zythum quod ex tritico, & hordeo fit,*
10 *Ceruisia ex hordeo, & aliis rebus calidis,*
11 *Defrutum, quod ex duabus partibus mustum ad tertiam deferuefaciendo redigitur,*
12 *Mustum venit appellatione vini.*
13 *Cydoneum ex pomis cydoneis confectum, &*
14 *Acetum secundum propriã significationem,*
15 *Aquaticum venit appellatione vini.*
16 *Vini appellatione vbi prohibetur extractio an possit metreta extrahi gustus causa, remissiuè.*

1 VINI appellatione in legato omne continetur, quod ex vinea natum vinum permanet, *l. si quis vinum, in princip. ff. de tritico, vino, oleóque leg.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 152. n. 2.*

2 OEnomeli, id est, dulcissimum vinum, vini nomi-
ne continetur, *d. l. si quis vinum*, Menoch. *d. præs.* 152.
num. 17. & esse certum vinum mellitum scripserunt
Alciat. *lib. 2. parerg. cap. 1.* & Hotoman. *in comment.*
verborum iuris, verb. OEnomeli, Cuiac. verò *lib.* 24.
3 *obseruat. cap.* 1. obseruauit OEnomeli esse vinum so-
lum ex vuis certo modo ita expressum, vt ad mellis
dulcedinem proximè accedat.

4 Acinaticium, vel acinaceum vini nomine conti-
netur, *d. l. si quis vinum*, Menoch. *d. præs. 152. num. 12.*
5 vbi cum Cuiac. *lib. 24. obseruat. cap. 39.* subdit acina-
ticium dici vinum quod longè post vindemiam
hiemali tempore ex vuis diu suspensis, & rugosis
conficitur.

6 Passum vini appellatione etiam continetur, *d. l. si quis vinum*, Menoch. *d. præs. 152. num. 19.* vbi cum Forcatul. *in penu iuris, cap. 8.* & Cuiac. *d. cap. 39.* subiungit passum esse vinum quod ex vuis passis sole siccatis ante vindemiam certa quadam ratione exprimitur. Quamvis non defuerint aliqui existimantes passum non esse vinum, quia ex Varrone, & aliis scribunt Cœl. Rodigin. *lib. 18. lect. antiq. cap. 38.* & Mercurial. *lib. 1. lect. var. cap. 17.* passum bibisse mulieres Romanas, quibus vini vsus interdictus erat.

7 Vuæ non includuntur in dispositione loquente de vino, vt per *l. fin. §. cum dulcia, ff. de tritico, vino, oleóque leg.* tradit Surd. *cons. 550. num. 15.* nisi prohibita fuisset exportatio vini, quia prohibita quoque censeretur exportatio vuarum, Bald. *in l. quod ratione, ff. de legib.* Rip. *resp. 4. num. 13. de constitut. & in tract. de peste, tit. de remed. ad conseru. vbert. num. 60.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib. 2. resolut. 33. num. 12.*

8 Mulsum non continetur vini appellatione, non enim vinum permanet, sed species efficitur, & appellatur mulsum, hoc ex vino, & melle confectum, *l. adeo, §. cum ex aliena, ff. de acquir. rerum dominio*, Menoch *d. præs. 152. n. 3.*

9 Zythum nomine vini non continetur, *d. l. si quis vinum*, Meno b *d. præs. 152. num. 4.* vbi post Alciat. *lib. 10. parerg. cap. 15.* & Forcatul. *d. cap. 8.* ac Cuiac. *d. cap. 39.* subiungit esse vinum, quod ex tritico, seu hordeo fit.

Ceruisia, quæ conficitur ex hordeo, & aliis rebus 10
calidis, non venit appellatione vini, vt scribit Menocb. *d. præs. 152. num. 10.*

Defrutum non venit appellatione vini, *d. l. si quis* 11
vinum, Menoch. *d. præs. 152. num. 14.* vbi cum Forcat. & Cuiac. *citatis locis*, subdit quòd est mustum quod ex duabus partibus ad tertiam deferuefaciendo redigitur.

Mustum venit appellatione vini in statuto ca- 12
uente soluendam esse gabellam de emeotibus, & reuendentibus vinum, vt latè probat Mari. Anton. *var. res. lib. 2. res. 33. per totam.*

Cydoneum vini nomine non continetur, *d. l. si* 13
quis vinum, Meno b. *d. præs. 152. n. 16.* vbi ex Cuiac. *d. cap. 39.* subiungit Cydoneum esse quod ex pomis cydoneis conficitur.

Acetum secundùm propriam significationem non 14
contioetur appellatione vini, quia non est vinum, sed alia species, *l. 1. ff. de tritico, vino, & oleo leg. d. l. si quis vinum, §. 1. & §. item si quis*, vbi subiungit Vlpian. nisi quòd testamenti tempore vinum erat, coacuit, sufficit enim eo tempore fuisse vinum, refert Menocb. *d. præs. 152. num. 16.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 3. tit. 3. num. 30.* Cherubin. *in schol. 2. ad constit. 42. Pij IV. tom. 2. compendij Bullarij pag. 12.* vbi intelligit in materia odiosa. Stephan. Gratian. *Marchia decis. 184. n. 25.* vbi *n. 24.* subdit vini appellatione contineri acetum si habetur numero vini ex sumpta voluntatis coniectura, & ipsius testatoris defuncti consuetudine, per *d. l. si quis vinum §. acetum.*

Aquaticium venit appellatione vini, vt tenet 15
Stephan. *d. Marchia decis. 184. n. 18.*

VINI appellatione vbi prohibetur extractio, an 16
possit metreta extrahi gustus causa? vide Strach. *de mercat. p. 4. num. 26.* Tiraq. *de iudicio in rebus exig. vers. trigesimo secundo*, Viui. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 17. num. 220. vers. amplia secundò*, Mexi. *in tract. tassæ panis, conc. 1. num. 19.* Bobadil. *in sua politica, lib. 4. cap. 5. num. 1. & 39.* Bradil. *in summa legum pœnalium, p. 2. casu 17. n. 8.*

APPELL. CCLXXV.

Vniuersitas.

VNIVERSITATIS appellatione comprehenduntur Sacerdotes, & alij cleri, ac proinde in sui fauorem possunt vti priuilegiis, & statutis vniuersitatum. Oldrad. *cons. 32. Quæstio est verùm*, quem refert Cardin. Tusch. *practic. conc. tom. 8. lit. V, conc. 268. numer. 1.* Alderan. Mascard. *de interpret. statut. conc. 1. numer. 193.* Et ideo quòd Parochus reputetur de vniuersitate in fauorabilibus, scriptum reliquit Alberic. *in l. 1. versic. vidi etiam dubitari, ff. quod cuiusque vniuers. nomine*, quem citat Bellet. *disquisit. cleric. p. 1. tit. de discipl. cleric. §. 2. numer. 16.*

* *
*

Appell. CCLXXVI.

Vrbs.

1 *Vrbis appellatione vbi simpliciter de ea sit mentio, venit ciuitas Romana.*
2 *Vrbis appellatione vbi materia congruit, venit quælibet vrbs.*
3 *Territorium continetur appellatione vrbis.*
4 *Comitatus continetur, non verò districtus appellatione vrbis.*

1 VRBIS appellatione vbi de ea simpliciter sit mentio, venit ciuitas Romana, *l.1.*ibi, qoòd non tantum in vrbe, sed in Italia, *ff.de colleg.illic.c.felicis, in fine, vers.ciuitas verò quamis alia præter vrbem,* vbi Franch.*de pœnis, lib.6.*gloss.*in cap.significauit, de pœnit.& remiss.* Rebuff. *ad l.239.vers.vrbs, in princ. ff.de verb.signif.pag.761.* Card. Tusch.*practic.conclus. tom.8.lit.V, concl.197.*

2 VRBIS appellatiooe qoando materia congruit venit quælibet vrbs, & regulariter quòd statuitur in vrbe habet locum in omnibus eioitatibus, vt *in l.prætor, §.hoc interdum, ff.de noui oper.nunciat. l.nam quod liquidè, §.si ita, ff.de penu leg.l.2.§.si quis, ff.ne quid in loco publico,* Afflict.*in tract. de iure protomiseos, §.1.notab.2.* Rebuff. per text.*ibi in l.vrbis, appellatio 2. ff.verb.signific.pag.16.*

3 VRBIS appellatione venit territotium, *l.1.§.cùm vrbem.ff.de officio præfect.vrbis,* Cardin. Mantic.*de tacitis & ambig.conuent.lib.4.tit.15 n.23.*

4 VRBIS appellatione eomitatus continetur, districtus verò qui est vltra comitatum, oon includitur, oam vrbs Roma totum ferè terrarum orbem distinguebat, & non vibis appellatione continetur solum comitatus, qui vsque ad eentesimom milliarium porrigitur, *d.l.1.§.cum vrbem,* & *ibi* Bart.*notab.2.*Cardin.Mantic.*d.tract.de tacitis, & ambig.conuent. lib.13.tit.24.n.2.*

Appell. CCLXXVII.

Vsusfructus.

1 VSVSFRVCTVS appellatione venit proprietas est verissimili mente præcedentium, & sequentium, vt latè per Castrens.*cons.377.Licet iudex.in princ, & per totum, lib.1.* Paris.*cons.71.n.1.lib.2.* Card. Tusch. *practic. conlus.tom.8. lit. V, conclus.301. num.10.*

2 VSVSFRVCTVS fundi appellatione venit vsus instrumentorum, & eorum, quæ sont parata pro fundo, sicuti docet Bald.*cons.385. Qui legat, in princ.lib.4.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. V, concl. 301.num.9.*

Appell. CCLXXVIII.

Vulnus.

1 *Vulneris appellatione non venit leuis cutis ruptura.*
2 *Verba de vulnere, amicitia, febre, & similibus disponentia, debent intelligi simpliciter, & non de modica.*
3 *Vulneris lethalis appellatione quid veniat, Medicorum relationi, & eorum iudicio relinquitur.*

VVLNERIS appellatione non venit leuis cutis ruptura, quia hæc non dicitur vulnus, sicuti docent Afflict.*in cap. 1.§.porrò, num. 5. quæ sit prima causa benefic.amit.lib.3.* Dec.*in cap.de appellationibus, n.7.de appellat.*Socin.*reg.184.vers.fallit,* Perez *l. 1. propè fin.tit.113.lib.8.* Ordin. Hortens. Caualean. *de brachio Regio, p.4.n.151.* 1

Verba enim de vulnere, febre, amicitia, & similibus disponentia debent intelligi simpliciter, & non de modica, vt resoluunt Alex. *cons.185.Viso processu, in princip.lib.7.* Card Tusch.*practic.conclus.tom.8. lit.V, concl.101.num.19.* Stephan. Gratian. *discept. forens.cap.200.n.19.* 2

VVLNERIS lethalis appellatione quid veniat, Medicorum relationi, & eorum iudicio relinquitur, vt per Menoch.*remed.5.adipiscendæ, n.162.* Mascard.*de probation. conclus.* 1034. *num.* 11. *&* 22. *& conclus.*1160. *num.* 20. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb.minoribus, n.18.C.de in integ.restit. minor.* Fario.*in praxi crimin.q.* 117. *num.* 101. *cum seqq.* vbi *num.* 109. subdit quòd si dubitetur an vulnus fuerit lethale, poterit vulneratus exhumari, vt videatur vulnus. 3

Appell. CCLXXIX.

Vxor.

1 *Vxoris appellatione attenta verbi proprietate venit illa, quæ contraxit matrimonium per verba de præsenti.*
2 *Iura loquentia de vxore intelliguntur quando matrimonium per verba de præsenti contractum fuerit.*
3 *Statutum vetans legare vxori, etiam sponsam de præsenti comprehendit.*
4 *Distinguitur sub distinctione principalis resolutio.*
5 *Vxoris appellatione venit vxor quæ est de præsenti, non verò ea, quæ fuit.*

VXORIS appellatione atenta verbi proprietate venit illa quæ eontraxit matrimonium per verba de præsenti, vt per Tiraquell. *de legib.connub.gloss.2. num. 1. & num. 18. cum seqq. & num. 25.* Perez *l. 1. pag. 4. vers.item apud, & vers. quæro vtrum, tit. 1. lib. 5. Ordin.* Cald. Pereira *in l. si curatorem verb. læsis, num. 127. & 128. C. de in integr. restitut. minor.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.8.lit. V.concl.325.num. 1.* Sanch.*de matrim. lib. 1. disp.1.num.2.* Franc. Molin.*de ritu nupt.lib.3.quæst.6. num.44.* 1

Vnde omnia iura loqoentia de vxore, accipienda esse quando matrimonium per verba de præsenti contractum est, quamuis eopula sequuta minimè sit, vt resoluunt Couarr. *de sponsalib.part.2.cap.1. in initio, num.2.* Matiens.*l.fin.gloss.6.num.1. tit. 2.lib.5. nouæ Recopil.* Gutier.*de iuram. confirm. part.4.cap.51. num. 2.* Fontanel. *de pactis nupt. claus. 5.p. 10. num. 34.& 35.* 2

Quare in terminis statuti vetantis legari vxori, etiam 3

etiam sponsam de præsenti comprehendi, tradunt Boër. *decis.* 12. *num.* 38. Pechi. *in tract. de testam. coniug. lib. 4. cap.* 11. *à princ.* quos refert, & sequitur Franc. Molin. *d. quæst. 6. num.* 47. quicquid dicat Cancer. *variar. resolut. p. 3. cap.* 11. *de Sponsalib. à num.* 115.

4 Verùm in hac materia sic distinguendum esse puto; aut materia est odiosa, aut fauorabilis, aut indifferens; si est odiosa, nomine vxoris, vel mariti non veniunt sponsalia contracta per verba de præsenti, nec sponsi ipsi de præsenti ante consummationem: si autem est indifferens, veniunt qui contraxerunt per verba de præsenti, siue consummauerint matrimonium, siue non; minimè autem comprehenduntur sponsi de futuro; si autem est fauorabilis, comprehenduntur etiam sponsi, siue sponsæ de futuro. Colliges hæc ex Panorm. *in cap. tertio loco, in fine,* & *ibi* Felin. *num. 4. de præsumpt.* Anton. Tusch. *lib. 5. institut. maior. tit. 10. num. 8. & 9.* Alex. Carrer. *lib. 5. de Sponsal. cap. 5.* Auendan. *resp. 10. num. 3.* quos refert, & sequitur Sanch. *d. lib. 1. disp. 2. num. 3.*

VXORIS appellatione venit vxor quæ est de præsenti, non verò ea, quæ fuit, licèt sit adhuc vidua, sicuti docet Alexand. *cons. 207. Ponderatis verbis, num. 9. vers. quinto, lib. 6.* vbi *num.* 10. hinc colligit quod in statuto de vxoribus rebellium, non venit vxor vidua eius, qui mortuus est rebellis, refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 8. lit. V, concl. 204. n. 10. & 11.*

TRACTATVS

TRACTATVS LOCORVM COMMVNIVM ARGVMENTORVM IVRIS.

Loc. I.

ad Abſolutione.

1 *Ab Abſolutione ad excommunicationem quoad omnia valet argumentum.*
2 *Eius eſt ſoluere, cuius eſt ligare.*
3 *Excommunicare qui poteſt, poteſt abſoluere, & è contra.*
4 *Abſoluere qui poteſt, condemnare etiam valet.*

1 AB ABSOLVTIONE AD EXCOMMVNICATIONEM quoad omnia valet argumentum, ſicuti tradit Federic. de Senis *conſ. 11. n. 4. verſ. præterea.* quem refert Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 1. lit. A, concl. 567. n. 23.*

2 Par enim & æquale ius eſt ſoluendi, & ligandi, quia eius eſt ſoluere, cuius eſt ligare, *l. 3. ff. de re iudic. l. nihil tam naturale, & l. eius eſt nolle, ff. de regulis iuris, l. vlt. C. de legibus, c. verbum, de pænit. diſt. 1.* Garc. Falcon. *reg. 110.* Aſcan. Tambur. *de iure Abbatum, tom. 1. diſp. 17. quæſt. 1. num. 4.* Octau. Glorit. *reſp. 1. part. 3. num. 590.* & qui potuit excommunicare, poteſt ab-
3 ſoluere, & è contra, *cap. prudentiam, §. ſexto, de officio deleg. cap. ad reprimendam, de officio Ord.* gloſſ. *verb. inferior, in cap. 1. inferior 1. diſt.* Mari. Alter. *de cenſur. tom. 1. diſp. 2. de abſolut. ab excommunicat. lib. 4. cap. 2.* Bonacin. *in ſimili tract. diſp. 1. quæſt. 3. puncto 2. num. 1.* cum aliis citatis per metipſum *de officio, & po-*
4 *teſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 52. n. 1.* Et qui abſoluere poteſt, condemnare etiam valet, iuxta ea quæ adduxi *Axiomate 1. n. 1.*

Loc. II.

ab Abſurdo.

1 *Ab Abſurdo vitando, ſeu remouendo valet argumentum.*
2 *Intellige quando verba nihil operentur, quamuis inducatur iurium correctio.*
3 *Amplia etiam contra piam cauſam.*

AB ABSVRDO vitando, ſeu remouendo 1
valet argumentum, *l. ſcire oportet, §. aliud, ff. de excuſat. tutor. l. nam abſurdum, ff. de bonis libert. l. ſi no hereditaria, in fine, ff. de negot. geſtis, l. 1. §. vnde quæritur, ff. de public. l. ita vulneratus, verſ. quòd ſi quis abſurdò, ff. ad leg. Aquil. l. diuortio, ff. ſoluto matrim. l. aliud, §. fin. ff. de regul. iuris, cap. venerabilem, circa med. cap. in Geneſi, de elect. cap. ſolita, de maiorit. & obedient. cap. cùm inter, de except. cap. cùm ſatis ſit abſurdum, de officio Archidiaconi, cap. quemadmodum, de iureiur. cap. ex ore, de priuileg.* Bald. *conſil. 2. Verba ſtatuti, num. 5. verſ. item hoc probatur, lib. 1.* Euerard. *in topicis legalib. loco 8.* Aym. Crauet. *conſil. 150.* Socin. iun. *conſil. 1. numer. 121. & conſil. 49. numer. 21. & conſil. 66. num. 14. & conſ. 71. num. 22. vol. 1.* Hippol. Riminald. *conſ. 226. num. 48. vol. 2. & conſ. 492. num. 31. & conſ 502. num. 59. vol. 5.* vbi dicit *nihil eo validius,* Ioan. de Monte Sperello *conſ. 1. num. 21. & conſ. 298. num. 3. lib. 1. & conſ. 204. num. 7. eod. lib.* vbi quòd valet in ſtatutis, Decian. *conſil. 100. num. 28. volum. 2. & conſ. 74. num. 47. vol. 3.* Georg. Euerard. *conſil. 43. num. 14. vol. 1.* Curt. iun. *conſ. 170. num. 16. vol. 2.* Monald. *conſ. 150. num. 14. & 15. tom. 1. & conſil. 46. num. 19. tom. 2.* Pacian. *conſ. 32. num. 36.* Menoch. *conſil. 12. num. 3. & conſ. 37. num. 118. & conſ. 76. num. 12. & conſ. 84. num. 23. & conſ. 95. n. 76. & conſ. 207. num. 59. & conſ. 727. num. 10.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 30. num. 12.* Peregr. *conſ. 89. num. 28. vol. 1.* Surd. *conſil. 116. num. 45.* Oliban. *de iure fiſci, cap. 13. num. 60. pag. mihi 261.* Ruſtic. *ad l. cùm anus, lib. 3. cap. 10. n. 7. ff. de condit. & demonſtr.* Adrian. Neguſant. *in ſylua reſponſ. q. 200. num. 92.* Cauagnol. *deciſionum conſuli. tom. 1. pag. 183. à num. 63. & tom. 3. pag. 52. num. 52.* Flamin. *de confidem. quæſt. 26. n. 10.* Cardin. Cuſch. *pract. concluſ. tom. 1. lit. A, concluſ. 66. num. 8.* Mari. Antonin. *variar. reſolut lib. 2. reſol. 12. num. 12. & reſol. 59. caſu 19.* vbi ſubdit procedere in ſtatutis, Octau. Glorit. *reſp. 4. num. 27.* Rot. *deciſ. 256. n. 4.* apud Farin. *in 1. collect. nouiſſ.* aliàs *part. 4. diuerſor.*

prout in Romana Curia solet allegari, Cardin Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 3. tit. 7. & de tacitis & ambig. convent. lib. 2. tit. 3. per totum*, plures refert Doct. Franc. Viui. *decis. 255. n. 24. lib. 1.* & vide quæ dixi *Axiomate* 2. Nouissimè Ioseph. Vela *dissert. forens. dissert. 26. n. 8.* Melch. Phœb. *Lusit. decis. 120. n. 35. tom. 2.* Iacob. Cancer. *var. res. p. 2. c. 8. n. 57. & c. 20. num. 88.*

Intellige quando verba nihil operentur, etiamsi inducatur iurium correctio, vt resoluit Seraphin. *de privileg. iuram. privil. 107. numer. 40.* & faciunt quæ tradit Fusar. *de substitut. q. 320. num. 45.* & quæ dixi *Axiom. 2.*

3 Amplia etiam contra piam causam, ideo si concurrat fauor animæ ex vna, & absurditas, intellectus, putà contrarietas, vt elusoria dispositio, cessat fauor causæ piæ, & præualet absurditas, vt ea tollatur omnino, ita Cardin. Zabarel. *cons. 49. per tot. maximè n. 3. & seq.* prout illum refert Card Tusch. *d. lit. A, concl. 66. n. 35.*

Loc. III.

ab Actore.

AB ACTORE ad REVM bonum est argumentum etiam in materia correctoria, gloss. *verb. soluerit, in Clem. sæpè de verb. significat.* Petr. de Anchar *in repet. cap. 1. q. 14. de constitut.* Franc. Viui. *decis. 155. n. 41. cum seqq. lib. 2.* Ratio est, quia actor & reus non debent ad imparia iudicari, *l. fin. C. de fructib. & lit. expens.* Et actor, & reus sunt correlatiua, Niconit. *in repet. cap. quoniam contra, de probat. p. 2. nu. 587.*

Loc. IV.

ab Adoptione.

AB ADOPTIONE ad LEGITIMATIONEM validum est argumentum, vt post Bart. *in §. & quid si tantùm, circa fin.* tangit Putc. *decis. 110. numer. 2. lib. 2. in correctis.* Sicuti valere ab arrogatione ad legitimationem, tradunt Ias. *cons. 40. col. 4. in princ. vol. 3.* Roland. à Valle *cons. 88. n. 16. vol. 1. & cons. 96. n. 29. vol. 5.*

Loc. V.

ab Aduocato.

1 AB ADVOCATO ad PROCVRATOREM, largè sumpto vocabulo, valet argumentum, iuxta ea, quæ dixi *Appell.* 8. licèt strictè loquendo non esse validum, scribant Natt. *cons. 376. n. 7. lib. 1.* Alexand. *cons. 108. n. 2. in fine lib. 6.* Franc. Marc. *decis. 3 4. p. 1.* quos refert, & sequitur Honded. *cons. 81. n. 49. tom. 1.*

2 Vnde prouenit, vt sicut Aduocatus propter præsumptam affectionem testimonium ferre non potest, *l. fin. ff. de test. & cap. si testes omnes, § testes quos accusator 4. q. 2.* Nelo. *de testib. num. 31.* Campeg. *in simili tract. reg. 58 à princip.* Soar. *recept. sent. lit. A, num. 69. & lit. T, num. 193.* Anton. Faber. *in suo Cod. sub tit. de testib. definit. 19.* Vincent. de Franch. *decis. 21.* Rebuff. *de reprobat. testium, num. 33. cum seqq.* Hect. Æmil. *in tract. de testib. verb. Aduocatus*, Perez *l. 2. t. 19. lib. 2. Ordinam. pag. 403.* Mascard. *de probat. conclus. 66. num. 1. & 2. & conclus. 1359. num. 3.* Gutier. *consil. 24. num. 8. & 9.* Mench. *quæst. frequent. cap. 35. num. 4.* Bobadil. *in sua politica, lib. 5. cap. 2. num. 55.* Annæ. Robert. *rerum iudic. lib. 2. cap. 19. p. 1.* Anton. Scap *de iure non scripto, lib. 5. cap. 112. num. 15.* Hieron. Treutler. *disp. select. p. 1. disp. 8. thesi 2.* Garc. Mastrill. *Sicilia decis. 151. n. 39.* latè Rebuff. *in praxi crim. p. 2. de testib. q. 60. num. 155. cum multis seqq.* & Camill. Borrell. *in summa omnium decisi. tit. 65. de aduocatis, n. 74. cum seqq.* vbi limitat.

Ita similiter & procurator in causa in qua est procurator, testis esse non potest, Grammat. *decis. 79. n. 16.* Hect. Æmil. *de testib. p. 1. verb. Aduocatus, n. 4.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 73. num. 5.* Mench. *frequent. c. 35. n. 5.* Mascard. *conc. 1357. n. 35. & conc. 1232. à n. 1.* Parin. *d. q. 60. n. 196. cum seqq.* 3

Loc. VI.

ab Æquiparatis.

1 *ab Æquiparatis valet argumentum.*
2 *Intellige quando adest similitudo in eo, in quo fit æquiparatio.*
3 *Ratio diuersitatis vbi limitat non valet argumentum ab Æquiparatis.*
4 *Argumentum ab Æquiparatis non procedit in correctorijs.*

AB ÆQVIPARATIS valet argumentum, *l. Stichus, ff. de manum. testam.* Cephal. *cons. 210. n. 42. & cons. 537. n. 19.* Laurent. Pinu. *cons. 66. num. 6. & cons. 156. n. 6.* Socin. iun. *cons. 71. num. 2. & cons. 122. n. 18. vol. 3.* Franc. Becc. *cons. 8. n. 9. vol. 1.* Franc. Viui. *decis. 255. n. 19. lib. 1.* Menoch. *cons. 3. n. 17.* Sbroz. *de Vicario Episcopi, lib. 2. q. 61. num. 11. & 12. lib. 3. q. 6. n. 8.* Surd. *de aliment. tit. 9. q. 1. n. 9. & cons. 393. num. 46.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 46. n. 24.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 298. num. 70.* Narbona *l. 20. gloss. 22. num. 4. tit. 1. lib. 4. Recep.* Fontanel. *de pact. nupt. claus. 4. gloss. 7. part. 2. num. 61.* vbi ait quòd procedit affirmatiuè, nō negatiuè. Valenzuel. *cons. 124. num. 16. tom. 2.* nouissimè Ioseph. Vela *dissert. forens. dissert. 6. n. 45.* Rota *decis. 6. num. 3. & 5. part. 1. in posth. Far.* alias *part. 3. recent.* vbi quòd valet etiam in statutis, argumentum ab æquiparatis, seu subrogatis. 1

Intellige procedere quando adest similitudo in eo, in quo fit æquiparatio, secundùm Pelaëz. *de maioratu, p. 1. q. 38. num. 22.* Surd. *decis. 119. num. 26. & 21.* Card. Seraphin. *decis. 288. n. 5.* Cephal. *cons. 537. Diligenter, n. 19. vol. 4.* Franc. Viui. *d. decis. 251. num. 19. post prin. n. 21.* post Hieron. Grat. *cons. 26. n. 64. vol. 1.* subdit huiusmodi argumentum locum habere indistinctè vbicunque æquiparatio foret facta per omnia, siue in omnibus, & per omnia. Vnde non habere locum huiusmodi argumentum quando casu aliquo æquiparatio cessare potest, scribit Rustic. *ad l. cùm auus, lib. 1. c. 13. n. 50. ff. de condit. & demonstr.* 2

Limita igitur vt non habeat locum vbi militat ratio diuersitatis, Roman. *cons. 120. col. pen. vers. vlt. & cons. 169. n. 12.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 3. lit. E, concl. 308 n. 32.* Surd. *cons. 50. n. 25.* Franc. Viui. *decis. 255. sub n. 22. lib. 2.* 3

Limita

4 Limita etiam in correctoriis, seu quando per illud corrigitur ius commune, Anton. Monach. *Lucen. decis. 49. n. 16.* Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap. 7. num. 5.* Honded. *cons. 81. n. 48. tom. 1.* vbi *n. 47.* subdit hoc argumentum non procedere vbi per illud non reperitur facta æquiparatio à lege.

Loc. VII.

ab Alimentis.

Argumentum valet.

1 *Ab Alimentis ad dotem,*
2 *Ab Alimentis ad legitimam,*
3 *Ab Alimentis ad annuum legatum, &*
4 *Ab Alimentis ad piam causam.*

1 AB ALIMENTIS ad DOTEM validum est argumentum, vt latè probant Euerard. *in topicis legalib. loco 19.* Cantiunc. *in 19. specie loci à simili*, Magdalen. *de numero testium, part. 2. cap. 2. num. 55.* Tiraquell. *de iure primog. quæst. 62. numer. 4. & num. 12. cum seq.* Lar. *in l. si quis ex liberis, §. idem Iudex, numer. 24. cum seqq. ff. de liber. agnoscend.* Viui. *tom. 1. commun. opinion. lib. 5. tit. 7. num. 120. pag. 729.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 189. num. 29.* Sebast. Næui. *ad l. ob æs alienum 12. num. 2. C. de præd. minor.* Franc. Vegg. *cons. 37. num. 7.* Cagnol. *decisionum consult. tom. 2. pag. 99. num. 11.* Cald. Pereira *quæst forens. cons. 1. num. 33.* Sanch. *de matrimon. lib. 4. disp. 26. num. 1.* Rustic. *ad l. cùm auus, ff. de condit. & demonstrat. lib. 1. cap. 2. num. 44.* Monter. à Cueua *Aragoniæ decis. 16. num. 18.* Rot. *decis. 526. num. 7. part. 1. diuers.* & coram Cardin. Seraphin. *decis. 447. num. 7.* vbi intelligit si sit eadem ratio, vbi enim est diuersa, non procedit argumentum de alimentis ad dotem, vt tradit Surd. *de aliment. tit. 9. quæst. 1. num. 8.* vbi *numer. 10.* subdit quòd sumatur solum negatiuè, sed pariter valere affirmatiuè, melius resoluit Cardinalis Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 26. num. 17.* Sicut valet è contra à dote ad alimenta; vt dixi *loco 39. num. 2.*

2 AB ALIMENTIS ad LEGITIMAM, & è contra valet argumentum, secundùm Ceuall. *commun. contra communem, quæst. 780. numer. 243.* Sed hoc non esse perpetuo verum asserit Valasceus *de partition. cap. 18. num. 39. cum seqq.*

3 AB ALIMENTIS ad ANNUUM LEGATUM, siue vsumfructum, valet argumentum, vt resoluunt Peregr. *de fideicommiss. art. 30. numer. 8.* Adrian. Negusant. *in sylua respons. quæst. 498. num. 21.*

4 AB ALIMENTIS ad PIAM CAUSAM valet argumentum, Cantiuncul. *in topicis legalibus,*
5 *in 4. specie loci à simili.* Causa enim alimentorum dicitur causa pia, secundùm Tiraquell. *de priuilegiis piæ causæ, fol. vbi 10. & seq.* Card. Mantic. *de tacitis & ambiguis conuent. lib. 13. tit. 12. num. 1.*

Loc. VIII.

ab Antecedenti.

AB ANTECEDENTI necessariò validum est argumentum, vt per Euerard. *in topicis legalibus, loco 94. & 96.* Socin. iun. *cons. 110. num. 18. vol. 3.* Sim. de Prætis *cons. 159. num. 14. lib. 1.* Eugen. *cons. 62. num. 53. vol. 1.* Card. Seraphin. *decis. 776. num. 1.* vbi ampliat in sententiis, & in omni materia quantumuis stricta. Rota *decis. 626. num. 5. in fin. p. 1. in posth. Farinacij*, aliàs *p. 5. recent.* vbi quòd argumentum ab antecedenti, & subsequenti necessariò valet. Vide quæ dixi *Axiom. 29. n. 3.*

Loc. IX.

ab Appellatione:

AB APPELLATIONE ad EXCEPTIONEM valet argumentum, quia omnis causa quæ præbet iustam appellationem, præbet etiam iustam & releuantem exceptionem, vt per Oldrad. *cons. 321. Circa primum, in princ.* quem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. lit. A, concl. 507. n. 19.*

AB APPELLATIONE ad RECUSATIONEM valet argumentum, sicuti tradunt Bocius *decis. 269. n. 3.* Gutier. *practic. lib. 1. quæst. 94. num. 4.* Morla *in emporio iuris ciuilis, part. 1. tit 2. quæst. 11. num. 4* Appellatio enim & recusatio à pari procedunt, *l. apertissimi, vers. cùm post, C. de iudic. cap. super eo, il 2. de appellat.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. Appellatio 30.*

AB APPELLATIONE ad SUPPLICATIONEM valet argumentum, quia appellatio, & supplicatio pari passu ambulant. *l. fin. § pen. C. de temp. appell.* vbi Salicet. pro summario deducit, *Statuta in causa appellationis habent locum in causa supplicationis interposita à Præfecto prætorio.* Franc. Marc. *Delphin. decis. 141. p. 1.* Roland. *cons. 94. num. 9. cum seqq. lib. 1.* Rebuff. *ad leg. Galliæ tom. 1. tract. de supplicat. in præfat. n. 89. in med. & n. 95.* Suar. de Paz *in pract. p. 7. tom. 1. c. vnic. n. 108.* Cardin. Tusch. *tom. 7. remed. 3. num. 24.* vbi limitat in casibus, in quibus reperitur expressa differentia, quos dicit esse quinque.

Loc. X.

ab Arbitro.

AB ARBITRO ad DELEGATUM valet argumentum, vt per Fulgos. *cons. 117. Viso exemplo* Imbrian. *ad restit. pignoris probandam, consid. 2. n. 124.*

Loc. XI.

ab Arrogatione:

AB ARROGATIONE ad LEGITIMATIONEM validum est argumentum, sicuti

docent gloss. in l. 1. ad finem, ff. de municip. Ruin. consil. 173. Propoatur, n. 19. lib. 2. & consil. 71. Quamuis, n. 3. lib. 3. Roman. consil. 194. In proposita, in 4. dubio. Roland. à Valle cons. 88. In causa, num. 16. lib. 1. & con. 96. Decreueram, n. 29. lib. 3. Rustic. in l. cum anus, lib. 2. cap. 13. n. 34. ff. de condit. & demonstr. Peregr. vol. 3. consiliorum, in respons. sing. n. 66.

Loc. XII.

ab Auctoritate.

1 AB AVCTORITATE Doctorum validum est argumentum, l. antiqui, ff. si pars hered. c. cum haberet, de eo qui duxit in matrimon. cap. omnes Principes, de maioritat. & obedient. cap. significasti, il. 2. de homicid. Euerard. in topicis legal. loco 48. Petr. Andr. Gammar. in Dialectica legali, lib. 2. loco ab auctoritate, Menochius consil. 9. num. 8. & consil. 18. num. 7. & 13. & consil. 33. num. 27. Sim. de Prætis cons. 113. num. 17. lib. 1. Gregorius Euerard. consil. 27. num. 13. vol. 2. Iacobus Valdes. de dignitate Regum, Regnorúmque Hispania, cap. 5. num. 1. Valenzuel. cons. 102. num. 141. tom. 2.

2 AB AVCTORITATE Aristotelis, seu alterius magni viri valet argumentum, l. si pater, ff. de solut. l. septimo mense, ff. de statu homin. Bart. in sua quæst. 7. incip. Mulier habens. vers. contra quod, Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 530. n. 1. & 2. limitantes quando auctoritas magnorum virorum est contra legem, quia tunc non attenditur.

3 AB AVCTORITATE Maiorum nedum est probabile, sed necessarium argomentom, & illi standum ex vi rationis, quæ necessarium concludit. Bart. in l. 1. sub num. 23. ff. si cert. pet. latè Magdalen. de numero testium in testam. requis. part. 1. cap. 16. num. 12. cum seqq.

Loc. XIII.

à Bello.

A BELLO ad PESTEM valet argumentum, vt per Rip. in tract. de peste, in princip. num. 11. Hippolyt. Rimin. cons. 282. num. 40. vol. 3. Adde Balb. in tract. de præscript. 2. part. 6. partis, num. 5. latè Magdalen. de numero testium in testamento requis. p. 1. cap. 11. num. 17. cum seqq. vbi post Paris. cons. 33. n. 25. vol. 2. & Boër. decis. 228. n. 8. dicit quòd tempus belli & pestis æquiparantur, quia eo tempore videtur esse quoddam prædium & hostilitas Dei fortior quàm sit hostilitas hominum. Pestis enim dicitur bellum inter Deum & homines, Bartul. in l. naturaliter, n. 23. ff. de vsucap. Iodoc. in enchirid. parium, verb. testis, Rip. d. num. 11. Et belli appellatione venit pestis, Thesaur. practic. quæstion. lib. 2. quæst. 13. num. 6.

Loc. XIV.

à Beneficiis.

A BENEFICIIS ad OFFICIA validum est argumentum, vt per Mandos. ad reg. 30. Cancel. q. 2. num. 2. Cabed. Lusit. decis. 91. n. 4. p. 2. quicquid dicat Paul. Fusc. in singularib. lit. A, num. 84. Mastril. de magist. lib. 1. c. 25. n. 11. & c. 16. n. 4. Beneficia enim dantur propter officia, vt dixi Axiom. 36. Sic etiam valet argumentum è contra ab officiis ad beneficia, vt dixi loco 75. n. 1.

Loc. XV.

à Casu.

A CASV VERO ad FICTVM in æquiparatis valet argumentum, vt per Crauet. cons. 428. n. 10. quem refert Card. Tusch. pract. concl. tom. 3. lit. F, concl. 221. num. 44. Secus verò vbi non est facta totalis æquiparatio, maximè non concurrente identitate rationis, vt censuit Rot. coram Card. Seraph. decis. 353. n. 3.

Loc. XVI.

à Causa.

A CAVSA valet argumentum, vt per Claud. 1 Cantiunc. in topicis legalib. loco 20. Ioan. Appell. de ratione explicandi Dialecticam, cap. 3. de causa, latè Petr. Andr. Gammar. in Dialect. leg. lib. 1. loco 12. vbi loco 12. ait de argumento à causa materiali, & loco 13. à Causa formali, & loco 14. à Causa efficienti, & loco 15. à Causa finali.

A CAVSA CESSANTE valet argumentum, vt 2 per Laurent. de Pinu. cons. 41. n. 5. quia cessante causa cessat effectus, vt latè dixi Axiom. 40.

A CAVSA TESTATI ad CAVSAM INTESTATI valet argumentum, Decian. cons. 48. n. 14. vol. 4. 3 Rot. decis. 295. n. 14. p. 1. diuers.

Loc. XVII.

à Charitatiuo subsidio.

A CHARITATIVO SVBSIDIO ad DECIMAM PAPALEM validum est argumentum, vt per Bellencin. de charitatiuo subsidio, q. 37. n. 3. Remig. in simili tract. quæst. 37. num. 14. & 33. Ioan. Petr. Monet. in tract. de decimis, cap. 7. quæst. 3. num. 125. & in tract. de distribut. quotid. part. 3. quæst. 9. num. 23.

Loc. XVIII.

à Ciuilibus.

A CIVILIBVS ad CRIMINALIA validum est argumentum, sicuti docent Euerard. in topicis legalib. loco 77. Cantiunc. in 35. specie loci à simili, Dec. in cap. at si clerici, n. 129. & seq. de iudic. Tindar. de testib. lib. 2. p. 1. cap. 6. num. 10. & seq. Foller. in practic. crimin. in verb. & si confitebuntur, p. 2. n. 3. fol. 316. Angel. de malefic. in verb. comparauerunt, & in termino defensionis produxerunt, numer. 1. ad finem, Mascard. de probation. concl. 332. n. 6. Eogen. cons. 76. n. 101.

*n.101.vol.1.*Hieron. Buccaron.*de different.inter indicia ciuilia,& crimin.pral.1.à princ.& differ.* 110. *n.* 2. 17. & 18. in crimioalibus enim procedunt ad instar ciuilium,*l.absemem,ff.de pœnu*, Angel.*de malefic.vers. hec est quadam inquisitio,vers.quero in delictis*,Sigism. Scacc.*in tract.de iudic.caus.ciuil.& crimin.lib.2.cap.9. in rub de artic.& interrog.in caus.crimin. q.* 11. *n.* 893. Et procedere vbi fuerit par ratio in vtroque voloit, Salicet.*in l.1.C.vbi de possess.agi oporteat*,quem refert Buccaron.*d.differ.*110.*n.*18.quando enim militat diuersa ratio, dici solet nihil commune habere iudicium cioile eom criminali, sicuti referunt Bonifac. de Vitalinis *tit.de homicidio, & eorum pœnis,num.*12. Gand.*in tit.de bann.pro malefic.n.*10.*in fine.*

2 Sed distinguere non displicet cum Doctoribus, quos refert Farinac.*in praxi crimin.p.3.q.81.num.64.* qui voluerunt argomentum de ciuilibus ad criminalia valere negatiuè, non autem affirmatiuè, hoc modo, videlicet, confessio in ciuilibus non præiodicat eonfitenti; ergo nec in criminalibos. Item testes infames infamia iuris non admittuntur in ciuilibus; ergo nec in criminalibus, qoia in eis pleniores & concludentiores requiruntur probationes, quàm in eiuilibus, *l.fin.C.de probation.*refert & sequitur Boccaron.*d.prelud.*1.*n.*5.

Loc. XIX.

à Collatione.

A Collatione ad Imputationem In Legitimam optimè procedit argumentum negatiuè, secus affirmatiuè,*l.illud,* & *ibi* Dec. *n.5.de collationib.*Alexand.*cons.*14.*n.*4. *vers. & non est verum, lib.*1. Card. Seraph.*decis.*568.*n.* 7. Henric. à Rosenthal.*de feudis, cap.7. concl.13.n.17.* Fontan.*de pact.nupt.claus.4.gl.2.n.2.fol.34.*

Loc: XX.

à Communiter contingentibus.

1 *A Communiter contingentibus validum est argumentum.*

2 *Honestatis ad probationem multum vales argumentum à Communiter contingentibus.*

3 *Luxuriosa vita probatur per locum à communiter contingentibus.*

4 *Probatoria in materia procedit argumentum à Communiter contingentibus.*

5 *In criminalibus quando agitur ciuiliter, valet argumentum à Communiter contingentibus.*

6 *Argumentum à Communiter contingentibus valet etiam negatiuè.*

7 *Pro coniecturanda voluntate disponentis valet hoc argumentum.*

8 *Argumentum à Communiter contingentibus non procedit vbicunque contingens foret multum rarum.*

1 A Communiter Contingentibus, seu accidentibus validum est argumentum, *l. certi condictio,§.si nummos,*ibi,*cum quotidie,ff.si certum pet.l.ideóque,*vbi gloss.*ff.de legib.l.quadam,§.nummularios,ff.de edendo, gloss.fin in l.neque sales, C.de probat,* *cap.de cleric.non resid.* Bald. *cons.* 390. *Tam profundè, num.3.lib.2.*Marsil.*sing.*1.Castreos.*cons.*466.*n.*6.*lib.*1. Socin.*cons.*93.*circa princ.vers.primò,lib.*1. Corn. *cons.* 21.*Visa dicta repudiatione,col.pen.vers.& argumentum à communiter contingentibus, lib.*2.& *cons.*48. *Videtur primò, n.3.vers.non obstant contraria,lib.*1. Alexand. *cons.*80.*Viso processu n.3.lib.4.& cons.*190.*Plura,n.*11. *lib.*6. Euerard. *in topicis legalib. loco* 56. Petr. Andr. Gammar.*in dialect.legal.lib.* 1. *loco* 20. Paris. *cons.*87. *n.24.vol.3.*Mascard.*de probat.concl.*144.*n.*20.& *concl.* 445.*n.*6. Hippol. Rimin.*cons.*165.*n.*42.& *cons.*168. *num.*23.& *cons.*209.*n.*36.& *cons.*117.*num.*13.*vol.*2.& *cons.*241.*num.*147.& *cons.*244.*n.*232.& *cons.*261.*n.*40. & *cons.*296.*num.*27.*vol.*2.Menoch.*de præsumpt.lib.6. præs.19.n.5.& cons.5.n.2.& cons.10.n.7. & cons.* 670. *num.*7.Cephal.*cons.*278.*n.*92.*tom.*2.& *cons.*546.*n.*12. *tom.*4.Decian.*cons.*1.*n.*182.*vol.*2.& *cons.*49.*n.*24.*eod. vol.*2.& *cons* 41.*n.*5.& *cons.*76.*n.*26.*vol.* 3. & *cons.*7. *n.*21.*vol.*4.& *cons.*54.*n.*7.*vol.*5. Eugen.*cons.*28.*n.*78. *vol.*1. Brunor. à Sole *in locis communib.verb.argumentum* 1. Surd.*decis.*231.*num.*18.& *de aliment.tit.7.q.9. n.15.& cons.*132.*n.*22.& *cons.*135.*n.*30. & *cons.* 252. *num.*46.& *cons.*540.*n.*26. Petr. Henriq.*cons.*27.*n.*27. *num.*16. Honded. *cons.* 83. *num.* 32. *tom.* 1. Sim. de Prætis *cons.*132.*num.*57.& *cons.*133.*n.*9.& *cons.* 137. *num.*11.*lib.*1.& *cons.*153.*num.*5.*eod lib.*1. Sfort. Odd. *cons.*20.*num.*6.*lib.*1.Pacian.*cons.*31.*num.* 25. Magon. *Lucen.decis.*44.*num.* 11. vbi loquitur in materia probatoria, Card. Tusch. *practic.conclus.tom.* 1. *lit. A, concl.*493. Aldouin *cons.*44.*n.*5.Ioseph. Sesse *Aragoniæ decis.*121.*num.*23. Mari.Muta.*decis.*81.*n.*36.Cæs. Argel.*de legitimo contradict.quæst.*16.*n.*36. Garc.Mastrill.*Siciliæ decis.*245.*num* 18.Marc.Anton.de Anatis *Ferrario decis.*58. *num.*21. Borgnin. Caualcan. Fiuizana *decis.*44.*num.*115.*p.*1.Monald.*cons.*1.*num.*64.& *cons.*64.*num.*15.& *cons.*24 *num.*5.& *cons.*31.*num.*21.& *cons.*43. *num.*8.& *cons.*50.*num.*11.& *cons.*55.*num.*36. & *cons.*63.*num.*29.*tom.*1.& *cons.*1.*num.*52. *tom.* 2. & *cons.*36.*num.*44.*eod.tom.*2.A Ponte *cons.*138.*num.*35. *tom.*2. Valenz.*cons.*77.*num.* 52.Ioan.de Monte Sper. *cons.*1.*num.*16.*vol.*1.Laurent.de Pinu.*cons.*168. *n.*10. Hieron. Gabr.*cons.*167.*n.*34.*vol.*2. plures quos refert Franc. Viui.*decis.*235.*n.*15.*lib.*2. Valenzoel.*cons.*108. *n.*11.& *cons.*169.*n.*108 Rot.apud Paul.de Rubeis *dec.* 342.*n.7.tom.3.diuers.*aliàs *p.7.rec.*

Primò amplia multum valere huiusmodi argumentum ad probationem honestatis ad excludendam copulam carnalem, vt resoluit Farin. *in praxi crim.p.5.q.136.n.*192. 2

Secundò amplia frequenter admitti ad probandam meretriciam, seu turpem vitam, qoia luxuriosa vita probatur per locum à communiter contingentibos si fœmina passim admittat iuuenes ad se ingredi, Bald.*cons.*253. *Filiafamil. in princ.lib.* 2. Euerard.*d.loco* 56. Mascard. *d. probat.conc.*103. *num.*20. Cardin.Tusch. *d.conc.* 493. *num.*6. Vioi. *decis.* 245. *n.16.lib.*2. 3

Tertiò amplia in probationibus, & materia probatoria, vt per Corn. *cons.*194.*Circa præsentem,col.*5. *vers.& argumentum à communiter accidentibus, lib.*2. Castrens.*cons.*282. *col.*2. *in princ. vers. item reuelatur, lib.*1.& *cons.*283.*Super isto negotio,n.4.eod.lib.*1.Aym. *cons.*151.& *cons.*234 *col.*3. *vers. tertiò valet argumentum,& in tract.de antiquit.temporum,part.*4. *num.*229. Hippol.Rimin.*cons.*26.*n.*43.*lib.*1.& *cons.*292.*num.*27. *vol.*3. Decian. *cons.*49.*num.*24.*vol.*2.Fraoc. Viui. *decis.*255.*num.*16.*post princip.lib.*2. Magon. *Lucensi decis.*44.*num.*11.Garc.Mastrill. *Sicilia decis.* 245.*n.* 18. Card.Tusch.*d.conc.*493.*num.*21. Rot. *decis.*332. *n.*3. apud Farinac.*p.2.rec.* 4

5 Quartò amplia etiam in criminalibus quando agitur ciuiliter, Abb. *consil.* 113. *col.* 1. *lib.* 2. Aym. *cons.* 40. *num.* 3. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 493. *num.* 16. Pasch. *cons.* 111. *num.* 19. *cum seqq.* Viui. *d. decis.* 155. *num.* 17.

6 Quintò amplia, quia valet argumentum hoc à communiter contingentibus negatiuè, hoc modo videlicet, fieri non solet hoc; ergo non est verisimile quòd sit factum, quia communiter contrarium contingit, vt per Alexand. *cons.* 80. *Viso processu, num.* 2 & 3. *vers. nec etiam est verisimile, lib.* 4. Aym. *cons.* 40. *num.* 3. *vers. tertiò respondeo*, Cardin. Tusch. *d. concl.* 493. *n.* 22.

7 Sextò amplia valere pro coniecturanda voluntate disponentis, vt censuit Rot. *decis.* 75. *n.* 2. apud Farin. *part.* 2. *recent.*

8 Limita vbicunque communiter contingens foret multum rarum, vt per Cagnol. *in l. emancipati, n.* 18. *C. de collat.* Prosp. Pasch. *cons.* 152. *Pro resolutione, num.* 2. quos refert Franc. Viui. *dec.* 251. *num.* 18. *lib.* 2.

Loc. XXI.

à Connexis.

A CONNEXIS valet argumentum, vt latè probant Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. legali lib.* 2. *loco* 2. Cantiunc. *in topicis legalib. loco* 5. vbi *loco* 14. argumentum desumit ab adiunctis. Connexorum enim idem est iudicium, vt dixi *Axiom.* 51. *num.* 1.

Loc. XXII.

à Coniunctione.

A CONIVNCTIONE plurium legum, seu statutorum valet argumentum, vt per Angel Aretin. *cons.* 76. *In his dubitationibus, num.* 15. *vers. sed his non obstantibus*, Euerard. *in topicis legalib. loco* 15. Dionys. Paul *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap.* 10. *n.* 16. Octau. Cacherani *cons.* 41. *num.* 27. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. A, concl.* 303. *num.* 1. & 2. Eugen. *cons.* 47. *n.* 65. *vol.* 1.

Loc. XXIII.

à Consequenti.

1 A CONSEQVENTIS concessione ad ANTECEDENS validum est argumentum, latè tradunt Euerard. *in topicis legalib. loco* 95. Coniunct. *in simili tract. loco* 17. Petr. Andr. Gammar. *in Dialectica legali, lib.* 2. *loco* 6. Ludou. de Casanate *cons.* 45. *num.* 178. Magdalen. *de num. testium in testam. requis. part.* 1. *cap.* 16. *num.* 111. Nam consequens qui vult, vult & antecedens, vt dixi *Axiom.* 54. *num.* 1.

2 Limita vbi consequens, & antecedens ad contrarios tendunt effectus, sicuti scribunt Ioseph. de Rusticis *in tract. an & quando liberi in conditione positi, lib.* 4. *cap.* 1. *p.* 1. *n.* 8. Ludou. de Casanate *d. cons.* 45. *num.* 179.

Loc. XXIV.

à Constitutione.

A CONSTITVTIONE municipali & statuto ad RESCRIPTA valet argumentum, quia pariter interpretantur, vt reducantur conformia iuri communi, ita Roman. *cons.* 399. *Vt præsens consultatio, in princip. vers. secundò probatur*, quem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. A, concl.* 496. *n.* 1.

Loc. XXV.

à Consuetudine.

Argumentum valet

1 *A consuetudine ad Pactum,*
2 *A Consuetudine ad Priuilegium,*
3 *A Consuetudine ad Statutum, &*
4 *A Consuetudine ad Legem.*

A CONSVETVDINE ad PACTVM valet argumentum saltem negatiuè, secundùm Decian. *cons.* 6. *num.* 73. *vol.* 3. & *cons.* 1. *num.* 41. *eod. vol.* 3. & *cons.* 21. *num.* 73. *vol.* 1. Franc. Viui. *decis.* 255. *num.* 7. *lib.* 1. & alios citatos infrà *loc.* 81. Consuetudo enim habet vim pacti, immò est fortior pacto, sicuti tradunt Farinac. *in praxi crimin. p.* 6. *q.* 175. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 51. *n.* 4. & facere potest quicquid potest pactum, Afflict. *Neapol. decis.* 91. *num.* 9. & *decis.* 158. *n.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. C, conclus.* 807. vbi declarat, sic etiam valet argumentum è contrà à Pacto ad consuetudinem, vt dixi *d. loc.* 81. *num.* 3. 1

A CONSVETVDINE ad PRIVILEGIVM valet argumentum, *cap. cùm continget, de foro compet.* Flamin. Paris. *de confident. quæst.* 58. *num.* 17. Consuetudine enim introduci potest, quicquid per priuilegium concedi valet, Cardin. Tusch *d. tom.* 2. *lit. C, concl.* 808. Sic è contrà valet argumentum à priuilegio ad ad consuetudinem, dixi *loco* 88. *n.* 1. 2

A CONSVETVDINE ad STATVTVM valet argumentum, quia quod non potest consuetudo, neque potest statutum, & è contrà, vt per Lap. *alleg.* 43. *in fine*, Federic. de Senis *cons.* 18. *num.* 3. *vers. præterea consuetudines.* Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 56. *num.* 27. & *cons.* 2. *num.* 19. Mari. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 1. *num.* 3. Card. Mantic. *practic. concl. tom.* 1. *lit. A, concl.* 507. *num.* 10. Sic è contrà valet argumentum à Statuto ad consuetudinem, vt dixi *loca* 105. *num.* 3. 3

A CONSVETVDINE ad LEGEM valet argumentum, vt per Cephal. *cons.* 271. *num.* 139. *vol.* 2. Sebast. Medices *de regul. iuris, verb. legis, n.* 65. Gabr. Pereira *de manu Regia p.* 2. *c.* 67. *n.* 6. 4

Loc. XXVI.

à Contractibus.

Argumentum valet

1 *A Contractibus ad Iudicia,*
2 *A Contractibus ad Sententiam,*

3 A Con

3 *A Contractibus ad vltimas voluntates;*
4 *Nisi diuersa esset ratio,*
5 *Vel nisi loqueretur de solemnitatibus adhibendis in contractibus, vel quasi,*
6 *A Contractibus ad legatum,*
7 *A Contractibus ad fideicommissa,*
8 *A Contractibus ad Delicta,*
9 *A Contractu mutui ad contractum census,*
10 *A Contractu ad quasi contractum, &*
11 *A Contractu ad distractum.*
12 *Contractus, & distractus à pari procedunt.*

1 A CONTRACTIBVS ad IVDICIA valet argumentum, *l. si quis seruum*, & *l. si quis cum filio ff. de pecul. l. omnem, ff. de indic.* glos. *verb. contractus, & auth. Sacramenta puberum, C. si aduersus vendit.* Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. cap. 1. num. 35.* Melch. Phœbos *Lusit. decis. 62. num. 5. tom. 1.* Henriq. *in tract. de fideiussorib. cap. 7. num. 171.* Sic è contra valet argumentum à iudiciis ad contractus, vt dixi *loco 57. n. 1.*

2 A CONTRACTIBVS ad SENTENTIAM, & è contrà valet argumentum, vt refert decisum Mari. Muta *decis. 70. n. 3.*

3 A CONTRACTIBVS ad VLTIMAS VOLVNTATES, & è contrà validum est argumentum, *l. pactum inter haeredem, ff. de pact. l. qua de legatis, l. seruum filij 46. §. eum qui chirographum, ff. de legat. 1. l. cum qui ita, in princ. ff. de verb. obligat. l. fin. C. de legat.* Federic. de Senis *cons. 3. num. 5. vers. nam licèt,* Euerard. *in topicis legalib. loco 17.* Cantiunc. *in simili tract. in septimu specie loci à simili,* Dec. *cons. 69. n. 8.* Ias. *in l. qua de legato, ff. de legat. 1.* Paul. Fusch. *lit. A, sing. 85.* Socin. iun. *cons. 126. n. 28. vol. 1. & cons. 99. n. 7. vol. 3.* Curt. iun. *cons. 171. num. 3. lib. 2. & cons. 341. num. 8. lib. 3.* Hippol. Riminald. *cons. 112. n. 18. vol. 2. & cons. 269. n. 18. vol. 3.* vbi intelligit quando militat eadem ratio, *& cons. 509. num. 88. vol. 5.* Menoch. *cons. 58. n. 23. & cons. 89. num. 36. & cons. 107. num. 17. & cons. 162. n. 8. & cons. 364. num. 7. & de praesumpt. lib. 4. praes. 127. n. 9.* Fulu. Pacian. *cons. 134. num. 80.* Cephal. *cons. 156. num. 49. tom. 2.* Neuizan. *cons. 2. num. 34.* vbi limitat quando diuersa reperiretur ratio, Magdal *de numero testium, p. 1. cap. 2. num. 21.* Laurent. de Pina *cons. 76. num. 21.* Hieron. Gabr. *cons. 85. n. 6. vol. 2.* Franc. Viui. *decis. 255. num. 9. & 10. lib. 2.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 17. num. 1.* Sim. de Praetis *cons. 132. num. 4. & cons. 142. num. 11. lib. 1.* Mascard. *de general. stat. interp. conc. 7. n. 18.* Ioseph Ludou. *Lucens. decis. 29. num. 3.* Surd. *de alimentis tit. 2. quaest. 10. num. 7. & tit. 5. quaest. 1. num. 15. & tit. 9. quaest. 18. num. 8. & 9. & cons. 235. num. 2. & cons. 470. num. 14.* Honded. *cons. 16. num. 86. tom. 1.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. argumentum 2.* Camill. Gallin *in commentar ad tit. de verb. signif. lib. 5. cap. 16. n. 74.* Pich. *ad §. ex conditionalib. num. 2. Instit. de verb. obligat. & in tract. de mora, num. 203.* Adrian. Neguzant. *in sylua responsor. quaest. 92. num. 3. & quaest. 503. num. 5.* Marta *voto 77. num. 34.* Camill. de Laratha *cons. 7. num. 52. & cons. 14. n. 7.* A Ponte *cons. 46. num. 96. tom. 2.* Fusar. *de substitut. quaest. 379. n. 14.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quaest. 18. num. 24.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom. 1. lib. 2. tit. 15. num. 1.* vbi *num. 16.* intelligit subsistente eadem ratione, Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 945. num. 1. & 2.* vbi post Dyn. *cons. 9. Quaestio talis est, num. 4. vers. praeterea,* & Alex. *cons. 71. Super eo, n. 2. lib. 1.* asserit valere argumentum de contractibus ad vltimas voluntates affirmatiuè, tanquam de minori ad maius, non verò negatiuè, quia in contractibus fit stricta interpretatio, in vltimis verò voluntatibus fit lata, Cancer. *var. p. 1. c. 2. n. 101.* Sic è contrà valet argumentum ab vltimis voluntatibus ad contractus, vt dixi *loco 123. n. 1.*

Limita vbi est diuersa ratio, quia tunc non valet 4
argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, nec è contrà, Alex. *d. cons. 61. num. 2. vers. non obstat quod in vltimis, lib. 1.* Castren. *cons. 101. col. 2. vers. quantum verò, lib. 1.* Cardin. Tusch. *d. conc. 495. n. 12.* Card. Mantic. *d. tom. 1. lib. 2. tit. 1. num. 17.* Monet. *de distribut. quotid. p. 3. q. 4. n. 14.*

Limita etiam in legibus loquentibus de solem- 5
nitatibus adhibendis in contractibus, vel quasi, quia non extenduntur ad vltimas voluntates, nec è contrà, vt relata in *l. cùm pater, §. à filia, num. 58. ff. de legat. 2.* quem refert Armendar. *in proemio addit. ad recop. legum Nauarra n. 175.*

A CONTRACTIBVS ad LEGATA validum 6
est argumentum, *l. qua de legato*, vbi Doct. *ff. de leg. 1.* Menoch. *de praes. lib. 4. praes. 144. n. 10. & praes. 199. num. 5.*

A CONTRACTIBVS ad FIDEICOMMISSA 7
valet argumentum, ex Menoch *cons. 97. num. 7.* vbi citat Socin. iun. *cons. 99. n. 7. lib. 3.*

A CONTRACTIBVS ad DELICTA, validum 8
est argumentum, *l. omnem, ff. de iudic. l. absentem, ff. de poenis, l. 2. §. fin. ff. de custod. reorum, auth. qua in prouincia, C. vbi de crimine agi oporteat, c. fin. de foro compet.* Florian. *cons. 17. in fine, n. 9. & 10.* Petr. de Anch *cons. 28. n. 3. vers. de delictis,* Euerard. *in locis legalibus loco 20.* Cantiunc. *in simili tract. in decima specie loci à simili,* Hippol. Riminald. *d. cons. 196. n. 34. vol. 2.* Cardin. Tusch. *d. tom. 1. lit. A, concl. 495. num. 8. & conc. 506. n. 26.* Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia & crim. differ. 80. n. 7.* Sic è contrà valet argumentum à delictis ad contractus, vt dici *loco 35.*

A CONTRACTV MVTVI ad contractum 9
CENSVS valet argumentum, Menoch *cons. 49. n. 16.*

A CONTRACTV ad QVASI CONTRACTVM 10
validum est argumentum, *l. si pupilli, § si quis ita, ff. de negot. gestis, l. apud Iulianum, §. fin. cum l. seq. ff. ex quibus causis in possess. eatur. l. ait praetor, in princip. iuncto §. non solum, & seq. ff. de minorib.* Euerard. *in topicis legalib. loco 18.* Cantiuncul. *in simili tract. in octaua specie loci a simili.* Soc. iun. *cons. 147. n. 7. vol. 2.* Caes. Argel. *de contradict. legit. q. 3. n. 30.* Ioseph. Sessa *de inhibitionib. cap. 9. §. 3. n. 13.* vbi subdit non valere in praeiudicium tertij, Ioan. Griuel, *Dolana decis. 14. num 14.*

A CONTRACTV ad DISTRACTVM valet ar- 11
gumentum, *l. Pomponius, § praeterea, ff. de acquir. possess. l. item veniunt, in princ. iuncto §. ff. de petit. haered. c. de illis 1. in princip. ff. de desponsat. impub. cap. vnic. §. idem quoque, eod. tit. lib. 6.* Euerard. *in topicis legalib. loco 19.* Cantiunc. *in simili tract. in nona specie loci à simili,* Sebast. Naeui. *ad l. nihil tam naturale 36. n. 3. cum seqq. & ad l. ferè 195. ff. de reg. iuris,* D. Barbosa *in l. haeres absens, §. proinde, n. 13. ff. de iud.*

Contractus enim, & distractus à pari procedunt, 12
& sunt eiusdem naturae, *d. §. praeterea, l. ab emptione 59. ff. de pactis, l. de tutela, C. de in integ. restit. minor.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 22. num. 6.* Pichard. *in disput. de mora, num. 141.* Cald. Pereira *de potestate eligendi cap. 7. n. 15.* Escob. *de ratiocin. cap. 14. num. 42.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 1. tit. 2. à num. 15.* Ceuall. *commun. contra comm. tom. 4. q. 897. n. 886.* Stephan. Gratian. *discept. for. c. 18. n. 7. & n. 10. cum seqq.*

Loc. XXVII.

à Contrario sensu.

1 *A Contrario sensu validum est argumentum.*
2 *Argumentum à Contrario sensu vt procedat debet sumi, à contrarietate causa finalis.*
3 *Accipitur strictè, & ad limites verborum.*
4 *Sumitur à tota oratione cum suis qualitatibus.*
5 *Procedit quando contrarium non est in iure expressum.*
6 *Et habet locum de iure Canonico fauore pia causa, licet casus sit prohibitus de Iure Ciuili.*
Amplia,
7 *In contractibus,*
8 *In contractibus conditionalibus,*
9 *In conuentionibus, &*
10 *In statutis.*
11 *Intellige quando in statutis contrarius sensus non est repugnans iuri communi.*
12 *Restringe in casu à Iure communi prouiso.*
Amplia,
13 *In arbitramentis,*
14 *In pactis,*
15 *In pactis conditionalibus,*
16 *In Rescriptis,*
17 *In feudo,*
18 *In sententia, &*
19 *In vltimis voluntatibus.*
Limita,
20 *Ex glossis,*
21 *Ex decisionibus,*
22 *Ex dictis Doctorum,*
23 *I. priuilegiis,*
25 *In dispositione concepta negatiuè.*
26 *Vbi esset inducenda Trebellianica detractio,*
27 *Quando in casu contrario militat eadem, vel diuersa ratio,*
28 *In irregularitate,*
29 *Vbi fieret correctio Iuris.*
30 *Etiam in statutis,*
31 *Et testamentis,*
32 *Ac legibus feudalibus,*
33 *Nisi dispositio redderetur inutilis,*
34 *Quando sequeretur absurdum,*
35 *Quando resultaret absonus intellectus,*
36 *Quando sumeretur ex verbis narratiuè legis,*
37 *Quando sumeretur contra mentem contrahentium,*
38 *In iis qua sunt posita ad cautelam,*
39 *In pœnalibus,*
40 *Quando induceretur contrarietas,*
41 *Vbi adest particula* plerunque, *&*
42 *In odiosis.*
43 *A Contrariis validum est argumentum.*

1 A CONTRARIO SENSV validum est argumentum, *l. 1. §. huius rei, ff. de officio eius, cui mandata est iurisdict. l. qui testamento, §. mulier*, vbi glos. *ff. de testam. l. si procuratorem, § si ignorantes, ff. mandati, l. si quis locuples 57. ff. de manumiss. testam. l. conuenticula*, & ibi Cyn. *à princip. C. de Episcop. & cleric. l. apud antiquos 21. C. de furtis, cap. qualis 25. dist. cap. cùm Apostolica, de iis qua fiunt à prel. cap. quamquam*, vbi Doct. *de censib. lib. 6.* Roman. *cons. 399. in princip.* Dec. *cons. 183 num. 1. & 2.* Castren. *cons. 175. n. 3. lib. 1.* Ias. *in l. 1. num. 36. & seq. ff. de officio eius.* vbi ponit ampliationes, & limitationes, Socin. *reg. 28.* Euerard. *in topicis leg. loco 4.* Petr. Andr. Gammar. *in dialect. legali lib. 2.* in loco à contrario sensu, Pichard. *in disput. de mora, n. 133.* Mascard. *de probat. conc. 1146. n. 3.* Pute. *decis. 189. num. 8. lib. 1. in correctis*, Cephal. *cons. 52. n. 14. & cons. 136. num. 10. lib. 1. & cons. 308. num. 55. & cons. 545. n. 3. vol. 4.* Castillon. *cons. 19. In facto num. 2* vbi ait quòd est casus legis argumentum à contrario, sensu, Hippol. Rimiuald. *cons. 120. n. 49. & seq. lib. 1.* vbi quòd dicitur textus expressus, mens legis, & statuti, *& cons. 485. num. 5. vol 5.* vbi quòd est fortissimum, *& cons. 487. num. 58.* vbi quòd renuntiari non potest sicut nec legi, *& cons. 538. n. 13. vol. 5* Paul Fusch. *lit. A, sing. 86* Brunor. à Sole *in locis commun. verb. argumentum 3.* Vivi. *opin. 71.* Surd *de aliment. tit. 1. quast. 42. num. 40. & tit. 6. quast. 11. num. 1. & 2.* Hunded. *cons. 48. num. 35. tom. 1.* Hieron. Gabr. *cons. 55. n. 21. cum seqq. tom. 1.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q. 12. num. 16.* Farinac. *in prax. crim. part. 4. cons. 30. num 219* vbi quòd est fortissimum, Ioseph. Selle *Aragonia decis. 10. n. 15.* Garc. Mastrill *Sicilia dec. 107. n. 19. & decis. 154. num. 28. & 29.* Monter. à Cueua *Aragonia decis. 39. n. 51.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. lit. A, conc. 498. per tot. m.* Cæs. Argel. *de contradict. legis. q. 7. num. 3.* Mari. Antonin. *variar. res. lib. 1. res. 1. numer. 4* Monald. *cons. 148. num. 7. & cons 168. num. 9. vol. 2.* Valenzuela *cons. 12. num 68* & *cons. 56. num 19. & cons 44. num. 18* Steph. Gratian. *discept forens. c. 995. num. 1.* Anton. Ricciul. *de iure personarum extra gremium Ecclesia existent. lib. 2. c. 13. num. 5.* Duran. *Rota decis. 445. num. 55.* vbi dicit quòd hoc argumentum à contrario sensu est fortissimum, & quod per illud probatur, dicitur probari per textum, & casum legis. Valenz. *cons. 112. n. 34. & cons 121. n 157* Castill. *controuer. tom. 5. c. 88. per tot.* Reinoso *in obseruat. practic. obseruat. 41. n. 13.* Rota *decis. 498. num. 2. & 3. part. 2. in posthum. Farin.* Melch. Phœbos *Lusit. decis. 145. n. 6. tom. 1.* Ioseph. Vela *dissert. 4. n. 1.*

Argumentum hoc à contrario sensu, vt procedat 2 debet sumi à contrarietate causæ finalis, *l. tale pactum, §. fin. de pactis.* Bald. *cons. 477. in fine vers. ego dixi, lib. 4.* Cardin. Tusch. *d. conc. 498. n. 33.* Et in sensu directo, Dec. *cons. 386. Licèt in controuersiis, num. 4.* vbi si prohibetur alienatio vsque ad certum tempus, non prohibetur post illud tempus; sed non sequitur, ergo post tempus permissa est alienatio, quia non esset argumentum à sensu directo, Castr. *cons. 106. incipit. de secundò, in princ. lib. 2.* vbi quòd solemnitas seruanda à statuto in minore 18. annis non debet seruari in maiori 18 annis, sed non sequitur, ergo maior 18. annis efficitur maior 25 quia non est augere à sensu directo, refert Cardin. Tusch. *d. conc. 498. n. 34. & 36.* item accipitur strictè, & ad 3 limites verborum, Surd. *cons. 224 n. 8.* Gregor. *decis. 197. num. 8.* Rot. *decis. 709. numer. 6. apud Far. p. 2. rec.* vbi fuit dictum argumentum à contrario sen- 4 su strictè accipi respectu eius quod dicitur in sensu directo. Denique sumi debet à tota oratione cum suis qualitatibus, Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 1. num. 10.* Cardin. Tusch. *de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 2. tit. 14. num. 2.* Peregr. *cons. 51. num. 22. vol. 1.*

Primò amplia & intellige validum esse hoc ar- 5 gumentum quando contrarium non est in Iure expressum, *l. 1. C. de condit. insertis, cap. cùm virum, de Regularib. cap. à nobis 2. de sent. excom.* Euerard. *d. loco 4.* Garc. Falcon. *reg. 45.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præs. 93. n. 5. & lib. 4. præs. 83. n. 55.* Fachin. *controuers. Iuris lib. 13. c. 3. cum seqq.* Gam. *Lusit. decis. 167. num. 8.* Valasc. *cons. 136. n. 7.* Cardin. Mantic. *de coniectur. vlt. volunt.*

*volum.lib.3. tit.15. num.13.& tit.17.num.1. & 7. & de tacitis,& ambig.conuent.tom.1.lib.2.tit.14.*Brunor. à Sole *in locis communib. verb. Argumentum* 3. Gui. *practic.lib.3.quæst.44.num.4.* Surd.*decis.75.num.7.& conf.25.n.37.* Ioseph. Aldrete *de relig. discipl. tuenda lib.2.cap.28.num.32.* Mosla *in emporio Iuris p. 1. tit.1. q.3.in fino, & tit.5. quæst. 1. num. 41.* Sanch.*de Matrim.lib.6.disp.21. num.9.* Seraphin. *d.priuil.1. num.6.* Ignat.de Villar.*in sylua responsor.resp.16. cap.3. n.10.* Ioseph.Sesse *Aragonia decis.146.n.15.* Ferrer.*in Constitut. Cathalonia gloss.2. num.204.* Ant. Monach. *Bonon.decis.67.num.38* Sayr. *de censur.lib.5.cap.18.n.18.* Hieron Fernandez de Otero *in interp.c.fin. de pactis num.61.*

6 Secundò amplia vt procedat etiam de Iure Canonico fauore piæ causæ, licèt casus sit probibitus de Iure Ciuili,*c.dudùm,de sepultur. lib.5.* Feder.de Senis *conf.294.*Card.Tusch *d.concl.498.n.7.*

7 Tertiò amplia in contractibus, secundùm Alex. *conf.110.in princip.lib.2. & conf.46. n.4. & conf. 119. num.8.lib.2.*Surd.*decis.302. n. 11.* Roland. à Valle *in tract.de lucro dotis,quæst.43.num.1.* Viui.*opin.1.num.8.* Ioseph.de Rusticis *in tract. an & quando filij positi in conditione,lib.1.cap.4.num.8.* D. Barbos. *in l.si cùm dotem,n.28.cum seq.ff.soluto matrim.* Franc. Veg. *conf. 11. numer. 4.* Sim. de Prætis *conf.77. n.13. & conf.192. num. 12. lib.1.* Anton. à Monach.*Lucens.decis.53.n.2. & 23.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.3.q.51.num.9.* vbi *num.10.* resoluit procedere in contractibus tam bonæ fidei,quàm stricti Iuris,& *à num. 17.* totus est in respondendo fundamentis, Hieron. Gabr. *conf. 58. n. 22. & 14. tom. 1.* existimantis contractibus argumentum à contrario sensu desumi non posse. Castill. *d.cap.88. num.8. cum seqq.* vbi quòd in contractibus plurimum valet nedum bonæ fidei, sed etiam stricti Iuris,quamvis recedatur à natura contractus.

8 Quartò amplia etiam in contractibus conditionalibus,Bald.*conf.273.Pactum dicitur esse tale, num. 8. vers.aliquando lib.1.& conf.122.Quidam lib.5.*Castil. *d.c.88.n.9.*

9 Quintò amplia in conuentionibus, Roman. *conf. 399.vers.tertio,*Dec.*conf.316. n.8.* Alexand.*conf. 46. Ponderatu verbis,num.6.vers.tertio in conuentionibus,* Castill. *d. cap. 88 num.19.* vbi quòd generaliter in omnibus hominum conuentionibus,& dispositionibus procedit.

10 Sextò amplia in statutis, sicuti docent Bald.*conf. 201. In prouincia,num.2.vers.in contrarium, lib. 1.* Castren.*conf.98.In causa appellationis,lib.* ..vbi ait quòd statutum in quo disponitur quod filiusfamil. non possit obligari, nisi gerat publicè negotia domus, intelligitur à contrario quòd gesserat negotia domus,potest obligari,idem Castren.*106. in princip.lib. 2.* vbi dicit statutum quòd minor viginti annis adhibeat certam solemnitatem statuti,Angel.*conf.210. Statutum supradictum,n.4. vers.contrarium*, vbi quòd statutum vacans ad successionem defuncti, certas personas certo casu censetur disponere contrarium à contrario sensu, Alexand.*conf. 142. Viso processu, num.2. vers. nam statutum, num. 6.* vbi ait statutum quòd Archidiaconus possit absente Presbytero installare,includere argumentum à contrario quod installatio spectet ad Archipresbyterum præsentem, Corn *conf.316. In hac consultatione, in princip.lib.2.* vbi quòd si statutum excludat fœminas filias stantibus masculis, à contrario sensu non stantibus vocat fœminas, provt Ius commune disponit, Ruin. *conf.27 Pro decisione lib.3.*Socin.*conf.107. n.15. lib.1.* vbi dicunt statutum quòd non stantibus certis masculis succedunt fœminæ, operari vt à contrario sensu si extant tales masculi, fœminæ excludantur etiam ad correctionem Iuris communis, quando aliàs statutum nihil operaretur, Paris. *conf.47.col.2. lib.3.*Rimin.iun.*conf.149.n.34. & seq.lib.3.*vbi resoluunt quòd stante statuto quòd donec extabunt masculi fœminæ non succedant, illæ succedunt à contrario sensu quandocunque masculi desinunt. Dec. *conf.183.n.1.&* .vbi ait boc argumentum in statutis procedere vt statutorum verba aliquid operentur, Portol.*de confertib.c.36.num.17.* Decian.*con.17. n.6. vol. 1.* vbi intelligit quando per illud reducimur ad Ius commune,*& conf.46.n.8.& vol.1.conf.17.num.13. vol. 1.* vbi declarat si sumatur ad limites verborum, quæ babentur in directo sensu, Hippol. Riminald. *conf.320.num.15.lib.3.& conf.369.num. 6. & conf.391. num.17.& con.446. num. 19. & conf.451.num.11.& conf.473.num.9.& conf.476.num.41.lib.4.& conf.551. num.18.vol. 5.* Borg. Caualcan.*decis.27. num.20.21, & 29. p.3.*Viui *opin.71.num.5.* vbi *num. 6.* intelligit *nisi sint correctoria,*Honded *conf. 6. num. 60. tom.1.& conf.16.num.12 tom.2.* Hieron. Gabr. *conf. 16. num. 3. tom.1.* Iacob. Gall. *conf.34. num.13.*Pereg. *conf.144. n.3.vol.3.*Cenall.*commun.contra commun.q.336.num.2. cum seqq.*Cardin.Tusch.*d. conc.498.num.19. cum seqq.* Rot.*decis.185.n.7.apud Far. p 1. recent.* vbi fuit dictum argumentum à contrario sensu validissimum esse in statutis, præsertim quando statutum disponit in casu Iure non præuiso, *decis. 709. n. 4.part.2. recent.* & coram R.D.meo Coccino Rotæ Decano, *decis.111.n.11. & 12.* vbi quòd hoc argumentum à contrario sensu valet in statutis quando non plus prouenit ex interpretatione quàm verbis. Latè Castill. *d.cap.88.num.14.*Cancer.*var.resol.part.1.cap.10. num. 28.* Rot. *decis.680.num.3. p.1. in posthum. Far.* Peregr. *conf.89.n.32.vol.1.& conf.4. num.29.& conf. 40. n.6.vol.2.*

Intellige ampliationem quando in statutis contrarius sensus non est repugnans Iuri communi, secundùm Roman.*conf.399. n.5.& 6.* Ias. *in l.2.n 4.ff. de officio ciu.*,Bald.*conf.443.Statuimus, lib.2.* Cardin. Tusch.*d.concl.498.n.39.& 122.*Decian.*conf.32.n.18. vol 2.* 11

Declara eandem quartam ampliat, vt non procedat in statutis, argumentum à contrario sensu in casu à Iure communi prouiso, sicuti docent Rom. *conf.11. in princip.* Apostil. *ad eundem conf.399.n.6. in verb.vetierem*, nisi quando statutum nihil operaretur, Ruin *conf.37.in princip.lib.1.* Alex. *conf.93. Et si,vt puto, num. 4. & seq. vers. nec obstat. lib. 4.& conf. 142.num.2.& 3.lib.6.* Anchar. *conf.213.n.4.* Cranet, *conf.91.num.5. & conf.201.n.13.* 12

Septimò amplia in arbitramentis, quia in eis sumitur argumentum à contrario sensu, veluti si laudum faciat exemptum aliquem, donec duret descriptio facta, quia post descriptionem censetur denegatiua exemptio, ita Bald.*conf. 141. Quidam dominus,n.2.vers.subsequenter præmittendum,lib.1.*Cordin.Tusch.*d.concl.498. n. 46.* vbi *n. 47.* cum Fulgos. *conf.144.Syndici, n.2.* extendit in correctione laudi,seu arbitramenti facta in vna parte, quia aliam partem non tangit, tunc enim valet argumentum circa hoc. 13

Octauò amplia in pactis, quia argumentum à contrario sensu baber vim pacti expressi,ita Angel. *conf.110.n.4.vers.contrarium*, Bald.*conf. 390. Pactum tale est, in fine lib.4.* Anch.*conf.213.num.5* Borgnin. Caualcan. *decis.37. n.11.& 12.p.2.* Cardin. Tusch. *d. concl.398.num. 49.* sicut habet vim legis, Castill. *d. c.89.n.2.* 14

Vnde

15 Vnde in pactis condirionalibus sub conditione datum contraria cond rione ademp um censetur, quia & in iis validum est argumentum à contrario sensu, *l. pecuniam, ff. de rebus credit.* Riminald. *in l.* 1. *ff. de officio eius, n.* 473. Surd. *decis.* 201. *n.* 11. *ad finem*, hinc affirmatiua regula descendit, datum sub conditione affirmatiua contraria existente relictum non videri, *l. si legatum purè, ff. de adimend. leg. l. aliquando, ff. de condit. & demonst. l. quod purè, ff. quando dies leg. cedat*, Surd *d. decis.* 201. *n.* 7.

16 Nonò amplia rescriptis Hippol. Riminald. *cons.* 474. *num.* 16. *vol.* 4. Palaëx *de maioratu, p.* 1. *q.* 4. *n.* 14. Decian. *cons.* 36 *num.* 7. *vol.* 3. Castill. *d. cap.* 11. *n.* 15. ideò si ex rescripto mandantur taxari expensæ de Iure debitæ, à contrario sensu mandatur non taxari expensas de iure non debitas, Signor. de Honded. *cons.* 36. *In quæstione vertente, num.* 7. *vers. decimo præmisso*, Rom. *in cons.* 399. *in princ. vers. secundo*, Cardin. Tusch *d. concl.* 498 *n.* 51.

17 Decimò amplia in feudo, quia inuestitura vocans certas personas si talis decesserit sine filiis, operatur exclusionem à contrario sensu si cum filiis decesserit, sicuti docet Fulgos. *cons.* 4. *Ad id de quo quæritur, in princip.* quem refert Cardin. Tusch. *d. concl.* 498 *n.* 55. Castill. *d. c.* 88. *n.* 13.

18 Vndecimò amplia in sententia, vt resoluunt Fulgos. *cons.* 144. *n.* 2. Hippol. Riminald. *cons.* 304. *num.* 17. *&* 28 Alexand. Raudens. *de iis.* 3. *num.* 1. *p.* 1. Castill. *d. cap.* 88. *num* 18. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 61. vbi *num.* 61 post Roman. *cons.* 399. & Anchar. *cons.* 362. *num.* 6. extendit etiamsi sententia habeat dictionem taxatiuam, putà, si dicat malè iudicatum quoad certum caput, quia censetur confirmare in aliis. Secus est autem in absolutione sententiæ, putà in qua dicitur, Condemno te ad sortem principalem, quia non sequitur, ego absoluto te ab vsuris, secundùm Bart. & glos. *in l.* 4. *C. depositi, &* Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 110.

19 Duodecimò amplia in vltimis voluntatibus, vt per Alex. *cons.* 130. *Attentis verbis, num.* 6. *vers. nam in vltimis voluntatibus, lib.* 2. Hippol. Rimin. *cons.* 110. *n.* 47. *vol.* 1. *& cons.* 381. *n.* 1. *vol.* 4. Viui. *opin.* 71. *n.* 9. Decian. *cons.* 57. *n.* 50. *vol.* 1. *& cons.* 27. *num.* 10. *vol.* 3. vbi ampliat etiam in modalibus, & conditionalibus, *& cons.* 34. *num.* 34. *eod. vol.* 3. vbi quòd interpretatio testamentorum & substitutionum valet, *& cons.* 77. *n.* 20. *& cons.* 316. *n.* 12. *vol.* 4. Pereg. *de fideicom. art.* 28. *n.* 18. Caualcan. *decis.* 1. *num.* 30. *part.* 3. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *num.* 18. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 954. *num.* 35. Nisi verisimilis mens testatoris repugnet, secundùm Alex. *cons.* 93. *Aliàs consultus, num* 11. *vers. & pro hoc, lib.* 3. quem refert Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *num.* 83. Castill. *d. cap.* 88. *num.* 19. vbi quòd argumentum valet in vltimis voluntatibus, fideicommissis, & substitutionibus, & *num.* 21. declarat procedere indubitatè in vltimis voluntatibus, quando sumitur ex verbis limitatis, aut restrictiuis, vel materia limitati temporis.

20 Limita primò vt non valeat argumentum à contrario sensu glossæ, quamuis admittatur à contrario sensu textus, ita Cald. *cons.* 89. quòd est 9. circa *fin. de officio legat.* & duplicatur *cons.* 424. *aliàs* 3. *de præbend.* quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 398. *n.* 66. Fachin. *controu. lib.* 13. *c.* 4. Raudens. *var. cap.* 65. *n.* 57. Castill. *d. cap.* 88. *n.* 12.

21 Limita secundò, vt nec etiam admittantur ex decisionibus Rotæ ex Card. Seraphin. *decis.* 1342. *n.* 1.

22 Limita tertiò, vt multo minus admittatur ex dictis Doctorum, secundùm Alex. *cons.* 15. *Viso testamento n.* 6. *in fine, vers. nec debet lib.* 3. Card. Seraphin. *decis.* 822. *n.* 6. Garc. Mastrill. *Siciliæ decis.* 293. *num.* 63. Molfes. *cons.* 26. *n.* 36. *tom.* 1. Stephan. Gratian. *discept. for. cap.* 689. *num.* 42. quicquid dicant Hippol. Rimin. *cons.* 71. *num.* 27. *&* 28. *& cons.* 86. *n.* 13. *vol.* 1. *& cons.* 386. *n.* 46. *& cons.* 414. *n.* 48. *& cons* 450. *n.* 62. *& cons.* 466. *n.* 20. *vol.* 4. Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *num.* 68. *&* 69. Ludou. Rodolphin. *post tract. de suprema seu absoluta Principis potest. concl.* 5. *n.* 7. Viui. *opin.* 71. *num.* 10. Fontanel. *de pact. nupt. cl.* 4. *gloss.* 17. *n.* 79. Pereg. *cons.* 3. *num.* 67. *vol.* 1.

Limita quartò in priuilegiis, glos. *in cap. licèt, de* 23
priuileg. in 6 Euerard. *d. loco* 4. Socin. *cons.* 146. *num.* 11. *lib.* 2. Card. Tusch *d. concl.* 498. *num.* 80. vbi *n.* 50. post Angel. Aretin. *cons.* 72. *in casu supradicto, n.* 14. *vers. & potissime*, ait in priuilegiis admitti hoc argumentum, maxime vt reducantur ad Ius commune.

Limita quintò, quando inducta ad vnum finem 24
contrarium operarentur effectum, Crauet. *cons.* 39. *n.* 8. Purpurat *in l.* 1. *n.* 681. *ff. de officio eius*, Cacher. *Pedemon. decis.* 178. *n.* 7. *& cons.* 40. *n.* 14. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *num.* 116. Franc. Molin. *d. quæst.* 31. *num.* 7. Castill *d. c.* 88. *n.* 31.

Limita sextò, in dispositione concepta negatiuè, 25
ex qua non deducitur argumentum affirmatiue, quia verba negatiua semper negant, & nunquam affirmant, Bald. *in l.* 1. *C. de condit. insert.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 4. *vers. secundò istud limitatur*, Garc. Falcon. *reg.* 45. *n.* 1. Fachin. *controuers. lib.* 13. *c.* 8. Alex. *cons.* 150. *In causa, & lite, n.* 10. *ver. verba negatiua lib.* 5. Cacheran *Pedemont. decis* 69. *n.* 28. Fului. Pacian. *de probat. lib.* 1. *cap.* 35. *n.* 53. Hippol. Rimin. *cons.* 313. *n.* 15. *vol.* 4. Surd. *de aliment. tit.* 6. *q.* 15. *num.* 7. *& decis.* 185. *n.* 24. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *num.* 121. Franc. Molin. *d. q.* 51. *n.* 5. Rustic. *in l. cùm auus lib.* 4. *c.* 7. *n.* 19. *de condit. & demonst.*

Limita septimò quando per illud esset inducen- 26
da Trebellianicæ, vel falcidiæ detractio, vt per Ferrer. *in constit. Cathaloniæ gl.* 4. *n.* 303.

Limita octauò quando in casu contrario militat 27
eadem vel diuersa ratio glos. *verb. Videtur, in l. cùm prætor, ff. de iudic.* Natt. *consil.* 126. *n.* 24. Surd *decis.* 18. *n.* 24. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *num* 108. Sanch *de matrim. lib.* 9 *disp.* 32. *n.* 11. Franc Molin. *d. q.* 51. *n.* 8. Castill. *d. c.* 88. *n.* 32.

Limita nonò in materia irregularitatis, cùm hæc 28
non incurratur, nisi in casibus à Iure expressis, vt Sayr. *de censuris lib.* 7. *c.* 5 *n.* 16.

Limita decimò quando fieret ex tali argumento 29
correctio Iuris communis, *c. significasti, de foro compet.* gloss. *verb. obseruare in Clem.* 1. *de sent. excom.* Ioan. de Imola *cons.* 57. *in fine, & cons.* 100. *in fine*, Abb. *cons.* 75. *n.* 2. *vers. nec obstat. lib.* 1. Castr. *cons.* 175. *Casus præsens, n.* 3. *vers. respondere poterit, lib.* 1. *& cons.* 184. *Videtur, col.* 2. *vers. nam contrarium, eod. lib.* 1. Euerard. *d. loco* 4. Rom. *cons.* 392. *Circa primum, n.* 25. Hippol. Riminald. *cons.* 419. *n.* 8. *vol.* 4. *& cons.* 581. *num.* 8. *vol.* 5. Cephal. *cons.* 299. *n.* 28. *tom.* 1. *& cons.* 412. *n.* 4. *tom.* 3. vbi ait quòd sumitur vbi limitatum est tempus. Decian. *cons.* 1. *n.* 126. *vol.* 2. *& cons.* 32. *num.* 14. *vol.* 4. Sim. de Prætis *cons.* 143. *n.* 53 *lib.* 1. Borgnin. Caualcan. *decis.* 5. *n.* 21. *& decis.* 35. *num.* 64. *part.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 86. *&* 87. Pereg. *cons.* 144. *n.* 4. *vol.* 5. Fachin. *cons.* 92. *n.* 19. *lib.* 3. Ioseph. de Rustic. *in l. cùm auus, ff. de condit. demonst. lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 5. *& lib.* 5. *c.* 8. *n.* 6. Mastrill *Siciliæ decis.* 261. *num.* 101. Grægor. *decis.* 297. *num.* 5. Hieron. Fernandez de Ottero *in interp. cap. vlt. de pactis, n.* 61. Rota *decis.* 491. *n.* 9. *apud Far. part.* 1. *rec.* Castill. *d. cap.* 88. *n.* 35. nouissimè Didac. Narbona *de ætate ad humanos actus requisita anno* 24. *q.* 40. *n.* 2.

Limitationem

30 Limitationem huiusmodi extende ad statuta, vel constitutiones, itavt in eis etiam non sumatur argumentum à contrario sensu quando ex tali argumento induceretur correctio Iuris: ita Abb. *cons.* 75. *Primò est videndum, col.* 1. *in fine, & col.* 2. *in princ. lib.* 1. Alexand. *cons.* 17. *Visis & opportunè, n.* 2. *vers. sed ita est, & cons.* 6. *Visu facti, in fine lib.* 2. Roman. *d. cons.* 399. *num.* 9. *vers. quinto*, Card. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 103. Vel alterius statuti secundùm Gozadin. *cons.* 37. *Prima facie, n.* 6. Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 111. seu Constitutionis, Dec. *cons.* 32. *n.* 35. *vol.* 2. Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 94.

31 Extende pariter in testamentis, itavt huiusmodi argumentum non procedat quando induceretur correctio alterius partis testamenti, Alciat. *cons.* 78. *num.* 13. *lib.* 9. Magon. *Florent. decis.* 149. *n.* 28. Fusar. *de substitut. q.* 710. *n.* 11.

32 Extende etiam ad leges feudales, quia in feudalibus seruatur Ius commune, nisi in casibus in quibus reperitur expresse statutum contrarium, & argumentum à contrario sensu non dicitur expresse statutum, sed tacitum, Alex. *cons.* 15. *Attentis, num.* 12. *& seq. vers. sed tale argumentum lib.* 5. Cardin. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 93.

33 Sublimita nisi dispositio redderetur inutilis, quia tunc argumentum à contrario sensu valet etiam ad correctionem Iuris, Alex. *cons.* 17. *Visis, n.* 4. *vers. & procedunt prædicta, lib.* 2. *& cons.* 116. *Animaduersis, num.* 17. *vers. vbi ergo statum, eod. lib.* 2. Roman. *d. cons.* 399. *num.* 6. Anchar. *cons.* 213. *num.* 4. *vers. & vltra rationes*, Ruin *cons.* 39. *in princ. lib.* 1. Pichard. *in disp. de mora, num.* 132. Ferrer. *in constitut. Cathaloniæ gloss.* 3. *num.* 44. Cardin. Tusch. *d. concl.* 398. *num.* 89. vbi *n.* 90. post Roman. *citato loco* subdit valere argumentum à contrario sensu ad correctionem Iuris antiqui, quando non esset aliquis effectus lex vltima, & *num.* 112. dicit etiam valere quando constat de mente & coniecturis, & *n.* 113. post Castrens. *cons.* 455. *num.* 5. *lib.* 2. vbi agitur de bono publico ne quis decipiatur, Castill. *d. cap.* 88. *n.* 35.

34 Limita vndecimò quando sequeretur absurdum, Ruin. *cons.* 71. *n.* 18. *lib.* 2. *& cons.* 8. *num.* 2. *lib.* 3. Pute *decis.* 69. *n.* 3. *lib.* 2. *in correctis*, Ioseph. de Rusticis *in l. cùm anus, ff. de condit. & demonst. lib.* 4. *cap.* 13. *n.* 14. *& lib.* 5. *c.* 1. *num.* 116. Gasp. Anton. Thesaur. *quæst. forens. lib.* 1. *q.* 87. *n.* 5. Card. Tusch. *d. concl.* 498. *n.* 119. *& n.* 84. vbi *n.* 85. post Ægid Bellam. *cons.* 34. *n.* 11. *vers. ad tertium*, idem dicit quando resultaret iniquitas, vt quia tolleretur Ius tertij. Castill. *d. cap.* 88. *n.* 28. Gabr. Pereira *de manu Regia p.* 2. *cap.* 22. *n.* 4. *&* 12. Cancer. *var. resol. p.* 2. *cap.* 10. *n.* 77. Narbona *l.* 20. *glos.* 22. *n.* 20. *tit.* 1. *lib.* 4. *Recop.*

35 Limita duodecimò quando ex huiusmodi argumeto resultaret absonus intellectus, vt per Hippol. Riminald. *cons.* 292. *n.* 30. *vol.* 3. Menoch. *cons.* 120. *n.* 31. Petr. Enriq. *cons.* 13. *n.* 11. Portol. *de consortib. cap.* 1. *n.* 18. Cacheran *cons.* 40. *n.* 10. Peregr. *cons.* 38. *n.* 11. *lib.* 3. Hieron. Fernandez de Ottero *in interp. cap. vlt. de pactis, n.* 60. Ioseph. Sesse *Aragonia decis.* 146. *n.* 13. à Ponte *cons.* 30. *n.* 13. *vol.* 1. Fusar. *de substitut. q.* 736. *n.* 6. Rot. *decis.* 135. *n.* 14. *p.* 2. *diuersor.*

36 Limita decimotertiò quando sumeretur ex verbis narratiuis legis, gloss. *in l.* 1. *quando non pet. partes*, Euerard, *de loco* 4. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. argumentum* 3. Decian. *cons.* 32. *n.* 11. *vol.* 2.

37 Limita decimoquartò quando sumeretur contra mentem contrahentium verbis expressam, etiamsi ex proœmio tantùm colligi possit, vt per Hippol. Riminald. *d. cons.* 458. *n.* 60. *cum seq.* Alex. *cons.* 93. *n.* 10. *&* 11. *lib.* 3. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 5. *lit. M, conclus.* 296. *num.* 50. Cardin. Mantic. *decis.* 173. *num.* 7.

Limita decimoquintò in iis, quæ sunt posita ad cautelam causa dubitationis tollendæ. Riminald. iun. *in l.* 1. *num.* 435. *ff. de officio eius*, & ideò in confirmatione Papæ facta pro potiori cautela non valet argumentum à contrario sensu, Grat. *cons.* 121. *num.* 21. *&* 22. *lib.* 1. refert Cardin. Tusch. *d. conclus.* 498. *num.* 115. 38

Limita decimosextò in pœnalibus, Ioan. Griuel *Dolana decis.* 143. *n.* 10. & in materia stricti iuris, Card. Seraphin. 1466. *n.* 3. 39

Limita decimoseptimò quando induceretur contrarietas cum alia parte disponentis, vt resoluunt Roman. *cons.* 399. *num.* 7. Rimin. iun. *in l.* 1. *num.* 312. *ff. de officio eius*, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.* 2. *tit.* 23. *in fine*, Rot. in Imolen. *bonorum* 25. *May* 1620. *coram bona mem. Buratto, & in Romana officij Missus S. Petri* 23. *May* 1625. *coram eodem.* 40

Limita decimooctauò vbi abest particula *plerumque.* Magdalen. *de num. test. in testam. requisit. p.* 1. *c.* 16. *num.* 145. 41

Limita decimonono in odiosis, Trullench. *in præcept. Decalog. lib.* 2. *c.* 2. *dub.* 3. *n.* 4. 42

A CONTRARIIS validum est argumentum, vt per Euerard. *in topicis legalib. loco* 75. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. leg. lib.* 2. loco à contrarietate, Cantiune. *in topic. loco* 13. vbi loco 18. agit de argumento à repugnantibus, Ioan. Appell. *de ratione explicandi Dialect. c.* 6. Menoch. *cons.* 88. *n.* 54. 43

Loc. XXVIII.

à Conuentione.

A CONVENTIONE ad STATVTVM valet argumentum affirmatiuè, vt per Roman. *cons.* 399. *n.* 1. vbi Apostill. *in verb. affirmatiuè*, quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. A, concl.* 496. *num.* 3.

Loc. XXIX.

à Correlatiuis.

A CORRELATIVIS validum est argumentum, *l.* 1. *C. ne liceat potent. l. fin. C. de indicta vid. tollenda*, Bald. *cons.* 14. *Super legitimatione, num.* 2. *lib.* 4. Euerard. *in topicis legalib. loco* 76. Cantiune. *in simili tract. loco* 19. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. legali lib.* 2. loco à correlatiuis Menoch. *cons.* 32. *n.* 18. Sim. de Prætis *cons.* 39. *n.* 14. *lib.* 1. Franc. Viui. *decis.* 255. *num.* 46. *lib.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæst.* 19. *n.* 4. Pereg. *cons.* 99. *num.* 142. *vol.* 2. Cardin. Tusch. *practic. conclus.* 1041. *num.* 4. Magdalen. *de num. test. in testam. req. part.* 1. *cap.* 11. *num.* 68. Correlatiuorum enim idem est iudicium, & de vno dispositum trahitur ad alterum, vt dixi *suo loco.* 1

Intellige quando militat eadem ratio in vtroque correlatiuorum, vt tenet Farinac. *in praxi crimin. p.* 4. *cons.* 85. *num.* 74. quia si diuersa ratio detur, non valet argumentum, *l. curatorem, C. de interd. matrim.* Euerard. *d. loco* 76. Felin. *in proœm. Decretal. in vers. Gregorius, num* 10. Dec. *in l.* 1. *num.* 9. *C. de in ius vocando.* Anton. Gabr. *commun. lib.* 6. *tit. de legib. concl.* 3. *num.* 51. 2

num.51.vers.primò limita, Henric. à Rosenth. *de feudis c.16.concl.19.in glos.lit. M*, Surd. *d.q.16.n.5.& n.10. & q.41.num.4.& tit.4.quæst.44.num. 28.& decis.47. n.7.& cons.52.num.62.* Menoch *cons.1192.num.15. cum seqq.& n.21.* Card. Seraphin. *decis.1442.n.12.* Anton. Monach *Bononien.decis 51.num.14.* Sanch. *de Matrimon.lib.6 disp.21.num 9.* Stephan. Gratian. *discept.forens.c.16 n.5.* Card. Tusch *d. lit. C, concl.1042. num.* Octau Glorit. *resp.5 n.55.* Franc. à Sousa *in repet.l.fœmina, ff de regulis iuris p.1.n.143.*

3 Amplia etiam in pœnalibus, secundùm Surd. *d. q.19.n.4.* Franc. de Castillo *decis.175.n.14.*

Loc. XXX.

à Crimine.

A Crimine Læsæ Maiestatis ad crimen Hæresis argumentari licet, sicuti scribunt Menoch. *cons.808.num. 1.* Fulu. Pacian. *cons. 19. num.70.* Roland. à Valle *cons 75.n.16 vol.3.* vbi dicit valere huiusmodi argumentum de crimine læsæ maiestatis humanæ ad crimen diuinæ, non è contrà, & *cons.75.n.17.vol.4.* ait quòd non valet, nisi in casibus à Iure expressis, quicquid dicat Sanch. *in præcepta Decalogi tom.1.lib.2.cap.28.n.5.*

Loc. XXXI.

à Debitore.

A Debitore ad Creditorem arguitur, quia sunt correlatiua, *l. fin.* vbi Bart *ff. de accept.* Alex. *cons 106.Visis,n.7.& 8.vers.tertiò, verba, lib.5.* Cardin. Tusch. *pract.concl.tom.1.lit.C.concl.1055.n.10.*

Loc. XXXII.

à Decimis.

A Decimis ad Oblationes factas Ecclesiæ valet argumentum, vt per Dec. *cons.16.n.5.vol. 2.* In quo autem differant decimæ ab oblationibus, tradit breuiter Monet. *in tract. de decimis, cap.2.q.3. num.10.*

Loc. XXXIII.

à Definitione:

A Definitione validum est argumentum, *l.1.§.dolum*, vbi Bart. notat. *ff. de dolo, l. fin.* iuncta gloss. *ff. de verbor. signif. cap. dudum 2. post princip. de elect.* Euerard. *in topicis legalib. loca 44.* Cantiunc. *in simili tract. loco 2.* Iuan. Appell. *de ratione explicandi Dialecticam c.1 à definitione vocis*. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. legali lib.1 loco 1.* Tob. Non *ad princ. Instit. de testament. n.25.* Decian. *cons.19.n.4.& cons.18. num.1.& cons.19.n 2.& cons.66.n.68.vol.3.& cons. 2. num.13.vol.4 & cons 61.num.1.vol. 5.* Sim. de Prætis *cons.86.num.16.lib.1.* Surd. *cons.304.n.5.* Monet. *de distribut.quotid p.3.q.4.n.4.*

Loc. XXXIV:

à Delegato.

Argumentum valet

1 *A Delegato ad arbitrum, &*

2 *A Delegato à subdelegato ad Procuratorem, vel substitutum.*

A Delegato ad Arbitrum, & è contrà valet argumentum, Fulgos. *cons.217. Viso exemplo, in princ.* quem refert Cardin. Tusch. *practic.concl.tom. 1.lit. A, concl.107.n.11.* 1

A Delegato à subdelegato ad Procuratorem, vel substitutum, valet argumentum, quia mortuo substituto procuratore, qui cœpit litem, facultas non reuertitur ad substituentem totaliter vices suas, sed ad dominum principalem, prout mortuo subdelegato, qui cœpit cognoscere, iurisdictio reuertitur ad fontem, non ad delegatum, Oldrad. *cons.150.n.5.vers.& si dicatur*, Cardin. *d. lit. A, concl. 507.n.7.* 2

Loc. XXXV.

à Delictis.

A Delictis ad Contractus valet argumentum, *l. omnes, l. tam ex contractibus, ff. de iudic.* Petr. de Anchar. *cons 28. num. 5 vers. de delictis*, Menoch. *cons. 466. num. 18.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.1.lit. A, concl.507.num.26.* cum aliis citatis suprà *loco 26.num. 8.* Sed non valere resoluit Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc iure ff. de inst. & iur. part.2.c.6. num.36.*

Loc. XXXVI.

à Dispositione.

Argumentum valet

1 *A Dispositione tacita ad expressam,*

2 *A Dispositione legis ad dispositionem testatoris,*

3 *A Dispositione statuti ad dispositionem testamenti, &*

4 *A Dispositione in testamento ad codicillorum declarationem.*

A Dispositione Tacita ad Expressam valet argumentum, quando in vtraque est eadem ratio, *l. cùm quid*, vbi omnes, *ff. si certum pet.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 189. num. 97.* nam taciti & expressi idem est iudicium, vt dixi *Axiom. 218.* 1

A Dispositione Legis ad dispositionem Testatoris validum est argumentum, *l. non impossibile, ff. de pactis, l. seruum hac lege, ff. de manum. l. si ita fuerit serui, in fine, ff. de manumiss. testam. l. cùm quidam, vers. quemadmodum enim, ff de verb. signif.* Euerard. *in topicis legalib. loco 52* Cantiunc. *in simili tract. in 29. specie loci à simili.* Dec. *cons 62. n.10 vol. 2.* vbi subdit quòd valet etiam è contra. Menoch. *cons.97.n.24.& cons.204.num. 39.* Franc. *decis. 255. num.5.* 2

num.5.lib. 2. Laderch. Imola *conf. 14.num.23.* Surd. *conf.278.n.9.* Voluntas enim testatoris pro lege obseruatur, *l.3.C.communia de legat.* cum aliis citatis à Pichard.*in rub.Instit.de lege Falcid. n. 15. & in disput. de mora, n.102.*

3 A DISPOSITIONE STATVTI ad dispositionem TESTAMENTI valet argumentum, vt per Decian.*conf.13.num.13.*& *conf.16.n.40.vol. 1. & conf.1.num.10.vol.2.& conf.87.num.17. eod.vol. 2.* vbi subdit ita procedere vbi amborum verba vnico modo interpretentur, Menoch.*conf.59.num.21.* vbi subdit quòd etiam è contra valet argumentum à dispositione testatoris ad dispositionem statuti, & *conf.95.num.84.& conf.160.num.46.& conf.500.num. 21.& conf.633.num.4.& 9.& conf.695. num. 14. & conf.1083.n.17.& de præsumpt.lib.4.præs.83.n.24.*vbi *num. 25.* subdit secus esse vbi non est eadem ratio; quamuis contrarium teneat. Cened.*practic.& Canonic.quæst.lib.1.quæst.35.n.18.*existimans de statuto ad testamentum non valere argumentum.

4 A DISPOSITIS in testamento ad codicillorum declarationem valet argumentum, secundùm Menoch.*conf.333.n.3.* vbi citat Alex.*conf. 204. num.7.lib.6.*

Loc. XXXVII.

à Diuersis.

A DIVERSIS ad DIVERSA valet argumentum, vbi est eadem ratio. Dec. *conf. 35. n. 16.vers.nec obstant plura*, Cardin. Tusch. *practic. conclus.tom.1.lit.A,concl.510.num.3.*aliàs secùs, vt per *l. Papinianus exuli, ff. de minorib.* tradunt Abb. *conf.10.In causa,& quæstione, in princip. lib. 1.* Socin. Iun.*conf.1.num.46.& conf.4.num. 10.& conf.12.num.5. & conf.42.num.4.conf.57.n.12.& conf.64.num. 17. & conf.126.n.11. & conf. 134. num. 20. vol. 3.* Imbrian. *de primo, & secundo benefic. seu restitut. ad pinguius probandum, consid.3. n. 89.* Cardin. Tusch. *d. lit. A. conclus.510.num.2.* A Diuersis enim non fit illatio, vt dixi *suprà.*

Loc. XXXVIII.

à Diuisibilibus.

A DIVISIBILIBVS ad INDIVISIBILIA non valet argumentum, Oldrad. *conf. 231. in fine, vers. præterea*, Cardin. Tusch. *practic. conclus.tom.1. lit. A.concl.510.num.8.* Valet tamen à diuisione, secundùm Ioan. Appell. *de ratione explicandi Dialecticam, cap.2.* Petr.Andr.Gammar.*in Dialectic. legali lib.2.loco 8.*

Loc. XXXIX.

à Dote.

Argumentum valet

1 *A dote ad piam causam,*

2 *A dote ad alimenta,*

3 *Dos enim & alimenta æquiparantur,*

4 *A dote ad legitimam,*

5 *A dote carnali ad dotem spiritualem, &*

6 *A dote ad studium.*

A DOTE ad PIAM CAVSAM valet arg.*cap.vnic. §. donare, qualiter olim poterat feud. alien.* Euerard.*in topicis legalib.loco à dote ad piam causam*, Perez de Lara *de anniuers.& cappellan.lib.1. cap.3.n. 3.* 1

A DOTE ad ALIMENTA valet argumentum, saltem affirmatiuè, sicuti docent Molin. *de primogen.lib.1.cap.15.num.5.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. conf.191.num. 2.* Camill. Larath *conf.8.num. 13.* Decian.*conf.16.num.85.vol. 1. & conf.15.n.7.vol. 2.* Surd. *de aliment.tit.1.quæst.6.n.16.* Carpan *in rub.ad statut. Mediolanen.312. num. 6. & in eod. statuto, num. 65.* Baptist.Costa *de remed.subsidiar.remed.65.n.2.* Franc. Molin.*de ritu nupt.lib.3. quæst. 46. num. 10.* Cardin. Mantic.*de tacitis & ambig. conuention. lib. 12. tit. 16. num.16.* Coler.*de alimentis lib.2.cap.10.n.9.* Monter à Cueua *Aragonia decis. 16. num. 16.* vbi intelligit cum eadem casus est ratio, Giurb.*decis.5.num.11. & decis.10.num.12.& 42.* Leo *Valent. decis. 27.num. 5. & 21.lib.1.*vbi quòd valet affirmatiuè, non negatiuè. Sicut è contrà valet ab alimentis ad dotem, vt dixi *suprà lo.07.num.1.* 2

DOS enim & alimenta æquiparantur, gloss. *in l.ob as, C.de prod.minor.* Bart.*in l.vlt.num.7.ff.quibus vt indign.* Xuar.*in l.quoniam, limit.2. C.de inoffic.testam.* Tiraq.*de iure primog.quæst.62.n.4.cum seqq.*Corduba de Lara *in l.si quis à liberis, §. idem iudex, num. 24. cum seqq. ff. de liberis agnosc.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dos 12.* Surd. *de aliment. tit. 9. quæst. 1. num. 14.* vbi ait quòd dos succedit loco alimentorum. 3

A DOTE ad LEGITIMAM validum est argumentum, *auth. res quæ, C.communia de legat.* Bart.*in l.Titio centum.§.Titio genero, in fine, ff.de condit.& demonstrat.*Franc. Vegg.*conf.72.n.8.* Menoch. *conf.206.n.89.& conf. 533.num. 14.* Cald. Pereira *in l.si curatorem, verb.sine curatore, n.96.C.de in integ. restit.minor.* Greg.*decis.489.num.17.* Sic è contrà valet argumentum à legitima ad dotem, vt dixi *loco 61. num.3.* 4

A DOTE CARNALI ad DOTEM SPIRITVALEM beneficij dotari valet argumentum, vt per Abb. *conf. 89. Ex themate, num. 2. vers.moneor.lib.2.* Card. Tusch.*d.tom.1. lit. A,concl.506.n.4.* A dote verò carnali ad dotem spiritualis matrimonij ratione quantitatis non bene arguitur, vt fuit dictum in Romana dotis 21. Iunij 1601. coram Gregorio XV. quæ reperitur inter eius decisiones impressas,*decis.63.num.21.* & apud Fari.*decis.60.n.4. p.2.recent.* 5

A DOTE ad STVDIVM valet argumentum, vt per Decian. *conf. 38. num. 7. vol. 2.* quicquid dicat Card. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. tom. 1. lib. 13. tit. 14. num. 5* nam causa studij æquiparatur causæ dotis, ex adductis per D.Barbos.*in l.1. ff.soluto matrim.p.3.n.20.23.49.50.& 53.* Magdalen. *de num. test.in testam.requis.p.3.c.2.n.70.* 6

Loc. XL.

ab Ecclesia.

Argumentum valet

Ab Ecclesia ad hospitalem,

Ab Ecclesia ad minorem,

Ecclesia enim fungitur iure minoris,

4 Ab

4 *Ab Ecclesia ad fiscum, &*
5 *Ab Ecclesia ad feudum.*

1 AB ECCLESIA ad HOSPITALE validum est argumentum, Euerard. *in topicis legalib. in loco ab Ecclesia ad pia loca*, Roman. *cons. 407. & cons. 477.* Ruin. *cons. 7. num. 17. vol. 3.* Imbrian. *de restitut. ad pinguius probandum, consid. 4. cum seqq.* cum aliis adductis per Alexand. Trentacinq. *var. resolut. lib. 1. tit. de rescript. & de primi. resol. 4.* Et ab Ecclesia ad alia loca pia, & è contra valet argumentum, Magdalen *de numero testium in testam. requis. p. 2. cap. 8. n. 24. & 15.*

2 AB ECCLESIA ad MINOREM valet argumentum, Menoch. *cons. 1299. num. 5. cum seqq.* licèt aliquatenus dubius, Gail. *lib. 1. obseru. 30. n. 16.*
3 Ecclesia enim fungitur iure, seu vice minorum, *cap. 1. cap. auditis, de restit. in integr.* Bernard. Diaz. *reg. 219* Garc Falcon *reg. 316.* Sfort. Odd. *de in integr. restitut. p. 1. q. 3. art. 1.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. minoribus, num. 61. C. de in integr. restitut. minor.* Cardos. *in praxi Iudicum, verb. Ecclesia, n. 35.* Menoch. *cons. 170. vol. 2.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. resol. 88. n. 3. in 2. edit.* Sic è contra valet arg. de minore ad Ecclesiam, vt dixi *loco 71. num. 1.* vbi declaratur.

4 AB ECCLESIA ad FISCUM valet argumentum cùm è pari procedant, secundùm Menoch. *cons. 39. n. 4.* Sicè contra valet argumentum à fisco ad Ecclesiam, vt dixi *loco 49. n. 1.*

5 AB ECCLESIA ad FEUDUM valet argumentum, imò ex maioritate rationis, vt per Iacob. Gall. *consil. 96. num. 1.*

Loc. XLI.

ab Effectu.

AB EFFECTU ad CAUSAM valet argumentum, *l. non codicillum, C. de testament. c. at si clerici, in princip. de iudic. cap. cùm cessante, de appellationib.* Euerard. *in topicis legalib. loco 77.* Cantiunc. *in simili tract. loco 21.* Ioan. Appell. *de ratione explicandi dialecticam, cap. 4. de effectu, siue efficio.*

Loc. XLII.

ab Emancipatione.

AB EMANCIPATIONE ad LEGITIMATIONEM valet argumentum, Curt. sen. *cons. 19. col. 1. & cons. 65. col. 3.* Ias. *cons. 184. col. 2. vol. 2. & cons. 40. col. 4. vol. 4.* Ruin. *cons. 71. num. 4. vol. 3.* Roland à Valle, *cons. 61. num 5. vol. 1. & cons. 12. n. 22. vol. 4.* Kirchou. *cent. 1. concl. 23.* nouissimè Didac. Narbona *de aetate ad humanos actus requis. anno 8. q. 4. n. 9.*

Loc. XLIII.

ab Emphyteusi.

Argumentum valet
1 *Ab emphyteusi ad locationem longi temporis,*
2 *Locatio longi temporis equiparatur emphyteusi.*
3 *Ab emphyteusi ad feudum,*
4 *Ab emphyteusi ad maioratum, &*
5 *Ab emphyteusi ad vsumfructum.*

1 AB EMPHYTEUSI ad LOCATIONEM longi temporis, valet argumentum data rationis paritate, vt docet Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de Iustit. & iure p. 1. cap. 9. n. 8.* Locatio 2 enim longi temporis æquiparatur emphyteusi, sicuti scribunt Barthol. Perett. *ad extrauag. ambitiosa, de rebus Eccles. non alienan. cap. 2. num. 38.* Pinel. *in l. 2. C. de bonis matern. p. 3. num. 64.* Sarmient. *select. lib. 3. cap. 2. num. 31.* Valasc. *de iure emphyt. quaest. 29. num. 6.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 22. tit. 2. num. 55.* Molin. *de Iustit. tract. 2. disp. 445. vers. hinc mitur,* Leonard. Lessi. *in simili tract. lib. 2. cap. 24. dub. 1. num. 4.* Cald. Pereira *quaest. forens. lib. 1. quaest. 10. num. 8.*

AB EMPHYTEUSI ad FEUDUM, Hippol. 3 Rimin. *cons. 38. num. 37. lib. 1.* Cephal. *cons. 89. num. 3. lib. 1.* Menoch. *cons. 16. num. 2. & cons. 503. num. 1. & cons. 855. num. 1. & cons. 899. num. 11.* Iacob. Gall. *cons. 19. num. 2. & decis. 96. num. 4. & 25.* Bellon. iun. *cons. 30. n. 42.* Borgnin. Caualcan. *decis. 36. num. 446. p. 2.* vbi subdit non bene procedere stante diuersitate rationis. Henric. à Rosenthal. *de feudis, cap. 6. concl. 66. num. 3.* vbi quòd non procedit quoad releuium. Sicè contra valet argum. de feudo ad emphyteusim, vt dixi *loco 47. num. 2.* Peregr. *cons. 6. n. 16. vol. 1.*

AB EMPHYTEUSI ad MAIORATUM 4 valet argumentum, nisi detur diuersa ratio, sicuti tradunt Molin. *de primog. lib. 3. cap. 7. num. 7.* Molin. Theolog. *de Iustit. tract. 2. disp. 631. num. 1.* Matiens. *l. 5. gloss. 6. num. 3. tit. 7. lib. 5. noua Recopil.* Melch. Phœbos *Lusit. decis. 96. n. 8. tom. 1.* Valenzuela *cons. 69. n. 167.*

AB EMPHYTEUSI ad VSUMFRUCTUM 5 validum est argumentum, vt per Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 18. num. 15,* D. Barbos. *in l. diuortio, §. fin. p. 2. n. 48. ff. soluto matrim.*

Loc. XLIV.

ab Etymologia.

1 *Ab etymologia vocabuli argumentum validum est in Iure.*
2 *Etymologiam nominis magni faciunt ipsi Pontifices, & prisci Iureconsulti.*
3 *Etymologia, & allusio vocabuli inter se differunt.*
4 *Etymologia origines verborum perquirit, eorúmque veritatem perquirit.*
5 *Allusio non ad originem verborum respicit, sed ad solius vocis sonum, seu similitudinem.*

AB ETYMOLOGIA vocabuli argumentum validum est in Iure, & multum frequens 1 vt colligitur ex *l. 2. §. appellata, ff. si certum pet. l. 1. ff. de furtis, l. 1. ff. de acquir. possess. l. 1. ff. de Iustit. & iure, l. 1. ff. de testament. l. 1. ff. de nouationib. l. 1. ff. de pactis, princip. Instit. quibus modis re contrahitur oblig. princip. Instit. de testament.* Abb. *cons. 82. Quamquam, n. 2. vers. 2. lib. 1.* vbi quòd feudum dicitur à fide, & fidelitate propter etymologiam, Alexand. *cons. 153. Viso thema*

themate, num. 3. *verf. hoc etiam patet, lib.* 7. vbi ait quod valet argumentum ab allusione, seu etymologia vocabuli, quando non contradicit propriæ significationis, & ideo ibi vult quod consobrini propriè sunt filij sororum, quia etiam allusio vocabuli concurrit quasi consortij, Euerard. *in topicis legalib. loco* 6. Cantiune. *in similis tract. loco* 3. Petr. Andr. Gammar. *in dialect. legali, lib.* 1. *loco* 3. Garc. Falcon. *reg.* 46. Tob. Noni. *ad princip. Instit. de testament. n.* 31. Sfort. Odd. *consil.* 78. *num.* 26. *lib.* 1. vbi quòd valet negatiuè, idem dicit Decian. *cons.* 43. *num.* 18. *vol.* 5. Flamin. Parif. *de confidont. quæst.* 16. *num.* 8. Pichard. *in disput. de mora, num.* 5. Cephal. *consil.* 698. *num.* 48. *vol.* 4. Moner. *de distribut. quotid p.* 1. *q.* 7. *n.* 7. & 8. Burgnin. Caualcan. *decis.* 41. *p.* 3. Causgnol. *decisionum consultat. lib.* 1. *pag.* 431. *num.* 21. *cum seqq.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 9. §. 1. *num.* 5. Benedict. Ægid. *in repet. l.* 1. *C. de sacros. Eccles. p.* 1. *in initio, n.* 14. Anton. Monach. *Lu ensi decis.* 13. *n.* 53. vbi limitat si repugnat communis vsus loquendi, Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *lit. A, conc.* 500. Valenzuela *consil.* 4. *num.* 148. Benedict. Ægid. *ad l.* 1. *C. de sacros. Eccl. p.* 1. *in initio n.* 14. *fol.* 11.

2 In omnibus ferè Iuris articulis non solùm Doctores nostri, verùm etiam ipsi Pontifices, & prisci illi Iureconsulti, qui veram Iurisprudentiam coluerunt, nominis etymologiam magni faciunt, & ab illis omnibus & singulis suis tractatibus exordiuntur, vt in Iuribus suprà citatis. & per integrum tractatum prosequitur Isidorus relatus *in cap. form. de verb. significat.* tum quia inter alios argumentorum locos, hunc ab etymologia ponit Aristoteles, Cicero, Quintilianus, & post eos reliqui omnes Philosophiæ professores, & veriloquium etymologiam appellauit Cicero in topicis, Agricula dialecticæ inuentionis *lib.* 1. *c.* 23. Fonseca *lib.* 5 *instit. dialect. c.* 2.

3 Etymologia & allusio vocabuli licet similia, & valde affinia videantur, ideòque illis abutantur passim Doctores nostri vtrumque confundentes, & vnum pro altero vsurpantes, vt per gloss. *in l.* 1. *ff. de acquir. possess.* quam sequuntur *ibidem*, Bart. *num.* 4. Ias. *à num.* 35. & Alex. *num.* 1. adeo vt synonyma esse hæc quatuor, etymologia, allusio, & deriuatio, & descriptio scribunt, Angel. & Ioan. de Imola, & alij, quos sequitur Euerard. *d. loco* 6. *vers. verius tamen est*, longè tamen inter se hæc quatuor differre post Zaz. bene explicat Rip. *in proxime cit. in l.* 1. *num.* 18. &

4 omissa deriuatione & descriptione ostenditur, quia etymologia verborum origines perquirit, eorúmque veritatem notificat, & ob id secundùm Cicer. & alios, de quibus suprà, veriloquium appellatur, ab etymon quòd Græcè verum dicitur, vt optimis exemplis ostendit Fonseca *eunto loco*, de consule, qui sic dicitur, quia consulit Reipublicæ, de abstemio, quia abstinet à temeto, idest, vino. Allusio

5 verò non ad originem verborum respicit, sed ad solius vocis sonum, seu similitudinem, vt optimo exemplo sic Iustinianum vendicans à morsu, seu potius calumniæ Laurentij Vallæ circa appellationem testamenti, quod Iustinianus dixit testationem mentis, *in princip. Instit. de testament.* aduertit Alciat. *de verb. significat. lib.* 4. *numer.* 21. quem laudat Couar. *p.* 1. *rub. de testament. num.* 5. Aurel. Dauid. *de verbor. significat. cap.* 6. *à num.* 3. *iuncto num.* 36. optimè Cantiune. *d. loco* 1. *post princip.* eadem etiam ratione à reprehensione, Alph. de Mendoça *qu.* 4.

6 *scholast.* §. 6 liberauimus aliquando, gloss. *verb. gens sancta, in cap fin d. uebitu, de elect. lib.* 6. dum Romam appellari aiebat quasi rodat manus, quæ nunc in *Augusti. Barbosa Argum. Iur.*

emendationibus codicibus non reperitur. Vnde inter etymologiam & allusionem illud consequitur discrimen quòd etymologia, quod originem vocabuli veritatem præ se fert, & ideò in definitionibus ei locus assignatur, & ab ea saltem negatiuè valet argumentum, vt nos docet Iureconf. *in l.* 2. §. *appellatio, ff. si certum petatur.* 3 ex allusione autem eùm veram originem vocabuli non respiciat, minimè necessarium est argumentum, imò allusionem damnant antiqui omnes, vt ostendit Ripa *d. n.* 18. & ex Cicer. *contra Stoicos*, Cuiac. *lib.* 11. *obseru.* 37.

Loc. XLV.

ab Experientia.

AB EXPERIENTIA validum est argumentum, vt per Hippol Rimınald. *consil.* 657. *num.* 8. *vol.* 6. Franc. Becc *consil.* 44. *num.* 6. Surd. *consil.* 132. *n.* 53. Experientia enim est omnium rerum mater, & magistra, vt dixi suo loco.

Loc. XLVI.

à Falcidia.

Argumentum valet

1 *A Falcidia ad Trebellianicã, & è contra, &*

2 *A Falcidia, & Trebellianica ad legitimam.*

AFALCIDIA ad TREBELLIANICAM, & è contra, in Iure admittitur argumentum, *l. Marcellus, verf. quod autem, ff. ad Trebell. l. iubemus, C. eod. tit. l.* 1. *ff. de legat.* 1. Euerard. *in topicis legalib. loco* 16. Cantiune. *in sexta specie loci à simili*, Curt. iun. *consil.* 70. *n.* 17. *lib.* 1. Ferret. *in consilius. Carbalonia, gloss.* 4. *num.* 31. Secus verò quoad confectionem inuentarij, quia inter vnum & alterum remedium militat diuersa ratio, secundùm Laurent. de Pino. *consil.* 5. *n.* 14. 1

AFALCIDIA, & Trebellianica ad LEGITIMAM valet argumentum, vt per Comen. *in l. cohæredi, §. cum filio, num.* 5. *ff. de vulgari, & pupil. substit.* Peregrin. *de fideicomm. art.* 36. *num.* 61. *ad med.* Marta *voto* 112. *num.* 8. & *voto* 113. *num.* 8. Fusar. *de substitut. quæst.* 496. *numer.* 67. Sic è contra valet argum. à legitima ad Trebellianicam, vt dixi *loco* 61. *num.* 2. 2

Loc. XLVII.

à Feudo.

Argumentum valet

1 *A feudo ad maioratum, seu primogenituram,*

2 *A feudo ad emphyteusim,*

3 *A feudo ad regnum,*

4 *A feudo ad officium,*

5 *A feudo ad iuspatronatus,*

6 *A feudo ad fideicommissum, &*

7 *A feudo ad vltimas voluntates.*

AFEVDO ad MAIORATVM, seu primogenituram confici potest argumentum, quan- 1

 do

do id, quod in feudis deciditur, Iuris communis
regulis non repugnat, Couar. *lib. 2. v r. cap.* 18. *n.* 1.
Gam. *Lusit. decis.* 51. *num.* 3. Dec. *cons.* 16. *num.* 5. *vol.* 4.
Molin. *de primogen. lib.* 1. *cap.* 7. *in princip.* & præci-
puè *num.* 5. Peguera *decis.* 114. *num.* 12. Iacob. Gall.
cons. 10. *numer.* 46. Ludouic. de Casanet. *cons.* 57. *n.* 61.
vbi intelligit non respectu tituli, & qualitatis feu-
dalis, sed respectu tantùm graduum, & formæ suc-
cedendi, maioratus enim similis est feudo, & eisdem
ferè regulis comparatur, Roland. *cons.* 58. *num.* 69.
& 70. *lib.* 3. Cephal. *cons.* 251. *numer.* 30. *& cons.* 252.
num. 18. Surd. *cons.* 41. *num.* 4. Leo *Valent. decis.* 80.
num. 10. *lib.* 1. Reinos. *in obseruat. pract. obseru.* 22. *n.* 7.
Valenzuel. *cons.* 113. *numer.* 49. *tom.* 2. Sic è contrà
valet argum. de maioratu ad feudum, vt dixi *loco* 66.
num. 2.

2 A FEVDO ad EMPHYTEVSIM valet ar-
gumentum quando datur eadem ratio, & iuris re-
gulæ non repugnant, *l.* 1 *§. fin. iuncta gloss. ff. si ager*
vectig. cap. 1 *§. res autem, de iu. u. fru. de re alien. faciend.*
in vsibus feud. Alex. *cons.* 44. *Visa facti, in princip. lib.* 3.
Euerard. *in topicis legalib. loco* 12. Cantiune. *in simili*
tract. in secunda specie loci à simili, Tiraquel. *in*
tract. le mort, *p.* 4. *declarat.* 6. *num.* 2. Couar. *var. lib.* 2.
cap. 18. *num.* 1. Petra *de fideicom. quæst.* 10. *n.* 45. *&* 47.
Laurent. de Pinu. *cons.* 117. *num.* 6. Camill. Larath
cons. 31. *num.* 9. Brunnr. à Sole *in locis communib. verb.*
arguere 1. Hippol. Riminald. *cons.* 257. *num.* 109. *&*
cons. 444. *num.* 4. Valasc. *de iure emphyt. q.* 39. *num.* 19.
Sim. de Prætis *cons.* 9. *n.* 7. *lib.* 1. vbi intelligit quando
est eadem ratio, Viui. *opin.* 73. *n.* 1. *&* 2. vbi intelligit
si in vtróque appareat eadem ratio, & *num.* 3. limitat
in exorbitantibus, Henric. à Rosenth *de feudis, cap.* 1.
conc. 2 *n. num.* 5. vbi *num.* 6. intelligit si sit præter ius
& viua ratio in vtróque militet, & *in gloss. lit. G*, li-
mitatur in pœnalibus, Honded. *cons.* 36. *num.* 4. *tom.* 1.
Hieron Gabr. *cons* 60. *n.* 1. *tom.* 2. Borgnin. Caualcan.
decis. 44. *num.* 22. *part.* 1. *& decis.* 18. *num.* 75. *p.* 3 Pereg.
cons. 25. *num.* 3. *&* 8. *vol.* 1. vbi id intelligit cùm non
subest ratio diuersitatis. Decian. *cons.* 4. *numer.* 28.
vol. 1. *cons.* 123. *numer.* 8. *vol.* 3. *& cons.* 2. *numer.* 3. *&* 51.
vol. 4. Menoch. *cons.* 111. *numer.* 39. *& cons.* 129. *num.* 2.
& cons. 687. *num.* 17. Surd. *decis.* 188. *n.* 5. *& decis.* 190.
num. 15. *& cons.* 75. *num.* 13. *& cons.* 208. *numer.* 9.
& cons. 318. *num.* 33. *& cons.* 402. *n.* 24. *& de aliment.*
tit. 4. *quæst.* 10. *num.* 15. Perez de Lara *de anniuersar. &*
capellan. lib. 1. *cap.* 19. *num.* 7. vbi ait procedere quan-
do decisio feudalis non repugnat Iuri communi,
Mari. Antonin. *variar. res. lib.* 1. *res.* 56. *sub num.* 2.
Adrian Negusant. *in sylua responsor. q.* 132. *num.* 19.
Fulu. Pacian. *de probationib. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 36. vbi
limitat in pœnalibus, Cald. Pereira *de potest. eligendi,*
cap. 11. *num.* 43. *& de nominat. emphyt. q.* 17. *num.* 28.
& de renou. emphyt. q. 9. *num.* 17. *& de extinctione em-*
phyt. cap. 3. *num.* 1. Anton. Monach. *Florent. decis.* 61.
num. 1. Cæs. Argel. *de contradictore legit. q.* 16. *num.* 18.
Cardin. Tusch. *practic. conc. tom.* 1. *lit. A, conc.* 507.
num. 34. Melch Phœbos *Lusit. decis.* 13. *num.* 7. *tom.* 1.
Ioseph. Ludou. *Lucens. decis.* 48. *num.* 37. Rot. *in Lau-*
retana, seu Recanaten. emphyteosis 17. *Februarij* 1625.
coram bona mem. Buratto. Melch. Phœbos *Lusit. decis.*
187. *n.* 7. *to.* 2. Sic è contra valet argum. ab emphyteusi
ad feudum, vt dixi *loco* 43. *n.* 2. Ioseph. Vela *dissert.*
for dissert. 13. *n.* 17.

3 A FEVDO ad REGNVM valet argumen-
tum, secundùm Ancher. *cons.* 328. *col.* 8. Molin. *de*
primog. lib. 1. *cap.* 7. *n.* 1. Alexand. Raudens. *de success.*
Regni Portugalliæ, resp. 2. *n.* 96. *& Fisana decis.* 48. *n.* 18.
part. 2.

4 A FEVDO ad OFFICIVM valet argu-
mentum, Boër. *decis.* 330. *num.* 4. Frec. *lib.* 2. *q.* 51.
& 56. à Fonte *cons.* 16. *num.* 5. *tom.* 2. Mastrill. *de ma-*
gistr. lib. 1. *c.* 24. *n.* 35. *& cap.* 28. *num.* 29. Vincent. de
Anna *alleg.* 103. *num.* 3. Ioan. Andr. Georg. *in repet.*
feudal. lib. 6. 5. *num.* 51. *& cap.* 33. *n.* 18. *&* 29. Theodor.
alleg. 41. *num.* 3. *&* 13. Mart. *cons.* 53. *num.* 2. *cum seqq.*
Noguerol. *alleg. Iuris tom.* 1. *alleg.* 33. *num.* 5. vbi etiam
quòd officia magnam cum feudis habent similitu-
dinem.

A FEVDO ad IVSPATRONATVS 5
validum est argumentum quoad modum succeden-
di, vt per Lambertin. *de iurepatron. lib.* 1. *art.* 8. *q.* 3.
princip. prima part. Decian. *cons.* 32. *num.* 12. *lib.* 1.
Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decis.* 199.
n. 223. *& decis.* 220. *n.* 319. *in* 1. *edit.* aliàs *resolut.* 181.
n. 4. *in* 2. *edit.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 521.
num. 31. Iulian. Viulan. *in praxi iurispatron. lib.* 14.
cap. 2. *n.* 30. Rot. *in Pænestin. Iurispatronatus* 10. *Iu-*
nij 1602. *coram bona mem. Lima, vers. sed non ad*
omnes, in fine, impressa per Mari. Antonin. *var. resolut.*
lib. 1. *resol* 82. *in fine.*

A FEVDO ad FIDEICOMMISSVM 6
valet argumentum, Menoch. *cons.* 89. *num.* 65. *&*
cons. 116. *num.* 29. *& cons.* 124. *num.* 39. *& cons.* 161.
num. 40. *& cons.* 315. *num.* 58. vbi limitat, *& cons.* 400.
num. 42. *& cons.* 415. *num.* 38. *& cons.* 1036. *num.* 3.
Peregrin. *de fideicom. art.* 27. *n.* 4. Decian. *cons.* 21. *n.* 28.
vol. 3. *& cons.* 41. *num.* 163. *vol.* 1. *& cons.* 14. *n.* 6. *vol.* 5.
vbi ait quòd valet argumentum de foro paterno
ad fideicommissum relictum fœminæ, vel agnatis,
& è contra quoad successionem, Cephal. *cons.* 313.
num. 31. *vol.* 3. *& cons.* 606. *num.* 18. *vol.* 4. Ioan. Gall.
cons. 10. *n.* 12. Manent. *decis.* 2. *num.* 29. Garc. Mastrill.
Siciliæ decis. 122. *num.* 15. Giurba *ad consuetud. Messa-*
nenses, cap. 13. *gloss.* 2. *n.* 9 Fusar. *de substitution. q.* 379.
num. 14. Idem Fusar. *cons.* 18. *num.* 12. *& cons.* 124.
num. 18.

A FEVDO ad VLTIMAS VOLVNTATES 7
valet argumentum, vt per Decian. *consil.* 100. *num.* 7.
vol. 3.

Loc. XLVIII.

à Fideicommisso.

Argumentum valet

1 *A fideicommisso ad regnum,*
2 *A fideicommisso ad feudum, &*
3 *A fideicommisso ad maioratum.*

A FIDEICOMMISSO ad REGNVM, 1
vel aliam successionem debitam ex causa
necessaria, valet argumentum, vt per Alexand.
Raudens. *de success. Regni Portugalliæ, respons.* 2.
num. 36.

A FIDEICOMMISSO ad FEVDVM va- 2
lidum est argumentum, sicuti scribunt Afflict.
decis. 112. *num.* 4. Ruin. *cons.* 38. *num.* 16. *vol.* 1. Decian.
consil. 2. *num.* 212. *& cons.* 83. *num.* 12. *vol.* 4. Henric à
Rosenth. *de feudis, cap.* 9. *concl.* 41. *num.* 9. Menoch.
cons. 16. *num.* 3. *& cons.* 89. *num.* 65 *& cons.* 104. *num.* 60.
& cons. 400. *num.* 41. *& cons.* 689. *num.* 9 *& cons.* 701.
num. 107. Surd. *cons.* 427 *num.* 37. Manent. *cons.* 106.
num. 8.

A FIDEICOMMISSO ad MAIORATVM 3
valet argumentum Peralta *in l.* 3. *§. cui fideicommissa,*
num. 91. *ad fin. ff. de heredib. instit.* Molin. *de primog.*
lib. 1. *cap.* 1. *num.* 9. Valasc. *de iure emphyt. q.* 50. *num.* 29.

Fidei

Fideicommiſſum enim familiæ relictum in omnibus ferè aſſimilatur maioratui, iuxta ea quæ tradunt Molin *citato loco*, & Ioan. Garc. *de expenſis, c.16. n.3. in fine.*

Loc. XLIX.

à Fiſco.

Argumentum valet.

1 *A Fiſco ad Eccleſiam.*
2 *A Fiſco ad piam cauſam, &*
3 *A Fiſco ad dotem.*

1 A Fisco ad Ecclesiam valet argumentum, vt tradunt Cephal. *conſ.255. num.29. vol.2.* Peregr. *de iure fiſci, lib.6. tit.2. num.5.* vbi *num.6.* ſubdit quòd valet à fiſco ad dotem, Gaſp. Anton. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib.3. quæſt.93. n.3.* Iſta enim æquiparantur, *l. fin. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Abb. *conſ.108. in fine*, intelligendo tamen, vt per Sfort. *de reſtitut. in integrum, quæſt.1. art.13. & 14.* & Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verb. minoribus, num.62. C. de in integ. reſtit. min.*
2 Sic è contrà valet argum. ab Eccleſia ad fiſcum, vt dixi *ſuprà loco* 4n. *num.4.* Et à fiſco ad piam cauſam valet argumentum, Magdalen. *de numero teſtium in teſtam. requiſ. p.2. c.4. n.9.*
3 A Fisco ad dotem valet argumentum, Cancer. *p.1. c.3. n.1.*

Loc. L.

à Foro.

1 *A foro exteriori ad forum interius, & è conuerſo, valet argumentum.*
2 *Forus pœnitentialis non ſequitur naturam fori contentioſi.*
3 *Abſolutio, conceſſio, ſeu priuilegium pro foro conſcientiæ, minimè prodeſt in foro exteriori.*
4 *Referuntur aliqui contrarium tenentes.*
5 *Sed prior ſententia recipitur.*
6 *Abſoluendi facultas alicui ſimpliciter conceſſa, vtrùm de vtroque foro, an verò de ſolo interiori ſit intelligenda, oſtenditur,* & num.7.
8 *Argumentum à contrario ſenſu quando non concludat.*
9 *Abſoluendi, vel diſpenſandi in foro conſcientiæ vbi conceditur facultas in aliquo priuilegio, vel Bulla an neceſſariò ſit præmittenda Confeſſio Sacramentalis an verò extra Pœnitentia Sacramentum poſſit expediri, oſtenditur.*
10 *A foro fori validum eſt argumentum.*

1 A Foro exteriori ad Forum interius, & è conuerſo, valet argumentum, ſicuti docent gloſſ. *verb. permittimus, in cap. fin. de pœnitent. & remiſſ.* gloſſ. *verb. vel ligare, in cap. omnis vtriuſque ſexus, eod. tit.* gloſſ. *verb. pacto, propè fin. cap ſi diligendi, de foro compet.* Sot. *in 4. diſt.20. q.2. art.2. & lib. 4. de inſtit. q.5. art.3. verſ. quintò arguitur, & quæſt.6. art.4. verſ. neque verò*, Petr. à Nauar. *de reſtitut. tom. 1. lib. 2. cap. 1. numer. 67.* Sanch. *de Matrimon. lib.8. diſp.21. num.74. in fine, & diſp.23. num.2. circa med.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap 6. numer. 296.* Duran. *Rota deciſ.18. numer. 12.* nouiſſimè me citato in hoc loco Ioan. Eſcobar à Corro *in tract. de vtroque foro, in initio n.1. cum ſeqq.*

Verùm quia de hoc dubitat Flamin. Pariſ. *de* 2
confident. quæſt.14 num. 29. & dicit Franch. *in cap. 2. de pœnitent. & remiſſ. lib.9.* quòd forus pœnitentialis non ſequitur naturam fori contentioſi, & gloſſ. *verb. replicari, in fine, in cap. de his, de accuſationib.* docet abſolutum quoad Deum per veram pœnitentiam, quoad Eccleſiam; & in foro iudiciali liberum non eſſe quominus accuſari & puniri valeat. Et Philip. Franc. *in cap. 2. de pœnit. & remiſſ. lib.6.* dicit quòd forus pœnitentialis non ſequitur naturam fori contentioſi, & Ludou. Gom. *ad reg. de non vindicando, q.14. ſub verſ. breuiter*, ac Gutier. *pract. lib. 4. quæſt. 10. num. 8.* tenent quòd forus fori, & forus poli differunt ſicut cœlum à terra. Ideò plures huius argumenti fallentias collegerunt, Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom.4. lit. F, concl.443. & concl.446. num.10. cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. Iuris, p.3. lib.30. cap.11. num.17.* & Ioan. Valerius per integrum *tract. de different. inter vtrumque forum.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.2. tit.34. num. 19. & 24.* Ameſcua *de poteſt. in ſeipſum. cap.16. num 7. & 8. lib.2.* Laurea Granat. *deciſ.15. num.86.* nouiſſimè Ioan. Eſcobar *dict. tract. de vtroque foro, per tot.*

Illa autem præcipua eſt differentia quòd con- 3
ceſſio, abſolutio, ſeu priuilegium pro foro conſcientiæ minimè prodeſt in foro exteriori, ſicuti reſoluunt Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.1. quæſt.61. articul. 10.* & Suar. *de legibus, lib.8. cap.6. à num. 11*, vbi *num. 15.* teſtatur hanc eſſe communem vſum & verborum ſenſum, & ante eos explicauit Nauar. *in man. cap.27. num. 278. ad fin. & conſ. 3. de priuileg. in antiq.* aliàs *conſ. 4. à numer. 8. de iudic. in nouis*, & alij, de quibus plenè Sayr. *de cenſur. lib. 2. cap. 10. numer. 31.* & in ſpurio legitimato, ſeu diſpenſato pro foro conſcientiæ, diſputat latè Sanch. *de Matrimon. lib.7. diſp. 34. à numer. 43. & 49.*

Verùm non defuerunt Doctores grauiſſimi qui 4
conſtanter tenent priuilegium, ſeu facultatem factum pro foro conſcientiæ in exteriori ſuos operari effectus, vt in caſu frequentiſſimo exemplum ponentes de abſolutione cenſurarum, vel diſpenſationibus irregularitatum facti virtute priuilegiorum Mendicantibus competentium, & aliis Religionibus, de quibus Fr. Emman. *dict. quæſt.63. articul. 1. cum ſeqq.* aut quæ fiunt ab Epiſcopo, auctoritate Concilij Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap.6.* vel per Bullas Cruciatæ, aut ſimiles, quæ facultatem faciunt limitatam ad forum conſcientiæ, notat Henriq. *in ſum. lib.6. cap. 13. §. 2. lit. V, & lib. 14. cap. 29. § 1.* contendens ſic abſolutus à benigno Iudice, admittendos eſſe vt legitimè abſolutos etiam pro foro exteriori, & de æquitate ex auctoritate Pariſi. & Decij, quos refert, & verum aſſerit Fr. Emman. *dict. articul.19. ad fin. verſ. loquendo tamen*; vnde contra Nauar. vbi proximè, contendit idem Henriq. *dict. §.1. lit. E*, diſpenſatum in ſacra Pœnitentiaria pro foro conſcientiæ ad matrimonium contrahendum, non debet ab Epiſcopo inquietari, & verum fatetur Sanch. *de Matrim. lib. 3. diſput. 15. num. 14.* quando nullus denunciat impedimentum, vel *Matrimonium accuſat.* Nec efficaci ratione deſtruitur hæc pars, nam abſolutio cenſurarum etiam limitata in forum conſcientiæ tollit verè, & re ipſa cenſuram, ſicut diſpenſatio verè tollit diſpenſationem, aliàs enim non poſſet in foro conſcientiæ diſpenſatus matrimonium in

eodem contrahere, neque absolutus in eodem haberi posset pro non excommunicato, & consequenter quocunque modo constiterit de appellatione, vel dispensatione, debet haberi vt liber & immunis à tali censura, & impedimento, & sequitur intentum quod effectus fori interioris ab effectu exterioris specialis non est. Cui difficultati nititur respondere. Suar. *tom. 5. de cens. sur. disput. 7. sect. 5. a num. 12* & postquam retulit opinionem eorum, qui dicunt hanc resolutionem pro foro conscientiæ permanentem non esse, sed fieri ad certum effectum, vt eo finito absolutus in eam coincidat; deinde *numer. 24.* concludit sic absolutum etiam in foro exteriori pro non excommunicato se gerere posse, dummodò in eo foro de absolutione constet, sicque fateri videtur cogendum non esse aliam petere absolutionem pro exteriori, licèt contingat casum ad illum deduci, & ante eum expressius docuit Vgolin *de irregularit. cap. 31. §. 4. num. 5.* ex quibus non adeò plena res est, vt existimat Gutier. *Canon. lib. 1. cap. 1. num. 10.* cuius verba alij confideratè transcribunt.

5 Sed nihilominus recedere non oportet à priori resolutione, quæ proculdubio communis est, ex Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 11. num. 1. & lib. 2. var. cap. 10. num. 3.* Nauar. *citato loco*, Sanch. *d. lib. 3. disp. 15. n. 17. vers. ad quartum*, resoluentibus absolutum quoad forum conscientiæ, licèt de absolutione cõstet, indigere alia absolutione pro exteriori, vt scilicet ab aliis pro absoluto habeatur; & dispensatum indigere alia dispensatione ne in exteriori foro separati cogatur, quod expressius tenuit Ioann. Bapt. Anton. relatus ab Vgolin. *vbi proximè.* Ad difficultatem verò suprà adductam responderi poterit faciendo illam absolutionem verè & realiter tollere censuram, & dispensationem, re ipsa remouere impedimentum, & matrimonium validum efficere; sed cum hoc stare quod in foro exteriori non iudicetur, nec habeatur tanquam validum matrimonium, quod re vera, & in conscientia validum est, nec admittatur, vt absolutus in exteriori foro is, qui re vera, & in conscientia ab excommunicatione liber est, vt bene aduertit additio ad Nauar. *d. cons. 4. de iudic. in fine*, & Sanch. *d. disp. 15. numer. 17. in princ.*

6 Procedit autem hæc resolutio quando expressè facultas limitatur ad forum conscientiæ, vbi verò simpliciter datur, grauis est inter scribentes controuersia, verum de vtroque foro, an solo interiori sit intelligendum? quæstionem formant Doctores in potestate absoluendi à censuris data per iubilæum, seu Bullam Cruciatæ, & resoluunt multi quoad vtrumque forum datam videri; ita Barthol. de Medina *in Instruct. Confessor lib. 2. cap. 11. in fine*, quem constanter sequitur Fr. Emman. *in summ. verb. excommunicat. cap. 83. num. 9. & quæst. Regular. tom. 1. quæst. 61. art. 6. vers. secundò colligitur*, Henriq. *d. lib. 7. cap. 13. §. 2. lit. V. in fine*, Soar. *d. sect. 50. num. 10.* quorum fundamentum est, quia verba simpliciter prolata in vtroque foro æquè verificantur, vnde succedit reg. *l. 1. quid autem, ff. de alea tor.* iuncta reg. *l. beneficium, ff. de constitut. Princip.* cum vulgaribus; deinde præcipuè mouentur ex verbis Motus proprij Pij V. in iubilæo concesso anno 1568. vbi in perpetuum declarauit concessiones datas, vel dandas in futurum virtute Iubilæi non suffragari in foro exteriori, nisi satisfacta parte, ergo inferunt pro-desse, & suffragari parte satisfacta.

7 Quorum resolutio licèt defendi possit, vbi aliàs datur potestas simpliciter & absolutè ad absoluendum à censuris vbi tamen datur per Cruciatam, vel Iubilæum falsum, manifestissimè docent, & melius contrarium probatur Couar. *d. §. 11. num. 16.* & sine dubio verum esse scribit Ledesma *2. 4. quæst. 6. art. 1. col. pen. vers. illud tamen*, & ex professio Gutier. *d. cap. 2. à num. 10.* & per totum Sayr. *d. cap. 20. n. 31.* & apertè deducitur ex Nauar. *cons. 48. num. 1. de sentent. excomm. in nouis*, & tandem sic concludit Sebast à Costa *de Indulgent. quæst. 50.* Et pro hac parte plura faciunt fundamenta. Primò quia finis concedendi has Bullas & Iubilæa, præcipuus est bonum spirituale animæ, & remouere impedimenta salutis æternæ, qui satis obtinetur per absolutionem quoad forum conscientiæ, ex doctrina gloss. *in d. cap. de his, de accusat.* & omnibus suprà adductis, ideóque vsum Romanæ Curiæ esse, vt huiusmodi potestas Confessariis committatur, notat idẽ Nauar. *in man. cap. 26. num. 31.* Facit secundò, quia si huiusmodi absolutiones prodessent in foro exteriori, nimium detraheretur iurisdictioni fori exterioris, & in graue cederet Ordinariorum præiudicium, contra reg. text. *in cap. super eo, de offic. deleg.* & contra reg. text. *in cap. seruetur 11. q. 3.* & quæ notantur *in cap. cùm ab Ecclesiarum, & in cap. ad reprimendam, de offic. Ord.* Vrget tertiò, quia in aliquibus Bullis & Iubilæis specialiter exprimitur quòd possit dari absolutio à censuris quoad vtrumque forum; ergo quando non exprimitur, est dicendum contrarium, quia si voluisset, dixisset, iuxta reg text. *in cap. ad audientiam, de decim. cum similibus.* Facit tandem, quòd me præcipuè mouet, quod post Pium V. Gregorius XIII. in Cruciata pro Regno Portugalliæ, expressit quòd nullatenus etiam parte satisfacta prosit absolutio, virtute illius Bullæ in foro iudiciali, Gutier. *d. cap. 12. numer. 18. in fine*, & hoc ipsum expressit Gregorius XIV. in Bulla Cruciatæ, quam pro eodem Regno Portugalliæ indulsit anno 1591. quam integram refert Sebastian. à Costa *in principio dicti tract. de Indulgent.* quæ verba reperiuntur in Bulla Cruciatæ, qua hodie fruuntur Lusitani, ex quibus iam desinant contra Couarr. & Gutier. obmurmurare Fr. Emman. & qui eum sequuntur. 8

Ad declarationem verò Pij V. omissa solutione Gutier. qui *d. cap. 2. à num. 19. vsque ad finem*, nititur ostendere solum agere de absolutione ad reincidentiam, quam interpretatur parte satisfacta prodesse vtroque foro in quo deceptus est, & ideò meritò in hoc carpitur à Fr Emman. Facilius igitur respondetur argumentum illud deduci à contrario sensu, quod in proposito non concludit, ex multiplici ratione, primò quia communiter receptum est verbis negatiuis non deduci argumentum affirmatiuum, vt resoluunt Doctores per me citati *suprà loco 27. num. 15.* Secundò, quia pariter non valet quando contrarium expressum reperitur in sensu directo, vt notant omnes, per text. ibi, *in l. conuenticula, C. de Episcop. & cler.* gloss. *verb. petere, in cap. cupientes, de elect. lib. 6.* recepta ex Nauar. *in cap. 1. § liberet, num. 22. de Pœnit. dist. 6.* & aliis, de quibus Cenall. *communium contra commun. q. 336. à numer. 2.* Constat autem ex Bullis nouissimis sæpiùs Pontifices declarasse absolutionem virtute Iubilæi, vel Cruciatæ, etiam satisfacta parte non prodesse in foro exteriori, quod si replicetur secundùm omnes proximè citatos argumentum à contrario sensu efficax, licèt contrarium sit expressum, quando aliàs verba dispositionis manerent otiosa, & inutilia; respondetur enim satis esse quod aliquid operentur, licèt minimum, vt optimè probat text. *in cap.*

cium virum, in fine, de Regularib. verba autem illa, *nisi satisfacta parte*, illud maximè operantur, vt aliquo casu, si satisfactio parti præmittatur, prodesse possit absolutio in foro exteriori, is erit quando expressè ad vtrumque forum concessa fuerit absoluendi facultas, non enim proderit parte non satisfacta in foro exteriori, & idem declarauit Pius V. in sensu directo, ibi, quomodolibet concessas, vel in futurum concedendas.

9 Tandem illud in hoc proposito restat dubium non dissimulandum, vtrùm quando priuilegium, vel Bullæ faciunt facultatem absoluendi, vel dispensandi in foro conscientiæ, supponant necessariò præmittendam esse Confessionem sacramentalem, ac verò extra Pœnitentiæ Sacramentum possit expediri? in quo articulo vt breuiter comprehendamus multa, quæ Doctores scripserunt, aduertere oportet forum conscientiæ, & forum pœnitentiale inter se differre tanquam genus & speciem; forus enim conscientiæ latiùs patet, quia sunt effectus ad forum conscientiæ pertinentes, qui extra Sacramentum Pœnitentiæ possunt expediri, vt est absolutio à censuris, & dispensatio Irregularitatum, quando Iure communi, aut speciali simpliciter aliquibus conceditur, vt in Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. cap. 6.* certum est non posse fieri etiam à non Sacerdote, & continetur extra pœnitentiæ Sacramentum, vt agens de intellectu, text. *in cap. canonica, de sent. excommunicat.* explicat Couat. *d. §. 11. num. 10.* & post Vgolin. Henriq. & alios nuuiores, Sayr. *de censur. lib. 1. cap. 11. num. 1.* Sanch. *de Matrim. lib. 8. disp. 34. à num. 28* quibus adde Nauar. *cons. 11. num. 21. de priuileg.* Alij verò sunt effectus necessariò supponentes Sacramentum pœnitentiæ, & sacramentalem absolutionem, vt est remissio peccatorum quoad culpam; huiusmodi etiam sunt facultates, quæ virtute Iubilæi, vel Cruciatæ fiunt, Confessoribus, quos quis elegerit, vt eum absoluat; tum quia semper adiici solet clausula, *eorum confessione audita*, vt patet ex Bullis nouissimis, & iis, quibus fruimur nos Lusitani; tum, quia hæc facultas absoluendi à censuris in Bullis indulgentiarum conceditur, veluti quoddam præludium ad absolutionem peccatorum, vt bene considerat Nauar. *d. cap. 26 num. 31.* & post eum, & Couar. *num. 16.* Fr. Emman. *super Bullam Cruciatæ, §. 9. num. 54.* & sic declarasse Pium V. testatur Sebast. à Costa *in tract. de Indulgent. quæst. 50. in fine*, licèt inconsideratè alij affirment indistinctè contrarium esse praxi receptum. Ex quibus omnibus meritò hanc subdiuisionem fori conscientiæ in Pœnitentiale, & non Pœnitentiale notauit, post Nauar. *dict. cap. 27. n. 41.* Fr. Emman. *d. tom. 1. quæst. 61. art. 10. vers. scio etiam*, & sequitur Soar. *de legib. lib. 8. cap. 6. n. 13.*

10 A Foro Fori firmum est, & validum argumentum, *l. quia parentes*, iuncta gloss. *ff. si lute matr. l. fin. C. de initiis.* & *subst. auth. multo magis. C. de sacros. Eccles.* Rebuff. *de priuil. Scholast. priuil. 3. num. 4.* Valenzuela *cons. 101. n. 85.*

Loc. LI.

à Fructuario.

A Fructuario ad Emphiteutam validum est argumentum, vt per Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæst. 18. num. 15.* Valasc *de partition. cap. 31. num. 8. & 9.* D. Barbos. *in l. diuortio, in princ. part. 2. num. 19. ff. soluto matrim.* Vide *infrà loco 125. num. 2.*

Loc. LII.

à Gabella.

A Gabella ad Laudemium valet argumentum, sicuti docent Doctores *in l. ab emptio. e, ff. de pactis*, Crauet. *cons. 332. num. 7. & 10.* Surd. *decis. 31. n. 10.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 180. num. 10.*

Loc. LIII.

à Genere.

A Genere ad Speciem validum est argumentum, *l. 1. ff. si certum pet.* Euerard. *in topicis legalib. loco 6.* Cantiunc. *loco 7.* Petr. Andr. Gammar. *in dialect. legali, lib. 1. loco 7.* Tob. Noni *ad princip. Instit. de testament. num. 32.* Adrian. Negusant. *in sylua respons. quæst. 100. num. 57.* Ludou. Rodolphin. *var. quæst. lib. 2. quæst. 51. num. 22.* vbi ait quòd valet affirmatiuè prædicamentaliter, non illatiuè. Sic è contrà valet argumentum à specie ad genus, vt dixi loco 104.

Loc. LIV.

ab Impossibili.

Ab Impossibili validum est argumentum, *l. si decesserit, ff. qui satisdare cog.* vbi gloss. Bald. *in l. conuenticula, col. vlt. n. C. de Episcopis, & cleric.* Euerard. *in topicis legalib. loco 78.* Petr. Andr. Gammar. *in dialectica legali, lib. 1. loco 16.* Menoch. *cons. 332. n. 10. & cons. 339. n. 8.*

Loc. LV.

ab Inclusione.

Ab Inclusione vnius ad exclusionem alterius valet argumentum, Menoch. *cons. 14. num. 14. & cons. 98. num. 76. & cons. 82. num. 49.* vbi ait argumentum hoc non procedere vt absurdum euitetur, *& consil. 249. num. 14. & cons. 250. num. 58. & 59. & cons. 406. num. 44. & 47. & de præsumpt. lib. 4. præs. 38. num. 32.* vbi post Decian. *in l. 1. in 1. lect. num. 84. ff. si certum petatur, & cons. 11. num. 8.* limitat quando illud quod exclusum videtur, alia dispositione includitur, quod idem repetit *consil. 141. num. 22. & cons. 181. num. 82.* Palaëz *de maioratu, p. 1. quæst. 1. num. 91.* vbi ait quòd non procedit quando illud quod videtur exclusum, alia legis dispositione includitur. Declara tamen diuersimodè, iuxta ea quæ latè congessi suo loco.

Loc. LVI.

ab Inuentario.

AB INVENTARIO tutoris ad inuentarium, seu descriptionem faciendam per hæredem causa manifestandi res hæreditatis, valet argumentum, vt per Phanue. *de inuentur. in item, ante n.25. verſ. nec obſtat*, Alexand. Raudenſ. *Piſana deciſ. 19. n.73. p.1.*

Loc. LVII.

à Iudiciis.

Argumentum valet

1 *A Iudiciis ad contractus,*
2 *A Iudiciis ad vltimas voluntates, &*
3 *A Iudiciis ad arbitria.*

1 A IVDICIIS ad CONTRACTVS vales argumentum, ſicuti docent Roman. *conſ. 186. in princip. num. 1.* Hering. *in tract. de fideiuſſor. cap. 7. num. 171.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 1. lit. A concluſ. 507. num. 6.* Sic è contra valet argum. à contractibus ad iudicia, vt dixi *loco 56. num. 1.*

2 A IVDICIIS ad VLTIMAS VOLVNTATES validum eſt argumentum, *l. qui teſtamento, § quæcumque, verſ. in omnibus, ff. de teſtament.* Cantiunc. *in topicis legalib. in undecima ſpecie loci à ſimili*, Menoch. *conſ. 162. num. 10.* Cald. Pereira *de empt & vendit. cap. 9. num. 14.* Sic è contra valet argum. ab vltimis voluntatibus ad iudicia, vt dixi *loco 113. n.2.*

3 A IVDICIIS ad ARBITRIA valet argumentum, *l. 1. ff. de arbitr.* Euerard. *in topicis legalib.* in loco à iudiciis ad arbitria, Cantiunc. *in ſimili tract.* in prima ſpecie loci à ſimili. Intellige tamen & declara, iuxta ea quæ dixi *appellatione 121. verſic. nec obſtat.*

Loc. LVIII.

à Iurepatronatus.

1 A IVREPATRONATVS ad PRIMOGENITVRAM valet argumentum, ſecundùm Menoch. *conſ. 11. num. 75.* Molin. *de primog. lib. 1. c. 9. num. 10. & lib. 3. cap. 7. num. 19.* Valaſq. *l. 40. Tauri, gloſſ. 2. num. 67.* Valenz. *conſ. 35. num. 44. & conſ. 172. n.8.*

2 A IVREPATRONATVS libertorum ad FEVDVM validum eſt argumentum, ſicuti docent Bart. *in l. vt iuriſiurandi, § ſi liberi, n.1. ff. de operis libert.* Menoch. *conſ. 161. n.43.*

Loc. LIX.

à Legato.

Argumentum valet

1 *A Legato ad donationem,*
2 *A legato libertatis ad legatum piæ cauſæ, &*
3 *A legato ad beneficium.*

A LEGATO ad DONATIONEM validum eſt 1
argumentum, quia legatum eſt quædam donatio, *l. legatum 219. ff. de legat. 2. § 1. Inſtit. de legat.* Petr. de Anchar. *conſ. 102. Quæſtio eſt talis, num. 5.* Oldrad. *conſ. 58. num. 2.* Gilbert. Coſtan. *lib. 1. quæſt.... cap. 14. à princ.* Anton. Gom. *var. tom. 1. cap 12. num. 3.* Socin. iun. *conſ. 110. num. 18. vol. 2.* Donel. *comment. Iuris ciuilis, lib. 8. cap. 1.* Mari. Antonin. *var. reſolut. lib. 1. reſol. 59. num. 1.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 1. lit. A. concl. 495. num. 3. & concl. 521. num 4.*

A LEGATO libertatis ad legatum piæ cauſæ va- 2
lidum eſt argumentum, vt per Roman. *conſ. 255. num. 5. verſ. ſecundo*, Tiraquel. *de priuilegiis piæ cauſæ, priuil. 66.* quos refert, & ſequitur Menoch. *de præſumptionib. lib. 4. præſ. 116. n.31.*

A LEGATO ad BENEFICIVM valet ar- 3
gumentum, *l. legatum, ff. de legat. 2. cap. quia diuerſitatem de conceſſ. praben.* Oldrad. *conſ. 58. num. 2. verſ. & propriè*, vbi in fine ſubdit, ſecus in hærede, quia non valet argumentum de hæreditate ad beneficium, refert Card. Tuſch. *d. tom. 1. lit. A. concl. 506. n.3. & concl. 507. n.1.*

Loc. LX.

à Lege.

Argumentum valet

1 *A lege ad pactum,*
2 *A lege ad teſtatoris voluntatem,*
3 *A lege animata ad inanimatam, &*
4 *A legibus communibus Romanorum ad ordinationem ſucceſſionis regnorum.*

A LEGE ad PACTVM valet argumentum, 1
l. 1. § ſi conueniat, ff. depoſiti. l. contractus, ff. de regulis iuris, cap. contractus, eod. tit. lib. 6. Cauagnol. *deciſionum conſultatiuarum, tom. 2. pag. 249. num. 18.* Quicquid enim poteſt fieri per legem, poteſt etiam fieri per pactum, *l. fin.* vbi Bart. & Bald. *C. de fideiuſſ.* gloſſ. *verb. officiali, in fine, in cap. 2. de conſuetud. lib. 6. cum aliis citatis Axiom.*

A LEGE ad TESTATORIS VOLVNTA- 2
TEM valet argumentum, ſicuti docent Hippol. Riminald *conſ. 46. num. 42. vol. 1. & conſ. 540. num. 4. vol. 5.* Decian. *conſ. 10. num 8. vol. 2. & conſ. 114. n.8. vol. 2.* Cephal. *con. 641. num. 23. lib. 4.* Crauet. *conſ. 213. num. 5. lib. 2.* Honded. *conſ. 57. n.15.* Gregor. *deciſ. 219. num. 2.*

A LEGE ANIMATA ad INANIMATAM 3
valet argumentum, vt per Hieron. Gabr. *conſ. 21. n.16. tom. 1.*

A LEGIBVS communibus Romanorum ad 4
ordinationem ſucceſſionis regnorum valet argumentum, ſicuti docet Alexand. Raudenſ. *de ſucceſſ. Regni Portugaliæ, reſp. 2. n.63. & 64.*

* *
*

Loc.

Loc. LXI.

à Legitima.

Argumentum valet

1 *A legitima ad debitum ex statuto, vel quodcunque aliud necessarium,*
2 *A legitima ad Trebellianicam,*
3 *A legitima ad dotem, &*
4 *A legitima ad alimenta.*

1 A LEGITIMA ad DEBITVM ex statuto validum est argumentum, vt per Surd. *decis* 19. *num.* 7. seu ad aliud quodcunque debitum necessarium, secundùm Hieronym. Gabr. *cons.* 59. *num.* 32. *tom.* 2.

2 A LEGITIMA ad TREBELLIANICAM valet argumentum, arguendo de minori ad maius, putà si Trebellianicæ quantitas, quæ minus debetur, non restringitur ad quantitatem successionis ab intestato; multo ergo minus debet restringi legitima, quæ fortiori iure debetur, sicuti docet Decian. *cons.* 480. *num.* 18. dum respondet ad decis. Guid. Papæ, dicens hoc argumentum non procedere: non potest filius priuari Trebellianica; quia non potest priuari legitima; esset enim arguere à maiori ad minus, cùm magis debeatur legitima quàm Trebellianica; sed bene potest argui è contrà de minori ad maius, vt si non debetur Trebellianica; ergo multo minus legitima, refert Decian. *cons.* 49. *n.* 17. *vol.* 4. Sic è contrà valet argum. à Trebellianica ad legitimam, vt dixi *loco* 42. *n.* 6.

3 A LEGITIMA ad DOTAM valet argumentum, vt tradunt Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. sine curatore, num.* 96. *C. de in integr. restitut. minor.* Menoch. *de arbitr. casu* 149. *num.* 9. *& consil.* 3. *num.* 12. Decian. *cons.* 54. *num.* 11. *lib.* 1. Eugen. *cons.* 9. *num.* 29. *& cons.* 14. *n.* 9. *vol.* 1. Fusar. *de substitutionib. q.* 296. *num.* 68.

4 A LEGITIMA ad ALIMENTA valet argumentum, vt dixi *suprà loco* 7. *n.* 2.

Loc. LXII.

à Legitimatione.

Argumentum valet

1 *A legitimatione ad adoptionem,*
2 *De adoptatis ad legitimatos,*
3 *A legitimatione ad ingenuitatem, &*
4 *De legitimè natis ad ingenuitatem.*

1 A LEGITIMATIONE ad ADOPTIONEM valet argumentum, vt notatur *in l. in adoptionem, la* 1. *Cod. de adoptionib. & in l.* 1. *ff. ad municip.* tradunt Anton. Gom. *l.* 9. *Tauri, num.* 62. *vers. secundo,* Surd. *cons.* 317. *num.* 33 D. Barbos. *in l. qua dotis, num.* 164. *ff. soluto matrim.* Ioseph de Rustic. *ad l. cum anus, ff. de condit. & demonstrat. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 19. Camill. Gallin. *de verb. signif. lib.* 5. *cap.* 16 *numer.* 25. *&* 147. Solorzan. *de iure Indiar. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 17.
2 *num.* 38. vbi quòd de adoptatis ad legitimatos valet argumentum.

3 A LEGITIMATIONE ad INGENVITATEM valet argumentum, Cæs. Manent. *consil.* 138. *num.* 19. *&* 65.

Et de legitimè natis ad legitimatos valet argumentum, Camill. Gallin. *dict. lib.* 5. *cap.* 15. *num.* 257. 4
Solorzan. *d. tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 17. *n.* 48.

Loc. LXIII.

à Libertate.

Argumentum valet

1 *A libertate ad legitimationem,*
2 *A libertate ad pias causas, & è contra.*

A LIBERTATE ad LEGITIMATIONEM validum est argumentum, vt per Tiraquell. *in l. si vnquam, verb. donatione largitus, num.* 187. *C. de reuocand. donat.* 1

A LIBERTATE ad PIAS CAVSAS, & è contrà, valet argumentum, *l.* 1. *§ sin autem, C. de commun. seru. man. l. contra, Cod. de testam. man. l. cum inter, Cod. de fideicomm. libert. l.* 2. *tit.* 22. *part.* 4. *& l.* 3. *vers. razon. tit.* 12. *part.* 5. Roman. *cons.* 235. *Quoad primum, nu.* 5. vbi Apostill. *in verb. argumentum.* Euerard. *in topicis legalibus, loco* 23. Cantiunc. *in simili tract. in* 13. *specie loci à simili,* Magdalen. *de num. test. in testam. requis. p.* 1. *cap.* 2. *num.* 62. Tiraq. *de iure mariti, gloss.* 8. *num.* 166. *& de priuileg. pia causa, in præfat. vers. item legatum libertatis, & priuil.* 9. *ad fin. & in l. si vnquam, verb. donatione largitus, num.* 269. *&* 329. *C. de reuocand. donat.* Cardin. Manric. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 8. *titul.* 1. *num.* 10. Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 17. *num.* 4. Benedict Ægid. *in repet. l.* 1. *C. de sacros. Eccles p.* 3. *§.* 2. *num.* 16. *& p.* 5. *§.* 3. *num.* 2. *vers. cuius textus,* Peregr. *de fideicom. articul.* 16. *num.* 140. Stephan Gratian. *discept. forens. cap.* 603. *numer.* 6. Sanctarel. *var. resolut. lib.* 1. *quæst.* 65. *num.* 7. Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p.* 1. *allog.* 82. *post num.* 31. *vers. nunc verò, in fine, pag.* 265. *secundùm Lugdunen. impress.* & censuit Rota *decis.* 647. *num.* 1. *p.* 1. *diuers.* vbi fuit dictum, quòd vt procedat huiusmodi argumentum debent eædem rationes irreuocabilitatis, & inæstimabilitatis, quæ militant in libertate, procedere in causa pia. Benedict. Ægid. *d l.* 1. *C. de sacros. Eccles. p.* 3. *§.* 2. *num.* 16. *& p.* 5. *§.* 3. *num.* 2. *vers. cuius test.* 2

Loc. LXIV.

à Liberto.

A LIBERTO ad VASALLVM valet argumentum, vt per Euerard. *in topicis legalib. loco* 59. Georg. Euerard. *cons.* 39. *n.* 3. *tom.* 1. Menoch. *cons.* 226. *n.* 142. Henric. à Rosenth. *de feudis, cap.* 8. *concl.* 25. *num.* 13. *& cap.* 10. *concl.* 14. *num.* 14. *&* 17. Sic è contra valet argum. de vasallo ad libertum, vt dixi *loco* 118.

Loc. LXV.

à Loco.

A LOCO, vel TEMPORE ad PERSONAM, & è conuerso, valet argumentū, quia ista sunt similia locus, tempus, & persona, *l.* 2. *§. Offilius, ff. ne quis*

eum

cum qui in ius, *cap.peruenit*, *cap.cùm Ecclesiæ, de immunit. Eccles.* Petr.de Anchar.*conf.*11.*num*.7.*verf.& quintò arguitur fic*, Euerard. *in topicis legalibus*, *loc.* 41.Cantiunc.*in* 18. *specio loci à simili*, Card. Tusch. *practic.conclus.tom.*1.*lit. A. conclus* 502. *num*.3. Sic è contra valet argum. à persona ad locum, vt dixi *loco* 83.*num*.2.

2 A Loco ad Tempvs, & è contra valet argumentum, *l.vnum*, vbi Bart. *num.* 2.*ff.si certum petat.*idem Bart. *conf.*13.*Ex facto*, *in princ. vers. hoc probat*, *lib.*1.Ias.*in l.admonendi*, *n.* 201.*ff. de iureiur.* Euerard *in topicis legalib.loco* 48. Menoch. *conf.* 132. *num*.12.Decian.*conf.*11.*num*.11. *vol.* 7. vbi quòd valet etiam in mora, Cauagnol. *decisionum consult. tom.*1.*pag.*21.*num*. 22. Ferrer.*in constitut. Cathaloniæ, gloss.* 1.*num*.148. D.Barbos.*in l.hæres absens,in princip. num.*169.*ff.de iudic.*à Ponte *conf.*137.*num*.59. *tom.* 1. Card. Tusch.*d.lit. A.concl.*505.*num*.1 Mari.Antonin. *var.resolut.lib.*1.*resol.*40.*n.*8.*& lib.*3.*resol. fin. num.* 6. vbi *num.* 7. limitat quando subest ratio diuersitatis. Idem enim operatur temporis protensio, quod operatur loci longinquitas, Bart. *d. conf.*13. *vers.hoc probat.* Sic è contra valet argum.de tempore ad locum, vt dixi *loco* 110.*n*.2.

Loc. LXIV.

à Maioratu.

Argumentum valet

1 *A maioratu ad regnum,*
2 *A maioratu ad feudum,*
3 *A maioratu ad vsumfructum*, &
4 *A maioratu ad Iuspatronatus & Anniuersaria.*

1 A Maioratv ad Regnvm validum est argumentum, vt per Molin. *de primogen. lib.*3.*cap.*7.*n.*17. Aleaand. Raudens.*de success. Regni Portugaliæ*, *resp.*2.*n.*114.

2 A Maioratv ad Fevdvm valet argumentum, vbi militat eadem ratio, sicuti tradit à Ponte *conf.*5.*num.* 26. *vol.* 2. Sic etiam contra valet argum.*de feudo ad maioratum*, vt dixi *sup.loco* 47.*n*.1.

3 A Maioratv ad Vsvmfrvctvm valet argumentum, Molin. *de primogen. lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 1. Gam. *Lusitan. decis.* 350.*num.* 1. Idem Molin. *d.cap.* 7. *num.* 8. & *cap.* 19. *num.* 15.vbi inquit posse adaptari ad maioratus successores, quæ in vsufructuariis iure statuta sunt, maximè quando viget eadem ratio. Xuar.*alleg.* 9. *ante num.*16. & *in quæst. maioric. num.* 2. vbi maioratus possessorem appellat quodammodo vsufructuarium.Gom.Ari.*l.*46. *iuncti n.*6.

4 A Maioratv ad Ivspatronatvs & Anniversaria valet argumentum, præcipuè similiter eadem ratio. Padil. *in repet. rub. C.de fideicom.num.*8. Anton.Gom.*l.*49. *Tauri*, *n.*67. *in fin.* Molin. *de primog.lib.*1. *cap.* 9.*num.*10.& *lib.*3. *c.*7.*num.*19.Valenzuel.*conf.*135.*num.*44.& *conf.*172. *n.*8.*tom.*2.

Loc. LXVII.

à Maiori.

1 *A maiori ad minus valet argumentum.*
2 *Intellige quando sumitur negatiuè.*
3 *Sed contrarium tenent aliqui.*
4 *Conciliantur huiusmodi contraria opiniones.*
5 *A maiori ad minus valet argumentum in statutis, & correctoriis.*
6 *A maiori ad minus non valet argumentum in dispensationibus, & priuilegiis.*
7 *Declaratur per cap.venerabilem, qui filij sint leg.*
8 *A maiori ad minus non valet argumentum in mandatis, nec iurisdictionalibus, vt n.*9.

A Maiori ad Minvs validum est argu- 1
mentum, *l.in suis,in fine*, *ff. de liber.& posthum. l.nec in ea* 21 *ff.de adulter. Auth.multo magis*, *C.de sacros. Eccles.cap.si ergo* 8.*quæst.*1. *cap.si Paulus*, & *ibi gloss.* 32.*quæst.*5.*cap. per venerabilem*, *qui filij sint leg.* Euerard.*in topic.legalib.loco* 66.Petr.Andr. Gammar. *in dialect.legali,lib.*2.*loco à maiori ad minus*, Roland. *conf.*15.*n.*41.*vol.*1. Aym.*conf.*290.*num*.7.& *conf.*326. *num*.10. Cephal.*conf.*280.*num*.17.*tom.* 2. Gail. *lib.* 2. *obseru.*84.*n.*6. Decian.*conf.*49.*n.*55.*vol.* 2. & *conf.*22. *n.*48.*vol.*4.vbi quòd valet affirmatiuè, Flamin.Paris. *de resignat.benefic.lib.*1.*q.*13.*n.*19. & *de confident.q.*10. *num*.4. Ceuall.*commun.contra communes*, *quæst.* 780. *num*.205. Farinac.*in praxi crimin.p.*4.*conf.*60.*n.* 109. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloss.*9.§.2.*num*.24. Sanch.*de Matrim.lib.*8.*disp.*1.*num.* 21. Leo *decis.* 41. *num.* 12. Leo *Valent.decis.*41.*num*.12.*lib.*1.Melch.Phœb.*Lusit. decis.*106.*n.*32.*tom.*2. Solorzan.*de iure Indiar. tom.* 2. *lib.*1.*c.*14.*n.*92.& *lib.*2.*c.*22.*n.*26.

Intellige quando sumitur negatiuè, non verò af- 2
firmatiuè, sicuti docent Ias.*in l.qua delegato*, *num.* 4. *ff.de legat.*1. Thom. de Thomasset. *in floribus legum*, *reg.*§.3.Curt.iun.*conf.*134.& *conf.* 339. *n.* 59. & 60. *lib.*3.vbi declarat naturali ratione hoc modo, sequeretur quòd quicquid potest Imperator, potest priuatos, Surd.*de alimen.tit.*9.*quæst.*1.*num*.11.Ignat.del. Villar.*in sylua responsor.resp.*16.*cap.* 4. *n.* 4. Solorzan. *d.n.*16.

Contrarium verò quòd imò valeat agumentum 3
affirmatiuum de maiori ad minus, tenent Gozadin. *conf.*6.*num.* 52. vbi extendit etiam in materia odiosa, sequitur Roland.à Valle. *conf.*62. *num.* 49.*lib.* 2. loquentes in potestate, quia si potest quod maius est; ergo potest etiam quod minus est, Alex.*in d.l.in suis,in princip.*vbi Ias.*num*.1.& *num.* 24. *vers. quarto*, vbi sic arguunt, possum occidere bonitatem; ergo & vulnerare. idem Alex.*conf.*187.*Videretur*, *num*.9.*vers. tertiò probatur lib.* 5. vbi sic arguit, qui potest quod plus est, potest etiam quod minus est, Menoch. *conf.*210.*n.*11. vbi sic arguit, qui potest alienare inter viuos, multo magis poterit in vltima voluntate per hæredis institutionem, quæ est magis fauorabilis, Decian.*conf.*49.*num*.55.*lib.* 2. vbi ita sumit argumentum, quod magis videtur inesse, non est; ergo quod est minus, non inest.

Quas contrarias opiniones fœdere distinctionis 4
conciliat Cardin. Tusch. *pract.conclus.tom.*1. *lit. A. conf.*501.*n.*8.vt scilicet prima procedat in terminis diuersis, putà Imperator potest molta; ergo priuatus, qui minor est, multo magis poterit; secunda verò contraria opinio loquatur in eodem termino & subiecto, scilicet possum interficere bannitum; ergo possum vulnerare, quòd minus est, & sic vtraque opinio verior est in prædictis terminis. Item idem Tosch.*citata concl.*500.*num.* 10.declarat eandem secundam opinionem, vt scilicet valeat argumentum affirmatiuum de maiori ad minus, quando maius, & minus sunt eiusdem qualitatis, ideò approbatus ad maiorem dignitatem, censetur approbatus etiam ad minorem.

minorem, quando minor est eiusdem qualitatis, aliàs secus, & citat Resignet. dec. 19. de præb. quæ duplicatur in anth. dec. 4. de rescr aliàs 682.

5 Amplia huiusmodi argumentum de maiori ad minus valere in statutis, & in correctoriis, quando verba possunt trahi ad casum in quo concludit maioritas, vel paritas rationis, Anton. Monach. Lucen. decis. 64. num. 26. & 27. Flamin. Paris. de confident. quæst. 20. num. 6. vbi num. 5. ait habere etiam locum in materia odiosa, contra Menoch. cons. 629. num. 5. Et negatiuè procedit in delictis, Valenzuel. cons. 128. num. 42.

6 Limita primò in dispeosationibus, & priuilegiis, quia in eis non valet huiusmodi argumentum de maiori ad minus, cap. cui non de sacerdotali, de præbend. lib. 6. vbi is, cui præbenda maioris valoris prouideri mandatur, præbendam miooris valoris oon potest accipere, tradunt Abb. in cap. at si clerici, § de adulterys, num. 8 de iudic. Felin. in cap. postulasti, num. 9. de rescript. Fortun. in l. Gallus, §. & quid si tantùm, n. 112. cum multis seqq. ff. de liber. & posthum. Hoied. de incompatib. benefic. cap. 22. à numer. 69. Conar. de spons. p. 2. cap. 8. § 8. num. 11. Nauar. in reditib. Ecclesiast. q. 3. monitu 10. num. 2. Molin. de primog. lib. 5. cap. 4. num. 48. & seq. Brunor. à Sole in locis communib. verb. dispensationes sunt odiosa, Borgn. Caualcan. decis. 19. n. 5. p. 1. Meooch. cons. 72. num. 11. & cons. 69. n. 5. Surd. decis. 268. n. 20. & 21. Rendina in promptuario recept. sentent. tom. 1. tit. 26. num. 12. Cald. Pereira de nom. emphyt. quæst. 11. numer. 65. Gotier. can. lib. 2. cap. 15. n. 124. Molin. de Iustit. tom. 3. tract. 5. disp. 591. num. 2. Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 1. n. 1. & disp. 24. num. 18. Gregor. 353. num. 15. oouissimè D. meus Iolius Lauor. var. elucubrat. tom. 1. tit. 4. cap. 16. num. 44. Sicut etiam argumentum de vno ad aliud in dispensationbius non procedit, Valenzuel. cons. 355. num. 35. tom. 2. Ratio est, quia dispeosatio est odiosa, & strictam recipit interpretationem, vt per multos quos plena manu citaui in meo tract. de officio, & potestate Episcopi, p. 2. alleg. 33. n. 7.

7 Non obstat text. in cap. per venerabilem, qui filij sint legit. ibi, quod in maiori conceditur, licitum esse videtur & in minori, loquens in dispositiono, quia reiecta communi sententia, quæ distinguit inter dispensationes odiosas, & fauorabiles, vt scilicet prioribus procedit nostra limitatio, in posterioribus verò, scilicet fauorabilibos procedat text. ille in d. cap. per venerabilem, qui de legitimatione agit, qoam inquiunt ea ratione fauorabilem, quia per eam fit regressus ad Ius naturale, secundùm qood omnes homines legitimi nascebantur, auth. quibus modis naturales efficiantur sui, §. illud. Reiecta pariter aliorum opioione distinguentium inter legitimationem; quam fatentur odiosam, & inter potestatem legitimandi, siue dispensaodi, de qua intelligunt d. cap. per venerabilem, quam inqoiunt esse fauorabilem & extendendam; facilius respondeint argumentum illud de spiritualibus ad temporalia, & ita de maiori ad minus, de quo in d. c. per venerabilem, noo esse Pontificis, sed partis petentis ad temporalia legitimationem, quam Pontifex denegauit, vt iam aduertimus in collectan. ad illum textum.

Limita secundò io mandatis, vt per Tiraq. in l. si vnquam, verb. liberis, n. 50. C. de reuocand. donat. Nauar. de red. Ecc. q. 3. monitu 10. n. 2. Socin. iuo. cons. 22. n. 12. vo. 3.

8 Limita tertiò in iurisdictionibus, vt tenet nouissimè Iulius Lauor. var. lucubrat. tom. 1. tit. 3. cap. 3. numer. 22.

Loc. LXVIII.

à Maioritate.

1 *A Maioritate, vel paritate rationis valet argumentum.*
2 *Amplia in statutis.*
3 *& in correctoriis, & materia odiosa.*
4 *Limita in pœnalibus.*
5 *In priuilegiis.*
6 *In feudis, & substitutionibus.*

A MAIORITATE, vel paritate rationis valet argumentum, sicuti docent Sim. de Præt. cons. 164. n. 6. lib. 1. Decian. cons. 6. lib. 1. num. 20. vol. 1. & cons. 48. n. 57. & cons. 47. num. 116. vol. 2. Cephal. cons. 358. n. 46. vol. 3. & cons. 500. num. 59. tom. 4. Surd. cons. 383. num. 13. Octau. Cacheran. cons. 56. num. 12. Peregr. cons. 105. num. 17. vol. 1. vbi dicit quòd argumentum semper valet vt constitutum io eo, in quo est minor ratio, videatur constitutum in eo, in quo est maior constituendi ratio, Solorzan. de iure Indiarum, tom. 3. lib. 2. c. 12. n. 14. 1

Amplia primò io statutis, Deciao. cons. 45. num. 23. vol. 5. Sim de Prætis d. cons. 165. num. 6. lib. 1. quamuis contrarium, imò huiusmodi argumentum non procedere in statutis consuluerit Farin. in praxi crim. part. 4. cons. 65. n. 125. & decisum refert Ant. Monach. Lucens. decis. 66. n. 20. qui tamen ibi hoc intelligit quando ratio non est expressa. 2

Amplia secundò in correctoriis ad declarandum dubium, non verò ad extendendam dispositionem, Anton. Monach. Lucen. decis. 64. num. 35. cum seqq. Cæsar. Argel. de contradict. legit. quæst. 2. num. 204. Et materia odiosa Hippol. Riminald. cons. 677. num. 34. vol. 6. 3

Limita primò in pœnalibus, quia illis non fit extensio ex maioritate rationis, sicuti docent Euerard. in topic. legalib. loco à ratione legis larga, à num. 65. Castr de potest. legis pœn. lib. 1. cap. 7. doc. 3. Mandos. ad Rom. cons. 129. Lader. Imola cons. 199. numer. 2. Nicol. Garc. de benefic. p. 11. cap. 10. n. 106. Quamvis huiusmodi argumentum à maioritate procedere etiam in pœoalibus, nisi qoando odium contineat irrationabile, dicat Sfort. Odd. cons. 58. n. 8. lib. 1. 4

Limita secundò in priuilegiis, l. quod verò, l. ius singulare, ff. de legib. cap. porrò, de priuileg. cap. quæ à Iure, de regulis Iuris lib. 6. Soar. in tract. de legib. lib. 8. cap. 18. num. 11. cum seqq. Ioan. de Salas in simili tract. disp. 17. § 6. & 8. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 1. n. 31. cum seqq. latè Monet. de distribut. quotidian. part. 2. quæst. 64. n. 11. vbi num. 12. per cap. in his, de priuileg. sobdit quòd priuilegium extenditur quando aliàs redderetur inutile, & n. 13. per c. statutum, vers. numerandum, de præbend. in 6. pariter extendi asserit quando derogaret speciali statuto, & res reduceretur ad Ius commune, & n. 15. idem firmat quotiescunque constaret de mente Principis volentis præiudicare tertio. 5

Limita tertiò io feudis, vt per Isern. in cap. Imperialem, in 1. addit. vbi Capic. & omnes, de prohibita feudi alienat. per Federic. Frecc. lib. 2. quæst. 9. Guizarell. decis. 67. num. 2. Et io substitutionibus secundùm Decian. cons. 31. num. 16. vol. 2. & in dispensationibus, sicuti docet Ascan. Tamburin. de Iure Abbatum, to. 1. disp. 5. quæst. 19. num. 3. 6

Loc. LXIX.

à Mandato.

1 A Mandato procuratorio ad mandatum iurisdictionis valet argumentum; *l. iudicium soluitur, ff. de iudic. iunctin l. si quis cum procuratorio, §. vlt. ff. de procuratorib.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 18. n. 31.*

2 A Mandato ad Ratihabitionem valet argumentum, secundùm Decian. *cons. 5. n. 35. vol. 5.*

Loc. LXX.

à Matrimonio.

A Matrimonio carnali ad Spirituale validum est argumentum, *auth. nisi rogati, C. ad Trebellian. cap. pen. & vlt. de translat. Prælat. cap. cùm inter Canonicos, de elect.* Oldrad. *cons. 62.* Euerard. *in topicis leg. loco 33.* Cantiunc. *in 23. specie loci à simili*, Hippol. *sing. 215. Validum est*, Palat. *in rep. cap. per vestras, de donatione inter virum & vxor. §. 21. num. 3.* Paris. *cons. 57. num. 10. lib. 4.* Roland à Valle *cons. 35. num. 18. lib. 3.* Sarmient. *de reddit. p. 4. c. 6. num. 11.* Anton. Gom. *l. 29. Tauri, n. 14* Thom. de Thomasset. *in floribus legum reg. 51.* Boët. *decis. 1. num. 18.* Vincent. de Franch. *decis. 46. num. 2. p. 1.* Viui *Neap. decis. 155. n. 39. lib. 2.* vbi *n. 40.* subdit multas esse differentias inter matrimonium spirituale & carnale, adeò quòd qui vult de vno ad alterum arguere, debet probare similitudinem, Mench *illustr. cap. 35. num* o Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 83. num. 21. & præs. 189 num. 90. & cons. 45. num. 8.* Gutier. *in repet. c. quamuis pactum, verb. dum, apini crad. hmur, num. 1. de pactis lib. 6.* Petr. Enriq *cons 46. n. 14* Sim. de Prætis *cons. 76. n 16 l b. 1.* Octauian. Caehetan. *cons. 62 num. 7.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. A, conc. 506. num. 2. & conc. 507. num. 18.* Ioseph. Sesse *Aragonia decis. 45. num. 24.* vbi *num. 51.* subdit non procedere in odium tertij, & *decis. 171. num. 2.* Iacob. Gall. *cons. 43. n. 20.* Ioseph. de Rusticis *ad l. cùm auus, ff. de condit. & demonstrat. lib. 5. cap. 1. n. 18.* Perez de Lara *de anniuersar. & capellan. lib. 2. cap. 8. num. 9.* Cened. *pract. & canon. quæst. lib. 1. quæst. 35. numer. 2.* Marc. Anton. Genuens. *in practicabilib. Ecclesiast. quæst. 138. num. 2. & quæst. 261. num. 2. quæst. 778. n. 2.* Benedict. Ægid. *in repet. l. 1. C. de sacros. Eccles. p. 5. §. 2. n. 20.* Bucearon. *de differ. inter iudicia ciuilia & criminal. in princip. præl. ud. 2. n. 4.* Fusar. *de substit. quæst. 429. numer. 22.* Rot. *decis. 107. n. 15. p. 2. diuers. & decis. 115. n. 2. apud Farin. part. 2. recent.* Fusar. *cons. 141. num. 1.* Iacob. Cancer. *var. resol. p. 1. cap. 24. num. 10.* Fontanel. *de pactu nupt. claus. 4. gloss. 7. num. 33. fol. 45.* vbi quòd procedit data disparitate rationis, Fusar. *cons. 141. num. 4.*

Loc. LXXI.

à Maioritate.

1 *A milite armato in militia ad militem cœlestis militiæ valet argumentum in casibus eandem rationem habentibus.*

2 *A milite armato ad Aduocatum, valet argumentum.*

3 *Aduocati militibus, seu equitibus comparantur.*

4 *A milite ad Doctorem valet argumentum, & viceversa.*

A Milite armatæ militiæ ad Militem cœlestis militiæ valet argumentum, gloss. & Doct. *in l. miles, in princip. ff. de re iudic.* gloss. *in l. milites, C. locati, cap. degradatio, de pœnis lib. 6.* Oldrad. *cons. 17. num. 10. in fine, col. 2.* Euerard. *in topicis legalib. loco 22.* Cantiune *in 12. specie loci à simili*, Georg. Euerard. *cons. 38. num. 53. vol. 2.* Fulu. Pacian. *cons. 7. num. 114* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. A, concl. 506. n. 1.* Garc. Mastril. *Siciliæ decis. 159. n. 11.* Melch. Phœbos *Lusit. decis. 88. n. 3. tom. 1.* Benedict. Ægid. *num. repet. l. 1. C. de sacros. Eccles. p. 2. §. 1. num. 16.* vbi *num. 22.* subdit procedere etiam in exorbitantibus, & *n. 23.* quòd locum habet solùm in casibus eandem rationem habentibus, & *in tract. de iure priuileg. honestatis, art. 8. n. 27.* vbi dicit non procedere quando dissimilis ratio inter vtrumque reperitur Benedict. Ægid. *in hoc iure, ff. de Iustit. & iure, part. 2. cap. 10. num. 15.* latè Narbona *l. 55. gloss. 1. num. 17. tit. 3. lib. 1. Recopil. & l. 20. gl. 14 nu. 204. tit. 1. lib. 4. & gloss. 20. num. 18. eod. tit. & lib.* vbi argumentum procedere ait quantum ad priuilegia armatæ militiæ insulta vt cœlestibus competere videantur, dummodo illis applicabilia sint, non verò de odiosis de vno ad alium rectè argumentatur, & in his quæ clericis damnosa sunt.

A Milite armato ad Advocatum valet argumentum, vt per Benedict. Ægid. *in tract. de iure priuileg. honest. art. 8 n. 28.* vbi limitat in pœnalibus, & odiosis. Aduocati enim militibus, seu equitibus comparantur, nam, vt hi armis, ita legibus illi hominum vitas defendere dicuntur, *l. Aduocati, C. de aduocat. diuers. ind.* Cassan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 7. consid. 28.* Tiraq. *de nobilit. cap. 29. à num. 11.* Matiens *in Dialog. relatoris p. 1. cap. 4. n. 4.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss. 35. num. 10.* Bace. *de inope debit. cap. 16. à num. 148.* Sayt. *in claui Regia lib. 12. cap. 22.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 43. numer. 7.* Camill Borrell *in summa omnium decisat. 65. num. 20. & 21.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana lib. 1. cap. 3. num. 17.* 2 3

A Milite ad Doctorem valet argumentum, & vice versa. Ita Narbona *l. 55. gloss. 1. num. 17. tit. 3. lib. 1. Recop.* Valet enim argumentum à re litteraria ad Militiam, Rot. *d. cis. 69. num. 93.* apud Paul. de Robeis *to. 3. d. n r. alias p. 7. rec.* 4

Loc. LXXII.

à Minore.

A Minore ad Ecclesiam valet argumentum, sicuti docent Innoc. *in cap. dudum, de rebus Eccles. non alien.* Hippol. Riminald. *cons. 12. num. 32. vol. 2. & cons. 133. num. 8. & 4. lib. 4.* Marc. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 112. casu 44. vers. tertiò.* Sic è contrà valet argumentum de Ecclesia ad minorem, vt dixi *loco 40. num. 2.* Fontanel. *de pactu nupt. claus. 4. gl. 13. p. 1. n. 15.* 1

Ad quod facit vulgare illud Axioma, quod habet, Ecclesiam circa restitutionem fungi Iure mino- 2

ris de quo affatim Doctores citati *suprà loco* 40. *n.* 4. quòd intelligendum est de minore iam maiore effecto, vt in specie tradit gl. *verb. lure minoris, in princ. in c.* 1. *& verb. Ecclesia, in fine, in c. auditis, de restit. in integ. gl.* 1. *in c.* 1. *eod. tit. lib.* 6. Morl. *in emporio Iuris Ciuilis, p.* 1. *tit.* 5. *in prælud. n.* 15. Et ideò licèt in minoribus constitutissimum sit quadriennium non currere à tempore contractus, aut læsionis, nec proinde in minori ætate, sed ex eo demum esse computandum quo maiores sunt effecti, iuxta tex. *in l. vlt. C. de tempor. in integ. restit.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. infra legitimum, n.* 1. *C. de in integ. restit. minor.* Sfort. *de restit. in integ. q.* 20. *n.* 1. *&* 2. tamen in Ecclesia (licèt id fuerit inter antiquiores controuersum, vt refert glos. *verb. Ecclesia, in fine, vers. quidam ponunt*) quadriennium statim currit à tempore læsionis, vt sentiunt gloss. *verb. à tempore læsionis, in Clem. vnic. de restit. in integ.* Imol. *n.* 19. Balb. *de præscript.* 1. *p.* 6. *num.* 28. Bernard. *reg.* 219. Sfort. *d. q.* 20. *n.* 27. *cum seqq.*

3 A MINORE ad FISCUM valet argumentum, Peregr. *de iure fisci, lib.* 6. *tit.* 2. *num.* 7. *&* 8. à Ponte *de potestate Proregis, tit.* 4. *§.* 3. *n.* 49.

Loc. LXXIII.

à Minori.

1 A MINORI ad MAIUS validum, & receptissimum est argumentum, *auth. multo magis, C. de sacros. Eccl.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 65. Petr. Andr. Gammar. *in Dial. legali lib.* 2. *loco à minori ad maius*, Thom. de Thomass. *in floribus legum reg.* 52. Surd. *decis.* 254. *n.* 15. *& de aliment. tit.* 9. *q.* 1. *n.* 12. *& cons.* 453. *n.* 18. Farin. *in praxi crimin. p.* 4. *cons.* 65. *n.* 84.

2 Intellige si affirmatiuè concipiatur, secundùm Fulu. Pacian. *de prob. lib.* 2. *c.* 28. *n.* 41. Farin. *praxi crim. p.* 1. *q.* 24. *n.* 10. quia non valet negatiuum de minori ad maius, sicuti docent Curt. iun. *cons.* 157. *n.* 30. & Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. A, concl.* 301. *n.* 13.

3 Amplia in delictis ex Mascar. *de probationib. concl.* 1253. *n.* 2.

4 Limita primò quando quod minus videtur est in veritate maius aliquo respectu, vt ait Hippol. Rimin. *cons.* 222. *n.* 198. *vol.* 2.

5 Limita secundò in materia priuilegiorum, vt per Curt. iun. *cons.* 134. *n.* 4. *p.* 2.

9 Limita tertiò in mandatis, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. liberis, n.* 59. *C. de reuocand. donat.*

Loc. CXXIV.

à Morte.

1 *A Morte ciuili ad naturalem validum est argumentum in casibus à Iure expressis.*
2 *Mors ciuilis in quibus casibus naturali non æquiparetur, ostenditur, & n.* 3. *&* 4.
5 *Mors ciuilis quæ sit, & quando dicatur.*
6 *Religionem ingressus & professus, dicitur ciuiliter mortuus.*
7 *Deportatus dicitur ciuiliter mortuus.*
8 *Mortis appellatione quæ veniat in dubio, remissiue.*

1 A MORTE CIUILI ad Naturalem validum est argumētum in casibus à Iure expressis, in quibus eundem operatur effectum, vel quando militat eadem ratio, vel mens disponentis, *l.* 1. *§. vlt. ff. bon. possess. contra tab. l. actione, §. publicatione, ff. pro socio, l. Deo nobis, §. vlt. C. de Episc. & cleric. gl. verb. mortuus, in c. placuit* 16. *q.* 1. *& in c. susceptum, verb. non morte, de rescr. lib.* 6. Alex. *in l. Gallus, §. & quid si tantùm, n.* 2. & *ibi* Costa *p.* 1. *n.* 13. *ff. de liber. & posth.* idem Alex. *cons.* 119. *Viso themate, n.* 8. *vers. quintò probatur lib.* 2. vbi declarat, *& cons.* 1. *n.* 34. *lib.* 5. Cassan. *in cõsuet. Burgund. rub.* 4. *§.* 4. Ludou. Zunt. *in suo responso pro vxore, n.* 900. *cum seq.* Palat. *in repet. rub. de don. inter virum & vxor. §.* 71. *n.* 2. Xnar. *alleg.* 10. *n.* 20 Cald. *cons.* 26. *in fine, quod est* 3. *de rescr. & cons.* 264. *in fine, quod est* 2. *de reb. Eccl. non alien.* Petr. de Aochar. *cons.* 438. *Ego autem, n.* 2. Boër *decis.* 323. *n.* 6. Boss. *in tit. de bonorum public. n.* 35. *vers. & mors ciuilis*, Marzar. *cons.* 38. *n.* 8. Grat. *cons.* 21. *n.* 80. *lib.* 2. Rol. à Valle *cons.* 97. *n.* 19. *lib.* 2. *& de lucro dotis, q.* 95. *n.* 25. Natt. *cons.* 182. *n.* 8. Mench. *de success. creat. §.* 21. *num.* 172. *vers. est tamen*, Sebast. Medices *in tract. Mors omnia soluit, p.* 1. *n.* 47. Robert. *lib.* 4. *rerum iudic. c.* 16. Fulu. Pacian. *cons.* 19. *n.* 1. *&* *n.* 10. *cum seqq. lib.* 1. Rimin. iun. *cons.* 416. *lib.* 4. Ceph *cons.* 392. *n.* 32. *lib.* 2. Decian. *cons.* 86. *n.* 39. *lib.* 3. Honded. *cons.* 63. *n.* 20. *cum seqq. &* 1. 35. *tom.* 1. Asc. Clem. *de patria potest. effectu vlt. n.* 3. Pelaëz *de maioratu, p.* 2. *q.* 3. *n.* 36. Auend. *l.* 4. *Tauri n.* 2. *&* 3. Menoch. *cons.* 388. *n.* 23. *& cons.* 980. Alex Trentacinq. *de substit. p.* 4. *c.* 6. *n.* 4. Crass. *§. fideicommissum, q.* 41. *in fine*, Alex. Raud. *de analogiis lib.* 1. *c.* 34. *num.* 319 *& n.* 320. Spin. *in speculo testam. gl.* 22. *princ. num.* 35. Camill. Gallin. *de verb. signif. lib.* 3. *c.* 20. *n.* 34. Flam. Paris. *de resign. benef. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 6. *& lib.* 9. *q.* 22. *n.* 2. Gut. *can. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 44. *& n.* 60. *cum seqq. & pract. lib.* 3. *q.* 71. *n.* 10. Ioseph. Sesse *Aragonia decis.* 44. *n.* 2. *cum multis seqq.* Surd. *cons.* 90. *n.* 23. *cum seqq.* Ceuall. *commun. contra commun. q.* 63. *n.* 1. D. Barb. *in l.* 2. *p.* 1. *n.* 154. *ff. soluto mat.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 78. *art.* 12. *vers. nec minus* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. §.* 5. *proœm. n.* 26. Aloys. Ricc. *in collect. dec. p.* 3. *collect.* 531. Card. Tusch. *d. tom.* 3. *lit. F, concl.* 221. *n.* 44 & latè *tom.* 5. *lit. M, concl.* 393. *per tot.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imp. lib.* 1. *concl.* 14. *consid.* 1. *n.* 1. Steph. Gratian. *discept. forens. cap.* 102. *n.* 7. Farin. *fragm. crim. p.* 2. *lit. M, num.* 361. *cum multis seqq.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. c.* 15. *n.* 34. latè Castill. *quotid. lib.* 1. *de vsufructu c.* 64. *n.* 2. *& c.* 67. *n.* 28. *& lib.* 3. *c.* 12. *num.* 23. *cum multis seqq.* Fusar. *de substit. q.* 430. *n.* 24. *& n.* 17. *vers. respondeo, & n.* 18. Rot. *decis.* 140. *n.* 7. apud Farin. *p.* 1. *recent.* Iacob. Canc. *var. resol. p.* 1. *cap.* 24. *num.* 18. *fol.* 417. Rob. *de repræs. lib.* 2. *cap.* 17. *n.* 13.

In tribus autem casibus non æquiparatur mors ciuilis naturali, primò in spoliis Prælatorum per eorum mortem Cameræ Apost. applicatis; secundo in obligationibus contractis; tertio in conditionibus implendis, ita Card. Tusch. *d. concl.* 393. *n.* 18. *cum seqq.* quem refert Farin. *fragm. crim. p.* 1. *lit. M, concl.* 367.

Et quod mors ciuilis non æquiparetur naturali, quando sumus in dispositione conditionali, resoluit Surd. *d. cons.* 90. *num.* 24. *&* 25. *&* 31. Conditio enim purificari debet in casu vero, non in ficto, *l. qui heredi, §. Mauius, ff. de condit. & demonst.* mors autem ciuilis est mors ficta, & non vera, *l.* 1. *§. fin. de bonor. possess. contra tab.*

Item in materia fideicommissaria mors ciuilis 2
non æquiparatur naturali, & ideò substitutus in casu mortis non admittitur per mortem ciuilem instituti, ex allegatis per Surd. *d. cons.* 90. *per tot.* vbi pluribus hanc probat sententiam, proponit contraria, & illis respondet.

Mors ciuilis quæ sit, & quando dicatur, latè osten- 3
dit Card. Tusch. *d. tom.* 5. *lit. M, concl.* 292. *per totam.*

Religionem ingressus, & professus dicitur ciui- 4
liter mortuus, *cap. placuit* 16. *quæst.* 1. Ludou. Zunt. *in cons. Pro vxore, n.* 893. *cum multis seqq.* Peregr. *de iure fisci,*

Auguſt. Barboſæ Argum. Iur.

*fisci,lib.3.cap.5.num.*12.Card. Tusch. *d. lit. M,concl.* 391.*per totam.*Intellige quoad possessionem propriè, voluntatis, & bonorum temporalium; secus verò quoad perdenda naturalia, licèt ea contemnere debeat, sicuti docet Fr.Barthol.de Vecchis *in praxi monitiorum, disp.*13.*dub.*8.*n.*3.

7 Deportatus, seu in metallum condemnatus dicitur mortuus ciuiliter, Decian.*cons.* 86.*sub num.* 38. *lib.*3.Peregr.*d.lib.*3.*cap.*5.*num.* 17.*cum seqq.* Cardin. Tusch *d.concl.*391.*num.*10.latè Surd.*cons.* 80. *per tot.* vbi ad longum disputat nunquid deportatus, seu damnatus in metallum, vel etiam bannitus in pœnam capitis, com confiscatione bonorum habeatur pro mortuo ciuiliter ad effectum, vt habeat locum fideicommissom, & substitutio facta in casu mortis, & videtur concludere quod non nisi fideicommissum, seu substiturio esset facta per verba prægnantia, & vniuersalia includentia non solùm mortem naturalem, sed etiam ciuilem.

8 Mortis appellatione in dubio, an simpliciter veniat mors naturalis, & quando ciuilis? Vide quàm latè dixi *in tract. de appellatiua verb. vtriusque Iuris significat.appell.*156.

Loc. LXXV.

à Multo Magis.

A Mvlto Magis quod est fortius aliis valet argumentum, vt per Curt.iun.*cons.* 194. *n.* 14. *vol.*3. vbi dicit frequentissimum in Iure, Laurent. de Pinu.*cons.*153.*n.*25. Cephal. *cons.*3 1.*n.* 59.*vol.*3. Hippol. Riminald.*cons.* 279.*num.*171.*vol.*3. vbi dicit validissimum, Decian.*cons.*1.*num.*190. *lib.* 1. vbi ait quòd hoc modo sumptum, excludit filias; ergo multo magis neptes, in odiosis non procedit, *& cons.*123. *n.*66 *lib.*3. vbi alluuio spectat ad habentem vtile dominium, quod est plus, refert Cardin. Tusch.*practic. concl.tom.*1.*li. A,concl.*501.*n.*6.

Intellige si minus contineatur sub eo quod maius est tanquam species, Decian.*cons.*65.*num.* 19.*lib.* 3.Card.Tusch.*d.concl.*501.*n.*1.

Loc. LXXVI.

à Non nominato.

A Non Nominato valet argumentum, quia lex non comprehendit non nominatum, & potest dici, lex non loquitur isto casu; ergo dispositio non habet locum, vel non potest de hue argui, *l.si verò §.de viro, ff.soluto matrim.* Anchat.*cons.*280. *in princ.* qui loquitur in exortantibus. Crauet. *cons.* 91.*n.*1. Card. Tusch.*pract. concl.tom.*2.*lit. D.conclus.* 517.*n.*30.*&* 31.

Loc. LXXVII.

ab Officio.

Argumentum valet
1 *Ab Officio ad beneficium,*
2 *Ab Officiali ad Tutorem, &*
3 *Ab Officiali perpetuo ad officialem ad beneplacitū.*

A B Officio ad Beneficivm valet argumentum, vt per Oliban.*de iure fisci,c.*13.*n.* 61. Cald Pereira *in l.curatorem,verb læsis, n.* 39. *C.de in integ.restit.minor.* Sicut è contrà valet à beneficio ad officium, vt dixi *suprà loco* 14.

Ab Officiali ad Tutorem valet argumen- 2
tum, vt per Parid.de Puteo *de syndicatu,verb.accusatus in officio num.*7. Ioan. Bologn. *cons.*4.*num.*52. Iacob. Caneer.*var.resol.p.*2.*c.*8.*n.*128.

Ab Officiali Perpetvo ad officialem ad 3
beneplacitum valet argumentum, ex *l. sufficit, ff.de condict.indeb.c.si delegatus,de offic.deleg.in 6.gloss.verb. per electionem,in Clem.*2.*de rescript.*Burg.de Paz.*cons.* 21.*n.*4.Molin.*de prim.lib.*1.*c.*25.*n.*5. Mieres *de maior. p.*4.*q.*10 *n.*6. Flamin. Paris.*de confid.benef.q.*18.*n.*22. Amanell.*sing.*119.*n.*1.Valenzuel.*cons.*130.*n.*31.*tom.*1.

Loc. LXXVIII.

ab Operis.

A B Operis liberorum ad Fevda validum est argumentum, Bart.*in l.vt iusiurandi, §.si liberi,n.*2.*ff.de oper.libert.& in l.si non sortem,§.libertus, n.*34.*de condict.indeb.*Natt.*cons.*127.*n.*5.*tom.*1. Card. Mant.*de tacitis & ambig.conuent.tom.*1.*lib.*23.*tit.* 30. *n.*8.*& num.*11.Nicol.Euerard.*in topic.legalib.loco* 59. Robles *de repræsent.lib.*3.*c.*14.*n.*39.*&* 41. Feudatarius enim liberto æquiparatur. Bald.*in l.liberti libertæque num.* 35. *&* 38. *C. de operis libert.* Robles *loco prox.cit.*

Loc. LXXIX.

ab Oppositis.

A B Oppositis validum est argumentum, sicuti docent Euerard. *in topicis legalib. loco* 75. Hippol. Rimiual. *cons.* 677. *n.*31.*vol.*6. Mascard.*de probat.concl.*311.*num.*16.Menoch.*cons.*97.*num.* 67.*& cons.*147.*num.*47. Surd. *cons.*450.*num.*40. vbi limitat quando datur diuersa ratio.

Loc. LXXX.

ab Ordine.

A B Ordine litteræ validum est argumentum, *l.quoties,ff.de vsufructu,cap.veritatis,de dolo & contum.*ibi, *Episcopo, Abbati,& Preposito,* in quo Doctores colligunt quòd Episcopus primò scriptus Abbate & Præposito dignior est, & Abbas Præposito, *cap.cùm dilectus,de fide instrum. cum similibus,gl. verb. Mediolanensis,in cap.bene quidem* 86. *dist. & in cap.quorundam, in verb. Prædicatorum, de elect.in* 6. Euerard.*in topic.legalib. loco* 1. *& loco* 57. Cantiunc. *in simili tract.loco* 10. Petr. Andr. Gammar. *in Dial. legali lib.*1.*loco* 5.Alciat.*in rub.de officio Ordin.n.* 1.*&* 2. Boët.*in tract.de ordine graduum vtriusque fori,part.* 2.*n.*24.Burg.de Pace *con.*43.*num.*31.Mandos.*ad reg.* 16. *Cancel.q.*48.*num.*1.Prosp. Paseth.*cons.*22.*la causa,num.*3.Crauet.*cons.*711.*num.*14.*lib.*4. Franc.Viui. *decis.*255.*num.*33.*&* 34.*lib.*2.Hippol. Riminald.*cons.* 232.*num.*81.*& cons* 279.*num.*156.*& cons.* 305. *n.* 77. *vol.*3.*& cons.*473.*num.*4.*& cons.*737.*num.* 20. *vol.* 4. Sim.de Prætis *cons.*59.*num.*15.*lib.*1. Menoch.*cons.*51. *num.*35.

num.35 Gutier. in repet. l. unicc, num.44. C. quando non potent. partos, Rendioz in promotuario recepear. sent. tom.1. circa fin. in miscel. num.2. Gasp. Auton. Thesaur. quast. forensium lib.3. q.106. n.1. Decian. cons.19. n.23. vol.3 Mooald. d cons 75. n.9. vol.1. Valenzuela cons 1. num.68 & cons.33. n.87. & cons.36. num.18. Benedict. Ægid. de iure & priuilegio honestatis, in init. n.5. vbi ait hoc argumentum frequens esse in iure. Cardin. Seraphin. decis.25. n.2 vbi intelligit procedere tantum quando ordo litteræ concurrit cum intentione. Valenzuel. cons.113. num.81 tom.1. Mastrill. de Magist. lib.4. c.3. num.33. & c.5 num.7. & cap.6. n.8. & n.17. & c.14. n.12. Ioseph. Vela dissert. foren. dissert.26. num.12. & n.68. cum seqq.

Loc. LXXXI.

à Pacto.

Argumentum valet

1 *A Pacto ad statutum, & num.2.*
3 *A Pacto ad consuetudinem, &*
4 *A Pacto ad præscriptionem.*
5 *A Pacto ad legem non valet argumentum.*

1 A Pacto ad Statutum validum est argumentum, *l. ult. in fine, C. de fideiussorib.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 89. Cephal. *cons.423. n.32. vol.3.* Gail *lib.1. obseru.19. n.4 & obseru.78. num.3.* Mascard. *de probat. conc.1157. n.46.* Menoch. *cons.4. num.6* Viui. *opin.45. n.5.* Borgnin. Caualcan. *decis.29. num.51. p.3.* Franc. *Milanen. decis.12. n.52. lib. 2.* Surd. *cons.85. n.30. & cons 210. n.7. & cons.260. num.14. & cons.401. n.6. & decis.160. n.7. & de aliment. tit.1. q.41. num.29.* Honded. *cons.14. n.76. tom.2.* vbi limitat, si vigeat diuersitatis ratio, Franc. Molin *de ritu nupt. lib.3. q.44. n.2.* Rot. *decis.191. n.2. p.2. diuers.* Sic è contrà valet argumentum à statuto ad pactum, vt dixi *loco* 105. *n.1.* Narbona *l.35 gloss.2 num.36. cum seqq. tit.3. lib.3. Recop.* vbi declarat si specialis aliqua ratio non obsistat, vel aliter in iure statutum sit.

2 Intellige quòd sine dubio valet argumentum affirmatiuum de pacto ad statutum, vt per Alex. *cons.59. Viso titulo, n.4. lib.4.* Mari. Socin iun. *cons.24. n.14. vol.1.* Cephal. *cons.5. num.53. lib.1.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. tom.2. lib.18. tit.6. num.2.* Steph. Grat. *d scept. forens. c.300. n.19.* Licèt aliquando secundùm subiectam materiam valere possit argumentum hoc tam affirmatiuè, quàm negatiuè conceptum ex Florian. *cons.6. num.3. in fine, vers. prætorea, & num.4.* vbi ait quòd sicut reductio ad arbitrium boni viri, non potest pacto remitti quando est cum dolo, vel per sordes iniustum, ita neque per statutum, refert Card. Tusch. *pract. conc. tom.1. lit. A, conc 499. n.4.*

3 A Pacto ad Consuetudinem, & è contra validum est argumentum, *l. non impossibile, ff. de pactis,* Euerard. *in topicis legalib. loco* 89. Socin. iun. *cons.27. n.24. vol.1.* Henric à Rosenth. *de feudis c.9. conc.58, n.14.* Cald Pereira *in l. si curatorem, verb. sua facilitate, n.6. vers. & quod minor,* Steph. Grat. *disc. for. c.88. n.20. cum seqq.* dixi *suprà loco* 25. *n.1.*

4 A Pacto ad Præscriptionem valet argumentum, vt per Surd. *dec.136. num.9.* Quicquid enim potest pacto acquiri, potest & præscriptione, vt dixi *Axiomate* 17. *n.6.*

5 A Pacto ad Legem non valet argumentum, quia plus potest lex quàm pactum, Calder. *cons.98. Ang. Barbosa Argum. iur.* An procedat hæc argumentatio, aliàs 5. de pactis, Euerard. *in topicis legalib. loco* 89. vbi secus dicit quando bene formatur, Cardin. Tusch. *d. tom.1 lit. A, conclus.510. num.18.* Pactum enim non potest quantum lex, vt latè extendit idem Cardin. Tusch. *lit. P, concl.8.*

Loc. LXXXII.

à Parte.

A Parte ad Totum validum est argumentum, vt per Cantiune *in topicis legalib. loco 6.* vbi de argumento à partibus, Auds Gammas *in dialect. legalib. lib.1. loco 5.* Menoch. *cons.855 num.10.* vbi quòd in quantitate negatiuè procedit, Zach *de societate officior. num.123.* Hippol. Riminald. *cons.510. num.17. vol.5. & cons.633. n.48. vol.6.* Pichard. *ad princip. Instit. de hered. quæ ab intestato deferuntur, cap. de repræsentat. num.42* Adrian. Neguzant. *in syna responsor. q.96. n.34* Rot. *decis.174 n.5. apud Farin. part 1. recent.* Sic etiam è contrà valet argumentum, à toto ad partem, vt dixi *loco* 114. *n.1.* 1

Aliquando de parte ad totum non valet argumentum, quia qui potest partem; non potest semper totum, ita Calderin *cons 11. alias 1. de arbitr.* vbi ponit similia, qui potest offendere lumina, non potest in totum tollere, *l. Caro, aliàs binas, ff. de seru. u. t. vrb. præd.* quia aliud est offendere, aliud occidere, *cap. is qui, de homicid. lib.6.* refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom.1. lit. A, concl.499. n.4.* 2

Loc. LXXXIII.

à Persona.

Argumentum valet

1 *A Persona ad rem,*
2 *A Persona ad locum, &*
3 *A Persona ad tempus.*

A Persona ad Rem validum est argumentum, *l. qui furere, ff. de statu homin. l. si quis inquilinos, §. si ita legatum. ff. de legat. 1. cap. super quibusdam, de verb. significat.* Cald. *cons.193. circa fin. aliàs 2. de rerum permut.* Hippol. Riminald. *cons.186. n.35. & cons.226. num.34. vol.2. & cons.673. num.6. vol.6.* Cephal. *cons.475. num.10. vol.4* Euerard. *in topicis legalib. loco* 38. Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap.14. num.31. in fine.,* Surd. *cons.380. num.20.* Laderch. Imola *cons.37. num.11.* Cardin. Tusch. *practic. tom.1. lit. A, conclus.507. num.25. & conclus.508. num.1.* vbi *num.* 2. ampliat vt procedat circa verborum interpretationem, Greg. *decis.483. num.6.* Rot. *decis.33. num.14. & decis.54. num.7. p.2. diuers.* Sic è contra valet argumentum, à re ad personam, vt dixi *loco* 95. *num.1.* Castill. *controuers. tom.5. p.2 c.100. n.5.* 1

A Persona ad Locum valet argumentum, sicuti docet Socin. iun. *cons.52. num.9. vol.1* Hippol. Riminald. *cons.118. num.106. vol.2.* Decian. *cons.2. n.127. vol.2.* Cauagnol. *decisionum consult. tom.1. pag.484. num.17.* Sic è contrà valet argumentum à loco ad personam vt dixi *loco* 65. *n.1.* 2

A Persona ad Tempus valet argumentum, secundùm Socin. iun. *cons.134. num.108. vol.2.*

Dec.*conf.*82.*n.*13.*vol.*5.Ceph.*conf.*319.*n.*19 *vol.*5. vbi ait valere in materia Matrimonij, & *conf.*517.*n.*51. *vol.*4. tenet non valere argumentum de persona ad personam in materia stricta Sic è contrà valet argumentum à tempore ad personam,vt dixi *loco* 110.*n.*4.

Loc. LXXXIV.

à Præscriptione.

1 A PRÆSCRIPTIONE ad CONSVETVDINEM valet argumentum,quia qoicquid potest præscribi,potest per consuetudinem induci, Oldrad. *conf.* 172. *Quia omnes,in princ.*Card.Tusch.*pract. conc.tom.* 1.*lit. A,conc.*507.*n.*7.

2 A PRÆSCRIPTIONE ad PACTVM valet argumentum,ita Bald.*in l.*1.*circa fin.C.de seruit. & aqua*, Sim de Prætis *conf.*170.*n.*3 2.*lib.*1.

Loc. LXXXV.

à Præsenti.

A PRÆSENTI ad PRÆTERITVM valet argumentum,quando status præsens conuenire potest cum origine rei,temporéque præterito,secúdùm Menoch.*conf.*374.*n.*83. *conf.*378.*n.*81. Secus verò in iis, quorum facies est tempore mutabilis, ex Seraphin.*decis.*1075.*n.*7.& Rot.*decis.*524. *n.*7. *apud Far. in* 1.*collect.nouiss.*aliàs *p.*4.*diuers.*

Loc. LXXXVI.

à Primo.

A PRIMO ad VLTIMVM validum est in iore argumentum, sicoti docent Euerard. *in topicis legalib.loco* 67. Petr.Andr.Gam.*in Dialect.legali lib.*2.*loco* 9.Ioseph.Sesse *Aragon.decis.*56.*n.*29. Ludouic. Rodolph.*in tract.de brachio seculari & Eccl.n.*55.

Loc. LXXXVII.

à Principali.

A PRINCIPALI ad ACCESSORIVM valet argumentum,sicuti latè docet Petr.Andr. Gamm.*in Dial. legali lib.*2.*loco* 3.Accessorium enim sequitur naturam sui principalis,vt dixi *Axiom.*4.

Loc. LXXXVIII.

à Priuilegio.

A PRIVILEGIO ad CONSVETVDINEM valet argumentum,quia quod potest priuilegiom, potest consuetudo, & è contrà Oldrad. *conf.*146. *in fine,& conf.*172. *in princ.* quem refert Cardin Tusch. *pract. concl.tom.*1.*lit. A*, *concl.*507. *num.*13. Hinc est quòd omnia quæ possunt acqoiri priuilegio, quæruntur etiam in consuetudine, & præscriptione immemorabili, Peregr. *de iure fisci*, *lib.*1. *tit.*2. *sub num.* 61, Ludou.Rodolph *de suprema,seu absoluta princ. potest. c.*2.*n.*13.Octau.Glorit.*resp.*1.*p.*1.*n.*144.*& seq.*

Loc. LXXXIX.

à Procuratore.

A PROCVRATORE ad TVTOREM valet argumentum,secundùm gl.*in l.mandato generali,ff.de procurat.*Menoch.*conf.*228.*n.*22.*&* 23.Martin.Monter.à Coeua *Arag.decis.*19.*n.*3. 1

A PROCVRATORE iudiciali ad DELEGATVM validum est argumentum, sicuti docet Cald. *conf.* 78. *aliàs* 5.*de officio deleg.* vbi sic arguit,sicut potest dari procurator ad lites nondom cœptas, ita Iodex ad confirmandam electionem nondum factam, idem Cald.*conf.*69.*in fine*,aliàs 2. *de offic. Ord. & conf.* 80. aliàs 7. *de officio legati*, vbi ait quòd valet argumentum à reuocatione procuratoris, si principalis tractat causam per ipsum ad reuocationem delegari eodem modo,refert Cardin.Tosch.*pract.concl. tom.*1. *lit. A,concl.*507.*n.*8.*&* 9. optimè declarat D. Barbos. *in l.cùm prætor*,§.1.*n.*105.*ff.de iud.* 2

Loc. XC.

à Promissione.

A PROMISSIONE dotis ad TRADITIONEM validum est argumentum, *l. fin. ff. ad leg. Falcid.* Bald.Nouell.*de dote*,*p.*6.*priuil.*14. *n.*3. Franc.Molin. *de ritu nupt.lib.*3.*q.*46.*n.*13.*in princ.*

Loc. XCI.

à Procemio.

A PROOEMIS generalitate validum est argumentum,*l.cùm pater*,§.*dulcissimis*, *ff. de legat.* 2.*l.vlt.C.de hered.inst.*Mandos.*ad reg.*28. *Cancel.q.*1. *n.*1.Flamin.Paris.*de confid.q.*27.*num.*159.faciunt quæ dixi *Axiomate* 192.

Loc. XCII.

à Pupillo.

1 *A Pupillo ad Ecclesiam valet argumentum.*
2 *Ecclesia æquiparatur pupillo.*
3 *A Pupillo ad Rempublicam frequens, & vtile est argumentum.*
4 *Respublica æquiparatur minori.*
5 *Pupillis æquiparantur communitates locorum.*
6 *A Pupillo, seu furioso ad prodigum, & è contrà, validum est argumentum.*

A PVPILLO ad ECCLESIAM valet argumentum, vt per Euerard.*in topicis leg.loco* 31. Cantiunc. *in* 21. *specie loci à simili*, Mari. Antonin. *variar. resol lib.*1.*resol.fin.casu* 44.Marc.Antonin. Genuens.*in pract. Ecc.q.*276.*n.*2. 1

Ecclesia enim æquiparatur pupillo, *gloss. fin. l. si procurator,ff.de iure fisci*,gloss.*in l.ciuitas*, vbi Bald. & Bolognet. 2

Bolognet.*ff.si certum pet.gloff.in l. Imperatores, verb. negotio,ff.de re iud.* Barth. Perett.*ad extrau.ambitiosa, de rebus Ecclesiæ non alienan.verb.quicquam, n.13.*

3 A Pvpillo ad Rem Pvblicam non solùm probabile est.sed fortè frequens,& vtile argumentum, vt per Euerard. *in topicis legalib. loco* 18. Cantiunc.*in simili tract.in 18 specie loci à simili.*

4 Respublica enim æquiparatur minori, *l. Rempublic.cum ibi notatis, C.de iure Reipubl.lib.11.l. Respublica,C.ex quibus causis maiores,*Brunor.à Sole *in locis communib.verb.respublica* 1.

Pupillis æquiparatur Communitas locorum, Rot.
5 *decis.118.n.6.apud Farin.p.2.recent.*Et à pupillo, seu
6 furioso ad prodigum,& è contrà,valet argumentum.
Magdalen.*de num.sett.in testam.requis.p.2.c.4. n. 98.*

Loc. XCIII.

à Ratificatione.

A Ratificatione ad Mandatvm valet argumentum, secundùm Garc. Mastrill. *Siciliæ decis.*150.*n.*18.

Loc. XCIV.

à Ratione.

1 *A Ratione cessante valet argumentum, &*
2 *Argumentum sumptum à naturali ratione, & à rebus sumptis.*

1 A Ratione cessante validum est argumentum, *l.adigere,§.quamuis,ff de iure patron.l. quod dictum,ff.de pactis,l.4.milites, C.de milit.testam.l.generaliter,C. Episcop.& cleric.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 85.Socin.iun.*cons.*5.*num.*10.*& cons.*142.*num.*32.*vol.*2.Curt.iun.*cons.*134 *num.*5.*p.*2. Menoch.*cons.*90.*n.*71.*& cons.*93.*n.*9.*& cons.*95.*n.*84.*& cons.*96.*n.*10.*& cons.*124.*n.*76.*& de præsumpt.lib.*4.*præs.*190. *num.* 25. Petr.Henriq.*cons.*10.*n.*12.Surd.*cons.*383.*n.*34.Octau. Glorit.*resp.*5.*n.*65.

2 Et argumentum sumptum à naturali ratione, & à rebus sumptis validum est, Peregr.*cons.*10.*n.*8.*vol.*3.

Loc. XCV.

à Re.

Argumentum valet
1 *A Re ad personam,*
2 *A Re ad tempus,*
3 *A Re ad locum, &*
4 *A Re furtiua ad vsurariam.*

1 A Re ad Personam validum est argumentum,*argum.l. si quis inquilinos, §. si ita legatum, ff.de legat.*1. Petr.de Anchar.*cons.*11.*n.*7.*& cons.* 32.*n.*6.*vers.sed sic circa extraneum*, Bart.*cons.*10.*Viso statuto, num.*4.*lib.*1.vbi quòd sicut defectus rerum suppletur,siue in parte, siue in totũ,prout est defectus, ita etiam in personis, Cantiunc.*in topicis legalib. in* 25.*specie loci à simili,*Cephal.*cons.*50.*num.*12.*vol.*1.*& cons.*309.*n.*19.*& cons.*408.*n.*55.*vol.*3.Matth.Gribald. *de ratione studendi,lib.*1.*c.*18.Decian.*cons.*11.*num.*25.*vol.*1.*& cons.*1.*n.*147. *vol.* 2. vbi limitat quando militat diuersa ratio, Pereg *cons.*15.*num.*23.*vol.*2.Menoch.*cons.*106.*n.* 186. vbi ait procedere etiam in fideicommissaria substitutione, Fusar.*con.*112.*n.*4. Surd.*cons.*262.*n.*38.*& cons.* 460. *n.* 36. Escob. *de ratiocin. comput.*15.*n.*9.Camill.Larach.*cons.*38.*num.*26.Pereg.*cons.*33.*n.*23.*vol.*2. Hieron.Fernand de Ottero *in repet.c.gratum,de officio deleg.n.*68.Erasm.à Cochier.*de iurisdict.Ord.in exemptos,p.*1.*q.*5.*n.*24.à Ponte *cons.*41.*n.*47.*vol.*1.Valenzuela *cons.*63.*n.*85.Solorzan.*de iure Indiar.tom.*2.*lib.*2.*c.*4.*num.*8. Card. Tusch.*pract.concl.tom.*1.*lit. A,concl.*302.*à n.*4 vbi *num.* 5. post Anchar. *cons.*27.*num.*12.*vers.*si in hoc est rebus, extendit vt procedat argumentum hoc in dispositione quacunque, putà dispositio loquens de rebus sic regulatur, ergo idem est in dispositione personarum, & è contrà. Sic è contrà valet argumentum à persona ad rem, vt dixi *loco* 85.*n.*1. Iacob. Cancer.*var.resol. p.*1.*c.*17.*n.*34.

A Re ad Tempvs valet argumentum, *l.miles ita heredem,§.& quia diximus, ff.de testam in mil.*Ias. *in l.si fundus,n.*7.*ff soluto matrim.*vbi dupliciter limitat, Cald.*cons.*105.*An procurator,vers. probatur, aliàs cons.*3.*de procuratorib.*quod duplicatur, *cons.* 110. *in fine, aliàs* 4.*de appellat.*vbi sic argui, qui non potest præiudicare domino in re, nec etiam potest in tempore, Euerard. *in topicis legalib. loco* 39. Cantiunc. *in* 26.*specie loci à simili*, Angel *cons.*123.*Viso libello, circa fin.vers. de arguendo*, Bald. *cons.* 161. *Quæritur de gabella, lib.*4 Mari.Socin.iun.*cons.*18.*n.*13.*& cons.*20.*n.*35.*vol.*1.Hippol.Riminald.*cons.*194.*n.*36.*vol.*2.*& cons.*144.*n.*106.*vol.*3.*cons.*349.*n.*25.*vol.* 5. Sim. de Prætis *cons.*142.*n.*19.*lib.*1. Cephal.*cons.*472.*num.*37.*vol.*4.Magon. *Lucensi decis.*69.*n.*7.Mandos.*ad re.* 30. *Cancel.q.*3.*n.*7.Menoch.*cons.*122.*n.*62.Surd.*cons.*460.*n.*36.Card. Tusch.*pract.concl.tom.*1.*lit. A,concl.*504.*num.*1.Card.Tusch.*de tacitis & ambig. conuent.tom.* 5.*lib.*6.*tit.*22.*n.*12. Steph. Grat.*discept.forens.cap.* 128.*num.*8.Sic è contrà valet argumentum,à tempore ad rem, vt dixi *loco* 110.*n.*3. 2

A Re ad Locvm validum est argumentum, *l.pen.ff.de Iustitia, & iure*, Farin. *in praxi crim.p.*1.*q.*34.*n.*171. Steph. Grat. *discept.foren.c.*128.*n.*8.D.Barbos.*in l.hæres absens. in princip.n.*70.*ff.de iudic.* 3

A Re furtiua ad Vsvrarivm valet argumentum, vt per Menoch.*cons.*100.*n.*73. 4

Loc. XCVI.

à Recusatione.

A Recvsatione ad Appellationem, & à è contrà valet argumentum, sicuti docent Boër.*decis.*69.*n.* 3.Gut.*pract.lib.*1.*q.*64.*num.*4.Moreh. *in emporio Iuris p.*1.*tit.*2.*q.*11.*n.*4. 1

Appellatio enim,& recusatio à pari procedunt,*l. apertissimi,vers.cùm post, C.de iudic.super eo l.*2.*de appell.*Brun. à Sole *in locis communib.verb. appellatio* 30. 2

Loc. XCVII.

à Regno.

A Regno ad Maioratvm valet argumentum, vt tradunt Alexand. Raudens. *de success.*

Regni Portugalia, *resp.2.num.*114.Men sch.*cons* 808. *num.*8.Cabed.*Lusitan.decis.*51.*num.*9.*p.*1.2 Pelaez *de maiorat.p.*4.*q.*38.*num.*3.vbi ait quòd non semper valet, sed vbi est eadem ratio. Nouissimè Ioseph. Vela *differt.forens.differt.*4.*n.*27.

Loc. XCVIII.

à Rubrica.

1 *A Rubrica optimum est, & validum in Iure argumentum.*
2 *Intellige quando rubrica est per se clara, & ex omni parte perfecta.*
3 *Rubrica allegari non potest ad decisionem causarum, nisi orationem perfectam contineat.*
4 *Rubrica generalitas restringenda est à congestis in nigro si sequeretur absurdum.*

1 A RVBRICA optimum est, vt & validum in Iure argumentum, Bart.per text. *ibi in l.*1.*ff. si certum pet.* Euerard.*in topicis legalib. loco* 45. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. legali lib.* 2. *loco* 7. Mandos. *ad reg.*13.*Cancel.q.*1.*n.*2.*& reg.*10.*q.*4 *num.* 8 Decian. *cons.*13.*n.*26.*vol.*2. Menoch. *cons* 3.*n.*15.*& cons.*485. *n.*2.11.*&* 12 Honded.*cons.*10.*num.* 46.*tom.* 1. Marc. Anto de Amatis *Marchia decis.* 105. *num.* 65. *&* 68. Aldoin.*cons.*101.*num.* 6. Ferrer.*in constitut. Cathalon. gloss.*1.*n.*118.Cabed. *Lusit.decis.*1.*num.*15. *p.* 1. Monet. *in tract.de opinione Canon.c.*1.*num.*4. Cened. *pract. & Canon.quest.lib.* 22.*num.* 16. Fontanell. *de pactis nupt. claus.*4 *gl.*1 *n.* 2.*fol.* 14.

2 Intellige quando rubrica est per se clara, & ex omni parte perfecta, nec indiget aliqua suppletione, aliàs secus, secundùm Alder. Mascard. *de generali stat.interp.concl.*1.*n* 102. *cum seqq.* Anton. Monach. *Florent.decis.*46.*n.*78. Fachinæ.*cons.*51.*num.*14. *lib.* 1. vbi limitat quando nigrum est generalius rubrica.

3 Nam Rubrica allegari non potest ad decisionem causarum, nisi orationem perfectam contineat, ex Cotta *in memoralib.verb. Rubrica pag.mihi* 740.Mich. Grass.*tom.*1.*commun.opin.lib.*1.*tit.*17.*de legib,num.* 145. *pag.*132.

4 Immò generalitas illius est restringenda à congestis in nigro si sequeretur absurdum, & iniquitas, vt per Trinisan. *Venetia decis.* 50.*n.*13 *lib.*1. Alder. Mascard.*d.concl.*1.*n.*206. Anton. Monach. *Florent.decis.* 47.*n.*40.

Loc. XCIX.

à Sententia.

Argumentum valet
1 *A Sententia ad Statutum,*
2 *A Sententia ad Testamentum,*
3 *A Sententia ad Confessionem, &*
4 *A Sententia ab Probationem.*
Argumentum non valet
5 *A Sententia ad Renunciationem, &*
6 *A Sententia Iuris ad Sententiam hominis.*
7 *A Sententia ad processum valet.*

1 A SENTENTIA ad STATVTVM valet argumentum, quia similla sunt, & parem à Iure communi obtinent interpretationem, Roman. *cons.* 399.*n.*5 vbi A.stil.*in verb. similitudinem*, Decian. *cons.*45.*n.*5.*vol.*2. Card. Tusch. *pract. concl. tom.*1 *lit. A, concl.*496.*n* 5. Sic è contra valet argumentum, à statuto ad sententiam, vt dixi *loco* 105.*n.*5.

A SENTENTIA ad TESTAMENTVM valet argumentum, quia testamentum sententia dicitur, *l. seruus hac lege, ff. de manumiss.testam.* Oldrad.*cons.*119. *Titius condidit, vers. sed contrarium*, Euerard. *in topicis legalib. loco* 71. Cantiunc. *in simili tract. in* 32. *specie loci à simili*, Cephal.*cons* 387.*num.*12.*vol.*3. Menoch. *cons.*161.*n.*10. Card. Tusch *d lit. A, concl.*507.*num.*2. Et sic è contrà valet argum. a testamento ad sententiam vt dixi *loco* 111.*n.*2. 2

A SENTENTIA ad CONFESSIONEM procuratoris validum est argumentum, sicuti docet Oldrad.*cons.*126.*in fine, vers.quiato*, quem refert Cardin. Tusch.*d.lit. A, concl.*507.*n.*4. 3

A SENTENTIA ad PROCVRATOREM valet argumentum, vt per Dec.*in l.*2.*n.*66.*C.de edendo*, Fului Pacian.*de probat.lib.*1.*c.*5.*n.*6. 4

A SENTENTIA ad RENVNCIATIONEM, non valet argumentum, quia plus operatur renunciatio, & actus pendens à consensu spontaneo, quàm à consensu inuito, ita Oldrad.*cons.* 127.*num.*5.*ver. sed ad illud respondetur*, quem refert Card. Tusch.*d.lit. A, concl.*510 *num.*7. 5

A SENTENTIA IVRIS ad SENTENTIAM HOMINIS non valet argumentum, quia sententia Iuris spectat probationem fiendam, sententia verò hominis habet iam factum, ideo in spolia prima non impedit restitutionem, secunda verò sic, ita Oldrad.*cons.* 27. *n.*4.*vers.secundò obiicitur, & cons.*240.*n.*2. *vers. hic vt ò quaritur*, Card. Tusch.*d.lit. A, concl.*510.*n.*5. In quo autem differat sententia Iuris à sententia hominis latè ostendit idem Cardin. Tusch.*lit. S, concl.*107. 6

A SENTENTIA ad processum valet argumentum. Rot.*decis.*614.*n.*7.*q.*2. *in posthum. Farinac. aliàs p.* 4. *recent.* 7

Loc. C.

à Seruo.

A SERVO ad MONACHVM probabile, frequens, & vtile est argumentum, ex latè adductis per Euerard. *in topicis legalib. loco* 58. Cantiunc. *in simili tract.in* 30. *specie loci à simili.* Monachus enim æquiparatur seruo, secundùm Nau.*de Regul.comment.q.* 2.*n.* 4.5.30.*&* 42.*vers.*14.*& num.*44. Cald. Pereira *de nom. emphyt.q.*6.*num.*1. Azor *instit.moral.p.*1.*lib.*12.*cap.*10. Sigism.Scacc.*de appell.q.*5.*n.*54. Melch. Phœbos *Lusitan.decis.*13.*n.*19.*& decis.*63.*n.*6.*tom.*1.

Loc. CI.

à Simili.

1 *A Simili ad Simile valet argumentum.*
2 *De Similibus idem est iudicium.*
3 *Intellige quando in vtroque simili adest eadem ratio.*
4 *Et quando æqualis Iuris dispositio est in vtroque simili.*
5 *Similitudo quando non probatur in eo de quo agitur, non valet argumentum à simili, & num.* 6. *quia etiam parua dissimilitudo destruit*, vt n.7.

8 *Argumentum a simili fragile est quoties diuersa decidendi ratio assignari potest.*
Argumentum à simili non valet
9 *Iurium correctio vbi sequeretur.*
10 *Medium vbi non datur quod sit vtrique commune,*
11 *In pœnalibus, &*
12 *In materia priuationis.*

1 A SIMILI ad SIMILE valet argumentum, sicuti docent Euerard. *in topicis legalib. loco* 10. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. legali, lib.* 2. *in loco à simili*, Petr. Enriq. *cons.* 14. *n.* 6. Decian. *cons.* 31. *num.* 47. *vol.* 1. vbi ampliat etiam in contractibus, Fului. Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 10. Mascard. *in simili tract. conc.* 123. *num.* 4. vbi ait quòd procedit etiam in delictis, Marc. Anton. de Amatis *Marchia decis.* 21. *n.* 43. Alexand. Raudens. *Pisana decis.* 47. *n.* 11. *p.* 1. vbi quòd habet locum in statutis, Mari. Antonin. *variar. res. lib.* 1. *res. fin. casu* 61. Card. Tusch *pract. conc. tom.* 1. *lit. A, conc.* 507. *n.* 29. Grat. *cons.* 30. *n.* 31. *vol.* 1. Franc. Viui. *decis.* 255. *n.* 3. *lib.* 2. *& opin.* 203. *n.* 19. *cum seqq.* Peregr. *cons.* 9. *n.* 29. *vol.* 2.

2 Ratio est, quia de similibus idem est iudicium, *l. non possunt, & l. seq. ff. de legib. §. rectè, Instit. mandati.* Albert. *in tract. de haeret. q.* 24. *n.* 9. Farin. *fragm. crim. p.* 1. *lit. E, n.* 188.

3 Intellige vt procedat quando in vtroque simili adest eadem ratio, vt per Osasch. *Pedemont. decis.* 68. *num.* 9. Mascard. *de probat. conc.* 1259. *num.* 5. Menoch. *de arbitr. casu* 84. *num.* 8. *&* 9. Farinac. *d. lit. F, num.* 189.

4 Et quando æqualis iuris dispositio est in vtróque, aliàs non dicitur simile, Bald. *cons.* 188. *in fine, vers. non obstat argumentum, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. lit. A, conc.* 507.

5 Limita primò, vt non procedat hoc argumentum quando non probatur similitudo in eo de quo agitur, vt per Socin. *reg.* 47. Feder. de Senis *cons.* 67. *n.* 2. *vers. sed non est dubium*, Surd *de alim. tit.* 9. *q.* 1. *n.* 7. Seraph. *de priuilegijs iuramenti, priu.* 74. *n.* 10. Ioseph de Rustic. *in l. cum anu, ff. de condit. & demonst. lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 47. Card. Tusch *d. lit. A, conc.* 501. *n.* 17. Gironda *de priu. expl. n.* 555. Fontanel. *de pact. nupt. cl.* 4. *gl.* 12. *n.* 79. vbi *n.* 8 n. quod non procedit data aliqua dissimilitudine, etiamsi sit petita inter res similes.

6 Similitudo enim debet esse in puncto, vt ait Menoch. *cons.* 1014. *n.* 17. ac proinde similia debent esse conuenientia saltem in eo de quo agitur, sicuti docent Aym. Crauet. *de antiquit. tempor. p.* 4. *in princ. n.* 102. Albert. *d. q.* 24. *n.* 9. Thom. de Thomasset. *in fluribus legum, reg.* 43. Menoch. *de arbitr. casu* 14. *n.* 6. Brunor. à Sole *in locis comm. verb. argumentum* 4 Farin. *d. lit. E, n.* 196. licèt in aliis differre videantur, Dec. *cons.* 329. *n.* 4. Ias. *in l. creditori, n.* 8. *ff. de noui oper. nunc.* Alba *cons.* 71. *n.* 11. Rip. *in l. naturaliter, §. nihil commune, n.* 32. *ff. de acquir. possess.* Decian. *cons.* 51. *n.* 143. *vol.* 2. quos refert, & sequitur Octau Glorie. *resp.* 9. *n.* 49.

7 Aliter námque non valet huiusmodi argumentum, etiamsi parua sit dissimilitudo, secundùm Bertaz. *in repet. l. si quis maior, C. de transact. n.* 761. vbi *n.* 761. ait non procedere nisi in æquiparatis, Mari. Ant. *var. res. lib.* 3. *res.* 39. *n.* 34.

8 Quare argumentum hoc fragile esse, quoties diuersa decidendi ratio assignari potest, tradit Cald. Pereira *de resolut. emphyt. cap.* 2. *num.* 27. & propterea dicit Menoch. *cons.* 75. *n.* 82. quòd hoc argumentum faciliè prosternitur, *& cons.* 37. *n.* 177. asserit ob id illud esse leue, & infirmum, prout eum refert Mari. Ant. *d. lib.* 3. *res.* 39. *n.* 34.

9 Limita secundò, vbi sequeretur iurium correctio, sicuti docent Cassan. *in catalogo gloria mundi, part.* 3. *consid.* 48. *vers. quartum casus*, Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis mat. p.* 3. *n.* 68. Corduba de Lara *in l. si quis à liberis, § idem Index, n.* 30 *ff. de liber. agno* Menoch. *de arbitr. casu* 84. *n.* 6. *& cons.* 180. *num.* 1. Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 1. *n.* 4. *cum seqq. & cons.* 200. *n.* 15. *& cons.* 259. *n.* 17. Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap.* 16. *num.* 6. *& de res. emphyt. c.* 2. *n.* 26. Gare. Gironda *de priu. fori exempt. explicat. n.* 553. *& seq* Marc. Anton Genuens. *in pract. Ecclesiast. q.* 38. *num.* 3. Farin. *d. lit. E, n.* 188. Gironda *d. loco, n.* 554.

Limita tertiò, vbi non datur medium quod sit vtrique commune in omnibus, secundùm Decian. *cons.* 19. *n.* 126. *vol.* 3. 10

Limita quartò in pœnalibus, vt per Perez de Lara *de anniuers. & capell. lib.* 1. *c.* 5. *n.* 21. 11

Limita quintò in materia priuationis, etiam stante identitate rationis, & quamvis materia aliàs esset extensibilis, vt per Hondedi. *cons.* 72. *n.* 30. *v.* 3. ... Barbat. *cons.* 40. *Clementissimum, n.* 7. *vol.* 4. quem refert Franc. Viui. *decis.* 255. *n.* 3. *in med. lib.* 2. 12

Loc. CII.

à Solitis.

A SOLITIS fieri validum est argumentum, *l. si quis dot. acum, ff. de vsufructu, l. quod si nolit. § qui assidua, ff. de aedilit. edict. l. certi condictio, §. si nummos, ff. si certum pet. l. vel vniuersorum, ff. de pignorat. act. l. Titianus, ff. quod cum eo, l. certè, in fine, ff de precar. l. vt liberis, circa fin. C. de collationib. §. fin. Instit. de fideiussor.* Signorol. de Homod. *cons.* 10. *Factum sic se habet, n.* 4. Castrens. *cons.* 466. *n.* 5. *lib.* 1. *& cons.* 333. *Dubium videtur, n.* 3. *vers. tertium est, lib.* 2. Euerard. *in topicis leg. locu* 64. Strach. *de mercat. p.* 2. *num.* 29. *& tit. de naut. p.* 3. *num.* 28. Decian. *cons.* 46. *sub n.* 36. *vol.* 2. *& cons.* 66. *n.* 18. *& cons.* 123. *n.* 46 *vo.* 3. *& cons.* 44. *num.* 15. *vol.* 2. vbi intelligit maximè in eadem materia, Crauet. *cons.* 91. *num.* 4. Cephal. *cons.* 77. *n.* 59 *lib.* 1. *& cons.* 318. *n.* 44. *vo.* 3. *& cons.* 558. *n.* 30. *vo.* 4. Menoch *cons.* 121. *n.* 50. *& cons.* 122. *n.* 73. *& de presump. lib.* 3 *praes.* 7. *n.* 5. *& praes.* 14. *num.* 13. Seraphin. *de priu. iuram. priu.* 1. *n.* 35. *& priu.* 33. *n.* 56. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. Argumentum* 5. vbi ait procedere in contractu emphyteutico, Sim de Prætis *cons.* 189. *n.* 5. *lib.* 1. Eugen *cons.* 90. *n.* 86. *&* 87. *vo.* 1. Hunded *cons.* 36. *n.* 4. *tom.* 1. Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap.* 6. *n.* 2. Farin. *in praxi crim. p.* 3. *q.* 103. *n.* 160. Vgolin. *de officio, & potest. Episcopi, cap.* 36. *§.* 6. *n.* 1. Surd. *decis.* 251. *n.* 18. *& cons.* 173. *n.* 88. *& cons.* 452. *n.* 45. *& cons.* 540. *n.* 16. Valenz. *cons.* 94. *n.* 62. Adrian Negusant. *in sylua responsor. q.* 190. *n.* 19. vbi ampliat siue in contractibus, siue in vltimis voluntatibus, & *q.* 471. *n.* 7. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. A, conc.* 494. *n.* 9. *&* 18. *& concl.* 507. *n.* 31. Rot. *coram Card. Seraph. decis.* 201. *n.* 8. *& p.* 1. *diuers. decis.* 126. *n.* 5. & apud Farin. *decis.* 596. *n.* 1. *p.* 1. *recent. & decis.* 334. *num.* 1. apud eundem *p.* 1. *etiam recent.* Castill. *controu. tom.* 5. *c.* 80. *n.* 3. Solorzan. *de Iure Indiar. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 24. *n.* 82.

Loc. CIII.

à Speciali.

A SPECIALI validissimum est argumentum, vt tradunt Euerard. *in topicis legalib. loco* 68

2 Cosm. *in pragmat. sanction. tit. de elect. c. sicut, §. deinde verb. Ordinibus, num. 2. pag. mihi* 101. Menoch *cons.* 9. *n.* 10. Octau. Cacheran. *cons.* 36. *num.* 23. Ioseph. Sesse *Aragonia decis.* 97. *num.* 15.

Loc. CIV.

à Specie.

A SPECIE ad GENVS valet argumentum, sicuti late docent Euerard. *in topicis legalib. loc.* 7. Cantiunc. *in simili tract. loco* 8. Petr. Andr. Gammar. *in Dialect. legali, lib.* 1. *loco* 8 Henric. à Rosenth. *de feudis, cap.* 4. *concl.* 32. *n.* 6. vbi quòd non procedit negatiuè. Sic è contra valet argumentum à Genere ad speciem, vt dixi *loco* 55.

Loc. CV.

à Statuto.

Argumentum valet
1 *A Statuto ad Pactum,*
2 *A Statuto ad Contractum,*
3 *A Statuto ad Consuetudinem,*
4 *A Statuto ad vltimam voluntatem, &*
5 *A Statuto ad Sententiam.*

1 A STATVTO ad PACTVM valet argumentum, sicuti docent Petr. Anchar. *cons.* 102. *Quæstio est talis*, vbi quòd sicut societas inita inter socios intelligitur de lucris & de iis, quæ acquiruntur, ita statutum quòd quærenda per coniuges intelliguntur de quærendis ea industria, non ex legato facto vni, vel venditione rerum vnius eorum, Bald. *cons.* 289. *Antonius M. ii, propè fin. vers. sed Statutũ, lib.* 2 vbi quia sicut statutum non trahitur ad casum fictum, ita neque pactum. Ruin. *cons.* 109 *n.* 19. *vol.* 4. Marant. *cons.* 1. *n.* 3. Franc. Viui *decis.* 255. *n.* 8. *lib.* 1. Decian. *cons.* 13. *n.* 61. *vol.* 2. *& cons.* 69. *n.* 15. *& cõs.* 19. *n.* 19. *vol.* 4. vbi quòd imò plus potest statutum quàm pactum, Sim. de Præt. *cons.* 187. *n.* 16 *lib.* 1. Hieron. Gabr. *cons.* 240. *n.* 26. *tom.* 1. Menoc. *cons.* 335. *n.* 34. Iacob Gall. *cons.* 81. *n.* 7 Steph. Grat. *disc. forens. c.* 348. *n.* 28. Garc. Mastrill. *Sicilia dec.* 247. *in iustificat. n.* 99 Card. Tusch. *pract. concl. to.* 1. *lit. A, cõcl.* 497. *n.* 1. & 3 Greg *dec.* 204. *n.* 23. Sic è cõtra valet argum. à pacto ad statutũ, vt dixi *loc.* 81. *n.* 1.

2 A STATVTO ad CONTRACTVM validum est argumentum, quia parem strictam habent significationem, vt secundùm ius commune intelligantur, secũdum Roman. *cons.* 399. *num.* 2. *vers. tertio*, quem refert Card. Tusch. *d. lit. A, concl.* 496. *n.* 1. Sicut etiam valet à Statuto ad conuentionẽ partiũ, idem Roma. *cõs.* 90. *Viso themate, n.* 3. *vers. secũdo principaliter*, vbi Apostil. *in verb. Conuẽtioni*, Card Tusch. *d. lit. A, concl.* 497. *n.* 2.

3 A STATVTO ad CONSVETVDINEM valet argumentum, *l. quibus, ff. de leg. b.* Remig *in tract. de charitatiuo subsidio, q.* 61. *in fine, n.* 64. Socin. iun. *cons.* 17. *num.* 7. *vol.* 2. Curt iun. *cons.* 6. *Præsupponitur, n.* 4. *& cons.* 171. *Materia præsentis consultatoris, n.* 2. Sim. de Præteris *cons.* 144. *n.* 40 *vol.* 1. Franc. Viui. *decis.* 255. *n.* 6. *lib.* 2. Decian. *cons.* 100. *n.* 56. *vol.* 2. vbi quòd si statutum non valet in vno casu, neque valet consuetudo in eodem casu, & *cons.* 18. *n.* 97. *vol.* 1. obseruat quòd imò plus potest consuetudo quàm statutum, cùm differant inter se vti expressum à tacito, Ioseph de Rusticis *in l. cùm anus, ff. de condit. & demonstr. lib.* 3. *cap.* 12. *n.* 31. Sigism. Scacc. *de appellationib. q.* 2. *n.* 29. *vers. tertia.* Sic è contra valet argumentum à consuetudine ad statutum, vt dixi suprà *loco* 25. *n.* 1.

4 A STATVTO ad VLTIMAM VOLVNTATEM valet argumentum, sicuti docent Socin. iun. *cons.* 12. *n.* 9. *vol.* 4. Roman. *cons.* 199. *n.* 4. *vers. quartò probatur*, vbi quòd statutum, & vltima voluntas æquiparantur, Curt iun. *cons.* 5. *n.* 18 Honded. *cons.* 75 *n.* 11. *tom.* 1. Fachin. *cons.* 35. *n.* 11. *lib.* 1. Decian. *cons.* 82. *n.* 5. *vol.* 5. Hippol Riminald. *cons.* 632. *num* 9. *vol.* 5. vbi subdit quòd valet argumentum de statuto ad testatorem, Hering. *de fideiussorib. c.* 1. *n.* 11. Card. Tusch. *d. tom.* 1. *lit. A, concl.* 496. *n.* 4. Fusat. *de substitutionib. q.* 352. *sub n.* 8 *& q.* 366. *n.* 4 Card Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 6. *tit.* 7. *n.* 5. Fusat. *cons.* 71. *nu.* 4. Iacob. Cancer. *var. res. l. p.* 1. *c.* 24. *n.* 14. vbi quòd valet argumentum de statuto ad testatorem.

4 A STATVTO ad SENTENTIAM, & è contra, valet argumentum, quia similis sunt, & parem obtinent à iure communi interpretationem, ita Decian *cons.* 1 *num.* 35. *vol.* 3. Roman. *d. cons.* 399. *num.* 5. vbi Apostil. in verbo *similitudinem*, Cardin Tusch. *d. concl.* 56. *num.* 5. Sic è contra valet argumẽtum à sententia ad statutum, vt dixi *loco* 99. *n.* 1.

Loc. CVI.

à Substitutione.

1 A SVBSTITVTIONE pupillari ad exemplarem validum est argumentum vt per Pacian. *cons.* 63. *n.* 8. Ferrer. *in constit. Cathalonia, gloss.* 5. *n.* 272.

2 A SVBSTITVTIONE pupillari ad fideicommissarium validum est argumentum, sicuti docet Bellon. iun. *cons.* 36. *n.* 66. vbi citat Imol. *in l. ita tamen* 27. *§. qui suspectam, num.* 7. *vers. & pro hoc etiam*, & ibi Alexand. *num.* 6. *vers. & pro hoc dicit, ff. ad Trebell.*

Loc. CVII.

à Successione.

1 A SVCCESSIONE ad ACCVSATIONEM valet argumentum, vt tradunt Imol & Alex. *in l. si ex facto, § si quis rogatus, ff. ad Trebell.* Plaça *de delictis, lib.* 1. *cap.* 42. *n.* 29. *in fine*, Farin. *in praxi crimin. parte* 1. *tit.* 2. *de accusat. quæst.* 13. *num.* 55.

2 A SVCCESSIONE ad LEGITIMAM valet argumentum negatiue, secundum Ioan. Gutier. *Dolana decis.* 88. *num.* 1.

Loc. CVIII.

à Sufficienti.

A SVFFICIENTI partium enumeratione validum est argumentum, *l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, l. ex maleficiis, §. hæres, l. obligationum ferè, ff. de actionib. & obligat. princip. Instit. de obligat. quæ ex quasi contractu nascuntur.* vbi Pichard. *num.* 5. *cap. cùm dilectus, de iurepatron. cap. venerabilem, de elect. cap.* 1. *post med. de summa Trinit. cap. per tuas, de sentent. excom. cap. quanto, circa med. de iureiur.* Alexand. *cons.* 53. *num.* 8. *vol.* 4. Paris. *cons.* 67. *num.* 18. *vol.* 4. Socin. iun. *cons.* 10. *n.* 15. *& cons.* 13. *n.* 2. *& cons.* 44. *n.* 57. *& cons.* 79. *n.* 49. *vol.* 1. *& cons.* 24. *num.* 2. *vol.* 2. Roland. *cons.* 3.

conf.3.num.24.vol.4. Iaf.*in§.omnium,num.20.Inftit.de actiomb.* Federic. de Senis *conf.* 159. *Sempronius , in princ.n.1.verf.fecunda ratio,* Caftrenf.*conf.*256.*Videtur manifeftè,lib.*2.Ioan.de Imola *conf.*12.*num.*1. vbi ait quòd in omni difpofitione concludit argumentum à fufficienti partium enumeratione,Roman.*conf.*102. *Super eo, & conf.* 111. *Vifo puncto* , Euerard.*in topicis legalib.loco* 51. Roland.*conf.4.n.28.& conf.20.n.* 1. *& conf.27.n.5.& conf.46.n.14.& conf.72.num.19.vol.3.& conf.60.n.48.vol.4.* Curt.iun.*conf.47.n.8.vol.*2.vbi dicit quòd eft optimum in iure,*& conf.* 224. *n.* 28. *& conf.284.n.7.& conf.327.n.6.vol.* 3. Hippol. Rimin. *conf.23.n.48.& conf.42.num.89.lib.*1. Decian.*conf.7. n.59.vol.1.& conf.8.num.144.eod.vol.& conf.72. n.* 8. *vol.2.& conf.67.n.5.eod.vol.& conf.72.n.13. vol.* 4. *& conf.74.n.2.vol.5.* Eugen.*con.90.num.43.vol.* 1. Fulu. Pacian.*conf.37.n.35.*Franc. Viui.*decif.255.n.12.lib.2.* Petr.Henriq.*conf.67.n.*86. Sim. de Prætis *cõf.49.n.7. & conf.132.n.61.lib.*1.Octau.Cacheran.*conf.45.n.*18. à Ponte *conf.115.n.7.tom.*2.Octau. Glotit.*refp.* 4. *n.* 23.*verf.arguendo,* Adrian.Neguzant.*in fylua refponf. q.96.n.*29. Ferret.*in conftit. Cathalonia,gloff.5.n.*198. Ceuall.*commun.contra communes,tom.4.q.fin.n.*182.vbi dicit quòd hoc argumentum eft fortiffimum in iure, Cæf.Argel*de contradict.legitimo,q.2.n.55.& q.5. n.* 8. Anton.Monach.*Florent.decif.1.num.*62.Card. Tufch. *practic.conclus.tom.1.lit. A,concl.492.per tot.*nouiffimè Iufeph.Vela *differt.4.n.*52.

2 Intellige quando enumerat omnes partes fufficienter , fecundùm Thom. de Thomaffet. *in floribus legum , reg.*50. Surd. *de aliment.tit.1.q.35.num.10.& confil.489.n.*26.

Loc. CIX:

à Superfluitate.

A Svperflvitate euitanda validum eft argumentum in iure , vt per Stephan. Gratian. *difcept.forenf.c.306.n.*16. Aliquando tamen eft valdè tenue,vt fcribunt Aleiat.*in l.3.n.3.ff.de legat.* 1. Pereg.*conf.57.in fine , lib.*1.quos refert Fufat.*de fubftit. q.186.n.*3.Idem Fufar.*conf.10.n.25.& conf.490.n.*30. Surd.*conf.325.n.*14. Mantic. *de coniect. lib.* 3.*tit.6.n.*8. Rot.apud Paulum de Rubeis *decif.249.n.20.tom.* 2. *diuerf.*aliàs *p.6.recent.*

Loc. CX.

à Tempore.

Argumentum valet

1 *A Tempore ad Tempus,*
2 *A Tempore ad Locum,*
3 *A Tempore ad Rem , &*
4 *A Tempore ad Perfonam.*

1 A Tempore ad Tempvs valet argumentum,*l. omnes,§.à barbaris,ff.de re milit.l.non eft neceffe, ff.de probation.*Euerard.*in topicis legal.lib.loco* 42.Marc. Anton.de Amaris *Marchiæ decif.28.n.*17.

2 A Tempore ad Locvm validum eft argumentum,*l.vinum,*& *ibi* Bart.*ff.fi certum pet.l.ratio,§.fi per venditorem*, vbi etiam Bart. *ff. de actiomb. empti,* Euerard.*loco* 40. Federic. de Senis *conf.* 11. *n.6. verf. addicio,*Decian.*conf.8.n.153.vol.1.*Sfort. Odd.*conf.21. n.47.lib.1.* Cantiunc.*in 27.fpecie loci à fimili* , Surd. *conf.270.n.24.*Farinac.*in praxi crimin.p.1.q.34.n.*161. Card. Tufch.*practic.concl.tom.1.lit. A,concl.* 505.*n.*1. *& concl.* 507.*n.*24.Stephan.Grat.*difcept.forenf.c.*128. *n.*8. D. Barbof.*in l.heres abfens , in princ.n.* 169. *ff. de iudic.* Camill. Gallin.*de verb.fignif.lib.5.c.16.n.*252. Solorzan.*de iure Indiarum , tom.1.lib.2.cap.11.n.* 49. Mari.Muta *decif.55.n.*4.Sic è contra valet argumentum à loco ad tempus , vt dixi *loco 65.n.*2.

3 A Tempore ad Rem valet argumentum , *cap. vnic.de plus petit.*Gemin.*conf.37.n.4.verf.& hac argumentatio* , Decian *conf.49.n.65.vol.*2. Cardin.Tufch. *d.tom.1.lit.A,concl.*504.*num.* 2. Garc. Maftrill *Sicilia decif.*182.*n.*27.Et fic è contra valet argumentum de re ad perfonam,vt dixi *loco 95.n.*2.

4 A Tempore ad Personam validum eft argumentum,vt per Decian. *conf.78.n.35.vol.* 3. Hippol. Riminald.*conf.145.num.4.vol.*3.Surd.*cor.247.n.9.& conf.568.art.5.*Pereg.*conf.44.n.24.vol.*2. Card.Manc. *de tacitis & ambig.conuent.tom.2.lib.14.tit.* 34. *num.*7. Aloyf.Ricc.*in praxi aurea,refol.447.n.*3. Sic è contra valet argumentum de perfona ad tempus , vt dixi *loco 83.n.5.*Peregr.*conf.44.n.24.vol.*2.

Loc. CXI.

à Teftamento.

Argumentum valet

1 *A Teftamento ad Statutum,*
2 *A Teftamento ad Sententiam , &*
3 *A Teftamento ad Iudicium.*
4 *A Teftamento inter liberos ad Teftamentum ad pias caufas non femper valet argumentum.*

A Testamento ad Statvtvm valet 1 argumentum,Bart.*in l.fi quis legauerit,la 3.ff.de legat.*1.Sim.de Prætis *confil.164.n.62.lib.*1.

A Testamento ad Sententiam 2 validum eft argumentum , vt per Euerard. *in topicis legalib.loco* 72. Hippol. *confil.* 401.*n.*18. *vol.* 4 Teftamentum enim dicitur fententia , *l. hac confultiffima; §.at cum humana,C.qui teftam.facere poff.*Sic è contra valet argumentum à fententia ad teftamentum , vt dixi *loco 99.n.*2.

A Testamento ad Ivdicivm , & è 3 conuerfo , valet argumentum , ficuti docent Rom. *confil.*186. *In cafu propofito , n.3. &* 4.vbi Apoftil. *in verb.voluntatibus* , Card. Tufc. *practic.conclus.tom.* 1. *lit.A,concl.507.n.*3.

A Testamento inter liberos ad teftamentum 4 ad pias caufas non femper valet argumentum,iuxta ea quæ tradit Benedict. Ægid.*in rupet.l.vnica , C. de facrof.Eccles.p.* 3. *in initio , n.*21. Vide tamen Magd. *de num.teftium in teftam.requif.p.2.c.7.n.*14.

Loc. CXII:

à Teftatore:

Argumentum valet

1 *A Teftatore ad Legem,*
2 *A Teftatore ad Statutum , &*
3 *A Teftatore ad Contrahentem.*

A Testatore ad Legem validum eft 1 argumentum,gloff.*in l.1.ff.de iis,quib. vt indign.* Andr.Alciat.*in l.fi filius eius.n.5.verf.ita etfi , ff de liberis & pofth.*Iufeph.de Rufticis *ad l.cùm anno , ff.de condit.& demonftr.lib.2.cap.2.n.*18.

A Testa

2 A TESTATORE ad STATVTVM valet argumentum quoad interpretanda verba, & mentem, secundùm Bald. *in l. 1. C. de liber. prat.* Franc. Veg. *consl. 63. num. 5.* Socin. iun. *consil. 23. n. 62. vol. 1.* Curt. iun. *consl. 176. n. 11. p. 1.* Fulu. Pacian. *de probat. lib. 2. c. 3. n. 90.* Adrian Negosant. *in sylua responsor. q. 309. n. 11.*

3 A TESTATORE ad CONTRAHENTEM valet argumentum, vt per Hipp. Rimin. *consl. 599. n. 6. vol. 5.*

Loc. CXIII.

à Teste.

Argumentum valet

1 *A Testium depositione ad instrumentum.*

2 *A teste ad Notarium, &*

3 *A Teste ad Accusatorem.*

1 A TESTIVM depositione ad INSTRVMENTVM, seu scripturam, valet argumentum, *l. in exercendu, C. de fide instr.* Menoch. *consl. 538. n. 5.* Sbtoz *de Vicario Episcopi lib. 1. q. 64. n. 3. in fine*, vbi tamen *n. 12.* limitat quando testes non sufficiunt, nec habent eandem vim quam scriptura, Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 165. n. 1* Rot. *decis. 1161 n. 4. p. 3. diuers.*

2 A TESTE ad NOTARIVM, seu ad instrumentum Notarij valet argumentum, vt per Rimin. sen. *consl. 1. num. 15.* Decian. *consl. 18. num. 8. vol. 2. & consl. 23. num. 2. & consl. 91. num. 10. vol. 3.* Mascard. *de probat. concl. 711. num. 6.* Imò Notarij auctoritas habet vim duorum testium, ex Mascard. *vbi suprà, concl. 1095. n. 3.*

3 A TESTE ad ACCVSATOREM validum est argumentum, secundùm Monald. *consl. 10. n. 7. vol. 2.* Viui. *opin. 29. n. 4.* vbi intelligit affirmatiuè.

Loc. CXIV.

à Toto.

1 A TOTO ad PARTEM validum est argumentum, *l. quae de tota, ff. de rei vendic.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 80. Cantiunc. *in simili tract. loc. 5.* Magd. *de num. test. in testam. req. p. 2. c. 16. n. 243.* Petr Andr. Gamar *in Dialect. legali, lib. 3. loco* 4. Socin iun. *consl. 36. n. 10. vol. 1.* Hippol. Rimin. *consl. 277. n. 15. vol. 3.* Botgnin. Caualcan. *decis. 24. n. 31. p. 3.* Franc. Veg. *consl. 66. n. 151.* latè Rebuff. *ad l. appellatione rei 72. vers. negatiuè, cũ seqq. ff. de verb. signif. pag. mihi* 350. vbi ampliat in exceptionibus, probationibus, quantitatibus, corporibus, & tã affirmatiuè, quàm negatiuè, Menoch. *de praesumpt. lib. 3. praes. 35. n. 27.* Surd. *consl. 435. num. 21.* Flamin. Parif. *de confidens. q. 28. n. 106.* Cardin. Tusch. *practic. concl. tom. 1. lit. A, concl. 499. n. 1.* Rot. *decis. 74. n. 79.* Impressa per Pacific. *post suum tract. de Saluiano interd.* Rot. *decis. 223. n. 5. p. 1. in posth. Farin.* aliàs *p. 2. recent. & decis. 212. n. 9. ead. p. 1.* vbi dicit quòd argumentum de toto ad partem est probabile, sed non necessarium, & secundùm quid, non autem simpliciter, Ioseph. Vela *dissert. 4. n. 20.* Sic etiam è contra valet argum à parte ad totum, vt dixi *loco* 82. *n. 1.*

2 Intellige quando est eadem ratio, secundùm Abb. *consl. 58. Quidam Nicolaus, in fine, vers. praeterea, lib. 2.* Alex. *consl. 13. Viso, in fi lib. 4.* Soc. iun. *cõs. 74. n. 24. vol. 3.* Bertaz. *de clausul. instrum. claus. 21. gloss. 19. n. 1.* Borg. Caualcan. *decis. 15. n. 112. p. 2.* Menoch. *consl. 71. num. 5.* Surd. *consl. 193. n. 6. & cõs. 435. n. 11.* Iacob. Gall. *consl. 48. n. 24* Card Tusch. *d. concl. 499. n. 3.* Fusar. *consl. 41. n. 98.*

3 Et ideò vbi diuersa ratio militat non procedere huiusmodi argumentum, tenuerunt Cephal. *consl. 601. n. 40. vol. 4.* Surd. *d. consl. 335. n. 22.* Ioseph. de Rusticis *ad l. cum auus, ff. de condit. & demonstr. lib. 9. c. 4. n. 4.*

Loc. CXV.

à Transactione.

A TRANSACTIONE ad ARBITRAMENTVM, seu cõpromissũ, & è cõtra, valet argumentum, quia arbitramentũ est transactio, ita Petr. de Anch. *consl. 34. n. 11. vers. hinc est*, Decian. *consl. 56. n. 17. vol. 1.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 1 lit. A, concl. 507. n. 27.*

Loc. CXVI.

à Tributo.

A TRIBVTO ad DECIMAM validum est argumentum, *c. decima 16. q. 1. c. tua nobis, de decim.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 72. Cantiunc. *in simili tract. in* 33. *specie loci à simili*, Solorzan. *de iure Indiar. tom. 2. lib. 3. c. 21. n. 83.* Decima enim est tributum, vt ait Sigism. Scacc. *de appellat. q. 17. limit. 18. sub n. 1. vers. ratio.* Narbona *l. 26. gl. 5. n. 7. tit. 21. lib. 4. & l. 14. gloss. 1. n. 24. tit. 2. lib. 6. Recop.*

Loc. CXVII.

à Tutore.

Valet argumentum

1 *A Tutore ad Syndicum,*

2 *A Tutore suspecto ad iudicem ordinarium suspectum,*

3 *A Tutore ad Praelatum, & è contra.*

A TVTORE ad SYNDICVM valet argumentum, vt per Dec. *consl. 297. n. 1.* Menoch. *consl. 228. n. 22. in fine*, Monter à Cueua *Aragonia decis. 19. n. 3.* Laurent. de Pinu *consl. 65. n. 19.* & ad omnes alios administratores extendit Decian. *consl. 11. n. 98. vol. 1.* 1

A TVTORE suspecto ad IVDICEM ordinariũ suspectum valet argumentum, secundùm Oldrad. *consl. 147. Thema tale est, recensetur*, quem refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 1. lit. A, concl. 507. n. 12.* 2

A TVTORE ad PRAELATVM, & è contra valet argumentum, Cald. Pereira *consl. 8. n. 16.* Steph. Grat. *discept. forens. tom. 4. c. 601. num. 6.* Gutier. *de tutel. p. 3. cap. 8. n. 8.* Magdalen. *de numero testium in testam. requisito, p. 3. cap. 2. sub num. 123.* 3

Loc. CXVIII.

à Vasallo.

A VASALLO ad LIBERTVM valet argumentum, gloss. *in l. solo 50. C. de liber. causa*, Euerard. *in topicis legalib. in loco à libert. ad Vasall.* Marcell. Conuetsan. *ad tit. de legit. parent. tut. §. 17. num. 16. pag. 82. & ad tit. de satisd. tut. §. 1. num. 28. pag. 201.* Henricus Rosenth. *de feudis, cap. 1. concl. 11. num. 1.* vbi intelligit si praeter ius sit, & vbique eadem ratio. Sic è contra valet argumentum de liberto ad vasallum, vt dixi *loco* 64.

Loc.

Loc. CXIX.

à Vectigalibus.

A VECTIGALIBVS & gabellis ad COLLECTAS valet argumentum, vt patet ex traditis per Doct. in l. citato, §. earum rerum, ff. de public. Corn. conf. 199. n. 28. vol. 1. Boss. in tit. de angar. n. 4. quos refert, & sequitur Georg. Euerard. conf. 3. n. 46. vol. 1.

Loc. CXX.

à Venditione.

A VENDITIONE ad LOCATIONEM valet argumentum, l. vlt. in fine, C. de contrah. empt. Fabian. de Monte in tract. de empt. q. 2. princip. n. 30. Auiles ad cap. 33. Praetorum, verb. a menos costa, n. 5. Escob. de ratioc. cap. 16. num. 5. Verbum enim, vendidere, aliquando pro locare, exponitur, vt notat Cald. Pereira de empt. & vend. c. 2. n. 7.

Loc. CXXI.

à Verosimili.

1 *A Verosimili mente testatoris, vel statuentis validum est argumentum.*
2 *Argumentum a Verosimili transfert in aduersarium onus probandi.*
Amplia,
3 *In Contractibus,*
4 *In Statutis, & statuentibus,*
5 *In priuilegio,*
6 *In inuestitura feudali,*
7 *In testamentis, &*
8 *etiam circa omissa.*
Limita
9 *In materia exorbitanti à Iure,*
10 *Ex diuersitate rationis,*
11 *Quando fieret extensio ad casum inordinatum,*
12 *In fideicommisso extendẽdo de persona ad personã, &*
13 *In conditionibus voluntarijs.*

1 A VEROSIMILI mentem statuentis vel testatoris validum est argumentum, l. non est verosimile, ff. de eo quod metus causa. l. cùm auus, ff. de condit. & demonstr. l. ex facto, §. si quis autem, ff. ad Trebell. l. Titius, §. Lucius Titius, & ibi Bart. ff. de liber. & posth. l. generaliter, §. cùm autem, C. de instit. & substit. l. cùm acutissimi, C. de fideicom. l. fin. C. de posth. hered. instit. c. quia verosimile, de praesumpt. c. requisisti, de testam. Anchar. conf. 119. Mirum primo facie, Alex. conf. 24. Animaduersis, n. 34. & conf. 46. Ponderatis verbis, & conf. 130. Attentis, n. 4. lib. 2. Vinc. Paleoth. inter consilia eiusdem, Alex. conf. 54. Viso puncto n. 6. vers. item confirmo, lib. 4. vbi quòd procedit in statuto, lege contentione, & rescripto, Euerard. in topicis legalib. loco 5. Cantiune. in simili tract. loco 15 Petr. Andr. Gammar in Dialect. legali, lib. 2. loco 23. Card. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 3. tit. 19. n. 4. vbi sumit regulam à verisimili, & quando testator vel disponens ita disposuisset si interrogatus fuisset, vel cogitasset, idem Mantic. de tacitis & amb. conuent. tom. 1. lib. 3. tit. 1. n. 16. vbi ait quòd in qualibet materia receptum hoc est argumentum, Menoch. conf. 2. n. 54. & conf. 196. n. 31. & conf. 306. num. 16. & conf. 374. n. 21. & conf. 434. n. 43. & conf. 607. num. 10. & conf. 614. n. 6 Fachinae. conf. 86. n. 23. vol. 1. vbi quòd valet in voluntate testatoris, Surd. de aliment. tit. 9. q. 12. n. 25. Flamin Paris. de confident. q. 29. num. 14. & q. 32. n. 31. Gasp. Anton. Thesaur. quaest. for. lib. 1. q. 84. n. 4. vbi quod attenditur in causa coniecturali, Farin. in praxi crim. p. 4. decis. 47. num. 1. in fine, vbi ait esse optimum in iure argumentum, Anton. Monach. Bonon. decis. 10. num. 16. Card. Tusch. pract. concl. tom. 1. lit. A, concl. 494. vbi num. 2. extendit procedere tam in eo, quàm in actore, & tam in masculo, quàm in foemina, Noni. con. 95. n. 5. vbi intellige quando verba possunt importare hanc mentem, alias secus. Iacob. Cancer. var. resol. p. 1. c. 1. num. 66 vbi quòd argumentum à verisimili in qualibet materia locum habet. Valenzuel. conf. 102. n. 18. & conf. 111. n. 47. vbi intelligit quando negatiuè sumitur, Melch. Phoebos Lusit. decis. 41. tom. 1.

Quod quidem argumentum tantam vim habet, vt in aduersarium transferat onus probandi, l. ex persona, l. sine possidetis, C. de probat. Mascard. de probat. concl. 1163. n. 3. Menoch. conf. 13. num. 12. & conf. 122. n. 54. & conf. 374. n. 44. Surd d. q. 12. n. 26. 2

Amplia primò argumentum procedere in contractibus, quia valet argumentum ab eo quod verisimiliter partes intellexerũt, & si interrogati fuissent respondissent, Rom. conf. 37. n. 22. lib 2. Ostalch. Pedem. decis. 90. n. 16. & seq. vbi extendit etiam in legibus, statutis conuentionibus, & rescriptis, Roland. à Valle conf. 37. n. 23. vbi loquitur in donatione, vt illud censeatur dispositum quod donans verisimiliter interrogatus respondisset, nisi essemus in contractibus, qui verbis celebrantur; quia cùm deficiat substantia, non valet argumentum ab intentione, vel à tacita voluntate, ex Bald. conf. 396. In libris Thesaurary, n. 6. vers. interdum simulatur, lib. 4. quòd duplicatur lib. 1. conf. 249. vbi etiam idem esse dicendum asserit in contractibus, qui re contrahuntur ex eadem ratione, refert Card. Tusch d. concl. 464. n. 25. & 26. 3

Intellige ampliationem procedere quando illud à quo argumentatur, est adeò verisimile, vt omnes ita fateantur, aliàs non, secundùm Hieron. Gabr. conf. 156. n. 38. lib. 1. 4

Amplia secundò argumentum procedere in statutis, & statuentibus, Angel. Aret. conf. 176. In his dubitationibus, n. 35. vers. praeterea, vbi loquitur de statuto circa tutelam, quia semper valet argumentũ quando eadem, vel maior ratio militat, Bald. cons. 459. Circa quaestionem, n. 3. in fine, vers. conclusiuè, lib. 5. vbi loquitur de statuentibus circa successionem agnatorum exclusa matre, an intellexerint de agnatis foeminis, vel de solis masculis, quia valet argumentum ab interrogatione, vt mater non excludatur ab amita, quia caret ratione. In omni enim dispositione habetur pro expresso illud quod disponens expressisset verisimiliter si cogitasset, vel interrogatus fuisset, Alex. conf. 46. Ponderatis verbis, n. 2. vers. pro hoc facit, lib. 1. Quia omnis dispositio interpretatur prout verisimile est disponentem responsurum si interrogatus fuisset, Anton. Gabr. comm. lib. 6. tit. de regulis iuris conc. 10. Procedit haec ampliatio, & valet huiusmodi argumentum etiam in statuto poenali, iuxta ea quae tradunt Alex. conf. 24. Animaduersis, num. 34. vers. in super respondeo, lib. 2. vbi Apostil. in verb. statuissent, Roman. conf. 105. Viso themate, col. 2. vers. secundo, quia vbi loquitur de statuto poenali contra facientem delictum, vt extendatur ad mandantem, & ratum habentem, quia sic statuentes verisimiliter dixissent interrogati. Limita ampliationem in statuto exorbitanti à regulis iuris communis, quia immo in casu omisso censentur statuentes reliquisse dispositionem iuris communis validum, Socin. conf. 207. In causa dominae, num. 4. vers. quartò conatur, lib. 2. vbi dat alias responsiones, quod 5

immò si statuens non expressit, omisit, & contrarium disposuit in statuto correctorio, vel exorbitante. Extende limitationem multo magis quando statutum est correctorium iuris communis, tunc non fit extensio ex eo quod si statuétes fuissent interrogati, ita dixissent, maximè quãdo ratio in statuto non est expressa, etiam quod dicatur eadem ratio militare in casu extendendo, Alex. *cons.* 167. *Visis, n.* 16. *vers. nec etiam obstat, lib.* 7. refert Card. Tusch. *d. conc.* 494. *n.* 31.

5 Amplia tertiò in priuilegio, vt per Alex. *cons.* 110. *Adeò grauis, n.* 11. *vers. & confirmari potest, lib.* 6. quem refert Card. Tusch. *d. conc.* 494. *n.* 19.

6 Amplia quartò in inuestitura feudali, de feudali recepto pro masculis & fœminis in defectum masculorum, vt eueniat concursus fœminarum inter se, valeat argumentum à verisimili mente feudum recipientis. Bald. *cons.* 202. *Inuestitura domini, in princ. vers. sexto, & vltimo, lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. conc.* 494. *n.* 9.

7 Amplia quintò in testamentis, quia valet argumentum ab eo quod testator interrogatus responderet, Anchar. *cons.* 361. *De iuribus, n.* 3. Alex. *cons.* 110. *Attentis verbis, lib.* 2. vbi ait valere argumentum ab eo quod disposuisset testator si cogitasset de casu omisso, secundùm verba, quia suppletur per verisimilem mentem. Rot. *decis.* 41. *n.* 4. *p.* 5. *in posth. Far.* vbi quod hoc argumentum est optimum in dispositionibus testamentariis, aliàs *p.* 1. *rec.*

8 Amplia sextò, vt procedat etiam circa omissa, quia si concedẽs scivisset, & verisimiliter fecisset, habẽtur pro factis, Signorol. de Homod. *cons.* 5. *Cùm inter Gabrielem, in princ. n.* 2. Roman. *cons.* 392. *Circa primum, in fine, vers. tertiò certum est*, Ang. Aretin. *cons.* 76. *n.* 35. *vers. praeterea.* Intellige ampliationẽ, nisi casus omissus fuisset ignoratus à disponente, Surd. *cons.* 150. *n.* 90. quia ignorata non potuit accommodare responsum, Natt. *cons.* 15. quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 494. *n.* 16. Vel nisi obstet cõtraria regula, quia si voluisset de facili expressisset, & cõstat quod prouidit in aliis casibus, ergo in omissis, nõ voluit esse prouisum, Alex. *cons.* 55. *Ponderatis, n.* 6. *vers. non obstat, l.* 3.

9 Limita primò, vt argumentum huiusmodi ab eo, quod si interrogatus ista respondisset, non valeat in materia exorbitanti à iure communi, quia semper fit restrictio secundùm verba prolata, Alexand. *cons.* 32. *Clarissime, in fine, vers. non obstat, lib.* 7. quem refert Card. Tusch. *d. conc.* 494. *n.* 25.

Limita secundò, quando ex diuersitate rationis posset rationabiliter negari, quod imò interrogatus contrarium dixisset, Anchar. *cons.* 36. *circa fin. vers. non obstat quarta ratio*, Alexand. *cons.* 36. *Ponderatis verbis, circa fin. n.* 9. *vers. non obstat, lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *d. conc.* 494. *n.* 32.

Limita tertiò, quando ex tali argumẽto & respõsione fieret extensio ad casum inordinatum, veluti si maritus instituit vxorem hæredem vniuersalem, si filij nascituri moriantur sine filiis, & fratrem in quinque instituit; nam si nulli filij nascantur, vxor non dicitur instituta, etiam quando constaret maritum eam magis dilexisse quam fratrem, quia non valet argumentum ab interrogatione, ex quo frater contra ordinem legis excluderetur ab vxore, Anchar. *d. cons.* 256. *n.* 6. *& seq.* Card. Tusch. *d. conc.* 494. *n.* 34.

Limita quartò, in fideicommisso extendendo de persona ad personam, quia non valet argumentum ex verosimili mente, quòd testator ita disposuisset interrogatus, Hieron. Gabr. *cons.* 151. *n.* 13. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. conc.* 494. *n.* 28.

13 Limita quintò in conditionibus voluntariis, Socin. *cons.* 116. *n.* 6. *vers. ad vltimum, lib.* 3. Paris. *cons.* 86. *n.* 10. *& seq. l.* 2. Ant. Gabr. *comm. l.* 6 *tit. de regulis iuris, conc.* 10. *n.* 11.

Loc. CXXII.

ab Vltimis voluntatibus.

Argumentum vales

1 *Ab Vltimis voluntatibus ad Contractus, &*

2 *Ab Vltimis voluntatibus ad iudicia.*

AB VLTIMIS VOLVNTATIBVS ad CONTRACTVS valet argumentum, nisi sit diuersa ratio, vt per Alex. *cons.* 61. *n.* 2. *ver. non obstat quod in vltimis, l.* 1. Castren. *cons.* 101. *col.* 2. *vers. quantum verò, l.* 1. Petr. Enriq. *cons.* 12. *n.* 9. Nicol. Euerard. *in topicis legal. loco* 17. Georg. Euer. *cons.* 31. *n.* 32. *vol.* 2. vbi subdit quòd non procedit ad correctionem legis, Hippol. Rimin. *cons.* 702. *n.* 13. *vol.* 1. Dec. *cons.* 41. *n.* 102. *vol.* 1. Iacob. Gall. *cons.* 68. *n.* 33. Fachin. *cons.* 2. *num.* 21. *lib.* 3. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. A, conc.* 495. *n.* 12. Rot. *dec.* 125. *n.* 25. *p.* 1. *diuers.* Sic è contra valet argum. à contractibus ad vltimas voluntates, vt dixi *sup. loc.* 26. *n.* 3. 1

AB VLTIMIS VOLVNTATIBVS ad IVDICIA validum est argumentum, *l.* 2. §. 1 *ff. de tutel. diuid.* Roman. *cons.* 186. *In casu proposito, n.* 3. & 4. Cantiunc. *in* 11. *specie loci a simili.*, Card. Tusch. *d. tom.* 1. *lit. A, conc.* 507. *n.* 1. Euerard. *loco* 21. vbi intelligit si formetur affirmatiuè, ex eo quia quod potest testator, potest & Iudex *l. non est mirum*, & *ibi* Bart. *ff. de pignorat. act. l. soleas*, vbi gloss. *ff. de alim. & cibar. leg. l. forum hac lege, ff. de manum. test.* Sic è contra valet argum. à iudiciis ad vltimas voluntates, vt dixi *suprà loco* 57. *n.* 2. 2

Loc. CXXIII.

à Vocatione.

A VOCATIONE actiua ad PASSIVAM non valet argumentum, vt per Paris. *cons.* 31. *n.* 28. *lib.* 2. Decian. *resp.* 26. *num.* 45. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 326. *n.* 57. Surd. *cons.* 315. *num.* 13. Ioan. Griuel. *Dolana decis.* 135. *n.* 8 Rot. *in Pampil. Capellania* 4. 1622. *coram bonæ mem. Remboldo*, impressa per Viuian. *in fine sua praxis Iurispatr. decis.* 45. *n.* 9. *secundùm nouissimam impress. & in Florentina fideicommissi de Cambijs* 20. *Martij* 1528. *coram R. P. D. Dunozet.*

Loc. CXXIV.

ab Vsufructu.

AB VSVFRVCTV ad ALIMENTA valet argumentum, vt per Socin. iun. *cons.* 86. *n.* 8. *vol.* 1. 1

AB VSVFRVCTVARIO ad EMPHYTEVTAM valet argumentum, *l.* 1. §. *quod autem, ff. de superficieb.* Rimin. *cons.* 426. *n.* 7. *vol.* 3. Decian. *cons.* 13. *num.* 17. *vol.* 4. vide *suprà loco* 51. Sic è contra valet argum. ab emphyteusi ad vsumfructum, vt dixi *loco* 43. *n.* 4. 2

Loc. CXXV.

ab Vsu Patrisfamilias.

AB VSV PATRISFAM. validum est argumentum, *l. hæredes palam, §. sed etsi notam, ff. de testam. l. si seruum, §. fin. ff. de legat.* 1. Mandos. *in proœm. Regularum Cancel. q.* 2. *n.* 4. Pute. *decis.* 174. *num.* 2. *lib.* 2. *in correctis*, Rot. *decis.* 584. *n.* 11. apud Farin. *p.* 1. *rec.*

TRACTATVS

TRACTATVS
DE
CLAVSVLIS
VSVFREQVENTIORIBVS.

DE CLAVSVLIS in genere.

1 *Clausula, quæ de stylo Curiæ in gratiis solet apponi, illa semper subintelligitur etiamsi non apponatur.*

2 *Clausula apponi solita potius ex mente contrahentium, quàm ex stylo Notariorum apposita censentur.*

3 *Clausulæ quæ apponuntur ex proprio vnius Notarij stylo, non attenduntur.*

4 *Clausula apposita ad vnum finem, ad alium extendi non debet.*

5 *Clausula restricta ad certum verbum vel casum, debet recipere interpretationem, & determinationem ab eo.*

6 *Clausula adiecta in lege interpretata, videtur repetita in lege interpretante.*

7 *Clausulæ omnes ita interpretari debent vt singula singulis referendo vniuersaliter intelligi possint.*

8 *Clausulæ plures fortius operantur, vbi simul concurrunt.*

9 *Clausulæ positæ in narratiuis non attenduntur, sed in dispositiuis.*

10 *Clausula apposita in supplicatione operantur suum effectum etiamsi in litteris non legantur, si Bullæ expeditæ sint.*

11 *Clausula apposita in prima commissione censentur repetita in omnibus.*

12 *Clausula apposita in commissionibus per ablatiuum absolutum dant iurisdictionem sub conditione.*

13 *Clausula ex Notariorum stylo adiecta parum attendenda, maximè vbi eius vis à Notario attestatore ignoratur.*

14 *Notarius simpliciter rogatus de instrumento conficiendo potest absque alia voluntate partium omnes consuetas clausulas opponere.*

15 *Clausulæ non debent censeri inutiles, & superfluæ.*

16 *Clausula regulantur secundùm naturam dispositionis, cui sunt adiecta.*

17 *Clausula secundùm vsum loquendi ipsius disponentis interpretanda est.*

18 *Clausula vna declarat aliam.*

19 *Communia de clausulis in particulari remissiuè.*

Lavsvla quæ de stylo Curiæ in 1
gratiis solet apponi, illa subintelligitur, etiamsi non opponatur. Felin. *in cap. cum M. n. 6. de constit.* Mandos. *in reg. 17. Cancell. quæst. 2. num. 6* Rebuff. *in repet. cap. nulla, col. 10. in fine, vers. certia est mihi, de concess. preb.* quia notarius in instrumento tenetur opponere clausolas consuetas, & solitas, Beët. *decis. 77. num. 1.* Bertazol. *de clausul. instrum. claus. 16. gloss. 1. num. 2.* Rota *decis. 129. n. 14. tom. 3. recent.* Et quamuis 2
de his clausolis apponi solitis dicant aliqui potius appositas censeri ex stylo notariorum quàm ex mente contrahentium, & ideo in dubio nihil operari, ex quorum numero sunt Decius *cons. 184. col. pen. & cons. 521. num. 15.* Neuizan. *cons. 28. num. 8.* Socin. iuo. *cons. 158. n. 8. lib. 2* Valenzuel. *cons. 29. n. 47.* vbi quòd appositæ non consolito, sed ex stylo notariorum non attenduntur; contrarium nihilominus est verius, ex Tiraq. *de constit. p. 3. limit. 31. num. 13.* Anton. Gabr. *communit. de consuet. concl. 3. n. 1.* Hieron. Gabr. *cons.*
209. n. 9. lib. 1. quæ autem apponuntur ex proprio 3
vnius notarij stylo non attenduntur, idem Hieron. Gabr. *d. cons. 18. n. 51. lib. 1.*

Clausula apposita ad vnum finem, ad alium ex- 4
tendi non debet, Valenzuel. *cons. 85. num. 32.* Aym. *consil. 31. num. 10.* quia quando stat de per se, & est apposita ad aliud qualificandum, tunc illud tantum qualificat, Valenzoel. *cons. 85. num. 33.* Gabr. *de clausul. concl. 9. num. 11.* Rot. *decis. 257 num. 4. tom. 5. recent.* & vltra eius terminos aliquid non potest
operari, Rot. *decis. 194. num. 93. eod. tom. 5* & restri- 5
cta ad certum verbum, vel casum, debet recipere interpretationem, & determinationem ab eo, Rota
decis. 698. num. 15. part. 1. diuers. Et adiecta in lege in- 6
terpretata, videtur repetita in lege interpretante, Cassad. *decis 6. n. 11. super regul.* Et plura respiciens determinabilia, debet ea pariformiter determinare, *l. nam hoc iure*, cum ibi not. *ff. de vulgari, l. quamuis, C. de impub.* Ruin. *cons. 150. n. 20. lib. 2.* Rota *decis. 443. n. 2. p. 1. diuers.* vbi limitat non procedere quando non militat eadem ratio.

Clausulæ omnes ita interpretari debent, vt 7
singula singulis referendo vniuersaliter intelligi possint, Rota *decis. 54. numer. 18. part. 2. diuersor.* plures fortius operatur vbi simul concurrunt.

Deci.*conſ.*173.*vo.*1. Et ex elauſulis geminatis colligitur mens Principis coneedentis aliquid, Rot. *deciſ.*204.*num.*1. *tom.*5. *recent.* Noo operantot tamen contra mentem, & iotentionem apponentis, Modern. *de ſupplic. ad Sanctiſſ. part.* 1. *c.* 3. *num.*33. niſi ſequuta prouiſione, Mohed. *dec.*11.*de conceſſ. preb.*

9 Non attenduntur poſitæ in narratiuis, ſed in diſpoſitiuis, Rebuff.*conſ.*34.*n.*17.*verſ.ſecundum etiã, & conſ.* 47.*n.*7.*in fine,& ſeq.*

10 Clauſulæ appoſitæ in ſupplicatione operantur ſuum effectum etiamſi in litteris non legantur, quia ad ſupplicationem recurritur tanquam ad matricem, Mohedan. *deciſ.*265. Caputaq. *deciſ.*75.*part.*1. Pariſ. *conſ.*51. *num.*17.*lib.*4. Bullis ſcilicet expeditis, ſi enim Bullæ non ſunt eapeditæ, non ſuffragantur clauſulæ ſupplicationis, quia obſtat regula de non iudicando iuxta formam ſupplicationis, vide Sarden. *in d.reg. q.*1. *& q.*6. *n.*7. & Mandoſ. *q.*4. quando agitur ad canonizationem gratiæ, Caſſad. *deciſ.* 4.*n.*4.*de cauſa poſſeſſ.* Mohed *deciſ.*3.*in fin, de reſcript.* Sarnen *de non indicand.*, *q.*4.*n.*2.*verſ.& ideo, & n.*4.*&* 5. *n.* 4. *verſ. ſed magis*, Mandoſ.*q.*13.*n.*3.

11 Clauſulæ appoſitæ in prima commiſſione cenſentur in omnibus repetitæ, Rot. *deciſ.*321.*n.*1.*p.*1. *diuerſ.& dec.*8.*n.*1.*&* 2.*p.*2.*etiam diuerſ.* Caſſad.*dec.*8. *n* 5.*de reſcr.*

12 Clauſulæ appoſitæ in commiſſionibus per ablatiuum abſolutum dant iuriſdictionem ſub conditiooe, Staphil.*de litteris iuſtit.*§.*dicendum*, *n.*42. Pute. *deciſ.*429.*lib.*1.*& deciſ.*18.*& deciſ.*282.*num.*2.*lib.*3.& ideo non adimpleta conditione non competit iuriſdictio, & quicquid agitur ante huiuſmodi adimplementum, eſt nullum, Pariſ.*conſ.*94. *num.*8. *lib.*4. Verall.*deciſ.*125.*& deciſ.*150.*part.*1. Pute. *deciſ.*429. *lib.*1.

13 Clauſulæ ex notariorum ſtylo adiectæ parum attendendo, maximè vbi eius vis à Notario & teſtatote ignoratur, Tiraq. *in præfat. l.ſi vnquam,n.*126. *C.de reuoc. don.* Vincent.de Franeb. *deciſ.* 181. *n.*10. Anell. Amat. *conſ.*41. *n.*22.*& conſ.*61. *num.*15. *&* 16. *& conſ.*91.*num.*1. Gratian. *reg.*482. Solorzan. *de iure*

14 *Indiarum, tom.*2.*lib.*2. *c.*8. *num.* 46. Notarius ſimpliciter rogatus de inſtrumento conficiendo poteſt abſque alia voluntate partium omnes conſuetas clauſulas apponete, Iaſ. *in l. certi condictio*, §. *ſi nummos*, *n.*24.*ff.de rebus cred.* Nogoerol. *alleg.iuris,tom.*1. *alleg.*2.*n.*67.

15 Clauſulæ non debent eenſeri inutiles, & ſuper-

16 fluæ, Surd.*conſ.*453.*n.*16.Rot. *deciſ.*13.*n.*2.*tom.*5.*recent.* & regulantur ſecundùm naturam diſpoſitioois cui ſunt adiectæ, Caſſad. *deciſ.*10.*n.*4. *ad reg. Canc.* Caputaq. *deciſ.*121.*p.*1. Marta *de cl.p.*1. *cl.* 176. *n.*17. Rot.*d.dec.*23.*n.*24.

17 Clauſula ſecuodùm vſum loquendi ipſius diſponentis interpretanda, *l.cum alimenta, in prin.* vbi Bart. *ff.de alim.& cibar.leg.* Surd.*conſ.*319. *num.*7. Marta *de*

18 *clauſ.p.*4.*clauſ.*29.*n.*4. Et vna declarat aliam, *l. qui filiabus.*§.*ſi ſeruus plurium, &* §.*vlt.ff.de legat.*1. *l. quæſitum*, §. *Pepinianus quoque*, *ff.de fundo inſtr.* Ceuall. *comm.contra comm.q.*905.*n.*29. Valenzuel. *conſ.*63.*n.* 169.*& conſ.*97.*n.*16.

19 Plura communia de clauſulis in particulari, habes per diſcurſum huius tractatus, v. g. De clauſulis *acceſſoriis*, *clauſ.*1. De clauſulis *cateratis*, *clauſ.* 14. De elauſulis *conſuetis*, *clauſ.*32. De clauſulis *depoſitariis*, *clauſ.* 42. De clauſulis *derogatoriis*, *clauſ.* 43. De clauſulis *generalibus*, *clauſ.* 61. De clauſulis *in principio, in medio, & in fine poſitis*, *clauſ.* 69. *&* 70. De elauſulis *inſolitis*, *cl.*73. Da clauſulis *ſequentibus*, *cl.*150.

CLAVSVLA I.

Acceſſoria.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſula agentis.*

2 *Diſpoſitionem principalem non alterat, auget, ſeu immutat clauſ.acceſſoria.*

3 *Acceſſoria clauſula regulantur ſecundùm principalem diſpoſitionem, cui adiciuntur.*

4 *Acceſſoria clauſula non operantur detecto errore.*

5 *Gratiam non augent clauſula merè acceſſoria.*

6 *Clauſula acceſſoria qua poſſunt de per ſe ſtare, in fauorabilibus diſponunt.*

7 *Notary ex vſu & ſtylo an apponantur clauſula acceſſoria, oſtenditur.*

8 *Notariorum ex fide probatur quod clauſula fuerint appoſita potius ex ſtylo Notary, quàm ex conſenſu partium.*

De vi, & effectibus huius clauſulæ, vide Me- 1
noch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 115. *numer.* 4. *cum ſeq.* Antonin. Gabr. *comm. lib.*6. *de cl. conc.* 10. Mattam *de clauſ.part.*4. *clauſ.* 21. Monet. *de commut. vlt. volunt. cap.*7. *a num.* 48. & alios in diſcurſu citandos.

Non alterat, auget, ſeo immotat principalem, 2
diſpoſitionem, ſed declarat, gloſſ. *in Clement.* 1. *de preb.* Felin. *in cap. licèt in corrigendis*, *numer.*7. *de off. Ord.* Couarr. *in rubr. de teſtam. part.*2. *num.* 23. *verſ. tertia concluſio*, Gabr. *d.con.* 10. *num.*1. Put. *deciſ.*255. *num.*4 *lib.*1.*& deciſ.*91. *in fin. lib.*2. Tiraq. *de Conſtit. p.*3. *limit.*5. *num.*15. Molin. *de primogen. lib.*4. *cap.*2. *num.*42. Meooch. *d.præſ.*118.*num.*43. *lib.*4. *præſ.* 60. *num.*50.*& conſ.*87.*num.*4. Mart. *d.cl.*21. *n.* 4. *&* 10. Bruoor. à Sole *in locis communibus*, *verb. clauſula*, *num.*53. Surd. *conſ.*453.*num.*38. Sigiſm. Seace.*de appellat. quæſt.*17. *limit.*6. *membr.*9.*num.*68. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancell.gloſſ.*9. *in annot.contra nullitates,n.*143. *& gloſſ.*66. *num.*25.*&* 30.*cum ſeq.* Monet.*d.c.*6. *n.*48. *&* 51.

Regulantut ſecundùm prineipalem diſpoſitio- 3
nem, cui adiiciuntur gloſſ. *verb.Faniana, in fine*, *in l. ſi patronum, ff ſi quid in fraudem patroni*, Pot. *deciſ.*2. *num.*2.*lib.*1. Mart. *d.clauſ.*21.*num.*1. Mari Antonin. *variarum reſ. lib.*1.*reſ.*3. *numer.* 10. Monet. *d. cap.*7. *n.*50. vbi ait illas non deſeruire niſi illi parti diſpoſitionis, cui adiiciuntur, aſſumúntque illius naturam, ex Marta *d. clauſ.*21. *num.*2. Menoch.*d.præſumpt.*115.*num.*43. Seraphin. *de priu. iuram.priu.* 64. *num.*6. Surd. *deciſ.* 7. *num.* 19. Biunor. à Sole *verb. clauſula, num.*1. Gonzal.*d.gloſſ.*66. *num.* 31. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*730. *n.*44. Rot. *dec.*339. *num.* 3. *p.* 1. *in poſth. Far.* aliàs *p.*3. *rec.* ita vt principali diſpoſitione annullata etiam ipſæ clauſulæ corruant, *l. cum principalis*, *ff. de regulis iuris*, Pariſ. *conſ.* 54. *num.*31. *& ſeq. vo.*2. Mart. *d. clauſ.* 21. *n.*3. Put. *deciſ.* 91. *num.* 1. *lib.* 2. *in correctis.* Valenzuel. *conſ.*148. *num.*85. *tom.* 2. Et elauſula acceſſoria contractus reuocabilis etiam reuocabilis eſt. Caſtill. *controu.tom.*6 *c.*119.*n.*34.

Vnde clauſulas acceſſorias oon operari detecto 4
errore voluerunt Menoch *conſ.* 103. *numer.* 78. *& conſ.* 378. *num.*17. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*651.*num.*28.

Licèt huiuſmodi clauſulæ acceſſoriæ non au- 5
geant gratiam, vt ſuprà diximus *num.* 1. tamen hoc reſtringitur vbi non eſſent merè acceſſoria,

ſed

ſed importent aliqoid diuerſum & ſeparatum æquè principaliter, vt per Gabr. *d. concluſ.* 10. *num.* 7. ſequutus Gomez *ad reg. de infirm. reſign. quæſt.* 24. *num.* 3. *& ſeq.* Roin. *conſ.* 151. *verſ. non obſtat*, *vol.* 3. quos refert Monet. *d. cap.* 7. *num.* 52. vbi *num.* 35. eum
6 Gabr. *d. concl.* 10. *num.* 10. reſoluit, elauſulas aceeſſorias, quæ poſſunt de per ſe ſtare, in fauorabilibus diſponere.

7 Non me latet aliquos diaiſſe hoiuſmodi claoſulas acceſſorias magis ex ſtylo & vſu Notarij, qoàm ex diſpoſitione partium apponi ſolitas, & ideo non conſiderandas, vt volueront Neuiz. *conſ.* 28. *num.* 19. Menoch. *conſ.* 87. *à n.* 45. *& d. praſ.* 115. *n.* 44. quos refert, & ſequitur Matt. *d. clauſ.* 21. *num.* 11. qoòd non mihi ſatis probatur, cùm vt ſupra diaimus, non alterent principalem diſpoſitionem, quæ ſemper fit de mente & conſenſo contrahentium, ideo non ſtaot præter, ſed ſecundùm illam.

8 Quod aotem clauſulæ fuetint appoſitæ ex ſtylo Notarij potiùs, quàm de conſenſn partium, probabatur ex fide Notariorum, vt cenſoit Rot. *deciſ.* 114. *num.* 6. apud Farinac. *part.* 1. *recent.* illæ enim qoæ ſunt appoſitæ de ſtylo Notariorum non nocent ſine præcedente eettioratione, eadem Rota *deciſ.* 580. *num.* 8. *etiam part.* 1. *recent.* nec alterare poſſunt naturam contractus, Rot. *deciſ.* 624. *num.* 8. apud Farioac. *p.* 2. *recent.*

CLAVSVLA II.

Actum, &c.

1 *Actum perfectum, conſummatum, & publicatum importat clauſula*, Actum, &c. *manu Notarij calce ſcriptura appoſita.*
2 *Inſtrumenti perfectionem importat clauſula*, Actom, &c. *quando eſt poſita in fine inſtrumenti, non verò in principio.*
3 *Subſcriptionis, ſigni, & rogitus effectam operatur clauſula*, Actum, &c.
4 *Scriptura quando leuari intenditur in authenticam formam, ſi in ea legatur clauſula*, Actum, &c. *debet iudex mandare vt in authenticam formam redigatur, etiamſi ſubſcriptio, & ſignum deficiant.*
5 *Perfectam rem quoad voluntatem teſtantis importat clauſula*, Actum, &c.
6 *Inſtrumentum dicitur imperfectum deficiente in eo clauſula*, Actum, &c.

1 HÆc clauſula mano Notarij calce ſcripturæ appoſita, importat actum perfectum, conſummatum, & publicatum, Baldus *in authent. quod ſine, C. de teſtam.* Aleaand. *conſ.* 14. *num.* 19. *vol.* 6. Pariſ. *conſil.* 27. *num.* 15. *vol.* 2. plures per Marc. *de clauſul. part.* 1. *clauſ.* 4. *num.* 1. Durand. *Rota deciſ.* 387. *num.* 8. vbi quòd hæc clauſula non adiicitur niſi actui perfecto, & in fine inſtrumenti, quibus addo Ruin. *conſ.* 119. *num.* 13. *lib.* 4. Menoch. *conſil.* 224. *num.* 3.
2 Surd. *conſ.* 187. *num.* 4. vbi *num.* 2. dicit tunc importare perfectionem inſtrumenti, quando eſt poſita in fine inſtrumenti, non verò in principio, Footanel. *de pactis nuptiarum.* 2. *clauſ.* 13. *gloſſ. vnic. num.* 5. poſt Zabarell. *conſ.* 133. *num.* 2. Cardin. Tuſch. *tom.* 1. *lit.* C, *concl.* 302. *num.* 21. vbi qoòd operatur lecturam partibos coram teſtibus Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 899. *n.* 16. Roi. *in Romana fideicommiſſi de Vecciis* 22. *Iuny* 1616. *coram R.P. D. meo Pirouano*, impreſſa Auguſt. Barboſæ de Clauſul.

per Farinac. *deciſ.* 714. *num.* 1. *part.* 1. *recent.* vbi intelligit concorrente alia coniectura, quando ſic Notarius ſcripturam habuerit pro perfecta, & ſtipulata, vtpote quia eam repoſuerit inter alias matrices, prothocolla, aut filças inſtromentorum, eadem Rota *in citata Romana fideicommiſſi* 16. *Ianuary* 1615. *coram eodem*, impreſſa per Farinac *deciſ.* 628. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* vbi etiam dictum fuit haoc clauſulam 3
includere effectum ſubſcriptionis, ſigni, & rogitus; oam, qoando agitur de ſeruanda ſcriptora in aothenticam formam, ſi in ea legatur hæc clau 4
ſula, debet iudex mandare, vt in authenticam formam redigatur, etiamſi ſubſcriptio, & ſignum deficiant, Paul de Caſtro *in l. contractus, n.* 5. *C. de fideicommiſſ. inſtit.* Natt. *conſ.* 46. *num.* 4. Neuiz. *conſ.* 16. *num.* 41. Menoch. *conſ.* 47. *n.* 16. Cort. ion. *conſ.* 162. *num.* 1. *verſ. cùm igitur in propoſito*, Beroi. *conſ.* 1. *n.* 51. *vol.* 2. qui omnes loquuntur de ſcriptora reperta in prothocollis, vel interrogationes Notarij demortui, Grammat. *deciſ.* 106. *num.* 15. *&* 16. loquens de ſcriptura in faſciculis, vbi cætera inſtrumenta aſſeruabantur, Ruin. *conſ.* 159. *num.* 13. *lib.* 2. Seraph. *deciſ.* 902. *num.* 5. aſſerentes idem eſſe de filciis Notarij ſecundum regionis conſuetudioem, de qua etiam loquitur Menoch. *de arbitrar. caſ.* 187. *num.* 24. *cum ſeqq.* refert, & ſequitur Rot. *d. deciſ.* 628. *num.* 2. *part.* 1. *recent.*

Vnde ſimiliter hæc clauſula in fine teſtamenti de- 5
notat perfectionem ipſius, qoando illud fuerit lectum coram teſtatore, qoi non contradiait, Burſat. *conſ.* 15. *n.* 11. *& ſeq. vol.* 1. Hooded. *conſ.* 33. *n.* 46. *vol.* 1. & ita importat rem perfectam, quoad voluntatem teſtantis, *l. fin. C. famil. hercisc.* vbi gloſſ. Zabarell. *conſ.* 133. *n.* 3. *verſ. abiicitur*, Card. Toſch. *to.* 1 *lit. C, concl.* 302. *num.* 20. latè cum Rota Theodoſ. de Rubeis *in ſingul. Rota tom.* 2. *p.* 1. *cl.* 3. §. 3.

Deficieote verò hac clauſula in inſtrumento, vt 6
ſupra, illud dicitur imperfectum, cùm oon conſtat à partibus fuiſſe rogatum Notarium, Seraphin. *deciſ.* 949. *n.* 1. Stephan. Gratian. *d. cap.* 899. *n.* 15. ac proinde deficit ſtipulatio, idem Seraph. *d. deciſ.* 494. *n.* 7.

CLAVSVLA III.

Ad beneplacitum, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſula agentes.*
2 *Gratia facta* ad beneplacitum *concedentis durat donec ille eam reuocauerit, vel moriatur.*
3 *Magiſtratus* ad Beneplacitum *creatus expirat morte conſtituentis.*
4 *Iuriſdictio ordinaria non expirat, ſi re integra moriatur concedens.*
5 *Gratia* ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, *aut*, interim dum Sedes Apoſtolica voluerit, *non expirat morte Papa concedentis.*
6 *Gratia ſi fieret ad beneplacitum perſona & dignitatis, qua perpetua eſt, an expiret morte concedentis, oſtenditur.*
7 *Gratia quando dicatur facta ad beneplacitum perſona, ſeu dignitatis, oſtenditur.*
8 *Clauſula*, Ad beneplacitum & voluntatem, *importat liberam voluntatem, ſecus, ſi fuerit dictum, ad beneplacitum tantùm, quia tunc importat arbitrium boni viri.*
9 *Reſeruationis beneplaciti clauſula appoſita in contractu, illum reddit conditionalem.*

10 *Fructus, qui percipiuntur, ex re deducta in contractum, restituendi sunt domino, donec conditio existat.*

11 *Praxim solemnitatis assensus seu beneplaciti Apostolici qui ponat, ostenditur.*

12 *Beneplacitum Apostolicum supplet omnes alias solemnitates.*

13 *Beneplacitum Apostolicum præsumitur spatio 30. annorum.*

14 *Beneplacito Apostolico obtento pœnitentiæ locus amplius non est.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide DD. per textum *ibi in cap si gratiosè, de rescript. in 6.* Ces. Vgon. *in tract. claus pag* 495. *col.* 1. Matt. *de clausul. part. 2 claus.* 1 *in vlt. impress.* Erasm. à Cochier. *de iurisdict. ordinaria in exemptos, p.* 3. *quæst.* 5. nouissimè Nicol Gare *de benef. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 539. Mastill. *de magistrat. lib.* 4. *c.* 17. *n.* 22. & significat. id est, arbitrio nostro, seu donec nobis placuerit. Felin. *in cap. ex literis, n.* 10. *de Constit.* Mandos. *in gloss. facult. §. volentes, in vers. ad beneplacitum, pag.* 169. Cened. *post lib. canon. quæst. sing.* 49 *n.* 13.

2 Gratia facta ad beneplacitum concedentis durat donec ille eam reuocauerit, quia istud beneplacitum nulli legi subiacet, ad not. *in l. fideicommissa, §. quamquam, ff. de leg.* 1. vbi gloss. *verb. voluerit,* Natt. *cons.* 608. *n.* 5. *vol.* 3. Erasm. à Cochier. *d. q.* 5. *n.* 3. aut donec ipse concedens moriatur, quia morte voluntas soluitur, & extinguitur, *d. c. si gratiosè, ibi,* Franc. & DD. *l. nihil datum, l. Mandatum, l. vxorem, §. pen. ff. de leg.* 3. in specie Nau. *cons.* 2. *in antiq.* aliàs 3. *in nou. de priuileg.* Caroc. *de locat. p.* 2. *tit. de beneplacito,* Ioan. Baptista Costa *de cons. cor. nem. claus.* 26. Sayr. *in floribus decis. sub eod. tit. decis.* 2. Cened. *d. sing.* 49. *num.* 14. Gozadin. *cons.* 21. *n.* 18. Erasm. à Cochier. *d. q.* 5 *n.* 4. Sanch. *de*
3 *matrim. lib.* 8. *disp.* 18. *n.* 50. Vnde magistratum ad beneplacitum creatum expirare morte constituentis, nisi à Principe creatus fuerit, tenet Molin *de primog.*
4 *lib.* 1. *cap.* 15. *n.* 5. Iurisdictio autem ordinaria non expirat etsi re integra moriatur concedens, quia ita postulat fauor publicus, vtilitásque publica, quæ iurisdictione ordinaria conseruanda versantur; ita Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæst.* 69. *n.* 9. Gabr. *commun. lib.* 6. *tit. de prob. concl.* 1. *n.* 32. quos refert, & sequitur Sanch. *d. disp.* 18. *n.* 5.

5 Si verò dicatur, *Ad beneplacitum Sedis Apostolicæ,* aut, *interim dum Apostolica Sedes voluerit,* tunc non expirat morte, sed opus est expressa reuocatione, *d. c. si gratiosè,* quia Sedes Apostolica nunquam moritur, Card. *in Clem.* 1. *num.* 1. *&* 4. *de prob.* latè Mandos. *in gloss. facult. §. volentes, in vers. a nobis ad beneplacitum nostrum. fol.* 43. Molin. *de iust. & iure, tract.* 2. *disp.* 198 Erasm. à Cochier. *d. quæst.* 5. *num.* 5. Cened. *d. sing.* 40. *n.* 14.

6 Sed si gratia fieret ad beneplacitum personæ & dignitatis, quæ perpetua est, quid dicendum non bene constat inter DD. quidam enim censent præponderare dignitatem, & sic illam gratiam minimè extingui concedentis morte; ita Ioan. Andr. *in d. cap. si gratiosè, num.* 6. *in fin.* aliis verò placet nomen, quod præcedit, præponderare, & ita non perire si præcedat nomen dignitatis, vt ad beneplacitum Sedis & nostrum, sic tenet Imol. *in d. cap. si gratiosè,* vt eum referunt Domin. *ibi n.* 16. & Franc. *in fin.* nonnulli sic distinguunt; aut exprimitur vtrumque nomen alternatiuè, vt, ad beneplacitum nostrum, vel Sedis; & tunc expirat gratia morte concedentis, & quod in alternatiuis sufficiat alteram partem impleri, ex *reg. in alternatiuis, de reg. iur. in* 6. aut copulatiuè, vt, ad beneplacitum nostrum & Sedis, & tunc aut expressio fit in materia, quæ consueuit in successorem transire, vel est indifferens, & tunc si gratia sit Motu proprio concessa, non expirat propter amplissimam eius interpretationem faciendam; si autem non sit Motu proprio concessa, attendendum est vtrum ex eis nominibus præcedat, sicut distinxit secunda opinio nuper recitata; sic Domin *eod. cap. si gratiosè, num.* 16. *vers. possit in hac materia* At Franc. *in fine,* relatis his sententiis nil definit, quas omnes opiniones probabiles, vltimam verò Dominici præ cæteris sibi magis placere asserit Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disput.* 28. *num* 60.

Demum restat videre an dicatur gratia facta ad 7
beneplacitum personæ, ac proinde eius morte extincta, quando fit mentio solius nominis dignitatis non in abstracto, videlicet, ad beneplacitum Sedis, vel Pontificis, sed in concreto, vt, ad Romani Pontificis beneplacitum, vel Regis. Sed quia hæc est controuersa inter Doctores disputatio, & altiorem petit indaginem, ideo remitto lectorem ad Henriq. *in summa, lib.* 7. *cap.* 21. *num.* 5. Molin. *d. disp.* 198. Valasc. *de iure emphyt. quæst.* 34. *num.* 7. Menoch. *de arbitrar. quæst.* 69. *per totam, & cons.* 1033. *num.* 25. *&* 26. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 11. *num.* 29. Mascard. *de prob. concl.* 388. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. §.* 1. *prœm. num.* 9. *cum seqq. & gloss.* 12. *à princip.* Farinac. *fragment. crimin. verb. bannum, n.* 103. *cum seqq.* Bernard. Græuæ *ad practicam Cameræ Imperialis, lib.* 2. *concl.* 60. *consid.* 3. *num.* 1. Aloys. Rico *decis.* 68 *n.* 8. Erasm. à Cochier *d. q.* 5. *n.* 6. Sanch. *d. disp.* 28. *num.* 61. *cum seqq.*

Illud tamen aduertere oportet, quod si dictum 8
fuerit ad beneplacitum & voluntatem, tunc hæc clausula importabit liberam voluntatem, secus si fuerit dictum, ad beneplacitum tantùm, quia tunc importat arbitrium boni viri, vt docent Menoch. *de arbitrar. lib.* 1. *quæst* 8. *n.* 10. & Matt. *d. claus.* 1. *n.* 22.

Clausulam reseruationis beneplaciti appositam in 9
contractu, illum reddere conditionalem, resoluunt Cephal. *cons.* 118. *num.* 9. Pancirol. *cons.* 35. *num.* 5. Borrell *cons.* 47. *n.* 17. Ioan. Baptista Costa *d. claus.* 16.
n. 2. vbi subdit quòd propterea fructus, qui perci- 10
piuntur ex re deducta in contractum cum beneplacito alicuius, restituendi sunt domino, donec conditio existat, quia conditio interim nihil ponit in esse, *l. necessario, §. quod si pendente, ff. de peric. & comm. rei vend. & num.* 2. post Gabr. *cons.* 81. *num.* 19. 22. *&* 27.
vol. 2. addit, quòd si contractus emphyteusis ineatur 11
cum clausula, & si quatenus consensus Sedis Apostolicæ interueniat, intelligitur quando consensus esset necessarius; vnde concordiam initam sub be- 12
neplacito Sedis Apostolicæ dici conditionalem post gloss. *in l. item Labeo, in vers. si prece. ff. famil. herc.* Paul. *cons.* 288. *ad med. & col.* 2. *vers. modo ita est, lib.* 3. Verall. *decis.* 12. *part.* 3. censuit Rota *in Verdunen. Abbatiæ* 5. *May* 1614. *coram Buratto,* impressa per Farin.
decis. 542. *n.* 7. *p.* 2. *recent.* Praxim solemnitatis assen- 13
sus, seu beneplaciti Apostolici, ponit Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiastici. à resol.* 14. *vsque ad* 95. Paris. *cons.* 24. *n.* 15. *lib.* 4. quos refert Costa *in vna Mediolanen. resolutionis permutationis* 10. *Ianuarij* 1597. *coram illustrissimo Card. Pamphilio,* impressa per Marches. *de commiss. part.* 1. *pag.* 113. vbi etiam dictum fuit, huiusmodi beneplacitum præsumi spatio triginta annorum, maximè quando conuenta sunt seruata, etiamsi non sit enunciatum.

Beneplacito Apostolico obtento pœnitentiæ lo- 14
cus amplius non est, quamuis non sit lata sententia

per

per exequutores ferenda, vt fuit reſolutum *in Ferrar. bonorum* 28. *Iunij* 1613. *coram bona memor. Buratto.* At verò antequam illud obtineatur, eſt locus pœnitentiæ, volens tamen recidere tenetur reſtituere quod recipit, Put. *dec.* 2. *de tranſact.*

CLAVSVLA IV.

Ad habendum, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſulæ agentes.*

2 *Notariorum de ſtylo non cenſetur appoſita clauſula,* Ad habendum.

3 *Clauſula,* Ad habendum, *importat idem quod clauſula,* Et quibus dederit.

4 *Emphyteuſis quod ſit tranſitoria ad extraneos operatur clauſula,* Ad habendum.

5 *Declara procedere tantùm quando eſt poſita in diſpoſitiuis.*

6 *Clauſula,* Ad habendum, *an & quando extet in executiuis, vel diſpoſitiuis, oſtenditur.*

7 *Alienandi liberam facultatem importat clauſula,* Ad habendum.

8 *Licentia expreſſa alienandi continet clauſula,* Ad habendum.

9 *Alienandi quicquid eis videbitur, & ſucceſſoribus, vt dicatur data licentia; operatur hæc clauſula,* Ad habendum.

10 *Alienandi licentiam importat tantùm clauſula,* Ad habendum, *ſi in parte diſpoſitiua apponatur.*

11 *Licentia alienandi feudum ſine facultate operatur clauſula,* Ad habendum, *in parte diſpoſitiua inueſtituræ feudi poſita.*

12 *Pactum non alienandi ſine licentia quando adeſt, tunc non operatur clauſula,* Ad habendum, *in eius præiudicium.*

13 *Venditio quod cenſeatur in dubio facta ad corpus, etiamſi menſura ſit ſpecificata, & contractus dubius operatur clauſula,* Ad habendum.

14 *Dominij tranſlationem importat clauſula,* Ad habendum.

15 *Dominium plenum, & plena facultas alienandi idem ſunt.*

16 *Dominij tranſlationem in vita, non autem ſolius vſusfructus importat clauſula,* Ad habendum, tenendum, & vſufructuandum ad vitam ſuam.

17 *Fideicommiſſi remiſſionem in diuiſione inducit clauſula,* Ad habendum, *quando eſt in parte diſpoſitiua.*

18 *Clauſula,* Cum poteſtate alienandi, vendendi, &c. *quid importet oſtenditur.*

19 *Allodialium bonorum, & emphyteuticorum in inſtrumentis diuiſionis appoſita clauſula,* ad habendum, *refertur ad allodialia tantùm.*

20 *Donatio facta piæ cauſæ, quando eſt dubia an ſit inter viuos, vel cauſa mortis, operatur clauſula,* Ad habendum, *vt cenſeatur inter viuos.*

21 *Fideicommiſſi, ſeu alterius iuris renunciationem in executiuis non inducit clauſula,* Ad habendum.

22 *Conſtitutum, aut traditionem poſſeſſionis fictã non inducit clauſula,* Ad habendum.

23 *Clauſula,* Ad habendum, *quando eſt ſine reſtrictiua, non reducitur ad terminos ſtipulationis.*

24 *Cæterata clauſ.* Ad habendum, *& non extenſa cum licentia alienandi, nihil operatur.*

25 *Clauſ.* Ad habendum, *non operatur in bonis, quorum eſt ſequuta alienatio.*

26 *Facultatem capiendi propria auctoritate non importat clauſ.* Ad habendum.

27 *Clauſula,* Ad habendum *intelligitur ſecundum naturam contractus.*

28 *Clauſula,* Ad habendum *non operatur quando eſt poſita in executiuis.*

29 *Inueſtitos non iuuat clauſula,* Ad habendum, *vbi eſt perſonalis, & reſtricta ad proximam acquirentem.*

30 *Verba clauſulæ,* Ad habendum, *intelliguntur ſecundum quod iura diſponunt, & ſubiectam materiam.*

1 De vi, & effectibus huius clauſulæ, vide Grat. *conſ.* 7. *num.* 20. *lib.* 2. prout eum refert Put. *deciſ.* 273. *num.* 6. *cum ſeqq. lib.* 3. Ioan. Baptiſtam Coſtam *in tract. clauſ. commun. clauſ.* 7. Matt. *de clauſul. p.* 1. *clauſ.* 5. *& p.* 2. *clauſ.* 2. *in vlt. impreſſ.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 1. *lit.* C, *concl.* 297. Duran. *Rota deciſ.* 222. *num.* 10. *&* 12. ac cæteros in diſcurſu citatos quibus addo nouiſſimè poſt primam huius tract. impreſſionem à me viſum Theodoſ. de Rubeis *in ſingularib. Rota tom.* 2. *part.* 4. *clauſ.* 4. *pag.* 276. & latiùs *clauſ.* 140. *pag.* 310.

2 Licet aliqui teneant hanc clauſulam potiùs de ſtylo Notariorum, quàm à partibus appoſitam cenſeri, vt per Dec. *conſ.* 3. *num.* 151. *lib.* 1. *Pedem. deciſ.* 164. *num.* 2. Rimin. iun. *conſ.* 80. *num.* 42. *verſ. me mouet, lib.* 1. contrarium tamen quod immo illa cenſeatur appoſita de voluntate contrahentium, vt aliquid operetur, obſeruant idem Rimin. *d. conſ* 80. *n.* 44. *& ſeq.* Alexand. *conſ.* 1. *num.* 21. *verſ.* 1. *lib.* 5. Menoch. *conſ.* 87. *n.* 45. *& ſeq. verſ. non obſtat quartam, & conſ.* 817. *n.* 59. Card. Tuſch. *tom.* 1. *lit.* C, *concluſ.* 304. *n.* 23 Honded. *conſ.* 33. *num.* 4. *tom.* 1. & ideo non paucos operatur effectus.

3 Primus igitur effectus eſt, vt importet idem, quod clauſula, Et quibus dederit, vt docent Franc. Becc. *conſ.* 88 *num.* 21. *cum ſeqq.* Card. Tuſch. *d. lit.* C, *concl.* 297. & fuit dictum *in Nonantulana bonorum* 14. *Iunij* 1610. *coram Cardinale Sacrato*, impreſſa per Farinac. *deciſ.* 294. *num.* 3. *part.* 2. *recent. & in Romana emphyteuſis* 11. *Nouembris* 1611. *coram Card. Cauallerio*, impreſſa per Farinac. *deciſ.* 435. *num.* 11. *part.* 1. *rec. & in Farf. bonorum* 19. *Decembris* 1614. *coram Buratto*, impreſſa per eundem *deciſ.* 641. *num.* 2. *ead. part.* 1. *& in Imol. bonorum* 2. *Decembris* 1605. *coram Cardinale Sacrato*, impreſſa per eundem *deciſ.* 152. *n.* 1. *part. rec.* Seraphin. *deciſ.* 153. *n.* 4. Theod. de Rub. *d. cl.* 4. §. 4.

4 Secundus effectus eſt ex primo proueniens, vt operetur quod emphyteuſis ſit tranſitoria ad extraneos, vt per Decian. *conſ.* 500. Corbul. *in tract. de iure emphyt. tit. de cauſ. priuat. ob alienat. in* 3. *limit.* Pedem. *deciſ.* 164. *num.* 1. Gozad. *conſ.* 9. *num.* 2. Polan. *conſ.* 55. *num.* 37. *&* 41. *lib.* 7. Clar. *de emphyt. quæſt.* 18. *in fin.* Curt. iun. *conſ.* 40. *n.* 1. Vincent. de Franch. *dec.* 6. *num.* 7. *part.* 1. Decian. *conſ.* 49 *num.* 5. *col.* 5. Manent. *conſ.* 45. *n.* 82. Ioan. Baptiſta Coſta *d. clauſ.* 7. *num.* 1. Rol. *conſ.* 55. *n.* 37. *&* 41. *lib.* 7. latè Becc. *conſ* 88. *n.* 20. *verſ.* 2. *cum multis ſeqq.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 504. *n.* 3. Card. Mantic. *de tacit. & amb conuent. lib.* 22. *tit.* 10. *n.* 25. Rota impreſſa per Pacific. *de Caluiano interd. dec.* 172. *num.* 3. & fuit dictum *in Bonon. emphyt.* 16. *Iunij coram Penia* 1597. *& in Imolen. bonorum* 2. *Decembris* 1605. *coram Cardinale Sacrato*, impreſſa per Farinac. *deciſ.* 161. *num.* 1. *part.* 2. *rec. & in d. Nonantulana bonorum deciſ.* 294. *numero* 3.

p.2.recent. & in Bonon.de Bouis 19. Nouembris 1612. coram Cardinale Sacrato, impreſſa per Farin.*deciſ.458. num.1.part.1. recent. & in d.Farſen. bonorum 19. Decembris 1614.deciſ.462.num.4.part.1.recent.* Eadem
Rota *deciſ74.num.15.*apud Paul.de Rubeis *tom.1.diuerſ.*aliàs *p.6.recent.* vbi quòd virtus huius clauſulæ
penitus euacuatur & eliditur per prohibitionem
alienationis emphyteuſis, & *n.9.* dicit quod poſita
in conceſſione emphyteuſis reſtringitur inter termi-
nos comprehenſos, & *n.10.*quòd debet interpretari
ſtrictè, & ſufficit vt quid minimum operetur, & *n.11.*
quòd poſita in emphyteuſi ex pacto & prouidentia
ſeruit de vento.

5 Declata procedere tantùm, quando eſt poſita in
diſpoſitiuis, Patiſ de Put. *de feud.cap.15.* Otalc. *Pedemont.deciſ.164.num.1. & 2. & conſ. 16.num.21.* Vin-
cent.de Franch *deciſ.6.num.7.*Becc. *l. conſ. 88. n.49.*
& fuit tentum *in d. Bonon. de Bouis deciſ. 438. n.2.
& in d. Farſ. bonorum deciſ. 642. numer. 6. part.1.rec.*
vbi aliæ concordantes allegantur. Theod.de Rub. *d.
cl.140.n.2.& 15* Rot *dec.286.n.7.& 8.deciſ450.n.3.p.
1.impoſſib.Far.*

6 Ad cognoſcendum autem an iſta clauſula extet
in executiuis, vel in diſpoſitiuis, non ſolùm attendi-
tur conceptio verborum, ſed clauſulæ, quæ illam
hinc inde concomitantur, an ſcilicet ſint executiuè,
vel diſpoſitiuè, vt per *dict. deciſ.Pedem.164. num.3.
vt ſ.ſi fuerint ſcripta, in medio*, quam refert Rota *in
d.Nouiulana bonorum deciſ.287.num.1.in fin. part. 1.
rec.* & dicit Laderch. Imol. *conſil. 1. num. 14.* quòd
hæc clauſula non poteſt dici in executiuis, ſi ponitur
ante perfectam diſpoſitionem, refert Rota *in d Farſ.
bonorum deciſ.641. numer. 7.part. 1. recent.* nam ſi
adiiciatur ex interuallo pòſt perfectam diſpoſitio-
nem, non cenſeretur poſita in executiuis, ſecus ſi
immediatè pòſt, vt declarat *Pedem. deciſ. 164. n. 4.
in princ. & ſub num. 2. in fine*, refert Rota *in d. Nonantulana bonorum deciſ. 294. num. 7.part. 2.rec.* vbi
etiam ex eadem *Pedem.deciſ.164.n.4.*tenet hanc clau-
ſulam dici eſſe in executiuis, quando eſt poſita in
clauſulis loquentibus de inueſtitura & de traditione
poſſeſſionis

7 Tertius effectus eſt, vt hæc clauſula importet li-
beram alienandi facultatem, vt poſt Roland.dictum
fuit *in Romana domus 29. Nouembris 1610. coram
Card. Marquemontio*, impreſſa per Farinac. *deciſ.161.
num.4.part.1.rec.& deciſ. 512.num.2. cap.3.*vbi quòd
8 importat facultatem alienandi immo continet ex-
preſſam alienandi licentiam, vt ex illa extenſa patet,
& ideò de eius virtute dubitari non poteſt, quin tutè
fiat alienatio, Bart.*in l.qui Roma, § duo fratres, in 8. q.
num.21.ff.de verb.oblig.*& *ibi* Angel. *n. 12.* Alexand.
num.58.& Iaſ.*num.72* Crot. *in repet. num. 133.* Dec.
d.conſ.88 num. 11. & n. 23.24.39. & 49. quos re-
fert Rota *in d. Farſ.bonorum deciſ.642. num.3.part.1.*
9 *rec.* & quòd operetur, vt dicatur data licentia
alienandi quicquid eis videbitur, & ſucceſſoribus,
cenſuit Rota impreſſa per Pacif.*poſt tract.de Saluian.
interd.deciſ.173.n.2.*

10 Intellige ſi in parte diſpoſitiua apponatur, tunc
enim tantùm importat alienandi licentiam, ita Rota
apud Pacificum *d.deciſ. 172. num. 5.* & poſt *dictam
deciſ. Pedem. 164.in princip.* obſeruat Cardin Tuſch.
*d.concluſ.107.num 8.& num.11.*poſt Roland.*conſ 55.*
11 *n.44 lib 3.*tenet hanc clauſulam in parte diſpoſitiua
inueſtituræ feudi operari, ſi ſit data licentia vaſallo
alienandi feudum ſine facultate; vnde Menoch.
conſ 64.num.46. tenet quod poſita in executiuis in-
ſtrumenti diuiſionis factæ inter fratres, non dicitur
12 ex illa data facultas alienandi. Intellige etiam, quan-
do adeſt hæc clauſula, & pactum quod ſine licen-
tia non alienet, quia tunc non operatur clauſula in
præiudicia pacti, Corbul. *in d. 3. limit.fol.148.* Dec.
conſ.171.n.3.verſ.quarto, Curt iun.*conſ.136.n.6.*Card.
Tuſch.*d.concl.297.n.13.*Steph.Grat. *diſc.for.cap.344.
num 11.*

Quartus effectus eſt, vt operetur quod venditio 13
cenſeatur in dubio facta ad corpus, etiamſi men-
ſura ſit ſpecifica, & contractus ſit dubius, vt poſt
Pariſ. *conſ.4.* incip. *Loculente,num.34.verſ.ad quæ bene
facit,*Dec.*conſ.500.*incip.*In cauſa, num.4.verſ. ſed ob-
ſtare videtur,*notat Card.Tuſch.*d.concl.297.n.2.& 3.*
ex eodem Decio *num. 6. & ſeq. citato loco*, declarat
hanc clauſulam inducere corpus, ita vt venditio ad
corpus ſit facta, ſi eſt in parte ſubſtantiali contra-
ctus, ſecus verò ſi eſt in parte executiua, quia non
ampliat contractus

Quintus effectus eſt, vt importet tranſlationem 14
dominij, vt per *deciſ. Pedem. 164. in princ.* Roland.
à Valle *conſ.54 num.43.lib.3.* Soc. *conſ.9.num.33.verſ 9.
Clariſſimè,lib.1* Gratiani. *conſ.7.n. 20. lib.2.* Menoch.
conſ.561.n.39. Suid. *conſ. 450. numer. 27.* Stephan.
Gratian.*diſcept.forenſ. cap.96.num.2.& cap. 586.n.3.*
& March *deciſ.42. num.6. & 7.* Camill. Borrell. *in
ſumma omnium deciſ.tit.36.num. 19.* Cardin. Tuſch.
d. concluſ.297.num.7. Theodoſ. de Rubeis *d. tom. 2.
p 4.clauſ.4. §.5.* idem enim ſunt plenum dominium 15
& plenas facultas alienandi, vt dicit Socin.*d.conſ.9.
n.34.lib.1.*

Vnde ſi ſit dictum, Ab habendum, tenendum, & 16
vſufructuandum ad vitam ſuam, important hæc
verba tranſlationem dominij in vita, non autem
ſolius vſusfructus, vt ex Bald *conſ.372.* incip. *Factum
ſic proponitur, num.3.verſ. videamus ergo, lib.1.* notat
Cardin. Tuſch. *d. concl.297. n.5.*vbi *n.6.*poſt Caſtr.
conſ.149 circa medium,verſ.& illa verba, lib.2. decla-
rat, quod idem eſt in tranſactione filiorum cum
matre indotata, quia ſi dant dotem ex bonis mariti,
quæ erit reuerſura ad filios primi mariti dotantis, vel
legantis, licèt dicatur ad habendum iure proprio &
diſponendum, tamen operantur dicta verba tranſla-
tionem dominij loco poſſeſſionis & vſusfructus ad
vitam vxoris tantùm, quando de hæredibus mulieris
non eſt facta mentio.

Sextus effectus eſt, vt inducat remiſſionem fidei- 17
commiſſi in diuiſione quando eſt in parte diſpoſi-
tiua, Rol.*d.conſ.55.n.42.& ſeq.lib.3.* Card. Toſch *d.
concluſ.297.num.19.*Ozaſch.*conſ.8.num.80.* Laderch.
*conſ.1.*Surd.*conſ.475.*Gallia.*conſ.21.num.23. cum ſeq.*
Corbul.*d.limit.3.n.7.*Ioan.Baptiſta Coſta *d. clauſ. 7.
num.5.*

Septimus effectus eſt, vt hæc clauſula cum po- 18
teſtate alienandi, vendendi, & diſponendi prout
maritus voluerit, operetur quod res aſſignata dica-
tur data irreuocabiliter & pleno iure, & iure pro-
prio, & in perpetuum, ita poſt Beroi.*conſ.63.n.11.lib.3.*
docet Steph.Grat *diſc.for.c.922.n.5.*

Octauus effectus eſt, vt appoſita in inſtrumentis 19
diuiſionis bonorum allodialium, & emphyteutico-
rum auferatur ad allodialia tantùm, vt docet Hon-
ded.*conſ.36.n.31.tom.1.*

Nonus effectus eſt, vt operetur quod donatio 20
facta piæ cauſæ, quæ eſt dubia an ſit inter viuos,
vel cauſa mortis, cenſeatur inter viuos, vt poſt Bald.
conſ. 407. incip. *Anno Domini, col.fin. verſ. & quia
etiam,lib.1.*tenet Card.Toſch *concl.267.n.4.*

Limita iam primò, vt hæc clauſula in executiuis ar
non inducat renunciationem fideicommiſſi, ſeu al-
terius iuris, quando ad aliud poteſt referri, Menoch.
*conſ.29.n.159.*bene Honded.*conſ.39.n.33.tom.1.*

Limita

22 Limita secundò, non importare constitutum, nec traditionem possessionis fictæ, ita Alexand. *cons.28.in princip.lib.2.* Cardin. Tusch. *d. concl.297. num.* 20.

23 Limita tertiò, cùm est sine restrictiua non reduci ad terminos stipulationis, vt dictum fuit *in Imolen. bonorum 8. Martij 1596. coram Cardin. Pamphilio, & in d. Farfen. bonorum decis. 642. num. 5. part. 1. recent.*

24 Limita quartò, nullum operari effectum cùm est cæterata, & non extensa cum licentia alienandi, Grat. *cons.17.n.47.* Gabr. *comm. tit. de fideicomm. concl. 2. num.30. & seq.* & dictum fuit *in Amerina bonorum 12. Ian. 1615. coram Buratto,* impressa per Farin. *decis. 624. n. 4. in princ. part. 2. recent.* vbi pariter habetur quod Bart. & alij *in l. qui Roma, §. duo fratres, ff. de verb. oblig.* expresse loquuntur, quando in hac clausula legitur extensa prædicta facultas.

25 Limita quintò, vt non operetur in bonis, quorum non est secuta alienatio, secundùm Bart. communiter receptum *in d. §. duo fratres, quæst.8. num. 21. vers. si verò alienatio,* Rip. *num.84. in fin. vers. limita primò, & de communi voto n. 165. & 168.* Simon. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib. 3. in fin. vers. si verò alienatio,* Gabr. *d. conclus. 1. num. 33.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 115. num. 48.* Peregrin. *de fideicom. art. 52. num. 44.* quos refert, & sequitur Rota *in d. Amerina bonorum decis. 624. num. 4. post med.*

26 Limita sextò, vt non importet facultatem capiendi propria auctoritate, vt per Angel. Aretin. *cons.77.* incip. *In casu suprascripto, n.30. & seq.* Cardin. Tusch. *d. concl. 297. num. 21.* vbi *num. 22.* post Bald. *cons. 452.* incip. *Heredi. lib. 5.* declarat, quia talis clausula intelligitur secundùm naturam contractus, ex notat. per Mart. *d. claus. part. 1. conclus. 5. num. 22.*
27 ideo si est facta concessio in emphyteusim duobus, cum pacto quòd mortuo vno deueniat in alterum, licèt adsit hæc clausula, Ad habendum, & quidquid placuerit faciendum, tamen intelligitur, si Præmissa salua sint, & sic secundùm naturam contractus.

28 Limita septimò, vt non operetur quando est posita in executiuis, vt in specie post Put. dictum fuit *in Camerinen. domus 4. Iunij 1593. coram Gyptio in d. Nonantulana bonorum decis. 294. num. 7. in princ. p. 2. recent.* de quo & quando dicatur esse in executiuis dixi suprà.

29 Limita octauò, non iuuare inuestitos vbi est personalis, & restricta ad proximum acquirentem, vt dictum fuit *in sæpe citata Nonantulana bonorum decis. 294. n. 8.*

30 Illud demum aduertere oportet, quòd verba huius clausulæ, Ad habendum, alienandum, &c. intelligi debent legitimè secundùm quod Iura disponunt in illa materia, Bart. *cons.72.* incip. *Ex facto, n 6. vers. ex quibus apparet, lib. 1.* Card. Tusch. *d. concl. 297. num. 19.* & ita secundùm subiectam materiam, Crauet. *cons.20.n.15.* Signoròl *cons.10.n.3.* Osasch *d. p. 1. claus. 5. n.23.* cuius natura est non ampliare, nec alterare principalem dispositionem. Ioseph. Sesse *Arag. decis. 24. n. 4.* Rot. *decis. 183. num. 8.* apud Farin. *in prima collect. nouiss.* Vnde restringitur ad ea, quæ solita sunt contineri in contractu, cui apponitur, & intelligitur secundùm naturam contractus, vt inquit Seraph *decis. 794. n. 8* & secundùm illam limitatur, ex notatis per Marches. *de Commiss. p. 1. pag. 978. n. 5. in vlt. impress.*

CLAVSVLA V.

Ad instar alterius Ecclesiæ.

1 *Indulgentiarum in concessione apponi non debet clausula,* Ad instar.
2 *Priuilegio Apostolico potest apponi clausula,* Ad Instar.
3 *Priuilegiorum alienorum, seu exemptionum concessa participatio ad instar, importat vt sortiatur eundem & parem effectum cum alijs ad quæ adæquatur.*
4 *Per relationem omnia quæ in priori dispositione continebantur, censetur repetita.*
5 *Tantum est in referente, quantum in relato.*
6 *Referens est in ipso relato cum omnibus suis qualitatibus.*
7 *Priuilegium de quo non apparet, si alicui communicetur, an in aliquo huiusmodi communicatio ei prosit, esto dicitur.*
8 *Priuilegium concessum ad instar alterius, quod auctum, diminutum, vel reuocatum postea fuit, an diminutum, vel reuocatum censeri debeat in persona illius, cui communicatur, & num. 9.*
10 *Forma communicationis priuilegiorum attendenda.*

IN concessione Indulgentiarum apponi non de- 1
bet hæc clausula, nam esset contra regulam Cancellariæ 53. sed debent specificè, & specialiter exprimi ea ad quorum formam fit concessio; vt obseruat ibi Alphonsus glossator antiquus, & Ioannes à Cochier *pag. 490.* Nauarr. *de Indul. notab. 16. num. 4.*

Secus dicendum esset in priuilegio Apostolico, 2
quia in eo talis prohibitio non legitur, nec ad illud extenditur illa de qua *in d. reg. 53.* Felin. *in cap. nonnulli, col. 8. vers. 3. declara, de rescript.* Vnde con- 3
cessa participatio alienorum priuilegiorum, seu exemptionum ad instar, importat vt sortiatur eundem & parem effectum cum aliis ad quæ adæquatur; ita Felin. *in d. cap. nonnulli, num. 7.* Abb *in cap. inter dilectos, n. 9. de fide instrum.* Apostil. *ad eundem in cap. cùm olim, num. 5. vers. ad instar, de consuetudine,* Paris. *cons. 22. num. 5. vol. 4.* Roman. *cons. 583. num. 23.* Erasm. à Cochier. *de Iurisdict. Ordin. in exemptos part. 1. quæst. 17. num. 17.* per hanc enim relationem 4
omnia quæ in priori dispositione continebantur, censentur repetita, ad notata *in l. omnia, ad fi. C. de Episcop.* & per Cardin. Tusch. *tom. 6. lit. P, conclus. 963.* Mandos. *de priuileg. ad instar, quæst 4.* Soar. *de leg. lib. 8. cap. 13. n. 2.* ex quo relationis effectus est, vt 5
tantum sit in referente, quantum in relato, iuxta reg. *l. asse toto, ff. de hæred. instituend.* cum similibus, de quibus Peregr. *de fideicom. art. 16. à num. 2.* & Gloric. *resp. 1. part. 1. num. 137.* quia referens est in ipso 6
relato cum omnibus suis qualitatibus, vt post Dec. Soc. Paris. Tiraq. & alios, inquit Menoch. *cons. 837. num. 3.*

Verùm autem si priuilegium Petro concessum 7
communicetur Antonio, & de Petri priuilegio non appareat, prodesse possit in aliquo talis communicatio Antonio? In qua quæstione distinctione opus est; vel enim communicatio hæc priuilegij fit per verba generalia non exprimendo illud, quod primum priuilegium, ad quod refertur, continebat,

& certum eft tanquam incertum nihil omninu valere ;iuata regul.teat.*in l.fi fic* 78.§.1 *de legat.*1.melior teat. *in auth. fi quis in aliquo*, *C. de edendo* ; fic procedunt refuluta per Cabed. *Lufitana decif.*95.*n.*9.*o.*2.& per Azeued.*conf.*36.*num.*2.& per Erafmum à Cochier.*de Iuri dict. Ordin. in exemptos*, *p.*4.*q.*70.*num.* 6. aut in communicatiune priuilegij exprimitur quod primum continebat ; quo cafu licèt primum priuilegium non appareat, eo tamen gaudere fecundùm, cui communicatum eft, ex Felin. & Mandof.*d.tract. de priuileg. ad inftar*, *q.* 5. obferuat bene explicans Suar.*d.cap.*15.*n.*6.*&* 7. aduertens ex Bald. hoc pofteriori cafu magis abfolutum effe priuilegium., & pinguius prouidere communicationem, quàm fi priuilegium appareret, quia fi appareat, fecundùm illud debet communicatio reftringi,ex infrà dicendis ; quando verò non extat pro fe abfolutè, intellige fi fieret fpecifica & certa mentio eius ad quod fit relatio ab habente poteftatem de nouo concedendi, vt aduertit Erafm.à Cochier. *d.q.*70.*n.*6.

8 Quid autem dicendum quando priuilegium conceditur ad inftar alterius, vel vni conceffum alteri communicatur, fi prius illud augeatur, minuatur, vel reuocatur ; auctum etiam, diminutum, vel reuocatum cenferi debeat in perfona illius, cui communicatur? Quam quæftionem poft Abbat. & alios difputant Mandof. *d. tract. q.* 6.Frat. Emman. *quaft.Regul. tom.* 7. *q.* 55.*art.* 19. Azeued.*d.conf.*36. *per totum*, Suar.*d.cap* 15.*à num.*5.*&* *cap.* 16.*à num.* 11. ea quorum mente refolue diftinguendo, vel enim communicatio fit non per fe, & principaliter, in quo cafu planum eft, quod non poteft ille, cui communicatur priuilegium, eo vti nifi fecundùm modum, iuxta quem eo vtitur ipfe principalis, ex generali regula *c.tranflato, de conft.* & *c.acceflorium, d. reg. iur. lib.* 6. cum fimilibus ; & ideo aucto, diminuto, vel reuocato priuilegio principali, fequitur neceffariò augeri, diminui, & reuocari priuilegium in perfona eorum, quibus communicatum eft.

9 Aut verò priuilegium communicatur non fic dependenter, fed directè per fe & æqualiter, ita vt perfona, cui communicatur, eo vti poffit eodem modo, quo prior poterat, vel ipfe poffet fi primò & per fe ei fuiffet conceffum ; quæ forma frequentiffima eft communicationi priuilegiorum inter Religiones, vnius fcilicet ad alteram, vt latè profequitur Frat. Emman. *d. quaft.* 55.*à princ.* & in iis terminis regula eft conftituenda negatiua, quod fcilicet aucto, vel diminuto, aut reuocato priuilegio principali,non augetur,nec diminuitur, nec reuocatur in perfona eorum, quibus communicatur ;fupponimus enim vtrumque priuilegium ftare per fe vt reipfa diftinctum, folúmque apponi particulam, vel relationem ad aliud ad terminandam fignificationem verborum, cognita autem hac fignificatione, & modo, & qualitate priuilegij fic conceffi, nulla manet dependentia vnius ab altero, & confequenter ceffat diftinctio *reg. acceflorium*, & locum habet regula, *l. Papinianus exuli.ff. de minor.* ac procedit quod ait Frat.Emman.*d.art.*19. quòd in communicatione priuilegiorum non communicatur non vfus,quia licèt Religio cui primò conceffa funt, illis non vtatur, & propter non vfum ea amittat, adhuc tamen alia Religio vtitur,cui independenter communicata funt.

10 Procedit autem hæc regula, nifi contrarium ex forma communicationis colligatur, quia fcilicet facta eft per modum caufæ fiendæ, id eft, in futurum, vt loquitur Azeued.*d.conf.*36.*num.*6.quia fcilicèt verba referuntur ad modum fecundùm quem prima Religio in futurum vtetur priuilegio, veluti quia conceditur fub illa forma, Concedo Societati IESV priuilegia, quibus feu prout medicantes vtentur : conceffio enim feu gratia huiufmodi dependet ab vfu medicantium, iuxta regulam text. *in l.in delictis, extraneus, ff.de noxalib.action.* de qua poft alios Menuch.*remed.*16.*recup. num.* 19. & vide Rot apud Paul. de Rubeis *decif.*319.*num.*1.*tom.*2.*diuerf.*aliàs *part.*6.*recent.*quòd hæc dicit *Ad inftar*, ftat caufatiuè,non autem relatiuè, aut conditionaliter, & quòd denotat fimilitudinem, Rot.*decif.*101.*n.* 7. *p.*5.*recent.*

Cætera autem ad hanc claufulam pertinentia vide apud Mart.*d.clauf.p.*1. *clauf* 206. fecundùm vltimam impreffionem, & aliqua tetigi *in tract. de dictionibus.*

CLAVSVLA VI.

Ad libitum, vel pro libito fuæ voluntatis.

1 *Arbitrium liberum, & abfolutum, non Iuris regulis limitatum importat claufula*, Ad libitum, &c.

2 *Arbitrio boni viri locus eft ftante claufula*, Ad libitum, &c.

3 *Libertatem magis operatur claufula*, Ad libitum, &c.*fi iungatur cum dictione* liberè.

4 *Conditionem fub beneplacito denotat claufula*, Ad libitum, &c.

5 *Voluntas ftante claufula*, Ad libitum,&c.*tamdiu quamdiu concedens illam reuocarit.*

HÆc claufula importat liberum, & abfolutum arbitrium, non Iuris regulis limitatum, vt docent Bart & Alex *in l.fi fic* 78.*ff.de leg.*1.Abb.*in cap.*2.*n.*4.*in* 3.*notab.de fequeft.poffeff.* Cardin. Tufch.*tom.*1.*lit. D.concl.*307. *num.*1. Baptifta Cofta *de clauf. connent.clauf.*26.*num.* 6. Surd. *decif.*72.*num.*15. vbi ait 2 quòd ftante hac claufula non eft locus arbitrio boni viri, & *decif.*272.*n.*14.*cum feqq.& conf.*357.*num.*10. Stephan. Gratian. *difcept.forenf.cap.* 58.*num.* 21. *& feq.* & dictum fuit *in Romana bonorum* 24. *Martij* 1580.*coram Cantuccio.* Marta *de clauful. part.*3. *clauful.*2.*num.*3.ex Guid.Pap. *dec.*375 aduertit hanc claufulam aliquando importare liberam voluntatem, aliquando verò arbitrium boni viri ; fi verò iungatur cum verbo *liberè*, tanquam geminata magis ope- 3 ratur libertatem, vt poft Soc.*conf.*170.*num.*8. *lib.*1. aduertit Card.Tufch.*d.concl.* 307. *num.* 2. Vide quæ dixi in claufula, *Ad beneplacitum.*3.

Denotat conditionem fub beneplacito, & talis 4 voluntas ea facto venit declaranda,ex Seraph.*decif.* 821.*num.* 1. & tamdiu dura,donec concedens illam 5 reuocauerit,vt per Erafmum à Cochier. *de Iurifdict. Ordin.in exemptos*, *p.*3.*q.*5.*n.*3.

CLAVSVLA VII.

Amoto quolibet illicito detentore.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius claufula agentes.*

2 *Poffefforis*

2 *Possessionis colorata expressionis vim habet clausula,* Amoto, &c.

3 *Vitium taciturnitatis colorata possessionis alienae tollit claus.* Amoto, &c. *si est posita in dispositiua gratia, secus si in executiua.*

4 *Executor debet cognoscere de colore tituli stante claus.* Amoto, &c.

5 *Claus.* Amoto, &c. *intelligitur Iuris ordine seruato, & citatis citandis.*

6 *Executor gratia cum claus.* Amoto, &c. *habet solùm iurisdictionem contra eos, qui de facto, & non de iure contradicunt, nisi dicatur,* sine vitio spolij & attentorum, &c.

7 *Executorem mixtum facit clausula,* Amoto, &c. *apposita in litteris beneficialibus, quando nulla res iudicata praecessit, nec fuit negotium discussum.*

8 *Appellare licet à sententia mixti executoris.*

9 *Possessor quando non adesset claus.* Amoto, &c. *non facit executorem mixtum.*

10 *Executio litterarum Apostolicarum non retardatur per appellationem à sententia mixti executoris cum claus.* Amoto, &c. *quando in beneficialibus gratia legitimè est iustificata, & littera non sunt expedita sub surrusione.*

11 *Executor merus censetur vbi simul cum claus.* Amoto, &c. *iuncta est illa,* Citra vitium spolij & attentatorum.

12 *Claus.* Amotis quibuscunque detentoribus, & incursis posteriorem gratiam habentibus, *tollit gratiam Ordinarij posteriorem.*

13 *Claus.* Amotis quibuscunque, non tamen Apostolica auctoritate prouisis, *non capit prouisos ab Ordinario vigore indulti.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulae vide Doctores per textum *ibi in c. cùm nouerit, de conceß. prabend.* Cels. Vgon. in *tract. claus. pag.* 483. *col.* 2. Reboff. *in praxi benef. tit. form. & declarat. noua prouisionis, vers. Amoto exinde quolibet illicito detentore,* Aoton. Gabr. *communium lib.* 5. *tit. de acquir. possess. concl.* 3. *num.* 16. Lancell. *de attent. p.* 2. *cap.* 4. *in praf. num.* 477. *cum seqq.* Mart. *de claus. part.* 1. *claus.* 9. *in vlt. impress.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. clausula* 3. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4 *collect.* 826. *& in praxi aurea resolut.* 330. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 9. §. 1. *in annot. num.* 236. Card. Tusch. *tom.* 1. *litt.* C, *conclus.* 319 Marches. *de Commiss. part.* 1. *pag.* 327. *&* 328. *in* 2. *impress.* Campanil. *in diuersorio iuris canonici rub.* 11. *cap.* 13. *num.* 280. *cum seqq.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 11. *num.* 467. *& seq.* Viuian. *in praxi Iurispat. lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 39. *cum seqq. in vlt. impress.* oouissimè Theodos. de Rubeis *in singularib. Rota tom.* 1. *p.* 4. *claus.* 6. *pag.* 277. *& claus.* 167. *pag.* 324. *cum seq.* Rot. *decis.* 153. *num.* 2. *part.* 2. *in posthum. Far.* aliàs *p.* 4. *recent.* vbi quòd operatur vt censeatur facta mentio de possessione facti, Modern. *de supplicat. ad Sanctissimum part.* 2. *cap.* 34. *num.* 145. *cum seqq.*

2 Habet haec clausula vim expressionis coloratae possessionis, de qua erat facienda mentio, iuxta *cap. cùm nouerit, de conceß. preb.* ita Caldetin. *cons.* 246. aliàs 25. *de prab.* Zab. *cons.* 31. *in fin.* Rebuff. *d. vers. Amoto exinde quolibet illicito detentore, in princip.* Mart. *d. p.* 1. *claus.* 10. *num.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 19. *num.* 9. Massob. *in praxi habendi concursum, praelud.* 7. *dub.* 20. *num.* 16. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellaria, gloss.* 15. §. 2. *n.* 68. Monet. *d. c.* 11. *n.* 468. Marches. *de Com-*
3 *miss. part.* 1. *cap.* 1. *pag.* 328. *num.* 135. *in vlt. impress.* vbi *num.* 24. ex Paris. *cons.* 120. *num.* 14. *vol.* 4. Lap. *alleg.* 15. asserit subreptionis vitium non tollere. Intellige hanc clausulam tollere vitium taciturnitatis coloratae possessionis alienae, si est posita in dispositiua gratiae, secus tamen si in executiua, & in clausulis executiuis gratiae; ita per *Clem. primam, in fine, de prabend.* Abb. *in c. in nostra, n.* 32. *de rescript.* Gemin. *cons.* 86. *num.* 6. *vers. nec obstat, & cons.* 92. *num.* 3. *in fin. & seq. & cons.* 117. *num.* 32. *in fine,* resoluit Card. Tusch. *d. conclus.* 319. *num.* 2. *& num.* 10. & post illum Aloys. Ricc. *d. collect.* 826. *effect.* 1. *in limit & d. res.* 330. *n.* 2. Monet. *d. cap.* 11. *num.* 468. Et quòd execu- 4
tor debeat cognoscere de colore tituli stante hac clausula, tenet Achil. *decis.* 5. *vt lit. pend.* Greg. *decis.* 335. *n.* 12.

Intelligitur haec clausula Iuris ordine seruato, ac 5
citatis citandis, Fel. *in c. de caetero, num.* 9. *de sent. & re iud.* Rebuff. *de vers. Amoto exinde.* Achil. *decis.* 6. *num.* 2. *super reg. de trien.* Mohed. *decis.* 7. *num.* 6. *de restit. spoliat.* & Staphil. *d. lit. gratia in ap. de clausula, Amoto, n.* 3. Nicol. Garc. *de benef. p.* 6 *cap.* ... *num.* 50. vbi intelligit procedere, quando non adest clausula, *sine vitio spolij,* & dictum fuit *in Aquilana beneficiorum* 26. *Iunij* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per Farinac. *decis.* 147. *num.* 4. *part* 2. *rec.* Theodos. de Rubeis *d. claus.* 67. *num.* 3. Et operatur vt iudex procedere debeat cum causae cognitione. Rot. *decis.* 562. *num.* 3. *part.* 2. *in posthum. Far.* aliàs *part.* 4. *recent.* Modern. *dict. part.* 2. 34. 146. Executor gratiae cum hac clausula habet so- 6
lùm iurisdictinnem contra eos, qui de facto, & non de iure contradicunt, vt docent Flores *variarum quaest. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 44. Marches. *de commiss. part.* 1. *pag.* 328. *num.* 131. *in* 2. *impress.* Cardin Tusch. *d. conc.* 319. *num.* 7. quòd intelligere oportet, quando Papa vlterius non procedit dicendo, *sine vitio spolij & attentatorum,* quia tunc videtur voluisse quod dato quod ille esset detentor iuris, tamen quod executor posset illum spoliare, & detentor non posset agere; Ita Put. *decis.* 14 *in correct. lib.* 1. Mandos. *de monit. q.* 60. *num.* 67. Salust. Tibet. *in formular. Iustrum. lib* 3. *cap.* 6. *num.* 29. *vers. & super,* Nicol. Garc. *d. part.* 6. *cap.* 3. *num.* 51. *&* 52. Aloys. Ricc. *dict. res.* 330. *num.* 4.

Haec clausula apposita in litteris beneficialibus, 7
quando nulla res iudicata praecessit, nec fuit negotium discussum, facit exequutorem mixtum, & requirit ordinem iudiciarium; ita post Abbatem & alios *in c. de caetero,* maximè Felin. *num.* 9. *& seq. de sent. & re iud.* Mohed. *decis.* 7. *num.* 5. *de restit. spoliat.* aliàs 97. *num.* 5. Achil. *decis.* 6 *numer.* 3. *super reg. Cancell. de trien.* Marches. *de commiss. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 35. *in* 1. *impress.* Lancell *de attent. part.* 2. *cap.* 4. *in prafat. n.* 470. *&* 514 Nicol. Garc. *d. part.* 6. *cap.* 1. *à num.* 48. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. glos.* 9 §. 1. *in annot. contra nullitates, num.* 236. Monet. *d. cap.* 11. *num.* 467. & fuit dictum *in Rauennaten. Iurispatron. at.* 27. *Ianuar.* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per Farinac. *decis.* 159 *n.* 3. *part.* 2. *recent.* Duran. Rotae *decis.* 414. *num.* 2. *& decis.* 48. *num.* 3 Modern. *d. part.* 2. *c.* 34. *num.* 147. *& in Tirassonen. eleemosynaria* 28. *Ianuar.* 602. *coram Card. n. Lancell.* impressa per eundem Farinac. *decis.* 52. *num.* 2. *p.* 2. *recent.* quòd quidem in 8
tantum verum est, vt à dicti mixti executoris sententia liceat appellare, ex traditis per Mantic. *decis.* 324. *num.* 3. & Sigism Scacc. *de Appellat. q.* 12. *limit.* 21. *num.* 11. Seraph. *decis.* 156. vbi ait non solùm appellationem esse permissam in hoc casu, verùm etiam esse locum reuocationi attentorum & innouatorum tali appellatione pendente. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 67. *num.* 1.

Supradicta

9 Supradicta autem restringenda sunt quando non adesset possessor, vt notant Reb ff. *vbi supra, vers. nec vtrime huius clausula*, Gonzal. *d. gloss. 9. num.* 226. Nicol. Garc. *d. part. 6. cap. 2. num.* 141. & fuit dictum *in Vercellen. Coadiutoria 23. Ianuarij* 1608. *coram Cardinale Lancellotto, & in Pacen. puritatis 11. Decembris* 1609. *coram Illustrissimo Manzaneda*, Theodos de Rubeis *d. claus.* 167. *n.* 5.

10 Item restringenda sunt, quando hæc clausula apposita est in litteris beneficialibus, & gratia est iustificata legitimè, & literæ non sunt expeditæ sub intrusione, tunc enim non retardaretur executio litterarum Apostolicarum; ita post Ferret. *cons.* 7. *num.* 12. *in fin. & num.* 13. docent Gonzal. *vbi suprà num.* 257. & Monet. *d. cap.* 11. *num.* 467. vbi etiam post Caputaq. *dec.* 180. Lancell. *d. c. 4. num.* 275. *cum*
11 *seqq.* & Gonzal. *d. loco n.* 268. subdit censeri pariter merum executorem, vbi simul cum hac clausula, *Amoto*, &c. iuncta est illa, *citra vitium spolij & attentatorum*; quòd etiam post alios docet Marches. *de Commiss. part. 1. c. 1. num.* 139. *pag.* 229. *in vlt. impress.* dum ait hanc clausulam habere locum tantùm, quando Breue est simpliciter concessum cum illa, non autem quando adest alia clausula, scilicet, *sine vitio spolij & attentatorum*, Nicol Garc. *d. c. 3. n.* 45. 46. 47. *& 50. cum duobus seqq.* hoc tamen intelligens, nisi simul adsit etiam clausula, *constito de intrusione*, aut similis, quia tunc ante executionem intrusus est citandus.

12 Clausula, *Amotis quibuscunque detentoribus, & intrusis posteriorum gratiam habentibus*, tollit gratiam Ordinarij posteriorem, vt dictum fuit *in Toletana benefic. 5. Aprilis* 1593. *coram Orano*, impressa per Marches. *de commiss. p. 1. pag.* 381.

13 Claus. *Amotis quibuscunque, non tamen Apostolica auctoritate prouisis*, non capit prouisos ab Ordinario vigore indulti, vt ex Rota tradit Theodos. de Rubeis *d. cl. 167. num.* 14. quia cum indultum in beneficiis spectantibus ad Ordinarium nihil operetur, in aliis verò remoueat tantum obstaculum reseruationum, Cassad. *dec. 8. n. 6. de prabend.* non dicuntur prouisi auctoritate Apost. sed Ordinaria, *c. cum in aliquibus in 2. p.* & *ibi* scribens, *de rescr.*

CLAVSVLA VIII.

Anteferri.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectu huius clausula agentes.*
2 *Priores in data non pracedunt illum ad cuius fauorem claus.* Anteferri, *apposita est.*
3 *Reseruatio specialis & claus.* Anteferri, *aquiparantur.*
4 *Claus.* Anteferri, *in pluribus gratiis diuersorum compensatur.*
5 *Claus.* Anteferri, *quomodo extendatur, ostenditur.*
6 *Prior qui est tempore in gratiis & beneficiis, potior est iure, nisi de contraria Principis voluntate constet.*
7 *Decretum irritans in contrarium acta quacunque annullat, aliósque etiam ignorantes ligat.*
8 *Reseruationes & expectatiua tam generales, quàm speciales tolluntur per hanc clausulam.*
9 *Ius omne ad rem quouis modo quasitum sublatum cõsetur per clausulam,* Anteferri.
10 *Reseruationem continet claus.* Anteferri.
11 *Claus.* Anteferri, *nihil operatur, nisi is cui concessa est, voluerit anteferri.*
12 *Ordinarius si conferat beneficium intra mensē, quod fuit specialiter impetratum cum claus. decreti & institutionis, subsistet collatio si impetrans sua non vtatur gratia.*
13 *Claus.* Anteferri, *est odiosa, & non extendit vim suam nisi ad sibi similes.*
14 *Claus.* Anteferri. *, si est apposita quoad prælationem gratiarum præteritarum, qua etiam potest referri ad gratias futuras, restringitur tantùm ad præteritas.*
15 *Claus.* Anteferri, *non se extendit in praiudicium specialiter prouisi à Papa.*
16 *Gratia,* Anteferri, *non praiudicat habenti gratiam,* Motu proprio.
17 *Claus.* Anteferri, *non tollit effectum gratia pracedentis, cuius vigore iam fuit facta liquidatio, & processus, nisi de hoc fiat specialis mentio.*
18 *Mandatum per secundum ad alicuius fauorem factum etiam cum claus.* Anteferri, *non tollitur primum, nisi Papa derogauerit regula de non tollendo iure quasito.*
19 *Gratia conditionalis cum claus.* Anteferri, *facit etiã clausulam conditionalem.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Verall. 1
decis. 337. *num. 5. p. 1.* Mar. Anton. *variar. res. lib. 1. resol. 9. num.* 13. Mart. *de claus. part. 1. claus.* 212. *in vlt. impress.* Card. Tusch. *tom. 1. litt. C, conc.* 314. Monet. *de commut. vlt. volum. cap. 11. num.* 487. *cum seqq.* Ioan. à Cochier *ad preces primarias Imperatoris sect. 5. §. 1. prope fin. pag.* 95. Viuian. *in pract. Iurispat. lib. 3. cap. 8. num. 97. cum seqq. in 2. impress.* & cæteros in discursu citatos, ex quibus sequentes colligo effectus. Nouissimè Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. cl.* 159.

Primus igitur effectus est, vt etiam priores in 2
data eum ad cuius fauorem talis clausula est adiecta, non procedant, sed immò contra hic illos præcedat, iisque præferatur; ita Ægid. Bellam. *cons.* 33. *num. 10. in fin. vers. 5. hoc probatur*, vbi dicit quòd facit de posteriore priorem, Mart. *de claus.* 212. *n.* 1. Card. Tusch. *d. conc.* 524. *num.* 1. vbi *num.* 2. subdit 3
huiusmodi clausulam, *Anteferri*, & reseruationem specialem æquiparari, quia sicut præfertur habens clausulam, *Anteferri*, ita præfertur is, qui nititur gratiæ cum reseruatione speciali, Monet. *d. cap.* 21. *num.*
457. in pluribus autem gratiis diuersorum compen- 4
satur, ita vt gratiæ reducantur ad naturam suam, & ille præferatur, qui habet vel gratiam cum data anteriori, vel qui habet specialem, Zab. *cons.* 136. *Pramitto ante solutionem, n. 5. & seq.* Card. Tusch. *d. conc.* 314. *n.* 11.

Qualiter autem extendatur hæc clausula, paucis 5
ostendit Felin. *in cap. capitulum sancta Crucis, num. 5. in fin. de rescript.* in hæc verba, *non obstante quo pro aliis scripserimus. quibus & volumus anteferri*; integra verò prout in rescriptis prouisionem, de stylo Curiæ apponitur, vt refert Rebuff. *in praxi benefic. part. prima, in forma noua prouisionis, vers. non obstantibus pia memoria*, in hunc modum; *aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de huiusmodi, vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus generales, vel speciales d. Sedis, vel Legatorum reseruationem & decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum, quibus omnibus volumus te in assecutione dicta Ecclesia anteferri.* Hactenus Re- 6
buff. nam quamuis regulare sit in gratiis ad beneficia, vt qui prior est tempore, potior sit iure, *c. si qui.*

cap.

cap.cum quis,de præb.in 6. fallit tamen vbi de contraria Principis voluntate constet, qui pro sua summa potestate potest posteriorem anteponere priori, Azor.*instit.moral.p.2.lib.6.cap.52.vers. nonò quæritur,* Mames.*cons.263.n. 3. de præb.* & dum anteponit expressè id declarando, non censetur priorem gratiam penitus abolere, vel reuocare, quin patitur illam manere saluam, vt illius vigore qui tempore prior fuit, possit acceptare aliud beneficium gratia sua comprehensum, vt Staphil. *de litteris gratia, tit. de vi & efficacia clauf.§. deinde sequitur*, quæ quidem Pontificis voluntas vt certiorem habeat exitum, solet communiter huic clausulæ, *Anteferri*, adiici alia

7 clausula, *decreti irritantis*, quæ in contrarium acta quæcunque annullat, aliosque etiam ignorantes ligat, ne quoquo modo tali voluntati, vel dispositioni possit contrauenire, & vbi contrauenerit, nihil egisse censeatur, ex traditis per me metipsum in d. clausula, *Motu proprio*, & in specie notat Mart. *d. clauf.112.num.3.* post Zabarell. *cons.136.col. 3. & 4. vers.& ex hoc infertur,* ac Ferret.*cons.3.num.12.vers.3. principaliter, vol.1.*

8 Secundus effectus est, vt per eam tollantur reseruationes & expeditiuæ tam generales, quàm speciales; nam licèt expectanti deberetur beneficium, tamen Papa vult vt impetrans præferatur, vt docent Monet.*d.cap.11.n.459.* Cardin.Tusch.*d.conclus. 314.num.18* vbi post Oldrad.*cons.116.in princ.num.2.* & Lap.*alleg.80.n.1.vers. ad prædicta*, ait hanc clausulam operari quod is, qui habet eam, præferatur aliis expectantibus etiam Apostolicis.

9 Tertius effectus est, vt per illam sublatum censeatur omne ius ad rem quouis modo quæsitum, *cap. pen. de præbend.in 6.* Rebuff.*in praxi benefic. rub. form.nouæ prouisionis,vers.aut si aliqui,* Aloys. Ricc.*in praxi rerum fori Ecclesiast.decis.195.n.207.in 1.edit. aliàs resolut.174.num.4.in 2. edit.* Monet. *d. cap. 11. num 459.* licèt ex Felin.*in cap. causam quæ, num. 16. de rescript.* referat Rotam contrarium non semel sensisse, dum excipit solum casum iuris ad rem acquisiti per acceptionem vacantis beneficij, ex eo, quia gratia expectantis omnino non perit, cùm non sit exclusus à gratia pro alia vice sequente, prout iam suprà commemorauimus. Et quod per hanc clausulam posterior in data præferatur priori habenti solum ius ad rem, tenent Verall. *decis. 337. num.3.p.1.* Rebuff.*in repet.cap.nulla col.33.ad fin.vers. 12.clausula, de conceß. præb.* Theodos. de Rubeis *d. clauf.169.num.10.* vbi *num.12.* post Felin. *in cap.causam quæ, num.26.in princ. vers.considerata etiam, de rescript.* tenet quòd Curia seruat quod ista clausula tollit ius ad rem, non autem ius in re.

10 Quartus effectus est, vt reseruationem contineat, ex traditis per Rebuff.*in concordatis, tit.de mandatis Apostolicis,§.1.pag.680.* & præseruationem iurium aliarum personarum operetur, vt per Gonzal. *ad reg.8.Cancellario,gloss.54. num. 16.* vnde post Ægid. Bellam.*cons.43.n.3.in fin.cum seqq. vers. quod dummodo*, obseruat Card. Tusch. *d.concl.314.num.12.* quòd quando sumus in vacaturis gratia conualidans primam, vel extendens cum hac clausula, *Anteferri*, vel æquipollenter, semper præfertur ei, qui habet gratiam medio tempore ad vacaturum, quando tempore vltimæ gratiæ extendentis nondum venit vacatio.

11 Limita primò hanc clausulam nihil operari, nisi is, cui concessa est, voluerit anteferri, Calder. *cons. 56.quod est 2.de translat. prælat.num. 2. vers. ad idem facit*, prout illum refert Mart.*d. clauf. 212.num.10.* Card. Tusch.*d.concl.314.num. 19.* Ioan. Monach. *in c.2. de præb. in 6.* vbi si Ordinarius conferat benefi- 12 cium intra mensem, quod fuit specialiter impetratum cum clausula decreti & institutionis, subsistet collatio si impetrans sua non vtatur gratia, & si habens clausulam, *Anteferri*, ei renunciet, valebit collatio priùs facta, quia eo repulso sublatum est impedimentum quoad primum.

13 Limita secundò vt hæc clausula, cùm sit odiosa & iuri repugnans, non extendit vim suam nisi ad sibi similes, & in litteris Apostolicis non operetur in præiudicium illorum, quibus ius est quæsitum in re, vt per Gemin. *cons.138.* Brunor. à Sole *in locis communib, verb.clauf. 4.* Aloys. Ricc. *in d. tit. Curia Archiepiscopalis Neapol.decis.41.n.9.part.2.* Cardin. Tusch.*d.concl.341.num.3.* vbi refert Oldrad.*cons.198. num.5.vers.secundò pro intellectu*, hanc appellare iniuriosam clausulam.

14 Ex qua secunda limitatione iam infertur, hanc clausulam, *Anteferri*, si est opposita quoad prælationem gratiarum præteritarum, quæ etiam potest referri ad gratias futuras, restringi tantùm ad præteritas, vt docent Oldrad.*cons.198. in princ.num.3.vers. tertia clausula Anteferri,* Bellam.*cons.31.num 12.vers. modo clauf.* Mart.*d.clauf.211.numer.6.* Cardin. Tusch. *d.concl.314. .c.*

15 Deinde infertur, hanc clausulam, *Anteferri*, adeò restringi vt non operetur contra morem & consuetudinem concedentis; ideo se non extendit in præiudicium specialiter prouisi à Papa. quia habens gratiam priorem cum clausula, *Anteferri*, non præfertur habenti gratiam prouisionis specialem, licèt posteriorem, vt per Oldrad. *cons. 198.* incip. *Circa primum, vers.circa secundum*, quem referunt, & sequuntur Zabarel.*cons.136.num.4.* Mart.*d.clauf.212. n.6.* Card.Tusch.*d.conc.314.n.4.*

16 Limita tertiò gratiam, *Anteferri*, non præiudicare habenti gratiam, *Motu proprio*, quæ gratiosa est, illa verò odiosa; & quando odium & fauor sunt in conflictu, & præfertur fauor, vt post Ægid.Bellam. *cons.33.n.21.& seq.vers.8. conclus.* resoluit Tusch. *d. concl.314.n.13.*

17 Limita quartò hanc clausulam, *Anteferri*, non tollere effectum gratiæ præcedentis, cuius vigore iam fuit facta liquidatio & processus, nisi de hoc fiat specialis mentio; ita ex Zabarell.*d.num.5. vers. vnde notat,* Card.Tusch.*d.concl.314.n.17.*

18 Limita quintò, vt per secundùm mandatum ad alicuius fauorem factum etiam cum clausula, *Anteferri*, non tollatur primum, nisi Papa derogauerit *reg. Cancell. de non toll. iur.quæsit.* vt post Card. *cons.136.* obseruant Rebuff.*in praxi benef.part.prima,ad reg.de non tollend.iur.quæsit.gl.4.* Monet.*d.c.11.n.461.*

19 Limita sextò, vt gratia conditionalis cum clausula, *Anteferri*, faciat etiam clausulam conditionalem, ita vt non operetur, nisi purificata conditione, Card *cons.18.in principio, vers. puram intelligo,* Cardin.Tusch.*d.concl.314.num.9.*

CLAVSVLA IX.

Appellatione remota.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Princeps inferior non potest vti clausu*, Appellatione remota.

3 *Legatus à Latere non potest vti clausula*, Appellatione remota.

4 *Causa omnis tam principalis quàm incidens comprehenditur sub clausula*, Appellatione remota.

5 *Litigantes inter partes operatur clausula* Appellatione remota, *non quoad tertium*

6 *Onerosa est clausula*, Appellatione remota, *ac proinde restringenda.*

7 *Delegati persona concessa clausula*, Appellatione remota, *non transit ad subdelegatum.*

8 *Attentata ne renoeentur per viam attentatorum. operatur clausula*, Appellatione remota.

9 *Iudex non tenetur deferre appellationi stante clausula*, Appellatione remota.

10 *Attentata cessant, quando Princeps appellationem remouet.*

11 *Iudex datus cum clausula*, Appellatione remota, *facit vt sententia ab eo lata suspendatur.*

12 *Iudex datus cum clausula*, Appellatione remota, *si suam exequatur sententiam tali appellatione pendente, non attentabit.*

13 *Excommunicatio lata post appellationem, vt teneat operatur clausula*, Appellatione remota.

14 *Iudex quando procedit seruata forma commissionis, & partem non grauat, tunc habet locum clausula*, Appellatione remota.

15 *Clausula*, Appellatione remota, *non de legitima, sed de friuola est intelligenda.*

16 *Resistentes de facto, non de iure comprehendit clausula*, Appellatione remota, *in contradictu, & litteris executiuis apposita.*

17 *Cardinali facta commissio per Papam*, Appellatione remota, *tunc censetur exclusa qualibet appellatio etiam non friuola.*

18 *Appellationem in omnem tam legitimam, quàm friuolam excludit clausula*, Appellatione remota, *apposita in priuilegiis Religionibus a Summo Pontifice concessis.*

19 *Sententiam definitiuam, non autem interlocutoriam, quando simpliciter profertur, comprehendit clausula*, Appellatione remota.

20 *Grauamen notorium vbi apparet, nihil operatur clausula*, Appellatione remota.

21 *Iudex si dolo malo, vel lata culpa sententiauit, non tollit appellationem clausula*, Appellatione remota.

22 *Appellatione remota à sententiis generaliter, non intelligitur de illa, in qua Iudex se competentem pronunciauit.*

23 *Appellationem non tollit clausula*, Appellatione remota, *quotiescunque quis incontinenti paratus est docere de iusta & legitima causa appellandi.*

24 *Iudicio à facto quin procedatur non tollit clausula*, Appellatione remota.

25 *Deuolutiuum quoad effectum non operatur clausula*, Appellatione remota.

26 *Appellationis causa commissa cum clausula*, Appellatione remota, *non prohibetur tertius appellare.*

27 *Supplicationem ad Superiorem non tollit clausula*, Appellatione remota.

28 *Appellationem, per quam appellans docet se innocentem, non tollit clausula*, Appellatione remota.

29 *Restitutionem in integrum non tollit clausula*, Appellatione remota.

30 *Recusatio non intelligitur sublata, ex eo quòd sit delegata alicui Iudici causa à Principe cum clausula*, Appellatione remota.

31 *Appellationes omnes intelligantur sublata per clausulam*, omni & quacunque appellatione remota.

DE vi, & effectibus huius clausolæ, vide DD. 1 per textum ibi *in c. 1. de rescript. & in c. pastoralis, de Appel.* Couar. *pract. cap. 23. num. 6. & 7. & c. 16. num. 5.* Cels. Vgon. *in tract. clauf. pag. 421.* Vital. de Cambanis *in simili tract. pag. 14.* Pinel. *in rub. de rescind. vend. p. 1. cap. 1. num. 22.* Marant. *de ord. Iudic. part. 6. tit. & quandoque appellatur, num. 338.* Hippol. de Marsil. *sing. 647.* Corset. *sing. 32.* *Lucer. Inquis. verb. appellatio, à num. 3.* Hieronym. Portel. *in scholiis ad Molin. § disputati, à num. 24.* Perez *l. 8. gl. prima, tit. 4. lib. 2.* Ord. Seraphin. *de priuileg. iuram. priu. 74. num. 46.* & alios plores, quos refert Cened. *ad decret. collect. 128. n. 1.* Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 11. limit. 8. num. 40.* Menoch. *de arbitr. casu 197.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 8. quæst. 7. n. 163.* Rendin. *in promptuario recept. sentent. tom. 1. tit. 16. num. 4.* Aloys. Rice. *in collect. decis. collect. 135. & 1081.* Mart. *de clausulis part. prima, claus. 12. in vlt. impress.* Fr. Emman. *quæst. Reg. tom. 1. q. 8. art. 13.* Sigism. Scacc. *de Appellat. quæst. 16. lim. 1. num. 93. cum seqq.* Marches. *de Commiss. part. 2. cap. 8. à princ. c. 29. cum seqq. & pag 47. part. 2. num. 57. cum seqq. in vlt. impress.* Cardin. Tusch *pract. conc. tom. 1. litt. A, conc. 400 cum seqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. § 1. in annot. num. 244. cum seqq.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imperialis lib. 1. conclus. 135. num. 2.* Farinac. *fragment. crimin. p. 1. verb. Iudex, num. 956. cum seqq.* Steph. Grat. *discept. forens. cap. 41. num. 17. & 18.* Ioseph. Sesse *de Inhibit. cap. 8. § 2. num. 10. cum seqq.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib. 2. cap. 14. § 2. num. 16.* Viuian. *in praxi Iurispat. lib. 13. c. 18. num. 39. cum seqq. in 3. edit.* nouissimè Theodos. de Rubeis *in singularib. Rota tom. 2. p. 4. claus. 7. pag. 277. & claus. 181. pag. 317.* Baptista Fragoso *in regimine Christiana Reipubl. part. 1. lib. 8. disput. 24. num. 212. cum seqq.*

Nullus inferior à Principe hac clausula vti po- 2 test, ex notatis per Marant. *de ordine Iudic. part. 6. tit. & quandoque appellatur, num. 337.* Marches. *de Commiss. part. 1. c. 8. num. 12. pag. 297. in vlt. impress. & p. 2. pag. 47.* Rolan à Valle *cons. 29. n. 15. & 16.* Baptista Fragoso *d. p. 1. lib. 8. disp. 24. num. 213. & 220.* qui ampliant procedere in inferioribus Principi- 3 bus, superiorem non recognoscentibus, Menoch. *de success. tit. de test. potent. lib. 1. § 6. num. 7.* etiamsi esset Legatus de Latere, qui dum illa rescribere non potest, vt tenet Sigismund. Scacc. *de Appellat. q. 16. limit. 1. num. 106. & 109.* nisi id specialiter in facultatibus clarè habeat, vt declarat Marches. *d. c. 1. pag. 302. n. 77.*

Operatur hæc clausola in omni causa tam prin- 4 cipali, quàm incidenti, ex resolutis per Ceoall. *commun. contra comm. tom. 4. q. 1. n. 833.* vnde habere locum in causa reconuentionis, notant Parlad. *rerum quotid. part. 5. lib. 2. c. fin. § 10. num. 14.* & Scacc. *de Appell. quæst. 17. lim. 17. num. 23.* Marches. *de Commiss. part. 1. pag. 301. num. 60. in secunda impress.* vbi *num. 72.* ait quòd comprehendit omnes appellationes ab incidentibus & accessoriis, vbi eadem ratio militat.

Item operatur tantùm inter partes litigantes, 5 non quoad tertium, vt per Couarr. *pract. c. 15. n. 5.* Put. *decis. 147. lib. 2. in correct.* Pacif. *de Saluian. interdict. Inspect. 4. c. 2. num. 93.* & ob id dicit Bald. *in c. an sit, num. 2. vers. item nota.* quem refert Marches. *d. p. 1. pag. 298. num. 25.* quòd ista clausula est 6 onerosa,

onerosa, ac proinde restringenda; & addit Marchef. *d.p.1.prag.303.n.94.* quòd concessa personæ delegati, non transit ad subdelegatum.

8 Item operatur ne attentata reuocentur per viam
attentatorium: quia licet appellatione pendente nihil possit innouari, *in toto tit. ff. nil nouari appell. pend.* hoc tamen fallit, si est commissa causa, *Appellatione remota*; nam hoc casu non obstante appellatione, poterit per iudicem à quo appellatum est innouari, & sententia executioni mandari, secundùm Innocent & Host. quos refert, & sequitur Fr. Emm. *quæst. Regul. tom 1. q. 8. art. 13. in fin.* Marchef. *de Commiss. part. 2. cap. 8. pag. 33. n. 81. in vlt. impress.* & faciunt quæ tradunt Flamin. *de resign. lib. 1. quæst. 7. n. 163.* & Scacc. *de appell. quæst. 16. limit. 1. sub n. 94. & 105.*
9 *cas. 4.* Ratio est, quia Iudex non tenetur deferre
appellationi; si tamen pars appellauerit, & tali causa, quæ si esset vera, deberet legitima reputari, potest adire Principem, qui poterit appellationem admittere, si sibi visum fuerit; ita Fr. Emman. *d. art. 13.* & Stephan. Grat. *Marchia decis. 51.* quem refert Aloys.
10 Ricc. *part. 1. collect. 135. post med.* Et quòd attentata
cessant quando Princeps appellationem remouet, notant Guid. Pap. *decis. 23. n. 3* Vant. *de nullit. tit. ex defectu Iurisd. n. 142.* Patif. *cons. 208. n. 16. vol. 1.* & alij plures, quos refert Marchef. *p. 1. pag. 48. n. 61.*

11 Vnum tamen singulare aduertere oportet in hac materia, quod Iudex datus etiam cum hac clausula deferendo appellationi ex ignorantia Iuris, vel ex propria voluntate, facit vt sententia ab eo lata suspendatur, pro quo sunt consulendi Gemin. *in cap. cum appellationibus. §. si verò. n. 1. de appell. in 6.* Franc. *in cap. pastoralis. n. 6. vers. quartò quæritur*, & ibi Imol. *n. 6.* & Ioan Anton. de Sancto Georgio *n. 39. eod. tit. in antiq.* Anton. Gomez *var. tom. 3. de delict. cap. 13.*
12 *n. 32.* Marchef. *d. p. 1. pag. 303. n. 82. in vlt. impress.* vbi
addit, quòd si suam sententiam exequatur, tali pendente appellatione non attentabit.

13 Operatur denique, vt excommunicatio lata post appellationem teneat, vt resoluit Scacc. *de Appell. q. 17. lim. 22. n. 56.* Bapt. Fragoso *d. disp. 24. n. 215.*

14 Intelligitur, quando Iudex seruata forma commissionis procedit, & partem non grauat, vt fuit dictum *in Cremon. Iurisdictr. 26. Februarij 1603. coram Gregorio XV.* impressa per Farin. *decis. 79. n. 4. part. 2. rec.* & per Bertram. inter decisiones impressas eiusdem Gregorij XV. *decis. 91. n. 10.* & per Marchef. *de Commiss. p. 1. pag. 168. n. 5.*

15 Vnde solummodo de friuola appellatione, non verò de legitima esse intelligendam, ideóque pactum, aut nihil operari quando non est apposita, præuiæ causæ cognitione, tenetur gl. *verb. ante sententiam, in fin. in cap. vt dubium bonos, de appel. gl. 2. in cap. ex parte 13. de offic. deleg.* Lancell. *d. c. 12. limit. 8. n. 42. cum seqq.* Menoch. *de arbit. casu 197. n. 2. cum seqq.* Brunor. à Sole *d. verb. clausula, n. 5.* Seraph. *de priu. iuram. priu. 194. num. 46.* Cardos. *in praxi Iud. verb. clausula 2* Franc. Leo *in thes. for. Eccles. part. 2. c. 2. num. 36.* Marchef. *de Commiss. part. 1. cap. 10. num. 18. in prima impress.* & Scacc. *d. quæst. 16. limit. 2. num. 93. & 94.* Ioseph. Sesse *de Inhibit. cap. 8. §. 2. n. 10.* Steph. Grat. *d. c. 41. n. 18.* Cened. *pract. & canon. quæst. lib. 1. quæst. 45. n. 42. & 43.* Theodos. de Rub. *d. clauf. 7. §. 2. & 3.* Baptist. Fragoso *d. disp. 24. num. 224.* Et ideo in contradictis & literis executiuis appositam intelligi contra resistente de facto, non de iure, censuit Rot. *in Calaguritana benef. 18. Aprilis 1603. coram Card. Lancellot.* impressa per Marchef. *d. part. 1. pag. 311. in vlt. impressa.*

Restringe tamen distinctam proximam resolu-

tionem, casu quo per Papam alicui Cardinali fit commissa causa, *Appellatione remota*, tunc enim censeretur exclusa quælibet appellatio etiam non friuola, & iusta, vt dignitas Cardinalitia aliquid operetur; ita Bald. *in l. 1. ante fin ff. de of. Praf. Prat.* Afflict. *in rub. quæ sint regalia, numer. 4.* Gomez *in compendio vtriusque sign. num. 49.* Mandos. *ad Rom. cons. 211. in addit. litt. C*, quos refert, & sequitur Farin *fragm. crim. part. 2. verb. Iudex, in num. 963.* Cardin. Tusch. *d. conclus. 400. num. 11.* vbi dicit speciale in commissione facta Cardinali. Bapt. Fragoso *d. disp. 24. num. 224.*
18 *vers. his positis.* Restringe pariter in priuilegiis Reli-
gionibus à Summis Pontificibus concessis, quod scilicet ad executionem illorum procedatur, *Appellatione remota*; quo casu remotam esse omnem appellationem tam legitimam, quàm friuolam, obseruat Fr. Emm *d. q. 8. art. 13.*

Intelligitur etiam de definitiua, non autem de interlocutoria, quando simpliciter profertur; ita Gemin. *in cap. vt inquisitionis. num. 8. & 9.* vbi Franc. *num. 4. de hæret. lib. 6.* Fel. *in cap. causam quæ, n. 27. de rescript.* Card. Tusch. *d. conc. 400. num. 17.* Brunor. à Sole *dict. verb. clausula.* Cened. *d. q. 45. num. 420.* Mart. *d. cl. 12. num 10.* vbi quòd solùm refertur ad appellationem à definitiua in negotio principali, non autem ad illam quæ interponitur ab incidentibus, & accessoriis. Bapt. Fragoso *d. disp. 24. n. 217.* 19

Nihil etiam operari si constat de grauamine notorio, resoluunt Lancellot. *d. cap. 14. lim. 8. num. 28. cum seqq.* Seraph. *d. priu. 64. num. 46.* & Scacc. *dict. quæst. 11. limit. 1. num. 74.* Marchef. *de commiss. part. 1. pag. 302. num. 79. in 2. impress.* & Stephan. Grat. *discept. forens. tom. 1. cap. 41. num. 17. & tom. 3. c. 494. numer. 2.* Cardin. Tusch. *d. lit. A, conc. 400. à num. 5.* Gonzal. *d. gloss. 9. n. 145.* Cened. *d. quæst. 45. num. 44.* Mart. *d. clauf. 12. num. 8* vbi *num. seq.* hoc ampliat, vt procedat etiamsi dictum esset, *Omni & quacunque appellatione remota.* Rot. *dec. 157. n. 1. in fin. p. 1. in postr. Far.* aliàs *p. 3. rec.* 20

Vnde non tollere appellationem, si Iudex dolo 21
malo, vel lata culpa sententiauit, tradit Scacc. *d. limit. 1. num. 83.* nec quando iniusticia sententiæ est detecta, & notoria. Cardin. Tusch. *d. conc. 400. num. 21. & num. 15.* idem resoluit quando proceditur absque parte, & extra iudicium, & aduertit Marchef. *de commiss. part. 1. pag. 303. num. 83. in vlt.*
impress. post Ruin. *cons. 1. num. 4. vo. 1.* quòd appel- 22
latione remota à sententiis generaliter, non intelligitur de illa, in qua Iudex se competentem pronunciat.

Non tollit appellationem, quotiescunque incontinenti quis est paratus docere de iusta & legitima causa appellandi, Rip. *cap. 1. sub num. 2. vers. sed si remouentur, de rescript.* Contard. *de manent. poss. limit. 12. num. 3. & quæst. 16. num. 6.* Pacif. *de Salu. interd. Inspect. 4. c. 2. n. 96.* vbi etiam quod simpliciter non tollit appellationem, si appellans vult ostendere repugnantiam, vel perplexitatem sententiæ. 23

Deinde non tollere quin à facto Iudicis prouocetur, dictum fuit *in Calaguritana de Branteuilla 5. Iulij 1604. coram Cardinale Sacrato*, impressa per Marchef. *de Commiss. part. prima, pag. 304. in vltim. impress.* 24

Nonò operatur quoad effectum deuolutiuum 25
quin negotium principale deuoluatur ad Superiorem, per quem poterit grauamen emendari & reparari; ita Contard. *d. quæst. 16. n. 6.* & Pacif. *d. c. 2. n. 97.* quicquid dicant Rol. *cons. 27. n. 17. vo. 2.* March. *p. 1. pag. 303. n. 84 in 2. impress.*

Item nec operatur contra tertium, nam commiss- 16

sa causa appellationis cum hac clausula, non prohibetur tertius appellare pro eo, quod sua interesse putauerit; ita Bald. in cap. super eo, notab. 2. de offic. deleg. vbi Panorm. num. 4. Barbat. col. 1. n. 1. Felin. n. 2. & Decian. num. 4. Corset. in suo singul. verb. clausula, Marant. d. tit. & quandoque appellatur, n. 339. Lancell. d. c. 12. ampl. 14. n. 8. & 9. Bart. in l. 2. §. interdum, n. 3. ff. à quibus appellare non licet, Rebuff. tom. 1. ad leges Galliæ, tit. de litteris oblig. art. 1. gloss. 10. n. 10. Vant. de nullit. tit. quis possit dicere de nullitate, n. 15. & 16 Menoch. remed. 4. adipisc. n. 845. de arbitr. lib. 1. quæst. 9. à n. 91. cum seqq. Broodr. à Sole d. verb. clausula sexta, Gutier. in repet. l. nemo potest, n. 388 ff. de leg. 1. & pract. quæst. lib. 3. q. 118. num. 2. Valdes. ad Suar. ad leges Regni, limit. 2. litt. B, pag. 124. Mich. Grass. tom. 2. tenm. opin. lib. 7. tit. 24. n. 29. pag. 323. Bernard. Græuæ d. lib. 1. conclus. 121. num. 4. Scacc. d. quæst. 16. limit. 1. n. 78. & q. 17. limit. 6. mem. 4. n. 42. Card Tosch. d. conclus. 400. n. 6. Marches. de commiss. parte 1. pag. 298. num. 21. & pag. 667. n. 90. in 2. impress. & part. 3. pag. 48. num. 62. Reodin. in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 36. rem. 4. Marta d. cl. 11. num. 6. vbi num. 11. resoluit quod hæc clausula apposita in gratia directa executori litterarum Apostolicarum, intelligitur de conerad. & oribus de facto, & num. 12. quod posita in persona delegati, non transit ad subdelegatum, & quod hæc clausula est odiosa, & respicit præiudicium tertij.

27 Non tollere supplicationem ad Superiorem aduertunt Scacc. d. quæst. 17. limit. 15 n. 8. Marches. d. part. 1. pag. 197. à n. 38 & Cardin. Tusch. d. quæst. 400. num. 24 vbi num 11. post Lap. alleg. 122. num. 13. in fin. ait hanc clausulam in rescripto nihil operari, si litteræ sunt nullæ, quandiu durat nullitas super litteris, & n. 13. post Alex. cons. 113. n. 7. vers. nunc so-

28 lum. lib. 3. subdit non tollere appellationem, per quam appellans dicit se innocentem, & n. 15. post Lap. alleg. 123. num 4. extendit clausulam nostram non habere locum, si procedatur absque parte, & extra iudicium, & num. 18. notat quòd licèt stante hac clausula non possit appellari, tamen potest de nullitate dici, quod num. 19. extendit, vt procedat etiam si esset dictum, Dico sententiam nullam, si qua est, appello, quia valet talis dictio nullitatis, ad notata per Alex. cons. 21. à n. 13. lib. 3.

29 Non tollere restitutionem in integrum censuit Rota in Bonon. census. 21. Decemb. 1601. coram Iusta, impressa per Marches. de commiss. part 1. pag. 308. n. 3. in vlt. impress. & apud Cenci. post tractatum de Censibus, dec. 109. n. 5.

30 Delegata alicui Iudici causa à Principe cum hac clausula, Appellatione remota, non intelligitur sublata recusatio illius; textus est clarus in c. postremo, in fine, de appell. vbi Franc. n. 2. dicit illum notabilem, clarum, & apertum, & notant cæteri scribentes, Grat. cons. 134. n. 9. lib. 2. Mandos. in addit. ad Lap. alleg. 1. verb. appellatio, lit. B, Lancelot. de attent. part. 2. c. 6. num. 3. Iacob Laur. in tract. de Iud. suspect. c. 2. n. 10. & Scacc. d. quæst. 16. limit. 1. n. 89 & seq. Marches. de Commiss. part. 1. pag. 301. n. 89. in 2. impress. Farinac. fragment. crim. part. 2. verb. Iudex. n. 956. vbi num. 597. cum Iacobo Laurent. d. c. 2. n. 22. & Scacc. d. n. 90. ampliat hoc procedere non solum de Iure canonico, sed etiam de Iure ciuili.

31 De clausula autem, Omni & quacumque appellatione remota, vide Scacc. d. quæst. 16. limit. 1. num. 96. Marches. de Commiss. part. 1. pag. 301. & 302. à n. 56. vbi ait ex his verbis omnes appellationes esse sublatas, & n. 71. & 74. quòd prohibita appellatione in causa principali, stante hac clausula, censetur etiam prohibita in causa accessoria, & è contra.

CLAVSVLA XXI.

Arbitrio Rotæ.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Arbitrium regulatur à Iure.*
3 *Arbitrium lectum in commissione emanata à signatura Iustitiæ, non facit rescripta gratiosa.*
4 *Arbitrium dat facultatem aliquid relaxandi de Iuris rigore.*
5 *Arbitrium operatur, vt relicta extrema rigorosa seruetur æquitas.*
6 *Æquitas vbi concurrit, est satis ampla clausula,* Arbitrio Rotæ.
7 *Pensionis validitatem examinandi licentia data censetur per clausulam,* Arbitrio Rotæ, *iuncta claus.* Sine retardatione solutionis pensionis.
8 *Arbitrium intrat ad effectum reseruandi restitutionem fructuum in fine litis, stante paupertate.*
9 *Attenta stante clausula,* Arbitrio Rotæ, *nunquam Rota reiicere consueuit, nisi clarè constito de bono iure.*
10 *Possessorium reintegrandæ reiicere non valet clausula,* Arbitrio Rotæ, *vt solum super petitorio cognoscatur.*
11 *Possessorium ante petitorium terminandum est etiam a Iudice habente arbitrium.*
12 *Ius partis offendendi, vel lædendi non dat facultatem claus.* Arbitrio Rotæ.
13 *Rem iudicatam non potest impedire claus.* Arbitrio Rotæ.
14 *Manutentionem non impedit clausula,* Arbitrio Rotæ.
15 *Citationis defectum non supplet clausula,* Arbitrio Rotæ.
16 *Executio iam facta non potest reuocari vigore clausula,* Arbitrio Rotæ.
17 *Recursum ad Iudicem secularem habens non remittet claus.* Arbitrio Rotæ.
18 *Rigorem verborum,* Parte Breui, *temperat aliquatenus claus.* Arbitrio Rotæ.
19 *Arbitrium Rotæ retardatur ex calumnia manifesta.*
20 *Nullitas ex vitiis vbi adest, cessat clausula,* Arbitrio Rotæ.
21 *Decimarum in causa inter Ecclesias vigente apposita claus.* Arbitrio Rotæ, *appellatione interposita suspendit iudicatam.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Marta de claus. part. 1. claus. 13. in vlt. impress. Aloys. Ricc. in collect. dec. part. 4. collect. 1604. & collect. 2257. Gonzal. ad reg. 8 Cancell. gloss. 9. in annot. num. 285. cum seqq. Seraph. dec. 448. n. 1 & 4 & cæteros in discursu citatos. Quibus addo nouissimè Theod. de Rub. sing. Rota tom. 2. p. 4. cl. 8. & cl. 175. pag. 319.

2 Arbitrium regulatur à Iure, vt pluries censuit Rota, & signanter decis. 179. n. 1. & decis. 235. n. 1. & decis. 547. num. 1. apud Farinac. part. 1. rec. & decis. 587. n. 1. part. 2. recent. & apud Pacificum post tract. de Saluiana interdict. decis. 12. n. 4. & apud Cenci. post tract. de censib. decis. 236. num. 1. & apud Zanib. post tract. de oblig. Camer. decis. 119. n. 1. Gregor. decis. 11. n. 3 & nouissimè in Barcinon. fructuum 16. Iunij 126. coram Domino Duran. & in Firmana pensionis 23. Ianuar. 1627.

coram

coram eodem, & hoc tanto magis procedit, quando arbitrium legitur in commissione emanata à signatura Iustitiæ, quæ oon facit rescripta gratiosa seu arbitraria ab ordine Iuris, vt dicitur *in decis.* 558. *n.1.part.1.recent.*

4 Verum tamen est quod arbitrium dat facultatem aliquid relaxaodi de Iuris rigore, vt censuit eadem Rot.*decis.*85.*n.*4.*& decis.*179. *num.*2. apud Farinae. *parc.*1.*recent.& decis.*284.*num.*5.*& decis* 440.*n.*8. *& decis.* 587. *num.* 1. *apud eundem part.* 2. *etiam recent.* Seraph.*decis.*1154.*num.*1. Marchesi.*de commiss.part.*1. *pag.*331.*n.*156. *& pag.*401.*num.*36.*in vlt.impress.* *& part.*3.*pag.* 3. vbi refert decisionem *in vna Anersana Capellania coram Cardinalo Sacrato.* Rot. *decis.* 251. *n.*1.*in fine*, *& decis.*355.*n.*7.*in fin.& decis.*401.*num.*2. *p.*1.*in posthum. Farinac.* aliàs *p.*3.*recent.* &
5 operatur, vt relicto extremo rigoroso seruetur æquitas, Rota *decis.*462.*n.*3.*p.*1.*recent.& decis.*506.*n.*1.*part.* 2. *etiam recent.*

6 Est satis ampla hæc clausula, vbi concurrit æquitas, vt fuit dictum post Crescent.*decis.*4. *n.*3.*de testibus*, *in Casaraugustana dismembrationis* 3. *Decembris* 1601. *coram Cardinale Sacrato*, impressa per Farinac.*decis.*363.*num.*1.*part.* 2. *recent.* Quæ tamen æquitas cessat stantibus impedimentis & tergiuersatione partis, ita vt non solùm ex æquitate, sed etiam iure ordinario sit adhibenda fides testibus nulliter examinatis. Seraph. *decis.* 1054. *num.* 1. *& decis.*1296.*n.*2.*& decis.*1094.*n.* 2. vbi quòd per eam censetur remissus rigor Iuris ciuilis, sicut etiam per clausulam, *Conscientiam tuam oneramus*. Item quando rescribitur Iudici aliàs Iurisdictionem habenti, ne si aliàs reducatur ad meros terminos Iuris, commissio reddatur inanis, vt post Fel. Dec. & alios fuit dictum *in Romana Corigij* 6. *Martij* 1606. *coram Cardinale Sacrato*, cuius mentio fit *in d.decis.* 363. *n.* 1. *in fine.*

7 Iuncta clausula, *Sine retardatione solutionis pensionis*, operatur vt videtur datur facultas examinandi validitatem, vt tentum fuit in Rota apud Farinae. *decis.*567.*num.*1.*part.*1.*recent.* Theodos.de Rubeis *d. claus.* 8.§.4. vbi quòd quando hæc clausula posita est in materia pensionis, Rota non solet declarari arbitrium, nisi gustata priùs validitate pensionis, Durm. *Rota decis.*60.*n.*7. vbi etiam quòd non retardat pensionis solutiooem, ead. Rot.*decis.*530 *num.*1.*p.* 2. *in posthum Farin.* aliàs *p.*4.*recent.*

8 Arbitrium intrat ad effectum reseruandi restitutionem fructuum io fioe litis, stante paupertate, vt tenet Marese.*variar.resolut.lib.*1.*cap.*86.*num.*83 & dictum fuit *in Casenaten.de Alminis* 9. *Decembris* 1609. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, *& in Elnen.præceptoria* 5. *Iunij eiusdem anni* 1609. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

9 Stante hac clausula, licèt aliquando Rota consilio de bono iure reiecerit attentata, hoc tamen nunquam facere consueuit, nisi de bono iure constet clarè, & concludenter per partis confessionem, vel rem iudicatam; ita Rot.*decis.* 2.*de restit.spoliat.in nouis*, latè Lancellot.*de attent.part.* 3. *cap.* 4. *quæst.* 1. *num.* 64. *cum seqq.* & fuit dictum *in Casaraugustana dismembrationis* 21. *Ianuarij* 1610. *coram Cardinale Sacrato*, *& in decis.*465.*n.*1.*&* 9 *coram Gregorio XV.* *& in Ferrarien.dotis* 11. *Maij* 1616.*coram Buratto*, *& in Leodien. dominij de Hollonia* 5. *Maij* 1625. *coram Domino Merlino.*

10 Non habet tamen locum ad reiiciendum possessorium reintegrandæ, vt solum super petitorio cognoscatur, vt fuit dictum *in Verdunen. Abbatia* 10. *Februarij* 1615. *coram Buratto*, impressa per Farin. *decis.*651.*num.*1.*part.*2.*recent* Possessorium enim antè 11
petitorium terminandum est etiam à Iudice habente arbitrium, vt habetur *eadem decis.*651.*n.* 2. nam 12
hæc clausula non dat facultatem ostendendi, vel lædendi ius partis, *ad l.* 2.*§.merito.& §.si quis à Principe*, *ne quid in loco publico*, Bart.*in l.ambitiosa n.* 12. *ff.de decretis ab ordine facien.* *& in Extrauag. ad reprimendum*, *in verb.videtur.n.*13.*vers.quæro item*, Menoch.*de arbitr.lib.*1.*quæst.*24.*in princip.*

Non potest hæc clausula impedire rem iudicatam, vt dictum fuit *in Romana pretij* 4. *Martij* 1613. *coram Vbaldo seniori*, impressa per Farin. *decis.* 434. *n.*3.*part.*2.*recent.* 13

Non impedit manutentionem, vt fuit dictum *in Aurien. parochialis* 17. *Aprilis* 160. *coram Cardinale Lancelloto*, impressa per Marchesi.*de commiss.part.* 1. *pag.*436.*n.*4.*in* 2.*impress.* 14

Nec defectum citationis supplet, est enim insanabilis, etiam stante hac clausula, Marchesi. *d.part.*3. *pag.*8.*n.*3.Gregor.*decis.*416. *num.* 2. & dictum fuit *in Mantuana bonorum* 1. *Decembris* 1611.*coram Vbaldo*, impressa per Marchesi.*d.part.*3.*pag.*8.*n.* 9. *& in Zamoren. pecuniaria* 20. *Martij* 1609. *coram Cardinale Cantlerio*, impressa per eundem Marchesi. *d. part.*2. *pag.*98. 15

Huic clausulæ non est locus ad reuocandam executiooem iam factam, provt ex multis Rotæ decisionibus obseruat Mart. *d.claus.* 13. *num.* 11. *&* 12. aiens quòd stante hac clausula, apposito sequestro arbitrio Rotæ, non est locus arbitrio, si possessio sit legitimè capta seruatis seruandis; & *num.* 13. quòd stante hac nostra clausula, iuncta cum illa, *Sine retardatione solutionis pensionis.* ad fauorem translatarij non suspenditur solutio, si adsint litteræ; *& num.* 16. *ex vna Tyden. parochialis* 3. *Decembris* 1602. *coram Cardinale Sacrato*, colligit hanc nostram clausulam 17
non iuuare illum, qui habuit recursum ad Iudicem sæcularem; & *num.*18. post Cæsar. de Grass.*decis.*22. *n.*4. *de prob.* asserit quòd si hæc oostra clausula adiecta fuerit alteri, *Sine præiudicio legitimæ executionis litterarum Apostolicarum*, est locus arbitrio ad supersedendum, vbi litteræ noo sint iustificatæ. 16

De clausala, *Parito Breui Arbitrio Rota*, vide *in causa Asterican. Prioratus* 9. *Nouembris* 1596. *coram Litta*, impressa per Marchesi.*de commiss.part.*1.*pag.* 448. vbi habetur quòd hæc clausula temperat aliqualiter rigorem verborum, *Parito Breui*, *& in Barcinonen. beneficij* 23. *Ianuarij* 1620. *coram Cardinale Pamphilio*, *& in Aurien.parochialis* 27. *April.*1598. *coram Lancelloto*, *& in Tudertina parochialis* 4. *Iunij*, *&* 3. *Decembris* 1605.*coram Cardinale Sacrato*, *& in Leodien.parochialis* 26. *Nouembris* 1534.*coram Litta*, *& in Gerunden.beneficij* 10. *Aprilis* 1602.*coram eodem*, *& in Gerunden. Canonicatus*, *seu officij Pœnitentiariæ* 11.*Februarij* 1588.*coram Oeano.* 18

Arbitrium Rotæ retardatur ex calumnia manifesta, vt fuit dictum *in Bononien. census* 10. *Decembris* 1601.*coram Iusto*, impressa per Marchesi.*de commiss.part.*2.*pag.*61.*n.*4.*in vlt.impress.* 19

Cessat vbi adest oullitas ex tribus, Rota *in Fauentina* 22. *Iunij* 1607. *coram Penia*, impressa per Marchesi.*d.part.*2.*pag.*146.*n.*8. 20

In causa decimarum inter Ecclesias posita hæc clausula, *Appellatione interposita*, suspendit iudicatum, vt fuit dictum *in Corduben.decimarum* 1. *Decembris* 1605. *coram Cardinale Pamphilio*, impressa per Marchesi.*part.*1.*pag.*685. 21

CLAVSVLA XI.

Arbitrio suo.

1 *Arbitrium boni viri importat clausula*, Arbitrio suo.

2 *Arbitrium boni viri intelligitur, quod faceret ita ac vellet fieri in rebus suis.*

3 *Testator quando suam voluntatem non bene explicauit, vel declarationem suæ voluntatis alteri commisit, recurritur ad arbitrium boni viri.*

4 *Voluntatem liberam, & non regulatam aliquando importat clausula*, Arbitrio suo, *& quando, ostenditur.*

5 *Arbitrium expirat morte illius, qui illud habebat.*

1 IMportat hæc clausula arbitrium boni viri, vt docent Bart. *in l. also. num. 8. ff. de alim. & cibar. leg.* Corn. *cons. 173. col. 1. vers. sed dubium facit, vol. 3.* Menoch. *de arbitrar. lib 1. quæst 8. num. 10. cum duobus seqq.* Mart. *de clausul. part. 3. claus. 2. in vlt. Romana impress.* Gonzal *ad reg. 8. Cancellariæ, gloss. 9. in annot à n. 285. & præsertim num. 295. & gloss. 15. §. 1. num. 93.* Monet. *de commut. vlt. volunt cap. 7. n. 143.* nouissimè Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. part. 4. claus. 176. n. 1.* latè Noguerol *alleg. ar. tom. 1 alleg. 10 n. 81. cum seqq.* Vide *infra dict. 114.* & huiusmodi arbitrium

2 intelligendum, quod faceret ita ac vellet fieri in rebus suis, Dec. *in l. in personam, §. generaliter.* vbi Cagnol. *ff. de reg. iur.* Bart. *in l. .. col. 2 ff. de solut.* Roman. *in rub. de arbit. col. 2. vers. item quintò*, quos refert Mart *d. claus 1. n. 4. in fine.*

3 In vltimis etiam voluntatibus recurritur ad arbitrium boni viri, quando testator vel suam voluntatem non bene explicauit, vel declarationem suæ voluntatis alteri commisit, *l. 1. ff. de legat. 2. l. fin. §. sed & cum. C. comm. de leg.* Socin. *cons. 91. n. 11. & seq. vol. 1.* Afflict. *decis. 371. n. 10.* quos refert, & sequitur Marta *d. claus. 2. n. 7.* vbi *n. 8.* idem esse dicendum affirmat, si legauerit Titio centum eroganda prout sibi in secreto dixit.

4 Aliquando tamen hanc nostram clausulam liberam voluntatem importare, & non regulatam, sicut illud verbum, *pro libito*, tenent Surd. *decis. 10. n. 50.* Mar. Anton. *variar. resolut. lib. 1. resolut. 74. num. 8.* Maresc. etiam *variar resolut. lib. 1. cap. 11. n. 30.* præcipuè quando esset dictum, *libero suo arbitrio committimus*, ex Dec. *in d. l. in personam, §. generaliter, n. 2 ff de regul. iur.* & Menoch. *d. lib. 1. quæst. 7 à n. 13.* & Monet. *d. cap. 1. n. 144. in fin.* vel quando arbitrium ei committitur, qui aliàs illud habebat, tunc enim libera & absoluta facultas tributa dicitur, vt verba aliquid operentur, ex Menoch. *dict. lib. 1. quæst. 7. num. 35.* & Monet. *d. cap. 7. n. 144. in princip.*

5 Arbitrium expirat morte illius, qui illud habet, Bart. *in l. centesimus. §. fin. num. 9. & seq. ff. de verb. oblig.* Grazadin. *cons. 22. n. 10.* & fuit dictum *in Mediolanen. pensionis 30. Februarij 1615. coram Vbaldo seniori*, impressa per Farin. *decis. 651. n. 2. part. 1. recent.*

CLAVSVLA XII.

Auctoritate, seu vice nostra.

1 *Iurisdictionem Ordinariam non importat clausula*, Auctoritate nostra, *sed delegatam.*

2 *Iurisdictio Ordinaria excitari videtur, cùm Iudici aliàs Ordinario à lege, vel à Principe Iurisdictio committitur, circa illa tamen quæ semota commissione ad illius spectabant potestatem.*

3 *Iurisdictionem Ordinariam inferioris mutat superior in delegatam, quoties in commissione adiecta fuerit clausula*, auctoritate nostra, *vel*, Tanquam delegatus à nobis.

4 *Quando adiicitur clausulæ particula*, Etiam, *vtramque, Ordinariam scilicet, & delegatam Iudex habere dicitur.*

HAnc clausulam non importare Iurisdictionem Ordinariam, sed delegatam, resoluunt Menoch *de præsumpt. lib. 2. præs. 16. num. 18.* Maschet. *de commiss part. 1. pag. 64. n. 226. & pag. 802. num. 325. & pag. 416. n. 104. in vlt. impress* D. Barbos. *in l. cum Prætor 12. in princ. n. 33. ff. de iud.* Monet. *de commut. vlt. vol. c. 7. n. 141.*

Licèt quando Iudici aliàs Ordinario à lege, seu 2 Principe iurisdictio committitur, circa illa tamen quæ semota commissione ad illius spectabant potestatem, non delegata iurisdictio de nouo tribui, sed Ordinaria, quam iam habebat, excitari videtur, vt in specie probat text *in c. licèt, de offic. deleg. n ibi. sua iurisdictioni subiectos*, &c. Ias. *in l. ius ciuile, n. 2. ff. de Iust. & iure.* Cened *ad Decret. coll. 157. n. 1.* Menoch. *de præs. lib 2 præs. 16. n. 14.*

Tamen quoties in commissione adiecta fuerit 3 hæc clausula, *Auctoritate nostra*, vel, *Tanquam delegatus a nobis*, aut similis, tunc iuxta text. *in l. 1 §. si quis simpliciter, vers. cùm adiicitur. ff. de verb. oblig.* videtur superior Iurisdictionem Ordinariam inferioris mutare in delegatam, dum vult vt ipse non iam suo nomine, sed delegantis cognoscat, quod proprium est delegatorum, succeditque reg. *l. 1. vers. omnia enim C. de veteri iure enucleand. l. 1. qui mandatam l. 1. ff. de officio eius*, probat in specie text. *in c. cum aliquibus, vers. nisi, de rescript. lib 6.* ex quo in terminis post Bart & alios, quos citant, tradunt Menoch. *de arbit. q. 12. à n. 4* Azeued. *in rub. tit. 9. n. 17. & 18. lib. 3. nouæ Rec.* Molin. *de Iust. tom. 6 tract. 5. disp. 14. n. 1. vers. quando verò.*

Si verò in tali commissione adiiciatur particula, 4 *Etiam*, veluti, dum dicitur, *Etiam auctoritate nostra*, vel, *Tanquam Apostolicæ Sedis delegatus*, tum vtramque potestatem, Ordinariam scilicet, & delegatam Iudex Ordinarius habere dicitur, prout in specie resolui *de offic. & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 92. num. 11.* iuxta particulam, *etiam*, quæ vnum casum exprimit, & alium includit, gloss. *verb. Ecclesia.* iuncto text *in Clem. 2. de hæret* cum citatis per me *dub. 65. n 4.* vnde si ab eodem Iudice aliàs Ordinario appelletur, non ad summum Pontificem, sed ad Metropolitanum Ordinarium erit appellandum, per ea quæ dixi *d. alleg. 92. n. 14.*

CLAVSVLA XIII.

Augendi, &c.

1 *Quantitas nisi fuerit expressa, non suffragatur claus.* Augendi, &c.

2 *Valor eci vt possit exprimi vsque ad tertiam partem, operatur cl.* Augendi, &c. *vbi est simpliciter posita.*

3 *Clausula*, Augendi, &c. *operatur vt gratia ab non expressum verum valorem sustineatur, donec impetrans deliberet.*

4 Augere

4 *Agere amplius non poterit, si habens clausulam,* Augendi, &c. *semel expresserit.*

5 *Clausula*, Augendi & minuendi vsque ad verum valorem etiam in secunda expeditione, *non operatur, si post factam primam expeditionem beneficium per alium ob malam expressionem fuerit impetratum.*

1 CVm hæc clausula sit facultatiua, non suffragatur nisi quantitas fuerit expressa, vt fuit tentum in Rota *in Tuden. beneficij* 11. *Aprilis* 1578. *coram Cardinale Blanchetto, & in Spoletana beneficiorum* 22. *Iunij* 1594. *coram Cardinale Mantia, inter eius decisiones impressas, decis.* 290. *num.* 5. nouissimè Theod. de Rubeis *in sing. Rotæ tom.* 2. *p.* 4. *clausf.* 9. *num.* 1. *& clausf.* 185. qui *d. num.* 1. ait quòd ista clausula est facultatiua, & regula de valore ei obstat, vt non possit augeri vltra tertiam partem, & interim stat confessio in valore expresso, citat Seraphin. *decis.* 422. *n.* 1. *& decis.* 1593. *n.* 2.

2 Vbi est simpliciter posita, operatur vt valor rei possit exprimi vsque ad tertiam partem, quod si dicatur, *Augendi quantum opus fuerit*, tunc potest vsque ad quamcunque summam actus exprimi; & ita seruare Rotam affirmat Mart. *de clausf. part.* 1. *clausf.* 16. *num.* 1. vbi *num.* 4. post Fab. *decis.* 14. *lib.* 2.
3 *in nouiss.* subdit hanc clausulam operari, vt gratia ob non expressum verum valorem sustineatur, donec impetrans deliberet quid in expeditione literarum velit exprimere, ampliátque vt procedat etiamsi ante expeditionem litterarum resignauerit, quia poterit in literis exprimi verus valor per resignationem.

4 Limita tamen quod hæc clausula non procedat, si habens clausulam, *Augendi*, semel expresserit, nam amplius augere non poterit, vt per Fel. *in cap. ad aures col. de rescript.* Verall. *decis.* 531. *par.* 3. Mart. *d.*
5 *clausf.* 16. *num.* 6. quæ limitatio locum sibi vendicat quamuis adsit clausula, *Augendi & minuendi vsque ad verum valorem, etiam in secunda expeditione*, si post factam primam expeditionem beneficium per alium ob malam expressionem fuerit impetratum, quia primus impetrans tenebatur inquirere verum valorem ante primam expeditionem, & ex quo malè expresserat, quod præsumatur dolosus, nisi ipse doceret, quod ex aliqua causa esset motus ad exprimendum minorem valorem; ita Put. *decis.* 94. *lib.* 5. *in vtraque editione*, vbi subdit non obstare illam clausulam, *Etiam in secunda expeditione*, quia intelligitur quando ex alia causa ad minorem valorem expediuisset, cùm tunc in dolo diceretur esse, ne priuilegium censeretur esse concessum doloso, & in præiudicium officialium, qui ea prima expeditione fraudati erant, secundo expedire non poterat, & tanto magis stante impetrante in medio, per ea quæ Fel. *in cap. in nostra. col.* 3. *circa princip. vers. & hanc limitationem, de rescript.*

CLAVSVLA XIV.

Cæterata.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Extensione indiget clausula cæterata.*

3 *Extensio antequam fiat iudice authorante, clausula cæterata non debet haberi pro extensa.*

4 *Cæterata clausula continet omnia, quæ de stylo Notarij in instrumento consueuerunt extendi.*

5 *Omnia, quæ soleat sequi postea, & subintelligi quoquo modo possunt, ad perficiendam orationem complectitur clausula cæterata.*

6 *Cæterata clausula continet ea, quæ sunt de natura actus, vel rei, super qua interponitur.*

7 *Omnia, quæ sunt de natura subiecta materiæ, stylo aut consuetudine, virtualiter includit clausula cæterata.*

8 *Notarius quando dixit in instrumento,* præsentibus talibus, &c. *tunc clausula illa,* & cætera, *est extendenda, quod scilicet testes fuerunt rogati.*

9 *Post verbum* acceptantibus *apposita clausula,* & cætera, *extenditur pro se, hæredibus & successoribus.*

10 *Clausula,* & cætera, *posita post relationem partis alicuius dispositionis, comprehendit sequentia in illo actu.*

11 *Cæterata clausula non comprehendit ea, quæ sunt de substantia, & forma.*

12 *Extendi non potest clausula cæterata in contractibus de necessitate requirentibus scripturam.*

13 *Procuratu mandato posita clausula cæterata, non potest extendi nisi ad ea, quæ sunt de natura actus, vel quæ sunt cœpta exprimi.*

14 *Iuramentum non continetur sub clausula cæterata, nisi expresiè sit dictum.*

15 *Cæterata clausula non extenditur ad clausulas substantiales non solitas apponi.*

16 *Cæterata clausula extenditur ad ea, quæ sunt solita apponi.*

17 *Instrumenti solemnitas non suppletur per clausulam cæteratam.*

18 *Notarius si scripsit obligationem mulieris pro alio cum clausula,* renunciauit, &c. *non comprehenditur renunciatio Velleiani.*

19 *Clausula,* constituens, &c. *non comprehendit clausulam separatam,* accipiendi, &c.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide formu- 1
larium Instrumentorum, seu Notariorum nouiter impressum, in quo descriptæ sunt omnes eorum clausulæ, & quomodo extendendæ. Mart. *de clausf. part.* 1. *clausf.* 276. *in vlt. impress.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *lit. C. concl.* 302.

Hæc clausula indiget extensione, vt firmauit Rot. 2
apud Zach. *post tract. de oblig. Cameral. decis.* 83. *n.* 1. quæ debet fieri per Notarium, qui de instrumento rogatus fuit, vt post Bald. & Gratian. firmauit Rot. *in Romana hæreditatis & Paragij decis* 12. *Iunij* 1625. *coram Buratto*, impressa per Farin. *decis.* 729. *n.* 5. *p.* 2. *recent.* & ideo antequam extēsio fiat iudice authoran- 3
te, non debet haberi pro extensa, Grat. *cons.* 9. *n.* 123. *vol.* 1. Surd. *cons.* 350. *n.* 29. *vol.* 3. Rot. apud Pacific. *post tract. de Saluiano interdicto, decis.* 141. *n.* 5. & inter recentiores impressas per Farin. *decis.* 723. *n.* 5. *part.* 2.

Continet omnia, quæ de stylo Notarij in instru- 4
mento consueuerunt extendi, Bal. *in cons.* 384. incip. *Duo instrumenta, in prin. lib.* 3. Zabarell. *cons.* 133. *in princ. col.* 2. *vers. aliter respondemus*, Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 302. *lib.* 1. Cardin. Mant. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 2. *tit.* 10. *n.* 19. vbi ait quòd si de morte Notarij defuncti non appareat, recurrendum est ad generalem consuetudinem, & stylum Tabellionis eiusdem regionis. Et quod extendatur iuxta stylum Notarij probandum per inspectionem aliorum instrumentorum, tradit Rota *decis.* 542. *n.* 3. *p.* 1. *in posth. Farin.* Et ad videndum ad quæ extendatur, cognitio spectat ad Iurisperitū, non autem ad testes, Rot. *d. decis.* 542. *n.* 1. aliàs *p.* 3. *recent.*

5 Item complectitur omnia, quæ solent sequi postea, & subintelligi quoquo modo possunt, ad perficiendam orationem, Seraph. *de priuileg. iuram priuileg. 74. num. 174.* Rot. Bonon. diuers. *decis. 140. num. 13. & 14.* Card. Tusch. *tom. 2. lit. D. conclus. 227.* Rot. apud Cenc. *de censib. decis. 84. n. 8.* eadem Rot. apud Pacificum *post tractatum de Saluiano interdicto, decis. 137. n. 3.*

6 Includit ea, quæ sunt de natura actus, vel rei super qua interponitur, *l. si duo patroni, §. si quis iurauerit. ff. de iureiur. l. si ita quis, cum l. seq. ff. de euict.* Corn. *cons. 81. num. 6. lib. 1. & cons. 287. num. 8. lib. 3.* Ruin. *cons. 154. num. 8 & 13. vol. 3.* Paris. *cons. 76. n. 7. lib. 3.* Bertazol. *in repet. l. si quis maior. C. de transact. num. 533.* Surd. *cons. 350. num. 18.* Mari. Anton. *lib. 2. var. resolut. 39. num. 1.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 2. tit. 10. num. 13.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellariæ gloss. vlt. num. 3.* Card. Tusch. *d. conclus. 307. n. 17.* Rot. apud Cenc. *de censib. decis. 84. num. 7.* & fuit dictum *in Ianuen. pecuniaria 17. Martij 1612. coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis. 393. num. 13. part. recent.*

7 Item includit virtualiter omnia, quæ sunt de natura subiectæ materiæ, stylo, aut consuetudine, Crauet. *cons. 512.* Bursat. *cons. 150. num. 85. & seq.* Cardin. Tusch. *d. conclus. 312. num. 1.* Rot. apud Pacificum *post tract. de Saluian. interdicto, decis. 137. n. 1.* vbi quòd habet in se omnia, quæ solent sequi secundùm consuetudinem, Petrus Henriq. *resp. opuscul. 1. lit. E, num. 17.* vbi post Grammat. *decis. 106. n. 12. & 13.* ait quòd si fuerit apposita in principio instrumenti, operatur vt videantur omnia, quæ tam de iure, quàm consuetudine requiruntur, apposita,
8 Gonzal. *dict. gloss. vlt. num. 4.* vbi *num. 7.* notat quòd quando in instrumento dicit Notarius, *præsentibus talibus, &c.* tunc clausula illa, *&c.* est extendenda, quod scilicet testes fuerunt cognati, Cardin. Mantic. *dict. tit. 10. num. 19.* vbi quòd complectitur omnia quæcunque solent sequi secundùm consuetudinem, & stylum Notarij rogati, si illa probari possint.

9 Hæc clausula apposita post verbum, *acceptantibus, &c.* extenditur pro se, hæredibus, & successoribus, Rot. *decis. 393. in princ. part. 1. diuers.* & fuit dictum *in Viterbien. bonorum 2. Maij 1614. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin. *decis. 519. n. 3. part. 1 recent.*

10 Posita post relationem partis alicuius dispositionis comprehendit sequentia in illo actu, Rot. apud Pacificum *post suum tract. de Saluian. interd. decis. 137. n. 4.* vbi *n. 1.* quòd habet in se solùm ea, quæ deficiunt in sermone, & in ea parte vbi apponitur, eadem Rot. apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis. 16. in principio.*

11 Non comprehendit tamen ea, quæ sunt de substantia & forma, vt per Rot. *decis. 352. aliàs 1. de verb. significat. in antiq.* Grat. *cons. 140. num. 7. vol. 1.* Cardin. Mant. *d. tit. 10. n. 2. & lib. 14. tit. 10. num. 44. in fin. & num. 45.* & fuit dictum *in Romana hæreditatis 11. Iunij 1615. coram Buratto*, impressa per Farinac. *decis. 723. n. 4. par. 2. recent.*

12 Item non potest extendi hæc clausula in contractibus de necessitate requirentibus scripturam, ex Ias. *l. Gallus. §. idem credendum, num. 13.* vbi Aret. & Ruin. *n. 27. ff. de liber. posth.* concludit Card. Tusch. *d. conclus. 302. n. 28.* vbi *num. 31.* restringit, nisi esset consuetudo extendendi.

13 In mandato procuræ posita non potest extendi nisi ad ea, quæ sunt de natura actus, vel ad ea, quæ sunt cœpta exprimi, non autem ad quorum saltem principium non est expressum, Castr. *cons. 18. n. 5. lib. 1.* & fuit dictum *in Arconimnun censuum 14. May 1613. coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis. 491. part. 1. recent.*

Item, nec sub tali clausula continetur iuramentum, nisi expressè sit dictum de iuramento, vt ex Bald. *cons. 436. incip. Quæritur, in fin lib. 1.* Hippolyt. *sing. 113. in fine*, tradit Tusch. *conclus. 302. num. 31.* vbi *num. 35.* cum Imola *cons. 36. in princip.* aduertit quòd si dicatur, *iurauit, &c.* bene præsumitur iurasse verbo, & tactis scripturis. 14

Item non extenditur ad clausulas substantiales non solitas apponi, vt ex Rot. *decis. 1. de verb. signif. in antiq.* tenet Gonzal. *d. gloss. vlt. num. 10.* non enim potest Notarius sub clausula cæterata extendere substantialia omissa, prout dies, Indictio, Ruin. *in d. l. Gallus. §. item credendum, num. 21. & 22.* Tusch. *d. conclus. 502. n. 43.* 15

Item non extenditur ad vltra dicta, & disdicta, sed ad ea, quæ solita sunt apponi, Tiraq. *de constituto, part. 1. limit. 31. num. 10.* Ruman. *cons. 346. num. 6.* Gonzal. *d. gloss. vlt. n. 3.* 16

Item non est potens vt per illam suppleatur solemnitas instrumenti; ita Cald. Pereira *de empt. & vend. cap. 4. n. 7.* 17

Item si Notarius scripsit obligationem mulieris pro alio cum clausula, *renunciauit, &c.* non comprehenditur renunciatio Velleiani, quia breuis locutio non potest ista beneficia & certiorationes continere, ex Bald. *cons. 305. incip. Prissus difficultas, lib. 5.* notat Cardin. Tusch. *d. conclus. 301. num. 36* vbi *n. 37.* extendit, vt procedat etiamsi extet statutum in loco, quod omnia, quæ sunt de natura contractus, præsumantur interuenisse, quia adhuc ex clausula, *renuncians, &c.* non potest extendi certioratio mulieris renuntiantis. 18

Item hæc clausula cùm contineat extensionem clausulæ incœptæ, non autem alterius separatæ, ideo licèt post clausulam *constituti* soleat sequi clausula, *accipiendi propria auctoritate*; si tamen reperitur sola clausula, *constituens, &c.* non veniat alia clausula separata; quam *accipiendi, &c.* ita Castr. *cons. 10. sub n. 3. lib. 1.* Crau. *cons. 34. n. 1.* Card. Tusch. *d. conclus. 302. n. 39.* 19

CLAVSVLA XV.

Casu quo, &c.

HÆc clausula facit actum conditionalem, vt per Surd. *cons. 168. num. 8. & cons. 493. num. 15. & cons. 452. num. 39.* Theodos. de Rub. *in singular. Rota tom. 2. p. 4. clauf. 194.* 1

Expressam conditionem importat in fideicommisso facto casu quo talis moriatur sine filiis, & idē est in legatis factis casu quo hæreditas deueniat ad talem; ita Bald. *cons. 244. incip. Casus talis est, lib. 1.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. litter. C. concl. 583. n. 10.* vbi *n. 15.* post Bald. *cons. 105. n. 7. lib. 5.* subdic pariter conditionem importare si dicatur, *si & casu quo, &c.* 2

Vnde hanc clausulam facere conditionalem institutionem tradunt Bald. *consil. 241. vol. 1.* & Crau. *cons. 268. in princ.* Becc. *cons. 39. n. 20.* Surd. *cons. 548. num. 10.* 3

CLAVSVLA

CLAVSVLA XVI.

Cautionem banchariam præstare teneatur, &c.

1 *Cautio bancharia quomodo soleat in Romana Curia præstari ad fauorem pensionarij, ostenditur.*
2 *Debitor non tenetur dare nouum fideiussorem, si primus ex conuentione datus & acceptatus facultatibus lapsus sit.*
3 *Verba,* ad sexennium duraturam, *inducunt obligationem annuam ipso sexennio durante.*
4 *Obligatione annua non sufficit semel cauisse, quia in principio cuiuslibet anni conditio purificatur, & noua nascitur obligatio.*
5 *Verba importantia tractum successiuum vbi adsunt, non sufficit semel adimplere, sed requiritur adimplementum vsque ad finem.*
6 *Verbum,* duraturam, *inducit perseuerantiam actus.*
7 *Promittens simpliciter fideiubero, satisfacit sua obligationi semel fideiubendo.*
8 *Debitoris nomen in solutum dans sufficit si nomen sit exigibile de tempore cessionis, secus si promittat illud esse bonum, & exigibile.*

1 HÆc cautio solet in hac Curia præstari ad fauorem pensionarij, cui se obligat aliquis idoneus mercator de soluendo pensionem, & durabat olim per triennium cum obligatione illam renouandi de triennio ad triennium, quod certè exigit consensum Papæ, aliàs pactum foret simoniacum, iuxta tradita per Less. *de Iustit. lib. 2. cap. 35. num. 93.* quem refert D. Lotter. *in suo tract. de benef. lib. 1. quæst. 19. num. 58.* nisi tamen resignaret titularis, quia tunc cùm ille non tenetur ad solutionem pensionis, nec ad solutionem & renouationem banchariæ cautionis tenebatur, ad notata per Mandos. Mohed. & alios, firmant Flamin. *de resign. lib. 6. quæst. 2. n. 149. & 150.* Ioan. Baptista Costa *in tract. de claus. conuent. claus. 96.* Hodie verò præstatur cautio ad sexennium, & obligatur titularis his verbis, *Ac cautionem banchariam ad beneplacitum tuum sufficientem & idoneam ad sexennium duraturam, & sexto quoque anno, & per sex menses ante finem cuiuslibet sexennij renouandum præstare teneatur, & ad id censuris Ecclesiasticis, & executiuè procedendo cogi possit*, vt habeo in litteris Apostolicis cuiusdam annuæ pensionis ducentorum ducatorum auri de Camera ad mei fauorem Apostolica auctoritate reseruatæ super fructibus certis, & incertis ac distributionibus quotidianis Thesaurariæ insignis Ecclesiæ S. Mariæ Duliueira Vimaranensis.

2 Verùm mihi accidit, quod cùm transacto biennio mercator, qui dedit cautionem banchariam, defecerit per decoctionem, agitaui contra titularem, vt aliam loco deficientis præstaret, ille licèt se defenderet vulgari doctrina, quod non tenetur debitor nouum dare fideiussorem, si primus ex conuentione datus & acceptatus facultatibus lapsus sit, ex adductis à Guidoboh. *decis. 84.* & latè Surd. *cons. 18. à n. 7.* tamen condemnatus fuit ad aliam loco deficientis præstandam, ex seqq.

3 Primò, quia verba illa, *ad sexennium duraturam*, de quibus in Apostolicis literis reseruationis pensionis, inducunt obligationem annuam ipso sexennio durante, *l. cum in singulos, & l. cùm in annos. ff. de annuis legat. l. nec semel. ff. quando dies legati cedat*, cum aliis infrà allegandis.

Vbi autem versamur in obligatione annua, non 4
sufficit semel cauisse, quia in principio cuiuslibet anni conditio purificatur, & noua nascitur obligatio, *d. l. nec semel. l. pater Seuerinam 6. fin. ff. de condit. & demonstrat. l. Senatus. §. fin. ff. de don. causa mortis*, Castr. *in l. Stichum. §. stipulatio, sub num. 1. vers. & sic de singulis ff. de verb. oblig.* Socin. *cons. 81. n. 5. lib. 3.* Natt. *cons. 543. num. 5.* Paris. *con. 95. n. 44. lib. 2.* Surd. *cons. 215. num. 5. & in tract. de aliment. tit. 9. quæst. 6. num. 3. & decis. 273. n. 10.* Anton. Gomez *var. tom. 2. cap. 11. num. 44.* Ruta *in Ianuen. legati 20 Iunij 1622. coram Buratto.*

Secundò, quia quatenus non importaret obliga- 5
tionem annuam, sufficit quod verba illa, *ad sexennium duraturam*, importent tractum successiuum, ad hoc ne sufficiat fuisse semel præstitam, Cyn. *in l. si quis haredem, num. 2. C. de instit. & subst.* & ibi Dec. *num. 1.* Angel. *cons. 34. num. 9.* Ias. *in l. si arbitrio, sub num. 13. vers. secundò, & fortius, ff. qui satisdare cog.* Fel. *in c. 2. sub num. 5. de treuga & pace*, Rot. *decis. 677. part. 1. diuers.*

Quod autem verba, *duraturam ad sexennium*, 6
importent tractum successiuum est indubitatum, quia inducunt nouam obligationem quolibet anno, ex doctrinis allegatis, tùm etiam, quia propria significatio huius verbi, est vt inducat perseuerantiam actus, Castrens. *l. fin. num. 3. C. de indicta duit. toll.*

Non obstat quod qui tenetur ex pacto dare fi- 7
deiussorem, satisfacit suæ obligationi semel fideiubendo, nec iterum tenetur fideiubere si primus sit decoctus, vel factus sit non soluendo. Bart. *in l. præpria, secunda. ff. de prætor. stipulat.* cum aliis per Surd. *cons. 18. per totum*, quia hoc procedit in eo, qui promisit simpliciter fideiubere, vt in specie declarat Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 527. num. 16. & 17.* & sic non applicantur casui nostro, in quo cùm verba promissionis importent tractum successiuum, lege accipiunt ex conuentione partium, *l. 1. §. & si conueniat. ff. depositi*, Natt. *cons. 384. num. 11.*

Hinc licèt is, qui dat in solutum nomen debi- 8
toris, sufficit si nomen sit exigibile de tempore cessionis, *l. mandato meo. §. vltim. ff. mandati*, Surd. *decis. 326. n. 42.* nihilominus quando vlteriùs processerit, & promiserit illud esse bonum & exigibile, tenetur illud manutenere exigibile, etiam in futurum, *l. si venditor 39. in princip. ff. de actionib. empt.* Fulgos. *in l. si nomen. ff. de hæred. vel act. vend.* Eugen. *cons. 73. n. 1. & 2.* Surd. *cons. 441. n. 7. post medium, & n. 15. cum seqq.*

Pari ergo ratione, licèt promittens simpliciter 9
dare cedulam, liberetur semel dando, nec teneatur in casu decoctionis eam renouare, tamen vbi, prout in casu nostro, promisit dare cautionem banchariam duraturam ad sexennium, tenetur prima deficiente aliam subrogare, aliàs esset dare cautionem simpliciter, & non banchariam, nec manuteneret qualitatem duratiuis, quam manutenere tenetur, *d. l. si venditor 30. de act. empt.* Gratian. *loco citato, num. 1.* cum aliis allegatis.

Circa hanc cedolam (cuius vsus frequentissimus 10
est in Vrbe) aduertendum duxi cum D. Lotter. *in suo doctissimo tract. de re beneficiaria lib. 1. quæst. 28. num. 155.* campsorem per eam se obligare statis temporibus per tot annos, vel ad pensionarij & titularis vitam se soluturum, sub iuramento & obligatione Camerali absque vlla prorsus exceptione;

excepto casu mortis beneficiati, illáque ita conscripta eam consueuisse tradit ipsimet pensinnario: adueniente ergo tempore solutionia ostensa sibi per ipsum pensionarium, vel eius legitimum procuratorem cedula, campsorem, vt resoluit consueuisse à tergo ipsius cedulæ scribere & aduotare quantitatem solutam cum die & annu, vt semper ex eadem scriptura iustificetur obligatio campsoris erga pensionarium, simúlque constet de illius diminutione per dictas annotatinnes ad commodum ipsius campsoris, cùm non possint fieri aliter quàm de ipsius ereditoris consensu, quo stante, vtrimque insurgit probatio pro, & contrà, iuxta *l. Publia. §. vlt.* vbi *gl. vlt. ff. depositi.*

Plura circa hanc materiam doctissimè pertractat D. Lotter. *dict. quæst.* 18. *per totam*, & præcipuè *à num.* 155. *cum multis seqq.* & latissimè deducta fuerunt *in vna Cremon. pensionis, siue Prioratus* 25. *Februarij & 2. Maij* 1622. *&* 23. *Iunij* 1623. *coram bonæ memoriæ Vbaldo.*

CLAVSVLA XVII.

Citra aliquam innouationem.

1 *Claus.* Citra aliquam innouationem, *præseruat hypothecam antiquam.*

2 *Præseruat iura, & priores contractus.*

3 *Claus.* Citra præiudicium priorum iurium, imò iura iuribus addendo, &c. *operatur vt non dicatur facta nouatio, nec recessum à primo instrumento.*

4 *Claus.* Citra reuocationem, &c. *operatur, vt per secundum mandatum primum non dicatur reuocatum.*

1 PEr hanc clausulam præseruari antiquam hypothecam, obseruat Gozad. *cons.* 38. *num.* 2. Gab. *commun. cit. de nouat. conc.* 1. *n.* 56. *in* 3. *sublimitatione*, & fuit dictum *in Romana anterioritatis hypothecæ* 28. *Nouembris* 1507. *coram Cardinale Pamphilio.*

2 Item præseruat iura, & priores contractus, vt nouatio non fiat, ita Ias. *in l. lecta, n.* 9. *in fine, ff. si cert. petat.* Gratian. *cons.* 126. *n.* 8. *lib.* 1 Natt. *cons.* 527. *n.* 2. Gozad. *cons.* 18. *n.* 2. Thesaur. *Pedem. decis.* 126. *n.* 5. nam aliàs de nouationis natura erat extinguere præcedentem obligationem, eámque in sequentem transfundere, *l.* 1. *de nouat.* Surd. *cons.* 298. *n.* 44 & fuit dictum *in Romana pecuniaria* 28. *Ianuarij* 1608. *coram Ortembergo*, impressa per Farin. *dec.* 149. *n.* 6. *p.* 1. *rec.*

3 Claus. *Citra præiudicium priorum iurium, imò iura iuribus addendo, &c.* operatur, vt non dicatur facta nouatio, nec recessum à primo instrumento, vt per Gratian. *cons.* 127. *n.* 27. *ad fin. & seq. lib.* 1. Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *part.* 4. *cl.* 102. Rota *dec.* 738. *n.* 1. *& seq. p.* 1. *diuers.*

4 Claus. *Citra reuocationem, &c.* operatur vt per secundum mandatum primum non dicatur reuocatum, Pute. *decis.* 138. *lib.* 1. Thesaur. *dec.* 107. *in fine*, & quòd primus Vicarius per secundi deputationem non censeatur reuocatus, Rebuff. *in forma Vicarij n.* 29. Et posita in mandato procuræ intelligitur de constitutione prioris valida, non autem de nulla, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 57. *n.* 18. *vers. & clausula citra reuocationem.*

CLAVSVLA XVIII.

Citra vitium spolij, & attentatorum.

1 *Clausula*, Citra vitium spolij, & attentatorum, *quando in Curia vtamur, ostenditur.*

2 *Littera in forma Breuis cum clausula*, Citra vitium spolij, &c. *possunt impetrari etiam postquam commissa fuerit causa super possessione & pertinentia illius beneficij.*

3 *Clausula*, Citra vitium spolij, &c. *apposita in Breui, tanquam accessoria recipit conditionem Breuis, intelligitur quatenus Breue sit iustificatum.*

4 *Sententia Auditoris Cameræ super executione Breuis lata sine iustificatione, est nulla.*

IN Curia vtimur hac clausula, illam potissimùm inserendo in Breuibus de capiéda possessione nomine Cameræ beneficij litigiosi, ac aliàs quomodocunque collationi Apostolicæ Sedis reseruatur vacantis per mortem alterius ex collitigantibus, vel in Curia, aut per obitum Curialium, vel familiarium Cardinalium, Collectorum, vel Subcollectorum, aut Protonotariorum, & similium, & operatur, quod licèt adsit lis, tamen non attentet possessionem capiens illius vigore, vt per Staphil. *de literis gratia, in vltim. col. de rescrn. in form. Breuis*, & per Sarnen. *in tract. de Breuium, num.* 14. *vers. Breue etiam frequenter*, vbi *numer.* 15. subdit id sæpius vidisse. 1

Possunt huiusmodi literæ in forma Breuis cum hac clausula imperrari etiam postquam commissa fuerit causa super possessione, & pertinentia illius beneficij, nó obstante inhibitione desuper emanata, iuxta allegata per Lancell. *de attent. in præfat. part.* 2. *c.* 4. *n.* 415. *& seq.* 2

Recipit tamen in Breui apposita tanquam accessoria conditiones Breuis, & intelligitur quatenus Breue sit iustificatum, Put. *decis.* 1. *lib.* 1. impressa per Marches. *part.* 1. *pag.* 428. Rota *in Vicen. beneficij Sancti Martini*, 20. *Februarij* 1600. *coram Cardinale Pamphilio, & in Celson. præceptoria* 4. *Februarij* 1605. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Marches. *de Commiss. p.* 2. *pag.* 64. *n.* 6. *&* 7. 3

Vnde sententiam Auditoris Cameræ super executione Breuis latam non præcedente illius iustificatione, esse nullam & spoliatiuam, censuit Rota *in Maioric. Sacristia* 16. *Decembris* 1602. *coram Cardinale Pamphilio.* 4

CLAVSVLA XIX.

Citra aliquam liberationem fideiussorum.

NOuationem respectu etiam fideiussorum excludit hæc clausula, iuxta tradita per Ias. *in l. non solum. §. morte, n.* 48. *de noui oper. nunciat.* Grat. *cons.* 126. *n.* 7. *&* 8. *lib.* 1. Rot. *in Romana consignationis depositi* 3. *Iunij* 1600. *coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano.* 1

Clausola, *Circa præiudicium iuris mei*, quid importet, vide Socin. iun. *cons.* 89. *num.* 8. *vol.* 3. quem refert Cenc. *post lib. pract. & cau. q. sing.* 43. *n.* 5. 2

CLAVSVLA XX.

Citra consensum in iurisdictionem, &c.

Comparatio coram Iudice si fiat simpliciter, & sine clausula, Citra coosensum in iurisdictionem, &c. *tunc per quemcumque actum consentitur in iurisdictionem illius Iudicis.*

QVicquid coutra vtentes hac clausula dixerint, Innocent. *in cap. Cumana, n. 4. de elect.* Alex. *in l. non solùm, §. morte, in fin. n. 52. ff. de noui oper. nunciat.* & Felin. *in cap. cum M. Ferrarien. n. 66. de Constit.* tamen valde suffragari experientia docet, cùm contingit dubitari an fuerit consensum in iurisdictionem illius Iudicis; nam si comparatio fiat simpliciter, & sine hac protestariooe, nou est dubium fuisse io iurisdictionem conseosum Iudicis illius per quemcunque actum; ita Felin. *in cap. inter monasterium, sub n. 10.* ibi, *sed faciendo aliud actum, &c. de re iud.* & *ibi* gloss. *verb. subeundo iudic. vers. super hac dicunt quidam,* vbi Abb. *n. 8. &* 9. Rot. *decis. 563. num. 4. part. 1. diuers.* & fuit dictum *in Elboren. iuris conferendi* 18. *Martij* 1613. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

CLAVSVLA XXI.

Codicillaris.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Clausula* Codicillaris *est inuenta ad conseruandas vltimas voluntates.*

3 *Testatoris ex voluntate presumitur potius, quàm ex capite Notarij apposita clausula,* Codicillaris.

4 *Intellige si testamentum publicè coram testatore legatur, vel consuetudo, seu stylus sit illam apponi à Notariis.*

5 *Testamentis inter liberos conditis tacitè presumitur inesse clausula* Codicillaris, *licèt non reperiatur conscripta.*

6 Codicillaris *clausula quando est tacitè intellecta, non est paris potentia cum expressa.*

7 *Testamentum si non potest valere tanquam testamentum, vt valeat tanquam Codicillus, & omnia legata & fideicommissa sustineantur, operatur clausula* Codicillaris.

8 *Legatis in particularibus operatur clausula* Codicillaris, *vt licèt testamentum reddatur nullum praeteritione filiorum, vel posthumi, nihilominus debeantur legata.*

9 *Legata, qua conseruantur per auth. ex causa C. de liberis praterit. qua actione petantur, remissiuè.*

10 *Testamenti caducatio vt impediatur, operatur clausula* Codicillaris.

11 *Testamentum quando est nullum exharedatione, aut mala filij praeteritione, tunc operatur clausula* Codicillaris *repetitionem fideicommissi venientibus ab intestato.*

12 *Testamento rupto ex causa praeteritionis filij iam nati, nunc operetur clausula* Codicillaris, *vt bona per fideicommissum haredi scripto sint restituenda, remissiuè.*

13 *Testamento rupto per querelam, operatur clausula* Codicillaris.

14 *Testamento apposita clausula* Codicillaris, *operatur vt haredes ab intestato censeantur grauati disposita in testamento adimplere.*

15 *Testamentum si est nullum, vt purè intelligatur relictum esse fideicommissum, operatur clausula* Codicillaris.

16 *Legati repetitionem venientibus ab intestato operatur clausula* Codicillaris.

17 *Voluntas testatoris vbi deficit, operatur clausula* Codicillaris.

18 *Substitutionem directam fideicommissi facit valere clausula* Codicillaris, *adiecta testamento matris.*

19 *Restituere in grauato operatur clausula* Codicillaris, *quòd non detrahatur Trebellianica.*

20 *Verba directa vt obliquentur, operatur clausula* Codicillaris.

21 *Defuncti voluntatem sustinet, seu confirmat clausula* Codicillaris, *quando deficit simpliciter ob defectum solemnitatis, non autem eam alterat.*

22 *Iuramenti ad reuocationem testamento inserti, operatur clausula* Codicillaris, *vt debeat fieri in alio testamento specialis mentio.*

23 *Testamentum valere facit clausula* Codicillaris, *eo casu, quo heres moritur in vita testatoris.*

24 *Testamentis apposita clausula* Codicillaris, *facit directam substitutionem flecti in fideicommissariam.*

25 *Venientes ab intestato quod censeantur taciti vocati, operatur clausula* Codicillaris.

26 *Casu eueniente disposito a testatore, operatur clausula* Codicillaris.

27 *Testator ac si rogasset venientes ab intestato restituere hareditatem haredi scripto, operatur clausula* Codicillaris.

28 Codicillaris *clausula non habet vim contra voluntatem testatoris, nec aliquid operatur in testamento, quod non valet propter defectum voluntatis.*

29 *Hareditas licèt non possit in Codicillis dari, nec adimi, tamen si daretur etiam per verba directa, operatur clausula* Codicillaris, *vt debeat hareditas per fideicommissum restitui.*

30 *Hareditas vt debeatur ex clausula* Codicillaris *ab intestato, ipsa clausula operatur, excepta legitima etiam quoad partem praeteriti rumpentis.*

31 *Heres institutus si pramoriatur testatori, operatur clausula* Codicillaris, *vt haredes ab intestato teneantur ex fideicommisso restituere substituto.*

32 *Substitutio pupillaris vt testamento rupto natiuitate posthumi, vel praeteritione filij sustineatur, operatur clausula* Codicillaris.

33 *Substitutionis pupillaris conseruationem ad fauorem non impugnantis testamentum operatur clausula* Codicillaris.

34 *Heres datus in solidum licèt si repudiet hareditatem, priuetur etiam commodo legatorum, tamen si in testamento adest clausula* Codicillaris, *potest repudiare hareditatem, & consequi legata ab intestato.*

35 *Testamentum quando est nullum, quia spurius incapax est substitutus, sustinentur ex clausula* Codicillari *etiam facta concubina.*

36 *Testatoris voluntas vt omni meliori modo valeat, operatur clausula* Codicillaris.

37 *Fratres S. Francisci incapaces si in testamento instituti sint cum clausula* Codicillari, *possunt*

habere vt vendant, pretium pro necessitatibus consequantur.

38 *Legatum factum haeredi coniunctum cum tertio, valet si in testamento est clausula* Codicillaris.

39 *Posthumi quando sunt instituti, & vltimo morienti sunt aliqui substituti, quomodo operetur cl.*Codicillaria, *ostenditur.*

40 *Solemnitatis defectum vt suppleas, non voluntatis, operatur cl.*Codicillaris.

41 *Quoad legitimam debitam filiis, vel aliis grauatis restituere ex cl.* Codicillari, *nihil illa operatur.*

42 *Immissionem haeredi scripto non dari, nec retardari immissionem haeredis ab intestato, operatur cl.* Codicillaris.

43 *Institutus in re certa, vt trahi possit ad vniuersum ex fideicommisso, licèt non adsit alius haeres vniuersalis ex testamento, operatur cl.* Codicillaris.

44 *Testamentum quando est nullum praeteritione filij, nihil operatur cl.* Codicillaris.

45 *In testamento in quo turpis persona instituitur à fratre, vel sorore, & caeteri fratres, vel sorores sunt praeteriti, nihil operatur clauf.* Codicillaris.

46 *Substitutio reciproca quod contineat fideicommissariam, non operatur clausul.* Codicillaris.

47 *Caeci in testamento non facto secundum solemnitatem requisitam, nihil operatur cl.* Codicillaria.

48 *Testamentum secundum ad impediendum quin reuocetur primum, nihil operatur cl.* Codicillaris.

49 *Testamentum vbi potest valere vt testamentum, nihil operatur cl.*Codicillaris.

50 *Testamento de inofficioso vbi agitur, nihil operatur* cl.Codicillaris.

51 *Testamento in inualido reuocatorio primi validi nihil operatur cl.* Codicillaris.

52 *Testamenti in fine quando ponitur cl.*Codicillaris, *nihil operatur.*

53 *Remedium l. si vnquam. C. de reuoc. don. non tollit cl.* Codicillaris.

54 *Testamentum valere facere quoad poenam appositã haeredi si contraueniat, non operatur cl.* Codicillaris.

55 *Matrem si quis instituat in re certa praeteritis filiis cum cl.*Codicillari, *non operatur nisi quoad rem particularem.*

56 Codicillaris *cl. multis modis ponitur.*

57 *Testamentum nullum ob praeteritionem posthumi an sustineat clausul.* Codicillaris, *remissiue.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulae vide latè Turret. *in speciali tract. de hac clausul. edito,* Hippol. *cons.* 318. *numer.* 7. *vol.* 2. Anton. Gomez *l.* 3. *Tauri, num.* 71. *cum seqq.* Menoch. *cons.* 326. *num.* 39. *cum seqq. & cons.* 882. *num.* 14. *& cons.* 979. *n.* 2. Mascard. *de prob. conclus.* 300 Perez *ad l.* 1. *vers. sexta solemnitas. tit.* 2. *lib.* 5. *Ordinã pag.* 108. Cardin. Mantic. *de coniectur. vltim. vol. lib.* 1. *tit.* 9. Ioseph. Ludou. *decis.* 2. *num.* 31. Surd. *cons.* 129. *num.* 18. *cum seq. & cons.* 232. Molin. *de Iust. disput.* 132. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit.* C, *conclus.* 292. *& conclus.* 304. *numer.* 16. *cum seqq.* Mart. *d. cl. p.* 3. *cl.* 13. Cenali. *commun. contra commun. quaest.* 180. *& quaest.* 185. *cum seqq.* Cardos. *in praxi Iudic. & Aduocatorum, verb. cl.* 21. Honded. *cons.* 74. *tom.* 1 Bernard. Graeuae. *ad pract. Camerae Imperialis, lib.* 2. *conc.* 114. Aloys Ricc. *in collect. decis. p.* 1. *collect.* 59. *& p.* 4. *collect.* 1186 Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 48. *n.* 4. *cum seqq* latè Fusar. *de substit. quaest.* 245. *n.* 38. *cum seqq.* Cancer. *var. resp.* 1. *c.* 4. *a num.* 59. *& n.* 108. *& c.* 1. *n.* 114. Magdalen. *de numero testium in testamento requisito p.* 1. *c.* 6. *num.* 17. *&* 28. *& c.* 16. *n.* 75. *cum seqq.* Theod de Rub. *in sing. Rota tom.* 2 *p.* 4. *cl.* 11. *pag.* 229. *& cl.* 205. *pag.* 325.

Haec clausula est inuenta ad conseruandas vlti- 2
mas voluntates, Bald. *l. in vltima, co.* 4. *vers nunc aliqua, de Codic.* Decian. *cons.* 287. *&* 4. Fusar. *dict. q.* 245. *n.* 40.

Praesumitur ex voluntate testatoris potius, quàm 3
ex capite Notarij apposita, Aloys. Ricc. *d. collect.* 59. *post med.* Honded. *cons.* 33. *num.* 44. *tom.* 1. Menoch. *cons.* 8- *n.* 30. *& cons.* 37. *num.* 143. quod intellige si te- 4
stamentum publicè coram testatore legatur, ex adductis per Horded. *cons.* 33. *numer.* 46. *& cons.* 74. *n.* 45. *tom.* 1. & Gab. *commun. tit. de consuetud. conc.* 4. *num.* 7. nam bonum est de ea testatorem certiorari, Angel. *cons.* 364 *n.* 6. *et pen. vers. quapropter*, quem refert Cardin. Tusch. *d. conc.* 291. *n.* 158. vel consuetudo seu stylus sit illam apponi à Notario, vt per Mascard. *d. conc.* 300. *n.* 1. quia censetur apposita ex tacita voluntate testatoris, cùm consuetum sit quòd apponatur, secundùm Farin. *in praxi crim. p.* 6. *de falsitate & simul. quaest* 157. *num.* 48. aliter enim illa omissa non debet intelligi, ex Brunor à Sole *in locis communibus, vers. clausul.* 7. Card. Tusch. *d. conc.* 192. *n.* 185.

In testamentis inter liberos conditis tacitè prae- 5
sumitur in esse, licèt non reperiatur contionata, gloss. *verb. non voluit, in fin. in l. cohaeredi. §. cum filia. ff. de vulg.* Couar. *in c. Raynutius. §.* 1. *num.* 4. *de test.* Anton. Gomez *leg.* 3. *Tauri, num.* 62. *&* 74. Costa *in c. si pater, verb. interdum, n.* 8. *eodem. tit. lib.* 6. Cephal. *cons.* 410. *n.* 17. Mench. *de success. progressu lib.* 2. *§.* 58. *n* 82. *vers. item multum,* Praet. *de interpret. vlt. vol. fol.* 100. *n.* 18. Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib.* 1. *tit.* 9. *n.* 5. *& lib.* 6. *tit.* 2. *numer.* 21. *&* 22. Clar. *in §. testamentum, quaest.* 8. *n.* 7. Ferret. *in constit. Cathaloniae, gloss.* 7. *n.* 38. Matien. *ad l.* 1. *gloss.* 10. *n.* 19. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recop. & d. l.* 2. *gloss.* 2. *num.* 9. Gutier. *in repetit. l. nemo potest, num.* 231. *ff. de leg.* 1. *& pract. lib.* 3. *quaest.* 50. *num.* 3. Surd. *cons.* 232. *num.* 14. Ceuall. *comm. contra communes quaest.* 186. *cum seq.* & Stephan. Gratian. *d. c.* 48. *n.* 18. *& c.* 367. *num.* 1. Fusar. *de substit. quaes.* 245. *num.* 48. vbi *n.* 49. *&* 52. declarat procedere quoad solemnitatem, non quoad substantiam.

Quando verò est tacitè intellecta, non est paris 6
potentiae cum expressa, ex notatis per Surd. *cons.* 232. *num.* 28.

Primò operatur hac clausula in testamento, vt 7
si testamentum non possit valere tanquam testamentum, valet tanquam codicillus, & omnia legata & fideicommissa sustineãtur, *l.* 1. vbi Bart. *num.* 3. *ff. de iure Codic.* Clar. *in §. testamentum, quaes.* 46. *n.* 1. Matien. *ad l.* 2. *gloss.* 2. *num.* 9. *& gloss.* 10. *num.* 4. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recop.* Surd. *d. cons.* 231. *n.* 17. Gama *Lus. decis.* 136. *n.* 3. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 191. *à princ.* Cardos. *d. verb. clausula* 21 Aloys. Ricc. *d. collect.* 1186. *vers. quinto*, & tunc sustinetur testamentum iure codicillorum, in quibus sufficiunt quinque testes, etiam non rogati, Mench. *de success. creat. lib.* 2 *§.* 15. *n.* 43. Paris. *cons.* 32. *n.* 30. *lib.* 2. Stephan. Gratian. *disc. forens. cap.* 633. *n.* 6 Operatur etiam in legatis parti- 8
cularibus, vt licèt testamentum reddatur nullum

praeteritione

præteritione filiorum, vel posthumi, nihilominus debeantur legata, Castr. *cons.* 200. incip. *Clarum est. lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 392. *num.* 72. vbi *num.* 73. *cum Oldrado cons.* 149. *vers. in ter tertia*, & Bald. *cons.*
9 159. *in principio*, *lib.* 2. & aliis, subdit hanc clausulam respicere validitatem legatorum, etiam quod testamentum licèt solemne sit, rumpatur per natiuitatem posthumi, quando nun habet verba, *& si non valet*, vel, *in futurum non valeret*, quia tunc non potest restringi hæc clausula ad solemnitatem, quæ non respicit futura; & qua actione petantur legata, quæ conseruantur per *auth. ex causa. C. de liberis præterit.* vide Rendin. *in prompt. recept. sent. tom.* 1. *tit. de legat. num.* 36.

10 Secundò operatur, vt testamenti caducatio impediatur, Menoch. *cons.* 106. *num.* 195. & quòd substiturus succedat non obstante quod institutio fuerit caduca, tradit Vincent. de Franch. *decis.* 156. *num.* 1.

11 Tertiò, quando testamentum est nullum præteritione, aut mala filij exhæredatione, tunc operatur repetitionem fideicommissi venientibus ab intestato; ita Crau. *in §. Codicillum, quæst.* 22. *n.* 21. Mart. *d. claus.* 11. *n.* 19. Put. *decis.* 7. *de testam.* Gutier. *pract. lib.* 3. *quæst.* 50. *n.* 7. Gabr. *cons.* 109. *num.* 5. *& cons.* 113. *n.* 12. *lib.* 1. & fuit dictum *in Ariminen. legati* 10. *Decembris* 1594. *coram Litta, & in Sutrina successionis* 15. *Martij* 1604. *coram Cardinale Sacrato; & in Viterbien. seu Romana pecuniaria* 28. *Februarij* 1624. *coram Vbaldo*, impressa per Farin. *decis.* 568. *n.* 3. *part.* 1. *recent.*

12 An autem rupto testamento ex causa præteritionis filij iam nati, operetur hæc clausula, vt bona per fideicommissum hæredi scripto sint restituenda? vide latè Fusar. *quæst.* 569. An verò rupto testamento ex causa præteritionis posthumi, operetur bona deberi in vim fideicommissi hæredi scripto? vide latè Fusar. *d. quæst.* 569. *n.* 8. *cum seqq.*

13 Quartò operatur rupto testamento per querelam, ita ex Bart. *in auth. ex causa*, *n.* 33. *C. de liber. præteritis*, tradunt Ceual. *d. quæst.* 183. Mart. *d. claus.* 12. *n.* 40. & Stephan. Gratian. *d. cap.* 48. *n.* 8.

14 Quintò, posita in testamento operatur, vt hæredes ab intestato censeantur grauati quasi per fideicommissum disposita in testamento adimplere; *l. fin. vers. illud. C. de codicillis*, Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 6. *tit.* 13. *num.* 256. *vers. nec enim*, *pag.* 60. Valasc. *cons.* 68. *n.* 2.

15 Sextò operatur, si testamentum est nullum, vt purè intelligatur relictum esse fideicommissum, quo casu legitima tantùm, non tamen Trebellianica deduci potest, Gutier. *d. quæst.* 50. *num.* 9. Peregr. *cons.* 81. *n.* 4. *vol.* 1.

16 Septimò operatur repetitionem legati venientibus ab intestato, vt per Vincent. de Franch. *decis.* 1. *num.* 13. *&* 15. Gregor. *decis.* 271. *num.* 8. *& num.* 12.
17 subdit quòd non operatur vbi deficit voluntas testatoris; & *num.* 20. quærit an sustineat testamentum, in quo frater est præteritus instituta turpi persona.

18 Octauò in testamento matris adiecta facit valere suam substitutionem directam iure fideicommissi, vt per Ferrer. *in constit. Cathalon. gloss.* 1. *n.* 165.

19 Nonò operatur in granaro restituere, quod non detrahatur Trebellianica, ex Caualcan. *usufruct. mulieri relicto*, *n.* 80.

20 Decimò, quod verba directa obliquentur, Matien. *l.* 2. *gloss.* 2. *num.* 9. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Surd. *cons.* 132. *num.* 19. *&* 23. Seraph. *de priuileg. iuram. priuil.* 97. *num.* 4. Ferrer. *in constit. Cathalon. gloss.* 7, *n.* 135. Gratian. *cap.* 774. *n.* 32.

Vndecimò sustinet, seu confirmat voluntatem de- 21
functi, quando deficit simpliciter ob defectum solemnitatis, non autem eam alterat, vel extendit; iuxta resoluta per Valasc. *cons.* 193. *num.* 12. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 369. *n.* 10. & fuit dictum *in Auximana fideicommissi* 26. *Nouembris* 1621. *coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis.* 357. *num.* 9. *part.* 1. *recent.* vbi habetur quod hæc clausula confirmat tantùm & corroborat voluntatem testatoris, non autem eam alterat, & extendit.

Duodecimò, ex præsumpta testatoris mente ope- 22
ratur, vt ad reuocationem iuramenti testamento inserti, debeat fieri specialis mentio in alio testamento; ita Gabr. *commun. lib.* 4. *de testam. conclus.* 5. *num.* 10. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 32. *n.* 13. Ceuall. *commun. contra communes*, *quæst.* 211. *num.* 21. Stephan. Gratian. *d. cap.* 48. *n.* 19. Bernard Græuæ. *ad practicam Camer. Imperialis*, *lib.* 2. *conclus.* 114. *considerat.* 1.

Decimotertiò facit valere testamentum eo casu, 23
quo hæredes moritur in vita testatoris; ita Vincent. de Franch. *decis.* 159. *n.* 1. Marsil. *singular.* 544. Ros. *cons.* 51. *n.* 57. *vol.* 2. Paris. *cons.* 60. *n.* 20. *& cons.* 61. *n.* 22. *& cons.* 64. *n.* 13. *vol.* 2. Bellacomb. *tom.* 2. *com. opinion. lib.* 6. *tit.* 13. *n.* 259. *pag.* 62. Menoch *cons.* 106. *n.* 395. *& cons.* 500. *n.* 4.

Decimoquartò, apposita in testamentis facit di- 24
rectam substitutionem flecti in fideicommissariam; in Ferrer. *in constitut. Cathaloniæ*, *gloss.* 1. *n.* 176. quia trahit secum substitutionem fideicommissariam, quando de interitu testatoris appareat sic voluisse; vt dictum fuit *in Romana fideicommissi de Vrsinis* 9. *Maij* 1611. *coram Reuerendissimo Domino meo Piruano*, impressa per Farinac. *decis.* 344. *n.* 10. *part.* 2. *recent.*

Decimoquintò operatur quod censeantur venien- 25
tes ab intestato tacitè vocari, Gregor. *decis.* 446. *n.* 5. vbi *n.* 6. *&* 7. subdit operari, vt reuocatio testamenti teneat, absque eo quòd sequatur declaratio voluntatis decedendi ab intestato, præsertim quando est adiecta clausula, *Omni meliori modo*, *&c.*

Decimusextò operatur eueniente casu disposito 26
à testatore, Socin. sen. *cons.* 76. *in fin. lib.* 3. Aleiat. *resp.* 492. *n.* 27. Menoch. *cons.* 226. *n.* 40. quicquid dicant Alex. *cons.* 17. *n.* 19. *lib.* 2. Paris. *cons.* 52. *num.* 15. *& cons.* 64. *num.* 14. *lib.* 1. Decian. *resp.* 1. *num.* 132. *lib.* 1. Menoch. sibi contrarius *cons.* 43. *à n.* 15. Fusar. *de substit. quæst.* 456. *n.* 141. *& quæst.* 469. *n.* 83. sequitur primam opinionem.

Decimoseptimò operatur ac si testator rogasset 27
venientes ab intestato restitui hæreditatem hæredi scripto, Fusar. *de substit. quæst.* 69. *n.* 2.

Clausula hæc codicillaris non habet vim, & ef- 28
fectum contra voluntatem testatoris, nec aliquid operatur in testamento, quod non valet propter defectum voluntatis, Tiraq. *in l. si vnquam*, *verb. donatione largitus*, *n.* 266. *C. de reuocand. donat.* Seraph. *de priuileg. iuram. priuileg.* 84. *num.* 4. Curt. iun. *cons.* 114. *n.* 10. Card. Mant. *de coniect. lib.* 1. *tit.* 4. *n.* 15. Turret. *de effectu clausulæ codicillaris quæst.* 22. *la* 1. *n.* 2. Surd. *decis.* 37. *num.* 7. *& cons.* 211. *n.* 20. *& cons.* 232. *n.* 26. *& cons.* 137. *n.* 15. Cald. Pereira *q. for. lib.* 2. *q.* 26. Steph. Grat. *disc. for. c.* 774.

Decimooctauò operatur, vt licèt hæreditas non 29
potest in codicillis dari, nec adimi, tamen si daretur etiam per verba directa, debeat hæreditas per fideicommissum restitui, *l. Scæuola. ff. ad Trebell.* Calder. *cons.* 364. aliàs 35. *de testamentis*, Castro *cons.* 97. incip. *Super primo*, *n.* 1. *in fin. lib.* 1. *& cons.* 200. *in princ. etiam lib.* 1. Tusch. *d. conclus.* 292. *n.* 45. vbi *n.* 46.

extendit

extendit vt procedat etiam in testamento in scriptis, licèt non sit scriptum, dummodo prob ur à testatore dicta, quia si non valet vt testamentum in scriptis, valet vt codicillus ex dicta clausula.

30 Decimononò operatur, vt hæreditas debeatur ex clausula codicillari ab intestato, excepta legitima, etiam quoad partem præteriti rumpentis; ita ex Bart. *cons.* 30. *num.* 6. *vers.* x. incip. *Est videndum, lib.* 1. concludit Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *n.* 47.

31 Vigesimò, quod hæres institutus si præmoriatur testatori, hæredes ab intestato tenentur ex fideicommisso restituere, substituto, vt per Bald. *cons.* 129. *in fin. vers. diceremus. lib.* 1. & *cons.* 170. *lib.* 5. Cardin. Tusch. *conclus.* 292. *n.* 49. vbi *n.* 50. extendit, vt imò si hæredes ab intestato sunt prohibiti aliquid petere, restituant sine retentione Trebellianicæ.

32 Vigesimoseptimò operatur, vt substitutio pupillaris in testamento rupto natiuitate posthumi, vel præteritione filij, sustineatur; Bart. *consil.* 44. *in fin. lib.* 5. Oldrad. *cons.* 171. *in fin. vers. alij dicunt*, Angel. *cons.* 99. *num* 5 *vers. restat igitur*, Bald. *cons.* 286. incip. *Factum. lib.* 1. & *cons.* 367. incip. *Thema. num.* 4. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *n.* 53. vbi *n.* 54. cum Alex. *cons.* 16. *n.* 5. *lib.* 1. extendit, etiamsi ignorauerit testator natos filios, vel nepotes, & *num.* 56. extendit, vt procedat etiamsi eadem substitutione vocaretur frater ex latere patris coniunctus, excluderetur posthumus vtrinque coniunctus, qui erat præteritus, quando pater sciuit natum posthumum, & non mutauit testamentum, & *num.* 57. pariter extendit habere locum in substitutione pupillari non expressa.

33 Vigesimosecundò operatur conseruationem substitutionis pupillaris ad fauorem non impugnantis testamentum; ita ex Rom. *cons.* 516. incip. *In casu proposita consultationis, in fin.* tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *n.* 69. vbi *n.* 70. cum eod. Rom. *cons.* 181. incip. *Pro decisione, n.* 3. restringit conseruari pupillarem substitutionem in portione eius, cui facta est substitutio, prout legata conseruantur ab eo, qui est grauatus, non tamen in portione præteriti; & *n.* 71. similiter restringit, quia non sustinetur substitutio pupillaris facta ad fauorem præteriti, quando impugnat testamentum.

34 Vigesimotertiò operatur, quod licèt hæres datus insolidum si repudiet hæreditatem, priuetur etiam commodo legatorum, tamen si in testamento adest hæc clausula, potest repudiare hæreditatem, & consequi legata ab intestato vigore huius clausulæ; ita Bald. *cons.* 328. incip. *Factum tale, vers. sed posito lib.* 1. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 292. *n.* 80.

35 Vigesimoquartò operatur quando testamentum est nullum, quia spurius incapax est institutus, sed vt possit nubere & viuere honestè, Anton. de Butrio *cons.* 14. Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *num.* 86. vbi *n.* 87. asserit operari etiamsi defectus sit ex parte disponentis, prout si filiusfamilias, qui non potest testari, sed potest donare causa mortis, & quia patet consensisset, testaretur, quia testamentum per hanc clausulam valebit vt donatio causa mortis, & *num.* 88. subdit operari quoque etiamsi ex defectu capere debentis testamentum esset nullum, prout in Mendicantibus, qui non possent habere hæreditatem titulo institutionis, sed iure relicti, vel donationis.

36 Vigesimoquintò operatur quòd voluntas testatoris omni meliori modo valeat, ideo si in testa-
37 mento instituto sont Fratres Sancti Francisci incapaces, illi possunt habere vt vendant, & pretium pro necessitatibus consequantur; ita Bart. *in tract. Minorum, lib.* 1. *distinct.* 1. *cap.* 2. *Ex prad. Eliu, num.* 15. Card. Tusch. *d. conclus.* 292. *num.* 89. contra Bald. *in auth. Ingressi, n.* 16. *C. de sacros. Eccles.* Nota clausulam codicillarem non obseruari vbi adest voluntas, Anell. Amat. *cons.* 61. *n.* 13. & 34.

Vigesimosextò operatur quòd licèt non valeat 38 legatum factum hæredi coniunctum cum tertio, quia tertius totum legatum habebit, tamen secus est, si in testamento esset clausula Codicillaris, quia hæredi fiet restitutio, Angel. *cons.* 295. *num.* 19. vbi *num.* 100. subdit operari quod fideicommissum vniuersale sustineatur, & *num.* 101. imò quod faciat valere in vim fideicommissi vniuersalis, non autem particularis.

Vigesimoseptimò operatur etiam quando sunt 39 instituti posthumi, & vltimo morienti sunt aliqui substituti, quòd nonnulli posthumi nascantur, testamentum est nullum, & substitutio nulla, & vocantur venientes ab intestato, qui tenentur restituere ex clausula codicillari substitutis retenta Trebellianica, Castr. *cons.* 395. incip. *Videndum, num.* 4. *vers. sed quaero. lib.* 7. Card. Tusch. *d. conclus.* 29 11*num.* 112. vbi *n.* 113. asserit etiam operari, quod licèt nascatur posthumus, nihilominus tenetur ex fideicommisso restituere alijs hæredibus scriptis, quando clausula est per verba etiam de futura, videlicet, *si non valet*, vel *non valebit*, & *num.* 114. subdit pariter operari quando posthumus natus fuit agnitus, & testator de eo habuit scientiam, & tempus mutandi voluntatem, sed non mutauit, & refert Castr. *cons.* 200 *num.* 3. *lib.* 1. & *cons.* 15. *lib.* 2. Alex. *cons.* 142. *num.* 6. *lib.* 2. & *cons.* 30. *lib.* 3. declarando tamen quod testator ignorasset habere filios, vel posthumos, fortè clausula hæc non operatur ex defectu voluntatis, vel etiamsi sciuisset posthumum, sed non habuit tempus mutandi voluntatem, quia tunc non operaretur in præiudicium præteritorum, & restitueretur extraneis, vt per Card. Tusch. *d. clauf.* 292. *num.* 115. vbi *num.* 121. declarat, seu restringit, vt non procedat, quando pater etiam ignorauerit, vel non cogitauerit de posthumo, si tamen constat de mente, quod si sciuisset, nihilominus disposuisset, & substituisset, veluti si substituit causam piam filio suo masculo, quando moreretur in ætate pupillari, quia si mortuus est viuo testatore, & alius masculus præteritus posthumus natus fuit, & mortuus in pupillari ætate, tunc Clausula codicillaris saluat substitutionem, quia constat de mente, & citat Angelum *consil.* 52. incip. *Simon Notarius, num.* 43. *vers. solum igitur.*

Vigesimoctauò operatur de sui natura, vt quod 40 ex testamento inualido non debetur, ab intestato debeatur, & solemnitatis defectum suppleat, non voluntatis, Peregr. *de fideicom. art* 18. *num.* 8. Gabr. *cons.* 129. *n.* 12. & 16. *lib.* 3. Menoch. *cons.* 516. *num.* 40. & fuit dictum *in Narnien. fideicommissi* 8. *Nouembr.* 1613. *coram Card. Verospio*, impressa per Farin. *decis.* 519. *n.* 6. *part.* 1. *recent.*

Limita tamen primò, quòd nihil operatur quoad 41 legitimam, filiis, vel aliis grauatis restituere ex tali clausola, Bald. *cons.* 387. *in fin. lib.* 5. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 292. *n.* 151.

Limita secundò, per hanc clausulam non dari 42 Immissionem hæredi scripto, nec retardari immissionem hæredis ab intestato. Bero. *cons.* 117. *num.* 8. *lib.* 2. Roland. *cons.* 78. *num.* 14. & 15. *lib.* 3. Gabr. *consil.* 45. *num.* 15. *lib.* 2. & fuit dictum *in Romana de Altavescotis* 20. *Nouembris* 1613. *coram Cardinale Sacrato*, impressa, per Farinac. *decis.* 526. *num.* 3. *pars.* 1. *recent.*

43 Limita tertiò, non operari vt institutus in re certa trabi possit ad vniuersum ex fideicommisso, licèt non adsit alius hæres vniuersalis ex testamento; ita ex Bald. *cons.* 179. incip. *Quedam Domina, in fine, lib.* 1. tradit Card. Tusch. *d. conc.* 292. *n.* 150.

44 Limita quarto, nihil operari quando testamentum est nullum prætentione filij, & in testamento sunt legata, quæ debentur ex testamento nulln. quia non potest conualescere testamentum ex clausula, ex quo nihil operatur quoad legata, vnde non potest operari tanquam nullum & conualidatum, Signor. *cons.* 153. incip. *Quæstio talis est, num.* 3. *in fine, & n.* 4. *vers. circa quantum*, Cardin. Tusch. *d. conc.* 292. *numer.* 152. & quòd clausula codiciliaris non operetur, vbi filius iam natus ignotanter fuit præteritus, per Bart. *in l.* 1. *num.* 10. *ff. de iure codicill.* censuit Rot. *in Romana de Marescottis* 22. *Ianuarij, & 21. Maij* 1618. *coram Cardinale Sacrato, & in Romana hæreditatis de Matthæis* 21. *Maij* 1627. *coram Domino Virili.*

45 Limita quintò, nihil operari in testamento in quo turpis persona instituitur à patre, vel sorore, & cæteri fratres, vel sorores sunt præteriti, quia in hoc ius antiqunm non est mutatum, tum quia à turpi aufertur nmne relictum, ideo restitui sibi non debet. Fulgos. *cons.* 71. incip. *Mulier maritum, num.* 4. *vers. ad secundum*, Castren. *cons.* 269. incip. *Ad primnm, n.* 2. *vers. in diuersum, lib.* 1. Card. Tusch. *conc.* 192. *n.* 153. Surd. *de alim. tit.* 8. *priu.* 96. *n.* 3. Fusar. *de subst. q.* 570. *n.* 2. *cum seqq.*

46 Limita sextò, non operari quod reciproca substitutio non contineat fideicommissariam, Surd. *cons.* 231. *n.* 14. *&* 16. Mart. *d. cl.* 11. *n.* 15. *cum seqq.*

47 Limita septimò, hanc clausulam nihil operari in testamento cæci, non facto secundum solemnitatem requisitam, Fulgos. *cons.* 90. *col. fin. vers. nec me mouet*, Cardin. Tusch. *d. conc.* 292. *n.* 161.

48 Limita octauò, nihil operari quoad impediendum secundum testamentum, quiu reuocetur primum. Angel. *cons.* 158. incip. *Testator fecit, col. fin.* Card. Tusch. *d. conc.* 192. *n.* 162.

49 Limita nonò, non operari vbi testamentum potest valere vt testamentum, *l. vlt. §. illud. C. de iure cod.* Cephal. *in l. centurio, num.* 600. *&* 611. *ff. de vulgari.* Simon. de Prætis *de interpretat. vlt. volunt. fol.* 103. *solut.* 11. *n.* 5. Fusar. *de substit. q.* 245. *n.* 38. Surd. *cons.* 232. *n.* 38.

50 Limita decimò, nihil operari quando agitur de inofficioso testamento, Fulg. *cons.* 71. *n.* 6. Card. Tusch. *d. conc.* 192. *n.* 163.

51 Limita vndecimò, nihil operari in testamento inualido reuocatorio primi validi, quia ex quo procedit testamentum validum, secundum inualidum non operatur, quia non censentur rogati venientes ab intestato, cùm successio deferatur ex testamento, Fulgos. *cons.* 90. incip. *Super eo, in fin.* Cardin. Tusch. *d. conc.* 292. *n.* 168.

52 Limita duodecimò, non operari quando ponitur in fine testamenti, sed tantùm quando ponitur in dispositione, quia dicit testator quod omni meliori modo valeat; ita Couarr. *in cap. relatum il* 2. *num.* 4. *in fin. de testam.* Cardin. Tusch. *d. concl.* 292. *num.* 169. vbi *num.* 170. subdit quòd plus operatur clausula, *Omni meliori modo*, in dispositiua, quàm codicillaris.

63 Limita decimotertiò, non tollere remedium *l. si vnquam. C. de reu. donat.* vt per Tiraq. *in præfat. eiusdem l. num.* 82. *verb. libertis, num.* 105. qui videtur sibi contrarius.

54 Limita decimoquartò, non facere valere testa-

mentum quoad pœnam appositam hæredi si contraueniat, quia cùm non possit valere directò, sed per obliquum vigore huius clausulæ codicillaris, vel confirmationis, in codicillis pœna non habebit locum, vt per Oldrad. *cons.* 138. incip. *Thema tale est. c.* 5. Card. Tusch. *d. concl.* 192. *n.* 147.

Limita decimoquintò, non operari si quis Instituat matrem in re certa præteritis filiis, cum hæc clausula, nisi quod rem particularem, quia non habet locum in tota hæreditate per ius accrescendi, Bald. *cons.* 387. incip. *Quedam Domina in fin. vers. quod si dicta mater, lib.* 5. duplicatur *lib.* 1. *cons.* 179. Cardin. Tusch. *d. conc.* 192. *n.* 149. 55

Multis modis ponitur hæc clausula, quando conditionaliter, aliquando copulatiuè, interdum disiunctiuè, aliquoties alternatiuè, nonnunquam de præsenti, & de futuro, & demum plenissimè, de quibus omnibus modis agit Card. Tusch. *d. conc.* 292. *n.* 175. *cum multis seqq.* 56

Pugna ingens est, an hæc clausula sustineat testamentum nullum ob præteritionem posthumi; quia verò excultissimi optiméque de Iurisprudentia meritis, quæstionis huius resolutionem summa industria inuestigarunt, suóque eum instructissimo apparatu proposuerunt, eò omnino remittendus erit studiosus, adeat proinde Anton. Gabr. *comm. lib.* 6. *tit. de claus. conc.* 6. *&* 7. Clar. *§. testamentum, q.* 47. *num.* 1. Hippolyt. *cons.* 118. *num.* 7. *vol.* 1. Franc. Viu *Neapol. decis.* 29. *n.* 7. *&* 22. *lib.* 4 Surd. *Mantua decis* 54. 10. *& cons.* 55. *n.* 12. *& cons.* 232. *num.* 39. Vinc. Honded. *cons.* 74 *vol* 1 Marc. Anton. de Amathis *Marchia decis.* 10. Gilch. *in auth. ex causa, n.* 10. *cum seqq. C. de liberis præterit.* Azeued. *l.* 1. *n.* 70. *tit.* 8. *lib.* 5. *noua Recopilat.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 32. Brunor à Sole *in locis communibus, verb. claus.* 8. Mart. *d. claus.* 11. *n.* 14. *&* 25. Fachin. *controuers. lib.* 4. *cap.* 12. *cum duobus seq.* Paul. Montan. *de tutel. cap.* 12. *num.* 25. Ceual. *communium contra communes, q.* 180. *&* 181. & Steph. Grat. *dec.* 48. *n.* 9. *cum seq.* 57

CLAVSVLA XXII.

Coniunctim & diuisim.

HÆc clausula posita circa plures modos importat, vt vnusquisque modus censeatur de per se propositis, & ideo reus negans positiones coniunctim, debet separatim interrogari per hanc clausulam; ita Lap. *alleg.* 51. *n.* 2. *vers. ad secundum, circa finem*, Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C, conclus.* 321. *n.* 1. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 231. *n.* 1. *in vlt. impress.* vbi *num.* 2. post Zabarel. *cons.* 54. *n.* 2. *vers. ad quartum*, subdit, quòd si post dationem executorum apposita fuerit hæc clausula, tunc si vnus incepit procedere, alter prosequi non impeditur, præsertim si ille fuisset impeditus, & dicitur impedimentum si absens, vel infirmus fuerit, de quo etiam Cardin. Tusch. *d. litt. C, concl.* 321. *num.* 1. vbi *n.* 2. ampliat quòd si vnus processit nulliter, putà quia dedit possessionem non citato possessore, poterit alius iuridicè procedere faciendo renunciare possessioni nullæ, & de nouo dando possessionem legitimam. Theodos. de Rubeis *in singul. Rota, tom.* 2. *part.* 4. *claus.* 11. vbi quòd hæc clausula posita in commissione, operatur quòd in vim illius possit iudex pronuntiare instantiam vnius, etiam omissis aliis.

CLAVSVLA XXIII.

Compareas, si tua putaueris interesse.

1 *Clausula* Compareas, &c. *operatur vt persona non dicatur habilis ad comparendum, nec audiri debeat, nisi constet de suo interesse.*

2 *Citare faciens aduersarium suum ad iudicium, videtur eius personam approbare.*

3 *Facultatem comparendi in absolutam citati voluntatem claus.* Compareas, &c. *facitque reum voluntarium, non necessarium.*

1 HÆc clausula operatur, vt persona non dicatur habilis ad comparendum, nec audiri debeat, nisi constet de suo interesse, hoc est, se ius aliquod in causa habere, vt probat text. *in l. si vnus, §. ante omnia, ff. de pact.* & soluunt Menoch. *remed. 4. adipisc. n. 616. cum seqq.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 33. numer. 14. decis. 120. num. 11. & decis. 260. num. 3.* Bernard. Græuæus *ad practicam Cameræ Imperialis lib. 1. concl. 69. n. 1.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 302. n. 30 &*
2 *c. 87.* & qui fecit citare aduersarium suum ad iudicium, videtur eius personam approbare, Hippol. *in l. si quis ne quæstum 19. ff. de quæst.*

3 Facultatem comprehendi in absolutam citati voluntatem confert hæc clausula, facitque reum voluntarium, non necessarium, Surd. *decis. 16. n. 5.* Seraph. 512 *n. 4.* Cæsar. Angel. *de Contradictore legitimo, q. 3. n. 78.*

CLAVSVLA XXIV.

Conscientiam tuam oneramus.

1 *Clausula*, Conscientiam tuam oneramus, *operatur, vt arbitrio boni viri negotium remissum censeatur.*

2 *Monitionem potiùs denotat, quàm conditionem claus.* Conscientiam tuam oneramus.

3 *Iuris Ciuilis rigor videtur remissus per clausulam,* Conscientiam tuam oneramus, *in rescripto Papæ appositam.*

4 *Clausula*, Conscientiam tuam oneramus, *non operatur nisi respectu contrauentionum de facto.*

5 *Conscientia est iudicium menti consonum, in quodam naturali Iure consistens.*

6 *Iudex secundum allegata & probata, non secundum conscientiam iudicare debet.*

7 *Appellatio non datur à sententia Iudicis, cùm causa est commissa cum clausula,* Conscientiam tuam oneramus.

8 *Delegatus cum claus.* Conscientiã tuam oneramus, *non potest subdelegare.*

9 *Arbitrium boni viri denotat clausula*, Conscientiæ, seu prudentiæ tuæ committimus.

10 *Commissarius cum clausula*, Conscientiam tuam oneramus, *sequi debet non priuatam conscientiam, sed communem & publicam.*

1 REscribere aliquando Papa solet Episcopis, ac aliis cum hac clausula, quæ operatur, vt arbitrio boni viri negotium remissum censeatur, *cap. non solum, de reg. iur. in 6. ibi, vt conscientia priuati,* Marches. *de commiss. part. 1. cap. 6. de commiss. appell. extra Rom. Curiam, num. 84. pag. 156. in vlt. impress.* Peregr. *consil. 72. num. 9 vol. 1.* vbi quòd non inserta in principali commissione, sed post accessoriè ad commissionem ipsam, non tollit vim principalis commissionis.

Non mutat hæc clausula naturam negotij, & potiùs denotat monitionem, quàm conditionem, vt per Stephan. Gratian. *Marchia decis. 134. num. 9.* Et sic ostendit monitionem & excitationem quandam, vt attentis procedat delegatus, & Deum ac legum præcepta præ oculis habeat, vt per Nauarr. *consil. 6. de offic. deleg.* Flores de Mena *var. q. 4. à n. 67.* Nicol. Garcia *de benef. p. 6. c. 2. n. 109:* & alios, quos refert & sequitur Solorzan. *tom. 2. tit. de iure Indiarum lib. 2. c. 7. n. 11.* 2

Per hanc clausulam in rescripto Papæ videtur remissus rigor Iuris Ciuilis, sicut per clausulam; *Arbitrio Rotæ*, ita Seraph. *decis. 447. num. 1.* me citato *in hoc loco* Ioan. Escobar *in tract. de vtróque foro, in initio num. 73.* 3

Non operatur nisi respectu contrauentionum de facto, & vbi non adest possessor, idem Seraph. *decis. 1176. num. 5.* 4

Quia conscientia est iudicium menti consonum, in quodam naturali Iure consistens, ideo non ob hanc clausulam sequi conscientiam Iudex simpliciter debet, sed iustitiam communi & publica lege munitam; debet enim secundum allegata & probata, non verò secundum illam iudicare, *l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. Præsid.* Ordin. Regia Lusit. *lib. 3. tit. 63. in princ. & tit. 66. etiam in princip.* Vic. *in Neapol. decis. 178.* Clar. *§. fi. q. 66. num. 2.* Decian. *tract. crim. lib. 2. cap. 14.* Menoch. *de arb. i. lib. 1. quæst. 8. num. 40. & seq. & cons. 92. n. 80. cum seqq. & cons. 786. in vlt.* Caualcan. *decis. 26 n. 5. part. 1. & decis. 19. n. 61. & decis. 23. n. 10. part. 3.* Mascard. *de probat. conclus. 748* Farin. *in praxi crim. p. 1. quæst. 21. num. 163. cum seqq.* Seraph. *de Priuileg. iuram. priuil. 2. in princip.* Marches. *d. c. 6. n. 87. & 88.* Cened. *ad Decret. collect. 101. num. 11.* Ludou. Mirand. *de ord. iud. q. 28 art. 3.* Sayr. *in claui Regia, lib. 12. c. 8. n. 6. cum seqq.* Less. *de Iust. lib. 2. c. 29. n. 10. & n. 84.* 5 6

A sententia Iudicis, cùm causa est commissa cum hac clausula, non datur appellatio, vt per Sigism. Scacc. *de Appellat. q. 16. concl. 15. n. 3.* vbi *n. 5.* asserit tunc posse recurri ad superiorem per viam supplicationis. 7

Delegatus cum hac clausula, non potest subdelegare, quia videtur electa industria, *l. nullo, ibi, pro sua conscientia,* vbi Bald. *n. 4.* & Ias. *n. 12. vers. 5. limitat. C. de Episcop. & Cleric.* Menoch. *n. 12.* Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici, p. 1. c. 15. num. 49. & p. 2. c. 2. num. 16.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. disput. 27. num. 43.* Sigism. Bonon. *de elect. dub. 14. num. 14.* Verùm quòd subdelegare possit, tenet Angel. *in auth. ad hæc, n. 2. C. de Iud.* Rot. *decis. 18. de concess. præb. in nou.* Nauar. *cons. 2. in antiq. alias 6. in nouis, de offic. deleg.* Franc. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. quæst. 119. art. fin. vers. vlt.* quas contrarias opiniones nititur concordare Marches. *dict. cap. 6. num. 9.* vt apud illum videri potest. 8

Verba (*Conscientia, seu prudentia tua committimus*) denotare quoque arbitrium boni viri, obseruant Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæst 8. n. 40.* Mascard. *de probat. concl. 414.* Monet. *de commun. vlt. vol. cap. 7. num. 146.* vbi quòd Menoch. *proximè citato loco, num. 44.* declarat, vt is Iudex, seu Commissarius cum tali clausula sequi debeat non priuatam conscientiam, sed communem & publicam; nam, vt inquit Marches. 9 10

chef.*de Commiss.p.1.pag.102.num. 77. in vlt. impress.* non debet Iudex, cui commissa fuit causa cum hac clausula, secundùm suam conscientiam iudicare, sed bene secundùm illam prudentiam, quæ à sacris Canonibus, & à Iure Cæsareo regulatur, sicque prudentia non erit attendenda, si Iuri contradicat.

CLAVSVLA XXV.

Constito.

1 *Conditionalis est clausula*, Constito, *& formam inducit.*

2 *Conditione non probata ob clausulam*, Constito, *concessio locum non habet.*

3 *Iurisdictionem non dat clausula*, Constito, *nisi priùs verificetur conditio.*

4 *Iurisdictio vbi datur sub conditione, quicquid fit ante eam purificatam est nullum.*

5 *Iudicialem indagationem, & causæ cognitionem requirit clausula*, Constito, &c.

6 *Probationes veras, & concludentes, non præsumptiuas requirit clausula*, Constito.

7 *Rescriptum cum clausula*, Constito, *iurisdictionem non tribuit, nisi liquidè constet, excepto quando iust.ficatur ex præsumptione Iuris.*

8 *Iustificatio clausulæ*, Constito, *absque iustificatione aliorum narratorum sufficit, ne dicatur Iudex de facto procedere.*

9 *Executor vt debeat assumere partes Iudicis, rite recteque procedere facit clausula*, Constito.

10 *Executor merus vt non sumat informationem extraiudicialem, non obstat clausula*, Constito.

11 *Claus.* Constito *de interesse, satis iustificatur ex eo quòd ius commune sistat super negotio controuerso.*

1 HÆc clausula est conditionalis, & formam inducit, vt per Aloys. Ricc. *in collect.dec.p.5.collect.1675.in princ.* Marchef. *de commiss.p.1.pag.* 320. *n.57.& pag.1123.n.81.in vlt. impress.* Campan. *in diuersorio Iuris Can.tit.11.c.13.n.215.* Mart. *de claus.p.1. claus.19.à princ.* Rot. *in Interamnen. pecuniaria 23. Iunij* 1603. *coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano,* impressa per Marchef. *de Commiss.p.2.pag.544. num.3. & in vna nullius Canonicatus 4. Decemb.*1600. *coram Greg. XV.* impressa per Farin. *decis.40.n.1.p.1.*
2 *recent.* vbi etiam dictum fuit, quod conditione non probata concessio locum non habet, Rot. *etiam apud Cenci.post tract. de censib.decis.137.n.2.* Nicol. Garc. *de benef.p.6.c.3.n.36.* Rota *decis.234.num.4. posthum. Farin.* vbi quòd facit conditionem.

Non dat iuridictionem, nisi priùs verificetur
3 conditio, vt resoluit Steph. Grat. *discept. forens.c.869. n.25. & c. 991.n.11.* & fuit dictum *in Firmana Altaris 11. Ianuarij 1616. coram Andrea,* impressa per Farin. *decis.701.n.4.part.1.recent.* nihil enim potest executor nisi iustificatis narratis, Paris. *cons.15.n.14.lib.4.* Rol. *cons.65.n.20.cum seqq.lib.2.* Put. *decis.275.n.1.lib. 2.* & fuit dictum *in Mileuitana bonorum 7. Maij 1617. coram D. Duran.* Rota *decis.182.num.7.p.5.recent.* vbi quòd debet plenè iustificari, etiam si non adsit con-
4 tradictor generale enim est, quod vbi iurisdictio datur sub conditione, quicquid fit ante eam purificatam est nullum, gl. *fin.c.cum plures, de offic.deleg. in 6.* Soc. *cons. 1.n.10.lib.3.* Paris. *cons.41.n.14. & cons.94.n. 5.& 8.lib.4.* Vant. *de nullit.ex defectu iurisd. delegata, n.91.* Verall. *decis.15n.n.3.p.1.*

Requirit hæc clausula iudicialem indagationem, & causæ cognitionem, vt resoluit Grat. *discept.forens. c.961.n.9.* Rot. *apud Cenci.post summ.tract.de Cens.decis.8.n.8.& decis. 36. n. 3. 4. & 10.* & dictum fuit *in Celson.præceptoria 14. Maij 1604. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano,* impressa per Marchef. *d.p.1.pag.433.n.4.in vlt.impr.* Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.2.p.4.cl.216.n.6.* vbi *n.11.* quòd requirit partis citationem, & *n.8.* limitat quando agitur de re modica, & de paruo præiudicio, nec tunc requirit partis citationem, nec causæ cognitionem.

Deinde requirit hæc clausura veras & conclu- 6
dentes probationes, nec præsumptiuas admittit, Theodos. de Rubeis *d.claus.216.num.10.* Aloys. Ricc. *collect.1675.* Nicol. Garc. *de benef.p.6.cap.2.n.38. & cap.3.n.64.* & fuit dictum *in Pacen. paritatis 11. Decembris 1609. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, & in Romana Grani 11. Aprilis 1614. coram Buratto,* impressa per Farin. *decis.532.n.1.p.2.recent. & in Oscen.portionis 17. Decemb. 1617. coram Dunozetto,* Greg. *decis.53.n.1.* & fuit resolutum *in d. Mileuitana bonorum coram Domino Duran.* vbi etiam quòd 7
hæc probatio debet fieri cum partis citatione, quæ reperitur impressa inter decisiones eiusdem Duran. *dec.78.num.5.& 6.* liquidè enim constare debet, vbi fuerit hæc clausula iniuncta, aliàs rescriptum cum ea iurisdictionem non tribuit, *l. Lucius 81. ff. de condit. demonstr.* & fuit dictum *in Pampilonen. beneficij 16. Martij 1577. coram Blanchetto, & in Romana Grani 11. Aprilis 1614. coram Buratto,* excepto quando iustificaretur ex præsumptione Iuris, vt fuit dictum *in Eluen.beneficij 1. Iulij 1615. coram Dunozetto,* impressa per Farin. *decis.756.n.4.p.2.recent.* & iustificari hanc clausulam ex sola Iuris præsumptione, cùm dicatur liquidissima probatio, ait Beltram. *in annot.ad decis.53.Greg. XV.* sufficere tamen iusti- 8
ficationem huius clausulæ absque iustificatione aliorum narratorum, ne dicatur Iudex de facto procedere, & ne exinde spolij actio competat, dicit Anch. *cons.297.num.8.* & dictum fuit *in Celsonen. præceptoria 4. Februarij 1605. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Tudentina monasterij 17. Maij 1613. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* deinde Rot. *in Vrgellen. Abbatia 23. Nouembris 1613. coram eodem D. Decano,* impressa per Farin. *decis.484.n.1.p.2.recent.* censuit Breue esse exequendum, cùm pro illius verificatione sufficeret iustificare hanc clausulam; sic etiam *in alia Papien. præpositura 39. Maij 1611. coram Reuerendissimo Attrebaten.* impressa per Marchef. *p.2.pag.530.* dictum fuit verificata clausula, *Constito,* non requiri aliam iustificationem narratiuæ, nec esse cognoscendum de exceptionibus aliunde petitis, Ibique multæ aliæ concordantes decisiones citantur.

Facit deinde, vt executor debeat assumere partes 9
Iudicis, ritè rectèque procedere, vt dictum fuit *in Vrgellen. Canonicatus 30. Octobris 1582. coram Cardinale Blanchetto,* impressa per Marchef. *de commiss. p. 2.pag.277.n.4.* non enim est merus, sed mixtus executor, vt fuit resolutum *in Cremonen. Iurispatr. 26. Ianuar. 1603. coram Greg. XV.* impressa per Farin. *dec. 79.n.1.p.2.rec. & in Celson. præceptoria coram Decano,* impressa per Marchef. *part.2.pag.63. & in Syracusana parochialis 13. Aprilis 1619. coram Cardinale Canalerio,* & demum *in d. Mileuitana bonorum coram Domino Duran.* Rot. *decis.65.n.6.p.5.recent.* Non obstat ta- 10
men hæc clausula, vt executor merus non sumat informationem extraiudicialem, vt resoluit Gratian. *discept.forens.c.766.n.18* Et contenta est solo facto, omissa iuris allegatione an bene, vel malè factum fuerit. Rota *decis.617.n.5.p.1.in posth. Farin.*

21 Clauſ. *Conſtito de intereſſe*, ſatis iuſtificatur ex eo quòd intereſſe alleganti aſſiſtat ius commune ſuper negutio controuerſo. Rota apud Paul. de Rub. *deciſ. 367. n. 1. tom. 2. diuerſ. & n. 2. cum ſeqq* quòd continet conditionem, cui ſatisfactum dicatur, non requiritur probatio omnino certa, aut neceſſariò concludens, ſed ſufficit præambula quædam probatio conducens ad præparationem, & quòd ſummariè & apparenter doceatur de intereſſe, & etiam quòd de eo conſtet ſola iuris præſumptione.

CLAVSVLA XXVI.

Conſtito de irrationabilitate, &c.

1 *Appellatio ad effectum deuolutiuum admittitur ab electione Epiſcopi in concurſu ad Parochiales.*

2 *Electio per Epiſcopum facta in concurſu, non reuocatur niſi quando conſtiterit dolosè, & euidenter irrationabiliter iudicaſſe.*

3 *Electione facta per Epiſcopum in concurſu, eſt interpretatio ad eius fauorem facienda, quod omnia conſiderauerit, & magis idoneum arbitrio ſuo elegerit.*

4 *Approbatus ab Examinatoribus Synodalibus, non poterit ab irrationabili iudicio Epiſcopi appellare, ſi alius ſimiliter approbatus eligatur.*

5 *Clauſula*, Conſtito de irrationabilitate, &c. *non verificatur niſi per ſententias, & rem iudicatam, ex eiſdem ſententiis reſultantem.*

6 *Irrationabilitas electionis in concurſu, ſi non ſit euidens & manifeſta, contra illam opponentem eſt iudicandum.*

1 LIcet admittenda non videretur appellatio ab Epiſcopi electione in concurſu ad parochiales, tanquam facta in executionem decretorum Sacri Concilij Tridentini, quod eſt munitum decreto irritante, & clauſula, *Sublata*, &c. tamen ad effectum deuolutiuum conceditur, ſed cum hac clauſula, *Conſtito de irrationabilitate*; ita ex eod. Concil. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 18. & Conſtit. ſancta memor. Pij V.* obſeruant Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi cap. 50. §. 15. n. 1.* Campanil. *in diuerſorio Iuris Canonici. rub. 7. c. 6. n. 75.* Gonzal *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 6. n. 148.* Maſſob. *in praxi habendi concurſum, requiſito 5. dub. 2. num. 42. Rota deciſ. 535. n. 11. & deciſ. 656. num. 1.* apud Farin. *p. 1. recent.* & fuit dictum *in vna Pampilonen. Abbatia de Aetſſo 21. Aprilis 1622. coram Reuerendiſſimo Do-*
2 *mino meo Nauarro*; nec reuocatur electio per Epiſcopum facta, niſi quando conſtiterit dolosè, & euidenter irrationabiliter iudicaſſe, vt colligitur ex verbis d. Conſtitutionis Pij V. ſuper collatione parochialium, *ſub dat. 15. Kal. Aprilis 1566. coram Cardinale Aragonio*, & ex deductis *in Rauennaten. parochialis 2. Octobr. 1594.* & apud Gregor. XV. *deciſ. 538. n. 5. & inter recent. deciſ. 40. ſub n. 1. p. 1. & deciſ. 654. n. 4. p. 4. in nouiſſ.* Marescot. *varior. reſolut. lib. 1.*
3 *c. 52. num. 23. & 24* Nam facta electione per Epiſcopum, eſt interpretatio ad eius fauorem facienda, quod omnia conſiderauerit, & magis idoneum arbitrio ſuo elegerit, ex notatis per Gonzal. *d. gloſſ. 6. n. 132.* & per Maſſob. *d. requiſ. 5. dub. 2. num. 31. cum*
4 *ſeqq.* ac proinde approbatos ab examinatoribus Synodalibus non poterit ab irrationabili iudicio Epiſcopi appellare, ſi alius ſimiliter approbatus eligatur, quia in hoc caſu locus eſt gratificationi. Lambertin. *de iurepatr. p. 3. lib. 1. n. 1.* Seraph. *deciſ. 152. in fin.* & fuit dictum *in Calaguritana beneficij 23. Nouembris 1620. coram Vbaldo ſeniori, & in dicta Pampilonen. Abbatia coram Reuerendiſſimo Domino meo Nauarro.*

Non verificatur hæc clauſula niſi per ſententias, 5
& rem iudicatam, ex eiſdem ſententiis reſultantem, latis ſuper irrationabilitate, ad text. & gloſſ. *in l. furti, ff. qui notatur infamia, in verb. inter famoſos,* Ægid. *deciſ. 215.* ideo donec per ſententias cognoſcatur de tali irrationabilitate Examinatorum, vel electoris, immiſſio & poſſeſſio erit concedenda, vt fuit dictum *in Barcinonen. parochialis 20. Nouemb. 1615. coram Buratto*, impreſſa per Farin. *deciſ. 537. p. 1. recent.* nam donec de tali irrationabilitate ita non conſtiterit, ſemper præſumptio erit in contrarium, & pro iudicio ipſius Ordinarij, arg. *cap. in præſentia, de renunciat.* & illorum, quæ ſupra diximus, in 6
tantum, vt ſi talis irrationabilitas non ſit euidens & manifeſta, contra illam opponentem ſit iudicandum, vt factum fuit *in cauſis Rauennaten. parochialis 29. Nouembris 1609. coram Ortembergo, & in Barcinonen. parochialis 29. Nouembris 1609. coram Buratto & in Tud. parochialis 28. Aprilis 1603. coram Cardinale Sacrato.*

Quis autem dicatur dignior ad concurſum parochialium, & quis minùs digne & irrationabiliter electus per Epiſcopum, dixi late *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg. 60. n. 101. cum ſeqq.*

CLAVSVLA XXVII.

Conſtito de aſſertis.

1 *Conditionem denotat clauſula*, Conſtito de aſſertis, *poſita in reſcripto.*

2 *Iuriſdictionem conditionalem facit clauſula*, Conſtitu de aſſertis.

3 *Vnum verificari non ſufficit ex pluribus narratis ſi adſit clauſula*, Conſtito de aſſertis.

4 *Clauſula*, Conſtito de aſſertis, *poſita à Regente in commiſſione, quid operetur, oſtenditur.*

HÆc clauſula in reſcripto conditionem deno- 1
tat, & inducit, vt per Verall. *deciſ. 228. n. 3. p. 2.* Marcheſ *de Commiſſ. p. 2. §. 3. de commiſſ. reſtit. in integrum, n. 167. pag. 18.* & fuit dictum *in Oriolen. decimarum 26. Februarij 1590.* impreſſa per eundem Marcheſ. *part. 1. cap. 3. pag. 175. num. 4. in vlt. impreſſ.*

Facit iuriſdictionem conditionalem, ita vt Iu- 2
dex nihil poſſit niſi iuſtificatis narratis, ſecundùm Socin. *conſ. 93. num. 10. lib. 3.* Pariſ. *conſ. 41. num. 14. & conſ. 45. num. 5. cum ſeqq. lib. 4.* Rol. *conſ. 65. num. 20. cum ſeqq. lib. 3.* Put. *deciſ. 275. num. 1. lib. 2. in correct.* & quidem per veras probationes, *l. Lucius 82. ff. de condit. & demonſtrat.* Bellam. *deciſ. 471.* Fel. *in rub. de probat. ſub num. 3.* & iis relatis dictum fuit *in Romana domorum de Roncionibus 14. Iunij 1625. coram Buratto* impreſſa per Farinac. *deciſ. 725. n. 10. part. 2. recent.* operatur tamen hæc clauſula quod licèt plura narrentur in commiſſione, ex eis ſufficit ſi vnum verificatur, etiamſi alia falſa ſint. Serap. *deciſ. 310.* maximè verificetur illud, quod mouit Papa ad concedendum reſcriptum, idem Seraphin. *deciſ. 455. & deciſ. 615. num. 4.* quem refert Theodoſ. de Rubeis *in ſing. Rota tom. 2. p. 4. clauſ. 13. §. 2.* vbi etiam aduertit quod Rota coram eodem Seraph. *dec. 637. n. 3. in fine.*

reuocauit in dubium id, ad quod in alia huius causæ positione inclinauerat propter claus. expressè appositam, *Constito de asserto*, quòd requiratur iustificatio omnium narratorum, ad not. per Paris. *cons.* 45. *n.* 23. *lib.* 4.

3 Item facit quod ex pluribus narratis non sufficiat vnum verificari, Seraph. *decis.* 637. *n.* 4.

4 Posita tamen à Regente in commissione, non refertur ad narrata, sed ad ea, quæ habentur in clausula, *Constito*, posita in dispositione commissionis, & sic non reddit rescriptum conditionale, quando signatura Papæ, vel Cardinalis est pura & simplex, quia Regens non potest alterare signaturam Papæ, vel Cardinalis, quæ est illa, quæ disponit, & attenditur, Cassad. *decis.* 17. *n.* 14. *de rescript.* & fuit tentum *in Trolien. decimarum* 26. *Februarij* 1590. *coram Orano*, vt refert Mart. *d. claus. p.* 1. *claus.* 19. *n.* 10. *in vlt. impress.*

CLAVSVLA XXVIII.

Constito de tribus conformibus.

1 *Clausula*, constito de tribus conformibus, *intelligitur de tribus sententiis validis.*
2 *Clausula*, Constito de tribus conformibus, moderentur inhibitionem, *facit, vt illa moderata causa ad partes remittatur.*
3 *Executorem mixtum facit clausula*, Constito de re iudicata exequatur.
4 *Conditionem cognitionis importat clausula*, Constito de re iudicata, &c.
5 *Conditionem importat clausula*, Constito de re iudicata, &c. *ita vt nisi constet de re iudicata, non censeatur data iurisdictio.*
6 *Negotium quando redditur dubium, sic rescribere solet signatura*, Constito de re iudicata, seu quod aliàs exequutioni locus sit exequatur.

1 INtelligitur de tribus sententiis validis, ad *l.* 4 §. *condemnatum, cum ibi not. de re iud.* Rot. *Lauden. pecuniaria* 5. *Iuly* 1588. *coram Orano*, impressa per Marches. *de commiss. p.* 2. *pag.* 144. *num.* 2. & resoluunt idem Marches. *p.* 3. *pag.* 142. *n.* 29. vbi aliis refert decisiones, & Mart. *d. claus. p.* 1. *claus.* 19. *n.* 11. vbi plures refert decisiones Theodos. de Rub. *d. tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 216. *num.* 18. latè Rota apud Paul. de Rub. *decis.* 38. *à princ. tom.* 3. *diuers.* aliàs *p.* 7. *recent.* Huic conditioni dicitur satisfactum si ostendantur tres sententiæ adinuicem conformes, v.g. decimarum Rectori Parochialis Ecclesiæ, Castren. *cons.* 163. *sub num.* 2. Curt. iun. *cons.* 30. *n.* 5. Anton. Gabr. *commun. tit. de execut. rei iudic. concl.* 2. *n.* 32. *& seq.* Quorum iustificatio non est necessaria cùm sufficiat conditionis implementum probari de facto, Corn. *cons.* 80. *n.* 5. *vers. tamen his*, *lib.* 4. Bart. *in l. filiusfam.* §. *cùm quis n.* 2. vbi Bald. *in fine*, & Cast. *sub n.* 1. *ff. de legat.* 1.

2 Quando ita rescribitur, *Constita de tribus conformibus, moderetur inhibitionem*, illa moderata ad partes causa remittitur; ita Marches. *d. p.* 2. *pag.* 516. *n.* 184. *in vlt. impress.*

3 Clausula, *Constito de re iudicata exequatur*, facit executorem mixtum, adeò quod partes vocare debet, ac diffinitiuè, vel tacitè procedendo ad vlteriora, vel expressè pronunciare tenetur, Felin. *in cap. de cætero*, *n.* 10. *de sent. & re iud.* gloss. & Doctores
4 *in Clem. præsenti. in verb. constiterit. de censib.* Importat enim cognitionem conditionis, Rot. *decis.* 21. *de rescript. in antiq.* Staphil. *de litteris gratiæ part.* 2. *vers.* *tatio personalis*, *num.* 4. Lancell. *de attent. part.* 2. *cap.* 5. *ampl.* 11. *num.* 22. & ideo illa dictio, *de*, substantiam ita denotat, vt commissioni locus esse nequeat, nisi de re iudicata constet, Corn. *cons.* 167. *num.* 14. *vol.* 2. refert Marches. *part.* 2. §. 3. *de commiss. restit. in integr. n.* 165. *pag.* 186. *in vlt. impress.* Et sic denotat condi- 5
tionem, vt nisi constet de re iudicata, non censeatur data iurisdictio; ita ex Paris. *cons.* 41. *num.* 54. *lib.* 4. Rol. à Valle *cons.* 65. *n.* 25. *lib.* 5. Natt. *cons.* 430. *num.* 16. *lib.* 2. concludit Cardin. Tusch. *tom.* 1. *lit. C. concl.* 467. *num.* 4. in tantum vt debeat verificatio præcedere, aliàs nihil ponit in esse, Paris. *cons.* 45. *n.* 4. *lib.* 4. Rol. *d. cons.* 65. *n.* 21. *lib.* 3. Cardin. Tusch. *d. concl.* 567. *n.* 5.

Quando negotium redditur dubium, rescribere 6
solet signatura, *Constito de re iudicata, seu quod aliàs exequutioni locus sit, exequatur, sin minus causam appellationis cognoscat*, vt asserit March *p.* 1. *pag.* 1233. *num.* 75. vbi obseruat, quod procuratores vltra clausulam, *Constita*, satagant aliam addere, videlicet, *vel quod alias exequutioni locus sit, exequatur.*

CLAVSVLA XXIX.

Constito de bono iure.

Constito de litteris, &c.

1 *Clausula*, Constito de bono iure, *quid importet, ostenditur.*
2 *Clausula*, Constito de litteris, *non intelligitur de litteris iustificatis.*
3 *Claus.* Constito tibi de tali facto, *requirit causæ cognitionem, & partis citationem.*
4 *Claus.* Constito de præmissis, *reddit rationem conditionalem.*
5 *Claus.* Constito quòd obierit de mense reseruato, *requirit concludentem probationem.*

HÆc Clausula, *Constito de bono iure*, dat formam; 1
adeò quod parte citata causæ cognitio venit adhibenda, Lancell. *de attent. post inhibit. limit.* 12. *num.* 23. Vant. *de nullit. tit. quot & intra quod tempus*, *num.* 4. *vers. idcirco.* Marches. *de commiss. part.* 3. §. 1. *de commiss. nullit. sanat. n.* 114. *pag.* 17. *in vlt. impress.* de quo bono iure commissionem obtinentis sufficit in aliqua parte, licèt non plenè, gustare de negotio principali, Vestr. *in sua praxi lib.* 8. *cap.* 3. *n.* 9. *in fine.* Posita hæc clausula in commissione operatur quod ius bonum discutiatur, *c. cap. præterea*, cum ibi notatis, *de offic. deleg. l. ad rem mobilem, de procurat.* ad quem effectum transportari debent omnia acta in causa facta, etiam quod pars offerat de eo docere per testes, vel etiam aliter: nam huiusmodi probatio non est concludens, quia in actis potest esse aliquid quod eius excludat intentionem; ita cum Rota tenet Theodos. de Rubeis *singul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 13. §. 4. In materia spolij non suffragatur hæc clausula nisi de bono iure constet per confessionem partis, aut rem iudicatam, Rot. *decis.* 751. *n.* 5. *p.* 5. *in Extrin.*

Clausula, *Constito de literis*, non intelligitur de 2
literis iustificatis, sed simpliciter de literis, nudáque earum existentia, vt per Put. *decis.* 215. *num.* 1. *lib.* 1. *in correct.* nouissimè D. Lottet. *in doctissimo tract. de re benefic. lib.* 1. *q.* 38. *n.* 86. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 13. §. 8. vbi ait materiam interpretationis huius clausulæ esse difficilem, & subdit Rotam eam interpre-

tasse de litelis legitimam exceptionem non patientibus.

3 Claus. *Constito tibi de tali facto*, in rescripto Papæ requiri causæ cognitionem, & partis citationem, & facit rescriptum conditionatum, & importat conditionem de præsenti, & suspendit actum in futurum, & non tribuit iurisdictionem nisi purificata conditione, Theodos. de Rubeis *d. clausul.* 13. §. 3. *&* 6.

4 Claus. *Constito de præmissis*, &c. reddit rationem conditionalem, & plenè est probanda. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 13. §. 10.

5 Claus. *Constito quòd obieris de mense reseruato*, requirit concludentem probationem vti fundamentum impetrantis, nec sufficit semiplena. Rota *decis.* 134. *num.* 2. *part.* 1. *in posthum. Farinac.* aliàs *part.* 3. *recent.*

CLAVSVLA XXX.

Constito de paupertate.

1 *Signatura quando vtatur clausula*, Constito de paupertate, &c. *ostenditur.*

2 *Clausula* Constito de paupertate, *quomodo iustificanda, ostenditur.*

3 *Clausula*, Constito de paupertate, *excusat ab expensis, & fructibus, sed non à dimissione possessionis.*

4 *Conditionalis dicitur commissio data ad cap. Odoardus, de solut. cum clausula*, Constito de paupertate.

5 *Paupertas probanda est in specie habito respectu ad id, quod petitur, stante clausula*, Constito de paupertate, &c.

6 *Paupertas vbi ad certum aliquem effectum desideratur, illam in genere dicere, vel probare non sufficit.*

7 *Pauper quis dicatur discretioni Iudicis committitur, attenta personarum, & circumstantiarum qualitate.*

8 *Pauperes dicuntur non solùm Mendicantes, sed etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ, & dignitate videntur indigere.*

9 *Pauper dicitur qui habet multas filias nubiles.*

10 *Pauper an dicatur qui potest viuere ex laboribus?*

1 Signatura interdum solet non solùm alimenta, sed etiam sumptus litis illa durante præstari iubere simpliciter, vel cum hac clausula, quando pro sententia viget præsumptio, ac pauper adeò litibus defatigatur, vt ad finem perducere minimè valeat, iuxta tradita per Marches. *de Commiss. part.* 1. *tit.* 1. *de commiss. appell. in causa alimentorum*, n. 188. *pag.* 1167.
2 vbi *num.* 90. tradit quod cùm hæc clausula conditionalis sit, licèt summariè purificanda venit etiam ex adunatis testibus vicinis, vel aliis, qui verisimiliter statum petentis notum habere possint, & indiciario ordine omisso, tam ex officio, quàm ad patris instantiam, aliis seruatis de iure seruandis interrogare Iudex poterit, & citat Felin. *in cap. cùm Ioannes, num.* 11. *vers. ita intelligantur, de fide instrum.* Marant. *de ordine iudic. part.* 4. *distinct.* 9. *num.* 3. Ratio est, quia cum ista probatio non sit finalis, nec magni præiudicij, eodem modo facta sufficit, Bart. *in l. si constante, num.* 8. *&* 9. *ff. soluto matrim.* Alex. *consil.* 45. *num.* 5. *vol.* 1.

Hæc clausula excusat ab expensis & fructibus, sed 3
non à dimissione possessionis, vt per Vestr. *in praxi lib.* 5. *cap.* 3. *n.* 3. Sfort. *de restit in integ. quæst.* 40. *n.* 17. & Pacif. *de Salusano in-rdsll. Insfell.* 4. 6. 4. *à num.* 48. Marches. *d. part.* 1. *tit. de c[…]miss. appellat. in possess. Saluiani*, *n.* 185. *pag.* 904.

Commissio data ad *c. Odoardus, de solut.* cum ista 4
clausula dicitur conditionalis; ita Soc. *cons.* 99. *n.* 10. *lib.* 5. Paris. *cons.* 41. *num.* 14. *lib.* 4. & ideo citationem partis, & hanc causæ cognitionem, & dictam paupertatis probationem requirit, aliàs nullam tribuit iurisdictionem, secundùm Guid. Pap. *decis.* 70. *in princip.* Afflict. *decis.* 355. *n.* 3. *& seq.* Ægid. *decis.* 68. 85. *&* 667. & fuit dictum *in Placentina Parochialis de Malpurtita* 20. *Octobris* 1585. *coram Litta*; & operatur vt illa sit probanda in specie habito respe- 5
ctu ad id, quod petitur, vt per Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap.* 660. *num.* 17. nam quando ad certum effectum de alicuius paupertate quæritur, illam in genere dicere, vel probare non sufficit, Bald. *in authent. præterea, num.* 4. *C. vnde vir & vxor.* Afflict. *decis.* 137. *num.* 3. Mandel. *cons.* 69. *num.* 6. *vers. & ait*; & saltem in genere ad effectum de quo 6
agitur, venit probanda ex communi reputatione, Verall. *decis.* 93. *part.* 3. Rot. *decis.* 575. *num.* 3. *part.* 1. *recent.*

Quomodo autem paupertas probetur, vide Ce- 7
ned. *Decret collect.* 27. *num.* 12. 13. & Scac. *de Appellat. quæst.* 17. *limit.* 8. *sub num.* 9. Gonzal *ad reg.* 8. *Cancellaria, gloss.* 2. *num.* 44. Marches. *d. part.* 1. *pag.* 1168. *num.* 191. & demum discretioni Iudicis committi qui pauper dicatur, attenta personarum, & circumstantiarum qualitate, resoluunt Menoch. *de arbitrar. casu* 65. *& de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 25. Perez *l.* 1. *vers. ex qualitate, tit.* 1. *lib.* 3. *Ordinament. pag.* 461. Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 46. Mascard. *de probat. concl.* 1154. Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 9. *num.* 10. Seraph. *de priuileg. iuram. priuileg.* 4. *num.* 98. D. Barbosa *in l. maritum, num.* 6. *ff. soluto matrim.* Farin. *in praxi crim. q.* 58. *n.* 93. *& seq.* Gonzal. *d. gl.* 2. *n.* 43. Flores *var. lib.* 1. *q.* 21. *n.* 150. & Scacc. *d. q.* 17. *lim.* 40. *n.* 11.

Pauperes dicuntur non solùm Mendicantes, sed 8
etiam habentes congruam sustentationem, qui tamen attento statu personæ, & dignitate videntur indigere; ita Bart. *in l.* 1. *num.* 35. *C. de sacrosanct. Eccles. l. si quis à liberis, §. sed si filius, num.* 44. *ff. de liber. agnos.* Tiraquell. *de pia causa, in præfat. num.* 10. Spin. *in speculo testam. gloss.* 6. *num.* 10. Mascard. *d. conclus.* 1184. *num.* 14. D. Barbosa *in l. maritum, num.* 6. Bernard. Greuæ. *ad practicam Cameræ Imperialis lib.* 1. *concl.* 42. *consid.* 2. *num.* 2. Surd. *decis.* 61. *num.* 3. *& de aliment. tit.* 7. *q.* 9. *n.* 27. *cum seqq. & tit.* 1. *q.* 93. *n.* 30. vbi *num.* 31. resoluit pauperem dici illum, qui habet 9
multas filias nubiles, Mexia *in tract. taxa panis conc.* 1. *num.* 46.

Pauper an dicatur, qui potest viuere ex labori- 10
bus? Affirmat Azened *l.* 2. *num.* 46. *tit.* 18. *lib.* 4. *nouæ Recop.* Negant tamen Stephan. Gratian. *discept. for. c.* 7. *n.* 9. Rot. *decis.* 249. *n.* 1. *& decis.* 250. *apud Far. in* 1. *collect. nouissimarum.*

CLAVSVLA XXXI.

Constituti.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Possessio*

2 *Possessio vera vt transferatur in emptorem, licèt non sit facta actualis traditio, operatur clausula* Constituti.

3 *Possessio transfertur per clausulam*, Constituti, *quoties is, in cuius fauorem constitutum, est præsens, vel eius ratihabitio sequitur.*

4 *Possessio tam ciuilis, quàm naturalis censetur translata in constitutarium per clausulam*, Constituti.

5 *Dominij translationem operatur clausula*, Constituti.

6 *Possessionis traditionis vim habet clausula*, Constituti, *non solùm in stabilibus, verùm etiam in rebus corporalibus.*

7 *Cessionarius vigore cessionis potest in corporalibus experiri interdicto vti possidetis, probata possessione concedentis.*

8 *Probationem concludentis possessionis contra constituentem, & causam ab ipso habentem, operatur clausula*, Constituti.

9 *Possessionem venditoris contra emptorem probat clausula*, Constituti, *apposita in instrumento venditionis.*

10 *Possessionem constituentis contra tertium non probat Constitutum.*

11 *Fructuum acquisitionem operatur clausula*, Constituti.

12 *Possessionem capiendi absque auctoritate iudicis, vel citatione partis, tribuit facultatem clausula*, Constituti.

13 *Possessionis translationem in donatione denotat clausula*, Constituti.

14 *Clausula*, Constituti, *dicitur vnus ex modis fictis, in quibus transfertur possessio, & dominium sine traditione.*

15 *Venditor licèt per clausulam*, Constituti, *liberetur à traditione iuris, non tamen liberatur à traditione facti.*

16 *Possessionem etiam in heredes constitutarij transfert clausula*, Constituti.

17 *Possidens prior per Constitutum præfertur secundo habenti actualem possessionem.*

18 *Attentatorum absque vitio, vt possit quis possessionem habitam vigore clausulæ*, Constituti, *continuare, ipsa clausula operatur.*

19 *Interdictum vnde vi, vt competat habenti possessionem vigore huius clausulæ*, Constituti, *ipsa eadem operatur.*

20 *Spolij remedium competit pro recuperatione possessionis vigore Constituti acquisitæ.*

21 *Conditio ex l. fin. C. de acquir. possess. vt competat contra tertium possessorem, operatur clausula*, Constituti.

22 *Constituentis post mortem operatur etiam clausula*, Constituti.

23 *Creditor quod possit agere ad bona obligata nulla facta priùs excussione, operatur clausula*, Constituti.

24 *Possessori vt detur mandatum de associando etiam mortuo constituente, operatur clausula*, Constituti, *in instrumento apposita.*

25 *Mandatum de manutenendo vt non detur contra illum, cuius nomine quis se constituit possidere, operatur clausula*, Constituti.

26 *Clausula*, Constituti, *habet suam vim in emphyteusi.*

27 *Incursionis pœna effectum non operatur clausula*, Constituti, *nisi aliter facta sit traditio.*

28 *Emphyteuta si donet, vel alienet rem emphyteuticam per clausulam*, Constituti, *deinde eandem rem vendat alteri cum consensu directi domini, illamque tradat realiter, & corporaliter, præferri debet iste inuestitus à domino directo.*

29 *Possessio quando tempore Constituti non erat penes constituentem, nihil operatur clausula*, Constituti.

30 *Possessionis translationem non operatur clausula* Constituti, *quando apposita fuit in contractu nullo, & reprobato.*

31 *Exceptiones omnes, quæ competunt contra principalem contractum, competunt etiam contra Constitutum.*

32 *In contractu de cuius validitate disputatur, si apponatur clausula*, Constituti, *nihil operatur.*

33 *Conditionali in casu non operatur clausula* Constituti, *conditione non purificata.*

34 *In contractu alienationis bonorum fideicommisso subiectorum, nihil operatur clausula*, Constituti, *nisi data validitate ipsius alienationis.*

35 *Possessionis translationis effectum non operatur clausula*, Constituti, *apposita in alienatione rei incertæ per verbum numerale.*

36 *Statuto stante veram ac corporalem requirente traditionem, non operatur clausula*, Constituti.

37 *Statutum si loquatur simpliciter de possessione, habet locum in possessione translata per Constitutum.*

38 *Possessionem in absentem non transfert clausula* Constituti.

39 *Ad futura non extenditur clausula*, Constituti.

40 *Census in contractu nihil operatur clausula*, Constituti.

41 *Spatio 30. annorum durat virtus clausulæ*, Constituti, *etiam in tertij præiudicium.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Doctores per text. *ibi in l. quod meo; & in l. interdum, ff. de acquir. possess.* latè Titq. *in tract. de iure Constituti possessorij*, Gregor. Lopez *l. 9. tit. 30. part. 3.* Mart. *de clausul. p. 1. claus. 20 in vlt. impress.* Menoch. *cons. 129.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 1. collect. 55. & part. 2. collect.* 449. Carpan. *ad statuta Mediol. tom. 1, cap.* 462. & cæteros in discursu citatos. Nouissimè Theod. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus.* 14. & latiùs *claus.* 217. latè Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de inst. & iur. p. 2. cap. 13. claus. 10. per tot.* Hæc clausula dicitur continere fictum modum traditionis. Menoch. *remed. 5. adipisc. num.* 36. Rot. *decis.* 242. *num. 2.* apud Paul. de Rub. *tom. 3. diuers.* & debet intelligi secundùm sobiectam materiam, eadem Rot. *decis. 262. num.* 20. apud eundem *tom. 3. diuers. vbi as p. 7. rec.* 1

Primus effectus est, vt vigore huius clausulæ vera transferatur in emptorem possessio, licèt non sit facta actualis traditio, *l. quædam 78. ff. de rei vend.* Paris. *cons. 128. num. 11. lib. 1. & cons. 33. num. 30. lib. 3.* Titaq. *de iure Constituti, p. 1. num. 2. & p. 2. ampliat. 1. num. 1.* Menoch. *cons. 104. num. 72. & cons. 119. n. 24. & cons. 944. num.* 18. Ioseph Ludou. *Perus. decis.* 50. *cap. 6. num. 25. & 28. & de emet. cap. 25. num.* 10. Benedict. Ægid. *d. claus. 10. num. 1.* vbi quòd per hanc transfertur in constitutarium possessio, quam habet constituens, & si nullam habeat, nulla transfertur, & *num. 2.* quòd per hanc clausulam possessio ficto modo transfertur, sed possessio ipsa vera est, 2

& eiusdem effectus, cuius est possessio, quæ per
actum verum, & corporeum acquiritur, & *n.* 3.
quòd per eam titulo inualido adiecta non transfer-
tur possessio, & *n.* 6. quòd constituto collato in
tempus post mortem constituentis, possessio non
transfertur, quamvis adiiciatur clauf. *Ex nunc prout*
ex tunc, & *n.* 7. quòd clausulæ constituti effectus
translatæ per eam possessionis, non extinguitur con-
stitutarij morte, sed possessio virtute clausulæ trans-
latæ in hæredes illius non transit, & *n.* 9. quòd
eius virtute possessio absenti non quæritur ante ra-
tihabitionem illius; & quòd operetur translationem
possessionis naturalis & ciuilis, eadem Rota *d. de-*
cis. 161. *num.* 15. Anton Gomez *l.* 45. *Tauri*, *n.* 78.
3 vbi *n.* 82. tenet quòd per hanc clausulam trans-
fertur possessio, quoties is, in cuius fauorem fit
Constitutum, est præsens, vel eius ratihabitio se-
quitur, & Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 175.
num. 3. Amic. *de iure emphyt. quæst.* 1. *n.* 1. Pacific.
de Saluiano interd. inspect. 2. *c.* 2. *n.* 221. Fusar.
de substit. quæst. 718 *n.* 12. & sæpe sæpius in Rota
dictum fuit, & signanter *in Romana Salu. interd.* 5.
Decembris 1601. *coram Iusto*, *in Bonon. immissionis*
26. *Octobris* 1592. *coram Cardinale Lancelloto*, &
apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis.* 31. *n.* 3.
& decis. 64. *n.* 4. *& inter recentior. decis.* 83. *num.* 1.
& decis. 22. *num.* 1. apud Farinac. *part* 1. *recentior.*
Duran. *Rota decis.* 288. *num.* 1. vbi quòd hæc clau-
sula transfert possessionem, & *decis.* 401. *num.* 6 vbi
quòd probat possessionem constituentis etiam ad
effectum Saluiani, quando agitur contra habentem
causam ab eo, & *decis.* 364. *n.* 71. quòd possidens
vigore clausulæ constituti citari debet, & summariè
audiri, antequam possessio ab eo auferatur. Rota
decis. 587. *num.* 4. *p.* 1. *in posth. Far.* vbi quòd ope-
ratur vt possessori detur mandatum de assuciando,
& *decis.* 118. *num.* 1. *ead. p.* 1. quòd transfert possessio-
nem constitutarij & *decis.* 258. *num.* 2. *cum seqq. p.* 1.
in posth. Far. Melch. Phœbos *decis.* 105. *num.* 6. *tom.* 2.
& plenè probat hæc clauf. possessionem constituen-
tis aduersùs constitutarium. Seraph. *decis.* 1415. *n.* 2.
Greg. XV. *decis.* 262. *n.* 1. *& decis.* 491. *n.* 10. Cavaler.
decis. 524. *n.* 26.

4 Secundus effectus est, vt operetur quod posses-
sio tam ciuilis, quàm naturalis censeatur transla-
ta in constitutarium, ex adductis per Viuium *tom.* 2.
comm. op. li. 7. *tit.* 1. *num.* 67. *vers. & tanto*, Me-
noch. *cons.* 239. *num.* 11. *& cons.* 854. *n.* 2. Capitaq.
decis. 14. *num.* 8 Tiraq. *de iure Constit. part.* 1. *num.* 2.
Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conu. lib.* 3. *tit.* 23.
num. 14. Rot. apud Pacific. *post d. tract. de Salu.*
interdict. decis. 184. *num.* 8. & fuit dictum *in Terra-*
cin. Saluiani 21. *Maij* 1614. *coram illustrissimo*
Marzanedo, impressa per Farinac. *decis.* 551. *num.* 4.
part. 1. *rec.* Rota *decis.* 408. *num.* 8. *part.* 2. *in posth.*
Far. aliàs *p.* 4. *recent.* vbi *num.* 6. *cum seqq.* quòd
apposita in donatione non operatur, nec transfert
possessionem in donatarium quando domus reser-
nauit sibi ipso viuente possessionem, & vsumfru-
ctum, & *num.* 11. quòd nihil operatur nisi fuerit
probatum constituentem tempore contractus posse-
disse, & quòd probat possessionem non solùm inter
constituentem, & constitutarium, sed etiam inter
habentem causam à constituente.

5 Tertius effectus est, vt non solùm translationem
veræ possessionis operetur, sed etiam dominij, vt
per Abb. *in cap.* 2. *num.* 13. *vers. quartum exemplum,*
de consuetud. Guid. Pap. *quæst.* 147. Afflict. *decis.* 299.
n. 16. Beto. *consil.* 41. *num.* 12. *&* 13. *vol.* 3. Menoch.
cons. 792. *n.* 21. *& cons.* 1089. *n.* 23. & fuit dictum
in Sutrina bonorum 23. *Octobris* 1595. *coram Card. de*
Pamphilio; quam quidem possessionis & dominij
translationem operatur ad quoscumque effectus,
Rot. *in d. Sutrina bonorum*, *& in Assisien. census* 22.
Iunij 1603. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*
Decano.

Quartus effectus est, vt non solùm habeat vim 6
traditionis possessionis in stabilibus, sed etiam in
rebus incorporalibus, prout in iuribus, actionibus,
quasi possessione exigendi, vel decimandi, vel præ-
sentandi, ac similibus dummodo concurrat iu-
rium cessio, *l. fin. in princip.* vbi Bart. *num.* 1. *ff. de don.*
& *ibi* Roman. *num.* 3. & fuit dictum *in Tudertina*
officij Cancellariæ 10. *Ianuarij* 1598. *coram Cardinale*
Lancelloto, *& in Veneta donationis* 26. *Nouembris* 1615.
coram Curatio, impressa per Farinac. *decis.* 764. *num.* 1.
part. 2. *rec.* vbi allegatur Tiraq. *de Constit. ampliat.*
34. *& part.* 3. *declarat.* 7. Rot. *decis.* 284. *a n.* 1. *p.* 5. *rec.*
Cessio enim in incorporalibus habet vim traditio-
nis, Bart. *in l. ac eum. num.* 3. & *ibi* Imol. *ff. de don.* Ti-
raq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *gloss.* 7. *num.* 12. *vers. & cessio* Ex 7
cessionarius vigore cessionis potest in incorporali-
bus expediri interdicto vti possidetis, probata posses-
sione cedentis. gloss. *in l.* 2. §. *idem Nerua. ff. ne quid in*
loco publico, Natt. *cons.* 398. *num.* 37. Gratian. *discept.*
forens. tom. 3. *cap.* 310. *n.* 3. & fuit dictum *in Romana*
census 4. *Martij*, *&* 2. *Iunij* 1611. *coram Penia*, vt refer-
tur *in d. Veneta donationis.*

Quintus effectus est, vt operetur probationem 8
concludentis possessionis contra constituentem, &
causam ab ipso habentem, vt per Ruin. *cons.* 46.
num. 13. *lib.* 4. Tiraq. *de iure Constituti, part.* 3. *limit.* 1.
num. 10. *& in princip. num.* 2. Rot. *decis.* 549. *part.* 2.
diuers. & fuit dictum *in Bonon. actorum* 26. *Octobris*
1587. *coram Cardinale Mant. inter eius decisiones*
impress. decis. 33. *numer.* 16. *& in Mediol. bonorum de*
Petris 4. *Iunij* 1600. *coram Cardinale Pamphilio*, *& in*
Romana pecuniaria 20. *Iunij* 1614. *coram R. P. D. meo*
Pirouano, impressa per Farinac. *decis.* 634. *numer.* 3.
part. 1. *rec.* Vnde apposita in instrumento venditio- 9
nis probat possessionem venditoris contra em-
ptorem, Greg. *decis.* 662. *num.* 1. probat etiam posses-
sionem constituentis, ad præiudicium ipsiusmet
constitutarij, Rot. *apud Conci. post tract. de cons. de-*
cis. 150. *num.* 5. *part.* 1. *diuers. decis.* 766. *num.* 11. ac
fuit dictum *in Romana spolij* 10. *Decembris* 1608. *co-*
ram Card. Canalerio; non tamen probat per se so- 10
lùm possessionem constituentis contra tertium, glos.
vers. tradita, in l. 2. *C. de seq. poss.* Tiraq *de Const. lim.* 1.
n. 20. *& seq.* Seraph. *decis.* 32. *n* 6. Rot. *apud Far. dec.*
768. *n.* 4. *p.* 2. *rec.*

Sextus effectus est, vt operetur acquisitionem fru- 11
ctuum, ita vt constitutario debeantur, nisi aliter ex-
presse sit conuentum, vt fuit dictum *in Romana præ-*
torum 22. *Martij* 1601. *coram R. P. D. Pirouano*, contra
Surd. *cons.* 13. *n.* 13. *lib.* 1.

Septimus effectus est, vt tribuat facultatem ca- 12
piendi possessionem absque authoritate iudicis, vel
citatione partis, etiam sine vitio spolij, vt per Gozad.
d. cons. 41. *num.* 26. *& seq.* Ioseph. Ludon. *decis.* 29. *sub*
num. 6. *vers. quod quidem constitutum*, Farinac. *in pra-*
xi crim. q. 175. *n.* 275. *cum seqq.* Rota *decis.* 339. *num.* 19.
part. 5. *recent.* vbi quòd tribuit facultatem possessio-
nem propria auctoritate capiendi, & signanter quod 13
denotet translationem possessionis in donatione, re-
soluit Alexand. *cons.* 606 *n.* 5.

Nam hæc clausula dicitur vnus ex modis fictis, in 14
quibus transfertur possessio, & dominium sine tra-
ditione, gloss. *verb. animo, in l.* 3. *ff. de acq. possess.* gloss.
verb. signum, in cap. 2. *de consuetudine*, Bald. *cons.* 482.
num. 11.

num. 11 *lib.* 2. Cardin. Tusch. *tom.* 2. *list.* C, *concl.* 785. *à princip.* Grat. *discept. forens. cap.* 134. *num.* 30. *&* 35.
15 Amic. *de iure emphyteut. in prælud. num.* 12 & licèt per illam liberetur venditor à traditione iuris, non tamen liberatur à traditione facti, scilicet ab actuali, siue reali possessione, quam tradere tenetur, vt per Tiraq. *de iure Constituti, in princip. n.* 10. Alex. *cons.* 28. *n.* 7. *lib.* 2. Roin. *cons.* 94. *n.* 1. *lib.* 1. Cardin. Tusch. *d. conc.* 785. *n.* 17. Amic. *loco proximè citato.*

16 Octauus effectus, est vt transferat possessionem etiam in hæredes constituarij ex resolutis per Corn. *ad l.* 40. *Tauri, num.* 20. Menoch. *d. conclus.* 39. *num.* 30.

17 Nonus effectus est, vt possidens prior per Constitutum, præferatur secundo habenti actualem possessionem, quia possessio est vera, licèt modus sit fictus, vt per Ias. & Doctores *in l. quoties, C. de rei vend.* Mozium *de contract. tit. de natura empt. num.* 33. *&* 34. Viuian. *comm. opin. tom.* 1. *lib.* 7. *tit.* 1. *num.* 67. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 30. *num.* 5. Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap.* 8. *num.* 4. *& de resol. emphyt. c.* 10. *n.* 23. Cardos. *in praxi Iud. & Aduoc. verb. emptio, n.* 18.

18 Decimus effectus est, vt operetur quod absque vitio attentatorum possit quis possessionem habitam vigore huius clausulæ continuare, vt per Paris. *cons.* 172. *sub num.* 11. *lib.* 4. Lancell. *de attent. p.* 2. *c.* 4. *limit.* 1. *num.* 13. *&* 14. *& cap.* 10. *limit.* 9. *num.* 4. vbi hunc effectum declarat non procedere, quando lis esset super validitate, seu inualiditate contractus, in quo erat appositum Constitutum, tunc enim post factam inhibitionem quis sub prætextu d. Constituti non potest sine vitio attentatorum possessionem continuare, prout refert Far. *fragm. crim. p.* 2. *lit.* I, *n.* 329.

19 Vndecimus effectus est, vt operetur quod interdictum vnde vi competat habenti possessionem vigore huius clausulæ, vt tenent Tiraq. *d. tract. de iure Constit. p.* 1. *n.* 69. *& p.* 2. *ampl.* 11. *& tract. le mort, p.* 6. *declar.* 4. *n.* 5. Valasc. *consult.* 106. *n.* 11.

20 Vnde spolij remedium competere pro recuperatione possessionis vigore d. Constituti acquisitæ, tradunt Grat. *resp.* 63. *num.* 33. *& seq. part.* 2 Cacheran. *Pedem. decis.* 131. *num.* 7. & fuit dictum *in Auenion. separationis thori* 1. *Iulij* 1606. *coram Card. Marquemontio*; ac proinde constitutarium sua possessione spoliatum, posse intrare remedium recuperandæ possessionis, obseruat Menoch. *cons.* 139. *num.* 12. & Valasc. *d. consult.* 106. *n.* 3.

21 Duodecimus effectus est, vt illius vigore competat contra tertium possessorem condictio, ex *l. fin. C. de acquir. possess.* vt per Afflict. *dec.* 139. *n.* 5. Ozasc. *dec.* 35. *n.* 5. Pacif. *de Sala. interd. inspect.* 3. *c.* 2. *n.* 217. Rot. *apud eundem dec.* 300. *n.* 10.

22 Decimustertius effectus est, vt operetur etiam post mortem constituentis, ita vt constitutarius non priuetur sua possessione, vt censuit Rot. apud Pacific. *post tract. de Salu. interdict. decis.* 170. *n.* 11. vbi *num.* 12. limitat non procedere, quando post mortem constituentis ipsa res fuit ab eius hærede apprehensa, & postmodum constitutarius neglexit apprehendere possessionem naturalem, tunc enim amisit possessionem, quam priùs habebat.

23 Decimusquartus effectus est vt operetur quod creditor possit agere ad bona obligata nulla facta priùs excussione, vt per Steph. Grat. *disc. for. tom.* 1. *c.* 78 *n.* 8. vbi *n.* 9. subdit hoc procedere etiam vbi res agitur inter duos creditores.

24 Decimusquintus effectus est, vt apposita hæc clausula in instrumento, operetur quod possessori detur mandatum de associando etiam mortuo constituente, vt post Tiraq. dictum fuit *in Esina bonorum* 23. *Ianij* 1614. *coram Cardinale Verospio*, impressa per Farinac. *decis.* 694 *n.* 8. *part.* 1. *recent.* vbi hoc tamen limitatur non procedere, quando post mortem constituentis ipsa res fuit ab eius hærede apprehensa, & postmodum constitutarius neglexit apprehendere possessionem naturalem; tunc enim amisit possessionem, quam priùs habebat, vt infrà dicetur.

Decimussextus effectus est, vt non detur man- 25
datum de manutenendo contra illum, cuius nomine se quis constituit possidere, vt per Steph. Grat. *disc. for. c.* 113. *n.* 71.

Decimusseptimus effectus est, vt operetur & ha- 26
beat suam vim in emphyteusi, eo quod idem operatur fictio in casu ficto, quod veritas in casu vero; ita resoluunt Tiraq. *d. tract. de iure Constit. part.* 3. *limit.* 26. *n.* 5. *&* 6. Corbul. *de iure emphyt. tit. de caus. priu. ob alien. irrequisito domino appell.* 39. *numer.* 1. *in fin.* Rol. *cons.* 51. *num.* 17. *lib.* 2. Suar. *in thesaur. recept. sent. verb. emphyteusis, num.* 76. Valasc. *de iure emphyt. q.* 18. *num.* 18. *cum seqq.* Card. Tusch. *tom.* 3. *l. t.* E, *conclus.* 207. *num.* 82. Molin. *de iust. tract.* 2. *disp.* 459. *n.* 9.
non tamen operari effectum incursionis pœnæ, nisi 27
aliter facta sit traditio ex benigniori & æquiori, post multos, quos plena manu refert Cened. *ad Decret. collect.* 144. *num.* 10. resoluunt Corbul. *d. tract. de iure emphyt. tit. de caus. caducit. ob alien. ampl.* 30. *num.* 5. *vers. quin immò per multa*, Anton. Gom. *l.* 45. *Tauri, num.* 48. Gam. *Lusit. decis.* 116. *num.* 1. Clar. §. *emphyteusis, q.* 13. *numer.* 4. Aloys. Ricc. *collect.* 55. *in fin.* Pereira *de extinct. emphyt. c.* 5. *num.* 82. *cum seqq. & c.* 6. *n.* 14. *cum seqq.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 33. Rebell. *de oblig. iust. p.* 2. *lib.* 13 *q.* 4. *n.* 7. Amic. *de iur. emphyt. q.* 5. *n.* 3. *cum seqq.* Fusar. *de subst. q.* 718. *n.* 33.

Vnde si emphyteuta donet, vel alienet rem em- 28
phyteuticam per hanc clausulam, deinde eandem rem vendat alteri cum consensu directi domini, illamque tradat realiter & corporaliter, præferri debet iste inuestitus à directo domino, vt tenent Valasc. *d. q.* 14. *num.* 16. & Amic. *de iur. emphyt. quæst.* 49. *num.* 14.

Limita iam primò, hanc nostram clausulam non 29
operari, nec suffragari quando possessio tempore Constituti erat penes constituentem, vt per Tiraq. *d. tract. de iure Constit. p.* 3. *lim.* 1. *princ.* Hippol. *sing.* 521, Menoch. *cons.* 615. *num.* 3. *& cons.* 701. *num.* 76. Gom. *l.* 45. *Tauri, num.* 84. Ioseph. Ludou. *Perus. decis.* 68. *n.* 1. *p.* 2. Mascard. *de prob. concl.* 425. *& concl.* 1189. *n.* 3. *& conclus.* 1211. *num.* 2. *cum seqq.* Valasc. *de consult.* 106. *num.* 11. & fuit dictum *in Romana partis domus* 13. *Iunij* 1603. *coram Card. Sacrato*, impressa per Farinac. *dec.* 63. *n.* 5. *p.* 1. *rec.*

Limita secundò, non operari translationem pos- 30
sessionis, quando hæc clausula apposita fuerit in contractu nullo, & iure reprobato, vt per Tiraq. *d. tract. de iur. Constit. p.* 3. *limit.* 7. *n.* 16. Menoch *cons.* 465. *n.* 2. Valasc. *d. consult.* 106. *n.* 6. & dictum fuit *in Mediolan. bonorum* 4. *Iunij* 1600. *coram Cardinale Pamphilio, & in Romana domus* 4. *Decembris* 1615. *coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis.* 644. *n.* 9. *p.* 1. *recent.* tunc enim est necessaria actualis traditio latè Tiraq. *citato loco, limit.* 7. *n.* 1 Aym. *cons.* 299. *n.* 3 Rot. *dec.* 514, *n.* 1. *part.* 2. *diuers.* & fuit dictum *in Mediolan. donationis* 12. *Febr.* 1599. *coram Orano*, vbi quòd omnes 31
exceptiones, quæ competunt contra principalem contractum, competunt etiam contra constitutum & quod nullius sit momenti, & nihil operetur si

appouatur

apponatur in contractu nullo, tradont Ioseph. Sesse *Aragonia decis.29. num.11.* Cald. Pereira *quest. for. cons.19.n.43.* & censuit Rota apud Pacific. *post tract. de Salu.interd.decis.170. num. 13.* & apud Cenci. *post tract. de cens.dec.303.n.14* & apud March. *de Comm. p.3.pag.227.in vlt.impr.*

32 Limita tertiò, vt nihil operetur si eppnnatur in contractu, de coius validitate disputatur, quia interim, nec hoc casu suum effectum operari potest, imò suspensa remanet, vt fuit resolutum *in Placentina Castri 4. Iuly 1601. coram Illustrissimo &c. mea Card. Millino.* me citato, *in hoc loco*, Noguerol. *alleg.iur.tom. 1. alleg.14.n.54.*

33 Limita quartò, vt non operetur in casu conditionali conditione non purificata, vt fuit dictum *in Romana retractus Palatij ad montem Iordanum 19. Nouembris 1604. coram Cardinale Pamphilio*, impressa per Marchel. *de commiss.part.2. pag.109. num. 6.* Post. *de manut. obseru.10 num.42.* D. Cuteli *de donat. tract.1. discur. 3. p. 6. n. 19. cum seqq* me citato *in hoc loco* Noguerol. *d.alleg.14. n.32.* & apposita in contractu conditionali, ipsa etiam reputatur conditionalis, pendentéque conditione possessionem non transfert. Ita Rota *decis.471. num.4.p.2. in posth. Far.* aliàs *p.4.rec.* vbi *num.6.* subdit purificata conditione retrotrahi, nisi illo medio tempore fuerit alteri ius quæsitum. Et quod retrotractio solum habeat locum in hypotheca conditionali sub conditione casuali, vel mixta, non verò in translatione dominij, aut possessionis, quia in præiudicium tertij nihil operatur, Grat *d.sc.for.tom.5.c.857.à n.18* Noguerol. *d.alleg.14. n.56.*

34 Limita quintò, nihil operari in contractu alienationis bonorum fideicommisso subiectorum, nisi data validitate ipsius alienationis, quæ non potest esse, nisi facta fuerit pro exoluendis debitis, aut legatis, factis à testatore, vt *in l.fin.§ fin autem, & in authent. res qua, C. comm. de leges.* & fuit dictum *in Sutrina bonorum 13. Octobris 1595. coram Card. Pamphilio.*

35 Limita sextò, non operari suum effectum translationis possessionis apposita in alienatione rei incertæ per verbum numerale, vt per Tiraq. *de iure Constituti, p.3.lim.19.* Gam. *Lus.dec.55 per tot.* Brunor. à Sole *in locis comm.verb.clausula,n.10.* Menoch. *cons. 122.n.50.*

36 Limita septimò, vt non operetur stante statuto vetam ac corporalem requirente traditionem, vt per Stephan. Gratian. *March.decis.238.dub. 2.* qoem

37 refert Aloys. Ricc. *d.collect.55.post princ.* Si verò statutum simpliciter loquatur de possessione, habere locum in possessione translata per Constitutum, tenent Petr. *de fideic.q.8.n.18.* Fusar. *de substit.q.718.numer.32.*

38 Limita octauò, vt non transferat possessionem in ebsentem, ex notatis per Tiraq. *d.tract. de iure Const. p.3.lim.30.n.52.cum seqq.* Gam. *Lus.dec.383. n.2.* Valasc. *consult.55.n.3.*

39 Limita nonò, non extendi ad futura, vt per Vrsil. ad Afflict. *decis.139.num.3.& 6.* Tiraq. *d.tract. de iure Constitut.part.2.ampliat.32.* Menoch. *cons.122.n.36.& num.55.*

40 Limita decimò, nihil operari in conttactus census, in quo estioepta, vt per Nauatt. *de vsur.n 13 2.* & Stephan Grat. *March.dec.20.n.8.* Cenci. *de cens. p.2. c.2. q.5.art.9.n.25.*

41 Durat autem virtus huius clausulæ spatio triginta ennorum etiam in tertij præiudicium, Afflict. *decis.139.in fin.* Cremeo. *sing 62.* Hippol. *sin.158.* Menoch. *remed.4.recup.n.70.* Thesaur. *Pedem. decis.215 num.61.* quòd tamen intellige verum quoad effectum agendi hypothecaria, quæ spatio decem annorum præscribitur, *l.pact.2.C.si aduers.cred.* sed remedio *l. fin. C. de acquirenda poss.* Rot. *in Romana Saluiani 11. Iunij 1616.coram Vbaldo*, de cuiustamen articuli veritate vide Tiraq. *de iure Constituti, part. 3. limit.24.* Antoo. Fabr. *in suo Codice, sub tit.de acquirend.possess.definit.10.* Aloys. Ricc. *d.collect.449.limit.1.* Menoch. *d. cons. 139. num.7 & 28.* Rot. *in Romana pecuniaria 20. Iunio 1613.coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano*, impressa per Far. *dec.634.n.5.cum seqq. p.1.rec.*

CLAVSVLA XXXII.

Consueta.

1 *Consueta apponi stylo Curiæ, censentur apposita, ac subintelliguntur, quamuis non apponantur.*

2 *Consuetudo apponi aliquam clausulam, si generalis sit probatione non indiget.*

3 *Consuetudini nunquam derogatum censetur, nisi id specialiter dicatur.*

4 *Notarius præsumitur rogatus apponere in instrumento omnes clausulas consuetas, nisi partes hanc consuetudinem ignorauerint.*

5 *Consueta quamuis omittantur, nunquam censentur omissa, imò habentur pro expressis.*

6 *Consueta clausula censetur potius apposita in instrumento, quàm insolita.*

7 *Substantialia, & ea, quæ sunt facti, licèt consueta sint exprimi, non subintelliguntur, si non exprimantur.*

8 *Consueta clausula censetur de stylo apposita, quando consueuit communiter, & vt plurimùm, non autem rarò apponi.*

9 *Latinitas falsa vbi in rescripto sequeretur, clausula consueta non censetur de stylo apposita.*

Clausulam consuetam apponi de stylo Curiæ, 1 censeri appositam, ac subintelligi, quamuis non apponatur, obseruant Abb. *in cap.cum M.Ferrariens.num.50. de constit.* vbi Felin. *in 6.* Rip. *num.19. & seq.* & Dec. *num.6.& 7.* Molin. *de primog.lib.4.c.7. num 3.* Matiens. *l.8.gloss.14. num.11.lib.5. noua Recopil* Seraphin. *de privileg.iuram.privil.21.num.93.* Bertazol. *de claus.instrum.claus.4.gloss.34.* Surd. *cons.113. num.9.* Valasc. *de partit.cap.6. num.45.& consult.146. num.6.in fin.& n.15.* Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap.6.num.3.* Card.Mant. *de tacitis & ambig. convent. lib.2.tit.9.n.10.& lib.3.tit.8.num.33.* Sanch. *de matrimon.lib.8. disp.25. num. 19.* Cardos. *in praxi Iudicum, verb.clausula,n.31.* Farin. *in praxi crim.p.6. tit. de falsitate & simulat.q 157.num 39* Fr. Anton. à Sousa *in relect.de censuris Bullæ Cœnæ, cap.23. disp.99. num.7.* Monet. *de commut.vltimar. volunt.cap.7. num.63.* vbi *num. 63.* ait talem consuetudinem apponendi ali 2 quam clausulam, si generalis sit, probatione non egere; & *num.66.* cum Decio *d.num.7.* resoluit hoic 3 consuetudini nunquam derogatum videri, nisi id specialiter dicatur.

Vode Notarios præsumitur rogatus apponere in 4 instrumento omnes clausulas consuetas, vt per Gabr. *com.lib.6.tit.de consuetud.conclus.1* Matiens. *d.gloss.14. num.11* Bertaz *d.gloss.14.* Card Mantic. *d.l b.2.tit.9. num.10.* Flor.de Mena *var.lib.1.q 11.num.6.* Monet *d. cap.7.num.63.* etiam de expressa voluntate partium, nx

ex Molin. *d. lib. 4. cap. 2. num. 51.* Gutiet. *in reper. authent. Sacramenta puberum, num. 101. C. si aduersus vendit.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. clausula, n. 55.* nisi partes hanc consuetudinem ignorauerint, Menoch. *cons. 37. n. 77.*

5 Consueta enim quamuis omittatur, nunquam censetur omissa, Valasc. *d. ca. 6. num. 45. & d. consult. 193. num. 3.* imò habetur pro expressa, Afflict. *decis. 265. num. 84.* Grammat. *decis. 62. n. 20.* Rot. *decis. 207.*
6 *part. 2. diuers.* Marta *p. 4. claus. 13.* & præsumitur potiùs apposita in instrumento, quàm insolita, ex Mascard. *de probat. concl. 299. n. 3.*

Limita tunc primò, vt substantialia, & ea quæ
7 sunt facti, licèt consueta sint exprimi, non tamen subintelligantur si non exprimantur, vt per Gabr. *d. concl. 3. num. 27. & seqq.* Mascard. *d. concl. 299. n. 12.* & Monet. *d. cap. 7. n. 67.*

8 Limita secundò, vt procedat quoad eam clausulam, quæ consueuit communiter, & vt plurimum, non autem rarò apponi, vt per Gabr. *d. conclus. 3. n. 29.* Mascard. *d. concl. 299. num. 14.* Monet. *d. cap. 7. num. 68.*

9 Limita tertiò, vbi falsa Latinitas in rescripto sequeretur, vt per Roman. *cons. 377. in cap. omnipotentis, aliàs, quæstio est nunquid, in fin.* Dec. *in cap. cum M, n. 7. ad fin.* Monet. *d. n. 68. in med.* quicquid dicant Rip. *in d. c. cum M,* & Gabr. *d. concl. 3. n. 31.*

CLAVSVLA XXXIIII.

Contradictores appellatione postposita compescendo.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Contradicentes de iure non comprehendit clausula,* Contradictores, &c. *sed solùm refertur ad contradicentes de facto.*

3 *Contradictor de iure, non autem de facto dicitur, qui agit coram iudice.*

4 *Executores virtute clausulæ,* Contradictores, &c. *possunt excommunicare contradicentes sine causa de facto.*

5 *Iudicialiter procedendi concessa facultas dicitur per clausulam,* Contradictores, &c.

6 *Appellatione post a interposita, vt non faciat quid censeri attentatum, operatur clausula,* Contradictores, &c.

7 *Iudex non obstante appellatione potest deuenire ad executionem absque vitio nullitatis attentatorum, stante clausula,* Contradictores, &c.

8 *Clausula,* Contradictores, &c. *operatur vt contra tertios etiam procedi possit.*

9 *Delegata iurisdictio extenditur ad extraneos illam impedientes.*

10 *Delegatus virtute clausulæ,* Contradictores, &c. *non potest alia pœna punire, quàm per viam excommunicationis, vel interdicti.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Martam *de clausulis, p. 1. claus. 21. in vlt. impress.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 7. n. 391. cum seqq.* Marchesi. *de Commiss. p. 1. cap. 5. à num. 192. pag. 214. in vlt. impress.* Card Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. C. conclus. 320.* nouissimè Theodos. de Rubeis *singul. Rota tom. 2. p. 4. claus. 5.* & latius *claus. 218.*

2 Hæc clausula semper solet apponi in parte executiua literarum, & non comprehendit contradicentes de iure, sed solum refertur ad contradicentes de facto; ita gloss. *verb. contradictores,* & ibi Abb. *n. 9. in cap. pro illorum, de prabend.* & *ibidem* Auchar. *num. 11.* & Ioan. Andr. *num. 10.* Zab. *in Clem. quia contingit, §. Contradictores, de religios. dom.* Rom. *cons. 482.* & Staphil. *de lit. gratia, tit. de vi, & effectu clausularum,* Rebuff. *in forma & declarat. nouæ prouisionis, verb. contradictores, & concordatis in formaliter. execut. eodem verbo,* Nauarr. *in cap. cùm contingat, causa 7. nullis. n. 8. de rescript.* Flamin. *de resign. lib. 1. q. 4. num. 44.* Bartholom. Petet. *in comment. de extrauag. Ambitiosa, de reb. Ecclesia non alien. verb. infringere, n. 20. pag. 268.* Lancell. *de attent. tit. de attent. appell. pendent. p. 2. c. 22. limit. 9. num. 41.* Rendina *in promptuario receptarum sententiarum, tom. 1. tit. 16. n. 5.* Zerula *in praxi Episcopali, p. 1. verb. contradictores, pag. 33. & verb. litera Apostolica, pag. 66.* Salust. Tiber. *in practic. A. C. lib. 3. c. 6. n. 3. & 50.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. §. 1. in annot. num. 242.* Mart. *d. claus. 21. num. 1.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. C, conclus. 320.* Campanil. *in diuersoriis Canonic., rub. 11. cap. 13. num. 214. cum seqq.* Nicol. Garc. *de benef. p. 6. cap. 2. num. 115 cum seqq.* vbi plures refert sacræ Rotæ decisiones, Monet. *d. c. 7. num. 391.* Viuian. *in praxi iurispatronatus, lib. 13. cap 8. num. 38. in 2. edit.* quòd sæpe sæpiùs Rota firmauit, & signanter *in vna Panormitana Archidiaconatus 25. Iunij 1590. coram Penia,* impressa per Marchesi. *de commiss. p. 5. pag. 961. num. 3. duplicata, part. 2. pag. 441. in vltima impressione;* & iterum *in vna Calagurritana quatuor chartarum 21. Iunij 1615.* impressa per Farin.
3 *decis. 635. num. 1. p. 2. recent.* vbi *num. 4.* habetur contradictorem de iure, non autem de facto dici qui agit coram Iudice; & oouè *in Parmen. parochialis 22.*
4 *Iunij 1620. coram Card. Sacrato.* Vnde executores virtute huius clausulæ contradicentes sine causa & de facto, eo ipso cadunt à iure, quod in beneficio habent, ex adductis per Flamio. *d. q. 7. n. 158.* & per Monet. *d. cap. 7. n. 392.*

5 Per hanc clausulam dicitur concessa facultas iudicialiter procedendi, vt post Ioan. Andr. *in cap. 1. num. 9. vers. si ergo,* & *ibidem* Hostien. *n. 14.* ac Domin. *num. 13. de offic. deleg. lib. 6.* censuit Rota *in Oscen. iurisdictionis 12. Decembris 1614.* impressa per Farin. *decis. 616. n. 4. part. 2. recent.* Campanil. *d. cap. 13. n. 255.* Mar. Anton. *var. resolut. lib. 1. resolut. 112. cas. 106.* Theodos. de Rubeis *d. claus. 15. §. 2.*

6 Operatur vt applicatio postea interposita non faciat quid censeri attentatum, nec effectum suspensiuum operatur, vt notant Doctores *in cap. Pastoralis, 1. præterea, de offic. delegati,* Philipp. Franc. *in cap. bona, num. 36. de appellat.* Rendina *d. tit. 16. num. 5.* Flam. *lib. 8. quæst. 7. num. 163.* Monet. *d. cap. 7. num. 393.*
7 Sufficit enim, vt possit Iudex non obstante appellatione illam spernere, & deuenire ad executionem absque vitio nullitatis, & attentatorum, Abb. *in d. cap. Pastoralis, num. 11.* Lancellotus *de attent. cap. 22. limit. 8. in princip.* Rot. *decis. 71. lib. 1. p. 1. diuers.* & fuit dictum *in Romana melioramentorum 29. Nouembris 1617. coram Vbaldo seniori, & in Leodien. Abbatia 14. Ianuarij 1622. coram eodem.*

8 Operatur quod contra tertios etiam procedi possit, Abbas *in cap. p. r illos, n. 9. de probat.* Ioan. Monach. *in cap. 1. n. 7. & 8.* & Gemin. *num. 10.* ac Franc. *num. 6. de concess. prabend.* quos refert & sequitur Marchesi. *d. p. 1. cap. 5. n. 191. pag. 214. & p. 2. p. 160. n. 49. in vlt. impress.*

9 Extenditur vis huius clausulæ contra turbantes exequutoris ipsius iurisdictionem, quia delegata Iurisdictio extenditur ad extraneos illam impedientes

tes,*cap.* 1 *cap.ſignificaſti*,vbI Imol.*num* 3.*de offic.deleg.* Marcheſ.*d.p.*1.*cap.*5.*num.* 195.*cum ſe.q. pag.*214.vbi quærit quid dicendum ſi aliquis turbauerit extra faciendo, exempli gratia, ſi capiat itinere venientem,& ſe remittit ad diſtinctionem Baldi *in cap. qui acquiſiuus, colum.* 2. *verſ. nota quod Iuriſdictio de offic. deleg.*

10 Delegatus virtute huius clauſulæ non poteſt alia pœna punire, quàm per viam excommunicationis, & interdicti,ex adductis per Azeued.*a l.*1.*num.*21. *tit.* 5. *lib.* 8. *nona Recopil.* cuius tamen contrarium nonimmeritò tuetur Munet. *d.cl.cap.*7.*num.* 398 .*n fine.*

Cuiusliti ſtatum, &c Vide *Litis ſtatum &c.*

CLAVSVLA XXXIV.

Cum iuribus & pertinentiis.

1 *Venditioni appoſita clauſula*, Cum iuribus & pertinentiis, *intelligitur de iuribus, quæ ſunt de natura rei venditæ, non autem alterius naturæ.*

2 *Actiones directæ tranſeunt in emptorem ſine ceſſione quando dictum fuit*, item vendit omne ius, quod habet.

3 *Seruitutes competentes venditori tempore venditionis,veniunt ſub clauſula*, Cum iuribus & pertinentiis.

4 *Conceſſio facta de aliqua re vel corpore*,Cum iuribus & pertinentiis ſuis, *intelligitur de pertinentiis acceſſoriis rei, de qua eſt ſermo, ſecundùm naturam ſuam.*

5 *Clauſula*, Cum iuribus, &c. *intelligitur de omnibus iuribus tam veteribus, quàm nouis, de quibus conſtabat ſecundum ſtatum rei tempore contractus.*

6 *Clauſula*, Cuius ad hoc expreſſus accedit aſſenſus, *ſtat cauſatiuè, non autem conditionaliter.*

7 *Clauſula*, Cuiuſcumque ſtatus, gradus & conditionis, &c. *de ſui natura includit perſonas, quæ aliàs non comprehenderentur.*

1 HÆc clauſula in venditione appoſita intelligitur de iuribus,quæ ſunt de natura rei venditæ, non autem alterius naturæ,vt per Fabian.de Monte *in tract.de vend.in princ.verſ.circa teſtium*, *n.*9. *&* 10. Cardin.Tuſch.*pract.concluſ.tom.*1.*lit.* C,*concluſ.*308. *n.*7.vbi *num.*8.cum Cephal.*conſ.*188. incip. *D. Anſelmus, in fin. lib.* 2. extendit in donatione facta de aliquo cum omnibus iuribus & pertinentiis, quia intelligitur de iuribus rerum donatarum,non autem de iuribus extra res donatas.

2 Operatur,vt etiam in emptorem tranſeant actiones directæ ſine ceſſione, quando dicit,*item vendit omne ius,quod habet*,Celſ.Vgo *in tract.clauſ.num.* 264. Card. Tuſch.*d.concluſ.*308.*num.*13.vbi *num.*13.citat in contrarium Signorol.*conſ.*217.incip.*Factum*,*num.* 6.*&* 7.

3 Item operatur quoad ſeruitutes competentes venditori tempore venditionis, non verò quod noua ſeruitus videatur impoſita, Surd.*conſ.*17.*n.*11. Bertazol *de clauſ.inſtrument.clauſ.*16.*gloſſ.*13. *num.*2. *&* 3. Ioan. Baptiſta Coſta *in tract.de clauſul.conuent. clauſ.*49.

Conceſſio facta de aliqua re, vel corpore cum 4
iuribus & pertinentiis ſuis, intelligitur de pertinentiis acceſſoriis rei,de qua eſt ſermo, ſecundum naturam ſuam;ita ex Fabiano de Monte *in d.tract.de empt.& vend.in prin.n.*12. & Alexand. *conſ.*71.incip. *Viſo themate, num.*6.*verſ.item non obſtat,lib.*6 tradit Card. Tuſch.*d.concluſ.*308.*num.*1.vbi *num.*2. extendit, vt importet coniunctionem acceſſoriam, & ſic de iuribus acceſſoriis rebus, de quibus agitur; &
*num.*10.ſubdit hanc clauſulam intelligi de omnibus 5
iuribus tam veteribus,quàm nouis, de quibus conſtabat ſecundum ſtatum rei tempore contractus; & *num.*11.poſt Celſ. Vgo. *d.tract.de clauſ.verb. contractus, num.*237. ait hanc clauſulam operari,vt etiam veniant actiones furtiuæ.

Clauſula, *Cuius ad hoc expreſſus accedit aſſenſus*, 6
cum ſit concepta per verba præſentis temporis, ſtat cauſatiuè,non autem conditionaliter, *l.inſtitutio talis*,§.1.*ff.de condit.inſtit.l.cum ad præſens,l.itaque, ff.ſi certum pet.*Bart *in l.demonſtratio falſa,§.quod autem,n.*2.*verſ.quare dico*,& *ibi* Paul.de Caſtro *n.*10. *de condit.& demonſtrat.* maximè quando eſt poſita in litteris, quia tunc ſine dubio ſtat cauſatiuè,cum litteræ non fuiſſent ſine conſenſu expeditæ, Veral. *deciſ.* 110. *&* 218.*n.*1.*p.*1. Pute.*deciſ* 429.*lib.*1.*& deciſ.*18.*lib.*2. Quando verò eſt poſita in materia, in qua Papa requirit conſenſum, vt in materia penſionis ab initio ex intentione Papæ ſtat conditionaliter, etiamſi ſit concepta per verba præſentis temporis,& intelligitur de conſenſu à tergo, etiam quod non ſit ſufficiens, vide Rot.*in Elboren.penſionis* 9.*Iunii*, *&* 27. *Octobris* 1585.*&* 17.*Ianuarij* 1598.*&* 21.*Iunij* 1602. *coram Corduba.*

Clauſula, *cuiuſcumque ſtatus,gradus, & conditio-* 7
nis,&c.de ſui natura includit perſonas quæ aliàs non comprehenderentur, quamuis eſſent Reges, ſerui, Monachi,& Iudæi,Sarnen.*in proœm.regularum*, *q.*4. *col.*2.*ad fin.verſ. nam dicta regula*, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.gloſſ.*38.*n.*1.*cum ſeqq.*

CLAVSVLA XXXV.

Cum plena, & libera adminiſtratione.

1 *Procura in mandato ponitur potiùs clauſula*, Cum plena,&c.*ex conſuetudine, & ſtylo Notariorum, quam ex partium voluntate.*

2 *Clauſula*, Cum plena,*reſtringitur per verba*, in præmiſſis & circa præmiſſa, *ita vt eorum fines egredi non poſſit.*

3 *Clauſula quæcumque in mandato non extenditur ad non expreſſa.*

4 *In mandato* cum libera *facta duobus,nunquam ſubintelligitur clauſula*, In ſolidum.

5 *Procurator* cum plena,&c.*poteſt facere omnia, quæ principalis.*

6 *Clauſula*,Cum libera, *operatur poſſe fieri in executionem voluntatis mandatis,non autem contra, vel præter illam.*

7 *Generalitas mandati* cum libera *reſtringitur, vt intelligatur ciuiliter.*

8 *Mandatum* cum libera, *non inducit clauſulam*, quod promittit habere ratum & firmum quicquid, &c.

9 *Mandatum* cum libera *regulari debet arbitrio boni viri.*

10 *Mandatum* cum libera *æquiparatur mandato ſpeciali.*

11 *Procuratori* cum libera *ad omnia negotia, an solui possit, ostenditur.*

12 *Beneficium Ecclesiasticum impetrare potest procurator* cum libera, *absque alio speciali mandato.*

13 *Dispensationem obtinere potest procurator* cum libera, &c.

14 *Emphyteusim renouare potest procurator* cum libera, &c.

15 *Rescriptum cum clausula*, Appellatione remota, *maximè in re dubia & incerta, impetrare potest procurator* cum libera, &c.

16 *Solutionem non potest recipere procurator ad lites cum clausula*; Cum plena, &c.

17 *Debitum remittere non potest procurator* cum libera, &c.

18 *Alienare non potest procurator* cum libera, &c.

19 *Iurare non potest procurator* cum libera sine speciali mandato.

20 *Accusare non potest procurator* cum libera, &c.

21 *Rescriptum iustitia impetrare non potest procurator* cum libera, &c.

22 *Exemplationem instrumenti facere non potest procurator* cum libera, &c.

23 *Matrimonium contrahere non potest procurator* cum libera, &c.

24 *Recusare non potest procurator* cum libera, &c.

25 *Substituere non potest procurator sine speciali mandato.*

26 *Transigere, vel pacisci non potest procurator* cum libera, &c.

27 *Compromittere non potest procurator* cum libera, &c.

28 *Possessionem capere non potest procurator* cum libera, &c.

29 *Iurare de calumnia non potest procurator* cum libera, &c.

30 *Positionibus respondere non potest procurator* cum libera, &c.

31 *Restitutionem in integrum petere non potest procurator* cum libera, &c.

32 *Pacem facere non potest procurator* cum libera, &c.

33 *Donare non potest procurator* cum libera, &c.

34 *Instantia litis renunciare non potest procurator* cum libera, &c.

35 *Exemptionibus peremptoriis renunciare non potest procurator* cum libera, &c. *quamuis possit dilatoriis.*

36 *Appellationi per se interposita renunciare non potest procurator* cum libera, &c.

37 *Procurator* cum libera, &c. *non potest praiudicare, nec pacisci quòd suus principalis à sententia non appellet, nec ius de nullitate dicendi remittere.*

38 *Procurator* cum libera. &c. *non potest facere ea, qua sunt magni praiudicij.*

39 *Beneficium non potest resignare procurator* cum libera, &c.

40 *Prasentare Clericum ad beneficium non potest procurator* cum libera, &c.

41 *Beneficium Ecclesiasticum acceptare non potest procurator* cum libera, &c.

42 *Procurator* cum libera, &c. *non potest facere ea ex quibus constituens cadit in pœnam.*

43 *Mandatum quantumcunque generale, non extenditur ad ea, per qua dominus cadat in commissum, & delictum.*

44 *Caducitatem remittere non potest sine speciali mandato procurator* cum libera, &c.

45 *Caducitatem declarare non potest procurator* cum libera &c.

46 *Beneficium* cap Odoardus, de solut. & cap. peruenit, de fideiuss. *non potest impetrare procurator* cum libera, &c.

47 *Mandatum* cum libera, &c. *vallatum quibuscunque facultatibus, regulariter non censetur dare facultatem procuratori, vt extra negotia domini in alterius fauorem fideiubeat.*

48 *Clausula generales restringuntur circa expressa.*

49 *Mandatum* cum libera, &c. *non dat facultatem procuratori obligandi dominum.*

50 *Libellum obscurum datum a mandante, non potest declarare procurator* cum libera, &c.

51 *Laudemium validè exigi non potest à procuratore, qui ad illud exigendum speciale non habet mandatum.*

52 *Retractus seu congrui ius non potest intentare procurator* cum libera, &c.

HÆc clausula in mandatis procuræ ponitur pò- 1
tiùs ex consuetudine, & stylo Notariorum, quàm ex partium voluntate, & consensu iuxta tradita per Matienz. *ad l. 7. gloss. 14. num. 6. tit. 11. lib. 5. noua Rec.*

Restringitur igitur per verba, *in premissis, & circa* 2
pramissa, ita vt eorum fines egredi non possit, *cap. qui ad agendum, de proc. in 6.* Ruin. *cons. 57. num. 3. lib. 5.* Mart *de claus. p. 1. claus. 16. in vlt. impres.* Rot. apud Farinac. *decis. 295. num. 3. collect. 1. nouiss* Et sic non extenditur ad ardua, & specialiter prohibita *l. quam Tuberonis*, iuncta gloss. *verb. alio, ff. de pecul. l. si hominem, ff. mandati.* Schrad. *de feudis, p. 7. sect. 18. n. 133.* Solorzan. *de iure Indiar. tom. 2. lib. 2. c. 11. n. 16.* Vnde 3
clausulæ, quæcunque in mandato non extenduntur non expressa, vt per Thom. Triuis. *Venet. decis. 13. p. 1.* Cenci *de consib. p. 2. cap. 2. q. 3. art. 1. num. 11* & pro- 4
pterea in mandato *cum libera*, facto duobus, nunquam subintelligitur clausula, *In solidum*; quamobrem vnus sine alio agere non potest, vt resoluunt Flam. *de resig. lib. 9 quæst. 3. num. 24.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 7. tit. 17. num. 88. addit ad Gregor. decis. 280. num. 9.* Rot. *decis. 860. lib. 3. p. 3. diuers.*

Item huic clausulæ, *Cum libera*, æquipollet altera, 5
videlicet, *dans potestatem excendi ea, qua posset ipse constituens*, & ita operatur, vt quis possit omnia facere, quæ principalis; ita Gemin. *cons. 129. num. 6. & seq. vers. item est.* Crauet. *cons. 914. num. 9.* Ruin. *cons. 93. num. 5. & seq. vol. 5.* Tiraq *de iure constit. p. 3. limit. 13. n. 12.* Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 50. num. 7. & 13.* Azeued. *l. 3. num. 3. tit. 3. lib. 5. noua Rec.* Mart. *d. claus. 26. num. 2.* Nicol. Garc. *de benef. p. 3 c. 8. num. 74.* Monter. à Cucua *Arag. decis. 38. num. 25.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 5. collect. 1730* Stephan. Gratian. *Marches. decis. 79. n. 2. & discept. forens. c. 196. num. 13* Rota *in Terracin. Archidiaconatus 24. Nouembris 1603. coram Iusto*, impressa per Marches. *de commiss. p. 1. pag. 304. n. 3. in vlt. impress.*

Operatur hæc clausula posse fieri in executionem 6
voluntatis mandatis, non autem contra, vel præter illam, Fabian de Monte *in tract. de emptione, q. 3. num. 11. in fine*, Ricc. *in cons. 84. num. 12. & 13. lib. 5.* & fuit dictum *in Terracien. administrationis iura* *29. Febr. 1608. coram Card. Cauaerio.* Et ideo illius

generalitas restringitur, vt intelligatur ciuiliter, nam nullum est tam latum, & vniuersale verbum, quod talem restrictionem non patiatur, *l. si cui, ff. de seruit. l. obligatione generali, ff. de pig.* Oldrad. *cons.* 148. *n.* 7. Calcan. *cons.* 17. *num* 7. Crauet. *cons.* 462. *num.* 15. *& seq. vol.* 3. Regulari etiam debet arbitrio boni viri, Cassad. *decis. vnica num.* 3. *de emptione,* & fuit dictum *in Toletana parochialis de Mazaralos* 29. *Aprilis*
9 1592. *coram Pena.* Et ideo mandatum *cum libera,* &c. non inducit clausulam, *quod promittit habere ratum & firmum quicquid per procuratorem factum fuit,* gloss. *in l. si procuratorem, ff de procurat.* Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 16. *n.* 4 quem refert Nicol. Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 8. *n.* 75.

10 Mandatum *cum libera,* &c. æquiparatur mandato speciali, *l. procurator cum libera, & l. mandato,* vbi gloss. & Batt *ff de procur.* Couarr. *var. lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 3. *vers. quinimo,* Gregor. *l.* 19. *vers. quando, tit.* 5. *part.* 3. Tiraq. *de retract. tit.* 1. § 1. *gloss.* 13. *num.* 32. Cotta *in memor. verb. procurator generalis, pag.* 707. Bellacomba *tom.* 1. *comm. op. lib.* 2. *t.* 1. *de procur. num.* 54. *pag.* 319. Matereſ. *in pract. tractat.* 7. *de claus. pon. in mandato,* Mohed. *decis.* 2. *de off. Vicar.* aliàs 323. Sbroz *de off. Vicar. lib.* 1. *quæst.* 65. *num* 6. *&* 8. Mart. *d. claus* 23. *n.* 3. *vers. habens, & claus.* 135. *numer.* 2. Flam. *de resig. tom.* 1. *lib.* 7. *q.* 24. *num.* 12. *& tom.* 2. *lib.* 9. *q.* 7. *num.* 16 *& q.* 17. *num.* 31. Nicol. Garc. *de benef. p.* 5. *cap.* 8. *n.* 72 Bernard. Græuæ *ad pract. Cam. Imp. lib.* 2. *conc.* 72. *in consid.* 4. *num.* 4 Stephan. Gratian. *discept. for. cap.* 196. *num.* 12. *cum seqq.* & Marches. *decis.* 79. *num.* 1. Cald. Pereira *de empt. cap.* 15. *num.* 2. *cum seqq. & cap.* 23. *num.* 6. *cum seqq.* Monet. *de opt. Can. q.* 4. *num.* 56. Farin. *p.* 4. *decis.* 51. *num.* 2. vbi addit *littera B,* Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit.* 66. *n.* 241. Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib.* 1. *c.* 3. *n.* 38. Marches. *de commiss. p.* 2. *pag.* 452. *num.* 24. *in vlt. impress.* Intelligitur dummodo procurator contrahat bona fide, & pro facto domini constituentis, ex resolutis per Cenei. *de censibus, p.* 2. *c.* 2. *q* 3. *art.* 1. *n.* 10.

11 Vnde procuratori *cum libera* ad omnia negotia, posse solui, per text. *in l. vero procuratori, in prin. & in l. qui hominem, §. si Titium, ff. de solut.* resoluunt Mathesilan. *sing.* 30. Mart. *de clausulis, claus.* 16. *num.* 2. Cald. Pereira *de empt. c.* 23. *n.* 6. & terminum solutionis prorogare, ex adductis per eundem Cald. Pereira *d. tract. de empt. cap.* 15. *num.* 5. quamuis quod ei solui possit, teneat Camill. Borrell. *d. tit.* 66. *n.* 218.

12 Item procurator *cum libera,* &c. sine alio speciali mandato potest impetrare beneficium Ecclesiasticum, Nauarr. *in cap. si quando, in prin. de rescript. &*
13 *cons.* 51. *de spons. num.* 13. *in antiq.* Et dispensationem obtinere, idem Nauarr. *loco proximè citato, à num.* 1.
14 Sanchez *de matrim. lib.* 8. *disp.* 26. *num.* 4. ac emphyteusim renouare, Cald. Pereira *de empt. cap.* 15. *num.* 4.
15 Idem potest virtute huius clausulæ rescriptum impetrare cum clausula, *Appellatione remota,* maximè in re dubia, & incerta, cùm incertum sit, vt à fine causæ pendens, an hæc clausula sit fauorabilis, vel nociua futura; ita Marches. *de commiss. p.* 1. *pag.* 299. *n.* 31. *in vlt. impress.* quicquid dicat Cassad. *decis.* 3. *n.* 3. *de rescr.*

Casus in quibus speciale requiritur mandatum, & non sufficit constitutum esse procuratorem cum hac clausula.

16 PRimò, procurator ad lites cum hac clausula non potest recipere solutionem, cùm ad hoc requiratur speciale mandatum, *l. hoc iure,* vbi Doctores, *ff. de solut.* Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 9. *gloss.* 3. *n.* 10 Card. *in praxi iudicum, & Adu. verb. procurator, n.* 31. Cald. Pereira *de empt. c.* 23. *n.* 6.

Secundò, nec potest remittere debitum, Cardos. 17
d. verb. procurator, num. 23. Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit.* 66. *num.* 136 Et quòd procurator *cum libera* non possit iura constituentis remittere, tenet Alexand. *cons.* 22. *col.* 3. *vers. attento ergo, num.* 8. *vol.* 2. *& cons.* 115. *num.* 1. *&* 3. *lib.* 5. Steph. Grat. *Marchia dec.* 79. *n.* 7. *& seq.*

Tertiò, non potest alienare, D. Marta *de claus.* 18
p. 1. *num.* 2. *claus.* 26. *vers. hac clausula,* Cald. Pereira *de empt. cap.* 15. *num.* 2. vbi contrarium tenere videtur.

Quartò, non potest iurare sine speciali mandato, 19
Surd. *Mantua decis.* 159. *num.* 1. Cardos. *d. verb. procurator, num.* 24. & in iuramento fidelitatis, resoluit Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit.* 17. *n.* 35. *& tit.* 66. *n.* 197.

Quintò non potest accusare, *l. fin. C. de pactis con-* 20
uentis, Surd. *dec.* 89. *n.* 19. vbi *n.* 20. idem resoluit in declaratione animi.

Sextò, non potest impetrare rescriptum, Cardos. 21
d. verb. procurator, n. 32. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 63. *n.* 17. Perez *l.* 6. *vers. quæro* 18. *tit.* 1. *lib.* 3. *Ord. pag.* 700. vbi secus asserit in rescriptis gratiæ.

Septimò, non potest facere exemplationem instru- 22
menti Cardos. *d. verb. procurator, n.* 35.

Octauò, non potest matrimonium contrahere, 23
eo quòd mandatum ad contrahendum matrimonium debet esset speciale cum expressione personæ, cum qua matrimonium contrahi debet, & non sufficit mandatum generale ad contrahendum cum quacunque; resoluunt citati à Cened. *in collect. super sextum librum Decretalium, collect.* 3. *n* 2. quibus adde Ioseph. Ludou. *tom.* 3. *comm. op. tit. de mandato, conc.* 1. *vers. duodecimo, pag.* 513. Tiraq. *de iure mariti, gloss.* 3. *num.* 151. Fr. Emman. Roder. *quæst. Reg. tom.* 3. *q.* 27. *art.* 13. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. implorandum, num.* 6. *vers. facit, C. de in integrum restitut. minor.* Flam. *de resig. lib.* 10. *q.* 8. *num.* 53. Card. *d. verb. procurator, num.* 33. Sanchez *de matrim. lib.* 2. *disp.* 21. *n.* 3. *&* 4. Rebell. *de obligat. iustit. p.* 2. *lib.* 2. *quæst.* 5. *num.* 1, Francisc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comparat.* 25. *num.* 5. *cum seqq.*

Nonò, non potest recusare, Roland. *cons.* 19. *n.* 2. 24
vol. 3. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 100. *n.* 44. Bernard Græuæ *ad practicam Cameræ Imperialis, lib.* 1. *conc.* 303. *consid.* 4. *n.* 4.

Decimò, non potest substituere sine speciali man- 25
dato, Cassan. *in consuet. Burgundiæ, rub.* 4. §. 5. *verb. sans procurat. n.* 4. Surd. *decis.* 195. *n.* 9.

Vndecimò, non potest transigere, vel pacisci, *pro-* 26
curator, cui generaliter, vbi gloss. *verb. procurator, ff. de procur.* Cardos. *d. verb. procurator, n.* 5.

Duodecimò, non potest compromittere, Camill. 27
Borrell. *in summa decis. tit.* 66. *num.* 176. Cardos. *d. verb. procurator, n.* 26. quamvis contrarium teneant Viui. *tom.* 1. *comm. op. lib.* 4. *tit. Mandati, n.* 50. Mench. *q. vsuf. c.* 68. *n.* 9.

Decimotertiò, non potest capere possessionem, 28
Aloys. Ricc. *in praxi Archiepiscop. Neapol. decis.* 189. *num.* 194.

Decimoquartò, non potest iurare de calumnia, 29
vt bene probat text. *in cap. nullam* 3. *de iuram. calumnia, lib.* 6. tenent Cou. *in cap. quamuis pactum, p.* 1. §. 5. *à n.* 8. *& var. lib.* 1 *cap.* 6. *n.* 2. Cotta *in memorab. verb. procurator, pag.* 709. Franc. Marc. *Delph. decis.* 687. *num.* 2. *p.* 2. Matth. Coler. *Germ. decis.* 215. *n.* 1. *&* 2.

Anton.

Anton. Gabt. *tom. 3. commun. opin. tit. de mandato,*
concl. vnica, verb. quartò requiritur, Mench. *quæst. vsu-*
freq. cap. 25. à num. 16. Peregr *Iannin. de citatione reali*
lib. 3. cap. 24. num. 161. Fului. Pacian. *de probat. lib. 2.*
cap. 48. num. 12. Anton. del. Re Tiburtin. *de iuram. ca-*
lumnia, cap. 16. per totum, Seraphin. *de priuil. iuram.*
priuil. 131. *n.* 4. Goiier. *pract. lib. 2. q.* 62. Card. Pereira
in l. si caratorem, verb. implorandum, num. 6. Farinac. *in*
praxi crimin. p. 4. decis. 117. *num.* 2. Camill Borell. *in*
summa omnium decis. tit. 51. *de iuram. calumnia, n.* 26.
& tit. 66. de procurat. num. 181. Cardos. *d. verb. procu-*
rator, num. 36. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 105.
à num. 11. Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiep. Neapol.*
dec. 129. *part.* 2. Sufficit tamen speciale mandatum,
licèt non sit expressum in ea causa, in qua iurandom
sit, vt docent Anton. del. Re Tiburt. *d. cap. 16. n.* 18.
Stephan. Gratian. *d. c. 105. n.* 23. quamuis contrarium
defendat Mench. *d. cap. 25. n.* 17.

30 Decimoqnioiò, non potest respondere positioni-
bus, Rebuff. *tom. 3. ad leges Gallia, tit. de respons. per*
credit. art. 1. gloss. vnita, num. 15. Menoch. *cons. 8. n.* 64.
vol. 1. Camill. Borrell. *d. tit. 66. n.* 110.

31 Decimosextò, non potest petere restitutionem
in integrum, *l. illud. §. si tali, ff. de minor. cap. coram,*
vbi gloss. *verb. mandatum, de restit. in integrum.* Cou.
d. cap. 6. in princ Menoch. *cons. 100. num.* 298. Maurit.
de in integrum restit. cap. 23. cum seqq. Sforria *eodem*
tract. p. 1. quæst. 31. art. 16. cum seqq. Marc. Anton. de
Amathis *Marchia decis. 97. num.* 6. Pereg. *Ianni. de*
reali creat. lib. 3. cap. 11. num. 159 Cald. Pereira *in l. si*
curatorem, verb. implorandam, à num. 4. Gutier. *pract.*
lib. 2. q. 88. num. 2. Morla *in emporio iuris, p. 1. tit. 5. in*
princ. num. 22. Ceual *commun. contra communes q.* 135.
Farin. *in praxi crimin. p. 4. decis* 52. Bernard. Græuæ. *ad.*
pract. Cam. Imper. lib. 1. conclus. 143. *consid. 1. num.* 8.
Cardos. *d. verb. procurator, num.* 17. Stephan. Gratian.
Marchia decis. 196. num. 4. & discept. forens. cap. 105.
num. 25. vbi etiam resoluit, ad petendam restitutio-
nem in integrum requiri speciale mandatum, quam-
uis non exprimatur persona, vel causa, in qua peti
debeat restitutio. Intellige procedere solùm quo-
ties principaliter petitur restitutio, secus vbi inci-
denter, tunc enim speciale mandatum non requi-
ritur, Bart. *in l. cùm procurator*; & *ibi* Iason. *in princ.*
num. 5. Mynsing. *cent. 3. obseruat. 26. vers. verum prædi-*
ctum dogma, Kirchou. & Bald. *tom. 1 commun. opin. lib.*
2. tit. 23. n. 1. cum seqq. pag. 142. Ioseph. Lodou. *concl.*
30. n. 10 Hieron. Magon. *Florentina decis. 70. num. fin.*
Cald. Pereira. *d. verb. implorandum, num.* 11. Camill.
Borrell *d. tit. 66 n.* 170.

32 Decimoseptimò, non potest facere pacem, Clar.
lib. 5. §. fin. q 58. num. 28. Tiraq. *in l. si vnquam. verb. do-*
natione largitus, n. 175. C. de reuoc. donat.

33 Decimooctauò, non potest donare, Paris. *cons.* 8.
num. 8. lib. 4 Honded *cons 66 n. 81. & 82. lib. 1.* Rot.
dec. f. 697. num. 4. p. 2. recent. Gregor. *decis. 312. num.* 4.
& fuit dictum *in Vrcellen. Statuti 26. Iunij.* Mascard.
de probat. conclus. 1308. *num.* 10. Flam. *d. lib. 9. quæst.* 17.
num. 88. Cald. Pereira *d. verb. implorandum, num.* 7.
vers. ex quibus. & de emptione, cap. 15. n. 10. Gratian.
Marcb. decis. 79. num. 6. Cam. Borrell. *d. tit. 66. n.* 146.
Cardos. *d. verb. procurator, num.* 43. Si tamen in man-
dato legeretur facultas non solùm ad transigendum,
sed etiam ad remittendum, tunc per hoc censeretur
data facoltas donandi, qoia remittere est donare,
Rot. *in Fulginaten. redditus rationis 16. Decembris 1616.*
coram Patriarcha Pamphilio.

34 Decimonono, non potest renunciare instantiæ li-
tis, Tiraq. *d. verb. donatione largitus, n.* 175. Mascard.
d. concl. 1308. *n.* 25. Camill. Borrell. *d. tit. 66. n.* 250.

Vigesimò, non potest renuntiare exceptionibus 35
peréptoriis, quamuis possit dilatoriis, Tiraquell.
d. verb. donatione largitus, num. 173. *C. de reuocand.*
donat.

Vigesimoprimò, non potest renuntiare appella- 36
tioni per se interpositæ, Tiraq *d. verb. donatione largi-*
tus, n. 174. & in tract. de iure mariti, gloss. 7. num. 77.
Mascard. *d. concl.* 1308. *n.* 14. Stephan. Grat. *d decis.* 19.
n. 6. Cardos. *d. verb. procurator, n* 43. nec potest præiu- 37
dicare, neque pacisci quod suus principalis à senten-
tia non appellet, nec ius de nullitate dicendi remit-
tere, quia non maiora, sed minora expressis exequi
valet, vt per Marches. *de commiss. p. 1. cap. 8 num.* 32.
pag. 299. in vlt. impress.

Vigesimosecundò, nno potest facere ea quæ sunt 38
magni præindicij, sed requiritur speciale mandatum,
Menoch. *cons. 331. n. 90. & cons. 400. n.* 4.

Vigesimotertiò, nō potest resignare beneficium, 39
Rebuff. *in tract. nominat. q. 14. n.* 112. Flamin. *d. lib* 9.
q. 7. num. 9. Cardos. *d. verb. procurator, num.* 4. vbi
num. 19. idem dicit in collatione, seu inuestitura
beneficij.

Vigesimoquartò, non potest Clericum ad bene- 40
ficium præsentare. Cardin. Mantic. *de tacit. & am-*
big. conuent. tom. 1. lib. 7. tit. 16. n. 39. Aloys. Ricc. *in praxi*
rerum fori Eccles. decis. 189. num. 193. Cald Pereira *de*
empt. cap. 15. n. 11.

Vigesimoquintò, non potest acceptare benefi- 41
cium Ecclesiasticom, Couar. *lib. 3. var. cap. 16. num.* 4.
& 5 Villalób. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 24. num.* 15.
pag. 611. Brun. à Sole *in locis commun. verb. mandatum,*
n 14. Flam. *de resign lib. 10. q. 6. num. 13. & q. 8. num.* 34.
Camill. Borrell. *d. tit. 66. n.* 175. Marsob *in sua praxi*
habenti concursum, prælud. 25. dub. 8. secundùm Roman.
impress.

Vigesimosextò, non potest facere ea ex quibus 42
constituens cadat in pœnam, nisi ad illa facienda
habeat speciale mandatom; vt probat text. *in l. si pro-*
curator, ff. de condict. indeb. l. 3. §. si procurator, ff quod
quibusque iuris, vbi Bart. Soar. de Pace *in pract. tom. 1.*
p. 7. cap. vnic. à num. 3. Azeuedo *ad l. 10. num. 31. tit. 1.*
lib. 4. noue Recop. Brunor. à Sole *verb. mandatum, n.* 11. 43
Cald. Pereira *de empt. cap. 15. n.* 13. Mandatum enim
quantumcunque generale non extenditur ad ea, per
quæ dominus cadat in commissum & delictum;
l creditor, §. Lucius, ff. mand Surd *de alim. tit. 9. q.* 16.
n. 11. Cald. Pereira *d. cap. 15. n.* 12. & expresse quod
caducitas ob canonem non solutum, vel aliam cau-
sam declarari non possit à procuratore generali, re-
soluont Verall *decis. 301. p. 1.* Cornazari. *decis. 1. n.* 3.
Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 56. num. 46. & num.* 54.
vers. adeò, vt nec etiam à filio & herede, qui idem est
cum defuncto, Surd. *cons. 86. num. 11. & seqq.* vbi plu-
ribus comprobat, & rationem affert, *& consil.* 349.
n. 55. Beroi. *cons. 49. n. 13. & seqq. lib. 3.* Cassad. *decis.* 3.
de locato.

Vigesimoseptimò, non potest remittere caduci- 44
tatem sine speciali mandato, Menoch. *cons. 460. n.* 14.
Surd. *Mant. decis. 181. n.* 15. Stephan. Gratian. *Mar-*
chia decis. 4. num. 28. Camill. Borrell. *in summa omnium*
decis. tit. 33. num. 151. & tit. 66 num. 214. Nec etiam 45
potest declarare caducitatem, Surd. *d. decis.* 181.
num. 14.

Vigesimooctauò, non potest impetrare benefi- 46
cium, *cap. Odoardus, de solut. & cap peruenit. de fide-*
iussor. cùm ad hoc requiratur speciale mandatum,
vt per Marches. *de commiss. part. 3. cap. 1. §. 1. num.* 11.
pag. 311. in vlt. impress.

Vigesimonò, non potest quidquam vltra ne- 47
gotia domini ei commissa; mandatum enim cum

libera vallatum quibuscunque facultatibus regulariter non censetur dare facultatem procuratori, vt extra negotia domini in alterius fauorem fideiubeat, *l. seruus in suo*, vbi notant Bart & alij Doctores, *ff. de fideiuss.* Dec. *cons.* 8 *n.* 1. *in fin.* Anchar. *cons.* 332.
48 Alexand. *cons.* 139. *lib.* 5. quia clausulæ generales restringuntur circa expressa, id est, circa negotiales, & vtilitatem domini, ad quem restringitur officium procuratoris, Bald. & alij *in l. si procurator*, *C. de procur.* ita fuit resolutum *in vna Romana Societatis officij* 13. *Ianuary* 1600. *coram Insto*, impressa per Marchesi. *part.* 2. *pag.* 583. vbi pariter dictum fuit quòd hæc clausula non dat facultatem procuratori obligandi
49 dominum; & quamuis in illa decisione Domini de Rota resoluissent fideiussionem de qua agebatur, factam à procuratore eum libera nomine principalis fuisse validam, hoc tamen non censuerunt virtute d. clausulæ, *Cum libera*, sed propter verba clara mandati, prout ex ipsius decisionis tenore constat.
50 Trigesimò, non potest declarare libellum obscurum datum à mandante, vt per Angel. *n.* 5. *circa med.* & Alexand. *num.* 9. *in l. inter stipulantem* 83. §. 1. *ff. de verborum obligat.* vnde Bald. *in l. idem Pomponius* la 2. *num.* 1. *ff. de rei vendicat* tradit procuratorem non posse declarare verba prolata obscurè à mandante, & è contrà non posse mandantem declarare verba obscura mandatarij, quia quæ sunt animi ad alios non transeunt sine speciali mandato, *l. seruus communis*, §. *fin. de acquir. poss.* Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *gloss.* 10. *n* 94 Surd. *decis.* 89. *n.* 10.
51 Trigesimoprimò, non potest laudemium exigere, il'ud enim non potest validè exigi à procuratore, qui ad illud exigendum non habet speciale mandatum, vt voluit Arnold. Ferran. *ad consuetud. Burdegal. de feudis*, §. 9. *in fin. vers. vt tamen*, quamuis Burg. *de laudemio*, *p.* 1. *inspect.* 9. *num.* 15. dicat laudemium posse peti & exigi à generali procuratore constituto ad exigendum, & clarius *eadem p.* 1. *inspect.* 4. *num.* 48. asserat ex Xuar. *ad leg. post rem, in declarat. leg. Regni*, §. *qui supra visum est, fol.* 670. *n.* 11. quòd procurator generaliter constitutus ad exigendum, & solutionem recipiendam, quibuscumque delatoribus posset exigere laudemia à sponte soluentibus.
52 Trigesimosecundò, non potest ius retractus, seu congrui intentare, cùm sit positum in pura voluntate volentis ex iure vti, in hoc enim casu requiritur speciale mandatum ad retrahendum, adeò vt nec sufficeret datum à lege, vt per Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *gloss.* 9. *num.* 164. & *gloss.* 10. *num.* 97. & *seq.* cum aliis cumulatis per Matiens. *l.* 8. *gloss.* 19. *n.* 13. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recopil.* vbi in fine limitat si coniunctus ageret eo iure pro coniuncto, amente, prodigo, & similibus.

CLAVSVLA XXXVI.

Cum potestate citandi, & inhibendi, &c.

1 *Iurisdictionem contra quoscunque in executione citationis nominandos dat clausula*, Cum potestate citandi, &c.
2 *Amplia etiam in facultate citandi extra Curiam.*
3 *Protestatiua dicitur clausula*, Cum potestate citandi, &c.
4 *Commissionem impetrandi sicut vigore clausulæ*, Cum potestate citandi, &c. *potest alios citari facere actiuè, etiam passiuè citari valet.*
5 *Clausula*, Cum potestate citandi, &c. *non datur extra Curiam in commissione cessionis bonorum.*

IVrisdictionem hæc clausula dat contra quocumque in executione citationis nominandos, etiamsi non sint in commissione nominati, iuxta decisionem Putei 96. *lib.* 1. *in corr. Bu*, & fuit dictum *in causa Toletana parochialis de Guecas* 5. *May* 1595. *coram Card. Pamphilio*, Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 146. quod ampliatur etiam in facultate citandi extra Curiam, etsi expressum non sit, vt latè tradit Gomez *in proœm. regularum Cancellariæ, in* 2. *q. num.* 5. *vers. dubitatur enim*, vbi refert in Rota ita fuisse decisum. 1 2

Dicitur hæc clausula protestatiua, & sicut impetrans commissionem eius vigore potest alios citare facere actiuè, ita etiam passiuè citari valet, iuxta decisionem Putei 386. *lib.* 1. *in correctu*, refert Marchesi. *de commissionibus*, *p.* 2. §. *vnic. de commiss. quando teri. ad caus. admitt. num.* 18. *pag.* 155. *in vlt. impress.* 3 4

Non datur hæc clausula extra Curiam in Commissione cessionis bonorum, vt testatur Marchesi. *p.* 3. *cap.* 2 §. 2. *de commiss. admis. ad bonorum cessionem, num.* 78 *pag.* 300. 5

Clausula, *Cum plenitudine Iuris Canonici*, importat vt prouisus habeat stallum in choro, & vocem in Capitulo, atque distributiones quotidianas, & alia, quæ spectant ad alios Canonicos, *cap. propo suit, de concess. præbend.* Gemin. & alij *in cap. fin. eod. tit. l* 6. Monet. *de distribut. quotid. p.* 2. *q.* 1. *num.* 13. Staphil. *de expectat. sub num.* 18. *vers. & quod dictum est de distributionibus*, nouissimè D. Lotter. *in tract. de re benef. lib.* 1. *q.* 19. *n.* 48. & 49. 6

CLAVSVLA XXXVII.

Cum omnibus incidentibus, & dependentibus, &c.

1 *Causa etiam super petitorio & negotio principali, vt censeatur commissa, operatur clausula*, Cum omnibus incidentibus, & dependentibus, &c. *posita in commissione appellationis à sententia lata in possessorio.*
2 *Iurisdictionem iudicis ad quem, ita ampliat clausula*, Cum omnibus incidentibus, &c. *vt ambigendum non videatur, quin totum negotium principale sub ea comprehendatur.*
3 *Incidens, dependens, seu emergens causa quando dicatur, ostenditur.*

HÆc clausula posita in commissione appellationis & appellationum à sententia lata in possessorio operatur vt commissa censeatur causa etiã super petitorio, & negotio principali, quamuis de illo aliàs non fit facta mentio, ita Bellam. *decis.* 618. Cassad. *decis.* 9. *n.* 13. *de causa possess.* Mandos. *super reg. de subrogan. collitigantibus. q.* 14. *n.* 7. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1707. *in fin.* & fuit dictum *in Barcinonen. parochialis de Mataro* 20. *Iunij* 1611. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Marchesi. *de commiss. p.* 1. §. 2. *de comm. appellat. ab execut. Breu. & lit. Apost. n.* 4. *pag.* 479. & per Farin. *decis.* 541. *n.* 2. *p.* 3. *recent.* & *vna Perusina hæreditatis* 26. *Octob.* 1602. *corã Card. Pamphilio, & in Nocerina Iurispatron.* 14. *Maij* 1612. *coram Card. Canalerio, & in Capuaq.* 1

Abbatia

Abbatie 25. Maij 1620. coram Dunozetto, adden. ad decis. Greg. 125 num. 17. Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom. 2. pag. 4. clauf. 238.*

2 Adcò ampliat hæc clausula iurisdictionem iudicis ad quem, vt ambigendum non vitiatur, quin totum negotium principale sub ea comprehendatur, Franc. *in cap. vt debitæ, n. 45. de appellat.* Mohcd. *decis. 7. illo tit. de appellat.* Caputaq. *decis. 152. part. 1.* Surd. *decis. 175. num. 9* dicens idem procedere siue sit bene, vel malè appellatum, propter stylum Curiæ, cui inhærendum est refert Rota *in Toletana, seu Almerien. decimarum 15. Decembris 1614. coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano.* impressa per Farin. *decis 618. n. 6. p. 2. recent.*

3 Quando autem dicatur incidens, dependens, seu emergens, vide Imol. *in c. 1. num. 6. de ordin. cognit.* Marchef. *de commiss. p. 1. c. 5. pag. 102. & seq. n.* 81. 82. 83. & 84. vbi in hæc verba: *Incidentes & emergentes causæ illæ censentur, quæ eiusdem qualitates sunt cum causa agitanda*, Bellam. *decis.* 328. Cassad. *decis. vlt. n. 3. de caus. possess.* ac omnia demandata censentur, sine quibus nequit expediri commissio, Felin. *in cap. preterea, n. 4. de off. deleg.* dummodo persona sit capax; vt *ibi* Dec. *num. 7.* Emergens pariter illa erit, quæ processum & litis ordinem respicit, ac in naturam dilatoriæ exceptionis cadit, quando agitur an dilatio sit danda, an testes admittendi, vel iura: aut si oppono scripturas non esse in forma probanti, aliquem non procuratorem; libellum ineptum, & similia. Bald. Castr. Salicet. & DD. *in l. 1. C. de ordin. iudic.* Socin *cons. 136 num. 2. vol. 2:* Lap. *allegat. 81.* Et an super incidenti Iudex debeat pronunciare, ponit Bald. *in l. adito Præsidem, num. 3. & 7. C. de ord. iud.* Præterea dependens illa dicitur, quæ trahendo à negotio principali originem, causam principalem tangit, & quando iudicium principale transit in necessarium consequens, vt de illo cognoscatur opus est, latè Ruin. *cons. 164 num. 9. & 10. vol. 5.* Incidens dicitur, quando tangit negotium principale, & emergens quando tangit exceptionem dilatoriam respiciendo processum, & vt dicatur causa dependens, quod de illa tractetur pendente negotio principali, incidente tamen ad illud, necesse est; at si separatim & de per se agatur, tunc nullo modo incidens dici poterit, vt per Ruin. *d. num.* 10. Angel. *de malef. in verb. emergentibus, & dependentibus*, Boss. *in practic. crimin. tit. de foro compet. num.* 11. Hactenus Marchef.

CLAVSVLA XXXVIII.

Cum annexis, & connexis, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Annexa propriè sunt, quæ dependent ab eodem negotio.*

3 *Connexa illa dicuntur, quæ diuersitate factorum separationem non recipiunt.*

4 *Connexorum idem est iudicium.*

5 *Annexum & connexum dupliciter dicitur.*

6 *Iuspatronatus cum sit annexum iuri instituendi, quod est spirituale, dicitur spirituali annexum.*

7 *Iudex Ecclesiasticus in spiritualibus annexis Iudex competens est.*

8 *Annexum proximum, & annexum remotum dicitur.*

9 *Negotium principale comprehendit includitque clausula*, Cum annexis, & connexis, &c. *in commissione appellationis à grauamine inserta.*

10 *Causa etiam quoad partes executoris censetur commissa vigore Clausulæ*, Cum annexis, & connexis, &c. *in commissione pensionum.*

De vi, & effectibus huius clausulæ multa tradunt Mart. *de clausulis, p. 1. claus. 28 in vlt. impress.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 1 lit. C. concl. 325.* Marchef. *de commissionibus, part. 1. cap. 5 pag. 103. cum seqq. n. 89. cum seqq. in vlt. impress.* Mandos. *super reg. Cancell. q. 12. à n. 3.* Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom. 2. p. 4 claus. 237.* Rota *decis. 108. n. 3. part. 1. in posth. Farin.* aliàs *part. 3. recent.* vbi quòd claus. *Cum annexis, incidentibus, emergentibus, & dependentibus*, in commissione operatur vt commissa censeatûr executio, etiamsi datus fuisset particularis executor.

Omissis tribus modis, quibus causa annexa dici- 2
tur, prout constat ex adductis per Imol. *cons. 139. n. 1. vol. 6.* & per Marchef. *de commiss. p. 1. cap. 5. num. 85. pag. 102.* Annexa enim siue connexa sunt ea, quorum vnum ab altero dependet, Abb. *in cap. quando, n. 5. & 6 de iudic.* Bereng. *in l. vnic. C. de sent. quæ pro eo, n. 6* Ruin *cons. 108. n. 6. lib 5.* Curt sen. *cons. 201. n. 23.* Fului Pacian *de probat. lib. 1. c. 26. n. 46. & c. 28 n. 14. & 21.* Card. Tusch *pract. concl. tom. 1. lit. C. concl. 625. n. 21.* Vel quando ea ad eundem finem diriguntur, gloss. *in l. cum filius, §. 1 ff. de verb. oblig.* Rimin. *cons. 104. n. 4.* Menoch. *de arbitr. casu 95. n 6.* Pacian. *d. c. 28. n. 44.* seu in illis eadem militat ratio, *gloss. vlt. in fine, in c. præterea, de offic. deleg.* Bald. *in l. cum actum, not. 2. ff. de negot. gestis*, Bereng. *in d. l. vnic. n 6* Vel quando vna res est ab altera inseparabilis, Pacian. *d. c. 26. n. 19. & d. c. 28. n. 46. cum seq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 4. c. 941. n. 15.* Vel quando vna res consuetudine deputata est, vt accedat alteri, Dec. *cons. 516 n. 23.* Zephal. *cons. 578. n. 66. vol. 1.* Euerard. *in topic. legal. loco 11 num. 1.* Annexa propriè sunt, quæ dependent ab eodem negotio, Bart. *in l. Aurel. §. idem ff. de liber. legat.* Curt sen. *consil. 20. num. 23. vers. si ergo*, Mart. *d. claus. 28. in fin.* Connexa verò illa dicuntur, quæ di- 3
uersitate factorum separationem non recipiunt, vt ex Dec. *in cap. si duobus, num. 19. de appell. & cons. 35. num. 2.* Boër. *decis. 73. n. 4 & seq.* Paris. *cons. 66. num. 13. cum seqq. vol. 1.* concludit Marchef *vbi proximè, n. 90.* ita vt vnius & alterius idem sit iudicium, gloss. *verb.* 4
annexis, in cap. cùm singulis, de prebend. lib. 6 gloss. *verb. connexa, in cap. quanto, de iudic.* Hippol. *singul 451.* Guillelm. Bened *in cap. Raynutius, de testam. verb. & hortum, à num. 1.* Menoch. *de arbit. lib. 1. q. 45. & lib. 2. cas. 95.* Girond. *de priuil. seu exemption. explicat. num. 751.*

Annexum & connexum dupliciter dicitur, vel 5
quia alterum dependet ab altero, cui annexum est, vel quia ordinatur ad alterum, Crauet. *cons. 818. n. 3:* Abb. *in cap. quanto, de iudic. num. 5. & 6.* & ideo iuspa- 6
tronatus cùm sit annexum iuri instituendi, quod est spirituale, dicitur spirituali annexum, Tiraq. *in tract. res inter alios, pag. mihi 8* Azor *instit. moral. p. 2 lib. 6. c. 19. q. 2.* Suar. *de Relig. lib 4. de simon. cap. 14. num. 21.* Viuian. *in praxi iurispatronatus. p. 1. lib. 1. c. 2. & n. 2. in prima impress.* & iden Iudex Ecclesiasticus in spiri- 7
tualibus annexis Iudex competens est. Marant. *de ord. iudic. p. 2. dist. 11. num. 8.* Rauden. *cons. 17. num. 15. lib. 2.* Carol. de Grass. *de effectibus clericat. effectu 1. num. 400.*

Dicitur annexum proximum, & remotum anne- 8

xum, vt ex Imol *cons. 136. num. 6. vers. praeterea*, colligit Mart. *d. claus. 18. num. 2. in fin.* vnde Card. Tusch. *d. litt. C, conclus. 325. num. 2.* declarat hanc nostram clausulam esse intelligendam de annexis & connexis non remotis, sed proximis.

9 Comprehendit & includit hæc clausula in commissione appellationis à grauamine inserta negotium principale, ex Bellam. *decis. 619.* dato etiam quòd de illo mentio non fiat, Cassad. *decis. 9. n. 31. de causa poss.* & quòd principale negotium non contineat, veluti disputando de viribus inhibitionis, aut eius validitate, & comprehensione, ac de similibus, tradunt Achill. *decis. 7. de attent.* Rot. *decis. 187. n. 6. & 7. p. 1. diuers.* refert Marchef. *d. p. 1. c. 5. n. 94. pag. 204 in vlt. impress. & part. 2. num. 72. num. 351.* Theodos. de Rubeis *d. claus. 227. n. 1.*

10 Huius clausulæ vigore in Commissione pensionum, etiam quoad partes executoris causa censetur commissa, vt tentum fuit *in Abulen. pensionis 15. Decembris 1610. coram R. P. D. meo Pirouano*, impressa per Marchef. *de commiss. p. 1. pag. 535. n. 5. in vlt. impress.*

CLAVSVLA XXXIX.

Cum toto negotio principali.

1 *Clausula*, Cum toto negotio principali, *in commissionibus causarum in Romana Curia ab antiquo apponi solita fuit.*

2 *Iudex ad quem nullam habet iurisdictionem, postquam super aliquo articulo, à quo fuit appellatum, bene vel male appellatum fuisse pronunciauerit.*

3 *Causa principalis non deuoluitur amplius ad Iudicem à quo, si ab eo super aliquo articulo prouocatum fuerit, & causa commissa reperiatur cum clausula*, Cum toto negotio principali.

4 *Causa etsi in Rota simpliciter commissa reperiatur super aliquo articulo, licèt ille articulus expediatur, amplius de Rota non exibit.*

5 *Attentatorum causa durante non potest in negotio principali procedi.*

6 *Causam petitorij & possessorij denotant verba clausulæ*, Cum totu negotio principali.

7 *Clausula*, Cum toto negotio principali, *strictè intelligitur de, & citra causam, & actionem intentatam.*

8 *Iudicium executiuum an censeatur intentatum per clausulam*, Cum toto negotio principali.

9 *Appellatione deserta ab articulo grauaminis per clausulam*, Cum toto negotio principali, *an & quando reuertatur negotium ad primum iudicem, ostenduntur.*

1 ISta clausula in commissionibus causarum in Romana Curia ab antiquo apponi solita fuit, vt testatur Corn. *cons. 201. num. 16. vol. 3.* & est tantæ efficaciæ, quòd licèt in appellationis causa simpliciter super aliquo articulo, vel decreto, à quo
2 fuit prouocatum, commissa, Iudex ad quem nullam habeat iurisdictionem, postquam super illo articulo bene vel malè appellatum fuisse pronunciauerit; ex Bellam. *decis. 18. & 218.* ac Vestr. *in sua praxi,*
3 *lib. 1. cap. . num. 11.* tamen cùm adest ista clausula, non deuoluitur amplius cognitio principalis ad iudicem à quo, si pronunciari contingat, Bisig. *decis. 11. de appellat.* Felin. *in cap. causam quæ, num. 6. vers. adde quod de stylo, de rescript.* Marchef. *de commiss part. 1. cap. 5. de commiss. appell. in Romana Curia, num. 99. pag. 204.* vbi *num. 100.* ait quòd facit hæc clausula expressionem aliter quàm inest, & *num. 103.* asserit capere ea solùm, quæ sunt eiusdem naturæ; &
num. 105. pag. 208. refert hoc fallere, quando causa 4
in Rota simpliciter commissa reperitur super vno articulo, quia cùm semel sit effecta Rotalis ob tanti Tribunalis reuerentiam, licèt ille articulus expediatur, amplius de Rota non exibit, etiam si in Commissione deesset hæc clausula, & citat Put. *decis. 344. n. 2. & seq. p. 3.* Bellam *decis. 619.*

Intelligitur tamen hæc clausula, reuocatis atten- 5
tatis, Rota *decis. 33. de rescript. in nou.* cùm regula sit, quòd durante causa attentatorum, non possit in negotio principali procedi, Afflict. *decis. 98. n. 3. 4. & 5.* Guid. Pap. *decis. 213. num. 6.* Vnde illis non remotis, non fit progressus in negotio principali, Rot. *decis. 8. p. 3. diuers.* ita Marchef. *d. p. 2. cap. 6. n. 96. pag. 204 in vlt. impress.*

Verba huius clausulæ denotant causam petitorij, 6
& possessorij, Cassad. *decis. 6. de rescript. & decis. 9. n. 13. de causa poss.* Marchef. *de commiss. p. 3. §. 1. de commiss. admiss. ad boan. num. 19. pag. 237. in vl. impress. & p. 1. §. 2. de commiss. appell. in poss. Salu. num. 71.* vbi refert, hanc clausulam portare secum etiam petitorium, & dare facultatem, vt in petitorio etiam procedatur & citat Verall. *decis. 332. per totam, p. 1.*

Intelligitur quoque strictè, de, & circa causam, 7
& actionem intentatam, Gregor. *decis. 345. num. 4.*
An autem per eam censeatur aduocatum iudicium 8
executiuum? vide Rotam apud Zachiam *post tract. de oblig. Camer. decis. 122. n. 5 & 6.*

Illud demum aduertere oportet, in Commissione 9
appellationis ab articulo grauaminis cum toto negotio principali, accessoriè venire negotium, ita vt deserta appellatione reuertatur negotium ad primum iudicem, secus si æquè principaliter committitur appellatio à grauamine, & negotio principali, quia vtrumque principaliter censetur commissum; ita Roin. *cons. 114 incip. Pro respons. lib. 4.* quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 258. num. 6.*

CLAVSVLA XL.

Decretum irritans.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Decretum irritans annullat omnia, quæ in contrarium fiunt.*

3 *Actus contra decretum irritans factus est nullus ipso iure etiam parte non opponente.*

4 *Nullitatem actus ab initio operatur decretum irritans.*

5 *Gesta retrò inficit decretum irritans, quandocunque de eo opponatur.*

6 *Actum ante decreti irritantis interpositionem plenè perfectum, non irritat ipsummet decretum.*

7 *Ignorantes ligat decretum irritans.*

8 *Scientia præsumpta non solùm non sufficit, verùm etiam nec probabilis, ac iusta ignorantia excusat, quia decretum irritans ligat ignorantes.*

9 *Decretum irritans operatur effectum suum à die data, etiam ante scientiam priuilegiati, vel prouisi, seu Constitutionis publicationem.*

10 *Decretum*

30 Decretum irritans ligat etiam Papam, nisi faciat contra illud motu proprio, vel cum ipsius derogatoria.
31 Executorem Apostolicum ligat etiam decretum irritans.
32 Ignorantes ligat decretum irritans, siue iustè, siue iniustè, aut etiam causa non cognita emanauerit.
33 Ignorantes non ligat decretum irritans respectu aliarum pœnarum, vltra nullitatem actus.
34 Decretum irritans ab inferiore, etiam legato Papa positum non ligat ignorantes etiam quoad nullitatem actus.
35 Possessionis capta ab ignorante contra decretum irritans, non est facienda mentio ab impetrante.
36 Ignorantes non ligat decretum irritans, quando est super incerto corpore beneficij, & non est adiectum tempus.
37 Decretum irritans tunc ligat ignorantes, quando dispositio, cui adiicitur, est certa, & determinata, item si dubia.
38 Reseruationibus beneficiorum, atque etiam affectionibus appositum decretum irritans non solum inficit titulum, sed etiam possessionem.
29 Intellige quando intrat Constitutio, cui adhæret tanquam accessorium.
20 Priuilegiis decretum irritans appositum tanquam accessorium, non operatur effectum, nisi postquam cognitum fuit priuilegia intrare.
21 Decretum irritans appositum in Constit. Gregorij XIII. de modo publicandi resignationes, non intrat interim dum non fuerit doctum de publicatione.
22 Ampla siue reseruatio sit generalis, siue specialis.
23 Possessionem inficit decretum irritans, de quo in cap. fin. vt lite pendente. lib. 6.
24 Possessionem, aut titulum an inficiat decretum irritans in aliis casibus præterquam in beneficiis reseruatis, & litigiosis.
25 Decretum irritans etiam ante factam iustificationem narratorum, non tollit detentionem, seu insistentiam facti.
26 Dominium inficit decretum irritans.
27 Possessionem facti simplicis & nudi, non inficit decretum irritans.
2 Possessionem non inficit decretum irritans, quando non est appositum super certo corpore beneficij.
29 Decretum irritans inficit possessionem, & titulum, literis tamen in quibus illud insertum est, iustificatis, & non aliter.
30 Possessor anterior quando continuauit in vnaquaque possessione, etiam non inficit decretum irritans.
31 Decretum irritans non inficit possessionem & titulum, quando Papa concedens noluit concedere nisi verificatis verbis.
32 Formam inducit decretum irritans, qua non seruata actus iure corruit.
33 Dispositioni, cui adiectum est decretum irritans, an possit pars renunciare, ostenditur.
34 Præscriptionem tollit decretum irritans.
35 Consuetudinem nedum in præteritum, sed etiam in futurum tollit decretum irritans.
36 Sententia vires tollit, eiusque executionem impedit decretum irritans.
37 Decretum irritans appositum in gratia, operatur etiam ante præsentationem literarum.
38 Possessorio dimisso potest pronunciari in petitorio stante decreto irritanti.
Decretum irritans importans,
39 Decernentes irritum, &c.
40 Aliter non valeat, &c.
41 Nullius sit momenti, &c.
42 Nullius roboris sit, &c.
43 Nullatenus, &c.
44 Alioquin, &c.
45 Nullo modo, &c.
46 Lex vbi aliquid prohibet simpliciter, intelligitur apponere clausulam annullatiuam, si contrà fiat.
47 Decretum irritans non ampliat dispositionem principalem, sed tanquam accessorium illius naturam sequitur.
48 Decretum irritans appositum in gratia Papæ concurrente cum collatione Ordinarij sub eadem die, nihil operatur quando prouisus ab Ordinario habet possessionem, in terminis cap. si à Sede, de præben. in 6.
49 Decretum irritans non operatur, quando est interpositum ex falsa causa.
50 Decretum irritans appositum in fauorem vnius, non operatur in fauorem alterius.
51 Decretum irritans appositum in gratia de aliquo beneficio obtenta, vti de reseruato, non afficit manus Ordinarij, si non sit reseruatum.
52 Decretum irritans nihil operatur ad hoc, vt expresso vno modo vacandi veniat alius non expressus.
53 Subreptitium decretum irritans dicitur appositum in gratia subreptitia.
54 Gratia principali non subsistente, cui cohæret decretum irritans, & ipsum decretum deficit.
55 Conditionali dispositioni adiectum decretum irritans etiam ipsum conditionale redditur, & suspenditur eius effectus in euentum conditionis.
56 Claus. De facto, operatur vt manu Regia procedi & iudicari possit.
57 Claus. De iure facto, operatur quòd Iudex possit admittere probationes persuasiuas, & verisimiles, &c.

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Mandos. ad reg. 7. Cancell. q. 4. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1302. Anton. Gabr. communium lib. 6. tit. de clausulis, concl. 3. VVames cons. 256. à num. 14. vol. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. vlt. num. 11. cum seqq. Nicol Garciam de benef. p. 5. cap. 1. §. 9. Cald. Pereira quæst. forens. lib. 1. q. 6. num. 29. cum seq. Ioan. Cochier ad preces primarias Imperatoris, in §. 1. sectionis §. super verb. Irritum ac inane, pag. 107. Sigismund. à Bononia de elect. dub. 3. n. 6. Monet. de commutat. vlt. vol. c. 7. n. 230. cum seq. Marr. de clausulis, p. 1. claus. 191. alias 255. Rot. decis. 241. num. 9. part. 1. rec. & decis. 516. n. 4. & decis. 570. num 6. & 7. & decis. 613. num. 3. & decis. 652. num. 1. & deci. 751. num. 6. part. 2. etiam rec. Theod. de Rubeis sing. Rota tom. 1. p. 4 el. 20. & 258 Valenzuel. cons. 228. num. 91. vbi quòd inducit formam. 1

Primus effectus huius clausulæ decreti irritanti est, vt irritet, seu annullet omnia, quæ in contrarium fiunt, cap. si eo tempore, de elect. lib. 6 cap. 1. vers. adnitebatur, de concess. præbend. eodem lib. Cassad. decis. 1. num. 7. de restit. spoliat. & decis. 12. num. 6. super regul. Gom. super reg. de triennali, q. 49. vers. nam decretum, & in reg. de annali, quæst. 4. vers. nam decretum, Cou. pract. cap. 9. num. 7. Anton. Gabr. commun. lib. 6. 2

 tit.

tit.de clausulis, conc.3. n.56. & 57. Gonzal. ad reg.8.
Cancel. gloss.67. à n.12. Salas de legib. q.96. tract.14.
dub.16.sect.8.sub n.27. post princip. vers.addito autem,
Flamin.de resign.lib.4.q.9.n.29.Mart.de clauf.191.n.6.
Menoch.cons.83.n.7.& cons. 322. n.40. Aloys. Ricc.
in decis. Curiæ Archiepiscop.Neapolit.p.2. decis.75. n.3.
Ferret.in Constit.Cathaloniæ,gloss.1.num.151. Maresc.
var. res. lib. 2. c. 38. Stephan. Gratian. discept. for.
c. 283. num. 3. & c. 574. num. 5. & 9. & c. 791. n.
13. Nicol. Garcia de benef. p. 5. c.1. à num.27. Monet.
de commun. vlt. vol. c. 7. n. 230. Farin. fragm.
crim. p.2. litt. L, n. 97. Theodos. de Rubeis d. cl.
258. n. 4. Melch. Phœbos Lusit.decis.137.n.5.tom.2.
vbi quòd operatur nullitatem contracto ipso iure,
Solorzan. de Iure Indiar. tom.2. lib.2. c. 4. numer. 23.
Rota latè in Melit. Admiratus 15.Ianuarij 1619.coram
Rev. Coccino Decano.

3 Amplia hunc primum effectum, vt actus contra
decretum irritans factus sit nullus ipso Iure,
etiam parte non opponente,Gabr.d. conc.3. num.67.
Mart. d. clauf. 191. num.6. alias clauf. 255. in vltim.
impress. Monet. d. num. 130. prope finem, Gomez
in tract.de gratiis expect. num. 18. & 19. Bursat. cons.
82. num.21.vo.1. Destruit enim & inficit ipso Iure
omnia contra aliquem attentata,ad not. per Cald.
Pereira d.quæst.6.num.29. ita vt omnia facta contra
decretum habeantur profectis, Gabr. d. conclus. 3.
num.56. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 2. litt. D,
conclus.115. Theodos. de Rubeis d. clauf. 258. num.
4 59. Intellige, vt operetur nullitatem actus ab initio
illius,cùm dicatur habere oculos retrò, Sarnen.
super reg.de annali, quæst.5. in fin. Cassad super reg.
decis.11. num.4. & 5. Rot.in Ippor. gien.Canonicatus
17. Iunij 1605. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,
impressa per Farinac. decis.142. num.4.p.1.
5 receat. & retrò gesta inficit, quandocunque de eo
opponatur,Gemin.in cap.statutum, sub num.12.prope
finem,de priuil.in 6.Gabr.d.concl.3. num.52.in 9. effectu,
Rot. in Meten. Monasterij 5.Iulij 2621. coram
Reuerendissimo D.meo Coccino Decano.Etiamsi partes
millies consentiant, Menoch.cons.398.n.48. de quo
infrà latiùs.

6 Limita tamen hunc effectum, vt scilicet decretum
irritans non infirmet actum ante illius interpositionem
plenè perfectum, vt per Franch. in dict.
cap.si eo tempore,not.2. Gabr.d.concl.3. num.78. Petr.
Henriq.cons.75.n.22.Monet.d.c.7.n.230. vers. limitatur.

7 Secundus effectus est, quia decretum irritans ligat
etiam ignorantes, non solùm si adsint ea verba,
vel ignoranter contigerit attentari, vt in casu d.cap. si
eo tempore,verùm etiam si non adsint,vt probat text.
in cap.si postquam,& in cap.dudum, & in cap.si beneficia,
de praben.lib.6. obseruant Felin.in cap. caterùm,
num.37.de rescript. Cassad. decis.32. num.5. super reg.
Gabr.d.concl.3.n.2. Couar. in cap.alma mater, p.1. §.
10.n.8.& seq.Simon.de reseru. benef.q.96. Bonacos.
comm.opinionum lib.1.tit.18.n.5. Flamin. d. lib.5.qu.6.
n.220.cum seq.& lib.11.q.4.num.44. & q.13.num.86.
Francisc.Gallet. in margarita casuum Conscient.verb.
clausula, Fr.Emman. quæst. Regul. tom.2.q.75.art.2.
Etas.à Cochiet de Iurisd.Ordin.in exemptos,lib.2.q.5.
n.15.& q.15.num.3.Farinac.fragm.crim.part.1. lit.C,
n.672.Ceual.commun.contra communes,q.903.num.13.
Matt.d.clausula 291.num.12. & de Iurisd.p.4. cent.2.
casu 94.n.32.Mantic.decis.76 n.4. & 5. Sigismund.
à Bononia de elect.dub.3. num.6. Cald. Pereira quæst.
forens.lib.2.q.6.n.30. Monet. d.c.7. num.231. Rot. in
Dertusen. parochialis de Sorita 12. Februarij 1593.
coram Ponia, & decis.578.num.3.p.1. diuers. Theod.
de Rubeis d.cl.258. n.57. vbi ait procedere siue adsint
verba illa, scienter, vel ignoranter; siue non
adsint. Eadem Rot. in d. Milueu. Admiratus,quæ reperitur
impressa p.5.rec.dec.231.

Amplia primò, vt non solùm sufficiat præsum- 8
pta scientia, verùm etiam probabilis ac iusta ignorantia
non excuset, c. si beneficia, de preben. in 6.
Bisig. decis. 1. num. 6. vers. & esto, de restitut. spol.
Put. decis. 387. lib. 3. Rot. in Verdun. parochialis 23.
Ianuarij 1587. coram Gipsio; statim enim operatur 9
effectum suum decretum huiusmodi à die datæ,
etiamsi ante scientiam ipsius priuilegiati seu prouisi,
& etiam ante constitutionis publicationem, quæ
non requiritur ad huiusmodi effectum, per ea quæ
post Innoc.& Hostien. tradunt Ioannes Andr. in c.
1.num.3.vers.dicit Inn. vbi Anan. n.6. vers. quoad primum,
de concess.preben. Gabr. d.conc.3. num.45. & tit.
de legibus,concl.4.num.9. Monet.d.c.7.n.146. Rot. in
Papi. deuolutionis bonorum 16. Ianuarij 1598. coram
Card. Pamphilio.

Amplia secundò etiam quoad Papam, nisi fa- 10
ciat contra decretum Motu proprio, vel ad instantiam
partis ex certa scientia cum clausula derogatoria
ipsius decreti,prout aliis relatis tradit Gabr. d.
concl.3.n.4.& 5.quem refert, & sequitur Monet. d.
c. 7. num.232. Put. decis.138. lib.2. in correctu, Anastas.
Germon.de indult.Card.§.alioqui n.13.Solorzan.
de iure Indiarum tom.2. lib. 3. c. 2. num.22. licèt non
adsint verba ea, etiam per nos, &c. vt post Cassad.
decis. 5. de concess. preb. & Paris. cons.17. vol.4.obseruant
Gabr. d.concl. 3. num.74. quicquid dicant
Marta de clauf.191. alias 255.num.1. cum seqq. Gonzal.
ad reg.8. Cancell.gloss.67.num. 24. Nicol.Garc.
de benef. p. 5. c. 1. à num. 19. vsque ad 30. Menoch.
cons. 83. num. 23. Aloys.Ricc. in collect.decis. part.4.
collect.1596.

Amplia tertiò, vt hic secundus effectus locum 11
habeat etiam quoad executorem Apostolicum, vt
ea Gemin. per illum text. in c.quodam, notab. 4. & ibi
Anchar. not. 3. Franc. not. 2. de preb. lib. 6. resoluunt
Gabr. d. concl. 3. num. 3. Monet. d. c. 7. ante
num.132.

Amplia quarto,vt procedat, siue decretum ema- 12
nauerit Motu proprio,siue ad instantiam partis, siue
iustè, siue iniustè, atque etiam siue causa non cognita,
vt post alios tradunt Gabr.d.conc.3.n.7.Monet.
d.c.7.c.7.n.133.

Limita nunc primò hunc secundum effectum, vt 13
respectu aliarum pœnarum decretum irritans non
liget ignorantes,vt per gloss. verb. ex nunc, in c. volentes,
de heret. lib.6. Felin. in cap. caterùm 3. col.14.
vers.secunda restrictio, num.19. de rescript. Marescot.
var.resolut.lib.2.c. 39.num.1.& 13. Sanch. de matr.
lib.3.disput.17. num.10. Gratian. discept. for. c. 231.
num. 14. Gonzal. d.gloss.66.num.19. Gabr. d. concl.
3. num.8. Monet. d. cap.7. num. 234. Sigismund. de
Bononia d.dub.3.num.7. Put. decis.274. num. 2.in fin.
lib.1. in correctu; vbi etiam dicitur, quod licèt decretum
irritans afficiat ignorantes, non tamen
afficit ante publicationem vel ante conditionis
euentum. Rota dict. decis. 231. num. 7. part. 5. recent.

Limita secundò, quòd hoc decretum ab inferio- 14
ri tamen, etiam Legato Papæ positum non ligat
ignorantes etiam quoad nullitatem actus, prout
obseruant Mandos.in tract.de inhib.q.36.num.4. & 5.
Leonel de subrept.rescript.q.3. art.4. in fin. fol. 13. col.
4.Gabr.d.concl.3.num.9.& 11. licèt num. 12. multos
quoque recenseat contrarium in hoc sentientes,
Gonzal. d.gloss.67.num.21. ea Cassad. Mart.vbi sup.
n.11.

num.12. Caputaq. decis.1. in fin.p.2. Erasm à Cochier de Iurisd. Ord. in exemptos, lib.2.q.5.n.16. Monet. d.c.7. num.235.

15 Limita tertiò, vt possessionis captæ ab ignorante contra decretum irritans, facienda non sit mentio ab impetrante, licèt secus sit in sciente, vt post alios limitat Gabr. d.conc.3.n.13. quem refert Monet. d.c.7. num.236.

16 Limita quartò, vt decretum irritans non liget ignorantes, quando est super incerto corpore beneficij, & non est adiectum tempus, vt per Gabr. d.concl.3 num.14. Monet. d.c.7. num. 237. Rot. decis. 56 lib.2.p.3. diuers & decis.423. num.5. in princ. apud Farin. p. 2. rec. Idem in reseruatione tradit Gabr. d.loco, num.15. & in manus appositione facta à Papa, num. 16. & in decreto apposito in alternatiua Episcopi, num.17. licèt quoad hæc duo vltima contrarium contendat Hieron. Gonzal. d.gloss. 67. a n. 29.

17 Theodos. de Rubeis d. clausul. 298. numer. 12. Nam decretum irritans tunc demum ligat ignorantes, quando dispositio, cui adiicitur, est certa, & determinata, secus si dubia, Rot. decis. 60. num.13.p.2. recent.

18 Tertius effectus est decreti irritantis, vt appositum reseruationibus beneficiorum tam vigore regulæ 8. de mensibus Apostolicis, quam alijs, non solùm inficiat titulum, sed etiam possessionem, vt per Cassad. decis.1. de causa possess. & propriet. & decis.1. sub n.7. de restit. spoliat. Simon. de reseru. q. 40. in princ. Sarnen. in reg. de triennali, q.49. num.3. Gabr. d. tit. de clausul. concl.3. num.56. Flamin. d.q 9. num.30. Mant. d. clausul.191. aliàs 255.n.8. Put. decis.48. num. 3. & decis.94 n. 1. & 4. & decis. 386. p.1. in correctis, Aloys. Ricc. in decis. Curiæ Archiep. Neapol. p.2. decis. 73. num.4. Ægid. decis.133. Sarnen super reg. de annali, q.23. num.4. de triennali q.49. num. 3. Anton Fab. in Cod. lib.3. tit.2. definit. 21. Ioan. à Cochier in reg. 1. Cancel. num.20. Verall. decis.15. num.1. p. 3. Monet d. cap.7. num.238 Rot. decis.3. de restit. spoliat. in nouis, & in Merd. Canonicatus 7. Maij 1593. coram Card. Pamphilio, & in Beneuent. beneficiorum 14. Decembris 1601. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Ipporig. Canonicatus & prebendæ 17. Iunij 1605. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, impressa per Farinac. decis.142. num. 4. p.2. rec. & in Cassal. Canonicatus, 24. Aprilis 1613. coram Ottembergo, & Bar. seu nullius Archipresbyteratus 18. Martij 1613. coram Card. Sacrato, & in alia ciuitatis Castelli parochialis 2. Iunij 1614. coram D. Dunozetto, impressa per Farin. decis. 613. n.7. p.1 recent. & in Cæsaraugustana proeminentiorum 10. Nouembris 1623. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Mec. Monasterij 5. Iulij 1621. coram eodem, & in Dertus. Vicariæ 22. Aprilis 1614. coram R. P. D. meo Merlino, & in Barcinon. Vicariæ 9. Decembris 1626. coram bon. mem. Buratto. Theodos. de Rubeis dict. clausul. 258. num.6. vbi num.7. addit talem possessorem dici non habere possessionem, nec ciuilem, nec naturalem, itavt titulus remaneat sine aliquo colore. Rot. apud Paul. de Rubeis decis. 105. a num. 22. tom. 3. diuers. aliàs p.6. rec. vbi quòd inficit possessionem iuris, non autem facti.

19 Amplia primò, & intellige huiusmodi decretum irritans inficere titulum, & possessionem, quando intrat Constitutio, cui adhæret, tanquam accessorium vt per Gemin. & Franc. in c. præsenti, in princ. de offic. deleg. lib 6. Rot. in Vmbriatic. parochialis 1. Iulij 1613. coram Card. Sacrato, & in Castr. beneficij 27. Iunij 1614. coram Illustrissimo Card. Verospio, impressa per Farin. decis.651. n.3. p. 1. rec. vbi etiam fuit dictum decretum irritans non operari nisi clare pateat beneficium sub reg 8. comprehendi. Vnde etiam in vna Tirasson. decimarum 17. Iunij 1611. 20
coram R.P.D. meo Pirouano, impressa per Fariu. decis. 341. numer. 1. p. 1. rec. fuit dictum, hanc clausulam in priuilegiis tanquam accessorium non operari effectum, nisi postquam cognita fuerint priuilegia intrare: & in alia Acerrana Canonicatus 2. Iulij 1613. coram Illustrissimo Domino Patriarcha Manzanedo, impressa etiam apud Farin. decis. 516 n. 4. p.1. rec. fuit pariter dictum, decretum irritans appositum in 21
Constit. Gregor XIII. de modo & forma publicandi resignationes, non intrare interim dum non fuerit doctum de publicatione; & sic quod intret distincta Constitutio, nihil operari, & non impedire manutentionem, & citat. decis.122. lib 2.p.3. diuers. & demum Gonzal. d. gloss.67. num. 39. cum aliis à se relatis declarat, hunc tertium effectum procedere, quando constat de tali reseruatione, affectione, vel lite, vt obseruat Monet. d. cap. num. 249. Et quòd decretum irritans tunc inficiat possessionem, quando certum est illud intrare, & quòd, donec dubium est, an intret, vel non, interim possessor sit manutenendus ratione saltem suæ detentationis, tenent, Lancelot. de attent. p.3. cap.24. quæst.1. num. 80. Seraph. dec.1471 n.5. & 7. & fuit resolutum in Salernitana preb. 10. Nouembris 1617. coram D. Vbaldo seniori, & in Anagnina beneficij 13. Martij 1617. coram D. Vbaldo iuniori.

Amplia secundò, siue reseruatio sit generalis, siue 22
specialis ex Cassad. decis.1. num. 1. de causa possess. & prop. ac Mandos. ad Lapum alleg. 127. sub lit. B, in fin. & in proœm. reg. Cancell. q 2. n.2. tradunt Gonzal d.gloss.67. num.36. & Monet. d.cap.7. num.239. in fine.

Amplia tertiò, vt etiam decretum irritans, de 23
quo in cap. fin. vt lite pendente, lib. 6. contra prouidentes de beneficiis litigiosis, inficiat possessionem, vt ex Rota decis.17. num.1. & 2. de restit. spol. in antiq. ac Lancellot. de attent. p.1. cap.3. num.11. notant Gonzal. d.gloss.67. num. 37. & 38. & Monet. d. cap.7. num.240 in princ. An autem decretum irri- 24
tans inficiat possessionem, aut titulum in aliis casibus, præterquam in beneficiis reseruatis ac litigiosis: vide Achil. de Grassis decis.8. num. 4. de restit. spoliat. Put. decis.17. lib.1. & decis.180. num.2 lib.3. Gonzal. d.gloss.67. à num.4. vsque ad 49. Nicol. Garc. d c 1. à n.412. vsque ad 437. Monet. d.c.7. num. 240. prope fin.

Amplia quartò, & declara, vt supradictum de- 25
cretum etiam ante factam iustificationem narratorum, non tollat detentionem, seu insistentiam facti, vt per Lancellot. de attent. p.2. cap. 24. tit. de rep. q. 1. num.77. & fuit resolutum in Parm. Prioratus 26. Ianuarij, & 26. Februarij 1598. coram bonæ memoriæ Orano, in Cusentina Capitaniæ 26. Octobris 1602. coram Illustrissimo Domino meo D. Card. Millino, & in Melit. parochialis 27. Iunij 1603. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Tudertina Assignæ 18. Iunij 1607. coram eodem, & in Rauennat. notariatus 11. Iulij 1613. coram Buratto, impressa per Farin dec. 52. 6.p.2. rec.

Amplia quintò, vt non solùm titulum, & posses- 26
sionem inficiat, sed etiam dominium, & omnes affectus ex illis resultantes, vt per Sarnen. super reg. de triennali, q. 49. prope princ. vers. nam decretum irritans, Gabr. d. conclus.3. num 50. Put. decis.50. in fin. lib.1. & decis.197. num.3. lib.3. Rot. decis. 89. num. 4. p. 1. diuers. & in vna Interamn. Castri Pedis 12.

Februarij

c

Februarij 1601. coram R.P. D. Crescentio A. C. Clerico, impressa per Farinac. decis. 41. num. 9. p. t. rec. vbi fuit dictum, decretum irritans afficere & destruere omnia, & operari nullitatem ab initio, ita vt nec effectum, nec Iuris fomentum, nec executionem habeat.

27 Limita primò, procedere tantùm in possessione Iuris, non autem facti simplicis, & nudi, vt per Alex. in l. 1. numer. 11. & seq. ff. de acquir. possess. & fuit dictum in Lu. beneficiorum 4. Iuny 1607. coram Cavalerio.

28 Limita secundò, non inficere possessionem, quando non est super certo corpore beneficij, Cassad. decis. 1. num. 1. de restit. spoliat. Put. decis. 48. num. 2. & decis. 94. num. 2. lib. 1. & decis. 26. num. 1. lib. 3. in correctu, & fuit dictum in Mediolan. beneficij 10. Martij 1614. coram Martino Andrea, impressa per Farinac. decis. 525. num. 6. quicquid dicant Anastas. Germon. de indultis Card. §. volentes, numer. 30. & 31. Gonzal. d. gloss. 67. num. 32. & Monet. d. cap. 7. num. 219.

29 Limita tertiò, id solùm locum habere, literis in quibus ista clausula inserta est, iustificati, & non antea; nam reus possessor potest illi se opponere, dicens contra prouisum quoad se, liberas ædes habeo, iuxta text. in l. fin. de rei vend. Rot. decis. 6. de re iud. in antiq. & decis. 4. eodem tit. in nouis, & in illa Lu. suprà allegata, & in d. Tudertina, & in Leod. Canonicatus 22. Aprilis 1611. coram R. P. meo Piranino.

30 Limita quartò, id locum non habere quando anterior possessor continuauit in vnaquaque possessione, vt fuit dictum in Anconitana S. Primiani 6. Iunij 1611. coram Rubeo.

31 Limita quintò, non habere locum nec effectum, quando Papa concedens noluit concedere nisi verificatis narratis, ac illis veris existentibus, vt per Gemin. in cap. præsenti, in princ. vers. nona, & ibi Franc. num. 5. vers. nota, de officio leg. in 6. Gabr. d. conclus. 3. n. 81. Rot. in Romana pecuniaria 23. Iunij 1570. coram Cotta.

32 Quartus effectus est, quod clausula decreti irritantis inducit formam, vt per Felin. in cap. cum accessissent, sub num. 8. vers. & vbi apponitur clausula, & ibi Dec. vers. & ad hoc etiam facit, de constit. Albert. Brun. in tract. de form. sub. quando aliq. cens. trad. pro forma. Socin. iun. cons. 71. num. 25. lib. 1. Gabr. d. concl. 31. n. 20. Parif. cons. 9. num. 185. lib. 2. Grat. resp. 16. in princ. lib. 1. Matien. l. 1. gloss. 4. n. 19. lib. 5. noua Recopil. Gutier. pract. lib. 3. q. 15. à num. 40. Flam. de resignat. benef. lib. 5. q. 6. num. 216. Mart. de iurisd. p. 4. cent. 1. casu 49. num. 19. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 15. num. 9. Ceuall. comm. contra communes, tom. 4. q. 900. num. 13. Gonzal. d. gloss. 67. num. 50. Sigismund de Bononia d. dub. 3. n. 3. Monet. d. cap. 7 num. 242. Rot. decis. 215. n. 7. p. 1. diuers. & fuit dictum in Verd. parochialis 23. Ianuarij 1586. coram Gipsio, & in Valentina Baronia 10. Martij 1603. coram Attreb. & in Perusiana fideicommissi de Alphanis 10. Nouembris 1608. coram Greg. XV. impressa per Farinac. 225. num 5. p. 2. rec. Theodos. de Rubeis d. claus. 58. n. 27. Adeò vt illa non seruata actus ipso Iure corruat, Bald. cons. 351. num. 9. lib. 5. Decian. cons. 52. num. 4. & fuit dictum in Romana Societatis officij 14. Ianuarij 1613. coram Domino Pamphilio

33 Quintus effectus est secundùm aliquos, vt dispositioni, cui adiectum est hoc decretum, licèt facta sit ad commodum partis, non possit pars renunciare, siue expressè, vt voluit glos. verb. processum, in cap. dispendia, de rescript. in 6. & ibi Archid. Ioan Andr. ac Gemin. Iason. in l. non dubium C. de legib. Alderan. Mascard. concl. 9. num. 15. cum seqq. & præcipuè num. 29. Virgil. Boccac. in consttu. gloss. 6. num. 139. cum seqq. & plerique, quos refert Gabr. d. concl. 5. 17. 19. & à 1. siue tacitè non vtendo, vt alij censuerunt, quor ibidem refert num. 20. & 22. Verùm contrarium, quòd nimirum pars possit renuntiare dispositioni habenti decretum irritans in fauorem partium, tenet Gabr. d. concl. 3. à num. 25. Marta d. loco num. 5. Gonzal. d. gloss. 63. num. 51. Cald. Pereira d. q. 6. num. 32. & censuit Rota apud Cenci. de censib. decis. 59. num. 15. & p. 5. rec. decis. 231. num. 8. Reiectis pluribus conciliationibus, quas ad has contrarias opiniones adducunt Hieron. Gabr. cons. 162. num. 10. vol. 1. Gabr. d concl. 3. num. 30. cum seqq. Gonzal. d. gloss. 67. num. 53. illa mihi videtur vera, vt scilicet prima procedat, quando quis incepit vti dispositione, cui adiectum est decretum irritans; posterior verò antequam huiusmodi dispositione vti incipiat, refert Monet. d. cap. 7. num. 241. in med. actus enim nullus, quia iam contra decretum irritans factus, consensu partium sustineri nequit; vt post Menoch. cons. 348. num. 48. tradit Marta loco cit. num. 10 & faciunt multa, quæ congessit Far. fragm. crim. p. 2. lit. L. à num. 182.

34 Sextus effectus est, quia decretum irritans tollit præscriptionem, vt per Rebuff. ad leges Galliæ, tit. de fr. & irreu. concord. habil. vers. plus dicit. Gabr. d. conc. 3. num. 44. Gonzal. d. gloss. 67. num. 50. Monet. d. c. 7. n. 244. vbi num. 248. id intelligit de præscriptione futura, non autem præterita, per quam acquisitum est ius tertio, cui non censetur Princeps velle præiudicare, nisi exprimat.

35 Septimus effectus huius decreti est, vt tollat etiam consuetudinem nedum in præteritum, sed etiam in futurum, vt per Gabr. d. concl. 3. num. 40. Gonzal. d. gloss. 67. num. 50. Farinac. in tract. de immunitate, num. 15. Mart. d. loco, num. 9. vbi ait contra decretum irritans allegari non posse non vsum, contrariúmve vsum, & quoad contrarium vsum admittit, negans quoad non vsum, Hieron. Gabr. d. cons. 162. à num. 19. lib. 4. Anton. verò Gabr. eandem priorem opinionem tanquam communem limitat, ex Ruin. cons. 11. num. 30. vol. 2. vt non habeat locum in consuetudine immemoriali, refert Monet. d. cap. 7 num. 243. Theodos. de Rubeis dict. claus. 58. num 70.

36 Octauus effectus decreti irritantis est, vt tollat vires sententiæ, eiusque executionem impediat; ita post Cassad. decis. 12. num. 5. 6. & 7. de reg. Cancell. & Sarnen. in reg. de annali, q. 5. tradit Gabr. d. conclus. num. 51. quem sequitur Gonzal. d. gloss. 67. num. 50. in id etiam allegans Rot. decis. 24. num. 5. & decis. 149. num. 2. part. 2. diuers. & refert Monet. d. cap. 7. num. 248.

37 Nonus effectus est, quod decretum irritans appositum in gratia, operatur etiam ante præsentationem literarum, vt per Gonzal. d. num. 50. post Gabr. d. concl. num. 52. qui num. 53. huc refert, per istud decretum reuocari Iudicis processum, etiam ante præsentates literas reuocatorias, refert, & sequitur Monet. d. c. 7. n. 249.

38 Decimus effectus est, quod licèt suspendatur petitorium, vt agatur de possessorio, tamen stante hoc decreto irritante potest pronuntiari in petitorio dimisso possessorio, vt tradit Gonzal. d. gloss. 67. n. 64. vbi asserit ita fuisse resolutum in vna Syracusana quarta 14. Maij 1585. coram Blanchetto, & in eodem 20. Iunij 1586. coram Rubusterio, refert Monet. d. c. 7. n. 250.

Hi

39 Hi ſunt huius clauſulæ principaliores effectus,
quos operatur non modò ſi eſt integra, & extenſa,
nimirum. *Decernentes irritum, & inane, ſi ſecus a quo-
quam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter conti-
gerit attentari*; ſed etiam ſi dicatur, *Irritum, & inane*,
&c. provt *in fine reg.* 8. *Cancell.* hodie 9. iuxta ea quæ
tradunt Gonzal. *d. gloſ. 67. à num.* 2. & Monet. *d. cap. 7.
num.* 252.
40 Idem eſt. ſi fuerit adiecta clauſula, *Aliter non va-
leant, & obſeruentur*, quæ æquiparantur decreto irri-
tanti, vt poſt Caſtren. *conſ.* 82. *num.* 21. *vol.* 1. tradit
Mart. *d. loco n.* 7.
41 Idem quoque ſi dicatur, *Nullius ſit momenti*, ex
congeſtis à Gonzal. *d. gloſſ.* 57. & à Monet. *d. cap. 7.
numer.* 253. *in princip.* & à metipſo *de dictionibus,
dict.* 153.
42 Idem eſt de dict. *Nullius roboris ſit*, vel *Roboris
non obtineat firmitatem*, vt per Gonzal. *ubi ſuprà, n.* 8.
43 & Monet. *d. n.* 233. & de dictione, *Nullatenus*, ex
gloſſ. *verb. nullatenus*, & *ibi* Imol. *n.* 20. *de ſequeſt. poſ-
ſeſſ.* Sancb. *lib. 6. de Matrimon. diſp.* 32. *n.* 7. Gonzal. *d.
gloſſ.* 67. *n.* 65. & aliis per me citatis *dict.* 192. *n.* 4. & 5.
44 & de dict. *Omnino*, *dict.* 206. & de dict. *Alioquin*.
Gonzal. *d. gl.* 67. *n.* 66.
45 Idem denique de dictione, *Nullo modo*, ſentit
Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.* 51. *n.* 18.
46 Et denique vbi lex aliquid prohibet ſimpliciter,
intelligitur tacitè apponere clauſulam annullati-
uam, *ſi contra fiat*, de qoo vide Doctores per text. *ibi,
in l. non dubium, C. de legib. & in cap. dilecta, de re-
ſcriptis*. Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de elect. cap. ſicut*, §.
ſimiliter, verb. ne. pag. 113. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb.
reuertatur, à num.* 58. *C. de reuocand. donat.* Caſſan. *in
conſuetud. Burgund. rub.* 4. §. 7. *in princip. num.* 1. Suar.
de legib. 5. *cap.* 23. *num.* 4. *cum ſeqq.* latiſſimè cum
multis ampliationibus, & declarationibus exornat
Farin. *fragm. crimin. p.* 2. *litt. L, num.* 169. *cum multis
ſeqq.*
47 Tria circa hanc clauſulam à nobis reſtant adno-
tanda. Primum, quòd decretum irritans non am-
pliat diſpoſitionem principalem, ſed tanquam ac-
ceſſorium illius naturam ſequitur; ita Gabr. *d. concl.*
3. *n.* 34. *verſ. contrarium*, Gonzal. *d. gloſſ.* 67. *num.* 35.
Put. *deciſ.* 1. *num.* 2. & *deciſ.* 301. *num.* 3. *lib.* 1. *in corre-
ctis*, & fuit dictum *in Baien. ſen nullius Prioratus* 20.
Iunij 1614. *coram Card. Sacrato*, impreſſa per Farinac.
48 *deciſ.* 569. *n.* 8. *in fin.* Vnde infert Gonzal. *d. gloſſ.* 67.
num. 56. & *ſeq.* quòd decretum irritans in gratia Pa-
pæ concurrente cum collatione Ordinarij ſub ea-
dem die, nihil operator quando prouiſus ab Ordi-
nario haber poſſeſſionem, in terminis *cap. ſi à Se-
de, de præbend. in* 6. quoniam decretum irritans tan-
49 qoam acceſſorium non cauſat anterioritatem. In-
fertur ſecundò, quod decretum irritans non ope-
ratur, quando eſt ex falſa cauſa interpoſitum, vt
per Roman. *conſ.* 333. *num.* 11. & 60. Gabr. *d. concl.* 3.
50 *num.* 79. Gonzal. *d. gloſſ.* 67. *num.* 59. Infertur tertiò,
quòd decretom irritans appoſitum in fauorem vnius
non operatur in fauorem alterius, vt poſt Ruin.
conſ. 70. *num.* 17. *vol.* 2. tradunt Gabr. *d. concl.* 3. *n.* 81.
51 & Gonzal. *d. gloſ.* 67. *num.* 61. Infertur quartò, vt
decretom irritans appoſitum in gratia de aliquo
beneficio obtenta, vti de reſeruato, non afficiat
manus Ordinarij, ſi non ſit reſeruatum, vt per
52 Gonzal. *d. gloſſ.* 62. *num.* 62. Infertor quintò, vt de-
cretum irritaos nihil operetur ad hoc, vt expreſſo
vno modo vacandi veniat alius non expreſſus, vt
per Gabr. *d. concluſ.* 3 *num* 80. & Gonzal. *d. gloſſ.* 67.
53 *num.* 63. Infertor ſextò, quod decretum irritans ap-
poſitum in gratia ſubreptitia, & nulla, pariter ſub-
reptitium ſit, & nullum, tanquam dependens ab
illa; ita Gonzal. *d. gloſſ.* 67. *n.* 64. poſt Caſtad. *deciſ.* 10.
num. 4. *reg. Cancell.* Mohed. *deciſ.* 11. *num.* 1. *de conceſſ.
præben.*
Secundum eſt, vt non ſubſiſtente gratia princi- 54
pali, cui cohæret decretum irritans, & ipſum de-
cretom deficiat, vt per Gemin. *in cap. præſenti, in
princip. verſ. nota quod*, vbi Franc. *in* 1. *not. de offic. leg.
lib.* 6. Put. *deciſ.* 108. *lib.* 3. *in correctis*. Gabr. *d. concl.* 3.
num. 82. Rot. *in Oxomen. Archidiaconatus* 10. *Maij*
1614. *coram bon. mem. Buratto*, impreſſa per Farinac.
deciſ. 370. *n.* 7. *p.* 1. *recent.*
Tertium eſt, quòd decretum irritans adiectum 55
conditionali diſpoſitioni, etiam ipſum conditio-
nale redditur, & ſuſpenditur eius effectibus in euen-
tum conditionis, vt notant Doctores per text. *ibi in
Clem.* vbi gloſſ. *verb. per Ordinarium, de conceſſ. præ-
bend.* & *ibi* Card. *oppoſit.* 1. *verſ. ex hoc infertur*, &
quæſt. 13. *verſ. ſecus eſſet*, Imol. *not.* 3. & Anchar. *num.* 5.
Mart. *d. loco, num.* 13. Gabr. *d. concl.* 3. *num.* 46. Gonzal.
d. gloſſ. 67. *num.* 31. Monet. *d. cap.* 7. *num.* 254. Non
operatur enim in conceſſione conditionali condi-
tione non verificata, Rot. *apud Farin. deciſ.* 516. *n.* 4.
p. 1. *recent.*
Clauſ. *De facto*, operatur vt manu Regia procedi 56
& iudicari poſſit, Decian. *conſ.* 434. *num* 4. Blanc. *de
compromiſ. q.* 1. *num.* 24. & *ſeq.* Et ſine libelli produ-
ctione, Blanc. *d. q.* 1. *num.* 23. item ſine cauſæ cogni-
tione & probatione, Felin. *in cap.* 1. *num.* 51. *verſ. et ſi
dicatur de facto, de conſtit.* Blanc. *d. q.* 1. *ſub n.* 24. qui
etiam tenent operari vt procedi poſſit omiſſis ſo-
lemnitatibus, & Iuris ordine non ſeruato, Theod.
de Rubeis *in ſingul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauſ.* 264. *à n.* 1.
vbi *num.* 12. tenet hanc clauſ. non operari quod Iu-
dex tollat, vel contra naturalem æqoitatem lædat
iura partium, vel eis defenſionem conferat.
Clauſ. *De iure & facto*, poſita in compromiſſo ope- 57
ratur quòd Iudex poſſit admittere probationes per-
ſuaſiuas, & veriſimiles, licèt non plenas, & conclu-
dentes, & quòd poſſint recipi teſtes die feriata, &
Iuris ordine prætermiſſo, Blanc. *d. q.* 1. *num.* 27. Theod.
de Robeis *d. clauſ.* 268. *num.* 3. & 4. vbi *n.* 7. *cum ſeqq.*
poſt Dec. *conſ.* 39. *col.* 3. dicit quòd iſta clauſula non
poteſt apponi à tutore compromittente iure pupil-
li, nec à Prælato compromittente iure Eccleſiæ.

CLAVSVLA XLI.

De plenitudine poteſtatis.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clau-
ſula agentes.*
2 *Plenitudo poteſtatis eſt illa, cuius cauſa non eſt ratio
exequirenda in Principe, cur ita faciat.*
3 *Plenitudo poteſtatis in Principe eſt cum eiuſdem
abſoluta poteſtate.*
4 *Princeps in reſcriptis, & conceſſionibus, in dubio
præſumitur non vti plenitudine poteſtatis, ſed
reſcribere, & concedere ſecundum Ius com-
mune.*
5 *Odioſa cenſetur clauſula*, De plenitudine pote-
ſtatis.
6 *Princeps quando apponit clauſulam*, Non obſtan-
te, &c. *præſumitur vſus plenitudine poteſtatis,
vel quando apponit clauſulam*, Ex certa ſcien-
tia.
7 *Princeps præſumitur vti plenitudine poteſtatis, quan-
do actus non valeret.*

8 *Clauſula*

8 *Clausula,*De plenitudine potest itis, *idem importat quod clausula*, Ex certa scientia.

9 *Derogatoria ad omnem legem contrariam vim habet clausula*, De plenitudine potestatis.

10 *Contraria vt censeantur sublata absque alia derogatione operatur clausula*, De plenitudine potestatis,*maximè quando adest clausula*, Ex certa scientia.

11 *Princeps in legibus humanis etiam ex leui causa dispensare censetur stante clausula*, De plenitudine potestatis.

12 *Princeps per clausulam*, De plenitudine potestatis, *censetur dispensare in Iure diuino & naturali cum iusta causa, in casibus, quibus hoc ei licet.*

13 *Princeps ex iusta causa potest priuilegium, seu contractum à se cum subdito celebratum limitare.*

14 *Intellige, modo causa publicam respiciat vtilitatem.*

15 *Priuilegiis derogari potest ratione publica necessitatis, quando constat, quod talis viget necessitas, qua non potest euitari.*

16 *Princeps per clausulam*, De plenitudine potestatis, *derogat Iuri saltem humano, etiam sine causa.*

17 *Defectus omnes solemnitatis prouenientes à natura, tollit clausula*, De plenitudine potestatis.

18 *Citationem reiicit clausula*, De plenitudine potestatis.

19 *Obretionem, & subreptionem tollit clausula*, De plenitudine potestatis.

20 *Princeps vt scribit de plenitudine potestatis, nihil apponi potest, quod gratiam annullet.*

21 *Clausula*, De plenitudine potestatis, *operatur vt non possit aliquid opponi contra priuilegium.*

22 *Exceptio nulla obiici potest facta mentione plenitudinis potestatis.*

23 *Papa præsumitur motus ex causa rationabili.*

24 *Princeps absque iusta causa non potest de plenitudine potestatis quemquam dominio rei suæ priuare.*

25 *Facta de plenitudine potestatis, dicuntur per allusionem fieri de plenitudine tempestatis.*

26 *Contractui inito cum subdito, non potest Princeps contrauenire etiam de plenitudine potestatis.*

27 *In contractibus nihil operatur clausula*, De plenitudine potestatis.

28 *Quæsita per contractum non tollit clausula*, De plenitudine potestatis.

29 *Princeps non potest priuilegia, seu concessiones illas reuocare, quæ in naturam, & vim contractus transeunt; vel pro quibus pecunia interuenit, vel conceduntur in recompensationem meritorum.*

30 *Priuilegia præcipuè causa meritorum sunt irreuocabilia, etiam de plenitudine potestatis.*

31 *Papa sine causa non potest beneficiatum suo beneficio priuare, & num.32.referuntur contrarium tenentes.*

33 *Clausula*, De plenitudine potestatis, *nihil operatur, quando opponitur super illicito.*

34 *Princeps quando aliquid facit, aut concedit de plenitudine potestatis, præsumitur actum fuisse cum causæ cognitione.*

35 *Clausula,*De plenitudine potestatis,*non nisi causa cognita a Principe apponi potest.*

36 *Clausula*, De plenitudine potestatis, *nihil operatur vbi ea vti is plenè de negotio informatus non est.*

37 *Legitimatio facta de spurio sub assertione, quod spurius sit, cum clausula,*Non obstante,*& clausula,* De plenitudine potestatis, *non valet si est spurius duplici spurietate non expressa.*

38 *Dolum partis impetrantis non supplet clausula*, De plenitudine potestatis.

39 *Clausula,*De plenitudine potestatis, *non operatur contra non subditum à natura, & in alterius præiudicium, vt num. 40.*

41 *Status causa si non fuerit Papa narratus, nihil operatur clausula*, De plenitudine potestatis.

42 *Regula de iure quæsito non tollendo, non derogat clausula*, De plenitudine potestatis.

DE vi & effectibus huius clausulæ vide Cels. 1
Vgon. *in tract. claus. pag.* 490. Menoch. *cons.* 1.
num. 384. *&* 423. *cum seqq. & cons.* 103. *num.* 81. *&*
cons. 181. *num.* 35. Menoch. *de success. lib.* 1. §. 6. *num.* 11.
Heniq. *in sum. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 37. §. 4. *litt.* C, Surd.
cons. 303. *num.* 17. Azeued. *l.* 1. *num.* 25. *& l.* 2. *num.* 55.
tit. 4. *noua recopil.* Marches. *de Commiss. part.* 2. §.
vnico, num. 99. *cum seqq. pag.* 421. Mart. *de claus. p.* 1.
claus. 259. *in vltima impress.* Ludou. Rodolphin. *in*
tract. de suprema, seu absoluta Principis potestate, cap.
5. *&* 6. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt.* C,
conclus. 342. Monet. *de commut. vlt. volunt. cap.* 7. *num.*
115. *cum seqq.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cam. Imper.*
lib. 2. *conclus.* 56. *consid.* 3. *in fin.* Theodos. de Rubeis
in singular. tom. 2. *part.* 4 *claus.* 274. Melch. Phœbos.
Lusit. decis. 128. *num.* 4. *tom.* 1. vbi quòd apposita in
instrumento nnn liquido nihil operatur, *& decis.*
129. *n.* 6. Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc iure ff. de instit.*
& iure p. 2. *c.* 18. *claus.* 1. *per tot.*

Plenitudo potestatis est illa, cuius causæ non est 2
ratio exquirenda in Principe, cur ita faciat. Bald.
in l. 2. *de seru. & aq. & in l. impetratam, C. quæ sententia rescindi non possunt, & in cap. si quis autem, de*
pace Constantia, resoluit Mart. *d. claus.* 239. *num.* 1.
Quæ quidem plenitudo potestatis in Principe, 3
idem est cum eiusdem absoluta potestate, ex traditis per Natt. *cons.* 512. *num.* 19. dum ait, si aliquid
etiam leue Principem moueat, eum posse de plenitudine potestatis facere quicquid libet; quod intelligit de legibus humanis. Tum etiam ex Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *præsumpt.* 12. *num.* 2. *in fine num.* 3. dum eam, quam ibi vocat absolutam potestatem, hîc plenitudinem potestatis, refert, &
sequitur Monet. *dict. cap.* 7. *num.* 115. & ante illum
Sanchez *de Matrimon. lib.* 2. *disput.* 15. *num.* 3. *in princip.*

In dubio præsumitur Princeps in rescriptis, & 4
concessionibus non vti plenitudine potestatis, sed
rescribere & concedere secundùm Ius commune,
vt ex *cap. innotuit, de elect. & in cap. proposuit.* § *licet*
autem, de concess. præbend. tradunt post multos à se
relatos Mandos. *ad reg.* 16. *Cancell. quæst.* 6. *num.* 16.
Menoch. *de præsumpt.* 12. *num.* 1. Menoch. *illust. cap.* 26.
num. 8. Surd. *decis.* 2. *num.* 20. Bernard. Græuæ. *d. lib.*
1. *concl.* 59. *consid.* 3. *num.* 6. *&* 7. Ludou. Rodolphin.
de suprema, seu absoluta Principis potestate, cap. 3. *n.* 1.
Monet. *d. cap.* 7. *num.* 116. Sigismund. Scaccia *de appellat. q.* 19. *rem.* 1. *concl.* 2. *num.* 30. *&* 33. Theodos.
de Rubeis *d. claus.* 274. *n.* 24. Ratio est, quia odiosa 5
censetur hæc clausula, vt docet Rodolphin *d. cap.* 5.
n. 20. vbi *num.* 19. resoluit, quod si sola hæc clausula
apponatur in concessione, concessio ipsa strictè
interpretari debet; quia absoluta Principis potestas
dicitur

dicitur odiosa, ac proinde ea vti non præsumitur
Princeps, præcipuè quando ex ea resultaret iniqui-
tas. Menoch. *consil.* 2. *num.* 146. Limitant tamen di-
cti Doctores, quando euidenter de voluntate eius
constet, vel quando defectus esset expressus, quam-
uis actus aliàs esset nullus, vel quando actus pecca-
ret in totum quoad formam Iuris. Limitarem etiam,
hanc præsumptionem locum non habere, quando
6 Princeps apponit clausulam, *Non obstante*, cùm tunc
præsumatur vsus plenitudine potestatis: ita Menoch.
de præsumpt. 12. *n.* 3. ex Galliau. *in l. centurio*, *n.* 140. *ff.*
de vulg. & pupillari, ac multis aliis, Rodolphin. *dict.*
cap. 3. *n.* 3. aut quando apponit clausulam, *Ex certa*
scientia, vt post Galliau. *vbi suprà n.* 141. docet Me-
noch. *d. præsumpt.* 22. *n.* 4. & tradunt Mandos. *d. q.* 7.
num. 3. Monet. *d. cap.* 7. *n.* 117. Rodolphin. *in d. cap.* 3.
num. 4. & 5. id declarans *num.* 6. & 7. vt in facto non
proprio, aut notorio debeat exprimi; & *num.* 8. idem
alios sequutus docet de clausula *Motus proprij*, &
num. 11. quando interuenit secunda iussio Principis.
7 Ac denique locum non habet, quando aliàs actus
non valeret, tunc enim Princeps præsumitur vti vo-
luisse plenitudine potestatis; ita per Galliaulam *d.*
l. Centurio, *n.* 144. Mandos. *d. quæst.* 7. *num.* 6. & Menoch.
de præsumpt. 12. *n.* 3. resoluunt Monet. *d. cap.* 7. *n.* 117.
in med. Rodolph. *d. cap.* 3. *num.* 13. inserens post alios
num. 14. ad Principem remittendum damna subdito-
rum illata pro obtinenda pace, & *num.* 15. de subur-
biorum ciuitatis destructione tempore belli, & *n.* 16.
de concessione tertiæ appellationis; *n.* autem 17. *cum*
multis seqq. ipsum limitat multis modis declarans.
Quibus sic præhabitis, aliquos effectus, & non
paucos huius clausulæ breuiter recensere oportet.
8 Primus igitur effectus est, vt importet idem quod
clausula, *Ex certa scientia*, vt præter ibi citatos vo-
luerunt multi, quos refert & sequitur Gabr. *comm.*
lib. 6. *de claus.* 1. *conclus.* 1. *numero* 6. Menoch. *cons.* 1.
n. 427. Rodolphin. *d. c.* 5. *numero* 14. [Theodos. de
Ruh. *d. claus.* 274. *num.* 19. *cum seqq.*] imò plus operari
hanc clausulam, quàm illam, *Ex certa scientia*, post
Felin. *in cap. nonnulli*, *in prin. vers. tertiò contra istam*
quartã fallentiam, *de rescript.* Grammat. *cons. ciuil.* 100.
n. 24. concludit Gabr. *ad conclus.* .. *n.* 7. Imò hanc no-
stram clausulam tantam vim habere quantam ha-
bent duæ illæ simul, *Ex certa scientia*, & *Motu pro-*
prio, notant Mandos. *d. reg.* 16. *q.* 7. *num.* 5. Menoch. *d.*
cons. 1. *n.* 386. Ioan. à Cochier *ad reg.* 16. *Cancell.* *n.* 23.
& *ad reg.* 20. *n.* 26 Monet. *d. c.* 7. *n.* 12.
9 Secundus effectus est, quòd habet vim deroga-
toriæ ad omnem legem contrariam, etiam haben-
tem clausulam derogatoriam, vt per Matien. *lib.* 3.
gloss. 12. *n.* 4. & 5. *nouæ Recop.* & Rodolphin. *d. cap.* 5.
num. 4.
10 Tertius effectus est, vt operetur quod contraria
censeantur sublata absque alia derogatione, & clau-
sula, *Non obstante*, maximè quando adest clausula,
Ex certa scientia, ita post Bald. *cons.* 253. *Illustriss. d.*
n. 4. *vers. præterea in donatione*, *lib.* 1. tradit Card. Tusch.
d. lit. C, *conc.* 42. *n.* 1.
11 Quartus effectus est, vt per eam dispenset Prin-
ceps in legibus humanis, etiam ex leui causa, ad tra-
dita per Anchar. *in cap.* 1. *numero* 30. *de constit.* vbi ait,
Principem de potestate ordinaria non posse dispen-
sare in lege humana sine magna causa, quasi velit
de absoluta posse ex leui causa, & apertiùs Natta
cons. 512. *num.* 19. dum de humanis legibus loquens
scripsit, quod si aliquid etiam leue Principem mo-
ueat, poterit is de plenitudine potestatis facere
quidquid libet, prout eos refert Monet. *d. c.* 7. *n.* 119.
vers. secundus.

Quintus effectus est, vt per eam dispensare cen- 12
seatur in Iure diuino, & naturali cum iusta causa, in
casibus, quibus hoc ei licet, vt docent plures, quos
refert, & sequitur Gabr. *com. lib.* 3. *tit. de iure quæsito*
non tollendo, *conclus.* 1. *numero* 1. *iuncta conclus.* 2. *num.* 1.
dum asserunt, Principem posse de plenitudine pote-
statis auferre alicui cum causa ius ei quæsitum,
etiam de Iure gentium, refert, & sequitur Monet. *d.*
c. 7. *n.* 120.
Vnde data iusta causa, non solùm posse Princi- 13
pem priuilegium, seu contractum à se cum subdito
celebratum limitare, eique modum, & conditio-
nem præscribere, docent Molin. *de primogen. lib.* 4.
cap. 3. *num.* 17. Pelaëz *de maioratu*, *q.* 44. *num.* 11. Matien.
l. 11. *gloss.* 8. *n.* 4. *tit.* 7. *lib.* 5. *noua Recop.* Peregr. *de iure*
fisci, *lib.* 1. *tit.* 3. *numero* 67. Cabed. *decis.* 19. *numer.* 10. &
decis. 68. *part.* 2. sed etiam reuocare, tenent Ias. *cons.*
227. *vers.* 13. & 14. & *n.* 41. & 49. *vol.* 2. Abb. *cons.* 94.
col. 3. *vers. quoad* 3. *vol.* 2. Rimin. iun. *cons.* 601. *n.* 114.
vol. 3. Afflict. *decis.* 361. *num.* 6. Rol. *cons.* 66. *num.* 24.
Tiraq. *de pœnis temper. in præfat. num.* 41. Pinel. *ad l.* 1.
C. de bon. mater. p. 3. *num.* 62. *illat.* 16. *vers. ego.* Afflict.
decis. 631. *num.* 6. Gabr. *d. tit. de iure quæsit. conclus.* 5.
num. 42 Nauar. *in cap. si quando*, *de rescript. except.* 13.
vers. ad 4. Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 10.
num. 49. Burg. de Pace *cons.* 25. *à num.* 48. Peregr. *d.*
tit. 3. *num.* 67. & *lib.* 6. *tit.* 1. *num.* 1. Cabed. *decis.* 19. *n.*
8. & *decis.* 75. *p.* 2. Rodolphin. *de absoluta Principis po-*
testate, *c.* 6. *n.* 199.
Intellige dummodo huiusmodi causa publicam 14
respiciat vtilitatem, ex traditis per Menoch. *cons.* 351.
num. 21. Cæsar. Barz. *decis.* 118. *num.* 10. Surd. *cons.* 103.
num. 26. Peregr. *de iure fisci*, *lib.* 5. *tit.* 2. *sub n.* 49. Dec.
cons. 3. *sub num.* 50. Crauet. *cons.* 276. *sub n.* 7. Roland.
cons. 80. *num.* 29. *vol.* 3. Decian. *cons.* 51. *num.* 31. *vol.* 3.
qui voluit tunc ratione publicæ necessitatis posse 15
derogari priuilegiis, quando constat, quod talis vi-
get necessitas, quæ non potest euitari, nisi priuile-
giati soluant, Bursat. *cons.* 16. *numero* 71. *vol.* 3. qui hoc
intelligit in casu valde insolito, & omnino raro.
Quod autem sine causa non possit Princeps de ple-
nitudine potestatis quemquam dominio rei suæ pri-
uare, aut contractum cum eo celebratum infringere,
nec Papa beneficiarum suo iure priuare, dicemus *in-*
fra limit. 1.
Sextus effectus est, vt per hanc clausulam Prin- 16
ceps deroget Iuri saltem humano, etiam sine causa,
vt satis constat ex Rodulphin. *d. tract. de suprema, seu*
absoluta Principis potestate, *cap.* 1. *numero* 1. dum post
alios tradit plenitudinem potestatis nihil aliud esse,
nisi derogationem Iuris communis, seu ordinarij, &
numero 2. ait esse plenitudinem arbitrij nulli necessi-
tati subiectam, nullisque Iuris publicis regulis limi-
tatam, atque absolutam potestatem non subiacere
legibus, nimirum humanis, sequitur Monet. *d. cap.* 7.
num. 121.
Septimus effectus est, vt tollat omnes defectus 17
solemnitatis non prouenientes à natura, vt post
Alex. *consil.* 195. *Assumpto*, *n.* 3. & 17. *lib.* 2. & *cons.* 111.
Perspectis, *num.* 3. *vers. tamen istis*, *lib.* 6. resoluit Card.
Tusch. *d. lit.* C, *conclus.* 342. *numero* 4. Vnde licèt non
valeat donatio patris in filium existentem in patria
potestate tamen si Princeps donat filio existenti in
patria potestate, & dicat facere Regia potestate, va-
lebit, quia clausula nostra, *De plenitudine potestatis*,
tollit omnes defectus, & supplet omnes solemnita-
tes, Alex. *d. cons.* 111. *numero* 4. *lib.* 6. Card. Tusch. *dict.*
conclus. 342. *n.* 8.
Octauus effectus est, vt hæc clausula eximat à 18
citatione, ita Alex. *cons.* 92. *vol.* 6. & *cons.* 11. *vol.* 7.

Felin. in c. quæ in Ecclesiarum, de constit. Brunor. à
Sole in locis commun.verb.citatio 9. [Marescot. lib. 1.
var.c. 10. n. 98. Ponte. cons.41.n.70. cum seq. vol. 1.
Castill. lib. 3.var.c.28.n.14.Noguerol.alleg. iur.tom.1.
alleg.33. n.198.] Gabr. d. tit.de clausulis, conclus. 1.
n.12.& lib.2. tit. de citat. conclus. 1. n. 13. vbi vsque
ad n.22.de hac opinione multipliciter, & n.24. non
paucos refert in contrariam sententiam abeun-
tes,quam limitat num.25.post alios,vt non procedat
in beneficialibus, in quibus Papa potest de plenitu-
dine potestatis procedendo,etiam contra partem nō
citatam disponere,& pronunciare, propter summam
potestatem, quam in iis habet, de quo tamen vide
quæ limitatione dicemus.Illud ad propositum huius
effectus aduertere oportet, quod hæc clausula in le-
gitimatione à Rege concessa,excludit citationem hę-
redum ab intestato venientium.vt resoluit Gam.Lu-
sit.dec.278.

19 Nonus effectus est,vt tollat obreptionem,& sub-
reptionem, ex traditis per Ludouic. Rodolphin. in
tract.de suprema,& absoluta Principis potestate, cap.5.
num. 15.

20 Decimus effectus est, quod vbi Princeps scribit
de plenitudine potestatis nihil opponi potest, quod
gratiam annullet, vt post Mandos. d.quæst.7.num.6.
21 docet Monet. d.c.7.num.124. ac proinde operari,vt
non possit aliquid opponi contra priuilegium, ex
Angel. cons. 368. Serenissimus Princeps, numer. 2. in
vers.4.idem dominus, colligit Card.Tusch. conc.342.
21 num.2. Sicut etiam facta mentione talis potestatis,
nulla exceptio obiici valet, nihilque opponi potest,
nec dici, cur ita facis? vt post Bald. in l. 2. num. 39.
C.de seruit.& aqua,Abb.cons.84.lib.1. & alios obser-
uat Sanch. de Matrimon. lib. 2. disp. 15. numer. 3. in
23 principio, quia Papa præsumitur motus ex causa ra-
tionabili,Abb.in c.cum venissent, sub n.8.de iud.Rot.
in Assisien.Canonicatus 5.Iunij 1595.coram Iusto, apud
Marchesi p.1.pag.221.

24 Limita primò hanc clausulam,& præcipuè supra-
scriptum quintum eius effectum, vt absque iusta
causa non possit Princeps de plenitudine potestatis
quenquam dominio rei suæ priuare; sed quia hæc
inspectio altiorem petit indaginem, qui de ea plu-
ra scire cupit, videat Tiraquel. de pœn. temper. in
præfat. num.38. cum seqq. Pinel. in rubr.C. de rescind.
vend.p.1. cap.1.num.12. Mench.vsufrequentium lib.1.
cap.1. à num.6. Bossi. in tract.de Principe.§. Princeps
solùm potest auferre dominium, vers. de plenitudine
verò potestatis,Anton.Gabr.d.lib. 3. tit.de iure quæsito,
conclus.1.num.2.vers.contrarium tamen, Brunor.à Sole
in locis communibus,verb.Princeps 30.Menoch.cons.1.
num.424.& cons.103.num.68. & cons. 307. num. 51.
Honded.cons.86.num.14.vol.1.Fachin.controuers.lib.8,
cap. 63. vers. contrarium docuerunt multi, Peregr. de
fideicommiss.art.52.sub n.327. vers.verum hæc, Azeued.
ad leg.1. num.23. tit.1. lib.4.nouæ Recop.Aloys.Ricc.
in collect.decis.p.4.collect.928. Rodolphin.dict. cap.6.
num.167.Bobadil.in sua politic.lib.2.cap.16.num.162.
Ceuall.com.contra communes,tom.4. quæst.906.n.255.
Cabed.Lusitan.decis.18.num.12.p.2.Guid. Pancirol.
in thesauro var.lect. lib.1. cap. 23. Mart. d. claus.p. 1.
claus.259. numer.9. in vltim. impress. & iurisd. p. 4.
cent.2. cens. 195. Bernard. Græuæ. d. conc. 56. Castil.
quotidianarum quæstionum lib.1. cap.28. & lib.6. cap.6.
num. 8. Nam quæ sine causa fiunt de plenitudine
25 potestatis, dicuntur per allusionem fieri de pleni-
tudine tempestatis,vt obseruant Mench. illustr. cap.
5. numer.17.Henriq.in summa,lib.14.cap.17. num.3.in
commento, litt.Z, Peregr. de Iure fisci, lib. 1. tract. 3.
num.65.

Extende, vt nec etiam de plenitudine potestatis 26
possit Princeps contrauenire contractui inito cum
subdito, vt docent Socin.cons.86. num.14.vol.4. Ce-
phal.cons.549. num.46. vol.4. Bero. cons.138.num.1.
& 9.vol.3.Bursat.cons.160.num.36.vol.2.Gram.decis.
65.num.27.Peregr.de iure fisci,lib.1. tit.2.num.44.&
cons.7.num.1.vol.3 Gabr.d.tit.de iure quæsito, conclus.5.
num.18. Rodolphin.d.cap 6. num.170. Nam in con-
tractibus nulla est hæc clausula, ex resolutis per Io- 27
seph. Sesse Aragon. decis. 187. num. 3. tum quia
quæsita per contractum non tollit, vt docent Me- 28
noch.cons.2.num.145. Valasc.consult.129.n.9. [Nam
in eo Princeps reputatur tanquam priuatus & effi-
caciter obligatur,Bald. in l.qui se patris,col.pen.C.vn-
de vi,Deci.cons.28.n.7. ibi, Nil mirum est quod Prin-
ceps ex suo contractu obligetur,cum & Deus Opt. Max.
si contraheret,ex sua promissione,& contractu teneretur,
Loffred.cons.38.n.21.& 19.Bertran.cons.154.num.2.
vol.3.p.1.Decian.cons.25.n.18.lib.4. Aponte cons.53.
num.6. Anton.Fab. in suo Codice sub tit.de rei vendic.
diffinit.21.num.1. Carol.Tapia in l.fin. C. de constitut.
Princip.p.1.c.9.n.2.& decis.5.n.35. ipsique incumbit
contractus à se factos obseruare, & adimplere,quia
alias nullus cum eo contrahere vellet, vt arg. l.
quod si minor, §.non semper ff.de minorib.tenent Deci.
cons.286.n.7.Ias.cons.56.vol.1. Roland.cons.13.n.32.
& 33.& cons.45.num.8. Crauet.cons.542.num.51. &
cons.135.n.41. Cephal.cons.23.n.47. & cons.68.n.30.
Ramon.cons.24.n.81. ad fin. Carol.Tapia d. decis.5.
num. 38.]

Vnde euenit, vt nec possit Princeps priuilegia, 19
seu concessiones illas reuocare quæ in naturam, &
vim contractus transeunt, vel pro quibus pecunia
interuenit, vel conceduntur in recompensationem
meritorum; vt resoluunt Roderic. Suarez alleg.9.
Mohed.decis.6.n.2.de priuileg. Roland.cons.76.n.13.
& seq.vol.2.& cons.13.num.21.& seq.vol.3. Pinel. ad
d.Rubr.C.de rescind.vend.p.1.cap.2. col. penult.& vlt.
Petra de potestate principis, cap. 32. dub.2. num. 154.
Valasc. consult.72.n.5.& consult.120. num.9. Molin.
de primog.lib.4.cap.3.num.18.cum seq. Aloys.Ricc.p.4.
collect.862.Camill.Borrell.de præstantia Regis Catho-
lici,cap.53.num.6.cum seqq.Suar.lib.de legib.8.cap.37.
num.4. & 10.Pereg. de Iure fisci, lib.1. tit.3. num.18.
Sanctarell.var.resolut.lib.1. quæst.17. numer.3. Talia 30
enim priuilegia,præcipuè ex causa meritorum, sunt
irreuocabilia etiam de plenitudine potestatis, Aret.
in cap.nouit, de Iudic.num.28.vbi Felin n.11. Afflict.
decis.128.num.10. Tiraq. l. si vnquam, verb. donatione
largitus,num.11. C. de reuocand. donat. Natt.cons.122.
num.20. quod vendicat sibi locum,etiamsi tale pri-
uilegium sit subdito concessum, Bursat. cons.16.
num.44.& seq.vol.1. Nott. cons.268. n.5. Surd. citat.
loco, Bardel.cons.12. num.20. [Et de priuilegiis, quæ
transeunt in vim contractuum, idem resoluunt Ce-
phal.cons.342.num.53. Osasch decis.139. numer.32.
Crauet.cons.869.n.7.& cons.963.num.26.& cons.894.
n.27.Viui.decis.126.num.11. Bimi. cons.106. n.17.&
cons.162.n.13.Peguera decis.39.per tot. Ioseph.Sesse
Arag. decis.79. in prin.Ramon.d.cons.24.n.80. præ-
cipuè interueniente pretio in priuilegij concessio-
ne, nam eo casu priuilegium transit in contractum
onerosum, Bald. in dict.l.qui se patris. num.13. Ruin.
cons.29. numer. 4.lib.1. Beltrand. cons. 154. numer.2.
vol.3.p.& cons.194.numer.15. lib.4 Decian. cons.25.
num.29.lib.1.Anton.Queta cons.12.n.8. Rebuff cons.
247.col.7.Surd.cons.419.n.53.lib.3.Franc.Regi.cons.5.
n.6. Anton. Petra c.24. num.241. Ramon d.cons.24.
n.82.licet ipse Princeps vtatur verbo,indulgens,aut
alio simili,Anch.cons.366.Alex.cons.102.col. 1. lib.1.

Gozadin

Gozadin. *conf.14.in fine,& conf.62.num.19* Mandos. *reg.13.Cancel.in fine*, Ferdin.de Loares *co .super oppido de Mida 1.dab.in 2.fundam.pro Marchione num.1. cum multis seqq.* Et ideo contractus ac priuilegia sic concessa nullo modo reuocare poterit Princeps, Bologn.*conf.1.num.21.*Ploc *conf.11 n.1.*Deci.*conf.287. n.5.& conf.292.n.7.* Anton. Queta *conf.12. num.r.1.* Pereg.*conf.4.n.10.lib.1 & co .7.num.13. lib.3.* Alex. Trenracinq. *var.res. 11.de p sit. resol.1.n. 1.* quamvis vtatur hac clausula, *de plenitudine potestatis*, Dec. *conf.151.n.11.& conf.292.n.7. & conf. 287. num. 3.* Turret.*conf 4.n.17.*Cr.uet.*conf. 993. num. 12.* Matt. Anton Eugen.*conf.50.n.13.*Decian.*conf.5.n.11.lib.4.* Zuchard.*conf.3.n.81.& conf.8.num.72* Germ. Vultei *conf.19.n.49.*Franc Bece.*conf.5.n.5.*latè Anton.Petra. *c.10. §. nunc sic venium principalem dubitationem n.58. 66.85.&* 88 præcipuè quando adest promissio de nō reuocando, Surd. *conf.419.n.67.lib.* . Menoch *conf. 264.num 26.*& absque vllo dubio si interuenia iuramentum, Neuiz.*conf.12.n.111* Afflict.*in constit.Neapol. lib.1. rub.47. num.1.cum seqq* Loarea *in repet.l. si filiusfam.§. diui num. 150. ff. de legat. 1.* Vincent.de Franc. *decis.1.num.4* Menduça *de pactis l.1.c.5.n.51.* Borrel.*co s.1.*Menoch.*dict.cons.164.n.17.* Sesse *decis. 79.per tot.*Cassanate *conf.33.n.51.* Ramon.*d.conf.24. n.92.*]

32 Ex quibus iā infertur, non posse Papam sine causa beneficiarum suo beneficio priuare; patet, si expendas in tali ablatione lædi simul legem, & rationem naturalem. Probant illationem, Abb. *in c. vlt.num.10.de confirm.vtili*, Card.*conf.142* Nauar.*in c. si quando,de rescript.except.13.* Rom. *conf. 345.* Selo. *de benef.p.2. quæst.7.* Soto *de Iust.lib.3. quæst.6.art.2.* Staph.*de litteris gratia,tit.de modis prouis.n.11.*Gomez *in proœm.regularum,quæst. 2. & in reg. de non tollendo iure quæsito,gloss.6.num.13.*Viu *tom.1.comm.opin.lib.1. tit.9.num.3* Cott.*in memorabil.verb.beneficium,pag.73. & verb.Papa,pag.647.*Menoch. *remed.15. recuperan. n.43. cum seq.& conf.1.n.421.& conf.83.num.1.& 15. & conf.181.num.49.& de præsumpt.lib.2.præsumpt.10. n.18.*Mench. *vsufrequentium cap. 2. à princ.* Peregr. *de Iure fisci,l.1.tit.de haben iura fiscalia,n.24.* Ceual. *comm.contra communes,quæst.528.* Farin. *fragm.crim. part.1.litt.C,à num.83.*Cabed.*Lusit. decis. 18. n. 13. & decis.16. num.2.p.2* Azor. *instit.moral.tom.2.lib.6. c.1. quæst.4. vers. quod autem*, plores apud Cened.*3. collectan.21.n.1.* Ioan.Valer. *in different. inter vtrumque forum, verb. Electio, different.3.* vbi infert Sixtum V. dum ipse esset Romæ, contulisse quandam dignitatem cuidam nobili Doctori Cæsaraugustano, & postea precibus Oratoris Regis Catholici, & ob eius gratiam dignitatem dictam abstulisse à proniso iam in Hispania agente, & cùm anceps esset Papa quomodo id facere posset, concessit antidatam in fauorem illius, in quem Rex Catholicus conferri cupiebat; quod cùm præfatus Doctor Cæsaraugustæ cognouisset, reddit citus Romam, cui postea alia dignitas fuit data in recompensationem, & satisfactionem ablatæ: & meritò, quia in beneficiis ius & dominium reperitur, iuxta text. *in cap. si tibi absenti, de præben.lib.6.*& ex supradictis constat, Principem sine causa ius & dominium alicuius auferre non posse, quinimò si auferat, æstimationem soluere obligatur, ex text.*in l.item verberatum 13.§.1. in fin ff.de rei vend.*iuuat reg.*l.id quod nostrum, de regulis iuris,l.6.*

32 Quamois Papam etiam sine causa posse clericum suo beneficio priuare, teneat Rip. *lib.2. resp.19.n.5. & 6.* Aym. *de antiquit. tempor.p.1. verb.non omitto, à n.33.* Gig. *de pension quæst.10.n.6. & 7.* Simonet. *de* Augusti. Barbosa de Clausul.

*reseruat.q.1.n.6.*latè Anton.Gabr. *d.tit.de iure quæsito, conclus.1.*Hoied.*de incompatibil. benef. cap. 13. n. 58.* Mohed.*decis.4.de restitut.spoliat.* Rot. *decis.136.n.1. p.1.diuers.* & alij plures, quos refert, & sequitur Nicol.Garc.*de benef.p.5.c.1.n.2.*

Limita secundò, nihil operari hanc nostram clausulam, *De plenitudine potestatis*, quando apponitur super illicito, quia intelligitur de potestate bona & laudabili, vt post Bald *conf.345. Ad euidentiam, in princ.lib.1.*resoluit Card.Tusch *d.lit.C,conclus.342.n. 9.*subdens cum eodem Bald.quod nec aliquid operatur, licèt adsit simul clausula, *Ex certa scientia.* 33

Limita tertiò, vt non operetur, quando fuit processum sine causæ cognitione, vt per Rodolphin. *de suprema,& absoluta Principis potestate, cap.6.n.7.*vbi *n.3.*subdit, in dubio vbi Princeps aliquid facit, aut concedit de plenitudine potestatis, præsumi actum fecisse cum causæ cognitione. Quia non nisi causa cognita à Principe apponi potest, ex traditis per Molin.*de primogen.lib.3.c.2. n.12.* 34 35

Limita quartò, vt nihil operetur, vbi ea vtens plenè de negotio ob quod ea vtitur, informatus non est, vt per Menoch *conf.1.n.426.& conf.103.num.78.* Rodolphin.*d.c.6.n.2.*Mart.*d.cl.159.n.14.* 36

Limita quintò, vt non operetur circa non expressa, ideo legitimatio facta de spurio sub assertione quod spurius sit, cum clausula, *Non obstante*, & clausula, *De plenitudine potestatis*, non valet, si est spurius duplici spurietate non expressa, vt quia ex coniugato, & coniugata, vt post Alex. *conf.195. lib.2.* docet Cardin.Tusch.*d.conc.342.n.10.* 37

Limita sextò, vt non suppleat dolum partis impetrantis, ex traditis per Fr.Emman. *q.Regul.tom.1.quæst. 8.art.15.* 38

Limita septimò, non operari contra non subditum à natura, vt docet Menoch. *conf.2. n.144.* 39

Limita octauò, non operari in alterius præiudicium, vt per Burg.de Pace *conf.25. n.45.* Rodolphin. *d.cap.5.n.11.* Marches. *de Commiss.p.2.§.2. cap. vn. num.100.pag.411.* Ioseph. Sesse *de Inhibit.cap.4.§.3. n.14.*Seraphin.*dec.1081.n.8.* 40

Limita nonò, vt non operetur si causæ status Papæ non fuerit narratus, vt per Anastas. Germon. *de indultis Cardinal.verb.nos itaque, num. 40. cum seqq.* Ioan.Cochier *ad reg.8.Cancel.de non impetr.benef.viuentium,n.17.* 41

Limita decimò, non derogare regulæ de iure quæsito non tollendo, vt fuit dictum *in Cæsaraugustana exemptionis 13. Ianij 1594. coram Card. Seraphino*, impres.per Marches.*de Commiss. p.2.pag. 125. n.7.in vltima impress.* 42

CLAVSVLA XLII.

Depositaria:

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 Depositaria *clausula importat, vt non audiatur debitor priusquam deponat in iudicio certam pecuniæ quantitatem.*

3 *Contractus principalis quando est nullus, & agetetur de illius nullitate, clausula,* Depositaria, *non est licita.*

4 Depositaria *clausula hodie non apponitur in contractibus, nisi sit super quantitate recepta pecuniæ, super qua audientia postulatur.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ agunt nostri Lusitani *in Ordinatione Regia, lib.4.tit.72.* 1

vbi parens meus, Cabed.*p.7.decis.37.* Card.*in praxi Iudicum, & Aduocatorum, verb. clausula, n.26.cum seq.* Mendez à Castr. *in praxi Lusitana, lib.3.cap.22. n.19.cum seqq.* [latè Bened. Ægid. *ad l.ex hoc iure, ff.de inst.& iur.p.2.c.13.claus.1.* Reinoso *in obs.r.pract.obser.45.per tot.*]

2 Hæc clausula, quæ importat, vt non audiatur debitor priusquam deponat in iudicio certam pecuniæ quantitatem, plenissimè in Senatu Regni Lusitaniæ, & aliis iudiciis obseruatur, vt testantur Gam. *decis.* 69 Valasc. *consult.85.n.6.& consul.173.n.4.* D.Barbosa *in d.l.a § eleganter, n.47.ff.soluto matrim.* Thom Valasc. *tom.1.alleg.Iuris alleg.* 100. *num.*1. vbi
3 limitat quando contractus principalis esset nullus, quia tunc si ageretur de illius nullitate, clausula, *Depositoria*, non est licita. [Bened. Ægid *d.p 2.c.13. claus.1. n.1.* vbi quòd est valida hæc claus. & praxi recipitur, vt odiosa tamen strictè accipi debet, & *n.1.* quòd non debet à Notario interponi nisi speciali partium consensu ad id rogato, & *n.3.* quòd contra eum non auditur pars læsionem enormissimam allegans, aut aliam contractus nullitatem, & *n.4.* quòd minor contra eam restitutionis auxilio auditur, & *n.5* quòd transit in hæredes, sed limitat in filio, qui se in legitima contractu paterno læsum esse proponit, & *n.6.* quòd non obligat in executione sententiæ, nisi aliter conuentum sit, & *n.7.cum seq.* quòd pauperem deponere non valentem non adstringit. & *n.9.* quod non obligat quando is, in cuius fauorem adiecta fuit, conditionem post contractum mutauit in deterius, nisi idonea ab eo præstita cautione Reinoso *d.obs.45.num.1.* vbi quòd clausula depositaria inuenta fuit ad præcidendas lites, & aduersùs illam multoties dispensatur à lege. & *numer.* 3. quòd vt odiosa & exorbitans multipliciter restringitur, & *n.49.* quòd ea non obstante auditur reos cum exceptione solutionis in continenti probare. & *n.41.* quòd ea non obstante emptor conuentus à venditore auditur, obiiciendo rem venditam sibi non fuisse traditam. & *num.26.* quòd ea non obstante debitor conuentus auditur offerens impedimenta, & illa probans incontinenti, & *n.27.* quòd ei locus non est quando venditio facta est sine vxoria consensu. & *num.* 20. quòd eius rigor cessat, quando debitum, cuius depositum petitur, non est liquidum.]

4 Quia verò ex appositione huius clausulæ plures lites & dissensiones cum fraudibus oriebantur, per specialem pragmaticam à Rege Catholico Philippo III. constitutum est, ne in posterum à tabellionibus sub pœna amissionis officiorum, huiusmodi clausula in contractibus apponeretur, nisi intra quantitatem receptæ pecuniæ, super qua audientia postulatur.

CLAVSVLA XLIII.

Derogatoria.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Derogatoria clausula tollit ea de quibus debebat fieri mentio specialis.*
3 *Derogatoria clausula reuocat, & derogat eatenus quatenus reperit repugnantiam sua dispositioni.*
4 *Gratiam principalem ampliare non possunt clausula derogatoria, bene tamen valent illam declarare.*
5 *Testamenti primi derogationem, etiam habentis clausulam*, quod ei non censeretur derogatum, nisi in secundo apponerentur quædam verba, &c. *operatur clausula*, non obstantibus quibuscunque aliis testamentis, &c.
6 *Testamentum primum vt tollatur, non sufficit generalis derogatio, nec indiuidua, sed requiritur specialis ad clausulam derogatoriam primi testamenti.*
7 *Iuramentum habet in se clausulam derogatoriam.*
8 *Testamentum primum habens clausulam derogatoriam, censetur per secundam reuocatum, si transacti sint decem anni.*
9 *Testator vbi apposuit clausulam*, quod promittebat testamentum non reuocare, & si illud reuocaret, talis reuocatio non valeret, nisi in illo certa verba apponantur. *tunc non censetur per secundam reuocatam, nisi verba illa sint in eo inserta, aut sit expressa mentio facta de illa clausula.*
10 *Verba*, cassans, & irritans omne aliud testamentum, *an derogant primo habenti clausulam*, quod non possit derogari, nisi sub certa forma, *nisi addatur*, etiamsi contineat clausulam derogatoriam.
11 *Derogatoria clausula regulantur ab ipsa dispositione principali.*
12 *Derogatoria clausula contenta in reg 8. Cancell. an referantur ad omnes alias regulas precedentes, remissiuè.*
13 *Derogatoria clausula generales an comprehendant priuilegium* l.vnic.C.quando Imper.inter pupill.& vid. *remissiuè.*
14 *Derogatoria clausula an requiratur in concessione exemptionis, remissiuè.*
15 *Derogatoria clausula apposita in concessione subsidij quid operentur.*
16 *Derogatoria clausula amplissima nihil operatur contra personas priuilegiatas, vbi in Papa non datur scientia praiudicii.*
17 *Derogatoria derogatoriarum satis censentur sublata per clausulam*, etiamsi de illis, illorùmque totia tenoribus, &c.
18 *Priuilegium secundum habens clausulam derogatoriam cum illis verbis*, etiamsi talia forent, &c. *reuocat primum habens clausulam derogatoriam.*
19 *Derogatoria clausula, etiamsi amplissimis verbis concepta, non extenditur vt comprehendat ius ignoratum à Papa.*
20 *Clausula, quod prouisiones non possint fieri sine consensu patroni, quod operetur, ostenditur.*
21 *Claus.* Donec aliud duxerimus ordinandum, &c. *non expirat morte mandantis.*
22 *Claus.* Donec castè, & honestè vixerit, *non excludit quòd legataria nubat.*
23 *Claus.* Donec vices suas duxerit reuocandas, *operatur vt à subdelegato ad subdelegantem sit appellandum.*
24 *Claus.* Donec vitam vidualem seruaueris, &c. *censetur in fauorem mariti apposita.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Docto- 1
res per text. ibi, *in l. si quis, ff.de legat.3.* Cels. Vgo *in tract.de claus pag.476.* Clar. *§.testamentum, q.99.* Anton.Gom. *l.3.Tauri, n.91.cum seqq.* Tiraq. *de iure mariti, gl.7.n.66.* Menoch. *de præsumpt.lib.4. præs.166.* Card Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.1. cap.6. n.8.*

Mart.

Marr. *d. clauſ. p. 4. clauſ.* 14. Gonzal. *ad regul. Cancel. gloſſ. 56. num. 3.* Rendin. *in promptuario recept. ſentent. tom. 1 art. 16. n. 10.* Mateſeot. *var. reſolut. lib. 1. cap. 51. n. 11. & lib. 1 cap. 35. n. 10.* Ceual. *comm. contra communes, q. 211,* & Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 48. num. 11. cum ſeq. & cap. 673. n. 14.* Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom. 1 lit. C. concl. 346.*] nouiſſimè Theodoſ. de Rub. *in ſing. Rota tom. 2. p. 4. clauſ. 12. &* 277. Rot. apud Paul de Rubeis *deciſ. 333. num. 5. tom. 2. diuerſ.* vbi quòd clauſulæ derogatoriæ debent intelligi quòd derogent, niſi contrarium in diſpoſitione caueatur de aliqua re.]

2 Hæc clauſula tollit ea, de quibus ſpecialis fieri debebat mentio, vt per Menoch. *conſ. 1096. num. 15.* [Etiam in ampla forma non videtur ſufficere, vbi certa formalis derogatio ex lege requiritur. Peregr. *conſ. 2. num. 19. vol. 1.*] ac proinde reuocat, & derogat 3 eatenus, quatenus reperit repugnantiam ſuæ diſpoſitioni, Alex. *conſ. 7. n. 17. lib. 6.* Petr. Henriq. *conſ. 75. num. 25.*

4 Licèt derogatoriæ clauſulæ ampliare non poſſint principalem gratiam, bene tamen valent illam declarare, vt per Caſtr. *in l. 1 in ius 14. ſub num. 14. in fin. de legib.* Mandel. *conſ. 184. n. 10. & ſeq. vol. 3.* Seraphin. *deciſ. 570. n. 4. & deciſ. 716. n. 3. & deciſ. 1321. n. 5.* Rot. *dec. 532. n. 7. p. 1. diuerſ. & in Caſaraugustana penſionis 17. Decembr. 1611. coram Card. Marquemontis*, impreſſa per Farin. *deciſ. 368. ſub num. 5. p. 1. recent. & in Papien. bonorum 9. Iunii 1606. coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanedo* impreſſa per eundem Farinac. *deciſ. 177. num. 1. p.* 1. quia ad limites illius appoſitæ cenſentur, ad not. per Abb. *in cap. cùm in noſtro, col. fin. in fin. de conceſſ. praben.* Felin. *in c. nonnulli, de reſcript.* Calderin. *conſ. 25. conceſſ. prabend.* & fuit dictum *in Oriolen. decimarum 9. Iunij 1606. coram Orano, & in Romana domus 21. Iunij 1611. coram Card. Marquemontio.* [& non debent eſſe inutiles, & ſuperfluæ, ſed aliquid operari debent. Duran. *Rota deciſ. 48. numero 4.*]

5 Clauſula derogatoria generalis, *Non obſtantibus quibuſcumque alius teſtamentis*, appoſita in ſecundo teſtamento operatur derogationem primi, etiamſi haberet clauſulam, *quod ei non cenſeretur derogatum, niſi in ſecundo apponerentur quædam verba preciſa*, quia licèt verba non apponantur, tamen ſufficit ſi dicatur; *Non obſtantibus quacunque verborum forma, quibus derogauit, &c.* ita Feder. de Senis *conſ. 47. incip. Habita num. 1 in fin.* Ioan. de Anan. *conſ. 36.* Cardin. Tuſch. *d. concluſ. 346. n. 1.* Verùm ad tollendum 6 primum teſtamentum, derogatio generalis non ſufficit, nec indiuidua eſt neceſſaria, ſed requiritur ſpecialis ad clauſulam derogatoriam prioris teſtamenti; ita [illegible]n. *conſ. 86. n. 3. vol. 3.* Alex. *conſ. 134. numero 2. lib. 1.* Couar. *in rub. de teſtam. p. 2. n. 19. verſ. tertia concluſio,* Clar. *§. teſtamentum, q. 99 verſ. & hac quidem concluſio,* quos ſequuta eſt Rota *in Romana hareditatis 11. Iunij, 1611. coram Reuerendiſſimo Domino Pirouano*, impreſſa per Farin. *deciſ. 721. n. 1. part. 2. recent.* vbi *num. 1.* ſubdit, quod tunc dicitur fieri ſpecialis mentio primi teſtamenti, quando teſtator facit mentionem de clauſula derogatoria in ipſo teſtamento inſerta, putà quia dictum ſit, *Non obſtante alio teſtamento habente clauſulam derogatoriã.*] Latè Rota apud Paul. de Rubeis *deciſ. 247. per tot. tom. 2. diuerſ.* aliàs *p. 6. recent.*

Amplia, iuramentum habere in ſe clauſulam 7 derogatoriam, ita vt ſecundum teſtamentum iuratum reuocet primum, in quo adeſt clauſula reuocatoria ſecundi. licèt in ſecundo non fiat mentio dicti primi teſtamenti, ita Clar. *d. quaſt. 99. num. 10.* Tiraq. *d. gloſſ. 7. n. 153.* Gom. *d. l. 3. Tauri, num. 96.* Menoch. *d. præſumpt. 166. n. 33.* Ceual. *d. q. 211. n. 1.* Gutier. *de iuramento confir. p. 2. cap. 1. n. 7.*

8 Amplia deinde, ſi poſt primum conditum teſtamentum habens clauſulam derogatoriam, tranſacti ſint decem anni, quia cùm per illud tempus clauſulæ inducatur obliuio, cenſetur tacite primum per ſecundum reuocatum; ita Couar. *in rubr. de teſtat. part. 2. n. 20. verſ. 9.* Clar. *§. teſtamentum, q. 91. n. 3. & quæſt. 99. n. 9.* Vinc. de Franch. *dec. 287. n. 1.* Menoch. *de arbitr. caſ. 276. num. 27. & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 166. num. 44. & conſ. 45. num. 41. & conſ. 176. n. 7.* Maſcard. *de prob. concluſ. 1122. num. 4. & concl. 1136. num. 10.*

9 Reſtringe tamen, vbi teſtator appoſuit clauſulam, *quod promittebat teſtamentum non reuocare, & ſi illud reuocaret, illius reuocatio non valeret in ſecundo teſtamento facta, niſi in illo verba certa apponantur*, veluti niſi in eo ſcribantur Articuli Fidei, aut oratio Dominica; quia tum non rumpitur per ſecundum, ſeu aliud vltimum, niſi verba illa in eo vltimo ſint inſerta, aut ſit expreſſa mentio facta de illa clauſula derogatoria, quia mentio generalis non ſufficit; vide Burſat. *conſ. 47. n. 1. vol. 1.* Couar. *d. p. 1. n. 82. verſ. ſecundum.* Craſſ. *verb. teſtamentum, q. 89.* Menoch. *d. præſum. 166. n. 13.* Molin. *de Iuſt. tract. 2. diſput. 152. verſ. porro,* Cardoſ. *in praxi Iudicum, verb. teſtament. n. 69.*

10 Reſtringe etiam, ſi in ſecundo teſtamento adeſſent ſolùm verba, *caſſans omne aliud teſtamentum*, quia per hæc verba non eſſet primo teſtamento derogatum ſi in primo adeſſent verba, *quod non poſſet derogari niſi ſub certa forma*, quia ſaltem debent apponi verba generalia derogatoria quibuſcunque formis, aliàs ſecundum non valet; ita Fed. de Senis *conſ. 47. in prin.* Card. Tuſch. *d. concl. 346. n. 11.* ſi tamen poſt illa verba, *caſſamus, & irritamus omne aliud teſtamentum*, addatur, *etiamſi contineat clauſulam derogatoriam*, tunc dicitur fieri ſpecialis mentio dicti teſtamenti, vt cenſuit Rota *d. deciſ. 721. n. 2. part. recent.*

11 Clauſulæ derogatoriæ regulantur ab ipſa diſpoſitione principali, & non egrediuntur limites illius, vt poſt Ant. de Butr. *conſ. 29. poſt princ.* Dec. *conſ. 195. col. 3. verſ. ſecundo diligenter.* Ruin. *conſ. 137. num. 10. lib. 3.* Achil. *deciſ. 3. n. 1. qui filij ſint legitimi*, fuit reſolutum *in Monaſterien. capella 10. Martij, 1604. coram Gregorio XV.* impreſſa per Farin. *deciſ. 767. n. 3. cum ſeqq. p. 2. recent.*

12 Vtrùm autem clauſulæ derogatoriæ contentæ in reg. 8. Cancellariæ, referantur ad omnes alias regulas precedentes? vide Rotam *in Eugubina Canonicatus 10. Decembris 1615. coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanedo*, impreſſa per Farin. *deciſ. 767. n. 3. cum ſeqq. p. 2. recent.* vbi *à n. 8.* diſputat, an clauſulæ derogatoriæ generales derogent reſeruationibus in corpore Iuris clauſis.

13 Clauſulæ derogatoriæ generales an comprehendant priuilegium *l. vnica C. quando Imperator inter pupil. & viduam*? vide Rot. apud Zachiam *poſt tract. de oblig. Camer. deciſ. 93. n. 4. & 13.*

14 An etiam clauſula derogatoria requiratur in conceſſione exemptionum? vide Eraſm. à Cochier *de Iuriſd. Ord. in exemptos, lib. 1. quæſt. 11.*

15 Clauſulæ derogatoriæ appoſitæ in conceſſione ſubſidij, reſpiciunt tantùm fauorem Regis, nec per eas cenſentur ſublati contractus, ex quibus Regi nullum præiudicium infertur, vt dictum fuit *in Valentina ſubſidij 22. Maij 1615. coram Pamphilio*, impreſſa per Farin. *deciſ. 702. n. 6. p. 2. recent.*

16 Clauſulæ derogatoriæ ampliſſimæ nihil operantur contra perſonas priuilegiatas, vbi in Papa non datur ſcientia præiudicij, vt fuit dictum *in Romana*

fideicommissi de Vecciis 18. *Iunii* 1614. *coram Litta*, impressa per Farinac. *decis.* 128.*numero* 4.*part.* 2. *recent.*

17 Clausulæ derogatoriæ derogatoriarum satis subtiliter censentur per clausulas subsequutæ constitutionis, videlicet, *etiamsi de illis, illorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua mentio, ac de verbo ad verbum facta fuisset*, ita Federic.de Senis *cons.*47.*sub n.*1. *vers. ad hoc intelligo verum.* Alex. *cons.*7.*num.*7.*lib.*4. Ias. *cons.*184.*col.*3.*vers.ita prafata fortius,lib.*2.& fuit dictum *in interamnen. bonorum* 5. *May* 1603.*coram Gregor. XV. inter eius decisiones impressas decis.* 109. quæ repetitur etiam impressa per Farinac.*decis.*87.*n.*4.*p.* 2. *recent.* vbi etiam post Aston.de Butr *cons.*2. Mohed.*decis.*1.*de rescript.* hoc intelligit verum, præsertim accedente etiam clausula, *Pro expressis.* [Clausulæ derogatoriæ quando sont satis prægnantes ad sequentes derogationes, per has sequentes non tollitur præcedens enncessio, & maxime si requiratur in derogatione consensus eius, cui fit concessio, Seraphin. *decis.* 510.*num.* 2. Et in clausulis derogatoriis si ponitur particula illa *insolita*, dato quòd faciat derogationem esse amplissimam, tamen non excedit terminos derogatioois specificæ, nec habet vim indiuiduæ, ac si de verbo ad verbum totus tenor insertus foret; idem Seraph. *dec.*297.*n.*7.]

18 Quotiescumque igitur priuilegium secundum habet clausulam derogatoriam cum illis verbis, *etiamsi talia forent de quibus mentionem fieri oporteret, de verbo ad verbum*, semper per hoc censetur primum reuocatum; ita Gabr.*com.lib.*6.*tit.de claus.concl.*3.*num.*12. Crauet.*cons.*126.*numero* 2. Menoch.*de præsumpt.lib.*6.*præsumpt.*41.*num.* 22. Cenal.*commun. contra com.q.*611. Gonzal. *ad reg.* 8. Cancell.*gloss.*26. *num.*23. Erasm. à Cochier.*de Iurisd. Ordin. in exemptos,p.*3.*q.*9.*n.*6. Monet. *de commut. vlt.volunt.cap.*8. *num.*589.

19 Clausula derogatoria, etiamsi amplissimis verbis concepta, non extenditur vt comprehendat ius particulare à Papa ignoratum, cuius ad effectum derogationis facienda erat specialis & expressa mentio, vt per Cort.iun.*cons.*170.*numero* 31.*lib.*2. Petr. Henriq *cons.*75.*num.*16.non extenditur enim ad ea quibus à Principe verisimilitet non fuisset derogatum, Mar.Anton.*var.resolut.lib.*1.*resol.*46.*n.*10.] Derogationes iuris patronatus laicorum sunt admodum odiosæ, & Papa non solet illis derogare, nisi ex vrgentissimis causis Flamin. Paris.*de resign. benef.lib.* 12.*q.*4.*num.*45.& in Gallia non admittuntur, vt per Rebuff.*in* 3. *p.signat. in verb. nec non iurispatronatus, numero* 12.& 36.*& de nominat.q.* 15. *n.* 1. Flamin.*d. q.*4.*numero* 43.Idem in Hispania Ioan. Lop.*de benef. in Curia vacant.*§.11. Couar.*pract.cap.*36. Flamin.*d. q.*4.*n.*44.]

20 Clausulæ, quod derogationis literæ debeant præsentari patronis per trinas diuersas literas; & item quod prouisiones non possint fieri, nisi de consenso patronis, sine quo non possit derogari, & si derogentur, derogatio non sufficiat, sed in pristinum statum reponatur, non impediunt quominus intret reg de mensibus, si beneficium vacet in mense reseruato: nam illæ clausulæ habent locum dumtaxat, vbi vacatio contingit in mense ordinario, vel certè vbi concurrit cum ipso Ordinario, vt fuit dictum *in Compsan. Iurispatronatus* 3. *Decemb.* 1604. *coram Litta*, impressa apud Farinac.*decis.*58.*p.*1.*recent.* & apud Massob. *in praxi habendi concursum, præslud.*7. *dub.*3.*n.* 27.*cum seqq.*

21 [Claus.*Donec aliud duxerimus ordinandum*,&c.n6 Expirat morte mandantis, sicut expirat beneplacitum, sed requirit nouam dispositionem. Menoch. *cons.*160.*n.*8. Theod.de Rub.*in sing. Rota tom.*1.*p.*4. *claus.*590.

22 Claus. *Donec castè, & honestè vixerit*, legato adiecto non excludit quòd legataria nubat, quia dicitur castè, & honestè viuere, etiamsi nubat. Bart. & Alex.*num.*5.*cum seqq.in l. mulier.* §. *cum proponeretur.ff.ad Trebell.* Quod tamen procedit in relicto à patre, vel ab extraneo, secus in relicto à marito, vel filio, quia per secundas nuptias contestatur animi mariti, & filio fit iniuria. Alex.*numero* 3.*& seq.in d.* §.*cum proponeretur.* Couar.*de sponsal.p.*2.*cap.*2.*n.*9.*n.* 11. Cephal.*cons.* 500.*n.*4 Spino.*in spec.testam.gloss.*14. *num.*94.*cum seqq.* vbi *numero* 11. tenet quòd mulier non desinit castè viuere, si per vim fuerit in prostibulo prostituta.

23 Claus. *Donec vices suas duxerit reuocandas*, apposita in subdelegatione, operatur vt à subdelegato ad subdelegantem sit appellandum.Bisignet.*decis.*21.*n.* 3.*de appella.*

24 Claus. *Donec vitam vidualem seruaueris*,&c. legato adiecto censetur in fauorem maris apposita Decian. *cons.*415. *num.* 7. Et operatur vt mulier transiens ad secunda vota legatum amittat. Alex. *in d.* §.*cum proponeretur*, *n* 6.vbi *n.*12. subdit quòd ad hoc vt mulier consequatur legatum suum cum hac claus. relictum, debet portare oigrum.]

Loc. XLIV.

Dummodò tempore datæ præsentium alteri non sit ius quæsitum.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Clausula*, Dummodò tempore datæ, &c.*semper habetur pro apposita, siue Papa conferat, siue alius ipsius authoritate.*
3 *Ius quæsitum in re, non solùm præseruat clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *sed quæsitum ad rem.*
4 *Ius ad rem resultans ex electione, vel præsentatione, considerabile est ad effectum regulæ de iure quæsito, & clausula*, Dummodò tempore datæ, &c.
5 *Ius ad rem, quod acquiritur collatario absenti, ante acceptationem est considerabile.*
6 *Ius ad rem, quod acquiritur post receptionem in Canonicum, cum expectatione præbendæ, est considerabile.*
7 *Ius ad rem quæsitum per reseruationem factam pro aliquo de certo beneficio, vel per optionem, est considerabile.*
8 *Oppositio sola non tribuit ius in re, neque ad rem.*
9 *Ius ad rem considerabile acquiritur ex sola oppositione, quotiescumque ex fundatione, vel ordinatione testatoris constat, voluisse proximiorem de suo genere præsentari.*
10 *Clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *Intelligitur de iure valido, & considerabili.*
11 *Gratiam conditionalem suspensiuam non facit clausula*, Dummodò tempore datæ, &c. *sed solum præseruat ius.*
12 *Executorem mixtum facit clausula*, Dummodò tempore datæ, &c.

13 Executio

13 *Executio facta pendente appellatione, vel intra terminum ad appellandum, per executorem, stante clausula,* Dummodò tempore datæ, &c. *est nulla, & attentata.*

14 *Gratia à vitio subreptionis excusatur per clausulam,* Dummodò tempore datæ, &c.

15 *Clausula,* Dummodò tempore datæ, &c. *operatur quòd non possit dari de subreptione gratia.*

16 *Ius conditionale, non autem purum alteri quæsitum, tollit clausula,* Dummodò tempore datæ, &c.

17 *Clausula,* Dummodò tempore datæ, &c. *apponenda est etiam in beneficiis vacantibus in Curia.*

18 *Ius ad rem quouis modo quæsitum censetur sublatum per clausulam,* Antefer[r]i.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *de clausul. part. 1. claus. 25. in 2. impress.* Aloys. Ricc. *in collect. decis part. 4. collect. 814. & in praxi rerum fori Eccl. decis. 195. à n. 204. in 1. edit.* aliàs *resol. 277. in 2. edit.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. litt. C. concl. 329.* Ioan. à Cochier *in regul. de non tollendo iure quæsito, à n. 6. cum seqq.* Monet. *de commut. vlt. volunt. cap. 11. n. 463. cum seqq.* [Theod. de Rubeis *in singul. Rota tom. 2. p. 4. claus. 16. & 301.* Duran. *dec. 306. n. 7. & decis. 350. n. 7.* vbi quod apponi solet quando Papa prouidet de non reseruato.]

2 Hæc clausula (quæ semper habetur pro apposita, siue Papa conferat, siue alius ipsius authoritate, *cap. si postquam, de præben. in 6.* Zabarel. *cons. 92. n. 3.* Ioan. à Cochier *vbi proximè, num. 15. & 16.* Cardin. Tusch. *d. concl. 329. num. 27.*) [Rot. *decis. 579. num. 1. p. 1. in posthum. Farin.* aliàs *p. 3. recent.* vbi quod semper in gratiis habetur pro apposita, & solet apponi in litteris expediendis, & quod præseruat ius eius, cui per gratiam fit præiudicium, ita vt contra eum gratia non possit sortiri effectum, & *decis. 355. n. 1. ead. p. 1.* ait quod non præseruat ius accidentale, & extrinsecum exceptionis dilatoriæ, sed tantum ius intrinsecum, & quæsitum in ipsa re, *& decis. 110.*
3 *n. 1. p. 9. recent.*] ne dum præseruat ius quæsitum in re, vt voluerunt Sarnen. *in d. reg. de iure quæsit. quæst. 1.* Calder. *cons. 8. in fin. de rescript.* Caputaq. *decis. 337. n. 6. p. 1.* & Staphil. *de liter. gratiæ, tit. forma mandati de prouidendo, n. 4.* Mat. Anton. *lib. 1. resol. 9. num. 3.* Rot. *in Caturcen. hospitalis 10. Martij 1610. coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano;* verùm etiam ius quæsitum ad rem, quod est ad hunc effectum considerabile, Cassad. *decis. 3. n. 2. & decis. 18. num. 1. de præbend.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. resol. 177.* Marchesi. *de commiss. p. 1. pag. 404. num. 61. & 62. in 2. impress.* Mart. *d. claus. 35. num. 1.* Card. Tusch. *d. conclus. 329. n. 1.* Nicol. Garc. *de benef. p. 4. cap. 3. n. 19. cum seq.* Stephan. Grat. *discept. forens. cap. 780. n. 17. & 19.* Marescot. *var. resol. lib. 2. cap. 1. num. 172. & 173.* Monet. *d. cap. 11. num. 463.* Massob. *in praxi habendi concursum, prælud. 7. dub. 21. n. 149.*

4 Vnde ad effectum huius clausulæ, sicut & regulæ de iure quæsito non tollendo, considerabile est ius ad rem resultans ex electione, vel præsentatione, vt docent Felin. *in causam quæ, num. 26. vers. sed Rot. de rescript.* Aloys. Ricc. *d. decis. 195. num. 204.* & fuit dictum *in Tyrassonen. Eleemosynariæ 28. Ianuarij 1602. coram Illustrissimo Cardinali Lancellotto,* impressa per Farin. *decis. 52. n. 3. p. 2. recent.* [Theodos. de Rubeis *d. claus. 301. n. 9.* Rota *decis 643. n. 7. p. 2. in posthum. Farin.* aliàs *tom. 4. recent.* Duran. *Rota*
5 *decis. 100. num. 5.*] Sic etiam est considerabile ius ad rem, quod acquiritur collatario absenti ante acceptationem, vt post alios tenet Garc. *dict. cap. 3. num. 25. & 39. cum seqq.* Necnon illud, quod ac- 6
quiritur per receptionem in Canonicum cum expectatione præbendæ, Bellamer. *cons. 331. num. 9. vers. 5. conclus.* quem refert Cardin. Tusch. *d. conclus. 329. num 9.* Garc. *d. cap. 3. à num. 26.* vbi *num. 43. in fin. & num. seq.* hoc ipsum post alios docet de iure ad rem, 7
quod est quæsitum per reseruationem factam pro aliquo de certo beneficio, & *num. 45. cum seq.* de iure ad rem, quod acquiritur per optionem, seu iura optandi, & *à num. 47. vsque ad 52.* idem probat de regressu, vel accessu, quem habet pensionarius ad beneficium pensione grauatum, post magnam proteruiam beneficiati in soluenda pensione, & declarationem pensionarij, quod velit esse locum regressui, vel accessui, *num. 53. cum tribus seqq.* de regressu, vel accessu ob aliam causam, idque siue ante, siue post vacationem; *num.* verò *59. cum seqq.* idem tradit de iure ad rem, quod acquiritur ex mandato de prouidendo in forma Dignum.

Quid autem dicendum sit de iure ad benefi- 8
cium, quod acquiritur per oppositionem (de quo agit latè Garc. *d. cap. 3. à num. 61. vsque ad 80.*) non immeritò dubitatur à Doctoribus: nam quamuis regulariter sola oppositio non tribuat ius in re, nec ad rem, ex traditis per Sarnen. *in reg. de iure quæsito, q. 1. n. 10* Cassad *decis. 18. n. 5. de præben.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 1. n. 89.* & fuit dictum *in Barcinon. beneficij 15. Ianuarij 1625. coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano;* tamen hoc fallit, quotiescun- 9
que ex fundatione, & ordinatione testatoris constat, voluisse proximiorem de suo genere præsentari; tali enim casu ex sola oppositione acquiritur ius ad rem considerabile, adeò quod per hanc clausulam censeatur præseruatum, Sarnen. *d. quæst. 1. num. 11.* Rot. *in Barcinonen. tertij beneficij S. Teclæ 27. Ianuar. 1623. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.* [Nam extra hunc casum ius ex oppositione, vel acceptatione expectationis ante factam collationem non censetur per hanc clausulam præseruatum; Rot. *decis. 17. de præbend. in nouis, & decis. 2. de concess. præb. in antiq.* Rebuff. *in forma noua prouis. in verb. dudum, num. 1.* Sarnen. *d. q. 1. n. 30.* Selu. *de benef. p. 3. q. 18. num. 21.* Theodos. de Rubeis *dict. clausul. 301. num. 11.*]

Intelligitur hæc clausula de iure valido, & consi- 10
derabili, vt per Mart. *d. claus. 35. num. 11.* Sarnen. *super reg. de publicandis, quæst. 17.* Monet. *d. cap. 11. n. 464. in fin.* & fuit dictum *in Salamantina dimidiæ portionis 27. Martij 1609. coram Card. Marquemontio,* impressa per Farinac. *decis. 354. n. 1. part. 2. recent.,* & *in Calaguritana beneficij 10. Martij 1614. coram Remboldo,* pariter impressa per Farin. *decis. 572. p. 1. recent.* & *in Pistorien. beneficij 23. Ianuarij 1615. coram Card. Caualerio,* similiter impressa per eundem Farinac. *dec. 634. n. 1. p. 2. recent.*

Hæc clausula cùm non faciat gratiam conditio- 11
nalem suspensiuam, sed solùm præseruet ius, ita vt constito de iure alterius, gratia reddatur nulla, vt per Mart. *d. claus. 35. n. 9.* Marescot. *var. resolut. lib. 2. c. 1. n. 171.* Achil. *decis. 18. n. 2. in fin. de probat.* [Seraph. *decis. 1494. n. 1.* Theodos. de Rub. *d. claus. 26. §. 1.*] ideo non est iustificanda per impetrantem, Maresc. *d. cap. 1. n. 273.* Rot. *in Colonien. Canonicatus 20. Maij 1602. coram Card. Pamphilio,* impressa per Nicol. Garc. *de benefic. p. 10. c. 2. n. 74.* Greg. *dec. 150.*

Executorem mixtum facit hæc clausula, Gregor. 12
decis. 91. & ab eo tunc dabitur appellatio, Staphil. *de litteris gratiæ, tit. de noua forma mandati, n. 3.* Mantic.

*decis.*324.*num.*3.Scacc.*de appellat.quæst.* 12.*limit.*11.*num.*11.[Duran.*Rota decis.*414.*num.*2 *& decis.* 437.
13 *n.*3.]& propterea executionem ab eo factam pendente appellatione, vel intra terminum ad appellandum, esse nullam, & attentatam, censuit Rota, teste Seraph.*dec.*1045.*num.*4.

14 Per hanc clausulam excusatur gratia à vitio sobreptionis, Selu.*de benefic.p.*3.*quæst.*13.*n.*103. Card. *consil.*92.*n.*4.*vers.item in concessione*, Mart. *d.claus.* 35. *num.*11. Massob.*in sua praxi habendi concursum, prælud.*7.*dub.*11.*num.* 154.*secundum Roman. impress.* & dictum fuit *in d. Colonien. Canonicatus*, apud Nicol. Garc. *d. num.*74. [Theod.de Rub. *d.claus.*301.*n.*25.]

15 Et operatur quod non potest dari de subreptione gratiæ, ex eo, quia non sit facta mentio possessionis alienæ, ita ex Zabar. *cons.*91.*n.*3. notat Card. Tusch. *d.concl.* 329.*n.*21.& ex Felin.*in c.super litteris, n.*11. *de rescriptis*, aduertit Monet.*d.c.*11.*n.*465.

16 Tollitius conditionale, non autem ius putum alteri quæsitum, Roman.*cons.*256. *Approbo, in fin.* vbi Apostilla magna; Card. Tusch. *d.concl.* 329. *n.* 10. & 11. obseruantes tollere ius perpetuò non duraturum, videlicet ad incertum tempus, veluti si alicui commendatur Ecclesia ad beneplacitum, vel simpliciter, aut ad commoditatem Ecclesiæ, & in illa conferatur alieni cum hac clausula, valet collatio, & ius commendatarij ad incertum tempus non est considerabile, secus si commenda esset ad certum tempus, veluti per biennium, vel ad vitam, quia tunc est ius considerabile.

17 Hanc clausulam apponendam esse, habetéque locum etiam in beneficiis vacantibus in Curia, obseruat Rebuff.*in d.forma ac declarat. noua prouisionis, num.*7.*cum seq.* quem refert Monet. *d.cap.*11.*n.* 466. quoniam Ordinarius potest conferre huiusmodi beneficia post mensem à die vacationis, nisi Papa de iis prouideat, *cap. statutum, de præben.in* 6. sicut & parochiales Ecclesias in Curia vacantes Apostolica Sede vacante, ac de quibus Papa ante obitum non prouidit. *c.si Apostolica, eod.ti.& libro.*

18 Prædicta autem de præseruatione iuris quæsiti ad rem, intelligenda sunt, dummodò in litteris Apostolicis non esset adiecta clausula, *Anteferri*, quia per illam sublatum censetur omne ius ad rem quouis modo quæsitum, *cap. penult. de præben. in* 6. Mandos. *de sign.gratiæ, in rubr. de expectatiuis, vers. nulli dabatur*, Lap.*alleg.*79.*n.*1. Verall. *decis.*227. *n.*5. *part.* 1.

19 Latam interpretationem in præiudicium concedentis importat hæc clausula, Rot. *decis.*22. *de præbend.in antiq.* Massob.*d.dub.*11.*num.*150. vbi subdit, habere vim supplendi defectus taciturnitatis detentionis beneficij, per Rot.*decis.*38.*de rescript. in antiq.* & Gonzal.*gloss.*15.§.1.*n.*68. Felin. *num.*32.*in cap. in nostra, de recept.*

CLAVSVLA XLV.

Dummodò collatio ad nos hac vice pertineat.

1 *Clausula*, Dummodò collatio ad nos hac vice pertineat, *solet apponi, quando Papa prouidet de reseruato.*

2 *Gratia de beneficio facta cum clausula*, Dummodò collatio ad nos hac vice pertineat, *intelligitur, si tantùm vigore iuris specialis, & sic reseruationis spectet ad Papam.*

3 *Iustificanda non est per impetrantis clausula*, Dummodò collatio ad nos hac vice pertineat, *cùm non contineat conditionem suspensiuam.*

4 *Reseruationes narratæ stante clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c. *necessariò & concludenter sunt iustificandæ.*

5 *Clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c. *non refertur ad vacationem expressam, sed ad alias vacationes comprehensas in clausulis generalibus.*

6 *Papa prouidens cum clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c. *declarat nolle prouidere, nisi quatenus beneficium reseruatum existat.*

7 *Papa intentionem præueniendi, & concurrendi cum Ordinario excludit clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c.

8 *Papa quando vult præuenire, loco clausula*, Dummodò collatio ad nos, &c. *apponere solet clausulam*, Dummodò à data præsentium, &c.

Claus. Dummodò eius dispositio ad nos, &c. *operatur quòd Papa non intendit concurrere cum ordinario*, ibid.

9 *Clausula*, Dummodò pro alio non scripserimus, *intelligitur de eodem Papa, non si prædecessor scripsisset.*

10 *Clausula*, Dummodò resignans habeat aliunde, possit vitam commodè sustentare, *quid importet ostenditur.*

Solet apponi, quando Papa prouidet de reseruato, Simonet.*de reseruat.quæst.*61. *num.* 3. Rot. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, apud Marchesf. *de commiss. p.*2. *pag.* 608. *num.*4. [Duran. *decis.* 106. *num.*10. & *dec.* 350. *num.*6. Rota apud Paul. de Rubeis *decis.*250.*num.*44. *tom.* 3. *diu.rf.* aliàs *n.*3. *recent.* vbi quod ponitur quando Papa prouidet simpliciter de reseruato vel ratione mensis, vel ex alia reseruatione particulari: secus autem quando prouidet principaliter de affecto, & *n.*40. quod non solet apponi in gratia concessionis beneficij facta Motu proprio, & *n.* 46. quod etiam non apponitur quando Papa prouidet simpliciter de reseruato absque claus. *sine præmisso*, &c.] 1

Apposita verò in collatione beneficij, quod Papa asseruit reseruatum, si reseruatum non reperiatur, ita vt collatio ad Episcopum spectet, Papa non intellexit conferre, quia licèt concurrat cū omnibus Ordinariis, *cap. dudum, vers. nos igitur, cap. si à Sede*, cum similibus, *de præbend. lib.* 6. tamen intelligitur virtute huius clausulæ gratia facta, si tantùm vigore iuris specialis, & reseruationis spectet ad Papam, non autem ex Iuris communis constitutione, ita Gemin. *cons.*91. *in princip. vers. ad primum*, Pauin. *de potest. Capituli Sede vacante, in 7. prælud.sub n.*29. Monet.*de reseru.beneficiorum, quæst.*6 1.*n.*3. Card. Tusch.*tom.*1.*litt.*C, *concl.*328.& fuit resolutum *in vna Taurinen. Cantoriæ* 14. *Octob.*1596.*coram Orадino, & in Romana Clericatus S.Petri.*37.*Nouembris* 1602.*coram Card. Pamphilio, & in Comen. Præpositura* 20. *Iunij* 1611. *coram D.Pirouano.* 2

Et licèt non sit iustificanda per impetrantem, cùm non contineat conditionem suspensiuam, vt fuit dictum *in Vercellen.beneficij* 16. *Nouembris* 1601. *coram Litta*, prout sunt idonei testes, Mart. *claus.* 37. *num.*4.*part.*1.*adden. ad decis. Gregorij* 350. tamen reseruationes narratæ stante hac clausula necessariò & concludenter sunt iustificandæ, vt fuit dictum *in Ianuen. Canonicatus* 14. *Octobr.* 1596. *coram Oradino*, & 3

& in Abalen. beneficiorum 26. *Nouembris* 1599.*coram*
5 *Penia*; nam hæc clausula non refertur ad vocatio-
nem expressam, quia cùm vacatio sit specificè narra-
ta, Papa bene scit, an dispositio ad ipsum pertineat
necne, sed refertur ad alias vacationes comprehen-
sas in clausulis generalibus, seu alio quouis modo;
vt dictum fuit *in Carpentloraten. pensionis* 15. *Mar-*
tij 1601.*coram Card. Lancelloto, & in Aretina Com-*
menda 7. *Nouembris* 1586. *coram Cardin. Seraph.*
quam refert Nicol. Garc.*de benefic. part.* 5. *cap.* 1.
num. 183. vbi antea *num.* 182. ex Hieron. Paulo *in*
pract. Cancel. §. *notabile super vacantibus reseruatis*,
idem tradiderat, *& n.* 178. ex Pauino *d. praludio* 7.
col.vltim.& Simonet.*de reseruat.q.*61.*num.*3. colligit
quod in prouisionibus additur hæc clausula, per
quam restringuntur clausulæ generales, quæ appo-
nuntur in gratiis de beneficiis reseruatis in euen-
tum quod non essent reseruata, & citato Simonet.
dictum fuit *in Iacen. Vicarie* 20.*Ianuarij* 1616. *coram*
Buratto, impressa per Farinac.*decis.*777.*num.*6.*part.*
2.*recent.*

6 Papa prouidens cum hac clausula, declarat nolle
prouidere, nisi quatenus beneficium reseruatum
existat, vt fuit dictum *in d.Romana Clericatus S Pe-*
*tri, & coram Gregorio decis.*314.*n.*3.excludit enim in-
7 tentionem Papæ præueniendi, & concurrendi cum
Ordinario, Matt.*d.part.*1.*claus.*37.*num.* 1. & quando
8 Papa vult præuenire, loco huius clausulæ apponere
solet clausulam, *Dummodò à die data præsentium*,
&c.ita fuit dictum *in Elnen. Beneficij* 21. *Ianuarij*
1604.*coram Penia, & in Paderbonen.Canonicatus* 19.
Martij 1610. *coram Reuerendissimo D. meo Coccino*
Decano, & in Hispalen. Canonicatus 23. *Iunij* 1616.
coram Buratto.

[Claus. *Dummodò eius dispositio ad nos, &c.*posita
in beneficiis reseruatis operatur quod Papa non in-
tendit concurrere cum ordinariis, & sic non potest
capi beneficium per clausulas generales, Ferret.
*cons.*185.*n.*19.*lib.* 2. Theodos.de Rubeis *in singulari-*
bus Rote tom. 1.*p.*4.*claus.* 110.*n.* 3. Non ponitur ra-
tione reseruationis expressæ in literis, sed ratione
clausulæ generalis, *siue præmisso, siue alio quouis modo,*
*&c.*Seraph.*decis.*744.*n.*2.*& decis.*755.*n.* 4. Theodos.
de Rubeis *d.claus.* 310. *n.* 1. Non ponitur in proui-
sione beneficij nouiter creati, si tamen ponatur, non
vitiat, Rebuff. *in forma simplicis prouisionis, in verb.*
siue præmisso n. 10. *&* 14. Restringit gratiam ad re-
seruationem & vacationem narratam. Simon. *de re-*
*seru.q.*61. Cassad. *decis.*5. *n.*3.*de prabend.* Greg. XV.
*decis.*314.*n.* 3.Rot.*decis.*142.*n.*5.*p.*5.*recen.*vbi *n.*6.sub-
dit, quod ideo ante omnia est verificanda.]

9 Claus *Dummodò pro alio non scripserimus*, intelli-
gitur de eodem Papa, non si prædecessor scripsisset
vt per Gemin.*cons.*30.*in fin.*Card. Tusch.*practic.con-*
clus.tom. 1.*litt. C.concl.* 317.*n.* 2. vide in clausula, *Si*
pro aliis non scripserimus. De expectante verò cum
hac clausula, vide eundem *litt. E.concl.*613.

10 Clausula *Dummodò resignans habeat aliunde, vt*
possit vitam commodè sustentare, si insit litteris in for-
ma commissoria, verificari debet de tempore execu-
tionis, si verò sit in forma gratiosa, debet verificari
de tempore datæ, vbi tamen resignans sit viuus, aliàs
non venit verificanda ? colligitur ex Rot. *in vna Ia-*
cen.Vicarie 1590.*coram bone mem.Card. Plate*, impres-
sa per Nicol. Garc *de beneficiis, part.*6.*cap.*2.*n.* 279.
prout refert Massob. *in sua praxi habendi concursum,*
*requis.*7.*dub.*33.

Clausula, *Dummodò incontinentia paterne imitator*
non sit, soluta apponi per signaturam, cùm à Papa
conceduntur dispensationes illegitimis ad Ordines,
& Ecclesiastica beneficia obtinenda, non operatur
conditionem, & præsertim extrinsecam, sed potiùs
sonat in quendam modum instruentem executorem,
super quibus inquirere debeat, ita quod sine expres-
sione subintelligeretur, vt per Rot.*decis.*846. *siue* 4.
*de filiis presbyt. in antiquis.*Bisignet *decis. vnica, qui filij*
*sint leg. in antiq.*Complures enim dispensationes hu-
iusmodi irritarentur si iam hæc clausula operaretur
conditionem annullantem rescriptum, vt ait Mādos.
in tract. Signat.gratie, rub. dispensationes super defectu
natalium, vers. sed aduertendum, quem refert Campa-
nil.*in diuersorio Iuris Canon.rub.*11.*c.*13.*n.*88.

Loc. XLVI.

Dummodò causa non sit instructa.

1 *Commissiones auocatoriæ sæpe conceduntur in Roma-*
na Curia, cum clausula, Dummodò causa non
sit instructa.
2 *Causa instructa quando dicatur ostenditur.*
4 *Sententiam nullam reddit clausula*, Dummodò
causa non sit instructa, *si feratur vigore com-*
missionis habentis dictam clausulam, postquam
causa fuit instructa.
4 *Conditionalis est claus.*Dummodò causa, &c.*& re-*
spicit citationem, & inhibitionem.
5 Dummodò causa in partibus instructa non sit,
&c.*à qua die sit intelligenda, ostenditur.*

COnceduntur sæpe commissiones auocatoriæ 1
tam in partibus, quàm in Romana Curia cum
hæc clausula; & tunc ad hunc effectum causa in-
structam fore censeo, quando tempore auocationis
iura producta erant, & termini (licèt malè, & nul-
liter) seruati: eo autem in statu, inhibitione vigore
vltimæ commissionis obtentæ emanata minimè ob-
stante, poterit Iudex pronuntiare, ac ad vlteriora 2
procedere, quia non obstat commissio præfata con-
ditionalis, vt per multa iura & rationes dixit Rot.
apud Crescen. decis. 1. *de Iud.* subdens quod bene id
facere absque attentatorum metu valet & ideo ita
rescribit Signatura, quia iam instructus Iudex post
conclusum in causa potest sententiam proferre,
quamuis non antea, Felin.*in cap.significauerunt, num.*
3.*de testib.*refert, & sequitur Marches.*de Commiss.p.*2.
*c.*7.§.1.*num.*163.*cum seqq.pag.*287.*in secunda impress.*
[Theod.de Rub.*in sing. Rota tom.*2.*p.*4.*cl.*305. *num.*8.
cum seqq.]Vnde hanc clausulam reddere sententiam 3
nullam, si illa feratur vigore commissionis haben-
tis istam clausulam, postquam causa vt suprà fuit
instructa coram primo iudice, censuit Rota *in Vene-*
ta legitimationis 19. *Ianuar.* 1487.*coram Card. Seraph.*
inter eius decisiones impressas, decis ... cuius meminit
Matt.*de clausulis, part.* 1. *claus.*16. *num.*1.vbi *n.*3.ait
quod si huic clausulæ addatur, *& in iurisdictio-*
nis consensum, non requiritur vtrunque, sed alterum
sufficit; & *num.* 5. subdit hanc clausulam esse con- 4
ditionalem, & respicere citationem, & inhibitio-
nem, & quod posita in rescripto auocatorio, seu
commissorio, alicui Iudici tribuit iurisdictionem
conditionalem. ita & taliter, vt hac conditione non
purificata, non habeat aliquam iurisdictionem, tra-
dunt gloss.*verb.reperiit.in Clem.* 1.*de off. deleg.*Socin.
sen.*cons.*99.*n.*10.*vol.*3.quod procedere ait Crescent.
*decis.*1. *de re iud.* etiamsi termini malè, & nulliter
fuissent seruati, distinguendo tamen, vt per eundem
Crescent.*dec.*5.*de rescript.*

Clausula

5 Clausola, *Dummodò causa in partibus instructa non sit*, &c. solet apponi in commissione auocationis causæ quæ litigatur extra Curiam; vnde dubitari potest, à qua die sit intelligenda, in scilicet à die inhibitionis, vigore talis commissionis, an verò à die illius præsentationis in partibus? & attendendum esse tempus præsentationis inhibitionis, non autem impetratæ commissionis, & exinde non excusari attentata, censoit Rot. *in Vercellon. bonorum apud Mohed. decis. 1. vt lite pendente.*

CLAVSVLA XLVII.

Dummodò remaneant centum pro Rectore.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Probationem plenam & concludentem requirit clausula*, Dummodò remaneant centum pro Rectore.

3 *Valor licèt regulariter sufficienter probetur per publicam vocem, & famam, hoc tamen non procedit quando agitur ad effectum iustificationis clausula*, Dummodò remaneant centum pro Rectore.

4 *Claus.* Dummodò remaneant centum, &c. *debet intelligi de tempore gratia & reseruationis.*

5 *Iustificatio clausula*, Dummodò remaneant centum, &c. *necesse est quod continuò duret, ad hoc vt pensio sustineatur.*

6 *Pensio non propterea erit diminuenda, si aliquibus annis contingeret quod Rectori non remanerent centum.*

7 *Reductioni pensionis locus erit, si post illius reseruationem ita essent diminuti fructus, quod soluta pensione non posset Rector se, & onera Ecclesia incumbentia sustentare.*

8 *Onera arbitraria, & voluntaria non sunt detrahenda ex illis centum Rectoribus præstandis.*

9 *Onera necessaria sunt detrahenda ex illis centum rectoribus præstandis.*

10 *Gratia reseruationis pensionis, si solùm remaneant pro Rectore sexaginta non vitiatur, in totum sed solummodò in parte excessus.*

11 *Valor beneficij quando Papa fuit narratus, & ex reseruatione pensionis appareat illa centum pro Rectore non remanere, non operatur clausula*, Dummodò remaneant centum, &c.

12 *Possessor si per multos annos pensionem exigat, in eo præsumitur non solùm titulus, sed etiam iustificatio clausula*, Dummodò remaneant centum pro Rectore.

13 *Pesitorium respicit iustificatio clausula*, Dummodò remaneant centum, &c.

14 *Probandi onus remanere, vel non remanere centum pro Rectore, cui incumbat stante clausula*, Dummodò remaneant centum, &c. *ostenditur.*

15 *Probatio concludere debet etiam quod centum Rectori remaneant ex fructibus beneficij libera, hoc est deductis oneribus, si fuerit dictum vt remaneant centum libera pro Rectore.*

16 *Intellige de oneribus ordinariis, non autem de extraordinariis.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *de claus. p. 1. claus. 42. in vlt. impress.* Nicol. Garc. *de benef. p. 1. cap. 5. num. 373. cum seqq.* Rot. *in Cremonen. pensionis 10. Decembr. 1612. coram Card. Caualerio*, impressa per Farin. *decis. 417. part. 1. recent.* Flam. *de resign. lib. 6. quæst. 2. num. 26. cum seq.* Campan. *in diuers. Iuris Canon. rub. 11. cap. 13. num. 89.* & alios in discursu citatos [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 1. p. 4. claus. 26. §. 4. cum seqq. & claus. 330.* Duran. *Rota decis. 324. n. 24. & 25.*]

Requirit hæc clausola plenam, & concludentem 2 probationem, vt resoluunt Flam. *de resign. lib. 6. q. 2. num. 25.* Mart. *d. claus. 42. num. 1.* Seraph. *decis. 1122. num. 2.* nouissimè D. Lotter. *de re benef. lib. 1. quæst. 38. num. 40. & quæst. 43. num. 4.* & fuit dictum *in Cusentina parochialis*, impressa per Marches. *de comm. tom. 1. pag. 629. in vltim impress.* [Theodos. de Rub. *d. claus. 330. n. 1.* [adeò vt non possit iustificari ex semiplena probatione. Seraph. *d. decis. 1122. num. 2. vers. & hoc casu non sufficit*, adden. ad Greg. *decis. 241. num. 11.* D. Lotter. *d. quæst. 38. num. 44.* nec ex solo consensu titularis, adden. ad Grass. *decis. 57. num. 12.* D. Lotter. *d. q. 38. n. 47.*

Et licèt regulariter valor probetur sufficienter 3 per publicam vocem, & famam, tamen non procedit quando agitur ad effectum iustificationis huius clausulæ, vt censuit Rot. *decis. 444. sub num. 1. & 4. p. 1. recent.* [Theodos. de Rubeis. *d. claus. 331. n. 3.* vbi dicit hanc clausolam intelligi, prout ducati valent in loco beneficij.]

Et quamuis huiusmodi clausula debeat intelligi 4 de tempore gratiæ, & reseruationis, vt ex multis concludit Nicol. Garc. *d. p. 1. c. 2. num. 398* tamen 5 est necesse quod continuò duret illius iustificatio, ad hoc vt pensio sustineatur, Seraph. *decis. 611. n. 4.* Verùm si aliquibus annis contingeret quod Rectori non remaneant centum, non propterea erit diminuenda pensio, iuxta opinionem Garc. *d. cap. 5. num. 399.* [Theod. de Rub. *d. claus. 330. n. 2.*] qui 6 tamen sub *n. 340.* admittit, quod si post reseruationem 7 pensionis ita essent diminuti fructus, quod soluta pensione non posset Rector se & onera Ecclesiæ incumbentia sustentare, tunc sit locus reductioni.

Onus quod potest per ipsummet titularem subiri, 8 non est detrahendum, Rot. *decis. 158. n. 19. p. 1. recent. & Rom. pensionis 6. Nouembris 1619. coram Buratto, confirmata coram eodem 6. Aprilis 1620.* Onera verò arbitraria, & voluntaria non sunt deducẽda, vt fuit dictum *in Cremonen. pensionis 28. May 1617. coram Card. Caualerio.*

Onera necessaria detrahenda sunt, vt salarium 9 vnius clerici in minoribus constituti, qui inseruiat Missis, & cæteris necessariis, vt fuit dictum *in Rom. pensionis, & in d. Cremonen. pensionis*, in qua etiam habetur, deducenda esse onera expensarum pro cultu diuino, pro cera, hostiis, vino, oleo, pro luminaribus sanctissimi Sacramenti, & similibus.

Gratiam huiusmodi reseruationis pensionis si so- 10 lummodò remaneant pro Rectore sexaginta, non vitiari in totum, sed solùm in parte excessus, respondit Rot. *in Toletana pensionis 29. Ianuarij 1591. coram Giptio.*

Non operatur hæc clausula suum effectum, quan- 11 do Papæ non fuit narratus valor beneficij, & ex reseruatione pensionis apparebat, illa centum pro Rectore non remanere, in quo etiam generalis derogatio sufficit, vt quoque Concilij dispositioni derogatum censeatur, vt tenoit Rot. *in Segobien. tertia partis fructuum 25. Maij 1612. coram D. Patriarcha Manzanedo*, vbi etiam dictum fuit quod si possessor per multos annos pensionem exigat, in eo præsumitur 12

non

non solùm titulus, sed etiam præfatæ Clausulæ iustificatio, ita vt ad illam verificandam cogendus non sit, cùm ex tali possessione hoc ius, possessionémque pro se acquisiuisse videatur.

13 Discussio, ac verificatio huius clausulæ petitorium respicit, & propterea ad illud iudicium remittendus est, interimque manutentio possessori illius prætextu non retardatur, vt fuit dictum *in Bononien. pensionis 8. Iunij 1612. coram Illustrissimo Patriarcha Manzaneda.*

14 Cui autem incumbat onus probandi remanere, vel non remanere huiusmodi centum pro Rectore, nempe an titulari asserenti remanere, vel potiùs pensionario affirmanti non remanere, quæstio est dubia. Pro parte titularis deduci potest, præfatam clausulam conditionem, vel modum importare, ita vt ipse ad pensionem soluendam cogendus non sit, nisi dicta conditione, vel modo adimpleto, & sic probato per actorem centum remanere pro Rectore, quod pluries Rota censuit, & signanter coram Mantic. *decis. 196. & in Brixien pensionis 29. Decembris 1597. coram Illustrissimo D. meo Card. Millino & in Mileuitana pensionis 27. Iunij & 8. Nouembr. 1597. coram Littat & in Paduana pensionis 28. Iunij 1581. coram Rubeo, & in Cremonen. pensionis 15. April. 1611. coram Card. Caualerio*, impressa per Marches. *de Commission. p. 1. pag. 559. in vlt. impress. & in eadem coram eodem 10. Decembris 1611.* impressa per Farinac. *decis. 417. p. 2. recent.* vbi fuit dictum quod hoc procedit, quando huiusmodi clausula apposita est simpliciter ipsi reseruationi pensionis, de qua agitur, non verò quando non ita, sed consecutiuè ad modificandum & limitandum aliam clausulam proximam antecedentem, videlicet, *Etiamsi alia pensiones annua vltra præfatas ali a personis assignata existant*, &c. dummodò omnibus pensionibus deductis centum remaneant pro Rectore; vnde pensio erat purè & liberè reseruata, nec poterat dici conditionalis, nisi in euentum quod probaretur, de tempore reseruationis adfuisse alias pensiones; vt in his terminis fuit decisum *in Carpentoraten. pensionis 15. Martij 1602. coram Card. Lancelloto*; & ideò cùm appareat huiusmodi clausulam in his terminis non esse positam simpliciter ad totam orationem, sed consequutiuè ad clausulam, *Etiamsi alia*, &c. vt dictum est, non potest ad alia referri, ad notata *in l. vlt. §. Titia*, vbi Bart. *ff. de liberat. leg.* Capu. *decis.* 108. *n.* 12. quod etiam resolutum fuit *in S. Marci pensionis 30. Ianuar. 1612.*
15 impressa per Marches. *p. 2. pag. 488. n. 8* si fuerit dictum, vt remaneant libera, hoc est, deductis oneribus, vt per Felin. *in cap. ad aures, sub n. 13. vers. duodecima conclusio, de rescrip.* Sarnen. *in reg. de valore, q. vlt.* & fuit dictum *in Forosempronien. pensionis 9. Februarij 1615. & in Cremonen. pensionis 28. Maij 1618. coram Card. Caualerio*, ex eo, quia dictio illa, *liberè*, idem importat quod absque alia diminutione, vt dixi *in tract. de dictionib. dict. 190. in vlt. impress.* [Theodos. de Rub. *d. claus.* 331. *num.* 1. vbi tenet quòd verbum, *Liberi*, importat quòd deductis oneribus ordinariis centum ducati absque diminutione remaneant.]

16 Intellige de oneribus ordinariis, non autem de extraordinariis, & raròcontingentibus, vt per Gig. *de pensionib. q. 96. n. 2.* Rot. *decis. 298. n. 1. part. 1. diuers. & in Casentina pensionis coram Litta*, impressa per Marches. *de commiss. tom. 1. pag. 629. & in d. Romana pensionis 6. Nouembris 1619. coram Buratto, confirmata coram eodem 6. Aprilis 1620.*

CLAVSVLA XLVIII.

Dummodò mille remaneant prò Episcopo.

1 *Pensio quod iusta esse debeat, & talis vnde remaneat, vt pensionarius viuere possit, habet fundatam titularis intentionem.*

2 *Pensionum in reseruatione super mensis Episcopalibus si omittatur clausula*, Dummodò mille remaneant pro Episcopo, *signum est quod Papa sciens grauauerit talem Episcopum, licet eius fructus tenues essent.*

3 *Concilium Trid. non indiget speciali derogatione.*

4 *Pensio reseruata cum clausula conditionali*, Dummodò mille remaneant pro Episcopo, *ante purificationem conditionis non potest dici debita, & ante omnia verificari debet.*

5 *Iustificatio quod mille remaneant pro Episcopo, stante clausula*, Dummodò mille, &c. *est necessaria etiam contra consequentem.*

6 *Consensus pensionis reseruata cum clausula*, Dummodò remaneant mille, &c. *habet in ventre eandem conditionem, quam habet gratia.*

7 *Pensionarius quando est in casu possessionis exigendi pensionem, tunc non retardatur solutio sub prætextu quod minimè sit probatum mille remanere pro Episcopo.*

8 *Iustificanda venit clausula*, Dummodò mille remaneant pro Episcopo, *etiam in reseruatione pensionis Motu proprio.*

9 *Famo probatio cum adminiculis sufficit pro iustificatione clausula*, Dummodò mille remaneant prò Episcopo.

OMnia proximè dicta clausula præcedenti de Rectore, pro explicatione clausulæ. *Dummodò remaneant centum pro Rectore*, possunt ad Episcopum applicari, quoniam vterque habet fundatam intentionem, & in Iuris communis dispositione, quod pensio iusta esse debeat, & talis vnde remaneat, vt viuere possit, ad tradita per Gigan. *de pensionib. q. 4. num. 1.*

Nunc verò sciendum est, quod omissio huius 2
clausulæ apponi solitæ in reseruatione pensionum
super mensis Episcopalibus, est signum euidens,
quod Papa sciens, & volens grauauerit talem Episcopum,
licèt eius fructus tenues essent, vt censuit
Rota *in Ferentina pensionis 23. Ianuarij 1691. coram
Ortembergo*, impressa per Marches. *p. 1. pag. 535.* vbi
etiam fuit dictum quod in his terminis caute vide- 3
tur ipse Papa Concilij Trid. decreto *sess. 13. de reformat. c. 13.* derogare, & quod ad hoc speciali derogatione opus est, cùm eius auctoritatem idem Concil. *sess. 25. de reform. c. 21.* saluam esse voluerit.

Cùm sit conditionalis hæc clausula, pensio cum 4
ea reseruata, iure merito ante verificationem conditionis quod ille remaneant pro Episcopo, non potest dici debita, *l. Thais ancilla §. Stichus, ff. de fideicommiss. libert.* Cephal. *cons. 17. numero 21.* Cassad. *decis. 10. num. 8. de rescript.* & ideo ante omnia verificari debet, Greg. *decis. 57. numero 2.* & etiam contra
consentientem est necessaria iustificatio, Seraphin. 5
decis. 1017. & decis. 1122. Rot. *decis. 547. num. 3. & 4.
p. 1. recent.* vbi redditur ratio, quia consensus habet 6
in ventre eandem conditionem, quam habet gratia, cui accedit, nempe dummodò remaneant mille pro Episcopo, *& num. 4.* post Mohed. *decis. 9. num. 1. & 2.*

de

de causa possess. Cassad. *decis.* 8. *num.* 8. *vers. nisi agens de rescript.* limitat non habere locum, quando pensionarius est in casu possessionis exigendi pensionem; quia tunc non retardatur solutio sub prætextu quod minimè sit probatum, mille remanere pro Episcopo, & procedere etiam affirmat contra successorem illius, qui soluit, per decis. Guidop. 629. *n.* 2. Put. 151. *lit.* 3. Gigan. *in tract. de pension. b. q.* 4. *num.* 10. Rot. *in Campanien. pensionis* 20. *Iunij* 1611. *coram Vbaldo seniori*, docet Nicol. Garc. *d. p.* 1. *cap.* 5. *n.* 464. vbi addit, id locum habere siue agatur in petitorio, siue in possessorio executiuè.

8 Vnde hanc clausulam etiam Motu proprio reseruatam esse iustificandam censuit Rota *in Neritonen. pensionis* 15. *Nouembris* 1601. *coram Litta*, impressa per Marchesi. *de Commiss. p.* 1 *pag.* 131.

9 Pro iustificatione autem huius clausulæ sufficere probationem famæ cum adminiculis, fuit resolutum *in Clusina pensionis* 28. *Ianuar.* 1575. *coram Card. Blanchetto, & in Neritonen. pensionis* 24. *Nouemb.* 1606. *coram Greg. XV. inter eius decisiones impressas decis.* 477.

CLASVLA XLIX.

Dummodò omnes simul non extendant medietatem, &c.

1 *Conditionalem gratiam reddit clausula,* Dummodò omnes simul, &c. *& est verificanda per agentem ad pensionem.*
2 *Supplicatio gratiæ non est attendenda ad effectum iustificationis, sed formula literarum.*
3 *Pensio quando est imposita absque conditione, non est verificanda per pensionarium clausula,* Dummodò omnes simul, &c.
4 *Pensio si sit excessiua, non in totum vitiatur, sed reducitur.*
5 *Pensionis reseruatio quando facta fuit libera, & exempta ab omnibus oneribus, &c. tunc clausula* Dummodò omnes simul, &c. *non intelligitur deductis oneribus.*
6 *Claus.* Dummodò plura simul non sint, &c. *intelligitur quòd plura simul obtineri non possint, sed successiuè.*

1 HÆc clausula in litteris reseruationis pensionis apposita, reddit gratiam conditionalem, & est verificanda per agentem ad pensionem, vt per Cassad. *decis.* 10. *num.* 8. *vers. secus à principio, de rescript.* Gigan. *de pensionib. q.* 85. Campan. *in diuers. Iuris Canon. rub.* 11. *cap.* 13. *n.* 88. *in fine.* [Theod. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 316. *n.* 1.] & fuit dictum *in Mileuitana pensionum* 28. *Octobris* 1597. *coram Litta*, impressa per Marchesi. *p.* 2. *pag.* 510. vbi etiam fuit dictum hoc locum habere etiamsi hæc clausula in supplicatione non adsit, quia ad effectum iustificationis non est attendenda supplicatio, sed formula literarum, cùm literæ ipsæ sint canonizandæ, vt perficiatur gratia per expeditionem literarum, & *in Carpentoraten. pensionis* 16. *Martij* 1602. *coram Card. Lancelloto*, impressa pariter per eundem Marchesi.
3 *d. p.* 1. *pag.* 529. vbi etiam dicitur quod hæc clausula non est iustificanda per pensionarium, quando pensio est imposita absque conditione, & ibi latiùs declaratur. [Et debet verificari de tempore reseruationis, non autem de tempore translationis, si translata sit, ita ex Rotæ decis. Theod. de Rub. *d. p.* 4. *cl.* 324. *n.* 1. vbi *n.* 2. addit quòd quando est adiecta reseruationi pensionis, facit illam conditionalem, vel modalem, vt sit verificanda, secus si adiiciatur post reseruationem putam ad modificandam aliam clausulam. Et nunquam intelligitur nisi expresse apponatur Mohed. *decis.* 11. *sub n.* 1. *de locato.* Theodos. de Rub. *d. p.* 4. *claus.* 516. *n.* 3. *&* 4.]

Operatur hæc clausula, quod si pensio sit excessiua, non in totum vitietur, sed reducatur, vt remaneat pro titulari ipso ante omnia fructuum medietas. Cassad. *decis.* 4. *n.* 4. *&* 6. *vers. & est sine præiudicio, de pension.* Pute *decis.* 32. *n.* 2. *lib.* 1. *in correct.* Mantic. *decis.* 153. *num.* 2. Rota *in Salmantina pensionis* 26. *Martij* 1593. *coram Gipsio*, impressa per Marchesi. *de Commiss. p.* 1. *pag.* 525. *in vlt. impress.*] eadem Rota *decis.* 1160. *lib.* 3. *p.* 3. *diuers.* Crescent. *decis.* 17. *de rescript. n.* 3. *circa med. vers. nihilominus.*] Verùm non parum vrget, quod hæc clausula videtur continere protestationem Papæ, quod nisi ita se res habeat, nolit gratiam aliquam fecisse, & propterea pensio sit nulla, ob defectum vnius oboli non est locus reductioni, sed in totum corruit, vt per Gig. *de pension. ib. q.* 15. *n.* 2. D. Lotter. *de re benef. lib.* 1. *q.* 58. *n.* 54. consideratur enim tanquam vnum integrale, quod non potest pro parte valere, & pro parte non, vt ait Rot. *decis.* 616. *n.* 5. *p.* 1. *diuers.* 4

Quando verò talis reseruatio pensionis facta fuit libera, & exempta ab omnibus oneribus, &c. tunc clausula ista loquens de fructibus, non intelligitur deductis oneribus, nam obstant contraria verba dispositionis Papæ, ibi, *libera*, &c. vt fuit dictum *in Monopolitana pensionis* 16. *Ianuarij* 1598. *Coram Orano*; & quia addi solent & illa verba, *omnes insimul*, &c. ideo tunc clausula ista refertur etiam ad pensiones alias antea, vel etiam eodem tempore reseruatas, & similes vltimo loco concessas Crescent. *decis.* 1 *num.* 2. *de priuileg.* Rot. *in d. Monopolitana pensionis* 13. *Iunij* 1597. *coram Orano*, vbi etiam fuit dictum, verba illa referri ad omnem, quæ Religioni soluuntur. 5

Clausul. *Dummodò plura simul non sint, &c.* posita in dispensatione ad obtinenda beneficia. intelligitur, quòd plura simul obtineri non possint, sed successiuè, vt ex Rota tenet Theod. de Rubeis *d. p.* 4 *cl.* 327. addens post Nauar. *cons.* 26. *de præbend.* hanc clausulam refert ad retentionem, non ad collationem.] 6

CLAVSVLA L.

Dummodò intrusus non sit.

1 *Executorem non merum, sed mixtum facit clausula,* Dummodò intrusus non sit.
2 *Clausula,* Dummodò intrusus non sit, *intelligitur de alia intrusione præter narratam.*
3 *Intrusus dicitur, qui ante præsentationem, & collationem beneficij possessionem ingreditur.*
4 *Possessionem capiens literis non confectis dicitur intrusus.*
5 *Titulum non habens, seu habens ab eo, cui ius conferendi non competit, dicitur intrusus.*
6 *Resignans post resignationem reputatur intrusus.*
7 *Prouisus de beneficio reseruato ab alio quàm à Papa, dicitur intrusus.*

DE stylo hæc clausula apponitur in literis Apostol. prouisionum beneficiorum non reseruatorum, & maximè si sint litigiosa, vt per Sarnen. *de iure quæsito non tollendo, q.* 1. *in princip.* Rot. *in Aforicen. Cappellaniæ* 17. *Nouembris* 1600. *coram Iusto* Quo

casu

casu facit executorem non merum, sed mixtum, qui propterea tenetur assumere partes Iudicis, & citare facere possessorem, vt in termino sibi præfixo compareat, & de sua possessione, vel interesse doceat, si veniat, & suum ius deducat, audiri debet, & contra eum procedi Iuris ordine seruato, vt tradunt Butr. n.8. Fel. *n.14. & 33. vers. quadragima aduerte, in c. fin. de præsumpt.* Rot. *in Neapol. S. Andreæ 14. Febr. 1569. coram Finetto, & in Poscien. Capellania 21. Febr. 1578. coram Clemente VIII. & in Bononien. parochialis 22. Iunij 1590. coram Penia, & in Vrbeuetana beneficij 28. Iunij 1591. coram Giptio.*

Intelligitur de alia intrusione præter narratam, vt
2 per Sarnen. *de iure quæsito, q. 1. in fine.* Crescent. *decis. 7. de Iurepatron.* Mart. *de claus. p. 1. claus. 38. n. 1. in vlt. impress.* Mantic. *decis. 71. n. 5.* [Theodos de Rubeis *in singul. Rota tom. 2. p. 4. cl. 313.* vbi est quòd facit gratiam conditionalem.]

3 Quis autem dicatur intrusus, non erit abs re in præsenti inuestigare. Dicitur igitur intrusus, qui ante præsentationem, & collationem beneficij possessionem ingreditur, Mart. *d. claus. 38. n. 3.* Mantic. *decis. 107. n. 3.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. vlt. q. 10.*
4 Vel qui literis non confectis possessionem capit, Fla-
5 min. *de resign. lib. 10. q. 1. n. 21.* Vel qui titulum non habet, aut habet ab eo, cui ius conferendi non competit, Mantic. *decis. 118. n. 11.* Marta *d. claus. 38. n. 2. post princip.* Item resignans post resignationem reputatur intrusus, Flamin. *de resignat. lib. 1. q. 6. n. 6* Item prouisus de beneficio reseruato ab alio quàm à Papa, vt
6
7 fuit dictum *in Verdunen. Abbatia 22. Iunij 1615. coram Buratto,* impressa per Farin. *decis. 741. n. 2. p. 2. recent.*

CLAVSVLA LI.

Dummodò, seu quatenus licita, &c. honesta sint.

1 *Conditionalem, seu modalem gratiam facit, redditque confirmationem conditionalem clausula,* Dummodò licita, & honesta sint.

2 *Confirmatio generalis etiam ex certa scientia, non refertur ad statuta illicita.*

3 *Expressa non comprehendit clausula,* Dummodò licita, & honesta sint, *posita in confirmatione.*

1 HÆc clausula facit gratiam conditionalem, seu modalem, redditque confirmationem conditionalem, & ideo non suffragatur, nisi doceatur pacta, seu conuentiones, aut statuta sub confirmatione contenta esse licita, & honesta, per ea quæ tradunt Deci. *cons. 149. n. 6.* Botgnin. *decis. 46. sub n. 40. p. 1.* & fuit dictum *in causa Ostien. affictus 23. Maij 1614. coram D. Patriarcha Pamphilio, & in Seguntina admissionis ad Capitulum 5. Iunij 1587. coram Giptio, confirmata coram eodem die 16 eiusdem mensis.*

2 Vnde fit, vt confirmatio generalis omnium statutorum, etiamsi facta esset ex certa scientia, non sit referenda ad statuta illicita, & iniusta, per ea quæ tradunt Alex. *cons. 59. n. 14. & lib. 1.* Roland. *cons. num. 32. lib. 1.* quos citat Rot. *in Hispalen. Canonicatus de Ossuna 3. Decembris 1599. coram Litta,* impressa per Farinac. *decis. 21. n. 3. p. 2. recent.*

3 Posita hæc clausula in confirmatione, non comprehendit expressa, vt censuit Rot apud Censium *post tract. de Censib. deci. 114. n. 1.* & apud Farin. *dec. 339. n. 5. p. 2. recent.* vbi fuit dictum, hanc clausulam referri ad illa statuta, quorum tenor non fuit expressus, non verò ad statutum expressum.

CLAVSVLA LII.

Dummodò, seu quatenus sint in vsu.

1 *Clausula,* Dummodò, seu quatenus sint in vsu, *in fine posita debet ad omnia referri.*

2 *Clausula,* Dummodò sint in vsu, *refertur ad extensionem.*

3 *Vsus statuti regulariter præsumitur, & asserenti contrarium incumbit onus probandi, non obstante clausula,* Dummodò sint in vsu, *in confirmatione Principis posita.*

4 *Clausula,* Dummodò sacris Canonibus, ac Decretis Concilij Trid. non aduersetur, *quid importet, ostenditur.*

IN confirmatione facta per superiorem, statutis inferiorum, vniuersitatum, vel locorum, & priuilegiorum solet apponi hæc clausula, & ideo in fine posita debet ab omnia referri, iuxta reg. *l. fin. de rebus dub.* & licèt videatur restringere confirmationem ad vsum, cùm est eadem ratio in extensione, quæ est in confirmatione, debet etiam referri ad extensionem, vt post Ruin. & alios firmauit Rot. *in Palentina decimarum 9. Decembris 1588. coram Card. Plato.* [De ista claus. latè Theodos de Rubeis *in singul. Rota tom. 3. p. 4 cl. 332. & 612.* dicens appositum in confirmationem statutorum & priuilegiorum referri ad priuilegia, & non ad statuta, & quod cùm soleat apponi ex stylo, non mutat substantiam, nec naturam statutorum.] 1 2

Vsus statuti regulariter præsumitur, & sic etiam aliarum Constitutionum in tantum, vt asserenti contrarium, onus probandi incumbat, prout censuit Rot. *in Amerina successionis 24. Maij 1593. coram Penia,* vbi tentum fuit, hoc ipsum procedere non obstante hac clausola, *Dummodò, seu quatenus sint in vsu,* in confirmatione Principis posita, Gozad. *cons. 16. n. 16.* Dec. *cons. 649. n. 9.* Cresc. *dec. 4. n. 2. de priuil.* & fuisse pluries resolutum asserit eadem Rot. *in Montis Regalis iurisdictionis 21. Feb. 1600. coram Card. Lancelloto.* 3

Solent huic clausulæ addi alia verba; videlicet, *Et sacris Canonibus, ac decretis Concil. Trid. non aduersentur,* quæ explicat Hieron. à Sorbo *in annot. ad Alphonsum à Casarubios de priuil. Minorum, ad Bullam Clementis VII. editam sub die 30. Maij 1526. & ad verb. Priuilegia Fratrum,* cuius verba hic referre non pigebit. Aduertendum est, inquit ille, quod dum in hac clausula dicitur, *sacris Canonibus, & decretis,* non est intelligendum, vt aliqui malè sentiunt, de sacris Canonibus Summorum Pontificum in Decretis, & Decretalibus contentis, sed de sacris Canonibus, & decretis Concilij Trident. cùm clarè pareat, ipsum Concilium & Canonibus, & decretis constare, & illud operetur illa clausula, coniungendo Canones cum decretis Concilij Trident. Ideo malè sentire mihi videntur, qui aiunt, sub illa particula, *Canonibus,* comprehendi Decreta, & Decretalia Summorum Pontificum, & sub alia, *decretis Concilij Trid.* ea quæ sunt in Concilio Trident. & quod proinde nulla, aut paucissima remaneant priuilegia; & ita esset equidem si hæc illorum valeret opinio: sed quàm sit absurdum, & à mente, verbisque Pontificum alienum; nemo sanæ mentis non videt; dixis- 4

ſent enim,ſi Intelligi voluiſſent de Decretis, & Decretalibus quatenus ſunt in vſu, & ſacris Canonibus Summorum Pont.& decretis Conc.Trid.Hactenus Hier.à Sorbo,prout eum refer Eraſm.à Cochier *de Iuriſd.Ordinarij in exemplos,p.4.q.31.*

Quid antem operetur in confirmationibus priuilegiorum Regularium clauſula, *Quatenus decretis Concily Trident. non aduerſentur*, vide infrà *ſub clauſula* 134.

CLAVSVLA LIII.

Dummodò non vltra tres dietas, &c.

1 *Dietas vltra duas de Iure quis trahi non poteſt.*
2 *Clauſ.* Dummodò non vltra tres, *adeò eſt reſtrictiua,vt reperiatur omiſſa,per Dominum Referendarium ſit addenda.*
3 Cap. nonnulli, de reſcript. *ſufficienter derogari cenſetur per illa verba*, Et cum derogatione regul.Bonifacij VIII.
4 *Dieta non ſeruantur quoad Auditorem Cameræ.*
5 *Cauſa committuntur ſine clauſula*, Dummodò non vltra tres,*quando adeſt partium conſenſus, & certa ſcientia.*
6 *Dieta eſt itineratio vnius diei, in quo aſſignantur viginti milliaria,ſiue ſex leuca.*
7 *Dieta commenſurari debet per viam vſitatam, & frequentiorem.*
8 *Dieta per mare eſt quinquaginta milliariorum.*

1 CVm vltra duas dietas quis trahi non valeat, vt probat text. *in cap.nonnulli, de reſcript.* in quo Papa mandat, quod ſi illius textus diſpoſitioni non derogatur eius expreſſa mentione facta, nullus vltra duas dietas ad litigandum trahitur, vt ego ibi notaui *num.*1.*& num.*14. rationem præſto, quare exigatur ſpecialis illius derogatio: ſed quia Signatura Iuſtitiæ non poteſt derogando ſupradictis vltra tres dietas cauſas committere, ideo additur in commiſſione hæc noſtra clauſula, *Dummodo non vl-*
2 *tra tres*,quæ ita reſtrictiua, ſi reperiatur omiſſa, per Dominum Referendarium erit addenda, ex Staphil. *de lit.Iuſtit.cap. quomodo petitur, n.* 4. *& ſeq.* ita refert Marcheſ.*de Commiſſ.in vltim.impreſſ.part.*1. *c.*6. *de commiſſ.appellat. extra Rom.Curiam, n.* 97. *&* 98. *& p.*2.*§.*4.*de commiſſ. auocat. cauſarum, num.*21.*cum*
3 *ſeq.* vbi *num.* 23. ſubdit ſufficienter derogari *d. cap. nonnulli*,per illa verba,ſeu clauſulam, *& cum derogatione regula Bonifacij VIII.de duabus dietis; dummodò non vltra tres.*

4 Non intelligitur hæc clauſula reſpectu Auditoris Cameræ, quia quoad illum non ſeruantur dietæ, cùm aliàs ſit Iudex ordinarius Romanæ Curiæ, & ita habet ſtylus notiſſimus, vt tenet Fel. *in d.c. nonnulli,n.*34.

5 Quando autem adeſt partium conſenſus, & certa ſcientia, ille maximè in Romana Curia facit, vt non habito reſpectu dietarum,cauſæ committantur ſine hac clauſula,ſicut quotidie fieri,& ſeruari affirmat Marcheſ. *d.p.*2.*§.*4.*de commiſſ.aduocat.cauſarum, n.*34.*in vlt.impreſſ.*

6 Dieta verò eſt itineratio vnius diei, in quo aſſignantur viginti milliaria, ſeu ſex leucæ itinerant ſingulo die,*cap.ex parte* C. ibi, *vltra duodecim.leucas, de for.compet* Parlador.*lib.*2.*rerum quotid. cap.*19. *n.*9. Marcheſ.*d.§.*4.*num.*6.vel ad ſummum ſeptem, Mandoſ.*ad regul.*30.Cancel. *quæſt.*2.*n.*2. Henriq. *in ſumma,lib.*9.*c.*27.*§.*6. *in Cōment. lit. C, & lib.*13.*cap.*51. *§.* 5. Ludou. Mirand. *in Man.Prælat.tom.*1. *quæſt.*39. *art.*8.*concluſ.*3. & debet computari à fine diœceſis, Menoch.*de arbitrar.caſu* 306.*num.*5. Eſcobar. *de ratiociniis comput.*12.*num.*12. Cened. *ad Decret. collect.* 123. *num.*2.commenſurando per viam vſitatam, & 7
frequentiorem, iuxta reſoluta per Parlador. *citato loco*,& per Maſcard.*de prob. concl.* 556. Cabed. *Luſit. dec.*13.*n.*3.*p.*1.

Per mare verò dieta erit quinquaginta milliario- 8
rum, quia plus eſt facere per terram viginti, quàm per mare quinquaginta milliaria, Felin.*in cap. olim, n.*7.*de except.*Marcheſ.*de Commiſſ.d.§.*4.*n.*40.

CLAVSVLA LIV.

Dummodò collatio deuoluta.

1 *Deuolutionem probare debet impetrans beneficium cum clauſula*, Dummodò collatio ſit deuoluta,&c.
2 *Probatio deuolutionis debet fieri concludenter cum omnibus ſuis qualitatibus, ſtante clauſ.* Dummodò collatio ſit deuoluta,&c.
3 *Deuolutio debet plenè, & concludenter probari ſtante clauſ.*Etiamſi deuoluta, &c.
4 *Deuolutio quomodo fieri debeat,ac probanda veniat, remiſſiuè.*
5 *Cauſa ad Romanam Curiam quomodo deuoluantur, remiſſiuè.*
6 *Clauſ.* Dummodo accedat aſſenſus, &c. *inducit formam.*
7 *Clauſ.*Dummodo reſignans aliunde habeat, &c. *reſpicit ſubſtantiam gratiæ.*
8 *Clauſ.* Dummodo cura animarum non negligatur,&c.
9 *Clauſ.*Dummodo medietatis patronorum conſenſus accedat,&c.*non facit gratiam conditionalem, ſed modalem.*
10 *Clauſ.*Dummodo paternæ incontinentiæ imitator non ſit, &c. *ſolet apponi reſpectu filiorum presbyterorum.*

CVm conditionali hac clauſula prouiſionem im- 1
petrans debet deuolutionem probare, quia in hoc caſu non intelligitur Papam voluiſſe prouidere, niſi collatio ad Sedem Apoſtolicam ſit deuoluta, Caſſad.*decis.*5.*n.*3. *de præbend.* Caputaq. *deciſ.*63.*lib.* 1.Mant. *deciſ.*260. *n.*1. Quæ quidem probatio de- 2
bet fieri concludenter cum omnibus qualitatibus, Caſſad.*d.deciſ.*5. Rot. *in Calciaten. dimidia portionis* 7. *Decembris* 1582. *coram Orano*,& in terminis clauſulæ, *Etiamſi deuoluta*, &c. quod debeat deuolutio plenè,& concludenter probari,tradunt Mohed. *dec.* 17.*de præbend.* Put. *deciſ.*365.*lib.*2. *in correctu*, Rot. *deciſ.*186.*n.*5.*p.*2.*rec.*& fuit dictum *in Aretina Capella* 1.*Iunij* 1611.*coram Cardinale Lancelloto,& in Ianuen. Abbatia* 22.*Iunij* 1616.*coram Buratto.*

De deuolutione quomodo fieri debeat, ac pro- 3
banda veniat,multa dixi *de officio & poteſtate Epiſcopi, p.*3. *alleg.*58 *n.*10.*cum ſeqq.*& latè Nicol.Garc.*de benef.p.*10.*c.*3.*n.*41.*cum ſeqq.*

Cauſæ autem quomodo deuoluantur ad Roma- 4
nam Curiam, vide Marcheſ. *de Commiſſ.p.*3.*c.*1.*§.*1. *de commiſſ.deuolut.cauſarum,n.*6.*cum ſeq.& n.*74.

[Clauſula *Dummodo accedat aſſenſus, &c.* 5
inducit formam, ideóque appoſita in prouiſione de beneficio iuris patronatus operatur vt conſenſus patroni per eam reſeruatus debeat eſſe

esse expressus, ita vt non sufficiat tacitus ex non contradictione illius. Theod. de Rubeis *in singularib. Rota tom. 2. p. 2. clauf.* 100. *num.* 1. *&* 2. & *num* 4. addit quòd hæc clausula præseruat ius illius, cuius consensus exigitur, ita vt eo nolente nihil dicatur tributum, & citat Rot. *decis.* 412. *lib.* 3. *p.* 3. *diuers.*

7 Clauf. *Dummodo designans aliunde habeat, &c.* respicit substantiam gratiæ nam attento stylo aliàs concedi non solet. Parisius *de resign. lib.* 1. *quæst.* 6. *num.* 41. & *lib.* 10. *quæst.* 14. *num.* 6. Theodos. de Rubeis *d. tom.* 2. *part.* 4. *clauf.* 301. *num.* 2. vbi *num.* 3. addit gratiam facere conditionalem, nempe quatenus huiusmodi assertio sit vera. Iustificatur autem ista clauf. secundum Rotam ex testibus deponentibus, quod resignans de tempore resignationis, & ante, possidebat prædium, & alia bona, ex quibus percipere poterit aureos quinquaginta annuos, qui nisi fuerunt sufficientes pro illius sustentatione in illis partibus, cum in aliis propter annonæ caritatem non sufficiat hæc quantitas, prout eadem Rota non sufficere censuit ducentos ducatos in ciuitate Hispalen. vbi propter populi frequentiam est annonæ caritas; ita Theodos. de Rub. *d. clauf.* 301. *n.* 4.

8 Clauf. *Dummodo cura animarum non negligatur, &c.* apposita nihil operatur, nam videtur inducere quandam monitionem, cum à Iore tacitè intelligatur, quod si beneficium sit curatum, in illo debeat deseruiri, Rebuff. *in repetitione cap. nulla, col.* 35. *vers.* 14. *clauf. pag. mihi* 44. *concessione prabenda*, quem refert Theodos. de Rubeis *d. p.* 4. *clauf.* 308.

9 Clauf. *Dummodo medietatis patronorum consensus accedat, &c.* non facit gratiam conditionalem, sed modalem, Pute. *decis.* 430. *lib.* 1. quod citat Theod. de Rubeis *d. p.* 4. *clauf.* 315.

10 Clauf. *Dummodo paterna incontinentia imitator non sit &c.* solet apponi respectu filiorum presbyterorum, licet tacitè insit de iure vt libidinosis non conferantur beneficia, propter tamen præsumptionem paternæ incontinentiæ debet verificari, Rebuff. *in repet. cap. nulla col.* 19. *in* 13. *clausula, pag. mihi* 44 a. *de concess. preben.* quem citat Theodos. de Rub. *d. p.* 4. *clauf.* 325]

CLAVSVLA LV.

Etiamsi generaliter, vel specialiter sit reseruatum.

1 *Vacatio in Curia debet exprimi, & non tollitur per Clausulam*, Etiamsi generaliter, vel specialiter sit reseruatum.

2 *Reseruatio specialis de certo beneficio, & pro certa persona non tollitur per clausulam*, Etiamsi generaliter, vel specialiter sit reseruatum, *nec per clausulam*, Etiamsi deuolutum, &c. *vt num.* 4.

3 *Papa si in collatione dixerit*, Etiamsi deuolutum vel reseruatum existat, *tunc censetur conferre ex iure deuoluto, vel reseruato. Nec tollitur reseruatio specialis de certo beneficio facta ad fauorem certa persona*, n. 4.

Clauf Etiam dispositioni suæ, vt præfertur, reserseruari, *non inducit nouam reseruationem respectu quatuor mensium quos Papa sibi retinet in concess. one alternatiua.*

6 *Clauf.* Etiamsi pro alio scripserimus, &c. *ostendit mentem Papa.*

7 *Clauf.* Etiamsi talia forent, &c. *operatur vt per eam censeatur derogatum dispositioni.*

HÆc clausula in prouisionibus beneficiorum 1
apposita, non est apta tollere omnes reseruationes, cùm non tollat reseruationem, quia vacauit in Curia, de qua expressa mentio fieri debet ? ita Gemin. *conf.* 11. *num.* 4. *vers. vnde licet, & num.* 3. *vers. nec obstat*, [Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauf* 465. *num.* 5. *cum.* 1. *seqq.* vbi *num.* 5. addit hanc clausulam non esse potentem ad comprehendendum reseruationes, de quibus est facienda mentio specialis.] Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C, conclus.* 336. *num.* 1. vbi *num.* 2. ampliat, quia nec a 2
ex illis tollitur reseruatio specialis de certo beneficio, & pro certa persona, quia Papa non præsumitur tollere ius illi particulari, ideo non sufficit.

Si verò Papa in collatione dixerit, *Etiamsi deuo-* 3
lutum, vel reseruatum existat, tunc censetur conferre ex iure deuoluto, vel reseruato, Gemin. *conf.* 15. *n.* 5. *in fin. vers. item si sit reseruata*, Card. Tusch. *d. conclus.* 336. *num.* 3. Mart. *de clausul. p.* 1. *clauf.* 279. *n.* 5. intelligentes quando non agitur de præiudicio tertij, sed solius conferentis.

Item per istam clausulam non tollitur reseruatio 4
specialis de certo beneficio facta ad fauorem certæ personæ, quia Papa non præsumitur tollere ius illius personæ Gemin. *d. conf.* 12. *num.* 4. *in fin. vers. similiter non tolleret*, Mart. *d. clauf.* 279. *n.* 4.

Clausula, *Etiam dispositioni sua, vt prafertur, reser-* 5
uani, quæ est *reg.* 9. *Cancellaria*, non inducit nouam reseruationem respectu quatuor mensium, quos Papa sibi retinet in concessione alternatiuè, & sunt reseruati in prima parte regulæ, vt ostendunt illa verba, *Etiam vt prafertur*, secundum vnum intellectum, & referuntur ad primam partem, sed bene eam inducunt respecto duorum mensium, quos capit ex quatuor ordinariis, & non erant in prima parte comprehensi; & idem secundum alium intellectum, quem tenet Gonzal. *ad regul.* 8. *Concell. glos.* 54. *num.* 1. *&* 5. *vers. hic sunt apposita*, nempe quod illa verba, *vt prafertur reseruauit*, præsupponunt anteriorem reseruationem sex mensium, quæ expressa non fuerat, sed duntaxat tacita, eo ipso quod alij sex menses fuerunt ordinariis expressi; qui tamen secundus intellectus potest procedere quoad Martium & Septembrem, qui non fuerant expressi in prima parte regulæ, sed non quoad alios quatuor in dicta prima parte expressè reseruatos, & quorum respectu non fuit sublatum impedimentum, vt sunt expressæ decisiones Putei, & aliæ quæ se fundant in ista expressa reseruatione priore. Denique sensum tenuit Rota *in Salmon. alternatiua* 14. *Maij* 1610. *coram Cardinalo Lancelloto*, dum dicit quòd Papa in secunda parte concessionis alternatiuæ reseruat sibi alios sex menses, vt præfertur scilicet modo, quo suprà in regula sibi purè reseruauit reseruat sibi alios sex menses, vt præfertur, scilicet modo, quo suprà in regula sibi purè reseruauit, refert Massob. *in sua praxi habendi concursum, pralud.* 23. *dub.* 2. *num.* 24. *ex vna Papien. beneficij* 10. *Aprilis* 1617. *coram bona memoria Martino Andrea.*

[Clauf. *Etiamsi pro alio scripserimus, &c.* posita in 6
mandato de vacaturo, ostendit mentē Papæ volētis grauare collatorem ordinariū pluribus mādatis, Rebuff. *d. clauf. mand. n.* 25. *in fine, & conf.* 47. *n.* 7. Theod. de Rob. *cl.* 369. Si duo mandata impetrata fuerunt cum hac clauf. alterū cū clauf. si pro alio non scripserimus, &c. neutrū valet. Rebuf. *in forma mand. Apost. in verb. pro alio scripserimus, vers. tertium est, & seq.*

7 Claus. *Etiamsi talia forent*, &c. operatur vt per eum censeatur derogatum dispositioni specialemque & indiuiduam derogationem requirenti. & habenti clausulas derogatorias ad futuras dispositiones, Alex.*cons.*155.*n.*12.*lib.*6.Paris.*cons.*1. *num.* 91. *lib.*2. Theodos de Rubeis *claus.*374. Peregr. *cons.*20.*num.* 14. *vol.* 1. vbi quod operatur vt ea, quorum nominatim meminisse oportuisset, habeantur pro specialiter expressis.]

CLAVSVLA LVI.

Et in euentu in quem, &c.

2 NOn restringit casum præcedentem, sed illum de nouo ponit, & constituit, nec est verum quod limitet, & coarctet fideicommissum, prout clausula, *tunc & eo casu*; denotat etiam potiùs conditionem, quàm restrictionem, cùm idem sit dicere in euentu in quem ambo decedant, ac si ambo decedant, vt fuit resolutum *in Romana fideicommissi domorum 19. February 1607. coram Gregorio XV. inter eius decisiones impressas decis.*296.*n.*5.

[Claus. *Et ex aliis causis animum suum mouentibus*, operatur vt quis vna dumtaxat causa non censeatur motus ad aliquid faciendum, Surd.*cons.*361.*n.*14.*&* *cons.*531.*n.*7 Rota *decis.*251.*n.*13.*p.*5.*recent.*

CLAVSVLA LVII.

Et quibus dederit.

1 *Alienandi facultas quod competat facit clausula*, Et quibus dederit.

2 *Feudum omnino alienabile significat clausula*, Et quibus dederit, *dummodo tamen ius commune minus lædatur.*

3 *Extranei vt dicantur comprehensi operatur clausula*, Et quibus dederit, *posita in contractu non transitorio ad extraneos.*

4 *Emphyteusis Ecclesiastica vt sit transitoria ad heredes extraneos operatur clausula*, Et quibus dederit.

5 *Feudo in concessione operatur clausula*, Et quibus dederit, *quod in alienatione nouus omnino consensus non requiratur.*

6 *Vasallus vt feudum alienare possit etiam inconsulto domino, operatur clausula*, Et quibus dederit.

7 *Clausula*, Et quibus dederit, *æquiparatur alteri*, Pro se, suisque hæredibus, & descendentibus quibuscunque, *& similiter clausula*, Ad dandum, & alienandum, &c.

8 *Emphyteusis, vel feudum quod sit concessum pro se & hæredibus quibuscunque, vel quibus dederit, à pari procedit.*

9 *Clausula*, Et quibus dederit, *restringitur ad personas habiles ad succedendum.*

10 *Vasallum in libera facultate alienandi simpliciter & absolutè, non ponit clausula*, Et quibus dederit; *sed tunc demum quando alienatio fit in personam gratam.*

1 HÆc clausula facit quod competat facultas alienandi, Seraph. *decis.* 253. *num.* 5. significat
2 feudum omnino alienabile, Menoch.178. *num.*52.
*& cons.*987.*num.*5. [Peregr.*cons.*2.*num.* 32. *& cons.*7. *num.*10.*cum seqq. vol.* 1. & tunc debet intelligi, vt quanto minus fieri possit, Ius commune lædatur in alienatione facienda secundum naturam feudi, seu emphyteusis, scilicet inter masculos descendentes ab ipsis inuestitis, & vocatos in inuestitura, vt in specie respondit Alex. *cons.*106.*num.*34. *&* 9. *vol.*4. quod est repetitum *in cons.*128.*vol.*5. Dec.*cons.*195. *n.*6. Gozad.*cons.*4. *col.fin. vers. ad decimum venit*, *& cons.*84.*n.*12.*& seq.* Thesaur. *Pedem.decis.*164.*n.*15. *prope finem.*

Posita in contractu non transitorio ad extraneos 3
operatur quod etiam extranei dicantur comprehensi;
ita Curt. iun.*cons.*4.*in princ.*150.*n.*2. Clar. §. *emphy-*
teusis, *q.*28.*n.*10 Rol.à Valle *cons.*55.*n.*31.*cum seqq.*
*lib.*3. Card. Tusch.*practic.conclus.tom.* 2. *litt. C.concl.*
295.*n.*1.*&* 5.

Operatur etiam, quod emphyteusis Ecclesiastica 4
sit transitoria ad hæredes extraneos, Rol.à Valle *d.*
*cons.*55.*n.*53.*vers.& operatur.* Curt. iun. *d. cons.*4.*sub*
*n.*1.*vers.sed quoniam*, Couar. *lib.* 2. *var.c.*17.*sub n.*4.
vers.quarta conclusio, Clar.*d.q.*28.*n.*4.*&* 9 Surd.*cons.*
551.*n.*2.*&* 3 Card. Tusch.*d.concl.* 295.*n.* 6. & hanc
opinionem sæpe sequuta est Rota & signanter *in*
Mediol.bonorum 16. *Februarij* 1601. *coram Cardinali*
Lancellotto, *& in Papien.bonorum* 10. *May* 1602.*co-*
ram Cardinale Pamphilio, *& in Cremon.bonorum* 5.*Iu-*
nij 1624. *coram Vbaldo seniori.*

In concessione feudi operatur, quod in aliena- 5
tione nouus omnino consensus non requiratur, se-
cus si habeat adiectum verbum, *in feudum*, vel *titulo*
feudi. ita Seraph.*decis.*99.*num.*1. vnde Menoch. *cons.*
865.*num.*7. ait quod clausula operatur, vt vassallus 6
feudum alienare possit etiam inconsulto domino,
quod etiam ex Alexand.*cons.* 228. *in* 6.*lib.*6. tradit
Card. Tusch *d.concl.*295.*n.*12.

Æquipollet hæc clausula alteri, *pro se*, *suisque* 7
hæredibus, *& descendentibus quibuscunque*, cum à pari
procedat quod emphyteusis, vel feudum sit con- 8
cessum pro se, & hæredibus quibuscunque, vel
quibus dederit, vt per Galli.*cons.*84.*n.*44.Roland.à
Valle *de lucro dotis*, *q.*54. Magon. *Lucens. decis.*12.
Ioan. Bapt. Cost.*de claus.comment.claus.*106.*num.* 1.
Menoch.*cons.* 378. & clausulæ, *ad dandum*, *& alie-*
nandum, Rol.*d.cons.*55.*n.*37.*lib.* 3. Gozad.*cons.*9.*n.*2.
Card. Tusch *d.concl.*295.*n.*9.

Restringitur tamen ad personas habiles ad suc- 9
cedendum, Menoch.*cons.*987.*n.*4. Gabr.*cons.*83.*per*
totum, *& cons.*84.*n.*24*lib.*2. Card. Tusch.*d.conc.*296.
*n.*13.*&* 20.

Deinde non reponit vasallum in libera facultate 10
alienandi simpliciter, & absolutè, sed tunc demum,
quando alienatio fit in personam gratam, vt in spe-
cie Morot.*cons.*46.*n.*78. quem refert Io. Bapt. Costa
*d.claus.*106.*n.* 2. vbi etiã cum Menoch. *cons.*84.*n.*57.
declarat non procedere, si est posita in executiuis.

CLAVSVLA LVIII.

Et si plus valet, donat.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Notariorum potiùs ex more, & stylo, quàm ex contrahentium mente censetur apposita clausula*, Et si plus valet donat.

3 *Verba clausula* Et si plus valat donat, *in venditione posita captiosa sunt.*

4 *Clausula*

4 *Clausula*, Et si plus valet, donat, *posita in venditione, vel cessione facta per minorem, nihil operatur.*

5 *Remedium l. 2.* C. de rescind. vend. *quando excludat clausula*, Et si plus valet, donat, *apposita in instrumento venditionis.*

6 *Clausula*, Et si plus valet, donat, *apposita in instrumento venditionis, apud Lusitanos nihil operatur, etiamsi ab ignorante rei valorem apponatur.*

7 *Læsio enormissima semper censetur excepta.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Cels. Vgon. *in tract. clauf. pag.* 512. *col.* 2. Salust. Tiber. *in formular. instrument. c.* 1. *n.* 18. Mart. *de clauf. part.* 1. *clauf.* 246. *aliàs clauf.* 353. *in vlt. impress.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *litt. C, concl.* 398. Ioan. Bapt. Cost. *de clauf. conuenc. clauf.* 147. [Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 1. *p.* 4. *cl.* 388.]

2 Hæc clausula perfunctoriè, & veluti ex more & stylo potiùs Notariorum, quàm ex mente contrahentium apponitur, vt tradunt Alex. *cons.* 125. *n.* 10. *vers. non obstat quod Notarius, lib.* 1. Mart. *d. clauf.* 363. *num.* 5. Matien. *l.* 7. *gloss.* 3. *num.* 5. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua Recop.* Card. Tusch. *d. tom.* 1. *litt. C, concl.* 314. *num.* 12. Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *gloss.* 18. *num.* 16. vbi post Fabian. de Monte, subdit arbitrio Iudicis esse relinquendum, an & quando hæc clausula potius dicatur apposita de scribarum stylo, quàm de partium mandato.

3 Verba huius clausulæ in venditione posita captiosa sunt, & referri debent ad modicam importantiam, & non tam prodigam, ex qua dolus & malitia argui possit, Bald. *cons.* 376. incip. *Casus talis. in fin. vers. illa autem verba*, Cassad. *decis. vnic. numer.* 1. *circa med. de consi.* Marchesf. *de Commiss. p.* 2. *pag.* 168. *num.* 6. *in vlt. impress.* Mart. *d. clauf.* 363. *num.* 6. Card.
4 Tusch. *d. litt. C, concl.* 298. *n.* 1. vbi *n.* 2. extendit hanc clausulam appositam in venditione, vel cessione facta per minorem, non operari aliquid propter dolum & fraudem contrahentium pro minore, præcipuè quando in turpem causam faceret minor, & sine iuramento, Seraph. *de Priuileg. iuram. priu.* 83. *n.* 16. *&* 18. [Theodos. de Rubeis *d. cl.* 388. *num.* 7. vbi dicit quòd intelligitur de modico, non autem de pluri in magna quantitate, & *num.* 9. quòd inducit præsumptionem simulationis.]

5 Quando hæc clausula apponitur in testamento venditionis, non excludit venditorem à beneficio *l.* 2. *C. de rescind. vend.* si ignorans rei valorem illam apposuit, secus si eum sciebat; ita Paris. *cons.* 118. *num.* 33. *vol.* 1. Gabr. *com. sub tit. de empt. conc.* 1. *n.* 56. *cum seqq.* Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 4. *numer.* 2. Menoch. *de arbitr. casu* 144. *num.* 13. Becc. *cons.* 223. *numer.* 32. *vol.* 2. Seraph. *de Priuileg. iurament. priu.* 83. *n.* 108. Facbin. *controuers. Iuris lib.* 2. *cap.* 19. Ioan. Bapt. Cost. *de clauf. conuenc. clauf.* 147. *num.* 1. *&* 2. *& in tract. de facti scientia, & ignor. cent.* 1. *dist.* 41. Gaspard. Roder. *de ann. reddit. lib.* 1. *q.* 8. *num.* 10. *& quæst.* 11. *numero* 6. Morla *in Emporio Iur. Ciuil. part.* 1. *tit.* 9. *quæst.* 10. *&* 24. Ceual. *commun. contra comm. q.* 511. Ioan. de Salas *de contract. tract. de emp. dubit* 27. *n.* 8. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 78. *n.* 27. [Quia hæc clausula non operatur nisi data scientia veri valoris, nec sufficit generalis scientia, sed requiritur particularis, certa & indubitata. Bart. *n.* 14. *cum seqq.* Crem. *n.* 17. Cagnol. *n.* 114. Pinel. *p.* 1. *cap.* 20. *num.* 20. *in d. l.* 2. Ant. Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 52. Theodos. de Rubeis *d. conc.*
6 328. *numer.* 1.] Verùm apud nostros Lusitanos hæc clausula apposita in instrumento venditionis, nihil operatur, etiamsi ab ignorante rei valorem apponatur, prout ad tollendas fraudes, & obuiandas hominum malitias sanciuit Ordinatio Regia *lib.* 4. *tit.* 16. §. 9. vbi Parens meus.

Intellige supradictam Doctorum sententiam de 7
enormi læsione, non de enormissima, hæc enim excepta semper censetur, vt auctoritate Alciati, Cou. Greg. Pinel. Soc. Dec. Curt. iun. Rol. Burg de Pace, & aliorum scripsit Gutier. *in auth. Sacramenta puberum, n.* 95. *&* 99. *in fin. &* eo citato firmauit Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 96. *à n.* 38.

August. Barbosa de Clauf.

CLAVSVLA LIX.

Ex certa scientia.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
Clausula, Ex certa scientia, *habet vim clausularum.*
2 De plenitudine potestatis,
3 Non obstante, &c.
4 Motu proprio, &
5 Pro expressis.
6 *Actum nullum, & inualidum confirmat clausula*, Ex certa scientia.
7 *Ius alteri quæsitum in tollendo operatur clausula*, Ex certa scientia.
8 *Citatio partis non requiritur in dispositione, cui apponitur clausula*, Ex certa scientia.
9 *Causa vt in principe præsumatur facit clausula*, Ex certa scientia.
10 *Dubitare non licet de eo quod Princeps asseruit*, Ex certa scientia.
11 *Delegatio Papæ facta non existenti in dignitate, vt valeat, operatur clausula*, Ex certa scientia.
12 *Contraria vt censeatur sublata absque alia derogatione, operatur clausula*, Ex certa scientia.
13 *Robur clausula*, Ex certa scientia, *quoad solemnitatem, sicut & quoad validitatem.*
14 *Concessio vt à Principe facta non extinguatur morte concedentis, operatur clausula*, Ex certa scientia.
15 *Validitatem & sanationem circa defectum intrinsecum operantur clausula*, Ex certa scientia, *&* De plenitudine potestatis.
16 *Causaliter non verò conditionaliter adiecta censetur clausula*, Quatenus iustè possidentis, *stante clausula*, Ex certa scientia.
17 *Clausula*, Ex certa scientia, *tollit omne Iuris obstaculum.*
18 *Præsumptionem informationis in Principe operatur clausula*, Ex certa scientia.
19 *Concessionis nouæ vim habet clausula*, Ex certa scientia, *in confirmatione posita, dummodò constet quod Papa habuerit plenam notitiam.*
20 *Confirmatio ex certa scientia non dicitur simplex confirmatio, sed ampliatio, & noua concessio.*
21 *Princeps ex validitate & certa scientia censetur dispensare cum impetrante super inhabilitate.*
22 *Nullus auditur contra factum Principis* Ex certa scientia.
23 *Principis dicto statur maximè circa causa commissionem, & alia de quibus est informatus.*
24 *Remedium l.* 2. C. de rescind. vendit. *facit cessare clausula*, Ex certa scientia, *in alienationis contractu adhibita.*

25 *Erroris omnem præsumptionem to'lit clausula*, Ex certa scientia.

26 *Donationem operatur clausula*, Ex certa scientia, *in se obligante sine causa.*

27 *Conditionem indebiti tollit clausula*, Ex certa scientia.

28 *Cognitionem vlteriorem etiam præludit clausula*, Ex certa scientia, *& facit præsumere quod Papa voluerit vti plenitudine potestatis.*

29 *Tertij in modicum præiudicium nihil operatur clausula*, De plenitudine potestatis.

30 *Tertij præiudicium operatur clausula*, Ex certa scientia, *in priuilegio iuncta derogatione generali.*

31 *Tertio vt præiudicet clausula*, Ex certa scientia, *necesse est quod sit adhibita causæ cognitio.*

32 *Causa cognita tantùm apponi potest clausula*, Ex certa scientia.

33 *Causæ cognitio quando nulla præcessit, nihil operatur clausula*, Ex certa scientia.

34 *In ijs quæ in facto consistunt, & de quibus Princeps non præsumitur habuisse notitiam, non operatur clausula*, Ex certa scientia.

35 *Potestas vbi in principe deficit, non operatur clausula*, Ex certa scientia.

36 *Papa confirmans ex certa scientia, non censetur actum nullum ex inhabilitate facientis conualidare.*

37 *Defectus duplex vbi adest, non operatur clausula*, Ex certa scientia.

38 *Clausula*, Ex certa scientia, *nihil operatur quando apponitur super negotio, de quo Princeps non habet notitiam, vel in ijs, quæ Princeps non potest statuere contra æquitatem naturalem, vt num. 39.*

40 *Erroris vbi est notitia, nihil operatur clausula*, Ex certa scientia.

41 *Rem aliter se habere quando constat, non operatur clausula*, Ex certa scientia.

42 *Erroneam & falsam informationem non supplet clausula*, Ex certa scientia.

43 *Falsitatem narratorum non supplet clausula*, Ex certa scientia.

44 *Defectus substantiales non supplet clausula*, Ex certa scientia.

45 *Substantialia & solemnitates supplentur & sanantur per clausulam*, Ex certa scientia, *quando processum fuit parte citata, & cum causæ cognitione.*

46 *Appellationem non impedit clausula*, Ex certa scientia.

47 *Princeps quando aliquid concedit ad instantiam partis, nihil operatur clausula*, Ex certa scientia.

48 *Parte absente, quæ non contradixit, non operatur clausula*, Ex certa scientia, *maximè quando adhibita fuit sine causæ cognitione.*

49 *Condecentiæ in præiudicium non operatur clausula*, Ex certa scientia, *quoad non expressa.*

50 *Subreptionis vitium non tollit clausula*, Ex certa scientia, *nisi Princeps informatus procedat.*

51 *In dispensationibus sine causa factis non operatur clausula*, Ex certa scientia.

52 *Confirmatio statutorum, quæ potest referri ad valida, & inualida, semper refertur ad valida, & nihil operatur quoad inualida.*

53 *Confirmatio generalis statutorum, vel priuilegiorum, seu alterius dispensationis, non confirmat aliquid illicitum.*

54 *Confirmatio ex certa scientia priuilegiorum Fratribus Minoribus concessorum, an comprehendat ea priuilegia, quæ iam in vsu non erant, ostenditur.*

55 *Dispensatio posterior, vt non facta prioris mentione minimè sit subreptiua, non operatur clausula*, Ex certa scientia.

56 *Dolum partis impetrantis non supplet clausula*, Ex certa scientia.

57 *Accessoria ad gratiam quando est clausula*, Ex certa scientia, *nihil operatur.*

58 *Princeps censetur facere ex certa scientia, si id in literis exprimat.*

59 *Princeps censetur facere ex certa scientia, si fuerit certificatus solùm de natura negotij.*

60 *Princeps si aliquid facit cum iuramento, censetur facere ex certa scientia.*

61 *Princeps si in confirmatione inserat confirmatum integrum, censetur ex certa scientia confirmare.*

62 *Confirmatio non potest dici verè ex certa scientia, non obstante appositione huius clausulæ, nisi totus tenor Papæ innotuerit, & fuerit insertus.*

63 *Princeps dicitur ex certa scientia, quando aliquid facit cum causæ cognitione.*

64 *Clausula*, Ex certa scientia, *si non sit expressa, sufficit de illa tacitè constare.*

63 *Collatio ex certa Pontificis scientia fieri quando dicatur remissiuè.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Cels. Vgon. *in tract. de clausul. pag.* 261. Anton. Gabr. *commun. lib.* 6. *de clausul. concl.* 2. Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 7. *num.* 15. *cum seqq.* Perez *leg.* 5. *vers. quæro* 25 *tit.* 12. *lib.* 3. *Ordin pag.* 694. Menoch. *de success. lib.* 2. §. 6. *à n.* 10. Menoch. *cons.* 1. *num.* 431. *cum seqq. & cons.* 36. *num.* 17. *& n.* 59. *cum seqq. & cons.* 156. *n.* 45. *& cons.* 181. *num.* 38. Mascard. *de prob. concl.* 1310. *num* 7. Azeued. *ad l.* 2. *num.* 55. *tit.* 14. *lib.* 4. *noua Recopil. & l.* 3. *numero* 5. *cum seqq. eod. tit. & lib.* Mathes. *de Commission. part.* 1. *c.* 2. *à numero* 23. Henriq. *in summa, lib.* 7. *c.* 27. §. 4. *litt. B, pag.* 563. Surd. *consil.* 303. *num.* 17. *& cons.* 313. *num.* 28. Valasc. *consil.* 130. *n.* 6. *& num.* 33. Cabed. *Lusit. decis.* 2. *num.* 3. *part.* 2. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. C, conclus.* 340. *& seq.* Suar. *de legib. lib.* 8. *c.* 18. *à num.* 4. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloss.* 45. §. 1. *numer.* 75. *& seq.* Nicol. Garc. *de benefic. part.* 3. *c.* 2. *num.* 225. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imperialis, lib.* 2. *concl.* 1. *n.* 46. Ludou. Rodolphin. *de suprema, seu absoluta Principis potest. c.* 5. *n.* 13. *& c.* 6. *num.* 5. *cum seqq.* latè Glossat. *resp.* 1. *part.* 1. *num.* 29 *cum seqq.* Mart. *de clausul. part.* 1. *claus.* 206. *in* 1. *edit. alias clausul.*. Monet. *de commut. vltim. volunt. c.* 7. *n.* 94. *cum multis seqq.* [Theod. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 33. *&* 391.] 1

Primus effectus est, vt idem operetur huiusmodi clausula quod clausula, *De plenitudine potestatis*, vt obseruant Felin. *in c. cum inter, num.* 5. *de except.* Paris. *cons.* 1. *num.* 42. *lib.* 1. Alexand. *cons.* 92. incip. *Perspectis, n.* 31. *& seq. lib* 6. Roman. *cons.* 369. *n.* 28. *in fin.* Curt. sen. *cons.* 48. incip *Memoria recolende, num.* 26. *& cons.* 65. *numero* 10. Cort. *in memorab. verb. clausula, pag.* 115. Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. clausula* 17. Gabr. *d. tit. de clausul. concl.* 1. *num.* 1. Menoch. *cons.* 103. *num.* 50. Matien. *l.* 7. *gloss* 7. *num.* 4. *tit.* 7. *lib.* 5. *noua Recop.* Auendan. *ad l.* 40. *Tauri gl.* 11. *num.* 28. Marches. *de Commiss. part.* 1. *pag.* 65. *num.* 152. Ludou. Rodolph. *de suprema, seu absoluta Principis potestate, c.* 5. *n.* 14. Monet. *d. c.* 7. *numer.* 96 Card. Tusch. *d. lit. C, conclus.* 340. *num.* 11 *&* 22. vbi *n.* 23. 2

post

post Abb. *conf.* 109. *col. fin. lib.* 1. extendit idem esse, quando hæc clausula habet etiam in eadem gratia clausulam, *Non obstante*, & *n.* 14. post Dec. *conf.* 655. *Viso*, *n.* 19. subdit quòd non potest quæri à Principe, cur ita faciat, quando ex certa scientia. [Theod. de Rub. *d. concl.* 392. *n.* 26. Magdalen. *de numero test. in testam requis. p.* 1. *c.* 23. *n.* 5.]

3 Secundus effectus est, quia hæc clausula habet vim clausulæ, *Non obstante*, gloss. mag. *in fin. in l. ratam, C. de rescind. vend.* & *gloss.* 1. *in l. vniversis, C. de precib. Imper. offer.* & *in cap.* 1. *verb. nascatur, de constitut. in* 9. Paul. de Castr. *in l.* 3. § *si is pro quo*, *num.* 3. *ff. quod quisque iuris*, & *cons.* 102. *Videndum*, *n.* 3. *vers. tertiò videndum*, *lib.* 2. Ruin. *cons.* 60. *n.* 5. *vol.* 1. Socin. *cons.* 3. *num.* 11. *vol.* 3. Glorit. *resp.* 1. *part.* 2. *num.* 46. Menoch. *d. cons.* 1007. *num.* 52. & *cons.* 36. *numer.* 59. Monet. *d. cap.* 7. *n.* 101. Mascard. *conclus.* 1080. *num.* 40. Card. Tusch. *d. conclus.* 340. *num.* 2. *cum seqq.* vbi *n.* 5. post Alexand. *cons.* 111. *Perspectis*, *num.* 9. *vers. præterea*, *lib.* 6. declarat hanc clausulam operari declarationem, & habere vim clausulæ, *Non obstante*, per se solum, quando non agitur de præiudicio tertij, & *num.* 12 post Fulgos. *cons.* 155. incip. *Proponitur*, extendit hoc ipsum procedere etiam in rescripto, vel priuilegio ad fauorem Iudæorum concesso, & à *num.* 13 quærit an procedat, si agatur de derogando Canoni Conciliatij] Theod. de Rub. *d. claus.* 391. *num* 14.]

4 Tertius effectus est, quia habet vim clausulæ, *Motu proprio*, vt per Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 27. gloss. *verb. litterarum, in fin. in cap. statutum*, §. 1. *de rescript. in* 6. Paris. *cons.* 3. *num.* 57. *vol.* 4. Monet. *d. cap.* 5. *n.* 104. Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *num.* 32. Card. Tusch. *d. concl.* 340. *num.* 12.

5 Quartus effectus est, quod hæc clausula habet vim clausulæ, *Pro expressis habentes*, vt per Alexand. *cons.* 11. *vol.* 6. Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 26. Monet. *d. cap.* 7. *num.* 103.

6 Quintus effectus est, quod hæc clausula confirmat actum nullum, & inualidum, ita post Bart. *in l. si constat* 12. *n.* 2 *ff. de appellat.* Alexand. *cons.* 60. *Viso instrum. vers. non obstat*, *vol.* 1. & *cons.* 1. *vol.* 5. Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 1. concludit Monet. *d. cap.* 7. *num.* 95. quibus adde Cabed. *Lusitania decis.* 2. *num.* 3. *part.* 2. [Nam apposita à Principe in confirmatione statutorum operatur vt censeantur confirmata statuta iniusta, & iuri communi contraria. Ant. Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 2. Theod. de Rub. *d. concl.* 391. vbi *n.* 62. addit quòd quando potest referri ad iusta, & iniusta, ad iusta tantùm est referenda.] Nam quod factum fuit ex certa scientia Principis, non potest in dubium reuocari, Bart. *in l. si conficiuntur*, §. *Codicill. ff. de iure codicil.* Dec. *cons.* 361. *num.* 8 [Anton. Gabr. *d. concl.* 1. *num* 29. *cum seqq.* Theod. de Rub. *d. claus.* 391. *n.* 44.] nec ab eo Principe quæri, cur ita faciat, Dec. *d. cons.* 260. *num* 8. & *cons.* 655. *num.* 19. Decian. *cons.* 18. *n.* 265. *lib.* 1.

7 Sextus effectus est, vt operetur etiam in tollendo ius alteri quæsitum, vt plerique tenent ex relatis à Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 8. & à Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præs.* 9. *n.* 21. Sed de hoc plenius *infra lim.* 1.

8 Septimus effectus est, quod in dispositione, cui apponitur, non requiratur partis citatio, vt voluerũt Abb. *in cap. cùm olim, de re iudic.* Roman. *cons.* 369. *in* 5. *dub.* & alij, quos refert Gabr. *lib.* 2. *commun. tit. de cit. in concl.* 1. *n.* 6. & *d. tit. de clausul. concl.* 1. *n.* 11. vbi alios recenset contrarium sentientes: sed *n.* 13. & 14. has dissidentes opiniones conciliat vt prior procedat in actu, qui ex liberalitate mera Principis proficiscitur, vt collatio beneficij, in qua citatio non requiritur, *cap. licèt, de præbend. in* 6. posterior in actu decisiuo iuris contradictorij, in quo regulariter citatio requiritur, *l. de vnoquoque*, *ff. de re iudic.* vel prior in modico præiudicio, posterior in magno & graui; refert, & sequitur Monet. *d. cap.* 7. *numer.* 98. Et ex Roman. *cons.* 369. *Circa primum*, *n.* 28. *vers. non est dubium*, colligit Cardin. Tusch. *d. concl.* 43. *n.* 25. modificationem pensionis factam etiam non citata parte valere, si ex certa scientia.

9 Octauus effectus est, quia facit, vt causa in Principe præsumatur, vt post Corn. *cons.* 189. *vol* 4. tradit Gabr. *d. tit. de clausulis*, *conclus.* 1. *num.* 15. id amplians *num.* 16. vt procedat, etiamsi Princeps rem concedat parte non citata, quæ tamen ampliatio dubia est ex adductis per eundem Gabr. *lib.* 3. *commun. tit. de iure quæsito non tollendo, concl.* 3. *n.* 9. & ex Mascard. *de prob. concl.* 279. *n.* 10. prout eos refert Monet. *d. cap.* 7. *n.* 99. & post Alexand. *cons.* 216. *n.* 22. & 23. *lib.* 2. tangit Card Tusch. *d. concl.* 340. *n.* 26.

10 Nonus effectus est, quòd non liceat dubitare de eo, qui Princeps asseruit, sicut neque quod concessionem fecit ex certa scientia, vt pluribus relatis tradit Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 28. & 29. & post Dec. ac Decian. concludit Card. Tusch. *d. conc.* 340. *n.* 24. nec dissentit Monet. *d. c.* 7. *n.* 105.

11 Decimus effectus est, vt valeat delegatio Papæ facta non existenti in dignitate; ita post Lanfranc. *in cap. quoniam contra, vers. hic tractabimus materiam, de probationib.* Concludunt Gabr. *d. conclus* 1. *num.* 17. & Monet. *d. cap.* 7. *n.* 100. ampliantes quoad qualitates requisitas in delegato Papæ, iuxta text. *in cap. statutum*, *in princ. de rescript. lib.* 6.

12 Vndecimus effectus est, vt operetur quod contraria censeantur sublata absque alia derogatione, vel clausula, *Non obstante*, vt post Bald. *cons.* 253. *n.* 4. *vers. præterea in donatione*, *lib.* 1. Alex. *cons.* 101. *Visis instrum. n.* 9. *vers.* & *præsertim*, *lib.* 1. & *cons.* 30. *Ponderatis*, *num.* 10. *lib.* 5. ac alios plures concludit Card. Tusch. *d. concl.* 340. *n.* 1.

13 Duodecimus effectus est, vt operetur, vt id quod confirmatur, si non est solemne, reddatur solemne, ita vt det robur quoad solemnitatem, sicut & quoad validitatem, vt post Guidop. *cons.* 134. *n.* 4. *vers. præterea valet d. vnio*, resoluit Card. Tusch. *d. concl.* 341. *n.* 9. vbi *n.* 10. post Alex. *cons.* 92. *Perspectis*, *n.* 30. & *seq. lib.* 6. hoc extendit, idem esse in solemnitate alienationis rei Ecclesiæ non solemniter factæ, quia efficitur solemnis si Papa illam confirmat cum hac clausula, vel de plenitudine potestatis cum clausula, *Supplentes*, &c.

14 Decimus tertius effectus est, quod operatur, vt concessio à Principe facta non extinguatur morte concedentis, vt per Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 33. & Monet. *d. c.* 7. *n.* 106.

15 Decimus quartus effectus est, vt hæc clausula cum alia, *De plenitudine potestatis*, operetur validitatem, & sanationem etiam circa defectum intrinsecum, vt post Alexand *d. cons.* 92. *prope finem*, *num.* 42. *vers.* & *per hoc etiam*, docet Card. Tusch. *d. concl.* 340. *num.* 21.

16 Decimusquintus effectus est, quod licèt in rescriptis adiecta sit clausula illa, *quatenus iustè possideatis*, aut similis, non stat conditionaliter, sed causaliter, vt post Alex. *cons.* 16. *vers. quinimò etiam*, *vol.* 5. tradunt Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 33. & Monet. *d. cap.* 7. *num.* 108.

17 Decimussextus effectus est, vt tollat omne iuris obstaculum, vt per Franciscum Leo. *in thesaur. fori Ecclesiastici*, *p.* 4. *cap.* 1. *n.* 55. Monet. *d. cap.* 7. *n.* 109. & sequi videtur Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 3.

18 Decimus septimus effectus est, vt operetur præ-
sumptionem informationis in Princip:, vt latè per
Alex.*cons.15.n.2. lib. 5.* & dictum fuit *in Bracharen.
de Cabanas 9. Iunij 1606.coram Gregor.XV.* impressa
per Farinac.*decis.180.n.2.p.1.recent.*

19 Decimusoctauus effectus est, vt in confirmatione
posita habeat vim nouæ concessionis, dummodò
constet quod Papa habuerit plenam notitiam, *cap. si
Apostolica*, vbi gloss.*verb.confirmamus, de prabend. in
6.* Rot. *in Baren. seu nullius Archipresbyteratus 23.
Ian. 615.coram Card. Sacrato.* impressa per Farinac.
20 *decis 666.n.7 p. 1. recent.* tunc enim non dicitur sim-
plex confirmatio, vel innouatio, sed ampliatio, & no-
ua concessio, Ruin.*cons.31.n.5.lib.1.* Gozadin. *cons.
62.n. 15.* Rot. *decis 192.num.2.* apud Farinac.*part.1.
recent.* quos refero ego ipse *in collect. ad cap. cum di-
lecta 4 n.20.de confirm.vtili.*

21 Decimusnonus effectus est, vt operetur quod
Princeps etiam censeatur dispensare cum impe-
trante super inhabilitate, vt post Ang. Aret.*cons.72.
num.4.vers. & si quis defectus, & cons. 113. Quia in
casu, n. 3.& seq. vers.secundo illud concessit*, maximè
*num.5.& 6.*tenet Cardin. Tosch. *d.conclus.340.n.17.*
& non dissentit Mart.*de iurisdict.p.5.cent.2.casu176.
num.4.*

22 Vigesimus effectus est, vt operetur quod nullus
audiatur contra factum Principis ex certa scientia,
vt post Ioan.de Anan.*cons.44.num.3.vers.quod autem
operetur*, concludit idem Card. Tusch. *sæpe citata
concl.340.n.18.*& reddit rationem, quia statur dicto
23 Principis, maximè circa causæ commissionem, &
alia de quibus est informatus.

24 Vigesimusprimus effectus est, vt in alienationis
contractu adhibita faciat cessare remedium *l.2.C.de
rescind.vend.*ita Menoch.*cons.1.n.352.* & Bald.*in ead.
l.2.quæst.7.n.10.ad finem*, Alexand. *cons 42. num. 7.
lib.1.* Curt.sen.*cons.49.n.75.* Boër.*decis.142.n. 7.&
20.*quos refert, licèt non sequatur Pinel.*ad d.l.2.p.1.
cap.1.n.23.*

25 Vigesimussecundus effectus est, vt tollat omnem
erroris præsumptionem, ex traditis per Ang.Alex.&
alios *in l.sed & si quis, §.item quæritur, ff.si quis caution.*
Socin.*in cons.72.in princ.vol.3.& cons.79.n.46.vol.4.*
Menoch.*cons.37.num. 145.* Glorit. *respons.1. part.1.
num.29.*

26 Vigesimus tertius effectus est, vt hæc clausula,
Ex certa scientia, operetur donationem obligantis se
absque causa, aliàs non esset verum, quod soluens
scienter indebitum non repetit, quia censetur do-
nare; ita post Alex.*cons 4.num.9.vers.nec in isto casu,
lib.1.*docet Card. Tusch.*d.conclus. 340.num.31.* vnde
27 tollere conditionem indebiti, asserit Gabr. *d.concl.1.
num.39.*

28 Vigesimusquartus effectus est, vt viam præcludat
vlteriori cognitioni, & faciat præsumere quod Papa
voluerit vti plenitudine potestatis, tradunt Monet.*in
tract.de decimis, cap.9.quæst.3.n.134.* Cald. Tusch.*d.
concl.340.num. 23.* vbi subdit, quod hæc clausula in
priuilegio, vel moderatione, per quod ius alteri au-
fertur, importat quod Princeps censeatur facere de
plenitudine potestatis.

29 Limita primò, vt in tertij præiudicium nihil ope-
retur; ita Socin.iun.*cons.77.num.126.vol.1.* Alexand.
*cons.122.Viso puncto, in fin.num.25.vers.secundò con-
firmo, lib.4.* Beroi.*cons 145. in fine, lib. 3.* Menoch.
cons.101.n.83. Card. Tusch. *d. concl.340.n 39.* Rol.
cons.7.n.103.vol.3. Paris. *cons.1. num. 84. & cons.11.
num. 121. vol. 2.* & alij plures, quos referunt Gabr.
d.conclus.1.num.26. & Mart. *de claus.part.2.claus.73.
num.10.*quorum opinio procedere potest in modico
præiudicio, contraria vero in magno, quod sigoan-
ter tradunt Ruin.*cons.12.vol.3.*& Afflict.ac Mantu-
tun.citati à Gabr.*d.concl.1.num.9* & Menoch *de præ-
sumpt.lib.2.præs.9.num.25.& cons.36.num.59.* dum ait
hanc clausulam habere vim specialis derogationis,
cùm de leui præiudicio alterius agitur, secus si de
graui; & ad hæc reducendi sunt, seu potiùs intelli-
gendi Gozad.*cons.5.num.13.*Roland.*cons.2.num.164.
vol.1.* Molin.*d.lib.2.cap.7. num. 23.* Menoch. *cons.1.
n.431.*Burg.de Pace *cons.25.num. 45.* Brunor. à Sole
d.verb. clausul. 13. & 25. Rendina *in prompt. receptа-
rum sententiarum, tom.1.tit. 16. n. 11.* Rodolphin. *de
suprema, seu absoluta Principis potestate, cap.7.num.14.*
Mart.*de iurisd.part.4.cent.1.casu 176.num. 5.* Monet.
d.cap.7.num.97. Rot. apud Cenc.*post tract.de censib.
decis.72.num.4.*[Theod.de Rub.*d.claus.391.n.19.cum
seqq.*

Vnde post Corn. *cons. 83. circa primum, num. 16. 30
& seq.lib.4.* resoluit Cardin. Tusch. *d.concl. 340.nu-
mer.7.* quod hæc clausula in priuilegio iuncta dero-
gatione generali operatur præiudicium tertio, quan-
do non est magnum præiudicium, *& num.33.& 34.*
post menoch.*cons.36.num.57.& seq. & n. 61.* subdit,
hanc clausulam non præiudicare tertio, quando
agitur de magno præiudicio, etiamsi adsint aliæ clau-
sulæ multiplicatæ, *Non obstante*, &c.

Intellige tamen requiri, vt hæc clausula præiu- 31
dicet tertio, iuxta distinctionem suprà positam,
quod fuerit adhibita causæ cognitio, & quod is,
cui præiudicatur, fuerit citatus; ita post Socin.
cons. 164.num.6.vers.ex quibus remanet, lib. 2. Curt.
iun.*consil.142. Habita diligent. num. 8. versic. nec ob-
stant*, Berni.*cons.146.prope finem, num. 58. & seq.
lib. 1.* Crau.*cons. 297. col.5. vers. nec obstat*, resoluit
Cardin.Tusch.*d.concl 340.num.38.*& quod hæc clau- 32
sula non nisi causa cognita apponi potest, tradunt
Molin.*de primog.lib.3.cap.3.n.12.* & Menoch. *cons.1.
n.433.*

Limita secundò, vt quando nulla præcessit causæ 33
cognitio, nihil operetur, ita Mil. *in repertor. verb.
certa scientia*, Gabr.*d.concl.1.n.52.* Mart.*d. claus.73.
n.11.* Monet.*d.cap. 7. n. 121.* [Theod.de Rubeis *d.
claus.391.n.9.*Duran.*Rota decis.85.n.129.*]

Limita tertiò, non operari in iis, quæ in facto 34
consistunt, & de quibus Princeps non præsumi-
tur habuisse notitiam, vt per Alexand *cons.23.Viso
processu, num.12. vers. debet intelligi, lib. 5.& consil.
112. Viso puncto, in fin. num. 26. vers. 3. hoc confir-
mo, lib.4.* Cutt.*dicto verb. clausula, pag. 113.* Vinc.
de Franchis *decis.192.num.18.*Menoch.*cons.1.n.432.
& cons.193.in fin.* Aloys. Ricc.*in collect. decis.part.5.
collect.1591.in fin.* Brunor. à Sole *d. verb.clausula 18.*
Seraphin. *decis. 268. num. 3.* Sanchez *de Matrimon.
lib.5.disput.4.num.6.* Rodolphin. *d.tract.de suprema,
seu absoluta Principis potestate, cap.6.n. 5.* Marches.
de Commiss.part.2.pag.357. num. 94. Nicol. Garc. *de
benef.part.·.cap.2.n.232.* Card. Tusch. *d.conclus.340.
num.44.* Aldret.*pro omnimoda Regularium exemptione,
part.2.cap.1.num.11.* [Theod. de Rub. *d.claus. 391.
num. 1.* vbi *num. 84.* id limitat quotiescunque Prin-
ceps saltem in genere, licèt non in specie, de illo
facto potuit habere notitiam, latè Rot. *decis. 166.
num. 9. cum seqq. p. 5. recent.* vbi quòd hæc clausula
operatur circa ea quæ sunt facti, quando supra sci-
uit præiudicium tertij, secus si ignorauit.]

Limita quartò, hanc clausulam non operari, vbi
in Principe deficit potestas, vt per Couar *lib. 3.var.
cap.6.num.9.*vnde post Ruin.*cons.188.num.16.& 17.
lib. 1.* resoluit Cardin. Tusch. *d. conclus. 340. n. 35*
quod si Princeps aliquid confirmat ex certa scientia
nullum,

nullum, quia is, qui facit actum illum, qui confirmatur, non potest ex capite inhabilitatis facere, ptovt si laici super re Ecclesiastica disponunt, non censetur Papa confirmans ex certa scientia, talem actum nullum ex inhabilitate facientis conualidare; sic etiam idem Tusch. *eadem conclus.* 340. *numer.* 36. post Alexand. *cons.* 112. *Viso puncto, num.* 14. *vers. quia respondeo, lib.* 4. extendit, vt idem sit quando Princeps saecularis confirmat statutum laicorum, puta Collegij, quod non potest statuere extra collegiatos, certè non operatur confirmatio, quod statutum illud conualidetur contra non suppositos & contra quos statuentes non habeant facultatem.

37 Limita quintò, non operari, vbi adest duplex defectus, vt post Ioan. Purt. *in cap.* 1. *de constitutionibus, lib.* 6. & Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 59. concludit Monet. *d. c.* 7. *n.* 111. *vers.* 4. vbi hoc temperat, nisi simul adsit clausula, *Supplentes omnes defectus*, &c.

38 Limita sextò, nihil operari, quando apponitur super negotio, de quo Princeps nonhabet notitiam, vt per Deci. *cons.* 142. *Et pro tenus, n.* 7. Gozad. *d. cons.* 5. *n.* 14. & 15 Alex. *cons.* 23. *n.* 11. *lib.* 5. Paris. *cons.* 1. *sub n.* 81. *vol.* 1. Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *n.* 3. Card. Tusch. *d. conc.* 340. *num.* 41.

39 Limita septimò in iis, quae Princeps non potest statuere contra aequitatem naturalem, quia tunc haec clausula, & aliae similes nihil operantur, vt per Menoch. *cons.* 104. *n.* 76. & *seq. lib.* 2. & Alex. *cons.* 32. *In causa, numero* 10. *vers. non obstat dum dicitur, lib.* 7. quos refert, & sequitur Card. Tusch. *d. conclus.* 340. *num.* 46.

40 Limita octauò, nihil operari, vbi constat de errore, vt per Seraphin. *de Priuilegiis iuramenti, priuil.* 90. *num.* 3. Socin *cons.* 159. *In praesenti consultatione, n.* 24. *l.* 2. & Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 793. *num.* 10. quicquid dicant relati à Card. Tusch. *citato loco, n.* 17. & quicquid pariter asserant, hanc clausulam impedire posse allegate errorem, Seraph *d. priuil.* 90. *n.* 3. & Donat. à Fioa *tom.* 1. *comm. opin. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 121. *pag.* 163.

41 Limita nonò, non operari, quando constat rem aliter se habere, vt per Socin. *cons.* 72. *numero* 4. *vol.* 3. Paris. *cons.* 1. *num.* 81. *vol.* 1. Menoch. *cons.* 2. *numer.* 331. Glorit. *resp.* 1. *part.* 1. *numero* 37. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 340. *numero* 18. quo casu contra hanc clausulam admitti probationem in contrarium, voluit Socin. *cons.* 79. *num.* 46. *vol.* 4. quem refert Glorit. *resp.* 10. *num.* 106

42 Limita decimò, non supplere erroneam, & falsam informationem, ex traditis per Valasc. *consul.* 130. *numer.* 33.

43 Limita vndecimò non purgare falsitatem narratorum, vt per Decian *in cap. venerabilis, col.* 1. *de confirm. vtil.* & Iosephum Sesse *Aragonia decis.* 113. *numero* 165.

44 Limita duodecimò, vt non suppleat defectus substantiales, vt resolunt Gabr. *d. conclus.* 1. *numer.* 40. Monet. *d. cap.* 7. *num.* 110. declarantes si sint defectus etiam substantiales iuris tantùm positiui, satis suppleri per hanc nostram clausulam, quando constaret Principem de iis notitiam habuisse; hinc inferentes secus dicendum in defectibus naturalibus, hoc est, iuris naturalis, quamvis simul adsit clausula,

45 *Supplentes omnes & singulos defectus.* Et quod substantialia & solemnitates suppleantur, & sanantur, quando processum fuit parte citata, & cum causae cognitione, aliàs non, ex vantio notat Brunor. à Sole *d. verb. cl. n.* 15.

46 Limita decimotertiò, vt haec clausula non impediat appellationem, vt post gloss. *verb. dignus, in cap. si quis suadente* 16. *quaest.* 4. docent Gabr. *d. conclus.* 1. *num.* 60. Monet. *d. cap.* 7. *num.* 112. *vers. limita* 5.

Limita decimoquartò, quando Princeps aliquid concedit ad instantiam partis, vt per Seraph. *de priuilegiis iuramenti, priuil.* 107. *n.* 38. 47

Limita decimoquintò, non operari parte absente, quae non contradixit, maximè quando fuit adhibita sine causae cognitione, vt per Brunor à Sole *d. verb. claus* 15. 48

Limita decimosextò, non operari in praeiudicium concedentis quoad non expressa, vt post Surd. *cons.* 47. *num.* 19. & *seq.* resoluit Card. Tusch. *d. concl.* 340. *num.* 40. 49

Limita decimoseptimò, non tollere vitium subreptionis; vt per Nicolaum Garc. *de benef. part.* 3. *cap.* 2. *numero* 233. Rodolphin. *d. cap.* 5. *numero* 13. hoc autem sublimita; quando Princeps informatus processit, quia tunc omne vitium subreptionis cessat, vt docent Alexand. *cons.* 116. *in fin. vol.* 6. Corn. *cons.* 313. *numer.* 10. *vol.* 4. Cephal. *cons.* 617. *numer.* 27. *vol.* 5. Gabr. *d. concl.* 1. *num.* 16. Rodolphin. *d. cap.* 5. *num.* 13. Glorit. *resp.* 1. *p.* 1. *num.* 30. [Theod de Rubeis *d. cl.* 391. *num.* 5.] 50

Limita decimooctauò, non operari in dispensationibus, sine causa factis, vt per Matt. *de claus. ult. part.* 1. *claus.* 73. *numero* 12. Monet. *d. cap.* 7. *numero* 114. 51

Limita decimononò, quia haec clausula in confirmatione statutorum, si potest referri ad statuta valida & inualida, semper refertur ad valida, & nihil operatur quoad inualida, vt tenent Surd. *cons.* 47. *num.* 19. Card. Tusch. *d. conclus.* 340. *num.* 42. nam confirmatio generalis statutorum, vel priuilegiorum, seu alterius dispositionis, non confirmat aliquid illicitum, ex traditis per Felin. *in cap. Eccles. S. Mariae, num.* 4. *in fin. de constit.* Bald. *in l. omnes populi, num.* 37. *ff. de iustitia*, Socin. iun. *cons.* 32. *n.* 43. *lib.* 3. Rol. *cons.* 29. *num.* 32. & *seq. lib.* 1. Alexand. *consil.* 56. *num.* 8. *lib.* 1. Paris. *consil.* 33. *num.* 53. *lib.* 3. Corn. *cons.* 9. *num.* 5. *lib.* 3. Gutier. *de iur. confirm. part.* 1. *cap.* 38. *num.* 6. Rot. *decis.* 780. *num.* 6. *part.* 1. *diuers.* quos citaui *in Collectaneis ad cap. ad nostram* 5. *n.* 4. *de confirm. vtili.* 52 53

Ex quibus, & aliis non immeritò procedit responsum Pontificis Iulij II. incip. *in militantis Ecclesiae agro*, quod refert Fr. Emman. *tom.* 1. *Bullarum, pag.* 370. confirmauerat enim Sixtus IV. ex certa scientia per illa verba, *& de nouo concedimus priuilegia Minoribus Fratribus concessa*; quaesitum deinde fuit à Iulio II vtrùm huiusmodi confirmatio comprehendat ea priuilegia, quae iam in vsu non erant? Respondet Iulius negatiuè, quod scilicet priuilegia, quae in vsu non sunt, minime confirmantur. Nam licèt Collector priuilegiorum Mendicantium, ptovt eum refert Fr. Emman. *quaest. Regul. tom.* 1. *quaest.* 8. *art.* 2. *ad finem*, asserat hoc Iulij II. responsum datum fuisse absolutè, & generaliter propter defectum relationis, hoc est, quod Iulius II. ita respondit, quia plenè non fuit informatus de forma confirmationis, & quod in ea reperiebatur, clausula, *Ex certa scientia, mera voluntate, Motu proprio, & pro potiori cautela*, & quod si de his clausulis plenè informatus fuisset, contrarium responderet, & post Cordub. sequitur Suar. *d. cap.* 10. *n.* 9. asserens non videre quid aliud possit responderi. Ego tamen aduerto, confirmationem illam Sixti quarti fuisse generalem priuilegiorum Fratribus Minoribus concessorum, neque de singulis, & de ipsorum 54

ipsorum iustitia, & validitate causæ cognitionem præcessisse? vnde cùm possit referri ad priuilegia valida, quæ in vsu sunt, & ad inualida, vel quæ aliàs non sunt in vsu ad ea tantùm debet referri, quæ valida, & in vsu sunt, iuxta celebrem doctrinam Ant. de Butrio, per text *ibi in d. cap. dudum, n. 15. de decimis*, multum commendantis quod bene notetur, quod alibi non reperitur; sequuntur Alexand. *consil. 39. numer. 10 vol. 4.* Auiles *ad cap. 17. Prætorum, verb Primer. n. 7.* & post alios Cabed. *Lusit. decis. 3. num. 5. part. 2.* Rot. *decis. 12. num. 3. part. 2. recent.* & confirmari potest ex text. & quæ ibi notant Abb. & alij communiter *in cap. 1. vers. nec constitutione, de his quæ fiunt à maiori parte Capituli, & in cap. 1. de iureiurand. lib. 6.* Nec obstat quod Pontifex ex certa scientia se confirmare adiecit: non enim ideo sequitur ex certa scientia fecisse, & plenè de singulis informatum fecisse, imò defectus intentionis potest præsumi respectu eorum, quæ vel iniusta sunt vel per non vsum sublata, quem defectum intentionis clausula illa, *Ex certa scientia*, non tollit, per ea, quæ Doctores resoluunt, quos refero *d. claus. 15. num. 5.* & ita respectu eorum, de quibus Pontifex non habuit notitiam, magis reducitur ad confirmationem in forma communi. Iuxta hanc igitur receptam traditionem respondisse Iulium II. asserere facilius & præstabilius est, quàm ab ipsius Pontificis interpretatione recedere cum Collectore priuilegiorum, & aliis, qui eum sequuntur; & ita colligendo fateor, quod si appareat Pontificem ex certa scientia certioratum, quod aliqua priuilegia non erant in vso, ea confirmarit per illam clausulam, *Ex certa scientia innouamus, & de nouo concedimus*, aut verba similia, & nouum robur, nouámque validitatem illis tribuit: facere etiam hæc verba, & clausulas huiusmodi satis esse, etiamsi de certa scientia aliunde non appareat, quando apponuntur in aliquo, certóque priuilegio; & sic procedit communis sententia, quam de virtute illius clausulæ adduxi *d. claus. 25.* negamus tamen ea verba sufficere respectu eorum, quæ inualida, aut in vsu non sunt, quod cõfirmatio generalis est, & refertur ad plura, quæ valida, & inualida esse possunt, iuxta doctrinam Butrij, quæ omni ex parte responso Iulij II. quadrat.

55 Limita vigesimò, non operari, vt posterius dispensatio non facta prioris mentione minimè sit sobreptitia, ex traditis per Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 22. n. 8.*

56 Limita vigesimoprimò, nunquam supplere dolum partis impetrantis, vt per Fr. Emman. *quæst. Reg. tom. 1. q. 8. art. 15.*

57 Limita vigesimosecundò, nõ operari, quando est accessoria ad Gratiam, vt post Alexand. tradit Card. Tusch. *d. conc. 340. n. 49.*

58 His ita breuiter constitutis circa vim huius clausulæ, & non effectus illius, restat nunc inquirere, quando hæc nostra clausula inesse videatur, & qualiter probetur. In primis Princeps censetur facere ex certa scientia, si id in litteris exprimat; vt docent gloss. *verb. litterarum, in fin. in c. statutum, in princ. de rescript. lib. 6.* Abb. *in cap. examinatis, in fin. de confirm. vtili.* Dec. *in cap. porrecta, num. 15. vers. 3. quando expressè, eodem tit.* Rom. *cons. 317. n. 7.* Roin. *cons. 11. num. 5 lib 6.* & fuit dictum *in Toletana admissionis 17. Iunij 1609. coram D. Pamphilio*, apud Farin. *decis. 192. num. 3. p. 1. rec.* & apud *me in collect. ad c. cùm dilecta 4. n. 15. in fin. de confirm. vtili.*

59 Deinde censetur facere ex certa scientia, si fuit certificatus solùm de natura negotij, *cap. pastoralis, §. prætereà, de offic. deleg.* Oldrad *cons. 330 num. 6. vers. facit etiam*, Card. Tusch. *d. lit. C, conclus. 341. n. 1.* vbi *num. 10* post Decian. *cons. 18. num. 169. & seq. lib. 1.* ac Cephal. *cons. 439. n. 43. lib. 5.* extendit etiam quando Princeps ad informationem Magistratus aliquid concedit, quia censetur ex certa scientia concedere; *& num. 4.* post Bald. *cons. 161. Proponitur, num. 4. lib. 3. vers. unum est etiam valde notandum*, & Alex. *cons. 133. Super quæsitis, n. 14. vers. ad hoc etiam accedit, lib. 5.* ampliat, vt si Princeps aliqoid facit cum iuramento, censeatur facere ex certa scientia, eùm iuramentum habeat vim clausulæ derogatoriæ, *Ex certa scientia.* 60

Sic etiam huiusmodi clausula præsumitur inesse, si Princeps in confirmatione inserat confirmatum integrum: nam tunc censetur ex certa scientia confirmare; ita Abb. *cons. 101. In quæst. qua vertitur, n. 9. lib. 1. & in cap. 1. num. 6. & in cap. examinata, & in cap. venerabilis, num. 2. de confirm. vtili*, Gabr. *cons. 21. n. 7. lib. 1. & cons. 181. num. 13. & seq. lib. 2.* Gutier. *cons. 11. num. 7. & 8.* Card. Tusch *d. lit. C, conclus. 341. num. 7.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 5. collect. 1591.* Decian. *tract. crim. tom. 1. lib. 1. cap. 31. lib. 4.* Mancin. *in tract. de iuram. part. 4. effectu 1. quæst. 4. num. 20.* Octau. Glorit. *resp. 1. part. 1. n. 11.* Carol. de Grassis *de effect. cler. effectu 2. n. 158.* Rota apud Farin. *decis. 340. in 1. collect. nouissimarum, & decis. 339. num. 2. part. 2. rec.* Hine est, quod ait Seraph. *decis. 112.* confirmationem non posse dici verè ex certa scientia, non obstante appositione huius clausulæ, nisi totus tenor Papæ innotuerit, & fuerit insertus, sequitur Nuccl. Garc. *de benef. p. 3. cap. 2. n. 253.* & Aloys. Ricc. *d. collect. 1592. in med.* 61 62

Extende, quòd Princeps dicitur facere ex certa scientia quando aliquid facit cum causæ cognitione, vt post Alexand. *cons. 112. Vso puncto, num. 22. lib. 4.* ostendit Card. Tosch. *d. conclus. 341. num. 9.* vbi *num. 10.* hoc intelligit maximè, quando ex interuallo facit, quia magis operatur validitatem, & certam scientiam; & *n. 11.* ait sufficere, quod faciat mentionem in rescripto de processu, appellatione, & meritis; & *num. 12.* idem esse dicendum asserit, quando Princeps fuit certificatus de omnibus, vel quando inter partes contradicentes rescripsit ex certa scientia: nam si non sit expressa hæc clausula, sufficere de illa tacitè constare probat D. Barb. *in l. si quis postea quam n. 126. ff. de iudiciis.* 63 64

Quando dicantur collatio & confirmatio ex certa Pontificis scientia fieri, vide Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 29. n. 144.* 65

CLAVSVLA LX.

Executiua.

1 *Executiua clausula non ampliant, nec alterant, aut mutant principalem dispositionem.*

2 *Clausulæ plures accessoria executiua non disponunt & n. 4.*

3 *Executiua clausula non alterant principalem dispositionem, etiamsi remanerent superflua si illam non ampliarent.*

5 *Executiua clausula prolata à partibus disponunt.*

6 *Iuramentum, si ad sit clausula accessoria & executiua, ampliat dispositionem.*

7 *Executiua clausulæ non alterant dispositionem, quando sunt accessoria, secus si principales.*

8 Exe

8 *Executiua clausula declarant dispositionem.*
9 *Executiua clausula qua dicantur, ostenditur.*

1 CLausulæ executiuæ non ampliant, nec alterant, aut mutant principalem dispositionem; *Clem.1.de prabend.* Dec.*cons.304.numer.6.& seq.& cons.413.n.8.& cons.470.num.4.& cons. 500.num. 9.* Anton.de Butr.*cons.29.* Cacheran. *Pedem.decis.164.num.62.*Couarr.*in rub.de testam.p.2.numer.13. in fin.* Verall.*decis.83.num.3.p.1.* Molin.*de primog.lib.4.c.2.num.42.& 49.cum seq.*Vincent.de Franchis *decis.213.num.53.*Menoch.*cons.84.num.45.* Surd *decis.45.n.18.& consil.45.num.24.* Peregr.*var.lib.5.tit.de pactis & conuent.n.182.* Mart.*de clausul.part.4.claus.20.num.2.* Aloys.Ricc.*in collect.decis.p. 4. collect.786.* Alexand. Trentacinq.*var.resolut.lib.1.tit.de rescript.resol. 8.n.2.* Seraph.*decis.574.n.2.& decis.716.n.3.& decis.1231.num.5.*Sanchez *de matrim.lib.6.disp.29.num.9.* Card. Tusch.*pract.concl.tom.1.lit.C.concl.312.num.1.* Garc. Gironda *de priuilegiorum, seu exempt.explicat.n. 143.* Iosephus Sesse *Aragonia decis.24.numero 3.* Gregor. *dec.311.num.5.* Monet.*de commutat.vltim.volunt.c.7.num.48.cum seqq.* [latè Castill.*controuers.tom.4.c.48.n.4.cum seqq.* Theodos.de Rubeis *in singularib. Rota tom.2.p.4.claus.393.num.1.* Rota *dec.55.num.5.p.1.in posthum. Farin.* aliàs *p. 3.recent.* vbi dicit quod licet clausulæ executiuæ fortius ligent, non tamen ampliant principalem obligationem, *& decis.216.n.2.eadem p.1.*vbi quod non ampliant dispositionem, declarant tamen qualis fuerit mens disponentis, nouissimè Modern.*de supplicat ad Sanctissimum,p.2.cap. 26.n.14.*]

2 Primò amplia, etiamsi sint plures clausulæ accessoriæ executiuæ, quia non disponunt, vt post Dec. *cons.373.num.14.*tradit Card. Tusch. *de conclus. 312. num.34.*

3 Secundò amplia, etiamsi clausulæ executiuæ remanerent superfluæ, si dispositionem non ampliarent, vt est casus *in d.Clem.1. de prabend.* Curt. iun. *cons.274.num.49.vol.3.* Ruin.*cons.171.n. 2.* Decian. *cons.12.num.20.& 28.* Mart. *d. claus.20. num.3.* vbi 4 *n.4.*declarat hoc esse intelligendum, quando verba clausulæ executiuæ sunt conditionaliter prolata, quæ non disponunt, secus si non sunt conditionaliter prolata, sed dispositiuè.

5 Tertiò amplia, vt non solùm non amplient, sed etiam nihil disponant, Menoch.*cons.2. num. 58.& cons.285.numero 35.*Mart.*d.claus.20.num.10.* Prolatæ tamen à partibus disponunt, ex deductis per Menoch.*cons.87.num.6.& 41.*& per Peregr.*d.tit.de pact.& conuent.n.182.*vbi subdit, quod prælatæ in medio inter dispositiuas attendendæ sunt, & quod prolatæ à Notario non solent habere multam vim.

6 Limita, vt clausula accessoria & executiua ampliet dispositionem, si adest iuramentum, Roland.*cons.8.num.14.& seq.lib.1.* Card. Tusch.*d.lit. C.concl.312, num.44.*

7 Limita deinde, seu potiùs declara, quod dicitur clausulas executiuas non alterare dispositionem, procedere quando clausula est accessoria, secus si principalis, Crauet.*con.25.n.3.* Dec.*cons.104.incip. Iuridicam,col.fin.n.6.& seq.& cons. 194. col. antepen.& cons.373.n.14.& cons.413.à num.7.* Card.Tusch.*d. concl.312.n.50.*

8 Limita denique, seu potiùs declara, quod licèt clausulæ executiuæ non amplient, tamen declarant, Dec.*cons.423.*incip.*Negari non potest, in fine,* Curt. sen.*cons.49.* Alex.*cons.62.lib.1.& cons.195.n.8.lib.2.* Cardin.Tusch.*d.concl.312.n.28.*Ioseph.Sesse *d.decis. 24.n.6.*

9 Dicuntur clausulæ executiuæ, quæ incipiunt à clausula, *de quibus*, &c. vel à clausula, *qua omnia*, &c. quæ solent à Notariis apponi post perfectum contractum, Mart.*d.claus.20.num. 1.* Iosephus Sesse *d. decis.24.n.5.*Stephan.Gratian.*discept.forens.c. 609. à nu.10.*Card.Tusch.*d.concl.312.n.26.*[Theod. de Rubeis *d.cl.393.à n.8.*

CLAVSVLA LXI.

Ex nunc provt ex tunc.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Clausula*, Ex nunc provt ex tunc, *in rescriptis Apostolicis est retrotractiua ad tempus data.*
3 *Relata ad futurum clausula*, Ex nunc provt ex tunc, *infert actum in tempus ad quod refertur.*
4 *Conditionali in dispositione apposita clausula*, Ex nunc provt ex tunc, *non operatur retrotractionem, nisi iustificata conditione.*
5 *Gratiam non suspendet clausula*, Ex nunc provt ex tunc, *quando est apposita in collatione de vacanti, secus si de vacaturo.*
6 *Clausula*, Ex nunc provt ex tunc, *operatur quod vnum tempus videatur alteri inesse.*
7 *Gratia expectatiuè concessa cum clausula*, Ex nunc provt ex tunc, *retrotrahitur ad tempus data ipsius gratia.*
8 *Retrotractiua ad diem data in praiudicium iuris alteri quasiti medio tempore non est clausula*, Ex nunc provt ex tunc.
9 *Gratia ita dicitur perfecta, si Papa concedat expectatiuam de beneficio vacaturo, cum clausula*, Ex nunc provt ex tunc, *vt non expiret morte concedentis.*
10 *Episcopus mandans clerico, vt debitum à se confessatum soluat intra tot dies, aliàs ex nunc provt ex tunc excommunicatus existat, talis valet excommunicatio.*
11 *Clausula*, Ex nunc, &c. *apposita in constituto collatu in tempus mortis, vel post operatur effectum sumis post mortem constituentis.*
12 *Donatione cum hac clausula facta per patrem filio, iuncta clausula*, constituti, *sequuta morte patris donantis, dominium transferri facit in filium à die initi contractus predicta donationis.*
13 *Excommunicatio si feratur sub verbis*, Ex nunc provt ex tunc, *an sit canon lata sententia, vel ferenda, remissiuè.*
14 *Constitutio in qua adest clausulà*, Ex nunc provt ex tunc, *statim ligat à tempore promulgationis illius.*
15 *Clausula*, Ex tunc cùm fuerit clericali charactere, insignitus, *quid importet, ostenditur.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *d.clausul.p.1.claus. 54. in vltim. impress.* Aloys. Ricc.*in collect.dec.p.1.collect.71.& part.4.collect.753.* Matescot.*var.resol.lib.2.cap.39.n.28.& 29.* Massobr. *in praxi habendi concursum, praelud.25.dub.13.num.18. secundum Rom.impress.* Gonzal.*ad reg.8.Cancell. §. 5. proœm num.86.* Viuian.*in praxi iurispatronatus,lib.13. cap.7.num.57.cum seqq.*Ioan.Bapt. Cost.*de retrotract. c.10.effectu 1.& de clausulis conuent.claus.123.*Cened. *post lib.pract.quaest.sing. 14.* [Fontanel. *de pactis nupt. claus.4.gloss. 3. num. 22. cum seqq.& gloss.4. a princip.*

Theodos.

Theodos de Rubeis in singular. Rota tom. 2. part. 4. clauf.398.n.1.cum seqq.Duran.Rota decis.48. n.22. & seq. & decis.361.n.18.Rot.decis.770. n.3. p.1. in posth. Far aliàs p.3.rec.

2 Apposita in rescriptis Apostolicis est retrotractiua ad tempus datæ, & operatur vt rescriptum retrotrahatur, veluti si actus à principio purè factus esset, ita Brunor.à Sole in locis commun. verb. clausula 20. Camill Borrell.in summa omnium decis.tit. 20. n. 383. habet enim hunc effectum, vt actus postea factus censeatur iam à principio factus, gloss.verb.ex nunc, in Clem.volentes, de haret.& ibi Zabarell.in prima oppos. Alex.cons.83.post numer.8.vers.confirmatur, vol.2. & cons.111.à numer.16. vers.ex pradictis, vol.6. Cassan. cons.53.vol.1.vers.14 & vers.23. & cons.66. vol.5.vers. ad hoc, Soc.iun. cons.106.n.28.vol.1.Tiraq de retract. conuent.§.2.gloss.vnic.num.86.& de iure const.tit., p.3. limit.2.n.16.Rimin iun.cons.678. num. 12. vol.6. Silu. cons.97.num.3.Cosm.in pragm.sanct.tit. de collat. §. vt verò, in verb.prout ex tunc, Cened. d.sing.14. n.1. Rebuff.in comment. ad l.mulieris 23. vers.praterea, ff.de verb.signif.pag.91.

3 Ad futurum relata infert actus in tempus ad quod refertur, Honded.cons.44 n.59.tom.2. vbi n.60.obserua, quod quando dicitur è conuerso, Ex tunc prout ex nunc, retrotrahitur ad tempus actus; de quo tamen an verum sit, vide quæ infrà dicam.

4 Apposita in dispositione conditionali non operatur retrotractionem, nisi iustificata conditione Put. decis.383.lib.1.in correct.Paris.cons.81. num.17. vol.4. Gig. resp.23. numer.13. Cassad. decis.3. numer. 15. de prabend. Cened. d.sing.14.n.3. Gabr. cons.189. in fin. vol.1.Greg.decis.428.n.4.Aloys.Ricc d.collect.753. in medio, Mart d.claus.14.n.5. Honded. tom.1.cons. 18. num.43.& n.64.vbi n 65. ait, quòd adiecta constituto in dispositione collata in tēpus mortis, interim non transfert possessionem, & ita non operatur à die dato instrumenti, sed solùm à die purificatæ conditionis, Paris. cons.81. numer.17. vol. 4. & fuit dictum in Signina Castrorum 13. Nouembris 1623.coram R.D.mee Coccino Decano, in vers. quod vero. [Notat quod facit dispositionem puram.Fontanel. d.gloss.3. num.27.]

5 Quando est apposita à Papa in collatione de vacanti, non suspendit gratiam, secus si de vacaturo, Cassad. decis.3.n.15.de prabend.Crescen.decis.7. n.13. & 19.de concess.prabend.Achill.decis.7.numer.4.de renunc.& fuit dictum in Illerd. Canonicatus 25. Octobris 1597.coram Card.Pamphilio, quot referūt Mart. d.claus.54.n.2. & Aloys.Ricc. d.collect.753. in princ. [Theodos.de Rubeis d claus.98.num.6.vbi num.7. idē operari dici quando est posita in collatione de vacaturo, dummodo gratia sit pura, licet executio collata in futurum euenium.]

6 Operatur quod vnum tempus videatur alteri inesse, Doctores in l.huiusmodi, la secunda, ff. de verb. oblig.Negus.de pignor.part.2.membr.2. numer. 5.& 6. Tiraq.de retract.tit.2.§.2.gloss.1. num. 86. Staphil. de literis grat.in prafat.num.17.& seq. Octauian.Vulpel. de praposit. signif.sub dict. ex nunc, pag. 36.Caualcan. decis.45.num.8.part.1.Salust.Tiber.in formul. instrum. lib.2.cap.5. num. 12., Surd. decis. 113. num. 10. Mart. d.tract.de clausul.part.2.claus. 27. numer. 1. Mascard. conclus. 1239. numer.3. Mari.Anton. var. resol. lib.1. res. 76. numer.3. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap.239.numer.18. Marches. de commiss.p.3.pag.352. num.89. in vltima impress. [Theodos. de Rubeis d. claus.98.n.9 & 25.Duran. Rota dec.238. n.10.Rot. apud Paul.de Rubeis decis.7.n.6. vbi quod transfundit tempus præsens in futurum.

Gratia igitur expectatiuæ concessa cum hac clau- 7
sula, retrotrahitur ad tempus datæ ipsius gratiæ, Felin.in cap.licet causam, n.6.de probat.Alex.cons.111. num.23.lib.6. vnde perinde est, ac si Papa tempore datæ primam gratiam contulisset, Cresc. decis. 14. lib.2.aliàs decis.7.n.13.de concess.prab.Ferret.cons.314. num.7.lib.2. Rot.in Anconitana Canonicatus 9. Octobris 1592.coram Penia.

Non est retrotractiua ad diem datæ in præiudi- 8
cium iuris alteri quæsiti medio tempore; ita Put. decis.186.lib.2.in correct. Mart.d.p.1. claus.54.num.3. Camill. Borrell.d.tit.10.n.583.

Hincque fit, vt si papa concedat expectatiuam de 9
beneficio vacaturo cum hac clausula, gratia vsque adeò dicatur perfecta, vt non expiret morte concedentis, vt fuit dictum in vna Calagurritana Canonicatus 1.Iunij 1592. coram Penia, cuius meminerunt Gonzal.ad reg.8. Cancell.gloss.12.n.42. vers.sic etiam, D.Lotter.de re benefic.lib.1.q.29.n.34.

Episcopus si mandauerit clerico, vt debitum à se 10
confessatum soluat intra tot dies, aliàs ex nunc prout ex tunc excommunicatus existat an talis valeat excommunicatio? Affirmatiuè respondet Bald. in c.1. de milite vasal. qui contumax est, in vsib. feudorum, vers.sed pone, clericus, sub n.15.quem refert & sequitur Guidop.decis.588 n.2.vbi subdit, quod dictio, nunc, significat perfectionem actus verbi prolati, & tunc, effectum verbi consummati, & quod sic non adest aliqua perplexitas in istis sermonibus, Aloys. Ricc. d.collect.71.in fine.

An autem hæc clausula apposita in constituto 11
collato in tempus mortis, vel post operetur effectum suum post mortem constituentis? Pro vtraque parte multa adducit Thesaur.decis.28. per totam, & tandem refert pro negatiua fuisse factam resolutionem: possessio transfertur per clausulam, constituti, quando adiicitur hæc clausula, vt tradunt Negus. de pign.p 1.mem.2.n.4. Tiraq.de iure constituti, num.25. lim.2.Octau.Vulpell.citato loco, n.2.

Vtrùm autem hæc clausula apposita in donatione 12
facta per patrem filio cum clausula, constituti, sequuta morte patris donantis, dominium transferri efficiat in filium à die initi contractus prædictæ donationis? Affirmatiuè respondent Tiraq.de iure constituti, p.3.limita2.n.15. Vinc.de Franch.decis.213.n. 1.Quid si quis donauit omnia bona sua, casu quo sine liberis moreretur, constituens se ex nunc prout ex tunc, & è contra, nomine donatarij dicta bona possidere, an sequuto casu dominium eorum, transeat in donatoris hæredem, vel in donatarium? & transire in donatarium tenuere relati per Guidop. decis.268.num.1.

Vtrùm autem si proferatur excommunicatio sub 13
verbis huius clausulæ, sit eo casu canon sententiæ latæ, vel ferendæ? Vide Ias.in l.ad diem, numer.3.de verb.oblig. Salzed.ad Bernard. reg.263.vers.3.limita, Gutier.Canon.lib.1.cap.4.num.20.cum seqq. & plures alios quos citat Cened.ad Decretales, collect.36.n.3.

Constitutio, in qua adest hæc clausula, Ex nunc,
vel, Ex tunc, statim ligat à tempore promulgationis 14
illius, gloss.sing.in Clem.2.vers.ex tunc, de haret. Tiraq. retract.conuent.§.2.gl.1.n. 86. Rebuff. in comment. ad d.l.mulieris appellatione vers.idem; vbi in diuers.ideo, asserit quod lex trahitur ad præterita, quando adiecta fuerit illa dictio, & in vers.9.tenet dictionem, Ex nunc, suspendere actum, & sententiam interlocutoriam iudicis vsque ad extremum tempus iudicis, quemadmodum dictio, Ex tunc, vt in cap. licet, de probat. quicquid dicat Felin. in d. cap. licèt causam, num. 6. de probat. nulla est vis an dicatur, Ex nunc

prout

prout ex tunc, vel è contra, *Ex tunc prout ex nunc*, quia semper trahitur actus ad diem existentis conditionis, prout summa cum ratione, tradunt Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collat. §. ut verò, in verb. prout ex tunc*, Abb. *in cap. praeterea, il secundo, numer. 11. de appellat.* Bald. *in cap. 1. de milite vasallo, qui contumax est, num. 16. & 17.* Gutier. *Canon. lib. 1. cap. 4. n. 10.* Gened. *d. sing. 14. n. 3. cum seqq.* [Theodos. de Rub. *d. clauf. 398. n. 21.* vbi *n. 22.* intelligit quoad nullitatem actus, non quoad pœnam.]

15 Clausula, *Ex tunc cùm fuerit clericali charactere insignitus*, apposita in translatione facta in laicum, operatur vt transferens licitè exigat pensionem vsque in diem initiationis, vt per Hieron. Gabr. *consil. 185. à n. 3. & cons. 186. per totum, lib. 1.* Flamin. *de resignat. benef. lib. 6. q. 4. n. 55. & 60.* D. Lotter. *in tract. de re benef. lib. 1. q. 40. n. 21.* Nam hodie nulli permittitur facultas transferendi pensiones in laicum præterquã cum clausula, *Ex nunc prout ex tunc cum fuerit clericali charactere insignitus*, quæ intelligitur de charactere exequibili, vt plenè deducit Gabr. *cons. 189. à n. 7. & sub n. 11. lib. 1.* D. Lotter. *d. q. 40. n. 131.*

16 [Fui sæpè interrogatus, an pensio à Papa reseruata cum hac clausula, *Tibi ex nunc prout ex tunc, & è contra, postquam aetate legitima tibi suffragante clericali charactere ritè insignitus fueris*, &c. debeatur à die datæ Bullarum reseruationis, vel à die suscepti Ordinis clericalis? Difficultas in eo consistebat quòd videbatur conditionem illam suscipiendi Ordinem retrotrahi ad diem gratiæ concessæ, ac perinde habendam ac si fuisset pensio reseruata clerico iam effecto. Sed his non obstantibus contrarium verius est, per ea quæ resoluit Hieron. Gabr. *d. cons. 186. n. 14.* dum tenet quòd in rescriptis, & gratiis, quæ imitantur naturam vltimarum voluntatum, conditio etiam casualis non retrotrahitur, sed tempus conditionis inspicitur, & perinde est sicut si tempore conditionis fuisset gratia facta. *c. si pro te, de rescript. in 6.* & idem Hieron. Gabr. *cit. loco, n. 16.* subdit retrotractionem non concedi hoc casu defectu extremi ad quod; quia tempore expeditionis Bullarum is, cui pensio cum hac clausula reseruata fuit, erat inhabilis, & *n. 19* respondet ad hanc clausulam, *Ex nunc prout ex tunc*, in hæc verba. Quia in gratia conditionali hæc verba referuntur ad diem conditionis, gloss. & Doctores *in d. Clem. 1. de concess. preb.* vbi Card. *n. 9.* Imol. *n. 10.* Oldrad. *cons. 129. num. 4. & 27.* Paris. *cons. 82. numer. 12. vol. 4.* imò constat ex verbis Papam fecisse gratiam post characterem susceptum, & non antè; ea enim aduerbia, *ex nunc*, & *de caetero*, prolata sunt solùm respectu gratiæ puræ, &c.]

CLAVSVLA LXII.

Generalis.

1 *Generalis clausula restringitur ad ea omnia, quæ specialiter in contractu sunt expressa.*

2 *Generalis clausula refertur ad renunciata.*

3 *Generalis clausula si præcedat, & subsequatur specialis, tunc illa clausula refertur ad omnia specificata, etiam in quibus fuit specialiter prouisum.*

4 *Generalis clausula subsequens post specificationem, debet restringi ad specificatam causam, quando id potest fieri salua ratione recti sermonis.*

5 *Clausula generalis post specificationem specierum in renunciatione comprehendit solùm casus similes, non verò maiores.*

6 *Clausula generalis in principio posita, ad omnia sequentia refertur; in fine verò posita, ad omnia præcedentia.*

7 *Generalis clausula in dubio non restringit, quando post expressionem generis subsequitur enumeratio specierum.*

8 *Generalis clausula, quando inest ratio cur ad maiora expressis referri debeat, ad ea referenda est.*

9 *Generalis clausula exclusiua non refertur ad priuilegiates.*

10 *Generalis clausula inclusiua fauorabilis non refertur ad odiosos, & prohibites.*

11 *Priuilegiorum clausulæ generales non porriguntur ad ea, quæ præsumuntur ignorata.*

12 *Generales clausulæ posita in mandato restringuntur tantùm circa contenta in mandato.*

13 *Defectus plures non habent vim supplendi clausulæ generales.*

14 *Generales clausulæ non extenduntur ad non verisimilia.*

15 *Conciliari dispositioni non derogant clausulæ generales.*

16 *Generales clausulæ geminatæ important, vt nulla restrictio, aut nulla limitatio fieri possit.*

17 *Generalis clausula an & quando referatur ad ea, quæ habent specialem determinationem, remissiuè.*

RESTRINGITUR clausula generalis ad ea omnia, quæ specialiter in contractu sunt expressa, vt per Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 4. collect. 1100.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib. 3. tit. 2. num. 37.* & Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 895. n. 18.* Rot. apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis. 111. num. 1.* vbi dicitur quod refertur ad enunciata, & fuit dictum *in Romana societatis officij 13. Ian. 1600. coram Iusto*; impressa per Marches. *de commiss. p. 2. pag. 583. n. 2. in vlt. impress.* [Valenzuel. *cons. 134. n. 43. & 44. vol. 1.*] 2

Intellige primò, seu potiùs declara, quod si generalis præcedat, & subsequatur specialis, tunc illa clausula refertur ad omnia specificata, & in quibus fuit specialiter prouisum; ita Melch. Phœbos *Lusit. decis. 57. n. 4. tom. 1.* nam aliàs non extenditur ad specificata, Menoch. *cons. 111. n. 6.* 3

Secundò declara, quod quando est generalis subsequens post specificationem, debet restringi ad specificatam causam, quando id potest fieri salua ratione recti sermonis, *l. si de certa, C. de transact.* Cels. Vgon. *in tract. clauf. pag. 474. col. 2.* Matt. *de clauf. p. 4. clauf. 1. n. 5.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 1. lit. C. concl. 309. num. 6.* vbi *n. 1.* subdit, quod clausula generalis post specificationem specierum in renunciatione comprehendit solùm casus similes, non verò maiores, de quo etiam Matt. *d. clauf. 1. n. 6.* vbi *n. 7.* ampliat etiam in dispositione, vbi clausula generalis non trahitur ad maiora, vide Aloys. Ricc. *part. 4. collect. 1165.* 4 5

Clausula generalis in principio posita, ad omnia sequentia refertur, vt per Azeued. *l. 6. n. 2. tit. 15. lib. 4. noua Recop.* In fine verò posita, ad omnia præcedentia refertur, *gloss. fin. in l. si negotium, C. de negot. gestis*; Menoch. *cons. 334. n. 8.* Matt. *d. clauf. 1. n. 9.* vbi subdit, hoc procedere quando clausula generalis aliàs saluari non potest secundùm rectitudinem sermonis, 6 7

vel sequeretur correctio, aut repugnantia in eadem dispositione, aut ex alia simili causa. & citat Rotam *decis.* 54.*n.*15.*& seq.p.*2.*diuer.*] Theodos. de Rub. *in sing. Rota tom.*2.*p.*4.*concl.*405.*n.*1.]

7 Deinde clausula generalis in dubio non restringit, quando post expressionem generis subsequitur enumeratio specierum? quia species dicuntur expressè causa demonstrationis, & maioris declarationis, non autem restrictionis, *l. quæsitum*, §. *fin. ff. de fundo instructo*, *l. legata supellectili*, *ff. de supellectili legata*, Soc.iun.*conf.*68.*n.*30.*lib.*1. Crauet. *conf.*257.*n.*7.Rot.*decis.*138.*p.*3.*diuers.* Mart.*d.claus.*1.*n.*13.vbi *n.*14. intelligit præsertim, quando specierum enumeratio respicit actum legandi, & *n.*15.idem ait, quando genus, & species eandem personam respiciunt. [Theod.de Rub.*d.cl.*405.*n.*5 *cum seqq.*]

8 Præterea clausula generalis, quando inest ratio cur ad maiora expressis referri debeat, ad ea referenda est, Paris.*conf.*50.*n.*17. *& conf.*55.*n.*31.*&* 42. *& conf.*89.*n.*43.*&* 43.*vol.*1.Gabr.*conf.*51.*vol.*1.Mart. *d.claus.*1.*n.*9.vbi subdit, quod si eum omnibus remotis conueniat, saltem ad ea, quibus conuenit, referenda est, & *n.*7.ait huiusmodi clausulas generales non capere vacationes futuras.

9 Clausula generalis exclusiua non refertur ad priuilegiatos, vt per Calf. Vgo.*vbi suprà, pag.*475.*col.*5.

10 vbi subdit, quod clausula generalis inclusiua fauorabilis non refertur ad odiosos, & prohibitos.

11 Clausulæ generales priuilegiorum, quæ aliàs solent habere clausulam, *Citra specialem derogationem*, & non porriguntur ad ea, quæ præsumuntur ignorata, Curt.iun.*conf.*170.*n.*51.*vol.*1.Socin.iun.*conf.*77.*n.*106.*& conf.*126.*vol.*1. Natt.*conf.*309.*n.*6. [Theod. de Rub.*d.claus.*405.*n.*34.] Mart.*d. claus.* 1.*n.*8. vbi *n.* 9.subdit, quòd clausulæ generales positæ in mandato, restringuntur circa contenta in mandato, & vltra ea non extenduntur.[Theod.de Rub.*d.claus.*405. *num* 52.]

12

13 Non habent vim clausulæ generales supplendi plures defectus, vt per Stephan.Gratian.*discept.foren. cap.*891.*n.* 17. nam satis est quod aliquem effectum tribuant, nec opus est, illa extendere in præiudicium contrahentium, idem Stephan.Gratian.*discept. forens.cap.*177.*n.*44.

14 Non extenduntur ad non verisimilia, vt per Brunor. à Sole *in locis comm verb.claus.*21. Flam.*de resign. tom.*1.*lib.*12.*q.*14.*n.*11.[Theodos.de Rub. *d.claus.*405. *num.*24.]

15 Non sufficiunt ad derogandum Conciliari dispositioni, vt per Sanch.*de matrim.lib.*3.*disp.*16.*num.*7. & citatus in clausula, *Non obstantibus*. [Nec sunt sufficientes pro derogatione iurispatronatus ex fundatione, & dotatione. Verall.*decis.*125.*n.*3.*p.*1.Nec tollunt exceptiones non specificatas. Card.*conf.*85. *n.*5. Nec tollunt defectum personæ. Put. *decis.* 70. *n.*3.*ad fin.lib.*3.Nec censetur derogare pactis à Sede Apost.confirmatis, idem Puteus *decis.*132.*n.*5.*lib.*3. Nec concessis in vim contractus, & pacti. Crescent. *decis.* 2. *de priuileg.* Nec tollunt ius in quæsitum, idem Crescent.*decis.*7.*n.*16.*& seq.de concess. prabend.* Nec extenduntur ad maiora expressis. Lap.*alleg.*70. *n.*10.*&* 13.citati à Theod.de Rub.*d.cl.*405.*n.*51.]

16 Generales clausulæ geminatæ importanr, vt nulla distinctio, nulla restrictio, aut nulla limitatio fieri possit, vt per Crau. *conf.*135.*num.* 5.*& conf.* 194.*& conf.*308. Mart.*d.p.*4.*claus.*3.*n.*1.vbi *n.*2.subdit, quòd quando sumus in geminatione actuum, verborum geminatio nihil operatur; secus verò quando versamur in geminatione, & cumulatione verborum, ne alterum ipsorum stet sine virtute operandi, & *n.*7. declarat, vt in ea voluntas importata propter virtutem verborum geminatorum, nunquam intelligatur facere tertio præiudicium.

An, & quando clausula generalis referatur ad ea, 17 quæ habent specialem determinationem? vide Stephan.Gratian. *discept.forens.cap.*795.*n.* 18. Rot.apud Cenc.*post tract.de cens.decis.*54.*n.*6. [Et quòd clausula generalis non corrigat illud quod est in actu specialiter dispositum. Alexand.Trentacinq.*conf.*56.*n.*3. *part.*1.]

CLAVSVLA LXIII.

Habita, vel non habita possessione.

1 *Beneficij validam prouisionem præsupponere debet clausula*, Habita, vel non habita possessione.

2 *Clausula*, Habita, vel non habita possessione, ad *inuenta fuit ad obuiandum malitiis illorum, qui differunt possessionem beneficij accipere, animo pensionarium eludendi.*

3 *Clausula*, Habita &c. *nihil operatur, vbi fraus cessat, & constat per titularem non extitisse.*

4 *Clausulam*, Habita, vel non habita possessione; *vltra triennium non extendi Rota censuit, & aliquando vsque ad tres annos ampliauit, nunc denuò additur, vt soluatur pensio, vsque quò lis terminetur per tres conformes* *num.*5.

SOlet vt plurimùm in Hispaniis pensioni per Papam impositæ consentientibus super beneficiis 1 illis à Sede Apost.collatis apponi hæc clausula, qui desiderio, & nimis auida voluntate illa consequendi incautè eam promittunt soluere, habita, vel non habita possessione beneficij illius super quod imponitur, & omni meliori modo, &c. cùm verò plures possessionem beneficiorum adipisci nequeant ob aliorum obtrusiones, vel quia ad Papam prouisio tunc non spectabat, non semel dubitatum fuit, an ad illam soluendam adstricti maneant. Ego in hoc dubio meam interponere sententiam non audeo; illud tamen credo à nemine ignorari, quod hæc clausula validam beneficij collationem præsupponere debet, & si nulla, seu inualida sit, in dicta clausula suam fundare intentionem pensionarius nequit, quia solutio ista præsupponit grauatum ad soluendum de beneficio litigioso super quo est imposita prouisum, & qui vnum dicit, omnia ad illud habilia præsupponit, *l.qui testamentum, ff.de testam.l.furiosum, ff.qui testamenta facere possunt*, Paris. *consil.* 30. *in princip. vol.*4. Quare cùm pensio debeatur, quæ fructuum 2 beneficij pars est, si illos non percipit, absurdum videtur, vt eam soluat, quia huiusmodi clausula adinuenta fuit ad obuiandum malitiis illorum, qui differunt possessionem beneficiorum accipere, animo pensionarios eludendi: at vbi fraus cessat, & 3 constat per titularem non extitisse, vel quia agitauit contra aduersarium, nec illum excludere potuit, vel quia incontinenti ostendit de nullitate gratiæ talis beneficij à Papa sibi collati, non debet adstringi ad vllam solutionem, præcipuè quando ipse gratiæ renunciat, quia si beneficium est vtile impetranti, nullatenus debet præiumi quod ipse omiserit quidquid potuit exequi ad pensionem consequendam, tum quia hæc clausula non debat operari vltra intentionem constituentis illam. Rot.*decis.* 358.*part.*1.*diuers.* *& decis.* 699.*n.* 2. nec quicquam iuramentum facit, quia regulatur secundum naturam principalis

principalis obligationis, *cap. quemadmodum*, *c. peruenit. de sureturano*. quæ si nulla est, debet & illud inualidum reputari.

4 Rota igitur nihil amplius hanc clausulam vltra biennium extendi posse censuit, ex decis. Anton. August. 105. *lib.* 3. Aliquando verò vsque ad tres annos ampliauit, vt constat ex *decis.* 699. *num.* 2. *part.* 1. *diuers.* & *decis.* 228. *num.* 1. *p.* 2. *etiam diuers.* quarum meminerunt hac de re agentes Aluys. Riec. *in praxi fori Ecclesiast. decis.* 429. *in* 1. *edit.* aliàs *resol.* 366. *n.* 2. *in* 2. *edit.* latè Marchef. *de commiss. part.* 1. *pag.* 491. *num.* 54. *cum seqq. in vlt. impress.* & consuluit Bursat. *cons.* 361. *n.* 31. & post Cæs. de Grassis *decis.* 12. *n.* 3. *de prebend.* & Seraphin. *decis.* 66. *num.* 2. & 3. obseruauit D. Lotter. *de benefic. libro.* 1. *quæst.* 39. *numer.* 52. vbi *num.* 53. subdit, non sufficere huiusmodi lapsum temporis, & deductionem impedimenti, nisi etiam probarentur intra illud factæ omnes diligentiæ possibiles, tum in producendo literas, & instando pro earum exequutione, tum in remouendo impedimento obiecto.

5 Verùm quia aliqui, vt è tali onere se eximerent, cedebant liti, & beneficio, excogitatum fuit decretum quoddam nouum, vt soluatur pensio vsque quò lis terminetur per tres conformes in Rota; quod cùm vrgeat contra consentientem, non est iam in potestate iudicis prætextu cuiuscumque æquitatis ab eo recedere, vt fuit dictum *in Miranden. pensionis* 23. *Martij* 1620. *coram Illustrissimo Card. Verospio*, cuius meminit D. Lotter. *d. quæst.* 39. *n.* 57. vnde agēte pensionario contra campsorem, frustra hic excipit titularem cessisse liti, aut aliàs renunciasse iuri in beneficio sibi competenti, vel intra triennium non potuisse nanciisci possessionem: nam cùm tunc contra eum agatur in vim Cameralis obligationis, non potest alia exceptione iuuari quàm solutionis, aut falsitatis, iuxta Cassad. *decis. vnic. num.* 2. *de mutuis petit.* vel alia, quæ oritur ex ventre ipsius cedulæ, suæque obligationis: Gallef. *ad form. Camer. in* 1. *quæst. ad* 4. *part. à num.* 15. & ita fuit dictum *in d. Miranden. pensionis*; refert D Lotter. *d. quæst.* 39. *n.* 61. vbi *n.* 62. subdit, quod vt firmius sit, in decreto adiicitur, ne titulares validè possint resignare, nisi resignatarij eandem obligationem de soluendo, & dandu cedulam faciant.

CLAVSVLA LXIV.

Hac tamen lege, & conditione.

1 *Clausula*, Hac tamen lege, & conditione, *non importat conditionem, sed modum.*

2 *Clausula*, Indignationem omnipotentis Dei, &c. *importat quatenus verbum ipsum sonat.*

1 CONditionem non importat hæc clausula, sed modum, *l. Mæuia, ff. de manumiss. testam.* Bart. *in l. quibus diebus, §. Termilius, n.* 5. *ff. de credit. & demonstr.* Bero. *cons.* 66. *num.* 5. *vol.* 2. Neuizan. *cons.* 55. *numero* 1. Ruin. *cons.* 127. *n.* 2. *vol.* 1. Natt. *cons.* 373. *n.* 16. Cran. *cons.* 59. *n.* 1. Surd. *cons.* 268. *n.* 6.

2 [Clausula, *Indignationem omnipotentis Dei*, &c. importat quatenus verbum ipsum sonat, & quod in contrarium peccat mortaliter, Staphil. *de litteris gratia tit. de vi & effectu clausular. rubr. de clausul. nullo omnino, num.* 3. & 4. Theod. de Rubeis *in singularibus Rotæ tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 324. *n.* 2. Et non importat certam pœnam à iure traditam, sed contrauenientes veniunt puniendi extraordinariè, Rebuff. *in repet.*

Augusf. Barbosa de Clauf.

cap. nulla, col. 38. *in vers.* 26. *quæ solet apponi*, *pag. mihi* 441. *de concess. prabend. & in tract. nom. quæst.* 19. *n.* 8. Et sic importat pœnam arbitriam, Marsil. *sing.* 559. Menoch. *de arbitr. l.* 2. *casu* 365. *n.* 4.

CLAVSVLA LXV.

Inducatis in possessionem, & manuteneatis.

1 *Iurisdictionem executori dat clausula*, Inducatis in possessionem, &c.

2 *Clausula*, Inducatis in possessionem, &c. *non habet amplius effectum post annum, vel postquam pacificè possedit, quia si molestetur; via ordinaria est agendum.*

3 *Iudices ordinarij post inductionem cognoscunt in Francia, & ideo ibi nihil operatur clausula*, Inducatis in possessionem, & manuteneatis.

4 *Necessitatem non importat clausula*, Inducatis in possessionem, &c. *vt qui est in possessione, & nouam obtinet prouisionem cum illa clausula, de nouo apprehendat possessionem de manu executoris.*

5 *Clausula*, Inducatis in possessionem, &c. *apposita in noua prouisione illius, qui est in possessione, intelligi debet, vt sit apposita ad cumulandam possessionem possessioni.*

HÆc clausula dat iurisdictionem executori, quia potérit manutenere inductum, donec sit pacificus, non tamen semper, ne derogetur Ordinario, ideo post annum, vel postquam pacificè possedit, si molestetur, via ordinaria est agendum, quia hæc clausula non habet amplius effectum, vt per Staph. *de literis gratia, fol.* 97. *pag.* 2. *vers. sequitur postmodum*, Marchef. *de commissionib. part.* 1. *pag.* 939. *num.* 177. Campan. *in diuers. iuris Canonici, rub.* 12. *cap.* 13. *n.* 283. Card. Tusch *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C, concl.* 218. *n.* 1. vbi *num.* 2. subdit Rebuff. *in forma noua prouisionis*, *in verb. & defendat inductum*, retulisse quod in Francia nihil operatur, quia iudices ordinarij post inductionem cognoscunt, &c. Theodus. de Rubeis *in singular. Rotæ tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 426. *n.* 1. vbi dicit, quod hæc clausula non tribuit perpetuam iurisdictionem, sed solum donec gratia fuerit plenè exacta, & vsque ad annum secundum formam *cap. quæronti, de offic. deleg.* & *num.* 2. subdit quod respectu molestiæ, quæ sit ex causa antiqua, quando contradicit is, cui impositum fuerat silentium ex æquitate iurisdictio durat etiam pòst annum.]

Non importat necessitatem, vt qui est in possessione, & nouam obtinet prouisionem cum hac clausula, de nouo apprehendat possessionem de manu executoris; acquisitio enim nouæ possessionis de manu executoris non contradicit retentioni primæ possessionis naturalis, vt dictum fuit *in Alexandrina Archipresbyteratus* 18. *Iunij* 1627. *coram R. P. D. Merlino*, impressa sub clausula, *Si & post quantum*, &c. intelligi etiam potest vt, sit apposita ad cumulandum possessionem possessioni, quia vtraque possessio de per se est considerabilis, ad tradita per Cassad. *decis.* 4. *n.* 2. & *seqq. de restit. spoliat.* Menoch. *de adipisc. remed.* 4. *quæst.* 43. *num.* 337. & *seq.* & Gabr. *conc.* 7. *n.* 6. *de acquir. poss.* quos sequuta est Rot. *in d. Alexand. Archipresbyteratus coram D. Merlino.*

CLAVSVLA LXVI.

In forma Dignum.

1 *Gratia in forma Dignum non est conditionalis.*

2 *Gratia in forma dignum in esse nihil ponit, donec executioni sit demandata.*

3 *Resignatario acquisitum dicitur ius ad rem, & non in re per gratiam in forma dignum, ante eius executionem.*

4 *Resignatarius quãdo fuit prouisus in forma dignum, resignans non cadit à iure super beneficio, nisi donec littera Apostolica fuerint executa.*

5 *Ius regulariter non abdicatur a resignante, nisi donec quæsitum fuerit resignatario per collationem.*

6 *Beneficium collatum absẽti ante acceptationem, non potest alteri conferri.*

7 *Beneficium sequuta morte prouisi in forma dignum, antequam ille repertus, seu declaratus fuerit dignus, non vacat per mortem illius, sed per mortem vltimi possessoris.*

8 *Executor fit mixtus quando adest clausula,* In forma dignum.

9 *Appellare licet ab executore cum clausula,* In forma dignum, *& possessio interim capta est attentata.*

10 *Intellige quando alius est in possessione, vel adest legitimus contradictor.*

1 GRatia in forma Dignum non est conditionalis, quia illa verba, *quatenus idoneus reperiatur*, respiciunt qualitatem idoneitatis, quæ de iure inest, & potiùs sonant in monitionem, & instruunt executorem, vt intelligat qualis esse debeat ille cui prouidet, & sic non reddunt gratiam conditionem quoad eius substantiam, sed tantùm respectu executionis, & prouisionis faciendæ, quæ est dilata in tempus postquam idoneus repertus fuerit: licèt enim ista conditio impediat executionem gratiæ, donec constet de idoneitate impetrantis, tamen nõ impedit acquisitionem, si in rei veritate resignatarius sit habilis, & sic ista suspensio est circa executionem, non circa acquisitionem iuris, cùm qualitas identitatis sit pura, & certa in rerum natura, licet à nobis ignorata, antequam examinaretur, & conditio de præterito, vel præsenti non suspendat, *l. cùm ad præsens, ff. si certum petatur, l. institutio talis, ff. de condit. instit.* ita dictum fuit *in Burgen. Canonicatus 28. Aprilis* 1597. *coram Card. Pamphilio*, impressa per Marches. *de commiss. part. 1. p. 142. in alt. impress. duplicata, pag.* 358. *eadem p. 1. & in Papien. Prioratus S. Michaelis 6. Iunij* 1607. *coram Card. Lancelloto.*

2 Item gratia in forma dignum in esse nihil ponit, donec executioni sit demandata, *clem. vnic.* & *ibi* Card. *num. 7. &* 8. & Vitalin. *num. 18. & seq. de concess. prabend.* Cassador. *decis. 1. n. 6. vt lite pendente*, Mandos. *super reg. de annali, quæst. 55. n. 3.* Seraphin. *decis.* 1446. *n. 1.* & fuit dictum *in Calagurritana beneficij 30. Ian.* 1606. *coram Card. Marquemontio, & in Elboren. fructuum 20. Martij* 1615. *coram Martino Andrea*, impressa per Fario. *decis. 665. n. 4. p. 2. recent.*

3 Per gratiam in forma dignum ante eius executionem dicitur resignatario acquisitum ius ad rem, & non in re, Sarnen. *ad reg. de iure quæsito, quæst. 1. vers. & ista omnia procedant*, Ægid. *decis.* 561. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 15. §. 2. num. 56.* cum aliis allegatis per Rot. *in Versellen. Canonicatus 11. Decembr.* 1613. *coram R. D. meo Coccino Decano*; vbi etiam fuit dictum, idem operari mandatum de prouidendo, & quemlibet alium titulum de futuro, quod facit, vt illud beneficium alteri conferri non possit, *c. si postquam 13. de praben. in 6.*

Quando enim resignatarius fuit prouisus in for- 4
ma dignum, resignans non cadit à iure super benefi-
cio, nisi & donec litteræ Apostolicæ fuerint execu-
tæ, Rot. *in Abulen. & Zamoren. beneficij 17. Iunij* 1594.
coram Pena, vbi elegãter fit distinctio inter resigna-
tionẽ puram, & ad fauorem certæ personæ in forma
dignum admissam, *& in d. Burgen. coram Card. Pam-*
philio, & in Bracharen. Cantoria 26. Martij 1601. *corã*
Iusto, & in Ampurien. beneficij 18. Febr. 1615. *coram*
D. Merlino; & regulariter non abdicatur ius à resi- 5
gnante, nisi & donec quæsitum fuerit resignatario
per collationẽ, Put. *decis. 158. n. 1. lib. 3.* Achil. *dec. 10.*
n. 4. de restit. spoliat. Mohed. *decis. 36. per totam, de re-*
nunc. Caputaq. *decis. 82. & 86. p. 3.* & facit simile de 6
beneficio collato absenti, quod ante acceptationem
non potest alteri conferri, *cap. si tibi ab ente 17.* vbi
Anchar. *n. 2.* & Gemin. *n. 18. de praben. in 6. cum allegatis*
in causa Hispalen. beneficij de Toar 15. Decemb. 1589.
coram Bubalo. Vnde sequuta morte prouisi hoc modo, 7
antequam dignus repertus, seu declaratus fuerit, beneficium non vacat per mortem illius, sed per mortem vltimi possessoris, Felin. *in c. fin. n. 33. vers. quod si pendente, de præsumpt.* Seraph. *decis. 446. n. 3* & fuit resolutum *in d. Ampurien. beneficij, coram D. Merlino.*

Executor fit mixtus, quando adest hæc clausula, 8 Seraph. *dec. 817.* Rot *in Panormitana Archidiaconatus 15. Iunij* 1590. *coram Pena* impressa per Marches. *de commiss. p. 1. p. 960. in alt. impr. & in Tirassonen. eleemosynaria 28. Ian.* 1601. *coram Card. Lancelloto*, impressa per Farin. *dec. 52. n. 2. p. 2. recent. & in Brixien. Canonicatus 21. Maij* 1615. *coram Card. Verospio*, impressa per eundẽ Far. *dec. 701. sub n. 2. p. 1. recent. & in Reatina beneficiorum 2. Maij* 1616. *coram Buratto & in Rauennaten. iurispatronatus 27. Ian.* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, cum aliis citatis per Nicol. Garc. *de benef. p. 6. c. 2. n. 126. &* 127.

Vnde ab executore cum ista clausula appellare 9 licere, & possessionem interim captam esse attentatam, sæpe fuit dictum in Rota, & signanter *in vna S. Agathæ Gottorum, & Zamoren. beneficiorum, & in vna Nullius Sacristia 26. Oct.* 1601. *coram Penia, & in Barcinonen. parochialis 10. Decembris* 1601. *coram Card. Sacrato, & decis. 701. sub n. 2. p. 2. recent.*

Intellige tamen, quando alius est in possessione, 10 vel adest legitimus contradictor, & tunc datur appellatio propter præiudiciũ possessoris, Felin. & alij communiter *in c. fin. de præsumpt.* Rot. *decis. 202. num. 1. p. 1. diuers.* & fuit dictum *in Conchen. Archipresbyteratus 18. Iunij* 1606. *& in Pistorien. parochialis 25. Iunij* 1621. *coram D. Pirouano, & in Leodien. Abbatia 14. Ianuarij* 1622. *coram Vbaldo seniori.*

CLAVSVLA LXVII.

In omnibus, & per omnia.

1 *Doctores referantur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Relatiua est, relationémque inducit clausula,* In omnibus, & per omnia, &c.

3 *Clausula,* In omnibus, & per omnia, &c. *ob eius vniuersitatem facit, vt comprehendantur ea, quæ alias comprehenderentur.*

4 *Effectus clausula,* In omnibus, & per omnia, &c. *est, vt nihil omnino excludat.*

5 *Clausula,* In omnibus, & per omnia, &c. *restringitur*

ſtringitur ad præterita, non autem veniunt futura.

6 *Conformitatem cum iure communi reſpicit clauſula,* In omnibus,& per omnia, &c. *ne abſonus intellectus eliciatur.*

7 *Mandatum cum clauſ.*In omnibus,& per omnia, &c.*dicitur eſſe ſpecificum.*

8 *Priuilegij ſpecialis vim habet clauſ.*In omnibus, & per omnia,&c.

9 *Mandati ſpecifici non habet vim clauſ.*In omnibus, & per omnia, &c.*ad faciendum incidere Dominum in pœnam.*

10 *Exæquata vt vnam, & eandem naturam habeant, operatur clauſula,* In omnibus, & per omnia,&c.

11 *Perfectionem & integritatem diſpoſitionis importat clauſ.*In omnibus,& per omnia,&c.

12 *Teſtamenti paterni approbatio vt nullo modo reſtringatur, operatur clauſ.* In omnibus,& per omnia,&c.

13 *Fictionem & veritatem in iis, quæ poſſunt verè fieri, importat clauſ.* In omnibus, & per omnia,&c.

1 DE vi, & effectibus huius clauſulæ, vide Mart. *de clauſ par.1.clauſ.62. & p. 3.clauſ.* 42. Card. Tuſch *pract.conc.tom.1. litt.C, concl.*354.Seraph.*dec.*510.*n.*5.Viuian.*in praxi iuriſp.lib.* 3.*c.*8. *n.* 343. *in* 2. *edit* [Theod.de Rubeis *in ſingularib.Rotæ tom.*2.*p.*4. *clauſ.*425.*per tot.*vbi *n.*6.*&* 7.quod hæc clauſula eſt generaliſſima & latiſſima; Rebuff. *ſuper concord. in forma litter.execut.mandat. Apoſtolic.in verb. in omnibus, & per omnia*, Rot. *decif.*368.*n.*11.*ad fin.p.*1.*diuerſ.*vbi quod poſita in legitimatione operatur quod de legitimato ſit inducendum; vt de vero legitimo.]

2 Hæc clauſula multum operatur,ex adductis per Cephal. *conſ.*186.*n.*12.& Surd.*deciſ.*53.*n.*5.& eſt relatiua,rationémque inducit abſque aliqua differentia, vt dictum fuit *in Cluſin.Poſtu Puteoli* 23. *Ian.* 1613. *coram R.D.meo Pirouano*,impreſſa per Farin.*dec.*429. *n.*2.*&* 3.*p.*2.*recent.* [Importat omnimodam adæquationem,Rot.*deciſ.*398.*n.*6.*p.*2.*in poſthum.Farin.* aliàs

3 *p.*4.*recent.*] Ob eius vniuerſitatem facit,vt comprehendatur ea, quæ aliàs non comprehenderentur, *l.Balliſta*,cum *ibi* notatis,*ff.ad Trebell. l. cum ſcimus, C.de agricol.& cenſitis.lib.*11.Ruin.*conſ.*32, *n.*5. *lib.*2. *& conſ.*173.*n.*11.*lib.*3. Rol.*conſ.* 60. *n.* 21. *cum ſeqq. lib.*1.Mart.*d.clauſ.*62.*n.*1.Caualcan. *de vſufructu mulierè relicto, n.*55. Menoch. *conſ.*229.*n.*22. vbi *n.*94.

4 ſubdit,quod intelligitur ſecundùm ea,ad quæ teſtator relationem habuit;& eius effectum eſſe, vt nihil omnino excluda,tenet Surd.*conſ.*412.*n.*29. & operatur, atque importat omnem ſubſtantiam,& qualitem,Cott.*in memorab.verb.per omnia,pag.*679. & fuit dictum *in Cæſaraugustana præeminentiarum* 10. *Nouembr.*1613.*coram R.Coccino Decano.*Sed reſtringitur

5 ad præterita, non autem veniunt futura *l.*1.*ff.de leg.*2.vbi Socin.iun.*n.*12.*cum ſeqq.*& Bolognet.*num.* 57. Mart.*d.p.*3.*cl.*42.*n.*3.

6 Reſpicit tamen conformitatem cum iure communi,ne abſonus intellectus eliciatur, vel reſultet. Iaſ.*in d.l.*1.*n.*22.*ff.de leg.*2.Card.Tuſch. *d. conc.* 254. *n.*18.vbi *n.*24.poſt Butr.*conſ.*19.*n.*9.*& ſeq.*ſubdit,non operari quoad inſolita, & inhoneſta, & *n.*15.quod non operatur vltra mentem.

7 Habet vim ſpecialis ſpecificationis, ideo mandatum cum iſta clauſula dicitur eſſe ſpecificum, Bald. *conſ.*110.incip.*Decreto Domini cauetur, in princ. verſ. ſecunda ratio, lib.*1. Curt.iun.*conſ.*74.*num.* 3. Rimin. iun.*conſ.*911.*num.*43.*& ſeq. vol.* 5. Mart. *d. clauſ.* 62. *num* 4.Cardin.Tuſch.*d.conc.*534. *num.*1.vbi *numer.*2. poſt Butr.*conſ.*19.*num.*13.*verſ.item* 2.Decian. *conſ.*5. *num.*53. *lib.*1. & alios, ſubdit habere vim ſpecialis 8
priuilegij, quibus addo Mart. & ab eo citatos *d. clauſ.*62. *n.*5. Non habet tamen vim ſpecifici man- 9
dati ad faciendum incidere Dominum in pœnam provt ex Bald,*conſ.*100.*col.*2. *in fin. verſ. nec obſtant lib.*1.tradit Card.Tuſch *d.concl.*154. *n.*21.

Item habet magnam efficaciam & operatur, vt 10
exæquata vnam, & eandem habeant naturam, & nulla ſit penitus differentia, §.2. *verſ. per omnia ferè*, vbi Iaſ.*à num.*20.& Rip.*num.*1. *&* 2. *Inſtit. de donat. d.l.*1.*ff.de leg.*1.Bertazol.*de clauſul. inſtrum. clauſ.* 28. *num.*1.Rolan.*conſ.*67.*num.*42.*lib.*3.Hippol. *conſ.* 101. *num.*46.*vol.*2. Cardin.Tuſch. *d. conc.*354.*num.*6.vbi *num.*23. poſt Butr. *conſ.*19.*num.*9. ſubdit, adequationem in omnibus, & per omnia factam non comprehendere ea, quæ non ſunt conceſſibilia, nec ea, quæ ſpeciali nota digna ſunt,& *num.*27.limitat etiam in iis, quæ non poſſunt eſſe proportionabilia, & *num.* 33. reſtringit, vt priuilegia, & omnes qualitates tranſeant,quæ ſunt in eſſentia,& exiſtentia perſonæ, cui fit adæquatio, ſed non ea, quæ ſunt reſeruata.

Importat perfectionem, & integritatem diſpoſi- 11
tionis,§.*pari ratione,verſ.per omnia,Inſtit. quibus modis ius patriæ poteſtatis ſoluitur*, Bertazol. *d.cl.*28. *n.*3. Honded.*conſ.*79.*n.*99.*tom.*2.

Operatur hæc clauſula, vt approbatio teſtamenti 12
paterni nullo modo reſtringatur, ſed vniuerſaliter intelligatur,ita Ruin.*conſ.*56.*n.*12. *l.*2. Fuſar. *de ſubſtitut.q.*296.*n.*99.

Importat nedum fictionem, ſed etiam veritatem 13
in his, quæ poſſunt verè fieri, Ang.Aret.*conſ.*103. *n.*16. Mart. *d.clauſ.*62.*n.*6. Card.Tuſch. *d. conc.*354. *n.*5. & fuit dictum *in Verdunen. Canonicatus* 13. *Febr.* 1617.*coram Andrea.* Vnde ſi ſtatutum dicat, quod filia nupta per omnia habeatur provt ſui iuris, verè dicitur ſui iuris effecta, ita ex Ang Aret. *d.conſ.*107. *num.*20. tradit Card.Tuſch. *d conc.* 354.*n.*4. vbi *n.*5. idem, ſi dicat quod habeatur per omnia pro non facto in iis,quæ iuris ſunt,quia verè habetur, ac ſi factum non eſſet.

Hanc clauſulam idem operari quod clauſula, 14
*Omnia,& ſingula,*dicit Caualcan.*de vſufructu mulieri relicto,c.*1.*n.*55.quem refert.Cened.*poſt lib. pract. & canon.q.ſing.*71.*n.*3.

CLAVSVLA LXVIII.

In principio poſita.

OMnis clauſula in principio poſita refertur ad 1
ſequentia,vt pro regula conſtituunt Celſ.Vgo. *in tract.clauſ.pag.*485.*col.*1.Hipp.*conſ.*75. *num.* 8. *cum ſeqq.* Maſeard. *de prob.conc.*501.*n.*5.Accacius Anton. *in comment.ad l.*3. *ff. de condit. & demonſtrat. n.* 207. [Caſſad. *deciſ.*8. *num.*1.*&* 2. *de reſcript. & deciſ.*10. *num.* 2. *de appellat.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 31. *num.* 38. *cum ſeqq.* Theodoſ. de Rubeis *in ſingular. Rotæ tom.*2. *part.*4. *clauſ.* 115. *numer.* 3.] & ad omnia,quæ ſequuntur relationem habet vſque ad finem, quando militat eadem ratio, Mar. Alter. *de cenſur. Eccleſiaſt.tom.*1. *lib.* 5. *diſputat.* 14. *cap.* 1. *litt.B.*

Clauſula præcedens eſt maioris efficaciæ ad de- 2
terminationem ſequentium,quàm ſequens ad determinationem præcedentium,vt per Brunor. à Sole *in locis comm.verb.clauſ.*40.Mart. *de clauſ.p.* 4. *clauſ.* 24.

n.1.Matien.l.7.gloss.13.n.6.tit.11.lib.5. noua Recopil. Azeued.l.1.n.5.cum seq.tit.11.lib.4. etiam noua Recop. Gonzal.ad reg.8.Cancell.gloss.32.num.29. [Marchesi. sing.150.Mandos.ad reg.8.Cancell.q.3.n.5. & reg.16. q.46.n.3.Theod de Rub.d.claus.115.n.5.]

CLAVSVLA LXIX.

In medio posita.

1 *Clausula in medio posita praecedentibus, & sequentibus deseruire potest, si ponatur inter plures articulos connexos, & dependentes ab vno principali.*

2 *Clausula in medio posita nunquam refertur ad sequentia, quando adest dictio,* præmissa, *vel* prædicta.

3 *Clausula in medio posita non refertur ad praecedentia, neque ad sequentia capitula habentia suam orationem perfectam, maximè inter diuersas personas.*

1 Clausula in medio posita præcedentibus, & sequentibus deseruire potest, *l.3.§.filiu.ff.de liber. & posthum.l.quisquis, ff.de leg.5.cap.secundo requiris, de appell.*Cels Vgo *in tract.claus.pag.475. col.2.* Matiens *l.2.gl.2.n.8.tit.4. lib.5.noua Recop.*Burg.de Pace *l.3.Tauri,part.1.concl.2.num.67.* Ioan.Garz.*de nobilitate,gloss.1.num.*11.Brunor.à Sole *in locis communibus, verb.clausula, n.*19.Ceual. *communium contra comm. quaest.905. num.*3.Mari.Alter.*de cens.tom.1.disp.13.lib.5.cap.3.lit.E,*Card.Tusch *pract. conclus. tom.1.litt.C, co clus.190.num.5.* vbi post Alexand.*cons.63.num.9. lib.6.*declarat procedere,quando est posita inter plures articulos connexos,& dependentes ab vno principali: secus verò quando ponitur inter articulos diuersos absolutè, quia tunc non refertur ad sequentia: & *n.*8. post Abb. *cons.75. col.2. vers.2. videtur, lib.* 2. exemplificat in instrumento obligationis continente plura debita, & plura capitula debitorum, & in vno capitulo debiti vnius ponatur, quod teneatur fideiussorem dare; in aliis verò nihil dicatur,tunc non teoetur,nisi pro contentis in illo capitulo,noo autem pro aliis,ex eo quia non refertur ad omnia capitula, ex quo obligatio est in vno capitulo.

2 Hinc clausula in medio posita nunquam refertur ad sequentis, quando adest dictio, *praedicta*,vel *praemissa*,quia refertur solùm ad præcedentia, Alexand. *cons 63* incip. *Diligenter,n.8.in fin.lib.6.* Card.Tusch. *d.concl.290.n.2.*vbi *n.3.*post Paris.*cons.38.n.30.lib.1.*
3 subdit, pariter clausulam in medio positam referri ad præcedentia, oeque ad sequentia capitula habentia suam orationem perfectam,maximè inter diuersas personas.

CLAVSVLA LXX.

In fine posita.

1 *Clausula in fine posita, regulariter refertur ad omnia praecedentia.*

2 *Praecedentia omnia respicit clausula, si in principio, medio,vel fine ponatur.*

3 *In odiosa, & exorbitanti materia, clausula in fine posita etiam refertur ad praecedentia, nisi diuersitatis ratio dari possit.*

4 *Clausula in fine posita ita refertur ad omnia praecedentia capitula,ac si singulis capitulis esset apposita.*

5 *Capitulorum omnium dispositionis vbi non est eadem ratio,clausula in fine posita non refertur ad praecedentia.*

Clausula in fine posita non refertur ad praecedentia.

6 *Materia largè interpretanda quando veniret restringenda.*

7 *Iuris correctio quando sequeretur.*

8 *Intellectus iuris contrarius quando resultaret.*

9 *Absurditas quando sequeretur.*

10 *Contrarietas, & repugnantia quando sequeretur.*

11 *Ratio recti sermonis quando aliud postularet.*

12 *Testatoris voluntas praesumpta quando repugnaret.*

13 *Scriptura, & sensus quando non patitur.*

14 *Actus quando redderetur nullus.*

15 *Dispositio quando redderetur inutilis.*

16 *Quando non congrueret verbis,& dispositioni antecedenti.*

17 *Quando refertur ad ea,quae habent claram,& determinatam dispositionem.*

18 *Qualitate diuersa personarum stante, &*

19 *Quando non stat de per se, sed accessoriè ad aliquod capitulum.*

20 *Clausula in fine posita non refertur ad praecedentia, quae incidenter, vel causa demonstrationis posita sunt.*

21 *Clausula in fine posita non refertur ad ea,quae longè distant,si medient extranea.*

22 *Clausula poenalis apposita in vno capitulo, non censetur in aliis repetita.*

23 *Clausula in fine posita non refertur ad praecedentia in casibus priuilegiatis.*

24 *Clausula illa, quae tacitè subintelligitur in aliquo capitulo,nunquam ad alia refertur.*

25 *Clausula prima quando habet propriam, & specificam determinationem,tunc clausula in fine posita non refertur ad illam primam.*

26 *Genus quando praecedit,& clausula sequens continet speciem, tunc non potest referri ad omnia praecedentia.*

27 *Generalis clausula, & generalis approbatio non refertur ad ea,quae specialiter fuerunt cassata, & in quibus specialis,& diuersa promissio militat.*

28 *Clausula in fine posita non refertur ad ea, quae habent orationem perfectam de se.*

Clausula in fine posita, regulariter infertur 1
omnia præcedentia, præcipuè quando principaliter per se posita, & commodissimè potest ad omnia referri, *cap. secundò requiris, de appellat.l.1.&* ibi Ias.*num.4.& seq. C. de liberis praeter.* Felin. *in cap. causam quae, num.4. vers.clausula refertur, de rescript. l.talis scriptura,§.fin ff.de leg.1.cap.secundò requiris, de appellat.* Alexand.*cons.102.n.1.lib.3.* Bernard.*reg.* 84. Callan.*in consuetud. Burgund. rub.4.§.1.verb. de tous membres, num.*1.Cels. Vgon.*in tract.clausul.pag.475. col.2.* Socin. sen.*cons.188.num.5.lib.* 2. Mandos.*super regulas Cancellariae, in praelud.quaest.2.num.*2. Boër.*decis.146.num.2.cum seq* Syluan.*cons.88. num.* 24. Capic.*decis.108.num.9.*Anton. Gabr.*commun. lib.6. tit. de claus.conclus.9.num.* 1. Marta *de clausulis, part.4. clausul.*13. Soar.*tom.2.commun.opinion. lib. 6. tit. 13. num.266.pag.62.* Menoch *de arbitr.casu 64. num.22. & de praesumpt lib.4.praes.181.n.4.& cons.130. num.5. & cons.339.n.1.& 2.* Ioseph. Ludou. *Perus. decis.45. num.6.*

num.6.par.1. Burg. de Pace cons. 44. ex n. 13. Surd. cons.282.num.4.& cons.567.numer. 4. Gutier. practic. lib.3.quaest.29.num.11. & 12. Honded. cons. 4. n. 34. & cons.34.num.18. vol. 1. Marchesan. de Commission. p.1.pag.626.num.4.in 2. impress. Card. Tusch. pract. conclus.tom.1.litt. C. concl. 291. Valasc.cons.133.n. 3. Decian.cons.70. ex n. 19. lib. 3. Ceuall. comm. contra communes, q.828.num.131.& q.905.num.3.Brunor. à Sole in locis communibus verb.clausula 58. Cardos.in praxi Iudicum, eod.verb.n.22.Iosephus Sesse Aragonia decis.205.n.29. Gonzal. ad reg.8.Cancel. gloss. 32. n. 30. & glos. 35. n. 26. Aldret. de omnimoda Regularium exempt.part.1.cap.8.num.1.statim in princip. Lusitan. Francisc.à Sousa in repet.l.foemina, ff. de regulis Iuris part.1.num.151.Mari. Alter.de censuris, tom.1. disp.13.lib.5.litt.B.& disp.15.cap.1.litt. E. & disp.16. cap.3.litt. A. Sanchez de Matrimon. lib. 5. disput.7. n.17.& lib.6.disp.22.n.19.lib. 8. disp. 16. in fine, & lib.10.disp.17.in fine, Mantic.decis. 52. num. 1. & 3. Sigism.à Bononia de electione dub.3.num.4. Stephan. Gratian. Marchio decis.135.n.14. Monet. de commut. vltim.volunt.cap.7.num. 54. cum seqq. Glorit. resp. 1. p.3.n.128.Rota decis.416.part.2. diuers. & decis. 73. n.1.& decis.105.num.9.p. 1. recent. & apud Zach. de oblig.Cameral.deci..160.num. 3. & nouissimè in Anconitana pecuniaria 14. Martij 1625.coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, & in Treueren. Abbatia 20. Nouemb. 1624. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano [Theodos. de Rubeis in singul. Rota tom.2.p.4.cl.115.n.15. Valenzuel. cons.109. n.48.& cons.152.n.13. Rot.decis.582.n.4.p. 1. in posthum. Farinac. aliàs p. 3. recent. vbi dicit, & Intelligit n.54 Id procedere quando qualitas omnibus capitibus conuenit, secus quando conuenit solum deductis in principio.]

2 Amplia primò non solùm si In fine, sed etiam in principio, vel medio ponatur, vt per Menoch. d.lib. 4.praes.181.numero 2 Mart.d.claus.13.num. 2. Peregr. de fideicom.art.16.num.102.& 105. Sanchez de Matrimon.lib.6.disp.12.num. 19. & lib. 8. disp. 16. circa med.Monet.d.c.7.num 55. [Theodos.de Rubeis.d.cl. 115.n.2.]

3 Amplia secundò etiam in materia odiosa, & exorbitanti, vt per Menoch. d.pres.181. num. 4. & cons.791.num.11. Gabr.d.concl.9. num. 2. Gonzal. ad reg.8.Cancel.glos.36.n.27.& 18.Surd.cons.179.num.1. & cons.565.n.18.vers. imò etiam, Cardin. Tusch. d. concl.29.n.30. Sanchez de matrimon. lib. 5.disp.22.n. 19.Monet.d.cap.7.num.56.Card.Tusch.d.litt.C.concl, 291.n.30.vbi num.2 ait clausulam generalem in fine positam referri ad omnia etiam remota, de quibus non est specialiter prouisum, nisi sint contraria, licèt Capic.decis. 108. numero 14. & Mart. d.claus.25. num.6. contrarium sentiant. Et hanc secundam ampliationem intelliges, nisi diuersitatis ratio dari possit, ex Surd.decis.88.num. 13. Cald. Pereira de potest. elig.cap.11.num.27. Card. Tusch. d.conclus.191.n.7. Rot.decis.231.num.1.part.1.diuers.& decis. 767.n. 5. apud Farin.p.2.recent. [Theodos. de Rubeis d. cl.11. num.7.]

4 Amplia tertiò, in tantum clausulam In fine positam referri ad omnia praecedentia capitula, vt idem sit, ac si singulis capitulis clausula esset apposita, vt post Decian.cons.70.n.19.& seq.lib.3.tradit Cardin. Tusch.d.concl.191.num. 11. vbi num. 13. post Alex. cons.212.num.6.lib.6.ampliat, vt clausula in fine posita etiam annullatiua referatur ad omnia praecedentia, quando stat de per se, & n.16.pariter ampliat, vt clausula restrictiua in fine posita, quae potest referri ad omnia praecedentia, ad omnia referatur, & num.20.post Mat. cons.614.num. 2. etiam ampliat clausulam positam in eadem oratione plura complectente, referri ad omnia, quando oratio regitur ab eodem verbo, nisi quando qualitas non conuenit primo, sed secundo.

Limita nunc primò, vt non procedat vbi om- 5
nium capitulorum dispositionis non sit eadem ratio, vt per Mart.& ab eo citatos d.claus 22. numer.7. quibus Adde Gabr.d.conc.9. num.3. Honded. cons 4. num.41.tom.1.Gonzal.d.gl.36.n.27. Cardin. Mantic. de coniect.vlt.volunt.lib.3.tit.14.numer 8. Menoch. d. praes. 18. num. 2. 16. 17. & 18. Sanchez de Matrim. lib.8.disp.34.num.30.Monet. d. c.7.num. 57. Cardin. Tusch. d.conc.291.n.82.Rot. decis. 767. num. 5. p. 2. recent. Veral.decis.92.n 5. vers.quia hoc p. 1. Maudos. in reg 8.Cancel.q.4.n.5. Heron. Gabr. cons. 22. n. 10. lib.1.Rota decis.666.n.2.& decis.667.n.3. p.1. diuers. & dec.55.n.18.p.2.diuers.Theod.de Rub.d.cl.115. n. 8. vbi n. 9. quod semper refertur ad omnia quando non potest reddi ratio diuersitatis.]

Limita secundò, quando per hoc restringeretur 6
materia largè interpretanda, vt per Gabr.d.conc.9. num.14.& 30.Menoch. d.praes.181. num. 14. Monet. d.c.7. num. 58. vers. secundo Veluti quando sumus in beneficio Principis, Card. Tusch. d.conclus. 291. num.44.

Limita tertiò, quando sequeretur Iuris correctio, 7
seu aliud inconueniens, c. Ecclesia vestra 2. vbi notat Abb.de elect.Menoch. d.pres.181. n.10. Socin. cons.105.num.37.Alex.cons.98.num.5 lib. 1. Marta d. claus.13.n.18.Card.Tusch.d.conc. 291. num. 38. cum seqq.Franc à Sousa in repet. d. l. foemina ff. de regulis Iuris p.1.n.152. Monet. d.c.7.n.57. vers.tertiò, iuxta finem.

Limita quartò, quando ex tali relatione resulta- 8
ret intellectus Iuri contrarius, l.adoptiuus, ff. de adopt. l.si idem, ff.de iurisd.omn.Iud.Marta d. clausula 23. numer.20.Brunor à Sole d. verb. clausula 28. in fin.Roman.cons.112.num.3.vers. non obstat, Signorol. cons. 182.n.17. Card. Tusch. d. conc.291.num.40.Monet. d.num.57.vers. tertio, in princip. vbi cum Gabr. d. conc.9.n.5.6.& 7.tradit clausulam hanc non referri ad ea, quae sunt Iuri communi contraria, licèt ea clausula expresse in genere se referret ad praecedentia, nisi omnia praecedentia essent contra Ius commune.

Limita quintò, quando sequeretur absurditas, vt 9
per Gabr d.conc.9.num 28. Menoch. d.pres.171.num. 13.Mart.clausula 13. num.12. Monet. d.num.57.vers. quarto, Cardin.Tusch.d.conc.291. num. 84. [Anton. Gabr. d.tit.de claus.conc.9.n.28. plures per Theod.de Rub.d.cl.115.n.19.]

Limita sextò, quando sequeretur contrarietas, & 10
repugnantia in ipsa dispositione, vt per Gabr. d. conc.9. num.9. Menoch. d.pres.181. num. 9. Roman. cons.112.num.3.vbi Mandos. Paris. cons.34. num. 19. vol.1. Natt.cons.270.n.5. vol. 2. Brunor. à Sole d.verb. clausula, n.28.in fine, Mart. d.claus.13.n.10. Monet.d. num.57.vers.quarto.[plures per Theod.de Rub.cl.115. num.15.]

Limita septimò, quando ratio recti sermonis 11
aliud postulat, vt per Rot.Bononien.decis.150. n.79. Honded.cons.4.n.40.tom.1.

Limita octauò, quando repugnaret praesumpta 12
testatoris voluntas, vt per Socin.iun.cons.81.n.19. & 29.lib.3.Menoch.d.pres.181.n.20.Monet.d.n.57.vers. quarto.prope finem.

Limita nonò, quando commodè fieri non potest, 13
& scriptura, vel sensus non patitur, vt per Surd.cons. 315.num.9.Gabr. d.concl.9. num. 16. Monet. d. vers. quarto.

quarto, in fine, Matt. d. clausula 23. num. 5. vbi plures ex aotiquioribus refert Cardin. Tusch d. concl. 291. num. 59. Theodos. de Robeis dict. claus. 115. numero 32.]

14 Limita decimò, qoando actus redderetur nullus, vt per Surd cons. 250. num. 48. [Theodos de Robeis d. cl. 115. num. 29. Rot. decis. 227. n. 5. vers. obstat, p. 1. diuers.]

15 Limita vndecimò, quaodo inotilis redderetur dispositio, vt per Surd. cons. 315. n. 8. Crauet. cons. 70. n. 4. Mart. d. clausula 23. n. 11. Gabr. d. concl. 9. num. 10. Menoch. d. præsumpt. 181. n. 11. Monet. d. n. 57. in fin. Rom. cons. 112. col. 2. Card. Tusch. d. concl. 291. n. 41. & 77.

16 Limita duodecimò, quando oon congrueret verbis, & dispositioni antecedenti, vt dictum fuit in Rota Bononien. decis. 150. n. 78.

17 Limita decimotertiò, non referri ad ea, quæ habent claram, & determinatam dispositionem, vt per Honded. cons. 36. num. 34. tom. 1. Gabr. d. concl. 9. num. 8. Peregr. d. art. 16. numer. 107. Menoch. d. præsumpt. 181. num. 6. Mart. d. clausula 23. num. 9. Monet. d. num. 57. vers. quarto. Vel specialem prouisionem à contrahentibus, Roland à Valle cons. 59. n. 48. lib. 3. Roman. cons. 503. num. 4. Card. Tusch. d. concl. 291. num. 47.

18 Limita decimoquartò, staote diuersa personarum qualitate, vt censuit Rot. Bononien. decis. 150. num. 80.

19 Limita decimoquintò, quando non stat de per se, sed accessoriè ad aliquod capitulum, quo casu eius pars, conditio, modus, vel qualitas ad alia non refertur, vt per Bero cons. 176. num. 53. vol. 1. Gabr. d. concl. 9. n. 11. & 20. Menoch d. præs. 181. n. 22. Marta d. claus. 23. numer. 8. Monet. d. cap. 7. num. 58. vers. sopt imo.

20 Limita decimosextò, non procedere in iis quæ iocidenter, vel causa demonstrationis posita sunt, vt per Gabr. d. concl. 9. num. 15. Menoch. d. pres. 181. num. 15 Mart. d. clausula 23. num. 14. Monet. d. n. 58. in princip. vbi ait, multo magis hoc verum esse, si clausula hæc in medio vnios capituli ponatur, & citat Gabr. d. concl. 9. n. 27. Mart. d. claus. 23. num. 21. & Peregr. d. art. 16. n. 103. sublimitantem, oisi aliàs seqoens capitulum esset inutile.

21 Limita decimoseptimò, non referri ad ea, quæ longè distant, si medieot extranea, ad quæ clausula hæc referri non possit, vt per Gabr. d. concl. 9. n. 12. & 14. Menoch. d. pres. 181. n. 22. Monet. d. n. 58. vers. octauo, imò etiam si referri possit, vbi ea sint omnino separata, vt satis probat Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 108. n. 3.

22 Limita decimooctaoò, in clausula pœnali apposita in vno capitulo dispositionis, quia in aliis non censetur repetita, vt per glos. verb. sanctioni in Clem. 2. de vita & honest. Cleric. Ruin. cons. 38. & 86. vol. 5. Gabr. d. concl. 9. n. 22. Menoch. d. præs. 181. n. 5. Mart. d. clausula 23. num. 13. vbi dicit, ita tentum fuisse in Romana vinea de Alexiis 20. Octob. 1589. coram Pe- ma, Monet. d. cap. 7. num. 59. vbi sublimitat, nisi ea clausula pœnalis ponatur in fine dispositionis cum iis verbis, circa præmissa, aut aliquod præmissorum, vel simili, & citat Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 108. n. 3. circa in finem.

23 Limita decimononò, in casibus priuilegiatis, vt per Menoch. d. pres. 181. num. 19. Monet. d. c. 7. num. 60. & huic limitationi affinis est alia quam Gabr. d. conc. 9. n. 25. affert post Gozad cons. 2. vt clausula in fine posita non referatur ad præcedentia, quando ex ea relatione ius tertij læderetur.

Limita vigesimò in clausula illa, quæ tacitè sub- 24
intelligitur in aliquo capitulo, ouoquam enim ad alia referri tradunt Mart. d. clausula 23. n. 17. Gabr. d. concl. 9. n. 17. Menoch. d. pres. 181. n. 22. Monet. d. c. 7. num. 61.

Limita vigesimoprimò, quando clausula prima 25
habet propriam, & specificam determinatiooem, quia tunc clausula io fine posita non refertur ad illam primam, Alex. cons. 48. lib. 1. Signorol. cons. 181. num. 23. & 14. Rom. cons. 152. col. 2. n. 3. Card. Tusch. d. concl. 291. n. 45.

Limita vigesimosecundò, quando præcedit ge- 26
nus, & claosula sequens continet speciem, quia non potest referri, ex quo species extrahitur ex geoere, Signorol. cons. 181. n. 13. vers. nec huic obstat, Card. Tosch. d. concl. 291. n. 50.

Limita vigesimotertiò, quia generalis clausula, & 27
generalis approbatio non refertur ad ea, quæ specialiter fuerunt cassata, & in quibus specialis, & diuersa prouisio militat, Aoch. cons. 2. à n. 11. Alex. cons. 226. n. 15 vers. quartò quia. lib. 6. Card. Tusch. d. conc. 291. n. 71. vbi n. 72. post Socin. cons. 120. n. 17. lib. 2. & Alex. cons. 110. Stante statuto, n. 4. lib. 4. subdit, quod nec refertur ad ea in quibus est facta prouisio specialis.

Limita vigesimoquartò, qoia clausula noo refer- 28
tur, ad ea, quæ habent orationem perfectam de se, etiamsi adsint dictiones repetitiuæ, prout dictio, Item etiam, & similes; ita Decian. cons. 17. n. 14. lib. 1. Romao. cons. 152. num. 2. vers. prima, Cardin. Tusch. d. concl. 291. n. 79. vbi n. 80. post Paris. cons. 38. n. 26. lib. 1. & Alex. cons. 66. n. 6. lib. 3. extendit in legatis, quia si sunt in eadem oratiooem, fit receptio, secus verò si in diuersa oratiooe.

CLAVSVLA LXXI.

In rem suam, &c.

1 *Procurator in rem suam factus ille dicitur, qui ex mandato procura commodum sibi applicare debet.*

2 *Procurator in rem suam altero de tribus modis censetur constitutus.*

3 *Procurator in rem suam constitutus videtur per illa verba*, Pooens eum in locum soum, &c.

4 *Procurator in rem suam constientum dicitur, cùm illud, quod exigit, nulli restituturus est.*

5 *Dominij translationem, & reciprocam fideicommissi remissionem importat clausula*, Io rem suam, &c.

6 *Procurator rem suam habetur loco domini, & potest pacisci.*

7 *Procurator in rem suam potest iuramentum deferre.*

8 *Procurator in rem suam post litem contestatam reuocari non potest.*

9 *Procurator in rem suam potest ante litem contestatam alium procuratorem substituere.*

10 *Procurator in rem suam constitutus ad iudicia, nequit ante litis contestationem alium substituere, nisi mandatum habeat cum speciali clausula, substituendi.*

11 *Statutum disponens circa procuratores, non habet locum in procuratore in rem suam.*

12 *Procurator in rem propriam, non intelligitur reuocatus per mortem constituentis.*

13 *Procurator in rem suam quandoque fit ab homine, quandoque à lege.*

14 *Mandatum in rem ſuam non præſumitur in dubio, niſi præcedat cauſa cedendarum actionum.*

15 *Teſtibus poteſt probari aliquem fuiſſe conſtitutum procuratorem in rem ſuam.*

1 PRocurator in rem ſuam factus ille dicitur, qui ex mandato procuræ commodum ſibi applicare debet, *gloſſ. in princ. in l. 1. ff. de procurat.* gloſſ. *verb. ſuam rem, in l. qui ſtipendia, C. eod. tit.* Mart. *de clauſul. part. 1. clauſ. 188. num. 2.* Bertaz. *de clauſ. inſtrum. clauſ. 29. gloſſ. 1. n. 1.* vbi *num. 5.* ex Bald. *in l. quæ omnia, §.*
2 *fin. de procur.* & Iaſ. *in d. l. qui ſtipendia*, aſſerit cenſeri conſtitutum procuratorem in rem ſuam altero de tribus modis, quando ſcilicet ſunt mandatæ actiones directæ, & ceſſæ vtiles, vel quando tantùm ſunt ceſſæ vtiles, quo caſu cenſetur etiam factus procurator ceſſionarius in rem ſuam, & tertiò quando ſolum ſunt mandatæ actiones directæ, quod minus importat conceſſionem.

3 Item in rem ſuam conſtitutus videtur per illa verba, *Ponens eum in locum ſuum*, &c. vt per Bart. *in l. 3. ff. famil. herciſc. & in l. qui quadraginta, ff. ad Trebell.* nam idem quod hæc clauſula, *In rem ſuam*, importat virtualiter d. clauſula, *Ponens*, &c. ſolita apponi in inſtrumentis venditionum, quæ etiam importat ceſſionem iurium, & vbi adeſt huiuſmodi clauſula, *Ponens*, &c. vel ceſſio iurium, tunc dicitur indubitanter procurator conſtitutus in rem ſuam, Bertazol. *d. tract. clauſul. 27. gloſſ. 4. & clauſ. 28. gloſſ. 2.*

4 Dicitur etiam tunc conſtitutus procurator in rem ſuam, cùm illud, quod exigit, nulli reſtituturus eſt, ita Aret. *conſ. 124. num. 3. & conſ. 125. in princ.* Bero. *conſ. 187. num. 45. vol. 1.* & fuit dictum *in Mediolanen. Capellaniæ 5. Martij 1607. coram Cardin. Marquemontio.* Sic etiam dicitur ex clauſula, *quod faciat quicquid domino viderit expedire*, vel, *quod habeat totam poteſtatem*, vel, *quod re vtatur tanquam ſua*, ex adductis per Cald. Pereira *de empt. cap. 15. num. 8.*

5 Tranſlationem dominij, & reciprocam fideicommiſſi remiſſionem importare hanc clauſulam, tenent Alex. *conſ. 8. num. 6. verſ. denique, lib. 5.* Ruin. *conſ. 144. num. 49. verſ. aliter, & conſ. 152. num. 8. col. penult. lib. 2.* Grat. *conſ. 60. num. 19. lib. 1.* Socin. iun. *conſ. 116. num. 60. verſ. præterea, lib. 3.* Menoch. *conſ. 361. numer. 38.* & Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 342. num. 11.*

6 Procurator cum hac clauſula habetur loco domini, & poteſt paciſci, *l. ſed & ſi iuſſum, l. ſed & ſi fideiuſſor, l. ſi cum emptore, ff. de pactis, l. ſicut, §. ſi procurator, ff. quando pignus, vel hypoth.* gloſſ. & Doctores *in l. tranſactionis, C. de tranſact.* Sic etiam poteſt iuramentum deferre, licèt ſimplex procurator nequeat, *l. iuſiurandum quod ex conuentione, §. final. ff. de iureiuran. gloſſ. vltim. in cap. qui ad agendum, de procur.*
7 *in 6.* Bertazol *de clauſulis inſtrumental. clauſ. 29. gloſ. 10. n. 1.*

8 Licèt re integra reuocari poſſit procurator in rem propriam, antequam ſit proceſſum ad tria contenta *in l. 3. C. de nouat* vt tradit Cald. Pereira *de exempt. c. 22. & 23.* non ita tamen poſt litem conteſtatam, ex *l. illam. C. de dona.*

9 Sic etiam licèt procurator ante litem conteſtatam non poſſit alium procuratorem ſubſtituere, niſi id habeat in mandatis, tamen aliud eſt in hoc procuratore in rem ſuam, *in c. 1. §. 1. de procur. in 6.* in Bertaz. *d. cl. 29. gl. 10. n. 1.* iſte enim procurator domino comparatur tam ante, quàm poſt litem conteſtatam, vt tradit Ioan. de Graſſ. *in tract. de ſubſtant. procurat. in clauſ. & quæ per quemlibet procuratorem verum, num. 1.*

Si verò conſtituatur ad iudicia, nequit ante litis 10
conteſtationem alium ſubſtituere, niſi mandatum habeat cum ſpeciali clauſula ſubſtituendi; ita Marant. *de ordine iudicio. part. 4. diſtinct. 16. num. 21. & 28.* Dant. *de nullit. tit. ex defectu mandati, num. 109.* Suar. de Pace *in pract. tom. 1. in initio annot. 4. num. 5.* poſt litem tamen conteſtatam poterit, vt per Boër. *deciſ. 285. q. 1.* D. Barboſ. *in l. cùm prætor. §. 1. n. 104. cum ſeqq. ff. de iudiciis.*

Statutum diſponens circa procuratores, non ha- 11
bet locum in iſto procuratore in rem ſuam, qui propriè non eſt procurator, Bald. *in l. non ſolum, in 2. lect. num. 6. ff. de procur. & in l. 1. quæſt. 5. num. 14. C. de action. & oblig.* Felin. *in cap. licet vndique, num. 8. de offic. deleg.* Aret. *in l. 1. num. 21. ff. ſi certum petatur*, Bertazol. *d. clauſ. 29. gloſſ. 1. n. 2.*

Procurator in rem propriam non intelligitur re- 12
uocatus per mortem reſtituentis, *l. 2. in propria cauſa, ff. quando appellandum ſit*, Bart. *in l. ſi procurator. ff. de condict. cauſa data*, Aret. *conſ. 124. & ſeq.* Caballin. *Milleloq. 247. n. 1.* Card. Mant. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 7. tit. 23. n. 52.* Bertazol. *d. clauſ. 29. gl. 2. num. 4.* & Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 342. num. 1.*

Illud pro coronide huius breuis diſcurſus ſcien- 13
dum eſt cum Bertazol. *d. gloſ. 1. à n. 6.* quod procurator in rem ſuam quandoque fit ab homine, quandoque à lege: ab homine, vt in caſu, quo vel fit ceſſio, vel mandantur directæ actiones per cedentes, aut ita in mandato procuræ expreſſè conſtitutus reperitur; à lege, quoties ſine ceſſione, vel expreſſo mandato tranſeunt actiones, vt *in l. penult. C. ad Trebell.* & in caſibus de quibus *in l. 1. & 2. C. de action. & obligat.* Sic etiam procurator in rem ſuam quandoque cenſetur factus ex voluntate, vt in caſibus, in quibus voluntas vtriuſque contrahentis concurrit, ſicut in cæteris contractibus, *l. ſicut C. de action. & obligat.* ex neceſſitate, quando alicui ſunt adiudicata nomina debitorum, *l. planè, ff. famil. herciſcunda*, & in aliis caſibus, de quibus per gloſſ. & Bart. *in l. ſeruum quoque, §. final.* vbi text. loquitur de iſto procuratore in rem ſuam ex neceſſitate, *ff. de procurat.*

In dubio non præſumitur mandatum in rem 14
ſuam niſi præcedat cauſa cedendarum actionum, vt
tradunt Bald. *in l. 3. p. 1. C. mandati*, Bertazol. *d. gloſſ. 1.* 15
n. 9. vbi ſubdit, quod licèt non præſumatur mandatum factum in rem ſuam, tamen ſi id ſit omiſſum, vt quia fuit ſcriptum, aliquem fuiſſe ſimpliciter procuratorem conſtitutum, poteſt teſtibus id comprobari.

CLAVSVLA LXXII.

In ſolidum.

1 *Obligatio regulariter non in ſolidum, ſed pro virili parte inter plures correos facta cenſetur.*

2 *Clauſula,* In ſolidum, *vbi eſt appoſita, excludit inter ſocios, vel plures coheredes, aut plures reos debendi, beneficium diuiſionis.*

3 *Debitores principales vt omnes cenſeantur, operatur clauſula,* In ſolidum, *erga principalem debitorem.*

4 *Emphyteutica rei conceſſio, quando eſt facta duobus cum clauſula.* In ſolidum, *vel ſi ſtipuletur,* pro ſe, & filiis, & deſcendentibus, & pro

quilibet

quolibet ipsorum in solidum, *o iratur vt ad superstitem portio deficiens accresc. t per ius non decrescendi.*

5 *Clausula*, In solidum, *importat in emphyteusi, quod nullus alteri succedat, quando dictio distributiua,* quolibet, *est apposita stipulantibus.*

6 *Fideiussores quando plures sunt dati in solidum, quilibet eorum tenetur ad solutionem totius debiti.*

7 *Creditor potest fideiussores in solidum obligatos insimul conuenire, cum protestatione quod vnica fiat solutio.*

8 *Fideiussor vnus soluendo totum, an habeat recursum contra alium confideiussorem, remissiuè.*

9 *Integritatem reiecta omni diminutione significat clausula*, In solidum.

10 *Contrahentes arctius ligat clausula*, In solidum, *non vero auget obligationem.*

11 *Clausula*, In solidum, *non continetur sub obligatione Camerali, nisi expressè ponatur.*

12 *Clausula.* In solidum, *in obligatione Camerali annotata operatur, vt renunciatum censeatur omni, & cuicumque Iuris auxilio.*

13 *Clausula*, In solidum, *facit vt quilibet ad totum teneatur.*

14 *Totum vnicuique attribuit clausula*, In solidum.

1 QVia obligatio regulariter non in solidum, sed
pro virili parte inter plures correos facta censetur, *l. reos, 11. §. cùm in tabulis, ff. duob. reu*, Rota
in Romana peculium 26. Iunij 1592. coram Penia; ope-
2 ratur igitur hæc clausula, vbi est apposita, vt excludatur inter socios, vel plures cohæredes, at plures
reos debendi, beneficium diuisionis, ita vt quilibet
pro toto debito, vel integra summa, aut omni interesse conueniri possit, vt latè declarat Roncbegal. *in tract. de duobus reis. siue in repetit. l. penult. ff. eod. tit. n. 8.*
3 *& 9.* & erga principalem debitorem operatur, vt
omnes cum hac clausula censeantur principales debitores, & nullus alterius fideiussor, Aym. *cons. 77. n. 3. vers. hoc itaque*, Ias. *cons. 58. n. 4. lib. 3.* Rota *decis. 112. n. 6. p. 1. diuers. & in Romana restitutionis in integrum 18. May 1611. coram Card. Lancelloto.*

Quando duobus est facta concessio rei emphy-
4 teuticæ, cum hac clausula, *In solidum*, vel si stipuletur, *pro se, & filiis, descendentibus, & pro quolibet ipsorum in solidum*, operatur vt ad superstitem portio deficiens accrescat per ius non decrescendi; ita Bald. *in l. vnica, C. quando non petentium partes, n. 36. vers. ex quibus concluditur*, Corbol. *de iure emphyt. tit. de caus. priuat. ob lineam finitam, cap. 12. causa, à n. 86.* Alex. *cons. 30. num. 9. lib. 1.* Curt. sen. *cons. 49. num. 54.* Paris. *cons. 6. num. 13. lib. 1.* Corta *in memorabilib. verb. emphyteusi concessa Petro*, Mandos. *ad cons. 315. Romani, verb. in feudo, vers. item si dictum esset*, Cardin. Tusch. *tom. 3. litt. E, concl. 176. num. 42. & tom. 4. litt. s, concl. 567. n. 23.* vbi *concl. 201. num. 12.* dicit quòd
5 hæc clausula, *In solidum*, importat quod nullus alteri succedat, quod intelligendum venit, quando dictio distributiua, *quolibet*, est apposita stipulantibus, hoc modo, *Titio, & Sempronio concedimus pro ipsis, & quolibet ipsorum in solidum*, tunc habet locum ius accrescendi, vt dicit Socin. sen. *cons. 50. num. 1. & 2. lib. 1.* secus verò si illa dictio distributiua esset apposita in personam filiorum, vt putà si dictum esset, *concedo Titio, & Sempronio pro cuiuslibet eorum filiis, & descendentibus*; nam tunc vno decedente emphyteusis redit ad Ecclesiam, & non ad superstitem, Cephal. *cons. 445. n. 19. lib. 3.* Corbol. *citato loco à n. 88.* Gabr. *cons. 87. à n. 2. lib. 1.* Card. Tusch. *d. litt. E, concl. 176. n. 43. & 51.*

Sic etiam quando plures fideiussores sunt dati in solidum, quilibet eorum tenetur ad solutionem totius debiti, vt per Gutier. *de iuram. confirmat. p. 1. cap. 25. num. 9.* Ranchin. *p. 4. conclus. 416.* Molin. *de* 6
Iust. tract. 2. disput. 342. D. Barbos. *in l. si constante, in princ. n. 115. ad fin. ff. soluto matr.* Cald. Pereira *de empt. cap. 33. n. 49.* Valasc. *consul. 127. à n. 7.* Rebell. *de oblig. Iustit. p. 2. lib. 16. q. vni. de fideiussor. à num. 18.* & statutum est apud Lusitanos *in Ordin. Regia, lib. 4. tit. 59. §. vlt.* & apud Castellanos *l. 8. tit. 12. part. 5.* vbi
Gregor. *verb. cada vno, l. 1. tit. 16. lib. 5. noua Re-* 7
cop. vbi Matien. *glos. 2. cum seqq.* Poterit tamen creditor eos insimul conuenire in solidum, cum protestatione quod vnica solutio fiat, ex traditis per Viu. *tom. 1. com. opin. pag. 288. n. 152.* Vinc. de Franchis *decis. 305.* Parlador. *lib. 2. rerum quotidianarum,*
cap. fin. part. 3. §. 11. n. 19. Et an vnus fideiussor soluen- 8
do totum habeat recursum contra alium confideiussorem, vide Surd. *decis. 308. n. 20.* & Stephan. Grat. *discept. forens. cap. 281. à principio*, Rebell. *d. quæst. vnic. num. 19.*

Significat hæc clausula Integritatem, reiecta omni 9
diminutione, *l. 1. auth. itaque. C. de duob. reis*, Menoch. *con. 271. n. 97.* Mart. *d. p. 1. cl. 288. n. 1.* Mar. Anton. *var. res. lib. 2. resol. 8. n. 30.*

Ligat arctius contrahentes, non autem auget obli- 10
gationem, vt per Galles. *de oblig. Cameral. p. 3. q. 3. n. 2.* Gabr. *cons. 273. n. 2. lib. 2.* & fuit dictum *in Romana nullitatis obligationis 27. Febr. 1612. coram Reuerendissimo D. meo Pirouano*, impressa per Farin. *decis. 392. n. 6. p. 2. recent.*

Sub obligatione Camerali non continetur, nisi 11
expressè ponatur, vt per Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 553. n. 10. & cap. 682. num. 1. & 2.* Rot. *d. decis.*
292. num. 6. In obligatione verò Camerali annotata 12
operatur, vt censeatur renũciatum omni, & cuicunque Iuris auxilio, Alex. *cons. 133. in princ. vol. 5.* Corn. *cons. 128. n. 6. vol. 3.* cum aliis allegatis *in Rom. nullitatis obligationis 14. Nouembris 1617. coram Buratto*, vbi etiam fuit responsum, id intelligi procedere, & restringi solùm ad ius competens de præsenti, non autem de futuro.

Facit vt quilibet ad totum teneatur, Rota apud 13
Zach. *post tract. de oblig. Cam. decis. 22. n. 1. & decis. 23. n. 3.* vbi fuit dictum, hanc clausulam importare, ac si dictum esset, *quilibet eorum*, de quo Mart. *d. claus. 288. à num. 2.*

Attribuit totum vnicuique, *l. 3. de fideiuss. l. si non* 14
singula. C. si cert. pet. l. si diuisa. C. loc. Bertazo. *de claus. instrum. claus. 39. glos. 7. num. 1.* vbi subdit, quod propriè conuenit promittentibus, non autem vendentibus rem suam.

CLAVSVLA LXXIII.

Insolitæ.

1 *Insolita clausula rescriptorum, & instrumentorum illa suspecta de fraude, & dolo reddunt.*

2 *Simulationis coniecturam faciunt clausula insolita, quando nimia est cautela.*

3 *Insolita clausula si sint plures, simulationis coniecturam faciunt, secus si vna.*

4 *Vsurarum contractum arguunt clausula insolita.*

5 *Suspectum actum reddunt clausula insolita.*

6 *Insolita clausula illa dicitur, qua contra naturam contractus est, vel contra stylum, aut consuetudinem.*

7 *Insolita*

7 *Insolita clausula non præsumitur, & allegantil eam esse insolitam, incumbit onus probandi.*
8 *Insolita clausula non præsumitur de voluntate partium, scripta, sed potius à Notario apposita.*
9 *Testatoris de mente clausula insolita non videtur scripta in testamentis.*
10 *Claus.*In statu & terminis, *facit vt quis censeatur admissus ad actus in posterum faciendos.*

1 CLausulas omnino insolitas rescriptorum, & instrumentorum, reddere illa suspecta de fraude, & dolo, resoluunt, Socin.iun.*cons.77. num.47.*Neniz.*cons.8.n.63.*Alciat.*resp.492.num.10.* Cranet.*cons.862.num.6.& cons.969.n.14.*Decian.*cons.32.n.64. & cons.67.num.15.lib.3.* Tiraq. *de retractu convent. in præfat.numero 32.& seqq.*Cou. *lib.3. var. c. 8. n. 6. in fin.* Menoch. *de præsumpt. lib.5. præs.3. numer. 103. & cons.1.num.338.& 341.& cons.685. num. 19.*Mascard. *de prob. conc. 299. num.* 18. Cæpol. *de simulat. contractus, præs.9.casu 31.*Azeued. *l.4.num.38.tit.6. lib.8. nouæ Recop.*Card. Tusch.*practic. conclus.litt. C, conc. 306.n.3.*Gonzal.*ad reg.8.Cancel.gloss.36.n.86.* Mart. *de claus.p.4.claus.18. num.3.* Farinac.*de delictis, p.4. decis.42.in addit.*Monet.*de commun.vltim. volunt. c.7. n.69.* Theodos.de Rubeis *in sing. Rota tom. 2.p.4. d. 440.n.2.*]

2 Simulationis coniecturam faciunt quando nimia est cautela, *l. si quis sit fugitiuus, 1. apud Labeonem, ff. de ædilit.edicto.* Doctores *in c. illo vos, de pignorib.* Viu. *decis.* 182. Mascard. *de prob. conc. 299. in fine.* Rota Bononien. *diuers.decis.145.num.48.*Mart.*de cl. 18.n.1.*Gonzal.*ad reg.8.Cancel.gloss.36.n.86.*Cardin. Mantic.*de tacit.& ambig.convent. lib.13. tit.35.n.13.* Stephan.Gratian.*discept.forens.c.255.num.21. & 23.* Farinac.*in praxi crim. p.6. de facultate, & simulat.q. 162.n.155.& 163.*[Noguerol. *alleg.iuris tom.1.alleg. 10.n.41.*

3 Intellige si clausulæ sint plures, secus verò si sit vna, glos.& DD.*in l.si quis sub conditione, ff. de condit. instit.* Cardin. Mantic.*d.tit.35. num.14.* Card. Tusch. *practic.conc.litt.S, conc.261.num.25.*Farinac. *d.q.162. num.162.*

4 Vsurarum contractum arguunt, vt per Menoch. *de præsumpt.lib.3.præs.122.num.65.* Mart.*d.cl.18. n.4.* Monet.*d.c.7.n.70.*

5 Suspectum actum reddunt, vt per Cott. *in memorab.verb.claus.pag.mihi* 109.

6 Clausula insolita illa dicitur, quæ contra naturam contractus est, vel contra stylum & consuetudinem, ita Menoch.*cons.422.n.114.& d.cons.1.n.341.*remissiuè Monet. *d.c.7.n.71.*

7 Non præsumitur, & alleganti eam esse insolitam, incumbit onus probandi, latè Farin. *d. q. 163. num. 160.*& Mascard.*d.concl.299.num.1.*vbi *numero* 2. resoluit, illam probari debere ex inspectione multorum instrumentorum.

8 Scripta non præsumitur de voluntate partium, sed potiùs à Notario apposita, ex Paris. *cons.100.n. 107. lib. 1.* Mascard. *de prob. conc. 1099. numero* 18. Mart. *d.claus.18.numero 1.* Vnde in testamentis non videri scriptam de mente testatoris, voluit Valasc. *consult.174.n.8.*

9 [Claus. *In statu & terminis*, facit vt quis censeatur admissus ad actus in posterum faciendos, non autem vt cum eo repeti debeant actu iam facta, Rot.apud Paul.de Rubeis *decis.557.n.9.tom.2.diuers.* aliàs *p.6. recent.*]

CLAVSVLA LXXIV.

Interpretanda.

1 *Interpretanda ex clausula secundum vsum loquendi ipsius disponentis.*
2 *Communis vsus loquendi est attendendus, vt erat tempore dispositionis, non autem post.*
3 *Intellectus plures habens clausula, ita est interpretanda, vt minus quàm sit possibile lædat actum, in quo apponitur.*
4 *Clausula vna declarat aliam.*
5 *Clausularum vis, & efficacia non tantùm est consideranda, quantùm mens Papæ concedentis.*
6 *Expressio clausulæ, quæ subintelligitur à Iure, non dat nouam formam mandato, nec facit actum conditionalem.*
7 *Clausula nulla debet esse superflua*

INterpretanda est clausula secundum vsum loquendi ipsius disponentis, *cùm alimenta, in princ.* vbi Bart. *ff. de alim. & cibar. legatis*, Corn. *cons.69. num. 5. in fin. vol. 1.* Surd. *cons. 318. num. 7.* Mart. *de claus. part. 4. claus. 20. num. 4.* vbi *num. 2.* subdit, quod eius verba pariter intelligi debet secundum communem vsum loquendi, & quod communis vsus loquendi attendendus est, qui erat tempore dispositionis, non autem post, & citat Ruin. *cons. 68. num. 11. vol.2.*Cardin. Tusch. *de coniect.vltim. volunt.lib.3. tit.8.num.5.*Menoch. *cons.266. num.66.* 1 2

Plures habens intellectus, ita est interpretanda, vt minus quàm sit possibile natura vel alteretur, & lædat actû, in quo apponitur, ita Menoch.*cons.62.n.27.* Mart.*d.cl.29.n.1.* 3

Clausula vna declarat aliam, *l. qui filiabus, § si seruus plurium, & §.vlt. ff. de leg. 1. quæsitum, §. Papinianus quoque, ff. de fundo instructo; l. quamuis. C. de fideicomm.* Ceual.*commun. contra comm. quæst. 905. num.20.* 4

Clausularum vis, & efficacia non tantùm est consideranda, quantùm mens Papæ concedentis, & intentio illius, ac contrahentium, quæ præsumitur talis, qualis de Iure esse debet, vt fuit dictum *in Leodien.Canonicatus 21.May 1607. coram Cardin. Marquemontio.* 5

Expressio clausulæ quæ subintelligitur à Iure, non dat nouam formam mandato, nec facit actum conditionalem, *l. conditionalem quæ extrinsecus, ff. de condit. & demonstrat. l.3.ff. de leg. 1. cap. significasti, de elect.* Alex.Treutacinq.*var.resol.lib.1.tit. de rescript. res. 7. n.11 vers.3.* 6

Clausula nulla debet esse superflua, Surd. *cons. 453.num.26.*imò debet aliquid operari, Cels.Vgon. *in tract.de claus.pag.475. col. 1.* maximè in contractibus, Salust. Tiber. *in form. instrum. lib. 1. cap. 5. num.6.* 7

CLAVSVLA LXXV.

Ita quod &c.

1 *Expositiua est præcedentium ad mentem proferentis clausula*, Ita quod &c. *& regulas præcedentes dispositiones.*
2 *Præcedentia declarat, auget, ampliat, & extendit clausula,* Ita quod &c.

3. *Clausula*

3 *Clausula,*Ita quod,&c. *& similes, quando praecedit certa determinatio, vel verba praecedentia, stant augmentatiuè,& extensiuè.*

4 *Clausula,* Ita quod &c. *secundum supradicta est intelligenda.*

5 *Clausula,*ita quod,&c.*aliquando stat illatiuè.*

1 HÆc clausula est declaratoria mentis proferentis in præcedentibus,& sic præcedentium expositiua ad mentem proferentis, & regulat præcedentes dispositiones, Socin.sen.*cons.*49.*n.*2.*vers.dicemus,autem,& n.*5.*vers. ad propositum*, Decian. *cons.* 33.*n.*44.*lib.*7.[Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.*
2 2.*p.*4.*cl.*40.*n.*1.vbi quòd declarat & limitat præcedentia rerentis eisdem terminis, & cum eisdem qualitatibus.]Marr.*de clausul.p.*1.*claus.*64.*numer.*1. vbi *n.*2.post Soci.& Dec *citatis locis*, ac Paris. *cons.* 90. *num.*16.*&* 27.*lib.*2. ampliat, vt non solùm declaret præcedentia,sed illa etiam augeat, ampliet, & extendat.

3 Quando præcedit certa determinatio, vel verba præcedentia, hæc clausula, & similes, *Ita vt* & sic quæ habent certam, propriamque significationem, stant augmentatiuè & extensiuè, alioquin stant declaratiuè,& aliquando restrictitiuè, seu taxatiuè, prout distingunt Bero.*cons.*77.*n.*16. *vol.*2. Dec. *cons.* 227.*n.*6.Aleiat.*cons.*127.*num.*10.*lib.*9.Ruin. *cons.* 25. *numero* 22.*vol.*1. Bertazol. *de claus.instrum. claus.* 29. *gloss.*3. Menoch. *cons.*530. *numero* 31. qui loquitur de clausula,*Ita vt*,Rimin.iun. *cons.* 263. *numer.* 40. vbi subdit, hanc clausulam esse referendam ad superiora, & secundùm supradicta esse intelligendam.

4 Aliquando stat illatiuè,Gabr. *cons.*111. *n.* 12. *cum seq vol.*1. Surd. *cons.* 315. *num.* 25. *cum seq.* Honded. *cons.*69 *n.*45.*vol.*2.Peregr.*de fideicom.art.*14.*num.*17.*& cons.*38.*n.*30.*vol.*1.

Et latiùs de hac clausula, sicut & de aliis scilicet, *Ita tamen*,& *Ita vt*,dixi *in tract. de dictionibus, dict.* 183.*&* 184.

CLAVSVLA LXXVI.

Ius, & iustitiam ministrari, &c.

1 *Doctores referuntur de vi,& effectibus huius clausula agentes.*

2 *Remedium magis vtile ipsi petenti, vt censeatur intentatum,operatur clausula*, Ius, & iustitiam ministrari,&c.

3 *Actio omnis quod dicatur intentata,operatur clausula,* Ius,& iustitiam ministrari,&c.

4 *Iudex vt possit condemnare secundum modum probandi, per quem declaratur intentio libellantis, operatur clausula*, Ius, & iustitiam ministrari, &c.

5 *Remedium quod sufficit ad victoriam,vt intentatum intelligatur,operatur clausula,*Ius,& iustitiam ministrari,&c.

6 *Remedium illud,quod libellanti competere posset, vt quis videatur intentare, importat hac clausula,* Ius,& iustitiam ministrari,&c.

7 *Libellus licèt sit ineptus,tamen vigore clausula,*Ius,& iustitiam ministrari,&c.*potest iudex iudicare secundum quod erat petendum.*

8 *Iudex actore non petente potest condemnare reum conuentum in fructibus, interesse, vsuris, & expensis,si actor petierit*, Ius, & iustitiam ministrari,&c.

9 *Iudex vt possit super non petitis officium suum impertiri, operatur hac clausula*, Ius, & iustitiam ministrari,&c.

10 *Possessorio agens,& concludens,quando possit virtute clausula,*Ius,& iustitiam ministrari,&c. *obtinere in petitorio, ostenditur.*

11 *Libellus vt sustineatur ex causa apta, licèt super inepta sit conclusum, operatur hac clausula,*Ius, & iustitiam ministrari,&c.

12 *Verba illa libelli vt improprientur ad deseruiendum intentioni libellantis, operatur clausula*, Ius, & iustitiam ministrari,&c.

13 *Libelli conclusio licèt regulariter attendatur, vt actio intentata cognoscatur, non autem narratiua, tamen secus est quando adest hac clausula,* Ius,& iustitiam ministrari, &c.

14 *Iudex vt debeat deferre iuramentum, quamuis expressè petitum non sit,operatur hac clausula,*Ius, & iustitiam ministrari,&c.

15 *Modos non narratos minimè comprehendit clausula,* Ius,& iustitiam ministrari,&c.

16 *Remedia contraria quando intentata fuissent, non procedit hac clausula.*

16 *Libellum non sustinet clausula*, Ius, & iustitiam ministrari,&c. *quando vna res petitur, & alia probatur.*

18 *Circa libellum generalem non operatur aliquid clausula,*Ius,& iustitiam ministrari,&c.*quando de generalitate fuit oppositum.*

19 *Claus.* Iuris ordine seruato, &c. *facit quem arbitratorem.*

20 *Claus.*Iuris solemnitate omissa, &c. *operatur vt censeatur sublatus omnis ordo cognoscendi.*

21 *Claus.* Iustitiam facit, &c.*restringit commissionem.*

DE vi,& effectibus huius clausulæ, vide Capic. 1 *decis.*96.Anton.Gabr. *comm. lib.*6. *tit. de claus. conclus.*4.Menoch.*cons.*314. *numero* 5. Ioseph. Ludouic.*Perus.dec.*117.Perez *ad l.*11, *vers. oppono* 2. *tit.*1. *libro* 3.*Ordinam.pag.*484. Pinel. *in l.* 2. *C. de rescind. vend.part.*3.*cap.*3. *num.*29. Gam. *Lusitan. decis.* 300. *num.*3. Surd. *cons.*273. *num.*5. *& num.* 23. *cum seqq.* Valasc. *de iure emphyt.quest.*6.*num.*15.*& consult.*119. *num.*15 Mart.*d.claus. p.*1. *claus.*65. Rot. Ianuen. *decis.*65.*& decis.* 91. *num.* 12. Ludou. Rodolphin. *post tractat. de absoluta Principis potestate, voto vnico, num.*11.*cum seqq.*Cardos.*in praxi Iudic. & Aduocat. verb.claus.*11.Mend.à Castro *in praxi Lusitana, lib.* 3.*cap.*2.*num.*4.Cardin.Tusch.*pract. conclus.tom.*1.*litt.* C.*conc.*359.[Theodos.de Rubeis *in singul.Rota tom.*2. *p.*4.*cl.*42.*&* 457.]

Operatur hæc clausula, vt censeatur intentatum a remedium magis vtile ipsi petenti, vt per Crau. *cons.*201.*n.*45.Rol.*cons.*79.*n.*38.*vol.*1.Pinel. *d. cap.*3. *num.*29.Perez *d.lib.*3.*vers. oppono secundò, pag.* 484. Gam.*Lusit.decis.*300. *num.* 3. Valasc. *de iure emphyt. quest.*6.*num.*15.Menoch.*cons.*314. *num.* 5. Surd. *cons.* 273.*num.*4.Mar. Antonin. *var.res.lib.* 2. *res.* 15. *numero* 17.

Item operatur, quod omnis actio dicatur inten- 3 tata,quæ colligi potest ex narratis,ita Corn.*cons.*46. *n.*4.*& cons.*301.*num.*3.*lib.*3. Aret. *cons.*17. Alex. *cons.* 42.*& cons.*61.incip.*Viso*, *n.* 10. *& cons.* 117. *& cons.* 191.*num.*9.*& cons.*200.*n.*7.*lib.*1.*& cons.*6. *num.* 8. *& cons.* 34.*n.*4.*lib.*3.Butr.*cons.*63.Crau.*cons.*151. *num.* 4. Mart. *d.p.*1.*claus.*65.*n.* 2. Card. Tusch. *d. conc.* 359. *num.*1.vbi *num.*2.extendit, etiamsi concluderetur in actione inepta,quia adhuc si ex narratis apta colligi potest,admittitur.

Item

4 Item operatur, vt ſecundum modum probandi, per quam declaratur intentio libellantis, Iudex poſſit condemnare, Corn. *conſ.* 301. incip. *Viſa petitione, lib.* 1. Gemin. *conſ.* 218. incip. *Ne ſuper deductis, n.* 5. Card. Tuſch. *d. conclus.* 356. *n.* 4.

5 Item operatur, vt intentatum remedium intelligatur, quod ſufficit ad victoriam, ita Rodolphus *d. voto vnico, n.* 11.

6 Item importat, vt quis videatur intentare illud remedium, & illam viam, quæ libellanti competere poſſet, & æquè actori magis ſit proficua, vt per Pacif. *de Salu. interd. Inſpect.* 1. *c.* 2. *n.* 7.

7 Item operatur, quod licet libellus ſit, ineptus, Iudex poſſit iudicare ſecundum Iuris diſpoſitionem, & quod erat petendum, Ceual. *commun. contra comm. q.* 763. *n.* 64.

8 Item operatur, vt Iudex actore non petente poſſit condemnare reum conuentum in fructibus, intereſſe, & vſuris, ac victum in expenſis, ſi actor petierit ius, & iuſtitiam miniſtrari; ita Viu. *tom.* 1. *com. opin. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 95. *verſ. & eam, pag.* 365. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cam. Imperial. lib.* 1. *concluſ.* 61. *conſid.* 3. *n.* 4] Giurba *dec.* 65. *n.* 15.]

9 Item operatur, vt poſſit Iudex ſuper non petitis officium ſuum impertiri, ſecundum Abb. *in cap. fin. in fin. de iureiuram.* Alex. *conſ.* 41. *ſub n.* 2. *verſ. & quando, vol.* 5. Cotta *in memorabil. verb. iuramentum in ſupplementum, in fine,* Capic. *deciſ.* 10. *n.* 22. & dicit Alciat. *conſ.* 216. *in fin.* quod poteſt actor obtinere in actione perſonali, licèt intentauerit realem, ſi fuerit vſus hac clauſula, de quo etiam Cephal. *conſ.* 400. *n.* 1. *vol.* 3. Afflict. *deciſ.* 95. *n.* 7. & 9. & ait Ioſeph. Ludou. *Lucen. deciſ.* 46. *n.* 5. *& ſeq.* quod ſi petita fuerint ſolùm quinque, & probatum in decem, condemnatio in decem probatis fieri poteſt virtute huius clauſulæ.

10 Item operatur, quod agens, & concludens in poſſeſſorio, poteſt obtinere in petitorio, dummodo ex narratis poſſit elici actio ad petitorium, aliàs ſecus, Corn. *conſ.* 91. incip. *In cauſa vertente, in princ. lib.* 4. Card. Tuſch. *d. concluſ.* 359. *n.* 5. Gram. *deciſ.* 19. *n.* 16. Crau *conſ.* 299. *n.* 2. & ita importat, vt intelligatur propoſitum petitorium, & poſſeſſorium, prout erit vtilius auctori, vt per Hond. *conſ.* 14. *n.* 18 *tom.* 2. vbi *n.* 29. declarat, niſi narratiua & concluſio reſpiceret merum petitorium. [Peregr. *conſ.* 24. *n.* 21. *vol.* 1.]

11 Item operatur, vt libellus ſuſtineatur ex cauſa apta, licèt ſuper inepta ſit concluſum, & ita ſaluat libellum ab omni ineptitudine; ita Capic. *dec.* ſ. 10. *n.* 21. Marant. *de ordin. iudicior. p.* 6 *tit. de libel. oblat. n.* 15. Rot. *Iannen. deciſ.* 1. *num.* 7. Brunor. à Sole *in locis com. verb. clauſula* 25. Ludou Rodol. *d. voto vnic. n.* 11. Hippol. *ſing.* 36 incip. *Clauſula,* Cardin. Tuſch. *d. concl.* 359. *n.* 28. [Et operatur vt libellus obſcurus & generalis admittatur. Gabr. *d. tit. de clauſ. concluſ.* 4. *num.* 1. Theodoſ. de Rubeis *d. clauſ.* 457. *num.* 11. vbi *num.* 12. intelligit, parte non opponente, & *num.* 13. addit quòd operatur vt procedat libellus ſine concluſione, & etiamſi concluſio ſit inepta, vel nulla. & *num.* 16. & 17. quod operatur ſuper poſſeſſorio, licèt concluſum ſit in petitorio, quando narrata poſſunt vtrumque reſpicere, & *num.* 24. quod operatur, vt iudicari poſſit ſuper omnibus narratis, etiam quòd ſuper aliquo narratorum ſit ſpecialiter concluſum & *n.* 25. quòd per eam cenſetur intentatum illud quod eſt fauorabilius actori.]

12 Item operatur, vt improprientur verba libelli ad deſeruiendum intentioni libellantis, ita Socin. *in cap.* 2. *num* 84. & 85. *de libell. oblat.* Alexand. *conſ.* 121. *lib.* 1. & alij citati à Cardin. Tuſch. *dict. concluſ.* 359. *num.* 9.

Item operatur, quod licèt regulariter attendatur 13
concluſio libelli, vt actio intentata cognoſcatur, non autem narratiua, tamen ſecus eſt quando adeſt hæc clauſula; ita Alex. *conſ.* 121. *lib.* 1. & *conſ.* 117. & *conſ.* 192. *lib.* 2. & *conſ.* 21. *lib.* 3. & *conſ.* 124. *lib.* 3. *col.* 3. Butr. *conſ.* 63. Socin *conſ.* 160. *ad fin. lib.* 2. Card. Tuſch. *d. concluſ.* 359. *n.* 14.

Item operatur, vt Iudex debeat deferre iuramen- 14
tum, quamuis expreſsè petitum non ſit, quia virtualiter ſub hac clauſula petitiu continetur, Cott. *in memor. verb. iuramentum in ſupplementum,* Gabr. *d. concl. n.* 21. Maſcard. *de probat. concl.* 954. *n.* 48.

Limita primò, non comprehendere modos nòn 15
narratos, Gabr. *com. lib.* 6. *ſub tit. de clauſ. concluſ.* 4. *num.* 11. & 16. Aret. *conſ.* 17. incip. *Conſideratis, col.* 3. *vol.* 5. *verſ. vnde ſicut iſta clauſula,* Corn. *conſ.* 101. incip. *In præſenti, n.* 3. *lib.* 5. Hippol. *conſ.* 75 *n.* 22. *vol.* 1. Brunor à Sole *dict. verb. clauſula* 49. Surd. *conſ.* 271. *n.* 24. Honded. *conſ.* 24. *n.* 30. *tom.* 2. Card. Tuſch. *dict. litt. C. concl.* 359. *n.* 25. & 40.

Limita ſecundò, vt non procedat quando reme- 16
dia contraria intentata fuiſſet vt per Alex. *conſ.* 96. *n.* 7. & *conſ.* 110. *col.* 4. *vol.* 1. Pariſ. *conſ. vlt. n.* 12. *vol.* 1. Ferret. *conſ.* 204. *n.* 10. *vol.* 1. Card. Tuſch. *d. concl.* 395. *num.* 30. Matt. *d. clauſ.* 65. *numer.* 16. Surd. *conſ.* 273. *num.* 3. Bernard. Græuæ. *ad pract. Camer. Imper. lib.* 1. *concluſ.* 61 *conſid.* 3. *n.* 6. Honded. *conſ.* 83. *n* 60. *tom.* 1. & Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 24 *n.* 4. Card. Tuſch. *d. concluſ.* 359. *num.* 30. Pacif. *de Salu. int. d. Inſpect.* 1. *cap.* 3. *num.* 22. vbi *n.* 23. ſubdit, quod non ſaluat libellum à vitio contrarietatis, & *n.* 24. quod non ſuſtinet libellum in iudicio recuperandæ, ſi fuit intentatum retinendæ. Sublimita tamen quando fuit facta probatio in vno plus quàm in alio ex contrariis, quia tunc ſuſtinetur libellus continens contraria; ita Grat. *conſ.* 70. incip. *Ex multitudine, n.* 32. & *ſeq.* Mart. *d. clauſ.* 65. *num.* 18. Card. Tuſch. *d. concluſ.* 159. *n.* 52. vbi *num.* 33. poſt Grat. *d. conſ.* 70. *n.* 28. & Alex. *conſ.* 121. incip. *Viſo, n.* 11. *lib.* 1. ſublimitat pariter, ſi adeſt clauſula, *Omni meliori modo,* quia illa tollit defectum contrarietatis, & addit Pacif. *d. cap.* 5. *num.* 42. quod non obſtante contrarietate; operatur hæc clauſula, vt actor obtinere debeat in eo, in quo iuſtitiam habet. Et quod hæc clauſula trahatur etiam ad remedium diuerſum, vbi nulla certa actio fuit propoſita, ex Surd. *conſ.* 273. *num.* 24. tradit Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.* 193. *num.* 9.

Limita tertiò, non ſuſtinere libellum, quando 17
vna res petitur, & alia probatur, Surd. *conſil.* 24. *num.* 19.

Limita quartò, clauſulam noſtram non operari 18
aliquid circa libellum generalem, quando de generalitate fuit oppoſitum, vt ex Ruin. *conſ.* 19 incip. *Viſa petitione, n.* 9. *lib.* 4. tradit Card. Tuſch. *d. con.* 159. *n.* 26. Theod. de Rub. *d. conc.* 457. *n.* 12.

Clauſ. *Iuris ordine ſeruato,* &c. facit quem cenſeri 19
arbitratorem, etiamſi partes compromittant in eum tanquam in arbitrium. Card. *conſ.* 86. *num.* 1. Theod. de Rub. *cl.* 455. *n.* 1.

Clauſ. *Iuris ſolemnitate omiſſa,* &c. operatur vt 20
cenſeatur ſublatus omnis ordo cognoſcendi introductus à iure gentium. Lancell. *de attent. p.* 1. *in præf. num.* 46 Theodoſ. de Rubeis *cl.* 456. *num.* 4. Et per iſtam clauſulam videtur ſublatus omnis ordo in cognoſcendo. Lancel. *in d. præf. num.* 47. Theodoſ. de Rub. *d. clauſ.* 446. *n.* 5. vbi *num.* 3. quòd non excludit collationem.

Clauſ. *Iuſtitiam faciat,* &c. reſtringit commiſſionē 21
vt intelligatur quatenus de iure. Creſcent. *deiſ.* 1.

de rescript. Theod.de Rub.*d.clauf.459.n.1.* operatur vt seruetur ordo iudiciarius. Felin.*in c.1.n.51.vers.& si dicatur , de constit.*Theod.de Rub.*d.clauf.456.n.5.* & vt sit data potestas cognoscendi & decidendi. Felin.*vbi supra*.Theod.de Rub.*d.clauf.459.n.5.*]

CLAVSVLA LXXVII.

Litis statum, &c.

1 *Litis mentio sufficienter facta dicitur per clausulam ,* Cuius litis statum, &c.*insertam in commissione ad lites , seu supplicatione ad beneficia.*

2 *Attentatorum absque vitio quod capi possit possessio, non operatur clausula ,* Cuius litis statum, &c.

3 *Res iudicata requirit specificam , & indiuiduam mentionem , ita vt non operetur effectum clausula ,* Litis statum , &c. *quando adest res iudicata.*

4 *Res iudicata quando est deducta in controuersiam, sufficit facere mentionem de lite per clausulam,* Litis statum , &c.

5 *Litis mentio an sufficiat in commissione ad lites , seu supplicatione ad beneficia , vbi plures sunt, ostenditur.*

1 IN commissione ad lites seu supplicatione ad beneficia, hæc clausula inserta inter aliss clausulas generales, operatur vt dicatur sufficienter mentio facta litis; ita tradunt Felin.*in cap. ex litteris 29. de offic.delegat.* Gemin. *cons.*120.*n.* 6. Achil. *decis.* 9.*de rescript.*vbi dicit, quod propterea non remanet subrepticium rescriptum, Rebuff.*in praxi,p.3.Signatura, in vers.quatenus litigiosum litis statum , num.*4. Mant. *decis.* 513. *num.* 8. Marches. *de Commission. part.* 1. *pag.*481.*num.*11.*in vltima impressione*,Monet.*de commut.vlt.volunt.cap.*7.*n.* 330. & fuit dictum *in Zamoren.fructuum 15. Nouemb. 1584.coram Card.Seraph. inter eius decisiones impress. decis... & in Militen. pensionis 13. Octobr.1595.coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino , & in Tamarina parochialis 16. Iunij 1600.coram Gregorio XV.inter eius decisiones impressas decis.*2.*n.*6. quæ etiam est impressa per Farin. *decis.* 29.*n.5.p.2.recent. & in Pampilonen. de Iansi 19. Decembris 1605. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Cremonen. pensionis 5. Decembris 1614. coram Andrea* , impressa per Farin. *dec.* 605. *n.*12.*p.*2.*recent.* [operatur enim ac si status causæ in indiuiduo , & nominatim esset expressus,Gemin. *d. cons.*130. Satnen. *in reg.de triennali q.* 14. *num.* 17. Theod.de Rub.*in singularib.Rota tom.*2.*p.*4. *cl.* 101. §.5.vbi *in* §.1.dixerat quod hæc clausula posita in commissione non extenditur ad alias lites , propter illud aduerbium , *huiusmodi* , quod solet apponi in extensione dictæ clausulæ.]

2 Licèt autem hæc clausula parseueret gratiam à subreptione ob non factam mentionem de lite, non operatur tamen quod capi possit possessio absque vitio attentatorum , vt fuit dictum *in Cardonen. Iurispatronatus 13.May 1610.coram D. Patriarcha Pamphilio, & in Conchen.beneficij de Triesti 20.Decembris 1609.coram Reuerendissimo D.meo Coccino Decano.*

3 Non operatur etiam effectum hæc clausula, quando adest res iudicata, quia res iudicata requirit specificam , & indiuiduam mentionem , vt fuit dictum *in Abulen. Capellania 22. Aprilis coram Card. Lancellotto iuniori , & in Toletana beneficij 14 Nouembris 2605.coram Inste*, impressa per Marches.*de Commiss.p.1.pag.*385.vbi subditur , quòd idem est in quocumque casu , vbi adsont executoriales , quæ perimunt litem , cùm dentur vigore sententiæ,& rei iudicatæ : hoc tamen non procedit si res iudicata esset 4
iam deducta in controuersiam,quia tunc sufficit facere mentionem de lite per hanc clsusulam , vt fuit dictum *in Burgen.præeminentiarum 3. Martij 1608.coram Reuerendissimo D.meo Coccino Decano.*

Vtrùm autem litis mentio sufficiat , vbi plures 5
sunt lites? Resp.quoad hunc effectum sufficere , maximè quando facta fuit mentio litis indefinitè sine aliqua restrictiua, vt fuit dictum *in d.Termisina parochialis coram Greg.XV.*impressa per Farin.*d.decis.*29. *n.* 4.*p.* 2. *recent.* vbi responsum fuit ad decisionem Cæsaris de Grass. non facere in contrarium , quia nihil firmat , sed relinquit particulariter dubitandum; tum etiam , quia ibi erat expressa lis super beneficio , vnde nil mirum , si non comprehendat litem super fructibus.

CLAVSVLA LXXVIII.

Manu Regia.

1 *Conuentiones omnes antiquitus à Regis manu procedebant.*

2 *Manu Regia etiam hodie in Principibus durat.*

3 *Clausula ,* Manu Regia,*operatur,vt quis procedat quasi Princeps.*

4 *Iudex vt possit procedere de facto , & sine vllo Iuris ordine , operatur clausula ,* Manu Regia.

5 *Appellationis remedia tollit clausula,*Manu Regia, *posita in rescriptis.*

6 *Solemnitates Iuris Ciuilis , non tamen substantialia iudicij , tollit clausula ,* Manu Regia.

7 *Manutentionem non impedit clausula ,* Manu Regia , *& alia ,* Sola facti veritate inspecta.

ANtiquitus omnes conuentiones , etiam pacto 1
nudo à Regis manu procadebant , si quidem antequam Magistratus creati fuissent , & populus à Romulo in triginta Curias diuisus esset , ipse controuersiis præerat , illásque manu sua decidebat, provt Reges heroicis temporibus faciebant , vt ait Aristoteles *lib.* 3. *Politic.* Verùm cùm Romulus populum auctum in Curias triginta diuiserit , Magistratus creati ius dicere cœperunt , & ita successiuis temporibus factum est ; sed non ideo manus Regia extincta fuit, quoniam etiam hodie in Principibus 2
durat , vt ex Ant de Butr. *in cap.qua in Ecclesiarum, num.*56.*&.seq.de constitut.* refert. Matta *de clauf.p.*1. *clauf.*70.aliàs 71.*n.*5.*in vlt.impress.*

Operatur igitur hae clausula, vt quis procedat 3
quasi Princeps , ex notatis per Srephan. Gratian. *Marchia decis.*68.*n.*5.

Operatur etiam , vt Iudex possit procedere de fa- 4
cto,& sine vllo Iuris ordine,vt per Nat.*in Clement. sæpe.*§.*non sic tamen ; vers.visis suprascriptis , num.* 95. Marant.*de ord.iudicior.p.*4. *distinct.* 9. *num.* 8. & fuit dictum *in Miranden.pensionis 27. Martij 1613.coram Reuerendissimo D.meo Coccino Decano* , impressa per Farin.*decis.*446.*n.*1.*p.*2.*recent.*

Positam in rescriptis tollere remedia appellatio- 5
nis , tradunt Dec.*in cap.pastoralis , num.*17.*&* 18.*de appell.* Marches.*de Commiss.p.*5.*pag.*421.*n.*101.*in vlt. impress.*

Tollere

9 Tollere solemnitates Iuris Ciuilis, non tamen substantialia iudicij, resoluit Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 1. cap. 569. num. 30. & 31.* vbi *num. 32.* subdit, non tollere ineptitudinem libelli parte opponente, nec beneficium excussionis [Rota *decis. 500. n. 4. p. 1. in poslb. Farin.* aliàs *p. 3. recent.*]

7 Hæc clausula, & illa alia, *Sola facti veritate inspecta*, oon impedit manutentionem, vt fuit dictum *in Bononien. de Carralibus 21. Ianuary 1601. coram Card. Pamphilio*, impressa per Marches. *de Commiss. p. 2. pag. 646. n. 21. in vlt. impress.* [Theod. de Rub. *in sing. rub. Rota to. 2. p. 4 cl. 474. n. 1.* vbi *n. 1.* subdit quòd non operatur vt actus via Regia, & emisso Iuris ordine factus non sit parti notificandus]

CLAVSVLA LXXIX.

Motu proprio.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Motu proprio illud dicitur concessum, quod sponte, & nemine petente conceditur.*

3 *Gratia motu proprio concessa dicitur, quando Pontifex expressit in litteris se Motu proprio concedere.*

4 *Clausula*, Motu proprio, *debet esse scripta manu Propria Principis concedentis.*

5 *Inferior non potest vti clausula.* Motu proprio.

6 *Princeps quando explicat se Motu proprio concedere, dicitur Motu proprio concessisse, quamuis constet huiusmodi gratiam fuisse ab impetrante petitam.*

7 *Motus proprius concessus ad instantiam partis, idem operatur quod Motus proprius ex mera liberalitate Principis.*

8 *Probare volens ad partis petitionem concessam fuisse gratiam Motu proprio, non admittitur.*

9 *Clausula*, Motu proprio, *nunquam præsumitur.*

10 *Motus proprius testibus non potest probari.*

11 *Scriptura si amittatur, potest per testes probari, in ea fuisse clausulam* Motus proprij.

12 *Facultas per clausulam* Motus proprij *concessa, quando expiret per obitum Papæ concedentis, ostenditur.*

Clausula Motus proprij, *habet vim clausulæ.*

13 Non obstantibus, &c.

14 Ex certa scientia, &

15 Specialis expressionis.

16 *Subreptionis vitium tollit claus.* Motus proprij.

17 *Legatus à latere si apponat claus.* Motus proprij. *illa tollit vitium subreptionis.*

18 *Subreptionem in tacenda inhabilitate personæ, non tollit claus.* Motus proprij.

19 *Tertij in præiudicium non operatur claus.* Motus proprij.

20 *Gratia* Motus proprij *non valet, si qualitas intrinseca beneficio taceatur.*

21 *Subreptio, quæ procedit ex re ipsa non tollitur per clausulam* Motus proprij.

22 *Motus proprius quando est ad suggestionem partis, tunc potest dari de subreptione, quæ procedit ex parte impetrantis.*

23 *Obreptio non suppletur à claus.* Motus proprij.

24 *Concessio facta Motu proprio est intelligenda prout iacet, & sonat.*

25 *Clausula* Motus proprij *reddit dispositionem fauorabilem.*

August. Barbosa de Clausul.

26 *Priuilegium concessum Motu proprio, latè est interpretandum.*

27 *Impetrans cum claus.* Motus proprij, *in terminis* Clem. 1. de concess. præbendæ, *non currit tempus à die nota vacationis in loco, sed tantùm à die sua scientia.*

28 *Titul.* quod quisque iuris in alterum statuerit, ipse eodem iure vtatur, *non habet locum stante clausula* Motus proprij.

29 *Probata ea omnia videntur, quæ Princeps asserit in suis litteris, stante clausula* Motus proprij.

30 *Diligentiam processus ab aduersario adhibitam tollit claus.* Motus proprij.

31 *Possessionem partis in data non tollit claus.* Motus proprij.

32 *Causa præsumitur in Principe rescribente Motu proprio.*

33 *Concessio vt non præsumatur propter importunitatem facta, operatur clausula* Motus proprij.

34 *Papa si Motu proprio mandet conferri, vel conferat præbendam, si vacat, tunc satis est quod vacet tempore collationis, vel repetitionis, licèt non vacaret tempore data.*

35 *Impetrationem tollit claus.* Motus proprij, *& omnes eius effectus, qui ex impetratione oriri possunt.*

36 *Gratia viuificationem cùm operetur gratia Motus proprij, non potest ad illius destructionem allegari.*

37 *Claus.* Motus proprij *operatur circa omnes qualitates extrinsecas.*

38 *Claus.* Motus proprij *ad causas pendentes refertur.*

39 *Gratiam non ampliat clausula* Motus proprij *circa expressa, & ea, quæ non sunt contra mentem disponentis, aut contra Ius commune.*

40 *Actum iuratum comprehendit claus.* Motus proprij.

41 *Claus.* Motus proprij *apposita posterioribus litteris, reuocat processum factum in vim primarum, etiam ante earum præsentationem.*

42 *Tertij in præiudicium non operatur claus.* Motus proprij.

43 *Princeps præsumitur priuilegio suo, in quo est inserta claus.* Motus proprij, *tollere statuta ciuitatis.*

44 *Claus.* Motus proprij *non operatur in iis, quæ non iuris, sed facti sunt.*

45 *Priuilegium lite pendente obtentum cum clausula* Motus proprij, *nulla litis pendentis in eo facta mentione, nō fit validum vigore clausula* Motus proprij.

46 *Priuilegium contra ius alterius non firmat clausula* Motus proprij.

47 *Intentionis defectum non tollit clausula* Motus proprij.

48 *Ius in re, vel ad rem quæsitum alteri non adimit claus.* Motus proprij.

49 *Defensiones, & exceptiones competentes de Iure, non aufert claus.* Motus proprij.

50 *Gratiam contra mentem concedentis non firmat claus.* Motus proprij.

51 *Dispensationem aliquam non inducit clausula* Motus proprij, *nec tollit impedimentum personæ.*

52 *Dispensatio posterior non facta prioris mentione, vt minime sit subreptitia non operatur claus.* Motus proprij.

53 *Clausula* Motus proprij *non operatur vltra expressa, sed ad specialiter specificata, & nominatim dicta restringitur.*

54 *Beneficiorum incompatibilitatem non aufert clausula* Motus proprij.

55 *Defectus substantiales non supplet, nec inhabilitatem remouet clausula* Motus proprij.

56 *Illegitimitatis, aetatis, ordinis, & irregularitatis defectus non supplet clausula* Motus proprij.

57 *Bigamiae defectum non aufert clausula* Motus proprij.

58 *Collationem factam excommunicato non validat clausula,* Motus proprij, *si in ea adsit.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulae vide Doctores per text. *ibi in cap. si Motu proprio, de praebend. in 6.* Vital. de Camban. *in tract. clausul. pag. 12. col. 1.* Cels. Vgon *in simili tract. verb. Motu proprio non tollat, pag. 481. col. 2. cum seqq.* Bertachin. *in repert. verb. clausula Motu proprio,* Mil. *etiam in repertor. verb. Motus proprius,* Gig. *de pension. quaest. 9. à num. 4.* Huied. *de incompatib. benefic. cap. 20. n. 7.* Selu. *de benefic. part. 3. quaest. 12. à n. 2.* Gambar. *de officio, & potest. Legati de latere, lib. 3. à n. 44.* Anton. Gabr. *lib. 6. commun. tit. de clausulis, concl. 2.* Menoch. *de arbitr. casu 201. à n. 78. & cons. 1. n. 387. & cons. 103. n. 99. cum seqq. & cons. 178. n. 20. de praesumpt. lib. 1. praes. 9. n. 26. & 27.* Rebuff. *in concord. in forma mand. Apost. in glos. Motu proprio,* Mascard. *de probationib. concl. 1075.* Matien. *ad l. 7. gloss. 7. num. 4. tit. 7. lib. 5. nouae Recopil.* Surd. *cons. 303. n. 17.* Henriq. *in sum. lib. 7. cap. 17. n. 4. lit. L.* Flamin. *de resignationib. tom. 1. lib. 6. quaest. 2. n. 92. & tom. 2. lib. 8. quaest. 9. n. 74.* D. Barbosa *ad l. 2. §. legatis, num. 99. ff. de iudiciis,* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 340. cum seqq.* Seraph. *decis. 365. num. 5.* Bernard. Graeuae *ad practicam Camerae Imperialis, lib. 1. concl. 38. consid. 1.* Ludouic. Rodolphio. *in tract. de suprema, seu absoluta Principis potestate, cap. 5. n. 15.* Aloys. Ricc. *in collectan. decis. part. 2. collect. 400. & part. 4. collect. 959.* D. Marta *de clausulis, part. 1. claus. 32.* Nicol. Garc. *de benef. part. 1. cap. 5. num. 510.* Viuian. *in praxi Iurispatr. lib. 13. cap. 8. n. 20. cum seqq. in 2. edit.* Ricciul. *de iure personar. extra gremiũ Eccles. existentium, lib. 4. cap. 6. n. 6. cum seqq.* Monet. *de decim. cap. 9. quaest. 3. n. 133.* & latiùs *de commutationib. vltim. volunt. c. 7. n. 77. cum seqq.* Rot. apud Farin. *decis. 656. à princip. p. 2. recent.* [Theod. de Rub. *in singul. Rotae tom. 2. p. 4. claus. 47. & 481.* Duran. *decis. 60. n. 8.*]

2 Motu proprio illud dicitur coocessum, quod sponte, & nemine peteote conceditur, *d. c. si Motu proprio,* Gram. *decis. 605. num. 31.* Menoch. *cons. 255. n. 40.* Glorit. *resp. 1. part. 2. n. 36.*

3 Tunc autem solùm dicetur gratia Motu proprio concessa, quando Pontifex expressit in literis, se proprio Motu concedere, vt expresè habetur *in d. c. si Motu proprio,* & resoluunt Sanchez *de Matrim. lib. 8. disp. 1. num. 6. in princip.* Monet. *de commut. vlt. volunt. cap. 6. num. 168.* vbi post Gabr. *dict. conclus. 2.*
4 *num.* 102. obseruat, huiusmodi clausulam debere esse scriptam manu propria Principis, seu conce-
5 dendis, qui oon potest esse inferior, vt molris probat Meoch. *de success. tit. de testat. potent. lib. 1. §. 6. num. 13.*

6 Et adeò verum est, Principem, quaodo explicat se proprio Motu concedere, dici Motu proprio concessisse, vt procedat, quamuis constet huiosmodi gratiam Motu proprio fuisse ab impetrante petitam, quia haec non repugnant, sed significant, Pontificem illis verbis non illa petitione, sed proprio Motu ductum, ita tenent Dec. *in cap. 1. num. 13. de rescript. & cons. 51. n. 3. vol. 1. & cons. 602. num. 1. vol. 5.* Rebuff. *in concord. in forma mandati Apostolici, super verb. Motu proprio, vers. notandum quod hac clausula, & in praxi beneficiali, tit. de mandatis Apostol. cum clausulis mandator. num. 21.* Anastas. Germ. *de Indult. Card. §. non itaque, num. 5.* Menoch. *de arbitr. casu 201. num. 79.*

Idem enim operatur Motus proprius concessus 7
ad instantiam partis, quod Motus proprius ex mera liberalitate Principis, vt ex seotentia Rotae probat Gambar. *de off. Legati, lib. 8. num. 61. cum seqq.* quem refert, & sequitur Seraphin. *decis. 365. num. 1. & 2.* & illis citatis Rot. *in Asten. pensionis 11. Martij 1615. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano,* impressa per Farin. *decis. 656. n. 1. p. 1. recent.* Quamvis contrarium velint Paris. *cons. 1. n. 76. lib. 1.* Apostil. ad Alexand. *cons. 112. in verbo inserta, lib. 7.* Bellam. *cons. 33. n. 22. & 13.* quos meritò reprehendit Rota *in d. Asten. pensionis,* firmans in isto conflictu sufficere qood ipsa sequatur illam opinionem, quod idem operetur Motus proprius ad suggestionem partis, quod Motus proprius ex mera volũtate Principis; & quotidianam practicam Rom. Curiae ita seruare contendit, quicquid dicat Ioan. à Cochier *de permut. benef. p. 4. c. 4. n. 6. fol. 115.*

Vnde bene infert Rebuff. *in dictis clausulis man-* 8
datorum, num. 23. cum gloss. ab omnibus recepta, verb. expressè in d. c. si Motu proprio, tunc non admitti volentem probare ad partis petitionem concessam esse gratiam Motu proprio, qoia esset Pontificem mendacij redarguere velle tum etiam, quia id nihil emolumenti afferret, & vt bene docet idem Rebuff. *loco proximè citato,* eosdem prorsus tunc operabitur effectus clausula *Motus proprij,* periode, ac si pars non petiisset.

Circa probationem huius claosulae (cùm illa 9
nunquam praesumatur, vt ex *d. cap. si Motu proprio,* & Bart. tradit Mascard. *de prob. conc. 1075.*) illud est aduertendum: Motum proprium testibus non *posse* 10
probari, vt doceot Vital. de Camban. *citato loco, n. 2.* Cels. Vgon. *pag. 483. col. 1.* Gabr. *d. conc. 2. num. 103.* Sanchez *d. lib. 8. disput. 1. 6.* Mooet. *de commutat. vlt. volunt. c. 6. n. 168.*

Cum hoc tamen stat, qood si scriptura amittatur, 11
possit per testes probari in ea fuisse hanc clausulam, vt declarat Gabr. *d. conc. 2. n. 105.* Sanch. *d. lib. 1. disp. 1. n. 6. ad finem,* Monet. *d. c. 6. n. 168.*

Illud obseruandum est, facultatem per hanc clau- 12
sulam concessam, per obitum Papae concedentis expirare, si ille, cui fuit concessa ante eius obitum non vtatur, secus est, si sit concessa per viam contractus. qoia tunc durat etiam post obitum concedentis: vel si sit facta per viam legis, quia tunc pariter perpetuò durat, vt per Seraphin. *dec. 731. n. 1.* Quamplures tamen operatur effectus ex seqq.

Primus effectus est quod claosula *Motus proprij* 13
habet vim clausulae, *Non obstantibus,* &c. vt per Bald. *in l. omnes, C. de quadriennij praescript.* Socin. *cons. 137. in fin. vers. nam etiam, vol. 3.* Curt. sen. *cons. 66. num. 65.* Ruin. *cons. 21. vol. 5. d. conc. n. 58.* Glorit. *resp. 1. p. 1. n. 44.* Monet. *de commut. vlt. volunt. c. 7. n. 78.* quicquid de boc dubitaoerit Alex. Trentacinq. *var. res. lib. 1. tit. de rescript. res. 6. n. 8.*

Secundus effectus est vt habeat vim clausulae, 14
Ex certa scientia, vt post Crauet. *cons. 241. n. 20.* tradit Marta *de claus. p. 1. claus. 72. aliàs 73. n. 7.* & aliis citatis Monet. *d. cap. 7. n. 78. in fin.* & hae geminatae sunt efficaciores, vt refert Marches. *de commiss. par. 2. pag. 356. n. 71. in 2. impress.*

Tertius

25 Tertius effectus est, vt habeat vim specialis expressionis, ita post Ang. *in l.sed & si quis.§ quæsitum ff. si quis cantion.* & Dec. *in l.certum. ff. si per pet.* docent Gabr. *d.conclus. 2. num. 93.* Moner. *dict. cap.7. num.93.*]Et hinc gratia, quæ per viam Motus proprij emanauit, non indiget aliqua iustificatione cùm solum innitatur voluntate, & verbo Papæ. Achil. *decis. 10. de probat.* Pute. *decis. 101. lib. 3* [Seraph. *decis.1484 n.10.* Rot.*decis.653. num. 3. & decis. 645. num.2.p.1.& decis.656.n.1. p. 2. recent.* & propterea litteræ Apost. ob illarum reuerentiam stante dicto Motu proprio absque alia iustificatione debent executioni demandari, Rot *in Casalen. beneficiorum 10. Decembr. 1627. coram R. P. D. Merlino*, vbi etiam dicit quod licet ex huiusmodi Motu proprio releuetur quidem impetrans ab onere probandi narrata in tali gratia, non autem impedit quin ex aduerso possit dari de defectu intentionis Papæ, & eo probato Motus proprius nihil operatur, quia solum efficit motus proprius quod onus probandi non incumbit vtenti gratia, cum ille fundet suam intentionem in ipso Motu proprio, sed hoc onus incumbit impugnanti.

26 Quartus effectus est, vt tollat vitium subreptionis, ex *d.cap si Motu proprio,* & ex *Clem.si Rom.inus, de præbend.* resoluunt Mil. *in repert. verb.Certa scientia,* Paris.*cons.3. num. 71. & seq.lib.4.* Gabr. *d.tit. de claus.conclus.1.num.11.& conclus.1.num.24.* Curt.sen. *cons.66.vol.6.vers. confirmatur,* Lanat.*cons.21. num.8.* Gasp. de Perus. *de reseruat. benef. §. quis sit effectus, num.5.* Iacob.Simonet *in simili tract.q.3.num.26* Put. *decis.367.num.1.lib. 1. in correctis,* Menoch. *cons. 1. n.429. & cons. 378. num. 22. & de arbitr. casu 201. n.8. & de præsumpt.lib.2.præsumpt.13.n.11.* Rodolph. *d.cap.5.n.15.* Aloys Ricc. *d.collect.400.vers 4.* Flam. *d.lib.8.q.9.num.74.* Marches.*de Commiss.p.2 pag.356. num.85.in 2.impress.* Suar. *de legib.lib 8.cap.12.n.11.* Sanchez *de Matrim.lib.8.disp.21.num. 47.cum seqq.* Moner.*de commut.vltim.volunt.cap.6.num.157.* Alex. Trentacinq.*var.resol.tom.1.lib. 1. de rescript. resol.5. n.30. cum seqq.* Franc. Leo *in thes. fori Eccl. part. 3. cap.17.num.172* Aloys.Ricc.*in praxi aurea resol.390. num 1.* & fuit dictum *in Auellina vnionis 15. Decembris 1595.coram Gipsio.*

27 Amplia hunc quartum effectum procedere, etiam si hæc clausula apponatur à Legato, vt docet gloss. communiter recepta, *verb.menssio, in cap.vlt.de offic. Leg.in 6* Rebuff.*in concord. in forma mandati Apostol. super clausula, Motu proprio, effectu 19.*Sanchez *dict. disput.21.num. 48. in princip.* Monet. *d.cap.6. n.158.* Amplia deinde hunc effectum habere huiusmodi clausulam non modò in beneficialibus, sed etiam in omnibus concessionibus gratiosis, vt declarant Gabr. *dict. conclus. 2. numer. 7.* & Monet. *dict. n.158.*

28 Limita primò eundem quartum effectum, vt hæc clausula non tollat subreptionem in tacenda inhabilitate personæ, vt tradunt Menoch. *d. casu 201. num.81.& seq.* Gabr.*d.conclus.2. num. 40. & 44.cum seqq* Sanchez *d.disp. 21.num.49.* Monet. *dict. cap.6. n.159.*

29 Limita secundò, vt hæc clausula non operetur in præiudicium iuris tertij, ex traditis per Gabr.*dict. conclus.2.num.8.*Menoch.*d.cons.1.num.429.*Sanchez *d disput.21.num.50.* Monet. *d. cap. 6. num. 160.* non solùm habentis ius in re, sed etiam ad rem, vt declarant Rota Bononien.*diuersor.decis. 30. num. 118.* Sanchez *d.num.50.* Moner.*d. num.160.* Imò & procedit hæc limitatio, etiam si hoc præiudicium tertij versaretur in sola possessione, cuius notitiam non haberet Princeps, vt pluribus relatis tradit Gabr. *d. concl.2.& n. 10. & 11.* vbi hoc extendit ad impetrationes Motu proprio factas à Legatis, vel Ordinariis, & *n.12* ea Sarnen.*ad regul.de an.nali,q 9.* Hanc eandem secundam limitationem post alios sublimitat, primò vbi cum clausula, *Motu proprio,* concurreret etiam clausula, *Non obstante,* nimirum specialis: secundò vbi verba expressa importarent tertij præiudicium: tertiò in modico præiudicio.

Limita tertiò, nisi qualitas intrinseca beneficiu taceatur, tunc enim non valet gratia, non ob vitium sobreptionis, sed quia non apparet de concedentis voluntate, vt per Rebuff.*vbi suprà, in 5.effectu,* quem non operatur clausula, *Motu proprio,* Menoch. *de arbitr.casu 201.n 80.*Sanchez *disp.21.n.51.* 30

Limita quartò in subreptione, quæ procedit ex re ipsa quia Motus proprius non tollit quominus possit dari de illa, vt per Ægid.*decis.392.& 475.* & Seraph.*decis.398.n.5.*Rot.*decis.656.n.4.in princ.part.2. recent.* 31

Limita quintò, quando Motus proprius est ad suggestionem partis, nam tunc potest dari de subreptione, quæ procedit ex parte impetrantis, vt docent Socin. iun. *cons.77.num. 98. lib. 1.* Rot. *d. decis.656. num.4.* 32

Limita sextò quoties subreptio contingit in falsæ causæ expressione, quæ obreptio dicitur; eam enim non suppleri à clausula, *Motu proprio,* post Abb.*in cap.quia circa, num.7.de consang & affinit.*& *ibi* Alex.de Næuo *num. 8.* Præposit.*num.4* Felin. *in cap.aures,num.9.*& *ibi* Dec.*n.31.in nono,* Beto *n.39. de rescript* & alios, tradunt Soar.*de legib.lib.8.cap.12. num.11.cum seqq.*Sanchez *d.disp 21 num.52.*Moner. *d.cap.6 num. 166.* vbi rationem diuersitatis afferunt quoad hoc inter taciturnitatem veri, & expressionem falsi; quia quando tacetur veritas, ignoratur an Princeps bene, vel malè informatus gratiam Motu proprio concesserit, & ideò non potest dici concessa contra eius intentionem, & mentem. At cùm falsa causa exprimitur, cognoscitur animus concedentis, & vltra eius intentionem in gratia obtinetur, cùm tamen Motus proprius non firmet gratiam contra concedentis intentionem, vt infrà dicitur. 33

Quintus effectus est, vt concessio facta Motu proprio, intelligenda sit prout iacet, & sonat; & sic non debet restringi ad differentiam illius, quod conceditur ad petitionem partis, ex tradditis per Surd.*cons.140 num.59.cum seqq.* Grammat. *decis. 9. n.55.* Felin. *in cap.causam quæ, n.14. in fin.de rescript.* Glorit.*resp.1.p.2.num 71.in prin.*& dictum fuit *in vna Romana Mensæ nummularia 3. Iunij 1614.coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano,* impressa per Far.*dec.663.n.14.p.1.rec.* 34

Sextus effectus est, vt hæc clausula reddat dispositionem fauorabilem, vt probat text. *in c.in pluribus, de præbend.lib.6.* vbi Romanus Pontifex loquens de collatione beneficij, quæ alioquin strictè erat interpretanda, iuxta *d.cap.si pluribus,& c.non potest, eod. tit.& lib.* ait, *gratiam huiusmodi si Motu proprio eam fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem referri volumus ad dignitatem, vel præbendam, quæ inter illas esset maioris valoris*; vt adnotant Marta *d. loco num.7.* Gabr. *d.conclus.2. n. 601.603.607. & 77.* Monet. *d. cap.7.num.79.* ampliantes ad dispensationem, quæ pariter strictè venit interpretanda, *cap.1. §. vlt. de filiis presbyter. lib.6.* de quo etiam meminit Sanchez *d.lib. 8. disp. 1. num. 5.* Vnde priuilegium concessum Motu proprio, latè esse interpretandum resoluunt Natt. *cons. 340. numer. 5.* Surd. *cons. 140.* 35

num. 59. cum seq. Camill. Bortell. *de prastantia Regis Catholici, cap. 33. num.* 19. quos refert, & sequitur Glorit. *resp. 1. p. 2. num.* 71. Intellige in præiudicium concedentis, non autem in præiudicium tertij, Simonet. *in tract. de reseruat. q. 5. n. 20. & 21.* Bellam. *de permut. benefic. p. 3. q. 1. in fine.*

27 Septimus effectus est, quia impetrandi cum clausula, *Motu proprio*, in terminis *Clem. 1. de concess. praben.* non cortit tempus à die notæ vacationis in loco, sed tantùm à die suæ scientiæ, cùm aliàs sufficeret notitia vacationis in loco, vt ibi dicitur; ita sentit Gabr. *d. conclus. 2. num. 92.* quem refert Monet. *d. cap. 27. n. 92.*

28 Octauus effectus est, quia stante hac clausula, non habet locum titolus, *quod quisque iuris in alterum statuerit, vt ipse eodem iure vtatur*, vt per text. *in l. 1. in princ. ff. illo titulo*, docet Gabr. *d. conclus 2. n. 66.* vbi *num. seq.* limitat, qoando priuilegium impetratum Motu proprio, respicere ordinaria iudicij, & illius processum, & *num. 68.* vbi tale priuilegium Motu proprio concessum, sit in ea materia, quæ alteri pacificetur per viam correlatiui, vel necessariæ consequentiæ; refert, & sequitor Moneta *d. cap. 7. num. 30.*

29 Nonus effectus est, vt stante hac clausula videantur probata ea omnia, quæ Princeps asserit in suis litteris, vt docet Gabr. *d. conclus. 2. n. 89.* quem sequitur Moneta *d. cap. 7. num. 90.* vbi cum eodem Gabr. ampliat, etiamsi attestetor de facto alieno. Et ideo non indigent iustifiatione, Seraph. *decis. 1498. n. 1.* Rot. *decis. 656. num. 1. & 2. p. 2. recent.* & fuit dictum *in Ianuen. Abbatia 22. Iunij 1626. coram Buratto.*

30 Decimus effectus est, qoia tollit diligentiam processus ab aduersario adhibitam, vt pluribus relatis docet Gabr. *d. concl. 5. n. 69.* declarans *n. 70.* non ideo
31 tollere possessionem partis in data; refert Moneta *d. cap. 7. n. 81.* vbi addit, minis tollere ius ad rem ab alio potiùs quæsitom.

32 Vndecimus effectus est, vt caosa præsumatur in Principe rescribente Motu proprio, ita Gabriel. *d. conclus. 2. numer. 88. & tit. de iure quasito non tollendo, conclus. 3. num.* 12. Mascard. *de probation. conclus. 275. n. 1. 11. 12. & 25.* Menoch. *de prasumpt. lib. 2. prasf. 10. num. 31.* Saochez *de Matrim. lib. 8. disp 17. num. 14.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 6. num. 54.* cùm tamen regulariter causa etiam in Principe concedente noo præsumatur, vt probat Sanchez *d. n. 14.* Monet. *d. cap. 6. numer. 42. cum seqq.* & plures alij, quos ipsi referunt.

33 Duodecimus effectus est, vt non præsomatur concessio facta propter importunitatem; ita post Gom. *ad regul. Cancell. de annal. q. 10. num. 3.* & alios docent Gabr. *d. tit. de clauf. conclus. 2. n. 82.* & Monet. *d. c. 6. n. 86.*

34 Decimustertius effectus est, quod si Papa Motu proprio mandet conferri, vel conferat præbendam, si vacat, satis est quod vacet tempore collationis, vel receptionis, licèt non vacaret tempore datæ, vt post Ioan. And. & Staph. traduot Gabr. *concl. 3. num. 91.* & Monet. *d. c. 7. n. 91.*

Decimosquartus effectus est, vt impetrationem
35 tollat, & omnes eius effectus, qui ea impetratinne
36 oriri possunt, Seraph *decis. 365. n. 4.* vbi *n. 3.* subdit, quod cùm operetur viuificatinnem gratiæ, oon potest allegari ad illius destructionem.

37 Decimusquintus effectus est, vt operetor circa omnes qualitates extriosceas, ita ex *decis. Rota* docent Gabr. *dict. conclus. 2. num. 73.* & Monet. *d. cap. 7. num. 82.*

Decimussextus effectus est, vt ad caosas penden- 38
tes referatur, vt obseruat dominus meos Doctor Petr. Barbosa *in l. 2. §. legatis, numer. 97. cum seqq. ff. de iudiciis.*

Decimusseptimus effectus est, vt ampliet gratiam 39
circa expressa, & quæ non sunt contra mentem disponentis, aot contra Ius commune, vt constat ex adductis à Gabr. *d. conclus. 1. n. 72. cum seqq.* vbi sic conciliat diuersas, vel aduersas circa hunc effectum Doctorum opiniones, refert, & sequitur Monet. *d. c. 7. n. 83.*

Decimusoctauus effectus est, vt actum iuratum 40
comprehendat, provt docet Seraphin. *de priuilegiis iuramenti priuileg. 22. n. 25.*

Decimusnonus effectus est, vt ea clausula apposi- 41
ta posterioribus literis, reuocetur processus factos in vim primatom etiam ante earum præsentationem, vt pluribus citatis docet Gabr *d. conclus. 1. n. 68. cum seqq.* sic concordans contrarias hac in re Doctorum sententias, provt refert Monet. *d. cap. 7. n. 84.* Ij sunt principaliores huius clausulæ effectus, nunc verò restat, vt casus aliquos eoumeremus, in qoibus illa nihil operatur.

I. In præiudicium tertij non operatur, vt per 42
Vital. de Camban. *vbi supra num.* 1. Pute. *de cis. 377. lib. 1. in correctis*, Gig. *de pens. q. 29. n 4. & q. 79. n. 3.* Brunot. à Sole *in locis communib. verb. clausula* 25. Menoch *cons. 36. num. 65. & cons. 103. num. 'o. cum seqq.* Aloys. Ricc. *dict. collect. 959. & in praxi aurea, resolut. num. 2.* Mart. *d p. 1. claus. 73. num. 1. & 8* Rot. apud Cencium *post suum tract. ii. de Censib. decis. 72. num. 4.* vbi *num. 5.* intelligit maxime quando non præcessit causæ cognitio, quod antea obseruaruot Alex. *cons. 215. n. 5. & 59. lib. 7.* Goaadin. *cons. 5. n 16.* Theodos. de Rubeis *d. cl. 481. n. 21.*

II. Non operatur, vt Princeps præsumatur pri- 43
uilegio suo, in quo insetra est hæc clausula, tollere statuta ciuitatis, vt resoluit Menoch. *de prasumpt. lib. 5. prasumpt. 39. n. 5. & 7.*

III. Non operatur in iis, quæ non iuris, sed fa- 44
cti sunt, vt per Crauet. *cons. 241. col. 9. in princ.* Rolan. *cons. 7. num.* 105. *vol. 3.* Paris. *cons. 1. num. 81. vol. 1. & cons. 4. n. 28. & cons. 74. n. 19. vol. 4.* & alios citatos à Marta *dict. claus. 73. num. 11.* quibus adde Seraph. *dec. 365. num. 6.*

IV. Non operatur, vt priuilegium lite penden- 45
te obtentum cum hac clausula, nulla de lite pendeote in eo facta mentione, validum sit, vt per Gabr. *d. tit. de claus. concl. 1. n. 3.* & plures citatos à Cened. *ad Decretal. collectan. 53. n. 2.*

V. Priuilegium non firmat contra ius alterius, 46
vt tennit Rota apud Seraph. *decis. 398. n. 6.* [Theod. de Rub *d. claus. 281. n. 25.*]

VI. Intentionis defectum non tollit, vt per 47
Abb. *in cap. quia circa, vers. sed quartò, de consanguinit. & affi.* Lap. *alleg. 7. in fin.* Cardos. *cons. 96. sub num. 1. vers. & si dicatur*, Gabr. *d. concl. 2. sub numer. 8. & 34.* Vincent. de Franchis *Neapol. decis. 192. num.* 8. Flam. *de resign. lib. 3. q. 8. n. 127.* Ioan. à Cochier. *in regul. 20. Cancel. de non impetran. benefic. viuentium, num.* 18. Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. gloss. 32. num.* 5. Monet. *de commut. vlt. volunt. cap. 5. num. 162.* Seraph. *decis. 398. num.* 1. & fuit dictum *in Pacen. pensionis 15. Martij, & 25. Octobris 1592. coram Card. Pamphilio, & in Asten. pensionis 11. Martij 1615. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis. 656. num. 7. p. 2. recent.* [Theodos. de Rubeis *d. claus. 481. num. 4.* Modern. *de supplic. ad Sanctiss. p. 1. c. 3. à n. 35.*]

VII. Ius in re, vel ad rem quæsitum alteri non 48
adimit

adimit, vt docent Menoch. *d. conf.* 2. *n.* 428. Sanchez *dict. lib.* 8. *disp.* 21. *num.* 50. Vnde dicit Æne. de Falconib. *in tract. de reseru. benefic.* q. 4. *effectu* 4. *num.* 2. quod collatio facta Motu proprio à Papa de beneficio reseruato certæ personæ, non facta mentione reseruationis, nulla est, quia non præsumitur Papam velle per clausulam, *Motu proprio*, tollere ius quæsitum.

49 VIII. Defensores, & exceptiones competentes de Iure non aufert, vt ait Seraph. *decis.* 280. *num.* 1.

50 IX. Gratiam contra mentem concedentis non firmat, ex traditis per Gig. *de pension.* q. 22. *num.* 15. & q. 29. *num.* 3. Suar *alleg.* 12. *num.* 40. Menoch *de arbitr. cas.* 201. *num.* 80. Mascard. *de prob. conclus.* 887. *n.* 93. Nec illam ampliat plus quàm sit de sua natura, vt per Æne. de Falconib. *d. tract. de reseru. benef.* q. 4. *effectu* 5. *n.* 1. [Alexand. Trentacinq. *cons.* 1. *n.* 24. *p.* 1. Theodos. de Rubeis *d. clauf.* 481. *num.* 23. vbi quòd non ampliat gratiam, sed illam fortificat tantùm, & *num.* 26. quòd non ampliat gratiam vltra expressa.]

51 X. Dispensationem aliquam non inducit, nec tollit impedimentum personæ; ita gloss. communiter recepta, *in d. cap. si Motu proprio*, Lap. *alleg.* 7. *num.* 8 Anchar. *cons.* 20. *post princ.* Gabr. *d. tit. de clausul. conclus.* 2. *num.* 12. Paris. *cons.* 1. *num.* 79. *lib.* 1. & *cons.* 74. *num.* 37. *lib.* 4. Couar. *in c. alma mater*, *p.* 1. §. 7. *num.* 2. Nauarr. *cons.* 66. *n. vltim. sub tit. de sent. excommunic. in antiq.* Mart. *dict. claus.* 73. *num.* 15. Ricciul. *de iure personarum*, *lib.* 4. *c.* 6. *n.* 7. Ioan. à Cochier *loco proximè citato*, *n.* 19. [plores refert Theod. de Rob. *d. cl.* 481. *n.* 16]

52 XI. Non operatur, vt posterior dispensatio non facta prioris mentione, minimè sit subreptitia, vt resoluit Sanch. *d. lib.* 8. *disp.* 22. *num* 8. [Rebuff. *in forma mandati Apost. in verb. Motu proprio, col.* 8. *vers. tertiò non facit.*]

53 XII. Non operatur vltra expressa, sed ad specialiter specificata, & nominatim dicta restringitur, vt dictum fuit *in Oximen. pensionis* 20. *May* 1598. *coram Litta.*

54 XIII. Incompatibilitatem beneficiorum non auferre, [quia dispensationem non operatur super pluralitate plorium incompatibilium. Ror *decis.* 71. *num. fin. de rescript. in antiq.* Cardin. *cons.* 117. *sub n.* 2. Anton. Gabr. *d. tit. de clauf. concl.* 2. *num.* 48. Flamin. *de resign. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 126. Theod. de Rub. *dict. cancl.* 481. *num.* 18.]

55 XIV. Defectus substantiales non supplet, nec inhabilitatem remouet, Mart. *d. claus.* 73. *n.* 15. Rot. *decis.* 71. *de rescript. in antiq.* aliàs *decis.* 6. *de prebe. vi. in nouis*, Roderic. Suarez *d. alleg.* 12. *num.* 42 Ricciul. *d.*

56 *lib.* 4. *cap.* 6. *n.* 8. Vnde vitium illegitimitatis non supplere, resoluit Gabr. *d. conclus.* 1. *n.* 45. vbi *n.* 46. dicit, defectum ætatis pariter non supplere, & *n.* 52 idem ait de defectu ordinis, & *n.* 44. de defectu irregularitatis.

57 XV. Defectum bigamiæ non adimit, vt per Ioan Andr. *in d. c. si motu propri*, vbi Gem·n. *col.* 2. Gabr. *d. conclus.* 2. *num.* 49. Ricciul *d. cap.* 6. *num.* 8. *in fine.*

58 XVI. Non validat collationem factam excommunicato si in ea adsit, vt tenet Couarr. *in cap. alma mater*, *p.* 1. §. 7. *num.* . Rebuff *ad cap. postulastis*, *n.* 47. *de Clerico excommun. ministran* Nicol. Garc. *de benef. p.* 6. *c.* 2. *vers. similiter eadem ratio est*, Gabr. *d. conc.* 2. *n.* 43. Ricciul. *d. c.* 6. *n.* 6.

59 XVII. Non operatur vbi fuerit apposita in contractu, seu sententia nulla; nam ea resoluta, eàque nulla declarata, resoluitur quoque Motus proprius, vt per Seraphin *decis.* 963. *n.* 2. quem refert nouissimè Barthol Gipt. *in Constit.* S. *D. N. Vrbani VIII. super prohibitione inuestitur. rerum iurisdictionalium ad Ecclesias inferiores spectantium*, *c.* 2. *gl.* 1. *n.* 16.

CLAVSVLA LXXX.

Nemine discrepante.

Hæc clausula indicat liberiorem consensum, Anton Monach. *Bon. cons.* 8. *num.* 46. Et in omni dispositione, in qua aliquid per plures concorditer fieri debet, intelligitur nemine discrepante, maximè in materia contractus, & stricti Iuris; ità Octau. Vulpel. *de propos. & admob. pignor. iur. à d. commodi*, *pag.* 17. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *litt. D. conc.* 153.

CLAVSVLA LXXXI.

Non aliàs, aliter, neque alio modo.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Verba clausulæ*, Non aliàs, &c. *regulantur tanquam geminata, & sunt multum præcisa, & non recipiunt aliquam modificationem.*
3 *Contrahentium præcisam mentem arguit clausula*, Non aliàs, &c.
4 *Veritatem præcisam indicat clausula*, Non aliàs, &c.
5 *Consensum ab actu adimit clausul.* Non aliàs, &c.
6 *Necessitatem facit clausul.* Non aliàs, &c.
7 *Voluntatem omnino abesse denotat clausul.* Non aliàs, &c.
8 *Naturam præcisam habet, ac formam inducit clausf.* Non aliàs, &c.
9 *Actus contra clausulam*, Non aliàs, &c. *facti, ipso Iure sunt nulli.*
10 *Actus gestus, si se comparitur cum forma inducta à clausul.* Non aliàs, &c. *in tali casu non operatur illius resolutionem.*
11 *Conditionem importat clausf.* Non aliàs, &c. *qua deficiente perinde est, ac si nihil actum esset.*
12 *Venditionis principium respicit tantùm clausf* Non aliàs, &c *posita in venditione facta cum pacto de retrouendendo.*
13 *Pensionis in reseruatione cum regressu, facit clausf.* Non aliàs &c. *totam gratiam corruere, si regressus non tenet.*
14 *Resolutionis contractus habet vim clausf.* Non aliàs, &c. *& excludit purgationem moræ.*
15 *Voluntatis est limitatiua clausf.* Non aliàs, &c. & *præseruatiua sui iuris in casu contrario.*
16 *Beneplacitum Apostolicum est necessarium, quando fuit reseruatum cum clausula*, Non aliàs, &c. *etiamsi aliàs de Iure non esset necessarium. Si verò reseruatum sit simpliciter sine hac clausula, & non sit de Iure necessarium, tunc potest omitti.*
17 *Clausf.* Non aliàs, &c. *operatur, vt per eam protectus defendatur à priuatione iuris sui, quam aliàs incurreret.*

18 *Emphyteuta vendens, seu alienans irrequisito domino, adhibita tamen protestatione*, saluo consensu domini, non aliàs, aliter, nec alio modo *euitat pœnam caducitatis.*

19 *Limita, nisi res emphiteutica, quæ cum iis clausulis alienatur, & traditur, esset difficilis recuperationis.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Tiraq. de retract. tit. 1. §. 8. gloss. 6. n. 3. Menoch. cons. 38. num. 21. & 22. & cons. 369. n. 25. cum seqq. Bertazol. de clauf. instrum. claus. 14. gloss. 6. Flamin. de resign. lib. 7. quæst. 1. num. 64. & 65. Fulu. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 25. num. 53. cum seqq. Surd. cons. 246. numer. 20. & cons. 322. num. 23. Octau. Vulpel. de propos. & aduerb. signif. sub dict. Non aliter, pag. 65. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. C, conclus. 311. Cald. Pereira de resol. emphyt. cap. 6. num. 35. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 526. & 868 Cened. post lib. pract. & canon q. sing. 65. [Theodos. de Rubeis in sing. Rosæ tom. 2. part. 4. claus. 48. & 492. Brito ad cap. potuit, §. 2. num. 26. de locato.

2 Verba huius clausulæ regulantur tanquam geminata, vt ex Tiraq de retract. tit. 1. gloss. 9. num. 1 1. & aliis notatis, Surd. decis. 124. num. 1. & sunt multum præcisa, & non recipiunt aliquam modificationem, vel intellectum, Alex. cons. 9. incip. Viso instrumēto, num. 4. lib. 1. Ias. in l. Stipulatio sum. ff. de verb. oblig. Bertazol. d. gloss. 6. num. 1. Card. Tusch. d. lit. C, conclus. 311. numer. 1. Natt. cons. 372. num. 5. Cened. d. sing. 65. num. 2. & fuit dictum in Placentina dotis 6. Iunij 1614. coram Patriarcha Pamphilio, impressa per Farin. decis. 619. n. 2. p. 1. rec quicquid dicant Dec. cons. 181. col. fin. & Roland. cons. 61. n. 57. vol. 2.

3 Arguit hæc clausula præcisam contrahentium mentem, ea Farin. in praxi crim. p. 4. decis. 10. num. 5. & tanquam resolutiua operatur perinde, ac si nihil fuisset actum, Alex. cons. 4. num. 4. lib. 1. Clar. §. emphyteusis, quæst. 13. num. 11. Caputaq. decis. 82. num. 4. p. 3. & fuit dictum in Theatina iurisdictionis 10. Maij 1611. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.

4 Indicat præcisam necessitatem, vt censuit Rota apud Cene. post tract. de Censib. decis. 117. n. 4. Natt. cons. 372. num. 5. vol. 2. [& habet materiam præcisam, Surd. con. 143. n. 43. Paris. de resignat. lib. 7. q. 1. n. 64. Theodos de Rubeis d. claus. 491. n. 5. vbi n. 6. dicit hanc clausulam adeò esse præcisam, vt non recipiat aliam interpretationem, vel aliam modificationem à verbis separatam, & n. 7. quod recipit declarationem à principali dispositione]

5 Consensum ab actu adimit, quo non sequuto operatur perinde, ac si nihil actum fuisset, gloss. Bald. & alij in l. si quidem, de except. Neuis. cons. 87. num. 13. Grat. cons. 118. num. 13. Alex. cons. 3. num. 4. vers. in tantùm. vol. vbi ait, quod hæc clausula importat, quod si non valet, vt agitur, non intelligatur contractus celebratus, neque etiam ea parte, qua valere possit, Beneuent. de assecurat. gloss. 15. num. 1. fol. 136. Caputaq. decis. 82. n. 4. p. 3. Intrigliolo Sicilia decis. 21. n. 12. Cened. d. singul. 65. n. 4. & 5. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 748. n. 12. & 13. & fuit dictum in Romana de Copuzucchis 10. Aprilis 1603. coram Illustrissimo Card. Lancelloto, impressa per Farin. dec. 115. n. 6 p. 1. rec.

6 Necessitatem facit, vt dictum fuit in Bonon. bonor. de Bonsis 20. Febr. 1598. coram Illustrissimo D. meo Card. Millino, impressa per Marches. de Commiss. p. 2. pag. 1 7. n. 4.

7 Denotat omnino abesse voluntatem, Alex. cons. 3 num. 5. vers. & licet, lib. 1. & fuit dictum in Auximana Societatis 3. Martij 1595. coram Iusto, impressa per Marches. d. p. 1. pag. 748. [Et quod magis sustinet voluntatem quàm artem, Rota decis. 509. num. 5. p. 1. in posth. p. 3. recent. quia est limitatiua voluntatis, & præsentatiua sui iuris in casu contrario, Caputaq. decis. 82. num. 3. & decis. 84. num. 10. p. 3. Paris. de resignat. lib. 1. q. 2. num. 19. Theodos. de Rubeis dict. claus. 492. n. 13. & 14.]

Naturam præcisam habet, & formam inducit 8
Boër. decis. 143. num. 11. post med. Cened. d. sing. 65. num. 1. D. Lotter. de re benefic. lib. 1. q. 41. n. 35. Verall. decis. 81. num. 4. Mart. de claus. p. 1. claus. 74. aliàs 76. num. 8. Cephal cons. 118. num. 13. lib. 1. Flam d. q. 1. num 64 Surd. cons. 246. num. 20. & cons. 133. num. 27. & cons. 143. num. 43. Aloys. Ricc. d. collect 868. Card. Tusch. d. litt. C. conclus. 311. num. 4. Mar. Anton. var. resolut. lib 8. resol. 33. num. 8. Farin. in praxi crim. p. 4. decis. 23. in addit. lit. B. & decis. 564. num. 6. Decian. cons. 528. ante fin. Grat. cons. 16. n. 48. lib. 1. & Stephan. Gratian discept. forens. cap. 208. num. 22. Franc. Leo in Thesauro fori Ecclesiast. p. 1. cap. 2. num. 42. & c. 2. num. 4. Rot. apud Zach. post tract. de oblig. Cameral. decis 64. num. 6. & decis. 72. num. 5. & fuit dictum in Ilerden. visitationis 13. Nouembris 1602. coram Iusto, impressa per Farin. decis. 57. num. 9. p. 1 recent. vbi habetur, hanc clausulam respicere expressam formam quoad assistentiam, non quoad alia, de quibus nihil dicitur, [plures refert Theodos. de Rubeis dict. claus. 492. num. 10.] Vnde actus contra eam factos, 9
ipso iure esse nullos, notant Roland. cons. 41 n. 12. lib. 1. & cons. 63. num. 29. cum seqq. lib. 4. & cons. 59. num. 11. lib. 3. Menoch. de arbitr. cas. 217. num. 14. Osasc. Pedem. decis. 163. num. 11. Cephal. consil. 80. num. 2. vol. 1 Fulu. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 25. num. 51. Farin. fragmentor. crimin. p. 1. litt. L, num. 105.

Verum si actus gestus se compartitur cum illa forma 10
inducta ab ipsa clausula; in tali casu non operatur illius resolutionem, vt per Seraph. decis. 1190. vol. 2.

Conditionem importat, qua deficiente perinde 11
est, ac si nihil actum fuisset. Ias. in l. fin. C. de iure emphyt. num. 142. & cons 161. numer. 5. lib. 2. & cons. 86. num. 16. lib. 3. Curt sen. cons. 8. numer. 6. Paris. cons. 12. num. 103. lib. 2. Caputaq. decis. 82. num. 3. p. 3. Cassad. decis. 2. num. 7. de Simonia, Natta cons. 372. num. 4. & 5. Rol. cons 63. num. 24. vol. 4. Verall. decis. 72. n. 3. & 4. p. 3. Menoch de arbitr. casu 237. num 34. cons. 38. num. 21. & 22. & cons. 322. num. 40. & consil. 369. num. 25. Surd. cons. 248. num. 9. Flam. de resign. lib. 1. c. 2. num. 12. lib. 9 q. 17. n. 28. Aloys. Ricc. d. collect. 868. & in praxi rerum fori Ecclesiast. resol. 33. num. 1. in 2. impress. Ant. Monach. Flor. decis. 23. n. 3. Ruin. cons. 182. num. 1. lib. 2. & cons. 252. lib. 4. in princip. Card. Tusch. dict. litt. C, conclus. 311. num. 2. vbi num. 3. cum eod. Ruino consil. 46. in fin. lib. 5. subdit, quod tacitè, & expresse huic conditioni renunciari potest, Cened. dict. sing. 65. num. 1. 5. Cald. Pereira de potestate eligendi, cap. 17. num. 16. Mart. dict. claus. 76. num. 7. Seraph. decis. 838. num. 7. Stephan Gratian. discept. forens. cap. 802. num. 38. & cap. 949. num. 3. & c. 972. num. 2. Marches. de Commiss. p. 1. pag. 583. num. 24. in vltima impress. Rota apud Farin. in praxi crim. p. 4. decis. 23. numer. 4. & apud Zach. post tract. de oblig. Camer. decis. 160. num 6. & apud Pacificum post tract. de Saluian. interd. decis. 244. num. 5. & fuit dictum in Vicentina pensionis 21. Maij 1610. coram Reuerendissimo D. meo Pirouano, impressa per Farin. decis. 286. n. 2. p. 1. recent. & in Hispalen. & Cauricn. permutationis 25. Martij 1597. coram Giptio, impressa per Marches.

d.

d.p.1.pag. 114. *num.*2. & *Ianuen.parochialis* 22. *Iunij* 2622. *coram Illustrissimo Patriarcha Mouzanedo*, & *in Illerden.Canonicatus* 2. *Decembris* 1614.*coram Bu-ratto*? [plures refert Theod.de Rub.*d.clauf.*491.*n.*9. Roland.*conf.*59.*n.*11.*vol.* 3. Beroi.*conf.*31.*num.*6.*vol.* 3.] & tunc cessat consensus agentis, Cephal. *conf.* 296.*n.*11. *vol.* 2. & fuit dictum *in Toletana pensionis* 28.*Ianuary* 1591.*coram Gyptio.*

21 Posita in venditione facta cum pacto de retrouendendo, respicit tantùm principium venditionis, vt scilicet non censeatur res vendita purè, & simpliciter, sed cum illa reseruatione, Seraph.*decis.* 1063. *n.*12.facit enim gratiam correspectiuam, & indiuiduam, idem Seraph.*decis.*583.*n.*9.]In donatione apposita operatur, vt dominium rei donatæ retro transfertur in donantem. Rot. *decis.*338.*n.* 2.*p.*2. *in posth.Farin.*aliàs *p.*4.*recent.*]

23 In reseruatione pensionis cum regressu, facit totam gratiam corruere, si regressus non teneat, Put. *decis.* 6. *de pens.* & fuit dictum *in Hispalen. pensionis* 24. *Maij* 1586. *coram Cardin. Seraphino, inter eius decis impress.decis.*114. *n.* 1. quæ etiam reperitur impressa per Marchesi *d.p.*1.*pag.*116.

24 Habet vim resolutionis contractus, & excludit purgationem moræ, vt per Stephan.Gratian.*discept. forens.tom.*3.*cap.*517 *à princ.*& *cap.*532.*n.*21.vbi ait, quod consensum excludit, & quod videatur habere vim decreti irritantis, adeò vt omnia resoluat vsque ab initio, post Socin. sen.*conf.*251.*n.*4.*vol.* 2. resoluit D. Lotter.*de benefic.lib.*1.*q.*37.*n.*60. & *q.* 40. *n.*372. [quia est resolutiua, & facit perinde ac si nihil actum sit, Hieron.Gabr.*con.*185.*n.*1.*lib.*1. Clar.*in* §. *emphyteusis q.*13.*num.*5.*vers.item quæro*, & §. *feudum q.*31.*n.*6.*vers.bene verum est*, Rebuff. *conf.* 4.*n.*14.& *conf.*38.*num.*5.& *conf.*87.*n.*47. Theodos. de Rub.*dis. clauf.*492.*n.*11.]

25 Est limitatiua voluntatis, & præseruatiua sui iuris in casu contrario, Paris.*conf.*10.*n.*285.*lib.*4. Verall.*d. decis.*82.*n.*3.& *decis.*8a.*num.*10.*p.*3. Mart.*d.clauf.*71. *n.*10.& Stephan.Gratian.*d.tom.*3.*cap.*587.*num.*11.& *cap.*748.*n.*12.

16 Beneplacitum Apostolicum est necessarium, quando fuit reseruatam cum hac clausula, etiamsi aliàs de iure non esset necessarium, vt fuit dictum *in Pisana bonorum* 28. *Octobris* 1585. *coram Bi ano*, & *in Aretina Capellania* 16. *Ianuary* 1616. *coram Buratto* & *in Ferrarien decimarum* 23. *Iunij* 1617.*coram D.Patriarcha Pamphilio*, & *coram Gregorio decis.*192.*n.*1. quicquid dicat Gabr.*conf.*92.*n.*4.& *seq.lib.*1.Si verò beneplacitum reseruatum sit simpliciter sine hac clausula, & non sit de iure necessarium, tunc potest omitti, Gabr.*d.conf.*92.*n.*7. Rota *decis.*619.*n.*3. *p.*1.*diuers.*Seraph.*decis.*1027.*n.*6.

17 Operatur, vt per eam protestans defendatur à priuatione iuris sui, quam aliàs incurreret, vt per Monet.*de opinione canonica*, *cap.*5.*q.*5.*n.*65.

28 Vnde emphyteotam vendentem, seu alienantem irrequisito domino, adhibita tamen protestatione, *saluo consensu domini, non alias, aliter, nec alio modo*, euitare pœnam caducitatis, resoluunt Hippol.*verb. feudatarius*,*pag.*481. Clar.§.*emphyteusis*, *q.*13.*num.*5. Corbul.*de iure emphyteutico*,*tit.de clauf.quibus emphyteuta iure suo priuatur*,*cap.de clauf.priuat.ob alienationem*, *ampliat.*13.& *limit.*.6. & 37. Bursat. *conf.*181. *num.*12.*cum seqq.* Gram. *decis.*49 *num.*3. & 4. Fosch. *lit. A.singul.*50. Roland.*conf.*7.*num.*7.*cum seqq.vol.*3. & *conf.*63.*num.* 24. *vol.* 4. Gama *Lusitana decis.*147. *n.*4. Vincent.de Franch. *Neapol.decis.*263.Pertazol. *d.Ex.gloss* 6. *num.* 2. Cened. *ad Decretal. collect.* 144. *num.*27.Freccia *de subfeudis*,*lib.*1.§.1.*auctoritas*,*n.*13.

Menoch. *conf.* 28. *num.* 10. & *num.* 39. *cum seq.* & *conf.* 38.*num.* 21. & 21. *conf.* 369. *num.* 25. Mich. Grass.*tom.*1.*com.opin.lib.*4. *tit.* 44. *n.* 279. vbi Vezin. *num.*284.*pag.* *mihi* 686. Bellacomb. *tom.* 2. *tract. de feud.tit* 8.*quibus ex causis feudum amittatur*,*pag.*636. Flam.*de resign.lib.*7.*q.*1.*num.*67. Redoan. *de reb. Eccles.non alienan.q.*33.*à num.*18.*vsque ad* 24. & *q.* 39. *cap.*9.*à num.*42. Thesaur.*decis.*169. Matt.*d.clauf.*76. *num.*1.& *in votis nouiss.decis. voto* 169. Card. Tusch. *tom.*3.*lit.E.conclus.*207.*n.*76.& 80. Cardin. Mantic. *de tacit.*& *ambig.convent.lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 18. *cum seqq.* Galganet. *in tract. de condition.*& *demonstr p.* 1. *cap.*52.*n.*2.Aloys. Ricc.*in collect.decis.p.*3.*collect.*516. Molin.*de Iust.tract.*2.*disput.*459. *num.* 10. Rebell.*de oblig. iustitia*, *p.*2.*lib.*13.*q.*4.*num.*10. Cardos. *in praxi Iudicum*, *verb.clausula* 15.& *verb. emphyteusis* 6. *post princip.*Cald.Pereira *de resol.emphyt.cap.*5.*num.*84. & *cap.*6.*à num.* 26. Amic. *de iure emphyt.* *q.* 1.*n.*13.*cum seqq.*

Limita tamen, supra proximam resolutionem procedere, nisi res emphyteutica quæ cum his clausulis alienatur, & traditur, esset difficilis recuperationis, putà si esset Castrum, vel locus munitissimus, vel si esset facta traditio in personam potentem, tunc emphyteuta caderet à iure suo, nonobstante hac clausula, cùm conditio domini sit facta deterior, & re ipsa adsit dolus, vt per Ripam *in cap. cum M.num.*80.*de constit.* Clar. *d.q.*13.*num.* 5. *in fin.* Roland.*conf.*5.*n.*36.*lib.* 2. Mantic. *d.tit.*207.*num.*79. & 80. Matt.*d.clauf.* 76. *num.* 2. & 3. Amic. *dict.q.*1. *num.*20. 19

CLAVSVLA LXXXIII.

Non obstantibus, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Inferior à Principe clausula*, Non obstantibus, &c *vti non potest.*

3 *Testator in suo testamento non potest apponere clausulam*, Non obstantibus, &c.

4 *Clausula*, Non obstantibus, &c. *tollit omnia, quæ dispositioni, in qua est apposita, obstare possunt.*

5 *Derogans non præsumitur cogitasse de speciali prouisione.*

6 *Clausula*, Non obstantibus, &c. *habet locum in iis, quorum verisimiliter Papa notitiam habuit.*

7 *Obstacula personalia non tollit clausula*, Non obstantibus, &c.

8 *Subreptionis vitium non tollit clausula*, Non obstantibus, &c.

9 *Defectus plures vbi concurrunt, non operatur clausula*, Non obstantibus, &c.

10 *Nulla si existeret dispositio super qua clausula*, Non obstantibus, &c. *apposita est, illa nihil operatur.*

11 *Clausula generalis non obstantiarum si est posita in vltima parte rescripti, non refertur ad præcedentia, quæ sunt contraria Iuri communi.*

12 *Iura contraria non tollit clausula*, Non obstantibus, &c. *posita in rescripto, seu Bulla aliqua.*

13 *Clausula generalis*, Non obstantibus, &c. *non sufficit, vbi lex Canonica, vel Ciuilis habet clausulam derogatoriam ad futura rescripta, nisi faciat*

faciat mentionem de illa lege specia'iter, vel saltem per verba aquipollentia.

14 *Conciliari Conciliy Trid. dispositioni derogat clausula*, Non obstantibus, &c.

15 *Legi, seu constitutioni habenti clausulam derogatorium ad futuras, censetur derogatum per clausulam*, Non obstantibus, &c *si addita sint verba illa*, etiamsi de ipsa, &c.

16 *Statuto particulari non facit clausula*, Non obstantibus, &c. *vt censeatur derogatum.*

17 *Princeps non prasumitur voluisse priuilegio suo clausula*, Non obstantibus, &c. *munita, tollere statuta ciuitatis.*

18 *Regulis Cancellaria an censeatur derogatum per clausulam*, Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis.

19 *Dispositionem iuramento firmatum non tollit clausula*, Non obstantibus, &c.

20 *Immunitatis in concessione facta à Principe requiritur clausula*, Non obstantibus, &c.

21 *Verisimiliter non est quod velit Princeps tollere legẽ diu excogitatam.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Docto-
1 res per text. *ibi in cap. cum aliquibus, de rescript. lib. 6. & in cap. vlt. de sentent. excom eod. lib.* Rebuff. *in praxi, tit. de forma noua prouis. verb. non obstantibus*, Staphil. *de literis gratia, tit. de vi, & effectu clausul. §. de claus. non obstantiarum*, Cott. *in memorab. verb. claus. non obstante, pag.* 111. Flamin. *de resignat. benefic. tom.* 2. *lib.* 11. *q.* 11. *n.* 42. Menoch. *cons.* 1. *num.* 434. Azeued. *l.* 2. *n.* 37. *cum seqq. tit.* 14. *lib.* 4. *noua Recop.* Marescot. *var. resolut. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 8. *& cap.* 29. *num.* 72. *& cap.* 35 *num.* 4. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 79. Rendin. *in promptuario recept. sent. tom.* 1. *tit.* 16. *n.* 12. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloss.* 9 §. 1. *num.* 57. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 421. *num.* 15. & 16. & *cap.* 458. *num.* 6. & *c.* 742. *num.* 22. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. C. concl.* 349. *cum seq* Erasm. à Cochier. *de Iurisd. Ordinarij in exemptos, part.* 1. *quæst.* 9. Ioan. à Cochier. *ad preces primarias Imper. sect.* 5. §. 1. *litt. Q.* Glorit. *resp.* 1. *p.* 4. *à num.* 28. Monet. *d. commut. vlt. volunt. cap.* 7. *num.* 160. *cum seqq.* [Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 49. & 496. Rot. apud Paul. de Rub. *decis.* 333. *n.* 4. *tom.* 2. *diuers.*]

Inferior à Principe hac clausula vti non potest.
2 vt docent Alex. *cons.* 101. *num.* 5. *vol.* 1. Natt. *cons.* 185. *num.* 9. & *cons.* 304. *n.* 2. Cæs. Barz. *decis.* 117. *num.* 32. Marius Anton. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 38. *num.* 11. Glorit. *d. resp.* 1. *p.* 2. *num.* 40. ac proinde testator illam in suo
3 testamento apponere non valet, ita scribentes *in l. nemo potest. ff. de leg.* 1. vbi Ang. *num.* 1. Alex. *num.* 2. Rip. *num.* 8. & alij plures, quos refert, & sequitur Rendin. *in prompt. receptar. sententiar. tom.* 1. *tit.* 16. *num.* 8.

Hæc clausula tollit omnia, quæ dispositioni, in
4 qua est apposita, obstare possunt, Ias. *cons.* 110. *col.* 4. *in fin. vers.* 3. *lib.* 4. Bero. *cons.* 147. *n.* 28. *vers. & licet. lib.* 3. Rol. *cons.* 67. *num.* 62. *lib.* 3. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 79. *num.* 1. *secundum Rom. impress.* & fuit dictum *in Hispalen praeminentiarum* 17. *Iulij* 1913. *coram D. Patriarcha Pamphilio*, impressa per Farin. *decis.* 506. *num.* 5. *part.* 1. *recent.* Cenc. *de Censib. part.* 3. *cap.* 1. *quæst.* 3. *art.* 8. *num.* 14. Mar. Anton. *d. lib.* 1. *resol.* 46. *num.* 7. & 11. [Theodos. de Rubeis *d. claus.* 496. *num.* 2. vbi *num.* 103. subdit quod remouet obstantias perpetuas, non autem temporales, & *num.* 105. quod respicit præterita, & non futura.] Vnde solemnitatibus requisitis à Iure, vel statuto, satis censeri derogatum per hanc clausulam, tenent Ias. *cons.* 100. *col.* 4. *in fin. vers. tertiò watet, lib.* 4. Bero. *cons.* 147. *num.* 28. *vers. & licet, lib.* 1. quod refert Rot. *in Sabinen. Castri Montis Rotundi* 8. *Febr.* 1627. *coram D. mea Caccino Decan.* Non tamen tollit ista quando est aliter specialiter prouisum, quia non præsumitur cogitasse derogans de speciali prouisione, Cald. *cons.* 116. *alias* 1. *de priuil. n.* 2. *vers. ad tertium*, Card. Tusch. *litt. C. concl.* 348. *num.* 6. vbi *n.* 7. post Gemin. *cons.* 214. *n.* 8. *vers. & pro hac facit*, docet hanc clausulam, *Non obstantibus*, &c. in genere factam in secunda dispositione, non solùm operari conualidationem secundæ dispositionis, sed etiam non annullare primam dispositionem contrariam, nisi adsint verba annullatiua.

Locum habet in iis, quorum verisimiliter Papa 6
notitiam habuit, & in quibus non requiritur specialis derogatio, Natt. *con.* 209. *n.* 6. & fuit dictum *in Taruisina plebis* 28. *Iunij* 1593. *coram Illustrissimo D. Cardinali Merlino.* [Valenzuel. *cons.* 152. *num.* 31. vbi quod inducit nouam concessionem, & *num.* 33. quod tollit statutum, & impedimenta in supplicatione contenta, & *num.* 37. disputat quid operetur in gratia circa pluralitatem beneficiorum, & n. 40. quod hæc clausula apposita cum decreto irritanti ostendit Papam voluisse vti potestate sua.]

Obstacula personalia non tollit, Calder. *cons.* 14. 7
aliàs 1. *de rescript. & cons.* 116. *in fin. vers. prædictis non obstantibus*, aliàs 1. *de priuileg.* vbi quòd non auget, nec confert plusquam gratia conferat, Ancharan. *cons.* 364. *num.* 2. & 3. Mart. *d. claus.* 79. *num.* 112. Card. Tusch. *litt. C. conclus.* 349. *num.* 3. vbi *num.* 13. limitat, quando vltra derogationem in genere adesset clausula. *Motus proprij*, quia tunc habilitat personam impetrantis. [Theodos. de Rubeis *dict. clausul.* 496. *num.* 120.]

Subreptionis vitium non tollit, Corn. *consil.* 245. 8
num. 14. *lib.* 6. Alex. Trentacinq. *var. resol. lib.* 1. *tit. de rescrip. resol.* 5. *num.* 18. Cardin. Tusch. *dict. litt. C. conclus.* 349. *à num.* 18 Mart. *de claus.* 79. *num.* 10. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 15. *num.* 32. vbi etiam ait quòd non inducit dispensationem, limitat Card. Tusch. *litt. C. concl.* 349. *à n.* 18. [Theod. de Rub. *d. claus.* 496. *à num.* 114.

Non operatur, vbi plures defectus concurrunt, 9
quia tunc requiritur specialis expressio, Alexand. *cons.* 195. incip. *Assumo, n.* 10. *vers. ad idem optimè, lib.* 2. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 827. *n.* 10. Cardin. Tusch. *litt. C. conc.* 348. *n.* 13. vbi *concl.* 349. *num.* 11. quod non tollit defectum, seu nullitatem prouenientem in forma seruanda post actum.

Nihil operatur si dispositio, super qua hæc clau- 10
sula apposita est, nulla existeret, Paris. *cons.* 79. *n.* 25. Ang. *cons.* 30. *n.* 32. *vers. nec etiam obstat*, Dec. *cons.* 141. incip. *Pro tenui, in fin.* quos refert Tusch. *litt. C. concl.* 349. *num.* 9. Mart. *d. claus.* 79. *n.* 26. vbi *num.* 25. post Corn. *cons.* 110. *num.* 26. *vol.* 4 [Theod. de Rub. *d. claus.* 496. *n.* 122.] Crauet. *cons.* 70. *n.* 2. & *cons.* 296. *col.* 3. *vers.* 4. *nisi*, resoluit quod si hæc clausula gene- 11
ralis non obstantiarum est posita in vltima parte rescripti, siue Bullæ, non refertur ad præcedentia, quæ sint contraria Iuri communi.

Clausula hæc generalis posita in rescripto, seu 12
Bulla aliqua, regulariter, nõ tollit contraria Iura, sed requiritur in ea adesse saltem clausulam illam, *Non obstante quacumque lege in contrarium faciente*, vt per Ioan. Andr. Anchar. & Gemin. *in cap. vnic. de excessibus Prælat. lib.* 6 & alios, quos refert, & sequitur Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 7. *num.* 161. & *seq.* vbi *num.* 163. ampliat clausulam nostram generalem non derogare priuilegiis insertis in corpore Iuris,

de

de quo infrà soo loco dicemus, additqoe per illam pariter non intelligi derogatum priuilegiis continentibus libetalitatem Principis, & n. 164. ampliat quoque etiam, vbi rescripto Papæ sola lex Ciuilis contraria esset, & n. 165. ampliat denique non sufficere dicere, *Non obstante quacunque lege*, sed addenda esse illa verba, *quæ in contrarium loquerentur*, vel illa, *in contrarium facere*; & idem Mart. *d. loco à n. 166.* multipliciter limitat supradictam regulam, & præcipuè quando adesset clausula *Motus propriÿ*, vel, *Ex certa scientia*; aut *De plenitudine potestatis*, seu quando rescriptum esset geminatum per secundam iussionem, seu quando emanaret in fauorem Reipublicæ, seu ad publicam vtilitatem, siue quando aliqnid conceditur contta Ius non in totum derogando, sed in aliquo detrahendo, vel differendo.

13 Nec sufficit hæc claosula generalis, *Non obstanto quacumquo lege*, aut, *Non obstantibus quibuscunque constitutionibus, vel ordinationibus Apostolicis in contrarium facientibus*, vbi lex Canonica vel Ciuilis habet clausulam derogatotiam ad fututa rescripta, nisi faciat mentionem de illa lege specialiter, vel saltem per verba æquipollentia, ita Ioan. And & Gemin. *in d. cap. vnico*, Castro *cons. 55. in prin.* Anchar. *cons. 205. col. 3.* Mart. *d. claus. 79. n. 11.* Monet. *d. cap. 7. n. 175.* Vnde prouenit, quod cùm Concilium generale contineat tacitam derogationem ad futura contraria rescripta, ideo de dispositione contraria Concilij generalis facienda est mentio, ac derogatio specialis seu veriùs indioidua, vel per æquipolens, ita vt non sufficiat hæc nostra clausula, generalis, Cotta *in memorab. verb. clausula, Non obstante*, Rebuff. *in auth. Habita, verb. examinatione, pag. mihi 580. cum seq. C. ne filius pro patre, & in praxi beneficiali, tit. de dispens. super defectu natalium, n. 24.* Henriq. *in summa, lib. 13. cap. 57. § 1.* Zerol. *in praxi Episcop. part. 2. verb. absolutio, vers. dico 5.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 4. collect. 1367 prope fin.* Flores *var. lib. 1. quæst. 10. n. 50.* Verall. *decis. 268. num. 3. part. 1.* Mari. Anton. *var. res. lib. 1. resol. 88. num. 6.* Bonacin. *de censur. disput. 1. q. 3. punct. 2. num. 4. in fin.* Campanil. *in diuers. Iuris Canonici, rub. 12. cap. 13. num. 154. vers. in causa, & rubr. 11. cap. vlt. num. 27.* Fr. Emman. *quest. Regular. tom. 1. q. 8. art. 10. & tom. 3. quæst. 36. art. 2. & quæst. 39. art. 4.* Marescot. *lib. 2. var. resol. cap. 38. num. 41.* Sanchez *de Matrim. lib. 3. disput. 26. num. 7.* Soar. *de legibus, lib. 8. cap. 19. num. 5.* Sigism. à Bononia *de elect. dub. 4. num. 3.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 14. quæs. 6.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 397. num. 35. cum seqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib. 5. num. 2.* Nicol. Garc. *de benef. part. 4. c. 5. num. 30.* Monet. *d. cap. 7. numer. 178.* Ricciul. *de iure personar. lib. 5. cap. 14. num. 16. & lib. 8. cap. 4. num. 6.* & dixi *de officio, & potestate Episcopi, p. 2. alleg. 33. n. 24.* & tentum fuit *in Valentina decimarum 8. Februarij 1588. coram Orano, & in Conch. exemptionis decimarum 13. Martij 1589. coram eodem, & in eadem 9. Decembris 1601. coram Pensa, & dec. 279. n. 6. inter impressas Reuerendissimi D. mei Decani.*

14 Pro derogatione tamen decretorum sacri Concilij Tridentini, sufficit hæc nostra clausula generalis, vt clarè disponit idem Concilum *sess. 25. de reform. cap. 21.* dum omnia, singula sub quibuscumque clausulis, & verbis, quæ de morum reformatione, atque Ecclesiastica disciplina tam sub fel. rec. Paulo III. & Iulio III. quàm sub Beatissimo Pio IV. Pontificibus maximis in eo Concilio statuta sunt, declarat ita decreta fuisse, vt in iis salua semper authoritas Sedis Apostolicæ, & sit, & esse intelligatur; ideo ita docent Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 6. num. 120.* Marescot. *var. resol. lib. 1. cap. 19. ad finem, & lib. 1. cap. 38. num. 41.* Bonac. *de censur. disp. 2. quæst. 5. punct. 2. numer. 2. vers. ratio desumitur*, Mart *de claus. part. 4. claus. 14. n. 3.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 5. cap. 940. & 963.* Filliuc. *tract. 16. numer. 320.* Ricciul. *de iure personar. lib. 5. cap. 14. num. 16. & lib. 8. cap. 4. num. 6.* vbi refert decisiones Rotæ, Monet. *d. cap. 7. num. 177. & cap. 41. num. 250.* Nicol. Garc. *de benef. part. 5. c. 8. num. 87.* vbi asserit sic respondisse Sacram Congregationem, Sigismond à Bononia *de elect. dub. 5. num. 3.* Ioan. Anton. Massobr. *in praxi habendi concursum, requis. 17. dub. 4. num. 8.* nouissimè Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disp. 6. dub. 13. in fin.* Rot. apud Farin. *decis. 179. n. 6. & decis. 687. n. 24. p. 1 recent.* & Florentina pensionis 23. Ianuar. 1601. coram Ortembergo, impressa per Marches. *p. 1. pag. 535. in vlt. impress.*

Quamvis, vt suprà dictum extat, per nostram 15 claosulam generalem, seu aliam similem, non videatur derogatum legi, seu constitutioni habenti clausulam derogatoriam ad futura, tamen sufficeret si addita fuissent verba illa, *etiam si de ipsa, seu ipsis oportet facere specialem mentionem*, licèt non sit nominata in indiuiduo; ita Felin. *in cap. nonnulli, in prin. n. 6. de rescr.* Monet *d. c. 7. n. 185.* & nos latiùs dicemus clausula sequenti.

Hæc clausula non facit, vt censeatur derogatum 16 statuto particulari, ita Rota *decis. 1. sub n. 2. de prob. in nou.* Felin. *in d. c. nonnulli, num. 23.* Mart. *d. claus. 79. n. 4.* non enim præsumitur Princeps voluisse priui- 17 legio suo hac clausula munito tollere statuta ciuitatis, ex resolutis per Menoch. *d. præsumpt. lib. 6. præsumpt. 39. n. 4.*

An autem per illam clausulam, *Non obstantibus* 18 *constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis*, censeatur derogatum regulis Cancellariæ? vide Ioann. à Cochier *in proœmium regular. Cancellariæ, n. 31.* Mart. *d. claus. 79. num. 14.* Selu. *de benef. p. 4. quæst. 46. col. 4.* Sarnen. *in proœmium regular. Cancellariæ, quæst. 5. & quæst. vlt.* Flamin. *de resig. benef. lib. 3. quæst. 7. n. 16.* vbi negatiuè resoluit.

Hæc clausula, *Non obstantibus*, non tollit dispo- 19 tionem iuramento firmatam, Roman. *cons. 393. n. 11. vers. secundò respondetur*, Card. Tusch *lit. C, concl. 348. num. 12.* vbi *num. 14.* ait, nec tollere dispositiones aliter confirmatas, neque ea, in qoibus partes per stipulationem specialiter prouiderunt, & *num. 55.* post Crauet. *cons. 296. num. 3. vers. non obstat*, etiam tradit non tollere vitium subreptionis, sed restringere se ad expressa, & 11. post Roman. *d. cons. 395. num. 11. & seq. vers. nec huic refragatur*, tenet hanc clausulam quantumcunque prægnantissimam non tollere ea, quæ disponens in specie tollere non posset. [Theod. de Rubeis *d. claus. 496. n. 123. cum seqq.* vbi quod non tollit ius alteri quæsitum, nec vnquam præiudicat alteri in specie super iure suo, nisi illud exprimatur, & quod non habet locum in præiudicium tertij, nisi hoc præiudium esset modicum, & *num. 158.* quod vbi sunt plura obstantia, nihil operatur, & *n. 159.* quod non operatur quoad ea quæ in facto consistunt, & *n. 160.* quod in legitimatione nihil operatur, quia est multum odiosa, & *n. 165.* nullo verbo operatur potestatis plenitudinem, & *n. 166.* quod non operatur nisi quando est processum cum causæ cognitione.]

Requiritur hæc clausula in concessione immuni- 20 tatis facta à Principe, vt voluerunt Bart. Bald. Angel. & Alex. *in l. vacuatis. C. de decurion. lib. 10.* Alex. *cons. 30. num. 9. cum seq. vol. 5.* Ias. *cons. 83. col. fin. vo. 3.* Purpurat. *cons. 156. num. 5.* Franc. Marc. *dec. 120. num. 2.*

p. 1.

*p.*1. Tapia *in rub. ff. de constit. Princ.p.*4. *num.* 107. Festal. *de collect. in* 4.*part.* 5. *n.* 37. Sutd. *cons.* 419. *n.*17. Glorit.*resp.*1.*p.*2.*à n.* 38. vbi multis probatc conator, hoc limitari in concessione immunitatis facta ob benemerita. Ratio est, quia verisimile non est, quod velit Princeps tollere legem diu excogitatam, ad text. *in l. si quando yin fine princ. C. de inoffic. testam.* Vital. *in tract. clausul. verb. in clausula generali*, Erasm. à Cochier. *de Iurisd. Ordin. in exemplo, p.*3.*q.*9. *num.*2.

CLAVSVLA LXXXIII.

Non obstantibus priuilegiis, &c.

1 *Priuilegiis derogatum censetur, quæ in Iuris corpore clausa non sunt, per clausulam*, Non obstantibus priuilegiis, &c. *nisi additum sit*, etiam clausolis, &c.

2 *Rescripta, mandata, seu priuilegia Principis contra Iura non valent absque clausula*, Non obstantibus priuilegiis, &c.

3 *Rescriptum in dubio contra Ius à Principe emanatum præsumitur subrepititium, & per importunitatem concessum.*

4 *Mandatum Principis valet, licèt sit contra Iura, quando constat de eius voluntate.*

5 *Priuilegia clausa in corpore Iuris, non sunt priuilegia, sed Ius commune.*

6 *Faciliùs tolluntur ea, quæ Iure speciali, quàm quæ Iure communi valent.*

7 *Priuilegium primum continens clausulam derogatoriam, non censetur derogatum per clausulam*, Non obstantibus priuilegiis, &c. *nisi addantur verba*, etiamsi talia forent, &c.

8 *Priuilegia Principis, quæ transierunt in vim contractus, non tollit clausula*, Non obstantibus priuilegiis, &c.

9 *Priuilegia, quæ oneroso titulo comparata sunt, non tolluntur per clausulam*, Non obstantibus priuilegiis, &c.

10 *Merita debent æquipollere concessioni.*

11 *Pretium, quod datur pro re concessa, debet æquipollere ipsi rei.*

12 *Compositiones gratiosæ remanent, si illud, quod pro illis soluitur, non æquiualet ei, quod conceditur.*

13 *Iuspatronatus si sit ex causa onerosa, spectari debet quod expensum fuerit, an scilicet æquiualet concessioni.*

14 *Iuspatronatus non desinit esse ex priuilegio, quando augmentum non est commensuratiuum ad illius concessionem.*

15 *Priuilegia futura non comprehendit clausula*, Non obstantibus &c.

16 *Derogationem beneficij Iurispatronatus fundati à patrono laico non operatur clausula*, Non obstantibus priuilegiis, &c. *apposita in eius pensione.*

17 *Dispensationē nō inducit claus.* Non obstantibus priuilegiis, &c. *licèt tollat subreptionem.*

18 *Priuilegio ad pias causas non derogat clausula*, Nō obstantibus priuilegiis &c.

19 *Priuilegia, siue indulta concessa commiserationis causa non tollit clausula*, Non obstantibus priuilegiis, &c. *nisi de illis expressa fiat mentio.*

20 *Priuilegiis concessis gratia publicæ vtilitatis non derogat clausula.* Non obstantibus priuilegiis, &c.

21 *Tertij in præiudicium, si de magno agatur, non operatur clausula.* Non obstantibus priuilegiis, &c.

22 *Priuilegio viduis, & pupillis concesso non videtur derogatum per clausulam*, Non obstantibus priuilegiis, &c.

23 *Oracula viuæ vocis non censentur sublata per clausulam*, Non obstantibus priuilegiis, &c.

24 *Pontificis de mente quando constat derogare volentis priori priuilegio, sufficit vt priuilegium illud censeatur reuocatum, quibuscumque verbis Pontifex vtatur.*

25 *Priuilegium à pluribus Pontificibus, seu Principibus confirmatum difficiliùs censetur tolli.*

26 *Geminatio manifestè monstrat Principis voluntatem.*

27 *Actus geminati censentur gesti cum maiori animi deliberatione.*

28 *Geminatio loco specialis nominationis habetur.*

29 *Priuilegium secundum speciale non faciens mentionem de primo generali, non derogat.*

30 *Priuilegium secundum speciale potest primum generale in illa speciali parte minuere, nulla facta illius mentione.*

31 *Claus.* Non obstantibus constitutionibus Apostolicis, &c. *non derogat constitutionibus conciliaribus, & n.*32. *&* 33.

*Limita, vt n.*34.

35 Non obstantibus constitutionibus, &c. *non sufficit ad tollendam regulam habentem clausulam derogatoriam, & n.*36. *&* 37.

38 *Claus.* Non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus, &c. *operatur affectum omnimodæ derogationis omnium legum, statutorum, priuilegiorum.*

PEr hanc clausulam iis censetur priuilegiis derogatum, quæ in Iuris corpore clausa non sunt, non verò aliis, quæ in eo clausa reperiuntur, nisi additum sit, *etiam clausis* &c. notauit *gloss.*1. per text. *ibi in l.*3. *C. de silentiar lib.*12. quam recipiunt Doctores omnes post gloss. *ibi verb. excusatur, & in l. hæres absens. ff. de Iud.* vt post Felin. *in cap.*1.*n.*12. *de rescript.* testantur Burg. de Pace *l.* 3. *Tauri, num.* 137. & plenè relati à Cened. 3.*part. collect.*14. *n.*4. quibus adde Gonzal. *ad reg.*8 *Canc. gloss.*36.*à num.*34. Marches. *de Commiss. part.*1.*c.*8.*n.*67.*& part.*2.*cap.*2.*n.*12. Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 40.*n.*25. Sord *decis.*164.*num.*1. *& cons.*461.*n.*7. Baptist. Cost. *de facti scientia, & ignorantia, inspect.*5.*à n.*5. Fr. Emman. *tom.*1. *quæst. Regular. q.*9.*art.*3.*vers. secundo dico*, Flores de Mena *var. lib.*2. *q.*21.*n.*25. Soar. *de legib. lib.*8.*cap.*14.*n.*8. D. Barbos. *in l. quia tale, num.*16 *ff. solut. mat. & in l.*1.*p.*1.*à num.*9. *eodem tit. & in l.*2. §. *legatis, num.* 117 *ff. de Iudic.* Cenal. *commun. contra communes, q.*611. Matt. *de claus. part.*1.*claus.*79.*num.*2. Cabed. *Lusit. decis.*94.*n.*2. *cum seqq. part.* 2. Cardos. *in praxi Iud. & Aduoc. verb. clausul.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.*3.*quæst.*28.*n.*5. *&* 6. Erasm. à Cocbier *de Iurisd. Ordin. in exemplos, p.*3.*quæst.*9.*n.*2.*&* 2. Monet. *de commut. vltim. volunt. c.*7.*n.*884. [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.* 2.*p.*4. *cl.* 466.*n.*4.*cum seqq.* 1

Ratio est, quia rescripta, mandata, seu priuilegia Principis contra Iura, non valent absque prædicta clausula potius ob defectum voluntatis, quàm potestatis, Salicet. *in l. fin. in fine sua distinctionis, sub n.*4.*C. si contra Ius, vel vtilit. pub.* Menoch. *cons.* 158. *num.* 22. *& cons.*412. *num* 19. non enim verisimile est, quod velit Princeps tollere legem diu excogitatam, ad text. *in lege si quando, in fine princip. in offic.* 2

inſufficient. Vital *in tract.clauſular. verb. clauſula generalis*, Felin. *in cap.1. n. 11. de reſcript.* Eraſm. à Cochier. *d.q.9.num.2.* Cuius voluntas talis præſumitur, qualem de Iure eſſe oportet, gloſſ. *in l.relegati. ff. de pœnis*, gloſſ. *in cap. paratum 23.q.1.* DD. *in l.digna vox. per text.ibi. C.de legib.* Felin. *in cap. 1. num. 26. de conſti-*
3 *tut.* Iaſ. *conſ.216.col.2. vol. 2.* Hinc eſt quod in dubio reſcriptum contra Ius à principe emanatum præſumitur ſubreptitium, & per importunitatem conceſſum, gloſ. *verb. conſona, in cap. paſtoralis, de fide*
4 *inſtr. & verb. noſcatur, in cap.1. de conſt. lib.6.* Verùm quando conſtat de principis voluntate, mandatum eius valet, licèt ſit contra Iura, vt inquit Salicet. *in d.l.fin. in 1. capite dictæ diſtinctionis*, per tex. *in l. 1. ff. de conſtit. Principum*, Tapia *in rubr. eiuſdem tit. c. 4. n. 107.*

5 Suprapoſitæ autem differentiæ rationem eam eſſe aſſerit Menoch. *d. lib.6. de præſumpt. præſum. 40. num. 25.* quia priuilegia clauſa in corpore Iuris, non ſunt priuilegia, ſed Ius commune, & conſequenter non verificantur in illis verba clauſulæ derogatoriæ priuilegiorum; conſonant, quæ reſoluit Greg. Lopez *l.2. gloſſ. 1 tit. 18 part. 3.* contra quos tamen obſtat, quia priuilegia clauſa in corpore Iuris, non deſinunt eſſe verè & propriè priuilegia, imò in illis reperiuntur omnia de ratione intrinſeca priuilegiis neceſſaria, quod ſcilicet ſint Ius ſingulare contra commune indulta.

6 Meliùs ergo aſſignatur ratio ex regula, quam Doctores deducere ſolent ex tex *in l. eius militis, § ſi militia. ff. de militari teſtamento*, quo faciliùs tolluntur ea, quæ Iure ſpeciali, quàm quæ Iure communi valent; exornant latè Mant. *ſingulari 29* Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa, limit. 11. num. 4* Pinel. *in l. 2. de reſcind. vend. part. 3. cap. 1. num. 15.* & alij, de quibus Alphan. *collect. 596.* quibus adde plenè Gabr. *lib. 6. communium, tit. de regul. Iur. concluſ. 9.* Licèt ergo priuilegia omnia ſpecialem contineant conceſſionem, quia tamen, quæ in corpore Iuris clauduntur, hoc amplius habent, vt in ipſo iure communi commixta, & inſerta ſint; & ab eo approbata, non immeritò etiam ad eorum derogationem ſpecialis mentio requiritur; & facit generalis regula, quod ea, quæ ſpeciali nota digna ſunt, non veniunt in generali diſpoſitione, *l. item apud §. ait prætor, verſ. ea enim, ff. de iniuriis*, cum aliis, de quibus Mant. *Paralipom. cap. 16.*

7 Si verò priuilegium primum contineat clauſulam derogatoriam, non facientem propriam, & ſpecialem mentionem, v. g. ſi ita conceſſum ſit quod ei derogari non poſſit, niſi de illo fiat mentio de verbo ad verbum, cenſebitur illi derogatum per hanc clauſulam, *Non obſtantibus priuilegiis*, cum illis verbis, *etiamſi talia forent, de quibus mentionem fieri oporteret de verbo ad verbum*; ita Federic. de Senis *conſ. 43. n. 3.* optimè Cravet. *conſ. 126. n. 2.* Gabr. *d. tit. de clauſul. cl. 5. n. 12.* Menoch. *d. lib. 6. præſumpt. 41. num. 21.* Card. Tuſch. *litt. P. concluſ. 751.* Ceuall. *communium contra comm. q. 611.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gl. 26. n. 23.* Eraſm. à Cochier. *d.q. 9. n. 6.* Monet. *de commut. vlt. volunt. c. 8. n. 539.* Collect. *priuileg. Mendicant. in compendio, verb. priuilegia Fratrum. § 24* vbi mouet quæſtionem, quia in nonnullis priuilegiis Regularibus conceſſis adeſt clauſula, quod non intelligantur reuocata, niſi de eis de verbo ad verbum mentio fiat, vt v.g. conceſſum eſt aliquibus Religionibus, vt non teneantur ad procurationem Legatorum, etiamſi in litteris eorúdem [illegible] licatur quod tam exempti, quàm non exempti ad hoc onus teneãtur, niſi de huiuſmodi indulto de verbo ad verbum mentio fiat; demum ſummus Pont. concedit Legato, vt poſſit exigere procurationem à quibuſcumque perſonis etiam exemptis, quamuis talia obtinerent priuilegia, quod de eis de verbo ad verbum mentio facienda eſſet, quæ voluit in literis Legati haberi pro expreſſis. Vnde mouetur dubium, verum per literas Legati cuicunque priuilegio derogatum ſit, vt probat idem Collect. ex ſententia Felin. *in c. nonnulli, de reſcript.* idem cenſuit Panorm. *in d.c. cum inſtantia*, qui eandem quæſtionem fusè tractat, & reſoluit pro parte affirmatiua, idem tenent Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 9. art. 6. & tom. 3. quæſt. 77. art. 8.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 2. q. 45. art. 6. concl. vnica.* Ratio eſt, quia ſummus Pont. hoc loquendi modo ſatis indicat, velle priuilegium reuocare, quod vim habet ab ipſius ſummi Pontificis voluntate. Vnde ſecus dicendum eſt de reuocatione facta ſolummodo per clauſulam generalem reuocatoriam: etenim non extenditur, quia Papa per clauſulam generalem non ſufficienter indicat, velle huiuſmodi priuilegia reuocare, vt per Azor. *inſtit. moralium p. 1. lib 5. cap. 22. q. 12.* Bonac. *de legib. diſp. 1. q. 3. punct. 8. § 3. num. 11. verſ. adde priuilegium.*

Hæc clauſula non tollit priuilegia Principis, quæ 8
tranſierunt in vim contractus, vt per Vital. de Gamb. *in tract. clauſ. pag. 11. col. 2. num. 1.* Gutier. *in repetit. l. nemo poteſt, n. 185. cum ſeqq. ff. de legat. 1.* [Creſcent. *decſ. 2. & 5. de priuileg.* Puteus *deciſ. 47. num. 1. lib. 1.* Mohedan. *deciſ. 21. in fin. de præb.* Theodoſ. de Rubeis *d. cl. 496. num. 65* vbi limitat *num. 66.* niſi præiudicium eſſet modicum.] vel quæ oneroſo alio titulo 9
comparata ſunt, ex citatis per Menoch. *conſ. 461. n. 12.* & per Sanchez *de Matr. lib. 8. diſp. 42. n. 1.* & per me *in collect. ad cap. 1. num. 9. de probat.* Intellige, quando illud priuilegium ſic pretio mediante in contractum tranſactum, vel oneroſum titulum habentem æquipollet rei conceſſæ, & ſic habet, ſecundum Bald. *in l. qui ſe patris, C. vnde liberi*, cum ea 10
perpetuam commenſurationem: nam ſicut merita debent æquipollere conceſſioni, Natt. *conſ. 188. n. 2.* 11
& conſ. 511. c. 8. & conſ. 680. n. 17. Rimin. iun. *conſil. 289. n. 20. vol. 1.* ſic pariter debet æquipollere pretium, quod datur pro re conceſſa, Peregr. *de iure fiſci, lib. 1. tit. 3. num. 19.* Roland *conſ. 4. num. 12. vol. 3.* Menoch. *conſ. 951. n. 1.* Oſaſc. *deciſ. 189. num. 10* ſentientes quod quando conceſſio præponderat, eſt gratia, nec puri priuilegij nomen amittit, quia actus iudicatur ſecundum illud, de quo magis participat, argum. *l. quæritur. ff. de ſtatu homin. l. fundi partem ff. de contrahen. empt.*

Hinc fit, vt in materiis componendis, pro qui- 12
bus ſoluitur magna compoſitio, ſi illud, quod ſoluitur, non æquiualet ei, quod conceditur, remanent huiuſmodi compoſitiones gratioſæ, & illas obtinens, non dicitur eas habere ex cauſa oneroſa, Rot. *deciſ. 457. n. 17. p. 1. diuerſ.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 6. c. 2. n. 194.*

Pari modo, ad hoc vt Iuſpatronatus ſit ex cauſa 13
oneroſa, ſpectari debet, quod expenſum fuerit, an ſcilicet æquiualeat conceſſioni, quia vbi non æquiualet, conceſſio ipſa iudicari potiùs debet gratioſa, quàm oneroſa, Rot. *deciſ. 58. n. 8. & deciſ. 88. n. 4. p. 2. recent.* & dictum fuit *in Cæſaraug. de Mella 31. Ianuarij 1618. coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano*, vbi expreſsè habetur, quod quando argumentum non eſt commenſuratiuum ad conceſ- 14
ſionem Iuriſpatronatus, non deſinit eſſe ex priuilegio, nec priuilegij nomen amittit.

Ad futura priuilegia non extenditur hæc clauſu- 15
la, vt reſoluit Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 9. § 5. n. 29.*

16 Derogarionem beneficij Iurispatronatus, fundati à parrono laico non operarur hæc clausola in eius prouisione apposita vt per Caputaquen. *decis.* 122. *p.*1.quem refert, & sequitur Flam.*de resignat.lib.* 8. *q.*7.*n.*177.

17 Dispensationem non indocit,licèt tollat subseptionem, Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloss.*15.*n.*32.

18 Nou derogat priuilegium ad pias causas, iuxta tradita *in cap. si propter sua debita, de rescript. lib.* 6. vbi per rescriptum non Intelligitur derogatum ei, qood ad pias causas est concessum, & *in l.liberi,* & *in l.vlt.§ posthumos, ff.de alimem.& cibar.legat.* resoluit Vital. de Gamb. *d. pag.*21. *col.* 2.*num.* 11. [Dec. *cons.*165.*n.* 15. Theodos. de Rub.*d.claus.*496.*n.* 61.] nam eo ipso quod prius priuilegium est ad piam causam, ceosetur clausulam derogatoriam eius, cuius mentio specialis facienda est, ita Felin. *in cap. nonnulli, in princ.n.*3.*in fin.de rescript.*Aret.Laudem. *in tract.de priuilegiis,* §.39. Monet. *de commut.vltim. volunt.cap.*9.*n.*183.

19 Vnde non tollere priuilegia, siue indulta concessa commiserationis causa, nisi de eis expressa fiat mentio, rradunr Felin.*in cap. nonnulli, num.* 19. Roman.*cons.*436.*num.*14. *vers.* 7. *principalis ratio est.* Rolan.*cons.*13.*num.*32.*lib.*3. [Theodos. de Rubeis *d. cl.*496. *n.* 59. vbi quòd non derogat priuilegiis concessis personis priuilegiatis, & miserabilibus pauperibus.]

20 Quod pariter non deroget priuilegiis concessis graria publicæ vtilitaris, voluit idem Felin.*in d.cap. nonnulli,num.* 26.post Roman. *cons.*498.*col.*5. qui allegat teat.*in l.decurionib.C.de silent.lib.* 22. provt eos citat Monet.*d.c.*7.*n.* 184. [quibus addo Theod. de Rubeis *d.cl.* 496. *num.* 62. vbi *num.* 60. quòd nou censetur derogatum priuilegio concesso ob causam alimentorom, vbi *num* 74.dicit quòd non censetur derogatum priuilegiis concessis vniuersitati, seu collegio, & *num.*75. quòd nec censetur derogatum priuilegiis postea successiuè à pluribus Principibus ex certa sententia confirmatis, & *num.* 76.post Roman.*cons.*436 quòd nec priuilegiis, concessis Auditoribus Rotæ, & *num.*77.post eundem Roman. *cons.* 498. *n.* 15.*cum seqq.* quòd nec priuilegiis concessis collegio Cardinalium.]

21 Non operatur in præiudicium tertij, si de magno agatur, vt per Crauet. *cons.* 241. *col.* 9. *vers. quartò respondeo*, Menoch.*consil.*36.*num.*19.& 61. Gabr.*d. tit.de clausulis, concl.*7.*n.*12.& 24. quos refert,& sequitur Marta *d.claus.p.*2.*cl.*79.*num.*26. vbi *num.* 7. pariter subdit,nihi operari, quando Princeps ignorauit iura eius, aduersus quem facta est concessio,& *num.*10.ait, quod similiter nihil operatur, quando non fuit adhibita caosæ cognitio, additque *num.*19. hanc clausulam, *Non obstantibus priuilegiis*, intelligendam esse de friuolis, & inualidis.

22 Per banc clausulam non videri derogatum priuilegio viduis, & pupillis concesso,docet D. Barbosa *in l.*1.*art.*4.*num.*72.*ff.de Iudic.*& limitat, nisi verba derogatoria fuerint ita ampla, vt necessariò etiam tali priuilegio videantur derogare, vnde additis illis verbis, *In corpore iuris clausis*, adhuc non illis tollere tener Marches.*de Commiss.p.*2.*pag.*460.*n.*30.*in* 2. *impress.*

23 Denique per banc clausulam non censentur sublata, seu reuocata viuæ vocis oracula, nisi id expressè specificetur, vt testantur Henriq.*in sum.lib.*7. *cap.*24.§.3 Emman.Sà *verb.grat.a, num.*23. Flam.1. *p.methodi, cap.*7.§.6. Laurent.de Peirin.*tom.* 2.*priuileg.sui Ordinis* Summer.*in annot.ad.*§.*consti.*17. *Iulij II.n.*3.*in* 2.*impress.*

Duo tamen pro coronide huius clausolæ sunt à 24
nobis nnranda. Primum est, quod quandocumque
constar de mente Pontificis derogare volentis prio-
ri priuilegio, sufficir vt priuilegium illud censeatur
reoocarom, quibuscomque verbis Pontifex vtatur,
vt per Felin *in d.c.nonnulli*, *n.*7. & 8.& Federic. de
Senis *cons.*335.*col.vlt* quos refert, & sequitor Eras.
à Cochier.*d.q.*9.*n.*9.

Alterum est, quod priuilegium à pluribus Pon- 25
tificibus, Principibúsve confirmatum, difficiliùs
censerur tolli, Dec.*cons.*165.*num.* 3. præsertim cùm
accedit fauor piæ causæ,vel Religionis, ex adductis
per Dec.*d.cons.*165.*num.*1.& Alex.*cons.*123.*num.*16.
*l.*4. & Aur. de Amatis *decis.* 17.*num.* 9. Geminatio. 26
enim manifestè monstrat Principis voluntatem, *l.
Ballista*, cum ibi notaris, *ff ad Trebellian.* Paris. *cons.*
94.*num.*4.*vol.* 1. Crau. *cons.* 101. *num.* 41. Menoch.
*cons.*10.*num.*1.& *cons.*255.*num.*41. & actus gemina- 27
ti censentur gesti cum maiori animi deliberarione,
cap. & *si Christus, de iureiurand.* Dec. *cons.*15.*sub n.*2.
Osasc.*decis.*38.*n.*16. Roland. *cons* 61.*num.*39. & *seq.*
*vol.*2.& ideo geminatio loco specialis nominationis 28
habetur, Gonzal.*cons.*4.*num.*25.& *cons.*50.*n.* 3. vbi
ait geminationem adimere omuem dubitationem,
refert, & sequitur Menoch.*cons.*40 *num.* 4. & *cons.*
225.*num.* 54. præcipuè quando geminatio fit ex in-
teruallo, ex traditis ab eodem Menoch. *cons.* 395.
*n.*17.*vol.*4.

Circa regulam illam,quod priuilegium fecundom 29
speciale non faciens de primo generali mentionem
illi non deroget, de qua aliqua diai *in collect. ad
cap.*1.*num.*4.*cum duob.seqq.de rescript.* nunc obserua-
re oportet,hoc esse intelligendum,quando in totum
derogaretur, non verò si in parte: nam tunc posse
secundum in illa speciali parte primum minuere 30
nolla facta illius mentione, per teat. *in cap. dudum.
§.nos igitur*, & *in cap. quamuis, de preben. in* 6. re-
soluunt Syluest.*in summa,verb.priuilegium, quæst.*16.
post Salas *de legil.*Bonac.*in simili tract.disput.*1.*q.*13.
*punct.*8.§.3.*num.*17.*vers.ex dictis*,Suar.*eod.tract. lib.*8.
*cap.*39.*num.*7.Monet.*de commut.vltim. volunt. cap.* 8.
*num.*529. Ruin. *cons.* 98.*num.* 4. *vol.* 4. dicens quod
quamuis priuilegia onerosa in totum per Principem
auferri non possint, possunt tamen quoad aliquam
partem restringi, & moderari, Menoch. *de
præsumpt.lib.*6.*præs.*40.*num.*21. Mar.Giurb.*cons.crim.*
65.*n.*40.

[Claus. *Non obstantibus constitutionibus Apostoli-* 31
cis, &c. non derogar constitutionibus conciliaribus
cap. ex parte, & *ibi* Abb. *num.* 2. *de capell. Monach.*
Caldesin. *cons.*21. *de priuil.* Oldrad. *cons.* 326. Cou.
*de sponsal.part.*2.§.9.*num.*6. *ad fin.* Sarnen. *in proœm.
regul.Cancell.quæst.*5.*col.* 2. *vers.* & *ista ratione.* Ca-
putaq. *decis.* 176. & 268. *num.* 2. & 3. *part.* 1. Ro-
ta *decis.* 122. *numer.* 1. & *decis.* 123. *part.* 1. *diuers.*
Roman. *cons.* 436.*num.* 11. *in fin. vers. primo ex eo.*
Flamin.*de resign. benef. lib.*6. *quæst.* 2. *num.* 38. quia
dispositiones conciliares habenr tacitam derogatio-
nem ad futuras concessiones illis contrarias,& pro-
pterea requirunt specialem derogationem.*cap.nulli,
in fine princ.de rescript.* Sarnen. *d.q.* 5. *vers.* & *ista ra-
tione.*Mohed *decis* 7.*n.*2.*de locato.* Caputaq. *dec.*268.
*n.*2.*in fin.*& *seq.p.*1.

Non requiritor tamen specifica,& indiuidua de- 32
rogatio, sed sufficit ea, quæ fit per æquipollentia.
Bart.*in Extrauag.ad reprimendum,in verb.non obstan-
tibus, num.*2. Ripa *in cap.*1.*num* 55.*de rescript.*Felin.
in cap.nonnulli n. 2. *eod. tit.* Ideoque his constitutio-
nibus conciliaribus dicitur satis derogatum si dica-
tur, *Non obstantibus constitutionibus etiam in Concilio
generali,*

generali,&c.editn.Dec.*conf*.341.*num*.11. Corn. *d.c*.8. §.9.*n*.6.*in fin*.

33 Pro derogatione tamen Concilj Trid. sufficit generalis clausula, *Non obstantibus, &c*.ex quo in eo fuit præseruata auctoritas summi Pont. & sic non habet clausulam derogatoriam ad futuras dispositiones. Ita citati per me *in collect.ad Concil. Trid.statim in pr*.

34 Limita tamen principalem conclusionem suprà *num*.31.traditam procedere nisi appareat de scientia Papæ ex aliis, Paris.*d.lib*.6.*q*.1. *num*.88. *circa med*. & nisi cum claus. *non obstantibus, &c*. iuncta sit claus. *Motu proprio*, quia tunc habet vim specialis derogationis,& Concilij, Cassad. *decis*.4.*num*.3.*de concess. preb*.

35 Claus. *Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apost*. non sufficit ad tollendam regulam habentem clausulam derogatoriam, Pute.*decis*.515. *num*.2.*lib*.2. nec ad tollendam regulam habentem decretum irritans, idem Pute.*d.decis*.515. Pute.*decis*. 527.*lib*.3.*p* 3 *diuers*.

36 Nec sufficit pro derogatione regularium Cancellariæ, nisi de illis fiat specialis mentio, Sarnen. *in proœm.regul.q*.5.Rebuff.*in forma noua prouis. in verb. non obstantibus, vers.& de hac clausula, & super concord.in forma mandati Apost. in verb. constitutionibus, vers.sed operatur*, Paris. *de resig.lib*.8.*q*.7.*num*.166.*&* *q*.8.*n*.122 *& seqq*.

37 Sufficeret tamen si dicatur *non obstantibus regulis Cancellario*, ex Rebuff.*vbi proximè*, nisi essent notabiles,& notoriæ maximè iudiciales;, nam talis clausula non sufficit pro illarum derogatione, nisi tenor regulæ apponatur, vel nisi sit facta specialis illarum mentio ex stylo & obseruantia Cācellariæ, Sarnen. *in d.proœm.Regul.q*.6.quod limitatur, si adesset claus. *quorum tenores, &c*.Sarnen.*d.quæst*.6. *in fine*, Rebuff. *super eo cord. in forma mand. Apost. in verb. mentio specialis, in fine*; sed nec hæc sufficeret pro regulis requirentibus indiuiduam derogationem; nam tunc non sufficit generalis mentio regularum cum claus. *quorum tenores, &c*. Sarnen. *d.quæst*.6. *in fine*; vnde per talem derogationem non censeretur derogatum regulæ de iure quæsito, Sarnen. *dict. quæst*. 6. *in fine*. Pute. *decis*.265.*lib*.2. Caputaq. *decis*. 30. *part*.3.

38 Claus. *Non obstantibus quibuscumque in contrarium facientibus, &c*. posita ab eo, qui derogare potest, operatur effectum omnimodæ derogationis omnium legum, & statutorum, & priuilegiorum, etiamsi priuilegia non nominarentur, Gamb. *de officio legati lib*.8.*tit.de potest.legati in legibus,& statutis cond.n*.18.

CLAVSVLA LXXXIV.

Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c.

1 *Statuta per Papam edita, seu confirmata non tollit clausula*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c.

2 *Constitutiones, seu statuta iurata non tolluntur per clausulam*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c.

3 *Verba*, per quæ nostra concessio impediri posset, *addita clausula*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c. *non tollunt obstacula dilatiua, sed tantùm impeditiua*.

4 *Obstacula dilatiua vt tollantur per clausulam*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c.*dici debet*, per quæ effectus nostræ gratiæ impediri quomodolibet posset, vel differri.

5 *Statuto singulari super certo beneficio non deroget clausula*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, iuramento, confirmatione Apostolica, &c.

6 *Statuta qualibet Prelatorum, & Ecclesiarum citra fundationem condita, censetur sublata per clausulam*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, iuramento, confirmatione Apostolica, &c.

7 *Statuta Ecclesiarum actu Sacerdotium requirentia, an, & quando per clausulas generales derogatorias in litteris Papalibus positas, sublata censeantur, ostenditur*.

8 *Statutum, seu constitutio requirens certam formam seruari debere non tollitur per clausulam*, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, &c. *nisi in specie de illa forma sit dictum*.

9 *Derogatio*, Non obstante statuto, & quibusvis aliis, *non se extendit ad derogandum statuto speciali, in quo est maior ratio*.

10 *Per claus*.Non obstantibus statutis,&c.*derogatur statutis generalibus omnia beneficia ecclesiastica respicientibus. Et per eam censetur derogatum statutis Ecclesiarum requirentibus actu Sacerdotium, n*.11.

12 *Claus*.Non obstantibus priuilegiis, &c.*non comprehendit illas quæ transitum fuerunt in iudicatum*.

13 *Claus*.Non obstante quòd pro alio scripserimus, *non facit gratiam pinguiorem*.

NOn tollit hæc clausula statuta per Papam edita, seu confirmata, vt per Felin. *in cap. nonnullis, in prin. num*.10. *de rescript.& in cap.constitutus, n*.21. *vers.considera tertiò, eod. tit*. Roman.*singul*. 8. *& cons*. 394 *ad fin.& cons*.236.*col*.4. *& cons*.404. *in fin*. Cels. Vgon.*in tract.claus.pag*.480. *col*.1. Brunor.à Sole *in locis commun. verb.clausula* 31. me citato Monet. *de commut.vltim.vol.cap*.7.*n*.190. *cum seqq*. [Theodos.de Rub.*d.cl*.497.*n*.93.] 1

Item nec tolluntur constitutiones, seu statutum iuratum; & sanè quod iuramenti adiecti in statuto Ecclesiæ mentio fieri debeat, neque tali statuto Ecclesiæ iurato derogetur per hanc clausulam generalem, argum.text.*in cap.cùm non deceat*, vbi gloss. *verb. effectum, de elect.lib*.6. resoluunt [Duran *decis*. 5. *n*. 7. Gāb.*de legat.lib*.8. *tit.de potest. legati in legibus, & stat. cond. num*. 31. Theodos. de Rubeis *in singul. Rotæ tom*.2.*p*.4. *claus*.496.*n*.54.] Felio. *d. n*.10. *vers. non quartò, & in d.cap.constitutus, num*. 3. Roman.*d. singul*.8. Mart. *de clausul. part*.1.*claus*.79. *num*. 21. *in vltima impress*.Vital.de Camb.*in tract. claus. pag*. 10. *col*.2.*num*.1. Mar. Anton. *var.resolut. lib*. 1. *resol*. 58. *num* 6.Monet.*d. cap*. 7. *num*. 192. vbi idem dicendum esse asserit, licet in specie, seu in indiuiduo dicatur; *Non obstante tali statuto*; neque enim tunc valent huiusmodi literæ gratiæ, nisi fiat mentio iuramenti, vt decidit Rot. *decis*.18. *num*. 1. *de rescript.in antiq*. hoc ipsum restringens idem Monet. Multipliciter: primò, vbi adest in rescripto clausula, *Motu proprio*; secundò, nisi ex causa rationabili superueniente impetrasset, quia in quolibet iuramento intelligitur conditio, si res in eodem statu permanserit, *cap. quemadmodum, de iureiur*. Quas quidem restrictiones, aliasque in hac materia vtiles adducit Felin. *in d.cap.constitutus, num*.5. 7. & 8. vbi id præterea restringit, vbi actus iuratus concerneret solam 2

reuetentiam superioris, vel vbi Papa prouideat de beneficio vacante apud Sedem Apostolicam, vel aliàs reseruato Et demum qood statuta iurata oon tollantur per generalem canonum, vel statotorum derogationem, tradunt Beto. Græuæ. *reg.* 89. & 693. Sayr. *in claui Regia, lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 11. Fr. Emman. *quæst. Reg. tom.* 1. *q.* 8. *art.* 11. Ratio est, quia nulla dispositio simpliciter loquens, trahitur ad actom iuratum. sed vis iuramenti, illiusque auctoritas semper excepta videtur, secundum Surd. *de alim. tit.* 8. *prim.* 56. *n* 49.

3 Amplia supradicta adeò vera esse, etiamsi si huic nostræ clausulæ adiecta fuissent verba illa, quæ aliquando appoountur in rescriptis gratiæ, nimirum, *per qua nostra concessio impediri posses*; quæ verba in simili gratia habentur *in cap. si propter, de rescript. lib* 6. *& in d. cap. cùm non deceat, de elect. eod. lib.* nam etiam tunc hæc clausula non tolleret obstacula dilatiua, sed tantùm impeditiua; ita sentit gloss. de omnibus recepta, *verb. impediri, in d. cap. si propter,* Gemin. *ibi col.* 6. Felin. *in d. cap. nonnulli, in princip. num.* 10. *vers. nota tertiò, & num.* 25. *in fin.* Monet. *d.*
4 *cap.* 7. *num.* 193. vbi meritò ex Felin. subdit, quod ad hoc vt tollantur etiam dilatiua obstacula, dici debet, *per qua effectus nostra gratia impediri quomodolibet posset, vel differri*, provt sæpiùs obseruari videmus.

5 Declarabis tamen, & ampliabis, qoòd licèt huic nostræ clausulæ adiiciantur illa verba, quæ communiter in rescriptis gratiæ poni solent, sumpta ex *cap. cum aliquibus, in princ. de rescript. in* 6. & ex *cap. quia sæpe, de elect. eod. lib.* nimirum, *iuramento, confirmatione Apostolica, & quauis firmitate alia roboratis,* per ea tamen, quamvis derogetur etiam statutis generalibus omnia beneficia Ecclesiastica respicientibus, non derogatur statuto singulari super certo beneficio; ita post Gulielm. de Mootelauduno tenuit Felin. *in d. cap. nonnulli in prin. numero* 23. *de rescript.* Rot. *decis.* 1. *numero* 2. *de praben. in non.* vbi id verum esse dicit in statuto apposito in prima fundatione certi beneficij per fundatorem, siue Clericum, siue laicum, vel in testamentis eorum, quibus Papa non intendit præiudicare, nec derogare per huiusmodi claosulas generales, ne retrahantur à fundatiooe, & ordinatione beneficiorum, argum. *cap. cùm dilectus, de iurepatron.* sequuntur Nicol. Garc. *part.* 7. *cap.* 1. *numero* 119. Mooet. *d. cap.* 7. *num.* 194.

6 Vlteriùs declarabis, vt per prædictam clausulam generalem consuetam nunc apponi in rescriptis gratiæ. videlicet, *Non obstantibus statutis iuramento, confirmatione Apostolica, aut quavis alia firmitate roboratis, per qua nostra concessio impediri posset, vel differri,* sublata, seu dilata censeantur quælibet statuta Prælatorum. & Ecclesiarum, si citra fundatiooem condita sint, vt tenent Rot. *d. decis.* 1. *de praben. num.* 1. *& decis.* 41. *num.* 1. *de concess. praben. in antiq.* Felin. *d. n.*
7 23. Ex hoc ioferentes, statuta Ecclesiarum actu Sacerdotiom reqoirentia, per clausulas generales derogatorias in literis Papalibus positas sublata, vel saltem dilata censeri, ita vt impetrantes Apostolici possint huiusmodi beneficia acceptare, licèt non sint in Sacerdotio constituti, dummodo sint in tali ætate, vt in proximis quatuor temporibus, vel intra annom possint ad Sacerdotium promoueri; referunt, & sequuntur Nicol. Garc. *d p.* 7. *c.* 1. *n.* 117. & Monet. *d. c.* 7. *n.* 195.

8 Per hanc clausulam, *Non obstantibus statutis.* minimè tolli statutum, vel constitutionem requirentem certam formam seruari debere, nisi in specie sit dictum de illa forma, tenuit Crauet. *cons.* 572. *n.* 19. quem refert, & sequitor Card. Tusch. *tom.* 1 *litt. C, concl.* 349. *num.* 10. [Non derogat hæc clausula constitotionibus conciliaribus, sed requiritur specialis derogatio. Duran. *dec.* 238. *n.* 31.

Derogatio illa, *Non obstante statuto, & quibusuis* 9
aliis statutis, non se extendit ad derogandum statuto speciali, in quo est maior ratio, quàm in statuto habente derogationem, quia intelligitur de similibus, ita Felin *cons.* 135. incip. *In causa criminationis col.* 3. *in prin. vers. nec moueat*, vbi quod claosula illa generalis, & incerta, ideo non capit maiora, refert Cardin. Tusch. *conclus. tom.* 2. *litt. D, conc.* 245. *numer.* 10.

Per istam clausulam, *Non obstantibus statutis, &c.* 10
consuetam apponi in gratia Apost. derogatur statutis generalibus omnia beneficia ecclesiastica respicientibus Rot. *decis.* 1. *n.* 2. *de praben. in nouis, & decis.* 18. *num.* 1. *de rescript. in antiq.* Gemin. *cons.* 36. *n.* 3. Felin. *in cap. nonnulli, n.* 23. *in* 8. *conc. de rescript.* Federic. de Senis *cons.* 233. *n.* 7. Put. *decis.* 229. *n.* 12. *in fin. & seq. lib.* 2. & censetur sublatom omne impedimentum, quod ex illis posset obstare gratiis huiusmodi. Verall. *dec.* 296. *n.* 2. *p.* 1.

Et per eam censetur derogatum statutis Eccle- 11
siarum requirentibus actu sacerdotium, si impetrãs sit in tali ætate quòd in proximis quatuor temporibus, possit ad sacerdotium promoueri, àliàs secus. Staphil. *de litter. gratia, tit. de claus. non obst. statut. num.* 1. Franc. Marc. *dec.* 1269. *n.* 3. *part.* 1. Ferret. *cons.* 109. *num.* 5. *lib.* 1. Rebuff. *in forma non. promis. in verb. & qualibet, vers. etiam hac clausula, & super concord. in forma mand. Apost. in verb. constitutionibus, vers. sed operatur.* Et sufficit quòd sit in ætate quòd infrà annum possit ad sacerdotium promoueri. Rot. *dec.* 1. & *ibi* adden. *de praben. in non.* Non tamen censetur derogatum statuto requirenti actu sacerdotium factu in fundatione beneficij Anchar. *cons.* 20. *num.* 364. Staphil. Franc Marc. & Rebuff. *citatis locis.*

Claus. *Non obstantibus priuilegiis, &c.* non com- 12
prehendit illas quæ transitum fecerunt in iudicatum. Dec. *cons.* 198. *num.* 4. & *cons.* 195. *numero* 3. & *cons.* 308. *in prin.* Ruin. *cons.* 104. *n.* 12. *lib.* 5. Felin. *in c. super litteris, numer.* 14. *de rescript.* quos refert & sequitur Theodos. de Rubeis *d. cl.* 496. *numero* 134. vbi 135. cum Rota hoc intelligit verum, vbi est apposita in rescripto Principis, secus vbi est apposita in lege, seu in dispositione, in qua aliquid statuitur per viam legis, & *numero* 136. limitat vbi esset dictum, *Non obstante sententia*, quæ transitum fecit in iudicatum, &c. & *numer.* 137. ait hanc claus. non comprehendere, nec tollere sententiam latam de expresso consensu Papæ.

Claus. *Non obstante quòd pro alio scripserimus*, non 13
facit gratiam pinguiorem, vt per Rot. *decis.* 13. & *ibi* adden. præsertim Papaz. *numer.* 2. *de rescript. in non.* quam citat Theodos. de Rubeis *d. claus.* 486. *numer.* 150]

CLAVSVLA LXXXV.

Non obstantibus quibuscumque pactis.

1 *Pactum iuratum non comprehēdit claus.* Non obstantibus quibuscumque pactis, &c.

2 *Dispositioni firmata consensu partium non derogat clausula.*

clausula, Non obstantibus quibuscumque pactis, &c.

3 *Statutis particularibus ciuitatum non derogat clausula*, , Non obstantibus quibuscumque statutis, &c.

4 *Princeps quando non fuit optimè informatus de partium conuentionibus sæpius iteratis, non operatur clausula*, Non obstantibus quibuscumque pactis, &c.

1 HÆc clausula non comprehendit pactum iuratum, vt docent Cels. Vgon. *in tract. claus. pag.* 477. *col.* 1. Vital. de Camban. *in simili tract. pag.* 10. *col.* 2. *p.* 2. Franc. Gallet. *in Margarita casuum conscientia, verb. claus. pag.* 40.

2 Et non dicitur derogare dispositioni firmatæ consensu partium, resolutis per Menoch. *conf.* 39. *n.* 62.

3 Nec statutis particularibus ciuitatum derogat, ex eodem Menoch. *conf.* 517. *n.* 3.

4 Non operatur quando Princeps non fuit optimè informatus de partium conuentionibus sæpius confirmatis, vt ex Crauet. notat Menoch. *cons.* 1. *n.* 434. [Rota *decis.* 391. *n.* 1. *p.* 2. *in posth. Farinac.* aliàs *p.* 4. *recent.*

CLAVSVLA LXXXVI.

Non obstante collatione alteri facta.

1 *Clausula*, Non obstante collatione alteri facta, *intelligitur de collatione inualida, non autem valida.*

2 *Collationem, aut rescriptum inualidum non tenetur quis commemorare.*

3 *Clausula*, Non obstante quacumque generali reseruatione, *an, & quando releuet à mentione facienda de vacatione in Curia.*

1 HÆc clausula apposita in literis ad beneficia, intelligitur de collatione inualida, non autem valida; ita concorditer tenuerunt *in cap. causam quæ, de rescript.* Compost. *n.* 13. Ioan. Andr. *n.* 10. Anch. *col.* 2. Imol. *n.* 13. Butr. *in fin.* & Felin. *n.* 19. [Sarnen. *super reg. de iure quæsito*, q. 21. Rebuff. *in forma noua prouis. verb. non obstante, vers. imò si Papa diceret, & de rescript. perinde valere n.* 35. vbi ampliat, etiamsi dicatur, non obstante quacunque collatione, & in repet. *cap. nulla, col.* 17. *vers.* 21. *claus. de concess. praben.* Mohed. *decis.* 7. *n.* 6. *de restit. spol. & decis.* 4. *n.* 3. *de fide instrum.* Aym. *cons.* 93. *n.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gl.* 18. *num.* 8.] Brunor. à Sole *in locis comm. verb. clausula* 27. Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocatorum, verb. clausula* 4. Cels. Vgon. *in tract. clausularum, pag.* 478. *num.* 1. Ioan. de Selua *in tract. de benef. part.* 3. *quæst.* 11. *fol.* 142. *in prin. & p.* 3. *quæst.* 13. *vers.* 9. *facit*, Rendin. *in promptuario receptar. sentent. tom.* 2. *tit.* 16. *num.* 6. vbi subdit, quod quamuis videatur
2 hanc clausulam nihil, aut parum operari, cùm collationem, aut rescriptum inualidum non teneatur quis commemorare, ex *gloss.* 1. *in fin.* & ibi scribentes *in cap. ex tenore, de rescript.* tamen non modicum operatur effectum, cùm literæ illæ, in quibus clausula memorata continetur, subreptitiæ non censebuntur, quasi in illis nulla mentio alterius coloratæ possessionis facta sit: licèt enim possessori nullum ius in beneficio competeret, essent tamen literæ vitio subreptionis affectæ, nisi in eis alterius colorata possessio expressa foret, ex text. *in cap. cum nostris, de concess. prabendæ.*

Clausula, *Non obstante quacumque generali reseruatione*, non releuat à mentione facienda de vacatione in Curia, nisi additum esset, *etiam in corpore Iuris clausula*, vel aliàs facta fuisset Motu proprio, vt per Æne. de Falconib. *in tract. reseruat. q.* 4. *effectu* 36. quem refert Massob. *in praxi habendi concursum, requis.* 7. *dub.* 49. *in fin. secundùm Romanam impress.* 3

Clausula, *Non obstante quacumque exceptione*, declaratur sub clausula, *Recusatione remota, in fin. claus.* 131. *à n.* 13. 4

CLAVSVLA LXXXVII.

Non obstante quacumque consuetudine, &c.

1 *Principem habuisse notitiam contrariæ consuetudinis, demonstrat clausula*, Non obstante quacumque consuetudine, &c.

2 *Subreptionem ad euitandam sufficit scientia concedentis in genere, ita vt cogitare potuerit.*

3 *Consuetudo immemorialis an censeatur sublata per clausulam*, Non obstante quacumque consuetudine, &c. *ostenditur, & n.* 4.

5 *Concilium Tridentinum* sess. 13. de reform. cap. 16. *tollit omnem consuetudinem antiquissimam Sacerdotum, quæ alij aliis mutuò confitebantur ante Concil. absque vlla alia approbatione.*

6 *Concilium Trid.* sess. 24. de reform. c. 20. *non comprehendit consuetudines immemorabiles.*

7 *Concilium Trid.* sess. 25. de reformat. cap. 6. *loquitur de consuetudinibus etiam immemorabilibus.*

8 *Consuetudo immemorialis nunquam censetur sublata etiam cum dictione vniuersali, nisi expressa mentio de ea in lege, vel constitutione habeatur.*

9 *Consuetudo quando tollitur tanquam irrationabilis, & iniqua, tunc similiter immemorabilis etiam sublata, & reuocata censetur.*

10 *Consuetudo immemorabilis censetur sublata per clausulam*, Non obstante consuetudine, &c. *quando in ea militat eadem ratio.*

11 *Consuetudine prohibita in quacumque materia, an censeatur prohibita non solùm de præterito, & de præsenti, sed etiam de futuro, ostenditur, & num.* 12.

HÆc clausula demonstrat Principem habuisse 1
notitiam contrariæ consuetudinis, vt fuit resolutum *in Toletana admissionis* 17. *Iunij* 1609. *coram D. Patriarcha Pamphilio*, impressa per Farinac. *decis.* 182. *n.* 6. *p.* 1. *recent.* vbi pariter dictum fuit, ad euitan-
dam subreptionem sufficere scientiam concedentis 2
in genere, ita vt cogitare potuerit, ad notata per Cassad. *decis.* 12. *n.* 6. *de præbend. & decis.* 1. *de priuileg.* & per Verall. *decis.* 296. *n.* 1. & *decis.* 797. *n.* 2. *p.* 2.

Vtrùm autem per hanc clausulam censeatur sub- 3
lata consuetudo etiam immemorialis, ab aliquibus solet in dubium reuocari. In primis partem affirmatiuam tuentur glos. *verb. quæcumque, in Clement. vnica §. vlt. de foro compet. & glos. vlt. in Clem. vlt. de reb. Eccles. non alienan.* Aoend. *de exequendis mandatis, p.* 1. *c.* 6. *n.* 6. & *p.* 2. *cap.* 14. *num.* 5. plures, vt per Azeued. *ad l.* 3. *num.* 21. *tit.* 1. *lib.* 2. *noua Recop.* Horos. *in l. est receptum, num.* 12. *ff. de Iurisd. omn. Iudic.* Duen. *reg.* 144. *ampl.* 3. Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 31. *num.* 4. Ceuall.

commun.contra communes, q. 704. n. 14. Valase. consi 141.num. 3. plures ex citatis à Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 4. num. 13. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 8. n. 3. Pro quibus expenditur, quia dispositio vniuersalis, præsertim quæ pœnalis non est, comprehendit omnes species, de quibus propriè prædicatur, quamuis maximè qualificatas, l. in fraudem 16. §. vlt. in fin. ff. de milit. testam. l. 1. §. quod autem secundum veterem litteram, ff. de alea lusu, bonus textus in ratione, quam reddit, in cap. statuimus 22. de elect. lib. 6. quem post alios sic intelligit Valase. consi 51. n. 51. vers. contrarium, iuncta quæ immediatè prædixerat cum Abb. Caldet. & Tiraquel. quos refert.

4 Contrariam tamen sententiam, imò sublata generaliter omni consuetudine eum hac nostra clausula, non censeri sublatam immemorabilem, probatur à simili, ex sequenti argumentatione. Prohibita generaliter consuetudine, non debet censeri prohibita immemorialis; antecedens constat, quia seruitutes discontinuæ generaliter præscribi prohibentur, l. seruitutes prædiorum 14. in princ. ff. de seruit. & tamen præscriptio immemorialis non prohibetur, l. 3. §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. Deinde vbi Ius commune resistit, vel præsumptio datur contra præscribentem, prohibetur præscriptio sine titulo, & tamen immemorialis admittitur, c. 1. de præscript. lib. 6. cap super quibusdam 25. præterea, de verb. signif. Denique immemorialis admittitur, l. vlt. in princ. ff. de vsucap. l. viam publicam 2. de via publica, l. prose. C. de operibus publ. & tamen tempore immemoriali acquiruntur, d. §. ductus aquæ, l. vsum aqua 4. vbi glos. 1. C. de aquaductu, lib. 11.

5 Vlterius hæc eadem sententia colligitur ex pluribus Sacri Concilij Trid. locis, præcipuè sess. 13. de reform. cap. 6. in fin. ibi, vel consuetudine etiam immemoriali, & cap. 16. ibi, non obstante quacumque consuetudine etiam immemoriali; ex quo tolli omnem consuetudinem antiquissimam Sacerdotum, qua alij ab his mortuò confitebantur ante Concil. Trid. absque vlla alia approbatione, ex Toleto refert Fagundez in quinque Ecclesia præcepta, præcept. 2. lib. 2. n. 94. vbi similiter asserit, abrogatam esse antiquam consuetudinem, qua olim solebant Parochi committere suas oues cuicunque Sacerdoti volebant.

6 Item id ipsum colligitur ex eodem Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 20. ibi, & aliis quibuscumque consuetudinib. in quo loco licèt Concilium vtatur particula vniuersali, quibuscumque, cùm tamen de immemorabilibus mentionem non faciat, eas sub illo textu non comprehendi decisum referunt Gonzal. ad reg. Cancell. gloss. 33. num. 5. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 492. n. 6. & Narbona de appell. à Vicario ad Episcopum, p. 2. fundam. 3. n. 10. in fin. ego ipse de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 84. num. 5. in fine, & censuit Rota in Theatina Iurisdictionis 5. Decembris 1614. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, impressa per Farin. decis. 610. n. 1. p. 2. recent. & in Marsicen. Iurisdictionis 26. Aprilis 1609. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, etiam impressa per eundem Farin. dec. 248. n. 1. p. 2. recent. vbi asserit, Sacram congregationem Illustrissimum Cardinalium Concilij Tridentini interpretum censuisse, decretum Concilij in d. c. 20. non excludere immemorialem.

7 Item id ipsum ex eodem Concilio colligitur sess. 25. de reform. cap. 6. ibi, nec consuetudinibus etiam immemorabilibus, de quo Steph. Grat. discept. forens. cap. 492. n. 6.

8 Et demum quod consuetudo immemorialis nonquam censetur sublata, nisi expressa mentio de ea in lege, vel constitutione habeatur, nec comprehenditur in reuocatione consuetudinis etiam cum dictione vniuersali, ob eius maximam prærogatiuam, & excellentiam, docent Ctan de antiq. tempor. 4. part. sect. materia ista, num. 47. Boër. decis. 39. n. 12. Ruin. cons. 13. num. 30. lib. 3. Couar. lib. 3. var. c. 13. num. 5. Afflict. decis. 354. num. 5. Bertran. cons. 98. num. 12. Auendan. resp. 16. n. 1. Mierez de maiorat. p. 4. q. 20. num. 51. Laurent. de Peirinis in consilis. sui Ordinis Minim. tom. 1. consti. 19. Lacnis X. n. 3. Roland. à Valle cons. 39. n. 17. lib. 4. Otalor. de nobilit. p. 3. c. 7. num. 11. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 9. tit. des mains mortes, § 2. in verb. Par quelque laps de temps, num. 1. Fachin. lib. 1. cons. 86. num. 22. cum seqq. Ant. Gabr. commun. lib. 1. tit. de præscript. concl. 1. num. 27. vers. contrarium, Tiber. Decian. tom. 2. resp. 44. n. 19. Gutier. pract. lib. 3. q. 77. num. fin. Mascard. de probation. concl. 1372. num. 45. cum seqq. Cenall. commun. contra commun. q. 897. num. 148. Narbon. de appel. à Vicario ad Episcopum, p. 2. fundam. 3. n. 9. Fr. Emm. quæst. Regul. tom. 1. q. 9. art. 5. ad fin. Flor. var. lib. 1. q. 10. num. 44. Villar. del patronado de Calatayud, p. 3. §. 2. n. 10. circa fin. dicens quod consuetudo vniuersalia non intelligitur sublata per legem simpliciter tollentem consuetudinem, nec per Sacrum Concil. Trid. Nicol. Garc. de benef. p. 5. cap. 2. num. 190 Sahagun. in cap. fin. de consuetud. num. 37. Salas de legib. disput. 16. sect. 7. num. 70. Suar. in simili tract. lib. 7. c. 20. num. 18. Monet. de distribut. quotid. p. 2. q. 12. num. 22. Prosper. de August. in addition. ad Quarant. in summa Bullar. verb. alienatio rer. Ecclesiæ, in fin. litt. K & fuit resolutum in Palentina Iurisdictionum 25. Maij 1565. coram Otano, immemorialem, scilicet non comprehendi in reuocatione consuetudinis etiam cum dictione vniuersali, limitari tamen duobus modis. Primò, quando tollitur consuetudo tanquam irrationabilis, & iniqua, quia tunc similiter, & immemorabilis sublata, & reuocata censetur, quod tenent præter Couar. d. lib. 3. cap. 13. sub n. 5. Quarant. d. verb. alienatio rerum Ecclesiæ, in fin. vers. limita 1. Monet. d. num. 21. Vnde quòd vbi consuetudo est probata, vel irrationabilis, censeatur etiam reprobata immemorabilis, tenuit eadem Rota Burgen. emolumentorum sigilli 28. Ianuarij 1591. Penia, reprobans Ruin. cons. 156. lib. 4. si talia irrationabilitas non sit contraria Iuri naturali, ita diuinis; & nouissimè eadem Rot. in Cracouien. iuris legendi 21. Maij 1617. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decane, censuit, quod licèt aliqui Doctores teneant ex dictionibus vniuersalibus adiunctis verbo consuetudini, non censeri derogatum consuetudini immemorabili, tamen quando consuetudo est iniqua, & irrationabilis, censetur damnata, & reprobata, & quod sublata immemorabili tanquam improba, non potest denuò introduci. Secundò limitatur, quando eadem ratio militat in immemoriali, vt ex Couar. tradit Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 33 n. 2. & eo citato Nicol. Garc. d. n. 190. in fin.

Dubium & controuersum apud Doctores est, an prohibita consuetudine in quacumque materia, prohibita & ex consequenti censeatur non solùm de præsenti, & de præterito, sed etiam de futuro? In quo glos. verb. consuetudine, in Clem. statutum, de elect. singularis, vt per Abb. in cap. vlt. col. vlt. de consuetud. existimat sublata consuetudine solùm prohibitam censeri, quæ est de præterito, non verò de futuro, & ex noua causa emergenten, & hanc partem tenent Dominic. in cap. 1. col. fin. constitut. in 6. Abb. num. 8. Dec. qui communem dicit, n. 2. in cap. 2. de probationib. Contrarium verò in specie obseruat gloss.

glosſ. *verb. expressè*, *in d. c. 1.* disputat latè Couarr. *lib. 3. var. c. 14. numer. 4.* vbi varias assignat conclusiones, quibus intendit absoluere hanc quæstionem, & sequi videtur Mench. *vsufreq. lib. 1. c. 3. n. 10.* Armendar. *in addit. ad Recopil. legum Nauarra, in addit. num. 186.*

12 Pro indaganda igitur veritate huius controuersiæ, dico primo attendenda esse verba, quibus lex improbans consuetudinem vtitur, ita vt si solum referantur ad consuetudinem, quæ tunc temporis vigebat, non censeatur prohibita de nouo emergens rationabilis, & ex noua causa; secus si lex per verba vniuersalia, vel æquipollentia absolutè pro-
13 hibet quamcumque consuetudinem, quo casu non solùm de præsenti, verum etiam illam quæ de futuro emergit, & ex noua causa, prohibere censetur. Exemplum prioris membri sit, si dispositio concipiatur per verba, *Non obstante prædicta consuetudine*, vel, *quæ cumque in contrarium vigeat consuetudo, quam vt irrationabilem abrogamus* vel similia verba, pro vt etiam videre est in specie *c. vnic. de Cler. non resid. lib. 6.* cuius dispositio solùm loquitur in consuetudine vigente tempore, quo illa decisio, & ad eandem restringitur, vt patet *in principio*, ibi, *consuetudinem, quæ in quibusdam partibus*, &c. Posterioris membri sit exemplum, si concipiatur per hæc verba, *Omni sublata consuetudine*, vel, *Non obstante quacumque consuetudine*, vel, *Omnem consuetudinem improbantes*, &c. Ratio prioris membri est, quia lex improbans consuetudinem de præterito, seu de præsenti solùm, videtur tantummodo improbare irrationabilem, & ex iniusta causa introductam, vnde cùm sit exorbitans à iuris regulis, quæ dictant cuicumque rationabili consuetudini standum, de quo *in c. fin. de consuetud. & in l. de quibus, ff. de legib.* cum similibus, ex consequenti non debet extendi ad consuetudinem futuram rationabilem, & ex iusta causa introductam, argum. text. *in c. non debet in princip. de consang.* facit text. *in l. si quis, in princip. ff. de legatis 3. d. cap. 3. de constit. lib. 6.* In secundo autem casu cum lex absolutè, & generaliter prohibet consuetudinem, exinde consequi videtur comprehendere nouam, & ex noua causa de futuro emergentem. Primò, quia lex de sui natura in futurum, & ad futuros casus ordinatur, *c. 1. c. fin.* vbi glosſ. *verb. futura, de constit. l. leges 7. C. de legib.* Secundò, quia eo ipso quod consuetudo etiam futura improbatur, non potest ex quacumque causa de nouo emergente rationabilis reputari, quippe quæ supposita præsumptione iniusta, & minus rationabilis præsumitur, cùm sit legis auctoritate destituta, cuius prohibitio non cessat, quantumvis ratio in casu particulari cesset, argum text. *in l. prospexit, ff. qui, & a quibus.* Tertiò, quod rectè procedit, & intelligitur *l. 2. C. quæ sit longa consuet.* & cessat labor glossæ & Doctorum *ibidem*, si intelligatur textum procedere in lege abrogante ipsam consuetudinem, ita vt sit sensus, quod etsi aliàs regulariter consuetudinis non sit vilis auctoritas, attamen non potest legem, & rationem, cui nititur, vincere, illam scilicet per quam prohibetur, & abrogatur eademmet consuetudo, quantumcumque de nouo, & ex noua causa emergat, in qua specie magis propriè verificantur verba illa, *rationem vincere, aut legem*, cum qua ex diametro pugnat.

* *
*

CLAVSVLA LXXXVIII.

Non obstante quacumque præscriptione.

1 *Præscriptio longi temporis, non verò longissimi, nec immemorialis tollitur per clausulam*, Non obstante quacumque consuetudine.

2 *Dict.* nulla, *non excludit præscriptionem longissimam.*

3 *Præscriptione quacumque sublata, immemorialis quoque sublata censetur, si sit malæ fidei.*

4 *Præscriptio etiam immemorialis quando excluditur, non exinde sublata censetur, si illa in vim priuilegij præsumpti, & probati per tempus immemoriale allegetur, si materia, de qua agitur, talis sit, vt legitimè superioris priuilegio concedi possit.*

5 *Declaratur* reg. cùm quid 84. de regulis iuris, lib. 6.

PEr hanc clausulam tollitur solùm præscriptio 1
longi temporis decem, vel viginti annorum, non verò longissimi triginta, vel quadraginta annorum, & à fortiori immemorialis. Probatur, quia seruitutes discontinuæ generaliter præscribi prohibentur, *l. seruitutes prædiorum 14. in princip. ff. de seruit.* & tamen præscriptio immemorialis non prohibetur, *l. 3. ductus aquæ, ff. de aqua quotid.* Deindo vbi ius commune resistit, vel præsumptio datur contra præscribentem, prohibetur præscriptio sine titulo, & tamen immemorialis admittitur, *c. 1. de præscript. lib. 6. c. super quibusdam 25. §. præterea, de verb. significat.* Denique publica vsucapi prohibentur, *l. vlt. in princ. ff. de vsucap. l. præscriptione, C. de operib. pub.* & tamen tempore immemoriali acquiruntur, *d. §. ductus aquæ, l. vsum aquæ 4.* vbi *gloss. 1. C. de aquæ ductu, lib. 11.* Quare ita sustinet Vital. de Camb. *in tract. claus. pag. 18. col. 2.* Felin. *in rubr. de præscript. num. 18.* Balb. *de præscript. 2. p. 3 partis sextæ, q. 1. n. 21. & 3. p. 5. quæst. 9* Tiraq. *de retract. conuent. §. 1. gloss. 2. num. 22. 23. & 25.* Afflict. *decis. 154. numer. 15.* Boër. *decis. 39. num. 12.* Otalor. *de nobilit. cap 7. n. 13.* Auendan. *resp. 16. n. 1.* Fr. Emman. *quæst Reg. tom. 1. q. 9. art. 5. ad fin.* Flores *var. qq. lib. 1. quæst. 10. num. 44* Nicol. Garc. *de benef. part. 3. cap. 2. num. 192.* Cardos. *in praxi Iud. & Aduocator. verb. claus 6.* Mascard. *de probat. conc. 1215. n. 53. seu conc. 1220.* Quarant. *in summa Bullar. verb. alienat. rer. Ecclesiæ, n. 47.* & fuit dictum *in Burg. emolumentor. sigilli 18. Ianuarij 1591. coram Pena.*

Vnde dict. *nulla*, non excludere præscriptionem 2
longissimam, tradit Tiraq. *de retractu conuent. § 1. gl. 2. n. 12.* quem refert Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing. 67. n. 2. propè fin.*

Verùm si talis præsciptio vti irrationabilis, vel 3
malæ fidei, aut aliter præstans delinquendi occasionem, auferatur, immemorialis quoque sublata censetur: nam præscriptio cum mala fide nullo vnquam tempore procedit, *cap. vlt. de præscript.* ibi, *nulla*, &c. *reg. possessor*, ibi, *vllo tempore*, *lib. 6* glosſ. *verb. nisi*, per text. ibi, *in cap. 5. de præscript. lib. 6.* Couarr *in d. reg. possessor, p. 2. § 8. num. 5.* Mench. *illustr. cap. 81. num. 10.* Valasc. *cons. 8. n. 25.* Pinel. *in auth. nisi a n. 14. C. de bonis mat.* Menoch. *de arbitr. casu 225. à princ.* Nihilominus hoc casu, quamvis præscriptio inutiliter allegetur, etiam immemorialis, si tamen illa in vim priuilegij allegetur præsumpti, & probati

per tempus immemoriala, satis erit, a'g. *d. §. ductus aqua*, *l.* 1. *§. vlt. l. vlt. ff. de aqua pluuia arcend.* Rip. *in l. quominus*, *num.* 41. *& 102. ff. de fluminib.* Greg. *l.* 7. *tit.* 29. *p.* 3. Auendan. *de exequend. mand. lib.* 1. *c.* 12. *à num.* 6. Couar. *lib.* 1 *variar. cap.* 17. *n.* 15. *vers. sed si dubitetur*, Sncin. iun. *cons.* 115. *num.* 38. *vo.* 1. Balb. *de praescript. p.* 5. *prin. q.* 7 *à num.* 19. Valasc. *cons.* 563. *num.* 9. Intellige tamen, si materia, de qua agitur, talis sit, vt legitimi superioris priuilegio concedi possit, tunc enim quamuis prohibita generaliter omni, & quacumque praescriptione, censeatur prohibita etiam immemorialis in vim praescriptionis, non tamen in vim priuilegij, secus verò dicendum est, quando materia priuilegium superioris non admittit. Ratio est, quia, cùm prohibitio, vt supponimus, directè non feratur nisi in praescriptionem, non dicitur priuilegium reiicere, quando illud legitimè expediri potest, quia à diuersis non fit illatio, *l. Papinianus exuli* 21. *ad fin princ. ff. de minor.* & limitata prohibitio non potest ampliorem producere effectum, argum. *l. in agris 6. ff. de acquir. rer. domin.* at verò priuilegium illud praesumptum ex tāti temporis diuturnitate, non potest esse potentius quàm reale priuilegium; & ideo si materia non patitur superioris reale priuilegium, à fortiori tempus immemoriale in vim priuilegij praesumpti minimè patietur.

5 Neque obstat, quod si lege prohibente omnem, & quamcumquae praescriptionem in his terminis, admisserimus immemorialem per viam priuilegij, iam quod vna via prohibetur, alia admittitur, contra *reg. cùm quid vna via* 84. *lib.* 6. & illusoria manebunt iura improbantia immemorialem praescriptionem; respondebimus enim, *d. reg. cùm quid*, rectè procedere, quando aliquid absolutè prohibetur in se attento effectu, & fine, tunc enim tale prohibitum vna via, alia admitti non debet: habetur enim respectus principalis ad prohibitum in se ad effectum, vt nulla via admittatur, bonus text. *in cap. vnic. vers. nec per vnam, cler. de coniug. lib.* 6. obseruat *gl. vnic. vers. satis, in d. reg. cum quid*, vbi Dynus, & DD. Abb. *in cap. tua*, & alij Doctores *de procurator.* Couar. *in cap. cùm in officiis, in fin. de testam.* Non sic dicendum, si principaliter prohibeatur via, vel modus, vt proposito, quia solùm intenditur, ne via praescriptionis illud prohibitum obtineatur, non autem alia via diuersa, veluti priuilegio, aut simili titulo donationis, vt patet in proposito, eo maximè, quia leges prohibentes praescriptionem immemorialem, sunt exorbitantes, cùm omnia praedicto tempore acquirantur, *d. §. praterea, d. § ductus, d. cap.* 1 *in fin. de praescript. lib.* 6. & ideo ita sunt interpretandae, vt verbi proprietatem non excedant; vnde eùm de praescriptione loquantur ad priuilegium etiam praesumptum extendi non debent, iuxta *reg. quia iure* 10. *de reg. iuris in* 6.

CLAVSVLA LXXXIX.

Non se adstringens, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Iuris communis à regulis non videtur quis recedere per clausulam*, Non se adstringens, &c.
3 *Clausula*, Non se adstringens, &c. *aequipollet illa*, Ius, & iustitiam ministrari, &c.
4 *Excusationis vim habet clausula*, Non se adstringens, &c. *ne scilicet actor plus debito petens teneatur probare id, quod petitum est.*
5 *Actor vt non teneatur probare qualitatem deductam in libello, operatur clausula*, Non se adstringens, &c.
6 *Impertinentia superflua, & inepta ne noceant, operatur claus.* Non se adstringens. &c.
7 *Qualitatem expressam cuius probatio necessaria est, non videtur remouere claus.* Non se adstringens, &c.

1 DE vi, & effectibus huius clausulae vide Ias. *in §. omnium*, *num.* 161. *Instit. de act.* Bonacos. *p.* 1. *comm. crim. verb. qualitas, pag.* 145. Cels. Vgo. *in tract. claus. pag.* 501. *col.* 1 Pinel. *in l.* 2. *C. de rescind. vend. p.* 3. *cap.* 3. *num.* 19. Menoch. *cons.* 127. *num.* 2. Mascard. *de probat. conc.* 1148. *num.* 57. *cum seqq.* Ioan. Martin. à Cnsta *in addit. ad formam libellorum, annot.* 2. *lit. A, pag.* 3. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 78. aliàs 80. *in vltim. impress.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib.* 3. *c.* 2. *num.* 3. Rot. *in nou. decis.* 26. *n.* 6. *&* 33. [Theodos. de Rub. *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 498. *per tot.* vbi *n.* 1. ait quòd haec clausula operatur quòd potiùs probata, quàm petita sint attendenda Peregr. *cons.* 92. *n.* 6. *vo.* 5. vbi quòd in libellando & articulando est multi effectus.]

Per hanc clausulam non videtur quis recedere à 2 regulis iuris communis, vt per Ofase. *decis.* 144. *n.* 17. ideo ea debet semper apponi, & erit vtilis, vt docuit Ias. *in §. omnium, Inst. de act. n.* 161.

Huic clausulae aequipollet altera, videlicet, *Ius* 3 *& Iustitiam ministrari*, Albert. Brun. *cons* 83. *num.* 4. *vo.* 1. Mart. *d. claus.* 80. *num.* 8. vbi *n.* 9. post Franc. Ponte *cons* 63. *num.* 5. *cum multis seqq.* asserit, valere respectu singularitatis testium, quia nullo modo inuat.

Clausula haec vim habet excusationis, ne scilicet 4 actor plus debito petens teneatur probare id, quod petitum fuit, nec ob id actor in causa succumbet, etsi omnia deducta in libello non probet ad vnguem, ita Menoch. *cons.* 127. *n.* 4. [Theodos. de Rub. *d. claus.* 498. *n.* 1. vbi *n.* 2. post Rebuff. & Rot. resoluit quòd tunc nuncius, vel legatus non excluditur, quando prouidet ex expressa commissione Papae.]

5 Operatur etiam, vt actor non teneatur probare qualitatem deductam in libello, alias sine hac clausula succumbet non probando qualitatem, dato quod probaret factum principale, ita Marant. *de ordine iudicior. part.* 6. *tit. de libelli oblatione*, *num.* 17. Cardos. *in praxi Iudicum, verb. claus. num.* 10. Mendez à Castro *d. c.* 2. *n.* 4.

Deinde operatur, ne impertinentia, superflua. & 6 inepta noceant, Hippol. *in l. vnus, § final. num.* 36. *ff. de quaestionibus.*

Non videtur tamen remouere qualitatem ex- 7 pressam, cuius probatio necessaria est, sed solùm remouet probationem necessariam, Mascard. *d. conclus.* 1248. *numero* 57. vbi *num.* 58. asserit hoc procedere, quando talis clausula ponitur in fine libeli.

CLAVSVLA XC.

Non tamen à nobis prouisiones habentes.

1 *Prouisionem à praedecessoribus habentes non excludit clausula*

clausula, Non tamen à nobis prouisiones habentes.

2 *Verbum*, à nobis, *est personale.*

3 *Clausula*, Non tamen à nobis, &c. *est tantùm apposita ad exclusionem prouisorum à Legatis, & Nuntiis, qui auctoritate Apostolica conferunt.*

4 *Clausula*, Non tamen à nobis, &c. *procedit, siue fuerint bene siue malè prouisi.*

5 *Clausula*, Non tamen à nobis, &c. *intelligitur de prouisis tempore datæ ipsius Breuis, non de prouidendis, præsertim post declaratoriam censurarum, & executoriales concessas contra intrusum.*

6 *Breue cum clausula*, Non tamen à nobis, &c. *an possit exequi contra resignatarium tanquam prouisum à Papa, & non à resignante, ostenditur.*

7 *Prouisiones habentes à prædecessoribus non excludit clausula*, Non tamen à nobis. &c. *si in Breui dicatur*, Non tamen à nobismetipsis, *seu*, à nobis ipsis prouisis.

8 *Verba*, A nobismetipsis, *sunt personalissima.*

1 HÆc clausula non excludit eos, qui à præde-
cessoribus prouisiones habuerunt, vt fuit di-
ctum *in Aquilana Canonicatus 6. Octobris 1586. coram*
Cardin. Blanchetto, impressa per Nicol. Garc. *de benef.*
2 *part. 5. cap. 1. num. 652.* vbi etiam fuit animaduersum,
quod licèt verbum, *à nobis*, sit personale, tamen at-
tendenda est subiecta materia, & verisimilis mens
concedentis, quam non est præsumendum fuisse
talem, vt voluerit destruere prouisiones à suis præ-
decessoribus factas, stante validitate eiusdem proui-
sionis in reliquis; additurque in eadem decisione,
3 huiusmodi clausulam esse appositam tantùm ad ex-
clusionem prouisorum à Legatis, & Nuntiis, qui
auctoritate Apostolica conferunt. Hæc eadem de-
cisio impressa reperitur apud Marches. *de commiss.*
part. 2. pag. 419. in vlt. impress. & idem dictum fuit
in Valentina Canonicatus, & Sacristia 25. Iunij 1615.
coram Buratto, impressa per Farin. *decis. 728. n. 2. part.*
2. recent. Rot. *decis. 712. n. 1. part. 3. lib. 3. diuers.* quod
etiam tenet Argel. *de contractu legitimo, q. 15. n. 103.*
4 & procedere, siue fuerit bene, siue malè prouisi,
censuit Rot. *decis. 723. num. 1. vers. conclusum fuit, lib. 3.*
part. 3. diuers. quæ refertur *in d. decis. 728. num. 1. in fin.*
part. 2. recent. & tradit Nicol. Garc. *de benefic. p. 6. cap.*
2. n. 79.

Intelligitur hæc clausula de prouisis tempore
5 datæ Breuis, non de prouidendis, præsertim post de-
claratoriam censurarum, executoriales concessas
contra intrusum, & fuit dictum *in Toletana beneficij*
14. Nouembris 1605. coram Iusto, impressa per Mar-
ches. *de commiss. part. 1. pag. 384.* vbi etiam tantum
fuit, quod licèt videretur non posse exequi Breue
6 stante hac clausula contra resignantarium tanquam
prouisum à Papa, & non à resignante, per Innoc. *in*
cap. quia, & *ibi* Abb. *de iudic.* tamen ex quo resignans
resignauit beneficium in manibus Papæ, reseruata
sibi pensione, non videtur ab illo pure prouisus, ita
vt dicatur à Papa prouisus, sicut requiritur, tum
quia qualitas adiuncta verbo intelligitur secundum
tempus verbi, tum quia resignatio fuit facta in fa-
uorem, quo casu licèt resignatarius habeat ius à Pa-
pa, non tamen plus iuris habere potest quàm ha-
buerit resignans, Rebuff. *cons. 85. num. 11.* & demum,
quia Papa non potuit intelligere se velle præiudi-
care hoc pacto Breui concesso à commissario Came-
ræ cùm hoc non expresserit. *cap. super eo de officio de-*
legati, aliàs esset aperire viam sæpius eludendi execu-
tores Breuium, qui facilè admittuntur, & iura resi-
gnantium ignorantur, quæ in omnem euentum sola
transferuntur in resignatarium, nec melioris condi-
tionis esse debet, quam fuerit resignans.

Restringitur autem supradicta resolutio, in qua 7
habetur hanc clausulam non excludere eos, qui à
prædecessoribus prouisiones habuerunt, vt non
procedat, quando in Breui dicatur, *Non tamen à no-*
bismetipsis, seu, *à nobis ipsis prouisis aut prouisiones*
habentibus, vt resoluunt Nicol. Garc. *d. p. 5. cap. 2.*
num. 653. Aloys. Riec. *in praxi aurea, resol. 330. num. 2.*
& fuit dictum *in Salamantina beneficij de Dueñas 31.*
Ianuarij 1586. coram Reuerendissimo D. Corduba Epi-
scopo Pacen. impressa per Marches. *d. part. 1. pag. 343.*
& in Vicen. beneficij 22. Iunij 1598. coram Litta, cuius
meminit Nicol. Garc. *d. num. 603. & in Militen. be-*
neficij 6. Iunij 1607. coram Card. Marquemontio, im-
pressa per Farinac. *decis. 201. num. 6. part. 2. recent.* 8
vbi *num. 7.* subditur verba illa, *à nobismetipsis*, esse
personalissima, ex Bald. *consil. 304. lib. 5.* & Natt.
cons. 163. n. 8.

CLAVSVLA XCI.

Nulli ergo hominum liceat, &c.

1 *Potestati qui resistit, ordinationi Dei resistit.*

2 *Clausula*, Nulli ergo hominum, &c. *consueuit apponi in priuilegiis publicis.*

3 *Beneficiorum priuationis comminationem importare clausulam*, Nulli ergo &c. *putarunt nonnulli.*

4 *Constitutioni Pontificiæ qui se opponeret de iure, & non facto, non comprehenditur sub clausula*, Nulli ergo hominum, &c.

5 *Constitutionis Pontificiæ infractores subiiciuntur pœna arbitrario, quando adest clausula*, Nulli ergo hominum, &c.

6 *Clausula*, Nulli ergo hominum, &c. *posita in litteris Imperialibus, quid importet, ostenditur.*

7 *Infringere importat retractare, vel per malitiosam interpretationem infringere.*

8 *Temerario ausu facere, importat etiam sine dolo, sed ex subtilitate.*

EVm, qui sine iusta, & rationabili causa dispo- 1
tioni Apostolicæ non paruerit, indignationem
Dei omnipotentis, ac Beatorum Petri & Pauli Apo-
stolorum eius incursurum, habetur in fine Bulla-
rum Apostolicarum: nam, vt dicitur *in cap. qui re-*
sistit. 11. quæst. 3. qui resistit potestati, ordinationi Dei
resistit? vnde S. Ioan. Chrysostomus relatus *in cap.*
si nemo 11. quæst. 3. sic ait, *nemo contemnat Ecclesiastica*
vincula, non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui
hanc potestatem dedit hominibus, eosque, & Dominos
fecit tanti honoris. & ideo peccare mortaliter resoluit
Laurent. de Peirinis *in constit. sui Ordinis Min. m.*
constitut. 3. Sixti IV. n. 7. tom. 1. [Staphil. *de litteris*
gratia, tit. de vi & effectu clausul. vbi de clausul. nulli,
omnino hominum, n. 4. Rebuff *in forma noue prouis. in*
verb. nulli ergo vers. ego autem putarem, Theodns. de
Rubeis *in singul. Rotæ tom. 2. p. 4. claus. 504. n. 2.* vbi *n. 3.*
limitat in eo, qui de iure, & sic ex causa illis con-
tradicit]

De vi autem huius clausulæ, quæ teste Lauden. *in* 2
tract. de priuileg. quæst. 18. consueuit apponi etiam in
priuilegiis Apostolicis, plerique examinant, & qui-
dem

dem Bald. *in cap.* 1. §. *porrò*, *num.* 6. *quæ sit prima causa*
3 *feud. amittendi*, putauit importare comminationem priuationis beneficiorum, quem refert Marchesi. *de commiss. part.* 1. *pag.* 412. *num.* 104. *in vlt. impress.* Ioan. Bapt. *in l. cunctos populos*, C. *de summa Trinitate*, Soc. *cons.* 87. incip. *Visis intellis. col.* 2. *vol.* 3. Card. Tusch. *verb. indignationis pœnn, concl.* 91. Laurent. de Pelrinis *in constit. sui Ordinis Minim. const.* 3. *Sixti IV. num.* 8. *tom.* 1.

4 Alij verò multo meliùs existimant infractores constitutionis Pontificiæ, in qua adest huiusmodi clausula, subiici pœnæ arbitrariæ: ita Bellencin. *in tract. de charitatiuo subsidio, quæst.* 44. Martin. Lauden. *d. quæst.* 18. *Restitut. de Imperatore, quæst.* 110. Menoch. *de arbitrar. casu* 365. *n.* 5. *cent.* 4. Erasm. à Cochier. *de iurisd. Ordinarij in exemptos, part.* 4. *quæst.* 62. *num.* 1. Ioan. à Cochier. *in s. bol. ad preces primarias Imperatoris in fine.*

5 Intellige dummodo ipso facto infringant, eique non contradicant de iure; nam certum est eum, qui se constitutioni Pontificiæ opponeret de iure, & non de facto, non comprehendi sub hac clausula, iuxta notata per Doctores *in cap. in præsentia*, *de probat.* & per Flamin *de resign. lib.* 8 *quæst.* 7. *num.* 169. Marchesi. *de commiss. part.* 2. *pag.* 412. *in vlt. impress.* Mart. *de clausul. part.* 1. *claus.* 314. *num.* 1. *in vltim. impress.*

6 Posita verò in litteris Imperialibus, operatur quod nullus, siue priuatus, siue in quacumque dignitate constitutus, etiam Vicarius imperialis, possit contrauenire, vt ex Bart. *in extrauag. qui sint. rebelles, in fin. vers. nulli ergo*, notat Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt.* C. *conclus.* 352. *num.* 1 vbi *numeris seqq.* subdit quòd *infringere*, importat retractare, vel per malitiosam interpretationem infringere. *Teme-*
7 *rario ausu*, importat etiam sine dolo, sed ex subtilitate contraire, videlicet dissimulando, audiendo allegationes; vel disceptationes, *attentare* importat etiamsi ad effectum non perducatur, & demum *indignationem*, &c. importat, quod Princeps indignatus gratiosum se non exhibebit, & citat Bart. *in d. extrauag. verb. infringere, & verb. temerario, & verb. contraire, & verb. indignationem*, Aleaand. *cons.* 103. incip. *Videtur, n.* 14. *vers. primò quia lib.* 1. quod etiam tradit Mart. *d. claus.* 314. *num.* 1. *cum seqq.* & Laurent. de Peirinis *in constit. sui Ordinis Minim. const.* 1. *Iuly* 11. *num.* 98.

CLAVSVLA XCII.

Nullo modo, &c.

1 *Modum omnem, qui aliàs erat permissus, excludit clausula*, Nullo modo, &c.

2 *Potestatem omnem adimit clausula*, Nullo modo, &c. *inducendo nullitatem actus, & operando idem quod clausula*, decreti irritantis.

3 *Negatiua omnis potentia est clausula*, Nullo modo, &c.

4 *Clausula*, Nullo pacto, *idem importat, quod* nulla ratione.

1 HÆc clausula excludit omnem modum, qui aliàs esset permissus, vt per Seraphin *de Priuil. iuram. priuil.* 98. *num* 95. & habet vim præcisæ prohibitionis, prout d. *&. nullatenus*, Cephal. *cons.* 497. *n.* 25. *lib.* 4. & idem est, ac si diceretur, *nullo tempore, nulla ratione*, Alber. *in diction. verb. nullo modo*, Strach *de*
2 *decoct. p.* 6. *num.* 28. Ideo adimit omnem potestatem inducendo nullitatem actus, & operando idem quod clausula *decreti irritantis*, Grammat. *cons.* 3. *num.* 12. Gig. *de pe. sion. q.* 10. *num.* 10 Olasch. *Pædem. decis.* 165. *num.* 14 Et est negatiua omnis potentiæ, idem ope- 3 rando quod dictio, *penitus*, Menoch. *remed.* 14. *recuper. num.* 6. Vide *in tract. de dictionib. dict. nullo modo* [nam vniuersalem negationem inducit, Mandos. *in reg.* 14. *Cancell. q.* 88. *n.* 2. Bero *cons.* 117. *n.* 5. *lib.* 2. Et haber effectum vt nulla dispositio in contrarium valeat, gloss. *in Clem. vt ij, ver. can. edamus, de ætat. & qualit.* Theod de Rubeis *in singul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 507. *n.* 3. & *n.* 1. post Aym. *cons.* 201. *num.* 43. quod habet præcisam naturam, & *n.* 2. post Lambert. *de iurepatron. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 7. *art.* 30. *sub n.* 19. quod tollit dispensationem.]

Huic similis est clausula, *Nullo pacto*, quæ idem 4 importat, quod *nulla ratione*, vt per Alberic *in dict. verb. nullo pacto*, per text. *in l. pupillus* 24. vbi gloss. *ff. quæ in fraud. cred.* & trahitur ad non specificata, Roland. *cons.* 1. *num.* 4. *lib.* 4. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnino, n.* 14.

CLAVSVLA XCIII.

Nunc, & pro tempore.

1 *Futura comprehendi clausula*. Nunc, & pro tempore.

2 *Clausula*, Nunc, & pro tempore reseruandas, *adiecta in facultate transferendi pensiones, an referatur ad tempus translationis.*

HÆc clausula futura comprehendit, Bald. per 1 text. *ibi, in cap. cum inter, n.* 7. *de re iudic.* Rebuff. *in concord. tit. de regia ad preal. nomin.* §. 1. *vers. pro tempore*, & fuit dictum *in Romana pensionis extra Rot.* 19. *Iunij* 1615. *coram Burratto*, impressa per Marchesi. *de commissionib. p.* 1. *pag.* 558 & per Farin. *decis.* 733. *num.* 4. *p.* 1. *recent.* [Rebuff. *super concord. tit. de Regul. ad Pralatur. nomin. fact. en.* §. *in verb. pro tempore*, Theodos. de Rubeis *in singularib. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 510]

Clausula, *Nunc & pro tempore reseruandas*, adiecta 2 in facultate transferendi pensiones, refertur ad tempus translationis, vt in puncto resoluit D. Lotter. *in tract. de re benefic. lib.* 1. *q.* 36. *num.* 83. tam ex natura subiectæ materiæ, quàm ex vi verborum præcipuè ponderando dictionem, *pro tempore*, quæ futura comprehendit, vt suprà dixi, & vltra citatos firmat Bald *in cap. cum inter, num.* 7. *de re iudicat.* eum adductis per Rot. *in vna Lauden. pensionis* 29. *Ianuary* 1591. *coram Penia*, quam amplè confirmat eadem Rot. *d. decis.* 733. *num.* 3. & 4. *p.* 2. *recent.* & meminit D. Lutter. *d. q.* 36. *n.* 85.

CLAVSVLA XCIV.

Omnésque alios sua interesse putantes.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Iurisdictionem contra quoscumque interesse prætendentes, dat clausula*, Omnésque alios, &c. *si fuerit apposita in commissione causa.*

3 *Tertius si veniat ad causam vigore commissionis pro interesse*

interesse cum clausula, Omnesque alios, &c. *dicitur reus, non actor.*

4 *Citatio generalis cum clausula*, Omnesque alios, &c. *facta, non aliter nominibus personarum expressis, non est arctatoria.*

5 *Excommunicatus non specificè nominatus in admissione ad absolutionem à censuris, vigore clausula*, Omnesque alios, &c. *potest petere absolutionem, si habeat interesse in causa.*

6 *Infinitas reprobatur.*

7 *Rescripti fraudibus vt occurratur, impetrator nomina in eo expressa specificare debet.*

8 *Iurisdictionem non tribuit clausula*, Omnesque alios, &c. *contra specialiter priuilegiatum.*

9 *Pauperes, qui propter paupertatem se defendere non possunt, non comprehenduntur sub clausula*, Omnesque alios, &c.

10 *Fœminas non comprehendit clausula*, Omnesque alios, &c.

11 *Maiores personas non comprehendit clausula*, Omnesque alios, &c.

12 *Illustres personas, & qualificatas, ac particulari nota dignas, non comprehendit clausula*, Omnesque alios, &c.

13 *Vniuersitatem, Capitulum, aut Collegium non comprehendit clau.* Omnesque alios, &c.

14 *Clausula*, Omnes & singulos, &c. *habet vim expressionis in indiuiduo.*

15 *Clausula*, Omnia, & singula, &c. *refertur ad enunciata.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Mart. *d. clausul. p. 1. claus. 86. in vlt. impress.* Marches. *de commiss. p. 1. pag. 105. num. 104. cum seqq.* Monet. *de commut. vlt. vol. c. 6. a num. 363.* [nouissimè Theod. de Rub. post hæc impressa visum *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 511.*]

2 Hæc clausula dat iurisdictionem contra quoscumque interesse prætendentes, si fuerit apposita in commissione causæ, ita vt per eam possint citari alij, qui non sunt in commissione nominati, Abb. *in cap. veniens, il 2. num. 8. de testam.* Mohedan. *decis. 5. de iudic.* Put. *decis. 24. de iud. & in corpore decis. 196.* aliàs 100. *in correctis, lib. 1.* Mart. *de clausul. p. 1. claus. 86. in vlt. impress.* Ioan. à Cochier. *in reg. Canc. ad reg. de annali possessore. n. 38.* & fuit dictum *in Toletana parochialis de Guecas 5. May* 1594. *coram Card. Pamphilio, & in Brachar. beneficij 3. Martij* 1603. *coram Greg. XV. intereius decisiones impressas dec. 94.* & apud Farinac. *decis. 81. num. 2. p. 2. rec.* Theod. de Rub. *d. cl. 511. n. 1.*]

3 Operatur, vt si tertius veniat ad causam vigore commissionis pro interesse cum hac clausula, dicatur reus, non actor, vt per Put. *decis. 346.* aliàs 436. *in correctis, lib. 1.* & licèt reus, voluntarius tamen, operatur quod actor debeat contra omnes instructus venire, eo quia illos vocando ad iudicia excitat, Achil. *decis. 2. n. 1. de dilat.* Marches. *de commiss. p. 1. pag. 105. n. 506. in vlt. impress.*

4 De sui verò natura citatio generalis cum hac clausula, *Omnesque alios, &c.* facta, non aliter nominibus expressis personarum, non est arctatoria, sed monitoria, vnde omnes, qui sua interesse putauerint, & sic illis comparentibus ad vlteriora procedi valebit, sin minus secus, Host. & Innoc. *in cap. dilecti, de except.* Rota *decis. 8. de dolo, & contum.* [Theodos. de Rub. *d. claus. 511. num.* dum ait quòd ad hoc vt huiusmodi clausula operetur, requiritur specificatio personæ in citatione.]

5 Vigore huius clausulæ iniunctæ admissioni ad absolutionem à censuris, & excommunicatione, illam petere poterit, non solùm specifice nominatus in ea, verùm etiam ille, qui habet interesse in causa, vt post decis. Achil. 151. aliàs 2. *vt lite pendente, & dec. 390. lib. 3.* dictum fuit *in Placentina fideiussionis 22. May* 1592. *coram Penna.*

Huius clausulæ vigore tres, vel quatuor alios vltra expresè nominatos citari, & nominari posse, cauetur *in cap. cum multis, de rescript. in 6.* ex illa ratione, quam text. ponderat, vt scilicet infinitas reprobetur, quam rationem multis exornant Vital. de Camban. *in tract. clausul. pag. 56. numero 3.* Escobar *de ratioc. cap. 18. num. 4.* Stephan. Gratian. *d. scept. for. tom. 3. cap. 600. num. 30.* Cald. Pereira *de potest. elig. c. 3. num. 18.* Valasc. *cons. 51. n. 19. & de partit. cap. 9. num. 50. & 51.* 6

Vt autem fraudibus occurratur, debet rescripti impetrator illorum quatuor nomina expresè specificare, ita Vestr. *in sua praxi, lib. 4. cap. 2. num. 2.* Rot. *decis. 18. num. 2. de dolo, & contum. in nouis*, Abb. *in cap. pastoralis, §. quoniam autem, numero 4. de rescript.* vbi etiam Felin. asserit, ante citandorum per partem declarationem, iudicem eorum nominationem in aëre, & incertam habere. Hinc Rota *decis. 2. de rescript. in antiq.* dubitauit, an vigore huius clausulæ vltra quatuor conueniri valeant, resoluit tamen prædicta non habere locum in Romana Curia, quia commissiones, & sic iurisdictio, quæ illis mediantibus exercetur in Rota, non est arctatoria rationæ ordinariæ, & superioris iurisdictionis, quam Papa præsens sopes causis deuolutis, vt aliàs in Curia tractandis habet, quæ non veniunt restringendæ ad aliarum causarum instar, quæ extra Curiam coram iudicibus delegatis aguntur, quia ad iurisdictionis ordinariæ diminutionem tendunt; subdens ibi Rota, quod verba illa, *quatuor citandi*, quoad actorē in principio citationis intelligi possunt, quia ratio infinitatis, & vexationis euitanda venit, sed non quoad alios non citandos ad eius instantiam, qui dando de eorum proprio interesse ad causam venire vellent: nam, vt *in prædicta decisione*, ibi ad multos extenderetur, quæ omnia refert Marches. *d. p. pag. 207. n. 121.* 7

Sed non tribuit contra specialiter priuilegiatum ista clausula iurisdictionem, quando specialis mentio de illis facienda veniebat, *cap. Sedes*, vbi Doctores *de rescript.* Roman. *cons. 400. num. 4.* Franc. *in cap. 2. num. 1. etiam de rescript. in 6.* Marches. *d. p. 5. pag. 205. num. 105.* 8

Vnde illam non comprehendere pauperes, qui propter paupertatem se defendere non possunt, dicunt Bald. *in cap Sedes, num. 5. de rescript.* Felin. *in cap. significantibus 38. num 6. in 4. priuilegio paupertatis, de officio deleg.* 9

Nec etiam capere fœminas asserit Ludou Gomez *ad cap. 2. de rescrips. in 6. n. 60. cum seq.* contra quem scripsit Mandos. *super commiss. caus. benefic. vers. omnésque alios.* 10

Item nec maiores personas, quia aliter proceditur contra maiores, aliter contra minores, notat Imol. *in cap. Sedes Apost. num. 12.* vbi Felin *num. 1. de rescript.* Marches. *d. p. 1. pag. 207. num. 110.* Mandos. *loco proximè cit. in vers. secundò quæro*, vbi ait, hanc clausulam non comprehendere Principes, neque personas Illustres, & qualificatas, ac particulari nota dignas. [Theodos. de Rubeis *d. claus. 511. num. 9.*] 11

Item nec Vniuersitatem, seu Capitulum, aut Collegium comprehendere, obseruant Gomez *in d. c. 2. n. 68.* Mandos. *cit. loco*, Marches. *d. p. 1. pag. 207. n. 118.* 12

&,

& 119. vbi subdit, si hæc clausula expressa cum nomine Clerici laicum non comprehendi. [Rota decis. 25. num. 2. lib. 3. p. 3. diuers. Theodos. de Rubeis d. claus. 513. num 6 vbi num. 8. declarat non procedere quando in commissione, aut inhibitione, & simili adest mentio syndicorum Capituli, quia tunc hæc clausula, omnesque alios, comprehendit residuum Capituli.

14 Clausula, Omnes, & singulos, &c habet vim expressionis in iudicio, vt ex Rota tradit Theodos. de Rubeis in sing. Rota tom. 1. p. 4. cl. 512.

15 Clausula, Omnia, & singula, &c. refertur ad enunciata, Alexand. cons. 7. num. 2. lib. 3. Paris. cons. 97. n. 91. cum seqq. lib. 1 Theodos. de Rubeis d. tom. 2. part. 4. claus. 513. n. 1. & ad accessoria eius, quod principaliter est dispositum, Rot. decis. 146. n. 1. t. 1. diuers. habet vim indiuiduæ expressionis, Paris. consil. 1. num. 104. lib. 3. & tollit subreptionem, Rebuff. in forma mand. Apostol. in verb. omnia & singula, in princ.]

CLAVSVLA XCV.

Omni meliori modo, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Pleno iure, & sine diminutione operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

3 *Clausula,* Si non valet quod ago, &c. *aquiparatur claus.* Omni meliori modo, &c.

4 *Iuramento ad sustinendum actum aquiparatur claus.* Omni meliori modo, &c.

5 *In testamento inter liberos subintelligitur claus.* Omni meliori modo, &c.

6 *Clausula,* Omni meliori modo, &c. *operatur, vt melior via censeatur electa.*

7 *Dispositio vigore clausula,* Omni meliori modo, &c. *non restringitur ad expressa, sed extenditur ad omnes casus, in quibus actus melius sustinetur.*

8 *Actum, etiamsi alio modo, quàm expressum sit, valere possit, facit sustineri clausula,* omni meliori modo, &c.

9 *Dispositio si secundum verba expressa sustineri non possit vigore clausula,* Omni meliori modo, &c. *sustinebitur secundum ea, qua congruentius exprimi potuissent.*

10 *Actus si non possit valere eo modo, quo fuit gestus valebit eo modo quo iure fieri potuit, vigore clausula,* Omni meliori modo, &c.

11 *Remedium vtilius vt dicatur deductum, operatur claus.* Omni meliori modo, &c.

12 *Remedium omne magis fauorabile vt censeatur intentatum, & deducta omnia alia necessaria, & proficua actori, operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

13 *Solemnitatem supplet clausula,* Omni meliori modo, &c. *& conualidat actum inualidum ex omni capite, quo fieri potuit.*

14 *Contractum inualidum facit valere clausula* Omni meliori modo, &c. *& validum in vim validiorem.*

15 *Vltra expressa comprehendit clausula,* Omni meliori modo, &c. *quando est dictio, Et, vel alia copulatiua, secus si simpliciter.*

16 *Possessionem capiendi propria auctoritate licentiam operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

17 *Legatarium vt possit capere legatum propria auctoritate, operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

18 *Disponentem noluisse restringere suam dispositionem ad specificata, sed voluisse illam gerere eo modo, quo de iure melius fieri potuit, operatur clausula,* Omni meliori, modo, &c.

19 *Casus omnes, & modos vt comprehendat, quibus dispositio sit fortior, & plenius valeat, extendit dispositionem clausula,* Omni meliori modo, &c.

20 *Casus omnes etiam maiores, ac impoprios comprehendit clausula,* Omni meliori modo, &c. *adiecta dictioni vniuersali.* Quocumque.

21 *Pœnam petentium plus debito facit cessare clausula,* Omni meliori modo, &c.

22 *Iudicis officium vt censeatur imploratum in libello, & quod omnia arbitrio iudicis censeantur remissa, operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

23 *Actio omnis, & omne officium Iudicis vt censeatur intentatum in libello, absque aliqua expressione actionis, vel officij iudicis, operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

24 *Verba impropriando, quod potiùs actio competens apta sit intentata, quàm conclusio inepta operatur claus.* Omni meliori modo, &c.

25 *Libelli ineptitudinem tollit clau.* Omni meliori modo, &c.

26 *Libellus vt in casu dubio interpretatur eo modo, qui fauorabilior est actori libellanti, operatur claus.* Omni meliori modo, &c.

27 *Contraria remedia quod possint cumulari, operatur claus.* Omni meliori modo, &c.

28 *Contrarietatem, & incertitudinem in libello tollit claus.* Omni meliori modo, &c.

29 *Libellans quod censeatur deduxisse omnia narrata, & non se restrinxisse ad conclusionem, si non competit, operatur clausula,* Omni meliori modo, &c.

30 *Excipiens actorem esse repellendum* Omni meliori modo, &c. *habet intentum, si actor audiri non debet, licèt non repelli.*

31 *Electionem factam per vota conditionalia, & incerta, facit valere clausula,* Omni meliori modo, &c.

32 *Iudex, qui potest procedere tanquam ordinarius, & delegatus, si iudicando dicit,* Omni meliori modo, &c. *censetur ex potestate vera processisse.*

33 *Verbum* Relinquo, *quod in testamentis importet institutionem, operatur claus.* Omni meliori modo &c.

34 *Testamentum in scriptis factum, si non valet vt in scriptis quod valeat vt nuncupatiuum, operatur cl.* Omni meliori modo, &c.

35 *Institutus in duobus testamentis, si dubitat, quod valeat, & adiuit eum clausula,* Omni meliori modo, &c. *censetur adiuisse ex eo testamento, quod valet.*

36 *Codicillari clausula aquipollet claus.* Omni meliori modo, &c.

37 *Derogationis primi testamenti habet vim clausula,* Omni meliori modo, &c. *apposita in vltimo testamento.*

38 *Expressi vim habet claus.* Omni meliori modo, &c.

39 *Donatio causa mortis, vt transeat in donationem inter viuos, vel è contrà operatur claus.* Omni meliori modo, &c.

40 Clausula,

40 *Clauſ.*Omni meliori modo, &c. *efficit vt quis teneatur ex cauſa vera,& putatiua.*

41 *Vocationem liberorum poſitorum in conditione inducit clauſ.*Omni meliori modo,&c.

42 *Derogatoria clauſula contentorum in primo teſtamento habet vim clauſ.*Omni meliori modo,&c. *poſita in codicillis.*

43 *Proprietas vt in dubio cenſeatur relicta, operatur clauſ.*Omni meliori modo,&c.

44 *Donatio facta de bonis præſentibus, & futuris, vt ſuſtineatur quoad præſentia,operatur clauſ.* Omni meliori modo,&c.

45 *Iuramentum ſuppletorium vt iudex deferat parte non petente, operatur clauſ.* Omni meliori modo,&c.

46 *Subſtitutionem directam pupillarem, quæ aliàs talis non erat, efficit clauſ.* Omni meliori modo,&c.

47 *Subſtitutionem directam reſoluit in fideicommiſſariã facit clauſ.*Omni meliori modo,&c.

48 *Validitatem in prælegato nullo operatur clauſ.*Omni meliori modo,&c.

49 *Transmiſſionem abſque detractione Trebellianica inducit clauſ.*Omni meliori modo,&c.*poſita in teſtamento.*

50 *Filij poſiti ſub conditione, vt dicantur diſpoſitiuè vocati, operatur clauſ.* Omni meliori modo,&c.

51 *Voluntatem enixam,& ſpontaneam diſponendi denotat clauſ.*Omni meliori modo,&c.

52 *Validitas, vel modus, per quem actus valere poteſt, ſi non eſt expreſſus cum aliis modis ineptis, non operatur clauſ.* Omni meliori modo, &c.

53 *Clauſ.*Omni meliori modo, &c. *refertur reſpectu mandati expreſſi.*

54 *Clauſ.*Omni meliori modo,&c.*operatur etiã quoad ea,quæ ex expreſſis aptè inferri poſſunt.*

55 *Actum vt faciat valere quoad incognita, & incogitata, non operatur clauſ.* Omni meliori modo,&c.

56 *Diſpoſitionem vltra cognita agenti tempore actus non poteſt extendere clauſ.* Omni meliori modo,&c.

57 *Quoad contraria nihil operatur clauſ.*Omni meliori modo,&c.

58 *Iudicium ad cauſam expreſſam non reſtringit clauſ.* Omni meliori modo, &c. *nec ſuſtinet libellum continentem remedia contraria.*

59 *Clauſ.* Omni meliori modo, &c. *non operatur niſi quoad narrata, ſeu ſummam, aut rem petitam, non autem quoad aliud, quod plus probaretur.*

60 *Expreſſio certa vbi pro forma requiritur, non operatur clauſ.*Omni meliori modo,&c.

61 *Modi inepti quando ſunt expreſſi, nihil operatur clauſ.*Omni meliori modo, &c. *ſi aptus modus ex expreſſis deſcendere non poteſt.*

62 *Actus limitatione ſtante nihil operatur clauſ.*Omni meliori modo,&c.

63 *Diſpoſitionem non alterat, nec ampliat clauſ.*Omni meliori modo,&c.

64 *Actu imperfecto non attenditur clauſ.*Omni meliori modo,&c.

65 *Actus validitatem non operatur clauſ.*Omni meliori modo,&c.*quando defectus non eſt in ſolemnitate,ſed in ſubſtantia & forma.*

66 *Actus vt valeat eo modo,quo non poteſt ſortiri effectum ſuum,non poteſt inducere clauſ.*Omni meliori modo,&c.

67 *Actui re vera nullo non tribuit vim effectum clauſ.* Omni meliori modo,&c.

68 *Clauſ.* Omni meliori modo, &c. *nihil operatur contra mentem,& intentionem partium.*

69 *Actum omni alio modo non ſuſtinet clauſ.* Omni meliori modo, &c. *ſed ſecundum propoſitum agentis.*

DE vi, & effectibus huius clauſulæ, vide Capic. 1
*deciſ.*96.*n.*8.Hippol.*conſ.* 118.*n.*8.*vo.*2. Siluan.
*conſ.*97.*n.*13. Celſ.Vgon. *in tract. pag.* 503. Pinel. *in*
*l.*2.*C.de bonis mater.c.*2.*n.*8.*ad fin.*Simon. de Præt.
*de interpr.vlt.vo.fo.*127.*ſolut.* 4. Menoch. *de arbitrar.*
*lib.*1.*q.*47.*n.*3.*cum ſeqq.& q.*72.*num.*15. *& conſ.* 127.
*n.*5.*& conſ.*314.*n.*4. Viui.*tom.*2. *comm.op.lib.*6.*tit.*13.
*n.*256.*verſ.quoniam clauſula,*Ioſeph.Ludou.*Peruſ.deciſ.*117.*n.*2.22.*&* 23.Seraph.*de priuileg. iuram. priu.*
22.*n.*65.*cum ſeqq.*Valaſc.*de iure emphyt.q.*6 *num.*16.&
*conſult.*719.*n.*15.Hond.*conſ.*44.*n.*26.*cum ſeqq. tom.* 1.
Surd.*dec.*7.*n.*25.*& conſ.*303.*n.*13.*& conſ.* 305.*n.* 49.
*& conſ.*418.*n.*19.Aloyſ.Ricc.*in collect. deciſ. p.* 4. *collect.*879.Card.Tuſch.*practic.conc. tom.* 1. *lit.* C, *conc.*
358.Mart.*de clauſ.p.*1 *clauſ.*84.aliàs 88.*in vlt. impreſſ.*
*& p.*3.*clauſ.*56.Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel. gloſſ.*3. *n.*8.
Rendin.*in promptuario receptarum ſententiar. tom.* 1.
*tit.*16.*n.*13.Hieron.Gabr.*conſ.*137.*n.*23. *lib.*1. Steph.
Gratian. *diſcept. for. cap.* 24. *n.*4.Bernard.Græuæ.*ad*
*pract. Camera Imper. lib.*1.*conc.*61. *conſider.* 3. *num.* 6.
Mendez à Caſtro *in praxi Luſitana,lib.*3.*cap.*2.*nu.*6.
Fuſar.*de ſubſtit.q.*245.*n.*63.*cum ſeqq.*D.Lotter.*in ſuo*
*nouiſſimo tract.de re benef.lib.*1.*q.*40. *n.* 328. *cum ſeqq.*
Cancer.*var.p.*2.*cap.*14.*num.*145.Fontanell.*de pactis,*
*clauſ.*4.*gloſſ.*21.*p.*1.*num.*42.*cum ſeqq.*vbi *num.*44.quòd
operatur vt vtile non vitietur per inutile. Peregr.
*conſ.*31.*à n.*21.*vol.*5.Giurba *dec.*1.*n.*48.Bened.Ægid.
*ad l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iur.p.*2.*c.*13.*cl.*16. Duran.
*dec.*60.*n.*38.*& dec.*151.*n.*3.

Hæc clauſula æquipollet clauſulæ, *Pleno iure*, & 2
ideo importat idem quod pleno iure, & ſine diminutione,Ruin.*conſ.*47.*n.*20.*lib.*2.Rimin.iun.*cõſ.*638.
*num.*61.*lib.*6.Mart.*d.clauſ.*88. *num.*7. [Cauzlean. *de*
*vſufructu mulieri relicto,num.*227.Rot.*dec.*30.*n.*6.*p.*1.
in poſth. vbi quod importat idem quod pleno iure;
Theod.de Rub.*in ſing.Rota tom.*1.*p.*4. *cl.*517. *n.*25]
Et æquiparatur clauſulæ,*Si non valet quod ago,vt ago,* 3
*valeat eo modo,quo valere poteſt,*Cephal.*cõſ.*423.*n.*92.
*& conſ.*437.*n.*82.*cum ſeqq.*Hond.*conſ.*44. *n.*28.*tom.*2.
Fuſar.*de ſubſtit.quæſt.*245.*num* 64. Et operatur idem
quod clauſula, *Super quibus, & iuſtitiam miniſtrari*
petitur. Boët.*dec.*94.*num.*3.Card.Tuſch. *d. conc.* 158.
*num.*17.& æquipollet clauſulæ codicillari, vt infrà
videbitur *in verſ.*23. & æquiparatur iuramento ad 4
ſoſtinendum actum, Rot. Bononien.*dec.*14.*num.*59.
Cephal.*conſ.*772.*n.*11.*& ſeq.& num.*39.Card.Toſch.
*d.concl.*358.*n.*41.ſubintelligitur in teſtamento inter 5
liberos,Hipp.*conſ.*118.*num.*10.Mart.*d.clauſ.*56.*n.*10.
Fuſar.*d.q.*245.*n.*50.[Peregr.*conſ.*46.*n.*20. *& conſ.*60.
*n.*3.*vo.*1.]

Primò operatur hæc clauſula, vt melior via cen- 6
ſeatur electa,Ioſeph.Ludou.*Peruſ.deciſ.*117.*n.*4. *&* 5.
Seraph. *de priu.iuram.priu.*98.*num.*3 [in tranſlatione
penſionis operatur vt trãſlatio ſuſtineatur,pro vt eſt
poſſibile ſuſtineri poſſe, Rot. *deciſ.* 30. *numero* 35.
*num.*5.*recent.*& ideo diſpoſitio vigore huius clauſu- 7
læ non reſtringitur ad expreſſa, ſed extenditur ad
omnes caſus, in quibus actus meliùs ſoſtinetur; ita
Ruin. *conſ.*9. *num.*9.*vol.*5.Rimin.iun. *conſ.*13.*n.*143.
*vol.*1.Mart.*d.p.*3.*clauſ.*56.*num.*4.Facit enim ſoſtineri 8
actum,etiamſi alio modo, quàm expreſſum ſit, valere poſſit,ex notatis per Achil. *deciſ. vnic. de verb.*

sign.& Verall.*decis.*124.*p.*1.& fuit dictum *in Romana laudi* 13.*iuny* 1614.*coram Buratto*,imp essa per Farinac. *decis.*553. *numer.*10.*p.*1. *recent*. Card. Tusch. *d.*
9 *concl.*358.*n.*43.Vnde etiam fit,vt si dispositio secundum verba expressa sustineri non possit, sustineatur secundum ea, quæ congruentius exprimi potuisseot, Card Mantic.*de coniect.vltim. volunt.lib.*3.*tit.*14 *num.*11 Couarr.*in c.Raynutius de testam.* §. 1. *sub num.*2.*vers.praeterea*,Menoch.*cons.*314. *num.* 4. Fusar. *d.q.*145.*num.*63. & fuit dictum *in Reatina hereditatis* 3.*Marty* 1600.*coram Iusto* [& licèt faciat sustineri actum etiam alio modo quam expresso, non tamen operatur,vt quis se pro alio obliget,Rot.*dec.*107.*n.*9. *p.*2.*in postb.Far.*aliàs *p.*4.*rec.*]

10 Hinc etiam fit, vt si actus non possit valere eo modo, quo fuit gestus, valeat eo modo, quo iure fieri potuit, Menoch.*cons.*314.*numero* 4.vel vt si non valeat actus vno modo, valeat omni alio meliori, Menoch.*cons.*683.*numer.*75.Hond.*cons.*44. *num.* 26. *tom.*1.Mari. Antunin.*var.resolut. lib.*2. *res.*49. *num.*8. [& operatur vt actus valeat eo modo, quo valere potest.Aymo *cons.*141.*n.*5.Decian. *cons.*34. *num.* 81. *lib.*3. Rot. *decis.*242. *num.*8.*p.*1.*in postb.Far.*aliàs *p.*3. *recent.* Hieron Gabr.*cons.*137.*sub n.*23.*lib.*1.Theodos. de Rub.*d.cl.*517.*num.*1]Et ita apta est etiam tollerē, & reiicere modum expressum, per quem actus corruat,Cresc.*decis.*11.*n.*9.*de dolo, & contum.* D.Lotter. *d.q.*40, *num.*318. neque stat restrictiuè, nisi quando ponitur simpliciter, & sine copula, *Et*, Cæsar. de Grass.*dec.*1.aliàs 1.*n.*4.*de elect.*Rot. *dec.*467.*n.*7.*p.*3. *lib.*3.*diners.*

11 Secundò operatur, vt vtilius remedium dicatur deductum, & si quod fuit expressum, non valet eo modo, quo fuit expressum, valet eo modo, quo valere potest; ita Gomez *l.*3. *Tauri*,*numero* 78. Menoch.*cons.*314.*numer.*4.Surd. *cons.*428. *numero* 19. & *cons.*450.*num.*23.Ioseph. Ludouic. *Perus. decis.* 117. *num.*4 & 5. Mart. *d. cl.* 88. *num.*1.Aloys. Ricc.*d.collect.*869.*effect.*1. Marescot. *var. lib.*1. *c.* 19. *num.* 71. & *lib.* 1. *c.* 138.*numero* 46.& 47.Gregor. *decis.*204. *num.*19.

12 Tertiò operatur etiam, vt censeatur intentatum omne remedium magis fauorabile, & deducta omnis actio necessaria, & proficua actori Rot.Bonon. diuers.*decis.*129.*num.*15.& *decis.*216.*num.*54 Subdit quod in petitione operatur, vt semper causa necessaria, ac semper aptum, & necessarium remedium censeatur intentatum.

13 Quartò supplet solemnitatem, & conualidat actum inualidum ex omni capite, quo fieri potuit, Cephal.*cons.*771.*n.*10.& *seq.* Alexand.*cons.*80.incip. *Visis*,*num.*4.& *seq.lib.*5.Hund.*cons.*44.*num.*19. *tom.*1. Card.Tusch.*d.concl.*318.*num.* 35. vbi *num.* 37. cum
14 Grato *cons.*7. *num.* 14. & *seq.* ampliat in contractu, quia facit valere in vim cōtractus validioris, de quo etiam Grat.*cons.*7.*numero* 14.& *seq.*Mart. *d. claus.*88. *num.*3.

15 Quintò comprehendit vltra expressa, quando adest copula, *Et*, vel alia dictio copulatiua, secus si simpliciter, & sine copula ponatur,nam tunc non operatur nisi circa expressa, Ruin. *cons.*9.*n.*9. *vol.*5. Mart.*d.p.*1.*claus.*88. *num.*3. vbi refert plures Rotæ decisiones,Mantic.*dec.*217.*n.*1. & Stephan. Gratian. *discept.for.cap.*764.*num.*14.*cum seqq.*Honded.*cons.*44. *n.*34.*tom.*2.

16 Sextò operatur licentiam capiendi possessionem propria auctoritate, Mart. *d.claus.*88. *numer.* 10. & *d.claus.*56.*num.*16.Vincent.Honded.*cons.*18. *num.*26. *tom.*2.vbi *num.* 27. subdit, supplere titulum institu-
17 tionis etiam in legato rei particularis. Et ideo operari, vt legatarios possit capere legatum propria auctoritate notant Mart. *d. claus.*56. *numero* 15. Intrigl.*Sicilia decis.*48.*numero* 10. & tribuere tacitè fideicommissario facultatem capiendi propria auctoritate obseruat Angelus *de contradict. legitimo*, *q.*10. *n.* 17.

Septimò ostendit, disponentem noluisse restrin- 18
gere suam dispositionem ad specificata, sed voluisse
illam gerere eo modo, quo de iure melius fieri potuit, ita Hond. *cons.*44.*numero* 25.*tom.* 2.vbi *num.*31.
subdit extendere dispositionem, vt omnes casus 19
& modos comprehendat, quibus dispositio sit fortior, & pleniùs valeat, & *num.*45.quod operatur,vt dispositio verificetur eo casu, in quo eorum improprie pleniùs verificari potest, & *numero* 46. quod 20
adiecta dictioni vniuersali, *Quocumque*, comprehendit omnes casus etiam maiores, ac improprios. [Et sic operatur vt veniant omnes alij modi etiam non expressi, Caputaq.*decis.*114.*p.*1. Seraphin. *dec.*1184. *numero* 3.Rot.apud Paul. de Rubeis *dec.* 204. *numer.* 10.*tom.*3.*diuer.*aliàs *p.*7.*recent.* vbi *n.* 11. quod posita in testamento importat omnes alios modos similes expressis.]

Octauò facit cessare pœnam petentium plus de- 21
bito,vt per Ioseph Ludou. *Perus.dec.*11.*n.*4.& 5.

Nonò in libello operatur, vt officium iudicis 22
censeatur imploratum, & quod omnia arbitrio iudicis censeantur remissa, ita vt cesset incertitudo, vel contrarietas, Lap. *allegat.*51.*n.*9 Ruin.*cons.*109. *numero* 14. *lib.*1. Card.Tusch. *d. conclus.*358. *num.* 1. vbi *num.* 2.post Corn.*cons.*18.incip. *In praesenti*, *num.* 8.*lib.*3.subdit idem operari,siue sit in principio, siue in fine.

Decimò in libello operatur, vt omnis actio, & 23
omne officium iudicis censeatur intentatum absque aliqua expressione actionis, vel officij iudicis, ita Petr.de Anchar.*cons.*73. incip. *Visis omnibus*, *num.*3. & *seqq.*Card.Tusch.*d concl.*358. *num.*4. vbi *numer.* 5. post Corn. *d. consil.* 18. *numero* 8. & Butr. *consil.* 63.
[Benedict.Ægid.*d.cap.*13.*claus.*16. *num.* 2.] extendit 24
etiam impropriando verba, quod potius actio competens apta sit intentata, quàm conclusio inepta.

Vndecimò tollit ineptitudinem libelli, Bald.*cons.* 25
478.incip.*In causa*, *num.* 3.*lib.*1. Card.Tusch. *d.concl.* 358.*n.*6.

Duodecimò operatur,vt in casu dubio libellus in- 26
terpretetur eo modo, qui fauorabilior est actori libellanti, Marant. *de ord. iudicior. p.* 6. *tit. de libelli oblat.n.*15.

Decimotertiò operatur, quod remedia contraria 17
possint cumulari, & quicquid ex narratis resultat, censeatur conclusum, prout idem est in clausula, *Petens*, &c. Grau.*in responso pro genero*,*numero* 215.& 217.& tunc sententia potest fieri non conformis libello,Marant. *de ord. iudicior. p.*4. *dist.* 9. *n.*3.Card. Tusch.*d.conclus.*358.*num.*7.vbi *num.* 8. post Angel. *cons.*157.*col.* 2.*vers.ex quibus*,extendit,vt etiamsi in libello spolij vnum remedium non competens esset expressum, si adest hæc clausula,censeatur etiam deductum omne aliud remedium.

Decimoquartò tollit contrarietatem, & incer- 18
titudinem libelli, quia operatur, vt officium iudicis dicatur imploratum, & omnia in arbitrio illius conclusa.Lap.*alleg.*51. *numero* 9. *vers. nam hic proponitur*, Card.Tusch.*d.concl.*358.*numero* 9.Pacific. *de Salu.interd.inspect.*1.*c.*3.*n.*43.

Decimoquintò operatur, quod libellans censeatur 29
deduxisse omnia narrata, & non se restrinxisse ad conclusionem, si non competit, ita Anton.de Butr.

cons.

*conf.63.*incip.*Visolibello.*Alexand.*conf.115.lib.3.*Soc. *conf.141.col.antevenult.lib.* 1. Crauet.*conf.316.n.25.* Card.Tusch *concl.358.n.11.*

30 Decimosextò operatur tam in agente, quàm in excipiente, ideo excipiens repellendum actorem *omni meliori modo,&c.* habet intentum, si actor audiri non debet, licèt non repelli, Ruin. *conf.* 209. *n.24.lib.1.*quem refert Card. Tusch. *d. conclus.368. num.16.*

31 Decimoseptimò facit valere electionem factam per vota conditionalia, & incerta, quæ aliàs non valeret, quia censetur remissa in voluntatem superioris,*cap.alleg.51.n.10.vers.ita etiam*, Card. Tusch. *d.concl.358.n.18.*

32 Decimooctauò operatur, quod iudex, qui potest procedere tanquam ordinarius, & delegatus, si in iudicando dicit, *Omni meliori modo*, censetur ex potestate vera processisse, Felin. *in cap. cùm super, col.penult.vers.quid autem, num. 11.de in offic.deleg.* vbi Dec.*in fin.*Card.Tusch.*d.concl 358.num.21.*vbi *n.22.* cum Dec.*conf.14.num.1.& conf.73.n. 4.* extendit, vt imò si iudex credidit se delegatum, cùm non esset, & erat etiam ordinarius, procedendo vt delegatus cum clausula, *Omni meliori modo*, sustineatur processus.

33 Decimononò posita in testamentis operatur,quod verbum *Relinquo*, importet institutionem, vt post Paul Castren.Bald Pelin.& alios, tenet Viuius *tom. 2.comm opinion.lib.6.tit 11.n.256.vers. quoniam clausula*,Cels. Vgon.*in tract. claus.pag.583.col.* 1. Hippol. *conf 118 num. 9.* Aloys. Ricc.*d. collect. 879.effectu 4.* [In testamento apposita operatur vt testator non se restringat ad validandum suam intentionem ad vnum speciale in testamento expressum, sed comprehit omnem modum & facultatem testatori competentem Rot.*decis.311.n.7.p.2.in posth. Farin.* aliàs *p.4.recent.*]

34 Vigesimo operatur,quod testamentum in scriptis factum, si non valet vt in scriptis valeat vt nuncupatiuum, Alex. *conf.176.col.1.lib.5.*Socin.*conf.173.* incip.*R.in fin.n.2.*Afflict.*decis.164.n.2.*Salust. Tiber. *in formul.instr.lib.1.cap.18. n. 14.* Matt. *d. claus.* 88. *num.4.& d.claus.56.num.8.* Menoch. *consil.1062.n.1.* Aloys.Ricc.*d.collect.879.effect.3.* Card. Tusch.*concl. 358.n.17* [Theodos. de Rubeis *d.claus. 517. n. 8* Et operatur vt quæ relicta sunt iure institutionis, censeantur relicta, si alio modo inutilia manerent. Bened Ægid. *dict. claus. 16. n. 1. vers. & operatur*, vbi in principio dicit quòd hæc clausula in testamentis suppler titulum institutionis in legitimam liberorum,& clausulæ codicillari æquipollet,& *n.2.* subdit quòd contractui adiecta facit eum valere in vim validioris contractus,vt cùm donationis adiicitur, de donatione inter viuos intelligatur.]

35 Vigesimosecundò operatur, vt qui est institutus in duobus testamentis, & dubitat quod valeat, & adiuit cum clausula,*Omni meliori modo,&c.*censeatur adiuisse ex eo testamento quod valet,Felin.*in d.cap. cùm super de offic.deleg.num.11.vers.3.effect.* Ang. de Perusio *conf.183.*incip.*Berta,n.3.vers.1.* Dec.*conf.14.* incip. *Et pro tenui,n.4.vers.& in simili*, Card.Tusch. *d.concl.358. num.* 28. vbi *num.* 29. declarat, si fecit mentionem de vtroque testamento, secus si de altero tantùm.

36 Vigesimotertiò æquipollet clausulæ codicillari, Felin.*in d.cap.cùm super, num.11.in fin. vers. quartus effectus*, Corn.*conf.62.*incip. *Aliàs consului,lib.2.*Sim. de Præt.*de interpr.vlt.vol.fol.128.n.20.*Dec. *conf.14. num.3.& consil.77.n. 4.* Anton. Gom. *ad l. 3. Tauri, num. 74.* Card. Mantic. *de coniectur. vltimar. volunt.* *lib.3.tit.14.num.11.* Card. Tusch. *d. concl.* 358.*n.30.* D. Barbos.*in priuatis schol. ad l.nemo potest, l. 422. ff.de legatis*, 1.Marta *d.claus.88.num.6.* Aloys.Ricc. *d.collect.879.effectu 6.*Stephan Gratian.*discept.forens. cap.369.num.6.*Cardos.*in praxi iudic.verb.clausula* 8. Fusar latè *de substitution.q.145.à n.* 68 [Magdalen. *de numero testium,p.1.c.6.n.27.& 18.*Theod.de Rub. *d.claus.517.n.14*]Imò plus operari quàm clausulam codicillarem, asserit Seraph. *de Priuileg. iuramenti. priuil.98 n 8.& priuil.74.n.195.*

Vigesimoquartò,in testamento vltimo habet vim derogationis primi, Socin.*conf.174.in fin.lib.* Ruin. *conf.11.*incip.*Ex iis,n.3.& 14.lib.2.*Card. Tusch.*d. concl.358 n.32.*Seraph.*decis.239.n.1.* 37

Vigesimoquintò habet vim expressi;ideo omnia, quæ pro actus validitate debuerunt exprimi,habentur pro expressis,prout si esset iuratum, quia æquipollet iuramento,Cephal *conf.772.n.38.& 39.*Curt. iun.*conf.71.n.12.* Grat.*conf.34.n.6.& conf.58.num.9. lib.1.*Crau.*conf.141.n.3.*Paris.*conf.40 n.24.l.3.* Card. Tusch.*d.358.n.34.* 38

Vigesimosextò facit, quod donatio causa mortis transeat in donationem inter viuos, & è contrà, Crau *conf.2 4.num.* 19. Roland à Valle *conf.8.n.14. lib.1.*Paris.*conf.90.num.10.lib.*.. Hond.*conf.44.n.54. tom.2.*Seraph.*decis.69.num.5.& 6* Cald Pereira *de potest.eligendi,c.3.n.13* vbi ait, quòd quando in instrumentis, seu nominationum chartis hæc clausula apponitur,eius natura est excludere mortis causa donationem,& inducere quod inter viuos donatio facta dicatur, impedire reuocationem,Card Tusch.*d. concl.358.num.44.*vbi *n.45.*cum Cumaun *conf.* 90. incip. *Filiusfam. circa fin.* subdit, donatione filiifam. causa mortis operari pactum resolutiuum, & alia necessaria, ea quibus impediatur alienatio, vel operari, vt si filiusfamilias est miles, vel eques,aut Doctor, valeat dispositio in vim codicillorum, ex quo potest codicillari. 39

Vigesimoseptimò efficit.vt quis teneatur ex causa vera & putatiua, vt per Steph. Grat. *discept.forens. cap.791.n.4.* 40

Vigesimooctauò inducit vocationem liberorum positorum in conditione, vt per Honded. *conf.54. num.49.tom.2.* 41

Vigesimononò, posita in codicillis habet vim clausulæ derogatoriæ contentorum in primo testamento, etiamsi in eo testator dixisset nolle posse mutare testamentum, & si contigerit mutatio, non valeret ex defectu intentionis, quia mutatio sola facta cum verbis, *quod valeat omni meliori modo, quo potest*, operatur enixam, & præcisam voluntatem, & derogationem contrariorum, Bald *consil.226.*incip.*Reperitur, lib.1.*quod duplicatur *conf.389. lib.5.* Card. Tusch.*d.concl.358.num. 46* vbi *num.* 47. cum Alex *conf.50.in fin.& conf.53* incip.*In causa,num.10. vers.accedit.lib.7.*subdit, quòd posita in testamento, in quo pater reliquit, vel legauit omni meliori modo, operatur quod iure institutionis censetur legatum. 42

Trigesimò operatur, vt in dubio censeatur relicta proprietas, ita Stephan.Gratian.*discept.forens. cap.216.num.34.* 43

Trigesimoprimò operatur, vt donatio facta de bonis præsentibus,& futuris, virtute huius clausulæ sustineatur quoad præsentia,vt ex Grat.*resp.70.n.21. lib.1.*resoluit Ioseph.Ludou.*d.decis.117.n.6.* 44

Trigesimo secundò operatur, vt iuramentum suppletorium index deferat, non petente parte, vt per Camill. Borell.*in sum.omnium decis.tit.51.num. 6. cum seqq.* 45

46 Trigesimotertiò efficit substitutionem directam pupillarem, quæ aliàs non erat talis, Mart. *d. clausf. 56. n. 1* Rot. Bonon. *diuerf. decif. 14. n. 53.* Surd. *conf.* 434. *num. 13.*

47 Trigmoquartò facit resolui substitutionem directam in fideicommissariam, ex notatis per Stephan. Gratian *discept. forens. cap. 369. n. 6.*

48 Trigesimoquintò operatur validitatem in prælegato nullo, vt per Paris. *conf. 79. n. 31. vol. 2.* Menoch. *conf. 86. n. 85.* Mart. *d. clausf. 56. n. 14.*

49 Trigesimosextò, posita in testamento inducit transmissionem absque detractione Trebellianicæ, vt per Menoch. *conf. 1182. n. 23.* Rota Bononien. *diuerf. decif. 14. n. 53.* Mart. *d. clausf. 56. n. 13.*

50 Vigesimoseptimò operatur, vt filij positi sub conditione, dicantur dispositiuè vocati, Paris. *conf.* 21. *num. 53. vol. 3.* Rimin. iun. *consil.* 583. *num. 14. vol. 5.* Simon. de Præt. *de interpr. vlt. volunt. lib. 3. num. 6. fol.* 300. Iosep. Rustic. *in tract. an & quando, lib. 5. cap. 6. num. 3. in 39. coniectura,* Hond. *conf. 54. num. 47. cum seqq. tom. 1.* Put. *decif. 215. in fin.* aliàs 214. incip. *Nicolaus, n. 5. lib. in correct.* quidquid dicat Menoch. *conf. 54. n. 47. cum seqq.*

51 Trigesimooctauò denotat enixam voluntatem, & spontaneam disponendi, Gabr. *conf. 32. q. 2. n. 17. vol. 1.* Mart. *d. cl. 88. n. 13. vers. item denotat.*

52 Limita primò, vt nihil operetur quoad non expressa, ideo si validitas, vel modus, per quem actus valere potest, non expressus, cum aliis modis ineptis non operatur, Calder. *conf. 2. de accusat. num. 2. vers. non obstant,* aliàs 479. Aret. *conf.* 17. incip. *Considerata, n. 4.* Vant. *de nullit. ex defectu iurisdict. n. 174.* Rot. apud Farinac. *decif. 841. v. 3. in 1. collect. nouissimo num. & decif. 553. num. 20. p. 1. recent.* [Bened. Ægid. *d. clausf. 19. num. 2. vers. conuenit.*] Card. Tusch. *d. concl. 358. num.* 50. vbi *n.* 51. extendit limitationem,
quia si quis potest aliquid facere ex se ipso, & fecerit vigore mandati, non sufficientis expressè, licèt
adiecerit hanc clausulam, tamen actus non sustine-
tur, quia clausula, *Omni meliori modo, &c.* refertur
53 respectu mandati expressi, & *n. 52. cum seqq.* declarat
hanc clausulam non solùm operari quoad expressa,
54 sed etiam quoad ea, quæ ex expressis optè inferri
possunt, si expressio inesset saltem ex lata importantia vocabuli, vel adesset copula, *&*, quia tunc extra expressa extenditur, vt obseruant citati à Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 3. n.* 8. quibus adde Aloys. Riec. *d. collect. 879. effect.* 5. Mart. *d. clausf.* 88. *num.* 3. Seraph. *decif. 1184. num. 3.* & iuxta hæc intelligendæ sunt plures Rotæ decisiones, ex quibus elicitur, hanc clausulam comprehendere etiam modos non expressos, vt per Verall. *decif. 114. lib. 1.* Crescent. *decif. 11. in fin. de dolo,* Cæs. de Graff. *decif. 1. n. 3. & 4. de elect.* Rot *decif. 467. n. 7. lib. 3. p. 3. diuerf. & decif. 733. n. 9.* apud Farin. *p. 2. recent.*

55 Limita secundò, quia non operatur, vt faciat valere actum quoad incognita, & incogitata, Felin. *in d. c. cùm super, n. 13. vers. quando, de offic. deleg.* Roman. *consil.* 294. incip. *Hac confessio, in fin.* Card. Tusch. *d. concl. 358. n. 58.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. clausul. 32.* [Bened. Ægid. *d. clausf. 16. n. 2.* Peregr. *conf. 31. n. 24. vol. 5.*]

56 Vnde non posse extendere dispositionem vltra cognita agenti tempore actus, fuit dictum *in Rota in Bononien. fideicommissi de Pansaratis 17. Nouembris 1589. coram Giptio.* Nec corroborare potest ea, quæ ex narratis colligi non possunt, Aret. *conf.* 103. *sub n. 4. vers. tertio quia,* sed solùm quæ veniunt ex ipso actu, & dispositione, non autem extranea, ad quæ principalis dispositio non refertur, Paris. *consil.* 12. *num. 69. lib. 1.* Cassad. *decif. 7. num. 7. de appellat.* & fuit dictum *in Firmana bonorum 20. Iunij 1585. coram Giptio & in Bononien. vsusfructus 16. Iunij 1597. coram Card. Pamphilio.*

Limita tertiò, quia nihil operatur quoad contra- 57
ria, vt per Card. Tusch. *d. concl. 358. n. 59.* Vnde iu- 58
dicium ad causam expressam non restringit, nec sustinet libellum continentem remedia contraria, Sur. *conf. 273. n. 6. & 27.* Ioseph. Ludou. *decif. 117. n. 32.* Stephan. Gratian. *d. cap. 24. n. 5.*

Limita quartò, quia non operatur, nisi quoad nar- 59
rata, seu summam, aut rem petitam, non autem quoad aliud, quod plus probaretur, vt per Brunor. à Sole *in locis communib. verb. clausula* 49. Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 61. consid. 3. num. 2.*

Limita quinto in formalibus, quia vbi pro for- 60
ma requiritur expressio certa, non operatur ista clausula, Felin. *in d. c. cùm super, n.* 14. Card. Tusch. *d. concl. 358. num. 60.*

Limita sextò, vt nihil operetur, quando sunt ex- 61
pressi modi inepti, si aptus modus ex expressis descendere non potest, vt per Hond. *conf. 54. num. 11. tom. 3.*

Limita septimò, vt nihil operetur stante limita- 62
tione actus, Surd. *decif. 7. n. 27. vers. pro quo facit,* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 764. n. 21* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 47. n. 4.*

Limita octauò, vt non alteret, nec ampliet dispo- 63
sitionem, Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 764. num. 22.* Seraph. *decif. 1216. num. 13. & decif. 1184. n. 3.* Greg. *decif. 207. n. 4* [Theodos. de Rub. *d. clausf. 517. n. 39.*]

Limita nonò, vt non attendatur in actu imperfe- 64
cto Ruin. *conf. 6. n. 7. cum seqq. lib. 2.* Menoch. *conf. 415. n. 22. cum seq.* Surd. *decif. 7. c. 26. in fin.* Roman. *conf. 244. n. 4. in fin.* vbi Mandos. Stephan. Gratian. *discept. forens. ca. 764. n. 18.*

Limita decimò, vt non possit operari validitatem 65
actus, quando defectus non est in solemnitate, sed in
substantia, & forma, Roman. *conf. 517. sub n. 24.* Grat.
conf. 70. num. 19. lib. 1. Nec inducere potest, vt actus 66
valeat eo modo, quo non potest sortiri effectum suam, Aretin. *conf. 17. sub n. 6. vers. sed quod actus,* Curt. iun. *conf. 266. n. 16. vol. 3.*

Limita vndecimò, vt non tribuat vim, & effe- 67
ctum actui re vera nullo, nec operetur quidquam cùm adest defectus potestatis, vel modus ineptus exprimitur, vt per Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæst. 47. à num. 3.*

Limita duodecimò, nihil operari contra mentem, 68
& intentionem partium, Rot. Bononien. *diuerf. decif.*
63. nu. 52. vbi *n.* 53. subbit quod restringitur ad ca-
sum tantùm specificatum. Vnde ex Ang. *conf. 94.* in-
cip. *Cùm lis, in fin. vers. nec obstat.* notat. Card. Tusch. *d.*
concl. 358. n. 62. quod hæc clausula non sustinet actū 69
omni alio modo, sed secundum propositum agentis, non autem secundum oppositum; ideo transigens omni meliori modo, si transactio non valet, ea non sustinetur, vt pactum gratuitum, quia sunt opposita, ex quo transactio non est gratuita.

CLAVSVLA XCVI.

Omnia, & singula, &c.

1 *Expressionis specialis, & indiuiduæ habet vim clausula,* Omnia & singula, &c.

2 *Omnia vt simul veniant in dispositione, ac singulariter*

riter censeantur comprehensa, operatur clausula, Omnia, & singula, &c.

3 Omnia absque vlla limitatione includit prorsus clausula, Omnia, & singula, &c.

4 De materia clausula, Omnia,& singula,&c.est,vt nihil prætermissum censeatur.

5 Pœna committitur, etiamsi in minimo deficiat clausula, Omnia, & singula, &c.

6 Iuramentum super omnibus, & singulis interpositum refertur specificè ad omnia etiam minima, ac si specialiter super singulo esset iuratum.

7 Minor, qui se dixit esse maiorem, si iurauit omnia, & singula esse vera, non auditur, si vult docere se minorem.

8 Omnia, & singula, quæ sunt præmissa, siue principaliter, siue incidenter, siue accessoriè, continet clausula, Omnia, & singula, &c.

9 Disiunctiuam virtutem habet clausula, Omnia, & singula, &c. aliquando verò copulatiuam.

10 Procura in mandato apposita clausula, Omnia, & singula, &c. cum aliis verbis, nempe, quæ ipsemet constituens facere possit, &c. operatur, vt constitutus possit validè possessionem capere, etsi hoc fuerit specificatum.

11 In priuilegio posita clausula, Omnia, & singula, &c. ostendit illud fuisse concessum etiam singulariter.

12 In coadiutoria apposita clausula, Omnia, & singula, &c. operatur, vt coadiutor possit facere ea omnia, quæ explere poterat coadiutus.

13 Clausula, Omnia, & singula, &c. refertur ad enunciatiuam in instrumento contentam, in quo illa legitur apposita.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Archid. in c. vt circa, verb. omnia, & singula, col. 2. ad fin. de elect. lib. 6. Rebuff in concord. tit. de formaliter. execut. mand. Apost. in vers. omnia, & singula, Mart. de clausp. 2. claus. 83. aliàs 87 in vlt. impress. Card. Tusch. pract. concl. tom. 1. litt. C. concl. 296. Cened. post l. pract. & canon. quæst. sing. 72. Habet hæc clausula vim specialis, & indiuiduæ expressionis, gloss. in cap. vt cura, de iurepatr. lib. 6. Hieron. Gabr. cons. 144. n. 68. & seq. lib. 2. Socin. cons. 3. n. 17. vol. 3. vbi dicit, quòd significat, ac si omnia essent specificata, Petroc. in tract. de interpr. & resol. contract. à numer. 470. Surd. cons. 330. num. 7. & cons. 412. num. 27. & cons. 567. n. 5. Mart. de claus. part. 1. claus. 83. aliàs 87. in vltim. impress. num. 3. Fusar. de substit. quæst. 196. num. 39. & fuit dictum in Romana affictus Casalis 31. Nouembris 1605. coram Cardinali Sacrato, impressa per Farinac. decis. 130. n. 3. p. 2. recent.

2 Vnde operari, quod omnia simul veniant in dispositione, ac proinde singulariter censeantur comprehensa, ex Bald. cons. 461. incip. Inter Ioannem, n. 6. lib. 1. Dec. cons. 512. num. 6. Oldrad. cons. 200. incip. Factum tale, Curt. iun. cons. 74. num. 6. Decian. cons. 64. n. 39. lib. 2. concludit Card Tusch. pract. concl. tom. 1. litt. C. concl. 286. num. 1. vbi n. 2. cum Roland. cons. 1. num. 71, lib. 3. extendit, importare specificationem specialem, etiamsi per relationem fiat, & num. 8. post Aret. cons. 114. in fin. pariter extendit, hanc clausulam in ratificatione appositam censeri approbare singulariter omnia in contractu ratificato contenta. Et hanc clausulam idem operari, ac si dictum esset, Omnia simul, & quodlibet de per se, & attribuere actum vnicuique de per se, & non insolidum, resoluit Bald. d. cons. 461. n. 6 quem refert Cened. d. sing. 72. num. 4. & verificari in qualibet re singulari dicit Curt. iun. sing. 4. n. 3.

Hæc clausula ita geminata includit prorsus om- 3
nia absque vlla limitatione, gloss. verb. omnia, & singula, in cap. vt circa, de elect. lib. 6. Mat. Alter. de cens. tom. 1. disp. 15. lib. 5. cap. 1. lit. C & disp. 3. cap. 2. lit. D. Et enim verba sunt ita geminata, vt enixam voluntatem importent, Alexand. cons. 216. incip. Nec arguendi, num. 27. vers. septimo, lib. 2. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. litt. D. concl. 321. num. 1. quia de materia 4
istius clausulæ est, vt nihil prætermissum censeatur, Ias. in l. 2. num. 24. ff de leg. 1. & in l. Titia, §. final. n. 3. ff. de verb. obligat. Alciat. cons. 751. num. 1. Mandos in reg. 31. Cancell. quæst. 2. n. 2. vol. 2. pag. 95. tom. 1 Rebuff. in d. vers. omnia, & singula, pag. 633. Socin cons. 10. n. 2. vol. 1. Corn. cons 207. numer. 12. vol. 7. Olasc. decis. 90. n. 6. Cened. d. sing. 72. n. 1. Card. Tusch. d. claus. 296. num. 8. & num. 19. subdit, quod dictio, omnia, est vniuersalis, cui quando additur alia dictio, & singula, tunc fit hæc clausula, quæ nullam patitur restrictionem, sed omnia comprehendit præcisè, de quo vide Xuar. alleg. 26. n. 2. ad finem, Mandos. in 2. forma commission. in verb. singulos, fol. 18.

Amplia hanc clausulam in tantum esse vniuersa- 5
lem, & habere vim specialis expressionis omnium, vt etiam si in minimo deficiat, committatur pœna, vt ex Corn. cons. 95. col. 2. lib. 4. & Crau cons. 781. n. 8. tradit Card. Tusch d. conclus. 296. num. 13. vbi n. 14. ex 6
Gabr. cons. 134. num. 64 & seq. lib. 2 extendit etiam in iuramento super omnibus, & singulis interposito, quia refertur specificè ad omnia etiam minima, ac si specialiter super singulo esset iuratum.

Vnde minor, qui dixit se maiorem, & iurauit 7
omnia, & singula esse vera, non auditur, si vult docere se minorem, quia verba illa, omnia, & singula, exprimunt omnia etiam dum dixit se maiorem, Alexand. cons. 7. incip. Ponderatis, num. 2. lib. 1. Paris. cons. 97. num. 90. & seq. lib. 1. Ruin. cons. 103. num. 10. in fine, & n. 11. lib. 4. Card. Tusch. d. concl. 197. n. 16. & 22. 8
& n. 21. subdit, hanc clausulam continere omnia & singula, quæ sunt præmissa, siue principaliter, siue incidenter, siue accessoriè, & num. 23. quod continet omnia asserta, & dicta, omnes qualitates, & circumstantias negotij, vel delicti.

Denotat hæc clausula, vt habet virtutem disiun- 9
ctiuam, ita quod potuit, dari omnia simul, vel etiam partem de per se, l. huiuscemodi, §. penult. ff. de legat. 1. Surd. decis. 268. num. 4. Aliquando vim habet copulatiuæ, Surd. decis. 268. n. 14. & repetit præcedentia coniunctim, & diuisim, Seraph. de priuileg. iuramenti, priuileg. 49. num. 38. & ad quæcumque pacta, & capitula refertur, Bertaz. de clausul. instrum. claus. 4. gloss. 3. num. 1. vbi subdit, quod comprehendit omnia, & exigit concursum omnium, quæ apta sunt comprehendi.

Hæc clausula posita in mandato procuræ cum 10
illis aliis verbis, nempe, quæ ipsemet constituens facere possit, &c. operatur, vt constitutus possit validè possessionem capere, etsi in ipso mandato procuræ non fuerit specificatum ad capiendam possessionem, vt censuit Rota in Ciuitate Castelli 15. Octobris 1593. coram Penia.

In priuilegio verò posita ostendit illud fuisse con- 11
cessum, etiam singulariter, & nihilominus non est magis latum, nec vlterius extenditur in personam vnius, quàm in personam alterius, vt latè fuit deductum in Interamnen. bonorum 5. Maij 1601. coram Greg XV. inter eius decisiones impressas decis. 109.

In coadiutoria apposita operatur, vt coadiutor 12

pɩſſit facere ea omnia, quæ explere poterat coadiutus, gloſſ. *verb. officium, in cap. vnic. de Cleric. ægrotante, lib. 6.* & dictum fuit *in Salmantina coadiutoria 1. Iulij 1594. coram Pena.*

13 Refertur ad enunciatiuam in instrumento contentam, in quo illa legitur apposita, imò ad omnia, quæ tam principaliter, quàm incidenter, ſeu acceſſoriè in eo narrata fuerunt, vt per Gabr. *conſ. 144. n. 68. & ſeq. vol. 2. lib. 3.* Creſcent. *deciſ. 16. n. 2. & 5. aliàs 5. de fid. inſtrum.* Rot. *deciſ. 741. n. 2. p. 1. diuerſ. & deciſ. 797. n. 11. ead. 1. diuerſ.* & apud Cencium *poſt ſuum tract. de cenſib. deciſ. 285. num. 4.* & fuit dictum *in Mediolanen. prætenſa ſimulationis contractus 10. Decembris 1603. coram R. D. Attrebaten.*

14 Hanc clauſulam, *Omnia, & ſingula,* idem operari, quod clauſ. *In omnibus, & per omnia,* ait Caualcan. *de vſufructu mulieri relicto, c. 1. n. 55.* quem refert Cened. *d. ſing. 72. n. 3.*

CLAVSVLA XCVII.

Parito iudicato.

1 *Clauſula*, Parito iudicato, *de ſtylo ſignaturæ non ſolet dari, niſi vbi adſint tres conformes, vel duæ vigore ſtatuti.*

2 *Sententia vna lata, quæ in iudicatum legitimè tranſiuerit, non datur clauſula*, Parito iudicato.

3 *Sententiis tribus latis per contradictas non datur clauſula*, Parito iudicato.

4 *Iuriſdictionem conditionalem tribuit clauſula*, Parito iudicato, *ita vt antequam ſit paritum, deficiat iuriſdictio, & geſta ſint nulla.*

5 *Clauſula*, Parito iudicato, *nihil operatur, quando ille, ad cuius fauorem eſt obtenta, ea non vtitur, & ſic expreſsè, vel tacitè illi renunciat.*

6 *Conditionalis non eſt clauſula*, Parito iudicato, *ſtante clauſula*, Appellatione remota.

7 *Clauſula*, Parito iudicato, *modificatur per clauſulam*, Arbitrio Rotæ.

8 *Lis introducta non cenſetur, ſi ſtante commiſſione cum clauſula,* Parito iudicato, *priuſquam pareatur, fiat citatio ad dicendum contra commiſſionem.*

9 *Clauſula*, Parito iudicato, *importat vt reus poſſeſſionem dimittat, fructus reſtituat, ac expenſas reficiat, antequam in cauſa ad vlteriora procedatur.*

10 *Iudex ad quem ſtante clauſula,* Parito iudicato, *de cauſa cognoſcere non poteſt, niſi priùs integraliter facta executione.*

11 *Paritio verbalis ſtante clauſula*, Parito iudicato, *ſufficit quoad reintegrationem in ſpolio.*

12 *Pariemia, & verbalis paritio ſufficit ad ſatisfaciendum clauſulæ*, Parito iudicato, *quando non eſt aliquid actualiter præſtandum.*

13 *Poſſeſſionis dimiſſio verbalis ſufficit ad hoc, vt cenſeatur paritum quoad poſſeſſionem ſtante clauſula*, Parito iudicato.

14 *Clauſula,* Parito iudicato, *cenſetur ſatisfactum ex receptione pro reſiduo.*

15 *Compenſatio an faciat, vt cenſeatur ſatisfactum clauſulæ,* Parito iudicato, *oſtenditur.*

16 *Paritionem realem requirit clauſula*, Parito iudicato.

17 *Compenſatio non admittitur vbi requiritur vera ſolutio.*

18 *Damna, & intereſſe non liquidata non veniunt ſub hac clauſula*, Parito iudicato.

19 *Expenſas non comprehendit clauſula*, Parito iudicato, *quando circa eas vnica tantum ſententia lata eſt.*

20 *Clauſula*, Parito iudicato, *verificatur in amotis terminis reponendis ex inſtrumento publico repoſitionis, & fide expenſarum factarum in ipſis reponendis.*

21 *attentata quia reuocentur non tollit clauſula,* Parito indicato.

22 *Clauſ.* Parito Breui, *habet eandem vim, & eoſdem effectus, quos operatur hæc clauſula,* Parito iudicato, *& n. 13.*

24 *Ex hac clauſula facit vt executio rei iudicatæ decernatur.*

DE ſtylo ſignaturæ dari non ſolet hæc clauſula, niſi vbi adſint tres conformes, vel duæ vigore ſtatuti, vt per Mart. *d. clauſ. p. 1. clauſ. 92. n. 2.* Veſtr. *in ſua prax. lib. 4. cap. 4. n. 9. in fine*, Pacific. *de Saluiano interdicto, Inſpect. 4. cap. 4. n. 48.* Rot. apud eund. Pacif. *poſt d. tract. deciſ. 266.* Greg. *deciſ. 361.* & fuit dictum *in Romana Molendini 6. Nouembr. 1609. coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano*, impreſſa per Marcheſ. *de commiſſ. tom. 2. pag. 247.* vbi etiam habetur, quod hæc clauſula non datur lata vna ſententia, quæ in iudicatum legitimè tranſiuerit, *& in Placentina beneficij 1. Iunij 1615. coram Card. Veroſpio, & in Vallisoletana exemptionis 14. Martij 1616. coram Andrea.* Dummodo non ſint latæ per contradictas, vt reprobato Sraphil. tradit Marcheſ. *de commiſſ. p. 1. pag. 114. n. 175. in vlt. impreſſ.* 1 2 3

Tribuit iuriſdictionem conditionalem, ita vt antequam ſit paritum, deficiat iuriſdictio, & geſta ſint nulla, Put. *deciſ. 419. lib. 1.* Rot. *deciſ. 93. part. 4. in nouiſſimis*, Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. in annot. contra nullit. numer. 249. & numer. 251.* Mart. *d. p. 1. clauſ. 92. numer. 10.* [Theodoſ. de Rub. *in ſing. Rotæ tom. 2. part. 4. cl. 523. n. 15. & cl. 56 §. 1.*] & fuit dictum *in Anconitana bonorum 12. Ianuarij 1607. coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanedo,* impreſſa per Marcheſ. *p. 2. pag. 159. & Pampilonen. de Aranzo 19. Iunij 1610. coram Caualerio*, impreſſa per eundem Marcheſ. *d. p. 2. pag. 161.* vbi etiam habetur, quòd hæc clauſula conditionalis plenè probanda venit, *& in Burgenſ. iuriſdictionis 6. Februarij 1604. coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano*, impreſſa per Farin. *deciſ. 68. num. 1. p. 1. recent. & in Firmana Altaris 11. Ianuarij 1616. coram Andrea*, impreſſa per eundem Farinac. *deciſ. 701. num. 4 ead. p. 1. & in Farfen. pecuniaria 26. Ianuarij 1615. coram Patriarcha Pamphilio,* etiam impreſſa per Farinac. *deciſ. 636. n. 1. p. 2. recent.* [*& deciſ. 705. n. 4. & 8. in fin. p. 1. in poſth. Farin.* vbi quòd operatur vt quis non audiatur abſque quod pareat.] quod tamen non procedit quando ille, ad cuius fauorem eſt obtenta dicta clauſula, ea non vtitur, & ſic expreſsè, vel tacitè illi renunciat, quia tunc dicta clauſula nihil operatur, Verall. *dec. 125. num. 2. p. 3.* & fuit dictum *in Toletana Parochialis de Chirion. 28. Nouembris 1601. coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano*, impreſſa per Marcheſ. *d. p. 1. pag. 261.* Limitatur etiam, quod ſcilicet hæc clauſula conditionalis non ſit ſtante clauſula appellatione remota, Marcheſ. *d. p. 2. numer. 181. pag. 117.* item quando reſcribitur, *Parito arbitrio Rotæ*, vt fuit reſolutum *in d. Anconitana bonorum coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanedo*, impreſſa per Marcheſ. *d. p. 2. pag. 159.* hanc enim clauſulam modificari per clauſulam, *Arbitrio Rotæ,* obſeruat Seraph. *deciſ. 1305. n. 2.* 4 5 6

8 Vnde fi ftante commiffione cum hac claufula fiat
citatio ad dicendum contra commiffionem, cùm re-
fcriptum fit conditionale, nifi priùs indicato pa-
reatur, non erit cenfenda lis introducta, Socin.
conf.99.co.4.verf.tertiò autem, vo.4. Pute.*decif.*429.
aliàs 419. *in correctis, lib.* 1. Marchef. *dift. part.* 2.
*pag.*111. *num.* 156. *in vltim. impreff.* vbi intelligit,
etiamfi incidenter petatur, & peti poffit coram Iudi-
ce, & obferuat procedere tam in caufa Ecclefiaftica,
quàm profana, vel etiam fpirituali, criminali, aut
mixta.

9 Importa hæc claufula, vt orator poffeffionem
dimittat, fructus reftituat, ac expenfas reficiat, an-
tequam in caufa ad vlteriora procedatur, Rot. *de-
cif.*5.*de except.in nouis, & decif.*2.*vt lite non conteft. in
antiq.* Staphil. *de liter.gratia, cap. quando petitur, n.*8.
& 9. Veftr. *in praxi, lib.*8.*c.*5.*n.*10. Borgn Caualcan.
*Finizana decif.*24. *num.*4. *p.*2. Sfort. Odd. *de reft. in
integr.p.*2.*q.*71.*art.*6. *num.* 63. Campan. *in diuerforio
Iuris Can. rub.*11. *cap.* 13. *num.* 258. Lancell. *de at-
tent.penden.appellat.in integ. cap.*18. *num.*142. *& nu-
mer.*127. *&* 118. fubdens *n.* 126 per commiffionem
cum hac claufula non cenferi litem introductam,
nifi priùs iudicato pareatur.

10 Ex quibus conftat, Iudicem ad quem de caufa
cognofcere non poffe, nifi priùs integraliter facta
executione, Mart. *d.clauf.*92. *num.*7. Rot. *in d. An-
conitana bonorum, & in Toletana decimarum* 19. *Febr.*
1593. *coram Card. Pomphilio*, impreffa per Marchef.
*d.p.*2.*pag.*153. [Rot. *decif.*17. *num.*1. *p.* 1. *in pofthum.
Far.* vbi quòd importat quod prius & ante omnia
11 fiat integralis folutio, aliàs *p.*3. *rec.*] tamen quoad
reintegrationem in fpolio non ita dicendum eft, in
quo cafu fufficit verbalis paritio, iuxta decif. Putei
250. *lib.*1. & fuit dictum *in Bon.attentatorum* 6. *Mar-
tij* 1595. *coram Iufto.*

12 Quando autem non eft aliquid actualiter præ-
ftandum, tunc ad fatisfaciendum huic claufulæ
fufficit patientia, & verbalis paritio, Mohed. *decif.*
273. *alias* 9. *in fin. de fent. & re iudic.* Rota *in Burg.
Iurifdictionis* 29. *Octobris* 1596. *coram Card. Seraph.
inter eius decifiones impreffas decif... & in Toletana
Capellania* 13. *Aprilis* 1595. *coram Illuftriffimo Do-
mino meo Card. Millino*, & apud Pacific. *poft fum-
13 mam tract. de Saluia. interd. decif.*166. *num.*1. Et ad hoc
vt paritum cenfeatur quoad poffeffionem, fufficere
verbalem poffeffionis dimiffionem, fuit dictum *in
Burg. fiue Capella* 22. *Iunij* 1587. *& in Toletana
decimarum* 24. *Nouembris* 1589. *coram Penia, & in
Tull. feu nullius Senonenfis Monafterij* 5. *Iulij* 1608. *co-
ram Card. Sacrato.*

14 Huic claufulæ fatisfactum cenfetur ex receptio-
ne pro refiduo, vt fuit dictum *in Valentina pecunia-
ria* 20. *Nouembris* 1598. *coram Giptio*, impreffa per
Marchef. *de Commiff. p.* 2. *pag.* 247. vbi pariter di-
ctum fuit, Signaturam non folere dare hanc clau-
fulam quoad expenfas, nifi quando funt tres con-
formes.

15 Item huic claufulæ cenfetur fatisfactum ex com-
penfatione, quæ vicem folutionis habet, Gregor.
16 *decif.* 342. *num.*1. Sed contrarium, ex eo quod hu-
iufmodi claufula requirit realem paritionem, poftea
tenuit eadem Rota *in Romana de Rufticucciis* 7. *Iu-
27 nij* 1619. *coram Remboldo*; nam vbi requiritur vera
folutio, non admittitur compenfatio. Surd. *conf.*246.
*num.*19.

18 Damna, & intereffe non liquidata non veniunt
fub hac claufula, vt fuit dictum *in Burg. S. Thomæ*
10. *Decembris* 1596. *coram Oriol. & in d. Valentina
19 pecuniaria coram Giptio.* Et hanc claufulam non
comprehendere expenfas, quando circa eas voica
fententia lata eft, cenfuit Rota *in Mediol. Ca-
pellania* 13. *Maij* 1591. *coram Seraph. inter eius de-
cif. impreffas decif...* & apud Marchef. *d. part.* 2.
pag. 144.

Verificatur hæc claufula in amotis terminis repo- 20
nendis ex inftrumento publico repofitionis, & fide
expenfarum factarum in ipfis reponendis, vt fuit di-
ctum *in Reatina terrarum* 14. *Maij* 1614. *coram Bu-
ratto*, impreffa per Farin. *dec.*550.*n.*1.*p.*2.

Non tollit quin attentata renocentur, vt dictum 21
fuit *in Bon.attentatorum* 21. *Martij* 1595. *coram Iufto*,
impreffa per Marchef. *d.p.*1.*pag.*908.

Circa paritionem quoad fructuum reftitutionem 22
dictum eft in claufula, *Parito Breui*, quæ vt inquit
Marchef. *de Commiff. p.*1.*pag.*597. *n.*10. eandem vim
habet, & eofdem effectus operatur, quos hæc claufu-
la, *Parito iudicato.*

Aduertere oportet, quod claufula, *Parito iudicato,* 23
non datur fi prætendatur iudicatum ex vna tan-
tùm fententia vnius fingularis iudicis virtute clau-
fulæ, *Appellatione remota*, vt latè fuit decifum *in
Vallifoletana exemptionis* 14. *Martij* 1616. *coram Re-
uerendiffimo Domino meo Pirouano*, prout nouiffimè
refert D. meus Lotter. *de re beneficia. in appar. item
num.*121.

[Et hæc claufula facit vt executio rei iudicatæ 24
decernatur à Iudice à quo, non à Iudice ad quem,
Rot. *decif.* 400. *num.* 1. *p.* 1. *in pofthum. Far.* aliàs
*p.*3. *rec.*]

CLAVSVLA XCVIII.

a

Parito Breui.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius claufulæ
agentes.*
2 *Commiffio appellationis quando detur cum claufula,*
Parito Breui, *oftenditur.*
3 *Conditionem importat clauf.* Parito breui.
4 *Iudici vt non cenfeatur data Iurifdictio, nifi priùs
de paritione conftiterit, operatur claus.* Parito Breui,
appofita in commiffione.
5 *Sententia nulla remanet, fi non parito feratur ftante
clauf.* Parito Breui.
6 *Claufula*, Parito Breui, *obftat cuicumque venienti
ad caufam, etiam quod ad ipfum non fpectet pa-
ritio.*
7 *Iurifdictio nulli competit ftante clauf.* Parito Breui,
*donec illi fit paritum poffeffionem dimittendo, &
fructus reftituendo.*
8 *Tertium venientem ad caufam pro fuo intereffe afficit
clauf.* Parito Breui.
9 *Commiffio quando conceditur non habenti Iurifdi-
ctionem cum clauf.* Parito Breui, *tunc nullatenus
poteft appellans audiri in negotio principali, donec
doceat de integra paritione.*
10 *Fructuum reftitutionem importat claufula*, Parito
Breui.
11 *Fructus omnes, & diftributiones debent reftitui à die
obitus, feu vacationis decurfi ftante clauf.* Parito
Breui.
12 *Beneficij poffeffor referuati etiam cum bona fide, &
titulo ab alio habito quam à Papa, non facit fru-
ctus fuos.*
13 *Fructus, & diftributiones minimè perceptas ob non
refidentiam tenetur etiam reftituere poffeffor ftante
clauf.* Parito Breui; *fi illi facta fuit legitimè præ-
teftatio.*

14 *Fructuum oblatio non sufficit ad parendum Breui, sed illi sunt cum effectu restituendi, vt tollatur suspensio Iurisdictionis.*

15 *Fructus quando non sunt liquidati stante clausul.* Parito Breui, *recurritur ad Signaturam, & quomodo, ostenditur.*

16 *Tertios non afficit clausula*, Parito Breui, *quoad fructuum restitutionem, qui illos non perceperunt.*

17 *Fructus petens vigore clausulæ*, Parito Breui, *illorum perceptionem probare tenetur.*

18 *Fructuum de perceptione ad hunc effectum satis constare dicitur ex possessione, nisi doceatur se illos non percepisse, nec ab alio perceptos fuisse.*

19 *Paupertate stante non est necessaria restitutio fructuum.*

20 *Clausula*, Parito Breui, *debet intelligi quoad possibilia.*

21 *Expensæ non continentur sub clausula*, Parito Breui.

22 *Manutentionem impedit clausul.* Parito Breui.

23 *Clausul.* Parito Breui, *non habet locum, quando post illam committitur causa super excessu.*

24 *Clausul.* Parito Breui, *in vna commissione apposita, censetur in omnibus aliis subsequentibus repetita.*

25 *Clausul.* Parito Breui arbitrio Rotæ, *non reuocat executionem iam factam.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Matt. *de clausul. part.1. clausul.* 91. Marches. *de Commiss. p.1. pag.* 397. *cum mult. seqq.* Nicol. Garc. *de beneficiis, p.3. cap.3. num.* 103. *cum seq.* Campanil. *in diuersorio Iuris Canonici, rubr.* 11. *c.* 13. *à num.* 258. & cæteros in discursu citatos. [nouissime Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.2. p.4. cl.* 55. & 522.]

2 Quando vigore literarum Apost. ad declaratoriam proceditur, non solet commissio appellationis, maximè si censuræ in Romana Curia latæ fuerint fulminandæ, dari nisi cum hac clausula, ad effectum suspensiuum à declaratoria lata vigore processus executiui, non nisi cum dicta clausula rescribitur, tum quia ab executore non datur appellatio, ita Marches. *de Commiss. p.1. pag.* 596. *n.* 1.

Importat hæc clausula conditionem, vt per Gon-
3 zal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 1. §. 1. *in annot. num.* 249. &
4 251. Campanil. *num.* 258. & ideo apposita in commissione, operatur vt iudici non censeatur data Iurisdictio, nisi priùs de dicta paritione constiterit, vt fuit dictum *in Regi. beneficij* 13. *Ianuarij* 1597. *coram Lutta*, & *in Vrgellen. iuris optan.* 10. *Decembris* 1601. *coram Gregorio XV. inter eius decisiones impressas decis.* 36. & *in Hipporeg. Canonicatus*, & *praebendæ* 17. *Iunij* 1605. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin. *decis.* 142. *n.* 1. *p.* 2. *recent.* & *in Compostellana parochialis* 16. *Decembris* 1596. *coram Orano*, impressa per Marches. *de Com-*
5 *miss. p.* 1. *pag.* 427. Ita vt remaneat nulla sententia, si non parito feratur, & non transeat in rem iudicatam, vt dictum fuit *in Compostellana parochiales* 16. *Decembris* 1596. *coram Card. Seraph.* impressa per Marches. *d. p.* 1. *pag.* 379.

6 Amplia, vt hæc clausula obstet cuicumque venienti ad causam, etiam quod ad ipsum non spectet parito, Greg. *decis.* 36. *n.* 2. Rot. *decis.* 68. *num.* 2. *p.* 1. *rec.*

7 Vnde Iurisdictionem nulli competere, donec sit paritum dicto Breui, possessionem dimittendo, & fructus restituendo, tenent Cassad. *decis.* 10. *n.* 8. *de rescript.* Gig. *de pens. q.* 35. *in fin.* Rimin. iun. *cons.* 634. *num.* 18. *vol.* 6. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 1. §. 1. *in annot. num.* 247. *cum duob. seqq.* Nicol. Garc. *d. p.* 6. *c.* 3. *à n.* 110. Rota apud Farin. *decis.* 93. *n.* 1. *in* 1. *Collect. nouissim.*

Afficit etiam tertium venientem ad causam pro 8
suo interesse, qui debet admitti in statu, & terminis præfatis, Rota *in Compostellana parochialis* 16. *Decembris* 1596. *coram Orano*, & *d. dec.* 93. *n.* 3. apud Farin. Marches. *d. p.* 1. *pag.* 398. *n.* 15.

Quando conceditur commissio non habenti Iu- 9
risdictionem cum hac clausula, tunc cùm nulla adsit Iurisdictio, donec sit paritum Breui, nullatenus potest appellans audiri in negotio principali, donec doceatur de integra paritione, vt ex Caputaq. tradit Gonzal. *d.* §. 1. *in annot. num.* 251. & *à n.* 253. colligit omnes casus, in quibus admittitur appellatio ab executore Breuis.

Importat hæc clausula non solùm dimissionem, 10
sed etiam fructuum restitutionem, vt fuit dictum *in*
Pampilonen. de Sos 18. *Ianuarij* 1577. *coram Card.*
Blanchetto, & *in Vrgell. iuris optandi* 10. *Decembris*
1607. *coram Greg. XV. inter eius decisiones impressas*
decis. 36. *num.* 1. & *in Tirasson. Canonicatus* 15. *Martij*
2610. *coram Reuerendissimo D. meo Pirouano*, & *in*
Pampilon. Prioratus 26. *Aprilis* 1601. *coram eodem*
Greg. XV. decis. 50. *à n.* 1. & ita omnes fructus, & di- 11
stributiones debent restitui à die obitus, seu vacationis decursi, vt in Breui dicitur: nam possessor 12
beneficij reseruati etiam cum bona fide, & titulo ab alio habito, quàm à Papa, non facit fructus suos, Sarnen. *in reg. de annali*, *q.* 23. Rot. *decis.* 10. *de prob. in antiq.* Simonet. *de reseru. q.* 44. vbi Graout. *num.* 5. Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 5. *sub n.* 24. & *seq.* etiamsi non sit facta protestatio, Cassad. *decis.* 6. *n.* 3. *de prabend.* Rot. *decis.* 618. *p.* 1. *diuers.* & fuit dictum *in Maiorie. Canonicatus* 2. *Maij* 1594. *coram Illustrissimo D. meo Cardinali Millino.*

Quando verò ipsimet fuit facta legitimè prote- 13
statio, nempe vt resideret, aut dimitteret possessionem, tunc tenetur etiam ad fructus, & distributiones non perceptas ob non residentiam, secundùm Rotæ stylum, Pot. *decis.* 383. *n.* 7. *lib.* 1. Rot. *decis.* 1170. *lib.* 3. *p.* 3. *diuers.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 7. *proœm. n.* 156. intelligendo cum Nicol. Garc. *de benef. p.* 9. *c.* 2. *n.* 233.

Oblatio fructuum non sufficit ad parendum Bre- 14
ui, sed illi sunt cum effectu restituendi, vt tollatur suspensio Iurisdictionis, Matt. *d. cl.* 91. *num.* 2. Seraph. *decis.* 655. *num.* 2. & 3. & fuit dictum in Rota apud Marches. *p.* 1. *pag.* 433. *col.* 1. vbi etiam quod hæc clausula intelligitur de fructibus vltra possessionis dimissionem.

Quando stante hac clausula fructus non sunt li- 15
quidati, recurritur ad Signaturam, petitúrque vt data cautione Bancharia, vel in forma depositi de illis liquidatis soluendis, in petitorio ad vlteriora procedatur, vt per Marches. *d. p.* 1. *pag.* 349. *à num.* 20. vbi refert ita resolutum *in d. Pampilon. beneficij de Sars coram Card. Blanchetto.* Limitatque hoc non procedere, quando fructus sunt liquidati, quia tunc fieret obiectio ad differendum obedire mandatis Apostolicis, vt cauillosè facta liquidatione solùm soluere supersit.

Non afficit tamen tertios quoad fructuum resti- 16
tutionem, qui illos non perceperunt, neque ab illo, qui percepit, causam habentes, nam sunt merè tertij, & pro eorum interesse, & iure ad causam veniunt. Ratio est, quia hæc clausula solùm in occupantis odium est apposita, & ideo extendi ad alios nequit,

argumento

argumento *c. non debet, de reg. Iur. in 6.* ita Marchesf. *d. p. 1. pag. 397. n. 2.*

17 Sed fructus petens, illorum perceptionem probare tenetur, Achil. *decis. 26. in fin. & decis. 2. n. 1. de restit. spoliat.* vbi declarat quomodo intelligantur illa verba, *& qui percipi potuerunt.* Vnde qui illos non percipit, restituere non tenetur, Rot. *decis. 1. de renunc. in nouis*, Marchesf. *d. p. 1. pag. 397. num. 4. &*

8 5. Et de perceptione fructuum ad hunc effectum satis constare dicitur ex possessione, nisi doceatur se illos non percepisse, nec ab alio perceptos fuisse, Rot. *in Compostellana fructuum 6. Martij 1590. Cardinale Platto, & in Panormitana Archidiaconatus 22. Maij 1592. coram Peana, & in Cusentina parochialis 10. Decembris 1595. coram Card. Pamphilio.*

19 Stante paupertate non est necessaria restitutio fructuum, ad notata *in cap. olim. il 2. de restit. spol.* Cassad. *decis. 5. n. 5. vers. qua affirmatiua, de rescript.* Vestr. *in praxi, lib. 4. cap. 4. n. 10. add. ad decis. Greg. 361. num. 5.* & fuit dictum *in Tull. seu nullius Senon.*
20 *Monasterij 5. Iulij 1608 coram Card. Sacrato*, vbi etiam habetur, quod hæc clausula debet intelligi quoad possibilia.

21 Sub hac clausula expensæ non continentur, vt Marchesf. *d. c. 1. num. 285. num. 52.* Mart. *d. claus. 91. num. 3.* Garc *d. p. 6. cap. 3. num. 130.* & fuit sæpius resolutum in Rota, & signanter *in Vrgell. iuris optandi 10. Decembris 16 0. coram Greg XV.* impressa per Marchesf. *d. p. 1. pag. 608. & inter decisiones eiusdem Gregorij impressas decis. 36. num. 8. & in Maioric. beneficij 24. Nouembris 1610. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin. *decis. 319. num. 2. p. 2. rec. & in Forolimien. beneficij 10. Martij 1623. coram Vbaldo, & in Neapolitana beneficij 13. Ianuarij 1617. coram eodem.* [Theod. de Rub. *d. cl. 522. num*

22 Impedit hæc clausula manutentionem, vt per Nicol. Garc. *d. p. 6. c. 3. à num. 110.* Mart. *d. claus. 98. num. 15.* Marescot. *var. resolut. lib. 1. cap. 86. num. 87.* Viuian. *in praxi Iurispatronatus, lib. 1 2. c. 8. num. 331. cum seqq. in 2. edit.* Rot. apud Farin. *decis. 179. num. 6. in prima collect. nouiss & d. cis. 142. num. 2. p. 2. recent.*

23 Non habet locum, quando post illam committitur causa super excessu, vt fuit dictum *in Carpentorat. beneficiorum 29. Aprilis 1612. coram Card. Verospio*, impressa per Marchesf. *p. 1. pag. 1071. in vlt. impress.*

24 In vna commissione apposita, censetur, in omnibus aliis subsequentibus repetita, Cassad. *decis. 8. num. 4. & 5. de rescript.* Matt *d. claus. 91. num. 8.* Marchesf. *d. p. 1. pag. 397. num. 12.* [Theod. de Rub. *d. cl. 522. num. 8.*

25 Claus. *Parito Breui arbitrio Rota*, non reuocat executionem iam factam, vt per Rot. relatam à Thedos. de Rubeis *cl. 522. num. 21. & num. 17.* dicit quòd impedit executionem vbi reseruatio prætenditur ex alternatiua, & beneficium est simultaneum collationis Episcopi cum Capitulo. & *n. 18.* quòd operatur vt sit supersedendum fumo non plenæ probationis reseruationis.]

CLAVSVLA XCIX.

Per cessum, vel decessum, &c.

1 *Claus.* Per cessum vel decessum, &c. *intelligitur per renunciationem, vel mortem.*

Resignationem ad fauorem non capit clausula
3
Per cessum, vel decessum, &c.

3 *Claus.* per cessum, vel decessum, &c. *in vnione apposita, non purificatur ex resignatione facta ad fauorem.*

4 *Claus.* Cedente, vel decedente, *quid importet, ostenditur.*

INtelligitur per renunciationem, vel per mortem, 1
iuxta text. *in c. quamuis, il 2. & ibi* gloss. *verb. cedentium, de prabend. lib. 6.* gloss. *verb. morte, in c. susceptum, de rescript. eod. lib.* Put. *decis. 177. lib. 3.* Glotir. *resp. 6. n. 13.*

De simplici cessione intelligitur, non de ea, quæ 2
fit ad fauorem certæ personæ, & non capit resignationem ad fauorem, vt per Puteum *decis. 363. lib. 1.* Greg. *decis. 159. n. 5.* Cæsar. Argel. *de contradictore legitimo, q. 15. numer. 150.* Flamin. *de resig. benef. lib. 1. quæst. 4. num. 29. & seq. & num. 35. & 37. & lib. 6. q. 5. num. 18. & seq.* [Cassad. *decis. 3. de renunt.* Mohed. *decis. 341. aliàs 36. in fin. de renunt.* Rota *decis. 402. lib. 3. part. 3. diuers.* Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 516. num. 1.*] & in specie quod hæc 3
clausula apposita in vnione, non purificetur ex resignatione facta ad fauorem, fuit latè deductum *in Gerunden. Prioratus 11. Maij 1615. coram Card. Verospio, in Eugubina beneficij 15. Martij 1599. coram Card. Pamphilio*, impressa per Nic. Garc. *de benef. p. 1. c. 4. 40.* [Non comprehendit vacationem per priuationem Simon. *de reseru. q. 65. num. 1. cum seqq.* nisi adesset clausula; vel quamuis aliam dimissionem. Simonet. *d. q. 65. n. 4. & 5.* Theod. de Rub. *d. cl. 516. n. 2. & 3.*

Clausula, *cedente, vel decedente*, adiecta in vnione, 4
non suspendit illam, vel illius perfectionem, sed tantùm executionem, neque importat conditionem, verùm demonstrat duntaxat tempus omnino extiturum, quo executioni mitti debet, vt post Oldra. *cons. 223. num. 9. & cons. 157. sub num. 5. vers. per vnionem tamen prædictam, & num. 19.* bene obseruat D. meus Lotter. *in suo doctiss. tract. de re benef. lib. 1. q. 30. n. 36.*

CLAVSVLA C.

Perinde valere.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Rescriptum cum claus.* Perinde valere, *datur, quando Papa facultatē à se cōcessam, sed aliqua ex parte irritam, valere decernit.*

3 *Rescriptum,* Perinde valere, *retrotrahitur, & efficit concessionem valere, quæ subreptitia erat.*

4 *Dispensationis defectum tollit clausula,* Perinde valere.

5 *Gratia,* Perinde valere, *facta lite pendente, non habita mentione litis, est nulla.*

6 *Tertij contra ius medio tempore quæsitum non operatur claus.* Perinde valere.

7 *Dispositio principalis, vel causa si cesset, putà, quia est nulla, non operatur clausula,* Perinde.

8 *Probatio colorati tituli dicitur ex gratia,* Perinde valere.

9 *Gratia,* Si neutri, *impetrata pendente termino ad publicandum acceptationem, non est bona.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Parif. 1
cons. 44. n. 7. & cons. 45. num. 26. vol. 4. Menoch. *cons. 326.*

*conf.*316. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4 *collect.* 1471. Azor *instit. moralium p.* 2. *lib.* 7. *c.* 31. *q.* 1. Matth. *de claus. part.* 1. *claus.* 225. *alias* 131. *in vltim. impress.* Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib.* 1. *c.* 3. *num.* 14. *cum seqq.* Mari. Antonin. *var. res. lib.* 1. *res.* 105. *num.* 4. 5. *&* 6. Viuian. *in praxi iurispatr. lib.* 13. *c.* 8. *num* 61. *cum seqq. in* 1. *impress.* Rebuff. *in praxi beneficiali, rubr. de rescript. Perinde valere,* Mandos. *in Signatura gratia . in verb. Perinde valere.*

2 Rescriptum cum hac clausula datur, quando Papa facultatem à se concessam, sed aliqua ex parte irritam, valere decernit, prout notant Rebuff. *dicto loco*, & Azor. *d. q.* 1. *vers. porrò rescriptum*, vbi subdit, in quibus differat à rescripto pontificio, quod dicitur noua prouisio.

3 Retrotrahitur huiusmodi rescriptum, & efficit concessionem valere, quæ subreptitia erat, ita Menoch. *cons.* 316. *num.* 3. *&* 15. Azor. *d. q.* 1. *vers. porro.*

4 Tollit defectum dispensationis, Rota *decis.* 436. *num.* 1. *part.* 1. *diuers.* Mart. *dict. claus.* 311. *num.* 4.

5 Gratia tamen *Perinde valere*, facta lite pendente, non habita mentione litis est nulla, Lancell *de attent. c.* 4. *in pref. à num.* 61. Nicol. Garc. *de benef. p.* 4 *c.* 3. *n.* 34. & fuit resolutum *in causa Tellesina beneficij* 13. *Ianuarij* 1595. *coram Card. Seraphino inter eius decisiones impressas decis.*... *& in Leod. Canonicatus* 7. *Iunij* 1596. *coram Pena.*

6 Non operatur hæc clausula contra ius tertio medio tempore quæsitum, *c. quamuis, de rescript. in* 6. Rot. *decis.* 12. *de prab. in antiq. & decis.* 633. *num.* 6. *p.* 5. *lib.* 3. *diuers.* Mohed. *decis.* 11. *de praebend. & decis.* 10. *de con eff praben.* Caputaq. *decis.* 116. *num.* 5. *p.* 2. *& decis.* 198. *num.* 7. *p.* 2. Put *decis.* 186. *lib.* 1. *in correct* Mandos. *de Signatura gratia, in rubr. Perinde valere, vers. Perinde igitur,* Caualcan. *decis.* 18. *num.* 39. *p.* 3. Mari. Antonin. *d. res.* 105. *num.* 5. Mart. *d. claus.* 311. *num.* 1.

7 Item non operatur, si dispositio principalis, vel causa cesset, putà quia est nulla, Gabr. *comm. lib.* 6. *tit. de claus. concl.* 7. *num.* 87. Lancell. *de attent. p.* 3. *c.* 31. *num.* 265. Flam. *de resign. lib.* 8. *q.* 11. *n.* 46. Mar. Ant. *d. res.* 105. *n.* 7.

8 Probatio colorati tituli elicitur ex gratia, *Perinde valere*, Put. *decis.* 8 *de probend.* Aloys Ricc. *d. collect.* 1471. *vers. secundus,* Mascard. *de probat. conclus.* 1387. *num.* 7.

9 Gratia, *Si neutri*, impetrata pendente termino ad publicandum acceptationem, non est bona, non obstant cons. Gemin. 19. & Rom. 489. quia requiritur quod beneficium vacet tempore datæ, ita Put. *decis.* 7. *de prab.*

10 Habens expectatiuam sub data concessionis gratiæ, si concurrat cum habente gratiam adiecta clausula, *quod perinde valeat, ac si sub prima data, & sub primis processibus concessa fuisset*, ille verus præferatur, ex quo concurrit circa idem cum habente fictam datam ita Cassad. *decis.* 6. *decis. de concess. praebend.* quem refert Aloys. Ricc. *d. collect.* 1471. *vers. tertius.*

CLAVSVLA CI.

Pleno iure.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Proprietas simul, vt cum vsufructu transferatur, operatur claus.* Pleno iure.

3 *Donationem liberam, non feudum esse concessum, importat clausula,* Pleno iure, *in concessione arbitrata.*

4 *Liberam rem significat claus.* Pleno iure.

5 *Totalitatem importat etiam in proprietate, possessione, vel vsufructu claus.* Pleno iure.

6 *Claus.* Pleno iure, *intelligitur sine diminutione, & cum omni integritate.*

7 *Clausula,* Pleno iure, *posita in donationibus propter nuptias, nullis existentibus liberis primi matrimonij, quomodo intelligatur, ostenditur.*

8 *Hæres pleno iure institutus, dicitur etiam institutus in vsufructu.*

9 *Substitutio in dubio censetur directa infra pupillarem propter clausulam* Pleno iure.

10 *Trebellianica detractionem prohibet claus.* Pleno iure, *posita in restitutione fideicommissi.*

11 *Claus.* Pleno iure, *interpretatur secundum subiectam materiam variè, & diuersimodè.*

12 *Omnia comprehendit claus.* pleno iure, *non indiget adiectione.*

13 *Dominus rei dicitur pleno iure, licèt ea ab ipso possit euinci reuocari, vel repeti.*

14 *Possidere dicitur ille pleno iure, qui fructus colligit, & de illis disponit pro libito voluntatis suæ.*

15 *Fundus vbi legatus est pleno iure, legatarius de illo disponere potest in vita, & in morte.*

16 *Ecclesia dicuntur pleno iure ad aliquem pertinere, quando vtroque iure eidem subiecta sunt.*

17 *Claus.* Ponens in locum suum, &c. *importat cessionem iurium, & translationem vtilium, actionum.*

18 *Claus.* Præterquam à nobis prouisos, &c. *præseruat omnes prouisiones Apost.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Petr. Gregor. *Syntagmat. iuris lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 5. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 89. *alias* 93. *in vltim. impress.* Card. Tusch. *pract. conc. litt. P, conc.* 364. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 46. [Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 534. tribuit plenum ius faciendi, disponendi, &c. etiam priuandi quoad alios. Rot. *dec.* 358. *n.* 8. *p.* 5. *rec.* 1

Operatur hæc clausula, quod proprietas simul cum vsufructu transferatur, *l. mater, & ibi* Angel & Fulgos. *C. ad Tertull.* Alex. *cons.* 56. *num.* 1. *lib.* 3. Alber. *in dictionar. verb. pleno iure,* & Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 219. *num.* 6. Card. Tusch. *tom.* 2. *litt. B, conc.* 331. *num.* 1. *& tom.* 8. *litt. V, conc.* 315. *num.* 94. Mart. *d. claus.* 93. *num.* 1. vbi *num.* 3 post Alex. *cons* 208. *num.* 6. *vers. nec predictis obstat, lib.* 1. id intelligit, quando ponitur absolutè, nō verò respectiuè ratione subiectæ materiæ, secundùm quā restringitur, [Theod. de Rub. *d. cl.* 534. *n.* 1.] 2

In concessione adhibita arguit donationem liberam, non feudum esse concessum, Menoch. *cons.* 87. *n.* 119. *& cons.* 191. *n.* 14. significat enim rem liberam, idem Menoch. *cons.* 6. *n.* 5. 3

Importat totalitatem, Menoch. *cons.* 1. *num.* 13. *& cons.* 87. *num.* 417. *& cons.* 191. *num.* 24. etiam in proprietate, & possessione, vel vsufructu, vt per Steph. Gratian. *d. decis.* 239. *n.* 6. & Card. Tusch. *pract. conc. tom.* 2. *lit. D, conc.* 331. *à principio.* 4

Importat sine diminutione, & intelligitur cum omni integritate, Dec. *cons.* 493. *num.* 8. *&* 9. Mart. *d. claus.* 92. *num.* 5. Card. Tusch. *d. litt. D, conclus.* 331. *num.* 3. 5

num. 3. & fuit dictum *in Sorana Iurispatronatus* 28. *Aprilis* 1603.*coram Card. Pamphilio* , Menoch.*conf.* 1046.*num.*5. Card. Tusch. *litt. D. concl.*297.*n.*14.*&* *concl.*329.*num.*1.[Rota apud.Paul.de Rub.*decis.*119. *n.*15.*tom.* 2.*diuers.*aliàs *p.*6.*recent.*]

Posita in donatione propter nuptias , nullis exi-
7 stentibus filiis primi matrimonij , intelligitur quoad proprietatem, & vsumfructum ; illis verò existentibus , intelligitur quoad vsumfructum tantùm , & sic vt donatio quoad proprietatam sit reseruanda filiis, quia ex præsumpta mente contrahentium stipulatio intelligitur concepta iuxta dispositionem *l.fœmina* , *& l.generaliter* , §.*illud C. de secundis nupt.* ita fuit resolutum *in Beneuentana bonorum* 20. *Iuny* 1594.*&* 17. *Aprilis* 1595. *coram Litta.* Et quod resolutio sibi facta de certis bonis in donatione pleno iure , importat idem quod sine diminutione tam in dominio , quàm in hypotheca , vsufructu, & omnibus obligationibus , & quibus possunt minui , ita Alex.*conf.*208.incip. *Viso* , *a princ. vsque ad num.*8.*lib.*2. Cardin. Tusch.*d.litt. D.conclus.*331.*numer.*7. & statutum quod donatio valear pleno iure, intelligitur quoad proprietatem , & vsumfructum, non autem quoad non possit reuocari , Alex. *conf.* 162.incip.*Visis* , *n.*1.*&* 5.*lib.*6. Card. Tusch. *d.concl.* 321.*n.*2.

8 Operatur quod hæres pleno iure institutus,etiam in vsufructu institutus intelligatur,ita Alex. *conf.*56. *num.*2.*l.*2. Ruin.*conf.*40.*num.*71.*in fin.lib.* 2. Cardin. Mantic.*de coniect.vltim.voluntat.lib.*9.*tit.* 6. *num.* 17. *&* 10. Menoch. *de præsumpt.lib.*4.*præs.*140.*num.* 26. Mart. *d. clauf.* 93. *num.* 2. vbi refert in contrarium Rip.*in l.re coniuncti* , *n.*49.*vers.sed tu* , *ff. de leg.*3. & Gabr.*conf.*202.*n.*3.*lib.*1.

9 Substitutio in dubio censetur directa infra pupillarem , & excludit matrem propter hanc clausulam, *Pleno iure*,vt per Anton.de Butr.*conf.*53.*num.*2. Bart.*conf.*15.*in fin.* Corn.*conf.*242.*col.*5.*vers.corroborantur præmissa*,*vol.*4. Alex.*conf.*176.incip. *Visis narratis.num.*7.*vers.sed pleno iure* , *lib.*7. Aret. *conf.* 156. *col.*7.*vers.vnde dicunt* , Grat.*conf.*134.*vol.*2. Mart.*de clauf.p.*3.*clauf.*58.*n.*2. Card. Tusch.*litt. D.concl.* 331. *num.* 5.

10 Posita in restitutione fideicommissi , prohibet detractionem Trebellianicæ, Capra *conf.*36.*num.*9. *& conf.*86.*num.*9.*in fin.* Menoch. *conf.*1112. *num.*14. [Theodos. de Rubeis *d.clauf.*534.*num.* 7.] Cardin. Mantic.*de coniect.vltim.volunt.lib.*7.*tit.* 12. *num.* 18. Mart.*d.part.*1.*clauf.*58.*num.*1. Put.*decis.*438.*num.*7. *lib.*2.*in correct.* Sed Apostil.ad Rom.*conf.*75. *in vers. quòd non*,tenet quod ista clausula , *Pleno iure* , non impedit detractionem Falcidiæ , aut legitimæ , aut portionis de iure debitæ , provt eum refert Cardin. Tusch.*d. litt. D.conclus.*331.*num.* 6. Rota verò apud eundem Mantic. *decis.* 346. *num.* 3. in hoc puncto sic censuit. In proposito autem Domini censuerunt, Trebellianicam esse prohibitam , cùm testator expressè voluit in euentum conditionis totam hæreditatem pleno iure deuolui ad cippum domus: nam licèt magna sit disputatio , cùm testator voluit pleno iure hæreditatem restitui substitutis , an sit prohibita Trebellianica , & frequentiori càlculo receptum sit,eam non esse prohibitam , quia commodissimè potest intelligi , vt hæreditas restituatur quoad directum , & plenum dominium,à quo vtile non sit deiunctum , vel quoad proprietatem , & vsumfructum , Roman.*conf.*239.*n.*3.Capra *conf.*83. *num.*9. *& seq.* cum aliis à me deductis *d.lib.*7.(videlicet *in tract.de coniect.vltim.volunt.*) *tit.*12.*n.* 18. tamen quando testator voluit pleno iure totam restitui hæreditatem , verius est , vt intelligatur expressim prohibita , quia ex iis verbis enixa voluntas testatoris ostenditur ; sicut etiam quando testator voluit restitui totam , & integram hæreditatem Galliaula *in l.Centurio,ff.de vulgari* , *num.*88.& Rip. *n.*130.*&* 135. Put.*decis.*444. *in fin. lib.* 2. *aliàs decis.* 449.*in correctu* , quod etiam à me traditum est *d. lib.*7.*tit.*12.*num.*13. 15. *&* 18 *in fin.* Hactenus *decis. Illustrissimi Card. Mant.citato loco.*

Interpretatur hæc clausula secundum subiectam 11
materiam variè , & diuersimodè,vt per Pute.*d.decis.* 438. *n.* 5. & ita secundum subiectam materiam importat solùm directum dominium, sed tamen regulariter importat sine diminutione , Alex. *conf.* 208. *n.*6.*&* 7.*lib.*2.Card.Tusch.*d.lit. D.concl.*331. *num.* 9. vbi *n.*10.cum eod. Alex. *conf.*162.*num.*5. *in fin.lib* 6.
subdit , quod intelligitur rebus sic stantibus. Omnia 12
comprehendit non indigens adiectione,Franc.Marc. *Delphin.decis.*387.*n.*1.*p.*2. Castr.*conf.*25. *n.* 4. *lib.* 2. Rom.*conf.*79.*n.*2.*&* *conf.*259.*n.*3.

Pleno iure rei Dominus dicitur , licèt ea ab ipso 13
possit euinci, reuocari, redimi , vel repeti , vt latè probat Tiraquel. *d. retract. conuent. gloss. vnic.* §. 2. *num.*38.

Pleno iure illum possidere dicimus , qui fructus 14
colligit , & de illis disponit pro libito voluntatis suæ,provt ait Bald.*in l.*1. *C.de reuocan. donat. num.*3. vbi subdit , pleno iure illum quoque possidere , cui ex superueniente casu potest possessio retractari.

Pleno iure vbi fundus legatus est legatarius de 15
illo disponere potest in vita , & in morte , *l.fœmina* 3. §. *illud C. de secundis nupt.* & latè ponit Felin. *in cap.conquestus* 16.*in prin.de foro compet.*

Pleno iure dicuntur Ecclesiæ ad aliquem perti- 16
nere , quando vtroque iure , id est,in spiritualibus, & temporalibus eidem subiectæ sunt , *cap. quoniam* 21.*de privileg.*Butr.*num.* 26. Card. *numer.* 1. & Dec. *n.*17.*&* 3.*in c.cùm & plantare*,§. *in Ecclesiis* , *eod.tit.* Rebuff.*in concordat.tit. forma mandati* , *verb. plenum*; Card. Tusch.*d.concl.*364.*num.* 3. Mart. *d.clauf.*93. *num.*6.Sayr.*de censlib.*1. *cap.* 12. Erasmi à Cochier. *de Iurisd*. *Ordin. in exemptos* , *part.*4 *quæst.*67.*n.*5. [Theodos. de Rubeis *d.c.*534. *n.* 12. vbi dicit quòd hæc clausula sonat in spiritualibus & temporalibus; & *num.* 15. quòd hæc clausola importat vt censeatur intentatum nedum possessorium , sed etiam petitorium , & *n.*16. quòd videtur importare rem non esse subiectam fideicommisso , & *num.*20. quòd importat directam substitutionem , vbi potest directò substitui , aliàs secus , & *n.*23.quòd excludit obligationem,& hypothecam,& *n.*24.quòd importat merum & mixtum & imperium,& *num.*26.*&* 27 quòd operatur vt verbum commune interpretetur directum , vbi sumus in persona , cui directò substitui non potest.

Clauf. *Ponens in locum suum* , *&c.* importat cessio- 17
nem iurium,& translationem vtilium actionum , & constitutionem procuratoris in rem suam , Bart.*in l. qui quadraginta n.*7.*ff. ad Trebell.* vbi Ias.*num.*7. Paris*conf.*107. *num.*34.*lib.*3. Riminald. *conf.*529.*n.* 43. *lib.*5. Theodos. de Rubeis *in singul.Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauf.*536.*num.* 1. vbi *n.* 2. subdit quod illius vigore competit actio executiua provt competit cedenti; & *num.*6. post Rimin.*d. conf.* 529. *num.* 43. *lib.* 5. & Menoch.*conf.*361. *num.* 38. resoluit hanc clausulam importare translationem dominij

Clauf. *Præterquam à nobis prouisos* , *&c.* posita in 18
Breui præseruat omnes prouisiones Apost factas etiam ab antecessoribus, & excludit tantùm prouisiones inferiorum, nisi apponatur hoc modo, *præterquam*

quam à nobis ipsis, &c. quia tunc est personalissima, & ideo eo casu non præseruantur prouisiones factæ ab antecessoribus, sed solum factæ ab ipsomet Papa immediatè, ita Theodos. de Rubeis *dict. part.* 4. *clauf.* 542.

19 Claus. *Præterquam per obitum apud sedem, &c.* limitat totam gratiam, & sic etiam subrogationem gratiosam, quæ est accessoria ad gratiam principalem, quod locum non habet quando beneficium non est reseruatum, & in litteris nulla est egressa reseruatio. Ita Theodos. de Rubeis *dict. part.* 4. *clauf.* 544.]

CLAVSVLA CII.

Pro expressis, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Expressionis specialis, & indiuidua cum omnibus suis qualitatibus habet vim clausula*, Pro expressis.

3 *Expressionem specificam litis operatur clausula*, Pro expressis, *quando dicitur*, Cuius litis statum, &c.

4 *Expressionem ita operatur clausula*, Pro expressis, *vt non admittatur aliquis ad allegandum, vel probandum contrarium.*

5 *Legitimatio, seu confirmatio legitimationis non valet, nisi fiat mentio de filiis legitimis.*

6 *Papa vbi fingit aliquid expressum, quod non est expressum, habetur ac si in indiuiduo expressio facta fuisset ad validitatem gratiæ.*

7 *Insertionem tenoris operatur clausula*, Pro expressis.

8 *Derogationis specialis vim habet clausula*, Pro expressis.

9 *Derogatorias derogatoriarum tollit clausula*, Pro expressis.

10 *Clausula*, Pro expressis, *habet clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones.*

11 *Subreptionem omnem ex eo quod aliter sit narrata gratia præcedens, quàm constaret, cessare facit clausula*, Pro expressis.

12 *Clausula*, Pro expressis, *restringitur ad expressa, & eorum principalem tantùm dispositionem.*

13 *Tertij in praiudicium, de quo princeps non intellexit, non operatur clausula*, Pro expressis.

14 *Intentionis defectum non tollit clausula*, Pro expressis, *neque operatur in iis, qua consistunt in facto ignorato.*

15 *Legem, aut statutum, vbi mandatur fieri expressionem specialem, & tacitè, vel expressè prohibet generalem, non tollit clausula*, Pro expressis.

16 *Defectus, per quos gratia est subreptitia, non tollit clausula*, Pro expressis, *maximè quando est apposita limitatè.*

17 *Subreptionem gratia facto ad instantiam partis sine causa cognitione; non tollit clausula*, Pro expressis, *sicut nec tollit subreptionem, quando agitur de præiudicio tertij.*

18 *Obreptionem non tollit clausula*, Pro expressis

19 *Dispensationem non inducit clausula*, Pro expressis.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Paris. *cons.* 1. *n.* 96. *vol.* 1. *& cons.* 42. *vol.* 5. Dec. *cons.* 341. *& cons.* 441. *num.* 7. *vol.* 1. Anton. Gabr. *conc. lib.* 6. *tit. de clauf. concl.* 5. Perez *l.* 6. *vers.* 6. *clauf. tit.* 12. *lib.* 3. *Ordinam pag.* 695. Menoch. *cons.* 190. *num.* 24 *& cons.* 817. *num.* 6. Mart. *de clauf. part.* 1. *clauf.* 101. *in vltim. impress.* Flam. *de resign. tom.* 2. *lib.* 12. *q.* 14. *num.* 15. *&* 16. Marches. *de Commiss. part.* 1. *pag.* 225. *cum seqq.* Aloys. Ricc. *in collectan. decis. p.* 4. *collect.* 949. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C. concl.* 339. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 36. *num.* 83. Vin. *in prax. Iurisp. lib.* 13. *cap.* 8. *num.* 147. *cum seqq. in* 2. *impress.* Monet. *de commut. vlt. volunt. cap.* 7. *à num.* 201. *cum multis seqq.* qui *in princip. num.* 281. ait hanc clausulam, & illam, *Quorum tenores*, &c. eandem vim habere. [nouissimè Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauf.* 553. Gambar. *de legat. lib.* 8. *tit. de potest. legati in legibus, & statutis conden. n.* 37. *cum seqq.*]

Primus effectus est, vt habeat vim specialis, & indiuiduæ expressionis cum omnibus suis qualitatibus, vt per Mart. *d. clauf.* 101. *num.* 1. Flamin. *d. q.* 14. *num.* 16. Gemin. *cons.* 65. *num.* 21. *vers. istud rescriptum, & cons.* 120. *n.* 7. *vers. ex iis rationibus*, Card. Tusch. *d. concl.* 339. *n.* 6. Aloys. Ricc. *d. collect.* 949. *effect.* 5. Menoch. *cons.* 1003. *n.* 47. *&* 48. Mnuct. *d. num.* 201. *paulo post princip.* [Rebuff. *super concord. in forma mand. Apostol. in verb. pro expressis, vers. & hac clausula*, Theodos. de Rubeis *d. clauf.* 553. *num.* 1. & *n.* 3. dicit quod operatur vt omnia possint exprimi, & *num.* 4. quod etiam operatur vt omnia exprimenda censeantur expressa, ac si nominatim expressio facta fuisset.] 2

Amplia hunc effectum, vt hæc clausula operetur 3
expressionem specificam litis, quando dicitur, *Cuius litis statum haberi volumus pro expresso*, quia habet omnem expressionem de stylo Curiæ, vt post Gemin. *d. cons.* 110. *num.* 6. *& seq. vers. praterea, & dicas aduertendum*, docent. Mart. *d. clauf.* 101. *n.* 7. Cardin. Tusch. *d. concl.* 339. *n.* 7.

Amplia deinde, vt in tantum operetur expressio- 4
nem, quod non admitteretur aliquis ad allegandum, vel probandum contrarium, vt post Ant. de Butr. *consil.* 2. *&* 49. *in fin.* ac Gemin. *d. consil.* 120. *numer.* 7. *vers. item, ex quo Papa*, tenet Card. Tusch. *d. concl.* 339. *num.* 8. vbi *n.* 9. ampliat in legitimatione, seu confirmatione legitimationis, quia licèt non valeat, nisi fiat mentio de filiis legitimis expressa, tamen sufficit, si fiat per relationem ad aliam legitimationem, in qua mentio fiebat de filiis legitimis, & Papa habuit pro expressa in prima legitimatione, & *num.* 11. similiter ampliat, quod si de stylo Curiæ 5
Papa fingit aliquid expressum, quod non est expressum, habetur ac si in indiuiduo expressio facta fuisset ad validitatem gratiæ, & non admittitur probatio in contrarium, & citat Ant. de Butr. *dicto loco.*

Secundus effectus est, vt operetur insertionem 6
tenoris, ex traditis per Gabr. *d. tit. de clauf. conclus.* 5. *n.* 1. Anton. de Butr. *cons.* 2. *num.* 4. *vers. nam gratia, & consil.* 49. *n.* 5. Mart. *de clauf.* 101. *n* 6. Ioseph. de Sesse *Aragon. decis.* 93. *n.* 15. Gemin. *cons.* 15. incip. *Super, in princ.* qui loquitur in prouisione beneficij facta per Papam ob priuationem alterius, in qua voluit processum, & sententiam haberi pro expressis, Gemin. *consil.* 65. *n.* 12. Card. Tusch. *d. concl.* 339. *n.* 1. Couar. *p.* 1. *rubr. de testam. num.* 20. *vers. rursus erunt*, Franc. Leo *in Thes. fori Ecclesia. p.* 1. *cap.* 13. *num.* 11. *& p.* 4. *c.* 2. *num.* 189. Soar. *de legib. lib.* 8. *cap.* 38. *num.* 2. Gabr. *d. concl.* 5. *num.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 36. *à num.* 13. Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præsum.* 49. *n.* 22. licèt Tiraq. *ad leges connub. gloss.* 7. *n.* 33. *& seq.* quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 339. *num.* 2. ac alij relati

per

per Menoch. *d.n.* 21. contrarium sentiant, videlicet
quod requiratur expressio, cùm hæc clausula sit peri-
culosa, & de stylo apponi solita.

8 Tertius effectus est, vt habeat vim specialis dero-
gationis, vt ex Crau. Selu & aliis resoluit Menoch.
consil. 190. *num.* 28 *& de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 39.
9 *num.* 6. ac perinde tollit derogatoriam derogatoria-
rum, Greg *decis.* 109. *num.* 11. habétque clausulam
10 derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones,
Flam. *d. quæst.* 14. *num.* 16. Aloys. Ricc. *d. collect.* 949.
effect. 4. Mart. *d. clauf.* 101. *num.* 1. Monet. *dict. cap.* 2.
num. 201. *in med.* Quod adeò verum est, vt si Papa in
genere deroget omnibus contrariis, quorum teno-
res habere vult pro expressis, perinde sit deroga-
tum, ac si omnia contraria essent specificata; vt post
Butr. Dec & Gemin. concludit Cardin. Tusch. *d. con-
clus.* 349. *n.* 5. [Hæc clausula posita in mandatis de
prouidendo, operatur vt taciturnitas beneficiorum
obtentorum per impetrantem non reddat gratiam
subreptitiam, Rebuff. *in forma noua promis. in verb.
nec non omnium. n.* 4. *& in repet. c. nullus col.* 32. *in* 8. *clauf.
pag. mihi* 438. *de concess. præb.* Theodos. de Rub. *dict.
clauf.* 553. *n.* 13. vbi *n.* 14. quod etiam operatur vt pro
expressis habeantur dispensationes, quas habet im-
petrans pro dictis beneficiis retinendis, & sic quod
gratia valeat, etiam quod non fiat mentio dispen-
sationis.]

11 Quartus effectus est, vt faciat cessare omnem
subreptionem ex eo quod aliter sit narrata gratia
præcedens, quasi constaret, vt per Angel. *cons.* 274.
incip. *Bonifacius Episcopus, num.* 2. *vers. pro hoc quia,*
Mart. *d. clauf.* 101. *num.* 6. Alex. Trentacinq. *var. resol.
lib.* 1. *tit. de rescript. resol.* 5. *n.* 37. Card. Tusch. *d. con-
clus.* 339. *n.* 10. [quia non operatur in his, quæ sunt
contraria narratis, vt per Theodos. de Rubeis *dict.
clauf.* 553. *n.* 6.]

12 Primò nunc limita, hanc nostram clausulam re-
stringi ad expressa, & eorum principalem disposi-
tionem tantùm, vt ex Dec. *cons.* 142. *vers. non obstat
cùm Papa*, & Paris. *cons.* 142. *vers. illa enim verba,
vol.* 4 docet Gabr *d. conclus.* 5. *n.* 12. *&* 18 quos refert,
& sequitur Monet. *d. cap.* 7. *n.* 209] quia non opera-
tur ex sui natura circa non expressa. Dec. *con.* 142. *n.* 7.
vers. non obstat. Theod. de Rub. *d. clauf.* 553. *n.* 7.]

13 Limita secundò, vt non operetur in præiudicium
tertij, de quo Princeps non intellexit, ita Gozad.
cons. 14. *vers. duodecimò considera, iuncto vers. non obstat,*
Gabr. *n. conclus.* 5. *n.* 19. Ioseph Sesse *Aragon. decis.* 93.
n. 24. Monet. *d. c.* 7. *n.* 210

Limita tertiò, non tollere defectum intentionis,
14 neque operari in iis, quæ consistunt in facto igno-
rato, vt per Ferret. *cons.* 38. *n.* 1. *& seq.* vbi dicit hoc
esse verum, quando est ad instantiam partis? refe-
runt, & sequuntur Mart. *d clauf.* 101. *n.* 10 & Card.
Tusch. *d. conclus.* 339. *n.* 17. [Theodos. de Rubeis *d.
clauf.* 553. *n.* 8.]

Limita quartò, vt non tollat legem, aut statutum,
15 vbi mandatur fieri expressionem specialem, & taci-
tè, vel expressè prohibet generalem, vt per Gabr.
d. con 5. *n.* 12. Ioseph. Sesse *n. decis.* 93. *nu.* 17. Monet. *d.
c.* 7. *n.* 213.

16 Limita quintò, vt non tollat defectus, per quos
gratia est subreptitia, maxime quando est apposita
limitatè prout citato Dec. *cons.* 142. incip. *Et prote-
nus, n.* 7. asserit Cardin. Tusch. *d. concl.* 349. *n.* 12. vbi
n. 13. post Crau. *cons.* 896. incip. *Quæritur, col.* 5. *vers.*
17 *nec obstant præmissis*, extendit, non tollere subreptio-
nem gratiæ factæ ad instantiam partis sine causæ
cognitione, sicut nec tollit subreptionem, quando
agitur de præiudicio tertij.

Aug. Barbosa de Clauf.

Limita sextò, non tollere obreptionem, vt post 18
Crauet. *d. cons.* 196. *col.* 5. *vers. tertiò respondeo*, docet
Card. Tusch. *d. con.* 339. *n.* 16.

[Limita septimò, non inducere dispensationem 19
Rebuff. *in* 3. *p. signaturæ num.* 18. Theodos. de Rub. *d.
clauf.* 553. *n.* 9. vbi etiam quòd nec inducit inhabili-
tatem impetrantis, vt exemplificat *ibi n.* 19. *at n.* 20.
dicit quòd solus Papa vtitur hac clausula in benefi-
cialibus, non autem Legatus, vel alius, nisi id ex-
pressè eis concedatur à Papa.]

CLAVSVLA CIII.

Pro maiori, seu potiori cautela.

1 *Abundantem prouisionem inducit clausula*, Prò maiori, seu potiori cautela, *quasi sufficiant præcedentia, & iam disposita.*

2 *Abundans cautela non nocet.*

3 *Clauf.* Et pro maiori cautela, &c. *nihil plus tribuit, quam ipsa confirmatio.*

4 *Clausula*, Pro maiori securitate, & ex abundanti, *æquipollet clausula*, Pro maiori, seu potiori cautela.

INducit hæc clausula abundantem prouisionem, 1
quasi sufficiat præcedentia, & iam disposita, Pari.
cons. 117. *num.* 14. *lib.* 1. Card. Tusch. *pract. conc. tom.* 1.
litt. C, con. 301. quamuis autem non videatur ne- 2
cessaria hæc clausula, in multis tamen casibus po-
test esse valde vtilis, quia abundans cautela non no-
cet, Roman. *cons.* 343. *num.* 7. Surd. *decis.* 13. *num.* 14.
Sebast. Næui. *in l. non solent* 95. *ff de reg. iur.* Farin. *in
praxi crim. p.* 3. *q.* 89. *num.* 123. Card. Tusch. *d. tom.* 1.
lit. A, concl. 67. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 6. *à num.*
20. Stephan. Gratian. *discept. for. cap.* 141. *num.* 12. Lau-
rent. de Peirinis *in const. suæ Ordinis Minim. const.* 1.
Iulij II. n. 39. *tom.* 1.

Pro maiori validitate confirmationis aliquando 3
apponi solet hæc clausula, *Et pro maiori cautela de
nouo concedimus*, quæ nihil plus tribuit, quàm ipsa
confirmatio, vt fuit dictum *in Toletana admissionis*
17. *Iunij* 1609. *coram Pamphilio*, impressa per Farin.
dec. 192. *n.* 2. *p.* 1. *rec.*

Clausul. *Pro maiori securitate, & ex abundanti*, huic 4
nostræ æquipollet, ex adductis per Ioan. Bapt. Cost.
in tract. de clauf. conuent. clauf. 82. *n.* 4. & tendunt re-
ctò tramite ad excludendam nouationem, Rot. *de-
cis.* 758. *n.* 1. *p.* 2. *diuers. & decis.* 30. *in prin. p.* 1. *etiam di-
uers.* Alciat. *cons.* 13. *n.* 7. *lib.* 5. Surd. *cons.* 495. *n.* 11.

CLAVSVLA CIV.

Promittens habere ratum, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Perpetuitatem, vt non faciat, vel veniat contrà, per se, nec per alium, importat clausula*, Promittens habere ratum, &c.

3 *Renunciationem læsionis* l. 2. C. de rescind. vend. *importat clausula*, Promittens habere ratum, &c.

4 *Præscriptionem tollit clausula*, Promittens habere ratum, &c.

5 *Promissio de defendendo perpetuò, refertur solùm ad iura competentia ante diuisionem, non verò post.*

6 *Promittens perpetuò attendere, & non venire contra, posita in contractu conditionali, intelligitur, & restringitur, vt postquam extiterit conditio, vel quousque existere possit, obligetur, non si defecerit.*

7 *Procura in mandato posita clausula*, Promittens, &c. *restringitur ad specificata in mandato, & non ad alia.*

8 *Clausula*, Promittens, &c. *in executiuis posita non ampliat.*

9 *Procurator ante receptum mandatum virtute clausula*, Promittens, &c. *potest sibi mandata exercere.*

10 *Mandatum in solidum importat clausula*, Promittens, &c.

11 *Mandatum cum libera importat clausula*, Promittens, &c. *cuius tamen contrarium receptum est.*

12 *Clausula*, Promittens, &c. *posita in obligatione, semper intelligitur inesse pactum, quatenus stipulatio intersit iusta.*

13 *Instrumentum exhibens, illud ratum habere dicitur, & omnia in eo contenta approbare videtur.*

14 *Venditionis instrumentum confirmare dicitur, qui illius virtute accipit rei vendita possessionem, & exinde fructus percipit.*

15 *Venditionem ratam habere dicitur ille, qui petit pretium in ea promissum.*

16 *Ratum habere censetur ille, qui sciuit cum suis qualitatibus, & longo tempore tacuit.*

17 *Clausula*, Promittens, &c. *in promissione posita, non se extendit ad ignorata per promissorem.*

18 *Rati promissor non tenetur ad ea, qua nomine eius gesta non sunt.*

19 *Promissio non comprehendit ea, de quibus scientiam minimè habuit ratificare debens.*

20 *Clausula*, Promittens, &c. *extendit vires ad heredes de iure, licèt non fuisset de illis facta mentio in contractu.*

21 *Claus.* Promittens non contrauenire, &c. *restringitur ad specificata, & similia expressis.*

22 *Comprehendit omnem modum, etiam per quem indirectè contractui non statur. n.12.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Bertaz. *in repet. l. si quis maior. C. de transact. num. 410. cum seqq.* Mart. *de claus. p. 1. claus.* 98. aliàs 103. *in vlt. impress.* Ioann. Baptist. Costa *de clausul. conuention. claus.* 117. Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. litt. C. concl.* 299. *& concl.* 364. *a n.* 24. Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect.* 929. [nouissimè Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus.* 560.]

2 Hæc clausula importat perpetuitatem, vt non faciat, vel veniat contrà, per se, nec per alium, vt per Oldrad. *cons.* 243. incip. *Factum tale est, in fin. vers. tertia ratio*, Card. Tusch. *d. litt. C. concl.* 299. *n.* 1. vbi *n.* 2. subdit, quod hæc clausula apposita in contractu habente promissionem, donec placuerit promittenti, si talis contractus confirmetur cum clausula, *Promittens non contrauenire, &c.* importat ne vllo modo, neque vllo tempore possit venire contrà, & alterat primum contractum ad placitum, & efficitur ex necessitate obligatorius, de quo etiam Marta *d. claus.* 103. *n.* 5.

3 Importat renunciationem læsionis, *l. 2. C. de rescind. vend.* Castr. *cons.* 387. incip. *Per supradictum, in fin. lib.* 2. Card. Tusch. *d. concl.* 299. *num.* 3. Mart. *dict. claus.* 103. *n.* 5. *in fine.*

4 Item tollit præscriptionem, Socin. *cons.* 86. *col. fin. vers. secundò probatur, vol.* 1. Stephan. Aufrer. *in addit. ad Capell. Tholos. in q.* 210. Mart. *d. claus.* 193. *n.* 7. vbi *n.* 8. declarat, vt non procedat, quando in contractu est error, quia tunc non confirmat contractum, Card. Tusch. *d. conclus.* 199. *n.* 4. vbi *n.* 5. subdit, maximè tollere effectum præscriptionis, si ab habente iura Principis promittatur.

5 Hinc dicitur, quod promissio de defendendo perpetuò, refertur solùm ad iura competentia ante diuisionem, non etiam post, quia hæc clausula potest restringi ad iura de præsenti specificata, salua recti sermonis ratione, ita Bardell. *cons.* 11. *n.* 3. & 4. & excipit casum adiectionis verborum vniuersalium respicientium futurum, ita Caualcan. *decis.* 36. *num.* 17. *p.* 1.

6 Hinc etiam promittens perpetuò attendere, & non venire contrà, posita in contractu conditionali intelligitur, & restringitur, vt postquam extiterit conditio, vel quousque existere poterit, obligetur, non si defecerit, ita Castr. *cons.* 225. incip. *Pro eu dentia, in princip. vers. nam omnia verba, lib.* 2. Card. Tusch. *conclus.* 199. *num.* 6. vbi *num.* 7. ex eod. Castr. *d. cons.* 225. *num.* 3. subdit, hanc clausulam non saluare contractum, in quo error induxit contrahentem.

7 Hæc clausula posita in mandato procuræ restringitur ad specificata in mandato, & non ad alia, ita gloss. & DD. *in cap. contingit, de transact. & in cap. ex parte, de rescript.* Gemin. *in cap. qui ad agendum, de procur. in 6.* Mart. *d. claus* 103. *n.* 2. *& p.* 4. *claus* 11 *n.* 5. [Theodos. de Rub. *d. claus.* 569. *n.* 15.] Card. Tusch. *d. litt. C. conclus.* 364. *n.* 23. vbi *n.* 25. post Dec. *cons.* 500. incip. *In causa n.* 12. subdit, quod quando hæc clau- 8 sula posita in executiuis, non ampliat, ideo non videtur data libera potestas; & *n.* 26. declarat, quod imò quando principalis promisit cum iuramento habere ratum, & gratum quicquid per dictum procuratorem factum, vel gestum, aut procuratum fuerit, tunc Dominus obligatur, licèt mandatum sit datum ad recipiendum, si cum alio in solidum se obligauit procurator, & fuit renunciatum beneficio fideiussorum, quia Dominus tenetur etiam pro summa confessata.

9 Operatur ista clausula, quòd licèt procurator ante receptum mandatum non possit sibi mandata exercere, tamen secus est quando adest ista clausula; ita Alex. *cons.* 146. incip. *In causa, num.* 33. *vers. præterea, lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. claus.* 364. *num.* 28.

10 Importat mandatum in solidum, Put. *decis.* 98. *lib.* 3. *in correct.* Flam. *de resign. lib.* 9. *q.* 3. *n.* 22. & 23. Gregor. *decis.* 280. *n.* 4. & fuit dictum *in Leodien. Canonicatus 4. Decembr. 1614. coram D. Merlino.*

11 Item importat mandatum cum libera, & sic operatur, vt sit sufficiens in casibus, in quibus requiritur speciale mandatum, vt per Bart. *in l. procurator, cui generalis, num.* 4. *ff. mandati, & in l. si procurator, num.* 5. vbi Ang. *num.* 2. *C. eod. tit.* Verùm contrarium, imò hanc clausulam non inducere mandatum cum libera, tradunt gloss. *in l. si procuratorem, ff. de procur.* Alex. Bald. Salicet & alij *in d. l. si procurator,* Gregor. *l.* 19. *tit.* 5. *part.* 6. Couar. *var. lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 4. Mart. *d. claus.* 103. *num.* 1. *vers. contrarium,* Nicol Garc. *de benef. p.* 5. *cap.* 8. *num.* 75. [Pro vtraque parte plures refert Doctores Theodos. de Rub. *d. claus.* 560. *num.* 1. & 2.]

12 Posita in obligatione, semper intelligitur inesse pactum, quatenus stipulatio intersit iusta, Cresc. *decis.* 189. aliàs 17. *sub n.* 1. *vers. quia stipulatio, de probat.*

&

& fuit dictum *in Perusina executionis* 17. *April.* 1600. *coram Pania*, satísque ratum habere dicitur, qui re vtitur, Bald. *cons.* 349. *n.* 5. *lib.* 1. Dec. *cons.* 46. *n.* 19. Rot. *in Bononien. Caderna* 29. *Ianuarij* 1610. *coram. Card. Lancellotto.*

13 Sic etiam exhibens Instrumentum, illud ratum habere dicitur, & omnia in eo contenta approbare videtur, *cap. cum venerabilis* 6. *de except.* vbi Abb. *n.* 40. *in fin. vers. nota quod*, Alex. *cons.* 112. *n.* 5. *in fin. lib.* 5. etiam si talis productio facta fuerit per compulsum si in eo adsit obligatio in forma Cameræ, & clausula, *Pro quibus omnibus, &c.* vt fuit resolutum *in Bonon. census* 27. *Iunij* 1601. *coram Penia.*

14 Sic etiam confirmare dicitur instrumentum venditionis, qui illius virtute accipit rei venditæ possessionem, & exinde fructus percipit, ac illius onera soluit, Alex. *con.* 127. *n.* 2. *lib.* 5. Cresc. *decis.* 1. *de procur.* Surd. *decis.* 529. *n.* 5. *&* 6. Rota *in Romana pretij vinea* 1. *Iulij* 1611. *coram Card. Marquemontio*, & postea *in eadem* 12. *Decembr.* 1614. *coram Pirouano.*

15 Sic etiam ratam habere dicitur venditionem il-
le, qui poterit pretium in ea promissum, *l. matri tuæ,*
C. de rei vendicat vbi Bart. *n.* 5. & Castr. *n.* 6. Rota *in*
Camerinen. donationis 10. *May* 1106. *coram Card.*
16 *Marquemontio.* Denique non potest dubitari quin
ratum habuerit ille, qui sciuit cum suis qualitatibus,
& longo tempore tacuit, Socin. iun. *cons.* 139. *n.* 14.
lib. 3. & fuit dictum *in Calagnritana Capello de Na-*
gera 15. *Iunij* 1590. *coram Orano.*
17 Posita hæc clausula in promissione, non se exten-
dit ad ignorata per promissorem, ad hunc enim ef-
fectum requiritur certa, & vera scientia cum omni-
bus suis qualitatibus; ita Put. *decis.* 373. *num.* 1. *lib.* 3.
18 Gabr. *cons.* 36. *n.* 60. *lib.* 1. Surd. *cons.* 28. *n.* 18. Vnde rati
promissorem non teneri ad ea, quæ nomine eius ge-
sta non sunt tradunt Gram. *decis.* 103. *num.* 12. Tiraq.
19 *de retract. tit.* 1. *§.* 1. *gl.* 1. *n.* 148. Nec promissio huius-
modi comprehendit ea, de quibus scientiam mini-
mè habuit ratificare debens, & illius qualitatem,
Natt. *cons.* 163. *n.* 33. Rot. *in Anconitana mercedis* 10.
Decembris 1602. *coram Card. Sacrato*, *& in Rom. lan-*
20 *di* 28. *Iunij* 1613. *coram Buratto.* Extendit tamen vi-
res hæc clausula ad hæredes de iure, licèt non fuis-
set de eis facta mentio in contractu, Milanen. *Sicilia*
decis. 10. *n.* 87.

21 [Claus. *Promittens non contrauenire*, &c. restringitur ad specificata & similia expressis. Dec. *cons.* 495. *sub n.* 17. *& seq.* nec porrigitur ad ea, de quibus non fuit cogitatum, nec extenditur ad ius, quod de nouo superuenit. Idem Dec. *cons.* 263. *col. fin.* Theod. de Rub. *d. claus.* 561. *n.* 1. *cum seqq.* Apposita donationi causa mortis operatur quòd talis donatio transeat in donationem inter viuos *l. vbi ita donatur ff. de donat. caus. mort.* Cou. *in rubr. de testam. p.* 2. *sub num.* 51. Card. Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib.* 1. *tit.* 53. *num.* 5. Theod. de Rub. *d. claus.* 561. *n.* 6. Hæc clausula nihil operatur stante enormissima lesione. Paris. *cons.* 75. *n.* 12. *lib.* 3. si illa apponatur in substantialibus, & in dispositiuis; secus si apponatur in clausulis executiuis. Cou. *d. p.* 2. *n.* 13. Card. Mant. *d. tit.* 13. *sub n.* 7. Molin. *de primog. lib.* 4. *c.* 2. *sub n.* 46. Theod. de Rub. *d. cl.* 561. *n.* 7. *&* 8.

22 Claus. *Promittens non contrauenire ex quauis causa, & quouis modo*, &c. comprehendit omnem modum, etiam per quem indirectè contractui non statur. gloss. *verb. quouis modo, in c. vt inquisitionis. §. prohibemus, de heret.* Rebuff. *super concord. in formam mandati Apost. in verb. alium quemcumque, in fine primo fallentia.* Theod. de Rub. *d. claus.* 561. *n.* 9.

August. Barbosa de Claus.

CLAVSVLA CV.

Pro omnibus, & singulis absentibus, & cætera.

1 *Stipulatio facta à Notario cum clausula*, Pro omnibus, & singulis absentibus, &c. *operatur, vt ius quæsitum dicatur absentibus sine cessione.*

2 *Ius absenti an acquiratur stante clausula*, Pro omnibus, & singulis absentibus, &c. *sine ratificatione, vel illius acceptatione? quæstio dubia.*

3 *Vna sententia tenet non acquiri.*

4 *Altera sententia tenet virtute clausula*, Pro omnibus, &c. *ius irreuocabile acquiri absenti, Notario pro eo stipulante.*

5 *Donatario tantùm volente, non verò recusante, acquiritur absenti ius irreuocabile Notario pro eo stipulante.*

6 *Animi quocumque declaratio sufficit, quando sumus in actu de sui natura delectabili.*

7 *Possessio non acquiritur ex Notarij stipulatione pro absenti cum clausula*, Pro omnibus, & singulis absentibus, &c. *nisi sequuta ratificatione.*

8 *In obligatione Camerali apposita hac clausula*, Pro omnibus &c. *operatur, vt possit agi contra nomen debitoris, perinde ac si specialiter promisisset, etiam nulla habita cessione.*

9 *Claus.* Pro omnibus quorum interest, &c. *intelligitur de principalibus.*

STipulatio facta à Notario cum ista clausula, 1
operatur vt ius quæsitum dicatur absentibus etiam sine cessione, vt per Corn. *cons.* 50. *sub num.* 7. *lib.* 1. Paris. *cons.* 69. *n.* 139. *&* 148. *lib.* 3. Ruin. *cons.* 119. *num.* 7. *&* 8. *lib.* 1. cum aliis allegat. *in Romana fructuum decis* 10. *Martij coram Gregor. XV. inter eius decis. impressas decis.*

Verùm autem stante hac clausula acquiratur ius 2
absenti sine ratificatione, vel illius acceptatione? quæstio dubia.

Vna sententia tenet, non acquiri ius absenti sine 3
ratificatione, vel illius acceptatione, quam tuentur Castr. *in l. in insula* 43. *§. fin. n.* 3. *ff solut. matr. & cons.* 195. *in* 2. *dubio, n.* 2. *vers. ad quod breuiter & cons.* 171. *num.* 1. *lib.* 2. Dec. *cons.* 126. Surd. *num.* 2. *vers. tertiò dictum Bartoli. & cons.* 58. *num.* 3. *vers. præterea.* Curt. *cons.* 52. *num.* 13. Socin. iun. *cons.* 126. *num.* 12. *& seq.* 1. *lib.* 2. Cassan. *cons.* 53. *num.* 55. *cum seq.* Ruin. *cons.* 7. *num.* 29. *lib.* 1. *& cons.* 39. *num.* 19. *eod. lib.* 5. Clar. *§. donatio, sub num.* 8. *vers. respondeo*, Crass. *§. donatio causa mortis, q.* 3. *num.* 4. *in fin.* cum innumeris hinc inde relatis à Rota impressa per Zach. *post tract. de oblig. Cameral decis.* 123. vbi hæc opinio firmata fuit reiecta contraria, quam etiam sequuta fuit eadem Rota *in Bononien. pecunioria* 13. *Iannar.* 1581. *coram Card. Lancelloto*; quod aliqui ampliat, etiam si apposita inueniatur in relictis ad pias causas, & factis Ecclesiis, vel pauperibus, cessante nuntio, vel epistola, vt resoluunt Cardin. Tusch. *tom.* 2. *litt. D. conclus.* 637. *num.* 17. *& seq.* & plures alij; quos refert, & sequitur Sanchez *de Matrim. lib.* 1. *disput* 6. *n.* 16. cuius tamen contrarium etiam stante hac scientia colligitur ex adductis per Tiraq. *de priuileg. pia causa priuil.* 115. Cephal. *d. cons.* 33. *lib.* 2. Ioseph. Ludou. *Perusina decis.* 29. *n.* 10. *&* 11.

4 Altera sententia (cui tanquam probabilioti magis adhæreo) tenet, virtute huius clausulæ ius irreuocabile acquiri absenti, Notario pro eo stipulante, & hanc sequuntur Cephal. *cons.33.num.5.& 8.lib.1.* Silu. *cons.22.n.11.* Roland. à Valle *cons.19.n.12.& 21. lib.1.* Clar §. *donatio, q.13.n.2.* Osase. *Pedem. decis.32. n.4.* Surd. *decis.111.n.5.* Tiraq. *de iure constituti, post limitationem 30.n. 23.* & fuit dictum *in Elboren. donationis 1. Febr. 1581. coram Giptio. & in Romana Palatij 4. Nouembr. 1592. coram eodem, & in Veneta census 3. Decemb. 1610. coram Card. Marquemontio.*

5 Intellige, ptimo procedere hanc sententiam donatario volente, secus illo recusante. vt censuit Rota *decis.683.n.4.p. 1. diuers.* Intellige etiam saltem interueniente seientia, & patientia donatarij, absque eo quod conster de alio, ex notatis per Couarr. *in rub. de testam. p.3. num.13.* & per Ioseph. Ludou. *d decis.29. sub n.9.*
6 Sumus enim io actu de sui natura delectabili & ideo sufficit quæcumque animi declaratio, quæ fieri potest quandocumque, Natta *cons.474. n.20. lib.2.* etiam habita per coniecturas, & præsump iones. Guidop *cons. 3.n.12.& 13.* quoniam in iis, quæ nobis commodum afferunt, scientia præsumitur, Card. *in Clement.1.§ vltim.n.5.& 6. de concess. prebende,* Marant. *in l. potest, n.129. ff. de acquir. hered.* Menoch. *de præsump. lib.6. pres.23.n.84.*

7 Possessionem verò non acquiri ex Notarij stipulatinne cum hae clausula pro absente, nisi seqouta ratificatione ex *l.3. in princ. ff. de acquir. poss. l. quemadmodum 5. & l. quod meo 18. §. si furioso, ff. eod. tit.* tradunt Pontan. *de spoliis, lib.2.n.112.* Curt. iun. *cons.120. col. .& 1.* Osasc. *Pedem. decis.33.n. 11.* Thes. etiam *Pedem. decis.-0. dub. n.5. vers. aut verò loquimur.*

8 In obligatione Camerali apposita hæc clausula, operatur vt possit agi contra nomen debitoris, perinde ac si specialiter promisisset, etiam nulla habita eessione., vt per Bertazol. *de clausulis instrum. claus. 18. gloss.5.n. 8.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 507.n.9.*

9 [Claus. *Pro omnibus quorum interest*, &c. intelligitur de principalibus, non autem de aliis, quorum interest, & non suffragatur illi, cuius non interest. Rota *Lucens. diuers.91. col.2. in vers. respondetur enim.* Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.2.p.4. claus.561.*]

CLAVSVLA CVI.

Pro omni, & toto, &c.

1 REstringitur hæc clausula ad ea, de quibus agitur, vt per Calean. *cons.19.n.3. vers. & licet dicatur*, Gabr. *comm. tit. de regulis iuris, concl.4.n.31. vers. vel si dictum sit*, Surd. *decis.217.n.15.* Rot. *in Recanaten. predij 14. Aprilis 1614. coram Pamphilio*, impressa per Farin. *decis.534.n.4.p.2. recent.*

CLAVSVLA CVII.

Pro Rota:

1 VIde notata *in tract. de dictionibus, dict.294.* & ibi citatis adde Ioan. Bapt. Costam *de clausul. conuent. claus.23.* Mart. *d. claus. p. 1. claus. 106. in vltim. impress.*

CLAVSVLA CVIII.

Pro Residuo.

1 *Solutiones alias processisse, & factas fuisse, præsumptionem inducit clausula*, Pro Residuo.

2 *Debitum totum, & integrum fuisse solutum, arguit clausula*, Pro residuo, *in quietantia apposita.*

3 *Quietantiam si quis ostendat cum clausula*, Pro residuo *illius virtute inducitur solutionis præsumptio etiam aliarum portionum.*

4 *Petens pro resto ex computatione rationum, potest de errore doceri.*

5 *Claus.* Pro residuo, *cum aliquibus verbis restrictiuis dumtaxat præstat, ne creditor possit ratione illius crediti quidquam consequi.*

6 *Creditor petens sine clausula*, Pro residuo, *vel aliqua dictione taxatiua, non propterea censeretur sibi plus non deberi.*

ALias solutiones præcessisse, & factas fuisse, prę- 1
sumptionem inducit hæc clausula, Castren. *in l.1.n.3. Cod. de hered. instit.* Bero *cons. 192.n.6. & 7. lib.1.* & fuit dictũ *in Regien. pensionis 26. Iunij 1598. coram Orano*, & præsupponit eaistentiam præcedentis, quantitatis, & ad partem restantem refertur, *l. bones 89. in fin. ff. de verb. signif.* Rebuff *ad l. potest reliquorum 95. ff. eod. tit.* Rot. *in Bonomen. de Baccamatiis 29. Ianuar. 1590. coram Orano*; & ideo clausula
ista in quietantia apposita arguit totum, & inte- 2
grum debitum fuisse solutum, gloss. *verb. reliquum*, Ruin. Angel. & Castr. *in l. si ex pluribus, in princ. ff. de solution.* Cæpol. *caut.177.* Guid. Pap. *q.177. incip. Fuit etiam*, Corn. *d. cons.33.n.24. lib.2.* Alex. *consil.116.n.4. vol.6.* Bertaz. *de clausul. conuent. claus.54.n.1.* Rota *in Valentina pecuniaria 20. Nouembr. 1598. coram Giptio, & in Romana depositi 24. Maii 1595. coram Penia.* Totum enim continetur appellatione residui, *l. ceterorum 160. ff. de verb. signif. l.2.C. de hered. instit.* Rota *in Perusina pecuniaria 3. Decembr. 1599. coram Iusto.*
Vnde si quis ostendat quietantiam cum hac clausu- 3
la, licèt non sit de recepto nisi portionis debitæ, tamen illius virtute inducitur solutionis præsumptio etiam aliarum portionum, Bero. *cons.292.n.9 & 10. lib.1.* Rot. *in Spoletana bonorum 30 Ianuar. 1584. coram Bubulo. & in Romana residui dotis 8. Febr. 1589. coram Card. Arigonio, & in Romana pecuniaria 22. Febr. 1600. coram Pena, & in Fauentina fideicommissi 13. Nouemb. 1595. coram Litta, & in Romana Trebellianica 9. Nouemb. 1612. coram Vbaldo.*

Limita primò, nisi peteret pro resto ea computa- 4
tione rationum, quia tunc de errore potest doceri, *l.1. de errore calcul.* Steph. Gratian *discept. forens. cap. 3. n.2. cum seqq.* Ioan. Bapt. Costa *d. claus.54.n.2.*

Limita secundò, quando addita essent aliqua ver- 5
ba restrictiua, veluti quia dictum esset (*per saldo della presente lista*) vel (*per resto del debito vecchio*) tũc enim hoc dumtaxat præstat, ne creditor possit ratione illius crediti quicquam consequi, Stephan. Gratian. & Ioan. Bapt. Costa *locis citatis.*

Limita tertiò, quando sine hac clausula, vel ali- 6
qua dictione taxatiua, tantùm, aut simili, creditor peteret etiam in iudicio, pmà ex contractu maioris summæ, ne propterea censeretur sibi plus non deberi, Bart. Bald. & alij *in l. si quidem, C. de transact.* Guid. Pap. *dict. quæst. 177.* Bertazol. *dict. gloss. 11. num.3.*

CLAVSVLA

CLAVSVLA CIX.

Pro tempore.

1 *Tempus tam futurum, quàm præsens denotat clauſ.* Pro tempore.

2 *Diſponens per clauſulam,* Pro tempore, *quando reſpectiuè vult obſeruari tempora, tunc neminem obligat, niſi illum, qui in illo tempore reperitur.*

1 DEnotat hæc clauſula tam futurum tempus, quàm præſens, iuxta tradita per Bald. *in c. cùm inter, numero 3. de re iud.* Rot. *in Carthag. decimarum 10. Decembris 1578. coram Bubalo, & in Laud. penſionis 29. Ianuar. 1591. coram Penia,* quam amplè confirmauit eadem Rot *deciſ. 733. numer. 3. & 4. p. 2. rec.* quarum meminit D. Lotter. *in ſuo doctiſſ. tract. de re benef. lib. 1. q. 36. n. 83.* [. Theod. de Rub. *in ſing. Rota 10. 2. p. 4. el. 571.*]

2 Quando diſponens per clauſulam, *Pro tempore,* reſpectiuè vult obſeruari tempora, tunc neminem obligat, niſi illum, qui in illo tempore reperitur; vnde ſi teſtator inſtitutis pluribus hæredum gradibus mandet aliquid annuatim ſolui per hæredes pro tempore, reſpectiuè non obligantur niſi illi hæredes, qui pro tempore fuerint; vide Caualc. *dec. 31. n. 7. p. 5.* Mart. *de el. p. 1. el. 337. in vlt. impreſſ.*

CLAVSVLA CX.

Pro ſe, & filiis.

1 *Emphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis, comprehendit etiam filios naſcituros, & poteſt vni filiorum aſſignari, cæteris excluſis.*

2 *Emphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis, poteſt ad nepotes deuenire.*

3 *Emphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis maſculis, & fœminis, ſuccedunt ordine ſucceſſiuo, ſecus ſi conceſſio ſit facta per dict.* Cum.

4 *Emphyteuſis acceptata pro ſe, & vxore, & filiis, poteſt deuenire ad filios ſecundi matrimonij.*

5 *Emphyteuſis quando conceditur cum clauſ.* Pro ſe, & filiis, *non poteſt pater præiudicare filiis etiam tranſigendo.*

6 *Pater vendens emphyteuſim conceſſam cum clauſ.* Pro ſe, & filiis, *in dubio videtur tantùm vendere ius ſuum, non filiorum.*

7 *Primus emphyteuſis acquiſitor poteſt alienare in præiudicium comprehenſorum.*

8 *Emphyteuſim ex re, vel pecunia patris acquiſitam poteſt ipſe pater filiis alienando nocere.*

1 EMphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis, comprehendit etiam filios naſcituros nondum natos, Gam. *Luſit. deciſ. 233. n. 7* quem refert Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 33. n. 35.* & poteſt vni filiorum aſſignari, cæteris excluſis, Gama *vbi proximè,* Camil. Borrel. *d. tit. 33. num. 36.* Surd. *deciſ. 209. num. 16.* Cald. Pereira *in reſponſo pro Societate Ieſu, n. 15.* Card. *in praxi Iud. & Adu. verb. emphyteuſis, n. 28.*

2 Emphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis, poteſt ad nepotes deuenire; quia in emphyteuſi filiorum appellatione veniunt nepotes, Card. Mant. *de tacitis, & ambig. conu. tom. 2. lib. 22. tit. 12.* Cald. Pereira *de renunciat. emphyt. q. 13. à n. 14. & q. 17. à n. 48.* Sed priùs debet venire ad filium, vel filiam exiſtentem, ex Cald. Pereira *d. q. 15. num. 3.* Et quando emphyteuſis ſuſcepta eſt pro ſe, & filiis, ac nepotibus maſculis, aut pro ſe, & deſcendentibus maſculis, in ea ſuccedere poteſt nepos maſculus filius filiæ, Clar. *in pract. §. emphyteuſis, q. 36. num. 1.* Valaſc. *de iure emphyt. q. 41. num. 5.* quamuis contrarium ſequantur Molina *de primog. Hiſp. lib. 3. cap. 5. n. 41.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſitana, lib. 3. c. 10. n. 4.*

In emphyteuſi conceſſa pro ſe, & filiis maſculis, 3
& fœminis, ſucceditur ordine ſucceſſiuo, ſecus ſi conceſſio ſit facta per dict. *Cum,* ita Stephan. Grat. *diſc. for. cap. 70. num. 14. & ſeq.* quia tunc maſculi, & fœminæ inſimul admittuntur, Valaſc. *de iure emphyt q. 41. n. 4.*

Emphyteuſis accepta pro ſe, & vxore, & filiis, 4
poteſt deuenire ad filios ſecundi matrimonij, Bald. *in auth. qui rem, num. 5. C. de ſacroſ. Eccleſ.* quem ſequuntur Menoch. *conſ. 40. n. 25. & de præſumpt. lib. 4. præſ. 21. numero 8.* Gama *Luſitana deciſ. 251.* Cardoſ. *d. verb. emphyteuſis, n. 38.* Camil. Borrel. *d. tit. 33. num. 37.* ſecus eſt quando conceditur pro filiis vtriuſque, Gama *Luſitana dec. 233. numero 2.* Cald. Pereira *de renun. emphyt. q. 15. à num. 25. & de poteſtate eligendi, c. 13. à num. 22.*

Quando cum hac clauſula emphyteuſis conceditur, non poteſt pater præiudicare filiis, vt per Couar. 5
lib. 1. var. cap. 18. numero 2. Clar. *§ emphyteuſis, quæſt. 16. numero 1. verſ. his præmiſſis,* Valaſc. *de iure emphyteus. q. 49. num. 6.* Gaſp. Roderic. *de annuis reddītibus, lib. 2. q. 22. n. 37.* Gam. *Luſitana deciſ. 8. à n. 1. & deciſ. 151. n. 1.* Cald. Pereira *de renu. emphyt. q. 12. num. 52.* Molina *de Iuſtitia, tract. 2. diſp. 478. num. 2.* Rebell. *de oblig. Iuſtitiæ, p. 2. lib. 3. q. 15. n. 6.* Cabed. *Luſitana deciſ. 154. n. 5. p. 1.* Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ. 65.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. n. 195. & n. 300.* Nec etiam tranſigendo illis præiudicium inferre poteſt, ex Gama *Luſit. deciſ. 151.* & ſi alicui tertio eam vendiderit, à filio talis venditio reſcindi poterit, dummodo reſtituat emptori pretium pro ſua parte, ſi partis hæres ſit, Gama *dec. 8. n. 4.* quos refert, & ſequitur Rebell. *d. n. 6. prope finem.*

Vnde in dubio pater ſi vendat, videtur tantùm 6
vendere ius ſuum, non filiorum, Cald. Pereira *de renunciat. emphyt. quæſt. 16. numero 38. & de poteſtate eligendi, cap. 3. num. 38.* Surd. *dec. 172. numero 7.* Cabed. *Luſitana dec. 124. p. 1.* & alienatio durabit ſolùm in vita alienantis, iuxta tradita per Flamin *de reſignat. lib. 6. q. 2. n. 91. & 92.*

Limita tamen, quando pater fuit primus emphy- 7
teuſis acquiſitor, quia tunc poteſt alienare in præiudicium comprehenſorum, præſertim accedente domini conſenſu, Surd. *deciſ. 11. in fin.* Peregr. *de fideicom. art. 6. n. 24.* Valaſc. *de iure emphyt. q. 49. n. 9.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 20. n. 4. & in reſponſo pro Societate Ieſu, num. 13.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 3. collect. 690. verſ. limita ſecundò,* Rebell. *d. n. 6.* Molin. *d. diſp. 478. num. 4.* Stephan. Gratian. *d. deciſ. 65. à num. 8.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. n. 298.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 10. n. 71.*

Limita etiam, quando emphyteuſis ex re, vel pe- 8
cunia patris acquiſita ſit, quia tunc poteſt pater filiis alienando nocere, Pinel. *l. 1. C. de bonis maternis, p. 3. n. 98.* Valaſc. *d. q. 49. n. 70.* Cald. Pereira *d. c. 20. n. 1. & de poteſtate elig. cap. 15. n. 14. in fin. & d. reſponſo, n. 16. & in comment. ad §. ſed hæc, Inſt. de inoff. teſtam. cap. 2. n. 27. Alleg. iuris pro maioratu de Bellos, part. 2. art. 5. n. 146.* Flores *in addit. ad Gam. dec. 3. ad fin.* Molin. *d. diſp. 478. n. 5.* Rebel. *d. q. 15. n. 2.*

CLAVSVLA XCI.

Pro se, & suis, &c.

1 *Testimonium qui non possunt, vel non coguntur dicere, veniunt in ferendo testimonio, quando adest claus.* Pro se, & suis, &c.

2 *Claus.* Pro se, & suis, &c. *absque alia expressione filiorum, & descendentium, intelligitur de haeredibus in dubio.*

3 *Differentia non leuis est, an dictum sit,* Pro se, suisque, &c. *vel,* Pro se, & successoribus quibuscumque, &c.

4 *Stipulatio si concepta sit pro se, absque dictione, caeterata, non facit actum personalem.*

1 HÆc clausula secundum subiectam materiam habet plures significationes, nam si rogator de ferendo testimonio, veniunt illi, qui non possunt dicere testimonium, puta serui, liberi; item venirent, qui non coguntur dicere testimonium, prout pater, prouignus, socer, gener, patroni, & similes, vt per gloss. *in l. famina. ff. ad Turp.* Alex. *cons. 26. num. 5. vers. nec praedictis obstat, lib. 5.* Dec. *in l. semper stipulationibus. ff. de reg. iur. & cons. 43. n. 5.* quos refert, & sequitur Cardin. Tusch. *pract. conc. tom. 2. lit. C, conc. 294. n. 7.*

2 Concepta haec clausula absque expressione filiorum, & descendentium, vel haeredum, intelligitur de haeredibus in dubio. Alex. *d. cons. 26. num. 2 in fin. & num. 3.* vbi loquitur de concessione feudali, intelligendo tamen de haeredibus descendentibus, & sic habilibus in materia feudi, & consequenter haeredibus secundum quid, Card. Tusch. *d. conc. 294. num. 5.* vbi *num. 6.* post Alex. *d. cons. 16. n. 3. & cons. 18. num. 7. lib. 5.* subdit, quod licèt simplex, concessio feudi facta sit pro se, debet in dubio intelligi, & haeredibus, filiis, & descendentibus. [In vltima voluntate apposita intelligitur de liberis. Fontanel. *de pact. nupt. cl. 4. gl. 9. p. 1. n. 31.*]

3 Est tamen differentia non leuis, an dictum sit, *Pro se, suisque, &c.* vel, *Pro se, & successoribus quibuscumque, &c.* quia primo casu in emphyteusi Ecclesiae continentur soli descendentes; secundo verò, casu etiam extranei, quia aequipollet clausulae, *Et quibus dederit*, ita Beto. *quaest. 17. & 18.* Borgn. *decis. 30. num. 370. 374. & 400. p. 2.* Roland. à Valle *de lucro dotis, q. 54.* Clar. *§. emphyteusis. q. 28. numer. 9.* quos refert Ioan. Baptist. Costa *de claus. commun. claus. 79. numero 2.*

4 Stipulatio si concepta sit pro se, absque dictione concisa, seu caeterata, non facit actum personalem, Anch. iun. *q. 45. lib. 2.* Ioann. Baptist. Costa *d. claus. 79. num. 1.* nisi subiecta materia aliud suadeat, veluti in societate in vsufructu, & in huiusmodi casibus, quoniam includit etiam successorores vniuersales, multo magis stante dictione concisa, & fortiùs vbi in stipulatione sunt nominati haeredes, Simon. de Praetis *cons. 2.* Surd. *cons. 20. n. 13.* Bursat. *cons. 231.* Hering. *de fideiuss. c. 20. §. 30. n. 56.*

CLAVSVLA CXII.

Pro se, suisque haeredibus, & successoribus.

1 *Haeredes extranei veniunt virtute clausula,* Pro se, suisque haeredibus & successoribus.

2 *Donatarius potest ad libitum de rebus donatis disponere etiam in extraneas personas vigore clausula,* Pro se, suisque haeredibus, & successoribus.

3 *Emphyteusis Ecclesiastica, pro se, & haeredibus concessa, dicitur concessa haeredibus sanguinis, non extraneis.*

4 *Emphyteusim haereditariam importat claus.* Pro se, & haeredibus, *posita in contractu emphyteutico.*

5 *Emphyteusis concessa pro haeredibus, & descendentibus, cum sit mixta, non comprehendit descendentes, qui etiam haeredes non sint, neque haeredes, qui etiam descendentes non sint.*

6 *Emphiteusis concessa descendentibus, illis deficientibus, potest venire ad extraneos.*

7 *Emphyteusis concessa pro se, & filiis, & descendentibus, nulla facta mentione haeredum, transit ad filios descendentium, etsi non sint haeredes.*

8 *Feudum ex pacto, & prouidentia inducit claus.* Pro se, suisque haeredibus, & successoribus, *in concessione feudi apposita.*

9 *Emphyteusis Ecclesiastica concessa pro se, & haeredibus suis, non transit ad haeredes extraneos, sed tantùm ad filios.*

10 *Emphyteusis concessa pro se, & quibus dederit, transit ad haeredes etiam extraneos ab intestato.*

VIrtute huius clausulae, etsi adita post illam non sit dict. *quibuscumque*, veniunt haeredes extranei, *l. sciendum, l. haeredis appellatio. ff. de verb. signif. lib. in annalibus. C. de legat.* Alex. *cons. 193. co. 2. lib. 2.* Dec. *cons. 171. numer. 5.* Bald. *cons. 442. numer. 5. lib. 5.* Crauet. *pro genero, num. 308.* Curt. iun. *cons. 49. & 10.* Menoch. *cons. 61. num. 14. & cons. 378. numer. 1.* Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib. 8 tit. 14. num. 18.* Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. clausula 13.* Corbul. *de iure Emphyteut. tit. de caus. priuat. ob mortem eiusdem, n. 51.* & fuit dictum *in Bonon. fideicommissi de Catanels 4. Martij 1616. coram Reuerendissimo Domino Pirouano, & in Bon. de Maluetiis 4. Iunij 1621. coram eodem.* 1

Sic etiam virtute huius clausulae posse donatarium ad libitum de rebus donatis disponere etiam in extraneas personas, resoluunt Menoch. *cons. 40. num. 26.* Francisc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quaest. 14 numer. 18.* 2

Emphyteusis Ecclesiastica pro se, & haeredibus concessa, dicitur concessa haeredibus sanguinis, non extraneis, ita Fusar. *de substit. q. 339. n. 33.* declarando vt per illum *n. 34. & 44.* 3

Clausula, *Pro se, & haeredibus*, posita in contractu emphyteutico, importat emphyteusim haereditariam, vt resoluit Franc. Leo *in Thesauro fori Ecclesiast. p. 4. cap. 1. n. 16.* subdens *numer. 19.* quod admittit foeminas descendentes, & etiam quascumque personas extraneas, dummodo habeant illam qualitatem haereditariam, videlicet quod sint haeredes, intellige si haeredes fuerint capaces, cum Cald. Pereira *de nominat. emphyteut. q. 10. numer. 9.* quamuis adeant haereditatem, ex eod. Cald. Pereira *citato loco, q. 12. num. 45.* vbi etiam resoluit procedere in haerede instituto in re certa, nullo dato cohaerede vniuersali, vel si fortè habuit cohaeredem, qui tamen repudiauit, idem Cald. Pereira *eod. tract. q. 8. n. 6.* vbi tenet non procedere in fideicommissario vniuersali, qui verus haeres non est. 4

Emphyteusis concessa pro haeredibus, & descendentibus, cùm sit mixta, non comprehendit descendentes 5

dentes, qui etiam hæredes non ſint, neque hæredes, qui etiam deſcendentes non ſint, Valaſc. *de iure emphyt.q.44.n.18.& q.88.num.4.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt.q.22.n.33.* Cardoſ. *in praxi Iudic. & Aduocat. verb.emphyteuſis,n.48.*

6 Item emphyteuſis conceſſa deſcendentibus, illis deficientibus poteſt venire ad extraneos, quia non solùm videtur ſtipulari ſibi, ſed etiam hæredibus ſuis, *l.pactum 6.ff.de prob.* Gram. *Luſitan.decif.39.n.1. & 2.& decif.234.n.12.*

7 Emphyteuſis conceſſa pro ſe, & filiis, & deſcendentibus, nulla facta mentione hæredum, tranſit ad filios deſcendentium, etiamſi non ſint hæredes, vt per Clar. *§.emphyteuſis, q.16.n.1. verſ. emphyteuſis non hæreditaria, & q.37.n.1.* Valaſc. *de iure emphyt.q.43.* Card. Tuſch. *litt.E.concluſ.147.à n.11.* Cald. Pereira *de nominat.emphyt.quæſt.17.n.15.& 16.* Amic. *de iure*
8 *emphyt.in præIud.n.21.* vbi intelligit procedere tam
in emphyteuſi priuata, quàm Eccleſiaſtica. Hæc verba in conceſſione feudi inducunt feudum ex pacto, & prouidentia, Menoch. *conſ.394. num. 8. & con.409.n.2.*

9 Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro ſe, & hæredibus ſuis, non tranſit ad hæredes extraneos, ſed tantùm ad filios, vt per Ceual. *commun. contra com. quæſt.* 144. Matt. *in votis nouiſſim. decif. voto 207. num.3.*

10 Emphyteuſis conceſſa pro ſe, & quibus dederit, tranſit ad hæredes etiam extraneos ab inteſtato, Curt.iun. *conſ.4.n.15.* Fuſar. *de ſubſtit.q.550.n.4.* Vide ſuprà in clauſula, *Et quibus dederit 57.*

CLAVSVLA CXIIII.

Pro ſe, ſuiſque hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque.

1 *Feudi propria natura eſt, vt ad hæredes extraneos, ſeu fœminas non tranſeat.*

2 *Hæredes extranei ad feudum vocari poſſunt etiam irrequiſito Domino, quando conceſſio eſt facta cum clauſula,* Pro ſe, ſuiſque hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque, *vel,* Quibus dederis.

3 *Alienabilia ſunt bona etiam extra deſcendentes fideicommiſſo ſubiecta cum clauſula,* Pro ſe, ſuiſque hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque.

4 *Clauſula,* Pro omnibus hæredibus in bonis fideicommiſſo ſubiectis, *facit illa alienabilia, & & tranſibilia etiam in fiſcum.*

5 *Ampliatur etiam ad fauorem ſingularis ſucceſſoris.*

6 *Iuſpatronatus reſeruatum cum clauſula,* Pro ſe, ſuiſque hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque, *tranſit ad hæredes etiam extraneos.*

7 *Emphyteuſis conceſſa cum clauſula,* Pro ſe, ſuiſque hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque, *eſt tranſitoria etiam ad hæredes extraneos.*

8 *Emphyteuſis conceſſa pro ſe, & hæredibus quibuſcumque, eſt ſubiecta fideicommiſſo.*

9 *Verba,* Succeſſoribus quibuſcumque, *apta ſunt recipere interpretationem abſque præiudicio vocatorum deſcendentium, in antiquis inueſtituris.*

10 *Verba,* Succeſſoribus quibuſcumque, *intelligenda ſunt de ſucceſſoribus perſonis legitimis, & non prohibitis.*

Licèt de feudi propria natura ſit, vt ad hæredes 1
extraneos, ſeu fœminas non tranſeat, tamen vbi in illius conceſſione appoſita fuerit hæc clauſula, ob generalitatem horum verborum ſic per ea feudi natura immutatur, vt ad hæredes extraneos
tranſeat, quinimò Bald. *in l.1.q.34.ff.de rer.diuiſ.* ad- 2
notauit idem eſſe dicere, *Pro ſe, & hæredibus quibuſcumque,* ac ſi dictum foret, *& quibus dederis,* vt vtroque caſu hæredes extranei ad feudum poſſint vocari etiam irrequiſito domino, cùm ſit feudum hæreditarium, & allodiale. Baldi traditionem ſequuntur Iaſ. *conſ.70.num. 6.lib. 7. & in l.2. num. 98. C. de iure emphyt. & in præludiis feudorum, num. 49.* Corn. *conſ.16.num.12.* Bero. *conſ.65. & 66. num.11. lib.1.* Gozad. *conſ.6 num. 6.* Pariſ. *conſ.9. num.8. lib. 1.* Natt. *conſ.116.num.1.lib.1.* Ruin. *conſ.16.num.5.lib.1. & conſ.103.num.8.lib.3.* Curt. iun. *conſ. 1. num.2. & conſ.4.à num.1.& conſ. 48. num. 3.* Roland. à Valle *conſ.3.num.65.& conſ.69.n.37.lib. 1.* Burſat. *conſ. 76. num.7* Decian. *conſ.58.num.30.cum ſeqq.lib. 2.* Oſalc. *decif.169.num.1.& decif.161.n. 2.* Menoch. *conſ. 42. num.16.lib.1.& conſ.61.num. 16. & conſ. 378. n. 32.* Gabr. *conſ.76. num.26.vol.2.* Seraph. *decif.188. n. 3.* Cened. *poſt lib. pract. & canon. quæſt. ſing. 91. num. 1.* Alexand. Raudenſ. *conſ.26. num. 23. & num 8. lib. 1.* & in caſu nominationis faciendæ, quos voluerit idem Raudenſ. *in tractat. de analog. cap. 6. numer. 7.*

Vnde pariter ſi hæc clauſula appoſita fuerit inter 3
diuidentes bona fideicommiſſo ſubiecta, & ſcientes fideicommiſſum, ac illius qualitatem, & tenorem, ac eius vſum, illa bona videntur facta alienabilia, etiam extra deſcendentes ipſorum diuidentium, prout in feudo eo modo conceſſo, tradunt Ruin. *conſ.16.num.5.lib.1.* Socin.iun. *conſ.72.num. 21.vol.1.* Peregr. *de fideicom.art.52.num. 42.* vbi affirmat idem eſſe, ac ſi fuiſſet dictum, *Pro quibuſcumque hæredibus,* vel, *Pro omnibus hæredibus,* Amic. *de iure emphyt. q. 93.num.1.*

Quod etiam procedit quando fuiſſet dictum, 4
Pro omnibus hæredibus, Curt.iun. *conſ.1.n.4.* Roland. *conſ. 19. num. 27. vol. 3.* vbi ſubdunt, quod faciunt illa tranſibilia etiam in fiſcum, *& conſ.42. in princip. vol.4.* Decian. *reſp.58.n.8.vol.2.* Gail. *lib. 2.obſeru.54. num.9. & 22.* Menoch. *conſ. 186. n.24.& conſ. 378. num.16.*

Amplia id procedere etiam ad fauorem ſingula- 5
ris ſucceſſoris, & ſiue dicti diuidentes fideicommiſſum ſciuerint, ſiue illud ignorauerint, dummodo dicta clauſula vſi fuerint, ita Alex. *conſ.179.col.4. num.10.vol.1.* Ruin. *conſ.172. num. 6. lib. 1.* Crauet. *conſ. 24. num. 8.* Socin. iun. *conſ. 260.num.37. lib. 2.* Pariſ. *conſ.164. num. 6. lib. 4.* Peregr. *de fideicommiſſ. art.32.num.54.* Honded. *conſ.92. num. 2. lib. 1.* Surd. *conſ.105.num.28.& conſ.153.num.4.* Seraph. *decif.188. num.3.*

Iuſpatronatus reſeruatum cum hac clauſula, 6
tranſit ad hæredes etiam extraneos, vt notat Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici, decif. 206. n.255.in 1.edit.* altàs *reſol.187.n.7.in 2.edit.* vbi ait ita per Rotam fuiſſe reſolutum coram Card. Seraph. vt patet *in eius decif.325.*

Emphyteuſis conceſſa cum hac clauſula, eſt 7
tranſitoria etiam ad hæredes extraneos, ita Clar. *§. emphyteuſis, q.18.num.8.* Octau. Vulpell. *de prepoſ.& aduerb.ſignif.ſub dict. Quibuſcumque, pag.92.* Seraph. *decif.183.n.3.& decif.188.num.7.& decif.325.num.8.*

*& decis.*703.*num.* 2. Card. Tusch *pract.conclus.tom.*2. *litt.* D. *conclus.*351.*num.*5. Bertazol. *de clauf. instrum. clauf.*4.*gloss.*30. *num.* 2. Aloys. Rice. *in collect. decis. collect.*964. & Stephan Gratian. *discept.forens.c.*351. *n.*14 Mart *in vetu nouiss.decis.*vero 107. *n.* 3. Cardin. Mant. *de tacit.& ambig.convent.lib.*22.*tit.* 19. *num.* 22. Cald Pereira *de nom.emphyt.q.*23. *num.* 35. Amie. *de iure emphyt.in prælud.n.*21. Rot. *in Papien.bonorum* 10. *Martij* 1602. *coram Cardin. Pamphilio, & in Cæsaraugustana pensionis* 18. *Iulij* 1610. *coram Card. Lancell.* impressa per Picum *decis.* 1. *n.*3. *& in farfen.bonorum* 19. *Decembris* 1613. *coram Buratto.* impressa per Farin. *decis* 642. *à num.*2. *p.*2. *recent. & in Imolen. bonorum* 2. *Decembris* 1605. *coram Card. Sacrato*, impressa per eundem Farin. *decis.*152. *num.*1 *p.* 2. *recent. & in Bonon. de Maluetiis* 27. *Martij* 1623. *coram Vbaldo seniori, & in Cremonen bonorum* 5. *Iunij* 1624. *coram eodem.* [Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauf.*536.*n.*2. Rota *decis.*131.*n.*6.*p.*5.*recent*]

8 Emphyteusis concessa pro se, & hæredibus quibuscumque, & subiecta fideicommisso; vt per Mantic. *de coniect.vlt.volunt.lib.*7.*tit* 9.*num.*6. Crass. *in §.fideicommissum*, *q.*51.*num.*5. Menoch. *cons* 704. *n.*18. *de præsumpt.lib.*4.*præsumpt.*197.*n.* 13. *vers. ceterùm*, Amie. *de iure emphyt.q.*93.*n.*1. Fusar. *de substit. q.*630.*n.*4.

9 Verba illa, *Successoribus quibuscumque*, apta esse recipere interpretationem absque præiudicio vocatorum descendentium, in antiquis inuestituris, notant Bald. in *l.*1. *num.* 3. *C. quando non petent. partes*, Dec. *cons.*390. *num* 3. Decian. *cons.*73.*num.*49. *lib.* 2. Mantic. *de if.*173.*n.* 2. Rot. *in d.Bonon.de Maluetiis coram Vbaldo.*

10 Intelligenda sunt etiam præfata verba de successoribus personis legitimis, & non prohibitis, vt per Afflict. *decis.*286.*n.*1. Bald. *cons.*207.*n.*3.*lib.*2. Bero. *in cap.in præsentia*, *num.*356.*cum seqq.de probat.* Molin. *de Iud.tract.*2.*disp.*446.*num.*1 quos refert, & sequitur Amiē. *de iur emphyt.q.*93.*n.*14.

Alia ad hanc clausulam conducentia tradidi *in tractat.de dict.sub dict. Quicumque* 316.

CLAVSVLA CXIV.

Protestatur pro expensis.

1 PEr hanc clausulam censetur interpellatus Iudex, vt condemnet victum victori in expensis, ad quas non tenetur Iudex condemnare si non petantur, vt tradunt Marant *de ord.iudic.p.*6. *tit. de libell. oblat.num.*18. Cardos *in praxi Iud. & Aduocat. verb.*
2 *clausula* 11. Iudex enim non potest parte non petente victum in expensis condemnare, ex *gloss. vlt. in cap fin.de rescript.* Viu. *tom.* 1. *comm.opin. lib.* 4. *tit.* 1. *n.*93.*vers.Hócque intelligitur*, Seraph. *de priuil.iuram. priuil.*13.*num.*17. Perez *l.*1.*tit.*15.*lib.* 3. *Ordinamenti*, *pag.*735. Amat. Roder. *de modo & forma videndi, & examinandi processum*, *cap.*5.*num.*34. D. Barbos. *in l. cum qui temerè*, *n.*174.*cum seqq.de Iudic.*

CLAVSVLA CXV.

Provt de iure.

1 *Restitutionis in integrum in rescripto semper apponitur clausula*, Provt de iure.

2 *Commissio semper tacitè in ventre habet clausulam*, Provt de iure, *licèt omittatur.*

3 *Signatura Iustitiæ semper rescribit cum clausula*, Provt de iure.

4 *Clausula*, Provt de iure, *dat Iudici normam, vt ea, quæ Iuris sunt faciat, sin minus, processus nullus reddetur.*

5 *Clausula*, Provt de iure, *in rescripto restringit tantùm verba præcedentia, non autem refertur ad omnia contenta in commissionibus, in quibus adest specialis determinatio.*

6 *Rescriptum totum limitat clausula*, Provt de iure, *in Motu proprio.*

7 *Clausula*, Provt de iure, *in commissione de exequendo sententiam, vel laudum, operatur vt non censeatur data facultas, nisi quatenus sit locus executioni.*

8 *Clausula*, Provt de iure, *quando ponitur contra tres sententias conformes, operatur quod procedi possit in causa non retardata executione.*

9 *Commissionis in fine apposita clausula*, Provt de iure, *limitat, & restringit totam commissionem.*

10 *Principis intentio vt iusta præsumatur signum dat clausula*, Provt de iure.

11 *Clausula*, Provt de iure, *operatur idem quod alia apponi solita in rescriptis gratiæ, videlicet*, Arbitrio Rotæ.

12 *Dispositionem conditionalem inducit clausula*, Provt de iure.

13 *Iurisdictionem conditionalem non tribuit clausula*, Provt de iure, *sed puram.*

14 *Clausula*, Provt de iure, *intelligitur tam de Iure communi, quàm de Iure municipali.*

15 *Iudex, cui committitur causa, vt cognoscat secundum Ius, poterit cognoscere secundum consuetudinem, vel statuta.*

16 *Iuris communis appellatione venit Ius commune Romanorum, non commune municipale.*

17 *Clausula*, Quatenus de iure, *in deferente appellationi, operatur vt eatenus sit admissa appellatio, quatenus de Iure erat admittenda.*

18 *Clausula*, Provt iuris, *in commissione posita solùm respicit Iudicem, non autem narrata partium.*

19 *Clausula*, Provt iuris, *quando posita est copulatiuè, stat augmentatiuè propter copulam.*

IN rescripto restitutionis in integrum semper apponitur hæc clausula, vt testatur Campanil. *in diuers.iuris Canonici*, *rubr.*11.*cap.*13.*n.* 297. quæ licèt 1
omittatur, nihilominus semper tacitè commissio illam in ventre habet, adeò quod semper intelligitur 2
provt de iure, secundum Crescen. *decis.*1.*de rescript.* Marches. *de Commiss.p.*2.*pag.*128.*n.*2.*in vlt.impress.*

Vnde per Signaturam Iustitiæ semper additur, 3
ex qua pars non damnificatur, quia ad alicuius damnum Iuris obseruantia non est, *cap.nonnulli*, *de rescript.* ac proinde de rescripto cum tali clausula nullus conqueri potest, Calder. *cons.*7.*n.*2. *de restitution.* Imò hæc clausula dat Iudici normam, vt ea, quæ 4
Iuris sunt faciat, sin minus, processus nullus reddatur, vt per Aym. *cons.*182.*n.* 9. quamuis non omnes commissiones cum hac clausula passim sint concedendæ, quia iniustæ lites suscitantur; sed addenda venit, vbi considerari potest tertij præiudicium in parte rescribendo, vt sentit Marches. *de Commiss.p.*3. *pag.*223.*n.*203.*in vltim.impress.*

In rescripto restringit tantùm verba præceden- 5
tia, non autem refertur ad omnia contenta in commissione, in quibus adest specialis determinatio, Seraph. *decis.*922.*n.*5.

In Motu proprio limitat totum rescriptum, Surd. *cons.* 379.*n.* 3. Seraph. *decis.* 896.*n.* 4.

7 In commissione de exequendo sententiam, vel laudum, seu restitutionis in integrum, operatur vt non censeatur data facultas, nisi quatenus sit locus executioni, Verall. *decis.* 50.*n.* 1.*p.* 1.

8 Quando ponitur contra tres sententias conformes, operatur quod procedi possit in causa non retardata executione, ad text. *in Clem.* 1. *de re iudicata.* Mart. *de clausul. part.* 1. *clausul.* 113. *in vlt. express.* Marescot. *var. lib.* 1. *cap.* 86. *n.* 11. Viuian. *in praxi Iurispatr. lib.* 13. *cap.* 8. *n.* 46. *in* 2. *editione.*

9 Apposita in fine commissionis limitat, & restringit totam commissionem, illamque totam respicit, Seraph. *decis.* 896. *n.* 6. & fuit dictum *in Romana censu* 10. *Iuly* 1599. *coram Litta*, impressa per Marchesan. *de Commiss. p.* 1. *pag.* 739. *& in Romana S. Thomæ* 4. *Febr.* 1608. *coram Scotto*, impressa per Marchesan. *de Commiss. part.* 2. *pag.* 275. *num.* 4. vbi quod in corpore commissionis posita restringit illam partem. Et quod in rescripto restringat verba præcedentia, non subsequentia, fuit pariter resolutum *in Ariminen. rescissionis transactionis* 18 *Maij* 1590 *coram Card. Seraphino.* impressa per eundem Marchesan. *d. pag.* 1. *pag.* 185. Vnde limitate & restringere dispositionem, ac ad Iuris ordinem omnia reducere, notauit Dec. *cons.* 436. *n.* 4. & 5 Ioan. Bapt. Ferret. *cons.* 219. *n.* 7. Peden. *decis.* 5. *n.* 9. quos refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt. C. conclus.* 67. *n.* 15.

10 Denotat, & signum dat intentionis Principis, vt iusta præsumatur, quæ semper præsumitur talis, qualis esse debet, Bald. *in cap. licet, notab.* 1. *de offic. Ordin.* Marchesf. *d. pag.* 128. *n.* 2.

11 Operatur idem quod alia apponi solita in rescriptis Signaturæ gratiæ, scilicet, *Arbitrio rota*, Alex. *cons.* 33. *n.* 3. *lib.* 1. Rot. *in Tolcsana pecuniaria* 15. *Aprilis* 1587. *coram Card. Pamphilio, & in Tiburtina readditionis rationis administrationis* 17. *Marty* 1608. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

12 Inducit dispositionem conditionalem, ita vt si de iure concedendum sit id quod petitor, pro concesso habeatur, sin minus, pro denegato; Ita Matth. Brun. *cons.* 17. *sub n.* 5. Surd. *cons.* 369. *num.* 34. Seraph. *decis.* 530. *num.* 5.

13 Conditionalem non tribuit Iurisdictionem, sed puram, nec impedit quominus interim non dicatur introducta lis, Put. *decis.* 6. *de in integrum restit.* Mart. *d. part.* 1. *clausul.* 113. & fuit dictum *in Pampilonen. parochialis* 4. *Martij* 1618. *coram Card. Pamphilio.*

14 Intelligitur hæc clausula tam de Iure communi, quàm de iure municipali, Dec. *cons.* 517. *n.* 6. Marchesf. *d. p.* 2. *pag* 144 *n.* 118. & Iudex cui committitur

15 causa, vt cognoscat secundum Ius, poterit cognoscere secundum consuetudinem, vel statuta; vt post Abb Bern. & alios tenet Ceual. *commun. contra com. q.* 238 *à prine.* si tamen ex pactium conuentione aliquid fieri debeat secundum Ius, intelligitur secundum leges Regni, non secundum leges Imperiales, vt per Bertaz. *de clausul. instrum clausul.* 4. *gloss.* 35. *n.* 2. Mart. *in votis nouissim. decis. voto* 154. *n.* 4. & Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 99. *à prine.* vbi *n.* 14. resol-

16 uit, quod appellatione Iuris communis venit Ius commune Romanorum, non commune municipale, de quo etiam Canalcan. *de tutore, & curatore, n.* 98 *in fin.* Ceual. *d. q.* 238. *in fin.*

17 In deferente appellationi operatur hæc clausula, sicut & alia similis, *Quatenus de iure, &c.* vt eatenus sit admissa appellatio, quatenus de Iure erat admittenda, vt obseruat Roman. *cons.* 501. *n.* 3. Gabr. *cons.* 35. *num.* 9. *lib.* 1. Seraph. *decis.* 499. *n.* 2. & fuit dictum *in*

Ferrarien. decimarum 21. *Aprilis* 1611. *coram Vbaldo senior, & in Leodien. Abbatia* 13. *Ianuar.* 1622. *coram eodem.* Restringit enim hæc clausula præcedentia ad terminos Iuris, vt tentum fuit *in Romana census* 5. *Iunij* 1600. *coram Litta*, impressa per Farin. *decis.* 28. *num.* 1. *p.* 2. *recent.*

18 De clausula, *Prout iuris*, agunt Mart. *p.* 1. *cl.* 112. Put. *decis.* 93. *n.* 1. *lib.* 1. *in correct.* [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4 *clausul.* 582. *per tot.*] Hæc enim in commissione posita solùm respicit Iudicem, non autem narrata partium, Rota *decis.* 258 *num.* 1. *p.* 1. *diuers.* Quando est posita copulatiuè, fiat augmenta-

19 tiuè propter copulam, vt fuit dictū *in Ilerden. ... de ... micatus* 24. *Maij* 1596. *coram Orano*, & in rescripto restringit verba præcedentia, non subsequentia, Rota *in d. A ... nmon. rescissionis contractus.*

CLAVSVLA CXVI.

Prout asserit.

1 Operatur hæc clausula, vt gratia non iustificetur narratis dicatur subreptitia, Rota *decis.* 77. *de rescript. in antiq. & decis.* 10. *eodem tit.* Cassad. *decis.* 4. *n.* 8. *de preben.* & fuit dictum *in Tudertina pensionis* 2. *Iunij* 1617. *coram Card. Verospio.*

2 Hæc clausula, quæ semper in litteris pensionum inseri solet, adeò conditionalem gratiam facit, quod venit iustificanda, vt censuit Rota *in Salamantina pensionis coram Rubeo, & in Paduana pensionis* 28. *Iuny* 1581. *coram eodem*, impressa per Marchesf. *de Commiss. p.* 1. *p.* 513. & *pag.* 516. *in vlt. impress.* de quibus meminit idem Marchesf. *d. p.* 1, *pag.* 585. *n.* 36. Alia vide in clausula, *Vt asseritur*, 187.

CLAVSVLA CXVII.

Prout constiterit, &c.

1 Modum, & qualitatem significat hæc clausula, *l. prout* 8. *ff. de solut.* & ideo rem dubiam ostēdit, & cùm ad futurum tempus referatur, inducit conditionem; quæ quidem suspendit concessionem in eum casum, quo constiterit; *l. si ita stipulatus fuero* 120 *ff. de verb. sign. l. nominat.* 34 *in fi. ff de cond. & demonstr.* Rimin. iun. *cons.* 213. *n.* 15. Decian. *resp.* 55. *n.* 25. *lib.* 3. Mantic. *decis.* 373. *n.* 4.

CLAVSVLA CXVIII.

Prout sibi fuerit bene visum, &c.

1 *Procura in mandato apposita clausula*, Prout sibi fuerit bene visum, &c. *videtur importare arbitrium boni viri.*

2 *Visum quod est præter rationem, non bene visum dicitur.*

3 *Dorandi facultatem non potest operari clausula*, Prout sibi fuerit bene visum, &c.

4 *Clausula*, Prout sibi fuerit bene visum, &c. *in libello posita, illum saluat à contrarietate & incertitudine.*

5 *Clausula*, Prout sibi fuerit bene visum, &c. *posita in principio, influit in sequentia.*

1 In mandato procuræ apposita hæc clausula, videtur importare arbitrium boni viri, *l. fideicōmissa* 11.

5. *si fideicommissum, sub vers. si vtile tibi*, vbi Bart. *n.* 5. *ff. de leg.* 3. Afflict. *decis.* 91. *n.* 4. Socin iun. *cons.* 129. *n.* 54. *lib.* 1. Dec. *cons.* 493. *n.* 16. *vers. secundò respondetur, cum seq.* & fuit dictum *in Toletana prouincialis de Mazorabrol* 26. *April.* 1592. *coram Penia.* [Theod.
2 de Rubeis *in singul. Rota, tom.* 2. *p.* 4. *clauf.* 588. Nam quod visum est præter rationem, non bene visum dicitur, & sic non satisfacit huiusmodi clausulæ, ita Corn. *cons.* 92. *n.* 11. & 12. *lib.* 1. Bero. *cons.* 124. *num.* 23. *lib.* 1. & fuit tentum *in d. Toletana parochialis confirmata coram eodem* 16. *Iunij* 1591. Latè de clausulis importantibus boni viri arbitrium, agunt Menoch. *de arb. lib.* 1. *q.* 8. & Monet. *de commut. vltim. volunt. c.* 7. *n.* 143. *cum seqq.*

3 Operari non potest hæc clausula facultatem donandi etiam concurrentibus quibuscunque alijs similibus, quia id censetur vltra intentionem mandantis, *c. pr.* vbi Doctores, *de officio Vicar. lib.* 6. Anchar. *cons.* 32. *sub n.* 3. Dec. *cons.* 401. *num.* 9. Paris. *cons.* 8. *num.* 18. *vol.* 4. & latè fuit dictum *in Zamoren. parochialis* 8. *Maij* 1586. *coram Gipsio.*

4 In libello posita illum saluat à contrarietate, & incertitudine, quia ad arbitrium Iudicis omnia referuntur, ita post Lap. *alleg.* 52. *n.* 9. *vers. nam agere* tradunt Mart. *de clauf. p.* 1. *cl.* 138. *in vlt. impress.* & Card. Tusch *tract. conclus. tom.* 2. *litt. C. concl.* 357. *n.* 1.

5 Posita in principio, influit in sequentia, Corn. *cons.* 18. incip. *In præsenti, n.* 8. *lib.* 3. Mart. *d. clauf.* 338. *n.* 2. Card Tusch. *d. concl.* 357. *n.* 1.

CLAVSVLA CXIX.

Provt sunt de præsenti.

1 *Clausula,* Provt sunt de præsenti, *apponi debet in instrumentis diuisionum.*
2 *Clauf.* Provt eis placebit, *importat arbitrium boni viri.*
3 *Clauf.* Provt iustitiæ conuenire videbitur, *operatur quòd iuris ordo seruetur.*
4 *Clauf.* Provt opus fuerit, &c. *importat necessitatē.*

1 IN instrumentis diuisionum apponi solent verba huius clausulæ quæ prædicantur esse relatiua eorum omnium, quæ tempore terminationis competebant ipsis partibus, & secundum ea modificant, & limitant ipsas diuisiones fiendas; ita ex Decian. *cons.* 3. *n.* 144. *vol.* 1. tradit Ioan. Bapt. Costa *in tract. de clauf. comment. clauf.* 119. quæ etiam reperitur impressa inter clausulas Mart. *p.* 1. *clauf.* 335. *in vlt. impress.*

2 [Clauf. *Provt eis placebit*, importat arbitrium boni viri, Mathes. *notab.* 5. Deci. *cons.* 493. *n.* 21. Theod. de Rub. *in singul. Rota tom.* 1. *p.* 4. *clauf.* 578.

3 Clauf *Provt iustitia conuenire videbitur*, operatur quod iuris ordo seruetur, Dec. *cons.* 189. *col. fin.* Theod. de Rub. *d. p.* 4. *clauf.* 585.

4 Clauf. *Provt opus fuerit*, &c. necessitatem importat, Dec. *cons.* 493. *n.* 20. Theodos. de Rubeis *d. p.* 4. *clauf.* 585.]

CLAVSVLA CXX.

Quæ omnia, &c.

1 *Præcedentia non potest immutare, nec augere clausula*, Quæ omnia, &c.
2 *Principalem dispositionem reformare nō potest clausula*, Quæ omnia, &c.
3 *Clausula*, Quæ omnia, &c. *licèt vniuersalis, restringi tamen debet ad id, quod æquum est.*
4 *Actum indiuiduum reddit clausula*, Quæ omnia, &c.

HÆc clausula cùm veniat ad executionem præcedentium, non potest immutare, nec alterare, 1
nec augere præcedentia, vt per Rimin. iun. *cons.* 264. *num.* 62. nec principalem dispositionem reformare, 2
Cabal. *cons.* 242. *n.* 17. refert, & sequitur Ioan. Bapt. Costa *in tract. d. clauf. comment. clauf.* 121. *num.* 6. quæ etiam reperitur impressa inter clausulas Martæ *p.* 1. *clauf.* 117.

Veruntamen licèt vniuersalis, restringi tamen 3
debet ad id, quod æquum est, ne quis indebitè damnum patiatur; ita Rimin. *d. cons.* 264. *num.* 43. ex quo *ibid. num.* 59. & 90. notat Ioan. Bapt. Costa *vbi sup. num.* 5. quod vbi quis promisit pœnam dupli, addita hac clausula, *Quæ omnia, &c.* illa refertur solùm ad casus in instrumento expressos, & præmissos, non verò ad omissos, præsertim si adsint ea verba, *de quibus omnibus prædictis, & in præsenti instrumento contentis*, inter quæ non reperiatur ille casus, de quo controuersia est. quod idem operantur ea verba, ac in aliquo modo non contrà facere sub pœna dupli, quæ referri non debent ad non promissa superius ratione contrarietatis, & subitæ correctionis euitandæ, sed ad conuenta tantùm restringi debent.

Actum indiuiduum reddit hæc clausula, proindè 4
que pœna committitur in totum, si vni capitulo tantùm contrà fiat, ex adductis per Lader. *cons.* 62. *n.* 12. Ioan. Bapt. Cost. *d. clauf.* 121. *n.* 1. [Hæc clauf. habet vim indiuiduæ expressionis. Rot. *decis.* 95. *n.* 2. *p.* 1. *in posth. Farin.* aliàs *p.* 3. *recent.*]

CLAVSVLA CXXI.

Quam, & quas, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Clausula*, Quam, & quas, &c. *quando extendatur, refertur.*
3 *Negotium totum principale commissum censetur stante clausula*, Quam, & quas, &c.
4 *Commissio cum clausula*, Quam, & quas, &c. *non solùm præteritas causas, sed etiam futuras comprehendit.*
5 *Super omnibus probatis obtineri potest propter clausulam*, Quam, & quas, &c.
6 *Ius omne censetur deductum per clausulam*, Quam, & quas, &c.
7 *Clausula*, Quam, & quas, &c. *efficit, ne ad expressa commissio sit restricta, sed quod causas, quas impetrans vult, specificare possit.*
8 *Omnia vt comprehendat, quæ per translationem vniuersalem veniunt, operatur clausula*, Quam, & quas, &c.
9 *Clausula*, Quam, & quas, &c. *operatur, vt possit pronunciari prout in prima.*
10 *Iudex quod possit in causa procedere, etiamsi de appellatione illi non constiterit, operatur clausula*, Quam, & quas, &c.
11 *Iudicium saltationis, & saltationum intentari potest vigore clausulæ*, Quam, & quas, &c.
12 *Sententia lata in gradu appellationis quod sustineatur tanquam in prima, operatur clausula*, Quam, & quas, &c.

13 Inde

13 *Iudex appellationis vt possit procedere prout Iudex prioris instantiæ, operatur claus.* Quam, & quas, &c.

14 *Aduocationem causæ sapit clausula*, Quam, & quas, &c. *apposita in commissione appellationis.*

15 *Commissio respectu appellationis si est nulla, sustinetur tamen quoad negotium principale vigore clausulæ*, Quam, & quas, &c.

16 *Iudex vigore clausulæ*, Quam & quas, &c. *potest nouum Ius canonizare.*

17 *Causa super diuersis capitulis quando commissa reperitur cum claus.* Quam, & quas, &c. *tunc eius vigore agi potest, & intentari iudicium, quod commissori videbitur.*

18 *Restitutionis in integrum in causa commissa cum claus.* Quam, & quas, &c. *procedi potest contra sententias fauore tertij, tanquam in prima.*

19 *Claus.* Quam, & quas, &c. *operatur, vt quis possit omissa vna via aliam aggredi, absque refectione expensarum.*

20 *Iudex vt procedat in negotio principali appellatione omissa, operatur clausula*, Quam, & quas, &c.

21 *Iurisdictio data censetur tam super principali, quàm super accessorijs vigore clausulæ*, Quam, & quas, &c. *posita in commissione restitutionis in integrum.*

22 *Possessorij in commissione apposita claus.* Quam, & quas, &c. *facit, vt etiam petitorium deduci possit.*

23 *Iudex vt appellatione deserta videre possit in negotio principali, operatur claus.* Quam, & quas, &c.

24 *Lis super titulo beneficij introducta probatur ex commissione continente clausulam*, Quam, & quas, &c.

25 *Ius omne tam in petitorio, quàm in possessorio, an possit deduci virtute clausulæ*, Quam, & quas, &c. *ostenditur.*

26 *Iudicij cœpti naturam non mutat claus.* Quam, & quas, &c.

27 *Appellatio quod non fuerit bene introducta non potest dubitari stante in commissione claus.* Quam, & quas, &c.

28 *Inhiberi quod possit quando adest clausula*, Cum toto negotio principali *etiam quod non constet de appellatione interposita.*

29 *Commissionem non extendit clausula*, Quam, & quas, &c. *nisi ad personas, & res expressas, & specificatas.*

30 *Alterum à transportatione non excusat claus.* Quã, & quas, &c.

31 *Acta quando non sunt transportata, clausula.* Quam, & quas, &c. *non operatur, vt procedi possit in prima.*

32 *Causam committens quando se restrinxit ad aliquod ius particulare, non operatur claus.* Quam, & quas, &c.

33 *Claus.* Quam, & quas, &c. *non operatur circa rem diuersam.*

34 *Citata quando non fuit pars aduersa ad dicendum contra commissionem, & ad libellandum, non potest quis iuuari clausula*, Quam, & quas, &c.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Abb. *in cap. significantibus, à num. 15. vt lite non contest.* Papaz. *ad decis. 23. de rescript. in nouis*, Mandos. *in comm §. 9. admissionis pro interesse, vers. quam, & quas,* Mart. *de claus. p. 1. cl. 120. in vlt. impress.* Menoch. *cons. 166. à num. 8.* Marches. *de Commiss. p. 1. pag. 200. num. 56. cum seqq. in vlt. impress.* Campan. *in diuersorio Iuris Canonici, rub. 11. c. 13. numero 106. cum seqq.* & cæteros in discursu citatos. [Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. cl. 596.* latè Rot. apud Paul. de Rubeis *decis. 184. n. 4. cum seq. tom. 3. diuers.* aliàs *p. 5. rec.* Modern. *de supplicat. ad Sanctissim. p. 2. cap. 32.* Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. cl. 73.*]

Licèt hæc clausula in commissionibus relinquatur sub verbo, *&c.* eo modo, quo suprà habetur, extensa intelligi debet, vt aduertit Marches. *d. p. 1. pag. 200. n. 58.* subdens sic cantare dum extenditur, *Necnon quam, & quas idem orator habet, & mouet, habereque & mouere vult, & intendit contra aduersarios, omnésque alios præmissorum occasione sua communiter, vel diuisim interesse putantes in executione præsentium nominandos, & cognominandos.* 2

Primus effectus est, quod totum negotium principale commissum censeatur, ita Sarnen. *de infirm. resig. q. 34. n. 4. addit. ad decis. Rota 21. de rescript. in nouis*, Mart. *de claus. p. 1. claus. 120. n. 15. in vlt. impress.* & fuit dictum *in Romana Saluiani interdicti 14. Decembris 1598. coram Card. Pamphilio*, impressa per Marches. *de Commiss. p. 2. pag. 31.* [Et deducit omne ius partium in iudicium, & potest sententia super causa probata, licet non deducta. Rot. *dec. 30. numer. 50. p. 3. rec.*] 3

Secundus effectus est, quod præteritas non solùm causas comprehendat commissio cum hac clausula, Rot. *decis. 34. de rescript. in nouis*, sed etiam futuras, vt per Cæs. de Grassis *decis. 2. etiam de rescript. n. 5. & 6.* cum latè adductis *in Clusina puteoli 13. Febr. 1617. coram Buratto.* 4

Tertius effectus est, quod propter hanc clausulam potest super omnibus probatis obtineri, Sarnen. *d. q. 36. num. 3.* Achil. *dec. 14. de rescript. & dec. 22. numero 2. de appell.* Rot. *dec. 154. numero 1. p. 1. diuers.* intelligendo, vt per Stephan. Gratian. *discept. for. tom. 3. c. 534.* 5

Quartus effectus est, quod censetur deductum omne ius, Sarnen. *d. decis. 34. n. 4.* Theodos. de Rubeis *dict. claus. 596. num. 8.*] Achil. *dec. 14. de rescript. & dec. 22. numero 2. de appell* Mart. *de claus. 120. num 7.* vbi plures refert Rotæ decisiones; Rota etiam apud Pacificum *post suum tract. de Saluiano interdicto, dec. 68. n. 12.* vbi fuit resolutum operari, vt quis possit omne ius suum deducere, & quod tunc in specie actionem, quam velit debet in actis deducere. Amplia etiam si competat per viam querelæ, vt post Rot. *in Salmantina Canonicatus 11. Februarij 1577. coram Card. Blanchetto*, notat Mart. *d. claus. 120. n. 8.* & resolutum fuit *in Toletana confraternitatum de Pastrana 3. Decembris 1611. coram Vbaldo seniori*, impressa per Farinac. *decis. 360. numero 3. p. 1. rec.* vbi etiam dicitur, quod potest specificari quælibet causa, & citat Achil. *d. decis. 22. num. 2. & decis. 684. num. 5. lib. 3. p. 3. diuers.* quæ loquitur in spolio. [Duran. *Rotæ decis. 60. n. 33. & 46.* vbi quod operatur vt omne ius partium censeatur ab initio deductum.] 6

Quintus effectus est, vt efficiat ne ad expressa commissio sit restricta, sed quod causas quas impetrans vult, specificare possit, vt per Sarnen. *in reg. de infirm. resig. quæst. 34. n. 4* Marches. *d. part. 2. pag. 200. n. 63.* & fuit resolutum *in nullius de Correctis 13. Nouembris 1587. coram Comitulo*, impressa per Marches. *ead. part. 1. pag. 235.* [Et ideo Rot. *decis. 10. n. 6. p. 1. in posth. Far.* aliàs *p. 3. rec.* dicit quod cõprehendit quodlibet ius competens ex quacumque causa.] 7

Sextus

8 Sextus effectus est, vt comprehendat omnia, quæ
per translationem vniuersalem veniunt, ita vt tunc
dicatur potius translatio particularis, quàm vniuer-
salis, ita Stephan. Gratian. *discept. for. cap. 781. nu-
mero 23.*

9 Septimus effectus est, vt possit pronunciari prove
in prima, ex adductis per Mast. *d. clauf. 120. numero 2.*
& fuit dictum *in Romana Solmani interdicti 14. De-
cembr. 1595. coram Card. Lancellotto*. impressa per
Marches. *de Commiss. p. 2. pag. 62.* & apud Seraph. *dec.
1241. numer. 2. & 3.* [Achil. *decis. 14. num. 1. & decis. 17.
in fine, de rescript.* Mohedan. *decis. 6. de appellat.* Mo-
dern. *d. p. 1. c. 12. n. 2.* Theodos. de Rubeis *d. decis. 596.
n. 2. & 3* post Rot. *decis. 154. num. 2. p. 1. diuers.* ampliat
vt iis, contra quem est impetrata commissio, possit
procedere in prima vigore huius clausulæ post-
quam commissio est præsentata, & effecta commu-
nis, & *n. 4.* limitat quando acta non sunt transporta-
ta, quia tunc hæc clausula non operatur vt procedi
possit sicut in prima Duran. *Rota dec. 61. n. 4.*]

10 Octauus effectus est, quod Iudex si de appella-
tione illi non constiterit, nihilominus in causa pro-
cedere potest, Achil. *dec. 14. n. 1. de rescr.* Marches. *d. p.
1. pag. 200. n. 59.*

11 Nonus effectus est ex eius potentia, ac verbis sub-
sequentibus, *Rebúsque aliis, &c.* quod iudicium iacta-
tionis, & iactationum ex remedio *l. diffamari. C. de
ing. & manumiss.* intentari possit. Cæs. de Graff. *de-
cis. 2. à n. 1. vsque ad n. 4. de iudiciis*, Marches. *d. p. 1. pag.
100. n. 60.*

12 Decimus effectus est, quod sententia lata in gra-
du appellationis sustineatur tanquam in prima
Achil. *d. decis. 14. de rescript.* Cæs. de Graff. *decis. 5. n. 5.
and tit* Sarnen. *d. quæst. 34. num. 5. vers. & hoc vlterius*
Seraph. *decis. 1141. n. 2. & dec. 1137. num. 3.* & fuit di-
ctum *in Pac. Canonicatus 17. Iunij 1615. coram Vbal-
do seniori*, impressa per Farin. *dec. 731. numero 5. p. 2.
rec.* [me citato in hoc loco Modern. *d. p. 2. cap. 32.
num. 3.*]

13 Decimusprimus effectus est, quod Iudex appel-
lationis potest procedere prove Iudex prioris instan-
tiæ, Sarnen. *d. quæst. 34. n. 4.* Lancell. *de attentat. appell.
pendente, p. 2. cap. 4. lim. 2. num. 17.* Rot. *decis 254. in
princ. p. 1. diuers. & dec. 74. p. 2. lib. 2. diuers.* Honded.
cons. 28. n. 45. & 53. tom. 1. & fuit dictum *in Alex. bene-
ficij 31. Maij 1614. coram Buratto*, impressa per Farin.
dec. 546. n. 1. p. 2. rec.

14 Decimussecundus effectus est, quod in commis-
sione appellationis apposita sapit auocationem cau-
sæ, vt per Honded. *tom. 1. cons. 27. n. 44.* vbi *n. 45.* sub-
dit, quòd eius vigore non solùm causa appellatio-
nis, sed etiam negotium principale sustinetur, &
quod procedi possit etiam non constito de appel-
latione, vel ea existente nulla, & quamuis commissio
appellationis esset subreptitia, vbi tamen *num. 63.* id
intelligit procedere secundum stylum Curiæ, [me
citato in hoc loco Modern. *d. p. 2. c. 32. num. 6.*] & di-
15 scit Menoch. *cons. 785. n. 5.* quod si commissio respectu
appellationis est nulla, tamen sustinetur quoad ne-
gotium principale.

16 Decimustertius effectus est, quod potest Iudex
virtute huius clausulæ nouum Ius canonizare, vt
per Ægidium *decis. 661.* & fuit dictum *in Toletana
parochialis de Chidon 28. Nouembris 1601. coram De-
cano.*

17 Decimusquartus effectus est, quod quando causa
super diuersis capitulis commissa reperitur cum hac
clausula, tunc eius vigore agi potest, & inten-
tari iudicium quod commissori videbitur, vt per
Achil. *decis. 248. aliàs decis. 22. de appell.* vbi dicit,
id procedere concurrentibus quibusdam, ex qui-
bus constet committentem causam esse reum con-
uentum, & molestari, Rota *in Romano hæreditatis 31.
Maij 1600. coram Card. Sacrato.*

Decimusquintus effectus est, quod in causa resti- 18
tutionis in integrum commissa cum hac clausula,
procedi potest contra sententias fauore tertij tan-
quam in prima, vt fuit dictum *in Toletana decimarum
9. Febr. 1584. coram Card. Pompbilio.*

Decimussextus effectus est, vt quis possit omissa 19
vna via aliam aggredi, absque refectione expensa-
rum, Seraphin. *decis. 630. n. 5* Gregor. *decis. 270. n. 5.*
& fuit dictum *in Cordub. præstimoniorum 17. Febr. &
7. Aprilis 1606. coram Lutio.* [Eadem Rota *dec. 30. n.
40. p. 5. rec.*

Decimusseptimus effectus est, quod faciat vt Iu- 20
dex procedat in negotio principali appellatione
omissa, vt tradit Stephan Gratian. *discept. for. c.
968. num. 4.* & fuit dictum *in Oriol. decimarum 26. Fe-
bruarij 1596. coram Orano*, impressa per Marches. *d. p.
1. pag. 174.*

Decimusoctauus effectus est, quod posita in 21
commissione restitutionis in integrum, censetur da-
ta Iurisdictio tam super principali, quàm super ac-
cessoriis, vt per Seraph. *dec. 1327. n. 3.*

Decimusnonus effectus est, quod apposita in 22
commissione possessorij, facit vt etiam petitorium
deduci possit, vt fuit dictum *in Gerund. Hebdo-
madaria 3. Iunij 1613. coram D. Patriarcha Pamphilia*,
impressa per Farinac. *decis. 455. numero 2. part. 2. rec.*
[Sarnen. *de infirmis resig. q. 34. n. 4.* Putc. *decis. 52. de
iud.* Theod. de Rub. *d. claus. 596. num. 15. & num. 18.*
quod operatur vt censeatur commissum negotium
principale. Nam apposita in commissione compre-
hendit tam petitorium, quàm possessorium Rota
decis. 710. num. 1. p. 1. in posthum. Far. aliàs *p. 2.
rec.*]

Vigesimus effectus est, quod facit vt appellatione 23
deserta Iudex videre possit in negotio principali, vt
fuit dictum *in Elbor. iuris conferendi 8. Febr. 1600. co-
ram Corduba*, impressa per March. *de Comm. p. 3. pag.
394. n. 1.*

Vigesimusprimus effectus est, quod lis super ti- 24
tulo beneficij introducta probatur ex commissione
continente hanc clausulam, Gregor. *decis. 125. n. 15.*
& fuit dictum *in Nocerina Iurispatronatus 14. Maij
1614. coram Card. Caualerio, & in Elnen. præceptoria
28. Nouembris 1608. coram Card. Marquemontio; &
in Conch. beneficij 20. Decembris 1619. coram Re-
uerendissimo Domino meo Coccino Decano*, In quibus
decisionibus habetur, censeri beneficium litigio-
sum, eo ipso quod in commissione adest clausu-
la hæc, cuius vigore potest deduci omne ius tam in
petitorio, quam in possessorio. Contrarium verò, 25
imò hanc clausulam per se solam non sufficere, ni-
si in processu reperiretur possessorium deductum,
in specie tantùm fuit *in eadem Rota in vna Pam-
pilonen. parochialis 1. Decembris 1605. coram Cardi-
nale Lancelloto*, & in aliis apud Pacific. *post tractat.
de Salu. interd. decis. 68. num.* & apud Seraphin. *de-
cis. 113. numero 3.* Verùm prima opinio potest pro-
cedere, quando simpliciter lis est super beneficio,
quia tunc censetur hanc clausulam comprehendere
tam possessionem, quàm titulum: secunda verò,
quando est principaliter super possessorio, quia
tunc non censetur comprehendere petitorium, nec
titulum.

Vigesimussecundus effectus est, quod non mu- 26
tat naturam iudicij cœpti, Mohed. *decis. 2. num. 1. & 2.
de iudiciis*, Fab. *decis. 15. incip. Quidam cessionarius*,
Marches.

Marchef *d.p.1.pag.*201.*num.*1.& fuit dictum *in Parmen. Prioratus* 16. *Ianuarij* 1598. *coram Orano.* [Theodos. de Rubeis *d.cl.*596.*n.*16]

27 Vigesimus tertius effectus est, quod in commissione facit, quod non possit dubitari, quod appellatio non fuerit bene introducta, vt per Seraphin. *decis.* 544.*n.*5.

28 Vigesimus quartus effectus est, quod possit inhiberi, quando adest alia clausula, *Cū sore negotio principali*, etiam quod non constet de appellatione interposita à senteotia, vel sententia nōdum lata, vt post Sarnen. Peregr. & Rotam concludit Marchef. *d.p.*1.*pag.* 201.*n.*68.*in vltim. impress.*

29 Limita primò hanc clausulam non extendere commissionem, nisi ad personas & res expressas, ac specificatas, vt post Imol. Felin. Staphil. & Rotam tradit Marchef. *d.p.*1.*pag.*201.*n.*67.

30 Limita secundò, hanc clausulam non excusare ab actorum transportatione, vt fuit dictum *in causa Fauentina fideicommissi* 5. *Iuny* 1595. *coram Litta, & in Romana Saluiani interdicti* 14. *Decembris* 1598. *coram Cardinale Lancellotto*, impressa per Pacifie. *post tract. de Salu. interd decis.*62. Rot. *decis.* 254. *n.*1. *p.*1.

31 *diuers.* Vnde quando acta non sunt transportata, hāc clausulam nō operari, vt procedi possit prout in prima fuisse in Rota resolutum, refert Mart. *d.claus.*110. *n.*4 [Rot. *decis.* 210. *num.*5. *p.*1. *posthum. Far.* alias *p.*3. *rec.* vbi quòd non operatur ante transportationem actorum.]

32 Limita tertiò, non operari qoando committens causam se restringit ad aliquod ius particulare, vt fuit dictum *in Legionen. Prastimoniorum* 16. *Ianuarij* 1505. *coram Card. Pamphilio, & in Aretina commenda* 27. *February eiusdem anni coram eodem*, prout

33 refert Mart *d.claus.*120. *num.*19. vbi *num.*20. subdit, non operari circa rem diuersam, & asserit ita fuisse resolutum *in causa Florent. damnorum, & interesse* 9. *Decembris* 1585. *coram Gipsio* [Theodos. de Rub. *d.cl.* 596.*n.*32.

34 Limita quartò, vt illa quis iuuari non possit, quando pars aduersa non fuerit citata ad dicendum contra commissionem, & ad libellandum, prout etiam quando non sunt seruati termini substantiales soliti in dicto iudicio, vt per Verall. *decis.*125.*n.*2. *p.*3. quem refert Marchef. *d.p.*1 *pag.*201.*n.*69. *in vlt. impress.*

CLAVSVLA CXXII.

Quam duxeris acceptandam.

1 HÆc clausula in expectatiua facit gratiam coonditionalem, ac proinde attenditur tempus conditionis, & acceptationis, an beneficium cadat sub gratia; ita Oldrad. *cons.* 229. *num.*4. *vers. ad quartum*, Cassad. *decis* 3. *num*:24. *vers. Item successiue inuenio*, quos refert, & sequitur Card. Tusch. *pract. conclus. tom.*1 *litt.*C, *concl.* 315. *num.*1. vbi *n.* 2. ampliat secundum Feder. de Senis *cons.* 197. *vers. non sic esset*, quod hæc clausula etiam cum mensis appositione, operatur quod gratia sit generalis, & non præferatur speciali posteriori, & *num.* 3. citat Oldrad. *cons.*175.*n.*2 *vers. praeterea*, existimantem quod si adijciatur mensis, vel aliud tempus, tunc non est conditionalis, sed pura. [Et hæc claus. non imponitur vbi præbendæ non sunt distinctæ, Rot. *decis.*26. *num.* 1. *de præbend. in antiq.* Theodos. de Robeis *in singul. Rotæ tom.* 1. *part.*4. *claus.*594. *num.* 1. vbi *num.* 3. dicit, quod hæc clausula est conditionalis, & facit gratiam decretum, & omnia ex conditione pendere, & *n.*5. qood operatur quod si impetrans male acceptat primum, potest illo dimisso aliud acceptare, quod alias non possit.]

August. Barbosa de Claus.

CLAVSVLA CXXIII.

Quantum sibi videbitur.

IMportat hæc clausola non meram, & liberam voluntatem, sed arbitrium boni viri, *l. fideicommissaria. ibi, si sibi videbitur, pete manumittas, de fid. libert l. fideicommissa, §. quamquam; ff. de leg.*3. Roman. *cons.*15. *sub n.*1 *& cons.*238 *ante n.*12. Alex. *cons.*83 *lib.* 3. Gozad. *cons.*91. *sub n.*9. Paris. *cons.*92.*n.*22. *lib.*1. Menoch. *de arbitr. lib.*1.*q.*8.*n.*1.2. *&* 3. Monet. *de distrib. quotid. p.*1.*q.*9.*n.*27. 1

CLAVSVLA CXXIV.

Quatenus sint in vsu, & sacris Canonibus, ad decretis Concil. Trid. non aduersentur.

1 *Claus.* Quatenus sint in vsu, *intelligitur de illis priuilegiis tantùm, quæ sunt in obseruantia, non de inualidis, & amissis.*

2 *Claus.* Et sacris Canonibus, &c. *intelligitur de insertis in Concilio Trid. non verò in corpore Iuris communis.*

3 *Clausula.* Quatenus decretis Concilij Trident. non aduersentur, *de Stylo Curiæ apponi solet in confirmationibus priuilegiorum Regularium.*

4 *Priuilegia omnia aliis Conciliis generalibus contraria, Tridem. excepto confirmata censentur stante claus.* Quatenus decretis Concilij Trident. &c.

5 *Claus.* Quatenus decretis, &c. *derogare censetur priuilegia non solùm, quæ a Concilio Tridem. per claus.* Non obstantibus, *expressè derogantur, sed etiam ea, quæ sunt eidem Concilio expressè contraria.*

6 *Claus.* Non obstantibus, &c. *derogat decretū Concilij Trid.*

7 *Claus.* Quatenus decretis sacris Concilij Trid. & Regularibus institutis ipsius ordinis contraria non existant, &c. *non apponitur in gratiis quæ ex certa scientia conceduntur.*

8 *Claus.* Quatenus de Iurepatronatus, &c. *posita in supplicatione, quomodo intelligatur, respectiuè.*

9 *Claus.* Quatenus sit de nouo, &c. *operatur vt sit noua concessio.*

10 *Claus.* Quatenus opus sit, *est salutaris.*

PRima huius clausulæ verba, *Quatenus sint in vsu*, intelligitur de illis priuilegiis tantùm quæ sunt in obseruantia, suumque valorem retinent, non autem de illis, quæ inualida, & amissa sunt per non vsum, vel per contrarium vsum, aut quamcumque aliam causam, quia tunc nec per confirmationem ex certa scientia reualidantur. Ita tradunt Fr. Emman. *qq. Regul. tom.*1.*q.*8. *art.* 3. Ioan. à Cruce *de statu Relig. lib.*2. *cap.* 3. *dub.* 2. *conclus.*6. Soar. *de legib. lib.*8. *cap.*18. *num.*16. Laur. de Peirinis *in declar. priuil. suo Ordini Minimorum concessorum* 1

tom.2.super constit.1.Greg.XIII. numero 1. Vide suprà *clauf.52.num.1.2.& 3.*[Fontanel.*de pact.nupt.claus.4. gloss.10 part.1.num.41.* Hæc clausula stat conditionaliter,& limitatiuè Dec.*cons.385 num.1.* Caputaq. *decis.343. num.5. p. 3.* Theodos. de Rubeis *in singul. Rot.tom.1 p.4.claus.611.num.1.* Et posita in priuilegiis intelligitur respectu vsus generalis, non autem respectu illius indiuidui, ad tradita per Federic. *cons.102.in fin.& cons.147.num.4.in fin.* Abb.*cons.54. num.1.ad fin. p.1.* Theodos. de Rubeis *d. claus.612. num.5.* vbi etiam quòd stante hac clausula ad hoc vt intret confirmatio priuilegiorum,vel statutorum, debet probari vsus, nec sufficit quòd vsû præsumantur recepta,& *num.7.* addit quòd in confirmatione statutorum censetur apposita ex stylo Referendariorum]

2 Alia verò, *& sacris Canonibus*, non intelliguntur de illis, qui in corpore Iuris communis inserti sunt, atque illud constituunt; sed de insertis in Concilio Trident. vt ostendit illa dictio, *&* quæ est coniunctiua, & coniungit Canones Concilij cum ipsius decretis. Ratio autem, est, quia hæc clausula apponi solet in confirmationibus, indultis, & innouationibus priuilegiorum Regularium. Cùm ergo omnia ferè priuilegia sint contra Ius commune, tales confirmationes, & innouationes parum, aut nihil operarentur, si hæc verba intelligerentur de Canonibus in corpore Iuris communis insertis: quare ita tenent Hieron. à Sorbo *in annot. ad compendium priuileg.verb. priuilegia fratrum, vers. est etiam aduertendum*, Fr. Emman *d. quæst 8. art 8.* Laur.de Peirinis *citato loco, num.2.* & tetigi *d.cl. 51. num.4.*

3 Vltima denique huius clausulæ verba, *& decretis Concilij Tridentini non aduersentur*, quæ de stylo Curiæ solent apponi in confirmationibus priuilegiorum Regularium, vt testantur Quarant. *in summa Bullarii, verb. Concilium Trid. in confirm.* & Ioan. à Cruce *d.cap.3.dub.5. in fin.* ad nullum alium effe-
4 ctum apposita videntur, nisi ad firmandam regulam in contrarium, id est, vt intelligantur confirmata omnia priuilegia aliis Conciliis generalibus contraria, Tridentino excepto, vt docet Fr.Emman. *d.quæst.8.art.11. in fin.* iunctis quæ tradit Sot. *de legib.lib.8.c.19. num.6.* & Laurent. de Peirinis *citato*
5 *loco, num.3.* vbi etiam subdit, sensum communem istius clausulæ modò obtinere, vt per eam censeantur derogata priuilegia, non solùm quæ à Concilio Trident. per clausulam, *Non obstantibus, &c.* expressè derogantur, sed etiam ea, quæ sunt eidem Concilio simpliciter contraria.

6 Cùm enim sub clausula, *Non obstantibus, &c.* quæ vt plurimùm apponi solet in fine eorumdem priuilegiorum, derogatum esset decretis Concilij Trident. vt insinuat idem Concil. *sess. 25. de reform. c.21.* & tradunt citati suprà *claus. 85. num. 14.* ideo in confirmationibus, & innouationibus præfatis necessaria fuit expressa mentio eiusdem Concilij, vt bene obseruat Sigism. à Bononia *de elect dub.1.4.2. vers. at vt vera.*

7 [Claus. *Quatenus decretis Sacri Concilij Trid. & regularibus institutis ipsius Ordinis contraria non existant, &c.* non apponitur in gratiis, quæ ex certa scientia conceduntur, quia quando Papa habet certam scientiam, & adhibet causæ cognitionem, scit etiam cognoscere an priuilegia sint contra decreta Concilij,& Regularia instituta. Ita Rota *dec.40. n.4. p.4.in post.h. Far.* aliàs *p.4.rec.*

8 Claus. *Quatenus de iurepatronatus, &c.* posita in supplicatione, in qua est narratum beneficium esse Iurepatronatus, quando intelligatur; vide Rebuff *in 3.p. signat.in verb. necnon iurispatronatus* Put. *decis.315.n.4.lib.2.& decis.63.lib.1.* vbi an & quomodo spoliatus debeat restitui antequam iustificet beneficium esse de iurepatronatu. Gambar. *de officio legati lib.1.n.340.vers.atqui si Papa, cum seqq.*

Claus. *Quatenus sit de nouo, &c.* posita in confir- 9
matione Papæ operatur, vt non sit simplex confirmatio, sed noua concessio. Hier.Gabr. *cons.151. n.9. lib.2.* Item ex eo patet quòd partes voluerunt nouum actum facere,& recedere à primo, si opus sit, vt quia primus est nullus. Rota *decis.738.num.1.2.p.1. diuers.* 10

Claus. *Quatenus opus sit*, est salutaris. Rot. *decis.12. num.42.* apud Paul.de Rubeis *tom.2. diuers.* & conditionem importat, & nihil ponit in esse, ead. Rot. apud eundem *dec.188.n.8.d.tom.2.diuers.*]

Quatenus idoneus reperiatur. Vide, *Si idoneus*, &c. Claus. 151.

Quatenus licita, & honesta sint. Vide, *Dummodò licita*, &c. Claus. 51.

Quibus dederit Vide, *Et quibus dederit*, Claus. 57.

CLAVSVLA XXV.

Quod si non omnes, &c.

1 *Clausula sub quibus multoties commissiones, seu delegationes pluribus, vel diuersis fiunt Iudicibus, in duplici reperiuntur differentia, & numero 2.*

3 *Vnus, vel plures ex duobus, seu pluribus Iudicibus, vbi ad causam deputati impediti proponuntur, cæteri soli procedere non valent.*

4 *Claus.* Quod si non omnes, &c. *conditionaliter concedit vni vsum, & exercitium totius Iurisdictionis, nempe casu quo cæteri interesse non possint.*

5 *Sententiam à nullitate saluat claus.* Quod si omnes, &c. *quando ex pluribus Iudicibus datis cum illa clausula, quorum aliqui erant excommunicati, solummodo iudicant non excommunicati.*

6 *Clausula*, Vt omnes aut duo, &c. *operatur, vt statim à principio singulis, & cuilibet ex Iudicibus purè, & in solidum concedatur non tantùm Iurisdictio ipsa, sed Iurisdictionis exercitium.*

7 *Iudicare potest quilibet seorsum ex duobus Iudicibus Ordinariis, quibus causarum cognitio competit.*

8 *Delegatus cum clausula*, Vt omnes aut duo, &c. *qui præuenit, potest seorsum procedere, & sine aliis conIudicibus iudicare, nec tenetur eosdem requirere.*

9 *Claus.* Quod vnius ex contrahentibus iuramento stetur, &c. *valida est.*

Clausulæ sub quibus multoties commissiones, 1
seu delegationes pluribus, vel diuersis fiunt Iudicibus, in duplici reperiuntur differentia, vt post

post *gloss.1. in c.cùm plures de off. 8. delegat. lib. 6.* vbi Domin.*n.1.& 2.* tradunt Imol. *in c. prudentiam, in prin. n.1.* & *ibidem* Abb.*n. 3. eodem tit. de off. deleg. in antiq.* cum aliis infrà referendis. Vel enim causa delegatur pluribus, seu duobus Iudicibus, cum hac clausula, *Quod si non omnes, &c.* vel, *Quod si ambo interesse non possunt, duo, vel alter eorum in causa procedat*, de qua *in d.cap.prudentiam, & in cap. quamuis 6. eodem tit.c.sciscitatus 13. de rescript. & cap. si contra vnum 4. de off.deleg.lib.6.* Sub qua clausula continetur & illa, quæ communis non est vtrique Iudici delegato, sed à Doctoribus præelectiua personæ nuncupatur, vt cum dicitur, *Si omnes interesse non possunt, tu frater Episcope, v.g. procede*, cuius meminit gloss. *verb. probari, in d.cap. si contrarium*, & de ea agit text *in c.coram 34. illo tit. de off. deleg. in decret.* tradit Abb.*d.n.3.*

2 Vel rursus fit commissio pluribus cum clausula hodie frequentissima, alternatiua scilicet, seu distinctiua, *Vt omnes, aut duo, vel vnus eorum*, de qua agit text. *in d.cap.cùm plures*, vel, *Vobis, & vestrûm singulis, & in cap.vt commissi, in princip. de haret. lib.2.* aut consimili, vt cùm dicitur, *Eorum vni; aut cuilibet*, vel, *Vt quilibet eorum in solidum per se iudicare, seu exequi possit*; vel si dicatur, *Quod alter alterum non expectet, vel non requirat.* vt refert *gloss.2. in d.cap. cùm plures*, quamuis Rebuff. *in praxi benef. tit. declaratio noua prouisionis, vers. quatenus duo, & in concord.tit. forma literarum executorialium, verb. vel vnus vestrûm*, vtramque clausulam confundat, & pro vna, & eadem accipiat.

3 Verius tamen est, vnam, & alteram clausulam valde inter se distare, effectus enim eius clausulæ, *Quod si non omnes, &c.* vel. *Quod si ambo, &c.* ille est; quod licet vbi vnus, vel plures ex duobus, seu pluribus Iudicibus ad causam deputati impediri proponuntur, cæteri soli procedere non valeant, ex reg. tex. *in l.duo 39. ff. de re iud. cum causa 22. cap. vno 41. de off. deleg.* id tamen non obtineat, vbi hæc clausula;

4 *Quod si non omnes, &c.* in commissione apponitur; per illam enim in eum euentum conceditur vsus, seu exercitium totius Iurisdictionis vni tantùm, vel duobus ex dictis Iudicibus, non quidem purè, sed conditionaliter, nempe casu quo cæteri interesse non possint, vt bene deducitur ex *d. cap. sciscitatus, vers. dummodo*, & ex *d.c.prudentiam, in princip. vers. in hoc casu*, vbi Doctores tradunt *gl.2. in d.cap. si contrarium, gl.* vbi omnes *in d.c.cùm plures*, Ias. *in l. si vni, n. 10. ff. de re iud.* Vant. *de nullit. tit. ex defectu Iurisd. Ord. n. 580. & tit. ex defectu Iurisdict. delegata, n. 361* Marant. *de ordine iud. p.4. dist. 6. n. 31. cum seq.* Cou. *pract.c.26.n.5.* Rebuff. *in praxi, tit. de forma noua prouisionis, vers. quatenus ipsi.* Marches. *de Commiss. p.1.c.6. de commiss appell. extra Rom. Curiam, n. 100. pag. 258. in vlt.impr.* Molin. *de iust.tr.2.disp.24.n.3.& 4.* D.Barbosa *in l. si longius, in pr.n.26 ff de iud.*

5 Vnde huiusmodi clausulam, *Quod si non omnes, &c.* saluare sententiam à nullitate, quando ex pluribus Iudicibus datis cum hac eadem clausula, quorum aliqui erant excommunicati, solummodo iudicant non excommunicati, notant Socin. *in cap. sacris, n. 269. cum seqq. de sent. excom.* Anton. Ricciul. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 4. cap. 18.n.8.* vbi etiam obseruat, quod tales non excommunicati procedendo simul cum excommunicatis; inficiunt propriam Iurisdictionem, & citat Host. *in c.ad probandam, vers. sed esto quod iste textus*, vbi Ioan. Andr. *n.3.* & Abb. *sub n.4. vers. quod procedit, de sent. & re iud.*

6 Effectus verò alterius clausulæ, *Vt omnes, aut duo,*

August. Barbosa de Clauf.

vel vnus Iudicum mandatum exequantur, vel *horum vni aut cuilibet, &c.* est, vt statim à principio singulis, & cuilibet ex Iudicibus purè, & in solidum concedatur non tantùm iurisdictio ipsa: hoc enim & in aliis delegatis datis sine huiusmodi clausula, contingit propter naturam Iurisdictionis, quæ, vtpote res incorporalis, & indiuidua, pro parte haberi non potest, ex doctrina *gloss.5. in d. cap. prudentiam*, vbi Imol. *n.10.* Stephan. Gratian. *discept. for. c.396. n.9.* sed etiam vsus, & exercitium ipsius Iurisdictionis, ex Menoch *de præsumpt. lib.2. præsumpt. 58 num. 35.* ita vt sufficiat, & possint vel omnes, vel duo, vel vnus iuxta diuersam formam clausulæ, negotium adimplere secundum materiam dispositionis alternatiuæ, in qua electio datur, & sufficit alterum adimpleri, *reg. in alternatiuis, de reg. Iuris, lib.6.* & sic quilibet eorum solus, alio non expectato, in causa procedere valet, eòque Iurisdictionem præueniente, reliqui non nisi in ipsius defectum admittuntur, vt est textus expressus *in d.c.cùm plures*, vbi *gl.1. gl.2. in d.cap. si contra vnum*, Anchar. *in cap. vt commissi, in prin. de haret. lib.6* Bart. *in d.l. si vni, n. 9.* & *ibi* Ias. *d.n.10. ff. de iud.* Cou. *d.cap.26. n. 5.* Molin. *d. disp. 24. n. 4.* Alex. *cons. 93. n. 2. lib. 7.* Ratio est, quia si ex vi dictæ clausulæ, *Vt omnes, &c.* competit in solidum cuilibet ex delegatis vsus, & exercitium Iurisdictionis, vt suprà diximus, inde fit, eum qui priùs cognoscere incipit, posse per se solùm sine aliis procedere, iuxta *reg. l.1.* ibi, *& seorsum singuli manumittunt*, vbi DD. *de off. Consulis*, ex qua com- 7
muniter traditur, ex duobus Iudicibus ordinariis, quibus causarum cognitio competit, posse quemlibet seorsum iudicare, quia quilibet in solidum habet exercitium Iurisdictionis, glos. *verb. separatum, in cap. vt officium, in prin. de haret. lib. 6.* Bart. *in d.l. si vni. n. 1.* Vant. *d.tit. ex defectu Iurisd. ord. n. 177.* D.Barbos. *in d.l. si longius 18. in pr. n. 19. & 22. ff. de iud.* & in specie huius clausulæ Menoch. *dicta præsum. 18 n.37.*

Intellige, & amplia hanc proximam resolutio- 8
nem, vsque adeò posse solum delegatum, qui præuenit, seorsum procedere, & sine aliis conjudicibus iudicare, vt nec teneatur eosdem requirere ad effectum, vt omnes simul cognoscant, nec minus illos expectare, vt manifestè probat verbum, *liberè*, quo vtitur text. *in d. c. cùm plures*, quod non solùm omnem obligationem excludit, sed etiam exponitur, sine alicuius requisitione, vel assensu; vt dixi *in tractat. de actionibus, dict. non obstat d. cap. sciscitatus, de rescript. & d.cap. prudentiam, in princip.* quia respondetur procedere in clausula, *Quod si non omnes, &c.* vel, *Quod si ambo, &c.* quibus stantibus, non solùm expectare, & requirere Collegas tenetur alter condelegatus, sed etiam oportet de eorum impedimento, vel voluntate constare, vt suprà diximus.

[Claus. *Quod vnius ex contrahentibus iuramento* 9
stetur, &c. valida est, & si pars inique iuret, recurritur ad arbitrium boni viri, & aduersus declarationem iuratam audiendus est alter contrarium probare intendens Ita Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc iure ff. de Iustit. & iure p.2. cap. 13. cl. 3. n.1. cum seqq.* vbi *n.4.* quod non valet conuentio in contrarium, & *n. 5.* quod non obligat superueniente noua suspicionis causa in persona illius, & *n. 6.* dicit quod si is moriatur antequam iuret ad hæredes illius non transit, quamuis hæredum mentio in contractu facta sit.]

CLAVSVLA CXXVI.

Quoad vixerit.

1 *Claus.* Quoad vixerit, *posita in obligatione soluendi medietatem fructuum Rectori Ecclesiæ, quid importet ostenditur.*

2 *Claus.* Quoad vixerit, *alterat naturam beneficij aliàs manualis.*

3 *Claus.* Quod sola Sanctissimi Signatura sufficiat, *remittit necessitatem expediendi literas.*

4 *Claus.* Quod maior, & verior expressio fieri possit, *quid operetur, ostenditur.*

5 *Claus.* Quod de subreptione, &c. *est odiosa, & contra ius commune.*

6 *Claus.* Quod in primis, & ante omnia, *importat formam.*

7 *Claus.* Quod obstantiæ beneficiales, &c. *operatur quod quis non teneatur exprimere obtenta.*

1 HÆc clausola posita in obligatione soluendi medietatem fructuum Rectori Ecclesiæ, ex cócordia auctoritate Apost. confirmata intelligitur rebus sic stantibus, videlicet donec Rector detineret Ecclesiam, & supportaret illius onera, non autem post resignationem, vt per Paris. *cons.* 5. *n.* 14. *lib.* 4. & fuit dictum *in Ost. & Velsterna pensione* 15. *Martij* 1591. *coram Illustrissimo D. meo Card. Millino, & in Lucana pensione* 18. *Decemb.* 1611. *coram Vbaldo seniori*, impressa per Marches. *de Commiss. p.* 1. *pag.* 647 *in vlt. impr.*

2 Clausula, *Quoad vixerit*, alterat naturam beneficij aliàs manualis, etiamsi aliàs fiat collatio iure deuoluto, vt post Felin. *in cap. per tuas, de maiorit. obed. num.* 3. *vers. in quantum concludit*, & Dec. *in cap. ad nostram. num.* 16. *de confirmat. vtili, vel inutili*, nouissimè obseruat D. Lotter. *de benef. lib.* 1. *q.* 133. *num.* 55.

3 Clausula, *Quod sola Sanctissimi Signatura sufficiat*, remittit necessitaté expediendi literas, vt post Mandos. *de Signatura gratiæ* §. *derogationes Regularium, vers. Regula de non indicando*, Gig. *de pensionib. q.* 34. *n.* 5. obseruat nouissimè Lutter. *d. lib.* 1. *q.* 37. *n.* 5.

4 Clausula, *Quod maior, & verior expressio fieri possit*, licèt non operetur respectu diuersi corporis, Put. *decis.* 300. *num.* 3. *lib.* 1. id tamen intelligitur de diuersitate insurgente ex qualitate constitutiua diuersæ speciei, ne frustratoria sit, *ex reg. l. si nominatim* 34. *ff. de condit. & demonstrat.* resoluit D. Lotter. *d. lib.* 1. *q.* 40. *n.* 85. [Et facit hæc clausula quòd attendatur narratiua litterarum, non autem supplicationis, vt cum Rota tenet Theodos. de Rubeis *p.* 4. *d. claus.* 646. *num.* 1. Excludit subreptionem, & facit quod in litteris omnia possunt extendi, & dispositiuè poni. Mohed. *decis.* 1. *num.* 2. Sarneo. *in proem. Reg. q. vlt. num.* 7. *& in reg. de valore q.* 11. *num* 5. Rebuff *in* 3 *p. signat. in verb. & quod præmissorum omnium n.* 2. *&* 3. *& in vers. maior, verior, seu amplior, verb. ad hoc expressio.* Multum operatur, & per eam dicitur facta sufficiens mentio primæ pensionis ad effectum vt secunda non sit iobreptitia, Sarnen. *d. q.* 11. *n.* 5. Veral. *decis* 296 *n.* 7. *in fine & n.* 8. *p.* 1. Theodos. de Robeis *d. cl.* 634. *n.* 6. *&* 7. vbi *n.* 10. cum Rebuffo tenet quod vigore huius claui. potest fieri expressio in nomine sancti, nisi dolo fuerit apposita.

5 Claus. *quod de subreptione &c.* est odiosa & contra ius commune, idcóque strictè debet intelligi, Verall. *decis.* 128. *n.* 3. *p.* 2. vbi subdit quod intelligitur apposita à Papa ad partis instantiam, & *n.* 5. quod si Papa illam apponit non dicatur tollere ius quæsitum, Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 626. *à num.* 6. vbi *num.* 3. dicit quod iuncta cum claus. *Quod litteræ non possint impugnare ex eo quod non sint iustificata*, operatur vt quis non teneatur ad verificationem narratorum, cum paria sint narrata esse vera, vel de eorum falsitate dici non posse.

Claus. *Quod in primis & ante omnia*, importat formam. Capucaq. *dec.* 111. *n.* 5. *p.* 1. Theod. de Rub. *d. p.* 4. *claus.* 631. 6

Claus. *Quod obstantia beneficiales*, &c. operatur quod quis non teneatur exprimere obtenta, Cassad. *decis.* 6. *num.* 8. *de praben.* Achil. *decis.* 7. *&* 14. *num.* 5. *eod. t.* Rebuff. *in* 3. *p. Signatura in verb. Quod obstantia*, Theodos. de Rubeis *d. p.* 4. *claus.* 639. *num.* 1. vbi *num.* 2. cum eod. Rebuffo *citato loco* dicit quod vigore illius possunt exprimi omnia, & singula beneficia monasteria, &c. Non includit defectum natalium. Pute. *decis.* 278. *lib.* 1. Rebuff *d. loco num.* 15. Nec tollit inhabilitatem personæ idem Rebuff. *num.* 15. 16. *&* 18. nec defectum intentionis, idem Rebuff. *num.* 18. inducit dispensationem, Theodos. de Rubeis *d. claus.* 639. *numer.* 11. *&* 12.] 7

CLAVSVLA CXXVII.

Quorum tenores, &c.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Clausula,* Quorum tenores, &c. *non debent nocere, nec multum attenditur, quando est posita, & extensa per Copistas.*

3 *Constitutionibus quibuscumque habentibus clausulas derogatorias derogatoriarũ, derogat claus.* Quorum tenores, &c.

4 *Expressionis specialis, & indiuidua vim habet claus.* Quorum tenores, &c. *eorum omnium, ad quæ relata.*

5 *Claus.* Quorum tenores, &c *habet tantam vim, ac si tenor esset insertus, quando agitur de præiudicio concedentis.*

6 *Regulis Cancellaria censetur derogatum per clausulam,* Quorum tenores, &c.

7 *Probatio in contrarium non admittitur, quod claus.* Quorum tenores, &c. *non importet veram expressionem, & derogationem.*

8 *Expressionis specialis, ac indiuidua vim habet clausula,* Quorum tenores, &c. *non solum cùm gratia, seu priuilegium conceditur Motu proprio, verùm etiam si fiat ad instantiam partis.*

9 *Mentionem expressam, & indiuiduam non operatur clausula,* Quorum tenores, &c. *quando non fuit facta aliqua mentio de illo, de quo tractatur.*

10 *Claus.* Quorum tenores, &c. *non operatur circa non expressa, nec circa ea, de quibus Papa non habuit notitiam.*

11 *Claus.* Quorum tenores, &c. *non operatur in iis quæ sunt facta.*

12 *Priuilegium posterius, quod est in notabile præiudicium tertij, etiam Motu proprio concessum non tollit præcedens illius tertij sine speciali derogatione regula de iure quæsito non tollendo, etiam*

stante

stante clausula, Quorum tenores, &c.

13 Derogationē expressam non operatur clausula, Quorum tenores, &c. quoties posteriori dispositione expressè requiritur certa scientia.

14 Derogationem specificam, & expressionem omnium contrariorum non importat clausula, Quorum tenores, &c. quando Papa signaret Supplicationem non simpliciter, sed cum qualitate, putà, Fiat, & committatur.

15 Clausula, Quorum tenores, &c. non extenditur, sed restringitur iuxta narrata.

16 Clausula, Quorum tenores, &c. tanquam accessoria debet restringi ad id, de quo principalis dispositio loquitur.

17 Clausula, Quorum tenores, &c. non operatur quotiescumque concedens habendo notitiam, non concessisset.

18 Intentionis de defectu Papa concedentis vbi constat, nulla est efficacia clausula, Quorum tenores, &c.

19 Intentionis defectus Papa concedentis opponi non potest concessioni cum hac clausula, Quorum tenores, &c. pracipuè si concurrant alia clausula, que semper iniungi solent.

20 Subreptionem tollit clausula, Quorum tenores, &c. non autem amplias principalem dispositionem.

21 Subreptionem cum derogatione regula de iure quasito, non tollit clausula, Quorum tenores, &c.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. de clausulis, p. 1. claus. 139. in vltim. edit. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 949. Card. Tusch. tom. 1. litt. C, conc. 350. Monet. de commut. vltim. volunt. c. 7. num. 201. cum seqq. & cæteros in discursu citatos. [Theodos. de Rubeis in sing. Rota tom. 2. part. 4. claus. 77.

2 Licèt soleant Copistæ in extensione minutarum Supplicationum, passim hāc clausulam in iis inserere, quæ est conspicua, & particulari nota digna, quo casu tunc non debet nocere, vt aduertunt Dec. cons. 365. sub n. 2. vers. est hoc idem, Gozad. cons. 9. n. 27. Paris. cons. 42. n. 12. lib. 4. Couar. in rub. de testam. p. 2. n. 20. in princ. nec multum attenditur, ex adductis per Iosephum Sesse Aragon. decis. 97. n. 19. & Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 36. n. 13. tamen multos habet effectus ex infrà dicendis.

3 In primis ex obseruantia Curiæ derogat quibuscumque constitutionibus habentibus clausulas derogatorias derogatoriarum, Paris. cons. 42. num. 15. & 16. lib. 4. Gonzal. cons. 9. num. 24. Put. decis. 104. lib. 1. in correctis, Butr. cons. 1. num. 1. Mohed. decis. 1. de rescript. Gabr. tit. de clausulis, lib. 6. conc. 5. n. 1. Anastas. Germon. de indultis Cardinal. part. 2. §. ac irritum, n. 1. vers. neque. Mar. Anton. var. res. lib. 2. res. 46. num. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 35. num. 112. cum seqq. & præsertim num. 29. quod fuit inuenta, vt esset certa via, qua Papa posset derogare gratiis præcedentibus. nam aliàs impossibile esset, quia non potest reminisci omnium, vel scire omnia in contrarium obstantia, Gregor. decis. 109. n. 3. & decis. 140. n. 2. vbi ait hanc clausulam, quando per viam legis proceditur, tollere omnia priuilegia quascumque derogatorias habentia; fuit dictum in Toletana indulti 12. Maij 1625. coram Remboldo, & nimis coarctaretur, si propter ignorantiam eas reuocare non posset, Put. dec. 104. lib. 1. in correctis Rot. decis. 213. in prin. c. p. 1. & decis. 161. n. 2. p. 2. & decis. 682. n. 3. lib. 3. p. 3. diuers.

Vim habet hæc clausula specialis, ac indiuiduæ 4
expressionis omnium eorum, ad quæ relata est? ita Felin. in cap. nonnulli, sub n. 6. de rescript. Butr. cons. 2. num. 5. Gemin. cons. 64. n. 22. Cassad. super reg. Cancel. decis. 10. num. 3. & decis. 38. num. 3. Sarnen. in procemio regularum Cancel. quæst. 6. num. 6. & in regula de triennali, quæst. 17. num. 5. Cranet. cons. 127. num. 7. plures quos refert, & sequitur Mart. d. claus. 139. num. 1. quibus adde Gutier. cons. 1. num. 5. Flamin. de resign. lib. 12. q. 14. num. 16. Ioseph. Sesse. d. decis. 93. num 21. & 22. Marches. de Commiss. p. 2. pag. 316. numer. 115. Cardin. Tusch. tom. 1. litt. C, conc. 350. num. 1. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 959. effectu 1. Ioan. à Cochier ad preces primarias Imperatoris, pag. 93. Ricciul. de iure personarum lib. 8. c. 9. n. 4. D. Lotter. de re benefic. lib. 1. quæst. 40. num. 64. [Theodos. de Rubeis in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 658. n. 2. vbi num. 1. dixerat quod inducit scientiam per modum fictum, & operatur quoad validitatem actus Valenz. cons. 152. num. 38. & 39.] & fuit dictum in Comaclen. & Ferrarien. Præpositura 15. Decembris 1625. coram Remboldo. & in Ospalen. præeminentiarum 15. Martij 1613. coram D. Pamphilio, impressa per Farinac. decis. 466. num. 5. part. 1. recent. & in eadem coram eodem 17. Iunij 1613. impressa pariter per Farin. decis. 506. num. 5. vbi fuit tentum, hanc clausulam habere vim expressionis cuiuscumque litis, iuris, & prætensionis in iudicium deductæ, & similiter fuit dictum in Ferrarien. de Tanonis 14. Iunij 1622. coram Vbaldo seniori, & in Cremonen. bonorum 5. Iunij 1624. coram eodem. Rot. etiam apud Zachiam de oblig. Camer. decis. 93. num. 19. & ideo omnia comprehendere dicit Seraph. decis. 510. numer 6. & operari expressionem eorum, quæ possent obstare, ex Butr. cons. 2. n. 4. Gemin. cons. 65. n. 28. censuit Rota in Rabinen. Castri Montis Rotundi 8. Februarij 1627. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano. [Theodos. de Rubeis d. claus. 77. § 6. Duran. decis. 48. n. 3. & operatur perinde ac si omnia fuissent de verbo ad verbum expressa. Rota decis. 607. num. 2. p. 1. in posth. & decis. 407. num. 7. dict. part. 1. aliàs part. 3. recent.

Habet denique tantam vim, ac si tenor esset in- 5
sertus, vt per Cassad. super reg. Cancel. decis. 38. n. 3. Butr. cons. 2. n. 6. Ioseph. Sesse d. decis. 93. num. 15. Ioan. Franc. Leo in Thesaur. fori Ecclesiastici, part. 1. cap. 13. n. 21. & p. 4. c. 2. n. 189. Mart. Anton. var. res. lib. 1. res. 18. Card. Mantic. decis. 76. n. 3. Laurent. de Peirinis in constit. sui Ordinis Minim. tom. 1. constitut. 4. Sixti IV. num. 3. Aldret. pro omnimoda Regularium exemptione, part. 1. cap. 2. numer. 3. Card. Tusch. de conc. 340. num. 3. vbi post Oldrad. cons. 326. num. 2. & 3. intellige quando agitur solùm de præiudicio concedentis, & fuit dictum in Baren. seu nullitatis Archipresbyteratus 23. Ianuarij 1616. coram Card. Sacrato, impressa per Farinac. decis. 666. num. 2. part. 1. recent. vbi etiam habetur, quod latissimè est extendenda, nam hæc clausula operatur quoad suum præiudicium, non verò aliorum, Sesse decis. 93. n. 14. prout etiam operatur, quando derogatio fuerit facta ex certa scientia, vt post Ruin. cons. 30. num. 8. in fin. & n. 6. vol. 1. censuit Rota in d. Comaclen. & Ferrarien. Præpositura coram Remboldo. [Theodos. de Rubeis d. claus. 658. num. 3. vbi dicit quod hæc clausula non operatur, vbi requiritur certa scientia, quia illam non inducit, & num. 7. quod tollit defectum intentionis, & n. 9. quod hæc clausula cum mentione priuilegiorum operatur indiuiduam expressionem, ac si in specie esset insertum totū priuilegiū & n. 21. post Cassad. dec. 10. n. 2. & decis. 38. n. 3. super r. g. ait quod

in gratiis beneficiorum tollit & suspendit beneficia-
lia, & indiuidua gratiarum præceden ium, & num.12.
post Pute. decis. 89. n. 1. lib. 1. dicit quod hæc clausula
aperatur, vt dicatur derogatum priuilegiis aliorum,
quibus cautum est, quod ipsis non possit derogari,
nisi accedente illorum consensu.

6 Amplia primò, per hanc clausulam etiam censeri
derogatum regulis Cancellariæ, ac si de verbo ad
verbum fuissent expressæ, vt per Sarneo proœm. reg.
Cancel. q. 6. circa fin. vers. quorum tenor, Marescot. res.
lib 1. c. 19. num. 9. & 10. lib. 2. cap. 48. & Stephan. Gra-
tian. discept. forens. c. 182. n. 18. & c. 41. n. 9. & cap. 548.
num. 14.

7 Amplia secundò, vt in tantùm hæc clausula im-
portet veram expressionem, & derogationem, ex
quo Papa id asserit, vt non admittatur probatio in
contrarium, ita post Butr. cons. 2. in fin. vers. item ex
quo Papa, & Gemin. cons. 120. num. 7. tradit Cardin.
Tusch. d. conc. 350. n. 7.

8 Amplia tertiò, non modò procedere cùm gratia
seu priuilegium posterius conceditur Motu pro-
prio, vt tenent Gabr. d. tit. de clausf. conc. 5. n. 3. & seq.
& Couar. 1. p. var. rubr. de testam. n. 20. vers. secundam,
& Gonzal. d. gl. 36. n. 43. Verùm etiam si ad instan-
tiam partis, vt sentiunt Felin. in c. nonnulli, in princ.
n. 6. de rescript. Cassad. d. decis. 10. n. 2. Crauet. cons.
116. in fin. Mart. d. clausf. 139. Cardin. Mantic. de con-
iect. vlt. vol. lib. 12. tit. 8. n. 11. Gabr. d. conc. 5. num. 1.
Menoch. de præsumpt. lib. 5. præs. 40. num. 22. licèt alij
in hac specie contrarium teneant, quos sequitur
Gabr. d. conc. 5. num. 4. & 5. & Gonzal. d. gl. 3. n. 605.
quorum omnium opiniones conciliat Monet. d. c. 7.
num. 101.

9 Limita primò, non operari expressam, & indiui-
duam mentionem, quando non fuit facta aliqua
mentio de illo, de quo tractatur, vt per Verall. dec.
111. p. 1. Aloys. Ricc. in praxi aurea, res. 368. num. 1. &
fuit dictum in Toletana decimarum 16. Nou. 1605.
coram Iusto, & in Romana fideicommissi de Veccijs 28.
Iunij 1604. coram Litta, impressa per Farin. dec. 128.
10 n. 5. p. 1. recent. vbi etiam habetur hanc clausulam
non operari circa non expressa, nec circa ea, de qui-
bus Papa non habuit notitiam. [Seraph. decis. 1235.
n. 1. Theod. de Rub. d. cl. 77. §. 2. Rot. decis. 398. n. 6.
p. 2. in posth. Farin. aliàs p. 4. recent.]

11 Limita secundò in iis, quæ sunt facti, quia nihil
operatur ea quo Papa præsumitur, ea ignorare, sed
tantùm in iis, quæ sunt iuris, habet effectum, vt ex
Rotæ decisionibus concludit Card. Tusch. d. conc.
350. num. 9. vbi num. 10 post Maluas. cons. 1. num. 42.
extendit etiam si simul sint omnes hæc clausulæ, Ex
certa scientia, Motu proprio, De plenitudine potestatis,
Non obstantibus, &c.

12 Limita tertiò, vt priuilegium posterius, quod est
in notabile præiudicium tertij, etiam Motu proprio
concessum, non tollat precedens illius tertij sine
speciali derogatione regulæ 17. nunc 18. Cancel.
de non tollendo iure quæsito, ex adductis per Mart.
d. clausf. 139. n. 20. & Gonzal. d. gloss. 36. à n. 54. ac per
Monet. d. c. 7. n. 214.

Limita quartò, non operari expressam derogatio-
13 nem, quoties in posteriori dispositione expressè re-
quiritur certa scientia, vt resoluit Nicol. Garc. de be-
nef. p. 3. c. 2. num. 234. & eo citato fuit dictum in Co-
maclen. & Ferrarien. Præpositura 15. Decembris 1615.
coram Rembaldo, in vers. sine attendamus, [Theodos.
de Rubeis d. clausf. 958. n. 1.] & post Ferret. cons. 38.
n. 2. & seqq. lib. 1. ac Rotam coram Card. Seraph. tradit
Mart. d. clausf. 139. n. 1 inde inferens num. 4. quod hæc
clausula non sufficit in cõfirmatione ex certa scien-
tia, nisi totus tenor inseratur, subdens n. 5. non suffi-
cere tenorem inseri in expeditione literarum tem-
pore alterius Pontificis: quam quidem illationem
temperat n. 18. post alios, nisi Princeps confirma-
ret priorem concessionem à prima linea vsque ad
vltimam, asserens se eius tenorem vidisse, & legisse,
atque confirmationem illam pro sufficienter habe-
ri volens; & sufficere narratam substantiam conten-
torum in priuilegiis derogatis, ad hoc vt præsuma-
tur certa scientia in derogante, censuit Rot. in Abu-
len. Iurisdictionis 25. Ianuarij 1588. coram Orano, & in
Toletana administrationis 17. Iunij 1609. coram Pam-
philio, & in d. Comaclen. & Ferrarien Præpositura coram
Rembaldo.

Limita quintò, non importare specificam dero- 14
gationem, & expressionem omnium contrariorum,
quando Papa signaret Supplicationẽ non simplici-
ter, sed cum qualitate, putà, Fiat, & committatur, vt
cum Gemin. cons. 65. in fin. num. 27. vers. non obstat, ob-
seruat Card. Tusch. d. concl. 350. n. 11. subdens post
n. 11. quòd tunc procedit si Papa signaret, Fiat, vt
petitur, aliàs non.

Non extenditur hæc clausula, vt fuit dictum in 15
Taruisana plebis de Midulo 2. Iunij 1593. coram Illu-
strissimo Domino meo Cardin. Millino, impressa per
Marchesf. de Commissionib. p. 1. pag. 685. n. 3. imò re-
stringitur iuxta narrata, ex Seraph. decis. 16. n. 1. quia 16
tanquam accessoria debet restringi ad id, de quo
principalis dispositio loquitur, & sic non compre-
hendit ea, de quibus dictum non fuit in dispositiua,
vt per Dec. cons. 373. n. 14. Paris. cons. 42. n. 18 vers. ista
enim verba, lib. 4. Caputaq dec. 121. p. 1. cum aliis alle-
gatis in Romana legitimæ 10. Martij 1617. coram Card.
Sacrato, & in Bergomen. pensionis de Trescurio 13. Nou.
1616. coram D. Durano. & non operatur circa non
expressa, vt censuit Rot. in Valentina decimarum 28.
Nou. 1603. coram Card. Lancellotto iun. impressa per
Marches. d. p. 2. pag. 640. n. 6.

Non operatur quotiescumque concedens haben- 17
do notitiam, non concessisset, Rot. in d. Valentina
decimarum coram Cardin. Lancellotto. Nec habet effi-
caciam quoties Papa si sciuisset defectus, non ita
rescripsisset, ex Seraph. decis 981. num. 8. [Theodos.
de Rubeis d. clausf. 658. n. 6.] quia nulla est efficacia 18
huius clausulæ, vbi constat de defectu intentionis
Papæ concedentis, Paris. cons. 64. n. 55. lib. 4. & fuit
dictum in Ostien. affictus 23. Maij 1614. coram Pa-
triarcha Pamphilio. Qui quidem intentionis defe- 19
ctus opponi non potest concessioni cum hac clau-
sula, præcipuè si concurrant aliæ clausulæ, quæ sem-
per iniungi solent, nempe, Motu proprio, Ex certa
scientia, & De plenitudine potestatis, vt fuit dictum in
Auelina vnionis 15. Decembris 1595. coram Gipsio; non
enim inducit certam scientiam concedentis, ex tra-
ditis per Marches. d. p. 1. pag. 640. in vlt. impress.

Deseruit hæc clausula ad tollendam subreptio- 20
nem, non autem ampliat principalem dispositionem,
secundum Calderin. cons. 1. de rescript. Rom. cons. 530.
n. 13. in fin. Put. decis. 1. n. 1. lib. 1. & dec. 156. n. 7. lib. 2.
Crescent. decis. 7. n. 11. de concess. præbend. Gabr. d. tit. de
clausf. concl. 10. n. 1. Marches. de Commissionib. p. 3. pag.
124. n. 3. in 2. impress. Nicol Garc. de benefic. p. 3. cap. 2.
n. 234. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 635. n. 9. &
fuit dictum in Baron. seu nullius Priuatus 20. Iunij
1614. coram Card Sacrato, impressa per Farin. decis.
569. n. 8. p. 2. recent. Non tollere tamen subreptio- 21
nem cum derogatione reg. de iure quæsito, resoluit
Marches d. part. 1. pag. 227 num. 331.

CLAVSVLA

CLAVSVLA CXXVIII.

Rato manente pacto.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula*, Rato manente pacto, *tacitè subintelligitur in omnibus contractibus bonæ fidei.*

3 *Iuramentum habet vim clausulæ*, Rato manente pacto.

4 *Clausula*, Rato manente pacto, *operatur solùm ad fauorem obseruantis contractum, non autem ad fauorem contrauenientis.*

5 *Clausula*, Rato mente pacto, *operatur vt debitum principale, simul & pœna exigi possint, & vtrumque debeatur.*

6 *Emphyteutico in contractu si vltra pœnam caducitatis ob non solutionem canonis, apponatur alia pœna cum clausula*, Rato manente pacto, *emphyteuta cadit à iure suo, & debet soluere dictam pœnam.*

7 *Emphyteuta vt possit expelli ob non solutionem canonis, etiamsi Dominus directus illum receperit de præterito, operatur clausula*, Rato manente pacto.

8 *Nouationem in præiudicium contrauenientis inducit clausula*, Rato manente pacto.

9 *Petitionis cumulatiua in fauorem eius, qui seruat contractum, habet effectum clausula*, Rato manente pacto.

10 *Clausula*, Rato manente pacto, *operatur quod quis possit vti remediis contrariis.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *de clausul. p. 1. claus. 241. in vlt. edit.* aliàs *claus. 125. in 1.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 4. collect.* 973. Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 1. lit. C. concl.* 300. & cæteros in discursu citatos. [Theod. de Rub. *in singul. Rota tom. 2. p. 4. claus.* 78. & 670. *per tot.* vbi *n. 9.* ait quòd hæc clausula non stat conditionaliter, sed purè, & dispositiuè, Bened. Ægid. *ad l. ex hoc iure, p. 1. cap. 13. claus. 12.*]

2 Hæc clausula tacitè subintelligitur in omnibus contractibus bonæ fidei, vt tradunt Cot. *in memorabilib. verb. clausula, pag.* 110. Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 30. n.* 55. præterquam in fideicommissis, vt obseruant Vital. de Cambanis *in tract. clausul. pag. 4. num.* 8. & Cels. Vgoni. *in simili tract. pag. 510. col. 2.*

3 Iuramentum habet vim huius clausulæ, vt per Seraphin. *de priuilegiis iuram. priuileg.* 85. Cels. Vgon. *citato loco*, Mart. *d. claus.* 141 *num. 4. vers. adde*, Card. Tusch. *de concl. 300. n. 4.* [Marant. *de ordine iudic. p. 6. tit. de appell. n.* 253. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 670. *num. 5.*]

4 Operatur solùm ad fauorem obseruantis contractum, non autem ad fauorem contrauenientis, vt tradunt Vital. de Camban. *citato loco, num.* 4 Hondcd. *cons. 89. n. 80. tom. 1.* Seraphin. *d. priuileg.* 85. *num.* 8. Card. Tusch. *d. concl. 309. n.* 15. Mart. *d. claus. 141. n. 6.* Cald. Pereira *d. cap. 30. num.* 53. Amic. *de iure emphyteutico, q. 26. num. 8. in fin.* [Bened. Ægid. *d. claus. 12. num. 4.*] minimè enim prodest non obseruanti, secundum Cels. Vgoni. *citato loco*, Ioseph. Sesse *de inhibitionib. cap. 5. §. 3. n.* 11. Contractus verò firmus manet, ex Mascard. *de probationib. concl. 1157. n. 37.* & Card. Tusch. *d. concl. 300. num. 9.* [Cancer. *var. p. 2. c. 11. n. 23.*]

5 Operatur etiam quod debitum principale, simul & pœna exigi possint, & vtrumque debeatur, *l. qui fidem ff. de transaction. l. cùm proponas, C. eod. tit.* Vital. de Camban. *in d. tract. clausul. pag. 3. num. 1. cum seqq.* Salust. Tiberi. *in formulario instrum. lib. 1. cap. 14. n. 10. & cap. 19. num* 14. Gutier. *in repet. l. nemo potest, n. 423. ff. de legat. 1.* Cald. Pereira *d. cap. 30. num.* 52. [Theod. de Rub. *d. claus. 670. n. 7.* vbi *n. 8.* post Afflict. *dec. 174. n. 4.* ait quòd operatur vt mora purgari non possit. Benedict. Ægid. *d. claus. 12. num. 1.*] Vnde infertur,

6 quod si in contractu emphyteutico vltra pœnam caducitatis ob non solutionem canonis, apponatur alia pœna cum hac clausula, emphyteuta cadit à iure suo, & debet soluere dictam pœnam, vt per Card. Tusch. *d. concl. 300 num. 9. & 11.* Amic. *d. q. 26. à num. 6.*

7 Operatur etiam in emphyteusi, vt emphyteuta possit expelli ob non solutionem canonis, etiamsi Dominus directus illum receperit de præterito, quoniam vtrumque consequi poterit, videlicet, canonem præteritum, & expulsionem, quæ sunt compatibilia, secus si recepisset pro futuro; ita Alexand. *cons. 196. n. 2. & seq. vers. nec ad hoc obstat, & cons. 206. n. 2. vers. ad prædictorum confirmationem, vol. 7.* Vital. de Camban. *citato loco, n. 4.* Mart. *d. claus. 131 n. 7.* Card. Tusch. *d. concl. 300. n. 11.*

8 Inducit nouationem in præiudicium contrauenientis, vt per Bald. *consil. 341. in fin. vol.* 2. Mart. *d. clausul. 131. numer.* 9. Cardin. Tusch. *d. conclus. 300. num. 5.*

9 Habet effectum petitionis cumulatiuæ in fauorem eius, qui seruat contractum, non autem illius, qui contrauenit, ex adductis per Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 770. n. 14. & 15.*

10 Operatur quod quis possit vti remediis contrariis, *l. qui fidem, ff. de transaction. d. l. cùm proponas*, vbi Bald. *num. 1.* Fulgos. *num. 2.* Roman. etiam *num. 2.* & Ias. *n. 4. in 3. notab.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect. 973. in princip.* Cardin. Tusch. *d. concl. 300. num.* 5. Mart. *d. claus. 131. num. 1.* vbi *num.* 2. verum dicit, respectu obseruantis contractum, secus verò respectu contrauenientis, quod pariter ex Rot. *decis. 15. n. 2. p. 1. diuers.* obseruat Aloys. Ricc. *citato loco.* [Theodos. de Rub. *d. claus. 670. n. 1. & 2.* qui totum dicit, videlicet vt vigore huius clausulæ quis vti possit remediis contrariis respectu obseruantis contractum; secus vero respectu contrauenientis, quia in eius fauorem hæc clausula non operatur, cùm in eius odium sit posita, & ideo ea iuuari non potest.] Quærit etiã idem Marta *vbi proximè, n. 10.* quid hæc clausula operetur in rumpente pacem, & *num. 11.* quid in feudo, stante pacto inter Dominum & vasallum, vt vasallo feloniam committente, teneatur Domino ad damna & interesse, cum clausula, *Rato manente pacto.*

CLAVSVLA CXXIX.

Rebus sic stantibus.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Clausula*, Rebus sie stantibus, *intelligitur in quacumque dispositione, obligatione, & promissione, vel pacto, etiam iuramento firmatis.*

3 *Clausula*, Rebus sie stantibus, *importat idem, ac si dictum fuisset*, Dummodo res in eodem statu permaneat

4 *Promissio debet intelligi secundum terminum, & statum, qui tempore promissionis vigebat.*

5 *Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.*
6 *Clausula,* Rebus sic stantibus, *non subsistit, quando partes disposuerunt etiam mutato rerum statu, vel quando fuit cogitatum, vel potuit cogitari in futurum.*

1 DE vi, & effectibus huius clausolæ, vide Cels. Vgoni. *in tract. claus. pag.* 510. *col.* 1. Azin. *de exec. §. 9. cap.* 104. Alb. *cons.* 102. *num.* 8. *&* 9. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 127. *in* 1. *edit.* aliàs *claus.* 143. *in* 2. *edit. & p.* 1. *claus.* 64. *& p.* 3. *claus.* 73 Aloys Rice. *in collect. decis. collect.* 171. Baptist. Cost. *de re integra, prælud.* 4. *n.* 3. *& in tract. de claus. conuention. claus.* 10. [latè Castill. *contron. tom.* 4. *c.* 59. *per tot.*]

2 Hæc clausula regulariter intelligitur in quacumque dispositione, oblig tio ie, & permissione, vel pacto, etiam iuramento firmatis, *l. quod Seruius, ff. de condict. ob causam, l. continuus, §. cùm quis ff. de verbor. oblig. l. quæro, § inter locatorem ff. locati*, Dec. *cons.* 138. Socin *cons.* 12. *num* 18. *vol.* 4. Mandel *cons.* 302. *num.* 9. *& cons.* 555. *num.* 14. Hippol. *cons.* 76. *num.* 31. *vol.* 1. Cranet. *cons.* 95. *n.* 4. *& con* 216. *vol.* 1. Cæs. de Grassis *decis.* 125. aliàs 4. *de rebus Eccles. non alien. n.* 17. *& seq.* Roland. *cons.* 1 *num.* 138. *vol.* 2. Tiraq. *in l. si vnquam, in princip. n.* 166. *C. de reuoc and. donat.* Menuch. *cons.* 26. *num.* 47. *& cons.* 150. *num.* 3. *&* 32. Mascard. *de probat. conclus.* 1131. *num.* 27. *& cons.* 1157. *numer.* 7. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 1. *q.* 14. *n.* 11. *& lib.* 3. *q.* 18. *num.* 123. Surd. *de aliment. tit.* 2. *q.* 15. *n.* 187. *& tit.* 8. *priuileg.* 56. *num* 61. *& decis.* 126. *num.* 31. *& cons.* 418. *num.* 8. *& cons.* 445. *num.* 35. Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 42. *num.* 37 *&* 38. *& in tract. de tutel. & curis, p.* 1. *cap.* 1. *num.* 23. Mart. *d. p.* 3. *claus.* 62. *n.* 1. *&* 2. Rot. *dec.* 606. *num.* 1 apud Farinac. *collect.* 1. *nouissimarum*, Cald. Pereira *in responso pro Duce Pastrana, n.* 6. *& in resp. pra D. Roderico à Sylua, vers. ad hac*, Aloys. Rice. *d. collect.* 171. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 96. *n.* 23. *& cap.* 884. *n.* 21. Fernandez de Ottero *select. iuris interpretat. lib. vnic. ad cap. fin. de consuetud. n.* 37. Glorit. *resp.* 1. *p.* 3. *n.* 220. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 1. *litt. C. conc.* 305. *n.* 11. & fuit dictum *in Cesaraugustana pensionis* 11. *Martij* 1591. *coram Giprio* [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 80. *&* 672. *n.* 1. vbi *n.* 2. *&* 3. quod procedit in quolibet contractu, etiam iurato, maximè concurrente verisimili mente contrahentium, qui ita respondisset, si fuisset interrogatus, & *à num* 7. *cum seqq.* quòd hæc clausula subintelligitur in legibus, in iuramento, in statutis etiam iuratis, & in testamentis, ac in quacunque dispositione. Castil. *d. c.* 59. *num.* 11. *cum seqq.* Cancer. *var. p.* 1. *cap.* 2. *n.* 69. Duran. *decis.* 322. *n.* 4. Theodos. de Rubeis *d. cl.* 80. §. 2. vbi cum Seraphino intelligit dummodo mutatio sit incompatibilis cum statu præcedenti, secus si sit compatibilis, & §. 3. quod locum habet in contractibus iuratis, puta in renunciationibus factis à filiisfam. & §. 3. quod procedit in constitutione dotis à parentibus facta, nam si stante postea mutatione temporum, & personarum dicta dos, non esset congrua, est locus augmento, & §. 4. quod procedit respectu causæ finalis, & non in contractibus vltro, citroque obligatoriis. An habeat locum in contractibus habentibus tractum successiuum? vide Seraphin. *decis.* 179. *n.* 1. *& decis.* 211. *n.* 4. *& decis.* 707. *n.* 7. *& decis* 745. *n.* 12. vbi Rota loquitur de augmento quod fieri debet in pecunia pro alimentis auctis pretiis rerum, non obstante statuto super quantitate pecuniarum factis propter dictam regulam, quæ etiam procedit in his, quæ se habent ad augmentum, & diminutionem, quando casus superuenient non potuit facilè præcogitari, & *decis.* 389. *num.* 2. vbi quod stante antiqua obseruantia circa curam animarum spectantem ad Capitulum, & Archipresbyterum si per deputationem noui Vicarij oritur obligatio, ea erat intelligenda, rebus sic stantibus, cum prius tenerentur ad contributionem salarij Vicarij Parochialis in loco extra ciuitatem, cum tam Capitulum, quàm Archipresbyter perciperent fructus de iure communi spectantes ad solum Archipresbyterum ratione curæ ideo etiam Capitulum tenebitur ad contributionem nouo Vicario]

Idem importat hæc clausola, ac si dictum fuisset, 3 *Dummodo res in eodem statu permaneat*, scilicet, dummodo alius contrahens & ipse promissa seruent, vel adimpleant correspectiuè, aliàs non obligat promissio, ita Tiraq. *in tract. Cessante causa, n.* 225. Alciat. *de præsumpt. reg.* 2. *præs.* 16. *n.* 5. 6. *&* 15. *vers.* 2. & fuit dictum *in Placentina donationis, seu promissionis* 20. *Iuny* 1588. *coram Giprio.*

Vnde promissio debet intelligi secundum termi- 4 num, & statum, qui tempore promissionis vigebat, vt per Socin. *con.* 123. *vol.* 4. Olase. *decis.* 91. *n.* 2. *&* 3. Manoch. *cons.* 156. *n.* 3. Nam quæ de nouo emergunt, 5 nouo indigent auxilio, *l. ætate, § ex causa, ff. de interrog. action. l.* 1. *in princip.* & *ibi* gloss. *ff. de ventre inspic. cap. cæterùm, cum similibus, de iuram. calumn.* quod procedit, quando noua causa iusta superuenit, quæ principio non fuit cognita; at secus si præuisa, aut cogitata fuerit, quia dici tunc non potest, quod status rerum sit mutatus, vt declarant Batt. *in d. l. quod Seruius, n.* 4. Roman. *cons.* 22. *col.* 1. *vers.* 2. Gozadio. *cons.* 17. *n.* 9. Ruin. *cons.* 103. *in fin. vol.* 3. Olase. *d. decis.* 91. *num.* 14 *& seq.* Rebuff *de priuilegiis Scholar. priuil.* 76. *n.* 1. Menoch. *cons.* 156. *n.* 32.

Non subsistit hæc clausula, quando partes dispo- 6 suerunt etiam mutato rerum statu, vt per Surd. *consil.* 445. *num.* 16. Vel quando fuit cogitatum, vel potuit cogitari in futurum, sicut eadem regula perdit officium suum in dispositione verbis vniuersalibus concepta, in qua veniunt præsentia, & futura, vt docent Natt. *cons.* 160. *n.* 24. Manent. *cons.* 84. *n.* 58. *cum seqq.* quos refert Ioan. Baptist. Cost. *d. claus.* 10. *in fine.*

CLAVSVLA CXXX.

Rebusque aliis, &c.

1 *Clausula,* Rebusque aliis, &c. *In commissione posita ad omnia quæ deducta sunt, refertur.*
2 *Dict.* aliis, *aliquando ponitur in rescriptis, aliquando verò in dispositionibus, quod ibi declaratur.*
3 *Clausula,* Rebusque aliis, *operatur, vt possit deduci omne ius, nisi quando constaret de aliqua restrictione.*
4 *Maiora expressis, & grauia non comprehendit clausula*, Rebusque aliis, &c.
5 *Illustres personas, & qualificatas non comprehendit clausula*, Rebusque aliis, &c.

HÆc clausula in commissione posita, ad omnia, 1 quæ in actis sunt deducta, refertur, vt per Paris. *cons.* 39. *num.* 10. *vers. nam ille, vol.* 1. [Theod. de Rub. *in sing. Rota tom* 2. *p.* 4. *claus.* 671. *n.* 3.] obseruat tamen Butr. *in cap. cùm in cunctis, num.* 5. *& seq. de rescript. lib.* 6. quod dictio illa (*aliis*) de qua in hac clausula, aliquando ponitur in rescriptis, aliquando verò in dispositionibus: quando autem reperitur in rescriptis, tunc si referatur ad personas, prout disponitur

disponitur *in d.cap. cum in cunctis*, non possunt vltra tres cõueniri, vel quatuor, at verò si relata sit ad res, videlicet si de summa tantum causa commissa sit, vnà cum præfata clausula, *Rebusque aliis*, tunc ista clausula non restringitur, nec ad numerum rerum, nec ad ipsarum qualitatem, & sic super maioribus summis agere impetrans commissionem poterit: quamuis ipsemet Butt. *num.* 2. subdat, reum petere posse, quod habens talem clausulam, super quibus rebus agere intendat, declaret; & ideo restringitur, ne in infinitum vagetur, cùm iudicis munus sit extinguere lites, licet quandoque non restinguantur, puta quando constituitur procurator contra N omnesque alios. vt *ibi* Butt. *n.* 4. vbi etiam ponit quæstionem, an possint vigore illius verbi (*alios*) fœminæ conueniri, ita refert Marches. *de Commiss. p.* 1. *p.* 201. *n.* 70. *& 71. in vlt. impr. ff.*

3 Operatur hæc clausula, vt possit deduci omne ius, imò quod per illam censeatur deductum. Sed tamen id limitatur non procedere, quando constat de aliqua restrictione, scilicet in prosecutione causæ actorem se restrinxisse ad aliquod ius particulare, vt euenit *in causa Legiarum* ... *allegata in causa Mediolanen. Capellania de Valdaina* 3. *Iulij* 1595. *coram Card. Pamphilio* [Theod. de Rub. *d. clauſ.* 671. *n.* 1. vbi *n.* 1. quòd operatur vt possint specificari iactationes, & molestationes.]

4 Maiora autem expressis non comprehendit, nec grauia, gloss. *verb. rebus aliis, in cap. præsentibus* 2. *de testib.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 5. *sub num.* 40. vbi asserit, hanc clausulam non comprehendere personas illustres, & qualificatas, de quo etiam Mandos. *in commiss. super causis beneficialibus, verb. omnesque alios, &c. vers. quare secundò* [Theod. de Rub. *d. clauſ.* 671. *num.* 4.[

CLAVSVLA CXXXI.

Recusatione remota.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Princeps potest remouere suspicionem, & committere causam, ea remota, quæ intelligi debet de recusatione propter friuolam suspicionem, non autem grauem, & iustam.*

3 *Suspicio quæcumque quando per Principem remota est, tunc censeretur remouisse etiam non friuolam.*

4 *Causa si esset commissa alicui Cardinali cum clausula* Recusatione remota, *an aliquo casu possit recusari, ostenditur.*

5 *Inferior à Principe non potest alicui iudici causam committere cum clausula*, Recusatione remota.

6 *Iudici suspecto nunquam Princeps præsumitur ex certa scientia causam committere.*

7 *Princeps committendo causam cum clausula*, Recusatione remota, *inualidè agit, quando inimicitia causam dederit recusationi.*

8 *Princeps superior non potest etiam de plenitudine potestatis alicui iudici suspecto committere causam cum clausula*. Recusatione remota.

9 *Princeps quando ex aliqua iusta causa mouetur ad committendam causam cum clausula*, Recusatione remota, *iudici suspecto tunc poterit committere.*

10 *Causa, qua motus Princeps potest causam committere suspecto iudici cum clausula*, Recusatione remota *quæ sit ostenditur.*

11 *Papa semper præsumitur motus ex rationabili causa.*

12 *Clausula*, Recusatione remota, *si fuerit apposita in vna parte rescripti delegationis ad plures causas, an extendatur ad omnes? remissiuè.*

13 *Exceptiones omnes nullitatis si remoueantur statuto, vel partium conuentione, an remota censeatur declaratoria fori competentis, ostenditur.*

14 *Iudicium à principio non subsistit data fori incompetentia.*

De vi, & effectibus huius clausulæ, vide Cels. 1 Vgoni. *in tract. clauſ. pag.* 488. *col.* 1. Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ, tit. de recuſ. in præfat. n.* 9. *cum seqq.* Perez. *l.* 1. *vers. est dubium, verùm causa, tit.* 5. *lib.* 3. *Ordinament.* Sigism. Scacc. *de appel. quæst.* 16. *limit.* 1. *num.* 118. *cum seqq.* Iacob. Laurent. *de iud. suspect. c.* 2. latè Farinac *fragment. crim. part.* 1. *verb. index, n.* 954. *cum multis seqq.* Laurent. de Peirinis *de Relig. subdito, & Prælato, tom.* 1. *quæst.* 1. *de obedient. c.* 19. *in princ.* [Theod de Rub. *in sing. Rota clauſ.* 678.]

Princeps potest remouere suspicionem, & committere causam ea remota, seu prohibita recusatione in ipsa delegatione, vt tradunt gloss. *verb. recusare, in prin. in l. apertissimi C. de iudic.* recepta communiter ibi, & alibi, vt per Dec. *in c. ad hæc, n.* 7. *de rescript. & in cap. cùm inter, n.* 11. *in fin. de except.* Franch. *in rubr. num.* 17. *de appellat.* Intellige de recusatione propter friuolam suspicionem, non autem grauem, & iustam, vt sentiunt Domin. *in c. index* 5. *num.* 13. *de offic. deleg.* Speculat. *in tit. de recuſat.* §. 1. *num.* 5. *vers. vel dic.* Ptol. à Monach. *num.* 2. *à num.* 3. *in cap. postremo, de appellat.* Rebuff. *d. tit. de recuſ. in præfat. quæst.* 1. *n.* 9. Mynsing. *centur.* 3. *obseruat.* 63. *ad finem* Gail. *lib.* 1. *obseruat.* 33. *num.* 5. Perez *ad l.* 1. *ad fin. vers. est dubium, verum causa, tit.* 5. *lib.* 3. *Ordinament.* Lancell. *de attentat. in præfat. num.* 67. *& part.* 2. *c.* 6. *num.* 33 Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ, tit. de recusat. in præfat. à num.* 9. Azeued. *ad l.* 1. *num.* 2. *tit.* 16. *lib.* 4. *nouæ Recopil.* Petr. Anton de Petta *in tract. de absoluta Principis potest. cap.* 6. *num.* 35. Mol. *in emptor. variis; part.* 1. *tit.* 2. *in prælud. num.* 186. *cum seq.* Carrasc. *in explicat. ad aliquas leges Recopil. cap.* 9. *n.* 340. Melchior. Phœbos *Lusitan. decis.* 77. *n.* 7. *cum seq.* Scacc. *d. quæst.* 16. *limit.* 1. *num.* 120. vbi tamen limitat, nisi à Principe fuisset remota quæcumque suspicio, quia 3 tunc censeretur remouisse etiam non friuolam; ita Iacob. Laur. *d. cap.* 2. *n.* 19. *in genere.* Sed *n.* 24. sic prædictam conclusionem ampliat, etiam quod Papa vsus fuisset verbis generalibus, & vniuersalibus, puta dicendo, *omni & quacumque appellatione remota*, nam & tunc non censetur voluisse remouere nisi friuolam recusationem, non autem grauem, & iustam, & *n.* 23. *in fin.* ampliat, licèt causa commissa esset alicui Cardinali cum hac clausula, quia 4 etiam tunc posset vt suspectus recusari, si talis reperiretur ob manifestam inimicitiam, aliamve similem causam.

Inferior à Principe non potest alicui iudici cau- 5 sam committere cum hac clausula, *Recusatione remota* vt per Franc. *in cap. postremo, de appellat. num.* 3. *ante fin. vers. hoc procedunt*, vbi omnes scribentes Seraph. *in tract. de priuileg. iuram. priuil.* 7. *n.* 1. *vers. illud autem certum est*, & Scacc. *d. quæst.* 16 *limit.* 1. *n.* 25. *cum seq.* Anchar. *Regian. quæst.* 43. *num.* 12. & 13. *p.* 3. Iacob. Laur. *d. c.* 2. *n.* 25.

Iudici suspecto nunquam Princeps præsumitur 6 ex

ex certa scientia causam committere, *cap. cùm inter*
de exceptiom Prub. ad Monach. *in cap. Iudex, num. 2. ad*
fin. de offic. deleg. lib. 6. Scacc. *lim. 1. n. 119. & 121.*
Iacob. Laur. *d. cap. 2. num. 19* ac proinde si committat
7 cum hac clausula, inualidè agit, quando inimicitia
causam dederit recusationi; ita Franc. *in d. cap. po-*
stremò, lite. B per text. *in Clem. pastoralis*, ibi, *notorium*
quoque, de re iudicata, Dec. *in d. cap. cùm inter, num. 12.*
& 13 de except. & consil. 74. num. 1. post princ. nec dis-
8 sentire videtur Iacob Laur. *d. cap. 2. n. 16.* vbi multis
rationibus contendit, quod Princeps superiorem
non habens, prout est Papa, & imperator, non po-
test etiam de plenitudine potestatis alicui iudici su-
specto committere causam cum clausula, *Recusatio-*
ne remota.

9 Quando verò Princeps moueretur ad sic com-
mittendum ex aliqua iusta causa, credo tunc posse
committere iudici suspecto causam cum hac nostra
clausula, secus sine causa, secundùm Alexand de
Neuo *in cap. cùm inter, num. 11. & seq. de except.* vbi
relatis contrariis Doctorum sententiis, cum hac re-
sidet distinctione. Causam autem tunc exemplificat,
10 quando committit personæ, de cuius scientia, &
legalitate adeò confidit, vt rectè iudicaturus sit,
non obstante quarumque suspicione; & subdit am-
pliùs, quod in dubio in Principe committente cau-
sam suspecto iudici, præsumatur prædicta causa,
Sigismund Scacc. *d. quæst. 16. limit. 1. num. 121.* vbi
amplius dicit, quod quando Princeps remouet ex
iusta causa suspicionis exceptionem, tunc censetur
remouisse etiam suspicionem non friuolam, sub-
11 dens postea: Sed quis dicet Principi quod facis sine
causa? Papa enim semper præsumitur motus ex
causa rationabili, Abb. *in cap. cùm venissent, sub n. 8.*
de iud. Rot. *in Assisten. Canonicatus 13. Iuly 1595.*
coram Iusto, impressa per Marches. *p. 1. pag. 221. in*
vlt. impress.

12 Vtrùm autem si clausula hæc, *Recusatione remota*,
fuerit apposita in vna parte rescripti delegationis
ad plures causas, extendatur ad omnes? vide Petr.
de Bellapertic. *in l. apertissimi, C. de iudic. col. 2. post*
med. vers. pone, Iudex est delegatus ad plures causas,
vbi distinguit, an causa prædicta fuerit apposita in
principio, vel in medio vel in fine commissio-
nis, & alia ad hanc materiam pertinentia bene de-
clarat.

13 Vtrùm autem si lege, statuto, vel pactium con-
uentione, remoueantur omnes exceptiones nulli-
tatis, remota censeatur declinatoria fori incompe-
tentis, quæstio est dubia, in qua licèt gloss. *verb.*
pendere, in Clement. 1. de re iudic. Cardin. Imol. Bonif.
Corset & Barbar. quos refert Couarr. *pract. c. 25. n. 4.*
existimauerint remotam quoque censeri declinato-
riam fori incompetentis, saltem in terminis *d. Cle-*
ment. 1. vt non obstante exceptione nullitatis, quæ
oritur ex defectu iurisdictionis, tres sententiæ con-
formes mandentur executioni; nihilominus con-
trarium, imò potiùs tunc remotam censeri declina-
toriam fori incompetentis, defendunt *gloss. vltim. in*
hac celebre, in Clem. vnic. de sequ. str. possess. receptas
per omnes ibi, Felin. *in rubr. de foro compet. num. 2.*
& in cap. ex parte 1. num. 16. de officio deleg. Ias. *num. 2.*
Rip. *num. 13. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic.* Abb.
in cap. item cùm quis, numer. 6. de restit. spoliat. Dec.
consil. 8. n. 7. & consil. 38. num. 7. Perez *l. 4. gloss. 1.*
vers. exceptio, tit. 4. lib. 3. Ord. num. 7. l. 1. vers. secundò
limitatur, tit. 15. lib. 1. etiam Ordin. Vant. *de nullitat.*
tit. quis possit dicere de nullitate, num. 37. & tit. de nullit.
ex defectu iurisdict. num. 4. referunt plures, quos se-
quuntur Couarr. *d. cap. 25. num. 4.* Auiles *ad cap. 10.*
Prætorum, in gloss. verb. execution. num. 63. Padil. *in l. 1.*
num. 31. C. de iuris & facti ignor. Gabr. *lib. commun.*
tit. de statutis, concl. 3. Menoch *remed. 5. recuper. n. 13.*
Valasc. *consil. 55. in princip. & in praxi partition.*
cap. 39. num. 1. Cabed. *Lusit. decis. 48. part. 1.* (qui ta-
men in praxi testatur contrarium fuisse iudicatum
in exceptione incompetentiæ contra tres sententias
conformes,) refert nonnullos Suad. *consil. 99. num.*
vlt. multo plures, vt per Gutier. *pract. lib. 1. quæst. 96. à*
num. 8.

Pro quibus expenditur, quod data fori incom- 14
petentia iudicum à principio non subsistit, *l. 1. &*
per totum, C. si à non compet. cap. at si 5. in princip. de
iudic. cum aliis, & consequenter non proponitur
à principio aliquid quod exequendum sit, vt patet
iuncta reg. *l. non dubium 5. C. de legib. reg. non præstat*,
magis in specie *l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic.*
l. sicut oportet 15. §. vlt. ff. de excusat. tutor. Cùm ergo
exceptio fori incompetentis includat iudicium à
principio nullum, defecisseque statim in initio illius
fundamentorum propter defectum personæ iudicis
incompetentis, fit consequens, quod quamuis ali-
qua dispositio exceptiones nullitatis prorsus reiiciat,
non tamen censetur reiecisse declinatoriam fori in-
competentis. Declaratur hæc ratio, quia talis ex-
ceptio concludit nullitatem valde magnam, vt Do-
ctores loquuntur, Valasc. *d. cap. 39. n. 1.* vbi ex
aliis affirmat, propter illius magnitudinem impediri
executionem trium sententiarum conformium, *d.*
gloss. vlt. iuncta *Clem. 1. de re iudic.* vnde in generali
prohibitione exceptionum non debet censeri com-
prehensa, arg. *l. obligatione generali 5. ff. de pignoribus,*
cap. vlt. de officio Vicarij in 6. Facit etiam, quod si sta-
tuto caueatur, vt arbitrium mittatur executioni,
non obstante quacumque exceptione, nihilominus
admittetur exceptio, quæ concernit inhabilitatem
personæ ipsius arbitri, veluti quia bannitus, excom-
municatus, mulier, & alia id genus, Paul. *in vlt. C. de*
receptis arbitris, refert plures casus in specie Auiles
citato loco, n. 62.

CLAVSVLA CXXXII.

Refectis expensis.

1 *Satisfactionem integram requirit clausula*, Refectis expensis.
2 *Oblationem non admittit clausula*, Refectis expensis, *sed requirit veram, & actualem solutionem.*
3 *Forma clausulæ*, Refectis expensis, *non satisfit per fideiussorem præstitum de illis reficiendis facta earum liquidatione.*
4 *Compensatio non admittitur in reficiendis expensis stante clausula*, Refectis expensis.
5 *Expensarum in refectione veniunt facta in actibus & processibus, ac instrumentis de partibus, dummodo fuerint facta in eadem causa.*
6 *Expensa in iudicio attentatorum, veniunt stante clausula*, Refectis expensis.
7 *Expensa facta per reum in extractione instrumentorum veniunt stante clausula*, Refectis expensis.
8 *Expensæ non solùm facta in Rota, sed etiam in Tribunalibus aliarum stantiarum, veniunt ex clausula*, Refectis expensis.
9 *Expensarum in taxatione non erit habenda ratio illarum, quæ facta fuerunt in actibus nullis.*
10 *Clausula*, Refectis expensis, *non apponitur in commissione.*

missione, si ex vtraque parte nullitas adesset, & sanatio peteretur.

11 *Clausula*, Refectis expensis, *non censetur adimpleta, ex quo datur cedula Bancharia pro refectione expensarum.*

12 *Conditionalis est clausula*, Refectis expensis, *propter naturam ablatiui absoluti.*

13 *Testes nulliter examinantur ex defectu iurisdictionis ante refectionem expensarum stante clausula*, Refectis expensis.

14 *Paupertas quando adest, tunc S. D. N. gratia datur commissio cum clausula*, Reseruatis expensis in fine litis, constito de paupertate.

15 *Paupertatis fumus quando non datur, non solet commissio dari sine clausula*, Refectis expensis.

16 *Clausula*, Refectis expensis, *in vna commissione apposita, censetur in omnibus aliis repetita.*

1 HÆc clausula requirit integram satisfactionem, vt fuit dictum *in Pampilonen. beneficij de Sos* 28. *Ianuarij* 1577. *coram Card. Blanchetto*, impressa per 2 Marches. *de commiss. p. 1. pag. 412. num. 5.* & ideo non admittit oblationem, sed requirit veram, & actualem solutionem in manibus collitigantis, nec sufficit verum, & actuale depositum, Put. *decis.* 159. *in fin.* aliàs, 124. *in correct. lib. 1.* Matt. *de clausul. p. 1. claus.* 144. *num. 1. in vlt. impress.* & fuit dictum *in Romana legitima* 16. *Martij* 1561. *coram Robusterio*, & *in alia Romana domorum, seu spolij de Pinis* 29. *Ianuarij* 1621. *coram Gregorio XV. inter eius decis. impressas, decis.* 492. *num. 9.* quæ etiam reperitur impressa per Marches. *de commiss. part. 2. pag. 225. in vlt. impress.* [Theod. de Rob. *d. claus. 674. n. 1.* vbi quod posita in commissione requirit veram & realem solutio3 nem, nec sufficit oblatio, vel depositum.] Nec formæ huius clausulæ satisfit per fideiussorem præstitum de illis reficiendis facta earum liquidatione Negus. *de pignor. in 4. membro 5. partis principalis, n. 10. vers. tertia conclusio*, Alexand. Rauden *Pisana decis.* 26. [Nec per oblationem verbalem. Rota, *decis.* 169. *n. 3. in fin. p. 1. in posth. Farin.*]

4 Amplia, vt nec pro eis admittatur compensatio, *cap. fin. in fine, de rescrip.* Put. *decis.* 124. *lib. 1.* & fuit dictum *in Ciuitatis Castelli fructuum, & expensarum* 8. *Iunij* 1592. *coram Gipsio.*

5 In refectione harum expensarum veniunt factæ in actibus, & processibus, ac instantiis de partibus, dummodo fuerint factæ in eadem causa, Rot. *decis.* 42. *de sent. & re iud. in antiq.* & fuit dictum *in Burgen. iurisdictionis* 6 *Februarij* 1604. *coram R. D. Decano*, impressa per Farinac. *decis.* 68. *p. 1. recent.*

6 Veniunt etiam expensæ factæ in iudicio attentatorum, & circa, nam illæ in primis, ante omnia refici debent, vna cum damnis, & interesse, Port. Imol. *consil.* 66. *num* 24. Lancellot. *de attent. part. 1. cap.* 31. *sub tit. de pæn. attent. num.* 164. & *seq.* & fuit dictum *in Anconitana computorum* 19. *Iunij* 1592. *coram Penia.*

7 Item veniunt expensæ factæ per reum in extractione instrumentorum per eum productorum ad se defendendum? licèt sine illis obtinere potuisset, dummodo ad causam aliquo modo faciant, vt fuit tentum *in Valentina emolumentorum, seu expensarum* 15. *Decembris* 1595. *coram Card. Pamphilio.*

8 Item veniunt non solùm expensæ factæ in Rota, sed etiam in aliis Tribunalibus aliarum stantiarum, Felin. *cap. significauerunt, num. 6. de except.* Corsett. *in repet. Felini. verb. Iudex*, & fuit dictum *in Romana vineæ* 25. *Iunij* 1593. *coram Litta.*

In taxatione harum expensarum non erit habenda 9 ratio illarum, quæ factæ fuerunt in actibus nullis, *ad cap. finem litibus*, cum *ibidem* notatis per gloss. *de dolo, & contum.* Affl. & *decis.* 70. *n. 3.* Liquidatio autem harum expensarum fit illis probationibus, quæ haberi possunt, Federic. de Sen. *cons* 119. *n* 5. & fuit dictum *in Salmantina censurarum, seu liquidationis fructuum* 24. *Ianuarij* 1611 *coram Card. Marquemontio.*

Si ex vtraque parte nullitas adesset, & sanatio pe- 10 teretur, tunc si contingat dari commissionem, non apponitur hæc clausula, Bellam. *decis.* 33. & 159. Rota *decis.* 111. *num. 1. p. 1. diuers.* Marches. *de commiss p. 3. pag. 164. n. 21.* vbi *n. 13.* subdit quare hæc clausula apponatur in commissione sanatoria nullitatum, ex vna tantùm parte prouenientium.

Vtrùm autem hæc clausula adimpleta dicatur, ex 11 quo datur cedula Bancharia pro refectione expensarum? Respondet negatiuè Marches. *de commiss. p. 3. pag.* 408. *n. 16. in vlt. impress.* ex ea ratione, quia hæc clausula requirit totalem, & effectualem expensarum refectionem, & non chirographum, quia promittere non est soluere, vt in specie de processu Auditoris Cameræ loquitur Paris. *cons.* 105. *num. 2. vol. 5.* quod declarauerunt, quando expensæ non sunt liquidæ? nam tunc sufficit depositum, vel taliś obligatio soluendi, facta statim liquidatione, vt dicit Alexand *in l. 4. §. at prætor, num. 2.* & *ibi* Doctores *ff de re iud.* Cæpol *cautela* 51. aliàs sequeretur, quod semper illas non liquidare esset repositum in partis arbitrio, & altera pars, quæ expensas reficere tenetur, stantibus præmissis agere non valeret, Alex *cons.* 49. *n* 5. *lib. 4.* Socin *cons.* 62. *n* 7. *lib. 1.* Put. *decis.* 471. aliàs *decis.* 461. *in correct. lib. 2.* secus autem si essent liquidæ, vel de facili liquidandæ, vt est decisio Verall. 138. *p. 1.*

Hæc clausula propter naturam ablatiui absoluti 12 est conditionalis, vt resoluit Matta *d. claus.* 144. *n. 2.* & dictum fuit *in Romana rescissionis contractus* 30. *Octobris* 1602. *coram Cardinale Pamphilio*, impressa per Marches. *de commiss. p. 1. pag.* 100. *in eadem coram eodem* 30. *Decembris* 1611. impressa per eundem Marches. *d. p. 3. pag.* 103. Vnde illis non refectis, nulliter 13 testes examinari ex defectu iurisdictionis, asserunt Caputaq. *decis.* 150. *p. 1.* Put. *decis.* 419. aliàs 419. *in correct. lib. 1.* & fuit dictum *in dicta Romana rescissionis contractus* [Theodos. de Rob. *d claus.* 674. *n. 2.* vbi quòd hæc claus. dat iurisdictionem sub conditione, ita vt expensis non refectis non possit procedi in causa ex defecto iurisdictionis, quæ non competit ante illarum solutionem. Limita quintò quando beneficium vacauit in mense reseruato, nec de dicto mense fuit facta mentio, obstante regula, cuius decretum irritans habet locum, vbi quis vult capere vacationem per obitum in mense absque eo quod fuerit expressus mensis, etiamsi velit capere beneficium ex vacatione per clausulas generales Ita Rota *dec.* 379. *num. 1. 2. 1. in posthum. Far.* vbi *n. 5.* sublimitat, non procedere vbi non datur concursus ordinarij, vel eius prouisi, & *num. 6.* intelligit quando beneficium est reseruatum alia reseruatione quàm ratione mensis]

Quando paupertas adest, tunc ex S. D. N. gratia 14 datur commissio cum clausula, *Reseruatis expensis in fine litis, constito de paupertate*, de qua priùs debet præcedere verificatio, quia fuit conditionaliter apposita dict. (*constito*) vt dixi in clausula, *Constito de paupertate*; & quando de paupertate fumus saltem non datur, non solet commissio dari sine huiusmodi clausula,

clausula, vt aduertit Vestc. *in praxi*, *lib* 8. *cap*. 1. *n*. 8. & ex illo refert Marches. *d. p*. 3. *pag*. 164 *n*. 10. *in vlt. impress*.

61 In vna commissione apposita, censetur in omnibus alijs repetita, iuxta decis. Ægid. 41 Cassad. *decis*. 8 *num* 5 *de rescript*. Mart. *d. claus* 144. *num*. 5. vbi *num* 3 ex Capuraq. *decis*. 225. *num*. 1. *p*. 3. limitat supradicta procedere, quando pars in cuius fauorem est apposita, illa vti velit, secus si illi renuntiet expresse, vel tacitè non vtendo, quia tunc non obstat. [Theod. de Rub *d. cl*. 674. *n*. 5. vbi *n*. 6. dicit quòd hæc claus. non habet locum vbi petitur committi causam appellatione remota.

CLAVSVLA CXXXIII.

Renuntians omni legum auxilio.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Exceptionibus omnibus faciendis in fauorem renuntiantis, vt renuntiatum censeatur, operatur claus.* Renuntians, &c.

3 *Beneficio cuilibet speciali fauore introducto censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians omni legum auxilio.

4 *Velleiani beneficium competens mulieri tollitur per clausulam*, Renuntians, &c. *maximè quando obligat se pro tutela.*

5 *Velleiani priuilegio mulier gaudere potest, etiamsi ei renuntiet in iudicio.*

6 *Mora purgationi incursa ob non solutionem canonis, censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

7 *Executionis beneficio renuntiatum censetur per clausulam*, Renuntians, &c.

8 *Beneficio ne quis conueniatur vltra quàm facere potest, censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

9 *Renuntiatum censetur per clausulam*, Renuntians, &c. *beneficio* l. plerique, ff. de in ius vocando, & l. vnicæ, §. taceat, C. de rei vxor. act.

10 *Emphyteuta, vel conductor, vt non possit petere remissionem pensionis propter libellum, vel aliam similem causam, operatur claus.* Renuntians, &c.

11 *Mercedis remissio non fit propter casum superuenientem, quando conductor renuntiauit casibus fortuitis.*

12 *Renuntiatio casuum non comprehendit nimis insolitum.*

13 *Inuentarii beneficio censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

14 *Diuisionis beneficio censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

15 *Simulationis exceptioni censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

16 *Beneficio non incarcerando censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

17 *Dispositioni* l. si vnquam C. de reuocand. donat. *non censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

18 *Beneficio* d. l. si vnquam, *potest expressè renuntiare.*

19 *Beneficio* l. 2. C. de rescind. vend. *non censetur renuntiatum per clausulam*, Renuntians, &c.

20 *Renuntiari etiam expressè non potest remedio* l. 2. C. de rescind. vend.

21 *Conditio indebiti non censetur sublata per clausulam*, Renuntians, &c.

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide latè 1
Vital. de Camban *in tract. claus. pag*. 236. *cum
multis seqq*. Matt *de claus. p*. 1. *claus*. 130. aliàs 136.
in vlt. impress Bertaz. *de claus. instrum. claus*. 40. *gloss*. 6.
Aloys. Ricc. *in collect. decis. p*. 5. *collect*. 80 [nouissimè
Theod. de Rub. *in sing. Rota tom*. 2 *p*. 4 *claus*. 680. latè
Giurba *decis*. 42. *n*. 15. *cum seqq*.]
Operatur hæc clausula, vt censeatur renuntiatum à 2
omnibus exceptionibus faciendis in fauorem renuntiantis; ita Aret. *cons*. 104. *num*. 9 Hippol. *in rub.
de fideiuss. n*. 25. Roman. *cons*. 51. *vers*. *et num renuntiauerit*, & alij citati à Matta *d. claus*. 136 *n*. 11 [Theod.
de Rub. *d. claus*. 680. *n*. 1] & sic cuilibet beneficio 3
speciali fauore introducto, Aret. *cons*. 104. *num*. 9.
vers. 2. hoc probatur, Curt. ion. *cons*. 18. *num*. 4. *vers.
confirmatur*, Matta *vbi supr. n* 17. non solùm si beneficium competat de iure communi, sed etiam de iure
municipali Hippol. *in rub. de fideiuss. num*. 15. Ruin.
cons 51. *num*. 11 *lib*. Rol. *cons*. 13. *num*. 9 Rimin. iun.
cons 587. *num*. 19. & *seq*. Matt. *d. loco*, *n*. 18. Bertazol.
d. gloss. 6 *n*. 7.
Per hanc igitur clausulam tollitur beneficium 4
Velleiani competens mulieri, maxime quando obligat se pro tutela; ita Bart. *num*. 1 & Bald. *num*. 1. *in
authent. mater, & auia, C. quando mulier tutelæ officio
fungi potest*, Socin. *in l. plerique*, 7. *quæst. num*. 40. & *in
cons*. 180. *col*. 3 *num*. 2. *vol*. 2. Tiraq. *in l. si vnquam*, *in
præfat. num*. 21. plures per Matt. *d. claus* 136. *num*. 10
Bertazol. *d. gloss* 6. *num*. 3. [plures refert Theodos. de
Rub. *d. claus*. 680. *n*. 3. [aliàs enim Velleiani priui- 5
legio mulierem gaudere posse, etiamsi ei renuntiet
in iudicio, tenent Couarr. *in cap. quamuis, part*. 1. §. 3.
num. 1. *vers*. 7. Gregor. l 3. *verb. renuntiando*, *tit*. 12.
part. 5 Anton. Gom. *var. tom*. 2. *cap* 13. *num*. 17. Card.
Tusch *tom*. 1. *litt*. C. *conclus*. 502. *num*. 16. Gutier. *de
iuram. confirmat. p*. 1. *cap*. 10. *num*. 7. Gama *Lusitan.
decis*. 111. Fachin. *l. 8. contrav. cap*. 19. Surd. *cons*. 167.
numer. 2. Valentin. Franc. *in tract. de fideiuss. cap*. 2.
num. 188 Anton. Hering *eodem tract. cap*. 7. *num*. 512.
Ceual. *comm. contra comm. q*. 515 *n*. 1. Bernard. Greuæ,
ad pract. Cameræ Imperial. lib. 2. *conclus*. 27. Molin. *de
iust. tract*. 2. *disp*. 540. *vers. dubitant*, Rebell *de oblig.
iustitiæ*, *p*. 2. *lib*. 16. *q*. *vnic. de fideiussoribus*, *n*. 10. Valer. Reginald. *in prax. fori pœnitentialis*, *lib*. 25. *n*. 310.
vers. tertium.
Item censetur renuntiatum per hanc clausulam 6
purgationi moræ incursæ ob non solutionem canonis, vt per Cephal. *cons*. 25. *num*. 33. & 38. *Lib*. 2.
Gozad. *cons* 97. *num*. 19. Roland. *de lucro dotis*, *q*. 42.
num. 22. & *cons*. 13. *num*. 9 Put. *decis*. 465 *num*. 2. *lib*. 2.
Corbul. *de iure emphyteut. tit. de causis priuationis ob
non solutum canonem*, *limit*. 41. à *n*. 2. Matt. *d. claus*. 136.
num. 4. Amic. *de iure emphy. q*. 28. *num*. 9. quicquid
dicant Affl. & *decis*. 174. *num*. 4. & Card. Tusch. *litt*. 3.
concl. 193. *num*. 33. [Theodos. de Rub. *d. claus*. 680.
numer. 4. quòd censetur renuntiatum purgationi
moræ]
Item per hanc clausulam censetur renuntiatum 7
beneficio executionis, quia generali renuntiatione
amittitur; ita gloss. *verb. fideiussorem*, & *verb. accedat*.
in auth. de fideiussor. in princ. collat. 1. Vital. de Camban. *vbi super. pag*. 84. Duen. *reg*. 315. Hippol. *in rub.
de fideiussor. num* 8 Anton. Gom. *d. cap*. 13. *numer*. 11.
vers quod primo. Bertazol. *d. gloss* 6. *num* 1 & *claus*. 41.
gloss. 7. *n*. 1. Thoming. *Rota Lipsiensis. decis*. 1. Gutier.
d. p. 1.

d.p.1.cap.28.n.21. Matthias Coler. *de proceſſ. execut. p.1.cap.10.n.394.* Caroc. *de executione,p.2.q.17.n.50.* Anton. Faber. *in ſuo C. de fideiaſſ. diffin. 31.* Mart. *d. clauſ.136.n.10* Molin. *d.tract.2.diſp.545.verſ.fideiaſſoribus*, Card. Mantic. *de tacit.& ambig.conuent.lib.16. tit.18.à principio.*

8 Item cenſetur renuntiatum beneficio, ne quis conueniatur niſi in quantum facere poteſt, Corn. *conſil.128.n.3.lib.3.* Gozad. *conſil.60.n.20.& conſ.88. num.19.* Tiraq. *d.num.121.verſ.denique.* [Roland. *de lucro dotis, q.42.n.13.& conſil.13.n.10. lib.1.* Theod. de Rub. *d.clauſ.680.n.5.*] Mart. *d. clauſ. 136. num.5.* Rot. *deciſ.485.num.1.& 2.part. 2. recent.* Bertaxol. *d.*
9 *gloſſ.6.num.4.* vbi ſubdit, quod cenſetur renuntiatum omnibus exceptionibus in fauorem renuntiantis faciendis, & beneficio *l.plerique,ff.de in ius vocando*, & vt quis capi non poſſit in domo ex beneficio *l.vnica,§.taceat,C.de rei vxoriæ act.* conceſſo mulieri, ne ſibi dos perimatur, & diſpoſitioni *l.de his, ff. de transact. cn.* [Giurba *d.deciſ.42.n.22.* vbi *n.14.* ſubdit hanc claus. in exerutinia contractus poſitam principalem diſpoſitionem non alterare]

10 Operatur etiam, vt conductor, vel emphyteuta non poſſit petere remiſſionem penſionis propter bellum, vel aliam ſimilem cauſam, Gozad. *conſil.87. n.13.& conſil.54.n.9.* Cæpol *caut.48.* Valaſc. *de iure emphy.q.27.n.19.* Capuc *deciſ. 87.num.19.* Roland. *conſi.23 num.8.* Mart. *d.clauſ.136.num.6.*] plures per Theodoſ de Rub. *d.clauſ.680 n.6.*]

11 Remiſſio mercedis non fit propter caſum ſuperuenientem, quando conductor renuntiauit caſibus fortuitis, quibus non obſtantibus ſe ad integram penſionis ſolutionem obligare poterat, ita Anton. Gom. *tom.2.var.cap.3.n.19.* Pinel. *in lib.2 C.de reſcind. vend.p.1.cap.5.num.26.* vbi dicit, ſat eſſe renuntiare genericè omni legum auxilio, vel caſibus fortuitis, nullum in ſpecie exprimendo, Valaſc. *d.q.27.n.14. verſ 2.* Mandel *conſil.1.à n. 10.* Gama, & *ibi* Flores *deciſ.252.* Mench. *vſufrequentium,cap.54.n.6.* Gutier. *de iuram.confirmat.p.1.cap.24.n.1.* Menoch. *de arbitr. caſ.80.* Molin *diſp.495. verſ. 5.* Azor. *inſtitut. moral. part.1.lib.6.cap.8.* Morl. *in emporio iuris,part.1.tit.10. quæſt.1.n.19.* Caſtill. *quotidianarum quæſt.lib.3. cap.3. n.48.*

12 Renuntiatio caſuum non comprehendit nimis inſolitum, Syluan. *conſil.60.in princip.Conſiderato,n.12.& conſil.61.n.1.* Pinel. *d.cap. 3. n. 29.* Ioſeph. Ludou. *tom.3.comm.opin.tit.de iure emphyt. concl. 1. pag. mihi 467.* Azeuedo *l.2.n.9.cum ſeqq.tit.9.lib.9.nouæ Recop.* Ceual. *comm.contra communes,quæſt.57.n.10.& q.702. n.1.& 2.* Caroc. *de locato,p.4.de caſibus,quæſt.8.num.6.* Molin. *diſp.495.verſ.nobis mest,* Card. Mant. *de tacitis, & ambig.conuent.lib.5.tit.8.n.3.& 8.* Caſtill. *d. cap.3. n.80.cum ſeqq.*

13 Item cenſetur renuntiatum beneficio inuentarij, Corn. *conſil.31.n.13.lib.3.* Gonzad. *conſil. 53.n. 9. & conſil.69.n.20.in fin.* Mart. *d.clauſ.136.n. 8.* [Roland. *conſil.13.n.11.lib.1.& de lucro dotis,q.42.n.14.* Theod. de Rub. *d.clauſ.680.n.7.*]

14 Item cenſetur renuntiatum beneficio diuiſionis, Guidop. *deciſ.367.num.1.* Roland. *conſil.13. num. 16. lib.1.* Mart *d.clauſ.136.num.12.* Bertazol. *d.gloſſ.6.n.1.* [Roland. *d.q.42.n.19.* Theod. de Rub. *d.clauſ. 680. num.13.*]

15 Item cenſetur renuntiatum exceptioni ſimulationis, Gonzad. *conſ.69.n.19.* Rol. *conſ.13.n.19.* Mart. *d. cl.136.n.140* [Theod. de Rub. *d.cl.68.n.15.*]

16 Item cenſetur renuntiatum beneficio non incarcerandi, Matheſilan. *ſingul.108.n.2.* Rol. *conſ.18.n.18.* Mart. *d.clauſ.136.n.16.* Bertazol. *d.gloſſ.6.n.3.*] Duen.

reg.311.in 2.limit. Theod. de Rub *d.concl.680.n.17.* vbi *n.9.& 10.* dicit quòd cenſetur renuntiatum beneficio cedendarum actionum, & pro vtraque parte plures refert Doctores, & *n.20.* quod per eam cenſetur renuntiatum cuilibet beneficio ſpeciali fauore introducto.

Item cenſetur renunciatum beneficio *l.de his,ff.de transact.* ita vt valeat renuntiatio facta etiam non viſis verbis teſtamenti, Rip. *in ſi vnquam. C.de reuoc. donat.q.72.n.61.& ibi.* Tiraq. *in præfat. n. 121. poſt med.verſ.& beneficio, & n.145.* Roland *de lucro dotis; q.42.n.21.& conſil.13.n.20. lib.1.* Theod. de Rub. *d. concl.680.num.1.*

Item vt cenſeatur renuntiatum beneficio *l. plerique de in ius vocando*, Rip. *d.q.52. n. 6.* & Tiraq. *in d.præfat.n.121.poſt med.verſ.item*, Theod. de Rubeis *d.concl.680.n.11.*

Item operatur vt cenſeatur renuntiatum beneficio executionis, Tiraq. & Roland. *citatis locis*, Theodoſ. de Rubeis *d.concl.680.n. 11.* vbi *n.20.* ait quod per hanc clauſulam cenſetur renuntiatum lucro dotis prouenienti ex ſtatuto non ſolum ſi beneficium competat de iure communi, ſed etiam ſi ex iure municipali, & *n.23.* quod per hanc clauſulam in donatione poſitam cenſetur renuntiatum inſinuationi]

Non cenſetur tamen renuntiatum per hanc clauſulam diſpoſitioni, *l.ſi vnquam, C.de reuocand.donat.* 17 vt tradunt. Tiraq. *ibi, in præfat.n.122. & ſeq.* & Rip. *q.52.* Pariſ. *conſil.73.n.50.& ſeq.lib.2.* Gabr. *conſil.127. num.39.lib.1.* Mart. *d.clauſ.136.num.21.* Theodoſ. de Rubeis *d.cl.680.n.27.*] Expreſsè tamen illius beneficio poterit renuntiari, quæ renuntiatio operatur ſolum, vt donatio in vita patris valida ſit, & ne poſſit à filiis reuocari, niſi poſt mortem patris quatenus attingat ipſorum legitima, de quo vide Bern. *reg.213. ampliat.4.* Clar. *§.donatio, quæſt.12.num.4.* Couarr. *in rubr.de teſtam.p.1.§.4.n.3.* Tiraq. *in d.l.ſi vnquam, in princ.n.88.* Gregor. *l.8.verb.m.anſperanza, tit.4.partit.5.* Vital. de Camb *citato loco,pag.445.* Gabr. *comm. tit.de donat.concl.2.à n.63.* Ceual. *comm.q.104.* Reball. *de oblig.iuſtitia, p.2.lib.18.q.10.n.2.*

19 Nec cenſetur renuntiatum beneficio *l.2.C.de reſcind. vend.* Tiraq. *in d.præfat.n.127.* Alex. *conſil. 42. n.5.lib.1.* Mart. *d.clauſ.136.n.25.* Bertazol. *d. gloſſ.6. n.6.* [Tiraq. *in d.præfat.n.127.& in d.l.1.* Caſtr. *n.9. verſ.quinta concluſio,* Pantaleo Cremon. *n.62.* Theod. de Rubeis *d.concl.680.n.31.*] Illi enim nec expreſsè 20 poteſt renuntiari, prout apud Luſitanos eſt diſpoſitum *in Ordinat. Regia, lib.4.tit.13.§. 9.* de quo vide Gabr. *comm.lib.3.tit.de empt.concl.1.num.52. cum ſeqq.* Mozz. *de contract.tit. quibus caſibus annulletur emptio; à num.20.* Maſcard. *de probat.conc.1264.n. 31.* Ceual. *commun. contra comm. quæſt. 511.* Gutier. *pract.lib 2. quæſt.140.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verb.læſis, n.2.* Molin. *d.tract.2.diſp.349. verſ.in Luſitania*, Rebell. *de oblig.inſt.p.1.lib.9.q.3.ſect.2.n.9.verſ. cæterùm;* Salas *de contract.de emphyt.dub.27.n. 14.* [Theod. de Rubeis *d.con.680.n. 32.* vbi dicit verum quando deceptus ignorat valorem, ſecus ſi ſciat, quia tunc cenſetur renuntiaſſe.]

Nec etiam per hanc clauſulam cenſetur ſublata 21 condictio indebiti, ex Iaſ. *in §.fuerat, n.77. Inſtit.de act.* tradit Mart *d.clauſ.136.n.20.*

CLAVSVLA CXXXIV.

Repetita.

1 *Repetita quando cenſeatur clauſula in ſecunda commiſſione.*

2 *Qualitas vnius clausula non censetur repetita in altera, quando clausula sunt separata.*
3 *Diuersitate stante, clausula posita in vna substitutione, non censetur repetita altera, quarum singula habent orationem separatam.*
4 *Clausula vnius capituli non censetur repetita in altero, quando capitula habent suas speciales determinationes.*

1 CLausulæ quando censeantur repetitæ in secunda commissione, vide Mart. *de clauf.p.4.clauf.11.* Ceuall.*commun.contra comm.q.905.*

2 Qualitas vnius clausulæ non censetur repetita in altera, quando clausulæ sunt separatæ, Menoch. *conf.121.num.11.* & *conf. 171.n. 22.* & *conf. 415.n.5.* Mart.*d.p.4.clauf.15.n.5.*

3 Stante diuersitate, clausula posita in vna substitutione, non censetur repetita in altera, quarum singulæ habent orationem separatam, Menoch.*conf.124.n.73* Mart.*d.clauf.25.n.5.*

4 Clausula vnius capituli non censetur repetita in altero, quando capitula habent suas speciales determinationes & clausulas, tunc enim quæ posita est in vno capitulo, non refertur ad aliud, Boer *decis.146. num.5* Gozad.*conf.2.num.30.* Socin.iun.*conf.88.n.32.* Menoch.*conf.130.num.10.* & *seq.* & *consil. 151. n.43.* Mart.*d.clauf.25.n.6.*

CLAVSVLA CXXXV.

Reseruato beneplacito.

1 *Clausula*, Reseruato beneplacito, *posita in contractu alienationis rei prohibita alienari, operatur quod non incurratur pœna, nec perficiatur contractus sine tali beneplacito.*
2 *Traditione rei alienata facta, censetur recessum à protestatione facta cum clausula*, Reseruato beneplacito, *nisi addatur*, non aliàs, aliter, nec alio modo.
3 *Clausula*, Reseruato vsofructu, &c. *vbi tractetur, ostenditur.*
4 *Clausula*, Reseruato iure partibus, *non disponit, nec confert ius aliquod, sed praseruat, quod habent.*

1 CLausula hæc posita in contractu alienationis rei prohibitæ alienari, operatur quod non incurratur pœna, nec perficiatur contractus sine tali beneplacito, ita Guidop.*decis.163.* & *conf.58.* Aloys. Ricc.*in praxi aurea, resol.172. n.1.* [Cephal.*conf.18. n.1.* & *9. cum seqq.lib. 1.* Rot.*decis. 56.n.3.p.1.diuers.* Theod.de Rub.*in sing. Rota tom.2.p.4.clauf.683.n.1.* vbi *n.2.* intelligit quatenus opus sit. [Card. Tusch. *pract.conclus.tom.1.litt. C. concl.310.* vbi *num. 2.* post. Ias *in l. vlt.col.vlt. C.de iure emphyt.* & Dec.*conf.460.* Rol à Valle *conf.51.lib. 2.* Clar.*§.feudum, quaest.31.n.5.* subdit, magis operari quando dicitur, *saluo beneplacito, & non alias, aliter, nec alio modo.*

2 Limita, nisi esset facta traditio rei alienatæ, quia tunc censetur recessum ab ipsa protestatione. quando solum fuit dictum, *saluo, & reseruato beneplacito domini*, vel, *saluo iure domini*, ita post Clarum *§.emphyteusis, quaest.16.num.5.vers.item quaero, & in § feudum, quaest.31.n.5.vers.item quaero*, concludit Card. Tusch. *d.conclus.310.num.3.* vbi *num. 4.* id ipsum sublimitat, quando dictum esset, *saluo & reseruato beneplacito, vel iure domini, & non alias, aliter, nec alio modo*, nam tunc etiamsi esset sequuta traditio actualis, alienans, & non tradens minimè caderet in pœnam, nisi esset sequuta alienatio, & traditio personæ potentiori, à qua difficilis esset recuperatio, quia isto casu quamuis adsint illa verba, *& non alias, &c.* nihilominus caderet.

De clausula, *Reseruato vsufructu dum viuit, & facultate disponend. prolibitu suo*, vide Ioan. Baptistam Costam *in tract.de claus.commun. clauf.46.* quæ etiam reperitur impressa inter clausulas Martæ, *part.1.clauf.349.in vlt.impress.* 3

Clausula, *Reseruatis iure partibus*, sine alia specificatione, cùm sit generalis, non disponit, neque confert ius aliquod, sed si partes habent ius, de quo docere tenentur, illud est præseruatum, ita post Alexand.*conf.195.* incip. *Perspectis, n.9.vers.nec obstat. praedicta, lib.6.* tradit Card. Tusch.*pract.conclus.tom.1. litt.C.concl.334.n.8.* 4

CLAVSVLA CXXXVI.

Reseruans dominium.

1 *Concessum à Principe cum clausula reseruationis dominij, non refertur ad contenta, siue expressa in gratia, sed ad extrinsecum praeiudicium.*
2 *Reseruatio vniuersalis dominij, & superioritatis, semper censetur inesse in quacumque concessione.*

QVando aliquid conceditur à Principe cum clausula reseruationis dominij, hæc clausula non refertur ad contenta, siue expressa in gratia, sed ad extrinsecum præiudicium, ita Rota *decis.188.n.4. part.1.diuers.* Gom.*super reg.Cancell.de non tollend.iure quaesito, q.1.vers.postremò*, Mart.*de clauf.p.2.clauf.65. num.1.* 1

Reseruatio vniuersalis Dominij, & superioritatis, semper censetur inesse in quacumque concessione, vt tradunt Oldrad.*conf.159.num.6.* & *num.19.* Roland.*consil.1.n.51.in fin.vol.4.* & *consil. 50. n. 59. vers.similiter, & n.63.etiam vers.similiter, vol.3.* Mart. *d.clauf.65.n.2.* 2

CLAVSVLA CXXXVII.

Reseruans omne ius, &c.

1 *Relationem habet clausula*, Reseruans omne ius, &c. *ad alia quae competere possunt.*
2 *Clausula*, Reseruans omne ius, &c. *non ampliat sed conseruat.*
3 *Insolita, & inaudita non comprehendit clausula*, Reseruans omne ius, &c.
4 *Donatio, seu cessio non iuuat, nisi constet de iure actoris.*
5 *Reseruans ante omnia, debet docere de iure suo.*

SVb hac clausula non continetur id, quod in scriptura expressum est; ad alia igitur quæ competere possunt, relationem habet, vt per Barbat.*consil.1. n.6.vol.1.* Signorol. *conf.75. col.8.vers. venio ad decimum principale*, Mart.*d.clauf.p.1.clauf.239.* aliàs *352. in vlt.impress.* 1

Non ampliat, sed conseruat, vt per Stephan Gratian. *Marchia decis. 60.n. 30.* vbi *n.60* subdit, quod habet conditionem, si de iure contemperat, & *n.61.* ait nihil nocere, si fuit erronea, & *n.55.* resoluit operari, quod sint salua omnia iura. 2

Insolita,

3 Insolita, & inaudita non comprehendit Boër. *decis.* 243.*n.* 11.*vers.quodfacit*, Schrad.*de feud.p.*6.*c.*3.*n.*28.Mart.*d.cl.*252.*n.*2.

4 Cùm non sit inconueniens, vt nihili facienda sit reseruatio, vbi ius reseruatum non competit, postquam habet subauditam conditionem, si competat ius reseruanti, Crauet.*cons.*157. *ad fin.* & *cons.* 144. *num.*15.Matt.*cons.*471. *num.*14.quemadmodum nec iuuat donatio, nec cessio, nisi constet de iure actoris Aleaand.*cons.*56.*vo.*7.Natt. *cons.* 38. *vo.*1. Honded. *cons.*38.*n.*56.*vo.*1.Idcirco ante omnia reseruans de-
5 bet docere de iure suo, aliàs perperam diffugit ad reseruationem, cuius præcipuum est nihil de nouo dare, nec ampliare, sed potiùs conseruare, si quod est, tametsi actus esset irratus, Crauet.*d.cons.*144.*n.*16. Aldobr.*cons.*110.*n.*13.& 44.

CLAVSVLA CXXXVIII.

Salua gradus prærogatiua, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Nepos vt excludatur à patruo, operatur clauf.* Salua gradus prærogatiua, &c. *inter plures adinuicem institutos & vocatos.*
3 *Clauf.*Saloa gradus prærogatiua, &c.*æquiparatur, si testator proximiores vocauerit.*
4 *Filius ne patrem repræsentet, vel in eius locum succedat, operatur clauf.* Saloa gradus prærogatiua.&c.
5 *Clauf.* Salua gradus prærogatiua, &c. *in testamento apposita, intelligitur de eadem linea ac stipite; & inter descendentes ab ea, non autem de alia.*
6 *Clauf.*Salua gradus prærogatiua, &c.*operatur quod non omnes vocati collectiuè admittantur, sed proximiores in gradu.*
7 *Clauf.* Salua gradus prærogatiua, &c. *referri debet ad eos vocatos, quibus proximè reperitur apposita.*
8 *Clauf.*Salua gradus prærogatiua, &c. *& alia,* In stirpes, *se inuicem non compatiuntur, ac simul stare non possunt.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *de clauf.p.*1.*clauf.*131. aliàs 147. *in vlt. impress.* & *p.*3.*clauf.*74 latè Tiber.Decian.*cons.*10. *n.*65. & *seqq. lib.*3. Aloys.Ricc.*in collect.decis.collect.*1196.. Honded. *cons.*60. *num.*78. *cum seqq. tom.*1.Card.*pract.conc.tom.* 1.*litt.C.conc.*335.[Theod. de Rubeis *in sing.Rotatom.* 2.*p.*4.*cl.*68.latè Robles de Salzedo *de repræsent. lib.* 3.*c.*10.*n.*1.*cum seqq.*]

2 Hæc clausula inter plures ad inuicem institutos & vocatos, operatur quod nepos excludatur à patruo, quia licet sint pares in successione de iure communi, tamen frater habet prærogatiuam gradus, vt sit proximior fratri, quàm nepos, & ideò stante hac clausula; non intrat in gradum patris, vt per Dec. *cons.* 1. *col. pen.* & *cons.* 408. *col. fin. vers. tertia conclusio*, Paris. *cons.*40.*num.*25.& *seq. lib.*2. & *cons.*30.*num* 55.& *cons.*37. *num.* 69. *lib.* 1. Curt. iun. *cons.*154.*co.*3.*in fin.vers.tertiò moueor*, Cran. *cons.*67. *co.*2.*vers.tamen loquuntur*, Gozad.*cons.* 4. *co. penult. vers.præterea*, Gram.*decis.*1.*n.*2.& 5.Honded. *cons.* 60. *n.*79.*tom.*1.Card. Tusch. *litt. C. conc.* 335. Menoch. *cons.*10.*num.*64.& *cons.*357.*num.*30.Gabr.*comm.tit.de fideicomm. conc.*3.*num.*3. Clar. *in* §. *fideicomm. q.*11. *n.*8.Card.Mantic. *de coniect. vltim. vol. lib.* 8. *tit.* 9. *num.*9.Molin.*de primog.lib.*3.*cap.* 8. *numer.*16. Mart. *d.clauf.*74. *num.*1. vbi *num.* 2. subdit, hoc procedere licèt in feudis permittatur subingressio filij in domû patris, & *num.* 3. post Menoch. *d. cons.* 357. *num.* 3. & *cons.*168.*num.*7.ac Decian.*resp.*5.*num.*291.*vers.*1.
3 & alios, addit, quod huic clausulæ æquiparatur si testator proximiores vocauerit, quoniam patruus tanquam magis proximus excludit nepotem per subingressionem.

4 Vnde operatur, ne filius patrem repræsentet, vel in eius locum succedat, Surd.*cons.*407.*num.*56.ac proinde tollit repræsentationem, Stephan.Grat. *discept. forens.cap.*806 *num.*19.& excludit repræsentationem in maioribus, ex adductis per Valasc. *de iure emphyt. q.*8.*n.*37.

5 In testamento apposita, intelligitur de eadem linea, ac stipite, & inter descendentes ab ea, non autem de alia, vt in eadem stipite ac linea admittatur successio seruato iuris ordine, & gradus prærogatiua non autem omnes simul eodem tempore succedant, sed de linea in lineam, ita Cephal. *cons.* 89. *n.* 80. *vo.*4. ac proinde operatur, quod non omnes 6
vocati collectiuè admittantur, sed proximiores in gradum, Brunor. à Sole *in locis comm. verb. Clausula* 35.*in fine.*

7 Hæc clausula debet referri ad eos vocatos, quibus proximè reperitur apposita, iuxta notata *in cap.cùm dilecti, de donat.*& per Boër.*decis.*146.*n.*4.& per Rot. *in Bon.de Cap isuccis* 16.*Ianuarij* 1615.impressa per Farinac.*dec.*627.*n.*9.*p.*2.*rec.*

8 Illud demum aduertere oportet, quod hæc clausola, & alia, *In stirpes*, se inuicem non compatiuntur; ac simul stare non possunt, Mart.*d.cl.*43. *n.*16. Brun. à Sole *d.verb.cl.*45.

CLAVSVLA CXXXIX.

Saluo, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Modificatiua, & limitatiua est clausula,* Saluo, &c.
3 *Clausula,* Saluo, &c.*nihil tribuit, sed solùm præseruat.*
4 *Præseruatiua iuris alieni est clausula,* Saluo, &c.*non autem conditionalis.*
5 *Ius quod quis habet tuetur illæsum clauf.* Saluo, &c. *non verò de nouo præstat.*
6 *Modificatiua & restrictiua contractus est clausula,* Saluo, &c. *in tantum, vt non censeatur aliter contractum.*
7 *Agnatorum iura tuetur clauf.*Saluo, &c.
8 *In inuestituris subintelligitur clauf.*Saluo, &c.*etiamsi non exprimatur.*
9 *Clauf.*Saluo, &c. *non intelligitur respectu superiùs concessorum.*
10 *Dominus vt teneatur de euictione, operatur clauf.* Saluo, &c.
11 *Iudicium idem continuari facit clauf.* Saluo, &c.
12 *Concessum aliquid videtur in dubio cum clauf.* Saluo, &c.
13 *Præiudicatum non censetur illis quibus ius fuit reseruatum per clausulam,* Saluo, &c.
14 *Præcedentia quod modificantur ad veritatem, prout est veritas; importat clausula,* Salua veritate.
15 *Ius non præseruat clausula,* Saluo iure meo, *domina*

domino directo protestanti & pensionem cum ea recipiendi.

16 *Alienationi consentiens cum clausula*, Saluo iure meo, *non auditur in iudiciali reali petitorio, sed potest duntaxat agere ad pretij consequutionem.*

17 *Exceptionem eorum, quæ sunt concessa, inducit clauf.* Saluo, & reseruato, &c.

18 *Clauf.* Saluo iure domini, *in alienatione feudi idem operatur, quod clauf.* Non aliàs, aliter, &c.

19 *Salutaris in legitimationibus est clauf.* Saluo iure agnatorum, vel tertij.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Felin. *in c. inter Monasterium 2. num. 3. & seq. de sent. & re iud* Socin. *in c. 2 de libelli oblat. num. 94. & 95.* Corset. *sing. 332.* Mart. *d. cl. p. 1. cl. 180. in vlt. impress.* Card Tusch. *pract. conc. tom. 2. lit. C, conc. 333.* [Theodos de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. cl. 693.*

2 Hæc clausula semper modificat, & limitat, vt per Angel. *conf. 17.* incip. *Quidam, in fin. vers. nec obstat, & conf. 290* incip. *Thema tale est n. 4. vers. in contrarium,* Cardin. Tusch *pract. conc. tom. 2. litt. D, conc. 308. n. 1.* vbi *n. 2.* post Angel. *d. conf. 290. n. 4.* extendit, naturam huius clausulæ in tantum modificare; vt si non inuenit quid modificet, extinguat orationem præcedentem [Peregr. *conf. 36. num. 13. vo. 1.* vbi quòd limitat, modificat, & restringit]

3 Nihil tribuit, sed solùm præseruat, Crau. *conf. 33. num. 17. & conf. 70. num. 6.* Cassad. *decis. 2. num 1. de reserm.* Mart. *d. cl. 150. n. 1.* Amic. *de iure emphyt. q. 34. n. 1.* & fuit dictum *in Gerund. vini 3. Martij 1600. coram Penia,* impressa per Farinac. *decis. 25. n. 8.*

4 *p. 2. rec* [Theodos. de Rubeis *d. clauf. 693. num. 1.*] ac proinde non est conditionalis, sed præseruatiua iuris alicui, vt censuit Rota apud eundem *decis. 610. in fin. in prima collect. nouiss.* operatur, vt omne ius tertij saluum remaneat in quocumque iudicio, Ioseph Sesse *Arag. dec. 106. n. 7.*

5 Tuetur illæsum ius, quod quis habet, non autem de nouo præstat, Cald. Pereira *de empt. & vend. c. 26. n. 28.* vbi *n. 30.* subdit, quod seruat ius de præsenti. Inducit enim reseruationem iuris, quòd præexistere supponitur, non autem nouum confert, vt ex Crauet. *conf. 70. num. 5. in fine, & num. 6. vers. 4.* tradit Card. Tusch. *d. litt. C, conclus. 333. num. 4. & conclus. 334. num. 8.* post Alexand. *conf. 195.* incip. *Perspectis, num. 9. vers. nec obstat, lib. 6.* addit, quod clausula, *Reseruato iure partibus,* sine alia specificatione, cùm sit generalis, non disponit, neque confert ius aliquod, sed si partes habent ius, de quo docere tenentur, illud est præseruatum.

6 In tantum est modificatiua, & restrictiua contractus, vt non censeatur aliter contractum, & ideo alia clausula, *Ad habendum, &c.* conciliatur cum hac clausula; ita plenè Osasc. *Pedem. decis. 164. n. 7. cum seqq.* Card. Tusch. *d. concl. 313. num. 5. cum seqq.* vbi extendunt procedere, etiamsi alienatio sit sequuta, nisi essemus in materia prohibita alienari, pro vt in feudo, vel emphyteusi.

7 Agnatorum iura tuetur, vt ex Oldrad. Dec. Paris. & Bero obseruat Menoch. *conf. 305. num. 10.* vbi *n. 24.* subdit, quod non dicitur decursa aliqua præscriptio stante hac clausula.

8 Subintelligitur in inuestituris, etiamsi non exprimatur, Bart. *in l. decedens, ff. de testam. milit* Bald. *in l. 1. num. 5. ff. de constitut. Princip.* Corbul. *de iure emphyt. tit. de caus. priuat. ob non sol. can. amp. 45. n. 26.* Paris. *conf. 101. num. 67. vol. 1.* nisi euidenter appareret facta inuestitura ad derogationem iuris tertij, Dec. *conf. 38. n. 126. vol. 1.*

9 Non intelligitur respectu superiùs concessorum, Capic. *decis. 66. n. 6. & 7.* Socin. *conf. 43. n. 4. & seq. vo. 3.* Socin. iun. *conf. 89. n. 8. vo. 1.* Menoch. *conf. 2. n. 57. ad fin.* Cened. *sing. 100. n. 2.*

10 Item operatur, vt dominus non teneatur de euictione, Surd. *decis. 290. num. 7.* vbi *n. 25.* subdit, quod est modificatiua ac restrictiua præcedentium, de quo etiam Dec. *conf. 656. nu. 6.* quam refert Ioan. Baptista Costa *de clauf. connent. cl. 140. n. 3.* Corset. *in sing. verb. salua* vide Alciat. *de præs. reg. 2. præs. 28. num. 4.* Cened. *sing. 100. n. 1.*

11 Facit continuari idem iudicium, Mart. *de iurisd. p. 4. cent. 1. casu 9. n. 5.* vbi *n. 12* subdit, quòd semper censetur inesse, & *n. 13.* quod solet apponi à iudicibus ad obturandum ora loquentium.

12 In dubio videtur aliquid concessum cum hac clausula, Azeuedo *l. 14. num. 39. tit. 3. lib. 1. noua Re.* Cald. Pereira *de nom. emphyt. q. 21. num. 56. cum seqq.*

13 Et per eam non censeri præiudicatum illis, quibus ius fuit reseruatum, post Osasc. *decis. 168. n. 6. & 7. & seqq.* censuit Rota *in Vrbeuetana fideicommissi 15. Decembris 1606. corā R. D. meo Cocino Decano,* impressa per Farin. *decis. 169. n. 4. p. 1. rec.* [Facit vt euitetur pœna. *l. 1. C. de plus petit.* si in fine libelli apponatur. Oliban. *de actionibus, lib. 1. p. 1, ad §. hac quidem, n. 12. pag. 259. in fin.*]

14 Clausula, *Salua veritate*, importat quod modificantur præcedentia ad veritatem, prout est veritas gloss. *verb. pure in litem I. abec. ff. famil. hercisc.* Alexand. *conf. 193.* incip. *Perspectis, n. 6. lib. 6.* Card. Tusch. *d. litt. C. con. 357. n. 4.*

15 Clausula, *Saluo iure meo.* non præseruat ius domino directo protestanti, & pensionem cum ea recipienti vt per Guidup. *decis. 171. & seq.* Gig. *de pens. q. 73. in fin.* Rodoan. *de rebus Eccles. non alienand. q. 75. n. 15. vers. si verò.* Molin. *de instit. tract. 2. disp. 453. vers. ad hoc,* Cardin. Tusch. *litt. E, con. 193. num. 52.* Mantic. *dec. 200. n. 2. & de tac. & ambig. connent. lib. 12. tit. 33. à n. 5.* Amic. *de iure emphyt. q. 34.*

16 Consentiens alienationi cum clausula, *Saluo iure meo* non auditur in iudicio reali petitorio, sed potest duntaxat àgere ad pretij consecutionem, Alciat. *conf. 168. num. 3. lib. 5.* Ioan. Bapt. Costa *de clauf. cõnent. clauf 39. num. 1.* Menoch. *conf. 2. num. 57 ad finem.* nam ita protestatio intelligitur respectu pretij. non autē ipsius rei, Socin. *conf. 93. num. 4. vol. 3.* Cened. *sing. 100. num. 2.*

17 Clausula, *Saluo, & reseruato, &c.* inducit exceptionem eorum, quæ sunt concessa, & de regula, ita post Signorol. *conf. 75. vers. sed Aduocatus,* tradit Card. Tus. *d. lit. C, con. 334. n. 3.*

18 Clausula; *Saluo iure domini*, in alienatione feudi idem operatur quod clausula, *Non aliàs, aliter, nec alio modo,* Menoch. *conf. 18. n. 25.*

19 Clausula, *Saluo iure agnatorum, vel tertij,* est salutaris in legitimationibus, & debet in eis haberi pro expressa, Menoch. *conf. 102. n. 162. & 169.*

20 Clausula, *Saluo,* vt infrà, est modificatiua, & restringit ipsam generalitatem. Mandel. de Alba *conf 287. num. 10.* Menoch. *conf. 1022. n. 18.* Mart. *de clauf. p. 3. clauf. 75. à prin.* Roman. *conf. 89. in 3. col.* Ioan. Bapt. Costa *de clausulis cōnent. clauf. 53. num. 2.* vbi *n. 2.* post Paris *conf 39. n. 12. vol. 4.* & Crauet. *conf. 98. num. 8 &* alios, subdit, repetere præcedentia cum omnibus suis qualitatibus, & non aliter.

CLAVSVLA

CLAVSVLA CXL.

Saluo consensu domini,

1 Conditionalem actum reddit clausula, Saluo consensu Domini.
2 Consensus inter contrahentes perfectus est etiam stante clausula, Saluo consensu Domini.
3 Clausula, Saluo consensu domini, operatur, vt præcedens dispositio restringatur ad eum solum casum, de quo actum est.
4 Emphyteutam alienantem non excusat à caducitate clausula, Saluo consensu domini.

1 HÆc clausula licèt reddat actum conditionalem, ex adductis per Menoch consil. 38. num. 22. & 26. & per Surd consil. 484. num. 9. & Amic. de iure emphyt. q. 1. num. 8. in fin. Aloys. Ricc. in praxi aurea.
2 resol. 372. num. 1. non efficit tamen, quin contractus interim sit perfectus inter contrahentes, ita vt quoad eos non sit locus pœnitentiæ, l. necessario 8. §. si ita res, ff. de periculo, & commodo rei venditæ, cum allegatis per Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. gloss. 2. n. 37. Rol. cons. 57. n. 8. & seq. lib. 3. Gallet. in marg. casuum conscientiæ, verb. clausula, pag. 19. Rot. apud Pacific post tract. de Salu. interd. dec 67. num. 13. & fuit dictum in Romana census 17. Martij 1600. coram Iusto.

3 Eius verba sunt limitatiua, & restrictiua, ac proinde operantur, vt præcedens dispositio restringatur ad eum solum casum, de quo actum est, Alber. in suo dictionario. verb. Saluo, Menoch. d. consil. 38. num. 29. Amic. d. q. 1. n. 13. [Theodos. de Rub. d. claus. 694. num. 8.]

4 Non excusat à caducitate emphyteutam alienantem, vt per Tiraq. de retractu, tit. 1. § 1. gloss. 2. num. 32. Rol. consil. 51. n. 28. lib. 2. Clar. §. emphyteusis, q. 13. num. 5. vers. item quæro, & §. feudum, quæst. 31. n. 5. vers. item quæro, Aluys. Ricc. in collect. decis. part. 1. collect. 60. Mart. d. p. 1. claus. 150. num. 3. Card. Tusch. tom. 1. litt. C conclus. 310. num. 3. Quid autem si adiungatur clausula, Non aliàs, aliter, nec alio modo vide claus. 81. [Theod. de rub. d. claus. 694. n. 1. vbi quòd ista clausula secuta traditione non excusat alienantem à caducitate.]

CLAVSVLA CXLI.

Saluo quod, &c.

1 Limitationem, & exceptionem denotat, & importat clausula, Saluo quod, &c.
2 Aduersatiuam importat clausula, Saluo quod, &c.
3 Clausula, Saluo iure quarumcumque personarum, &c. subintelligitur, licet inuestitura alicuius fundi emphyteutici non sit expressa.
4 Clausula, Saluo iure fideicommissi, quid importet? remissiuè.

1 DEnotat, & importat hęc clausula limitationem, & exceptionem, vt per Signorol. cons. 75. n. 8. vers. sed. Aduocatus, Anchar. cons. 17. n. 5. & 6. vers. accedit ad hoc, & fuit dictum in Vrbeuetana fideicommissi. 3. Aprilis 1609. corã Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano; & importat aduersatiuam, quia non
2 vult quod dispositio loquens in vno casu, habeat locum in alio; ita Alexand. consil. 99. incip. Super primo. num. 5. in fin. lib. 7. vbi n. 9. subdit, quod propterea importat repetitionem præcedentium, quia de natura aduersatiuæ est, vt retineat eandem qualitatem facti præcedentis, refert Card. Tusch. pract. concl. tom. 2. litt. D. concl. 368. n. 1.

Clausula, Saluo iure quarumcumque personarum, &c. 3
subintelligitur, licèt in inuestitura alicuius fundi emphyteutici non sit expressa, Bart. in l. dotalem, ff. de testam. milit. Decian. consil. 23. num. 126. vol. 1. vbi num. 127. limitat hoc non procedere, quando appareret, inuestitutam factam esse ad derogationem iuris tertij, refert Ioan. Bapt. Costa d. clausul. connent. claus. 120.

Clausula, Salue iure fideicommissi, quid importet? 4
vide Marzar. in epitome fideicom. q. 49. ad fin. quem refert Cened. post pract. & canonic. quæst. sing. 100. n. 2. in fine.

CLAVSVLA CXLII.

Saluo iure addendi, &c.

1 Superflua videtur clausula, Saluo iure addendi, &c. inserta in libello.
2 Facultas corrigendi extinguitur per litis contestationem, & libellus vsque ad litis contestationem emendari potest.
3 Libellans vt non se adstringat ad superflua probanda, operatur clausula, Saluo iure addendi, &c.

HÆc clausola nihil operatur, & iden inserta in 1
libello videtur superflua, iuxta tradita per Iasi in §. omnium, n. 157. Instit. de act. & per Bart. in l. 3. n. 30. C. de eden. & in l. Nesennius, n. 2 ff de negotiis gestis, quia à lege taxatum est tempus vsque ad quod, videlicet, litis contestationem, licet addere, vel mutare; ita Cell. Vgoni. in tract. claus. pag. 404. col. 2. post litem verò contestatam non licet, vt notant DD. per text. ibi in l. edita, C. de edendo, Mascard. de probat. concl. 347. n. 18. Stephan Gratian. discept. forens. c. 118. n. 52. & 58. Bernard. Muscatell. in praxi aurea Ciuili Regni Neapolitani, p. 1. gloss. petitur, n. 50 Camill. Borell. in summa omnium decis. 49. de libello, n. 95. cum seqq. D. Barbos. in l. non potest videri. n. 28. ff. de iudiciis.
Et ita extinguitur facultas corrigendi per litis con- 2
testationem, sed solùm vsque ad litis contestationem potest corrigi. & emendari libellus, Fulgos. cons. 138. incip. In quæstione, in princip. vers. sicut dicitur, Card. Tusch. pract. concl. tom. 1. litt. C. concl. 357. n. 6. vbi n. 7. post Curt. iun. cons. 163. num. 4. subdit, quod vbi vigore huius clausulæ fieret mutatio, debent refici expensæ, aliàs nouus processus esset ipso iure nullus, quia exceptio reficiendarum expensarum impedit litis ingressum.

Operatur quod libellans non se adstringit ad su- 3
perflua probanda, vt post Bald. cons. 302. incip. Præmitto, lib. 1. tradit Card. Tusch. tom. 1. lit. C. concl. 257. n. 5. [Theod. de Rub. in sing. Reta tom. 2. p. 4. cl. 699. vbi de vi & effectibus huius clausulæ. Apposita in inuentario quid operetur, vide Durao. Reta dec. 337. n. 63. & decis. 387. n. 3. & 7.]

CLAVSVLA CXLIII.

Saluo iure impertinentium, &c.

1 Articuli impertinentes vt non censeantur admissi, operatur

operatur clausula, Saluo iure Impertinentium, &c.

2 *Quod si dubium esset, pertinentes an ne sint, & qui dicantur articuli impertinentes, ostenditur.*

3 *Reseruatio cum clausula*, Saluo iure impertinentium, &c *si per iudicem facta fuerit, & postea exceptiones veras, & iuridicas esse apparuerit, quidquid postea factum fuit, pro non facto habetur.*

4 *Admissus si fuit qui non debeat admitti stante clausula*, Saluo iure impertinentium, &c. *fit omnino impertinens.*

5 *Clausula*, Saluo iure impertinentium, &c. *quid operetur, ostenditur.*

6 *Clausula*, Saluo iure superflui. *addita libello, excusat petentem plus debito à pœna, & expensis.*

7 *Clausula*, Saluo iure tertij, *praeseruat non solum proprietatem, sed etiam possessionem.*

1 OPeratur hæc clausula, vt articuli etiam notoriè impertinentes non censeantur admissi, nec probationes factæ super eisdem articulis; ita Maranta *de ordin. iudic. p. 6. tit. de positione, seu articulorum productione, n.* 19. Mynsinger *cent. 2. obseru.* 90. Franc. Monald. *cons. 18. a n.* 1. Menoch. *cons.* 630. *n.* 12. Viu. *decis.* 395. *n.* 3. Azeued. *l. 1. n. 41. tit. 6. lib. 4. nona Recopil.* Camill Borell. *in summa omnium decis. tit. 49. de libell. n.* 6 Mendez à Castro *in prax. Lusitane lib. 3. c. 9. n.* 4 plures refert Bernard Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. concl. 41. n.* 5. Parens meus Emma. Barbosa *in comment. ad Ord. n. Regiam Lusitan. lib. 3. tit.* 51 *§. 1. n.* 2.

2 Verùm si dubium esset, pertinentes, an ne sint, tunc sub hac clausula, ne modus procedat probandi, veniunt admittendi, ex Menoch. *cons. 2. sub n.* 362. *vers. attamen.* Franc. Marc. *Delphin. decis.* 564 *num.* 2. *tom.* 1. Honded. *cons.* 18. *num.* 12. Surd. *cons.* 164 *n.* 5. Tiber. Decian. *resp. 75. n. 4. vol.* 2 Folu Pacian. *de probat. lib. 1. cap. 38. n.* 15. Impertinentes autem articuli illi dicuntur, qui causæ nullo modo adminiculantur, ex resolutis per Ias. *in l. si duo patroni, §. idem Iulianus, num.* 13. *&* 14. *ff. de iureiur.* Vincent. de Franch. *Neapol. decis.* 220. *n.* 10. Vincent. de Honded. *cons.* 18. *num. 11. vol.* 1. Menoch. *cons. 2. n* 365. *& cons.* 701. *n.* 23. Flamin. Paris. *de resignat benefic. lib. 11. q. 10. n.* 6. Franc. Marc. *Delphin. dec.* 566. *n. 10. vol. 1. & dec.* 718. *num.* 12.

3 Quando per iudicem reseruatio cum ista clausula facta fuerit, & postea exceptiones veras & iuridicas esse apparuerit, quidquid postea factum fuit, pro non facto habetur, DD. per text. *ibi, in l. prætor, in princ. & in l. qui vias, ff. de damno infect.* Marsil. *sing.* 365. Menoch. *cons.* 567. *n.* 8. Matt. *d. clausp. 1. cl.* 241. aliàs 294. *in vlt. impress.*

4 Operatur etiam, quod si fuit admissus, qui non debebat admitti, vt testes, qui non debebant admitti, vel deposuerunt, cùm non deberent examinari, fit aliàs omnino impertinens, nec conferens ad causam; ita Vital. de Camb. *in tract. claus pag. 4. vol.* 2.

5 Vnde colligitur, istam clausulam aliquid operari, quidquid nihil importare, sed potiùs poni à iudice ad obturandum os loquentium, quàm ad alium finem, dicant Afflict. *dec. 35. n* 7. & Mynsinger *lib. 2. obseru.* 56. *&* 90. quos refert Matt. *d. p. 1. claus.* 134. aliàs 150. *n. 11. in vlt. impress.*

6 Clausula, *Saluo iure superflui*, addita libello, excusat petentem plus debito à pœna, & expensis. Neuisan. *cons.* 94. *n.* 14. *& seq.* Hond. *cons.* 09. *num. 36. tom.* 1. Matt *d. p. 1. claus.* 315. *in vlt. impress.* [Theod. de Rub. *in sing. Rota. tom. 2. p. 4. claus.* 700.

Clausula, *Saluo iure tertij*, præseruat non solùm proprietatem, sed etiam possessionem. Theod. de Rub *in sing. Rota tom. 1. p. 6. c.* 698. *n.* 1. vbi *n.* 4. quòd in concessionibus Principũ semper subintelligitur.] 7

CLAVSVLA CXLIV.

Saluis, &c.

1 *Reseruationem quoad expressa in gratiis Principum non operatur clausula*, Saluis iuribus.

2 *Clausula*, Saluis reseruationibus Apost. *quid operetur, ostenditur.*

3 *Clausula*, Saluis capitulis & dispositionibus, *quid operetur, ostenditur.*

4 *Clausula*, Saluis legatis & conditionibus infrà dicendis, *importat limitationem, & exceptionem.*

5 *Clausula*, Saluis tamen confinibus specificatis, *modificat præcedentia ad confines specificatos.*

6 *Clausula* Saluis tamen infra rescriptis, *limitat & restringit totam dispositionem.*

CLausula, *Saluis iuribus*, non operatur reseruationem quoad expressa in gratiis Principum, sed tantùm quoad omissa, vt tradit Natt. *cons.* 405. *num. 7. circa fin. vol.* 1 & fuit dictum *in Lucana Parœtiarum* 28. *Iunij* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.* 1

Clausula, *Saluis reseruationibus Apost.* quando apposita fuit in confirmatione cõcordiæ, tunc in nullo casu intrabit alternatiua, cùm constet de voluntate Papæ nolentis includi, Mohed. *decis.* 23. *n.* 2. *&* 3. *prabend.* cum adductis per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 45. *§.* 1. *num.* 67. *& seq.* [Theod. de Rub. *in sing. Rotæ tom. 2. p. 4. claus* 692] 2

Clausula, *Saluis capitulis & dispositionibus*, in signatura, vel gratia Papæ, aut in confirmatione, importat quod talia expressa sub hac clausula sint salua, & illis nullo modo sit derogatum. sed imò inducatur confirmatio; ita post Gemin. *cons* 65. *n.* 17. *vers. quoad secundum*, tradit Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. C. concl.* 334. *n.* 1. 3

Clausula, *Saluis legatis & conditionibus infrà dicendis*, posita in testamento, in quo inducitur fideicommissum vniuersale, importat limitationem, & exceptionem, vt legata & infrà dicenda, quæ sunt salua, non veniant in fideicommisso, vt per Petr. de Anch. *cons.* 29. incip *Non seruato, n.* 5. *&* 6. *vers. accedit*, Card. Tusch *d. claus.* 334. *n.* 2. 4

Clausula, *Saluis tamen confinibus specificatis*, modificat præcedentia ad cõfines specificatos, vt per Alex. *cons.* 193. incip. *Perspectis, in fin. n.* 6 *lib.* 6. Card Tusch. *d. claus.* 134. *n.* 5 vbi *n.* 7. extendit, quia semel specificata confinia præseruantur, quando dicitur, *saluis præfatis confinibus*, etiamsi sequatur alia assertio confinium, quia à primis non receditur. 5

[Clausula, *Saluis tamen infra scriptis*, limitat, & restringit totam dispositionem. Paris. *cons.* 70. *n.* 15. *lib.* 3. Pedem. *dec.* 164. *n.* 7. *cum seqq.* Theodos. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus.* 697.] 6

CLAVSVLA CXLV.

Sequens.

1 *Claus.* Sequens, *refertur, & trahitur ad omnia præcedentia, quando non est diuersa ratio, vt n.* 3.

2 *Mentem testatoris declarat clauf.* Sequens, *& regulat præcedentem dispositionem.*

3 *Clausula*, Sequens, *non refertur ad iam specificata.*

1 Regulariter clausula, *Sequens*, refertur, & trahitur ad omnia præcedentia, *l.vlt.* & *ibi* Bart. *ff. de reb. dubiis*, *cap. secundò requiris* 41. *de appel.* Ant. Gabr. *lib.6.comm.tit. de clauf. conc.* 9. Gonzal. *ad reg.* 8. *Canc. gloss.* 32 *num.*30. Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol.*91.*n.*2. Rot. apud Cenc. *post tract. de Cens. decis.* 51.*n.*4.

2 Declarat mentem testatoris, & regulat præcedentem dispositionem, Socin. sen *cons.* 49. *num.* 2. *vers. aut dicemus*, *& num.*5.*vers. ad propositum*, *lib.*1. Dec. *cons.*227.*num.*6. Tiber. Decian. *cons.*33. *num.* 49. *lib.*3. & fuit dictum *in Vrbeuetana fideicommissi* 27. *Ianuarij* 1606. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis.* 105. *n.* 4.*p.*1.*rec.*

3 Refertur etiam ad præcedentia, quando non est diuersa ratio, vel legum correctio non inducitur, ita Auendan. *in l.*6.*Tauri*, *gl.*11.*n.*7.

4 Non refertur tamen ad iam specificata, ex Menoch. *cons.*115.*num.*4. nec refertur ad illa, ex quorum relatione sequeretur correctio, ex eodem Menoch. *d.cons.*115.*n.*39.

CLAVSVLA CXLVI.

Si constiterit.

1 *Conditionalem commissionem facit clauf.* Si constiterit, *& importat necessario causæ cognitionem.*

2 *Tempus futurum, præteritum, & præsens, importat clauf.* Si constiterit.

3 *Constare quando dicatur, remissiuè.*

1 Hæc clausula ordinariè poni solet in rescriptis prouisionalibus, & facit commissionem conditionalem, & importat necessariò causæ cognitionem; nam priùs debet præcedere indagatio, & cognitio iudicialis cum citationibus partium, & prouisio aliter facta redderetur nulla ex defectu Iurisdictionis, ad notata *in Clem.*1. *de concess. præben. & ad Clem. Iudex, de off. deleg.* vnde differt à clausulis, *Si sic est*, *Si ita est*, *Si est idoneus*, *aut legitima ætatis*; in quibus sufficit in facto ita rem esse, quamuis non præcesserit cognitio, & pronuntiatio super eo; ita Paris. *cons.*45.*num.*7.*lib.*4. Lap. *alleg.*61. incip. *Visis literis*, *n.*2. *vers. secus fuisset*, Cels. Vgo. *in tract. clauf. pag.*487. Bald. *cons.*402. incip. *Colligamus*, *n.*6. *vers. quia clausula*, *lib.*1. Caualcan. *decis.*21.*n.*6. *p.*1. Rota *decis.*31. *de rescript. in antiq. & decis.*15. *de dol. & contum.* Mart. *de clauf. p.*1. *clauf.*131. *num.* 4. *& seq.* aliàs 137. *in vlt. impress.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.*2. *litt.C*, *concl.*782. *n.*2. Vital. de Camb. *in simili tract. pag.*21. Mar. Anton. *var. resol. lib.*1. *resol.*58. *num.* 2. 3. *&* 4. Sanchez *de Matr. lib.*8. *disp.*34. *num.*16. Nicol. Garc. *de benef. p.*6.*cap.*3. *num.*36 Seraph. *decis.*603. *n.*1. Monet. *de commut. vltim. vol. c.*7. *num.* 139. optimè Perez *var. lib.* 1. *tit. de Iurisd. Ordin. & delegat.* a 26. Cardin Tusch. *pract. conclus. tom.*1. *lit.C, concl.* 368.*num.*1. vbi *n.*2. post Anchar. *cons.*297. incip. *Efficacibus*, *n.*10. subdit hoc non habere locum, quando datur executor principaliter, quia in iis, quæ possent aliàs exequi de iure sine citatione, vt putà si agatur de executione super vacanti, clausula ista non operatur, vt teneatur citare, nisi in rescripto executoris non esset hæc clausula, quia tunc partes Iudicis assumeret, & importaret causæ cognitionem, quia verba secundùm subiectam materiam sunt intelligenda.

2 Hæc clausula importat tempus futurum, & etiam præteritum, & præsens, & ideo si consultor consulat aliquid faciendum cum clausula, *Si tale constiterit*, si illud constabat tempore consilij, verificatur conditio. Bald. *cons.*265. incip. *Verba landi*, *num.*3. *vers. deinde Iudex*, *lib.*2. Cardin. Tusch. *d. conc.* 782. *num.*4. Rota tamen tenet illam non esse de futuro, sed de præterito, apud Seraph. *decis.* 1044. *num.* 3. [Hæc clausula requirit veras, & perfectas probationes. Cæs. de Grassis *decis.*2. *num.* 3. *de rescript.* Theodos. de Rubeis *in sing. Rotæ tom.*2.*p.*4.*clauf.*734. *n.*2. vbi dicit verùm quando est posita sub certa conditione, secus si per viam monitionis. Idem Theodos. de Rubeis *d.p.*4. *clauf.* 89. §. 1. vbi quòd hæc clausula posita in gratia *Si neutri*, non importat conditionem de futuro, sed de præterito. Et *in clauf.*90. §.1.*&* 2. post Seraphin. *decis.*601.*num.*2. subdit quòd clausula *Si ibi legitimè constiterit*, importat partis citationem, & denotat requiri plenas & veras probationes.]

3 Constare autem quando dicatur, vide Lap. *d. alleg.*61.*num.*3. Mascard. *de probat. con* 75.*n.*21. Gonzal. *ad reg.*8.*Canc.* §.7.*proœm. num.*235. & dicta per me *de diction. dict.*66.

CLAVSVLA CXLVII.

Si assensus quorum interest, accesserit.

1 *Consensum in ipso actu non requirit clauf.* Si assensus quorum interest, accesserit; *sed sufficit illum superuenire ex interuallo.*

2 *Capituli Ecclesiæ Cathedralis consensus in vnione per Episcopum facienda, satis est si postea accedat.*

3 *Rectoris consensus in dismembratione fructuum Ecclesiæ, pro illius validitate sufficit quandocumque superuenerit; sed contrarium in Rota fuit resolutum, vt n.*4.

1 Non requirit hæc clausula consensum in ipso actu, sed sufficit illum superuenire ex interuallo, & etiam tacitum; ita Rebuff. *in compendio alteni n.*15. *circa med.* cum aliis allegatis *in Conch. fructuum* 10. *Febr.*1586. *coram Giptio.*

2 Vnde consensus Capituli Ecclesiæ Cathedralis in vnione per Episcopum facienda, satis est si postea accedat, argum. *cap. cum nos*, *& cap. cura*, *de Iurepatr.* tradunt Boër. *decis.*345. *num.*3. *&* 4. Rebuff. *ad reg.* 21. *Canc. gloss.*11. *num.*20. *&* 21. Hoied. *de incompatib. benef. p.* 2. *cap.* 3. *num.*6. quos refert, & sequitur Sanchez *in præcept. Decalog. tom.*2. *lib.* 7. *c.* 29.*n.*165.

3 Sic etiam in dismembratione fructuum Ecclesiæ, sufficere pro illius validitate consensum Rectoris quandocumque superuenerit, tenent Mohed. *decis.*60. aliàs 5.*sub n.* 1. *de renun.* Verall. *decis.* 216. *num.*6 *p.*1. Put. *decis.*368. aliàs 558. *in correctis*, *lib.* 2. & fuit resolutum *in d. Conchen. fructuum coram Giptio.*

4 Verùm cùm consensus Rectoris in hoc casu non tantum pro eius interesse, quantum pro forma inductus sit, ad rigorem Iuris obseruandum in fauorem publicum, ne Ecclesiæ depauperentur, ideo illum

illum requiri in ipso actu, fuit resolutum *in Toletana parochialis de Madrid. 1. Febr. 1601. coram Corduba*, impressa per Nicolaum Garc. *de benef. p. 12. cap. 5. num. 8.*

CLAVSVLA CXLVIII.

Sicut accepimus.

1 HÆc clausula posita in gratia *Motus proprij* non eget iustificatione, secus verò in gratia ad partis instantiam, vt per Guidop. *decis.* 16.. Achil. *decis. 10. num. 1. 2. & 3. de probat.* & fuit resolutum *in causa Met. Monasterij 21. February 1200. coram Litta*, impressa per Marchesi. *de commiss. par. 2. pag. 517. in vlt. impress. & in Branchar. parochialis de Mercira 12. January 1604. coram Iusto*, impressa per eundem Marchesi. *de commiss. p. 1. pag. 431. num. 1. & in Ast. pensionis 11. Martij 1611. coram Reuerendissimo Domino meo Cle inn Decano*, impressa per Farinac. *decis. 636. num. 3. p. 2. rec.* Put. *decis.* 100. *lib. 3. in correct.* Seraph. *decis. 365. & dec. 1371. num. 4.* Rot. *decis. 447. num. 1. 2. p. 1. diuers.* Matt. *de claus. p. 1. claus. 134. in vlt. impress.* [Theodos. de Rubeis *in sing. Rotæ tom. 2. p. 4. claus. 737. num. 1.* vbi *num. 2.* quod ostendit narratio à Papa esse ad partis supplicationem, & *num. 3.* post Put. *decis. 100. lib. 1.* dicit quòd admittis probationem in contrarium.]

CLAVSVLA CXLIX.

Si, & in quantum, &c.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Admissio iurium, protestationis, seu appellationis, cum claus.* Si, & in quantum, &c. *operatur, vt admissa cum illa, reiecta censeatur, si de Iure non erant admittenda.*
3 *Admissionem importat clausula,* Si, & in quantum, &c. *quatenus de iure sit locus admissioni, & reiectionem, quatenus de Iure non sit admittenda.*
4 *Admissum nullatenus intelligitur, quod in effectu non debuit admitti.*
5 *Præsentatio admissa cum clausula,* Si, & in quantum, &c. *censetur admissa, si de Iure admitti debuit, & constituit in quasi possessione præsentandi.*
6 *Claus.* Si, & in quantum, &c. *nihil ponit in esse, sed pendet à futuro euentu.*
7 *Conditionalem dispositionem reddit claus.* Si, & in quantum, &c.
8 *Appellationis in causa operatur clausula,* Si, & in quantum, &c. *quod si illa est rationabilis, censetur admissa: secus si irrationabilis.*
9 *Appellatio quando interponitur à sententia diffinitiua, Iudex admittenda,* Si, & in quantum, &c. *dicitur ei detulisse, & admisisse.*
10 *Appellatum si fuerit, & appellatio,* Si, & in quantum, &c *admissa, tunc non dicitur Iudex de apostolis respondere.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Felin. *in cap. cùm contingat. num. 31. de off. deleg.* Mascard. *de probat. conc. 119.* Benintend. *decis. 1.* Matt. *de claus. part. 1. claus. 362. in vlt. impress.* Menoch. *cons. 2. num. 160. cum seqq.* Vital. de Camb. *in tract. claus. pag. 4. col. 2.* Cels. Vgon. *in simili tract. pag. 566.* Card. Tusch. *tom. 1. litt. C, conc. 361. à num. 1.* Campan *in diuers. Iuris Can. rub. 11. & 13. à n. 405.* Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. col. 91. & 741.*

Admissio iurium, protestationis, seu appellationis cum hac clausula, operatur, vt admissa cum illa, reiecta censeantur, si de iure non erant admittenda, Honded. *cons. 21. num. 19. tom. 1.* Rota *dec. 687. num. 2. p. 1. diuers.* & fuit dictum *in Florentina Iurispatronatus 11. February 1604. coram Cardinale Lancelloto.* 2

Importat igitur admissionem, quatenus de Iure sit locus admissioni; & reiectionem, quatenus de Iure non sit admittenda, Roman. *cons. 501. num. 4. & seqq.* Socin iun. *cons. 18. num. 14 & 15. lib. 1.* Matt. *de claus. p. 1. claus. 152. in vlt. impress.* Marant. *de ord. iud. part. 6. §. appellatio. num. 200.* Menoch. *cons. 174. num. 32.* Honded. *cons. 212. num. 11. tom. 2.* Seraph. *decis. 687. num. 2* Et ideo Bart. *in l. ambitiosa, circa fin. ff. de decret. ab ordine facien.* quem refert, & sequitur Ioan. de Imola *in l. Iudex postquam, in fin. de re iud.* tenet quod per hanc clausulam nullatenus intelligatur admissum, quod in effectu non debuit admitti, sequuntur Socin. *cons. 48. num. 61. vol. 4.* Rub. *consil. 35. num. 7. & seq.* Catald. *in tract. Syndicatus, num. 72. & seq.* [Theodos. de Rubeis *d. cl. 741. num. 2.*] 3 4

Præsentatio admissa cum hac clausula, censetur admissa, si de Iure admitti debuit, & cõstituit in quasi possessione præsentandi, Rot. *decis. 687. n. 2. p. 1. diuers.* Seraph. *decis. 499. n. 2* Greg *decis. 417. n. 3.* & fuit dictum *in Florentina parochialis seu Iurispatronatus 28. Maij 1589. coram Iusto.* 5

Item hæc clausula nihil ponit in esse, sed pendet à futuro euentu, Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis. 517. num. 1. alias res. 413. num. 1.* Canalcan. *decis. 71. num. 31. & decis. 28. num. 16. & num. 20. p. 3. & decis. 32. num. 9. p. 3.* Viuian. *in praxi Iurispatr. part. 2. lib. 9. cap. 2. num. 3. in 1. impress.* Matt. *de claus. part. 1. claus. 365. numer. 1. in vlt. impress.* vbi *num. 3.* subdit, quæ sit differentia, si dicatur, *Si, & in quantum de Iure debet*, vel si dicatur, *Si, & in quantum de Iure potest.* [Theodos. de Rubeis *d. cl. 741. num. 8*] 6

Vnde infertur, hanc clausulam conditionalem dispositionem reddere, ex adductis per Alexand. *consil. 127. num. 1. vol. 7. cons. 501. num. 2.* Cacheran. *decis. 3. num. 9. & sequen.* Vital. de Camban. *citato loco, num. 1.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 2. collect. 399. in fine.* 7

In causa appellationis operatur, quod si illa est rationabilis, censetur admissa, secus si irrationabilis, Felin. *in cap. cùm contingat, num. 15. de off. delegat.* Ruin. *cons. 61. n. 27. vol. 5.* Socin. iun. *cons. 18. n. 16. vol. 1.* Marant. *de ord. Iud. p. 6. in 2. acta principali, n. 200.* Matt. *d. cl. 362. n. 4.* 8

Vnde quando appellatio interponitur à sententia diffinitiua, Iudex admittendo, *Si, & in quantum de Iure, &c.* dicitur ei detulisse, & illam admisisse, quia tunc talis conditio non facit suspensionem, sed habet veritatem: nam licèt dicat Iudex, *& Si, & in quantum, &c.* tenetur tamen rationabilem admittere, secundum *decis. Benintend. 1.* quem refert, & sequitur Aloys. Ricc. *d. res. 413. in fine.* 9

Quid si fuerit appellatum, & appellatio, *Si, & in quantum, &c.* admissa, an tunc de apostolis respondere Iudex dicatur; negatiuè respondet Zabarel. *in Clem. quamuis, §. si Iudex, n. 4. de appell.* quem refert, & sequitur Marches. *de Commiss. part. 2. pag. 10. n. 8. in vlt. impr.* 10

CLAVSVLA

CLAVSVLA CL.

Si, & postquam renuntiauerit, &c.

1 *Clausula*, Si, & postquam renuntiauerit, &c. *quando solita sit apponi, & quomodo extendatur, ostenditur.*

2 *Refertur decisio Sacræ Rotæ in Alexandrina Archipresbyteratus.*

3 *Forma renuntiationis in vim huius clausulæ traditur.*

4 *Actibus ex pluribus factis à Canonico præsentibus aliis Canonicis, probatur possessio capitulariter capta.*

5 *Possidendi causa est quid diuersum ab ipsa possessione.*

6 *Titulo nouo superueniente, potest quis continuare suam possessionem de facto mutato solùm primo iure, & titulo possessionis.*

7 *Mutatio iuris, & tituli possessionis, ipso Iure statim facta intelligitur, data notitia secundi tituli, etiam absque alia declaratione.*

8 *Mutatio tituli, & possessionis est noua causa superueniente, vt rectè fiat, non est opus vt mutans exeat de possessione, & postea iterum ingrediatur.*

9 *Canonicus falsus si diu stetit in possessione, & deinde à Papa obtinuit prouisionem non est necessaria noua apprehensio, & installatio, quia ipso Iure fit quadam conuersio ex nouo titulo superueniente.*

10 *Factum nudum, & sola detentio consideratur in manutentione.*

11 *Animus requiritur ad dimittendum possessionem.*

12 *Renuntiatio strictè est interpretanda, vt minus lædat renuntiantem, quàm fieri possit.*

13 *Renuntiatio strictè ad præsentationem, & possessionem inde sequutam, non est trahenda ad omnem possessionem.*

14 *Cedens, & renuntians licèt dicatur perdere dominium, & possessionem saltem de Iure, attamen si postea incumbat de facto, & realiter inhæreat possessioni, adhuc ad statum est manutenendus, imò & reintegrandus, si spolietur.*

15 *Decreto cum clausula*, Si, & postquam renuntiauerit, *satisfactum videtur, si intelligatur ad cumulandum possessionem possessioni.*

16 *Scientia quod aliquis sit Canonicus, præsumitur ex pluribus actibus factis in Capitulo, & extra tanquam talis.*

17 *Canonici si nulla vrgente ratione denegauerint Canonico capitularem receptionem, hoc casu habetur pro capitulariter capta.*

HÆc clausula de stylo Datariæ consueuit apponi in nouis prouisionibus, & quando beneficium de nouo impetratur à Simoniaco, quæ sic extenditur, vt in exemplo nouæ prouisionis Domini mei Ioannis Antonij Massobrij, qui fuerat de Archipresbyteratu Alexandrino ordinaria auctoritate ad præsentationem patroni laici institutus, & animaduertens Iuspatronatus non subsistere, nouam prouisionem à Sede Apost. obtinuit cum huiusmodi clausula, *Si, & postquam dictus Ioannes Antonius præsentationi, & institutioni de eius persona factis, & possessioni exinde sequuta renuntiauerit, ac declarauerit se velle dictum Archipresbyteratum in futurum vti reseruatum, & non aliter possidere, auctoritate nostra conferas, & assignes*, &c.

Postea occasione huius clausulæ dubitatum fuit; an dictus Dominus Massobrius ei satisfecisset, decretóque in ea contento paruisset renuntiando præsentationi, & institutioni, ac possessioni exinde sequutæ, &c. continuando in reali possessione, quam antea apprehenderat absque alterius nouæ apprehensione; in dubio Rota censuit prout in infrascripta decisione. 2

R.P.D. Merlino.

Alexandrina Archipresbyteratus.

Lunæ 28. Iunij 1627.

MAssobrius fuit præsentatus ab Arnutio, & ab Episcopo obtenta institutione, apprehendit capitulariter possessionem Archipresbyteratus; pluresque actus concernentes officium huiusmodi dignitatis necnon etiam curam animarum illi annexam exercuit. Verùm monitus assertum Iuspatronatus non subsistere; imò, cùm vacatio contigerit de mense Augusti, illius collationem spectare ad Sanctissimum, ab eo impetrauit prouisionem, cum solito ranen decreto, quod renuntiaret d. præsentationi prout his verbis decreto paruit: *Renuntiauit præsentationi, & institutioni, ac possessioni exinde sequuta, & d. Archipresbyteratum vti reseruatum, & non aliter, in futurum possidere se velle declarauit.* Et continuando in reali possessione, post huiusmodi renuntiationem, interfuit Choro, processionibus, & aliis functionibus capitularibus: vnde fuit dubitatum, an eidem Massobrio dandum esset mandatum de manutenendo. Et DD. ter, ac maturè discusso articulo, affirmatiuè responderunt. 3

De possessione enim illius non potest dubitari. Et cōstat de prima apprehensione solemniter, & capitulariter facta, & post renuntiationem dantur testes, qui deponunt de visu, quod Massubrius tanquam Archipresbyter interuenit publicis functionibus cum aliis Canonicis. Et constat quod congregato Capitulo pro tradenda possessione alteri Canonico, idem Massobrius recepit iuramentum ab eo, ex quibus actibus factis præsentibus aliis Canonicis, probatur possessio capitulariter capta, Rot. *decis. 17. de præb. in nou.* Cassad. *decis. 8. de caus. possess. & decis. 5. n. 3. de Iurepatr.* Verall. *decis. 27. lib. 1. in manuscr. & coram Reuerendissimo Domino meo Decano dec. 235. n. 12. in eius impressis.* 4

Nec obstare visum fuit, quod pro Scipione adducebatur; scilicet primam possessionem Massobrij capitulariter captam non esse attendendam, nec manutenibilem, cùm illi renuntiauerit; nec etiam secundam postquam renuntiauit, quia non fuit apprehensa capitulariter, & actus illi, quamuis gesti præsentibus Canonicis, non tamen sunt gesti cum scientia eorundem, quod scilicet Massobrius possideret in vim prouisionis Apostolicæ, cùm potuerint credere ipsum continuasse tanquam præsentatum à patrono: quarum & vtramque possessionem Rota credidit validam esse, ac manutenibilem.

Et quod primum, aduertendum est Massobrium 5
non renuntiasse possessioni reali, & illi, quæ de facto est, vt apparet ex illis verbis, *Renuntiat præsentationi, & institutioni, ac possessioni inde sequuta, & declarat se velle possidere d. Archipresbyteratum tanquam reseruatum*: vnde non possessioni in totum, & absolutè renuntiauit, sed possessioni tanquam ex

antecedente

anteeedente præſentatione prouenienti, & ſic ſo-
lummodo renuntiauit titulo, & cauſæ poſſidendi,
quæ cauſa poſſidendi eſt quid diuerſum ab ipſa poſ-
ſeſſione, *l.3 §.ex pluribus, ff.de acquir.poſſeſſ.*

6 Et iure merito Maſſobrius, ſuperueniente ſibi
nouo titulo, ſcilicet prouiſione Apoſtolica, potuit
continuare poſſeſſionem ipſam de facto, mutato ſo-
lùm primo iure, & titulo poſſeſſionis, *l.non ſolùm §.
quod vulgo, ff.de vſucap.l.3.§.illud.l.quæ bona.§.1.cum
ibi not.ff.de acquir.poſſeſſ.* Rot. apud Achil. *deciſ.4.de
cauſ.poſſeſſ.& propr.* Put. *deciſ.165.num.3.lib.1.&
deciſ.441.eod.& in recent.deciſ.*100.*num.8.p.1.* Gabr.
7 *conſ.51.num.1.& 18.lib.1.* Quæ mutatio ipſo Iure
ſtatim facta intelligitur, data notitia ſecundi tituli,
etiam abſque alia declaratione, iuxta conſ. Decij
400.quod ſequitur Rota, vt per Achil. *d.deciſ.441.
lib.1.* Creſcen.*deciſ.168.aliàs 5.de reſt. ſpol.* Rot. *de-
ciſ.324 num.1.part.1.diuerſ.& deciſ.601.num.3.p.3.
diuerſ.*Card.Mant.*deciſ.71.num.1.* neque opus erat,
vt exiret de poſſeſſione, & poſtea iterum ingrede-
retur, *ad l cùm nemo*, & ibi gloſſ.*in verb.extrinſecus,
C.de acquir.poſſeſſ.* Put.*d.deciſ.441.lib.1.* & Achil.*d.*
8 *deciſ.4.* vbi quod hæc opinio eſt magis æqua, &
conſona iuribus, & ſemper ſeruatur à Rota, vt *in
deciſ.345.n.4.& deciſ.613.num.5.part.1.& dec.143.
num.4.part.2.diuerſ.& in Truden. parochialo 4.No-
uembris 1592.coram bon.mem. Card.Pamphilio,*in qui-
bus fuit reprobatum *conſ.131.lib.1.*Sociu.ſen.contra-
trarium ſentientis.

9 Et in puncto dicit Baldus *in l.2.num.62.verſ.ſed
pone, C.de ſeru.& aqua.* Quod ſi falſus Canonicus
diu ſterit in poſſeſſione, & deinde à Papa obtinuit
prouiſionem, non eſt neceſſaria noua apprehenſio,
& inſtallatio, quia ipſo Iure fit quædam conuerſio
ex nouo titulo ſuperueniente, & Baldum ſequitur
Crauetta *conſ.171.num.1.verſ.ſecundò pro hac*, & li-
cet ſub *num.19.* declaret Baldi ſententiam non pro-
cedere, quando ante prouiſionem Papæ ius tertio
fuerit quæſitum, & Crauettam ſequatur Rimin.iun.
con.100.num.25. attamen non applicatur caſui no-
ſtro hæc limitatio, quia ante prouiſionem Apoſto-
licam Maſſobrij nullum ius erat quæſitum Scipio-
ni; & propterea ſi Maſſobrius retinuit poſſeſſionem
de facto, mutauitque ſibi ſolummodo ius, &
titulum poſſidendi, adhuc ei manutentio danda eſt
ad ſtatum ſuæ poſſeſſionis, *c. querelam*, cum ibi not.
de elect.l.Aquilius, vbi Caſtr.*n.5.ff.de donat.* Caſſad.
deciſ.14.num.8.ſuper reg. & Rota *coram ſanct. mem.*
10 *Gregor. XV. dec.560.num.1.* In manutentione enim
nudum factum, & ſola detentio conſideratur, Caſtr.
*in d.l.Aquilius, ſub num.5.de donat.*Cephal.*conſil.16.
ſub num.5.lib.1.*Cardin. Seraphin. *deciſ.482.num 5.*
Rota *diuerſ.deciſ.50.num.29.& deciſ.64.num.2.
part.2.*

11 Hæc que videntur certiora euadere, quia Maſſo-
brius ſibi prouidit, & conſeruauit ſuam primam poſ-
ſeſſionem de facto per declarationem, quod vole-
bat poſſidere ea titulo prouiſionis Apoſtolicæ Ar-
chipresbyteratum, quem priùs poſſidebat ea titulo
præſentationis, & in eodem inſtanti renuntiat, &
declarat; & ſic renuntiatio eſt correſpectiua ad de-
clarationem, eatenus enim renuntiauit, quatenus
credidit eſſe conſultum ſuæ poſſeſſioni, & conti-
nuationi. Sique hæc declaratio non ſuffragaretur,
renuntiatio quoque ex defectu conſenſus non ope-
raretur, & conſequenter primam poſſeſſionem à ſe
non abdicaſſet Maſſobrius. Ad dimittendam enim
poſſeſſionem requiritur animus, *d.l.3.§.in amitten-
da*, vbi Alexand.*ff.de acquir.poſſ.* Caſſad. *deciſ.4.n.3.
de reſtit.ſpoliat.*Pariſ.*conſ.214.num.7.lib.4.* Rot. apud
Achil.*deciſ.11.de penſ.* & renuntiatio ſtrictè eſt in- 12
terpretanda, vt minus lædat renuntiantem quàm
fieri poſſit, *l.ſi domus, ff.de ſeru.vrb.præd.* Becc.*conſ.
111.ſub n.31.*Surd. *conſ.446.num.32.* & propterea 13
renuntiatio reſtrictiuè ad præſentationem, & poſ-
ſeſſionem inde ſequutam, non eſt trahenda ad om-
nem poſſeſſionem, *ad Clement.quod circa, de electio-
ne*, Bald.*in l.2.num.2.C.de leg.* Roland.*conſ.86.num.
33.lib.1.* Et hæc duo, ſcilicet quod quis renun-
tiet præſentationi, & poſſeſſioni inde ſequutæ, &
quod velit poſſidere ex prouiſione Apoſtolica, non
inuicem repugnant, quia vult inſiſtere in poſſeſſio-
ne de facto, & reiicere primum titulum poſſeſ-
ſionis.

Secunda quoque poſſeſſio (ſcilicet poſtquam re- 14
nuntiauit) eſt manutenibilis, quia etiam liberè ce-
dens, & renuntians, licèt dicatur perdere domi-
nium, & poſſeſſionem, ſaltem de Iure; attamen ſi
poſtea incumbat de facto, & realiter inhæreat poſ-
ſeſſioni, adhoc ad ſtatum eſt manutenendus; imò
& reintegrandus, ſi ſpolietur, Innoc.*in c.ſuper hoc, de
renuntiat.* Calder.*conſ.4.eod.tit.* & ſequitur Rota *de-
ciſ.1.num 2.in nou.tit.* Caſſad.*d.deciſ.4.de reſtit.ſpoliat.
num.2.& 4.verſ.credit.tamen*, vbi firmat dictum In-
nocenti procedere etiam in beneficialibus, ſi in-
cumbens poſſeſſioni de facto habeat titulum præ-
ſumptum; vnde multo magis quando habet ve-
rum, & canonicum ex prouiſione Apoſtolica, & ſe-
quitur Gomez *ſuper reg.de ann.q.57.in princ.* Pariſ. *a
reſign.lib.1.q.5.n.18.*

Neque obſtat quod renuntiatio Maſſobrij fuerit 15
in executionem decreti literarum Apoſtolicarum,
in quibus committitur executori, vt Maſſobrium
introducat in poſſeſſionem; quia acquiſitio nouæ
poſſeſſionis de manu executoris non contradicit
retentioni primæ poſſeſſionis naturalis. Et menti
Papæ aliquibus ex Dominis ſatisfactum videbatur,
ſi intelligatur dictum decretum ad cumulandam
poſſeſſionem poſſeſſioni, ad trad.per Caſſad.*d.deciſ.
4.n.12.& ſeq.de reſtit.ſpol.* Menoch. *de adipiſ rem. 4.
q.43.n.337.& ſeq.*Gabr.*concl.7.n.6.de acquir.poſſ.* vbi
quòd vtraque poſſeſſio de per ſe eſt conſiderabilis.
Et demum in hoc ſummariiſſimo iudicio retinendæ,
attendi debet quod Maſſobrius fecit, non quod fa-
cere debebat.

Nec obſtat quod Canonici ignorauerint, vel 16
ignorare potuerint huiuſmodi mutationem tituli
in Maſſobrio, quoniam, quicquid ſit an requiratur
talis ſcientia, &c. ex tot actibus, & ex ipſa facti
ſerie, ſcientia hæc bene inferri, & præſumi poteſt,
Abb.*in cap.cùm Eccleſia, num.25.de cauſ.poſſ.* Rot.
deciſ.179.num.2.p.1.diuerſ.& deciſ.685.n.4.p.1.recent.
Præſertim, quia non agitur de apprehenſione de
nouo facienda, ſed de continuanda poſſeſſione,
mutato ſolùm titulo, Inn *in cap.bone, il.1.n.6.verſ.
pro prima, de poſtul.prælat.* Ripa *in cap.cùm Eccleſia
Sutrina, n.64.verſ.tertiò declara, de cauſ.poſſ.& prop.*
& agitur ad effectum manutentionis, quæ datur ad
ſtatutum, vt dixi, quo caſu nec ſcientia videtur ne-
ceſſaria, iuxta Rot. *deciſ.17.n.7.p.1.diuerſ.* à qua
nec receſſit *in recent.d.dec.985.n.4 p.1.* Et in plenario
poſſeſſorio poterit Maſſobrius docere de ſcientia
Capituli.

His etiam intelligimus non obſtare, quod capi- 17
tulariter non fuerit apprehenſa poſſeſſio per Maſſo-
brium, iuxta *deciſ.8.*Caſſad.*de cauſ.poſſ.* Quoniam ſi
attendimus primam poſſeſſionem, illa fuit capitu-
lariter apprehenſa, & in mutatione tituli non eſt
opus noua apprehenſione, & inſtallatione, vt ſuprà
ex Baldo, & Crauetta dictum eſt. Si verò actus

poſteriorea

posteriores consideremus tanquam inducentes secundam, & oouam apprehensionem possessionis, non autem continuatiuè ad primam possessionem capitulariter obtentam, tunc sat est quod Massobrius petierit manuteneri, & quatenus opus sit admitti capitaliter, ipsique Canonici nulla vrgente ratione denegauerint huiusmodi capitularem receptionem; hoc enim casu habetur pro capitulariter capta, Rota *coram sanct. mem. Gregor. XV. decis. 364. num. 2. & in Pistor. Canonicatus 16. Iuny 1625. coram Illustriss. D. Card. Caualerio, & in Leod. Canonicatus 3. Iulij 1617. coram eod.* quas secuta etiam fuit *in Caesaraugustana oueruum 3. Iuly 1613. coram R.P.D. meo Pirouano.* Et ex actis suprà ponderatis, quæ coram Canonicis capitulariter congregatis gesta suot, resultat etiam apprehensio capitulariter facta, vt suprà in principio dictum fuit, & ita conclusum, &c. Hactenus decisio.

CLAVSVLA CLI.

Si idoneus reperiatur.

1 *Modum potius, quàm conditionem importat clauf.* Si idoueus reperiatur.

2 *Conditionem & formam importat clauf.* Dummodo idoneum repereris.

3 *Citatio alicuius in examine faciendo non est necessaria, vbi ad Ordinarium est directa clauf.* Si idoneus reperiatur.

4 *Doctor in collatione beneficij, vel receptione ordinum examinandus non est.*

5 *Præsentatus ad parochialem necessariò examinandus est, quia examen est de forma, quamuis notoriè sit dignus, vel famosus Doctor, seu Vicarius Episcopi.*

6 *Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel Iure Canonico, & in publica Vniuersitate graduatus, non excusatur ab examine, quando petit prouideri de aliqua Ecclesia parochiali.*

7 *Examinatus, & approbatus semel ad vnum beneficium, non amplius examinatur ad aliud simile.*

8 *Reprobatus semel, & reiectus potest iterum admitti.*

9 *Reiectus non solet admitti ad nouum examen, quando habilitas præsumitur acquisita medio tempore.*

10 *Tempus quindecim mensium esse breue ad effectum, vt probatus alio examine approbationem meruerit.*

1 IMportat hæc clausula potius modum, quàm conditiooem, ita quod cognitionem anteire non oporteat, vt per Cels. Vgon. *in tract. claus. tit. de claus. rescriptorum, pag. 484. co. 1. & 1.* Caualcan. *FiniZana decis. 22. sub num. 6. p. 1.* Mari. Anton. *var. res. lib. 1. res. 39. num. 3.* Campanil. *in diuers. Iuris Canonici, rubr. 11. c. 13. n. 88. & 256.* Mart. *de claus. p. 1. claus. 121. in vltim. impress.* [Non importat conditionem, sed monitionem gloss. *verb. repereris, in Clem. 1. de off. deleg.* Lap. *alleg. 15. n. 7. vers. non obstat, & alleg. 60. num. 3.* Alciat. *de præsumpt. reg. 3. præs. 3.* Pute. *decis. 256. lib. 1.* Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. part. 4. claus. 604.*

2 Verum si dicatur *Dummodo idoneum repereris*, tunc hæc importabit conditionem, & formam, quæ propterea omitti non potest. vt tenent Sanch. *de Matr. lib. 8 disp. 34. n. 26.* Aloys Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici, dec. 700. in 1. edit aliàs res. 592. num. 1. in 2. edit.* Monet. *de commut. vlt. vo. c. 7. n. 138.*

3 Vbi est directa hæc clausula ad Ordinarium, non est necessaria citatio alicuius in examine faciendo, vt post Card. & Rotam *dec. 543. lib. 2. quotidianarum*, tradit Mart. *de claus. p. 1. claus. 121. in vlt. impress.* Et de hac materia vide dicta in claus. *Si inueneris præmissa, &c.* infrà *cl. 153.*

4 Illud pro coronide huius clausulæ aduertere oportet quod Doctor in collatione beneficij, vel in receptione ordinum examinandus non est, ex quo notus promoueri potest absque examine, ita gloss. *verb. ignota, in cap. de Petra 47. dist.* Rochus *de Iurep. verb. honorificum, n. 16. vers. ego credo Sauerio examen,* Petr. Lesnaud. *in tract. de Doctoribus, p. 4. quæst. 8.* Henriq. *in summa, lib. 10. c. 18. in princ.* Cened. *ad Decret. collect. 13. n. 3.* quos refero ego ipse *de off. & potestate Episcopi p. 3. alleg. 60. num. 75.*

5 Limita tamen hoc ipsum non procedere in præseotato ad parochialem, io hac enim examen præcisè necessarium est, nec omitti potest, ex eo quod prouisus notoriè sit dignus, vt resoluunt Lambert. *de Iurepatr. p. 1. lib. 2. quæst. 11. art. 3. num. 5.* Rehuff. *de priu. Scholar. priu. 86. num. 4.* Flam. *de resig. lib. 8. q. 9. num. 83. cum seqq.* Cened, *d. collect. 15. n. 5.* Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepiscopalis Neopolitana, decis. 119. p. 1.* Vgol. *de off. Episcopi, cap. 50. §. 6. num. 6. & §. 10. n. 6.* Lessius *de Iustitia lib. 2. cap. 34. n. 82.* etiamsi esset famosissimus Doctor, qui cum maximo applausu per plures aonos legerit, ex notat per Fusch. *de Visitat. lib. 2. cap. 5. num. 10.* & etiamsi esset Vicarius ipsius Episeopi, vt tradit Flamin. *d. q. 9. num. 87.* Vnde Sacra Congregario Concilij ita censuit. Doctor, aut Licentiatus in Theologia vel Iure 6 Canonico, & in publica Vniuersitate graduatus, non excusatur ab examine, quando petit prouideri aliqua Ecclesia parochiali; qnam decisionem referunt Zerola *in praxi Episcopali, p. 1. verb. Doctor. §. 1.* Piasec. *in simili praxi, p. 1. cap. 5. num. 17. vers. Doctor;* Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gl. 4. num. 90.* Prosper. de Augustino *in addit. ad Quarant. in summa Bullarij, verb. beneficiorum parochialium collatio, q. 1.* Nic. Garc. *de benef. p. 9. c. 2. n. 103.*

7 Semel examinatus, & approbatus ad vnum beneficium simplex, non amplius examinatur ad aliud simile. Idem est si semel sit approbatus ad Canonicatum, vel dignitatem in Collegiata, non amplius examinatur ad similem Canonicatum, vel dignitatem in alia Collegiata: sic semel approbatus ad Curatum, vel Canonicatum, aut dignitatem in Cathedrali, non vltrà examinatur ad simile, vel similem, ita seruari in Curia referunt Gonzal. *d. gloss. 4. n. 84.* & Aloys. Ricc. *in praxi fori Ecclesiastici, decis. 419. in prima impress. aliàs res. 76. in 2. impress.* quod intellige iuxta resoluta per Campanil. *in diuersorio Iuris Canonici, rubr. 4. cap. 3. num. 8. prope finem*, & per meipsum *d. alleg. 60. num. 89. & 90.*

8 Verùm autem semel reprobatus, & reiectus possit iterum admitti? respondeo quod sic, nouum enim exameo, est optimus modus probandi scientiam examinati, aliàs reiecti, & grauamen ab examinatoribus illarum; ita Rota *decis. 8. de probat. in nou. & decis. 18. n. 14 de concess. præbenda, etiam in nouis*, Greg. *decis. 527. n. 2. & decis. 558. num. 2.* & fuit dictum *in Calagur. de Monila 15. Iuny 612. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.*

9 Ne subsistit obiectum, quod huiusmodi reiectus post reprobationem potuerit doctus euadere, ita vt habilitas præsumatur acqoisita medio tempore, quo casu reiectus noo solet admitti ad nouum examen.

examen, vt *in decis. 505. n. 4. p. 2. recent. & in Calagur. beneficij de Camera 8. Febr. 1591. coram Penia, & in Paduana coadiutoria 9. Nouembris 1623. coram D. Merlino*; quia respondetur allegatam præsumptionem excludi ex breuitate temporis quatuor mensium, vel circa, Greg *decis. 527. n. 3. & decis. 538. n. 4.* Ex quibus decisionibus Rota censuit, tempus quindecim mensium esse b. ene ad effectum, vt reprobatus in examine, possit medio tempore ita eruditus fieri, vt postea in alio examine approbationem meruerit, vt fuit dictum *in Nepesina Canonicatus 25. February 1625. coram D. Merlino.*

CLAVSVLA CLII.

Si in euidentem Ecclesiæ vtilitatem fiat, &c.

1 *Clausula*, Si in euidentem, &c. *dicitur de Stylo apponi solita in literis*, Si in euidentem, &c.

2 *Claus.* Si in euidentem, &c. *nihil aliud innuere videtur, nisi quatenus in Ecclesia vtilitatem gesta tendant, auctoritate Apost. Iudices, quibus litteræ Apost. diriguntur, confirment; sin secus, infirment.*

3 *Gratiam totam restringit, & modificat rescriptum* Si in euidentem, &c.

4 *Alienatio si cedat in euidentem vtilitatem, non suspendit gratiam.*

5 *Vtilitas Ecclesia, & quod sit euidens, ad gratiam iustificandam probanda est.*

6 *Alienationes quando dicantur fieri in vtilitatem Ecclesia remissiuè,*

7 *Vtilitas Ecclesia an adsit in alienatione, si quis cognoscere velit, non est considerandum tempus breue, sed anterius, & posterius.*

8 *Contractus an sit vtilis, & damnosus Ecclesia, vt videatur, inspici debet tempus celebrationis ipsius contractus.*

9 *Euidens vtilitas que dicatur, ostenditur.*

10 *Subreptio in gratia*, Si in euidentem, &c. *quando attendatur.*

11 *Vtilitas Ecclesia non probatur ex delegatorum assertione, nisi adsint separata documenta.*

1 HÆc clausula dicitur de stylo apponi solita in literis, *Si in euidentem*, vt censuit Rota *in Ferrarien. bonorum 15. Iunij 1615. coram Vbaldo*, impressa
2 per Farinac. *decis. 730. num. 3. in fin p. 2. recent.* Et nihil aliud innuere videtur, nisi quatenus in Ecclesiæ vtilitatem gesta tendant, auctoritate Apost. Iudices, quibus literæ Apost. diriguntur confirment; sin secus, infirment, ad text. *in c. sine except. & c. terrulas 12. q. 2.* Marches. *de Commiss. p. 1. pag. 57. num. 34. in vlt. impress.* vbi *num. 35.* ex Rodoan. *de rebus Ecc. non alien. rub. de causa cognita, num. 56.* & aliis subdit, hanc clausulam conditionem facere. [Fontanel. *de pact. nupt. cl. 4. gl. 18. p. 1 n 91.*]

3 Restringit hæc clausula, & modificat totam gratiam, vt fuit dictum *in Romana domus in Burgo 30. Octobris 1589. coram Card. Mantica, inter eius decisiones impressas decis. 101. & in Lucana vtilitatis alienationis bonorum 27. Iunii 1605. coram Card. Blanchetto*, impressa per Marches *de Commiss. part. 1. pag.*
4 510. *num. 2.* At verò cùm respiciat tempus initi contractus, si alienatio cedat in euidentem vtilitatem, non suspendit gratiam, *l. cùm ad præsens. ff. si certum petatur*, & fuit resolutum *in Romana vestiffimis contractus 4. Iunij 1570. coram Card. Blanchetto*, impressa per Marches. *de Comm. d. p. 1. pag. 99. n. 7.*

5 Duo igitur ad gratiam iustificandam probanda sunt, vtilitas scilicet Ecclesiæ, & quod sit euidens, quæ arbitrio Iudicis relinquenda sunt, ex latè traditis per Rodoan. *in tract. de rebus Ecclesia non alien. q. 10. de trans. vtilitatis n. 54.*

6 In vtilitatem Ecclesiæ an dicantur fieri alienationis, vide Er. Emman. *quæst Reg. tom. 1. q. 27. art. 8.* & metipsum *de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 95.*

7 Ad dignoscendum, an adsit Ecclesiæ vtilitas in tali alienatione, non est considerandum tempus breue, sed anterius, & posterius per aliquot annos, Afflict. *decis. 316. n. 17.* Rota *decis. 65. num. 13. & 20. p. 1. diuers.* sequendo theoricam. Bart. *in l. pretia rerum, num. 3 ff. ad leg. Falcid.* Imò, vt quidam asserunt, sufficit, quod vtilitas adsit ab initio, nec attenditur quod postea accidit, Calder. *cons. 4. de rerum permut.* Alciat. *cons. 37. num. 5.* Monald. *cons. 117. num. 3.* & fuit dictum *in Florentina bonorum 7. Maij 1591. coram Card. Pamphilio*, quam refert cum aliis Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast res. 14. num. 3.* 8 Quia, vt videatur, an contractus sit vtilis, vel damnosus Ecclesiæ, inspici debet tempus celebrationis ipsius contractus, Rebuff *in compendio alienat. num. 73. in fin.* Surd *de alimentis tit 8. priu 56 n. 78. & tit. 9. q. 11. num. 10* Marc Anton. Gennen. *in pract. Archiep. Neap. cap. 89. n. 9.* Quarant. *in sum. Bullary, verb. alienatio rerum Ecclesia, n. 12.*

9 Vnde huic clausulæ non remanet satisfactum propter solam Ecclesiæ vtilitatem, nisi sit euidens, quæ talis dicitur, quando ita clare, & manifestè apparet, vt de ea dubitari non possit, quin sit magis profutura Ecclesiæ, *cap. sine exceptione 12. quæst. 1.* Rebuff. *num 97. & 91.* idem Rebuff. *cons. 11. num. 8. & cons. 132. num. 13* Rodoan. *d. quæst. 20. sub num. 81.* Mandos. *in praxi Signatura gratia, Si in euidentem, in princip. vers. hac verba*, Menoch. *in addit ad lib. 2. de arbitr. casu 172. num. 21.* Borgn. Caualcan. *decis. 45. num. 34. & seq.* Quarant. *d. num. 12. in princip.* Aloys. Ricc. *in d. praxi rerum fori Ecclesiast. in prælud. à princip.*

10 Hinc etiam in gratia, *Si in euidentem*, non attenditur subreptio quando non est circa vtilitatem, sed quando respicit vtilitatem; quia tunc gratia vitiatur, Menoch. *cons. 121. vol. 2.* Aloys. Ricc. *d. praxi, resolut. 15. numero 5* vbi refert ita resolutum *in vna Romana domus 1. Decembris 1588. coram Bubalo.*

11 Requiritur autem quod in actis coram Iudicibus delegatis constet de vtilitate Ecclesiæ, quare non aliàs ex delegatorum assertione probatur, minúsque assertio præfata côualidat, nisi adsint separata documenta; ac de præcedenti appareat probatione, *cap. 1. vbi domina*, & Franc. *de rebus Ecclesia non alien.* Socin. *cons. 51. n. 5. & 11. vol. 4.* Dec. *cons. 143. n. 80.* Marches. *de Commiss. d. p 1. pag. 55. num. 49.* vbi *n. 51.* ex Iodòc. Damhou. *in tract. subhastat cap. 1. num. 1.* subdit quod nec Papæ assertioni quod vtilis sit alienatio, credendum est.

CLAVSVLA CLIII.

Si inueneris præmissa, &c.

1 *Citationem partis requirit claus.* Si inueneris præmissa, &c.

2 *Nisi*

2 *Niſi addantur verba illa*, per ſummariam informationem.

3 *Commiſſarius vigore clauſula*, Si inueneris præmiſſa, &c. *in re modica non tenetur partes citare ſecus in graui.*

4 *Gratiam conditionalem facit clauſula*, Si præmiſſa repereris eſſe vera, &c.

5 *Commiſſarius in vim clauſula*, Si præmiſſa repereris, &c. *ſi non conſtito ſibi citatis partibus de veritate, diſpenſet, aut exequatur, talis diſpenſatio, ſeu executio eſt nulla.*

1 HAnc clauſulam requirere partis citationem, nulla fere dubitatio eſt, id enim tenet Rota *deciſ. 14. de dolo, & contum. in antiq.* poſt Ioannem Andr. *in Clem. Iudices, de Offic. deleg.* ſubditque, ita ſeruare Cancellariam, & Rotam DD. Auditorum; ita etiam tenet eadem Rot. *deciſ. 1. n. 10. circa med. de officio deleg. in nouis*, & ibi Papaz. *in addit.* & Felin. *in cap. 2. n. 6. de reſcript.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 7. n. 148* quamuis Lap. *alleg. 60. num. 2. & 3.* dicat hanc clauſulam, *Si inueneris, &c.* in reſcriptis appoſitam non importare conditionem, ſed monitionem quandam, ac præceptum examinandæ veritatis, prout eum refert Sanchez *de Matrim. lib. 9. diſp. 34. num. 25.* Theodoſ. de Rubeis *in ſingul. Rota tom. 2. p. 4. clauſ. 744. n. 1.*

2 Primò ſupradictam principalem reſolutionem limita, niſi addantur ea verba, *per ſummariam informationem*, tunc enim poteſt Commiſſarius citare, vt ſumat informationem, non tamen tenetur, nec poteſt dare parti nomina teſtium, Rota *deciſ. 13. de dolo, & contum. in antiq.* Monet. *d. n. 138. verſ. id autem limitandum.*

3 Secundò limita, vt ſi agatur de re modica, non teneatur talis Commiſſarius partes citare, ſecus in re graui, Rota *deciſ. 16. de dolo, & contum. in antiq.* Mart. *d. clauſ. p. 1. clauſ. 156. n. 3. in vlt. impreſſ.* Monet. *d. num. 138. verſ. 2.* vbi pariter limitat, quando certus ei modus informationis ſumendæ à committente præſcribitur, vt quod inſpectis literis commiſſum negotium exequatur, prout eſt caſus *in cap. 2. verſ. verum quoniam, de reſcript.*

4 Aliquando hæc clauſula concipitur ſub aliis verbis, videlicet, *Si præmiſſa repereris eſſe vera, &c.* quæ conditionalis eſt, facitque gratiam conditionalem, Felin. *in cap. ſi conſtiterit, n. 5. de conſtitut.* ideóque gratia cum illius inſertione conceſſa requirit veram & exactam narratorum probationem, vt dictum fuit *in Caſalen. ſeu nullius præpoſiturꝫ 21. Aprilis 1597. coram Gipsio*, vbi etiam habetur deciſionem Ægidij 113. cum concordantibus, aſſerentem pro verificatione narratorum ſufficere leuiores probationes, ac minus plenas, procedere in iis, in quibus intentio Papæ concedentis principaliter non defraudatur.

5 Amplia ita hanc clauſulam, *Si præmiſſa repereris, &c.* facere gratiam conditionalem, vt ſi Commiſſarius non conſtito ſibi citatis partis de veritate, diſpenſet aut exequatur, talis diſpenſatio, ſeu executio ſit nulla, quantumuis preces ſint in ſe veræ, vt per Sanchez *de Matrim. lib. 3. diſp. 33. n. 3. & 4. lib. 8. diſput. 34. n. 26.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 7. num. 138. poſt med.* obſeruantes, hoc eſſe intelligendum, niſi ſubiiciatur clauſula, *Conſcientiam tuam oneramus*; nam tunc ſufficeret quod ſe extraiudicialiter informet, certiorque fiat de veritate precum.

6 Supradicta clauſula, *Si inueneris, &c.* & alia ſubſequens, *Si repereris, &c.* an differant? vide Mart. *de clauſ. p. 1. clauſ. 156. in vlt. impreſ.*

CLAVSVLA CLIV.

Si ita eſt.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſula agentes.*

2 *Clauſula*, Si ita eſt, *de iure tacitè ſubintelligitur in quocumque reſcripto.*

3 *Iuriſdictionem, vel executionem conditionalem tribuit clauſula*, Si ita eſt.

4 *Verba*, Si ita eſt, diſpenſetis, *inducunt formam, & ſolemnitatem.*

5 *Clauſula*, Si ita eſt, *non procedit in iis, quæ præſumuntur à Iure.*

6 *Gratiam conditionalem facit clauſula*, Si ita eſt, *& oſtendit Papam de narratis notitiam habuiſſe.*

7 *Reſcriptum conditionale non reddit clauſula*, Si ita eſt, *quando gratia eſt de præſenti.*

8 *Cauſa cognitionem, & partis citationem non importat hæc clauſula*, Si ita eſt, *cuius contrarium verius.*

9 *Conditionem non ita facit clauſula*, Si ita eſt, *in reſcriptis poſita, vt ſuſpendat Iuriſdictionem Commiſſarij, vſque ad eius verificationem, ſed ſolum ipſum commiſſarium, ſeu exequutorem mixtum reddit.*

10 *Iuſtificationem contentorum in diſpenſatione requirit clauſula*, Si ita eſt, *in diſpenſatione poſita.*

11 *Clauſ.* Si ita eſſe compereris, &c. *dicitur conditionalis, appoſita in gratia debet in primis iuſtificari.*

DE vi, & effectibus huius clauſulæ vide Mart. 1
de clauſ. part. 1. clauſ. 141. aliàs 157. *in vlt. impreſſ.*
Mari Antonin. *var. reſol. lib. 1. reſol. 58. n. 2. 3. & 4.* Monet.
de commut. vlt. volunt. cap. 7. n. 126. cum ſeqq. vbi
n. 128. ſubdit quòd idem importat quod clauſula illa,
Veris exiſtentibus narratis, & clauſula, *Si preces veritate nitantur.* Theod. de Rub. *in ſing. Rota tom. 2. p. 4.
clauſ. 92. & 745.*

Hæc clauſula tacitè de Iure ſubintelligitur in 2
quocumque reſcripto; *l. fin. in princip. C. de diuerſ. reſcript. cap. 2. de reſcript.* vbi Rip. *n. 19.* Socin. *conſ. 164.
n. 6. lib. 2.* & ideo ſemper apponitur ab expeditoribus,
quando gratia eſt in forma commiſſaria, vt fuit
dictum *in Portugalen. diſmembrationis 13. Iunij 1610.
coram Iuſto*, quam refert Mart. *d. clauſ. 157. num. 3.*
Theod. de Rub. *clauſ. 745. n. 5.* vbi *n. 10.* quòd ſolet
apponi in literis gratiæ, & ſi non apponatur, tacitè
ineſt.

Iuriſdictionem, vel executionem conditionalem 3
tribuit, vt per Abb. *conſ. 96.* incip. *Cùm in aures; col. 4.
verſ. item ſi bene conſideres, lib. 1.* Marcheſ. *de commiſſ.
p. 1. pag. 322. n. 78. in vlt. impreſſ.* Garc. Girond. *de priuileg. ſeu exemption. explicatione, n. 1159.* vbi *n. 1158.*
dicit, quòd verba, *Si ita eſt, diſpenſetis*, inducunt for- 4
mam, & ſolemnitatem non leuem, Seraph. *deciſ. 989.
n. 1.* Cardin. Tuſch. *pract. concl. tom. 1. lit. C. concl. 367.
n. 12.* vbi *n. 13.* ſubdit, vt hæc clauſula non procedat 5
in iis, quæ præſumuntur à Iure, quia non requiritur,
quod verificetur, prout ſi mandatur; aliquem vti
virum probum admitti, & in reſcripto dicitur, *Si ita
eſt, admittas*, quia ſufficit præſumptio Iuris.

Vnde gratiam facere conditionalem, & oſtende- 6
te Papam de narratis notitiam non habuiſſe, cenſuit Rota apud Seraphin. *d. deciſ. 989. num. 1.* quem
refert Monet. *d. cap. 7. num. 129.* tradit Mart. *dict.
clauſ. 157. n. 1.* & poſt Verall. *deciſ. 125. num. 2. part. 1.*

asserit Marches. *de Commiss. d. part. 1. par. 322. num. 78.*
7 noo reddere tamen rescriptum cond tionale, quan-
do gratia est de præsenti, idem firmat Staph. *decis.*
775. num. 5.

8 Non importare hanc clausulam causæ cognitio-
nem, nec partis citarionem, seu vocationem, teoent
Lap. *alleg. 60 num. 1.* Card. *in Clem. 1. num. 17. de offic.*
deleg Matesent. *var. lib. 1. cap. 1. num. 158. cum duobus*
seqq. Verùm contrarium tanquam probabilius se-
quuntur Felin. *in cap. vlt. num. 32. de præsumpt.* Rot.
decis. 12. de offic. deleg. in nouis, Sanchez *de Matrim.*
lib. 8. disput. 34. n. 26. Monet. *de commut. vltim. volunt.*
9 *cap. 7. num. 131.* vbi subdit, hanc clausulam in rescri-
ptis positam non ita conditinnalem facere, vt sus-
pendat iurisdictionem Commissarij vsque ad eius
verificatinnem, sed solùm ipsum Commissarium,
seu exequutorem mixtum reddere. Sub distinctio-
ne tamen rem componit Marches. *de Commiss. d. p. 1.*
pag. 311. num. 81. dicens, aut adest partis, vel testis
interesse, aut cessat; primo casu requiri citatinnem
credit, in secundo verò minimè. Rota *decis. 27.*
num. 6. p. 1. in posthum. Farin. vbi quòd requirit cau-
sæ cognitionem, sed quòd sufficit extraiudicialis in-
formatiri.

10 Et hanc claosulam in dispensatinne appositam re-
quirere iustificationem contentorum in dispensatio-
ne, fuit dictum *in Barcinonen. matrimonij 15. Martij*
1604. coram Penia, impressa per Farin. *decis. 71. n. 4.*
p. 1. recent.

11 Claus. *Si ita esse compereris, &c.* dicitur conditio-
nalis, & apposita in gratia debet in primis iustificari,
Rot. *decis. 155. n. 1. part. 1. in posthum. Farin.*

CLAVSVLA CLV.

Si videbatur.

IMportat hæc clausula arbitrium boni viri, *l. fidei-commissaria libertas, la 2. ff. de fideicom. libert. l. fidei-commissa 11. §. quamquam ff. de legatis 3.* cum aliis allegatis *in Comen. habitus 14. May 1607. coram Iusto*, latè Monet. *de commutat. vltim. volunt. cap. 7. num. 141. cum seqq.* Et de verbis, seu simili clausula, *Vt sibi videbitur*, quòd importet boni viri arbitrium, latè probant Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæst. 8. n. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 7. proœm. n. 113. & seq.* & idipsum de verbis, *Facias quod tibi videbitur expedire*, tradit idem Menoch. *d. quæst. 8. num. 5* & de illis, *Si bonum, aut iustum sibi videbitur, num. 6.* de iis verò, *Si sibi placuerit, n. 7. & 9.* & de illis, *Si sibi probetur, n. 8.* refert Monet. *d. n. 143.*

CLAVSVLA CLVI.

Sine aliqua exceptione, &c.

1 *Exceptionem omnem, & defensionem excludit clausula*, Sine aliqua exceptione, &c.
2 *Exceptiones legitimas non tollit clausula*, Sine aliqua exceptione, &c.
3 *Exceptiones friuolæ, non autem rationabiles per clausulam*, Sine aliqua exceptinne, &c. *videntur repulsæ.*
4 *Exceptiones omnes quando tolluntur in statutis, aut constitutionibus, tunc non solùm friuolæ, sed etiam legitimæ sublatæ dicuntur.*
5 *Exceptiones, quæ resultant ex eadem scriptura, vbi clausula*, Sine aliqua exceptione, &c. *est scripta, non censentur sub illa comprehensæ, etiamsi altiorem indaginem requirerent.*
6 *Exceptiones ortas ex ipsomet instrumento, & ex eodem fonte, opponere potest debitor, etiamsi promisisset soluere*, omni molestia, & exceptione remota.
7 *Exceptiones prouenientes ex natura rei, non censentur comprehensæ sub clausula*, Sine aliqua exceptione, &c.
8 *Subreptionis exceptionibus nunquam renunciatum censetur, licèt Princeps id mandet.*
9 *Exceptiones non apponendas si pars apponeret, & discuti pateretur super qualitatibus, & relevantia illarum, tunc faciunt præiudicium etiam stante clausula*, Sine aliqoa exceptione, &c. *ac si nihil fuisset promissum.*
10 *Appellatio per clausulam*, Sine aliqua exceptione, &c. *quemadmodum, & per quascumque clausulas generales, quod videtur exclusa, ostenditur.*

OMnem exceptionem, & defensinnem exclu- 1
dit hæc clausula, *l. Thais. §. Stichus seruus, ff. de*
fideicom. libert. Bertazol. *de claus. instrum. claus. 22.*
gloss. 1.

Non tollit legitimas exceptiones, vt ex text. *in* 2
cap. ex parte 2. de offic. deleg. notat Rebuff. *in compend.*
alien. num. 49 vnde si est factum, in quo cadere po- 3
test exceptio rationabilis in dubio per rescriptum,
vbi est posita hæc clausula, vel illa, *Nulla exceptione*
obstante, friuolæ exceptiones videntur repulsæ, non
autem rationabiles, gloss. *in d. cap. ex parte*, Vital. de
Camban. *in tract. claus. pag. 16. col. 1. num. 2.* Cels. Vgo
in simili tract. pag. 490. col. 1. Bertazol. *vbi suprà*, & fuit
dictum *in Asten. fructuum 27. Martij 1613. coram*
Illustrissimo Patriarcha Manzanedo. In statutis verò, 4
aut constitutionibus, quando tolluntur omnes ex-
ceptiones, tunc non solùm friuolæ, sed etiam legi-
timæ sublatæ dicuntur, & præcipuè si condita fue-
rint ab habentibus merum & mixtum imperium;
ita Mynsing. *tom. 2. obseru. 10. n. 3.* Carol. de Grassis *de*
except. 1. cum seqq.

Sub hac clausula noo censentur comprehensæ 5
illæ exceptiones, quæ resultant ex eadem scriptura,
vbi clausula hæc est scripta, Alex. *cons. 119. num. 1.*
vol. 1. Bursat. *cons. 234. num. 1. vol. 3.* Sord. *cons. 246.*
num. 24. vol. 1. Ioan. Bapt. Costa *in tract. de clausulis*
conuent. claus. 102. num. 6. & de obligatione Camerali
tradit Galles. *ad 4. partem forma. quæst. 1. num. 8* & fuit
dictum *in Mediolanen. pecuniaria 16. Martij 1592.*
coram Giptio, etiamsi altiorem indaginem requireret
talis exceptio, ex instrumento resultans, vt per
Cassad. *decis. 10. de rescript. n. 1. & 2.* Sarnen. *in com-*
pendio vtriusque Signaturæ, n. 3. & seq. Rot. *decis. 649.*
num. 3. lib. 5. part. 3. diuers. & fuit tentum *in vna Reca-*
naten. transactionis 27. Nouembris 1592. coram Giptio,
impressa per Zach. *post tract. de obligat. Camerali de-*
cis. 8. & in Asculana, seu Ripana pecuniaria 15. Mar-
tij 1606. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano,
impressa per eundem Zachiam *decis. 14. num. 2. & in*
Romana ressensionis 11. Ianuarij 1597. coram Corduba,
pariter impressa apud eundem Zach. *decis. 12. num. 7.*
quam quidem exceptionem, quæ ortum habet ex 6
ipsomet instrumento, & ex eodem fonte, opponere
potest debitor, etiamsi promisisset soluere, *omni mo-*
lestia, & exceptione remota, cuius naturæ exceptiones
sunt, *rei non traditæ, pretij non soluti, & adimplementi*
non facti. Exemplum est in locatore, vel venditore
agente

agente ad pretium rei locatæ, vel venditæ vigore
instrumenti locationis, vel venditionis, cui ex forma ſtatuti non poſſet apponi aliqua exceptio, poterunt eo non obſtante emptor, vel conductor opponere, *non habui rem venditam, non potui vti locata*, Alex.*conſ.*119.*num.*2.*vol.*1. Turret.*conſ.*49.*num.* 34. *vol.* 2. latè Carol. de Graſſis *in tract. de except.* 13. *n.*1.3.& 7.

7 Sic etiam ſub hac clauſula non cenſentur comprehenſæ exceptiones prouenientes ex natura rei,
Bald.*in auth. præſente. C. de fideiuſſ.* Felin. *in cap. ex
parte, il.2.in 10.limitat.* & *ibi* Dec. *num.* 57. *de offic.
deleg.* Rota *in Lauretana pradij, ſeu pecuniaria* 15.
8 *Aprilis* 1593. *coram Giptio*; nec exceptiones ſubreptionis, quibus nunquam renuntiatum cenſetur,
licèt Princeps id mandet, vt per Cæpol. *in ſpecie,
conſ.*64.*col.*7.*verſ.plus etiam dico*, Crauet.*de antiquit.
tempor.p.*4.*§.tranſeo, num.*123.

9 Verùm ſi apponantur exceptiones non apponendæ, & pars taceat, ac non contradicat, ſed solùm diſcuti patiatur ſuper qualitatibus, & releuantia illarum, tunc faciunt præiudicium, ac ſi nihil fuiſſet promiſſum; ac eſſent de iure admittendæ; ita Innocent *in cap.cùm Bertoldus, n.*4.*in fin.de ſent.& re iudicat.* Alex.*conſ.*77.*n.*13.*vol.*2. Cap.*alleg.* 25. incip. *An minor.certificatus; verſ. ad quartum*, Galleſ. *de oblig. Camer.ad* 4.*partem forma, quæſt.*4.*in princ.* Tiben Saluſt.*lib.*1.*cap.*14.*ſub n.*3.*verſ.imò in executione*, Anton. Corn.*de abſolut.iuram.part.*3.*quæſt.*23.*n.*8.*verſ. & ita nominatim*, Rota *in Aurien. parochialis* 11. *Decembris* 1609.*coram Card. Marquemontio.*

10 Et quod per hanc clauſulam, quemadmodum & per quaſcumque clauſulas generales videatur excluſa appellatio, ſentit Ruginel.*de appellat.* § 9.*gloſſ.* 2. *cap.vnic.num.*18.*cum ſeqq.* Turret. *conſ.*86.*n.*20.*vol.*2. quos refert Ioan.Bapt.Coſta *d.clauſ.*102.*n.*8.

CLAVSVLA CLVII.

Sine præiudicio, &c.

1 *Clauſula*, Sine præiudicio, &c. *ſubintelligitur in omnibus conceſſionibus, quando poteſt ſtare cum principali diſpoſitione.*

2 *Gratia in qualibet Papa ſemper intelligitur clauſula*; Sine præiudicio.

3 *Principis gratia ſemper intelligitur ſine alterius iniuria.*

4 *Reſcripto in quolibet ſemper intelligitur clauſula*, Sine præiudicio alieni iuris.

5 *Clauſula*, Sine præiudicio, &c. *ſemper intelligi debet de alio præiudicio, quam expreſſo.*

6 *Clauſula*, Sine præiudicio, &c: *operatur tantùm ſuper non expreſſis in eodem contractu.*

7 *Ius illius præſeruat clauſula*, Sine præiudicio, &c. *ad cuius fauorem appoſita eſt.*

8 *Actum conditionalem reddit clauſula*, Sine præiudicio, &c. *ſi, & quatenus præiudicium ex actu alicui inferatur, & intelligitur de conditione reſolutiua, & non ſuſpenſiua.*

9 *Poſſeſſio data ſub conditione reſolutiua cenſetur purè data.*

10 *Depoſitum conditionale non dicitur ex eo, quod factum fuerat cum clauſula*, Sine præiudicio, &c.

11 *Clauſula*, Sine præiudicio, &c. *an præſeruet ius tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio, referuntur data ſententia, & n.*11.

13 *Poſſeſſionem alterius plenam præſeruat ſolùm clauſula*, Sine præiudicio, &c.

14 *Clauſula*, Sine præiudicio, &c. *poſita in conceſſione, quæ eſt incompatibilis cum diſpoſitione, vel diſpoſitionem vitiat, vel vitiatur à diſpoſitione.*

15 *Ciuilitatis & immunitatis in Breui Apoſt. inſerta clauſula*, Sine præiudicio, &c. *ad ſolam ciuilitatem refertur.*

16 *Iuriſdictionem Iudicis ad quem non tollit in commiſſione clauſula*, Sine præiudicio, &c.

17 *Exequutorem mixtum facit clauſula*, Sine præiudicio iurium alterius.

18 *Clauſ.* Sine præiudicio quorumcumque ſuorum iurium, *habet vim præſeruationis, etiam in minimis.*

19 *Clauſ.* Sine præiudicio alicuius, &c. *requirit cauſæ cognitionem.*

SVbintelligitur hæc clauſula in omnibus conceſ- 1
ſionibus, quando poteſt ſtare cum principali
diſpoſitione, Seraphin.*deciſ.*598.*num.* 18. Menoch.
*conſ.*1033.*num.*21.

Et ſic in qualibet gratia Papæ, Sarnen. *in reg.de* 2
*iure quæſito non tollendo, quæſt.*1.*in princ.* & fuit dictum
in Pampilonen. ſepulturæ 10. *Nouembris* 1608. *coram
Gregor. XV. inter eius deciſiones impreſſas, deciſ.* 383.
*n.*2. quæ etiam reperitur impreſſa per Farinac. *deciſ.* 3
226.*n.*1.*p.*2.*recent.* Principis enim gratia ſemper intelligitur ſine alterius iniuria, *l.*2.*§ ſi quis, à Principe.
ff.ne quid in loco publ.cap.ſuper eo, de officio deleg.*Dec.
*conſ.*15.*n.*4.

Et in quolibet reſcripto, prout ſignanter de clau- 4
ſula, *Sine præiudicio iuris alieni* agentes concludunt;
Rot.*deciſ.*21.*n.*5.*de præbend.& in Burgen.de Arroyo*
vlt.Ianuarij 1594.*coram Litta.*

Semper tamen intelligi debet de alio præiudicio 5
quàm expreſſo, vt per Oldrad *conſ.*330. *in fine*, Pariſ.
*conſ.*70.*n.* 12.*lib.*1. Gabr.*conſ.* 151. *num.* 29. *& ſeq.
lib.*1. Theodoſ. de Rub. *d.clauſ.*754. *num.* 9. Verall.
*deciſ.*7.*in fin.de iurepatron.* Honded.*conſ.* 86 *num.* 47.
*tom.*2. Stephan. Gratian. *diſcept.foreſ.cap.*867.*n.*19.
Cæſar. Argel *de contradict.legitime, q.*12.*n.* 9. Rebuff.
*in praxi benef. in forma non. promiſ. in verb. dummodo,
num.*6. Cened.*poſt lib.practic.quæſt.ſing.*100.*n.*3 & dictum fuit *in Toletana admiſſionis* 17.*Iunij* 1609.*coram* 6
Pamphilio, impreſſa per Farin. *deciſ.*192.*n* 6.*p.*1. ac
proinde operatur tantum ſuper non expreſſis in eo- 7
dem contractu, vt per Rebuff.*in praxi tit.de erect.in
Collect.ad fin.* Mandoſ.*conſ.*10.*n.*14.Mart.*de clauſ.p.*1.
*clauſ.*157.*n.*3.*&* 9.*in vlt.impreſſ.* Rota *deciſ.*720.*n.*8.
*p.*2.*in poſth. Farin.* aliàs *p.*3.*recent.* vbi quòd non extenditur ad expreſſa.

Præſeruat ius illius, ad cuius fauorem clauſula 8
hæc appoſita eſt, Pute. *deciſ.* 191. *n.* 17. *lib.* 1. *in
correctu*, vbi ait, quod iſta clauſula nihil noui concedit, ſed ius, ſiue bonum, ſiue malum, prout antea erat, dimittit, *& deciſ.*113. *lib.*2. Marta *d.clauſ.*157. *num.*1. Aloyſ. Ricc.*in collect. deciſ. p.* 4.*collect.* 853. *in princip. & collect.* 1243. Verall. *deciſ.* 119. *part.* 1. Seraph. *deciſ.* 154. *num.* 6. & fuit dictum *in Regien. feudi de Tobilis* 24. *Nouembris* 1586. *coram Cardin. Pamphilio, & in Mediolanen.* 8. *Iunij* 1612. *coram Reuerendiſſimo D. Pamphilio.iun.* impreſſa per Farin. *deciſ.*419.*num.* 3. *part.* 1. *recent.* Theodoſ. de Rubeis *in ſingul. Rota tom.* 2. *part.* 4. *clauſ.* 754. *num.* 2. *cum ſeqq.*

Reddit actum conditionalem, ſi, & quatenus præ- 9
iudicium ex actu alicui inferatur, Peregr. *de fideicom.*

num. 47. *ſub num.* 29. *verſ. ideo*, Marta *d. clauſ.* 157. *num.* 2. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 137 *n.* 2. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 980. *num.* 8. quòd tamen eſt intelligendum de conditione non ſuſpenſiua, ſed reſolutiua, hoc eſt, quod conſtito de alterius præiudicio, & iure, actus reſoluatur, interim autem actus geſtus cum dicta conditione habetur pro puro, Pereg. *d. art.* 47. *ſub num.* 29. *verſ. intellige*, Hoodëd. *conſ.* 86. *num.* 44 *tom.* 2. Seraphin. *deciſ.* 877. *n.* 2. & 3. vbi dicit, quòd poſſeſſio data cum dicta conditione, cenſetur purè data, quandiu non apparet alium habere potiora iura, ex adductis *in Ferrarien. bonorum* 16. *Iunij* 1613. *coram Reuerendiſſimo D. meo Pamphilio*, impreſſa per Fatin. *deciſ.* 513. *ſub num.* 3. *part.* 1. *recent.* Theodoſ. de Rubeis *d. clauſ.* 754. *num.* 6. & *cla* .9 .§ 2.

10 Vnde conditionale depoſitum non dici ex eo, quod factum fuerit cum hac clauſula, cenſuit Rot. *coram Gregor. XV. deciſ.* 314. *n.* 4.

11 Vtrùm autem hæc clauſula præſeruet ius tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio, quæſtio eſt dubia, in qua vna ſententia tenet in vtroque ius præſeruare, quam tuentur Peregrin. *d. art.* 47. *num.* 29. & *art.* 48. *ſub num.* 36. & *conſ.* 2. *ſub num.* 63. *verſ.* & *in ſumma, lib.* 2. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 1. *cap.* 55. *n.* 31. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 867. *num.* 35. & ſæpe in Rota ita fuit reſolutum, & ſignanter *deciſ.* 1013. *part.* 3. *lib.* 3. *diuerſ.* & *coram Seraph. deciſ.* 403. *num.* 1. & 2. & *in Romana domus de Cardilis* 17. *Maij* 1609. *coram Card. Caualerio*, & *in S. Seuerini bonorum* 1611. *coram Card. Sacrato*, vbi dicitur, quòd ſtante tali clauſula, vel cenſetur reſeruata poſſeſſio alterius, vel quatenus id verificari non poſſit; vitiabitur poſſeſſio alteri data cum dicta clauſula, & fuit etiam dictum *in vna ciuitatis Caſtelli* 13. *Iulij* 1617. *coram Vbaldo*, vbi dicitur non cenſeri præiudicatum iuri alterius quoad poſſeſſionem, nec etiam ad effectum manutentionis, & quod præſeruat iura tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio.

12 Altera ſententia tenet, non præſentare niſi iura in petitorio, & fuit non ſemel tentum in Rota coram Mantic. *deciſ.* 332. & coram Seraphino *deciſ.* 656. *num.* 2. & *in Romana cenſus* 13. *Maij* 1608. *coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano*, & *in alia Romana cenſus* 14. *Nouemb. eiuſdem anni* 1608. *coram Cardinale Marquemontio.* Quæ quidem contrariæ opiniones facilè concordari poſſint, ſi primam intelligamus, quando verſamur in actu facto à Iudice, veluti quando Iudex dat immiſſionem cum hac clauſula: ſecundam verò, quando verſamur in actu poſſeſſorio voluntariè facto ab eadem met parte.

13 Hanc clauſulam præſeruare ſolùm poſſeſſionem alterius plenam, tenent Cæſ. de Graſſis *deciſ.* 3. *n.* 3. & 4. & *de verb. ſignif.* Honded. *conſ.* 86. *num.* 52. *tom.* 2. Rota *d. deciſ.* 513. *num.* 3. *part.* 1. *recent.* & fuit dictum *in Romana domus de Cardelis* 1. *Decemb.* 1617. *coram Cardin. Caualerio*, & *in Sabinen. Caſtri Mempei* 7. *Februarij* 1618. *coram Card. Verolſpie.*

14 Poſita in conceſſione, quæ eſt incompatibilis cum diſpoſitione, vel diſpoſitionem vitiat, vel à diſpoſitione vitiatur, ne actus reddatur negatorius, Seraph. *deciſ.* 398 *n.* 17. Vnde in tranſactione poſita in directè contrariis, & incompatibilibus, cum priori inſtrumento venit reiicienda, vt per Aym. *conſ.* 29. *n.* 2. Put. *deciſ.* 370. *lib.* 1. *in correctis*, cùm per ſecundum cenſeatur inducta nouatio. Aretin. *conſ.* 21. *num.* 1. Dec. *conſ.* 463. *n.* 5. Cacher. *Pedem deciſ.* 142. *num.* 11. quicquid dicant Natt. *conſ.* 527. *n.* 2. Gozad. *conſ.* 38. *n.* 1. Theſaur. *deciſ.* 126. *n.* 5.

15 Inſerta in Breui Apoſt. ciuilitatis, & immunitatis ad ſolam ciuilitatem refertur, ne aliàs vacet, & nihil operatur, Menoch. *conſ.* 117. *n.* 4. Marta *d. clauſ.* 157. *num.* 10.

16 In commiſſione non tollit Iuriſdictionem Iudicis ad quem, & licèt non operetur effectum ſuſpenſiuum, operatur tamen deuolutiuum, vt de eo cognoſci poſſit & procedi ad vlteriora etiam reuocando. Seraphin. *deciſ.* 845. *num.* 2.

17 Facit executorem mixtum clauſula illa ſine præiudicio iurium alterius, Gregor. *deciſ.* 413. *n.* 3.

18 Clauſula, *Sine præiudicio quorumcunque ſuorum iurium*, habet vim præſeruationis etiam in minimis, vt per Put. *deciſ.* 6. *n.* 2. *lib.* 2. Lotter. *de re beneſic. lib.* 1. *q.* 40. *num.* 178.

19 Clauſ. *Sine præiudicio alicuius*, &c. requirit cauſæ cognitionem, Verall. *deciſ.* 284. *n.* 4. *p.* 2. Theodoſ. de Rubeis *in ſingul. Rota tom.* 2. *p.* 4. *clauſ.* 756. *num.* 5. vbi *num.* 6. ait quod in omni gratia tenetur tacitè intellecta, ſeu appoſita, cùm ſemper cenſeatur aliquid concedi ſine præiudicio iurium alterius; & *num.* 7. quod ſi exprimatur, intelligitur etiam de modico præiudicio.

CLAVSVLA CLVIII.

Sine præiudicio venientium ab inteſtato, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſulæ agentes.*

2 *Legitimatio non poteſt fieri abſque clauſula*, Sine præiudicio venientium ab inteſtato, &c.

3 *Clauſula*, Sine præiudicio venientium ab inteſtato, &c. *idem importat quod clauſula*, Sine præiudicio legitimorum.

4 *Clauſula*, Sine præiudicio venientium, &c. *intelligitur ſine præiudicio aliorum.*

5 *Ius in ſpe ſuccedendi ex fideicommiſſo, ex pacto, & prouidentia in feudo, & emphyteuſi, præſeruat clauſula*, Sine præiudicio venientium, &c.

6 *Clauſula*, Sine præiudicio venientium, &c. *intelligitur de aſcendentibus, & deſcendentibus, non verò de tranſuerſalibus.*

7 *Ius omne ſucceſſionis proueniens ex quacumque maiorum diſpoſitione, & anteceſſorum omnium, præſeruatur legitimis per clauſulam*, Sine præiudicio venientium, &c.

8 *Legitimatio cum clauſula*, Sine præiudicio venientium, &c. *legitimato tamen ſuffragatur in iis, in quibus nullum paratur præiudicium legitimo vero, & naturali.*

9 *Legitimatus cum clauſula*, Sine præiudicio venientium, &c. *non poteſt minuere legitimam legitimorum, & naturalium, etiam concurrendo cum illis, & faciendo partem.*

10 *Legitima integrè debita de iure filiis legitimis, & Naturalibus, ſi non diminuatur, tunc non obſtante clauſula*, Sine præiudicio legitimorum, &c. *legitimatus petere poterit, quod ſibi a patre in teſtamento relictum fuerit.*

11 *Legitimatum excludere à ſucceſſione inteſtati, & præcipuus effectus clauſulæ*, Sine præiudicio legitimorum, &c.

12 *Clauſula*, Sine præiudicio venientium &c. *poſita in legitimatione, oſtendit Principem, qui conceſſit priuilegium legitimandi cum* hac

hac clausula, voluisse quod tertio praeiudicium non inferatur.

13 *Voluntatem liberam dispositionis patris preseruat clausula*, Sine præiudicio viuentium; &c.

14 *Clausula*, Sine præiudicio venientium, &c. *comprehendit tam legitimos filios, qui extant tempore legitimationis, quàm postea nascituros.*

15 *Legitimatio quando est facta ad instantiam patris testatoris, non operatur clausula*, Sine præiudicio venientium, &c. *quando agitur de illius successione.*

16 *Testamento facto non operatur clausula*; Sine præiudicio venientium, &c.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Martam *de clauf. part. 1. clauf.* 162. Cardin. Tusch. *practic. concl. tom. 1. litt. C. concl.* 356. *num.* 17. *cum seqq.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 5. *collect.* 178. nouissimè Theod. de Rub. *in singul. Rota tom. 2. part. 4. clauf.* 760. Bapt. Fragoso *de regimine Christ. Reip. 3. lib. 3. disp. 6. §. 6. à n. 63.* Gambar. *de officio legati lib. 2. q. 39. n. 315. cum multis seqq.* Rot. *decis.* 587. *num. 2. cum seqq. p. 2. in posthum. Farin.* aliàs *p. 4. recent.* vbi quòd in legitimatione non operatur facto testamento.

2 Hæc clausula solet apponi in dispensationibus, & legitimationibus, imò regulariter legitimatio non potest sine ea fieri, etsi Princeps legitimans habeat quamcumque amplissimam facultatem legitimandi; nec extenditur, vt legitimatus possit succedere bonis patris contra illius voluntatem, Dec. *cons.* 338. *num.* 9. Card. Mant. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 3. *num.* 9. Theod. de Rub. *d. clauf.* 760. *n.* 1. vbi quod hæc clauf. posita in legitimatione non intrat stante testamento, & *n.* 19 quòd hæc clausula operatur vt legitimatio non sit propriè legitimatio, sed dicatur dispensatio, & fuit dictum *in Bononien. hæreditatis de Gargantibus* 14. *Martij* 1601. *coram Illustrissimo*
3 *Domino meo Cardin. Millino*: Et idem importare quòd clauf. *Sine praeiudicio legitimorum*, ex Corn. *cons.* 93. *n.* 29. *lib.* 2. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 356. *num.* 18.

4 Intelligitur sine alicuius præiudicio, Honded.
5 *cons.* 64. *num.* 20 *tom.* 2. vbi *num.* 22. quòd præseruat ius in spe succedendi ex fideicommisso ex pacto & prouidentia in feudo, & emphyteusi; & *consil.* 83. *num.* 14. *tom.* 2. vbi *num.* 16. subdit, quòd generaliter posita, generaliter intelligitur quoad omnes.

6 Item intelligitur de ascendentibus, & descendentibus, non verò de transuersalibus, vt per Cald. Pereira *receptarum sententiarum, siue quæstionum forens. cap.* 4. *num.* 16. Cabed. *Lusit. decis.* 89. *n.* 4. *part.* 2. Cardos. *in praxi iudicum, & aduocatorum, verb. clausula* 32. Valasc. *de partit. cap.* 12. *num.* 43. Licèt sub ea transuersales comprehendi asserant, Socin. sen. *in l. Gallus. §. & quid si tantum, num.* 21. *vers. & licèt, de liber. & posthum. & cons.* 212. *concl.* 1. *lib.* 2. & *concl.* 95. *col. penult. lib.* 3. Aloys. Rice. *de collect.* 178. *vers. secundus effectus*, Gam. *Lusitan. decis.* 278. Rotæ *decis.* 501. *part.* 1. *diuers.* Cardin. Tusch. *dict. litt. C. conclus.* 356. *num.* 27. Honded. *d. conclus.* 81. *num.* 25. *tom.* 2. quatenus asserit, conseruare etiam ius transuersalium, quando respicit successionem tam paternam, quàm aliam, ne reddatur illusoria, cum pluribus allegatis *in causa Romana de Guaddis* 27. *Nouembris* 1566. *coram Robusterio*. Theodos. de Rubeis *dict. clauf.* 760. *num.* 11. Bapt. Fragoso *cit. loc.* vbi hanc partem defendit.

Per hanc clausulam præseruatur legitimis veris 7
omne ius successionis perueniens ex fideicommisso, aut ex pacto, & prouidentia, vel ex quacumque maiorum dispositione, & antecessorum omnium, Alex. *cons.* 187. *num.* 12. *vers. item potest intelligi; lib.* 5. Socin. *cons.* 95. *n.* 35. *lib.* 4. Gabr. *cons.* 30. *num.* 20. *lib.* 1. & *cons.* 22. *n.* 7. *lib.* 2. Ruio *cons.* 3. *num.* 12. *vers. nec istis obstat. lib.* 1. & *cons.* 206. *num.* 8. *lib.* 3. Honded. *cons.* 64. *num.* 22. *lib.* 1. & *cons.* 59. *num.* 15. & 16. *lib.* 4. Rot. *decis.* 667. *n.* 3. apud Farin. *part.* 1. *recent.* Pereg. *de fideicom. art.* 23. *n.* 65. & 87. & fuit dictum *in Iannen. Iurispatronatus* 30. *Ianuarij* 1606. *coram Litta*. Ideo 8
huiusmodi legitimatio legitimato tantùm suffragatur in iis, in quibus nullum paratur præiudicium legitimo vero & naturali, Gabr. *in d. cons.* 24. *num.* 29. *lib.* 2. qui allegat *ibi* Socin. Rimin. & plures alios, & fuit dictum *in Bonon. apothecarum* 24. *Nouembr.* 1603. *coram Gregorio XV. inter decisiones eius impressas decis.* 201. quæ etiam reperitur impressa per Farin. *decis.* 65. *part.* 1. *recent. duplicata decis.* 64. *part.* 2. *recent.*

Vnde talis legitimatus non potest minuere legi- 9
timam legitimorum, & naturalium etiam concurrendo cum illis, & faciendo partem, prout expressè tenuerunt Cast. *in l. Gallus. §. & quid si tantum. n.* 16. *in fin. ff. de lib. & posthum. & cons.* 180. *col.* 2. *lib.* 1. & *cons.* 429. *in fin. lib.* 2. Curt. sen. *cons.* 73. *num.* 8. *vers. est etiam verum.* Capra *cons.* 157. *in fin.* Peregr. *de fideicom. art.* 23. *num.* 80. Gabr. *cons.* 24. *n.* 11. *lib.* 2. Decian. *cons.* 19. *n.* 4. *lib.* 1. Rot. *in d. Bononien. apothecarum coram Gregor. XV. versicul. ob effectu* Si autem non diminua- 10
tur legitima integrè debita de Iure filiis legitimis, & naturalibus, tunc non obstante hac clausula legitimatus petere poterit quod sibi à patre in testamento relictum fuerit, Dec. *cons.* 393. *num.* 1. & *cons.* 576. *n.* 8. *vers. ita enim verba*, Gozad. *cons.* 6. *n.* 33. & 78. Gabr. *cons.* 19. *n.* 7. *lib.* 4.

Præcipuus huius clausulæ effectus est, excludere 11
legitimatum à successione intestati, Paris. *cons.* 14. *sub n.* 44. *lib.* 1. Capyc. *decis.* 12. *num.* 5. Mandel. *cons.* 7. *n.* 1. Rot. *in d. Bononien. apothecarum coram Greg. XV. vers. accedat quòd.*

Posita in legitimationibus, ostendit Principem, 12
qui concessit priuilegium legitimandi cum hac clausula, voluisse quod tertio præiudicium non inferatur, vt per Honded. *cons.* 64. *n.* 4. & *cons.* 59. *n.* 14. & *cons.* 71. *n.* 38. *tom.* 2. & ita intelligitur, ne per legitimationem fiat præiudicium venientibus ab intestato in iure quæsito ante legitimationem, idem Honded. *d. cons.* 61. *num.* 7.

Non tantùm præfertur præiudicium venientium 13
ab intestato, sed etiam liberam voluntatem dispositionis patris, ita vt sic legitimatus non possit paternum iudicium impugnare, tanquam habilitatus ad succedendum in eo tantùm, quod patri videbitur, Rimin. sen. *cons.* 40. *n.* 9. & 13. Gregor. *decis.* 201. *num.* 4. vbi fuit dictum, legitimatum cum hac clausula non posse dicere testamentum nullum ex causa præteritionis, & citat Angel. *cons.* 624. *post num.* 2. Socin. *cons.* 41. *sub num.* 4. *lib.* 3. Capyc. *decis.* 22. *num.* 4. quia legitimatus cum hac clausula habilitatur tantùm ad succedendum secundum voluntatem patris dispositiuam, vel permissiuam: contra verò, vel præter voluntatem patris nihil consequi potest, vt firmat Castil. *de coniect. vltim. volunt. cap.* 22. *num.* 158. & in specie, quod si legitimatus succedit tantùm in eo, quod sibi à patre relinquitur, ita vt non teneatur pater ei aliud relinquere, notant Curt. iun. *cons.* 74. *num.* 8. *circa med.* Gabr. *cons.* 30. *num.* 29. *lib.* 1. Decian. *cons.* 40. *num.* 33. *circa med. vers. hanc quoque*;

lib.3.Rot.in d.Bononien.apothecarum coram Greg. XV. vers.comprobatur.

14 Comprehendere hanc clausulam tam legitimos filios, qui extant tempore legitimationis, quàm postea nascituros, obseruat Cabel. *d. decis 9.num.10.* & ex Alex. *cons.187.*incip. *Videretur, in princip.& cons.188. in princip. lib. 5.* tradit Card. Tusch. *dict. concl.356 num.21.*

15 Non operatur hæc clausula, quando legitimatio est facta ad instantiam patris testatoris, quando agitur de illius successione, secus quando de successione fideicommittentia, vt fuit dictum *in Viterbien. fideicom. 9. Februarij 1615. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano*, impressa per Farin. *decis.677. p.1.recent.*

16 Nec etiam operatur facto testamento, Gabr. *cons.19.n.17.lib.1.* Cephal.*cons.442.n. 5.lib.3.* Ruin. *cons.87.num.20.lib.3.*Gozad.*cons 6 num.14.& 78* & ex Corn. *cons.93.num.19.* Card. Tusch. *dict. litt. C. concl.356.n.19.* Mart.*d.clausp.1.claus.162. num.1. in vlt.impress.*Rot.*d.decis.667.num.4.* Theodos de Rub. *d.claus.760.n.5.*vbi *n.6.* plures in contrarium refert. Intellige procedere ad effectum, vt relictum in testamento, teneat etiam nolentibus filiis legitimis, sed non propterea quòd legitimatus fiat capax impugnationis voluntatis paternæ; solùm enim habilitatur, vt possit pater illi in testamento relinquere. Dec.*cons. 576.sub num.6.* Paris.*cons. 14.sub num. 44. lib.2.*Socin.*cons.95.sub num.43.lib. 4.* Beto. *cons.177. n 74.lib.2.* Rimin. sen.*cons.41.n.9.* & fuit resolutum *in d.Bononien.apothecarum coram Greg.XV.*

17 Clausula, *Sine praeiudicio agnatorum*, quominus proximus agnatus succedat vnà cum legitimato, intelligitur, dummodo concurrat in pari gradu cum legitimato, non autem si est agnatus remotioris gradus, ita ex Bald.*cons.129.num.6. vers. circa quintum, lib.1.*tradit Card.Tusch.*d.concl.356.n.44.*

CLAVSVLA CLIX.

Sine præiudicio legitimæ executionis.

1 *Iurisdictionem praeseruat Iudici à quo clausula,* Sine præiudicio legitimæ executionis, *ita vt ipse sine vitio attentatorum exequi possit decretum per se factum.*

2 *Executio potest fieri etiam contra tertium, qui acquisiuit lite pendente vigore clausula,* Sine præiudicio legitimæ executionis.

3 *Tertium, qui nulla est obligatione adstrictus, non comprehendit clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis.

4 *Inhibitio emanata vigore commissionis continentis clausulam*, Sine præiudicio legitimæ executionis, *non causat attentata.*

5 *Executionem validam, non verò inualidam, praeseruat clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis.

6 *Clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis, *solùm tollit id, quod legitimè factum est, non quod nulliter, aut iniustè geritur.*

7 *Commissionem totam causa appellationis restringit, & limitat clausula*, Sine præiudicio legitimæ executionis.

1 HÆc clausula Iurisdictionem præseruat Iudici à quo, ita vt ipse absque vitio attentatorum exequi possit decretum per se factum, seu mandatum iustè & rectè relaxatum, & ad vlteriorem executionem procedere valeat, Lancell.*de attent. post inhibitionem, cap. 10.limit.13.num.17.*Cæsar de Grass. *decis. 5.num.2. de sentent. & re iudic.* Salust. Tiber. *lib.1.c.27.num.4.* Nicol.Garc.*de b. nefic.part.1. cap.5. num.573.* Marta *de clausul.part.1.claus. 138. num. 9.* Gonzal.*ad reg. 8. Cancell.gloss.9. in annot. num. 224.* Valenzuel. *cons. 157.num. 72. tom. 2.* Gregor. *decis.252.num. 1.* & fuit dictum *in Spoletana attentatorum 5. Iulij 159.coram Corduba, & in Romana legitima, seu velitamentorum 5. Decembris 1614. coram Vbaldo*, impressa per Farinac.*decis.609.part.2.recent.*
vbi etiam habetur, quòd vigore huius clausulæ po- 2
test fieri executio etiam contra tertium, quia acquisiuit lite pendente, maximè si alienatio fuit facta in fraudem executionis inceptæ, vel paratæ; & iterum *in Romana vinea 1. Iulij 1613. coram Illustrissimo Pa-* 3
triarcha Monzanedo. Vbi etiam fuit resolutum, hoc esse intelligendum, vt non possit tertium comprehendere, qui nulla est obligatione adstrictus, sed solùm tanquam possessor rei litigiosæ commisit
causam iactationis, & molestationis, & propterea 4
inhibitio emanata vigore commissionis continentis hanc clausulam, non causat attentata, Lancell. *dict. limit. 13.num.2.* Cæs.de Grass. *vbi supra*, cum cæteris citatis, & fuit dictum *in Anconitana dotis 3. Aprilis 1609. coram Illustrissimo Domino meo Cardinale Millino*, impressa per Marches. *de commiss. part. 1. pag. 57. in vlt. impress.* quia hæc claus. præseruat ab attentatis. Lancel.*de attentat. post inhibit. limit. 13. num.2.* Theod. de Rub.*in sing.Rota concl.757.num.6.* Et posita in commissione operatur quòd non impeditur processus executiuus, licèt propterea non desinat operari quòd in reliquis remaneat commissio cum suo effectu. Idem Theod.de Rub.*d.tom.1.p. 4. claus.96 §.4* vbi §.5. subdit quòd executio remanet penes Iudicem à quo, & non transfertur ad iudicem ad quem.

Hæc clausula præseruat executionem validam, 5
non verò inualidam, vt fuit resolutum *in Romana Casalis 14. Nouembris 1581. coram Clemente VIII.* impressa per Marches. *de Commiss. part. 2. pag. 61.*
& ideo solùm tollit id, quod legitimè factum est, 6
non id, quod nulliter, aut iniustè geritur, vt similiter resolutum fuit *in Placentina fid.inspiratis 22. Iunij 1592.coram Penia*, impressa per Marches. *de commiss.part.1.pag.177.* & notat Nicol. Garc. *de benefic. p.1.cap. 5. num.563.* Operatur autem hæc clausula, quod Iudex à quo possit exequi, non tamen impedit quòd executio si non sit legitima, non possit reuocari, vt per Theod. de Rub.*d.claus.757. n. 5.* vbi *n.7.*quòd impedit executionem iniustæ sententiæ, & *n. 8.* quòd ideo non impedit quominus Iudex ad quem non possit absoluere nulliter excommunicatum, & *n. 13.* tenet quòd hæc clausula in commissione appellationis posita præseruat iurisdictionem Iudicis à quo, vt possit procedere ad executionem, non obstante quod pendeat appellatio, & *n.19.* dicit quòd hæc clausula solum præseruat facultatem executionibus litterarum Apost. procedendi ad executionem, non obstante iudicio ordinario.

Restringit, & limitat totam commissionem cau- 7
sæ appellationis, in qua cum ea fuit rescriptum, vt censuit Rota *in Segobien. violati testamenti 5. Maij 1595.coram Iusto.*

CLAVSVLA

CLAVSVLA CLX.

Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum.

1 *Clausula*, Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *de stylo Signaturæ Iustitia apponi solet in commissionibus appellationum ab executione literarum Apostolicarum.*

2 *Literarum Apostolicarum via est executiua.*

3 *Litera Apostolica habent paratam executionem ad instar instrumenti publici.*

4 *Commissio appellationis stante clausula* Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *non suspendit, nec impedit, quin Iudex à quo procedat ad vlteriorem executionem.*

5 *Subreptionis etiam prætextu retardari non potest executio literarum Apostolicarum.*

6 *Litera Apostolica habent paratam executionem, & non obstante appellatione possunt exequi, si essent iustificata, & non antea.*

7 *Claus.* Sine præiudicio literarum Apostolicarum, *intelligitur de literis Apostolicis tunc expeditis, & non postea emanatis.*

8 *Index ad quem non impeditur ex claus.* Sine præiudicio literarum Apostolicarum, *quominus possit procedere in iudicio ordinario, & cognoscere de iniustitia, & nullitate sententia, qua opponuntur.*

9 *Possessorio in iudicio pronisus ab Ordinario, cùm non habeat se pro spoliato, de nullitate, & iniustitia sententia dare poterit, etiam stante claus.* Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum.

10 *Cl.* Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *venit intelligenda, quatenus de Iure locus sit.*

11 *Claus.* Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *præseruat quod legitimè factum fuit, non illud, quod nulliter, aut iniustè geritur.*

12 *Iudex ad quem non obstante claus.* Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *potest per viam attentati, & manutentionis reuocare executionem factam à iudice à quo, si non sit rite, & rectè facta.*

13 *Effectus clausula*, Sine præiudicio executionis litterarum Apostolicarum, *consumptus dicitur per executionem factam semel, & per vnicam immissionem etiam nulliter.*

14 *Claus.* Sine præiudicio executionis literarum Apostolicarum, *apposita per Nuntium in commissione directa alicui Iudici, non afficit ipsum Nuntium.*

1 DE stylo Signaturæ Iustitiæ apponi solet hæc clausula in commissionibus appellationum ab executione literarum Apostolicarum, prout apponi solet ita commissione appellationis ab obligatione Camerali contenta in instrumento, cuius virtute actum fuit, iuxta cons. Gemin. 99. incip. *Super primo, num.* 2. *&* 3. in Gallesi. *in tract. oblig. Camer. in* 6. *p.* 1. *in. cap. de quast. varia post processum incid. num.* 10. *cum seqq.* Et quòd hæc clausula semper soleat apponi in commissione appellationis à decreto, seu sententia prolata vigore literarum Apostol. tenent Gonzal. *ad reg.* 8. Cancell. *in ar. not. contra nullit. & attent. n.* 221. *cum seqq.* Theodos. de Rub. *in sing. Rota tom.* 2 *part.* 4. *claus.* 758. *num.* 10. Non tamen apponitur vbi appellatur à sententia lata contra executionem literarum Apost. Gonzal. *gloss.* 6. *n.* 203. *cum seqq.* Theod.
de Rubeis *d. claus.* 758. *num.* 12. Nam literarum Apo- 2
stolicarum via est executiua, *cap. si capitulo* 5. *de concess. prabend. lib.* 6. & fuit dictum *in Onet. Canonicatus* 30. *Martij* 1607. *coram Card. Marquemontio, & in Ciuitaten. confirmationis concordia* 15. *Aprilis* 1611. *coram Illustriss.mo Patriarcha Manzanedo, & in Engubina Canonicatus* 14. *February* 1613. *coram eodem*, paratámque habet executionem, *c. super literis, de lite pon.* Gig. *de pens. quæst.* 8. *num.* 2. Beroi. *cons.* 14. *rescript.* Mohed. *decis.* 9. *de causa possess. & decis.* 13. *vt*
n. 1. *lib.* 1. Sarnen. *in tract. Breuium*, vbi dicit, illas 3
habere paratam executionem ad instar instrumenti publici; & fuit dictum *in Vic. Canonicatus, siue indulti* 23. *Nouembr.* 1601. *coram Penia.*

Operatur igitur quòd commissio appellationis 4
illam non suspendat, nec impediat, quia Iudex à quo procedat ad vlteriorem executionem, ex addoctis per Mart. *de claus. part.* 1. *claus.* 160. *num.* 10. *in vlt. impress.* Nicol Garc. *de benef. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 373. adden. ad Greg. *decis.* 232. *n.* 1. *Reuerendiss. Dominum meum Coccin. decis.* 144. *num.* 7. Lotter. *de re benef. lib.* 1. *q.* 38. *n.* 5. ac proinde, ne Iudex ad quem ante executionem sententiæ latæ à Iudice à quo possit se introducere, Bald. *cons.* 427. *vol.* 1. Aloys. Ricc. *in praxi*
aurea res. 435. *num.* 1. in tantum, vt etiam literarum 5
Apostolicarum executio etiam prætextu subreptionis retardari non possit: ideo si ex hoc capite appellatum fuerit, non erit admittenda appellatio, nisi cum hac clausula, & talis subreptionis exceptio est de petitorum remittenda, Gig. *de pens. quæst.* 35. *n.* 9. *vers. secundam*, Sarnen. *in compendio vtriúsque Signatura, n.* 85. Staph. *in tract. de commiss. lit. Iust. §. in primis igitur, n.* 84. *vers. vlt.*

Quæ quidem veniunt intelligenda tantum pro- 6
cedere literis Apostolicis iustificatis, & non antea, vt per Cæs. de Grassis *decis.* 12. *num.* 4. *de probat.* Paris. *cons.* 138. *num.* 1. *lib.* 4. Rot. *in Portugal. dismembrationis* 16. *Iunij* 1575. *coram Cardinale Blanchetto, & in Nouar. Canonicatus* 14. *Decembris* 1612. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, & in Asteric. Archidiaconatus* 9. *Nouembris* 1602. *coram Card. Lancelloto*, vbi habetur, non obstante sententia quod literæ non essent iustificatæ, non impedirî quin literæ præfatæ iterum possint iustificari, nec exinde illas dici vulneratas, quod etiam pariter dictum fuit *in Norit. pensionis* 26. *Nouembr.* 1607. *coram Card. Caualerio.*

Intelligitur pariter hæc clausula de literis Apo- 7
stolicis tunc expeditis, & tunc in esse existentibus, non de postea emanatis, & fuit dictum *in Vallisoletana Scholastria* 5. *Iunij* 1599. *coram Cardinale Lancelloto*, impressa per Marches. *de Commiss. part.* 1. *pag.* 294. *in vlt. impress.* Matt. *p.* 1. *claus.* 190. *num.* 6. *in vlt. impress.*

Virtute enim huius clausulæ non impeditur Iu- 8
dex ad quem quominus possit procedere in iudicio ordinario, & cognoscere de iniustitia, & nullitate sententiæ, quæ opponuntur, sed solùm per illam præstetuatur facultas exequutoribus literarum procedendi ad executionem, non obstante iudicio ordinario, Put. *decis.* 97. alias 92. *in correctis, lib.* 1. Aloys. Ricc. *in praxi aurea, res.* 342. *num.* 1. Marescot. *var. resolut. lib.* 1. *cap.* 55. *num.* 31. *& cap.* 85. *num.* 4. *& lib.* 2. *cap.* 137. *num.* 1. & fuit dictum *in Hispalensi, & Canrien permutationis* 11. *Martij* 1596. *coram G.pizo*, impressa per Nicol. Garc. *d. part.* 1. *c.* 5. *num.* 574. & per

Marchef. *in commiss. part. 1. pag. 366. & in Over. beneficy 39. Novemb. 1597. coram Card. Lancelloto*, impressa per Marchef. *in commiss. d. p. 1. pag. 415.*

9 Quare provisus ab ordinario in iudicio possessorio, cùm non habeat se pro spoliato, de nullitate, & iniustitia dictæ sententiæ dare poterit, Put. *decis.* 419. *lib.* 3. Marchef. *de Commiss. d. part. 1. pag. 499. num.* 105.
10 quia hæc clausula venit intelligenda quatenus illi de Iure locus sit, Ias. *in l. causas, num. 7. C. de transact.* Caescent. *decis.* 47. aliàs 1. *de rescript.* Rot. *in dict. Hispal. & Caur. permutationis*, vbi etiam fuit resolutum, hanc clausulam non importare præcisam necessitatem dimittendi vtramque possessionem, naturalem scilicet, & civilem, sed tantùm concedi facultatem immittendi in realem & corporalem possessionem, nec ideo ille, qui possidebat, qui non habuit se pro spoliato, prohibetur vti remediis possessoriis.

11 Non operatur tamen quin Iudex ad quem, qui cognoscit de causa appellationis, non possit revocare omnia gesta per Iudicem à quo, si iniustè processerit, hæc enim clausula solùm præservat quod legitimè factum fuit, non illud, quod nulliter, aut iniustè geritur, vt per Marchef. *de Commiss. part. 1. n.* 107. Nicol. Garc. *d. p. 1. cap. 5. num.* 574. Aloys. Ricc.
12 *in d. praxi aurea, res.* 433. *n.* 1. Et quòd Iudex ad quem non obstante hac clausula possit per viam attentati, & per viam manutentionis revocare executionem factam à Iudice à quo, si non sit ritè & rectè facta, traduot Marta *de claus. part. 1. claus. 160, num.* 4. Gregor. *decis.* 91. *in fin.* Sed de veritate huius resolutionis dubitavit. Rota *in Terdon. beneficy* 24. *Novembris* 1614. *coram Vbaldo*, vt fuit dictum quod multi ex dominis valde dubitabant, imò quod inclinabant in contrariam sententiam, quod stante hac clausula non posset, nisi via ordinaria executio à Iudice à quo facta revocari. Sed nihilominus Rota postea sequuta fuit primam opinionem, & per viam attentati, & etiam manutentionis revocavit executionem nulliter factam à Iudice à quo, *in Verdun. Vicary* 1. *Iuly* 1619. *coram Buratto*, *& in Senogalien. bonorum* 14. *Aprilis* 1617. *coram Rembaldo* Duran. *Rota decis.* 414. *n.* 3. vbi quòd non impedit hæc clausula revocationem attentatorum.

13 Consumptus dicitur effectus huius clausulæ per executionem literarum Apostolicarum, ad quarum favorem concessa fuit, factam semel, & per vnicam immissionem etiam nulliter, & exequutor dicitur functus officio suo, Rota *decis.* 16. *de re iudicata, in novis*, Tiraq. *in l. boves. §. hoc sermone, limit.* 11. *n.* 4. *ff. de verbor. sign.* Aloys. Ricc. *in d. praxi aurea, res.* 432. *num.* 1. & fuit dictum *in d. Hispalen. & Caurien. coram Giptio.* Quia hæc clausula non impedit quo minus facta executione possit dari de nullitate exclusionis, & possessor manuteneri, si non habuerit se pro spoliato, quia facta executione est consumptus effectus huius clausulæ; secus tamen ante factam executionem. Nam donec fit executio, propter hanc clausulam non potest dari mandatum de manutenendo, ne oriatur contrarietas, si executor eiecerit & iudex, cui est commissa causa, manuteneret, ita ex pluribus Rotæ decisionibus, Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 1. p. 4. d.* 758. *n.* 1. & 3. vbi *num.* 4. verum dicit quando mandatum de manutenendo daretur simpliciter; secus si cum hac clausula, & *n.* 6. resolvit quòd hæc claus. posita in commissione intelligitur de literis antea emanatis, non autem de gratia postea concessa, non facta mentione litis.

14 Hæc clausula per Nuntium apposita in commissione directa alicui Iudici, etiamsi censeatur repetita, si idem Nuntius commiserit causam alteri Iudici, non tamen illa afficit ipsum Nuntium, qui postea causam ad se advocavit absque aliqua reservatione, & non obstante partis oppositione, quod non procederet, nisi priùs solitis terminis decursis, vt fuit dictum *in Oxim. pensionis* 28. *Iuny* 1595. *coram Card. Pamphilio.*

CLAVSVLA CLXI.

Sine præiudicio obligationis Cameralis.

1 *Appellationem non admittit obligatio Cameralis, nisi ad effectum devolutivum.*
2 *Obligatio Cameralis habet executionem paratam.*
3 *Executionem paratam habet obligatio Cameralis probata per scripturam, non autem per testes.*
4 *Clausula*, Sine præiudicio obligationis Cameralis, *si in commissionibus appellationis causarum, in quibus vigore obligationis Cameralis actum fuit, omissa reperiatur, per calumniam extorta censetur.*
5 *Iurisdictionem Iudicis à quo præservat claus.* Sine præiudicio obligationis Cameralis.

HÆc clausula vtitur Signatura Iustitiæ in commissionibus appellationum, vbi adest obligatio Cameralis, ne Iurisdictio Iudicis à quo suspendatur per commissionem causæ ad effectum devolutivum factam Iudici ad quem, ne fiat præiudicium habentibus obligationem Cameralem ad sui favorem, cuius virtus est non admittere appellationem, nisi ad supradictum effectum, & interim illius executionem non posse retardari, consummandam per Iudicem à quo, vt per Galles. *de oblig. Camer. part. 6. in quæst. in ordine post processum, num.* 8. & 13. Thesaur. *Pedem. decis.* 26. *n.* 11. Ruginel. *de appell. §.* 2. *cap. 3. vers. Cameralis obligatio, n.* 127 & Scacc. *in simili tract. lib. 3. cap. 2. quæst. 17. limit. 9. num. 7. & seq.* Rot. *decis.* 216. *n.* 2. *part. 1. divers.* cum innumeris adductis per Zachiam *post tract. de oblig. Camer. verb. non admittitur appellatio*, Marchef. *de Commiss. part. 1. de commiss. appell. in causis Camer. obligationis*; obligatio 2
enim Cameralis habet executionem paratam, vt per Mohed. *decis.* 2. & 3. *de except.* Vrsil. ad Afflict. *decis.* 10. *num.* 6 *in fin.* Mari. Antonin. *var. res. lib.* 4. *res.* 32. Zach. *d. tract. de oblig. Camer. quæst.* 2. *num.* 4. & fuit dictum *in Romana Domus* 4. *Iuly* 1600. *coram Card. Sacrato*, *& in Anconitana pecuniaria* 23. *Ianuar.* 1622. *coram D. meo Pirovano.* Intellige, si actum sit vigore 3
obligationis Cameralis, probatæ per scripturam, non autem probatæ per testes, vt observant Scacc. *d. limit.* 9. *num.* 63. Castræ. *de societ. offic. cap.* 12. *num.* 10. *vers. contrarium tamen.*

Et adeò ordinaria est hæc clausula in commissio- 4
nibus appellationis causarum, in quibus vigore obligationis Cameralis actum fuit, vt sine ea causa aliqua commissa reperiatur, per calumniam extorta censeatur, ita vt Iudex à quo suam sententiam sive diffinitivam, sive interlocutoriam, exequi possit sine aliquo vitio attentatorum; ita Lanceli. *de attent. appell. pendente, cap.* 11 *limit.* 25. *n.* 1. *part.* 1. Seraph. *decis.* 383. *n.* 1. & fuit dictum *in Romana attentatorum* 4. *Iuly* 1601. *coram Penia.*

Hæc clausula præservat Iurisdictionem Iudicis à 5
quo, vt fuit dictum *in Romana vineæ* 14. *Iuny* 1615. *coram D. Patriarcha Pamphilio*, *& in eadem* 1. *Iuly eiusdem*

eiusdem anni coram D. Patriarcha Manzanedo, impressa per Matchef. de Commiss.p.1. pag. 554. & per Zach.post tract.de oblig.Camer.decis.4 1.num.6.vbi dec. 13.n.6.habetur,quod præseruat ius patrium.

CLAVSVLA CLXII.

Sine retardatione solutionis pensionis.

1 Dolloree referuntur de vi,& effectibus huius clausula agentes.

2 Claus. Sine retardatione pensionis solet apponi in commissionibus super nullitate, vel reductione pensionis à Papa reseruata.

3 Non rescribitur contra titularem cum claus. Sine retardatione,&c.stante translatione ad fauorem translatarij.

4 Claus.Sine retardatione,&c.non ponitur in pensionibus per inferiores à Papa impositis.

5 Iudex non potest validè procedere in negotio principali stante claus.Sine retardatione,&c.nisi prius soluta pensione.

6 Iurisdictionem exequendi reseruat clausula, Sine retardatione, &c. Iudici exequenti à quo, non tamen ligat manus Iudici appellationem ad quem.

7 Claus. Sine retardatione, &c. procedit, quando sententia fuerit lata ad fauorem,& pro validitate pensionis.

8 Terminos non solum iam maturatos, & decursos non solutos, sed etiam in futurum decurrendos respicit claus.Sine retardatione,&c.

9 Literis non iustificatis proceditur ad executionem contra consentientem reseruationi pensionis.

10 Claus. Sine retardatione, &c. si de solutione non constat, non tollit quin litera sint iustificanda.

11 Pensionarius soluere debet pensionem translatario, etiam non iustificata gratia transferentis, quando transferens erat in quasi possessione exigendi, & beneficiatus censenserat reseruationi pensionis.

12 Translatarius releuatur ab onere iustificandi gratiam transferentis, quando ipse transferens fuit in longissima quasi possessione exigendi pensiones.

13 Claus. Sine retardatione &c. durat in omnibus instantiis.

14 Tertium venientem ad causam pro suo interesse, afficit claus. Sine retardatione, &c. donec per titularem integrè pensionario fuerit satisfactum.

15 Claus.Sine retardatione,&c. impedit ne pensionem soluere nolens absoluatur.

16 Iurisdictionem conditionaliter dat claus. Sine retardatione,&c.vt pensio soluatur, interimque suspenditur.

17 Sententia lata,& omnia gesta non prius soluta pensione, stante claus.Sine retardatione, &c. sunt nulla.

18 Claus.Sine retardatione,&c.non operatur, quando constaret de vitio in ventre.

19 Exceptio nullitatis,vel vitij aliunde,& extrinsecus, quàm ex ventre proueniens, non retardat solutionem pensionis stante claus. Sine retardatione solutionis pensionis.

20 Pensionarius quando stetit per longum tempus non petendo pensionem,nihil operatur claus.Sine retardatione, &c.

21 Signatura in aliquibus casibus consueuit rescribere sine clausula, Sine retardatione solutionis pensionis.

22 Pensionarius vbi agit contra vnum ex obtinentibus aliquod beneficium de pluribus, super quibus est facta reseruatio,non datur claus. Sine retardatione,&c.

23 Pensionarius quando simpliciter non denegat solutionem pensionis, sed prætendit deduci onera, non datur claus. Sine retardatione solutionis pensionis.

24 Non datur vbi ex productione literarum reseruationis resultat exceptio.

25 Claus. Sine retardatione solutionis pensionis arbitrio Rotæ, quousque suspendat processum executionum super solutione pensionis.

26 Claus.Sine strepitu & figura iudicij, operatur vt index possit incipere ab articulo, & illo probato statum procedere ad arbitrium.

27 Claus.Si paternæ continentiæ non sit imitator, potius se ut in modum instructionem commissarij, quàm quod inducat conditionem.

De vi,& effectibus huius clausulæ, vide Mateser. sar. eccl. lib. 1. cap. 22. Put. decis.34. aliàs 32.in correct.lib.1.Matt.de claus.part.1.claus.149. aliàs 165. in vlt.impress.Nicol.Gatc.de benef.p.1.cap.5.num.516. cum multis seqq. Matchef. de commiss.part.1.pag.595. num.123.cum seqq.Aloys.Ricc.in collect. decis. pars.4. collect. 1163. Campanil. in diuersorio Iuris Canonici; rub.11.cap.13.num.284.cum seqq. Vinian. in praxi Iuris patron.lib.3.cap.8.num.272.cum seqq. in 2. edit. latè & eleganter D. Melch. Lotter.de benef.lib.2. quæst.38. à princ.Theodos.de Rubeis in sing.Rota tom.2. part.4. conc.762. Rot.decis.193.num.15.p.1. in posthum. Far. vbi quòd suspendit iurisdictionem vsque dum conditio impleatur,& decis.308.n.3.in fin.& n.4.ead.p.11 aliàs p.3.rec.

2 In commissionibus super nullitate, vel reductione pensionis à Papa reseruatæ, solet poni hæc clausula ob reuerentiam literarum Apostolicarum,& fraudes recusantium soluere pensiones; ita Staphil. de liter.Iustitia,tit.exceptio sola plus operatur,&c.n.13. & 14.pag.184.& seq. Gom. in compend. vtriusque Signatura, vers. est aduertendum, Gig.de pens.quæst.35. num.9. & quæst.61. num.12.& quæst 85. Gambar. de officio Legati, lib.6. quæst.17. & 36. Rebuff. de pacif. possessor. num.156. aliàs 137. Vestr. in pract. lib. 3. c. vlt.num.1. Flamin. de resign. lib. 6. quæst.2. num. 153. Matt.d.claus.165.num.23.Aloys.Ricc.d.collect.116.3. ampliat.1.Nicol.Gatc.d.cap.5.num.516. vbi num.517. ex Rota decis.301.part. 1. diuers. ampliat, etiamsi non adsit quasi possessio exigendi. Theodos. de Rubeis d.claus.762. num.18. vbi num.39. dicit quòd semper apponitur vbi constat de reseruatione pensionis, ad obuiandum, (vt ipse aduertit numer. 40.) fraudibus & malitiis soluere recusantium,ne scilicet interim durante lite solutio pensionis omittatur, & num. 41. quòd etiam apponitur in commissione innaliditatis pensionis, ne interim pensionarius pensione spolietur,Valenzuel.cons.186. num.10. vbi quòd apponitur in commissione super reductione pensionis.

Verùm cum hac clausula non rescribitur contra 3 titularem stante translatione ad fauorem translatarij in vim literarum translationis, quæ secum affert exceptionem primæ pensionis extinctæ, Cassad. decis.10.num.8.de rescript. Vestr.in pract.lib.5 cap.vlt. numer. 2. & fuit dictum in Brixien. pensionis 23. Maij 1594. coram illustrissimo D. meo Card. Millino &

& in Neriten. pensionis 9. Nouembris 1601. *coram Litta,& in Papien. pensionis* 11. *Decembris* 1606. *coram Ortemberge*, impressa per Farinac. *decis*.122.*n*.3. *part*.1.*rec*. Theodos.de Rubeis *d.cl*. 761. *num*.28. vbi intelligit si transferens,fuit in quasi possessione exigendi. & *n*.31. intelligit iustificata translatione, ac etiam reseruatione antiqua, etiam quòd adsit clau. *Arbitrio Rotæ*. Literæ autem translationis habent de Iure paratam executionem,ita vt detur translatario via executiua pro executione suæ translationis, sicut dabatur pensionario transferenti, vt fuit dictum *in Beneu. pensionis coram Illustrissimo Card. Millino*, *& in Cremon. pensionis coram Illustrissimo Card. Canal*. impressa apud Marches. *de commiss. part*. 1.*pag*. 558. *& seq. & in Firmana pensionis* 16. *Febr*. 1625. *coram Remboldo*, adeò vt contra translatarium iam non soleat rescribi,nisi cum hac clausula,vt per Garc. *de benef.part*.1.*cap*.5.*num*.470.& fuit resolutum *in Firmana pensionis* 23. *Ianuarii* 1627. *coram D. Dur*. Generaliter enim via executiua, quæ competit cedenti, datur etiam cessionario cum eisdem priuilegiis, Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. in rub.de cess*. Paul.de Castro *cons* 91.*n*.3. *vol*.1. Roman. *cons*.18 *& cons*.142.

4 Sic etiam hæc clausula non ponitur in pensionibus per inferiores à Papa impositis, prout solet imponi in eis, quæ reseruantur à summo Pont.nam in istis non requiritur causa, non enim potest esse aliquod dubium super illarum validitate;quare statim habent executionem, cùm in aliis requiratur causa iusta, & legitima, cùm non possint imponi nisi in casibus permissis: vnde non est honestum, vt fiat executio sine discussione, & cognitione causæ; ita ex Gom & Greg. resoluit Stephan. Gratian. *disc.for. c*.617.*n*.10.

5 Operatur, vt Iudex non possit validè procedere in negotio principali, nisi priùs soluta pensione, quia interim cessat iurisdictio, Sarnen. *in compendio Signaturæ,num*.84. Peris.*cons*.94. *num*.12. *lib*.4. Mart. *d.claus*.163.*num*.14. Nicol. Garc. *d. cap*.5. *num*. 518. *cum seqq*. Aloys.Ricc.*d.collect*.1163. *effect*.1. Pacific. *de Salu.interd.inspect*.4.*cap*.4.*n*.40. Seraph. *decis*.664. *num*.1. Rota *decis*.301. *& decis*.349. *num*.1. *part*.1. *& decis*.182.*num*.3. *lib*.2. *part*. 3. *diuers*. & fuit dictum *in Elu.pensionis* 13.*Nouembris* 1609. *coram Card. Caualerio*, impressa per Marches. *de Commiss. part*. 1. *pag*.544. *& in Abul. pensionis* 20. *Nouemb*. 1606. *coram Card.Sacrato*,impressa per March.*d.p*.1.*pag*.609. *& in Romana pensionis* 13. *Iunij* 1597. *coram Pamphilio*, impressa per eundem *pag*.613. *& in Parm. dat*. 27. *Iunij* 1612. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Farin.*decis*.918.*num*.1. *part*.2. *recent*. Cas. de Grassis *decis*. 8. *num*. 1. *de re iudic*. Theod.de Rub.*d.claus*.762. *n*.1. vbi *num*. 4. aduertit quòd de solutione constare debet in actis, antequam iudex procedat, aliàs non dicitur certus de sua iurisdictione.& *num* 21. quòd non sufficit quòd pensio sit verè soluta, nisi id ex actis constiterit, & *num*.20. quòd stante hac clausula sententia lata non prius soluta pensione est nulla. & *num*.21. quòd generaliter omnia gesta ante solutam pensionem stante hac claus. sunt nulla. Vide Theodos. de Rubeis *p*. 4. *d.claus*.99. *num*. 2. vbi quòd hæc procedit non obstante claus. *quod pensio medietatem fructuum non excedat*, quæ est exceptio resultans ex ventre reseruationis,quia vt intret clausula,non est opus verificatione gratiæ, sed postea iustificatur in petitorio.

6 Hæc clausula licèt reseruet Iurisdictionem exequendi Iudici exequutori à quo, vt per Gigant. *de pens.quæst*.69.*in final. verbis*, non tamen ligat manus Iudici appellationis ad quem, quin quoque idem facere possit, vt declarando Gom. *in compendio vtriusque Signaturæ num*.84. *&* 85. *vers. confirmatur ista opinio*, respondit Rota *in Cæsaraugustana pensionis* 4. *Iunij* 1608. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo, & in Abulen. pensionis* 15. *Decembr*.1610. *coram Reuerendissimo Domino meo Pirouano*. Vbi etiam habetur, 7
hanc clausulam procedere, quando sententia fuerit lata ad fauorem, & pro validitate pensionis,ac proinde Signaturam ea vti non solere in contrario casu scilicet in commissione appellationis, quando sententia fuit lata ad fauorem titularis.

Respicit hæc clausula non solùm terminos iam 8
maturatos,& decursos non solutos,sed etiam in futurum decurrendos, vt notat Marches.*d.p*.1.*pag*.494. *num*. 1. & stante scilicet quasi possessione exigendi, maximè si concurrent literæ Apostolicæ expeditæ, vt per Staphil. *de liter. Iustitiæ*. §. *in primis, num*.82. Gig. *de pens. quæst*.35. *num*.8. *& quæst*.62.*num*.42. Ac
contra consentientem reseruationi pensionis, pro- 9
ceditur ad executionem etiam literis non iustificatis,& fuit dictum *in Aretina pensionis* 15. *Iunij* 1610. *coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino*. Et quando controuertitur pensio, Rota vult, vt contra successorem constet aliquo modo de quasi possessione; idémque pariter gustare Signatura intendit, & postea vno, vel alio modo secundùm facti contingentiam rescribit, vt fuit dictum *in Burg. pensionis* 14. *Iunij* 1595. *coram Blanchetto*, quam refert
Marches. *d.part*.1.*pag*.495.*num*.74. nam hæc clausu- 10
la,si de solutione non constat,non tollit quin literæ sint iustificandæ, vt fuit tentum *in Paduana pensionis* 16. *Decembris* 1579. *coram Rubeo*, impressa per
Marches. *de Commiss.part*.1.*pag*.513. & ideo pensio- 11
narius soluere debet pensionem translatario, etiam non iustificata gratia transferentis, quando transferens erat in quasi possessione exigendi, & beneficiatus consenserat reseruationi pensionis, vt fuit resolutum *in Mediolanen. pensionis* 17. *Iunij* 1613. *coram Pamphilio*,impressa per Farin. *decis*. 303. *num*. 2.
part. 1. *rec*. vbi *num*. 3. subdit,quòd translatarius re- 12
leuatur ab onere iustificandi gratiam transferentis, quando ipse transferens fuit in longissima quasi possessione exigendi pensiones. Vide Theodos. de Rubeis *d.p*.4.*claus*.99. §. 3. vbi dicit quod stante hac clausula in commissione in iudicio retinendæ, non requiritur quod constet de reseruatione pensionis per literas Apostolicas, in dicto enim iudicio non requiritur aliquis titulus etiam coloratus, per Cassad.*decis*.4.*n*.8.*de restit. spoliat* cùm sola quasi possessio sufficiat ad effectum manutentionis, idque procedit etiam contra successorem in beneficio iuxta decisiones Guid.629.& Putei 151.*lib*.1.quos Rota passim obseruat, siue agatur remedio can. reintegrandæ, siue remedio retinendæ, cùm vtrumque competat ei,cui existendi in quasi possessione percipiendi solutio pensionis denegatur, Put.*dec*.419. *lib*. 2. vt in iudicio petitorio, vbi validitas pensionis est discutienda, debet constare de reseruatione per literas Apostolicas, iuxta regulam de non iudicando iuxta formam supplicationum.

Durat in omnibus instantiis hæc clausula. Cassad. 13
decis.8.*de rescript*. Rota *decis*.43.*num*.2.*part*.3. *diuers*. & fuit dictum *in d. Abulen. pensionis coram Domino meo Pirouano*,impressa per Marches.*d.part*.1.*pag*.536. *num*. 4. Theodos. de Rubeis *d. claus*.762. *num*. 16. & *num*.25. dicit quòd hæc clausula censetur in qualibet commissione repetita. nouissimè D. Lotter. *de re benef. lib*. 1. *q*.37. *num*. 13. vbi quòd durat vsque

ad

ad finem litis per tres conformes, vel per vnam, quæ transient in rem iudicatam, etiamsi in aliis commissionibus non fuerit repetita, vt fuit dictum *in Neritonen. pensionis 26. Nouembris 1607. coram Card. Caualerio*, impressa per Marchesf.*p.1.pag.610.n.2.in vlt.impress.*

14 Afficit tertium venientem ad causam pro suo interesse, donec per titulatem integrè pensionario fuerit satisfactum, vt fuit dictum *in Vrgellen. iuris optandi 10. Decembris 1601. coram Gregor. XV. inter eius decisiones impressas decis.36.n.3.*Mart.*d.clauf.165.num.24.*

15 Impedit ne pensionem soluere nolens absoluatur, vt fuit dictum *in Elnen. pensionis 13. Nouemb. 1609. coram Card. Caualerio*, impressa per Marchesf. *d.p.1. pag.544.*

16 Hæc clausula dat conditionaliter Iurisdictionem, vt priùs pensio soluatur, interimque suspenditur, vt sæpe sæpiùs resolutum fuit in Rota, & signanter *in d. Abulen.pensionis corã Domino meo Pirouano*, impressa per Marchesf. *d.part.1.pag.536.num.6.& in Cauen. pensionis 10. Iunij 1609. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Marchesf. *d. part.1. pag.541.*& in aliis allegatis per Mart.*dict.clauf.165.*

17 *num.1.*vbi *num.2.*ampliat procedere etiam lite pendente, & *n.3.* etiamsi sententia lata sit super spolio, vel per appellationem suspendatur, ita vt sententia lata, & omnia gesta non priùs soluta pensione sint nulla, vt per eundem Mart.*d.clauf.165.num.3.*Aloys. Ricc. *d.collect.1163.effect.2.* Theodos. de Rubeis *d. clauf.762.n.3.cum seqq.*

18 Non operatur tamen hæc clausula, quando constaret de vitio in ventre, veluti si constaret de non iure, vel ageretur vigore instrumenti nulli, vel inualidi, quia tunc non obstante clausula, *Sine praeiudicio executionis, &c.* supersedendum est in executione, Cassad. *decis.* 10. *de rescript.* Put. *decis.34.sub num.1.in fin.lib.2.*Matta *d.clauf.165.num.9.* Marchesf. *d.part.1. pag.469. num.*88. Rot. *decis.*310. *num.3.& decis.349. num.*7. *part.* 1.*diuers.* & apud Pacifie. *post tract. de Saluiano interd. decis.263. num.*1. & 2.& *decis.264. ante finem.* Achill. *decis.* 4. *in fin. de rescript.* Cæs.de Grassis *decis.8. num.13. de re iud.* Theodos.de Rubeis *d. clauf.762. num.* 14. vbi *num.* 18. aduertit quòd à tempore Gregorij XIII. en ita mandante in signatura tetulit D. Robusterius quòd exceptio oriens ex ventre, non impedit dictam clausulam, ea quo propterea iurisdictio est data sub conditione, & *num.* 19. subdit quod tunc exceptio dicitur oriri ex ventre quando gratia est conditionalis, aliàs secus. Tunc Rota intelligit exceptionem oriri ex ventre, quando gratia esset conditionalis, puta, *Postquam clericali fueris charactere insignitus*; conditione enim non verificata, non constat de reseruatione, & hoc casu procedit *decis.* 3. *de commiss.* Achill. Seraphin. *decis.664.n.2.* Theodos.de Rubeis *d.clauf.99.§.4.n.4.*

19 Vel etiam si incontinenti de nullitate, vel vitio doceretur, Caputaq. *decis.264. p.2.* Pacific *d. cap.4. num.45.*Secus tamen si aliunde, & extrinsecus, quàm ex ventre, hæc exceptio oritur. Rota apud eundem Pacific.*post tract.de Salu.interd.decis.263. num.3. part.1.*quia tunc non retardatur executio, vt aduertit idem Pacific. *d. cap.4. num.46.* Hinc etiam hanc clausulam non dari in pensione imposita ea falsa causa, censuit Rota *in Compostellana pensionis 15. Martij 1585. coram Card. Seraphino*, impressa per Marchesf.*d.p.1.pag.533.*

20 Nec operatur, quando pensionarius stetit per longum tempus non petendo pensionem; ita ex Gigan. *de pens. quæst.* 85. *num.* 3. Sarnen. *vbi suprà, vers. praeterea, & ex vna Bixien. pensionis* 21. *Maij* 1529.colligit Mart. *d.clauf.165. num.25.* vbi subdit, hoc esse verum, quando pensionarius potest agere, & negligit; secus verò si non potest agere, quia non data negligentia, minimè censetur amisisse animum exigendi, & *num.26.* obseruat, hanc clausulam non dari quando pensio est imposita super pluribus beneficiis, quæ postea deuenerunt ad manus diuersarum personarum. Hæc omnia resoluit Theod. de Rubeis *d.clauf.761.n.44. 45. & 47.*

Sunt etiam aliqui casus in quibus Signatura sine 21
hac clausula rescribere consueuit, quos nouem esse refert, & prosequitur Gig. *de pensionib.quæst.85. per totam*, quem citat D.Lotter.*d.lib.1. quæst.38.num.14.* vbi subdit, eos omnes casus ad vnam causam posse reduci, videlicet quando obligatio ticularis non est liquida.

Non datur igitur hæc clausula, vbi pensiona- 22
rius agit contra vnum ea obtinentibus aliquod beneficium de pluribus, super quibus est facta reseruatio, vt per Gigan.*d.quæst.85.num.5.* Anton. Augustin. *in epit.cap.5. de solut. pens.num.2.* D.Lotter.*dict. quæst.38.num.19* vbi *n.11.* post Seraphin. *decis.* 1419. *num.* 7. subdit, hoc non procedere si reseruatio facta esset in solidum, cùm tunc foret in electione pensionarij, retinere solidam pensionem super vno corpore beneficij, dummodo esset illius capax.

Nec etiam datur, quando pensionarius simplici- 23
ter non denegat solutionem, sed prætendit deduci oneta, vt per Gig.*d.quæst.85. num.* 7. D. Lotter.*dict. q.38.n.12.*

Nec etiam datur vbi ex productione litterarum 24
reseruationis resultat exceptio, Cassad. *decis.* 10. *de rescript.* Cæs de Grassis *decis.* 8. *num.* 13. *de re iud.* Theodos.de Rubeis *d.concl.762.n.48.*

Claus. *Sine retardatione solutionis pensionis arbitrio* 25
Rota, suspendit processum executiuum super solutione pensionis, donec Iudex faciat verbum in Rota super meritis causæ, absque eo tamen quod super hoc interet arbitrium, det dubium particulare: ita Theod. de Rob. *in singul. Rota tom.* 2. *p.4. clauf.* 664. *num.* 19. cum hæc clausula intelligatur prout de iure, quando nulla adest causa, non tetardat nec impedit effectum clausulæ; *Sine retardatione solutionis pensionis*, & quando pensio est infisticata; non est locus arbitrio ad retardandam solutionem; operatur tamen vt censeatur data facultas cognoscendi de validitate, vel inualiditate pensionis ad effectum procedendi eum retardatione, vel sine, & idem Rota antequam declaret arbitrium solet degustare validitatem pensionis, & si pensio est valida, non dat arbitrium, ita ex pluribus Rotæ decisionibus Theod.de Rub *d.concl.763.n.1.cum seqq.*

Claus. *Sine strepitu & figura iudicij*, operatur vt 26
iudex possit incipere ab articulis, & illis probatis statim procedere ad sententiam, Roman. *cons.519. n.5.* Theod de Rub.*clauf.763. n.4.* vbi *num.* 2. tenet quòd per hanc clausulam censetur remissa, quæ constructionem iudici, & solemnitatem tantum respiciunt, non negotij veritatem.

Claus. *Si paterna incontinentia non sit imitator*, po- 27
tius sonat in modum instructiuum commissarij, quàm quod inducat possessionem, Rot. *decis.* 4. *de filijs Presbyt.in antiq.*Felin.*in c.1.n.6.vers.addo tamen, de rescript.*

CLAVSVLA

CLAVSVLA CLXIII.

Si non valet vt testamentum, valeat, &c.

1 *Relictum factum filiis cum clausula*, Si non valet, &c. *intelligitur factum iure institutionis*; *si verò dicatur*, valeat iure cuiuslibet vltimæ voluntatis, *tunc valebit iure codicillorum*, *vt num*. 2.

3 *Quid si dicatur*, si valeat etiam iure donationis inter viuos.

1 QVando adiectum fuerit, *valeat prout melius valere potest*, tunc hæc clausula æquiparatur clausulæ, *Omni meliori modo*, & relictum factum filiis, intelligitur factum iure institutionis, Bald. *in l. quoties, col. fin. C. de hered. instituend.* Mart. *de clauf. part. 3. clauf. 83. in fine.*

2 Si verò composita sit simpliciter, hoc est, *valeat iure cuiuslibet vltima voluntatis*, tunc valebit iure codicillorum, Bald. *conf. 504. num. 3. vol. 5.* Paris. *conf. 15. num. 6. vol. 3.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 1. tit 9. n. 16.* quos refert & sequitur Mart. *d. clauf. 83. n. 1.*

3 Si tamen superadditum sit, *valeat etiam iure donationis inter viuos*, tunc hæc clausula nihil operatur in testamento, sed tantùm in codicillis; ita Surd. *conf. 348. n. 14.* Cardin. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 29. n. 29.* vbi *n. 31.* subdit, operari aliquando, vt donatio possit sustineri.

CLAVSVLA CLXIV.

Si neutri.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Beneficium acquiritur per gratiam*, SI neutri, *quando neuter litigantium super illud ius habet.*

3 *Scriptum*, Si nulli, &c. *quando dicatur*, *ostenditur.*

4 *Gratia*, Si neutri, *vt suffragetur*, *debet verificari duplex conditio vltra litem*, *videlicet quod beneficium vacet*, *& quod neutri ius competat.*

5 *Gratia*, Si neutri, *pendet à futuro litis euentu*, *& antequam operetur effectum suum*, *debet expectari dictus euentus.*

6 *Gratia*, Si neutri, *non habet locum*, *nisi quando beneficium est litigiosum*, *lite nondum extincta.*

7 *Litem requirit de tempore data gratia*, Si neutri.

8 *Gratia*, SI neutri, *non conceditur pro lite mouenda.*

9 *Citationis reproductio est necessaria ad inducendam litem respectu rei.*

10 *Lis vera non est necessaria in gratia*, Si neutri, *sed sufficit lis de facto.*

11 *Iurisdictionis defectus si adesset in Iudice*, *tunc non diceretur adesse lis*, *nec de facto*, *ad effectum gratia*, Si neutri.

12 *Prouisionis aduersarij debet fieri mentio*, *vt sit valida gratia*, Si neutri.

13 *Mensis est exprimendus in gratia*, Si neutri.

14 *Beneficij vacatio nisi præsupponatur*, *non sustinetur gratia*, Si neutri.

15 *Conditionalis est gratia*, Si neutri.

16 *Subreptitia non est gratia*, Si neutri, *ex eo quod non sit facta mentio*, *quod collitigans sit prouisus Apostolicus.*

17 *Gratia*, Si neutri, *conceditur prouiso Apostolico etiam contra alium prouisum Apostolicum.*

18 *Gratia*, Si neutri, *quoad non ius alterius partis satis iustificatur ex reuolutione*, *& inspectione actorum.*

DE vi, & effectibus huius clausolæ vide Mascard. *de prob. conc. 1383. num. 16.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 72. col. 939.* Flam. *de resignat. lib. 1. quæst. 3. n. 64. & 104. & lib. 10. quæst. 3. n. 11. cum seqq. & n. 43.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 32. n 40.* Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit. 22. n. 1. cum seqq. & n 58. cum tribus seqq.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. part. 5. collect. 1687.* Hæc clausula & gratia cum conditione, *si beneficium vacet, & neutri ex collitigantibus ius competat*, statim conceditur prouiso Apostolico, Rot. *decis. 184. num. 1. p. 2. in posthum. Farin.* alias *p. 4. recent.* 1

2 Per gratiam, *Si neutri*, acquiritur beneficium, quando neuter litigantium super illud ius habet, quod vno ex duobus modis fieri potest. Primo, dirigendo gratiam, seu scriptum Episcopo, vel alteri, cui Papa mandat, vt si per euentum litis eiusmodi constiterit, neutrum dictorum litigantium in dicto beneficio ius habere, & idem beneficium, vt præmittitur, vacare, & tempore datæ præsentium non sit in eo ius alicui specialiter acquisitum, cum omnibus iuribus & pertinentiis suis eidem N. auctoritate nostra conferas, & signare procures, inducens, &c. Secundò, quando Papa ipsemet confert; si neutri litigantium sit ius quæsitum, & hoc est tutius, & postea petit in iudicio recipi in partem, & recipitur. Rescriptum verò, *Si nullis*, dicitur quando sunt tres, vel plures nullum ius habentes, & super eodem beneficio litigantes, & prouidetur à Papa tertio de tali beneficio: quod demum habet locum, quando illud est litigiosum, vel quando partes essent pares in data, & se impedirent per concursum, nisi tamen in gratia alterius esset clausula ratificationis. Post tres sententias victo non datur gratia, *Si neutri*, sed potest dari rescriptum, *Si alteri*, videlicet, si victori ius non competit, eidem victo conferatur; quo casu is non poterit ius antiquum deducere, sed nouum tantùm, vtpote hæresim, vel simoniam, quam victus nesciebat, & si illam probet, obtinebit, aliàs opponetur exceptio rei iudicatæ. Colliges hæc ex Rebuff. *in praxi beneficiali*, *prima parte Signatura*, & ex Azorio *d. c. 32.* 3

Vt gratia, *Si neutri*, suffragetur debet iustificari vltra litem duplex conditio, videlicet quod beneficium vacet, & quod neutri ius competat; ita Rota *decis. 14. & ibi addit. num. 3. de rescriptis, & decis. 1. de sequest. poss. in nou.* Verall. *decis. 42. num. 3. part. 2.* Put. *decis. 48.* aliàs *decis. 46. n. 3. in correct. lib. 1.* & fuit dictum *in Aurien. parochialis de Breues 15. Iulij 1615. co am Vbaldo*, impressa per Farin. *dec. 715. num. 2. p. 2. recent.* vbi pariter habetur, quod huiusmodi conditiones debent verificari per agentem, & gratiam producentem. 4

Pendet gratia, *Si neutri*, à futuro litis euentu, & antequam operetur effectum suum, debet expectari dictus euentus, vt pariter dictum fuit *in citata Aurien. parochialis. impressa d. decis. 725. num. 3. p. 2. recent.* nam hæc gratia est conditionalis, dummodo scilicet per aduentum litis comparuerit neutri ius competere, Rot. *decis. 220. num. 6. part. 2. in posthum. Farin.* 5

Et

6 Et ideo locum non habet, nisi quando beneficium
est litigiosum lite nondum extincta, Gonzal *d. gl. 32.*
7 *num 4.* Azot. *d. cap. 31.* Imò requirit litem de tempo-
re datæ, Verall. *decis. 34. num. 1. & seq. p. 2.* Mantic.
decis. 50. n. 1. Nicol. Garc. *de benef. p. 6. cap. 2. n. 212. &*
seq. & fuit resolutum *in Gerunden. Hebdomadaria 13.*
Iunij 1612. coram D. Patriarcha Pamphilio, impressa
per Farinac. *decis. 451. num. 1. p. 2. recent.* Et sicut pi-
scis non potest esse sine aqua, ita nec gratia, *Si neu-
tri*, sine lite, vt fuit dictum *in Salamantina Archidia-*
8 *conatus 16. Iunij 1581. coram Rubeo.* Et quod non con-
cedatur pro lite mouenda, asserit Verall. *dec. 34. n. 4.*
p. 2. & fuit dictum *in Verdun. Canonicatus*, impressa
9 per Nicol. Garc. *de beneficiis, p. 5. c. 3. n. 44.* Et est adeò
verum requiri litem de tempore datæ dictæ gratiæ,
vt si tunc esset citatio executa, sed non reproducta,
& post datam gratiæ reproducta sit, non sufficeret,
cùm reproductio sit necessaria ad inducendam litem
respectu rei, Rota *in Legionen. Parochialis 16. Maij*
10 *1603. coram Ortembergo.* Bene verum est, quod non
est necessaria vera lis, sed suffic lis de facto, Man-
11 tic. *decis. 99. n. 4.* Si tamen adesset defectus iurisdi-
ctionis in Iudice, tunc non diceretur adesse lis, nec
de facto, ad effectum huius gratiæ, *Si neutri*, vt
fuit dictum *in Placentina Decanatus 12. Nouembris*
1593. coram Penia.

12 Hæc gratia, *Si neutri*, vt sit valida, debet fieri men-
tio prouisionis aduersarij, vt ex Rebuff. *in praxi, tit.*
de rescripto gratia, Si neutri, n. 36. censuit Rota *in vna*
Bracharen. beneficij 19. Ianuarij 1604. coram Greg. XV.
quæ repetitur impressa per Farin. *decis. 105. num. 1.*
p. 2. recens.

13 In hac gratia, *Si neutri*, mensis ex exprimendus,
14 vt per Gonzal. *d. gloss. 32. num. 11.* & non sustinetur,
nisi præsupponat beneficij vacationem, ex Flamin.
d. lib. 1. q. 3. n. 64. & 104. vbi *n. 43.* subdit, nequaquam
prodesse non facta mentione intrusionis, & fru-
ctuum malæ perceptionis.

15 Est conditionalis, & nihil ponit in esse, ac proin-
de attenditur tempus, quo beneficium conferri po-
test, non autem tempus datæ; ita Mascard. *d. con-
clus. 1383. num. 16.* Camill Borell. *d. tit. 22. num. 2. &*
num. 59.

16 Hæc gratia, *Si neutri*, non est subreptitia, ex eo
quod non sit facta mentio, quod collitigans sit pro-
uisus Apostolicus, Greg. *decis. 150. per totum*, vbi *n. 3.*
17 dicitur, quod hæc gratia ex stylo Datariæ concedi-
tur prouiso Apostolico etiam contra alium proui-
sum Apostolicum; & *num. 6.* quod non est præiudi-
cialis, quia non habet locum nisi data inualiditate
gratiæ partis aduersæ.

18 Satis iustificatur quoad non ius ex reuolutione, & inspectione actorum, Gregor. *decis. 84. num. 5.* Intellige quoad non ius alterius partis, nam quoad non ius impetrantis satis iustificatur ex sola illius confessione, Gregor. *decis. 98. num. 2.* Et qood ex sola confessione impetrantis iustificetur quoad non ius illius, in terminis huius gratiæ sæpiùs firmatum fuit in Rota, & signanter *in Melitén. Prioratus 22. Maij 1615. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac *decis. 699. sub num. 2. part. 2. recent. & in Ciuitatis Castelli Parochialium 22. Iunij 1615. coram Card. Verospio*, impressa per eundem Farinac. *decis. 736. in fin. e. d. part. 2. recent.* Imò etiamsi haberet ius in prima gratia, censetur huic iuri renunciare, Rota *decis. 98. num. 1.* apud Farinac. *post lib. 2. consil.*

CLAVSVLA CLXV.

Si per diligentem examinationem, &c.

1 *Clausula*, Si per diligentem examinationem, &c. *apponi solet in prouisionibus parochialium.*

2 *Examen cum synodalibus examinatoribus quod pro forma requiratur, operatur clausula*, Si per diligentem examinationem, &c.

3 *Examinatus coram Ordinario, synodalibus examinatoribus adhibitis, & idoneus repertus ad certam parochialem, ad eandem examinari non debet etiam stante clausula*, Si per diligentem examinationem, &c.

4 *Examinatus semel, iterum examen subire non tenetur.*

5 *Approbatione ad eandem parochialem exhibita à Cancellaria, passim mutari consueuit supplicatio ex forma dignum, in gratiosam.*

6 *Declaratur Gonzal. ad Garc.*

7 *Ex anteacta vita ratione assequitur, quid de sequenti vita sit præsumendum.*

8 *Auditor Rotæ tanquam subrogatus loco Ordinarij potest conferre immittendo in possessionem.*

HÆc clausula apponi solet in prouisionibus pa- 1
rochialium per Sedem apostolicam faciendis, quæ sic extendi solet; *Si per diligentem examinationem per te adhibitis examinatoribus in Synodo diœcesana deputatis, ad hoc idoneum esse repereris, super quo conscientiam tuam oneramus.* Quæ clausula cùm frequens sit, ideo super illius intellectu transcribendam duxi S. Rotæ decisionem *in vna Pistorien. parochialis 6. Februarij 1623. coram R. P. D. Merlino*, quæ eleganter sic decidit.

Quamuis enim clausula prædicta conditionem 2
importet, & operetur quod examen cum synodalibus examinatoribus requiratur pro forma, ita vt illud prætermitti nequeat, quantumcumque impetrans sit re vera idoneus, ex latè deductis per Garc. *de benef. cap. 2. num. 253. & pluribus seqq.* & præsertim *n. 166.* vbi refert decisionem *in Calaguritana beneficij de Ormillos 12. Octob. 1587. coram bon. mem. Cardin. Pamphilio*, in qua fuit dictum id procedere, etiamsi aliàs fuisset examinatus, & approbatus etiã ad parochiales: visum tamen fuit conditionem, ac formam huiusmodi satis superque fuisse adimpletam, ex eo quia Ricciardus fuerat iam antea coram
eodem Ordinario synodalibus examinatoribus ad- 3
hibitis examinatus, & idoneus repertus, & approbatus ad hanc eandem parochialem. Et consequen-
ter non fuit necessarium nouum examen: semel 4
enim examinatus, iterum examen subire non tenetur, *cap. accepimus, & ibi gloss. in 1. notab. de ætat. & qualit. & ordin. præficien.* Et clausula prædicta debet intelligi de examine facto, vel faciendo, qoatenus illud iam antea factum non fuisset: siue enim conditio prædicta dicatur casualis, ex quo etiam idoneus casus, putà, memoria labente, vel Præsulis, & examinatorum aspectu perterritus deficere potest in examine; siue mixta tanquam pendens etiam ab arbitrio, & iudicio Ordinarij, vel examinatorum, non est necessariò adimplenda post rescripti præsentationem, sed sufficit quod fuerit antea in rei veritate modo prædicto adimpleta, quoties tempore rescripti Princeps ignorabat adimplementum, ad *l. hac conditio. §. fin.* & *ibi* Bart. & Socin. *ff. de cond. & demonstr. l. si ita scriptum. §. fin. ff. de legat. 2.* Ruin. *cons. 89. num. 2. lib. 4.* pulchrè Surd. *in cons. 69. n. 19. & 20.*

Præsumitur enim, quod si Papa tale adimplementum sciuisset, non quidem in forma Dignum, sed in forma gratiosa, & absque tali conditione prouidisset, vt in similibus terminis considerant Socin. *in d.l.hac conditio, n.4.in fin.* Ruin. *d.cons.* 89. *num.* 2. quos sequitur Surd. *in prealleg. uo consilio* 69. *n.*20.

5 Cum quo etiam consonat stylus Cancellariæ, cuius attestatio fuit, secundum quem exhibita approbatione ad eandem parochialem, passim mutari consueuit supplicatio ex forma dignum, in formam gratiosam. Ex quo apparet, formam huiusmodi per clausulam prædictam importatam, non esse mentalem; & consequenter illius omissionem processum non vitiare, vt tradit Butr. *in cap. super literis, n.*16. *de rescript.* & Brunor. *in tract. de forma, tit. de potest. & effect. forma, vers. tertio prædicta conclusio, fol. mihi* 56.

6 Ex quibus patet responsio ad ea, quæ tradit Garc. *de benef. d. part.* 6. *cap.* 2. *n.* 253. *cum seqq.* & Gonzal. *super reg.*8. *gloss.*5. *n.* 89. & 96. *cum seqq.* Procedunt enim, & ipsi loquuntur, quando non præcessit examen cum tribus examinatoribus synodalibus, iuxta formam præscriptam, vel quando fuit factum ab alio Ordinario, & approbatio fuit tantummodo generalis ad parochiales, in quibus terminis versabatur casus *in d. Calagurritana benef. cu de Ornillos coram bon. mem. Card. Pamphilio,* vt ibi deprehenditur; non autem quando præcessit specialis approbatio ad talem parochialem præuio examine, & ideo non applicatur, cùm Ricciardus fuerit ab examinatoribus synodalibus rigorosè examinatus, & approbatus ad hanc eandem parochialem, & ab eodem Ordinario, in cuius locum fuit subrogatus D. meus Pirouanus, iuxta *Clem. Auditor, de rescript.* Et euidens est ratio differentiæ inter vtrumque casum, quia per examen generaliter factum ad parochiales, non est plenè consultum disciplinæ Christianæ, & curæ animarum alicuius certæ parochialis: fieri enim potest, quod talis parochialis exigat in suo Rectore præcipuas qualitates, quæ ab extraneo Ordinario examinante pro alia parochiali non potuerint excogitari; quod secus est, vbi ad eandem parochialem, & ab eodem Ordinario quis priùs fuerit examinatus, & approbatus.

7 Nec obstat quod à diè, quo Riccardus fuit ab examinatoribus approbatus, vsque ad diem exhibitionis literarum Apostolicarum, effluxerût ferè duo menses, & vsque ad diem obtenti supradicti mandati de immittendo, intercesserit quinquennium, intra quod temporis spatium potuit ipse Ricciardus mutare mores, ita vt de emptore immissionis non esset idoneus. Quoniam vltra quod imò examen sequutum fuit per dies sex post datam prouisionis Apostolicæ, in quo tempore potuit Rieciardus scise sibi gratiam fuisse signatam, huiusmodi morum mutatio nullo modo probatur, & Iuris præsumptio est in contrarium, ex anteactæ enim vitæ ratione assequitur, quid de sequenti vita sit præsumendum, vt tradunt Marsil. *in l. maritus num.* 34. & *seqq. ff. de quæst.* Alciat. *de præsumpt. reg.* 2. *præs.* 8. *in princip.* & Surd. *cons.* 245. *num.* 49. Quæ omnia tanto magis placuerunt, quia videbantur magis æqua, præsertim cùm agatur de sustinendo mandatum iam relaxatum, & immissionem illius vigore sequutam.

8 Minus etiam dicta immissione impugnari poterat, ex eo quod non præcesserit collatio; quia cùm Rotæ Auditor tanquam subrogatus locus Ordinarij, iuxta *dictam Clem. Auditor*, possit conferre immittendo in possessionem, videtur etiam priùs saltem virtualiter contulisse, adde Rom. *cons.* 357. *n.* 3. Rot. *decis.* 16. *n.* 1. *in fin. de concess. præbend. in nouis*, & in iis propriis terminis idem fuit resolutum *in Calagurritana beneficij de Arneda* 21. *Iunij* 1621. *coram me*, vbi plures afferuntur decisiones concordantes. Hactenus decisio coram R.P.D. Merlino, ex qua optimè declaratur vis, & effectus huius clausulæ.

CLAVSVLA CLXVI.

Si preces veritate nitantur.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Clausula,* Si preces veritate nitantur, *in qualibet gratia ex tacita conditione inest.*
3 *Clausula,* Si preces veritate nitantur, *intelligitur in vnoquoque rescripto, seu mandato; & in rescripto etiam Regis, vt n.*4.
5 *In obligatione Camerali adiecta literis reseruationis pensionis, subintelligitur clausula,* Si preces veritate nitantur.
6 *Clausula,* Si preces, &c. *apposita semper censetur, licet omissa fuerit ex consuetudine.*
7 *Æquiparantur clausula,* Si preces veritate nitantur, Si tibi constiterit, &, Vocatis vocandis.
8 *Conditionem non facit clausula,* Si preces veritate nitantur, *nec Iurisdictionem fundat, siue inchoat, sed tribuit instructionem ad procedendum.*
9 *Iurisdictionem non impedit clausula,* Si preces veritate nitantur, *licèt impediat eius exercitium.*
10 *Subreptio omnis quantumcumque modica per clausulam,* Si preces veritate nitantur, *vitiat gratiam.*

De vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per text. *ibi in l. fin. C. de diuers. rescript. & in c.* 2. *de rescript.* Greg. *l.*6. *tit.* 19. *partit.* 3. Vital. de Camb. *in tract. claus. pag.* 20. *col.* 1. Lancel. *de attent. p.*2. *cap.* 20. *limit.* 11. *n.*4. Verall. *decis.* 128. *n.*1. Perez *ad l.*5. *vers. quare* 14. *tit.* 12. *lib.* 3. *Ordin.* Mascard. *de prob. concl.* 1250. *num.* 3. Suar. *de legib. lib.* 8. *cap.* 18. *n.*10. Mart. *de clausul. p.*1. *claus.* 152. *aliàs* 168. & *p.*2. *claus.* 71. Cald. Pereira *quæst. forens. cons.* 26. *n.*7. *in fin.* Camill. Borrell. *in summa omnium decis. tit.* 44. *num.* 301. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *litt.* C, *conclus.* 305. *à princip.* Rota *decis.* 155. *num.* 5. *part.* 2. *in posth. Far.* aliàs *recent.* vbi quòd Seraph. subintelligitur in gratiosis, & *decis.* 512. *n.*2. *ead. p.*1. Theod. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *part.* 4. *claus.* 91. vbi §. 1. subdit quòd subintellecta in gratia suspendit effectum gratiæ quoad eius canonizationem, non autem quoad effectum gratiosæ subministrationis. 1

Hæc clausula in rescripto Apostolico, ac qualibet 2
gratia ex tacita conditione inest, semperque subintelligitur, vt per Oldrad. *cons.* 222. *n.*3. *vers.* 2. Zabar. *cons.* 92. *num.* 5. Anch. *cons.* 240. incip. *Per prædicta, in princ.* Soc. *cons.* 164. *n.* 11. *vers. confirmantur præmissa, vol.*2. Dec. *cons.* 13. *n.*1. & *cons.* 142. *num.* 6. Rot. *decis.* 221. *p.*1. *diuers.* Marches. *de Commiss. p.*1. *pag.* 164. *n.*155. & *p.*3. *pag.* 374. *num.* 13. *in vlt. impress.* & fuit dictum *in Burgen. Canonicatus* 19. *Ianuar.* 1590. *coram Card. Pamph.* impressa per March. *de Commiss. p.*2. *pag.* 543. & *in Cæsaraugustana pensionis* 21. *Dec.* 1591. *coram eodem*, impressa per eundem Marches. *p.*1. *pag.* 573. *n.*2. *in vlt. impress.* & *in Tudertina pensionis* 2. *Iunij* 1617. *coram Card. Vrrespio*, Card. Tusch. *d. litt.* C, *concl.* 305. *n.*1. Campan. *in diuers. Iuris Canonici, rub.* 11. *cap.* 13. *num.* 193. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 7. *n.* 127.

Theodos.

Theod. de Rubeis *in singul Rota tom. 2. part. 4. claus. 771. num. 1.* vbi *num. 4. cum seqq.* ampliat etiam in omnibus partibus gratiæ, etiam accessoriis, etiamsi gratia sit Motu proprio, maximè in beneficialibus, ne detur vitiosus ingressus.

3 In vnoquoque rescripto, & mandato etiam intelligitur, *l. fin. C. de diuers. rescript. cap. in parte, il. 1. de rescript.* Mart. *d. par. 2. claus. 71.* Menoch. *cons. 103. n. 22.* Mascard. *d. conclus. 1210.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. in annot. n. 229.* Alex. Trentacinq. *var. resol. lib. 1. tit. de rescript. resol. 7. num. 1. & 2.* Melchior Phœbos *Lusit. decis. tom. 1. decis. 41. n. 1. & 2.*

4 In rescripto etiam Regis pariter subintelligitur, vt tradit Azeued. *l. 4. num. 2. & 3. tit. 26. lib. 8. noua Recopil.*

5 Subintelligitur quoque in obligatione Camerali adiecta literis reseruationis pensionis, vt censuit Rota apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis. 46. num. 2.*

6 Denique apposita semper censetur, licèt omissa fuerit ex consuetudine, Vital. de Camban. *vbi suprà, n. 2. & vltim.* Perez *d. l. 5. vers. quarto 14.* ibi, *tamen ex consuetudine, &c.*

7 Hæc clausula, & illa, *Si tibi constiterit*, & *Vocatis vocandis*, æquipollent, vt tradit Vital. de Camb. *vbi suprà, num. 1.*

8 Conditionem non facit hæc clausula, nec Iurisdictionem fundat, siue inchoat, sed tribuit iostructionem ad procedendum; ita Felin. *in cap. ex parte, il 1. num. 1. & 6.* vbi Bald. *de rescript.* Mart. *d. part. 1. claus. 152. aliàs 168. num. 1.* Marches. *de commiss. part. 1. pag. 165. num. 156.* Vital. de Camb. *citato loco, num. 4. & 5.* Henriq. *in summa, lib. 11. de matrim. cap. 3. in fin.* Alex. Trentacinq. *var. resol. lib. 1. tit. de rescript. resol. 7. num. 11.* Sanchez *de Matrim. lib. 8. disput. 34. num. 25.* præcipuè quando hæc clausula est tacitè subintellecta, quia tunc non reddit gratiam nec rescriptum conditionale, Theodos. de Rubeis *d. claus. 772. n. 1.*

9 Vnde non impedite Iurisdictionem, licèt impediat eius exercitium, obseruat Mart. *d. part. 2. claus. 71. n. 4* vbi *n. 5.* subdit cum Curt. Iun. *cons. 16. num. 27.* & Rebuff. *in praxi beneficiali, tit. de differ. inter rescripta gratia, & Iustitia, n. 9.* & Gram. *decis. 66. num. 18* quòd
10 per hanc clausulam omnis subreptio quantumcumque modica vitiat gratiam, & *n. 7.* post Tiraq. *tract. Cessante causa, limit. 1. n. 11. & seq.* & Natt. *cons. 168. n. 4.* ac Menoch. *de arbitr. casu 261. num. 22.* vbi addit vitiari etiam ex falsa causa impulsiua.

CLAVSVLA CLXVII.

Si pro aliis non scripserimus.

1 HAc clausula licèt loquatur in numero plurali, resoluitur tamen in singularitates, & sic gratia posterior cum ista clausula erit nulla, licèt tantùm pro vno fuerit scriptum, Bald. *in cap. mandatum, n. 4. in fin. & num. 5. de rescript.* cum aliis congestis per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. susceperit liberos, num. 255. & 256.* cum pluribus adductis à Gonzal. *in reg. 8. Cancell. gloss. 21. à num. 6.* Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom. 2. p. 4. claus. 773. num. 10.* dum tenet hanc clausulam verificari etiamsi pro vno tantum scripserit. Castill. *controu. tom. 6. c. 12. n. 34.*

2 Intelligitur de eodem Papa, non verò si prædecessor scripsisset, vt per Gemin. *cons. 39. in fin.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 1. lit. C, conclus. 327. num. 2.* Rot. *decis. 141. num. 2. p. 2. in post. Farin.* aliàs *part. 4. recent.* Hæc clausula tacitè inest, & ideo intelligitur etiamsi non apponatur, Reboff *in rep. cap. nulla in 10. claus. vers. aduertatu, de concess. preb.* & ostendit quòd Papa non intendit grauare ordinarium collatorem duobus mandatis, idem Rebuff. *in forma mand. Apostol. in verb. pro alio non scripserimus*, Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 773.*

CLAVSVLA CLXVIII.

Si qua mihi iusta causa, &c.

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Doctores per text. *in l. 1. ff. ex quibus causis maiores*, Sfort. Odd. *de restit. in integrum q. 8. num. 1. cum seqq.* Matt. *de claus. p. 1. claus. 248. aliàs 366. in vltima impress.* 1

Quando maiores non possunt restitui ex illis 2 causis, ex quibus minores restituuntur, tunc stante læsione restituuntur ex hac clausula generali; vide Alciat. *de præsumpt. reg. 1. præsum. pt. 42. num. 2. cum seqq.* Menoch. *consil. 932. num. 1.* Matt. *d. claus. 366. num. 2.*

Ignorans restituitur ex hac clausula, ad tradita 3 per Hippol. *in l. qui ignorans, n. 13. ff. ad l. Cornel. de falsis, & in l. 1. §. si quis vltrò, n. 38. ff. de quæst.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 2. n. 27.*

CLAVSVLA CLXIX.

Si quid exequendum exequatur, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Executionem vt suspendat solùm donec de Iustitia sententia exequenda cognoscatur, operatur clausula*, Si quid exequendum.
3 *Sententia effectum suspensiuum pro interim impedit clausula*, Si quid exequendum, *si de iure erat locus executioni.*
4 *Appellationis in commissione intelligitur clausula*, Si quid exequendum, *de & circa causam super qua fuit pronuntiatum.*
5 *Clausula*, Si quid exequendum, *habet implicitam clausulam*, Quatenus de Iure aliquid veniret exequendum.
6 *Clausula*, Si quid exequendum, *dat cognitionem causa, vt prius cognoscatur super exceptionibus appositis antequam exequatur.*
7 *Clausula*, Si quid exequendum, *intelligitur prout de Iure.*
8 *Sententia nisi iustificetur ex eisdem actis, non habet locum clausula*, Si quid exequendum.
9 *Executione ne locus sit, sufficit quòd deregatur mandatum iniustum esse ex nouiter deductis.*
10 *Sententia debet iustificari ex actis prioris instantia, non autem ex nouiter deductis, vt locus sit clausula*, Si quid exequendum.
11 *Executiuè proceditur ex eisdem actis stante commissione*, Constito de iustitia mandati.
12 *Clausula*, Si quid exequendum, *in initio causa data, censetur repetita in omnibus aliis commissionibus.*
13 *Clausula stante*, Si quid exequendum sit, in primis, ante omnia exequatur, & attentata

reuocet, ante omnia super exe utione pronuntiandum est.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Lancellot. *de attent. part. 2 cap. 20. limit. 11. num. 4. &* 5. Matt. *de clauf.* 169. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. litt. C. conclus. 367. num. 14.* Aloys. Rice. *in collect. decis. collect.* 954. Mascard. *de Commiss. part. 1. vbi de commiss. appellat. in causis Camer. obligat. pag 699. à num. 78. & pag. 705. à num. 132. & pag. 709. à num.* 146 Rot. *decis. 310. part. 1. & decis. 423 part. 3. diuers.* Theodos. de Rubeis *in singular. Rota tom. 1. part. 4. concl. 95. & 775.* qui *d. clausul 95. §. 1.* cum Seraphin. *decis.* 1396 *num.* 1. dicit quòd hæc claus. posita in commissione operatur, ne possit executiuè procedi contra simpliciter obligatos de restituendo prioribus, & potioribus, etiam quòd non se obligauerint cum claus *Ad omne mandatum Domini*, & §. 1. cum eod Seraphin. *decis. 1412. num.* 1. tenet quòd ista claui. operatur quod licèt alias esset ordinariè procedendum, per hanc claus. datur facultas procedendi executiuè ad fauorem illius, qui decretum obtinuit.

2 Effectus huius clausulæ est, vt executionem suspendat solùm donec de iustitia sententiæ exequendæ cognoscatur, vt per Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 968. num.* 2. Rot. apud Cenc. *post suum tract. de cens. decis. 87. num. 1. & decis. 79. num. 2.* & fuit sæpe sæpius resolutum, & signanter *in Romana vineæ de Fabiis 20. Decembris 1604. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Marches. *dict. part. 1. pag.* 233. duplicata *eadem part. 1. pag.* 734.
3 & ita pro interim impedit effectum suspensiuum sententiæ, si de Iure erat locus executioni, Rota *in Romana vineæ de Paulinis 26. Februarij 1603. coram Illustrissimo Domino meo Cardin. Millino*, impressa per Zach. *post tract. de obligat. Cameral. decis. 136. & decis. 34. num.* 3. Theodos. de Rubeis *d. clauf.* 95. §. 3. vbi quòd per hanc claus. Rota iuxta eius antiquum statum non exequitur aliorum sententias, nisi gustata earum iustitia, & §. 5. quòd iustificari debet ex actis prioris instantiæ, quæ sola sunt attendenda ad effectum huius clausulæ.

4 In commissione appellationis intelligitur de & circa causam, super qua fuit pronuntiatum, vt censuit Rota, impressa per Cencium *post tract. de Cens. decis. 243. num.* 4. & nihil facere videtur, quia commissio loquitur conditionaliter, & quia appellationem suspendit, aliquid exequendum non venit, nisi an executioni locus sit, gustetur, Rot. *decis. 228. p. 3. diuers.*

5 Habet implicitam clausulam, *Quatenus de Iure aliquid veniret exequendum*, vt per Pacificum *de Saluiano interd. inspect. 4. cap. 3. num.* 7. Rot. *apud eandem decis. 172. num. 1. 2. & 9.* & propterea priùs videndum est, an executio sit facienda, & in quota parte, & interim illa fieri non potest, Lancell. *de attent. p. 3. cap. 30. num* 33. Honded. *cons. 29. n. 24. lib. 2.* vbi di-
6 cit, quod hæc clausula dat cognitionem causæ, vt priùs cognoscatur super exceptionibus appositis, antequam exequatur, Rot. *decis. 497. n. 7. & dec. 423. n. 2. lib. 3. p. 1. diuers.*

7 Intelligitur provt de Iure, vt ex Rot. *in vna Firmana olei 9. Aprilis 1596. coram Cardin. Blanchetto*, resoluit Marches. *d. part. 1. pag. 707 num.* 150. Rota etiam apud Cenc. *post dictum tract. de Cens. decis. 155. num.* 7. & apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis. 136. num.* 9. Nam intelligitur hæc clausula prout de iure quatenus executori locus sit, & ex eisdem actis, quæ sola attenduntur, vt illi locus sit, vt pec

Theodos. de Rubeis *d. clauf. 775. num.* 2. vbi quòd hoc procedit etiamsi nouæ probationes tendant ad corroborandas antiquas, & *num.* 12. per hanc clausulam dicitur suspensa executio, donec per iudicem appellationis cognoscatur de iustitia sententiæ, & *n.* 13. quòd effectus huius clausulæ est, vt executio quatenus locus sit, pertineat ad iudicem ad quem, non autem ad iudicem à quo.

Non habet locum, nisi sententia iustificetur ex eisdem actis, vt fuit dictum *in Aquilegien. pensionis 21. Maij 1610. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis. 287. num. 6. p. 2. recent. & in Tudertina officij Cancellaria coram Cardinale Lancelloto*, impressa per Pacific. *de salu. interdicto*, *decis.* 64. *num.* 1. vbi *num.* 3. subdit, quòd ad effe- 8
ctum, vt non sit locus executioni, sufficit quod detegatur mandatum iniustum esse ex nouiter deductis, Rota etiam apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis. 136. n. 1. & decis. 143. n. 11.* 9

Intellige, vt debeat iustificari ex actis prioris instantiæ, vt fuit dictum *in Rota*, impressa per Pacific. *post tract. de Saluiano interd. decis. 168. num. 10. & in Romana grani 19. Nouemb. 1607. coram Ortembergo*, impressa per Farinac. *decis. 142. n. 1. part. 1. recent. & in Romana census 4. Decembris 1593. coram Cardin. Pamphilio*, impressa per Marches. *d. p. 1. pag.* 737. Vnde non potest iustificari ex nouiter deductis, vt pluries censuit Rota inter impressa per Pacific. *post dictum tract. de Salu. interd. dec. 24. num. 1. & 5. dec. 162. n. 1. & decis. 160 n. 5.* 10

Stante commissione, *Constito de iustitia mandati*, 11
ex eisdem actis proceditur executiuè, Rota apud Zach. *post tract. de oblig. Camer. decis. 12. n. 4. & decis. 156. n. 2.*

Hæc clausula in initio causæ data, censetur repe- 12
tita in omnibus aliis commissionibus, Ægid. *decis.* 221. Cassad. *decis. 8 de rescript.* & fuit dictum *in Romana societatis 3. Iunij 1577. coram Cardin. Blanchetto*, impressa per Marches. *p. 1. pag.* 738.

Cùm aliquando hæc clausula detur sub illis ver- 13
bis, putà *Si quid exequendum sit, in primis, & ante omnia exequatur, & attentata reuocet*, quæro super quo primùm pronunciandum sit, an super executione, an verò super attentatis? & Rota censuit super executione, ex vi illius verbi, *in primis, & ante omnia*, vt *in decis. 613. n. 1. p. 3. lib. 3. diuers.* quamuis, si de attentatis constaret postea, ibi fore supersedendum Rota dixerit.

CLAVSVLA CLXX.

Si senseris te grauatum.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius clausulæ agentes.*
2 *Clausula*, Si senseris te grauatum, *imposita ab homine, vel intellecta à Iure, facit, vt quis non dicatur grauari.*
3 *Clausula*, Si senseris te grauatum, *inhibitione noui operis resoluitur in alternatiuam.*
4 *Iudicis preceptum cum clausula iustificatiua*, Si senseris te grauatum, *resoluitur in vim simplicis citationis.*
5 *Clausula*, Si senseris te grauatum, *adeò est necessaria, vt si omittatur, preceptum sit nullum.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Cels. 1
Vgon. *in tract. claus pag. 503. col. 2 in fine*, Matt.

de

de clausul. part.1. clans. 247. aliàs 364. in vltim. impress. Marant. *de ordin.iudic. part.6.num.17.cum seqq.* Rimin. iun. *cons. 333. vol. 3.* Hippol. *sing. 643.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.1. lit. C, conclus. 360.num.1.* Theodos. de Rubeis *in sing.tom.2. part.4. claus.778.*

2 Imposita ab homine, vel intellecta à Iure, facit, vt quis non dicatur grauari, ex adductis per Steph. Gratian. *Marchia decis.30.n.3.*

3 In nuntiatione noui operis resoluitur in alternatiuam, vel quod inhibitus resistat, vel quod veniat responsurus; ita post Bald. *cons.245.* incip. *Proponitur, in fine lib.2.* tradit Cardin. Tusch. *d.concl.360. n.1.* vbi *num. 2.* dicit contrarium tenere Bart. *cons.80.* incip. *Quaeritur.*

4 Præceptum Iudicis cum hac clausula iustificatiua, resolui in vim simplicis citationis, tenent *gloss. fin. in c. ea parte 23. de verb. sign.* Cels. Vgon. *vbi proximè*, Bonacos. *commun. crimin. part.1.verb. præceptum, fol. 135. verso, & part. 2. eodem verb. fol. 61. verso*, Bald. *cons. 177.* incip. *Ad euidentiam, in princ. lib. 3. & d. cons. 463. numer. 7. lib. 4.* Nauar. *cons. 3. de censib. num. 2. in antiq.* Spin. *in speculo testamentorum, gl.11. rubrica, num.42.cum seqq.* Vizin. *tom.2.commun. opin. lib. 7. tit. 25. num. 91. pag. 279.* vbi Viui. *num.96.pag.281.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cam. Imper. lib.1.conclus.19.consid.1.* Cardin. Tusch. *dict.conclus.360. num.3.* vbi *numeris seqq.* multipliciter declarat. Theodos. de Rubeis *d.claus.778. num.1. & 6.*

5 Amplia in tantum esse verum, quod hæc clausula est necessaria, vt si omittatur, præceptum sit nullum, & possit sperni, Ias. *in l. nequicquam, §. vbi decretum, ff. de offic. Proconsulis*, Mart. *dict.claus. 364. in fin.* Card. Tusch. *dict. conclus. 360. num. 9.* vbi *num.10.* post Angel. Aretin. *consil. 77.* incip. *In casu supradicto, num.16.* ampliat, quia licèt præceptum Iudicis non valeat, cùm à præceptis non sit incipiendum, valet tamen quando adest hæc clausula.

CLAVSVLA CLXXI.

Si sine filiis decesserit.

1 *Clausula*, Si sine filiis decesserit, *intelligitur, de suo corpore natis, licèt non exprimatur.*

2 *Conditio contenta sub clausula*, Si sine filiis decesserit, *verificatur. siue filij non nascantur, siue nati premoriantur.*

3 *Clausula*, Si sine filiis decesserit, *deficit tam per superuenientiam filiorum masculorum, quàm fœminarum.*

4 *Substitutionem compendiosam inducere apta est, clausula*, Si sine filiis decesserit.

1 INtelligi de suo corpore natis, licèt non exprimatur, consuluit Menoch. *cons.166.n.5.*

2 Conditio contenta sub hac clausula verificatur, siue filij non nascantur, siue nati præmoriantur, ita vt tempore purificatæ conditionis non existant; ita Dec. *cons.227. col.2.* Alex. *cons. 101. in tertio dubio,*
3 *num.11. in fine, lib.7.* Bellon. *cons.19. num.4.* Deficit tamen tam per superuenientiam filiorum masculorum, quàm fœminarum, ex traditis per Menoch. *cons.1070.n.4.* & per Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.1. tit.14. num.1.* & fuit dictum *in Camerinen.*

bonorum 19. Maij 1589. coram Cardin. Seraphino inter eius decis. impress. decis...

Est apta hæc clausula inducere compendiosam substitutionem, veluti si fuerit dictum, *Si sine filiis decesserit filius meus, succedat Cempronius*, etiamsi non sit adiecta dict. *quandocunque, gloss. magna verb. absque, in cap. si pater, de testament. lib.6.* Alexand. *in l. Centurio 27.* & *ibi* Ias. *num.33.* & Rip. *n.109. ff. de vulg.* Odd. *cons.95. num.5.* Gabr. *cons.230. num. 3. & cons. 204. num.1. vol.1.* Menoch. *cons.325. num. 5.* Crass. *de success. § substitutio, quæst.6. n.10.* Surd. *decis.37. num. 8.* Rota *in Romana fideicommissi de Surdis 11. Maij 1618. coram Vbaldo sen.*

CLAVSVLA CLXXII.

Siue præmisso, siue alio quovis modo, &c.

1 *Vacandi vno modo expresso non venit alius.*

2 *Clausula*, Siue præmisso, &c. *comprehendit omnem modum vacandi.*

3 *Vacationem apud Sedem includit clausula*, Siue præmisso, &c.

4 *Beneficium vacans per obitum in Curia capit clausula*, Siue præmisso, &c.

5 *Vacationem etiam per priuationem capit clausula*, Siue præmisso, &c.

6 *Vacationem etiam per resignationem capit clausula*, Siue præmisso, &c.

7 *Vacatio per mortem, & per resignationem æquiparantur.*

8 *Clausula*, Siue præmisso, &c. *intra datam saltem de facto vacatione.*

9 *Clausula*, Siue præmisso, &c. *intrat verificato vno modo vacandi ex duobus narratis.*

Intrat in impetratione certo modo. ibid.

Intrat vt procedat etiamsi modus narratus non esset verius. ibid.

Intrat etiamsi in impetratione ex iure deuoluto. ibid.

10 *Vacationem indultam per regulam infirmis, non capit clausula*, Siue præmisso, &c. *obtenta à resignatario.*

11 *Clausula*, Siue præmisso, &c. *non se extendit ad personam non expressam.*

12 *Clausula*, Siue præmisso, &c. *comprehendit etiam vacationem ex persona alterius, si addantur verba illa*, Seu ex alterius cuiuscumque persona, &c.

13 *Vacandi modus omnino falsus quando expressus sit, non operatur clausula*, Siue præmisso, &c.

14 *Beneficium quod vacauerit de futuro, non capit clausula*, Siue præmisso, &c. *& n.15.*

16 *Nec quando modus vacandi est datus dispositiuè.*

17 *Vel quando est narratus alius modus alternatiuè.*

18 *Vel quando malitiosè narratur modus expressus, qui verè non adest, vt capiat impetrans ex clausulis generalibus.*

19 *Vel vt non capiat vacationem ex persona impetrantis.*

20 *Claus.* Siue præmisso, &c. *non operatur quando in Bulla esset expressus vnus tantùm modus vacandi, in litteris executoriis omnis modus, sine ista clausula.*

QVia regulariter expresso vno modo vacandi, 1
non venit alius, *c. susceptum, de rescript. in 6.*

2 ideo solet apponi hæc clausula, per quam includitur omnis modus vacandi, siue directus, siue indirectus, etiam accessorius ex intentione concedentis, vt per Cassad. *decis.5. de praben.* Paris. *cons.* 35. *n.*20.*lib.*3. Flamin. *de resign.lib.*8. *q.*7. *n.*64. Ioan. Cochier. *ad regulam* 62. *de clauf. in beneficiis vacantibus ponen.num.*10. & fuit dictum *in Oueten.beneficij* 5. *Iulij* 1610. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano,* impressa per Farin. *decis.*309.*num.*1.*p.*1. *recent.* Valenzuel. *cons.*118.*n.*107. Theod. de Rubeis *in sing. Rota tom.*2.*p.*4.*cl.*100.§.3.*cum seqq.& cl.*787.*n.*1. vbi *n.*2. quòd non comprehendit qualitates, modorum, & *num.*17. quòd capit omnem modum etiam indirectum, & accessorium.

3 Primò amplia, vt includat vacationem apud Sedem, vt per Flamin. *d. lib.*8. *q.*7. *num.* 142. Aloys. Ricc. *in collect.decis. part.* 2. *collect.* 355. *vers. amplia primò.*

4 Secundò amplia, vt capiat beneficium vacans per obitum in Curia, vt per Flamin. *d.lib* 8. *q.*7. *n.*141. etiam ex confidentia, iuxta tradita per eundem Fllamin. *de confident. benefic. q.*7. *à n.*82. Theod. de Rub. *d.cl.*787.*n.*13.

5 Tertiò amplia, vt capiat vacationem etiam per priuationem, Rota *decis.*1. *de rescript. in non.* Lap. *alleg.*78.*num.*18. Mohed. *decis.*2.*de sequestr.possessionis,* Flamin. *d.lib.*8.*q.*7.*n.*136. Theodos. de Rubeis *claus.* 100.§.4.*& d.claus.*787.*num.*16. vbi de priuatione ob violationem sequestri, ob simoniam, & ob homicidium.

6 Quartò amplia, vt capiat etiam vacationem per resignationem. Put. *decis.*5. *in fin.de regul. de mense,* Mohed. *decis.*2.*de offic. delegat.* Rota *in d.Oueten.beneficij coram D.Decano dec.*309. *num.*2. *& p.*2.*recent.* Flamin. *de resign.lib.*8.*q.*7.*num.*123.*cum seqq.* Rota *decis.*305.*lib.*3.*p.*3.*diuers.* Theodos. de Rubeis *d. claus.*
7 787.*n.*8. vbi *num.*9.*&* 10. etiamsi resignatio sit nulla, maximè si resignans esset possessor. Nam vacatio per mortem, & per resignationem æquiparantur, vt tradunt Flamin. *de resign. lib.* 1. *q.*5. *num.*4. *& quæst.*6.*num.*15. Gonzal. *ad reg.*8.*Cancell.* §.5. *proœm. num.*25. Intellige probata resignatione secus verò illa minimè probata, quia tunc nihil operatur, Put. *decis.*168.*lib.*3. Aloys. Ricc. *d. collect.*354.*versicul.*2. *ampliat.*

8 Quintò amplia, hanc clausulam intrare data saltem de facto vacatione, vt fuit dictum *in Placen. Capellania* 27. *Iunij* 1597. *coram Penia, & in Teruisina parochialis S. Theonisti* 11. *Ianuarij* 1602. *coram Gregorio XV. inter eius decisiones impressas decis.* 37. *n.*10. quæ reperitur etiam impressa per Farinac. *dec.* 49.*n.*5.*p.*1.*recent.*

9 Sextò amplia, hanc clausulam intrare verificato vno modo vacandi ex duobus narratis, atque est necessaria verificatio vtriusque, vt fuit dictum *in Bononien.Canonicatus* 19. *Febr.* 1590. *coram Cardin. Pamph.* impressa per Marches. *de commiss.part.*2. *pag.* 357. duplicata *eadem p.* 1. *pag.* 478. *in vltim. impress.*

Septimò amplia in impetratione certo modo, Cassad. *decis.*5.*n.*1.*&* 2.*& de prabend.* Cæs. de Grassis *dec.*14.*n.*7.*eod.tit.* Theod. de Rub. *d.cl.*787.*n.*9.

Octauò amplia vt procedat etiamsi modus narratus non esset verus quia nihilominus gratia propter hanc clausulam non dicitur subreptitia, Cæs. de Grassis *decis.*14.*n.*6.*de prabend.* Theodos. de Rub. *d.cl.*787.*n.*4.

Nono amplia etiam in impetratione ex iure deuoluto, Cassad. *dec.*5.*de prab.* Rebuff. *in forma mand. Apost.in verb.etiam quamcumque dispositionem, vers. fallit il* 1. *in fine.*

Limita primò, vt hæc clausula obtenta à resigna- 10
tario, non capiat vacationem inductam per regulam de infirmis, vt per Flamin. *de resign.lib.*11.*q.*14. *num.* 23. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 787. *num.* 15. Item non cadit sub clausulis generalibus vacatione Greg. III. *de publicandis in* §. *de beneficiis*, quia talis vacatio debet dispositiuè narrari. Theodos. de Rubeis *d.claus.*100.§.3.

Limita secundò, vt non se extendat ad personam 11
non expressam, & ideò si impetretur beneficium tanquam vacans per mortem Titij, vel quouis alio modo, non habebit illud, si vacauit per mortem Sempronij; & idem si dixit per mortem Titij, qui decessit in tali loco, & tali die, nam si alio in loco, & alio die obiit, beneficium illud similiter non obtinebit propter specificationem, quam fecit: nam, vt dicit Lap. *loco citato*, mors Titij non est mors Sempronij, nec mors in vno loco, & tempore, est mors alio in loco, & tempore, sed mors est modus vacationis; vide Mohed. *decis.*2.*de offic.deleg.* Nauarr. *in cap.si quando, except.*1. *num.*2. *de rescript.* Flamin. *d.lib.*8.*q.*7.*num.*144.*cum seqq.* Franc. Leo *in Thesauro fori Ecclesiastici.p.*2.*c.*3.*num.*85. Theodos. de Rubeis *d.claus.* 786. *num.*16. Verùm hanc clausulam com- 12
prehendere etiam vacationem ex persona alterius, si addantur verba illa, *seu sex alterius cuiuscumque,* &c. tradit Rota *decis.*1. vbi *adden.in verb. quouis alio modo,* & *ibi* Papaz. *n.*7.*de rescript.in non.& decis.*16.*lib.*1. *part.*3.*diuers.* Anton. Faber *decis.*1.*de sacrosanctis Ecclesiis,* quem refert Aloys. Ricc. *d.collect.*355. *vers.limita* 1. & fuit dictum *in Cremonen. pensionis* 5. *Decembris* 1614. *coram Andrea*, impressa per Farinac. *decis.*605.*n.*9.*p.*1.*recent.*

Limita tertiò, vt non operetur quando expressus 13
sit omnino falsus vacandi modus, vt per Ant.Fab. *sub eodem tit.de sacrosanctis Ecclesiis, diffinit.*4. quem refert Aloys. Ricc. *d.collect.*355.*in fine.*

Limita quartò, vt non capiat beneficium, quod 14
vacauerit de futuro, iuxta resoluta per Sarnen. *in regul.de publican.q.*16. Flamin. *d.lib.*8. *q.*7.*n.*143. nam solùm capit vacationem de illo tempore, Flamin. *lib.*11.*num.*..*q.*16.*& lib.*11.*q.*14.*num.*25. Theodos. de Rubeis *d.cl.*787.*n.*21.

Illud demum aduertere oportet, quod si in fine 15
supplicationis habentis hanc clausulam, in qua narrabatur deuolutio ad Sedem Apostolicam, addantur hæc verba, *& deuolutione detur dispositiuè*, censetur esse restricta, & limitata, ita vt si non doceatur de deuolutione, prouisus non capiat beneficium vigore huius clausulæ, vt per Crescent. *decis.* 12.*de prabend.* Cassad. *decis.*8.*eodem tit.& decis.*14.*de rescript.* quos refert Massobr. *in sua praxi habendi concursum, prælud.*16.*dub.*35.*n.*8.*&* 9.*secundùm Romanam impress.*

Limita quintò, quando modus vacandi est datus 16
dispositiuè, quia tunc non suffragatur hæc clausola, Cassad. *decis.*5. *n.*3. *de praben.* Cæs. de Grassis *decis.* 14. *num.* 8. *eod.tit.* Theodos. de Rubeis *d.claus.*787. *num.* 10.

Limita sextò, quando est etiam narratus alius 17
modus alternatiuè, nam tunc sufficit quod vnus tantum verificatur, nec requiritur verificatio vtriusque, Rota apud Theodos. de Rubeis *d. claus.*787. *num.* 12.

Limita septimò quando malitiosè narratur mo- 18
dus expressus, qui verè non adest, vt capiat impetrans ex clausolis generalibus, quia tunc non intrant, Put. *decis.*400.*lib.*1.*& decis.*268.*lib.*3. Theod. de Rubeis *d.claus.*787.*n.*34.

Limita octauò, vt non capiat vacationem ex 19
persona

persona impetrantis, Verall. *decis. 43. ad fin. part. 1.* Theod. de Rub. *d. claus. 787. n. 37.*

20 Limita nonò, hanc clausulam non operari quando in Bulla esset expressus vnus tantum modus vacandi, & in litteris executoriis omnis modus, siue ista clausula, Rebuff. *in forma simpl. prouis. in verb. sine premisso, n. 7. & in form. mandat. Apostol. in verb. aliam quamcumque dispositionem, vers. nota tamen, ad fin. & super concord. in form. executor. mandat. Apost. in verb. plenius continetur*, Theod. de Rub. *d. claus. 787. n. 44.* vbi *n. 45.* idem dicit si nullus modus vacandi exprimeretur, sed diceretur per modum in Cancellaria exprimendum.

CLAVSVLA CLXXIII.

Sola facti veritate inspecta:

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*

2 *Clausula,* Sola facti, &c. *plus operatur, quàm clausula,* Summariè, &c. *& clausula,* Sine strepitu, &c.

3 *Clausula,* Sola facti, &c. *similis est alteri,* De bono, & æquo.

4 *Principes non recognoscentes superiorem, iudicant causam secundùm eorum conscientias sola facti veritate inspecta, non se adstringentes ad allegata, & probata.*

5 *Princeps non tenetur seruare iuris ordinem.*

6 *Iudicare vt possit iudex sicut ipse Princeps, vt Deus, operatur clausula,* Sola facti; &c.

7 *Causa quando est commissa cum clausa,* Sola facti, &c. *procedi potest manu Regia.*

8 *Clausula,* Sola facti, &c. *intelligitur de ea veritate, cuius patrocinatur, & procedit solo iure naturali, & gentium inspecto.*

9 *Ordinem iudiciarium aufert clausula,* Sola facti, &c. *& omnem solemnitatem iuris relaxat.*

10 *Clausula,* Sola facti, &c. *operatur quod possit in causa procedi absque libello, & contestatione.*

11 *Clausula,* Sola facti, &c. *operatur quod possit iudex iudicare super causa probata, licèt non deducta in libello.*

12 *Libelli ineptitudo parte non opponente tollitur virtute clausula,* Sola facti, &c.

13 *Causa proprietatis vt simul cum causa possessionis diffiniri possit, operatur clausula,* Sola facti, &c.

14 *Attestationibus publicatis vt possint alij testes produci, & examinari, operatur clausula,* Sola facti, &c.

15 *Probationes non concludentes, & persuasiuas potest iudex admittere virtute clausula,* Sola facti, &c.

16 *Cumulationem admittit clausula,* Sola facti, &c. *quoad actiones ad remedia, quæ non inuicem contrariantur.*

17 *Præscriptionis exceptionem an tollat clausula,* Sola facti, &c. *ostenditur.*

18 *Appellationem tollit clausula,* Sola facti, &c.

19 *Ferijs rusticis censetur derogatum per clausulam,* Sola facti, &c.

20 *Ius parti quæsitum nō aufert clausula,* Sola facti, &c.

21 *Exceptiones de iure tertij non admittit clausula,* Sola facti, &c.

22 *Attentata non reuocantur stante clausula,* Sola facti, &c.

23 *Beneficium excussionis non potest iudex virtute clausula,* Sola facti, &c. *tollere.*

24 *Defensiones legitimas partis, nec eius citationem tollit clausula,* Sola facti, &c.

25 *Clausula,* Sola facti, &c. *non excludit ea, quæ sunt alio statuto in specie promissa.*

26 *Clausula,* solemnitate iuris omissa, &c. *aufert solemnitatem iuris ciuilis & positiui, non autem diuini & naturalis.*

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Azeued. 1
l. 10. num. 127. tit. 17. lib. 4. noua Recopil. Cels.
Vgon. *in tract. claus. pag. 487. & pag. 488.* Aloys. Ricc.
in collect. decis. collect. 699. Mart. *de claus. p. 1. claus. 368.*
in vlt. impress. & Stephan. Gratian. *Marchia decis. 68.*
à prin. nouissimè Theodos. de Rub. *in sing. Rota tom. 2.*
p. 4. claus. 791. Gambat. *de legat. lib. 8. tit. de potest. legati*
in iudic. p. 163. cum seqq. & n. 169. Peregr. *cons. 24. n. 10.*
vol. 1. vbi quòd idem importat quod clausula, *secundùm Deum, & iustitiam.*

Hæc clausula plus operatur, quàm clausula, *Summariè, &c.* clausula, *Sine strepitu, &c.* vt per Honded. 2
cons. 93. n. 53. tom. 1. Marant. *de ord. iudic. p. 4. tit. & an*
iudex sit competens, n. 32. Cacheran. *decis. 1. num. 10.*
Mart. *d. claus. 508. n. 4.* vbi hinc infert, iudicem deputatum hac clausula, pleniùs procedere posse.

Similis est hæc clausula illi, *De bono & æquo,* quæ 3
importat etiam, vt reiectis penitus, & exclusis solemnitatibus, & apicibus iuris, causa summariè expediatur, Salust. Tiber. *cap. 22. n. 6.*

Principes non recognoscentes superiorem, iudi- 4
cant causas secundùm eorum conscientias sola facti
veritate inspecta, non se adstringentes ad allegata,
& probata, vt post multos à se citatos concludit
Mart. *d. claus. 368. num. 1.* quibus adde Palat. *in repetit.*
cap. per vestros, de donat. inter virum, & vxorem, §. 34.
n. 10. & 11. & metipsum *in collect. ad cap. petitionem 22.*
n. 5. de accusat. & Steph. Grat. *d. March. decis. 62. n. 21.*
cum seqq. vbi contrarium tenere videtur; Princeps 5
enim non tenetur seruare iuris ordinem, vt docet
Perez per text. *ibi in l. 10. gloss. 1. tit. 4. lib. 2. Ordinam.*

Operatur quod Iudex possit iudicare sicut ipse 6
Princeps, Barbaz *in repet. l. si quis maior, C. de transact.*
n. 60. Valasc. *de iure emphyt. q. 6. n. 12.* imò quod possit
iudicare vt Deus, Honded. *cons. 2. n. 1. tom. 1.* Steph.
Grat. *Marchia decis. 36. n. 13. & decis. 68. num. 1.* Nam
si causa est commissa cum hac clausula, procedi po- 7
test manu Regia, ex notatis per Stephan. Grat. *d. decis. 68. n. 4. & discept. forens. cap. 321. num. 1.* Ludou.
Rodolphin. *post tract. de absoluta Principis potest. voto*
vnico, n. 42. Peregr. *cons. 2. n. 22. vol. 1.*

Intelligitur de ea veritate, cui ius patrocinatur, 8
Marant. *de ordin. iudiciorum, part. 4. tit. & an iudex sit competens, num. 39.* & procedit solo iure naturali, & gentium inspecto, non verò iuris solemnitate, & ordine considerato, vt aduertit Aldret. *de relig. disciplina tuenda, lib. 1. cap. 7. n. 14.*

Aufert ordinem iudiciarium, & omnem solemni- 9
tatem iuris relaxat, & reducit ad formam iudicij inductam de iure gentium, vel naturali; Ita Menoch. *cons. 180. n. 7. in fin.* Brunor. à Sole *in locis commun. verb. clausula 46.* Valasc. *de iure emphyt. q. 6. n. 11. & consult. 145. n. 10.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. 3. collect. 699. effect. 1.* Rota *Bonon. diuers. decis. 30. n. 18. & decis. 65. n. 140.* vbi subdit, quòd remittit rigorosas iuris solemnitates, sed non eas, quæ tendunt ad reperiēdam veritatem. Theod. de Rub. *d. claus. 791. n. 3.* vbi dicit quòd per hanc clausulam censetur sublatus omnis ordo cognoscendi de iure ciuili introductus, & iudex eo casu tenetur seruare formam iudicij inductam à iure gentium, & *n. 4.* quòd operatur vt iudex non cogatur super incidentibus pronuntiare, sed possit illa vnà cum negotio principali decidere, & *n. 8.* quòd

operatur vt dilationes à iure requisitæ possunt abbreuiari, non autem in totum tolli, & *n.9.* quòd iudex potest incipere ab articulis, quibus probatis statim potuerit procedere ad sententiam.

10 Operatur deinde, quod possit in causa procedi absque libello, & litis contestatione, ex Aloys. Riec. *d. collect. 699. effectu 4.*

11 Idem quod possit iudex iudicare super causa probata, licet non deducta in libello, Marant. *de ordine iudic. p. 4. dist. 9. n. 9. n. 17. & n. 11. & in repetit. l. is potest, n. 133 ff de acquir. hered.* Gutier. *pract. lib. 1. q. 100. n. 1.* Aloys. Riec. *d. collect. 699. effect. 3.* Rota Bonon. diuers. *decis. 93. n. 2.* Honded. *cons. 11. n. 1. tom. 1.* Cacher. *decis. 5. n. 21.* Surd. *cons. 273. n. 2. & 3.* Mart. *de claus. 365. n. 5.* vbi *n. 6.* ex Marant. *in repet. d. l. is potest, n. 195.*

12 subdit, quòd virtute huius clausulæ tollitur ineptitudo libelli parte non opponente.

13 Item operatur, vt causa proprietatis simul cum causa possessionis definiri possit, Dec. *cons. 449. n. 11.* Rub. *cons. 4. n. 12.* Cacher. *decis. 1. n. 28* Ioseph. Ludou. *Perusina decis. 27. num. 22.* Menoch. *cons. 2. n. 184. & cons. 180. n. 7.* Rota Bononien. diuers. *decis. 30. n. 96.* Mart. *d. claus. 368. n. 7.*

14 Item operatur, vt publicatis attestationibus possint alij testes produci, & examinari; Gacher. *Pedemont. decis. 1. n. 16.* quem refert, & sequitur Bernard. Græuæ. *ad pract. Cam. Imper. lib. 5. concl. 105. n. 17. in fin.* Dat enim iudici facultatem tam ex se, quàm ex officio interrogandi testes, ac illos repetendi; eodem modo quo fit instante parte, etiamsi in causa sit conclusum, Marant. *d. part. 4. decis. 9. n. 30.* Marchesf. *de commiss. p. 2. pag. 419. n. 81.*

15 Virtute huius clausulæ potest iudex admittere probationes non concludentes, & persuasiuas, vt per Steph Grat. *d. decis. 68. n. 3.* Et licet possit admittere probationes leuiores, vt tenent Roland. *cons. 7. n. 34.* & Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 14.* quos refert Mart. *d. claus. 368. num. 8.* tamen hoc intelligitur, quando aliunde fecit veritatem aliter se habere, vt probat Crauet. *in tract. de antiquit. temporum, in 6. particula 3. partis principalis, n. 6. quæ incipit, 8. datur, &c.*

16 Item cumulationem admittit quoad actiones ad remedia, quæ non inuicem contrariantur, Surd. *d. cons. 273. n. 22.* quem refert Stephan. Grat. *d. decis. 193. n. 6. & 7.*

17 Exceptionem præscriptionis tollit, Aloys. Riec. *d. collect. 699. effect. 6.* Verùm huiusmodi exceptionem non posse iudicem virtute huius clausulæ reiicere, post Menoch. *de arbitr. lib. 2. quæst. 20.* probat Mart. *d. claus. 368. n. 9.*

18 Tollit appellationem, ex adductis per Sigismund. Scace. *de appell. q. 16. limit. 1. n. 76.*

19 Per hanc clausulam censeri derogatum rusticis feriis, ex Azinio *in praxi Florentina, §. 3. cap. 7.* notat Bernard. Græuæ. *ad pract. Cam. Imper. lib. 1. concl. 53. consid. 2. n. 29.*

20 Ius parti quæsitum non aufert, Brunor. à Sole *in locis commun. verb. claus. 46.*

21 Exceptiones de iure tertij non admittit, nec reprobationem personam, vel testium: at si ponatur in omissione sine partis citatione impetrata, tacito quod fuerit absens, non annullat rescriptum, & in secunda instantia durat, Bellam. *decis. 526.* Marchesf. *de commiss. p. 2. pag. 419. in 2. impress.*

22 Attentata stante hac clausula non reuocantur, Steph. Grat. *March. decis. 69. n. 19.*

23 Beneficium excussionis non potest iudex virtute huius clausulæ tollere, Menoch. *de arbitr. lib. 2. q. 51. n. 4. & cons. 25. n. 12. & cons. 263. n. 3.* Natt. *cons. 521. n. 13.* Cephal. *cons. 86. n. 16. vol. 1.* Marta *d. claus. 368. n. 10.* Corn. *Lucen. decis. 37. n. 4.* Ioseph. Ludou. *Perusina decis. 45. n. 9.* sub distinctione Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 27. consid. 3.* quicquid dicat Cald. Pereira *de empt. cap. 33. n. 30.*

Defensionem legitimam partis non tollit, Steph. Gratian. *d. decis. 68. n. 12.* nec eius citationem aufert, idem Gratian. *decis. 231. n. 3.* Operari tamen, vt actus sit validus, etiam si pars non fuisset citata, dicit Rota Bononien. diuers. *decis. 65. n. 18.* 24

Ea quæ sunt alio statuto in specie prouisa, non excludit, Anton Monach. *Bononien. decis. 2. n. 9.* 25

Clausula, *Solemnitate iuris omissa,* &c. aufert solemnitatem iuris ciuilis & positiui, non autem diuini, & naturalis. Gamb. *d. tit. de potest. legati in indic. n. 170.* Theod. de Rob *d. p. 4. claus. 791. n. 1.* vbi dicunt quòd ideò requiritur citatio, quia est de iure naturæ. 26

CLAVSVLA CLXXIV.

Statum, & merita causæ, &c.

1 *Clausula,* Statum, & merita causæ, &c. *operatur perinde, ac si integrè processus, ac omnia acta, & partium comparationes fuissent in indiuiduo narrata.*

2 *Litis pendentia malè ex supplicatione narrata suppletur ex clausula,* Statum, & merita causæ, &c.

3 *Litis mentio sufficiens facta dicitur per clausulam,* Statum, & merita causæ, &c. *ac si in indiuiduo, & nominatim esset facta.*

4 *Rescripti omnem difficultatem tollit clausula,* Statum, & merita causæ, &c.

5 *Clausula,* Statum, & merita causæ, &c. *non se extendit ad tollendum id, quod si expressum esset, impediuisset rescripti expeditionem, in quo posita est.*

6 *Commissionem à subreptione ex taciturnitate quòd causa esset instructa, saluat clausula,* Statum, & merita causæ, &c.

7 *Clausula* Statum, & merita causæ, &c. *nullum operatur effectum, quando res iudicata adest.*

8 *Clausula* Statum, & merita causæ, &c. *non intrat vbi specialis mentio requiritur.*

OPeratur perinde, ac si integrè processus, ac omnia acta, & partium comparationes fuissent in indiuiduo narrata, Felin. *in cap. cæterum, col. 3. lib. 7. vers. intellige primò, de rescript.* Gemin. *cons. 120. n. 1. & seq.* Rot. *decis. 20. de rescript. in nouis.* Achil. *decis. 9. eod. tit.* vbi dicit quòd stante hac clausula non poterit impugnari commissio aduocatoria, etiam tacito quod lis esset instructa, Marchesf. *de commiss. part. 1. pag. 227. num 333. in vlt. impress.* nam litis pendentia malè in supplicatione narrata suppletur ex ista clausula, Gram. *decis. 66. n. 60. & seq.* Rot. *decis. 897. n. 3. p. 1. & decis. 175. n. 23. p. 1. diuers.* 1 2

Quia per hanc clausulam dicitur facta sufficiens mentio litis, ac si in indiuiduo, & nominatim esset facta, Gemin. *d. cons. 120. n. 6.* Rebuff. *in 3. p. Scriptura, verb. quatenus litigiosum, n. 4.* Achil. *decis. 9. de rescript.* Pute. *decis. 2 eod. tit.* Vestr. *in praxi, lib. 3. cap. 9. num. 3.* Sarnen. *de trien. q. 14. n. 7.* Mart. *de claus. p. 1. claus. 174. n. 2. in vlt. impress.* Card. Tusch. *tom. 1. litt. C, concl. 338. n. 1.* Latè pluribus citatis nouissimè Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. p. 4. claus. 797. n. 1.* vbi *n. 2.* quòd ideo operatur vt Papa intellexerit litem eo modo, quo pendebat, & *n. 3.* quòd facit etiam vt Papa censeatur prouidisse etiam vti de litigioso, & *n. 4.* quòd 3

operatur

operatur expressionem litis ad validitatem gratiæ, quæ non potest impetrari lite pendente, nisi facta mentione litis, & *n.6.* cum Achill. *d.decis.9.* declarat prædicta procedere quando in gratia est facta mentio litis, nam tunc perinde est ac si fuisset expressa in eo statu, & terminis, quo reperitur; secus si nulla facta est mentio litis, nam tunc hæc clausula nihil operatur, & *n.9.* post Rebuff. *in forma simpl. prouisionis, in verb. aut litigiosum, & in 3. p. signatura, in verb. quatenus litigiosum,* ait quòd per hanc clausulam censetur derogatum *cap. si hi contra quos, vt. lit. pend. in 6.*

4 Omnem tollit rescripti difficultatem, Achil. *decis.*
5 *8. de rescript.* Rot. *dec.* 807 *n.3. p.1. diuers.* Sed non tollit concessa in alio rescripto, quia non se extendit ad tollendum id, quod si expressum esset, impediuisset rescripti expeditionem, in quo posita est, Felin. *in d.c. cæterùm, fall. 3.* Rot. *decis.* 134. *p.3. diuers.* Marches. *d.p.1. pag.* 226. *n.* 315.

6 Saluat ista clausula commissionem à subteptione ex taciturnitate quod causa esset instructa, Achil. *decis.9. n.1. de rescript.* Mart. *d. claus.* 164. *n.4* Sed non sufficit ad saluandam commissionem non facta litia mentione, Achil. *decis.66. illo tit. de rescript.* Lancel. *de attent. lite pendente, in præfat. n.*648. Marches. *d. part. 1. pag.* 127. *n.* 327. Marta *d. claus.* 164. *n.4. vers. prædicta.*

7 Nullum tamen operatur effectum, quando res iudicata adest, Mart. *d. claus.* 164. *in fine.* & fuit dictum *in Oxomen. molendini* 18. *Nouembris* 158 *coram Card. Pamphilio, & in Toletana beneficij de Manzanares* 4. *Nouembr.* 1605. *coram Iusto,* quos omnes refert Marches. *d.p.2. pag.* 217. *num.* 328. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 797. *n.*8.

8 Non intrat vbi requiritur specialis mentio, secundùm Vestr. *in sua praxi, lib.3. cap.9. num.7.* nam potiùs censetur apposita, vt ad pares causas faciliùs remittatur, vbi sunt acta, ex quibus status & merita sunt iustificanda, Marches. *de Commiss. p.2. pag.* 348. *n.*41. Sed in Rota hanc clausulam operari, vt ab vno Auditore auocetur alteri, & committatur, patet ex *decis.20. de rescript. in nouis, & decis.11. eod. tit. in antiq.* Cassad. *decis.* 10. *in reg. de trien.* quia tunc ex valido Signaturæ rescripto à primo auocata censetur, & alteri commissa; & licet Papa per relationem pro expressis, illa quæ non sunt expressa, habere possit, & expressum fingere per relationem, Butr. *cons.* 2. *n.5.* tamen cæteris necessariis narratis intelligitur ad rescripti substantiam aliàs nunquam daretur nullitas, nec de subreptione, vel obreptione dici posset; ac omnium causarum tacita veritate daretur auocatio, contra reg. quod quælibet dispositio venit intelligenda, ne absurdum sequatur, imò restringenda, vt euitetur, *l. quamuis, ff. de in ius vocando,* Roman. *cons.*32. *in fine*, licèt si non plenè narretur status, & merita causæ, sufficeret hanc clausulam ponere, Achil. *decis.9. de rescript.* Rot. *decis.*87 *n.3. p.1. diuers.* Fallit tamen regula, quando causa Motu proprio auocatur, quia tunc ipsius mentione non est opus, Lancellot. *de attent. lite pendente, limit.*23.

CLAVSVLA CLXXV,

Sublata, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausula agentes.*
2 *Rescripti conditiones, vbi posita est, accipit semper clausula,* Sublata, &c.
3 *Iudici os claudit clausula,* Sublata, &c. *& illi tollit facultatem aliter iudicandi.*
4 *Princeps sine causa potest præcipere, quod quis non audiatur.*
5 *Papa cum inhabilitet personam iudicis per clausulam,* Sublata, &c. *tunc ipso iure, absque eo quod opponatur exceptio, processus est nullus.*
6 *Oris apertio tollit rigorem clausula,* Sublata, &c. *& dat facultatem impugnandi breue.*
7 *Iudices omnes quauis dignitate fulgentes, etiam S. R. E Cardinales, comprehendit clausula,* Sublata, &c.
8 *Iudices absque oris apertione, stante clausula,* Sublata, &c. *aliter iudicantes graui pœna afficiendi sunt, tanquam iurisdictionem sibi denegatam vsurpantes.*
9 *Ignorantes, & omnes futuros quoscumque iudices ligat clausula,* Sublata, &c.
10 *Regula Cancellaria oppom non possunt, quamuis sint fauorabiles, stante clausula,* Sublata, &c.
11 *Iudicio possessorio etiam summarissimo manutentionis obstat clausula,* Sublata, &c.
12 *Replicationis per viam non potest etiam aliquid opponi contra dispositionem continentem clausulam,* Sublata, &c.
13 *Opponi quandocumque potest, & in qualibet instantia de clausula,* Sublata, &c.
14 *Acta gesta ante, & post oppositionem clausula,* Sublata, &c. *sunt nulla ipso iure.*
15 *Iudex inferior iudicare non potest contra formam gratia continentis clausulam,* Sublata, &c.
16 *Oris apertio antequam concedatur per Signaturam gratia, prudentes iudices in causa non procedunt stante clausula,* Sublata, &c.
17 *Dispositio, cui adiecta est clausula,* Sublata, &c. *censetur faciliùs derogare contraria illam clausulam non habenti.*
18 *Signatura iustitia non potest aperire os ad impugnandam concessionem, cui adiecta est clausula,* Sublata, &c.
19 *Os contra clausulã,* Sublata, &c. *aperiri nequit sine derogatione* reg. de iure quæsito non tollendo.
20 *Articuli ad probandum contrarium, admitti non possunt stante clausula,* Sublata, &c.
21 *Declarandi facultas etiam super solo facto per clausulam,* Sublata, &c.
22 *Gratiam munitam clausula,* Sublata, &c. *non tenetur impetrans iustificare, etsi versemur in gratia ad postulationem partis concessa, præcipuè si adsit clausula,* Quod de subreptione, &c.
23 *Consuetudinem omnem contrariam tollit clausula,* Sublata, &c.
24 *Titulum, & possessionem inficit clausula,* Sublata, &c.
25 *Decretum prohibitiuum æquipollet clausula,* Sublata, &c.
26 *Si in dispositione habente clausulam,* Sublata, &c. *adsit clausula,* Cuius ad id expressus accedit assensus, *hic consensus non censetur positus sub conditione, sed ad opponendum eius defectum requiritur apertio oris.*
27 *Clausula,* Sublata, &c. *habet vim claudendi os cuicumque iudici, & parti; si ei adiuncta sit aliqua clausula,* Quod non possit dici de subreptione, &c.
28 *Clausula,* Quod de subreptione, &c. *vnde tractetur, ostenditur.*
29 *Clausula,* Quod de subreptione, &c. *absque clausula,* Sublata, &c. *& decreto irritanti, non operatur, nisi veris existentibus narratis.*
30 *Clausula,* Sublata, &c. *non ampliat dispositionem princi*

principalem, nec se extendit vltra eius limites.

31 *Clausula,* Sublata, &c. *apposita in gratia conditionali, nihil operatur ante conditionem euentum.*

32 *Clausula,* Soblata, &c. *non obstat dicenti gratiam. non comprehendere casum, de quo agitur.*

33 *Iudex quominus possit videre de comprehensione, minimè impeditur per clausulam,* Sublata, &c.

34 *Clausula,* Sublata, &c. *non habet effectum, cum dispositione, cui adiecta est, derogatur per contrariam legem.*

35 *Commissio causa simplex non sufficit ad tollendam clausulam,* Sublata, &c. *nisi facta sit mentio de ea, vel adsit clausula,* Quorum tenores, &c.

36 *Clausula,* Sublata, &c. *non obstat, si pars ei renunciet.*

37 *Clausula,* Sublata, &c. *non operatur, vbi pars, ad cuius fauorem apposita est, cur esset committi causam super validitate gratiæ.*

38 *Audientia non denegatur, quando pars non opponit de clausula,* Sublata, &c.

39 *Clausula,* Sublata, &c. *non obstat quando, & in casibus, in quibus priuilegium ea munitum non intrat.*

40 *Clausula narratorum quando est detecta, non operatur clausula,* Sublata, &c.

41 *Priuilegium de iure speciali competens non tollit clausula,* Sublata, &c.

42 *Cessante dispositione, cessat clausula,* Soblata, &c.

43 *Clausula,* Sublata, &c. *non obstat, cùm quis agit de retractanda executione gratiæ, cui adiecta est.*

44 *Confirmatio antequam sit sequuta cum causa cognitione, non operatur clausulam,* Sublata, &c. *posita in commissaria dispositione habente clausulam,* Vocatis vocandis.

45 *Clausula,* Sublata, &c. *non operatur quominus Ordinarius auctoritate Concilij ex officio reuidere possit vniones factas à quadraginta annis citra, cum clausula,* Sublata, &c.

46 *Sententia non obstat clausula,* Soblata, &c. *quæ de ea mentionem non faciat.*

47 *Clausula,* Sublata, &c. *vbi est sola non operatur, verum existentibus narratis.*

48 *Oris apertio tollit obstaculũ clausulæ,* Sublata, &c.

49 *Fideiussori obstat clausula,* Sublata, &c. *quando obstat principali.*

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Mart. *de clausul. part. 1. claus. 176.* & *ibi* per eum citatis adde Surd *cons. 1. n. 107.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gl. 9. §. 1. in annot. n. 246. & gloss. 56. num. 106. cum seqq. & gloss. 66. per tot.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 6. c. 6. n. 81. cum multis seqq.* & Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 113. num. 72. & c. 559. n. 60. & c. 791. num. 12.* Card. Tusch. *tom. 1. litt. C, concl. 344. & seq.* Viuian. *in praxi iurispatr. lib. 13. c. 8. à n. 150. in 2. edit.* Ioan. à Cochier *in reg. 8. Cancell. gloss. 22.* Monet. *de commut. vlt. volunt. c. 7. n. 316. cum seqq.* Gnuba *cons. crim. 20. n. 5. & cons. 60. n. 12.* Rot. apud Farin. *dec. 461. p. 1. recent.* alios in discursu citatos. Valenz. *cons. 151. n. 12.* Theod. de Rub. *in sing. Rota tom. 2. cl. 103.*

2 Hæc clausula (quæ accipit semper conditiones rescripti, vbi posita, est vt censuit Rota *in vna Vrgellen. Canonicatus coram Card. Blancherto*, impressa per Marches. *p. 1. pag. 238.* nisi adsit clausula. *Quod de subreptione dici non possit,* vt limitatur *in Nouarien. Canonicatus 12. Febr. 1503. coram Card. Pamphilio*, impressa per Marchesi. *ead. p. 1. pag. 451.* plures alias Rota decisiones refert nouissimè Theodos. de Rubeis *d. p. 4. concl. 798.* claudit os iudici, & illi tollit facultatem 3 aliter iudicandi, & non valet pars, quæ venit contra literalem intellectum, audiri, nisi obtenta ab ipsomet sum. Pont. in signatura gratiæ, oris apertione, vt docent Ruin *cons. 21. n. 16. lib. 1.* Paris. *cons. 1. n. 38. & seq. & cons. 38. n. 7. lib. 4.* Mandos. *in tract. de monitoriis, q. 60. n. 44. super verb. sicque per quoscumque iudices,* Rebuff *super concordat. Francia, tit. de form. & irreuoc. concord. stabil. vers. 8. vult. iudices quoscumque*, Caputaq. *decis. 194. n. 4. & decis. 218. p. 3.* Pute. *decis. 50. n. 5. lib. 1. & decis. 377. lib 3.* Verall. *decis. 134. p. 3. & decis. 218. ead. p. 3.* Mantic. *decis. 309. n. 3.* Seraph. *decis. 351. n. 1.* Marchesi. *de Commiss. p. 1. pag. 441. n. 3. & pag. 547. n. 2.* Gonzal. *d. gloss. 66. à n. 3.* Garc. *d. c. 3. n. 98.* & Steph. Grat. *discept. forens. c. 791. n. 12.* Monet. *d. c. 7. n. 213.* Rot. Bononien. diuers. *decis. 33. n. 47.* & fuit dictum *in Calagurritana pratensi confidentia 1. Iulij 1592. corã Penia*, impressa per Marchesi. *p. 2. pag. 426. n. 1. & in Bracharen. de Cabanas 9. Iunij 1606. coram Greg. XV.* impressa per Farin. *decis. 17. n. 1. p. 2. recent. & in Cæsaraugustana præeminentiarum 39. Nouembris 1623. coram R. D. meo Coccino Decano.* Rot. *decis. 428. n. 7. p. 1. in posth. Farin. & decis. 61. n. 8.* apud Paul. de Robeis *tom. 2. diuers.* Theod. de Rub. *d. p. 4. concl. 103. §. 3.* vbi quòd hæc clausula obstat non solum parti, sed etiam iudici, ita vt contra gratiam iudicare non possit, maximè quando est iuncta cum claus. *Quod non possit dari de subreptione, & obreptione*, iuxta decisionem Putei *177. l. 5.*

Intellige etiam siue causa, quia licet Princeps sine 4 causa ius tertij tollere non possit, tamen potest præcipere quòd non audiatur, vt post Paris. *cons. 1. n. 38. vers. dicentes, lib. 5.* & Socin. *in l. Gallus, § & quid si tãtum, n. 17. ff. de liberis & posthum.* tradit Card. Tusch. *tom. 1. lit. C, concl. 344. n. 3.* Et cùm per hanc clausulam 5 Papa inhabilitet personam iudicis, tunc ipso iure, absque eo quod opponatur exceptio alia processus est nullus, vt fuit dictum *in Calagurritana pratensi confidentiæ 1. Iulij 1592. coram Penia.* impressa per Marchesi. *de commiss. p. 2. pag. 426. n. 3. in vlt. impress.*

Oris apertio tollit rigorem huius clausulæ, & dat 6 facultatem impugnandi Breue, sed non elidit alios effectus, Rot. *in Pacen. pensionis 20. Nouembr. 1609. coram Card. Marzu. montio,* impressa per Marchesi. *d. p. 2. pag. 438. n. 4.* Stante hac clausula Rota tutius agendo solet semper remittere partes ad Sanctissimum, vt per plures Rotæ decisiones aduertit Theod. de Rub. *d. claus. 798. n. 91.* quia nec etiam Præfectus signaturæ iustitiæ potest os aperire. Gonzal. *d. gloss. 66. num. 19.* Theod. de Rub. *d. claus. 798. n. 83.* De facili concedi solet hæc oris apertio ne ista clausula, & aliæ similes sint vinculum iniquitatis, & ne per eius intra partiũ remaneant indefensa, & inaudita. Card. *cons. 69. in fin.* Theod. de Rub. *d. claus. 798. num. 78.* & oris apertio non dicitur noua gratia, sed tantùm remouet obstaculum, & commissio apertionis oris sapit iustitiam, & ideo non potest impugnari de subreptione Theodos. de Rub. *d. cl. 797. n. 77. & 79.*

Primò amplia, hanc clausolam tantæ esse effica- 7 ciæ, vt comprehendat omnes iudices quavis auctoritate fulgentes, etiam S. R. E Cardinales, & Rotæ Auditores, vt per Mandos *de monitoriis, q. 6. num. 44. in verb. sicque per quoscumque iudices*, Rebuff. *d. vers. 8. vult.* Ioan. à Cochier *d. gl. 22. in princ.* Theod. de Rub. *d. cl. 797. n. 8.*

Amplia secundò, vt graui pœna afficiendi sint iu- 8 dices siue huiusmodi apertione oris aliter iudicantes, tanquam iurisdictionem sibi denegatam vsurpantes, vt colligitur ex *l. fin. C. de can. frument. Vrbis Romæ, lib. 11.* & post Mandos. & Rebuff. *citatis locis*, ac Ruin. *cons. 76.*

conf.76.n.9.cum seqq.vol.2.tradunt Gonzal.d.gloss.66.
& Monet.d.c.7.n.216.in fin.
9 Amplia tertiò, vt hæc clausula liget etiam igno-
rantes, & omnes futuros quoscumque iudices, vt
post multos resoluunt Marches.de Commiss.p.1.tit.de
commiss.appell.c.6.n.1. Gonzal. d.gloss.66.n.9. Ioann à
Cochier.d.gl.22.Monet.d.c.7.n.127.Theod.de Rub.
d.clauf.798.n.4.
10 Amplia quartò, vt stante hac clausula non possit
opponi de regul.Cancellariæ, quamuis sint fauora-
biles, vt per Mart.d.claus.176.n.11.& Gonz.d.gl.66.
n.9.& Monet.d.c.7.n.218.Et in specie non posse op-
poni reg.de iure quæsito non tollendo, censuit Rota in
Papien.bonorum 5. Iunij 1606. coram Illustrissimo Pa-
triarcha Manzanedo.impressa per Farin.dec.177.n.3.
p.2.recent.Theod.de Rub.d.claus.798.n.15.
11 Amplia quintò, vt etiam obstet hæc clausula in
iudicio possessorio summariissimo manutentionis, vt
docent Ioann à Cochier.d.gloss.22.Gonzal.d.glos.66.
num.12. obseruantes ita fuisse resolutum bis in vna
Cæsaraugustana dismembrationis 13. Martij 1596.corã
Iusto.Et licèt de hoc dubitauerit Put.decis.50.num.5.
lib.1. tamen ex aliis multis idem probat Mart. dict.
claus.176.n.5.& 6 subdens n.13. quod non obstante
petitionis suspensione, sententia lata super eo valet.
Theod.de Rub.d claus.798.n.12.& 13. vbi dicit ob-
stare hanc clausulam vt quis non possit manuteneri
ante apertionem oris, quia postquam apertum est
os, interim potest dari mandatum de manutenendo
possidenti aduersùs istam clausulam.
12 Amplia sextò, vt nec per viam replicationis ali-
quid opponi possit contra dispositionem continen-
tem hanc clausulam, vt post Put. decis.377. sub n.1.
lib.3.concludit Gonzal.d.gloss.66. n.10.quem sequi-
tur Monet.d.c.7.n.218.vers.4.Theod.de Rub.d.claus.
798.n.3.
13 Amplia septimò, vt de hac clausula possit quan-
documque opponi, & in qualibet instantia, cum sit
impedimentum reale, adimens inferiori iurisdictio-
nem, & reddens ipsum ad iudicandum, & proceden-
dum inhabilem, vt fuit decisum in vna Calagurritana
Canonicatus 6. Iunij, & 1. Iulij 1592.coram Penia, im-
14 pressa per Marches. p.2.pag.416.n.3. in qua etiam
dictum fuit, non solùm acta gesta post oppositionem
dictæ clausulæ, nulla esse ipso iure, sed etiam illa,
quæ gesta fuerunt ante oppositionem illius, prout
referunt Ioan. à Cochier.d.gl.22. Mart. d.claus.176.
15 n.43.Gonzal.d.gloss.66.n.23.Nam vt suprà dixi, non
valet iudex inferior iudicare contra formam gratiæ
cum hac clausula, Paris.cons.1.n.38.lib.4 Put.dec.377.
lib.3.& fuit dictum in Barcinonen, Prioratus 16. Iu-
nij 1605.coram Card. Marquemontio, adeò vt propter-
ea dicatur habere manus ligatas, Verall. d.dec.134.
& procedẽdo, ita nulliter agere dicatur, vt talis nul-
litas non possit sanari per Signaturam iustitiæ, per
rescriptum, nec alio quovis modo, vt sæpe fuit reso-
lutum in Mediolanen.bonorum de Osedo de anno 1586.
coram Card.Seraph.inter impressas dec... Nec locus est
arbitrio iudicis, vbi hæc clausula experitur, ideo ea
operatur, quod ipse teneatur præcisè iudicare in fa-
uorem Constitutionis suæ gratiæ cum hac clausula.
cap.si eo tempore, de elect.lib.6. Put. decis.48.n.6 & de-
cis. 386.lib. 1. in correct. Card. Tusch. tom. 1. litt. C,
16 concl.344.& seq. Propterea in Curia laudabilis stylus
seruatur, vt cùm primùm de hac clausula innotuerit,
non antea prudenter iudices in causa procedant,
quàm per Signaturam gratiæ oris apertio contra
eam agenti concedatur, vt dictum fuit in d.Calagurri-
tana coram Penia. impressa per Marches. de Commiss.
p.1.pag.426.in 2.impress.

Amplia octauò, vt dispositio, cui adiecta est hu- 17
iusmodi clausula, faciliùs censeatur derogare con-
trariæ illam clausulam non habenti, & eam habenti
difficiliùs derogari à non habente, vt docet Gonz.
d.gloss.66.n.17.& Monet.d.cap.7.n.221.
Amplia nonò, vt nec Signatura iustitiæ possit 18
aperire os ad impugnandam concessionem, cui ad-
iecta est hæc clausula, ita Mart.d.claus.176.n.39. &
post Marches.d.cap.6.n.1. & seq. tradit Gonzal.dict.
gloss.66.num.19. & illis citatis non dissentit Monet.
d.cap.7.num.222.
Amplia decimò, vt os contra hanc clausulã ape- 19
riri nequeat sine derogatione reg.Cancellariæ de iure
quæsito non tollendo, saltem tacita, vt fusè tradit Gon-
zal.d.gloss.66.n.20. quem refert, & sequitur Monet.
d.cap.7.n.223. Licèt contrarium, quod simpliciter
derogatio non requiratur, fusiùs contendat Nicol.
Garc.d.cap.6.n.98.cum seqq.
Amplia vndecimò, hanc clausulam esse tantæ ef- 20
ficaciæ, vt nec etiam admitti possint aliqui articuli
ad probandum contrarium, vt per Seraph.dec.1251.
n.19.& me citato Monet. d.cap.7.n.224. Theod. de
Rubeis d.p.4.claus.103.§.1.
Amplia duodecimò, vt per hanc clausulam sit 21
sublata facultas declarandi etiam super solo facto,
vt docent Gonzal.d.gloss.66.n.22. & Monet.d.cap.7.
num. 224. nam tollit audientiam, nisi os aperiatur,
ex adductis per Marches.de Commiss.p.2.pag.547.n.1.
in 2.impress.
Amplia decimotertiò, hanc clausulam esse tantæ 22
efficaciæ, vt impetrans non teneatur aliquò modo
iustificare gratiam illa munitam, etsi versemur in
gratia ad postulationem partis concessa; vt per Put.
decis.377. lib.3. & fuit resolutum in Oscen. indulti 1.
Iunij 1598. coram Lusa. Quod intelligendum venit,
quando hæc clausula habet sociam aliam, cum qua
semper solet concedi, scilicet, Quod de subreptione, &
obreptione dici non possit, vt per Put.decis.219. lib.2.&
fuit dictum in Calagurritana iurisdictionis 30. Maij
1580.coram Rubeo, & in Pampilonen. Archidiaconatus
19. Martij 1593. coram Card. Pamphilio. Theod. de
Rubeis d.claus.798.n.28. nam si sola sit, intelligitur
veris existentibus narratis, ex traditis per Put. decis.
377. l.3. & per Marches.de commiss.p.2.pag.432.n.2.
in 2.impress.& fuit dictum in Placentina pensionis 21.
Iunij 1593.coram Penia.
Amplia decimoquartò, vt hæc clausula tollat om- 23
nem contrariam consuetudinem, vt resoluit Farin. de
immunitate Ecclesiastica, n.15.Rota dec.373.n.7.& 8.
p.5.recent. vbi quod illam impedit in futurum.
Amplia decimoquintò, vt hæc clausula inficiat 24
titulum, & possessionem, non per se, sed in vim de-
creti irritantis, cui de stylo solet annecti, vt per
Ægidium decis.535.Cassad super reg.decis.7.num.3. &
Gabr. commun.lib.6.de clausul.concl.3.n.50. cum aliis
allegatis in causa Tirasonen.decimarum 17.Iunij 1617.
coram R.D.meo Pirouano. Duran. Rota decis.301.n.1.
vbi quod claus.Sublata, & decretum irritans, reddunt
turbidos actus possessorios factos in contrarium,
prout turbidam reddant iuris assistentiam. Quod
intellige, licèt concessa sit gratia ad postulationem
partis, & non Motu proprio, vt fuit dictum in Ma-
ioricen.parochialis 2.Iunij 1572.& in Parmen. Castro-
rum 17.Iunij 1577.coram Clemente VIII.
Amplia decimosextò, vt etiam procedant supra- 25
dicta, quando adsunt alia verba, quæ æquipolleant
huiusmodi clausulæ, quale est decretum prohibito-
rium, ne iudex in contrarium pronunciet, aut decla-
ret, vt per Gonzal.d.gloss.66.n.18.& Monet. d.cap.7.
n.224.vers.ampliatur duodecimò.

Amplia

26 Amplia decimoseptimò, vt si in dispositione ha-
bente huiusmodi clausulam, adsit clausula, *Cum ad*
id expressum accedit assensus, hic consensus non censea-
tur positus sub conditione, sed ad opponendum eius
defectum requiratur apertio oris, vt ex *vna Placen-*
tina coram Penia, docet Mart. *d.claus.*176. *n.*14. sub-
dens *n.*13. quandonam hæc clausula posita in suppli-
catione, operetur, etiamsi in Bullis non sit posita,
sicut antea ea nonnullis Rotæ decisionibus docue-
rat *n.*7. illam claudere os, etiam quoad vitium subre-
ptionis, & defectus intentionis & *n.*8. *ac* 9 quòd ap-
posita Breui resignationis, aut de capienda posses-
sione, non possit dici de huius nullitate, & *n.* 11.
quod obstet etiam iudici confidentiarum: ac demùm
*n.*12. quod absolutè posita, maximè cum decreto ir-
ritanti, operetur etiam respectu tertij, prout illum
refert Monet. *d.c.*7. *n.*225. Plures alios effectus, quos
operatur, adducit Theodos de Rub *claus.*798. *per to-*
tam. vbi *n.* 14. quod obstat etiam vt non possit dari
remissoria, & *n.*15 & vt non possit opponi de defe-
ctu intentionis, vel subreptionis, & *n.*18. quod appo-
sita hæc clausula in Breui de capienda possessione
operatur vt non possit dari de nullitate Breuis, dum-
modo Breue sit iustificatum, ex quo est posita ad
postulationem partis.

Limita nunc primò, vt huiusmodi nostra clausula
27 habeat vim claudendi os cuicumque iudici, & parti,
si ei adiuncta sit alia clausula, *Quod non possit contra*
gratiam dici de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut in-
tentionis defectu, aliàs de hoc opponi poterit, vt ex
multis Rotæ decisionibus latè comprobant Mart.
*d.claus.*178. *n.* 10. Gonzal. *d.gloss.*62. *num.* 12. *cum seqq.*
Nicol. Garc. *d.p.*6. *c.*1. *à n.*88 satis comprobans *n.*95.
cum duobus seqq. idem etiam operari dictam clausu-
lam. *Quod non possit dici de obreptione, vel subreptione,*
& intentionis defectu; sicut & idem Mart. *sæpe citata*
*claus.*176. *n.*7. hunc eundem effectum tribuit huius-
modi clausulæ, *Sublata*, &c. si iungatur cum clausu-
lis, *Motu proprio, Ex certa scientia.* & , *De plenitudine*
potestatis. Et ideo *in vna Oscen. indulti* 1. *Iunij* 1598.
coram Litta, impressa per Marches. *de Commiss. par.* 2.
*pag.*517. dictum fuit, quod hæc clausula vnita aliis,
tollit obiectionem subreptionis. Ex quibus infert
Gonzal. *citato loco*, *n.*26. quod si dispositio sit genera-
lis, aut specialis ex Motu proprio, nō potest opponi
de subreptione; & quod hæc nostra clausula, *Sublata,*
&c. etiam sola operabitur suum effectum, quod
etiam post Rotam sentit Gar. *d. c.* 3. *n.* 99. Monet.
autem Gonzal. *ubi suprà n.*17. quod hodie ad obuian-
dum huic limitationi, tarò reperietur gratia, in qua
adsit clausula huiusmodi, *Sublata, &c.* quæ similiter
28 non contineat clausulam, *Quod non possit dari de sub-*
reptionis, aut obreptionis vitio siue intentionis defectu, de
qua aliqua tractant Caputaq. *decis.*118 *n.*3. *p.*1. *de-*
*cis.*228. *p.*3. Paris. *cons.*1. *n.*75. *vol.*4. & Nicol. Garc. *d.c.*
3. *à n.*95. inter cætera docens *n.*98. quod dicta clau-
sula, *Quod de subreptione, & obreptione dari non possit,*
etiam cum hac nostra clausula, *Sublata, &c.* nō facit
gratiam validam in foro conscientiæ, quæ aliàs est
29 subreptitia. Et quod clausula, *Quod non possit dari de*
subreptione, vel obreptione, absque hac nostra clausula,
& decreto irritanti, non operatur nisi verbis existē-
tibus narratis, censuit Rota *in Hispalen. beneficij* 6.
*Nouembr.*1602. *coram Litta*, impressa per Marches.
*de Commiss. p.*2. *pag.*412. *n.*5.

30 Limita secundò, vt non ampliet dispositionem
principalem, nec se extendat, vltra eius limites, ita
vt comprehendat maiora expressis, vt per Mart. *d.*
*claus.*176. *n.* 10 *cum seqq.* Gonz. *d.gloss.*66. *n.*30. & 31.
Garc. *d.c.*3. *n.*84 *cum seqq.* & fuit resolutum *in Ca-*
lagurritana de Victoria 15. *Iunij* 1592. *coram Card. Pam-*
philio, & *in Valentina decimarum* 9. *Iunij* 1597. *coram*
eodem. Theod. de Rub. *d.claus.*798. *num.*36. *cum seqq.*
Accessoria enim iudicatur hæc clausula ad principa-
lem dispositionem, & consequenter ab ea regulatur,
easdem conditiones respicit, quas illa, vt per Put.
*decis.*1. *lib.*1. & Marches. *de Commiss. p.*1. *pag.*2 7. *n.*3.
& fuit dictum *in Elnen. mineriarum* 28. *Aprilis* 1582.
coram Orano, & *in Vrgellen. Canonicatus* 30. *Octobris*
1592. *coram Card. Blanchetto*, & *in Tirassonen. Canoni-*
catus, seu officij Pœnitentiariæ 5. *Iunij* 1596. *coram Cor-*
duba. & nouissimè *in Bergomen. pensionis de Trescurio*
13 *Nouembr.*1626. *coram D. Duran.* vnde apposita in
vna commissione, non trahitur ad aliam diuersam,
vt ex traditis per Gabr. *d. tit. de claus. concl.*3. *n.*84.
in 4. *limit.* dictum fuit *in Romana de Cinciis* 15. *Iunij*
1614. *coram Rembolda*, impressa per Farinac. *dec.*622.
*n.*3. *p.*2. *recent.*

Limita tertiò, vt hæc clausula apposita in gratia 31
conditionali, nihil operetur ante conditionis euen-
tum, vt satis ostendit Gonzal. *d.gl.*66. *n.*28. *cum seqq.*
quem refert, & sequitur Monet. *d. c.*7. *n.*226. *vers.*
limita secundò. Theod. de Rub. *d.claus.*798. *n.*43. *cum*
seqq vbi quod apposita in Breui conditionali recipit
omnes conditiones, quas recipit Breue, & non ope-
tatur nisi conditione verificato, vt omnes aliæ clau-
sulæ. & secundum ius naturæ.

Limita quartò, vt hæc clausula non obstet dicēris 32
gratiam non comprehendere casum, de quo agitur,
vt per Put. *decis.*48. *n.*6. *lib.*1. *in correct.* & post non-
nullas Rotæ decisiones Mart. *d. claus.* 176. *num.* 17.
vers. & ideò, & *n.*50. Monet. *d. c.* 7. *n.*229. Nam per 33
huiusmodi clausulam minimè impediri, quominus
iudex possit videre de comprehensione, censuit Rot.
in d. Barcin. seu nullius Prioratus, impressa per Farin.
*decis.*569. *in fin. p.*2. *recent.*

Limita quintò, hanc nostram clausulam non ha- 34
bere effectum, cùm dispositioni cui adiecta est, dero-
gatur per legem contrariam, vel per aliam disposi-
tionem habērem clausulam, *Pro expressis*, in casibus,
in quibus hæc clausula sufficit ad derogandum cuius
vis præcedenti dispositioni, vt per Gonz. *gloss.* 66.
*n.*32. & 33 Monet. *d.c.*7. *n.*217.

Limita sextò, non sufficere simplicem causæ com- 35
missionem ad tollendum huiusmodi clausulam, nisi
facta sit mentio huius clausulæ, vel adsit clausula,
Quorum tenores, &c. vt post multos Doctores, & ali-
quas Sacras Rotæ decisiones resoluit Mart. *dict.*
*claus.*196 *n.*40 quem refert Monet. *d.n.* 227. & post
Ruin. *cons.*21. *n.*16 *in princ. lib.*1. obseruat Card. Tusch.
litt. C, *conc.* 344. *n.*5.

Limita septimò, non obstare si pars ei renuntiet, 36
vel toti gratiæ, non patri ipsius, quamuis munita
sit decreto irritanti, vt per Gabr. *d. tit. de clausulis*,
*concl.*3. *n.*36. Mart. *d.claus.*176. *n.*63. id temperantem
*n.*44. in beneficiato, Monet. *d.c.*7. *n.*229. *vers.*21. &
fuit dictum *in Romana Societatis officij* 9. *Maij* 1598.
coram Gipsio, & *in Aretina Commendæ* 1. *Iunij* 1587.
coram Orano, impressa per Zachiam *post tract. de oblig.*
Camerali, *decis.*28. *n.*4. quæ renunciatio sufficienter
facta non videtur per commissionem causæ in Rota
vt fuit tentum *in Pampilonen. Archidiaconatus* 19.
Martij 1593. *coram Card. Pamphilio*, & in alia impressa
apud Cenc. *post suum tract. de censib. decis.*39. *n.*15. nō
obstantibus adductis *in d. Elnen. mineriarum*

Limita octauò, vt non operetur vbi pars, ad cuius
fauorem apposita est, curasset committi causam su- 37
per validitate gratiæ, vt latè probat Gonz. *d.gloss.*66.
*à n.*38. id temperans *n.*43. & *seq.* nisi composita fuisset
ad commissionem ad fugiendas molestias aduersarij.

Hanc

Hanc eandem principalem limitationem ex multis S.Rotæ decisionibus comprobat Marta *d.clauf.176.n.31.* eam extendens *n.25.* in compromittente dictam gratiam, & *n.33.* temperat, vbi commissio solùm fieset super executione gratiæ, vel super molestationibus, & *n.34.cum seq.* vbi solùm obtineretur super iniustitia, vel ex nullitate sententiæ latæ contradictam clausulam; vel si quis vigore Signaturæ iustitiæ processit in causa respectu articuli, cui non obstabat clausula, licèt commissio esset generalis contra dispositionem habentem dictam clausulam.

38 Limita nonò, quod quando pars non opponit de dicta clausula, non denegatur audientia, ea adductis per Mart *d.clauf.176.num.3.* Ioan.à Cochier. *d.gloss.21.in fin* Gonzal.*d.gloss 66.à num.45.* vbi hanc tanquam veriorem tuetur, Monet. *d.cap.7.num.228.* qui supradictam ampliationem septimam declarant procedere postquam gratia est producta, hanc verò limitationem ante eius productionem: intelligitur enim hæc nostra clausula, quatenus ille, in cuius fauorem est apposita, ea vti velit, Rot.*decis.51.de concess.prabend.in antiq.* Sarnen.*de annali, q.4.n.4.* Gonzal.*gloss.50.n.107.*

39 Limita decimò, quando, & in casibus, in quibus priuilegium ea munitum non intrat, vt per Gemin. *in c.præsenti, in princ.vers.nota quod eo ipso,* & *ibi* Franc. *vers.tertiò nota, de offic.deleg.lib.6* & post Gabr. *d. tit. de clausul.concl 3.n.8.* & fuit dictum *in Oriolen. decimarum 19.Iunij 1592. coram Giptio, & in Tirassonen. decimarum 17. Iunii 1611. coram R. P D. meo Pirovano.* Nam tunc demum operatur suum effectum hæc clausula postquam fuerit cognitum intrare dispositionem, vt censuit Rota *in vna Romana S.Thomæ 14.Ianuarij 1612.coram D.Patriarcha Pamphilio,* impressa per Farin.*decis.411.n.5.p.2.recent.*

40 Limita vndecimò, quando est detecta falsitas narratorum; vt probat Marta *d.clauf.176.n.21.* quem refert Monet.*d.cap.7.n.219.vers.vndecimo.*

41 Limita duodecimò, non tollere priuilegium de iure speciali competens, vt per Seraphin.*concl.1593. num.9.*

42 Limita decimotertiò, vt non obstet, si postea facto Papæ recedatur à parte transactionis confirmatæ cum ista clausula, quia cessante dispositione, cessat dicta clausula, vt post Gemin. *in d. c. præsenti, vers. nota quod eo ipso,* & *ibi* Franc.*notab.3.de offic.leg.in 6.* & Gabr.*d.concl.3.n.82.* ac Rotæ decisiones concludit Marta *d.clauf.176.n.19.* quem refert Menoch. *d. cap.7.n.229 vers.decimo.*

43 Limita decimoquartò, non obstare, cùm quis agit de retractanda executione gratiæ, cui adiecta est, iam executæ, vt post decisionem Rotæ resoluit Marta *d.clauf.176.num.22.* quem refert Monet. *d.num.219. vers.duodecimo.*

44 Limita decimoquintò, positam in commissaria dispositione, habente clausulam, *vocatis vocandis,* non operari, antequam sequuta sit confirmatio cum causæ cognitione, vt post decisiones Rotæ probat idem Marta *d.clauf.176.n.24.* subdens *n. 25.* positam in literis in forma commissoria, non suffragari nisi post earum executionem.

45 Limita decimosextò, hanc clausulam non operari quominus ordinarius auctoritate Concilij ex officio reuidere possit vniones factas à 40. annis citra cum hac clausula; secus ad instantiam partis in contradictorio iudicio, vt post Put. quem non inueni, & Rotæ decisiones, obseruat Marta *d clauf 176.num.25.* quem refert Monet.*d.cap.7.num.229.vers. limitatur decimoquinto.*

46 Limita decimoseptimò, non obstare sententiæ quæ de ea mentionem non faciat, vt post Rot. *in Auellina, seu nullius vnionis 15. Decembr. 1595. coram Giptio,* resoluunt Marta *d.clauf.176.n.26.* & Monet. *d.cap.7.n.229.vers.limita decimosextò.*

Limita decimooctauò, non operari nisi veris existentibus narratis, vbi est sola, vt fuit dictum *in nullius, seu Aquinaten. 12. Maij 1600. coram Litta,* impressa per Marches.*de commiss.p.2.pag.433.n.2.in vlt. edit.* Vbi etiam habetur, operari sine aliqua iustificatione expressorum, siue narratorum in ea, quando additur clausula illa, *Quod de subreptione, & obreptione, &c.* Idem etiam resolutum fuit *in Aquinaten. seu nullius beneficiorum 16. Decēbris 1605. coram Card. Marquemontio,* impressa per eundē Marches.*p.2.pag.456. n.1. & in Pacen. pensionis 20. Nouembr. 1609. coram eodem Card. Marquemontio,* impressa per Marches. *p.2.pag.438.num.4.* Rot.*decis.621.n.3.p.1.in posthum. Farin.* aliàs *p.3. recent.* vbi quòd non tollit defectum subreptionis, *& decis.508.n.2.ead.p.1.recent.* vbi quòd cum decreto irritanti præiudicat tertio possessori. Theodos. de Rubeis *in dictis singul. Rotæ tom.2.part.4. clauf.103 § 16.* 47

Limita decimonono non tollere defensiones & exceptiones de iure competentes, Seraph. *decis.270. n.1.* Theod.de Rub.*d.clauf.103.§.5.*

Limita vigesimo nihil operari in transactione; quæ ex falsa causa est nulla, Rot.*decis.21. de prabend. in antiq.* Theod.de Rub.*d.clauf.103.§.18.n.3.*

Limita vigesimoprimò, in priuilegiis adiectam non extendere comprehensionem priuilegiorum, Theodos.de Rub.*d.clauf.103.§.19.*

Limita vigesimosecundò nihil operari quando non constat de scientia Papæ, & gratia est obtenta ad supplicationem. Seraph.*decis.1495.n.5.* Theod. de Rub.*d.clauf.103.§.7.*

Oris apertio tollit obstaculum huius clausulæ, vt dictum fuit *in Romana domorum 29.Maij 1595.coram Litta,* impressa per Marches *de commiss. p.2.pag.431. n.1.* vbi *n. 2.* habetur, quòd Papa procedit oris apertionem non derogando *reg.de iure quæsito.* 48

Clausula hæc quando obstat principali, obstat etiam fideiussori, Æmilian.*consf. 100. num.8.* Rot. *in Placentina pensionis 8. Martij 1596. coram Penia,* impressa per Marches.*d.part.2.pag.482.num.3.* vbi *n.4.* habetur, quòd hæc clausula in fine orationis posita, ad totam orationem se refert. 49

Clausula, *Sublata quacumque difficultate, &c.* intelligitur de difficultate facti, non autem iuris; & quæ probabilem causam haberet, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 57. num. 12. vers.necnon* Theodos. de Rubeis *d. part. 3. clauf. 799. num. 1.* vbi *num.2.* dicit quòd hæc clausula apposita in gratia reuocata per regulam Cancellariæ nihil operatur. 50

Clausula, *Sublato appellationis obstaculo, &c.* non operatur quando sententia est notoriè iniusta, Theodos.de Rub.*d.clauf.799.n.3.* 51

Clausula, *Sublato iuris ordine, &c.* non solet committere causam legatis, Felin. *in c.1.n.2. de rescript.* Theod.de Rubuis *d.clauf.799.n.3.* 52

CLAVSVLA CLXXVI.

Summariè, & simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius clausula agentes.*

2 Inferior vti non potest clausula, Summariè, &c.

3 Æquiparatur clausula, Summariè, &c. Manu Regia, Procedat prout voluerit.

4 Iudex datus cum clauf. Summariè, &c. sicut Deus iudicare potest.

5 Iudex clauf. Summariè, &c. potest procedere cum secundum quod Deus iudicaturus esset.

6 Iudex cum clauf. Summariè, &c. deputatus potest iudicare secundum propriam conscientiam.

7 Ordo iudiciarius vt sit sublatus operatur clauf. Summariè, &c.

8 Iudex quod non admittat probationes post lapsum terminum, nec cumulationem, operatur clausula, Summariè, &c. propter verbum, simpliciter.

9 Iudex vt sine termino peremptorio procedere possit ad sententiam, operatur clauf. Summariè, &c. propter verba, simpliciter, & de plano.

10 Die feriata, non tamen honorem Dei, vt iudex procedere possit, operatur clauf. Summariè, &c propter verbum de plano.

11 Solemnitates omnes iuris positiui vt tollantur, operatur clauf. Summariè, &c. propter verba, sine strepitu, & figura iudicij.

12 Iudex vt nulla data sententia possit iubere rem capi, & distrahi, operatur clauf. Summariè, &c.

13 Testes interrogandi, ac repetendi tam ex se, quàm ex officio, vt censeatur iudici data facultas, operatur clauf Summariè, &c.

14 Sententiam vt iudex sedens proferat non est necesse, stante clauf. Summariè, &c.

15 Termini breuiores vt dari possint operatur clauf. Summarie, &c.

16 Appellationes friuole, exceptiones, & alia, qua processum retardare consueuerunt, censetur sublata per clausulam, Summariè, &c.

17 Causam summariam in aliis instantiis facit clausula, Summariè, &c. in prima commissione posita.

18 Iudex in causa sibi commissa cum clausula, Summariè, &c. vt remaneat ordinarius, ostenditur.

19 Citationem non tollit clauf. Summariè, &c.

20 Defensio sublata non est per clausulam, Summariè, &c.

21 Probationes necessarias non aufert clauf. Summariè, &c.

1 DE vi, & effectibus huius clausulæ vide Doctores per text. ibi in Clem. dispendiosam, de iud. & in Clem. sæpe, de verb. sig. Cels. Vgon. in tract. clauf. pag. 485. cum seq. Bertachin. in repert. iuris p. 1. verb. Summaria, pag. 312. col. 4. Marant. de ord. iud. part. 4. dist. 9. num. 8. Cacheran. Pedem. decis. 1. & 2. Rendin. in prompt. receptarum sent. tom. 1. tit. 16. n. 9. Mart. de clauf. part. 1. clauf. 148. aliàs 164. & clauf. 160. aliàs 180. in vlt. impress. Marchesf de Commiss. part. 2. pag. 419. num. 82. & 83. Ludou Rodolphin. post tract. de absoluta Principis potest. lib. 2. var. quæst. 30. num. 7. cum seqq. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 1. litt. C, concl. 366. Gambat. de officia Legati, lib. 8. tit. de potest. Legati in iudicialibus, n. 157. cum seqq. Theod. de Rub. in sing. Rota tom. 2. p. 4. cl. 803.

2 Inferior vti non potest hac clausula, tradunt Cels. Vgon. vbi supra col. 2. Menoch. de success. tit. de testat. potentia, lib. 1. §. 6. num. 11. & de Legato à latere vide Gabr. comm. lib. 6. tit. de cl. conc. 6. Theod. de Rub. d. cl. 803. n. 15.

Huic clausulæ æquiparari clausulam, Manu Regia, & clausulam, Procedat prout voluerit, refert Mart. d. cl. 189. n. 6. 3

Primò operatur hæc clausula, vt iudex datus cum 4 ea, sicut Princeps iudicare possit, Alexand. cons. 6. n. 2. vol. 3 Cacheran. d. decis. 1. num. 20. Mart. d. clauf. 180. num. 3.

Secundò operatur, quod iudex possit procedere 5 secundùm quod Deus iudicaturus esset; ita Bald. singulariter dicit, quem sequitur Natt. in repet. dict. Clem. sæpe, de verb. signif. Honded. cons 94. n. 51. tom. 1. Et quod iudex cum ista clausula deputatus possit 6 iudicare secundum propriam conscientiam, tradit Gram. decis. 61. n. 31. post Guid. Pap. decis. 23. & ideo potiùs debere attendere veritatem, quàm iuris subtilitatem, ait Gram. d. loco.

Tertiò operatur, vt ordo iudiciarius sit sublatus, 7 Brunor. à Sole in locis comm. verb. clausula 48. Mart. d. clauf. 180. n. 5. Ludou. Rodolph. d. lib. 2. quæst. 19. n. 1. Gambat. d. tit. de potest. Legati in iudicial. n. 155. cum seqq. Theodos. de Rubeis d. cl. 803. n. 1. vbi n. 3. quod tollit ordinem inductum à iure positiuo, non autem inductum à iure diuino, vel naturali.

Quartò operatur, præcipuè propter verbum, 8 simpliciter, quod reus de iudicio sisti cauere, si immobilia possideat nihilominus teneatur, & quod iudex non admittat probationes post lapsum terminum, nec cumulationem; ita Ias. in l. Iulian. num. 7. ff. qui satisdare cogantur, Felin. in cap. licèt causam, num. 18. vers. limita quartò, de prob. Curt. iun. in l. edita, n. 113. C. de edend. Marchesf. de commiss p. 1. pag. 419. num. 79. in vlt. impr.

Quintò operatur, præcipuè propter verba simpliciter, & de plano, vt iudex sine termino peremptorio 9 procedere possit ad sententiam; ita post Oldrad. cons. 115. incip. In iudicio, in prin. tradit Card. Tusch. d. lit. C, concl. 366. num. 1.

Sextò operatur præcipuè propter verbum, de 10 plano, quod virtute ipsius in die feriata, dummodo non in Dei honorem, iudex procedere possit, Felin. in cap. olim, num. 5. de accusat. Marchesf. d. p. 2. pag. 419. num 80.

Septimò operatur, præcipuè propter verba, sine 11 strepitu, & figura iudicij, vt omnes solemnitates iuris positiui tollantur, ita vt nec libellus sit necessarius, sed solùm quædam simplex petitio, facti narrationem continens; ita Marant. de ord. iudicior. part. 4. tit. & an iudex sit competens, num. 8. Grauat. ad Vestr. lib. 5. cap. 1. num. 7. Mart. d. clauf. 180. num. 1. Theodos. de Rubeis d. clauf. 803. num. 1. Cabed. Lusit. decis. 72. num. 2. part. 5. Honded. consil. 94. num. 52. tom. 1. Marchesf. d. part. 2. pag. 419. num. 81. vbi ait, quod liberat iudicem ab omni forma, & figuris per ius Ciuile introductis, adeo quod iuris gentium tantùm solemnitates, vel naturali ratione inductas seruare teneatur, Card. Tusch. d. conc. 366 num. 4. vbi dicit, quod sic iudicium ipsum actorem, & iudicem respicit, & per illam censentur sublata ea, quæ sunt de ordine iudicij & de essentia, veluti quod libellus, & litis contestatio non sint necessarij, nec trium personarum præsentia, quoad ea, quæ respiciunt solemnitatem; sed requiritur figura iudicij quoad ea, quæ respiciunt veritatem.

Octauò operatur, quod iudex nulla data sententia 12 potest iubere rem capi & distrahi, vt fuit dictum in Miranden. pensionis 27. Martij 1613. coram R. D. meo Coccino Decano, impressa per Farinac. dec. 446. num. 1. p. 2. recent.

Nonò

13 Nonò operatur, præcipuè propter verba, *sola facti veritate inspecta*, vt data censeatur iudici facultas tam ex se, quàm ex officio Interrogandi testes, ac illos repetendi eodem modo, quo fit instantu parte, etiamsi in causa sit conclusum, vt per Marant. *de ordin. iudicior. part. 4. dist. 9. num. 30.* Marches. *d. p. 2. pag. 419. n. 81.*

14 Decimò operatur, vt non sit necesse quod iudex sedens proferat sententiam, dummodo ferat in scriptis, vt per Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 522. num. 4.*

15 Vndecimò operatur, præcipuè propter verba, *sola facti veritate inspecta*, quòd termini breuiores dari possint, item quod possit incipi ab articulis, quibus probatis ferri possit sententia; ita post Roman. *cons. 519. num. 4. & seq.* concludit Card. Tusch. *d. lit. C, conc. 366. n. 7.*

16 Duodecimò operatur, præcipuè propter verbum, *sine strepitu*, quòd respicit partes, vt censeantur sublatæ friuolæ appellationes, exceptiones, & alia, quæ processum retardare consueuerunt, vt per Oldrad. *d. cons. 115. vers. frustratoria verò*, Cardin. Tusch. *d. conc. 366. n. 3.*

17 Decimo tertiò operatur, vt hæc clausula in prima commissione posita faciat causam summariam etiam in aliis instantiis, & vsque ad finem litis, Cassad. *decis. 8. n. 5. de rescript.* & fuit dictum *in Ferrarien. bonorum 16. Iunij 1613. coram D. Patriarcha Pamphilio.*

18 Decimoquartò operatur, vt causa commissa cum clausula, *Summariè*, non obstantibus statutis iudex non remaneat ordinarius, sed efficiatur delegatus, ita vt detur appellatio ab illius sententia, à qua secundum statutum non dabatur, si pronunciasset vbi ordinarius; quoniam per dictam clausulam non solùm excitatur iurisdictio, sed etiam immutatur, quo facit cessare iurisdictionem ordinariam; ita Ias. *in l. 1. §. & post operis, num. 3.* vbi de communi testatur, *ff. de noui operis nunciat.* dicens hanc decisionem in praxi esse multum vtilem, Bald. ad Speculat. *in tit. de legato, col. fin. vers. ego dico*, Angel. *cons. 139.* incip. *Visis, ad finem, vers. si enim*, Alex. *in l. more maiorum, num 16. ff. de iurisdict. omnium iudicum*; quicquid dicat Rom. *in l. mulier, num. 44. ff. solut. matrim.* quia contra eum est verior opinio, & magis communis, prout fuit dictum *in Bononien. fideicommissi de anno 1549. coram Fabio*, vt testatur Mandos. *in quarta parte commissionis, vers. quodcumque, num. 32. in fine.*

19 Limita primò, quod non tollat citationem, Cald. *cons. 130. circa med. vers. nec illa verba*, aliàs *final. de iudic.* quod duplicatur *cons. 136.* aliàs 4. *de dilationib.* Marant. *de iudicior. part. 4. tit. & an iudex sit competens, n. 9.* Card. Tusch. *conc. 366. n. 1.*

20 Limita secundò, quod non sit sublata defensio, ideo oppositiones fieri possunt, & dari debet copia, & fieri citatio, licèt ea, quæ sunt solemnitates iudicij, sint remissa, vt suprà dixi; ita Rom. *cons. 314. n. 3.* Card. Tusch. *d. conclus. 366. num. 5.* Vnde non operari nisi quoad ordinem iudiciorum substantialem, tradunt Cels. Vgon. *vbi suprà, col. 2.* & Ludou. Rodolphin. *d. lib. 2. q. 39. n. 7.*

21 Limita tertiò, probationes necessarias non auferre, ex traditis per Marant. *d. tit. & an iudex, n. 10.* & per Mart. *d. cl. 190. n. 10.*

Limita quartò, quod iuramentum calumniæ non tollit, vt per Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil. 33. num. 67.*

Limita quintò, qood excussionem non aufert, vt per Cald Pereir. *de empt. & vend. c. 33. n. 20.*

Limita sextò, quòd stante hac clausula non re-

uocantur attentata, vt per Stephan. Grat. *Marchia decis. 176. n. 16.*

CLAVSVLA CLXXVII.

Supplentes omnes defectus, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Defectus iuris positiui tollit clausula*, Supplentes, &c.

3 *Solemnitatem non adhibitam in alienatione rei Ecclesiasticæ, tollit clausula*, Supplentes, &c.

4 *Defectus aliquis opponi non potest, si Papa confirmando alienationem rei Ecclesiæ factam non seruatis solemnitatibus, addat clausulam*, Supplentes omnes defectus de plenitudine potestatis.

5 *Defectum solemnitatis substantialis tollit clausula*, Supplentes ex certa scientia, &c.

6 *Papa si confirmet statutum laicorum etiam circa Ecclesiastica cum clausula*, Supplentes, &c. *comprehendit etiam Ecclesiastica.*

7 *Papa committendo causam laico sibi noto, dicitur facere ex certa scientia.*

8 *Defectus iuris naturalis non supplet clausula*, Supplentes, &c.

9 *Citationis defectum supplet clausula*, Supplentes, &c.

10 *Defectus non narratos, vel ignoratos non supplet clausula*, Supplentes, &c.

11 *Defectus substantiale non tollit clausula*, Supplentes, &c.

12 *Clausula*, Supplentes, &c. *non tollit ea, quæ expressè sunt posita in conditione.*

13 *Defectus, qui concernunt personam supplicantis, vel contrahentis, non supplet clausula*, Supplentes, &c.

14 *Defectus, quibus actus redditur nullus, & super quibus requiritur dispensatio, non supplet clausula*, Supplentes, &c.

15 *Tertij ius quando læditur, nihil operatur clausula*, Supplentes, &c.

16 *Clausula*, Supplentes, &c. *non refertur ad ea, quæ specialiter commissa fuerunt.*

17 *Obreptione, & falsitate expressa non operatur clausula*, Supplentes, &c.

18 *Subreptionis vitium licèt tollat clausula*, Supplentes, &c. *iuncta cum illa alia*, Quorum tenores, &c. *non tamen certam scientiam in concedente inducit.*

19 *Defectum causa pia non supplet clausula*, Supplentes, &c.

20 *Defectum potestatis facientis actum confirmatum non tollit hæc clausula posita in confirmatione.*

21 *Non supplet defectus concernentes delicti condemnationem.*

22 *Non operatur expressa falsitate.*

23 *Non operatur vbi processum fuit sine causa cognitione.*

De vi, & effectibus huius clausulæ, vide Cels. 1
Vgon. *in tract. claufal. pag. 492. col. 1.* Mart. *de clauf. part. 1. clauf. 181.* Marches. *de Commiss. part. 1. pag. 259. à num. 89. & pag. 490. num. 79. & part. 2. pag 419. num. 85. & pag. 424. num. 123.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. lit. C, conclus. 343.* Monet. *de*

commun.vlt.vol.c.7.n.157.cum seqq.Theodos.de Rub. in sing.Rota tom.2.p.5.cl.807.per tot vbi num.16.& 17. subdit quòd hæc clausola vti non potest nisi Papa vel Princeps non cognoscens superiorem, ita vt nec legatus de latere ea vti possit.

2 Hæc clausula tollit omnes defectus iuris positiui, vt resoluunt Marta d. cl. 419. num. 2. Roder. Soar. alleg.12.num.21. Menoch. cons.747. Vital.de Camban. in tract.cl.pag.12. Marches. d.p.1.pag.226.n.918. Ioan.Franc.Leo in Thesauro fori Ecclesiast. p. 4. c. 2. n.64. Aloys. Ricc. in praxi aurea,res.368.n.3.Monet. d.c.7.num 158.Abb.cons.99. Illud,n.1.vers.tertio quod etiam,lib.1. vbi ait quòd Papa supplendo omnes defectus intelligitur sanare defectum solemnitatis iuris positiui, quia potest habere leges indicentes solemnitatem pro infectis, c.1. iuncta gloss. verb. pro infectis,de immunit. Eccles. Theod.de Rub. d. cl. 807. n.4.vbi n.6.intelligit quòd non supplet defectus iuris positiui,nisi specificentur in litteris.

3 Amplia primò, tollere etiam solemnitatem non adhibitam in alienatione rei Ecclesiasticæ, quia illa solemnitas est de iure positiuo,vt post Alex. cons.79. n.8.vers.sed non dubium, lib.1.docet Card. Tusch. d. tom.1.lit.C,conc.341.n.3.

4 Amplia secundò, quod multo magis non potest opponi aliquis defectus, si Papa confirmando alienationem rei Ecclesiæ factam non seruatis solemnitatibus, addat clausulam, *Supplentes omnes defectus de plenitudine potestatis*, vt per Alexand. cons.92. Perspectis, num.30.& seqq.lib.6. Card Tusch. d.conclus.343. num.10. cum seqq. extendentes, vt idem sit quàndo adiungitur huic nostræ clausulæ claus. *Ex certa scientia*, subduntque, ille num.32.& seq. vers.fuit adiecta, hic verò num. 11. importare plenitudinem potestatis etiam cum præiudicio tertij, quando adest clausula nostra, *Supplentes omnes defectus*, & clausula, *Ex certa scientia*, cum clausula, *Non obstante*, in plena forma.

5 Amplia tertiò, adeò verum esse, clausulam, *Supplentes ex certa scientia, &c.* tollere defectum solem-
6 nitatis substantialis, vt si Papa confirmet statutum laicorum etiam circa Ecclesiastica cum d. clausula, comprehendat etiam Ecclesiastica, licèt non possint laici statuere; sic post Alexand.d.cons.79.num.8. vers.nam vt dicit,& cons.92. Perspectis, num.2. in fin. cum seq.vers.modò videndum,lib.6.tradit Card.Tusch. d.concl.343. num.5. vbi n.4. citato Alexand. cons.111. num.3. & seq.lib.6. ait, quòd in creatione Cardinalium non seruata forma, vt proponatur, Papa ex certa scientia, & de plenitudine potestatis faciat, cum clausula, *Supplentes omnes defectus*, sufficit, licèt defectus non exprimantur, de quo meminit Marta d.claus.181.n.5.

7 Amplia quartò, vt cùm Papa committendo causam laico sibi noto, dicatur facere ex certa scientia, tamē licèt obstet c.statutum,de rescript.in 6.per hanc clausulam, *Supplentes, &c.* omnes defectus sanet, vt post Abb.d.cons.62.col.fin vers.dico quod delegatia,l.1. tradit Cardin. Tusch. d.conc.343.n.7.

8 Limita primò, vt hæc clausula, *Supplentes, &c.* non suppleat defectus iuris naturalis, vt per Clem.1. §.cæterùm, de re iud. Alexand.cons.52.n.10.vers.non obstat, lib.7. Felin.in cap.postulasti,num.11.de rescript. Ruin. cons.79.num.19.vol.3.Cardin.Mantic.de coniect.vltim. volunt.lib.11.tit.11.num.12. Card.Tusch.d.concl.343. num.15 Mart. d.p.1.concl.181.n.7. Hippol.in l.vnum, §.cogniturum.n.42 ff. de quæstion.Roder.Soar.alleg.12. n.21. Rebuff. in forma mandati Apost. in verb. iuramenta,vers.iurat etiam,circa med. & in c. nulla,col. 38. vers.23.clausula. pag. mihi 441. de concess. præbend. Theodos. de Rubeis d.cl.807. num.5. Monet. d. c.7. n.158.vbi ampliat procedere,licèt adsit simul clausula, *Ex plenitudine potestatis*, & citat Dec. in c.2. num.7.de confirmat.vtili,& Alexand.in l.si filium à patre,§.fin.ff.de liberis,& posthum.& cons.194.col.6.lib.2. & idem Monet. loca proximè citato. extendit, idem esse, si huic clausulæ, *Supplentes*, adiuncta sit clausula, *Ex certa scientia*, quod post Alex.d.§.fin.& Rebuff. in praxi benefic.tit. de dispensat.n.13.tradiderat Gabr. commun.lib.6.tit. de clausulis,conc.1.n.42.

Limita secundò, seu potiùs dictam primam limi- 9
tationem amplia, vt hæc clausula non suppleat defectum citationis, vt per Ruin. cons.229.n.11. vol.1. & cons. 79. num.11. vol.3. Menoch cons.1. num. 412. Mart. d.claus.181. num.7.vbi ex Sarnen.in compendio Signaturæ,fol.90.col.1. ait, defectum citationis esse insanabilem per hanc clausulam, secus esse asserens, quando citatio non fuit debito modo exequuta, quia non fuit seruata forma; tunc enim per Signaturam Papæ sanatur cum clausula, *Supplentes*, addita tamen alia clausula, *Dummodo ad notitiam citati peruenerit*. Vnde infertur, quod licèt Papa possit cum causa aliquem priuare beneficio sine citatione de plenitudine potestatis, tamen supplendo defectus non supplet citationem omissam, vt post Card. Zabarel. cons.84.vers.si fortè diceretur,quod est Collegij Patauini, docet Card.Tusch.d.conc.343.n.9.

Limita tertiò, vt non suppleat defectus non nar- 10
ratos, vel ignoratos etiam iuris positiui, sed tantùm specificatos, vt per Ferrer. cons.32. num.54 Alexand. cons.52. In causa & lite,in fin.lib.7. Cardin.Tusch.d. conc.342.n.13.& 14 Mart.d.claus 631.n.3. & 4. Monet.d.cap.7.n.158.in fin. Theod. de Rub.d.concl. 807. num. 6.

Limita quartò, non tollere defectus substantiales, 11
vt per Mari. Antonin. var. res. lib. 1. res.5. num.29. & 38.Fr.Emman.quæst. Reg.tom.1. q.7. art.15. Paris. cons.11. num.88. & seqq. vol.1. & cons.45.n.42.vol.3. Mart. d.claus.181.num.9. vbi addit, non intelligi remissam fidelitatem, quæ est de substantia feudi; & n. 11. subdit pariter non tollere ea, quæ expressè 12
sunt posita in conditione, puta si in euidentem vtilitatem Ecclesiæ, nec substantiam huius alienationis conditionalis.

Limita quintò, non supplere defectus, qui con- 13
cernunt personam supplicantis, vel contrahentis, vt per Vital. de Camban. in tract. claus. pag. 12. col. 1. Salust.Tiber.in formul.instr. lib.1. cap.4. num.9.Perez l.7. vers.septimò idem dicunt,tit.12. lib.3.Ordinamenti, pag.695. Menoch. cons.1.num.412.Seraph. de Priuil. iuramento, priuileg 83.num.17.Fr.Emman. d. art.15. Mart.d.claus.181. num.1. Monet. d. cap.7.num.159. prope finem,& Stephan.Gratian.discept. forens.c.599. n.9.Rebuff.d.verb.iuramento,in vers.iurat etiam,circa med.Theod.de Rub.d.cl.807.n.13.

Limita sextò, non supplere defectus, quibus actus 14
redditur nullus, & super quibus requiritur dispensatio, vt post Hostiens.in c.1. de transact. & Specul.tit. de Legat.§.nunc ostendendum,& Felin.in c.2. n.42. de rescript. docet Monet.d.n.159.

Limita septimò, non operari cùm læditur ius ter- 15
tij, vt per Ruin.cons.35.n.35. vol.1. Mart.d.claus 181. n.9.vbi n.13. asserit, hanc clausolam non referri ad 16
ea, quæ specialiter commissa fuerunt. Theodos. de Rub.d.claus.807.n.8.

Limita octauò, non operari expressa subreptio- 17
ne, & falsitate, vt post Abb. in cap. inter dilectos, col.4. de fide instr. docet Mart. d claus. 181. num.18. Et licèt hæc clausola vnica cum illa alia, *Quorum te-* 18
nores, &c. tolla vitium subreptionis; non tamen certam

certam scientiam in concedente inducit, ex traditis per Mantic. *decis.* 222. *sub n.* 3.

19 Limita nonò, non supplere defectum causæ, vt per Redoao. *de rebus Eccles. non alienand. verb. etsi sit facta, n.* 13. Magon. *Lucen. dec.* 12. *n.* 21.

20 Limita decimò hanc clausulam positam in confirmatione non tollere defectum potestatis facientis actum confirmatum, Abbas *in c. inter dilectos, sub n.* 8. vbi adden. *in verb. priuilegium, de fide instrum.* Theod. de Rub. *d. cl.* 807. *n.* 1. vbi *n.* 2. dicit verum quando Papa ignorauit, secus si sciuit, saltem in genere.

21 Limita vndecimò non supplere defectus concernentes delicti condemnationem. Ferret. *con.* 31. *n.* 33. *lib.* 1. Theod. de Rub. *d. cl.* 807. *n.* 7.

22 Limita duodecimò non operari expressa falsitate, Deci *consil.* 541 *n.* 24. Theod. de Rub *d. cl.* 807. *n.* 14.

23 Limita decimotertiò non operari vbi processum fuit sine causæ cognitione, Dec. *d. cons.* 541. *n.* 14. *vers. & considerandum est*, Theo. de Rub. *d. cl.* 807. *n.* 15. ideo *n.* 11. addit ideo non operari nisi in his, in quibus Papa est informatus.

CLAVSVLA CLXXVIII.

Tali casu.

1 *Clausula*, Tali casu, *eius est natura vt restringat fideicommissa ad personas, tempus & casus tantum expressos.*

2 *Claus.* Taliter quod, &c. *est restrictiua, sicut claus.* Ita quod.

1 HÆc clausula eius est naturæ, vt restringat fideicommissa ad personas, tempus, & casus tantùm expressos, vt per Alex. *cons.* 191. *num.* 13. *circa fin. lib.* 7. Peregr. *de fideicommiss. art.* 29. *n.* 25. & 28. & fuit dictum *in Milenitana fideicommissi* 14. *Martij* 1618. *coram Card. Caualerio, & in Romana pratensi fideicommissi* 31. *Martij* 1613. *coram Vbaldo sen.* Et sic denotat hæc clausula in consideratione fuisse casum certum particularem. Menoch. *cons.* 326. *n.* 60. Caualcan. *dec.* 454. *num.* 7. ita vt omnes alij casus præter litteraliter exceptuatos sub contraria remaneant dispositione, licet in illis eadem, aut maior militet ratio, Deci. *in l. fin. n.* 2. *C. de instit. & substitut.* Bald *cons.* 57. *num.* 2. *lib.* 2. Alex. *cons.* 31. *lib.* 2. Paris. *cons.* 56. *num* 44. Card. Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib.* 3. *tit.* 14. *n.* 14. & *tit.* 19. *num.* 10. *vers. tertio verò*, Menoch. *cons.* 216. *n.* 21. & *cons.* 326. *n.* 26. Surd. *cons.* 416. *n.* 14.

2 Clausula, *Taliter quod*, &c. est restrictiua sicut clausula, *Ita quod, l. Lucius, §. quæ habebat. ff. ad Trebell.* Deci. *cons.* 521. *n.* 16. Theodos de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *cl.* 811.

CLAVSVLA CLXXIX.

Teque absoluentes, &c.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clausulæ agentes.*

2 *Claus.* Teque absoluentes, &c. *in cuiuscumque rescripti impetratione semper apponitur.*

3 *Absolutio vigore clausulæ*, Teque absoluentes, &c. *reddit gratias efficaces, & validas, non obstante exceptione excommunicationis.*

4 *Claus.* Teqoe absoluentes, &c. *in gratiis, & rescriptis Apostolicis censetur adiecta, si omittatur.*

5 *Absolutio vigore clausulæ*, Teque absoluentes, &c. *operatur validitatem solummodo impetrationis.*

6 *Absolutus vigore clausulæ*, Teque absoluentes, &c. *non potest celebrare, nec diuinis interesse, & alia similia facere.*

7 *Absolutus vigore clausulæ*, Teqoe, absoluentes, &c. *non potest obtinere aliud beneficium ab ordinario; nisi de nouo absoluatur ad illum effectum.*

8 *Excommunicatus absolutus vigore clausula*, Teque absoluentes, &c. *non facit fructus suos beneficij sic collati.*

9 *Beneficium impetrans excommunicatus in forma Dignum, cum claus.* Teque absoluentes, &c. *debet absolui, antequam fiat ei collatio à commissario.*

10 *Absoluitur impetrans etiam ab excommunicationibus, & censuris Papæ, etiam contentis in Bulla Cœnæ Domini, per clausulam*, Teque absoluentes, &c. *positam in literis Papæ.*

11 *Absolutionem non operatur claus.* Teque absoluentes, &c *posita per Legatum, seu Nuntium; nisi ab excommunicationibus, a quibus ipse poterat absoluere.*

12 *Episcopus potest apponere in eius collatione clausulam*, Teqoe absoluentes, &c. *quæ non operatur nisi in casibus, in quibus ille vti ordinarius poterat absoluere.*

13 *Insordescentes in excommunicatione per annum; vel irregulares, non gaudent absolutione contenta sub claus.* Teque absoloentes.

DE vi, & effectibus huius clausulæ, vide Felin. *in cap. Apostolica, in prin. de except.* Staphil. *de litt. gratia, tit. de vi, & effect. clausularum, §.* 1. *a num.* 7. Rebuff. *in praxi benef. p.* 1. *tit. de forma nouæ prouisionis, verb. Teque absoluentes, & in concordat. in forma mandati Apostolici, verb. quauis occasione, & in repet. c. postulasti, de Clerico excommunicato min. notab.* 1. *n.* 67. Mandos. *de signat. gratia, tit. de prouis. vers. claus. Et cum absolutione, & tit. de absolut. ab excom.* Gig. *de pens. q.* 14. *in fine*, Boëz *decis.* 290. Nauarr. *in cap. cum quorundam, de Iudæis, notab.* 31. *à n.* 14. Cosm. Philiarch. *de off. Sacerdotum. p.* 1. *lib.* 3. *c.* 26. Vgol. *de cens. tab.* 1. *cap.* 4. *§.* 1. *n.* 17. Flamin. *de reg. lib.* 4. *q.* 3. *n.* 53. & *lib.* 8. *quæst.* 7. *n. n.* 110. Sayr. *de censur. lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 6. *cum seqq.* Mart. *de claus. part.* 1. *claus.* 47. *in vlt. impress.* Erasm. à Cochier *de iurisd. ord. in exemptos, p.* 4. *quæst.* 69. Nicol. Garc. *de benef. part.* 7. *cap.* 15. *n.* 59. *cum multis seq.* Anton Ricciul. *de iure person. lib.* 4. *c.* 9. *per totum.* Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 5. *cl.* 814. 1

Ad vitanda pericula, & nullitates, quæ frequēter in impetrationibus oriri possunt, & inhabilitatem ex capite excommunicationis, Curia Romana introduxit, vt in cuiuscumque rescripti impetratione, siue procedatur per viam gratiæ, siue per viam iustitiæ, semper detur impetranti absolutio à quacumque excommunicatione ad effectum, &c. ita Mar. *d. cl.* 47. *n.* 1. & Ricciul. *d. c.* 9. *n.* 1. 2

Quæ quidem absolutio reddit gratias efficaces, & validas, non obstante exceptione excommunicationis, Couarr. *in cap. Alma mater, part.* 1. *§.* 7. *n.* 7. *ad fin.* Nicol Garc. *d. cap.* 13. *num.* 59. Mart. *d. claus.* 47. *num.* 2. Erasm. à Cochier *d. quæst.* 69. *num.* 1. Ricciul. *d. cap.* 9. *num.* 1. Et in prædictis gratiis, & rescriptis Apostolici, ita est ordinaria, vt si omittatur, possit vel censeri debeat adiecta tanquam solita apponi, vel saltē reformari literæ, & in illis inseri; ita Nauarr. *cons.* 28. *sub n.* 5. *de sent. excom.* Erasm. à Cochier *d. quæst.* 69. *n.* 2. Ricciul. *d. c.* 9. *n.* 2. 3 4

5 Operatur tamen ista absolutio validitatem solummodo impetrationis, & solùm prodest ad effectum, vt literæ sint validæ, vt tradit Nicol. Garc. *d. cap.* 13. *num.*61. Ricciul. *d. cap.* 9. *n.* 2. vbi ex aliis subdit, quòd huiusmodi absolutio non est realiter & in effectu vera absolutio, sed solummodo suspendit impedimentum proueniens ab excommunicatione quousque gratia sortiatur effectum, quo sequuto impetrans statim reincidit in excommunicationem.

6 Ex quibus primò colliges, realiter absolutum non posse celebrare, nec diuinis interesse, nec ordines sumere, & alia similia facere, vt per Rebuff. *d. verb. Teque absoluentes, n.* 15. *&* 19. Nicol. Garc. *d. c.* 13. *n.* 65. Ricciul. *d. c.* 9. *n.* 5.

7 Secundò colliges, taliter absolutum non posse obtinere aliud beneficium ab Ordinario, vel alio Collatore, nisi de nouo absoluatur ad illum effectum, quia effectus clausulæ est in prima absolutione consumptus; ita post Rebuff. *citato loco, n.* 16. tradit Ricciul. *d. c.* 9. *n* 6.

8 Tertiò colliges, taliter absolutum non facere suos fructus beneficij sic collati, Rebuff. *citato loco, n* 18. Vgol. *de censur. tab.* 1. *cap.* 11. *in prin. num.* 1. *vers.* 6 Garc. *d. c.* 13. *n.* 66 Monet. *de distrib. quotid. p.* 2. *q.* 15. *num.* 14. Ricciul. *d c.* 9. *n* 7.

9 Aduertere oportet, quod cùm absolutio illa sit ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, excommunicatus impetrans beneficium in forma Dignum, seu aliàs in forma commissaria, debet absolui, antequam fiat ei collatio à commissaria, aliàs illa erit nulla, vt tradit Henriq. *in sum. lib.* 13. *cap.* 6. 3. *in fine*, quem, refert, & sequitur Garc. *d. cap.* 13. *num.* 61. quòd tamen non approbat Ricciul. *d. cap.* 9. *num.* 8. ex ea ratione, quia hæc absolutio non tam operatur effectus veræ absolutionis, quàm suspensionis impedimenti, quo fit, vt prouisus non egeat alia absolutione: quia pro consequenda gratia statim atque literæ sunt expeditæ cum hac clausula, habetur perinde ac si impedimentum excommunicationis non adesset, vnde absolutio esset otiosa.

10 Deinde aduertere oportet, quod per hanc clausulam positam in litteris Papæ absoluitur etiam impetrans ab excommunicationibus, & censuris reseruatis Papæ, etiam contentis in Bulla Cœnæ Domini, vt per Nauarr. *in d. cap. ita quorundam, notab.* 11. *n.* 11. Auilam *de censur. p.* 1. *cap.* 6. *disp.* 5. *dub.* 2. limitantem tamen non procedere in excommunicatione incursa propter hæresim, refert Garc. *d. cap.* 13. *num.* 67.

11 In aliis verò, Legatis, scilicet, & Nuntiis, quibus Sedes Apostolica concedit facultatem conferendi, non operatur hæc clausula, nisi absolutionem ab iis excommunicationibus, à quibus Legatus, aut Nuncius poterat absoluere, non autem à Papæ reseruatis, vt per Nau. *in d. cap. ita quorundam, notab.* 11. *num.*

12 8. Garc. *d. c.* 14. *n.* 68. Sic etiam Episcopum posse apponere in eius collatione hanc clausulam, illámque licet ab eo appositam non operari nisi in casibus, in quibus poterat absoluere Ordinarius, tradunt Nauarr. *d. notab.* 11. *n.* 18. *&* 22. Vgolin. *d. tab.* 1. *cap.* 4. §. 5. *n.* 189. Garc. *d. cap.* 13. *n.* 71. Ricciul. *d. c.* 9. *n.* 11.

13 Non tamen habet effectum hæc clausula in eo, qui per annum insorduit in excommunicatione, vel est irregularis, vt per Mart. *d. clauf.* 47. *num.* 3. Erasm. à Cochier *d. quæst.* 9. *n.* 3. *&* 4. Campan. *in diuers. iuris Can. rub.* 11. *cap.* 15. *num.* 22. *cum seqq.* & per me citatos *in collect. ad d. cap. postulastis, num.* 25. quibus addo Massobr. *in sua praxi habendi concursum, requisit.* 2. *dub.* 2. *num.* 52. *secundum Rom. impress.* Flamin. Paris. *de resig. lib.* 4. *q.* 3. *n.* 57. Theod. de Rubeis *d. cons.* 414. *n.* 6. vbi *n.* 7. subdit quòd ex regula Cancellariæ non suffragatur sustinenti scienter excommunicationem vltra quatuor menses.

CLAVSVLA CLXXX.

Toties quoties, &c.

1 *Clauf.* Toties quoties, *intelligitur quoties opus fuerit, & donec opus fuerit.*
2 *Infinitatem regulariter denotat clausula*, Toties quoties.
3 *Clauf.* Toties quoties, *in compromissis apposita restringitur ad duas vices tantùm, & non plus.*
4 *Clauf.* Toties quoties, *in retrouenditione non operatur vltra triginta annos.*
5 *Repræsentare aliquem si quis obligasset toties quoties, per binam præsentationem liberatur.*
6 *In obligatione soluendi pœnam operatur, vt pœna pluries peti possit.*

INtellige quoties opus fuerit, & donec opus fuerit, 1
vt per Nell. *in tract. de bannit. p.* 1. *secundi temporis q.* 15. Hier. Gabr. *cons.* 181. *in prin. lib.* 1. Hond. *cons.* 111. *n.* 3. *tom.* 1.

Verùm licèt hæc clausula regulariter infinitatem 2
denotet, vt cum Bart. *in l. qui bona*, §. *fin. ff. de damno infecto.* Alex & aliis notant Tiraq. *in l. boues*. §. *hoc sermone, limit.* 16. *n* 2. *ff de verb. sig.* Mant. *de clauf. part.* 2. *clauf.* 184. *num.* 2. *in vlt. impress.* censuit Rota *in Bon. fideicommissi de Pannolinà* 10. *Dec.* 1610. *coram Card. Marquemontio*, impressa per Farin. *decis.* 166. *n.* 13. *in fin. p.* 1. *rec.* tamen quando de tempore nihil fuisse dictum constat, vt infinitas vitetur, in binis actibus verificari potest, prout in sequentibus casibus.

In commissis apposita restringitur ad duas vices 3
tantùm, & non plus; ita Port. Imol. *cons.* 86. *num.* 9. Fab. de Anna *cons.* 75. *n.* 25. *cum seqq.* Brunor. à Sole *in locis comm. verb. dictio* 32. Galgan. *de cand. & demonst. p.* 1. *c.* 5. *q.* 21. *n.* 2. Baptista Costa *in tract. de clauf. conn. cl.* 132. *n.* 1.

In retrouenditione, seu redimendi facultate to- 4
ties quoties placuerit venditori, hæc clausula non operatur vltra triginta annos etiam cum iuramento, ac cum illis verbis, *semper, quandocumque, & perpetuis temporibus*; ita Surd. *decis.* 1. & Stephan. Grat. *discept. for. cap.* 3. *num.* 3. *cum seq.* Ioan. Baptista Costa *d. cl.* 131. *n.* 2.

In obligatione de repræsentando aliquem toties 5
quoties, per binam præsentationem liberari tradunt Mantua *sing.* 534. Nell. *d. sempor.* 2. *num* 14. Decian. *d. cons.* 57. *num.* 2. *lib.* 2. Ang. *in l. si finita, num.* 3. *ff. de damno infecto, & in l.* 2. §. *qui ad exhibendum, n.* 6. *ff. de custodia reorum*, quamuis non liberari per vnicam, seu binam præsentationem dicant Hippol. *in rubr. de fideiuss. p.* 9. *&* 15. Afflict. *dec.* 150. Rol. à Valle *cons.* 82. *n* 11. *lib.* 2. *& cons.* 59. *n.* 4. *lib.* 1. Honded. *d. cons.* 111. *n.* 11. Farin. *in praxi crim. p.* 1. *q.* 34. *n.* 165. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 1. *lit. C. concl.* 353. *& tom.* 2. *lit. D. concl.* 189. *n.* 1. Et nihil operatur si reus à fideiussore per fiscum monito vlterius repræsentari non potest, vt per Gimb. *cons.* 55. *num.* 19

In obligatione soluendi pœnam, vt pœna plu- 6
ries peti possit, Lancell. *de attent. p.* 2. *cap.* 17. *n.* 198. Theod. de Rub. *in singul. Rota tom.* 2. *part.* 4. *clauf.* 818. *n.* 5. vbi *n.* 1. subdit quòd hæc clausula non impedit, quominus obligationi, in qua posita est, præscribi possit.

CLAVSVLA

CLAVSVLA CLXXXI.

Transferentes, &c.

1 *Actionem vtilem, & directam importat clausula,* Transferentes, &c.

2 *Venditionis in instrumento posita clausula,* Transferentes, &c. *ad fauorem emptoris operatur, vt omnes actiones, quæ erant penes venditorem, efficiantur inefficaces quoad ipsum.*

3 *Clausula,* Transferentes omnia iura, &c. *apposita in contractu, facit illum censualem, quando sunt translata omnia iura, licèt partes cum emphyteuticum appellent.*

4 *Doctores de facultate transferendi pensionem agentes referuntur.*

5 *Papa solus, non autem Legatus, vel Ordinarius concedere potest facultatem transferendi pensionem.*

6 *Facultas transferendi pensionem, intelligitur de prima dumtaxat.*

7 *Facultas transferendi pensionem, non fuit consumpta per translationem inualidam.*

8 *Facultas transferendi pensiones tunc, & pro tempore reseruatas quandocumque, non est restricta ad pensiones tempore indulti reseruatas.*

9 *Translatio pensionis fieri debet coram persona in dignitate constituta, ac proinde coram Canonico Cathedralis Ecclesiæ, non autem Collegiata.*

10 *Trãslatio pensionis potest fieri per procuratorem.*

1 HÆc clausula omnem actionem vtilem, & directam importat, quod feudum sit datum in allodium, nisi fuerit dictum, *in feudum*, & addita clausula, *nihil nobis reseruantes*, quia tunc erit feudum non habens propriam naturam feudi; ita Alex. *cons.24.n.11.vol.5.* Capic. *in verb. feudorum clausula, in vers. transferentes,* Matt. *de clausulis, part.1.claus.76.n.2.& 3.* In mandatis Procuratorum, & substitutionibus eorundem apposita intelligitur quoad expressa. Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.2.p.4.claus.106.§.1.*

2 Posita in instrumento venditionis ad fauorem emptoris operatur, vt omnes actiones, quæ erant penes venditorem, efficiantur inefficaces quoad ipsum, vt per Cencium *de censibus, p.3.c.1.q.3.art.7.num.20.*

3 Dubia est clausula illa, *Transferentes iura, &c.* nam aliquando apposita in contractu, facit illum censualem, quando sunt translata omnia iura, licèt partes cum emphyteuticum appellent ita Doctores *in cap. constituit, de relig. domib.* Socin. *cons.226.num 6. l.2.* Matt. *de claus.p.1.claus.186.n.1.* vbi *n.4.* ex Rota *decis.16.lib.2.quotidianarum*, subdit conuenire etiam contractui emphyteutico, & locationi perpetuæ, cùm recipiat interpretationem ab obseruantia; & *num.2.* addit, quòd hæc clausula de necessitate non importat translationem dominij directi, quamuis sit apposita super alienatione vtilis dominij. Theodor. de Rubeis *d.p.4.claus.819.n.1.* vbi *n.2.* intelligit principalem conclusionem in principio huius numeri suprapositam procedere quando sunt translata omnia iura, & *n.5.* tenet quòd ista claus. est dubia, & conuenit etiam contractui emphyteutico, & locationi perpetuæ.

4 De clausula facultatis transferendi pensionem, agit Gig. *post finem tract. de pens. vers. sciendum est etiam*, vbi ponit formam, mandos. *de signat. gratia, tit. de translat. pens.* Garc. *de benef. p.1.cap.5.n.140.cum seqq.* quæ quidem non censetur concessa per quascumque clausulas generales, nisi speciali mentione facta, Caputaq. *decis.303.& 319 p.2.& decis.100.p.3.* Put. *decis.141. alias 332. in correct. lib.3.* Mandos. *d. tit. de translatione pensionis, in princ.* Flamin. *de resign. lib.9.q.4.n.28.cum seqq* Nicol. Garc. *d.cap.5.*

5 Huiusmodi facultas transferendi pensionem, à solo Papa, non autem à Legato, vel Ordinario concedi potest, vt per Gambar. *de offi. Legati de latere, lib.6.num.225.&* Flam. *d.p.4.num.13.cum duobus seqq.* Garc. *d.c.5.n.242.*

6 Intelligitur autem de prima dumtaxat, *ad reg. l.6 bones. §. hoc sermone. ff. de verb. signific.* Mandos. *d. tit. de translat. pensionis, vers. rursus si in vim clausula.* Garc. *d.c.5.n.247.* vbi refert, ita fuisse resolutum *in vna Oxomen. pensionis* 20. *May* 1598. *coram Litta*, 7 vbi *num.149.* subdit, per translationem inualidam non fuisse cõsumptam facultatem transferendi, *ad decis.47.p.1.diuers.* & ita resolutum est *in Placentina pensionis* 17. *Iuny* 1602. *coram Corduba.*

8 Facultas verò transferendi pensiones tunc, & pro tempore reseruatas quandocumque, non est restricta ad pensiones tempore indulti reseruata, ex illa dictione, *quandocumque*, Ruin. *cons.77.n.13.lib.1.* & illis verbis, *pro tempore*, denotantibus etiam tempus futurum, Bald. *in c. cùm inter, num.7. de re iud.* 9 præsertim cùm in materia etiam odiosa, & alteri præiudiciali, non excludatur in priuilegiis lata interpretatio ex proprietate verborum proueniens, Calder. *cons.1. in princ. de consanguin. & affinitate*, & fuit dictum *in Carthaginen. Decimarum* 20. *Decembris* 1578. *coram Bubalo.*

10 Vnde aduertere oportet, huiusmodi translationem iuxta clausulam facultatis fieri debere coram persona in dignitate constituta, ac proinde coram Canonico Cathedralis Ecclesiæ, *ad cap. Statutum, de rescript.* vbi Gomez *n.225.* Nicol. Garc. *d.c.5.n.244.* vbi *num.245.* subdit, non posse fieri coram Canonico Ecclesiæ Collegiatæ; & *n.246.* addit, posse fieri per procuratorem, etiamsi in facultate dicatur, *Tibi; vt quicumque loci Ordinarius, seu Canonicus. &c.* & inferiùs *per te eligendus, &c.*

CLAVSVLA CLXXXII.

Tunc, & eo casu, &c.

1 *Clausula,* Tunc & eo casu, *magis operatur, quàm dictio,* Tunc, *sola.*

2 *Restrictiua, & limitatiua dispositionis ad casum expressum est clausula,* Tunc, & eo casu.

3 *Extensionem, quæ fit ex coniecturata mente testatoris, ad casum qui sit similis expresso, non impedit clausula,* Tunc, & eo casu.

4 *Substitutioni per testatorem iuncta clausula,* Tunc, & eo casu, *est apta comprehendere varios casus.*

5 *Fideicommisso iuncta clausula,* Tunc, & eo casu, *operatur, vt restringatur dispositio ad casum expressum.*

6 *Temporis extremitatem denotat clausul.* Tunc, & eo casu, *adiecta dispositioni conditionali.*

7 *Casus similes non excludit clausula,* Tunc, & eo casu, *si mens testatoris non repugnet.*

8 *Extensio nullatus fit, quando dictum fuerit,* Tunc, & eo casu, & non aliter, nec alio modo.

9 *Substitutioni vulgari apposita clausula.* Tunc, & eo caso, *censetur excludere omnes alios casus non expressos, qui aliàs venirent in dispositione.*

10 *Clausula*, Tunc, & eo casu, *si adiciatur morti plurium, debet verificari mors omnium.*

1 HÆc clausula plus operatur, quàm dictio, *Tunc*, sola, quia licet importet idem, quod, *eo casu*, tamen quando vtrumque ponitur, dicitur geminata dispositio; ita Rol. *cons.* 56. *n.* 20. *& seq. vol.* 3. Mart. *d. claus. p.* 3. *claus* 88. *n.* 2. Aliquando dicitur, *Tunc*, *& eo casu*, aliquando verò, *Tunc eo casu*, absque coniunctiua, *&*, Rom. *cons.* 131 *&* 161. Mandos. *in addit.* quando verò dicitur, *Tunc, & eo casu*, magis præcisè disponit, nec ad alium casum extenditur, Roland. *cons.* 56. *n.* 26. *& seq. vol.* 3. Dec. *cons.* 2. *num.* 25. *vol.* 2. Mart. *d. claus.* 88. *&* 10. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *litt. D. concl.* 390. *n.* 23. vbi *n.* 11. post Roland. *cons.* 70. *num.* 25. *& cons* 56 *num.* 20. *lib.* 3. subdit quòd operatur, vt dispositio non habeat locum in alio casu.

2 Et restrictiua, & limitatiua dispositionis ad casum expressum, ita vt omnes alij casus prorsus non expressi excludantur; ita Paris. *cons.* 92. *n.* 13. *vol.* 2. *& cons.* 108. *n.* 16. *vol.* 3. Menoch. *cons.* 182. *n.* 41. *& cons.* 241. *n.* 56 *& cons.* 116. *num* 16. *& cons.* 188. *num.* 17. *& cons* 118. *n.* 15 Honded. *cons.* 49. *num.* 48. *lib.* 1. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 187. *n.* 1. *in vltim. impress.* Rota *in Bononien. de Coparellis* 17. *Nouembris* 1617. *coram Andrea, & in Ferrarien. fideicommissi* 5. *Martij* 1621. *coram Card. Verospio.* Considerata tamen hæc clausula sic simpliciter non est taxatiua, sed potiùs demonstratiua, nisi addantur dictiones, *tantùm, dummodo*, & similes. Declan. *resp.* 1. *num.* 148. *& seq. vol.* 1. Mantic. *de correct. vltim. volunt. lib.* 4. *tit.* 14. *num.* 10. *in fin.* Magon. *Florent. decis.* 3. *n.* 42 Surd *cons.* 136. *num.* 46 *vol* 2 *cons.* 444. *num.* 19. *vol.* 3. *& dec. s.* 37. *num.* 31. Menoch *cons.* 431. *num.* 31. *vers. respondeo.* Ioseph. de Rustic. *cons.* 1. *n.* 47. *& seq.* post suum tract. *de liberis in conditione positis.* Steph. Grat. *discept. forens. c.* 487. *n.* 17. Plures alias Rotæ decisiones refert Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *part.* 7. *concl.* 820. *num.* 1. Peregr. *cons.* 45 *n.* 1. *vol.* 1. *& cons.* 150. *num.* 13. *& consil.* 252. *n.* 13. *vol.* 3. *& cons.* 47. *num.* 4. *eod. vol.* 5. vbi quòd
3 restringit, & impedit extensionem. Verumtamen non expedit extensionem, quæ fit ex coniecturata mente testatoris, ad casum qui sit simili expresso, Paris. *cons.* 66. *n.* 4. *lib.* 3. Surd *cons.* 536. *num* 46. Rot. *in Ariminen. bonorum* 30. *Aprilis* 1610. *coram D. Patriarcha Pamphilio*, Gozadin. *cons.* 64. *in fin.* Theod. de Rubeis *claus.* 820 *num.* 2. Marta *d. claus.* 187. *n.* 2. vbi intelligit maximè fauore piæ causæ, & citat Tiraq *de priuileg. piæ causæ, priuil.* 62. Curt. iun. *cons.* 33. *num.* 6. *&* 7. Mart. *de coniect. lib.* 6. *tit.* 3. *n.* 3. & Rot. *in Romana de Aquilanis* 18. *Iunij* 1600. *coram Corduba.*

4 Iniuncta per testatorem substitutioni, siue substitutionibus, est apta comprehendere varios casus, & ideo contra illam non intrat fundamentum, quod substitutio facta cum ea non admittat extensionem, vt censuit Rota *in dicta Romana de Aquilanis*, cuius tamen contrarium defendunt Peregr. *de fideicom.*
5 *art.* 12. *n* 65. & Surd. *cons.* 448. *n.* 5. vbi subdit, hanc clausulam fideicommisso iniunctam operari, vt restringatur dispositio ad casum expressum, & vlteriùs ad aliam personam non extendatur, etiam ex verisimili, & coniecturata mente testatoris, vt fuit dictum *in Romana fideicommissi de Surdis* 10. *May* 1618. *coram Vbaldo seniore.*

6 Adiecta dispositioni conditionali, denotat extremitatem temporis, vt priùs conditio debeat existere; quàm dispositio aliquid efficiat, Rol. *cons.* 56. *n.* 18. *& seq. vol.* 3. Ruin. *cons.* 100. *num.* 9. *vol.* 2. Anchar *cons.* 356. *n.* 5. Rim. iun. *cons.* 247. *num.* 26. *&* 27. *vol.* 4. Mart. *d. p.* 3. *claus.* 88. *n.* 3. vbi *n.* 4. declarat, non importare extremitatem temporis ad effectum facti, sed ad effectum iuris, latè Cardin. Tusch. *d. litt. D. cons.* 390. *n.* 1. *&* 3. vbi *n.* 4. *&* 5. cum Ægid. Bellam. *con.* 39. *n.* 3. *&* 10. subdit, hanc clausulam ita denotare extremitatem temporis, vt comprehendat omnes conditiones, si pluribus apponatur, & quod denotat extremitatem temporis tam primi, quàm vltimi, si pluribus adiiciatur. Pereg *cons.* 158. *num.* 15. *vol.* 5. vbi quòd denotat extremitatem illius temporis ad quod se refert.

Non excludit casus similes, si mens testatoris, non 7
repugnet, ad text. in *l. Gallus.* §. *& quid si tantùm, ff. de lib. & posthum.* Alciat. *lib.* 5. *de verbor. signif. fol* 68. Gozad. *cons.* 64. *in fin.* Mart. *d. claus.* 47. *num.* 7. Cardin. Tusch. *d. concl.* 390. *n.* 14.

Declara tunc nullatenus fieri extensionem, quan- 8
do fuit dictum, *Tunc, & eo casu, non aliter, nec alio modo*, vel fuerit dictum, *Tunc, & in casu prædicto tantùm*, vt per Ioann. Dilect. *de arte testandi, tit. de substit. cautel.* 5. *n.* 5. Cassad. *decis.* 1. *de testam.* Clar. §. *emphyteusis*, *q.* 13. *n.* 5. *vers. item quæro.* Mart. *d. claus.* 48. *n.* 8. Cardin. Tusch. *d. concl.* 390. *n.* 15.

Declara etiam hanc clausulam, *Tunc, & eo casu*, 9
in substitutione vulgari censeri excludere omnes alios casus non expressos, qui aliàs venirent in dispositione, Anchar. *con.* 356 incip *Ex serie testamenti*, *n.* 5. *vers. tertio*, Dec. *cons.* 63. Cassad. *decis.* 1. *de testam. in fine*, quos refert Cardin. Tusch. *d. concl.* 390. *num.* 16. Rota *decis.* 346. *num.* 26. *p.* 5. *recent.* vbi quòd stat inclusiuè ad substitutos, qui tunc temporis extabunt, non tamen semper stat inclusiuè ad alios. qui postea super nascentur, vbi *num.* 14. post Marches. *cons.* 117. *n.* 29. & Surd. *cons.* 144. *num.* 13. subdit quòd quandoque stat declaratiuè, si id suadeat voluntas testatoris.

Amplia, in tantum esse verum, hanc clausulam 10
denotare extremitatem, vt si adiiciatur conditioni mortis vnius, sicut etiam si adiiciatur morti plurium, debeat verificari mors omnium, ad hoc, vt sit locus dispositioni cum ista clausula, plenè Roman. *cons.* 131. incip. *Prima dubitatio, in princ.* vbi Apostil. *in verb. Tunc, & eo casu*, Ioan. de Anan. *cons.* 66. *n.* 3. *col.* 5. *vers. sed in non obstantibus*, Cardin. Tusch. *dict. concl.* 390. *n.* 7.

CLAVSVLA CLXXXIII.

Vitæ, ac morum honestas, &c.

1 *Clausula*, Vitæ, ac morum honestas, &c. *est impulsiua ad concedendum, sed cessante non cessat gratia.*

2 *Mores boni sunt necessarij in beneficiatis.*

3 *Mores boni qui dicantur, qui autem praui, remissiuè.*

4 *Clausula*, Grata seruitutis officia, &c. *non excludit gratiam propter seruitia.*

5 *Clausula*, Vnà cum toto negotio principali, &c. *facit vt censeatur deductum & commissum totum negotium principale.*

HÆc clausula est impulsiua ad concedendum, 11
sed cessante non cessat gratia, glos. sing. *in l.* 2. *in fin. ff. de donat. cap. cùm cessante, de appellat.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de claus. n.* 5. Quia hæc clausula de stylo apponitur in prouisionibus. nec probat, nec probari debet. Rebuff. *super concord. in forma mand. Apost.*

Apoſt. in verb. morum honeſtas. Theodoſ. de Rubeis *in ſing. Rota tom.2.p.4.concl.*818.

2 Nam boni mores ſunt neceſſarij in beneficiatis, vt per Selu.*de benefic.p.*3.*q.*5.*n.* 35. Coſm. *in pragm. Sanct.tit.de elect.cap.ſicut.§.deinde,verb. moribus, pag.* 99.*verſa.* Nau.*in c.ſi quando,except.*11.*a.* 2. *& except.* 15.*prope finem, de reſcript.*Gutier.*Canon.lib.*1.*c.*26.*à n.*34.Flamin. Pariſ.*de reſignat.benefic.lib.*4.*q.*11.*n.* 15. *cum ſeqq.*Filliuc.*tom.*3.*tract.*41.*cap.*5.*n.*40.

3 Qui autem dicantur boni mores,& qui praui,tradunt Plat.*de legib.lib.*2.*&* 3. Ariſt. *in problemat. ſect.* 24.*n.*1.*& Ethic.lib.*4.*cap.*8.*& Moral.lib.*10.*c.*1. Ioan. Pic.Mirand *d.lib.*15.*cap.*12.

4 Clauſula,*Grata ſeruitutis officia*, *&c.* non excludit gratiam propter ſeruitia, neque donationem ex cauſa, Oldrad.*conſ.*5.Staphil.*de litteris gratia, tit.de vi, & effectu clauſularum, a.*6.

5 Clauſ. *Vnà cum tota negotio principali, &c.* poſita in commiſſione appellationis,facit,vt cenſeatur deductum & commiſſum totum negotium principale. *p.*1.Theodoſ.de Rub.*d.p.*4.*clauſ.*832.*n.*1. vbi *num.*2. dicit verum,ſi partes ſuper eo inſtent,& *num.*8.poſt Lancell. dicit quòd poſita in commiſſione appellationis ab inter locutoria non operatur quando negotium principale eſt alteri commiſſum.

CLAVSVLA CLXXXIV.

Vniuerſales.

1 *Vniuerſales clauſula omnia complectuntur.*
2 *Vniuerſales clauſula nihil excludunt,ac ſi de omnibus mentio ſpecialis facta eſſet.*
3 *Verba vniuerſalia geminata habent vim diuiſiuam.*
4 *Vniuerſales clauſula ſunt maioris efficacia,quàm generales.*

1 CLauſulæ vniuerſales omnia complectuntur, & non debent reſtringi, nulla exiſtente ratione reſtringendi, Ludou. Morot. *conſ.*59.*col.* 1. Mart.*de clauſulis.q.*4.*clauſ.*4.*n.*1.vbi intelligit hoc procedere, etiamſi vniuerſaliter intelligendo ſequeretur amiſſio lucri.

2 Nihil excludunt, idem operando, ac ſi mentio ſpecialis de omnibus facta fuiſſet,Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*990.*n.*15.

3 Præterea verba vniuerſalia geminata habent vim diuiſiuam,& idem efficiunt,ac ſi expreſſim, & diuiſim de ſingulis caſibus mentio ſit, Ludou. Morot. *conſ.*43.*num.*19.*& ſeq.*Mart.*d.clauſ.*4.*n.*3.vbi *n.*4 poſt Schrader.*in tract.de feud.p.*10.*ſect.*5.*n.*71.ſubdit clau-
4 ſulas vniuerſales eſſe maioris efficaciæ,quàm generales,ac proinde omnia comprehendere,nullo penitùs excepto.

CLAVSVLA CLXXXIV.

Vocatis vocandis.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius clauſula agentes.*
2 *Clauſula,*Vocatis vocandis, *æquipollet alia,*Seruatis ſeruandis.
3 *Clauſula*, Vocatis vocandis, *ſolùm arctat ad eos vocandos, qui intereſſe debent.*
4 *Clauſula*, Vocatis quorum intereſt, *neceſſitatem imponit vocandi omnes, qui quodammodo in eo caſu intereſſe habent.*
5 *Exequutorem de mero mixtum facit clauſulá,* Vocatis vocandis.
6 *Appellatio datur à ſententia mixti exequutoris vigore clauſula*, Vocatis vocandis.
7 *Appellatio,qua datur à ſententia mixti exequutoris, operatur non ſolùm effectum deuolutiuum, ſed etiam ſuſpenſiuum.*
8 *Clauſula,* Vocatis vocandis,*facit,vt proceſſus exequutoris,qui aliàs eſſet extraiudicialis,ſit, eſſeque debeat iudicialis.*
9 *Clauſula*, Vocatis vocandis, *in reſcripto conditionali dat Iuriſdictionem conditionalem.*
10 *Exequutor mixtus vigore clauſula,*Vocatis vocandis,*debet adhibere cauſa cognitionem iudicialem, ſeu aſſumere partes Iudicis, modò adſit legitimus contradictor.*
11 *Citatio requiritur ſemper ſtante clauſula*, Vocatis vocandis.
12 *Cauſa cognitio iudicialis adhiberi non poteſt ſine citatione eorum, quorum intereſt.*
13 *Actus vt ſine citatione factus inualidus ſit,operatur clauſula*, Vocatis vocandis.
14 *Clauſula,*Vocatis vocandis, *importat,vt quis ſua poſſeſſione priuari non poſſit citatione.*
15 *Iura litigantium vt exaudiri debeant,operatur clauſula*, Vocatis vocandis.
16 *Ordo iudiciarius vt ſeruetur, requiritur clauſula,* Vocatis vocandis.
17 *Exequutor quod non poſſit ſubdelegare alteri,operatur clauſula*, Vocatis Vocandis.
18 *Subreptionis vitium tollit clauſula*, Vocatis vocandis.

DE vi, & effectibus huius clauſulæ vide Celſ. 1
Vgon.*in tract.clauſ.pag.*483.*col.* 1. *in fin.* Mart. *de clauſ.p.*1. *clauſ.* 196. *in vltim. impreſſ.* Gonzal. *ad reg.*8. *Cancellar.gloſſ.*9.*§.*1.*in annot. num.* 226. Aloyſ. Ricc.*in collect.deciſ.p.*4.*collect.*805.Mati.Anton. *var. reſolut.lib.*1.*reſol.*58.*n.* 1. Campan.*in diuerſ. Iuris Canon.rubr.*17.*c.*13.*a num.*208. Card. Tuſch.*pract.concl. tom.*1.*lit.C,concl.* 317.Monet. *de commut. vlt. volunt. c.*7.*n.*163.*cum ſeqq.* Viuian.*in praxi iuriſpatr. lib.* 17. *c.*8.*n.*26.*cum ſeqq.in ſecunda impreſſ.* Theodoſ.de Rubeis *in ſing. Rota tom.*2.*p.*4.*cl.*111.

Huic clauſulæ æquipollet alia, *Seruatis ſeruandis*; 2
vt poſt Redoan.*in tract. de reb. Eccleſ. non alien. ſub rubr.de cauſa cognit.n.* 64. docet Marta *d. clauſ.*196.*n.*5.vbi ſubdit, quòd licèt hæc noſtra latiùs pateat, tamen non aliud ſignificat, vt patet ad ſenſum; Hæc clauſula ſolet apponi in reſcripto,*cap. exhibita, de iudic.* Rebuff. *in praxi tit. de differ. inter reſcriptum gratia & iuſtitia n.*59.*& in l.quod iuſſit n.*89.*n.* 2. *notab.ff.de re iudic.*Theod.de Rub.*d.p.*4.*clauſ.* 834.*n.*6. vbi *n.* 9. addit quòd ſubintelligitur ſi non apponatur, & *n.*11. quòd non debet poni poſt rem iudicatam,& *n.* 7. quòd requirit cauſæ cognitionem. Plures verò effectus habet, quorũ aliquos principaliores impræſentiarum inſerere operæpretium duxi.

Primus igitur effectus eſt, vt hæc clauſula ſolùm 3
arctet ad eos vocandos,qui debent intereſſe,vel de Iure hîc, & nunc, attentis omnibus circunſtantiis, neceſſariò ſunt vocandi: alios verò non arctat, vt poſt Abb.*in cap.exhibita, n.* 6.*verſ.quare cum ſint vocandi,de iudic.*& Verall.*deciſ.*58 *lib.*3.tradit Mart.*d. clauſ.*196.*n.* 4.Seraph.*deciſ.*348.*num.*3 Nicol Garc.*de benef p.*11.*cap.*2.*n.*139. Monet.*d.cap.*7.*num.*26.. vbi 4
ſubdit, clauſulam illam,*Vocatis, quorum intereſt*,neceſſitatem imponere vocandi omnes, qui quodammodo

modo in eo actu interesse habent, licèt alias de Iu-
re non essent necessariò ad illum voc ndi, & *n.* 327.
resoluit, quòd vbi in rescripto adest clausula, *Vocatis*
vocandis, vel, *Vocatis, quorum interest*, necessariò vo-
candi sunt ij, qui ex commissionis executione lædi
possunt, aliàs exequutio erit ipso iure nulla. Positæ
in rescripto, *Si euidentem*, est intelligenda de ha-
beantibus interesse, non autem de his, qui pro solem-
nitate adhibetur, quia auctoritas Papæ adhibetur vt
suppleat omnes solemnitates, Abb. *cons.* 41. *n.* 3. Nec
curat Papa in his alienationibus de solemnitatibus,
sed tantum de vtilitate Ecclesiæ, Socin *cons.* 15. *n.* 15.
vers. insuper, *lib.* 1. Theodos. de Rubeis *d. claus.* 111.
vbi §. 4. dicit quòd operatur vt commissarius debeat
seruare telam iudiciariam.

5 Secundus effectus est, vt hæc clausola faciat exe-
quutorem de mero mixtum, qui propterea tenetur
partes Iudicis assumere, & seruare formam rescripti,
aliàs nulliter agit, vt per Felin. *in cap. de cætero*, *n.* 10.
de re iudicata, *& in cap. exhibita*, *n.* 4. *de iudiciis*, *& in*
cap. fin n. 33. *de præscr.* Zabarell. *cons.* 92. *num.* 2. Mart.
d. claus. 196. *num.* 1. Marches. *de Commiss.* 1. *pag* 402.
n. 42. *& p.* 2. *pag.* 99. *n.* 3. *in secunda impress.* Gonzal.
ad reg. 8. *Cancell. gloss.* 9. §. 1. *in annot. n.* 226. Honded.
cons. 29. *n.* 13. *tom.* 9. Maresc. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 8.
Franc. Leo *in Thesauro fori Ecclesiastici*, *part.* 1. *c.* 15.
n. 48. *& p.* 2. *c.* 16. *n.* 13. Nicol. Garc. *de benef. p.* 12. *cap.* 2.
§. 1. *n.* 140. Aloys. Ricc. *d. collect.* 805 *in princ.* & Ste-
phan. Grat. *discep. forens. c.* 596. *n.* 30. Monet. *d. cap.* 7. *n.*
268. & dictum fuit *in Panormitana Archidiaconatus*
15. *Iuny* 1590. *coram Penia*, impressa per Marches.
de Commiss. p. 2. *pag.* 491. *& in Hispalen. præeminentia-*
rum 14. *Ianuary* 1614. *coram Card. Sacrato*, impressa
per Fario. *decis.* 558. *n.* 3 *p.* 1. *recent.* vbi *n.* 4. declarat,
quòd si materia secundùm ordinem Iuris est exe-
cutiua, non debet per hanc clausulam fieri ordi-
naria, quia cùm verba per necesse hoc non im-
portent, ordo procedendi remanet in dispositione
Iuris, & etiam fuit dictum *in Vercellen. dismembra-*
tionis 2. *Aprilis* 1612. *coram illustrissimo Patriarcha*
Manzanedo, impressa per Farinac. *decis.* 386. *n.* 1. *p.* 2.
recent. & in Regien. beneficy 15. *Nouembris* 1613.
coram Dunozetto, *& in Parmen. parochialis* 21. *Iuny*
1620. *coram Card. Sacrato*. Plures Rotæ decisiones
refert Theodos. de Rubeis *d. conc.* 834. *n.* 1. vbi *num.* 2.
dicit quòd à sententia talis executoris potest appel-
lari, illique est deferendum, & *num.* 3. quòd hoc ca-
su non tenetur assumere partes Iudicis, Duran. Rotæ
decis. 254. *num.* 1. *&* 2. vbi quòd facit exequutorem
mixtum, & *decis.* 397. *n.* 7. vbi quòd importat, vt iu-
dicialiter sit procedendum, quæ etiam reperitur *de-*
cis. 167. *n.* 10. *p.* 3. *recent.*

6 Et ab huiusmodi mixto exequutore dari appel-
lationem, tradunt Staphil. *de liter. gratia*, *in tit. de no-*
ua forma mandati, *n.* 3. Mantic. *decis.* 314. *n.* 3. Scacc.
de appell. q. 12 *limit.* 11. *n.* 11. Et propterea executio-
nem ab eo factam pendente appellatione, vel intra
terminum ad appellandum, esse nullam, & attenta-
7 tam, tenet Seraph. *decis.* 141. *n.* 4 nam huiusmodi
appellationem operari non solùm effectum deuo-
lutiuum, sed etiam suspensiuum, resoluunt Capu-
taquen. *decis.* 184. *n.* 4. *p.* 1. Gonzal. *num.* 14. vbi refert,
fuisse ita resolutum *in vna Barchinonen parochialis*
de anno 1602. *coram Card. Sacrato*, *& in vna Abulen.*
& Zamoren. beneficiorum de anno 1514. *coram Penia*,
Docuerat enim priùs *n.* 19. post alios, clausulam hu-
iusmodi, *Vocatis vocandis*, facere vt processus exe-
8 quutoris, qui aliàs est extraiudicialis, sit, esseque de-
beat iudicialis; idque in hac eadem clausula posi-
ta in gratia, *Si in euidentem*, ex nonnullis Rotæ de-
cisionibus tradit etiam Mart. *d. claus.* 196 *n.* 3. qui *n.* 9
6. *cum seqq.* addit, latisque probat, quod hæc clausola
apposita in rescripto conditionali, vt *Vocatis vocan-*
dis, si inueneris talem esse filium Sacerdotis, &c. dat Iu-
risdictionem conditionalem, ac proinde processus
& sententia inde sequuti sine causæ cognitione,
sunt nulli ipso iure, subdens *n.* 8. id locum habere, si
procedatur contra absentem, secus si contra præ-
sentem, quia illi est imputandum, cur non opposuit
de isto defectu præparatoriæ cognitionis.

Illud demum, quod suprà dicimus, nimirum 10
talem mixtum exequutorem vigore huius clausolæ
debere adhibere causæ cognitionem iudicialem,
seu assumere partes Iudicis, intelligi debet, modò ad-
sit, qui ad illum actum vocari debeat, seu legitimus
contradictor: nam si nullus huiusmodi sit, licèt ad-
sit in rescripto hæc nostra clausula, *Vocatis vocandis*,
adhuc tunc proceditur extraiudicialiter, vt post
alios docet Nicol. Garc. *d. p.* 13. *c.* 2. *n.* 139. *cum duobus*
seqq. præcipuè ex nonnullis Rotæ decisionibus, licèt
olim contrarium senserit eadem Rota apud Bellam.
decis. 617. Atque in hoc differt clausula hæc, *Voca-*
tis vocandis, seu *qui fuerint vocandi*, seu etiam clau-
sula, *Seruatis seruandis*, (quam huic æquipollere su-
prà diximus) ab illa, *Vocatis, quorum interest*, quo-
niam per hanc semper aliqui vocandi erunt, cùm
semper sit, qui interesse habeat.

Tertius effectus est, vt stante hæc clausula, requi- 11
ratur semper citatio, vt resoluunt Aloys. Ricc. *in pra-*
xi fori Ecclesiastici, *decis.* 108. *n.* 6. *in prima impress.*
aliàs resol. 94. *in secunda impress.* Monet. *d. cap.* 7. *n.* 269.
cum seqq. Rota *decis.* 30. *n.* 1. *de rescript. & decis.* 12. *de*
offic. deleg. in nouis, Berol. *cons.* 22. *n.* 43. *vol.* 2. Rotæ *decis.*
707. *n.* 2. *p.* 2. *in posth. Farin.* aliàs *p.* 3. *recent.* vbi quòd
operatur vt nisi citentur interesse habentes, senten-
tia sit nulla. Quod ex eo patet, quia causæ cognitio 12
iudicialis adhiberi non potest sine citatione eorum,
quorum interest, ad notata per Ruin. *cons.* 76. *n.* 18.
vol. 3. Gozad. *cons.* 1. *n.* 15. *& cons.* 91. *num.* 33. Cardin.
Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 12. *n.* 12.
vers. nec obstat, *& n.* 13. Menoch. *de arbitr. q.* 19. *num.* 3.
Plures autem casus, in quibus citatio desideratur,
alios multos plures, in quibus illa non requiritur, ac
proinde quod stante hac clausula interuenire non
potest, nec debet, enumerat latissimè Monet. *d. c.* 7.
n. 273. *cum multis seqq.*

Vnde hæc clausula operatur, vt actus sine citatio- 13
ne factus inualidus sit, vt dictum fuit *in Ferrarien.*
bonorum 16. *Iuny* 1614. *coram Dunozetto*, impressa
per Farin. *decis.* 624. *à n.* 4. *p.* 1. *recent.* vbi pariter ten-
tum fuit, hanc clausulam debere intelligi de aliis,
qui fortan possent prætendere interesse ratione
possessionis, vel proprietatis. Importat etiam, vt quis 14
sua possessione priuari non possit sine citatione, vt
dictum fuit *in Mediolanen. beneficy* 10. *Marty* 1614.
coram Andrea, impressa per Farin. *deci.* 525. *n.* 4. *p.* 1.
recent.

Quartus effectus est, vt stante hæc clausula de- 15
beant quoque exaudiri iura litigantium, cùm id ad
cognitionem causæ exigatur, vt ex Socin. sen. *cons.*
31. *col. penult. lib.* 1. Signorol. *cons.* 201. *n.* 5. & Marsil.
sing. 318. tradit Menoch. *d. q.* 19. *n.* 4. Monet. *de com-*
mut. vltim. volunt. cap. 10. *n.* 269. *vers.*

Ex quibus infertur, ob eandem requiri, vt serue- 16
tur ordo iudiciarius, vt docent Peregr. *var. lib.* 4. *tit.*
de iud. n. 96. *in fin.* Mart. *d. claus.* 196. *n.* 9. Caualcan.
dec. 46. *n.* 415. *p.* 1. Cardos. *in praxi Iudicum*, *verb. claus.*
n. 44. Marc. Anton. *d. lib.* 1. *resol.* 39. *n.* 2. Campan. *d. c.*
13. *n.* 108. Rot *decis.* 201. *sub num.* 1. *p.* 1. *diuers.* Monet.
d. cap. 10. *n.* 199. subdens exigi, vt termini statuantur,
intra

intra quos possint partes suas afferre probationes, & hinc inde adducantur exceptiones,& replicationes, si quas adducere volunt partes; & in summa, quod debeat talis Iudex, seu mixtus executor, ea omnia facere, ad quæ Iudex tenetur:nam hæc clausula illum satis adstringit ad procedendum ordinariè,& causa cognita,vt volunt Verall.*decis.286.n.4. part.2.*Marchesi.*de Commiss.part.1.pag.491.n. 3. in 2. impress.*

17 Quintus effectus est,vt in litteris Papæ operetur, quod executor non possit subdelegare alteri, ex adductis per Cels. Vgon.*in tract.claus.pag.484.col.1.*

18 Sextus effectus est, vt tollat vitium subreptionis, vt docent Card *cons.41.n.1.in fin.& n.3.*Matt *d.claus.196.num.*10.Menoch.*de arbitr.cas.201.n.*140. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 4. collect.* 805. *vers.item hac*, Card.Tusch.*d.conc.3:7.n.1.* Gonzal.*ad reg.8.Cancell. gloss.9.in annot.n.*116. Nicol Garc.*d. p.12.cap.2.§.t.num.*140 Theod.de Rub.*d.claus.*834.*n.*10.

19 Septimus effectus est vt posita hæc clausula in gratia, *Si in euidentem, &c.*operetur quòd non possit procedi extraiudicialiter,sed debet procedi iudicialiter, Theod.de Rubeis *d.concl.*834.*n.*4.

CLAVSVLA CLXXXVI.

Volumus autem, &c.

1 HÆc clausula sic extenditur; *Volumus autem, quod infra annum a die præsentium computan. redditus sexaginta ducatorum huiusmodi dictæ Præpositura realiter, & cum effectu assignare omnino teneatur,* quæ quidem importat formam in hoc fuisse mandatam respectu modi, & ideo ab illa non potest recedi,*l.si quis mihi §.si eorum ff.de acquir.hæred.*si enim non fuerit adimpletum, censetur mutata substantia facti, Bart.post Oldrad.*in l.1.§.si plures, n. 13.ff. de exercit.action.* & fuit dictum *in Compostellana Canonicatus* 10.*Iunij* 1601.*coram Corduba*, & in terminis huius clausulæ *in Valentina Baronia* 10. *Martij* 1603. *coram Altrebaten. & in Comaclen. & Ferrarien. Præpositura* 15. *Decembris* 1625.*coram Remboldo,in vers. quantum attinet*; ita vt si non fuerit seruata forma, corruat concessio,ad notata *in l. hoc ius porrectum,C. de sacrosanct.Eccles.& in l. cum tu. ff.de transact. & in l. hac consultissima C.de testament.* & io puncto fuit resolutum *in dictis Valentina Baronia, & Comaclen. ac Ferrarien.Præpositura.*

2 Clausula *Volumus autem quod infra sex menses nouam prouisionem expedire, &c.*intelligitur à die habitæ possessionis pacificæ, vel qood per eum steterit quominus illam adispiscatur,Pute *decis.51.num.1.lib. 1.& decis.*328.*lib.*3. Achil.*decis.* 11. *de priuil.* Caputaq.*decis.*216.*p.2.& decis.*248.*p.*1. Theodof de Rub. *d.p 4.concl.*837.*num.*1.vbi n. 3. addit quòd stante intruso non tenetur facere diligentias pro illo remouendo.

CLAVSVLA CLXXXVII.

Vsque ad tertiam generationem.

1 *Concessio quando facta est vsque ad tertiam generationem ipsius acquirentis,a qua incipere debeat,remissiuè.*

2 *Generationibus finitis, ad quas emphyteusis concessa fuit tenetur directus eandem hæredibus, aut descendentibus accipientis renouare.*

3 *Ampliatur, etiamsi dominus directus velit emphyteusim ad se reuersam sibi, & suis vsibus retinere.*

4 *Ampliatur deinde, etiamsi in inuestitura sit apposita clausula*, Quod finitis generationibus emphyteusis liberè ad ipsum dominium, seu Ecclesiam cum melioramentis reuertatur.

QVando concessio facta est vsque ad tertiam generationem ipsius acquirentis, à qua incipere debeat,& quas personas includat; vide Menoch. *cons.*881.Mart.*de claus.p.2.claus.77.à princ.* Stephan. Grat.*discept.forens.c.*88.*n.*27.*cum seqq.* Rot.*decis.*818. *&* 819.apud Fario.*in collect.1.nouissimarum.* 1

Finitis generationibus, ad quas emphyteusis concessa fuit, tenetur dominus directus eandem hæredibus, aut descendentibus accipientis renouare, vt docuit Bart.*in l.1.§.permittitur, ad fin.ff de aqua quot.* quæ constantissimè sequuntur Villalob. *in ærario commun.opin.verb.emphyteusis,n.* 49. Aloys. Ricc.*in collect.dec.p.4. collect.* 1259. & alij quos refert Gabr. *lib.3.commun.tit.de iure emphyt.con.l.1.in princ.*& in Sacro Rotæ Auditorio sæpe fuisse resolutum, teretur Card.Mant.*de tacitis, & ambig.convent.tom.2.lib. 21.tit.*35.*n.*1.& in Regno Lusitaniæ comprobatissimum dicunt Gam.*decis.*41.*à princ.* Valasc. *cons.*101. *&* 157. Cabed.*p.1.decis.*203. Molin.*de Iustit. tract.2. disp.*484.Rebell.*de obligat.Iustitia,part.2.lib.*13.*q.*19. Cald.Pereira *de renouat.emphyteusis, q.8.n.*2. 2

Ampliatur procedere, etiamsi dominus directus velit emphyteosim ad se reuersam sibi, & suis vsibus retinere, vt tradit Cald. Pereira *d.q.* 8.*cum seqq.* & nouissimè *quæstionum forensi.cons.*46.*n.* 3. *& cons.* 43. *per totum*,multis probare conatur hoc ios renouandi esse hæreditarium, & transire in quoscumque hæredes. 3

Amplia deinde procedere, etiamsi in inuestitura sit apposita clausula, *Quod finitis generationibus emphyteusis liberè ad ipsum dominium, seu Ecclesiam cum melioramentis reuertatur*, vt tradit Cald Pereira *d.q.* 8.*n.*18. & obseruate praxim nostri Regni Lusitaniæ iustissima cum ratione, probat Valasc.*consult.*123.*in fine.* 4

CLAVSVLA CLXXXVIII.

Vt assertitur.

1 *Narratiua vt non dicatur partis, nec impetrans quicquam videatur affirmare, operatur clausula* Vt asseritur.

2 *Locutio affirmatiua vt non possit dici, operatur,* Vt asseritur.

3 *Narrantem liberat à narratorum verificatione clausula*, Vt asseritur.

4 *Confessio narratorum ne dicatur facta, operatur clausula*, Vt asseritur.

5 *Assertio facta per verba impersonalia, & enunciatiua, probat in præiudicium renunciantis, & ad fauorem tertij.*

6 *Clausula*, Vt asseritur,*non refertur ad narrationem, sed ad prouisionem.*

7 *Narratiua partis præsumitur, quando dicitur*, Vt asseritis, vel Vt asserit.

8 *Clausula*, Vt asseris, *relata ad pensionarium,si accesserit consensus titularis, remanet, iustificata.*

9 *Clausula*, Vt accepimus, *quid importet, remissiuè.*

10 *Claus.*

TRACTATVS
DE
DICTIONIBVS,
PARTICVLIS, ADVERBIIS, & Præpoſitionibus in vtroque Iure vſufrequentioribus.

Dictio I.

A, Ab.

1 *Excluſiuè ponitur dict. A.*
2 *Incluſiuè ſtare dictionem A, qui teneant, referuntur.*
3 *Excluſiuè ponitur dictio A, quando ſtatuti diſpoſitio eſt odioſa: incluſiuè verò quando eſt fauorabilis.*
4 *Statutum habens, quod à pulſu campanæ de ſero nullus incedat cum armis ſub certa pœna, intelligitur poſt finitum pulſum campanæ.*
5 *Arma vt non deferantur poſt pulſatam campanam quietis, ſtatuitur apud Luſitanos, & Caſtellanos.*
6 *Dies termini non computatur in termino, quando diſpoſitio, quæ tempus ſtatuit, proponit per dict. A, vel Ab, ex quo terminus incipiat.*
7 *Excluſiuè ſumetur dict. A, quando apparet ex Iuribus, legem velle eam ſtare excluſiuè.*
8 *Incluſiuè ſtabit dict. A, quando natura contractus, aut mens diſponentis, ſeu fauor, aut odium perſuadeat, vel vt euitetur abſurdum, ſeu correctio.*
9 *Incluſiuè ſtant dict. A, vel Ab, quando ponuntur in diſpoſitione, vbi iungitur actus cum tempore, quod eſt de initio ipſius.*
10 *Tempus, aut locum immediatum ſignificat dict. A, quando tempus, aut locum diuidit.*
11 Poſt, *aliquando important dict.* A, *vel* Ab.
12 Pro, *interdum deſignat dict.* A.
13 *Locum, aut perſonam, vnde aliquid ſumitur, deſignat dict. A.*
14 Per, *nonnunquam importat dict.* A.
15 *Tempus præteritum multis modis deſignat dictio A.*
16 De, *non ſemel importat dict.* A.
17 Abhinc, *& ablatiuo, & accuſatiuo iunctum refertur ad tempus præteritum.*
18 Ab re; *id eſt, præter rem, ſine cauſa.*

Præpositio multis modis capitur, 1
ſed regulariter ponitur excluſiuè, vt docent gloſſ. *verb. ab initio, in l.20.§.fin.ff. de action. empti, & verb. à die in Clem. ſicut appellationem, de appellat. & verb. numerandam, paulo ante fin. in cap. ſtatutum, de præbend. lib.6.* vbi Anch. *col.2. in 5. notab.* & Archid. *num.2. verſ. à die*, & Gemin. *num.11.* Ioan. Andr. *ad Specul. tit. de citat. §. viſo, verſ. pen. & in tit. de dilation. §. dilationum, verſ. ſed pone,* Bald. *in l. vltim. in princip. col.2. verſ. ſed illud non eſt, Cod. de tempor. appellat. & in leg. ſcire oportet, §. aliud, ff. de excuſat. tutor. & in l. eos, §. ſin autem, col.2. verſ. quære autem an dies, C. de appellat. & conſ.457. col.5. vol.1. & conſ.461. vol.3. & conſil. 357. col.2. verſ. ſequitur, vol.5.* Caſtr. *conſ.42. num.5. p.3.* Angel. *conſ.404 in fin.* Anchar. *conſ.415. in fin.* Alex. *conſ.42. col.2. verſ. item, vol.2. & conſ.77. col. vlt. vol.7.* Corn. *conſ.259. col. vlt. lib.1. & conſ.54. num.1. vol.2.* Oldrad. *conſ.49. num.1.* Beltran. *conſil.121. numero 29.* Ronchegal. *in l. ſi ex duobus, num.16. cum ſeqq. de duobus reis,* Tiraq. *de retracta lign. §.1. gloſſ.11. num.51. cum ſeqq.* Rebuſt. *ad l.125. ff. de verbor. ſignif. verſ. ab eo, pag. mihi 482.* Coſm. *in pragmat. ſanct. tit. de collat. §. videlicet verb. A pag.251.* Mandoſ. *in reg.19.* Cancel. *quæſt.18. num.5.* Azini. *in praxi. p.1. §.17. c.6 verſ. ſecundo loco, num.1.* Rot. *deciſ.710. num.4. p.1. diuerſ. & deciſ.705. n.2. p.2. diuerſ.* Carthar. *Ianuenſ. deciſ.71. num.8.* Magon. *Florent. deciſ.8. num.7. verſ. & maximè ſi terminus,* Polyd. Ripa *in tract. ſingul. obſeruat. obſerua.376. & in tract. de nocturno tempore, cap.65.* Octauian. Vulpell. *de præpoſit. & aduerb. ſignificat. ſub hac dict. numer.6. pag.2.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.124. num.4. & diſcept. forenſ. cap.161. num.5.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.1. collect.389.* Sigiſm. Scacc. *de appellationib. q.2. num.57.* Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. lit. A, concl.1. n.8.* Cened. *poſt lib. practic. & canonic. quæſt. ſing.1. num.1.* nouiſſimè

Grat. *de distinct. d.* 1. *n.* 1. [nouissimè Ioseph Vela. *dissert. tom.* 1, *diss.* 18. *n.* 16.]

2 Verùm contrarium, imò quod dict. *A*, includat, tenent Archid. *in d. c. statutum*, & alij citati à Tiraq. *d. gloss.* 11. *n.* 31. *&* 32. & à Cened. *d. sing.* 1. *n.* 2.

3 Pro concordia igitur primò considerandum est, vbi non apparet de mente legis, quod aut statuti dispositio est odiosa, & tendens ad condemnationem, & pœnam, aut est fauorabilis absoluens, & in libertatem quodammodo redigens: nam in primo casu hæc dictio stat exclusiuè, in secundo verò inclusiuè, vt ex Ioan. Ferrar. *in sua praxi, in forma capituli quando testes producantur ad æternam rei memoriam*, tradit Stephan. Gratian. *d. c.* 16. *num.* 23. & ex aliis explicat Cened. *d. sing.* 1. *n.* 10.

4 Vnde stante statuto, vt à pulsu campanæ de sero nullus incedat cum armis, vel vadat per vicos sub certa pœna, statutum illud est intelligendum post finitum pulsum campanæ, exclusiuè scilicet, quia tendit ad condemnationem, & pœnam: quando verò statutum dictat, vt à pulsu campanæ de manè quilibet possit incedere cum armis, vel exire, intelligitur, vbi cœpit pulsari campana, inclusiuè scilicet, quia est fauorabile, vt bene explicat Stephan. Gratian. *d. c.* 162. *n.* 23.

5 In Regnis verò Castellæ per *l.* 6. *tit.* 6. *noua Recop.* vt omnis dubitatio tollatur expressè sancitum est, quod post pulsatam campanam quietis, arma non deferantur; ita etiam apud nostros Lusitanos cautum extat in Ordinat. Regia, *lib.* 5. *tit.* 79. *in princip.* vbi Parens meus.

6 Secundò considerandum est, quod quando dispositio, quæ tempus statuit, proponit per huiusmodi dictiones ex quo terminus incipiat, v.g. à die contractus, ab appellationis die, à die notificationis, tunc dies termini non computatur in termino, ita docent Bald. *cons.* 437. *n.* 3. *vers. si autem iunguntur, lib.* 1. Alex. *cons.* 114. *col.* 1. *in fin. lib.* 5. Rebuff. *d. l.* 1. *vers. adeò* Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 154. *n.* 2. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 12. *q.* 8. *n.* 8. Octauian. Vulpell. *sub hac dict. n.* 6. Stephan. Gratian. *d. decis.* 124. *n.* 5. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *litt. D, concl.* 238. *n.* 10. Cened. *d. sing.* 1. *n.* 11. *cum seqq.*

7 Tertiò considerandum est, quòd quando apparet ex iuribus, legem velle hanc dict. *A*, stare exclusiuè, tunc sumetur exclusiuè, vt *in l. pater, §. sexaginta. ff. ad legem Iuliam de adulter. & in cap. frequens, de restit. spoliat. lib.* 6. *& in c. ita vers. si quis igitur, de except. eod. lib. & in d. c. statutum.* Bald. *cons.* 457. *col.* 3. *vers. dubitatur, vol.* 1. Tiraq. *d. gloss.* 11. *n.* 4. Cened. *dict. sing.* 1. *num.* 7.

8 Quartò considerandum est, quod quando materia subiecta aliud postulauerit, vel natura contractus, aut mens disponentis, seu fauor, aut odium persuadeat, vel vt euitetur absurdum, seu correctio stabit hæc dictio inclusiuè; ita Tiraq. *dict. gloss.* 31. *num.* 33. *cum seqq.* Rot. *d. decis.* 705. *n.* 3. Aloys. Ricc. *d. collect.* 389. Stephan. Gratian. *d. cap.* 161. *n.* 21. Card. Tusch. *d. concl.* 238. *n.* 8. vbi *n.* 9. post Bald. *d. cons.* 457. *num.* 3. *vers. sed qualitercumque, lib.* 1. subdit, quod dictiones istæ semper includunt terminum à quo, quando iunguntur termino, qui ponitur inclusiuè, Cened. *d. sing.*
9 1. *n.* 14. vbi *n.* 20. subdit, quod quando huiusmodi dictiones ponuntur in dispositione, vbi iungitur actus cum tempore, quod est de initio ipsius, tunc stant inclusiuè.

10 Quando dict. *A*, tempus, aut locum diuidit, significat immediatum tempus, aut locum, vt si dicatur, à die, à fundo Titij, *d. l. si pater. §. sexaginta,* Tiraq *in l. si vnquam, verb postea, num.* 20. Strach. *in tract. de assecurat. gloss.* 12. *num.* 2. Cened. *d. sing.* 1. *num.* 13.

11 Dict. *A*, vel *Ab*, aliquando ponitur pro Post. Cic. *pro Mil.* Centesima lux est hæc ab interitu P. Clodij. Idem 3. *de Orat.* Qui annus ei primus ab honorum perfunctione omnium concessu aditum ad summam auctoritatem dabat. Idem *de Senect.* Cuius à morte hic tertius & trigesimus est annus. Ex nostris gloss. *in fin. in l. nemine. C. de decurionib. lib.* 10. Tiraq. *d. gloss.* 11. *n.* 35. Surd. *dec.* 281. *n.* 8. Steph. Grat. *d. c.* 161. *n.* 6. Cened. *d. sing.* 1. *n.* 24.

12 Interdum pro *Pro*, sumitur. Cic. 1. *de Orat.* Vide ne hoc totum Scæuola sit à me, id est, pro me. Idem *in Brut.* Vt nemo contra ciuium perditorum popularem, turbolentámque dementiam à Senatu, & à bonorum steterit causa.

13 Sæpè locum, aut personam, vnde aliquid sumitur, designat. Cic. *in Verr.* 5. Pecuniam numerauit ab ærario. Idem *pro Planco.* Sinite me, quod vobis fretus huic sæpe promisi, id a vobis ei persoluere. Idem *Attic. lib.* 14. A me hoc illi dabis, id est, sumes à me quod ille des.

14 Nonnunquam accipitur pro *Per*, vt tradit Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.* 6. *n.* 41. *vers. septimo, in medio.*

15 Item ad tempus præteritum refertur, idque multis modis, scilicet à puero, à pueritia. Cic 4. *Academ. qq.* Diodoto quid faciam Stoico, quem à puero audiui? Abineunte ætate, a prima ætate, idem est quod à pueritia. Cic *lib.* 1. *epist.* 4. A prima ætate me omnis ars, & doctrina liberalis, & maximè Philosophia delectauit Abadolescentulo, ab adolescentia, siue à prima adolescentia, idem penè est quod ab ineunte ætate, Cic. *pro Quinct.* Nam qui ab adolescentulo quæstum sibi instituisset sine impedio. Idem *lib.* 1. *epist.* 9. Refero me ad mansuetiores Musas, quæ me maximè, sicut à prima adolescentia delectarunt.

16 Aliquando *A*, pro *De*, capitur. Terent. *in Adelph.* A villa mercenarium vidi. Vulpel. *sub hac d. pag.* 3.

17 *Abhinc*, & ablatiuo, & accusatiuo iunctum refertur ad tempus præteritum. Cic. 3. *Verr.* Abhinc annis quatuordecim. Idem *pro Cornel. Bal.* Etenim si Cn. Pompeius abhinc annos quingentos fuisset. Terent. *in And.* Abhinc triennium. Vulpell. *sub hac dict. pag.* 3.

18 *Ab re*, id est præter rem, sine causa Suet. *in August.* Non ab re fuerit subtexere, id est, non alienum à proposito, vel sine vtilitate, refert Vulpel. *sub hac dict. in fine.*

DICTIO II.

Absque.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Negatiua, exclusiua, & separatiua est dictio* Absque.
3 *Inclusionem aliquando denotat dict.* Absque.
4 *Carentiam omnimodam requirit dict.* Absque.
5 *Statutum de dote lucranda, si vxor absque filiis decesserit, prodest etiam quod cum vno tantum decedat.*
6 Sine *aliquando apud Comicos importat dictio* Absque.

1 De vi, & effectibus huius dictionis vide gloss. & Archid. *in c. non est nostrum* 13. *q.* 3. Doctores *in l. si rat. ff. de except.* Alberic. *in dictionario, verbo Absque,* Bertach. *in suo repertor. verb. absque,* Tiraq.

da

de retractu tit.1.§.gloss.11.n.79. Vulpell. *de prepositionum,& aduerb. significat. sub hac d.pag.3.* Cened. *post lib.canonicarum & practicar.quæst.sing.2.* Grat. *de dictionib.dict.2.* Tursellin. *de particulis,c.2.*

2 Ista dictio est negatiua,& exclusiua,ac separatiua, *cap.qui generaliter*, vbi Arch. *num.3.vers. Absque,de procuratorib.lib.6.*& *ibi* Ioan.Andr.*n.1.* & Dominic. *in vers.quare quæ sit natura huius dict. Absque*, Cosm. *in pragmat.Sanction.tit.de collationib.§.item insuper, vers. Absque*, Bald. *in l.data opera,col.pen.n.96.* Vulp. *sub hac dict.pag.3.* Cened.*d.sing.2.n.1.*

3 Aliquando etiam denotat inclusionem, vt *in c.2. decim.6.cap. non est nostrum 23. quæst.5.* vbi glos. *verb.Absque*, Cosm. *citato loco*, Cened.*d.sing.2.n.4.* vbi *n.4.* subdit videri ex prædictis, huiusmodi dict. *Absque*, secundum subiectam materiam accipiendam esse;& *num.5.*addit,quod quando dict. *Absque* præcedit negatiua, tunc stat inclusiuè, si verò ista dictio ponatur simpliciter, & non præcedat negatiua,tunc stat exclusiuè.

4 Requirit etiam omnimodam carentiam, vt ait
5 Bald. *in l.1.C.de condition.inst.* dicens quod statutum de dote lucranda, si vxor absque filiis decesserit, prodest etiam quod cum vno tantùm decedat, refert Vulpel.*sub hac dict.n.3.*

6 Pro *Sine*, aliquando apud Comicos vsitatur hæc dictio, apud Oratores verò non ita.Plaut. Si absque me fores. Itaque satius est dicere, sine iniuria, quàm absque iniuria; sine vlla dubitatione, quàm absque dubio.

Dictio III.

Ac.

1 *Coniunctio copulatiua est regulariter dict.* Ac.
2 *Augmentatiuè venit dict.* Ac.
3 Ac, *apposita inter duas orationes perfectas,non repetit in sequenti qualitatem expressam in præcedenti.*
4 *Dispositiuè pro*, id est, *aliquando accipitur dict.* Ac.
5 *Illatiuè aliquando sumitur dict.* Ac.
6 *Similitudinem,seu comparationem denotat dict.*Ac.
7 *Ampliatiua de sui natura est dict.* Ac etiam.

1 Regulariter hæc dictio est coniunctio copulatiua,& ponitur pro, *Et,l.2.§.& cùm placuisset, ff. de origine Iuris,l.si de lege,ff.de legib.l.libertas,§.fin.ff. de statu hominum,l.2.§.fin.C.de summa Trinit.* Cosm. *in pragmat. sanction. in proœm. in §.qua quidem, in verb.obsecrando,& in tit. de interdict.in diff. non pon. §.statuit,in verb. Ac*, Mandos.*in glos.facult.§.ac etiam, in verb.Ac.* Vulpel. *de proposit. & aduerb. significat. sub hac dict.pag.4.* Peregrin.*cons.53.n.4.lib.3.* Cened. *post lib.canonic.& practic.quæst sing.16.num.1.* [Rota
2 apud Paul.de Rubeis *decis.236. n.17. tom.2.diuers.*]
& ideo dicitur venire augmentatiuè, Put. *decis.90. lib.1.in correctis.*

3 Apposita tamen inter duas orationes perfectas, non repetit in sequenti qualitatem expressam in præcedenti, Bart. *in l.Seia.§. Caio,n.3.ff. de fundo instructo*, Paris.*cons.38 n.25.& seq.lib.1.* & fuit doctum *in Romana pecuniaria 26.May 1627.coram R.P.D. Virili.*

4 Aliquando accipitur dispositiuè pro, *Id est,l. decernimus*,& *ibi* gloss.*verb.Ac.C.de sacros. Eccles.l.facultas.C.de fideiussor.lib.10.* vbi Luc.de Penna, Cosm. Mandos.& Cened.*citatis locis.*

Aliquando hæc dict. accipitur illatiuè, *cap.1.3.1. dist.* Cosm.*in verb.Ac,fol.214.* Cened. *dict.sing.16. num.3.* 5

Interdum accipitur similitudinariè, & comparatiuè, & denotat similitudinem, seu comparationem, *Clem.1.§.1.de iudic.l.1.C.de errorib. Aduocat.* Mandos. *in d.verb. Ac,fol.140.* Dec. *cons.362. ante n.1.* Cened.*d.sing.16.n.4.* 6

Dict. *Ac etiam*, de sui natura est ampliatiua, vt per Seraph. *decis.562.n.1.* 7

Dictio IV.

Ac sit.

1 *Fictionem importat dict.* Ac si.
2 *Similitudinem, sed non per omnia denotat dict.* Ac si.

Fictionem importat hæc dictio, vt *ex l.si alterius, ff.de heredib.instit.* tradit Paul.Montan.*de tutel.& curis,cap.37.num.54.* 1

Denotat etiam similitudinem, sed non per omnia *l.si.deferente,ff. quibus modis pignus.* & fingit factum, quod verè factum non est, gloss. *in l.quamuis,ff. de bonis auctorit. Iud.possiden.* & fuit dictum *in Compsana Iuris patronatus 26. Ianuarij 1603.coram Litta*, impressa per Farin.*decis.58.n.3.p.1.recent.* 2

Dictio V.

Accipere.

1 *Dominij translationem importat verbum* Accipere.
2 Accipere,*&* Capere *differunt.*

Importat hoc verbum dominij translationem ex notatis per Cald.Pereira *de empt.& vendit.cap.18. num.26.* 1

Accipere, & *Capere* differunt, quia *capere* cum effectu dicitur, *accipere* verò etiam si quis non sic accipit, vt habeat, ita *ex l.in aliud 71.ff.de verbor. signif.* vbi Alciat colligit Galganet. *de different.indiuid.lit.C,num.8.* 2

Dictio VI.

Ad.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Variè sumitur dictio* Ad.
3 *Inclusiuè aliquando accipitur dictio* Ad.
4 *Tempus,numerum, vel actum, cui adiicitur,includit dictio* Ad.
5 *Vicinitatem, non intrinsecitatem nonnunquam importat dictio* Ad.
6 *Causam finalem interdum denotat dictio* Ad.
7 *Conditionem quandoque importat dictio* Ad.
8 *Modum facit dictio* Ad, *quando adiicitur ad aliquid explicandum per honorarium,aut per alium.*
9 *Perfectionem actus designat dictio* Ad *in compositione.*
10 *Iuxta, seu Supra, importat nonnunquam dictio* Ad.
11 *Insultum factum ad domum dicitur, siue fiat*

prope domum per duos, vel tres pedes, siue in porticu annexa domui.
12 Post *Dictio Ad importat.*
13 Valdè.
14 Intus.
15 Apud,*cùm refertur ad locum.*
16 Contra.
17 Circiter.
18 Præ,*in comparatione.*
19 Secundùm.
20 Vsque ad,*cùm ad tempus refertur.*
21 *Inclusiua,& implicatiua est dictio* Ad.
22 Ad diem,*significat præstitutum tempus.*
23 Ad summum,*vel ad tempus,vel ad numerum refertur.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Doctores,*in l.non putabam,ff.de cond.& demonstr.& in l.qui filium,§.vlt.vers.ad annum,ff.ad S.C.Trebell. & in l.quidam Hiberus,*vbi gloss.*verb.ad parietem.ff. de seruit.vrbanor.prædior.*Bertachin.*in suo Repertorio, verb. Ad.* Mandos. *in gloss.facult.§.ac etiam, in verb. Ad fol.*253.Tiraq.*de retract.tit.* 1.*gloss.*1.§.11.*n.*67. Vulpell.*de prepos.signif.sub hac dict.pag.*4.& 3.Turfellin.*de particulis,cap.*4. Gratian.*de dictionib.dict.*4. Ceneđ.*post lib.pract.& canon.q.sing.*49.Card.Tusch. *tom.*2.*litt.D,concl.*239.

2 Variè sumitur hæc dictio, vt referunt Tiraq.*d.n.* 67.& Gonzal.*ad reg.*8. *Cancellar.gloss.*12.§.1.*n.*31.

3 Aliquando enim accipitur inclusiuè; vt per Oldrad. *cons.*49.*n.*6.Tiraq.*d.gloss.*11.*n.*67.Mandos.*in d.verb.*

4 *Ad*,Ceneđ.*d.sing.*49.*n.*1.Et ita includit tempus,numerum,vel actum,cui adiicitur,Cic.*pro Cecin.* Cum amicis ad diem veni in castellum,*l.*3.§.*qui habeat.ff. de seruit.rustic.prædior. l.qui duos.* §.1.*ff. de manumiss. testam.*

5 Nonnunquam importat vicinitatem non intrinsecitatem; ideò si quis probat possedisse fossatum vsque ad aliam ripam, non includit ripam, quia est captiosa; & dubia probanto contra probantem interpretatur;ita post Alex.*cons.*54.incip.*Viso processu, n.*8.*& seq.lib.*5. tradit Card.Tusch.*d.concl.*239.*n.*1. & Alex.referuntur,& sequuntur Vulpel *sub hac dict. n.*1.& Rota *in Theatina iurisdictionis S. Ioannis 17. Iunij* 1612. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*,impressa per Farin. *decis.*509.*n.*5.*par.*1. *recent.*

6 Quandoque denotat causam finalem, Menoch. *cons.*352.*n.*1.& 2.Socin.iun.*cons.*28.*n.*2.*vol.*3.Mandos.*in reg.*34.*Cancellar.q.*66.*n.*33.Gonzal.*d.gloss.*12. §.1.*n.*30.Ceneđ.*d.sing.*49.*n.*8.

7 Interdum importat conditionem,ideò si promitto tibi centum ad arbitrium boni viri,censetur obligatio sub conditione si Iudex,vel bonus vir declarauerit,& ante declarationem nihil debetur;ita post Alex. *cons.*72.incip.*Viso processu,in fine,vers.& illa verba, lib.*5.tradit Card.Tusch.*d.concl.*239.*n.*2.vbi *n.*3.subdit,idem esse dicendum, si promitto tibi dare decem ad voluntatem meam, quia intelligitur si voluero, & sic sub condicione.[Galganet.*de condit.p.*2.*c.*3.*q.*4. Franc.de Barry *de success.testati,& abintest.lib.*17.*tit.* 2.*n.*6.]

8 Quando adiicitur ad aliquid explicandum per honorarium, aut per alium, facit modum; *l. quibus diebus,§.Termilius,*ibi,*ad monumentum,ff.de cond. & demonstr.* Quando verò pendet ex viribus fortunæ, facit conditionem, *l.si vir*, ibi,*ad tempus*,vbi gloss.& Bart.*eodem tit.*Ita colliges ex tradit per Galganet.*de cond.& demonstr.p.*2.*c.*3.*p.*4.

9 In compositione perfectionem actus designat Oldrad. *cons.*49.*col.*2. *in fine*, Felin.*in c.cùm vigesimum post n.*7.*vers.si dicatur, de offic.deleg.*Mandos.*in gloss. facult.§.etiam in verf.Ad,& in reg.*34.*Cancell. q.*56. *n.*3.Ceneđ.*d.sing.*49.*n.*4.

10 Primò hæc dictio nonnunquam accipitur pro *Iuxta*,vel *Supra*,vt *in d.l.quidam Hiberus*, vbi gloss. *verb.ad parietes*,exponens verbum illud,dicit,id est, supra parietem;vel,idest,nimis prope parietem,Alex. *in l.si cui legetur,n.*3.*ff.de leg.*1.Petr.Hentiq.*opusc.*2. *lit.A,ante n.*1.Ceneđ.*d.sing.*49.*n.*2. Vulpell.*sub hac dict.n.*2. vbi post Tiraq. facit differentiam inter *Ad*, & *In*,quia ire ad theatrum, est ire ad locum theatro proximum:& ire in theatrum,est intrare in theatrum & *n.*3.*cum seqq.* subdit, insultum factum ad domum 11 pici,siue fiat prope domum per duos,vel tres pedes, siue in porticu annexa domus, siue in pertinentiis domos.

12 Secundò sumitur etiam pro *Post*,Cic.*ad Attic.lib.* 11. Nescio quid intersit,vtrùm nunc veniam,an ad decem annos.Idem *Attic.lib.*2.*epist.*22. Num Sanfacerant metita in partiam ad annos sexcentos maiora viderentur, quam nostra.Text.*in l.qui duos.ff.de manumiss.testam. & in l. militis codicillis, & ibi* gloss. *verb. ad testamentum*, vbi Bart.& Bald. *ff. de testam. militis*,Tiraq.*d.gloss.*11.*num.*67.Ceneđ.*dict.sing.*49. *num.*6.

13 Tertiò etiam accipitur pro *Valdè*, gloss. & Bald. per text.*ibi,in d.l.non putabam*,Felin.*in d.c.cùm vigesimum,post n.*7.Gonzal.*d.gloss.*12.§.1.*n.*30.

14 Quartò etiam accipitur pro *Intus*, vt in rubro, *& in nigro,C.de iis,qui ad Ecclesias confugiunt*,id est intus Ecclesias.

15 Quintò etiam pro *Apud*, refertur ad locum. Cic. 4.*Verr.* Ad vrbem cùm esset, audiuit. Idem *Attic. lib.*1.*epist.*2. Signa, quæ nobis curasti,ea sunt ad Caietam exposita.Idem *pro Calio*: Habet hortos ad Tiberim.

16 Sextò ponitur etiam pro *Contra* Cic.*lib.*1.*de diuin.* Mirari licet quæ sint animaduersa à Medicis herbarum genera; quæ radicum ad morsus bestiarum, ad oculorum morbos, ad vulnera. Idem *lib.*2. *epist.* 18. Nisi desperatione tecum obdurutsset animus ad dolorum nouum. Text. *in l.*1. iuncta *glos.* 1. *ff. an per alium causa appellationis reddatur* , *l. commissa* & ibi gloss. *verb.ad heredem*, id est,contra hæredem; *ff. de publican.& vectigal.l.item apud Labeonem,vers.prudende si quis ad domum suam,ff.de iniuriis.*

17 Septimò etiam pro *Circiter* accipitur,Cic.*ad Qu. Fratr.lib.*2.*epist.*1.Sanè frequentes fuimus ad ducentos Idem *ad Attic.*Homines ad quindecim Curioni assenserunt,nullum senatusconsultum facienti.

18 Octauò etiam pro *Præ*, in comparatione vsurpatur,Cic.*de Orat.*Sed nihil ad Persium.Idem *de legib.* Nihil ad Cælum,sed potiùs ad antiquorum languorem,& inscitiam.Terent.*in Eunuch.*Sed nihil ad nostram hanc.

19 Nonò etiam pro *Secundùm* ponitur,Cic.*de Amicit.* Omnia ad voluntatem loqui, nihil ad veritatem. Idem *in Orator.* Ad arbitrium, & nutum auditorum totum se fingit,& accommodat.

20 Decimò pro *Vsque ad*,sæpe tempus significat Cic. *Attic.lib.*13. Multus sermo ad multam diem, Idem 2.*Philippic.*Perpotauit ad vesperam.

21 *Ad minus*,dictio est inclusiua,& implicatiua, Azeued.*l.*38.*n.*2.*tit.*6.*lib.*3.*Recopil.*

22 *Ad diem*, significat præstitutum tempus, Cic. *pro Roscio Amerin.* Opinor esse in lege, quam ad diem Proscriptiones, venditionésque fiant, nimirum ad Kalendas Iunias Idem 4.*Verr.*Quando illa frumentum,quod debebat,ad diem non dedit.

Ad

13 *Ad summum*, vel ad tempus, vel ad numerum refertur, Cic. *pro Milon.* Quatuor, ad summum quinque, sunt inuenti. *Ad summam*, idem quod in summa. *Ad extremum, ad postremum, ad vltimum*, pro *demque* vsurpantur.

Dictio VII.

Adeò.

1 Valdè, *seu* Multùm, *aliquando importat dictio* Adeò.

3 *Declaratiua, & continuatiua eiusdem qualitatis est dictio* Adeò.

1 HÆc dictio pro *Valdè* vsurpatur. Virgil. *Georgic.* Multa adeò melius gelida se nocte dedere. Et Terent. pro *Multum* accipit. Adolescentem adeò nobilem, refert Vulpell. *de prepos. sing. sub dict. Ad, post num.* 14.

2 Declaratiua, & continuatiua est eiusdem qualitatis, *l. iuris gentium, §. adeò, ff. de pactis*, Gabr. *conf.* 111. *n.* 19. 22. *&* 24. *lib.* 1. Maresc. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 103. *num.* 15. vbi hoc intelligit, quando est iuncta cum dict. *Quod.*

Dictio VIII.

Ad hoc.

1 *Restrictiua est dictio* Ad hoc, *& modum respicit.*

2 Ad hoc, *denotat idem quod* ad effectum eorum, quæ sequuntur.

3 Iuxta hoc, *seu* Secundùm hoc, *importat dictio* Ad hoc.

1 ESt dictio restrictiua, & modum respicit, *l. quibus diebus, §. Termilius*, vbi Bar. *ff. de cond. & demonst.* Alciat. *cons.* 5. *in princip. lib.* 9. *in* 2. *impress.* Vulpell. *de preposit. signific. sub dict. Ad, post n.* 14.

2 Denotat idem quod *ad effectum eorum, quæ sequuntur*, vt *in cap.* 1. *in princip. de sequestr. possess. & in c. ad hoc* 89. *dist.* Mandos. *in gl. facult. §. volentes, in verb. ad hoc, fol.* 175. Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. singul.* 49. *n.* 11.

3 Item accipitur, id est, *Iuxta hoc*, seu *secundùm hoc, l. inbemus, §. ad hoc*, & *ibi* Luc. de Penna exponit *ad hoc*, id est, *iuxta hoc, C. de silentiar. lib.* 12. Bart. *in Extrauag. ad reprimen. in verb. ad hoc.* Cened. *d. sing.* 49. *num.* 12.

Dictio IX.

Adhuc.

1 *Tempus respicit tum præsens, tum etiam futurum dictio* Adhoc.

2 *Præterea aliquando importat dict.* Adhuc.

3 Adhuc, *in quo differat ab* Hactenus.

1 AD tempus refertur tum præsens, tum etiam futurum, Cic. *in Verr.* Est adhuc non Verres, sed P. Mutius. Idem *lib.* 2. *de diuin. in princip.* Adhuc hæc erant. Idem *lib.* 6. *epist.* Tamen adhoc non feci. Idem *lib.* 7. *epist.* Me adhuc non legisse turpe est.

Augnst. Barbosa de Dictionib.

Interdum pro *Præterea*, vsurpatur, Cic. *de amicit.* Nisi si quid adhuc fortè vultis. 2

In hoc autem differt *Adhuc* ab *Hactenus*, quia *adhuc* de tempore vsurpatur, *hactenus* de re accipitur, & ideò minùs rectè dicitur: Hactenus ita sensi, quàm, Adhuc ita sensi, vt per Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Ad, post n.* 14. 3

Dictio X.

Adiudicare.

HOc verbum propriè pertinet ad iudicia diuisoria, *l. item Labeo, in princip. ff. famil. hercisc.* gloss. *in l. sed etsi res, ff. de publ. in rem act.* quam dicit notabilem Ias. *in §. quadam, Instit. de action. in* 1. *col.* refert Petr. Henriq. *opusc.* 2. *lit. A, in fine.* 1

Adiudicare, & abiudicare, differunt, ex adductis per Galgaoer. *de differ. indiuiduorum, lit. A, n.* 37. 2

Dictio XI.

Admodum.

DIcitur quasi admodum, ac proinde significat *Satis*, aut *Valdè*; quia ad modum quod est, satis est Cic. 6. *Verr.* Erat admodum amplum, & excelsum signum cum stola. Idem *de Amicit.* Partu admodum familiares. Idem *in Brut.* Nam planè quidem perfectum, & cui nihil admodum desit. Refert Tursellin. *de particul. c.* 7. 1

Dictio XII.

Admoneo.

VErbum hoc non inducit mandatum, *l. idémque, §. si quis ea quæ, ff. mandati.* Nicol. Mozz. *de contract. tit. mandati, c. de instantialibus mandati, n.* 9. 1

Dictio XIII.

Aduersus.

COmponitur hæc dictio ex *Ad*, & *versus*, quod idem sonat quod *Erga*, Cic. *lib.* 1. *de natur. Deor.* Pietas, & iustitia aduersus Deos. Idem *lib.* 1. *Offic.* Adhibenda est reuerentia quædam aduersus homines. Interdum pro *Contra* vsurpatur. Cic. 1. *in Verr.* Pecuniæ conciliatæ aduersus leges, aduersos Rempubl. Idem *Attic. lib.* 14. Non contendam aduersus te, si duriorem te præbes. 1

Dictio XIV.

Æqualiter.

1 *Æqualitatem vocationis aliquando non significat dict.* Æqualiter, *sed distributionem inter vocatos.*

2 Æqualiter, *id est, eodem tempore, quando interpretamur.*

3 *Dictio* Æqualiter *multum importat in successione hæreditaria.*

DIctio hæc idem sonat, quod Æquè, de qua infrà; aliquando tamen non significat æqualitatem 1

litatem vocationis, sed distributionem inter vocatos, vt veniant in capita, non in stirpes, argum. *l. libertus, §. praeterea, in fine, ff. de bonis libert.* Albrun. Brun. *consil. 72. post med.* Tiraquell. *de retract. lign. §. 11. gloss. 6. num. 2.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 774. n. 31.* [Rota *decis. 180. num. 19.* apud Paul. de Rubeis *tom. 2. diuers.* alias *p. 6. recent.* vbi quòd tunc importat vocationem in capite, quando plures eodem verborum contextu sunt instituti æqualiter, & *numer. 20.* qualiter sit intelligenda claus. *Pro aequalibus portionibus.*]

2 Interdum non denotat, quòd pariter vocentur instituti; sed interpretamur *Æqualiter*, id est, eodem tempore, Bart. *in l. si finita, §. si autem, num. 1.* per illum text. *ff. de damno infecto*, vbi infert ad concordiam testium, Roman. *consil. 301. vers. 5.* Oldrad. *cons. 178.* Ias. *in l. æquè, in princip.* & *ibi* Gomez *n. 8. Institut. de action.* Tiudar. *in tract. de testib. p. 2. cap. 7. num. 3.*

3 Etiam dictio *Æqualiter* multum importat in successione hæreditaria, Paris. *cons. 38. num. 81. vol. 2.* refert Cened. *post lib. pract. & canon. quaest. singul. 77. num. 4.*

DIDTIO XV.

Æquè.

1 *Æquè ab aequo dictum, interdum absolutè ponitur.*
2 *Distributiua est dictio Æquè, adeò vt si instituti sint filij fratris, & Titius aequè, quilibet eorum in virilem admittatur.*
3 *Casus aliquando non aequaliter coniungit dictionem Æquè, sed cum disparitate.*
4 *Purificare in totum non solùm in qualitate, sed etiam in substantia est de natura dictionis Æquè.*

1 ADuerbium hoc ab æquo dictum, interdum absolutè ponitur, Cic. *lib. 5. epist. 21.* Tamen nemo erat, qui cum essem libentius, quàm tecum; & pauci, quibuscum æquè libenter. Sæpe cum *Ac*, vel *Atque* coniungitur, Cic. *de amicit.* Quis esset tantus fructus in prosperis rebus, nisi haberes, qui illis æquè, ac tu ipse gauderes? Idem *lib. 13. epist. 45.* Sed me colit, & obseruat æquè, atque illum ipsum patronum suum. Nonnunquam cum *Et*, vel *Veanne*ctitur, Cic. *Philippic. 2.* Possúmne igitur in Antonij latrocinio æquè esse, vt hi, &c. Idem *pro domo sua.* Itaque libentissimè prædicabo Cn. Pompeium studio, & auctoritate æquè et vnumquemque veterum pro salute mea laborasse.

2 Distributiua est hæc dictio, adeò vt si instituti sunt filij fratris, & Titius æquè, quilibet eorum in virilem admittatur, ac si omnes nominati essent, *l. interdum, ff. de hered. instituen.* Panorm. *in cap. Raynutius numero 5.* & *ibi* Bero. *num. 90. de testam.* Dec. *cons. 382. numero 2. tom. 2.* Alex. *cons. 55. num. 3. vol. 4.* Cened. *post lib. practic. & canonic. quaest. singul. 77.* Vulpel. *sub hac dict. pag. 30.* Grat. *de dictionib. dict. 8. num. 1.*

3 Aliquando tamen non æqualiter coniungit casus, sed cum disparitate, vt per Bart. *in l. si finita, §. si ante, num. 1. ff. de damno infecto*, Roman. *cons. 301. vers. 5.* Gom. *in §. aequè, num. 8. Institut. de action.* Alexand. *cons. 35. num. 3. vol. 4.* Cened. *dict. sing. 77. num. 3.*

4 Natura huius dictionis est in totum purificare non solùm in qualitate, sed etiam in substantia, & effectu, *l. sunt tu, ad fin. ff. de fideicom. libert. l. interdum, ff. de hared. instituend. l. legata inutiliter, in fine, ff. de leg. 1. l. fideicommissa, §. sic fideicommissum, in fine,* iuncta gloss. *verb. aequè, ff. de leg. 3.* Corn. *cons. 73. n. 24. & cons. 140. post n. 4. vol. 1.* Gom. *in d. §. aequè, n. 8.* Mandos. *in gloss. facult. §. & in ijs, in verb. aequè, fol. 191.* Alex. *cons. 170. col. 1. vol. 5.* quos refert Cened. *d. sing. 77. num. 1.*

DICTIO XVI.

Aliàs.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Formam, & solemnitatem inducit dictio Aliàs.*
3 *Conditionem aliquando importat dictio Aliàs.*
4 *Interpretatur interdum dictio Aliàs, id est, alio casu.*
5 *Exclusiuè quandoque ponitur dictio Aliàs.*
6 *Loci aduerbium est dictio Aliàs, & significat idem quando alio loco.*
7 *Temporis aduerbium est dictio Aliàs, & sumitur pro aliquando, vel alio tempore.*
8 *Qualitatis aduerbium est dictio Aliàs, & ponitur pro aliter, vel alio modo.*
9 *Diminutionem aliquam requisiti videtur operari dictio Aliàs.*
10 *Dictio Aliàs non semel iteratur.*
11 *Excludere vitium, vel qualitatem, cui adiungitur, & alia includere, est in natura dict. Aliàs.*

DE vi, & effectibus huius dictionis vide Bart. *in l. 1. ff. de cond. & demonstr. n. 12.* Mandos. *ad reg. 27. Cancellar. de non iudicando iuxta formam supplicationis, q. 19. num. 4.* Rebuff. *in Concord. rubr. de reg. nomin. §. monasterium, in verb. Aliàs,* Vulpell. *de praepos. & aduerb. significat. sub hac dict. pag. 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 14. n. 84. & seq.* Tusch. *tom. 2. lit. D. concl. 24.* Cened. *post lib. pract. & canon. q. singul. 62. num. 4. & 5.* Tursellin. *de particul. c. 12. à n. 7.* Grat. *de diction. dict. 9.* 1

Formam, & solemnitatem inducit hæc dictio, *l. de his,* vbi Bart. *ff. de transact.* Tiraq. *de retract. conu. §. 4. gloss. 7. n. 14.* Chassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 7. §. 3. verb. Autrement, n. 1.* Et interpretatur aliter, vel alio modo, quàm expresso, Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 49. n. 2. & 3.* 2

Aliquando importat conditionem, sicut dictio *Alioquin*, vt in *l. diuortio, circa princip.* & *ibi* gloss. *verb. aliàs, ff. de negot. gestis, l. aliàs, ff. de iureiuran.* Bar. *l. 1. vers. 5. ff. de cond. & demonstr.* Tiraquel. *de retract. tit. 1. §. 8. gloss. 6. num. 1.* Capra *cons. 72. num. 19.* Grat. *cons. 14. num. 1. & 4. vol. 2.* Socin. *cons. 51. numero 9. vol. 1.* Petr. Hentiq. *resp. opusc. 2. dub. sub num. 1.* Vulpell. *sub hac dict. num. 1. pag. 7.* Cened. *dict. sing. 62. num. 4.* 3

Interdum interpretatur, id est, *Alio casu*, vt in *l. qui testamento, §. mulier testimonium, ff. de testam.* Mantic. *decis. 316. n. 1. in fine.* [Nouissimè Didac. Narbona *de atate ad omnes humanos actus requisitâ anno 25. q. 10. num. 5.*] 4

Quandoque ponitur exclusiuè, Cened. *dict. singul. 62. n. 3. in princip.* 5

Nonnunquam est aduerbium loci, & significat idem quod *Alio loco*, vt in *l. adeo, 7. §. quòd si toto, ff. de acquir. rerum dominio.* 6

Item

7 Item est aduerbium temporis, & sumitur pro *aliquando*, vel *alio tempore*, vt *in l. decere, ff. de arbitr. & in l. 5 ff. de condict. sine causa.*

Item est aduerbium qualitatis, & ponitur pro *aliter*, vel *alio modo*, vt *in l. denique, §. vtrum, ff. de pecul. leg. l. 1. §. illud. ff. de aqua quotid. & est.* Chassan. *d. §. 3. vers. Autrement, n. 1.* Caputaquen. *decis. 210. n. 5. p. 1.* Corn. *cons. 160. n. 4. vol. 4.* Honded. *cons. 70. num. 32. volum. 2.* Cened. *dict. collect. 62. num. 5 in fine.* [Rota *decis. 316. num. 6. par. 5. recent.* Veral. *decis. 210. n. 5. par. 1.*]

9 Item videtur operari aliquam requisiti diminutionem, Seraph. *decis. 968. n. 5.*

10 Non semel hæc dictio iteratur, Cic. *lib. 2. de Finib.* Nemo potest aliàs beatus esse, aliàs miser. Idem 3. *de Orat.* Ornamentis ferè eisdem vti licebit aliàs contentiùs, aliàs venustiùs. Idem 3. *in Verr.* Aliàs reuocabar, aliàs decernebat.

11 Natura huius dictionis est excludere vitium, vel qualitatem, cui adiungitur, & alia includere, gloss. *magna, circa med. in Clem. quod vni, de elect.* Gemin. *cons. 88. col. pen. ver. natura enim,* Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 241.* Caroc. *decis. seu casu 56. n. 31.* Marescot. *var. resol. lib. 2. c. 18. n. 16.*

Dictio XVII.
Alioquin.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Aduersatiua conditionalis est dictio* Alioquin *eiusdem ferè natura, quod dictio* Aliàs.
3 *Relatiua est dictio* Alioquin, *& refertur ad omnes qualitates expressas in praecedentibus.*
4 *Alternatiua vim habet dictio* Alioquin.
5 *Comminatoria est dictio* Alioquin, *& inducit nullitatem ipso iure.*
6 *Matrimonio, vel alteri substantia qua non admittit conditionem, quando adiicitur dictio* Alioquin, *nihil operatur.*

DE vi, & effectibus huius dictionis vide Bertachin. *in Repert. Iuris, verb. Alioquin,* Alberic. *in suo Dictionario, eadem verb.* Gom. *in § in persona, n. 12. Instit. de act.* Tiraq. *de retractu, tit. 1. §. 8. gloss. 6. n. 1. & 2.* Rebuff. *in Concord. rubr. de Regia, ad Praelatos nominatione, §. monasteriis, in verb. Alioquin,* Ofasc. *decis. 145. n. 5.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signific. sub dict. Aliàs, post n. 2. pag. 8.* Cened. *post lib. pract. & canon. q sing. 3.* Grat. *de dictionib. dict. 11.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 242.*

2 Eiusdem ferè naturæ est, cuius dictio *Aliàs*, ac proinde est aduersatiua conditionalis, id est, si non facta fuerint prædicta; ponitúrque aduersatiuè ad præcedentia, *l. diuortio, in princip ff. de negot. gestis, l. alias,* iuncta glos. *ff. de iureiuran.* Tiraquel. *d. gloss. 6. n. 1.* Socin. *cons. 51. num. 9. vol. 1.* Mandos. *reg. 22. Cancellar. q. 6. num. 5. & regul. 34. q. 81. n. 1.* Cæs. de Grass. *decis. 143. n. 14. de fideiuss.* Petr. Henriq. *resp. opusc. 2. post num. 1.* Vulpell. *citato loco,* Cened. *dict. singul. 3. num. 1.*

3 Relatiua est hæc dictio, & refertur ad omnes qualitates expressas in præcedentibus, vt sentit gloss. *verb. alioquin, in c. vt circa, de elect. in 6.* & ibi Archid. *num. 4. in vers. alioquin.* Cened. *d. singul. 3. num. 4.* vbi *num. 5.* subdit, quia ex quo est relatiua, debet referri ad qualitates expressas, & non ad alias non expressas.

Item sonat in alternatiuam, gloss. *verb. si verò dubia, in c. ex parte 1. de verbor. signif.* Bald. *cons. 245. in fine, lib. 2.* Rota *in Corduben. praestimonior. 5. Maij 1617. coram Card. Sacrato.* 4

Dictio hæc est comminatoria, & inducit nullitatem ipso iure, Crescenc. *decis. 18. num. 3. de prabend.* Rot. *in Elboren. fructuum 20. Martij 1615. coram Andrea,* impressa per Farin. *decis. 665. n. 2.* Si Iudex tamen dicat: Mando tibi, quòd venias tali die, vel quòd talem cites, alioquin te noueris excommunicatum; non veniens, vel non citans non est excommunicatus, quia necessaria est sententia declaratoria, secundùm Vital. de Lamb. *in tract. de claus. pag. 5. col. 2.* 5

Non operatur verò, quando adiicitur matrimonio, vel alteri substantiæ, quæ non admittit conditionem, vt post Calder. *cons. 460. circa med. vers. nec obstat,* aliàs *cons. 3. de Sponsal.* tradit Card. Tusch. *d. lit. D. conclus. 242. num. 2.* 6

Dictio XVIII.
Aliquandiu.

DE vi, & effectibus huius dictionis vide Doctores *in c. 1. de restit. spol. lib. 6.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnia, C. de reuocand. donat.* 1

Interpretatur, id est, *per aliquantulum tempus, cap. constitutus de eo, qui mittitur in possess.* Recipit tamen moderationem arbitrio Iudicis, *l. 1. ff. de iure deliberandi,* Anchar. *in c. 2. de restit. spol.* De stylo verò Curiæ importat tempus quadraginta dierum, vt post Gemin. *cons. 78. n. 5. in fin. vers. nec obstat,* tradit Card. Tusch. *tom. 2. lit. D, concl. 270.* 2

Dictio XIX.
Aliquando.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 Coram *aliquando importat dictio* Aliquando.
3 Vnquam *nonnunquam significat dictio* Aliquando.

DE hac dictione vide Rebuffum *ad l. interdum, 78. vers. idem, de dict. Aliquando, ff. de verbor. signific. pag. mihi. 361.* vbi asserit, hanc dictionem importare exceptionem, per text. *in l. aliquando, ff. ad Velleianum, & in l. Stichum, §. aditio, ff. de solution.* 1

Significat idem quod *Coram*, vt ex Ias. *in l. 1. n. 93. ff. de acquir. possess.* tradit Petr. Henriq. *resp. opusc. 2. post n. 1.* 2

Quandoque hæc dictio ponitur pro *Vnquam*, Cic. *pro Cœlio*: Quis Ciuis meliorum partium aliquando? Idem 1. *Academic. quaest.* Num hæc ex vllo audiuisti aliquando. Idem *lib. 6. epist. 6.* Verius fore deesse Pompeij saluti, cùm ille aliquando non defuisset meæ. Persæpe pro *Tandem* vsurpari solet, Cic. 3. *Verr.* Et aliquando misereminí sociorum, Iudices. Idem *de Arusp.* Sit discordiarum finis aliquando. 3

Dictio XX.

Aliquatenus.

1 DE hac dict. vide Tiraquel. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, à n. 224. C. de renocand. donat.* vbi *n.* 225. post Rebuff. subdit, hanc dictionem esse latæ sententiæ.

2 Significat idem quod *In minimo*, vel *Nullatenus*, *c. super eo, 2. de testib.* Cresc. *decis. 9. de appell.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 8. Paris. *cons. 58. n. 34. vol. 4.* vbi declarat text. *in d. cap. super eo*, dum habet, Non esse aliquatenus testem admittendum, vt intelligatur: id est, nec in minimo quidem illi credendum.

Dictio XXI.

Aliquid.

1 *Modica in quantitate verificatur dictio* Aliquid, *& ad quid minimum refertur.*

2 *Dictio* Aliquid *accipitur secundùm subiectam materiam.*

1 HÆc dictio *Aliquid* regulariter verificatur in modico, & ad quid minimum refertur, *l. si seruum, §. prator ait, ff. de acquir. hered.* gloss. *verb. earum parte, in Clem. 1. de foro compet.* Bart. *in d. l. si seruum*, Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnia, n.* 14. Dec. *in l. is apud quem, num. 16. C. de eden.* Dec. *in l. conditiones, n. 9. cum seqq. C. de pactis*, Couar. *lib. 2. var. c. 16. n. 5. vers. sed qued loquutio*, Dec. *cons. 456. num. 3. tom. 2.* Aym. *de antiq. tempor. par. 4. §. transeo nunc ad quartam partem, n. 154. & cons. 135. n. 29. & cons. 508. n. 4.* Natt. *consil. 125. n. 6. vol. 1. cons. 481. n. 11. tom. 3. & cons. 525. n. 6. & cons. 648. n. 8. tom. 4.* Grat. *cons. 9. n. 68. & cons. 114. n. 20. lib. 1.* Dec. *cons. 456. num. 3. tom. 2.* Alex. *cons. 102. col. 2. lib. 6,* Menoch. *remed. 24. recuperanda possess. n. 4. & 8. & cons. 27. n. 29. & cons. 4. n. 18. & cons. 35. n. 9. & cons. 178. n. 29. & cons. 332. n. 2.* Ruin. *cons. 60. num. 3.* Mandos. *in reg. de non iudicando iuxta formam supplicationis, q. 4. n. 5.* Rebuff. *in compendio alienation. rerum Ecclesia, n. 58.* Strach. *de mercat. par. 1. n. 82.* Gom. *in §. pœnales, n. 3. & 4. Instit. de act.* Gutier. *canonicar. lib. 2. c. 13. n. 2.* Brun. à Sole *verb. dictio, 4. & 39.* Paris. *de confident. benef. q. 34. n. 54.* Surd. *decis. 283. n. 8. & consil. 383. n. 12. & cons. 524. n. 8.* Bertazol. *de clausulis instrum. claus. 14. gloss. 3. & claus. 26. gloss. 12. n. 1.* Surd. *de alim. tit. 8. priuil. 61. n. 21.* Franc. à Sousa *in comment. ad tit. ff. de pactis, art. 2. q. 2. n. 6.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. c. 509. n. 35.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, p. 1. c. 9. n. 54. ff. de instit. & iure*, Pie. *ad statuta vrbis, gloss. 19. n. 2.* Petr. Eoriq. *respon. opusc. 2. post n. 1.* [Narbona *l. 15. claus. 2. n. 20. tit. 12. lib. 5. Recop.*] Matescot. *var. resol. lib. 2. cap. 25. num. 11.* Anton. Monach. *Floren. decis. 50. num. 18.* vbi subdit, quòd plus operatur, quàm signum vniuersale. Cened. *post lib. practic. & canon. quæst. singul. 5. num. 1.* vbi *num. 2.* subdit, quòd non semper ista dictio verificatur in minimos, & citat Gom. *in §. pœnales, num. 3. & 4. Instit. de act.* Et
2 veriùs credit, huiusmodi dictionem *Aliquid* accipiendam esse secundùm subiectam materiam, vt secundùm ipsam aliquando verificetur in minimo, aliquando verò secundùm quod subiecta materia dictauerit, & *num. 5. post addit. marginal.* & Panorm. *in cap. pastoralis, num. 9. de offic. delegati, in lit. E,* asserit, istam dictionem quandoque non partem, sed totum significare.

Dictio XXII.

Aliquis.

1 *Vniuersalis est dictio* Aliquis, *& comprehendit omnem speciem.*

2 *Distributiua est, & diuersitatem supponit dictio* Aliquis.

3 *Vniuersitatem non comprehendit dictio* Aliquis, *cùm ad personas singulares referatur*, & n. 9.

4 *Distributionem in singula parte importat dict.* Aliquis.

5 *Substitutioni si apponatur dict.* Aliquis, *omnes comprehendit & in singulos distribuit.*

6 *Affirmatiuè si ponatur dict.* Aliquis, *non ponit totum de genere.*

7 *Negatiuè si ponatur dict.* Aliquis, *totum dicit, & æquipollet vniuersali negatiua.*

8 *Personas omnes comprehendit dict.* Aliquis, *absque vlla distinctione.*

10 *Plurali numero æquipollet dict.* Aliquis.

11 *Fœmininum genus comprehendit dict.* Aliquis.

12 *Terminus cui adiicitur dict.* Aliquis, *intelligitur latè, & contra propriam significationem.*

13 *Dict.* Aliquis *restringitur secundùm subiectam materiam.*

14 *Diminutiua est aliquando dict.* Aliquis.

HÆc dictio est vniuersalis, & comprehendit omnem speciem, *gloss. fin. in cap. si propter, de rescript. in 6.* gloss. etiam *in Clem. 1. de foro compet.* Cephal. *cons. 347. n. 14. cum seqq.* Gemin. *cons. 29. n. 2.* Socin. *cons. 3. vers. vnde respondeo num. 10. lib. 3.* Aym. *cons. 294. num. 4.* Cæs. de Grassis *decis. 191. numero 7. de diuers.* Bec. *cons. 12. num. 6. & cons. 32. num. 5.* Surd. *cons. 33. num. 20. & cons. 103. num. 8. & cons. 134. num. 2. & cons. 383. num. 12. & cons. 430. num. 8. & decis. 283. num. 7. & de aliment. tit. 8. priuil. 61. num. 21.* Menoch. *cons. 609. num.* 18. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dictio 4.* Card. Tusch. *tom. 2. litt. D, concl. 243. num. 1. & conclus. 109. à num. 1.* Melch. Phœbos *L. fit. decis. 9. num. 8. tom. 1.* [Fusar. *cons. 145. num. 16.* vbi quòd omnes comprehendit nemine excepto.] 1

Distributiua est, & diuersitatem supponit, gloss. 2
verb. incerta, post med. in Clem. 1. §. ad hoc, de prabend. vbi Card. *quæst. 8. num. 9.* Cened. *sing. 5. num. 7.* Et licèt sit distributiua singulorum, omnes tamen in solidum comprehendit. *l. qui filiabus, §. 1. ff. de legatis 1.* Card. Tusch. *d. tom. 2. lit. D, conclus. 269. n. 1.* Franc. à Sousa *in comment. ad tit. ff. de pactis, art. 2. quæst. 2. numero 6.* Et sic arctat significationem ad res singolas.
Antoo. Monach. Florent. *decis. 1. num. 66.* Vnde cùm ad 3
personas singulares referatur, ideò non comprehendit vniuersitatem Gemin. *cons. 65. n. 27. vers. item sub istis verbis*, Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 244. num 7.* vbi
num 10. subdit, quòd importat distributionem in sin- 4
gula parte.

Item si apponatur substitutioni, habet locum, siue 5
sint plures, siue vnus, & omnes comprehendit, & in singulos distribuit, Barth. *cons. 57.* Anicellus *lib. 1. in fine*, Card. Tusch. *d. concl. 144. n. 9.*

Plurimum autem refert, an ponatur affirmatiuè, 6
vel negatiuè: nam si ponatur affirmatiuè, non

ponit

ponit totum de genere. Vnde si dicatur, Aliquis scholaris legit, intelligitur, quòd non omnis schola-
7 ris legit. Sin autem ponatur negatiuè, veluti, Non aliquis scholaris legit, tunc totum dicit, & æquipollet vniuersali negatiuæ, & periode est, ac si dicatur, Nullus scholaris legit, gloss. *verb. à suspensio, in exp. cum dilect. de consuet.* Nat. *cons.* 525. *num.* 7. *tom.* 4. Ruin. *cons.* 60. *num.* 11. *tom.* 3. Cened. *d. sing. numero* 8. & 9.

8 Comprehendit hæc dictio omnes personas absque vlla distinctione, gloss. *verb. earum parte, in d. Clem. 1. de foro comp.* cum citatis à Cald. Pereira *de potest.*
9 *elig. cap.* 1. *n.* 2. Card. Tusch. *d. concl.* 243. *n.* 8. Et cùm eius natura sit, quòd apponatur ad singulares personas, ideò non continere vniuersitatem docet Gemin. *cons.* 65. *num.* 27. *vers. item sub istu verbis*, quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 269. *n.* 4. vbi *n.* 5. post Signorol. *cons.* 188. *num.* 7. subdit, non comprehendere etiam personas singulares, quibus obuiatius commune in illa dispositione, vel vbi sequeretur fatuitas, vel absurdum, & *n.* 6 cum eodem Signorol. *d. consil.* 188. *n.* 13. pariter restringit vbi repugnat natura eius de quo agitur, quia tunc dictio *aliquis* non comprehendit omnes.

Et licèt sit concepta in numero singulari, apta est tamen comprehendere plures, & ideò æquipollet numero plurali, vt per Pereg. *de fideicom. artic.* 19. *numero* 17. & *artic.* 32. *n.* 61. Fulgos. *consil.* 47. *n.* 1. quos refert Rota *in Leodien. domus* 23. *Martij* 1605. *coram Card. Caualerio*, impressa per Farin. *decis.* 668. *n.* 5. *p.* 2. *recent.*

10 Vnde licèt proferatur in masculino genere, comprehendere etiam fœmininum tradunt Dec. *in l. si quis id quod, & in l.* 2. *n.* 49. *ff. de reg. iuris, & cons.* 507. *n.* 1. *tom.* 2. Aretin. *cons.* 39. Alex. *cons.* 24. *lib.* 2. Roland. *cons.* 82. *vol.* 3. Aul. *ad c.* 1. *Pratorum, in gloss. de magna persona n.* 8. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 31. *n.* 8. Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 58. *n.* 10. *cum seqq.* Cened. *d. sing.* 6. *n.* 10.

11 Terminus cui adiicitur, intelligitur latè, & contra propriam significationem, Ias. *cons.* 224. *n.* 10. *vol.* 2. & *cons.* 29. *n.* 4. *vol.* 1. Surd. *cons.* 425. *num.* 48. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. omnia, n.* 14. Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 26. *num.* 26.

12 Restringitur tamen hæc dictio secundùm subiectam materiam, vt post Gemin. *cons.* 29. tradit Card. Tusch. *d. concl.* 243. *n.* 6.

13 Et aliquando diminutiua est, ex adductis per Cassan. *in consuet. Burgund. rub.* 1. §. 6. *verb. D'aucune chose, pag.* 361. [Nam adiecta parti verificatur in omnina parte, Hermosil *l.* 8. *gloss.* 5. & 6. *n.* 1. *tit.* 4. *p.* 5. Et dictio, *Aliquod*, etiam in minimo verificatur. Anell. Amat. *cons.* 1. *n.* 35.]

Dictio XXI.
Aliquo modo.

1 *Modo similes, & maiores expressis comprehendunt verba.* Aliquo modo.
2 *Generaliter verba sunt*, Aliquo modo, & *operantur, vt veniant ea, quæ aliàs non comprehenderentur.*
3 *Diminuunt aliquando de proprio significatu verba* Aliquo modo.

1 Verba ista sunt generalia, & comprehendunt modos similes, & maiores expressis, si sunt geminata gloss. *in Clem.* 1. *de re iudic. & in l. cum pana,* *ff. de rec. arbitr.* Socin. *cons.* 242. *n.* 3. & 4. *vol.* 2. Petr. Henriq. *resp. opnse.* 2. *post n.* 1.

Idem importat quod, *quomodocunque*, & sunt generalia, & prægnantia, ac operantur vt veniant ea, quæ aliàs in conditione non comprehenderentur, Cutellum. *cons.* 177. *n.* 6. & 7. Bertazol. *de claus. instrument. claus.* 16. *gloss.* 12. *n.* 2. 2

Diminuunt aliquando de proprio significatu, ex adductis per Tiraq. *in l. si tanquam, verb. omnia, n.* 14. *ante med. C. de reuoc. donat.* 3

Dictio XXIV.
Aliquid.

1 *Formam, & solemnitatem inducit dictio* Aliter.
2 *Conditionem denotat dict.* Aliter.
3 *Dict.* Aliter *significat in contrarium.*
4 *Iteratur aliquando dict.* Aliter.
5 *Cum* Et & Vt *coniungitur interdum dictio* Aliter.

Formam & solemnitatem inducit hæc dictio, *l. de his, & ibi* Bart. *ff. de transact. l. vlt. vers. quare an ciuitas, C. de vend. req. ciuit. lib.* 11. Roman. *cons.* 66. *vers. his tamen non obstantibus, & cons.* 400. Alex. *cons.* 27. *col.* 1. *vol.* 6. Ias. *con.* 167. *vel. vlt. post princ. vol.* 2. Tiraq. *de retractu conuent.* §. 4. *gloss.* 7. *n.* 14. Nat. *cons.* 372. *n.* 5. *vol.* 2. Ruin. *cons.* 92. *n.* 25. *vol.* 2. Cassan. *in consuet. Burgundiæ, rub.* 7. §. 3. *verb. autrement, n.* 1. Cened. *sing.* 62. *n.* 1. 1

Denotat conditionem, seu facit conditionalem dispositionem, & tunc accipitur pro aliàs. Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 8. *gloss.* 6. *n.* 1. Cened. *sing.* 62. *n.* 2. 2

Ista dictio significat in contrarium. Cic. *lib.* 3. *epist.* 7. Tu si aliter existimas, nos errabis. Id. *ad Attic. lib.* 6. *epist.* 9. Non fuit faciendum aliter. 3

Aliquando iteratur. Cic. 3. *offic.* Sed aliter leges aliter philosophi tollunt astutias. Id. *ad Attic. lib.* 13. Aliter enim cum tyranno aliter cum amico viuitur. Plerumque copulatur cum *ac, atque, vt, quàm.* Cic. *lib.* 6. *epist.* 12. Nec sim saluus si aliter scribo, ac sentio. Id. *lib.* 2. *epist.* 3. Sed aliter atque ostenderam, facio. Id. *lib.* 16. *ad Attic. epist.* 11. De Antonij itineribus nescio quid aliter audio, atque vt ad te scribam Id. 3. *Verr.* Nec aliter quàm ego velim meum laudet ingenium. 4

Interdum cum *Et* & *Vt* coniungitur. Cic. *ad Att. lib.* 10. *epist.* 9. Quod de puero aliter ad te scripsit, & ad matrem de filio. Idem *ad Attic. lib.* 11. *ep.* 23. Illud quidem mutari si aliter est, vt oportet non video posse. 5

Dictio XIV.
Aliter atque.

Importat idem quod *Aliter quàm*, vt *in l. qui re sibi commoda ff. de furtis.* Item iuris, & facti diuersitatem notat à præcedenti casu, *l.* 1. §. *si rem*, ibi, *aliter atque si ab alio sit impeditus, ff. de eo per quem factum fuerit, l. qui seruum. ff. de interrog. action.* Rebuff. *ad l. pronunciatum.* 46. *vers. Aliter atque. ff. de verb. signif. pag. mihi* 245. Anchar. *q.* 57. *n.* 17. *p.* 2. 1

Dictio XXVI.

Alius.

1 *Similitudinem denotat dict.* Alius, *& est relatiua, & repetitiua similium.*
2 *Similia etiam in qualitate designat dictio* Alius.
3 *Relationem in qualitate similem facit est dictio,* Alius.
4 *Relatiua, & praseruatiua similium est dictio* Alius, *etiamsi apponatur verbo*, Quibuscunque.
5 *Maiora expressis, & sic extranea, & dissimilia venire, quando dictioni* Alius *adiungitur verbum generale*, Quibuscunque, *tenent plures.*
6 *Concordantur contraria sententia.*
7 *Dict.* Alius, *verificari potest in similitudine in specie, & in genere.*
8 *Conditionem, & qualitatem pracedentis dispositionis in sequentem repetit dictio* Alius.
9 *Qualitatem & similitudinem in substantia repetit dict.* Alius.
10 *Statutum si prohibeat opponi exceptionem doli, vel metus, aut aliam, intelligi debet de simili.*
11 *Concessio vel mandatum si fiat alicui alienandi, vel locandi certis subditis, aut aliis idoneis personis, non poterit fieri alienatio officiali habenti iurisdictionem.*
12 *Promittens dare loco prima cautionis aliam, intelligitur de alia simili, etiam in quancitate.*
13 *Similitudinem ex eodem patrimonio importat dict.* Alius.
14 *Dissimilia denotat dictio* Alius, *ratione subiecta materia, vel quando sequeretur absurdum.*
15 *Generalitatem quandam in se habet dictio* Alius, *vt etiam comprehendat alios non expressos.*
16 *Qualitatem omnimodam non semper implicat dictio* Alius.
17 *Diuersitatem à suprà expressis denotat dictio* Alius.
18 Alius *intelligitur de tribus, vel pluribus, alter de duobus.*
19 *Indiffinita est dictio* Alius.
20 *Dictio* Aliorum, *est apta comprehendere omnia in infinitum.*
21 Alius *exponitur aliquando, id est, contrarius, seu diuersus.*

1 SImilitudinem denotat hæc dictio, & est relatiua, & repetitiua similium, & facit positionem eiusdem qualitatis ad præcedentia, *l. quidam relegatus*, & ibi Bart. *ff. de reb. dub. l. 3.* vbi gloss. *C. de seruis fugitiuis, cap. sedes. de rescript.* gloss. *verb. alio quocunque modo, in l. 1. ff. mandati*, gloss. per text. *ibi in authent. de mandatis Principum, in princip.* gloss. *verb. alio iure, in l. Barbarius, ff. de officio Prasidis*, gloss. *verb. alio crimine, in cap. cum non ab homine, de iudiciis*, Oldrad. *consil. 287.* Calder. *consil. 2. de arbitr.* Villalob. *in suis communib. opin. verb. alius, vers. 99.* Paris. *cons. 64. num. 31. & cons. 9. num. 41. vol. num. 2. & cons. 158. num. 18. vol. 4.* Tiraq. *ad leges connub. gloss. 5. num. 48. ad finem*, Natt. *cons. 298. num. 5. volum. 1. & cons. 531. num. 29. vol. 3.* Alex. *cons. 119. num. 6. vol. 2. & cons. 204. num. 4.* Gom. *in cap. cùm in multis, n. 60. cum seqq. de rescript. lib. 6.* Grat. *cons. 11. n. 9. lib. 1.* Ruin. *cons. 130. num. 1. vol. 3. & cons. 92. num. 22. & cons. 15. num. 4. vol. 1. & cons. 64. num. 3. vol. 5.* Curt. iun. *cons. 58. num. 1.* Cephal. *cons. 15. num. 11. & cons. 53. n. 66. vol. 1.* Socin. iun. *cons. 160. num. 13. & cons. 168. numero 52. vol. 2.* Beltran. *cons. 126. num. 6.* Gozar. *cons. 27. num. 14.* Ioann. Licit. *de primog. lib. 2. quast. 4. artic. 2. num. 26.* Cosm. *in pragm. sanct. tit. d. collat. §. ordinat. vers. & quoties, in verb. alio*, Mandos. *in gloss. facult. in § habita, verb. aliis, & in §. proprium, in verb. aliis*, Menoch. *remed. 9. de retin. num. 256. & de arbitr. lib. 1. quast. 80. num. 122. & cas. 66. sub n. 3. cons. 185. num. 19. & cons. 200. num. 2. & cons. 308. num. 12. & 13. cons. 950. num. 2. & cons. 793. num. 34.* Honded. *cons. 7. numer. 21. vol. 2.* Afflict. *decis. 244. n. 1.* Osasc. *Pedemont. decis. 157. num. 7.* Caputaqu. *decis. 295. num. 3. part. 2.* Bertazol. *de claus. instrum. claus. 4. gloss. 18. & claus. 27. gloss. 12. & gloss. 19. n. 1.* Azebed. *lib. 1. num. 72. tit. 5. lib. 8. noua Recopil.* Fr. Emman. *quast. regul. tom. 1. quast. 30. artic. 15. in fine.* Surd. *decis. 265. n. 24. & decis. 274. num. 4. & cons. 42. num. 26. & cons. 77. num. 15. & cons. 200. numer. 3. & cons. 282. num. 7. & cons. 303. num. 33. & cons. 357. n. 20. & alimen. tit. 9. quast. 3. n. 6.* Flam. *de resign. lib. 2. quast. 15. n. 11.* Guttier. *canonic. libr. 2. cap. 15. num. 88. cum seqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 3. num. 21.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. & dict. conclus. 245.* Stroz *de vicar. Episcopi, lib. 2. quast. 43. num. 3.* Valasc. *de partit. cap. 13. n. 95.* Cald. Pereira. *de extinct. emphyt. cap. 21. numer. 4. & quast. forens. cons. 23. num. 13.* Ioseph Sesse *Arag. decis. 46. num. 6.* Flamin. *de confident. q. 58. n. 27. & 33.* Card. Seraph. *decis. 587. num. 2.* Ferrer. *in constit. Cathalon. gloss. 2. num. 156. & 163. cum seq.* Garc. Gironda *de priuileg. seu exemption. explicat. num. 289.* Aloys. Ricc. *in dec. Curia Archiepiscopalis Neapolitana, dec. 38. num. 6. p. 2.* Intrigl. *Sicilia dec. 3. num. 137.* Francis. Molin. *de ritu nupt. lib. 2. different. 11. n. 129.* Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 20. num. 2. cum seqq.* Cened. *post lib. pract. & canon. quast. 4. à numer. 1.* Franc. à Sousa *in repet. §. actionum, inst. de action. par. 4. num. 72.* Accac. Ant. *in comment. ad l. 3. ff. de cond. & demonstr. n. 91.* Rota *Bonon. diuers. decis. 34. num. 42.* & fuit dictum *in Romana censuum viginti millium, 24. Febr. 1612. coram Gregor. XV.* impressa per Farin. *decis. 391. n. 5. part. 1. recent. & inter eius decisiones impress. dec.* ..

[Rota apud Paul. de Rub. *decis. 104. num. 12. tom. 3. diuers.* vbi quòd non potest imperare modos diuersæ naturæ alias *p. 7. recent.* Cassanate *cons. 34. n. 22. & cons. 57. num. 20.* vbi *num. 18. & 19.* quòd inducit quid diuersum, & est nota exclusionis. Narbona *l. 8. gloss. 5. numero 7. tit. 5. lib. 1. Recep. & l. 31. gloss. 11. num. 18. pag. 109.* vbi quod repetit similes qualitates præcedentibus, & *l. 20. gloss. 17. num. 1. cum seqq. tit. 1. lib. 4. Recop.* vbi quòd est repetitiua similium cum eisdem qualitatibus Reinos. *in obseruat. practic. obseru. 1. n. 27.* Fusar. *cons. 97. num. 4. & cons. 109. n. 8.* vbi quòd significat similitudinem, *& cons. 41. n. 16.* vbi quòd est repræsentatiua eiusdem qualitatis, & gradus. Duran. *Rota decis. 146. num. 17. cum seqq. & decis. 193. n. 13.*]

Primò amplia hanc dictionem referri ad similia, 2
etiam in qualitate, vt *per l. final. §. cui dulcia, ff. de vino, tritico, oleóque legato*, tenent Bernon. *in tit. de publicis concub. in verb. pœnis aliis, n. 1.* Ruin. *cons. 181. num. 2. vol. 2.* Paris. *cons. 145. à num. 25. vol. 4.* Cephal. *cons. 13. num. 11. vol. 1.* Osasc. *decis. 52. n. 123.* Mandos. *reg. 12. Cancellar. q. 6. num. 2.* Rimin. *in rubr. Instit. de donat. n. 31. fol. 17.* Cened. *d. singul. 4. n. 2.*

Secundò amplia, importare personam eiusdem 3
qualitatis, & in facere relationem in qualitate similem, vt post Roman. *cons. 485. incip. In casu, num. 5.* tradit Card. Tusch. *d. litt. D. concl. 245. num. 5.* Quod in tantum verum est, vt Barbat. *cons. 33. à num. 26.*

vol. 2.

vol. 1. censeat, quòd testator mandauit celebrari tot Missas in hebdomada per Petrum, vel alium Sacerdotem, necesse erat, quòd Petrus esset actu Sacerdos, non verò sufficeret habitu Sacerdotem esse: quam doctrinam referunt, & sequuntur Mandos. *in d. §. proprium, in verb. aliy, fol.* 326. Cened. *singul.* 4. [illegible] 3. Extende etiam, quia in tantum importat eandem qualitatem, & similitudinem eius, de quo facta est mentio, vt si fiat inuestitura tribus fratribus, de feudo pro se, & filiis, & dicatur, quod decedente vno fratre sine filiis, ad alios deueniat sua portio, intelligitur de fratribus, videlicet ad alios fratres, non ad filios, quia non sunt eiusdem qualitatis. Ita post Alex. *cons.* 204. incip. *Consideratu, n.* 4. *lib.* 2. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 245. *n.* 7. vbi *n.* 8. pariter extendit, etiamsi fiat in eadem oratione, quia refertur solùm ad illam orationem, in qua posita est, & ad proxima.

4 Tertiò amplia, quòd adeò ista dictio est relatiua, & præseruatiua similium, & qualitatum præcedentium, vt procedat etiamsi apponatur verbum *quibuscumque*: nam quamuis hoc verbum *quibuscumque aliis*, adhibeatur, adhuc intelligetur, id est, similibus; nec vniuersale istud *quibuscumque* alterabit naturam dictionis *alius*, quæ vt dictum est, relatiua est similium. Ita Calder. *cons.* 111. *in fine*, aliàs 2. *de arbitr.* vbi, quòd is, qui iurauit non petere reductionem laudi ex causa enormis damni, neque ex quacumque alia causa, non prohibetur ex causa enormiori, vel enormissimi damni petere; quia dictio *Alia* restringitur ad similia, prout refert Cardin. Tusch. *d. conclus.* 245. *n.* 9. Ias. *in l. si vnus ex argentariis, n.* 10. *ff. de pactis, & in l. quicumque, n.* 3. *C. qui admitti.* Alex. *cons.* 76. *Viso n.* 26. *vers. confirmatur, lib.* 4. & *cons.* 70. incip. *Magnificus, n.* 3. *vers. nec obstat, lib.* 6. Felin. *in c. sedes, n.* 5. *vers. sed contra, de rescript.* vbi ponit plura exempla, Roman. *cons.* 180. *n.* 9. *in fine*, vbi habetur; quòd promittens soluere Bononiæ, Ferrariæ, & in quocumque alio loco, non intelligitur de remotis, sed similis distantiæ.

Verùm contrarium, imò quòd quando adiicitur verbum *Aliquod*; generale videlicet. *Quibuscumque aliis*, vel *Quibusque aliis*, quòd tunc veniant maior expressis, & sic extranea, & dissimilia, tenent Grat. *cons.* 163. *num.* 19. *lib* 2. Cooar. *pract. cap.* 25. *num.* 3. *in princip.* Barbat. *cons.* 34. *num.* 22. *vol.* 2. & *consil.* 38. *in primo dubio, vol.* 1. & *cons.* 44. *col.* 4. *vers.* 4. *vol.* 3. Roland. à Valle *cons.* 5. *num.* 44. & *cons.* 61. *à num.* 41. *vol.* 1. & *cons.* 27. *num.* 18. *vol.* 4. Mandos. *in reg.* 27. *Cancellar. quæst.* 5. & *in praxi commiss. in* 2. *forma. in verb. vel alia quauis*, Surd. *cons.* 449. *numero* 29. Rot. *decis.* 612. *in antiq.* Gom. *in reg. de triennali, q.* 2. *vers. tandem, pag. mihi* 333. Bermond. *de publ. concub. in vers. pœnis aliis, num.* 2. Cened. *d. sing.* 4. *n.* 5. Azebed. *l.* 1. *n.* 2. *tit.* 20. *lib.* 4. *nouæ Recopil.* Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *disp.* 37. *sub num.* 31. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 3. *n.* 45. *cum seq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 163. *num.* 21. Anton. Monach. *Lucens. decis.* 58. *num.* 19. Bertazol. *d. claus.* 27. *gloss.* 12. *num.* 2. Intrigl. *Siciliæ decis.* 5. *num.* 158. Menoch. *cons.* 485. *num.* 18. & *cons.* 156. *n.* 24. dum ait, quòd dictio *Alia quauis causa*, vel *Alio quouis modo* est vniuersalis & intelligitur non solùm de modis, sed etiam de maioribus similibus.

6 Quas quidem contrarias sententias multipliciter componere possumus: vt scilicet prima procedat maximè in odiosis, quia dumtaxat tunc dictio *Alius* similia complectitur, non autem maiora expressis, Burr. *cons.* 30. *num.* 2. Roman. *cons.* 92. *num.* 2. *vers. nec huic conclusioni*, vbi ponit quatuor similia, Cardin. Tusch. *d. conclus.* 245. *num.* 30. Vel quando resultaret absurdum, verba *Quibuscumque Aliis*, denotarent, & comprehenderent maiora expressis, vt per Cened. *singul.* 4. *numero* 6. Secunda verò opinio procedit in materia fauorabili, & non restringibili, vt obseruant Ruin. *consil.* 103. *numero* 9. *volum.* 3. Roland. *consil.* 5. *à numero* 45. *volum.* 1. vbi subdit, in his casibus maiora expressis comprehendi, & ideò quod si Princeps concedit feudum alicui, & quibuscumque aliis suis hæredibus, quòd includuntur etiam extranei, qui aliàs non includerentur, Roland. à Valle *cons.* 61. *numero* 40. & *seq.* vbi loquitur in facultate legitimandi, & quoscumque alios, & *cons.* 5. *num.* 44. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 245. *num.* 33. vbi *num.* 34. post Alex. *cons.* 7. *num.* 7. *lib.* 7. subdit, quòd ideò in concessione in qua dictio *Alia* intelligeretur de simili, si adiicitur dictio vniuersalis. *Quacumque alia*, extenditur ad maiora expressis. Vel quando verbum vniuersale, quod adiicitur dictioni *Alius*, debet capi vniuersaliter, & sine aliqua restrictione, quando profertur ab homine, Ruin. *cons.* 20. *n.* 4. *vol.* 1. Roland. *cons.* 5. *n.* 47. *vers. secundo respondetur, vol.* 1. Cened. *d. sing.* 4. *n.* 7. *in fine.*

Quartò amplia, vt verificari possit hæc dictio in similitudine, in specie, & in genere, vt per Verall. *decis.* 298. *n.* 3. & 4. *p.* 2. 7

Quintò amplia, vt repetat conditionem, & qualitatem præcedentis dispositionis in sequentem, vt per Viuium *decis.* 193. quem citat Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 1. *collect.* 389. & *d. decis.* 38. *n.* 8. Sanch. *d. disp.* 10. *n.* 2. Galganet. *d. cond.* & *demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 12. 8

Sextò amplia, vt etiam repetat qualitatem, & similitudinem in substantia, vt per Felin. *in cap. sedes, num.* 6. *vers. dictio Alius, de rescript.* Alex. *cons.* 1. *n.* 10. *lib.* 4. Anchar. *cons.* 361. *num.* 5. Rota *decis.* 839. *num.* 2. *de rescript. in antiq.* Mandos. *in gloss. facult.* §. *ac etiam, in verb. Alius, pag.* 304. *col.* 1. & *in* §. *volentes, in verb. Alios, quàm Cardinales, pag.* 150. Socin. sen. *cons.* 300. *col.* 5. *vers.* 3. *principaliter, lib.* 2. Cened. *d. singul.* 4. *n.* 8. Honded. *cons.* 7. *num.* 31. & *cons.* 8. *num.* 52. *post med. vers.* & *dictio lib.* 2. Surd. *cons.* 21. *num.* 13. & 14. *lib.* 1. quorum plures sequuta est Rota *in Romana mensa nummularia* 30. *Iunij* 1614. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis.* 663. *num.* 8. *part.* 1. *recent.* & etiam fuit dictum *in Carpentoracten. pensionis* 19. *May* 1602. *coram Card. Lancell.* impressa per eundem Farin. *decis.* 327. *num.* 7. *ead. p.* 1. *recent.* vbi fuit resolutum, quòd licèt dictio *Alius* propriè sumpta diuersitatem, significet in supposito, denotat tamen identitatem in substantia. 9

Septimò amplia, in tantum hanc dictionem importare similitudinem, vt si statutum prohibeat opponi exceptionem doli, vel metus, aut aliam, intelligi debet de simili, Felin. *in c. sedes, n.* 3. *vers. clausula generál.* Roman. *cons.* 42. *circa finem*, Card. Tusch. *concl.* 245. *n.* 14. 10

Octauò amplia, vt si fiat concessio, vel mandatum alicui alienandi, vel locandi certis subditis vel aliis idoneis personis non poterit fieri alienatio Officiali habenti iurisdictionem, quia dictio illa *Alius* intelligitur de similibus, qui possint conueniri. Ita post Alex. *cons.* 1. *n.* 10. *lib.* 4. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 245. *n.* 18. 11

Nonò amplia, vt si promitteret quis dare loco primæ cautionis aliam & intelligatur de alia simili, etiam in quantitate vt post Alex. *cons.* 70. *in princip. nec ad hoc, lib.* 1. tradit Card. Tusch. *dict. conclus.* 245. *num.* 22. vbi *num.* 24. post Dec. *cons.* 425. *numero* 16. 12

&

13 & seqq. ampliat, hanc dictionem importare similitudinem ex eodem patrimonio, veluti si legetur per patrem filiæ aliquid pro omnibus aliis portionibus debitis, intelligatur de debitis à legante, non ab alio extraneo.

14 Limita primò, vt ratione subiectæ materiæ, vel quando sequeretur absurdum, hæc dictio dissimilia denotet, vt colligitur ex illo *Luca* 23. Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo, scilicet Christo, vt interficerentur, Gloss. *verb. creditoris, in l. non solum, §. quaritur, ff. de procur.* Bertazol. *de clauf. instrum. clauf.* 27. *gloss.* 12. *n.* 1. Surd. *conf.* 449. *n.* 26. Gonzal. *d. gloss.* 3. *n.* 49. *cum seq.* Anton. Monach. *Lucens. decis.* 58. *n.* 18.

15 Limita secundò, hanc dictionem ita in se habere quandam generalitatem, vt etiam comprehendat alios non expressos, vt si quis impetrauerit rescriptum contra talem Sacerdotem, & quoscumque alios, comprehendat non solùm Sacerdotes, sed etiam laïcos. Ita Curt. *d. conf.* 38. Caputaq. *decis.* 296. *num.* 6. *p.* 6. Cùm enim adest dictio *Quacumque alia*, non patitur restrictionem, ex notatis per Gozadin. *conf.* 1. *n.* 19. quem refert Card. Tusch. *d. tom.* 2. *litt. D, concl.* 353. *n.* 6. vbi *numeris seqq.* plura exempla ponit,

16 & declarat. Non enim semper implicat omnimodam qualitatem, gloss. *verb. cateris, in c. deinde,* 26. *distinct.* Felin. *in c. sedes, n.* 6. *de rescript.* Surd. *conf.* 131. *n.* 2. Et fuit dictum *in Lunen. Sarzenen.* 10. *Iuly* 1615. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farin. *decis.* 729. *n.* 4. *in fine, p.* 2. *recent.* Imò aliquando includit diuersa ab expressis, Socin. *conf.* 300. *sub n.* 2. *vers. tertiò principaliter.* Natt. *conf.* 546. *n.* 2. & *seq.* Menoch. *conf.* 335. *n.* 18. & *seq.* Et fuit dictum *in Viterbien. bonorum* 1. *Iuly* 1615. *coram Remboldo*, impressa per Farin. *decis.* 714. *n.* 5. *p.* 2. *recent.*

17 Denotat hæc dictio *Alius* diuersitatem à suprà expressis, & diuersa ab expressis includit, *l. si fundus sub conditione, §. libertus, ff. de leg.* 1. Paris. *conf.* 78. *c.* 21. *vol.* 2. & *conf.* 92. *n.* 3. *vol.* 1. Socin. iun. *conf.* 300. *col.* 3. *vers. tertiò principaliter, vol.* 2. & *conf.* 107. *n.* 45. & 47. *vol.* 3. Corn. *conf.* 3. *n.* 3. *cum seqq. lib.* 1. Syluan. *conf.* 40. *n.* 31. Duran. *de arte testandi, tit. de hered. instituen. caut.* 4. *n.* 2. Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, c.* 1. *n.* 6. Decian. *conf.* 24. *n.* 99. *lib.* 1. & *conf.* 35. *n.* 83. *lib.* 3. Menoch. *conf.* 335. *n.* 10. & *seqq.* Honded. *conf.* 69. *n.* 25. *vol.* 2. Cened. *d. singul.* 4. *n.* 13. [Giurba *conf. crim.* 99. *n.* 7. vbi quòd diuersos modos ab expressis designat.]

18 Hæc dictio *Alius* intelligitur de tribus, vel pluribus; *Alter* verò in duobus verificatur, vt notant Feli. *in d. c. sedes, n.* 6. Alex. *in l. cùm ex filio, §. quid. in, n.* 2. & 3. *ff. de vulgar.* Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. si quis verò, vers. prateren, pag.* 338. Cened. *d. sing.* 4. *n.* 12.

19 Indefinita est dictio *Alius*, ex adductis per Escobar, *de ratiociniis, c.* 18. *n.* 2.

20 Dictio, *Aliorum*, est apta comprehendere omnia in infinitum, Dominic. *conf.* 13. *n.* 2. maximè quando non iungitur termino restrictiuo præcedenti, Staphil. *de liter. gratia, pag.* 232. *n.* 10.

21 Dictio hæc *Alius*, exponitur, id est, contrarius, iuxta text. *in c. cùm beatissimus, ad fin. iuncta glos.* 24. *q.* 1. & tradunt Mandos. *in gloss. facult. in §. volentes, in verb. Alios, fol.* 30. Cened. *d. sing.* 4. *n.* 10. vbi *n.* 11. subdit, quòd exponitur etiam, id est, diuersus, vt *in §. fin. Instit. de rerum diuis.* & *in l. in negotiis, ff. de reg. iuris,* & *in c. alia causa est Monachi,* 16. *q.* 1.

DICTIO XXVII.

Alter.

1 *Distributiua duorum est dictio* Alter.
2 Alter *de tribus etiam & pluribus dicitur, pr[...]e vbi resultaret absurdum, vel absonus inte[...]us aut voluntas disponentis contraria appareret.*
3 *In enumeratione plurium,* Alter *vsurpatur pro secundo.*
4 *Similia denotat dictio* Alter.
5 *Qualitatem eandem repetit dictio* Alter.
6 Alter & Alteruter *differunt.*

De sui natura, & proprio significatu distribuit inter duos tantùm; & sic est distributiua duorum, 1
vt in *l. nonnunquam, ff. de iudiciis,* & *in l. qui duos, in fine principij, ff. de rebus dubiis, l. si interpellatur, §. ex alia, ff. de arbitr.* & *in l. si ex toto, §. fin. ff. de leg.* 1. *l. ea lege, C. de condict. ob causam, §. quod si causa, Instit. de rer. diuis.* Felin. *in cap. sedes, n.* 6. *de rescript.* Castr. *conf.* 264. *n.* 1. *par.* 2. Ronchegal. *in l.* 3. *§. vbi duo, n.* 14. *ff. de duobus reis.* Ioan. Lecer. *in tract. de primog. lib.* 2. *q.* 4. *art.* 2. *n.* 26. Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. si quis verò, in vers. ad aliam.* Vulpell. *de prapos. signific. sub hac dict. pag.* 8. Bertazol. *de clauf. instrum. clauf.* 20. *gloss.* 31. Cened. *sing. post lib. pract.* & *canon. q.* 68. *n.* 1. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 252. *n.* 2. [Rota *decis.* 611. *n.* 3. *p.* 1. *in posthum. Farin.* aliàs *part.* 3. *recent.*]

Aliquando tamen de tribus etiam & pluribus dicitur & verificatur, præcipuè vbi resultaret absurdum, vel absonus intellectus, aut voluntas disponentis contraria appareret Castro *d. conf.* 264. *num.* 2. *lib.* 2. Bertazol. *dict. gloss.* 31. *num.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 58. *num.* 37. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 252. *n.* 3. 2

In enumeratione plurium, *Alter*, vsurpatur pro secundo. Cic. 1. *Philip.* proximo, altero, tertio, denique reliquis consecutis diebus. Idem 4. *Verr.* Alterum, tertium, quartum, permultæ erant eiusmodi nomina. 3

Implicat, & denotat similia, Hippol. Rimin. *in rubr. instit. de donat. num.* 27. *fol.* 16. [Robles de Salzedo *de repræsent. lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 26. & *lib.* 2. *c.* 14. *n.* 45.] Cosm. *in pragm. sanct. in tit. de collat. §. & quoties, in vers. Alio, pag.* 71. *col.* 2. vbi dicit, quod dictio *Alter*, repetit eandem qualitatem, allegat text. & gloss. *in Clem. si vna, de reb. Ecclesia non alienan.* Gregor. *decis.* 344. *n.* 9. Cened. *d. sing.* 68. *n.* 3. & sic ostendit personam similem. Menoch. *conf.* 732. *n.* 44. [Et non admittit nisi personas eiusdem qualitatis. Fusar. *conf.* 39. *n.* 16. & *conf.* 41. *n.* 108.] 4 5

Vnde inferes alterum, & alterutrum differre, quia alterutrum importat quem volo, alterum non veluti Bart. *in l. si ex toto, §. si ita scriptum, vers. non tamen ex hac gloss. differentiam, ff. de legat..* Item alter est distributiuum duorum, vel trium, alteruter duorum tantùm Bald. *in d. l. si ex toto, §. si ita scriptum, n.* 3. *ff. de legatis* 1. & *in l. ancilla, C. de furtis,* Castr. *conf.* 18. refert Galganet. *de indiuid. lit. A, n.* 38. 6

DICTIO XXVIII.

Ambo.

1 *Dispositionem in omnibus verificari exigit dictio* Ambo, *nec satis est in vno verificari, ni[...] aliter colligatur*

colligatur ex mente testatoris, vel nisi militet eadem ratio in utroque casu.

2 *Collectiuæ de duobus tantùm, & non de pluribus sunt dict.* Ambo, & Alter.

1 Exigit hæc dictio, dispositionem in omnibus verificari, nec satis est vt in vno verificetur, Pansf. *cons.* 14.*n.*9.*lib.*2. Honded. *cons.*60.*n.*10.*vol.*1. [Castill. *controu.tom.*6.*c.*121.*n.*16.] Nisi aliter colligatur ex mente testatoris, quæ præponderat propriæ significationi. Honded. *d. cons.* 60. *n.* 21. vel nisi militet eadem ratio in vtroque casu per se, Tiraq. *in leg. si vnquam, verb. susceperit liberos*, *n.* 260. Card. Mant. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 11. *tit.* 5. *num.* 19. Honded. *d. cons.* 60. *n.* 22.

2 Hæc dictio, & alia similis, *Alter*, sunt collectiuæ de duobus tantùm, & non de pluribus. Castr. *cons.* 264. incip. *Videtur in princ. lib.* 2. quem refert Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 262. *n.* 2.

Dictio XXIX.

Amen.

1 De hac dict. vide Fr. Antonium de Gueuara *in* 2. *parte montis Caluarij, pag. mihi* 99.

2 Tantum importat quantum sine defectu; est enim dictio composita ab A, quod idem importat quod sine, & mene, defectu, vt tradit Ioann. Andr. post Vgon. *in c. & si Christus*, vbi Abb. *n.* 6. *de iureiurando*, & illis citatis, Bertaz. *de clausul. instrum. claus.* 1. *gloss.* 1. *n.* 6. vbi subdit, quòd hæc dictio posita post inuocationem diuini nominis in instrumentis, non est de substantia, nec necessaria, sed ad bene esse.

3 Aliquando significat, in veritate, seu verum est, *cap. re vera*, vbi gloss. *de consecrat. dist.* 2. Bertaz. *d. n.* 3. vbi addit, quòd in officiis diuinis interpretatur, fiat, & est responsio populi.

4 Interdum in sacra Scriptura est nomen significans in recto Iesvm Christvm vt veritas est, & veracitas ipsa, ex adductis per Emman. de Valle de Moura *de incantation. & ensalmis, sect.* 2. *c.* 14. *n.* 9.

Dictio XXX.

Amittat.

1 Verbum hoc importat latam sententiam, & idem quod ipso iure, secundùm gloss. *in l. amissione, §. qui deficiunt, in fine, ff. de capitis diminut.* Couar. *in c. si hæredes, n.* 8. *de testam.* Sayr. *in claui Regia lib.* 3. *c.* 8. *n.* 21. *vers. fallit.* Ioan. de Salas *in tract. de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disp.* 15. *sect.* 6. *sub n.* 78. Suar. *in simili tract. lib.* 5. *c.* 6. *n.* 25. Farinac. *fragm. crim. p.* 2. *verb. lex, n.* 126. quamvis contrarium, imò verbum hoc prolatum à lege, vel statuto in tempore futuro non importare canonem latæ sententiæ, teneat gloss. *verb. amittat. in l. si quis in tantam. C. vnde vi*, & alia gloss. etiam *verb. amittat. in l. si qua ex fœminis, C. de secund. nupt.* cum aliis citatis per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.* 152. *cum seqq.*

Dictio XXXI.

Amodo.

1 Importat hæc dictio idem quod posthàc, secundum Grammaticos, & eo sensu etiam accipitur apud *August. Barbosa de Dictionib.* Legistas, vt in *c. vnico, qualiter iurare deb. vasal. dom. fidelit.* Albert. *in suo dictionar. sub hoc verbo*: & de hac dictione habetur Ioan. 14. Si cognouissetis me, & patrem meum cognouissetis, & amodo cognoscetis; vel vt aliter stat textus, cognoscitis eum; & Apocalyps. *cap.* 14. Amodo enim iam dicit Spiritus; in quibus locis magis præsenti, quàm pro futuro tempore accipitur, secundùm Bertazol. *de clausul. instrum. claus.* 29. *gloss.* 3. *n.* 1.

Dictio XXXII.

Amplius.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Includere est de natura dictionis* Amplius.
3 *Repetitiua praecedentium est dictio* Amplius *si adiiciatur dictioni* Eo, *vel* Hoc.
4 *Continuatiua legati, non repetitiua rei legatæ est dictio* Amplius, *si ponatur sine pronomine*, Hoc.
5 *Augmentatiuè, in modico tamen ponitur dict.* Amplius.
6 *Dictio* Amplius, *ad illum quoque pertinet, cui nihil debetur.*
Dict. Amplius *quandoque importat.*
7 Vltra, *vel* Vlterius.
8 Plus.
9 Insuper, *aut* Præterea.
10 Deinceps.
11 Etiam.
12 Melius.
13 *Dict.* Amplius *accommodatur interdum ad tempus, & numerum.*

1 De vi, & effectibus huius dict. vide Prat. *in suo Lexico, verb. Amplius*, Brisson. *lib.* 1. *de verbor. signif. eod. verb.* Rebuff. *ad l. verbum amplius*, 82. *ff. de verbor. signif. pag.* 377. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 9. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 246. Ceoed. *post lib. pract. & can. q. singul.* 68. *n.* 4.

2 Natura huius dictionis est includere, Luc. de Peña *in l.* 1. *col.* 2. *C. de iure fisci, lib.* 10. Petr. Henriq. *resp. opusc.* 2. *n.* 2. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsump.* 145. *n.* 3.

3 Est repetitiua præcedentium. *l. legata inutiliter, in princip. ff. de leg.* 1. Bart. *in l. si tibi purè*, 52. *ff. de l.* 3. *& in l. in repetendis*, 61. *in princ. ff. eodem*, Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 7. *tit.* 5. *n.* 8. Ioan. Garz. *de nobil. in diuis. num.* 51. Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 137. *num.* 10. *& discept. forens. cap.* 116. *n.* 3. Socin. iunior *cons.* 61. *n.* 2. *& cons.* 118. *num.* 9. *vol.* 4. Cardin. Tusch. *d. concl.* 246. *n.* 1. vbi refert Signor. *cons.* 208. *n.* 3. *vers. præterea.* Intellige, si adiiciatur dictioni *Eo*, vel *Hoc*, quia sine illis non repetit, Azeued. *ad l.* 2. *num.* 8. *tit.* 4. *lib.* 8. *noua. Recopil.* & infrà *in dict. Hoc amplius.*

4 Vnde in legatis si hæc dictio *Amplius* ponatur sine pronomine *Hoc*, est dumtaxat continuatiua legati, non repetitiua rei legatæ; secùs autem, si apponatur pronomen *Hoc*, quia tunc est repetitiua legati, *leg. si à pluribus*, 110. *§. si ita scriptum, & ibi* Paul. de Castro *num.* 2. *& seqq. ff. de leg.* 1. Guilielmin. *cap. Raynutius, verb. Alterorche, n.* 3. *de test.* Cened. *d. singul.* 68. *num.* 4. Vulpell. *vbi supra*, Sord. *cons.* 271. *num.* 26.

5 Nonnunquam ponitur augmentatiuè, in modico tamen

tamen, *l.cum inter nos, ff.de verber.signific.* Vulpell. *citato loco, verf.& ponitur.*

6 Ad illum quoque pertinet hæc dictio, cui nihil debetur, *l.minus solutum,* vbi Rebuff. & Alciat. *ff.de verbor.signific.* Monet *in tract. de option. canonica, c.5. q.1.n.10.*

7 *Amplius* idem significat quod *Vltra*, vel *Vlterius*, vt *in l.4.§.lex Iulia*, ibi, Ampliùs quarta parte, quàm debet, punitur, *ff.ad legem Iuliam peculatus, l.1.§.quæ quæst.ff.de quæst.l.cum amplius, ff.de regul.Iuris.*

8 Quandoque importat idem quod *Plus*, vt *in l.si quando*, ibi, *semipedem, & amplius, ff.si seruitus vendicetur*, Cic. 3. *Verr.* Facite quod vultis, daturus non sum ampliùs.

9 Plerumque declarat *Insuper*, aut *Preterea*, Cic. *pro Milon.* Quid vultis ampliùs? Idem *pro Planc.* Nihil dico ampliùs.

10 Interdum accipitur pro *Deinceps*, vt *in l.cui*, ibi, Ampliùs mutanda eius (scilicet viæ electæ) potestatem habere, *ff.de seruit.*

11 Aliquando importat idem quod vt *Etiam*, vt *in l. §.sed, & si quis vsumfructum*, ibi, Hoc ampliùs, *ff. ne quid in loco publico, vel itinere, iclúque priuato.*

12 Denique exponitur pro *Milius*, à gloss. *in proœmio Digestor.* ibi, Quis ampliùs, quàm vos, cognouit?

13 Accommodatur quandoque ad tempus, ac numerum, Cic. *pro Roscio Amerin.* Amplius sunt sex menses Idem 4. *Verr.* Amplius quàm centum ciues. Idem 6. *Verr.* Hora ampliùs in demoliendo signo mittebatur.

Dictio XXXIII.

Ante.

1 *Ante, prepositio est quoties casum regit; & tunc eiusdem natura est cum dictione* Post.
2 *Personam aliquando respicit prepositio* Ante.
3 *Locum nonnunquam respicit prepositio* Ante.
4 *Tempori quandoque adiungitur prepositio* Ante.
5 *Tempus ante principium actus regulariter de sui propria natura significat dict.* Ante.
6 *Finem actus exposcit dict.* Ante, *quando refertur ad actum, qui habet tractum successiuum determinatum, & concurrit fauor debitoris.*
7 *Tempus post principium actus denotat dict.* Ante *ratione concordiæ testium discordantium.*
8 *Dict.* Ante *propriè sumpta denotat quod illud, cui adiiciatur, debet interuenire.*
9 Ante *aduerbium est, cùm nullum casum regit.*

1 PRæpositio est quoties casum regit, & tunc eiusdem naturæ est cum dictione *Post*, séque mutuò respiciunt, latè Tiraq. *in l.si vnquam, verb.& postea, n.14. C.de reuocand.donat.* ad quem locum se remittit *de retractu lign.§.1.glos.11.n.49.& n.70.*

2 Personam tunc aliquando respicit, Cic. 6. *Verr.* Ante hosce deos erant tabulæ, *l.quod Ephesi, in fine*, ibi, Summam æquitatem quoque ante oculos habere debet Iudex; *ff.de eo, quod certo loco.*

3 Nonnunquam locum, Cic. *pro Milone.* Clodius ante suum fundum Miloni insidias collocauit, *l. sed & si pupillus, § prescribere*, ibi, Ante eum locum, quo negotiatio exercetur, *ff. de instit. action.* & quando actus fieri debet ante ædem, vel in alio loco, nisi ibi fiat actus, erit nullus, *Clem.causam,* vbi Doctores *de elect.*

4 Tempori quandoque adiungitur, Cic. 2. *Verr.* Causam interea ante eum diem diceret, *l. casus*, ibi, Ante expletum tempus *ff. de pignorat.act.* Et interdum personæ addita hæc præpositio designat etiam tempus, Cic. 3. *Verr.* Minutius mortuus est ante istum Prætorem. Idem *Acad.* 1. Omnes ante eum Philosophi.

Vtrùm autem, vbi tempori adiungitur, finificet 5
illud perfectum, vel ante principium actus, non bene constat inter Doctores. Regulariter verò, & de sui propria natura dictio ista significat tempus ante principium actus, *l.si quis id quod, verf.quod sit dispono, ff.de iurisdict.omnium Iudicum*, ibi, Dum proponitur, vel ante propositionem, *l.fin ff.de albo scribendo, cap. ante triennium, 31. distinct.* Dec. *in l.2.§. creditum in l.1.lectura, n.13.& 23.de reb.creditis, & cons.593.n.3.* Cened. post *lib.pract.& canon.quæst.singul.n.1.& 6.* quamvis hanc dictionem inclusionem, seu finem actus significare teneant Oldrad. *consil. 4.ad finem*, gloss. *verb.dierum, in c. anteriorum 2. q.6.* Rebuff. *ad l anniculus, 132.§ ante diem decimum, ff. de verbor.signif. pag.503.* & alij citati per Cened. *d. sing.13.n.5.* Vnde in terminis Concil. Trid. *sess.23. de refor.c.12.* decidentis, ne quis ante vigesimum secundum annum ab subdiaconatus Ordinem promoueatur, sufficere esse inceptum, tradunt Henriq. *in sum lib.10.c.19.§.2.& lib.13.c.38 §.2.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.30. tract.3.n.166.* Ego ipse *de offic.& potest.Episc.p.1. alleg..* Nam quando perfectum, & consummatum annum requirit idem Concilium, hoc ipsum exprimit, addendo verbum illud *Expletum*, prout *sess.25. de Regular.c.15.* ibi, Ante decimum sextum annum expletum.

Verùm quando ista dictio refertur ad actum, qui 6
habet tractum successiuum determinatum & concurrit fauor debitoris, putà si dicamus: Promitto tibi soluere ante vnum, annum, vel ante Kalendas Augusti: quia tunc exposcit finem actus, & intelligitur ante annum finitum, & ante Kalendas finitas, nec debitor poterit conueniri in ipso die Kalendarum, sed in altero sequenti, *l.qui ante Kalendas.ff. de verbor.oblig.l.eum qui ita, 56. §. qui ita stipulatur ante.ff.eod.tit.* vbi gloss. *verb. ante Kalend.* Alex. *in d.l. 2.§.creditum, n.2.* Vulpell. *de prapos.& aduerb.signific. sub hac dict.n.2.* vbi *num.4.* obseruat, hac in re perpendenda esse verba conuentionis, & dispositionis, quia virtus huius dictionis valebit secundum naturam contractus, Rendin. *in prompt.recept. sent.tom.1. tit.27.n.6.verf.secundum est membrum.* Cened. *d.sing. 13.n.3.*

Sic etiam ratione concordiæ testium discordantium denotat hæc dictio tempus post principium actus: verbi gratia, si vnus testis dicat taleam rem fuisse factam ante nuptias, alter verò testis dicat post nuptias, tunc gratia reductionis testium ad concordiam interpretabimur dictionem *Ante nuptias*, scilicet finitas, & verbum *Post nuptias*, scilicet inchoatas: quo casu recedimus à proprietate verbi *Ante*. Ita Bart. *in d.§.creditum*, vbi Isa. *num.8.* & Dec. *in prima, lect.num.5.& in secunda lectura, n.9.* Curt. iun. *col.4.n.13.* Rendin. *d.num.6.verf.est & tertium* Cened. *d.sing.13.n.2.*

Denotat etiam hæc dictio propriè sumpta, quòd 8
illum, cui adiicitur, debet interuenire; vt si dicam ante acceptationem debes illud facere: ergo præsupponit, quòd acceptatio debet interuenire, licèt aliquando minùs propriè sumpta benè denotat, quod non interuenit; ita Zabarel. *cons.65. num.4.* Cened. *d.sing.13.n.7.* vbi *n.8.* post Gom. *in cap. si annum.§.si verò, n.3.de iudicio, in 6.* subdit, quòd potest significare actum immediatè sequentem, & distantem.

Antè

9 *Ante* aduerbium est, cùm nullum casum regit. Cic. 1. *Tuscul.* Et paucis antè diebus cùm posset è custodia educi, noluit Idem 2. *de Finib.* Vt qui Philosophi esse volunt, Assoti antè fiant.

Dictio XXXIV.
Antea.

1 Dicitur, quasi *Antecea*, cui *Postea* opponitur. Cic. *lib.* 1. *epist.* 9. Appius in sermonibus antea dictabat, postea etiam dixit in senatu.

2 Respicit communiter tempus, vt *in l. non distinguemus, §. illud, ff. de receptis arbitr.* Cuius naturæ est etiam dictio *Antequam*, vt *in l.* 1. *ff. de mortuo inferendo.* notat Rebuff. *in comment. ad leg. anniculus,* 132. §. *ante diem, in fine, ff. de verbor. signific. pag.* 504.

Dictio XXXV.
Antedictus.

1 Hæc dictio est relatiua, & operatur, ac si aliquis nominatim fuisset expressus, Bart. *in l. qui liberis, §. hæc verba, in fine, ff. de vulgari.* Surd. *consil.* 123. *n.* 13. *& cons.* 315. *n.* 3.

2 Item de sui natura est restrictiua, vt *in l.* 1. §. *de inde, ff. de postulan.* Menoch. *cons.* 160. *n.* 39.

Dictio XXXVI.
Antehac.

1 Hæc dictio refertur ad tempus antea elapsum, iuxta tradita per Flamin. Paris. *de confident. benefic. q.* 28. *n.* 33. vbi *n.* 35. subdit, quod hæc dictio includit.

2 Idem importat, quod *Antehac.* Terent. *in Andr.* Nam quod ante hæc fuit, nihil ad me pertinet. Item interpretatur *Ante hoc tempus*, cui contrarium est *Posthac*, & *Nunc.* Cic. *lib.* 12. *epist.* 33. Atque antehac quidem sperare saltem licebat, nunc etiam illud ereptum est.

Dictio XXXVII.
Antequam.

1 Aliquando hæc dictio cum coniunctiuo interdum verò cum indicatiuo modo copulatur. Cic. 3. *Philippic.* 1. Antequam de Republica, Patres conscripti, dicam ea, quæ. Idem 4. *Verr.* Antequam de Siciliæ incommodis dico. Nonnunquam pluribus verbis interiectis distrahitur. Cic. *pro Rab. Per.* Quæ causa antè mortua est, quàm tu natus esses.

2 Non semel implicat, *l. quod dicitur, ff. de verb. sign.* Vulpel. *de prap. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 11. vbi post Abb. *in illo textu,* subdit, quòd dictiones negantes actum certo tempore, non ponunt implicatiuè actum illo tempore, & ideò saluari posse testem à pœna falsi, qui dixerat, quod antequam Titius venit et ad prandium, filius percussit Sempronium, si probetur Titium ea die ad domum non venisse.

Dictio XXXVIII.
Apprehendere.

1 Verbum hoc potest intelligi cum violentia, & sine illa, prout materia postulauerit, ex traditis per Seraphio. *de priuilegiis iuram. priuil.* 132. *n.* 73. August. Barbosa de Dictionib.

Dictio XXXIX.
Approbare.

1 *Arbitrium boni viri denotat verbum* Approbare.
2 Approbare *quis non potest quod semel impugnauit.*
3 Approbatum *semel non potest ampliùs reprobari.*

Denotat boni viri arbitrium, vt *in l. si sic legatum, ff. de legat.* 1. tradit Bened. Ægid. *in repet. leg.* 1. *C. de sacrosanct. Eccl. p.* 1. *in summo, l.* 10. 1

Approbare quis non potest quod semel impugnauit, *leg. dispensatorem, ff. de solut.* Menoch *cons.* 105. *n.* 27. *& cons.* 364. *n.* 17. *& cons.* 395. *n.* 89. Surd. *consil.* 167. *n.* 10. *& cons.* 196. *num.* 1. *cum seqq. & cons.* 164. *num.* 27. Rota *decis.* 596. *num.* 5. *& decis.* 636. *n.* 8. *p.* 2. *recent.* 2

Nam approbatum semel, non potest amplius reprobari *l. Pomponius, ff. de negot. gestis,* Surd. *cons.* 58. *n.* 2. *& cons.* 331. *n.* 41. *& decis.* 132. *n.* 4. Marc. Anton. *var. resol. lib.* 2. *resol.* 30. *n.* 25. Sanch. *de matrim. lib.* 9. *disput.* 6. *num.* 9. Anton. Menoch. *Benomen. decis.* 34. *num.* 2. 3

Dictio XL.
Apud.

1 *Coram denotat dict.* Apud.
2 Penes, *vel* Prope, *importat dict.* Apud.
3 Apud *&* Penes *in quo differant, ostenditur.*
4 Ab *interdum importat dictio* Apud.
5 In *nonnunquam denotat* Apud, *quandoque verò differunt.*

Varias habet hæc dictio significationes, aliquando enim denotat idem, quod *Coram*, vt *in l.* 1. *&* 2. *ff. de offic. Præsidis, l.* 2. *ff. de adopt. l. de iure, ff. ad municipal. l.* 2. *ff. de sicariis,* ibi, Inauditum filium pater occidere non potest se accusare eum apud Præfectum, secundùm intellectum Rebuff. *in leg. penes te, ff. de verbor. signific. in vers. interdum*, Mandos. *in glos. facult. in proœm. in verb. Apud quos*, idem Rebuff. *in concordata, in rub. de Regia ad Prælatos nom.* §. 1. *in verb. apud sedem,* Cened. *post lib. pract. & canon. q. singul.* 19. *n.* 4. Franc. à Sousa *in comment. ad tit. ff. de pactis, art.* 1. *n.* 7. 1

Nonnunquam significat idem, quod *Penes*, vel *Propè*, vt *in l. is, apud quem, ff. de acquir. hæred. & in l. eis, apud quem, ff. de verb. signific. & in l. is, apud quem, C. de edendo, & in l. vnica, §. pro secundo, C. de caducis tollendis, & l. omnes populi, ff. de iustitia. & iure,* Petr. Henriq. *respons. apusc.* 2. *n.* 2. Marchesi. *de commiss. p.* 1. *cap.* 13. *num.* 45. Mandos. *in d. verb. apud quos, pag.* 54. Rebuff. *in d. l. penes te, vers. notandum esse,* Cened. *d. singul.* 19. *n.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 43. *num.* 44. 2

Apud & *Penes* in hoc differunt quia *Apud* significat personam in loco, vt Apud Platonem, id est, in loco, in quo est Plato; *Penes*, verò significat personam, & dominium, ac potestatem, vt, Penes te est salus, vita mea. Ita traduot Mandos. *in d. verb. apud quos, pag.* 55. Vulpell. *sub dict. Antequam, in vers. apud pag.* 11. Cened. *d. sing.* 19. *n.* 3. 3

Interdum sumitur pro *Ab l. apud antiquos quærebatur,* id est, ab antiquis, *C. de furtis,* Mandos. *d. verb.* apud 4

apud quos, fol. 54. Cened. *dict. singul.* 19. *num.* 5. Nonnunquam sumitur pro *in* ita gloss. *verb. in Curia*, *in cap. statutum, de præbend. in* 6. Cosm. *in pragm. sanct. titul. de concil. Eccles. Gallican.* §. 1. *in verb. apud*, Mandos. *d. verb. apud quos, pag.* 54. Rebuff. *in d. l. penes te, vers. apud Iulianum*, Cened. *d. singul.* 19. *num.* 6. Qui omnes tradunt, hanc dictionem *Apud*, & illam dict. *in*, differre; quia *Apud* personæ præponitur, *In* verò propriè sumpta loco præponitur, *Genes.* 8. Cuncta animantia, quæ sunt apud te. *& cap.* 12. Et laudauerunt eam apud illum. *& cap.* 23. *in princ.* Aduena ego sum, & peregrinus apud vos & probatur *in l.* 1. *vers. domos*, & *vers. viduas, C. de fals. monet. & in l.* 1. *C. de desert. lib.* 12.

Dictio XLI.

Assiduè.

1 *Tempore pro omni aliquando sumitur dictio* Assiduè.
2 *Temporis frequentiam non verò continuationem denotat dict.* Assiduè.
3 *Frequenter quandoque importat dict.* Assiduè.
4 *Sæpè, vel Crebrò, interdum importat dictio* Assiduè.

1 PRo omni tempore aliquando sumitur ista dictio, *leg. filium*, & *ibi* Bald. *ff. de iis, qui sunt sui, leg. final. in princ. ff. de ædilit. edict. cap. Diaconi, prope finem*, 99. *distinct. cap.* 1. *de restit. spol. lib.* 6. & tradunt Mandos. *in gloss. facul.* §. *volentes, vers. assiduè, pag.* 173. Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. singul.* 12. *num.* 1.

2 Interdum frequentiam, non verò temporis continuationem denotat; & sic quòd *Assiduè*, idem sonet, quod horis competentibus, & non omne momentum exigatur, vt *in l. si quis legauit, ff. de cond. & demonstr. l. Mænia, ff. de manumiss. testam. cap. fin.* 36. *distinct. cap. frequens*, & *ibi* Dominicus 54. *dist. gl. fin.* per text. ibi *in cap. de quibusdam*, 37. *dist. c.* 1. *de offic. Archipresbyt.* vbi Hostiens. exponit *Assiduè*, id est, horis competentibus, Fel. *in Proœmio Decretal. verb. Rex pacificus*, post *num.* 3. *vers. idem si dicatur assiduè*, Petr. Henriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 2. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 11. Cened. *d. singul.* 12. *n.* 3. Mandos. *verb. assiduè, pag.* 173. *in fine.*

3 Nonnunquam accipitur pro *Frequenter*, & ponuntur pro eodem vt *in l. quod si nolit*, §. *qui assiduè, ff. de ædilit. edicto, l. assiduis. ff. qui potiores in pignore habeantur*, Cened. *d. sing.* 12. *n.* 2.

4 Quandoque exponitur, id est, *Sæpe*, vel *Crebrò*, vt *in l. Mænia*, §. *vxore, ff. de annuis legatis*, vbi etiam iuncta gloss. *verb. difficilè*, subditur, quòd *assiduè*, & *Rarò* opponuntur, Mandos. *in d. verb. assiduè, pag.* 174. *col.* 1. Cened. *d. sing.* 12. *n.* 4.

Dicimus *Assiduè, assiduò, assiduissimè*, vt ea Cicerone, & aliis bonis Authoribus latè tradidi *in meo Dictionario Lusitanico-Latino, col.* 248.

Didtio XLII.

Assignauit.

1 VErbum hoc in dubio dominij translationem denotat, ex traditis per Brunor. à Sole *in Locis communibus, lit. V, n.* 36.

Dictio XLIII.

Atque.

COniungit hæc dictio, vt *in l. in lege censoria, in fine, ff. de verb. sign. & in l. itémque*, §. 1. *ff. de act. empti, & in l. fundum.* §. *penult. ff. de euict.* cum aliis adductis per Rebuff. *in comment. ad l. pronunciatum*, 46. *vers. atque, ff. de verbor. signif. pag.* 245.

Dictio XLIV.

Atqui.

1 *Orationem non secus quàm* Atque, *vel* Atque etiam, *continet sæpè dict.* Atqui.
2 Sed, *aliquando importat dictio* Atqui.
3 Et tamen *interdum declarat dict.* Atqui.
4 Certè *quandoque denotat dict.* Atqui.

COntinet sæpe orationem non secùs, quàm *Atque*, vel *atque etiam*, sed vi quadam maiori, Cic. *pro Milone*: Atqui si tempus est vllum iure hominis necandi, quæ multa sunt, certè illud est. Idem *ibid.* Atqui erat id temporis clarissimus, & fortissimus Consul inimicus Clodio. 1

Aliquando ponitur pro *Sed*, vt *in l. arbitrio*, §. *de eo, ff. de dolo*, licet gloss. ibi exponat pro *Certè*, & *in l.* 1. *ff. si seruitus vendic.* vbi gloss. exponit pro *Sed*; ita Rebuff. *in comment. ad l. pronunciatum*, 46. *vers. atqui, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 245. 2

Interdum declarat *Et tamen* Cic. 3. *Verr.* Atqui in his rebus multa videmus ita sancita esse legibus, vt, &c. Idem *pro Sext.* Atqui ne ex eo quidem tempore id egit Sextius. 3

Quandoque interpretatur pro *Certè*, vt *in l. filiusfamilias, ff. de in rem verso, & in l. atque*, vbi gloss. *ff. de negot. gestis.* Rubuff. *citato loco.* 4

Dictio XLV.

Auferre.

1 Auferre, *importat aliquando* Accipere.
2 Auferre *nonnunquam dicitur quod manibus per raptum accipitur.*
3 Auferre & mouere, *in quo differant, ostenditur.*

VErbum hoc importat aliquando *Accipere*, vt *in l. duobus, ff. de leg.* 1. *& in l. Mauius*, §. *cum qui*, vbi gloss. *verb. abstulit, ff. de leg.* 2. Brunor. à Sole *in Locis communibus, verb. auferre*, vbi subdit, quòd auferri dicitur, quod manibus per raptum accipitur. Et posse intelligi cum violentia, & sine illa, dicit Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 132. *n.* 73. 1 2

Auferre, & *Mouere* differunt: nam auferuntur, quæ detrahuntur, vt transferantur ea alio ædificio in aliud, mouentur, quæ eruuntur ex officinis, Cuiac. *lib.* 18. *obseru.* 19. Item *Auferre*, & *amouere* differunt, *l.* 3. §. *non solùm, ff. de incend. ruina, & naufrag.* Galganet. *de different. indiuid. lit. A, n.* 99. 3

Dictio XLVI.

Aut.

1 *Disiunctiua propriè est dictio* Aut.

2 Alterna

2 *Alteratiua dictio* Aut, *attribuit actum cuilibet in solidum.*

3 *Alternatiua cùm sit dictio* Aut, *sufficit ad eius verificationem alteram partem esse veram, siue dispositio sit affirmatiua, siue negatiua.*

4 *Alternatiua ordinis, non verè electionis est dictio* Aut.

5 *Copulatiuè, seu coniunctiuè accipitur aliquando dict.* Aut, *& requirit concursum vtriusque.*

6 *Aduersatiua nonunquam est dict.* Aut, *& ponitur inter diuersa.*

7 *Similia & inter æqualia quandoque ponitur dictio* Aut.

8 *Expositiuè pro, id est, accipitur etiam dict.* Aut.

9 *Dict.* Aut, *quando ponitur inter personas inter quas subest ordinata affectio, censentur vocati ordine successiuo, & non simul; secus verò quando ponitur inter personas honoratas, quia tunc resoluitur in coniunctionem.*

10 *Maioratu si dicatur quod succedat filius, aut filia maior ex ordine scripturæ præferendus est filius, licèt iunior, existente filia etiam maiore.*

11 *Alternatiua, siue disiunctionis propria vim habet dict.* Aut, *quando ponitur inter personas grauatas, seu ad onus vocatos.*

12 *Coniunctiuè non accipitur dictio* Aut, *quando ponitur inter personas, & in casu simpliciter odioso.*

13 *Alternatiua in propria natura stat dict.* Aut, *quando ponitur non inter personas, sed inter res.*

14 *Disiunctionis, seu alternatiua in propria natura stat dict.* Aut, *quando ponitur inter ea, quæ simul esse non possunt.*

1 Disiunctiua propriè est, ac disiunctiuè regulariter sumitur hæc dictio, *leg. si ex toto. §. 1. ff. de leg. 1. l. ille, aut, ille, in princ. ff. de leg. 3. leg. Titio, ff. de leg. 2.* Roland à Valdè *consil. 99. numer. 56. tom. 4. medio, de ac acquir. possess. in princ. verb. aut.* Et disiungit sensum, & verba, Paris. *cons. 91. numer. 29. lib. 1.* Natt. *cons. 276. num. 26. vol. 4.* Honded. *consil. 33. numer. 17. vol. 2.* Et est alternatiua, quæ importat idem quod *Seu*, aut *Siue*, Bald. *consil. 45. & 450. lib. 5.* Roman. *consil. 186. num. 7. in fine*, Cardin. Tusch. *tom. 2. lit. D, concl. 244. n. 7.* Flamin. Paris. *de confident. benef. q. 32. num. 40.* Et ad verificationem sufficit alteram partem esse veram, *l. si hæredi plures, ff. de cond. instit. leg. plerumque, § fin. ff. de iure dotium, si quis ita stipulatus fuerit, in fine, ff. de verbor. oblig.* tradunt Bart. Peregr. *ad extrauag. ambitiosæ, in verb. vsibus, n. 20. pag. 152.* Rebuff. *in comment. ad leg. ostentum, 38. vers. aut, ff. de verbor. signif. pag. 208. in fine*, Portol. *de consortib. c. 1. num. 7. vers. diximus autem*, Mandos. *in glos. facult. §. ac etiam, in verb. Aut, pag. 260.* Euerard. *in sua Cent. loco 49. à natura alternatiuorum*, Pichard. *ad §. quòd si quis, 5. num. 6. Instit. de inutil. stipulat.* Azor. *Instit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 27. q. 1.* Cened. *post canonicas quæst. sing. 6. num. 1. & 3.* Galganet. *de different. indiuiduo-*
2 *rum, lit. A, num. 103.* Vnde *glos. 1. in cap. cùm plures, de offic. deleg. n. 6.* vbi dicit, quòd ista alternatiua attribuit actum cuilibet in solidum, quem sequuntur ibi Archid. Ioan. Andr. Domin. & Franch. prout eos refert Cened. *d. sing. 6. n. 3. in fine.*

3 Amplia quod supra dictum est, videlicet, ad verificationem eius sufficere alteram partem esse veram vt procedat, siue dispositio sit affirmatiua, siue negatiua, vt post Din. *in reg. in alternatiua, de reg. Iuris, in 6.* tenet Felin. *in cap. inter cæteras, num. 29. de rescript. & ibi* Dec. *num. 9. col. 3.* quos refert, & sequitur Cened. *dict. singul. 6. num. 3.* vbi *num. 4.* post

Rebuff. *in concord. tit. de collat. 8. statuimus, in verb. aut*
subdit, quòd licèt ista dictio sit alternatiua, & sufficiat, vt dictum est, ad eius verificationem alteram
partem esse veram, tamen natura huius dictionis est,
vt sit alternatiua ordinis, non verò electionis, additque *ex gloss. 1. in fine, in cap. cùm plures*, vbi Dominic. 4
in princ. in 4. notab. de offic. de leg. in 6. quòd aliquando ista alternatiua *Aut* est electionis, & non ordinis,
& significare electionem ordinatam tradit Menoch.
cons. 1116. n. 9.

Interdum tamen hæc dictio *Aut*, accipitur copulatiuè, seu coniunctiuè, & requirit concursum vtriusque, maximè quando ponitur inter personas, & tunc exponitur pro *Et*, *in l. sæpè. ff. de verbor. signif. & in leg. cùm quidam, vers. melius itaque, cod. tit. cap. in omnibus vobis, in fine.* & ibi gloss. *verb. aut. 2. q. 4. cap. 21.* vbi gloss. *verb. aut, de confessis, in 6.* tradunt Rimini. sen *cons. 187. num. 15. lib. 1.* Tiber. Decianus *cons. 43. num. 10. lib. 1.* Honded. *d. cons. 35. num. 18. & cons. 86. num. 13. vol. 2.* Galler. *in margar. casuum conscientiæ, verb. dictio*, Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. assiduè, in fine, pag. 12.* Pichard. *ad §. planè, 4. num. 26. Instit. de inutil. stipulat.* 5

Aliquando, & principaliùs est aduersatiua, & ponitur inter diuersa, *l. iter si susceperit, ff. de procur. leg. aut facta, ff. de pen. l. 5. cum duabus seqq. ff. de donat. causa mortis*, Roland. *consil. 99. n. 36. cum seqq. vol. 1.* Mandos. *in gloss. facult. §. & proprium, in verb. aut. & in reg. 1. Cancell. q. 10. n. 10.* Menoch. *consil. 1861. n. 46.* Cened. *d. sing. 6. n. 1.* & tunc idem significat, quod *Vel*, Bartol. Peregr. *vbi supra à n. 21.* 6

Nonnunquam verò ponitur inter similia, & æqualia, vt tradit Brunot. à Sole *in locis communibus, verb. alternatiua primo.* 7

Accipitur etiam ista dictio expositiuè pro *Id est*, Paris. *consil. 110. num. 16. vol. 3.* Mandos. *d. verb. aut, in fine*, Iacobat. *de concil. lib. 3. art. 1. n. 110.* Honded. *consil. 69. n. 28. vol. 2.* Cened. *d. sing. 6. n. 5.* vbi *n. 6.* post gloss. *verb. aut, in l. debitoribus, ff. de re iudic.* & Mandos. *d. §. & proprium, in verb. Aut, in fine, pag. 323.* subdit, hanc dictionem accipi pro *Sicut*. 8

Quia verò ex supradictis non benè liquet, an, & quando ista dictio sumi debeat alternatiuè, & disiunctiuè, quando verò accipi debeat copulatiuè & coniunctiuè, ideò per aliquas assertiones hoc patefacere operæ pretium duxi.

Prima igitur assertio sit. Supposito, quòd hæc dictio *Aut* propria, & vera, ac naturalis sit alternatiua, seu disiunctiua, & ad eius verificationem sufficiat alteram partem esse veram, *cum citatis supra in princip.* quando illa ponitur inter personas, inter quas subest ordinata affectio, siue interea concurrat necessitas instituendi, siue non, censentur vocati ordine successiuo, & non simul. Quando verò ponitur inter personas honoratas, inter quas non abest ordo charitatis, & affectionis, tunc resoluitur in coniunctiuam, & ponitur pro *Et*: colliges hæc ex Cancer. *lib. 1. var. cap. 1. num. 51.* Pelaez. *de maiorat. p. 2. in initio, num. 34. & seq.* Molina *de primogen. lib. 10. cap. 6. num. 6.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 68. num. 5.* Cened. *d. sing. 6. num. 10. & 11.* vbi *num. 12.* limitat, quando huiusmodi dictio ponitur inter personas, inter duas valere non potest, prout geritur nam tunc valebit eo meliori modo, quo valere potest, & *n. 16.* limitat pariter, nisi aliud constet de mente disponentis expressè. 9

Vnde inferunt Doctores ad maioratum, in quo si dicatur (succedat filius, aut filia maior) ex ordine scripturæ præferendum esse filium, licèt iuniorem, existente filia etiam maiori; de qua quæstione 10

vide latè Couar. *lib.3. var. cap.5.n.5.* Anton.Gom.
*l.40.Tauri,n.*612. Gam.Lusian. *decis.347.n.11.cum*
10 *seqq.* vbi Flores *in addit.* & de emphyteusi concessa pro filio, aut filia oominanda, vide eundem Gam. *Lusian. decis.260.num.2.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt.q.10.n.52.*

11 Secunda assertio est, quòd quando huiusmodi dictio ponitur inter personas grauatas, seu ad onus vocatas, tunc stat in natura propria alternatiuæ, siue disiunctionis; putà si dicatur: Lucius hæres meus, aut, Titius hæres meus, Seio centum dato: nam sunt duo rei debendi, & quilibet tenetur in solidum, & vno soluete alter liberatur, *l.si ex toto,§.1.ff.de l.1.* Cened. *d.sing.6.n.18.*

12 Tertia assertio est, quòd quando ponitur ista dictio inter personas, & in casu simpliciter odioso: vt Condemno ad mortem Titium, aut Sempronium: tunc non ponitur coniunctiuè, cùm fortè nullus veniat damnandus. Ita Cened. *d.sing.6.n.18.*

13 Quarta assertio est, quòd quando ponitur non inter personas, sed inter res, stat in propria natura alternatiuæ, vt si dicatur, Lego filio meo domum meam, aut hortum: vel dicatur: Illam, aut illam rem tali relinquo quia hoc casu, ex quo ista dictio posita est inter res, stabit in propria natura alternatiuæ, *l.cùm quidam, ad finem, vers.sed hoc, C. de verb. signif.* & *ibi* gloss.*verb.incorrupta.* Et hoc casu hæredis, vel debitoris erit electio, *l. si in emptione, §.pœna & l.si ita, ff.de contrah.empt.l.plerumque, in fine, ff. de iure dotium,* Ias.per text.ibi *in § huic autem, à num.10. Instit. de action.* Rebuff *in concord. in rubr. de elect. §.1.in verb.quique bis,* Cassan. *in consuetud. Burgundiæ, rub.9.§.21.in verb. au choix, n.1.& 2.* Mandos. *in gloss facult.§. ac etiam, in vers. Aut, fol.260. col.2. ad princip.* Negusant.*de pignor.5.parte principali,n.7.* Cened. *d.sing.6.num.21.*vbi *num.22.* subdit, quod quando ponitur in conditionibus protestatiuis, vel casualibus, tunc alternatiua stat in propria natura disiunctionis, & alternatiuæ, & *num.24.* subdit, quòd in arbitrariis, id est, in iis, quæ arbitrio alicuius disiunctiuè committantur, stat in propria natura disiunctionis, seu alternatiuæ, per *l.ff.de custod. reorum.*

14 Quinta assertio est, quòd vbi hæc dictio ponitur inter ea, quæ simul esse non possunt, semper stat in propria natura disiunctionis, seu alternatiuæ: vt, Dies est aut nox, *l.hac verba,124.ff.de verbor.signific.* Cened.*sing.5.n.24.vers.11.*

Dictio XLVII.

Autem.

1 *Aduersatiua in iure, & in facto est dictio* Autem.
2 *Aduersatiua est dictio* Autem *ad proximè præcedentia.*
3 *Solutioni anticipatæ non vti factæ ex pacto, sed vti spontaneæ aduersatur dictio* Autem.
4 *Qualitates casus præcedentis in sequentem repetit dict.* Autem, *exceptis in iis in quibus expressè aduersatur.*
5 *Repetitiua præcedentium cum suis qualitatibus est dictio* Autem.
6 *Repetitionem qualitatum, & conditionem præcedentis legati, & dispositionis in sequentem inducit dictio* Autem.
7 *Diuersificatiua & aduersatiua est dictio* Autem.
8 *Pro* Quia, *& pro* Certè *aliquando accipitur dictio* Autem.

Est aduersatiua in iure, & in facto, & secundùm 1
suam naturam, dum aliud ex disponentis mente non colligitur, implicat diuersitatem casuum, *leg. hoc amplius, §.de his, ff.de damno infecto.* vbi glos.*verb. Autem l.sed & si lege, §.quod autem, ff.de petit.hæred. l.fin.§.sin autem 1.& 2.C.comm.vtriusque iudicij, cap. statutum, §.cum autem,* & ibi gloss.*verbo autem, de rescript. lib.6.* tradunt Bart. *cons.421. num.4. part.3.* Corn. *cons.44.col.penult.vol.3.* Dec. *cons.562.num.3.* Natt. *cons.459.num.3.tom.2.* Paris. *cons.44. num.10. & cons.53. num.12. vol.2.* Beltran. *cons.125.num.2. vol.7.* Aym.*cons.208.num.5.* Gratian. *cons.2.num.34. vol.1.* Oscas.*decis.108.num.13.* Menoch.*de præsumpt. lib.4. præsumpt.78.n.20. & cons.629. n.35.* Vulpell. *de præpos. signific. sub hac dict.n.1. pag.12.* Medic. *de acquir.poss.in princ. verbo Autem.* Card.Tusch.*pract. concl.tom.2.lit.D,conclus.140.tom.11.& concl.248.à princ.* Cened. *post lib.pract.& canon. quæst.sing.7.n.1.* vbi *n.2.* subdit hoc fallere quando hanc dictionem non præcedit aliquid, cui aduersetur, quia tunc ponitur inceptiuè, seu declaratiuè, & *n.3.* post Bart. *per text. ibi in l.transigere, n.6.Cod.de transact.* & Beltran. *cons.124.n.2.vol.7.* addit, quòd quando ista dictio ponitur in dispositione, in qua ipsam dictionem præcedit genus, tunc ista dictio aduersatur, & genus strictè intelligitur, & *n.4.* ait, quod quando ista dictio ponitur in dispositione, in qua ipsam dictionem non præcedit genus, sed sunt enumerati aliqui casus, & postea subditur huiusmodi dictio *Autem*, si illud, quod sequitur habet diuersam rationem, tunc dictio *Autem*, ponitur aduersatiuè ad ius & ad effectum.

Amplia primò, vt ista dictio aduersetur ad pro- 2
ximè præcedentia; ita Dec. *cons.561.n.3.consil.111. n.27.vol.1. & cons.44.n.10. & consil.53. n.12.vol.2.* Cened.*d.sing.7.n.5.*

Amplia secundò aduersari anticipatæ solutioni, 3
non factæ ex facto, sed vti spontaneæ *iuxta text. in l.2.§.hoc etiam, C.de iureiuran.propter calum.* Paris. *d. cons.111.num.27.* Grat.*cons.2.n.33.vol.1.* Corn. *cons.44.n.7.& cons.86.n.12.lib.3.*

Amplia tertiò, quòd licèt hæc dictio sit aduersa- 4
tiua, tamen repetit qualitates casus præcedentis in sequentem, exceptis iis in quibus expressè aduersatur, *l.mariti, §.fin.& ibi gloss.* & Bart. *num.1. ff. ad l. Iuliam de adulter.* Aym.*cons.108.num.5.* quia aduersator retentis eisdem terminis, Corn.*cons.286.num. 10.vers.suadet.vol.1.* Gratian. *cons.1. num. 33. vol.1.*
Cened. *d. sing.7.num.6.* Et ita est repetitiua præce- 5
dentium cum suis qualitatibus. Bald. *in l. omnes populi, col.10.vers.modo quæro vtrum vnum, ff.de iustitia, & iure.* Natt.*cons.570. num.8.tom.3.* non tamen repetit omnes qualitates præcedentes, vt post Isa. *in l. nam & postea, §. sed & si quis, num.9. ff.de iureiuran.* tradit Cened. *d.sing.7.num.8. vers. ista tamen*, vbi subdit, non semper hanc dictionem repetere qua-
litates præcedentes. Verùm quod inducat reperi- 6
tionem qualitatum, & condioonum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, tradunt Menoch.*cons.76.num.6.* Peregr. *de fideicom.art.16.num. 91.* Galganet. *de cond.& demonstr.part.2.cap.1.q.18. num.5.*

Amplia quartò hanc dictionem esse diuersifica- 7
tiuam, & aduersatiuam, ac denotare diuersum à casu præcedenti. Bart.*in l.pater filium.§.16.de leg.3.* gl. & Bart.*in l.mariti.§.cum autem.ad l.Iuliam, de adult.* gl.& Bart. *in l.hoc amplius, §.de his, n.1.ff.de damno infecto.* Alber.*indiction.verbo Autem,* Isa. *in l.1. n.5. ff.acq.poss.* Cened. *d.sing.n.9.* [Et aliquando limitationem inducit. Anell.Amat.*cons.74.n.21.*]

Aliquando

8 Aliquando hæc dictio accipitur pro *Quia*, item pro *Certè*, vt in *l. Officium*, vbi gloss. *verb. Ex diuerso, ff. de leg.* 3. Paris. *cons.* 5 3. *n.* 30. *vol.* 2. Mandos. *in gloss. facult. in* §. *habita, in verb. Sed in fine, pag.* 225. Cened. *d. sing.* 7. *n.* 11.

Dictio XLVIII.
Bene.

1 IDem significat quod *Ritè*, & *Rectè*, sicut malè, non ritè, nec rectè, Bald. *in l. cos, col.* 2. *vers. & nota quod aduerbium bene, C. de appell.* Iason *l. lecta, num.* 16. *ff. si cert. petat.* Petr. Henriq. *resp. apusc.* 2. *sub n.* 3. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 67. *n.* 14. Vulpel. *de prapos. & aduerb. signific. pag.* 14.

2 Sæpe præter vulgarem vsum hæc dictio *Bene*, auget, & pro *Valde*, ponitur. Cic. *Attic. lib.* 4. Bene mane dedi litteras. Id. 2. *de Orat.* Bene ante lucem. Id. 2. *Agr.* Adolescens non minus bene nummatus, quàm bene capillatus. Terent. *in Andr.* Sanè bene conuenitbat.

Dictio XLIX.
Breuiter.

1 QVando in commissione dicitur, *Breuiter & summariè*, tunc hæc non tollit pœnam, & concludentem probationem, sed solùm respicit modum, & breuitatem probandi, & quod causa agitari possit breuiter, & sine multis solemnitatibus, Bart. *in Extrau. ad reprimendum, vers. summariè.* Cather. *Pedem. decis.* 1. *num.* 2. Rota *in Giennent. Canonicatus* 4. & 11. *Maij* 1587. *coram Robusterio, & in Corduben. beneficij de Castro* 21. *April.* 1559. *coram Quiroga, & in Burgen. de Pancorruo* 28. *Aprilis* 1591. *coram Gyptio, & in Placentina Canonicatus* 1. *Martij* 1599. *coram Orano & in Pampilonen. beneficij de Alo* 8. *Martij* 1577. *coram Cantuccio, & in Corduben. dimidia portionis* 11. *Febr.* 1602. *coram Sacrato.*

Dictio L.
Cadat.

1 *Obliquum est verbum* Cadat.
2 *Significationem duplicem, vnam aquisitiuam, alteram priuatiuam habet dictio* Cadat.
3 *Verba composita, veluti, recedat, redeat, reuertatur an sint obliqua.*
4 *Sententiam latam importat verbum* Cadat.

1 VErbum hoc licèt sit obliquum ex doctrina Ruin. *consil.* 47. *num.* 4. *lib.* 2. Cephal. *consil.* 274. *n.* 29. & 30. Honded. *cons.* 59. *n.* 74. *lib.* 1. & *consil.* 67. *num.* 3. *lib.* 3. nihilominus habet duplicem significa-
2 tionem: vnam acquisitiuam, alteram priuatiuam, vt cùm testator vult, vt si hæres non adimpleat suam voluntatem, ab hæreditate cadat; & eo modo accipitur in contractibus feudalibus, & emphyteuticis, in illo sensu priuatiuo loquuntur omnes supradicti Doctores, sed non ideò infertur idem esse dicendum, cùm prolatum est à testatore acquisitiuè: tunc enim verior est opinio, illud aut semper esse directum, aut saltem commune, Calder. *cons.* 6. *de iudiciis*, cum allegatis per Simon. de Præt. *de interpret. vltim. volunt. lib.* 3. *interpret.* 2. *dub.* 1. *solut.* 4. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.* 186. Et fuit dictum *in vna Firmana hereditatis* 6. *Nouembr.* 1620. *coram Dnno Zetto.* Vbi etiam resolutum fuit: nunquè sequi verba composita, qualia sunt, *Recedat, Redeat,* 3
Reuertatur, & similia, non posse esse aut directa, aut communia, sed semper esse obliqua: quia repugnat communi Doctorum opinioni, vt post Aret. *in leg. Centurio, num.* 20. & Rip. *n.* 183. *ff. de vulg.* & Sfortia Odd. *de compendiosa, p.* 4. *q.* 2. *art.* 1. Trentac. *de subst. p.* 4. *cap.* 4. *num.* 19. 25. & 28. Rot. *decis.* 1. *n.* 3. *p.* 2. *recent.*

Importat latam sententiam, ex adductis per Tiraq. 4
in l. si vnquam, verb. reuertatur, n. 186. *C. de reuoc. donat.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 17. *n.* 12. Monet. *de distrib. quotid. p.* 3. *q.* 7. *n.* 19. *cum seqq.*

Dictio LI.
Cæterùm.

VT Aduerbium propriè est *De cætero, De reliquo* 1
Cic. *lib.* 2. *epist.* 15. Ego me in Cumano, & in Pompeiano præterquam quòd sine te, cæterùm satis commodè me oblectabam. Aliquando significat idem, quod dictio *Sed, l.* 1. *C. si aduersus rem iudicatam causam, ff. de procurat.* Rip. *in l. in fideicommissariam, §. si legatum, n.* 1. *ff. ad senatusconsult. Treb.* Vt nomen significat reliquum, *l. quæsitum, §. idem respondet*, ibi, Cæteram supellectilem, *ff. de verb. signific.*

Dictio LII.
Cætera.

DEducitur à verbo Græco ὁ ἕτερα, id est, *& alia*: & ideò cum abbreuiationis causa apponitur, eios virtute alia reperita censentur, quæ ex natura, & consuetudine contractus requirebantur. Et ita est repetunia similium, vt *in l. non solum*, 9. vbi gloss. *verb. creditores, ff. de procurat. cap. deinde*, vbi glos. 1. 26. *dist.* Ruin. *cons.* 179. *n.* 2. *vol.* 2. Vulp. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 15. D. Barbos. *leg. qua dotis, n.* 11. *ff. soluto matrim.* 1

Regulatur tamen secundum naturam rei, cui adiungitur, Doct. *in auth. ex causa, C. de liber. praterit.* Marescot. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 76. *n.* 56. Et fuit dictum *in Carthaginen. sequestri* 30. *Decembris* 1599. *coram Card. Lancellotto.* 2

Vide in clausula, *Et cætera.*

Dictio LIII.
Careat.

VErbum hoc importare latam sententiam, & 1
ipso iure, non autem ferendam, tradunt gloss. *verb. fecero, in l promittendum, C. de postul* & alia *verb. carebat, in leg.* 1. *ff. ad l. Iuliam, de vi publica*, & alia *verb. potestate in cap. nihil, de elect.* Corset. *in sing. verb. careo*, Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 161. *C. de reuocand. donat.* Veain. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 354. Gam. *in retract. de sacram. praestand. vltimo supplicio damn. q.* 5. *n.* 17. Sayr. *in Claui Regia, lib.* 3. *c.* 8. *n.* 26. Card. Tusch. *verb. priuatio, concl.* 719. *num.* 19. Farinac. *fragment. crimin. part.* 2. *verb. lex, num.* 129.

Dictio LIV.
Ceſſare.

1 PRopriè dicitur ceſſare id,quod validum eſt, *cap. accedens, 1. vt lite non conteſt.* Dec. *in authent. caſſa, n. 6. C. de ſacroſanct. Eccl.* Bertaz. *de clauſulis inſtrum. clauſ. 26. gloſſ. 1. n. 2.* vbi etiam dicit, quòd quandoque licet impropriè, dicimus caſſare quòd nullum eſt, & de facto proceſſit, ex gloſſ. *in cap. propoſuit, de conceſſ. prabenda.*

Dictio LV.
Celeriter.

1 QVid celeriter fieri dicitur, quod velociter fit, vt apud Cæſ. *de bello Gallico*, Imperrata celeriter fecerunt. Hoc autem ſecundum ſubiectam materiam iudicis arbitrio relinquitur, ita tamen vt nec præcipiti feſtinatione, nec moratoria cunctatione intelligatur, *leg. tutor qui repertorium, §. ſi tutor, ff. de administr. tutor.* refert Vulpell. *de prapoſ. & aduerb. ſignif. ſub dict. beneplacitum, pag. 24.*

2 Non facit cauſam eſſe ſummariè decidendam, vt per Felin. *in c. 2. n. 6. de ſentent. & re iudic.*

Dictio LVI.
Certè.

1 PRopriè certè idem importat, quòd *Sine dubio*, Plaut. *Trinum.* Certè is eſt. Cic. *lib. 2. epiſt.* Si me tanti facis, quanti certè facis. Aliquando conceſſioni deſeruit, Cic. *in Orat.* At dignitatem docere non habet, certè, ſi quaſi in ludo. Idem *2. de Finib.* Naturales diuitias dixit parabiles eſſe, quòd paruo eſſet natura contenta, certè niſi voluptatem tanti æſtimaretis. Quoties verò antecedit dictio *Fortaſſe* vel alia quælibet, quæ dubitationem contineat, hæc dictio *Certè* eleganter ponitur pro *Saltem*, quia id quod ſubiicitur, tanquam dubio certum opponitur, Cic. 4. *de Finib.* Res enim fortaſſe veræ, certè graues. Idem 4. *Philippic.* Hoc imperatum omnibus conſilium incognitum certè cepi. Idem 1. *Tuſculan.* Homines mortem optare incipiant, vel certè timere deſinant.

Dictio LVII.
Circa.

Circa, *nonnunquam importat.*

1 Circum.
2 In.
3 Erga, *ſeu* quoad.
4 Iuxta.
5 Apud.
6 Ad.
7 *Dictio* Circa *ad tempus, aut numerum nonnunquàm refertur.*
8 *Modicum poſt, vel modicum ante importat dictio* Circa.
9 Circa *non extenditur vltra ſex menſes.*
10 *Iudicis arbitrio remittendum eſt quod circa ſubiectam materiam operetur dictio* Circa.
11 *Teſtis debens deponere de certo tempore, ſi addat dict.* Vel circa, *non probat.*
12 *Ætatis probatio non admittitur per teſtes deponentes per dict.* Circa.
13 *Diminutionem importat dictio.* Circa.
14 *Delictum maius ad excludendum. dict.* Circa *in mitiorem partem eſt interpretanda.*
15 *Acceſſionem, non verò principalitatem denotat dict.* Circa *rebus coniuncta.*
16 Circiter *idem penè ſignificat quod* Circa.

HÆc præpoſitio idem ſignificat, quod *Circum* 1
& ad locum; aut perſonam fermè refertur, Cic. 2. *Agr.* Dùm Rullus Capuam, & vrbes circa Capuam occupant Idem 3. *Verr.* Multa ſibi opus eſſe multa canibus ſuis, quos circa ſe haberet.

In iure noſtro pluribus modis accipi, variósque 2
habere poteſt ſignificatus: aliquando enim accipitur pro In, vt *in l. circa ff. de inoffic. teſtam. & in leg. ſi cùm dotem, §. fin ff. ſoluto matrimon.* Tiraq. *de retractu, tit. 1. §. 1. gloſſ. 11. n. 75.* Mandoſ. *in gl. facult. §. volentes, in verſ. circa, pag. 175.* Cened. *poſt canonicas quaeſt. ſing. 19. num. 2.* Rebuff. *ad l. caeterorum, 160. verſ. circa eum, ff. de verbor. ſignific.*

Interdum pro *Erga*, ſeu. *Quoad* accipitur. Sic *in l.* 3
nec quidquam. § circa aduocatos, ff. de offic. Procons. & in l. circa eum, ff. de probat. & in c. vt circa, de elect. lib. 6. Mandoſ. *in d. §. volentes, in verſ. circa, pag. 175.* Cened. *d. ſing. 18. n. 1.*

Nonnunquam accipitur pro *Iuxta*, ſeu *Propè*. Sic 4
in l. 1. ff. de offic. Praefecti vigilum verſ. erat autem familia publica circa portas, & muros diſpoſita, & in l. 1. in princ. ff. de rip. mun. Coſm. *in pragmat. ſanct. tit. de his, qui temp. diuin. offic. in verb. circa, pag. 168. col. 3.* ibi, Circa Eccleſiam, id eſt, vſque ad modicam diſtantiam ab Eccleſia, Cened. *dict. ſingul. 8. num. 2.* Rebuff. *d. l. 1. caeterorum, verſ. interdum, & verſ. circa pro iuxta.*

Interdum pro, *Apud* vel *Quantum* ſumitur, vt *in* 5
l. poſt, rem, ff. de tranſact. & l. 14. ff. de noxal. lib. & in l. extat, ff. de iure fiſci, cum alijs citatis per Rebuff. *ad d. l. caeterorum, verſ. circa eum.*

Quandoque pro *Ad* exponitur, *in l. ſi ſeruus, §. id-* 6
que euidentius, ff. de furtis, Rebuff. *in d. l. caeterorum, verſ. circa pro ad.*

Denique ad tempus, aut numerum nonnunquam 7
refertur, (licèt ab elegantibus ſcriptoribus *Circiter*, & non *Circa* dici ſoleat) & tunc inter Doctores maximè controuertitur ad quantum tempus, vel numerum extenſionem operetur, aliqui namque tenent, quòd ſi defectum ætatis patiens in reſcripto dicat: In duodecimo, vel circa, ſuæ ætatis anno conſtitutus; quod erit ſubreptitium reſcriptum, ſi in vndecimo anno, & duobus menſibus ſit conſtitutus, quia per iſtam dictionem non fiat extenſio vltra ſex menſes, ſed tantùm ad modicum tempus, vt per Alberic. *in ſuo Dictionario, verb. Circa finem anni*, Boſſ. *in praxi. tit. de defenſ. reor. n. 28. pag. 221.*
dicens, quòd iſta dictio denotat modicum poſt, vel 8
modicum ante. Et hoc ipſum tenet Pariſ. *conſil. 104. num. 13. vol. 1.* vbi dicit, hanc dictionem in modico verſari. Quod & tradunt Alex. *conſ. 320. num. 8. lib. 2.* Corn. *conſ. 179. num. 5. vol. 3.* Coſm. *in pragmat. ſanct. in tit. de his, qui tempore diuin. offic. in verſ. circa*, Rodoan. *de reb. Eccleſ. non alienat. d. q. 10. num. 15.* Gemin. *conſ. 14. num. 4. verſ. nam dictio*, vbi modicum tempus exemplificat eſſe decem dierum Petr. Entiq. *reſponſ. opuſc. 2. ſub num. 3.* Rebuff. *in praxi beneficiali, tit. de diſpenſ. ratione ætatis in verb. ſeu circa, n. 3. & 4.*
vbi ait, quòd hæc dictio non extenditur vltra ſex 9

mensés, Francisc. Marc. *Delphin. decis.* 290. Menoch. *de arbitr. cas.* 57. *n.* 30. Octauian. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 16. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 249. *n.* 1.

10 Verùm cùm circa declarationem illius temporis, quod importet hæc dictio, non bene conueniant suprà citati Doctores; ideò quid circa subiectam materiam illa operari debeat remittendum arbitrio iudicis tradunt gloss. *verb. circa, in cap.* 1. *in fine, de offic. Ordin. lib.* 6. Cosm. *d. verb. circa, in fine.* Ruin. *consil.* 130. *num.* 5. *vol.* 4. Menoch. *de arbitr. casu* 36. *à num.* 4. *cum seqq.* Mandos. *in d. §. volentes, in vers. & circa, pag.* 176. Rebuff. *d. tit. de dispens. ratione ætatis, verb. seu circa, n.* 3. Cenced. *d. sing.* 8. *n.* 7. Alex. *cons.* 82. incip. *In causa, vers. insuper, lib.* 7. vbi dicit, quòd in licentia vendendi certos campos in circa, importat arbitrium iudicis, prout illum refert Card. Tusc. *d. lit. D, concl.* 249. *n.* 14.

11 Hæc dictio posita in actu probatiuo, siue à teste, siue à confitente, operatur, quòd talis probatio & confessio non dicatur certa, & limitata quia testis debens deponere de certo tempore, licèt deponat de ipso tempore, si addat dictionem *Vel circa*, non probat. Vide Alex. *cons.* 66. incip. *In causa, n.* 6. *lib.* 7. *& cons.* 184. incip. *Viso processu, n.* 11. *vers. quia quando testu, & cons.* 217. incip. *Viso quodam, n.* 10. *vers. praeterea, & cons.* 584. *num.* 11. *lib.* 7. Monticell. *in Repert. de testib. cap. impugnatur testis ratione loci, & temporis, vers. testis deponens de tempore,* 3. Natt. *cons.* 53. incip. *Viso, num.* 3. *vers. praeterea,* Vulpel. *citato loco,* Menoch. *cons.* 1046. *n.* 5. & Stephan. Grat. *discept. forens. c.* 277. *n.* 11. Marc. Anton. *Variar. resol. lib.* 1. *resol.* 94. *num.* 4. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1520. Cardin. Tusch. *d. lit. D, concl.* 249. *n.* 15. *&* 16.

12 Vnde ætatis probationem non admitti per testes deponentes per hanc dictionem tradit Farinac. *fragment. crim. lit. à verb. ætas, num.* 197. Et deponens, Titium possedisse circa decem annos proximè præterito ante litem motam non probat præscriptionem, vt per Mascard. *de probationib. conclus.* 1215. *num.* 13.

13 Diminutionem importare censuit Rota coram Mantic. *decis.* 25. *n.* 5.

14 Ad excludendum maius delictum, dictionem istam in minorem partem esse interpretandam, tradunt Bursat. *cons.* 141. *n.* 28. *vol.* 2. Polydor. Rip. *de nocturno tempore, c.* 5. *n.* 44. *& c.* 86. *n.* 13.

15 Rebus verò coniuncta non principalitatem, sed accessionem denotat Rebuff. *in l. vnica in gl. in verb. prout num.* 153. *C. de sententiis, quæ pro eo,* Vulpell. *vbi supr. in vers. insuper, pag.* 17. Cened. *d. sing.* 8. *n.* 8.

16 Circiter idem penè significat, quod *Circa*, sed aptiùs *Circa* ad locum *Circiter* verò ad tempus, aut numerum accommodatur. Plaut. *Mustel.* Redito huc circiter meridiem. Cic. *Attic. lib.* 2. Nos circiter Kalendas aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. Cæs. *lib.* 1. *de bello Gallico.* Ita dies circiter vigintiquinque iter fecerunt. Liu. *lib* 28. Cùm decem circiter millia passuum ab hoste abessent.

Dictio LVIII.

Citra.

1 Citra *contrarium habet* Vltra.
2 Citra *importat* Ante, *dictio verò* Vltra Post.
3 *Extrema inter duo quando ponitur dict.* Citra, *non includit aliquid quod sit extra illa duo extrema.*
4 Citra *quid importet quando ponitur cum copula* Et, *& quid sine ea ostenditur.*
5 *Exceptiua est dict.* Citra.
6 *Inclusiuè aliquando ponitur dict.* Citra.

HÆc præpositio contrarium habet *vltra* & illi opposita est. Cæsar. *lib.* 6. *de bello Gallico.* Qui sunt citra Rhenum. Cic. *l. b.* 26. *epist.* 4. Is locus est citra Leucadem stadia cxx. Id. 6. *Philip.* Vt exercitum citra flumen Rubiconem. Et ex nostris hoc ipsum tradiderunt Bald. *consil.* 411. *lib.* 5. Rebuff. *in comment. ad l. cæterorum,* 160. *vers. citra, ff. de verb. sign. pag.* 554. Tiraq. *de retract. tit.* 1. *§.* 1. *gloss.* 11. *num.* 69. Vulpel. *de præpos. seu aduerb. signific. sub dict. Circa pag.* 17. Cened. *post pract. quæst. sing.* 43. *in fine.* Nam dictio hæc *Citra* importat ante, dictio verò *Vltra* importat post. Ita Bald. *cons.* 405. incip. *Quidam emerunt, lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 251. *num.* 2. vbi *n.* 1. subdit, quòd hæc dictio importat propinquitatem comparatiuè aliquo termino medio existente. 1 2

Quando hæc dictio ponitur inter duo extrema, videlicet à quo, & ad quod, non includit aliquid, quod sit extra illa duo extrema, veluti si statutum, vel alia dispositio annullet, vel conualidet certos actus celebratos à tali die citra, vsque in præsentem diem, non includit ante terminum à quo, nec post terminum ad quem. Si verò ponatur ad terminandum solum vnum extremum, quia non exprimitur nisi vnum, & tunc si exprimitur extremum de futuro, denotat exclusionem actuum de futuro, & solùm includit actus de præterito; contra quando ponitur ad determinandum solùm extremum præcedens, tunc excludit actus anteriores, & actus futuros includit. Ita post Gemin. *cons.* 18. incip. *Christi nomine inuocato, num.* 4. tradit Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 250. *num.* 1. *cum duobus seqq.* vbi *num.* 4. subdit quod immo de natura dictio à tali tempore, & *citra*, sit limitare tempus ex parte ante, sed non ex post. 3

Illud verò maximè obseruandum est discrimen non paruum adesse, an ista dictio *Citra*, ponatur cum copula *Et*, an sine illa, vel si dicatur *abinde* citra; vel sine dictione *abinde*, quia quando ponitur cum copula veluti, & citra, vel *abinde citra*, tunc denotat continuationem temporis, & dictum ab illo principio temporis, quod est expressum. Grat. *consil.* 12. *n.* 90. *vol.* 1. Bertachin *in repert. iur. verb. citra,* Seraph. *decis.* 1202. Felin. *in cap. licet causam,* 9. *n.* 8. *vers. tertia causa, de probat.* Apostilla ad Abb. *in cap. prudentiam,* 21. *de offic. deleg. num.* 5. Natt. *cons.* 69. incip. *Antonius. num.* 2. Ruin. *consil.* 5. *num.* 4. Vulpell. *sub dict. Circa, in vers. citra, pag.* 17. Cened. *d. sing.* 43. *num.* 3. *in princ.* 4

Et ideo si testis dicat, quòd talis possedit à decem annis & citra, denotat continuationem possessionis per decem annos, secus verò si non ponatur copula *Et*, *cap. licet causam, vers. ex præmissis igitur,* & *ibi* Hostiens. & Ioan. Andr. *de probat.* & Anchar. *ibidem num.* 14. Felin. *in cap. quoad consultationem, de re iudic. num.* 26. *vers. item scias si diceretur à decem diebus, & citra.* Alexand. *cons.* 45. *col.* 2. *& consil.* 118. *col. penult. vol.* 2. Bart. *in l. Celsus, in vlt. col. num.* 23. *&* 24. *ff. de vsucap.* Balb. *de præscript. in vlt. part. num.* 14. Ruin. *consil.* 67. *num.* 10. *vers. nam vnus testis, lib.* 1. Caputaq. *decis.* 81. *num.* 2. Mandos. *in gloss. facult. §. vendemes, in vers. Abinde, pag.* 161. Card. Tusch. *tom.* 6. *litter. T, conclus.* 273. vbi dicit, quòd testes deponentes à decem annis citra, non concludunt de tempore Ioan. Baptista Bou. *in tract. de statut. vrbu præscrib. gl.* 24. *num.* 9.

n.9.& 10.fol.287.Cened.d.sing.43.num.3.post princ. Vide si proferatur hæc dictio à teste sine copula *Et*, verificari in vsu facto per vnam diem tantùm probant l.1.§ quod autem.& ibi Bart.ff.de aq.quotid. Alex. conf.108.num.7.lib.2. Marescott.var.resol.lib.2.cap.100.n.15.Stephan.Gratian.discept.forens.c.681. n.43. Et fuit dictum in Burgen.decimarum 10.Maij 1597.coram Orano, vbi pariter fuit resolutum idem operari qood copula *Et*, iuncta huic dictioni si loco illius adiunganir alia temporis continuatiua, videlicet *semper*, *perpetuò*, & similes.

5 Regulariter hæc dictio *Circa*, est exceptiua, & ponitur pro *Præter*, seu *Sine*. Plin.lib.3. Citra fastidium nominare, id est, sine fastidio, l.si bonæ fidei, ff.de petitione hæred.l.final.ff.de collat.l.1.ff.de feriis, l.post rem, ff.de transact.l.nec filius, ff.de rebus creditis, cum aliis citatis per Rebuff in d.l.cæterorum, verf.Citra, & per Cened d.sing.43.n.1. vbi etiam subdit, istam dictionem aliquando exponi, id est, *Contra*, interdum pro *Sine*, & nonnunquam pro *Ante*.

6 Interdum inclusiuè ponitur, cap. licet, de probat. Cosm.in pragm.sanct.tit.de collat.verb.Citra, §.ne tamen, pag.112.Vulpell.citato loco, Cened. d.sing. 43. n.4.vbi ex Bald.in l.falso, num.7.de furt.ait, quod ista dictio *Citra*, est nota veritatis.

DICTIO LIX.
Clam.

1 *Ablatiuo, & accusatiuo iungitur præpositio* Clam.
2 Clam *non verificatur in re coram multis acta.*
3 Clam *id fieri dicitur, quando publicè fieri potest, & occultò conficitur.*
4 Clam *factum dicitur, quoties ita fit, vt ad eos, quorum interest, notitia peruenire non possit.*
5 *Alienatio clam facta dicitur cùm eam quisquam obcultat, nec aduersario innotescat.*
6 *Contractus clam fieri dicitur, vbi instrumentum de eo confectum occultum remanet, nec publicatur.*

1 HÆc præpositio ablatiuo & accusatiuo iungitur. Terent. in Andr. Nec clam te est. Quandoque inuenitur non seruiens casui. Virgilius lib.1. Æneid.

2 Non verificatur in re coram multis acta, ex adductis per Menoch.conf.38.n.34.

3 Planè clam id fieri dicitur quando id publicè fieri potest, & occultò conficitur, vt in matrimonio scribit Iureconf. in l.fin.ff.de ritu nupt.& in l.1.C.de interd.matr. Masc. de prob.concl.331.n.43. Menoch. de præsumpt. lib.5. præsumpt.3. n.107. qui illic scribit simile esse in eo qui non recta, & publica via incedit, sed insolita clandestinè.

4 Et clam factum dicitur, quoties ita fit, vt ad eos, quorum interest, notitia peruenire non possit, Bart. in l.2.C.de his, qui ex publ. Felin.in cap.consuluit, n.20. de offic.deleg.Dec.conf.399.n.19.Franc.Molin.de ritu nupt. lib.2. different.11. in princ. Petr. Henriq. resp. opusc.2.sub num.3. [Clam fieri quando quid dicatur, vide Hermosil ad l.2.gloss.6.n.22.tit.4.& l.57.glos.3.n.27.tit.5.p.5.]

5 Alienatio igitur clam facta dicitur, cùm eam quisquam occultat, ne aduersario innotescat, l.3.§.fin. ff.quod vi, aut clam. Alciat.in l. post contractum, n.50. ff.de donat.vbi Pier.& Annibal.post Bart.n.7. Franc. Molin.d.differ.11.n.10.

Clam itidem fieri dicitur contractus, qui vbi instrumentum de eo confectum est, occultum remanet, nec publicatur Alciat. in d.l.post contractum, n.50.& seq. Ruin.conf.128.n.5.lib.4.& conf.51.n.15.& conf. 149.num.7.lib.5.Franciſc.Molin.d.different.11.n.11. Menoch.de arbitr.casu 194.n.19.& 20.qui post Plot. in l.si quando, n.327.C.vnde vi, plurimum in iis iudicis arbitrio tribuit. 6

DICTIO LX.
Commando.

VErbum hoc inducit mandatum; vt in l. si non remunerandi, §.cùm quidam, ff.mandati, notat Nicol.Mozz. de contract.tit.mandati, cap.de substant. mandat.n.9. 1

DICTIO LXI.
Committimus.

1 *Alterationem non importat verbum* Committimus *sed excitationem iurisdictionis.*
2 *Delegatam iurisdictionem non importat verbum* Mandamus.
3 *Ordinarij iurisdictio alterata non censetur clausulam* Committimus, & mandamus.
4 Committere, & conferre, *in quo differunt.*

VErbum hoc non importat alterationem, sed excitationem iurisdictionis, vt per Felin. in cap.licet in corrigendis, de offic.Ordin.num.1.vers.adde, vbi Bald. in vers.quia semper, Matthes.sing.80. Mart. de claus. p.1. claus.186. aliàs 227. in vltima impress. num.4.vbi n.5.subdit, quòd verbum *Mandamus* non importat delegatam iurisdictionem, & n.6. post Ferret.consil.204. à num.19. ad finem, dicit, quòd per hanc clausulam *Committimus*, & *Mandamus*, non censetur alterata iurisdictio Ordinarij Quando verò post hoc verbum *Committimus*, sequitur aliud, & *delegamus*, tunc iudex fit delegatus. ex adductis per Stephan.Gratian.Marchia decis.44.n.9. 1 2 3

Committere, & *Conferre* differunt: nam ad tempus committitur aliquid alicui; in perpetuum verò confertur, gloss. verb.committere, in Clement.vnica, de supplend.neglig.Prælat. Lap.de hospital.n.23. Galganet. de different.indiuid.lit.C, n.45. 4

DICTIO LXII.
Commodè.

DIcitur id fieri *commodè*, quod salua dignitate, & sine incommodo promittentis fieri potest, l.nepos Proculo, ff.de verbor.signific.quod in specie ad dotis promissionem à socero factam deducitur ab Alciato ibi, Ioan.Andr.in cap.1.§.fine, de statu Regul. lib.6.capit hanc dictionem, id est, sine pecunia, quem probat Lara in l.si quis à liberis, §.sed si filius, num.82. ff.de liberis agnoscend.ita Vulpell.de præpos.& aduerb. signif.sub hac dict.pag.17. 1

Commodum aduerbium, pro *Commodè*, siue *Opportunè*, vsurpari solet. Plaut. Mercat. Si isthac ibis, commodùm obuiam venies patri. Cic. Attic.lib.13. Commodùm discesseras heri, cum Trebatius ad me venit. Idem Attic.lib.10. Commodùm ad te dederam 2

literas

literas de pluribus rebus, cum ad me bene maoè Dionysius fuit.

Dictio LXIII.

Concedere.

1 *Generale est verbum* Concedo, *vim sumens à natura rei, cui adiicitur.*

2 *Casus omnes comprehendere aptum est verbum* Concedo, *secundùm subiectum materiam.*

3 *Donationem, & dominij translationem importat verbum* Concedo.

4 Concedere *&* Cedere, *in quo differant, ostenditur.*

1 VErbum hoc generale est, vim sumens à oatura rei, cui adiicitur, Bald. *in l. non ambiguitur, in fin. ff. de legib.* Socin sen. *cons. 93. num. 1. lib. 4.* Alexand. *in l. si quis antea, num. 18. ff. de acquir. possess.* Isa. *in l. quod principali, num. 4.* post gloss *ff. de constitut. pecun.* quos refert, & sequitur Flamin. Paris. *de confident. benefic. q. 34. n. 50.* vbi *n. 51.* post alios subdit, quod est aptum comprehendere omnes casus secundùm subiectam
2 materiam. Vt plurimum autem importat donationem, & dominij translationem, vt per Sebast. Medic.
3 *de compensat. q. 22. num. 2.* Brunonem à Sole *in locis communib. litt. V, n. 38.* Menoch. *cons. 191. n. 8. & de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 34. n. 31.* Farinac. *in praxi crim. p. 4. cons. 95. n. 6.* & Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 82. n. 15. & cap. 938. n. 2. cum seqq.* Flamin. Paris. *d. q. 34. n. 51.*

4 *Concedere*, & *Cedere* differunt quia *concedere* est temporarium, *cedere* verò perpetuum gloss. *verb. portionibus, in l. ad eum, ff. de donat.* Galganet. *de different. iudicialit. C, num. 42.*

Dictio LXIV.

Concorditer.

1 IN omni dispositione, in qua aliquid per plures concorditer fieri debet, iotelligitur nemine discrepante, maximè in materia contractus, & stricti iuris. Ita gloss. *in cap. cupientes, §. ad hæc, de elect. lib. 6.* gloss. *verb. concorditer, in Clem. ne Romani, de elect.* Isa. *in l. de fideicommiss. C. de transact.* Alexand. *cons. 124. incip. In causa, n. 2. & 3. lib. 2.* Petr Enriq. *resp. opusc. 2. n. 4.* Car. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 253.* Vulpel. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 17.* vbi ex Abb. subdit, non posse dici concorditer factum, etiam è collegio, quod fit aliquo discrepante, nisi esset factum absente minori parte.

Didtio LXV.

Confestim.

1 Confestim *significat, vt quid cùm primùm possit, vel iudicis copia haberi valeat, fiat secundum subiectam materiam.*

2 Confestim, *cum aliquo temporis temperamento accipienda est ratione subiecta materia.*

3 Confestim *quando à lege profertur, intelligitur statim, & immediatè ad sustinendum actum, cum internallo verò quando ponitur ad aliquod factum affirmatiuè.*

4 Confestim *fieri dicitur aliquando, si fiat intra annum.*

5 Confestim *idem significat quod ipso iure.*

SIgnificat hæc dictio vt quid cùm primum possit 1
vel iudicis copia haberi valeat, fiat secundùm
subiectam materiam, *l. 2. confestim ff. ad senatusc. onf.*
Trebell. vbi Bart. Aret. *in §. actionum, num. 44. Instit.*
de act. & in § quemadmodum, num. 4. Instit. ad senatusc-
onsul. Trebell. qui ex interpretatione, & benigni-
tate potiùs, quàm ex vi huius dictionis, secundùm
subiectam materiam, illam accipiunt, id est, intra
anuum, mitigato rigore *de §. confestim*, refert Vulpell.
de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Commodè, vers. con-
festim, pag. 18. Vnde cum aliquo temperamento tem- 2
poris accipiendam esse, per *l. procuratorem, ff. de pro-*
cur. obseruat Rebuff. *in comment. ad l. anniculus, 134.*
vers. idem, in dict. confestim, ff. de verbor. signific. pag.
507. & hanc dictionem *Confestim, illico, mox statim,*
continuò, incontinenti, & similes intelligi cum tem-
peramento ratione subiectæ, materiæ, tradit Gonzal.
ad reg. 8, Cancellar. gloss. 6. §. 1. in annot. contra nullit.
num. 217.

Et vt in hac materia certa aliqua regula dari pos- 3
sit, obseruandum duxi, quod quando ista dictio pro-
fertur à lege, intelligitur statim, & immediatè, &
sine vllo medio; & hoc, quando ponitur ad susti-
nendum actum. Si verò ponatur ad aliquod factum
affirmatiuè, tunc potest intelligi cum internallo,
Raphaël. Cuman. *in l. de pupillo, per eum text. & ibi*
Isa. *n. 1. ff. de noui operis, nunc.* Bermond. *in tit. de publ.*
concubinar. in verb. statim, n. 2. pag. 217. Aloys. Ricc.
in decis. curia Archiepisc. Neapol. p. 2. decis. 288. n. 12.
Cened. *post lib. practic. & canonic. q. sing. 74. num. 4.* vbi 4
subdit aliquando dici confestim fieri, si fiat intra an-
num.

Denotat idem quod *Ipso iure* Bart. *in authent.* 5
incestas, C. de incestis nupt. Tiraq. *in l. si vnquam, verb.*
reuertatur, n. 94. C. de reuoc. donat. Cened. *d. sing. 74.*
num. 5. Aloys. Ricc. *d. decis. 288. num. 13.* Sayro *in Cla-*
ui Regia, lib. 3. c. 8. n. 27. Moott. *de distrib. quotid. p. 3.*
q. 7. à 33.

Dictio LXVI.

Constare.

1 Constare *dicitur id quod palam est, & palam esse dicitur.*

2 *Iudici de iure alterius tunc dicitur, constare, quando omni dubitatione caret, quod ille ius habet.*

3 Constare *non dicitur id quod in scriptura literaliter non continetur.*

4 Constare *aliquid, aut apparere non dicitur, si nondum testes sunt examinati, licet iurauerint.*

5 *Iudici* constare *nunquam dicitur de iure partium si sententia sit lata in contumaciam.*

6 Constare *potest aliquid siue per instrumenta, aut testes, etiam per sententiam, aut aliam claram probationem.*

COnstare dicitur quod palam est, & palam esse 1
dicitur id, quod apud omnes est, vel maiorem
partem hominum loci. Ita post Zabarell. *cons. 69. in*
fine tradit Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. litt. C,*
conclus. 781. num. 1. vbi *num. 2.* post Rom. *consil. 329.*
incip. *Præsens consultatio, num. 10.* subdit, quod tuoc
dicitur de iure alterius iudici constare, quando
omni dubitatione caret, quòd ille ius habet; vel

ècon

è conuerso quòd ius non habet, & n.3. quòd iura partium dicuntur constare, quando ambarum partium mutua discreptatione panduntur.

3 *Constare* verò non dicitur id, quod in scriptura literaliter non connectur, licèt virtualiter eliciatur: & ideò dispositio relatiua ad id, quod, constat in libris, non quæratur, nisi constet per scripturam apparentum. Ita Gemin. *consil.25 num.4. vers.demonstrat.* Card. Tusch. *d.tom.2. litt.D, conclus.255. num.1.* vbi *num.3.* extendi, non dici constare aliquid, nec apparere si nondum testes sunt examinati, licèt iurauerint; secus, si sunt examinati, licèt non publicati.

4 Nunquam dicitur constare iudici de iure partium, si sententia sit lata in contumaciam, etiam si illa pars, quæ non fuit contumax, produxerit iura sua; argum. *c.error, 8.dist.* vbi dicitur, quòd tunc opprimuntur veritas, atque certitudo, cùm altero contendente alter minimè se defendit. Roman. *d.cons.329.n.10.& 11.* Card. Tusch. *d.lit.C, concl.781.n.4.*

5 Verbum *Constare* verificari potest siue per instrumenta, aut testes siue etiam per sententiam, aut aliam claram probationem constet. Ita Feder de Senis *cons. 157. incip. D. Inquisitori*, Petr. Henriq. *resp. opusc.2. sub n.4.* Mascard. *de probat. concl.75. n.21.* Card. Tusch. *pract. concl. tom.2. lit.C, concl.782. num.1.* vbi *n.2.* post Bald. *cons.165. incip. Verba, n.3. vers. deinde, lib.2* subdit, quòd importat tempus futurum, & etiam præteritum, & præsens.

6 Vnde intelligi posse tam de notitia iudiciali, quàm extraiudiciali tradit Gonzal. *ad reg.8. Cancellar. §.7. proœm.n.233.*

DICTIO LXVII.
Constituimus.

VErbum hoc non importat præceptum, vt post Sayr. *in claui Regia, lib.3. c.7. n.28.* tradit Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.6. cap.4. num.40. in med.*

DICTIO LXVIII.
Continuò.

1 *Moram omnem tollit dict.* Continuò, *& idem significat quod* Statim.
2 *Dict.* Continuò, *debet intelligi ciuiliter id est,* horis, & temporibus competentibus.
3 *Priuilegium concessum illis de comitatu qui per decem annos continuò habitauerint in ciuitate, intelligitur etiamsi habitantes ciuitatem tempore messium, & vindemiarum iuerint in comitatum cum familia ad faciendum recollectas.*
4 *Ciuis qui continuò tenetur habitare, implet si habitet etiam per tres menses in rure singulis annis.*
5 *Obligatus ad continuam residentiam, intelligitur horis congruis, & salua necessitate, vel infirmitate.*
6 *Iudicis arbitrio relinquitur, quando dicatur aliquid* continuò *esse factum.*
7 *Verba,* Continuò amittat, *denotant ipso iure.*

1 OMnem moram tollit; & idem significat, quod *Statim* Cic. *Pro Quinct.* Ignis in aquam coniectus continuò exunguitur. Terent. *Heaut.* Continuò hîc adero. Idem *Eunuch.* Hos prius introducamus postea continuò ex eo, *l.apud Aufidium, ff. de opt. leg. l. qui vxere, ff. de iniuncto, rupto, cap. cæterum*, vbi Abb. *num.4. de rescript.* Geiland. *de hæret. lib.1. q.5. num.12. vers. res*, Vulpell. *de propos. & aduerb. signif. sub dict. commodè, vers. continuò, pag.18.* Petr. Enriq. *resp. opusc. sub n.5.* Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. singul. 74. n.1.*

2 Verùm licet ista dictio exigat, vt non fiat temporis interuallum, & de sui natura denotet, id est, sine interuallo, tamen debet intelligi ciuiliter, id est horris, & temporibus competentibus. Apostill. ad Abb. *in proœm. Decretal. verb. Rex pacificus, n.3. vers. sine intermissione.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de caus. in princip. su verb. iugiter, pag.107. & seq.* Cald. *cons.88. vers. item illud verbum, quod est, 8. de offic. leg.* Card. Tusch. *practic. concl. tom.2. litt.C, concl.977. n.3.* Dominic. *in proœm. sexti, §. sacrosancto*, Petr. Enriq. *sub d. num.5.* Surd. *cons.313. num.24.* Cened. *d. sing. 74. n.2.*

3 Vnde priuilegium concessum illis de comitatu, qui per decem annos continuò habitauerint in ciuitate, intelligitur, etiamsi habitantes ciuitatem tempore messium, & vindemiarum iuerint in comitatum cum familia, ad faciendum recollectas: quia ex quo reuersi sunt ad ciuitatem, dicuntur continuò habitasse. Ita Ioan. de Imol. *consil.6. in fine* quem refert Card. Tusch. *de conclus.977. num.5.* nam

4 ciuis, qui continuò tenetur habitare, implet, si habitet etiam per tres menses in rure singulis annis, Card. Tusch. *vbi supra, num.6.* vbi *num.7.* postò Rom. *cons.263. & 264. num.3. vers.2.* subdit, continuò dicit quem habitasse, licèt ex iuxta causa fuerit absens, puta pestis, vel infirmitatis.

5 Hinc etiam euenit, vt obligatus ad continuam residentiam intelligatur obligatus horis congruis, & salua necessitate, vel infirmitate, Calder. *d. cons.88. vers. item illud verbum*, aliàs 8. *de offic. legati*, Card. Tusch. *d. concl.977. n.2.*

6 Demum arbitrio iudicis remittitur, quando dicatur aliquid continuò esse factum, Alciat. *in l. detestatio, ff. de verb. signif.* Ancar. Regien. *p.1. q.48. n.5. & 6.* Cened. *d. sing.74. n.2. in fine.*

7 Verba illa, *continuò amittat*, denotant ipso iure vt per Tiraq. *in l. si vnquam, vero reuertatur, num.102. C. de reuocand. donat.* Cened. *d. singul.74. num.3.* Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscopalis Neapolitanæ, p.2. decis.288. n.11.* Monet. *de distrib. quotid. p.3. q.7. n.36. & 37.*

DICTIO LXIX.
Conuenit.

1 VErbum hoc redactum in scripturam, significat pactum nudum, vt notat Ceual. *commun. contra commun. q.114.* Et licèt in scripturam redactum non sit, importare stipulationem, tradit Suar. *tom.2. comm. opin. lib.9. tit.34. n.363.*

DICTIO LXX.
Contra.

COntra aduerbium sæpe est, quia sine casu ponitur, Cic. *lib.14. epist.18.* Vtrumque contra accidit.

Pro

Pro dictione *Præter* aliquando, ponitur gloss. *in authent. quares, C. de sacro sanct. Eccles.* Grat. *dist.* 33.

1 Sæpe vsurpatur pro *Econtra*. Cic 5. *Tuscul.* Vt hi miseri, sic contra illi beati. Idem 2. *Acad.* Vt aliæ probabiles videantur, aliæ contra. Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap.* 38.

Dictio LXXI.

Coram.

1 *Proximitatem significat, ad certásque personas refertur dict.* Coram.

2 *Præsentiam non solùm personalem, sed etiam intellectualem, & operatiuam importat dictio* Coram.

Refertur ad certas personas, proximitatémque significat, ex adductis per Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. commodè, vers. coram, pag.* 18.

Importat etiam non solùm præsentiam personalem, sed etiam intellectualem, & operatiuam. Sic *in l. diem proferre, §. coram ff. de receptis arbitris, l. si quis mihi bona, §. coram Titio,* iuncta gloss. *ff. de acquir. hær. cap. 1. in primis,* vbi gloss. *verb. ipso præsente, q.* 7. cum aliis de quibus per Auendan. *ad l.* 44. *Tauri, gloss.* 14. *num.* 3.

Dictio LXXII.

Credere.

1 *Fictionem denotat verbum* Creditur.

2 *Præsumptionem aliquando significat verbum,* Creditur.

3 *Testis deponens per verbum* Credit, *non affirmat, nisi addat causam sufficientem.*

4 *Consulens, vel sententiam proferens per verbum & non affirmat.*

5 Credere, & Deponere, *in teste differunt.*

6 Credo, *verbum, in positionibus facit veram confessionem.*

1 Fictionem denotat hoc verbum, ex adductis per Tiraq. *de retract. conuent. §. 1. gloss. 6. num.* 27. & Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt.* 17. *n.* 25.

2 Præsumptionem aliquando significat, vt *in l. conficiuntur in princ. ff. de iure codicill. & in cap. quosdam,* vbi gloss. *de præsumpt.* notat Menoch. *d. præsumpt.* 12. *num.* 27.

3 In teste non affirmat, quamvis dicat, Scio, quia credo: vel, Credo pro certo: etiam stante consuetudine, vt per Mascard. *de probat. concl.* 458. *à princip.* quem refert Card. Tusch. *tract. conclus. tom. 2. lit. C, conclus.* 1070. limitantes, nisi addat causam sufficientem; item in consulente, & in iudice sententiam proferente, quia affirmant.

4 Vnde in teste *Credere* & *Deponere* differunt vt per Galganet. *de different. indiuid. lit. C, num.* 106. & tunc semper quis potest probare contrarium, absque eo quòd sibi contrarius dicatur, ex adductis per Vital. de Camb. *in tract. claus. pag.* 161. *col.* 1.

5 In positionibus verò facit veram confessionem, cùm in hac materia sit veritatis expressiuum, de quo tamen vide Rot. Genuen. *decis.* 48. *n.* 1. Suid. *decis.* 17. *num. 9. & decis.* 58. *n.* 13. *&* 14. Seraphin. *de priuil. iuram. priuil.* 11. *à princ.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap.* 109. *num. 6. cum seqq.* & *cap.* 105. *num.* 5. Amat. Rodetic. *in pract. de modo, & forma examinandi processum, cap. 7. n.* 63. *&* 64.

Dictio LXXIII.

Cuique.

1 *Distributiua vim habet dict.* Cuique.

2 *Collectiua est dictio* Cuique, *requirens concursum omnium, & tribuens rem cuilibet in solidum.*

3 *Restrictionem non recipit dict.* Cuiusque.

4 *Verba,* Cuiusvis ex nominatis, *importat in substitutione reciprocum.*

Datiuus hic casus ex relatiuo *Quisque*, vim distributiuæ habet, ex notatis per Surd. *cons.* 362. *num.* 18. Cald. Pereira *de potest eligendi, cap.* 13. *n.* 47. vbi subdit, quòd per hanc dictionem non videtur concessum ius accrescendi. 1

Et est collectiuus, requirens concursum omnium & tribuens rem cuilibet in solidum, *l. hoc articulo,* vbi Bart. *ff. de hæred. instituend. l. Balista, ff. ad Trebell.* Tiraq. *de retract. lign.* §. 31. *gloss.* 1. *num.* 12. notat Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. commodè, vers. cuique, pag.* 18. vbi subdit, quòd dicitur distributiua fauore institutionis. 2

Vnde in genitiuo casu *Cuiusque*, tanquam vniuersalis non recipit restrictionem, Alex. *consil.* 118. incip. *In casu, n. 5. vers. & tanto magis, lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl.* 397. *num.* 21. vbi *n.* 22. post Alex. *consil.* 100. incip. *Super primo, num. 3. vers. sed prædictis non obstantibus, lib.* 7. subdit, quòd dictio *Cuiusvis ex nominatis* importat in substitutione reciproca, quæ solam vulgarem continet, vt necessariò contineatur compendiosa annexa: & in singulos sit facta substitutio. 3 4

Dictio LXXIV.

Cuiuslibet.

1 *Vniuersalis est dict.* Cuiuslibet, *omnia comprehendens.*

2 *Distributiua est dict.* Cuiuslibet *& attribuit cuilibet in solidum.*

3 *Relictum si fiat cuilibet ex consanguineis, omnes admittuntur.*

4 *Legatum factum familia, & cuilibet de familia, censetur factum omnibus in solidum, & ordine successiuo.*

Genitiuus hic casus ex relatiuo *Quilibet*, est vniuersalis, omnia comprehendens, gloss. *verb. quaslibet alias, in l. omnes, C. de quadriennij præscript. & in Clem. 1. verb. quauis alia de re iudicata,* Ioan. Franc. de Ponte *decis. 5. n.* 4. Gloss. *resp. 1. part. 1. n.* 185. vbi idem dicit de verbo *Cuiuscunque*, & citat Cephal. *cons.* 451. *n.* 55. 58. *&* 59. & Decian. *cons. 44. num. 5. vol.* 4. 1

Distributiuus est, & attribuit cuilibet in solidum, ex adductis per Paris. *cons. 49. n. 3. & seq. vol.* 2. & per Bertaz. *de claus. instrum. claus. 12. gloss. 2. n.* 1. 2

Vnde si cuilibet ex consanguineis fiat relictum, omnes admittuntur, quia dictio hæc est vniuersalis. & distributiua. Ita Castr. *cons.* 384. incip. *Notandum est, num. 1. in fine, & num. 2. vers. sed nos sumus in casu. lib.* 1. vbi quòd est vniuersalis distributiua. 3

4 Et legatum factum familiæ, & cuilibet de familia censetur factum omnibus in solidum, & ordine successiuo, sequitur Card. Mant. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 3. vers. & si relictum*, quem refert Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, conclus. 397. num. 23.*

Dictio LXXV.
Cum.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*

2 *Tempori sæpè dict.* Cum *adhibetur.*

3 *Conditionem denotat dict.* Cum *quando ea vtimur loco dict.* Si.

4 *Conditionem importat dict.* Cum, *si adiicitur verbo futuri temporis.*

5 *Causam, vel demonstrationem inducit dictio* Cum *quando adiicitur verbo futuri temporis.*

6 *Copulatiua est, & coniunctionem inducit dict.* Cum *quando ea vt præpositione vtimur, & loco copulæ* Et.

7 *Dictio* Cum, *magis coniungit, quam coniunctio* Et.

8 *Dict.* Cum, *quando ponitur inter res, quarum vna alteri accedere non potest, tunc coniungit æquè principaliter, non autem accessoriè.*

9 *Accessoriè coniungit dictio* Cum, *quando ponitur inter res, quarum vna erat accessoria ad aliam.*

10 *Accessoriè non coniungit, sed principaliter, quando dict.* Cum, *ponitur inter personas.*

11 *Dict.* Cum, *quando coniungit per modum accessorij, tunc si principalis dispositio est nulla, nullum est quoque accessorium.*

12 *Restituere si qui promittat domum cum melioramentis, melioramenta veniunt accessoriè.*

13 *Statutum disponens quòd mulier cum hæreditate non nubat forensi, non habet locum si nubat sine hæreditate.*

14 *Accessoriè ita coniungit dict.* Cum, *vt aliquando duas personas ponat pro vna, quando eum dicta dictione iungatur.*

15 *Testator si legauerit fundum cum peculio, si legatum in fundo erit nullum, erit etiam nullum in peculio.*

16 *Hæreditatis in venditione, cui adiectum est iuspatronatus, operatur dict.* Cum, *vt idem iuspatronatus simul cum hæreditate in venditurum transeat.*

17 *Dict.* Cum, *ponitur inter similia, vel parum distantia.*

18 *Demonstratiuè potius quàm taxatiuè stat dictio* Cum, *posita inter diuersas rationes.*

19 *Repetitionem de sui natura inducit dict.* Cum.

20 *Fictionem, & fraudes tollit dictio* Cum *effectu.*

1 De vi, & effectibus huius dictionis, vide Alber. *in suo Dictionario, verb. Cum*, & Firman. *in suo Repertorio, eo verb.* Ioan Andr. *in cap. nullus, num. 10. cum seqq. ff. de reg. iuris*, Luc. de Peñ. *in l. omne, 1. col. 15. vers. de præpositione Cum, C. d. Decurionibus lib. 10.* Mandos. *in gloss. facul. §. habita, in verb. Cum*, Bertaz. *de claus. instrum. claus. 4. gloss. 22.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 18.* Tursel. *de particulis Latinæ orationis, cap. 39.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. C, concl. 583. n. 16. cum seqq. & lit. D, concus. 257. & 258.* Galganet. *in tract. de condit. & demonstr. p. 1. cap. 5. n. 2. & 2. & p. 2. cap. 1. q. 2.* Grat. *de dictionib. dict. 34.* Cened. *post lib. pract. & canonicarum quæst. sing. 9.*

Sæpè dictio *Cum* tempori adhibetur, Cic. *lib. 15. epist. 3.* Scis profectò fuisse quoddam tempus, cùm homines existimarent, &c. Idem *lib. 15. epist. 14.* Multi enim anni sunt, cùm ille in ære meo est. Idem *lib. 3. epist. 3.* Vtinam diem illum videam, cùm tibi gratias agam. Idem *pro Planc.* Nunquam obliuiscar noctis illius, cùm tibi vigilanti pollicebat, &c. Sic etiam in iure, quando hac dictione vt aduerbio vtimur, illa tempus significat, ad nota *in l. qui promisit, ff. de cond. indeb. & in l. quocumque §. final. ff. de verbor. obl.* Ias. *in l. si ancilla, n. 1. cum seqq. ff. de leg. 1.* Grat. *cons. 103. n. 7. vol. 2.* Mandos. *in gloss. facult. §. habita in verb. Cum, pag. 133. col. 2.* Vulpell. *citato loco.* Cened. *d. sing. 9. n. 2.* 2

Quando dictione *Cum* vtimur, loco dictionis *Si*, tunc denotat, & inducit conditionem, & tantum valet, quantum dictio *Si*, vt est text. *in l. qui promisit, ff. de condict. indeb. & in l. cuicunque, §. non solum, & in l. huiusmodi stipulatio, ff. de verbor. obligat.* Dec. *cons. 401.* Cephal. *cons. 22. n. 4. vol. 1.* Paris. *cons. 19. num. 12. vol. 2.* Grat. *cons. 1. n. 94. vol. 1.* Cald. Pereira *de potestate eligendi, cap. 2. num. 16.* Decian. *cons. 34. num. 43. lib. 3.* Vulpell. *citato loco*, Cened. *d. sing. 9. num. 3.* 3

Et demum importare conditionem, si adiicitur verbo futuri temporis, tenent Cuman. *consil. 601.* incip. *Petrus heres, num. 3. vers. ad secundum*, Roman. *cons. 438. num. 4.* vbi ait, quod dictio *Cum* adiecta futuro, licèt sit causa, tamen habet effectum conditionis, Alex. *cons. 55.* incip. *Viso titulo, in princ. lib. 2.* vbi dicit, quòd in testamento hæc dictio adiecta in certo termino semper importat conditionem; pro vt si pater legat filiæ, cùm nupserit, refert Card. Tusch. *d. lit. C, concl. 583. num. 17. & 18. & d. lit. D, concl. 257. num. 10. & 11.* [Galgan. *de condit. p. 2. c. 1. q. 2.* Franc. de Barry *de success. testati & ab intestat. lib. 17. tit. 2. num. 3.*] 4

Limita, quando adiicitur verbo præteriti temporis, quia tunc inducit causam, vel demonstrationem Cuman. *d. cons. 61. num. 2.* Roman. *d. cons. 438. n. 3. vers. quoad secundam*, vbi dicit, quòd hæc dictio adiecta verbo præteriti, vel præsentis temporis, importat causam, & *n. 4.* subdit, quòd siue sit de præterito, siue de præsenti, importat causam, quæ non vitiat, licet deficiat. Si verò iungatur tempori de futuro, licèt sit causa, & non conditio, tamen habet effectum conditionis, & defectus vitiat sicut si esset conditio. Refert Card. Tusch. *d. concl. 583. n. 19. & 21. & d. concl. 257. n. 11.* vbi *n. 12.* subdit, quòd in dubio potiùs demonstrationem, quàm conditionem debet importare. 5

Sed quando hac dictione vtimur vt præpositione & loco copulæ *Et*, tunc est copulatiua, & coniunctionem inducit, *l. Titia textores, §. nihil differt. ff. de leg. 1. l. si ita fuerit. ff. de manumiss. testam. l. si quis legauerit, ff. de verbor. signif.* Ias. *in l. si ancilla, num. 1. & 2. ff. de leg. 1.* Dec. *consil. 401. num. 1.* Paris. *consil. 19. num. 12. col. 2.* Ruin. *consil. 138. num. 10.* Rip. *lib. 1. respons. cap. 3. num. 26.* Mandos. *in gloss. facult. §. habita, in vers. Cum, pag. 232. & seq. & in §. & in ipsa, in vers. Cùm, pag. 290.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 2. §. 1. in vers. in confisque, num. 1.* Arundan. *de exequend. mandatis, p. 1. cap. 19. num. 6.* Vulpell. *citato loco*, Cened. *d. sing. 9. num. 4.* & vniformiter copulat. *l. si legatarius, §. cum ita, ff. de legatis 3.* Surd. *d. decis. 8. num. 8.* 6

Immo

7 Immò hæc dictio magis coniungit, quàm dictio, *Et*, quia aliud est dicere, Titius, & Mæuius venerunt Romam, & Titius cum Mæuio venit Romam: primo enim casu non est necessarium pro veritate propositionis quòd simul venerint; secus verò in secundo casu, in quo etiam videtur demonstrata qualitas temporis, sicut & aliud est dicere, instituo filium cum nepote. Pro quibus vide Doctores *in l. Gallus, §.1. ff. de liber, & posthumis*, Lancell. Polit. *in tract. sui stat. vbi de vulgar. p. 2. num. 23*. Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 70. num. 10. & 32*. Mandos. *in d. gloss. facult. §. & in ipsa, vers. Cum, pag. 291*. Surd. *de alim. tit. 1. quæst. 7. num. 5. cum seqq. & decis. 8. num. 9*. Cened. *d. sing. 9. num. 8.* bene Castr. *cons. 455. num. 3. lib. 2.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 258. num. 17.* vbi ait, quòd dictiones *Cum, Vnà, Simul*, & similes, semper magis copulant, quam dictio, *Et*, quia dictio, *Et*, perdit virtutem copulandi in iis, in quibus datur ordo successiuus; aliæ vero semper copulant etiam in iis, in quibus datur ordo charitatis, vel ordo iuris successiuus.

8 Verùm, vt melius & clarius percipi possit quæ sit vera, & realis differentia inter hanc dictionem, & coniunctionem, *Et*, ac proinde quando hæc dictio coniungat, & copulet accessoriè, quando verò æquè principaliter, distinguendum duxi cum Ias. *in d. l. si ancillas, num. 1.* quod quando ista dictio, *Cum*, ponitur inter res, quarum vna alteri accedere non potest, vt lego domum cum vinea, tunc coniungit æquè principaliter, non autem accessoriè, & nulla est differentia inter dictionem hanc, & coniunctionem *Et*, prout ex text. *in d. l. Titia textores, §. nihil*, tradunt Cassan. *citato loco*, & Dec. *in auth. ingressi, num. 23. vers. in gloss. C. de sacros. Eccles.* Cened. *d. singul. 9. n. 5.*

9 At quando ista dictio ponitur inter res, quarum vna erat accessoria ad aliam, tunc coniungit accessoriè, *l. si quis ancillas*, vbi Ias. *num. 1. ff. de leg. 1. l. 1. 2. & 3. ff. de peculio legato.* Dec. *in d. authent. ingressi, n. 23.* vbi declarat quid differat dedicare se cum suis bonis Ecclesiæ, vel se, & sua bona Bertazol. *de claus. instrum. claus. 26. gloss. 4. num. 1.* Castr. *cons. 377. ante num. 2. part. 1.* Alexand. *cons. 193.* incip. *Ex themate, num. 5. lib. 2. & cons. 5.* incip. *Viso themate, num. 6. lib. 7. cons. 114. num. 4. & 5. lib. 4.* Vulpell. *citato loco, num. 1.* Ioseph. de Sesse *Aragon. decis. 124. num. 20.* Card. Tusch. *d. lit. D, conclus. 257. num. 4.* vbi *num. 5.* post Gemin. *consil. 32. col. fin. vers. quod autem ad cessionem*, extendit hoc, in tantum esse verum, vt si principalis dispositio sit nulla, sit etiam nulla dispositio copulata cum dictione *Cum*, tanquam accessoria.

10 Demum quando hæc dictio ponitur inter personas, non coniungit accessoriè, sed coniungit principaliter. Ita Bald. *cons. 409.* incip. *Concessus fuit, lib. 1. quod duplicatur, cons. 408. lib. 5.* vbi dicit, quòd habens saluum conductum eundi, & redeundi cum decem equis, & bonis, potest etiam mittere vxorem, quia dictio *Cum*, complectitur vxorem, licet sit principalis, & non accessoria. Socin. *consil. 40. num. 1. vol. 1.* vbi dicit, quod ista dict. *Cum*, posita inter personas, operatur per modum copulæ, & idem quod copula *Et*, ac proinde tantam potestatem attribuit vni sic coniuncto, quantam habent omnes alij. Franc. Aret. *cons. 1. num. 12.* vbi ait, quòd dictio *Cum*, coniungit principaliter personas ad effectum repetitionis qualitatum, & conditionum inter diuersas personas positas in eadem oratione. Strach. *de adiect. 4. part. q. 4. num. 1. pag. 249.* vbi ait, quòd dictio *Cum* posita inter personas, habet eandem vim, quam dictio *Et*. Anch. *cons. 365.* incip. *In themate proposito, n. 4.* ait quod inter personas honoratas prolata coniungit sicut copula, & prout refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 258. n. 14.* In quo autem differant hæc dictio, & dictio *De*, vide *ibi sub dict. De.*

11 Hæc dictio quando est illius virtutis vt coniungat per modum accessorij, tunc si principalis dispositio est nulla, nullum est quoque accessorium in necessariam consequentiam. Ita Gemin. *cons. 2. col. fin. verb. quo autem ad concessionem.* Ruin. *cons. 114. n. 4. & seq. lib. 4.* Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 258. n. 1.*

12 Amplia primo in tantum huiusmodi dictionem iungere accessoriè, vt si in transactione quis promisit restituere domum cum melioramentis melioramenta accessoria dicantur, ita vt si restituat domum, & non melioramenta non incidat in pœnam, *l. si quis maior*, quæ non habet locum in accessorijs; ita Castr. *cons. 378.* incip. *Quoniam, col. 1. in fin. vers. præterea ipse seruauit, lib. 1.* Card Tusch. *d. lit. D, concl. 258. n. 8.* [notat Hermosil. *l. 32. gloss. 1. n. 176. tit. 5. p. 5.* quòd hæc dictio in contractu apposita iungit accessoriè.]

13 Amplia secundo etiam ita coniungere vt requiratur verificatio vtriusque copulati, ideo statutum disponens quòd mulier cum hæreditate non nubat forensi, non habet locum si nubat sine hæreditate, quia requiritur concursus omnium copulatorum. Bald. *consil. 357. in fin. lib. 1.* Card. Tusch. *d. lit. D, conclus. 258. n. 13.*

14 Amplia tertiò ita accessoriè coniungere, vt aliquando duas personas ponat pro vna, quando iunguntur per hanc dictionem *Cum*, *l fin. C. de impuberum, & alijs*, vbi si quis dicat, Titius vnà cum filiis suis, & Sempronius mihi hæredes sunto, Titius, & filij habebunt medietatem, Sempronius verò aliam medietatem. Sed obstat ex diametro text. *in l. si quis Titio, ff. de vsufr. & accrescen.* vbi si testator dicat, Titio cum hæredibus meis, & Mæuio eandem rem lego, Titius habebit tertiam, hæredes tertiam, & Mæuius tertiam. Pro concordia tamen Abb. *consil. 57.* incip. *Attingam, in principio, lib. 1.* distinguit quòd quando dictio *Cum*, coniungit nomina collectiua vel nomina dignitatum, semper stat coniunctiuè principaliter, secus si nomina singularia; ideo Papa mandans Archiepiscopo Florentiæ, vt vnà cum Capitulo, & Consulibus filias dotet, & ordinet præbendas Canonicales, non ponit Episcopum & Capitulum tanquam vnum, & Consules pro secunda voce, sed erunt tres voces principales Episcopus habebit vnam vocem, Capitulum aliam, & Consules tertiam, refert Card. Tusch. *d. concl. 258. n. 18. 19. & 20.*

15 Amplia quartò, vt si testator legauerit fundum cum peculio, si legatum in fundo erit nullum, erit etiam nullum in peculio, ita Rota *decis. 709. n. 9. p. 1. diuers.* Honded. *cons. 91. n. 13. vol. 1.*

16 Amplia quintò vt adiecta in venditione hæreditatis cui annexum est iuspatronatus, operetur, vt idem iuspatronatus transeat simul cum hæreditate in venditorem, iuxta resoluta per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 19. n. 13.*

17 Ponitur hæc dictio inter similia, vel parum distantia, vt per Ioseph. Sesse *Aragon. decis. 114. n. 11.* & posita inter diuersas orationes stat potius demonstratiuè, quàm taxatiuè Monet. *in tract. de option. Canonica, c. 5. q. 3. n. 64.* 18

19 Deinde hæc dictio de sui natura repetitionem inducit, vt tradunt Galganet *in tract. de cond. & demonstr. p. 2. cap. 1. quæst. 18. n. 3.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 180. num. 45.* vbi *num. 46.* limitat non procedere fauore libertatis, & *num. 46.* asserit, non

habere locum quoties ponitur inter duas perſonas affines, & ſanguine coniunctas.

10 Dictio (*cum effectu*) tollit fictionem, & fraudes; *gloſſ. penult. in Clem.* 1. *de decim.* & importat quòd realiter, non verbo fiat, *Extrauag. Ioan.* 22. *ſuſcepti*, cum alijs adductis per Bertazol. *de clauſ. inſtrument. clauſ.* 4. *gloſſ.* 7. *n.* 1.

Dictio LXXVI.

De.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 *Cauſam proximam & immediatam denotat dictio* De *niſi aliud conſtet de mente loquentis.*

3 *Cauſam remotam aliquando ſignificat dictio* De, *ſecundum ſubiectam materiam.*

4 *Subſtantiam interdum ſignificat dict.* De.

5 *Legatum ſi fiat de bonis teſtatoris, debentur bona.*

6 *Dos ſi debetur ab ſtatuto filia excluſa de bonis defuncti, debetur in ſubſtantia, & non in pecunia.*

7 *Materiam, ſeu cauſam materialem nonnunquam importat dictio* De.

8 *Materiam immediatam, de qua aliquid fit, quandoque ſignificat dictio* De.

9 *Originem, vel domicilium ſæpè importat dictio* De.

10 *Augmentum importat dictio* De.

11 *Taxatiuè & non demonſtratiuè aliquando ponitur dictio* De.

12 *Conditionem denotat dictio* De.

13 *Ex importat dictio* De.

14 De, & Cum, *in quo differant, oſtenditur.* De *aliquando importat.*

15 A.

16 Super, *cùm de legatis agitur.*

17 Propetr, *ad cauſam declarandam.*

18 Pro.

19 De induſtria, *id eſt, dedita opera.*

20 De integro, *id eſt, denuo.*

21 Deſcripio, *id eſt, non memoriter.*

1 DE vi, & effectibus huius dict. vide Tiraq. *in tract. Ceſſante cauſa, limit.* 20. *num.* 30. *cum ſeqq.* Scott. *in rubr. ff. ſi cert. pet. num.* 51. Vulpell. *de præpoſ. & aduerb. ſignif. ſub hac dict. pag.* 20. Card. Tuſch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 261. Cened. *poſt lib. pract. & canon. q. ſing.* 10. Turſellin. *de particulis Latinæ orationis, c.* 41. Grat. *de dictionib. dict.* 36.

2 Hæc dictio varios habet ſignificatus, de ſui verò natura denotat cauſam proximam, & immediatam niſi aliud conſtet de mente loquentis, *l.* 1. *§. fin. ff. de incend. ruina, & naufr. l. ex hoc iure ff. de iuſtitia, & iure*, Anchar. *q.* 69. *n.* 2. *&* 6. *p.* 1. Polyd. Rip. *de nocturno tempore, cap.* 62. *num.* 7. Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 11. *tit.* 12. *num.* 17. Rip. *in rubr. ff. ſi certum petatur, num.* 2. *&* 3. vbi Dec. *lect.* 1. *num.* 1. *&* 2 *& lect.* 2. *num.* 5. Barbat. *de præſtantia Cardinal. q.* 2. *p.* 1. *poſt n.* 21. Pariſ. *conſ.* 9. *n.* 44. *col.* 1. Dec. *conſ.* 614. *n.* 3. Euerard. *conſ.* 142. *in fine*, Tiraq. *d. limit.* 20. *n.* 31. *verſ. nam & dictio De*, Anton. de Sola *in conſtitut. Sabaud. p.* 2. *tit. de alien. bonor. minor. gl.* 3. *n.* 47. Gom. *in reg. de infirmis reſignantibus, q.* 11. *verſ. & iſta opinio*, Burg. de Pace *conſ.* 29. *n.* 62. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 81. *n.* 13. *& conſ.* 173. *n.* 7. Ber. *deciſ.* 44. *n.* 29. Mandoſ. *in gloſ. facult. in §. habita, in verb. de eorum, pag.* 214. *& ad reg.* 14. *Cancellar. q.* 7. *num.* 7. Vulpel. *citato loco, num.* 1. Cened. *d. ſing.* 10. *num.* 2. Bertazol. *de clauſ. inſtrum. clauſ.* 26. *gloſſ.* 10. *num.* 2. *& gloſſ.* 5. *num.* 2. Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 141. *num.* 7. Card. Tuſch. *d. concl.* 261. *n.* 2.

3 Aliquando tamen cauſam remotam ſignificat ſecundùm ſubiectam materiam, quando aliàs conſtaret de mente diſponentis, vt *in l. ſi finita, §. deinde, ff. de damn. infecto*, Dec. *in rubr. ff. ſi certum petatur, lect.* 1. *num.* 2. *& conſil.* 624. *num.* 2. Mandoſ. *in reg.* 11. *Cancellar. q.* 2. *num.* 8. Cened. *d. ſing.* 10. *num.* 5. Semper enim regulatur hæc clauſula ſecundùm ſubiectam materiam, ex adductis per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 116. *n.* 27.

4 Interdum ſubſtantiam ſignificat, Socin. iun. *conſ.* 82. *num.* 11. *vol.* 3. Tiraq. *d. limit.* 20. *num.* 32. *verſ. hæc enim dict.* Paul. *in tract. de poteſt. Capituli Sede vacante, in primo præludio, à num.* 1. 5 veluti ſi fiat legatum de bonis teſtatoris debentis bona, Corn. *conſ.* 167. *num.* 14. *verſ. dictio enim De, lib.* 2. vbi ait, quòd idem eſt dicere, quòd aliquid ſit de bonis, vel de ſubſtantia bonorum, & ideò ſumma legata de bonis debentur in tot bonis, Socin. *conſil.* 72. *num.* 10. *cum ſeq. lib.* 3. Ruin. *conſil.* 65. *num.* 3. *lib.* 2. Pariſ. *conſ.* 18. *num.* 37. *lib.* 2. Crau. *conſil.* 187. *num.* 5. 6 Hinc etiam ſi dos debetur à ſtatuto filiæ excluſæ de bonis defuncti, quod debeatur in ſubſtantia, & non in pecunia, tradit Menoch. *de arbitr. caſ.* 163. *n.* 25. *cum duobus ſeqq.* quem refert Card. Tuſch. *d. lit. D, concl.* 161. *num.* 5.

7 Nonnunquam importat materiam, ſeu cauſam materialem, Bald. *in l. penult. prope finem, C. de cond. inſert.* Luc. de Peña *in leg. omnes, num.* 72. *C. de decurionibus, lib.* 10. Rip. *in rubr. ff. ſi certum petatur, num.* 2. *& ſeq.* Pauin. *d. prælud.* 1. *num.* 1. Cened. *d. ſing.* 10. *n.* 1. Card. Tuſch. *d. concluſ.* 261. *num.* 6. Camill. Medic. *conſil.* 153. *num.* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 570. *num.* 4. [Rot. apud Paul. de Rubeis *deciſ.* 26. *n.* 27. *tom.* 3. *diuerſ.* aliàs *p.* 7. *recent.*]

8 Quandoque ſignificat immediatam materiam, de qua aliquid fit, vel ſurgit; ideò ſi adiungatur filio, puta ſi dicatur de progenie filij, non includitur pater, nec aſcendentes, vel tranſuerſales, quia non ſurgunt ex filio, ſed ſolùm de deſcendentibus filij intelligitur, ita Bald. *conſ.* 336. incip. *Quæritur verum, lib.* 3. quem refert Card. Tuſch. *d. lit. D, concl.* 261. *n.* 2.

9 Perſæpe originem, vel domicilium importat, vt *in l.* 1. *ff. ad municip.* tradit Surd. *deciſ.* 129. *n.* 15.

10 Item importat augmentum, vt *in l.* 1. *ff. depoſiti*, vbi ponere apud aliquem, non tollit omnimodam cuſtodiam à ponente; ſed ſi deponit, ſecus eſt, quia ſeorſum à ſe ponit, vt ibi gloſſ. *in verb. auget*, Bald. *conſ.* 210. incip. *Proponitur, num.* 5. *lib.* 1. Card. Tuſch. *d. lit. D, concl.* 261. *n.* 1.

11 Item taxatiuè aliquando ponitur, non demonſtratiuè, puta ſi dicatur: Relinquo tali decem menſuras frumenti de fundo, ſeu agro meo ſito in tali loco; quia ex quo dictio *De* ponitur taxatiuè, ſi in eo agro non colligantur tot menſuræ, non poterit legatarius petere ſupplementum ex grano, quod in alijs agris colligetur, *l. Lucius, ff. de alim. legat. l. quidam teſtam. in princip. ff. de legat.* 1. Paul. de Caſtro *conſ.* 438. *num.* 3. *vol.* 1. Dec. *conſ.* 500. *num.* 15. Ioan. de Amic. *conſ.* 46. Benintend. *deciſ.* 64. Durand. *de arte teſtandi, tit. de leg. cauſ.* 49. Petr. Pechius *de teſtam. coniugum, lib.* 5. *cap.* 13. *pag.* 190. Caualcan. *in tract. de vſufr. mulieri relicto, c.* 9. *n.* 167.

12 Item denotat conditionem, vt per Achil. de Graſſ. *deciſ.* 6. *de reſcript. n.* 2.

13 Eiuſdem ſignificationis eſt dictio hæc, ac dictio *Ex*, ſecundùm Tiraq. *d. limit.* 20. *num.* 31. & quando

hæc

hæc nostra pro illa ponitur, sæpe ad personam accommodatur, Cic. *pro Cornel.* Audiui hoc de parente meo. Idem *Attic. lib.* 1. Messala Consul de Pompeio quæsiuit quid de religione sentiret.

14 Differunt autem hæc dictio *De*, & *Cum*, quia hæc nostra denotat substantiam, & dictio *Cum* denotat processum; & ideò si statutum dicat, quòd Prætor faciat de consilio, tenetur sequi consilium: si verò dicat cum consilio, non ita præcisè arctatur ad consilium sequendum. Ita Corn. *cons.* 53. incip. *Prædecisione, col.* 2. *vers. præpositio, num.* 6. *lib.* 1. Bursi. *cons.* 90. *à num.* 42. *vol.* 2. Cened. *d. sing.* 10. *n.* 7. Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. D, concl.* 292. *num.* 21. vbi *num.* 22. citat in contrarium Feder. de Senis *consil.* 1. *num.* 5. *vers. & si oppones.*

15 Multiplices significatus habet hæc dictio, aliquando enim ponitur pro *A*, vt *in l. si it, qui rem, §. fin. ff. de furtis*, in illis verbis, *si stipulatus de te sim*, id est à te, *l.* 1. *C. de fund. rei priu. lib.* 11. ibi, *de fisco*, id est à fisco, *l. si vt certo, ff. commodati*, Cic. *de Orat.* Audiui de socero meo, id est, à socero meo.

16 *Super* importat, cùm de legatis agitur, ad significandam materiam, aut causam legationis, Cic. *lib.* 1. *Officio.* Regulus de captiuis commutandis Romam missus. Idem *in Brutum*: Legatus ad Senatum de Rhodiorum præmiis veneiat, *l.* 3. *in princip. ff. si a non comp. Iud.* Put. *decis.* 39. *n.* 1. *lib.* 2. *in correct.*

17 *Propter* importat ad causam declarandam. Plaut. De nihilo irasci Terent. *in Eunuch.* Quid nos amas de fidicina isthac, id est, propter fidicinam hanc *l. vn. quando ciuilis actio, in princip.* ibi, *de re familiari*, quæ verba ibidem gl & Doctores exponunt, propter rem familiarem.

18 *Pro* etiam importat, *authent. vt nulli iudicum, §. necessarium*, ibi, *Vt nulla mulier de qualibet re includatur* id est, pro qualibet re, vt declarat ibi gloss. *post venditionem, in princ. ff. de aqua pluuia arcend. l. procurator, §. si quis, vers. ex quo, ff. rem ratam haberi.*

De diœcesi, & *in diœcesi*, in quo differant, vide sub dict. *in.*

19 *De industria*, est dedita opera. Cic. *lib.* 1. *Officior.* Si de industria facias. Idem *lib.* 4. *de Finib.* Nec tamen ab illis ita dicuntur de industria.

20 *De integro* idem quod denuò. Cic. *Attic. lib.* 13. Gratulari de integro. Idem *libr.* 1. *epistol.* 29. De integro incidere in morbum. Idem *Attic. libr.* 13. De integro scribere.

21 *Descriptio*, id est, non memoriter. Cic. *lib.* 10. *epist.* 13. Vt à me de scripto dicta sententia est. Idem 10. *Philippic.* Ita enim dixisti, & quidem de scripto.

Dictio LXXVII.
Debet.

1 *Necessitatem, & coactionem plerumque inducit verbum* Debet.

2 *Iussum, & parendi necessitatem significat verbum* Debet.

3 *Necessitatem importat verbum* Debet, *etiam prolatum à testatore, & quando refertur ad iudicem*, vt n. 4.

5 *Necessitatem non importat verbum* Debet, *quando dirigitur ad personam, cuius, vel vbi subiecta materia repugnat*; vt n. 6.

7 *Pro* Potest, *aliquando opponitur verbum* Debet.

8 *Naturam verborum precariorum quandoque assumit verbum* Debet.

9 *Decentiam, & vrbanitatem, non verò necessitatem importat verbum* Debet, *quando in lege ponitur.*

10 *Lex aliquid præcipiens per verbum* Debet, *vel* Non debet, *inducit regulariter præceptum, per quod contra faciens, incurrit peccatum mortale.*

11 *Verbum* Debet, *non importat præceptum quando adiungitur particula importans consilium.*

12 *Actum de iure impossibile reddit verbum* Debet, *quando illi adiicitur dictio negatiua.*

VErbum hoc plerumque inducit necessitatem, & præceptum, vt *in c. proposuit, § super quo, & in cap. oblata, de appellat. & in l. prætor, in princ. ff. de edend. l.* 1. *§. qui magistratum, ff. quod quisque iuris*, gl. *verb. non debet, in cap. proposuit, de appellationib.* gloss. etiam *verb. debeant, in Clem. attendentes de statu monach.* tradunt ibi Card. *in pr. notab.* 9. & Imo. *n.* 7. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. *§.* 1. *gl.* 15. *n.* 1. Burg. *in l.* 3. *Tauri, p.* 2. *concl.* 4. *n.* 1153. Syluest. *in sum. verb. præceptum, q.* 2. Auendan. *respons.* 14. *n.* 2. Castr. *de lege pœnali, lib.* 1. *cap.* 5. *docum.* 4. Matiens. *l.* 1. *gloss.* 4. *n.* 6. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopil.* Sanch *de matrim. lib.* 4. *disp.* 23. *n.* 2. *& in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 36. Hippol. *cons.* 60. *n.* 4. Vasq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *disp.* 158. *cap.* 3. *n.* 21. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 6. *q.* 5. Perez *l.* 1. *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordinam, pag.* 25. Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præs.* 47. *num.* 9. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 33. *num.* 70. Rota *decis.* 79. *num.* 1. & *decis.* 176. *num.* 2. apud Farinac. *p.* 1. *recent.* Ioseph. de Selle *Aragon. decis.* 250. *num.* 15. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 1. *num.* 2. Fr. Emman. *quæst. regul. tom.* 3. *q.* 47. *art.* 4. Thom. de Thomasset. *in floribus legum, reg.* 304. [nouissimè Ioseph. Vela *dissert.* 2. *n.* 29.] Rot. Bonon. *diuers. decis.* 8. *num.* 2. vbi quòd regulariter iussum, & parendi ne- 2
cessitatem significat. Escobar. *de ratiocin. cap.* 6. *n.* 22. vbi *n.* 43. quod non semper importat necessitatem præcisam, Card. Tusch. *pract. conclu. tom.* 2. *litt. D, conclus.* 32. *num.* 2. & *conclus.* 262. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Alexand. *cons.* 225. incip. *Visis, in fin. lib.* 3. extendit, etiamsi iungatur cum verbo voluntario, puta *Possit*, & *Debeat*; quia etiam tunc verbum *Debet*, importat necessitatem.

Amplia primò, quod verbum hoc necessitatem 3
importat etiam prolatum à testatore, vt per Hippol. *in repet. l. vnica, C. de raptu virginum, n.* 279.

Amplia secundò, pariter necessitatem importare, 4
quando refertur ad iudicem, vt per Bobadil. *in sua Politica, lib.* 1. *c.* 12. *n.* 40.

Limita primò, nisi hoc verbum dirigatur ad per- 5
sonam cuius fauore profertur. Apostill. ad Alex. *cons.* 225. *in fine, lib.* 2. *in verb. debent*, Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.* 262. *n.* 3. Fel. *in c. nam concupiscentiam, n.* 8. *limit.* 2. *de const.* Sanch. *d. lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 36. *vers. secundus.* Ratio est, quia cùm possit in fauore suo cedere, non potest debitum præcepti, & necessitate importare, vt colligitur ex *l. cùm pater*, 79. *§. mando. ff. de legat.* 2. vni gloss. *verb. iuri.*

Limita secundò, vbi subiecta materia repugnat, 6
quia tunc necessitatem non importat, sed debitum solius honestatis, quamuis addatur dictio *Omnino*, vt ex Abb. & Felin. tradit Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 146. *n.* 19. Sanch. *de matrim. lib.* 4. *disp.* 23. *num.* 2. *vers. tunc autem.* Quod accidit quando si importaret præceptum resultaret absurdus intellectus, vel alicuius iuris correctio, *l. prætor. in princip. ff. de edendo*, ita Bart. *in l. creditores*, 2. *num.* 3. *C. de pignorib.* Imol. *in Clem. attendentes, n.* 7. *de statu monach.* Sanch. *d. lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 36 *vers. primus.* Nam aliquando expo- 7
nitur pro *Potest*, gloss. *verb. debet in l. obscurato. §. fin. ff. de offic. Proconsul.* Hippol. *in repet. l. vnica, C. de raptu virginum, n.* 278.

8 Quandoque enim assumit naturam verborum precatoriorum, ex adductis per Ferret. *in constitut. Cathalon. gloss. 7. n. 11.*

9 Limita tertiò quando in lege ponitur, nam tunc non importat necessitatem, sed decentiam, & vrbanitatem, vt *in l. non solum, §. 1. ff. de noui operis nunciat.* gloss. *verb. debent, in l. 3. C. de pignorib.* Burg. de Pace *cons. 46. num. 3.* Cad. Tusch. *d. lit. D, conclus. 32. n. 3.* vbi *num. 1.* post Calder. *consil. 220. circa princip. vers. quanto probatur*, aliàs *cons. vnic. de vita, & honest. Clericor.* subdit, quòd lex aliquid præcipiens, per verbum *Debet*, vel *Non debet*, inducit regulariter præceptum, per quod contra faciens incurrit peccatum mortale.

10 Limita quartò quando adiungitur particula importans consilium, vt si dicat: Humiliter debet, ita gloss. *verb. humiliter, in cap. 1. dist. 6.* Sanch. *d. lib. 6. cap. 4. n. 36. vers. vltimus*, vbi post Gabr. Angel. & Sylvest. subdit, quòd cùm hæ acceptiones impropriæ

11 sint, & ex peculiari ratione concurrenti distrahatur verbum *Debet* à propria significatione, quæ & vt debitum præceptum importet, non sunt ad consequentiam trahendæ.

12 Quando negatiua dictio adiicitur huic verbo reddit actum de iure impossibilem, vt per Steph. Grat. *Marchia decis. 51. n. 7.*

DICTIO LXXVIII.
De cætero.

1 IMportat omne futurum tempus, & ideò is, qui in causa pendente iurat de cætero nihil impetrare, se excludit omni tempore. Ita post Roman. *consil. 379. incip. Circa primum, num. 3. vers. secundò propter verbum*, tradit Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 259. n. 1.* [Alexand. Trentacinq. *cons. 23, n. 3. tom. 2.*

DICTIO LXXIX.
Decernimus.

1 *Aliquid de nouo inducit verbum* Decernimus.
2 *Ius nouum inducit, & antiquum declarat verbum* Decernimus.
3 *Anni deliberationem ab omni actu separatam significat verbum* Decernimus.

1 VErbum hoc suapte natura aliquid de nouo inducit, iuxta gloss. *in cap. vos, de senteut. excomm. lib. 6. Clem. 1. de causa possess. & propriet. Clem. 2.* vbi gloss. *verb. decernimus, de rebus Eccles. non alienand.*

2 Flamin. *de resignat. lib. 13. q. 2. num. 3.* Et quòd inducit nouum ius & declarat antiquum, post Abb. & Dec. *in fine, in c. decernimus, de iudic.* & gloss. *verb. decernimus, in Clem. per litteras, de prebend.* tradit idem Flamin. Paris. *de confident. benefic. q. 58. n. 44.*

3 Significat animi deliberationem ab omni actu separatam, iuxta tradita per Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 99. n. 21.*

An autem importat necessitatem, specialis est difficultas; illam importare, tenent Archid. *in cap. 1. n. 2. dist. 76.* vbi Dominic. & Turrecr. *in fine*, Butr. *in cap. nam concupiscentiam, de constitut.* vbi Felin. *n. 8. limit. 2.* Imol. *num 9.* Dec. *in 1. lect. num. 25. in nona edit.* At verius est, esse verbum commune, ac proinde nec præcepti, nec præcepto æquipollens, vt docent Abban *dict. cap. nam concupiscentiam, num. 4.* Armill. *verb. præceptum, n. 7.* Castr. *lib. 1. de lege pœnali, cap. 3. docum. 4.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 7. num. 25.* & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 6. cap. 4. n. 41.*

DICTIO LXXX.
Declaramus.

1 *Noui nihil inducit verbum* Declaramus.
2 *Ius nouum non sequitur ex declaratione.*
3 *Declarans nihil ponit, neque facit de nouo.*
4 *Demonstrare aliquando diffinire interdum, importat verbum* Declarare.

VErbum hoc nihil noui inducit, vt notant Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 30. gloss. 4. num. 1.* Marta *de iurisdict. p. 4. cent. 2. casu 152. num. 4.* nam declarare est aperire, seu manifestare sensum dubium legis, vel dispositionis obscuræ, Castr. *cons. 341. incip. Venio nunc, in princip. vers. non obstantibus prædictis, lib. 1.* vbi quòd ex declaratione non sequitur ius nouum, quia qui declarat, nihil dat, Oldrad. *consil. 224. n. 10. vers. præterea non obstat, & consil. 318. in fin. vers. ad articulos*, Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 86. num. 1. & 6.* vbi *num. 26.* post Bald. *in l. 1. num. 2. C. de manumiss. testam.* subdit, quòd in tantum qui declarat, nihil dat de nouo, vt neque ex declaratione inducatur confirmatio actus declarati. 1 2

Demum quòd declarans nihil ponit, nec facit de nouo, probant *leg. heredes palam, §. si quid post, ff. de testam. l. adeò, §. videtur ff. de acquir. rerum domin.* gloss. *verb. de nouo, in cap. per tuas, de decimis* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. declaratio* 1. Roland *consil. 15. num. 17. vol. 3.* Gabr. *lib. 5. commun. tit. de regulis iuris, concl. 3. num. 1. & 48.* Mat. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resol. 3. num. 12.* Franc. Gallet. *in margarita casuum conscientia verb. declaratio*, Rot. *decis. 454. n. 2.* apud Farinac. *p. 1. recent.* 3

Aliquando hoc verbum pro demonstrare accipi interdum verò diffinire, & declarare, esse synonyma aduertit Bertazol. *d. gloss. 4. n. 1.* 4

DICTIO LXXXI.
Defendere.

1 *Verbum* Defendere, *denotat alterius causam tueri.*
2 Defendere, *est id facere quod dominus in litem faceret.*
3 Defendere *qui tenetur, debet in defensione perseuerare vsque ad finem.*
4 *Defensionem iam iuris, quàm facti importat verbum* Defendere.

VErbum hoc est notæ significationis, ab ipsa fermè natura ostensum: nam qui in discrimen aliquod penitus vocabantur, defendendi suam rationem excogitatunt, & est verbum ciuile, denotatque alterius causam tueri, siue fiat per mandatum, siue sit remandatum, Vlpianus autem *in l. sed & ea, §. defend. ff. de procurat.* dicit, quòd defendere est id facere, quod dominus in litem faceret, hoc est, nihil omittere, quod ad tuitionem, litis pertinere potest; ita Bertazol. *de clausul. instrument. claus. 26. gloss. 9. num. 1.* vbi etiam dicit, quòd qui tenetur 1 2 3

tenetur defendere, non sufficit, quòd se ingerat, sed quòd non sit defuturus defensioni, & in ea perseueret vsque ad finem, per text. *in l. ita ait Prætor, §. penult. ff. ex quibus causis maiores. & in l. 2. in fine. ff. ex quibus causis in possess. eatur*, & tenetur etiam iudicatum soluere, aliàs non rectè dicitur defendere, *l. rectè defendi*, & *ibi* Castr. *ff. de iudiciis*.

4 Verbum etiam istud *Defendere* generale est, & tam defensionem Iuris, quàm facti importat, *leg. defensionis facultas*. & *ibi gloss.* & Bart. *C. de iure fisci. lib.* 10. Bertazol. *d. gloss. 9. num.* 2. vbi *num.* 4. dicit, quòd verbum hoc propriè, & secundum eius propriam significationem accipitur pro defensione, quæ fit ab impugnatione tam de iure, quàm de facto, & *n.* 6. tenet, *Tueri*, verbum idem esse cum verbo *Defendere*.

Dictio LXXXII.
Deinde.

1 *Ordinis gradum significatiua est dictio* Deinde.
2 *Continuatiua præcedentium est dictio* Deinde.
3 *Dictio* Deinde, *idem significat quod dictio* Postea, Demum, *& similes*.
4 *Successiuè importat dictio* Deinde.
5 *Ordinem, & continuationem ad præcedentia denotat dict.* Successiuè.
6 *Dictio* Deinde, *& similiter, intelliguntur incontinenti, & sine interuallo*.

1 HÆc dictio est significatiua ordinis graduum, & ideò in materia successionis importat successiuum ordinem, vt proximior præferatur remotiori; Ita Bald. *consil.* 293. incip. *Primò dicam num. 2. vers. illa enim dictio, lib.* 2. Surd. *consil.* 429. *num.* 10. Sanch. *de matrim. lib. 3. disput. 7. num.* 17.
2 vbi subdit, quòd est continuatiua præcedentium, Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl.* 263. *numer.* 1. Rota apud Zach. de Societate *decision.* 41. *num.* 12.

3 Idem significat, quod dictiones *Postea*, *Demùm*, & similes, vt *in l. potior, in princip. ff. qui potiores in pignore habeantur, & in l. si tibi, ff. de adimendis legatis, & in l. si filius-familias, ff. de religiosis, & sumptibus funer. & in l. vlt. C. ad legem Cornel. de falsis, §. vlt. Instit. ad leg. Falcid* notant Tiraq. *in l. si vnquam, verb. & postea, n. 9. C. de reuocandis donat.* Rebuff. *ad l. portio*, 59. *vers. deinde, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 35. Surd. *cons.* 429. *n.* 10.

4 Item eandem significationem habet, quod dictio *Successiuè*, vt *in l. auia, in princip.* vbi gloss. *ff. de cond. & demonstr.* Surd. *cons.* 365. *num.* 9. Honded. *cons.* 40. *num. 19. lib.* 2. Rot. *decis.* 453. *num. 1. in fine*, apud Fa-
5 rinac. *p. 2. recent.* vbi fuit dictum, dictionem *Successiuè* denotare ordinem, & continuationem ad præcedentia, præcedentiúmque qualitatum repetitionem inducere.

6 Interdum hæc dictio, & similes intelliguntur in continenti, & sine interuallo; nonnunquam verò cum illo, vt *in l. 2. §. prius*, vbi gloss. *verb. deinde, ff. de vulgari. l. illud. § si idem*, vbi gl. *ff. ad legem Aquiliam*.

Dictio LXXXIII.
Deficere.

1 Deficere *non solùm importat mori, sed deesse.*
2 *Verba* Deficiente linea fœminina, *comprehendunt tam casum mortis filiarum præmorientium, quàm non existentium.*

VErbum hoc non solùm importat mori, sed 1
etiam deesse, siue non esse ... *l. 1. C. de indicta viduitate tollen. & in l. petitionem, C. de aduocat. diuers. Iudic.* Ex quibus ita tenet Bero. *cons.* 66. *n.* 16. & *cons.* 102. *num.* 18. *lib.* 2. Alciat. *cons.* 41. *num.* 11. & *seq. lib.* 9. Dec. *cons.* 227. Socin. iun. *cons.* 181. *num.* 23. & 25. *lib.* 2. Simon de Prætis *de interpret. vltim. volunt. lib. 3. solut. 11. num.* 48 & *seq. pag. mihi* 291. Surd. *decis.* 37. *num.* 26. Quibus citatis ita fuit resolutum *in Maceraten. hæreditatis 24. Maij 1613. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Fa-
rinac. *decis.* 453. *num. 6. part. 2. recent.* vbi etiam ha- 2
betur, quòd verba *Deficiente linea fœminina*, comprehendunt tam casum mortis filiarum præmorientium, quàm non existentium, aut quia præmortuæ, aut quia nunquam natæ, ad text. *in l. vnica, §. vbi autem*, cum gl. & *in §. sin autem ad deficientes, C. de caducis tollendis*, [An verificetur in his, quæ nunquam fuerunt, vide Fusar. *cons.* 195. *n.* 30. & 50. Et quod ex sui propria natura successiuam deficientiam per mortem importet, Rot. apud Paul. de Rubeis *decis.* 542. *n. 6. tom. 2. diuers.*

Dictio LXXXIX.
Deinceps.

1 *Temporis futuri indicatiua est dictio* Deinceps.
2 *In infinitum accipitur dict.* Deinceps.
3 *Importat idem quod dict.* Deinde *siue* Postea.
4 *Pro* De cætero *aliquando accipitur dictio* Deinceps.
5 *Interdum pro* Gradatim, *accipitur dictio* Deinceps.

HÆc dictio est indicatiua futuri temporis, iuxta gloss. *verb. deinceps in Clem. eos, de regul.* & gloss. *eod. verb. deinceps, in cap. nemo, de elect. lib.* 6. Albert. *in l. Seia, in fine. ff. de vsur.* Oldrad. *cons.* 310. Menoch. *cons.* 472. *num.* 11. Honded. *cons.* 76 *n.* 3. & *seq. lib.* 2. Petr. Henriq. *cons.* 75. *num.* 2. Et fuit resolutum *in Lamacen. Canonicatus 25. Nouembris 1621. coram Card. Caualerio, & 27. Martij 1624. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.* 1

Accipitur in infinitum, *§. licet, Instit. de adopt. §. sui, Instit. de hæredum qualit. & differ.* Octau. Vulpel. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. De, vers. deinceps, pag.* 22. 2

Est eadem cum dict. *Deinde*, siue *Postea*, vt notat Rebuff. *in comment. ad l. appellatione parentis, vers. deinceps, ff. de verbor. signif. pag.* 267. Honded. *consil. 76. n. 31. vol.* 2. 3

Aliquando accipitur pro *De cætero, in l. cùm bissextus, ff. de verbor. signif. & in l. nemo deinceps, C. de Episcop. audien.* [*Clem. vnic. §. porro, de summa Trinit.* Rebuff. *in l. appellatione parentis, ff. de verb. signific.* Barbat. *cons. 40. n. 45. lib.* 4. Valenzuel. *cons.* 151. *n.* 23. *tom.* 2.] 4

Nonnunquam sumitur pro *Gradatim*, id est, per ordinem, quasi vnus post alium, sic *in l. pronunciatio, §. 1. vers. iure enim, ff. de verbor. signif.* cum aliis citatis à Rebuff. *in comment. d. l. appellatione parentis, vers. Deinceps.* 5

DICTIO LXXXV.
Demum.

1 RESTRICTIVA, taxatiua, & incluſiua eſt hæc dictio, vt in *l. ex duobus, 34. in princip. ff. de vulgar. & pupill. ſubſtit. & in l. ita demum, C. de procurat.* notant Bertachin. *in repert. Iuris, verb. demum*, Bald. *conſ.* 208. incip. *Quæſtio eſt verum, n. 2. lib. 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloſſ. 65. n. 6.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 264. n. 1.*

DICTIO LXXXVI.
Deponatur.

1 VERBUM hoc importat ſententiam ferendam, ſecundùm Tiraq. *in l. ſi vnquam, verb. reuertatur, n. 13. C. de reuocand. donat.* quod latè explicabis cum Ludouico Carbo *de legibus, lib. 8. diſput. 6. verſ. tertia regula.* Ioan. de Salas *in ſimili tract. q. 96. tract. 14. diſput. 15. ſect. 3. ſub num. 41.* Monet. *de diſtribut. quotid. p. 3. q. 7. a n. 19.* Farin. *frag. crim. p. 2. verb. Lex num. 133.*

DICTIO LXXXVII.
Dictus.

1 *Repetitiua, & relatiua præcedentium eſt dict.* Dictus.
2 *Relationem non ſolùm ſubſtantiæ, ſed etiam omnium qualitatum facit dict.* Dictus.
3 *Relationem ſubſtantiæ rei, non autem qualitatis, vel valoris importat dict.* Dictus.
4 *Dictio* Dictus, *importat perinde ac ſi expreſſiſſet eos, de quibus agitur cum omnibus illorum qualitatibus.*
5 *Perſonas, quæ legi poſſunt in inſtrumento, reſpicit dict.* Dicti.
6 *Pactum factum cum aliquo, adhibita dictione* Dictus, *ad hæredes non tranſit.*
7 *Omnia etiam futura, de quibus facta fuit mentio, repetit dict.* Dicta.
8 *Reſtrictiua eſt aliquando dict.* Dictus.

1 EST repetitiua, & relatiua præcedentium, & ad illa refertur, quæ ſuperiùs dicta fuerunt, cum omnibus ſuis qualitatibus. Ita Pariſ. *conſ. 31. num. 16. & conſ. 86. numer. 36. vol. 1. & conſ. 1. num. 12. & conſ. 21. num. 37. vol. 3.* Bellarm. *conſ. 32. in princip.* Alex. *conſ. 140. ſub num. 3. vol. 6.* Ruin. *conſ. 103. n. 1. vol. 2. & conſ. 148. num. 5. in fine, cum ſeqq. lib. 5.* Crau. *conſ. 98. n. 8.* Honded. *conſ. 60. num. 55. & 56. & conſ. 72. n. 24. vol. 1. & conſ. 69. num. 4. vol. 2.* Menoch. *conſ. 4. num. 17. & conſ. 86. num. 43. & conſ. 95. num. 128. & conſ. 117. num. 5. & conſ. 141. num. 4. & conſ. 173. num. 21. & conſ. 303. num. 23. & conſ. 326. num. 45. & conſ. 390. num. 15. & conſ. 556. num. 2. & conſ. 633. n. 25. & de præſumptionib. lib. 4. præſumpt. 178. n. 20.* Tiraq. *de retractu, tit. 1. §. 8. gloſſ. 7. num. 24.* Surd. *conſ. 163. numer. 14. & conſ. 313. numer. 40. & conſ. 323. num. 20. & conſ. 417. num. 4.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dictio 7.* Maſcard. *de probationib. concluſ. 1265. n. 34.* Ioan. Garc. *de nobil. indiuiſ. n. 40.* Galganet. *de cond. p. 2. c. 1. q. 12. n. 2. & q. 18. n. 15.* Ioſeph de Seſſe *Aragon. deciſ. 185. n. 109.* Seraphin. *deciſ. 584. num. 8.* Greg. *deciſ. 495. n. 7.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 2. lit. C, concl. 266. n. 1.* [Rota *deciſ. 96. n. 11. p. 5. recent.* Fuſar. *conſ. 115. n. 10.* Anell. Amat. *conſ. 74. n. 22.*]

2 Amplia primò, vt faciat relationem non ſolùm ſubſtantiæ, ſed etiam omnium qualitatum, vt per Rolan. à Valle *conſ. 34. num. 31. & 32. tom. 4.* Gabr. *conſ. 66. num. 7. 8. 11. & 22. lib. 2.* & fuit dictum *in Romana Caſalet. 18. Maij 1609. coram Card. Sacrato,* impreſſa per Farinac. *deciſ. 187. num. 7. part. 1. recent.*

3 Importare tamen relationem ſubſtantiæ rei, non autem qualitatis, vel valoris, tradit Bald. *conſ. 190.* incip. *caſus, in fine, lib. 1.* vbi quòd interrogatus, an habeat bona ſpecificata penes ſe tanti valoris, ſi dicat habere dicta bona, non cenſetur fateri valorem, quia dictio *Dicta*, refert ſubſtantiam. Idem dicit Bald. *in l. ſi cui, la 2. §. à filio. ff. de leg. 1.* vbi quis inquiſitus, quòd cognouerit Bertam vxorem Titij, ſi dicat cognouiſſe dictam Bertam, non cenſetur fateri qualitatem, quod ſit vxor Titij, quia dictio *Dictam* refert ſubſtantiam tantum. Idem pariter tradit Angel. Aret. *conſ. 101.* incip. *in caſu, num. 19.* prout eos refert Card. Tuſch. *d. lit. C, concluſ. 266. num. 4. & 5.*

4 Amplia ſecundò, quòd eſt relatiua, & importat perinde ac ſi expreſſiſſet eos, de quibus agitur, cum omnibus illorum qualitatibus, vt per Rotam *Bononien. diuerſ. deciſ. 34. n. 43. & deciſ. 115. n. 11.*

5 Amplia tertiò, vt referatur tantùm ad perſonas, quæ legi poſſunt in inſtrumento, vt per Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 31. num. 4.* Et ita non niſi ad eos, qui corporeis oculis legi poſſunt, licèt ratione poſſint comprehendi, ex adductis per eundem Surd. *d. tract. de aliment. tit. 9. priuil. 13. num. 32.* [Rot. *deciſ. 15. num. 8.* apud Paul. de Rubeis *tom. 3. diuerſ.* vbi quod hæc dictio eſt reſtrictiua, & relatiua perſonis, de quibus in præcedenti diſpoſitione, alias *p. 7. recent.*] Vnde pactum factum cum aliquo, iſta dictione adhibita, ad hæredes non tranſit, quia eſt perſonaliſſimum. Ita Menoch. *conſ. 115. n. 50.* Cald. 6 Pereira *de extinct. emphyt. cap. 13. num. 34.* Et fuit dictum *in Bonon. de Mangiolis 20. February 1615. coram Card. Caualerio, & in Romana domo 13. Februarij, & 24. Nouembris 1513. coram Reuerendiſſ. Dom. meo Pirouano.*

Amplia quartò, vt repetat omnia etiam futura, de quibus habita fuit mentio, quia relatiua eſt præcedentium omnium, Cephal. *conſ. 44. num. 13. & ſeq.* Card. Tuſch. *d. lit. D, concl. num. 10.*

8 Aliquando reſtringit hæc dictio, vt per Menoch. *conſ. 732. num. 17.* Crauet. *conſ. 98. num. 8.* vbi quòd licèt appellatione hæredum veniant hæredes hæredum tamen fallit, quando de hæredibus facta eſt mentio, & repetitio, *Dictos hæredes,* Dec. *conſ. 465.* incip. *Perſcrutaris, n. 8. & 9.* vbi quòd appellatione filiorum hæredum, qui repetuntur per relationem verbi *Dictos filios,* non veniunt nepotes, quia repetit qualitates omnes. Refert Card. Tuſch. *d. conc. 66. n. 14.* [Anell. Amat. *conſ. 74. n. 13.*

DICTIO LXXXVIII.
Dimittere.

1 IMPORTAT dimiſſionem reſpectu acceſſus, vt ille dicatur rem dimittere, qui retinet in dominio ſuo, non tamen ad illam accedendo corporaliter, vt per Gemin. *conſ. 106.* incip. *Super dicto dubio, in princ.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 267. n. 1.* & aliàs limitantes, quando adducitur certa qualitas,

ve

vt si dicatur realiter dimittere quia importat totalem, & omnimodam abdicationem.

DICTIO LXXXIX.
Disponere.

1 DIspositionem inter viuos & in vltimis voluntatibus, de sui natura continere potest, vt per Surd. *decis.* 172. *& decis.* 279. *num.* 6. quem refert, & sequitur Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib.* 3. *quæst.* 18. *n. vlt.* Propriè tamen vltimæ voluntati adaptatur, vt colligitur ex text. *in §. vlt. circa med. Instit. quibus ex causis manumittere non licet, authent. de nupt. §. disponat. collat.* 4. Notant Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 331. Marc. *d. claus. p.* 3. *claus.* 34. *num.* 1. Rota *decis.* 879. *num.* 1. apud Farinac. *in prima collect. nouissimarum.* [Fusar. *cons.* 22. *n.* 2. vbi quòd conuenit vltimæ voluntati, *& cons.* 112. *n.* 5. vbi quod conuenit etiam alienationi inter viuos, latè de hoc verbo, Rot. apud Paul. de Rubeis *decis.* 190. *n.* 8. *tom.* 3. *diuers.*]

DICTIO XC.
Diu.

1 *Tempus longum importat dict.* Diu.
2 *Tempus decennale interdum importat dictio* Diu.
3 *Annos quatuor quandoque designat dict.* Diu.
4 *Biennium nonnunquam denotat dict.* Diu.
5 *Pro anno aliquando ponitur dict.* Diu.
6 *Tempus quadraginta dierum non semel importat dict.* Diu.
7 *Arbitrio boni viri accipitur dict.* Diu.
8 *Iudicis arbitrio relinquitur, quando quis dicatur* Diu *in fideiussoria obligatione persistere, ad hoc vt possit ab illa eximi.*

1 IMportat hæc dictio longum tempus Cic. 1. *Verr.* Quæ singularim, ac diu collecta sunt, vno tempore vniuersa perdamus. Et ideò sæpè iungitur cum *Multum*, vt significetur & diuturnitas temporis, & assiduitas vel attentio actionis. Cic. *in Orat.* Diu, multúmque dubitani. Idem *pro Syl.* Hæc diu multùm, multóque labore quæsita vna eripuit hora.

2 Interdum significat tempus decennale, vt *in l. possidori. §. si seruus, ff. de acquir. possess. l. sicut, §. Aristo, ff. quis, & à quo.* Alex. *l.* 3. *§. si seruus, n.* 2. *ff. de acquir. possess.* Gail. *lib.* 2. *obseru.* 29. *n.* 6. Rebuff. *in tract. de decim. q.* 13. *n.* 13. [Peregr. *cons.* 97. *n.* 81. *vol.* 4.]

3 Quandoque ponitur pro quatuor annis, vt *in l. quamvis, C. de vsuris.*

4 Nonnonquam pro biennio accipitur, vt *in l. cùm domini, ff. de locati, & in l. qua in agro, C. de omni agro deserto, lib.* 11. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. n.* 1. *pag.* 22.

5 Aliquando ponitur pro anno, vt *in l.* 1. *§. quibus, ff. de success. edicto.*

6 Non semel importat tempus quadraginta dierum. Ioan. Andr. *in cap. ex parte, de priuileg.* Gemin. *cons.* 78. *num.* 5. *in fine, vers. nec obstat.* Staphil. *de litteris gratia n. m.* 13. Henriq. *resp. opusc.* 2. *lit. D, sub num.* 17. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 270. *num.* 1.

7 Denique accipitur arbitrio boni viri, vt per gloss. *in cap. fin. de fideiussor.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *centur.* 1. *casu* 41. *n.* 3. Octau. Vulpell. *dicto loco.* Alex. Trentacinq. *var. resolut. lib.* 3. *tit. de fideiuss. resol.* 5. *n.* 3. & intelligitur habito respectu ad tempus præfixum, Bernard. Muscatel. *ac modis fideiuben. p.* 2. *q.* 3. *n.* 7.

Sic etiam arbitrio Iudicis relinquitur, quando quis dicatur diu in fideiussoria obligatione persistere, ad hoc vt possit ab illa eximi. Ita Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.* 25. *num.* 72. Menoch. *d. casu* 41. *n.* 3. Valentin. Franch. *de fideiussor. c.* 1. *n.* 561. Henriq. *in simili tract. c.* 25. *n.* 33. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. connent. lib.* 16. *tit.* 20. *n.* 2. 8

DICTIO XCI.
Diutius.

MOdicum tempus denotat, vt *in l. cùm impubere. ff. de rebus dubiis.* Verùm extendi ad biennium, vel quinquennium, per text. *in l. quod dicitur, ff. de pact. & in cap.* 1. *de coniug. leprosor.* tenet ibi Abb. *n.* 8. Speculat. *in §. post hoc autem, n.* 9. *de dispnt.* Menoch. *de arbitr. casu* 459. *n.* 2. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 23. obseruantes, relinquendum esse arbitrio Iudicis, quid importet hæc dictio; quia secundùm subiectam materiam Iudex debet illam extendere. 1

DICTIO XCII.
Do, Dono.

1 *Donationem, & dominij translationem de sui proprietate importat verbum* Do.
2 *Venditionis in materia verbum* Do, *accipitur pro tradere.*
3 *Venditionem propriè aliquando importat verbum* Do.
4 *Verbum* Do, *impropriè accipitur, si appenatur in contractu, de cuius natura non est transferre dominium.*
5 *Permutationem, & compensationem non semel importat verbum,* Do.
6 *Fideicommissum quando importet verbum* Do *remissiuè.*
7 Donare *quando resoluatur in fideicommissum.*
8 Dare, *&* Donare, *in quo differant.*

VErbum hoc de sui proprietate importat donationem & dominij translationem, vt *in l. fin. ff. de condict. data causa, & in l. vbi autem, §. fin. ff. de verb. obligat. & in §. sic itaque discretis, Inst. de act.* Notant Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præs.* 34. *n.* 32. Surd. *decis.* 166. *n.* 16. *& de aliment. tit.* 2. *q.* 1. *n.* 2. Bertaz. *de claus. instrum. claus.* 16. *gloss.* 1. *n.* 3. Pichard. *ad §.* 2. *Inst. quibus modis re contrahitur obligat. n.* 40. *&* 42. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 82. *num.* 14. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. cap.* 18. *n.* 4. *& de empt. & vend. c.* 18. *n.* 24. *& cap.* 20. *n.* 1. Gregor. *decis.* 194. *n.* 15. [Giurba *decis.* 24. *n.* 19. Noguerol. *com.* 1. *alleg.* 26. *n.* 195.] 1

In materia tamen venditionis accipitur pro tradere; ac proinde non importat dominij translationem, *l. exempto,* 11. *ff. de action.* Bertazol. *d. gl.* 1. *n.* 3. Franc. de Sousa *in comment. ad tit. ff. de pactis, art.* 3. *q.* 2. *n.* 7. *in medio.* 2

Aliquando hoc verbum *Do*, exponitur pro *restituo*, & importat perditionem propriè; ita Rom. *cons.* 509. incip. *Circa propositam, n.* 8. *vers. & sic intelligantur,* vbi Appostilla *in verb. Do,* refert Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 343. *n.* 1. 3

4 Sic etiamsi apponatur in contractu de cuius natura non est transferre dominium, tum impropriè accipietur, prout in contractibus locationis, feudi, & similium. Ita Bettazol. *d. gl. 1. num. 2.* qui tamen *claus. 27. gloss. 4. n. 1.* subdit propriè importare idem quod *Cedo*; cùm sit verbum translatiuum.

5 Comprehendit non semel hoc verbum permutationem, & compensationem; iuxta tradita per Cald. Pereira *de emption. c. 24. n. 1.*

6 Verbum *Do*, quando obliquetur, & importet fideicommissum, vide Monet. *de commut. vltim. vol. c. 9. n. 63.*

7 Verbum *Dono*, resoluitur in fideicommissum, quando ob absentiam donatarij valere non potest vt donatio, vt per Menoch. *de præsumpt, lib. 4. præs. 105. n. 19.*

8 *Dare, & donare* in quo differant, vide Galganet. *de different. indiuid. lit. D, n. 6.*

Dictio XCIII.
Donec.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Dict.* Donec, Quamdiu, Quovsque, Vsquequo, *&* Quoad, *sunt eiusdem effectus.*
3 *Temporis limitatiua & restrictiua sunt dict.* Donec, *& similes, habéntque naturam suspensiuam.*
4 *Dict.* Donec, *& similes, requirunt perseuerantiam ad effectum consequendi legatum, pro futuris annis.*
5 *Dispositionem restringit dict.* Donec, *cum perseuerantia vsque ad tempus cui adiecta est.*
6 *Dispositio vt non possit extendi vltra tempus à testatore præfixum, operatur dict.* Donec.
7 *Infinitè accipitur dict.* Donec.
8 *Repetitiua præcedentium est dictio* Donec, *& habet temporum reuolutionem.*
9 *Negatiuè quandoque ponitur dict.* Donec.
10 *Limitationem dispositionis important dict.* Donec, *& similes.*
11 *Fœmina si excludatur donec extent masculi, exclusio non est perpetua, sed temporalis.*
12 *Conditionem regulariter facit dictio* Donec; *& quando illam importet, quando vero non,* num. 13.
14 *Legatum annuum faciunt dict.* Donec, *& similes.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Bart. *in l. 1. num. 13. cum seqq. ff. de cond. & demonstr.* Alduin. *cons. 73. n. 4.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signific. sub hac dict. pag. 23.* Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. c. 1. q. 5.* Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing. 46.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 271.* Tursell. *de particulis Latina orationis c. 43.* Gratian. *de dictionib. dict. 45.*

2 Hæc dictio, & aliæ similes, videlicet *Quamdiu, quovsque, vsquequo, & quoad,* sunt eiusdem effectus, & idem sonant. Boër. *decis. 44. n. 30. & 38.* Cosin. *in pragmat. sanct. tit. de collat. §. quòd si quis, verb. donec, pag. mihi 212.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 23.* Natt. *cons. 459. num. 16. vol. 2.* Surd. *cons. 186. n. 16. & cons. 476. n. 2.* Card. Tusch. *d. concl. 271. n. 2.* Cened. *d. sing. 46. n. 2.*

3 Istæ dictiones sunt limitatiuæ, & restrictiuæ temporis, habéntque naturam suspensiuam, & dispositionem, seu acquisitionem suspendunt, vt colligitur *ex l. legatum, ff. de annuis legat.* Notant. gloss. *verb. donec, in Clem. 1. de censib.* Dec. *cons. 621. num. 7.* Alex. *cons. 66. num. 3. lib. 3.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 6. §. 6. verb. des enfans, n. 8. pag. 219. versa,* Bursat. *cons. 133. num. 1. lib. 2.* Tob. Non. *cons. 12. num. 14.* Cephal. *cons. 118. n. 39.* Menoch. *cons. 151. num. 40. & cons. 166. num. 1.* Surd. *cons. 186. num. 15. & cons. 319. num. 16. & cons. 439. num. 9.* Honded. *cons. 6. num. 36. vol. 1.* Pacif. *de Saluamerdis inspect. 4. cap. 1. num. 85.* Ceual. *commun. contra comm. q. 806. num. 35.* [Theodos. de Rubeis *in sing. Rota tom. 2. p. 4. concl. 289. n. 3.*]

Item istæ dictiones de sui natura requirunt perseuerantiam ad effectum consequendi legatum pro futuris annis, vtibi gratiâ, si dicatur: Relinquo centum vxori meæ quolibet anno, donec castè vixerit, & vidua fuerit, quia requiritur perseuerantia ad hoc, vt pro anno futuro consequi possit legatum Dec. *in l. si quis heredem, num. 7. C. de instit.* Natt. *cons. 459. num. 16. & 17.* Ruin. *cons. 34. num. 4. & seq. vol. 2.* C. pyc. *decis. 203. num. 1.* Caualcan. *in tract. de vsufructu mulier relicto, cap. 9. num. 120.* Nam stantibus istis dictionibus, legatum pro primo anno erit purum, & pro sequentibus erit conditionale, ex traditis per Boer. *decis. 44. n. 39.* Vnde mulier per transitum ad secundas nuptias, amittet illud legatum in futurum: pro tempore tamen præterito legatum valuit, nec mulier tenetur fructus perceptos restituere, quamvis, cessauerit conditio viduitatis, & castitatis, quia in præteritum licitè fructus percepit. Ita tradunt Caual. *d. cap. 9. num. 115.* Aym. *cons. 300. num. 5.* Paris. *cons. 95. num. 44. vol. 2.* Socin. *cons. 81. num. 7. vol. 3.* Ruin. *consil. 51. num. 17. vol. 2.* Nam per hanc dictionem, & similes testator non prohibet, vt non nubat, sed vult quod habeat, donec non nupserit; postquam verò nupserit, quòd non habeat etiam quod mortuo marito reuerteretur ad viduitatem, vt latè in proposito consuluit Dec. *cons. 621.* Ruin. *cons. 65. à num. 1. & 6. vol. 1.* Caualcan. *d. c. 9. num. 117. post princip.* Et in hoc differunt ista dictio *Donec*, & similes, à dictione *Dummodò*, quæ denotat perseuerantiam, & perpetuitatem. Vnde si vxor in casu prædicto steterit vidua per triennium, & perceperit fructus triennales, & postea nupserit, tenetur restituere fructus, quos perceperit pro illo triennio, quo steterit in viduitate. Ita Paris. *cons. 95. num. 44. vol. 2.* sentit Bero. *q. 99. num. 3.* & tradit clarè Caualcan. *d. cap. 9. n. 1 cum seqq.*

Et quòd dictio *Donec*, restringat dispositionem cum perseuerantia vsque ad tempus, cui adiecta est, tenent Bart. *in l. 1. col. 6. ff. de condit. & demonstr.* Grat. *cons. 91. num. 27. lib. 2.* cùm habeat naturam suspensiuam, Socin. iun. *cons. 76. num. 113. lib. 1.* Albert. Brun. *in tract. de statuto, quòd stante masculo, artic. 10 q. 5. num. 72.* Tob. Non. *cons. 8. num. 2.* Rip. *singul. obseruat. obsen. 372. num. 2. 3. & 4.* Surd. *cons. 186. num. 15.* Honded. *cons. 29. num. 3. vol. 1.* & sit aduerbium limitatiuum, vt per Dec. *cons. 6 1. num. 7. & cons. 637. num. 12. & cons. 585. num. 11.* Caualcan. *d. c. 9. n. 79.*

Operatur, vt vltra tempus à testatore præfixum dispositio non possit extendi, vt post Paris. *cons. 20. n. 7. lib. 3.* fuit resolutum *in Romana hereditatis de Vannis 17. February 1606. coram Card. Marquemonteo,* impressa per Farin. *decis. 162. n. 3. recent.* 6

Item infinitè accipitur dictio *Donec*, Luc. de Penna *in l. si ad magistrat. col. 3. ad fin. C. de decur. lib. 10.* Cened. *d. sing. 46. n. 7.* 7

Item est repetitiua præcedentium, & habet in se tempo 8

temporum teuolutionem iuxta tradita per Azebed. *ad l. 1. n. 74. n0. 4. lib. 5. noua Recopil.*

9 Quandoque hæc dictio ponitur pro negatiua, vt *in cap. Ioseph. de verbor. signif.* ibi, *Ioseph. non cognouit Mariam, donec peperit filium primogenitum*; ac si *nunquam* diceret, etiam postquam peperit. Ita Cardin. Tusch. *d. l. D. concl. 471. n. 8.*

10 Item quod suprà dixi hanc dict. *Donec*, & similes importare limitationem dispositionis, quod per *leg. fœmina, ff. de senator.* tradunt etiam Dec. *cons. 584. num. 11.* & Castr. *cons. 184. num. 2. lib. 2.* Card. Tusch.
11 *d. concl. 271. num. 21.* Extende in dispositione statuti, quia si fœmina excluditur, donec extant masculi, exclusio non est perpetua, sed temporalis. Bald. *cons. 43. lib. 2.* Dec. *dict. cons. 584. n. 11.* Socin. ion. *cons. 2. in fine, lib. 1. & cons. 110. lib. 12.* Alex. *cons. 180. num. 2. lib. 6.* Rimio. iun. *cons. 249. num. 21. & seq.* Menoch. *cons. 105. num. 85. & seq.* Cardin. Tusch. *d. concl. 271. num. 5.* vbi *num. 9.* post Dec. *d. cons. 484. num. 11.* ampliat, huiusmodi dictiones limitantes dispositionem, idem operari, si adiiciantur dispositioni negatiuæ, quia erit limitata dispositio negatiua, prout si apponantur dispositioni affirmatiuæ: & ideò quòd pater prohibens alienationem filio, donec, fuerit certæ ætatis, censetur ipso iure concedere adueniente ætatis suspensa, & *num. 10.* pariter ampliat, vt multo magis operentur huiusmodi dictiones quando sunt geminatæ, veluti si dicat, Donec, & quovsque & *num. 11.* etiam ampliat in tantum dictiones istas limitare, vt si apponantur dispositioni prohibitiuæ, lapso termino prohibitionis, ad tempus inducatur permissum; declarat tamen *num. 12.* post Barth. *cons. 20. in princip. lib. 1.* vt non procedat, quando essemus in dispositione causata, seu requirente factum Superioris; quia excommunicatus, donec soluat, sequuta solutione debet absolui.

12 Regulariter dictio *Donec* facit conditionem, *leg. pater Seuerinam, §. fin.* & *ibi* Bart. *in vers. secundo principaliter, ff. de condit. & demonstr. l. legatum, ff. de annuis leg. n. l. generaliter, §. duas filias, ff. de vsufructu legato*, Dec. *in l. si quis hæredem, num. 7. ad finem, C. de instit. & cons. 485. num. 6. lib. 2.* Socin. iun. *cons. 58. n. 8. vol. 3. & cons. 485. num. 6.* Cephal. *cons. 71. num. 17.* Ruin. *cons. 43. num. 4. vol. 2.* Honded. *cons. 82. num. 11. vol. 2.* Boer. *decis. 44. num. 39.* Cened. *d. singul. 46. n. 1.* Petr. Henriq. *resp. opusc. 2. lit. D*, [Theodos. de Rubeis *in singul. Rota tom. 2. p. 4. claus. 289. num. 1.* Rot. *decis. 190. num. 6. p. 1. in posthum. Farin.* aliàs *p. 3. recent.* vbi quod non importat conditionem principaliter, sed secundariò, quia principaliter importat tempus.]

13 Declara, huiusmodi dictiones *Donec, quoad, & quovsque*, ac similes, si respiciunt inchoationem beneficij, vel dispositionis importare conditionem, si apponuntur ad suspensionem beneficij, quando suspensio est incerta, secùs si limitata certo tempore. Si verò apponatur à lege ad limitationem, important conditionem extinctiuam ipso iure; si verò ab homine, secùs. vt distinguit Bart. plenè *in l. 1. n. 15. vers. & quæro, ff. de condit. & demonstr.* cuius opinionem communem dicit Surd. *cons. 186. num. 16.* Decian. *cons. 108. n. 19. lib. 3.* quem refert Card. Tusch. *d. conclus. 271. num. 6.* vbi *num. 7.* cum eodem Deciano, extendit huiusmodi dictiones in vltima voluntate appositas ad limitandam dispositionem importare conditionem extinctiuam, prout si à lege induceretur [Galgan. *de condit. part. 2. cap. 1. part. 5.* Franc. de Barry *de success. testati, & abintestat. lib. 17. tit. 2. n. 8.*]

Denique supradictæ dictiones faciunt legatum 14
annuum, *l. legatum. ff. de annuis legat.* Surd. *de aliment. tit. 2. q. 15. num. 192.* Octau. Vulpell. *citato loco, n. 5.* vbi subdit, quòd pro priore anno est purum, pro aliis conditionale; & *num. 6.* asserit, speciali alimentorum fauore inductum esse, vt legatum Donec, vel quamdiu quis cum hæredibus habitauerit, etiam iis mortuis debeatur, & sit perpetuum, dummodò per legatarium non steterit, ad notata per gloss. & scribent. *in l. 1. C. de instit. & subst.*

DICTIO XCIV.

Dum.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Dictio* Dum, *&* Donec, *sunt eiusdem naturæ.*
3 *Tempora tria, præteritum, præsens & futurum respicit dict.* Dum.
4 *Annuum relictum faciunt dict.* Dum, *& similes in vltimis voluntatibus.*
5 *Actum dum est in fieri denotat dict.* Dum.
6 *Conditionem importat dictio* Dum, *declarando vt ibi.*
7 *Conditionem actu perseuerantem an inducat dict.* Dum.
8 *Exceptiua ad regulam est dictio* Dum tamen.
9 *Tempus præteritum, præsens & futurum designat dictio* Dudum.

DE vi, multiplicique significatione huius di- 1
ctionis vide Alber. *in Diction. verb. dum*, Colm. *in pragmat. sanct. in tit. de caus. in §. inoleuerunt, in vers. dudum, pag 109.* Mandos. *in glos. facult. §. sanè, in verb. dum, pag. 70.* Tursellio. *de particulis Latinæ orationis, c. 45.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 26.* Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing. 47.* Grat. *dict. 46.*

Hæc dictio, & *Donec*, sunt eiusdem naturæ, Cic. 2
pro Flac. Qui valuit tamdiu, dum huc prodiret. Colum. *lib. 2. cap. 11.* Paulùm aqua maceratur, dum intelentescat. Vnde facta suprà in dictione *Donec* adaptari possunt huic dictioni.

Tria tempora, præteritum scilicet præsens, & fu- 3
turum respicit hæc dictio, sicut *Donec, & Quamdiu.* Mandos. *in gloss. facultatum, §. sanè, in vers. dum, pag. 78.* Cened. *d. sing. 47. n. 2.*

Faciunt in vltimis voluntatibus relictum an- 4
nuum, Roman. *cons. 516. num. 9.* Mandos. *d. §. sanè, in vers. dum, in fine.* Boer. *decis. 44. n. 39. ad finem.* Cauale. *de vsufructu mulieri relicto, cap. 9. n. 115.* Cened. *d. singul. 47. n. 6.*

Denotat hæc dictio actum, dum est in fieri, vt 5
in l. si quis id quod, vers. quòd si dum proponitur, ff. de iurisd. omnium iud. l. arboribus, §. Iulianus, vbi text. & gloss. *ff. de vsufructu.* Ias. *in l. clàm possidero, §. qui ad nundinas, n. 3* & *ibi* Aretin. *ff. de acquir. possess.* Cened. *d. sing. 47. n. 5.*

Conditionem importat sicut dict. *Donec, Dummo-* 6
do, & similes præcipuè quando iungitur rei perfectæ, vt *in l. qui concubinam, §. vxori, ff. de legatis 3. cap. præterita, de elect.* Dec. *cons. 526. num. 2. tom. 2.* Pans. *cons. 95. num. 47. lib. 2.* Ruin. *cons. 43. num. 5. volum. 2.* Flor. de S. Petro *cons. 9. num. 4.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. C, concl. 583. num. 16.* Vulpel. *de præposit. signif. sub hac dict. pag. 26.* vbi subdit, quòd legatum factum vxori dum vidua steterit, donec non nupserit debetur, & addit, hanc dictionem ha-

bere conditionem repetitiuam, vt dispositio suum reassumat effectum, impedimento cessante. *ad not. in l. si quis ita legauerit, ff. de condit. & demonstr. & in l. pen. ff. de excus. tutor.* Cened. *d. sing. 47 num. 5.* vbi ait, quod hæc dictio facit conditionem si iungatur rei imperfectæ, secus si iungatur rei perfectæ, quia tunc facit modum. [Rot. *decis. 241. n. 42. p. 3. recent.* vbi quod adiecta perfectæ dispositioni, facit ipsam modalem.]

7 An autem ista dictio inducat conditionem actu perseuerantem? vide Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de condit. apposit.* vbi tractat quæstionem si communitas alicui dederit prædia publica in emphyteusim dum Princeps consenserit; an sufficiat Principem semel consensisse, an verò requiratur Principem in consensu perseuerare? de quo etiam vide Ias. *in leg. 2. in 2. lect. n. 4. ff. de in ius voc.* Mandos. *in gloss. facult. §. sanè, in vers. dum fol. 79.* & citatos per Caualcan. *d. c. 9. n. 113.*

8 Dictio *Dum tamen*, est exceptiua ad regulam, ideo excipit casum positum sub hac dict. vt per Angel. *cons. 190. incip. Thema est, n. 5. vers. illa ergo dictio* vbi quòd firmat regulam in contrarium, refert Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 278. n. 1.*

9 *Dudum*, importat tempus præteritum, præsens, & futurum, sicut dict. *Olim*, & *Quando*, ex adductis per Bertachin. *in repert. Iuris, verb. Dudum*, Petr. Henriq. *opusc. 2. lit. D, in fine.*

Dictio XCV.

Dummodo.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Modum, & non conditionem de sui propria natura denotat dict.* Dummodo.
3 *Conditionem importat dictio* Dummodo, *quando iungitur ei, quod venit implendum ante quam actus perficiatur.*
4 *Actui imperfecto quando iungitur dictio* Dummodo, *importat conditionem.*
5 *Modum inducit dictio* Dummodo, *si adiiciatur actui perfecto.*
6 *Dispositioni quando est adiecta dictio* Dummodo, *importat conditionem, non verò si adiecta sit executioni.*
7 *Facto explicando per aliquem tertium, quando apponitur dictio* Dummodo, *importat conditionem.*
8 *Implementum eorum, quibus dictio* Dummodo *adiungitur, semper requiritur, siue faciat modum, siue conditionem.*
9 *Præcedentia restringit, & modificat dictio* Dummodo.
10 *Admonitionem, vel comminationem denotat aliquando.*

1 DE vi & effectibus huius dict. vide Bertachin. *in repert. Iuris, verb. Dummodo.* Neapod. *in consuet. si qua mulier. in verb. Dummodo.* Rebuff. *in praxi benef. tit. de forma noua prouisionis, in verb. Dummodo. & in rub. de reg. ad præl. nomin. §. fin. in verb. Dummodo.* Tursell. *de particulis Latinæ orationis, c. 46.* Vulpell. *de præpos. signif. sub hac dict. pag. 26.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 272.* Cened. *post practic. & canon. q. sing. 11.* Grat. *dict. 48.*

2 Ex sui propria natura denotat modum, & non conditionem, Bart. *in l. quibus diebus, §. vltim. num. 4. vers. quid de dict. Dummodo, ff. de condit. & demonstr.* Dec. *cons. 327. num. 3.* Corn. *cons. 162. num. 17. in princ. lib. 2. & cons. 130. num. 7. lib. 3.* Ruin. *consil. 12. num. 4. & cons. 152. num. 3. & cons. 215. num. 10. vol. 3. & cons. 63. num. 3. vol. 4.* Beroi. *cons. 53. numero 6. vol. 1.* Blanc. *de comprom quæst. 1. num. 28.* Tiraq. *de retractu lig. §. 8. gloss. 8.* Bertachin. *d. verb. Dummodo.* Rebuff. *in concor. in rubr. de reg. nomin. §. fin. in verb. Dummodo, & in praxi tit. de dispensat. rat. ætatis in verb. Promissio, in fin. & in comment. ad l. maiore parte 136. vers. Dummodo, ff. de verb. signif. pag. mihi 544.* Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, c. 9. num. 117.* Mandos. *ad reg. 17. Cancell. q. 2. num. 2.* & Gom. *ibid. quæst. 1.* Rot. *decis. 231. alias decis. 1. de condit. appos. in nouis.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 15. num. 28.* Vulpel. *citato loco.* Vezin. *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 34. num. 63.* Crauet. *cons. 10. num. 14.* Gabr. *consil. 5. num. 2. lib. 1.* Menoch. *cons. 134. num. 36.* Azebed. *ad leg. 11. num. 39. tit. 6. lib. 5. nouæ Recopil.* Cardin. Tusch. *d. concl. 272. num. 1.* Marc. Anton. de Amatis *Marchia decis. 50. num. 34.* Surd. *cons. 186. num. 11. & cons. 371. num. 69.* Card. Seraphin. *decis. 339. num. 5. & decis. 349. num. 1.* Anton. Monach. *Florent. dec. 46. num. 64.* Anchar. *q. 31. num. 8. & 15. part. 2.* Cened. *d. sing. 11. num. 1.* Qui omnes tenent quòd huiusmodi dictio denotat modum, & non resoluit dispositionem, sed obligat ad sic faciendum. [Vnde infert Franchin. *decis. p. 1. concl. 219.* Si quis sit receptus in ciuem, dummodo soluat collectas, illis non solutis, non propterea desinere esse ciuem, sed cogi debere ad eas soluendas.]

Verùm licèt regulariter importat modum, tamen 3
tribus casibus importat etiam conditionem. Et primò, quando iungitur ei, quod venit implendum, antequam actus perficiatur, *l. Tais, §. Stichus, ff. de fideicomm. libert.* Curt. sen. *cons. 78. col. 8.* Socin. iun. *cons. 148. in fine, vol. 1.* latè Crauet. *cons. 10. num. 14.* Rip. *lib. 2. resp. c. 9. col. 1.* Bertran. *cons. 201. n. 5. vol. 1.* Mandos. *in reg. 51. Cancell. q. 13. n. 8. & reg. 17. q. 2. n. 3.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 8. §. 5. verb. Christi nomine, n. 19.* Surd. *decis. 209. n. 4. & cons. 186. n. 11. & seq.* Menoch. *cons. 918. n. 10.* Cened. *d. sing. 11. n. 2.*

Secundò, quando ponitur, & iungitur actui im- 4
perfecto, Rebuff. *in concord. rubr. de reg. ad Præl. nom. §. fin. in verb. dummodò*, Caualcan. *de vsufructu, cap. 9. n. 117.* Pute *decis. 420. num. 4. lib. 1. in correct.* Cened. *d. sing. 11. num. 3.* Molin. *d. cap. 15. num. 29.* Sanch. *de matrimon. lib. 3. disput. 83. num. 2.* notantes, quòd hæc dictio tunc inducit modum, si adiiciatur actui perfecto. [Franc. de Barry *de success. testati, & ab intestati lib. 17. tit. 2. n. 14.*]

Tertiò, quando est adiecta dispositioni, non autem executioni. Socin. iun. *cons. 18. n. 13. vol. 3.* Seraphin. *decis. 1017. n. 5.* Rota *decis. 38. p. 1. diuers.*

Quartò, quando apponitur facto explicando per aliquem tertium, vt consuluit Gabr. *cons. 39. num. 1. lib. 1.* [Denique quando testator dixerit, *Dummodò hoc fecerit, aliàs nihil habeat, &c.* necesse est vt illud fiat, quia dictio, *aliàs*, & *alioquin* facit conditionem. Intrigl. *de substit. cent. 3. q. 88. n. 19. & 23.* Franc. de Barry *de success. testati, & ab intest. lib. 17. tit. 2. & 4.*]

Illud obseruandum est, quòd siue ista dictio fa- 8
ciat modum, siue conditionem, semper requiritur, quòd adimpleantur ea, quibus ista dictio adiungitur; aliàs si non interueniunt, actus corruit, nec consequitur effectum. Rebuff. *in comment. ad d. leg. maiore parte, vers. verum* Strach *de mercat. tit. de mandato, n. 8.* Paris. *cons. 95. num. 44. vol. 2.* Dec. *cons. 661. num. 12. vers. secundò*, Anchar. *cons. 169. num. 2. vers. siue tamen contrarium*, Grat. *consil. 86. num. 1. vol. 2.*

Alciat.

Alciat.*conf.*211.*num.*3. Caualcan. *d.cap.*9. *n.*117.*ad finem, & n.*119.

9 Hæc dictiu restringit, & modificat præcedentia, *l. Lucius, §. qua habebat, & l. ita tamen, ff. ad Trebell.* Rebuff. *in princip. tit. de dispensat. ratione ætatis, in verb. prouisio, in princ.* Cened.*d.sing.*11. *n.*6. *in princ.* seu facit contradictionem ad præcedentia, Pans. *cons.*47.*num.*7.*vol.*3. [Et coarctat dispositiones secundùm qualitates appositas. Rota apud Paul. de Rub. *decis.*329.*num.*31.*tom.*2.aliàs *p.*6.*recent.* & stat restrictiuè, & qualificat antecedentem dispositionem, Rot.*dec.*247.*n.*26.*p.*5.*recent.*]

10 Aliquando denotat admonitionem, vel comminationem gloss.*verb. retinere, circa fidem, de prabe d. in* 6.& *ibi* Ioan. Andr. Rot. *decis.*1. *de cond. & appos. in nouis*, Cened.*d.sing.*11 *in fine.*

Dictio XCVI.

Dumtamen.

1 *Conditionalem actum, cui apponitur, reddit de sui natura dict.* Dumtamen.
2 *De necessitate requiritur, quod existat illud, cui dict.* Dumtamen *iniungitur.*
3 *Modum aliquando facit dict.* Dumtamen *quo non impleto deficit legatum.*
4 *Actus debet adimpleri siue dict.* Dumtamen *sonet in modum, siue in conditionem, & ante adimplementum non consequitur effectum ciuilitatis.*
5 *Modum, aut conditionem aliquando non facit dict.* Dumtamen, *sed ponitur in textu alicuius noui casus.*
6 *Exceptionem ad regulam importat dictio* Dumtamen.

1 DE sui natura reddit actum, cui apponitur, conditionalem, & actum perseuerantem importat vt *in cap. licèt*, vbi Panorm. *n.*5.& 10.*de transl. Præl.* Bursat.*cons.*44.*n.*27.*vol.*1. Cened.*post lib. pract. & canonic. q.*48.*n.*1.

2 Et requiritur, quòd de necessitate existat illud, cui ista dictio iniungitur. Ruin. *cons.*137.*n.*2. *vol.*1. & *cons.*215.*n.*6 *eod. vol.*1. Cened.*d.sing.*48.*n.*2.

3 Aliquando facit modum, quo non impleto deficit legatum. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.*27.

4 Et siue ista dictio sonet in modum, siue in conditionem, debet adimpleri actus, & ante adimplementum non consequitur effectum ciuilitatis, Anch. *cons.*169.*n.*2.*vers. siue enim*, Dec.*cons.*661.*n.*12.*vers.*2. vbi loquitur de dictione *Dummodò* tenet tamen contrarium Alciat.*cons.*211.*n.*3.

5 Aliquando ista dictio non facit modum, nec conditionem, sed ponitur in textu alicuius noui casus vt *in l. in offerendis, C. de appellat.* Neapod. *in cons. si qua mulier, n.*6. *de mulier. hab. filio fol.*206. Cened. *d. sing.*48.*n.*3.

6 Importat exceptionem ad regulam, vel dispositionem, cui adiicitur; ita Angel.*cons.*190. incip. *Thema est tale, n.*5.*vers. illa ergo dictio*, Card. Tusch.*pract. concl. tom.*2.*lit. D, concl.*273.*n.*1. & *concl.*278.*n.*1.

Dictio XCVII.

Dumtaxat.

1 *Taxatiua est dict.* Dumtaxat.
2 *Limitatiua, & restrictiua est dictio* Dumtaxat.
3 *Negationem in aliis concludit dictio* Dumtaxat.
4 *Exclusiua est dictio* Dumtaxat *omnium aliorum casuum, & omnium personarum præter expressas.*
5 *Casus similes non excludit dict.* Dumtaxat.
6 *Exclusiua non est dictio* Dumtaxat, *eorum quæ sunt de natura rei, nec eorum, quæ veniunt de consuetudine contrahentes*, vt n.7.
8 *Casum habentem eandem rationem non excludit dictio* Dumtaxat.
9 *Solemnitatem, & formam inducunt dict.* Dumtaxat *& similes, taxatiue apposita dispositioni de aliquid faciendo.*

TAxatiua est hæc dictio, significans idem quod *Tantum*, vel *Solum*, vt *in leg. non est ferendus, de transact.* & *in l. non solum, §. quoties, ff. de procur.* & *in l.*3.*§. interdum, ff. de negot. gestis*, & *in l. si ex causa, §. nunc videndum, ff. de minorib.* Notant Fulgos. *consil.*22. incip. *Visis quatuor, num.*2. *vers. tertio*, Rebuff. *in comment. ad l. pratum*, 31.*vers. dumtaxat, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 183. Menoch.*cons.*989.*n.*14. Vulpel. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.*28. Ferret. *in constitut. Cathaloniæ, gloss*9.*num.*19. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.*2.*lit. D, concl.*388. *num.*1. vbi addit, quòd respicit sequentia, & non antecedentia. [Narbona *l.*59.*gloss.*1.*num.*23.*post tit.*4. *lib.*2. *Recop.* vbi quod est taxatiua, & cæteros omnes excludit.] 1

Limitat & restringit; vt *in l. Iulianus, ff. de petit. hered.* gloss. *verb. dumtaxat, in extrauag. suscepti regiminis Ioan.*22.*de elect.* Tiraq. *de retract. conuent.* §.1. *gloss.*6.*num.*2. Rebuff. *in comment. ad d. l. pratum, vers. item*, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.*43. *num.* 24. Cened.*sing.*18.*num.*6. *prope finem*, Stephan. Gratian. *Marchia dec.*78.*n.*26. 2

Et ita est taxatiua, & restrictiua, vt concludat negationem in aliis, Card. *in Clem.*1.*de sequestr. poss.* & *in cap. contingit*, vbi etiam Felin. *de fide instrum.* Bart. *in l. si quis, §. cum Titio, ff. de adimend. legatis.* Cened. *d. sing.*18.*n.*5. 3

De eius natura est excludere omnes alios casus, & omnes personas præter expressas, *l.*3. *§. cum Titio ff. de adimen. legat. l.*2. *C. de legib. cap. cum Ecclesia, de verb. signif. Clem.*1. & *ibi* Zabarell. *in princ. in* 3 *notab. de sequestr. possess. c. statutum, §. in nullo*, & ibi Archid. *de rescript. in cap.*1. *de iureiurand. in* 6. *c.*1. *de tempor. ordin. eod. lib.* Bart. *in l.*1.*n.*1. vbi Ias.*num.*8.*in fin. ff. si quis ius dicenti*. Roman.*cons.*512.*n.*.. & ibi Mandos. *lit. E*, Oldrad.*cons.*186. Natt.*cons.*78.*n.*3. *tom.*1. Sebast. Medic. *de affinit. p.*2.*cap.*88. *num.*2. Colm. *in pragm. sanct. tit. de collat. §. item censuit, in verb. dumtaxat.* Aym.*cons.*201.*n.*40. Paris. *cons.*47.*n.*18.*lib.*4. Gozad.*cons.*60.*n.*7. Mandos.*in reg.*8.*Cancell. quæst.*6. *n.*6. Mascard. *de prob. concl.*1393.*n.*37. Cened.*d. sing.*18.*n.*1. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.*388.*n.*2. 4

Verumtamen licèt ista dictio sit taxatiua excludens casus omnes alios, præter inclusos hoc tamen limitatur in aliquibus casibus, & primo quod non excludit casus similes, vt *in l. si mora, in verb. dumtaxat.* & *ibi* Paul. de Castro *num.*9. & Ias. *num.*5. *ff. solut. matrim.* & *in l. si contractus*, iuncta gloss. *in princ. ff. de reg. iuris.* Abb. *in cap. cum dilecta, n.*8. *de confirm. vtili.* Tiraq. *de retract. conuention.* §.1. *gloss.*6. *num.*2. *cum seqq.* Guttier. *canon. lib.*14. *à num.*4. Cened *d. sing.*18.*num.*2. Et vide latiùs infrà in sub diction. *Solum, & Tantum.* 5

Secundò limita, quòd per hanc dict. non excluduntur ea quæ sunt de natura rei, vt *in leg.*1. *ff. si mens.* 6

menf. fals. mod. dixerit. Paul. de Castr. *in l. 1. si vestimenta, num. 2. ff. depositi.* Quemadmodum etiam non excludit ea quæ veniunt de consuetudine contractus. Vnde si data fuit potestas alicui, vt acciperet mutuò duodecim ducatos dumtaxat,& iste accepe-
7 rit,sed sub vsuris, quod non videtur excessisse fines mandati quia videtur facere ea quæ sunt de natura contractus, cùm sit consuetudo, quòd mercatores isto modo mutuent. Ias. *in l. si constante, à n. 97. ff. soluto matrim. & in l. 1. n. 11. vers. tertiò principaliter, ff. si quis ius dicenti.* Rom. *in l. 3. §. iurari, ff. de iureiurand.* Ced. *d. sing. 18. n. 4.*

8 Tertiò limita quòd non excludit casum habentem eandem rationem, iuxta notata per Frat. Emman *q. Regul. tom. 3. q. 5. art. 2.*

9 Hæc dictio, & aliæ similes taxatiuè appositæ dispositioni de aliquid faciendo, solemnitatem & formam inducunt,& ipsarum transgressio vitiat actum. Paris. *cons. 19. n. 19. vol. 2.* Mandos. *in reg. 8. Cancell. q. 6. n. 6.* Ced. *d. sing. 18. n. 4. vers. similiter*; habent enim vim non solùm tacitæ prohibitionis, sed etiam expressè, vt per Romao. *cons. 114. n. 5.* Marc. Anton de Amatis *Marchiæ decis. 14. n. 1.*

Dictio XCVIII.

Ea.

1 *Repetitiua est dict.* Ea, *referens præcedentia sequentibus.*

2 *Restrictiua est dict.* Ea, *secundum dispositα in præcedentibus ad quæ fit relatio.*

3 *Relatiuè cum suis qualitatibus stat dict.* Ea.

4 *Modum aliquando significant verba* Ea conditione.

5 *Conditionem non faciunt verba* Ea conditione, *sed sumuntur pro pacto, vel lege in contractu appositο.*

1 HÆc dictio est relatiua, & repetitiua, referens præcedentia sequentibus, Aym. *cons. 220. num.*
2 *20.* Et est repetitiua & restringitur secundum dispositα in præcedentibus, ad quæ fit relatio Paris. *cons. 18. n. 32. vol. 2. & cons. 103. n. 14. vol. 1.* Et stat decla-
3 ratiuè,& relatiuè cum suis qualitatibus, Mandos. *in reg. off. facult. §. nos qui in vers. eisdem, pag. 105. & in §. volentes, in vers. ex eisdem, pag. 172.* post Socin. *cons. 251. n. 6.* Alciat. *cons. 610. num. 5.* quos refert Ced. *post lib. pract. & canonic. q. sing. 45. n. 1.*

4 Verba *Ea conditione* significant aliquando modum, vt in terminis *l. Mæuia, ff. de manumiss. testam. & l. 2. in princ. ff. de donat.* obseruat Galgan. *de cond.*
5 *& demonstr. p. 2. c. 3. q. 6.* Et non faciunt conditionem, sed sumuntur pro pacto vel lege in contractu apposita, vt post Tiraq. *de retractu conuent. §. 3. gloss. vnica, n. 72.* notat Ced. *sing. 205. in princip.*

Dictio XCIX.

Eadem.

1 *Relatiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus est dict.* Eadem *significans identitatem in omnibus, & per omnia.*

2 *Relatiua substantiæ est dict.* Eadem.

1 ESt relatiua præcedentium, cum omnibus suis qualitatibus, significans identitatem in omnibus,& per omnia, gl. *in l. cùm hi, §. qui in perpetuum, ff. si ager vectigalis,* Grat. *cons. 9. n. 88. vol. 1.* Menoch. *de præsump. lib. 4. præs. 173. num. 10.* Rot. *decis. 455. n. 2.* apud Farinac. *in 1. collect. nouissimar.* Surd. *decis. 45. 125. n. 1.* vbi loquitur de dictione *Eisdem*, in numero plurali, quæ est demonstratiua, & relatiua ad suprà nominatos.

Et quòd hæc dictio sit relatiua substantiæ, tradunt Bart. *in l. si quis, § si institutum, n. 2. in 2. leg. ff. de eden.* Anth. Rhegien. *quæst. 60. num. 4. p. 2.* Mandos. *in gloss. facult. §. nos qui, in vers. eisdem, pag. 106.* quos refert Ced. *post lib. practic. & canon. quæst. sing. 45. n. 3.* [Fusat. *cons. 170. n. 14.*] 1

Dictio C.

Eapropter.

INducit dispositionem hæc dictio, vt per Cardin. Seraphin. *decis. 1025. n. 13.* 1

Dictio CI.

Eatenus.

REfertur ad præcedentia, & de sui natura limitat,& modificat, *l. miles, ff. de re iudicata, cap. significatum, de præben. cap. super litteris, de rescript. cum similibus,* Dec. *cons. 38. n. 3. tom. 2.* 1

Dictio CII.

Eiicere.

VErbum hoc intelligi debet de eiectione violenta, non verò de iusta, vt per Ioseph. Sesse *de inhibit. c. 8. §. 3. n. 102.* 1

Dictio CIII.

Eius, Eorum.

1 *Dominium denotat dictio* Eius.

2 *Relatiua est dictio* Eius *ad proximè nominatum.*

3 *Repetitiua præcedentium cum suis qualitatibus est dictio* Eorum, *& restrictiua ad personas nominatas.*

4 *Nepotes non comprehendit dict.* Eorum, *cùm refertur ad personas filiorum superstitum.*

5 *Restrictiua est secundùm præcedentia dictio* Eorum *& non habet tractum ad futurum.*

6 *Dictio* Eorum, *non potest verificari in vno tantum, sed omnibus expressis, aliquando resoluitur in singularitates.*

DIctio *Eius* denotat dominium, vt *in l. Quintus, §. Mutius, ff. de auro, & argento legato,* Cald. Pereira *de resol. emphyt. cap. 3. n. 31.* 1

Relatiua est ad proximè nominatum, Cardin. Seraphin. *decis. 689. numero 1.* [Et est personalissima. Rot. *decision. 269. numero 11. part. 5. recent.*] 2

In numero plurali est repetitiua præcedentium cum suis qualitatibus, & restrictiua ad personas nominatas, vt *in l. vlt. C. de hæred. instituend.* notat Ruin. *cons. 99. num. 16. vol. 2.* Rolan. *cons. 74. num. 54. tom. 3.* 3

&

& conf.97.num.23.tom.4. Corn. *conf.9.sub num.6.in fine,vol.1.*Paris.*conf.103.n.14.lib.1.& consil.18.n.32. & conf.86.n.58.lib.2.*Aret.*conf.155.n.1.*Cephal.*conf. 140.num.17.vol.1.* Mandos. *in gloss. facult.§. & proprium,in verb.eo,pag.321.& in §.nos qui,vers.eiusdem, pag.106.*Menochi.*conf.200.num.4.* vbi quòd refertur ad suprà nominatos, *& conf.212.num.150. & conf. 390.num.13.* Flam. *de resignat.tom.2.lib.11.quæst.5.*
4 *n.6.* Et cùm refertur ad personas filiorum superstitum,non comprehendit nepotes.Menoch.*conf.1005.*
5 *n.7.* Et quòd ista dictio restringatur secundùm præcedentia , & quòd non habeat tractum ad futurum, tradunt Tiraq. *de retractu,tit.1.§.8.gloss.9.n.14.* Socin. *conf.250.col.penult.vers.secundo,vol.2.* quos refert Cened. *post lib.canon. & pract. quæst.singul.45. n.1.vers.& qualiter.*

6 Non potest dictio *Eorum* verificari in vno tantùm,sed in omnibus expressis, Card. Seraphin. *decis. 266.n.1.* Aliquando verò resoluitur in singularitates , ac si dictum esset post vniuscuiusque mortem, Torniel. *in l.hæredes mei,§.cùm ita,n.3.vers. aliquando,ff.ad Trebell.* & *ibi* Rip.*n.129.* Alex.*conf.117.n.1. vol.1.& conf.104. vol.2.* Paris. *conf.18.n.19. & seq. vol.2.* Marzar.*in epitom.fideicommiss.quæst.11.pag.13.* quos refert Cened. *d.sing.45.n.2.*

Dictio CIV.

Eo amplius.

1 HÆc dictio est relatiua, & repetitiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus,Menoch. *de præsumpt.lib.4.præs.180.n.48.*Galganet. *de condit. & demonstr.p.2.c.1.q.18.n.4.*

Dictio CV.

Eo casu.

1 *Restrictiua est dictio* Eo casu.
2 *Substitutionibus apposita dictio* Eo caso, *operatur vt restringatur solùm ad casum expressum.*
3 *Dispositionem ad tempus , & casum expressum non restringit dictio* Eo casu, *quando id colligitur ex verisimili mente testatoris.*

1 REstrictiua est hæc dictio, vt per Menoch. *consil. 117.n.6.& conf.135.n.3.& conf.177.num.20.& conf.198.n.9.*Surd.*conf.344.n.3.& conf.347.n.3.*

2 Apposita in substitutionibus operatur , vt restringatur solùm ad casum expressum , nec ad alium extendi possit, Crauet.*conf.98.n.5.* Natt.*conf.678.n.6. vol.4.* Paris.*conf.2.n.15.& conf.14.n.9.lib.3.* Maresc. *variar.resol.lib.1.c.99.n.5.*vbi *n.2.*dicit esse relatiuam cum suis qualitatibus, ad text. *in l. à filio,§.testator, ff.de aliment.& cibariis legatis.* [Fusar. *conf.24.n.73. & conf.69.n.32.& 33.*]

3 Si autem contrarium constet ex verisimili mente testatoris, tunc non restringit dispositionem ad tempus,& casum expressum. Menoch.*d.conf.117.n.19.* Surd.*d.conf.344.n.13.*

Dictio CVI.

Eo ipso.

1 *Nullitatem actus ipso iure inducit dictio* Eo ipso. August. Barbosa de Dictionib.
2 *Sententiam latam importat dict.*Eo ipso.
3 *Dictio* Eo ipso, *idem importat ac si dictum fuisset sine aliquo hominis,vel iudicis ministerio, vel potiùs* ipso iure.

1 DIctio hæc statim prolata annullat ipso Iure, ex traditis per Tiraq.*in l.si vnquam verb.reuertatur,n.18.* Rota *in Veronen. pensionis 1. Iuly 1592. coram Card.Millino.*[Theod.de Rub.*in singul.Rotæ tom.2.p.4.claus.334.*]

2 Importat latam sententiam,secundùm gloss. *verb. eo ipso,& verb.euacuaueris, in cap. quam sit , de elect. lib.6.*vbi Dominic.& Franch. *& verb. suspendas , in princip. in cap.cupientes,§ cæterùm, eod.tit. & lib. & verb.eo ipso,in Clem.1.*vbi Immol & Zabarel.*de vita, honest. clericor* Bald.*conf.401.vol.3.* Tiraq.*in l. si vnquam,verb.reuertatur,n.142.* Rolan.*conf.62.num.32. lib.1.* Salas *de leg.q.96.tract.14.disp.16.sect.8.* post *n.29.vers.propria verba sunt,*Suar.*in simili tract.lib.5. cap.7.sub n.4.& cap 8.n.2.* Farinac. *fragmen. crimin. p.2.lit.L.verb.lex,n.95.*

3 Et idem importat , ac si dictum fuisset sine aliquo hominis, ac iudicis ministerio, vel potiùs ipso Iure, ipso facto, ex Abb. *in cap. si diligenti, num.8.de foro competen.*Felin.in *c.Rodulphus,vers.vltimò non obstat, de rescript.*Corn.*conf.165.n.22.vol.1.* Dec.*conf.138. in princip.& conf.188. col.penult.vol.1.* Roman. *conf. 427.n.9.*Rolan.*conf.62.n.32.vol.2.*

Dictio CVII.

Eo modo.

1 HÆc verba significant identitatem in omnibus,& per omnia,vt notant gl. *verb.obligatus, in l.cùm his,§.si vni,ff.de transact.*Grat.*conf.140.n.22. lib.1.* Cened.*post lib.pract. & canonic. quæst. sing.45. num.3.*

Dictio CVIII.

Esse.

1 *Proprietatem,& essentiam denotat verbum* Esse.
2 *Nullitatem actus ipso iure importat verbum* Esse.
3 Esse,*&* haberi,*in quo differant,ostenditur.*

1 VErbum hoc proprietatem,& essentiam denotat, iuxta resoluta per Ioseph.de Sesse *de inhibit.c.9. §.1.n.41.*

2 Importat nullitatem actus ipso iure, vt per gloss. *verb.priuat.in cap.licet canon.in fine,de elect.lib.6.* Tiraq.*in l.si vnquam.verb.reuertatur,num.180.cum seqq. C.de reuocand.donat.* Gonzal.*ad reg.8.Cancell.gl.32. num.37.*

3 *Esse* & *Haberi* differunt, quia *esse* significat veritatem, *haberi* verò fictionem denotat, vt per Afflict. *in cap.mulier,§.naturales filij,in 5.notab.num.13.cum seqq.si de feudo fuerit controuersia.* Galganet.*de different.indiuid.lit.E,n.28.*

Vide infrà sub verbo *Sum.*

Dictio CIX.

Ergo.

1 Ergo,*in principiis posita, vsurpatur pro* Itaque.

2 Ergo *in medio posita, sumitur pro* Causa.
3 Igitur *interdum denotat dict.* Ergo, *cum interrogatione.*
4 *Illatiuè, seù continuatiuè ponuntur dictiones,* Ergo, Igitur.

1 IN principiis sæpè hæc dictio vsurpatur pro *Itaque.* Cic. *de Amicit.* Ergo hoc est animi bene constituti, &c. Liuius *lib.* 4. Ergo dum nullum fastiditur genus, in quo eniteret virtus, creuit Imperium Romanum.

2 In medio posita sumitur pro causa. Cic. *Attic. lib.* 3. Si quid contra alias leges, eius legis ergo factum sit. Idem *de optimo genere Orat.* Virtutis ergo donaretur Et *ibidem*: Eum donari virtutis ergo, beneuolentiæque.

3 Interdum pro *Igitur* cum interrogatione vsurpatur. Cic. *pro Quinct.* Quid ergo est? primùm magnitudo periculi, &c. Idem *Academ.* 2. Num ergo is excæcat nos, aut orbat sensibus?

4 Dictio *Ergo*, & dictio *Igitur* ponuntur illatiuè, seu continuatiuè, *l. Gallus, ff. de liber. & posthum. l. fructus, ff. solut. matrimon.* Corn. *cons.* 136. *num.* 2. *vers. & etiam est aduertendum, vol.* 1. Quandoque tamen inceptiuè, *l. Ius ciuile, §. hoc igitur, ff. de iustitia, & iure,* Notant Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub. dict. aquè, vers. ergo, pag.* 30.

Dictio CX.
Et.

1 *Doctores referuntur de vi & effectibus huius dictio agentes.*
2 *Dict.* Et, *duobus modis accipitur, primò in sensu composito, secundò in sensu singulari.*
3 *Coniunctiua, & copulatiua regulariter est dictio* Et.
4 *Qualitatem præcedentis ex tunc sequenti attribuit dict.* Et, *& ea vniformiter iungit.*
5 *Copulare debet æqualiter dict.* Et.
6 *Copulatiua ad veritatem sufficit alteram partem esse veram.*
7 *Copulare præcedentia cum sequentibus est de natura dict.* Et.
8 *Æqualitatem terminorum in casibus copulatis denotat dict.* Et.
9 *Æqualiter copulat dict.* Et, *vt idem sit de vno, quod de altero ex copulatis.*
10 *Copulatorum concursum non requirit dict.* Et, *quando cadit inter duas orationes respectu alicuius accidentis.*
11 *Copulati vtriusque concursum non semper requirit dict.* Et.
12 *Pars vnius copulatiua declarat aliam.*
13 Et, *si ponatur inter duo idem sonantia, tunc eatenus, illa duo resoluuntur in vnum.*
14 Et, *posita inter honoratos, & possessores, significat vnam solùm personam.*
15 Et, *quando ponitur inter duo, quorum vnum alteri in est, ambo in vnum resoluuntur.*
16 *Posita inter personas, diuidit effectum dispositionis inter eos æqualiter.*
17 *Æqualiter non copulat dict.* Et, *sed potiùs designat ordinem quando ponitur in materia necessaria respiciente personas coniunctas.*
18 *Posita inter personas honoratas, vel grauatas semper diuidit inter eos debitum pro rata.*
19 *Posita inter personas inter quas est ordo charitatis, non coniungit, sed inducit ordinem.*
20 *Pater si instituat filium, & nepotem ex eodem filio, non erunt simul copulatiuè hæredes.*
21 *Filius si instituatur, & descendentes ex eo, tunc veniunt descendentes ordine successiuo.*
22 *Ordo successiuus non cadit vbi sunt dictiones copulatiuæ* Cum, Vnà, Simul, *& similes.*
23 *Institutione facta de patre, & eius filiis, an filij concurrant cum patre simul, & eodem tempore, an verò ordine successiuo post obitum illius, ostenditur.*
24 *Copulatos æquè, & pariter admitti facit dictio* Et.
25 Et, *aliquando ponitur inter diuersa.*
26 *Posita inter duo idem significantia non dicitur inter diuersa poni, sed stat declaratiuè pro* Id est.
27 *Declaratiuè ponitur dictio* Et, *si ponatur inter genus & speciem, causam & causatum.*
28 *Disiunctiuè stat dictio* Et, *pro* Vel, *quando ponitur inter ea quæ sunt eiusdem potestatis, sed effectus, vel quando ponitur inter incompatibilia, & repugnantia.*
29 *Repetitiua præcedentium qualitatum, & conditionum est dict.* Et.
30 *Dispositio quando est sub eadem oratione concepta tunc dictio* Et, *repetitiua est omnium conditionum præcedentium, secus si sub diuersa.*
31 *Repetitiua præcedentium conditionum non est dictio* Et, *quando ponitur inter diuersas personas etiam in eadem oratione.*
32 *Continuatiua interdum est dict.* Et, *& non copulat sequentia, sed potius continuat orationem sequentem.*
33 *Auget, & ampliat dictio* Et, *seu adiicit ad præcedentia in materia larga, & in materia legatorum, non verò in materia stricta,* vt n. 34.
35 *Ampliatiuè, & augmentatiuè non semel ponitur dict.* Et.
36 *Dispositionem quandoque restringit dict.* Et.
37 Vel *nonnunquam importat dict.* Et, *sed impropriè.*
38 *Coniunctionem talem in vltima voluntate operatur dict.* Et, *per quam oritur ius accrescendi inter coniunctos, secus verò in contractibus.*
39 *Implicatiua nonnunquam est dict.* Et.

DE vi, & effectibus huius dictionis vide Vulpel. *de præp. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 30. *cum duabus seqq.* Mandos. *in reg.* 1. *Cancell. q.* 10. *n.* 19. Bursat. *cons.* 141. *num.* 43. *cum seqq. vol.* 2. Rodul. Cupers *in cap. oportebat,* 79. *distinct. §. textus sequitur, num.* 1. *cum seqq. pag.* 170. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. *§.* 1. *gloss.* 20. *num.* 3. *ad finem.* Couar. *in cap. Raynutius, §.* 2. *à num.* 1. *de testament.* Flamin. Paris. *de confident. benefic. q.* 32. *num.* 64. *cum seqq.* Cened. *ad Decretal. collect.* 7. *num.* 12. *& post librum practic. & canonic. quæst. sing.* 50. Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 19. *n.* 24. Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect.* 1431. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 3. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 274. & cæteros in discursu citandos. 1

Hæc dictio accipitur duobus modis: primo in sensu composito, vt cum dicimus: Cæsar, & Bibulus Consules fuerunt; intelligitur enim simul. Item, in sensu singulari, vt cùm dicimus: Gregorius, & Bonifacius Pontifices multas constitutiones fecerunt: intelligitur enim non simul, sed separatim. Ita declarat Alciat. *cons.* 39. *num.* 19. *lib.* 9. quem refert Vulpell. *citato loco, n.* 2. *vers. illud.* 2

Regulariter hæc dictio est coniunctiua, & copulatiua, vt *in l. si quis ita stipulatus, ff. de verbor. oblig. l. si hæredi* 3

hæredi plures, ff. de cond. instit. l.hæredi, §. Caio, ff. de
fund. instructo l. Titia textores, §. nihil, ff. de leg. Rebuff.
in concord. tit. de collat. §. 1. in verf. canonicatum. Fla-
min. Parif. de confident. benefic q. 32. num. 64. Menoch.
conf. 111. num. 9. & conf. 117. num. 54. Decian. conf. 44.
num. 52. lib. 4. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. § 7. procem.
num. 123. & gloff. 3. n. 1. Ceual. commun. contra comm.
q. 828. n. 87. Bernard. Mufcatell. in tract. de cognit.
delict. tit. de recept. n. 18. Card. Tufch. d. conclus. 274.
num. 1. Marc. Anton. variar. refolut. lib. 1. refol. 7. n. 7.
[Valenz. conf. 141. n. 22. & conf. 169. num. 128. tom. 2.
Rot. decif. 329. n. 16. tom. 2. diuerf. aliàs part. 7. recent.]
Gregor. decif. 308. num 3. vbi ait, quòd qualitatem
præcedentis ex tunc attribuit fequenti & ea vnifor-
miter iungit Petr. Enriq. refp. opufc. 2. fub lit. E, in
4 princip. Menoch. conf. 225. num. 59. & conf. 435. n. 12.
vbi quòd copulare debet æqualiter, conf. 497. n.
17. vbi quòd fubfequentia nectit antecedentibus,
5 & conf. 943. num. 10. Cened. d. fing. 50. num. 1. vbi
fubdit, quòd ad veritatem copulatiuæ fufficit alte-
ram partem effe veram. [Melh. Phœbos Lufit. de-
6 cif. 125. n. 26. tom. 2. vbi quòd coniungit omnia præ-
cedentia, & cum omnibus, & decif. 141. n. 10. eod. tom.
2, quòd multones fumitur difiunctiuè, Narbona leg.
26. gloff. 5. num. 16. tit. 22. lib. 4. Recop. vbi quòd con-
iungit, & vtrumque concurrere requirit, Reinofo
conf. 41. num. 12. vbi quòd inter diuerfa ponitur, &
requirit eadem tempora vtriufque copulati con-
curfum. Rot. decif. 167. n. 11. p. 5. recent. vbi quòd eft
copulatiua, & coniunctionem vnius cum altero
operatur.]

7 Natura huius dictionis eft copulare præcedentia
cum fequentibus, vt in l. & quia iuncta l. præcedenti
ff. de iurifdict. omnium Iud. notant gloff. in l. 2. princip.
ff. de dote prælegata, & in l. fi fic, ff. quemadmodum fer-
uitus amittatur, Grat. conf. 11. num. 4. lib. 1. & conf. 13.
num. 26. lib. 2. Socin. iun. conf. 71. num. 4. vol. 3. Maf-
card. de probat. conclus. 1265. num. 32. Flamin. Parif.
de refignat. tom. 2. lib. 11. q. 11. num. 25. & Steph. Gra-
tian. difcept. forenf. cap. 147. n. 16. Gregor. decif. 508.
num. 3.

8 Denotat æqualitatem terminorum in cafibus
copulatis, Anton. Monach. Lucenf. decifion. 55. nu-
mero 11.

9 Æqualiter copulat, vt idem fit de vno, quod de
altero ex copulatis; ac ita requirit concurfum co-
pulatorum, vt in l. fi mihi, & Titio ff. de verbor. fignif.
& in l. reos, §. cum in tabulis, ff. de duobus reis, & in l. fi
hæredi plures. ff. de cond. inftit. notant Iaf. in l. 1. num. 3.
& feq. ff. de iuftitia. & iure, Felin. in cap. 2. num. 32. in
verb. copula, de refcript. Dec. conf. 89. num. 2. & confil.
417. num. 1. & conf. 433. num. 6. Natt. conf. 573. n. 14.
tom. 4. Parif. conf. 95. num. 6. vol. 1. & conf. 63. num. 14.
vol. 1. Thefaur. decif. 189. num. 1. Guidop. decif. 527.
num. 1. & fing. 309. num. 1. 2. & 4. Roch. de iure pa-
tronat. verb. ipfe, vel is, num. 48. & feq. Moron. in tract.
de pace, q. 447. num. 1. Anchar. Rhegien. q. 9. num. 6.
in prima parte, Mand. in gl. facult. §. ac etiam, in verb.
pro tempore, pag. 247. col. 1. Roch. de vifit. verb. & n.
pag. 154. Plot. de in litem iurando, §. 6. n. 33. Menoch.
conf. 56. num. 95. Brunor à Sole in locis commun. verb.
copula, 2. Marc. Anton. Bard. de tempor. vtili, & conti-
nuo, cap. 19. num. 16. Rot. decif. 115. num. 8. p. 1. diuerf.
Aym. in confuetud. Albam. tit. 1. art. 4. num. 7 fol. 62.
Dionyf. Paul. de vera quatuor Patriarchalium fed
erect. c. 5. num. 45. Cened. d. fing. 50. num 8. Rebuff. in
comment. ad l. coniunctionem, 29. verf. primo intellige, ff.
de verbor. fignif. pag. mihi 168. Quo loco in verf. item,
afferit, quòd fi vendatur villa, & ius patronatus,
licèt non valeat venditio quoad ius patronatus, cap.
ex litteris, de iure patronat. vbi dicemus, valebit tamen
quoad villam cùm vtrumque æque principaliter
vendatur, & vno deficiente alterum non extingui-
tur. [Et pofita inter copulata eorum omnium con-
curfum requirit Giurb. conf. crim. 77. n. 3.]

Limita, quando copula hæc cadit inter duas 10
orationes refpectu alicuius accedentis, quia tunc
non requirit concurfum copulatorum. Vnde fi
teftator legat centum omnibus Doctoribus Iuris
Canonici, & Iuris Ciuilis, non eft neceffarium,
quod habeant vtrumque gradum; fed fufficit, quòd
fit Doctor Iuris Canonici tantùm, vel Iuris Ciuilis
tantum. Ita Alex. conf. 101. num. 9. lib. 3. vbi Apoft. &
conf. 110. in princip. lib. 3. Card. Tufch. d. concl. 274.
num. 54. vbi num. 55. & 56. declaratur, vt copula
inter diuerfas orationes refpectu diuerforum facto-
rum non requirat concurfum eorum, quæ in vtra-
que oratione ponuntur, vt procedat, quando duæ
orationes diuerfæ copulantur per fe principaliter,
quia tunc copula inducit continuationem, fecùs fi
copulantur refpectiuè ad aliud: non enim femper
requirit hæc dictio concurfum vtriufque copulati.
Aym. & Ploc. citatis locis, Rom. conf. 104. n. 4. Alex.
conf. 64. n. 9. vol. 7.

Habet virtutem copulandi primò in fenfu com- 11
pofito, fecundò in fenfu fingulari, vt per Alciat. conf.
39. n. 19. lib. 9. quem mendosè in conf. 487. n. 17. citat
Cened. d. fing. 50. n. 9.

Pars vnius copulatiuæ declarat aliam. Surd. Man- 12
tuæ decif. 124. n. 9.

Si ponatur inter duo idem fonantia, tunc temo- 13
ta copula, illa duo refoluunt in vnum, iuxta refoluta
per Gonzal. d. gloff. 3. n. 13.

Pofita inter honoratos, & poffeffores, fignificat 14
vnam folùm perfonam Menoch. conf. 844. n. 112.

Quando ponitur inter duo, quorum vnum alteri 15
ineft, ambo in vnum refoluuntur, éftque vnum ve-
lut adiectio alterius, vt per Gutier. lib. 3. pract. q. 15.
num. 61.

Item pofita inter perfonas diuidit effectum dif- 16
pofitionis inter eas æqualiter, ita Ant. Gom. tom. 1.
variar. q. 1. n. 26.

Præterea, quando copulatiua hæc ponitur in ma- 17
teria neceffaria refpiciente perfonas coniunctas,
tunc, non copulat æqualiter, fed potiùs defignat or-
dinem, vt quòd primo loco expreffum eft præce-
dat, & illud, quod fequitur, veniat in fubfidium. Ita
Dominus meus D. Petrus Barbofa ad l. 1. ff. folut. ma-
trim. p. 4. n. 151.

Item pofita inter perfonas honoratas, vel gra- 18
uatas, femper diuidit inter eas debitum pro rata,
vt ex l. reos, §. cùm in tabulis, ff. de duobus reis, refoluit
Anton. Gom. var. refolut. tom. 2. c. 11. n. 19.

Item quando ponitur inter perfonas, inter quas 19
eft ordo charitatis, non abftractus à ratione debiti
naturalis, tunc natura copulæ non eft coniungere
fed inducere ordinem, vt fic copulati non faciant
fibi partes per concurfum, fed primò nominatus
primò vocetur, & eo exclufo vocetur, fequens in
ordine. Ita fentit gloff. fingularis. verb. non exprimat,
in l. Gallus, §. quidam recte, ff. de liber. & pofth. prout
refert Cened. d. fingul. 50. num. 16. vbi fubdit, vanè
de hoc Doctores loqui, Card. Tufch. d. concl. 274.
num. 33. vbi exemplificat, fi pater inftituat filium, 20
& nepotem ex eodem filio, quia non erunt fimul
copulatiuè hæredes. Idem fi inftituatur filius, & 21
defcendentes ex eo; quia ordine fucceffiuo veniunt
defcendentes, maximè fi non extabant tempore
teftatoris, Bard. conf. 492. incip. Non eft dubium, lib. 2.
& conf. 305. lib. 5. Signorol. conf. 248. num. 5. Cardin.
Tufch.

Tusch.*d.conclus.*274.*n.*34.de quo tamen infrà latiùs.

22 Hoc tamen limitatur,vt non procedat, quando essent dictiones copulatiuæ,videlicet *Cum,vna, simul*; quia tunc non caderet ordo successiuus. Castr. *cons.*455.*n.*3.*lib.*2. Card.Tusch. *d.concl.*274.*num.*37. vbi *num.*38. post Angel. *cons.*38.*num.*3. *vers. alias si signanter*, subdit hoc pariter limitari,nisi copula instituat filium, & nepotem ex eo, ambos, demonstrando vt simul succedant.

23 Vtrùm autem institutio facta de patre, & eius filiis,concepta per copulam *Et*, ita intelligatur, vt filij concurrant cum patre simul, & eodem tempore; an verò ordine successiuo post obitum illius, disputant Doctores *in d.l.Gallus,§.quidam rectè.ff.de liber.& posthum.* inter quos verior, & receptior sententia obtinuit, quòd simul censeantur vocati, vt colligitur ex resolutis per Michaël. Graff. *tom.*2. *commun. opin. lib.*6. *de heredib. instituend. num.* 33. *pag.*71.Menoch.*de præsumptionib.lib.*4.*præsumpt.*70. *num.* 16, vbi *num.seqq.* ex professo pèt plures casus veritatem examinat,Stephan. Gratian. *discept.forens. cap.*70.*n.*20.Gonzal.*d.gloss.*3.*n.*19.vbi *n.*20. resoluit in materia maioratus, vel emphyteusis censeri vocatos ordine successiuo.

24 Interdum licet hæc dictio faciat, copulatos æquè & Pariter admitti,vt supra dicebamus, & post plura Iera concludit Cened. *d.sing.*50. *num.*20. tamen diuidit pro dimidia,vt *in d.l.reos,§ cùm in tabulis,ff.de duobus reis,& in l.cùm pater.§.hereditatem, ff. de l.*2. *& in §.si plures,Instit.de hered.instituen.* de quo plura addncit Gonzal.*d.gloss.*3.*n.*16.*cum seqq.*

25 Aliqnando ponitur hæc dictio inter diuersa, vt *in rubr.C.de sentent.& interlocut.& in rubr. Instit. de vsucap. & longi tempor. præscript.& in cap.cum olim,* 34.*de testib.gloss.& rubr.de Iuris,& facti ignorantia*, Alex.*cons.*198.*num.*10.*vol.*5. Paris.*cons.*39.*n.*21.*& cons.*95.*num.*6.*&* 8.*vol.*1. Gozad. *cons.*33. *num.*17. Salon.*in proœm. legum Tauri num.* 151. Mandos. *in gloss.facult.§.nos qui,in vers.Et pag.*95. *& in regul.*1. *Cancell quest.*10.*num.*11. Vulpell.*citato loco,in princ.* Menoch. *remed.*8. *recuper.num.*84. Surd. *cons.* 315. *num.*27. Gonzal. *d.glos.*3.*num.*11. Cened. *d.sing.*50. *n.*4. Narbon.*d.appell. à Vicario ad Episcopum,part.*1. *num.*207. [Valenz.*cons.*133.*n.*60.*tom.*2. Robles *de repres.lib.*3.*c.*17.*n.*42.*&* 47.]

26 Hoc tamen intellige nisi ponatur inter duo idem significantia, quia tunc non dicitur inter diuersas poni,sed solùm ponitur declaratiuè, pro, id est. Bart. Ias.& alij *in l.*1 *ff.de Iust.& iure*, Cassan.*in consuetud. Burgund.rub.*7.*§.*10.*in verb.de ligne, fol.*1037. Bellon.*cons.*53.*num.*6. Felin. *in cap. ex parte* 1. *num.*92. *vers.copula,Et,de rescrips.* Mandos. *d.q.*10. *num.*10. Salon.*in d.proœm.legum Tauri,num.*152. Surd. *dict. consil.*215.*num.*19. Paun. *de offic.& potest. Capituli, Sede vacante in* 5. *prælud. de virtutib. copulat.* Cened.*d.singul.*50.*num.*5.Cabed.*d.decis.*117.*num.*26 Monet.*de opt.canonic.cap.*7.*num.*2. Girond. *de priuil. expl.ic. numer.* 1031. [Valenz. *cons.* 133. *num.* 61. *tom.* 2.]

27 Idem est si ponatur inter genus & speciem, causam & causatum, quia etiam tunc ponitur declaratiuè,pro,id est,vt per Cosm. *in pragm.sanct.tit.de pacif.poss.post prin.in verb. Et*,Cened.*d.sing.*50.*n.*6.vbi allegant *l.de quibus,ff.de legib.& l.*a. vbi gl. *verb.consensus ff.de pactis*, & in specie quando est posita inter genus, & speciem, non inducere diuersitatem docet Cabed.Lusitan.*decis.*117. *num.*9. *p.*2. allegans textum *in l. ciues, C. de appell.* & intelligens anthoritatem illam Christi Domini Marc.16.Dicite discipulis,& Petro.

Item quando ponitur inter ea quæ sunt eiusdem 28 potestatis, seu effectus,tunc ponitur pro *Vel*, & resoluitur in disiunctiuam,vt in exemplo, concedo tibi omnia quæ talis exercere potest de iure, & consuetudine, quia tunc declaratur, id est, vel consuetudine,vt stet pro disiunctiua. Oldrad. *cons.*196.*n.*8. & *ibi addit.* Portol. *de consortib. c.*1. *à n.*20. Bursat. *cons.*81.*num.*20. *vol.*1. Thesaur. *decis.*189.*n.*2. Nam quando ponitur inter incompatibilia,seu repugnantia resoluitur in disiunctiuam,& accipitur pro, *Vel* Mandos.*in gloss.facult.§.& proprium, in verb.& pag.* 312.Cened.*d.sing.*50.*num.*8. [Rot.*decis.*584. *num.*3. *p.* 2. *in posthum. Farin.* vbi ait quod quando hæc dictio non potest copulare, quia materia repugnat, & quia in simul dare non possunt, resoluitur in disiunctiuam *Vel*. An & quando resoluatur in disiunctiuam,quando stet expositiuè pro, *id est*, vide eandem Rot.*decis.*446.*n.*4.*d.p.*1. & *decis.*454.*n.*4. dicit quod hæc particula secundum pactorum contingentiam habet diuersas proprietates, & stat aliquando non copulatiuè, sed expositiuè, & declaratiuè,nec alterat proprietatem verbi immediatè sequentis sed ab illo recipit declarationem.]

Hæc copula est repetitiua præcedentium quali- 29 tatum,& conditionum,vt *in l.a filio,§.testator.* & *ibi* Bart.*ff.de aliment. & cib.leg.Seia,§.Caio, ff. de fundo instr. l.antia,in princip.iunctā gloss. ff. de condit. & demonstr.* Notant Vulpell. *loco citato,n.*1.Gutiet.*lib.*3. *pract.q.*19.*num.*13.*prope finem.* Surd. *cons.*200.*n.*17. Cened.*d.sing.*97.*num.*14. Anton. Monach. *Lucens. decis.*55. *num.* 12. & Florent. *decis.*49.*num.*1.*&* 2. Cardin. Tusch. *d.concl.*274.*n.*27. Stephan.Gratian. *discept.forens.cap.*147.*num.*16.latè Galganet.*in tract. de condit.& demonstr. p.*2.*c.*1.*q.*18.*n.*2.vbi *n.*39. per plures casus declarat quando inducat repetitionem præcedentis conditionis,& qualitatis [Robles *de repræsent.lib.*3.*c.*17.*n.*43.]

Intellige hanc conditionem repetere omnes [illegible] 30 ditiones præcedentes sermonis, copulando cum omnibus qualitatibus, quando dispositio est sub eadem oratione concepta, secus si sub diuersa: Zabarel.*cons.*58.*in princip.* Alexand.*cons.*120.*incip. Su, in eo,col.*1.*in fin.vers.non obstat,lib.*1. Card.Tusch. *dict. concl.*274.*n.*24.*&* 25. Stephan.Gratian. *d. cap.* 147. *num.*17.

Intellige etiam non esse repetitiuam conditio- 31 num præcedentium, quando ponitur inter diuersas personas, etiam in eadem oratione, vt post Bart. *cons.*3.incip.*Titius condidit, in fin.lib.*1. tradit Card. Tusch.*d.concl.*274.*num.*29. vbi *num.*39. subdit hanc restrictionem multò magis procedere, vt scilicet repetitio conditionis non censeatur facta per copulam *&*, vel dictionem *item*, quando ponitur nedum inter diuersas personas, sed etiam inter diuersas res.

Interdum est continuatiua, & non copulat se- 32 quentia, sed potiùs continuat orationem sequentem Paris.*cons.*38.*num.*26. *lib.*2. Corn. *cons.*129. *in fin.lib.*2. Decian. *consil.* 17. *num.* 34. *lib.*1. Cardin. Tusch. *d.concl.*274.*num.*26. Declara,vt copula inter orationes continuet, & non coniungat, quando sunt orationes perfectæ; secus si sunt imperfectæ ratione verbi, vel ratione suppositi, aut appositi, quia tunc fit repetitio,aut coniunctio. Bart. *cons.* 27. incip. *Visa facti narratione,in princ.lib.*1. Ange. *cons.* 264.*num.*4.Zabarel. *d.cons.*58.*circa fin.* quos refert Card.Tusch. *d.concl.*274. *num.*27. vbi *num.*28. post Alex.*cons.*110.*num.*14.*vers.nec prædictam,lib.*5.subdit,idem esse quando diuersæ orationes copulantur propter se,quia tunc continuatiuè stat, secus si duæ oratio

orationes stant respectiuè ad aliud, quia coniungit.

33 Auget & ampliat effectum præcedentium hæc dictio, seu adiicit ad præcedentia, vt *in leg. ea tamen*, iuncta gloss. *ff. de leg. 3.* Anchar. *cons. 154. n. 5.* Signorol. *consil. 181. num. 10. vers. praeterea cum de natura*, Alex. *cons. 87.* incip. *Accurate, num. 12. lib. 6.* vbi Apostil. *in verb. auget*, Card. Tusch. *d. concl. 274. num. 16.* Cened. *dict. sing. 50. num. 12.* vbi citat Felin. *in cap. 2. de rescript.* dicentem, quòd si legatum relinquatur, militibus, & doctoribus, includitur simplex miles, & simplex Doctor. Et ampliare siue ponatur inter res diuersas, tenet Bald. *cons. 137.* incip. *Titius in testam. circa princip. lib. 1.* siue inter duo genera, aut duas species, dicit idem Bald. *consil. 239.* incip. *Testator, vers. secundus, & tertius casus, lib. 1.* pro vt eum refert Card. Tusch. *d. conclus. 274. num. 18. & num. 71.* post Bald. *cons. 305. num. 2. lib. 1.* & Alexand. *cons. 120. in princip. lib. 1.* subdit hanc dictionem stare quandoque non copulatiuè, sed ampliatiuè pro *etiam*, & sic augmentatiuè, maximè quando iungitur copula relatiuo.

34 Et ideò si in materia indifferenti Titius inuestitur de emphyteusi prophana pro se, suisque filiis, & hæredibus, illa dictio *& haeredibus* ampliat, vt quoscumque hæredes comprehendat extraneos; secùs si esset in materia differenti, pro vt in emphyteusi Ecclesiastica, vel feodo, quia tunc dictio *& haeredes*, restringitur ad descendentes, qui sunt descendentes, & hæredes. Ita Alex. *cons. 44. & cons. 129. vers. sed praemissis, lib. 1.* vbi Apostill. *in verb. extranei*, Card. Tusch. *d. conclus. 274. num. 19. & 20.* Vnde aduertit Cened. *d. singul. 50. num. 13.* quòd hæc dictio auget, & ampliat in materia larga, vt in materia legatorum, non verò in materia stricta, quia tunc hæc copula restringit.

35 Ampliatiuè igitur, & augmentatiuè non semel ponitur hæc dictio, vt per Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 7. §. 10. in verb. de ligne*, Bermon. *de publicis concubin. in princip. in verb. & fol. 133.* Paris. *cons. 17. num. 24. vol. 1.* vbi ait, quòd auget, & non restringit quando ponitur geminatè *& consil. 90. num. 16. eod. vol. 1.* vbi dicit, quòd ponitur pro *Etiam*, & sic augmentatiuè, *& consil. 95. num. 6. & 7. eod. vol. 1. & cons. 63. num. 14. vol. 3.* Grat. *cons. 9. num. 84. vol. 2.* Surd. *cons. 200. num. 16. & cons. 415. num. 17.* Menoch. *cons. 677. num. 4. & cons. 625. num. 17. & consil. 972. num. 12. & cons. 713. num. 19. & cons. 878. num. 23.* vbi *num. 36.* ait, quòd nihil plus auget, quàm dictio *Fuit*, *& consil. 140. num. 17.* vbi refert, quòd stat augmentatiuè, cùm ponitur loco dictionis *Etiam*, *& cons. 1049. num. 2.* Gonzal. *d. gloss. 3. num. 5.* Steph. Gratian. *d. decis. 175. num 8.* Maresc. *variar. resolut. lib. 2. resol. 66. n. 3.* Bernard. Moscatell. *de cond. delict. tit. de vulner. lethal. num. 55.* Gregor. *decis. 21. num. 3.* Cened. *d. sing. 50. num. 10.* Rota *decis. 680. num. 5. p. 2. recent.* [Rot. apud Paul. de Rub. *decis. 57. num. 11. tom. 3. diuers.*]

36 Aliquando tamen restringit dispositionem, vt per Pechium *de testament. coniugum, lib. 5. cap. 9. num. 1.* Cened. *d. singul. 50. num. 11.* Et quando ponitur inter genus, & speciem, tunc species minuit genus in copulato, Bald. *cons. 139. in princip.* Card. Tusch. *d. conclus. 174. n. 61.* [Rot. *d. decis. 57. n. 13.* vbi quod stat limitatiuè dum est posita inter genus præcedens, & speciem subsequentem.]

37 Nonnunquam ponitur pro *Vel*, sed impropriè Alex. *cons. 48.* incip. *Super ex tract. num. 3. lib. 1.* Card. Tusch. *d. concl. 174. num. 58.* vbi *num. 59.* post Ioan de Imol. *d. cons. 101. num. 4. vers. quia primum*, subdit, hoc procedere maximè ad euitandam falsitatem, vel vt tollatur contrarietas, & *n. 50.* post Roman. *cons. 480. n. 3. & seq.* Pariter hoc procedere affirmat, quando ponitur inter impossibilia, vt si testator instituto filio substituat sibi, & filio quia resoluitur in alternatiuam pro Vel, vt sit vulgaris, & fideicommissaria, nam hæc dictio per disiunctiua *Vel* ratione subiectæ materiæ sumitur, iuxta resoluta per Vulpell. *citato loco num. 2.* & per Gonzal. *d. gloss. 3. num. 14.* Portol. *de consort. c. 1. n. 10.*

Denique hæc copula *Et*, operatur diuersos effectus, secundùm naturam materiæ, in qua ponitur: nam in vltima voluntate operatur coniunctionem talem, per quam oritur ius accrescendi inter coniunctos, in contractibus verò secùs, quia operatur partitionem sine iure accrescendi. Ita Bald. *cons. 251. in princ. 2.* 38

Implicatiua nonnunquam est dictio hæc, vt notat Menoch. *de praesumptionib. lib. 4. praesumpt. 18. num. 30. & cons. 4. num. 22.* Cened. *d. sing. 80. num. 21. & n. 22.* ex pluribus sacræ scripturæ locis colligit, quòd hæc copulatiua solet esse causalis, & accipitur pro *Quia*. 39

Dictio CXI.
Et cætera.

Vide quæ dixi in tractatu de clausulis, sub clausula *Caetera*, 14. [latè Theod. de Rub. *in sing. Rotatom. 2. p. 4. claus. 347.*

Dictio CXII.
Etiam.

1 *Implicatiua est dict.* Etiam, *& exprimit casum magis dubitabilem, & implicat minus dubitabilem.*
2 *Implicatiua est ad maiora expressis Dict.* Etiam, *in materia stricta, & exorbitante.*
3 *Dict.* Etiam, *implicat, & includit sub eadem dispositione.*
4 *Implicatiua est dict.* Etiam; *tacitè includens species ab expressis.*
5 *Casum praecedentem cum eisdem qualitatibus implicat dictio* Etiam.
6 *Species diuersas maiores expressis implicat dictio* Etiam, *quando alia diuersa non includerentur, quia essent maiores.*
7 *Dispositionem ad qualitatem, cui adiungitur includit, & auget dictio* Etiam.
8 *Extensiua, & implicatiua est dictio* Etiam, *illius quod prius non erat dictum.*
9 *Augmentatiuè & ampliatiuè stat dict.* Etiam.
10 *Dispositionem legis ad alium casum extendit dict.* Etiam.
11 *Augmentatiua est dictio* Etiam, *illius quod prius non includebatur.*
12 *Restrictionem vt non possit importare dispositio illam ampliat dict.* Etiam.
13 *Restrictionem quando importet dictio*, Etiam, *ostenditur.*
14 *Cumulatiuè non stat dict.* Etiam.
15 *Species diuersas ab expressis includit dictio* Etiam.
16 *Repetitiua conditionum, & qualitatem praecedentis dispositionis in sequentem est dictio* Etiam.

17 *Causam remotam potest significare dict.* Etiam, *gratia eustandi absonum intellectum.*
18 *Copulam,* Et, *importat dict.* Etiam.
19 *Dictio* Hoc amplius, *seu* Vltra, *aliquando importat dict.* Etiam.
20 *Alternatiua quandoque dicitur dict.* Etiam.
21 Scilicèt *aliquando importat dict.* Etiam.
22 *Dictionem* Non solùm, *interdum præsupponit dict.* Etiam.

1 IMplicatiua est hæc dictio, & exprimit casum magis dubitabilem, & implicat minùs dubitabilem, *l. etiam, ff. de verbor. signific. l. conuenticula, C. Episcop. & Cleric. l. etiam, C. si tutor. vel curator,* Dec. *in l. quamquam, num. 10. C. de testament. milit. cap. vnic. de commodato,* vbi Panormit. *num. 3. Clem. religiosi,* & Zabarell. *num. 1. de præscript. Clem. vnica, § fin. in princip.* & *ibi* Zabarell. *num. 2. de supplenda negligent. Prælat. Clem. nolentes, vers. & tam* & *ibi* Zabarell. *numero 1. de hæreticis,* Gemin. *in cap. cùm de beneficio; num. 7. de præbend. in 6.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de elect. verb. etiam, fol. 97.* Corn. *consil. 163. num. 4. vol. 2.* Socin. *consil. 23. num. 7. vol. 1. Calder. consil. 4. in fine, de præbend.* Paris. *cons. 41. num. 3. vol. 4. & cons. 36. num. 9. & consil. 65. num. 28. & consil 98. n. 69. vol...* Cephal. *consil. 68. num. 9. vol. 1.* Socin. iun. *consil. 41. num. 32. vol. 3.* Angel. Aret. *consil. 100.* incip. *In casu prædicto, num. 25. in fine, vers. nam illa dictio,* Alexand. *consil. 116.* incip. *Animaduersis, n. 14. vers. nam de natura, lib. 2.* vbi Apostill. *in verb. etiam,* Bermon. *in tit. de publicis concubin. in verb. etiam, num. 2. fol. 148.* Menoch. *cons. 116. n. 8. & cons. 138. n. 75. & cons. 331. num. 7. & consil. 620. num. 14. & consil. 632. num. 2. & de arbitr. lib. 1. q. 49. num. 8. & lib. 2. casu 68. num. 30. & de præsumpt. lib. 4. præsump. 180. num. 52.* Flamin. *de confident. benefic. quæst. 38. num. 52.* Surd. *cons. 305. num. 13. & cons. 443. num. 28.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub hac dict. num. 1 pag. 35.* Bertazol. *de clausul. instrument. claus. 4. gl. 17.* Manc. *decis. 173. numer. 3. & decis. 342. num. 3.* Petr. Enric. *resp. opusc. num. 17. in fin.* Cancer. *decis. sen casu 24. num. 1. & casu 59. num. 8. & casu 131. n. 20.* Decian. *cons. 64. num. 31. lib. 3.* Polydor. Rip. *de nocturno tempore, cap. 78. n. 5.* Roch. *de visit. verb. etiam. pagin. 54.* Honded. *cons. 76. num. 34. vol. 2.* Glorit. *resp. 1. par. 3. n. 259.* Cened. *post lib. canonic. quæst. sing. 51. num. 1.* Ferrer. *in constit. Cathaloniæ. gloss. 4. num. 272.* Cald. Pereira *quæst. forens. cons. 19. num. 11.* Rota Bononien. diuersor. *decis. 25. n. 15.* Sigism. Scacc. *de camb. §. 7. gloss. 3. num. 18.* Seraphin. *decis. 330. n. 6.* Card. Tusch. *practic. concl. tom. 2. litt. D, concl. 273.* Rota apud Farinac. *decis. 689. num. 4. in prima collect. nouiss. & inter recent. decis. 222. num. 3. & decis. 721. n. 3. & 7. p. 2.* Et nouissimè fuit dictum *in Romana pecuniaria 26. May 1627. coram D. Virili.* [Robles *de repræsent. li. 2. c. 14. n. 23. & c. 23. n. 13.* Rot. *dec. 104. n. 3. p. 1. in posth. Farin.* Fusar. *cons. 183. n. 22. & cons. 184. n. 5. & 59. & cons. 186. n. 18. & cons. 188. n. 19.*]

2 Primò amplia procedere, siue materia sit fauorabilis, siue odiosa quia ista dictio est implicatiua ad maiora expressis, etiam in materia stricta, & exorbitante, vt per Gemin. *cons. 65. num. 7. vers. sed dictio etiam, & cons. 125. n. 10. vers. quia dictio,* Card. Tusch. *d. conclus. 279. num. 4.* Cened. *disting. 51. n. 2.* Paris. *cons. 46. num. 30. lib. 4.* Decian. *cons. 46. num. 138. lib. 2.* Et fuit dictum *in Nucerina bonorum 4. Martij* 1602. *coram Card. Sacrato,* impressa per Farinac. *dec. 31. n. 8. p. 1. recent.*

3 Secundò amplia, huiusmodi dictionem ita implicare, & includere sub eadem dispositione, vt dispositio, quæ est, quòd omnia disposita habeant locum etiam quoad inclusa per dictionem prædictam Calder. *cons. 237. in fine, vers. nec obstat,* alias 16. *de præb.* Card. Tusch. *d. concl. 271. n. 2.*

Tertiò amplia, quòd hæc dictio est implicatiua, tacitè includens species, ab expressis, *cap. tanta, de simonia.* Gemin. *cons. 65. num. 8. vers. sed dictio,* Card. Tusch. *d. concl. 275. n. 3.* 4

Quartò amplia, vt etiam implicet casum præcedentem, cum eiusdem qualitatibus, vt per Mascard. *de probationib. concl. 1263. n. 33.* 5

Quintò amplia, vt etiam implicet diuersas species maiores expressis, quando aliæ diuersæ non includerentur, quia essent maiores, Gemin. *d. cons. 65. num. 8. vers. & si dicatur,* Card. Tusch. *d. concl. 275. num. 3.* vbi *num. 6.* cum eodem Gemin. *cons. 120. in fine, num. 8.* extendit, vt sit implicatiua sui contrarij, veluti si dicatur: Etiamsi lis pendeat indecisa, cuius statum, &c. quia comprehendit litem indecisam implicatiuè, & expressè, ac etiam litem finitam, ac decisam per tres conformes, quia implicatio hoc importat. 6

Sextò amplia, vt includat, & augeat dispositionem ad qualitatem, cui adiungitur, vt per Card. Tusch. *d. concl. 275. num. 7.* vbi *num. 9.* post Anchar. *cons. 88. num. 6. vers. & hoc,* maximè extendit implicare etiam diuersas qualitates. 7

Septimò amplia, seu potiùs declara de natura huius dictionis esse extendere, & implicare quod priùs non erat dictum, vt censuit Rota apud Farinacium *decis. 408. n. 1. in prima collect. nouiss.* Rot. *decis. 311. n. p. 1. in posth. Farin.*] 8

Extensiua est hæc dictio, & stat augmentatiuè, & ampliatiuè, vt *in l. 1. C. de testib.* notant Rimin *consil. 246. num. 83. vol. 3.* Paris. *cons. 46. num. 40. cum seqq. & cons. 144. num. 15. vol. 4.* Staphil. *de lit. gratis, tit. de prærogat. expectatiuarum, num. 2. & in tit. de form. expectat num. 3.* Menoch. *consil. 331. num. 7. & cons. 336. num. 17.* Surd. *decis. 8. num. 12. & consil. 303. num. 15.* Bertazol. *de claus. instrument. claus. 27. gloss. 16.* Cald. Pereira *quæst. forens. consil. 29. num. 11.* Pic. *ad statut. Vrbis, gloss. 1. num. 2.* Honded. *cons. 40. num. 26. lib. 2.* Seraphin. *decis. 361. num. 1.* Menoch. *cons. 814 n. 48.* Marc. Anton. de Amatis *Marchia decis. 1. numer. 26.* Rot. apud Farin. *decis. 567. n. 1. p. recent.* [Durant. *Rota decis. 60. n. 27.* vbi quod hæc dictio est ampliatiua, Rot. apud Paul. de Rubeis *decis. 195. n. 3. & 5. tom. 3. diuersor.* vbi quod hæc dictio stat extensiuè, augmentatiuè, & duplicatiuè ea Rot. *decis. 30. num. 22. part. 5. recent.*] 9

Amplia hæc dictio, & extendit dispositionem legis ad alium casum, *Clem. 1. §. fin. de re iudic.* Burg. de Pace *ad l. 1. Tauri num. 39.* Menoch. *consil. 906. num. 56.* Auget quòd priùs non includebatur, Rom. *cons. 43. num. 19. lib. 2.* præcipuè quando adiuncta est dictioni *Et,* vt *in l. si quis seruum, §. etiam, ff. de pecul.* notat Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloss. 36. numer. 25.* Et ita ampliat dispositionem, vt non possit importare restrictionem, Bald. *cons. 209.* incip. *Illa verba, numer. 2. & numer. 4.* quòd est dictio augmentatiua, *lib. 3.* Gemin. *cons. 132. in princ.* Card. Tusch. *d. conclus. 275. n. 10.* 10

Quandoque tamen importat restrictionem, quando repugnant verba, & dispositio: ideò si testator legat vsumfructum vxori, sicut habebat in domo testatoris, etiam se alimentando, dictio *Etiam* non ampliat, sed limitat, ita vt ad alimenta legatum restringatur, Angel. *cons. 338. num. 3.* Cardin. Tusch. *d. conclus. 273. num. 13.* Et ideò in rescripto accipitur pro restrictiua, vt importat idem quod 11

Videlicet

Videlicet, quando ea materia, & necessitate ita debet interpretari, vt non plus sit concessum, quàm petitum, Gozad. *consil.* 73. *num.* 13. Card. Tusch. *d. conclus.* 275. *num.* 14. & *n.* 12. post Bald. *cons.* 209. *num.* 1. *lib.* 3. obseruat, quòd quando hæc dictio importat dictionem *Maximè*, tunc si profertur per modum causæ finalis, vel per modum conditionis restringit; secus si profertur per modum demonstrationis, aut per modum modi, fauore legatarij, quia tunc non restringit.

14 Declara, quòd licèt hæc dictio sit extensiua, non tamen stat cumulatiuè. Seraphin. *decis.* 1384. *n.* 5.

15 Includit hæc dictio diuersas species ab expressis, Rim. *in princ. Instit. per quas personas, num.* 8. *fol.* 627. Cened. *d. sing.* 51. *n.* 3.

16 Est repetitiua conditionum, & qualitatum præcedentis dispositionis in sequentem; ita Natt. *cons.* 476. *n.* 8. Staphil. *de lit. gratia, tit. de sexta forma, n.* 3. Ruin. *cons.* 86. *n.* 4. *vol.* 1. & *cons.* 53. *n.* 19. & *cons.* 61. *num.* 9. *vol.* 2. Cened. *d. sing.* 51. *num.* 4. Peregr. *de fideicommiss. art.* 16. *n.* 20. Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 6. Et repetere, si ponatur inter diuersas orationes non perfectas, tradunt Decian. *consil.* 17. *n.* 34. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 75. *n.* 16. & 17. Id restringentes, quia continuat orationes perfectas, non autem copulat, neque repetit, [Fusar. *cons.* 124. *n.* 26.]

17 Significare posse causam remotam, gratia euitandi absonum intellectum, ait Natt. *cons.* 64. *n.* 9.

18 Interdum importat copulam *Et*, & habet illius vim, ex traditis per Surd. *decis.* 210. *num.* 14. quæ ideò si ponatur inter diuersa, operatur concursum vtriusque Alex. *cons.* 116. *num.* 15. *vers. vnde, lib.* 2. vbi hoc maximè, quando absonus intellectus resultaret, si suam teneret naturam ampliandi, refert Card. Tusch. *d. conclus.* 275. *n.* 18.

19 Quandoque idem operatur, quod dictio, *Hoc amplius* & dictio *Vltrà* Natt. *cons.* 476. *num.* 8. *lib.* 2. Rimin. iun. *cons.* 450. *n.* 58. *lib.* 4. Roland. *cons.* 27. *num.* 18. *tom.* 4. Marescot. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 83. *n.* 55. Honded. *cons.* 40. *n.* 27. *lib.* 2.

20 Nonnunquam dicitur alternatiua, vt per Ferret. *in constit. Cathaloniæ gloss.* 5. *n.* 109.

21 Aliquando interpretatur pro *Scilicet*, Gozadin. *cons.* 75. *n.* 15. Cened. *d. sing.* 51. *n.* 6. *in fine.*

22 Item præsupponit dictionem *Non solùm*, iuxta notata per Matienzam *in l.* 4. *num.* 2. *gloss.* 1. *tit.* 7. *lib.* 5. *noua Recop.*

23 [Dictio *Etiamsi* est casuum implicatiua coniungens casus, inter quos apponitur, & augens dispositionem præcedentem, Robles *de repræsent. lib.* 3. *c.* 5. *num.* 8.]

Dictio CXIII.

Etsi.

1 Hæc dictio eadem est, ac *Etiamsi* vel, *Quamvis*, ac proinde ampliatiua, vt *in* §. *qua ratione, Instit. de pupillari substitut. cap. dudum, de præbend. lib.* 6. Gemin. *cons.* 132. *in princip.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *casu* 319. *num.* 24. & 25. & *cons.* 713. *num.* 28. 30. & 31. Crauet. *cons.* 294. *num.* 7. *vers. septimò pondero*, Vulpell. *de præpos. & aduerb. signific. sub dict. Et plus, vers. Et si, pag.* 35. vbi subdit, quòd aduersatur præcedentibus in facto, retentis eiusdem qualitatibus.

2 Æquipollet dictioni *Secus*, iuxta notata per Surd. *cons.* 427. *n.* 29. *lib.* 3.

Dictio CXIV.

Et sic.

1 *Illatiua est dictio* Et sic.
2 *Continuatiua, ac repetitiua sensus verborum præcedentium est dictio* Et sic.
3 *Vocationem positorum in eodem capitulo, non in præcedenti, inducit dict.* Et sic.
4 *Restrictiua est dictio* Et sic, *& explicat verba antecedentia generaliora, eaque restringit.*

Est illatiua hæc dictio, vt per Socin. sen. *cons.* 49. *num.* 2. *vol.* 1. Rota *decis.* 568. *n.* 4. & 6. *p.* 1. *diuers.* Magon. *Florent. decis.* 50. *num.* 4. Peregr. *cons.* 47. *n.* 6. *vol.* 1. Ioan. Baptist. Costa *de clausul. conuentionalib. claus.* 25. *in fine.* 1

Continuatiua est, ac repetitiua sensus verborum 2
præcedentium, Ruin. *cons.* 102. *num.* 12. & *cons.* 184. *num.* 6. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 328. *n.* 50. Rota *decis.* 128. *num.* 4. *part.* 2. *diuers.* Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *n.* 9. Honded. *cons.* 45. *num.* 40. *vol.* 2. quia aduertit *num.* 41. huiusmodi dictionem indu- 3
cere vocationem positorum in eodem capitulo, non in præcedenti.

Restrictiua est hæc dictio, & explicat verba an- 4
tecedentia generaliora, eaque restringit, vt notat Ruin. *consil.* 102. *num.* 11. *lib.* 2. quem citat Anton. Monach. Bononien. *decis.* 53. *n.* 5.

Dictio CXV.

Ex.

1 *Causam immediatam & proximam de sui propria natura denotat dict.* Ex.
2 *In successiuis non immediatis verificatur etiam dict.* Ex, *designans causam proximam, & immediatam.*
3 *Causam immediatam, non autem occasionem remotam importat dict.* Ex.
4 *Statutum habens, quod maritus lucretur dotem mortua vxore, si non extent filij ex eis, non impedit quin maritus lucretur etiam quòd extent nepotes.*
5 *Causam substantialem, & immediatam, ac materialem importat dict.* Ex.
6 *Coniunctionem significat dict.* Ex.
7 *Separationem importat dict.* Ex.
8 *Causam mediatam, vel remotam aliquando denotat dictio* Ex, *ratione materiæ, & ad euitandam contrarietatem, seu absonum intellectum.*
9 *Naturalitatem exigit dict.* Ex.
10 *Originem denotat dictio* Ex, *si iungatur cum genitiuo.*
11 *Extrinsecitatem denotat dictio* Ex.
12 *Exclusiua est dict.* Ex, *præposita diei.*
Ex, *importat aliquando.*
13 Post, *cùm tempori apponitur.*
14 A, *vel* Ab.
15 Propter.
16 De.
17 In.
18 Secundùm.
19 *Causam sæpè declarat efficientem dict.* Ex.
20 *Modum aliàs declarat dict.* Ex.
21 Ex animo facere, *id est*, Ex voluntate.

22 Ex-

22 Ex sua voluntate, *id est*, Sponte.
23 Ex die diuortij, *id est*, post diem diuortij.
24 Ex sententia, *idem est*, *quod* ex voluntate.
25 Ex eo, *id est*, Eaptopter, Ea causa, Propter hoc.
26 Ex hoc, *id est*, Hinc, *seu* Vnde.
27 Ex corporis vitio, *id est*, Propter corporis vitium.
28 Ex continenti, *id est*, In continenti.
29 Ex latere, *id est*, Ex transuerso.
30 Ex lege capere, *id est*, secundùm legem.
31 Ex post facto, *id est*, Postea, *vel* post factum.

1 DE sui propria vera, & regulari significatione denotat hæc dictio, causam immediatam, & proximam, vt *in l.1.§.ex incendio, ff.de incendio, ruina, & naufrag. & in l.1.C.si seruus externus, & in l.non dubium, C.de legibus, & in c.inter dilectos, de fide instr.* notant Castr.*cons.*322.incip.*Visis, in princ.lib.*1.Ang. Aret.*cons.*30.incip.*Videtur dicendum, n.*21. Alexand. *cons.*49.incip.*Viso processu, n.*3.*lib.*3.*& cons.*124.*n.*11. *lib.*4.*& cons.*36.*n.*3.*& cons.*61.*n.*6.*lib.*5. *& cons.*198. *num.*11.*& consil.*144. *num.*12. *lib.*6.*& in l.diuortio, §.sicut, num.*6 *ff.soluto matrim.* Barbat *consil.*63.*col.*3. *ad med.vol.*3.Dec.*consil.*69.*post num.*3.Giani.*cons.*1. *num.*3. Roland.*consil.*54. *n.*11.*vol.*3. Paris. *consil.*9. *num.*44.*lib.*2. Grat.*consil.*100.*num.*18.*lib.*1. Cephal. *consil.*330.*num.*40.*lib.*3. Socin.sen.*consil.*51.*num.*7. *&* 8.*vol.*4 Corn.*consil.*290.*num.*1.*vol.*4.*& consil.*25. *num.*1. [illegible] .122. .24.*vol.*2. Enerard. *consil.*142. *in fin.* Riminald.*in princip.num.*647.*& in §.1.n.*131. *Instit.de donation.* Natt.*consil.*64.*num.*3. Tiraquell. *in tract. Cessante causa, limit.* 20. *num.*19. Mandos. *in gl.facult.in prœmio.in verb.Ex, fol.*18.*col.*1. Gulielm.Bened.*in cap. Raynutius, in verb. cætera bona, num.*28.*de testam.*Hippol *in l.*1.*num.*11. *Cod.ad leg. Cornel.de sicariis, & in l.nihil interest, num.*16. *ff.eod. tit.* Rebuff. *in l.vnica, in verb. prout, num.*150.*Cod.de sentent.quæ pro eo,* Menoch.*consil.*40.*num.*3.*& n.*19. *& consil.*152.*n.*42.*& de præsumpt.lib.*4.*præsumpt.*81. *num.*13. Maresc.*var.resol.lib.*1.*cap.*66.*num.*14.*&* 15. Quirinl. Mandos. *in repet.rubr.de constitut.num.*30. Bosch.de Codecha *in repet. cap.*1.*de iudic.* vbi Rip. *num.*4.Brunot.à Sole *in locis communib.verb.dictio* 9. Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt.lib.*1. *tit.*22. *n.*17.Polydor.Rip.*in tract.singul.obseruat.obseru.*72. *num.*20. Sebastian. Medic. *in tract. de legib. part.*1. *quæst.*17.*num.*13. Ofasc.*decis.*80.*n.*5. Surd.*cons.*573. *num.*41. Card. Pereira *de potestate eligendi, cap.*13. *num.*24.*& cap.*14. *num.*4.*& num.*39. Dionys. Paul. *de vera Patriarchal. sed erect.cap.*4. *num.*49. Bertaz. *de clausul.instrum claus.*26. *gloss.*10. *num.*1. Cened. *post lib.pract.& canonic. quæst.sing.*30.*num.*1. Bened. Ægid *in repet.l. ex hoc iure, ff.de iustit.& iure, p.*1. *casu* 4.*num.*2. Ferret. *in constitut. Cathalon. gloss.*2. *num.*15.*&* 16.*& gloss.*7.*num.*84. Card.Tusch.*pract. conclus. tom.*2. *lit. D, conclus.*266. *num.*4. *cum seqq.* Hieronym. Femand.de Ottero *in interpretat.cap.*1. *de iudic.num.*5. Rota *decis.*507. *n.*10. apud Farinac. *p.* 2.*recent.* [Narbona *l.*14. *gloss.*1. *n.*57.*tit.*2. *lib.*6. *Recop.* vbi quòd regulariter significat causam proximam & propinquam, licèt aliquando remotam comprehendat, Benedict. Ægid. *leg. ex hoc iure, ff.de iustit.& iure, p.*1. *c.*4.*n.*2. *& p.*2.*differ.*2.*n.*5.*vers.pro qua ponderanda,* Duran. *Rota dec.*111.*n.*7.*& dec.*140. *n.*3.vbi *n.*17.*&* 18. subdit quod aliquando denotat causam remotam, præsertim quando causa proxima habet connexitatem cum remota, & repetitur *decis.*107.*n.*6.*cum seqq.p.*5.*recent.*]

2 Primò amplia, hanc dictionem designantem causam proximam, & immediatam verificari etiam in successiuis non immediatis, quando aliquid de substantia primi retinet veluti nepos, pronepos dicitur descendens ex auo, & ex proprio corpore aui, quia sicuti filius participat in generatione de substantia patris, & nepos, de substantia filij, & patris, & pronepos de substantia nepotis, filij, & patris, dicitur verificari dictio *Ex.* Ita Castr.*cons.*164.incip.*In præsenti causa, n.*4.*vers.Constat autem, lib.*2.Card.Tusch. *d.lit.D.concl.*276.*n.*5.

Secundò amplia seu potiùs declara huiusmodi dictionem importare causam immediatam, non autem occasionem remotam; sed tamen acquisitam ex actione hæreditaria verificari esse ex hæreditate, quia sufficit quòd ex actione acquiratur pecunia, ex pecunia bona, & erunt ex hæreditate. Ita Alex. *d.cons.* 49.*num.*5.*lib.*3. Secus si aliquid acquisitum esset sub conditione *Si hæres eris,* quia non est ex hæreditate sed occasione hæreditatis. Ita Alex.*de consil.*49.*in fin. num.*9.*& consil.*124.*num.*12.*lib.*4 quem refert Card. Tusch. *dict.conclus.*276.*num.*6.vbi *num.*7. post Bart. *cons.*109. *in fin. lib.*1. hinc infert, quòd si dicatur, quòd percussit cum gladio, ex quo sanguis effluxit, denotat locum percussionis immediatum, non aliunde: & *num.*8, post eundem Bart. *consil.*132.*lib.*1. subdit, quòd statutum quòd maritus lucretur dotem mortua vxore, si non extent filij ex eis, non impedit quin maritus lucretur etiam quòd extent nepotes, quia licèt nepotes in fauorabilibus veniant appellatione filiorũ, tamen secus est, quando qualitas filiorum non conuenit nepotibus, prout dictio *Ex eis,* quæ denotat causam immediatam quæ non conuenit nepotibus, prout filiis & *n.*10.post Alex.*cons.*144. *n.*12.*lib.*6.obseruat, quòd quando statutum disponit, quòd pax non prosit, si ex percussione factus est sanguis; quia si ex percussione quis ceciderit in terram, & colliso lapide fecit sibi vulnus, certè non dicitur ex percussione, quia dictio *Ex,* denotat causam immediatam secus si esset dictio *Propter.* 3

Tertiò amplia, hanc dict. importare substantialem & immediatam causam. Ita Bald.*cons.*159.incip.*Eleganter, n.*3.*vers.quia illa dicto, lib.*2.sicut etiam materialem, & immediatam causam. Signorol. *cons.*170. *n.*10. refert Card.Tusch. *d.concl.*276.*num.*11.*&* 52. [Fusar.*cons.*83.*n.*30.] 5

Quartò amplia, hanc dictionem causam immediatam, & sic coniunctionem significare, ita vt si dicatur, ex linea Titij aliquem vocari, intelligatur de descendentibus ex Titio, quia coniunctionem inducit. Ita Bald.*consil.*321.incip.*Testamento cauetur, in fine, lib.*1. Alexand.*cons.*124.incip.*Super primo, n.* 52 *lib.*4.quos refert Card. Tusch. *d. concl.*276.*num.* 53. vbi *num.*15. post Bald. *cons.*197.*lib.*4. subdit, hanc dict. importare separationem. Ita vt statutum dicens quòd decedenti sine filiis succedant in bonis paternis proximiores ex linea paterna, & in maternis proximiores ex materna, non habeat locum matre existente quia ipsa succedit in totum, ex eo quod non potest fieri separatio ab ea quæ est principium lineæ propter dictionem *Ex.* 6

Aliquando tamen ista dictio *Ex*, ratione materiæ, & ad euitandam contrarietatem, vel absonum intellectum, non donotat causam immediatam, sed potiùs mediatam, vel remotam; vt *in d.§.ex incendio, & in l.finita, §. deinde,* vbi Bart. *ff. de damno infecto, & in l.certi condictio, &* ibi Ias.*n.*15.*de reb.creditis,* Tiraq. *d.limit.*20.*num.*30. *in fin.* Staphil. *de liter. gratiæ, in præfat. num.*18. Fulgos. *consil.*17. *num.*1. Signorol. *consil.*170.*num.*12.*cum seqq.* Vulpell. *d. loco, num.*1. Rimin. *consil.* 109. *num.*8. *lib.*1. Menoch. *consil.*40. 8

num.

num. 19. Natt. *consil.* 64. *num.* 5. & 6. idem Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 81. *num.* 16. Cald. Pereira *d. cap.* 24. *num.* 38. Cened. *dict. singul.* 30. *num.* 1. & 3.

9 Naturalitatem exigit hæc dictio, nec est ciuile consenta, vt ex Tiraq. *in l. si vnquam, verb. liberos, n.* 13. *C. de reuocand. donat.* & alijs, tradit Cald. Pereira *de* 10 *potest. eligendi, cap.* 13. *n.* 21. Et quòd si iungatur cum genitiuo, originem denotare solet, ait Ferrer. *in constit. Cathaloniæ, gloss.* 7. *n.* 82.

11 Separatiua est hæc dictio, & extrinsecitatem denotat, vt per Bald. *consil.* 196. *paulò ante finem, vol.* 4. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *gloss.* 11. *n.* 54. Rebuff. *in l. vnica, in gl. prout, n.* 150. *C. de sent. quæ pro eo* Cened. *d. sing.* 40. *n.* 7. Seraph. *decis.* 461. *n.* 6.

12 Hæc dictio *Ex*, multas, & varias habet significationes. In primis, tempori apposita exponitur pro *Post* Cic. *pro Sextio*: Si quis antea mirabatur, nec ex hoc tempore miretur potiùs, id est, post hoc tempus. Idem *in Brut.* Cotta ex Consulatu profectus est in Galliam id est, post Consulatum. Ita accipitur *in l.* 1. §. *item si quando die legati cedat, l.* 1. §. 1. *iuncto* §. *si mulier, ff. de liber. agnoscendis*, cum alijs citatis per Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *gloss.* 11. *n.* 54. quem refert Cened. *d. sing.* 30. *n.* 5.

13 *A*, vel *Ab*, aliquando designat, vt *in l. x. vers. initium, & vers. ex veteri iure, C. de veteri iure enucleando, & in l. ambigua, ff. de legib.* notat Tiraqual. *d. gloss.* 11. *n.* 54. Mandos. *in gloss. facult. in proœmio, in verb. Ex, fol.* 18. Cened. *d. singul.* 30. *n.* 5. Nam huiusmodi dictiones denotantes terminum à quo, suapte natura sunt exclusiuæ, & separatiuæ. Ita ex Tiraq. Magon. & alijs, tradit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 12. §. 1. *num.* 25. vbi *num.* 24. limitat, nisi aliud materia subiecta, vel natura contractus, aut mens disponentium, seu fauor, aut aliud persuadeat, vel vt euitetur absurdum, seu correctio: nam tunc stabit inclusiuè.

14 Dictio ista proposita diei eum diem excludit, Bald. *in l. vlt. in princip. C. de tempor. appell. & in l. vlt. col.* 2. *C. de iur. dom. impetr.* Tiraq. *d. gl.* 11. *n.* 55. *cum seqq.* Cened. *d. sing.* 30. *num.* 6. Et excludere diem quo, vt non computetur, resoluit Sigismund. Seaccia *de appell. q.* 12. *n.* 57.

15 *Propter* interdum designat, vt *in l. dotale prædium, in dicta gloss. fin. ff. de fundo dotali, l.* 3. §. *cum Pollidius, ff. de vsuris*, Paris. *cons.* 9. *n.* 44. *vol.* 2. Mandos. *vbi suprà* Cened. *d. sing.* 39. *n.* 4.

16 *De* nonnunquam denotat, vt per Oldrad *cons.* 32. *n.* 11. Panin. *de offic. & potestate Capituli Sede vacante, in primo prælud. in fine*, Mandos. *in d. verb. Ex*, Cened. *d. sing.* 30. *n.* 5. *in medio.*

17 *In* quandoque denotat, vt *in l. ex his, ff. de leg. & in l.* 2. *ibi, Vt ex vinculis causam dicat, ff. de custod. reor.* Mandos. *vbi suprà* Cened. *d. n.* 1. *in fine.*

18 *Secundùm* non semel denotat. Cic. 2. *Philippic.* Nihil nisi ex optimo more, & sanctissima disciplina Idem 5. *Tusculan.* Ex præceptis Philosophiæ acta vita.

19 Hæc dictio causam sæpè declarat efficientem. Cic. *lib.* 16. *epist.* 21. Quando igitur tuum ex me doluisti nunc vt duplicetur tuum ex me gaudium, præstabo. Idem *in Brut.* Ex te duplex nos afficit sollicitudo, quòd & tu Republica careas, & illa te. Idem *de Amicit.* Domus mea ædificatur ex authoritate Senatus, pecunia publica. Ex hinc dicimus, *Ex decreta, ex testamento, ex formula.*

20 Modum aliàs declarat. Cic. 1. *Officior.* Simplices, & aperti, qui nihil ex occulto, nihil ex insidijs agendum putant. Idem *pro Cluen.* Multi boni viri, ex occulto interuenissent. Idem 3. *in Verr.* Voluisti ex improuiso, si quæ res natæ essent, &c. decernere Liu. *lib.* 18. Ex insperato repentè misistis nobis hunc Scipionem.

Ex animo facere, id est, ex voluntate, non fictè, vel 21 cpactè, *l.* 3. *ibi, Quam ex animo accusare, ff. de adulter.* Cic. *in Pison.* Equidem dicam ex animo quod sentio Idem *ad Qu. fratr. lib.* 1. *epist.* 1. Te autem alienum hominem ament ex animo.

Ex sua voluntate, id est, sponte, & sine mandato, 22 *l. eum, qui ex sua voluntate, ff. de minorib.*

Ex die diuortij, id est, post diem diuortij, *leg. licet,* 23 *in fine, ff. de iure dotium, l. hereditas ex die, ff. de hered. instituend. l.* 1. *iuncto* §. *si mulier, ff. illo tit. de iure dotium.*

Ex sententia, idem est, quod ex voluntate, id est, 24 voluntatis. Cic. *lib.* 12. *epist.* 10. Ex sententia confecta sunt, Plaut. *Menech.* Benè obsonauit, & ex mea sententia. Terent. *Heaut.* Spero hanc rem euenturam nobis ex sententia.

Ex eo, id est, ea propter, ea causa, propter hoc, vt *in* 25 *l. in princ. ff. de postuland. & in l. qui testamentum, in fine, ff. de probat.* Vel inde *l.* 4. §. *fin. ff. de statu homin.* Cened. *d. sign.* 30. *n.* 5. *in fine.*

Ex hoc id est, hinc seu vnde, vt *in l. & seruorum,* 26 §. *ex hoc quæsitum, ff. de statu hominum.*

Ex corporis vitio, id est, propter corporis vitium 27 *l. ob quæ vitia, in princ. ff. ædilitio edicto.*

Ex continenti, id est, incontinenti, siue mox, vt *in* 28 *l. sed si ex parte, §. penult. ff. quod cum eo.*

Ex latere, id est, ex transuerso, *l. fin. ff. de ritu nupt.* 29 *l.* 1. *ff. de gradibus.*

Ex lege capere, id est, secundùm legem, vt *in l. quemadmodum, §. magistratus, ff. ad legem Aquiliam.* 30

Ex post facto, id est postea, vel post factum, *l. si Titio, ff. de pign. l. omnis hereditas, ff. de reg. iuris.* 31

Dictio CXVI.

Excommunicetur.

VErbum hoc est canon latæ sententiæ, per ea, quæ tradunt Mathesil. *sing.* 111. *incip. Nota quod Cremen. sing.* 7. *incip. Tusca*, Bernard. *reg.* 779. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, a n.* 39. *C. de reuocand. donat.* Lancell. Contad. *in temp. omnium iudicum, lib.* 1. *cap.* 1. §. 4. *num.* 3. quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 7. *n.* 14.

Dictio CXVII.

Ex nunc.

LIcet hoc aduerbium sit præsentis temporis, vt 1 *in l.* 1. §. *nunc tractemus, ff. de tutel.* & tradunt Tiraq. *de retractu conuent.* §. 2. *gloss.* 1. *num.* 36. *in fine*, Cened. *sing.* 14. *num.* 4. *in princip.* & referatur ad tempus actus facti, Caslad. *decis.* 3. *num.* 10. *de probat*, Paris. *consil.* 81. *num.* 17. *vol.* 2. Gabr. *consil.* 69. *num.* 4. *lib.* 1. ac proinde temporis inchoationem designet, Maresc. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 2. Futurum tamen donotat effectum, vt obseruant Rebuff. *l. mulieris appellatione*, §. *definere, vers. præterea, pag.* 126. *ff. de verb. signif.* Cened. *d. singul.* 14. *num.* 4.

Dictio

Dictio CXVIII.
Ex tunc.

1 *Temporis extremitatem donat dictio* Ex tunc, & n. 3. 4. & 5.
2 *Terminus si detur ad probandum ad vnum mensem & ex tunc alius terminus ad probandum, non poterit fieri reprobatio, donec durat terminus probatorius.*
6 *Excludit dictio* Ex tunc, *diem à quo, vt non computetur.*
7 *Sententia lata vim habet dictio* Ex tunc.
8 *Dictio* Ex tunc, *quando apponitur in actu conditionali, operatur à die adimplementi conditionis, non autem à die prolationis verborum.*

1 EXtremitatem temporis hæc clausula significat, & denotat vltimum temporis implementum, vt in l. 4. *ff. de condit. & demonstr. & in l. vlt. ff. de fideicommiss. libert. & in l. in substit. §. fin.* iuncta gloss. *verb. ex eo, ff. de vulgari, & pupillari substit. cap. super eo, de appell. cap. si eo tempore, de rescriptis in 6.* gloss. *in Extrauag. suscepti* Ioan. 22. *de elect.* notaut Paris. *cons.* 14. *n.* 1. *lib.* 4. Tiraq. *de retractu lign. §. 1. gloss.* 11. *num.* 59. Rebuff. *in comment. ad l. mulierus, appell.* 13. *vers.* 8. *ff. de verbor. signific. pag. mihi* 91. Matiens. *l.* 14. *gloss.* 1. *n.* 44. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopil.* Flamin. Paris. *de resign. tom.* 2. *lib.* 71. *quæst.* 2. *num.* 15. Cald. Perera, *quæst. forens. lib.* 1. *q.* 6. *n.* 74. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 279. *n.* 11.

2 Vnde fit, vt si detur terminus ad probandum ad vnum mensem, & ex tunc alius terminus ad reprobandum, non poterit fieri probatio donec durat terminus probatorius, nisi habens terminum ad probandum renunciaret dilationi ad sui fauorem concessæ; ita Genuin. *cons.* 121. *n.* 4. *vers. idem probat,* quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 279. *n.* 1.

3 Idem est in dispositione, in qua declaratur quis hæres, si soluat alimenta vsque ad ætatem nubilem filiæ exclusæ, & si non soluerit, ex tunc priuatus sit quia censetur priuatus, solùm postquam ætas nubilis aduenerit, non ante, quia hæc dictio *Ex tunc* importat, & denotat temporis extremitatem. Ita Bald. *cons.* 150. incip. *Proponitur, n.* 8. *vers. modò restat, lib.* 5. pro vt illum refert Cenċd. *vbi supr. n.* 2.

4 Idem est, si hæres instituatur cum conditione, si manserit in domo testatoris, & vitam conditione vidualem seruauerit; aliàs ex tunc; si contrarium fecerit, instituit alios, quia denotat extremitatem temporis, vt antequam contraueniat, non priuetur Ita Castr. *cons.* 259. incip. *Omnes difficultas, col.* 2. *in fin. n.* 3. *lib.* 1.

5 Idem est in laudo lato, quòd quis sit hæres, si soluat filiæ testatoris certum quid, aliàs si deficiat in solutione, ex tunc filia sit hæres, quia importat extremitatem temporis, vt per Angel. de Perusio *cons.* 42. incip. *Porrecta fuit, in fine, vers. per hoc etiam patet.*

6 Regulariter hæc dictio excludit diem à quo, vt non computetur, iuxta resoluta per Sigismund. Scacc. *de appell. q.* 11. *n.* 57.

7 Habet vim latæ sententiæ, vt ex tunc excommunicatio incurratur, ex adductis per Corn. *cons.* 104. *sub num.* 2. *vers. licèt ergo non fuerit, lib.* 1. Redoan. *de spoliis, q.* 17. *num.* 33. Suar. *de legib. lib.* 5. *cap.* 7. *post n.* 7. Ioan. de Salas *in simili tract. q.* 95. *tract.* 14. *disp.* 15. *sect.* 5. *sub n.* 78. Rebell. *de obl. iust. p.* 1. *lib.* 1. *q.* 6. *n.* 37. Sayro *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 27. Monet. *de distrib. quotid. p.* 2. *q.* 7. *n.* 36. & 37. Farinac. *fragm. crim. p.* 2. *lit. L, verb. lex, n.* 96.

Quando apponitur hæc dictio in actu conditionali, operatur à die implementi conditionis, non autem à die prolationis verborum, iuxta resoluta per Flamin. Paris. *de resign. lib.* 6. *quæst.* 4. *num.* 59. & per Cenċd. *d. sing.* 14. *n.* 3. 8

De clausula *Ex nunc, prout ex tunc,* plenè dixi *tract. de clausulis, claus.* 59.

Dictio CXIX.
Expellatur.

VErbum hoc denotat latam sententiam, sonat enim in factum, non in ius, & sic innuit, quod non est necessaria sententia priuationis, sed sufficit expulsio facti, iuxta resoluta per Tiraquell. *in leg. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 174. *cum seq. C. de reuocand. donat.* vbi postquam pro, & contra, multa adduxit, videtur residere in opinione vltimo loco per eum relata, quod scilicet non ipso iure, sed ferendam sententiam significet; vide Ioan. de Salas *de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disp.* 15. *sect.* 6. *sub n.* 78. Farinac. *fragm. crim. p.* 2. *verb. Lex, n.* 134. 1

Dictio CXX.
Ex post.

HÆc dictio referri potest etiam ad longum interuallum, vt per Rotam Bononiens. diuersor. *decis.* 34. *n.* 23. 1

Dictio CXXI.
Extra.

1 *Dictio* Extra *ex diametro aduersatur dictioni* Intra.
2 *Remotionem, & separationem importat dictio* Extra.
3 *Foris denotat dict.* Extra, *sed tamen interposito interuallo.*
4 *Præter non rarò importat dict.* Extra.
6 *Absque nonnunquam importat dict.* Extra

HÆc dictio ex diametro aduersatur dictioni *Intra, leg.* 1. *§. siue autem, ff. de aqua quotidiana, æstiua, ibi, Siue autem intra Vrbem sit aqua. siue extra, huic inter dictolocus erit,* Cic. 5. *Tuscul.* Soleatne beata vita relinquitur extra ostium, liménque carceris? Idem *de natura Deor.* Sensibus, & animo ea, quæ extra sunt, percipimus. Notant alciat *cons.* 1. *n.* 11. *lib.* 2. *tom.* 1. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub d. lex, vers. extra, pag.* 36. Bertazol. *de clausul. instrument. claus.* 26. *gloss.* 6. *num.* & 2. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 280. *n.* 4. 1

Importat hæc dictio remotionem, & separationem *l. absente, ff. de verbor. sign.* Alber. *in suo Diction. verb. extra,* vbi subdit quòd habet multos significatus, Card. Tusch. *d. concl.* 280. *n.* 1. vbi *n.* 5. post Archid. *in c. statutum, n.* 4. & 5. *de elect. lib.* 6. subdit quòd si hæc dictio apponatur ciuitati, veluti extra ciuitaté non intelligitur extra muros ciuitatis, sed extra continentia ciuitatis, cuius appellatione veniunt suburbia; secus sit extra vrbem, quæ continetur ex muris

Foris

3 Foris denotat, sed tamen imposito interuallo; ita Ioan. Andr. *in d. cap. statutum, num. 9.* & *ibi* Gemin. *in §. in nullo, n. 2.* Card. Tusch. *d. concl. 280. n. 2. in princ.*

4 *Præter* non rarò importat hæc dictio. Cic. *1. de leg.* Extra Collium Sacerdotum ne quisquam sacra, quæ publicè essent constituta, noscet. Idem *lib. 7. epist. 3.* Extra ducem, paucósque præterea. Cardin. Tusch. *d. concl. 280. n. 2.*

5 Nonnunquam importat idem quod dictio *Absque* Cic. *de Inuent.* Se extra omnem culpam, & causam posuit. Idem. *1. Offic.* Ne extra modum sumptu, & magnificentia prodeas. Idem *lib. 7. epist. 16.* Sed mehercule extra iocum homo bellus est Idem *1. Verr.* Extra hanc contentionem, certaménque nostrum familiariter tecum loquar.

DICTIO CXXII.
Extrinsecùs.

1 ADuerbium hoc contrarium habet, *Intrinsecus* Cic. *1. de nat. Deor.* Ducunt extrinsecus spiritum pulmones, & cor. Id. *1. de Diu.* Animos hominum extrinsecus esse tractos & haustos. Id. *2. Academ.* Irrumpunt extrinsecus in animos nostros per corpus imagines nobis dormientibus. Idem. *4. Tusc.* Corporum adiumenta adhibentur extrinsecus, animorum salus inclusa in ipsis est.

DICTIO CXXIII.
Facilè.

1 PRæter vulgatam huius dict. significationem interdum vsurpatur pro, *sine controuersia.* Cic. *pro Rosc. Amer.* Non solùm sui municipij, sed etiam illius viciniatis facilè primus. Id. *2. de Diu.* Eudemius Platonis auditor in Astrologia, iudicio doctissimorum facilè Princeps.

2 Aliquando iungitur cum superlatiuo Cic. *pro Rab.* virum vnum totius Græciæ facilè doctissimum Platonem. Idem *Tusc.* Africani fratris nepos vitæ omnium perditorum ita similis, vt esset facilè deterrimus.

DICTIO CXXIV.
Ferè.

1 *Imminuunt nonnihil rem, aut numerum dictio* Ferè, *&* Fermè.
2 *Comparatiuè quandoque ponitur dictio* Ferè.
3 *Diminutiua est dict.* Ferè, *& non firmat in omnibus.*
4 *Imperfectionem denotat dictio* Ferè.

1 F*Erè*, & *Fermè* imminuunt nonnihil rem, aut numerum. Cic. *1. Offic.* Quemadmodum dicatur honestum satis ferè dixi. Id. *in Brut.* Vt ei nihil fermè quisquam possit addere. Id. *Attic. lib. 7.* Hora ferè nona. Interdum hæc dictio *Ferè*, videtur aliquid addere. Cic. *lib. 3. de nat. Deor.* Hæc ferè habuit dicere de natura Deorum. Nonnunquam vsurpatur pro *Plerumque* Cic. *pro leg. Man.* Hoc iam ferè sic fieri accepimus, Id. *lib. 1. epist.* Nunc etiam ab orationibus disiungo me ferè referóque ad mansuetiores Musas.

2 Ponitur quandoque dict. *Ferè*, comparatiuè, *l. magis, ff. de reb. credit.* Non semel electiuè, *l. si ferè §. hac actio, ff. de seruit. l. 1. §. final, C. com. diuid.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 58.*

3 Est etiam diminutiua, & non firmat in omnibus, *August. Barbosa de Dictionib.* *l. in omni, ff. de adopt. vtile. §. venditibus, ff. de minorib.* Rot. apud Marches. *de commiss. p. 2. pag. 536. num. 9.* Et fuit dictum *in vna Interamnen. pecuniaria 23. Iunij 1603. coram Reuerendissimo D. meo Decano*, impressa per pic. *ad statuta verbis quaest. 19. n. 29.* Petr. Ennq. *resp. opusc. 2. sub hac dict. num. 19.* Et quòd de sui natura sit diminutiua, ac imperfectionem denotet, iuxta text. *in l. querela, C. ad leg. Cornel. l. 2. §. vlt. ff. de origin. Iuris, cap. vlt. de Cleric. egrotante, cap. qm sine, 4. q. 8.* notat Oldrad. *consf. 49. n. 18.* quem refert, & sequitur Bertachin. *in suo repert. verb. Ferè*, & illis citatis fuit resolutum *in Seguntina admissionis ad capitulum 7. Iun. 1610. coram Illustrissimo Patriarcha Manzaneda*, impressa per Farinac. *decis. 290. n. 1. p. 2. recent.* 4

DICTIO CXXV.
Fiat.

1 *Tempus futurum respicit verbum* Fiat.
2 *Tempus præsens aliquando denotat verbum* Fiat.
3 *Pœna ipso iure non imponitur per verbum* Fiat, *cùm sit futuri temporis.*
4 *Rem ipso iure fieri non denotat verbum* Fiat.

VErbum hoc futurum tempus respicit: vt *in l. 2. §. deinde, ff. ne quid in loco publico, l. 1. in princ. ff. de flumin.* & gloss. *verb. Fiat, in cap. quisquis, de elect.* tradit Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 208. C. de reuocand. donat.* 1

Aliquando denotat tempus præsens, vt *Genes. Fiat lux, & facta est lux, & Luc. 1. Fiat mihi secundùm verbum tuum*, tradunt Felin. *in c. Rodulphus n. 26. de rescript.* Ludou. Gom. *in reg. Cancell. de non iudicand. iuxta formam supplicationis, quæst. 16. in versic. est in primis.* Rebuff. *in praxi beneficiali, p. 1. verb. concessum vt petitur. 1. 15. & 16.* Mandos. *in reg. Cancell. 33. de sign. & fiat, quæst. 2. n. 4.* Mascard. *de prob. conclus. 845. n. 17.* Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erectione, c. 5. n. 57.* 2

Pœna ipso iure non imponitur per hoc verbum cùm sit futuri temporis, iuxta tradita per Doctores *in cap. in pœnis de regul. Iur. in 6.* & Panorm. *in cap. 2. & in cap. si diligenti, de foro competen.* Tiraq. *d. verb. reuertatur, n. 39.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. cap. 8. num. 21. vers. fallit.* Ludou. Garbo *in tract. de legib. lib. 7. disp. 6. in princ. vers. secunda regula.* Monet. *de distrib. quotid. q. 3. q. 8. n. 41.* 3

Non denotat hæc dictio rem ipso iure fieri gloss. *in d. c. quisquis, & in c. si quis, de vita, & honest. Cleric.* Tiraq. *d. verb. reuertatur, n. 510. & seq.* Suar. *de leg. lib. 6. 5. sub n. 25.* Farin. *fragm. crim. p. 2. verb. lex, n. 148.* 4

DICTIO CXXVI.
Forsan, Forsitan, Fortassis.

1 *Verificatio eius quod per dict.* Forsan, Forsitan, *&* Fortassis *asseritur, non est necessaria, cùm per illas nihil affirmetur.*
2 *Assertionis nota aliquando sunt dict.* Forsan, Forsitan, *&* Fortassis.
3 *Dubietatem facti in facto important dictiones* Forsan, Forsitan, *&* Fortassis, *non dubietatem Iuris.*
4 *Veritatem interdum importat dictio* Forsan.
5 *Assertiuè quandoque stat dict.* Forsan, *secundùm subiectam materiam.*
6 *Augmentatiuè in gratia stat nonnunquam dict.* Forsan.

7 *Narratiua concepta sub dict.* Forsan, *non eget iustificatione.*

1 QVando huiusmodi dictiones apponuntur, nihil affirmatur, & ideò non est necessaria verificatio eius, quod per tales dictiones asleritur, vt *in l. in substit. ff. de vulgari*, notant Vulpell. *de propos. & aduerb. signif. sub dict. Ferè, vers. Forsitan, pag.* 38. Goozal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 35. *n.* 10. & 11.

2 Aliquando sunt notæ assertionis, iuxta tradita per Rebuff. *in comment. ad l. ostensum* 38. *vers. fortè, ff. de verb. signif. pag. mihi*, 508. *& in concord. tit. forma mandati. Apost. pag.* 715.

3 Regula est, quod huiusmodi dictiones in facto important dubietatem facti, non dubietatem Iuris vt per Ias. *in l. si ex falsis, n.* 5. *C. de transact.* Menoch. *cons.* 759. *num.* 4. Cardin. Tuschus *practic. conclus. tom.* 5. *litt.* 2. *concl.* 281. *num.* 1. Et designanter quo dictio *Forsitan*, sit nota dubitationis, deprehenditur ex *leg. Gallus, §. forsitan ff. de liber. & posthum.* Et de dictione *Fortassis, in leg.* 1. *§. si quis nesciat, ff. de iur. & facti ignorantia, l. Iulia*, 2. *ff. de ritu nupt.* [Rot. *decis.* 533. *n.* 3. *in fin. p.* 5. *in posth. Farin.* aliàs *p.* 4. *recent.* vbi quod hoc verbum est dubitatiuum, *& decis.* 456. *n.* 5. *ead. p.* 1. vbi quod hæc dictio non habet vim approbationis.

4 Interdum dictio *Forsan*, importat veritatem, vt per gloss. *verb. Forsan, in c.* 2. *de test.* Ias. *in d. l. si ex falsis, n.* 3. *& in l. substitutione, ff. de vulgari, etiam n.* 5. Card. Tusch. *d. concl.* 581. *n.* 6. vbi *n.* 7. restringit quando apponitur rationi, non autem decisioni Iuris, quia tunc ratio non est finalis.

5 Nonnunquam ista dictio *Forsan*, stat assertiuè secundùm iustam materiam, ex adductis per Rotam *decis.* 35. *num.* 3. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouissimarum.* Vnde vulgò dicitur; *Sub dubio forsan respondent sæpè periti.*

6 Quandoque *Forsan*, in gratia stat augmentatiuè, prout si impetrans beneficium dicat, quod forsan sit iurispatronatus, non tamen se restringit, sed auget gratiam. Rot. *decis.* 64. *lib.* 5. *p.* 3. *diuers.* Card. Tusch. *d. litt. D, concl.* 581. *num.* 8. Vide Menoch. *cons.* 759. *num.* 5. Vnde narratiua concepta sub ista dictione *Forsan*, non eget iustificatione secundùm Felinus *in cap. accedens* 1. *num.* 10. *vers. melior responsio est, vt lite non contestata.* Natt. *cons.* 245. incip. *In causa, n.* 3. *lib.* 5. Crauet. *cons.* 157. incip. *Nobilis, n.* 9. Quibus citatis fuit resolulum *in Ferrarien. Prioratus* 58. *Iunij* 1610. *coram Pema*, impress. per Farin. *decis.* 548. *n.* 9. *p.* 1. *recent.*

Dictio CXXVII.

Fortè.

1 *Dubitationis nota est dict.* Fortè, *quando factum respicit.*

2 *Narrata per dict.* Fortè, *non sunt necessariò verificanda.*

3 *Confessio non resultat ex dictis per dictionem* Fortè.

4 *Deponens per dictionem* Fortè, *nihil concludit, quia videtur dubitatiuè deponere.*

5 *Dubitationem non inducit dict.* Fortè, *quando ponitur super Iure.*

6 *Assertionis quandoque nota est dict.* Fortè.

7 *Consultor in suo consilio apponens dict.* Fortè, *non inducit dubitationem iuris, sed potius censetur affirmare.*

8 *Sententia valet si Iudex dicat*, Condemno Titium in decem Sempronio, *quia fortè ei debitor est.*

9 *Lex quando causam, vel rationem adducit per dict.* Fortè, *illa causa non est finalis, sed impulsiua.*

10 *Ratio assignata per dict.* Fortè, *quamvis cesset non tamen cessabit dispositio, seu effectus.*

REgulariter hæc dictio est nota dubitationis, 1
quando factum respicit, vt in *l. vrbana prædia, & in l. absentem, ff. de verbor. signific. & in l. mutus, & leg. filiusfam. ff. de procur. & in l. si duo*, & ibi gloss. *ff. de receptis arbitris, & in l. & si fortè, in princ. & in §.* 1. *ff. si seruitus vendicetur, & in l.* 1. *§.* 1. *iuncta gloss. verb. adiecta causa, ff. de rei vendic. & in cap.* 2. *de sponsalib.* tradunt Rebuff. *in comment. ad l. ostensum*, 38. *vers. fortè, ff. de verbor. significat. pag. mihi* 208. *& in compendio alienation. pag.* 66. Paris. *cons.* 59. *num.* 18. *vol.* 5. Ias. *in l. si ex falsis, num.* 5. *de transact. & in l. in substit. num.* 5. *ff. de vulgar.* Ludou. Gom. *in repet. cap.* 1. *n.* 4. *de Iudiciis, in* 6. Iacob. de Beluiso *in repet. cap. Rom. num.* 54. *de foro compet. in* 6. Menoch. *cons.* 759. *num.* 4. Ruin. *cons.* 170. *num.* 5. *vol.* 2. Alex. *cons.* 29. *num.* 7. *vol.* 2. Vulpell. *de propos. & aduerb. signif. sub hac dict. vol.* 38. Dionys. Paulus *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap.* 3. *num.* 51. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *litt. D, concl.* 581. *num.* 1. Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing.* 36. *num.* 1. Clorit. *resp.* 1. *p.* 3. *num.* 137.

Et ideo narrata per dictionem *Fortè*, non sunt 2
necessario verificanda, ad tradita per Ruin. *cons.* 110. *sub n.* 5. *vol.* 2. & per Cassad. *decis.* 4. *num.* 4. *cum seqq. de probat.* Paris. *cons.* 29. *num.* 19. *lib.* 2. Corn. *cons.* 184. *num.* 11. *vol.* 1.

Vnde qui loquitur per dictionem *Fortè*, nihil 3
concludit quia dubitatiuè loquitur & ex tali modo loquendi non resultat confessio, ad text. *in l. de ætate, §. nihil, ff. de interrog. action.* Alex. *in d. l. in substitutione, n.* 5. Menoch. *cons.* 115. *n.* 33. *& cons.* 756. *n.* 3.

Hinc etiam testis deponens per hanc dict. *Fortè*, 4
nihil concludit, quia videtur dubitatiuè deponere; ita Anton. de Butr. *cons.* 43. *vers. & non obstat*, Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 582. *n.* 5.

Verum quando hæc dictio *Fortè* ponitur super 5
Iure, non inducit dubitationem, vt *in cap.* 5. *vers. necessarium*, & ibi gloss. *in verb. fortè, de testam. & in cap. quamobrem* & ibi gloss. *verb. si fortè, in fin. de pœnit. distinct.* 1. *& in cap. admonet. vers. idcircò*, 33. *q.* 5. *& in c. accedens, §. cùm igitur.* & ibi gloss. *in verb. propter contumaciam*, ac Panormit. *n.* 9. & Felin. *n.* 10. *vt lite non contestata*, Socin. *cons.* 28. *n.* 3. *vol.* 1. Ruin. *cons.* 170. *n.* 5. *vol.* 2. Cened. *d. sing.* 36. *n.* 2.

Quandoque enim est nota assertionis, vt *in cap. ex parte, de celebrat. Missar. & in cap. tua ad nos, de sponsalib.* iuncto intellectu gloss. *ibidem, verb. fortè, cap.* 1. *de supplen. negligent. Prælat. lib.* 6. vbi Monach. *n.* 9. & Prob. *ad eum n.* 8. *& in cap. si fortè, de elect. lib.* 6. iuxta tradita per Rebuff. *d. vers. fortè*, & Menoch. *cons.* 55. *n.* 14. & Vulpell. *citato loco*, Hostien. *in cap. tuæ n.* 5. *de procur.* vbi quòd nonnunquam importat veritatem, Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *sub hac d. n.* 19. *in fin.* Bernard. Græuæ, *ad pract. Camer. Imper. lib.* 3. *concl.* 10. *n.* 10.

Ex quo inferunt Doctores, quòd si consultor in 6
suo consilio apponit dictionem *Fortè*, quod non propterea inducit dubitationem Iuris, nec minùs quæstionem indecisam pendere, sed potiùs censetur affirmare quod dixit, quia per verbum *Fortè*, respondent sæpè periti, vt ait gloss. *in l. si duo, ff. de receptis arbitris*, & refert Felin. *in d. cap. accedens*, 1. *n.* 10.

&c

& Rebuff. *in l. ostentum, vers. fortè*, & tradunt Alex. *cons.19.incip. Super eo, num.11.lib.5.* vbi apostill. *in verb. fortè*, Socin. *cons. 28. col. 1. post med. lib. 2. & cons.93.col.8.vers.postremo,lib.1.* Aym. *cons.91.num.4.* Mandol. *in gloss. facult. in §. habita, in verb. forsan, pag.235.col.2.* Menoch. *cons.25.numero 14.* Galganet. *de condit. lib.1. cap.32. num.10.* Bertazol. *de clausul. instrument. clauss.14.gloss.6.numero 5.* Cened. *d.singul. 36.num.3.* Cardin. Tusch. *d.litt.D, conclus.281.num. 4.* [Magdalen. *de numero testium in testament.requis. par.1.cap. 16. num. 83.* vbi quòd hæc dictio in Doctore stat assertiuè, non dubitatiuè.] Inde inferentes, quòd quamuis Iureconsultus in consilus circa ea, quæ Iuris sunt, vtatur dictione *Fortè*, non propter hoc cousilium est dubium, nec dubitatiuè, sed assertiuè consulere dicitur, ac proinde illi standum est,
8 quia quantum ad se, censetur quæstionem decidere; sic etiam sententia, si Iudex dicat: Condemno Titium in decem Sempronio, quia fortè debitor est; quia importat certitudinem in eo casu hæc dictio *Fortè*, per ea, quæ tendunt Ias. *in d.l. in substitutione, num.5.* & *ibi* Alex. *a num.6.* Vulpell. *citato loco*, Felin. *in d.cap.accedens, 1.num.11.vers.secundò nota*, Socin. *cons.28.col.1.vol.1.* Vulpell. *citato loco*, Cened. *d.sing. 36.num.4.*

9 Aduertendum est, qoòd quando lex rationem, vel causam adducit, per istam dict. *Fortè*, illa causa non est finalis, sed impulsiua, iuxta tradita per Tiraq. *in tra. Cessante causa, limit.10.n.1.* Menoch. *cons.272.n.55.* Marc. Antonin. *variar.resolut.lib.3.resol.40.num.48.* [Ioan. Escobar *de vtroque foro art.1. de defectu verita-*
10 *tis,n.32.pag.31.*] Vnde etsi cesset ratio assignata per dict. *Fortè*, non tamen cessabit dispositio, seu effectus; ita Ias. *in d.l. in substitutione, n.6.* Dec. *in cap. super literis,n.38.de rescript.* Cened. *d.sing.37.n.5.* Tiraq. *in tr. Cessante causa, limit.10.n.1.* vbi subdit, quòd hæc dictio respicit factum, siue facti accidentia, non verò Iuris dispositionem.

Aliquando ponitur hæc dictio explicatiuè, vt *in l. quod si ff. de pignor.* Non semel verò abundat, *l. si pupill. §. fin ff. de negot. gestis.*

Dictio CXXVIII.

Frustrà.

1 IMportat nullitatem actus ipso Iure, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.130. de reuocan. donat.* Anton. Gom. *variar. resolut. tom.1. cap.1. num.4.* Petr. Henriq. *resp. opusc.2. sub hac dict. num.20.* Ferret. *in consil. Cathalomæ gloss.7.n.132.* Rebell. *de oblig. iust. p.1. lib.1. q.6. sect.6. n.37.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.39.* vbi etiam ex Abb. dicit, quòd de proprietate huius dictionis est denotare quandam annihilationem, & actus nullitatem; subditque, quòd potest stare, vbi actus exceptionis ope venit infringendus, *l. 1. C. de non numerat. pecunia.*

Dictio CXXIX.

Funditùs.

1 IPso Iure importat hæc dictio, iuxta gloss. singularem *in l. nil decernimus, C. de Episc. & Cleric.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.103.* vbi subdit, quòd hæc dictio importat idem, quòd dictio *Omnino*, refert Farin. *in fragm. crim. p.2. verb. lex, n.124.*

August. Barbosa de Dictionib.

Dictio CXXX.

Habere.

1. *Dominium, & possessionem, & de facto detentionem comprehendit verbum* Habere.
2. *Possessionem ciuilem denotat verbum* Habere, *si iungatur cum verbo* Possidere.
3. *Statutum si loquatur per verbum* Habeatur, *nunquid importat latam sententiam, vel ferendam, remissiuè.*
4. *Improprietatem significat dictio* Habeantur.

VErbum hoc est generale, & comprehendit tam dominium, quàm possessionem, & de facto defensionem, *l. si stipulatio ita, §. habere, ff. de verbor. obligat.* vbi *Habere* dupliciter accipitur, *l. habere duobus modis, ff. de verbor. signific. l. 2. §. 1 ff. de religiosis, & sumpt. funer.* notant Petr. Henriq. *resp. opusc. 2. sub hoc verbo, num. 20. in fine*, Rebuff. *in comment. ad l. id apud se, 143. vers. 2. quis dicitur habere, ff. de verbor. signific. pag. 523.* Contar. *de momentan. possess. in verb. rationes decidendi, num. 34.* Decian. *cons. 108. num. 31. lib. 3.* Rot. *in Casalen. domus 12. Ianuarij 1612. coram Vbalde*, impressa per Farin. *decis. 369. num. 1. par. 1. recent.* Bertaxol. *de clausul. instrument. claus. 26. gloss. 4. n. 2. & 3. & claus. 35. gloss. 3. num. 1.* vbi *numero* 2. subdit, quòd verbum *Exigere* propriè importat ab inuito extorquere, per *l. debitor*, vbi Alciat. *in fine, ff. de verbor. signific.* & gloss. *in l. fideicommiss. §. si rem, ff. de leg. 3.* [Duran. *Rota decis. 82. num. 1.* vbi quòd *habere* denotat dominium, Rot. *dec. 477. n. 5. p. 2. in posth. Farin.* aliàs *p. 4. recent.* vbi quod hoc verbum siue ad dominium, siue ad possessionem referatur, semper intelligitur cum effectu, & in perpetuum. Ead. Rot. *decis. 122. n. 5. p. 5. recent.* vbi quod verb. *habere*, denotat proprietatem.] 1

2 Si verò iungatur cum verbo *Possidere* denotat ciuilem possessionem, iuxta tradita per Farinac. *in praxi crimin. part. 4. cons. 93. num. 6.* Et quòd verbum *Habere* accipiatur secundùm subiectam materiam, tradunt Decian. *d. cons. 108. n. 33.* & Rot. *d. decis. 369. num. 3.*

3 Lex, seu statutum si loquatur per verbum *Habeatur*, vt si dicatur: Habeatur pro confesso, pro conuicto, vel pro priuato, nunquid importat latam sententiam, vel ferendam? Vide Tiraquel. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 216. cum seqq. & num. 219.* vbi quod si huiusmodi verbum in actiua significatione proferatur, putà si dicatur: *Habeat*, nunquid sit directum, obliquum, vel commune, & *num. 200. cum seqq.* quod si hoc verbum *Habeatur*, iungatur cum verbo *Sit*, putà si dicatur: Habeatur, & sit pro confesso, & *num. 223.* quid si dicatur: Nullam habeat factionem, vel iurisdictionem, vide Flamin. Chartar. *de execut. sent. capto bannito, c. 1. n. 138. & seq.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 118. n. 5.*

4 [Dictio *Habeantur*, improprietatem significat. Hermosil. *l. 13. gloss. 2. n. 72. tit. 5. p. 5.*]

Dictio CXXXI.

Hactenus.

1 DEsignat hæc dictio tempus præteritum, *l. 1. in princ. ff. de noui operis nunciat.* Signorol. *cons. 22. incip. In quæstione vertente, col. penult. in princip.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. litt. D, conclus. 283. num. 1.* Illúdque excludit vsque ad illum diem, Roland. *cons. 8.*

cons.8.n.49.lib.3. Rimin.iun.*cons.491.n.23.lib.5.* Quibus citatis ita fuit resolutum *in Spoletana bonorum 13. Iuny 1608. coram Card. Marquemonte*, impressa per Farin.*decis.1223.n.8.p.2.recent.*

Dictio CXXXII.

Haud.

1 INducit negationem hæc dictio, & ponitur pro *Non*, Cic. *pro Cluent.* Haud hæres est Cluentius, *l.ita stipulatus, ff.de verbor, oblig.l.1.* vbi gloss. *verb. contron.ff solut.matrim.* gloss per text. *ibi in §.si verò, vers.eisdem pœnis*, & *ibidem* Bart. *num.3.in authent. de non alienand. reb. Eccles.* Zabarel. per text. *ibi in Clem.1.num.1.de testib.* Alber.*in suo Dictionario, verb. haud*, Cened.*post libr.practic.& canonic.quæst.sing.59. num.3.*

2 *Haud* si adsciscat *Quaquam*, aut *Sanè*, vehementer negat. Cic. 3. *de Orat.* Haud quaquam id est difficile Crasso. Idem 1. *de Orat.* Quorum pater homo prudens, & grauis haud quaquam eloquens, saluti Reipublicæ fuit. Idem *de Amicit.* Haudquaquam mediocre condimentum amicitiæ. Idem *de Amicit.* Rem haud sanè difficilem admirari videmini.

Dictio CXXXIII.

Hic, Hæc, Hoc.

1 *Demonstratiuum rei ad oculum est pronomen* Hoc.
2 *Demonstratiuum tam ad oculum, quàm ad intellectum est pronomen* Hoc.
3 *Relatiua est dict.* Hic, *& refertur ad proximiora.*
4 *Pronomen* Hic, hæc, hoc, *non semper demonstrat, nec refertur ad proximiora.*
5 *Repetitio qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, inducitur per pronomen.* Hic, hæc, hoc.

1 PRonomen *Hoc*, est demonstratiuum rei ad oculum, *l.nemo, ff.de heredib.instituen.* Paris.*cons.19. num.7. & cons.35. num.20. lib.2.* Dec. *in l. vnic. in 1. lect.num.13. & in 2.lect.num.45. C.de sent. quæ pro eo*, Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. post princip. in vers.cui, fol.53.col.4.* Osasc. *decis.52.num.13.* Roman. *cons.301.*incip. *In proposita, num.6.vers. secundò probatur*, Rimin.*in §.1. num.139. Instit. de donat.* Surd. *decis.125.num.1.& cons.308.num.16.* Maresc. *variar. resolut.lib.2.cap.77.num.25.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst.sing.59. num.4.* Vulpel. *de prapos. & aduerb.signif.sub dict.hactenus, vers.hac*, vbi etiam dicit, quòd est demonstratiuum ad oculos intellectus, per *l.2.* vbi Castr.*n.1.ff.de pactis.* Card.Tusch. *practic. conclus.tom.2. lit.D, conclus.260.num.3.* & intelligit Osasc. *decis.112.n.4.* quando res demonstrata corporalis est.

2 Et quòd pronomen istud sit demonstratiuum tam ad oculum, quàm ad intellectum, tradunt Bart. *in l.1.num.2.& 3.ff. de noui operis nunciat.* Rebuff. *in d.l.vnic.in 4.notab.num.20. & gloss.1. n.15. C. de sent. quæ pro eo*, Osasc.*d.decis.212.num.4.* Cened.*d.sing.49. num.8.*

3 Relatiua est hæc dictio, & refertur ad proximiora, Paris.*cons.20.n.49.& cons.35.n.20.vol.2.* Rebuff.*in d. l.vnica, gl.ff.1.n.173.*

4 Verùm non semper demonstrat, nec refertur ad proximiora, vt per *l.ex eo iure, ff.de tutelis, & iure, & l.quæsitum, §.1 ff.de precar.* tradunt Bart.*d.l.1.ff.de noui operis nunciat.* & Cosm. *in pragm.sanct.tit. de collat. §. statuit autem, in vers.hoc, fol.8.* Cened.*d.sing.59.n.6.v. sed non semper.*

Item per hoc pronomen inducitur repetitio qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, vt per Galganet. *de condit.& demonstr.p.2.c.1.q.18.n.13.* Et est repetitiuum personarum, & qualitatum, Beimond.*de publicis concubinar.in vers.in conciliis, n.2.fol.220.* Cened.*d.sing.59.num.6. in fine.* 5

Dictio CXXXIV.

Hinc.

1 *Extremitatem, & cohærentiam subiecti, importat dict.* Hinc, *vt tempus currat de momento enunciato ad momentum.*
2 Hinc *importat idem quod*, Ex hac die, In antea, *vel* Ab hoc tempore.
3 *Idem importat dict.* Hinc, *quòd* Ex hac causa, *vel* Ex hoc.
4 *Causam finalem importat dict.* Hinc.

HInc ad decem dies, vel *hinc*, *& infra decem dies*, est aduerbium importans extremitatem, & cohærentiam subiecti, vt tempus currat de momento enunciato ad momentum. Ita Bart. Bald & Angel. *in l.1.ff. si quis cautio.* Ang. *cons.404.* incip. *Paulus, col.2. vers.in contrarium*, Bald. *cons.246.lib.5.* Alex. *cons.73.* incip. *Ponderatis, num.5.vers.quia imò, lib.2.* quod reperitur *cons.56. vol.6.* Guid.Pap. *decis. 270.* Tiraq.*de retractu, tit.1.§.1.gloss.11. num.2.* Vulpel. *de prapos.& aduerb.signif.sub hac dict.pag.40.* Cened.*post lib.pract.& canonic.quæst.sing.59.num.1.* Card.Tusch. *pract.concl.tom.2.lit.D, concl.285.num.1.& concl.291. num.5.* 1

Et importat idem quod *Ex hac die, in antea*, vel *ab hoc tempore.* Bart.*cons.13.num.2.vol.2.* Mandos.*in gloss.facult. §. volentes. in vers. hinc, pag.150.* Alex. *cons.54.num.4.lib.2.* vbi *num.5.* subdit, quòd importat non solùm initium temporis, sed etiam voluisse connumerare illud initium in tempore, quod refert Cardio.Tusch.*d. conclus.285. num.2.* Menoch. *cons.762. num.2.& 3.* vbi ait, quòd intelligitur à die factæ prorogationis. 2

Interdum importat idem quod *Ex hac causa*, vel *ex hoc*; vt in *l. Fulcinius, §.sed hus, ff. quibus ex causis in possessionem*, vbi gloss. *in verb.ne hinc*, exponit, *ne ex hac causa*: quod si cessat negatiua, exponitur *hinc*, videlicet, *ex hac causa*, refert Card.Tusch.*d.concl.285. num.8.* 3

Aliquando verò causam finalem importat vt per *c. inferior, 21.dist.* tradunt Goxad.*cons.9.n.36.*& Cened. *d.sing.59.n.3.*& nemine citato, Card.Tusch. *d.concl. 285.n.4.* 4

Dictio CXXXV.

Hoc amplius.

1 *Sequentia eiusdem conditionis, quibus erant inclusa præcedentia, includit dict.* Hoc amplius.
2 *Repetitiua præcedentium est dictio* Hoc amplius.
3 *Substantiam præcedentis legati, & qualitatem repetit dict.* Hoc amplius.

4 *Reitera*

4 *Reiterationem actus inducit legandi dictio* Hoc amplius.
5 *Augmentum importat dict.* Hoc amplius.

1 HÆc dictio includit sequentia eiusdem conditionis, quibus erant inclusa præcedentia, & quæ in præfationibus dicuntur, in sequentibus repetita intelliguntur. Ita Calder. *cons.* 550. aliàs 5. *de verbor. signif.* Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 286. *num.* 1. & 2. declarantes, vt non procedat, quando per repetitionem vitiaretur dispositio in sequentibus, quia tunc non reperit.

2 Est repetitiua præcedentium, adeò quòd ponit in secundo casu omne quod dictum est in primo, & illud reducit ad qualitatem secundi, vt *in l. si tibi puero, ff. de leg.* 3. *l. qui dotem*, ibi, *hoc amplius denarios decem, de dote prælegata*, Paul. de Castr. *cons.* 16. *sub n.* 6. *p.* 2. & *cons.* 88. *n.* 1. *vol.* 1. Paris. *cons.* 95. *n.* 19. *volum.* 2. Iason *in l. cætera, in princip. num.* 25. *ff. de leg.* 1. Gulielm. Bened. *in cap. Raynutius, verb. Aliorchu, numero* 4. *de testam.* Ang. de Gambell. *in tract. de testam. gloss.* 24. *num.* 1. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsump.* 179. *n.* 12. Ang. *cons.* 136. incip. *Punctum est*, vbi hoc dicit esse verum, nisi constet de contraria intentione, vbi loquitur in priuilegio immunitatis, Azebed. *lib.* 2. *num.* 5. *tit.* 4. *lib.* 8. *nouæ Recopil.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 7. *tit.* 5. *num.* 8. Anchar. Rhegien. *part.* 2. *q.* 53. *num.* 6. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 116. *n.* 30. Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.* 286. *n.* 4. Cened. *post libr. pract. & canonic. quæst. sing.* 59. *num.* 7. vbi subdit, quòd inducit aliquid de nouo, Vulpell.
3 *de prepos. & aduerb. signif. sub hac d. pag.* 40. vbi etiam notat, non solùm repetere substantiam præcedentis legati, sed etiam qualitates. Secùs autem est, si non
4 sit apposita dictio *Hoc*, sed nudè dicatur *Amplius*, quia tunc reiterationem actus inducit legandi, verumtamen non antiquum legatum non repetit. Dec. *in l. decta, num.* 14. *ff. si cert. petat.* Gulielm. Bened. vbi suprà, *num.* 5. Cened. *d. sing.* 59. *num.* 7. Azebed. *d. l.* 2. *num.* 8. vbi citat text. *in l. si seruus, leg.* 5. *si ita scriptum, ff. de leg.* 1.

5 Item importat hæc dictio augmentum, ideò si species apponitur post genus, per hanc dictionem, quæ est amplianiua, tunc genus non restringitur; ita post Bald. *cons.* 529. incip. *Casus talis est, in fine, vers. in contrarium, lib.* 2. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 286. *num.* 3.

Dictio CXXXVI.
Hoc ipso.

1 HÆc dictio denotat *ipso iure*, vt per gloss. *verb. ipso Iure, in Clem. vlt. de præbend.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.* 118. *C. de reuocan. donat.* Monet. *de distrib. quotid. p.* 5. *q.* 7. *n.* 55. Cened. *post lib. pract. & canonic. q. sing.* 59. *n.* 8. Et infrà latiùs dicemus sub dictione *ipso Iure.*

Dictio CXXXVII.
Hodie.

1 NOn differt solutionem, sed repræsentat actionem, id est, facultatem agendi. Idémque est, *Hodie dabis*, quod *In præsenti dabis*, argum. *l. vaḷuscripturam, in verb. quamuis, ff. de leg.* 1. Et quamuis regulariter dies adiecta solutionem differat, ita vt expectandus sit diei finis, *l. qui hoc anno, ff. de verbor. obligat.* tamen dictio hæc nullam tribuit dilationem, neque conditionem inducit, sed est significatiua præsentis temporis, vt *in l. liber homo, §. decem*, vbi Zaz. *ff. sub tit. de verb. oblig.* Albert. *in suo Dictionario, verb. hodie*, Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 41.

August. Barbosa de Dictionib.

Dictio CXXXVIII.
Huiusmodi.

1 *Relatiua præcedentium est dictio* Huiusmodi *cum omnibus suis qualitatibus.*
2 *Proximè præcedentia ostendit ad oculum dict.* Huiusmodi.
3 *Dispositionem restringit ad id ad quod adiicitur dict.* Huiusmodi, *posita post certum ordinem expressum.*
4 *Dict.* Huiusmodi, *importat idem ac si diceretur,* Talis, *vel* Tales.
5 *Similitudinem importat dictio* Huiusmodi.

RElatiua est hæc dictio præcedentium cum omnibus suis qualitatibus, vt tradunt gloss. *in cap. Abbate, & in cap. nemo, verb. huiusmodi, de elect. lib.* 6. Corn. *cons.* 235. *num.* 5. *ad med. lib.* 2. & *cons.* 97. *num.* 8. *lib.* 4. Paris. *cons.* 52. *numero* 52. *lib.* 3. & *cons.* 40. *num.* 8. *lib.* 4. Felin. *in cap. Apostolica, num.* 3. *in fine, vers. quia dictio, de except.* Nauarr. *in cap. si quando rem.* 6. *num.* 5. *de rescript.* Rebuff. *in comment. ad l.* 1. *vers. huiusmodi stipulationes, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 6. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 287. *num.* 1. *in fine*, Maresc. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 77. *num.* 27. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. hodie, vers. huiusmodi, pag.* 41. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 4. *n.* 4. Seraph. *decis.* 388. *n.* 6. & *decis.* 606. *n.* 5. & 14. & *decis.* 624. *n.* 2. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 554. *n.* 10. *tom.* 5. Et fuit dictum *in Romana legitima* 8. *Februarij* 1612. *coram Reuerendissimo Dom. meo Coccino Decano*, impressa per Farin. *decis.* 373. *n.* 6. *p.* 2. *recent.* [Fusar. *cons.* 4. *n.* 5. Rot. *decis.* 194. *n.* 34. & 35. *p.* 5. *recent.* vbi quòd est repetitiua præcedentium, & sequentem dispositionem restringit ad præcedentem.] 1

Ostendit ad oculum proximè præcedentia, Menoch. *cons.* 586. *n.* 2. & reputatur vt demonstratiua, & vt relatiua prædicatur ab omnibus, iuxta resoluta per Ferret. *in consit. Cathalonie, gloss.* 1. *n.* 110. 2

Posita post certum ordinem expressum, restringit dispositionem ad id, ad quod adiicitur, vt si dicatur ordinis huiusmodi, ita Feder. de Senis *cons.* 25. *n.* 4. *in fin. vers. respondeo, ita constitutio*, quem refert Cardin. Tusch. *d. lit. D, concl.* 287. *n.* 1. *in princ.* 3

Importat idem, ac si diceretur: Talis, vel Tales, *l. huiusmodi, ff. de leg.* 1. Card. Tusch. *d. conclus.* 287. *num.* 2. vbi *num.* 3. *per l. denique, ff. de pigner. & cap. fin. de foro competen. lib.* 6. subdit, quòd similitudinem importat. 4 5

Dictio CXXXIX.
Iam.

1 *Temporis perfectio vt denotetur, sæpè oratio concipitur sub dict.* Iam.
2 *Tempori præteritio iuncta dict.* Iam, *sæpe præpositiones* A, *vel* Ab, *copulatur.*

3 Iam nunc, *pro* Iam ex tempore, *dicitur.*
4 *Completiua est dictio* Iam, *& non reddit rem dubiam.*

1 AD denotandam temporis perfectionem sæpè oratio concipitur sub dict. *Iam*, purà, *Iam factum est, vt præterit*, &c. vt notant Socin. sen. *cons.* 59. *n.* 4. *&* 6. *vol.* 4. Corn. *cons.* 278. *n.* 2. *vol.* 3.

2 Præterito tempori iuncta hæc dictio, sæpe præpositioni *A*, vel *Ab* copulatur. Cic. *lib.* 1. *epist.* 1. Iam a prima adolescentia delectarũt. Idem *pro Balb.* Iam à principio Romani nominis. Item quoties tempus declarat, *Cùm* libenter adsciscit. Cæs. *lib.* 6. *de bello Gallico:* Iámque ab eo non longiùs bidui via aberat, cùm duas venisse legiones missu Cæsaris cognoscũt.

3 *Iam nunc*, pro *Iam ex hoc tempore*, elegantissimè dicitur. Cic. 1. *Verr.* Quæ cùm cogito, iam nunc timeo. Idem *lib.* 1. *epist.* 3. Iam nunc admodum me delectant. Idem 1. *Verr.* Iam nunc mente, & cogitatione perspicio, quæ tum studia hominum, qui concursus futuri sint. *Iam tum* pro *ex tunc* elegantiùs dicimus. Cic. *pro Cluent.* Qui omnes in iudiciis publicis iam tum florente Republica floruerunt. Idem *lib.* 13. *epist.* 16. Eius libertum Apollonium iam tum equidem cùm ille viueret, & magnifaciebam, & probabam. Idem *lib.* 1. *epist.* 9. Iactat ea, quæ iam tum cùm aderas, offendere eius animum intelligebam.

4 Denique completiua est hæc dictio, & non reddit rem dubiam, iuxta resoluta per Gutier. *cons.* 18. *num.* 48. *&* 49.

DICTIO CXL.

Iam diu.

1 *Tempori præterito plerumque adiungitur dictio* Iam diu.
2 *Præsenti tempori aptè etiam adiungitur dict.* Iam diu, *quoties actio adhuc durat.*
3 *Dictio* Iam diu, *non potest adaptari ad duos dies præcedentes, sed includit longum temporis spatium.*

1 PLerumque hæc dictio præterito tempori adiungitur. Cic. *lib.* 2. *epist.* 13. Nam iam diu propter hyemis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur. Idem *Attic. lib.* 1. Conuentus, qui initio celebrantur iam diu desierunt.

2 Quoties verò actio adhuc durat, hæc dictio præsenti tempori aptè iungitur. Cic. 7. *Verr.* Per eos ipsos deos, de quorum religione iam diu dicimus. Idem *lib.* 15. Vt te, quem iam diu plurimi facio, tanto interuallo videam. Idem 1. *Academic.* Iam diu hæc tractantur à Græcis.

3 Non posse hanc dictionem adaptari ad duos dies præcedentes, sed includere longum temporis spatium, notat Card. Seraph. *decis.* 47. *n.* 1.

DICTIO CXLI.

Iam dudum, Iam pridem.

1 Iam dudum *longius spatium designat quàm* Dudum, *& ad præsens tempus, atque ad præteritum accomodatur.*
2 Iampridem *longius tempus designat, quàm dict.* Pridem.

HÆc dictio longius spatium designat, quàm *Dudum*; provt *Iam pridem*, quàm *Pridem*; & *Iam diu*, quàm *Diu*; & ad præsens tempus, atque ad præteritum accommodatur Cic. *lib.* 2. *de orat.* Quem iam dudum Cotta, & Sulpitius expectant. Idem *de Amic.* Ea, quam iam dudum tractabamus, stabilitas. 1

De dictione *Iam pridem*, quòd longius tempus designet, quàm dictio *Pridem*, colligitur ex Cic. *Attic.* Cupio equidem, & iam pridem cupio Alexandriã visere. Idem *ibidem:* Iam pridem intellexisti voluntatem meam. Idem *in Orat.* Nam in me quidem iam pridem effectum est quod futurum fuit. 2

DICTIO CXLII.

Idcirco.

1 *Causam ostendit dict.* Idcirco.
2 Idcirco, *idem est quod* Ideo; *sæpe iungitur cum* Quod, *interdum cum* Quia, *ac tum præcedit, tum subsequitur.*

OStendit hæc dictio causam, eiúsque natura est, vt causaliter ponatur; ita Bart. *in l. demonstratio falsa, §. quod autem, vers. idem puto, ff. de condit. & demonstr.* quem refert Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 41. 1

Idcircò idem est quod *Ideò*, sæpe iungitur cum *Quòd*, interdum cum *Quia*; ac tum præcedit, tum subsequitur. Cic. *lib.* 9. *epist.* 2. Putaret me idcircò discedere, quòd quosdam homines oculi mei ferre non possent. Idem *Attic. lib.* 8. Ego quòd putabam dispersos nos, idcircò ad Domitium literas misi. Idem *lib.* 6. *epist.* 1. Qui me idcircò putant bene audire velle, vt ille malè audiat. Idem *lib.* 15. *epist.* 7. Quos idcircò non commemoro, ne de miseriis meorum necessariorum conquerens, homines, quos nolo videar offendere. 2

DICTIO CXLIII.

Idem.

1 *Relatiua est dict.* Idem, *& repetit qualitates in præcedenti dispositione expressas.*
2 *Tractum ad futura non habet dict.* Idem, *sed refertur tantùm ad præcedentia.*
3 *Relatiua est dict.* Idem, *non solùm ad id quod est idem in specie, sed etiam ad illud quod est idem in genere.*
4 Idem *dicitur illud, cuius est substantia.*
5 *Decisionem eandem, & eandem in diuersis casibus censuram importat dict.* Idem.
6 *Dictio* Idem, *cum* Ac, Atque, Et, Vt, *copulatur.*
7 *Dictio* Idem *assumit* Qui, Quæ, Qood.

REllatiua est hæc dictio, & repetit qualitates in præcedenti dispositione expressas, seu qualitatem dispositionis, ad quam se refert, vt *in l. à filio, §. testato*, & ibi Bart. *de alim. & cibar. legatis*, *l. in fine, ff. de iis, qui sunt sui*, notant. Aret. *cons.* 155. *num.* 1. Cranet. *cons.* 45. *num.* 4. *& cons.* 98. *n.* 8. Paris. *cons.* 16. *num.* 44. *lib.* 3. Ruin. *cons.* 3. *num.* 4. *vol.* 3. Rebuff. *in l. vnica, in* 4. *notab. num.* 26. *C. de sentent. quæ pro eo*, Mandos. *in gloss. facult. in §. nos qui, vers. eisdem, & in §. volentes, in vers. ex eisdem, & in reg.* 35. *Cancellar. q.* 18. *num.* 6. Grat. *cons.* 21. *num.* 26. *vol.* 1. vbi dicit, quòd ista dictio repetit omnes qualitates præce- 1

dentes

dentes in sequentes, & ponit eandem determinationem, & idem significat, eandem esse in pluribus casibus censuram. Menoch *cons.*130.*num.*7. vbi ait, quòd solet æquiparare casum sequentem præcedenti, Vulpel. *de prapos.& aduerb.signif.sub hac dict. pag* 41.*col.*2. Cened. *post lib.practic.& canonic quæst. sing.*97.*num.*1. Monet.*de commnt.vltem.volunt.cap.*11. *num.*35. Rota *decis.*115.*num.*13.*p.*1.*diuers.*[Narbona *l.*59.*gloss.*1.*num.*163.*tit.*4. *lib.*2. *Recop.* vbi quod est repetitiua præcedentium, & omnium qualitatum.]

2 Refertur hæc dictio tantùm ad præcedentia, nec habet tractum ad futura, vt per Tiraq. *de retractu, tit.*1.§.1.*gloss.*9. *num.*24. vbi subdit *num.*25. quòd non potest omnia referre ad præcedentia, nec cum omnibus suis qualitatibus, quem refert Cened. *d. sing.*97.*num.*2.

3 Relatiua est, & non solùm refertur ad id, quod est idem in specie, sed etiam ad illud, quod est idem in genere, gloss.*in l.final.ff.de magist. conuenien.* Dec. *in l.mutuum damus, in* 1.*lect.num.*6. *& in* 2.*lect.n.*5. *ff.si certum petatur,* Mandos. *in reg.*8. *Cancellar. q.*4. *post num.*10. Cened.*d.sing.*97.*n.*1.

4 Idem dicitur illud, cuius est substantia, iuxta tradita per Bertazol. *de clausulis instrument. claus.*11. *gloss.*14.*num.*8.

5 Importat hæc dictio omninò eandem in diuersis casibus censuram, seu decisionem: & ideò si statutum dicat, & idem seruetur in alio casu, censetur disponere, & decidere eodem modo quoad omnia, Ita Bald.*cons.*94.incip.*Casus præsumitur,num.*2.*lib.*3. Card. Tusch. *pract.conclus.tom.*2.*lit.D, conclus.*288. *num.*1.*&* 2. limitantes, quando ex sequentibus per talem dictionem inducere alteratio; exemplum ponentes in statuto excludente filia fœminas, stantibus masculis, & subiungente, & idem seruetur in matre, quæ nullo modo succedat; nam non intelligitur stantibus masculis, propter adiecta verba, quæ nullo modo succedat, quia excluditur, siue extent masculi, siue non.

6 Hæc dictio sæpe cum *Ac, Atque, Et, Vt* copulatur. Cic. *pro Syl.* Idémque valere debet, ac si pater iudicaret. Idem *pro Dom.* Vnum & idem videtur esse, atque id, quod de me ipso nominatim tulisti. Idem 1. *Offic.* In eadem sunt iniustitia, vt si in suam rem aliena conuertant.

7 Persæpe hæc dictio assumit *Qui,que,quod.* Cic. 3. *Verb.* Idem est, qui fuit semper Verres. Idem *lib.*6. *epist.*14. Non offendes eundem bonorum sensum, quem reliquisti. Idem *lib.*1.*epist.*14. Apud bonos iidem sumus, quos reliquisti.

Vide suprà dict. *Eadem,* 99.

Dictio CXLIV.

Ideo.

1 Ideo, *eandem vim habet, quam dictio* Idcirco.
2 *Causalis est dictio* Ideo, *& idem significat quod* Ob causam.
3 *Causam finalem denotat dictio* Ideo.
4 *Illatiua est dictio* Ideo, *quia infert ex prædictis.*
5 Ideo *in rationali dispositionis respectu omnium præcedentium posita censetur.*
6 Ideo, *capitur pro* Itaque.

1 EAndem vim habet hæc dictio, quam *Idcircò*, & eosdem vsus habet. Cic. 1. *Agr.* Neque verò nunc ideò disputabo, quod hunc statum Reipublicæ non magnoperè defendendum putem. Idem *lib.*12.*epist.*14. Ad te ideò antea rariùs scripsi, quòd non habebam idoneum, cui darem. Idem 1. *Offic.* Ideò quia nihil decet inuita Minerua, vt aiunt.

Causalis est hæc dictio, & idem significat, quod *Ob causam,ob id.* Bart. *in l.demonstratio,* §.*quod aptè, sub num.*9.*ff.de condit.& demonstr.* Rota *decis.*29.*n.*1. *p.*2.*recent.* Greg.*decis.*2.*n.*3. 2

Denotat igitur causam finalem, Socin. *cons.*159. *n.*10.*in fine,& n.*21.*lib.*2. Crauet.*cons.*192.*n.*1.*vers. tertiò arguitur,* Bec. *cons.*20.*n.*13. Maresc. *variar.resol.lib.*2. *cap.*100.*n.*19. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.*2.*lit.D,concl.*289.*num.*3. 3

Illatiua est hæc dictio, quia infert ex prædictis, *l.& ideò,ff.de legat.præst.* vt per Natt. *cons.*59. incip. *Circa n.*9.*ad finem,* Card.Tusch.*pract. conclus.tom.*2. *lit.D,concl.*289.*num.*2. 4

Hæc dictio in rationali dispositionis, veluti cùm dicitur, *Et hoc ideò feci.* respectu omnium præcedentium posita censetur quasi ex causa præcedentium fiat dispositio, vt per Castr. *cons.*189.incip. *Videtur dicendum,circa finem,vers.item non obstat,lib.*1. Abb.*cons.*91. incip. *Videtur,in princip.lib.*1. quos refert Card. Tusch. *d.concl.*288.*num.*1. vbi *num.*1 *post* Abb. *d.cons.*81. subdit, quòd aliquando restringit liberationem generalem ad causam expressam; ideò si filia quietans patrem generaliter, & dicat: *Hoc ideò feci, quia habui à patre dotem maternam;* censetur restringere liberationem ad dotem maternam, [quia de sui natura est restrictiua & limitatiua. Seraph.*decis.*447.*n.*3. Rota *decis.*140 *sub n.*4.*p.*3. *recent.& decis.*190.*num.*6. apud Paul.de Rub. *tom.*3. *diuers.*aliàs *p.*7.*recent.*] 5

Interdum hæc dictio capitur pro *Itaque*, vt *in l. ager,ff.de verbor.signif.* Aliquando verò sumitur pro *Ideóque,vt in l.aliud,ff.cod.tit.& in §.apum, Instit.de rer.diuis.* 6

Dictio CXLV.

Id est.

1 Id est, *idem importat quod* Scilicet, *&* Videlicet.
2 *Restrictiua naturam habet dict.* Id est.
3 *Generalitatem præcedentem restringit dictio* Id est, *præcipuè si ponatur inter genus,& speciem.*
4 *Declaratiuè, & non restrictiuè aliquando ponitur dict.* Id est.

IDem importat hæc dictio, quod *Scilicet*, & *Videlicet,* Soc.iun.*cons.*30.*n.*20.*& n.*11.*vol.*1.*& cons.*124. *num.*7.*vol.*3. Socin.sen.*cons.*50.incip.*Viso testamento. col.*1.*ad finem, vol.*5. Paris. *cons.*92.*num.*35.*vol.*1. Bertazol.*de claus.instrum.claus.*38.*glos.n.*3. 1

Habet huiusmodi dictio vim ac naturam restringendi, vt per Bart. per text *ibi in l.*1.*ff.ad l.Aquiliam* Ias. *in l.*3.§.*saltem num.*2.*ff.de acquir.hæred.* Gratian. *cons.*54. aliàs 59.*num.*12.*lib.*1. Vulpel. *de prapos.& aduerb. significat.sub dict. Item, vers. Id est, pag.*43. Bertazol.*de claus. instrument. claus.*21. *gloss.*23.*n.*3. Cened. *post lib.pract.& canonic.quæst.sing.*97.*num.*5. *in princ.* & restringit generalitatem præcedentem, per doctrinam Bart. *in l.quæsitum, §.si quis fundum, col.*4.*ff.de fundo instr.& in d.l.*1 *in princip.* Socin iun. *cons.*114.*num.*6.*vol.*3. Flamin.*de confident. quæst.*28. *n.*168. præcipuè si ponatur inter genus & speciem, ex adductis per Pichard. *in §.item is cui,*2. *num.*39. *Instit. quibus modis re contrahitur oblig.* 2 3

4 Aliquando verò ponitur declaratiuè, & non reſtrictiuè, vt *in l.cùm priorem.* vbi Dec.*num.2.C.vnde legitimi,& in l.2.ff.de adopt.*ibi, rogatur, *id eſt, interrogatur,& in l.ſi familia,ff.fam.herciſc.& in l.auxilium, in princ.ff.de minorib.* Aret. *in l.qui liberis,in princip. in 3.notab.ff.de vulgar.* Coſm. *in pragm.ſanct.tit. de annatis,in verſ.item quod ſi, & in verſ. videlicet, ad finem.* Cened. *d.ſing.97.num.4.* Et in dubio quando præcedit diſpoſitio generalis, & ponitur exemplum per dictionem *Id eſt*, non ponitur reſtrictiuè, vt per Aret.*in d.l.qui liberis,in princip.in 3.notab.*Dec.*in d.l.cùm propriorem,n.2.* Pariſ. *conſ.110.num.18. vol.3.* Cened. *d.ſing.97.n.5.in fin.*

DICTIO CXLVI.

Igitur.

1 *Illatiuè regulariter ſtat dict.* Igitur.
2 *Inceptiuè aliquando ponitur dict.* Igitur.

1 ILlatiuè regulariter ſtat dictio iſta, vt *in l.Diuus,ff.de cuſtudia rerum,& in l.ſi procurator,§.ſi ignorantes,cum ſimilibus,ff.mandati.*Rip.*in l.re coniuncti,n.15. ff.de leg.2.* & Bologn. *ibi num.60.* Octauian.Vulpell. *de prapoſit.ſignific.ſub dict. Item, verſ.igitur, pag.43.* Moner. *de commun.vlt.volunt.cap.11. num.70.* [Rot. *deciſ.148.n.4.p.2. in poſthum.Farin.* aliàs *p.4.recent.* vbi infert quòd ideo non mutat ſubſtantiam principalis diſpoſitionis.]

2 Inceptiuè aliquando ponitur, vt *in l.ius ciuile*, & *ibi* gloſſ.*ff.de Iuſtit.& Iure,& in l.1.§.1.ff.de condict. ob turpem cauſam, & in l.quidam referunt, ff. de Iure codicillorum,* prout refert Rip. *citato loco,*& Vulpell. *d.pag.43.*

DICTIO CXLVII.

Ille.

1 *Demonſtrationem ocularem & expreſſam ſignificat dict.* Ille.
2 *Fœminam non refert dict.* Ille, *eo caſu, quo maſculinum non concipit fœmininum.*
3 *Maſculinum quibus caſibus concipiat fœmininum remiſſiuè.*

1 SIgnificat hæc dictio ocularem, & expreſſam demonſtrationem, vt notant Surd. *deciſ.125.num.1.* Anton.Monach. *Bonon. deciſ.61.num.4.* Et refertur ſolùm ad nominatos in proximo ſuperiori verſiculo. Gloſſ. *in cap.vt circa,§.1. verſ.coram.* vbi Gemin. *de elect.lib.6.*Alex.*conſ.104.num.4.& 5.lib.2.* Quod etiam procedit etiamſi oratio ab vnico verbo principali regatur. Afflict. *deciſ.248. n.13.* Gabr. *conſ.127. num.5. & 6.lib.2.* vbi *n.9.* aduertit, hanc dictionem
2 ſalua ratione recti ſermonis non referre fœminam eo caſu, quo maſculinum non concipit fœminum.
3 Quibus autem caſibus, & qua diſpoſitione maſculinum concipiat fœminioum, vide Tiraq. *de retract.lig.§.1.gloſſ.9.num.200.* Card.Mantic. *de coniect.vltim.volunt.lib.6.tit.7.num.18.& lib.11.tit.14.num.2.* Peregr.*de fideicom.artic.25.n.2.* Gam.*Luſit.dec.337. num.5.* Coſt.*in cap.ſi pater,de teſtam.lib.6.p.1.verb. Si abſque liberis.n.24.* latè Franc.Molin. *de ritu nupt. lib.3.quaſt.16. à princ.*

DICTIO CXLVIII.

Illicitè.

ILlicitè fieri dicitur quod à Iure prohibitum eſt, 1
vt per text. *in l.fideicom §.illicitè,* iuncta gloſſ.*ff.de leg.3.& in l.licitatio,§.quod illicitè, ff.de publican. & in l.ſi filia,C.de donat.ante nuptias,* notant Bertazol. *de clauſ.inſtr.clauſ.27.gloſſ.29.n.5.* vbi ſubdit, quòd licere nobis dicitur quod conceditur.

DICTIO CXLIX.

Illico.

1 Illico, *operatur*, Sine interuallo.
2 *Biduum importat dict.* Illico.
3 Illico, *intelligitur*, Ipſo iure.
4 *Executionem paratam habet dict.* Illico, *& non requirit aliam condemnationem.*

OPeratur hæc dictio, *Sine interuallo, vt in l.idémque,§.ſicut mandauero, ff.mandati,& in l.ſi quis in tantam, C. vnde vi.* Et idem oſtendit quod dictio *Protinus,*& *Sine cunctatione,* vt *in l.litigator,C.de appell.*notat Menoch.*remed.1.recuper.n.252.* 1

Biduum importat, vt per Rip. *in l.4.§. ſi condemnatum,n.32.ff.de re iudicata.* Interdum illud dicitur *Illicò fieri,* quod infra triduum fit, vt per text. *in leg. infrà decem dies,C.quomodo,& quando Iudex, & in l. fin.Cod.de indict.viduit.tollend.* tradunt Maſcard. *de* 2
prob. concl.1084. num.10. Gonzal. *ad reg.8.Cancell.* 3
gloſſ.43. n.51. Intelligitur *Ipſo iure,* vt *in l.vlt.C. de iudiciis*, notant Socin.*reg.160. in 2. fallentia.* Cremen.*ſing.7.* Tiraq. *in l.ſi vnquam,verb.Reuertatur,n.*
*115.C.de renoc.donat.*vbi ſubdit, habere executionem 4
paratam veluti rem iudicatam, nec requirere aliam condemnationem. Sayr. *in claui Regia, lib.3.cap.8. num.3.* Moner. *de diſtrib.quotid.p.3.quaſt.7.num 36. & 37.* Card.Tuſch. *verb.Priuatio,concluſ.719.n.20.* Ioann. de Salas *in tract. de legib. quaſt.96. tract.14. diſp.15.ſect.6.ſub n.78.* Farinac.*fragm.crim.p.2.verb. Lex.num.113.*

DICTIO CL.

Immediatè.

1 Immediatè *dicitur quicquid per rerum naturam continuatè vnum & idem eſt.*
2 *Annum immediatè præcedentem aliquid denotat dict.* Immediatè.
3 *Interuallum omne ex vera & propria ſignificatione reijcit dict.* Immediatè.
4 Immediatum *id dicitur, quod eſt ſine medio; & denotat aliquid fieri ipſo iure.*

I*Mmediatè* dicitur quicquid per rerum naturam 1
continuatiuè vnum & idem eſt, vt tradunt Bald. *in l,acutiſſimi,C.de fideicom.& in l.1.col.penult. C.de cond.inſert.* Capra *conſ.18.num.12.*Petr.Henriq.*reſp. opuſ.2.ſub hac dict.* [Rota *deciſ.166.n.2.* apud Paul. de Rub. *tom.2. diuerſ.* aliàs *p.7.recent.* vbi quòd *immediatè*, importat idem quod nullo modo interpo-
ſito.] Caputaquent. *deciſ.22. numero 3. part.3.* vbi 2
ait, denotare annum immediatè præcedentem aliquid. Decian. *reſp.9. num.10. lib.2.* Rot.*in Romana fideicom.*

fideicomm. de Bertis, 15. Maij 1588. coram Cardinali Pamphilio.

3 Ex vera & propria significatione reiicit omne in-
4 teruallum, nam id immediatum est, quod est sine medio, & denotat aliquid fieri ipso iure, ex adductis per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. Reuertatur, n. 125. C. de reuoc. donat.* & per Rebell. *de oblig. Institia, p. 1. lib. 1. q. 6. num. 37.*

DICTIO CLI.

Imò.

1 *Correctiua praecedentium est dict.* Imò.

2 *Testis si diceret vnum, & postea diceret* imò tunc, *tunc vltimum dictum valebit, & non dicetur vacillare, sed se statim correxisse.*

3 *Sententia si diceretur*, Absoluimus Titium, imò condemnamus, *censetur condemnatus, & non absolutus.*

4 *Copulatiuè, & ampliatiuè, non verò correctiuè ponitur dictio* Imò. *quando ponitur cum dict.* Etiam, *vel cum copula* Et.

5 *Alternatiuè aliquando ponitur dictio* Imò, *quando in praecedenti est eadem ratio, vel maior.*

1 DE sui natura regulariter est correctiua praecedentium, & eius effectus est, vt vltimum valeat, vt *in l. si ita scriptum fuerit, ff. de hered. instituen.* Castr. per text. *ibi, in l. si qua, 21. ff. si seruitus vendicetur, & in l. Stichus, imò Pamphilus,* & *ibi* Bart. *ff. de manum. test. & tam. l. 1. in princ. ff. ad legem Rhod. de iacta,* Panormit. per text. *ibi, in cap. accedens, n. 9. vt lite non contestata,* Aret. *in cap. praedicator, 16. q. 1.* Rot. *cons. 18. vers. sed in contrarium,* Alciat. *cons. 577. num. 4.* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. sub hanc dict.* Pancirol. *cons. 197. num. 25.* Cuman. *in l. 1. num. 13. C. de nouo C. faciendo,* Socin. iun. *cons. 77. n. 13. vol. 4.* Honded. *cons. 69. n. 28. & 29. vol. 1.* Bertrand. *cons. 372. vol. 1.* {Fusar. *cons. 170. n. 6.* vbi quòd habet vim correctiuam si proferatur ab homine.}

2 Vnde fit, vt si testis diceret vnum, & postea diceret, *Imo sic*: tunc vltimum dictum valebit, & non dicetur vacillasse, sed se statim correxisse Bart. *in d. l. si ita scriptum, n. 2.* Castr. *in d. l. si qua, n. 2.* quos refert Cened. *post lib. canonic. & pract. quaest. sing. 52. n. 4.*

3 Hinc etiamsi in sententia diceretur: *Absoluimus Titium, imo condemnamus*, quòd censetur condemnatus, & non absolutus, tradunt gloss. *verb. imò, in d. c. praedicator, 16. q. 1.* Castr. post Bald. *in l. 1. n. 16. C. de nouo C. faciendo.* Verùm pro huius decisionis veritate videt Roman. *cons. 14.* & Dec. *cons. 445. n. 11.* Alex. *cons. 9. col. penult. vol. 1. & cons. 119. col. penult. vers. & quamuis, vol. 3.* Curt. *in addit. ad Castrum, in d. l. 1. n. 16. in vers. de dictione Imò.*

4 Interdum tamen ista dictio non ponitur correctiuè, sed copulatiuè, & ampliatiuè, quando scilicet ponitur cum dictione *Etiam*, vel cum copula *Et*, vt declarat Bart. *in d. l. 1. § quibus, n. 17. C. de nouo C. faciendo,* Alciat. *cons. 577. n. 4.* Cened. *d. sing. 52. num. 5.* Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 43.*

5 Aliquando ponitur alternatiuè, quando scilicet in praecedenti est eadem ratio, vel maior, vt *in l. iubemus, § oeconomus, C. de sacros. Eccles.* Si verò non est eadem ratio, tunc ponitur correctiuè, vt *in l. si vehenda, in pr. & § 2. ff. ad legem Rhod. de iacta,* Bart. *in d. l. si ita scriptum, n. 1. & in d. l. 1. n. 17.* Castr. *in d. l. si qua, n. 1. & 2.* quos refert Cened. *d. sing. 52. n. 6.*

DICTIO CLII.

In.

1 *Diuersimodè, multiplicitérque accipitur dictio* In.

2 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

In, *nonnunquam importat*,

3 Intra.

4 Inter.

5 De.

6 Ex.

7 Iuxta.

8 Apud.

9 Sub.

10 Supra.

11 Propter.

12 Valde.

13 Per.

14 Ante.

15 Vsque.

16 *Intrinsecitatem in loco denotat dict.* In.

17 *Intrinsecitatem in loco denotat dict.* In, *ratione euitandae contrarietatis,*

18 *Distributiua est dict.* In.

19 *Augmentatiuè quandoque ponitur dict.* In.

20 *Augmentum non significat, sed minuit, seu priuat dict.* In, *quando reperitur composita.*

21 *Inclusiua est dictio* In, *intelligendo vt ibi.*

22 *Dict.* In, *&* De, *in quibus differant, ostenditur.*

23 *Prouideri si mandatur de dignitate in Ecclesia, talis gratia non habet vnicam dignitatem.*

24 *Dict.* In, *posita in gratia expectatiua, importat & capit omnem Ecclesiam, praeter Cathedralem, quando mandatur prouideri in aliqua Ecclesiarum ciuitatis, vel dioecesis.*

25 *Statutum disponens, quod quis capi non possit in domo, potest capi in limine domus.*

26 *Locus exemptus sitne de dioecesi, vel in dioecesi, ostenditur.*

27 *Conditionem quando faciat dictio* In, *ostenditur.*

28 In dies, & in singulos dies, *an idem sint.*

29 In diem viuere.

30 In posterum.

31 In modum.

32 In speciem.

33 In manibus.

DIuersimodè, multiplicitérque accipitur haec dictio, vt per Archidiacon. *in cap. si Papa, 40. dist.* Bart. *in l. Gallus, § ille casus, ff. de liber. & posth.* Roman. *cons. 376. n. 1. cum seqq.* vbi apostill. Alber. *in suo Dictionario, verb. in* Mandos. *in gloss. fiscali. in § habita, in verb. in.* Menoch. *de arbitr. casu 495.* De eius tamen vi, & effectibus vide Tiraq. *de retracta, tit. 1. § 1. gloss. 11. num. 4.* Medic. *de acquir. possess. in pr. vers. in Octauian.* Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 44.* Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 191.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quaest. singul. 17.* Tursellin. *in libello de particulis Latinae orationis, c. 77.* Grat. *de dictionib. dict. 91.* Vnde propter multiplicem eius significationem arbitrio Iudicis relinqui, quod sit eius significatum, tradit Menoch. *d. casu 495. n. 1. & 2.* 1

Intra importat haec dictio vt, *in l. Gallus, in pr. ff. de liber. & posthum.* Roman. *d. cons. 376. num. 5. vers. expositam etiam,* Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 26. gloss. 4. n. 4.* Card. Tusch. *d. conclus. 291. n. 12.* 3
Est enim omninò, aut propè eiusdem significationis,

l. 1.

l. 1. §. quod diximus, ff. de success. edict. Tiraq. d. gloss. 11. num. 74. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 99. num. 7. & de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 126. num. 5. Octauian. Vulpell. citato loco, n. 2. Surd. decis. 178. num. 3. Vnde Rot. decis. 683. n. 5. p. 1. recent. post Bald. in l. Gallus, §. ille casus, vers. vltimò nota hic de dict. in. Alex. n. 15. & Ias. num. 21. ff. de liber. & posthum. censuit, hanc dictionem adiectam nomini locum significanti, & in casu nedum ablatiuo, sed etiam accusatiuo designare confinia intùs.

4 *Inter* importat, cap. sacros. 22. distinct. gloss. in l. fin. ff. de reb. dubiis, & in l. qui Roma, §. Callimachus, ff. de verbor. oblig. Roman. d. cons. 376. n. 5. vers. tertia ratio, Card. Tusch. d. conclus. 292. num. 11. Card. Seraphin. dec. 874. n. 3.

5 *De* non semel importat, vt in cap. accedens, vers. in aliquo beneficio, de concess. præbend. quod exponitur de aliquo beneficio, Roman. d. cons. 376. in princ. Card. Tusch. d. concl. 292. n. 8.

6 *Ex* sæpe importat, vt per gloss. in l. si patroni, §. 1. ff. ad Trebell. Roman. citato loco, Card. Tusch. d. concl. 392. n. 9.

7 *Iuxtà* quandoque importat, maximè posita in accusatiuo casu gloss. in l. si statuta, C. de iure dotium, Alex. in l. si cui legetur, n. 3. ff. de leg. 1. Surd. decis. 178. num. 3.

8 *Apud* importat, vt in l. fundi, §. item quod, ff. de action. empti, Roman. d. cons. 376. n. 5. vers. aliquando etiam, Card. Tusc. d. concl. 292. n. 14.

9 *Sub* importat hæc dictio, in auth. de deposito, collat. 6. circa princ. in v. in cond. Rom. d. cons. 376. in princip. Card. Tusch. d. concl. 292. n. 7.

10 *Suprà* importat etiam, vt in l. si duo, §. item videamus ff. vti possidetis, & in l. si vitem, §. si quis proiectum. ff. quod vi, aut clam, Rom. d. cons. 376. n. 5. v. aliquando, Card. Tusch. d. concl. 292. n. 13.

11 *Propter* importat, quando non ponitur determinatè ad certum locum, & tempus, & significat actum immediatum, vt per Bero. q. 99. n. 8.

12 *Valdè* importat, vt per Bartol. in l. Gallus, §. ille, n. 2. ff. de liber. & posthum.

13 *Per* importat, in cap. vestra de cohabitat. Clericor. & mulier. vbi gloss. Rom. d. cons. 376. n. 4. vers. secunda, quia, Card. Tusch. d. concl. 292. n. 10.

14 *Ante* aliquando importat, vt per Corn. cons. 83. n. 2. volum. 1. Cassan. in consuetud. Burgund. rubric. 1. §. 8. in verb. iour, num. 19. fol. 328. Cened. d. sing. 12. n. 3. in fine.

15 *Vsque* importat, quando iungitur accusatiuo casui, vt si fieri promittatur aliquid in diem, interpretamur, idest, vsque ad diem. Vulpell. d. loco, n. 2. Bertaz. dict. gloss. 4. n. 4. in fine.

16 Intrinsecitatem in loco denotat hæc dictio, vt per Bart. in l. Gallus, §. ille casus, ff. de liber. & posthum. & in l. 1. §. in flumine, ff. de flumin. Bald. cons. 47. num. 1. in princ. p. 4. Papien. in forma prod. test. ad perpetuam rei memoriam, §. vsque ad Kalendas, col. 2. n. 2. in fine, vers. vel testis Immol. in Clem. causam, col. 6. ad med. vers. vnde differunt. n. 34. de elect. Alex. cons. 22. n. 8. lib. 4. Corn. cons. 339. num. 3. vol. 1. & cons. 278. n. 7. vol. 3. Rimin. iun. cons. 388. num. 30. & cons. 398. n. 9. & cons. 470. num. 54. lib. 4. Tiraq. d. gloss. 11. num. 66. Pans. cons. 22. num. 15. lib. 2. Put. decis. 220. num. 4. lib. 2. in correct. Vulpell. citato loco in princip. Bertaxol. d. gloss. 4. num. 4. Ioseph. Sesse Aragon. decis. 124. n. 27. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 460. numer. 60. & 61. Card. Tusch. d. concl. 291. numer. 1. vbi id intelligit si iungitur ablatiuo casui: & num. 2. subdit, non denotare intrinsecitatem in accusatiuo, si apponatur loco, vel tempori. Cened. d. sing. 17. num. 2. vbi ait, quòd quando hæc dictio adiicitur nomini significanti locum, siue adiiciatur in accusatiuo, siue ablatiuo, significat quamdam intrinsecitatem; & citat Iason. in d. l. Gallus, §. ille casus, n. 21. tenentem contra Bart. ibid. n. 2.

Limita tamen, hoc non procedere ratione euitandæ contrarietatis, quia tunc non denotat intrinsecitatem, l. si statua, & ibi gloss. verb. monumento, vbi Bart. n. 2. ff. de iniur. gloss. verb. domum, in Clem. causam, de elect. quæ exponit in domo, ante domum, ne sit contra l. plerique, ff. de in ius vocando. Tradunt Alex. & Ias. in d. l. Gallus, §. ille casus. Cassan. in consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 8. verb. iour, n. 19. pag. 328. Cened. d. sing. 17. n. 3. 17

Distributiua est hæc dictio, & sæpe distributioni seruit. Cic. 4. Verr. Describebat Censores binos in singulas ciuitates. Idem pro Balb. Vt in singulas colonias ciues Romanos facere posset, cum aliis adductis per Octauian. Vulpel. d. loco, num. 3. vers. est etiam, & per Menoch. cons. 124. n. 65. 18

Aumentatiuè quandoque ponitur, vt per Bald. in d. l. Gallus. §. ille casus num. 2. Sed Cened. d. sing. 17. num. 1. quòd quando reperitur hæc dictio composita, hoc est, alij dictioni adiuncta, regulariter significat augmentum, & ponitur pro *Valdè*, & citat gloss. verb. inuigilare, in Clem. pastoralis, de re indic. quæ exponit inuigilare, idest, valdè vigilare Cosm. in pragmat. sanct. in tit. de causis ad princ. in verb. inuigilare. Mandos. in gloss. facult. §. habita, in verb. vt officium fol. 238. col. 1. ad finem. 19

Quandoque tamen reperitur composita, & non significat augmentum, sed minuit, seu priuat, vt in dictionibus, *Intestatus*, *iniustus*, & aliis similibus apparet, tradunt Mandos. vbi suprà fol. 238. col. 1. Menoch. de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 1. n. 3. Cened. d. sing. 17. n. 1. in fine. Ferrer. in constit. Cathaloniæ gloss. 1. n. 27. 20

Inclusiua est hæc dictio, vt per Roman. cons. 376. num. 5. Tiraq. d. gloss. 11. n. 74. & in l. si vnquam, verb. susceperit liberos, n. 210. vers. nam. Oldrad. cons. 49. n. 9. Feder. de Senis cons. 25. num. 2. vers. item. Card. Tusc. d. tom. 2. conclus. 238. num. 5. lit. D, Sub distinctione tamen resoluit Cened. d. sing. 17. n. 4. dicens, quòd quando coniungitur nomini significanti tempus, tunc si adiiciatur ablatiuo, intelligitur intra tempus: nam idem est dicere, *In anno*, quod *intra annum*, l. si ita fuerit libertas, ff. de manumiss. testam. Bart. in l. si cui legetur, ff. de legat. Ruin. cons. 114. num. 6. & 7. & cons. 81. num. 1. vol. 1. Si verò ponitur cum accusatiuo, significat post tempus, scilicet annos proximos, l. si in annos, & l. non putabam, ff. de condit. & demonstr. vbi Socin. declarat. 21

Dictio *In*, & *De*, differunt, quia si mandatur prouideri de Ecclesia, importat omnem Ecclesiam; si verò in Ecclesia, videtur excipi Ecclesia continens. Ita Calderin. cons. 139. aliàs 28. de præbend. Oldrad. cons. 303. in fine, num. 5. & cons. 304. num. 16. vers. non obstat Gemin. cons. 36. in princip. vbi quòd si mandatur prouideri de dignitate in Ecclesia, talis gratia non capit vnicam dignitatem: quia si vnica est dignitas tunc dicitur esse Ecclesiastica dignitas, non in Ecclesia Zabarell. in Clem. 1. §. 1. n. 7. in 6. quæst. de præbend. vbi quòd dictio *In*, quando adiicitur in Ecclesia, non comprehendit ipsam Ecclesiam, etiamsi aliud beneficium in ea non esset. 22 23

Declara quòd dictio *In*, posita in gratia expectatiua importat, & capit omnem Ecclesiam, præter cathedralem, quando mandatur prouideri in aliqua Ecclesiarum ciuitatis, vel diœcesis; quia ea, quæ exprimuntur per nomina plurium copulatiua, am- 24

pliorem

pliorem significationem assumunt, vt per Oldrad. *cons.305 in fine, vers. sed dato.* Card. Tusch. *d. litt. D, conclus.292. num.47.* vbi dicit, secùs è contrà quando non dicitur, *In aliqua Ecclesiarum*, sed dicitur; *In Ecclesia.*

25 Sic etiam statutum disponens provt Papiæ, qood si quis capi non possit in domo, potest capi in limine domus, licèt limen sit de pertinentiis; quia dictio *In domo*, importat, vt intra mœnia domus. Ita per text. *in l. cum ancillis, in fine, ff. de incertis nuptiis*, tradit Signorol. *cons.16.* incip. *Statuto ciuitatis*, vbi adducit simile, quia in ciuitate dicitur, qui est intra mœnia ciuitatis, refert Card. Tusch. *d. conclus.292. n.19.* vbi *n.20.* post Ioan. de Immol. *cons.115. in princip.* subdit, quod vendens omnia bona, vel quidquid habet in castro Liuarij, non censetur vendere ipsum castrum, quia dictio *In* hoc ipsum importat.

26 Vtrùm autem locus exemptus sit, ne in diœcesi, vel de diœcesi, vide latè Felin. *in cap. graue*, vbi Doctores, *de Offic. Ordin.* Feder. de Senis *cons.2.* gloss. *verb. aut earum parte; in Clem.1. de foro competen.* Ab. *in cap. Apostolica. notab.3. de donat.* Castr. *cons.187. vol.2.* Mil. *in Repert. verb. diœcesis*, Bald. *cons. 426. p.1.* Ang. *cons.133.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de annatis, §. item quod ratione, vers. in diœcesi*, Ioan. à Cochier *de iurisdict. Ordin. in exemptos, p.4. q.55.* vbi ait, quod adiecta particula In, generali sermone diœcesis comprehendit quidquid est inter illius fines, ita quòd nullus locus excipiatur; si verò dicatur de diœcesi, locus exemptus non comprehenditur. Quando Pontifex, v.g. mandat Episcopo, vt alicui prouideat in aliqua Ecclesia suæ diœcesis, an prouidere possit in exempta. Dupliciter sub distinctione quæstio hæc dirimitur, videlicet, vt si dicatur, *In diœcesi*, comprehendantur exempti, ex eo quòd sint in diœcesi; si verò dicatur, *De diœcesi*, minimè: non enim dicuntur exempti esse de diœcesi, à qua per exemptionem sunt eiecti. Ita Felin. *in dict. cap. graue, de offic. Ordin.* Brixien. *in Repertorio, verb. exemptio, vers. an per mandatum*, Gemin. *in cap. si propter, de rescript. lib.6.* Ioan. corpus *de fructib. lib. vlt. cap.3. num.14. & 15.* Anton. de Rosel. *in tract. de Indulgent. num.314. cum seqq.* Abb. *in cap. pro illorum num.6. in fine, de præbend.* pariter resoluentes, quod si concessum fuerit Episcopo priuilegium vt habeat fructus beneficiorum vacantium in sua diœcesi, habebit etiam fructus beneficiorum exemptorum suæ diœcesis, provt eos refert Erasm. à Cochier *de tract. de iurisd. Ordin. in exemptos, part.2. q.5. num.2.* Secundò distinctio fieri potest, an sit dispositio fauorabilis, vel odiosa, vt sub priori comprehendantur exempti, sub posteriori verò minimè, vt per Felin. *in d. cap. graue*, & Petr. Andr. Gamar. *in capit. 1. n.109. de permut. benefic. in 6.* Erasm. à Cochier *in d. tract. p.4. q.29.*

27 Conditionem facit, quando scilicet dispositio suspenditur in aliquem incertum euentum futurum, vt *in l. si solemus, ff. de condit. & demonstr. & in d. l. si cui legetur*, vbi Bart. *ff. de leg.1.* Natt. *cons.661. n.27. & cons.519. num.4. tom.4.* Paris. *cons.18. n.16. lib.3.* Ruin. *cons.115. num.6. vol.4.* Becc. *cons.41.* incip. *Visis, n.26.* Gabr. *cons.171. num.4. lib.4.* Cened. *dict. sing.17. num.6. & 8.*

28 Quando hæc dictio iungitur verbo importanti tempus, oportet illud esse completum, vt per Alex. *in d. l. si cui, n.3. ff. de leg.1.*

In dies, & in singulos dies, significationem eandem habent; differunt tamen in hoc, quòd alterum imminutum est, alterum plenum Cic. *Topicor.* In dies vitium crescit. Idem 3. *Catil.* Crescit in singulos dies hostium numerus. Idem *lib.6. epist.12.* Illa in dies singulos magis, magisque opinio confirmatur.

In diem viuere Cic. 2. *Officior.* Barbarorum est in diem viuere. Idem 2. *Phil.* Iam minimè miror, te cum perditissimis latronibus non solùm de die, sed etiam in diem viuere.

In posterum dicimus, vel *in perpetuum*. Cic. 2. *Agr.* 29
Videte, ne Censoribus in posterum potestatem Regiam permittatis. Idem 2. *de diuinat.* Defectiones Solis, & Lunæ cognitæ, prædictæque in omne posterum tempus. Idem 3. *in Verr.* Idcircò tibi amicum in perpetuum fore putasti.

In modum elegantes, ac varios vsus habet Plaut. 30
Trin. Exornetur in peregrinum modum. Cic. 2. *Verr.* Seruilem in modum cruciari. Idem *de prou. Cons.* Miserandum in modum necari. Idem *Attic. lib.2.* Miserandum in modum iratus est. Idem *lib. 15. epist.9.* Miserandum in modum gaudeo. Liu. *lib. 1.* Vaticinantis in modum cecinit.

In speciem non semel eleganter dicimus. Cic. 7. 31
Verr. Præclara classis in speciem, sed inops, & infirma. Liu. *lib.3.* Dilataque in speciem actione, re ipsa sublata. Idem *lib.3.* Ducentos, paucos in speciem captiuos.

In manibus esse per translationem multa significat. 32
Cic. *Attic. lib.6.* Res est in manibus, id est, iam agitur. Idem *Attic. lib.4.* de libris Orator loquens: Factum est à me, diligentes, diu, multúmque in manibus fuerunt, id est, expoliti sunt. Idem *de Amicit.* Sed & audiuistis, & est in manibus oratio, id est, vulgò habetur. Idem 2. *Verr.* Libelli nominum vestrorum in manibus erant omnium, id est, per manus omnium versabantur. Liu. *lib.35.* Victoria est in manibus, id est, habetur pro secura.

Dictio CLIII.

In antea.

Hæc dictio importat. *Ab inde*, seu *in posterum v. in l. cùm stipulatus sum mihi à Proculo, ff. d. verbor. oblig.* Capta *cons.44.* Flamin. Paris. *de confident. beneficial. lib. q.28. num.34.*

Dictio CLIV.

In circa.

1 *Dict.* In circa *operatur in medico.*
2 *Iudicis arbitrio relinquitur quanta sit modica quantitas quam operatur dict.* In circa.
3 *Modicus defectus ordinatur in decima parte.*
4 *Excessus modicus dicitur in decima parte.*
5 *Tempus incertum, saltem per sex menses importat dict.* In circa.
6 *Quantitatem certam & determinatam excludit dict.* In circa.
7 *Testes deponentes per dictionem* In circa, *an & quando probent, ostenditur.*
8 *Testes duo contrarij deponentes per dict.* In circa, *quomodo possint redigi ad concordiam, ostenditur.*

Operatur hæc dictio in modico *argum. l. 2. §. ex actis, ff. de origin. Iuris*, gloss. *verb. Circa, in cap. 1. §. penult. de offic. Ordin. lib.6.* Ruin. *cons.130. num.5.* 1
vol.1. Paris. *cons.104. num. 13. & cons.35. lib.1.* Menoch. *de arbitr. cas.46. num.3. cum seq.* Surd. *cons.376. num.15.*

*num.*13.Matt.*de clauſ p.*1.*clauſ.*39.*n.*2.Et fuit dictum *in Maceraten.ſpolij* 13.*Iunij* 1611. *coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanedo*, impreſſa per Farinac. *deciſ.*353.*n.*2.*in fin.p.*2. *recent.* [Hermoſil.*l.*24.*gloſſ.*2. *n.*31.*tit.*5.*part.*5.Roi apud Paul. de Rubeis *deciſ.*41. *n.*13.aliàs *p.*7.*recent.*]

2 Qualis, & quanta ſit iſta modica quantitas,remit-
titur arbitrio Iudicis, inſpecta qualitate negotij , &
perſonarum ac rerum quantitate. Ita Alex. *conſ.*82.
*in fin.lib.*7.Gregor.*deciſ.*344.*num.*1.& 10. Et faciunt
tradita per Menoch. *de arbitr.caſ.*144. *ſub num.* 13.
3 Modicus igitur defectus ordinatur in decima parte,
vt per Corn. *conſ.*39.*ſub num.*6.*lib.*4.Et exceſſus mo-
dicus dicitur etiam in decima parte , ſecundùm
4 Bero. *conſ.* 83. *num.*4. *lib.*1. Et quòd modica portio
verificatur in quarta parte,voluit Corn. *de loc.*& fuit
dictum *in Romana locationis vinea* 20.*Decemb.*1603.
coram Gregorio XV. inter eius deciſiones impreſſas,
*deciſ.*128. quæ reperitur etiam impreſſa apud Farin.
5 *deciſ.*73. *num.*3.*p.* 2. *recent.* Quoad ætatem verò im-
portat hæc dictio tempus incertum , ſaltem per ſex
menſes. Guido Pap.*deciſ.*290. & *ſingul.*436.Rebuff.
in praxi,tit.de diſpenſ.ratione ætatis, in verb. Seu circa,
& *in tract. de nomin. quæſt.*11.*in fine,num.*31. vbi di-
cit hanc dictionem eſſe ambiguam. Ruin. *conſ.* 10.
*num.*3.*lib.*3.Marcheſ. *de commiſſ. p.*1. *pag.*1173.*n.* 3.
vbi dicit, reddere tempus incertum. Rot. *deciſ.*788.
*n.*3. apud Farin.*in* 1.*collect. nouiſſimarum.* [Hermoſil.
cit.loc.]

6 Excludere certam & determinatam quantitatem, tenent Ruin. *conſ.*10.*n.*3.*lib.*3.Gregor.*deciſ.*330.*n.*1. Rot. *deciſ.*73. *n.*3. *in princip.* apud Farin. *p.*2. *recent.* [Rota *deciſ.*427.*n.*1.*p.*1.*in poſthum. Farin.* aliàs *p.*3. *recent.*]

7 Teſtes deponentes per dict. *In circa*, an & quando probetur, vide Caſtr. *conſ.*113.incip. *Contra ſuperius, num.*4. *lib.*1. Curt.iun. *conſ.*144. *num.* 4. Ruin. *conſ.*10.*num.*3. *lib.*5. Guid. Pap. *ſingul.*436. Rebuff. *in pract. beneficiali , tit. de diſpenſat. ratione ætatis, in verb. Vel circa,n.*6. vbi *ſub num.* 3. refert exemplum cuiuſdam Clerici, qui debuit ſtuduiſſe quinque annis completis , ſi dicatur illum ſtuduiſſe quinque annis in circa, talis atteſtatio non valet, quia incerta. Corn.*conſ.*179.incip. *Ex puncto, num.*4.*lib.*3. vbi ait quòd hæc dictio poteſt importare quartam partem; & quod in teſte importat ambiguitatem , quæ non concludit: & pleniùs *conſ.*197.incip. *Viſa, num.*14. *circa medium* , *lib.*2. vbi , quòd teſtis deponens vel circa, deponit incertè, & non probat , & *conſ.* 120. incip. *Omiſſis, num.*8.*lib.*2. vbi ait, quòd ſi teſtis deponit, quòd ſunt propè decem anni, vel decem anni in circa, quòd talis dictio refertur ad modicam quantitatem, & *conſ.*149.*n.*17.*lib.*5. ait, quòd ſi probatio debet eſſe de certo tempore, & teſtis dicat de illo tempore in circa , non concludit , & *conſ.*82. incip. *In cauſa,in fine,verſ.in ſuper,lib.*7. vbi ait,quòd in licentia vendendi certos campos in circa , importat arbitrium Iudicis. Angel. *conſ.*127. incip. *Viſis* , *in princ.* vbi ait, quòd teſtes deponentes de quantitate certæ menſuræ, adiicientes dictionem *In circa* , debent intelligi de modica quantitate minori. Greg. *deciſ.*244.*n.*6.Card.Tuſch.*pract.concluſ.tom.*2.*litt.D, concluſ.*249.*n.*3.*cum ſeqq.*

8 Illud ad hoc propoſitum non eſt contemnendum quòd quando duo teſtes contrarij deponunt per dict. *In circa*, poſſent redigi ad concordiam , detrahendo virtutem iſtius dictionis, *In circa* , à maiori ſumma, de qua deponit primus teſtis, & virtute eius dictionis augendo minorem ſummam,de qua deponit ſecundus teſtis , iuxta tradita per Alciat. *in l. hac adiectio,ff.de verb.ſignific.*Angel.*conſ.*94.*num.*9.*in fin.* Pariſ.*conſ.*104. *n.*33.*lib.*1. Mandel. *conſ.* 266.*num.*34. quibus citatis ſic cenſuit Rota *in Tiburtina confinium* 4.*Maij* 1611.*coram Card.Sacrato*,impreſſa per Farin. *deciſ.*334.*n.*3.*p.*2.*recent.*

DICTIO CLV.

Incontinenti.

1 *Doctores referuntur de vi , & effectibus huius dictionis agentes.*
2 Incontinenti,*pluribus modis accipitur.*
3 Incontinenti, *ex propria eius natura ſignificat*, Sine interuallo.
4 *Actus, vt nullo alio actu etiam momentaneo interpoſito debeat celebrari operatur dict.* Incontinenti.
5 *Celeritatem deſiderat dictio* Incontinenti.
6 *Interuallum aliquod temporis non excludit dictio* Incontinenti, *quando res incontinenti recuperari non poteſt.*
7 *Temporis modicum ſpatium quomodo dict.*Incontinenti *importet, oſtenditur.*
8 *Dictio* Incontioenti *verificatur , quando eadem die , & loco, & coram eiſdem teſtibus aliquid fit.*
9 *Charta de retrouendendo incontinenti dicitur fieri, quando fit ſub eodem Notario,& teſtibus.*
10 Incontinenti *quæ fiunt, à iure ineſſe creduntur.*
11 *Temporis aliquod breue ſpatium arbitrio Iudicis taxandum dicitur* Incontinenti.
12 *Arbitrio Iudicis relinquitur , an aliquid dicatur factum* Incontinenti.
13 Incontinenti *intelligitur intra terminum ad probandum conceſſum.*
14 Incontinenti *fieri dicitur , quando fit in flagranti delicto.*
15 *Contractus quando dicatur fieri* Iocontinenti, *remiſſiuè.*
16 Incontinenti *vt plurimum denotat , & intelligitur intra tres dies,quandoque intra menſem,nonnunquam intra decennium.*
17 Incontinenti *interpretatur , cùm commodè potuerit arbitrio Iudicis.*
18 *Canonem latæ ſententiæ ſignificat dictio* Incontinenti.

DE vi,& effectibus huius dict. vide Menoch. *de arbitr. caſu* 9.*cum tribus ſeqq.*& *conſ.*576. *n.* 33. Vulpell.*de præpoſ.ſignif.ſub hac diction.pag.*46. Franc. de Saouſa *in comment ad tit.ff.de pact.artic.*8. *quæſt.*1. *num.*6.*cum ſeqq.* Cened. *poſt lib.pract.*& *canon. quæſt. ſing.*56. Anton. Gabr. *tom. lib.*1. *tit.de præſ. concl.*13. Tiraq.*in l. ſi vnquam , verb. Reuertatur, in* 3.*fallentia n.*114 & *in verb.Donatione largitus , n.*117.*cum ſeqq. C.de reuocan.donat.* [Chriſtoph.de Pax *de tenuta,c.*23. *n.*36.*cum ſeqq.*]

Pluribus modis accipitur hæc dictio , vt per Bald. *in l.petens,*17.*num.*36.*C.de pactis.*Natt.*conſ.*30.incip. *Materiam, n.*24 *in fin.* Aret.*in l.*1.*ff. de verb.obligat. num.*11. *poſt princip.* & *ibi* Imola *n.*19. [Giurb. *conſ. crim.*86.*n.*18.*cum ſeqq.*]

Ex propria eius natura ſignificat , *ſine temporis interuallo*,gloſſ.*verb. Mox ,in cap. Quia propter,de elect.* dum exponit, *Mox* id eſt, *Incontinenti*, nullo actu intermedio , text. *in l.quod ait* , §.*vlt. ff. de adulter.* qui interpretatur *incontinenti*, id eſt, vno impetu. Vide Tiraq. *d.verb. reuertatur, num.*114. Ioan. de Salas *de legib.*

legib. quæst.96. tract.14. disp.15. sect.6. sub num.78.

4 & denotat vt nullo alio actu etiam momentaneo interposito debeat actus celebrari, vt probat text. & *ibi* gloss. *in l. si pater cuptus, ff. de vulgari.* Aoendan. *de exequend. mandat. p.1. c.16. n.1.*

5 Desiderat hæc dictio, & similes quæ sunt aduerbia temporalia, celeritatem, vt per Bermond. *de publ. concub. verb. Statim, n.3. fol.227.* Grillan. *de hæret. lib.1. quæst.5. n.5.* vbi *n.13.* subdit, quòd etsi ista dictio desideret celeritatem, tamen quod debet intelligi cum ciuilitate, quem refert Cened. *d. sing.56. n.1. in princ. & n.4. prope finem.*

6 Vnde non excludit hæc dictio aliquod interuallum temporis, quando res *incontinenti* recuperari
non potest iuxta resoluta per Tiraq. *de iure constitu-*
7 *to, p.3. limit.21. num.11.* Nam licèt de sui natura importet modicum temporis spatium, tamen hoc debet intelligi cum quodam temporis moderamine, non autem ad vnguem, vt obseruat Natt. *consil.50. num.29.*

8 Verificatur hæc dictio, quando eadem die, & loco, & coram eisdem testibus aliquid fit, iuxta tradita per Cassan. *in consuetud. Burgundia, rubr.1. §.1. verb. rentes, num.36. & rubr.7. §.5. verb. en ordonnance, n.10.* Tiraq. *in d. l. si vnquam, verb. donatione largitus, n.119. & de retractu conuention. §.1. gloss.4.*

9 Vnde *incontinenti* dicitur fieri charta de retrouendendo, quando fit sub eodem notario, & testibus. Cassan. *consil.33. num.12.* & quòd patia sint aliquid fieri ante actum, vel *incontinenti* pòst, etiam in iis quæ de necessitate debent fieri ante actum, probant Rebuff. *in concord. in rubr. de collat. §. præf. itque graduati, in verb. Ante vacationem, pag.372.* Cened. *sin-*
10 *gul.56. num.6.* quia quæ *incontinenti* fiunt, à iure inesse credontur, *leg. lecta, 40. §. decebam, ff. si certum petatur, l. petens, C. de pactis, cap. officij, 38. de elect.* Gonzal. *ad reg.8. Cancellar. gloss.43. num.54.* Card. Tusch. *pract. concl. tom.4. lit. I, concl.18.* Marc. Ant. *variar. resolut. lib.1. resolut.69. num.5. & resolut. fin. casu 61.*

11 *Incontinenti* dicitur aliquod breue temporis spatium arbitrio iudicis taxandum. Menoch. *de arbitr. cap.12. num 4.* Sanch. *de matrimon. lib.10. disput.12. num.23.* Et regulatur secundùm subiectam materiam, ex adductis per Sigismund. Scacc. *de cumb. §.2. gloss.5. num.7.* Franc. de Sousa *in comment. ad tit. ff. de*
12 *pactis, art.8. q.1. num.6.* Ac proinde relinquitur arbitrio iudicis, an aliquid dicatur factum in continenti, vel non, secundùm subiectam materiam, vt per Felin. *in cap. præterea, n.10. de testib. cogend.* Gig. *de pens. q. vlt. n.26.* Bermood. *de publicis concubinar. in verb. statim, num.8. fol.227.* Neuizan. *cons.56. n.8. & consil.82. num.11.* Aym. *in consuetud. Alber. tit.3. art.1. num.11. fol.10.* Menoch. *d. casu 9. n.5.* Neapod. *in casu 1. in verb. incontinenti, de iure dotium, fol.131.* [Christoph. de Paz *de tenuta cap.26. n.31.* vbi *c.23. n.36.* subdit, In continenti quod fit, pro eo reputari ac si prius actum fuerit. Giurb. *consil. crimin.86. numero 18.*]

13 Intelligitur intra terminum ad probandum concessum. Gregor. *l.7. verb. possession. tit.4. partit.5.* Molin. *de primogenit. lib.3. cap.13. n.12. & 18.* [Christoph. de Paz *de tenuta c.23. n.37.*]

14 *Incontinenti* fieri dicitur, quando fit in flagranti delicto, hoc est, donec animus continuus durat. Fr. Anton. de Sousa *in relect. de censur. Bulla Cœnæ, c.25. disp.78. n.6.*

15 Contractus quando dicatur fieri in continenti, vide Ioseph. de Sesse *Aragon. decis.230. n.16.*

16 Cùm igitur reguletur hæc dictio secundùm subiectam materiam, prout suprà diximus; ideò vt plurimum denotat, & intelligitur intra tres dies, vt *in l. fin. §. illico,* vbi Iason *C. de iudiciis, & in l. Iectu, num.19. ff. si certum petat.* Interdum vnius mensis spatium denotat, vt *in l. diuortio,* vbi Alex. *num.10. ff. soluto matrimon.* Quandoque extenditur vsque ad decennium, gloss. *in l. ab eo, C. quomodo, & quando iudex* vbi Bald. *num.1.* Ita Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. num.46.*

Denique interpretatur, cùm commodè potuerit 17
arbitrio iudicis, iuxta reg. *l.3. §. cùm igitur, ff. de vi, & vi armata,* tradunt Menoch. *de arbitr. casu 13. & rem.1. recuperanda, num.259.* Mascard. *de probat. concl.1065. n.7.* Azebed. *l.71. n.3. tit.1. lib.3. noua Recop.* Valasch. *consult.88. n.6. & de partit. c.3. n.11.*

Ipso iure denotat, & canonem latæ sententiæ si- 18
gnificat, vt per Tiraquell. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.95.* Cened. *d. sing.59. num.3.* Sayro *in Claui Regia, lib.3. cap.8. num.27.* Monet. *de distribut. quotid. p.3. q.7. num.37.* Farinac. *fragment. crimin. p.2. verb. lex, num.113.*

Dictio CLVI.

Incurrat.

Verbum hoc intelligitur ipso iure, sine alia sen- 5
tentia, iuxta resoluta per Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.145. C. de reuocand. donat.* Monet. *de distribut. quotid. p.3. q.7. num.22.* Ioan. de Salas *de legib. q.98. tract.14. disp.15. q.16. sub num.78.* Farin. *fragment. crimin. p.2. verb. lex, n.145.* Sayro *in Claui Regia, lib.3. c.8. n.21. vers. fallit,* vbi etiam idem dicit de verbo *Incidat.*

Dictio CLVII.

Inde.

1 Inde *interdum infert, & significat,* Ex quo.
2 Deinde *aliquando importat dictio* Inde.
3 *Locum respicit quandoque dictio* Inde, *& significat,* Ex quo loco.
4 Ex hoc *nonnunquam importat dictio* Inde.
5 *Personam respicit dictio* Inde, *& denotat,* ex qua persona.

Hæc dictio interdum infert, & significat, *Ex quo,* 1
vt *in l. censere, & in l. si calumniatur, ff. de verbor. signif. & in l.1. ff. de pact. & in l. & tertium, ff. de iudic. & in l. item obstetrix. ff. ad legem Aquil.*

Aliquando accipitur pro *Deinde.* Cic. *in Brut.* 2
Deinceps inde multi. Idem, *pro Mur.* Quid tum inde? Liu. *lib.1.* Agrippa inde Tiberini filius.

Quandoque respicit locum, & significat *Ex quo* 3
loco, vt *in l. portus. ff. de verb. signif. & in l. plerique, ff. de in ius vocand. & in l. hæres, § proinde, ff. de iudiciis.* Cic. *2. de nat. Deor.* Iam inde ab ortu. Idem *lib.13. ep.39.* Nec inde venit vnde mallem. Idem *1. de Inuent.* Si inde incipimus narrare vnde necesse erit.

Nonnunquam ponitur pro *Ex hoc,* vt *in l. notio-* 4
nem, ff. de verb. signif.

Denique respicit personam, & denotat *Ex qua* 5
persona; interdum tempus, & significat *Ex quo tempore,* vt *in l. ait lex, ff. ad legem Aquiliam.*

Dictio CLVIII.

Indulgemus.

1 Denotat hoc verbum concessionem priuilegij, vt *in cap. si de terra, de priuileg.* Quandoque tamen importat solum idem, quod primùm, & de iure competebat, vt per Gemin. *cons. 72. n. 2. vers. non obstat verbum Indulgemus*, quem infert Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 293. n. 1. & 2.*

Dictio CLIX.

Inest.

1 Verbum hoc est significatiuum veritatis, per ea, quæ tradit Tiraquell. *de retractu conuent. §. 1. gloss. 6. num. 28.*

Dictio CLX.

In euentum.

1 Hæc dictio addita alicui dispositioni reddit eam subsidiariam, vt scilicet locum non habeat, nisi in subsidium, vt fuit resolutum *in Romana, seu Ariminen. pecuniaria in 10. Decembris 1591. coram Giptio, & in Romana supplementi legitima 30. Iunij 1619. coram Burntto.*

Dictio CLXI.

Infrà.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis ingentes.*
2 Infrà, *contrarium habet* Suprà.
3 *Extra sua includere solet dictio* Infrà, *& excludere ea quæ sunt extra.*
4 *Terminus si assignatur ad aliquid faciendum infra decem dies, qualibet die dictorum decem dierum poterit ille actus fieri, & postea non.*
5 *Diem, quo assignatur terminus, est de natura huius dict. excludere.*
6 *Licentiam accipiendi possessionem prædij sui si quis dederit, nempe infra annum, in qualibet anni parte possessio accipi potest.*
7 *Actum immediatè sequentem terminum, cui adiungitur, denotat dictio* Infrà, *aliquando actum mediatum, interdum extremam partem.*
8 *Tempus continuum significat dictio* Infrà.
9 *Tempori iuncta dictio* Infrà, *denotat diminutionem, seu imperfectionem temporis.*
10 *Relationem habet dictio* Infrà *ad inferius dicenda.*

1 De vi, & effectibus huius dictionis, vide Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 48.* Card. Tusch. *practic. concl. tom. 2. lit. D, conclus. 294.* Cened. *post lib. practic. & canonic. quæst. sing. 53.* Torsellin. *in libello de particulis Latinæ orationis, cap. 79.* Grat. *de dictionib. dict. 95.*

2 Hæc dictio contrarium habet *Supra*. Cic. *lib. 6. de Rep.* Supra Lunam sunt omnia æterna, infra autem nihil est nisi mortale. Idem *Attic. lib. 9. epist 6.* Et quidem supra me Atticus, infrà me Verrius, familiares tui. Idem *6. Ver.* Ipse ad mare infra Officium expectabat. Idem *pro Quint.* Non modò ex numero virorum extirbatur, sed si fieri potest, etiam infra mortuos amandatur.

Regulariter solet sua includere extrema, & excludere ea, quæ sunt extra, vt *in l. 1. §. 1.* vbi Bart. & alij *ff. de offic. Præfect. vrbis, & in l. in venditione. ff. de act. empti.* Vulpell. *citato loco* Marc. Anton. Bard. *de tempore vtili, & continuo, q. 19. n. 19.* Gemin. *cons. 121.* 3
incip. *Attenta forma, num. 3. vers. & hoc importat*, vbi ait, quòd si assignatus terminus ad aliquid faciendum infra decem dies, qualibet die dictorum decem dierum poterit ille actus fieri, & postea non. Dionys. Paul *de vera quatuor Patriarchalium sedium erect. cap. 16. num. 9.* Flam. *de resign. lib. 11. q. 8. num. 25.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 299. num. 2.* Rot. *decis. 60. num. 5.* apud Farinac. *in 1. collect. nouissimarum.* 4

Natura huius dictionis est excludere diem, quo assignatus terminus; & sic quando ille assignatur per istam dictionem, dies ipse primus termini non computatur in termino, vt per Cened. *d. sing. 53. num. 1.* Sic etiam natura huius dictionis est, quòd contineat contenta inter extrema, quibus adiungitur, *cap. 1. cap. ex tua, de auctoritate, & vsu pallij.* Socin. *consil. 182. num. 5. lib. 3.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 8. in verb. iour, n. 9. vers. & primò.* Tiraq. *de retractu, tit. 1. §. 1. gloss. 11. num. 76.* Petr. Henriq. *resp. opusc. 2. sub hac dict.* Cened. *d. sing. 53. num. 2.* 5

Vnde si quis dederit licentiam accipiendi possessionem prædij sui, nempe infra annum, in qualibet anni parte possessio accipi potest, vt fuit dictum *in Perusina bonorum 20. Aprilis 1592. coram Penia*, impressa per Pic. *ad statuta vrbis, decis. 38. num. 12.* 6

Denotat actum immediatè sequentem terminum, cui adiungitur, & aliquando actum mediatum, interdum verò extremam partem, vt per Gom. *in cap. si annum, §. si verò, num. 2. & 8. de iudiciis, lib. 6.* quem refert Cened. *d. sing. 53. n. 4.* 7

Significat tempus continuum; ita vt currat de momento ad momentum. Angel. *consil. 404.* incip. *Paulus, col. 2. vers. & hoc importat.* Bald. *cons. 246. li. 5.* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 294. num. 1.* Et ita facit terminum momentaneum, idem Tusch. *d. lit. D, concl. 291. n. 4.* 8

Iuncta tempori denotat diminutionem, seu imperfectionem temporis; vnde dicitur puellam esse constitutam infra duodecim annos, quando nondum peruenit ad pubertatem. Ita Panorm. *in cap. ex parte, n. 3. de restit. spol.* quem refert Cened. *d. sing. 53. num. 5.* 9

Relationem habet ad inferiùs dicenda, & secundùm ea regulatur, vt per Paris. *consil. 98. numer. 22. vol. 1.* Roland. *cons. 34. n. 27. tom. 4.* Menoch. *consil. 86. n. 9. & 71.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 573. num. 28.* 10

Et est eiusdem effectus, ac si omnia nominata, & scripta fuissent. Bertaz. *de clausul. instrument. claus. 4. gloss. 3. num. 2.* 11

Propriè refertur ad locum, vt *in l. venditione, ff. de action. empti*, ibi, *infrà domum, l. scire oportet, §. multa, de excusat. tutor. cap. 1. de auctoritate, & vsu pallij.* Dec. *in rubr. C. qui admitti, num. 8. in 1. lect. & num. 36. in 2. lect.* Licèt quandoque referatur, & respiciat tempus, secundùm eum ibidem plures textus citantem, refert Cened. *d. sing. 53. n. 6.* 12

Interdum pro *Post* vsurpatur. Cic. *in Brut.* Homerus non infra superiorem Licurgum fuit. 13

Dictio CLXII.

Infrascripti.

1 *Relatiua ad casus, qui infrà expressè enumerantur, & descripti apparent est dict.* Infrascripti.
2 *Verba* Infrascriptos hæredes, *important solùm illas personas, quæ oculis corporis legi possunt, & discerni ex inspectione testamenti.*
3 *Verba præcedentia ad personas expressè nominatas institutione, & substitutione, restringit dict.* Infrascripti.
4 *Scriptos infra taliter quòd legi possint, non per subauditum sermonem, importat dict.* Infrascripti, *secus si aliter non posset habere effectum dispositio.*

1 HÆc dictio est relatiua ad casus, qui infrà expressè enumerantur, & descripti apparent, vt per Paris. *consil.* 93. *num.* 4. *& seq. lib.* 1. Rimin. iun. *consil.* 185. *num.* 13. *lib.* 2. Menoch. *consil.* 86. *num.* 71. *& cons.* 200. *num.* 31. Honded. *cons.* 2. *n.* 19. *lib.* 2. Vnde verba *Infrascriptos hæredes* important solùm illas personas, quæ oculis corporeis legi possunt, & discerni ex inspectio testamenti. Ita Alex. *cons.* 179. incip. *Visis narratis, n.* 10. *lib.* 7. quem refert Card. Tusch. *practic. concl. lit. D, concl.* 260. *n.* 5.

2 Restringit verba præcedentia ad personas expressè nominatas in institutione, & substitutione; & restringit dispositionem ad subsequentia, vt per Menoch. *cons.* 347. *n.* 7.

3 Importat scriptos infrà, taliter quòd legi possint non per subauditum sermonem. Alex. *cons.* 176. *in fin. lib.* 7. Et ita non verificatur nisi in iis, quæ scripta sunt & oculis corporeis legi possunt. Bart. *in l.* 1. *in fine, ff. quæ in testam. delentur.* Natt. *cons.* 436. *num.* 6. *tom.* 2. Rimin. *cons.* 229. *n.* 32. *vol.* 3. Menoch. *cons.* 1020. *n.* 16. & 41. Ioan. Bapt. Costa *inter clausulas Mariæ, p.* 1. *claus.* 308. *n.* 2. *in vlt. impress.* Quando verò aliter non posset habere effectum dispositio, tunc continebit ea, quæ legi non possunt, sed per intellectum capiuntur, vt post Alex. *cons.* 173. incip. *Visa facti narratione, n.* 6. *& seq. lib.* 5. tradit Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 266. *n.* 13.

Dictio CLXIII.

In infinitum, In perpetuum.

1 *Tempus perpetuum denotat dict.* In infinitum.
2 In perpetuum, *idem est quod* In infinitum.
3 In perpetuum, *quandoque secundum subiectam materiam refertur ad hominis vitam, si actus de sui natura, vel disponendi modus personam respiciat.*
4 In infinitum, *operatur vltra decimum gradum, perpetuámque familiæ conseruationem denotat.*
5 *Posita dict.* In infinitum *in concessione rei, importat vt illa nunquam sit reuersura.*
6 *Fideicommissum perpetuum inducit dict.* In infinitum, *posita in substitutione facta in omnes descendentes.*
7 In infinitum, *posita in substitutione, intelligitur de vulgari, & posita in vulgari, non extenditur ad fideicommissariam.*
8 *Fideicommissum nouum non inducunt verba,* In perpetuum, & In infinitum, *quando sunt posita relatiuè.*
9 *Temporis tractum importat dictio* In infinitum.

DEnotat hæc dictio perpetuum tempus, & perinde est, ac si *Semper*, dixisset, *l. apud Celsum, §. in hac exceptione, ff. de doli except.* Paris. *cons.* 74. *n.* 85. *& seq. vol.* 3. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 49. Mart. *de clausul. p.* 3. *claus.* 41. *n.* 1. [Fusar. *cons.* 9. *n.* 5. 6. 10. & 13. Rota apud Paul. de Rubeis *decis.* 77. *n.* 15. vbi quòd intelligitur iuxta subiectam materiam.] 1

In perpetuum idem est quod *in infinitum* & intelligitur etiam post centum annos, vt per Put. *decis.* 115. aliàs 510. *num.* 5. & 8. *lib.* 1. *in correct.* Cephal. *cons.* 268. *n.* 3. Petr. Henriq. *resp. opusc.* 2. *sub hac dict.* Rimin. iun. *cons.* 219. *num.* 22. *lib.* 2. Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 12. *num.* 9. *& discept. forens. cap.* 131. *num.* 14. & sine præfinitione temporis est interpretanda. *l. iurisperitus, ff. de excus. tutor. l. qui salium, ff. de legat.* 3. Paris. *cons.* 72. *num.* 85. *lib.* 4. Grat. *cons.* 31. *num.* 24. *lib.* 1. Port. *lib.* 1. *commun. opinion. reg.* 27. quos refert, & sequitur Rot. *in Perusina bonorum* 22. *Aprilis* 1580. *coram Brano*, impressa per Farinac. *decis.* 10. *num.* 5. *p.* 1. *recent.* nouissimè Didac. Narbona *de ætate ad humanos actus requis. an.* 17. *q.* 1. *n.* 22.] 2

Quandoque secundum subiectam materiam refertur ad hominis vitam hæc dictio *In perpetuum*, si actus de sui natura, vel disponendi modus personam respiciat, *l.* 1. *ff. pro socio. cap. transmissæ, de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ* gloss. *in l. in perpetuum, ff. de precar.* Burt. *consil.* 49. *circa finem.* Ruin. *cons.* 543. *num.* 6. Petr. Enriq. *citato loco*, Alex. *cons.* 86. *num.* 2. *lib.* 1. vbi declarat, id esse verum, cùm quid conceditur personæ. 3

Ex sua propria significatione hæc dictio *In infinitum* operatur vltra decimum gradum, Menoch. *cons.* 399. *n.* 8. perpetuámque familiæ conseruationem denotat. Intrigl. *Sicilia decis.* 3. *n.* 19. 4

Posita in concessione rei importat, vt illa nunquam sit reuersura, vt post Socin. *cons.* 166. *n.* 37. *vol.* 2. tradit Gabr. *cons.* 76. *n.* 7. & 8. *vol.* 2. & censuit Rota *dec.* 10. *n.* 3. apud Farinac. *p.* 1. *recent.* 5

Posita in substitutione facta in omnes descendentes, inducit fideicommissum perpetuum, vt per Menoch. *cons.* 348. *n.* 16. 6

Item posita in substitutione intelligitur de vulgari, iuxta tradita per Surd. *consil.* 307. *num.* 9. & posita in vulgari non extenditur ad fideicommissariam, vt resoluit Mart. *d. claus.* 41. *n.* 5. 7

Verba *In perpetuum*, & *In infinitum*, non inducunt nouum fideicommissum, quando sunt posita relatiuè, sed recipiunt limitationem iuxta substitutionem relatam, ex adductis per Gregor. *decis.* 433. *numero* 11. 8

Importam hæc dictio tractum temporis. Seraphio. *decis.* 409. *n.* 15. Et quia huiusmodi dictio denotat qualitatem temporis, ideò semper refertur ad proximè immediata, & non ad alia, vt notatur *in l. filium in princ. ff. quando dies legati cedat*, Mart. *d. claus.* 41. *n.* 1. vbi intelligit, præsertim quando diuersa ratio inter vnum, & alterum casum assignari potest. 9

Vide alia in dictione *Perpetuè*, 253.

Dictio CLXIV.

Insimul.

HÆc dictio *Insimul* significat congregationem & connexitatem, vt *in cap.* 1. ibi, *Cum reliqua* 1

Aug. Barbosa de Dictionib.

insimul, de consuet. lib.6. & in l.3. circa princ. ff. si fam. furt. fec. dic. & in l. Arethusa, ff. de statu hom. & in l. qui duos, ff. de vulgari, & pupill. tradit Parisf. *cons.79.n.20. lib.3.*

Dictio CLXV.

Instar.

1 SImilitudinem importat hæc dictio. Bald. *cons.232. n.2. vers. præterea lib.1. & in l.1. C. de patr. qui fil. distrax.* Cardin. *in Clem.1. in 5. notab. de iudic.* Mandos. *de priuileg. ad instar, q.1. num.2.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.2. lit. D, concl.296. num.1.* vbi *num.2.* post Bald. *d. cons.232. num.2.* declarat, quòd hæc dictio *Ad instar alicuius*, quod esse desinit, nihil operatur, ex quo iam desinit esse, & nulla similitudo esse potest eius, quod non est. [Rot. *decis.140. a.2. p.2. in posth. Farin.* aliàs *p.2. recent.*]

Cætera habes *in tract. de Clausulis, claus.5.*

Dictio CLXVI.

Insuper.

1 *Idem quod* Vltrà & Vlterius *importat dict.* Insuper.
2 *Diuersitatem à præcedentibus importat dict.* Insuper.
3 *Clausula posita in principio, non refertur ad sequentia, quando adest dict.* Insuper.
4 *Continuatiuè de sui natura venit dict.* Insuper *addendo ad superiora retenta eadem materia.*
5 Insuper, *ponitur pro*, Præterea, *& aliquando pro* Præcipuè, *vt n.6.*

1 IMportat hæc dictio idem quod *vltra*, & *vlterius*, *l. Seia, in princip. vers. Seia insuper*, & ibi gloss. *ff. de fundo instructo, cap. statutum, §. insuper, de rescript. in 6.* Petr. Rebuff. *in concord. tit. de collat. §.1. vers. insuper.* Vulpel. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. in infinitam vers. dict. Insuper, pag.50.* Bertazol. *de clausul. instrum. claus.27. gloss.1. n.5.* Et fuit Dictum *in Romana nullitatis, 26. Nouembris 1616. coram Vbaldo.*

2 Diuersitatem à præcedentibus denotat, *cap. insuper, de test.* Vulpell. *citato loco*, Gemin. *cons.44. n.2.* vbi *n.4. vers. hoc probat*, ait quòd clausula posita in principio non refertur ad sequentia quando adest dictio *Insuper*, quæ importat diuersitatem, & *cons.23. in princip.* ait, quòd si priuilegium continet plura capitula: illud dicitur diuersum ab aliis, quòd incipit per istam dictionem *Et insuper*, Mandos. *de priuileg. ad instar gloss.1. n.12.* Flamin. *de resign. tom.2. lib.11. q.11. n.18.* Mart. *de clausulis, p.4. claus.24. n.4.* Card. Tusch. *pract. concl. tom.2. lit. D, concl.295. n.1.*

3 De sui natura venit continuatiuè, addendo ad superiora, retenta eadem materia, dictum *cap. statutum, §. insuper, cap. vbi periculum, §. ipsos insuper, de elect. elect. lib.6.* Bero *cons.80. num.5. lib.2.* Flamin. *d.q.11. num.24.* Maresc. *variar. resolut. lib.1. cap.151. num.8.* Et fuit dictum *in Romana Palatij, 18. Februarij 1619. coram Card. Sacrato.*

4 Ponitur pro *Præterea, l.1. C. communia de legatis, §. alia insuper. Instit. de donat.* Rebuff. *in concord. rubr. de collat. §.1. in gloss. verb. insuper*, quem refert Gonz. *ad reg.8. Cancellar. gloss.41. n.30.*

5 Aliquando pro *Præcipuè* ponitur, *cap. cùm accessissent, de constit.* Mandos. *gloss.1. n.14.*

Dictio CLXVII.

Integrè, Integrum.

1 Integrè *habere dicitur qui totum habet, & nullam penitùs tenet diminutionem.*
2 *Liberatio facta integrè de omni, quod debetur ei qui liberat comprehendit etiam debitum ratione personæ, vel officij, & vtroque modo.*
3 Integrum *dicitur, cui nulla pars deest.*
4 *Diminutio vbi aliqua est non dicitur* integrum.
5 Domus integra *dicitur antequam ruat, demoliatúrve.*
6 Facultas integra, *id est, plena, & non dissipata.*
7 Pecunia integra, *id est, omnis.*
8 Fides integra *id est, syncera, & perfecta.*
9 Integra petitio, *id est, tota.*
10 Præbenda integra, *id est, non diuisa.*
11 Fama & dignitas integra, *id est, non corrupta.*
12 Riuus integer *dicitur, qui refectione non indiget.*
13 Dotem integram *si maritus promittat restituere, mortua vxore, censetur renunciare lucro quartæ partis ipsius dotis, quod per mortem vxoris ex forma statuti lucrari debet.*
14 Fructus integri, *dicuntur non deductis expensis.*
15 Legatum integrum, *dicitur sine falcidia detractione.*
16 Dominium integrum, *id est, continuum, non amissum.*
17 Vas integrum, *id est, sanum, & non ruptum.*
18 Animal integrum, *dicitur habens omnia corporis membra integrè formata.*
19 Restituere in integrum, *est restituere honoribus, ordini, & omnibus cæteris.*
20 Restituere integrè, *importat restitutionem vsque ad vltimum quadrantem.*
21 Ex integro, *id est*, Denuo, In solidum, In totum.

INtegrè habere dicitur, qui totum habet. Menoch. *cons.687. n.43.* Rot. *decis.30. n.10. p.1. recent.* & nullam penitùs habet diminutionem. Idem Menoch. *cons.918. n.3.* Vide Bald. *cons.88. lib.1.* vbi ait, quòd liberatio facta integrè de omni eo, quod debetur ei, quia liberat, comprehendit etiam debitum ratione personæ, vel officij, & vtroque modo, nisi de contrario appareat, prout eum refert Card. Tusch. *practic. concl. tom.2. lit. D, concl.297. n.1.* 1

Integrum dicitur, cui nulla pars deest, vel quod sine diminutione ex omnibus suis partibus constat, *l. nomen filiarum, §. fin. ff. de leg.3. l. decem, ff. de fideicommiss. libert.* Alex. *cons.201. n.6. vol.7.* Ruin. *cons.159. num.6. vol.3.* Paris. *consil.116. num.14. vol.1.* Ioan. de Amic. *cons.12. n.29.* Natt. *cons.164. num.9.* Roland. *consil.27. num.3. tom.4.* Menoch. *cons.219. num.10. & cons.374. num.11.* Peregr. *de fideicommiss. art.3. n.90.* Surd. *cons.511. num...* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.12. num.7. in fine.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. integrè, pag.51.* Card. Tusch. *d. concl.297. num.1.* Rota *decis.449. num.1.* apud Farinac. *in 1. collect. nouissimarum.* 2

Vbi enim est aliqua diminutio, non dicitur integrum Gozad. *consil.42. num.8.* Petr. Enriq. *opusc.2. num.25.* Nam integrum, & sine diminutione dicitur corpus illud, cui nihil deest. Menoch. *consil.264. num.26.* 3

Integra domus dicitur, antequam ruat, demoliatúrve, *l. hoc amplius, ff. de damno infecto.* 4

Integra

6 *Integra facultas*, id est, plena, & non dissipata, nec obligata. *l. 2. C. de debitor. ciuit. lib. 11.*

7 *Integra pecunia*, id est, omnis pecunia, *l. si rem, §. omnis, ff. de pignor. actione.*

8 *Integra fides*, id est, sincera, & perfecta, *l. vnic. C. de suffragiis.*

9 *Integra petitio totius rei, vel debiti*, id est, tota, solida, non diminuta, *l. cum quis, in fine, ff. de inoffic. testament.*

10 *Integra prabenda*, id est, non diuisa, nec diminuta, *cap. cus de non sacerdotali de prabend. lib. 6.*

11 *Integra fama, & dignitas*, id est, non corrupta, læsa, aut diminuta aliqua nota, seu crimine, *l. & tantùm, §. 1. ff. de seruo corrupto, l. capitalium. § fi. ff. de pœnis.*

12 *Integer riuus* dicitur, qui refectione oon indiget, *l. 1. §. purgandi, ff. de riuis.*

13 Integram dotem si maritus promittat restituere, mortua vxore, censetur renunciare lucro quartæ partis ipsius dotis, quod per mortem vxoris ex forma statuti lucrari debet. Ita Marsil. *sing. 687. incip. verbum integrè*, Alex. *cons. 5. n. 15. lib. 3. & cons. 133. n. 5. lib. 5.* vbi *n. 7.* restringit quoad impensam funeris, & refert Card. Tusch. *d. concl. 297. n. 10. & 11.*

14 *Integri fructus* dicuntur, non deductis expensis, Alex. *d. cons. 133. n. 4. vers. & similiter, lib. 5.* Cardin. Tusch. *d. concl. 297. n. 9.*

15 *Integrum legatum* dicitur sine Falcidiæ detractione. Alex. *d. cons. 133. n. 4. lib. 5.* Card. Tusch. *d. concl. 297. n. 8.* Vnde si testator mandauerit integra legata solui legatariis, videtur prohibere hæredi detractionem Falcidiæ, Alex. *d. cons. 133. n. 6. vers. vbi habetur, lib. 5.* Card. Tusch. *d. concl. 297. n. 12.*

16 *Integrum dominium*, id est, continuum, non amissum, aut incorruptum dicitur, *l. Pomponius, in princ. ff. de acquir. possess.*

17 *Integrum vas* si teneatur præstare venditor, intelligitur sanum, & non cassatum, nec ruptum, *l. tenetur, §. sed si vas mihi vendideris, ff. de action. empti, l. vnica, C. de sent. qua pro eo.*

18 *Integrum animal* dicitur habens omnia corporis membra integrè formata, *l. quod dicitur, ff. de liber. & posthum.*

19 *In integrum restituere*, est restituere honoribus ordini, & omnibus cæteris, *l. 1. & l. fi. C. de senten. à passis.*

20 *Integrè restituere* importat restitutionem vsque ad vltimum quadrantem, iuxta notata per Cald. Pereira *de empt. cap. 9. n. 7.* Et in integrum restituitur minor, quando totum ius suum recuperat, *l. quòd si minor, §. restitutio, ff. de minorib.*

21 *Ex integro*, id est, denuò, in solidum, in totum, *l. ait Prætor, §. exitus, ff. quæ in fraudem creditor, l. Diuus, ff. de custodia reorum.*

Dictio CLXVIII.

Irregulariter.

HÆc dictio idem importat, quod sine diminutione, vel cum integritate. Natt. *cons. 464. n. 9. & 10. vol. 2.* Alex. *cons. 206. Viso themate, n. 2. vers. fortificantur, lib. 2.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, conclus. 297. n. 2.*

Dictio CLXIX.

Intelligitur.

1 *Veritatem aliquando designat verbum* Intelligitur. August. Barbosa de Dictionib.

2 *Fictionem quandoque importat verbum* Intelligitur.

3 *Improprietatem nonnunquam importat verbum* Intelligitur.

4 *Præsumptionem interdum arguit, & ostendit verbum* Intelligitur.

VErbum hoc veritatem aliquando designat, iuxta notata per Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 11. num. 12.* 1

Interdum fictionem importat, vt per Abb. *cons. 20. col. 2. vers. nam verbum, lib. 2.* Brunor. à Sole *in locis communibus, lit. V, n. 43.* Tiraq. *de iure mariti, gloss. 2. n. 67.* Bertazol. *in repet. si quis maior, C. de transact. num. 650.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 35. n. 9.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 394. num. 2.* 2

Nonnunquam improprietatem denotat, vt per Tiraq *de iure mariti, gloss. 7. num. 174. & in tract. Le mort saisit le vif, p. 2. declar. 10. à n. 7.* 3

Quandoque arguit, & ostendit præsumptionem, secundùm Menoch. *d. cons. 370. n. 10.* [Leo Valent. *decis. 194. n. 8. & 11. lib. 2.*] 4

Dictio CLXX.

Inter.

1 *Temporis extremitas notatur per dictionem* Inter.

2 *Distributiua est dictio* Inter, *quæ operatur, vt omnes quos respicit in dispositione considerati dicantur.*

PEr hanc dictionem notatur temporis extremitas, *l. non omnis, ff. si certum petat.* Et illa ponitur exclusiuè, *l. 1. §. initio, ff. de offic. Præfect. vrbis, l. ede, §. interim, ff. de contrahend. empt.* 1

Distributiua est hæc dictio, quæ operatur, vt omnes, quos respicit in dispositione, considerati dicantur, *l. inter pares, ff. de re iudic.* Menoch. *cons. 200. num. 78.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. interdiu, vers. inter, pag. 51.* Card. Seraphin. *decis. 874. num. 4.* 2

Dictio CLXXI.

Interdiu.

ADuerbium est temporis, cuius contrarium *Noctu* Cato *de re rust.* Canes interdiu clausos tenere oportet, vt noctu acriores, & vigilantiores sint, *l. si commune, §. si quis nocturnam, ff. quemadmodum seruitus amittat. l. hoc edictum, §. Labeo ff. de his. qui deiec. l. itaque ff. ad legem Aquil.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 51.* 1

Dictio CLXXII.

Interdum.

DE natura huius dictionis est, vt præsupponat regulam in contrarium, & denotat exceptionem, & raritatem, vt in *l. interdum. ff. de minorib. l. interdum, in princip.* & ibi gloss. & Salicet. *ff. de condict. indeb. l. interdum.* & ibi etiam Salicet. *in princip. ff. qui pot. in pignor. hab. l. interdum, ff. de verbor. signific. l. seruitutis, §. stillicidium, ff. de seruitus. vrb. prædior. l. interdum,* 1

terdum, ff. de vsufruct. accresc. l. interdum, ff. rem ratam haberi, l. interdum, ff. de furtis. Tiraq. de retractu lign. §. 1. gloss. 9. num. 214. Corn. cons. 13. col. 1. vol. 4. Gomin §. sed ista, num. 21. Instit. de actionib. Signorol. cons. 155. col. 4. vers. item certi sunt. Vulpell. de praepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 52. Menoch. consil. 99. num. 187. Cened. post liq. pract. & canon. quaest. singul. 55. num. 1. vbi num. 2. per l. legitima, ff. de pactis, & cap. quemadmodum, in fin. princip. de iureiur. subdit, quòd aliquando videtur, quòd ista dictio deootat regulam.

Dictio CLXXIII.

Interim.

1 *Temporis intermedij limitatiua est dictio* Interim, *& importat pendentiam, & idem quod* medio tempore.

2 Interim, & Interea, *vim eandem habent.*

1 Est limitatiua temporis intermedij, & importat pendentiam, & idem quod *medio tempore*, *l. qui ad certum, ff. locati, l. si chorus, in fin. ff. de legat. 3. libertus, §. in quaestionibus, ff. ad municip.* Cephal. *cons.* 450. *n.* 27. *lib.* 3. Signorol. *consil.* 189. *num.* 1. Riminaldus *cons.* 244. *n.* 48. & 71. *lib.* 3. Vulpell. *de praepos. signif. sub dict. Interdiu, vers. interim, pag.* 52. Magon. *Florent. dec.* 90. *n.* 13. Anton. Magon. *Bononien. decis.* 59. *num.* 20. Honded. *cons.* 97. *num.* 17. *lib.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 298. Et vltra illud tempus non protenditur. Surd. *consil.* 460. *num.* 68. Anton. Monach. *d. decis.* 59. *num.* 21. Et fuit resolutum *in Romana Societate* 9. *April.* 1612. *coram Card. Caualerio*, impressa per Zach. *post tract. de Societ. decis.* 78. *n.* 2.

2 *Interim*, & *Interea* vim habent eandem, sed *Interim* ferè absolutè ponitur. Cic. *pro Ligur.* Interim Varus Vticam venit. Id. 2. *de Orat.* Hoc interim spatio conclaue illud concidit. Caes. *lib.* 5. *de bello Gall.* Interim dum de conuentionibus inter se agunt.

Dictio CLXXIV.

Intra.

1 Intra, *contrarium habet* Extra, *& ex diametro aduersantur.*

2 Intra *propriè sumpta refertur ad tempus.*

3 *Tempus, & diem termini quandoque includit dictio* Intra.

4 *Includit interdum dictio* Intra *rem, siue locum, vel sua extrema.*

5 *Anni perfectio quòd non requiratur, operatur dictio* Intra.

5 Intra *in substitutionibus, secundum mentem testatoris, importat idem quod* Citra, *vel quod* Ante.

7 Citra *sæpè importat dictio* Intra.

8 Iuxta *aliquando importat dictio* Intra.

1 Intra contrarium habet *Extra*, ac sæpè statum in loco declarat. Cic. *de Vniu.* Intra coelū geniti Dij. Id *Attic. lib.* 3. *epist.* 14. Quod facilè fuisset, nisi intra parietes meos, de mea pernicie consilia inirentur. Ex diametro igitur huiusmodi dictiones sibi aduersantur, vt *in l.* 1. *§. siue autem, ff. de aqua quotid. & aestiua*, Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *gloss.* 11. *n.* 72. Bertazol. *clausulis instr. claus.* 26. *gloss.* 6. *num.* 1. Cened. *post lib. practic. & canon. quaest. sing.* 54. *num.* 4. [Valenzuel. *cons.* 165. *n.* 34. *tom.* 2.]

Propriè sumpta haec dictio, refertur ad tempus. 2 Cic. 2. *Ver.* Quae intra decem annos posteaquam iudicia ad Senatum translata in rebus iudicandis nefariè, flagitioséque facta sunt, *l.* 1. *ff. de doli except. l. mancipata, C. qui admitti*, Dec. *in rub. C. qui admitti, num.* 8. *in* 1. *lect. & num.* 36. *in* 2. *lect.* Cened. *d. sing.* 54. *n.* 1. vbi *n.* 2. subdit, quòd si haec dictio respicit locum, denotat intrinsecitatem loci, & verificatur in qualibet parte loci.

Quandoque includit tempus & diem termini, *l. si ita stipatus, ff. de verb. oblig. l. qui ante, ff. eod. tit. l. qui bona, §. fin. ff. de damno infect. l. intra, ff. de minor. l. si legatum, ff. de operib. publ. l. si intra, ff. de statulib. l. plebiscito, ff. de offic. Presid.* Notant Tiraq. *d. gloss.* 11. *n.* 24. Vulpel. *de praeposit. signif. sub hac dict. pag.* 48. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 299. *n.* 3. Cened. *d. sing.* 54. *n.* 1. vbi *n.* 3. subdit, quòd intra annum solutere includit vltimum diem anni. 3

Interdum includit rem, siue locum, vel sua extrema, *l.* 1. *§. cum vrbem, ff. de offic. Praef. vrbis, l. fin. ff. de captiu. l. ade, ff. de contrah. empt. l. quaero, ff. de act. empti, l. vxore, §. ité quaesitum, ff. de legat.* 3. *l. intra, ff. de appellat. l.* 1. *C. vt intra certum tempus ciuiles quaest. termin.* Vulpell. *citato loco, pag.* 48. Socin. *cons.* 121. *in princip. vers. & sic videtur facta, lib.* 2. Card Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib.* 4. *tit.* 9. *n.* 9. Card. Tusch. *d. concl.* 299. *num.* 1. Stephan. Gratian. *discept. forensic.* 301. *num.* 20. & fuit dictum *in Romana Societatis* 2. *Iunij* 1608. *coram Card. Lancellotto.* 4

Operatur tamen quòd non requiratur anni perfectio, iuxta notata per Surd. *decis.* 178. *n.* 8. 5

In substitutionibus haec dictio secundùm mentem testatoris importat idem quod *citra*, vel quod *ante*, veluti si pater substituat filio, si decedat intra pubertatem, *l. qui habet filium, ff. de vulg. & pupil.* quia ibi exponitur ante pubertatem. Card. Tusc. *d. concl.* 299. *num.* 4. vbi *num.* 5. post Bald. *cons.* 111. incip. *Factum talis proponitur, n.* 2. *vers. super secundo, lib.* 4. extendit, vt idem sit quando pater substituit filio decedenti intra legitimam aetatem, quia intelligitur si decedat antequam sit in aetate legitima. 6

Et quòd pro *Citra* sæpè haec dictio vsurpetur, colligitur ex multis locis Ciceronis, & praecipuè *pro Sext.* Antiochus intra montem Taurum regnare iussus est. Idem 1. *Verr.* Locus iam intra Oceanum nullus est. Idem *pro lege Manilia:* Nullam intra Oceani ostium praedonum oauim esse audiatis. 7

Pro *Iuxta* aliquando assumitur, *l. si statuta*, cum ibi notatis, *ff. de reg. iuris.* Et facit quod notatur *in l. eas, ff. de condit. & demonstr.* Alex. *cons.* 8. *n.* 7. *lib.* 4. 8

Dictio CLXXV.

Intuitu.

Importat idem quod contemplatione, vulgari Italico sermone, *Per risguardo*, aut *Per respetto del tale, cap.* 2. *de dolo, & contumac.* Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 300. *n.* 1.

Dictio CLXXVI.

Inuicem.

1 Inuicem, *ab* In, *&* vicem ponitur.

2 *Reciproca*

2 *Reciprocationem inter partes denotat dict.* Inuicem.

3 *Communionem inter partes includit dict.* Inuicem.

4 *Dict.* Inuicem *posita in substitutione, eam reciprocam ostendit.*

1 AB *In*, & *vicem* componitur dictio *Inuicem*, vt declarat tex. *in l. qui inuicem, ff. de condict. indeb. anthentem sibi inuicem, C. de sacros. Eccles.*

2 Denotat reciprocationem inter partes, *l. 1. ff. de*
3 *verb. oblig. l. 1. C. de iis, qui ante apertas tab.* Et commonionem inter eas inducit, Ferrer. *in constit. Cathaloniæ, gloss. 7. n. 15.*

4 In substitutione eam reciprocam ostendit, *l. intestamento, §. hac verba, ff. de hared. instit.* Notat Vulpel. *de prepos. & aduerb signif. sub hac dict. pag. 52.*

DICTIO CLXXVII.

Ipse.

1 *Relatina est dict.* Ipse, *quæ habet relationem ad præcedentia.*

2 *Demonstratinè stat dict.* Ipse, *ad significandas personas expressas.*

3 *Restringit magis dict.* Ipse, *quàm alia dictiones relatina.*

4 *Demonstratina persona ad oculum est dictio* Ipse.

5 *Personalissima est dict.* Ipse.

6 *Personalitatem ostendit dict.* Ipse.

7 *Exclusina est alterius rei dict.* Ipse.

8 *Testator si prohibeat, ne ipse hæres meus bona alienet, talis prohibitio non comprehendit hæredem hæredis.*

9 *Dominium aliquando importat dict.* Ipse.

1 RElatiua est hæc dictio, quæ habet relationem ad præcedentia, operatúrque illorum repetitionem cum omnibus suis qualitatibus, *l. pluribus, in princ. ff. de verbor. obligat.* Dec. *cons. 71.* incip. *In casu. col. 2. vers. similiter.* Ruin *cons. 161. num. 9. & cons. 117. num. 1. & 3. vol. 2.* Bald. *cons. 304. n. 1. lib. 4.* Gemin. *cons. 108. n. 1. & 3.* Paris. *cons. 95. n. 14. vol. 2.* Rolan. *cons. 67. num. 81, tom. 3. & cons. 30. num. 20. & cons. 97. num. 20. tom. 4.* Becc. *cons. 88. sub n. 38.* Menoch. *cons. 409. num. 94.* Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 301. num. 1.* Cened. *post libr. pract. & canonic. quæst. sing. 22. n. 3.* Galganet. *de condit. & demonstr. p. 2. c. 1. q. 17. n. 15.* vbi addit, quòd per illam inducitur repetitio qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionum in sequentem. Et fuit dictum *in Romana hæreditatis, 1. Februarij 1610. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, & in Barensen nullius Prioratus, 10. Iunij 1614. coram Card. Sacrato,* impressa per Farin. *decis. 369. n. 5. p. 1. recent.*

Demonstratiuè stat ad significandas personas expressas, vt per Tiraq. *de retract. conuent. §. 1. gloss. 6. n. 23.* Menoch. *cons. 152. n. 40. & cons. 176. n. 13.* vbi ait, quòd significat immediatatem quamdam; *& cons. 331. n. 44. & cons. 549. n. 19.* vbi ait, quòd stat demonstratiuè, non autem restrictiuè, quando coniecturæ concurrunt, *& cons. 647. n. 13.* vbi ait, quòd non stat restrictiuè, sed demonstratiuè [Rota *decis. 396. n. 4. p. 2. in posth. Farin.* aliàs *p. 4. recent.* vbi ait quòd stat demonstratiuè, & limitatiuè simul.]

3 Restringit enim magis, quàm aliæ dictiones relatiuæ. Doctores *in l. filiusfamilias, §. Diui, ff. de leg. 1.* Rebuff. *in l. sciendum, §. idem dicitur, col. 4. ver. vndecimus, ff. de verb. signif.* Grat. *cons. 76. num. 11. lib. 1.* Gab. *cons. 113. n. 64. & cons. 154. n. 13. vol. 2.* Surd. *cons. 448. n. 29.* Honded. *cons. 11. n. 21. vol. 2.*

Demonstrat personam ad oculum Bald. *cons. 304.* incip. *Nobilis, in fin. lib. 5.* Surd. *cons. 33. n. 11. & cons. 153. n. 5. & decis. 125. n. 1. & decis. 210. n. 18.* Steph. Grat. *discept. forens. c. 104. n. 13.* Card. Tusch. *d. lit. E, concl. 260. n. 1. & concl. 301. n. 2. & 5.* Roman. *cons. 301.* incip. *In proposita, n. 6. vers. secundo probatur.* Menoch. *cons. 705. n. 30. & cons. 730. n. 3.* 4

Est enim personalissima, vt per Bald. *cons. 304. n. 1. in fine, volum. 5.* Barbat. *cons. 87. n. 3. vers. secundò dico, vol. 4.* gloss. *verb. cum ipsa, in §. fuerat, Instit. de action.* Tiraq. *de retract. conuent. §. 1. gloss. 6. n. 25.* Dominic. *cons. 107. col. 1.* Socin. sen. *cons. 150. n. 5. vol. 2.* Socin. iun. *cons. 144. n. 14. vol. 3.* Zaz. *cons. 12. post princ.* Rolan. *cons. 55. n. 29. & cons. 59. n. 27. cum seqq. vol. 3. & cons. 97. n. 21. vol. 4.* Cephal. *cons. 43. n. 8. vol. 1.* Curt. iun. *cons. 144. n. 42.* Grat. *cons. 28. n. 10. vol. 1. & cons. 76. n. 11. eod. vol. 1. & cons. 52. n. 58. vol. 2.* Bet. *cons. 88. n. 10. & 88.* Moron. *de paco, q. 57. n. 2.* Mandos. *in reg. 34. Cancell. q. 69. n. 5.* Menoch. *cons. 82. n. 158. & cons. 106. n. 196. & cons. 135. n. 5. & cons. 110. n. 20. & cons. 349. 3. & consil. 379. n. 10. & consil. 390. n. 14. & consil. 447. n. 7. & cons. 647. n. 6. & consil. 688. n. 18. & cons. 705. n. 30. & cons. 750. n. 5. & cons. 983. n. 12. & cons. 1066. n. 2.* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c. 13. n. 34.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 104. n. 13. & c. 145. n. 5.* Cened. *sing. 22. n. 1.* Melch. Phœbos *Lusitan. dec. 4. n. 7.* Et fuit dictum *in Bononien. de Mangiolis, 20. Februarij 1615. coram Card. Cauallerio, & in Romana domus, 13. Februarij, & 24. Nouembris 1617. coram Domino Pirouano.* 5

Restrictiua est ad personam, personalitatémque ostendit. Menoch. *cons. 390. n. 12. & cons. 730. n. 6. & de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 38. n. 130.* Galganet. *d. p. 3. cap. 1. quæst. 12. num. 19.* Cened. *d. sing. 22. n. 1.* Ita vt omnes alios excludat, per ea, quæ tradunt Ias. *in l. filiusfamilias, §. Diui, in 2. lectura, n. 181.* & *ibi* Rip. *n. 111. vers. & id. in fi. ff. de leg. 1.* Natt. *cons. 163. num. 8.* Tiraq. *d. gloss. 6. n. 25.* Quibus citatis ita fuit resolutum *in Placentina dotis, 6. Iunij 1614. coram Patriarcha Pamphilio,* impressa per Farin. *decis. 619. n. 3. p. 1. recent.* [Rot. *decis. 501. n. 2. in fin. d. p. 2. in posth. Farin.* aliàs *par. 4. recent.* vbi quòd est pronomen personalissimum.] 6

Vnde exclusiuam esse alterius rei censuit Rota apud Seraph. *decis. 551. n. 1. & decis. 1049. n. 3. & 18.* Nec ad aliam personam referri posse tradunt Surd. *cons. 53. n. 7.* & Cened. *d. sing. 22. n. 1.* quia facit semper actum personalem, Surd. *cons. 384. n. 47.* Sic dispositio loquens de ipso hærede, non extenditur ad hæredem hæredis. Cotta *in memorabil. verb. ipse.* Vnde si in alienationis prohibitione testator dicat. Et volo & prohibeo, ne ipse hæres meus bona alienet: quòd ista prohibitio non est perpetua, sed ipsum tantùm hæredem comprehendit, non autem hæredem hæredis: & ita per ipsum hæredem hæredis bene fieri poterit alienatio, quia illa demonstratio *Ipse* personam ipsam grauatam, veloti ad oculum, demonstrat, nec eam egreditur. Bald. *cons. 304.* Rip. *in d. §. Diui, n. 111.* vbi Ias. *in 2. lectura, num. 151.* Tiraq. *d. gloss. 6. n. 25.* Rolan. *cons. 59. n. 29. vol. 3. & cons. 96. n. 22. vol. 4.* 7 8

Aliquando importat dominium, ex adductis per Steph. Grat. *discept. forens. c. 98. n. 7.* 9

Dictio CLXXVIII.

Ipso facto, Ipso Iure.

1 Canonem latæ sententiæ important hæ voces Ipso facto, Ipso iure, si adiciatur verbo præterito, vel præsenti.
2 Verba Ipso facto, Ipso Iure, synonyma sunt, & idem important.
3 Lex ex subiecta materia censetur per dict. Ipso facto, vel Ipso iure, obligare velle in conscientia ante sententiam.
4 Lex, seu statutum, si vtatur verbo Ipso facto, tunc pariter & annullatio, & pœnæ impositio censetur facta Ipso iure.
5 Nullitatem incontinenti operantur dict. Ipso facto, Ipso iure, absque alio Iudicis ministerio.

1 HÆ voces important canonem latæ sententiæ, vt per Bald. in rubr. C. si pendente appell. Felin. in c. Rodulphus, n. 48. & seq. de rescript. Adden. ad Alber. in suo Dictionario, verb. ipso Iure. Papien. in forma libelli, in causa spol. possess. in gloss. ipso facto n. 2. Paris. cons. 91. n. 65. lib. 2. Tiraq. in l. si vnquam, verb. reuertatur, n. 142. cum seq. C. de reuoc. donat. Bartholom. Peret. ad Extrauag. ambitiosæ, de reb. Eccl. non alienand. vers. & si per sex menses, n. 31. cum seqq. Rolan. cons. 90. n. 21. cum seqq. lib. 3. & cons. 62. à n. 20. & n. 112. lib. 2. Vulpell. de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 53. Rebuff. in praxi beneficiali, in 3. part. rubr. de modis amittendi beneficia, n. 3. Monet. de distrib. quotid. p. 3. q. 7. n. 36. Carbo de leg. lib. 8. disp. 6. vers. prima regula. Franc. Leo in thes. fori Eccles. p. 1. c. 15. n. 31. & p. 4. c. 2. n. 183. Bernard. Muscat. de mod. fideiubendi, p. 1. modo 14. n. 12. Sayro in Claui Regia, lib. 3. cap. 8. numer. 24. & 26. Farinac. fragm. crim. part. 2. lit. L, numero 94. [Benedict. Ægid. in l. ex hoc iure, ff. de inst. & iur. p. 2. c. 6. n. 24. pag. 133.] Card. Tusch pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 302. n. 1. vbi n. 3. post Soc. iun. cons. 68. n. 37. & 38. lib. 3. subdit, quòd verba Ipso iure, vel Eo ipso,
2 vel Ipso facto, & similia important canonem latæ sententiæ, si adiciantur verbo præterito, vel præsenti; secùs si verbo futuri temporis, quia requiritur declaratio, & n. 4. post Alex. cons. 159. n. 1. lib. 7. quòd hæ dictiones Ipso facto, vel ipso Iure, synonyma sunt, & idem important. [Theodos. de Rubeis in singul. Rotæ tom. 2. p. 4. decis. 445. & seqq. De his dictionibus Anguian. de legib. lib. 4. contron. 5. n. 23. cum seqq. Et hæc verba ipso iure, & sine alia declaratione, habent tacitam conditionem, volente scilicet eo de cuius vtilitate agitur, Rot. decis. 422. n. 4. in fin. p. 2. in posth. aliàs p. 4. recent.]

3 Per has dictiones censetur lex ex subiecta materia obligare velle in conscientia ante sententiam, ex adductis per Suar. tom. 5. disput. 3. sect. 3. n. 8. & de legib. lib. 5. cap. 8. n. 1. Salas in simili tractatu de legib. q. 96. tract. 14. disput. 15. sect. 2. Loriat. p. 1. disp. 24. memb. 1. reg. 1. & membr. 2. §. vlt. Nicol. Garc. de benef. p. 11. c. 10 num. 22.

4 Si verò lex, seu statutum vteretur verb. Ipso facto, tunc pariter & annullatio & pœnæ impositio censetur facta ipso iure, text. in cap. 1. de homicid. lib. 6. gloss. verb. ipso facto in cap. 1. ne Clerici, vel Monachi, eod. lib. & in Clem. attendentes, in gloss. vlt. de statu Monach. Archid. in d. cap. 1. in princ. in verb. Ipso iure, & in cap. fœlicis in verb. infamis, de pœnis, eod. lib. 6. Dec. cons. 238. in princ. Soc. in reg. 360. in 2. fallentia. Mathesilan. singul. 111. in princ. Marsil. in pract. §. aggredior, num. 123. Suar. de legib. lib. 5. cap. 9. num. 4. & cap. 8. sub n. 1. & 2. Ioan. de Salas in simili tract. q. 96. tract. 14. disp. 15. sect. 6. sub n. 77. in princ. & disput. 16. sect. 8. num. 29. in fin. Farinac. d. lit. L, num. 93. Et nulli- 5
tatem in continenti operari has dictiones absque alio Iudicis ministerio, firmauit Rota in Veronen. pensionis 1. Iuly 1592. coram Illustrissimo D. meo Card. Millino.

De dict. Is vide dict. Ea 98. Eius, Eorum, 103.

Dictio CLXXIX.

Ita.

1 Formam & modum determinatum cum certis qualitatibus includit dict. Ita.
2 Similitudinem denotat dict. Ita, atque declarationem ad rem expressam significat.
3 Exemplificatiuè interdum sumitur dict. Ita.
4 Affirmatiuè non semel profertur dict. Ita.
5 Continuatiua aliquando est dict. Ita.
6 Expositiua, & illatiua quandoque ex præcedentibus est dict. Ita.
7 Conditionem nonnunquam inducit dict. Ita.
8 Adeo sæpe importat dict. Ita.
9 Hoc modo importat dict. Ita.
Latini dicunt.
10 Itaque, Atque ita.
11 Ita vt, Ita vt si.
12 Ita quasi.
13 Ita quemadmodum.
14 Ita si.
15 Itane verò.

INducit hæc dictio formam, & modum determinatum cum certis qualitatibus, vt per Vulpell. 1
de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Ipso iure, vers. Itaque, pag. 54. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 575. num. 34. Anton. Monach. Florent. decis. 29. num. 43. & 44. Quod intelligunt si iungatur dictioni Vt non autem dictioni Si Rebuff. in comment. ad leg. triplici modo 142. vers. Ita, ff. de verb. signif. pag. 517. in fin. Galganet. de cond. & demonstr. part. 2. cap. 3. num. 1. & 3.

Similitudinem denotat, atque declarationem ad 2
rem expressam significat, cumque interpretatur pro Sicut, l. quæsitum, §. peto, l. qui habebat, §. fin. ff. de l. 3. l. libertas, §. hac scriptura, ff. de manumiss. testamento. Notant Gozad. cons. 8 num. 19. Grat. cons. 9. n. 86. & cons. 13. n. 5. vol. 1. Cosm. in pragm. sanct. tit. de elect. in princ. in verb. Ita. Mandos. in gloss. facult in §. volentes, in verb. Ita, fol. 181. & 198. & Stephan. Gratian. d. c. 573. n. 33. Cened. post lib. pract. & canon. quæst. sing. 38. n. 1. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib. 3. c. 11. n. 2.

Interdum sumitur hæc dictio exemplificatiuè, vt 3
in l. si res ita, & in l. si ita, ff. de contrahen. empt. Cened. d. sing. 38. n. 2. in princ.

Item affirmatiuè non semel profertur, vt in c. ita domino, 19. dist. Cosm. in d. verb. Ita. Mandos. in d. verb. 4
Ita, fol. 198. Cened. d. n. 2.

Aliquando est dictio continuatiua, iuxta tradita 5
per Paris. cons. 17. n. 19. vol. 1. quem refert Cened. d. sing. 38. n. 2. in medio.

Quandoque expositiua, & dilatiua ex præceden- 6
tibus, effectum eorum, quæ in præcedentibus erant disposita inferens, & significans, non autem extensionem denotans. Grat. cons. 9. num. 86. & cons. 3. n. 5. vol. 1.

7 Nonnunquam condiconem inducit, *l. Iulianus*, & ibi gloss. *ff. de cond. & demonstr.* Tradunt Grat. *cons. 126. n. 31. vol. 2.* Paris. *d. cons. 17. n. 19. vol. 1.* quos refert Card. Cened. *d. sing. 38. n. 2. in fin.*

8 *Adeo* sæpe importat hæc dictio. Cic. *pro Deiot*, Dij te perdant fugitiuè, ita non modo nequam, & improbus, sed & fatuus, & amens es. Id. *in Orat.* Ratus incessus, nec ita longus Id. 6 *Ver.* Simulachra præclara, sed non ita antiqua. Id. *in Brut.* Non ita multi sunt. Id. 2. *Acad.* Hoc tibi non ita decorum est.

9 Idem quod *Hoc modo* importat, vt *in l. ædificia, ff. de verb. signif.* Honded. *cons. 53. n. 24. vol. 2.*

10 *Itaque*, siue *Atque ita* importat. Cic. 5. Tusc. Ita nobilissima ciuitas Græciæ, & olim potentissima, sepulchrum ciois sui ignorasset, nisi, &c. Id. *pro Quin.* Ita fit, vt ego qoi tela depellere, & vulneribus mederi debeam, tum id facere cogar.

11 In iureiurando eleganter vsurpatur, Teren. *Eunt.* Ita me Dij ament, honestus est. Cic. *Attic. lib. 5.* Ita viuam vt maximos sumptus facio. Id. 2. *Ver.* Ita mihi Deos omnes propitios esse velim.

12 *Ita, vt Ita vt si* pro *Adeo, vt, Adeo vt si.* Cic. *Attic. lib. 2. epist. 42.* Ita sum afflictus, vt nemo vnquam. Id *lib. 13. epist. 21.* Mihi molestissimis temporibus ita beneuolè, fideliterque præstò fuit, vt si esset à me manumissus.

13 *Ita quasi*, vel *Tanquam.* Cic. *lib. 7. epist. 4.* Ita mecum loquutus est quasi non dubium bellum habeamus. Id. *pro Quin.* Quasi domi nommos haberet, ita constituit Scapulis se datum.

14 *Ita quemadmodum*, vel *Quomodo.* Cic. *de Fat.* Ita certe euenit quemadmodum sit futurum. Id. *Attic. lib. 13. epist. 20.* Quare facies vt ita sit in libro, quemadmodum fuit.

15 *Ita si* pro *Hac conditione.* Cic. *de senect.* Ita enim senectus honesta est, si se ipsa defendit, si ius suum retinet Id. 1. *Offic.* Nam hoc ipsum ita iustum est, si est voluntarium. Id. *lib. 15. epist. 20.* Crebris litteris nos appellato, atque ita si idem fiat à nobis.

16 *Itane verò* vrgentis suoi, aut etiam stomachantis, Cic. *de diuin.* Itane censes. Id. 2. *de nat. Deor.* Itane verò Ego iniustus, qui & Consul rogaui, & augur, & auspicato. Id. 7. *ver.* Itane verò, tu tua pericula communi periculo defendes.

DICTIO CLXXX.

Ita demum.

1 *Limitatiua præcedentis dispositionis est dict.* Ita demum, *de sui propria natura.*

2 Tantum, *importat d. dict.* Ita demum.

3 Ita demum *aliquando significat idem quod* Præcipuè, Hoc ita, Quasi, Ea lege, Eo modo. Non aliàs.

4 Ita demum, *importat illud esse de forma, cui per partes renunciari non potest.*

DE sui natura est limitatiua præcedentis dispositionis, vt per Aret. *in auth. ex testamento, n. 2. in 2. notab. C. de collat.* & Cened. *post lib. pract. & canonic. q. sing. 39. n. 3.* Et idem importat quod tantùm *l. ita demum, C. de procurat.* Bettazol. *de claus. instr. claus. 14. gl. 4. n. 1.*

2 Aliquando idem significat quod *Præcipuè, Hoc ita, Quasi, Ea lege, Eo modo*, vt *in l. si quis, ff. quod quisque, iuris, & in l. in tradendis, §. 1. ff. comm. prædiorum, & in l. hac autem, in fin. ff. de seruit. vrban.* & *in l. si quis*

3 *libertatem, ff. de petitione hæred.* Importat etiam idem quòd, *Non aliàs*, quam hoc certo modo, vt *in l. si quis ex argentariis, §. ex hoc edicto, ff. de eden.* notant Rebuff. *in comment. ad l. triplici modo 142. vers. ita demum, ff. de verb. signif. pag. 518.*

Vnde importat illud esse de forma, cui per partes renunciari non potest, vt per Felin. *in c. cùm dilecta, n. 7. vers. septimum signum, de rescript.* Cassan. *in consuetud. Burgundiæ rubr. 4. §. 2. verb. femme, n. 11. & 15. pag. 523. & seq. & cons. 49. n. 14.* quos refert Cened. *d. sing. 39. n. 3. post med.* 4

DICTIO CLXXXI.

Itaque.

1 *Continuatiua est dict.* Itaque, *& determinatiua casus præcedentis, & restrictiua casus sequentis.*

2 *Declaratiua & limitatiua præcedentium est dict.* Itaque, *nisi verba ad ampliandum sint apposita.*

3 *Necessitatem inducit dict.* Itaque.

4 *Lex quando vtitur hac dictione, forma ab ea designata est substantialis.*

5 Proinde, *siue* Ergo, *importat aliquando dict.* Itaque.

6 Igitur *interdum importat dict.* Itaque.

COntinuatiua est hæc dictio, & determinatiua casus præcedentis, & restrictiua casus sequentis, vt *in l. libertus, §. hac scriptura, ff. de man. testam. & in l. Lucius, ff. qui habebat, ff. ad Trebell. & in l. hac edictali, §. his illud, in fin. C. de secundis nupt. l. venditor, §. si constat, ff. commun. prædior. §. sic itaque*, vbi Gom. *n. 2. Instit. de action.* Dec. *cons. 226. n. 6. & cons. 521. num. 56. tom. 2.* Soc. *cons. 241. col. penult. & vlt. vol. 2.* Paris. *cons. 22. n. 39. vol. 3. & cons. 40. n. 9. vol. 4.* Cened. *post libr. pract. & canonic. quæst. sing. 39. num. 4.* [Rot. apud Paul. de Rub. *decis. 129. n. 17. tom. 2. diuers.* aliàs *p. 6. recent.* vbi quòd eius natura est rem concludere; & tanquam accessoria non ampliat, nec immutat superiùs allegata.] Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. ipso iure, vers. itaque, pag. 54.* vbi subdit, quòd declarat, & limitat præcedentia, nisi verba ad ampliandum sint apposita, quia tunc restrictionem operari debent. 1

Necessitatem inducit, vt *in d. §. hac scriptura, & in l. ita tamen, ff. ad trebell.* notat Burg. de Pace *in leg. 3. Tauri, p. 2. concl. 6. n. 1207.* vbi etiam asserit *n. 1209.* quod quando lex vtitur hac dictione, forma ab ea designata est substantialis. 2

Significat aliquando idem quod *Proinde, Ergò*, vt *in l. coram, & in l. si calumnietur, §. fin. de verb. signif. & in l. 2. ff. de negot. gestis, & in l. quòd si minor, §. restitutio, ff. de minor. & in l. in re communi, ff. de seruit. vrbanor. prædior.* 3

Interdum exponitur, id est, *Igitur*, vt *in l. 5. ff. de iis qui sunt sui, vel alieni iuris, & in l. in repetendis, ff. de l. 3.* Notant Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collat. §. volens itaque, in verb. itaque.* Cened. *d. sing. 39. n. 4.* 4

DICTIO CLXXXII.

Ita quòd.

1 *Limitatiua & restrictiua præcedentis dispositionis est dict.* Ita quòd, *taxationisque vim habet.*

2 *Augmentatiuè, & non restrictiuè aliquando stat dict.* Ita quòd.

3 Fideicom

3 *Fideicommiſſum ampliat,& non reſtringit dict.* Ita quod.

4 Ita quod *poteſt accipi vel reſtrictinè, vel declaratiuè, vel ampliatiuè, ſecundùm ſubiectam materiam.*

5 *Teſtatoris mentem ſemper declarat dict.* Ita quod *& regulat præcedentem diſpoſitionem.*

6 *Obligatio concepta ſub verbis*, Ita quòd in quocunque caſu,*&c. dicitur facta verbis illatiuis,& acceſſoriis ad præcedentem obligationem.*

7 *Declaratina præcedentium eſt dict.* Ita quòd, *de illiuſque natura eſt quòd intelligitur ſecundùm ſupradicta.*

8 *Continuatiua præcedentis diſpoſitionis eſt dict.* Ita quod.

9 *Conditionem & qualitatem præcedentis diſpoſitionis in ſequentem repetit dict.* Ita quod.

1 LImitatiua,& reſtrictiua præcedentis diſpoſitionis eſt hæc dictio, taxationiſque vim habet, vt *in l. Lucius, §. qui habebat, ff. ad Treb. & in l. Gallus, §. idem creden. in fine, ff. de liber. & poſthum.* Notant. Decian. *conſ.* 226.*n.*6.*tom.*1.*& conſ.*521.*num.*16.*tom.*2. Socin. ſen. *conſ.*46.*col.*3.*verſ. cùm ergo lib.*1. *& conſ.*49.*n.*15. *lib.*4. Socin. iun. *conſ.*69.*n.*33.*vol.*2. Rimin. iun. *conſ.* 263.*n.*40.*& conſ.*313.*n.*29.*vol.*1. Pariſ. *conſ.*92.*n.*53. *lib.*2. Ruin. *conſ.*18.*num.*11.*& conſ.*74.*n.*17.*vol.*2.*& conſ.*92.*n.*2.*vol.*3.*& conſ.*1.*n.*12.*vol.*4. Berret. *conſil.* 147.*num.*6. Aym. *conſ.*201.*n.*41. *& conſ.*956.*numero* 14. Menoch. *conſ.*134.*num.*15. Gabr. *conſ.*35.*num.*26. *lib.*1. Tiber. Decian. *conſ.*7. *num.*62. *lib.*1. Honded. *conſ.*69.*n.*45.*lib.*2. Surd. *conſ.*315.*num.*24. Mandoſ. *in gloſ. facul. §. ſitque, in verb. ita quod, d. pag.*279.*col.*1. Mart. *de iuriſdict. p.*4.*cent.*2.*caſu* 130.*n.*8. Cened. *poſt lib.*1.*pract. & canonic. quæſt. ſing.*39.*num.*1. *in princip.* [Rota *deciſ.*28.*num.*3.*par.*2. *in poſth. Farin.* Giurba *conſ. crim.*81.*num.*2. vbi quòd taxatiuæ vim habet, & reſtringit.]

2 Aliquando tamen ſtat augmentatiuè, & non reſtrictiuè, vt per Curt. ſen. *conſ.*49.*ſub n.*40.*verſ. confirmatur.* Pariſ. *conſ.*90.*n.*27.*vol.*2. Bero. *conſ.*77.*n.*16. *vol.*2. Socin. *conſ.*99.*n.*15.*vol.*4. Ruin. *conſ.*18.*num.*7. *&* 8.*vol.*1. *& conſ.* 84.*num.*2.*vol.* 3. Cened. *d. ſing.* 39.*num.*2. Et quod iſta dictio amplìet,& non reſtringat fideicommiſſum; tenet Pariſ. *conſ.*90.*num.*26.*cum ſeqq. vol.*2.

3 Poteſt igitur accipi vel reſtrictiuè, vel declaratiuè, vel ampliatiuè, ſecundùm ſubiectam materiam, iuxta reſoluta per Seraphin. *deciſ.*911.*num.*7. Magis tamen reſtringit, quàm quòd augeat, iuxta ea, quæ tradunt Alciat. *conſ.*492. aliàs *conſ.*44.*num.*3.*lib.*9. Rimin. iun. *conſ.*491.*num.* 63.*lib.*4. Crauet. *conſil.* 201.*num.*41.*lib.*2. Honded. *conſ.*45.*num.*47.*&* 43. *vol.*1. Bertazol. *de clauſul. inſtrument. clauſ.*26.*gloſſ.*3. *num.*2.

4 In teſtamentis poſita vel ſtat ampliatiuè, vel declaratiuè, conſiderat poſt alios Pariſ. *conſ.*90.*n.*26.*&* 27.*& ſeq. lib.*2. Semper tamen certum eſt, quòd declarat mentem teſtatoris, & regulat præcedentem diſpoſitionem. Socin. ſen. *conſ.*49.*n.*2.*verſ. aut dicimus & n.*5.*verſ. ad propoſitum, lib.*5. Dec. *reſp.*33.*num.*94. *vol.*1. Et fuit dictum *in Vrbenentana fideicommiſſi*, 27. *Ianuary* 1606. *coram Illuſtriſſimo Patriarcha Manzanedo.*

5 Obligatio concepta ſub verbis *Ita quòd, in quocunque caſus,&c.* dicitur facta verbis illatiuis;& acceſſoriis ad præcedentem obligationem, ideò illam ampliare non poſſunt extra terminos dictæ primæ obli-
6 gationis Alciat. *reſp.*44.*n.*30.*tom.*3.*lib.*9. Et fuit dictum *in Romana fideicommiſſi*, 30. *Aprilis* 1374. *coram Orielen. & in Bononien. domus de Blanchettis*, 6. *Martij* 1592. *coram Illuſtriſſimo Domino meo Card. Mellino.*

Regulariter hæc dictio profertur ad declarandum 7
præcedentia, de illiúſque natura eſt, quòd intelligatur ſecundùm ſupradicta, *§. & quoniam ſcimus v. & ita, in auth. de teſtib.* Alciat. *d. conſ.*492.*num.*17. Menoch. *conſ.*332.*n.*1. Vulpell. *de præpoſ. & aduerb. ſignif. ſub dict. ipſo Iure, pag.*54. Mart. *d. caſu* 130.*n.*8. Ruin. *d. conſ.*18.*n.*11. vbi ait, intelligi eo modo, quo ſuprà fuerat dictum. Pariſ. *conſ.*90.*n.*27.*vol.*2. vbi dicit, relatiuam eſſe, retentis terminis præcedentibus. Capic. *deciſ.*108.*n.*8. vbi ait, quod refertur ad proxima. Afflict. *deciſ.*248.*n.*10.*in fine*, vbi ait, quòd eſt continuatiua præcedentis diſpoſitionis.

Conditionem repetit hæc dictio, & qualitatem 8
præcedentis diſpoſitionis in ſequentem, vt per Pariſ. *conſ.*17.*n.*19.*lib.*1. Socin. *conſ.*49.*n.*2.*vol.*1. vbi ait, venire qualificatiue, apponendo conditionem præcedenti diſpoſitioni. Galganet. *de condit. & demonſtr. p.*2. *c.*1.*q.*18.*n.*10. [Et addit Giurba *d. conſ.* 81.*n.*9.*&* 17 quòd modum etiam denotat, quo non impleto gratia reſoluitur,& *n.*8. quòd conditionem adiicit reſolutiuam.]

DICTIO CLXXIII.

Ita tamen.

1 *Modificatiua, reſtrictiua, & limitatiua præcedentium eſt dict.* Ita tamen.

2 *Reſtrictiua,& declaratiua eſt dict.* Ita tamen, *ſecundùm ſubiectam materiam.*

3 *Reſtrictiua,& annullatiua actus, cui apponitur, eſt dict.* Ita tamen.

4 *Teſtator ſi legauit vxori victum, & veſtitum, Ita tamen quod teneatur bene regere,& gubernare, legatum victus, & veſtitus cenſetur reſtrictum & limitatum per verba regere, & gubernare.*

5 *Limitatiuè,& taxatiuè, non verò declaratiuè venit dict.* Ita tamen, *alibi quàm in fine inſtrumenti poſita.*

6 *Præcedentia omnia non reſpicit dict.* Ita tamen, *quando vel diuerſa eſt ratio, vel diſpar qualitas, vel cùm apponitur ad vnum caſum qualificandum.*

7 *Relata dicitur ſemper ad omnes dict.* Ita tamen, *ſiue in principio, ſiue in medio, ſiue in fine diſpoſitionis ſuper nominatione facienda apponatur.*

8 *Relatio ad omnia præcedentia ſemper fit quando non adeſt circa modum & formam aliqua ſpecialis,& propria prouiſio, ſeu determinatio.*

9 *Conditionem importat dict.* Ita tamen.

10 *Modum quandoque importat dict.* Ita tamen.

1 1 *Formam in reſcriptis inducit dict.* Ita tamen.

1 2 *Taxationis vim habet dict.* Ita tamen.

1 2 HÆc dictio eſt modificatiua, reſtrictiua, & limitatiua præcedentium, vt *in l. vbi adhuc, ver. ita tamen*, vbi Salicet. *C. de iure dotium, l. Lucius, §. qui habebat, & l. ita tamen, ff. ad Trebell.* Notant Menoch. *conſ.*530.*num.*19. Vulpell *de præpoſ. & aduerb. ſignif. ſub dict. ipſo Iure, verſ. ita tamen, pag.*54. Bertazol. *de clauſul. inſtrument. clauſ.*23.*gloſſ.*1.*num.*1. [Gozadin. *conſ.*36.*num.*6. Seraphin. *deciſ.*447.*num.*3. Theodoſ. de Rubeis *in ſingul. Rotæ tom.* 2.*part.*5.*clauſ.*41. §. 1. *& clauſ.*450. Rota *deciſ.*286. *num.*6.*p.*1. *in poſthum. Farin.*

2 *Farin. alias par. 3. recent.*] Et ita restringit, limitat, & declarat secundùm subiectam materiam, *cons.* 126. *num.* 6. Ias. *in l.* 1. *n.* 10. *ff. si quis ius dicend.* Salic. per tbi *in l. vbi adhuc, vers. ita tamen, C. de iure dotium.* Ruin. *cons.* 74. *num.* 17. *vol.* 1. Neuizan. *cons.* 50. *n.* 12. Paris. *cons.* 106. *num.* 19. *vol.* 1. Alciat. *consil.* 492. *num.* 17. Surd. *consil.* 315. *num.* 29. Capic. *decis.* 108. *à n.* 6. Fr. Emman. *quæst. regul. tom.* 3. *q.* 10. *art.* 5. *in medio,*
3 vbi ait, quòd est restrictiua, & annullatiua actus, cui apponitur. Rebuff. *in concord. tit. de mandat. Apost.* §. 1. *in gloss. ita tamen, & in praxi, tit. de dispens. ratione ætatis, in verb. prouisio in princip. & in comment. ad legem Labeo,* 14. §. *item si dominus, in fine, ff. de verbor. signif.* Mandos. *in praxi signat. verb. licentia, vers. an autem, fol.* 63. *col.* 2. *& in reg.* 32. *Cancellar. q.* 28. *n.* 4. *cum seqq.* Seraph. *decis.* 447. *num.* 3. vbi ait, quòd de sua natura limitat, & restringit dispositionem, cui adiicitur. Surd. *cons.* 515. *sub num.* 17. *vers. & quòd dicitur, & cons.* 475. *num.* 7. vbi ait, quòd ponitur declaratiuè, & restrictiuè, nunquam autem augmentatiuè. Alber. *in Dictionario, verb. ita tamen,* vbi vult, quòd legatis domibus vxori, ita tamen, quòd ibi habeat habitationem omnibus diebus vitæ suæ, illa dictio *ita tamen*, restringit legatum supradictum, taliter quòd comprehendit habitationem tantùm, non autem proprietatem; & ita tradunt Capic. *de-*
4 *cis.* 108. *num.* 7. & Aym. *cons.* 55. *num.* 26. vbi consuluit, quòd si testator legauit vxori victum, & vestitum, ita tamen quòd teneatur bene regere, & gubernare, legatum victus, & vestitus censetur restrictum, & limitatum per verba *regere*, & *gubernare*; adeò quòd non videtur vxori relicta proprietas, nec facultas alienandi, & Alber. ac Aym. refert, & sequitur Mandos. *in d. reg.* 32. *Cancell. à num.* 4. *& in d. verb. licentia, fol.* 65. *col.* 2.

5 Hæc dictio alibi quàm in fine instrumenti posita limitatiuè, & taxatiuè, non verò declaratiuè venit intelligenda, ac proinde non operatur contra expressa, vt per Surd. *cons.* 475. *num.* 39. *vol.* 4. Bursat. *cons.* 140. *num.* 13. *vol.* 1. Ioan. Bapt. Costa *de clausul. conuention. claus.* 149. *n.* 3.

6 Quando vel diuersa est ratio, vel dispar qualitas, vel cùm apponitur ad vnum casum qualificandum, non respicit omnia præcedentia, nec casus indistinctè comprehendit, prout iuxta tradita per Capic. *decis.* 108. *num.* 8. *& seq.* fuit dictum *in Romana deuolutionis domus,* 5. *Aprilis* 1593. *coram Penia.*

7 Siue apponatur in principio, siue in medio, siue in fine dispositionis, super nominatione facienda, semper ad omnes dicitur relata, cùm non possit assignari ratio, cur magis ad vnum, quàm ad alium ex illis sit referenda, *l.* 1. *C. de liber. præter. l.* 3. §. *filius, ff. de liber. & posth. l. talis scriptura,* §. *fin. ff. de leg.* 1. Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 181. Pereg. *de fideicommiss. art.* 16. *num.* 105. *cum seqq.* Seraphin. *decis.* 570. *num.* 2. Et fuit dictum *in Romana emphyteusis domorum,* 11. *Martij* 1616. impressa per Farinac. *decis.* 709. *num.* 2. *p.* 1. *recent.* vbi habetur, hoc procedere etiam in odiosè, & strictè interpretandis. Et *num.* 4. subditur, quòd ad omnia expressa non refertur, quando sic eam referendo induceretur con-
8 trarietas, vel absurditas, seu actus inutilitas. Quando verò non adest circa modum, & formam aliqua specialis, & propria prouisio, seu determinatio, tunc semper fit relatio ad omnia præcedentia, vt per Gabr. *lib.* 6. *commun. tit. de claus. conclus.* 6. *num.* 8. *limit.* 8. Peregr. *d. art.* 16. *n.* 107. Menoch. *de præsumpt.* 181. *num* 6. 7. & 8. Rot. *decis.* 709. *num.* 8. Immò etiamsi capitula possint dici distincta, & separata, nihilominùs hæc dictio determinat omnia præcedentia, *l. ita tamen,* 27. *ff. ad Trebell. l. vbi adhuc,* 29. *versic. ita tamen, C. de iure dot.* Bero. *cons.* 71. *num.* 6. *lib.* 2. Surd. *cons.* 475. *num.* 39. Rot. *decis.* 225. *num.* 1. *& decis.* 526. *n.* 3. *p.* 1. *diuers.*

Conditionem importat hæc dictio, vt *in l. Titio centum,* 70. §. *Titio centum, vers. conditio, & in l. Iulianus,* 85. *in princ.* vbi gloss. *in verb. & ita. ff. de condit. & demonstr.* Luc. de Pena *in l.* 1. *vers. ita tamen, C. de collat. feud. lib.* 11. *l. fin.* vbi gloss. & Bart. *C. de condit. per ad ciuit. pertin. lib.* 11. Felin. *in cap. cùm dilecta,* 23. *num.* 6. *vers. secundùm, de rescript.* Rebuff. *in concord.* §. 1. *de mand. Apostol. vers. ita tamen.* Et fuit dictum *in Auximana Societatis,* 3. *Martij* 1595. *coram Iusto,* impressa per Marches. *de commiss. p.* 1. *pag.* 748. *col.* 1. *in vlt. impress. & in Romana laudi,* 18. *Iunij* 1615. *coram Buratto,* impressa per Farinac. *decis.* 513. *num.* 2. *p.* 1. *recent.* 9

Quandoque importat modum, iuxta tradita per Menoch. *cons.* 131. *n.* 3. & per Surd. *cons.* 437. *n.* 2. 10

In rescriptis inducit formam. Ofasc. *decis.* 128. *num.* 16. Ioan. Bapt. Costa *d. claus.* 149. *num.* 4. Quare scribit Rimin. iun. *cons.* 240. *num.* 14. *cum seqq.* quòd hæc dictio habet vim taxationis, quæ taxatiuè excipit solùm comprehensa sub ea, & in omnibus aliis firmat regulam, quod de dict. *sic tamen* dicit idem Rimin. *cons.* 291. *n.* 66. 11

Dictio CLXXXIV.

Ita vt.

1 Ita vt & Ita quòd, *idem sunt.*
2 Sicut *aliquando importat dict.* Ita vt.
3 *Modum, similitudinem, & declarationem ad rem expressam denotat dict.* Ita vt.
4 Ita quod, *declarat, & limitat præcedentia, retentis eisdem terminis, & cum eiusdem qualitatibus.*

Hæc dictio, & dictio *Ita quòd*, idem sunt, *l.* 2. §. *idcòque, ff. de his, qui sunt sui, l. penult.* §. *quisquis, ff. de leg.* Bart. *cons.* 4. *num.* 2. Mandos. *in gloss. facult.* §. *volentes, in verb. ita vt, fol.* 181. Cened. *post libr. pract. & canonic. quæst. sing.* 48. *n.* 6. 1

Pro *Sicut* aliquando sumitur hæc dictio, vt *in l. quid. in testamento, in princ. ff. de l.* 1. Mandos. *in d. verb. ita vt, fol.* 181. Cened. *d. sing.* 38. *num.* 7. *in princ.* 2

Denotat modum, similitudinem, & declarationem ad rem expressam, vt per Rimin. *in* §. 1. *n.* 499. *Instit. de donat.* Menoch. *consil.* 530. *num.* 33. & 34. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. ipso iure.* Cened. *d. sing.* 38. *n.* 7. vbi *num.* 8. post Mandos. *in d. verb. ita vt, in fine,* & Neapod. *in com. uet. si qua mulier, in verb. ita tamen, num.* 6. *de mul. haben. fi. fol.* 106. quærit, an faciat conditionem. 3

[Dictio *Ita quod*, declarat & limitat præcedentia retenti eiusdem terminis, & cum eiusdem qualitatibus. Paris. *cons.* 30. *num.* 47. *lib.* 2. Theod. de Rubeis *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 40. *& claus.* 488. *n.* 2. *cum seqq.* Et ita non modò stat declaratiuè, sed etiam ampliatiuè. Curt. sen. *cons.* 49. *n.* 40. Socin. sen. *cons.* 49. *n.* 2. & 5. *lib.* 1. Rot. *decis.* 174. *n.* 15. *p.* 5. *recent.*] 4

Dictio CLXXXV.

Item.

1 *Continuatiua, & repetitiua qualitatum præcedentis orationis est dict.* Item.

2 Repetitiua

2 *Repetitiua similium de sui natura est dictio* Item, *quando adest eadem ratio, vel mens verisimilis disponentis.*

3 *Repetitiua qualitatum orationis pracedentis est dict.* Item, *quando pracedens oratio erat imperfecta ratione verbi, vel appositi, seu suppositi.*

4 *Repetitionem aliquando importat dict.* Item, *aliquando continuationem, quando orationi imperfecta adiicitur.*

5 *Repetitionem nullam inducit dictio* Item, *quando ponitur in oratione perfecta, qua non pendet à constructione orationis pracedentis.*

6 *Repetitiua non est dict.* Item, *quando sequentia habent specialem prouisionem.*

7 *Repetitiua est dict.* Item, *qualitatis pracedentis, etsi ponatur post orationem perfectam ;! quando est identitas personarum.*

8 *Repetitiua non est dict.* Item, *quando ponitur inter diuersas res.*

9 *Repetitiuè non stat dict.* Item, *sed potiùs continuatiuè, quando est diuersa ratio, vel non esset eadem aquitas.*

10 *Repetitiua non est qualitatum pracedentium* Item, *quando non est personarum & rerum identitas.*

11 *Capitulorum diuersitatem inter qua ponitur, ostendit dict.* Item, *pluries repetita.*

12 *Legata si plura sint facta in aliqua dispositione cum dict.* Item, *nunquid conditio in vno legato apposita, virtute huius dictionis, censeatur etiam in aliis legatis reposita remissiuè.*

13 *Legatorum, & conditionum in repetitione aquiparantur dict.* Item, *& dict.* Et.

14 Item, *importat idem quod* Similiter.

2 HÆc dictio est continuatiua, & repetitiua qualitatum præcedentis orationis, vt *in l. item, ff. de procur. & in l. item eorum, ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine* Bart. *in l. in repetendis, n. 1. vers. secundo casu, in fine, de leg. 3. & cons. 1.* incip. *Titius, num. 4.* Castr. *cons. 88. num. 1. p. 1.* Dec. *cons. 190. num. 1. & cons. 433. num. 3.* Alex. *cons. 37 num. 10. lib. 3. & cons. 158. num. 5. & 6. lib. 6. & cons. 99. num. 7. & 8. lib. 7.* vbi ait, operari de sui natura repetitionem, si repetitio congrua fieri potest, aliàs secùs. Signorol. *cons. 156. num. 24.* vbi ait, quòd à lege prolata inducit continuationem, quando est in verbis promulgatoris legis, prout eum latè explicantem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. lit. D, concl. 256. num. 2. cum seqq.* Grat. *cons. 114. n. 14. & cons. 117. num. 19. lib. 1. & cons. 18. numero 36. lib. 2.* Socin. iun. *cons. 85. num. 22. & 24. & consil. 89. num. 5. vol. 3.* Silu. *cons. 64. num. 8. & num. 28.* Paris. *cons. 16. num. 44. vol. 3.* Gemin. *cons. 62. num. 7. vers. nec obstat.* Cuman. *cons. 12.* Hippol. *consil. 75. num. 6. vol. 1.* Menoch. *consil. 86. num. 5. & 81. & consil. 291. num. 2. & 14 & cons. 352. num. 22. & cons. 1068. num. 1. & cons. 1159. num. 24.* Guillielm. Bened. *in cap. Raynutius, verb. in eodem testamento, num. 77. cum seqq.* Gomez. *in §. item Seruiana, num. 6. & in §. aquè, n. 19. Inst. de action.* Rebuff. *in comment. ad legem Labeo, 14. vers. item, ff. de verbor. signif. pag. 98.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 20. gloss. 1.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 55.* Azebed. *ad l. 2. n. 1. tit. 1. lib. 6. noua Recopil.* Surd. *cons. 455. num. 12. & consil. 468. num. 11.* Ioan. Garc. *de nobilitat. dimis. n. 53.* Petr. Enriq. *resp. opusc. 2. sub hac dict.* Gutiet. *pract. lib. 3. q. 8. n. 28.* Gonzal. *ad reg 8. Cancellar. gloss. 2. num. 5.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 563. n. 62.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quast. sing. 31. n. 1.* Galgan. *de condic. & demonstr. part. 2. cap. 1. quast. 18. num. 1.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 309. num. 1.* Gutiet. *pract. lib. 3. quast. 19. n. 22.* vbi ait, de sui natura esse repetitiuam similium, quando adest 2 eadem ratio, vel mens verosimilis disponentis [Magdalen. *de num. testium in testam. requis. par. 1. cap. 16. n. 19.* Rot. *decis. 425. n. 7. p. 2. in posth. Farin.* aliàs *p. 4. recent.* vbi quòd est continuatiua ad priores dispositiones.]

3 Et quamuis magna pars Doctorum suprà relatorum non distinguant, an oratio præcedens sit perfecta, vel non, sed generaliter dicant, quòd ista dictio repetit qualitates orationis præcedentis, tamen debet intelligi, quando ipsa præcedens oratio erat imperfecta ratione verbi, vel appositi, seu suppositi, iuxta doctrinam Bart. *in d. l. in repetendis, num. 1. vers. 2. de leg. 3. & in l. Seia, §. Caio, ff. de fund. instructo* Ias. *cons. 297. col. 2. vol. 2.* Curt. ion. *cons. 72. num. 6. & cons. 102. vol. 2.* Cuman. *d. cons. 22.* incip. *Titius legauit, in princ.* vbi quòd importat aliquando 4 repetitionem, aliquando continuationem, quando orationi imperfectæ adiicitur Rolan. *cons. 35. vol. 4.* Bertazol. *d. claus. 20. gloss. 5. n. 2.* Anchar. *reg. 1. quast. 53. in princip. & n. 1. p. 2.* Cened. *d. sing. 31. n. 1. vers. & licèt.* Gonzal. *d. gloss. 1. n. 4.* Cardin. Tusch. *d. concl. 303. n. 2. & 4.*

Quando verò ponitur in oratione perfecta, quæ 5 non pendet à constructione orationis præcedentis, tunc nullam inducit repetitionem, sed continuat eandem materiam. Ita Gemin. *d. cons. 62. num. 2 vers. nec obstat.* Cuman. *d. cons. 22. ante medium, vers. nec hic est.* Aret. *cons. 1. & consil. 121.* Natt. *consil. 387. numero 12. vol. 2.* Socin. *cons. 11. num. 26. vol. 1.* Grat. *cons. 18. n. 39. col. 1.* Silu. *cons. 64. num. 28.* Octauian. Vulpell. *citato loco* Paris. *cons. 49. num. 48. volum. 2.* Mascard *de probat. concl. 1265. num. 11.* Card. Tusch. *d. concl. 303. num. 8.*

Amplia primò, hanc dictionem non esse repeti- 6 tiuam, quando sequentia habent specialem prouisionem. Ita Alex. *cons. 158. num. 5 vers. secundò principaliter, lib. 6.* quem refert Card. Tusch. *d. concl. 303. num. 9.*

Secundò amplia, seu potiùs declara illud, quòd non sit repetitiua qualitatis præcedentis, cùm ponitur post orationem perfectam; quando scilicet diuersitas personarum, & rerum interueniat, secùs verò est, si sit identitas personarum, quia tunc repetit, etsi ponatur post orationem perfectam, secundùm Curt. iun. *cons. 102. n. 4.* & Anchar. *Reg. 1. p. 53. n. 2. & 3. p. 2.* quos refert Cened. *d. sing. 31. n. 3.*

Tertiò amplia, seu potiùs declara, quando ponitur 8 inter diuersas res, vt per Bart. *cons. 3. ver. super, 2. lib. 1.* Alex. *d. cons. 158. n. 2. vers. quibus purum. lib. 6.* Card. Tusch. *d. concl. 303. n. 10.*

Quartò amplia, vt hæc dictio non stet repetitiuè, 9 sed potiùs continuatiuè, quando est diuersa ratio, vel non esset eadem æquitas, vt per Paris. *cons. 87. n. 40. vol. 2.* Curt. iun. *cons. 153. n. 7. & cons. 44. n. 7. & consil. 72. n. 5. vers. non obstat.* quos refert Cened. *d. sing. 31. n. 4. in princip.*

Quintò amplia quòd non repetit qualitates præ- 10 cedentes, quando non est personarum, & rerum identitas, vt per Ruin. *cons. 104. n. 21. vol. 1.* Curt. iun. *cons. 44. n. 6. & cons. 102. n. 4.* Anchar *Reg. 1. q. 53. n. 2. & 3. in 2. parte, fol. 276.*

Hæc dictio pluties repetita ostendit diuersitatem 11 capitulorum, inter quæ ponitur, vt post Gemin. & Boer. scripsit Rebuff. *in d. l. Labeo, § item si domus, col. 3. vers. & hac dictio.* Honded. *cons. 69. n. 24. vol. 2.*

Si autem plura sint legata facta in aliqua dispo- 12 sitione, cum hac dictione, nunquid conditio in vno legato

legato apposita, virtute huius dictionis, censeatur etiam in aliis legatis repetita? Vide Bened. Capra *cons.*60.incip.*Circa quod num.*1. Petr. Ioan. Anchar. *suarum quaestion.famil.lib.*1.*q.*55. Curt.Iun.*cons.*105. *n.*4.Rendin.*in promptuar. recept.sentent.tom.*1.*tit.*57. *num.*4.

13 Dictio haec, & copula *Et*, aequiparantur in repetitione legatorum, & conditionum: ita Alex. *d.cons.* 158.*n.*6.*vers.eo modo,lib.*6. Gam.*Lusit.dec.*506.*n.*15. Card.Tusch.*d.concl.*503.*n.*3.

14 Apud Grammaticos *Item* idem importat, quòd *Similiter*. Cic. 5. *Verr.* Literae istae mittuntur à patre vehementes, ab amicis item. Idem.2.*de Diuinat.*Solis defectiones, item Lunae praedicuntur. Idem *in Brut.* Romulus augur, cum fratre item augere.

Cum negatione saepè in extremam conijcitur clausulam, vt res, quae consentiunt, diuersas esse apparent. Cic.*in orat.*Nam omnium magnarum artium sicut arborum altitudines delectant, radices, stirpésque non item. Idem *Attic. lib.* 1. Spectaculum tibi vni iucundum, caeteris non item.

Dictio CLXXXVI.
Iterum.

1 *Repetitiua eiusdem actus pro vna vice tantùm est dict.* Iterum.
2 *Repetitiua aliquando non est dict.* Iterum.
3 *Reiterationem actus quando denotet dict.* Iterum *ostenditur.*
4 Iterum *nonnunquam sumitur, id est.* Diuersum.
5 Iterum *pro* Secundo *eleganter ponitur.*
6 Iterum *adsciscit* Semel, Tertium, *vel* Tertiò, *vt* num.7.
8 Iterum *quandoque additur dict.* Saepiùs.

1 EST repetitiua eiusdem actus pro vna vice tantùm, vt *in l. fideicommissa, §. si quis alicui decem, circa finem,* vbi Bart.& Bald. *ff.de leg.*5.*leg.fin.& ibi gloss.verb.quamuis,ad finem,ff.de bonis auct.Iud.possid.c.olim,in princ.* vbi Zabarel. *notab.*1. *de rescript.* Fulgos.*cons.*154.Gom.*in §.rursus,num.*9.& Ias.*in §. Praetor ait,num.*19.*Instit.de act.* Boer.*decis.*31.*n.*14. Cened.*post lib.practic.& canonic.q.singul.*57.*num.*1. Vulpell.*de praepos.& aduerb.signif.sub dict.item,vers. item,pag.*56.

2 Interdum non est repetitiua, vt *in l.filio,quem pater, vers. iterum arrogaueris, ff. de adopt.* vbi notant Bart.& Ias.*num.* 51. quos refert Cened. *d. sing.*57. *num.*4.*in princ.* Strictè capta accipitur pro secunda vice, vt per Brederod. *de appell.p.*1.*cap.*114.*vers.ab eadem persona* Vulpell. *citato loco, pag.*56. vbi subdit, quòd large capta etiam pro secunda vice accipitur, quoties opus fuerit; si à lege profertur, quando

3 iteratio non tendit in grauamen alterius. Verùm vt resolutio clarior appareat, sciendum est, quòd quando haec dictio profertur ab homine, denotat reiterationem eiusdem actus pro vna vice tantùm. Sic procedunt Iura suprà citata in principio huius dictionis; quando verò profertur à lege, quia lex debet poni, ita vt lites dirimat, tunc ista dictio denotat, & dimittit reiterationem actus pro pluribus vicibus. Ita procedit *l.veluti, ad finem, ff.de edendo.* Quam dictionem tradunt Bald. *in leg.*1. *vers.quarto quaero,C.de his,qua poena nomine.*Ias.*in d.§.Praetor ait, num.*10.Gom.*in §.sic,itaque, num.*9. *vers. & ideò pro vera resolutione Instit. de action.* vbi alios in id citat, August.Barbosa de Dictionib.

ad pluraque infert; & signanter, quòd si datur potestas, & facultas arbitrio ab homine prorogandi semel, & iterum, non intelligitur nisi pro duabus vicibus. Alex.*in l.qui bona,§.fin.in princip.& in l. si finitum,in princ.num.*4.*ff.de damno infecto.* Si verò datur facultas à lege, vel statuto, tunc actus fieri debet toties, quoties opus fuerit. Alex.*cons.*70.*vol.*5.cum aliis adductis per Gom.*d.n.*9.

Nonnunquam *Iterum* sumitur, id est, *Diuersum* 4 *l.receptitia,vers.& liceat,*& *ibi* gloss.*verb.iterum,ff.de constit.pecunia.*

Apud Grammaticos, & bonos linguae Latinae 5 Auctores, *Iterum* pro *Secundo* eleganter ponitur. Cic. *Attic.lib.*4. Flaminius Consul iterum. Idem *pro Sext.* Saturnius iterum Tribunus. Idem *in Brut.* Liuianae fabulae vix dignae, quae iterum legantur.

Aliàs adsciscit *Semel*. Cic. 5.*Verr.* Duobus pretiis vnum & idem frumentum vendidisti, semel ciuitatibus; iterum populo Romano. Idem *pro Do.* Audierat ex illo se à me bis salutem accepisse, semel separatim, iterum cum vniuersis. Idem *in Brut.* Antistius, & Piso saepe dicebant, minùs saepè Pomponius, raro Carbo, semel, aut iterum Philippus.

Assumit autem *Tertium*, vel *tertiò*. Cic. *lib.*1. *de* 6 *Inuent.* Primum quidem decipi incommodum est, iterum stultum, tertium turpe. Idem *pro Roscio.* Iterum, ac tertiò nominaui. Idem *pro Deiot.* Ille iterum ille tertio actionibus factis pecuniam dedit.

Nonnunquam ei additur *Saepius*. Cic. *Attic. lib.* 7 15.*epist.*45. Vere experiatur, iterum, ac saepiùs rogat. Idem *per Font.* Semel, atque iterum, ac saepiùs. Idem *pro lege Manilia:* Testis iterum, ac saepiùs Italia, quae, &c.

Dictio CLXXXVII.
Iuxta.

1 *Significationes plures habet dict.* Iuxta, *secundum subiectam materiam.*
2 Propè *importat dict.* Iuxta.
3 *Propinquitatem, & vicinitatem significat dict.* Iuxta.
4 *Vicinitas, quam importat dict.* Iuxta, *debet intelligi cum liqua distantia.*
5 *Vicinitatem per decem pedes importa dict.* Iuxta.
6 Secundum *nonnunquam importat dict.* Iuxta.
7 *Similitudinariè stat dict.* Iuxta, *quando ponitur pro* Secundum.
8 *Demonstratiuè, & causatiuè potius, quam conditionaliter, & restrictiuè stat dict.* Iuxta.
9 *Relatiua in omnibus ad relatum est dict.* Iuxta, *quando accipitur* Secundùm.
10 *Causatiuè, seu conditionaliter, an & quando stet dict.* Iuxta *ostenditur, &* n.11.& 12.
13 *Causaliter intelligitur stare d.* Iuxta, *in priuilegiis.*
14 *Conditionaliter intelligitur stare dict.* Iuxta, *in rescriptis Institia.*
15 *Limitatiuè stat dict.* Iuxta, *relata ad facultatem alicui datam.*
16 *Perfectio anni vt non requiratur, operatur dict.* Iuxta.

CVm plures habeat significatus haec dictio, se- 1 cundum subiectam materiam, vt aduertunt Socin.*cons.*501.*in princip.vers.accedat etiam,lib.*2.& Cardin.Tusch. *pract.conclus.tom.* 5.*lit.D, concl.* 304. *num.*6. ideò sigillatim quidquid de ea dicendum occurrit, explicabo.

2 Primò importat idem quod *Prope*. Cic. Sepultus est iuxta viam Appiam ad quintum lapidem, *leg. qui ades, ff. de inond. cap. solita, §. hoc autem, de maiorit. & obed.* Alex. *cons.* 1 an. incip. *Omissis argumentis, num.* 6. *vers. nam dicitur, lib.* 2. *& cons.* 44. *num.* 2. *vol.* 6. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de lect. §. statuit, in verb. iuxta, pag.* 143. Intrigl. *Sicilia decis.* 36. *n.* 16. Card. Tusch. *d. concl.* 304. *num.* 7. Cened. *post libr. practic. & canon. q. sing.* 32. *num.* 1.

3 Et tunc significat propinquitatem, & vicinitatem vt *in l. quidam Hiberius*, vbi Bart. *ff. de seruit. vrbanor. prædior.* Bald. *in l.* 1. *num.* 2. *C. de Episcopi, & Cleric.* Bero. *cons.* 144. *num.* 16. *vol.* 3. Felin. *in cap. quia indicante, col. fin. de præscript.* Cosm. *citato loco.* Surd. *cons.* 429. *num.* 52. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub*
4 *dict. Item, vers. iuxta, pag.* 59. Quæ quidem vicinitas debet intelligi cum aliqua distantia. Bald. *in l.* 1. *C. de sacros. Eccles.* Grat. *cons.* 112. *num.* 22. *lib.* 1. Paris. *cons.* 68. *num.* 38. *vol.* 2. vbi ait, quòd ista dictio verificatur, nedum in contiguis, sed etiam in aliquantulum distantibus. Alex. *cons.* 120. *num.* 6. *vol.* 2. vbi dicit denotare propinquitatem per vnum, vel
5 duos pedes. Denique denotare vicinitatem per decem pedes prope, tenent Bart. *in leg. decernimus, C. de aquæductu lib.* 10. Fel. *in c. ex parte, de rescript.* Franc. Marc. *decis.* 644. *p.* 2. Petr. Enriq. *respons. opusc.* 2. *sub hac dict.*

6 Secundò ponitur quandoque per dict. *Secundum* vt per Abb. *in cap. Abbate, num.* 2 n. *de verbor. signific.* Cosm. *d. verb. iuxta, pag.* 143. *& in tit. de pacif. possess. in fin. princip. in verb. iuxta, pag.* 70. vbi dicit, quòd ista dictio *iuxta*, & *secundum*, æquipollent. Albet. *in dict. Iuxta.* Bart. *in extrauag. ad reprimendum, §. prout, num.* 2. *& in l. edita, num.* 28. *C. de edendo.* Rimin. iun. *com.* 108. *n.* 1. *vol.* 1. Cened. *d. singul.* 22. *n.* 3.

7 Et tunc stat similitudinariè, vt dict. *Sicut, tanquam, ad instar, &c.* sic *in l. leges vt generales, Cod. de legib. & in l.* 1. *C. de his qui parentes, vel lib. occid.* notant *verb. Iuxta.* Menochius *consil.* 482. *sub num.* 33. Gloiit. *respons.* 1. *part.* 3. *num.* 128. Bero. *consil.*
8 38. *num.* 3. *vol.* 1. Et sic in dubio censetur potiùs stare demonstratiuè, & causatiuè, quam conditionaliter, & restrictiuè, vt per Dec. *in cap. quoniam Abbas, n.* 14. *vers. & in dubio, de offic. deleg.* Roman. *cons.* 336. incip. *Circa propositam, n.* 2. Paris. *cons.* 4. *n.* 336. *lib.* 4. Curt. iun. *cons.* 97. *n.* 3. Rot. *decis.* 47. *n.* 7. *p.* 2. *diuers.* Matien. *l.* 2. *glos.* 9. *n.* 12. *tit.* 4. *lib.* 6. *noua Recop.* [Rota apud Paul. de Rub. *decis.* 207. *n.* 4. *&* 3. *tom.* 2. *diuers. p.* 6. *recent.* vbi quod potius censetur stare demonstratiuè, quam restrictiuè & *n.* 7. quòd tunc stat causatiuè, non ante relatiuè, & restrictiuè quando non constat de relato.

9 Est etiam in hoc sensu relatiua in omnibus ad relatum, vt *in cap. Abbate, §. præterea*, vbi glos. *de verb. signif.* tradunt Alex. *cons.* 81. *num.* 6. *lib.* 6. Intrigl. *Sicilia decis.* 36. *num.* 13. Galganet. *de condit. & demonstr. part.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *num.* 13. Et fuit dictum *in Romana pecuniæ* 2. *Maij* 1614. *coram Vbaldo*, impressa, per Farinac. *decis.* 386. *num.* 2. *part.* 1. *recent.* D. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 40. *num.* 219. Card. Tusch. *dict. concl.* 304. *num.* 3. Rot. *decis.* 40. *p.* 2. *diuers.* vbi tantùm fuit adeo esse relatiuam, vt si constet de relato, nihil disponat vltra contenta in relato, vbi *num.* 7. subdit, quòd si referens plus disponeret, quàm relatum, quandocunque de relato constaret, referens non attenditur, sed relatum. Decian. *cons.* 21. *num.* 37. item *lib.* 2. vbi ait, quòd promittens iuxta formam instrumenti de tali tempore, cum sint verba relatiua, si ex instrumento nihil apparet, non tenetur, quia falsa causa non nocet. Alex. *cons.* 9. incip. *Ponderatis n.* 12. *lib.* 5. vbi ait, quòd inuestitura facta masculo, & fœminæ iuxta formam antiquarum inuestiturarum, si ex inuestituris antiquis constet quòd fœminæ sunt exclusæ, erunt etiam exclusæ ex noua inuestitura habente relationem ad antiquas.

An autem, & quando hæc dictio stet causatiuè, 10
quando conditionaliter, non bene constat inter Doctores. Alex. enim *d. cons.* 9. *num.* 12. tenet, stare causatiuè, dum ait, quod frater faciens se inuestiri de certo feudo pro se & fratribus, & sororibus, iuxta tenorem aliarum inuestiturarum antiquarum, censetur per errorem fecisse, quia præsumitur credidisse inuestituras ita loqui, & si contrarium loquantur, non sibi preiudicauit. Cuius dictum notabile dicit Curt. iun. *cons.* 92. *n.* 10.

Sed Castr. *cons.* 17. incip. *In causa decimali, in princ.* 11
& in fine lib. 2. ait, quòd si fiat concessio inuestituræ de omnibus de quibus maiores sui fuerunt inuestiti iuxta prædecessorum suorum inuestitura, dictio *iuxta* stat conditionaliter, & si non constat de antiquis inuestituris nihil est concessum, subditque, id restringi, quando concessio, seu inuestitura est certa, vt quia conceduntur certa bona expressa; ita quòd non remanet aliqua incertitudo, licèt adiiciatur iuxta formam antiquarum inuestiturarum, aut secundum, vel prout sui antecessores possederunt, quia tunc non facit conditionem, sed modum, videlicet quia sic sui antecessos, vsi sunt. Inferens idem esse dicendum, quando quis condemnatur, vel se obligat ad soluendum singulis annis vnum par caponum, prout eius antecessores soluere consueuerunt, quia exponitur, prout sic sui antecessores soluere consueuerunt, nisi ex aduerso probaretur, quòd soluere non consueuerunt, quia si falsa est causa, tunc non valeret concessio. Vnde Matiens. *d. l.* 2. *gloss.* 3. *n.* 13. tradit, quod quoties lex vel priuilegium non disponit quid certum, sed se refert ad legem, seu priuilegium, tunc hæc dictio ponitur conditionaliter, ita vt donec constet de re, ad quam refertur, non valeat dispositio.

Declarat tamen Grammat. *decis.* 59. *num.* 54. tres 12
casus distinguens. Primum quando dispositio est certa, & non apparet id ad quod fit relatio, & valet, quia quando hæc dictio prefertur pro certo, stat causatiuè, non autem conditionaliter, Dec. *cons.* 196. *col.* 2. Aretin. *cons.* 76. *col.* 3. Bellon. *cons.* 36. *num.* 11. quos refert Cened. *d. singul.* 32. *num.* 4. *in princ.* Secundum quando dispositio est incerta, & non apparet id ad quod fit relatio, & non valet, ex adductis per Grat. *cons.* 105. *n.* 2. *vol.* 2. & Ruin. *cons.* 15. *n.* 25. *lib.* 1. Socin. iun. *cons.* 122. *num.* 34. *lib.* 3. Rot. *decis.* 40. *sub n.* 4. *&* 5. Tertium quando dispositio relata apparet magis stricta, & sit restrictio. Quartum addit Card. Tusch. *d. concl.* 304. *n.* 13. post Castr. *cons.* 17. *in fine lib.* 2. quando dispositio est certa; sed constat quòd relatum est contrarium, quia ex aduerso est probatum contrarium, & tunc facerent verba rationem conditionalem.

Tertiò in priuilegiis intelligitur stare causaliter. 13
Roman. *cons.* 336 *num.* 3. In rescriptis verò Iustitiæ conditionaliter veluti si dicatur, exequutioni mandes talem sententiam iuxta eius seriem, quia intelligitur si ex eius serie liquere poterit. Ita Roman. *cons.* 366. *num.* 7. vbi Apostill. *in verb. conditionaliter*, Grammat. *d. decis.* 59. *n.* 24. Curt. iun. *cons.* 96. *num.* 3. Ioan. Bapt. Ferret. *cons.* 86. *num.* 5. Cardin. Tusch. *dict. concl.* 304. *n.* 17. quicquid dicant Riminald. *in l. edita, col. pen. vers. & ideo, C. de edendo.* & Bellon. *cons.* 36. *à num.* 11. quos refert Cened. *d. singul.* 32. *num.* 4. *post princ.*

Quarto

Quartò relata ad facultatem alicui datam stat limitatiuè, vt fuit dictum *in Romana pecuniaria* 18. *Iunij* 1607. *coram Pena.* [Et stat restrictiuè. Peregr. *cons.* 5. *n.* 14. *vol.* 2.]

Quintò operatur vt non requiratur anni perfectio, sed sufficiat inchoasse, ex adductis per Surd. *decis.* 178. *num.* 8.

Dictio CLXXXVIII.

Legitimè.

1 *Factum, & modum concernit dictio* Legitimè.
2 *Factum* legitimè, *censetur factum ordine iuris seruato.*
3 *Citatus vt* legitimè *compareat, intelligitur per se, vel per procuratorem.*
4 *Citatus ad comparendum legitimè in loco, ad quem prohibetur accessus citato, non tenetur comparere, nec mittere procuratorem.*
5 *Probationi, vel ostensioni adiecta dict.* Legitimè, *importat plenam, & veram probationem, non autem priuilegiatam.*

1 Concernit factum & modum · factum scilicet fuisse legitimum, & legitimo modo processisse, vt per Io. Menoch. & And. *in reg. factum legitime, de reg. Iur. in 6.* Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 8. *glos.* 6. *& claus.* 35. *glos.* 12. *n.* 2.

Legitimè factum, censetur factum ordine Iuris seruato, glos. & Abb. *in cap. consanguinei, de re iud.* Bertazol. *d. glos.* 6. Seraphin. *decis.* 290. *n.* 2. *& decis.* 435. *num.* 6.

3 Vnde citatus vt legitimè compareat, intelligitur per se, vel per procuratorem. Ita Bald. *cons.* 149. incip. *Statuto, circa med. vers. in contrarium, lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 3. *lit. D, con-*
4 *clus.* 305. *num.* 1. vbi *num.* 2. cum eod. Baldo citato loco restringit, nisi hæc dictio annexum haberet locum prohibitum, quia citatus ad comparendum legitimè in loco ad quem prohibetur accessus citato, non tenetur comparere, neque mittere procuratorem, ex quo ratione loci prohibiti hæc dictio non attenditur.

5 Adiecta hæc dictio probationi, vel ostensioni portat plenam & veram probationem, non autem priuilegiatam, vt per iuramentum, ita Ias. *in l. si quando, col.* 2. *n.* 9. *& seq. C. vnde vi*, quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 305. *n.* 3. vbi *n.* 4. cum Alex. *cons.* 119. *num.* 9. *lib.* 2. extendit in tantum, vt etiamsi concurrat semiplena probatio, cum iuramento, non erit legitima probatio.

Dictio CLXXXIX.

Lego.

1 *Institutionem heredis inducit verbum* Lego, *adiectum vniuersitati bonorum.*
2 *Legatum, & non institutio intelligitur quando verb.* Lego *adijcitur certa quantitati, vel summæ.*
3 *Legata, fideicommissa, & cæteras omnes species relictorum comprehendit verbum* Lego, *in genere sumptum.*
4 *Fideicommissum vniuersale importat verbum* Lego *tanquam obliquum adiectum hæreditati, siue sit hæres institutus, siue non.*

Verbum hoc adiectum vniuersitati bonorum inducit hæredis institutionem, vt per Menoch. *cons.* 86. *n.* 78. Azeued. *ad l.* 1. *n.* 167. *tit.* 4. *lib.* 5. *nouæ Recopilat.* Ceual. *comm. contra comm. q.* 114. 1

Quando verò adijcitur certæ quantitati, vel summæ, intelligitur legatum, & non institutio, iuxta resoluta per Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 141. *n.* 34. & per Brunor. à Sole *in locis commun. lit. V, n.* 46. 2

In genere tamen sumptum amplam retinet significationem, & comprehendit legata, fideicommissa, & cæteras omnes species relictorum, *l. fideicom.* 85. *l. vxorem,* 39. *§. legauerat. ff. de leg.* 3. *l. aquæ,* 39. *ff. de vsur. l. filium, §. si legata, iuncta l.* 1. *ff. de legatis præstand.* notat Pichard. *ad princ. Instit. de fideicomm. hæred. n.* 5. 3

Et quod hoc verbum tanquam obliquum adiectum hæreditati importet fideicommissum vniuersale, siue alius sit hæres institutus, siue non, ex Crass. *de success. §. institutio, q.* 15. *n.* 2. *&* 5. *& §. substitutio, q.* 5. *n.* 23. resoluit Monet. *de commun. vlt. volunt. c.* 9. *num.* 20. 4

Dictio CXC.

Liberè.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Actum quod quis facere possit sua sponte, & sine alterius licentia operatur dictio* Liberè.
3 Liberè, *intelligitur sine impedimento, contradictione onere, grauamine, vel obstaculo.*
4 Liberè aliquid habens, *illud ab omni onere exemptum dicitur habere.*
5 *Venditionem immunem ab omni alia obligatione, ac proinde à pacto redimendo, importat dict.* Liberè.
6 Liberè *id fieri dicitur, quod quis sine aliqua obligatione, sed sua absoluta voluntate, alio non requisito, facere potest.*
7 *Fundus quod non est obnoxius seruituti, denotat dict.* Liberè.
8 Liberè *idem importat, quod non obstante contradictione.*
9 *Electionem, seu consilium alterius qui expectare non debet, dicitur* liberè *facere.*
10 Liberè *idem significat quod arbitrio suo.*
11 *Substitutio facta* liberè, *importat integraliter, & sine diminutione.*
12 *Liberè operatur ab omni necessitatis obseruantia, & solemnitate abstractum.*
13 *Facultas alicui concessa de conferenda re aliqua cum dict.* Liberè, *non restringitur ad certum genus personarum.*
14 *Vxor si relinquatur vsufructuaria* liberè, *habebit plenum vsumfructum.*
15 *Liberationem totalem denotat dictio* liberè.
16 *Obligationem omnem excludit dictio* Liberè.
17 Liberè *in venditione operatur respectu translationis dominij pretio soluto.*
18 *Restitui si petatur* liberè, *dicitur intentatum petitorium.*
19 *Fideicommissarium vt possit apprehendere rem absque consensu hæredis, operatur dictio* Liberè.
20 *Potestatem liberam & absolutam, & nulli legi suppositam importat dict.* Liberè.
21 Facultas libera *si data sit, non ex hoc videtur Iuris communis sublata dispositio.*

22 *Testari prohibito si libera concedatur testandi facultas intelligitur Iuris forma seruata.*

23 *Exceptionem prouenientem ex natura actus, & subiecta materia, excludit dictio Liberè.*

1 DE vi, & effectibus huius dict. vide Alber. in sup diction. verbor. Liberè, Rebuff. in concord. rubr. de collat. §. præfatique, verb. Liberè, pag. mihi, 508. Bartholom. Peret. ad extrauag. ambitiosæ, de reb. Ecclesiæ non alienan. verb. Illis exceptis, num. 16. & 17. Bertazol. de clausul. instrum. claus. 50. gl. 10. n. 1. Vulpell. de præpos. & aduerb. signific. sub hac dict. pag. 56. Cald. Pereira de renou. emphyt. q. 8. num. 10. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 55. num. 2. & 5. & gloss. 45. n. 11. & 17. & gloss. 46. n. 1. & 3. & gloss. 55. Cened. post lib. pract. & canonic. quæst. singul. 58. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 306. [Farin. cons. 8. n. 10. & cons. 119. n. 15.]

2 Denotat hæc dictio, quòd actum quis facere possit sua sponte, & sine alterius licentia, & auctoritate. Ita Panorm. in cap. si pro debilitate, num. 5. & ibi Dec. num. 45. & 46. de offic. deleg. cap. 2. de locato, cap. statuimus, de regularib. cap. cùm plures, vbi gloss. verb. Liberè, de offic. deleg. lib. 6. cap. 1. de cens. eod. lib. Clement. dudum, §. si verò, vbi gloss. verb. liberè, de sepult. & ibi Immol. num. 3. Alex. cons. 80. num. 10. vol. 1. & cons. 14. num. 3. vol. 2. Dec. cons. 360. num. 5. Andr. ab Exea in cap. 1. num. 422. cum seq. de constit. Aret. cons. 76. num. 5. Gozad. cons. 58. num. 2. & cons. 91. num. 9. Curt. Iun. cons. 2. num. 5. Rimin. in princip. Instit. de donat. num. 515. Plot. de in litem iurando, §. 2. num. 28. Tiraq. in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 135. C. de reuoc. donat. Rebuff. d. verb. Liberè, vers. septimò, pag. mihi 620. Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 7. num. 34. & cons. 121. num. 66. & cons. 191. num. 9. Alciat. cons. 212. num 4. Cosm. in pragm. sanct. tit. de elect. §. quòd si, in verb. liberè, fol. 34. col. 1. Mandos. regul. de Infirmis, quæst. 15. num. 3. Anchar. Regien. quæst. 40. num. 5. & 6. part. 2. fol. 144. Brunor. à Sole in locis commun. verb. Liberè. Roland. cons. 42. num. 19. lib. 1. vbi ait, quod importat sine licentia, sine consensu, vel authoritate alterius, & sine aliqua requisitione. Surd. cons. 313. num. 96. Flamin. de resign. lib. 7. quæst. 5. n. 8. Cald. Pereira de empt. & vend. cap. 20. num. 9. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gl. 45. num. 11. cum seqq. & gloss. 48. n. m. 3. & gloss. 53. num. 5. Card. Tusch. d. conclus. 306. num. 10. Cened. d. singul. 58. n. 1. Monet. de commut. vlt. vol. c. 7. n. 144. & c. 8. n. 137. [Peregr. cons. 97. n. 81. vol. 4.]

3 Item, Liberè intelligitur sine impedimento, contradictione, onere, grauamine, vel obstaculo, aut vlla diminutione, vt in clem. fin. de ætat. & qualitat. & in cap. 1. in princip. verb. liberè, de reg. Iuris, lib. 6. & in cap. cùm Episcopus, verb. Liberè, de offic. Ord. eod. lib. Notant gloss. verb. Liberè, in d. Clement. dudum. Alex. cons. 214. num. 4 vol. 6. Curt. iun. cons. 1. num. 3. Dec. consil. 360. num. 50. Socin. sen. consil. 15. in fine, lib. 1. Socin. iun. consil. 72. num. 7. lib. 1. Ruin. consil. 1. num. 21. vol. 1. Alex. cons. 214. num. 4. vol. 6. Roland. cons. 42. num. 18. Nat. cons. 550. num. 10. vol. 3. Paris. consil. 81. num. 5. lib. 5. Gozad. consil. 47. num. 9. & cons. 91. num. 7. & cons. 58. num. 2. Rip. de remed. ad conseruandam vbert. num. 243. Alciat. resp. 60 [illegible] num. 3. Durant. de arte testandi, in tit. de substit. n. 32. Vincent. Caroc. decis. seu cas. 80. num. 38. Tiraq. d. verb. reuertatur, num. 134. Cosm. d. verb. Liberè, pag. 104. Menoch. remed. 2. adipiscen. num. 32. & cons. 1 [illegible]. num. 10. Vulpell. citato loco. Corn. cons. 267. num. 1 [illegible] lib. 4. vbi loquitur in libero vsufructu. Decian. consil. 41. num. 14. lib. [illegible]. Surd. decis. 265. num. 3. & decis. 172. num. 14. Petr. Henriq. resp. opusc. 1. sub hac dict. Cald. Pereira de renou. emphyt. q. 8. n. 12. Valasc. consult. 123. n. 9. Franc. Leo in thes. fori Ecclesiastici, p. 2. c. 16. num. 56. & p. 4. c. 1. n. 24. vbi ait, quod in contractu emphyteutico tribuit absolutam auctoritatem, omnémque contradictionem, & impedimentum remouet, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gl. 33. n. 18. Mart. de Iurisd. p. 4. cent. 1. cas. [illegible] n. 9. Ludou. Rodolphin post tract. de absoluta Principis potest, voto vnic. num. 5 [illegible]. Card. Tusch. d. concl. 306. n. 9. Nicol. Garz. de benef. p. 1. cap. 5. n. 576. Steph. Grat. discept. forens. [illegible] cap. 919. n. 15. & 20. Et fuit dictum in Cusentina pensionis 29. Maij 1596. coram Card. Pamphilio. [Rot. decis. 167. n. 2 [illegible] p. 2. recent.]

Vnde qui liberè aliquid habet, illud ab omni onere exemptum dicitur habere, gloss. verb. libere, in d. Clem. dudum. Menoch. cons. 1042. num. 10. Sic de testatore relinquente aliquid liberè, quod ab omni onere fideicommissi censetur eximere, voluit Menoch. cons. 640. num. 2. & 3. qui testatur idem sentire Ruin. cons. 151. num. 10. vol. 1. Ita etiam in venditione apposita hæc dictio Libero, [illegible] portet venditionem immunem ab omni alia obligatione, & per consequens à pacto redimendi. Paris. consil. 45 num. 14. lib. 4. Menoch. cons. 10. numer. 10. Honded. cons. 51. num. 51. & seqq. lib. 1. Et fuit dictum in Romana domus, 20. February 1615. coram Vbaldo, impressa per Farin. decis. 669. n. 2. p. 1. recent. 4

Item liberè id fieri dicitur quod quis sine aliqua obligatione, sed sua absoluta voluntate, alio non requisito, facere potest, vt per Aret. cons. 26. num. 30. Socin. cons. 15. in fine, vol. 1. & cons. 170. col. 5. vol. 2. Dec. 355. num. 4. & cons. 260. num. 5. Paris. cons. 36. num. 26. vol. 4. Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 7. num. 53. cum seqq.

Item liberè donatur, quod non est fundus obnoxius seruituti, vel alteri obligationi Rimin. in princip. Instit. de donat. num. 548. fol. 106. Cened. d. sing. 58. num. 4.

Item liberè idem importat, quòd non obstante contradictione Roland. cons. 42. num. 17. Æmil. cons. 6. in princ. Socin. Iun. cons. 1. num. 13. vol. 4. Menoch. cons. 10. n. 10. Brunor. à Sole q. 59. dub. 1. quos refert Cened. d. sing. 8. n. 8.

Item liberè facere dicitur, qui alterius electionem, vel consilium expectare non debet. Verall. decis. 197. n. 6. p. 1.

Item liberè significat idem, quod arbitrio suo. Alciat. cons. 212. n. 4. Cened. d. sing. 18. n. 4. 10

Item substitutio facta liberè importat integraliter & sine diminutione, & quòd mortuo filio, cui substituitur in pupillari substitutio sit pupillaris, & excludat matrem. Anton. de Butr. cons. 53. n. 1. in fine, Card. Tusch [illegible] 306. n. 8. 11

Item [illegible] ratur ab omni necessitatis obseruantia, & [illegible] abstractum. Bald. in cap. quia in Ecclesiarum, col. 2. num. 4. vers. libertatem. de constit. Marc. Anton. de Amatis Marchiæ decis [illegible] 3. n. 3. 4. & 5. 12

Item hæc dictio adiecta in fac[illegible] sicut concessa de conferenda aliqua re [illegible] importat [illegible] facultas illa non restringatur ad certum [illegible] personarum vt fuit dictum in Vallisoletan. præeminentiarum, 24. Nouembris 160[illegible] coram Card. Pamphilio. 13

Item si per verbum libere [illegible] relinquatur vsufructuaria liberè [illegible] habebit plenum vsumf. [illegible] cùm tamen alias habebat [illegible] vt per [illegible] ualcan. de vsufructu mulieri reli[illegible] cap. 1. n. 50. quem refert Cened. d. sing. 58. sub n. [illegible]. 14

Item libere intelligitur quoad omn[illegible] & [illegible] totalem liberationem denotat. Ita Grauet. cons. 122. num. 5. 15

num.5. Alex. cons.96. col.1. lib.6. Apostill. ad Butr. cons.53. in vers. liberè. Roland. à Valle cons.42. n.20. lib.1. Card. Tusch. d. conclus.306. num.11. totalitatémque importat. Menoch. cons.1. n.13. & cons.633. num 14.

16 Idem excludit omnem obligationem, vt in l. non dubito, §. libere autem ff. de captiuis, & post lim. reuers. c.2. de arbitr. lib.5. cap. licèt, de sepult. eod. lib. Valasc. consult.123. n.8.

17 In venditione operatur respectu translationis dominij pretio soluto, vt per Seraphin. decis.663. num.5.

18 Si petatur liberè restitui, dicitur intentatum petitorium, quia ista dictio est huius naturæ, vt per eam illud intentatum censeatur. Menoch. de recuper. possess. in præfat. num.15. quem refert Cened. d. sing.58. num.6.

19 Operatur, vt eius virtute fidei commissarius possit apprehendere rem absque consensu hæredis, vt per Anchar. Regien. q.40. num.56. fol.244. quem citat Cened. d. sing.58. n.2.

20 Et licèt liberè importet liberam, & absolutam potestatem nulli legi suppositam, secundùm Caroc. decis. seu casu 80. num.38. Socio. cons.170. n.8. lib.2. & Roland. cons.42. n.17. lib.1. tamen requirit Iuris ordinem, iuxta resoluta per Hippol. cons.49. n.48. vol.1. recipitque restrictionem à Iure, secundùm determinationem aliarum legum Alex. cons.80. num.1. lib.1. Card. Tusch. concl.306. n.14.

21 Vnde si libera facultas data sit, non ex hoc videtur Iuris communis sublata dispositio, quia etiam tunc procedere debeat iuxta Iuris dispositionem vt per Rebuff. d. verb. liberè, & vers. & an verbum. Menoch. de arbitr. lib.1. q.7. n.36. & 37.

22 Sic etiam, si testari prohibito libera concedatur testandi facultas, intelligitur Iuris forma seruata, vt in l. si quando, C. de inoffic. testam. Vulpell. d. loco, n.2. Menoch. d. q.7. n.39.

23 Non excludit tamen hæc dictio exceptionem prouenientem ex natura actus, & subiecta materia, per Farinac. in praxi crim. p.1. lib.1. tit.3. q.24. n.82. Card. Seraphin. decis.316. n.4. & decis.576. num.4. Cened. d. sing.58. n.5.

Dictio CXCI.

Licèt.

1 Dict. Licèt, sæpissimè absolutè ponitur.
2 Dict. Licèt, pro Etiamsi nonnunquam vsurpatur.
3 Infinito modo iuncta dict. Licèt, vsurpatur pro Possumus.
4 Doctores referuntur de vi & effectibus verbi Licèt agentes.
5 Libertatem, & arbitrium denotat verbum Licèt, non obligationem, & præcisam necessitatem.
6 Arbitrij liberam, & absolutam potestatem tribuit verbum Licet.
7 Taxatiuum non est verbum Licet, nec excludit alia.
8 Clausula Liceat tibi propria auctoritate, &c. intelligitur, volente ipso impetrante, & non illo inuito.

1 Dictio Licèt, sæpissimè absolutè ponitur, & seruit concessioni Cic. Attic. lib.14. epist.4. Sed omnia licèt concurrant, Idus Martiæ consolantur Idem de Amicit. Quantumuis licèt excellas. Idem Attic. lib.2. epist.24. Proinde isti faciant licet, quos

August. Barbosa de Dictionib.

volent. Sæpe in hunc sensum adiicitur per me, per te per illum, & alia huiusmodi. Terent. Adelph. Sinatis hunc facere dum per ætatem licet.

Nonnunquam pro etiamsi videtur vsurpari. Cic. pro Sext. Licet omnes in me terrores impendeant subitò. Idem post red. in Sen. Licet corpus abesset meum, dignitas iam in patriam reuerterat. Et tunc implicat casum dubitatiorem, sicut dictio etiam, vt per Natt. in comment. de vsuris, gloss.11. n.97. Polyd. Rip. de nocturno tempore, c.78. n.4. 2

Verbum licet infinito modo iunctum vsurpatur pro Possumus. Cic. 1. Officior. Licet ora ipsa cernere iratorum. Idem 2. de diuinat. Mirari licet quæ sint animaduersa à Medicis herbarum genera. At verò vbi præcedit, negatiua, veluti Non licet, æquipollet præcepto, & necessitatem importat, vt per Philiarch. de officio Sacerd. tom.1. p.2. lib.3. c.2. dict.3. Castr. de lege pœnali, lib.1. cap.5. docum.4. Sanch. in præcepta Decalogi, tom.2. lib.6. c.4. n.38. prope finem. 3

Verbum licet, de cuius vi, & effectibus multa cumulant Rebuff. in comment. ad l. licet, 18. vers. licet, ff. de verbor. signif. pag.299. & Galganet. ad statuta Vrbis, lib.1. c.143. in princ. [Hermosill. l.42. gl.4. n.5. tit.5. p.5. vbi quòd est aduersatiua.] 4

Libertatem, & arbitrium denotat, non autem obligationem, & præcisam necessitatem, vt in l. diem proferre, §. si plures, ff. de arbitr. l.1. ff. de interrog. action. Notant Menoch. cons.318. num.23. Ceuall. commun. contra communes, q.750. n.26. & q.717. n.61. Et ita est potestatiuum, non necessatiuum. Card. Seraphin. decis.739. n.3. Sicut de verbo Licet, quòd tribuat liberam, & absolutam arbitrij potestatem, dicit Menoch. de arbitr. lib.1. q.7. n.32. 5

Non est taxatiuum hoc verbum Licet, nec excludit alia, iuxta notata per Seraph. dec.573. n.2. 6

De clausula Liceat tibi propria auctoritate, &c. quòd intelligatur volente ipso impetrante, & non illo inuito, tradit Socin. sen. cons.115. sub num.5. prope finem. vers. sed ad hoc respondeo lib.3. Et fuit dictum in Regien. reseruationis fructuum, 6. Iunij 1588. coram Gipsio. 7

Dictio CXCII.

Longè.

1 Longè, propriè idem significat quod Procul.
2 Longè, latéque, assumuntur ad significandam longitudinem, ac latitudinem spatij.
3 Valdè, aut Multum, interdum denotat dict. Longè.
5 Longè pro Multò sæpe vsurpatur, nec rarò cum superlatiuo iungitur.

Longè propriè idem significat quod Procul. Cic. lib.2. epist. Longè absum, audio serò. Idem ad Q. Fratr. lib.3. Isti quàm longè sint, nescio. Idem Attic. Tu autem abes longe gentium. Idem 4. Verr. Epicrates longè mihi obuiam. Idem de Amicit. Vt nos longè prospicere oporteat futuros casus Reipublicæ. 1

Longè latéque assumuntur ad significandam longitudinem, ac latitudinem spatij, Cic. 2. de natura Deor. Nam Solis candor illustrior est, quam vllus ignis, quippe qui immenso mundo tam longe, latéque collucet. Idem pro lege Manilia: Ita tantum bellum, tam diuturnum, tam longe, latéque dispersum. 2

Pro Valdè, aut Multum interdum vsurpatur. Cic. 1. Academ. Totaque ea res longe cæteris & studiis, 3

& artibus antecedas. Idem *pro Font.* O fortunam longè disparem M. Fonteij, Idem *pro Syl.* Et erat huic iudicio longè dissimilis illa contentio, Idem 5. *Finib.* Quàm longè, multúmque præstet mens, ac ratio.

4 Pro *Multo* sæpe vsurpatur, nec raro cum superlatiuo iungitur. Cic. *pro Planc.* Quod est, longè secus. Idem *de Orat.* Longè omnium in dicendo & grauissimo, & elegantissimo Platoni. Idem *in Brut.* Vir longè post homines natos improbissimus. Idem *pro Rosc.* Hominem longè audacissimum nuper habuimus in ciuitate.

Dictio CXCIII.

Magis.

1. *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2. Magis, *pro* Plus, *à Grammaticis vsurpatur.*
3. Magis *plerumque cum* Quàm *copulatur, sæpe absolutè ponitur, aliquando cum* Minus *comparatur, interdum iteratur rei magis explicandæ gratia.*
4. *Comparatiuè quandoque stat dict.* Magis.
5. *Electiuè nonnunquam stat dict.* Magis, *quando ponitur inter incompatibilia, seu contraria, vt* num. 6.
7. *Comparatiuè ponitur dict.* Magis, *quando stat inter duo compatibilia, quæ cadunt in eodem subiecto.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Ronbuff. *in comment. ad l. quibus, 57. vers. & qui magis, de verbor. signif. pag. mihi 295. & in auth. habita in vers. & maximè diuinarum, C. ne filius pro patre.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 58.* Cened. *post lib. practic. & canonic. quæst. sing. 60.* Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap. 91.* Grat. *de dictionib. dict. 120.*

2 *Magis* pro *plus* non temere à Grammaticis vsurpatur, licet *magis* plerumque ad comparationem pertineat, & potius significet; *plus* verò sæpe refertur ad magnitudinem, & contrariam habet *minus:* vt Plus virium, plus iucunditatis, item plus posse, plus efficere, & alia huiusmodi, quibus locis *magis* vsurpare non licet.

3 Plerumque cum *Quàm* copulatur hæc dictio, Cic. 2. *de Orat.* Magis adeò id facilitate, quàm vlla mea culpa contingit. Idem *l. 16.* Et si magis est quòd gratuler tibi, quam quod te rogem. Sæpè absolutè ponitur, sed ita, vt *Quàm* fere intelligatur. Cic. *lib. 16. epist. 19.* Expectabo tuas literas, te ipsum multò magis. Aliquando cum *minus*, comparatur. Terent. *Adelph.* Omnes, quibus res sunt minus secundæ, magis sunt natura quodammodo suspiciosi. *l. properandum, §. fin. C. de iudic. l. 3. §. 1. ff. de vi bonor. rap.* Interdum iteratur rei magis declarandæ gratiâ. Cic. *lib. .. epist. ..* Sed mihi quotidie magis, magisque de tuis rationibus cogitandi placet. Idem 1. *Philip.* Quotidie magis, magisque perditi homines templa tectisque Vrbis minitarentur. Idem *Attic.* Quotidie magis, ac magis suspicor, te in Epirum profectum.

4 Interdum hæc dictio stat comparatiuè, *l. magis puto, ff. de rebus eorum, qui sub tutela*, gloss. *in l. si constante, §. quoties, ff. solut. matrim. & in l. clàm possidere, §. qui ad nundinas, ff. de acquir. possess. l. 3. §. proinde, in vers. magis, ff. de minorib.*

5 Quandoque electiuè, *l. & si forte, §. hec alias, ff. si seruitus vendicetur, l. 1.* cum ibi notatis, *C. commun. diuid.* gloss. *in l. iubere, ff. de iurisd. omnium Iudicum, & in l. 2. §. 1. ff. si certum pet. & l. si decem, §. cum petitio*, vbi Ias. *num. 1. ff. de verbor. oblig.* Socin. *cons. 148. col. penult.* Ias. *in l. Stichum, qui meus erit, n. 17. ff. de leg. 1.* Paris. *cons. 115. num. 13. vol. 1.* vbi ait, quòd ista dictio quandoque electiuè, & quandoque comparatiuè ponitur.

Declara, quòd quando ponitur inter incompatibilia, seu contraria, tunc necessariò stat electiuè, vt per Ias. *in d. l. iubere, num. 15.* vbi Dec. *num. 6.* & Corras. *in l. si tam angusti, num. 2. ff. de seruitutib.* quia ad positionem vnius contrarij sequitur remotio alterius, & tunc ista dictio ponitur electiuè, vt declarat, Ias. *in d. l. iubere, n. 15.* vbi dicit sic poni *in l. filiofamilias*, & ibi gloss. *in verb. magis, in vlt. opin.* quam sequitur ibi Bart. *ff. de condit. & demonstr. & in l. 2. §. 1.* & ibi gl. magna *ante med. ff. de reb. credit. & in l. in commodato, §. sicut*, & ibi gloss. *verb. magis. ff. commodati, & in l. quia magis, ff. fi. rium. regundor. & in l. 3. ff. comm. diuid.* vbi etiam gloss. quæ ponit exemplum: Volo esse magis diues, quàm pauper. 6

Si verò ista dictio ponatur inter duo compatibilia, quæ cadunt in eodem subiecto, tunc ponitur comparatiuè, vt declarat Ias. *in d. l. iubere, n. 15.* quo casu procedunt iura suprà citata *in vers. interdum*. Ita distinguit Cened. *d. sing. 60. n. 1. & 2.* 7

Dictio CXCIV.

Magnoperè.

EX *Magno*, & *opere* facta hæc dictio vsurpatur pro *Multum*, aut *Valde*. Cic. *lib. 15. epist. 24.* Ego certe tuum ... causa ... Romam magnopere properandum ... *pro Roscio.* Quorsum ... magnopere laboro. Idem *7. Ver.* Quid, inquam, magnopere potuit Cleomenes facere ... nauibus exinanitis? Idem *lib. 6. epist.* Philosophiæ magnopere putaui oportere. 1

Quandoque hoc aduerbium diuiditur in ea, ex quibus conflatur. Cic. *Attic. lib. 13.* Magno opere accersitus. Idem *lib. 13. epist.* Magnoque opere abs te peto. 2

Dictio CXCV.

Malè.

1. Male sit, vel Dij malè faciant *male precantis erat.*
2. Male narrare, *est tristem nuntium afferre.*
3. Male mulctare, *idem est quod pugnis verberibúsque male accipere.*
4. Male accipere, *est male tractare.*
5. Male audire, *& bene audire fere ad malam, vel bonam famam pertinent.*

HÆc dictio ad plura deseruit, pluraque significat, secundum verba, quibus annectitur. Inprimis, *Mala sit*, vel *Dij male faciant*, male precantis erat. Cic. *Attic. lib. 13.* Male mihi sit, si vnquam quidquam tam enixe ... Idem *lib. 1. epist.* Dij isti Segulio male faciant homini nequissimo. 1

Malè narrare, est tristem nuncium afferre. Cic. *Attic. lib. 16.* Male narras de illo. Cui opponitur *Narras bene.* 2

Malè mulctare idem est, quod pugnis, verberibusque malo accipere. Cic. *in Brut.* Addebat, etiam scriptores illos malè mulctatos exisse cum Galba. 3

Idem

Idem 6. *Verr.* Qui primò obsistere conarentur, malè mulctati, clunis, ac fustibus repelluntur.

4 *Male accipere*, est malè mactare, & refertur tum ad verba, tum ad facta. Cic. 3. *Verr.* Male accipit verbis Habionium. Idem 4. *Verr.* Epicrates homines mulcis verbis malè à se acceptos dimisit.

5 *Malè audire*, & *bene audire*, ferè ad malam, aut bonam famam pertinent, nam cui malè dicitur, is malè audit, cui bene dicitur, is audit bene. Cic. *Attic. lib.* 6. Qui me idcirco putant bene audire velle, vt ille malè audiat. Idem 3. *Tuscul.* Surdaster erat M. Crassus, sed aliud molestius, quod male audiebat, etsi, vt mihi videbatur, iniuria.

Dictio CXCVI.

Mandare.

1 *Verbum* Mandare, *intelligi debet de coactione.*

2 Committere, *passim in iure importat verbum* Mandare.

3 Delegare *aliquando importat verbum* Mandare.

4 *Delegatam iurisdictionem quandoque non importat verbum* Mandare.

1 VErbum hoc intelligi debet de coactione, vt per Card. Seraphin. *decis.* 1211. *num.* 3. Nam positum in dispositionibus sua natura præceptiuis importat iussionem, & præceptum, iuxta text. in *cap. mandato*, 10. *de præbendis. lib.* 6. & *in cap. mandatum*. 38. & *in cap. eam te*, 7. *de rescript.* cum traditis per Felin. *ibid. n.* 9. Et quod *Mando*, & *Præcipio* vsurpentur communiter pro eodem, & importent præceptum, docent S. Antonin. *p.* 2. *tit.* 4. *cap.* 2. §. 5. & *p.* 3. *tit.* 16. *cap.* 1. §. 9. *in fine*, Butr. *in cap. nam concupiscentiam, in fin. de constit.* vbi Alex. de Neuo *n.* 24. Selin. *num.* 5. & 9. Castr. *lib.* 1. *de lege pœnali*, *cap.* 5. *docum.* 4. Vasq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *disp.* 158. *cap.* 3. *n.* 21. & *cap.* 6. *num.* 36. Sanchez *in Decalog. tom.* 2. *lib.* 6.
3 *cap.* 4. *num.* 35. quidquid dicant Syluest. *in summ. verb. præceptum*, *q.* 1. & Armill. *eod. verb. num.* 7. minus benè existimantes, ad inducendum, & significandum præceptum, non sufficere simplex verbum *Mandamus*, nisi geminatè addatur, *Mandando præcipimus*, quorum opinionem iure optimo improbat Suar. *de*
2 *legibus, lib.* 3. *cap.* 25. *num.* 9. sic limitata decisione text. *in l.* 1. *ff. mandati*, & *in §. mandatum, Instit. eod.* dum in mandato videlicet, quod procedit ex dispositione non quidem legis, aut alterius superioris ad subditum actiuè mandando loquentis, sed ex sola dispositione contrahentis, negant virtutem præcipiendi, & cogendi. Sic item limitata decisione text. *in cap. mandastis*, 2. *quæst.* 4. & *in cap. Guilisarium*, 23. *q.* 4.
2 dum agunt de mandato non proprio, sed abusiuo, videlicet de illo, quòd importat non præceptum, sed petitionem, quia scilicet ibi prolatum fuit ab inferiori ad superiorem, cuius respectu inferior nihil præcipiendo, sed rogando mandauit, vt intelligit gloss. *in eisdem iuribus*; quamuis meliùs dicendum sit cum Suar. *d. num.* 9. verbum *Mando*, de quo in illis iuribus, vel vbicunque superior, vt ibi loquitur ad inferiorem, vsurpari solùm vrbanitatis gratia ab eo, qui rogatur.

2 Passim in iure accipitur pro *Committere*, ex notatis per Hieronym. Fernandez de Ottero *in repet. cap. gratum, de offic. de leg. n.* 44.

3 Interdum importat idem, quod delegare, vt *in tit. ff. de offic. eius, cui mandata est iurisd.* & *in l.* 2. §. *damus, ff. de suspect. tutor.* & *in l.* 1. §. 1. *ff. quis, & à quo appelletur.*

Quandoque verò non importat delegatam iurisdictionem, secundum omnes communiter *in c. licet in corrigendis, de offic. Ordin.* notat Matt. *de clausulis, p.* 2. *claus.* 186. *n.* 5. aliàs *claus.* 227. etiam *n.* 5. *in alt. impress.* 4

Dictio CXCVII.

Maximè.

1 *Implicatiua, seu comparatiua de sui natura est dict.* Maximè, *& implicat casum magis dubitabilem.*

2 *Speciem diuersam includit dict.* Maximè.

3 *Inclusiua & implicatiua est dict.* Maximè, *sicut dictio* Tam, *& habet vim augmentandi, & non minuendi.*

4 *Implicationem non denotat dict.* Maximè *posita post genus speciem includens.*

5 *Ampliatiuè, & augmentatiuè aliquando stat dict.* Maximè.

6 *Statutum loquens, vel disponens aliquid per verba exprimentia genus, includit omnes species sub genere comprehensas.*

7 *Ratio si addatur per dict.* Maximè, *importabit quod licet aliæ rationes subsint, ista tamen expressa sit potentior.*

8 *Identitatem esse in casu contrario interdum denotat dict.* Maximè.

9 *Taxatiuam* Tantum *quandoque importat dict.* Maximè, *sed impropriè, quando ponitur verbis importantibus causam finalem, vt num.* 10.

11 *Dict.* Maximè, *aliquando quandoque redundat.*

12 Præsertim, *interdum importat dict.* Maximè.

HÆc dictio de sui propria natura est implicatiua, seu comparatiua, & implicat casum magis dubitabilem, vt in *l. prohæred.* §. *si quid tamen*, vbi Iaf. *in princ. ff. de acquir. poss.* & *in l. quisstatus, de testam. milit.* & *in c. ad abolendam, de filiis presbyterorum*, & *in c. cum Apostolica, de iis quæ fiunt à Prælatis*, tradunt gloss. *verb. æstimari, ad fin. in l. illud, ff. ad l. Aquiliam.* Panorm. *in c. damnamus, n.* 5. *de summa Trinitate*, Iaf. *in l. qui se patris n.* 56. *C. vnde liberi.* & *ibi* Dec. *n.* 19. Alber. *in suo diction. in verb. Maximè*, Corn. *in consf.* 69. *num.* 2. *vol.* 1. & *consf.* 329. *num.* 8. *eod. vol.* 1. & *consf.* 21. *num.* 22. *vol.* 2. & *consf.* 14. *num.* 2. *volum.* 3. Socin. *iun. consil.* 30. *à num.* 41. *volum.* 1. & *consil.* 180. *num.* 71. *vol.* 2. Paris. *consil.* 90. *num.* 17. & *consil.* 60. *num.* 18. & *consil.* 293. *num.* 17. *lib.* 1. Alex. *consil.* 47. *num.* 6. *lib.* 6. Alciat. *consf.* 53. *num.* 18. Aym. *consf.* 227. *num.* 9. & 10. Rimin. *in princ. de donat. num.* 157. Menoch. *de arbitr. casf.* 416. *num.* 19. & *consf.* 69. *n.* 26. & *consf.* 1034. *num.* 8. Mandos. *in gloss. facult.* §. *nos qui, in verb. præsertim, fol.* 94. Azebed. *l.* 1. *num.* 32. *tit.* 19. *lib.* 8. *nouæ Recopil.* Mandos. *ad subrogand. collitigant. quæst.* 6. *numero* 2. Barthol. Perez *ad Extrauag. Ambitiosæ de reb. Eccles. non alienand. pag.* 156. *num.* 3. Gutier. *canonic. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 6. Fr. Emman. *quæst. regul. tom.* 3. *quæst.* 100. *art.* 2. *vers. circa quam notandum est.* Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *quæst.* 6. *num.* 17. Cened. *post lib. pract.* & *canon. quæst. sing.* 37. *num.* 1. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit.* D. *concl.* 190. *num.* 5. & *concl.* 309. *n.* 10. Et fuit dictum *in Valentina beneficij*, 15. *Iunij* 1609. coram Greg. XV. *inter eius decisiones impressas, decis.* 420. *n.* 3. quæ reperitur etiam impressa per Farinac. *decis.* 157. *num.* 4. *par.* 2. *recent.* Et quod includat etiam speciem diuersam, dicit 2

Gemin. consil.6.num.5.vers.item dictio maximè Card. Tusch.d.litt.D.concl.309.n.5.

3 Item est inclusiua, & implicatiua, sicut dictio Tam, & habet vim augmentandi, & non minuendi, stàtque comparatiuè, includendo casum magis dubitabilem, implicatque idem esse in casu contrario licèt in illo fortior militet ratio, vel ratio expressa deficeret, vt in l.1.§. vel maximè, ff.de collat.bonorum & in l.scire oportet, §. & si maximè, ff.de excusat. tutor. notant Couarr. lib.2.var.c.7.n.6. Aym. d.cons.227. num 9.& 10.Octauian. Vulpell. de prapos.& aduerb. signif.sub dict.Magis,vers.Maximè,pag.58. Gutier. d.cap.20.num.5. Flamin. de resignat. lib.1.q.13.n.3. & lib.2.q.2.num.31. Card.Tusch.d.lit.D,concl.290. num.5.& conclus.309.num.vlt. vbi citat Alexand. cons.111. num.1.lib.2.& cons.47.num.3.in fine, & num.6.lib.7.Cened. d.sing.31.num.2.vbi num.3. ait, quòd ponitur comparatiuè, idem implicans in casu conuerso.

4 Posita tamen post genus, speciem includens non denotat implicationem, auth. habita, C. ne filius pro patre. Abb. in cap.charissimi, n.8. de conuers.coniugator, Surd. cons.330.n.24.

5 Aliquando hæc dictio stat ampliatiue,& augmentatiue,vt per Vulpell. citato loco, Ludou.Rodolphin. post tract. de absoluta Principis potestate, lib.2.var. q.50.num.28. [Rot. decis.329.n.3.par.2.in posthum. Farin. aliàs p.3.recent. [ideò statutum loquens, vel disponens aliquid per verba exprimentia genus, includit omnes species sub genere comprehensas, etiam quando enumeratio aliquarum specierum fuit facta,modò fuerit facta cum hac dict. Maximè, quæ ampliat. Ita Gemin. consil.6.num.3.& 4. Alexand. consil.133. incip. Viso processu,col.2.in fine,vers. nec etiam,li.1.quos refert.Card.Tusch.d.lit.D,concl.309. num.1.vbi num.2.cum seqq. post Bart.in Extrauag.ad reprimend.in vers. & maximè. subdit, quòd quando genus præcedit, & sequitur speciem per dictionem Maximè, adiecta importat rationem magis vigentem in specie, quæ erat inclusa, & nihilominus exprimitur cum dictione Maximè, Additque, quod si addatur ratio per dictionem Maximè, importabit quòd licèt aliæ rationes subsint, ista tamen expressa sit potentior, seu potentissima, & aliàs etiam causas comprehenderet. Quam expressam tradunt Vant.de nullit.tit.ex defectus processus, sub num.123. vers. idem foret. Anton.Monach. Bononien.decis.28. num.45.

6 Interdum denotat identitatem esse in casu contrario, vt per Ang. de parusio in tract. sinitatis, q.9. num.16. Card. in Clem. vnica, in 3.notab. de renunc. Cassad.decis.4.num.8.de concess.prabenda, Mandos.in reg.9.Cancellar.q.6.n.2. Hieron.Fernandez. in repet. cap.gratum,de offic.deleg.n.37.

7 Quandoque ponitur pro taxatiua Tantùm, licèt impropriè gloss. verb.maxime, in cap.cùm contingat, de foro compet. Addit. ad Panorm. in cap. damnamus, num.3.de summ.Trinit.Alexand.cons.116.incip. Animaduersis,n.16.vers.nec etiam absurdum,lib.2.Cosm. in pragm.sanct. in procem.§.qua quidem,verb.maxime Mandos. in gloss. facult. §. nos qui, in verb.prasertim, fol.94. Menoch. de prasumpt. lib.3.prasumpt.100. n.12. Azebed. 1.n.37.tit.9.li.8.noua Recop. Petr.Enriq.resp.opusc.2.sub hac dict.Cened.d.sing.38.n.4.Hieron.Fernandez in repet.d. cap. gratum, n.37. Card. Tusch.d concl.309.n.6.

8 Intellige, quando ponitur verbis importantibus causam finalem,quia tunc stat taxatiuè. Alex.cons.77. incip. Visis, num.23.vers.nec obstat, lib.3.gloss. verb. in secularibus,in cap.ad abolendā,de filiis Presbyteror. Couar. d.cap.7.n.5. Menoch. de prasumpt. lib.6.prasumpt.50.num.12. Card.Tusch.d.concl.309. num.7. Sanch. de matrim.lib.6.disp.14.n.21.

Nonnunquam abundat, l.vlt. circa princ.C. de testam. l.ea qua ff.de rescind. vend. Ias. in l.qui se patris, col.10.C.vnde liberi. Mandos. d.verb.prasertim,& in reg.29.Cancell.q.6.n.5.Cened. d.sing.37.n.5. 9

Importat etiam idem quod dictio Prasertim, vt per Cald. cons.548. aliàs 3. de verbor. signif. Gemin. cons.16.n.4.in fine, Mandos. super regul.de subrogand. collitigant.q.6. num.2. Card. Tusch. d.conclus.309. num.9. 10

Dictio CXCVIII.

Meus, Mea, Meum.

1 Possessiuum est pronomen Meus; demonstrans tempus præteritum.

2 Dispositionem restringit ad tempus præsens, & bona præsentia pronomen Meus.

3 Legato indefinito quando adijcitur pronomen Meum tunc illud pronomen tempus præsens demonstrat ac proinde testator censetur legare illud quod habebat tempore testamenti.

4 Declaratur l.vlt.§.1.ff. de leg.1.l.nomen, §.1.ff. de legat.3.l.Aurelius, §.1.& 2.& l.vlt. in fine ff.de liber.legata.

5 Donatio omnium bonorum meorum valida est, quia sub eis solùm intelliguntur præsentia,& non veniunt postea acquisita.

6 Pronomen Meum, in vniuersali dispositione appositum,non restringit vniuersale dispositum.

7 Dominium denotat pronomen Meum.

8 Meum, & Tuum propriè id dicitur, cuius dominium irreuocabile est.

9 Conditionem, vel demonstrationem quando faciat pronomen Meum, remissiuè.

PRonomen hoc est possessiuum demonstrans tempus præteritum, vt per Corn. cons.104.n.4. vol.4.Vulpell.prapos.& aduerb.signif.sub dict.Magis, vers.Meus, pag.59. Menoch. cons.106. n.184. cum seqq. Stephan.Gratian. discept. forens.cap.98.n.4.& cap.104.n.18.cum seqq. 1

Restringit dispositionem ad tempus præsens, & bona præsentia,vt in l.si ita legatum,8.vbi Bart. ff.de auro, & argento legato, Menoch. de prasumpt. lib.4. prasumpt.127.in fine,& cons.106.n.170.& n.187.& n.192.& cons.349.n.21. Surd. decis.233.n.11.& n. 20.in fine. Ceual. commun. contra comm.q.627. n.64. & q.900.n.64.me citato. Mont. de commun.vlt.volunt.cap.5.n.191.in fine. 2

Vnde quando legato indefinito adiicitur hoc pronomen Meum, veluti, aurum meum, vestes meas, & similia, tunc illud pronomē tempus præsens demonstrat, ac proinde testator censetur legare aurum, seu vestes quas habebat tempore testamenti, non postea quæsitas,vt in l.si ita,8. ff. de auro, & argento legato, notat gloss.vlt.in l.seruis elect.§.vlt. ff.de legat.1. quam ibi sequuntur Bart. Paul. Socin. & alij, quorum meminit Couarr. pract.cap.2.num.2.vers.quamuis in hoc. Menoch. de prasumpt.127.à num.34.& d. consil.106.à num.192.& num.267.Ioan.Garc.de exequiis,cap.12.à num.3.Petr.Pecha.de testament.coniugum, lib.4. cap.29.num.3. Quod autem huiusmodi legatum licèt hoc pronomen additum non sit, sed simpliciter testator leget vestes, aurum, & similia, debeat intelligi solùm de præsentibus quæ habebat 3

tempore

tempore testamenti, non de postea quæsitis, videntur probare text. *in l. vlt. §. 1. ff. de leg. 2. l. nomen, §. 1. ff. de leg. 3. l. Aurelius, §. 1. & 2. & l. vlt. in fin. ff. de liber. legata*, in quibus non reperitur appositum hoc pronomen *Meum*, & tamen dispositio ad tempus testamenti restringitur, per quæ iura hanc partem sustinent Raph. Cuman. Alex. Vinc. & alij, quos refert & sequitur Couarr. *d. num. 2.* & post Castr. *cons. 132. num. 2. vol. 1.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 11. num. 4. vers. item procedit*, quos etiam sequitur Castill. *quotidianarum quæst. lib. 1. cap. 44. n. 7.* & faciunt adducta per Pinel. *in rubr. C. de bonis maternis, p. 1. n. 7.*

4 Verùm prima opinio vera in se est, nec iura pro secunda adducta aliquid concludunt, si aduertas, quòd licet in eis appositum non reperiatur hoc pronomen, verba tamen ad præsens, vel præteritum tempus expressè referebantur, vt patet ex *d. l. vlt. §. 1. ff. de leg. 2.* ibi, *quæ mihi cum fratre meo patruo vestro communia sunt.* At verò *d. l. nomen, §. 1.* loquitur de verbis futuri temporis, & ad præsens restringitur propter specialem præsumptionem fraudis. Similiter *d. l. Aurelius, §. 1.* loquitur de verbo præteriti temporis, ibi, *quibuscunque legata in eo testamento, quod inciderant, dedi.* Sic etiam de verbis præteriti loquitur tex. *in §. 2. sub eadem l. Aurelius*, ibi, *quicquid sortis, & vsurarum nomine mihi debebat.* Text. autem *in l. vlt. in fin. eod. tit.* de verbis agit præsentis temporis, vt patet *ex princ. §. Caio*, cuius themate retento loquitur vsque ad finem ibi, *debitor est, &c.* Quid autem si legato indefinito adijciatur, omnia bona mea, an veniant etiam futura, vide *infrà sub dict. Omnis, n. 11. cum seqq.*

Hinc etiam si quis simpliciter donauerit bona sua, quinimò etiamsi donaret omnia bona sua, talis donatio valeret, cùm sub ea solùm intelligantur præsentia, & non veniant postea acquisita, de quibus testari possit donator, vt probat text. *in l. vlt.* vbi *cum sit iusta, &c. C. quæ res pignori, & in l. omnes, 22. §. Lucius, ff. quæ in fraudem creditor.* tradunt Clar. *in §. donatio, q. 19. n. 3. cum seq.* Pinel. *in d. rubr. C. de bonis maternis, p. 1. n.* . Gama *Lusitan. decis. 206. n. 3.* Valasc. *de partit. cap. 20. n. 14.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 280. vers. idem est.*

6 Appositum hoc pronomen in vniuersali dispositione nõn restringit vniuersale dispositum, vt notat Natt. *cons. 675. n. 3.*

7 Denotat dominium, iuxta resoluta per Cald. Pereira *de empt. & vend. c. 10. n. 2.* Meum enim dicitur, quod ex re mea prouenit. Menoch. *cons. 106. n. 182.*
8 *& n. 236. & n. 239. & cons. 115. num. 60.* [Duran. *Rot. decis. 85. n. 4.*] Item *meum, & suum* propriè id dicitur, cuius dominium irreuocabile est. Idem Menoch. *cons. 456. n. 6.*

9 Pronomen *Meum* quando faciat conditionem, vel demonstrationem, vide *l. vni. er ff. de leg. 3.* Monet. *de commut. vltim. volunt. c. 6. n. 184.*

DICTIO CXCIX.

Mensuatim.

1 Dictio *Mensuatim* importat idem, quod singulo mense, vt per Alex. *cons. 206. incip. Viso themate, n. 3. vers. illud verbum mensuatim, lib. 2.* quem refert Card. Tusch *pract. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 310. num. 1.*

DICTIO CC.

Minus, Minimè, Minimum.

1 *Minus sæpe pro* Parum *vsurpatur.*
2 Minus *pro* Non *ponitur, præsertim cum antecedit* Si.
3 Minimè *plus est quàm* Minus, *sed non penitùs negat.*
4 *Negatiua vniuersalis est dictio,* Minimè, *& habet præcisam exclusionem.*
5 Minimum *cum* Maximè, *vel* Plurimum *comparatur.*

Minus sæpe pro *Parum* vsurpatur. Cic. *de Amic.* 1
Si minus intelligitur, quanta vis amicitiæ sit, ex discordiis percipi potest. *Ibid.* Quòve minùs per se quisque posset, id acciperet ab alio. Idem *Philip. 3.* Quum eo die minùs valerem.

Interdum *Minus* pro *Non* ponitur, præsertim cùm antecedit *Si.* Cic. *1. de Diuinat.* At nonnunquam quæ prædicta sunt, minùs eueniunt. Idem *3. Verr.* Si minùs necari, at custodiri oportebat. 2

Minimè plus est, quàm *Minus*, sed non penitùs negat, si vim eius propriam spectemus. Cic. *in Brut.* Sed mihi placebat Pomponius maximè, vel minimè displicebat. Idem *7. Verr.* Etsi in hac quadriremi minimè multi remiges, & milites deerant. Idem *lib. 3. epist. 4.* Homo minimè ambitiosus, minimèque in rogando molestus. 3

In iure verò hæc dictio *Minimè* est vniuersalis negatiua, & habet præcisam exclusionem, vt notat Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 40. n. 1.* 4

Minimum cum *Maximè*, vel *Plurimum* comparatur. Cic. *de Amicit.* Vt quisque minimum firmitatis habeat, minimúmque virium, ita amicitias appetere maximum. Idem *in Orat.* Hoc in genere neruorum est vel minimum, suauitatis autem vel plurimum. 5

DICTIO CCI.

Modò.

1 *Demonstratiua est præsentis temporis dictio.* Modò.
2 Modò, *ad tempus relatum non est idem quod* Nunc, *sed aliquando antè.*
3 Modò *quandoque vsurpatur pro* Nunc, Tantummodò, Dummodò, *&* Aliquando.

Demonstratiua est hæc dictio præsentis temporis, vt in §. 1. vbi Port. *Instit. de rer. diuis.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. magis, in vers. modo, pag. 59.* Importat enim idem, quod dictio *Nunc*, *l. 1. §. nunc tractemus, ff. de tutel. & rat. distrah.* ac proinde nullam dilationem admittit, sed denotat aliquid esse faciendum nulla interposita mora, *l. si omnis C. de inoffic. testam.* 1

Verùm apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Authores, *Modo* ad tempus relatum, non est idem, quod *Nunc*, sed aliquando *Ante.* Cic. *6. Verr.* Quid dico nuperrimmò verò modò, atque adeò paulò antè. Idem *lib. 4. epist. 13.* In qua vrbe modò gratia auctoritate, & gloria floruimus, in ea nunc iis quidem omnibus caremus. Idem *1. Officior.* Modò enim hoc malum in hanc Rempublicam inuasit, cum aliis adductis per Pichard. *in princip. Instit. de pupill. subst. num. 32.* 2

3 Iterata verò significat idem, quod *Nunc*, vel *Alius*, iteratum. Cic. 1. *de natura Deor.* Cotta meus modò hoc, modò illud. Et *ibid. lib. 1.* Modò his, modò illis partibus. Interdum pro *Tantummodò*, vel *Dummodò* vsurpatur Cic. *Orat.* Hi vnum modò quale sit suspicantur. Et ita accipitur *in l. fi. C. de offic. magist. milit. fructus, in pr.* & *ibi* gloss. *ff. de rei vend.* Nonnunquam ponitur pro *Aliquando*, vt *in §. is quoque*, & *ibi* gloss. *Instit. quod cum eo.*

DICTIO CCII.

Moneat.

1 VErbum hoc inducit consilium, & non præceptum, vt per Gutier. *canonic. lib. 1. cap. 7. n. 25. & c. 30. n. 33. ad finem*, Cened. *ad Decretal. collect. 34. num. 2.* Philiarch. *de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. cap. 2. dict. 3.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 5. c. 6. q. 5.* Vasq. 1. 2. *q. 69. art. 4. disp. 158. c. 3. n. 23.* Sayr. *in Claui Regia, lib. 3. cap. 7. n. 28.* Sanch. *in praecepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 4. n. 40.*

2 Si dicatur, *Moneat*, & *inducat*, non importat præcisam coactionem, ac proinde non datur potestas compellendi, ex adductis per Cels. Vgon. *in tract. claus. pag. 493. col. 1.*

DICTIO CCIII.

Mox.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Interuallum modicum denotat dictio* Mox, *& ponitur pro* Statim, Incontinenti, Citò.
3 *Temporis interuallum aliquando denotat dictio* Mox, *& exponitur pro* Posteà.
4 *Arbitrarium est iudici iuxta subiectam materiam, quod tempus importet dictio* Mox.
5 Mox *accipitur pro*, Quamprimum id fieri potest.
6 Mox, *pro spatio trium dierum.*
7 Mox, *pro triduo.*
8 Mox, *pro spatio trium mensium.*
9 Mox, *id est*, anno sequenti.
10 Mox, *triennium non semel denotat.*
11 *Summariè, & sine figura iudicij* Mox *interdum importat.*
12 *Appellatio per dictionem* Mox, *non prohibetur.*
13 *Pœnam censeri irrogatam ipso iure facit dictio* Mox, *iuncta verbo futuri temporis.*
14 Modò, Nunc, *&* Mox, *in quo differant.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Viu. *tom. 2. commun. opin. li. 9. tit. 34. n. 346.* glos. *verb. mox, in c. si in qualibet, 10. q. 2.* gloss. etiam *verb. mox, in c. quia propter, de elect.* Iasan. *l. fructus, n. 4. & seq. ff. soluto matrim.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. & postea, n. 2. cum seqq. C. de reuoc. and. donat.* Cosm. *in prag. sanct. tit. de publ. concubin. §. necnon, in vers. mox.* Cotta *in memorabil. verb. mox*, Bermond. *in tit. de public. concubin. verb. mox*, Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 60.* Gavbio *de legib. lib. 8. disp. 16. vers. sexta regul.* Monet. *de distribut. quotid. p. 3. q. 7. n. 37.* Cened. *post libr. pract. & canonic. q. sing. 61.* Tursellin. *in libello de particulis Latinæ orationis, c. 97.* Grat. *de dictionib. dict. 126.*

2 Dictio hæc de sui propria natura denotat modicum interuallum, & ponitur pro *Statim*, *Incontinenti*, *Citò*, gloss. *in l. momentaneæ, C. vnde vi*, gloss. *verb. Mox, in auth. de incest. nupt. in princip.* Ias. *in l. abrogatæ, num. 10. de adopt. & in d. l. fructus, n. 4.* Cosm. *in d. vers. mox, fol. 78. col. 5.* vbi ait, quòd ista dictio verificatur in modico tempore, secundum quod arbitrabitur bonus iudex, habito respectu ad ipsius circumstantias. Vulpell. *de loco, statim in princip.* Auendan. *de exequend. mandat. par. 1. cap. 16. num. 2.* Escobar. *de ratiocin. cap. 31. num. 24.* Cened. *d. sing. 61. num. 1.*

Aliquando tamen denotat interuallum temporis, 3
& exponitur pro *Postea*, vt *in l. 1.* vbi gloss. *verb. Mox*, & Dec. *num. 28. ff. de reb. credit. & in l. de ætate, § ex causa, ff. de interrog. act.* notant Tiraq. *d. verb. & postea, num. 1.* Alex. *cons. 115. incip. In cursu inquisitionis, lib. 1.* Ias. *in d. l. fructus, n. 5.* Bermond. *in d. verb. Mox, n. 2.* Rebuff. *in comm. ad l. edictum, 14. v. sed vt ad rem ff. de verb. signif. pag. 100.* vbi ait, quòd differunt huiusmodi duæ dictiones, quando hæc nostra sine interuallo accipitur. Card. Tusch. *pract. concl. tom. 1. lit. D, concl. 3011.* Pichard. *in tract. de mora n. 188.* Cened. *d. sing. 61. n. 2.*

Vnde arbitrarium est iudici iuxta subiectam ma- 4
teriam, quod tempus importet hæc dictio *Mox*, vt
obseruat Put. *decis. 259. n. 2. lib. 1. in correct.* Accipitur 5
namque pro *Quamprimum id fieri potest*, vt notant Doctores *in l. tutores, C. de administr. tutor.* Vulpell. *citato loco, n. 1. v. accipitur.* Paul. Montan. *in tr. de tutel. & curat. c. 31. n. 30.*

Aliquando sumitur pro spatio decem dierum, vt 6
in l. ad peremptoriam, in fi. cum seq. ff. de iudiciis, & in l. promissor ff. de constit. pecun. Sylu. *cons. 27. n. 11.* Vulpell. *citato loco, n. 2.* Viu. *d. n. 346. in fine*, Cened. *d. sing. 61. n. 3.*

Interdum pro *Triduo* accipitur, vt *in l. cum speciali, C. de iudiciis*, & notat Vulpell. *citato loco.* 7

Nonnunquam pro trimestri, seu spatio duorum 8
mensium exponitur, vt *in l. a Diuo Pio, § 1. ff. de re iudic.*

Quandoque interpretatur, id est, *anno sequenti*, vt 9
in l. sed & si quis, § si operas, iuncta glos. *verb. Mox ff. de vsufructu.*

Denique non semel denotat *Triennium*, vt per glos. 10
verb. Mox, in d. c. quia propter, de elect. Alex. *in l. 1. § qui præsens, n. 8. ff. de verb. signif.*

Sumitur etiam pro *Summariè*, & *sine figura iudicij*, 11
vt per gloss. *in l. momentaneæ, C. vnde vi*, Auendan. *d. c. 16. n. 2.* Cosm. *in d. v. Mox, fol. 178. col. 2.* Cened. *d. sing. 61. n. 4. in princ.*

Appellatio per hanc dictionem non prohibetur, vt 12
tradit Steph. Grat. *discept. forens. c. 42. n. 12.*

Iuncta verbo futuri temporis facit pœnam cen- 13
seri irrogatam ipso iure, gloss. *verb. imminere*, & *ibi* Bart. *num. 7. & 10. in auth. de incestis nupt.* Tiraq. *in l. si vnquam. verb. reuertatur, num. 90 & 91. de reuoc. donat.* Berm. *in d. verb. Mox, num. 2. fol. 181.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rub. 2. § 1. in verb. il confisque, n. 2. fol. 368.* Corn. *cons. 226. n. 4. v* [illegible] 1. Benintend. *dec. 37. num. 7.* Cotta, *d. verb. Mox, in* [illegible] 592. Bertazol. *in repet. l. si quis maior. C. de transact.* [illegible] *num. 655.* Sayro *in Claui Regia, lib. 3. cap. 8. num.* [illegible]. Card. Tusch. *verb. priuatio, concl. 719. n. 20.* Salas *de leg. quæst. 96. tr. 14. disp. 15. sect. 9. num. 78.* Monet. *de distrib. quotid. par. 3. quæst. 7. num. 36. & 37.* Farin. *fragm. crim. par. 2. verb. Lex, n. 111.*

Illud aduertere oportet, quòd secundùm Gram- 14
maticos dictiones *Modo*, *Nunc* & *Mox* differunt, quia nunc de tempore præsenti dicitur, modo de eo quod aliquanto ante antecessit, mox de eo quod paulo

paulo pòst sequitur. Cic. 1. *de Orat.* Verùm illa mox, nunc de ipsa exercitatione quid sentias quærimus. Id. 1. *de Diuin.* Discedo paulisper à somnus ad quæ mox reuertar. Id. *Attic.* Iussitque mihi nuntiari mox se venturum.

Dictio CCIV.
Multi.

1 VErificatur hæc dictio in duobus, vel tribus & vltra, vt *in l.1.§.hoc rescriptum*, & ibi Bart. *ff. ad SC. Syllan. §. fin. Instit. de iure personarum*, gloss. *verb. per multos, in c. ad nostram, de rebus Eccles. non alien.* Dec. *cons.* 429 *num.* 18. *tom.* 4. Natt. *cons.* 649. *n.* 12. *tom.* 4. Rol. à Valle *cons.* 54. *num.* 2. *& seq. lib.* 1. Honded. *cons.* 102. *num.* 71. *vol.* 1. Menoch. *cons.* 512. *n.* 12. Petr. Henriq. *resp. opusc.* 2. *n.* 61. *in fin.* Intrigl. *Sicilia decis.* 44. *n.* 18. Mar. Anton. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 109. *num.* 36. *&* 37.

Dictio CCV.
Nam.

1 REgulariter pro *quia* ponitur. Bart. *in l. demonstratio, §. quod autem, ff. de condit. & demonst. l. fin. ff. de doli mali excep.* Et denotat continuationem. *l. nam Imperator, ff. de legat.* 1. *l. nam & ipsum, ff. de instit. & iure, l. nam ita diuus, ff. de adoption. l.* 2. *C. rerum amot.* tradit Alberic. *in suo diction. verb. Nam.*

2 Apud Grammaticos interdum anteoccupationi seruit. Cic. *Phil.* 8. Nam quòd me tecum iracundè agere dixisti solere, non est ita, vehementer me agere fateor, iracundè nego. Id. 1. *de Inuent.* Nam Hermagoras quidem nec quid dicat attendere, nec quid polliceatur intelligere videtur. Nonnunquam in enumeratione postremum locum obtinet, vt subiiciat quod requirere posset auditor. Cic. *ad Qu. Fr. lib.* 1. *epist.* Nam quid ego de Gratidio dicam. Id. *lib.* 14. *epist.* 1. Nam quid ego de Cicerone dicam.

Dictio CCVI.
Namque.

POnitur pro *Certè*, vt *in §. hoc autẽ, Instit. de auctoritate tut. & in §. constituitur, Instit. de vsufr.* notat Vulpel. *de aduerb. & prepos. signif. sub hac dict. pag.* 61.

Dictio CCVII.
Ne.

1 *Modum facit dictio* Ne, *quando accipitur pro* Vt non.
& stat demonstratiuè, & relatiuè.
2 *Ne enim prohibentis est, coniunctiuo & imperatiuo modo adiungi solet.*
3 Ne multa, Ne multis, *sunt breuitatis nota in narrationibus.*
4 Ne viuam, *iurantis.*
5 Ne dicam, *est correctio antequam dicatur.*
6 Nedum *plerumque subiicitur, & seruit parti deteriori.*
7 Ne quidem *vsurpatur pro*, Nec quidem.

ACcipitur pro *Vt non*, vt *in l. fin. C. vbi, & apud quos in integr. restit. & in cap. fin. de pœnit. & remiss. & in cap. ne captanda, de concess. prabend. lib.* 6. & tunc facit medium, gloss. *in l. cùm pater, §. Titio frater, ff. de legat.* 2. Bart. *in l. qui absens, §.* 1. *num.* 2. *ff. de acquir. possess.* Corn. *consil.* 287. *num.* 4. *vol.* 4. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. namque, vers. ne pag.* 61. Galganet. *de condit. & demonstrat. p.* 2. *cap.* 3. *q.* 5. *num.* 1. vbi *num.* 2. subdit, quod si exponatur pro *vt*, facit conditionem, vt *in l. cùm tale. §. Titius.* vbi Bart. *num.* 1. *vers. subdistingui, ff. de condit. & demonstr.* [Et stat demonstratiuè, & relatiuè. Peregr. *cons.* 1. *n.* 12. *vol.* 5.] 1

Apud Grammaticos *Ne*, cùm prohibentis est, coniunctiuo, & imperatiuo modo adiungi solet. Cic. 2. *de legib.* Ne cogito, quis stipem præter Idææ matris famulos Plaut. *Mil.* Ne me moneatis, memini ego officium meum. 2

Ne multa, Ne multis, sunt breuitatis notæ in narrationibus. Cic. *pro Cluen.* Ne multa, requiritur à coactoribus, inuenitur ea seruula ad Stratonem peruenisse. Idem *ibidem:* Ne multis; Diogenes emitur. 3

Ne *viuam*, iurantis Cic. *lib.* 9. *epist.* Sed ne viuam, si tibi concedo. Idem *Attic. lib.* 4. Quid poteris, inquit, pro his dicere; ne viuam, si scio. 4

Ne dicam, est correctio, antequam dicatur. Cic. *lib.* 1. *de natura Deor.* In tam leues, ne dicam ineptas sententias incidisse. Idem *lib.* 12. *epist. vlt.* Tu mihi, fac vt persuadeas, non, esse me tam imbecillo animo, ne dicam in humano vt, &c. 5

Nedum plerumque subiicitur, & seruit parti deteriori. Cic. *pro Cluen.* Optimis temporibus non potuerunt, &c. nedum his temporibus, &c. Idem *Attic. lib.* 4. Quæ tantum habet mysteriorum, vt ea ne librariis quidem committamus, nedum cuilibet. Idem *pro Planc.* Ego verò ne immortalitatem quidem accipiendam putarem, nedum emori cum pernicie Reipublicæ. 6

Ne quidem vsurpatur pro *Nec quidem*, cùm negando aliquid augemus. Cicer. *Attic. lib.* 6. Si tu iudicabis, ne ad Catonem quidem prouocabo. Idem 1. *de natura Deor.* Ne fando quidem auditum est. Idem *pro Deiotar.* Deiotarus nunquam succumbet inimicis, ne fortunæ quidem. 7

Dictio CCVIII.
Nec.

1 *Continuatiua eiusdem materia est de natura dictio* Nec, *& stare declaratiuè ad pracedentia.*
2 *Implicatiua casus contrarij ad expressum est dictio* Nec.
3 *Negatiua est dictio* Nec.
4 Nec *sape vsurpatur pro* Non.
5 Nec *pro* Neque *ponitur.*

DE natura huius dictionis est continuare eandem materiam, & stare declaratiuè ad præcedentia, *l. nec quidquam, ff. de off. Procons. l. si quis stipulatus fuerit decem, ff. de verbor. signif.* Bart. per text. *ibi in l.* 2. *ff. de solut. in vers. ne cogitur.* Ias. *in l. si vnus, in princip. num.* 9. *ff. de pactis.* Paris. *consil.* 121. *num.* 25. *vol.* 1. vbi ait, quòd natura huius dictionis est continuare ad proxima. Socin. *consil.* 10. *num.* 5. *vol.* 3. Roland. à Valle *cons.* 80. *n.* 56. *tom.* 3. Ruin. *cons.* 119. *num.* 2. *vol.* 4. Honded. *cons.* 14. *n.* 81. *vol.* 2. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub d. namque, vers. nec. pag.* 61. Bou. *ad statut. vrbis praescript. gloss.* 16. *n.* 6. Cened. 1

post

post lib. practic. & canonic. quæst. sing. 63.*n.*4. Signotol.*cons.*208.incip. *Factum,num.*3,*vers.præterea*, vbi ait, quòd reperta censentur præcedentia in sequentibus per dictionem *Nec* copulatis. Aogel. Arec. *cons.*89. incip. *Pro decis. num.*7. vbi ait, quòd natura huius dictionis est iungere, seu continuare, & negare. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.*2.*lit. D, concl.* 312.*num.*1. *cum seqq.*

2 Implicatiua est hæc dictio casus contrarij ad expressum, vt *in l. milites* 14. §. *mulier*, *ff. de militari testam. & in l. sacra loca*, §. *penult.* iuncta gloss. *ibi*, *ff. de rerum diuis. & in l. nec nos*, *ff. de captiuis*, *& in l. nec eius*, *C. de emancipat. liberor.* Cæpol. *in l. sæpe*, *num.*21. *ad finem*, *ff. de verbor. signif.* Bart. *in l. si fiuita*, §. *si de vectigalibus*, *num.*12. *ff. de publicanis.* Paris. *consil.*36. *num.*9. *vol.*1. Vulpell. *citato loco.* Menoch. *consil.*542. *num.*1. Gutier. *practic. lib.*3. *q.*30. *num.*20. Cencd. *d. sing.*63. *n.*1.

3 Negatiua est hæc dictio, & habet annexam copulam *Vt*, per Bart. *in l. sæpe*, *in vers. quæro de dictione Nec*, vbi Cæpol. *num.*21. *ad finem*, *& num.*28. *ff. de verbor. signif.* Ias. *in l. si quis ita stipulatus*, 129. *num.*6. *ff. de verbor. oblig.* Sylu. *cons.*63. *n.*17. Paris. *cons.*111. *num.*25. *vol.*1. Bald. *consil.*497. *num.*2. *vol.*5. Socin. *consil.*10. *num.*6. *vol.*3. Azebed. *l.*10. *n.*40. *tit.*1. *lib.*4. *noua Recopil.* Bou. *d. gloss.*16. *n.*6. Card. Tusch. *d. conclus.*312. *n.*3. Cencd. *d. sing.*63. *n.*2.

4 Nec sæpe vsurpatur pro *Non*. Cic. *pro Quin.* Quo mortuo nec ita multo post in Galliam proficiscitur. Idem *lib.*1. *de natura Deor.* Nec opinatum patrocinium à vobis esse susceptum. Et *de Amicit.* Nec enim melior vir fuit Africano quisquam, nec clarior.

5 Ponitur etiam hæc dictio pro *Neque*, *vt l. inter ff. de publicis iudiciis*, & post Paris. *cons.*36. *n.*3. *vol.*1. resoluit Bou. *d. gloss.*16. *num.*6. quos refert Cencd. *d. sing.*63. *num.*3. Cic. *lib.*15. *epist.*1. Nec opibus satis firmi, nec voluntate sunt. Idem *lib.*3. *epist.*5. Nec enim obscuris personis, nec paruis in causis res agetur.

Dictio CCIX.

Necnon.

1 *Qualitates omnes præcedentes repetit dictio* Necnon, *& resoluitur in copulatiuam.*

1 Resoluitur hæc dictio in copulatiuam *Et*, repetitque omnes qualitates præcedētes gloss. *verb. necnon*, *in Clem.*1. *de offic. deleg.* quam approbauit Rota *decis.*791. *num.*2. *p.*1. *diuers.* Socin. sen. *cons.*10. *num.*6. *lib.*3. Bart. *in l. Seio*, §. *Gaio*, *ff. de fide instrum.* Cæs. de Graff. *decis.*32. *n.*5. *de reb. Eccles. non alien.* Neutzan. *cons.*72. *num.*14. Flamin. *de resign. lib.*3. *q.*6. *num.*22. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancellar. gloss.*3. *num.*3. *& gloss.*5. §. 7. *num.*78. vbi subdit, quòd repetit omnes qualitates præcedentes, Menoch. *cons.*279. *num.*10. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.*70. *num.*32. *& cap.*147. *num.*18. Et fuit dictum *in Interamnen. castri Pedisluci*, 12. *Februarij* 1601. *coram Reuerendissimo Patriarcha Domino Crescentio C. A. Clerico*, impressa per Farinac. *decis.*41. *sub num.*13. *p.*1. *recent. & in Leodicen. domus claustralis*, 23. *Martij* 1615. *coram Cardinale Caualerio*, impressa per Farinac. *decis.*668. *n.*1. *p.*2. *recent.* [Rot. apud. Paul. de Rubeis *decis.*217. *n.*7 *tom.*2. *diuers.* vbi quod resoluitur in copulam, & repetit omnes qualitates præcedentes, *& decis.*256. *num.*39. apud eundem *tom.*3. *diuers.* aliàs *part.*7. *recent.*]

Didtio CCX.

Nemo.

1 *Vniuersalis negatiua est dictio* Nemo.
2 *Exclusionem omnimodam importat dictio.* Nemo.

Est vniuersalis negatiua vt post Abb. *cons.*3. incip. *Nitar*, *in fine*, *lib.*2. tradit Card. Tusch. *practic. conclus. tom.*2. *lit. D*, *concl.*516. *n.*2. Et importat omnimodam exclusionem, Abb. *in cap. graue*, *num.*8. *de offic. Ordin.* Marc. Anton. *var. resolut. lib.*1. *resol. fin. casu* 42. *vers. ponderabatur.* Cic. 5. *Tuscul.* Adhuc neminem noui Poetam, qui sibi non optimus videretur. Idem *lib.*10. *epist.*6. Quotum nemo Consularis habitus, nisi qui animo extitit in Rempublicam consulari. Idem *de Amicit.* Nocere tamen nemini potest, nisi ei, qui eam recipit, eaque delectatur. Idem *lib.*1. *epist.*5. Amicum ex Consularibus neminem tibi esse video, præter Hortensium. 1 2

Dictio CCXI.

Nempe.

1 Nempe, *pro* Certè, *aut* Scilicet, *accipitur.*
2 Nempe *pro* Nonne *vsurpatur*, *& tunc interrogat.*
3 *Interrogationi nonnunquam subiicitur dictio* Nempe.

Pro *Certè*, aut *Scilicet* hæc dictio accipitur, *vt in l. sed & si inter me*, *ff. de seruit. vrbanor. prædior.* Cic. *in Brut.* Nempe eum dicis qui, &c. Idem 2. *Philippic.* Sed effugi insidias, nempe in conspectu Antonij veniendum est. Idem *pro Roscio*: Opinor esse in lege, quam ad diem proscriptiones, venditionésque fiant, nimirum ad Kalendas Iunias. 1

Interdum interrogat, atque vsurpatur pro *Nonne.* Plaut. *Menæch.* Nempe, iubes? Cic. 5. *Tuscul.* Nempe negas ad beatam vitam satis esse virtutem? 2

Nonnunquam interrogationi subiicitur. Cic. 10. *Philippic.* Legiones abductis à Bruto, quas; nempe eas, quas ille ab Antonij scelere abripuit. Idem *pro Milone*: In qua tandem vrbe hæc homines stultissimi disputant nempe in ea, quæ, &c. Idem 7. *Verr.* Atque tempore futurum est; nempe cùm, &c. 3

Dictio CCXII.

Nequaquam.

1 Nequaquam *importat idem quod* Nullo pacto, Nulla ex parte, Nullo casu.
2 Nequaquam *vehementiùs negat*, *quàm alia negatiua.*

Importat idem quod *Nullo casu*, *nullo pacto*, *nulla ex parte*, *vt in l. cuiā*, §. *si quis absentis*, *ff. de petitione hereditatis*, *& in l. Iulianus*, §. *sed cùm in facto*, *ff. de actionib. empti.* Et verba illa, *Nullo pacto.* Idem important quod *Nulla ratione*, vt per text. *in l. pupillus*, 24. vbi gloss. *ff. qua in fraudē creditorum*, tradit Alber. *in suo Dictionario*, *verb. nullo pacto*, ac proinde trahūtur ad non specificata Roland. *cons.*2. *num.*42. *lib.*4. Tiraq. *in l. si vnquam*, *verb. omnia*, *num.*14. *C. de reuoc. donat.* Et ideo hæc dictio vehementius negat, quàm 1

lake negatiuæ. Cic. 1. *de Finib.* Nequaquam ista amicitia est idem 2. *de natura Deor.* Nequaquam satis explicatæ sunt.

DICTIO CCXIII.

Neque

1 HAbet hæc dictio vim copulatiuæ, & est repetitiua præcedentium, seu transpositiua, vt *in l. nec mandante, ff. de tutor, & curat. datis ab his*, notant Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. namque vers. neque, pag.* 61. Menoch. *cons.* 3. *n.* 29.

2 Concursum vtriusque requirit, vt *in l. si quis ita stipulatus fuerit, decem aureos, ff. de verbor. obl. & in l. si is, qui ducenta, §. item si pater, ff. de reb. dubiis.* Bart. *in l. quidam testamento, ff. de vulgari, & pupillari.* Alex. *cons.* 82. *n.* 14. *lib.* 3.

3 Est implicatiua, & inter diuersa ponitur. Reinos. *in obseruat. pract. obseru.* 16. *n.* 6.]

DICTIO CCXIV.

Nihil.

1 *Negatiua vniuersalis est dict.* Nihil, *& omnia excludit, nullámque recipit restrictionem.*

2 *Exclusiua non est penitus omnium aliquando dict.* Nihil.

3 *Negatiuam vniuersalem sine vlla distinctione, vel temperamento importat dictio* Nihil penitùs, Nihil omnino.

4 *Annullationem ipso iure inducunt verba* Nihil agit.

5 Nihil *pro* Non *interdum vsurpatur.*

6 Nihil *eleganter etiam cum locis, & personis comparatur.*

1 VNiuersalis negatiua est hæc dictio, & omnia excludit nullamque recipit restrictionem, vt *in l. his qui ducenta, §. vtrum, ff. de reb. dubiis, & in l. 2. ff. commun. diuidun.* gloss. *verb. nihil, in auth. de hered. & Falcidia.* Dec. *cons.* 442. *num.* 32. *tom.* 2. Alex. *in leg. qui vsumfructum, col. penult. in fine, ff. de verb. obligat. & cons.* 58. *col.* 2. *& cons.* 173. *num.* 10. *vol.* 6. Cosmas *in pragmat. sanct. tit. de annatis, post princip. in vers. nihil. fol.* 151. *col.* 2. Cephal. *cons.* 86. *num.* 13. *lib.* 2. Roman. *cons.* 379. *num.* 2. Rolan. *cons.* 16. *num.* 26. *tom.* 4. Crau. *cons.* 294. *num.* 6. Gom. *in princip. Instit. de action. n.* 4. *&* 5. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. susceperis liberos, n.* 8. *& num.* 85. *C. de reuoc. donat.* Montal. *in praxi, lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 3. *& seq.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. namque, vers. nihil, pag.* 61. Mandos. *in gloss. facult. in proœm. in vers. Nihil, fol.* 55. Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 35. *num.* 39. *& q.* 57. *num.* 12. Piscin. *in sua disput. de statut. excluden. fœmin. propter masculos, n.* 147. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 89. *num.* 24. *& cons.* 164. *num.* 3. *& cons.* 266. *num.* 1. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *num.* 27. Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing.* 64. *num.* 1. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 313. *n.* 1. vbi *argum. cap. statutum, §. prouisurus, de rescript. in* 6. & post Rom. *cons.* 379. *in princip.* refert, quòd si quis iurauit se nihil impetraturum, excludit se ab omni impetratione, quia dictio *Nihil* est exclusiua omnium, quæ impetrari possunt.

2 Aliquando verò, non est penitus omnium exclusiua, vt *in l. de ætate, §. nihil, & ibi* gloss. *ff. de interr. actio, cap. nihil iniquius, & ibi* gloss. 32. *q.* 1. *cap. nihil prodest*, cum gloss. quæ supplet, *Prodest tamen ad minus supplicium habendum, de pœnitent. dist. ult.* 3. gloss. notab. *in l. sacrilegij pœnam, in vers. condemnatus, post med. ff. ad legem Iuliam peculatus* Mandos. *in d. vers. Nihil, fol.* 55. *col.* 2. Cened. *d. sing.* 54. *n.* 2.

Quando tamen est posita in lege, prout *Nihil penitus*, vel. *Nihil omninò*, quod est idem, tunc importat vniuersalem negatiuam sine vlla distinctione, vel temperamento sed absolutè & omni casu, vt per Alex. *cons.* 72. *n.* 10. *vers. secundò respondeo, lib.* 6. *& cons.* 13. *n.* 7. *lib.* 2. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 313. *n.* 2. Card. Seraph, *decis.* 461. *n.* 5. vbi ait, quòd hæc verba sunt limitatiua. 3

Nihil idem importat quod *Nullum Et nihil agit*, inducit annullationem ipso iure; & est canon latæ sententiæ, vt *in l. final. in vers. Nihil agit.* & ibi Bald. & Aret. *ff. de liber. & posthum. & in cap. prudentiam, in princip. ibi, Nihil legisse.* vbi Barbat. *col.* 10. *de offic. deleg.* Tiraq. *d. l. si vnquam. in verb. reuertatur, n.* 30. *vers. limitabis item procedere.* Gom. *in princ. Instit. de actio. num.* 4. *&* 5. Mandos. *in d. vers. Nihil, fol.* 56. *col.* 1. *in princ.* Cened. *d. sing.* 64. *n.* 3. 4

Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, *Nihil*, interdum vsurpatur pro *Non* Cic. 1. *Philipp.* Nihil dico quis fuerit ille Brutus. Id. 2. *Agr.* Beneficio isto legis nihil vtitur. Id. *lib.* 10. *epist.* 10. Nihil laboro nisi vt saluus sis. Id. *pro Rosc.* Nihil aliud fecerunt, nisi rem detulerunt. 5

Nihil, eleganter etiam cum locis, & personis comparatur. Cic. *Attic. lib.* 4. Nihil altius, nihil amœnius Id. *lib.* 6. *de rep.* Nihil mihi potiùs fuit, quam vt Massinissam conuenirem. 6

DICTIO CCXV.

Nihilominus.

DIspositionem auget hæc dictio eámque præcisam reddit, vt *in l. finali, §. fructus*, iuncta gloss. *in verb. Nihilo magis, ff. quæ in fraudem creditorum, & in l. qui in potestate, in fin. ff. qui testamenta facere possunt*, tradit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar.* §. 7. *proœm. num.* 124. [Non semper aduersatiuè stat, sed sæpè idem quòd ideò magis, vel idem, quod sine dubio importat Rot. *decis.* 132. *n.* 3. *p.* 1. *in posth. Farin.* aliàs *p.* 3. *recent.*] 1

DICTIO CCXVI.

Nil.

IDem est *Nil*, quod *Nihil*; de quo vide Alciat. *de verb. signif. lib.* 4. *num.* 25. Mandos. *in gloss. facult. in proœmio in vers. Nil, fol.* 57. quos refert Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing.* 64. *n.* 4. 1

DICTIO CCXVII.

Nisi.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 *Exceptiua est de sui natura dict.* Nisi, *& in effectu aduersatur præcedentibus.*

3 *Antecedentis, cui immediatè aduersatur, oppositum necessariè significat dict.* Nisi.

4 *Exclusiua est dict.* Nisi, *aliorum casuum, prater nominatos.*
5 *Oratio affirmatiua si pracedit dict.* Nisi *negat, si verò oratio negatiua pracedit, affirmat.*
6 *Positionibus dict.* Nisi *affirmat, quando pracedit negatiua, & negat quando pracedit affirmatiua.*
7 *Includit dict.* Nisi, *id quod est negatum quando pracedit negatiua potentia, siue actus.*
8 Si, *ad euitandum absurdum aliquando importat dict.* Nisi.
9 *Conditionalis interdum importat dict.* Nisi, *maximè relata ad futurum tempus.*
10 *Formam quandoque importat dict.* Nisi.
11 *Limitatiua est dict.* Nisi.
12 *Modificatiua & exclusiua de sui natura est dict.* Nisi.
13 *Taxatiua vim habet dict.* Nisi.
14 *Exclusionem à regula ponit dict.* Nisi.
15 Nisi, *aequipollet quandoque dictioni* Non secus.
16 Nisi *à duabus dictionibus* Si, *&* Non, *componitur.*
17 Præter *interdum denotat dict.* Nisi.

1 DE vi, & effectibus huius dictio vide Cachet. *decis.* 174. *n.* 1. Borrel. *cons.* 12. *num.* 11. Euerard. *in Topicis loco a contrario sensu*, *n.* 27. Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. statuimus, in verb. Nisi* Mandos. *in tract. de monitor. quaest.* 31. *n.* 10 *&* 11. Alduin. *cons.* 63. *n.* 59. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dictione, pag.* 61. Galganet. *de cond. & demonstr. p.* 2. *c.* 1. *quaest.* 3. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comparat.* 20. *n.* 40. *cum seqq.* Cened *post lib. practic. & canonic. qu. sing.* 23. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *litt. D, conclus.* 314. Tursell. *in libello de particul. Latina orationis c.* 108. Grat. *de diction. dict.* 137.

2 De sui natura hæc dictio exceptiua est, & in effectu aduersatur præcedentibus, vt *in l. actione*, vbi Bart. Ias. & cæteri, *C. de transact. & in reg. peccatum de regul. Iur. lib.* 6. tradunt Ias. *in l.* 3. *num.* 11. *ff. de offic. eius.* Socin. iun. *cons.* 163. *n.* 36. *vol.* 2. Feder. de Senis *cons.* 80. incip. *Factum tale est, num.* 1. *vers. item non obstat.* Alexand. *cons.* 64. incip. *Circa prasentem, in princip. lib.* 4. Bero. *in cap. quod autem, num.* 36. *de iure patronatus, & in cap. nauiganti, num.* 18. *de vsuris* Dec. *cons.* 386. *num.* 2. Cæpol. *cons.* 1. *num.* 14. *in ciuilibus* Gom. *in cap.* 1. *num.* 88. *de constit. lib.* 6. Paris. *cons.* 12. *num.* 22. *& cons.* 96. *num.* 109. *vol.* 1. Grat. *cons.* 138. *num.* 9. *vol.* 1. Beltran. *cons.* 45. *num.* 3. *vol.* 3. *in* 1. *parte, cons.* 53. *num.* 1. *vol.* 3. *in* 2. *parte* Cassan. *in consuetud. Burgundia rubr.* 1. *§.* 5. *in vers. S'il n'a grace, num.* 13. Rebuff *in concord. tit. de collat. §. statuimus,* 1. *in verb. Nisi, & in tract. de alien. rerum Ecclesia, n.* 70. Mand. *de monit. q.* 31. *num.* 11. Seraphin. *de priuileg. iurament. priuil.* 57. *num.* 12. Vulpell. *citato loco, statim in princ.* Stroz. *de offic. Vicarij, lib.* 2. *q.* 43. *n.* 23. Surd. *decis.* 225. *num.* 19. *& decis.* 264. *num.* 17. *& cons.* 71. *num.* 6. vbi quòd ponitur priuatiuè, & aduersatiuè ad præcedentia. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *cap.* 448. *num.* 41. Cened. *d. singul.* 23. *n.* 1. *post medium.* Gregor. *decis.* 541. *n.* 25. Card. Tusch. *d. conclus.* 315. *num.* 1. Rot. apud Farin. *decis.* 391. *num.* 14. *p.* 1. *recent.*

3 [Rot. *decis.* 313. *num.* 12. *p.* 1. *posth. Farin.* aliàs *p.* 3. *recent.*] Et ita significat necessariò oppositum antecedentis, cui immediatè aduersatur. Dec. *in l. bonorum, in* 2. *lect. num.* 27. *C. qui admitti, & in l. si quis in aliquo, num.* 2. *C. de edendo.* Alex. *cons.* 83. *num.* 3. *vol.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 104. *n.* 7. Octauian. Vulpell. *d. loco, vers. regulariter, pag.* 65. Cened. *dict. sing.* 23. *num.* 2.

Aliquando verò alios casus præter nominatos excludere videtur, vt *in l. qui aliena, §. si libertas ff. de negot. gestis, & in cap. si duo, de procur. lib.* 6. tradunt Crauet. *cons.* 155. *n.* 1. Stroz. *d. lib.* 2. *q.* 111. *n.* 9. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 1. *c.* 5. *n.* 70.

Amplia, & declara, quòd si oratio affirmatiua 5
præcedit, negat; si verò oratio negatiua præcedit, affirmat, & includit, quia de sui natura est semper contradicere præcedentibus. Ita Bart. Salicet. Ias. *num.* 3. Dec. *num.* 5. Padil. *num.* 12 per text. *ibi in leg. actione, C. de transact.* Din. *in dict. reg. peccatum, num.* 1. *cum seqq. de reg. Iur. lib.* 6. Bart. *in l. si eum. §. qui iniuriarum, num.* 3 *in fine*, & *ibi* Ias. *num.* 26 *ff. si quis cautionibus.* Grat. *cons.* 126. *num.* 19. *volum.* 2. Gerard. *sing.* 46. Cassan. *citato loco, à num.* 10. Rebuff. *in compendio alienationum.* Corn. *cons.* 3. *num.* 2. *vol.* 4. Dec *cons.* 532. *in princip. & num.* 2. Paris. *cons.* 96. *num.* 109. *vol.* 1. Alciat. *lib.* 5. *Parad. cap.* 4. Menoch. *cons.* 156. *num.* 9. *& cons.* 256. *num.* 9. Rendina *in Promptuario receptar. sententiar. tom.* 1. *tit.* 27. *num.* 2. Gutier. *canon. quaest. lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 2. Surd. *de aliment. titul.* 1. *q.* 104. *num.* 6. *& decis.* 264. *num.* 17. Petr. Enriq. *resp. opusc.* 2. *n.* 27. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *cap.* 542. *num.* 22. Seraphin. *decis.* 343. *num.* 3. Franc. Molin. *d. compar.* 20. *num.* 40. Sanch. *de matrim. lib.* 1. *disp.* 19. *num.* 3. Cencd. *d. sing.* 23 *num.* 1. *in princip.* Card. Tusch. *d. conclus.* 314. *num.* 6. Et hoc ipsum fuit sæpe tantum *in Rota, & praecipuè in vna Romana Census de Mutie,* 27. *Iunij* 1605. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Farinac. *decis.* 96. *num.* 1. *p.* 1. *recent.* vbi habetur, quòd hæc dictio *Nisi* præcedens negatiuam ponit, & determinat affirmatiuam in casu nominato. Item *in vna Romana concordia sancti Petri,* 16. *Nouembris* 1609. *coram Cardin. Canalerio*, impressa per eund *decis.* 197. *num.* 1 *in fine, p.* 1. *recent.* vbi post Bart. *cons.* 4. *num.* 1 *lib.* 2. & Gemin. *cons.* 15. *num.* 18. *vers. super,* tantum fuit hanc dictionem *Nisi*, vbi præcedit negatiua, includere, & affirmare in exceptis. Item *in Firmana hareditatis,* 12. *Decembris* 1614. *coram Buratto* impressa per eundem *decis.* 639. *num.* 2. *part.* 1. *recent.* vbi post Rom. *cons.* 227. *sub num.* 13 *col. penult. vers. quandoque, & cons.* 132. *num.* 1. *lib.* 2. & Decian. *cons.* 78. *num.* 5. *&* 12. *vol.* 3. ac Rota *decis.* 322. *n.* 4. *p.* 1. *diuers.* fuit tantum, quod hæc dict. affirmat, &c. ponit quando est postposita negatiuæ. Et nouissimè *in vna Romana iurisdictionis,* 1. *Iulij* 1626. *coram Buratto*, post Bart. *in l. actione, num.* 1. *&* 15. & *ibi* Dec. *num.* 5. *C. de transact.* Alex. *conclus.* 227. *num.* 11. *lib.* 6. Seraphin. *decis.* 343. *num.* 3. fuit dictum, hanc dictionem *Nisi*, præcedente negatiua *Non licent*, ponere potentiam. Narbona *l.* 59. *gloss.* 1. *num.* 135 *tit.* 5 *lib.* 2. *Recop.* vbi quod est aduersatiua & post negatiuam orationem posita affirmat, & regulam contrariam præcedenti constituit, latè Peregr. *cons.* 66. *num.* 6. *vol.* 2. vbi quòd postpositæ orationi negatiuæ ponit & affirmat, & *num.* 11. subdit quod posita post orationem, quæ negat potentiam, permittit posse, non autem necessitatem inducit, & *num.* 12. limitat in vltimis voluntatibus, vbi verba diriguntur ad hæredem grauatum non ad honoratum.]

Amplia in positionibus, in quibus hæc dictio 6
affirmat, quando præcedit negatiua, & negat quando præcedit affirmatiua, vt citato Alex. *cons.* 83. *num.* 3. *lib.* 1. tradit Card. Tusch. *d. conclus.* 314. *n.* 7.
vbi *num.* 8. subdit, quòd includit id quod est nega- 7
tum, quando præcedit negatiua potentiæ, siue actus & citat Rayner. de Forli *cons.* 68. *inter cons. Signoroli num.* 12. Signor. *cons.* 43. incip. *In quaest. in princ. vers. modo capio.* Castr. *cons.* 98. *col.* 2 *in princip. lib.* 2. Dec. *cons.* 389. *n.* 2. 4. *&* 6. *& cons.* 532. *in princ.* Paris. *cons.* 31.

conf.31.n.36.lib.1. Alex.*conf.*227. incip. *Ponderatis, n.11.vers.vt ostendit,lib.*6.[Narbona *l.13.gloss.2.n.1. tit.12.lib.7.noua Recop.*]

8 Limita quòd licèt hæc dictio de sui natura inducat exceptionem, tamen aliquando importat dictionem *Si*, ad euitandum absurdum, Nonnunquam verò exponitur pro *Quamuis*, quia menti debent deseruire verba Alex.*conf.64.n.4.lib.4.* Card.Tusch. *d.concl.314.n.9.& 10.*

9 Interdum est conditionalis hæc dictio, maximè relata ad futurum tempus, vt *in l.quibus diebus, §.quidam Titio ff.de cond.& demonstr.& in l.1.§.idem scribit, ff.depositi*, ibi, nec debere absolui, nisi restituat, & *in l.in testamento*, ibi, & nisi fierent hæredes, magna pecunia mulctarentur, *ff.de cond.* Rolan. *d.cons.49. n.14.tom.* 30.Grat.*cons.48.num.6.& cons.54.num.55. & cons.138.num.7.lib.1.* Socin.iun. *cons.49.num.18. vol.2.& cons.134.num.16.vol.3.* Cassan. *vbi suprà num.12.fol.185.* Vulpell. *d.loco,vers.& quod,pag.65.* Anton.Monach. *Lucens.decis.67.num.35.* vbi ait, hanc dictionem non solùm facere orationem conditionalem, sed in seipsa conditionem præcedenti conditioni contrariam. Franc. Molin. *d.comparatione 20.num.39.* Cened. *d.sing.25.n.4.* Et fuit dictum *in Treueren. loci Capitularis 10.Martij 1606.coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Fann. *decis.161.num.7.p.2.recent.* Vnde Rip. *lib.1. respons.c.2.n.24.* ait, quòd hæc dictio addita verbo præsentis temporis in contractibus, non facit actum conditionalem, sed resoluendum in euentum conditionis, nisi in contractu sint apposita alia verba suspensiua. [Vide Galganet. *de condit.p.2 c.1.q. 3.* ita distinguentem, vt si apponatur verbis præsentis, siue præteriti temporis, tunc faciat resolutionem conditionalem, licèt dispositio sit pura : sin verbis futuri, tunc faciat conditionem tam in contractibus quàm in vltimis voluntatibus; sed hoc in vltimis tantum voluntatibus concedit Intrigl.*de substit. cent.3.q.88.num.22.* quem refert Franc. de Barry *de success.testati, & abintestat.lib.17.tit.2.n.2. in fine.*] Sed quod in sententiis faciat conditionem suspensiuam tenent Decius *in cap.præterea, 2. in princip. de appell.* Bald.*in d.l.quibus diebus, §.quidam Titio, vers. quæro,quædam sententia.* vbi Socin.*n.9.vers.& prædicta ff.de cond.& demonstr.* Mandos. *in tract.de monit. q.31.n.11.in princ.*

10 Nonnunquam hæc dictio importat formam, & idem quod *Non* significat, vt per Ossasc. *decis.174. n.2.*Grat.*cons.15.vol.1.*Cened.*d.sing.25.num.6.*Marc, Anton *var.resolut.lib.1.resol.vlt.cas.32.vers.pro Episcopo,in fine.*

11 Est limitatiua hæc dictio,iuxta notata per Flamin. *de resign.lib.5.q.6.n.183.*

12 De sui natura est modificatiua,& exclusiua, vt per Menoch.*cons.5.n.16.*

13 Habet vim taxatiuæ,vt *in l.consulta, C. de testam.* tradunt Couar.*de sponsal.cap.4.p.2.§.1.num.8.* Marc. Anton.*d.cas.43.vers.pro Episcopo.*

14 Ponit exceptionem à regula,vt per Dec. *in l.1.§. fin.n.7 ff.de officio eius.* Steph.Gratian. *discept.forens. c.9.n.16.*

15 Æquipollet quandoque dictioni *Non secus*, vt per Surd *cons.427.n.29.*

16 Hæc dictio, vt Grammatici aiunt, bonarúmque litterarum Auctores, composita est à duabus dictionibus *Si,& Non.* Indicatiuum petit in sententiæ principio,subiunctiuum, aliquando, Valla assertore *lib.2. Elegantiarum.* Vnde & Cic. sæpiùs sic accipit 4. *Ver.* Nisi (inquit) restituissent statuas, vehementer minabatur, Terent. *in Heauton.* Nam nisi me animus fallit,hi sunt germani duo. Plauti quoque loco altero idipsum innititur. Nisi animus fallit, hic profectò est annulus quem ego suspicor.Cic.*pro Cluen.* Nomen iudicum amittemus, nisi ex his ipsis causis iudicabimus.

Interdum pro *Præter* vsurpatur. Cic. *de Amicit.* 17
Negat enim quemquam virum bonum esse, nisi sapientem Id. *pro Sext.* Quem vnquam ciuem Senatus nisi me nationibus exteris commendauit? Id *de Amicit.* Sed hoc primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse, Id. *Attic.lib.11.epist.16.* Omnino hæc eodem modo ex hac parte fiunt nisi illud erat infinitum.

Dictio CCXVIII.
Nominatim.

Aliquid nominatim relinqui quando dicatur, vide Bart. *in l. turpia legata. §. fin. de legat. 1.* quem refert Petr.Ennq. *resp.opusc.2.n.27.in fine.* 1

Idem est dicere, *Nominatim*, ac *Specialiter*, vt *in l.2.ff.de lib.& posthum.& in l.hæres seruus*, cum gloss. *ff.de euict.* notat Stephan.Gratian.*discept.forens.c.97. num.16.* 2

Dictio CCXIX.
Non.

1 *Negatiuè sumitur dict.* Non.
2 Non solùm *iungitur cum* Sed, Sed etiam, Sed quoque, Verùm etiam.
3 Non modò *ad plura vtimur.*

Hæc dictio negat,& negatiuè sumitur. Cic. *pro Planc.* Non valuit rebus iisdem, quibus fortè nonnulli; at valuit assiduitate, at valuit seruandis amicis, valeat libertate. Idem *lib.1. epist.9.* Tantùm dicam non mihi exercitum, sed duces defuisse. Aliquando tamen ponitur conuersiuè: vt, In iudicium trahere non est necesse, id est, necesse est non trahere. Ita exponitur *in l.1.ff de in ius vocando.* 1

Non solùm iungitur cum *Sed, Sed etiam, Sed quoque. Verum etiam.* Cic.*lib.1.epist.6.* Qui omnibus negotiis non interfuit solùm, sed præfuit. Idem *de Amicit.* Non solùm fortuna cæca est, sed eos etiam plerumque efficit cæcos, quos complexa est. Idem *lib.4.epist.3.* Neque id solùm mea sponte, sed multo etiam magis monente, ac denunciante te. 2

Non modò ad plura vtimur Cic.*lib.3.epist.15.* Dies non modò non leuat luctum hunc, sed etiam auget. Idem *Attic.lib.16.epist.6.* Tu id non modò non prohibebas, verùm etiam approbabas. Idem *lib.1.epist.8.* Nullam partem tuorum meritorum non modò referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Idem *lib.10. epist.10.* Cuius rei non modò non præteriit tempus, sed ne maturum quidem etiam nunc meo iudicio fuit. Idem *lib.11. epist. 24.* Mihi non modò irasci grauissima iniuria accepta, sed ne dolere quidem impunè licet. 3

Dictio CCXX.
Non aliàs.

Dixi de ea *in tractatu de clausulis vsufrequentioribus, claus.81.* Illud in præsentiarum addendum 1

duxi, quòd hæc verba, Italicè *Non altramente*, præcisam formam importare videntur, *l. de his*, vbi Bart. *n. 3. ff. de transact. l. cùm hi, in princip. ff. de eo eod.* Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib. 11. tit. 8. num. 12. ad med.* Rot. *in Perusina fideicommissi, 14. Iunij 1599. coram Litta*, impressa per Farinac. *decis. 16. num. 2. p. 1. recent.* [Quia præcisam habet naturam. Anell. Amat. *cons. 82. n. 18.*

DICTIO CCXXI.

Non nisi.

5 HÆc dictio dat certam formam, secundùm Menoch. *rem. 4. adipiscen. possess. n. 710.* & Marc. Anton. *variar. resol. lib. 1. resol. 94. n. 2.*

DICTIO CCXXII.

Nonnunquam.

1 EXponi solet pro *Aliquando*, vt *in l. nonnunquam, ff. de re iudic. & in l. enim, quem temere, in fine, ff. de collat. bonorum*, notat Rebuff. *in comment. ad leg. si qui mortui, 129. vers. nonnunquam, ff. de verbor. signific. pag. 489.*

DICTIO CCXXIII.

Non semper.

1 EXceptionem ostendit, sicut dictio *Plerumque*, vt *in l. 3. §. 1. de offic. Præfecti vigilum, & in l. 1. §. 1. ff. de tutel. & ration. distrahen.* notat Rebuff. *in comment. ad l. interdum, 78. vers. idem, in verb. multoties, ff. de verbor. signif. pag. mihi 361.*

DICTIO CCXXIV.

Non solùm.

1 IMportat eandem voluntatem, & dispositionem quoad omnia, vt *in l. cùm non solum, C. de bonis, quæ liberis*, notant Rip. *de substit. resp. 13. n. 8.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. in dict. Non solùm pag. 66.* vbi etiam aduertit, quòd quamvis hæc dictio vim affirmatiuæ habeat: vt, Titius non solùm doctus est, sed etiam probus: nihilominùs si clausula negatiua sequatur per *Nec quidem*, tunc ipsa affirmatio negat.

DICTIO CCXXV.

Nos.

1 *Personale est pronomen* Nos.
2 *Personalissimum tamen est si dicatur* Nosmetipsi.

1 PRonomen hoc est personale, *cap. litteris, de rescript. cap. si gratiosa, eod. tit. lib. 6.* Cæs. Argel. *de contradict. legit. q. 15. num. 62.* Et fuit dictum *in Aquilana Canonicatus, 6. Octobris 1586. coram Card. Blanchetto*, impressa per Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. cap. 1. n. 652.* vbi etiam habetur, quod licèt sit personale, tamen attendenda est subiecta materia, & verosimilis mens concedentis.

Si tamen dicatur, *Nosmetipsi*, erit personalissimum per ea, quæ tradunt Bald. *cons. 304. n. 5.* & Nat. *cons. 163 in. 8.* quos citat Rota *decis. 201. num. 6.* apud Farin. *p. 2. recent.* 2

DICTIO CCXXVI.

Nullatenus.

1 *Negatiua vniuersalis est dictio* Nullatenus *excludens quamcunque minimam partem.*
2 Nullatenus *negat omnes casus, & omnem potentiam.*
3 *Dispensandi facultas tollitur per dictionem* Nullatenus.
4 *Nullitatem actus ipso iure importat dictio* Nullatenus.
5 *Decreti irritantis virtutem habet dictio* Nullatenus.
6 *Sententia lata vim habet dict.* Nullatenus *& significat* Ipso iure.

ESt vniuersalis negatiua hæc dictio, excludens 1
etiam quamcunque minimam partem, vt per gloss. *in reg. nemo potest, de regul. iuris, lib. 6. & in cap. statutum, verb. nullum, de rescript. eod. lib.* Roman. *cons. 326. col. vlt.* Rub. *cons. 51. num. 3.* Dec. *cons. 310. n. 2.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de elect. §. & vt omnia in vers. recipere, ad medium, fol. 39. col. 2. & tit. de collat. §. quòd si quis, in vers. nullatenus, fol. 77. col. 3.* Rim. *cons. 30. n. 3. vol. 5.* Ias. *in fin. n. 26. ff. de seruis.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 66.* Cened. *post lib. practic. & canonic. quæst. sing. 69. num. 3. & 4.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 315. num. 1.* vbi post Gemin. *cons. 35.* incip. *Pro cariori, in princip. n. 2. & 3.* subdit, reuocationem priuilegiorum concessorum nullatenus exemptis non reuocare, nec comprehendere priuilegia concessa aliquo modo exemptis.

Negat igitur omnes casus, & omnem potentiam, 2
vt *in l. vlt. C. de testament. militis*, cùm citatis per Menoch. *cons. 383. num. 14.* Et natura illius est negare in totum, & vniuersaliter iurisdictionem excludere, ex adductis per Mart. *de iurisdict. p. 4. centur. 2. cas. 153. num. 10.* [Includit enim in se omnem casum, & rem etiam minimam. Narbona *l. 16. gloss. 2. n. 18. tit. 18. lib. 5. Recop.*

Per hanc dictionem tollitur facultas dispensandi, firmant gloss. *in Clem. 1. §. si quis autem, in vers. nullatenus, de sequestr. possessionum*, vbi Immol. *n. 20.* & Zabarell. *q. 6. n. 6.* gloss. etiam *in Clem. 2. vers. concedatur, & vers. nullo modo, de ætat. & qualit.* Archid. per text. *ibi in cap. quoniam, de immunit. Eccles. lib. 6.* Corset. *in sing. verb. nullatenus.* Hippol. *sing. 675.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n. 95. circa med.* Bou. *in tract. de statut. Vrbis præscr. gloss. 17. n. 1. fol. 54.* Cen. *sing. 69. n. 5.* Rebuff. *in concord. rubr. de Regia nomin. in §. monaster. vers. nullatenus, pag. 192.* vbi tamen limitat, quòd licèt tollatur dispensatio inferioris; non tamen per istam dictionem tollitur superioris, nisi illa sit posita in contractu.

Importat nullitatem actus ipso Iure, vt *in auth.* 4
si qua mulier, vbi gloss. *verb. nullatenus, C. ad Senatusconsult. Velleian. Clem. vlt.* vbi gloss. *verb. nullatenus, de sequestr. possess* gloss. *verb. nullatenus, in Clem. 1. de ætat. & qualitat.* Card. *in cap. super literis, num. 5. in fine*, & *ibi* Barbat. *num. 82. vers. vim etiam, de rescript.* Gig.

*de pens.q.*10.*num.*10. *& seq.* vbi ait, idem importare, ac si dictum esset: Nullius sit roboris, & efficaciæ. Gram.*cons.crim.*3.*num.*12. Rot. *decis.*22.*num.*2.*p.*2. *diuers.* Put. *decis.*254.*num.*3. *lib.*2. *in correct.* Flamin. *de resign.lib.*8.*q.*8. *num.*53.*& lib.*9. *quæst.*12.*num.*2. Rebuff. *dict.ver.nullatenus, fol.*192. Boër. *decis.*348. *num.*.. Ceual.*commun.contra commun.q* 527.*num.*20. *&* *q.*900.*num.* 5.Mandos. *in reg.*7.*Cancellar.quest.*4. *num.*2.*& in reg.*16.*q.*5.*num.*7. Bou.*d.gloss.*17.*num.*1. *fol.*54.Stephan.Gratian.*discept.forens.cap.*159.*n.*18. Gonzal. *ad reg.*8.*Cancellar.gloss.vlt.num.*65. Cened. *d.sing.*69.*num.*1.Sanch.*de matrimon.lib.*6.*disput.*32. *num.*7. [Narbona *l.*35.*gloss.*1.*num.*16.*tit.*3.*lib.*1. *Recopil.*]

5 Vnde habere virtutem decreti irritantis tradunt Immol.*in Clem.*1.*n.*20.*vers.ex hoc notat,*& *ibi* Card. *in §.si quis autem,sub num.*6. Felin. *in cap.ex litteris, num.*7 *in* 5 *casu,de constit.* Rot. *d.dec.*24.*num.*4.*p.*2. *diuers.* Roland. *cons.*17.*n.*11.*&* 12.*tom.*4. Marchesi. *de commiss.p.*2. *de aper: choris, num.*66. Ac proinde habere vim præcisæ prohibitionis, actúmque in contrarium factum irritare tradunt Mandos. *in reg.*7. *Cancellar.q.*4.*num.*2.*& in reg.*25.*q.*5.*num.*8. Cened. *d.sing.*69.*num.*2. Stephan.Gratian. *Marchia dec.*51. *num.*8.

6 Habet vim latæ sententiæ, & significat *Ipso Iure* Tiraq. *in l.si vnquam,verb.reuertatur, num.*94. Mart. *d.cap.*153.*n.*10.Rebel.*de oblig. Instit.lib.*1.*q.*6.*sect.*6. *num.*44.Farinac.*fragment.crimin.p.*2.*verb.lex,n.*109. Sayro *in Claui Regia, lib.*3.*cap.*7. *n.*26. vbi amphat, etiamsi iungatur cuicumque verbo cuiuscumque temporis.

Dictio CCXXVII.

Nullius momenti.

1 Importat ipso iure nullitatem actus in contrarium gesti,vt *in l.si quis Sempronium,ff.de hæredib.instituend.& in l.de pupillo,§. si quis forte,* vbi Ias. *num.*3. *&* 4.*ff. de nou. oper.nunciat. & in l.non dubium, C. de legib.& in authent.Sacramenta puberum,C.si aduersus vendit.& in cap.Ordinary,in fin.de offic.Ordinar.* notant Tiraq. *in l.si vnquam, C.de reuoc.donat.verb.reuertatur,n.*97.*&* 101.Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloss.*5. *n.*7. Farin. *in praxi crim.p.*1.*lib.*1.*tit.*4. *quæst.*33.*n.*4. [me citato in hoc loco nouissimè Ioann. Escobar *in tract.de vtroque foro art.*5.*n.*210.]

Dictio CCXXVIII.

Nullo modo.

1 *Negatiua vniuersalis,& prohibitiua est dict.* Nullo modo, *excludens omnem casum.*
2 *Prohibitionem præcisam operatur dict.*Nullo modo *& idem quod clausula decreti irritantis.*
3 *Potentiam omnem negat dict.* Nullo modo.
4 *Dispensationem excludit dict.* Nullo modo.
5 *Sententiæ latæ canonem importat dict.* Nullo modo.
6 *Dict.* Nullo pacto, *trahitur ad non specificata.*

1 Vniuersalis negatiua, & prohibitiua est hæc dictio excludens omnem casum, vt *in l.vlt.C. de edict.militar.* Ias. *in l.*1.*§.sublata,n.*13.*in* 2.*lectura, ff.ad Trebel.*Dec.*cons.*649.*post n.*9.Menoch.*cons.*373. *num.*14. Mandos. *ad reg.*34. *Cancellar.q.*88. *num.*3. Ferret. *in constit.Cathalonia, gloss.*1. *num.*20. Cened. August. Barbosa de Dictionib.

*post libr.pract.& canonic.quæst.sing.*70.*n.*1. [Hermosil. *l.*8.*gloss.*11.*tit.*4 *p.*5.]

2 Operatur præcisam prohibitionem, & idem quod clausula decreti irritantis, vt per Stephan. Gratian. *Marchia decis.*61.*n.*18.Est enim præcisa,ex Menoch. *cons.*22.*num.*9. & habet duas significationes, id est, *Nullo tempore,* & *Nulla ratione.* Strach. *de mercatur. tit.de decoctor.p.*6.*num.*28.*fol.*154.negatque omnem potentiam,Menoch *de recuperat. possess. rem.*14.*n.*6. quem refert Cened.*d.sing.*70.*n.*3.

3 Excludit dispensationem, vt per gloss. *in Clem.*2. *§.illi vero,in vers. nullo modo,* & *ibi* Zabarell. *num.*3. *de ætat.& qualit.*Ias.*in l.*1.*§.sublata,num.*13.*in* 2.*lect. ff.ad Trebell.& in* 3*enuls.num.*9. *C. de testam.militis.* Tiraquel.*dict. verb. reuertatur,num.*94. Cened. *dict. sing.*70.*num.*2. Paul. Montan. *de tutel. & cur.cap.*4. *num.*92.

4 Importat canonem latæ sententiæ, vt per Tiraq. *in d.verb. reuertatur, num.*77. *&* 78.& 93. Sayro *in Claui Regia, lib.*3. *cap.*8.*num.*29. Bermond. *in tit.de publicis concubin. in vers.subiuncti vt ipsum,n.*3.*fol.*19. Ioan.de Salas *de leg.q.*96.*tract.*14.*disput.*16.*sect.*8. *num.*29.*in fine.*Farinac. *fragment.crimin.p.*1. *verb.lex num.*108. & me citato, Sanctarell. *variar.resolut.q.*6. *num.vlt.*

5 Dictio *Nullo pacto* trahitur ad non specificata, vt per Stephan.Gratian.*d.decis.*51.*n.*14.

Vide alia in clausula *Nullo modo,*&c.

Dictio CCXXIX.

Nullus.

1 *Negatiua vniuersalis est dict.* Nullus,*& omnia excludit, tam principale, quàm accessorium.*
2 Nullus *excludit omnem etiam minimam partem.*
3 *Nullitatem ipso iure denotat dict.* Nullus.
4 *Negatiua vniuersalis aliquando non est dict.* Nullus.
5 *Aliquid quandoque importat dict.* Nullus.
6 *Præscriptionem temporis longissimi non excludit dict.* Nullus.
7 *Similia non excluduntur per dict.* Nullus.
8 *Distributiua est dict.* Nullus, *pertinens ad plura, nec potest de vno prædicari.*
9 Nullus *sæpè significat non quod inualidum est, sed quod re vera non est.*
10 Nullus, *dictus quasi* Non vllus,*latius patet quam nemo.*
11 Nullus *interdum pro* Non *vsurpatur.*
12 *Necessitatem importat, & aufert potestatem alter recipiendi dict.* Nullus, *præposita verbo recipiatur.*

1 Vniuersalis negatiua est hæc dictio, & omnia excludit, tam principale, quàm accessorium seu secundarium. Ita Panorm.*ad cap.ad nostrum,* per text.*ibi num* 5.*de elect.* Corn.*cons.*70.*num.*12.*vol.*2. *& cons.*47.*num.*22. *vol.*2. Gozadin. *cons.*51.*num.*23. Bart.*cons.*47.incip.*Picinus*, *in princip.lib.*2. Genuin. *cons.*35. incip. *Pro clariori*, *num.*4. *&* 5. vbi addit, quòd ideò excludit omnem etiam minimam partem Socin. *cons.*12.*num.*16.*vol.*1. Roman.*cons.*199. *col.*1. Rimin *in §.*1.*num.*70.*de donat.*Veral *decis.*183. *num.*2.*p.*3.Tiraq *in l.si vnquam,verb.reuertatur,n.*93. *& seq. &* *num.*229.*ac* 243. *Cod. de reuocand. donat.* Mandos. *in gloss.facult.§.sanè, in verb. nullum,fol.*72. Bartholom. Perett. *ad Extrauag. ambitiosa , de reb. Eccles.non alienan.verb.quodquam, num.*7.*pagin.*138. Cened.

Cened.*post lib.pract.& canonic.q.sing.*76.*n.*1. Seraph. *decis.*743.*n.*6.Card. Tusch.*practic. concl.tom.*2.*lit.D, concl.*315.*n.*2.*& concl.*316.*n.*1.

4 Vnde propter huiusmodi vniuersalem negatiuam in hac dictione inclusam, eam ipso Iure nullitatem denotare tradunt gloss.*verb.nullam, in cap.innotuit, de elect.* Tiraq.*d.verb.reuertatur, num.*243.*vers.*76.*fallit,* Sanch.*de matrim.lib.*8.*disp.*21.*n.*75.

5 Aliquando tamen non est vniuersalis negatiua, vt per text.*in c.*1.iuncta gloss.*de Capit. Contrad. & in c. Abbas*, ibi, *Nulla Ecclesia subiiciantur*, iuncto *c.non solùm, §.pro talibus*, 18.*q.*2.tradunt Panorm. *in cap.*1. *num.*35.*de præscript*. Cened.*d.sing.*67.*n.*2.*in princip.* Imò quandoque accipi pro dictione *Aliquis* quæ non est vniuersalis negatiua, probat Bart. *cons.*117.incip. *Niuarellus*, allegans text. iuncta gloss.*patri, in l.*2. §.1.*ff.de verb.oblig.* quibus adde Corn.*cons.*180.*n.*14. *lib.*2.

6 Non excludit hæc dictio præscriptionem temporis longissimi, ex adductis per Tiraq. *de retractu conuent.*§.1.*gloss.*2.*n.*12. quos refert Cened.*d.sing.*67.*n.*2.*post princip.*

7 Item non excluduntur similia per hanc dictionem vt tradit Dec.*in l.cognitio, n.*7.*ff.de iurisdict. omn.Iud.* quem refert Card.*d.n.*2.*in fine.*

8 Est distributiua hæc dictio pertinens ad plura, nec potest de vno prædicari. Ias. *in l.quemadmodum, n.*3. per tex.*ibi, ff.de acquir.possess.* Alex.*in l.*1.*ff.eod.tit.*

9 *Nullus* sæpe significat, non quod inualidum est, sed quod re vera non: Gozadin. *cons.*51.*n.*23.Caputaq. *decis.*283.*n.*2.*p.*3. Rimin. iun. *cons.*91.*sub num.* 13.Roland. *cons.*99.*num.*27.*vol.*4. Glorit.*resp.*1.*p.*2. *num.*188. Pichard.*ad princip. Instit.de exhered.liber. num.*47.

10 *Nullus* dictus quasi *non vllus*, latiùs patet, quàm *Nemo*; quippe *nemo* de hominibus tantùm dicitur, *nullus, nulla, nullum*, de rebus omnibus.

11 *Nullus* interdum pro *non* vsurpatur. Cic. *Attic. lib.* 12. Philotimus non modo nullus venit, sed ne per literas quidem, aut per nuncium certiorem me fecit. Idem 1. *Tuscul.* Miseri ob id ipsum, quia nulli sunt. Terent. *Eunuch.* Memini, tametsi nullus moneas.

12 Dictio *Nullus* præposita verbo *recipiatur*, importat necessitatem, & aufert potestatem aliter recipiendi, iuxta gloss. communiter receptam *in c.*1.*de reg.Iuris, in* 6.& *ibi* Franch.*n.*7.Bart.*in l.de his, ff.de transact. n.* 4.& in simili notat, Paris.*cons.*58.*n.*34.*& seq.lib.*4.Et fuit dictum *in Treueren. loci Capitularis*, 10. *Martij* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Mauzanedo*, impressa per Farin.*decis.*167.*n.*5.*p.*2.*recent.*

Dictio CCXXX.

Nunc.

1 *Demonstratiua præsentis temporis est dict.* Nunc.
2 *Tempus instans non semper denotat dict.* Nunc, *sed ad id, quod nouiter factum est, refertur.*
3 *Temporis extremitatem denotat d.dict.* Nunc.
4 *Temporis omnem dilationem tollit dict.* Nunc, *& importat vt quid fiat absque illa.*
5 Nunc *plerumque vsurpatur pro* Modo.
6 Nunc *sæpe adsciscit* Quum, Dum, Quando.
7 Nunc verò, *in comparatione rei fictæ augendi gratia subiici solet.*

1 Est demonstratiua præsentis temporis, vt *in l.*1.*ff. de condict.indeb.& in l.*1. *§.nunc tractemus, ff. de tutelis, & rationibus distrahendis, & in l.*4.*§.vlt.ff.de cond.& demonstr.* notant Bald.*in l.contra rogatus, n.*1. *C.ad Trebell.* Vulpell. *de præpos.& aduerb.signif.sub dict.Nullatenus, vers.Nunc, pag.*67.Menoch.*cons.*14. *n.*3.Card.Tusch.*pract.concl. tom.*2.*lit.D, concl.*317. vbi *n.*2. post Alex.*in l.huiusmodi la* 2. *n.*3.*ff.de verb. oblig.*& Felin.*in c.licet causam, in* 6.*notab.de probat.*& Euchar.*in lib.*1.*n.*123.*C.de pactis*, subdit, quòd denotat, præscos esse initium obligationis, [Valenx. *cons.* 105.*n.*20. *tom.*2. vbi quòd est aduerbium præsentis temporis.]

Non tamen semper denotat tempus instans, sed ad id quod nouiter factum est refertur, vt *in c.* 1. vbi Abb.*de verb.signif.* Vulpell.*cit.loco.* 2

Denotat temporis extremitatem, vt per Menoch. 3
*cons.*21.*n.*6. vbi *n.*27. subdit quod eius natura est vt sit præcedentium declaratiua, & simul restrictiua, [Narbona *l.*9.*gloss.*9.*n.*6.*tit.*16.*lib.*2.*Recop.* vbi quòd vniuersalis est, & omnes cuiuscumque conditionis, & qualitatis personas excludit.]

Tollit omnem temporis dilationem, & importat 4
vt quid fiat absque illa, *l.simul, §. cùm autem, C. de inoffic.testam.l.*3.*ff.de condit.& demonstr.* Vulpell.*cit. loco* Paris.*cons.*105.*n.*30.*lib.*1.

Apud Grammaticos *Nunc* plerumque vsurpatur 5
pro *Modò*. Cic. *Attic. lib.* 1. Nunc reus erat apud Crassum diuitem Victius de vi Id. *in Brut.* Vidi nuper, & tunc videbam de ea te.

Sæpè adsciscit, *Quum*, aut *Dum*, aut *Quando*. Cic. 6
*lib.*13.*epist.*56. Nunc quando mihi ab amico officiosissimo tantum oneris imponitur. Terent. *Heaut.* Nunc quum sine magno intertrimento non potest haberi.

Aliquando in comparatione rei fictæ augendi gra- 7
tia subiici solet, *Nunc verò*. Cic. *pro Font.* Fonteium Iudicem in causa deficerent omnia, &c. tamen esse vobis magnoperè prouidendum, &c. nunc verò quum lædit nemo bonus, &c.

Dictio LCXXXI.

Nunquam.

Est vniuersalis negatiua comprehendens omnem 1
casum, & omne tempus, vt *in l.prouidendum*, §.1. vbi gloss. *C. postulando.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb.signif.sub hac dict.pag.*67.Et æquipollet dictionibus vniuersalibus negatiuis, vt *in l.si pluribus, ff.de leg.*2.*& in l.Iulianus, in princ.ff.de leg.*3 Nullamque recipit restrictionem cùm sit indefinita. Crauet. *cons.*194.*n.*6.Cephal.*cons.*172.*n.*15.Socin.iun. *cons.* 116.*n.*52.*vol.*1.

Dictio CCXXXII.

Nusquam.

Accipitur pro *Nullo in loco*, vel, *Cùm nullibi sit* vt 1
in l.ex conducto.§.si vis tempestatis, vers.idemque dicendum, ff.locati, notat Rebuff. *in comment.ad l.qui mortui.*129. *vers.nonnunquam, ff.de verb.signific.pag.* 489.Et in hoc sensu apud Grammaticos etiam vsurpatur, Cic.1.*Tusc.*Ego verò nusquam esse illos puto. Id.*de Sen.*Nolite arbitrari me cùm à vobis discessero aut nusquam, aut nullum fore. Terent. *Eunuch.* ille autem bonus vir nusquam apparet.

Dictio CCXXXIII.

Ob.

1 *Causam remotam siue occasione designat dict.* Ob.
2 Ob *importat apud Grammaticos idem quod* Propter, *& significat tum causam efficientem, tum finalem.*
3 Ob *pro* Ante *interdum ponitur.*

1 Causam remotam siue occasione designat vt *in l. 1. ff. quod vi, aut clam, & in l. qui proprio, §. procurator.* vbi Bald. *ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine & in l. si ab hostibus, §. si vir ff. solut. matrim.* Bald. *in l. 1. C. si forum extero.* Bart. *in l. non dubium, col. fin. C. de legibus.* Ruin. *cons. 84. n. 7. vol. 4.* Alex. *in l. diuortio, §. si vir, n. 7. ff. solut. matrim.* vbi ait, quòd significat causam immediatam. Tiraq. *in tract. Cessante causa, limit. 10. n. 27.* Surd. *cons. 217. n. 5.* vbi quòd significat simpliciter causam. Vulpell. *de praepos. & adnerb. signif. sub hac dict. pag. 68.*

2 Apud Grammaticos, & bonos Latinae linguae Auctores, importat idem quod *Propter*, & significat tum causam efficientem, tum finalem. Cic. *pro Marc.* Vt mihi quidem videantur Dij immortales, etiam si poenas à populo Romano ob aliquod delictum expetiuerunt Id. *pro Font.* Ob aliquod emolumentum suum, si qui aliquid cupidiùs dicere viderentur. Id. 4. *Ver.* Quantò illud flagitiosius eum, à quo ob absoluendum, pecuniam acceperis, condemnare?

3 Interdum pro *Ante* ponitur. Cic. *pro Rab.* Ob oculos mihi saepe mors versata est. Id. *pro Sext.* Mihi ob oculos exilium versatur.

Dictio CCXXXIV.

Obtinuit.

1 Verbum hoc significat Ius fuisse controuersum, *vt in l. cum ex vno, 32. in fine, ibi Omnibus experiri permitti post magnas varietates obtinuit. l. vetus, 68. ff. de vsufruct. l. penult. ff. de leg. 1.* Marc. Anton. *in comment. ad l. 3. n. 60. de cond. & demonstr.*

Dictio CCXXXV.

Occupare.

1 Verbum hoc tam in bonam, quàm in malam partem accipi potest, vt notant gloss. *verb. occupare, in c. generali, de elect. lib. 6.* Albet. *in suo Dictionario, verb. occupare.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 27. gloss. 19. n. 6.* notantes differentiam inter verbum *Occupare*, & *Inuadere*, vt primum ad mobilia, sicut etiam verbum *Rapere*, pertineat; secundum verò immobilia concernat, licèt quandoque legislatores ea confundant, & eis promiscuè vtantur.

Dictio CCXXXVI.

Occasione.

1 Occasio *apud Oratores pro opportunitate temporis accipitur.*
2 Occasione *apud Iureconsultos aliter, atque aliter accipitur.*
3 *Causam remotam, & impulsiuam importat dictio* Occasione, *siue directè, siue indirectè, vt num. 5.*
4 *Pater legans aliquid filiae occasione dotis, non dicitur legatum conditionale pro dote, vt debeant expectari nuptiae, sed debetur simpliciter.*
6 Occasio *à causa differt, quia causa propriè per se ordinatur ad aliquid, occasio verò etiam remotissimam causam, & non rationabilem comprehendit.*
7 Occasio *interdum sumitur pro causa remota & non vera, ac irrationabili, nonnunquam verò pro vera, & rationabili.*
8 Causa *accipitur pro finali,* Occasio *pro impulsiua.*
9 Causa *consistit in iure,* Occasio *verò in facto.*
10 *Facultatem habentes imponendi poenas bannitis quecunque praetextu, vel occasione, non possunt imponere poenam aliis non bannitis, etiam pro occasione bannitorum.*
11 Occasione, *idem importat quod dictio* Propter.

1 Apud Oratores pro opportunitate temporis accipitur, vnde Cic. dicit, quòd occasio est pars temporis in se habens alicuius rei idoneam faciendi opportunitatem, prout referunt Cagnol. *in l. capienda occasio, ff. de regul. Iuris.* Bertazol. *de clausulis instrum. claus. 27. gloss. 11. n. 2.*

2 Apud nostros aliter, atque aliter accipitur, vt per Alberic. *in suo Dictionario, verb. occasio.* Tiraq. *in tract. Cessante causa, lim. 13.* Card. Tusch. *tract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 378.*

3 Importat haec dictio causam remotam, & impulsiuam, vt *in l. qui occidit, ff. ad l. Aquiliam, & in cap. vlt. de iniur.* notant Tiraq. *d. limit. 13. num. 8.* Menoch. *cons. 395. num. 25.* 4 Ideò pater legans aliquid filiae occasione dotis, non dicitur legatum conditionale pro dote, vt debeant expectari nuptiae, sed debetur simpliciter, quia dictio illa *Occasione* denotat causam impulsiuam, & non finalem. Ita Bald. *cons. 237. incip. Titius in testamento, n. 4. & 5. vers. vlterius quaeritur, lib. 1.* Corn. *cons. 153.* incip. *In praesenti consult. num. 5. & 6. lib. 2.* Felin. *in cap. solita, n. 2. de maiorit. & obedientia,* quos refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 328. num. 1.*

5 Amplia, vt importet causam remotam, & impulsiuam, siue directè, siue indirectè, siue quocunque modo, vt per Angel. Aret. *cons. 87.* incip. *In causa, n. 54. & 55.* Card. Tusch. *d. concl. 318. n. 6.*

6 Intelligenda latissimè est haec dictio, adeò vt comprehendat etiam quamcumque occasionem sine ratione: & ideò differt à causa, quae propriè per se ordinatur ad aliquid, sed occasio etiam remotissimam causam, & non rationabilem comprehendit, vt per Bald. *cons. 119 incip. Statuto cauetur, n. 7. vers. sed contra, lib. 2.* Felin. *d. c. solite.* Corn. *cons. 153. n. 5. & 6. lib. 2.* Angel. *cons. 188.* incip. *Viso themate, n. 3. vers. illud enim verbum.* Caes. de Grass. *decis. 2. num. 12. de constit.* Menoch. *cons. 335. n. 25. & 28.*

7 Vnde vulgò dicitur: Qui vult discedere ab amico, occasionem quaerit, id est, quamcumque causam remotam, & non veram. Corn. *d. cons. 153. n. 7. lib. 2.* Et sic sumitur pro causa irrationabili, licèt aliquando pro causa vera, & in partem bonam accipiatur, ex notatis per Felin. *in d. c. solita, n. 2.*

8 Differt igitur *Occasio* à *Causa*, quia haec accipitur pro finali; illa verò, scilicet *Occasio*, pro impulsiua sumitur, vt per Tiraq. *d. lim. 13. q. 4. & 5.*

9 In alio etiam differt *Occasio* à *causa*, quia *Causa* consistit in Iure, *Occasio* verò in facto, vt per Felin.

in d.cap.solita,n.2. quem refert Card.Tusch. *d.concl.* 318.*n.*5.

10 Licèt autem hæc dictio importet latissimè causam remotam,tamen non importat,quòd recedatur à terminis,cuius occasione aliquid ordinatur;ideò habentes facultatem imponendi pœnas bannitis quocumque prætextu, vel occasione , non possunt imponere pœnam aliis non bannitis,etiam pro delicto,vel pro occasione bannitorum. Angel.de Perus.*cons.*63.incip. *Nobilis,n.*5.*vers.nec obstat.si dicatur.* Card.Tosch. *d. concl.*318.*n.*7.vbi *n.*8. post Castr. *cons.*25.*in princip. vers.vnde superflua,lib.*1.subdit,restrictionem vt non includatur species diuersa ex hac dictione. Et hinc infert , quòd si est factum compromissum occasione certæ hæreditatis,non veniet in compromisso res diuersa ab hæreditate.

11 Importat hæc dictio idem quod dict. *Propter,* vt Signorol.*cons.*188.*n.*7.quem refert Card.Tusch.*d.lit. D,concl.*346.*n.*2.

DICTIO CCXXXVII.

Olim.

1 TRia tempora denotare potest hæc dictio , præsens scilicet,præteritum,& futurum,vt per glos. *in l.nec emptio,C.de contrahen.empt. & in l.eum,qui in prouincia,ff.si certum petat.* Fulg.*cons.*22.*n.*3.vbi idem de dictionibus. *Quondam,iam,retrò,& dudum.* Gozad. *cons.*58.*n.*22. Corn.*cons.*163.*sub n.*2.*vers.olim, circa medium,vol.*1.Tindar.*de testib.cap.*6.*n.*19.Vulpell. *de prepos.& aduerb. signif.sub hac dict.pag.* 68. Card. Tusch.*pract.concl.tom.*2.*lit.D, concl.*319.*n.*1.[Propriè autem denotat præteritum tempus , & remouet qualitatem de præsenti. Tiraq.*de retract.lign.p.*1.*glos.* 9.*n.*51.Rot.*decis.*99.*n.*14. apud Paul.de Rub. *tom.*2. *diuers.*aliàs *p.*7.*recent.*]

DICTIO CCXXXVIII.

Omnimoda.

1 *Vniuersalis est dictio* Omnimoda, *quæ comprehendit omnia.*

2 *Verba* Omnimoda dispositio , *sunt generalia , & comprehendunt quamlibet dispositionis speciem.*

1 ESt vniuersalis, quæ comprehendit omnia, vt per gloss. *verb. omnimoda, in Clem. quamuis , de foro compet.* Anton.de Butr.*cons.*19.*n.*5. Decian.*cons.*35. *num.*47.*lib.*2.Card.Tusch. *practic. concl.tom.*2.*lit.D, concl.*320.*num.*1.[Nouissimè Didac.Narbona,*de ætate ad humanos actus requis.anno.*8. *q.*4.*n.*12. vbi dicit quòd est vniuersalis , & geminata , ea omnia sub se comprehendens quæ non veniunt in generalitate verborum.]

2 Verba *Omnimoda dispositio* esse generalia,& comprehendere quamlibet dispositionis speciem,tradunt Gemin.*cons.*15.*num.*3.& Card.Tusch.*d.lit.D, concl.* 485.*n.*1.

DICTIO CCXXXIX.

Omnimodo.

1 *Præcisa est dictio* Omnimodo , *& importat idem quod* Per omnem modum.

2 *Voluntatem liberam & præcisam denotat dictio* Omni modo.

3 Omnimodò *significat idem quod* Totaliter , Penitus.

4 *Substantiam,& totalitatem importat dictio* Omni modò.

5 *Dict.* Omni modo *est apta comprehendere omnes species eius,cui annectitur.*

6 *Perpetuitatem importat quandoque dict.* Omni modo.

7 *Potestatem plenariam denotat dictio* Omni modo.

8 *Dispensare nunquam potest inferior vbicunque à lege disponitur,vt aliquid omni modo fiat.*

9 *Dict.* Omni modo *iuncta alicui verbo , facit vt verbum illud capiatur vt genus , & omnia comprehendat.*

10 *Sententia lata canonem quandoque importat dict.* Omni modo.

11 *Interpretationem congruam recipit à iure communi dict.*Omni modo, *licèt sit præclusa.*

HÆc dictio est præcisa , & importat idem quod 1
Per omnem modum , vt per Panorm. *in cap.conquestus,n.*4.*de foro compet.* Ias. *in l.liber homo,num.*2.
*ff.de verbor.oblig.& in §.curare,n.*4.*Instit.de actionib.*
Tiraq. *in l.si vnquam,verb.reuertatur,n.*73.*cum seqq.*
C.de reuocand.donat. Paris.*cons.*38.*num.*78.*vol.*1.*&*
*cons.*1.*num.*16.*vol.*4.Gram.*vol.*31.*n.*3.Dec.*cons.*336.
*num.*3.Ruin.*cons.*61.*num.*25.*vol.*5.Alciat.*cons.*486.
*num.*3. Cened. *post libr.practic. & canonic. quæst.singul.*71.*num.*1.*in princip.* [Fusar. *cons.*52.*num.*40. vbi
quòd importat idem quod indistinctè , & ex omni
parte ; & *num.*41. quòd idem importat quod omni
casu , & *n.*42. quod nullam recipit limitationem,]
quoad alios denotat liberam, & præcisam volunta- 2
tem Felin. *in cap.auditis , num.*7. *vers. adde etiam,de
præsumpt.* Gozadin. *cons.*25. *sub num.*16. Socin.sen.
*cons.*43.*num.*12.*vol.*4. Paris. *d.cons.*1.*num.*16.*vers.&
vlterius,lib.*4. Tiraquel. *in d.verb.reuertatur,num.*88.
& 89. Cardin.Tusch. *practic. conclus. tom.*2.*litt.D,
concl.*320.*n.*2. vbi *n.*3. post Rotam *decis.*28. *n.*3.*&
seq.p.*2.*diuers.* declarat, vt procedat, quando stat de
per se,secùs si habet secum adiunctam conditionem,
vel voluntatem.

Significat indistinctè, & idem quod *Totaliter*, vel 3
Penitus, vt in *l.si cum except.one,§.sed quam,* vbi gloss.
& Bart. *ff. quod metus causa.* Grat.*cons.*160. *num.*10.
*lib.*2. Roland. *cons.*27.*n.*24.*tom.*4.Phanuc.*de inuent.*
*p.*7.*num.*29.

Denotat substantiam,& totalitatem,vt per Rebuff. 4
in l.vnica,in 4.*notab.num.*21.*C.de sentent.quæ pro eo,*
quem refert Cened. *d.sing.*71.*n.*3.

Non solùm est præcisa , vt suprà dixi , sed etiam 5
apta comprehendere omnes species eius , cui nectitur, vt fuit dictum *in Placentina Archidiaconatus,* 4.
May 1574.*coram Card.Blanchetto,& in Assision.Canonicatus,*14. *Iunij* 1600. *coram Card. Sacrato, & in
Calaguritana Canonicatus,*20.*Iunij* 1605.*coram Card.
Lancellotto.*

Importat quandoque perpetuitatem,vt *in l.si cum* 6
exceptione,§.quatenus, vers. omni modo, & *ibi* Bartol.
ff.quod metus causa, gloss.& Anchar.*in Clem.*1.*de vita,& honest.Cleric.* notat Vulpell. *de prepos.& aduerb. signif.sub hac dict. pag.* 69. vbi etiam subdit,
quòd denotat plenariam potestatem , & *n.*4. tenet, 7
quòd vbicumque à lege disponitur,vt aliquid omniò, vel omnimodò fiat, nunquam inferior dispensare
potest, vel legem condere contra id, quod a maiori
dispositum est.

Iuncta

9 Iuncta hæc dictio alicui verbo facit, vt verbum illud capiatur, vt genus, & omnia comprehendat, vt per Verall. *decis.197.n.3.p.1.* Paris. *cons.9.n.5.lib.1.*Caputaq.*decis.297.n.3.p.1.*

10 Canonem latæ sententiæ quandoque importat, vt per gloss.*verb.sed melius,& verb.irroganda,in auth. qui res, C.de sacrosanct.Eccles.* Roman.*sing.1.num.2.* Mathesil. *sing.111.in princ.* Hippol.*in pract.§.aggredior,n.125.* Tiraq. *d.verb.reuertatur, n.88.* Farinac. *fragment.crim.p.2.verb.lex,n.122.*

11 Verùm licèt hæc dictio sit præcisa, nihilominus congruam recipit interpretationem à Iure communi,vt tradunt gloss Bart.& Ias.per text. *ibi in l. stipulatus sum damnam, ff. de verbor.oblig.* Dec. *cons.356. n.4.vers. similiter, & in l.si quis in conscribendo,n.12.* vbi Ias.*num.6.C.de pactis.*Ruin.*cons.8.num.11.vol.5.* Roland. *cons.61.n.55.vol.2. & cons.75.n.21.vol.3.* Ceoed.*d.sing.71.n.2.*

Dictio CCXL.

Omninò.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 *Casus omnes indistinctè comprehendit dictio* Omninò.

Omninò *importat,& idem significat quod.*

3 Omni casu,Nullo modo.

4 Absolutè.

5 Penitùs.

6 Indistinctè, Omni ex parte.

7 Omnimodò.

8 Sine diminutione.

9 Sine fine,In perpetuum.

10 Liberè.

11 Sine dispensatione.

12 *Præcisa est dict.* Omninò, *habétque præcisam naturam.*

13 *Restrictionem aliquam non patitur dictio* Omninò, *importásque præcisam exequutionem.*

14 *Necessitatem præcisam denotat dictio* Omninò

15 *Decreti irritantis vim habet dictio* Omninò, *& quicquid fit contra clausulam vbi talis dictio reperitur,pro infecto haberi debet.*

16 *Processum nullum reddit dictio* Omninò, *quemadmodum dict.*Nullo modo.

17 *Exceptionem excludit dict.* Omninò.

18 *Interpretationem à iure communi recipit dictio* Omninò.

19 *Sententia lata est dict.*Omninò,*& importat idem ac* Ipso iure, *vbi adiicitur verb. futuri temporis.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Rolan. *cons.84.num.3.cum seq.lib.1.* Tiraq. *in leg. si vnquam, verb.reuertatur, num.73. & 76.cum seqq.* Octauian.Vulpell.*de prapos.seu aduerb.signif. sub hac dict. pag.70.* Matienz. *in rubr.tit.1. gloss.1.num.39. cum seqq.& l.1.tit.4.gloss.4.num.18.lib.5.noua Recopil.*Ruin.*cons.133.num.8.& cons.154.num.8.vol.1.& cons.150.n.17.vol.2.* Dilect. *de arte testand. cautel.8. num.4.* Hojeda *de incompatib.benefic.p.2.cap.1.n.4.* Grat.*cons.1.num.33.vol.2. & cons.9.num.91.vol.1.* Addit ad Roman.*sing.1.* & ad Mathesil. *sing.111.* Seraphin. *de priuileg. iuramenti,priuil.21.num.13.* Bertazol.*de clausulis instrument. claus.32.gloss.4.n.6.* Card. Tusch. *practic. conclus.tom.2. litter. D,conclus.322.* Cened.*ad Decretal.collect.177.num.5.& post libr.practic.& canonic.quæst.sing.24.* Tursellin.*de particulis Latinæ orationis,cap.119.*Grat.*de dictionib. dict.150.*

Hæc dictio communiter accipitur, id est, *Omni,* 2
*casu,*seu *Nullo modo*, vt per Alex. *in l.qui vsumfru-*
*ctum,col.penult.ff.de verbor.oblig.*Ias.*in l.1.ff.soluto ma-*
trim.n.25.vers.secundò stringit,& in l.5.§.per seruum,
*num.2.ff.de acquiren.possess.*Alex.*cons.13.num.7.lib.2.*
Decian. *cons.582.num.2.* Grat. *citato loco.* Addit. ad
Mathes. *d.sing.111.num.2.* Ruin.*cons.133.num.8.*
vol.2. Nam indistinctè comprehendit omnes casus 3
non possumus dicere quòd magis comprehendat
vnum casum,quàm alium. Socin.iun.*cons.231.n.23.*
vol.1.& cons.154.num.8.vol.1.& cons.61.num.25.
vol.2. Rolan.*cons.84.num.24.vol.1.& cons.51.n.37.*
vol.3. Flamin.*de resign.lib.11.in præfat.n.12.* Gloss.
resp.1.p.2.num.205. Seraphin. *de priuileg.iuramenti,*
priuil.49.num 44. Card.Tusch. *d.conclus.322.n.10.*
vbi post Ias.*in l.1.§.per seruum,n.2.in 1.notab. ff. de*
acquiren.possess. dicit, quòd non semper importat
Nullo modo.

Item importat idem quod *Absolutè, Liberè, Totaliter,& Simpliciter.* Oldrad.*cons.324.num.8.vers. secundò in aliis*, quem refert Card. Tusch. *d.litt.D, conclus.322.num.1.*Menoch.*cons.2.num.757.* Rolan. *cons.100.num.144.vol.4.* Ruin. *cons.117.num.10. vol.3.* 4

Item importat idem quod *Penitus.* Alex.*cons.53. incip.Visis,num.6.vers.tertio respondeo,lib.2.& n.7.* vbi Apostill. *in verb.Omninò.* Card.Tusch. *dict.conclus.322.n.2.& 9.* 5

Item importat idem quod *Indistinctè,*& *Omni ex parte,*vt *in l.si cum exceptione,§.quatenus,* & *ibi* gloss. *ff.quod metus causa,& in l.vbi autem,§.fin.ff.de verbor. oblig.& in Clem.1.*vbi gloss.*verb.Omninò,de vita, & honest.Clericor.*notant Tiraq.*d.verb.reuertatur,n.89.* Octauian.Vulpell. *citato loco,statim in princip.* Alex. *cons.13.n.7.lib.2.* Menoch. *cons.1.n.21.& cons.687. num.44.& cons.401.num.169.* Ruin. *cons.20.n.4. vol.1.& de præsumptionib.lib.4.præsumpt.166.num.49.* Bertazol. *d.claus.32.gloss.4.num.6.* Matien.*in rubr. tit.1.gloss.1.n.39.lib.2.noua Recop.* Flamin.*d.lib.11.in præfat.num.11.* D. Barbos. *in l.1.p.4.num.19.ff.soluto matrim.*Seraphin.*de priuil.iuramenti,priuil.58.n.15.* Sanch.*de matrim.lib.1.disput.32.num.6.* Benedict. Ægid.*in repert.l.ex hoc Iure,ff.de Iustitia,& Iure,p.1. cap.8.num.40.* 6

Item idem importat,quod *Omnimodò.* Bart. *in l. Gracè,§.illud,num.2.ff.de fideiussor.* Card.Tusch.*dict. lit.D,conclus.222.n.3.* 7

Item operatur *Sine diminutione.* Crescen. *decis.6. de testam.num.6.* 8

Item idem operatur,quod *Sine fine,* seu *In perpetuum,* Dec.*cons.260.n.2.& cons.265.n.2.* Menoch. *cons.1.num.21.& cons.2.num.257.* Vnde si dicatur, quòd omninò sint separati, hoc *Omninò*, importat separationem perpetuam, seu continuam, vt per Abb.*cons.8.* incip. *Videtur, col.1.in princip. vers. nec obstat,lib.1.* quem refert Card.Tusch.*d.concl.312.n.8.* 9

Item operatur quòd *Liberè* Cosm. *in pragmat. sanct.tit.de elect. cap.licet, §.statuit,in verb.omninò,* quem refert Cened. *d.sing.24.n.1.in fine.* 10

Item operatur idem,quod *Sine dispensatione,*Abb. *in cap. qualiter, 2.de accusat.col.3.num.18.vers.sed contrà* vbi ait, quòd excludit omnem gratiam, & misericordiam, seu dispensationem, prout verba *Nullo modo* sequitur Felin. *in cap.ex parte 1.de officio deleg.*vbi quòd gloss.*ibi* exponit,*Sine pactione aliqua,* refert Card.Tusch.*d.conclus.522.n.7.* & ita excludere omnem gratiam, & dispensationem, resoluunt 11

Matien.

Matien. d. gloss. 1. n. 39. & Sanch. d. lib. 1. disput. 32. n. 6. & impedire dispensationem, vbi ponitur in lege, quòd aliquid omninò obseruetur, tradit Socin. cons. 111. n. 6. vol. 1.

12 Est præcisa hæc dictio, habétque præcisam naturam, vt in l. si cum exceptione, §. sed si quis, & ibi gloss. in verb. omninò, ff. de eo, quod metus causa, gloss. verb. omninò, in cap. ex parte, de offic. deleg. gloss. etiam verb. omninò, in cap. & si Christus de iureiurando. Felin. in cap. Rodulphus, col. 21. in verb. omninò, de rescript. Dec. in l. omnes, n. 1. & 2. C. qui testamenta facere possunt & cons. 1. num. 5. tom. 1. & cons. 582. num. 2. tom. 2. Alex. cons. 88. incip. In causa, lib 4. Card. Tusch. d. conclus. 322. num. 4. Tiraq. d. verb. reuertatur, n. 78. Ias. per text. ibi in l. precibus n. 2. C. de impub. & in l. 2. n. 72. C. de iure emphyt. & in l. si insulam, num. 16. vers. 4. ff. de verbor. oblig. & in l. quod te, num. 28. ff. si certum petat. Dilect. de arte testandi, tit. 8. cautel. 8. num. 4. Grat. cons. 1. num. 33. & cons. 9. n. 91. lib. 1. & cons. 66. num. 7. lib. 1. Hojeda de incompatib. benefic. p. 2. cap. 1. num. 4. Gozad. cons. 8. num. 8. Roland. cons. 84. n. 23. tom. 1. & cons. 100. num. 144. tom. 4. Rimin. in §. 1. de donat. num. 43. & 142. Flamin. de resign. lib. 11. q. 11. num. 5. & num. 52. Gonzal ad reg. 8. Cancellar. gloss. 6. num. 10. Maresc. variar. resolut. lib. 2. cap. 15. num. 10. & lib. 1. cap. 51. num. 22. [Rot. decis. 98. num. 6. p. 1. in posth. Farin. vbi quòd est præcisa & vniuersalis, & significat indistinctè, & omni casu. Anell. Amat. cons. 97. n. 38. vbi etiam quod distinctionem non recipit, & n. 36. quod est vniuersalis, & significat indistinctè, & totaliter. Nouissimè Didacus de Britto ad c. potuit, §. 4. n. 17. de locato.]

13 Vnde cùm hæc dictio præcisam naturam habeat, restrictionem aliquam non patitur, importátque præcisam exequutionem. Menoch. cons. 2. num. 156. Tiraq. d. verb. reuertatur, num. 78. vbi etiam subdit,
14 quòd præcipuè cogit ad factum, præcisamque denotat necessitatem. Grammat. vot. 31. num. 4. Cosm. in pragmat. sanct. tit. de concubin. §. quia verò, in verb. omninò. Cened. d. sing. 24. num. 2. in fine. [Bened. Ægid. ad l. ex hoc iure, ff. de Inst. & iur. p. 1. c. 8. num. 40. vbi quòd præcisam habet naturam.]

15 Atque ita est præcisa, vt habeat etiam vim decreti irritantis, vt per Matien. l. 1. gloss. 4. num. 18. ad finem, tit. 4. lib. 5. noua Recopil. Lambert. de iure patronatus, lib. 2. p. 1. q. 7. art. 30. num. 19. Osasc. Pedem. decis. 165. num. 14. Maresc. d. lib. 1. variar. resolut. c. 29. num. 11. Vnde cùm contineat clausulam decreti irritantis, quidquid fit contra clausulam, vbi talis dictio reperitur, pro infecto haberi debet; per ea, quæ tradunt Hojed. de incompatib. benefic. p. 1. c. 18. num. 6. Cabal. milleloq. 467. & Ceual. commun. contra
16 comm. q. 717. n. 12. cum seqq. Et reddit processum nullum, quemadmodum dictio *Nullo modo*, vt ex Tiraq. d. verb. reuertatur, n. 125. notat Steph. Grat. Marchia decis. 31. n. 11.

17 Sic etiam excludere exceptionem, tenet Seraph. de priuileg. iuramenti, priuil. 49. n. 44. non tamen excludit illam, quæ prouenit ab ipsa dispositione habente talem orationem, vt ait Dec. cons. 356. n. 3.

18 Verùm quamvis hæc dictio *Omninò* sit præcisa, vt dictum est, recipit tamen congruam interpretationem à iure communi, vt tradunt Corset. sing. 149. Ias. in l. precib. n. 2. C. de impub. Bald. in l. fin. col. 1. ff. de contrahen. empt. Dec. in l. si quis in conscribend. C. de pactis, n. 12. quos refert Cened. d. sing. 14. n. 4.

19 Hæc dictio est latæ sententiæ, & importat idem ac *Ipso iure*, præcipuè vbi adiicitur verbo futuri temporis, vt per Alex. in l. si insulam, num. 13. ff. de verber. oblig. Roman. sing. 1. num. 1. Corset. sing. 194. Addit. ad Mathesil. sing. 111. gloss. verb. carere, in cap. licèt canon. de elect. lib. 6. Tiraq. in d. verb. reuertatur, num. 76. Bermond. in tit. de publicis concubin. in verb. iubemus, vt ipsum, in princip. fol. 197. Cosm. in pragm. sanct. tit. de concubin. §. quia verò, in verb. omninò. Benintend. decis. 37. num. 7. Rebuff. in comment. ad l. pecunia, 178. vers. 2. ff. de verbor. signif. pag. 178. Rebell. de oblig. Iustitia, p. 2. lib. 1. q. 6. n. 44. Bernard. Muscatell. de modo fideiubendi, p. 1. modo 14. num. 12. Card. Tusch. verb. priuatio, conclus. 719. num. 22. Cened. d. sing. 24. n. 6. Franc. Leo in Thesaur. fori Ecclesiast. p. 2. c. 1. num. 71. Monet. de distribut. quotid. p. 3. q. 7. n. 37. Ioan. de Salas in tract. de legib. q. 96. tract. 14. disp. 15. sect. 7. sub n. 79. & disput. 16. sect. 8. n. 29. in fin. Farin. fragment. crim. p. 2. verb. lex, n. 121.

DICTIO CCXLI.

Omnis.

1 *Vniuersalis est dict.* Omnis, *& nihil excludit.*
2 *Masculos & fæminas comprehendit dictio* Omnis.
3 Omnis, *complectitur ea, quæ aliàs non excluderentur.*
4 *Restrictionem nullam recipit dict.* Omnis, *prolata ab homine.*
5 *Casus plures etiam dissimiles facit comprehendere dict.* Omnis.
6 Omnis *comprehendit ea quæ aliàs non comprehenderentur.*
7 Omnis *in vno saluari, seu adaptari non potest.*
8 *Collectiua plurium est dictio* Omnis.
9 Omnis *ad minus verificatur in tribus.*
10 *Signum vniuersale est dictio* Omnis, *quod prædicatur de pluribus differentibus numero, non autem de differentibus specie.*
11 *Bona omnia, tam mobilia, & immobilia, quàm iura & actiones, comprehendit dictio* Omnia, *& an comprehendat futura,* n. 12. 13. & 14.
15 Omne, *&* Totum, *in quo differant, ostenditur.*
16 Omne, *qui dicit nihil excludit.*
17 *Voluntas restringendi quando ex verbis præcedentibus colligeretur, tunc dictio* Omnis *non est generalis.*
18 *Dictio* Omnia *non extenditur ad bona prohibita alienari.*
19 *Omnia non comprehendit dictio* Omnis, *quando ex tali comprehensione absurdum resultaret.*
20 *Restringitur aliquando dict.* Omnis, *ratione subiecta materia.*
21 *Collectiua plurium est dict.* Omnis.
22 *Distributiua est dict.* Omnis, *& attribuit actum cuilibet in solidum, quando ponitur in numero singulari, in plurali verò attribuit simul collectiuè.*
23 Omnis *apud Grammaticos sæpè vsurpatur pro* Totus.
24 Omnis *pro* Quicumque *aliquando reperitur.*
25 Omnis *quandoque per traductionem iteratur, quæ valet ad breuiter ampliandum, vt* num. 26.

Est vniuersalis hæc dictio, & nihil excludit, vt in l. Iulianus, & in l. testatorem, in princip. ff. de leg. 3. & in l. hoc articulo, ff. de hæred. instituen. & in l. pediculis, §. Labeo, ff. de auro, & argento legato, notant Ang. cons. 312. incip. An in restitutione, col. 1. in fine, vers. verbum enim. Rom. cons. 44. incip. Ex suprà narrato, 5. in 1

in fine, vers. attendendatego, vbi Apostill. *in vers. Omni casu Dec. in l. omnia, ff. si certum pet.* & *cons.* 30. *num.* 4. *tom.* 2. Roland. *cons.* 87. *num.* 8. *vol.* 2. & *cons.* 27. *n.* 28. *vol.* 4. & *cons.* 76. *numer.* 49. *etiam vol.* 3. Neuizan. *cons.* 71. *num.* 6. Pans. *cons.* 35. *num.* 5. *vol.* 1. & *cons.* 90. *num.* 6. *vol.* 4. Ruin. *cons.* 76. *num* 9. *vol.* 1. & *cons.* 61. *num.* 25. *vol.* 5. Tiraq. *in l. si vnq uam, verb. totam, n.* 1. *C. de reuocan. donat.* Matt. *cons.* 63. *num.* 12. *cum seqq.* & *cons.* 160. *num.* 24. *tom.* 1. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de reseru. cap.* & *quia, in §. ipsas omnes, in vers. Omnes* Gom. *in §. seq. n.* 6. & *in §. omnium, num.* 7. *Institut. de action.* & *reg. de triennali quæst.* 14. *col.* 2. *in princ.* Ias. *in authent. præterea, C. vnde vir,* & *vxore, num.* 15. Alex. *cons.* 195. incip. *Perspectis, num.* 3. & 4. *lib.* 3. Mandos. *in tract. de priuileg. ad instar, gloss.* 14. *num.* 6. Rim. iun. *cons.* 29. *num.* 10. & *cons.* 59. *num.* 5. Anton. Thesaur. *decis.* 199. Plot. *de in litem iuram.* §. 1. *n.* 14. Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap.* 1. *num.* 82. [Giurba *decis.* 84. *num.* 16. vbi quod nullam admittit restrictionem. Rot. apud Paul. de Rubeis *decis.* 179. *num.* 9. *cum seqq. tom.* 2. *diuers.* & *decis.* 317. *num.* 3. *eod. tom.* 2. & *p.* 5. *recent. decis.* 269. *num.* 9. *me citato in hoc loco* Modern. *de supplic. ad Sanctiss. p.* 2. *s.* 10. *num.* 31.] Menoch. *rem.* 15. *recuperan. num.* 194. vbi ait, quòd natura huius dictionis est latissima & omnia comprehendit, siue mobilia siue inmobilia, & *cons.* 10. *num.* 17. & *cons.* 156. *num.* 23. & *cons.* 282. *num.* 12. &
a *cons.* 585. *num.* 17. vbi ait, quòd est vniuersalis, comprehendens tam masculos, quam fœminas, & *cons.* 1060. *num.* 12. & *cons.* 1120. *num.* 3. Boër. *decis.* 158. *num.* 14. *post princip.* vbi ait quod est vniuersalis & integralis; quando ad diuersos, & non ad vnum refertur Burgos. *de pace cons.* 25. *num.* 28. Curt. iun. *cons.* 185. *num.* 4. vbi dicit, quod omnia comprehendit. Bertazol. *de clausul. instrum. claus.* 22. gloss. 4. *num.* 4. Surd. *decis.* 265. *num.* 30. & *cons.* 170. *num.* 3. & *cons.* 179. *num.* 17. & *cons.* 370. *num.* 36. & *cons.* 424. *num.* 17. & *cons.* 466. *num.* 25. & *cons.* 572. *num.* 3. Flamin. *de resign. lib.* 11. *quæst.* 3. *num.* 17. Aloys. Ric. *in decis. Curia Archiepiscopal. Neapolitana, decis.* 287. *n.* 1. *p.* 2. Cened. *post librum pract.* & *canonic. quæst. sing.* 24. *num.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 6. *num.* 21. Anton. Monach. *Florentin. decis.* 69. *num.* 7. & *decis.* 71. *n.* 18. Stephan. Gratian. *Marchia dec.* 24. *num.* 5. Cald. Pereira *de empt.* & *vend. cap.* 9. *num.* 5. Hond. *cons.* 76. *num.* 33. *vol.* 2. Gloriet. *resp.* 1. *p.* 1. *n.* 87. Card. Tusch *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 397. *num.* 1. Gregor. *decis.* 315. *num.* 11. vbi ait, quòd neminem excludit, & idem operatur, ac si de singulis esset facta specialis expressio. [Eadem Rota *decis.* 417. *num.* 1. & 2. *in posthum. Farinac.* aliàs *part.* 4. *recent.* vbi quòd hæc dictio est vniuersalis, & neminem excludit & idem operatur ac si de singulis facta fuisset mentio, & *decis.* 353. *num.* 2. *in fin. ead. decis. p. vt.* 2. dicit quòd comprehendit etiam inhabiles.] Præcipuè quando dicitur omnes & singulos: nam propter illam geminationem includuntur prorsus omnes absque vlla restrictione. gloss. *verb. omnia, in cap. vt circa de elect. lib* 6. Illæ enim dictiones interpretantur vt omnes simul, & singuli de per se sumpti Paris. *cons.* 97. incip. *Vt præsentis, n.* 92. *lib.* 1. Surd. *cons.* 73. *num.* 64. vbi subdit, quòd huiusmodi geminatio solet multum operari. per text. *in l. Balista, ff. ad Trebell.*
3 Amplia primò, quòd propter suam generalitatem complectitur ea quæ aliàs non includerentur, vt ex notatis per Bart. *in l. generali, §. vxori, ff. de vsufructu legato.* Natt. *d. cons.* 160. *n.* 29. Gratian. *cons.* 5. *n.* 59. & *cons.* 65. *n.* 3. *lib.* 2. Anchar. *quæst.* 72. *n.* 32. *p.* 1. & *q.* 7. *n.* 2. *p.* 2. Roland. *d. cons.* 87. *n.* 8. & *seq.* Surd. *decis.* 255. *num.* 8. & *cons.* 453. *n°* 44. & *cons.* 466. *n.* 25. Mascard. *de probat. conclus.* 148. *sub n.* 9. *vol.* 1. Est enim adeò vniuersalis, vt prolata ab homine, nullam restrictionem recipiat, secundùm Bart. *in d. l. generali, §. vxori* 4 Ruin. *cons.* 61. *n.* 15. *vol.* 5. & Rol. *cons.* 27. *n.* 22. & *seq.* & *cons.* 76. *n.* 46. *tom.* 4.

Secundò ampliat, quòd hæc dictio adeò est vniuersalis, vt faciat comprehendere plures casus, etiam dissimiles, ex adductis per Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepiscop. Neapolitana, decis.* 287. *n.* 4. *p.* 2. Gom. *in §. sequens, n.* 6. & *in §. omnium, n.* 7. *Instit. de act.* Dec. *in cap. quoniam, n.* 2. *de constit.* & ibi Addit. lit. *A,* & *B,* Cened. *d. sing.* 25. *n.* 27. 5

Tertiò amplia quòd ita est vniuersalis hæc dictio vt comprehendat ea, quæ aliàs non comprehenderentur, vt per Anton. Monach. *d. decis.* 69. *n.* 8. vbi *n.* 9. subdit similiter dicendum de his, quæ non comprehenderentur ea proprietate vocabuli. 6

Quartò ampliat, generalitatem huius clausulæ quòd nec in vno saluari, nec adaptari potest, vt per Oldrad. *cons.* 239. *n.* 6. Corn. *cons.* 245. *n.* 11. *vol.* 1. & *cons.* 61. *n.* 17. *vol.* 3. & *cons.* 103. *n.* 6. & *cons.* 125. *n.* 7. *vol.* 4. Ruin. *cons.* 104. *n.* 3. *vol.* 2. 7

Est etiam collectiua plurium: Castr. *cons.* 27 2. *in princip. lib.* 2. Tusch. *d. tom.* 2. *lit. D, concl.* 252. *num.* 5. quam ad minus verificatur in tribus. Rebuff. *in leg. vnica, in* 4. *notab. num.* 17. *C. de sent. quæ pro eo,* quem refert Cened. *dict. sing.* 25. *num.* 7. Et quod conceptatur etiam de duobus, dicit Castr. *cons.* 113. *in cap. Viso, in princip. lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 251. *num.* 6. Est enim signum vniuersale, quòd prædicatur de pluribus differentibus numero, non autem de differentibus specie. Ita Ias. *in l. imperium n.* 12. & 13. *ff. de iurisd. omn. Iudicum,* Card. Seraphin. *decis.* 205. *n.* 2. Card. Tusch *d. lit. D, concl.* 397. *n.* 3. & 13. 8 9 10 11 12

Quintò amplia, quòd natura huius dictionis ita est latissima & vniuersalis, vt comprehendat omnia bona, tam mobilia, & immobilia, quàm iura, & actiones, vt per Menoch. *remed.* 15. *recuperan. n.* 294. Seraphin. *decis.* 584. *n.* 3.

Verum autem veniant etiam bona futura, quæstio est dubia: nam quòd veniant etiam futura, videtur probare text. vbi notauit gloss. vlt. *in quoties, §. vlt. ff. de vsufructu,* dum resoluit, quòd si quis legat vsumfructum omnium bonorum suorum, venit vsusfructus præsentium bonorum, & futurorum, & videtur etiam deduci ex *l. nam quod,* 14. §. *vlt. cum seqq. ff. ad Trebell.* vbi fideicommissum omnium bonorum vniuersale esse Iureconsulti sæpiùs responderunt, adnotauit Bart. *in l. si ita, n.* 4. *vers. aut in testamento, ff. de auro,* & *argento legato,* sequitur constanter Bero. *q.* 30. *familiari, à num.* 5. Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 127. *n.* 28. Et quòd comprehendat etiam futura, quæ aliàs non venirent, dicunt Abb. *in cap. fin. de Cleric. vel Monach.* Surd. *cons.* 73. *n.* 63. 12

Verùm contrariam regulam negatiuam, quòd solum præsentia, non futura comprehendantur, videntur Doctores communiter tradidisse *in l. vlt. §.* 1. *ff. de leg.* 2. per text. *ibi*, si legatum generale de omnibus, seu vniuersis rebus cum fratre communibus, interpretatur Iureconsultus de existentibus tempore testamenti; & deinde quia in testamentis & in contractibus, vbi aliud tempus non exprimitur esse attendendum tempus testamenti, vel contractus, probatur ea generalibus principiis, *l. si ita scripsisset, 47. ff. de legat.* 2. & *l. Rutilia, ff. de contrahen. empt.* & deducitur ex verosimili testatoris, vel contrahentium voluntate; quæ non videntur intellexisse generalia verba de iis, quæ superuenirent, *l. Iulianus,* 13

§. Iulianus, 6. ibi *Nec aduentitij casus computandi sunt ff. qui & à quibus*. Ex quibus in illo casu, quando testator dixit: Lego omnes res meas, vel omnia bona mea, quæ habeo Romæ: resoluit Bart. *d. n. 4. in princip.* quòd non veniunt futura. Sequuntur alij frequentissimè, vt per Bero. *citato loco* Menoch. *dict. præsumpt.* 127. *num.* 29. Card. Mant. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 3. *tit.* 11. *in princip.*

14 Quare in hac difficultate meliùs resoluitur cum eodem Bart. *d. num. 4. vers. & verius*, quem sequitur Bero. *num.* 10. malè eius mentem percipiens distinguendo scilicet inter contractus, & vltimas voluntates; quòd scilicet in iis, si verba generalia sint, quia simpliciter dixit: Lego omnes res meas, omnia bona mea, etiam futura continentur, quia hæc generalis dispositio importat titulum vniuersalem hæreditatis. Et hoc concludit fundamentum *d. leg. nam quod*, §. *vlt.* iunctis iis, quæ de eius materia latè tradunt Cost *in cap. si pater*, *p.* 1. *verb. bona*, *à princip.* Peregr. *de fideicommiss. art.* 5. *à n.* 5. Vnde non idem erit dicendum, quando verba generalia hæreditatis vniuersalis titulum non important, veluti quando dixit: Omnia bona, quæ habeo Romæ; vel si dicat Lego omnia mobilia, ex iis, quæ idem Costa *citato loco* latè disputat, & multi, de quibus Peregr. *d. art.* 5. *num.* 43. & sic procedit *d. l. quoties*, §. *vlt.* In contractibus verò quia verba illa, *Omnia bona mea*, institutionem hæredis, & titulum vniuersalem non important, meritò contrarium est resoluendum, ex adductis per Bart. vbi proximè, indéque cauendum est à Bero. qui ex sententia Bart. probare nititur, legatis omnibus mobilibus futura comprehendi: loquitur enim contra ipsum Bart. & quæ suprà adduximus. Doctrina igitur ipsius Bart. quòd legatum omnium bonorum ad futura extenditur vera est, si vniuersalem titulum institutionis importet, vt ipse Bart. expresè se ipsum declarauit. Quando autem, & quibus casibus id fiat, ex aliis locis petendum est, præcipuè ex *d. l. nam quod*, & ex *l. his verbis*, 100. *ff. de legat.* 3. Couar. *in cap. Raynutius*, §. 1. *à n.* 9. *de testam.* Cost. *in d. cap. si pater*, *p.* 1. *verb. res certa*, *à numer.* 12. Peregr. *de fideicommiss. art.* 3. *à num.* 7. *& art.* 5. *à n.* 33. licèt. Castil. *quotid. quæst. lib.* 1. *cap.* 44. *num.* 6. qua solet licentia, reprehendat Menochium, dum tradit, legatum omnium bonorum comprehendere futura; maximè aduertens, non esse singularem Menochij resolutionem, sed Bart. & aliorum omnium communiter, quos priùs refellere oportebat, quàm in vnum, & doctissimum Menoch. inueh; præstabátque potiùs eos in sano sensu explicare, iuxta suprà dicta quam licentiosè reprehendere.

15 Vnde prouenit illud, quod inter *Omne* & *Totum* non est differentia, vt per Raudens. *de analogis*, *lib.* 1. *cap.* 12. *sub num.* 2. & Anton. Monach. *d. decis.* 71. *num.* 22. Verùm Dec. *in l. omnia*, *num.* 2. *ff. si certum petat.* Inter has dictiones *Totum*, & *Omne* ille interesse dicit, quòd *Totum* de eadem re dicitur, *Omne* verò de pluribus. Quod etiam tradere videtur Tiraq. *in d. l. si vnquam*, *verb. totum*, *num.* 8. Galganet. *de different. indiuid. lit. O*, *num.* 13. vbi *num.* 14. subdit quòd *Omnis*, & *Quilibet* differunt: nam *Omnis* coniungit, *Quilibet* verò distribuit, per *l. si pluribus*, 33. *& l. seq. ff. de legat.* 1.

16 Hinc etiam vulgata regula? Qui *Omne* dicit, nihil excludit: de qua *in d. l. Iulianus*, *in princ. & in l. hoc articulo. ff. de hered. instituen. & in l. fin. ff. de penu legata, & in l. si quis, ff. de [?]e. ulio legato, & in l. si cui seruo omnes, ff. de legat.* 2. *& in l. pœnalia*, §. *fin. ff. de leg. Falcidia*, *& in l. à procuratore*, *C. mandati*, *& in cap. solita*, *de maiorit. & obedientia* exornant Tiraq. *in d. l. si vnquam* *verb. totam*, *n.* 1. Escobar. *de ratiocin. cap.* 7. *num.* 47. *& cap.* 18. *num.* 3. Perett. *ad Extrauag. ambitiosa*, *de reb. Eccles. non alienand. pag.* 92. *num.* 17. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 4. *gloss.* 3. *n.* 1. *& claus.* 21. *gloss.* 3. *n.* 1. *& in repet. l. si quis maior*, *C. de transact. n.* 205. *& num.* 707. Pichard. *ad princip. Instit. de ademp. legat. num.* 50. Marc. Anton. *variar. resol. lib.* 1. *resol.* 72. *num.* 28.

Limita primò, vt non procedat supradicta huius 17 dictionis generalitas, & vniuersalis comprehensio, quando ex verbis præcedentibus colligeretur voluntas restringendi, secundùm Bart. per text. *ibi in l. generali*, §. *vxori*, *ff. de vulgari.* Alexand. *cons.* 167. *col.* 2. *vol.* 8. Gom. *in d.* §. *omnium*, *n.* 7. *Instit. de action.* quos refert Cened. *d. sing.* 25. *n.* 2.

Limita secundò, vt non extendatur hæc dictio ad 18 bona prohibita alienari, vt per Bero. *quæst.* 95. Aym. *cons.* 256. *n.* 8. Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto*, *cap.* 9. *n.* 105. Cened. *d. singul.* 25. *n.* 4. Adiecta enim in generali obligatione bonorum restringitur ad bona, quæ habilia sunt comprehendi in ea, non autem ad inhabilia, *l. obligatio generalis*, *ff. de pignor.* Negus. *in tract. de pignor. membr.* 2. *p.* 2. *n.* 40.

Limita tertiò, vt non comprehendat omnia, quan- 19 do ex eo absurdum resultaret, vt per Dec. *in l. omnia num.* 1. *ad fin. ff. si certum petat.* Cened. *dict. singul.* 25. *num.* 4

Limita quartò, quòd ratione subiectæ materiæ 20 aliquando restringitur, vt per Boër. *decis.* 158. *n.* 14. *prope med.* quem refert Cened. *d. sing.* 25. *n.* 5.

Dictio *Omnis* est collectiua plurium, vt per 21 Castrens. *cons.* 271. *in princip. lib.* 2. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lib. D*, *concl.* 252. *num.* 5. vbi *n.* 6. post eumdem Castrens. *cons.* 123. *vers. Ius non obstantibus*, *lib.* 1. subdit, quòd dictio *Omnes* contentatur etiam de duobus. Quando ponitur in numero sin- 22 gulari, attribuit actum cuilibet in solidum, & est distributiua, vt *Quilibet*. gloss. & Bart. *in l. Moschis in princip. ff. de Iure fisci.* Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 7. *num.* 7. *in fine.* Boër. *decis.* 158. *n.* 14. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat.* §. *statuit*, *in verb. omnes.* Corn. *cons.* 237. *num.* 3. *vol.* 3. Card. Tusch. *d. lit. D*, *concl.* 252. *num.* 7. Negusant *de pignor. p.* 8. *membr.* 1. *n.* 49. Quando verò in plurali profertur attribuit simul collectiuè, & comprehendit Ciuitates, & Collegia. Ita Bart. *in Extrauag. qui sint rebelles*, *in verb. Omnes.* Cosm. *in d. verb. Omnes.* Boër. *d. num.* 14. Card. Tusch. *d. lit. D*, *conclus.* 397. *num.* 9. vbi *num.* 10. post Alex. *cons.* 118. incip. *In casu*, *num.* 5. *vers. Nam illa verba*, *lib.* 5. hoc intelligit maximè, quando sunt geminatæ, quia dicitur; *Omnia & quæcumque.*

Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ 23 Authores dictio *Omnis* sæpè vsurpatur pro *Totus* Cic. *pro cluen.* Sanguinem omnem profundere maret cupit Idem *de natur. Deor.* Vim talem per omnem mundum pertinentem. Idem 2. *Tuscul.* In profundenda voce omne corpus contenditur. Idem *in Brut.* Omni huic sermoni propositum est.

Aliquando pro *Quicumque*, reperitur. Cic. *pro* 24 *Roscio*: Non omnem frugem, neque arborem in omni agro reperire possis. Idem 1. *de natur. Deor.* Omni quod ortum est mortalitas consequitur.

Interdum eleganter, *Omnis* per traductionem ite- 25 ratur. Cic *in orat.* Par est omnes omnia experiri, Virgil. 1. *Georgic.* ---- Non omnis fert omnia tellus. Idem *Eclog.* 9. ------ Non omnia possumus omnes.

Sæpiè valet hæc traductio ad breuiter amplian- 26 dum *Cic. pro Rab.* Omnes omnium ordinum homines. Idem 5. *Tuscul.* Omnes Philosophi omnium disciplinarum. Idem *Attic. lib.* 1. Omnia omnium

mise

miserìarum plenissima. Idem 2. *Philippic.* Ex omnibus omnium flagitiis nullum turpius vidi, nullum audiui, quàm quod, &c.

Dictio CCXLII.

Oportet.

1 *Iudicis arbitrium excludit verbum* Oportet.
2 *Necessitatem aliquando importat verbum* Oportet.
3 *Decentiam & honestatem, non verò necessitatem quandoque denotat verbum* Oportet.

1 VErbum hoc excludit arbitrium iudicis, vt *in l. verbum oportere, 37. ff. de verbor. signif.* vbi latè Rebuff. qui *in vers. Idem dicerem, in fine,* asserit, interdum poni pro consentaneo, & opportuno; refert, & sequitur Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 146. num. 20.*

2 Aliquando necessitatem importat, vt *in auth. de iudicibus, §. oportet, vers. necessario, collat. 6. l. si quando, C. vnde vi, cap. non oportet, 3. q. 9. cap. 1. de praescript. in 6.* vbi gloss. *cap. num. ab vno, de re iudicata, eod. lib.* vbi gloss. *in verb. oportet.* Sayro *in Claui Regia, lib. 3. cap. 7. num. 20.* Emman. Sà *in summ. verb. lex, num. 6.* Valent. *t. 2. epist. 7. q. 5. puncto 6. quaestiunc. 3. vers. Sunt autem circa hac.* Philiarch. *de officio Sacerdot. tom. 1. p. 2. lib. 3. cap. 2. dist. 3.* Melch. Phœbos *Lusitan. decis. 9. num. 5.* Rota apud Farinac. *decis. 50. num. 2. in prima collect. nouiss.* Gregor. *decis. 23. n. 3.* vbi habetur, quòd excludit arbitrium, & inducit necessitatem. [Giurba *decis. 53. n. 2.*]

3 Interdum decentiam, & honestatem, non verò necessitatem denotat, vt per gloss. *verb. oportet, in cap. 1. de praescript. lib. 6.* gloss. etiam *verb. oportere, in cap. 1. 25. q. 1.* vbi Archid. *num. vnic.* Turrecr. *n. 2.* & post Felin. & Socin. notat Stephan. Grat. *d. cap. 146. num. 18.* Salon. *2. 2. q. 77. art. 1. controuers. 8. col. 5. vers. ex his sequitur,* Carbo *de legib. lib. 7. disp. 4. ad finem,* Sanch. *in pracepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 4. n. 37. vers. at verius.* [Giurba *vbi suprà*, qui dicit hanc dictionem secundum subiectam materiam quandoque decentiam, & honestatem significare, & interdum significare pro consentaneo, & opportuno.]

Dictio CCXLIII.

Palam.

1 Palam *importat idem quod* Coram pluribus.
2 Palam, *& non clam fieri dicitur quod publicè fit, etiam testes adhibentur, & publicum instrumentum conficitur.*
3 Palam, *&* Publicè, *in quo differant ostenditur.*

1 HÆc dictio importat idem, quod *Coram pluribus. l. palam, ff. de verbor. signif.* vbi latè Alciat. & Rebuff. *l. haredes, palam, ff. de testam. l. cùm ipse. ff. de*
2 *contrahend. empt.* Id autem palam, non clam fieri dicitur, quod publicè fit; vbi etiam testes adhibentur, & publicum instrumentum conficitur, vt per Curt. iun. *cons. 64. num. 2. & 3.* Com. *in §. ex maleficiis, n. 21. Instit. de action.* Ruin. *cons. 14. n. 10. lib. 2.* quos refert Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu 194. n. 19.* & illis citatis tradit Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 2. different. 11. num. 13.*

3 Differunt autem *Palam*, & *Publicè* quid fieri: quia palam fieri dicitur coram pluribus, puta duobus; at publicè, quod fit coram populo, vt per Alciat. *in d. l. palam, circa finem,* Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 71.* *August. Barbosa de Dictionib.*

Dictio CCXLIV.

Par.

1 Par, *idem significat quod* Æqualis, *apud Grammaticos.*
2 Par est *pro* Æquum est, *sapè dicit Cicero.*
3 Parium *est eadem dispositio, & iudicium.*

P*Ar* idem quod *Æqualis* propriè accipitur apud 1
Grammaticos, & sæpe absolutè ponitur. Cic. *lib. 1. de natura Deor.* Cui celeritati par nulla ne cogitari quidem potest. Idem *lib. 4. epist.* Aut par, aut certè proximus sum illi. Idem *pro Balb.* Ingenium minimè voluntati par. Idem *in Brut.* Gracchus si vixisset, eloquentia nescio an habuisset parem neminem. Idem *in Orat.* Erit rebus ipsis par, & æqualis oratio. Idem *1. de Orat.* Virtutes ipsas esse inter se æquales ac pares.

Par est pro *Æquum est.* Cic. *de Amicit.* Par est 2
autem primùm ipsum esse bonum, deinde, &c. Idem *pro Mur.* His rebus fretum ad Consulatus petitionem aggredi par est. Idem *Attic. lib. 9.* Mihi dubitanti, quid me facere par sit. Idem *pro Rab. perd.* Quod ei præmium dari par fuisset.

Parium est eadem dispositio, & iudicium, *cap. inter* 3
corporalia, cap. sicut ergo, de translat. Episcopi, & eadem est natura, *l. si socer, in fine, ff. soluto matrim.* & eadem est potentia, nec maior, *l. 1. §. veteris, ff. de acquirendis. possess. si reus, ff. de duobus reis.*

Dictio CCXLV.

Pariter.

1 *Paritatem, identitatem, & similitudinem iuris sicut temporis importat dictio* Pariter.
2 Pariter, *pro* Simul *exponitur, & n. 5.*
3 Pariter, *idem quod* Commune *nonnunquam importat.*
4 Pariter *a* pari *ductum est,* Æquè *apud Grammaticos.*
Interdum pro Simul *vsurpatur, & assumit* Com, *d. num. 5.*
6 Pariformiter *est repetitina qualitatum pracedentium.*
7 Pari modo, *significat eundem modum, effectum & dispositionem.*

IMportat paritatem, identitatem, & similitudinem 1
iuris, sicut temporis, vt *in cap. venerabilem, § quod autem, de elect.* tradunt Alber. *in suo Repert. verb. Pariter.* gloss. *in verb. Ad nos, in cap. bona, 1. illo tit. de elect.* vbi dicit, hoc aduerbium *Pariter* importare similitudinem, non idem momentum temporis. Paul. de Castr. *in l. operis, ff. locati,* Gabr. *cons. 6. num. 4. lib. 1.* Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Palã, vers. pariformiter, pag. 72.* Flamin. Paris. *de confident. q. 58. num. 42.* vbi post Bart. Alexand. Ias. & alius *in l. 1. ff. de legat. 1.* ait, quòd parificat vtrumque casum, & disponit idem in vtroque. Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 323. num. 1.* vbi *num. 2.* post Bart. *in l. fundus, ff. si dua, num. 2. ff. de pignor.* subdit,

quòd aliquando importat idem tempus, & idem momentum, aliquando idem tempus, sed diuersum momentũ, de quo vide Menoch. *conf.* 973. *n.* 12. *&* 13.

2 Exponitur pro *Simul*, vt *in l. si pater, ff. de liberali causa, & in l. 2. ff. commun. diuidund.* cum aliis iuribus quæ adducit Petr. Rebuff. *in comment. ad l. paries*, 157. *vers. de aduerb. ff. de verb. signif. pag. mihi* 548. vbi subdit, aliquando accipi pro *Similiter* aut *Æqualiter*.

3 Nonnunquam importat idem, quod *Communiter*, vt *in cap. cum olim, circa finem, de offic. deleg.* Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 323. *n.* 4.

4 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Authores, *Pariter* à pari ductũ, est *Æquè*. Terent. *Heaut.* Quem pariter vti his decuit, aut etiam ampliùs Liu. *lib.* 2. Vir omni vita pariter Patribus, ac plebi charus. Salust. *in Iugurth.* Vultu, colore, ac motu corporis pariter, atque animo varius. Terent. *Adelph.* Nunc tu mihi es Germanus pariter corpore, & animo. Idem *Aul.* Pariter moratus vt pater, anúsque huius fuit. Idem *Amph.* Pariter hoc fit, atque vt alia facta sunt.

5 Interdum pro *Simul* apud eosdem vsurpatur, & assumit *Cum*. Cic. 4. *Tuscul.* Animus & præsentem voluntatem percipit pariter cũ corpore, & prospicit venientem. Idem *post redit. in Senat.* Secum pariter me respublica reportauit. Idem 3. *Officior.* Vt qui hæc non vidit, & vixisse cum Republica pariter, & cum illa extinctus esse videatur Idem 2. *de Diuinat.* Conciliis omnibus contingit, vt cum Luna crescant paritérque decrescant.

6 [Dictio, *Pariformiter*, est repetitiua qualitatum præcedentium, Alciat. *consil.* 131. *n.* 6. *cum seqq. lib.* 9. Fusar. *consil.* 4. *num.* 3. Rot. *decis.* 194. *n.* 12. *p.* 5. *recent.* vbi etiam dicit quod denotat omnimodam communicationem iurium.

7 Dictio *Pari modo*, significat eundem modum, effectum, & dispositionem, Fusar. *consil.* 4. *n.* 20. & Rota apud eondem *d. consil.* 4. *in n.* 19.]

Dictio CCXLVI.

Parum.

1 Parum *apud Grammatices contrarium habet* Multum, *aut* Nimium.

2 Parum, *pro* Non satis, *sapè vsurpatur.*

3 Parum, *&* Nihil *aquiparantur, nisi detur diuersa ratio.*

1 PArum apud Grammaticos contrarium habet *Multum*, aut *Nimium*. Cic. *in Orat.* Omnibus in rebus magis offendit nimium, quàm parum.

2 Sæpe vsurpatur pro *Non satis*. Cic. 2. *de natura Deor.* Quæram ex te ea, quæ parum accepi. Idem 1. *Tuscul.* Nemo parum diu vixit, qui virtutis perfectæ functus est munere. Idem *Attic. lib.* 10. Vide, ne dum te pudet parum optimatem esse, parum diligenter quod optimum sit diligas. Plaut. *Rud.* Duas dabo, vna si parum est. Idem *ibidem:* Si parum intellexisti, dicam dennò.

3 Apud nostros idem importat, quòd *Nihil*, quia *Parum*, & *Nihil* æquiparantur. *in l. quamuis, ff. de cõd. & demonstr.* gloss. *verb. ex contrario, in l. si pupillus, §. si ego, ff. ad leg. Falcidiam, cap. coram dilecto*, 34. *de offic. deleg.* Hippol. *sing.* 276. Tiraq. *in tract. de iudic. in rebus exiguis, vers.* 8. Sebastian. Neu. *ad l. minus*, 32. *num.* 2. *ff. de verb. signif.* Menoch. *cons.* 96. *num.* 8. *& cons.* 184. *num.* 3. Mar. Anton. *variar. resol. lib.* 2. *resol.* 18. *num.* 6. Surd. *cons.* 97. *num.* 2. vbi *num.* 21. limitat, nisi detur diuersa ratio.

Dictio CCXLVII.

Penè.

1 Penè *idem significat quod* Quasi, *seu* Quemadmodum, *& sic fictionem & improprietatem denotat.*

2 Penè *demonstrat aliquando non semel rem, vel personam esse eandem.*

3 Penè *imminuit parum de significatione eius, cui adiicitur.*

IDem significat quod *Quasi*, & *Quodammodo*, & sic fictionem & improprietatem denotat, vt *in l. fin. ff. de impub. & aliis subst. & in l. patris, & filij, C. de vulgari, & pupillari*, notat Vulpel. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Palam, vers. Penè, pag.* 72. [Robles de Salzedo *de repræsentatione, lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 5.] 1

Demonstrat non semper rem, vel personam esse eandem, iuxta tradita per Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 18. *num.* 28. 2

Imminuit parum de significatione eius, cui adiicitur, ac inducit consequentiam, vt per Vulpell. *citato loco.* 3

Dictio CCXLVIII.

Penes.

1 Penes *est maioris potentia quàm* Apud.

2 Penes, *&* Apud *in quo differant, ostenditur, &* *num.* 3.

PEnes est maioris potentiæ, quàm dictio *Apud*, iuxta tradita per Rebuff. *in l. penes te amplius, col.* 1. *ff. de verb. signif.* quem refert Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 737. *n.* 8. 1

Multipliciter differunt *Penes te*, & *Apud te*, vt ait Cassan. *in consuetud. Burgund. rub.* 1. *§.* 2. *verb. D'auoir, fol.* 93. Et primò, quia *Apud* personæ præponitur, vt patet *Genes.* 8. Cuncta animantia, quæ sunt apud te, *& cap.* 12. Et laudauerunt eam apud illum, *& cap.* 24. Aduena ego sum apud vos, text. *in l.* 1. *vers. domos, & vers. videas, C. de falsa moneta, & in l.* 1. ibi, *Apud se, C. de desertorib. lib.* 12. *Penes* autem præponitur rei, quia res dicitur esse penes eum, & non apud eum. Luc. de Penna *in l. litibus, col.* 5. *vers. Et res dicitur apud eum, & non penes eum deponi, C. de agricolis, & censitis, lib.* 11. 2

Deinde *Penes*, & *Apud* differunt, quod *Apud* significat personam simul cum loco, Apud Platonem, id est, in loco, in quo est Plato. *Penes* verò personam, dominium, ac potestatem denotat, vt Penes te est salus, & vita mea. Colliges has differentias ex Mandos. *in gloss. facult. in proœmio, in verb. Apud quos, fol.* 54. *&* 55. Cencd. *d. sing.* 7. *n.* 1. *&* 2. 3

Dictio CCXLIX.

Penitùs.

1 *Pracisa est dictio*, Penitùs, *nullam limitationem mittens.*

2 *Exclusiua est dictio* Penitùs, *& minima reiicit.*

3 Penitùs *idem importat quod* Omnino, Ex toto, In totum, Prorsus, *& similia.*

4 Penitùs *idem importat quod* Omni casu.

5 Clausul.

5 *Clausul.* Derogatoriam Derogatoriarum *operatur dict.* Penitùs, *eo scilicet casu, quando testator in suo testamento dixerit*, Volo hoc testamentum penitùs valere.

6 *Nullitatem actus ipso iure significat dict.* Penitùs.

1 HÆc dictio est præcisa, nullam limitationem admittens, vt *in l. ambiguitatem, C. de vsufructu, in §. est & aliud, Instit. de donat.* tradunt Dec. *cons.* 401. *num.* 3. *tom.* 2. Alex. *in l. qui vsumfructum, ff. de verbor. oblig.* Ias. *in auth. quarum, num.* 22. vbi Dec. etiam *n.* 22. *C. de sacrosanct. Eccles.* Angel. de Perus. *cons.* 31. incip. *Viso laudo, circa finem, num.* 9. *vers. Quod verbum Penitus*, Alexand. *consil.* 13. incip. *Visis, num.* 6. & 7. *vers. tertiò respondeo, lib.* 2. Crot. *consil.* 32. *n.* 20. Boës. *q.* 23. *num.* 23. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. Reuertatur num.* 88. *C. de reuocand. donat.* Roland. *consil.* 27. *n.* 20. *tom.* 4. Menoch. *rem.* 14. *recuper. num.* 5. & *rem.* 4. *adipiscend. num.* 19. & *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 165. *num.* 49. Seraphin. *decis.* 325. *num.* 17. Matt. *de iurisd. part.* 4. *centur.* 1. *casu* 85. *num.* 19. Cened. *post lib. pract. & canonic. quæst. singul.* 33. *num.* 1. Ceual. *comm. contra comm. quæst.* 828. *n.* 22. Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 51. *num.* 23. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 325. *num.* 1. [Anell. Amat. *cons.* 93. *n.* 30. Robles *de repræsent. lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 34. vbi quod omnes casus sine distinctione continet.]

2 Exclusiua non solùm est hæc dictio, sed etiam minima reiicit, vt per gloss. *in l. qui Aduocatorum, C. de postulando, & in l.* 2. *C. de constit. pecunia.* Alber. *in suo Diction. verb. Penitùs*, Paris. *consil.* 58. *num.* 12. *lib.* 1. Socin. sen. *consil.* 20. *n.* 6. *vol.* 4. Maresc. *var. resol. lib.* 3. *cap.* 32. *n.* 6.

3 Idem importat hæc dictio quòd *Omnino, Ex toto In totum, Prorsus*, & similes, vt *in cap.* 1. *de supplenda neglig. Prelat. lib.* 6. & *in l.* 1. *C. de gladiatoribus, lib.* 11. Ioan. Andr. *in c.* 1. *in verb. Penitus, post gloss. de postulat. Prælator. lib.* 6. Rom. *cons.* 82. incip. *Quoad, in fin.* Tiraq. *in d. l. si vnquam, verb. reuertatur, n.* 106. Gozad. *cons.* 71. *sub num.* 4. Alexand. *consil.* 12. incip. *Visis, num.* 6. *vers. Tertiò respondeo, lib.* 2. & *consil.* 72. *vol.* 2. *vers. nam vniuersalis, eod. lib.* 2. Grat. *cons.* 65. *n.* 23. *vol.* 2. & *cons.* 86. *num.* 3. *eod. vol.* Ruin. *consil.* 41. *n.* 8. & *consil.* 117. *n.* 7. *vol.* 3. Cephal. *consil.* 35. *n.* 5. *in crimin.* Roland. à Valle *consil.* 27. *n.* 11. & 22. *tom.* 4. Honded. *consil.* 40. *n.* 13. *lib.* 2. Bertaz. *de claus. instrum. claus.* 21. *gloss.* 29. *num.* 3. & *claus.* 41. *n.* 8. *gloss.* 8. Vincent de Franch. *decis.* 179. *num.* 1. Surd. *consil.* 267. *n.* 16. Card. Tusch. *d. concl.* 325. *num.* 2. Cened. *sing.* 73. *num.* 2. [Rot. apud Paul. de Rubeis *decis.* 305. *num.* 14. *tom.* 3. *diuers.* aliàs *part.* 7. *recent.*]

4 Item importat etiam idem quod *Omni casu*, & habet adeò præcisam naturam, vt nullam recipiat modificationem, seu limitationem Natt. *consil.* 63. *num.* 16. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 72. Rot. *decis.* 526. *num.* 4. *p.* 1. *diuers.* Seraphin. *decis.* 447. *n.* 4.

5 Operatur clausulam derogatoriam derogatoriarum, eo scilicet casu, quando testator in suo testamento dixerit: Volo hoc testamentum penitùs valere, non obstante alio quocumque testamento per me facto: quia tunc censetur motatum primum testamentum, etiamsi habuerit clausulam specialem derogatoriam, vt per Couarr. *in rubr. de testam. p.* 2. *num.* 31. *vers.* 14. & *in vers. Decimò* idem esse dicit de dictione *Præcisè*, refert Cened. *d. sing.* 73. *num.* 4. *vers. Penitùs si apponatur.*

6 Significat nullitatē actus ipso iure, vt *in cap. noui, de simonia, & in cap. super hoc de heret. lib.* 6. Sed quia hoc est inter Doctores concertatio, ideò lectorem remitto ad gloss. *in l. si quis Aduocatorum*, vbi Angel. & Fulgos. *C. de postuland.* Rebuff. *in repet. cap. postulastis, n.* 149. *de Clerico excommunicato ministrāte.* Addit. ad Mathesil. *sing.* 151. *n.* 18. Dec. *consil.* 327. *n.* 3. Socin. *reg.* 360. *in* 7. *fallentia*, Marsil. *in §. aggredior, n.* 123. Benincend. *decis.* 27. *n.* 6. Natt. *cons.* 63. *n.* 16. & *cons.* 147. *n.* 16. Ruin. *consil.* 117. *n.* 7. *vol.* 3. Tiraq. *d. verb. reuertatur, n.* 105. *cum multis seqq.* Cosm. *in pragmat. sanct. in verb. Ipso iure fol.* 33. *col.* 2. Bertaz. *d. claus.* 41. *gl.* 8. *n.* 8. Menoch. *rem.* 4. *adipiscenda, n.* 19. & *rem.* 14. *recuperāda, n.* 5. Monet. *de distrib. quotid. p.* 3. *q.* 7. *n.* 37. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 21. *n.* 75. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 8. *cap.* 1. *n.* 5. Ioan. de Salas *de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disp.* 15. *sect.* 6. *sub num.* 79. Cened. *ad* 6 *collect.* 25. *num.* 3. & *d. sing.* 33. *num.* 3. & 4. Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. Lex, n.* 113. & me citato Sanctarel. *variar. resolut. q.* 60. *num.* 5. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 5. *tit.* 5. *num.* 13. vbi subdit, aliquando propter subiectam materiam non significare actum ipso iure nullum.

Dictio CCL.

Per.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Continuationem totius temporis significat dict.* Per *coniuncta tempori.*
3 *Consummationem seu perfectionem eius rei, cui adiicitur, significat dict.* Per.
4 *Testes deponentes quod quis possedit per annum, intelligitur per annum perfectum, & integrum.*
5 *Causam efficientem denotat dict.* Per,
6 *Augmentum denotat dict.* Per,
7 Per, *apud Grammaticos vulgò ad locum, sed sæpè etiam ad personam refertur.*
7 Per, *interdum refertur ad tempus.*
9 Per, *significat idem quod* Propter,
10 Per, *nonnunquam obsecrantis est,*
11 Per, *quandoque concedentis est,*
12 Per se, *id est, sine alterius ope,*
13 Per simulationem per speciem, per causam, *idem ferè significant.*
14 Per litteras, *idem est quod litteris.*
15 Per ætatem, *id est, ob ætatem.*

DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de causis, §. inoleuit, num, in verb. Permultis, fol.* 108. *col.* 4. latè Mandos. *in gl. facult. in vers. Ac etiam, in verb. Per, fol.* 157. & *fol.* 305. & *seq.* Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 324. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 76. Octauian. Vulpell *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 74. Tursellin. *de particulis Latinæ orationis; c.* 124. Grat. *de dictionib. dict.* 158. 1

Coniuncta tempori significat continuationem 2 totius temporis, vt *in l. vrbana*, 166. §. *pernoctare, ff. de verb. signif.* vbi Rebuff. *vers. Notandum, pag.* 531. idem Rebuff. *in concord. rubr. de collat.* § 1. *in vers. Per decennium, fol.* 265. Paul. de Castro per text. *ibi in l. Stichus, num.* 2. & 3 *ff. de condict. indeb.* Socin. *consil.* 118. *num.* 8. *vol.* 4. & *consil.* 42. *num.* 3. *vol.* 1. Lap. *alleg.* 47. *num.* 3. *vers. Ad idem facit*, Franch. *in cap.* 1. *num.* 3. *vers. Item dictio, de regulis iuris, lib.* 6. Mandos. *in gloss. facult.* §. *ac iam, vers. Per personas, fol.* 306. *col.* 1. *ad med.* & *in reg.* 33. *Cancellar. q.* 21. *num.* 2. Mascard. *de probat. concl.* 1235. *num.* 2. Menoch. *de arbitr. casu* 462.

*num.*7.Corbul.*de iure emphyt.cap.*15.*q.*3.*num.*3.Bort. *de statuar. vrbis præscription. gloss.*2. *n.*21. *fol.*18. Gonzal. *ad reg.*8.*Cancellar. gloss.*9. *in annot.num.*89. Cened.*d.sing.*76.*n.*1.Card.Tusch.*d.lit.D,concl.*324. *num.*1.

3 Significat consummationem, seu perfectionem eius rei, cui adiicitur, vt *in d.l.vrbana*, §. *pernoctare & in l.*2.§.*peregisse, ff.de adulter. & in l. qui procuratorem,in princip. ff.de procurat.* notant Bart. *in l.quinquaginta,num.*1.*ff.de excusat.tutorum.* Panorm *in cap. si constiterit*, *num.*13. *de accusat.* Rebuff. *in concord. rubr.de collat.*§.1.*verb. Per decennium,fol.*265.Tiraq. *in l.si vnquam,verb.reuertatur,num.*194.*C.de reuocan. donat.* Roman. *consil.*301. *num.*13. Corn. *consil.*313. *num.*1. *vol.*1. *& consil.*280. *num.*3. *vol.*4. Socin. iun. *consil.*134.*n.*93.*vol.*3.Ioan.de Imol.*consil.*101 incip. *In causa*, *num.*1. Mascard. *de probationib. concl.*1215. *num.*2. Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr.*1. §.2.*in verb.Par l'espace,n.*3.*fol.*94. Polydor.Rip. *de noctur. tempore, cap.*167. *num.*30. Mandos. *in gloss. fa.ult.* §. *Ac tam,in verb.Per personas,fol.*35.*& seq.& in* §.*Ac etiam,verb.Per,fol.*257. *& in reg.*33. *Cancellar.q.*20. *num.*7. Cened. *d.sing.*76. *num.*4. Card.Tusch. *d.conclus.*324. *num.*2. vbi subdit, quòd ideò testes depo-
4 nentes, quòd quis possedit per annum, intelligitur per annum perfectum, & finitum. Et fuit dictum *in Perusina ciuilitatis,*26.*Ianuary* 1615.*coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.*637. *num.*3. *p.*2.*recent.* Vnde requirere tempus perfectum,tradunt Vulpell.*citato loco,num.*2 *pag.*74. & Ioan. Garc. *de nobilit.gloss.*26. *in medio.* [Narbona *l.*20.*gl.*2.*n.*93.*tit.*1.*lib* 4.*Recop.* vbi quod in compositione significat perfectionem,& stabilitatem.]

5 Denotat etiam causam efficientem, vt *in cap. vt veritatis,* 12. *q.*1. tradunt Roman. *d. cons.*301. *n.*13. *vers.& ex dictione Per.* Card.Tusch. *d.lit.D,conclus.* 324.*num.*3.

6 Vlterius denotat augmentum, vt *in l. verùm*, §. *restit.in fine,ff.de minorib. & in l.cum duobus,*§.*damna ff.pro socio,& in cap.significasti,de elect.* notant Mandos.*in d.*§.*ac etiam,verb. Per,fol.*257. Matt.Socin. *in suo tract.de testib.n.*50.Cened.*d.sing.*76.*n.*3.*in princ.*

7 Apud Grammaticos hæc dictio vulgò ad locum, sed sæpè etiam ad personam refertur Cic. *Attic.lib.*4. Nihil interest, verùm per procuratorem agas, an per te ipsum. Idem *pro Roscio :* Per alium transigam, recede de medio. Idem 1. *de orat.* Plura detrimenta publicis rebus, quàm adiumenta per homines eloquentissimos importata.

8 Interdum refertur ad tempus. Cic. *Attic. lib.*2. *epist.*23. Nulla abs te per hos dies epistola inanis aliqua re vtili,& suaui venerat. Idem 2.*Verr.* Nulla res per triennium nisi ad nutum istius est indicata. Idem *de Diuinat. lib.*1. Per multas ætates fuerunt. Idem *in Brut.* Duo fratres per idem tempus dissimiles inter se.

9 Aliquando idem quod *Propter* significat. Cic.3. *de Orat.* Per inuidiam depelli Tribunatu. Idem 1. *Tuscul.*Per iram aliquid facere,quod nos pœniteat.

10 Nonnunquam obsecrantis est. Cic. *Attic.lib.*13. Ad quæ recuperanda per fortunas incumbe. Idem *ad Brut.lib.*15. Sed propera, per Deos.

11 Quandoque concedentis. Cic.4. *Academic.* Per me vel stertas licet.Idem *Attic.lib.*4. Per me ista pedibus trahantor. Idem 2. *Philippic.* Petis, vt tibi per me liceat quemdam ab exilio reducere. Idem *pro Milone :* Clodium nihil delectat, quod aut per naturam fas sit, aut per leges liceat.

Per se,id est,*sine alterius ope.*Cic.*de Senect.* Homo per se cognitus nulla commendatione maiorum. Idem *pro Sest.* Per se ipsa splendet virtus semper, neque alienis vnquam sordibus obsolescit. Idem *de Amicit.* Amicitia per se,& propter se expetita.

*Per simulationem,per speciem per causam,*idem ferè 12
significant. Cic.*post redit.ad Quir.*Per simulationem amicitiæ nefariè prodiderunt.Idem 6.*Verr.*Per simulationem ædilitatis statues auferre. Liu. *lib.*1. Per speciem alienæ fungendæ vicis suas opes firmauit. Idem *lib.*2. Per causam renouari ab Æquis belli.

Per litteras idem est,quod literis.Cic.*in Pison.*Is à 13
Senatu supplicationem per literas postulauit. Idem *Attic.lib.*1. Antonius purgat se mihi per litteras.

Per *ætatem*, id est, ob ætatem. Cic.*lib.*13.*epist.*30. 14
Vt primùm per ætatem iudicium facere potueritis. Idem *pro lege Manilia :* Nam quum antea per ætatem huius authoritatem loci contingere non auderem. Idem *pro Dom.* Factus est eius filius contra fas cuius per ætatem pater esse potuisti.

Dictio CCLI.

Perdat.

HOc verbum non denotat canonem latæ senten- 1
tiæ,iuxta tradita per Tiraq. *in l.si vnquam,verb. Reuertatur, n.*156. *C. de reuoc. donat.* Card.Tusch. *lit.P,verb.Priuatio,concl.*719.*num.*8. *& n.*19.*& verb. Pœna,concl.*238.*n.*6.*&* 7.Ioan.de Salas *de legib.q.*96. *tract.*14. *disp.*15. *sect.*6. *sub n.*78. Farinac. *fragment. crim.p.*2.*verb.Lex,num.*128.

Dictio CCLII.

Perinde.

1 *Impropricatis & fictionis significatiua est dict.* Perinde.

2 *Similitudinem omnimodam quandoque denotat dict.* Perinde.

3 *Æqualitatem omnimodam importat dictio* Perinde.

4 Perinde *refertur ad omnes qualitates,& æquiparat vnam alteri.*

5 Periode *pro Æquè, vel* Ita, *apud Grammaticos vsurpatur.*

HÆc dictio est significatiua impropricatis, & 1
fictionis,vt *in l. sed etsi lex,* §.*perinde,ff.de petit hered. & in l.sacrilegij, ff. ad legem Iuliam peculatus,* gloss.Roman.& Alex.*in l.si quis.ff.de acquirend.possess.* Ias.*in l.si is,qui procuratore,num.*79.191. *&* 274.*ff.de vsucap.*Tiraq. *in l.si vnquam, verb. Susceperit liberos, n.*7.*C.de reuocand.donat. & in l.connub.gloss.*7.*n.*187. *& de retract.tit.*1.§.1 *gloss.*6.*num.*27.Sebast.Medic.*de regulis iuris, p.*1.*reg.*10.*n.*39. Cagnol. *in l.per success. num.*1.*ff.de regulis iuris.* Hipp. *sing.*236.*& in rubr.C. de prob.num.*76.*& in l.si quis obrepserit,num.*3 *ff. ad legem Cornel.de falsis.*Ruin.*cons.*54.*num* 3.*& cons.*43. *num.*2.*vol.*5.Mandos.*in signat.in verb.Perinde valere, post princip.fol.*17.*col.*2. Octauian.Vulpell *de præpos. & aduerb.signif.sub hac dict.pag.*74. Menoch. *cons.* 158.*num.*72.Surd.*cons.*376.*num.*41. Cened.*post lib. pract & canonic.quæst singul.*33.*n.*1.

Quandoque denotat omnimodam similitudinem, 2
vt *in l.cùm hæres,in princip ff.de acquirend,hæred.& in l.qui à patre,*vbi Bart *ff.de confirm. tutor. & in* §.*item*

nobis,

nobis, in fin. Instit. per quas personas nobis acquiratur, idem Bart. *in Extrauag. ad reprimend. vers. Perinde.* Roland. *cons.47. num.3. tom.4.* Grat. *consil.157.n.10. lib.1.* Ruin. *cons.53. num.3. vol.1. & cons.169. num.3. vol.4.* Dec. *cons.124. col.3. post med. & cons.190. n.3. col.1. vers. Et quia, & cons.361. n.4.* Socin. *cons.140. num.2. lib.2.* Mandos. *de priuileg. ad instar, q.2. n.15.* Petr. Enriq. *resp. opusc. num.33.* Rebuff. *in comment. ad l. vnic. 18. vers. Perinde, pag. mihi 126. & ad l. porius, 59. vers. Perinde, pag.3?5. ff. de verb. signif.* Menoch. *de arbitr. casu 314. n.13.* Menoch. *illustr. lib.3. cap.107. n.3.* Gam. *Lusitan. decis.123. num.2.* Cened. *d. sing.33. num.2. cum seqq.* Ceual. *commun. contra comm. q.7. n.14.* vbi ait, quòd denotat similitudinem, non verò identitatem substantiæ. Card. Tusch. *tom.2. lit. D, conclus. 375. num.12.* vbi *num.13.* post Bart. *in Extrauag. ad reprimendum, vers. Perinde,* declarat, quòd hæc dictio *Perinde*, & aliæ similes importantes similitudinem, debent importare omnem similitudinem, & sic per omnia, nisi inducerent contrarietas; quia tunc ad euitandam contrarietatem similitudo non fit quoad omnia.

3 Importat etiam omnimodam æqualitatem, secundùm Bonau. *commun. opin. verb. Dictio, pag.52. verso.*

4 Refertur ad omnes qualitates, & æquiparat vnam alteri, vt *in l. filio, §. penult. ff. de aliment. & cibar. legat.* Menoch. *cons.20. num.10.* Cald. Pereira *quæst. forens. cons 4. num.35.*

5 Apud Grammaticos vsurpatur *Perinde* pro *Æquè*, vel *Ita*; iungitur autem sæpe cum *Ac, Ac si, Atque vt.* Cic. *1. Tuscul.* Philosophia perinde ac de hominum est vita, merita laudatur. Idem *pro Mar.* Vereor, vt hoc quòd dicam, perinde intelligi auditu possit, atque ipse cogitans sentio Idem *lib.9. epist.15.* Non perinde vt est reapse ex literis percipere potuisti Idem *2. de Orat.* Sed hæc omnia perinde sunt, vt aguntur, id est, prout aguntur. Cæs. *lib.4. de bello ciuili:* Perinde ac si virtute vicissent.

Dictio CCLIII.

Per omnia.

1 *Substantiam omnem, & qualitatem importat dictio* Per omnia.

2 *Tempus omne respicit dictio* Per omnia, *& trahitur ad futura.*

1 VErba hæc simul iuncta multum operantur, & important omnem substantiam, & qualitatem, vt per Alex. *in l.1. num.9. ff. de legat.1.* Petr. Enriq. *resp. opusc.2. num.31.* Cott. *in memorabil. verb. Per omnia, pag.979.* & nihil omninò excludent. Surd. *cons.412. num.29.*

2 Respiciunt omne tempus, & trahuntur ad futura iuxta resoluta per Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.75.*

Vide in clausula *Omnia, & singula,* & in clausula, *In omnibus, & per omnia.*

Dictio CCLIV.

Perpetuò.

1 Perpetuò, *seu* In perpetuum, *multis modis sumitur.*

2 Perpetuò, *sine præfinitione temporis accipitur, & se in infinitum extendit, ac importat idem quod semper, & omni tempore.*

3 *Tempus in sæcula sæculorum significat dictio* Perpetuò.

4 *Infinitatem significat dictio* Perpetuò, *cùm testator vocat successiuè in infinitum.*

5 *Perpetuum nihil potest esse sub Sole, nisi per subrogationem.*

6 Perpetuò *quandoque accipitur ad vitam seu quamdiu aliquis fuerit superstes.*

7 *Perpetua dici possunt ea omnia, quæ licèt aliquo modo ante mortem finiri possint, apta sunt ad vitam durare.*

8 *Perpetuus censetur actus, qui certo temporis spatio non concluditur.*

9 Perpetuò, *intelligitur non in infinitum, sed donec quis viuit, propter subiectam materiam.*

10 Perpetuò *in vsufructu relicto personis, quæ nunquam moriuntur, intelligitur vsque ad centum annos.*

11 Perpetuò *quandoque intelligitur vsque ad tertiam generationem, & quando vsque ad quartam, vt num.12.*

13 Perpetuò *non semel 30. vel 40. annos importat.*

18 *Præscriptionem 10. vel 20. annorum, non verò 30. vel 40. excludit dictio* Perpetuò.

HÆc dictio *Perpetuò*, seu *In perpetuum*, multis modis sumitur, de quibus per Alex. *consil.71. num.2. lib.6.* vbi ait, quòd plures habet, significatus secundùm subiectam materiam. Seraphin. *de priuileg. iuramenti, priuil.58. n.14.* Pute. *decis.110. n.13. cum seqq. lib.1. in correctis.* Mandos. *in gloss. facult. in proœm. in verb. Ad perpetuam, fol.12. cum seq. per plures columnas, & in §. volentes, in verb. Perpetuò, col.204.* Surd. *cons.554. num.38.* vbi quomodo, & qualiter intelligatur in fideicommissis, Card. Tusch. *pract. conclus. tom.2. lit. D, concl.326.* Cened. *post lib. pract. & canon. quæst. sing.78.* [Menoch. *cons.1263. n.7.* Surd. *cons.123. n.15.* latè Giurba *cons. crimin.12. n.31. cum seqq.*] 1

2 Natura huius dictionis est, vt sine præfinitione temporis accipiatur, & se in infinitum extendat, ac importet idem, quod *Semper, & omni tempore, l. purè, in fine, ff. de except. l. fundi, §. Labeo, ff. de action. empti, l. cum debere, ff. de seruitut. vrbanor. prædior. l. fin. C. de fuis, & leg. hæred. l.1. C. soluto matrimon.* Dec. *cons.472. num.22. & cons.521. num.12. & cons.616. num.15. tom.2.* Paris. *cons.81. num.5. vol.3. & cons.100. num.38. & 39. vol.4. & consil.53. num.33. & 34. vol.3.* Anton. Butr. *consil.48. num.3.* Bald. *cons.372. vers. Tertiò, lib.4.* Gozadin. *cons 102. num.7.* Socin. *cons.43. num.4. & 5. vol.3.* Pute. *d. decis.110. num.8.* Mandos. *in gloss. facult. §. volentes, in vers. Perpetuò, fol.204.* Pinel. *in l.1. p.3. num.67. C. de bonis mat.* Cott. *in memorabil. verb. Perpetuum, pag.683.* Molin. *de primogenit. lib.1. cap.5. n.33.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.1. §.1. n.29.* Anchar. Regieu *q.72. num.10. & 13. p.1.* D. Barb. *in l. quia tale, num.7. ff. soluto matrimon.* Surd. *cons.67. num.36. & cons.123. num.5.* Anton. Monach. *Bononien. decis.40. puncto 3. num.36. & 37.* Card Tusch. *d. concl.316. n.8.* Cened. *d. sing.78. num.1.* [Pancirol. *cons.135. num.5.* Decian. *cons.34. n.57. vol.3.* Negusant. *cons.490. n.9. & consil.139. num.68. & cons.140. num.7. & cons.182. num.17. & consil.159. num.38.* Azebed. *l.8. num.51. tit.1. lib.5.* Asc. *opil.* Giurba *d. consil. crimin.11. numero 22.*]

3 Vnde hanc dictionem significare tempus in sæcula sæculorum, tradit Paris. *cons.30. num.24. vol.2.* quem refert, & sequitur Anchar. *d. q.72. num.10. & 13.*

4 Et significare infinitatem, cùm testator vocat successiuè in infinitum, ait Menoch. *consil.* 1023. *num.* 8.

5 Verùm quia perpetuum nihil potest esse sub Sole, nisi per subrogationem, *l. cum debere, columnam, ff. de seruit. vrbanor. prædior.* cum traditis per Molin. *de primogenit. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 15. ideò hæc dictio plures habet significatus, & diuersimodè accipitur secundùm subiectam materiam. Alexand. *cons.* 71. *n.* 2. *lib.* 6. Card. Tusch. *d. conclus.* 326. *num.* 3. Menoch. *consil.* 451. *num.* 25. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 42. *gloss.* 5. *num.* 1. [Giurba *d. cons.* 12. *n.* 31. vbi quod à subiecta materia regulatur, & quod dispositionem non ampliat, & *num.* 33. post Decian. *cons. col.* 23. *num.* 53. *&* 54. *vol.* 1. quod restringitur secundum naturam actus, cui adiicitur, & ab eo regulatur, & quod eò extenditur, quo de iure poterit.

6 Primò quandoque accipitur ad vitam, seu quamdiu aliquis fuerit superstes, vt per Menoch. *cons.* 165. *num.* 35. *&* *cons.* 29 *n.* 23. Petr. Enriq. *respons. opusc.* 2. *num.* 30. Seraphin. *decis.* 874. *num.* 5. Bald *consil.* 371. incip. *Tempore D. Federici, lib.* 4. Card. Tusch. *d. concl.* 326. *num.* 5. Luis Franc. de Souza *in repet. §. actionum, Instit. de actionib. §* 4. *art.* 1. *num.* 7. Fusar. *cons.* 4. *n.* 56. *&* *cons.* 148. *n.* 15. vbi quod verificatur in vita alicu-
7 ius etiam secundùm subiectam materiam] Perpetua enim dici possunt ea omnia, quæ licet aliquo modo ante mortem finiri possint, apta sunt ad vitam durare, quia non habent tempus certum, intra quod duratura sint, *l. sufficit,* § 6. *ff. de ædil. edict.* *in d. cap. vlt.* iuncta gloss. *verb. Perpetuum, de rescript. in* 6. cum aliis adductis per Tiraq. *de retractu tit.* 1. §. 1. *gloss.* 4. *n.* 14. *&* *tit.* 2. §. 1. *gloss.* 1. *num.* 39. Suar. *de legib. lib.* 8. *cap.* 5.
8 *num* 1. *cum seq.* Vnde perpetuus censetur actus, qui certo temporis spatio non concluditur, *l. Iurisperitus, in princip.* & ibi Bart. *ff. de excusat. tut. l. de pupillo, §. si quis ipsi Prætori. ff. de noui operis nunciat. cap. si gratiosa, de rescript. lib.* 6. Flamin. *de resign. lib.* 11. *q.* 5. *n.* 46.

9 Intelligitur igitur hæc dictio *Perpetuò* non in infinitum, sed donec quis viuit, propter subiectam materiam, sicut in vsufructu, qui morte finitur, *l.* 3. *§. fin. ff. quibus modis vsusfructus amittatur, & in l.* 1. *ff. pro socio, & in § finitur, Instit. de vsufructu,* notant gloss. *verb. Eius, in Clem.* 1. *de reb. Eccles. non alienand.* Dec. *cons.* 521. *n.* 12. *tom.* 2.

10 In vsufructu verò relictis personis, quæ nunquam moriuntur, veluti ciuitati, municipio, Ecclesiæ, vel similibus, intelligitur vsque ad centum annos, non autem in infinitum, ne proprietas fit inutilis, *l. cùm antiquitus, C. de vsufructu,* Alex. *cons.* 60. *lib.* 1. Rnin. *cons.* 143. *col.* 4. *lib.* 4. Natt. *cons.* 67. *n.* 31. *tom.* 4.

11 Quandoque accipitur vsque ad tertiam generationem, vt ex Mandos. notat Cened. *d. sing.* 78. *n.* 4. & in emphyteusi Ecclesiæ importare tertiam generationem, ex *auth. de non alienand. §. emphyteusis,* & Bald. *cons.* 372. *vers.* 4. *lib.* 4. ita et Card. Tusch. *d. conclus.* 326. *num.* 7. vbi *num.* 9. ex Bald. *loco proximè citato* declarat, quòd hodie concessio in emphyteusim facta in perpetuum, intelligitur etiam sine tempore, quamuis emphyteusis sit Ecclesiastica, ex quo potest propria concessio fieri.

12 Nonnunquam *Perpetuum* intelligitur vsque ad quartam generationem, ex adductis per Menoch. *cons.* 197. *num.* 65. Prohibitio enim facta, ne perpetuò bona alienentur extra familiam, extenditur etiam vltra quartum agnationis gradum, secundùm Menoch. *cons.* 95. *n.* 4.

13 Non semel etiam triginta, vel quadraginta annos importat, *princip. Institut. de perpetuis, & temporalib. action.* Bald. *in cons.* 371. *lib.* 4. Put. *decis.* 210. *n.* 13. *lib.* 1. *in correct.* Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 326. *n.* 6.

Vnde excludere præscriptionem decem, vel vi- 14
ginti annorum, non verò aliam triginta, vel quadraginta annorum, hac dictione tolli probant text. *in l. minor, ff. statu liber. ff. de euict. & in l. Prætor ait, §. hoc interdictum. ff. de noui operis nunciat. & in §.* 1. *Instit. de perpetuis, & temporalib. actionib.* adductis per Cened. *d. sing.* 78. *n.* 5. quia licèt denotet perpetuitatem longissimam temporis, non tamen excludit præscriptionem longissimam, vt per Roman. *in l.* 1. *ff. de vsucap.* Bertran. *cons.* 46. *col.* 1. *vol.* 1. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *gl.* 2. *n.* 8. *&* 11. Paris. *cons.* 90. *n.* 2. *vol.* 3. Rum. *cons.* 150. *n.* 2 *&* 10 *vol.* 4. Mandos. *in gloss facult. §. volentes, in verb. Perpetuò, in fine, fol.* 105.

Perpetuum quando dicatur, & quibus modis su- 15
matur, latiùs Card. Tusch. *lit. P, concl.* 312.

Vide quæ dixi sub dictione *In infinitum, In perpetuum,* 163.

Dictio CCLV.

Persona.

MAsculinum, & fœmininum complectitur, vt 1
per text. *in cap. mulieres, de sentent. excommunic.* resoluunt Alphons. de Azebed. *ad l.* 1. *num.* 175. *tit.* 5. *lib* 8. *nouæ Recop.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 58. *n.* 19. *cum seqq.* D. Parens meus *in comment. ad Ordinationem Regiam Lusitan. lib.* 4. *tit.* 36. *in princ. n.* 2 Campan. *ad statuta Mediolanen. tom.* 1. *cap.* 284. *n.* 1 Rota *decis.* 125. *n.* 36. *p.* 2 *diuers.* Et fuit dictum *in Rauennaten. bonorum,* 16. *Decembris* 1613. *coram Vbaldo,* impressa per Farinac. *decis.* 548. *n.* 3. *p.* 1. *recent.* Et vltra hanc vulgarem significationem, qualitatem in homine notat, qua vnus ab alio differt, vt post Cocal. *in §. Sacerd. p.* 4. *c.* 3. *n.* 4. tradit nouissimè D. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 16. *n.* 52.

Dictio CCLVI.

Persuadere.

PErsuadere est plus, quàm compelli sibi placere, 1
vt per Menoch. *cons.* 175. *num.* 4. vbi *n.* 9. subdit, quòd persuadere dolo is dicitur, qui sciens rem aliter proponit, & suadet.

Verbum hoc non inducit mandatum, vt per *l.* 1. 2
§. idem Papinianus, ff. depositi, notat Nicol. Mozzius *tract. de contract. tit. de substant. mandati, n.* 9.

Dictio CCLVII.

Pertinere.

1 Pertinere *latissimas habet habenas.*
2 Pertinere *comprehendit eum, cui debetur actione personali, omnem titulum, & ad possessorium, ac petitorium adaptari potest.*
3 *Possessionem & dominium importat verbum* Pertinere.
4 *Dominium importat verbum* Spectare.
5 *Verbum* Pertineat, *nunquid sit directum, vel obliquum, remissiuè.*

HOc verbum latissimas habet habenas, *l. verbum* 1
illud Pertinere, vbi Alciat. & Rebuff. *ff. de verbor. signif.*

signif. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 25. *gl.* 2. *num.* 2. & *claus.* 26. *gloss.* 13. *num.* 1. Menoch. *cons.* 963. *num.* 10. vbi ait, quòd quatuor modis dicitur negotium ad aliquem pertinere.

3 Et ita latissimè sumitur, vt comprehendat etiam eum, cui debetur actione personali, vt per Hippol. *cons.* 26. *num.* 15. & *cons.* 40. *num.* 25. & *cons.* 60. *n.* 8. *vol.* 1. Item & omnem titulum, iuxta notata per Portol. *de consortibus, cap.* 3. *num.* 5. & *cap.* 5. *num.* 19. Ac proinde ad possessorium, & petitorium adaptari potest, vt per Menoch. *in prælud. recuperandæ, n.* 13. Rot. *decis.* 9. *num.* 1. & 2. *de causa possess. & propr. in nouis,* & *decis.* 49. *num.* 3. *in antiq.* Aretin. *cons.* 6. *n.* 8. Mantic. *decis.* 296. *n.* 9.

3 Vndè etiam cùm sit verbum latissimum, importare potest possessionem, & dominium, ac proinde adaptatur ad vtrumque, vt *in l. liber homo, ff. de acquiren. rerum domin.* & *in l. per seruum, vers. Quemadmodum, ff. eod. tit.* Felin. *in rubr. de rescript. num.* 7 *vers. Hoc autem limitatur,* glos. *verb. Pertinere,* & *ibi* idem Felin. *num.* 2. *in c. inter dilectos, de fide instrum.* Menoch. *cons.* 21. *num.* 4 Bertazol. *d. glos.* 13. *num.* 1. Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.* 22. *num.* 22. Giour. *resp.* 12. *num.* 18. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 327. *num.* 1. vbi *num.* 2. cum Socino *cons.* 8. *num.* 4. *lib.* 1. tenet, quòd non procedit inquisitio contra furem, si dicatur, quòd furatus est rem ad me pertinentem; quia non concludit, quod sit mea, quia potest
4 verificari in possessione, & *num.* 3. post Felin. *in d. rubr. de rescript. col.* 4. *num.* 7. *in fine,* subdit, quòd si dicatur, *Spectat, & pertinet,* tunc intelligitur ratione dominij, quia verbum *Spectat* importat dominium.

5 Verbum *Pertineat* nunquid sit directum, vel obliquum, & an suapte natura significet *ipso Iure,* an verò secus, vide Tiraq. *in l. si vnquàm de reuocan. donat. in verb. Reuertatur, num.* 190. *cum seqq.* vbi testatur communem esse opinionem, hoc verbum non esse simpliciter directum, sed obliquum, nec importare *ipso Iure,* ad sententiam ferendam, refert Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verb. Lex, n.* 140.

Et latiùs quid importet *Pertinere,* declarat Card. Tusch. *lit. P, concl.* 324.

Dictio CCLVIII.

Perueniat.

1 Verbum hoc Importat perfectum veniendi modum, vt notat Ægid. Belliam, *cons.* 39. *n.* 11. *vers. viget alia ratio,* quem refert Card. Tusch *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 328. *n.* 1.

Dictio CCLIX.

Placere.

1 Verbum hoc de boni viri arbitrio intelligitur, iuxta notata per Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc Iure, ff. de Iustit. & iure, p.* 1. *c.* 8. *n.* 60.

Dictio CCLX.

Planè.

1 Planè *vulgariter ponitur pro* Certè.
2 Planè *sæpè idem significat quòd* Clarè & Apertè.
3 Planè *pro* Omnino *quandoque vsurpatur.*

HÆc dictio pro *Certè* vulgariter ponitur, vt *in l. vlt. ff. de iure fisci.* Cic. *lib.* 1. *de legib.* Sed ego planè vellem me arbitrum inter eos datum. Plaut. *Most.* Ipsane ea est? immò planè ea est. 1

Sæpe idem significat, quòd *Clarè & Apertè.* Cic. 2. *de Finib.* Epicurus autem, vt opinor, nec non vult planè, & apertè loqui. Idem *ibidem:* Sed tu dixisti istud bene Latinè parum planè. 2

Quandoque vsurpatur pro *Omnino.* Cic. *Attic. lib.* 12. Accepi Atticum planè bellè se habere. Idem *lib.* 4. *epist.* 4. Si te habebo, non mihi videbor planè periisse. Idem *lib.* 6. *epist.* 1. Vt te Leucadem deportares, vt ibi planè te confirmares. Idem *in Brut.* Effice id, quod iam propemodum, vel planè potiùs effeceras. 3

Dictio CCLXI.

Plenum, Plenarium, Plenissimum.

1 Plenum *illud dicitur, cui aliquid iuris nihil deest.*
2 *Diminutionem non recipit, & additione non indiget dict.* Plenum.
3 Plenum *dicitur Perfectum, & cui nihil deest.*
4 Plenum *dicitur, cui nihil addi potest, &* Plenarium, *quod adiectione non indiget.*
5 *Vsusfructus plenus si legatur, non restringitur solùm ad alimenta, sed ad vsumfructum omnium rerum, & bonorum hæreditatis.*
6 Plenum, & Liberum, *sunt verba æquipollentia.*
7 Plenarium *dicitur, quod adiectione non indiget.*
8 Plenissimum *importat idem quod* Omni meliori modo.
9 *Securitas plenissima data dicitur, cui nulla obstat exceptio, & contra quam nulla datur restitutio.*
10 Pleno iure, *intelligitur secundùm subiectam materiam.*

PLenum, *Plenè,* & *Plenissimè* intelliguntur, id est, sine aliqua diminutione; & plenum illud dicitur, cui aliquid Iuris non deest, vt post Bald. & Imol. notat Ias. *in l. huiusmodi, §. ades, num.* 5. *ff. de legat.* 1. Bald. loquens de plena proprietate *in l. fœminæ, §. illud,* per illum text. *C. de secund. nupt.* idem Bald. loquens de plena possessione *in l. mater, C. ad Tertull.* & *in l. sepiores, §. sin autem, C. de Episcop. & Cleric.* Menoch. *cons.* 325. *num.* 17. *cum seqq.* & *cons.* 336. *num.* 10. Hinc est, quòd plenum tanquam vniuersale omnia comprehendens non recipit diminutionem, seu additione non indiget, quia ei nihil potest addi, nec ab eo aliquid potest minui, *c. benè quidem.* 96. *dist. cap. Apostolica, de prebend. in* 6. Bald. *cons.* 293. incip. *Thema. circa finem, num.* 3. *lib.* 4. & *cons.* 379 *in princip. vers. Item dicitur plenum,* glos. *in Clem.* 1. *de re iudic.* Gozad. *cons.* 47. *num.* 7. Ruin. *cons.* 100. *vers.* 3. *col.* 6. *vol.* 3. Socin. iun. *consil.* 1. *num.* 17. *vol.* 4. Rolan. *cons.* 85. *num.* 53. *vol.* 4. Peregr. *de fideicommiss. art.* 3. *num* 95. Surd. *cons.* 513. *num.* 5. *vol.* 4. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb signif. sub dict. Plenè, pag.* 76. Menoch. *cons.* 19. *num* 12. Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 229. *num.* 5. Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 297. *num.* 14. & *concl.* 329. *num.* 1. 1 2

3 *Plenum* dicitur perfectum, & cui nihil addi debet. Decian. *conf.36.num.3. lib.2.* Card.Tosch. *d.lit. D,concl.329.n.4.*

4 Item *Plenum* dicitur, cui nihil addi potest, & *Plenarium*, quod adiectione non indiget Bald. *conf. 379.in princip.verf.Item dicitur plenum.*Card.Tusch. *d.conf.329. n.5.* ita quod minima pars non deficiat, Gozad. *conf.47.n.7.*

5 Vnde si legetur plenus vsusfructus, non restringitur solum ad alimenta, sed ad vsumfructum omnium rerum, & bonorum hæreditatis, vt per Gozad. *conf.47.n.5.*Surd.*conf.n.12 & conf.525.*

6 *Plenum*,& *Liberum* sont verba æquipollentia, *l. fideicommissa,§.quamquam,ff.de legat.3.* Bald.*in l.& si post tres ff.si quis cautionib.*Alex.*conf.*108.incip.*Viso, num.5.lib.2.*Rolan.*conf.85.num.51.vol.4.* Peregr. *de fideicommiss.art.3.num.55.in fine*, Card.Tusch. *d.lit. D,concl.331.num.8. Plenum* qoandoque adeò dicitur liberum, vt etiam importare possit arbitrium iniquum declarando, vt per Bald. *conf.379. in princ. verf.Quandoque,lib.3.*quem refert Card.Tusch. *d.lit. D,concl.329.n.7.*

7 *Plenarium* dicitur, quod adiectione non indiget Bald. *conf.379.* incip. *Quando,in princ.* Card.Tusch. *d.lit.D,concl.330.n.1.*

8 *Plenissimum* importat idem, qood *Omni meliori modo.*Alex.*conf.50.*incip.*In causa,num.9.verf. Postremò, lib.7.* quem refert Card.Tusch. *d.lit.D, conclus.*
9 330. *num.2.* Vnde plenissima securitas data dicitur, cui nulla obstat exceptio, & contra quam nulla datur restitutio, aliàs non diceretur plenissima. Alex. *d.conf.50.n.9.lib.7.*Card.Tuscn.*d.concl.330.num.3.*

10 [Dictio *Pleno iure*, intelligitur secundùm sobiectam materiam Cresc. *decis.77.* aliàs 6. *n.18. circa med.de testam.*Theodos.de Rub.*in singul.Rota tom.2. p.4.claus.63.n.2.*]

Dictio CCLXII.

Plerumque.

1 *Frequentiam casus ostendit dict.* Plerumque,*quasi sæpissimè.*
2 Plerumque, *importat nonnunquam idem quod* Semper.
3 Plerumque *aliquando exponitur pro* Interdum.
4 *Regulam notat, & designat de sui natura dict.* Plerumque.
5 *Exceptionem, & regulam esse in contrarium denotat dictio* Plerumque.

1 OStendit hæc dictio casus frequentiam quasi sæpissimè,vt per Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif.sub hac dict.pag.76.* Menoch.*rem.8.recup.n.91.* Paul.Mont.*de tutelis & curis,c.15.n.139.in fine.*[Magdal.*de num.test.in testam.requis.p.1.c.19.n.55.& 56.*

2 Importare qoandoque idem quod semper, ait Castil.*conf.36.n.31.* quem refert Card.Tusch. *pract. concl.tom.2.lit.D,concl.322.n.2.*

3 Quandoque exponitur pro *Interdum*, iuxta notata per Menoch. *de præsumpt.lib.5.præs.30.n.19.*

4 De sui natura denotat & designat regulam, *l.plerumque, in princ.* cum ibi notatis *ff. de iure dotium, l. Titia. §.idem respondit, ff. de verb.oblig.* Bart.*in l.1.ff. de tutel.& ration.distraben.*Corn.*conf.68.num.5.vol. 8.* Menoch. *de arbitr. casu 390. num.3.vers.secundus est casus, & de præsumpt.lib.4.præsumpt.22.num.22.*
5 Mascard.*de prob.conclus.892.num.2.* Vnde denotare exceptionem, & regulam esse in contrarium per *l. plerumque, & l.locus, & l.pronunciatio,§.1.ff.de verb. signific. & l.1.§.1.ff. de itinere,actuque priuato*, notat Tiraq.*de retractu,tit.1.§...glos.9.n.224.*

Dictio CCLXIII.

Pluries.

1 *Ternario numero contenta est dictio* Pluries.
2 Pluries *verificari potest in tribus, vel quatuor vicibus, & in bino.*
3 Multa, *verificatur in tribus.*

TErnario numero contenta est hæc dictio, vt *in* 1
c.olim, vbi Bald. *de rescript.* Vulpell. *de prepos.*
& aduerb.signif.sub hac dict.pag.77. Borgn. *decis.43.*
n.7. vbi ait, quòd hæc dictio est ambigua, & potest 2
verificari in tribus, vel in quatuor vicibus. Bald. *in*
cap.in præsentia,col.2.& *ibi* Felin.*col.fin.de testib.*Syl-
uan. *conf.2.num.2.* Gom.*in cap.cum in multis,n.3.de*
rescript. in 6. Natt. *conf.70.* incip. *Vide,n.60.*vbi ait,
quòd potest verificari in bono.Cened.*post lib.pract.*
& canonic. quest. sing.80.num.4. Steph. Grat. *discept.*
*forens.cap.155.num.10.*vbi *n.11.* subdit, qoòd dictio
Multa, etiam verificatur in tribus. 3

Dictio CCLXIV.

Plus.

1 Plus *est aduerbium comparatiuum, & de modica quantitate intelligitur.*
2 *Dict.* Plus, *à teste prolata, cùm sit ambigua, nihil operatur.*
3 *Verba* Plus,minusve,*nihil addunt, nihilque imminuunt de confessione,nisi aliud probetur.*
4 *Tempus illud quod à principio litis vsque ad diem examinis, seu dispositionis, non potest suppleri vigore dictionis* Plus.
5 *Tempus perfectum quandoque significat dict.* Plus, *cùm agitur de certo tempore probando.*
6 Plus *consideratur non solùm respectu quantitatis, sed etiam respectu temporis.*
7 *Substantiam rei non mutant* Plus & Minus, *nec illam faciunt differre specie.*
Plus minusve, *certam quantitatem,quæ ex expressione constat,minimè auget,vel minuit ibid.*
8 Plus *scilicet quod est, minus licitum est.*
9 Plus *apud Grammaticos vsurpatur pro* Magis, *seu* Amplius.

PLus est aduerbium comparatiuum, & de modica 1
quantitate intelligitur, vt *in l.hac adiectio, ff. de*
verbor.signif.& in l.cùm filius,§.pater,ff.de legat.2.&
in l.& si post tres, vbi glos. & Bald. *ff.si quis caution.*
notant Ias.*in l.cùm quidam,num.1.C.de verbor.signif.*
Enerar.*in Topicis legalib.cap.ab absurdo,fol.65.col.2.*
Boër.*decis.147.num.7.*Ruin.*conf.55.num.1.& 3.vol.*
*1.*Gabr.*conf.168.num.4.tom.1.*Strach.*in tract.de mer-*
catura, p.1. num.27. fol.18. & de adiecto *p.4. q.1.*
num.7.fol.246. & p.vlt.q.fin.n.34.fol.284. Octauian.
Vulpell.*de prepos.& aduerb signif.sub hac dict.pag.78.*
Menoch. *de arbitr.casu 145. num.4.cum seq.*
Prolata à teste, cùm sit ambigua, nihil operatur 2
vt per Alex.*conf.109.num.15.vol.4.*Ias.*in rubr. ff. so-*
*luto matrimon. num.5.*Viu. *tom.1. commun.opin.lib. 4.*
tit.10.de testib.num.379. Menoch. *de arbitr.casu 47.*

in

in princip. Mascard. *de probat. conclus.* 1396. *num.* 8. Petr. Entiq. *resp. opusc.* 2. *num.* 31. *in princip.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 277. *num.* 10. *cum seqq.* Cened. *d. sing.* 80. *n.* 2.

3 Et dictio *Plus minúsve*, nihil addit, nihilque minuit de confessione, nisi aliud probetur, vt per Bart. *in l. Publia, § fin. ff. depositi, & in l. in actione, ff. de furtis*, vbi ait, admittendum esse libellum, in quo certum petitur, & additur clausula illa *Et plus* : nam dictio *plus* nihil operatur, nisi postea probetur aliquid certum. Alex. *cons.* 8. *in fine, vol.* 4. Stracb. *d. p. vlt. q. fin. num.* 37. *cum tribus seqq. fol.* 284.

4 Nec vigore huius dictionis potest suppleri illud tempus, quòd est à principio litis, vsque ad diem examinis, seu dispositionis, vt notat Mascard. *de probat. concl.* 424. *n.* 24. quem refert Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 9 §. 1. *in annot. n.* 91.

5 Interdum significat tempus perfectum, cùm agitur de certo tempore probando, ex notatis per Menoch. *de arbitr. cas. in* 47. *num.* 1. & nihil releuat, secundùm Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *n.* 61.

6 *Plus* consideratur non solùm respectu quantitatis, sed etiam respectu temporis, iuxta tradita per Menoch. *cons.* 279. *n.* 7.

7 *Plus* & *Minùs* non mutant substantiam rei, nec illam faciunt deficere specie, vt *in l. fin. de fundo instructo, & in l. legato generaliter, ff. de legat.* 1. Matt. Anton. *variar. lib.* 3. *resol.* 39. *num.* 4. Ferrer. *in consist. Cathalonia glos.* 8. *num.* 155. Thomas de Thomasset *reg.* 225. vbi subdit, procedere, quando differunt accidentaliter, secùs autem si differant essentialiter.

8 [Dictio *Plus minúsve*, certam quantitatem, quæ ex expressione constat, minimè auget, vel minuit, nouissimè Ioseph Vela *dissert.* 24. *n.* 15.

9 *Plus* scilicet, quod est minùs, licitum est *l. non debet, ff. de regulis Iuris, auth. multo magis, C. de sacros. Eccles. cap. cui licet,* 53. *de regulis Iuris, lib.* 6. Farinac. *in praxi crimin. p.* 4. *cons.* 60. *num.* 109. Thomas de Thomasset *reg.* 85. Ferrer. *in consist. Cathalonia, glos.* 4. *num.* 42. vbi ait, quòd cui non licet quod est minus, nec licere debet quod est plus.

10 *Plus* apud Grammaticos magis accedit ad nomen quàm *Magis*, proinde non temerè pro magis vsurpandum est, Cic. *de Amicit.* Ne plus æquo quid in amicitia congeratur. Idem *Attic. lib.* 6. Dimidio plus scripsit.

Sæpè autem vsurpatur pro *Amplius*. Cic. 2. *de natura Deor.* Molestum est vno digito plus habere. Idem 1. *Philippic.* Plus vna me nocte retinere non potuit Idem *Pro Quinct.* Ac tecum anno plus vixit.

Dictio CCLXV.

Plures.

1 Plures *verificantur in duobus.*

2 *Testis si dicat quod Titius possedit per plures, & plures annos, intelligitur de quatuor propter geminationem.*

3 *Pluralis numerus vno non contentatur, sed in duobus ad minus verificari debet.*

4 *Numerum quemcumque importat dict.* Plures, *quando est comparatiuè posita, & denotat excessum.*

5 Plures *cùm vocantur sub plurali numero, omnes æqualiter eodem tempore succedunt.*

6 *Pluribus quando per verbum obliquum relinquitur ij omnes alternatiuè dicuntur vocati ordine successiuo.*

7 *Dict.* Plura. *in materia prohibitiua verificatur solum in duobus.*

Dictio *Plures* verificatur in duobus, vt per Marsil. *sing.* 378. *n.* 5. Roch. de Curte *in tract. de consuetud. part. n.* 371. *vers. prima est conclusio.* Dom. *in cap. cum plures. in princip. de offic. deleg.* Borgnin. *decis.* 43. *num.* 7. Benintend. *decis* 43. *num.* 6. Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 23. *num.* 26. Petr. Entiq. *resp. opusc.* 2. *num.* 33. Ruin. *cons.* 44. *num.* 13. *lib.* 3. Honded. *consil.* 100. *num.* 32. *vol.* 2. Mascard. *de probat. conclus.* 838. *num.* 12. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst sing.* 80. *num.* 3. [Magdal. *de num. test. in testam. requis. p.* 1. *c.* 16. *n.* 83. vbi quod hæc dictio in Doctore stat assertiuè, non dubitatiuè]Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Plus, n.* 5. vbi cum Rom. subdit, quòd si testis dicat, quod Titius possedit per plures, & plures annos, intelligendum est de quatuor propter geminationem ; de quo etiam Ioan. de Imol. *cons.* 101. incip. *in causa, num.* 2. quem refert Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 2. *lit. D, conclus* 33. *n.* . . Pluralis enim numerus vno non contentatur. vt per Menoch. *cons.* 198. *num.* 6. *& cons.* 404. *num.* 2. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 353. *n.* 1. *& lit. P, concl.* 367. Immò in duobus ad minus verificari debet, *l. vbi numerus, ff. de testib. cap. pluralis locutio,* 40. *de regulis Iuris, lib.* 6. cum citatis per Mascard. *concl.* 838. *n.* 12. & Escobar. *de ratiocin. c.* 18. *n.* 43 & Euerard. *in Topicis, loco* 54. 1 2 3

Quando autem hæc dictio est comparatiuè posita, & denotat excessum, tunc importat quemcumque numerum, vt per Signorol. de Homodeis *cons.* 148. *in fin. vers. item pars diuersa,* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 333. *n.* 3. 4

Plures cùm vocantur sub plurali numero, omnes æqualiter eodem tempore succedunt. Menoch. *cons.* 158. *n.* 17. declarando vt ibi *n.* 53. 5

Pluribus verò quando per verbum obliquum relinquitur, ij omnes alternatiuè dicuntur vocari ordine successiuo, ex eodem Menoch. *cons.* 328. *a num.* 44. 6

In materia verò prohibitiua dictio *Plura* verificatur solùm in duobus, vt fuit dictum in Rot. *decis.* 233. *n.* 25. *p.* 1. *diuers. & decis.* 528. *n.* 3. apud Farinac. *p.* 1. *recent.* 7

Dictio CCLXVI.

Plurimi.

Dictio *Plurimi* ad minus in tribus debet verificari, glos. *in §. & quod sæpè, in auth. de trient. & semiss.* Doct. *in l. continuus, §. item qui insulam, ff. de verbor. oblig.* Benintend. *Bononia decis.* 43. *n.* 7. Petr. Entiq. *resp. opusc.* 2. *n.* 33. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 80. *n.* 3. *in princip.* 1

Dictio CCLXVII.

Portò.

1 Portò, *idem significat quòd* Deinde, *seu* Postea.

2 Portò *aliquando pro* Vltrà *vsurpatur.*

3 Portò *non semel pro* Autem *vsurpatum, continuat orationem.*

Idem significat apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, quod *Deinde*, seu, *Postea*. Cic. 1

Cic.3.*Verr.* Homioibus & natora,& conſuetudioe, & diſciplina leuiſſimis, porrò autem populi Romani conditione ſocis, fortuna ſeruis. Idem *Verr.*4. Sic porrò noſtros homines diligunt. Terent. *Andr.* Moue ocyùs te,vt quid agam,porrò intelligas.

2 Aliquando ponitur pro *Vltra*,Cic.4.*de Finib.*Perge porrò, nam de iſto magna diſſenſio eſt. Liuius *lib.*1. Ex loco infecto agere porrò armentum cœpit.

3 Noo ſemel pro *Autem* vſurpatum continuat orationem. Cic. *pro Milone:* Eom porrò ſummo conſenſu populi Romani Conſulem fieri videbat. Idem *pro Planc.* Nihil porrò tam inhumanum, &c. Idem 7.*Verr.* Age porrò tu, qui te tam religioſum exiſtimari voluiſti interpretem fœderū. Idem *pro Quinct.* Clamabat porrò Quinctius. Idem *Attic.lib.*1. Porrò autem neque mihi accidit.

DICTIO CCLXVIII.

Poſſum.

1 *Facultatem, ac liberam voluntatem, non autem neceſſitatem importat verbum* Poſſum, *quando affirmatiuè profertur.*

2 *Arbitrium, & electionem inducit verbum* Poſſum *affirmatiuè conceptum.*

3 *Neceſſitatem importat verbum* Poſſum, *negatiuè prolatum, actum contrà geſtum omnino reddit nullum, priuatque omni potentia.*

4 *Negatiua prapoſita verbo* Poſſum,*reddit ipſo iure actum inutilem, ſi fiat in contrarium.*

5 *Verbum* Poſſum *iunctum cum dict.* quouis, *ſeu* quoquomodo,*operatur impotentiam ex aliqua alia cauſa, iure, vel titulo.*

6 *Extenſiuum eſt verbum* Poſſum, *quod trahitur ad futura habentia cauſam de praſenti.*

7 *Verbum* Poſſum *comprehendit illud quod licèt & commodè fieri poteſt, non autem id quod eſt contra bonos mores.*

8 *Verbum* Poſſum *intelligitur ſecundùm Iuris diſpoſitionem.*

9 Poſſe *videtur, qui facit quominùs poſſit.*

10 Poſſe *quis non dicitur quod incommodè poteſt, vel facilè,aut ſine periculo exequi non valet, vel quod non honeſtè poteſt, vel quod contra ius poteſt.*

1 VErbum hoc importat facultatem, ac liberam voluntatem, & non neceſſitatem, quando affirmatiuè profertur, vt *in l. ſapè*, cum ibi notatis, *ff. de offic. Praſidis, & in l.*1. *C.quomodo, & quando Index,* notant gl.*verb.poſſit,in c.teſtamentū,de reſcript.*Coſm. *in pragm. ſanct.tit. de collat. verb. Poterunt, pag.*180. Menoch. *conſ.*1069.*n.*4. *& conſ.*1199.*n.*12. Suid. *de aliment.tit.*4.*quaſt.*4.*n.*14.*&* 17.Caroc.*deciſ.caſu* 36. *n.*3. Bertazol. *de clauſ. inſtrum. clauſ.*27.*gloſſ.*13.*n.*5. Gutier.*de tutel.& cur.p.*1.*c.*7.*num.*6. Seraph. *de priuileg. iuram. priuil.*33.*n.*69. *cum ſeqq.* Morl *in emporio Iuris,p.*1.*tit.*2. *in pral.n.*18. Aloyſ.Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.*720. *n.*1 *in* 1. *edit. aliàs reſol.* 610.*n.*7.*in* 2.*edit.* Pichard. *in diſp.de mora,n.*121. Farinac.*in praxi crim.p.*1.*lib.*1 *tit.*..*q.*23.*n.*5.Caſtil.*controu lib.*2.*cap.*30.*num.*41.Melch.Phœbos *Luſit.deciſ.* 9.*n.*.. Sanch.*de Matr.lib.*6.*diſput.*38.*n.*2.. Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.*1.*c.*146.*num.*13.*& tom.*3. *c.*506.*n.*12.*&* 13. Gregor. *deci.* 85.*n.*7. Et io hoc ſeoſu exponitur pro verbo. *Debet.* Flam. *de reſign. lib.*5. *q.*3.*n.*84. Seraph. *de priuilegio* 33 *num.*71. Et quòd ſit meræ facultatis, & ooo neceſſitatis, tam io reſcriptis, qoàm in legibos, & in contractibus, dicit Rot. *deciſ.*329. *num.*3. *p.*2.*recent.* Affirmatiuè etiam 2
conceptum inducit arbitrium, & electionem, ex traditis per Ferrer. *in conſtit. Cathalon.gloſ.*1.*n.*322.

3 Negatiuè autem prolatum neceſſitatem importat & actum contrà geſtum omnino reddit nullum, priuátque omni potentia,iuxta gl. *verb. Non poteſt, in c.non poteſt,de leg.iur. lib.*6. Bero. *reg.*487. Bart. *in l. Mauius,§.duobus,col.*8.*verſ.*4.*quaro,n.*20. *ff. de leg.* 2.Roland.*conſ.*2.*n.*40.*lib.*4. Pariſ. *conſ.*58.*n.*35 *lib.*4. Tiraq.*de iure mariti.gloſ.*4.*n.*1.*&* 11.Vital.de Camb. *in tract.clauſ pag.*400.*num.*1.Hipp.*conſ.*65.*n.*17.*vol.* 1.Molin.*de primog.lib* 2.*c.*11.*num.*11.*cum ſeqq.* Ioan. Garc. *reg.*483. Galler. *in margar. caſuum conſcientia, verb.clauſ.pag.*40. Auila *ad c.*3.*Pratorum,in gloſ.Pudan.* Lancell. Gallia *in conſuetud. Alex,in gl.non poſſit, in princ. à num.*2. Burſat. *conſ.*164. *n.*3. Paul. Fulch. *lit.P.ſing.*57. Alex.*conſ.*77. *num.*2.*vol.*3.Roland.*conſ.* 80.*num.*37.*vol.*3. *& conſ.*2.*n.*40.*vol.*4. Petr. Madagl. *de num. teſtium in teſtam.p.*1.*cap.*10.*n.*101.Gotier.*in repet.l.nemo poteſt,num.*145.*ff.de leg.*1. *& pract.lib.*3. *§.*52.*num.*2 Menoch.*vſufrequen.cap.*10.*n.*3. Azebed. *ad l.*1.*num.*1.*tit.*3.*lib.*5.*& l.*4.*num.*1.*tit.*6. *& l.*8.*n.*1. *tit.*10. *eod.lib.*5 *noua Recopil.* Couarr. *in cap. quamuis pactum, de pactis, lib.*6.*p.*2.*§.*4.*n.*4. Cald.Pereira *in l. ſi curatorem,in princ.n.*27.*C.de in integr. reſtit. & de poteſt eligendi, cap.*16. *num.*1. *& n.*41.*& de reſol.emphyt.c.*3.*num.*1. Petr.Enriq.*reſp.opuſc.c.*2.*n.*33. Card. Toſch.*lit.P,concl.*464. Sanch. *de Matr. lib.*6.*diſp.*8. *n.*20.*& in pracepta Decalogi tom.*2.*lib.*6 *c.*4.*num.*38. *verſ.idem.*Franc.Molin. *de ritu nupt. lib.*3.*q* 41 *n.*31. Rota *deciſ.*515.*n.*3 *p.*1.*recent.* & quòd ratione ſubiectæ materiæ importet hoc verbum neceſſitatem, & obligationem, cenſuit eadem Rot. *deciſ.*48. *n.*6. *p.*2.*recent.* [Verbum hoc relatum ad commiſſariam neceſſitatem inducit. Noguerol. *allegat. iur. tom.*1. *alleg.*9. *n.*47.] Negatiua enim propoſita huic verbo 4
reddit ipſo iure actum inutilem, ſi fiat in contrarium iuxta reſoluta per Gomez *in c.vt animarum, §.ſtatuto,num.*24.*de conſtit.lib.*6.Cenal. *com.contra comm.q.* 404.*n.*5.Rebell.*de oblig. iuſtit.p.*1.*lib.*1.*q.*6.*n.*42.

5 Si quoque addantur verba *quouis*,ſeu *quoquomodo* dicendo, *non poſſint quouis modo operarentur, vt quis ex aliqua alia cauſa, iure, vel titulo petere non valeat.* Ruin.*conſ.*98.*n.*11.*lib.*2. Cephal. *conſ.*13. *n.*2.*vol.*1. Vnde nec includere modos ſimiles & diſſimiles, æquales & inæquales, ac maiora expreſſis Roland. *conſ.*2.*n.*32.*vol.* 4.*& conſ* 3.*num.*46 *vol.*1.Ceph.*conſ.* 121. *num.*1.*vol.*1. & etiam modos iodirectos, idem Ceph.*conſ.*76.*n.*16.*&* 17 *in fine,& conſ.*6.8. .7.

6 Verbum hoc eſt exteoſiuum, quod trahitur ad futura habentia cauſam de præſenti,vt *in l.ſi ita quis teſtamento* 53.vbi gloſſ *verb.quandoque, ff.de leg.*2.*l. quod ſeruus,*7.*in fine, vbi gloſ.verb.poteſt, ff.de condic. cauſa data,*notant Alex.*conſ.*46.incip. *Viſis,n.*2.*verſ.* 3.*lib.*1.*& conſ.*1.incip.*Perſpectis, n.*6.*lib.*5.vbi Apoſtil. *in verb. extenſiuum*, ait, quòd comprehendit ius de futuro Steph.Grat. *diſcept.forenſ.c.*553.*n.*17. Ber- 7
taz.*de clauſul.inſtrum.clauſ.*17.*gloſ.*13.*n.*5. vbi etiam dicit de iſto verbo quòd comprehendit illud, quod licitè & commodè fieri poteſt, per text. *in l. nepos Proculo*,vbi Alciat. *ff. de verb.ſignif.*gloſſ.*verb.licitè, reg.*1.*de regulis Iuris,lib.*6. Et quod non comprehendit id, quòd eſt contra bonos mores per *l. culpa caret. & ibi* Cagnol. *n.*3. *ff. de reg. Iuris.*

8 Intelliguntur ſecuodùm Iuris diſpoſitionem,iuxta tradita per Seraph. *de priuileg. iuramenti, priuil.* 73.*num.*72. Rot.*deciſ* 358.*num.*4.*p.*2.*in poſth. Farin.* aliàs, *p.*4.*recent.*vbi quod inducit prohibitionem, & dicitur clauſula prohibitiua.]

Poſſe

9 Posse videtur qui facit quominùs possit, *l.si bona fide,12.ff. de noxalibus action.* Posse quis non dicitur quod incommodè potest. Menoch. *consil.2.num.10.* Vel quod facilè aut sine periculo exequi non valet. Idem Menoch. *cons.351.num.34.* Vel quod non honestè potest, *d.l.nepos Proculo.* Surd. *cons.203.n.44.* Menoch. *cons.901. num.61.* Vel quod contra ius potest, cùm verba sunt intelligenda secundùm ius, *l. quaro,§.inter locatorem,ff.locati,cap.causam,qua de rescript. cap.cùm dilectus de consuetud.* Steph. Gratian. *Marchin decis.13.n.34.*

Dictio CCLXIX.

Post, Postea.

1 Post, & Postea,*eiusdem sunt significationis & natura.*
2 *Tempus non certum,sed ambiguum significant dict.* Post,& Postea,*secundùm subiectam materiam.*
3 *Separatiua dictiones sunt* Post, & Postea.
4 *Actum sequentem factum incontinenti, & ex interuallo possunt significare dictiones* Post, & Postea.

1 HViusmodi dictiones eiusdem esse significationis, & naturæ, probant Tiraq. *in l.si vnquam,*
2 *verb. & postea, a num.15. cum seqq.* vbi *num.13.* ait, quantum ad interuallum nihil omninò differre, sicut *Ante,* & *Antea.* Rebuff. *ad l. Labeo,14.§.item si Dominus, ff. de verbor.signif.pag.138.vers.posteà,* vbi ait, eas non certum tempus, sed ambiguum secundùm subiectam materiam significare. Anton. Thes. *decis.30.n.2.*Cened.*post libr.practic.& canonic.quast. sing.34.n.4. & 5.*
3 Sunt dictiones separatiuæ, vt *per l. si cui legetur, ff. de legat.1.* notant Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Post, pag.78.* vbi *num.2* asserit,
4 quòd denotare possunt actum sequentem factum incontinenti; & ex interuallo, secundùm sermonis proprietatem, & quòd significant extremitatem, & lapsum totius temporis,ac inducunt conditionem.

Dictio CCLXX.

Post.

1 *Ambigua dictio est* Post,*& varij sensus.*
2 *Exclusiuè stat dictio* Post, *quando apponitur in dispositione in qua tēpus,vel terminus statuitur.*
3 *Termino, vel dilationi alicui iuncta dictio* Post, *importat vt dilatio pracedens totaliter sit consumpta.*
4 *Interuallum modicum denotat dictio* Post, *quando ponitur in dispositione, in qua potest significare & modicum, & longum interuallum.*
5 *Actum immediatè sequentem sine interuallo importat dict.* Post.
6 *Ordinem successiuum denotat dict.* Post, *pracipuè quando respicit personam.*
7 *Ordinem per prius,& posterius importat dict.*Post.
8 *Conditionem an & quando denotet dict.* Post, *ostenditur.*
9 Post, *quando apponitur in aliqua dispositione, in qua potest stare inceptiuè,seu inchoatiuè,& potest similiter stare completiuè, perfectiuè, siue finitè, semper tunc accipienda est perfectiuè, completiuè, & finitè.*
10 *Testificantes variè per dict.* Post, *gratia contrarietatis euitanda, quomodo concordandi, ostenditur,* & num.11. & 12.
13 *Dict.* Ante, & Post,*ita sunt intelligenda,vt actus, de quo quaritur, non vitietur.*
14 Post, *omnino contraria est dict.* Ante.
15 Post, *apud Grammaticos qualiter accipiatur,* & num.16.

EST dictio ambigua, & varij sensus, vt refert Galliaul. *in repet.l.Gallus,ff.de liber. & posthum.n.37.* 1
Quando hæc dictio *Post* apponitur in disposi- 2
tione, in qua tempus, vel terminus statuitur, & ponitur ante dictionem *Diem*, tunc stat exclusiuè, & facit, vt dies ille, cui adiicitur, non comprehendatur in termino. Ita glos.*verb.proponitur, in cap. frequens, de restit. spol. lib.6.* & *ibi* Archid. *ante num.1. in vers. Post diem, glos.1.post med.in cap.quod à patribus,75. distinct.* Speculat. *in tit.de citat. §.Viso, col.vlt.vers. Item nota.* Alber. *in Dictionario, verb. Post diem Sabbati.*Bart.*in l.2.§.creditum,col.2. vers.aduerte,ff.de rebus creditis.*Tiraq. *de retract.tit.1.§ 1.glos.11.n.40.& 50.*Perez *ad l.22.vers.Itē nam dictio,Post,tit.2.lib.7. Ordinam,pag.408.* Cened.*d.sing.34.n.1.* [Fusar. *cons. 184.n.86.* vbi quod exclusionem inducit, & declarat præcedentem dispositionem non comprehendi in sequenti, & *cons.184.n.104.* vbi quòd separat & excludit personas expressas.]
Adiuncta hæc dictio alicui termino, vel di- 3
lationi, importat, vt dilatio præcedens totaliter sit consumpta, vt si assignatur terminus post primam dilationem, ille terminus non currit, nisi totaliter consumpta prima dilatione. Ita per text. *in cap. Capellanus, de ferijs,* notant Gemin. *cons.121.num.4.* Card.Tusch. *practic.conclus. tom.2. lit.D, concl.336. num.1.* vbi *num.3.* post eumdem Gemin.*d cons.121. num.10.11.& 16.* restringit, nisi is, ad cuius fauorem statuitur terminus, velit præuenire, quia tales termini bene non possunt præteriri; sed tamen hæc dictio *Post* non importat, quin is, qui habet dilationem, possit illi termino renunciare, & tunc succedit alius terminus assignatus pòst.
Quandò verò ista dictio ponitur in dispositione, 4
in qua potest significare & longum, & modicum interuallum, tunc hæc dictio *Post* denotat modicum interuallum, quia illa simpliciter posita differe à dictione *Postea* pariter simpliciter posita; cùm hæc dictio *Post* non denotet interuallum, sed pro *Confestim*, aut *Incontinenti* accipiatur. Dictio verò *Postea* suapte natura interuallum longum, vel si malueris paruum significat, secundùm subiectam materiam ex Tiraq. *in d.l. si vnquam, vers. & postea, à num.7.* Ita probat text. *in l.iuris gentium, §. quinimò, ff.de pactis,* ibi, *post emptionem ex interuallo.* Si namque *Post* importasset ex interuallo, frustrà fuisset additum, & similis text. *in l.duobus, in princ.ff.de duobus reis,* & facit text. *in cap 1. in princip. de restit. spol. in 6.* per quem dicit ibi Gemin.*num.8.* quòd dictio *Post* importat actum immediatè sequentem
sine interuallo.[Rot.*decis.523.n.3.p.1.in posth. Farin.* 5
aliàs *p.3 recent.* vbi an hæc dictio excludat tempus mediatum, & an intelligi debeat mediatè, vel immediatè: Vnde si testis dicat Titium possedisse post Sempronium,intelligitur immediatè; quàm opinionē,& differentiam inter prædictas dictiones sequuntur Ias. *in l.iuris gentium, § quinimo,n.8.ff. de pact. & in l.dotem,n.3.& in l.fructus,n.5.vers.tu autem die, ff. soluto matrim.*Tiraq.*d.verb.Postea,n.12.*Gom.*in cap.1. n.116.de constit.lib.6.*Cassan.*in consuet. Burgund.rub. 4.§.6.in verb.Apres le trespas,ante n.1.pag.592.*

Ordinem

6 Ordinem successiuum denotat hæc dictio *Post*, præcipuè quando respicit personam, vt *in l.liberorum ff.de verbor.signif.& in l.Iurisconsultus ff.de gradibus, & in l.post consanguineos, ff.de suis,& legitimis hæredibus*, Dec. *cons.431.num* 6. Decian.*cons.1.num.*
7 *126.lib.1.* Card.Tusch *d.lit.D, conclus.336. num.6.* Bruoor.à Sole *in locis commun. verb. dictio*, 21. Importat enim ordinem per priùs, & posteriùs, provt citato Paris. *cons.19.num.6. lib.2.* fuit dictum *in Treueren. loci Capitularis*, 10. *Martij* 1606. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo*, impressa per Farinac. *decis.167. num.6. part.2.recent.* vbi etiam habetur, quòd importat conditionem, ad text.*in l.inter illam,ff.de verbor.oblig.* Et quòd hæc dictio posita in aliqua dispositione.in qua potest denotare conditio-
8 nem, tunc eam inducit principaliter, & non accessoriè; & quòd in hoc differt à dictione *Cum*, quæ accessoriè conditionem denotat, vt post alios tradit Ias. *in l. si cui legetur, §. hoc autem, num.9. ff. de legat.1.* quem refert Cened. *d.sing.35.n.11.*

9 Quando verò hæc dictio *Post* apponitur in aliqua dispositione, in qua potest stare ince priuè, seu inchoatiuè, & potest similiter stare completiuè, perfectiuè, siue finitè, tunc semper est accipienda perfectiuè, copulatiuè, & finitiuè, vt probat text. *in l. si ita fuerit libertas*, 41.*ff. de manumiss.testam.* notant gloss. *verb. fari possit,in l.inter illam*,217.*ff.de verbor. signif.* dum ait, esse differentiam, si testator dicat: Anno duodecimo liber esto, vel post annum duodecimum; quia primo casu statim inchoato duodecimo anno liber erit, sed in secundo minimè, donec fuerit annus perfectus, provt refert Cened.*d.sing.35 num.53.*

10 Verùm gratia contrarietatis euitandæ aliter sumitur, videlicet quando proferuntur à testibus inuicem contrariis; nam si vnus testis dicat: Promisit post nuptias; alter verò dicat: Promisit ante nuptias; tunc dictio *Post* intelligitur, post nuptias scilicet contractas, & alter testis intelligitur ante nuptias scilicet finitas Ita Bart.*in l.1.§. creditum*, & *ibi* Dec. *n.5. in 1. lectura, & n.9. in 2.lectura*, & Ias.*n.9 ff.de rebus creditis.*

11 Sic etiam si vnus dicat, Post guerram. alter verò, Ante primus intelligitur, Post guerram cœptam; secundus verò, Ante illam finitam, vt post Bart. tradit Cardin.Tusch. *d.lit.D,concl.336.n.5.*

12 Sic etiam quando vnus testis diceret hoc contigisse post publicationem, & alter testis diceret ante publicationem: nam dictio *Post* hoc casu interpretari debet post publicationem scilicet inchoatam, & ante publicationem scilicet finitam, vt per Dec. *in d.l.1. lectura 2. num. 9. cum seqq.* Ang.*cons.278.col. penult.vers.nunc venio.* Capic. *decis.37.num.1.* Testes enim debent induci ad concordiam. si possibile sit, ex adductis per Rebuff. *in tract. de reprobat. testium, n.98.* Farin.*in praxi crimin.q.65.n 92. cum seqq.* quos refero ego ipse *in collect. ad cap.in nostra*, 32.*n.14 de testibus.*

13 Illud aduertere oportet, quòd dictiones *Ante*, & *Post*, sicut & dictiones *Prius*, vel *Postea*, sic sunt intelligendæ, vt actus, de quo quæritur, non vitietur, iuxta resoluta per Bald. *cons.179.* incip. *Ad euidentiam,num.2.vers.sed pro stipulatore,lib.2.* quem refert Card.Tusch. *d.concl.336.n.4.*

14 Hæc dictio *Post* est omniò contraria dictioni *Ante*; quia dictio *Ante* denotat tempus, quod præcedit; *Post* verò denotat tempus, quod sequitur, vt ex Bart. & aliis tradit Dec. *in d.l.1.§. creditum. in 1. lectura, n.11.& in 2.lectura,n.23.ff.de rebus creditis*, quem refert Cened.*sing.34.n.12.*

Apud Grammaticos *Post* vel est præpositio, vel 15
aduerbium; quatenus præpositio est, accusatiuum regit, illique opponitur *Ante*. Cic. *Attic.* Hic magistratus multis annis post Decemuiros institutus. Idem *pro Roscio:* Aliquot post menses iis occisus est. Cæs. *lib.3. de bello Gallico:* Repentè post tergum equitatus cernitur. Cic. *in Catilin.* Causa enim est post Vrbem conditam hæc inuenta sola, in qua, &c. Idem *in Brut.* Longè autem post homines natos improbissimus. Idem *in optimo genere orandi:* Optimus longè post homines natos. Idem 5.*Verr.* Quod nemo vnquam post hominum memoriam fecit. Idem *Attic.lib.9.* Post diem quartam, quàm ab Vrbe discessimus.

Quando verò ponitur vt aduerbium nullum ca- 16
sum regit, licèt sæpe iungatur cum ablatiuo temporis. Cic.*in Brut.* Ita recepi me biennio pòst. Idem 2. *de diuinat.* Anno pòst Paulus periit. Idem *pro Flac.* Multis pòst annis pecunia recuperata est.

DICTIO CCLXXI.

Postea.

s *Interuallum de sui natura significat dictio.* Postea.
2 Postea, *verificari potest incontinenti, & sine interuallo, nonnunquam cum interuallo longo, aut modico, ratione subiectæ materiæ.*
3 *Actum perfectum & non pendentem denotat dictio* Postea, *aliquando verò inceptum.*
4 *Exclusionem inducit dict.* Postea.

HÆc dictio *Postea* de sui natura significat in- 1
teruallum, vt per Dec. *in l.certi condictio, §. depositi, num.1.ff.si certum petatur, & in l.in bonæ fidei, n.10.C.de pactis,& cons.639.n.4.* Ias.per text.ibi *in l. iuris gentium,§.quinimo,num.8.ff. de pactis, & in l.ait Prætor,§.denique,n.7.ff.de iureiur.* Corset.*in sing.221.* incip. *Postea.* Alex.*cons.141.* incip. *Viso testamento,n. 2. & 3.lib.2.* Tiraq. *in l.si vnquam,verb. Postea, C.de reuoc.donat.* Couat.*lib.1.var.c.14.n.1.* latè Ant. Burg. *in cap.si venditor,num.2 de empt. & vend.* Rota *decis.* 883. incip. *Quidam laicus donauit, in antiquis.*

Quandoque tamen verificari potest incontinen- 2
ti, & sine internallo, nonnunquam ex interuallo longo aut modico, ratione subiectæ materiæ, loci, vel temporis, vt notant gl. & Bartol. *in l. ab hostibus, ff. ex quibus causis maiores* idem Bart. *in l. quoties, § si quis ita scripserit, de hæred. instituen.* Tiraq. *d. verb. Postea,n.6.& 7.* Ias.*in l.fructus,n.6.ff.soluto matrim.& in l.non hoc,n.15.in 9.limit. C.vnde legitimi.* Stephan. Gratian.*Marchia decis.2.n.15.* vbi *n.17.* subdit, quòd exponitur pro *Confestim.* Burg. *in d. cap. si venditor, n.2.* vbi dicit, quòd ista dictio potest verificari mediatè, & immediatè, quod etiam fuit dictum *in Vladislauien. prædiorum, 4. February* 1611. *coram Reuerendissimo Domino meo Pironano.*

Denotat hæc dictio *Postea* actum perfectum, & 3
non pendentem, vt per Tiraq. *de retract. tit.1. gl.11. num.4. & 25.* Mandos. *in reg.21. Cancellar. q.8.n.7.* Aliquando verò denotat actum inceptum solùm, & nondum perfectum, vt *in l.2. §. fin.* vbi gloss. & Doctores. *ff.si certum petatur, l.4. in fin.ff.de vsu,& habitatione.*

Inducit exclusionem, vt per Perez *l.22. vers. item* 4
nam dictio.tit.5.lib.7. Ordinam, pag.408. Et excludit præcedentia, secundùm Azebed.*ad l.4.num.12. tit.3. lib.7. nouæ Recopil.*

Dictiò CCLXXII.

Postquam.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Conditionem inducit dict.* Postquam.
3 *Inclusiuè ponitur dict.* Postquam, *in dispositione in qua statuitur dies tempus, vel terminus, & talis dies termini computatur in termino.*
4 *Tempus omne anterius excludit dict.* Postquam.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide latè Galganet, *de condit. & demonstr. p 2.cap.1.q.4.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Post. vers. Postquam, pag.79.* Cened. *post libr. pract. & canonic. quaest. sing.75.*

2 Hæc dictio inducit conditionem, secundùm Barr. *in l. quibus diebus, §. Termilius, num.5. ff. de condit. & demonstr. l. si ita, §. fin.* & ibi glos. *ff. de legat. 2. l. ab hostibus in fin. ff. ex quibus causis maiores.* Menoch. *cons.695. num.5. & cons.1103. num.3.* & fuit dictum *in Paduana iuris patronatus, 1. Iuly 1601. coram Corduba,* impressa per Farinac. *decis.46. num.2. p.2. recent. & in Sigmaa Castroram, 13. Nouembris 1623. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, in vers. quod verò.* Et præsertim si iungatur verbo futuri temporis, admittit Hieron. de Monte *q.24. num.1.* [Intrigl. *de substit. centur.3. q.68. num.39.* Galganet. *de condit. p.2. c.2. q.4.* Franc. de Barry *de success. testati, & abintest. lib.17. tit.2. n.17.* Rot. *decis.295. n.7. p.5. recent.*

3 Quando verò ponitur in aliqua dispositione, vt qua statuitur dies, tempus, vel terminus, tunc vigore huius dictionis quæ ponitur inclusiuè, *l. Æmilius, ff. de minor.* Vulpell. *citato loco,* ille talis dies termini computatur in termino; & ista dictio facit vt tempus currat de momento ad momentum, putà si statuto caueatur, quòd intra annum postquam emptor notificauerit consanguineis venditoris, possint rem redimere, quia tunc ista dictio denotat, quòd tempus currit de momento ad momentum, & ideò dies termini computatur in termino. Quod per text. *in l. si ita fuerit libertas, in vers. sed ita scriptum, ff. de manumiss. testam. l. in vsucap. cum l. seq. ff de vsucap* tradunt glos. *verb. sciuerit, in cap. concertationi de appell. in 6.* Dom. *in cap. felicis, §. vlt. col.2. de pœnis, eod. lib.* Ang. *cons.404 col.2. in vers. hoc confirmatur.* Tiraq. *de retract. tit.1 §.1. gloss.11. num.28.* refert, & sequitur Cened. *post lib. practic. & canon. quaest sing. 75. num.1.*

4 Excludit hæc dictio *Postquam* omne tempus anterius, secundùm Paris. *cons.32. num.83. vol.1.* & sic respicit tempus non anterius, sed posterius Menoch. *cons.1103. n.4.*

Dictio CCLXXIII.

Præcipere.

1 PRæcipere idem importat, quod iubere, & sic præceptum, vt docet glos. *verb. de more, in Clem. pastoralis, de sent. & re iudic. & verb. iubemus, in Clem. fin. de sensib.* vbi Card. *n.1.* & Imol. *num.2.* Castr. *lib.1. de lege pœn. c.5. docum.4.* Gutier. *canon. lib.1. cap.7. num.21.* Azor. *instit. moral. p.1. lib.5. cap.6. q.6.* Philiarc. *de officio Sacerd. tom.1. p.2. lib.3. cap.2. dicto 3.* Vasq. *12. q.96. art.4. disput.158. cap.3. num.22.* Sayr. *in* August. Barbos. de Dictionib. *Clauis Regia, lib.5. cap.7. num.27.* Brunor à Sole *in locis communib. lit. V, num.52.* quamuis minùs bene Emman. Sà *verb. lex num.6.* dicat verbum *Præcipimus* importat præceptum, non autem verbum *Iubemus,* cùm idem importet vtrumque verbum.

Apud Grammaticos idem significat, quod præsentire, præuidere, & præuenire, vt colligitur ex Cic. *Offic.* Ingenij magni est præcipere cogitatione futura. Virgil. 6. *Æneid.* 2

Omnia precepi, atque animo mecum ante peregi. 3
Idem *lib 11.*

Exultátque animis, & sæpè iam præcipit hostem, cum aliis adductis per Prehard. *ad §. Iuris præcepta 3. à n.4. Instit. de Iustitia, & Iure.*

Dictio CCLXXIV.

Præcipuè.

1 Præcipuè, *idem importat quòd* Maximè.
2 Præcipuè, *ponitur solum, vt ostendat maiorem esse rationem.*
3 *Maiora includit dict.* Præcipuè.
4 Præcipuum *dicitur quod ante alios quis habet proprium.*
5 Præcipuum legatum, *vocatur prælegatum quod vnus ante alios hæredes capit.*

IDem importat hæc dictio, quod *Maximè,* & ostendit aliquem aliis de causis motum esse, *l.1.* vbi glos. *verb. præcipuè, ff. de testib.* Anton. Monach. *Canonica. decis.28. n.44.* 1

Ponitur, vt ostendat solùm maiorem esse rationem, secundùm Tiraq *de priuileg. piæ causæ, priuil.34. in fine,* cæteros non excludendo, iuxta tradita per Burgos de Paz *in relect. l.2. Tauri, n.23.* 2

Et eius vis est maiora includere, sicut diximus de dictione *Maximè,* quæ exprimit casum minùs dubium, & alium magis dubium includit, vt per Bartholom. Perett. *in comment. ad Extrauag. ambitiosa, de rebus Eccl. non alienand. verb. Illorum præcipuè, n.2.* 3

Præcipuum dicitur, quod ante alios quis habet proprium, & peculiare, *l. Pomponius, ff. famil. hercisc. l. si fratres, §. idem Papinianus, in fine, ff. pro socio.* Præcipuum legatum vocatur prælegatum, quod vnus ante alios hæredes capit, *l. fin. in princip. ff. de legat. 2. l.1. C. si certum petatur.*

Dictio CCLXXV.

Præcisè.

1 *Interpretationem omnem extrinsecam excludit dict.* Præcisè, *excepta iusta & legitima.*
2 Præcisè, *significat, vt sine vlla exceptione, distinctiõ, & sine conditione aliquid fiat.*
3 Præcisè, *idem importat quod absolutè, & sine causa cognitione, nullo excepto.*
4 *Derogationis specialis vim habet dict.* Præcisè.
5 Præcisum *dicitur quod strictè admodum intelligitur.*

DEnotat hæc dictio, quòd quis absolutè, & ad literam exequatur, & proinde excludit omnẽ interpretationem extrinsecam, excepta iusta, & legitima à iure proueniente, *l. semper. §. demonstratur, ff. de iure immunitatis.* Corn *cons.75. num.3. vol.2.* Vulpell. 1

*de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.*80. Menoch. *cons.*132.*n.*35.*& seq.& cons.* 103.*n.*12.

2 Significat vt sine vlla exceptione & vt vulgò dicitur. sine remedio, & ad vnguem, distinctè, & sine conditione id fiat, secundùm Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.*79. *C. de renoc. donat.*

3 Idem importat quòd *absolutè, & sine causa cognitione* ac in statutis habet vim clausulæ derogatoriæ secundum Abb. *in cap.*1. *de rescript.* denotàsque nullo scilicet excepto, ex Menoch. *cons.*231.*n.*25. & tantum valet, quantum firmiter, & inuiolabiliter, vt per Bald. *in l. clari iuris, C. de fideicom. & in l. si causam iudicati, C. de exequut. rei iudicata.* Card. *in cap. penult. in* 6. *notab. de arbitris.*

4 Vim habet specialis derogationis, iuxta tradita per Menoch. *de prasumpt. lib.*4. *prasf.*166. *n* 46.

Pracisum illud se dicitur, quod strictè admodum intelligitur, vt per Menoch. *cons.*134.*n.*26.

DICTIO CCLXXVI

Prædicti.

1 *Repetitionem eorum qua dicta sunt superiùs importat dict.* Prædicti.

2 *Dict.* Prædicti, *&* Præfati, *repetunt, & restringunt ad pracedentes nominatos.*

3 *Relatiua pracedentium cum omnibus suis qualitatibus est dict.* Prædicti, *ac si omnia pracedentia nominatim & specifice essent expressa,* vt n 4.

5 *Relationem facit dict.* Prædicti *ad eos, quorum nomina in testamento, vel instrumento legi possunt.*

6 *Restrictio censetur facta quod ad alios per dict.* Prædicti.

7 *Repetitionem & restrictionem ad dicta superius importat dict.* Prædicti.

8 *Dict.* Omnia prædicta, *refert omnia tam in proximo capitulo, quam in aliis capitulis.*

9 *Sequentia non respicit dict.* Prædicti, *licet sit relatiua pracedentium.*

10 *Repetitionem eorum qua dicta sunt superiùs non inducit dict.* Prædicta, *quando laderetur rectitudo sermonis, vel offenderetur mens, & intentio disponentis.*

1 HÆc dictio *Pradicti*, sicut & *Pradicta*, importat repetitionem eorum quæ dicta sunt superiùs, vt per Bart. *in l.*1. *§ fin. ff. si familia furtum fecisse dicatur, & in l. qui liberus, §. hac verba, ff. de vulgari, & in l.*1. *§. hoc edicto, ff. de postulando,* Paris. *cons.*1.*n.*134. *lib.*3. Ceph. *cons.*16.*n.*25. *lib.*1. Bero. *cons.*122.*num.*7. *lib.*3. Ruin. *cons.*206. *num.*5. *lib.*1. Roland à Valle *consil.*34. *num.*31. *& cons.*170. *num.*6. *&* 10. *lib.*4. Tiraq. *de retract. tit.*1. *§.* 8. *glos.*7. *num.*24. Decian. *cons.*72.*num.*57.*lib.*2. Menoch. *cons.*347.*num.*41.*& cons.*1033. *n.*16. Surd. *decis.*210. *n.*17. *& decis.*319. *n.*9.*& consil.*455.*num.*13. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.*2.*lit. D, concl.*337.*num.*1. Rota *decis.*714.*num.*3. *apud Farinac. p.*1. *recent. & decis.*644. *num.*1. *apud eund. p.*2. *recent.* [Fusar. *cons.*124. *num.*12. vbi quod est repetitiua personarum præcedentium cum omnibus suis qualitatibus.]

2 Primò amplia hanc dictionem tantum importare quantum dictionem *Prafati*, quia vtraque repetit, & restringit ad præcedentes nominatos. Ita Crau. *cons.*929.*n.*8. quem refert Card. Tusch. *d lit. D, concl.* 337.*n.*2.

3 Amplia secundò vt sit relatiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus, vt per Nat. *cons.*204. *n.* 11. *circa finem, & num.*12. Paris. *cons.*21.*num.*37.*& n.* 38. *lib.*3. Surd. *cons.*546.*num.*9. Rot. *decis.*194.*num.*7. *p.*2. *recent.* Decian. *cons.*17.*num.*10. *&* 11. *& cons.*51. *n.*6.*lib.*1. Card. Tusch. *d lit. D, concl.*337.*num.*4. *&* 5. Et quod importet repetitionem rerum vel personarum quibus apponitur cum suis qualitatibus, tradunt Bero. *cons.*132.*n.*7.*lib.*3. Ruin. *cons.*55. *num* 4. *lib.*3. Crauet. *cons.*739. *num.*3. *&* 4. Card. Tusch. *d. conclus.*337.*num.*9.

4 Amplia tertiò, quòd ita est relatiua præcedentium, vt importet ac si omnia præcedentia nominatim, & specificè essent expressa vt per Surd. *cons.*349 *n.*4. *&* 5. Crau. *cons.*739. incip. *Sub anno, n.*3. *&* 4 Rota *decis.* 713.*n.*2.*&* 3 *p.*1. *diuers.* Hooded. *cons.*86.*n.*12.*vol.*2. Card. Tusch. *d. concl.*337.*n.*11.

5 Amplia quartò, quòd facit relationem ad eos quorum nomina leguntur in testamento, vt per Simon. de Prætis *cons.*42. *n.*18. quem refert Cardin. Tusch. *d. concl.*337. *num.* 3. Et sic dirigitur solùm ad personas, quorum nomina legi possunt in instrumento. Surd. *de alim. tit.*8. *priuil.*31 *n.*4. Ac proinde non refertur ad eos qui non possunt legi, licet ratione comprehendi possint. Idem Surd. *d. tract. tit.*9. *priuil.*13. *n.*32.

6 Amplia quintò, quòd restrictionem operatur ex eo, quòd in tantum refert omnes præcedentes, vt censeatur facta restrictio quoad alios. Ita Paris. *cons.* 49.*n.*22.*lib.*3. Crau. *cons.*98.*n.*8. Card. Tusch. *d. concl.* 337. *num.*7.

7 Amplia sextò, quòd importet repetitionem, & restrictionem ad dicta superius, vt per Alex. *cons.*59. incip. *Attento verbo, in fin. lib.*3. Dec. *cons.*291. Card. Tusch. *d. concl.*437.*n.*14.

8 Amplia septimò multò magis procedere, si adiiciatur dictio generalis, vel vniuersalis, putà omnes prædicti, seu, omnia prædicta, quia tunc refert omnes tam proximo capitulo, quam in aliis capitulis, vt per Bero. *cons.*191. *in princ. lib.*3. refert Card. Tusch. *d. concl.*337. *n.*12.

9 Limitat primò quòd non refertur ad sequentia, licèt sit relatiua præcedentium. Ideò si testator fecit plura legata, deinde dedit exequutores ad supra dicta omnia, postea mandatur distribui bona reliqua per exequutores, & non nominat aliquos, intelligitur de Episcopo, vt per Cast. *cons.*67 *col.*1. *in fin. vers. qua verba, lib.*2. Card. Tusch. *d concl.*337.*n* 8.

10 Limita secundò, quando læderetur rectitudo sermonis, vt per Rom. *cons.*180. incip. *Si admittimus, n.*10. Card. Tusch. *d. concl.*337.*n.*15. *&* 16. extendentes, multò magis limitationem locum habere, si offenderetur mens, & intentio disponentis.

DICTIO CCLXXVII.

Præsertim.

1 *Comparatiuè propriè ponitur dict.* Præsertim, *& importat idem quod* Maximè, *seu* Præcipuè.

2 *Sententia, in qua Iudex plures causas expressit, sustinetur, licèt expressa per dict.* Præsertim *falsa reperta sit.*

3 *Dict.* Præsertim, Præcipuè, Maximè, *includunt alias personas, & casus.*

4 *Casum minus dubitabilem exprimit dict.* Præsertim, *& implicat magis dubitabilem.*

5 *Ius idem esse in casu contrario denotat dict.* Præsertim.

6 *Argumentum*

6 *Argumentum à contrario sensu desumptum ex legibus, vel statutis vtentibus dict.* Præsertim, *vel* Maximè, *non valet.*
7 *Causam finalem nonnunquam importat dict.* Præsertim.
9 Præsertim *interdum exponitur pro* Tantùm, *&* num. 9.

1 PRopriè hæc dictio ponitur comparatiuè, & importat idem quod *Maximè*, seu *Præcipuè*. Notat Bertachin. *in suo repert. verb præsertim, pag.* 160. *versa.* Calder. *cons.* 548. aliàs 3. *de verb. signific.* Gemin. *cons.* 16. *n.* 4. *in fine, vers. non obstat*, vbi quòd non inducit necessitatem probandi id quod dicitur per dictionem *Præsertim*, vel *maximè*, Gemin. *cons.* 16. *num.* 4. *in fin.* Capra *reg* 87. *n.* 173. Gutier. *canon. quæst. lib.* 1. *cap.* 20 *n.* 5. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 83. *num.* 1 *in princ.* Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit.* D, *concl.* 338. *num.* 1. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signific. sub hac dict. pag.* 80. vbi *n.* 1. subdit, huiusmodi
2 dictiones, *Præsertim*, *Præcipuè*, vel *Maximè*, operari vt sustineatur sententia in qua Iudex plures causas expressit licèt expressa per dictionem *Præsertim*, falsa reperta sit, quia hæc dictio includit, vt etiam ex
3 aliis causis motus fuerit. Vtraque etiam est implicatiua eiusdem iuris, secundum Azebed. *l.* 3. *num.* 2. *tit.* 7. *lib.* 3. *nouæ Recopil.* Et quòd hæ dict. *Præsertim*, *Præcipuè*, *Maximè*, includant alias personas & casos, post Cæpol. *de simul. contract. n.* 216. tradit Flamin. Paris. *de confident. benef. q.* 29. *n.* 54.
4 Vnde exprimit casum minùs dubitabilem, & implicat magis dubitabilem, *l. fin. & ibi gl. in verb. Præsertim ff. de liber. exhibendis, c. pro humano, in verb. Præsertim*, & ibi Doct. *de homicidio, lib.* 6. Cosm. *in pragm. sanct. tit. de auctor. gener. concil. in §. præmissis, in gloss. Præsertim. fol.* 70. *& in tit. de his qui tempor. in princ. in gl. Præsertim, fol.* 144. Mandos. *reg.* 19. *Canc. q.* 6. *num.* 2. *& in tertia forma commiss. in verb. Præsertim, fol.* 18. *& in glos. facult. §. Nos qui, in verb. Præsertim, fol.* 93. Menoch. *de arbitr. cas.* 416. *n.* 19. *& cons.* 69. *n.* 26. Azebed. *ad l.* 1. *n.* 32. *tit.* 19. *lib. nouæ Recop.* Sanch. *de Matr. lib.* 2. *disp.* 39. *n.* 6. *& lib.* 10. *disp.* 5. *n.* 4. *in fin.* Cened. *d. sing.* 83. *n.* 1. *post princip.*
5 Denotat igitur hæc dictio idem Iuris esse in casu contrario, secundùm Natt. *cons.* 590. *num.* 4. *tom.* 2. Cassad. *decis.* 4. *num.* 8. *de concess. præbenda.* Cened. *d. sing.* 83. *num* 2. In statutis posita debet semper intelligi pro *Maximè*, hoc est, quòd præsupponat idem esse in suo positiuo, seu in casu contrario, quia cùm ista dictio propriè ponatur pro *Maximè*, & verba in statutis debeant propriè intelligi, sequitur, quòd si ista dictio in statutis reperiatur, semper debet intelligi pro *Maximè*, & sic propriè, non autem impropriè. Ita tenet Panorm. *in cap per tuas, num.* 5. *in fine,*
6 *de simonia.* Vnde non valet argumentum à contrario sensu desumptum ex legibus, vel statutis vtentibus dictione *Præsertim*, vel *Maximè*, quia denotant esse maiorem rationem in casu, in quo ponuntur, vt tradit Ias. *in l.* 1 *n* 37 *ff. de offic. eius*, post Bott. & Immol. *in cap. cùm Apostolica, de iis, quæ fiunt à Prælatis, &c.*
7 Nonnunquam importat causam finalem, ex traditis per Menoch. *cons.* 308. *n.* 30.
8 Interdum exponitur pro *Tantum*, vt *in cap. discretionem*, iuncta gloss. *in verb. Præsertim, de eo, qui cognouit consanguineam.* Panorm. *in cap. licet, n.* 12. *de foro compet. & in cap. cum voluntate, n.* 6. *de verbor. signif.* Calder. *d. cons.* 548. aliàs 3. *illo tit. de verbor. signific.* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de his, qui tempore diuini Officij, in princip. verb. Præsertim fol.* 144. Mandos. *in gloss. facult. §. nos qui, in verb. Præsertim, fol.* 94. *ad princip.* vbi etiam subdit, quòd aliquando abundant, *& in reg.* 19. *Cancell. q.* 6. *num.* 4. *in fine.* Cened. *d. sing.* 83. *n.* 3. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 438. *n.* 2.

[Ampliat & confirmat dispositionem præcedentem Reynoso *in obseruat. practic. obseru.* 16. *num* 6. 9
Non restringit multiplicitatem actuum, sed implicat identitatem Iuris ad casum expressum, Rot. *decis.* 12.]

Dictio CCLXXVIII.

Præsumere.

1 Præsumere, *est ausu temerario contra legem sine superioris auctoritate facere.*
2 *Dolum ac temeritatem denotat verbum* Præsumere.
3 *Dispositio puniens aliquid præsumentem, non comprehendit illum qui id bona fide, ignoranter, aut impudenter, siue inaduertenter facit.*
4 Præsumptio *quando in bonam partem accipitur.*

PRæsumere est ausu temerario contra legem sine auctoritate superioris facere, vt *in cap.* 2. *de iudic.* vbi Abb. *num.* 6. Felin. *in rubr. de præsumpt.* Rebuff. *in tract. nominat. q.* 5. *num.* 29. & denotat, quòd quis non faciat actum auctoritate propria, sed cum auctoritate Iudicis, vt *in cap. decernimus, de iudic.* vbi gloss. *verb. præsumat.* Alex. *cons.* 123 incip. *Scripsit, n.* 9. *vers. quinimo plus dico, lib.* 4. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit.* D, *concl.* 339. *n.* 1. 1
Dolum igitur, ac temeritatem denotat, vt per Bald. *cons.* 486 *num.* 5. *vol.* 4. Barbat. *in cap prudentiam, notab.* 1. *de offic. deleg.* Decium *in cap.* 2. *sub n.* 6. *vers. secundo principaliter, de iudic.* Hippol. *in l. de minore, in princip. num.* 39. *ff. de quæst.* Iacob. de Grassis *in aureis decis. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 72. Nauar. *in Manual. cap* 27. *num.* 156. *cum seqq.* Menoch. *consil.* 763. *n.* 10. Sanch. *de matrimon. lib.* 9. *disput.* 32. *num.* 38. Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 14. *a num.* 54. Rot. *in Aquen. irregularitatis*, 14. *Maij* 1607. *coram Card. Caualerio.* Erasm. à Cochier *de iurisdict. Ordin. in exemptos, lib.* 4. *q.* 75. *num* 4. Glorit. *resp.* 12. *num.* 26. [Semper hoc verbum accipitur in malam partem, Anguian. *de legib. lib.* 2. *controu.* 28. *num.* 13. *fol.* 246.] Et ad incurrendas pœnas contra tale quid facere præsumentes, non satis est animo aliquid concipere, sed necesse est, quòd fuerit deuentum ad factum: nam hoc importat verbum hoc *Præsumere*, *Clem.* 1. *de priuileg. d. cap.* 2. *de iudic.* latè Felin. *in cap. Iudæi, num.* 8. *de testib.* præsertim si iunctum sit infinito, quia tunc multo fortiùs effectum importat vt in solo conatu non verificetur, *cap. veritatis*, ibi, *celebrare præsumpserit, de dolo, & contumac. cap. fraternitati*, ibi, *copulare præsumpserit, de eo, qui cognouit consanguineam vxor. suæ.* Tiraq. *in verb. generaliter q.* 25. *num.* 93. *C. de reuocan. donat.* 2
Vnde dispositionem punientem aliquid præsumentem non comprehendere illum, qui id bona fide, ignoranter, aut imprudenter, siue inaduertenter facit, tradunt Nauarr. *in cap. accepta, de restitut. spoliat. oppos. n.* 33. *& in Extrauag. de datis, & promissis, n.* 35. *vers. audeat siue præsumat. & in cap. statuimus,* 19. *q.* 3. *n.* 62. *in fine, vers. nota septimò, & in Manual. c.* 27. *n.* 155. *in fine.* Auendan. *de exequend. mandat. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 38. *vers. verum sicut Penè*, quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 45. *n.* 3. 3

4 Est tamen & præsumptio in bonam partem, vt obseruat Felin. *d. rubr. de præsumptionib.* vnde S. Thom. 2. 2. *q.* 21. *art.* 1. *in princip.* dicit, præsumptionis vocabulum esse æquiuocum in vsu Iuristarum, & ipsa morali Theologia.

Dictio CCLXXIX.

Præter.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dict. agentes.*
2 *Inclusiua, seu potiùs exclusiua an sit dict.* Præter, *&* num. 3. 4. 5. *&* 6.
7 *Implicatiua est dict.* Præter, *in materia fauorabili, secùs in odiosa.*
8 *Repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem inducit dict.* Præter.
9 Præter *legem fieri dicitur, quod fit extra dispositionem legis.*
10 Præter, *pro* Ante, *apud Grammaticos aliquando accipitur, sed motum ad significat.*
11 Præter, *pro* Extra, *quandoque vsurpatur.*
12 Præter, *sæpè significat idem quod* Supra.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Ias. *in l. si eum, §. qui iniuriarum, num.* 36 *ff. si quis cautionib. & in l. actione, num.* 4. *C. de transact.* Immol. *cap. si quis, num.* 10. *de reb. Eccles. non alienand.* Innoc. & Apostill. *in cap. dudum,* 2. *num.* 19. *de elect.* Roman. *cons.* 328. incip. *Prætoris.* Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *gloss.* 11. *num.* 73. Bruno: à Sole *in locis communib. verb. dictio, num.* 12. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 81. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 41. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 340. Tursellin. *de particulis Latinæ orationis, cap.* 136. Grat. *de dictionib. dict.* 181.

2 Quæstio est controuersa, an hæc dictio sit inclusiua, seu potiùs exclusiua. Quòd includat, colligitur *ex l.* & *ibi* glos. *ff. de pignor. act. & ex l. Seio, §. vxori,* vbi Bart. *ff. de annuis leg. & ex l. falsos,* vbi Fulgos. *C. de furtis,* tradunt Panorm. *in cap. prouideas, de offic. Vicar. n.* 2. *& in cap. literas, n.* 10. *de præsumpt. & in cap. cùm ab omni, num.* 5. *de vita, & honest. Clericor.* Ias. *in l.* 1. *num.* 14. *ff. si quis caut.* Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *q.* 145. *n.* 3.

3 Contrarium verò, immò quòd hæc dictio sit exceptiua, & excludat de regula. per *l. fundo §. falsa, vers. & nihilominus, ff. de aliment. leg. l. nullum, ff. de diuortiis, Clem. multorum, de pœnis,* tenet Aym. Crau. *cons.* 320. *n.* 1.

4 Pro concordia tamen distinguendum esse puto, vt scilicet si oratio affirmatiua præcedat, hæc dictio regulariter excludit; si verò præcedat negatiua, tunc includit, sicut dictum fuit de dictione *Nisi.* Ita Octauian. Vulpell. *citato loco,* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de elect. verb. Præter, pag.* 102. Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *disput.* 19. *n.* 9.

5 Vel meliùs distingui potest, quòd quando adiecta est hæc dictio rei, quæ sui natura comprehenditur sub genere præcedentium, & in illo includitur generè, tunc excipit à genere siue excludit, & stat priuatiuè, veluti si dicatur: Lego omnes vestes meas, præter pallium: certè tunc à legato vestium pallium excluditur, *l. nam quòd ff. de penu legata.* Quando verò adiicitur rei, quæ sub genere præcedentium minimè includitur, sed est alterius diuersi generis, & tunc augendi virtutem habet, quia excipitur res illa à genere præcedenti, & ponitur pro *Vltra,* nec priuat, sed ponit, *l. Seio, §.* 1. *vxori, ff. de annuis legatis.* Vt si dictum sit: Lego tibi omne argentum meum, præter liberos: tunc vltra liberos videtur etiam argentum legatum. Ita Bart. *in l.* 1. *in fine, ff. de pignor. act. & in l. actione, num.* 2. vbi Dec. *n.* 8. *C. de transact.* Ias. *in l. si eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis caut. & in l. si ita legatum, num.* 7. *ff. de legat.* 1. Panorm. *in cap. literas, n.* 10. *de præsumpt.* Rip. *in cap. cùm M. num.* 19. *de constit.* Zabarell. *in Clem.* 1. *num.* 2. *de summa Trinit.* Paul. de Montepic. *cons.* 55. *n.* 11. Ludou. Rom. *cons.* 328. incip. *Præsens dubitatio, col.* 1. *num.* 5. plures, quos refert, & sequitur Rend. *in promptuar. recept. sent. tom.* 1. *tit.* 27. *n.* 8. Cened. *d. sing.* 41. *num.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 340. *n.* 6. *cum seqq.* vbi diuersimodè distinguit, & intelligit, & præcipuè *num.* 11. & 12. post Rom. *d. cons.* 328 *col.* 1. & 2.

Limita tamen, vt hæc vltima distinctio non procedat in odiosis, in quibus hæc dictio *Præter* indistinctè exclusiuè ponitur. Vnde si summus Pontifex dispenset cum aliquo, vt possit obtinere beneficium curatum, præter obtentum, illa dictio *Præter* stat exclusiuè, & non videtur dispositio facta super beneficio obtento, vt illud possit obtinere, vel retinere, quia materia est odiosa in qua dictio *Præter* indistinctè stat exclusiuè. Ita Dec. *in d. l. actione, num.* 8. & *ibi* Bart. *num.* 2. & Ias. *num.* 6. Zabarell. *in d. Clem.* 1. *num.* 2. Ang. *cons.* 293. *col.* 3. Rip. *in cap. cùm M. num.* 19. *de constit.* 6

Implicatiua est hæc dictio in materia fauorabili, sicut in materia odiosa. Angel. *cons.* 294. *n.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 290. *n.* 3. 7

Inducit repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem vt per Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *n.* 7. 8

Præter legem dicitur fieri, quod fit extra dispositionem legis & ideò differt à dictione *Contra*; quia importat, quòd fiat contra legem. Ita Bald. *cons.* 316. *n.* 4 *in fine, vers. tunc dicitur fieri, lib.* 3. Cardin. Tusch. *d. lit. D, concl.* 340. *n.* 1. vbi *num.* 2. subdit, quòd si fiat constitutio certam determinationem faciens, & subiungatur, quòd si quis præter hanc constitutionem fecerit, intelligitur pro *Contra,* & *num.* 3. declarat in formalibus, prout in electionibus faciendis sub certa forma; quia idem operatur dictio *Præter,* quod operatur *Contra*; quia pariter actus est nullus, siue sit præter, siue sit contra formam. 9

Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Authores, hæc dictio *Præter* aliquando pro *Ante* accipitur, sed motum *ad* significat. Cic 5. *Verr.* Præter oculos Lollij omnia ferebantur. Liu. *lib.* 38. Præter Caralitem paludem agmen ductum. Idem *lib.* 3. Præter oram Hetrusci maris Neapolim transmisit. 10

Quandoque pro *Extra* vsurpatur. Cic. 1. *Philippic.* Multa autem impendere videbantur præter naturam, præterque factum. Idem *in Catilin.* Cùm ei nihil adhoc præter voluntatem ipsius, cogitationémque acciderit. Idem *in Pison.* Illud etiam accidit præter optatum meum, sed valdè ex voluntate. Idem *lib.* 1. *epist.* 8. Quod quoniam præter opinionem mihi acciderat. Idem *Attic. lib.* 15. Præter spem si quid erit, facies, vt sciam. Idem 1. *de Diuinat.* Præter modum creuit lacus Albanus. 11

Excipit aliquando hæc dictio similiter vt *Extra,* Cic. Amicum sibi ex Consulibus neminem esse video, præter Lucullum. Idem *pro Clem.* Omnibus sententiis præter vnam Scamander damnatus est. 12

Sæpe significat idem quod *Supra.* Cic. *ad Q. Fratr. lib* 1. *epist.* 1. Quòd si vt optimum nomen consequeremur. 13

quetemur, vnus præter cæteros adiuuisti. Idem *in Orat.* Attici in eo genere præter cæteros excedunt. Idem *pro Syl.* Hoc mihi præcipuum est præter cæteros.

Dictio CCLXXX.

Præterea.

1 *Continuatiua materie ad precedentia est dict.* Præterea, *& ponitur pro* Item.
2 *Actus dispositionem protendit dict.* Præterea.
3 *Interuallum quoddam annuit dictio* Præterea, *& veluti rerum gerendarum successionem, & ordinem inducit.*
4 Præterea, *quasi* præter ea *dicta, ad personas quoque accommodatur etiam numero singulari.*

1 CONtinuat hæc dictio materiam ad præcedentia, & ponitur pro *Item*, tepetitque omnes qualitates præcedentes in sequentes, vt *in §. preterea, Instit. quibus non est permissum facere testament. § praterea, Instit. quibus modis ius patria potestatis soluitur*, notat Grat. *cons.* 163. *n.* 40. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Prosertim, vers. praterea, pag.* 81. Pett. Eoriq *resp. opusc.* 2. *n.* 35.

Extendit mentem, & actus dispositionem protendit, §. *Praterea quasdam, Instit. de act. cap. super quibusdam, §. praterea, de verbor. signif.* Franc. Molin. *de brachio saculari, cap.* 3. *n.* 12.

2 Interuallum quoddam annuit, & veluti rerum agendarum successionem, & ordinem inducit. Dec. *in auth. Praterea, in princip. C. vnde vir, & vxor.* Mazol. *cons.* 50. *n.* 10. Franc. Molin. *d. c.* 3. *n.* 13.

3 Apud Grammaticos hæc dictio quasi *prater ea* dicta ad personas quoque accommodatur etiam numero singulari, Cic. *lib.* 4 *epist.* 3. A me verò sic diligitur, vt tibi vni concedam, præterea nemini, id est, præter te. Idem *pro Marc.* Hunc vnum ab hostibus metui, præterea neminem, id est, præter eum. Idem 1. *Philippic.* Num qui exules restitoti? vnum aiebat, præterea neminem.

Dictio CCLXXXI.

Præterquàm.

1 *Naturam habet dictio* Præterquàm *eximendi aliquos casus ab ipsa noua dispositione, & eos relinquere sub eadem Iuris dispositione, qua priùs continebantur.*
2 *Exceptiua est dictio* Præterquàm, *& importat contrarium eius, quod in regula continetur.*
3 Præterquàm *pro* Nisi, *apud Grammaticos vsurpari solet.*
4 Præterquàm quòd, *pro* Nisi quòd, *aliquando accipitur.*

1 HAbet hæc dictio naturam eximendi aliquos casus ab ipsa noua dispositione, & illos relinquere sub eadem Iuris dispositione, qua priùs continebantur, vt expressè probat text. *in l. Prator ait, in princip. ff ne quid in loco publico.* Et fuit dictum *in Bononien. hareditatis de Beroaldis,* 10. *Martij* 1597. *coram Litta.*

2 Exceptiua est, & importat contrarium eius, quod in regula continetur. Rota *in Romana, seu Forolinien. de Theodolis,* 17. *Nouembris* 1602. *coram Penia.*

August. Barbos. de Dictionib.

Apud Grammaticos pro *Nisi* vsurpari solet. Cic. *lib.* 3. *epist.* 7. Nullas iis, præterquam ad te, dedi literas. Idem *lib.* 3. *in Catilin.* Pro tantis rebus nullum à vobis præmium postulo, præterquam huius diei memoriam sempiternam. 3

Praterquam quòd, pro *Nisi quòd* aliquando accipitur. Cic. *lib.*... *epist.*... Neque quod displiceat committam, præterquam quod hominis mihi coniunctissimi doleo grauem casum. Interdum vsurpatur pro *Non modò.* Cic. 1. *de diuinat.* At id præterquam quòd oon potuit, ne fiogi quidem potest. 4

Dictio CCLXXXII.

Pridie, Postridie.

PRidie dictum quasi *priori die*, *Postridie* verò *postero die*, æquè vtrumque copulatur cum *Quam* Cic. *de amicit.* Pridiè quàm excessit è vita. Item *lib.* 14. *epist.* 6. Postridie intellexi quàm à vobis discessi. Idem *lib.* 2. *de Orat.* Postero die quàm illa erant acta. 1

Quandoque assumunt *eius diei.* Cic. *lib.* 1. *epist.* 4. Sententiam Bibuli de tribus legatis pridie eius diei fregeramus. Idem *lib.* 13. *epist.* 46. Dolabella venit ad me postridie Iduum. Cato *de re rustic. lib.* 1. Postridie eius diei villicum vocat.

Nonnunquam *Idus, Nonas, Kalendas* quarto casu adsciscunt. Cic. *lib.* 13. *epist.* 25. Ego Romam pridie Idus Idem *lib.* 13. *epist.* 14. Si me in Tusculano postridie Nonas maoè conuenerint. 2

Dictio CCLXXXIII.

Primò, Primum.

1 Primò, *&* Primùm *in quo differant, ostenditur.*
2 Primò *ad tempus pertinens respondet* Deinde, *aut* Post.
3 Primùm *sape adciscit dictio* Deinde, *vel* Post.

PRimò, & *primùm* hoc ferè differunt; quia *primò* ad tempus, *primum* ad ordinem pertinet. 1

Primò sic ad tempus pertinens respondet *Deinde*, aut *post.* Cic. *pro Cluen.* Ea igitur primò, neque id ipsum dici quoquo modo poterat, in illa cupiditate contineba tur, deinde ita flagrare cœpit amentia, vt eam non pudor, &c. Idem *de Amicit.* Videtis in tabella iam antè quanta sit facta labes, primò Gabinia lege, biennio pòst Cassia. 2

Sic etiam *Primùm* sæpè adciscit easdem dictiones *Deinde*, vel *post.* Cic. *de Amicit.* Primùm vt monitio acerbitate careat, deinde vt obligatio contumeliâ careat. Idem *lib.* 3. *epist.* 5. Primùm vt ipse tu, tuique omnes, deinde etiam vt reliqui scire possint me, &c. Idem *lib.* 16. *epist.* 5. Te valere tua causa primùm volo, tum mea. Cic. *de lege Manil.* Primùm mihi videtur de genere belli, deinde de magnitudine, tum de Imperatore diligendo esse dicendum. Idem *lib.* 15. *epist.* 14. Primùm vt te tanto interuallo viderem, deinde vt tibi possem præsens gratulari, tum vt quibus de rebus vellemus, inter nos communicaremus, postremò vt amicitia nostra confirmaretur vehementiùs. Idem 5. *de Finib.* Et ipsa charitas generis humani serpit sensim foras cogitationibus primùm, tum affinitatibus, deinde amicitiis, post vicinitatibus, tum vicibus, deinde totius complexu gentis humanæ. Interdum absolutè ponitur. Cic. *lib.* 2. *epist.* 9. Primùm tibi, vt debeo, gratulor, læ- 3

tórque. Idem *lib. 7 epist. 13.* Primùm ipsas ego Musas nunquam tanti putassem.

Dictio CCLXXXIV.

Principaliter.

1 Referri potest hæc dictio ad id, quod erat faciendum de reliquo, vt per Cardin. Seraphin. *decis. 643. n. 3.*

Dictio CCLXXXV.

Priuetur.

1 Verbum hoc an, & quando significet latam, vel ferendam sententiam, vide Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 176. C. de reuocan. donat.* Cardos. *in praxi Iudicum, & Aduocat. verb. Verbum, n. 21.* Sayro *in Claui Regia, lib. 3. c. 8. num. 22.* Cardin. Tusch. *lit. P, verb. Priuatio, concl. 719. n. 8.* Ioan. de Salas *de legib. q. 96. tract. 14. disput. 15. sect. 3. sub n. 41. & sect. 5. sub n 78.* Melch. Phœbos *Lusitan. decis. 88. n. 12.* Farinac. *fragment. crim. p. 2. verb. lex, n. 130.* Flamin. Paris. *de confident. q. 58. n. 36.*

Dictio CCLXXXVI.

Priùs.

1 *Ordinem respectu eiusdem instantia, & non diuersa denotat dictio* Priùs.
2 *Formam pracisam in sententia nonnunquam importat dict.* Priùs, *quando debitum est liquidum.*
3 *Exequutionem non impedit in obligatione Camerali dicti o* Priùs, *quod liquida.*
4 *Verba* quòd Index priùs pronunciet super nullitate, &c. *ad illum instruendum posita sunt, ita vt non vitietur sententia, si aliter facias.*
5 Prior, & Posterior, *apud Grammaticos de duobus dicuntur.*

1 Denotat hæc dictio ordinem respectu eiusdem instantiæ, & non diuersæ, vt per Buti. *in cap. in literis, num. 2. de restit. spol.* Petr. Entiq. *resp. opusc. 2. sub num. 35.*

2 Quandoque in sententia importat formam præcisam, quando debitum est liquidum; si verò est liquidandum, prout, si dicatur: Refectis priùs expensis sufficit fideiussio, vt per Beointend. *decis. 77. num. 11. & seqq.* & Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 541. n. 12.*

3 Et posita in obligatione Camerali, incontinenti videlicet, quòd priùs fiant computa, non impedit exequitionem quoad liquida, sed solùm quoad non liquida. Ita post Rotam per Cott. *decis. 237.* tradit Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 341. n. 12.*

4 Et verba, *Quòd Iudex priùs pronunciet super nullitate, quàm super negotio principali, & priùs super possessorio, quam super petitorio,* licèt inducant necessitatem Iudici ad sic faciendum, & si aliter facias, malè faciat, tamen non propterea vitiatur sententia, si aliter faciat, quia est consilium legis, & ad instruendum Iudicem. Ita post Cast. *cons. 232. incip. In causa, qua vertitur, n. 2. vers. nec obstat, lib. 1.* sentit Cardin. Tusch. *d. concl. 341. n. 5.*

5 *Prior*, & *posterior* apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, de duobus dicuntur. Cic. *in Pison.* Me Ædilem priorem, & Prætorem primùm populus Romanus fecit. Idem *pro Quinct.* Priore loco dicere. Idem *1. de Finib.* Qui posterius priori non conuenit. Idem *lib. 5. epist.* Priora tempora in ruinis Reipublicæ, nostrisque iacuerunt.

Dictio CCLXXXVII.

Pro.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Dict.* Pro, *habet varios significatus, & sumitur diuersis modis.*
3 *Causam immediatam, & proximam plerumque denotat dict.* Pro, *& in hoc differt à dictione* Propter, *qua denotat causam remotam.*
4 *Causam remotam quandoque importat dictio* Pro, *quando importat* Propter, *vel* Ob.
5 *Causam finalem aliquando importat dictio* Pro.
6 *Priuilegium concessum pro habitatione intelligitur, etiamsi habitatio non sit continua.*
7 Pro, *importat causam finalem vbicunque apponitur causa finalis, qua debet omnino sequi ratione personarum*, vt n. seq.
8 *Causam finalem importare præsumitur in contractibus dictio* Pro, *si non constet, quòd sit adiecta causa finali, vel impulsiua.*
9 *Causam excitatiuam importat dictio* Pro.
10 *Modum aliquando importat dictio* Pro, *nonnunquam conditionem.*
11 *Veritatem interdum denotat dict.* Pro, *quando accommodatur veritati, & possibili quandoque fictionem.*
12 *Compensationem, & taxationem nonnunquam importat dictio* Propter, *ne plus petas.*
13 *Accessionem importat etiam dictio* Pro.
14 *Limitationem denotat etiam dictio* Pro.
15 *Dominum, vel vsum quandoque importat dictio* Pro.
16 *Repræsentationem importat etiam dictio* Pro.
17 *Pars a sunt dicere, promittis mihi decem pro tali, vel promittis mihi nomine talis.*
18 Pro tali, *importat idem quod nomine, vel ad instantiam talis.*
19 *Dictio* Pro hæredibus, *ponitur ad ampliandum.*
20 Pro tempore *existens complectitur actum à principio vsque ad finem.*
21 Pro, *sæpè apud Grammaticos contrarium habet,* Contra.
Pro, *interdum importat.*
22 Ante.
23 In.
24 Secundùm.
25 Ob, *vel* Propter.
26 Pro vice.
27 Pro suo iure facere, aut dicere aliquid, *id pro potestate, &c.*
28. Pro mea facere, *idem est quod facere quantum possum.*
29 Pro se quisque, *idem est quod,* pro sua quisque parte.
30 Pro virili parte, *est pro eo quantum vnus vir potest.*
31 Pro portione, *idem est quod* pro rata portione, *vel* parte.

De vis & effectibus huius dictionis vide Rebuff. *in comment. ad l. coniunctionem 29. vers. notanda sunt,* 1

sunt, ff. de verb. signif. pag. mihi 170. Mandos. *in gloss. facult. §. Ac etiam, in verb. Pro uno, fol.* 242. *& §. sane, in verb. Pro tempore, fol.* 80. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 82. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 26. *gloss.* 10. *n.* 2. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 134. *num.* 11. *& cons.* 352. *num.* 2. *&* 7. Alduin. *cons.* 73. *num.* 14. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 342. Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 81.

2 Hæc dictio habet varios significatus secundùm subiectam materiam, & sumitur diuersis modis, vt per Salicet. *in l. vnica, C. de sent. quæ pro eo,* vbi Dec. *num.* 15. Corn. *cons.* 187. *col. penult. lib.* 2. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 342. *n.* 3. *&* 5.

3 Denotat igitur plerumque causam immediatam, & proximam, & in hoc differt à dictione *Propter*, quæ denotat causam remotam, vt *in l. Dominus Sticho,* vbi gloss. *verb. Pro quibus, ff. de peculio legato* Bart. *cons.* 102. *in fine primi dubij*, Bald. *in l.* 1. *col. penult. n.* 16. *vers. venio, C. per quas personas nobis acquiritur, & in l.* 1. *in fine, C. si seruus extero.* Dec. *consil.* 46 *n.* 1. *&* 4. Gulielm. Benedict. *in cap. Raynutius, in verb. cætera bona, num.* 29. *de testament.* Corn. *consil.* 133. *n.* 2. *lib.* 1. Tiraq. *in tract. Cessante causa, limit.* 20. *vers. verùm dictio Pro, num.* 28. Mandos. *in gloss. facult. §. Ac etiam, fol.* 244. *col.* 2. Bertazol. *d. gloss.* 10. *n.* 2. Cened. *d. sing.* 71. *num.* 1.

4 Quandoque tamen importat causam remotam, quia pro dictione *Propter*, vel *Ob* interdum ponitur, quæ causam remotam important; tamen hoc est impropriè, & non secundùm propriam naturam huius dictionis. Ita Bart. *consil.* 101. incip. *Girard. n.* 4. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 342. *n.* 4.

5 Importat aliquando causam finalem, vt *in l. procuratore qui, ff. de procur. l. penult. §. fin. vers. si pro alimentis, ff. de aliment. & cibar. legat.* Alex. *consil.* 79. *n.* 3. *lib.* 2. Dec. *consil.* 46. *num.* 1 *tom.* 1 *& consil.* 130. *num.* 2. *in fine*, Rip. *in cap. cùm M. num.* 7. *in fine, de constitut.* Gozad. *consil.* 58. *num.* 11. Ruin. *consil.* 23. *n.* 19. *lib.* 2. Grat. *consil.* 68. *n.* 22. *vol.* 2. vbi ait, quòd hæc dictio iuncta gerundio ablatiui casus, denotat causam finalem. Gabr. *cons.* 178. *n.* 15. *lib.* 1. Mandos. *in gloss. facult. §. Ac etiam, in verb. Pro uno, fol.* 244. *col.* 2. Cosin. *in pragmat. sanct. tit. de annatis, in verb. Pro, fol.* 150. *col.* 3. Honded. *cons.* 53. *n.* 7. *vol.* 2. Octauian. Vulpell. *citato loco, n.* 1. Menoch. *cons.* 352. *n.* 2. Surd. *consil.* 445. *n.* 29. Cened. *d. sing.* 81. *n.* 3. Stephan Gratian. *discept. forens. cap.* 96. *n.* 26. Surd. *de aliment. tit.* 2. *q.* 5. *num.* 9. *&* 10. Accac. Anton. *in comment. ad l. demonstratio falsa,* 17. *n.* 16. *ff. de condit. & demonstrat.* [Castill. *controu. tom.* 6. *cap.* 119. *n.* 19.]

6 Amplia primò, seu potiùs declara, quòd licèt ista dictio importet causam finalem, intelligitur secundùm animi modum, & arbitrio iudicis, vt non sit continua. Vnde priuilegium concessum pro habitatione intelligitur, etiamsi habitatio non sit continua; ita Bald. *cons.* 234. incip. *Decretum, vltra medium, vers. quid vltra, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 342. *n.* 7.

7 Amplia secundò, in contractibus, quia quod dicitur, hanc dictionem *Pro* importare causam finalem, procedit vbicumque talis dictio apponitur causæ finali Bald. *cons.* 337. incip. *Et præmitto, n.* 2. *vers. item est sciendum, lib.* 3. vbi quòd isto casu oportet causam existere & impleri, *cons.* 433. incip. *Casus talis, num.* 5. *lib.* 5. Card. Tusch. *d. concl.* 342. *n.* 8. vbi *num.* 9. restringit ampliationem, vt non procedat, quando hæc dictio apponitur causæ impulsiuæ, quia tunc non est necesse, quòd causa existat, cùm propriè non sit causa, sed motiuum impellens.

Amplia tertiò, quòd hæc dictio importat causam finalem, quæ debet omnino sequi ratione personarum, veluti si Abbas daret Monacho pecunias pro vestimentis, tenetur Monachus emere vestimenta, & non posset pecunias in alium vsum conuertere. Ita Bald. *cons.* 337. *ante finem, vers. item ratio personæ, lib.* 3. Card. Tusch. *d. concl.* 340. *num.* 10. vbi *num.* 11. declarat, quia in contractibus vbicumque constat, quòd contrahentes aliter volebant contrahere, semper illa erit causa finalis, etiamsi aliter diceretur impulsiua, & è contra finalis efficitur impulsiua, si nihilominùs contrahentes erant contracturi; & ideo cognoscitur hoc à voluntate contrahentium, an sit causa finalis, vel impulsiua. 8

Amplia quartò quòd hæc dictio, si non constat, quòd sit adiecta causæ finali, vel impulsiuæ, præsumitur causam finalem importare in contractibus, quando apponitur verbis prolatis ad fauorem tradentis, vt per Bald. *d. consil.* 337. *num.* 2. *vers.* 5 *lib.* 3. *& consil.* 433. *num.* 5. *lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 342. *n.* 12. 9

Amplia quintò, quòd hæc dictio nedum importat causam finalem, sed etiam causam excitatiuam; ideò lex, vel statutum dans potestatem præmiandi quoscumque exterminantes, & prosequentes bannitos, & rebelles. Pro extirpandis bannitis ista dictio operatur, quòd etiam pro eo qui iam interfecit insignem bannitum, possit dubitari præmium, quia excitantur alij, & sic hæc dictio *Pro* importat excitationem. Ita Bald. *consil.* 264. incip. *Qui feruore, in fine, lib.* 3. quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 342. *num.* 13. 10

Modum aliquando importat hæc dictio *Pro*, *l. ante penult. §.* 1 *ff. de legat.* 2. *l. cum mota, C. de transact. l. si quis pro redemptione, C. de donationib. l. pro oneribus, C. de iure dotium,* Ruin. *consil.* 44. *n.* 5. Corn. *consil.* 345. *in fine, lib.* 1. Rimin. iun. *consil.* 549. *num.* 6. *lib.* 5. Bartol. *in l. quibus diebus, § Termisius, ff. de condit. & demonstr.* Caputaquens. *decis.* 273. *num.* 1. *p.* 2. Verall. *decis.* 75. *p.* 2. Ioan. de Monte Spetell. *consil.* 191 *n.* 6. Honded. *consil.* 53. *num.* 33. *&* 36. *vol.* 2. Reusner. *decis.* 7. *num.* 48. *lib.* 4. Menoch. *consil.* 146. *num.* 21. Octauian. Vulpell. *d. loco statim, in princ.* Quando per se simpliciter apposita est, tunc facit modum, *d. l. ante penult. §.* 1. *ff. de leg.* 2. vel apposita per nomina in genere, *l. nulli, in princ. C. de Episcop. & Cleric.* At verò quando per nomina in specie apposita est, facit conditionem, *l. stipulatio, ff. de iure dotium, l. Titio, §. Titio, ff. de condit. & demonstr.* Et colligitur ex traditis per Galganet. *de cond. & demonstr. p.* 2. *cap.* 3. *quæst.* 2. & per Bald. *consil.* 440. *num.* 5. *lib.* 4. Quamuis Peregr. *consil.* 64. *num.* 9. *in fine, lib.* 3. dicat, quòd non facit conditionem, sed significat causam. Ad quod propositum Ang. *consil.* 30 incip. *Domina Franciscina, in princ.* quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 342. *num.* 19. ait, quod quandoque importat conditionem in vltimis voluntatibus, quandoque apponitur causæ, ad quam non obligatus de iure is, qui se obligat: ideo si is, qui non est obligatus dotare mulierem, legat mulieri pro nubenda ea, legatum dicitur conditionale, & non debetur nisi nubat, secus si legans esset obligatus dotare de iure [Distinguit Galganet. *de condit. part.* 2. *cap.* 3. *quæst.* 2. vt si dictio hæc apposita sit simpliciter per se, tunc faciat modum, & citat *l. antepenult. §.* 1. *ff. de legat.* 2. *& l. si quis, C. de donat.* Sin apposita sit per nomina, vt, *Relinquo centum pro redemptione captiuorum, pro dote puellarum*: tunc subdistinguit vt si relictum sit in genere, faciat modum, quia semper sunt captiui, & quod tunc hoc non pendeat ex futuro euento; & si contra

certa persona expressa sit, *Vt pro redimendo Petro*, tunc faciat conditionem, refert Franc. de Barry *de successi.testati, & abintest.lib.17.tit.2.n.5.*]

11 Interdum denotat veritatem, & quandoque fictionem; veritatem quando accommodatur veritati, & possibili, vt si statutum dicat, quòd omnes Florentini habeantur pro ciuibus, nam verè ciues sunt, quia etiam oriundi sunt, vel ibi habitantes. Socin. *consil.1.incip.In casu,num.10.& seq.vers.quod paria, lib.1.*Card.Tusch.*d.conclus.341.num.14.*vbi *num.15.* addit, quòd si non concurrit veritas, veluti si dicat statutum, quòd Florentini habeantur pro Perusinis, tunc est per fictionem, & non per veritatem, & *num 16.*post Put.*decis.329.lib.3.*aliàs *decis.328.in correct.eod.lib.3.* ampliat hanc dictionem quandoque importare æquiuocationem, & incertum, & ideo quòd commissio, vel executio facta pro parte N. non debet inducere nocumentum N. quia illa verba non probant, quòd ipse fecerit, cùm sint æquiuoca.

12 Nonnunquam importat compensationem, & taxationem, ne plus petat, vt si dictum sit quòd testator legat pro omni eo quod petere potest. Ita Ruin. *consil.60.n.6.lib.2.* Hipp. Rimin. *consil.157.num.14. vers.tertiò accedit*, vbi quòd legatum factum pro omni eò, quod petere potest illa occasione legitimæ, censetur animo compensandi legitimam. Refert Card.Tusch. *d.concl.342.n.20.*

13 Item importat hæc dictio accessionem, vnde obligans se pro Titio, licèt principaliter obligetur, dicitur obligatus tanquam fideiussor respectu eius, pro quo obligatur. Ita Bald. *consil.198.lib.1.* quod duplicatur *consil.153.num.9.vers.item dictio,lib.5.*Card. Tusch. *d.concl 342.n.34.*

14 Item denotat limitationem, veluti si legetur Ecclesiæ prædium, vel possessio pro vita Rectoris, intelligitur facta limitatio, quòd Rector habeat victum ex tali legato, & sic hæc dictio est limitatiua, vt per Bald.*consil.250 ante finem, vers. quia illa dictio, lib.4.* Card.Tusch. *d.concl.342.n.25.*

15 Item quandoque importat dominium vel vsum, vt si legetur domus Fraticellis pro eorum habitatione, de rigore iuris dominium domus legatæ est Fraticellorum, licèt de æquitate secùs, quia censeatur legatus vsus, & habitatio, & dominium est penes hæredem. Ita Bald.*cons.59.incip. Quædam mulier,lib.5.* quem refert Card.Tusch. *d.concl.342.n.36.*

16 Item importat repræsentationem, ideo si fiat solutio Titio pro me importat solutionem mihi factam, & à me Titio; & sic tantum est dicere soluere Titio pro me, quantum soluere mihi, vel loco mei. Ita Paris.*cons.107 num.44.lib.4.*Card.Tusch. *d.concl. 342. num.23.*

17 Paria enim sunt dicere; promittis mihi decem pro tali, vel promittis mihi nomine talis, vt per Romano.*consil.441.incip.Præsens instrumentum,num.4.in fine, vers. vnde notandum*, vbi Apost. *ad eund. in vers. nomine*, ait, idem esse dicere pro te, vel nomine tuo: sic etiam actus factus pro Titio idem importat, ac si esset dictum, nomine Titij. Alex *cons.80.incip. Examinato, n.8. lib.8.* quem refert Card.Tusch. *d.concl. 342.num.17.*

18 *Pro tali*, importat idem quod *nomine*, vel *ad instantiam talis*, vt per Felin. *in cap. cum M. Ferrariensis,n.3.de constit.* & *ibi* Rip.*n.7.* Dec.*in l.1.n.15.C.de sent.quæ pro eo,quod interest*.Cened. *d.sing.81.num.4.* Card.Tusch.*d concl.342.n.27.* vbi *n.28.*infert, quòd ideo emens pro tali proinde acquirit tali, ac si diceret acquirere nomine talis.

19 *Pro hæredibus*, ista dictio ponitur ad ampliandum, & eius natura est, vt ampliet. Felin. *consil.18.num.6.* quem refert Cened. *d.sing.81.n.6.*

Pro tempore existens, ista verba complectuntur 20 actum à principio, vsque ad finem; & significant temporis aptitudinem vt per Rebuff. *in rubr. de Regia ad Prælaturas nominat. §.1.verb. Pro tempore, fol. 125.* quem refert Cened. *d.sing.81.num.5.* Et de his verbis *Pro tempore, fol.80. & in §. habita, verb. Pro tempore, fol.224.*

Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ au- 21 ctores, hæc dictio *Pro*, sæpè contrarium habet *Contra*. Cic.3.*de Orat.* Hoc non modò pro me, sed contra me est potiùs Id. *Attic. lib.11.* Non tam pro se, quàm contra me laborare dicitur.

Vsurpatur interdum pro *Ante*; Cic.2. *Phil.*Hasta 22 posita pro æde Iouis Statoris, bona Cn. Pompeij acerbissimæ voci subiecta præconis. Id. *ibid.* Nonno audiente populo Romano sedens pro æde Castoris dixit Id.*pro Mil.* Illa præsidia quæ pro templis omnibus cernitis.

Aliàs pro *In*.Liu.*lib.38.* Laudari quoque pro con- 23 cione omnes sunt. Cæs. *lib.6. de bello Gallico.* Hæc ex pro suggestu nunciata.

Secundum aliquando denotat dictio *Pro*, Cic.7. 24 *Ver.* Ciuitatibus pro numero militum pecuniæ summas describere. Id. *lib.11. epist.12.* Non dubito autem pro tua singulari prudentia quin perspicias. Id. *pro Mur.* Ego vos pro mea summa, & vobis cognita in Rempubl. diligentia moneo, pro auctoritate consulari hortor, pro magnitudine periculi obtestor, vt &c.

Interdum vsurpatur pro *Ob*, vel *Propter*. Cic. *At-* 25 *tic.lib.1.* Misi qui pro vectura solueret. Id.2.*de Orat.* Dixit se dimidium, quod pactus esset, pro illo carmine daturum. Plaut. *Aul.* Pro vapulando hercle à te mercedem petam. Terent. *Eun.*Heri minas viginti pro ambobus dedi.

Pro vice, aut *loco*, accipitur quandoque hæc di- 26 ctio *Pro* Cic.6. *Ver.* Tibi Marcelli statua pro patibulo fuit. Id. *Attic.lib.2.* Vous Cato mihi est pro centum millibus. Id. *Attic. lib.1.* Hoc pro mercede, vel præmio tibi erit. Vnde trita illa, *pro nihilo habere, ducere, putare, &c.*

Pro suo iure facere, aut *dicere aliquid*, est idē quòd 27 iure suo, ac pro potestate, quam habeat in aliquam rem, dicere aliquid, aut facere sine reprehensionis metu, quod nemo possit de iure reprehendere. Cic. *pro Flac.* Pro meo iure dico. Id.7. *Ver.* Tum deprecabitur à vobis, tum etiam pro suo iure contendet. Plaut. *Rud.* Nempe pro tuo iure oras. Virg.4. Æneid. pro te pauca loquar. Hinc *pro tempore*, *pro opibus*, *pro facultatibus*, *pro dignitate*, & similia prouenerunt.

Pro mea facere; idem est quòd facere quantum 28 possum. Cic. *lib.5.epist.8.* Vt ita fieret pro mea parte adiuui. Id. *pro Syl.* Omnes qui adsunt pro sua parte & auctoritate defendunt. Id.1.*Tusc.*Pro sua quisque facultate parant.

Pro se quisque; idem est quod *pro sua quisque par-* 29 *te*. Cic.3. *Offic.* Pro se quisque quod ceperat afferebat. Id.3.*Ver.* Pro se quisque manus affert. Liu.*lib.2.* Pro se quisque aurum, argentum, & æs publicum conferunt.

Pro virili parte; est pro eo quantum vnus vir po- 30 test. Cic. *pro Sext.* Hæc qui pro sua parte virili defendunt. Id.13. *Philip.* Tum me eius beneficio plusquam pro virili parte obligatum puto.

Pro portione; idem est quod pro rata portione, vel 31 parte. Cic.2.*de Orat.* Sed oportet, vt ædibus ac templis vestibula, & aditus, sic causis principia pro portione præponere. Id. *lib.6.de Republ.* Qui interuallis coniuncti

cooiuncti impatibus, sed tamen pro rata portione distinctis. Id. 1. *Tusc.* Omnia ita perinde, vt cuique data sunt, pro rata parte, à vita, longa aut breuia ducuntur.

Dictio CCLXXXVIII.

Prohibere.

1 *Actus vt reddatur nullus, licèt lex non processerit vlterius annullando, efficit verbum* Prohibemus.

2 Prohibere *non potes quod tibi non nocet, & alteri prodest.*

3 Prohibitum *illud dicitur, quòd lege expressa prohibetur.*

1 VErbum hoc efficit, vt actus reddatur nullus, licèt lex non processerit vlteriùs, annullando, vt tradit Cald. Pereira *quæst. forens. consil.* 19. *n.* 52. Important enim præceptum verba significantia prohibitionem, qualia sunt, *Prohibeo, Inhibeo, Veto, Interdico*; quippe quòd omnis prohibitio præceptum abstinendi se à re prohibita continet, vt per Butr. *in cap. nam concupiscentiam, in fine, de constit.* vbi Abb. *num.* 5. Felin. etiam *num.* 5. Alexand. de Næuo *n.* 22. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 21. Euerard. *loco ab æquipollent. num.* 11. Sayr. *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 27. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib* 5. *cap.* 16. *q.* 5. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 34.

2 *Prohibere* non potes quod tibi non nocet, & alteri prodest, *l.* 1. *§. idem aiunt, & §. denique, in primo, ff. de aqua pluuia arcend. l. si cui, ff. de seruit. l. in creditore, ff. de euict.* Couarr. *var. lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 8. *vers. item, & pract. cap.* 37. *num* 2. *&* 3. *col.* 3. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 2. *num.* 17. Menoch. *rem.* 6. *& in num.* 114. *cum seqq. & cons.* 14. *num.* 8. *& cons.* 51. *n.* 45. *& cons.* 121. *num.* 8. *& de arbitr. lib.* 2. *cap.* 168. *num.* 12. *& cas.* 237. *n.* 19. Sord. *decis.* 120 *num.* 12. *& decis.* 136. *num.* 12. D. Barbosa *in l.* 2. *in princip. p.* 2. *num.* 34. *cum seqq. ff. soluto matrim.*

3 Prohibitum illud dicitur, quod lege expressè prohibetur. Menoch. *consil.* 1111. *num.* 1. Et prohibita quæ non inueniuntur, per legem permissa censentur, *l. necnon,* 28. *post princip.* ibi, *sed si lex non prohibeat,* iuncta gloss. *verb. non prohibeat, ff. ex quibus causis maiores, l.* 1. *ff. de legat. l. mutus, quarum, ff. de procur. l. ab ea parte, ff. de probat. cap. omnes,* & ibi gloss. 3. *distinct. cap.* 1. *de translat. Prælat,* vbi gloss. *verb. non inuenitur, cap. nuper.* 29. *vers. in secundo, cap. cùm illorum,* 32. *de sentent. excommunicat.* Alciat. *respons.* 8. *num.* 18. Bursat. *consil.* 110. *num.* 27. *lib.* 1. Burg. de Pace *consil.* 8. *num.* 3. Brunor. à Sole *in locis communib. ver. prohibitio,* 1. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 2. *gloss.* 1. *num.* 5. Bobadil. *in sua Politica, lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 44. D. Barbosa *in l. cùm Prætor, §.* 1. *num.* 95. *ff. de iudiciis.*

Dictio CCLXXXIX.

Proinde.

Proinde *interdum importat.*

1 Cæterùm, Propterea, Itaque.

2 Inde.

3 Ergo, Igitur.

4 *Improprietatis est nota dictio* Proinde.

5 *Veritatem quandoque importat dictio* Proinde.

6 *Identitatem nonnunquam denotat dictio* Proinde.

ACcipitur hæc dictio pro *Cæterùm, Propterea, Itaque,* vt *in l. heres, absens, §. proinde, ff. de iudiciis, & in l. proinde, §* 1. *&* 2. *ff. ad legem Aquilian.* 1

Aliquando significat idem quod *Inde* vt *in l.* 1. *in princ. ff. quibus modis vsusfructus amitt.* gloss. *in l.* 1. *in princ. ff. de edendo.* 2

Interdum exponitur pro *Ergo, Igitur,* vt *in l. proinde,* vbi gloss. *ff. si certum petatur, & in l. pronunciatur, & in l. vrbana prædia, ff. de verb. signif.* 3

Nonnunquam est nota improprietatis, secundùm Bartol. *in l. qui à patre, in princip. ff. de confirm. tutor.* & notatur *in d. l. proinde, in princip ff. ad legem Aquiliam.* 4

Plerumque importat veritatem, vt *in l. si quis obrepserit, ff. ad legem Corneliam, de falsis,* vbi Hippol. *num.* 3. 5

Quandoque identitatem denotat, iuxta tradita per Hippol. *ad l. verum, num.* 4. *ff. ad legem Pompeiam, de parricidiis.* 6

Dictio CCXC.

Promittere.

1 *Stipulationem importat verbum* Promisit, *in instrumento positum.*

2 *Pactum importat verbum* Promisit, *si viua voce prolatum sit.*

3 *Testes etiam plures si deponant Titium promisisse, non præsumitur stipulationem interuenisse.*

4 *Notarius deponendo de verbo* Promittere, *intelligitur nudo pacto, non per stipulationem.*

5 *Verbum* Promisit, *in instrumento appositum, significat partes fuisse præsentes.*

VErbum hoc in instrumento positum importat stipulationem, puta si Titius promisit Seio, intelligitur per stipulationem, vt præsumatur solemnitas, & detur actio, vt *in §. si ita scriptum, Instit. de vtilib. stipulat.* & tradunt Anton. Gom. *tom. variar. cap.* 11. *num.* 17. Ægid. Bellam. *consil.* 1. *num.* 17. *vers. quia verbum Promisisse.* Ioan. de Imol. *consil* 86. incip. *In causa, quæ vertitur, num.* 1. Corn. *consil.* 238. incip. *Visa copia, circa finem, lib.* 3. Socin. *consil.* 157 incip. *Præsens consultatio, lib.* 2. *circa finem,* Rota *decis.* 489. *n.* 5. *p.* 1. *dec.* Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 4. *gloss.* 26. *num.* 6. Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *n.* 348. Ceual. *comm. contra comm. q.* 399. Card. Tusch. *pract. concl. tom* 2. *lit. D, concl.* 344. *& litt. P, concl.* 910. Gregor. *decis.* 328. *num.* 6. Card. Seraphin. *decis.* 427. *num.* 6. vbi *n.* 1. subdit. licèt per Notarium non fuerit descriptum promisisse sibi, stipulante pro absente, *& decis.* 1167. *n.* 4. 1

Si verò sit viua voce prolatum, importat pactum, secundùm Bertazol. *d. gloss.* 26. *num.* 6. de quo vide Menoch. *cons.* 705. *n.* 2. 2

Vnde si testes deponant Titium promisisse, tunc non præsumeretur stipulationem interuenisse, quia intelligitur de nuda promissione, nisi addat, quòd præcessit interrogatio, vt tradunt gloss. *in d. l. si ita scriptum.* Anton. Gom. *d. num* 13. *vers. item adde.* Anchar. *cons.* 331. incip. *Visis diligenter, num.* 8. Bertazol, *d. claus.* 4 *gloss.* 4. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 344. *num.* 3. quicquid dicat Castr. *cons.* 332. incip. *In causa Siluestri, col.* 3. *n.* 3. *vers. præterea, lib.* 1. Quod amplias, 3

etiam si

etiamsi plures testes hoc deponerent, iuxta tradita per Ioan. de Imol. *consil.* 102. incip. *In causa*, *num.* 7. *vers. item obiicitur*, quem refert Card. Tusch. *d. lit. D*, *concl.* 344. *n.* 5.

4 Amplia, etiamsi esset Notarius, qui examinaretur, quia deponendo de verbo *Promisit*, intelligitur nudo pacto, non per stipulationem, vt per Anch. *d. cons.* 331. *num.* 3. quem refert Card. Tusch. *d. lit. D*, *concl.* 344. *num.* 4.

5 In instrumento appositum significat partes fuisse præsentes, iuxta resoluta per Bertazol. *d. tract. de clausulis instrument. claus.* 17. *gloss.* 3. *n.* 5.

Dictio CCXCI.

Prope.

1 *Quantitatem modicam, & modicum tempus importat dictio* Prope.
2 *Contiguitatem denotat dictio* Prope.
3 Prope *apud Grammaticos pro* Iuxta *accipitur.*
4 Prope *cum ablatiuum casum adsciscit, vsurpatur pro* Non procul.

1 HÆc dictio refertur ad modicum tempus, & modicam quantitatem, vt tradunt Ang. *cons.* 127. incip. *Visis petitione*, *n.* 1. Alex. *cons.* 120. *n.* 8. *lib.* 2. Bart. *auth. de Monachis*, § *si verò intra*, *n.* 1. vbi dicit, quòd si testis dicat, quòd Titius possedit propè per viginti annos, quòd testis probat de decem & nouem annis cum dimidio Aret. *in l. properandum*, §. *siquidem*, *C. de iudiciis*, Menoch. *de arbitr. casu* 17. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D*, *concl.* 345. *num.* 1. Cened. *post libr practic. & canonic. quæst. sing.* 81. *n.* 7.

2 Denotat contiguitatem, & non potest verificari in loco remoto, vt per Aret. *in §. quod si naturali*, *Instit. de rerum diuis.* Bart. *in tract. Tiberiad. p.* 2. *de Insult. in verb. Prope ripam prædia possident.* Boër. *decis.* 51. *n.* 15. quos refert Cened. *d. sing.* 81. *n.* 8.

3 Apud Grammaticos pro *iuxta* accipitur. Cic. *in Brut.* Cùm plebs prope ripam consedisset. Idem *lib.* 7. *epist.* 24. Vt non modò prope me, sed planè mecum habitares.

4 Aliquando cùm ablatiuum casum adsciscit, vsurpatur pro *Non procul* Cic. 7. *Verr.* At cùm bellum in Italia tam propè à Sicilia gereretur, tamen in Sicilia non fuit. Idem *in Pison.* Propè à meis ædibus sedebas. Cùm sine casu ponitur, aduerbij vicem obtinet, & contrarium habet *Procul*. Cic. *lib.* 9. *epist.* 7. Volebam propè alicui esses. Idem *de Senect.* Adolescentia magis delectatur, propè voluntates intuens; delectatur etiam senectus, eas procul aspectans. Plaut. *Casin.* Nemo audet propè accedere.

Dictio CCXCII.

Propter.

1 *Causa nedum proximam, sed etiam remotam & impulsiuam denotat dictio* Propter.
2 *Causam ob quam motus est Princeps ad ita constituendum, significat dictio* Propter.
3 *Causam efficientem plerumque declarat dictio* Propter.
4 Propter, *pro* Prope, *sæpè vsurpatur.*

1 HÆc dictio nedum causam proximam, sed etiam causam remotam, & impulsiuam denotat. Ita Calder. *consil.* 82. *num.* 2. *vers. & pro hac parte*, aliàs 4 *de locato*, vbi quòd promissa remissio per locatorem conductori propter bellum, debet fieri ex omni causa prouenientе à bello, etiamsi sit remota. Bald. *consil.* 329. incip. *Casus talis est*, *num.* 2. *vers. & ideò attendenda*, *lib.* 1. vbi quòd importat causam, vel occasionem immediatam vel remotam. Angel. *consil.* 312. incip. *Prout patet*, *in princ vers. Contrarium dico.* Signorol. *consil.* 185. *num.* 7. vbi subdit, quòd importat idem, quod dictio *Occasione*. Rom. *consil.* 89. *num.* 7. *vers. secundò quia.* Gozad. *consil.* 58. *num.* 11. Guilhelm. Bened. *in cap. Raynutius*, *vt b. etiam bona*, *num.* 29. *de testament.* Tiraq. *in tract. Cessante causa*, *limit.* 20. *num.* 24. vbi *num.* 25. subdit, quòd aliquando causam proximam designat Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D*, *concl.* 346. *n.* 1. [Anell. Amat. *cons.* 11. *n.* 22.

Significat causam, ob quam motus est Princeps ad ita constituendum, secundùm Menoch. *cons.* 383. *num.* 15. 2

Plerumque apud Grammaticos causam efficientem declarat. Cic. *in Brut.* Eaque suspicio propter eam causam fuit. Idem *pro Roscio*: Susceptum onus aut propter perfidiam abiicere, aut propter imbecillitatem animi deponere. Idem 1 *de Finib.* Virtus per se, & propter se expetenda. 3

Sæpe autem vsurpatur pro *Prope*. Cic. 3 *de natura Deor.* Vulcanus tenuit insulas propter Siciliam, quæ Vulcaniæ appellantur. Idem *in Brut.* In praetulo propter Platonis statuam consedimus. Idem 4. *Verr.* Propter idem Vulcani. Idem 6. *Verr.* Etenim propter est spelunca quædam. Idem *pro Roscio*: Duo filij propter patrem cubantes. 4

Dictio CCXCIII.

Propterea.

1 *Causam proximam importat dictio* Propterea.
2 *Causam expressam dispositionis denotat dictio* Propterea.
3 *Dispositionem coniungit dictio* Propterea, *posita post copulatiuam* Et.
4 Propterea, *ex* propter *&* ea *factum, apud Grammaticos vsurpatur pro* Idcirco, *& ferè cum* Quod, *vel* Vt, *vsurpatur.*

IMportat hæc dictio causam proximam, secundùm Tiraq. *in tract. Cessante causa*, *limit.* 10. *num.* 26. propter quam quis mouetur ad aliquid agendum, Bart. *in l.* 1. *C. de sentent. quæ pro eo.* Alber. *in suo Dictionario*, *vers. Propterea.* Mathesil *in tract. de success. ab intest. in* 4. *articulo princip. num.* 13. Gozad. *cons.* 84. *num.* 7. Rol. *consil.* 15. *n.* 5. *tom.* 3. Honded. *consil.* 79. *num.* 18. *vol.* 2. 1

Denotat expressam causam dispositionis, & finalem, vt per Steph. Gratian. *Marchia decis.* 60. *num.* 1. 2

Posita post copulatiuam *Et* coniungit dispositionem, ita vt altera ab altera pendere dicatur, vt per Card. Seraphin. *Rota decis.* 883. *n.* 7. 3

Propterea ex *propter* & *ea* factum esse apparet, vsurpatur apud Grammaticos pro *Idcirco*, & ferè cum *Quod*, vel *Vt* copulatur. Cic. *lib.* 5. *epist.* 28. Propterea quod nullam rem grauiùs tamdiu tuli. Idem *lib.* 6. *epist.* 18. Cùm essem otiosus in Tusculano, propterea quod discipulos obuiam miseram. Idem *lib.* 13. *epist.* 6 Propterea scripsi, vt me non sine causa laborare intelligeres. 4

Dictio CCXCIV.

Prorsus.

1 *Excludit dict.* Prorsus *omnia & singula, quæ in contrarium excogitari possunt.*
2 *Natura præcisa vim habet dict.* Prorsus.
3 Prorsus *importat ipso iure, vel ipso facto, & non requirit sententiam, seu decretum.*

1 EXcludit hæc dictio omnia, & singula, quæ in contrarium excogitari possunt, *cap. statutum, §. prouisurus de rescript. in 6.* ibi nihil prorsus exigat, & sic denotat idem, quod *Penitus*, secundùm Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 188. *n.* 8.

2 Habet vim præcisæ naturæ, vt *in cap. ad aures,* ibi, *omnem prorsus actionem excludit, de præscript. d. cap. statutum, §. prouisurus, cap. præsentium, §. præterea, de test. lib.* 6. notant Dec. *consil.* 113. *num.* 5. *tom.* 1. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 83.

3 Importat, *Ipso iure*, vel *ipso facto*, & non requirit sententiam, seu decretum, vt tradunt Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 71. *&* 87. *C. de reuocand. donat.* Mathesilan. *sing.* 111. *in princip.* Boër. *decis.* 344. *num.* 4. Sanch. *de matrimon. lib.* 3. *disput.* 53. *num.* 8. Bernard. Muscat. *de modis fideiubendi, p.* 1. *modo* 14. *num.* 12. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 11. *cap.* 10. *num.* 38. Ioan. de Salas *in tract. de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disp.* 14. *sect.* 9. *sub n.* 79 Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *vers. lex, sub num.* 123.

Dictio CCXCV.

Protinus.

1 Protinus, *importat idem quod* Statim, *&* Incontinenti.
2 *Moram, & dilationem omnem excludit dict.* Protinus.
3 Protinus *importat ipso iure, & non requirit sententiam, seu decretum.*

1 IMportat idem quod *Statim*, & *Incontinenti*, vt *in l.* 1. *&* 3. *§. in amittenda ff. de acquirend. possess.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num.* 122. *C. de reuocand. donat.* Cotta *in memorabilib. verb. Protinus, pag.* 715. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Propriè, vers. Protinus, pag.* 84.

2 Excludit omnem moram, & dilationem, iuxta notata per Cald. Pereira *de resolut. emphyt. cap.* 16 *n.* 89.

3 Denotat *Ipso iure*, & non requirit sententiam, seu decretum, vt tradunt Sayro *in Claui Regia, lib.* 7. *cap.* 8 *num.* 27. Bernard. Mascarell. *de modo fideiubendi, p.* 1 *modo* 14. *num.* 12. Monet. *de distribut. quotidian, p.* 3. *q.* 7. *num.* 36. *&* 37. Farinac. *fragment. crimin. verb. lex, num.* 115.

Dictio CCXCVI.

Prout.

1 *Relatiua est antedictorum dict.* Prout, *& relationem significat.*
2 *Restrictiuè, & limitatiuè est dict.* Prout.
3 *Limitatiua qualitatis, vel temporis est dict.* Prout, *non autem substantiæ.*
4 *Limitatiua, & restrictiua est dict.* Prout, *maximè quando refertur ad aliquid quod sit de præterito.*
5 Prout, *in libello stat limitatiuè, & restrictiuè secundum quod continetur in actis ad quæ fit relatio.*
6 *Causaliter, hoc est, dispositiuè in dubio ponitur dict.* Prout, *si respiciat præteritum circa idem de quo non constat. Quod ampliatur, & declaratur n.* 7. 8. 9. 10. *&* 11.
12 *Conditionaliter stat dict.* Prout, *posita in rescriptis iustitiæ, & quando refertur ad verbum personale.*
13 *Conditionaliter stat etiam dict.* Prout, *posita in dispositione incerta, seu generali, vel quando nihil de nouo conceditur.*
14 *Conditionem non importat, sed dispositionem dict.* Prout, *quando profertur à partibus, quæ poterant de nouo disponere, etiamsi non constet de relato.*
15 *Similitudinem importat dict.* Prout.
16 Prout, Secundùm, & Iuxta, *idem important.*
17 Prout, *pro* Quia, *quando exponitur.*
18 Prout, *idem importat ac si diceretur,* Eo modo.
19 *Conditionaliter, & non causatiuè stat dict.* Prout hactenus.
20 *Qualitates & formas expressas, & in præteritum positas refert dict.* Prout.

HÆc dictio relatiua est antedictorum, & relationem significat, vt *in l. edita, C. de edendo,* notant Aret. *consil.* 76. *num.* 6. *in tertio dubio,* Matant. *de ordine iudicior. p.* 4. *tit. Iudicij tela aggreditur, n.* 122. Dec. *consil.* 374. *num.* 4. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Prout, statim in princ. pag.* 74. Menoch. *consil.* 177. *num.* 26. Azebed. *ad l.* 1. *num* 50. *tit.* 1. *lib.* 6. *noua Recopil.* Surd. *consil.* 362. *num.* 7. *& consil.* 103. *num.* 33. Card. Tusch. *pract. con. lus. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 347. *num.* 1. *&* 35. Rota apud Zach. *de obligat. Camer. decis.* 29. *num.* 5. Et quod inducat repetitionem qualitatum, & conditionem præcedentis legati, dispositionis in sequentem, resoluit Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1 *q.* 18. *n.* 13. [Rot. *decis.* 63. *num.* 5. *in fin. p.* 1. *in Posth. Farinac.* aliàs *p.* 3. *recent.* 1

Natura sua stat restrictiuè, & limitatiuè, vt *in l. si testamenta, C. de instit. & subst. & in l.* 1. *C. de bonorum possess. contra tabulas,* notant Dec. *consil.* 62. *num.* 1. Bart. *in Extrauag. ad reprimend. verb. Prout, circa finem, vers. si verò per hanc dictionem* Matant. *d. p.* 3. *tit. Iudicij tela aggreditur, n.* 122. Alex. *cons.* 46. *num.* 8. *lib.* 1. Ruin. *cons.* 25. *num.* 11. *vol.* 1. Socin. iun. *consil.* 122. *num.* 33. *vol.* 3. Gozad. *consil.* 84. *num* 6. *& consil.* 31. *num.* 18. *& consil.* 80. *num.* 3. Brunor à Solè *in locis communib. verb. dictio,* 23. Viu. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 62. Menoch. *consil.* 177. *num.* 26. *& consil.* 864. *num.* 16. Azebed. *d. l.* 1. *num.* 50. Surd. *cons.* 379. *n.* 33. Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 212. *num.* 10. Card. Tusch *d. lit. D, conclus.* 347. *num.* 22. [Rot. *ead. p.* 1. vbi quòd apposita in mandato restringitur ad tenorem relati. Theod. de Rub. *in sing. Rota tom.* 2. *p.* 4. *claus.* 575.] 2

Declarat tamen, quia limitat qualitatem, vel tempus non autem substantiam, vt in legato mihi facto per Titium, prout ipse declarabit, sit legatum est certum, puta de centum. Ista limitatio *Prout* non respici substantiam legati, quia eo non declarante, nihilominùs debentur centum. Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, in fine,* Surd. *cons.* 33. *num.* 36. Card. Tusch. *d. concl.* 347. *n.* 21. *&* 23. 3

Amplia,

4 Amplia, seu extende, quia hæc dictio *Prout* maximè limitat, & restringit, quando refertur ad aliquid, quod sit de præterito, vt habetur *in d. l. edita*, ibi *prout edicti perp tui monet authoritas*, vt notant Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, num. 2. vers. quandoque respicit, & in d. l. edita, num.* 28. & Dec. *n.* 85. idem Dec. *consil.* 63. *n.* 6. *tom.* 1. Ang. *consil.* 368. incip. *Serenissimus, circa princip.* Alexand *consil.* 46. incip. *Visis, num.* 6. *lib.* 1. Ruin. *consil.* 50. *num.* 6. *vol.* 2. *& consil.* 25. *num.* 10. *&* 11. *vers. sed quamuis, vol.* 1. Gram *decis.* 59. *num.* 2. *& seq.* Curt. iun. *consil.* 92. *n.* 9. *&* 10. Rimin, *consil.* 19. *num.* 38. *& consil.* 27. *num.* 7. Bursat. *consil.* 85. *n.* 8. Crau. *consil.* 956. *num.* 14. Hunded. *cons.* 112. *num.* 20. *vol.* 1. *& cons.* 40. *num.* 38. *vol.* 2. Menoch *cons.* 177. *num.* 26. Surd. *consil.* 336. *num.* 16. Simon de Præt. *de interpret. vltim. volunt. lib.* 2. *in fine, num.* 58. Card. Tusch. *d. conclus.* 347. *num.* 24. Et fuit dictum *in Romana Cambiorum,* 26. *Martij* 1591. *coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino.* Et ita, quod tempus, & qualitatem denotet, post multos à se relatos concludit Rendin. *in Promptuar. recept. sentent. tom.* 1. *tit.* 7. *n.* 7.

5 Vnde si in libello aliquid narratur, subdendo, & prout de omnibus prædictis latiùs constat, sic, vel aliter in actis causæ agitatæ, &c. isto casu stat limitatiuè, & restrictiuè, secundùm quod continetur in actis, ad quæ sit relatio. Ita Alexan d. *consil.* 49. incip. *In causa, & lite, n.* 4. *&* 5. *vers. nec prædictis obstat, lib.* 7. vbi *num* 7. extendit procedere etiamsi in fine libelli concludatur, *Quare cum præmissa omnia & singula sint vera, &c.* quia intelliguntur vera prout ex relatis, Refert & sequitur Card. Tusch. *d. conclus.* 347. *n.* 25. vbi *num.* 16. idem esse dicendum asserit in positione, quam pars confitetur hoc modo: credit prout in tali instrumento continetur, quia si in tali instrumento non continetur narrata in positione, positio censetur negata, *& n.* 29. post Ang. Aret. *cons.* 105. *n.* 12. *& seq.* subdit quod verba illa, *Prout in instrumento prætensi crediti, prout dicitur constare in actis mei notarij*, important relationem, & restrictionem, vt tantum probent, quantum per acta notarij, constat. Vnde si exhibentur acta notarij, & constat non adesse talem obligationem, probata est negatiua concludenter.

6 Si verò respicit præteritum circa idem, de quo non constat, in dubio ponitur causaliter, videlicet dispositiuè, quia sic fuerit, non autem relatiuè, vel conditionaliter, maximè in priuilegiis; vt si concedatur alicui, quòd possit colligere vectigalia tantæ quantitatis, prout est hactenus consuetum, illa verba, *Prout hactenus*, sunt pro causa, vt quia ita fuit cōsuetum, sic Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, num.* 2. *vers. Si verò.* Felin. *in cap. ex parte, il* 1. *num.* 10. *vers. scias etiam, de rescript.* Rom. *consil.* 336. incip. *Circa propositam, num.* 3. *vers. licet etiam* Ang. *d. consil.* 368. *in princ.* Alexand. *consil* 46. *num.* 9. *lib.* 1. Dec *consil.* 63. *num.* 6. Curt. iun. *consil.* 97. *num.* 5. Natt. *consil.* 387. *in fin.* Bolognet. *cons.* 2. *col. penult. vers. Nam vbicumque*, Menoch. *cons.* 341. *num.* 13. Seraphin. *decis.* 330. *num.* 4 Surd. *d. cons.* 335. *num.* 35. Card. Tusch. *d. conclus.* 347. *num.* 30 vbi *num.* 33. post Rot. *decis* 40. *num.* 3. *& seq. p.* 2. *diuers.* declarat, quòd dictiones *Prout*, & *Iuxta*, & aliæ similes, si proferantur in materia, cuius natura sit disponere de præterito, si non constat de relato non stant relatiuè, seu conditionaliter, sed causatiuè. Et demum idem Card. Tusch. doctè sanè *d. conclus.* 347. *à n.* 57. sic loquitur: Facias regulam ex omnibus prædictis summatim, quòd dictæ dictiones *prout, sicut, secundum, quemadmodum*, & similes, quando sunt in dispositione, quæ aliquid concedit circa idem de nouo, siquidem respiciunt præteritum, de quo non constat, stant causatiuè, & idem si sumus in materia, cuius natura est disponere Rota *in nouiss. decis.* 40. *num.* 3. quia si non constat de relato, stant causatiuè, & ita Bart. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout.*

Idem dicit simpliciter in priuilegiis. Roman. *cons.* 336. *n.* 3. 7

Idem in legibus, contractibus, & sententiis cum causæ cognitione Bart. *d. Extrauag. ad reprimendum verb. de plano, n.* 2. 8

Idem quando dispositio est priùs certa, quia dictio illa, *prout sui maiores possederunt*, stat causatiuè, Aretin. *consil.* 76. *n.* 4. *vers. circa tertium*, Grammat. *decis.* 59. *num.* 12. *& seq.* Curt. iun. *cons.* 67. *num.* 4. Castr. *cons.* 17. *lib.* 2. Rot. *decis* 27. *in princ. & decis.* 36. *n.* 10. *& in fine, p.* 2. *diuers.* Ias. *in repet. l. admonendi, n.* 43. *& seq. ff. de iureiur.* 9

Idem in omnibus dispositionibus in quibus disponere possunt contrahentes, prout in causa matrimonij. Fenet. *cons.* 86. *n.* 5. 10

Declara quia ad hoc vt dictiones prædictæ stent causatiuè, plura requiruntur, quòd dispositio scilicet sit omnino certa respectu quantitatis, & temporis, & loci, & quòd in processu constet, vel aliàs, item quòd non se referat ad futurum, sed ad præteritum, plene Bologn. *in d. l. edita, n.* 142. *in fine, C. de edendo*, [me citato *in hoc loco*, Noguerol. *tom.* 1. *alleg.* 27. *n.* 41. *in fin.*] 11

Posita autem in rescripto iustitiæ, stat conditionaliter, id est, *Prout* iuris fuerit, nisi rescriptum esset ex certa scientia, vel de plenitudine potestatis, Rom. *cons.* 336. *n.* 3. Alex. *cons.* 16. *num.* 28. vbi Apostill. *lib.* 5. Surd. *cons.* 379. *num.* 14. Octauian. Vulpell *d. loco, n.* 1. Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 212. *num.* 20. Surd. *cons.* 379. *num.* 34. Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 5. *gloss.* 2. *num* 1. Et fuit dictum *in Buren. iurisdictionis* 16. *Febr.* 1609. *coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis.* 243. *n.* 8. *p.* 2. *recent.* vbi habetur, quòd quando hæc dictio refertur ad verbum impersonale, & non ad verbum personale, debet accipi conditionaliter. Paris. *cons.* 12. *n.* 91. vbi dicit, quod ponitur iustificatiuè. Surd. *d. consil.* 379. *n.* 34. *cum seqq.* 12

Quod autem huiusmodi dictio in dispositione incerta, vel generali, stet conditionaliter, tradunt Ias. *in repet. l. admonendi, num* 31. *& seq. ff. de iureiurand.* Bologn. *in l edita, num.* 141 *C. de edend.* Aret. *cons* 79. *cum.* 5. *vers. circa tertium*, Card. Tusch. *d. conclus* 347. *num.* 64. vbi *num.* 65. post Curt. iun. *cons.* 97. *num.* 10. idem subdit quando dispositio est certa; & hæc dictio, & similes respiciunt præteritum, de quo constat, & *num.* 66. idem ait, si dispositio si certa, vel incerta, & dictio hæc refertur ad tempus futurum, quia tunc importat conditionem. Et *num.* 77. post Grammat. *decis.* 59 *num.* 33. *vers. non obstat*, & Abb. *consil.* 61. *in princ. lib.* 1. & Curt. iun. *consil.* 97 *num.* 4. subdit, idem esse quando nihil de nouo conceditur, prout in confirmatione in forma communi, quæ fieret scilicet sine causæ conditione, quia tunc semper stat conditionaliter. Quod etiam tradunt Castr. *cons.* 462. *vol.* 2. *lib.* 1. Bost. *tit. de principe & priuil. eius, n.* 351. relati à Card. Tusch. *eadem concl.* 347. *num.* 46. vbi *num.* 47. post Rom. *cons.* 336. *num.* 2. *&* 3. Felin *in d. cap. ex parte* 1. *n.* 10. *circa fin.* Franc. Aret. *cons.* 76. *n. in fin.* declarat quòd si confirmatio fit ex certa scientia tunc stat causatiuè, & non conditionaliter. 13

Si verò ista dictio proferatur à partibus, quæ poterant de nouo disponere, etiamsi non constet de relato, & de illo non appareat, tunc eo casu non importat 14

portat conditionem, sed dispositionem. Ita Batt. *in l. cum qui, §. Iulianus, ff. de constit. pecunia, & in dict. Extravag. ad reprimendum, verb. Prout, num. 2.* Ias. *in §. provinciales, in fin. Instit. de act.* Dec. *d. conf. 63. num. 5.* vbi dicit procedere in quacumque dispositione. Felin. *in cap. 2. col. 4. de rescript.* vbi etiam ipse ait habere locum in omni materia Gratian. *conf. 86. n. 6. lib. 2.* Natt. *conf. 40. num. 5. & conf. 474. num. 26. & 27. vol. 5.* Curt. ino. *de feudis, quaest. 7. in fine, p. 2.* Mandos. *de prinil. ad instar. quaest. 7. num. 9.* Bertazol. *d. claus. 5. gloss. 2. num. 1.* Menoch. *conf. 1. num. 64.* latè Decian. *conf. 58. num. 61. cum seqq. vol. 2.* Surd. *consil. 366. n. 17.* vbi subdit procedere in omni materia, & quncumque disponente. [Rot. *decis. 178. n. 1. d. p. 1.* aliàs *p. 3. recent.*]

15 Similitudinem importat hæc dictio semper quòd aliquid diuersum ab eo, quòd priùs positum fuerat ponitur per dict. *Prout.* Et ita est repetitiua omnium qualitatum, quæ conueniunt circa actum, cui fit assimilatio, tradunt Gloss. *verb. Prout, in cap. quamuis, de offic. Ordin. lib. 6.* Batt. *in d. Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, num. 2. vers. ad cuius intelligentiam.* Signorol. *conf. 22. num. 12. in fine, & num. 13.* vbi ait, quod similitudinem importat, tedum in substantia, sed etiam in qualitate Gemin. *conf. 22. in princ.* vbi ait, quòd importat omnimodam similitudinem. Alexand. *conf. 166. n. 20. & seq. lib. 5.* vbi dicit, quòd importat omnimodam similitudinem, si potest, aliàs si fiat relatio ad id, quod diuersum est in se, inducit similitudinem in iis, in quibus potest proportionati, & applicari similitudo. Socin. inn. *conf. 75. num. 25. vol. 1.* Surd. *conf. 335. num. 58.* Menoch. *conf. 1. num. 20. & conf. 756. num. 6.* Bertazol. *d. claus. instrum claus. 1. gloss. 2. num. 1.* Octauian. Vulpell. *d. loco, n. 2.* Cardin. Tusch. *X. lit. D, conclus. 347. n. 16. cum seqq.* vbi *n. 18.* restringit, quia non extendit dispositionem factam ad similitudinem, nisi in expressis, quando mens & effectus hoc suadent.

16 Hæc dictio, & *Secundùm*, ac *Iuxta*, idem importanc, vt per Batt. *in d. Extrauag. ac reprimendum, verb. Prout, n. 2. vers. Si verò.* Felin. *in cap. ex parte 1. n. 10. vers. Scias etiam, de rescript.* Grammat. *decis. 86. n. 21.* Card. Tusch. *conclus. 347. n. 7.* vbi *num. 8.* post Alex. *conclus. 81. num. 8. & seq. lib. 6.* quòd dictiones *Prout*, & *Secundùm*, important idem quasi referant se ad dispositionem Prælatorum per omnia.

17 Exponitur hæc dictio quandoque pro *quia*, vt per Stephan. Gratian. *Marchia decis. 105. n. 15.*

18 Importat idem ac si diceretur *Et modo*, vt per text. *in l. prout, ff. de solut.* concludunt Alex. *conf. 179. num. 9. lib. 5.* Socin. sen. *conf. 62. num. 21. vol. 4.* Rota *decis. 780. n. 10. p. 1. diuers.*

19 Dictio *Prout* habens, stat conditionaliter, & non causatiuè, vt per Cardin. Seraphin. *decis. 454. num. 5.*

Dictio *Prout suprà*, refert qualitates & formas expressas, & in præteritum positas, vt per Octauian. Vulpell. *sub d. dict. Prout, vers. Prout suprà, n. 85.*

DICTIO CCXCVII.

Proximè

1 *Temporis extremitatem denotat dict.* Proximè, *adiecta alicui tempori.*

2 Proximum *dicitur, quod à nemine præceditur.*

3 *Tempus præsens excludit dict.* Proximè.

4 Proximè, *apud Grammaticos accusandi casum interdum habet, & significat idem quod* Propè.

5 Proximè, *interdum vsurpatur pro* Maximè, *nonnunquam pro* Nuperrimè, *siue vltimo loco accipitur vt num. 6.*

HÆc dictio adiecta alicui tempori denotat extremitatem temporis; ideò si quis faciat compromissum infra triginta dies proximè futuros tempus currit de momento ad momentum, propter dictionem *Proximè*. Ita Bald. *conf. 46. incip. Proponitur, num. 2. lib. 5.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 348. n. 1.* [Rota *decis. 149. n. 3. p. 1. in posthum. Farin.* aliàs *p. 3. recent.* vbi quod designat extremitatem primi temporis. 1

Proximum dicitur, quod à nemine præceditur, & quod nullum admittit medium inter duo discreta, secundùm Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 161. n. 10.* vbi *n. 12.* subdit, quòd compromissum cum aduerbio *Proximè* statim currit. 2

Et excludit tempus præsens, *l. eum, qui Kalendis, in princip. ff. de verbor. oblig.* sed est dies proximè sequutura, tota præsenti die excussa, *cap. pen. de exceptionibus, lib. 6.* Alex. *in l. 1. n. 12. vers. nam intelligi debet, iuncto vers. vel dare, quod iste, ff. si quis cautionibus* Palyd. Rip. *obseru. 376. n. 5. & 6.* 3

Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, accusandi casum interdum habet, & significat idem quod *Propè*. Cic. *lib. 5. epist. 2.* Cùm proximè Romam venisti. Idem *de Inuent.* Proximè terram ambit Lunæ cursus. 4

Interdum vsurpatur pro *Maximè*. Cic. *lib. 11. epist. 21.* Sed velim tibi persuadeas, &c. me huic tuæ virtuti proximè accedere. Idem *4. Verr.* Vt proximè ad nostram disciplinam, illam veterem, non hanc, quæ nunc crebuit, videantur accedere. 5

Quandoque pro *Nuperrimè* aut *Vltimo loco* accipitur Cic. *2. Philippic.* Proximè est mortuus. Idem *2. de natura Deor.* In capitolio proximè dedicauit. Idem *lib. 5. epist. 5.* In iis literis, quas proximè à te accepi. 6

DICTIO CCXCVIII.

Publicè.

PLuribus modis in Iure accipitur hæc dictio, vt colligitur ex text. *in cap. per tuas, de probat. & in cap. except. de except. & in cap. ad probandam, de re indicata, & in §. responsa prudentum, Instit. de iure naturali, & in Clem. 1. de sepult.* vbi gloss. *verb. Publicè*, Et licet aliqui voluerint, aliquando accipi pro *Notoriè*, & *quasi publicè*, vt aduersus Bart. existimauit Salycet *in l. ea quidem, C. de accusat.* volens differre ab aduerbio *Palam*, & potentiorem habere significationem, vt palam dicatur factum, etsi ab vno, coram aliquibus, *l. palam, ff. de verbor. signif. Publicè* vero coram maiori parte, vel per maiorem partem populi. Ita Bertazol. *de clausulis instrument. claus. 34. gloss. 2. n. 17. & 18.* 1

Importat hæc dictio publicam vocem & famam, iuxta *decis.* Veralli *7. & 189. p. 3.* quam refert Rot. *in Parmen. status. 27. Aprilis 1622. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano, prope finem.* 2

Au gust. Barbos. de Dictionib.

Dictio CCXCIX.

Qualecumque.

Hæc dictio est vniuersalis, & prorsus tollit omne dubium,& includit omnia,vt post Bald. *in l.conuenticula, col.5.C.de Episcop. & Cleric.* Parif. *cons.79.num.21.vol.3.* Alberic. *in l. metum, §. animaduertendum, ff. quod metus causa*, tradit Flamin. Parif. *de confident. beneficial. q.27. num.20. & q. 28. num.40.* & comprehendere masculos, & fœminas, tradit idem Flamin. Parif. *d q.27.num.21.* [Et propter eius generalitatem ad casus improprios trahitur Christoph. de Paz *in tract.de tenuta cap.14.num.35.* Et quòd in materia probationis hæc dictio nullam extra imperfectam probationem excludat, idem Christoph. de Paz *eod.tract.c.32.n.79.*]

Dictio CCC.

Qualitercumque.

1 *Dict.* Qualitercumque, *in minimo etiam verificatur,& comprehendit,ea quæ excogitari possunt.*
2 *Vniuersalis est dict.* Qualitercumque.
3 Qualitercumque *ponitur ad ampliandum,& comprehendit omnia,vltra etiam expressa.*
4 Qualitercumque *restringitur ad ea, de quibus actum est.*

1 IN minimo etiam verificatur hæc dictio, & comprehendit ea,quæ excogitari possunt ve in *l.etiam ff.soluto matrim.* Grat. *cons.73.n.10.lib.2.* Octauian. Vulpel.*de prapos.& aduerb.signif.sub hac dict pag.85.* Et maiora expressis etiam in materia odiosa, vt per Gonzal.*ad reg.8.Cancellar.gloss.9.n.32.& 33.*

2 Est vniuersalis, & ob id comprehendit omnia, atque ita omne Ius, quod in posterum posset competere, secundùm Menoch. *cons.335.n.22.* & comprehendit omnem modum, sicut dictio *Quoque modo,l.penu.ff.de verbor.oblig.*Alex *cons.35.num.9.lib.6.* Honded.*cons.55.n.41.vol.1.*

3 Ponitur ad ampliandum,& comprehendit omnia, vltra etiam expressa,vt per Card.Seraphin. *decis.317. n.3.* [Hermosil. *l.35.gloss.3.num.15.lit. S.part.5.* vbi quòd concludit casus maiores expressis. Rot. apud Paul. de Rub. *decis.307.n.6.tom.2. diuers.* aliàs *p.a. recent.*]

Restringitur tamen ad ea, de quibus actum est,vt per Menoch. *cons.1099.n.12.*

Dictio CCCI.

Quàm.

1 *Electiua coniunctio est dict.* Quàm.
2 *Discretiua coniunctio est dict.* Quàm.
3 *Admiratiuè interdum ponitur dict.* Quàm.
4 Quàm, *interdum sumitur pro* Nisi, *vel* Præterquàm.
5 Quàm *sæpè adsciscit* Tam, *cùm comparatio intercedit.*
6 Quàm *plerumque significat* Valde, *iuncta cum positiuo, & interrogatione.*
7 Quàm,*cum superlatiuo,vsitatissima dict.est.*
8 Quàm, *iuncta cum verbo* Volo, *vsurpatur pro* Quantum.
9 Quàm, *interdum iungitur cum* Quod. *vel* Vt.
10 Quàmoperantur *aliquando, interdum vero admirantis d. ct. est.*

Est electiua coniunctio, vt *in l. pro hærede, in princ.& ibi gloss.in verb.quam animi,ff.de acquir. hæred.*notant Archid.*in cap.eo modo, n.1.de consecrat. dist.4.* Mandof. *in gloss. facult. §. Ac etiam, in verb. Quam, fol.256.* Cened *post libr. practic. & canonic. quæst.87.n.1.in princ.* 1

Est etiam coniunctio discretiua, vt *Ecclesiast.30.* Melior est mors, quàm vita amara. Tob. *in fin.* Amore filiorum magis, quàm libidine ductus. *Prouerbio 8.* Doctrinam magis, quàm aurum eligere, & *in l.Scia,§.fin.& ibi gloss.ff.de donat.caus.mortis, & in l.2. §. Iuris ciuilis,ibi,valeat potiùs, quàm docere,ff.de origine Iuris.*Cened. *d.sing 87.num.1.* vbi *n.2.*subdit, quod est etiam coniunctio appellatiua, & accipitur pro *Quantum.* 2

Interdum ponitur admiratiuè, vt *Cantiscor. cap.4.* Quam pulchra es,amica mea! *& Cantico.8.* Quàm pulchri sunt gressus tui! *& Sapien.cap.12.* O quàm bonus est,& suauis. Domine, Spiritus tuus; notant Mandof. & Cened. *citatis locis.* 3

Quandoque sumitur pro *Nisi*;vel *Præterquam, l. non enim,ff.de adoption.l.fin.ff.de rerum diuisione, l.de quibus,§.uniuersa,ff.de legibus, l.si duo,§.Marcellus, ff.de iureiurand.*notant Menoch.*de præsumptionib.l.3. q.3.n.8.*Gutier.*canonic. lib.1.cap.21.num.15.* Cened. *d.sing.87.4.*Sanch.*de matrim.lib.1.disp.19.n.8.* 4

Sæpè adsciscit *Tam*, cùm comparatio intercedit. Cic. 2. *Ver.* Quòd si quàm audax ad conandum,tam esset obscurus ad tacendum. *Id.lib.16.epist.1.* Xenomenes hospes tam te diligit, quàm si vixerit tecum. Plaut. *Capt.* Quam te filium, tam pater meus desiderat. 5

Plerumque cum positiuo,& demonstratione iuncta significat *Valde*,Cic. *Attic. lib.7.* Suam in Senatu operam, auctoritatémque quàm magni æstimat, Idem *3.de nat. Deor.* Soles ipsi quàm multi à Theologis proferuntur. Idem *lib.12.ep.ft.*...Te igitur imitabor,quàm multa,quàm paucis; 6

Cum superlatiuo vsitatissima est hæc dictio. Cic. *de Amicit.*Commodissimum est,quàm latissimas habere habenas amicitiæ. Id. *Attic. lib.16.* Sed peto à te, vt quàm celerrimè mihi librarius mittatur. Aliquando cum *Possum*, & superlatiuo iungitur Cic. *de Senect.* Conuiuium ad multam noctem quàm maximè possumus, vario sermone producimus. Idem *2. de nat. Deor.* Aues nidos construunt, eósque quàm possunt mollissimè substernunt. Idem *1. de Diuinat.* Exposui quàm breuissimè potui oraculo. 7

Iuncta cum verbo *Volo*, vsurpatur pro *Quantum.* Cic.*pro Cœl.* Quàm velit,sic potens.Idem *pro eodem* Quam volent in conuiuiis faceti. Idem *ibid.* Quam voletis, multa decent. 8

Sæpè etiam in comparatione hanc eandem dictionem *Quantum* assumit. Id. *5. Verr.* Iis plus frumenti imperabatur, quàm quantum exarauerant, Idem *5.Verr.* Sexies tantum,quàm quantùm satis sit ablatum esse. Idem *1. de Orat.* Alter plus petebat, quàm quantùm lex permittebat.

Iungitur interdum cum *Quod*, vel *Vt*. Cic. *Attic. 11.* Sed ex omnibus nihil tamen magis desideratur, quàm quòd in Africam non ierim. Id. *1. de nat. Deor.* Hæc sunt dicta subtiliùs, quàm vt quiuis ea possit agnoscere. Id.*3. de Orat.* Hoc est altius, quam vt nos humi strati perspicere possimus. Id. *ibidem.* Crassum pleniorem fuisse putet, quam quomodò à nobis inductus est. 9

Quam

10 *Quàm* optantis aliquando, interdum verò admirantis dictio est. Cic.*lib.6.epist.5.* Quàm vellem domi mansisses? Idem *Attic.lib.7.* Quàm vellem & nunc in prouincia morati? Idem *Attic.lib.7 epist.1.* Quàm non est facilis virtus? Idem *Attic.lib.9.epist.2.* Quàm nihil prætermittitis in consilio dando?

Dictio CCCII.

Quamprimùm

1 IMportat hæc dictio spatium trium mensium in magnis, & duorum in paruis, vt *in l. fraudem, §. fiscalibus, ff. de iure fisci.* Alberic. *in suo Dictionario, in verb. Quamprimum*, & Specul. *de allegat. & disput. §. post hoc autem, n.9. in fine.*

Dictio CCCIII.

Quamplures.

1 IN tribus, vel quatuor hæc dictio verificatur, vt ait Corn. *in cons.* 232.*n.*50.*vol.*2.

Dictio CCCIV.

Quamuis.

1 *Aduersari præcedentibus in iis quæ sunt eiusdem generis, seu qualitatis, est de propria natura dict.* Quamuis.
2 *Casum magis dubitabilem explicare & ponere est de natura dict.* Quamuis.
3 *Causatiuè pro* Quia *quandoque ponitur dictio* Quamuis, *& non aduersatur superioribus.*
4 *Implicatiua interdum est dictio* Quamuis.
5 *Exclusiua aliquando est dictio* Quamuis.
6 *Disiunctiuè nihilominus ponitur dictio* Quamuis.
7 Quamuis *apud Ciceronem significat idem quod* Quamquam, Etiamsi.
8 Quamuis, *nominibus & aduerbiis iunctum, pro* Quantumuis *ponitur.*

1 DE propria huius dictionis natura est, aduersari præcedentibus in iis, quæ sunt eiusdem generis, seu qualitatis. Panorm. *in cap. porrò quamuis, n.2. & ibi gloss. verb. quamuis, de priuileg. cap. 1. de constit. lib.6. cap. quamuis, de rescript. eod. tit. cap. quamuis, de offic. Ordin. eod. lib. cap. quamuis, de offic. delegat. eod. lib. Clem. 1. de foro compet. l. Apostatarum, C. de Apostat.* Azebed. *ad l.2. num.50. tit.7. lib.4. noua Recopil.* Corn. *cons.42. num.10. vol.3.* Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Quandocumque, vers. Quamuis, pag.86.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 88. num.1.* [Bened. Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de Iustit. & iur. p.2. differ.3. num.40. ante vers. præterea, pag.350.* vbi quod aduersatiua est ad ea, quæ sunt eiusdem generis.]

2 Vnde de natura, & vi huius dictionis pariter est explicare, & ponere casum magis dubitabilem, tradunt gloss. *verb. quamuis, in Clem. 1. de re iudic. & gloss. fin. in Clem. 2. de rebus Eccles. non alienan.* Gutier. *Practic. lib.2. q.80. n.8. & q.85. n.2.* Cened. *d. sing. 88. num.2.* Monet. *de commun. vltim. volunt. cap.8. n.198.* [Reinos. *in obs. pract. obs.26. num.7.* vbi docet quod implicat casum minus dubium, & explicat magis dubitabilem. Hermosil. *l.42. gloss.4. n.5. tit.5. parte 5.*]

Quandoque tamen non aduersatur superioribus, sed sumitur causatiuè pro *Quia*, vt *in cap. quemadmodum, in fine princip.* & ibi gloss. *verb. Quamuis, de iureiuran.* Cened. *d. sing.88. n.3.* 3

Interdum est implicatiua, secundùm Azebed. *ad l.7. num.31. tit.8. lib.5. & l.3. n.3. num.4. tit.16. lib.8. noua Recopil.* [Robles *de repræsent. lib.3. cap.5. num.8.* vbi quòd est casuum implicatiua coniungens casus, Inter quos apponitur, & augens dispositionem præcedentem.] 4

Aliquando est exclusiua, ex eodem Azebed. *ad l.5. n.6. tit.7. & l.3. n.4. tit.16. lib.8. noua Recopil.* 5

Ponitur nihilominus disiunctiuè, vt *in l. quamuis, ff. de acquiren. possess.* Plerumque tamen pro *Et*, vt *in l. si maritus, ff. famil. hercijcund. & in l. idem est, ff. de vsufructu.* 6

Quamuis non tam significat *Quamquam* apud Ciceronem, quàm *Etiamsi*; assumit autem *Tamen, Attamen, Certè.* Cic. *lib.7. epist.3.* Si me audiuissent, quamuis iniqua pace, honestè tamen viuerent. Idem *2. Philippic.* Res bello gesserat, quamuis Reipublicæ calamitosas, attamen magnas. Idem *Attic. lib.16. epist.6.* Quamuis non fueris impulsor, & suasor profectionis meæ, approbator certè fuisti. 7

Plerumque *Quamuis* nominibus, & aduerbiis Iunctum pro *Quantumuis* ponitur. Cic. *Attic. lib.12.* Quamuis prudens ad cogitandum sis, &c. Idem *pro Roscio*: Quasi verò mihi difficile sit, quamuis multos nominatim proferre. Idem *lib.12. epist.30.* Quamuis paruis Italiæ latebris contentus essem. 8

Dictio CCCV.

Quæque.

COllectiua est, & vniuersalis geminata hæc dictio, quæ non recipit restrictionem, imò comprehendit omnia, quæ sunt apta comprehendi, ex natura subiecti, cui adiungitur, vt *in l. balista, ff. ad Trebell.* notat Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.91.* vbi subdit, quòd quandoque est distributiua, *per l. si eas*, vbi Flor. *ff. de vsuris.* 1

Dictio CCCVI.

Quandiu.

1 *Tempus perpetuum denotat dictio* Quandiu.
2 *Conditionem importat dictio* Quandiu, *sicut dict.* Quoad, *&* Donec.
3 *Legatum relictum vxori quandiu non nupserit, debetur integrè, licèt intra duos menses nubat.*

DEnotat hæc dictio tempus perpetuum, vt *in l. sufficit, ff. de condict. indeb.* [Bened. Ægid *ad l. ex hoc iure, ff. de Iust. & iur. p.1. c.6. num.54.*] & tradit gloss. *in Clem. quandiu, de appellat.* quòd hæc dictio operatur, etiamsi decies millies anni effluxerint refert Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Quatercumque, vers. Quandiu, pag.86.* de sui enim natura est diuisiua temporum, & restrictiua ad vitam, & personalem residentiam, secundùm Gonzal. *ad reg.8. Cancellar. gloss.43. n.14.* 1

2 Importat conditionem, sicut dictio *Quoad*, & *Donec*, vt *l. pater Senerinam*, 101. § *fin.* vbi Bart. *ff. de condit. & demonstr. & in l. legatum, ff de annuis legatis, & in l. Caio, § Imperator, ff. de aliment. legatis, & in l. 4. in princip. ff. de seruit. legat.* Ruin. *cons.* 190. *num* 2. *vol.* 2. Socin. iun. *cons.* 38. *num.* 8. *vol.* 3. Vulpell. *citato loco.* Gonzal. *d. gloss.* 43. *num* 123. Sanch. *de matrimon. lib.* 3. *disput.* 91. *num.* 7. [Didac. de Britto *ad cap. potuit, gloss.* 4. *n.* 20. *de locato, fol.* 397.]

3 Legatum relictum vxori, quandio non nupserit; debetur integrè, licèt intra duos menses nubat, iuxta notata per Gonzal. *d. gloss.* 43. *n.* 77. vbi *n.* 138. subdit, quod est apposita mensi integraliter, non autem diebus mensis, *& n.* 144. addit, quòd potest verificari in qualibet parte mensis.

DICTIO CCCVII.

Quando.

1 *Conditionem importat dictio* Quando, *cum iungitur verbo futuri temporis.*
2 *Temporis dilationem quandoque significat dictio* Quando, *temporalitèrque sumitur.*
3 Quando, *sumitur secundum subiectam materiam.*
4 Quando, *apud Grammaticos propriè est*, quo tempore.

1 CONditionem importat hæc dictio, quando iungitur verbo futuri temporis, vt *in l. cum vir. ff. de condit. & demonstr. & in l. quod publicè, ff. quando dies legati cedat, & in l. fideicommissa, §. hoc autem,* vbi Bart. *ff. de legat.* 3. notant Ruin. *cons.* 68. *num.* 7. *vol.* 4. Paris. *cons.* 81. *num.* 6 *lib.* 1. Crauet. *cons.* 15. *n.* 3. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Qualitercumque, vers. quando, pag.* 86. Azebed. *l.* 4. *num.* 7. *tit.* 16. *lib.* 8. *noua Recopil.* Menoch. *cons.* 697. *n.* 3. *& cons* 1168. *num.* 26. Surd. *cons.* 298. *num.* 35. Honded. *cons.* 53. *n.* 5. *vol.* 2. Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap.* 2 *num.* 16. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *cap.* 542. *n.* 51. Gregor. *decis.* 426. *num.* 2. [Franc. de Barry *de success. testati, & ab intest. lib.* 17. *tit.* 2. *n.* 3. *prope fin.* Rot. *decis.* 238. *n.* 6. *& decis.* 217. *n.* 1. *p.* 1. *in posth.* Farin. Peregr. *cons.* 5. *n.* 1. *vol.* 5. vbi quòd importat, & facit conditionem.]

2 Interdum sumitur temporaliter, temporisque dilationem significat, vt *in rubr. quando dies legati cedat. & in rubr. quando appellandum sit,* cum aliis adductis per Alberic. *in suo Dictionario, verb. Quando.* Gabr. *cons.* 57. *num.* 1. *vol.* 2. Honded. *d. cons.* 53. *n.* 37. *&* 38. Menoch. *cons.* 473. *num.* 6. vbi *num.* 8. subdit, quòd
3 ea sumenda est secundùm subiectam materiam.

4 Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Authores, propriè est *Quo tempore.* Cic. *de Orat.* Quando me ista curasse arbitramini Idem 2. *Officior.* Vtinam tunc essem natus, quando Romani dona accipere cœpissent. Pro *Quoniam*, aliquando sumitur. Cic. *lib.* 10. *epist.* 12. Quam quando complexus ea, & tenes. Idem *de Senect.* Quando te id video desiderare.

DICTIO CCCVIII.

Quandocumque.

1 *Tempus omne comprehendit dictio* Quandocumque, *& ita est multiplicatiua, & distributiua temporum.*
2 *Modum omnem, omnemque qualitatem apta est comprehendere dictio* Quandocumque.
3 *Vniuersalis est dictio* Quandocumque, *omnia comprehendens, etiam in materia odiosa.*
4 *Temporis reseruationem, seu perpetuitatem quandam significat dictio* Quandocumque.
5 *Infinitatem in contractibus denotat dictio* Quandocumque.
6 Quandocumque, *restringitur secundùm subiectam materiam.*
7 *Redimendi concessa facultas quandocumque venditor voluerit, præscribitur spatio triginta annorum.*
8 *Dictio* Quandocumque, *addita cum clausula,* Toties, quoties, &c. *quid operetur remissiuè.*
9 Quandocumque *substituere, significat compendiosam.*

COmprehendit hæc dictio de sui natura omne 1
tempus, & ita est multiplicatiua, & distributiua temporum, vt tradunt Doctores *in l. Centurio, ff de vulgari, & in l. precibus, ff de impub.* Apostill. ad Bart. *cons.* 21. incip *Visa, in vers. secunda positione, lib.* 2. Felin. *in cap. cùm accessissent. de constit.* Corn. *cons.* 199. *num.* 17. *vol.* 2. Paris. *cons.* 33. *vol.* 3. Fabian. de Monte *de empt. & vend. q.* 3. *p.* 4. *in princip.* Honded. *cons.* 55. *num.* 42. *vol.* 2. Menoch. *cons.* 399. *num* 32. *&* 34 Natt. *cons.* 132. *num.* 5. Surd. *cons.* 460. *num.* 58. & operatur, ac si singula tempora fuissent enumerata, secundùm Menoch. *de præsumptionib. lib.* 4. *præsumpt.* 51. *num.* 6. [Fusar. *cons.* 182. *num.* 3. vbi quod est distributiua, & continet plura tempora. Rot. apud Paol. de Rubeis *cons.* 271 *n.* 17. *tom.* 2. *diuers.* vbi quòd comprehendit omne tempus.]

Est apta comprehendere omnem modum omnèm- 2
que qualitatem, vt per Anchar. *cons.* 168. incip. *Iurè diuino, num.* 7. quem refert Card. Tosch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 349. *n.* 2.

Vniuersalis est, & omnia comprehendit, etiam in 3
materia odiosa vt per Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscopalis Neapolit. decis.* 287. *num.* 1. *p.* 2. Ita vt si adiecta sit substitutioni, de sui natura nullum tempus excludat, argum. *l. Iulianus, ff. de legat* 1. *& cap. solita, de maioritate, & obedien.* Menoch. *dict. cons.* 399. *n.* 34. Corn. *d. cons.* 199. *num* 2. qui etiam *in cons.* 135. *n.* 12. *vol.* 1. dicit, hanc eandem dictionem denotare causam remotam & occasionalem.

Vnde temporis reseruationem, seu perpetuitatem 4
quandam significare resoluit Menoch. *cons.* 143.
n. 11. *& cons.* 151. *n.* 33. & ita quandam infinitatem 5
in contractibus denotare tradunt Rub. *cons.* 5. *num.* 4. Alex. *cons.* 145. *col.* 1. *vers. sed hoc lib.* 2. Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *gloss.* 2. *num.* 19. Boër. *decis.* 131. *n.* 21. Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap.* 9. *num.* 175. Cened. *post libr. practic. & Canonic. quæst sing.* 85 *n.* 1. [Rot. *decis.* 21 *n.* 13 *tom.* 5 *recent.*]

Restringitur tamen hæc dictio secundùm na- 6
turam actus, cui attribuitur, vt per Cort. *in memorab. verb. Quandocumque, pag.* 725. Bald. *cons.* 67. *col.* 2. *vers. nec obstat, vol.* 3. Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *gloss.* 7. *num.* 26.

n.16.ad finem,& tit.2.§.1.gloss.2.n.9. Boër.*decis.*131.*n.*18.Menoch.*cons.*143*.n.*9. Surd. *cons.*281 *num.*23. Vulpel.*de prepos.& aduerb.signif.sub hac dict.pag.*86. Cened. *d.sing* 85*.n.*3. [& quandoque spatio triginta annorum terminatur.Pereg.*cons.*75*.n.*30*.vol.*2.]

7 Vnde si in contractu promittitur, & datur facultas redimendi, quandocumque venditor voluerit, non obstante huiusmodi dictione, huic pacto præscribitur spatium triginta annorũ. Ita Rol.*cons.*126. *à n.*24*.vol.*2.Ruin.*cons.*111*.vol.*1.Balb.*de præscriptionib.in 4.parte quinta princip.*Aut.Gabr.*commun.tit de præscript. conclus.*3. Menoch. *cons.*962. *n.*38. *& seq.* Boër. *decis.*131*.n.*21. Tiraq.*d.tit.*1.§.1.*gloss.*10.*n.*34. Couar.*lib.*1.*var.cap.*9*.n.*4. Caualcan.*de vsufructu mulieri relicto,cap.*9*.n.*175.Vulpel. *citato loco, statim in princ.*Surd.*decis.*2*.n.*10.Cald.Pereira *in l.si curatorem, verb.qua facilitate,n.*70.Perez *l.*1.*tit.*2.*lib.*8. *Ordinã. p.*41.*& l.*1.*vers.quæro,*19.*tit.*9.*lib.*3.*pag.*647.Mart.*de iurisdict.p.*1.*cap.*34. *n.*11. Stephan.Grattao.*discept. forens.cap.*2.*n.*5 Molin.*de Iustitia,tract.*2.*disput.*374. *vers.quando.* Cened. *d.sing.*85 *.n.*1. Card. Mantic.*de tacit.& ambig.conuent.lib.*4.*tit* 31.*n.*6. Bernard.Græuæ.*in pract.Camer.Imper.lib.*2.*conclus.*18 *consid.*1.

8 Addita cum clausula *Toties quoties*,quid operetur, Vide Boër.*decis.*138.*n.*21.

9 *Quandocumque substituere,* significat compendiosam.Menoch.*cons.*1010*.n.*13.*& cons.*1153.*n.*4.

Dictio CCCIX.

Quandoque.

1 *Regulam esse in contrarium, & exceptionem propriè significat dict.* Quandoque.
2 Quandoque *interdum ponitur pro* Aliquo tempore, *seu* Quandocumque.

1 DEnotat hæc dictio regulam esse in contrarium, & exceptionem propriè significat, vt *in l. regr. ff.quando dies legati cedat,& in l.penult.§.fin.ff.de rebus eorum,& in l.continuus,§.item qui in insulam,ff.de verbor. oblig.& in l.3.§.hac pœna,ff.quod quisque Iuris,& in l. interdum,ff.de condit.indeb.& in princip. Instit. quibus modis re contrahitur obligatio.* notant Alberic.*in suo Dictionario,verb. Quandoque.* Grat.*cons.*2.*n.*24.*lib.*1. Vulpel.*de prepos. & aduerb.signif. verb. Quandoque, pag.*89.Menoch.*cons.*99*.n.*187.

2 Interdum ponitur pro *Aliquo tempore,*notat Dec. *in l.si quis,n.*4*.ff.quod quisque Iuris,& in cap.quoniam contra,n.*6*.de probationib.* Et aliquando idem importat,quod *Quandoque,*vt *in princip.Instit.quibus modis re contrahitur obligatio,* ibi, *& quandoque nobis non eadem res, sed alia eiusdem naturæ, & qualitatis redduntur,* id est quocumque tempore mutuum soluatur,non esse eandem rem, sed aliam reddendam, vt ibi explicat Pichard.*n.*50.

Dictio CCCX.

Quantus.

1 NOn solùm numerum, sed qualitatem propriè significat, vt *in l. quanta, ff de publican.*notant Tiraq. *de retract.lu lign.* §.1.*gloss.*1.*n.*13. & alij, quos refert Matienço *ad l.*1.*num.*16.*gloss.*1.*tit.*4.*lib.*5.*noua Recopil.*[Valenz.*cons.*128.*n.*108.*tom.*1.]

August.Barbos. de Dictionib.

Dictio CCCXI.

Quasi.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Impropriet atem,fictionem, & diminutionem denotat dict.* Quasi.
3 *Veritatem denotat interdum dictio* Quasi.
4 *Proprietatem denotat dict.* Quasi.
5 Quasi, *apud Grammaticos aduerbium est similitudinis & significat* Tanquam.
Quasi, *vsurpatur pro*
6 Sicut.
Non secus ac.
7 Ferè.
8 *Ironiam sæpè continet* Quasi.

DE vi, & effectibus huius dictionis vide Rebuf. 1
*ad l.inter stuprum,*101.§ *seruis legatis,vers.quasi commune.ff.de verb.signif.pag.mihi* 429. Felin. *in cap. gratum,num* 12. *de offic. deleg.* Alex.*cons.*15.*num.*10. *vol.*1 Cosm.*in pragmat.sanct.tit.qualiter ore,ad finem, verb.quasi,fol.*168.Card.Tusch.*practic.conclus.tom.*1. *lit.D,concl.*350. Octauian.Vulpell. *de prepos. & aduerb.signif.sub hac dict.p.*89. Cened.*post libr.practic. & canonic.quæst.sing.*84.Tursellin.*de particulis Latinæ orationis,cap.*149. Grat.*de dictionib. dict* 202. [Fusar. *cons.*195*.num.*45.vbi quòd importat fictionem. Rot. *decis.*147.*n.*5.*p.*2.*in posth. Farin.* vbi quòd est dictio extinctiua,aliàs *p.*4.*recent.*]

Propria natura huius dictionis est denotare im- 2
proprietatem, fictionem, & diminutionem, vt *in l. item mera,§.Celsus,& §.quamuis,ff.ad legem Aquiliam, & in l.item ait Prætor,§.item,&* ibi gloss. *ff.ex quibus causis maiores, & in l.factum,* & *ibi* gloss. *ff. de condit. & demonstr.*notant Alex.*in l.non erit, §.datum,num.*1. *ff.de iureiurando, & cons.*2. *num.*4. *lib.*1. *& cons.*15. *num.*7. *lib.*1. Dec.*in l.si ego,num.*1. & *ibi* addit. *ff.si certum petatur,& cons.*539.*num.*11.Ias.*in §.præterea, num.*41. *Instit. de act. & in l. si ante nuptias, num.*1. *ff. soluto matrimon.* Rol.*cons.*83.*num.*5.*vol.*3. Hip. *in l.si quis dolo, num.*2.*ff. ad legem Corneliam de sicariis.* Cephal.*cons.*74.*num.*26.Tiraq. *de iure maritis,gloss.*7. *num.*187.Medicis *in regulis Iuris,p.*1.*reg.*10.*num.*40. Rebuff *in l.vnica, gloss.prout,num.*19.*C.de sentent.quæ pro eo.* Cosm. *citato loco.* Menoch. *de præsumptionib, lib.*4. *præsumpt.*17. *num.*5. 6. *&* 10. *& præsumpt.*86. *num.*13. *& cons.*166. *num.*33. *& cons.*163. *num.*11. Bertazol. *in repet. si quis maior, n.*229. *C.de transact.* Curt.iun. *cons.*163. *num.*13. Honded. *cons.*85.*n.*15. *vol.*1.Octauian.Vulpell.*citato loco.* Flamin. *de resign. lib.*7.*q.*1. *num.*89. Ioseph. de Sesse *Arag. decis.*103. *num.*30.Cened.*d.sing.*84.*num.*1. Card.Tusch.*practic. conclus.tom.*2.*litt.D. concl,*350.*num.*9. *&* 10. Ioan à Cochier *de iurisdict.Ordinarii.in exemptos,lib.*4 *q.*20. *num.*6. Rota *decis.*2. *num.*3. *in fine, de alienat. iudicij mutandi causa facta,in nou. & decis.*771.*num.*6. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouissimar. & decis.*268. *num.*3. *vers. nam fuit responsum, apud eundem, p* 1. *recent.* [Rot. *decis.*239. *num.*10.*p.*1.*in posthum. Farin.* Leo *Valent.decis.*194. *num.*10. vbi quod est significatiua dubitationis. Narbona *l.*20.*gloss.*12.*n.*51. *tit.*1.*lib.*4. *noua Recopil.* Magdalen. *de numero testium in testam. requis.p.*1.*c.*17.*n.*8.]

Interdum verò ista dictio denotat veritatem, vt 3
probatur ex auctoritate *Ioan.*1. Vidimus gloriam

eius, quaſi vnigeniti à Patre, cap. ex parte, de ſponſalib §. verùm, ff. de reb. dubiis, l. omnes populi, 21. ibi, quaſi ius proprium, ff. de Iuſtitia, 1. ibi, quaſi de re dubia. ff. de tranſact. Panorm. in cap. Parochianos, n. 2. poſt gloſſ. ibi, in verb. Quaſi debita, de decim. & in cap. prout, num. 16. de dolo, & contumac. Hippol. in d. l. ſi quis dolo, num. 1. Rot. deciſ. 672. num. 1. in fine, apud Farinac. pag. 2. recent. Barbat. conſ. 53. vol. 3. Felin. in d. cap. gratum, circa finem. Oldrad. cõ ſ. 155. incip. Quia de forma, in princip. Alex. conſ. 15. n. 7. lib. 1. vbi ait, quòd importat veritatem, quando non poteſt aliter fieri. Boër. deciſ. 44. num. 29. Menoch. de arbitr. caſ. 362. num. 28. Card. Tuſch. d. concluſ. 350. num. 7. & 8. Pichard. in princip. Inſtit. quibus modis re, n. 81. Cened. d. ſing. 84. num 2. Bald. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verbor. oblig. vbi dicit, quòd quandoque iſta dictio Quaſi ponitur per modum cauſæ, & tunc exprimit veritatem; ſed quando ponitur per modum ſimilitudinis denotat fictionem.

4 Sic etiam hæc dictio interdum denotat proprietatem, vt per Apoſtill. ad Felin. in d. cap. gratum, n. 12. in verſ. verbum Quaſi. Card. Tuſch d. litt. D, concluſ. 350. n. 6 vbi n. 11. ſubdit, quòd excludit, quando eſt adiuncta numero, vel quantitati, & n. 4. quòd denotat etiam ſimilitudinem, & n. 5. poſt Dyn. conſ. 41. n. 3. addit, quòd denotat diminutionem rei.

5 Apud Grammaticos verò, & bonos Latinæ linguæ Authores, Quaſi aduerbium eſt ſimilitudinis, & Tanquam ſignificat. Cic. 1. de Orat. Philoſophia laudandarum omnium artium procreatrix quædam, & quaſi parens. Idem 5. Tuſcul. Sic eas exponam, quaſi agatur res, non quaſi narretur. Et quòd Tanquam importet hæc dictio, aſſerunt Felin. in d. cap. gratum, n. 12. Alex. conſ. 2. n. 4. lib. 1. quos refert Card. Tuſch. d. tom. 2. lit. D, concluſione 350. n. 2.

6 Aliquando idem quod Sicut, vel Non ſecus ac ſignificat. Cic. lib. 9. epiſt. 16. Vt quaſi aurum igne, ſic beneuolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit. Idem de Seneƈt. Literas Græcas ſic auidè arripui, quaſi diuturnam ſitim explere cupiens. Idem pro Quinƈt. Quaſi tua res, aut honos agatur, ita laboras.

7 Interdum vſurpatur pro Ferè Cic. 2. Verr. Ex his quaſi decem fiſcos ad Senatorem illum relictus eſſe. Idem 2. Academic. Quantulus vobis videtur? mihi quidem quaſi pedalis.

8 Sæpe ironiam continet. Cic. 1. Philippic. Medico tria millia iugerum, quaſi te ſanum facere potuiſſet. Idem 2. de Finib. Quaſi me pudeat iſtorum, aut non poſſim, quemadmodum dicantur, oſtendere. Idem 3. Verr. Quaſi verò id cupiditate defendendæ nobilitatis, aut ſtudio partium fecerit.

Dictio CCCXII.

Quatenus.

1 *Conditionem importat dictio* Quatenus, *quando eſt iuncta verbo futuri temporis.*
2 *Limitatiua eſt, ſeu reſtrictiua dictio* Quatenus, & *denotat incertitudinem.*
3 *Limitatiua quando eſt dictio* Quatenus *exponitur, id eſt,* In quantum.
4 *Cauſaliter, temporaliter, & quantitatiuè exponitur dict.* Quatenus.
Quatenus *interdum importat.*
5 Quouſque.
Donec.
6 Qualiter.
Quomodo.
7 Quia.
8 Quantumcumque.
9 Ad quem locum.
10 Qua ex parte.

Conditionem importat hæc dictio, præcipuè quando eſt iuncta verbo futuri temporis; ita Bart. in l. 1. num. 20. vbi Caſtr. Imol. & Socin. ff. de condit. & demonſtr. Rebuff. in littus publicum, §. quatenus ſluit, ff. de verbor. ſignif. Bero. conſ. 51. num. 12. col. 2. & conſ. 14. num. 1. vol. 3. Mandoſ in reg. 32. Cancellar. quæſt. 24. num. 3. & 4. Aym. conſ. 802. num. 1. Borgnin. deciſ. 46. num. 382. p. 1. Rot. deciſ. 381. num. 2. p. 1. diuerſ. Honded. conſ. 2. num. 56. & conſ. 57. num. 20. & conſ. 68. n. 11. vol. 2. Pacific. de Salu. interd. inſpect. 4. cap. 2. num. 40. Vulpell. de præpoſ. & aduerb. ſignific. ſub hac dict. in princip. pag 90. Rimin. iun. conſ. 139. num. 20. lib. 1. Surd. conſ. 186. num. 20. Cened poſt libr. practic. & canonic. quæſt. ſing. 86. in fine. Gregor. deciſ. 550. num. 2. [Valenz. conſ 115. n. 23. tom. 2. Rot. deciſ. 12. num. 37 apud Paul. de Rubeis tom. 2. diuerſ. aliàs p. 6. recent.] 1

Et limitatiua, ſeu reſtrictiua & denotat incertitudinem, iuxta tradita per Dec. conſ. 185. num. 2. Bero. conſ. 140. num. 17. vol. 2. Surd. conſ. 186. n. 14. Marien. ad l. 1. gloſſ. 2. num. 16. tit. 4. lib. 5. noua Recopil. Vulpel. citato loco. 2

Et quando eſt limitatiua, exponitur, id eſt, In quantum, vt in l. ſi quis crediderit, vbi gloſſ. ff de pact. & in cap. placet, de conuerſ. coniugat. & tradunt Dec. conſ. 384. num. 1. tom. 2. Rebuff in l. locum, col. 10. verſ. quatenus, ff. de verbor. ſignif. Honded. d. conſ. 57. n. 21. & conſ. 68. num. 12. vol. 2. Mandoſ. de ſignat. fol. 73. col. 1. in princip. [Rot. d. deciſ. 12. num. 38.] Cened. d. ſing. 86. num. 1. in princip. & operatur, vt diſpoſitio adaptetur pro ea parte, pro qua fieri poteſt, vt per Seraph. deciſ. 545. n. 1. 3

Tribus modis exponitur hæc dictio, ſcilicet cauſaliter, temporaliter, & quantitatiuè, vt per Ruin. conſ. 61. num. 43. vol. 5. quem refert Cened. d. ſing. 86. verſ. quatenus tribus. 4

Aliquando accipitur pro Quouſque, vel Donec, vt in l. rogatus, ff. mandati, & in l. Rutilia. ff. de contrahen. empt. & in l. locus, ff. de verb. ſignificat. 5

Nonnunquam interpretatur pro Qualiter, ſeu Quomodo, vt in l. metum, §. ſed quod Prætor, ff. quod metus cauſa. 6

Quandoque ponitur pro Quia, vt in l. cum filius, & ibi gloſſ. ff. de verb. oblig. & in l. in perſonam, in princ. ff. de pœnis, & in l. properandum, §. 1. C. de iudiciis. 7

Plerumque pro Quantumcumque accipitur, vt in l. quatenus, ff. de reg. Iuris. 8

Apud Grammaticos Quatenus idem importat quod Ad quem terminum. Cic. de Amicit. Quamobrem id primùm videamus, quatenus amor in amicitia progredi debeat. Idem ibidem. Eſt enim quatenus amicitiæ dari venia poſſit. 9

Interdum vſurpatur pro Qua ex parte. Cic. lib. 1. epiſt. 2. Poſtulatum eſt vt Bibuli ſententia diuideretur, quatenus de religione dicebat, &c. Bibulo aſſenſum eſt. 10

Dictio CCCXIII.

Quemadmodum.

1 *Similitudinem facti, & non Iuris denotat dictio* Quemadmodum

Quemadmodum, *sine interrogatione prolata, & capitur pro* Sicut.
2 *Interrogatiuè quandoque profertur dictio* Quemadmodum, *& tunc sumitur pro* Quomodo, *vel* Ad quem locum.
3 *Subrogationem indicat dictio* Quemadmodum antea.
4 Quemadmodum *factum ex tribus verbis, Quem, ad, modum, idem significat apud Grammaticos quod* Quomodo.
5 Quemadmodum, *assumit quandoque* Si, Ita, Sed.

1 SIne interrogatione prolata capitur pro *Sicut*, similitudinem facti, & non Iuris denotans, vt *in l. paterfamilias, & in l. quemadmodum, ff. de acq. poss. & in l. verbum erit, ff. de verb. signific. & in l. 3. §. si quis duobus*, vbi gloss. *ff. de alimen. legat. & in l. quemadmodum, C. de agricolis & censuis, lib. 11.* notant Ias. *in l. si familia, n. 1. ff. de iurisd. omnium Iudic.* vbi Dec. *n. 17. & 18.* Vulpell. *de prepos. & aduerb. significat. sub dict. Quatenus, vers. Quemadmodum, pag. 90* Bettazol. *de claus. instrum. claus. 21. gloss. 23. n. 1.* Cened. *post lib. canonic. & pract. quaest. sing. 89. n. 1.*

2 Quando verò profertur interrogatiuè, sumitur pro *Quomodo*, vel *Ad quem modum*, vt *in l. sapè, § item dubitatum est, ff. de verbor. signif. & in tit. ff. quemadmodum seruitutes amittantur, & in rubr. quemadmodum testamenta aperiantur, & in rubr. ff. soluto matrimon. & quemadmodum dos petatur*, sentit. Cened. *d. sing. 89. n. 2.*

3 Dictio *Quemadmodum antea* subrogationem Indicat, vt *in l. si eum, §. qui iniuriarum, ff. si quis cautionibus*, notant Cald. Pereira *de empt. cap. 5. n. 2. in fine.*

4 *Quemadmodum* factum ex tribus verbis *quem, ad, modum*, idem est quod *Quo modo*. Cic. *Attic. lib. 1. epist. 5.* Velim cogites, quemadmodum bibliothecam nobis conficere possis. Idem *Attic. lib. 7. epist. 24.* Hæc res quemadmodum ceciderit, &c. velim ad me scribas.

5 Aliquando assumit *Sic*, vel *Ita*, aut *Sed*. Cic. *ad Quint. Fratr. lib. 1 epist 1.* Vt quemadmodum gubernatores optimi vim tempestatis, sic illi fortunæ impetum superare non possent. Idem *ad eundem lib. 2. epist. 14.* Tu quemadmodum me censes oportere esse in Rèpublica, &c. ita & esse, & fore auricula infima molliorem scito. Idem *pro Flac.* Nunquam laborant, quemadmodum probent quod dicunt, sed quemadmodum se explicent dicendo. Idem *3. Verr.* Quærat non solùm quemadmodum nostro crimini, sed etiam quo pacto suæ confessioni medeatur.

Dictio CCCXIV.

Quia.

1 *Causatiuè ponitur dictio* Quia, *quia reddit causam, & rationem de praecedentibus.*
2 *Causam finalem, & impulsiuam exprimit dictio* Quia.
3 Quia, *aliquando importat* Cum, *vel* Quando.
4 Quia *apud Grammaticos causam reddit plerumque, & respicit* Quare.

1 HÆc dictio ponitur causatiuè, nam reddit causam, & rationem de præcedentibus, vt *in l. hac actio. ff. de calumniatorib. & in l. si quis animo*, vbi notatur. *ff. de acquiren poss. ff. & in cap. quis propter, de rescript. & in cap quia frustrà de sentent. excommunic. & in cap. quia periculosum, de elect. lib. 6.* notant Bart. *in l. demonstratio, in §. quod autem, num. 6. & seq.* vbi Socin. *n. 3. ff. de condit. & demonstr.* Menoch. *cons. 134. num. 19.* Azebed. *ad l. 1. num. 1 tit. 1. & l. 1. num. 221. tit. 1. lib. 6. noua Recopil* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 352. num. 1.* vbi *num. 2.* declarat, nisi apponatur iuncta verbis dubitatiuis. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 91.* Et exprimere causam finalem, & impulsiuam, tradunt 2 Gram. *decis. 39. num. 3.* & Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. tom. 1. lib. 3 tit. 12. num 33* [Notat Rot. *decis. 411. num. 2. p. 2. in posthum. Farin.* vbi quod importat causam pro certo & pro constanti, aliàs *p. 4. recent.*]

Aliquando importat idem quòd dictio *Cum*, vel *Quando*, vt per Ang. *cons. 193.* incip. *Si bene, num. 2. vers. nec obstat*, quem refert Card. Tusch. *d. litt. D, conclus. 352. n. 3.* 3

Apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Auctores, hæc dictio *Quia* causam reddit plerumque, & respicit *Quare*. Cic. *de Senect.* Vt bene vixisse videar, quia cum Scipione vixerim. Idem *Attic. lib. 10 epist 15.* Quia scripseras te proficisci cogitare, eò te hærere censebam Idem *lib 12. epist. 11.* Quia semper animaduerti studiosè te, &c. propterea non dubito, quin, &c. 4

Dictio CCCXV.

Quicquid.

1 *Vniuersalis & pracisa est dictio* Quicquid, *omnem modum comprehendens.*
2 *Casus alioquin priuilegiatos comprehendit dictio* Quicquid.
3 *Ius omne continet dictio* Quicquid, *ita vt propter suam vniuersalitatem nihil remaneat penes concedentem.*
4 *Dict.* Quicquid, *comprehendit omnia etiam minutissima, & verificatur etiam in minutissimo.*
5 *Conditionem facit dictio* Quicquid, *iuncta verbo futuri temporis.*

ESt vniuersalis hæc dictio, & præcisa, omnem modum comprehendens, vt *in l. an fideicommissi, §. cum Pollidius, ff. de vsuris*, notant Tiraq. *in l. si vnquam, in verb. quidquam, C. de reuocan. donat.* Crescen. *decis. 6. num. 4. de testament.* Gozad. *cons. 9. n. 1.* Octauian. Volpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 93. in princip.* Rebuff. *ad l. creditor, 11. vers. idem, in dict. quicquid, ff de verbor. signif. pag. 75.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 8. n 13.* Bartholom. Perett. *in comment. ad Extrauag. ambitiosa, verb pradecessorum, n. 25. de reb. Eccles. non alienam.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 11. n. 72.* Etiam casus alioquin priuilegiatos comprehendit, secundùm Menoch. *de prasumptionib. lib. 4 prasumpt. 145. n. 15.* 1 2

Continet omne Ius ita vt propter suam vniuersalitatem nihil remaneat penès concedentem, vt *in l. etiam ff. soluto matrim.* Grat. *cons. 9. n. 82 lib. 1.* Imò operatur, quòd omne verbum sui natura impetrans arbitrium boni viri mutet naturam, & liberum importet arbitrium. Roland. *cons. 55. n. 49. vol. 3.* Natt. *cons. 684. n. 7 tom. 1.* 3

Omnia comprehendit etiam minutissima, & verificatur etiam in minutissimo, vt per Gulielm. de Monte Lauduno *in Extrauag. suscepti regiminis, in* 4

vers. si quidquam, ne Sede vacante. Cened. post. libr. practic. & canonic. quæst. sing. 89. n. 4. Vnde Quidquid, id est, omnia, interpretantur Cephal. cons. 4. n. 6. vol. 1. & Grat. d. num. 82. Restringitur tamen à verbis præcedentibus, iuxta tradita per Menoch. cons. 681. num. 15.

5 Iuncta verbo futuri temporis facit conditionem, vt in l. qui Romæ, §. Agerius, ff. de verbor. sig. Et cum copola, Et, stat augmentatiuè, vt in l. hac adiectio, ff. de legat. 3. notat Vulpel. citato loco.

DICTIO CCCXVI.

Quicquam.

1 *Vniuersalis præcisa dictio est* Quicquam, *omnia comprehendens.*
2 Quicquam *in minimo etiam verificatur.*

1 EST dictio laxæ significationis, præcisa vniuersalis omnia comprehendens, vt in cap. quia sæpe, de elect. lib. 6. notant Tiraq. in l. si vnquam, verb. omnia, n. 17. C. de reuocan. donat. Bald. in l. cum virum, C. de fideicommiss. Dec. cons. 29. n. 3. Gozadin. cons. 8. n. 14. & cons. 9. n. 2. Aym. cons. 227. n. 13. Volpell. de prepos. & aduerb. signif. sub d. Quicquid, vers. quidquam, pag. 93. col. 2. Cened. d. sing. 89. n. 5.

2 In minimo etiam verificatur, secundùm Bart. in l. si seruum, §. Prætor, in 2. notab. ff. de acquiren. hæred. Bartholom. Peretr. in Extrauag. ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienand. super verba, Quidquam alienare præsumpserit, n. 3. p. 237. vbi subdit, quòd Quicquam, siue quidquam idem est, quod Omnia.

DICTIO CCCXVII.

Quicumque.

1 *Vniuersalis est dictio* Quicumque, *omnia comprehendens.*
2 *Vniuersalis est dictio* Quodcumque.
3 *Dictio* Quibuscumque *omnia comprehendit, & propter suam generalitatem ad casus etiam improprios trahitur.*
4 *Maiora expressis comprehendit dictio* Quicumque.
5 *Dictio* Quicumque *facit vt ij comprehendantur, qui aliàs non comprehenderentur.*
6 *Casus ad improprios trahitur dict.* Quicumque.
7 *Genus omne personarum comprehendit dictio* Quicumque.
8 *Personas omnes etiam priuilegiatas includit dict.* Quicumque, *dummodo tamen specialia priuilegia non habeant in materia de qua agitur.*
9 *Dispositionem ad extraneos extendit dictio* Quibuscumque.
10 *Dictio* Quicumque, *facit vt dispositio quæ de se habet terminos præfixos, excedat terminos, & extendatur in infinitum.*
11 *Distributiua est dict.* Quicumque, *& attribuit rem cuilibet in solidum.*
12 *Dictio* Quicumque, *licet extendatur ad omnes casus & personas, restringitur tamen ad personas habiles.*
13 *Dictio* Quicumque *restringitur secundùm naturam actus, cui attribuitur.*
14 *Dictio* Quodcumque, *in materia fauorabili auget, & in materia odiosa est stricti iuris.*
15 Quodcumque *&* Omne *differunt.*
16 Quodcumque *qui dicit nihil excipit.*
17 *Dict.* Alius, *licèt importet similitudinem, tamen quando iungitur cum dict.* Quicumque, *non patitur restrictionem, nisi verba proferantur à lege, quia recipiunt restrictionem ex habilitate, vt num. 18.*

VNiuersalis est hæc dictio Quicumque, omnia includens, & nihil excludens, vt in l. à procuratore, C. mandati, & in cap. soluta, de maiorit. & obed. notant Gloss. verb. Quicumque. in cap. Quicumque, de sentent. excommunic. lib. 6. Tiraq. de retract. lign. §. 1. gloss. 3. num. 20. Apostil. ad Roman. cons. 31. vers. Quacumque. Rimin. iun. cons. 450. num. 35. vol. 4. Roland. cons. 5. num. 44. vol. 1. Menoch. cons. 600. num. 5. & cons. 1119. num. 28. & remed. 6. recup. n. 15. Rot. apud Marches. de commiss. p. 1. pag. 241. num. 2. & pag. 978. num. 2. in vlt. impress. Octauian. Vulpell. de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 93. col. 2. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 351. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 2. resol. 40. n. 2. Honded. cons. 64. num. 4. vol. 1. & consil. 86. num. 15. vol. 2. Gloria. resp. 1. p. 2. num. 193. Ias. in l. quodcumque, num. 1. de verb. oblig. Aym. consil. 308. num. 4. & 5. Paris. cons. 9. num. 8. & consil. 90. num. 6. vol. 1. Bursat. cons. 9. num. 3. vol. 1. Gom. in reg. de triennali, quæst. 1. vers. tamen istis. Mandos. in reg. 17. Cancellar. quæst. 8. num. 2. & reg. 21. quæst. 5. num. 2. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 11. n. 72. Pauf. de confident. quæst. 27. à num. 24. Sanctarel. var. resolut. quæst. 2. num. 21. vbi cum Ruin cons. 103. num. 9. vol. 3. hoc intelligit in materia fauorabili, secus in odiosa. [Duran. Rota decis. 133. num. 12. vbi quod comprehendit omnes dum ratio diuersitatis reddi non potest. Reinoso obseru. 11. num. 11. vbi quod includit etiam, in quibus mentio specialis requiritur, & sine difficultate quando lex statuit terminum intra quem iubet impedimenta proponi. Rota in Sabinen. Castri Montis Rotundi 8. Februarij 1627. coram Reuerendissimo Coccino Decano, vbi post Tiber. Decian. cons. 41. num. 38. lib. 2. & cons. 35. num. 33. lib. 3. tenet quod hæc dictio nihil excludit, sed comprehendit omnem significationem nominis, cui adijcitur etiam si impropriissima sit: & deinde subdit quod in fine posita ad omnia refertur.] 1

Et de dictione Quodcumque nuncupatim agentes, idem traduot Crauet. cons. 294. col. 5. vers. Ad idem adduco, vol. 2. Ruin. cons. 98. num. 11. volum. 2. Rom. cons. 31. num. 2. Menoch. cons. 496. num 65. & seq. Roland. consil. 12. num. 40. vol. 4. & consil 61. num. 35. vol. 1. Rimin. iun. cons. 450. sub num. 41. vol. 4. vbi de verbis Quocumque casu, Mandos. in reg. 17. Cancellar. quæst. 8. num. 2. Gloria. resp. 1. p. 1. num. 165. & resp. 11. n. 26. Cened. singul. 90. num. 1. in princip. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 11. num. 72. 2

Et de dictione Quibuscumque, in datiuo, vel ablatiuo casu concepta, quòd omnia comprehendat, & propter suam generalitatem ad casus etiam improprios trahatur, notant Tiraq. de retract. tit. 2. §. 1. gloss. 7. à num. 20. Rimin. iun. cons. 450. num. 35. vol. 4. Roland. cons. 5. n. 44. vol. 1. Honded. cons. 64. n. 4. vol. 1. & cons. 86. n. 15. vol. 2. Menoch. cons. 435. num. 23. & cons. 1129. num. 29. Bertazol. de clausulis instrument. claus. 4 gloss. 30. à num. 1. Mart. de iurisd. p. 4. cent. 2. cas. 130. n. 7. Cened. post libr. practic. & canonic. quæst. sing. 91. n. 1. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 24. 3

decis.24.num.7.& discept.forens.cap.82.n.32. Aloys. Ricc.*in decis. Curia Archiep. Neapol.decis.136.n.16. p.1.*Glorit.*resp.1.p.1.n.19.*

4 Amplia primò, quòd hæc Dictio *Quicumque*, est adeò vniuersalis, vt comprehendat maiora expressis, vt per Gloss. *in Clem. de re iudicata.* Roland. *cons.5. num.44.vol.1.* Ruin. *cons.105. num.9. vol.3.* Gabr.*com.lib.6.tit.de verbor. signific.conclus.4.* Surd. *cons.453.num.8.* Maresc. *var. resol.lib.1.cap.101.n.3.* Mar. Antonin. *var.resol. lib.1. resol.39.num.14* Et nuncupatim agentes de dict. *Quibuscumque*, hanc eandem ampliationem firmant Bertazol. *de claus. instrument.claus.20.gloss.4.num.3.* Stephan Gratian. *locis proxime citatis,* Rota *decis.680. numero 5. p.2. recent.*

5 Secundò amplia, vt hæc dictio *Quicumque*, faciat etiam vt ij comprehendantur qui aliàs non comprehenderentur, maximè concurrente identitate rationis, vt per Rotam *decis.781. num.10.p.1. diuers.* & apud Pic. *post gloss.ad Statuta vrbis,d.2.*, Honded. *cons.76. n.16. lib.2.* Seraph. *decis.980 n.8.* Gregor. *decis.267.n.5.* Et de dict. *Quibuscumque* agens, idem ait Seraph. *decis.325. num.7.* Et quòd hæc eadem dict. *Quibuscumque* soleat includere ea, quæ ex propria significatione non venirent, & ea quæ specialem mentionem requirerent, tradit Intrigl. *Siculæ decis.3.n.131.*

6 Tertiò amplia, vt etiam hæc dictio *Quicumque*, propter suam generalitatem ad improprios casus trahatur, vt tradunt Abb. *cons.3.dub.3.num.2.* Alex. *cons.7. lib 6.& cons.95.lib.7.* Corn. *cons.16. lib.1.* Barbat. *cons.18. lib.4.*Alciat.*decis.386.* & alij plures, quos refert & sequitur Santarel. *variar. resol. q. 48. n.29.*Octauian.Vulpell.*d.loco, vers. & sunt, p.g.94.* & ita sub hac dict. eos quoque includi, qui non propriè, sed impropriè sunt tales, asserunt Bart. *in l. quicumque, C. de seruis fugitiuis*, & Barbat. *cons.48. col. antepen. vol.4.* Et de dict. *Quibuscumque*, quòd comprehendat etiam impropriè, & abusiuè, resoluit Mart.*d.p.4.cons.1.cas.10.n.25.*

7 Quartò amplia, quòd sub hac dict. *Quicumque*, comprehenditur omne genus personarum, vt per Rot. *decis.368.num.5.p.1.diuers.* Menoch. *cons.224. num.7.* Anton. Monach. *Bononien. decis.54.num.48.* Et ideo tam masculum, quàm fœminam complecti asserunt Rebuff.*in tract.de pacif.possessorib.num 3.* ibi *num.6.* subdit, comprehendere collegium. Bursat. *cons.32.n.14.&.16.lib.1.* Socin.iun. *cons.89. num.13. vol.3.* Honded.*cons.92. num.7.vol.1.* Cened. *sing 85. num.5.* [Narbona *l.13. gloss.2. num.1. tit.2. lib.4. recop l.* Giurba *cons.crimin.21. num.2.* vbi quòd omne personarum genus comprehendit, & ad casus impropnos trahitur.

8 Quintò amplia, quòd includit omnes, & quascumque personas, etiam priuilegiatas, dummodò tamen specialia priuilegia non habeant in materia, de qua agitur, vt *in l.in fraude, §.vltim.ff.de militari testament.*Vulpell. *citato loco.* Farinac. *in praxi crimin. p.3.quæst 108.num.6* quamuis in dictis personis requireretur specialis mentio. vel concessio, secundùm Calder. Peretta *quæst. forens.cons.30.n.16.* Et nuncupatim de dictione *Quibuscumque* agentes ampliationem firmant Menoch. *rem 15.recuperan.n.83.* & Gotier. *canonicar. lib.1.cap.34.n.57.*

9 Sextò amplia, quòd dictio *Quibuscumque* adeò est vniuersalis, vt extendat dispositionem ad extraneos, & eos qui non venirent, vt per Alex *cons.30. incip. Præ suppositis, n.14. in 6. dub.lib.5. & cons.1. & cons.193.num.4.lib.6.* Card.Tusch. *pract. conclus. tom.à lit.D,concl.35 1.n.3.* Mart. *d.casu 130. num.7.*

Et de dictione *Quodcumque* agentes idem aiunt Ias. *in l. quædam, §.nihil interest, n.3. vers.limita quatuor modis. ff. de edendo.* Paris. *cons.9 num.8.vers.sicuti in simili, lib.1.* Mandol. *in reg.21. Cancellar. q.5.num.2.* Cened. *sing.90. num.1. post medium.* Vnde licèt de feudi propria natura sit, vt ad hæredes extraneos, seu fœminas non transeat, tamen vbi in illius concessione apposita fuerit hæc dictio *Quibuscumque*, propter eius generalitatem sic feudi natura immutatur, vt ad hæredes extraneos transeat, iuxta ea, quæ dixi *in tractatu de Clausulis, sub claus. Pro se, suis que hæredibus, & successoribus quibuscumque, num.1. cum seqq.* vbi *n.6.* idem subdidi in iure pa-
tronatus, & *num.7.* in emphyteusi. Et quòd dictio 10
Quicumque faciat, vt dispositio, quæ de se habet terminos præfixos, excedat terminos, & extendatur in infinitum, tradit Put.*decis.165.n.1.aliàs 110.lib.1. in correctis.*

Septimò amplia, quòd hæc dictiò est distributi- 11
ua, & attribuit rem cuilibet in solidum, vt tradunt Bart.*in l.hoc articulo ff. de hered.instituend.* Ias. *in l.si quis in fundi vocabulo, §.si quis heredes, num.2. ff. de legat.1. & in l.qui filiabus. §.si quis ita, num.7. ff. de legat.1.* Ruin.*cons.76.num.4.vol.1.* Natt. *cons.7.n.13. vol.1.* Tiraq *de retract. tit.1. §. 31.gloss.1. num.12.* Cened. *sing.85.num 6.* Card.Tusch. *d.lit.D, conclus.269.num.12.* Item est dictio collectiua, & distributiua, habens effectum importantem vniuersitatem, prout dictio *Omnia, & singula.* Anton. de Butr. *cons.19. num.. vers. in prim. ego autem,* quem refert Card.Tusch.*d.lit.D,concl.25 2.n.1.*

Octauò amplia, quòd adeò est vniuersalis hæc 12
dictio *Quicumque*, vt non restringatur, sed potiùs extendatur ad omnes casus, & personas, vt per Menoch.*de præsumptionib.lib.4.præsumpt.198.n.21.* Farinac. *in praxi crimin. p.4. cons.65. num.8.* & nedum comprehendit omnes casus suprà enumeratos, sed alios quoscumque. Specul. *in tit. de instrument. præsent.§. fin. vers. quòd si quis,* vbi Ioan. Andr. *in addit.* Cort.ion. *cons.38.in fine.* Capitaq. *decis.196.num.6. p.2.* etiam quòd sint casus diuersi ab expressis, *l.si fundum sub conditione.§.si liberius,ff. de legat.1.*Paris. *cons.79. n.21. lib.2.* Tiber. Decian. *cons.24. num 99. lib.1.* Dec. *cons 653. n.4. in fine.* Et includit omnes omissos in speciali enumeratione. Doctores post gloss. *in auth ex testamento, verb. quodcumque, C. de collatio. l. Iulianus, ff.de legat.3.*Coto.*cons.63.sub n.8. vol.1.*Et fuit dictum *in Sabinen.Castri Montis rotundi, 8. February 1627. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.* Restringenda tamen est ad personas habiles, vt per text. *in l. et gradatim, ff.de munerib. & honorib.* resoluunt Reboff.*de pacif.possessor. num.172.* Ludou. Gom. *in reg. de annali possess. q.3.vers.non obstat.* Calder. Pereira *de potest.eligendi, cap 1.num.57.*Sanctarell.*variar.resolut.q.48.num. 29.* Amic. *de iure emphyt. in præludi.n.21.* Rot. *decis.642. a n.2. p.2. recent.* Card.Tusch. *d. lit. D,conclus.352. n 9.*vbi post Apostil. ad Roman.*cons.31. in vers quacumque,* ait, quòd in odiosis, & vbi constat de mente disponentis, verbum *quicumque* restringitur ad similia, & ad habiles, & ad vnum tantùm; & quòd hæc dictio intelligatur de habili, firmat Paris.*de confident. benefic. q.58. n.51.*

Item restringitur secundùm naturam actus, cui 15
attribuitur, vt per Tiraq. *de retract. tit.1. §.1.gloss.7. num 26.* vbi *num.29.* subdit, quòd si dictio *Quodcumque* profertur à lege, restringitur de habilitate, secùs si ab homine, quia non recipit restrictionem, & quòd restringatur secundùm subiectam materiam, tenent Rebuff. *in concordat. de forma mandati Apostol.*

Apostol. in vers. Quibuscumque. Caoa'can. *de vsufructu mulieri relicto, cap. 9. n.* 106. Card. Tusch. *d. litt. D, conclus.* 304. *n.* 18.

14 Dictio *Quodcumque* in materia fauorabili auget, sed in materia odiosa est stricti Iuris, & non includuntur ea, quæ sont diuersæ speciei, & maiora expressis, vt per Ruin. *cons.* 203. *num.* 9. *vel.* 3. quem refert Cened. *sing.* 90. *n.* 2. Geminata verò comprehendit odiosiora, maximè in materia fauorabili, iuxta tradita per Mart. *de iurisdict. p.* 4. *cent.* 2. *casu* 129. *n.* 14. vbi loquitur de dictione *Quicumque.*

15 *Quodcumque*, & *Omne* differunt, quia dictio *Quodcumque* est vniuersalis, & magis lata, quàm dictio *Omne*, quæ est generalis, vt per Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *gloss.* 7. *n.* 26. quem refert Cened. *d. sing.* 20. *num* 4.

16 *Quodcumque* qui dicit, nihil excipit, vt per Narbona *de appellatione à Vicario ad Episcopum, p.* 2. *fundament.* 1. *n.* 35. vbi, *n.* 36. subdit dictionem *Quomo-*
17 *decumque* idem esse, quod *Quecumque.* Vnde licèt dictio *Alius, alia, aliud* importet similitudinem, tamen qoando adest dictio *Quacumque alia*, oon patitur restrictionem. Gozadin. *cons.* 1. *num.* 15. quem refert Card. Tuscb. *d. lit. D, conclus.* 355. *n.* 6. Et fuit resolutum *in d. Sabinen. Castri Montis rotundi, coram Illustrissimo Domino Coccino, vers. & in hac.* Idem in modo vacandi expresso; quia licèt alius modus, quàm expressus non veniat, tamen si est dictum, *Vel alio quocumque modo*, comprehendit omnem alium modum. Socin. *cons.* 32. *num.* 11. *& seq. lib.* 1. Cardin. Tusch. *d. conclus.* 355. *num.* 7. Sic etiam licèt verbum *Heredes*, in materia feudali intelligatur de masculis, & descendentibus, tamen qoando adest dictio *Quoscumque heredes*, intelligitur de extraneis secundum Roland. *cons.* 96. *num.* 45. *lib.* 1. Cardin. Tusch. *d. concl.* 355. *n.* 8. Hioc etiam in legato facto vxori de omoibus, & quibuscumque, quæ habet in domo, veniunt etiam venialia, quæ aliàs non venirent. Curt. iun. *cons.* 1. *n.* 1.

18 Limita, & declara, hanc proximam resolutionem procedere nisi verba proferantur à lege, quia recipiunt restrictionem ex habilitate. Curt. iun. *cons.* 1. *n.* 3. *& seq.* Card. Tusch. *d. conclus.* 355. *n.* 10. vbi *n.* 11. post Apostill. ad Roman. *cons.* 31. *in vers. quacumque*, hanc limitationem intelligit, nisi agatur de faoore publico, quia tunc non fit restrictio ad habiles etiam in lege, vel statuto.

19 Limita deinde in verbis vniuersalibus, vt ad expressa restringantur, *l. si decerte, C. de transact.* Oldrad. *cons.* 8. incip. *Quidam pater.* Card. Tusch. *d. concl.* 355. *num.* 13. Vnde si constituatur procurator in causa certa cootra Titium, & in quacumque alia causa, intelligitur contra Titium, non contra alium. Dec. *cons.* 502. *n.* 9. Sic enim in vacatione beneficij per obitum, vel cessionem Titij, vel aliàs quomodocumque, & qualitercumque, venit omnis alius modus; sed ex persona Titij expressa non ex alia. Socin. *cons.* 33. *n.* 12. *lib.* 1. Card. Tusch. *d. concl.* 355. *n.* 14.

Dictio CCCXVIII.

Quid.

1 *Diminutionem denotat dict.* Quid, *& refertur ad minimum, seu verificatur in minimo.*
2 Quid, & Quod, *in quo differant, ostenditur.*
3 *Interrogatiua est dictio* Quidni, *sicut dictio* Cur.

REfertur hæc dictio ad minimum, seu verificatur in minimo, & denotat diminutionem, vt per Bertazol. *de clausu. in instrument. claus.* 26. *gloss.* 12. *n.* 1. Ludou. Gom. *in §. pœnales, n.* 4. *Instit. de act.* vbi subdit, quòd hæc dictio refertur ad minimum, dictio verò *Quod*, ad vniuersum. Et sic est differentia, quia *Quid* denotat diminutionem, *Quod* autem perfectionem, refert Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 29. *n.* 3. 1 2

Dictio *Quidni*, est interrogatiua, sicut dictio *Cur*, vt *in l.* 1. §. *si quis ita, ff. de verber. oblig.* vbi Zasius *n.* 4. & Rip. subduot, quòd etiam quandoque est affirmatiua, & secum habet affirmationem inclusam, vt refert Octauian. Vulpel. *de prepos. & aduerb signif. in dict. Quidni pag.* 95 *col.* 1. 3

Dictio CCCXIX.

Quidam, Quidem.

1 *Certum hominem, aut rem declarat dict.* Quidam.
2 Quidem, *aduerbium, nominibus propriis eleganter adiungitur, sed in fine magis, aut in medio, quàm in principio.*

HÆc dictio secundùm Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Autores, certum hominem, aut rem declarat. Cic. *de Orat.* Tu pudore à dicendo, de timiditate ingenua quadam refugisti. Terent. *Eunu. b.* Nec tibi obstat, quod quidam facit. 1

Quidem aduerbium nominibus propriis eleganter iungitur in principiis, sæpiùs pronominibus, sed in fine magis, aut in medio, quàm in principio. Cic. 1. *Philippic.* Nimis iracundè tu quidem, & valde intemperanter. Idem *lib.* 2. *epist.* 24 Tantùm doleo, & mirificè quidem. Idem *Attic. lib.* 6. *epist.* 1. Sed est varium illud quidem, verumtamen multiplex pueri ingenium. Cùm autem res dubia antecedit, *Quidem* certè pro *Saltem* subiicitur. Idem *Attic. lib.* 1. *epist.* .. Spera me tibi causam probasse, cupio quidem certè. *Quidem profectè*, vehementer affirmat. Idem *Attic. lib.* 6. Nunc quidem profectò Romæ est. 2

Dictio CCCXX.

Quilibet.

1 *Vniuersalis est dict.* Quilibet, *omnia comprehendens, etiam minima.*
2 Quilibet, *operatur idem quod dict.* Omnis.
3 *Inhabiles omnes ad accusandum comprehendit dict.* Quilibet.
4 Quilibet *attribuit actum cuilibet in solidum.*
5 *Distributiua est singulorum suprà positorum dict.* Quilibet.
6 *Relictum si fiat cuilibet ex consanguineis, omnes admittuntur.*
7 *Personis distributiuè nominatis attribuit in solidum dict.* Quilibet.
8 *Substitutio facta pluribus filiabus, si dicatur cuilibet earum, videtur facta singulis earum.*
9 *Restrictionem non recipit dictio* Quilibet, *posita ab homine, cùm sit vniuersalis.*
10 *Vniuersalis est dict.* Quolibet modo *omnes casus comprehendens.*

ESt vniuersalis hæc dictio, omnia comprehendens, etiam quantumuis minima, vt in *l. cùm quid,* 1

quid, ff. si certum petatur, notant gloss. verb. quaslibet alias, in l. omnes, C. de quadrienny prascrip. & in Clem. 1. verb. quanis alia, de re iudicata. Dec. conf. 619. num. 2. Rebuff. in comment. ad l. creditorum, 11. vers. quilibet, ff. de verb. signif. pag. 75. Menoch. conf. 33 n. 21 Azebed. d. l. 2. num. 2. tit. 10. lib. 10. nona. Recopil. Ioan Franc. de Ponte decis. 3. n. 4. Glotit. resp. 1. p. 1. n. 185. Franc. Leo in thes. fori Ecclesiast. p. 1. cap. 35. n. 69.

2 Operatur idem quod dict. Omnis, vt per Mandos. in reg. 12. Cancellar. q. 6. n. 9. Rot. in Carinolen. praeceptoria 28. Nouembris 1616. coram Coccino, licèt aliquando differant. secundùm Challan. in consuetud. Burgundia, rubr. 7. §. 5. verb. vn chacun, num. 1 pag. 921 Natt. cons. 675. num. 17. Paris. cons. 48. n. 3. lib. 2. Surd. cons. 549. n. 5. dum aiunt, dictionem Omnis, distribuere collectiuè, dictionem verò Quilibet distributiuè. [Rot. decis. 353. num. 2 p. 2. in posth. Farin. aliàs p. 4. recent.]

3 Et adeò est vniuersalis vt comprehendat etiam omnes inhabiles ad accusandum. Hipp. cons. 85. n. 26. subdens etiàm num. 27. quod est dictio generalis, & comprehendit maleficium, etiam non punibile.

4 Attribuere actum cuilibet in solidum, est de natura huius dictionis, vt in l. in hoc articulo. ff. de haeredib. instituer. & in l. si pluribus, vbi Bart. & Imol. ff. de legat. 2. & in l. non distinguemus, §. cum plures, ff. de arbitr. & in cap. si propter, de rescript. lib. 6. notant Socin. sen. cons. 16. n. 19. vol. 4. Corn. cons. 40 num. 19. vol. 2. Ruin. cons. 76 num. 4. vol. 1. Roland à Valle cons. 70. n. 44. tom. 1. Decian. cons. 73. num. 16. vol. 1. Octauian. Vulpell. de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Quicunque, vers. & natura, pag. 94. Gonzad. cōs. 26. n. 38. Paris. cons. 9. num. 3. & seq. vo. 2. Card. Tusch. d. lit. D, conclus. 269. n. 11. Osasc. decis. 23. n. 11. Bertazol. de clausulis instrument. claus. 39. gloss. 5. num. 6. Mattel. iur. clausul. p. 2. claus. 9. num. 6. Stephan. Gratiam. discept. forens. cap. 272. num. 3. Rota apud Zach. post tract. de oblig. cameral. decis. 22. n. 2. & decis. 23. num. 3. Cened. post lib. practic. & canonic quaest. sing. 26. n. 1. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 22. n. 11.

5 Distributiua est singulorum suprà positorum, vt in l. si pluribus, vbi Bart. ff. de legat. 2 & in cap. quorumdam, de elect. lib. 6. notat Reboff. dict. vers. quilibet, Cosm. in pragmat. sanct. tit. de collat. verb. quolibet, pag. 247. Farin. d. q. 22. n. 11. Card. Tusch. d. lit. D, conclus. 769. n. 14. Rota decis. 125. n. 5. apud Farin. p. 1.

6 recent. Vnde si cuilibet ex consanguineis fiat relictum, omnes admittuntur. Castren. cons. 384. incip. Notandum, n. 2. lib. 1. Card. Tusch. d. lit. D, concl. 397. num. 21.

7 Et eius natura est, attribuere solidè, seu in solidum personis sic distributiuè nominatis, vt per Rip. in l. haeredes, §. cum ita, num. 3. ff. ad Trebell. Anton de Butr. cons. 29. n. 2. Roland. à Valle cons. 30. n. 44. lib. 3. Decian. cons. 73. n. 16. lib. 2. Card. Tusch tom. 2. lit. D, conclus. 269. n. 11. & conclus. 397. n. 13. vbi post Mantic. de coniect. lib. 8. tit. 12. n. 37. ait quòd legatum factum familiae, & cuilibet de familia, censetur factum omnibus in solidum, & ordine successiuo Vulpell. de prapos. & aduerb. signif. sub dict. quolibet. pag. 97.

8 Operatur idem, ac si essent factae plures dispositiones, & dinumerationes. Vnde substitutio facta pluribus filiabus, si dicatur. Cuilibet earum, videtur facta singulis earum, maximè quando actus est reiterabilis, vt per Alex. cons. 175 incip. Perspectis, n. 2. vers. distributiuum, lib. 5. quem refert Card. Tusch. d. lit. D, conclus. 269. n. 10. vbi n. 14. subdit post Bart. in d. l. hoc articulo, n. 4. quòd dictiones Quicunque, & Quisque importat idem, vt sint distributiuae.

Prolata tamen ab homine, cùm sit vniuersalis, vt 9
dixi, non recipit restrictionem, ad notam per Bald. in cap. imperialem, in princip. de prohibita feudi alienat. Roland. cons. 70. n. 42. tom. 3. Anchar Rhegien. q. 9. n. 20. lib. 3. & neminem excludit Ruin. cons. 76. n. 4. Corn. cons. 123. n. 4. & cons. 323. n. 7. vol. 3.

Dictio Qualibet modo est vniuersalis, omnes casus 10
comprehendens, vt in l. omnes, vbi gloss. verb. quaslibet, C. de quadriennali praescript. notat Menoch. rem. 6. recuper. n. 14.

Dictio CCCXXI.

Quinimò.

Affirmatiuè ponitur haec dictio, vt in l. iuris 1
gentium, §. quinimo, ff. de pactis, & in cap. causa, de verbor. signif. Aliquando verò negatiuè, vt in l. non dubium. vbi Florian. ff. de legat. 3. notat Octauian. Vulpell. de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Quidni, vers. Quinimò, pag. 95.

Ponitur Nunnunquam pro Quinetiam, vt in l. iuris 2
gentium, §. 5. de pactis, & in l. athletas, in fine ff. de his, qui notantur infamia, & in l. 1. §. 1. ff si pars haeredit. petatur, & in l. & si, C. de noxalib. actionib. & in l. communi, in fine, C. communia diuidun.

Dictio CCCXXII.

Quis.

1 Restrictiuam naturam habet dict. Quis per quam praecedentia restringuntur ad casum relatum quando sine copula est adiecta.

2 Relatiua est dict. Quis, & demonstrationis causa apposita, distribuens cuilibet in solidum.

3 Generalis est dict. Quis, comprehendens tam masculum, quàm foeminam. maiores, & minores.

4 Conditionem facit dict. Quis, iuncta verbo futuri temporis.

Habet haec dictio naturam restrictiuam, per 1
quam praecedentia restringuntur ad casum relatum, quando sine copula est adiecta, vt in l. ea tamen adiectio, vbi Bart. ff. de legat. 3. Angel. in §. omnium, vbi Ias. Instit. de actionib. Panorm. per text. ibi, in cap. de caetero, de Clericis non residentib. & in cap. nonit, n. 17. de iudiciis. Dec cons. 261. n. 1. vers. his non obstantibus. Mandos. in gloss. fatuit. in §. sanè, verb. Quod fol. 75. & in verb. Qui, fol. 171. & in verb. Quod fol. 278. & in reg. 27. Cancellar. q. 15. num. 4. Menoch. cons. 117. num. 22. & cons. 336. n. 2. Cott. in memorabil. verb. Quis pag. 727. Surd. decis. 282. n. 6. & cons. 127. n. 47. Mutot. resp. 5. n. 5. & seq. Cald. Pereira de potest. eligendi, cap. 11. num. 19. & de extinct. emphyt. cap. 10. n. 49. Anton. Monach. Lucen. decis. 57. num. 6. Cened. post libr. practic. & canonic. quaest. sing. 27. n. 4. vbi n. 5. limitat, & declarat, quando absurditas resultaret, si restrictiuè intelligeretur, & sex aliàs limitationes affert Ias. in l. cunctos populos, n. 2. vsque ad num. 6. C. de sacrosanct. Eccles.

Item est relatiua & demonstrationis causa appo- 2
sita, quae refert in alio loco contenta cum omnibus suis qualitatibus, vt in filio, §. testator, ff. de aliment. & cibariis legat. l. 1. §. sed cùm plures, & ibi Bart. ff. si fam. furtum fecerit. Matien. l. 2. gloss. 1. num. 16. tit. 4. lib. 4. nona Recopil. Azebed. l. 2. num. 48. tit. 14. lib. 4. nona Recopil. Sord. cons. 352. num. 22. Relatiua igitur est,

est, & distribuens cuilibet in solidum, secundùm Bart. *in l. hoc articulo, n. 7. ff. de hared. institnen.* quem refert Card. Tusch. *tom. 2. lit. D, conclus. 269. num. 13.* [Robles *de repraes. lib. 2. c. 2. n. 17.* vbi quod non solùm est relatiua substantiæ, sed etiam esse personæ & *cod. lib. 2. c. 13. num. 23.* quòd quando præcedunt plura substantiua, refertur ad illud, cui rectiùs illius qualitas congruit, & *cod. lib. 2. c. 29. num. 21.* quod qualitates omnes præcedentes comprehendit.]

3 Generalis est, comprehendens tam masculum, quam fœminam, maiores, & minores liberos, & potestate constitutos, vt *in l. 1. § de pupillo, & ibi* Bart. *ff. de constituta pecunia, & in l. 2. §. 1. ff. de adoptionib. & in l. 4. §. 1. ff. de in ius vocando, & in l. Gallus, in princ. ff. de liber. & posthum.* tradunt Dec. *cons. 339. col. 1. & cons. 307. col. 1. in l. generaliter, num. 8. C. de instit.* Tiraq. *de retract. tit. 1. §. gloss. 9. num. 216. cum seqq.* Viu. *tom. 1. comm. opin. lib. 2. tit. 16. pag. 347.* Rebuff. *in tract. nominat. quaest. 8. num. 9.* Menoch. *de praesumpt. lib. 4. praesumpt. 89. num. 48. & cons. 527. num. 5.* Bartholom. Peret. *in Extrauag. ambitiosa, de reb. Eccles. non alien. verb. praedecessorum, n. 41. pag. 233* Surd. *de alim. tit. 8 priuil. 38. num. 18.* Card. Tusch. *practi. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 353. n. 1.* vbi *n. 2.* limitat, quando sumus in materia odiosa, vel correctoria, & statutum loquitur cum termino masculino, secùs si cum termino communi.

4 Iuncta verbo futuri temporis facit conditionem, vt *in l. Stichum qui meus erit. ff. de leg. 1. l. serui electione, §. Labeo, ff. eod. tit. l. nuper, ff. de leg. 3.* notant Tiraq. *in l. boues, 10. lim. num. 1.* Ias. *in d. l. Stichum, à num. 1. & in l. si ita quis promiserit, à num. 2. ff. de verb. obligat.* Cened. *dict. sing. 27. num. 6.* Gaiganet. *d. cond. & demonstr. p. 1. cap. 4. num. 11.* Accac. Anton. *in comment. ad rubr. ff. de cond. & demonstr. cap. 2. num. 9.* Ioseph Sesse *Arag. decis. 124. num. 17.* vbi *num. 18.* subdit, quod hoc relatiuum debet intelligi tantùm de expressatis in referente. [Rot apud Paul. de Rubeis *decis. 77. n. 2. tom. 3. diuers.* aliàs *p. 7. recent.*

Dictio CCCXXIII.

Quisquis.

1 EST pronomen collectiuum, ex Bart. *in l. hoc articulo, num. 5. ff. de hared. instit.* quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 269. n. 15.* vbi etiam, quod importat distributionem, & quod sit dictio vniuersalis quæ non recipit restrictionem, ex Alex. *cons. 118.* incip. *In casu, num. 5. vers. & tanto magis, lib. 5.* tradit Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 397. n. 20. & 21.*

Vide quæ dixi suprà dict. *Cuique.*

Dictio CCCXXIV.

Quisque.

1 *Vniuersalis est dict.* Quisqois.
2 *Masculinum concipit & fœmininum dictio* Quisquis.
3 *Collectiua est dict.* Quisquis.
4 *Distributionem nonnunquam importat dict.* Quisqois.
5 *Coniunctos haberi pro disiunctis facit dict.* Quiquis.

1 VNiuersalis est hæc dictio, vt per Gloss. *in l. si necessaria, §. si annua, in verb. hus verbis, ff. de pignor. act.* Bald. *in l. qui vnum, C. de fideicommiss.* Rota apud Picum, ad Statuta vrbis, *decis. 26. n. 7.* ac proinde generaliter est intelligenda, iuxta tradita per Aloys. Riccium *in decis. Curia Archiep. Neapol. decis. 222. n. 2. p. 2.*

Mascolinum concipit & fœmininum, secundùm Tiraq. *d. retract. tit. 1. gloss. 9. n. 216.* 2

Collectiua est secundùm Bart. *in l. hoc articulo, n. 5.* 3
ff. de hared. instituen. sed tamen etiam importat distri- 4
butionem propter vicinitatem quam habet ad dictionem *Quisque*, & alias distributiuas, vt post Bart. Castr. & Imol. concludit Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 169. n. 15.*

Iden facit coniunctos haberi pro disiunctis. Paul. 5
de Castr. *in l. cùm plures, 33. num. 2. ff. de vulgari.* Ang. *cons. 290.* Cened. *d. sing. 27. n. 1.* vbi subdit, quod ista dictio est huius naturæ, vt videlicet quando plures vocati sunt sub nomine collectiuo, habeantur pro vno tantum; secùs verò quando sunt vocati cum hoc verbo distributiuo *Quisquis*, quia tunc perinde est ac, si essent singulariter nominati, & veluti omnes in viriles; secundum Bart. Alex. Ias. & Dec. *n. 1. in finali, C. de impub. & aliis subst.* vbi tamen ipse Dec. *num. 3.* impugnat hoc, & tenet, quòd imò ista dictio non facit, vt vocati substituti veniant in viriles sed pro portione hæreditaria, quia verbum *Quisquis mihi heres erit*, non viriliter, sed pro portionibus hæreditariis intelligitur, *l. qui liberis §. hac verba, ff. de vulgari, & l. sed plures, eod. tit.*

Dictio CCCXXV.

Quiuis.

1 *Vniuersalis est, & omnia comprehendit dict.* Quiuis *maxime quando ponitur in datiuo, vel ablatiuo casu.*
2 *Personas omnes, omnes Ordines & religiones, ac pia loca comprehendit dict.* Quiuis.
3 *Maiora expressis comprehendit dict.* Quiuis, *quando est prolata ab homine.*
4 *Verba* Quæuis persona *comprehendit vniuersitatem, qua est persona ficta.*
5 *Verba* Cuiusuis ex nominatis, *important in substitutione reciproca, vt necessariò contineatur compendiosa annexio, & in singulos sit facta substitutio.*

HÆc dictio præcipuè quando in datiuo, seu 1
ablatiuo casu pluralis numeri posita reperitur vniuersalis est, & omnia comprehendit: vt per Alex. *cons. 30. sub n. 14. vol. 4.* quem refert Glorit. *resp. 2. p. 1. n. 193.* Farin. *in praxi crim. p. 4. decis. 93. num. 1.* Card. Seraph. *decis. 1022. n. 1.*

Comprehendit etiam omnes personas omnes Or- 2
dines, & religiones, ac pia loca, secundùm Francisc. Leon *in thesaur. fori Ecclesiast. p. 4. cap. 2. n. 194.*

Item comprehendit maiora expressis, præcipuè 3
quando est prolata ab homine, ita vt trahatur ad casus etiam improprios, iuxta tradita per Stephan. Gratian. *Marchia decis. 24 n. 6.*

Verba *Quæuis persona*, comprehendunt vniuersi- 4
tatem, quæ est persona ficta, cùm dictio *Quæuis*, sit vniuersalis, & idem de quauis actione, quia comprehendit officium Iudicis, licèt non sit actio propriè. Ita Alex *cons. 17.* incip. *In causa, & lite, in fine, lib. 2.* quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. D, conclus. 397. n. 24.*

Verba *Cuiusuis ex nominatis*, important in substi- 5
tutione reciproca, quæ solam vulgarem continet, vt

necessariò

necessariò continuatur compendiosa annexa, & in singulos sit facta substitutio, vt per Alex. *consil.* 100. incip. *Super primo dubio; n.* 3. *vers. Sed prædictis, lib.* 7. quem citat Card. Tusch. *d. concl.* 397. *n.* 22.

Dictio CCCXXVI.

Quoad.

1 Quoad, *importat idem quod* Donec Quamdiu, *vel* Quousque, *vt sint temporales, non perpetuò exclusiua.*
2 *Conditionem importat dispositio concepta per dict.* Quoad.
3 *Concessio si fiat quoad expressa, importat* Quantum *ad expressa.*

1 HÆc dictio idem importat, quod *Donec, Quamdiu*, vel *Quousque*, vt sint temporales, non perpetuò exclusiuæ, vt per Anchar. *cons.* 220. incip. *Hæc quæstio, n.* 4. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signific. sub dict. Quidni, vers. Quoad, pag.* 95. Card. Tusch *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 354. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Crauet. *consil.* 326. *n.* 8. *lib.* 3. subdit, quòd hæc dictio relata ad tempus est limitatiua temporis, denotat etiam temporis processionem Surd. *cons.* 319. *n.* 16. *lib.* 3.

2 Conditionem etiam important verba, si dicatur: Quoad dotem petierit vxor, lego annua centum; quia intelliguntur, donec petierit, vt per Crauet. *consil.* 966. *num.* 11. *cum seqq. lib.* 5. quem refert Card. Tusch. *d. concl.* 354.

3 Interdum restringit disposita, vt si concessio fiat quoad expressa, importat quantum ad expressa, dictio *Quoad* importat *quantum, cap. cùm M. Ferrariens. in princip.* vbi gloss. *verb. quo, de constit.* Card. Tusch. *d. conclus.* 354. *num.* 4. Et quòd restringat, & limitet præcedentem dispositionem, ait Card. Seraphin. *decis.* 911. *num.* 5.

Dictio CCCXXVII.

Quòd.

Quòd *nonnumquam importat.*
1 Quia.
2 Et.
3 Sed.
4 Quantum.
5 *Conditionem facit dictio* Quòd, *quando suspendit dispositionem in aliquem futurum euentum.*
6 *Repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, inducit dictio* Quòd.
7 *Qualitates præcedentis orationis aduersari, & repetere est de natura dictio* Quòd.
8 *Perfectionem denotat dictio* Quòd, *& refertur ad vniuersum.*
9 *Aduersatiua in iure, & in facto est dictio* Quòd si, *si ponatur sine copula.*

1 HÆc dictio multipliciter accipitur: in primis enim accipitur pro *Quia*, vt *in l.* 3. §. *saltem*, vbi gloss. *verb. quod, ff. de acquir. vel amitt. possess. & in l. fin.* vbi gloss. *ff. de vsucap. & in l.* 1. vbi gloss. *ff. de dote prælegata, & in l. cùm filius, §. seruus*, iuncta gloss. *ver. quod, ff. de legat.* 2. quæ exponit *quod*, id est, *quia*, Ita Mand. *in gloss. facult. §. sanè, in verb. & quòd.* Ceued. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 49. *n.* 1.

2 Interdum sumitur pro copula *Et*, vt *in l. si quis in hoc iure*, vbi gloss. *C. de Episcop. & Cleric.*

3 Nonnunquam accipitur pro *Sed*, vt *in l. ita stipulatus*, iuncta gloss. *in vers. quòd*, & *ibi* Bart. *col.* 1. & Alex. *n.* 2. *ff. de ver. oblig. & in l. quòd si domus*, iuncta *gloss.* 1. *ff. locati, & in l. quod si filius*, iuncta *gl.* 1. *ff. de captiuis, & post lim. reuers.* tradunt Mand. *in gloss. facult. §. sanè, vers. quòd, fol.* 76. Ceued. *d. sing.* 94. *n.* 6.

4 Quandoque accipitur pro *Quantum*, vt *in l. quod attinet, ff. de reg. iur.* secundùm Ceued *d. sing.* 94. *n.* 2.

5 Quando hæc dictio *Quòd* suspendit dispositionem in aliquem futurum euentum, facit conditionem, iuxta notata per Cottam *in memorabil. verb. Quòd, pag.* 729.

6 Inducit repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, vt per Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *cap.* 1. *q.* 18. *n.* 8. Et quod natura huius dictionis sit aduersari, 7
& repetere qualitates præcedentis orationis, tradunt Ias. *in l. si filius heres, n.* 25. *ff. de liber. & posthum.* Bald. *in l. omnes populi, ff. de iustitia, & iure.* Alex. *in l. filius à patre, ff. de liber. & posthumis*, cum aliis citatis per Ceued. *d. sing.* 94. *n.* 5.

8 Refertur ad vniuersum, & perfectionem denotat, vt per Gumez *in §. pœnales, n.* 4 *Instit. de act.* quem refert Ceued. *sing.* 89. *n.* 3. & ita totum refert, & demonstrat, secundum Pichard. *ad §.* 9. *n.* 44. *&* 46. *Instit. de legat.*

9 Dictio *Quòd si*, est aduersatiua in iure, & in facto, si ponatur sine copula, vt *in l. quòd si alij, ff. de adimēd. legat. & in l.* 1. *§. quod si, C. de natural. lib. & in §. quod si partim, Instit. de rerum diuis. & in cap. cum non ignores, vers. quod si forte, de præbend. & in cap. per tuas, vers. quod si absolutionis, de senten. excommun. & in cap. cupientes, §. quod si per viginti, de elect. lib.* 6. notant Dec. *in l. milites, n.* 1. *&* 2. *C. de testament. militis*, Ias. *in l. re coniuncti, n.* 37. *de legat.* 3. Cassan. *in consuetud. Burgundiæ, rubr. Des Iustices, in vers. Et Droicts, n.* 5. *vers. aduerte.* Ceued. *d. sing.* 94. *n.* 4.

Dictio CCCXXVIII.

Quodammodo.

1 *Improprietatem denotat dictio* Quodammodo.
2 *Fictionem importat dictio* Quodammodo.

1 HÆc dictio denotat improprietatem, vt *in l.* 7. *ff. qui, & à quibus, & in l. in suis, ff. de liber. & posthumis, & in auth. de iureiurand. à moriente præst.* 6. *collat.* 5. notant Ias. *in l. scire, n.* 4. *ff. de ver. oblig.* Bart. *in l.* 1. *n.* 1. *ff. de rerum amotarum*, Cephal. *cons.* 74. *n.* 26. *vol.* 1. Octauian. Vulpell. *de prapos. seu aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 96. Gozadin. *cons.* 48. *n.* 22. Menoch. *cons.* 526. *n.* 10. Franc. Marc. *decis.* 288. *n.* 2. *p.* 2. Vinc. de Franch. *decis.* 189. *n.* 9. Ceued. *post lib. pract. & canonic. quæst. sing.* 92. *n.* 3.

2 Vnde fictionem importat, vt *in l. Prætor, §.* 1. *ff. de edend. & in l.* 1. vbi Aret. *ff. de verb. oblig.* Tiraq. *in tract. de iure primogen. q.* 33. *n.* 9. Octauian. Vulpell. *citato loco, n.* 2.

Dictio CCCXXIX.

Quomodocunque.

1 *Modum omnem importat dictio* Quomodocunque, *& comprehendit omnia vltra expressa.*

2 *Modos omnes vniuersaliter includit dictio* Quomodocumque, *si adiiciatur alicui dispositioni vniuersali.*

3 Quomodocumque *inducit illud quod impropriè est tale, etiam in materia stricta.*

4 *Mortem ciuilem includunt verba* Quomodocumque decesserit.

5 Quomodocumque *in statuto apposita, impedit illud pati posse restrictiuam interpretationem, quam sine dictione pati potuisset.*

6 *Promittens de euictione* Quomodocumque *ad quid teneat.*

7 *Dictio* Quomodocumque *licèt sit vniuersalis, tamen restringitur secundum naturam actus, cui adiicitur.*

8 *Dictio* Quomodocumque *&* Quouis modò, *idem importent.*

1 HÆc dictio importat omnem modum, & comprehendit omnia etiam vltra expressa, vt per Seraphin. *decis.* 517. *n.* 3. Et ita quòd comprehendat omnem modum, & omnem formam, præsertim quando est repetitiua, & geminata, tradunt Curt. iun. *cons.* 48. *num* 3. Aym. *cons.* 294. *col.* 1. *&* 4. Tiraq. *de retractu, ling.* §. 1. *gloss.* 7. *num.* 20. quos refert, & sequitur Rota in *Interamnen. Castri. Pedisluci*, 12. *February* 1601. *coram Reuerendissimo Patriarcha Domino Crescentio C.A.Clerico*, impressa per Farinac. *decis* 41. *n.* 4. *p.* 1. *recent.* Et est ampliatiua dumtaxat ad ea, quæ sunt eiusdem generis, secundum Ruin. *cons.* 68. *n.* 11. *vol.* 4. quem refert Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 95. *num.* 6. *in princip.*

2 Vnde si adiiciatur alicui dispositioni vniuersali, includit vniuersaliter omnes modos. Gemin. *cons.* 21. incip. *Præmisso, num.* 4. *vers. in contrarium, num* 7. *in fine, cum seq. lib.* 2. vbi prohibitus molestare quomodocumque, & qualitercumquè prohibetur, etiam in casu licito, quia omnem modum molestiæ prohibet. Socin. iun. *cons.* 113. *num.* 19. *& seq. lib.* 1. quos refert Cardin. Tusch *practic. clausul. tom.* 2. *lit. D, concl.* 355. *num.* 1. vbi *num.* 2. post Angel *consil.* 331. *num.* 3. ampliat, vt nedum omnem modum, sed etiam qualitatem demonstret, ita vt nihil videatur exceptum, dummodò ex significatione termini, cui adiungitur hæc dictio possit venire.

3 Inducit illud, quod impropriè est tale, etiam in
materia stricta, vt per *cap. indemnitatibus, de elect. lib.*
4 6. notat Grat. *consil.* 20. *n.* 76. *lib.* 2. subdens, quod verba *Quomodocumque decesserit*, includunt etiam mortem ciuilem. Refert Octauian. Vulpell. *de prep. & aduerb. signif. sub dict. Quomodocumque, pag.* 96.

5 In statuto apposita impedit illud pati posse restrictiuam interpretationem, quam sine dictione pati potuisset, vt per Ruin. *cons.* 109. *col.* 2. *n.* 1. *& cons.* 37. *col.* 3. *vol.* 2. Alex. *cons.* 103. *col fin. vol.* 6. Roland *cons.* 5. *num.* 49. *tom.* 1. Licèt enim statutum pati debeat restrictionem, secundum ius commune, tamen secus est, quando adsunt verba *Quomodocumque, & qualitercumque*, vt per Alex. *cons.* 118. *lib.* 5. & Gozadin. *cons.* 1. *n.* 19. quos refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 335. *n.* 5.

6 Sic etiam licèt promittens de euictione non teneatur, quando res euincitur propter laudum, vel concordiam ex compromisso facto, tamen secùs est quando promissum fuit de quacumque euictione, vel de euictione quomodocumque, & qualitercumque. Ita Alex. *cons.* 4. incip. *Viso processu, in princip. lib.* 3. Gozadin. *consil.* 1. *num.* 19. Curt. iun. *consil.* 1. *num.* 2. Grat. *consil.* 23. *num.* 22. *lib.* 2. Card. Tusch. *de concl.* 355. *num.* 4.

Tamen licèt ista dictio sit vniuersalis, nihilominus 7
restringitur secundum naturam actus, cui adiicitur, vt per Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto*, *cap.* 9. *n.* 106. Menoch. *cons.* 1099. *num.* 22. Cened. *sing.* 95. *num.* 6.

Quomodocumque, & quouis modo, idem importent, 8
secundum, Bertazol. *de clausulis instrument. clau.* 21. *gloss.* 16. *num.* 1. *in fine.*

Dictio CCCXXX.

Quomodolibet.

1 Quomodolibet *idem importat quod* Quocumque modo.

2 *In omne directum, siue indirectum, ac etiam impropriè sumptum comprehendit dictio* Quomodolibet.

3 Quomodolibet, *intelligitur non solum de iure communi, sed etiam de iure speciali, consuetudine, aut priuilegio Apostolico.*

4 *Modum quemcumque qui comprehendi potest, comprehendit dictio* Quomodolibet, *& sic omnia, quæ aliàs non comprehenderentur.*

5 Quomodolibet, *restringitur secundum subiectam materiam.*

6 *Ius omne, etiam minimum includit dictio* Quomodolibet.

7 *Modum omnem penitus includit dictio* Quomodolibet.

8 Quomodolibet *operatur etiam vltra expressa.*

9 *Statutum si dicat quod occidens quomodocumque puniatur, intelligitur etsi occidat vel dolo, vel culpa.*

10 Quomodolibet, *fortius agit, omnia continet, nullùmque respicit casum.*

HÆc dictio, quæ importat idem quod *Quocumque modo*, vel *Quolibet modo*, secundum Pa- 1
ris. *cons.* 58. *n.* 10. *vol.* 1. *& cons.* 142. *n.* 6. *vol.* 4. Gozadin. *cons* 14. *n.* 22. & Roland. *cons.* 2. *n.* 23. *tom.* 4. est vniuersalis, & omnes casus comprehendit, cónsque distribuit. Dominic. *cons.* 115. *col.* 2. Staphil. *de litteris gratia, & iustitia tit. de virt. & effect. claus. cap.* 4. *n.* 3. Hippol *consil.* 80. *num.* 38. Ruin. *consil.* 13. *num.* 36. *&* 37. *vol.* 2. Menoch. *rem.* 6. *recuperand.* 15. Rebuff. *in comment. ad l. creditor*, 11. *vers. quomodolibet, ff. de signif.* Cened. *post lib. practic. & canonic. quæst. sing.* 95. *num.* 3.

Item hæc dictio comprehendit omne ius dire- 2
ctum, siue indirectum, ac etiam impropriè sumptum, vt per Ioan. Andr. *in cap. indemnitatibus, sub num* 2. & ibi Archid. *sub n.* 4. *vers quomodolibet, de sentent. excommunic. lib.* 6. Ang. *consil.* 228. *n.* 2. *vers. hoc etiam coadiuuatur*, Gozadin. *d. consil.* 14. *n.* 22. Rota *decis.* 364. *n.* 11. *&* *decis.* 505. *n.* 19. *p.* 1. *diuers.* Quibus citatis fuit dictum in *Reatina pensionis*, 1. *Decembris* 1614. *coram Vbaldo*, impressa per Farinac. *decis.* 602. *n.* 4. *p.* 2. *recent.*

Nec solum intelligitur de iure communi, sed 3
etiam de iure speciali, consuetudine, præscriptione, aut priuilegio Apostolico, secundùm Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 29. *per totum.* Censuit Rota *in vna Placen Canonicatus*, 15. *Decembris* 1614. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Farinac. *decis.* 614 *n.* 1. *p.* 2. *recent.*

Vnde hanc dictionem comprehendere quem- 4
cumque modum, qui comprehendi potest, idémque importare,

importare, quod *quocunque*, resoluunt Paris. *cons.*58. *n.*10.*vol.*1 *cons.*142.*n.*6.*vol.*4. Gozadin.*cons.*24.*num.* 22.Rolan.*cons.*2.*num.* 23.*cum seq.vol.*4.Glorie.*resp.*e. *p.*1.*num.*194.Narbona *de appell. à Vicario ad Episcopum p.*2.*fundament.*2.*num.*35. & omnia ea, quæ aliàs non comprehenderentur, secundum Alex.*cons.*155. *num.*3.*vol.*2. Ruio.*cons.*68.*num.*10.*vol.*4. Grat. *cons.* 163.*n.*19.*cum seq.vol.*2.quos refert Cened.*d.sing.*95. *num.*5.

5 Habet tam latam interpretationem, vt operetur quocumque modo respectet ad eum, ad quem dispositio loquitur, quòd quomodolibet respectet Titio. Ita Alex. *cons.*35.incip. *Viso processu, num.*10.& 11. *lib.*4.Card.Tusch.*d.lit. D,cons.*355.*num.*15.vbi *n* 16. declarat, restringi secundùm subiectam materiam.

6 Includit omne ius etiam minimum, secundum Seraphin.*decis.*108.*n.*2.ac omnem penitus modum,

7 vt *in Clem.*2.*ver.ne igitur*, vbi glos.*verb.quomodolibet, de sentent.excommunic.cap.indemnitatibus, vers.si qua verò, de elect. lib.*6. notant Menoch. *d.rem.*6.*recuperand. num.*15. & Flamio. *de resignat. lib.*6. *quæst.*25. *num.*4.Velasq.*consult.*61.*n.*6.Mandos.*in reg.*18. *Cancellar. q.*14. *num.*5. *& in gloss. facult.§. & in ipsa, in verb. quomodolibet*. Cened. *d.sing.*95.*num.*2.vbi *n.*4. subdit, quod ampliat, & extendit dispositionem vsque ad improprietatem.

8 Operatur etiam vltra expressa, vt *in Clem.*1. vbi gloss.*de re iudic.*Flaoin.*d.lib.*9 *q.*25.*n.*50.Et propter suam generalitatem omnia comprehendit, de quibus in genere sufficit, quòd fuerit cogitatum, vt per Card. Seraphin. *decis.*350.*n.*2.

9 Hinc est, quòd si statum dicat, quòd occidens quomodocumque puniatur, intelligitur, & si occidat vel dolo, vel culpa, propter dictionem *quomodocumque* quæ illa de sui natura comprehendit, vt per Alex. *cons.*35. *vol.*6. Rimin. *in princip. quibus alienare non licet, num.*164. Hipp. *cons.*80. *num.*44. *& cons.*85. *num.*20. Cened. *d.sing.*95. *n.*5.

10 Denique hæc dictio fortius agit, omnia continet nullúmque respicit casum, vt notat Franc. Molin. *de brachio sæculari, cap.*4. *num.*48. [Et quòd significat quemcumque modum qui excogitari possit. Rota *decis.*338.*n.*3. *pag.*2. *in posth. Farin.* aliàs *p.*4. *recent* Modern.*de supplic.ad Sanctiss.p.*2.*c.*20.*n.*32. *&* 33.

Dictio CCCXXXI.

Quondam.

1 *Tempora tria, videlicet præteritum, præsens & futurum significare potest dictio* Quondam.

2 *Tempus præteritum propriè importat dictio* Quondam; *& remouet qualitatem de præsenti.*

3 *Demonstrationem, quod iste talis sit defunctus, importat dictio* Quondam, *apposita nomini proprio.*

4 *Vxor quondam talis aliquid acquirens non potest dici, quòd acquisiuerit marito, quia verba instrumenti denotant maritum mortuum.*

1 TRia tempora significare potest hæc dictio, videlicet præteritum, præsens, & futurum, vt per Fulgos.*cons.*22.*circa finem, vers.& quamquam*. Rum. *consil.*70. *num* 1. *tom.*3. Octauian. Vulpell. *de præposit. & aduerb. signific. sub hac dict. pag.*97. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.*3. *gloss.*1. *num.*4. Card. Tusch.*practic.conclus.tom.*2. *lit.D, conclus.*356. *num.*3.

Sed tamen propriè, & secundùm communem vsum loquendi importat tempus præteritum, & remouet qualitatem de præsenti, vt *in l. eius qui in prouincia.ff.si certum petatur, & in l.cui eorum, §.affinitatis,ff.de postulando, & in cap.ad petitionem, & in cap. accedens, de accusat.* Mandos. *in gloss. facult. §.sanè in verb.quondam, fol.*76. Tiraq. *de retract. tit.*1. § 1.*gloss.* 9 *n.*51.Grat.*cons.*76.*n.*2.*vol.*2.Cened.*post lib.practic. & canonic. quæst. sing.*92. *n.*1. 2

Apposita nomini proprio importat demonstrationem, quod iste talis sit defunctus, amplius non viuat gloss.*verb. defuncti, in d.l.eius qui in prouincia,* A baric.*in suo Dictionario, in verb. quondam.* Felin. *in cap. ex parte, n.*2. *& seq. de foro competent.* Alex.*cons.* 14.*n.*15. *vol.*6.Tiraq. *den.*51. Corset. *de potest.Regia q.*29.*n.*4 *& seq.* Mandos. *in d.verb. quondam, fol.*77. *col.*1. Vulpel. *citato loco, num...* Sebastian. Medices *in tract. Mors omnia soluit, part.*1. *num.*93. quia huiusmodi dictio profertur impropriè, cum relatio cesset, vt per Bart. & alios *in d. l. eius qui, in princip.* Natt. *consil.*537. *sub num.*65. *tom.* Gabr. *cons.*22. *n.*5. *lib.*1. 3

Vnde, vxor quondam talis aliquid acquirens non potest dici quòd acquisiuerit marito, quia verba instrumenti denotant maritum mortuum, vt per Bald. *cons.*166. incip. *A libello, n.*2. *vers. in primis, lib.*4. Bald. *cons.*4`8. *num.*5.*vers.vnde colligitur,lib.*2. Ang. *cons.*356. *num.*3. *in fine*, Cuman. *cons.*43. incip. *In quæst. circa medium*, Ioan. de Immola *cons.*110. incip. *In causa, in fine*, quos refert Card. Tusch. *d.lit. D, conclus.*356. *n.*1. 4

Dictio CCCXXXII.

Quoniam.

1 *Causalis, & rationalis est de sui natura dictio* Quoniam.

2 *Ratio mouens disponentem redditur per dict.* Quoniam.

3 *Statutum rei, & conditionem plerumque declarat dict.* Quoniam, *& est idem, quod* Siquidem, *vel* Quando, *seu* Quandoquidem.

4 Quoniam, *pro* Quia, *apud Grammaticos, nimirum cum causa redditur, rarum est.*

HÆc dictio est causalis & rationalis de sui natura & confirmat aut præcedentia, aut subsequentia, iuxta Dec. *cons.*282.*num.*11. Et fuit dictum *in Bononien. fideicommissi de Sarnbert.* 21. *Martij,* 1611. *coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo,* impressa per Farinac.*decis.*300.*n.*16. *p.*1.*recent.* 1

Et ita per illam redditur ratio mouens disponentem, vt *in l. Herennius, & l.mulieris, §.res abesse, ff.de verb. signif.* vbi Rebuff. *in vers. quoniam.* Rota *decis.* 293. *n.*9.*part.*1. *recent.* vbi etiam fuit dictum, quòd inuocata ista dictio *quoniam*, verbo *voluit*, reddit rationem, & disponit. [Peregr.*consil.*7 *n.*12.*vol.*5.vbi quòd quandoque stet causatiuè, & nónnunquam reddit rationem.] 2

Plerumque etiam apud bonos Latinæ linguæ Authores hæc dictio *quoniam*, rei statum, aut conditionem declarat, & est idem quod *Siquidem*, vel *Quando*, seu *Quandoquidem.* Cic.1. *de legib.* Quoniam in populari ratione omnis nostra versatur oratio, populariter interdum loqui necesse erit. Idem *pro Planc.* Quoniam tu ita vis, nimium me gratum esse concedam. 3

4 Pro *quia* nimirum com causa redditor, ratum est Cic. *lib.* 4. *epist.* 5. Tamen ei oortendum fuit, quoniam homo nata erat Idem 3. *Tuscul.* Qui fortis est, idem est fidens, quoniam confidens, mala consuetudine in vitio ponitur.

DICTIO CCCXXXIII.

Quoque.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 Quoque, *pro* Etiam, *aliquando accipitur, & eius natura est, vt qualitas quæ erat in casu præcedenti, sit in sequenti.*
3 *Copulatiua est dictio* Quoque, *& inducit repetitionem præcedentium.*
4 *Implicatiua eiusdem sensus est dictio* Quoque, *& tunc pro,*Etiam, *ponitur, quandoque verò secundum subiectam materiam non implicat.*
5 *Aduersatiua aliquando est dictio* Quoque.
6 *Similitudinem regulariter denotat dictio* Quoque.
7 *Similitudinem quando significat dictio* Quoque, *ponitur continuatiuè.*

1 DE vi, & effectibus huius, dictionis, latè agit Rebuff. *in comment. ad l. detestatio,* 10. §. *familia appellatione, vers. quoque, pag.* 222. *ff. de verbor. signif.* & Ced. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.* 93.

2 Accipitur aliquando pro *Etiam*, & eius natura est, vt qualitas, quæ erat in casu præcedenti, sit in sequenti, vt *in l. verbo victus, & in l. locus, in fine, & in l. interdum, ff. de verbor. signific. & in l. seruum quoque ff. de procur. & in l.* 2. *in princip. ff. de pactis,* Rebuff. *in d. §. familia, vers. quoque, & vers. secundo natura, & in concord. in rubr. de collat. §. volumus, in verb. statuimus, fol.* 400. *& seq.* Pichard. *ad § si eadem res* 9. *n.* 45. *Instit. de legat.* Cened. *d. sing.* 93. *n.* 1. *in princip.* [nouissimè Didac. Narbona *de atat. ad human. act. requis. anno.* 17. *q.* 3. *n.* 2.]

3 Et ita est copulatiua, & inducit repetitionem præcedentiom. Oldrad. *consil.* 103. *incip. Quæstio est, n.* 4. *vers.* 4. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 357. *n.* 1. Alphons. glossator antiquus *in reg. de publican. resignat. n* 9. vbi dicit, quòd copulat, & est similitudinaria extensiua ad præcedentia, & de eios natura est, præcedentium omnium, & eorum accedentium repetitionem iudicare.

4 Vnde, esse implicatiuam eiusdem sensus, & tunc pro *Etiam* poni, per *l.* 2. *in princip.* & *ibi*, Bart. & Ias. *n.* 12. *ff. de pactis* resoluunt Ias. *in l. si id quod, num.* 2. *ff. de condit. indeb.* Bero. *in cap. vlt. num.* 21. *de vsuris.* Dec. *in l. si certis annis, num.* 39. *ad finem, C. de pactis, & consil.* 527. *num.* 2. Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de collat. § cui res, verb. sed, & in vers. quoque, fol.* 58. *col.* 1. Strach. *de assecurat. in præfat. num.* 34. *fol.* 22. Surd. *decis.* 264. *a.* 20. & 21. Implicat igitur casum magis dubitabilem, & ponitur inter diuersa eiusdem generis, secondum Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. quondam, vers. quoque, pag.* 98. Tamen aliquando secundum subiectam materiam non implicat, iuxta tradita per Petr. Santern. *in tract. de sponf. mercat. in* 1. *parte, n.* 25. *fol.* 491. quem refert Cened.

5 *d. sing.* 93. *num.* 5. *in princ.* vbi cum Strach. *de assecurat. in præfat. num.* 33. subdit, quod aliquando est aduersatiua. [Et quod sit implicatiua præcedentium, Rot. *decis.* 173. *n.* 19. & 21. *p.* 2. *in posth.* Farin. alias *p.* 4. *recent.*]

6 Similitudinem regulariter denotat hæc dictio, vt *in l.* 2. vbi gloss. *ff. pro herede,* tradit Ferret. *in consil. Cathalona, gloss. 1. num.* 53. Et est repetitiua similis qualitatis, vt per Gitond. *de priuileg. & exempt. explicat num...* [Narbona *l.* 15. *gl.* 2. *n.* 19. *st.* 18. *lib.* 5. *Recop.* vbi quod est repetitiua similium. Et illo casu, 7 quo significat similitudinem, ponitur continuatiuè, id est, quòd idem sit in casu sequenti, Rebuff. *in concord. rubr. de collat. §. volumus, in verb. statuimus, fol.* 430. *& seq.* Cened. *d. sing.* 93. *n.* 2.

Denique aliquando continuat, vt *in cap. quoniam, de elect. lib.* 6. aliquando implicat, interdum similitudinem denotat, nonnunquam superfluit, vt tradunt Cosm. *in d. verb. quoque, fol.* 58. *col.* 1. & Cened. *d. sing.* 93. *num.* 3.

DICTIO CCCXXXIV.

Quoquomodo.

1 *Vniuersalis est dictio* Quoquomodo, *comprehendens omnem modum, qui excogitari potest*
2 *Modum omnem excogitabilem significat dictio* Quoquomodo.
3 *Modos omnes etiam improprios denotat dictio* Quoquomodo.
4 Quoquomodo *operatur vt in confessione complectantur, quæ aliàs non venirent.*
5 *Casus similes & dissimiles, proprios & improprios comprehendit dictio* Quoquomodo.
6 *Modum omnem nullitatis comprehendit dictio* Quoquomodo.
7 *Casus omnes, qui succedere possunt, comprehendit dictio* Quoquomodo *tanquam ampliatiua.*
8 *Geminationis vim de per se habet dictio* Quoquomodo.
9 *Casus omnes alios requirentes specialem expressionem comprehendit dictio* Quoquomodo.
10 *Dictio* Quoquomodo *comprehendit ea, qua aliàs ex natura sermonis non comprehenderentur.*
11 *Voluntatem plenam, & exuberantem prohibentis ostendit dictio* Quoquomodo, *adiuncta verbis prohibitiuis.*
12 Quoquomodo, *idem importet quod* Quolibet modo, *&* Quomodolibet.
13 Quoquomodo, *exponitur etiam pro* Quomodocumque.
14 *Alienationis bonorum prohibitio comprehendit necessariam alienationem, si adsit dictio* Quoquomodo.
15 *Statutum si puniat homicidium,* Quoquomodo *committatur, debet puniri committens, licèt iustam causam habuerit.*
16 *Statutum si dicat, aliquem* Quoquomodo *non posse molestari, impertabit etiam de iure.*
17 *Heredes omnes comprehendit dictio* Quoquomodo, *si dictum fuerit, heredes quoquomodo.*
18 *Restrictionem patitur secundum subiectam materiam dictio* Quoquomodo.

EST vniuersalis comprehendens omnem modum, qui excogitari potest, vt per Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 5 *t. n* 25. Card. Tosch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 359. *num.* 4 Rot. *decis.* 505. *n.* 19. *p.* 1. *diuers.* & apud Farinac. *decis.* 68. *n.* 3. *p.* 1. *recent.* Flam. Paris. *de confident. benefic. q.* 34. *n* 48. 1

Vnde omnem excogitabilem modom significare, tradunt Capol. *cons. crim.* 14. Dec. *consil. n.* 90. *lib.* 2. 2

Amplia primò, quod continet omnes modos, etiam improprios vt *in l. quidam,* § 1. vbi gloss. *ff de fideicom* 3

fideicomm.liber. notat Menoch. *consil.*344.*n.*19. Rol. *consil.*5. *num.*47. *lib.*1. *consil.*2. *num.*31. *lib.*3. Ceph. *cons.*121.*n.*1.*lib.*1.

4 Secundò amplia, quòd operator, vt in concessione complectantur, quæ aliàs non venirent, vt *in l.*1. *vers. quoquomodo, ff. de testam.* & *in l.*1. §.*quidam*, iuncta gloss. *verb. Quoquomodo, ff. de fideicommiss. liber.* Dec. *consil.*37. *n.*1.*tom.*1. & *consil.*615. *n.*1.*vers. illa verba, Quoquomodo tom* 2. Ruin. *consil.*20.*n.*4.*vol.*1. Rol. à Valle *consil.*5.*num.*47.& 48.*tom.*1. & *consil.*2. *num.*31. *vol* 4.

5 Tertiò amplia, quòd adeò est amplissimus effectus huius dictionis, vt comprehendat & complectatur omnes modos, & casus similes & dissimiles, proprios & improprios, iuxta tradita per Hippol. *consil.*80. *num.*37. *vol*... Ceph. *consil.*149. *num.*15. & *cons.*53. *num.*22. & *cons.*76 *num.*16. & *cons.*121. *num.*1.*lib.*1. Stroz. *de offic.Vicar.lib* 2.*quæst.*111.*num.*8. Menoch. *consil.*344. *num.*19. Mascard. *de probat. concl.*1131. 6 *num.*16. Valas. *de partit.cap.*13.*num.*95.& *consult.*61. *n.*6. vbi etiam asserit, quod comprehendit omnem modum nullitatis; de quo etiam Farinac. *in praxi crimin. part.*4. *decis.*68. *in addit. num.*3.

7 Quartò amplia, quòd tanquam ampliatiua comprehendit omnes casus qui succedere possunt. Aret. *in l. venire*, *num* 8. *ff. de ac. hæred.* Ceph. *cons.*688. *num* 7. *lib.*5. Decian. *consil.*57.*num.*26.*lib.*1. vbi non solùm appellat huiusmodi dictionem valde prægnantem, sed dicit denotare omnem modum, qui excogitari potest, etiam improprium. Mandos. *de* 8 *priuileg. ad instar, gloss.*14. *num.*1. quia habet de per se vim geminationis, vt per Octauian. Volpell. *de propos. & aduerb. signif. sub hac dict. num.*1. *pag.*98. Alciat. *consil.*42.*num.*5.*lib.*9. Alexand. *consil.*30.*num.*6. *lib.*5.

9 Quintò amplia vt comprehendat omnes alios casus requirentes specialem expressionem, *cap. qui ad agendum, de procur. lib.*6. *Clem. non potest*, vbi Vital. & alij. *eod.tit.* Rot. *decis.*106.*n.*1.*p.*1. *diuers.*

10 Sextò amplia, vt comprehendat ea quæ aliàs ex natura sermonis non comprehenderentur. Roland. *d.consil.*5.*num.*48. Gabr. *consil.*20.*num.*18. *lib.*3. Rota *Auenionen. decis.*110.*n.*1.

11 Septimò amplia, quòd adiuncta verbis prohibitiuis ostendit pleoam, & exuberantem voluntatem prohibentis. Dec. *consil.*137. *sub num.*1. Mandos. *de priuileg. ad instar. gloss.*14. *n.*1.

12 Octauò amplia, quòd hæc dictio importat idem quòd *Quolibet modo*, & *Quomodolibet*, vt per Menoch. *rem.*6. *recuper.num.*14. Stephan. Gratian. *Marchiæ. decis.*51. *n.*17.

13 Exponitur etiam pro *Quomodocumque*, vt *in l.si extraneus ff. de condict. causa data.* Sic etiam pro *Quocumque casu*, vt *in l.si cùm dotem ff. solut.matrim.* & *in l.hu solu, ff. de condict. indeb.* Idem significat quod *Omnimodo*, & habet vim taxatiuæ, quæ alios casus excludit, secundùm Menoch. *de præsumpt. lib.*4. *præsumpt.*112. *num.*13. Habet etiam eandem vim & significationem, quam habet dictio *Quouis modo*, iuxta notata per Rebuff. *in commem. ad l. credit.*11. *vers. Quoquomodo, ff. de verb. signif. pag.*75.

14 Vnde infertur, quòd licèt prohibitio alienationis bonorum non comprehendat necessariam alienationem, tamen secùs erit, si adsit hæc dictio *Quoquomodo*, vt per gloss. *in l.quidam*, §.*fin.in verb. Quoquomodo, ff. de fideicommiss. libertatibus*, tenent Ruin. *consil.*32. *num.*7. *lib.*2. & Rol. à Valle *consil.*80. *n.*37. *lib.*3. quos refert Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.*359. *num.*8.

15 Sic etiam statuentem puniat homicidium, *Quoquo* ... *Augusi. Barbosa de Dictionib.*

modo, vel *Quouis modo*, aut *Qualitercumque* committat homicidium, etiam debet puniri, licèt iustam causam habuerit, vt per Ruin. *d. cons.*31. *n.*7.*lib.*2, latè Menoch. *rem.*5. *recuper.num.*63. Card. Tusch. *d. concl.*359. *num.*9.

Sic etiam, si fuerit dictum, aliquem *quoquomodo* 16 non posse molestari, importabit etiam de iure, quia sunt verba vniuersalia. Decian. *consil.*2.*n.*90. & *seq. lib.*2.

Sic etiam licèt statutum puniens homicidium pœna mortis, debeat intelligi de homicidio ex dolo commisso, non autem ea, culpa tantùm, tamen si dicat quòd committens homicidium *quoquomodo*, vel *quouis modo*, habebit locum, etiamsi casu, vel culpa, & sine dolo sit commissum, vt per Ias. *in l.*1.*num.*19. & *num.*25. *ff. de legib.* Ruin. *consil.*77. *num.*8. *lib.*2. Socin. iun. *consil.*113.*num.*24. *lib.*1. Crau. *consil.*194. *num.*2. quos refert Card. Tusch. *d.con. lus.*359.*n.*15.

Apposita alicui termino, prout hæredes *quoquo-* 17 *modo*, vel *quouis modo*, comprehendit omnes hæredes. Alexand. *consil* 93. incip. *Requisitus*, *num* 5. *ve. s. præterea, lib.*-. quem refert Card. Tusch. *d. conclus.*359. *num.*14.

Declara tamen, quia licet verba illa *quoquomodo*, 18 vel *quomodocumque*, sint vniuersalia, tamen patiuntur restrictionem, & ciuiliter intelligenda sunt, vt per Crauet. *cons.*6.*num.*116. & *consil.*8.*num.*2. & *consil.*9. *num.*14. & in pace recepta, vt non committatur pœna ex leui offensa, vel ex noua causa, tradit Siluan. *cons.*74.*n.*14.& plura Mascard. *de probat. concl.*1157. *num.*89. & *seq.* Card. Tusch. *d. conclus.*359. *num.*5. Et quòd restringatur ad modos proportionatos, Crau. *cons.*256. *n.*8. Vulpell. *sub hac dict.n.*1.*pag.*98. Card. Tusch. *d.conclus.*359. *num.*6. Nam bene fit restrictio ad modos proportionabiles materiæ idoneæ in qua exprimitur & secundùm subiectam materiam, iuxta tradita per Gemin. *cons.*19. *num.*3. *in fine, vers. nec obstant*, quem refert Card. Tusch. *d. conc.*359. *num.*18. vbi *num.*16. post Bart. *cons.*11 *num.*5. subdit, quòd hæc dictio non importat aliam quamcumque causam, vel quamuis cautam, quia differunt modus, & causa; cùm modus respiciat futura, causa autem respiciat præterita. Curt. iun. *consil.*1. *num.*3. vbi ait, quòd tum demum ista dictio *Quoquomodo*, restringitur de habilitate, quando est prolata à lege ne sequatur iniuria correctio, secùs si ab homine proferatur, quia tunc cessat ista ratio, de quo etiam Caluacan *de vsu-fructu mulieri relicto, cap.*9. *n.*106. quem refert Cened. *post lib.pract.* & *canonic. quæst. singul.*96. *num.*4.

Dictio CCCXXXV.

Quot, Quotus.

Significat, & denotat quantitatem, iuxta tradita 1 per Benedict. Ægid. *in reperi l.*1. *C. de sacrosanct. Eccles. p.*5. *in initio, n.*2.

Refertur ad numerum, cui respondet *Tot*, vel 2 *Totidem*. Cic. 3. *de Orat.* Vt quot Oratores, totidem reperiantur genera dicendi.

Vnde *quotus* ad numerum ordinandi refertur, 3 Cic. 5. *Verr.* Quotus erit iste denarius, qui non sit deferendus? Ouid. 1. *de Ponto, eleg.*10.

Qui quota terroris pars solet esse mei?

Dictio CCCXXXVI.

Quoties.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Repetitiua est dictio* Quoties, *& numerum respicit.*
3 *Potestatem variandi si non reperitur restricta, importat vniuersaliter dictio* Quoties.
4 Quoties *apud Cicer. idem est. quod barbari dicunt,* quot vicibus, *& refertur ad* toties.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Rebuff. *in comment. ad l. ostentum, 38. vers. quoties, ff. de verbor. signif. pag.* 208 Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 100. Card. Tusch. *pract. concl. tom 2. lit. D, concl* 358.

2 Est repetitiua, & numerum respicit, vt *in l. sicut, ff quemadmod. seruit. amit. l. 3. ff. eodem.* Alciat. *consl. 6. n. 38. lib. 5.* Octau. Vulpell. *citato loco, statim in princ.* vbi subdit quod addita dictioni *Toties* verificatur in quattuor, vel pluribus vicibus, per gloss. *in l. cum quastio, C. de legat.* Et est reiteratiua, vt *in l. fin. C. de indict. vid. tollend. & in cap. quoties, 2. q. 6.*

3 Eius est naturæ, vt importet vniuersaliter potestatem variandi, si non reperitur restricta, vt per Gemin. *consil. 97. num. 2. vers. & hoc ostendit.* Tiraq. *in l. boues, §. hoc sermone, limit. 11. num. 1 ff. de verbor signif.* Card. Tusch. *d. concl. 358. n. 1.*

4 Apud Ciceronem *quoties* idem est, quod barbari dicunt, *quot vicibus*, & refertur ad *toties*, aliquando verò *cumque* assumit. Cic. 1. *de Orat.* Quoties dicitur, toties de nobis iudicatur. Idem *Attic. lib. 5. epist.* 12. Quoties patria videret, toties se beneficium meum videt, &c. Idem *pro Cluen.* Quotiescumque dico, toties mihi videor in iudicium venire, non ingenij modo, sed etiam virtutis.

Alia vide in clausula *Toties quoties.*

Dictio CCCXXXVII.

Quotiescumque.

1 *De vi & effectibus huius dictionis qui tractet, refertur.*
2 *Vniuersalis est dictio* Quotiescumque, *& omnia comprehendit etiam in materia odiosa.*
3 *Reiterationem vicium, seu casuum significat dictio* Quotiescumque.
4 *Infinitatem importat dictio* Quotiescumque.
5 *Promittens retrouendere* Quotiescumque, *lapsu triginta annorum liberatur.*

1 DE vi, & effectibus huius dictionis plura cumulat Rebuff. *in comment. ad l. ostentum, 38. vers. quoties, ff. de verb. signif. pag.* 208.

2 Vniuersalis est hæc dictio, & omnia comprehendit, etiam in materia odiosa, secundum Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepiscop. Neapolitan. decis. 287. num. 1. p 2.*

3 Significat plures vices, & sic reiterationem vicium, seu casuum, vt *in l. vxorem, §. testamento, ff. de lega. 3. & in l. 1. ff. de vocat mun. & in l. si tibi decem, §. de pignore, ff de pactis, & in l. sed etsi, in fine, ff ex quibus causis maior.* notant Menoch. *cons. 143. n. 15.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 101.*

Infinitatem importat, ex notatis per Surd. *cons. 281. n. 13.* 4

Promittens tamen retrouendere, quotiescumque lapsu triginta annorum liberatur; de quo vide Viu. *tom. 1. commun. opin. lib. de pact. num. 18. in princ. & lib. 4. tit. 37. de pact. inter emptorem, num. 25. pag. 645.* Emman Suarez *tom. 2. lib. 7. tit. 5. de prescript. triginta, num. 1 pag. 235.* vbi Pichard. *n. 77. pag. 239.* Anton. Gabr. *tom. 3. lib. 3. de prescript. concl. 6.* Perez *l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordinam pag. 41. l. 1. vers. quaro, 9. tit. 9. lib. 3. pag. 657.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 2. n. 5.* Matt. *de iurisdict. p. 1. cap. 34. n. 11.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verb. sua facultate, n. 70.* Molin. *de iustitia, tract. 2. disp. 374. vers. quando.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 31. n. 26.* Bernard. Græuæ, *ad pract. Camer. Imper. lib. 2. concl. 18. consid. 1.* 5

Dictio CCCXXXVIII.

Quouis modo.

1 *Tempus quotidianum respicit dictio* Quotidie.
2 *Perpetuitatem significat dictio* Quotidie.
3 Quotidie, *apud Grammaticos est singulis diebus.*

RESpicit tempus quotidianum, vt *l. diariis, ff. de aliment. & cibariis leg. 1. & in l. nec semel, §. si in habitatione*, vbi notatur, *ff. quando dies legat. cedat.* [nouissimè Didac. Narbona *de etat. ad human. act. requisit. anno, 8. q. 4. n. 12*] 1

Et perpetuitatem significat, secundum Felin. *in proœm. Decretal. verb. quotidie.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. quotiescumque, vers. quotidie, pag. 101.* quos refero ego ipse *in collect. ad proœm. Decretal. n. 17.* 2

Quotidie apud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Authores, est *singulis diebus.* Cic. *lib. 1. de finib.* Quotidie inter nos ea, quæ audiebamus, conferebamus. *Quotidie magis, quotidie plus* idem est, quod *in dies magis.* Cic. *lib. 6. epist.* Me quotidie Cæsar magis amplectitur. Idem 1. *Philippic.* Quotidie magis, magisque perditi homines tectis, ac templis Vrbis minarentur. Idem 4. *de finib.* Alter valet quotidie plus, alter videt. 3

Dictio CCCXXXIX.

Quouis modo.

1 *Generalis est dictio* Quouis modo, *omnia comprehendens, etiam ea quæ aliàs non venirent.*
2 *Modum omnem tam principalem, quàm directum, & incidentem, ac indirectum.*
3 *Dictio* Quouis modo, *comprehendit ea, quæ aliàs simpliciter non comprehenderentur.*
4 *Formam omnem importat dictio* Quouis modo, *omnesque modos secundum subiectam materiam, cui adiicitur.*
5 *Interpretationem restrictiuam impedit dict.* Quouis modo, *& includit omnes modos similes, & dissimiles, ac etiam maiora expressis.*
6 *Generalitatem & vniuersitatem infert dictio* Quouis modo, *& omnia comprehendit, etiam maiora & diuersa expressis, quia iungitur cum dict.* alio.
7 *Statutum si dicat, quod occidens aliquem* Quouis modo *puniatur, intelligitur comprehendi, etsi occidat dolo, vel culpa.*

8 *Fœmina*

8 *Fœmina dotata, quæ vigore statuti nihil petere potest qoouis modo de bonis paternis, potest ex aliqua causa, titulo, siue iure aliquid petere.*
9 *Dict.* Quouis modo, *licèt sit generalis, restringitur ad modos proportionabiles materiæ idoneæ.*

1 HÆc dictio est generalis, omoia comprehendens, etiam ea, quæ aliàs ooo venirent, vt per Dec.*cons.*486.*num.*2. Syluan.*cons.*25.*num.*18. Socin. iuo. *cons.*2. *num.*21. *vol.*1. Hippol. *cons.*80. *num.*44. Cephal.*cons.*121. *num.*2. *cum seqq. vol.*1. Strach. *de mercatur, p.*1. *num.*83. Menoch. *remed.*6. *recuperan. num.*14. *& cons.*550.*num.*10. vbi ait, quòd extendit dispositionem ad quemcunqoe casum, *& cons.*1093. *n.*9. Cened.*post lectr. practic. & canonic. quest. sing.*96. *num.*1.
2 Item includit omnem modum tam principalem, quàm directum, & incidentem, ac indirectom, Gemio. *cons.*19. incip. IESV CHRISTI *nomine*, *n.*2. *vers. addit, & n.*3. quem refert Card.Tusch. *practic. conclus.tom.*1.*lit.D, concl.*359. *num.*1. vbi post Alex. *cons.*95.incip.*Requisitus,num.*3. *& seqq.lib.*7. subdit, quòd verba huius dictionis sunt latissimè extendenda ad comprehendendos omnes modos.
3 Item comprehendit ea, quæ aliàs simpliciter non comprehenderentur, secondùm Ruin. *cons.*98. *n.*11. *vol.*2. Dec. *cons.*373. *n.*5. Rolan. *cons.*80.*n.*37.*vol.*3. Hippol. *cons.*80.*n.*38. *&* 39. Curt.iun. *cons.*1 *num.*2. Cephal.*cons.*58. *num.*17.*vol.*1. qoos refert Cened.*d. sing.*96. *n.*3.
4 Item importat omnem formam, omnésqoe modos secundùm subiectam materiam, cui adijcitur, vt per Ang.*cons.*288.*num.*3.*vers. hoc etiam coadiunatur*, quem refert Cardin.Tusch. *d. conclus.*359. *num.*2.
5 Impedit etiam interpretationem restrictiuam, & includit omnes modos similes, & dissimiles, ac etiam maiora expressis, gl. *in Clem. ne Romani, verb. quouis modo, de elect. in cap. fin. verb. quouis modo, de sentent. excommunic.lib.*6. notant Octauian.Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. quouis modo, pag.*102. Menoch. *cons.*496. *n.*66. *&* 67.
6 Iuncta cum dictione *Alio* generalitatem, & vniuersalitatem infert, & omnia comprehendit, etiam maiora, & diuersa expressis, secundùm Mari Alter. *de censur. Eccles.tom.*1.*disput.*16.*lib.*5.*cap.*3.*lit.A.*
7 Vnde si statutum dicat, quod occidens aliquem qoouis modo, puniatur, intelligitur comprehendi, etsi occidat dolo, vel culpa. Ita Ias.*cons.*147.*n.*2.*vol.*4.
8 Hinc etiam fit, vt non possit quis ex aliqoa causa, titulo, siue iure aliquid petere; sicut fœmina dotata, quæ vigore statuti nihil petere potest quouis modo de bonis paternis. Roin.*cons.*98.*n.*11.*tom.*2. Cephal. *cons.*13. *n.*12. *lib.*1.
9 Tamen licèt ista dictio sit generalis, restringitur ad modos proportionabiles materiæ idoneæ, in qoa exprimitur. Aym. *cons.*256. *n.*8. Menoch.*d.remed.*6. *n.*17. Card.Tusch.*d.concl.*159.*n.*18.

DICTIO CCCXL.

Quousque.

1 *Temporis aduerbia sunt* Quoosque *&* Dooec, *ac idem significant.*
2 *Tractum temporis successiuum significat dictio* Quousque.
3 *Limitatiua, & restrictiua simul est dict.* Qooosque.
4 *Conditionem importat dict.* Quousque.
5 *Statutum fœminarum exclusiuum propter masculos operatur earundem exclusionem ad tempus, nimirum quandiu extabunt masculi.*
6 Quousque *fuerit satisfactum, importat reintegrationem facta satisfactione.*

HÆc dictio, & dictio *Donec* suot aduerbia temporis, & idem significant, vt per Menoch.*cons.*274 *n.*10. Paris.*cons.*15 *n.*16.*vol.*2. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.*15. *gloss.*4.*num.*1. vbi ait, quòd huiusmodi dictiooes suot limitatiuæ temporis, & determinant tempus. 1
Et quòd hæc dictio significet tractum temporis successiuum, ait Meooch. *cons.*816. *n.*8. 2
Limitatiua, & repetitiua simul hæc dictio est, vt *in l. sicut in annos, ff. quibus modis vsusfructus amittatur.* Castr. *cons.*87. *n.*9. *p.* Dec. *cons.*637. *n.*13 *tom.*2. Corbul. *de iure emphyt. c.*15. *lim.*4. *n.*1. 3
Conditionem etiam importat, vt per Ias. *in l. si sufficit, n.*5 *ff. de condit. & demonstr.* Mareic. *var. resol. lib.*1.*c.*4.*n.*9. *& lib.*2.*c.*46.*n.*4. 4
Vnde statutum fœminarum exclusiuum propter masculos, operatur earomdem exclosionem ad tempus, nimirum quandiu extaboot masculi, vt *in l.*1. §. *fin. ff. de ventre in possessionem mitten. & in l. fine*, §. *tamdiu, ff. de condict. furtiua*. Rota *decis.*475 *num.*1 *in fine*, apud Farinac. *p.*2.*recent.* Et ita inducere exclusionem temporalem tradit Ioseph. Sesse *Aragon. decis.*76. *n.*10. 5
Quousque fuerit satisfactum, importat reintegrationem, facta satisfactione, vt per Castr. *cons.*257. incip. *Primò videndum, in princip. lib.*2. quem refert Card.Tusch.*tom.*2.*practic.concl.lit.D, concl.*360.*n.*1. 6

DICTIO CCCXLI.

Rata.

1 Rata pars *idem est quod pro* rata parte.
2 *Iustitia distributiua & commutatiua consideratio versatur circa dict.* Rata.
3 Rata *quandoque dicitur pars virili, contrahentis, vel hæredis.*
4 Pro rata, *id est, pro portione, quam Iuris ratio vnicuique distribuit.*
5 Rata portio, *in quibus casibus debeatur remissiuè.*

IDem est dicere, *Rata pars*, vel *Pro rata parte*; & quid importet, vide Ioan. Bapt. Costam *in tract. de portione rata, præmiss.*6. vbi etiam *præmisso* 7. tradit Iustitiæ distributiuæ, & commutatiuæ coosiderationem versari circa huiusmodi dictionem *Rata* & *præmisso* 8. agit, in quo differat verbom *Quota* à *Rata*. 1 2
Dicitur quandoqoe pars virilis contraheotis, vel hæredis, vt *in l.*1. vbi gloss. *C. vnde liberi, & in l. fin. C. de impub. & aliis.* Quandoqoe hereditaria, vt *in l.* 1. *C. eod. tit.* licèt in dictis locis de hoc verbo *Rata* mentio non habeatur, vt dicit Bald. *in d.l. fin. num.* 1. Scias tamen, alibi dicere Bald. *in auth. defuncto. num.* 11. *C. ad Tertull.* quòd dictio *Pro rata* iotelligi debet pro portione, quæ se contingit, & secundùm naturam subiacentem, id est, pro portione, quam Iuris ratio vnicuique distribuit. Quo sensu etiam accipitur *in l. sic pro rata, ff. de religiosis, & sumptib. funer.* notaot Tiraq. *de retract. tit.*1. §.11. *gloss.*8. Strach. *in tract. de decoris. vltim. part. n.*28. quos refert Berč. *in tract. de clausulis instrument. claus.*37. *gloss.*3. 3 4

5 *Rata portio*, non autem æqualis, quòd debeatur multis in casibus, & *in* quibus, vide Card. Tusch. *practic. conclus. tom.6 lit. R, concl.7.* Et de remissione pensionis pro rata facienda à conductore, & in quibus casibus id contingat, vide Surd. *decis.326. n.16. & 21.*

Cætera vide sub clausula. *Pro rata*, 108.

Dictio CCCXLII.

Realiter.

1 HÆc dictio ostendit actum veræ numerationis interuenisse, quæ si non interuenisset, & additum fuisset, reprobaretur instrumentum, vt de hac dictione, & simul de alia, etiam cum effectu, tradit Socin. *cons.141. n.4. vol.1.* quem refert Bertazol. *de clausulis instrument. claus.34. gloss.6. n.1.*

Dictio CCCXLIII.

Recipere.

1 VErbum *Recipere* non importat dominij translationem, sicut nec verbum *Tradere*; sed si adiiciatur generi, vel quantitati promissæ *in* genere, tunc propter adiunctum importabit translationem dominij, vt tradit Bart. & sequuntur Paul. & Ias. *in l. naturalis, §. & siquidem,* per text. *ibi, ff. de præscript. verb.* & Moder. *in l. cum mota. C. de transact.* vbi Bart. videtur voluisse contrarium. Refert igitur, cui adiiciatur: nam si promitto te recepturum rem aliquam *in* genere, & tunc importat me translaturum dominium; si verò in specie, secus cùm de natura venditionis id non veniat, refert Bertazol. *de clausulis instrument. claus.17. gloss.4.*

Dictio CCCXLIV.

Rectè, & Ritè.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*

2 Rectè, *non solemnitatem, sed ius partis ostendit.*

3 Rectè, *&* Ritè, *in quo differant, ostenditur, &* num.4.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Tiraq. *in præfat. l. si vnquam, n.33. & 34. & 35. C. de reuocan. donat.* Octauian. Vulpell. *de propos. & aduerb. signif. sub dict. Rectè, pag.102.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.98.*

2 Dictio *Rectè* non solemnitatem, sed Ius partis ostendit, glos. *in l. non putauit, §. non quasis, ff. de bonor. possess. contra tabulas, & in l.2. C. de inoffic. testament.* notat Menoch. *de arbitr. lib.1. q.67. n.14.*

3 *Rectè*, & *Ritè* differunt; quia *Rectè* causæ Iustitiam significat, *Ritè* verò solemnitatem ordinis, seu Iuris, vt per Vital. de Camban. *in tract. clausul. pag.7. col.2. num.2.*

4 Differunt etiam, quia *Rectè* respicit Iustitiam, & importat iustè, & æquè factum. *Ritè* verò respicit ordinem, & solemnitatem, importat solemniter, & ordine debito esse factum, gloss. & Bart. *in l. non putant. §. non quasis, ff. de bonor. possess. contra tabulas,* glos. *in l.2. ff. de inoffic. testament.* text. *in l. generaliter §. sin autem,* ibi, *non ritè illatum, rectè autem acce-* *ptum, C. de rebus creditis.* Alex. *in l.3.* & *ibi* Ias. *n.3. ff. de liber. & posthum.* Panorm. *in cap.1. §. vna verò, num.1. de summa Trinit.* Rimin. *in §. fin. n.14. quibus alienare non licet.* Verùm contrarium, imò quod ista differentia non sit vera, & quòd aliquando dictio *Rectè* denotat ordinem, & solemnitatem Iuris, & dictio *Ritè* respicit Iustitiam, & etiam ordinem, tenent Ias. *in l. Titius, n.3 ff. de liber. & posthum.* & *in l. ab hostibus, ff. si vir. n.5. ff. de soluto matrimon.* Dec. *in l. lecta, n.21. & 22. ff. si certum petatur.* Tiraq. *in præfa. d. l. si vnquam, n 35.* Vulpell. *sub hac dict. pag.102. col.2.* Cened. *d. sing.98. n.2.*

Dictio CCCXLV.

Reddas, Redeat.

VErbum *Reddas* est præsentis temporis imperatiui, quod necessitatem dispositionis inducit, vt per Acca. Anton. *in comment. ad l.2. n.74. ff. de de condit. & demonstr.* 1

Verbum *Redeat* an sit directum, an verò obliquum? vide Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur n.158. cum duobus seqq. C. de reuocan. donat.* Farinac. *fragment. crim. p.2. verb. lex, n.137.* 2

Dictio CCCXLVI.

Relinquo.

1 *Vltima voluntati, non autem donationi inter viuos solum conuenit verbum* Relinquo.

2 *Ad actus inter viuos aliquando trahitur verbum* Relinquo.

3 *Donationi causa mortis congruit verbum* Relinquo.

4 *Hæredis ad institutionem, & ad legata adaptatur verbum* Relinquo.

5 *Bonorum vniuersitati adiectum verbum* Relinquo, *pro hæredis institutione accipitur.*

6 *Institutionem hæredis non significat verbum* Relinquo, *adiectum rei certa, & particulari.*

7 *Legatum relictum venientibus ab intestato potest inducere verbum* Relinquo.

8 *Legatóne, an fidei commisso, magis conueniat verbum* Relinquo *remissinè.*

VErbum hoc solùm conuenit vltimæ voluntati, non autem donationi inter viuos, vt *in l.1. §. vlt.* vbi gloss. *ff. de tabul. exhib. & in l. iubemus nulli, §. vlt.* in gloss. *verb. relinquo. C. de sacrosanct. Eccles.* Menoch. *cons.344. num.2.* 1

Aliquando tamen trahitur ad actus inter viuos, vt *in l. hoc sermone, ff. si liber ingenuus esse dicatur, & in l. cum oportet, §. si autem. C. de bonis, quæ liberis,* Menoch. *cons.344. num.27.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c.124. n.4. cum seq.* 2

Congruit donationi causa mortis, secundùm Calder. Pereira *quæst. forens. cons.19. num.23.* 3

Adaptatur ad hæredis institutionem, & ad legata, iuxta, tradita per Menoch. *d. cons.344 n.15.* & per Gam. *Lusitan. decis.196. n.1.* 4

Vt autem pro hæredis institutione habeatur, debet adiici vniuersitati bonorum, secundùm Card. Tusch. *practic. conclus. tom.2. lit. D, concl.362.* Vallasc. *consult.265. n.4.* Melch. Phœbus *Lusitan. decis.59. num 3. tom.1.* 5

Adiectum verò rei certæ, & particulari, non significat 6

significat hæredis institutionem, vt *in l. Lucius,90. §. filiam, de legat.3.* tradunt Clar.§. *testamentum,q.38.n.11.*Vallasc. *d.n.4.* Menosc. *cons.408.n.37.* nisi quando appareat, sic loquentem voluisse testamentum condere, vt intelligit idem Menoch. *cons.434. num.18.*

7 Potest tamen inducere legatum relictum venientibus ab intestato, secundùm Spin. *in Specul. testam.*

8 *gloss.9.num.12.col.4.* Cui verò magis conueniat, legatóne, an fideicommisso? vide Nonet. *d.commun. vltim. volunt.c.9.n.24.*

Dictio CCCXLVII.

Reliquum.

1 DIctio *Reliqua* comprehendit omnia, præter excepta, vt per Menoch.*cons.1020.n.39.*

2 *Reliquum est*, idem est, quod *Restat*. Cic. *ad Quint. fratr.lib.9.epist.* Reliquum est, vt te orem. &c. Idem *lib.9.epist.16.* Reliquum est, ne quid stultè, ne quid temerè dicam contra potentes. Idem *lib.14.epist.....* Reliquum est, quòd ipsi optimè considerabitis, vestri similes fœminæ sintne Romæ. Idem *lib.10. epist.11.* Quod reliquum est, munus tuum tuere, id est, de reliquo. Idem *lib.13.epist.18.* Quod reliquum est, velim augeas tua in eum beneficia.

Dictio CCCXLVIII.

Residuum, & Respectiuè.

1 Residuum, *verificatur in eo toto quod remanet.*
2 Residuum *denotat, quòd nihil amplius debeatur.*
3 Residuum *facit, quod reliquum includatur.*
4 *Partem summæ omnino solui debere præsupponit dictio* Residuum.
5 *Partis solutionem, ad quam quis tenebatur, arguit dictio* Residuum.
6 Respectiuè, *facit vt singula singulis sint referenda.*

1 HÆc dictio propriè verificatur in eo toto, quod remanet, vt *in l.quod si medius, ff. de heredib. instituend. & in l.qui non militabat. §.vlt.* & ibi Bald. *ff.eod.tit. & in l.pater tuus, D.eod.* Paul.de Castr.*cons.71.num.22 part.1.* Marescot.*variar.resolut.lib.3.cap.72.num.18.* Octauian.Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict.pag.103.* vbi subdit, quòd cauti creditores esse debent, vt si debitor in centum soluat viginti quinque, pro residuo ipsis patientibus sibi præiudicarent in residuo, quia illa dictio probat, quòd totum solutum fuerit, per *l. si ex pluribus, in princip.* vbi gloss. *verb. reliquum, de acceptilat.*

2 Denotat enim, quòd nihil amplius debeatur, vt fuit tantum in Rota Apud Farinac. *decis.94. num. in 1. collect. nouissimarum.*

3 Facit, quòd reliquum includatur ex Card. Sera-
4 phin. *decis.544.n.2.* Præsupponit partem summæ omninò solui debere, aliàs non esse residuum, vt aie ipse Seraphin. *decis.242.n...*

5 Arguitque solutionem partis, ad quam qui tenebatur, vt tradit idem Seraph. *decis.617.n.13.*

6 Dictio *Respectiuè*, facit vt singula singulis sint referenda. Caual. *decis.581.num.13.* Rot. apud Paul. Rub. *decis.182.num.2. tom.2. diuers.* aliàs *part.6. rec.ent.*

Dictio CCCXLIX.

Respondere.

1 *Responsum interroganti præbere propriè significat verbum* Respondere.
2 Responsum *secundùm interrogationem debet intelligi, & ab ea declinari.*
3 *Interrogatio qualis fuerit, ex responsione colligi potest.*
4 Respondere *duo significat, litigare scilicet, & soluere.*

VErbum hoc propriè significat interroganti responsum præbere, quod tunc debet conuenire interrogationi. Menoch.*cons.47.num.1. & 13.* & secundùm eam intelligi, ex eod. Menoch. *cons.221. n.23. & cons.82.n.31.* & ab ea declarari solere tradit idem Menoch. *cons.33.n.13. & cons.244.n.2.* Nam ex responsione colligi potest, qualis fuerit interrogatio, Natt.*cons.98.n.21.* Mat. Anton. *var.resolut.lib.3.resol.44.n.5.vers.tum quia.* 1 2 3

Duo significat hoc verbum, *litigare* scilicet, & *soluere*, iuxta tradita per D. Barbosam *ad l.1. art.3. num.231. ff. de iudiciis* [& Beoed. Ægid. *ad l. ex hoc iure.ff.de inst.& iur.p.2.cl.5.n.10.pag.389.* dicit quòd verbum *respondere*, in instrumento debiti simpliciter prolatum, idem importat quod verbum, *soluere.*] 4

Dictio CCCL.

Restituere.

1 Restituere *à Iudice prolatum in sententia, fructus quoque comprehendit.*
2 Restituere, *importat idem quod* Soluere.
3 *Necessitatem dispositionis inducit interdum verbum* Restituere.

VErbum hoc à Iudice prolatum in sententia plenam habet significationem, ita vt fructus quoque comprehédat, vt *in l.restituere, 35.ff.de verb. signif. & in l.videamus, §. in Fabiana, ff. de vsuris, & in l.condemnatione, §.1. ff.de regulis Iuris, & in l.1.C. si maior factus, & in cap.1.de integrum restitut.* notant Couarruuar.*var.lib.1.cap.3.num.1.* Viu. *tom.2.commun. opin.lib.8.tit.3. num.12.pag.336.* Menoch. *remed.1. recuperan. n.12.* Gutier. *practic. lib.3.q.38. num.30.* Ceual. *commun. contra commun. q.762.n.69.* Cabed. *Lusitan.decis.68.n.3.p.3.* D.Barbosa, *in rubr. ff. soluto matrimon. p.3.num.73.* Restituere enim est, omnia in pristinum statum reponere: Menoch.*cons.219.n.9.* 1

Aliquando importat idem, quod verbum *Soluere*, iuxta tradita per Stephan. Gratian. *Marchia decis. 147. num.6.* 2

Interdum necessitatem dispositionis inducit, secundùm Accac. Anton. *in comment. ad l.1.n.74.ff.de condit. & demonstr.* 3

Dictio CCCLI.

Reuertatur.

VErbum hoc nunquid importet canonem latæ sententiæ, & sit ipso Iure, & consequenter an 1

fit

sit directum, an verò obliquum, ita quòd auctoritate propria fieri possit, an verò potiùs necesse sit de manu alterius accipere? vide Tiraq *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n. 5. cum seqq. C. de reuoc. an. don.* Rolan. *cons. 62. num. 2.* Farinac. *fragment. crimin. p. 2. verb. lex, num 136.* Rot. *in Romana viginti millium. 11. & 14. May, 1582. coram Card. Lancelloto,* impressa per Farinac. *decis. 1. num. 2. p. 2. recent.* vbi fuit dictum, huiusmodi verbum esse resolutiuum, nec aliquod requirere extrinsecum factum, & *num. 3.* addit, quòd licet verbum hoc sit commune, scilicet obliquum, & indirectum, tamen verbum commune ratione adiuncti potest effici directum, veluti si addantur verba *Pleno iure,* ex adductis per Abb. *in c. conquerente, n. 4.* vbi Felin. *n. 1. cum seqq. de foro competen.* Rip. *in l. centurio, n. 182.* Galiaul. *n. 518. ff. de vulgari,* & Tiraq. *in d. verb. reuertatur, n. 138. vers. quadrag. simnoprimo.*

Dictio CCCLII.

Retro.

1 IMportat hæc dictio tria tempora, præsens, præteritum, & futurum, prout dict. *Olim Quondam, Iam, & dudum,* vt tradit Fulgos. *cons. 22. incip. Visis quatuor, circa finem, n.* quem refert Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 366. n. 1.*

Dictio CCCLIII.

Rogo.

1 VErbum hoc à summo Pontifice prolatum, habet vim præcepti, vt *in cap. 1. de statu Regul.* gl. *in cap Beatus 7. q. 1. & in c. rogo, 12. q. 3.* cum multis, quæ eleganter cumulat Tiraq. *de pœnis tempor. causa 35. n. 4. cum seqq.* Butr. *in c. nam concupiscentiam, in fine, de constit.* & *ibi* Abb. *n. 3.* & Immol. *n. 8.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 4. n. 32.* vbi obseruat ratione subiectæ materiæ quandoque verba importantia consilium sumi pro præcepti verbis, & è contra hæc pro verbis consilij. Et qui apud Latinæ linguæ Auctores, & Iureconsultos importet, tradit Monet. *de commun. vlt. vol. c. 12. n. 293.*

Dictio CCCLIV.

Rursus.

Rursus *aliquando importat.*
1 Iterum.
Denuò.
2 Postea.
Quasi.
3 Rursus, *secundum legis dispositionem accipitur pro* Toties quoties; *attenta verò dispositione hominis intelligitur pro secunda vice, & sic duabus vicibus est contenta.*

1 HÆc dictio importat idem quod *Iterum, Denuò* vt *in l. pacta conuenta, in fine. ff. de contrahenda emption. & in l. damni, in fine, ff. de damno infecto,* cum alijs quæ adducit Rebuff. *in comment. ad l. sylua cædua, 30. vers. Rursus, ff. de verb. signific. pag. 175.*
2 Nonnunquam accipitur pro *Postea,* vel *Quasi,* vt *in l. arbor. ff. commu. diuidun.* Aliquando pro *E contra,* vt *in l. quicquid, ff. de verb. obligat. & in l. 1. C. de probat & in auth. de nuptiis, §. Rursus.* Interdum pro, *Id est,* sumitur, vt *in auth. vt nullus fabricet oratoriam domum, in princip.*

Secundùm legis dispositionem hæc dictio accipitur pro *Toties, quoties*; attenta verò dispositione hominis, intelligitur pro secunda vice, & sic duabus vicibus est contenta, vide Cald. & Alex. *in l. si cùm dotem, §. 1. num. 8. ff. solut. matrim.* Bart. *in l. cum, qui, & ibi* Alex & Aret. *ff. de verb. oblig.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 103.* Chald. Pereira *in l. si curatorem, verb. implorandum, n. 36. C. de in integr. restitut.* 3

Dictio CCCLV.

Saltem.

1 *Subsidiaria est dict.* Saltem, *& diminutiua.*
2 *Numerum maiorem quàm fuerit expressum, non excludit dictio* Saltem, *adiecta dispositioni numerali.*
3 Saltem, *includit etiam alia subiecta, quam expressum sit, dummodo sint proportionabilia.*
4 *Exclusiua non est dictio* Saltem, *de sui natura.*
5 *Implicatiua, non autem limitatiua est dictio* Saltem.
6 *Alternatiua Ordinis, & non electionis est dictio* Saltem.

EST subsidiaria hæc dictio, & diminuta, vt *in cap. statutum, §. cùm verò, de rescript. lib. 9.* Castr. *cons. 79.* incip. *Pro pleniori, n. 7. vers. contrarium, lib. 1.* vbi ait, quòd posita inter duas petitiones per dict. *Saltem* distinctas, censetur petere per subsidium. Et sic, si prima petitio non instat, Corn. *cons. 190. in princ. vol. 1.* Bald. *cons. 69.* incip. *Factum tale est, n. 2. vers. nam dictio, lib. 2.* Paris. *cons. 34. num. 6. lib. 3.* Menoch. *cons. 1061. n. 44.* Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag. 104.* Surd. *cons. 447. n. 27. & de alim. tit. 8. priuil. 3. n. 6.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 2. lit. D, concl. 367. num. 3. & 4.* Anton. Riccius *de iure personarum, lib. 5. c. 1. n. 13.* 1

Adiecta dispositioni numerali non excludit maiorem numerum, quàm fuerit expressum, vt si dicatur quòd debeant esse tres canonici saltem, possunt adesse quatuor, quia non restringitur dispositio, vt *in cap. excommunicamus, §. addamus, de hæreticis*; tradunt Gemin. *cons. 37.* incip. *Dubitatur, n. 5. vers. secundo,* quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 367. num. 1.* vbi *num. 2.* cum eod. Gemin. *d. cons. 37. num. 6.* declarat, quòd hæc dictio *Saltem,* includit etiam alia subiecta, quàm expressum sit, dummodo sint proportionabilia; de quo etiam Vulpell. *citato loco.* De sui enim natura non excludit. Gregor. *decis. 414. n. 7.* 2 3 4

Est implicatiua, non autem limitatiua, secundùm Seraph. *decis. 887. num. 8.* Alternatiua est etiam, non electionis, sed ordinis, vt *in l. cùm pater, §. 1. 3. leg. 2.* tradit Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collat. verb. Saltem, pag. 246. verso.* 5 6

Dictio CCCLVI.

Saluo.

1 *Superiora omnia modificat, & restringit dictio* Saluo, *& per illam supradicta limitantur.*

2 *Orationem*

2 *Orationem præcedentem extinguit, & in negationem resoluit dict.* Saluo, *si non inueniat, quid modificet.*

3 *Præcedentia non solum, sed etiam sequentia modificat dict.* Saluo.

4 *Exceptionem à regula præcedenti denotat dictio* Saluo.

5 *Reseruatiua casuum sub ea positorum est dictio* Saluo.

1 HÆc dictio modificat, & restringit omnia superiora, & per illam supradicta limitantur, vt notant gloss. *in l.si debitor, § 1.ff.quibus modis pignus & in l.item Labeo,9.purè,ff.famil.hercifcun.* Dec.*conf.* 5*n.*1.*tom.*1.*& conf.*56 *n.*6.*tom.*2. Alcias.*de præsumpt. reg.*2 *præf.*18.*n* 4.Corset.*in sing. Saluo Iure.*Brunor.à Sole *in locis communib.verb.Saluo.*Octauian.Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif.sub hac dict.n.*1.*vers.Insuper, pag* 104. Menoch. *de arbit. casu* 303. *n.*27. *& conf.*61.*n.*17. *& conf.*334.*n.*34. *& conf.*514.*n.*14. *& conf.*531.*n.*23. Roland. *conf.*54.*num.*13.*tom.*4. Surd. *conf.*572.*n.*20.Ced.*post libr.practic.& canon.quæst. sing.*102.*n.*1.Card.Tusch.*practic.conclus.tom.*2.*lit.D, concl.*308.*n.*1.Melchior Phœbo *Lusit. decis.*34.*n.*13. *tom.*1.

2 Et in tantum de natura huius dictionis est modificare, vt si non inueniat quid modificet, extinguit orationem præcedentem, & in negationem resoluit, vt *in l.si quis,a filio,§.*1.& *ibi* gloss.*ff.de legat.*1. Ang. *conf.*290.*n.*4. *vers. quinimò.* Crott. *conf.*79.*num.*56. Roland. *conf.*54. *num.*14. *tom.*4. Nat. *consil.*372.*in fine.* Ossasc. *Pedement. decis.*164. *num.*10. Octauian. Vulpell. *citato loco, num.*2. Card.Tusch. *d.concl.*308. *num.*2.

3 Amplia, vt non solùm modificet præcedentia sed etiam sequentia, secundùm Paris. *conf.*70. *n.*15. *cum seqq.vol.*3. Alciat. *conf.*101.*n.*12. Bec. *conf.*74 *n.*14. Menoch.*conf.*424.*& conf.*61.*n.*17. Surd. *d.conf.*522. *num* 20.

4 Exceptionem à regula præcedenti denotat hæc dictio, vt *in l.si debitor,§.in venditione.ff.quibus modis pignus,*gloss.*in l.actiom,C.de transact. & in c.consultatione. de offic. deleg.* notat Octauian.Vulpell. *citato loco,statim, in princip.* Menoch. *conf.*134.*num.*11. *& conf.*1042.*num* 4. Gutier. *practic. lib.*1. *q.*3. *num.*13. Cened.*d.fin.*1 *no.num.* Melchior Phœbo *d.decis.*34. *num...*

5 Est reseruatiua casuum sub ea positorum, vt per Azeued.*ad l.*2.*num.*154.*tit.*13.*lib.*8 *nona Recopil.*

Cætera habes sub Clausula *Saluo*, &c.

Dictio CCCLVII.

Scilicet.

1 *Restrictiua de sui natura vel declaratiua est dict.* Scilicet, *& ideo importat alterum de duobus prout magis verisimile fuerit.*

2 Scilicet *dictum quasi* Scire licet, *vsurpatur pro* Certè, *aut* Videlicet.

1 EST restrictiua de sui natura, vel declaratiua, & ideò importat alterum de duobus, prout magis verisimile fuerit, vel secundùm benigniorem interpretationem, notant Fulgos.*conf.*141.*num.*2.Menoch. *conf.*328.*num.*11.Cardin. Tusch. *practic.concl.tom.*2. *lit.*D.*conclus.*368.*num.*1.Octauian.Vulpell *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.*105. *& seq.*

Scilicet apud bonos Latinæ linguæ Auctores dictum quasi *Scire licet*, vsurpatur pro *Certè*, aut *Videlicet*. Cic. *lib.*10. *epist.*26. Scilicet id igitur, verùm hac petitione, an proxima Prætor fiat. Idem *pro Milone*: Me scilicet latronem, ac sicarium abiecti homines, ac perditi designabant. Idem *Attic. lib.*4. *epist.*75. Si iaceo oppressus,& captus quo dolore esse debeo? pro te scilicet. Non rarò vsurpatur per ironiam. Cic. *Verr.* Consumetur, inquis, scilicet, consumetur legitimum illud quinquennium. Idem *Attic. lib.*13. Id populus curat, scilicet. 2

Dictio CCCLVIII.

Secundùm.

1 *Limitatiua, & restrictiua præcedentium est dict.* Secundùm.

2 *Promissionem, seu dispositionem limitat dictio* Secundùm.

3 *Causatiuè pro* Quia, *& interpretatiuè stat dictio* Secundùm.

4 *Modum, qui præsupponit essentiam denotat dict.* Secundùm.

5 *Assertiuè, & demonstratiuè ponitur dictio* Secundùm.

6 *Relatiua est dictio* Secundùm, *& facit relationem eorum quæ supra dicta sunt.*

7 *Dict.* Secundùm, *importat, quòd tota dispositio ad quam fit relatio, expressa videatur.*

8 *Causaliter, an verò conditionaliter intelligatur dict.* Secundùm, *ostenditur, & n.*9.

10 *Repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem inducit dict.* Secundùm quod.

11 Secundùm à Sequor, *vel* Secùs *ducta, idem importat quod* Præter.

12 Secundùm, *pro* Post, *plerumque vsurpatur.*

HÆc dictio est limitatiua, & restrictiua præcedentium, vt per Dec. *conf.*195. *n.*1. *& conf.*360. *num.*6. *& in l.*1.*C.de bonor. possess.contra tabulas,n.*4. Ruin. *conf.*61. *num.*36. *ad medium vol.*5. Curta. *in memorabil.verb.secundùm, pag.*750. Grat. *conf.*103. *num.* 10. *vol.*1. *& conf.*26. *num.*24. *vol.*1. Gozadin. *conf.*62.*num.*11.*vers.præterea.* Cened. *post libr. pract. & canonic.quæst.sing.*28.*num.* 5.[Robles *de repræsent. lib.*2.*c.*10.*n.*27.] 1

Limitat igitur promissionem, seu dispositionem, vt tradunt Gozadin.*conf.*31.*num.*18. Neuizan. *conf.* 12. *n.*4. Socin. iun. *conf.*122. *n.*23. *vol.*3. Menoch. *conf.*391. *n.*5. Azeued. *ad l.*1. *n.*50. *tit.*1. *lib.*6. *nona recopil.* Surd. *conf.*461. *n.*80. 2

Stat etiam causatiuè pro *Quia*, & interpretatiuè, vt per Menoch.*d.conf.*391.*n.*32. Matien. *ad l.*2.*n.*12. *gloss.*9.*tit.*4.*lib.*4.*nona Recopil.* 3

Denotat modum, qui præsupponit essentiam quæ sine substantia stare non potest, vt post Bart. & Grat. notat Octauian.Vulpell.*de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. n.*1. *pag.*106. 4

Ponitur etiam assertiuè, & demonstratiuè, vt *in cap. Abb. de verb. signif.* declarat Card.Tusch. *pract. conclus.tom.*1.*lit.D,concl.*370.*n.*1. vbi *n.*2. post Bald. *conf.*187 *in fine,lib.*4.declarat, quòd hæc dictio posita post speciem importat demonstrationem, post genus verò importat restrictionem, & *num.*4. post Bald. *conf.*408. *num.*7. *lib.*1. obseruat, quòd quando non potest importare demonstrationem, importat similitudinem. 5

Relatiua

6 Relatiua est, & facit relationem eorum, quæ supra dicta sunt, vt *in l. item quæritur*, §. *idem Iulianus ff. locati*, notant Ias. *in l. admonendi, n.* 33. *cum seqq.* & *ibi* Alc. & Ripa. *ff. de iure iuran.* Bald. *cons.* 53. *in princip. lib.* 5. Paris. *cons.* 39. *n.* 4. *lib.* 3. Curt. iun. *cons.* 98. *n.* 4. Azeued. *d. l.* 1. *n.* 50. Ceual. *commun. contra comm.*
7 *q.* 828. *n.* 150. Card. Tusch. *d. lit. D, concl.* 370. *num.* 3. Cened. *d. sing.* 28. *num.* 6. Et importat, quòd tota dispositio, ad quam fit relatio, expressa videatur, vt *in l. si testamentum, C. de instit.* notat Vulpell. *citato loco, num.* 2.

8 Vtrùm autem, & quando hæc dictio intelligatur causaliter, an verò conditionaliter, solet à Doctoribus dubitari, inter quos illa distinctio tradi solet, quòd quando apponitur in rescriptis Iustitiæ, stat conditionaliter, quia omnia verba facti narratiua in huiusmodi rescriptis procul dubiò stant conditionaliter, sæpéque in eis inest tacita, vel expressa conditio: Si preces veritate nitantur. *l. fin. C. de diuers. rescript.* At verò in legibus, priuilegiis, contractibus sententiis, & aliis, quæ fiunt cum causæ cognitione, & rescriptis gratiæ, & eorum, ex quorum natura est aliquid disponere, tunc ponitur causatiuè, cum appareat de certa intentione rescribentis, ad purè, & simpliciter disponendum de narratis, & contentis in rescripto, vt tradunt Bart. *in Extrauag. ad reprimendum, verb. Prout, in vers. ad cuius intelligentiam* Dec. *cons.* 169. *n.* 4. *ante finem.* Felin. *in cap. ex parte, il* 1. *n.* 10. *de rescript.* Bellon. *cons.* 36. *n.* 5. Curt. iun. *cons.* 98. *n.* 4. Rom. *cons.* 336. *n.* 1. asserentes, quod quando ponuntur causatiuè, hæc dictio, & illis similis *Prout* falsa causa non vitiat dispositionem: quando dispositio in se est vera, nec tunc opus est, quòd illa relatio aliter verificetur. Et optimè tradit Boër. *decis.* 16. *num.* 1. subdens *n.* 2. quòd si quis fuerit condemnatus dare vnum par caponum, secundum quod sui antecessores soluebant, & soluere consueuerant, dicitur purè condemnatus; quia illa verba non faciunt conditionem, & ideò non oportet probare, quòd antecessores soluere consueuissent, quia hæc dictio non importat conditionem, sed exponitur pro *Quia.* Ita tenent Alex. *cons.* 146. *vol.* 2. Dec. *cons.* 63. *num.* 5. & *cons.* 169. *n.* 4. *in fine, vers. vltimò non obstat* & *in l. edita, n.* 86. *C. de eden.* Ias. *in l. admonend. in* 2. *lect. à num.* 32. vbi Alex. & Rip. ac Castr. *col.* 3. *vers. sed quæritur, ff. de iureiuran.* Bologn. *cons.* 2. *col.* 4. *vers.* 4. Cassan. *in consuetud. Burgundiæ, rub.* 4. §. 6. *in vers. Selon la generale coustume, n.* 1. *pag.* 590. Octau. Vulpell. *citato loco vers.* & *quid.* Vin. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *n.* 63. Matien. *l.* 2. *gloss.* 9. *n.* 12. *ad medium, tit.* 4. *lib.* 5. *noua Recopil.*

9 Intellige, vt procedat supra dicta resolutio, dummodò certitudo haberi possit in eo, quod relatum sit aliàs secùs, siquidem dictio *secundùm*, vel *Prout*, facerent constitutionem, nec starent causaliter, vt per Bald. *in l.* 1. *in fin. C. de Episcop.* & *Cleric.* Gram. *decis.* 59. *num.* 8. Socin. *cons.* 53. *num.* 9. *vol.* 1. Cened. *d. sing.* 28. *n.* 4. vbi sublimitat, vt non procedat, quando relatio fit per eum, qui circa eam tunc habet potestatem disponendi: nam si constat de eius voluntate, valet, dispositio data, quòd relatio non verificetur, licet ad illam relatio facta sit, & deinde sublimitationem intelligit, vt procedat, & sit vera quando illa dispositio, ad quam facta fuit relatio, non reperitur; quia tunc non receditur à dispositione referente, quæ certa est. Secus verò est, si dispositio, ad quam fit relatio, reperiatur, & aliter dicit, quam relatum fuerit; quia tunc illa dispositio non valet, cùm erronea videatur. Et citat Alex. *cons.* 9. *num.* 12. *vers.* & *hoc saltem,* & *vol.* 5. Zabarel *cons.* 11. *col.* 1. Dec. *cons.* 63. *num* 6. & *in cap.* 2. *col.* 2. *de rescript.* & *in c. quoniam Abbas, in fine, de offic. deleg.* Siluan. *cons.* 68. *n.* 15. Paris. *cons.* 7. *n.* 5. *vol.* 3. Neuizan. *cons.* 12. *num.* 10. Bellon. *cons.* 23. *num.* 2. & 3. Et licèt plures ex iis Doctoribus non loquantur specificè de hac dictione, sed de dictione *Prout*, tamen sentire videntur de hac dictione, cum idem sint quoad propositum.

Dictio *Secundùm quod* inducit repetitionem qualitatum, & conditionum præcedentis legati, & dispositionis in sequentem, vt per Galganet. *de condit.* & *demonstr. p.* 2. *c.* 1. *q.* 18. *n.* 13. 10

Apud bonos Latinæ linguæ Autores hæc dictio *Secundùm* à *sequor*, vel *secus* ducta est, propriè autem idem importat quod *præter*. Cic. *Attic. lib.* 16. An iter ad tres legiones Macedonicas, quæ iter secundùm mare superum faciunt. Idem *Attic. lib.* 7. Et si secondùm mare ad me ire cœpisset, confestim in Samnium ad me venturum. 11

Plerunque pro *Post* vsurpatur. Cic. *Attic. lib.* 3. 12
Spem ostendis secundùm comitia. Idem 1. *de Orat.* Sed opinor, secundum hanc idem. Idem *in Orat.* In actione secundùm vocem, vultus valet, id est, primas vox tenet, secundas vultus. Idem 1. *Officior.* Se- 13
cundùm Deum homines hominibus vtiles esse, id est, post Deum. Idem *Attic. lib.* 12. Secundùm te nihil est mihi amicius solitudine.

Dictio CCCLIX.

Secùs.

1 *Aduersatiuè ponitur dictio* Secùs, & *importat conditionem contrariam præcedenti dispositioni.*
2 Secùs, *interdum ponitur pro* Iuxta.
3 Secùs, *idem est quod* Aliter.
4 *Negandi vim habet dictio* Secùs.

ADuersatiuè ponitur hæc dictio, & importat 1
conditionem contrariam dispositioni præcedenti, vt *in l. per seruum*, §. *penult. ff. de acquirend. rerum domin.* notant Bart. *in l.* 1. *n.* 11 *ff. de cõdit.* & *demonstr.* 2
Surd. *cons.* 437. *n.* 29. Octauian. Vulpell. *de prepos.* & *aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 107. vbi subdit, quòd interdum ponitur pro *Iuxta*, vt *in l. quidam Hiberus, ff. de seruit. vrbanor. prædior.*

Apud Latinæ linguæ Autores idem est, quod *Aliter*. Cic. *in Brut.* Nemo dicet secùs. Idem *lib.* 6. *epist.* 4. Et si nonnullis idem videatur secùs. Idem *pro Plan.* Cuius ego salutem non secùs ac meam tueri debeo. Idem *pro Muren.* Non secùs ac si meus esset frater. Idem *Attic. lib.* 6. *epist.* 1. Id mihi autem erit maximè curæ, ne quid fiat secùs, quàm volumus. 5

Interdum negandi vim habet. Cic. *in Pison.* Rectè an secùs, nihil ad nos. Idem *Attic. lib.* 1. *epist. penult.* Affirmat à se nihil cuiquam de te secùs esse dictum. 4

Dictio CCCLX.

Sed.

1. *Aduersatiua est dict.* Sed, & *quid operetur quando cum copula* Et, *vel sine illa ponitur, ostenditur.*
2 Sed, *interdum non aduersatur.*
3 Sed, *quandoque aduersatur proximè superioribus, nonnunquam iis quæ sunt eiusdem qualitatis.*

4 *Inclusiuè*

4 *Inclusiue stat dict.* Sed, *posita in materia prohibitiua post orationem negatiuam.*

5 Sed cum, *importat diuersitatem in facto, & identitatem in iure.*

1 ADuersatiua est hæc dictio, quæ si ponitur simpliciter sine copula, *Et*, aduersatur præcedentibus in Iure, & in facto; si verò cum copula, *Et*, bene denotat diuersitatem facti, & identitatem Iuris, vt *in l.sed & si lege, in princip. ff. de petitione hæred. & in l.patru, & filij, ff. de vulgari, & pupil.* vbi gloss. *& in l.in princip. & in l.2.§.1. Offilius, ff.ne quis eam*, notant Ias. *in d.l.2.n.11. & in l.1.§. municipes, num.3. ff.de acquiren.possess.* Bart. *in l.qui quartam, n.4. ff. de legat.1.& in l.prætor, §. sed & si nullus, n.2.* per illum text. *ff. de prætor. stipulat.* Dec. *cons.335.n.3.* Cassa. *in consuetud. Burgundia, rubr.7.* [6. *in vers.magis, in princip.fol.984.& cons.14.n.22.* Paris. *cons.45.num.8. vol.3.* Boër. *decis.155.n.20.* Ruin. *cons.41.n.8.vol.2.* Mandos. *in gloss.facult. §.nos qui,in verb.sed, fol.109.* Octau. Vulpell. *de prapos.& aduerb.signif.sub hac dict. pag.108.* Azeued. *l.2.219. tit.12.lib.8. nouæ Recopil.* Burgos de Pace *ad l.3.Tauri, p.1. concl.2. n.85.* Gutier. *pract. lib.2. q.35. n.2.* Sanch. *de matrim. lib.6. disput.22.n.18.* Cened. *post libr.pract.& canonic.quæst. sing.35.n.1.* [Robles *de repræsent. lib.2. c.25. n.33. & cap.26.n.20.* vbi quod coniunctiua est quando altera dictio, Et, subintelligitur; disiunctiua tamen est quando sola remanet, & non subintelligitur dictio. Et.]

2 Interdum etiam hæc dictio non aduersatur, vt *in l.in princip. vers.sed Seruius, ff. ad legem Rhodiam de iactu, & in l. qui se debere, ff. de condit. causa data, & in §.sciendum,vers.sed quidem, Instit.quibus non est* 3 *permissum facere testament.* vbi ponitur pro *Etiam*, quandoque aduersatur proximè superioribus, vt per Ias. *in l.1.§.municipes, num.3. ff. de acquiren. possess.& in l.qui vsumfructum, n.8.ff.de verbor. oblig.* Mandos. *in d.verb. sed, fol.109. col.2.* Cened. *d.sing.35.num.5.* Nonnunquam etiam aduersatur iis, quæ sunt eiusdem qualitatis, & aduersatur recentis eisdem terminis. Grat. *cons.15.n.17. vol.1.* Portoles *de consortib. c.40.n.10.* Dec. *cons.386.n.7.* qui hoc limitat, quando esset diuersa ratio, quia tunc non repetit qualitates præcedentes, nec aduersatur recentis eisdem terminis, vt etiam notat Alex. *cons.66. col.2. vol.1.* refert Cened. *d.sing.35.n.6.*

4 Posita in materia prohibitiua post orationem negatiuam stat inclusiuè, ita vt denotet positum in oratione negatiua stare exclusiuè; & id, quod dictioni adiungitur, stare inclusiuè, vt tradunt Doctores. *in cap.2.n.13. de rebus Eccles. non alien. lib.6.* Mandos. *in gl.facult.§.habita, in verb. sed, fol.215. col.1.ad finem.* Rebuff. *in l.hac verba, n.193. ff. de verbor. signif. pag.852.in princip.* Cened. *d.sing.35.n.4.*

5 [Dict. *Sed cum*, importat diuersitatem in facto, & identitatem in iure. Boër. *decis.155.num.20.* Rot. *decis.339.n.17.p.5.recent.*]

DICTIO CCCLXI.

Semper.

1 *Vniuersalis affirmatiua est dict.* Sempet, *& denotat regulam, & idem importat quod* Plerumque.

2 *Tempus omne includit dict.* Semper, *& exponitur pro* Omni tempore, *& omni casu.*

August. Barbosa de Dictionib.

3 *Generationem quoad tempus, non quoad casus denotat dict.* Semper.

4 *Perpetuitatis nota est dict.* Semper, *& tunc pro* Perpetuò *solet exponi.*

5 *Tractum in futurum habet dict.* Semper.

6 *Temporis continuationem denotat etiam dict.* Semper, *& exponitur pro* Quotidie, *vel* Assiduè.

7 *Fideicommissum vt resultet absolutum, multum operatur dict.* Semper.

8 Semper, *aliquando accipitur pro* Multoties Frequenter Plerumque.

9 Semper, *differt à dictione*, Quandoque.

10 Semper, *quandoque accipitur, id est*, In omni contractu.

11 Semper *restringitur secundum naturam actus cui adijcitur.*

12 Semper, *denotat idem quod* Continuè, *si iungatur actui, qui continuè fieri solet.*

13 Semper, *restringitur ad spatium 30. annorum, vt maximè in materia præscriptionis, vt n.14.*

VNiuersalis affirmatiua est hæc dictio, & denotat regulam, & idem importat, quod *Plerumque*, vt per Tiraq. *de retract. tit.1. §. 1. gloss.9. num.221. 224. & seq.* Socin. *consil.11. num.5.vol.1.* Boër. *decis.158. num.7.& 8.* Osasc. *decis.83. num.8.* Mandos. *in gl.facult.§.nos qui,in vers. semper,fol.100. col.1.* Molin. *de primog.lib.1.c.5.num.22.* Surd. *cons. 281.num.1.* Cened. *post libr.practic. & canonic.quæst. sing.44.n.1.* 1

Includit omne tempus exponitúrque pro, *Omni tempore, & omni casu,vt in l.2. ff. sol. matrim. & in l. qua semper, ff.de in ius vocan. & in cap.1.de restit.in integr.* Boër. *decis.158.num.4.* Bero. *in rubr.de interpretron.num.81.* Paris. *cons.93.num.17. vol.2.* Mandos. *in gloss.facult §.nos qui, in vers. Semper, fol.100.col.1.* Rebuff. *in concord.rubr.de Regia nominat.§.1. in verb. Semper, fol.156.* Cæs. de Grass. *decis.180.num.15.* Vulpell. *de prapos.& aduerb. signif. sub hac dict. vers. & qualificat, pag.109.* Auendan. *ad l.40. Tauri, gloss. 15.n.1.* Menoch. *consil.706.num.36.* Surd. *decis.112. num.4. & decis.53. num.7. & cons.179. num.16. & consil.281.numero 20. & consil.403. num.70.* Gutier. *practic.lib.3.quæst.66.num.25.* Cardin. Tusch. *practic. conclus.tom.2.lit. D, conclus.371. numero 1.* Farinac. *in praxi crimin.p.1.lib.quæst.39. num.101.& part.4. consil.54.num.5.* Stephan. Gratian. *March.decis.183. num.6.* Gened. *d. singul.44.num.1.* Aceæ. Anton. *in comment.ad l. Titio centum, n.105.ff.de cond. & demonstr.* Rot. *decis.128.num.p.2. diuers. & decis.146. num.19.* apod Farinac. *in 1. collect. nouissim. & decis. 24.num.14.* apud Farinac. *p.1.recent.* [Giurba *consil. crim.99. num.28.* vbi quod omne tempus, omnémque censum includit, Dorau. Rotæ *decis.404.num.8. & decis.179.num. in fine p.2.in posth.* Farin. *& decis. 249.n.19.* apud Paul.de Rubeis *tom.3. diuers.* & alias *p.7. recent.*] Denotat tamen generalitatem quoad tempus non verò quoad casus, vt per Boër. *decis.158. n.9.* Cened. *d. sing.44. n.5.* 2 3

Est etiam nota perpetuitatis, & tunc exponi solet pro *Perpetuò, vt in l.semper in ciuitate, ff.de iure immunit.& in l.Caio, §.Imperator. ff. de alimen. & cibar.leg.& in l.1. ff. de iure dotium, & in l. fin.ff.ad leg.Pomp.de parricid. & in l. quisquis, §. filij, C.ad leg.Iul. Maiest. & in l.lex qua interes,§.ante omnia, C.de administr.tut.* notant Socin. *consil. 11. num.5.vol.1.* Gozadin. *consil. 101.n.7.* Paris. *cons.37.num.24.vol.2.* Ruin. *consil.128. col.fin.vol.1.* Roland à Valle *consil.25.num.18.tom.4.* Boër. *decis.158. à princip.* Sim. de Prætis *de interpr. vlt.volunt.lib.3.dub.5.num.19.& seq.* Surd. *decis.112. num.4.* 4

Dictio CCCLXIII.

Seu.

1 *Alternatiuè, seu disiunctiuè, vt accipiatur propria vis, & significatio est dict.* Seu.

2 *Ordinis significatiua, atque alternatiua est dictio* Seu, *& natura sua cadit inter diuersa.*

3 *Similitudinem, & conformitatem arguit dict.* Seu, *licèt ponatur inter diuersa.*

4 *Alternatiua dicitur dict.* Seu.

5 Seo, *disiungit verba inter qua ponitur, dispositio verò de vno disiunctorum ampliatur ad aliud.*

6 *Copulatiua, & augmentatiua aliquando est dict.* Seu, *non verò disiunctiua, seu alternatiua.*

7 *Declaratiuè, & expositiuè interdum ponitur dictio* Seu, *præcipuè quando stat inter duas dictiones idem significantes.*

8 *Ampliatiuè, & augmentatiuè in legatis, & vltimis dispositionibus ponitur dictio* Seu, *sicut etiam ponitur in dispositione fauorabili, vt n.9.*

10 *Ampliat moderatè dict.* Seu.

11 *Ampliatiua, & augmentatiua est dictio* Seu, *quando ponitur in legato concepto per verba pluralis numeri, secus autem per verba numeri singularis, intelligendo vt ibi.*

12 *Copulatiua vim habet dict.* Seo, *quando ponitur inter duo, quorum vnum sub altero continetur.*

13 *Coniunctiua, & copulatiua vim etiam habet dictio* Seo, *quando ponitur inter genus & speciem, inter totum & partem.*

14 *Correctiuè nonnunquam stat dictio* Seu.

15 *Conditionem quandoque facit dictio* Seu.

16 Seo, *eandem vim habet quàm dictio* Siue.

17 Seu, *&* Vel *: in quo differant, ostenditur.*

1 Propria vis, & significatio huius dictionis est, vt disiunctum, seu alternatiuè accipiatur, *l.1. §.sublata.ff.ad Trebell.l.si quis ita legauerit, ff.de auro, & argento legato, l.generalis*, vbi Bart. *C.de sacrosanct. Eccles.l.filia*, & ibi Bald. *in prima opposit. C.de collat.cap. vlt.circa finem, 75 distinct.* notant Bart. *in l.si is, qui ducenta, §.vtrùm, num.1.* & *ibi* Socin. *col.2. ff de reb. dub.* Gom. *in §.sed istic, n.36. Institu. de act.* Rom. *consil. 65.ad finem, & cons.179.num.8.* Gemin. *cons.28.num. 11.* Natt. *cons.650.num.9.* Mandof. *in gloss facult.§.& proprium, in vers. seu, fol.331.col.2.* Alex. *consil.79. num.5.vol.5.* Franc *cap.licet, num.3. de offic. Vicar. in 6.* Strach. *in tract.de adiecto, p.4.q.1. à n.4.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb signif. sub hac dict. pag. 211.* Menoch. *cons.838.n.1.& 8.* Cened. *post libr.canonic. & practic. sing.15.n.1.*

2 Et ita est significatiua ordinis, atque alternatiua, ex Menoch. *consil.341. num.1. & 2. & consil.1061. num.41.* Natura enim sua cadit inter diuersa, secundùm Gonzal. *ad reg.8.Cancellar.glos.47.n.17.*

3 Et licèt ponatur inter diuersa, arguit tamen similitudinem, & conformitatem, vt per Card. Seraph. *decis.393.n.8.*

4 Et tunc propriè dicitur dictio alternatiua, quia de sui natura hoc importat. Crauet. *cons.96. num.3. cum seq.latè* Ægid.Bellam. *cons.39.num.6. & 7.& 8.* vbi subdit, quòd licèt quandoque ampliat, vel coniungat, secundùm propriam naturam, importat alternatiuam. Rom. *cons.179.num.7.* Paris. *de confiden. q.29.num.46.* Gabr. *cons.118.num.3.& 4.lib.2.* Card. Tusch. *de conclus.372 à num.29.& ead.lit.D, conclus. 44.num.7.* vbi *num* 1. post Caldet. *consil.248. circa medium*, aliàs, *cons.27.de prabend.* Rom. *cons.65.in fi-*

ne, & cons.179.n.7. subdit, quod ponitur inter nomina alternatiua.

5 Et quòd disiungat verba, inter quæ ponitur; sed tamen dispositio de vno disiunctorum amplietur ad aliud, tenet Bald. *cons.551.num.6.lib.3.* quem refert Card.Tusch. *d.lit.D, concl.372. num.1.* Et licèt verba disiungat, coniungit tamen sensum, vt per Socin. iun. *in l. Centurio, num.174. ve s. adsecundum, ff. de vulgari.* Apostil. ad Roman. *cons.179.num.7.in verb. Regulariter.* Curt.iuo. *cons.145.n.11.* Octau. Vulpell. citato loco. Card. Tusch. *d.concl.372.n.10.* vbi *n.11.* post Ias. *in l. si ita quis stipuletur, num.3.& 4. de verbor. oblig.* declarat, quòd disiungit quoad verba, & sensum, quando sunt res diuersæ; si verò eadem res, vel persona habet plura nomina, disiungit verba, & coniungit sensum.

6 Aliquando hæc dictio non est disiunctiua, vel alternatiua, sed potiùs copulatiua, & augmentatiua, vt tenent Ias. *consil.64. num.2.vol.1.* vbi dicit, qòod regulariter ita stat. Coto. *cons.18.col.3.vers.quinimò, vol.1.* Cotta *in memorabil. in verb. seu.* Dec. *cons.99. num.5.vers.preterea, & in l.petens, num.11.* per illum text. *C.de pactis.* Aym. *consil.105.n 5.* Grat. *cons.153. num.22.& 57. vol.2.* Socin. *consil.93.num.21.vol.1.* Paris. *consil.22 num.64. & num.68. vol.3. & consil.7. à num.38.vol.2.* Cæpol. *cons.2. crimin. num.5.* Rom. *cons.563.num.2.* Cosm. *in pragmat. sanct.tit.de collat. §.videlicet, in verb.seu.* Gom. *in cap. statutum, num. 22. de rescript. lib.6.* Rebuff. *in tract. nominat.q.14.n.44.* Mandof. *in d. vers.seu, in princip. fol.332.* Brunor. à Sole *in locis communib. verb. dictio, 28.* Bertazol. *de clausulis instrument.claus.26.gloss.6. num.7.* Menoch. *consil.307. num.28.& consil.753. num.19.* Bernard. Muscatel. *de cognit. & probat. delictorum, in proximo num.11.* Cened. *d. sing.15.* Cardin.Tusch. *d. lit. D, conclus.372. num.9.* vbi post gloss. *in l.decernimus, C. de Episcop. audientia*, & Alex. *consil.22. col.2. lib.1.* declarat, quòd si copula cum hac dictione ponatur inter ea, quæ sunt diuersa, stat augmentatiuè, & *num.16.* post Bald. *consil.218.num.3.lib.2.* pariter declarat, vt ampliatiuè ponatur, quando ponitur inter diuersa; secùs si ponatur inter ea, quorum vnum venit ad positionem alterius, quia tunc ponitur restrictiuè, vel declaratiuè, & *num.17.* subdit, quòd si potest poni vtroque modo, exponitur augmentatiuè.

7 Interdum ponitur declaratiuè, & expositiuè, præcipuè quando stat inter duas dictiones idem significantes, quia exponit etiam præcedentia, vt *in cap. licet, in princip. de elect. & in cap. bona, 1.* vbi *gloss.1. de postulat. Prælator*, notant Alberic. *in Dictionario, vers.seu.* Strach. *d.4. part.4.1.num.7.* Cened. *d.singul. 15. num.10.* Gemin. *consil.115. circa finem, num.7. vers.quia dictio seu.* Bald. *cons.442.num.2. vers.item illa dictio, lib.1. & consil.218.num.3. vers. si autem ponitur, lib.2.* Castr. *cons.379. vers.tertio, lib.1.* vbi ait, quòd stat expositiuè, ne inducatur superfluitas in dispositione testatoris. Socin, iun. *ad d. l. Centurio, num.174. vers. ad secundum*, Apostill. ad Rom. *consil. 179.num.7.verb.Regulariter, vers. & idcirco.* Vulpell. *citato loco, n 7.vers.& id.* Menoch. *cons.755. num.5.& cons.1029.n.13.* Seraphin. *decis.393.num.9.* [Peregr. *cons.39.n.19.vol.1.* vbi quòd stat expositiuè. vel etiã ampliatiuè.] Card.Tusch. *d.conf.372. n.4.* vbi *num.6.* cum Bald *cons.303.num.2.lib.5.* ampliat, vt declaret etiam hæc dictio, & *num.7.* post Alex. *cons.125. in princip. lib.7.* addit, quòd quando ponitur inter genus, & speciem, puta in statuto loquente, quòd fiat compromissum inter coniunctos, seu consortes, stat declaratiuè, videlicet coniunctos, id est, qui sint,

de eadem parentela. [Anell.Amat. *conf.20.n.15.* vbi quod stat declaratiuè, seu correctiuè. Et tunc ponitur pro *Quia*, vt *in l. cõmodissimè*, vbi Castr.*n.5.ff.de liber.& posth.*Dec.*in rubr.C qui admitti, in 2.lectura,*
8 *n.26. in fine.* Bart. *in l. 1. ff. de offic.eius, n.7.*]

In legatis, & in vltimis dispositionibus fauore legatorum ista dictio *Seu* semper ponitur ampliatiuè, & augmentatiuè, & copulat potius, quam disiungit, & ex ea vtrumque debetur, *l.si quis ita legauerit. ff. de auro, & argento legato.* vbi text ait quòd si testator dicat: Titio vina, quæ in Vrbe habeo, seu in portu, do, lego: omnia in legato veniunt, Ex quo ad varia ampliantes ita tradunt Bart. *in d. l.si is, qui ducenta, oppos.6.& in l.cum quis decedens, §.vlt.ff.de legat.3.* Panorm. *in cap. inter cæteras, n.4.* vbi Dec. *num. 9. de rescript.* Alex. *conf. 193. num. 4. vol. 2.* Cald.*conf.548.in fine,* alias *4. de verbor. signif.* Ias. *conf.64.n 2.vol.1.*Couar.*lib.2.variar.cap.5.num.10.ad medium,*Archid.*in cap. statuimus, §. cum verò col.2. de rescript. in 6.*vbi Gom. *num.22.& in §. sed iste, num. 38. Instit. de act.* Natt. *conf. 626.num.21.* Cremen.*sing.57.*Rom.*sing. 552.* Strach. *in tract. de adiecto, in 4.parte. quæst.2. à num.4* Bald.*consil.442.* incip. *Verba, num.2. lib. 1.*plenè Crauet. *consil.105. num.6.*vbi quod is, qui vendidit cameram, seu angulare, dicitur vendidisse vtrunque; quia vel auget, vel copulat, ne verba sint superflua Cened.*sing. 15.num.3.* Card.Tusch. *d.concl.372. n.11. cum seqq.* quidquid contrarium teneant Bald. Mat. Socin. & Rip. *n.44. in d. cap. inter cæteras.* Fachin. *controuers. lib.6.c.68.vers. sed. contrarium.* Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, cap. 9.n.98.* vbi ait, sibi persuadere non posse, quod si testator legat vxori vsumfructum fundi Semproniani, seu Corneliani, quod vtrumque debeatur; quia hoc videtur esse contra expressam mentem testatoris, qui alterum tantum relinquere voluit.

9 Verùm hoc multipliciter declaratur, & primò, vt dictio hæc posita in dispositione fauorabili, prout in beneficio Principis, vel Indulgentia concessa pro salute animæ, tunc stat augmẽtatiuè, & ampliatiuè. Rom.*conf.179.num.7.& conf 363.num.2.vers. secundo demonstratur.* Alex. *conf. 193. num.3. & 4. lib. 2.* Card.Tusch.*d.concl.37.n.12.cum seqq.*

10 Secundò, vt ampliet, moderatè tamen, sicut dictio *Plus*, quæ ad modicam summam referri solet, vt per Ias.*in l.cum quidam, n.1.C. de verbor. signific.* Cotta *in memorabil.verb. seu* Strach.*d.4.parte,q.1.n.* Cened. *d.sing.15.n.5.*

11 Tertiò declara, vt procedat, quando dictio *Seu* ponitur in legato concepto per verba pluralis numeri; secus autem, si per verba numeri singularis. Vnde si testator legat æquum suum album, seu nigrum, vnus tantum debetur; quia ex eo quod testator vsus est singulari numero, apparet, vnicum equum legare voluisse, vt tenet Bald. *in d.cap. inter cæteras, col.fin.* vbi Mat. Socin.Euerard. *in loco à vi numeri, ex princip.* Strach.*d.p.4.q.1.n.8.* sed Couar. *d.c.5.n.10.post.princ. vers. nec. refert.* hanc limitationem reiicit, dicens, quod nihil refert, an concipiatur legatum per verba singularis, seu pluralis numeri; vnde secundum illum non est vis, an verba concipiantur in numero plurali, vel singulari.

12 Quartò declara, quod quando hæc dictio ponitur inter duo, quorum vnum sub altero continetur, habet vim copulatiuæ, & tunc non disiungit, sed potius copulat, & ampliat. Ita Dec.*in d.cap.inter cæteras,* & *ibi* Rip. *num.44.* Strach.*d.part.4.q.1.num.9.* Couar.*d.cap.5.num.6.vers.non obstat.* Cened.*d.sing. 15.num.7.*

Coniunctiuæ, & copulatiuæ vim quoque habet, 13
quando ponitur inter genus & speciem, inter totum & partem. Ita Dec.& Rip. *num.44. in d.cap inter cæteras.* Strach.*d.p 4.q.1.n.5. ad med vers.Quibus adde* Couar. *d.c.5.n.10. vers.non obstat.* Cened. *d. sing. 15.n.8.*

Nonnunquam correctiuè stat hæc dictio, vt *in* 14
cap.1.de statu Regul.lib.7. Cosm.*in pragm. sanct. tit. de collat. in §.in super, verbo.Seu* Ias. *conf.64.n.2 vol. 1.*Apostill.ad Roman.*conf.179.num 7.verb. Regulariter, vers.Quandoque* Menoch.*conf.817.n.7.* Card. Tusch. *d.concl. 373.n.24.* Et fuit dictum *in Gerunden. Vini 4. May 1616. coram. Illustrissimo Patriarcha Pamphilio*

Quandoque conditionem facit; Apostill. ad 15
Rom.*conf.179.verb.Regulariter, vers. Interdum autem* quem refert Card.Tusch.*d.concl.372.n.25.*

Hæc dictio *Seu*, habet eadem vim & naturam, 16
quam dict. *Sine*, secundum Cened.singul.42.num.1. Apostill. ad Rom. *d. conf. 179. in verb. Regulariter, circa finem, vers. præterea aduerte,* quem refert Card. Tusch.*d.concl 332.n.16.*

Est tamen differentia inter hanc dictionem, & 17
dict.*Vel.* quia dict.*Vel.* disiungit verba, & mentem; hæc verò dict. *Seu*, disiungit verba, sed non mentem. Ita Castren. *conf.162.* incip.*Visis, num.4. vers. nec obstat, lib.2.* vbi Apost.citat.Corn.*conf.113.prope num.3. lib.4.* & Socin.*conf.64.vers.captendo lib.1. num. 11.* quos refert Card. Tusch. *d. conclus. 372. num.3.*

Dictio CCCLXIV.

Si.

1 *Conditionem regulariter denotat dict.* Si.
2 *Conditio si repugnaret facto disponentis, tunc eam denotat dict.* Si.
3 *Conditionem quando non importat dictio* Si, *refertur.*
4 *Condictio resultans ex dictione* Si, *inducit formam.*
5 *Dict.* Si, *quando apponitur termino de præterito, exponitur pro* Quamuis, *ad ducendam concordiam in dispositione testium.*
6 *Monitionem potius, quam conditionem importat dict.*Si.
7 *Causam finalem nonnunquam designat dict.* Si, *lata à lege.*
8 *Dubiam rem interdum facit dict.*Si.
9 Si, *quandoque ponitur pro* Quia, *præcipuè quando ponitur super re certa.*
10 Si, *non semel pro* Quando, *exponitur.*
11 *Aduersatiua est dict.*Si autem.
12 *Aduersatiua in iure, & in facto est dictio* Si verò; *quod declaratur multipliciter ibi.*

Regulariter hæc dictio denotat conditionem 1
maximè iuncta verbo futuri temporis, vt *in l.1.* vbi Doctores *ff. de cond. & demonstr. & in l. quibus diebus, §. quidam Titio, ff.eod.tit.& in l.quibus, ff.de verb. oblig.* notant Bart. *in d. l, 1. num. 2. & 3.* vbi distingunt Ias.*in l.extraneum, n. 4.ff. de hæred. instituen.*Oldr.*conf.242.n.7.vers.sed ad hoc instatur.* Alex, *conf.127.incip.Viso processu,in prin.lib.7.*Bald.*cõs.15 n.* incip.*Proponitur,n.7. vers.restat, lib.5.*vbi ait, quod importat conditionem; non autẽ modũ, prout è contra dict *Vt*, importat modum, & non conditionem. Octau.Vulpell.*de prap. & aduerb.signif.sub hac dict. pag.113.*

Pag. 113. Castr. cons. 259. col. 2. circa med. vers. ad quod facit, lib. 1. vbi ait, quòd præcisa conditionem importat. Becc. cons. 41. n. 26. Gozad. cons. 51. n. 10. Grat. cons. 48. n. 6. lib. 1. & cons. 26. n. 31. & cons. 43. n. 32. & consil. 49. num. 7. & cons. 50. num. 10. lib. 2. Paris. cons. 18. num. 1. lib. 2. Ruin. cons. 70. num. 9. tom. 2. Socin. iun. consil. 46. num. 23. vol. 4. Honded. consil. 60. num. 24. & consil. 6. num. 18. & consil. 16. num. 36. & consil. 34. num. 5. vol. 1. Nicol. Genua in tract. de verb. enunciat. quæst. 4. num. 17. lib. 3. Menoch. cons. 15. num. 14. & cons. 262. num. 3. & cons. 498. num. 24. & de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 21. n. 27. & præsumpt. 34. num. 24. & præsumpt. 182. num. 53. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 10 tit. 5. num. 4. Rimin. iun. cons. 173. num. 19. & cons. 617. num. 26. Seraphin. de privileg. iuramenti, privileg. 17. rem. Vinc. de Franchis Neapol. decis. 231. num. 1. Ioseph. de Sesse Aragon. decis. 131. num. 1. Surd. cons. 381. num. 21. Rota. Bonon. divers. decis. 34. n. 31. Farin. in praxi crimin. p. 1. quæst. 46. num. 3. Ferrer. in constit. Cathaloniæ gloss. 5. num. 133. & 190. Flamin. Paris. de confident. benef. quæst. 32. num. 12. Card. Tusch. practic. conclus. tom. 2. lit. D, concl. 373. num. 2. & 3. & latius lit. C, concl. 583. num. 1. cum seq. Glorit. resp. 1. p. 3. num. 27. & resp. 6. num. 15. & fuit dictum in Ciuitatis Castelli supplemento legitimæ, 2. Februarij 1608. coram, Card. Lancelloto, impressa per Farin. decis. 505. num. 1. p. 2. recent. & nouissimè in Ianuen. Abbatia 22. Iunij 1626. corã Buratto. [nouissimè Franc. de Barry de success. testati, & abintestato lib. 17. tit. 2. n. 1. in princip. vbi num. 2. post Intrigl. de substit. cent. 3. q. 88. num. 18. subdit hanc dictionem, siue in dispositione, siue in executione apponatur facere conditionem in vltimis voluntatibus, & ibi refert aliquos casus, quibus hæc dictio non facit conditionem, & præcipuè quando conditio refertur vel ad præsens, vel ad præteritum. Galgan. de condit. p. 2. c. 1. q. 1. num. 3. 4. & 7. me citato in hoc loco Ioseph. Vela dissert. forens. dissert. 7. num. 7. Ioseph. de Rusticis in l. cùm avus, ff. de condit. & demonstr. in proœm. c. 3. n. 22. & 23. & lib. 4. c. 6. num. 25. & c. 15. num. 38. Rot. apud Paul. de Rub. decis. 77. n. 3. tom. 3. divers. aliàs p. 6. recent.]

2 Declara, nisi conditio repugnaret facto disponentis; puta si testator instituit hæredem si non dissipauerit, & non alienauerit; quia hæc est institutio conditionalis. Tamen si testator dedit licentiam hæredi alienandi certa forma tradita, hæc institutio non potest esse conditionalis, quia repugnaret facultati alienandi, seruata certa forma, vt per Bald. cons. 67. incip. Quæsitum est, in princ. lib. 1. quem refert Card. Tusch. d. lit. C, conclus. 583. num. 4. vbi num. 7. & 8. post eundem Bald. cons. 79. incip. Factum, vers. porrò,
3 lib. 2. restringit, non importare conditionem, quando hæres instituitur, si adiuerit hæreditatem, quin eo repudiante hæreditas vadat ad coniunctum cum onere suo. Et pariter restringit, quando hæreditas est data cum onere, si deueniat in fidei commissarium, quia tunc ista dictio, Si deueniat, non importat conditionem, quin fidei commissaria repudiante debeantur legata.

4 Illod aduertere oportet, quòd conditio resultans ex hac dictione Si, inducit formam, secundùm Bald. in auth. matri & avo, C. quando mulier offic. tut. Ruin. cons. 199. n. 2. vol. 1. Tiraq. de retract. conuent. § 2. glos. 1. num. 3. Becc. cons. 39. num. 19. & cons. 58. n. 28. vol. 1. Menoch. cons. 35. n. 6. Surd. cons. 371. num. 61. Glorit. resp. 1. p. 3. n. 27.

5 Licèt autem hæc dictio importet conditionem, tamen quando opponitur termino de præterito; exponitur pro Quamuis, ad inducendam concor-

Augnst. Barbosa de Dictionib.

diam in dispositione testium. Alex. cons. 64. n. 4. lib. 4. Bolognin. ad cons. Ioan. de Anania, 45. num. 8. Franc. Narc. decis. 251. n. 2. p. 1. Card. Tusch. d. lit. D, concl. 373. n. 3.

Aliquando hæc dictio importat potiùs monitionem, quàm conditionem, secundùm Ioseph. de Sesse decis. 31. n. 7. 6

Nonnunquam prolata à lege importat, & designat causam finalem, vt per Bart. in l. 1. ff. de donat. Ias. in l. 2. §. quod si in pactis ff. soluto matrimon. Gozadin. cons. 51. n. 10. 7

Interdum rem dubiam facit, iuxta tradita per Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 28. n. 4. 8

Quandoque ponitur pro Quia, præcipuè quando ponitur super re certa, vt in l. commodissimè, vbi Castr. num. 5. ff. de liber. & posthum. l. videamus, in princip. ff. de in litem iuran. Corn. cons. 119. num. 1. vol. 1. Alex. cons. 121 2. incip. Ponderatis, num. 32. vers. & licèt, lib. 6. Vital. de Camb. in tract. clausul. pag. 10. col. 1. num. 1. Octauian Vulpell. citato loco, num. 1. in fine, Card. Tusch. d. lit. D, concl. 373. n. 4. vbi num. 5. subdit, quod importat quandoque causam, & ponitur Si vero quia. 9

Non semel pro Quando exponitur, vt per Bart. in l. hac verba, num. 4. ff. de legat. 1. Paris. de confident. beneficial. q. 32. n. 11. 10

Dictio Si autem est aduersatiua, quæ continet repetitionem præcedentium, nisi coniectura sit, quod repetitio non fiat de omnibus, sed de aliquibus. Ita Bald. cons. 135 incip. Factum proponitur, lib. 4. quem refert Card. Tusch. d. lit. D, concl. 240. n. 10. 11

Dictio Si verò est aduersatiua in Iure, & in facto, vt per Alex. cons. 134. n. 23. lib. 6. & cons. 99. num. 9. lib. 7. Abb. cons. 63. in fine, lib. 1. Gut. in l. nemo potest, num. 298. ff. de legat. 1. Ferrer. in constit. Cathaloniæ, gloss. 3. num. 50. Card. Tusch. d. concl. 240. num. 2. & 3. vbi num. 4. post Signoral. cons. 110. num. 12. vers. præterea, restringit, quòd non est aduersatiua, quando cadit inter ea, quæ eadem ratione censentur, vel quando obuiat Ius publicum, & quando identitas rationis inter casum, & casum adest, & n. 5. post Zabarell. consil. 68. n. 1. subdit, quòd hæc dictio Si verò, importat, vt præcedens dispositio excludat sequentem, & durante prima non intrat secunda aduersatiua. 12

Dictio CCCLXV.

Sic.

1. *Continuatiua & repetitiua forma ac qualitatis præcedentis vocationis est dict.* Sic.
2. *Limitatiua est dictio* Sic, *habens relationem ad præcedentia, & ad ea concessionem restringens.*
3. *Illatiuè seu expositiuè stat dic.* Sic, *iuncta cum copula præcedenti.*
4. *Declaratiua modorum expressorum est dictio* Sic.
5. *Demonstratiua ad oculum quoad formam, & modum faciendum, est dict.* Sic.

Est cõtinuatiua, & repetitiua formæ, ac qualitatis præcedentis vocationis, & significat idem quod sicut, vt per Grat. cons. 106. n. 52. & consil. 21. n. 8 l. 2. Ioan. Garc. de nobilitate in diuisione, n. 51. Menoch. cons. 1040. Gutier. practic. lib. 3. q. 19. num. 23. Rota decis. 455. n. 10. apud Farinac. p. 1. recent. & decis. 432. n. 6. & decis. 687. n. 9. p. recent. 1

2 Limitatiua etiam est, habens relationem ad præcedentia, & ad ea concessionem restringens. Grat. *conf.*106.*n.*52.*lib.*2. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb signif. sub hac dict. statim in princip.*.

3 Iuncta cum copula præcedenti stat illatiuè, seu expositiuè, vt *in cap. frequens, in princip. vers. & sic, de restitut. spol. lib.*6. Et colligitur ex notatis per gloss. *verb. preter, in cap. ex ege, de priuileg.* Ruin. *conf.*102. *n.*11. *lib.*2. *& conf.*184 *n.*6 *eod. lib.*2. Sarnen. *de triennali, q.*10.*n.*7. vbi quòd est declaratiua modorum expressorum, Honded. *conf.*64.*n.*7 *lib.*2. Cened *pract. & canon. quæst. lib.*1.*q.*21.*n.*17. Rota *decis.*128.*n.*4.*q.*2. *diuers.* Vulpell. *citato loco*, vbi subdit, quòd est demonstratiua ad oculum quoad formam, & modum faciendum, per *l. Gallus, §. ille casus, ff. de lib. posthum.*

Dictio CCCLXVI.

Sicut.

1 *Similitudinem omnimodam, & identitatem importat dict.* Sicut.
2 Sicut *idem importat ac si diceretur*, Eodem modo.
3 *Relationem importat aliquando dictio* Sicut, *& limitat totam dispositionem secundum relatum.*
4 *Causam designat dict.* Sicut, *quando opponitur in dispositione de sui natura ordinata ad aliquid concedendum, & ponitur pro* Quia, *si dispositio est certa.*
5 *Conditionem importat dictio* Sicut *in confirmatione facta in forma communi, secus si confirmatio est ex certa scientia, quia tunc importat causam.*
6 *Causatiuè stat in priuilegiis dict.* Sicut.
7 Sicut, *ad qua referatur, ostenditur.*
8 Sicut diximus, *est repetitiua præcedentium, cum omnibus conditionibus, & qualitatibus suis.*

1 IMportat hæc dictio omnimodam similitudinem, & identitatem, vt *vt in l. si quis obrepserit, ff. de falsis; & in cap. olim, de verb. signif. & in cap. cum in Ecclesia, de praben. lib.*6. notant Angel. *conf.*338. incip. *Simon. num.*3. Anton. de Butr. *conf.*19. *num.*4. *vers. item.* Roman. *conf.*328. *n.*6. *& seq.* Carau. *super Constit. Regni, in repet. vers. Sicut.* Honded. *conf.*86. *num.*54. *vol.*2. Tiraq. *de iure primog. quæst.*40. *num.*30. Decian. *conf.*9. *num.*16. *vol.*2. Socin. sen. *conf.*255. incip. *Visis; num.*1. *lib.*2. Menoch. *conf.*232. *num.*22. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Sic, vers. Sicut, pag.*114. [Peregrin. *conf.*8.*n.*3. *vol.*5. vbi quod est nota omnimodæ similitudinis. [Brunor. à Sole *in locis communibus, verb. dictio* 29. [Peregr. *conf.*32.*n.*29. *vol.*2. vbi quod stat similitudinatiè, & exemplificatiuè.] Card. Tusch. *pract. conc. tom.*2 *lit. D, concl.*374. *num.*1. *cum seqq.* vbi *num.*13. limitat, non omninò importare similitudinem, quando loquitur inter habentes diuersam potestatem. De quo etiam Gemin. *consil.*79. *n.*9. *vers. Nec obstat si dicatur.*

2 Idem importat ac si diceretur, *Eo modo*, vt notatur *in l. Sicut, ff. quod cuiusque vniuers. nom.* Gozad. *conf.*8.*n.*18.

3 Aliquando importat relationem, & limitat totam dispositionem secundùm relatum, vt per Angel. *conf.*338. *num.*4. *vers. pro hoc facit.* Alex. *conf.*23. *num.*4. 5. *&* 6. *lib.*7. Natt. *conf.*387. *in fine*, Rot. *decis.*555. *num* 6. apud Farin. *p.*2. *recom.* Azebed. *l.*2. *num.*50. *tit.*1. *lib.*6. *noua Recop.* vbi ait, quòd denotat formam modum, & dispositionem limitatiuam, & relatiuam, Galganet. *de condit. & demonstr. p.*2. *cap.*1. *quæst.*18. *num.*13. Vbi dicit, quòd facit repetitionem qualitatum, & conditionem, præcedentis legati & dispositionis in sequentem. Card. Tusch. *pra tic. concl. tom.*2. *lit. D, concl.*371. *n.*1 vbi *num.*10. post Bald. *conf.*209. *post med. vers. casus est, lib.*3. declarat, quòd referri debet solùm ad id quod salua ratione recti sermonis potest referri.

Quando apponitur in dispositione de sui natura ordinata ad aliquid concedendum, tunc semper causam designat, & ponitur pro *Quia*, si dispositio est certa, prout si Papa concedit castrum, vel aliud feudum, & addat, sicut tui maiores habere consueuerunt, ita Boss. *in tit. de Principe, & priuil. eius, n.*358. Alex. *conf.*145. incip. *Quoniam, n.*4. *vers. circa tertium, lib.*2. vbi Apostil. *in ver. Sicut*, refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl.*374. *n.*6. 4

In confirmatione facta in forma communi hæc dictio importat conditionem, secùs verò si confirmatio sit certa, & ex certa scientia, quia tunc importat causam, vt per Roman. *conf.*328. *num.*7. vbi Apostil. *in verb. Sicut.* Cardin. Tusch. *d. conclus.*374. *num.*7. 5

In priuilegiis stat causatiuè, ne priuilegium reddatur inutile, & sonat ac si dictum esset, & *Ita est*, & per gloss. D D. *in cap. examinata, de confirm. vtili.* Alex. *conf.*16. *num.*28. *lib.*5. Card. Tusch *d. conc.*374. *num.*12. 6

Interdum refertur ad demonstrationem, quandoque ad modum modi, quandoque ad causam finalem, quandoque ad impulsiuam, quandoque ad conditionem, quandoque restringit, quandoque non, secundùm relationem: nam quando refertur ad causam finalem, vel ad conditionem, restringit, aliis verò casibus non restringit, si fauor non patitur. Ita Bald. *conf.*209. incip. *Illa verba, in princ. vers. & hic considero, lib.*3. refert Card. Tusch. *d. concl.*374. *num.*8. 7

[Dictio, *Sicut diximus*, est respectiua præcedentium cum omnibus conditionibus, & qualitatibus suis. Robl. *de represent. lib.*2.*c.*26.*n.*5. *& c.*26.*n.*46. 8

Dictio CCCLXVII.

Similiter.

1 *Similitudinem facti & modi ostendit dictio* Similiter.
2 *Repetitiua dictio* Similiter.
3 Similitudo *est rerum singularium, vel differentium comparatio.*
4 Simile *dicitur, quod in aliquo habet differentiam, sed in pluribus tenet conuenientiam.*
5 *Similitudinem respectu facti, modi, & qualitatum absque vlla difformitate denotat dictio* Similiter.

OStendit hæc dictio similitudinem facti, & modi, significátque æqualitatem, & identitatem, vt per Cresceo. *decis.*41. *de dolo, contumac.* Socin. *conf.*81. incip. *In causa, num.*3. *lib.*2. Alberic. *in suo Dictionario, verb. similiter.* Menoch. *conf.*124. *num.*60. *& conf.*628. *num.*9. vbi ait, quod significat idem quod *Æqualiter.* Gabr. *conf.*8. *num.*8. *& conf.*148. *num* 13. *lib.*2. Mandel. *conf.*71. *num.*9. Decian. *conf.*2. *num.*60. *lib.*4. Surd. *conf.*303. *n.*34. Honded. *conf.*4. *num.*83. *lib.*1. Ruin. *consil.*169. *num.*4. *vol.*2. 1

Octauian.

Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 114. Seraphin. *decis.* 1384. *num.* 1. Anton. Monach. *Florent. decis.* 486. *n.* 5. *& decis.* 47. *num.* 13. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 375. *num.* 6. vbi *num.* 9. post. Dec. *cons.* 646. subdit, quòd hæc dictio præcedente copula, puta, *Et similiter &c.* importat similitudinem ad præcedentia, prout text. est *in l. Clem. patronus, in princ. ff. de hered. instituend. & num.* 10. post Socium *cons.* 281 *num.* 3, *lib.* 2. addit, hanc dictionem in tantum similitudinem importare, vt licet differens vsus sit habitationis, & habitatio, si tamen testator legat Titio vsum habitationis, & Seio similiter legat habitationem, dictio *similiter* restringit habitationem ad vsum habitationis [Fusar. *cons.* 47. *n.* 15. vbi quod importat æqualitatem inter dispositiones, & *cons.* 4. *n.* 21. vbi quod importat eundem modum, effectum & dispositionem, & *cons.* 18. *n.* 103. vbi quod importat similitudinem facti & modi.]

2 Repetitiua est etiam, vt per Ruin. *consil.* 163. *sub n.* 2. *vol.* 3. Gabr. *com. lib.* 6 *tit. de clausul. conclus.* 91. *n.* 12. Surd. *decis.* 88. *n.* 55. Et inducit dispositionem similem præcedenti, ex Card. Seraphin. *decis.* 1384. *n.*... [Robl. *de represent. lib.* 2. *cap.* 25. *n.* 14.]

3 *Similitudo*, teste Boëtio *super Topica Tullij, lib.* 4. quem refert. Ioan. Adr. *in cap. non potest, de præbend. lib.* 6. est rerum singularium, vel differentium comparatio, & secundum Bald. est in diuersis rebus eadem, vel similis qualitas.

4 *Simile* dicitur, quod in aliquo habet differentiam, sed in pluribus tenet conuenientiam, vt ex Bald. refert. Bertazol. *de claus. instrument. claus.* 4. *gloss.* 23. *n.* 2. Nullum enim simile est idem, gloss. *in l. quod Nerua, & ibi Bart. ff. depositi* Marc. Mantua *sing.* 518. Cassan. *in Catalogo gloriæ mundi, p* 1. *consil.* 48. *vers. quartus casus*, Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *casu* 84. Gotier. *practic. lib.* 2. *q.* 176. *n.* 4. Ferret. *in consilit. Cathalonic. gloss.* 7. *n.* 10. Gonzal. *ad reg* 8. *Cancellar. gloss.* 3. *n.* 51. Card. Tusch. *tom.* 2. *lit. S, concl.* 147. [Robles *d. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 17.

5 Denotat tamen similitudinem respectu facti, modi, & qualitatum, absque vlla difformitate, vt tradunt Innocent. *in cap. ex rescripto, de iureiurand.* Socin. *consil.* 281. *n.* 3. *lib.* 2. Gabr. *consil.* 8. *n.* 8. *& consil.* 14. *n.* 13. *lib.* 2. Rot. *decis.* 327. *n.* 7. apud Farin. *q.* 1. *recent.*

Dictio CCCLXVIII.

Simpliciter.

1 Simpliciter, *id est*, sine plica, & duplicatione.
2 *Positionis* simpliciter, *& non qualificatè est respondendum.*
3 *Positionibus* simpliciter *respondere quando dicatur ostenditur.*

1 Significat hæc dictio, id est, *sine plica, & duplicatione*, vt per gloss. *verb. simpliciter in Clem. sæpè, de verbor. signif.* Aret. *in l.* 1. *§. si quis similiter*, *n.* 20. *ff. de verbor. signific.* Octauian. Volpell. *de prap. & aduerb. signif. sub hac dict. p.* 1055. Et est repetitiua, ex Surd. *decis.* 88 *n.* 15.

2 *Simpliciter*, & non qualificatè positionibus esse respondendum, tradunt Menoch. *de arbitr. casu* 451. *à princ.* Galganet. *de condit. & demonstrat part.* 2. *c.* 1. *q.* 73. *n.* 6. Amat. Roder. *in practic. cap.* 7. *n* 65.

3 Dicitur autem simpliciter positionibus respondeti, quando respondetur ad literam, prout iacet positio. Ita Iaf. & Modern. *in l.* 1. *§. si quis simpliciter, n.* 8. *ff. de verb. oblig.* Octauian. Vulpell. *citato loco, p.* 1.

Dictio CCCLXIX.

Simul.

1 *De vi & effectibus huius dictionis qui plura dicat, refertur.*
2 *Congregationem, & connexitatem denotat dictio* Simul.
3 *Vnire quæ sequuntur cum præcedentibus est de natura dictionis* Simul.
4 Simul, *idem est, quod* Vnà, *aut* Pariter.
5 Simul, *interdum vsurpatur pro* Deinde, *vel* Item.

Plura circa significationes huius dictionis cumulat Rebuff. *in comment. ad rest. uere*, 35 *vers. fin. ad ff. de verb. signif. pag.* 201. 1

Denotat congregationem, & connexitatem, vt *in c.* 1. *de consuetud. lib.* 6. & habet vim coniunctiuæ, seu copulatiuæ, secundum Bald. *in l.* 1. *§. in itaque, col.* 1. *vers. putant quidam, C. de caduc. tollend.* Roland. à Valle *cons.* 62. *n.* 14. *tom.* 3. 2

Et eius natura est vnire quæ sequuntur cum præcedentibus, *l. fin.* cum gloss. *ff. ad legem Aquiliam*, notant Cephal. *cons.* 365. ... 7. *lib.* 3. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 116. Flamin. Parif. *de confident. be tefic. q.* 33. *n.* 27. 3

Simul idem est, quod *Vnà*, aut *Pariter*, apud bonos linguæ Latinæ Authores Cic. *ad Attic.* Propter propinquitatem totus dies simul eramus. Idem *lib.* 3. *de Orat.* Et eum Republica pariter vixisse, & cum ea simul extinctum esse. Idem *pro Font.* Nisi aliquotiea ex accusatoribus vobiscum simul audissem. Idem *lib.* 2. *de finib.* Omne autem animal simul vt ortum est, & se ipsum, & partus suos diligit. Idem *pro Afur.* Simul atque increpuit suspicio tumultus, artes illicò nostræ conticescunt 4

Interdum vsurpatur pro *Deinde*, vel *Item*, Cic. *pro Bal.* simul illud nesciebas: Idem *ad Quint. fratr. lib.* 1. *epist.* 1. Simul, & illud cogita. Idem *pro Ligar.* Simul ne per insolentiam quis existimet, memet studium meum laudando extollere. 5

Dictio CCCLXX.

Sin autem.

1 *Alternatiua est dictio* Sin autem.
2 *Aduersatiua est dictio* Sin autem, *& qualitates præcedentes repetit.*

Est alternatiua hæc dictio, vt *in l. Præter edixit, §. quod autem, ff. de iniuriis, & in l.* 2. *§.* 2. *ff. de eo, quod certo loco* notant Menoch. *cons.* 124. *num.* 1. *cum seq.* Octauian. Volpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. sin autem, pag.* 116. 1

Item est aduersatiua, & qualitates præcedentes repetit, vt per Rot. *decis.* 502. *num.* 2. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouissimar.* Octauian. Volpell. *citato loco* vbi subdit, quod sub ea aduersatione dispositum non procedit, si habeat locum id, quod dispositum est in præcedenti dispositione, per text. *in l. si ita scriptum, & ibi Bart. ff. de liber. & posthum & in l. in* 2

repetendis, ff. de legat. 3. [Rom. *post. cons.* 15. *Fusarij, n.* 34. *&* 35. vbi quod est aduersariua, & reperit easdem qualitates, *&* *decis.* 151. *n.* 25. *p.* 5. *recent.*]

DICTIO CCCLXXI.

Sine.

1 *Negationem, priuationem, & exclusionem importat* Sine, & Absque.
2 *Licentiam debes obtinere, nec sufficit petere tantum quando dico, quod non possis facere sine licentia.*
3 *Carentiam omnium requirit dictio* Sine, *ad hoc vt verificetur.*
4 *Conditionem importat dictio* Sine, *adiecto verbo futuri temporis.*
5 *Conditionem importat dictio* Sine liberis.

1 SIne, & *Absque* idem important, & denotant negationem, priuationem, & exclusionem, vt *in l. creditores, ff. de verbor. signif. & in l. actor, C. de probat.* notant Rebuff. *in comment. ad l. ager,* 27. *vers. sine, ff. de verbor. signific. pag.* 156. Salicet. *in l. si anus, n.* 2. *in fine, C. de liberis praterit.* vbi ait, quod est abrogatiua. Cassan. *cons.* 24. *n.* 12. [Rot. apud Paul. de Rub. *decis.* 115. *n.* 18. *tom.* 2. *diuers.* alias. *p.* 6. *recent.*]

2 Et denotat, quod actus aliter factus non valet; & ideò si dico: Non possis facere sine licentia: importat, quod debes obtinere licentiam; nec sufficit petere tantum, secundum Cassan. *in consuetud. Burgundia, rubr.* 1. §. 8. *in verb. sans congè, n.* 5.

3 Et ista dictio *Sine* requirit carentiam omnium, ad hoc, vt verificetur, puta si dicatur, Sine licentia patris & matris: requiritur, quod nec pater, nec mater præstiterit licentiam, Plot. *de in litem iuran.* §. 7. *n.* 29. quem refert Cened. *post. lib. canonic. & pract. quæst. sing.* 100. *n.* 5.

4 Adiecta verbo futuri temporis, vt si dicatur; *Non dentur sine licentia,* importat conditionem: casus est expressus *in l. Centurio, in fine, ff. de manumis. testam.* Bald. *cons.* 264. *n.* 3. *lib.* 1. Vnde si Papa faciat gratiam absenti, quæ valeat statim quod acceptet, si dicit quod non valeat sine litteris, vel quod non dentur litteræ sine licentia concedentis, dicta gratia est sub conditione, si dentur litteræ, & si accedat licentia. Ita Rom. *cons.* 353. incip. *Quoad primum, n.* 8. *& seq. vers. Quoad quartum,* quem refert Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit.* C, *concl.* 583. *n.* 12.

5 Dictio *Sine filiis*, importat conditionem, vt per Bald. *cons.* 264. incip. *Statuto cauetur, n.* 3. *lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *d. tom.* 2. *lit.* D, *concl.* 377. *n.* 1.

DICTIO CCCLXXII.

Singuli.

1 *Actum cuilibet in solidum attribuit dictio* Singulis.
2 *Diuisionem, & disiunctionem capitulorum importat dictio* Singuli.
3 Singulis *si sit facienda solutio, debet fieri in principio cuiuslibet anni.*

1 ATtribuit actum cuilibet in solidum, iuxta notata per Surd. *decis.* 278. *n.* 5.

2 Importat diuisionem, & disiunctionem capitulorum, vt post. Bald. *in l.* 2. *col. fin. C. de probat. & cons.* 463. incip. *Inter Ioannem, n.* 6. *vol.* 1. & Aret. ac Ias. *in l. Titia,* §. *fin. ff. de verb. oblig.* firmat Bertazol. *de claus. instrum. claus.* 4. *gloss.* 3. *sub n.* 11.

Singulis si sit facienda solutio, debet fieri in principio cuiuslibet anni, post. gloss. *verb. annuos, in l.* 1. *C. quando dies legatorum cedat,* resoluit Bertaz. *d. tract. de claus. instrum. claus.* 41. *gloss.* 3. *n.* 3. 3

DICTIO CCCLXXIII.

Si quis.

1 *Generalis admodum est dictio* Si quis.
2 *Masculinum, & fœmininum sexum comprehendit dictio* Si quis.
3 *Personam veram, non fictam comprehendit dictio* Si quis.
4 *dictio* Si quis, *intelligitur de personis, non autem de Collegiis, seu Vniuersitatibus.*
5 *Distributiuè omnes terminos comprehendit dictio* Si quis.
6 *Signum particulare vnius, an verò distributiuum sit dictio* Si quis, *sub conditione prolata, ostenditur.*

ADmodum generalis est hæc dictio, vt post. Bart. *in l.* 1. *n.* 2. *ff. de verb. signif.* Zabarel. *in Cle.* 1. *q.* 3. *n.* 9. *de elect.* Curt. iun. *cons.* 35. Deci. *cons.* 453. *n.* 7. Flamin. Paris. *de confidenti. benefic. q.* 27. *n.* 23. 1

Masculinum, & fœmininum sexum comprehendit ad notata *in l. hominis, ff. de verbor. signific.* Dec. *cons.* 338. *n.* 1. *tom.* 1. *& cons.* 570. *n.* 3. *tom.* 1. *& consil.* 391. *n.* 4. *tom.* 4. Bertazol. *in repet. l. si quis maior, à n.* 27. & præcipuè *n.* 102. *C. de transact.* vbi *n.* 145. subdit, quòd personam veram; non fictam comprehendit Menoch. *de presumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 89. *n.* 48. *& cons.* 625. *n.* 21. *& cons.* 541. *n.* 24. vbi intelligit, quando eadem est ratio. 2 3

Intelligitur de personis, non autem de Collegiis seu Vniuersitatibus, ex latè traditis per Bertazol. *in repet. d. l. si quis maior n.* 144. 151. 154. *&* 173. Menoch. *cons.* 709. *n.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 37. *n.* 15. 4

Distributiuè omnes terminos comprehendit, vt *in l. qui filiabus,* §. 1. *ff. de legat.* 1. *& in l. si necessaria,* §. *si annua, C. de pigneras. act.* cum aliis adductis per Tiraq. *in l. si vnquam verb. omnia, n.* 40. *in fine. C. de reuoc. ante denotat.* 5

Sub conditione prolata an si signum particulare vnius, an vero distributiuum, dubium est. In quo duę reperiuntur opiniones? vna tenet quod signum sit particulare, quod in vno verificatur, quam substinet Bart. *in l. si is, qui ducenta,* §. *verùm, col. vlt. n.* 8. *ff. de reb. dubiis,* cui subscripsi, Raphaël Cuman. *in l. qui filiabus* §. *si quis ita, ff. de legat.* 1. & melius probari dicunt *in l. si necessaria,* §. *annua, ff. de pigneras. actione.* Alteram sententiam tuetur Bart. sibi contrarius *in d.* §. *si quis ita n.* 1. *&* 2. videlicet, quod potius signũ sit distributiuum, actum verbi vnicuique in solidũ tribuens, eúmque ibidem sequuntur Paul. de Castr. Alex. Ias. & alij omnes *in princip.* Et hanc esse communem testatur. Rip. *in l. heredes mei,* §. *cum ita, n.* 9. *ff. ad Trebell.* quorum plerique inferunt ad quæstionem; Si princeps per publicum preclama edixerit, quod si quis prior fuerit portam ciuitatis ingressus centena lucrifaciat. si eodem tempore tres fuerint ingressi, an quilibet ex tribus valeat præmium promissum lucrari? Pro concordia tamen prædictarum opinionum vide pulchram distinctionem: quam ponit Rip. *in d.* §. *cum ita.* 6

Dictio CCCLXXIV.

Sit.

1 *Canon latæ sententiæ est verbum* Sit, *& importat ipso iure.*

2 *Exequutionem denotat verbum* Sit.

1 VErbum hoc est canon latæ sententiæ, & importat *Ipso iure*, veluti si dicatur: Infamis sit, Anathema sit, vt per gloss. *verb. relegati, in fine, in l. amissione, §. qui deficiunt, ff. de capitis diminut. & verb. priuatus, in cap. licèt Canon, de elect. lib. & verb. innodetur, in fine, in cap. 2. de heret. eod. lib.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 180. C. de reuocand. donat.* Azebed. *l. 11. n. 9. tit. 10. lib. 5. noua Recopil.* Gutiet. *practic. lib. 2. q. 118. n. 11.* Carho *de legib. lib. 8. disp. 6. vers. septima regula*, Ioseph. de Sesse *Aragonia decis. 230. num. 18.* Ioseph. Alderet. *in allegat. pro omnimoda Regularium exemptione, p. 1. c. 5. n. 1.* bene Mouet. *de distribut. quotid. p. 3. q. 7. n. 31.* Soar. *de legib. lib. 5. c. 6. n. 28.* Iuan. de Salas *in simili tract. q. 96. tract. 14. disp. 15. sect. 6. n. 78. in fine*, Farinac *fragment. crimin. p. 2. verb. lex, n. 147.*

2 Denotat exequutionem, vt per citatus ab Azebed. *ad l. 13. n. 46. tit. 4. lib. 4. noua Recop.* qui alios effectus huius verbi adducunt.

Vide sub dictione *Esse*, & *Sum.*

Dictio CCCLXXV.

Siue.

1 *Disiunctiua est dictio* Siue, *& disiungit verba, sed coniungit significatum, eandémque vim, & naturam habet, quam dictio* Seu.

2 *Alternatiuam inducit dictio* Siue, *sicut dict.* Aut.

3 *Augmentatiuè, seu ampliatiuè aliquando stat dict.* Siue, *maximè in dispositionibus fauorabilibus.*

4 *Ampliare potius quàm restringere est de natura dictionis* Siue.

5 *Argumentum à contrario sensu, nedum non impedit, sed immò inducit dictio* Siue.

6 *Declaratiuè, seu expositiuè, pro* Id est, *quandoque ponitur dictio* Siue.

7 *Ordinem successiuum interdum denotat dictio* Siue.

8 Siue, *est repetitiua, & aduersatiua præcedentium.*

1 DIctio hæc eandem vim, & naturam habet, quam dictio *Seu*, quia est disiunctiua, & disiungit verba, sed coniungit significatum. Ita Castr. *cons. 162. num. 4. vol. 2. & cons. 318.* incip. *Viso, n. 4. vol. 1.* Ruin. *cons. 57. num. 3. vol. 1. & cons. 18. num. 11. vol. 3.* Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 82. num. 15.* Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. fine, pag. 116.* Card. Tusch. *practic. concl. tom. 2. lit. D, concl. 378. num. 1. cum seqq.* vbi *n. 3.* post Imol. *cons. 44. num. 3.* declarat, quòd solùm importat coniunctionem duobus casibus, videlicet quando constat de mente proferentis, & in legatis fauore legatorum ampliandorum. Et quòd posita inter eadem non faciat diuersitatem, censuit Rota *decis. 570. num. 3.* apud Farinac. *part...*

2 Ita alternatiuam inducit, sicut dictio *Aut*, vt per Socin. iun. *cons. 41. num. 34. vol. 3.* [Peregr. *cons. 57. n. 1. vol. 1.* Et sic conditionem alternatiuam importat, adeò vt sufficiat alterutrum euenire. Franc. Barry *de success. testat. & abintest. lib. 17. tit. 2. n. 9.*] Et idem est iudicium huius dictionis cum dictione *Seu*, quia idem omnino significant, secundùm Strach. *de adiecto, p. 4. q. 2. n. 1.* Et ideò quod dictum est in dictione *Seu*, de legato facto cum illa, habet locum, si fiat per hanc dictionem, vt obseruat Caualcan. *de vsufructu mulieri relicto, c. 9. n. 48.* quem refert Cened. *post lib. practic. & canonic. quæst. sing. 42. num. 2.* D. Loter. *de re benefic. lib. 1. q. 40. n. 201.*

Aliquando stat augmentatiuè, seu ampliatiuè, 3
maximè in dispositionibus fauorabilibus, vt *in l. si quis, ff. de auro, & argento legato*, notant Bart. per text. ibi *in l. cum quis decedens, ff. de legat. 3.* Vital. *in Clem. si Religiosus, num. 7. de procur.* Rum. *cons. 363. num. 2.* Mandos. *in gloss. facult. §. & proprium, in vers. Seu, fol. 331.* Rebuff. *in tract. nomin. q. 14. num. 44.* Menoch. *cons. 763. num. 18.* Cened. *d. sing. 42. n. 3.* Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 372. num. 16. & concl. 378. n. 4.* Gregor. *decis. 21. n. 2.*

Nam naturæ suæ est potius ampliare, quàm restringere, vt *in d. l. cum quis decens, §. fin.* Rot. *decis. 273. n. 4.* apud Farinac. *in 1. collect. nouiss.* 4

Argumentum à contrario sensu nedum non impedit, sed immò inducit Apostill. ad Rom. *cons. 164. num. 8. in vers. induceret*, quem refert Card. Tusch. *d. lit. D, concl. 378. n. 5.* 5

Declaratiuè, seu expositiuè pro, *Id est*, quandoque ponitur, vt per Bart. *consil. 41.* incip. *Statuto ciuitatis, num. 3. vers. & quòd ponatur, lib. 2.* Curt. *cons. 23. n. 4.* Socin. iun. *cons. 69. num. 22. vol. 1.* Ofasch. *decis. 89. n. 4.* Cened. *d. sing. 42. num. 4. in princ.* Card. Tusch. *d. conclus. 378. n. 6.* 6

Interdum denotat ordinem successiuum, vt *in l. cum pater, §. penult. ff. de legat. 2. & in l. heredes mei, §. penult. ff. ad Trebell.* notant Ruin. *cons. 149. num. 13. lib. 1.* & Octauian. Vulpell. *citato loco.* 7

[Dictio *Siue*, est repetitiua Rot. *decis. 106. n. 8. p. 1. in posth. Farin.* & aduersaria præcedentium, ead. Rot. *decis. 448. n. 2. ead. p. 1. aliàs p. 3. recent.* 8

Dictio CCCLXXVI.

Solitum.

1 Solitum *dicitur, quod pluries obseruatum est.*

2 Solitus *aliquid facere vt quis dicatur, plures actus exiguntur, nec vnus sufficit.*

3 Solitæ *vt dicantur res, concedi in emphyteusim requiritur, saltem quòd bis fuerint concessa spatio quadraginta annorum.*

4 Solitum *quandoque secundùm subiectam materiam verificari potest in vna vice, & in vno actu.*

SOlitum dicitur, quòd pluries obseruatum est, vt 1
in §. pauonum, Instit. de rerum diuis. & in l. legè §. igitur, ff. de verb. signific. & in l. si quis donaturus, ff. de vsufructu, & in l. solet, ff. de feriis. Ita Perett. *ad Extrauag. ambitiosa, verb. Ac, de rebus Eccles. non alienand. à n. 35. pag. 197.* Bertazol. *de claus. instrum. claus. 21. gloss. 12. num. 2.* vbi ait, quòd solitus aliquid face- 2
re, vt quis dicatur, plures actus exiguntur, nec vnus sufficit.

Vnde vt res dicantur solitæ concedi in emphy- 3
teosim, requiritur saltem, quòd bis fuerint concessæ spatio quadraginta annorum, vt tradunt Bartholom. Perett. *d. loco, num. 40.* Clar. *in §. feudum, quæst. 13. num. 4.* Afflict. *decis. 305. num. 10.* Bald. *de præscript. part. 1. quinta princip. quæst. 20.* Gama *decis. 342. num. 4.*

num.4. Cam.Bortell. *in summa omnium decis. tit.33. num.136.*

4 Quandoque secundùm subiectam materiam verificari poterit in vna vice, & in vno actu, vt *in l. Mela, §. sed si alimenta, ff. de alim. & cibar. legatis*, notant Kuchou. *tom.2. com.opin.lib.9. tit.34. num.159.* Gabr. *com.lib.3. tit. de empt. conclus.2. n.5.* Bertazol. *d. claus.21 gloss.12. n.1.*

Dictio CCCLXXVII.

Soluere.

VErbum hoc pertinet ad omnem liberationem, *l. solutionis verbum*, vbi Bart. *num.1. vers. quandoque. ff. de solutionib.* Rota *in Romana fideiussionis 20. Nouembris 1602. coram R. D. meo Coccino Decano*, impressa per Farinac. *decis.70. num.5. p.2. recent.* Exigit veram pretij solutionem, & excludit confessionem, depositum, seu consignationem; iuxta tradita per Cald. Pereira *de extinct. emphyt. ca.16. num.92.* vbi subdit, quòd videtur compensationem remouere, & pignorum oblationem, vt nec fideiussores præstare sufficiat.

Dictio CCCLXXVIII.

Solùm.

1 *Taxatiua, & limitatiua est dictio* Solùm.
2 *Heredis personam excludit dictio* Solùm.
3 *Personam omnem aliam excludit dictio* Solùm.
4 *Casus similes non excludit dictio* Solùm, *posita ratione frequentioris v. sus.*
5 *Negatiua, & priuatiua est etiam dictio* Solùm, *sicut dictio* Tantùm.
6 *Negatiuam implicitam habet dictio* Solùm, *quando adiungitur dispositioni affirmatiuæ.*
7 *Singularitatem denotat dictio* Solùm.

1 TAxatiua, & limitatiua est hæc dictio, *in l. fin. C. de legibus, & in c. si quis cum, 21. quæst.2.* notant Dec. *consil.479. num.2. tom.1.* Alber. *in suo Dictionar. in verb. Solum*, Corn. *cons.167. n.5. vol.3.* Paris. *cons.7. n.12. lib.2.* Gatt. *137. n.18. lib.2.* Gallan. *in consuet. Burgund. rubr. 4.§.1. verb. Seulement, n.1.* Octauian. Vulpell. *de praepos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. solum, pag.116. col.2. in fin.* Rebuff. *in tract. nominat. q.14. n.20* Surd. *cons.103. n.62.* Azebed. *ad l.2. n.1. tit.13. lib.8. nouæ Recopil.* Stephan. Gratian. *Marchua decis.78. n.8.* Declarat, vt hæc dictio ea tantummodo excipiat quæ sub ea sunt comprehensa, nam in omnibus aliis firmat regulam & dictum, vt *in l. nam quod liquidum, in fine, ff. de penu leg.* cum aliis adductis per Roland. à Valle *cons.22. n.54. tom.4.* [Robl. *de repres. lib.2. cap.15. n.30.*]

2 Excludit personam hæredis, vt per *l. non solum §. tale, ff. de liber. legata*, tradit Surd. *d. consil.403 n.62.*

3 Omnémque aliam personam excludit, vt fuit decisum in Rota *decis.426. n.5* apud Farinac. *p.2. recent.*

4 Posita tamen ratione frequentioris vsus, non excludit casus similes per Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.121. n.20.* vbi subdit, quòd non restringit, dispositionem.

5 Negatiua, & priuatiua est etiam, sicut dictio *Tantùm*, secundùm Dec. *consil.3. n.7. vers. superest, & cons. 469. num.2.*

6 Quando adiungitur dispositioni affirmatiuæ, habet implicitam negatiuam, vt per Azebed. *d. lib.2. n.2.* Escobar. *de ratiocinijs, cap.7. n.44.*

Denotat etiam singularitatem, & ideò testis deponens talem solùm possidere, excludit possessionem cuiuscumque alterius, *l. si te solum, ff. de heredib. instituend.* Mohed. *decis.10. de restit. spoliator.* Achil. *decis.21. n.2. de probat.* Et fuit dictum *in Maceraten. spoly 15. Iunij 1615. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanede*, impressa per Farinac. *decis.729. num.2. p.2. recent.* 7

Dictio CCCLXXIX.

Solummodò.

ADiecta hæc dictio potestati aliquid faciendi solummodò in certas personas, veluti relinquendi bona solummodò illis de familia, est exclusiua aliorum, qui non sunt de familia, vt per Bald. *cons.331. incip. In quæstione, num.2. lib.3.* vbi subdit, quòd hoc sciunt magistri Grammaticæ, refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.2. lit. D, concl.379. n.1.*

Dictio CCCLXXX.

Solus.

1 *Exclusiua est omnium aliorum dictio* Solus.
2 *Personas & casus similes non excludit dictio* Solus, *præsertim vbi est eadem ratio.*

OMnes alios excludit, vt *in l.2. ff. de vsu, & habitat. & in l.1. ibi, solus Dominus, ff. de condict. furtiua, & in l.3. ibi, solus Princeps, C. si aduersus rem iudicatam, & in l.1. C. vbi & apud quem, & in l. his solis, C. de reuocand. donat. & in l. vlt.* vbi Castren. *C. de legib. & in cap. si solus Christus 5. dist. & in cap. in omnibus 81. dist. & inc. qua sicut, in princ. de verb. signific.* latè Dec. *in l.1. n.5. C. de bonor. possess. contra tabulas.* Seraph. *decis.810. num.*, Rota *decis.449. n.9.* apud Farinac. *p.1. recent. & decis.426. n.5.* apud eundem *p.2. recent.* [Magdal. *de num. test. in testam. requis. p.1. c.16. num.182.*] 1

Personas verò, & casus similes non excludit, præsertim vbi est eadem ratio, vt traduot gloss. Bart. & Ias. *in l. eb as, C. de prædiis minor.* gloss. *in l. illud*, vbi Bald. *n.4. C. de sacros. Eccles.* Bart. *in l. seruus nominee, ff. de vsucap. & in l. si constante, num.42. & ibi* Ias. *n.84. cum seqq. ff. solut. matrim.* Bald. *in l. nullus, in fine, C. ad l. Iuliam Maiest.* vbi ait, quòd excludit dissimilia, non autem similia. Dec. *in d. l.1. n. & 5. cum seqq. C. de bonor. possess. contra tabulas.* Enerard. *in topicis legalibus, centur.72 1. limit.2.* 2

Dictio CCCLXXXI.

Specialiter.

1 *Specialiter æquipollet dictio* Expressè.
2 *Specialiter qui fieri plus est, quam generaliter.*

ÆQuipollet dictioni *Expressè*, vt *in l. si quando, §. generaliter, C. de inoffic. testam. & in l. fin.* vbi gl. *C. de neg. gest. & in l. fin.* vbi etiã gl. *verb. Specialiter, C. quod cum eo*, gloss. *in l.1. in verb. Specialiter, ff. de officio eius, cui mand. est iurisd.* notãt Paris. *cons.49. n.9. l.3.* 2

Octau.

Octau. Volp. *de prepos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. specialiter, pag.* 117. Ceual. *comm. contra comm.*
2 q.780.*n.*240. & plus est quid specialiter fieri, quam generaliter, *c.*2. vbi *gloss.* 2. *de offic. Ordin. & c. Quamquam*, 30. *dist.* notaot Octauiao. Vulpell. *d. loco.*

Dictio CCCLXXXII.

Spolietur.

VErbum hoc, quia sooat in metum factom, & iuris executionem, ideò importat latam seotentiam, & ipso iure, etiam quòd loquator per verbum futuri temporis, ad text. *in l.* 2. *ff. de bonis damnat* gloss. *verb. contenderit*, iuncto text. *in verb. spolietur, in c. de multa, prabend.* gloss. *verb. spolietur, in l. quoties, C. de dignitat. lib.* 12. Rebuff. *in repet. cap. postulastis, n.*250. *de Cleric. excommunic. ministr.* Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.*167. *C. de reuocand. donat.* vbi *n.*168. asserit, quòd ooo exigit ordinem iuris, vido Suar. *de legib. lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 25. *circa med.* Farinac. *fragment. crimin. verb. lex, n.*131.

Dictio CCCLXXXIII.

Sponte.

1 Spoote *factum dicitur, quod nullius petitione, vel instantia factum sit.*
2 *Libertatem pracisam arguit dictio* Sponte, *non autem causam vrgentem.*
3 *Voluntatem liberam, & propriam importat dictio* Sponte.
4 Sponte *dicitur factum vbi fit ab eo, qui ex priuilegio cogi non poterat ad faciendum, etsi citatus fecerit.*
5 *Exceptionem metus excludit dictio* Sponte.
6 *Alienationem spontaneam denotat dictio* Sponte.
7 *Notarij de stylo in contractibus prasumitur apposita dictio* Sponte.

1 APud Grammaticos, & bonos Latinæ linguæ Authores accipitur pro *Motu proprio*, vt sic illud dicatur factum sponte, quod nullius petitione, vel instantia factum sit. Tamen aliter secundum Legistas accipitur, quia etiam spoote aliquid facere censetur, qoi ad instaoriam, vel reqoisitionem alterius id facit, vt probatur *in l.* 2. vbi Dec. *notabil.* 2. *C. de pactis*, tenet Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 11. *gloss. n.*1. In quo aotem differat *Sponte, à Voluntate*, vide Galganet. *de indiuid. lit. S, n.*44.

2 Arguit præcisam libertatem, non autem caosam vrgentem, vt per Surd. *cons.* 361. *n.*17. Vnde liberam, & propriam voluntatem importare asserunt Alberic. *in Repertor. verb. Sponte*, Paris. *cons.* 107. *num.* 9. *vol.* 4. Et fuit dictum *in Bononien. census*, 24. *Aprilis* 1600. *coram Card. Pamphilio.*

3 Quia sponte aliquis actum facere non censetur, qui alicuius cogente imperio facit, vt probatur *in l. si quis maior.* vbi Alciat. *super verb nullo cogente imperio, C. de transact.* vbi etiam Bertazol. *in repet. n.*305. Alex. *in addit. ad Bart. in l.* 1. *§. fin.* vbi Hippoll. *n.*59. *ff. de quast.* Doctores *in auth. Sacramenta puberum, C. si aduersus vend.* vbi Corn. *in repet. col.* 5.

4 *Sponte* dicitur factum, vbi fit ab eo, qoi ex priuilegio cogi non poterat ad faciendum, etsi citatus fecerit, secundum Surd. *decis.* 79. *n.*6.

Excludit exceptiooem metus, vt *in auth. sacramenta puberum*, vbi Moderniores & gloss. *in corpore vnde sumitur, C. si aduersus vendit.* Marant. *disp.* 10. *n.*10. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Simul, vers. Sponte, pag.* 119. Bertazol. *d. claus.* 1. *in fine* Card. Seraphio. *decis.* 224. *n.*3. 5

Vnde hæc dictio solet io omnibus contractibus, & præcipuè in venditionibos apponi ad excludendam vim, & metum, & denotat spontaneam alienationem, vt volnit Seraphin. *decis.* 224. *num.* 3. *vol.* 1. 6
Et præsumitor de stylo Notarij, secundum Abb. *in cap. cum contingat, col.* 17. *de iureiurand.* Beto. *in cap.* 2. *n.*46. *vers. sed contra, de restitut. spoliat.* Menoch. *rem.* 1. *recuperand. num.* 162. Vinceot. Carocc. *decis. sen casu* 22. *n.*17. 7

Dictio CCCLXXXIV.

Statim.

1 *Dilationem nullam admittit dictio* Statim, *& regulariter intelligitur sine temporis internallo.*
2 Statim, *aliquando pro* Protinus *accipitur.*
3 *Mensem vnum interdũ significat dictio* Protinus.
4 Statim, *cum temperamento intelligitur.*
5 Statim, *significat*, Summariè, sine processu, & sententia.
6 *Sententia lata significatiua est dictio* Statim, *& denotat ipso iure.*
7 Statim, *à stando dictum, significat* Illicò..
8 Statim, *vt satis vsitatum est.*

DIlationem oullam admittit, & regulariter intelligitor sine temporis interuallo, vt *in l. si finita, §. non autem statim, ff. de damno infecto, & in l. cum quidam, ff. de legat.* 2. Tiraq. *in l. si vnquam, verb. reuertatur, n.*220. *C. de reuocand. donat.* Surd. *decis.* 57. *n.*9. *& decis.* 211. *n.*32. *& consil.* 437. *n.*31. vbi quòd aliquando impropriè admittit interuallum, Nicol. Garc. *de benef. p.* 2. *cap.* 5. *n.*85. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 42. *num.* 10. Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepisc. Neapol. part.* 4. *decis.* 288. *n.*5. vbi *n.*6. asserit, quod denotat celeritatem; quod etiam tenet *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 308. *n.*2. 1

Nonnunquam accipitor pro *Protinus*, vt *in l. diuortio*, vbi gloss. *verb. si non protinus, ff. de negot. gestis, & in §. idem iuris, vers. nec impendentis*, vbi gloss. *verb. Protinus, Instit. de inutilib. stipulat.* 2

Interdum significat vnum meosem, vt per Sord. *cons.* 550. *n.*6. Alexand. *in l. diuortio, num.* 20. *ff. soluto matrimon.* 3

Iotelligitur cum temperamento secundum sobiectam materiam, vt *l. quod dicimus, ff. de solut. & in l. fin. C. de indic.* gloss. *verb. statim, in c. quicumque*, 77. *dist.* Tiraq. *d. verb. reuertatur, num.* 109. *cum seq.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *casu* 9. *n.*4. Farinac. *in praxi crimin. p.* 4. *decis.* 10. *n.*12. Goozal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 9. *§.* 1. *in annot. n.*217. Stephan. Gratian. *d. c.* 41. *n.*12. [nouissimè Narbona *de atate ad humanos actus requis. anne*, 14 *q.*18. *n.*12. vbi quod licèt regulariter nollam dilationem admittat, plerumque tamen iuxta subiectam materiam longum tempus sigoificat.] 4

Significat summariè *Sine processu, & sententia.* Intrigi. *Sicilia decis.* 44. *num.* 10. Sord. *cons.* 437. *n.*32. Noo excludit tameo appellationem, vt tenet Gonzal. *d. §. in annot. n.*17. qoem refert Stephan. Gratian. *d. cap.* 41. *n.*12. 5

Est sigoificatiua latæ sententiæ, & denotat ipso iure, 6

iure, vt *in l.commissa*, vbi gloss. *verb. statim, ff. de publican.& vectigal.& in §.1.verb. statim, Instit. quibus non est permissum facere testament.* Tiraq. *d.verb.reuertatur, n.116.* Octauian. Vulpell. *de prepos.& aduerb. signif.sub dict.Simul.vers.statim,pag.*117. Surd. *decis.* 211.*n.*32. *& consil.*437. *n.*33. Sayro, *in Claui Regia, lib.3.cap.8.n.27.* Monet. *de distribut. quotid. p.3.q.7. num.36. & 37.* Card. Tusch. *verb. Priuatio, concl.*719. *num* 2. Salas *de legib.q.96.tract.14.disp.15.sect.6.sub n.78.* Farinac. *fragment.crimin.pag.2.verb.lex,n.*114.

7 *Statim* à stando dictum, significat *Illicò* apud Ciceronem, & bonos Latinæ linguæ Authores. Cic. *Attic.lib.*12. Philippus, vt me salutauit, statim Romam profectus. Idem *de Amicit.* Itaque statim hoc sum aggressus, Catone absoluto.

8 *Statim vt*, satis vsitatum est. Cic. *lib.9. epist.1.* Statim vt ille Prætor est factus. Idem *pro Quinct.* Quæsiuit à te statim, vt Romam rediit Quinctius. Interdum adsciscit *Simul vt*, vel *Simul ac*, Cic. *Attic. lib.10. epist* 4. Ego à te statim habeo quod scribam, simul vt Curionem videro. Idem *Attic.lib.15.ep.*12. Statim se iterum simul ac ludorum apparatum iis, qui curaturi essent, tradidisset.

Dictio CCCLXXXV.

Statuimus.

1 VErbum hoc est iuris noui inductiuum, vt *in cap.pastoralis, de indic.& in cap.1.de offic.de leg. lib.6.& in Clem.* vbi gloss. *verb. statuimus, de rescript.* notant gloss. *verb.statuimus, in c.statuimus, 13. de offic. de leg.lib.6.* Alex. de Nævo *in c.nam concupiscentiam, num.28. de constit.* vbi ait, non inde concludi obligare ad culpam. Rebuff. *in concord.rubr.de collat.§.1. lit. A,* Card. Seraphin. *decis.*310.*num.*4. Nicol. Garc. *de benef.p.3.cap.1. num.*9. Flamin. Paris. *de confident. benefic.q.58.n.44.*

2 Rem perfectam interdum significat, & habet vim, siue firmitatem diffinitiuæ sententiæ, vt ait gloss. *verb. statuimus, in cap.cum ab vno, de senten.& re iudic. lib.6.* Non importat tamen præceptum, vt per Butr. *in cap.nam concupiscentiam, in fine, de constitut.* vbi Abb. *num.*4. Gutier. *canon. lib.1.cap.7.n.25.* Azor. *instit. moral. p.1.lib.5 cap.6.q.5.* Sayr. *in Claui Regia, lib.3.cap.7.n.28.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.6.cap.9.num.*40. quamuis Felin *in d.cap.nam concupiscentiam, n.8.limit.4.* & *ibi* Dec. *in 2. lectura, n.25. in noua edit.* & Imol. *num.8.& 9.* dicant hoc verbum importare præceptum.

Dictio CCCLXXXVI.

Sub.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 Sub, *ponitur aliquando pro* Coram.
3 *Tempus interdum respicit dictio* Coram, *& exponi solet pro* Circa, *& accusatiuo frequenter iungitur.*
4 Sub, *apud Cicer. contrarium habet* Supra.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Corn. *cons.187.n.14.lib.4.* Rebuff. *in comment. ad l. ad edictum, 10.vers. Sub, ff. de verbor. signif. pag. mihi* 72. Octauian. Vulpell. *de prepos.& aduerb signif. sub hac dict. p.*117. Card. Tusch *practic. conclus. tom.2.lit. D, concl.*340. Tursellio. *de particulis Latinæ orationis, cap.*175. Grat. *de dictionib. dict.*256.

Ponitur aliquando hæc dictio pro *Coram*. vt *in l. Manichæos, C. de hæret. & in l.generaliter, C. de rebus creditis.* Octauian. Vulpell. *citato loco.* Multoties accipitur pro *Cum, In, Subtus, Sub potestate, vt in l.3. ff. de in litem iuran.& in l.3.in fine, ff.de eo, quod certo loco, & in l. pronuntiatio, §.1. ff. de verb. signif.* 2

Interdum respicit tempus, & exponi solet pro *Circa*, & accusatiuo frequenter adiungitur, vt *in l. ædiles, 2.§.sed non tantùm, ff.de ædilit.edicto, & in l.quæ tamen, ff. de donat. inter virum, & vxorem.* 3

Sub apud Ciceronem contrarium habet *Supra*. Cic. *1.de natura Deor.* Homines sub terra habitantes, & 2. *Philippic.* Ne, si te sub scalas tabernæ librariæ confecisset. 4

Dictio CCCLXXXVII.

Successiuè.

ORdinem successiuum denotat hæc dictio, vt *in l.ania, in princ.* vbi gloss. *ff.de condit.& demonst.* Surd. *cons.365.num.9.* Honded. *cons.49.num.19. lib.2.* Quin etiam præcedentium qualitatum repetitionem inducere, censuit Rota *decis.453.num.1.in fine*, apud Farinac. *p.1. recent.* 1

Dictio CCCLXXXVIII.

Subiaceo.

VErbum hoc siue in præterito, siue in futuro tempore denotat latam sententiam, vt per gloss. *verb.subiaceat, in cap.si quis suadente, 17. q.3. & in c. Clericis, in fine, ne Clerici, vel Monachi, & gloss. vlt. in c.non minus, de immunit. Eccles. & verb. subiacere, in cap.excommunicationi, de raptorib. & in c. indemnitatibus, §.postremo, de elect. lib.6.* Tiraq. *in l.si vnquam, verb.reuertatur,* 148. *C. de reuocand. donat.* Sayro *in Claui Regia, lib.3.c.8.n.21.vers.fallit autem,* Suar. *de legib. lib.5.c.6.sub n.25.* Ioan. de Salas *in simili tract. q.96.tract.14. disp.15.sect.6.sub n.78.* Farinac. *fragment. crimin. p.2. verb. lex n.146.* 1

Dictio CCCLXXXIX.

Subitò.

DEnotat latam sententiam, nec vlla iudicia est necessaria ad exequutionem pœnæ, secundum Sayro *in Claui Regia, lib.3.c.8. num.27.* & faciunt, quæ mouet *de distribut. quotid. p.3.q.7. num.35. cum duob. seqq.* 1

Dictio CCCXC.

Subsequenter.

SIgnificat hæc dictio *Immediatè*, vel *Incontinenti*, vt *in l.hac conditio, ff. de condit. & demonstr.* Bald. *cons.105. in princip. vers. nam dictio, lib.1.* quod duplicatur *consil.379. lib.3.* quem refert Card. Tusch. *practic.conclus.tom.2.lit. D, concl.*381. 1

Dictio

Dictio CCCXCI.

Succedat.

1 *Verbum* Succedat, *intelligitur ab intestato.*
2 *Hæreditarium titulum importat verbum* Succedat, *adiunctum vniuersitati bonorum, vel quota, secus si adiunctum sit rei particulari.*

1 VErbum hoc ita prolatum intelligitur ab intestato, vt *in l. 3. §. de illo, ff. pro socio.* Surd. *cons.* 81. *n.* 1. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 3. *num.* 32. Et est commune, non directum, secundùm Ceual. *decis.* 20. *num.* 14. *p.* 3. Surd. *d. cons.* 81. *n.* 5. & 6. Franc. Molin. *d. q.* 3. *n.* 24.

2 Adiunctum verò vniuersitati bonorum, vel quotæ, importat titulum hæreditarium, vt per Ang. *cons.* 81. quem sequuti sunt alij, testante Surd. *dict. cons.* 81. *n.* 6. Secùs si adiunctum sit rei particulari, vt quia dictum est: Succedat in domo, vel certis ædificibus; tunc enim titulum hæreditarium non inducit, vt *per l. cogi, §. generaliter, l. mulier, §. fin. ff. ad Trebel.* resoluit. Franc. Molin. *d. q.* 3. *n.* 33. & 34.

Dictio CCCXCII.

Sum.

1 *Substantiuum est verbum* Sum, *& de præsenti effectiuum, & productiuum.*
2 *Substantiam importat verbum* Sum.
3 *Dominium denotat verbum* Sum.
4 *Veritatem denotat verbum* Sum.
5 *Proprietatem denotat verbum* Sum.

1 VErbum hoc substantiuum est, & de præsenti effectiuum, & productiuum, vt *in l. his verbis, in princip. ff. de hæred. instituend.* notant Bald. *in cons. seu quæstione schismatis, posita sub rubric. C. si quis aliquem testari prohibuerit, in §. sed in contrarium, n.* 13. *in versiculum respondetur,* vbi ait, non esse aliud verbum ita substantificum in mundo, sicut hoc verbum. Refert Dionys. Paul. *de vera Patriarchal sedium erect. cap.* 5. *n.* 60. & sentit Gutier *practic. lib.* 2. *q.* 118. *n.* 10. [Hermosil. *l.* 55. *gloss.* 2. *tit.* 5. *p.* 5. vbi quod hoc verbum est substantiuum, & de præsenti effectu, & includit perfecti substantiam.]

2 Substantiam importat, vt per Azebed. *ad l.* 1. *n.* 10. *tit.* 16. *& ad rubr. tit.* 19. *n.* 70. *lib.* 8. *nouæ Recopil.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.* 1. *n.* 58. Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 17. *num.* 116.

3 Dominium denotat, vt *in d. l. his verbis,* tenet Parlad. *lib.* 2. *rerum quotid. cap.* 3. *num.* 15. Proprietatem, & essentiam; ex Ceual. *commun. contra tom.* 4. *q.* 906. *num.* 25.

4 Veritatem denotat vt *in l. si maritus, §. legis Iuliæ, ff. ad legem Iuliam de adulter.* notant Rebuff. *in comment. ad l. rectè dicimus,* 25. *vers. secundo, ff. de verbor. signif.* Gutier. *in repetit. §. sui, n.* 14. *Instit. de hæredum qualit. & different.*

5 [Proprietatem denotat. Hermosil. *l.* 55. *gloss.* 1. *n.* 9. *tit.* 5. *p.* 5.]

Vide dictionem *Esse,* 109.

Dictio CCCXCIII.

Summariè.

HÆc dictio solet apponi in rescriptis Principum, & significat, vt Iudex summatim, & breuiter in causa procedat, cuius vigore abbreuiantur dilationes, non tamen ita vt probationes fieri nequeant, nec vt aliquid ex substantialibus omittatur, secundùm Bart. *in Extrauag. ad reprim. in vers. summariè.*

Dictio CCCXCIV.

Super.

1 *Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.*
2 *Dict.* Super, *apposita alicui solutioni, vel debito super certo tempore: operatur quod illud corpus dicatur hypothecatum.*
3 *Ampliatur in donatione causa mortis.*
4 *Liber est hypothecatus, si dico me mutuare tibi decem super illo.*
5 *Legatum factum super tali re, inducit specialem hypothecam illius rei.*
6 *Hypothecam specialem rei, quæ exprimitur, & generaliter omnium rerum si exprimatur, importat dict.* Super.
7 *Fructus beneficij sunt hypothecati pro pensione assignata super illis.*
8 *Hypothecam importat dict.* Super, *non solum si agatur contra debitorem, sed etiam si contra tertium.*
9 *Hypothecam non importat dict.* Super. *in statuto odioso, & correctorio iuris.*
10 *Temporis contingentiam non denotat dictio* Super.
Super, *interdum importat.*
11 Vltra.
12 Prout.
13 Præter.
14 De.

DE vi, & effectibus huius dictionis, vide Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 1. *gloss.* 11. *n.* 78. Rebuff. *in comment. ad l. appellatione parentis,* 51. *vers. super, ff. de verbor. signif. pag.* 268. Octauian. Volpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 120. Bertazol. *de clausulis instrum. claus.* 26. *gloss.* 5. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 383. 1

Apposita hæc dictio alicui solutioni, vel debito super certo corpore, operatur, quòd illud corpus dicatur hypothecatum, veluti si fuerit dictum: Obligo creditum super tali re; tunc illa dictio *Super,* operatur, ac si dixisset: Hypotheco hanc rem Ita Bart. *in l. codicillis, §. instituto, ff. de legat.* 1. Bald. *cons.* 182. incip. *Casus talis est, num.* 2. *lib.* 5. Castrens. *cons.* 106. *sub num.* 3. *vers. constat autem, lib.* 1. Aym. *cons.* 20. *num.* 10. Natt. *cons.* 109. *num.* 10. & *cons.* 541. *num.* 6. *lib.* 2. Afflict. *decis.* 162. *num.* 6. Gig. *de pens. quæst.* 51. *num.* 17. Rom. *cons.* 319. *num.* 2. Ias. *in auth. sacramenta puberum, num.* 26. *C. si aduersus venditionem.* Negusan. *de pignor. in* 4. *membro secundæ partis princip. n.* 164. *vers.* 33. *casus, & in* 1. *membro* 3. *partis, num. vers. item constituitur.* Brunor à Sole *in locis communib. verb dictio,* 30. Honded. *cons.* 85. *n.* 3. *vol.* 2. Flamin. *de resignat. tom.* 1. *lib.* 6. *q.* 2. *num.* 96. Surd. 2

conſ.162. num.10 & conſ.243. num.12. & conſ.336. num.29.

3 Amplia primò, in donatione causa mortis, quod fuiſſe in ſacra Rota reſolutum refert Card. Tuſch. *practic. concluſ.tom.2.lit.D,concl.383.n.2.*

4 Amplia ſecundò, in mutuo, & alio contractu celebrato, vt ſi dico me mutuare tibi decem ſuper tali libro, liber eſt hypotecatus. Sic Neguſan. *in tract. de pignor. in 1. membro 3. partis princip. n.5.* quem refert Card. Tuſch. *d. concluſ. 383. n.3.* Et de mutuante ſuper tali prædio, vel altare, quòd dicatur habere hypothecatum prædium, & rem, ſuper qua fecit mutuum tradunt Roman. *ſing.631.* Franc. Cremen. *ſing 45.* Card. Tuſch. *d. concluſ. 381. n.10.*

5 Tertiò amplia, in legato facto ſuper tali re, quia inducit ſpecialem hypothecam illius rei, vt per Iaſ. *in d. auth. Sacramenta puberum, num.26.* quem refert Card. Tuſch *d. concluſ. 383. n.4.* vbi *n.5* dicit, importare hypothecam maximè in legato alimentorum, ſuper tali re, & quòd illa res non poſſit alienari.

6 Amplia quartò, vt non ſolùm probat, quando dicitur, ſuper tali re particulari, ſed etiam quando dicitur generaliter, ſuper omnibus bonis. Nam ſicut hæc dictio importat hypothecam ſpecialem rei, quæ exprimitur, quando ſuper re particulari profertur; ita etiam importat generalem omnium bonorum, quando profertur ſuper omnibus bonis. Ita Rot. *deciſ. 160. n.3. p.2. diuerſ.* [Anel. Amat. *conſ.68. n.11.*]

7 Amplia quintò, in pēſione aſſignata ſuper fructib. certi beneficij, quia fructus beneficij ſunt hypothecati, vt per Rom. *conſ.388. in princip.* qui licèt dicat hoc procedere, quando penſio eſt pro alimentis, aliàs ſecus, tamen procedere ſimpliciter tenent Rebuff. *ad leges Galliæ, tit. de conſtit. reddit. gloſſ. 14. n. 38.* Corn. *conſ.192. lib.1.* quos refert Card. Tuſch. *d. concluſ.383. n.3.*

8 Amplia ſextò, importare hypothecam, non ſolùm ſi agatur contra debitorem, ſed etiam ſi contra tertium poſſeſſorem. vt per Rip. *in l.1. §. hæres, n.14. ff. ad Trebell.* Card. Tuſch. *d. concluſ. 384. num.9.* [Peregr. *conſ.97. n.8. vol.1.*]

9 Limita tamen in ſtatuto odioſo, & correctorio Iuris communis, quia ſufficit, quòd aliquid operetur, & ideò conſtitutio, ſeu ſtatutum Senatus, quòd communitas negligens capere malefactorem incurrat tantam pœnam, quam tamen poſſit recuperare ſuper bonis delinquentis, fratrum, & filiorum eiuſdem, quia non habet communitas hypothecata bona, ex illa dictione *Super.* Ita Rom. *conſ.508.* incip. *Præſens conſultatio* quem refert Card. Tuſch. *d. concluſ.383. n.11.*

10 Non denotat hæc dictio contingentiam temporis, putà ſi exigatur iuramentum ſuper contractu, quod antè, vel poſt præſtari poſſit, tradunt omnes poſt gloſſ. *in auth. Sacramenta puberum, C. ſi aduerſus vendit.* teſte Bertazol. *d. clauſ. 26. gloſſ.5. n.1. in fine,* vbi *n.2.* ſubdit, quòd ſignificat acceſſionem, & ipſam rei, quæ geritur, ſubſtantiam. & *num.3.* quòd aliquando importat rei obligationem.

11 Interdum exponitur pro *Vltra,* vt *in l. diuortio, §. quod in anno, verſ. item ſi, ff. locati, & in l.1. ff. de peric. & commodo rei vend.* ſecundùm Ruin. *conſ.94. num. 1. lib.4.* quem refert Octauian. Vulpell. *citato loco.*

12 Aliquando ſignificat idem quod *Prout, l.1. ff. de tutel. l. ſæpe, ff. de verbor. ſignif. §. tutores, Inſtit. de tutel. §. certè. Inſtit. qui teſtam. tut. dari poſſunt.*

13 Nonnunquam ſumitur quod *Præter,* vt *in l. penult. ff. de pericul. & commodo rei vendita,* Apoſtill. ad Ioan. Andr. *in proœm. Decretal.* Coro. *conſ.189. n.4.* Cardin. Tuſch. *d. concluſ.383. n.12.*

Dicimus, *Super rebus;* id eſt, *de rebus,* vt *in l. diuo Pio. §. ſi ſuper rebus, ff. de re iudic. & in l.3. in fine, ff. de teſtib.* illa tamen conſtituta differentia, quòd dictio *De* ſignificat deciſionem, & hæc dictio *Super* acceſſionem, vt notat Bertazol. *d. gloſſ.5. num.2.* Et quòd etiam apud Ciceronem interdum vſurpetur pro *De,* deprehenditur ex illo *Attic. lib.16.* Simulque cogites, quid nobis agendum ſit ſuper legatione *Et alibi:* Hac ſuper re ſcribam ad te. 14

Dictio CCCXCV.

Suprà.

1 Suprà, & Super, *videntur ſynonymæ dictiones, & eiuſdem ſignificationis.*
2 *Relatiua ad præcedentia cum omnibus ſuis qualitatibus eſt dict.* Suprà.
3 *Incluſionem, ſeu implicationem importat dict.* Suprà.
4 Suprà, *contrarium habet* Sub, Subter.

SVprà & *Super,* videntur ſynonymæ dictiones, & eiuſdem ſignificationis, tam apud Latinos, quàm apud legiſtas, vt per Tiraquel. *de retract. tit.1. §.1. gloſſ.11. n.77. & 78.* Bertazol. *de clauſ. inſtrum. clauſ. 26. gloſſ.5. in princ.* licet Laur. Valla *lib.2. elegant. cap. 91.* relatus à Iaſ. *in auth. Sacramenta puberum, col.6. verſ. contrarium dicit, C. ſi aduerſus venditionem,* velit, eas differre: quia dictio *Super,* contiguitatem ſeu contingentiam aliquam importat; dictio verò *Suprà* interuallum, & inſtantium; vt ſedeo ſuper lapidem; auis, vel nebula eſt ſuper nos: quæ differentia videtur confundi ex text. *in l.3. §. videamus, ſi proiectam, & §. ſed ſi ſupra eas ædes, ff. vti poſſidetis, & in l. quemadmodum, §.1. ff. ad leg. Aquiliam,* vbi dictio *Supra,* ſtat congruè, & denotat contiguitatem, & non interuallum, & ſe habet tanquam ſuperficies ad aream; & videtur idem probari *in l. peregrè, in princ. ff. de acq. poſſ.* 1

Eſt relatiua ad præcedentia cum omnibus ſuis qualitatibus, vt per Bart. *in l.1. §. hoc edicto, ff. de poſtulando,* Ruin. *conſ.18. n.12. vol.2. & conſ.147. n.3. volum.5.* Pariſ. *conſ.93. num.15. vol.1.* Cravet. *conſ.88. num.3. & conſ.329. num.10. & 11.* Rol. *conſ.30. n.23. tom.4.* Octauian. Vulpell. *de prepoſ. & aduerb. ſignif. ſub hac dict. num.1.* Menoch. *conſ.544. num.59.* Surd. *conſ.352. num.8. & conſ.362. num. 9. & conſ. 578. num.2.* Galganet. *de cond. & demonſtr. part.2. cap.1. quæſt.8. num.7.* Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.2. litt. D, concl.384. num.1.* vbi *num.3.* declarat. Peregr. *conſ.83.* incip. *Quoniam, num.37. lib.3.* [Duran. *Rota deciſ.300. n.21.*] 2

Importat incluſionem, ſeu implicationem, vt per Ang. *conſ.294.* incip. *Quoniam, n.5.* Menoch. *de præſumptionib. lib.4. præſump.145. num.5.* Card. Tuſch. *tom.2. lit. D, concluſ.190. n.2.* 3

Suprà, contrarium habet *Sub, Subter,* aut *Infra.* Cic. *2. de nat. Deor.* Mare quod ſupra terram eſt. Id. *lib.6. de Repub.* Supra Lunam ſunt omnia æterna. Id. ad Q. Fr. *lib.1. epiſt.1.* Ecce ſupra caput homo leuis ac ſordidus. 4

Dictio CCCXCVI.

Supradicta.

1 *Relatiua præcedentium eſt dictio* Supradicta.

2 *Reſtrictiua*

2 *Restrictiua dispositionis ad casum prius expressum est dict.* Supradicta.
3 *dict.* Prædicti, *restringitur ad eos, de quibus proximè mentio facta fuerat.*
4 *Dict.* Prædicti, *refertur ad eos, qui ocularitèr leguntur.*
5 *Repetitiua, & relatiua præcedentium est dict.* Suprascripti.
6 *Hæredum suprascriptorum apellatione non veniunt hæredes hæredes.*

1 HÆc dictio stat repetitiuè, ac relatiuè ad omnia quæ suprà dicta fuerunt, & ideò dicitur relatiua præcedentium, vt voluerunt Dec.*cons.*423.*n.*5. *tom.*2. Parif.*cons.*1.*n.*134.*lib.*3. Ruin *cons.*55.*n.*3.*l.*3. Tiraq.*de retract.lig.*§.8.*gl.*11.*n.*24. Crauet.*cons.*94. *n.*8. Vetal.*decis.*42.*n.*2 *p.*2 Flamin. *de resignat.lib.*11. *quæst.*1 *n.*12. [Rot. *decis.*333.*n.*3.*p.*1.*in post Farin.* aliàs *p.*3 *recent.* vbi quod est relatiua præcedentium, & habet vim particularis expressionis, & *decis.*206. *n.*9. *ead.p.*1. vbi quòd est repetitiua præcedentium qualitatum, Narbona *l.*25 *gloss.*1 *num.*8.*tit.*11 *lib.*4. *Recop.* vbi quod refert personas antea enumeratas cum eisdem qualitatibus, & conditionibus.]

2 Imò restringit dispositionem ad casum priùs expressum, iuxta tradi à per Dec. *cons.*577.*n.*5 *tom.*1. Reip.*in l.fiunt fam.* §.*Dms.*,*n.*1. *aff de legat.*1. Cephal. *cons.*192.*n.*9. Roland.*cons.*34.*n.*30.*tom.*4. Marescot. *variar.resol.lib.*1.*cap.*51.*n.*7. Duran. *Rota decis.*186.

3 *n.*2.] Et ad eos de quibus proximè meotio facta fuerat, ex Bart. *in l.* ,§ *hoc edicto*,*n.*1.*de postulando*. Parif. *cons.*37.*n.*59. *lib.*2.

4 Et refertur ad eos, qui ocularitèr leguntur, secundùm Alex.*cons.*173.*num.*4.*& seq.lib.*5.*& cons.*176.*in fine.lib.*7. Et fuit dictum *corà Vbaldo son.in Romana pecuniaria* 31. *May* 1617. *& in Bonomien.successio* 9.*Decemb.*1622. *& in Romana præsensi fideicommissi de Columna* 31. *Martij* 1623.*coram eodem.*

5 De dict. *Suprascripti*, quòd etiam sit repetitiua, & relatiua præcedentium, tradunt Menoch. *cons.*160. *n.*33. Mascard.*de probat. conc.*1265.*n.*34. Ita vt non sufficiat casus eòrinere per interpretationem, sed requiratur illos corporalibus oculis perspici posse, *l.qui liberis*, *ff de vulgari*, & *ibi* Bart. *circa finem*, & Alex.*num.*1 *t.& cons.*27.*n.*4.*& seq.lib.*5. *&*

6 *cons.*176.*in fine,lib.*7. Vnde apellatione hæredum suprascriptorum non venire hæredes hæredis, tradunt Ruin.*cons.*106.*n.*5.*vol.*1. Socin.iun. *cons.*101. *n.*3.*vol.*3. Roland.*cons.*30 *num.*21.*& seq.vol.*4. Card. Mantic.*de coniect.lib.*8.*tit.*14.*in fine*, Sind.*cons.*123. *num.*13.*& cons.*356.*num.*19.*& cons.*417.*n.*2.*&* 3. *& cons.*464.*n.*2. *& decis.*85.*n.*3.

Dictio CCCXCVII.

Suspendatur.

1 VErbum hoc est futuri optatiui modi respiciens actum, ac iudicis ministerium, ideo importat sententiam ferendam, iuxta resoluta per Tiraq.*in l.si vnquam,verb.reuertatur, num* 39.*C.de reuocan.donat.* Lodou.Carbo.*de legib.lib.*8.*disp.*6 *vers. tertia regula*. Sanch.*de Matr.lib.*3. *disp.*45.*n.*2. Monet. *de distrib. quotid.p.*3.*quæst.*7 *num* 21.

Dictio CCCXCVIII.

Suus.

1 *Dominum denotat dict.* Suus.
2 *Possessionem denotat dict.* Suus.
3 *Personalitatem importat dict.* Suus.
4 *Restrictiuè stat dict.*Suos, *& significat quandam immediatatem.*
5 *Fideicommissaria adiecta dictio* Suus, *quos demonstret, remissiuè.*
6 *Fœminam comprehendit dict.* Sui, *in odiosis odio irrationabili.*
7 *Dictio* Sibi *importat omne acquisitum esse suum.*
8 *Dictio* Suis, *in testamento refertur ad testatorem.*
9 *Instituens fratrem & suos, censetur instituisse fratrem pro dimidia, & filios eius natos pro alia dimidia.*

DEnotat hæc dictio dominium, vt *in l.quintus* 2. §.*argento & ibi* Bart.*num.*3 *ff.de auro & argento legato*. notant Menoch. *cons.*129. .7. *& de præsumptionib.l.*5.*præsump.*1 *n.*12. Cald. Pereira *de empt. & vend.cap.*3.*n.*2.*& cap.*10.*n.*2. regor. *decis.*115. *n.*1 Rota *decis.*90.*n.*1. apud Farin.*p.*2 *recen.* [Duran. *Rota decis.*82.*num.*3. Rot. *decis.*127. *n.*3.*p.*2. *in post. Farin.* aliàs *p.* 4. *recentior.*] 1

Possessionem deootat, vt per Bald *in l.*1 *circa princip.ff.de statu hominum*. Anchar Regien.*q.*7 *n.*6. *p.*2. Rot. *decis.*50 *sub n.* 2. apud Farin. *p.* 2. *recent.* 2

Personalitatem importat: secundum Seraph. *decis.*1,37.*num.*2. Feret. *in constitu. Cathalonie gloss. num.*216. Crauet. *cons.*929.*n.*11. quem refert Card. Tusch.*pract.conclus. tom.*1 *lit.D,conclus.*260. *num.*4. [Rot. *decis.*25 *n.*.. apud Paul. de Rub. *tom.*3. *diuers.* aliàs *p.* 7.*recent.*] 3

Stat restrictiuè, & significat quandam immediatatem, ex Menoch. *cons.* 328. *num.*14. Et restringit obligationem ad præsens tempus. Stephan.Gratian. *discept. forens.cap.*104.*num.*19. Item coarctat contractum venditionis ad res venditoris, vt per Cald. Pereira *de.cap.*10.*num.* 1. vbi etiam ampliat in re legata, & emphyteusi. 4

Fideicommissariæ adiecta quos demonstret, vide Menoch. *cons.*106. *num.*214. & quando restringat. *num.* 279. 5

Dictio *Sui*, in odiosis, odio irrationabili non comprehendit fœminam, iuxta tradita per Bertazol. *in repet.l.si quis maior, C.de transact.n.*113. 6

Dict. *Sibi* importat omne acquisitum esse suum, & ad eam personam referenda est, ad quam magis conuenit vt referatur. Ita Natt.*cons.*509.*n.*24.*tom.*2. Gabr.*cons.*65 *num.*11.*lib.*2. Quæ si apponatur in substitutionibus, potest sumi singulariter, & pluraliter, vt per Corn. *cons.* 173. *sub num.* 2. *circa med. vol.*.. 7

Dictio *Suis*, io testamento refertur ad testatorem, & non ad alium, vt per Seraph. *decis.*553.*n.*6 8

Instituens fratrem, & suos, censetur instituisse fratrem, pro dimidia, & filios eius natos pro alia dimidia, vt per Dec.*cons.*241.*incip. Proponitur,in princ.* vbi exponit illam dictionem, *Et suos, maxime,n.*3. *vers.nam licèt sui*, refert Card. Tusch.*d. lit.D, conclus.*382. *num.*1. 9

Dictio CCCXCIX.

Talis, Taliter.

1 *Limitatiua, & praecedentium restrictiua est. dict.* Taliter.
2 *Repetitiua certa & determinata qualitatis est dict.* Talis.
3 Talem esse, *& pro tali haberi differt.*
4 Tale *non dicitur propriè, quod non est simpliciter tale.*

1 HÆc dictio est limitatiua, & praecedentium restrictiua, vt *in cap. de tempor. ordinat.* notant Grat. *conf.* 54. *num.* 13. *lib.* 1. Octauian. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 121. *col.* 1. & accipitur quandoque pro *Sic*, vt *in l. si hominis, ff. de tutor. & in l. Æmilius*, §. 1. *C. de bonis qua liberis*. Albet. *in suo Diction. verb.* Taliter. [Peregr. *conf.* 15. *n.* 9. *& conf.* 74. *n.* 7. *vol.* 5.]

2 Dictio *Talis*, est repetitiua certae, & determinatae qualitatis, vt per Card. Seraph. *decis.* 821. *num.* 2. [Rot. apud Paul. de Rub. *decis.* 329. *num.* 10. *tom.* 2. *diuers.* vbi quod est demonstratiua ad oculum, &

3 restringit dispositionem, aliàs *p.* 6. *recent.*] Vnde talem esse, & pro tali haberi differt, & non infertur de vno ad aliud Menoch *conf.* 35. *num.* 21. Tale enim non dicitur propriè, quod non est simpliciter tale. Idem Menoch. *conf.* 461. *n.* 17.

Dictio CCCC.

Tam, & quàm.

1 *Dictiones* Tam, *&* quàm, *actum aequaliter tribuunt vtrique copulatum,*
2 *Copulatiuè interdum ponuntur dict.* Tam, *&* quàm.
3 *Augmentatiuè quandoque accipiuntur dict.* Tam, *&* quàm.
4 *Separatiuè nonnunquam stant dict.* Tam, *&* quam
5 *Copulatiuè interdum stant dict.* Tam, *&* quàm.
6 Tam, *&* quàm *implicant casum magis dubitabilem.*
7 *Dubitationem, quae possit venire, extendunt aliquando, vel tollunt dictiones* Tam, *&* quàm.
8 *Verba,* tam per testamentum, quàm per donationem, *quod importent, obtenditur.*

1 ACtum aequaliter tribuunt vtrique copulatum, vt *in l. sancimus, C. de testament.* notant Surd. *conf.* 317. *n.* 16. *& conf.* 401. *num.* 12. Anton. Monach. *Lucen. decis.* 58. *n.* 11. *Bononien. decis.* 51. *num.* 52. significant enim aequiparationem, & qualitatem quandam, Menoch. *conf.* 793. *n.* 1. *&* 23. & cùm sint diuisiuae actum tribuunt aequaliter cuilibet enonciatiuè, idem Menoch. *conf.* 400. *n.* 9.

2 Ponuntur interdum copulatiuè, ex adductis per Surd. *conf.* 406. *n.* 4. Ideò si statutum dicat, quòd debitor fugiens obliget fratres stantes ad eumdem panem, pro debitis tam factis, quam faciendis, intelligitur de factis ante fugam & faciendis ante fugam, vt sit comparatio in tempore, licèt quoad intellectum temporis statuti possit intelligi, de factis, & faciendis ante statutum, in futurum; dummodò ante fugam fiant, vt tollatur absurdum. Ita Cuman. *conf.* 146. *incip. Simon, n.* 2. quem refert Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2 *lit. D, concl.* 387. *n.* 1.

3 Quandoque accipiuntur augmentatiuè, vt per Aym. *conf.* 11. *num.* 9. Menoch. *conf.* 195. *num.* 7. Octauian Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 121. [Rota apud Paul de Rub. *decis.* 120. *num.* 1. *tom.* 2. *diuers.* vbi quod hae dictiones stant augmentatiuè, *& decis.* 109. *num.* 9. apud eundem Paul. de Rub. *tom.* 3. *diuers.* aliàs *p.* 7. *recent.*]

4 Nonnunquam separatiuè, ex adductis per Vulpell. *citato loco*, & per Menoch. *de arbitr. casu* 314. *num.* 12. Anton. Monach. *Lucen. decis.* 58. *num.* 11.

5 Interdum copulatiuè, Simon de Praet. *de interpret. vltim. volunt. lib.* 9. *dubit.* 4. *n.* 89. Et tunc non successiuè, sed simul concurrunt. Surd. *conf.* 407. *num.* 5. *in fine*, vbi *num.* 4. subdit. importare maiorem coniunctionem vtrinsque extremi.

6 Implicant casum magis dubitabilem, per ea, quae Surd. *conf.* 317. *n.* 17.

7 Extendunt aliquando, vel tollunt dubitationem, quae posset venire, veluti si alicui concedatur priuilegium in omnibus, & per omnia, prout habet talis, & subiungitur tam quoad iurisdictionem, quàm quoad alia, quia non restringunt. Ita Anton. de Butr. *conf.* 19. *num.* 4. quem refert, Card. Tusch. *dict. conclus.* 386. *n.* 3.

8 Verba *Tam per testamentum, quàm per donationem*, aequipollent verbis, *Tam in vita, quàm in morte*; quae est coniectura cogitantis de speciali, & non de generali dispositione ex testamento, vel ab intestato. Ita Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.* 7. *tit.* 7. *sub num.* 14. Surd. *conf.* 273. *sub. num.* 40. *vers. tertio respondeo*, Anton. Monach. *Bononien. decis.* 61. *num.* 32.

Dictio CCCCI.

Tamen.

1 *Limitatiua, restrictiua, seu exceptiua superiorum est dict.* Tamen.
2 *Aduersatiua iuris & facti est dict.* Tamen, *& aduersatiua in eodem genere, terminis eisdem terminis.*
3 *Modum & conditionem importat dict.* Tamen.

HÆc dictio est limitatiua, restrictiua, seu exceptiua superiorum, vt *in l. pro harede, §. quod autem, ff. de acquiren. hared. & in l. ita tamen, ff. ad Trebell. & in l. vbi adhuc*, §. *it a tamen. C. de iure dotiū* notant Ruin. *conf.* 1. *num.* 22 *lib.* 4. Menoch. *conf.* 146. *num.* 8. Vulpell. *de prepos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 121. *col.* 1. Anton. Monach. *Lucen. decis.* 67. *n.* 15. Mat. Anton. *variar. resolut. lib.* 1. *resol.* 27. *num.* 8. & ex Bald. *conf.* 195. *num.* 12. *lib.* 2. firma Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 87. *num.* 2. [Rot. *decis.* 140. *n.* 4. *p.* 1. *in posth. Farin.*] 1

Et iuris & facti aduersatiua, & aduersatur in eodem genere, retentis eisdem terminis, vt per Paris. *conf.* 78. *num.* 2. *&* 3. *& conf.* 17. *num.* 20. *lib.* 1. Bald. *d. conf.* 195. *num.* 11. *vers. secundò, lib.* 2. Ruin. *conf.* 2. *num.* 9. *& conf.* 41. *num.* 8. *vol.* 2. Caesar de Graff. *decis.* 154. *num.* 6. *de testament.* Rota apud Farinac. *decis.* 75. *num.* 4. *p.* 2. *recent.* Gregor. *decis.* 85. *num.* 3. Vulpell. *citato loco, vers. & venit.* vbi subdit, quòd aduersatiua diuersificans vnum casum ab alio, & includens quod terminat, & omne aliud excludens, Alex. *conf.* 9. incip *Attentis, n.* 4. *lib.* 7. vbi quòd repetit praecedentia, retento eodem themate. Decian *conf.* 1. *num.* 27. 2

&

& conf.40.n.31.& conf.60.n.30.& conf.15.n.81.lib.1. Bened. Ægid. in replet.l.ex hoc iure, ff. de institia, & iure, p.1. cap.8.num.64. verf. pro cuius. Card.Tusch. d.lit.D.conclus.240.num.14. [Castill. contron.tom.5. c.89.n.328.Beoed.Ægid.ad l.ex hoc iure ff.de iust. & iur.p.1.cap.8.n.65.vers.pro cuius p.814.]

3 Importat modum, & conditionem iuxta tradita per Mar.variar.resol.lib.1.resol.51.n.4.

Dictio CCCCII.

Tantùm.

1 Doctores referuntur de vi, & effectibus huius dictionis agentes.

2 Taxatiua est dict. Tantùm, qua includit expressum & reliqua excludit.

3 Extensionem ad non expressa impedit dict. Tantùm.

4 Negatiuam implicitatem habet dict. Tantùm.

5 Exceptiua est dict. Taotùm, limitat, restringit, & excludit, sicut dictio. Taotummodò.

6 Diuersa, & separata excludit dict. Tantùm, non autem connexa.

7 Iudices omnes alios prater illos, quibus antea competebat iurisdictio generalis in eisdem causis, excludit dict. Tantùm.

8 Consimiles non excludit dict. Tantùm.

9 Dict. Tantùm, apposita in lege continente casum fauorabilem, vel pium, impedit extensionem ad casus similes.

10 Dispositio, seu contractus, vt non transeat ad haredes, operatur dict. Tantùm.

11 Promittens de suo facto Tantùm, an censeatur promittere de facto haredis, ostenditur.

1 DE vi, & effectibus huius dictionis vide Ias. in l.1. n.10. cum seq. ff. si quis cautionib. & in l. si constante n.86.ff.soluto matrim. Cotta in memorabil. verb. Tantùm, fol.839. Rebuff. in commenc.ad l.praetura 31.vers. Tantùm,pag.193. & ad l propemodu,88. ver.tantùm,pag.385. ff. de verbor.signif. Octauian. Volpell. de prapos.& aduerb.signif. sub hac dict. pag. 124.Cened. post lib.practic. & canonic. quaest sing.21. Tursellin. in libello de particulis Latina orationis, cap. 184. Card.Tusch.practic.conclus. tom.2. litt.D,concl. 388.n.4.cum seqq.Grat.de dictionib.dict.270.

2 Taxatiua est hæc dictio quæ includit expressum, & reliqua excludit, vt in l. qui aliena, §. libertas, ff. de negot. gestis, & in l. qui sella §. qui altum, ff. de seruitutib.rusticor.prador.notant Bart.in l.1.num.1. & ibi Ias. num. 9. ff. si quis ius dicenti non obtemperauerit. Card. in cap. contingit, & ibi Felin. num.3. de fide instrument.Panorm.per text. ibi,in c.cùm Ecclesia Sutrina, num.9. de causa possess. Petr. Anchar. cons.95. Abb.cons.51.lib.1.Alex.cons.168.incip.Visis, & ponderatis,n.11.vers.aliàs sequeretur,lib.7.Dec.cons.327. num.5.tom.1. Gozadin. cons.31. num.22. Curt. ion. cons.12.num.4. Ruio. cons.45.num.13.vol.1. Tiraq. de iurament. connent.§ 1.gloss 6.num.2. & 8. Cotta in memorabil. verb. Tantùm. Cattar. Ianuens. decis.70. num.54 Rimin.ion.cons.262. num.1. lib.3. Menoch. cons.795. num. 19. & cons. 1036. num. 10.Stroz. de offic. Vicar.lib.2.quaest.1020.num.11. Soid.decis.291. num.19. & de aliment.tit.1.q.2.num.8. Flamio. de resignat lib. 13. q. 5. num.70. Calder. Pereira de renou. emphyt.q.12. num.15. Franc.Leo in Thesauro fori Eccles.p.2.cap. 2.num.33.Cened. d. sing.21. n.1. Antoo. Augnst.Barbos.de Dictionib.

Ricciul. de Iure personar.lib.3.cap.15.n.22.[Bened. Ægid.ad l.ex hoc iure.ff.de Inst. & iur. p.1. c.11.n.39. vers.& quia,pag.374. Anell.Amat, cons.74.n.26. vbi num.27. subdit quòd alios casus, aliásque personas excludit.]

Et impedit exteosionem ad non expressa, ex Farinac.cons.76.n.13.p.4. 3

Habet enim negatiuam implicitam, ita qoòd aliter fieri non possit, secoodùm Aym. de antiquit.temporum, p.4. n.111. Quis per haoc dictionem constituontur pacta personalia, ad notata per Fraoc.à Sausa.in comment.ff.de pact.art.9.q.2.n.7. 4

Item est exceptiua, limitat, restringit, & excludit, sicut dictio. Tantummodò, vt in l.Iulianus, & in l.& non tantum,ff.de petit.hared.& in l.his solis, ff.de condict.indeb.& in l.aduersus, C. si aduersus rem iudic.& in l.his solis,C.de reuocan.donat. & in §.item, Instit.de vsu,& habit.notant Paris.cons.7.num.13.lib.8. Coro. cons.199. num.3. vol.1. Caputaq. decis.47. num.4.& decis.148. num.6. p.3. Vincent. de Franc. Neapolit. decis.123. num.. p.1. Menoch. cons.362.num.36.& cons.1110. n.30. vbi quòd excludit, Azebed. ad l.1. num.1.tit.3.lib.8.noua Recopil. Octauian.Vulpell. cit. loco,statim in princip. Card. Seraphin. decis.237.n.2. Rot. apud Pacifio.post tract. de Salu. interdict. decis. 58.num.4. & apod Farin. decis.740. num.4. & decis. 600.n.7.p.2.recent. 5

Excludit dioersa,& separata, non autem connexa, & pertinentia ad dispositionem expressam Menoch. cons.705.n.22. & censuit Rota decis.442.n.3. apod Farin. p.2.recent. 6

Apposita in aliqua concessione exclodit omnes alios Iudices, præter illos, quibus aotea competebat iurisdictio generalis in eisdem causis, vt ad l.1. C. de offic.Prafecti Vrbis,ootat.D.Barbosa ad l.1.art.4.num. 106. ff. de iudiciis. 7

Verùm licèt hæc dictio sit taxatiua, restrictiua, & limitatiua, nòn propterea excludit casus similes, vt notant gloss.in l.ob as, C.de pradiis minorum, & in l.si mora,verb.dumtaxat,ff soluto matrim. & in l vlt. C.de reuocand.donat.Ias.in d.l.1.à n.10.ff. si quis Ius dicenti, & in d. l. si constante, num.86. Bart. per text. ibi,in l. seruum nomine, num. 2. ff. de vsucap. Dec.in rubr. de constit. lect.1. num.18. & in l.1.num.:. C. de bonorum poss.Tiraq. d.§.1. gloss.6 num.6. Sebast. Medices de dissinit.p.2.cap.1.num.6.Zas.in l.1.§. per seruum,n.14. ff de acquiren possess. Socin.iun. cons.1.num.137.lib.1. Octauian. Vulpell. loco suprà citato, vers. non tamen. Lara in l.si quis liberis, §.idem ius,num.49. ff. de liber. agnoscen. Surd. d.q.n.10. Menoch.cons.438.num.36. & cons.1122.n.24.Gutier.canonic. quaest.lib.1.cap.14. num.5. & practic. lib.3. q.15.num.23. Paul. Montan. de tutel. & curis, cap.37.n.66. Sanch. de matrimon. lib.7. disput.31.num.6. Ceual. commun.contra comm. q.604.num.4.Cald.Pereira de empt. & vendit.cap.14. num.23.& cap.20.num.15.& cap.28.num.4. Cened. d.sing.81.n.2.Melch.Phœbos Lusitan. decis.54.n.14. tom.1. 8

Apposita verò in lege continente casum fauorabilem, vel pium, impedit extensionem ad casus similes, vt per Viuium tom. 2. commun. opin. lib 9. tit.34. n.64. Bened. Ægid. in repet. cap.ex hoc Iure,ff. de iustitia, & Iure,p.1.cap.11. num.39. Sed in materia fauorabili personam non excludere, in qua est eadem æquitas, tenent Alex. Rauden. de analog.c.15. num. 84. & Octaoian. Volpell. citato loco, vers. & quod. 9

Operatur hæc dictio, vt dispositio, seu contractus non transeat ad hæredes, vt in l. non solum, §.sale,ff.de liber.legata.traduot Bart.in l.qui in futurum, paragr.1.

ad finem, ff. de pactis. Octauian. Vulpell. *citato loco, vers. excludum*. Anton. Gom. *variar. tom.2. cap.11. num.13*. Rebuff. *in comment. ad l. propemodum, vers. Interdum*. Calder. Pereira, *d.cap.20. num.23*. Et facit Ordinatio Regia Lusitanorum, *lib.3. tit.15. §.vult*. vbi in casu, de quo illa agit, dictio hæc excludit personam hæredis.

Sed non excludere personas extraneas, vnum videtur; & ideò promittens de suo facto tantum, censetur promittere etiam de facto hæredis, & successoris sui, cùm censeatur eadem persona cum defuncto. Et venditor promittens euictionem de facto suo tantùm, censetur etiam factum hæredis promittere; ita Iaf. *in l. num.11. in 4. limitat. ff. si quis ius dicenti, & in l. si tibi, §. si quis, a num.1. ff. de pactis* Rom. *in rubr. de arbitr. col.9. vers. fiunt tamen*. Dec. *cons.262. col.2. vers.6. & cons.281. col.3. vers. ad maiorem, & in l. haredem, post med. ff. de regulis iuris*. Alex. *cons.18. col.3. & 4. vol.5*. Fabian. *in tract. de empt. 6.q. princip. col. penult. vers. circa*. Curt. iun. *cons.76. col. penult*. Ruin. *cons.94 col.4. vers. nec obstat, vol.1*. Boët. *decis. num.5*. Hippol. *sing.656*. Anton. Gabr. *comment. lib.6. tit. de verbor. signif. conclus.5. n.2*. Calder Pereira *d.cap.20. num.23*. In dubio enim semper persona hæredis censetur comprehensa, licèt expressa non sit, vt per *l. Iuris gentium, §. Prator, ff. de pact*, censuit Rota *decis.361. num.3*. apud Farinac. *in 1. collect. nouissimar*. Nec in hac re contemnenda est distinctio, quam tradit Ruin. *cons.94. num.6. vol.1* & sequitur Anton. Gabr. *d. conclus.5. num.3*. quòd aut quis promisit de facto suo tantùm in contractu, in quo quis tenetur etiã de facto extranei tunc dictio taxatiua personam hæredis non excludit; si tamen dictio taxatiua fuit adiecta in cõtractu, in quo quis de facto extranei non tenetur, tunc, ne taxatiua videatur superfluè apposita, persona hæredis excluditur.

Dictio CCCCIII.

Tanquam.

1 *Improprietatem & fictionem regulariter importat* d. l. Tanquam.

2 *Similitudinem, & veritatis expressionem denotat aliquando dict*. Tanquam, & num.3.

1 REgulariter, & de sui natura denotat improprietatem, & fictionem, vt *in l. si pecunia, ff. si cert. pet. & in l. iubemus, §. sanè. 2 C. de sacros. Eccles.* notant Gloss. *verb. Tanquam, in cap. solita, &* ibi Felin. *num.3. de maiorit. & obed*. Iaf. *in l.1. num.2*. & ibi Gloss. *verb. Tanquam, C. de heredib. instituend*. Socio. *cons.1*. incipit *In casu, num.4. vers. nec videtur obstare, lib.1*. Hippol. *in l. si quis obrepserit, num.4. ad l. Corneliam de falsis*. Rimin. *in §.1. num.22. Instit. per quas personas nobis acquiritur*, Hippol. *sing.236. num.1*. Rebuff. *in compendio alienationum, num.101*. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. statim in princip*. Cened. *practic. & canonic. quast. lib.1. q.54. n.5*. Socin iun. *cons.5. vol.6. num.4*. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.3. tit.16. num.3*. Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol.449. num.4*. Gregor. *decis.467. num.12*. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.1 litt. D, concl.;83. num.1*. vbi *num.2*. cum Socino, *dict. cons.1. num.10*. declarat, nisi illud improprium omninò sit æquiparatum, quia tunc verè dicitur, & proprie esse tale.

2 Aliquando tamen denotat similitudinem, & veritatis expressionem, vt *in l. ibi, & tanquam adulationem, C. de heredib. instituend. & in l. sape ff. de verb. signific. & in l. item Mela. §. si plures, ff. ad l. Aquiliam & in l. si familia, ff. de iurisd. omnium iudicum*, notant Bart. *in l. omnes populi, quast.5. princip. ff. de Iustitia, & Iure*. Bald. *cons.492. num.2. vol.1*. Octauian. Vulpell. *citato loco*. Steph. Grattan. *Marchia, decis.177 n.15*. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.2. lit. D, concl.374. n.11*. vbi post Socio. *cons.240. n.2. lib.2*. ait, quòd importat omnimodam similitudinem, nisi ratio diuersitatis obstet.

Apud Ciceronem etiam sæpe aduerbium est similitudinis, vt *in Vatin*. Repentè enim tanquam serpens te è latibulis intulisti, Id.2. *Phil*. Vt istum tanquam si consul esset, salutarent. id. *pro Roscio*, Tanquam sic offusa Reipublicæ sempiterna nox esset, sic ruebant in tenebris. 3

Dictio CCCCIV.

Tantummodo.

TAxatiua est hæc dictio, omnésque casus excludit, qui nominatim exclusi non reperiuntur, vt *in l. Lucius, §. qua habebat, ff. ad Trebel*. Corn. *cons.252. n.1. vol.1*. Cottaf. *in l. hareditatem, num.17. C. de impud. & aliis*. Menoch. *remed.5 retent. n.73*. 1

Includit tamen casus similes, recipitque alias declarationes, quas adduxi in dict. *Tantum*. 2

Dictio CCCCV.

Temerè.

HÆc dictio idem importat, quod *Scienter*, vt docent Gardio *in Clem.1. §. si quis, notab.1. de statu Monach*. & ibi Anchar. *num.15*. Soar. *num.5. disput.4. sect.10 n.3*. vbi subdit, esse etiam idem quod *Consultò*, & præsumendo, nec minorem energiam habet, quam præsumere, vt obseruat idem, Soar. *4. tom.5. disput.23. sect.4. n.29*. Imò *Temerè* importat propriè aliquid facere cum contemptu legis, atque adeò ex ea superbiæ radice prouenit, quæ respuit subesse regulæ, vt optimè docent S.Thom. 2. 2. *q.53. art.3. ad 2*. & ibi Caiet. subdentes, temerè aliquid fieri, plus importare, quàm præcipitanter. Quidquid enim impulsu voluntatis, seu passionis, non regente ratione fit, dicitur præcipitanter fieri, non autem semper temerè. Sed vltra illud importat contemptum legis; quod valdè notandum ait Caiet. interpretandos Canones, temerè aliquid facientibus pœnas inferentes, quod de propria hac temeritate intelligendos iure optimo dicit. Aliquando dicitur *temere fieri*, quod *inconsultò, fatuè* vel *stultè fit*. Monach. *in cap.1. num.22. de sent. excommunic. in 6*. vbi Ioan. Andr. *num.5*. Menoch. *cons.145. num.9*. Apud Ciceronem in portat idem, quod Barbari dicunt, *Casu*, vt 1. *Tuscul*. Non enim temerè, nec fortuitò, sati, & creati sumus. Et *lib.2. epist*... Non scribo hoc temerè. Idem *pro Font*. Audacter hoc dico, non temerè confirmo. 1

Dictio CCCCVI.

Tenetur.

1 *Necessitatem & formam importat verbum* Tenetur.

2 *Voluntatem*

2 *Voluntatem ex subjecta materia denotat verbum* Tenetor, *sicut Verbum* Debet *&* Oportet.

1 VErbum hoc importat necessitatem, & formam, iuxta tradita per Rebuff. *in concord. rubr. de collat. §.1. verb. debeat.* Anton. Monach. *Lucens. decis.* 53. *n.* 34. Sayr. *in clam Regia, lib.* 3 *cap.* 7. *n.* 27. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 6. *quaes.* 5 Ioan. à Cochier *in reg. de annali possess. n.* 50. Sanch. *in praecepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. 4. *cap. n.* 38. Rota *decis.* 276. *n.* 2. *p.* 1 *recent.*

2 Ex subjecta tamen ratione denotat voluntatem, sicut verbum *Oportet*, & verbum *Debet*, secundùm Gloss. *verb. Oportet, in cap.* 2. *de iudic. lib.* 6. docet Anton. Monach. *Lucens. decis.* 63. *num.* 27.

Dictio CCCCVII.

Totaliter.

1 *Vniversalis est dict.* Totaliter.
2 Totaliter, *idem significat quod*, in totum.
3 *Integritatem, ac plenitudinem quandam significat dict.* Totaliter.

1 VNiversalis est hæc dictio, sicut dictio *Omnes*, vt *in l. sed si ex meu, §. Proculus*, vbi Gloss. *ff. de acq. rerum domin.* Cuman. *cons.* 100. incip. *Vise themate, vers. fin.* Natt. *cons.* 160. *n.* 30. *lib.* 1.

2 Idem significat quod, *In totum*, vt *in cap. ex ore, §. finali, de privileg.* post Rol. *cons.* 98. *n.* 15. & Malvas. *cons.* 50. *num.* 24 notat Octavian. Vulpell. *de praepos. & adverb. signif. sub dict. Tantum, vers. Totaliter, p.* 125. *col.* 1. vbi etiam dicit, quòd est tantæ virtutis, vt ex ea quandoque fideicommissum absolutum inducatur.

Integritatem, ac plenitudinem quandam significat, vt *in cap. Abbate, de sent. & re iudic. lib.* 6. notat Menoch. *cons.* 191. *num.* 13. & importat idem quod *simpliciter, & absolutè*, secundùm Flam. *de resign. tom.* 2. *lib.* 14. *in praefation. n.* 4.

Dictio CCCCVIII.

Totum.

1 *Vniversalis est dict.* Totum, *& significat totaliter circa eandem rem.*
2 Totum, *refertur ad vnum integrum consistens ex suis partibus omnibus.*
3 Totum, *continet suas partes.*
4 Totum, *importat quòd illud quod debet fieri sit faciendum sine diminutione alicuius partis, quæ comprehendi quomodolibet posset.*
5 Totum, *concludit omnia, & nihil indecisum relinquit.*

1 VNniversalis est hæc dictio, & significat. *Totaliter*, circa eandem rem, *vt in l. si mihi Mania, §. fin. & in l. quaesitum, §.* 1 *ff. de leg.* 3. Bart. *in l. si vnus §. pactum, col.* 2. *vers. & nota, ff. de pact.* Corn. *cons.* 49. *sub n.* 11. *vers. circa pecuniam, vol.* 3. Gozadin. *cons.* 47. *n.* 6. [Valenz. *cons.* 123. *num.* 40. vbi quod denotat totalitatem circa eandem rem. Rot. apud Paol. de Rub. *decis.* 164. *à n.* 23. *tom.* 2. *divers.* aliàs *p.* 6. *recent.*] Respicit enim corpus integrum, & vnam rem, iuxta notata per Cald. Pereira *de empt. & vend. cap.* 9. *n.* 5.

2 Refertur ad vnum integrum consistens ex suis partibus omnibus, vt per Euerard. *in cent. legali. loc.* 80. *vers. illud argumentum.* Rebuff. *in comment. ad l. nominis, & rei, ad finem, ff. de verb. sign.* Menoch. *cons.* 2. *n.* 86. vbi ait, quòd totum integrale suas partes comprehendit. Surd. *decis.* 78. *n.* 18. Anton. Monach. *Floren. decis.* 72. *num.* 1. Bertazol. *de clausul. instrum. claus.* 27. *gloss.* 19. *n.* 9. vbi subdit, quòd accipitur totũ pro toto vniversali, vt genus comprehendens sub se multas species subiectiuè, quæ dicto generi subiiciuntur, & prædicantur de genere. Et asserit, etiam accipi pro toto numerali consistente in numero, vel quantitate, vt in acervo, & decem, quæ constant quinque, & quinque.

Totum enim continet suas partes, *l.* 1. *§. si stipulante, ff. de verb. obligat. l. si alij, ff. de vsufructu legato, l. in eo quod plus,* 111. *l. in toto,* 114. *ff. de reg. iuris, c. in toto,* 80. *eod. tit. lib.* 6. notant Couar. *var. lib.* 1 *cap.* 2. *à n.* 5. *& c. vlt. n.* 7. Alphan. *collect.* 82. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 9. *n.* 4. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cas.* 47. *n.* 6. Card. Tusch. *tom.* 8. *lit. T. conclus.* 336. vbi *num.* 6. limitat, quando totum constituens in partes divisas est distinctum, & divisum; quia tunc vnaquæque pars de per se stat, secùs quando sunt indivisæ. 3

Importat hæc dictio, quòd illud quod debet fieri, sit faciendum sine diminutione alicuius partis, quæ comprehendi quomodumque posset, vt *in l.* 2. *§. ad filiorum, C. quando, & quibus, lib.* 10. Alex. *cons.* 5. *num.* 14. & 15. *lib.* 3. Tiraq. *in l. si vnquam, in verb. totum, num.* 1 *C. de revoc. donat.* Rol. *de lucro dotis, quaest.* 38. *n.* 1. Michaël. Graff. *de success. in §. Trebellianica, q.* 8. *n.* 4. Marc. Anton. de Amatis *Marchia decis.* 39. *n.* 3. 4

Concludit omnia, & nihil indecisum relinquit, vt per Anton. Monach. *Lucens. decis.* 53. *num.* 36. Totum enim qui dicit, nihil excludit, ad tradita per Menoch. *cons.* 202. *n.* 23. *& cons.* 392. *n.* 2. *& cons.* 628. *n.* 11. & 15. vbi *n.* 13. subdit, quòd hæc dictio idem significat quòd *Penitus*. 5

Dictio CCCCIX.

Tunc.

1 *Temporis extremitatem denotat dict.* Tunc, *& conditionem importat.*
2 Tunc, *importat idem quod*, eo casu.
3 *Temporis extremitatem licèt denotet dictio* Tunc, *tamen de quo tempore significet à verbis praecedentibus dependet.*
4 *Tempus aliud praeter illius extremitatem non potest importare dictio* Tunc, *& sufficit quod momento eodem conditio verificetur, licèt non duret.*
5 *Temporis respectu non semper est terminatè accipienda dict.* Tunc.
6 *Demonstrativa temporis, seu declarativa rei, cui adiicitur, est dict.* Tunc.
7 *Restrictiva est dict.* Tunc, *& restringit dispositionem ad tempus, & casum expressum, & prohibet extensionem ad alium casum omissum.*
8 *Exclusiva quando sit dictio* Tunc, *ostenditur.*
9 *Casus similes non excludit dict.* Tunc, *si mens non repugnat disponentis.*
10 *Demonstrativè, & declarativè, non autem restrictivè stat dict.* Tunc, *si ponatur sine aliqua dict. taxativa.*

DEnotat temporis extremitatem, & conditionem importat, vt in *l.* 4. *§. fin.* vbi gloss. & Bart. *ff. de condit. & demonstr. & in l.* 1. *in princip.* vbi 1

 gloss.

gloſſ. *verb.tunc.* & *ibi* notant omnes, *ff. de liber. & poſthum. & in l.cum quidam.* vbi Florian. *ff.de vſuris, & in l.penult. ff.de teſtam. tutel.* gloſſ.& Doctores *in l.1.C.de codicill.*gloſſ.*in cap.præterea,de appell.*notant Calepin. *verb. Tunc* Ximenes *in Dictionario Eccleſiaſt. eod. verb.* Briſſon. *lib.*18. *de verbor. ſignif.verb. Tunc* Dec.*conſ.*63. *num.*2. & 3. & *conſ.*89.*num.*3. & *conſ.*226. *num.*1. & *conſ.*313. *n.*5.*tom.*1. & *conſ.*372. *num.*10. & *conſ.*523.*ad finem, tom.*2. Caſtr. *conſ.*184. *num.*2. & *conſ.*185. *num.*1.*lib.*2.Ancharan. *conſ.*354. incip. *Quidam Antonius,num.*3. & *conſ.*356.*num.*5. Bald. *conſ.*57. *col.*2.*ſub n.*1. *verſ. quia verba.*Roman. *conſ.*131. incip *In primo dubio,verſ.ſecundo iſtud,* & *conſ.*138. incip. *Noua ſuperuenit* , *verſ. ſecundò quia.* Rip.*in rubr. ff. ſoluto matrimon.n.*40. Barbat.*conſ.*67. *col.*3. *verſ.reſtat non capere,lib.*5. Bellam.*conſ.*39.*col. penult.verſ.verbum enim.*Guid. Pap.*deciſ.*279.*num.*1. Corn.*conſ.*204.*num.*10.*lib.*1. & *conſ.*296. *ſub num.*2. *lib.*3. Pariſ.*conſ.*31.*num.*26.*lib.*1. & *conſ.*30. *num.*56. & *conſ.*86.*num.*34.& *conſ.*38.*num.*28.*lib.*2. & *conſ.*9. *num.*21.& *conſ.*92.*num.*9.*lib.*3. & *conſ.*143. *in princ. lib.*4.Ruin.*conſ.*130.*ſub num.*10.*lib.*1.Gatt.*conſ.*106. *num.*2. *lib.*2. Gozadin. *conſ.*21. *num.*35. & *conſ.*46. *num.*6. Socin. iun. *conſ.*145. *num.*27. *vol.*3. Ioan.de Anan.*conſ.*66.*num.*3.*verſ.ſed in non obſtantibus.* Cranet. *conſ.*98. *num.*6. Beter. *conſ.*63. *num.*6. Rol.à Valle *conſ.* 56. *num.* 20. *tom.*3. Honded. *conſ.* 58. *num.*76. & 77. *vol.*1. *conſ.* 32. *num.*17. & *conſ.*49. *num.*67. & *conſ.* 95. *num* 17. *vol.* 2. Decian. *conſ.*9. *num.*53.*vol.*2.Menoch.*conſ.*117.*num.*28.& *conſ.*208. *num.*61.& *conſ.*317.*num.*59. Surd. *conſ.*236.*num.*13. & *deciſ.*207.*num.*16. Cæl. de Graſſ. *deciſ.*135.*num.*1. *de reb.Eccleſiæ non alienam.* Capuiaq.*deciſ* 23.*num.*4. *p.*2. & *deciſ.*21. *num.*1 *p.*3. Vetall. *deciſ.*23. *num.*1. *p.*3.Octauian.Vulpell.*de præpoſ. & aduerb. ſignif. ſub dict.Tantùm,verſ.Tunc,pag.*125.*col.*1. Rebuff. *in comment. ad l.mulieris appellatione, §.de fine* , *ff.de verbor. ſignif.* Bartholom. Peret. *in comment. ad Ext. anag. ambitioſæ,de rebus Eccleſ.non alienan. ſuper verbis,* & *tunc à n.*3. Molin. *de primogen. lib.*1. *cap* 5. *num.*67. Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt.lib.*3.*tit.*14. *num* 10. Peregr.*de fideicomm.art.*29. *n.*28 Brunor. à Sole *in locis communib.verb.dictio* 33. Cald. Pereira *de reſolut.emphyt.cap.*5.*num.*85. & *quæſt. forenſ conſ.* 9.*n.*3. Gonzalez *ad reg.*8. *Cancellar. gloſſ.*65. *num.*2. *cum ſeqq.* Ioan. à Chochier *in ſcholiis ad preces primarias imperat.ſect.*5.§.2.*lit.G,pag.*106. Galganet.*de condit. & demonſtr. p.*1. *cap.*8. *num* 5.Franc. Leo *in Theſaur. fori Eccleſiaſtici* , *p.*1. *cap* 15. *num.*3. & 43. Ferret. *in conſtitut. Cathalonia* , *gloſſ.*3. *n.*52. Anton. Monach. *Florent. deciſ.*50. *num.*30. Cardin. Tuſch. *practic.concl.tom.*2.*lit. D, concl.*390.*num.*1 Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*774.*num.*7. Rot. apud Farinac.*deciſ.*144.*num.*7.*p.*2.*recent.* [Robles *de repræſ. lib* 2.*cap.*25 *n.*1.]

2 Et hæc dictio importat idem quod *Eo caſu*,vt tradunt Ægid. Bellam. *conſ.*19. *n.*10. Roland. *conſ.*70. *n.*16.*lib.*3.Tuſch.*concl.*390.*n.*17.

3 Licèt autem temporis extremitatem denotet, tamen de quo tempore ſignificet, à verbis præcedentibus dependet,*l in ſubſtitutione, ff.de vulgari* Iacob. Mandel.*conſ.*51.*n.*20. quem citat Octauian.Vulpell. *d. loco.*

4 Amplia, quòd hæc dictio in tantum extremitatem temporis importat, vt aliud tempus non poſſit importare,& ſufficit, quòd momento eodem conditio verificetur, licèt non duret. Caſtren. *conſ.* 584. *num.*2. & *conſ.*185. *num.*2. *lib.*2. quem refert Card. Tuſch. *d. concl.*390. *num.*9. vbi *num.* 25. poſt Roman. *conſ.*204.*num.*8.vbi plena Apoſtilla *in verb. extremitatem*,ſubdit,quòd ſi conſtat de mente, quòd facta certa notificatione teneatur notificans dare tunc tempore notificationis; quòd ſi non dat, non ſatisfecit obligationi, & quòd denotet extremitatem temporis, & vltimi momenti, dicit idem Roman *conſ.*134.*num.*6. Et quòd denotet extremitatem temporis, vt comprehendat omnes conditiones, ſi pluribus apponitur. Ita Ægid Bellam *conſ.*39.*num.*3. *verſ. dicit omni*, vbi *n.*10. *verſ. præterea*, ſubdit,quòd denotat extremitatem temporis tam primi quam vltimi, ſi pluribus adijciatur, prout cum refert Card. Toſch.*d.concl.*390.*n.*4.& 5.

5 Non eſt tamen ſemper hæc dictio reſpectu temporis terminatè accipienda, iuxta notata per Galganet. *d. tract. de condit. & demonſtr.p.*2.*cap.*1.*q.*36. *num.*9.

6 Eſt etiam demonſtratiua temporis, ſeu declaratiua rei.cui adducitur. Caſſad. *deciſ.*1. *num.*3.& 4 *de teſtam.*Rota *deciſ.*14. *num.*5.*p.*2.*diuerſ.* Doran.*de arte teſtandi* , *caut.*5. *n.*4. *de ſubſtit.* Menoch. *de interd. rem.*15 *recuperan. num.*392. Reſpicit tempus futurum. Idem Menoch. *conſ.*106. *num.* 324. Importat ſignatum tempus, & demonſtratum tantum, vt per Bald.*conſ.*57.incip.*Item inſtituo, num.*2. *verſ. ſecundò eſt conſiderandum, lib.*2. quem refert Card.Toſch. *d. lit.D.concl.*364.*n.*1.

7 Reſtrictiua eſt hæc dictio, & reſtringit diſpoſitionem ad tempus, & caſum expreſſum, & prohibet extenſionem ad alium caſum omiſſum; notant Pariſ. *d. conſ.*92.*num.*10. & *conſ.*20. *num.* 15. *lib.* 3. Cephal.*conſ.*269.*num.*29 *lib.*2.Grat.*conſ.*18 *num.*32. & *conſ.*104.*num.*4 *lib.*2.Rimin. iun. *conſ* 80.*num.*18. & *conſ.*100. *num.*53. & *ſeqq. lib.*1. Honded. *conſ.* 8. *num.*29.*vol.*1.Menoch.*conſ.*117. *num.*9. & *conſ.*353. *num* 41. & *conſ.*198.*num.*1. & *conſ.*746. *num.*16. & *conſ.*1010. *num.*10. vbi ait, quòd reſtringit diſpoſitionem ad extremum temporis, & *conſ.*1062. *n.*23. & *conſ.* 1063. *num.*2. vbi ait, quòd non reſtringit ſubſtitutionem ad caſum non expreſſum. Auendan. *ad l.*40.*Tauri, gloſſ.*14. *num.*10. Surd. *conſ.*236.*n* 13. *poſt princip.à num.*46.& *ſeqq.*& *conſ.*344. *num.*3. & *conſ.*347. *n.*3. Galganet. *d. quæſt.*36.*n.*8. Octauian. Vulpell. *citato loco, verſ. & reſtringit*, vbi etiam dicit, quòd adjecta perſonis prohibet extenſionem ac alias perſonas, ſicuti adiecta tempori, vel caſui. [Anell. Amat. *conſ.*34 *num.*20. Robl. *d.lib.*2.*cap.*25. *num.*3. vbi dicit quod hoc verbum eſt reſtrictiuum, & ad alium caſum extendi non poteſt, & declarat *num.*35 & 36.Addiſque *d.lib* 2.*cap.*26.*num.*4. quod eſt taxatiuum, & importat diſpoſitionem limitatam & reſtrictam ſolùm ad caſum, in quo loquitur. Rot. *deciſ.*206. *num.*1.*p.*1. *in poſthum. Farin.* aliàs *p.*3. *recent.* vbi quòd limitat ad caſum expreſſum. & *deciſ.* 77.*num.*38.& 39.apud Paul. de Rub. *tom.*3. *diuerſ.* aliàs *p.*7.*recem.*]

8 Declara, quòd hæc dictio tunc excludit, quando pro excluſione concurrit mens diſponentis; vt quia ſupereſſet perſona, quam veriſimiliter noluit excludere, prout mater,fratres, & alij ſimiles,vt concludit Caſſad. *d.deciſ.*1.*in fine,de teſtam.* quem refert Card. Tuſch.*d.concluſ.*390.*num.*13.Et quòd non operetur, quando in contrarium ſtat veriſimilis mens teſtatoris, concludunt Menoch *d.conſ.*117.*n.*29. & Surd. *d.conſ.*344.*n.*13.

9 Et quòd non excludat caſus ſimiles, ſi mens non repugnat diſponentis,tradunt Caſſad. *dict. deciſ.*1.*de teſtam.* Alciat. *lib.*3.*de verbor. ſignif.fol.*69. Gozadin. *conſ.*64.*in fine*.Card. Tuſch.*d.concl.*399.*num.*34. Galganet.*d.q.*36.*n.*12.

10 Si verò ponatur ſine aliqua dictione taxatiua,

stat demonstratiuè, & declaratiuè, non autem restrictiuè, Cassad. *d. decis. 1. de testam.* Card. Tusch. *dist. conclus.* 390. *num.* 12. Galganet. *d. q.* 36. *n.* 40. vbi *n.* 11. subdit, quòd quoties post hanc dictionem, testator vlteriùs procedit ad alias substitutiones, eo casu non stat restrictiuè ad tempus, causam, sed extenditur ad alia tempora, & ad alios casus expressos, Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloss.* 65. *n.* 3.

Dictio CCCCX.

Tradere.

1 POtest verbum hoc accipi pro traditione, quæ verè transfert dominium, vt *in §. per traditionem Instit. de rer. diuis. & in l. traditionibus, C. de pactis.* Quod intelligitur, si sit dominus, qui tradit, ex causa translatiua dominij; si verò non sit, non transfert nisi vsucapiendi conditionem, & tenetur de euictione, *in l. clausibus, ff. de contrahen. empt.* Proprietas igitur huius verbi non est, quòd importet transferre dominium, sed solùm corporalem rei possessionem præstare, nisi sit additum promissioni quātitatis. Ita eleganter Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 16. *gloss.* 3. *num.* 1. vbi *num.* 2. tenet, quòd verbum *Tradidit* in venditionis instrumento operatur etiam sine clausula Constituti, cùm per eam censeatur data licentia emptori accipiendi propria authoritate possessionem rei venditæ:

Dictio CCCCXI.

Tu, Tuus.

1 *Personalissima est dict.* Tu, *& non tantùm relatiua sed demonstratiua ad oculum.*

2 *Dominium denotat dict.* Tuus.

1 EST personalissima, & non tantùm relatiua, sed demonstratiua ad oculum, vt per Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 41. *num.* 18. {Rot. *decis.* 101. *n.* 2. & 8. *p.* 5. *recent.* vbi quòd personalitatem denotat.}

2 Dictio *Tuus* denotat dominium, vt *in l. Qmutus, §. argento, ff. de auro, & argento legato.* notat Surd. *cons.* 73. *num.* 72.

Dictio CCCCXII.

Vbi.

1 *Localiter, & temporaliter stare potest dictio.* Vbi.

2 *Conditionem facit dict.* Vbi, *& importat idem quòd* Si.

3 Vbi, *pro* Quando, *&* postquam, *sæpè exponitur.*

4 *Inclusiua est dict.* Vbi.

5 Vbi, *aduerbium loci sæpè apud Ciceronem vsurpatur pro* In quo, *vel* In qua.

6 Vbi, *accommodatur ad personas, & ad numerum multitudinis.*

7 Vbi, *pro* Postquam, *sæpè vsurpatur.*

8 Vbi terrarum, vbi gentium, *ampliationem continens.*

9 Vbi, *interdum assumit* Statim Continuò, Quamprimùm, Illicò, *& similia.*

1 DVpliciter stare potest hæc dictio, scilicet localiter, & temporaliter. gloss. *in l. si quis in legato, ff. de iudiciis.* Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub hac dict. statim in princip. pag.* 126. vbi subdit, etiam denotare diuersitatem causarum, vel negotiorum, & locorum.

Importat idem quod *Si*, & facit conditionem, vt *in l. si ita scriptum, 45. §. fin. ff. de legat.* 2. notant Monach. *cons.* 573. *n.* 1. & 17. Anton. Monach. *Bononien. decis* 61. *num.* 45. Octauian. Vulpell. *citato loco, vers. & facit.* vbi addit huiusmodi conditionem formam inducere. 2

Pro *Quando*, & *Postquam* interdum exponitur, secundùm Menoch. *d. cons* 473. *n.* 6. 3

Includit hæc dictio, vt per Oldrad. *cons.* 59. *num.* 7. *vers. dictio* Vbi, quem refert Cardin. Tusch. *practic. conclus. tom.* 2. *lit.* D, *concl.* 238. *num.* 4. 4

Apud Ciceronem *Vbi* aduerbium loci sæpe vsurpatur pro *In quo*, vel *In qua*, vt *lib. 4. epist.* 4. Vt is cuique locus, vbi ipse sit, miserrimus esse videatur. Id. *lib. 6. epist.* 1. in ea vrbe natus es, vbi nata, & alta est ratio, ac maceratio vitæ. 5

Accommodatur etiam ad personas, & ad numerum multitudinis. Cic. *Pro Quin,* Neque nobis adhuc præter te quispiam fuit, vbi nostrum ius contra illos obtineremus. Id *in Orat.* In his sermonibus, qui dialogi dicuntur vbi etiam de industria faciendum fuit. 6

Sæpè etiam pro *Postquam* vsurpatur, Cic. *in Pis.* vbi Galli cantum audiuit. Id. *pro Balb.* Vbi semel quis peierauerit, ei credi postea, etiamsi per plures deos iuret, non oportet. 7

Vbi terrarum, vbi gentium amplificationem continent. Cic. *ad Attic. lib. 5 epist.* 97. Quid ageres, vbi terrarum esses ne suspicabar quidem. Id. *Pro Rabir.* Vbi terrarum sumus? 8

Interdum assumit *Statim, Continuò, Quamprimùm, Illicò,* & similia. Cic. 3. *Verb.* Hæc vbi filio nunciata sunt statim exanimatus ad ædes contendit. Terent. *Heaut.* Vbi aperuit ostium, continuò hic se coniicit intrò. Plaut. *Amphit.* Hæc vbi legati pertulêre, castris illicò producit omnem exercitum. 9

Dictio CCCCXIII.

Vbicumque, Vbique,

1 *Vniuersalis dictio est* Vbicumque, *apta comprehendere omnia loca vniuersaliter.*

2 Vbique, *accipitur pro quocumque loco, & intelligitur de loco idoneo.*

VNiuersalis dictio est, apta comprehendere omnia loca vniuersaliter, *cap. ad honorem, de auctor. & vsu pallij, l. vbicumque, ff. de interrogat. action.* quæ vult; scribentem posse vbicumque compelli recognoscere manum suam. Importat in omni tempore & in omni causa, & siue parte instante, siue ex æquitate Iudicis. Et sic importat sine vlla distinctione, vt per Roman. *cons.* 373. incip. *In casu proposito, in princip. n.* 2. & 3. quem refert Cardin. Tusch, *practic. conclus. tom.* 2 *lit.* D, *concl.* 391. *n.* 1. & 2. vbi *num.* 3. declarat cum eodem Romano, quòd in causa ordinaria, non potest interrogari post conclusum in causa, sed in causa summaria secundùm alias leges, nec inducit dispensationem seu derogationem: & *num.* 4. post Gemin. *cons.* 92. *num.* 2. *vers. quia ad hoc respondetur,* limitat, quando profertur in materia, quæ per alia iura est restricta ad quædam loca, quia tunc hæc dictio importat solùm illa loca restrictè per alia iura: 1

Dictio

3 Dictio *Vbique*, accipitur pro quocunque loco, vt *in l.1.vers.vbique, ff.solut.matr.princip. Instit.de vsucap.* notat Octanian. Vulpell. *de prapos.& aduerb. signif.sub.dict. Vbi.vers.Vbique,pag.126.* [Solorzan. *de iure Indiarum tom.1.lib.1.c.14.n.16.& 17.*] Intelligitur de loco idoneo, sicut & dictio, *quolibet loco*, vt per Tiraq. *de retract. lig. §.1.gloss.7.n.30.*

Dictio CCCCXIV.

Ve.

1 *Ve, multipliciter ponitur, & stat secundùm subiectam materiam.*
2 *Copulatiuè aliquando stat dictio* Ve, *pro* Et.
3 Ve, *interdum accipitur pro disiunctiua.*

1 HÆc dictio multipliciter ponitur, & stat secundùm subiectam materiam, vt asserunt Gom. *in §.pœnales, sub num.45. Inst.de action.* Menoch. *remed.3.ad.pisc.num.21.*

Nam aliquando stat copulatiuè pro *Et*, vt *in l.etsi post tres, ff.si quis caut.& in l.si quis ita*, vbi Bart. *ff.de iniusto rupto.* notant. Gloss. *verb.ex stipulatione, in l.fin. ff.de dote praleg.* Alex. *in l.si cum dotem, § item pater, sub num.5.ff.soluto matrim.* Gom. *d.num.45.vers.item aduersus.* Gungen. *cons.65. num.29. tom.1.* Bertazol. *de claus. instrum. claus.11. glos.4. num.4.* Pacific. *de Salu.interd.insp.3.cap.1.num.18.* Et hoc procedit in dubio, vt semper pro copula accipiatur. Aretin. *in l.3 in princip.col.2.& in l.quod meo,n.12.ff.de acquir.possess.*

2 Interdum verò accipitur pro disiunctiua, vt *in l.Stichum, §.Stichus*, & ibi gloss. *ff.de statu lib.& in l.Paulus, §.Paulus, ff.ad leg.Cornel.de falsis. & in l.fin. in princip.* vbi notat. Aretin. *ff.de verb.obligat.* Bertazol. *d.n.4.* vbi subdit, se putare ita accipi debere, *in rub.C.de his qua vi, metusve causa fiunt.*

Dictio CCCCXV.

Vel.

1 Vel, *non solet poni nisi inter diuersa idem importantia, seu parum distantia.*
2 *Alternatiua est dictio* Vel, *etiam in se habens implicationem.*
3 *Disiunctiua est dict.* Vel, *quoad verba, & quoad effectum.*
4 *Copulatiuè sumitur dict.* Vel, *pro* Et *quando ponitur inter genus, & speciem.*
5 *Declaratiuè sumitur dictio* Vel, *pro* Id est, *quando ponitur inter duas dictiones idem significantes.*
6 Etiam, *importat dictio* Vel, *quando ponitur vai sola.*
7 Vel, *interdum ponitur pro* Saltem.
8 Vel, *nonnunquam accipitur pro* Vt.
9 *Augmentatiuè quandoque ponitur dictio* Vel.
10 *Correctiuè aliquando ponitur dictio* Vel.
11 *Ambiguitatem, seu obscuritatem denotat dictio* Vel.

1 HÆc dictio de sui natura non solet poni nisi inter diuersa, vt *in rubr.ff.de acquiren. vel.amittenda hared.* tradunt Ign. *in auth.ex causa, num.7.C.de liber. praterit.* Bart. *in l.sup.a, §.officium, in fine.ff. de aqua pluu. arcen.* Alex. *in rubr. num.4.ff.de vulgari.* Cæpol. *cons.71.num.7.in crimen.* Bald. *cõs.378.num.9. vol.5.& in l.filio, in 1 opposit.C.de collationib.* Zabarel. *in Clem.2.q.2 num.8. de atate, & qualit.* Roman. *cons.83. num.3.* Rebuff. *in l.130.vers. accedit, ff. de verbor.signif.& in l.vnica, in gloss.1.num.3.* & in gloss. *verb.proferuntur, num.3.C.de sentent.qua pro eo* Mandos. *in reg.1.Cancellar.quast.10. num.10.& 18.& in gloss.facult. 6.& taxam, in verl. vel, fol.335.col.1.* Menoch. *cons.416. num.19.& cons.645 n.2.* Flamin. *de confident.q.28.num.212.* Gonzal. *ad reg.8.Cancellar.gloss.48. num.17. & gloss.52. num.3.* Cened. *post lib.practic. & canonic.quast.sing.29.num.8.* Monet. *de commutat.vltim.volunt.cap.7.num.305.* Fetcer. *in constitut.Cathalonia, gloss.4. num.122.* vbi subdit, quòd disiungit casus Rot. *decis.770.num.4.* apud. Farinac. *in 1.collect.nouissimarum,* vbi habetur, quòd amplia dispositionem, etiam ad diuersa. Et quòd ponitur etiam inter diuersa idem importantia, seu parum distantia, tradunt Grat. *cons.45. num.17. & cons.111. num.3. & cons.104. num.8. vol.1.* Roman. *cons. 83. num.2.* Cassan. *in consuetud. Burgundia, rubr.4. §.25. in vers.On promis, num.1. pag.781.& cons.39.n.101.* Mandos. *d.q.10.num.18.* vbi subdit, quòd illa dictio quandoque ponitur inter similia, & inter eandem importantia. [Rot. apud Paul. de Rub. *decis.229.n.25 tom.3 diuers.*]

Alternatiua dictio est etiam, in se habens implicationem, vt tradunt Doctores *in cap.inter caeteras. de rescriptis, & in l.hac verba, ille, aut illo, ff.de verbor. signif.* Paris. *cons.91.num.29.lib.1.* Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub. dict. Vbi, vers. Vel. pag.127.col.1.* Portoles *de consortibus, cap.1.num.66.* Menoch. *cons.5. num.21. & cons.512. num.3. & de arbitr.cons.544.num.3.* Gatt. *cons.160. num.48.vol.1.* Honded. *cons.15. num.11. vol.1.* Paris. *de confident. q.32.num.38.* Surd. *cons.393. num.8.* Aloys. Ricc. *in decis.Curia.Archiepiscop.Neapolit. decis.72.num.5.p.1.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom.2. litt.D, concl.244. num.2. & conclus.592. num.1.* vbi *num.1.* post Castilion. *cons.24. num.52.* subdit, quòd si ponatur inter incompatibilia, non importat alternatiuam, seu electionem, seu ordinem, prout in clausula codicillari, quòd valeat iure testamenti, vel codicillorum importat, quòd si potest valere iure testamenti, valeat ex ordine, si non potest, tunc iure codicillorum valeat, quod etiam post Guid. Papæ *cons.33.n.53.* refert Cened *d.sing.29. num.7.* [Rota. *decis.247.n.19.p.5.recent.*] 2

Disiunctiua quoque est hæc dictio quoad verba, & quoad effectum, *l.eum. ff. quando dies legati cedat, l si illud.* vbi Bald. *ff.de legat.2.* subdit enim, alteram partem esse veram, *l.plane, §.penult.ff. de legat.1.l. quicunque, C.de serv.fugitiuis, l.fin.§.si autem sub conditione, C.comm. de legat. Clem.1. vers.& nihilominus.* & ibi gloss. *verb.à, vel ad ipsam, de sequestr. possession. cap. inter caeteras.* vbi Panorm. *num.4.* & Dec. *n.22. cum seqq. de rescript.* Paris. *cons.47. num.3. volum 3.* Cassan. *cons.39.num.101.* Rebuff. *in l.37. in fine, de verbor.signif.& in l.vnica,* in gloss. *verb. proferuntur, n. 3.C.de sent. qua pro eo.* Menoch. *de prasumptionib. lib.4.prasumpt.83 num.66.* Bartholom. Peret. *ad Extrauag.ambitiosa, de reb. Eccles.non alienãd super verb. Vsibus, n.20.& 21 pag.152* Cened. *d. sing.29. num.1.* [Anell. Amat. *cons.15.n.6.*] 3

Copulatiuè pro, *Et*, sumitur, quando ponitur inter genus, & speciem, vt per Bart. *in l.si is, qui ducenta, §.vtrum, in 7.opposit num.2.ff.de rebus dubiis.* Bald. *cons.3;8.num.9.volum.5.* Sebast. Medices *de diffinit. p.2. cap.1. num.2.* Menoch. *cons.187. num.18. & cons.54.num.15.* vbi ait, in copulatiuæ naturam 4

abire

abire, ne repugnantia contingat. Aloys. Ricc. *dict. decis.* 72. *n.* 6. Cened. *d. sing.* 29. *n.* 2. [Rot. *decis.* 512 *num.* 5. *p.* 1. *in posth. Farin.* aliàs *p.* 3. *recent.*] Sic etiam posita inter duas personas æqualiter vocatas stat pro copulatiua, & non pro disiunctiua, vt per text. *in l. cum quidam, §. melius itaque, C. de verbor. signif.* tradunt Menoch. *cons.* 187. *num.* 19. *cum seq.* Gonzald. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 3. *n.* 15. Peregr. *cons.* 109. *l.* 3. vbi quid si ponatur inter personas, inter quas cadit affectio. Declarat tamen non stare pro coniunctiua, & copulare contra proprietatem verborum, & naturam, nisi vigeant coniecturæ, vel necessitas; & multo minùs, quando copula exposita secundùm suam naturam non requireret vtrumque copulatum simpliciter omni casu, sed solùm incipiendo ab vltimo. Ita Franc. Aret. *cons.* 13. incip. *Viso diligenter, n.* 5. *vers. exponere autem.* Card. Tusch. *d. l. D, concl.* 244. *n.* 14.

5 Declaratiuè etiam sumitur pro *Id est*, quando ponitur inter duas dictiones idem significantes, seu inter duo idem significantia, vt *in rubr. C. si ager, vectig. aliis, vel emphyt. pet. & in l. scenarum, §. 1. qui satisdare cogantur*, & *in l.* 1. iuncta gloss. *C. de repudiis.* Curt. iun. *cons.* 145. *num.* 12. Bart. per text. *ibi, in l. vbi pactum, num.* 1. *C. de transact.* Bald. *in cap. pastorali, post num. de causa poss.* Bellon. *cons.* 53. *n.* 7. Portoles *d. cap. num* 65. Corn. *cons.* 96. *num.* 16. *vol.* 1. Rebuff. *in l.* 57. *in fine, vers. notata, ff. de verb. significat.* Osast. *decis.* 89. *n.* 4. Mandos. *in gloss. facult. §. & taxam, in verb. Vel, fol.* 333. *col.* 2. Menoch. *cons.* 347. *num.* 19. & *cons.* 1029. *n.* 14. Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol.* 478. *n.* 2 Cened. *d. singul.* 29. *num.* 3. præcipuè quando est posita post genus, vt censuit Rota *decis.* 300. *num.* 26. apud Farin. *p.* 1. *recent.* [Peregr. *cons.* 33. *n.* 7. *vol.* 2. vbi quod posita inter genus & speciem, stat expositiuè.]

6 *Etiam* importat hæc dictio, quando ponitur vni soli, vt *in l.* 1. vbi gloss. *C. de vendit. reb. fiscalib. lib.* 10. & *in princ. Instit. ad leg. Falcid.* iuncta *gloss. ibi, in verb. Vel*, tradunt Gloss. *verb. Vel hoc, in l. . . ff. ad Syllan.* & *in l. proinde, §. si seruum, ff. de stipulat. seruor.* quæ exponit *Vel*, pro *Etiam*. Mandos. *d. verb. Vel, fol.* 312. *col.* 1. *in fine*, Rebuff. *in d. l.* 37. *in fin.* Cened. *d. sing.* 29. *num.* 4

7 Interdum ponitur pro *Saltem*, vt *in l. & seruorum, iuncta gloss. fin. de statu homin.* & *in l. testamentum, iuncta gloss. in verb. Vel, ff. de manumiss. testam.* Gloss. *in l.* 1. *§. serui quoties, in verb. Vel hoc, ff. ad Syllanian. §. sufficit*, ibi, *vel medio tempore, iuncta gloss. Instit. de ingenuis, §.* 1. ibi, *vel seruum, iuncta gloss. Instit. quibus ex causis manumittere non licet.* Mandos. *dict. verb. Vel, fol.* 311. *col.* 1. Cened. *d. sing.* 29. *n.* 5.

8 Quandoque accipitur pro *Vt*, vt per Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de elect. in c. sicut, in gloss. Vel.* Cened. *d. sing.* 29. *n.* 6.

9 Nonnunquam augmentatiuè ponitur, vt *in l. litteras, ff. de verb. signific.* notant Mandos. *dict. quest.* 10. *num.* 18. Octauian. Vulpell. *citato loco, statim in princip.*

10 Aliquando correctiuè, vt *in l.* 5 *a. is qui, §. si libero*, vbi Paul. de Castr. *ff. commendati.* Octauian. Vulpell. *citato loco.*

11 Denotat quandoque ambiguitatem, seu obscuritatem, vt potest Angel. *in cons.* 94. *num.* 5. *vers. illa enim*, tradit Cardin. Tusch. *dict. litt. D, conclus.* 244. *num.* 6.

Dictio CCCCXVI.

Vel circa.

1 *Temporis modicum interuallum importat dict.* Vel circa, & *ad summum sex menses.*

2 *Mensura, in venditione quantitatis adiecta dict.* Vel circa, *facit totum venire.*

1 INtelligitur hæc dictio de modico temporis interuallo, vt per Rodnau. *de reb. Ecclesia non alienan. in tit. quid & quando dicatur modicum, n.* 15. 16. & 17. Menoch. *de arbitr. casu* 46. *n.* 3. Et ad summum importat sex menses; ita quòd narrato, quòd quis possedit per quatuor annos, vel circa, sufficiat verificare, quòd possedit per tres annos cum dimidio, & sic similiter in ætate, argum. *l. non tantum, ff. de excusat. tutor.* tradunt Alex. *cons.* 88. *n.* 9. *lib.* 6. Rebuff. *in l. cæterorum, in fine, ff. de verb. significat. in praxi beneficiali, tit. de dispens. ratione ætatis, vers. seu circa*, & *cons.* 73. Menoch. *d. cas.* 47. *n.* . Rota *decis.* 197. *n.* 1. *lib.* 2. *p.* 3. *diuers.* Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *cap.* 3. *§.* 1. *num.* 49.

2 Adiecta mensuræ in venditione quantitatis facit totum venire, secundùm Bertazol. *d. clausul. instrum. clausul.* 10. *gloss.* 21. *n.* 2.

Cætera habes suprà in dict. *In circa.*

Dictio CCCCXVII.

Velut, Veluti.

1 *Explicatiua, seu potius exemplificatiua est dictio* Veluti.

2 *Veritatis expressiua interdum est dict.* Veluti.

3 *Similitudinem nonnunquam denotat dictio* Veluti, & *ponitur pro* Sicut.

4 Velut, *idem importat quod* Quasi; & *similitudinem importat.*

1 EST explicatiua hæc dictio, seu (vt interpretes iuris aiunt) exemplificatiua, vt *in l.* 3. & *l. Labeo* a. *§.* 1. *ff. de verb. signif.* & *in l. inter publica, ff. eod. tit.* quæ loquitur de dictione *Velut*, & *in l. qui restituere. C. de rei vendic.* & *in l. veluti. C. de eodem.* Corn. *cons.* 254. *sub n.* 2. *vol.* 3. Ferrer. *in constit. Cathalon. gl.* 7. *n.* 100.

2 Interdum est expressiua veritatis, vt *in l. quoties, C. de iure dotium.* Albert. *in diction. in verb. Velut.*

3 Nonnunquam importat similitudinem, & ponitur pro *Sicut*, vt *in l.* 2. *cum ibi notatis, ff. de leg.* 2. & *in §.* 2. *Instit. qui satis dare cogantur*, iuxta tradita per Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 5 a. *n.* 6.

4 Et de dict. *Velut*, quòd stet pro *Quasi*, & importet similitudinem, tradunt Dyn. *cons.* 41. *n.* 3. *vers. Cùm ergo.* Calderin. *cons.* 496. aliàs 5. *circa fin. de heret.* & *cons.* 553. aliàs 8. *de verb. signif.* quos refert. Cardin. Tusch. *pract. conclus. tom.* 2. *lit. D, concl.* 375. *n.* 1. vbi *n.* 2. post Franc. *in cap. cùm contumacia, in* 2. *notab. de heretic. lib.* 6. declarat, quòd dictio *Velut*, etiam est expressiua veritatis.

Dictio CCCCXVIII.

Vendere.

VErbum hoc naturaliter de vera venditione, non autem de ficta, vel simulata interpretandum

tandum est, vt post Paul. de Castr. notat Bertazol. *de clausulis instrument. claus.16.gloss.1. n.1.* vbi subdit, quod venditionis appellatione de sui propria significatione venit venditio, & non alios contractus.

2 Aliquando tamen pro locare exponitur, secundum Calder. Pereira *de empt. & vend. cap.7. num.7.* [latè Didac. de Brito *ad cap.potuit, §.1. de locato n.9. cum seqq.* vbi *n.12.* dicit quod verbum *vendere* in lata significatione comprehendit omnem actum per quem dominium transfertur.]

Dictio CCCCXIX.

Verè.

1 Fictionem omnem excludit, iuxta tradita per Gonzal. *ad reg.8. Cancellar. gloss.15. num.15.* Et interdum idem importat, quod *Propriè*, secundum Farinac. *in praxi crimin. p.1. cons.76. num.8.* [Et requirit veram & actualem numerationem pecuniæ. Valenz. *cons.173. n.29. t.m.2.*]

Dictio CCCCXX.

Verò.

1 *Aduersatiua præcedentium in iure, & in facto est dict.* Verò.
2 *Qualitates præcedentes repetit, & aduersatur retenta eadem qualitate dict.* Verò, *interdum verò non aduersatur, vt* num.3.
4 Verò *importat quandoque idem quod* Sed.

1 Aduersatiua est hæc dictio præcedentium in Iure, & in facto, vt *in l. hoc amplius, §. de his autem*, vbi Bart. *ff. de damno infecto. & in l. si verò, ff. qui satisdare cogantur*, notant Bart. *in l. si ita scriptam, n. 1.* & *ibi* Paul. *n.1.* Alex. & Ias. *n.4. de liber. & posthum.* Cæpol. *cons.68. num.5. in crimin.* Bec. *in rubr. C. qui admitti, num.68. & cons.102. num.16.* Gom. *in cap. si annum, §. si vero, n.1. de iudiciis, lib.1.* Zabarell. *cons. 58. num.1.* Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. præfatique, in ver. vero* Menoch. *cons.201. num.34. & cons. 737. num.15.* Surd. *cons.315 num.* Cened. *post libr. practic. & canonic. quæst. sing.99. num.1.* Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. statim, in princ. pag.127.* vbi intelligit, quando id, cui adiicitur, diuersam habet rationem, & *n.1.* subdit, quòd affert diuersificatem in Iure, & in facto, quando aduersatiuè posita est sine copula, plerumque tamen præcedentibus non repugnat, vt *in auth. de hæredib. & Falcid. in princ. collat.1.* Burg. de Pace *p.1. l.3.* Tauri, *conclus.4. num.379.*

2 Repetit etiam qualitates præcedentes, & aduersatur, retenta eadem qualitate, vt *in l. Seia. §. Caio, ff. de fundo instructo, cap. pastoralis, §. si verò, de causa possess. cap.2. vers. vbi vero, de restit. in integrum, lib.6. cap. pia, vers. si verò, de exceptionib. lib.6. Clem.1. de foro competen.* notant Alex. *cons.99. num.9. vol.6. & cons.249. n.2. & 5. vol.6.* Ruin. *cons.121. num.6. lib.3.* Natt. *cons.570. num.9.* Socin. ion. *cons.83. num.1. lib.1.* Menoch. *d. cons.76. n.6. & cons.530. n.18.* vbi loquitur de dictione *Verum.* Rebuff. *in d. vers. verò.* Peregr. *de fideicommiss. art.16. n.91.* Surd. *cons.315. n.1. & 2.* Galganet. *de condit. & demonstr. p.1. cap.1. q.18. n.5.* Cened. *d. sing.99. num.2.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom.1. lit.D, concl.240. n.7.* vbi *num.8.* cum Alexand. *d. cons.99. n.9. lib.7.* subdit habere locum etiam in qualibet alia dictione aduersatiua, & *n.9.* post. Ruin. *cons.176. n.8. lib.2.* declarat procedere, quando oratio sequens, in qua est dictio aduersatiua, non est perfecta; secus, si esset perfecta. Et quod hæc dictio sit suppositiua omnium qualitatum expressarum in præcedenti dispositione, tradunt Bald. *in l. omnes populi, n.21. ff. de Iustitia, & iure.* Ruin. *cons.121. n.6. lib. 3.* Maresc. *variar. resolut. lib.2. resol.94. n.68.*

Interdum tamen non aduersatur, nec repetit qualitates præcedentes, vt *in l. eas causas, vers. eas verò, & ibi* gloss. Bart. & Castr. *ff. de condit. & demonstr.* vbi intelligunt, dictionem *Verò* pro *Enim*, & sic ponitur affirmatiuè. Aliquando ponitur inceptiuè, vt *in §. ex vero, ad quem. Instit. de rerum diuis. cap. quosdam, de præscript. super eo, de elect. cap. transmissa, vers. quia verò, de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ* Cened. *d. sing.99. n.4.* 3

Importat quandoque idem quod dictio *Sed*, secundum Menoch. *cons.76. n.7.* & Octauian. Vulpell. *citato loco, n.1.*

Dictio CCCCXXI.

Versùs.

Respectu loci non includit locum, vt tradit Seraphin. *decis.167. n.1.* Nam ex germana significatione, loci quamdam circunstantiam indicat, quæ à loco ipso relato differt, vt liquidò colligi potest ex Cicerone *lib.4. ad Attic.* dum ait: Ex Asia rediens, cum ab Ægina Megaram versùs nauigarem, cœpi regiones circum perspicere, *& in epist. lib.16. ad Attic.* inquit: Verti me à Minturnis Arpinum versùs. Et Plautus ait: Ego portas versùs pergam, & perquiram, quem si non inuenero, domum versus reuertar. Refert Gloss. *resp.10. n.100.* & in terminis, quòd hæc dictio *Versùs* denotet situationem, & non propinquitatem, ex Plauto suprà allegato tenuit Rota *in Theatina iurisdictionis, 17. Iunij 1615. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino*, impressa per Farin. *decis.509. n.5. p.1. recent. & in eadem, coram eodem, 26. Iunij 1615.* impressa per eundem *decis.683. n.5. eadem p.1. recent.* 1

Dictio CCCCXXII.

Vicissim.

1 Vicissim, *eiusdem est significationis quod* Inuicem.
2 *Substitutionem reciprocam inducit dictio* Vicissim.

Eiusdem est significationis, quæ est dictio *Inuicem*, de qua suprà suo loco, *l. fideicommisso, C. de transact. cap.1. de mutau petit*, vbi Abb. *n.6.* post gloss. dicit, quòd illud dicitur vicissim fieri, quod fit eodem tempore, ordine tamen successiuo, ita tamen quod non concurrat cum temporis momento. 1

Inducit substitutionem reciprocam, vt *in l. in testamento, §. hac verba, ff. de hered. instituen.* notat Menoch. *cons.95. in princip.* quem refert Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub dict. Verò, vers. Vicissim, pag.127.* 2

Dictio

Dictio CCCCXXIII.

Videlicet.

1 *Declaratiua simul, & restrictiua praecedentium dictio* Videlicet.
2 *Demonstratiuè secundùm subiectam materiam nonnunquam stat dictio* Videlicet.
3 *Demonstratiuè magis, quàm restrictiuè in dubio stat dictio* Videlicet.
4 *Oppositiuè interdum stat dictio* Videlicet, *quandoque determinatiuè.*

1 Regulariter hæc dictio præcedentium est declaratiua, simul & restrictiua, vt in l.videlicet, ff.ex quibus causis maiores, & in l.videlicet, ff.de pactis, & in l.si quis, §.si in venditione, aliàs l.si in venditione.ff. commun.prædior. cap.transmiss.de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ, ibi, vxore sua defuncta, filiam eius, priuignam videlicet propriam, & in cap.sacrosancta, de elect. & in cap.nonimus, de verb.signif.notant gloss.& Bart. in l.1.num.2.ff.ad legem Aquilam, gloss. in Clem.causam, verb.videlicet, de elect. Paris. consil.6.n.22.& cons.92.n.53.vol.1.& cons.85.n.47. vol.2.& cons.64.n.2. vol.3. Corn. cons.105.num.10. & consil.221.num.6. & consil.295.num.4. volum.5. Purpurat.cons.485.num.5. Dec. cons.47.num.1.& 2. & cons.423.num.15. Socio. seo.cons.47.num.7.vol.1. & consil.32.num.4.& consil.41.num.36. vol.4. Socin. iun.consil.123.num.3. vol.3. Grat. consil.6.num.28. & consil.7.num.1.vol.1. Cephal.consil.637.num.4.& cons.704.num.15. Crauet. cons.273.n.9.& cons.310. num.2. Bursat. cons.9.num.18. & consil.13.num.35. Rimin. consil.67. num.42. Ang. cons.354. in princip. Surd. consil.315. num.61.& decis.161.num.8.& de aliment.tit.1.q.42.n.100. Decian. consil.55.num.24. vol.3.Menoch. cons.21.num.27.& cons.706.num.10. cum seqq. Peregr. cons.138.num.7.vol.1. Canalcan. decis.19.n.34.de vltim.volunt.in 3.parte, & decis.23. num.6.ead.p.3. Vinc.de Franch. decis.117. num.12. p.1. Marant. de ord.iudicior.p.3.tit.indicij tela aggreditur, numero 105. Sim.de Prætis de interpret.vltim. volunt.lib.2.interpret.3.dub.1.solut.4.num.10. Annib. Rochus de Visit.in gloss. Videlicet, pagin.241. Cosm. in pragm.sanct.tit.de collat.§.ordin.in vers. Videlicet, fol.69.col.4. & in tit.de annatis, §.item, in versic. Videlicet, fol.157.col. Octauian.Vulpell. de prępos.& aduerb.signif.sub dict.Verò, vers. Videlicet, pagin.127. Bertazol. de claus.instrum.claus.38.gloss.3.n.1. Cald. Pereira de renouat.emphyt.quæst.11.numer.15. Cened. post lib.practic. & canonic.quæst.sing.66. num.1. & 2. Petr.Henriq. resp.opusc.2.num.50. Farinac.in praxi crimin.q.5.cons.65.n.6. & Steph. Gratian. Marchia decis.44.numer.7. Dionys.Paul. de vera quatuor Patriarchalium sedium erect.cap.1.num.27. Card.Tusch. pract. conclus.tom.2.lit. D, conclus.393.numer.1.cum seqq. Ioan.à Cochier in proœm. Regul.Cancell.num.18. Gloris.resp.1.p.5.num.33.Gregor. decis.286.num.9. [Rot.decis.474.num.4. & 5.part.1.in posth. Farinac. Peregr. cons.119. num.3. & cons.138.num.7. vol.5. vbi quòd stat declaratiuè, & restrictiuè. Rot.dec.126. num.15.apud Paul. de Rub. tom.3. diuers.aliàs p.7. recent. & decis.142. num.25. & 26. eod.tom.3. vbi ait quòd tunc non stat taxatiuè, sed potiùs declaratiuè, quando in contrarium adest verisimilis mens disponentis.]

2 Nonnunquam stat demonstratiuè secundùm subiectam materiam, vt in c.cùm Martha, §.distinguendum, de celebrat. Missarum, Ias. in l.tempus, n.1.ff.de re iudicat. Rebuff. in concord.rubr. de collat.§.præstique, in vers. Videlicet, fol.300. Dec. cons.47.num.4. vers.non obstat, Cened.d.sing.66.num.2. Et in dubio 3
stat magis demonstratiuè, quàm restrictiuè, secundùm Aym. cons.227. num.4.& 8.& cons.245.num.9. & consil.273.sub num.9. Anton. Monach. Lucens.decis.13.num.3.

Interdum stat oppositiuè, vt in cap.post electionem, 4
de concess.præbenda, & in cap.scriptum, de elect. & in cap.2. de priuileg. lib.6. Aliquando exemplificatiuè, vt in c.nihil, circa finem, de elect. Quandoque determinatiuè, vt in cap.super litteris, de rescriptis.

Dictio CCCCXXIV.

Videtur.

1 *Improprietatem denotat verbum* Videtur.
2 *Fictionem inducit verbum* Videtur.
3 *Præsumptionem quandoque significat verbum* Videtur.
4 *Arbitrium boni viri aliquando importat verbum* Videtur.
5 *Visionem interdum importat verbum* Videtur.
6 *Veritatem nonnunquam importat, & certitudinem denotat verbum* Videtur.

Improprietatem denotat hæc dictio, vt in leg.1. 1
§.deiecisse videtur, ff.de vi, & vi armata, Pichard. ad §.nominatim, num.6. Instit.de exhæredat. liber. Ferrer. in constit.Catholica, gloss.2. num.108. Accac. Anton. in comment.ad l.5.ff.de cond. & demonstrat. num.105. [Bened.Ægid. ad l.ex hoc iure, ff. de inst. & iur.p.1. c.8.n.78.ante vers. cæterùm.]

Fictionem inducit, vt in d.l.1. §.deiecisse, & in 2
l.notatur aliter, in princ.ff. de acq.possess.notant Rom. cons.224. incip. Ista captura, in fine. Tiraq. de iure constituti, p.2.ampliat.1.num.7. Bertazol. in repet.l.si quis maior, C.de transact.num.646. Thomas de Thomasset.in florib.legum reg.303. Menoch. de præsumpt. lib.4. præsumpt.35. num.9. & præsumpt.86. num.12. Bened.Ægid. in repet.l.ex hoc iure.ff.de instit. & iure, p.1. cap.8.num.78. Card. Tusch.pract. concl. tom.2. lit.D, concl.394.n.1.

Præsumptionem quandoque significat, secundùm 3
Menoch. d.lib.4.præsumpt.89. num.12. & cons.370. n.10. Accac. Anton. in comment.ad l.cùm anus, 102. num.16.ff.de cond.& demonstr. [Leo Valent. dec.194. n.9.lib.2.]

Arbitrium boni viri aliquando importat, vt per 4
Roman.cons.228.incip.Pro plena, n.11. vers.cæterum, vbi Apostil. in verb. Boni viri, Valasc. consult.155. num.25. Petr. Henriq. resp.opusc.2.num.50.in princip. Card. Tusch.d.conclus.394.num.4. Gregor.decis.251. num.8. Rota apud Zach.post tract. de oblig. Camer. decis.2.num.10. & decis.3.num.5. vbi num.2. subdit, quòd quandoque necessitatem importat. Et etiam apud Farinac.decis.359.num.6.& decis.640.num.13. & decis.698.num.3.p.recent. [Et in mandato procuratoris loquitur Bart. in l.crediter 60.§. Lutius, ff.mandati, num.1. ibi, Sed si dixisset prout tibi videbitur, & placebit, vel secundum tuum arbitrium, vel prout putaueris, tunc intelligitur secundum arbitrium boni viri, Afflict. dec.91. num.4. Et in potestate data executoribus testamenti, Corn.cons.173.num.5. lib.5. Christoph. Torniola consil.26.num.67.lib.1.

vbi loquitur in facultate data ad alienandum, Caualcan. *deciſ.26. num. 387. cum ſeqq. parte 2.* Et de verbis, *quidquid voluerit, & placuerit*, quod reducantur ad arbitrium boni viri, tenent Caualcan. *deciſ.36.num.387.part.2.* Torniola *conſ.36. num.68.* Paz *de tenuta, c.34.n.137.* Rota *deciſ.640.n.22.p.1. diuerſor.*]

5 Viſionem interdum importat, quæ non habetur pro certa & aliquando viſionem certam, vt ex Bart. *conſ.*111. incip. *Quæritur n.5 lib.1.* tradit Card. Tuſc. *d.concl.394.n.4.*

6 Veritatem nonnunquam importat, & certitudinem denotat, quando pronunciatur à iure, vt *in leg. quid tamen. § arbiter, ff. de arbitris*, Zabarell. *conſ.60. n.5. v. tamen.* Rebuff. *in compendio alienationum, n.71. pag. mihi* 76. Card. Tuſc. *d.concl.394.n.3.* Aliàs verò non importat veritatem, ſecundum Surd. *deciſ.* 13. Seraph. *dec.522.n.2.*

Dictio CCCCXXV.

Vindicare.

1 VErbum hoc, ſicut & *Vindicta*, intelliguntur de vindicta non propria auctoritate ſumenda, vt notant gloſſ. 1. *in l.1. ff. de indignis.* Cald. Pereira *qu. forenſ. ſeu recept. ſent. conſ.35.n.33.* Sic etiam verbum *Vlciſci*, intelligitur iure mediante. Seraph. *de priuil. iur. un. priuil. 74. n. 51.*

Dictio CCCCXXVI.

Vix.

1 Vix, *imminuendi, ac penè negandi vim habet.*
2 Vix *fieri illud dicitur quod fieri poteſt, licèt cum difficultate.*
3 *Exceptionem & regulam eſſe in contrarium denotat dictio* Vix.
4 *Expectationem diuturnam declarat dictio* Vix.

1 VIx, imminuendi, ac penè negandi vim habet. Cic. 1. *de Orat.* In dicendo vix paucos proferre poſſumus. Idem 2. *Acad.* Nos probabilia quidem multa habemus, quæ ſequi facilè affirmare vix poſſumus.

2 Illud dicitur *vix*, fieri, quod fieri poteſt, licèt cum difficultate, vt *in c. hæc cuius placitis*, vbi *gloſſ. 12. q. 2. cap. 2. de cognat. ſpirit. lib. 6.* notat Octauian. Vulpell. *de præpoſ. & aduerb. ſignif. ſub dict. Vehementer, verſ. Vix, pag.* 129. vbi ſubdit, quòd eſt dictio diminutiua, & quandoque interpretatur pro *Nullo modo.*

3 Denotat exceptionem, & regulam eſſe in contrarium, vt *in l. vix certis armis*, vbi gloſſ. *ff. de iudiciis, & in l. intra, §. fin. ff. de minorib. & in l. ſi hæres, ff. ad legem Flacidianam.*

4 *Vix*, tandem diuturnam expectationem declarat. Cic. *lib.5. epiſt.9.* Vix tandem legi litteras dignas Appio Claudio. Id. *in Piſ.* Gabinius ipſe vix, ſed tamen ſe collegit.

Dictio CCCCXXVII.

Vlteriùs.

1 NOn ſolùm hæc dictio eſt incluſiua, ſed repetitiua omnium qualitatum præcedentium, iuxta tradita per Dec. *conſ.189.n.7 tom.1. Pedem. deciſ.52. n.4. & 15.* Surd. *conſ.274.n.16.*

Tollit ipſo iure ius petendi, vt per Garz. Girond. *de priuilegior. & exempt. explicat. n.907.* 2

Dictio CCCCXXVIII.

Vltra.

1 *Incluſiua regulariter eſt dictio* Vltra.
2 *Excluſiua interdum eſt dictio* Vltra, *& quando, oſtenditur.*
3 *Qualitates præcedentes repetit dictio* Vltra.
4 *Implicationem importat dictio* Vltra.
5 *Numerum expreſſum limitat dictio* Vltra.
6 *Tempus modicum importat dictio* Vltra.
7 *Teſtis deponens per dictionem* Vltra, *nihil probat.*
8 *Tempus totum continuum, vt comprehendatur non facit dictio* Vltra, *ſine copula in teſte deponente.*
9 Vltra *contrarium habet* Citra, *& ſignificat* Trans.

REgulariter hæc dictio eſt incluſiua, vt *in leg. ſi vltra, C. de fideicommiſſis*, tradunt Dec. *in l. actione, n.9. C. de tranſact. & in l. filiam, num.1. C. de collat. & conſ. 90. num.7. & conſ. 330. num.1. & conſ.423. num.4.* Barbat. *conſil.74. col.6. vol.4.* Fulgoſ. *conſil.40. col.2.* Tiraq. *de retract. tit.1. §.1. gloſſ.11. numer.68.* Coſm. *in pragmat. ſanct. tit. de friuol. appell. §. quodque, in verb. Vltra*, Guilielm. Bened. *in repet. c. Raynutius, in verb. Alterocha filia, numer.1. cum ſeqq.* Azeued. *ad Curiam Piſanam lib.5. cap.6. n.128.* Pute. *deciſion.59. n.1. lib.3.* Rebuff. *in comment. ad l. ſi quis ſic dixerit, 123. verſ. idem, in dict. Vltra, ff. de verb. ſignif. pag.506.* Menoch. *de præſumptionib. lib.4. præſumpt.145. n.4.* Azeued. *ad leg.7. num.121. tit.18. lib.4. noua Recopil.* [Peregr. *conſ.77. num.14. vol.5.* vbi quod includit, repetit, & addit, *& conſil.43. num.1. eod. vol.5.* [Cened. *poſt lib. practic. & canonic. quæſt. ſing.49. num.1.* Surd. *deciſion.285. num.9.* vbi *numer.* 12. ſubdit, quòd confirmat quæ fuerant inutiliter data, & diſpoſita. Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.2. lit. D, concl.395. num.13.* vbi *num.14.* poſt Cagnol. *in l. 2. numer.5. & ſeq. Cod. de reſcind. vendit.* tenet, quòd læſio prohibita vltra dimidiam, permittit læſionem vſque ad dimidiam. [Rot. *deciſ.127. n.1. p.1. in poſthumis* Farinac. *deciſ. 62. n.13.* apud Paul. de Rubeis *tom. 2. diuerſ.* aliàs *p.6. recent.* 1

Interdum iſta dictio excludit, vt *in l. cùm vltra, C. de non numerata pecunia, & in l. ſi vltra, C. de fideiuſſ.* notant Rebuff. *in concordat. tit. de collat. §. præfatique ordinarij, in verb. Vltra.* Dec. *conſ.296. num.1. verſ. & ideò illa dictio.* Tiraq. *de retract. titul.1. §.1. gloſſ.11. num.61.* Octauian. Vulpell. *citato loco, num.2. verſ. & eius.* Gulielm. Benedict. *in dict. verb. Alterocha filia, num.* 7. vbi aſſerit, quòd quando iſta dictio additur rei à iure prohibitæ, vel quando abſonus reſultaret intellectus, ſi ea incluſiuè intelligeretur, in eo caſu excludit, & non includit: vt etiam tradit gloſſ. *verb. facere, in Clem.1. de vſuris*, quæ dicit, quòd ſi ſtatuto caueatur, quòd nullus accipiat pro vſura vltra duos denarios pro libra in menſe, ſtatutum non videtur permittere vſuram quoad duos denarios, cùm ſit contra ius vſuram exercere, abſonúſque inde reſultet intellectus, ſi ea permitteretur, cùm omni iure ſit prohibita; de quo etiam Coſm. *in d. verb. Vltra* Rebuff. *in comment. ad l. ſi quis. verſ. limitatur quando, ff. de verb. ſignif. pag.506.* 2

Repetit

3 Repetit hæc dictio qualitates præcedentes, vt per Dec. *in l.lecta,n.24.ff. si certum petatur, & cons.*189. aliàs 190. *numero* 7. *versicul.* 4. Calder. *consil.* 336. aliàs 7. *de testament.* Castr. *consil.*88.*n.*5.*vol.*1. Azeued.*d.l.*2.*num.*5.*tit.*4.*lib.*8.*noua Recopil.& ad Curiam Pisanam,lib.*5.*cap.*6.*n.*128. Surd.*d.dec.*285.*num.*12. Galganet. *de condit. & demonstr.p.*2.*cap.*1.*q.*18.*n.*7. Cened.*de sing.*40.*num.*3. Card. Thusc. *d.lit.D, conclus.*395.*num* 1. vbi *num.*2. post Ang. *cons.*294.*n.*6. *vers.venio.* restringit, tunc non inducere repetitionem qualitatum præcedentium, quando in præcedentibus qualitates sunt diuersæ à sequentibus; vel quando dispositio esset nulla, si fieret repetitio.

4 Implicationem etiam importat, veluti si maritus vltra dotes aliquid leget vxori, censetur legare dotes, & legatum, quia dictio *Vltra* implicat; vt per Angel.*cons.*294.*num.*5.Bald.*consil.*58. incip. *Factum tale est, in princip.lib.*4. Bart.*in l.qui ita, ff. de doto praleg.* quos refert Card.Thusc. *d.lit.D, conclus.*395.*num.*5. vbi *num.*7. cum Angel. *citato loco*, declarat, hanc dictionem, & similes implicare in materia fauorabili, secus in odiosa. Adde Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 116. *num.* 29. [Anell. Amat. *cons.*81. *numero* 29.]

5 Numerum expressum limitat, secundùm Calder. Pereira *de renonat. emphyt.q.*11.*num.*16. & extendit id tantùm, cui additur, ex Azeued. *d.l.*1. *num.*1.*tit.*4. *lib.*8.*noua Recopil.* ibi *num.*5. subdit, quod est confirmatoria priorum.

6 Modicum tempus importat, vt *in l.hac abiectio, ff. de verbor.signif.* notant Abb. *in cap.litera,num.*10.*de verbor.signif.* notant Abb. *in cap.litera,num.*10.*de dilationib.* Farinac. *in praxi crimin.p.*4. *consil.*55.*n.*42. Octauian.Vulpell.*citato loco,n.*3. Card.Thusc. *d.conclus.*390.*à num.*8.vbi *num.*10. post Castrens.*cons.*18. *num.*2.*lib.*1.*& cons.*26.*num.*3.*eod. lib.* declarat, quòd quando profertur à lege, potest importare aliquid vltra, & sic modicum, quia superest minister legis, qui potest arbitrari.

7 Testis deponens per hanc dictionem, nihil probat, & ideò probans aliquid factum à viginti annis, & vltra, non probat concludenter probandum certo tempore supra viginti annos, secundùm Ioan. de Imola *cons.*105.*n.*4. Card.Zabarell. *cons.*107. incip. *Ponitur.* Viu.*tom.*1.*commun.princ.lib.*4.*tit.*9.*de probat. num.*68.*pag.*482. Azeued. *d.l.*2.*num.*11. Octauian. Vulpell.*d.loco,n.*4.vbi limitat, si à teste probabilis ratio eius dicti redderetur. Gratian. *discept. forens.cap.* 277.*num.*12. Aloys.Ricc. *in collect. decis.p.*5. *collect.* 1520.Card.Thusc.*d.concl.*396.*à num.*8. vbi *num.*12. subdit ex Imol. *d.cons.*105.*n.*4. quòd si plures testes deponunt, vnus de decem annis, alius de octo, & vltra, non concludunt de decem, quia dictio *Vltra* nihil importat, addit que, aliquid operari ad inducendam concordiam cum partis assertione. Nam si pars dicit, quòd sunt anni vndecim, testes verò dicunt, quòd sunt anni decem, & vltra, non sunt contrarij.

8 Vnde sine copula in teste deponente de tempore, non facere, vt comprehendatur totum tempus continuum, tradit Seraphin.*decis.*1102.*n.*3.

9 Apud Ciceronem, & alios bonos Latinæ linguæ Authores, contrarium habet *Citra.* & significat *Trans.* Cic. *Attic. lib.*12. Vltra Syllanam villam est, quam puto tibi notam esse. Idem *Tusculan.*4. Sed adhibet modum quemdam, quem vltrà progredi non oporteat. Idem *lib.*2.*de Diuinat.* Diuinatio coniecturâ nititur, vltra quam progredi non potest. Idem 1. *de Inuent.* Longum exordium est, quod pluribus verbis, aut sententiis vltra quàm satis est, producitur.

Dictio CCCCXXIX.

Vltrò.

1 Vltrò, *aliquando exponitur pro* Sponte.
2 Vltrò *interdum significat idem quod* sine requisitione, *vel* mandato.
3 Vltrò, *nonnunquam accipitur pro*, sine quæstione.
4 Vltrò, *apud Grammaticos interdum significat* Insuper.
5 Vltrò, citróque, *sunt dict. opposita.*
6 Vltrò, *per translationem interdum vsurpatur pro*, mutuo, *atque* inter se.

HÆc dictio aliquando exponitur pro *Sponte*, vt *in l.vxori*, vbi gloss.*ff.de fals.& in l.aliud, §.fin. ff.de constit.pecun.& in l.circa, ff.de probat.& in l.qui hominem, §.si nullo, ff.de solut.& in l.non omnes, §.item temporis, ff.de re militari.* Cic.*lib.*4.*epist.*16. Nec mihi quidquam in mentem venit optare, quod non vltrò mihi Cæsar detulerit. 1

Interdum significat idem, quod *Sine requisitione, vel mandato*, vt *in l.liberto, §.penult.* ibi, *vltrò egit, ff. de negot.gestis.* 2

Nonnunquam accipitur pro, *Sine quæstione*, vt *in l.* 1.*§.diuus Antoninus, & §.si quis vltro, & in l.vnius, §.index. ff. de quæstion.* Vltrò competit actio, id est, sine pœnitentia, sine exceptione, *l.*5.*§.*1.*ff. de condict. causa dat.l.sed an vltro.ff.de negot.gestis.* Vltrò iurando, id est, sine dilatione, & necessitate, *l.si legatarius, ff.de dolo, l.*3.*ff.de iureiurand.l.si pignori, in fin.ff.famil. herciscunde.* 3

Vltrò apud Grammaticos interdum significat *Insuper.* Cic.*Catilin.*3. Est etiam in nobis animus, Quirites, vt non modò nullius audaciæ cedamus, sed etiam omnes improbos vltrò semper lacessamus. Virgil. *Æneid.lib.*9. 4

Videris irrumpentem, vltróque incluserit vrbi.

Vltrò, citróque sunt dictiones oppositæ, *l.si quis ex argentariis, §. rationem, ff. de eden.* notant Tirsq. *de retract.tit.*1.*§.*1.*gloss.*11.*num.*66. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb.signif. sub dict.Vltra, vers.vltrò, pag.*131.*col.*1. 5

Per translationem apud Grammaticos interdum vsurpatur pro *Mutuò*, atque *Inter se.* Cic. *lib.*1. *Offic.* Beneficia vltróque data, & accepta. Idem *lib.*6. *de Republ.* Multisque verbis vltrò, citróque habitis, ille nobis consumptus est dies. 6

Dictio CCCCXXX.

Vnà.

1 *Simultaneitatem, congregationem, & vnionem diuersorum denotat dictio* Vnà.
2 Vnà, *idem importat quod* Simul.
3 *Vnitatem, atque æqualitatem significat dictio* Vnà.
4 Vnà, *coniungit plus, quàm dictio* Et.

DEnotat hæc dictio simultaneitatem, congregationem, & vnionem diuersorum, ac actuum coniunctionem, vt *in l.Lucius, §.quisquis, & in leg.si pluribus, in princ.ff.de legat.*2. *& in l.fin.* vbi Bald. *sub num.*11.*in* 6.*opposit.* & Ias. *col.fin.C.de impub. & aliis subst.& in §.nos autem, Inst. de Attilian.tutor.* notant Paris. *cons.*79.*num.*21.*lib.*3. Alex. *cons.*93. *n.*4. *lib.*5. Gozadin. *cons.*72.*sub num.*9.*vers.nam dictio.* Rebuff. 1

in l. restituere, 36. *vers. item dictio, Vnà, ff. de verb. signif. pag. mihi* 202. Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 39. *gloss.* 1. *num.* 1. Octauian. Vulpell. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Vltra, vers. vnà, pag.* 131. Peregr. *cons.* 65. incip. *Visis, n.* 8. *lib.* 3. Flamin. Paris. *de confident. benef. q.* 33. *num.* 28. Marc. Anton. *var. resol. lib.* 2. *resol.* 35. *num.* 4. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 1. *lit. D. concl.* 376. *n.* 1. Et fuit dictum *in Montis Regalis iurisdictionis,* 5. *Iulij* 1604. *coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.*

2 Et tantum est dicere *Vnà*, quantum *Simul*, *l. qui quatuor, §. vxori, ff. de legat.* 3. *l. immò & socer. ff. de vsu, & habit.* Bald. *in l. vnic. §. in his itaque, C. de caducis tollend.* Gozadin. *consil.* 21. *num.* 38. Grat. *consil.* 9. *n.* 103. *& cons.* 111. *num.* 3. *lib.* 1. *& consil.* 13. *numer.* 56. *lib.* 2.

3 Significat vnitatem, ac æqualitatem; ita quòd non habeat compositionem, iuxta tradita per Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 139. *num.* 22. *& consil.* 578. *num.* 3. Ceuall. *commun. contra communes, quæst.* 828. *num.* 47. Vnde si quis instituat fratrem hæredem, cum hoc quòd bona sua debeat communicare vnà cum fratribus suis, importat simultaneam communicationem, vt ipse fratribus, & fratres sibi communicent. Ita Barth. *cons.* 4. incip. *Factum tale, num.* 3. *in fine, & seq. lib.* 1. Card. Tusch. *d. lit. D, conclus.* 376. *n.* 1. vbi *num.* 2. cum eodem Barth. *d. cons.* 4. *num.* 4. subdit, quòd si quis instituat sibi hæredem Titium, vnà cum filijs suis, omnes sunt hæredes.

4 Illud aduertere oportet, quòd hæc dictio coniungit plusquam dictio. Et, iuxta tradita per Bart. *in l. Gallus, §. quidam rectè*, vbi Ias. *num.* 14. *&* 20. *ff. de liber. & posthum.* Paris. *cons.* 3. *n.* 17. *vol.* 1. *& cons.* 79. *num.* 21. *& seq. vol.* 3.

Dictio CCCCXXXI.

Vnà cum.

1 Vnà cum, *idem importat quòd dictio* Et.
2 *Augmentum importat dictio* Vnà cum, *respectu qualitatis relicti.*
3 Vnà cum, *demonstrat vt aliquid simul expediatur.*

1 IDem importat hæc dictio, quod copula *Et*; & ideò si testator relinquat exequutorem suum Titium, vnà cum Seio, proinde est ac si dixisset: Relinquo Titium, & Seium exequutores, ita quòd vno mortuo, alter est exequutor solus vtroque casu. Ita Bart. *cons.* 147. incip. *Factum tale, lib.* 1. quem refert Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. D, concl.* 398. *num.* 1. vbi *n.* 2. cum eodem Bart. *d. cons.* 147. *n.* 2. subdit, quòd importat etiam repetitionem.

2 Augmentum importat respectu qualitatis relicti, secundùm Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 139. *num.* 26.

3 Demonstrat, vt aliquid simul expediatur, vt notatur *in l. fin. C. de impub. & alijs subst. & in §. fin. Instit. de Attiliano tutor.* Grat. *cons.* 93. *num.* 1. *lib.* 2. Paris. *cons.* 111. *num.* 17. *lib.* 1.

Dictio CCCCXXXII.

Vnanimiter.

1 IMportat *Nemine discrepante, vt in cap. bona memoriæ, in vers. vnanimiter, de postulat. Prælat. & in cap. vnanimiter, eod. tit. & in cap. cùm dilecti, de elect. & in cap. tertio loco, de probat.* Barbat. post alios *in cap. cùm Ecclesia Sutrina, de causa possess. & propr.* Panor. *in cap. licet, in* 1. *notabil. de offic. deleg.* Alberic. *in Dictionario, verb. vnanimiter.*

Dictio CCCCXXXIII.

Vnde.

1 *De vi, & effectibus huius dictionis qui multa adducat, refertur.*
2 *Causam intrinsecam significat dictio* Vnde, *& importat idem quod,* ex qua causa.
3 Vnde, *quamuis propriè sit aduerbium loci, interdum tamen & ad personas, & ad alias res accommodatur.*

MVlta de vi & significatione huius dictionis adducit Rebuff. *in comment. ad l. quibus,* 57. *vers. vnde, ff. de verb. signif. pag. mihi* 197. 1

Significat causam intrinsecam, & importat idem quod *Ex qua causa*, vt per Castrens. *cons.* 322. incip. 2
Visis actis, in princip. lib. 1. Grat. *consil.* 77. *n.* 3. *lib.* 1. Octauian. Vulpel. *de prapos. & aduerb. signif. sub dict. Vltra, vers. Vnde, pag.* 131. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. D, concl.* 396. *n.* 1.

Quamuis propriè *Vnde* sit aduerbium loci, inter- 3
dum tamen & ad personas, & ad alias res accommodatur, ponitúrque eleganter etiam apud Ciceronem, aliósque bonos Latinæ linguæ Authores, pro *Ex quo, ex qua*, vel *ex quibus*. Cic. 1. *de Orat.* de eare multo dicet ornatius, quàm ille ipse, vnde cognorit. Idem *pro Flac.* Adsunt Athenienses, vnde humanitas, ac doctrina, religio, fruges, iura, leges ortæ, atque in omnes terras distributæ putantur. Idem 1. *de Orat.* Equidem vobis fontes, vnde hauriatis, atque itinera ipsa putaui esse demonstranda.

Dictio CCCCXXXIV.

Vndique.

IDem importat quod *Omni ex parte*, & de loco 1
propriè dicitur. Cic. *pro lege Manil.* A Sicilia multis vndique cinctam periculis explicauit. Idem *pro Sest.* Omnes vndique flosculos carpam, atque delibem. Virgil. *lib.* 5. *Æneid.*

—— *Maria vndique, & vndique cælum.*

Sæpe autem per translationem vsurpatur. Cic. 2. *de natura Deor.* Mundus perfectus vndique est. Idem 1. *Philippic.* Aut vndique religionem tolle, aut vsquequaque conserua.

Dictio CCCCXXXV.

Vnus, & alter.

1 Vnus, & alter, *pro duobus vsurpari solet.*
2 Vnus, aut alter, *sicut vnus, aut duo dicitur.*
3 Vnus, *aliquando importat idem quod* Solus.
4 Vnus, *ex omnibus, vel omnium, vel inter omnes, magnam vim habet augendi.*

PRo duobus vsurpari solent hæ dictiones. Cic. 1
4. *Verr.* Dicitur vnus, & alter breuiter. Idem *pro Cluen.*

Cluen. Vnus,& alter dies intercesserat,cùm,&c. Idem *Attic.lib.*14.*epist.*18. Adductus sum tuis vnis, & alteris literis.

2 *Vnus aut alter*, ficut *Vnus, aut duo*, dicitur. Cic. *Attic.lib.*7. Quid enim est tantùm in vno, aut altero die. Qûum res plures duabus numerantur, dicimus, *Vnus, alter, tertius, plures*. Cic. *pro Cluen.* Vnum, alterum, tertium annum Sassia quiescebat. Idem *pro Flac.* Tria Græcorum genera, quorum vni sunt Athenienses, Æoles alteri, Dores tertij nominabantur. Idem 6.*Verr.* Dies vous, alter, plures non referti.

3 *Vnus* aliquando importat idem quod *Solus*. Cic. *Attic.lib.*1. Prænetius vnus omninò omnes fuit. Idem *ad Quint. fratr. lib.*1.*epist.*1. In tuis summis laudibus excipiunt vnam iracundiam. *Ad vnum*, id est, nullo excepto. Idem *de Amicit.* De amicitia verè omnes ad vnum idem sentiunt. Idem *lib.* 10. *epist.*.. Ego eam sententiam dixi, cui assensi sunt ad vnum.

4 *Vnus ex omnibus*, vel *omnium*, vel *inter omnes*, magnam vim habet aogendi, quia vnus confertur cum omnibus. Cic.2. *Catilin.* Ille autem vnus timendus ex omnibus. Idem 1.*de Orat.* Cùm te vnum ex omnibus ad dicendum maximè natum, aptúmque cognoscem. Idem *in Orat.* Inter omnes in omni dicendi genere vnus eminet Demosthenes. Idem *Attic. lib.*8. Vnum omnium loquacissimom, & minimè aptum ad dicendum.

DICTIO CCCCXXXVI.

Volo.

1 *Arbitrium liberum, & absolutum tribuit verbum* Volo.
2 Volo, *refertur ad actum licitum, non verò ad actum regulatum, & illicitum.*
3 Velle *quis non creditur quod iure facere non potest.*
4 Velle *quæ ignorat quis non dicitur.*
5 Volo *ex sui proprietate est informe, & determinatur ratione verbi adiuncti.*
6 *Fideicommissum importat verbum* Volo, *si iungatur verbis obliquis; directam verò substitutionem si verbis directis, aut communibus.*
7 *Substitutio valet in vim directa, si verbum* Volo *reperiatur adiunctum alicui verbo communi.*
8 *Fideicommissum innuit verbum* Volo, *iunctum cum aliis verbis, si sine liberis, aut hæredibus decesserit.*
9 *Dispositiuum est verbum* Volo, *cùm alterius persona voluntas non spectatur.*
10 *Dispositionem plenam importat verbum* Volo, *in vltimis voluntatibus.*
11 *Actum perfectum importat verbum* Volo, *adiunctum infinitiuo præsentis temporis.*
12 *Verba* Volo te ducere in vxorem, *non operantur matrimonium de præsenti.*
13 *Executionem importat verbum* Volo, *adiunctum cum infinitiuo.*
14 *Dispositionem non importat verbum* Volo, *iunctum infinitiuo in actibus inter viuos.*
15 *Ius nouum aliquando inducit verbum* Volumus, *& declarat antiquum.*

1 VErbum hoc tribuit liberum, & absolutum arbitrium, vt *in l. cum quidam, ff. de legat.*2. *&* Augst. Barbosa de Dictionib. *in l. fideicommissar. ff. de fideicommiss. libertatib.* notat Menoch. *de præsumpt. lib.*4. *præsumpt.* 188. *num.*13. *& de arbitr. lib.*1. *quæst.*7. *num.*2. vbi *num.*3. subdit, quòd ad iudicem directum non significat liberum arbitrium, & *num.*14. quòd coniunctum cum verbis *Tuo arbitrio*, non operatur, vt censeatur collatum liberum arbitrium, & *num.*30. quòd adiunctum verbo exequutiuo non liberam potestatem, sed viri boni arbitrium significare videtur. Item verbum hoc est commune, & non præceptiuum, nec æquipollens præcepto, vt post multos resoluit Sanch. *in præcepta Decalogi tom.*2.*lib.*6.*cap.*4.*n.*40.*in fine.*

Refertur ad actum licitum, non verò ad actum irregulatom, & illicitum, secundùm Peraltam *in l.*1. *num.*73.*ff.de legat.*2. & Molin. *de primogen. lib.*1.*c.*5. *num.*17. Menoch *consil.*1184.*num.*7. vbi ait, quòd quisque velle non præsumitur nisi honesta. Velle enim quis non creditur, quod iure facere non potest, *l. Lucius, §. Imperatore, ff. ad municipalem, l. si tibi, §. vnius, ff. de optione legata*, gloss. *in l. peto, in princ* vbi Bald. *in fine princ. ff de legat.*2.*cap. cùm à nobis, de sement. excommunic.* Menoch. *consil.*540. *num* 6. Surd. *cons.*431.*num.*41. Rota *decis.*364.*num.*3. apud Farinac. *p.*1. *recent.* Sicut etiam velle quæ ignorat quis non dicitur, ex Menoch. *consil.* 191.*num.*45. *& consil.*402.*n.*82. 2 3 4

Verbum hoc *Volo* ex sui proprietate est informe, & determinatur ratione verbi adiuncti, secundùm doctrinam Batt. *in l. apud Aufidium, num.*2. *vers. respondeo verbum. ff. de optione legat. & in l. cunctos populos, num.*3. *C. de summa Trinit.* & clariùs *in l. verbis ciuilibus, num.*5. *vers. præterea, ff. de vulgar.* vbi ait, verbum *Volo* non esse directum, vel obliquum, nisi propter verbum adiunctum. Sequitur Alex *in l. quoniam indignum, n.*2. *vers. ego autem puto, C. de testam.* vbi ait, Bart. optimè dicere verbum *Volo* aptitudine posse esse directum. Bero. *consil.*15. *num.* 12. *lib.*2. Franch. *in cap. cùm pater, n.*62. *de testam. lib.*6. vbi ex Bald. concludit, huiusmodi verbum nihil importare, nisi habita ratione adiuncti. Vnde si iungatur verbis obliquis, importat fideicommissum; si verbis directis, aut communibus, directam substitutionem. Ita fuit resolotum *in Bononien. fideicommissi de Pattis*, 17. *Iunij* 1611. *coram Vbaldo, & in Firmana hæreditatis*, 6. *Nouembris* 1620. *coram DunoZetto.* Et quòd sit hoc verbum obliquum, per text. *in l.*2. *in princ. C. commun. de legat.* tradit Fucat *in tract. de compendiosa substit. q.*244.*num.*8. 5 6

Si verò reperiatur adiunctum alicui verbo communi, substitutio valet in vim directæ, tanquam concepta per verba communia, quæ occurrente casu in vim directè operantur. Ita Card. Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. lib.*5.*tit.*1.*num.*3. Decian. *cons.*36.*num.*25.*lib.*2. *& cons.*21.*num.*3.*lib.*3. Et fuit dictum *in citata Firmana hæreditatis, coram DunoZetto.* 7

Iunctum cum aliis verbis, *Si sine liberis, aut hæredibus decesserit, &c.* innuit fideicommissum, iuxta tradita per Iacob. de Rauenna, & alios Doctores *in l. precibus, C. de impub. & aliis subst.* Dec. *cons.*38.*n.*3. *in fine*, Paris. *cons.*55.*n.*1. *&* 2. *lib.*2. Cephal. *cons.*534. *n.*25. *&* 37. *lib.*1. vbi alios adducit. Rota *decis.* 193. *n.*6. *ad med.* apud Farinac. *p.* 1. *recent.* Importat enim per se ipsum dispositionem, & fideicommissum in causa mortis, vt per Odd. *in tract. de prohib. alienat. quæst.*11.*num.*139. 8

Dispositiuum est etiam hoc verbum, præcipuè ab eo prolatum, qui liberam habet exequendi facultatem. Ita Alex. *consil.*190. incip. *Plura, num.*32 *vers. quia verbum Volo, num.*6. quem refert Card. Tusch. 9

practic.concluſ.tom.2. lit. D, concluſ.399.num.1. Molin. *de ritu nupt.lib.1.comparat.20.num.34.* Menoch. *conſ.197. num.21. & de arbitr. caſu 496. num.6.* vbi *num.12.*ſubdit,quòd ſtat diſpoſitiuè,cùm alterius perſonæ voluntas non ſpectatur , ſed ſola exequutio. Et *n.18.* ait , quòd non diſponit cùm actus alterius voluntatis ſpectatur.

10 In vltimis voluntatibus importat plenam diſpoſitionem,vt *in l.Pamphilo,§.propoſito, ff.de legat.3.* notat Nicol.Mozz. *de contract.tract.de empt.tit.de ſubſtant.emptionis,num.49.*In contractibus verò non diſponit,ſecundùm Villalob.*tom.2.com.opin.lib.9.tit.34. num.355.*

11 Adiunctum infinitiuo præſentis temporis importat actum perfectum, veluti ſi ad interrogationem fiat hoc modo: Vis mihi vendere domum pro centum; & reſpondiſſet: Volo vendere; & emptor replicaſſet, Volo emere, contractus eſſet perfectus. Ita ex Bart.
Bald. & aliis reſoluit Peregr. *var.reſolut. lib.5.tit. de*
12 *pactu, à num.5.* vbi *num.6.* ſubdit verba, *Volo te ducere in vxorem*,non operari matrimonium de præſenti, de quo latè Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.1. comparat.20.num.3.cum ſeqq.*

13 Item additum cum infinitiuo importat exequutionem, vt per Seraph. *de priuil. iuramenti, priuil.23. num.23.*& iunctum infinitiuo, vel verbis futuri temporis diſponit,vt per text. *in d.l.Pamphilo, §.propoſitum,ff.de leg.3.* reſoluit Marc.Anton.Genuen. *in practicab.Eccleſ.quæſt.275.n.2.*

14 Et iunctum infinito in actibus inter viuos non importat diſpoſitionem, ex Card. Seraph. *deciſ.* 1079. *num.3.* In conſtit. inducit formam iuxta tradita per eundem Seraph. *deciſ.1447.n.2.*

15 Verbum *Volumus*, aliquando inducit ius nouum, & declarat antiquum,vt poſt gloſſ. *in Clem.1. de rerum permut.*& Abb. *in cap.Sedis Apoſt.de reſcript.* ac Barbat. *in Clem.litteras,in 4.col.de reſcript.* tradit Flamin.Pauſ. *de confident.beneſ.q.58.n.44.in fine.*

Dictio CCCCXXXVII.

Vſque.

1 *Incluſiuè regulariter ſtat dictio* Vſque, *appoſita, gradibus,vel aliis rebus.*
2 *Amplia quando refertur ad determinationem gradus, etiam in dubio.*
3 *Amplia etiam in pœnalibus.*
4 *Statutum excludens fœminas propter maſculos , intelligitur vſque ad decimum gradum;ita quòd ipſe decimus gradus ſtet incluſiuè.*
5 *Iudex ſi mandat ſuperſederi* vſque ad diem ſignaturæ, *vel* Audientiæ, *includit ipſum diem.*
6 *Inueſtituram accipiens pro ſe, vſque ad tertiam eius generationem , ſimpliciter includit ipſam tertiam generationem.*
7 *Terminum terminatum comprehendit dictio* Vſque.
8 *Incluſiuè in feudis ſtat dictio* Vſque.
9 *Vendens cum pacto redimendi* vſque ad diem Natalis proximi, *includit ipſum diem* Natalis.
10 *Verba quæ poſſunt includere & excludere in contractibus,ſemper excludunt quando tendunt ad obligandum.*
11 *Confinium in materia dictio* Vſque, *includit in præiudicium venditoris.*
12 *Vſque in vltimis voluntatibus includit, quando ſumus in dubio, & poteſt includere , & non includere.*
13 *Incluſiuè ſtat dictio* Vſque, *vbicumque terminus cui adiicitur hæc dictio eſt pertinentiis rei , in qua habetur ſermo.*
14 *Temporis reſpectu quando eſt appoſita dictio* Vſque, *tunc totum tempus includit.*
15 *Incluſio quando eſt contra legem,tunc dictio* Vſque, *non ſtat incluſiuè.*
16 *Oratio negatiua quando præcedit, tunc dictio* Vſque *non ſtat incluſiuè.*
17 Vſque, *non ſtat incluſiuè quando conſtat ex mente contrahentium,vel ratione abſurdi vitandi.*
18 Vſque, *non ſtat incluſiuè quando non conſtat de mente niſi ex ſignificatione verbi , cùm terminus ad quem non poteſt comprehendi, vel includi ſub generalitate præcedenti.*
19 Vſque, *non includit vbicumque applicatur termino , qui non eſt de eſſentia rei , nec termini de quo habetur ſermo,*
20 Vſque *excludit , quando hoc eſſet de natura contractus in quo eſt appoſita.*
21 *Incluſiua,& excluſiua quando ſit dictio* Vſque, *ex coniecturis declarari poteſt.*

Regulariter hæc dictio appoſita gradibus,vel aliis 1
rebus,ſtat incluſiuè,vt *in leg.patronus,35.§.Sempronio, ff.de legat.3. & in leg.Papinianus,§. meminiſſe, ff.de inoffic.teſtam.& in l.fin.§.fin.ff.de ſenatoribus, & in l.cùm Clericis §.memorati,Cod.de Epiſcop.& Cleric. & in l.poſt dies.Cod.de Aduocatis*, notant Alex. *in l.1. n.4.ff.ad legem Falcidiam*,gloſſ.*verb.vſque ad certam. in cap.quamuis 4.de præbend. lib.6.* Caſſan. *in conſuet. Burgundia, rubr.1. §.7.verb. Iuſques, num.1. & n.13. §.4.verb.Iuſques à la Sainct,num.1.*Coſm.*in pragmat. ſanct.tit.de collat.§. quòd ſi quis, verb.vſque , pag.231.* Atet. *in l.cum qui,§.1.num.1. ff.de verb.obligat.* Luc. de Pen. *in l.3.num.13.Cod.de naufragiis,lib.11.*Pariſ. de Put. *de reintegr.ſtudor.cap.116.* Rebuff. *tom.1. ad l.Gallia,in tract.de ſent. prouiſionali,gl.3. pag.162. & in comment ad abſentem,199. verſ. regula igitur, ff. de verb. ſignif. pag.633.* Menoch. *conſil.337. numer.20. & 21.* Octauian.Vulpell. *de præpoſ.& aduerb. ſignif. ſub hac dict.pag.132.* Azeued, *ad l.1.num.39.titul.4. lib.4.noua Recopil.* Surd.*conſ.429 n.71.* Ant.Monach. *Floren.deciſ.50. num.19.* Gonzal. *ad reg.8. Cancellar. gloſſ.12. §.1.num.2.* Bened.Ægid. *in repet.l.1.Cod.de ſacroſanct.Eccleſ.p.1.§.5.n.17.* Duran. *Rot.deciſ.319. n.11.* Hermoſil. *l.24.gloſſ.2. n.33.tit.5.part.5.* vbi ait quod ſi apponatur à lege,ponitur incluſiuè , niſi legis contrarietas inducatur:quando ponitur ab homine,& iungitur cum dict. *In*, ſeu *Ad*, ponitur incluſiuè , niſi ex qualitate rei appereat de contraria voluntate,vt ſi venditio fiat de tali vſque ad talem arborem , ſi eſt alienus,non comprehenditur]

Amplia primò,vt hæc dictio ſtet incluſiuè,quando 2
refertur ad determinationes gradus, etiam in dubio, vt *in §.fin.Inſtit.de ſucceſſ.cognator.* notant Alex. *conſ.* 110.incip. *Circa,num.20.lib.3.*Bald.*conſ.442.* incip. *Conceſſa,circa finem, lib.3.* quod duplicatur *conſ.375. lib.4.* Calder.*conſ.287.*aliàs *9.de locato.* Card.Tuſch. *d.lit.D,concl.292.n.6.*

Amplia ſecundò, vt procedat in pœnalibus,ſecun- 3
dùm Gonzal. *ad reg.8. Cancellar.gloſſ.12.§.1. numero 7.* Nam ſiue materia ſit fauorabilis , ſiue pœnalis, quia ſi agatur de gradibus, ſemper includit. Alexand. *conſ.125.* incip. *Attentis, numer.7. in fine, & num.8.lib.5.* quem refert Card.Tuſch. *d. concl.291. num.21.*

Ideò ſtatutum excludens fœminas propter maſcu- 4
los,intelligitur vſque ad decimum gradum, ita quòd ipſe decimus gradus ſtet incluſiuè , vt poſt Dec. *conſ.*

*conf.*321.& Rimin.*conf.*26.*n.*12.*&* 14.*vol.*2. resoluit Matt. *de clauf.p.*2.*clauf.*77.*n.*6.*in princip.*

5 Amplia tertiò, vt procedat etiam, quando respicit terminum hominis, vt si Iudex mandat supersederi vsque ad diem signaturæ, seu audientiæ, includit ipsum diem, vt tradit Alex. *conf.*114.*num.*5.*verf. quia illa dictio, lib.*5. quem refert. Card. Tusch. *d. conclus.* 219.*num.*7.

6 Amplia quartò, vt procedat, si proferatur ab homine: nam recipiens inuestituram pro se vsque ad tertiam eius generationem, simpliciter includit ipsam tertiam generationem, vt per Bald. *conf.*375. incip. *Concessa, circa finem, lib.*4. Cald. *consil.*187. aliàs 9. *de locato.* Matt. *de claufiul.p.*2.*clauf.*74.*num.*2. Verall. *decif.*18.*n.*10.*&* *decif.*112.*p.*2. Card. Tusch. *d.concl.* 291.*n.*8, vbi *n.*9. extendit, multò magis procedere, quando diceretur: Vsque ad tertiam generationem completam, vel quid simile.

7 Amplia quintò, quòd comprehendat terminum terminatum, vt si sit venditum prædium vsque ad domum, venit etiam domus si sit de dominio venditoris, vel ex via publica, quia tunc acciperetur pro termino terminante; ita post Bart. & Bald. tradit Bertazol. *de clausulis instrument. clauf.*26. *glof.*6.*n.*5.

8 Amplia sextò, in feudis, in quibus hanc dictionem stare inclusiuè probant Curt. *in tract. de feud. in* 3. *parte, n.*50. Ioan. Thom. de Marin. *in tract. de generib. & qual. feud. in tit. de fundo fraterne, n.*25. quos refert Matt. *d.p.*2.*clauf.*77.*n.*2.*in princ.*

9 Amplia septimò, in contractibus, quia vendens cum pacto redimendi vsque ad diem Natalis proximi, includit ipsum diem Natalis, quia hæc dictio *Vsque* includit terminum extremum ad quem; ita Ioan. de Imol. *conf.*10. *in princip.* quem refert Card. Tusch. *de concl.*291. *num.*20. vbi *num.*23. declarat cum Bald. *d. conf.*410. *in princip. verf. aut in contra-*
10 *ctibus.* quòd in illis verba, quæ possunt includere, & excludere, semper excludunt, quando verba tendunt ad obligandum, quia reo fauendum est, & *num.*24. restringit, quando verba tendunt ad excipiendum, vt quia venditor, vel locator excipit obscurè, & tunc contra eum fit interpretatio, vt includat, vel excludat. [Rot. *decif.*274.*n.*14.*p.*5.*recent.* vbi quod in contractu apposita stat inclusiuè.]

11 Amplia octauò, in materia confinium, quia dictio *Vsque* includit in præiudicium venditoris, vel locatoris; quia vbi aliquid spectat ad specificationem alicuius tanquam melius informati, specificatio ambigua interpretatur contra specificantem; ita Bald. *consil.*410. *ante med. verf. vel. dic, lib.*1. quem refert Cardin. Tosch *d. conclus.*291.*num.*17.*&* *num.*26. declarat, quod hæc dictio in materia confinium includit, & excludit secundum verisimilitudinem, quæ ex multis consideratur. Primò, ex comparatione pretij ad valorem rei. Secundò, ex denominatione propria confinium. Tertiò, ex qualitate rei, secundum statum præsentem, non autem statum veterem.

12 Amplia nonò, in vltimis voluntatibus, quia dictio *Vsque* includit, quando sumus in dubio & potest includere, & non includere, vt per Bald. *conf.*410. *in princip. verf. aut terminus, lib.*1. Card. Tusch. *d. conclus.*291.*num.*16. & in legatis agnoscit Matt. *d. clauf.* 77.*num.*7.

13 Amplia decimò, vt procedat, vbicumque terminus, cui adiicitur hæc dictio, est de pertinentiis rei, in qua habetur sermo, quia semper includit ea, quæ sunt de pertinentiis, vt per Bald. *d. consil.* 410. *circa med. verf. item & per talem doctrinam. lib.*1. Cardin. Tusch. *d. concl.*291.*n.*19.

14 Vndecimò amplia, vt procedat etiam quando est apposita respectu temporis. Tunc enim totum tempus includit, vt probat Natt. *consil.*461. *per totum.* quem refert Matt. *d. clauf.*77. *ante n.*6

Limita tamen primo quando inclusio est contra 15
legem vt per text. *in l.*3. *in princ. &* §. 1. *ff. de vsur. & in l.*1. §. *fin autem, ff. an per alium causa appellationis reddi possint,* notant Rebuff. *gloss.*3. *& in comment. ad d. l. absentem, verf. limitata.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1.*q.*80.*n.*92.

Limita secundò, quando oratio negatiua præce- 16
dit, vt *in l. si oleum, §. fin. cum l. seq. ff. de dolo.* Rebuff. *d. glof.*3.

Limita tertiò quando constat ex mente contra- 17
hentium, vel ratione absurdi vitandi, vt per Gonzal. *d. glof.*12. §. 1.*n.*11.*&* 12.

Limita quarto, quando non constat de mente, ni- 18
si ex significatione verbi, cùm terminus ad quem non potest comprehendi, vel includi sub generalitate præcedenti. Ita Bald. *d. conf.*410. *in princip. verf. aut non constat, lib.*1. quem refert Cardin. Tusch. *d. concl.*291.*num.*22.

Limita quintò, vbicunque hæc dictio applicatur 19
termino qui non est de essentia rei, nec termini de quo habetur sermo, quia tunc non includit. Ita Bald. *d. conf.*410. *circa med. verf. item, & per talem doctrinam, l.*1. quem citat Card. Tusch. *d. conclus.*291. *num.*25.

Limita sextò, quod hæc dictio excludit quando 20
hoc esset de natura contractus in quo est apposita, vt *in l. in conuentionibus, ff. de verb. signif.* Bald. *consil.* 365. *in princ. lib.*4. Card. Tusch. *d. conclus.*291. *num.*11.

Quando hæc dictio sit inclusiua, & exclusiua, ex 21
coniecturis declarari potest, qua adducunt Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.*4.*tit.*9.*num.*10. & Ferter. *in constit. Cathalon. glof.*3.*n.*82. *cum seqq.* Et regula est quòd includit vel excludit, si constat de mente disponentis, ex Bald. *d. consil.*410. *in princ. lib.*1. & Cardin. Tusch. *d. concl.*291.*num.*14. Et dicitur constare de mente ex pretio, quia si vendo pratum vsque ad domum, domus includitur vel excluditur ex quantitate pretij, secundum Alex. *concil.* incip. *Perspectis, col. penult. num.*4. *lib.*5. vbi Apostill. *in verb. pretij.* declarat, vt procedat quando domus est solita esse cum fundo, aliàs secùs, quia non includeretur si est quid diuersum etiam ex pretio, refert Card. Tusch. *d. concl.*291.*n.*15. & tetigit Bertazol. *d. glof.*6.*n.*5.

Si dicatur. *vsque in littora maris*, comprehendunt 22
hæc verba totam terram vsque ad littus maris; dictio enim *in*, adiecta nomini locum significanti, & in casu nedum ablatiuo, sed etiam accusatiuo designat confinia intus in littora maris, vt post Bald. *in l. Gallus, §. ille casus, verf. vlt. nota hic.* Alex. *num.*15. & Ias. *num.*21. *ff. de liber. & posth.* censuit Rot. *decif.*683. *n.*5.*p.*1.*recent.*

DICTIO CCCCXXXVIIII.

Vsquequò, Vsquequaque.

1 *Suspensiuam naturam habet dict.* Vsquequò.
2 *Conditionem importat dict.* Vsquequò, *quando apponitur ad inchoationem alicuius beneficij.*
3 Vsquequaque, *importat idem quod* Omni modo.

HAbet naturam suspensiuam, ac dispositionem 1
seu acquisitionem suspendit. Surd. *consil.*186.

2 *num.* 15. vbi *n.* 16. aſſerit, quòd licèt dictio hæc principaliter importet tempus; tamen quando opponitur ad inchoationem alicuius beneficij, importat conditionem, per text. *in l. pater, §. fin. ff. de cond. & demonſt. & in l. legatum, ff. de annuis legatis.*

3 Dictio *Vſquequaque* importat idem, quod *Omnimodo*, vt per Pariſ. *conſ.* 6 *num.* 14. *&* 15. *vol.* 1. Flamin. Panſ. *de confident. q.* 58. *n.* 28.

Dictio CCCCLXXIX.

Vt.

1 *Caſum finalem propriè oſtendit dict.* Vt *aliquando verò cauſam impulſiuam.*

2 *Modum, & non conditionem regolariter importat dict.* Vt.

3 *Modum facit dict.* Vt, *etiamſi ante illam adijciatur clauſula,* Ea conditione.

4 *Conditionem facit dict.* Vt. *iuncta cum dict.* Si, *vel cum ablatiuis abſolutis.*

5 *Diſpoſitio quando cenſeatur conditionalis, vel modalis, oſtenditur.*

6 *Modus in dubio præſumitur potius quàm conditio.*

7 *Conditio debet adimpleri antequam emolumentum quæratur.*

8 *Actio non acquiritur in modo, niſi priùs præſtita cautione de illo implendo.*

9 *Neceſſitatem importat dict.* Vt, *ſi ponatur in rubrica ſtatuti.*

10 *Veritatem aliquando denotat dict.* Vt.

11 *Similitudinem quandoque importat dict.* Vt.

12 *Similitudinem commodam etiam in ſobſtantia & qualitate denotat dict.* Vt.

13 Vt, *nonnunquam pro* Quia, *interdum pro* Et *accipitur.*

14 *Conſecutiuè non ſemel ponitur dict.* Vt

15 *Exemplificatiuè plerumque ponitur dict.* Vt.

1 PRopriè cauſam finalem oſtendit, vt *in l. ſi creditor, ff. de diſtract. pign. & in l. emptori, ff. de euict. & in l. 4. de teſtib. & in l. in lege conſoria,* 203. *verſ. omnes denique, ff. de verbor. ſignif. in cap. vt Clericorum, de vita, & honeſtate Clericorum, & in cap. vt debitus honor. de appellat. & in Clem.* 1. *de re ind. & in Clem. vt hi qui,* vbi Card. *notabil.* 1. *de atat. & qualit.* Bald. *conſ.* 106. incip. *Cùm peteretur quadam pœna, in fin. n.* 3. *lib.* 1. Bertachin. *in repert. verb. Vt* Mandoſ. *in reg.* 33. *quaſt.* 1. *num.* 3. *& in gloſſ. facult. in proœmio, in verb. Vt, fol.* 38. *col.* 1. vbi etiam, quòd aliquando denotat cauſam impulſiuam, *& §. volentes, in verſic. ad hoc, in fine, fol.* 175. *col.* 1. Gom. *in reg. de annali, quaſt.* 1. *num.* 2. Plotius *de in lit. iuram. §.* 43. *num.* 8. Surd. *conſil.* 143. *num.* 1. *& conſ.* 193. *num.* 12. Flamin. *de reſignat. tom.* 1. *lib.* 3. *quaſt.* 5. *num.* 11. Cened. *poſt lib. practic. & canonic. quaſt. ſingul.* 10. *num.* 1. Cardin. Tuſch *pract. concluſ. tom.* 2. *lit. D. concluſ.* 402. *num.* 1. *vbi num.* 2. poſt Bald. *d. conſ.* 106. *in fine num.* 3. declarat vt procedat, quando apponitur in vim cauſæ aptæ producere ſuum cauſatum, aliàs eſſet cauſa impulſiua. [Anell. Amat. *conſil.* 28. *num.* 7. vbi *conſ.* 17. *num.* 3. ſubdit quòd vbi per modum rationis exprimitur cauſam finalem deſinat.]

2 Regulariter tamen importat modum, & non conditionem, vt *in l. demonſtratio falſa, §. vltim. ff. de condit. & demonſtr. & in l. Manſa, ff. de manumiſſ. teſtam. & l.* 1. *&* 2. *Cod. de donat. quæ ſub modo,* notant Bartol. *in l. quib. diebus, §. fin. col.* 2. *verſ. quid ſi teſtator, ff. de condit. & demonſtr.* Bald. *in l. quoniam,* per text. ibi, *Cod. de rer. permut. & conſ.* 150. incip *Proponitur, n.* 7. *verſicul. reſtat modò, lib.* 5. Felin. *in c. p. cùm Ioan. n.* 2. *de fide inſtrum.* Franc. *in cap. vt debitas, n.* 1. *de appell.* Alex. *conſ.* 119. *num.* 1. *vol.* 1. *& conſ.* 102. *num.* 2. *col.* 2. *eod. vol.* 1. Pariſ. *conſ.* 19. *num.* 250. *vol.* 2. Neuizan. *conſ.* 45. *num.* 19. *&* 20. Natt. *conſ.* 373. *num.* 26. *cum ſeqq.* Grat. *conſ.* 102. *num.* 30. *& conſ.* 108. *num.* 12. *vol.* 2. Bermon. *in tit. de public. concubin. in verb. Vt primium, fol.* 180. Mandoſ. *in gloſſ. facult. in proœmio, in verb. Vt, fol.* 38. *col.* 2. Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 40. *& c.* 15. *num.* 28. Menoch. *de præſumption. lib.* 4. *præſumpt.* 146. *num.* 5. Pichard. *in §. ſub conditione,* 4. *n.* 10. *Inſtitut. de verbor. oblig.* Card. Tuſch. *d. concluſ.* 402. *num.* 3. Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.* 131. *num.* 21. Sanchez *de matrimon. lib.* 3. *diſput.* 33. *num.* 2. Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 4. *n.* 193. Cened. *d. ſing.* 20. *n.* 2. [Rota *deciſ.* 426. *num.* 3. *ad finem, part.* 2. *in poſth. Farin.* Franc. de Barry *de ſucceſſ. teſtati, & ab inteſt. lib.* 17. *tit.* 2. *n.* 1. *in princ.*]

Et in tantum facit modum, vt procedat etiamſi 3
ante dictionem *Vt*, adiiciatur clauſula *Ea conditione*, quia adhuc facit modum, & non conditionem, vt probant Felin. *in cap. cùm Ioannes, num.* 2. Neuizan. *conſ.* 45. *num.* 19. *&* 20. Molin *d. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 40. *& c.* 15. *num.* 28. Cened. *d. ſing.* 20. *num.* 3. D. Barboſa *in rubr. ff. ſoluto matrimon. p.* 1. *n.* 29. [procedit enim eadem reſolutio licet teſtator adiecerit conditionem modo, vt ſi dixerit, *Lego Titio centum, ſub conditione vt Mauio det decem.* Alex. *conſ.* 102. *lib.* 1. Ioan. Dilect. *de arte teſtandi tit.* 6. *caut.* 38. Peregr. *de fideicommiſſ. art.* 11. *n.* 113. Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 10. *tit.* 15. *num.* 16. Ranch. *p.* 1. *deciſ. aliàs concl.* 354. Anton. Gom. *var.* 1. *c.* 12. *n.* 70. Craſſ. *§. legatum, q.* 49. *n.* 58. Intrigl. *de ſubſtit. cent.* 3. *q.* 88. *n.* 34. Galganet. *de condit. p.* 2. *c.* 3. *q.* 6.]

Iuncta verò cum dictione *Si*, vel cum ablatiuis 4
abſolutis, facit conditionem, ſecundum Surd. *conſ.* 43. *num.* 33. & D. Barboſam *d. part.* 1. *n.* 30. Et diſtinguit Galganet. *de condit. & demonſtr. p.* 2. *c.* 3. *q.* 1. *num.* 1. hanc dictionem modum facere, quando adiicitur diſpoſitioni explicandæ per honoratum; conditionem verò, quando adiicitur diſpoſitioni explicandæ per grauatum.

Opportunè hoc loco quæri poteſt, quando diſ- 5
poſitio cenſeatur conditionalis, vel modalis. In hac materia attenditur tantum effectus rei, quia ſi agatur, quod prius debeat impleri illud, quod per diſpoſitionem exprimitur, antequam emolumentum conſequatur, tunc diſpoſitio eſt conditionalis, quia prius adimpleri debet; ſecus autem eſt, quando aliquid implendum eſt poſt emolumentum quæſitum tunc enim diſpoſitio eſt modalis, quia priùs conſequitur effectum, vt colligitur ex reſolutis per Molin. *d. lib.* 2. *c.* 12. *n.* 5. Menoch. *conſ.* 131. *n.* 3. Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 16. *n.* 40. *& deciſ.* 156. *n.* 5. Cened. *d. ſing.* 20. *n.* 4. D. Barboſa *d. p.* 1. *n.* 18. Melch. Phœbos *Luſitan. deciſ.* 11. *n.* 14. *& ſeq. tom.* 1.

In dubio præſumitur potius modus, quàm con- 6
ditio, vt tradit Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 125. *n.* 15. Steph. Grat. *diſcept. forenſ. c.* 44. *n.* 17. *& c.* 139. *num.* 14. Rot. *deciſ.* 362. *num.* 1. apud Farin. *in prima*
collect. nouiſſim. Et conditio debet adimpleri ante 7.
quam emolumentum quæratur. Surd. *d. q.* 16. *n.* 55. Et qui dicit conditionem adimpleri, debet probare, Menoch. *d. lib.* 4. *præſ.* 181. Flamin. *de reſign. lib.* 1. *q.* 3. *n.* 40. *& lib.* 10. *q.* 3. *n.* 17. Qui non implet modum, priuatur relicto ſibi commodo, ſecundum Menoch. *conſ.* 78. *n.* 16. *&* 17. Surd. *d. tit.* 9. *quaſt.* 16. *num.*
56. *& quaſt.* 23. *num.* 7. Et in modo non acquiritur 8

actio

actio, nisi priùs præstita oratione de illo implendo, iuxta tradita per Steph. Gratian. discept. forens. c. 400. n. 15. cum seqq.

9 Quamuis regulariter dictio hæc denotet modum, tamen si ponatur in rubrica statuti; importat necessitatem, vt per Bermond. de public. concubin. in verb. & primum, fol. 180. Cened. d. sing. 19. n. 6.

10 Aliquando denotat veritatem, vt per Corn. cons. 305. n. 12. vol. 4. Gom. ad reg. de annal. q. 1. n. 2.

11 Interdum importat similitudinem, & similitudinariè ponitur, ad significandum aliquid ad similitudinem alterius, vt in l. 1. in princ. ff. ad leg. Falcidiam, & in l. vt heredibus, ff. de leg. 2. in cap. laudabilem, de frigidis & maleficatis, notant Bald. cons. 106. num. 3. vers. sed interdum, lib. 1. Mandos. in d. proœm. in vers. Vt, fol. 38. col. 2. Cened. d. sing. 20. n. 7. Card. Tusch. d. concl. 402. n. 4. Octau. Vulpell. de propos. & aduerb. signif. sub dict. Vsque, vers. Vt, pag. 134. col. 2. vbi sub-

12 dit, quòd per eam denotatur omnimoda similitudo, etiam in substantia, & qualitate.

13 Nonnunquam accipitur pro Quia, & aliquando pro Et, secundùm Mandos. in d. proœm. in vers. vt fol. 39. col. 1. quem refert Cened. de sing. 20. n. 8.

14 Quandoque ponitur consequutiuè, vt in l. si seruus, §. si olinam, & in l. si ex plagis, §. in cliuo, & in l. si bonos, ff. ad l. Aquiliam. Surd. cons. 115. n. 89. vol. 3.

15 Plerumque stat exemplificatiuè, vt probat Farin. in praxi crim. p. 4. cons. 95. n. 6.

DICTIO CCCCXL.

Vt infrà, Vt præmittitur.

1 *Restrictiua est dict. Vt infrà.*

2 *Dict. Vt præmittitur, restringit solùm ad expressa.*

3 *Restrictiua respectu praecedentium est dictio. Vt præmittitur.*

1 EST restrictiua hæc dictio secundùm Menoch. cons. 86. n. 71. vbi n. 9. subdit, quòd ad sequentia omnia refertur. In dubio stat demonstratiuè, non limitatiuè, vt tenent Card. Seraph. decis. 399. n. 5. Rot. decis. 448. n. 6. p. 1. diu. Mart. d. clausul. p. 1. cl. 201. n. 3. in vlt. impress. [Et quod repetit omnes qualitates inferiùs expressas, ac si essent specialiter ibi expressæ, Rot. apud Paul. de Rubeis decis. 258. num. 22. tom. 3. diuers. aliàs p. 7. recent.]

2 Dictio, Vt præmittitur, restringit solùm ad ea pressa, vt post Gemin. cons. 44. n. 3. in fin. vers. 2. hoc etiam tradit Card. Tusch. pract. concl. tom. 2. lit. D. concl. 403. num. 1. Et sic est restrictiua respectu præcedentium, Clem. ne in agro, §. Abbate, de statu Monach. glos. in cap. cupientes, §. ad hæc, vbi Domin. de elect. lib. 6. Mart. d. p. 1. claus. 202.

DICTIO CCCCLI.

Vt suprà.

1 *Repetitiua & relatiua præcedentium qualitatum est dict. Vt suprà.*

2 *Vt suprà, iuncta gerundio magis coarctat sequentem dispositionem ad naturam præcedentis.*

3 *Repetitiua illorum quæ non sunt expressa, nec eorum quæ dicuntur infrà, non est dictio. Vt suprà.*

4 *Restrictiua dispositionis ad limites precedentis dispositionis est dict. Vt suprà.*

REpetitiua est hæc dictio, & relatiua præcedentium qualitatum, & eorum, quæ superiùs dicta sunt, vt in l. item quæritur, §. item Iulianus, ff. locati, & in l. falsi scriptura, §. fin. ff. de legat. 1. & in l. fin. iuncta glos. C. qui potiores in pignore habeantur, notant Bart. in l. si quis seruum, §. fin. ff. de leg. 2. Alex. cons. 59. circa finem, vol. 3. Cuman. cons. 22. incip. Testator, circa finem, vers. nec moueor. Paris. cons. 19. n. 68. & cons. 41. n. 65. & cons. 48. n. 14. & cons. 66. n. 6. & cons. 75. n. 16. & cons. 80. n. 49. lib. 2. & cons. 1. n. 129. & cons. 18. n. 8. & cons. 71. n. 7. & cons. 72. n. 13. & cons. 108. n. 35. li. 3. Ruin. cons. 18. n. 12. vol. 2. Alban. cons. 57. n. 6. Ceph. cons. 159. n. 59. & cons. 311. n. 37. lib. 3. Mandel. consil. 473. n. 5. & 15. Curt. iun. cons. 115. n. 21. Anch. q. 7. n. 4. p. 2. Riman. cons. 151. n. 5. vol. 2. Baldel. cons. 99. num. 32. Rauden. resp. 30. n. 70. 90. 106. 193. & 195. vol. 2. Peregr. cons. 45. col. vlt. vol. 1. Gabr. cons. 175. n. 8. lib. 1. Honded. cons. 79. n. 20. vol. 1. & cons. 46. n. 15. vol. 2. Decian. cons. 72. n. 46. lib. 2. Menoch. cons. 73. n. 24. & cons. 124. n. 59. & cons. 144. n. 14. & cons. 166. n. 11. & cons. 220. à n. 74. & cons. 274. n. 18. & consil. 513. n. 18. & cons. 530. n. 23. & cons. 704. num. 21. & cons. 761. n. 1. Surd. cons. 200. n. 6. & cons. 275. n. 22. & cons. 513. n. 48. & consil. 362. n. 9. & consil. 352. n. 8. & cons. 369. n. 43. & cons. 464. n. 30. & cons. 465. n. 14. & decis. 291. num. 12. & decis. 319. n. 8. Osasc. Pedem. dec. 164. n. 14. Vinc. de Franc. Neapol. dec. 87. num. 4. p. 1. Vulpell. de propos. & aduerb. signif. sub dict. Vsque, vers. Vt suprà, pag. 135. Bertaxol. de clausulis instr. claus. 21. gl. 21. claus. 27. & claus. 26. gl. 11. & cl. 27. gl. 1. n. 6. Brunor. à Sole in locis commun. verb. dictio, 36. Ceual. communib. contra commun. quæst. 428. n. 113. Mart. de claus. p. 1. cl. 201. num. 1. & p. 3. clausul. 94. in vlt. impress. Ioan. Baptist. Costa inter clausulas Martæ, p. 1. cl. 308. num. 1. Franc. Leo in Thes. fori Eccl. p. x. c. 1. n. 19. Galganet. de condit. & demonstr. p. 2. c. 1. q. 18. n. 14. Card. Tusch. practic. concl. tom. 2. lit. D. concl. 363. num. 3. & concl. 404. num. 1. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. for. tom. 3. c. 575. num. 36. Melch. Phœbos Lusitan. dec. 71. n. 8. tom. 1. Anton. Monach. Lucen. dec. 55. n. 13. & 14. & Bononien. decis. 40. punct. 3. n. 13. [Duran. Rotæ dec. 300. num. 21. Peregr. consil. 41. n. 16. & cons. 51. n. 5. vol. 5. vbi quod est repetitiua, & relatiua ad proxima, ead. Rot. dec. 40. num. 1. 10. & 11. p. 5. recent. & decis. 158. n. 10. ead. p. 5. vbi quod est relatiua ad præcedentia cum omnibus qualitatibus suis, & n. 11. quod refert, non solet ad substantiam, sed ad qualitatem.] Vbi subdit, quòd 2
hæc dictio iuncta gerundio magis coarctat sequentem dispositionem ad naturam præcedentis. Rota dec. 125. n. 5. apud Farinac. part. 1. recent. & dec. 461. num. 9. apud eundem part. 2. recent. [Eandem Rot. dec. 105. n. 10. p. 2. in posth. Farin. & decis. 168. n. 8. p. 1. etiam in posth. Farin. aliàs p. 3. recent. Anell. Amat. consil. 7. n. 23. vbi n. 24. limitat in casibus & personis superiùs expressis.]

Declara, quòd licèt repetat hæc dictio omnia præcedentia cum suis qualitatibus, non tamen repetit ea, quæ non sunt expressa, nec ea, quæ dicuntur infrà, vt per Mart. de claus. p. 3. claus. 98. num. 3. Decian. cons. 83. nu. 22. & seq. lib. 3. Card. Tusch. d. concl. 404. num. 3. vbi num. 4. post Cuman. d. cons. 22. in fine, tradit, quòd si præcedentibus multæ conditiones sint appositæ, & in sequentibus repetatur vna conditio, videlicet, cum tali conditione, vt suprà; non importat repetitionem in aliis, sed solùm in expressis. Restringit enim dispositionem ad limites præcedentis dispositionis, vt censuit Rota decis. 49. num. 2. apud Farinac. p. 1. recent. 3

DICTIO

Dictio CCCCXLII.

Vterque.

1 *Copulatiua est, seu coniunctiua duorum dict.* Vterque, *& vtriusque collecti concursum requirit.*
2 *Distributiuè, vel alternatiuè quandoque ponitur dict.* Vterque.
3 *Distributiua quando stat dict.* Vterque, *tunc attribuit actum cuilibet in solidum.*

1 COpulatiua est hæc dictio, seu coniunctiua duorum, vtriusque collecti concursum requirit, vt *in l. penultim. Cod. de impub. & aliis.* notant Signorol. *cons.* 205. *num.* 5. Rebuff. *in comment. ad l. rectè dicimus*, 25. §. *Quintus Mutius, vers. vtrumque, ff. de verb. signif. pag. mihi* 154. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q.* 3. *num.* 12. *& n.* 17. Card. Tusch. *pract.*
2 *concl. tom.* 2. *lit. D, conclus.* 402. *num.* 1. vbi *num.* 2. restringit, quia quandoque distributiuè, vel alternatiuè ponitur, secundùm subiectam materiam, veluti si ponatur in executoribus, & dando auctoritatem dicat: quibus, & vtrique eorum dedit facultatem, &c. vt alia sint subiecta, qualia prædicata. Item apud Ciceronem de duobus coniunctim dicitur hæc dictio, vt *ad Quint. Fr. lib.* 2. *epist.* 8. Dominus vtriusque nostrûm ædificatur strenuè. Et 1. *Officior.* Magna est vis fortunæ in vtramque patrem, vel ad secundas res, vel ad aduersas.
3 Cùm verò est distributiua, tunc attribuit actum vtrilibet in solidum, iuxta tradita per Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 65. Octauian. Vulpell. *de præpos. & aduerb. signif. sub hac dict. pag.* 135. Coniungit, & non diuidit, secundùm Mascard. *de prob. concl.* 138. *n.* 7.

Dictio CCCCXLIII. & vlt.

Vtique.

Vtique *nonnunquam importat.*
1 Certè.
2 Ita demum.
3 Ita.
4 Tantùm.
5 *Affirmat, & ampliat dict.* Vtique.
6 Vtique *apud Cicer. accipitur pro* Omnino, *vel* Certè.

TRiplici modo accipitur. Primò, pro *Certè*, vt *in* 1
l. annorum, & in l. inter stuprum, §. verùm; ff. de
verbor. signif. gl. *in l. vtique, ff. de rei vendic.* Secundò, 2
pro *Ita demùm*, vt *in l. diuortio, §. fin. ff. de negot. gestis.* Et etiam exponitur pro *Ita*, vt *in l. qui libertatis,*
in fine, ff. de euict. Tertiò pro *Tantùm*, vt *in l. non vtiq.* 3
vbi gloss. *ff. ad municip.* notant. Curt. iun. *in l. quod te,* 4
n. 35. *ff. si certum petatur.* Octau. Vulpell. *de præpos. & adu. signif. sub dict. Vterq; vers. Vtique, pag.* 136. *col.* 2.
Affirmat hæc dictio, & ampliat, vt per Ioan. Garc. 5
de nobilit. gl. 5. §. 1. *n.* 13.
Apud Cic. accipitur pro *Omnino*, vel *Certè*. *Attic.* 6
lib. 6. Vtique ad me tabellarios mittas. Idem *Attic. li.* 13. Illud verò vtique scire cupio. Idem *Attic. lib.* 13. *epist.* 21. Eodem die vtique postridie. Idem *lib.* 13. *ep.* 4. Velim antè possis, sin minùs vtique simul.

F I N I S.

INDEX

INDEX
RERVM, ET VERBORVM,
quæ in hoc variarum Tractationum opere continentur.

Prior numerus paginam notat, posterior est marginalis: vbi verò par numerus eadem pag. occurrit, in vno & altero videre poteris.

A

Index Rerum,

B

Causam

Operatur

Com

Condi

Index Rerum,

Demonſtra

Diutius

Dummodò

Extensiua

Filiorum

Fundus [illegible]

Et

H

Iam tandem

Index Rerum,

Iuspatr.

Liberè

Locatio

Et

Modum

N

Nec

Index Rerum,

Non

Officiales

Patum

Intelligitur

Potestas

Priui

Vigore

&

Rara

S

Si

Nec

Non

T

V

August. Barbosa Tract. varij.

Vt

F I N I S.

